Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

Digitized by Google

Digitized by Google

13. H. I. 30

D. FRANCISCI

TORREBLANCA VILLALPANDO

CORDVBENSIS

IVRIS CONSVLTI.

SOCIET. ROM. COLLEG. BIBL.

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM

LIBRI XV.

EX LEGE DOMINI,

SIVE REVELATIS A DEO, PER SACRAM SCRIPTVRAM, VEL IN COMMVNI ECCLESIÆ, VEL IN PARTICVLARI HOMINVM.

Digitized by Google

Digitized by Google

IVRIS SPIRITVALIS PRACTICABILIVM. LIBRI XV.

EX LEGE DOMINI, siue reuelatis à Deo, per Sacrã Scripturam, vel in communi Ecclesiæ, vel in particulari Hominum.

AVTORE D. FRANCISCO Torreblanca Villalpando, Cordubẽsi, I.C. Regis Chanc. Granat. aduocato.

THEOLOGIS, IVRISCONSVLTIS, Medicis, Philosophis, & omnigenæ Litteraturæ amatoribus.

CORDVBÆ.
CVM PRIVILEGIO REGIO.
Apud Saluatorẽ de Cea Tesa. A. 1635.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRIVILEGIVM EXPEDITVM PER CONSILIVM Regium Iuſtitiæ, præmiſſa Calificatione Conſilij Regij Supremæ ſanctæ Generalis Inquiſitionis.

EL REY.

POR Quanto por parte de vos el Doctor don Franciſco Torreblanca Villalpando, Abogado de la nueſtra Chancilleria, q̃ reſide en la ciudad de Granada, nos fue fecha relacion, que por el mes de Agoſto del año paſſado de mil y ſeiſcientos y treinta y ſeis, por los del nueſtro Conſejo ſe os auia mandado deſpachar licencia para imprimir quinze libros q̃ teniades compueſtos en dos tomos, intitulados *Iuris ſpiritualis practicabilis*, y priuilegio por diez años, auiendo precedido todas las diligencias q̃ para ello diſponen las leyes deſtos Reynos, ſin embargo de los reparos q̃ ſe auian dado contra ellos. Y porq̃ a la ſazõ ſe auia dicho en nueſtro Conſejo, q̃ vos auiades tenido pleyto cõ los Alcaldes de nueſtra Caſa y Corte, ſobre vnos libros de Magia que auiades compueſto, ſobre la cauſa veinte y ſeis del Decreto, que auiades leydo en la Vniuerſidad de la dicha ciudad de Granada, de q̃ auian conocido los del nueſtro Conſejo, con el de la General Inquiſicion, ſe auian mandado lleuar al Licenciado don Luis de Paredes del nueſtro Conſejo, para que los vieſſe por ſu perſona; porque la q̃ auia dado los dichos reparos, viendo que ſin embargo dellos ſe auia mando deſpachar el dicho priuilegio, os auia delatado dellos en el nueſtro Conſejo de la general Inquiſicion, donde ſe auian viſto y examinado con los dichos libros, y ſe auian aprouado y mandado correr, ſin embargo de los dichos reparos, como nos era notorio, y lo auia afirmado en el nueſtro Conſejo el Doctor dõ Pedro Pacheco, vno de los del, y de la general Inquiſicion. Y el dicho pleyto q̃ vos auiades tenido con los dichos nueſtros Alcaldes, no auia ſido ſobre eſtos libros, ſino ſobre otros; los quales de pedimiento de nueſtro Fiſcal ſe os auian mandado eſcriuir, è imprimir, por los del nueſtro Conſejo, ſegun parecia de la licencia y priuilegio original, de que haziades preſentacion, y vn edito de dõ fray Diego de Mardones, Obiſpo que fue de Cordoua, por el qual ſe auia mandado, que conforme a los dichos vueſtros libros ſe explicaſſe la Bula de la ſantidad de Sixto Quinto, que trataua de la Magia. Y nos pediſtes y ſuplicaſtes, os mandaſſemos deſpachar el dicho priuilegio. Y viſto por los del nueſtro Conſejo, y como por ſu mandado ſe hizieron las diligencias que la prematica por nos vltimamente fecha ſobre la impreſsion de los libros diſpone, fue acordado, q̃ deuiamos mandar dar eſta nueſtra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoſlo por lo bien. Por la qual os damos licencia y facultad, para que por tiempo de diez años primeros ſiguientes, q̃ corran y ſe cuentẽ deſde el dia de la fecha della, vos, ò la perſona que vueſtro poder ouiere, y no otro alguno, podais imprimir, y vender los dichos libros q̃ de ſuſo ſe ha hecho menciõ, por el Original impreſſo q̃ en el nueſtro Conſejo ſe vio, q̃ va rubricado è firmado al fin, de dõ Diego de Cañizares y Arteaga nueſtro Eſcriuano de Camara de los q̃ en el reſidẽ. *Con que ſe ponga è inſerte en los dichos libros la cenſura de la General Inquiſicion*, y que antes q̃ ſe vendã los traygais ante los del nueſtro Conſejo, juntamente cõ el dicho Original impreſſo, para q̃ ſe vea que la dicha impreſsion que aſsi ſe hiziere, eſtà conforme a el: ò traygais fẽ en publica forma, como por Corrector por nos nombrado, ſe vio y corrigio la dicha impreſsiõ por el dicho ſu original. Y mãdamos al impreſſor q̃ imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego, ni entregue mas de vn ſolo libro, cõ el Original al Autor, ò perſona à cuya coſta ſe imprimiere, y no a otro alguno, para efeto de la dicha correccion, y taſſa, haſta q̃ primero el dicho libro eſtè corregido, y taſſado por los del nueſtro Conſejo. Y eſtãdo aſsi, y no de otra manera, pueda imprimir el principio y primer pliego, y ſeguidamente eſta nueſtra cedula y priuilegio, y la aprouacion, taſſa, y erratas; ſo pena de caer è incurrir en las penas contenidas en la prematica y leyes de nueſtros Reynos, q̃ ſobre ello diſponen. Y mandamos, que durante el dicho tiempo de los dichos diez años, perſona alguna ſin vueſtra licencia no los pueda imprimir, ni vender, ſo pena que aya perdido y pierda todos y qualeſquier libros, moldes y aparejos q̃ dello tuuiere: y mas incurra en pena de cincuenta mil marauedis. La qual dicha pena, ſea la tercia parte para la nueſtra Camara: y la otra tercia parte, para el juez que lo ſentenciare: y la otra tercia parte para la perſona que lo denunciare: Y mandamos a los del nueſtro Conſejo, Gouernador, è Oydores de las nueſtras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nueſtra Caſa y Corte, y Chancillerias, y à todos los Corregidores, Aſsiſtente, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios, y otros juezes, y juſticias qualeſquiera, de tõdas las ciudades, villas, y lugares de nueſtros Reynos y ſeñorios, que vos guarden i cumplan eſta nueſtra cedula, y contra ſu tenor i forma

Digitized by Google

ma no vayan ni passen en manera alguna. Fecha en Madrid, à nueue dias del mes de Febrero de mil y seiscientos y treinta y siete años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor.

Francisco Gomez de Lasprilla.

APPROBATIO EX THEOLOGIAE FACVLTATE,

R.P.Doctoris Gasparis Hurtado Societatis Iesu, S.Generalis Inquisitionis Calificatoris, olim in Complutensi Vniuersitate, & Collegio maiori S.Theologiæ Primarijantecessoris, ex Consilij Regij Supremi decreto.

DE Mandato Supremi Consilij vidi librum typis excusum, & à don Francisco Torreblãca Villalpando scriptũ, cuius titulus est, IVRIS SPIRITVALIS PRACTICABILIVM, multa disserit erudite, & nihil in eo inueni, quod si rectè expendatur, sanum sensum non habeat, & ideò censeo opus dignum, vt facultas quam Auctor postulat, concedatur. Dat. in nostro Collegio Imperiali Societatis Iesu Matritensi, die decima Augusti anni millesimi sexcentesimi trigesimi sexti.

Gaspar Hurtado.

APPROBATIO EX IVRISPRVDENTIÆ FACVLTATE, PER Supremum Regium Consilium Iustitiæ commissa fuit D.D.Ludouico de Paredes eiusdem Consilij, litterarũ omnium conspicuo, vt hos quindecim libros Iuris & potestatis spiritualis, Auctore Doctore dõ Francisco Torreblanca Villalpando, personaliter videret, atque examinaret, vtrum Reipublicæ expediret, necne, vt in lucem prodirent, & aliorum facultatum peritiones consuleret, de opinionum veritate, & cum id præstitisset, relatione facta ad Consilium Regium plenum, magna cum laude vno assensu priuilegium expediri decreuit ad decennium. Die 4.Februari mane, hora prima, ante quam Domini diuiderẽtur in aulas, anno 1637. coram dõ Didacum Cañizares Arteaga, Regium Cameræ Tabellionẽ perpetuũ.

DECRETVM CONSILII REGII SVPER INSERtione censuræ, & Calificationis sanctæ Generalis Inquisitionis.

YO Don Diego de Cañizares y Arteaga Escriuano de Camara perpetuo del Rey nuestro señor, de los que en su Consejo residen, doy fè, que ante los dichos señores del Consejo, en esta villa de Madrid, en veinte y vno de Febrero deste año de mil y seiscientos y treinta y siete, el Doctor don Francisco Torreblanca Villalpando presentò vna peticion, por la qual dixo, que por los dichos señores del Consejo se le auia dado licencia y priuilegio por diez años para la impression de quinze libros que tenia compuestos, intitulados *Iuris & potestatis spiritualis practicabilium*: con tal que en ellos pusiesse è insertasse impressa, la censura que a los dichos libros auia dado el Consejo de la General Inquisicion, con examen y aprouacion de los Calificadores del santo Oficio, a quien los auia cometido, sobre las delaciones y reparos que contra ellos se auian dado, y sin embargo se auian mandado correr. La qual censura el no tenia en su poder, y aunque la auia pedido en el dicho Consejo de la General Inquisicion para el dicho efeto, y presentado para ello la cedula Real y priuilegio, por el qual se le mandaua lo suso dicho, por auto proueydo en la dicha General Inquisicion, se auia acordado, No auia lugar darle la censura que pedia, como constaua de la peticion què sobre ello auia presentado, y decreto original, señalado del Licenciado Sebastian de Huerta, Secretario de su Magestad y del dicho Consejo de la General Inquisicion: y pues no quedaua por èl el cumplir lo que se le mandaua por la dicha cedula y priuilegio, Pidio y suplicò a los dichos Señores del Consejo, mandassen declarar auer cumplido con pedir la dicha censura en el dicho Consejo de la General Inquisició, para ponerla en los dichos libros, y no tener obligacion de ponerla, pues se le auia denegado, y no se

le

Digitized by Google

le daua, ni ſe auia dado à nadie, ô que cumpliesſe con poner al principio de los dichos libros, como auian ſido viſtos y calificados por el dicho Conſejo de la General Inquiſicion, ò como los dichos Señores fuessen ſeruidos; y que ſe le dieſſe teſtimonio dello, para que ſe entendieſſe que auia cumplido. Y viſto por los dichos Señores en Conſejo pleno, proueyeron el decreto del tenor ſiguiente. *Corra el deſpacho, ſin embargo de lo proueydo, de que puſieſſe la cenſura de la General Inquiſicion.* Segun que lo ſuſodicho conſta y parece de la dicha peticion, y decreto, y la que con ella ſe preſentò, que originales quedan en eſte oficio, a que me refiero. Y para que dello conſte, de pedimiento del dicho Doctor don Franciſco Torreblanca, doy la preſente en Madrid, a veinte y vno de Febrero de mil y ſeiſcientos y treinta y ſiete años.

Don Diego de Cañizares y Arteaga.

FE DE ERRATAS DEL CORRECTOR GENERAL, en los quinze libros de Iure ſpirituali, del Doctor don Franciſco Torreblanca Villalpando, en que diſcrepa la impreſsion, del original.

TOm. 1. Prolog. text. n. 23. fol. 2. pertinent, *lege* pertinet, & *ibi* n. 50. incretmentum, *lege* incremẽtum, & *ibi* n. 56. adomia, *lege* ad omnia, & *ibi* n. 72. pernotuetum, *lege* pernotuerũt, & *ibi* n. 81. f. 4. ſin minus videtur, *lege* ſi minus videor.

Lib. 1. c. 2. text. n. 3. f. 8. legantionibus, *lege* legationibus, & *ibi* n. 30. vtilitate, *lege* ſubtilitate, & *ibi* n. 53. ſpecioſiſsima, *lege* ſpecioſiſsimam, & *ibi* n. 56. bafro, *lege* viſido.

Cap. 2. tex. n. 23. f. 11. Agapito, *lege* Agapio, & *ibi* nu. 25. rationem, *lege* rationum, & *ibi* nu. 59. commendans, *lege* commendantem.

cap. 4. tex. n. 59. f. 16. Toletano, *lege* Florentino, & *ibi* n. 90. Benedicti, *lege* Bernardi.

cap. 5. text. n. 39. fol. 19. ſenſus, *lege* ſexus.

c. 6. tex. n. 2. Daconem, *lege* Draconem, & *ibi* n. 2. theombrotius, *lege* Theombrotia, & *ibi* nu. 4. Medice, *lege* Medica, & *ibi* n. 19. *poſt* impellit, *adde* non, & *poſt* intus, *dele* non.

cap. 7. tex. n. 17. f. 21. re diuina, *lege* rediuiua, & *ibi* n. 28. abſolutam, *lege* ordinariam.

cap. 8. tex. n. 13. fol. 22. Deciano, *lege* Daciano.

cap. 11. Sum. n. 14. f. 24. miraculorum, *lege* gratiſdatam, & *ibi* tex. n. 7. credibilia, *lege* credibilis.

¶ Lib. 2. c. 2. Sum. n. 21. f. 27. certum, *lege* quodam.

cap. 3. tex. n. 23. f. 31. nec fuit, *lege* nec adeſt, & *ibi* n. 26. Sinagæ, *lege* Sinagogæ.

cap. 4. tex. n. 6. f. 33. iuſtificanis, *lege* iuſtificationis, & *ibi* n. 7. iuſtifinationem, *lege* iuſtificationem, & *ibi* n. 20. poſt peccatum, *adde* & irritat Sacramentum.

cap. 6. tex. n. 3. f. 37. cataćterem, *lege* caraćterem, & *ibi* n. 9. anathemacentur, *lege* anathematicentur, & *ibi* n. 16. illum, *lege* illi.

cap. 7. n. 17. tex. f. 39. anicnlum, *lege* maſculum, & *ibi* n. 21. Formula, *lege* forma.

cap. 15. Sect. 2. tex. n. 63. f. 60. † verius tamen eſt, *lege* † virginitatis tamen aliud eſt.

Sect. 9. Summ. f. 65. n. 93. ad fin. *adde* vltra 1. & 2. gradum, *y en el* tex. n. 93. † Poſtea, *lege* In alijs.

Sect. 13. Sum. n. 30. f. 67. nullũ, *lege* clãdeſtinũ, & *ibi* n. 54. f. 68. diſpenſaſtionibus, *lege* diſpẽſationibus.

cap. 16. tex. n. 23. fol. 69. ſerprs, *lege* ſerpens.

¶ Lib. 3. c. 2. tex. n. 19. f. 73. beneficæ, *lege* veneficæ, & *ibi* vt non, *lege* creditis.

cap. 9. tex. nu. 9. fol. 84. cenſorum, *lege* conſonum.

¶ Lib. 4. cap. 2. tex. nu. 5. fol. 95. poſt, *lege* per.

cap. 3. tex. nu. 5. fol. 98. † Attamen Magi non videntur, *lege* † At tales Magi dicunt non videri.

cap. 4. tex. n. 2. f. 100. Dagorum, *lege* Magorum, & *ibi* n. 30. quem, *lege* quia, & *ibi* nu. 42. modo, *lege* quidem.

cap. 5. tex. n. 31. f. 106. aues, *lege* anades, & *ibi* nu. 4. poſt ſpinæ, *adde* dorſi.

cap. 8. tex. nu. 13. fol. 111. huiuſmodi, *lege* huius mundi.

¶ Lib. 5. cap. 2. tex. f. 119. n. 19. hauitum, *lege* comparatum, & *ibi* n. 47. ſuccnba, *lege* ſuccuba, & *ibi* non, *lege* nam, & *ibi* n. 54. Iuuenal, *lege* Martial, lib. 4. epig. 29.

cap. 8. tex. n. 50. fol. 134. Avicena, *lege* Avinzohar.

cap. 9. Sum. nu. 26. fol. 135. præde, *lege* præditæ.

¶ Lib. 6. cap. 4. tex. nu. 12. fol. 145. foret, *lege* non foret.

cap. 6. tex. n. 1. f. 148. diuitionem, *lege* diuinationem, & *ibi* n. 42. incompoteſt. *lege* incompotes.

cap. 8. tex. n. 22. fol. 153. exiſtente, *lege* extinctæ.

cap. 9. tex. num. 19. fol. 155. abierant, *lege* aberrant.

cap. 10. tex. nu. 32. fol. 157. ponulnei, *lege* populnei.

Cap.

Cap. 14. text. nu. 1. fol. 163. redeuntes, *lege* redeuntibus, & *ibi* Paschua, *lege* Pascua.

¶ Lib. 7. c. 3. n. 45. tex. f. 176. corrumpendum, *lege* transiendum, & *ibi* n. 60. leuca, *lege* leucarum.

¶ Lib 8. cap. 1. tex n. 10. f. 196. diuinam, *lege* diuinam, & *ibi* n. 16. Vvierus, *lege* Vvecherus.

cap. 6. tex. n. 13. f. 203. electos, *lege* lectulos, & *ibi* nu. 17. sunt, *lege* sunt, & *ibi* n. 46. mitenda, *lege* mittendus.

cap. 7. tex. nu. 66. f. 206. manifestat, *lege* manifestam, & *ibi* dissentire, *lege* sentire.

cap. 8. tex. nu. 59. fol. 210. mencaria, *lege* mendatia.

cap. 9. nu. 1. tex. fol. 210. lecit, *lege* licet, & *ibi* n. 33. Bacuch, *lege* Baruch, & ibi nu. 51. idolatrius, (*lege* idolatras.

¶ Lib. 9. cap. 5. tex. num. 8. fol. 228. suopræ, *lege* suo optè.

cap. 11. tex. n. 6. fol. 237. vmbras, *lege* vndas, & *ibi* nu. 20. leticitia, *lege* lætitia.

cap. 12. tex. n. 7. f. 237. conditore. *lege* conditoris, & *ibi* Æneis, *lege* Æneæ, & *ibi* nu. 34. consten- (dam, *lege* contestanda.

cap. 13. tex. nu. 30. f. 240. vonum est, *lege* bonum non est.

Tom. 2. lib. 10. Prolog. n. 46. fol. 345. aëros, *lege* aëreo, & *ibi* n. 59. *post* malum, *adde* publicè, & *ibi* nu. 73. profecerit, *lege* prouectus.

¶ Lib. 10. c. 2. n. 7. text. f. 250. Beatus, *lege* sanctus, & *ibi* n. 8. Beatitudinem, *lege* sanctitatem.

cap. 5. tex. nu. 24. f. 256. sepripsit, *lege* scripsit, & *ibi* nu. 39. terræ, *lege* tractus.

cap. 6. tex. n. 5. f. 258. deum, *lege* decem, & *ibi* nu. 12. habitant, *lege* habebant.

cap. 8. tex. n. 6. fol. 262. enim, *lege* etiam, & *ibi* n. 68. Scalger, *lege* Scaliger, & *ibi* nu. 72. imbuta, (*lege* in bruta.

cap. 12. tex. nu. 10. fol. 271. ignes, *lege* ingens.

cap. 13. tex. n. 4. f. 273. vno, *lege* cētesimo vno, & *ibi* n. 277. Aboali, *lege* Albo Ali, & *ibi* Aboali Abentcffin, *lege* Albo Haly Aben Teffin.

¶ Lib. 11. cap. 9. nu. 10. fol. 295. somnuari, *lege* somniaui.

cap. 15. text. nu. 24. fol. 304. Megno, *lege* Mengo.

¶ Lib. 12. cap. 10. tex. num. 24. fol. 319. Pectura, *lege* pectora.

cap. 12. tex. nu. 64. fol. 224. euenire, *lege* efficere.

cap. 13. tex. nu. 24. f. 326. poenè, *lege* pene, & *ibi* nu. 34. capiant, *lege* concipiant.

cap. 19. tex. nu. 4. fol. 331. patroni, *lege* patronorum, & *ibi* nu. 17. parci, *lege* pasci.

cap. 23. Sum. nu. 39. fol. 337. insigna, *lege* stigmata: *y en el* tex. n. 40. stigmatibus, *lege* stigmata, &

¶ Lib. 13. cap. 8. tex. nu. 15. fol. 362. simulis, *lege* similis. (*ibi*, impræsis, *lege* impræsa.

cap. 11. tex. nu. 44. fol. 366. recognito, *lege* recognitio.

cap. 19. tex. nu. 46. fol. 381. arbitror, *lege* tenent.

cap. 22. tex. num. 7. fol. 384. improbabile, *lege* difficile.

Lib. 14. cap. 14. Sum. num. 24. fol. 411. quamuis, *lege* iniuste, *y en el* tex. nu. 24. f. 412. *post*, confessarius, *adde*, iniuste non.

Lib. 15. cap. 4 tex. nu. 49. fol. 426. in nostris, *lege* ministros.

Otras erratas ay de vnas letras por otras, que vician el Latin: Podrá el Lector suplirlas, ò perdonarlas al Impressor, porque el Autor tiene bastantemente prouada su intencion. En Madrid 25. de Febrero de 1637.

El Licenc. Francisco Murcia de la Llana.

Los Reparos, y Delaciones que se dieron contra estos Libros en ambos Consejos del Rey nuestro señor, con las respuestas del Autor, Indices, y Tablas, no salen aora por no embaraçar mas el despacho, despues de tanta dilacion. Saldran en la primera ocasion.

TASSA DEL CONSEIO.

EN Madrid dos dias del mes de Março de mil y seiscientos y treinta y siete años, vistos estos quinze libros del Derecho espiritual, del Doctor dõ Frãcisco Torreblanca Villalpando, por los Señores del Consejo del Rey nuestro señor, que por su mandado fueron impressos, tassaron cada pliego dellos, a cinco marauedis en papel, ante don Diego de Cañizares y Arteaga, Escriuano de Camara perpetuo de su Magestad.

Tiene dozientos y treinta y nueue pliegos, que al respeto monta mil y ciento y nouenta y cinco marauedis, que hazen treinta y cinco reales y seis marauedis.

D. N. D. PHILIPPO IIII. REGI MAXIMO, NASCENTIS, OBeuntisque Solis Imperio Potentissimo.

REGIS Sapiẽtia est (REX MAXIME) quæ REGNVM stabilire facit, nã vt ait DOMINVS, *Si delectamini sedibus, & sceptris, ô REGES populi, diligite* SAPIENTIAM, *vt in perpetuum regnetis*: quia teste Platone *PRINCIPI non aliter necessaria est* SAPIENTIA, *quam corpori anima*: & Philone, *REX ad populum ita se habere debet, vt lux ad tenebras, vt Sapiens ignorãti*: nam vt ait Nazianzenus, *Profecto ars est quædam artium, & scientiarum, hominem regere, animal varium, & multiplex*: quare Regius Vates eis admonet, *Et nunc REGES intelligite erudimini, qui iudicatis terrã.* Eruditio autem REGIS debet esse IVRIS SPIRITVALIS, quod legem DOMINI continet, ex ipsius Oraculo, *Beatus homo, quẽ tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum.* Nam vt ait Apostolus, *Omnis Sapientia diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in* IVSTITIA. Quia cũ hoc IVRE Angelos iudicare possimus, multo magis temporalia, cum ex eodem Apostolo, *SPIRITVALIS iudicat omnia*, vt sic merito de hoc IVRE DOMINVS scriptum reliquit, *Non recedat volumen Legis huius ab ore tuo, sed meditaueris in eo omnibus diebus, ac noctibus, vt custodias, & facias, quæ scripta sunt in eo.* Ideo â TE tutellam exposcit, vt TVAM ipsius causam agas, nam vt ait Seneca, *Nullum ornamentum PRINCIPIS fastigio dignius, pulchriusque est, quam illa* CORONA, *ob Ciues seruatos.* Vale, & viue fœlix. Datt. Cordubæ 27. April. 1635.

D. Franc. Torreblanca Villalpando.

Sapient. cap. 6.

Plato de Republic. lib. 6.

Phil. lib. quod deterior priori

Greg. Nazianz. in Apoleget. orat. 1.

Psalm. 2. v. 10.

Psalm. 93. v. 12.

Apost. ad Timoth. 2 c. 3. v. 16.

Apost. Corinth. 1. c. 2. v. 15.

Deuter. c. 1. v. 8.

Senec. lib. 1. de clement. cap. 24.

EXCELLENTISSIMO PRINCIPI D. D. GASPARI DE GVZMAN, Comiti Oliuarum, Duci San-Lucar, D. N. REGIS Cubiculario maximo, â Consilijs Status, & Belli, nouique Orbis Chancellario Supremo, &c.

TRIGESIMVS tertius annus agitur (EXCELLENTISSIME PRINCEPS) quo te in Salmanticensi Academia, vt Mecœnatem elegi, vt condiscipulum amaui; Tv tamen ad PATERNAS dignitates adscitus, REGIS nostri latum, & REGNI cinges, ad quod Propria virtus, & Maiorum fata vocarunt. Ego tamen litterariam palestram secutus, sæpè in Gymnasio, sæpè in Foro, de Iure dictandi, respondendi, & patrocinandi munera subiui. Sed cum leges viderem, ad communem vtilitatem editas, neq; ab illis, qui Iura darent, colli, neque per inde, vt oporteret, percipi, doleremque Iuri dicendo illos, plerumque, præsidere, qui eas, vel turpiter ignorarent, vel per gratiam, aut per sordes facile corrumpi sinerent; à Gymnasio, & Foro recessi, & in Paternam domum, & hæreditatē receptus sacrosancti Sacerdotij munus obtinui, non diuitijs affluens, aut officijs, sed breui penula contentus ad studia Sacrarum litterarum vacaui, in cuius otio hoc IVRIS SPIRITVALIS opus composui, vel delineaui, in quo vniuersa, quæ ad Spirituales substantias, nobis apparentes, vel operantes, vel colloquentes desiderantur, breui stylo clauduntur. Quæ si foueris alia de SPIRITVALIBVS anexis, seu Iuris Ecclesiastici tria volumina sub TVO fœliciſsimo NOMINE cudenda paro. Vale, Cordubæ 28. April. 1635.

D. Franc. Torreblanca Villalpando.

AL REINO IVNTO EN CORTES.

I EN SV DIPVTACION.

ESTE Derecho ESPIRITVAL, (que qual segundo Colon del otro mundo, en este nueuo de la Iurisprudencia consagro a su Magestad) contiene las causas de DIOS, ANGELES, I ALMAS, no de su essencia; porque esto pertenece a la Teologia, A: sino de sus obras, que hazen en este mundo, cerca de las Personas de los Ombres, sus Bienes, i Acciones, de q̃ se compone todo el Derecho Comun, B: i como los que las hazen son sustancias ESPIRISVALES, Intelectuales, Incorporeas, Inuisibles, C: nuestros Legislatores, i Iurisconsultos las an omitido; porq̃ de lo que no es, i no se vè hazen la mesma paridad, D. Pero como es de Fè, q̃ estas sustancias ESPIRITVALES vienẽ a este mundo, i en el aparecẽ, i obran entre nosotros tantas cosas, como las Sagradas Letras nos enseñan, E. i en estos Libros se veran, F: es fuerça, q̃ aia este DERECHO Espiritual para conocerlas, i juzgarlas, porque no son todas vnas, ni obran de vna mesma suerte, antes ai la diferencia, q̃ entre la luz, i las tinieblas, entre CRISTO, i Belial, G: Aun q̃ muchas vezes pasan las vnas por las otras, porq̃ Satanas se trãsforma en Angel de luz, H.

A D. Thom. p. 1. q. 1. vsque ad q. 44. & Sent. 1. q. 1. & seqq.

B l. 1. D. de statu homin. *Omne ius quo vtimur, vel ad personas pertinet, vel ad res, vel ad actiones.*

C D. Thom. p. 1. q. 50. art. 1. & 2. & q. 51. art. 1. & q. 54. artic. 5. & q. 55. art. 2. & de Potent. q. 6. art. 6. & de Spiritu q. 1. art. 5. & de Maloq. 16. artic. 1. & libr. 2. contra Gent. cap. 46. 50. & 65.

D l. vbi non apparet 75. D. de verbor. oblig. *Vbi non apparet, quid quale, quantumque iustipulatione est, incerta est stipulatio.*

E Genes. cap. 18. ¡Exod. cap. 7. 8. 9. 10. Pet. Thyreus de apparit. spirit. c. 1. & seqq.

F Dixi tom. 1. de Iure Spirit. lib. 1. capi. 1. 2. 3. 4. 5. & lib. 3. cap. 2. 3. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & lib. 4. cap. 1. et seqq. & lib. 5. cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & lib. 7. cum alijs.

G Apost. Corinth. 2. c. 6. v. 14. *Quæ societas lucis ad tenebras? aut conuersio Christi ad Belial?*

H Apost. Corint. 1. c. 11. *Ipse Satanas transfigurat se in Angelum lucis.*

H Apoſt. Corinth. 1. cap. 11. *Ipſe Satanas transfigurat ſe in Angelũ lucis.*

I D. Ioann. Canonic. 1. c. 4. v. 1. *Nolite omni SPIRITV credere, ſed probate SPIRITVS, ſi ex Deo ſit.*

K D. Th. p. 1. q. 110. artº 1. & lib. 3. cõtra Gẽt. capº 78. Diony. de cœleſt. Hierarch. c. 9. D. Aug. lib. 3. Trin. ca. 4. & li. 8. Geneſ. ad lit. c. 24. & lib. 38. qq. c. 79. D. Greg. lib. 4. dialog. c. 5. Damaſc. lib. 2. de fide, cap. 3.

L D. Iacob. c. 1. *Stote factores Verbi, & non auditores tantum,* vt exponit D. Thom. p. 1. q. 1. art. 4. & 2. 2. q. 60. art. 3.

M Dixi tom. 3. de Spirit. anex. lib. 7. c. 9. ex n. 8.

N Apoſt. ad Timot. 1. c. 3. v. 16. *Omnis ſapientia diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendũ, ad erudiendum in Iuſtitia.*

O Euſebius Cæſarienſ. de præparat. Euang. lib. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15.

P D. Luc. c. 1. *Loquutus eſt,* Deus, *per os Sanctorũ, qui à ſæculo ſunt Prophetarum eius,* D. Petr. Cacon. 2. ç. 1. *Spiritu ſancto inſpirante loquuti ſunt prophetæ.*

Q D. Thom. 2. 2. q. 1. artº 1. Belarm. li. 3. de iuſtif. ca. 3. Suarez de fide diſp. 3. ſect. 10. ex n. 8.

R Apoſt. Corinth. 1. c. 2. *Sermo meus, & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione SPIRITVS, & veritatis.*

S Apoſt. Corinth. 1. cap. 12. v. 9. *Alĩ gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alĩ operatio virtutum,* &c.

Por lo qual nos manda el Apoſtol San Iuan, que no creamos a todos los ESPIRITVS, ſino q̃ los examinemos, ſi ſon de Dios, I: Mas no dize como lo emos de hazer, i aſsi es mui dificultoſo, porque pende del entendimiento verdadero de toda la Sagrada Eſcritura, i todas las ciencias, i coſas deſte mundo, en q̃ los ESPIRITVS ſe mezclan, pues todo el ſe gouierna por ellos, K. I aſsi eſte DERECHO es Practico, aunq̃ contenga la Ciencia Reuelada, pues en quanto nos enſeña a biẽ obrar, es Practica, L: porque todo quãto nos importa ſaber, i obrar, aſsi para nueſtra ſaluacion, como para nueſtra conſeruacion, i enſeñança, eſta todo junto en la Sagrada Eſcritura, M: i en ella eſtan con eminẽcia todas las ciẽcias, i facultades del mundo Eſpeculatiuas, i Practicas, porq̃ es ſola la que puede enſeñar, argumentar, corregir, i adminiſtrar juſticia, N: i todas las demas ſon tinieblas, en q̃ el demonio pone los ombres, para diuertirlos de los cuidados de la Gloria, O. Porque la ciencia Reuelada, aſi a la Igleſia en comun, como a los Sãtos en particular, tiene por autor a Dios, P: por lo qual eſtá en ella la primera verdad: por q̃ no puede engañarſe, ni engañarnos, Q: i aſsi nos enſeña (ſin las bachillerias de la humana Sabiduria) el DERECHO ESPIRITVAL, i la verdad, R. Diuideſe en cinco Tomos, los dos primeros, que ſalen aora, contienen las obras viſibles, i palpables, que hazen los Eſpiritus en eſte mundo, ia por ſi, immediatamente, en qué ſe comprehende la Gracia de hazer milagros, i la Profecia, S. Ia mediante algun inſtrumento, por el qual

obran

obrā,en q̄ entran los Sacramēros,t: los tres Tomos siguiētes,son delas Espiritvales Anexas, ò Derecho Eclesiastico,que es delas cosas tocantes al culto Diuino, sus Ministros,Iglesias,i Bienes, de cada cosa vn tomo,v.La dificultad destas obras consiste, en como siēdo estos Espiritvs inuisibles apa rezcan,i obren entre nosotros;por lo qual di xeron,que teniā cuerpos sutiles de aire, o fue goS.Augustin,Tertuliano,Origenes,iRuper to,x.I en el Concilio Niceno, auiendo defen dido el Obispo de Tesalonia, q̄ los Angeles se pintassen, porq̄ tenian cuerpos,se pasò con ello,i se mandarō pintar,y: aunque es de Fè, q̄ son sustācias Espirituales,sin cuerpos, z. I assi Christo Señor nuestro vsò deste argumē- to para probar la verdad de su Resurrecciō, a. Todas las apariciones de los Espiritus aca ba jo se dicron por imaginarias, o intelectuales en el Concilio Ancyrano, segun Graciano, i otros, b. Pero la verdad es, q̄ los Angeles apa recen, i obran en este mundo en cuerpos visi- bles, i palpables, no suios proprios, porq̄ no los tienen, c: sino tomados de los elementos condensando el aire, i juntādo partes de tier- ra, agua, i fuego, vapores, i exalaciones, para poderlos mexor condensar, i colorear, d: los quales fingē tā solidos, i semejantes a los nuestros, que ni el tacto de Abrahan los di- ferenciò, e: ni la lucha de Iacob los pudo desbaratar, f: i en ellos aparecen entre no- sotros, no solo representando sus perso- nas, g: mas la del mismo Dios, pues to- das las apariciones diuinas antes de la En- carnacion, se atribuien a los Angeles, h:

t Dixi tom. 1. de Iure Spirit. lib. 2. c. 3. ex n. 20.
v Dicā tom. 3. de Spirit. anex. in Proleg. ex n. 37.
x D. Aug. lib. 21 Ciu. Dei c. 23. & lib. 9. c. 12. & lib. 18. c. 14. & de natur. dæmon. c. 4. Tertulia. lib. 2. cōtra Marciō c. 8. Origē. lib. 2. Periarch. in proœ. Rupert. lib. 1. Trin. c. 11
y Concil. Nicen. II. In ordine Oecum. VII. act. 5.
z Psal. 103. *Qui facit Angelos suos spiritus*, Apost. ad Hæbr. c. 1. *Omnes sunt administratores spiritus.*
a D. Luc. cap. 24. *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet.*
b Cap. Episcopi 26. q. 5. D. August. lib. de spirit. & anim. cap. 28. D. Thom. p. 1. q. 51. art. 2. Guill. Parisiens. de vniuers. lib. 2. p. 1. cap. 79.
c D. Tho. p. 1. q. 50. art. 2. & q. 51. art. 1. & q. 54. art. 5. Dionys. de cœlest. Hierarch. cap. 4. Damascen. libr. 2. de fide cap. 3. Suarez de Angel. lib. 1. c. 5. & lib. 4. cap. 33.
d Molina in D. Thom. q. 51. artic. 2. disp. 2. & q. 52. art. 2. Suar. vbi prox. d. lib. 4. c. 35. ex n. 3. Bubal. de Ang. q. 51. art. 2. quæst. 2. differ. 1. §. 3. & 4.
e Genes. cap. 18.
f Genes. cap. 32.
g Genes. cap. 16. 18. 22. 24. 28. 31. 48. Exod. ca. 3. 13. 14. 23. 33. Numer. 20. 22. cum alijs relatis tom. 1. Iuris Spirit. lib. 1. cap. 2. ex num. 40.
h Dionys. de cœlest. Hierarch. cap. 4. D. Aug. lib. 2. Trinit. cap. 10. & seqq. & lib. 3. c. 10. & 11. & lib. 10. ciuit. Dei capi. 13. & 15. D. Th. p. 1. q. 51. art. 1. 2. q. 98. art. 3. & Sent. 2. dist. 8. art. 6. D. Greg. lib. 28. Moral. cap. 2.

las tinieblas horribles, tempeſtades, langoſtas, ranas, i demas plagas de Egypto, a pedimiẽto de Moiſes, I: diuidir las aguas del mar Bermejo, para el paſo delos hijos de Iſrael, K: ſacarlas de la peña en Rafidim, L: llouerles en el deſierto Mana, M: i codornizes, N: i piedras cõtra los Amorreos, O: Ioſue por los Angeles detiene el Sol contra Gabaõ, P: Iſaias lo buelue diez grados à tras, Q. lleuan por el aire al profeta Habacu, deſde Ieruſalẽ à Babilonia, R a San Pedro de la carcel a la libertad, S: a San Pablo al tercer cielo, T: a San Felipe del camino de Gaza à Azoto, V: transformãda la muger de Loth en eſtatua de ſal, X: en buei à Nabuchodonoſor, Y, ſanan à Tobias la ceguera, Z: a Ezechias la llega, A: a Naaman la lepra, B: la mala qualidad de las aguas de Iericho, C: impiden la fuerça de los agentes naturales, como en el horno de Babylonia, D: tapan las bocas de los leones, quitan la fuerça de las armas, deſtruien los exercitos, ſanã los enfermos, reſucitan los muertos, i obran otras muchas coſas, E. I aũque es verdad, q̃ eſto, i todo lo demas, que refieren las Sagradas Letras en eſta materia, ſe atribuie a los Angeles buenos, no eſtan impoſsibilitados los malos de hazer lo ſemejãte, como lo hizierõ por los Magos de Faraon en Egypto, a emulacion de Moiſes, F: porque todo quanto no excede de la poteſtad Angelica, les es permitido, FF: pues por la caida ſolo perdierõ la gracia, pero no los dotes naturales, con q̃ lo pueden obrar, G: antes ai muchos demonios, que en lo natural ſon ſuperiores a muchos Angeles buenos, por ſer mas ſuperior, que la ſuia

la Ie-

I Exod. capit. 7. 8. 9. 10.
K Exod. cap. 14.
L Exod, cap. 17.
M Exod. c. 16. Prouerb. cap. 16.
N Exod. d. cap. 16. Pſal. 77.
O Ioſue cap. 10. v. 11.
P Ioſue cap. 10. v. 15.
Q Reg. 4. capit. 20. Iſai. cap. 38.
R Daniel. cap. 14.
S Act. Apoſt. cap. 12.
T Apoſt. Corinth. 2. cap. 12.
V Act. Apoſtol. cap. 8.
X Geneſ. cap. 19.
Y Daniel. cap. 4.
Z Tob. cap. 11.
A Reg. 4. capit. 20. Iſaiæ. cap. 38.
B Reg. 4. cap. 5. D. Luc. cap. 4.
C Reg. 4. cap. 2.
D Daniel. cap. 3.
E Apoſt. ad Hebr. ca. 11. *Obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladij; conualuerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtraverterunt exterorum, acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos, &c.*
F Exod. cap. 7. *Fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas arcana quadam ſimiliter, ac Moyſes.*
FF D. Gregor. lib. 4. Moral. cap. 13. & lib. 9. c. 2. Eugubin. de peremni philoſoph. lib. 8. c. 38. Suar. de Angel. lib. 7. cap. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.
G Dionyſ. de cœleſt. Hierarch. cap. 4. D. Thom. p. 1, q. 63. artic. 4. & q. 64. art. 2. & Sentent. 2. diſt. 7. q. 2.

la ſerarquia, de que caieron, H. como no ſea hazer milagros, porque ninguno delos Angeles buenos, por ſi los puede hazer, ſino es cõcurriẽdo la virtud de Dios, porq̃ a el ſolo ſon reſeruados, I: como reſucitar muertos, K: transformar los hombres de vna eſpecie en otra, L: hazerlos inuiſibles, M: preuertir las leies del Vniuerſo, i otras coſas, que exceden las fuerças de los Angeles, N. Aunque por el mouimiento local, i aplicacion de cauſas naturales, artificio, i engaño de las potencias, i ſentidos pueden hazer coſas, q̃ lo parezcã, o: i engañar cõ ellas a los mas eſcogidos, P: porque en ciencia, i experiencia, i poteſtad, no ai quien ſe le iguale en la tierra, Q: i aſsi en las transformaciones, i reſurreciones, q̃ entrarõ por los ojos a los Gentiles, lo que hizieron, fue quitar de delante el ſujeto, i ſuſtituir otro ſemejante de los elementos, que regian los malos, i hazian imitar acciones de viuo, R: porque las almas racionales no las puedẽ paſar de vnos cuerpos en otros, ni boluerlas a los ſuios, aunque ellas quieran, i ſean las del infierno, S: ſi bien pueden formarles cuerpos elementares, para que aparezcan (teniendo licencia de Dios) i entrarlas en ellos, para q̃ los impelan, i hagã mober, SS. Pero eſto no es reſurrecion; porque no buelue el alma a ſu meſmo cuerpo, T. Sin que ſea de eſtropieço contra eſta verdad, auer hecho milagros muchos Gẽtiles, infieles, i pecadores, porque los hizieron por virtud diuina, V: pues la gracia, que para ello ſe requiere, no la impidẽ los pecados actuales, X. I aſi profetizaron Balaan, i Caifas, Y: i hizierõ milagros Iudas Eſcariote

H D.Gregor.lib.32.Moral.cap.3.D.Thom.d.q.63.art.3.

I Pſalm.71.*Qui facit mirabilia ſolus.* Pſalm.135. *Qui facit mirabilia magna ſolus.*

K Dixi d.to.1.lib.1.c.5.

L Dixi d.to.1.lib.3.c.10

M Dixi lib.4.cap.2.ſect.3.ex num.27.

N Dixi d.lib.3.cap.1.2.3.4.5.& ſeqq. & vltra à Me relatos, Suar.de Ang. lib.1.c.2.3.4.5.6.7.& 8.

O Dixi lib.3.cap.5.& 6. & lib.4.cap.2.3.4.& 6.

P D.Matth.cap.24. *Surgent Pſeudochriſti, & Pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita vt in errorem inducant, ſi fieri poteſt, etiã electi.*

Q Iob cap.41. *Non eſt poteſtas, quæ comparetur ei ſuper terrã, qui factus eſt vt nullum timeat.*

R Dixi tom.1. de Iure Spirit.libr.1.cap.6.& 7.

S D.Thom.p.1.q.118. art.3. Soto in 4.diſt.45. q.1.art.4. Suarez in p.3. q.45.diſp.32.ſect.2.

SS D.Thom.p.1.q.11. art.4.& q.89.art.8. Suarez tom.2.in p.3.diſt.32 ſect.2.& Metaphyſ.diſp. 35.ſect.6.num.25. & de Anima lib.1.cap.2.

T D.Auguſt.lib.8. Trinit.cap.5. Damaſce. lib. 2.cap.28.

V D.Thom.2.2.q.178. art.2.cũ alijs à Me aductis lib.3. de Iure Spirit. cap.1.ex n.13.

X D.Th.vbi prox. Medina, de recta in Deũ fide, c.7. Perez in Laurea Salmãt.cert.1.de Deo, dub. 1.cap.1.& dub.2.cap.2. cert.4.cap.3.

Y Numer.c.23. D.Ioan. cap.11.

z D.Matth.cap.7.& 9.

A Dixi tom.1.de Iure Spirit.lib.4.cap.2.& seqq.

B Dixi d.tom.1.lib.9.c.14.ex num.23.

C D.August.de natur.dæmon.cap.6.& Genes.ad lit.c.17. Sanchez libr.2. Decalog.cap.38.ex n.7.

D Apost.Corinth.1.c.6.v.3. *Nam si Angelos iudicare possumus, quanto magis temporalia.*

E Apostol.Corinth.1.c.2.v.13. SPIRITVALIS *omnia scrutatur, etiã profunda Dei.*

F Apost. d.cap.2.v.15. SPIRITVALIS *iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.*

G Dixi tom.1. de Iure Spirit. Prolegom. ex n. 37.

H Sapient.cap.1. SPIRITVS *Domini replevit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia scientiã habet vocis.*

I Apost.ad Roman.cap.1. *Inuisibilia ipsius per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.*

K Apostol. Corinth.1.c.2.v.11. *Quæ Dei sunt nemo nouit, nisi spiritus Dei.*

L Isai.cap.33. *Dominus legifer noster.*

i muchos infieles en el nombre de IESVS, z. Porq̃ los q̃ hizieron Pytagoras, Socrates, Numa, Tyaneo, Simon Mago, i otros en el nombre del demonio, no son milagros, aunque lo parezcan, A: como las profecias de las cosas ocultas, i porvenir, porq̃ son de las q̃ se pùede saber de las causas naturales, B. I si alguna pasa desto, es por la leccion de los Profetas, o reuelaciõ de los buenos Angeles, C. I para conocer todas estas obras, que los Espiritus hazen aca bajo, i diferẽciarlas de Dios alas de los Angeles, i estas de los demonios; i todas delas naturales, i artificiales, es necessario el Derecho ESPIRITVAL, porq̃ si nos haze capazes de juzgar los Angeles, D: i las obras mas profũdas del mesmo Dios, E: mucho mexor nos hará para las demas, pues el ESPIRITVAL lo juzga todo, F. Porque si para cada cosa deste mũdo tenemos tãtas leies, i autores, que las traten, mucho mas son menester para el ESPIRITVAL, porque su conocimiento es, mas superior, mas estendido, i mas dificultoso, que todo lo demas, G: pues por ser inuisibles las sustancias, de q̃ se compone, no estã sus obras fuera de nuestra jurisdicion, porque todas las cosas visibles a vozes las publicã, H: i assi de sus mismos efetos las podemos conocer, i alcançar, I. Pero todos los que en esto an caminado con sola la luz natural, an caido en infinitos errores, de que estan llenas todas las facultades: porque para conocer à Dios, i a sus obras (aunque sean las de aca bajo) es menester luz sobrenatural, K de que necesita en particular la Iurisprudencia, porque no ai mas Legislador, q̃ Dios, L: i los Reinos, i las leies

tempo-

temporales penden de su mano, M: i assi todo quanto se encuentra con ella, no se debe guardar, pues la lei de Dios es sobre todo, N: i a su poca obseruãcia, atribuie el Profeta Oseas las desuenturas, q̃ padecemos, o. Para cuio remedio es el DERECHO ESPIRITVAL, de la Lei diuina, que es Lei de verdad, P. Porq̃ en las demas nos engañamos, todas las vezes, q̃ salimos della, i assi en su ignorancia vincula Isaias la perdida de los Reinos, Q: i no es mucho, pues con ser las causas ESPIRITVALES las principales de todas, R: se sabe tã poco dellas en nuestro Derecho, que se niegan las apariciones visibles de Dios, i de los Angeles, S. Auiẽdo hablado Moises con Dios (o cõ el Angel, q̃ lo representaba) cara a cara, T: i Iacob luchado con el toda vna noche, V: i aparecido tres Angeles en forma visible, i palpable a Abrahã, X: dos a Loht en el incendio de Sodoma, Y: i otros muchos, Z. I cõ esta ignorancia se niega en el mesmo Decreto, q̃ los demonios aparecen a los ombres, i los lleuã por el aire a sus delitos, A: auiẽdo aparecido a Christo Señor nuestro en forma visible en el Desierto, B: i lleuadolo por el aire sobre el Pinaculo del Templo, C. I nuestros Iurisconsultos tienen por sueños, i patrañas todo quãto se dize de sus obras, por los Magos, i hechizeros, D. I assi los dã por libres, porq̃ de lo que passa en sueños no se merece, ni desmerece, E: estãdo dispuesto en la Lei de Dios, que todos sus delitos, son reales, i verdaderos, i no soñados; pues los castiga con pena de muerte, F. I las leies Ciuiles permiten vsar de encantos, alianças, amistades, i pactos cõ el demonio,

M Prouerb. c. 8. *Per me Reges regnant, & legii conditores iusta decernunt.*
N Acta Apost. cap. 5. *Obtediendum Deo est magis, quam hominibus.*
O Oseas cap. 4. *Quia scientia Dei non est in terra ... ideo maledixit, & mendatium, & homiciaium, & furtum, & adulterium inundauerunt.*
P Esdras lib. 2. c. 9. v. 13. *Legem veritatis.* Ps. 118. v. 142. *Lex tua veritatis.*
Q Isaias c. 5. v. 13. *Propterea captiuus ductus est popalus meus, quia non habuit scientiam.*
R Dixi tom. 1. de Iure Spirit. in Proleg. ex n. 3.
S Cap. Episcopi 26. q. 5. *Cum Ezechielis prophetæ visiones Dñi in spiritu, nõ in corpore vidit, &c.*
T Exod. cap. 33. v. 11.
V Genes. cap. 32. v. 24. *Et vir luctabatur cum eo vsque ad mane.*
X Genes. cap. 18.
Y Genes. cap. 19.
Z Dixi tom. 1. de Iure Spirit. lib. 1. cap. 2.
A d. cap. Episcopi 26. q. 5. *Et cum solus spiritus hoc pactatur, infaelix mẽs hoc non in animo, sed in ... corpore euenire opinatur.*
B D. Matth. c. 1. v. 2. *Accidens tentator, dixit ei, si filius Dei est, dic vt lapides isti panes fiant.*
C D. Matt. d. c. 1. v. 5 *Tũc assumpsit eũ diabolus in sanctã ciuitatẽ, & statuit eũ super pinaculum templi.*
D Duar. li. 1. ad l. Corn. de sycar. Alciat. in c. pernitiosa de offic. Ordin. & li. 8. Parerg. c. 22. Alex. ab Alex. li. 5. Gen. c. 23. & cap. maioris §. verũ de Bapt. Clem. 1. de pœnit. D. Th. Sẽt. 4. dist. 9. ar. 4
E Exod. c. 20. *Maleficos non patieris viuere.*

para

para buen fin, G: i contra los q̃ los vſan diſpõnen, que no ſean caſtigados, antes q̃ ſe les dè galardon por ello, H: mandãdo la Lei de Dios q̃ no ſe tenga amiſtad con el demonio, I: aun q̃ ſea para buen fin, II: i q̃ ſean caſtigados con pena de muerte, K. I quando en nueſtras meſmas leies ſe hallã eſtos, i otros errores ẽ eſtas materias, claro es qual eſtará lo demas, L: i lo mucho que importa ſu remedio. Pues lo que parece de menos importancia, que es el conocimiento, i refutacion de las obras del demonio, lo es tanto, que a confundirlas, i deshazerlas ſolo vino al mundo el Hijo de Dios, M. Si fuere a propoſito lo eſcrito, en q̃ e gaſtado treinta años, abre hecho el maior ſeruicio (q̃ puedo) a nueſtra Sagrada Religiõ, fauor a la Teulogia, realce a la Iuriſprudẽcia, deſvelos a las demas facultades, con que lograre el atencion de todos, i confuſion a los herejes Atciſtas, de que eſta llena toda Africa, i muchas Prouincias de Aſia, Europa, i nueuo mundo, que niegan los ESPIRITVS, i ſus obras N. Sino lo cõſiguiere, baſtame a mi darle principio, para que otros con mas ingenio, o mas felicidad lo puedan proſeguir, i perficionar; porque empeçar, acabar, i perficionar todo junto à ſolo Dios es reſeruado, o. El qual guarde a V.S. como puede. En Cordoba 7. de Maio de 1635.

El Licenciado Don Franciſco Torreblanca Villalpando.

G l. eorum C. de malefic. & mathem. l. 3. tit. 23. Part. 7.

H d. l. 3. tit. 23. part. 7. *Non debe auer pena, antes decimos, q̃ debe auer galardon por ello.*

I Apoſt. Corint. 1. c. 10. *Nolo ſocios vos fieri daemoniorum.*

II Apoſtol. ad Roman. cap. 3. *Non ſunt facienda mala, vt inde ſequantur bona.*

K Exod. c. 20. *Maleficos non patieris viuere.*

L Dixi tom. 2. de Iure Spiritual. in Proleg. ex num. 23.

M D. Ioann. Can. 1. ca. 3. *In hoc apparuit Filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli.*

N Dixi tom. 4. de Spirit. anex. ſiue de Iure Eccleſiaſt. lib. 3. cap. 9. num. 8. & tom. 5. lib. 7. capit. 2. ex num. 1.

O D. Paul. ad Epheſ. cap. 1. v. 6. *Qui cœpit in nobis opus bonum perficiet.* & rurſus cap. 2. v. 13. *Deus eſt, qui operatur in nobis, velle, & perficere.*

SVMMA PRIVILEGII REGII.

REGIO Priuilegio cautum est, nequis intra decennium tractatum hunc de IVRE SPIRITVALI, authore *Licenciato D. Francisco Torreblanca Villalpando Cordubensi Iurisconsulto*, absq; ipsius permissu typis mandare, vel vendere possit, sub pœnis in dicto priuilegio contentis, Domini Regis nostri manu subscripto, & Don Sebastiani de Contreras, eius Secretarij referendato. Datt. Matriti 3. Februar. 1627.

LICENTIA ORDINARII.

NOS *Don Fray Didacus de Mardones, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Cordubensis, Regius Confessor, atque Consiliarius, &c. Licentiam, & facultatem impartimur dilecto nobis in Christo* Licencito Don Francisco Torreblãca Villalpando, Cordubensi presbytero, & Regiæ Granatensis Chancellariæ aduocato, *vt typis, quibus maluerit, excudat opus suũ inscriptum de* IVRE SPIRITVALI, *quod de licentia nostra sacrorum Canonum* Doctor D. Andræas de Rueda Rico, *Archidiaconus de Castro, Ecclesiæ nostræ Dignitas, & Doctoralis Canonicus, Sanctissimi olim vtriusque signaturæ Referendarius, & Sancti Officij contra hæreticam prauitatem Inquisitor emeritus vidit, & approbauit, & typis mandari dignum censuit: quia in eo nihil quod Fidei Catholicæ sinceritati, bonisque moribus contradicat, reperitur, sed omnia laude, & Authori suo, vt licentiam huiusmodi imperciamur, digna retulit. In quorum fidem præsentes litteras, nostro nomine, & sigillo munitas, ac per infrascriptum Secretarium nostrum referendatas cõcedi mandauimus. Dat. Cordub. die 22. Maij Ano Domini 1622.*

F. D. Episcopus Cordubensis.

Locus † sigilli. Mandato Dñi mei Episcopi.

Bartholomeus Lopez, Secret.

LICEN-

LICENCIA DEL CONSEIO REAL DE LA SANTA General Inquificion al Autor para leer libros prohibidos.

EN la Villa de Madrid, a veinte i ſeis dias del mes de Setiembre de mil i ſeiſcientos i diez i ocho años, los Señores del Conſejo de ſu Mageſtad de la ſanta General Inquiſicion, conſultado con el Illuſtriſsimo ſeñor Cardenal Inquiſidor General concedierõ al Licenciodo Don Franciſco Torreblanca Villalpando presbytero abogado de la Real Chancilleria de Granada licencia, para que por tiempo de dos años, que corran, i ſe quenten deſde el dia de la fecha deſta, pueda leer los libros prohibidos ſiguientes. Las obras de Paracelſo, Agripa, Vviero, Thyaneo, Godolmano, Ficardo, Alquindo, Mizaldo, Bungeo, Riplao, Vvechero, Ponzinibio, Parmenſe, Abano, Eſculano, la Clauicula de Salomon, i el Alcoran tan ſolamente.

El Licenc. Sebaſtian de Huerta. Secret.

Tiene prorrogacion para leer otros libros prohibidos, por otro año mas, firmada del dicho Secretario. En Madrid 14. de Nouiembre de 1619.

SVMMA DE VN EDITO DEL OBISPO DE CORdoba, ſobre la obſeruancia de la Bula de Sixto Quinto.

DON Frai Diego de Mardones, Obiſpo de Cordoua, Confeſſor de ſu Mageſtad, i de ſu Conſejo. Mandò guardar la Bula de ſu Santidad el Papa Sixto Quinto, dada en Roma, à 5. de Enero de 1586. que trata de la Magia; i que ſe publicaſſe en Romançe vna vez en cada vn año en todas las Igleſias deſta Ciudad de Cordoua, i ſu Obiſpado, i ſe declaraſſe al pueblo, conforme a lo que auia eſcrito a cerca della, por mandado del Conſejo Real, el Licenciado Don Franciſco Torreblanca Villalpando natural deſta Ciudad, i Abogado de la Real Chancilleria de Granada, por ſu Edito, que deſpacho para ello a tados los Vicarios, Rectores, i Curas, i demas perſonas, a quien tocaba. En Cordoba, 15. de Febrero de 1619.

F. D. Obiſpo de Cordoba.

Lugar † del ſello. Por mandado del Obiſpo mi ſeñor.

Don Franciſco de Salinas Medinilla. Secret.

A LA MVI NOBLE I MVI LEAL CIVDAD DE CORDOBA.

EN SVS DOS CABILDOS.

TVBAL, hijo de IAFET, nieto de NOE Santissimo, A: fue el primero, que en la dispersion de las Gentes vinô con las suias â ESPAÑA, B: i en ella fundò muchas Ciudades, *que llamò de su nombre, i de sus hijos*, C: la principal de todas fue CORDOBA, por lo qual *siempre se tuuo por cabeça desta Prouincia*, como lo afirma el *Emperador Iulio Cesar*, D: i Claudio Ptolomeo, haziendo mencion de Toledo, Seuilla, i otras Ciudades antiguas, i nobles de ESPAÑA, *à ninguna llamò Metropolis della, sino à* CORDOBA, E: i Tucydides Griego dixo, q̃ *era venerada por Metropolis de las demas Ciudades, como la madre de sus hijas*, F: i el señor Rei Don Alonso el Sabio, la llama *Padrona desta Prouincia*, G. i el Arcipreste de Santa Iusta, dize, *que fue la primaria de toda ella*, H. Titulos todos de auer

A Genes.c.10.v.2. *Filij Iaphet Gomer, & Magog, & Madai, & Iabã, & Thubal*

B Ioseph.lib.1.antiquit.c.7. D.Roderic. Archiepis. Tolet.li.1.Chron.c.3.D. Ioan. Bapt. Villalpãdo in Regias Ezech.expla.tom.2.p.1.c.27.D.Greg. Madera de las excell. de Españ.c.3.D. Ioan. Solorz. de Iure Ind.lib.1.cap.15. num.51.

C Flor. de Ocampo, Reg. Chron.lib.1.c.4. Garibai tom.1.libr.4.c.1.& seqq.

D Imp.Iul.Cæsar, siue Hiscius de bello Hisp. libr.1. *Erat per id tempus Sextus Pompeius frater, qui cum præsidio Cordubã teneret, quod eius Prouinciæ caput esse existimabatur.*

E Ptholomeus lib.1.Geograph.c.4. κορδυβη μετροπόλις *Corduba Metropolis.*

F Tucydides lib.6. *Honore Metropolim suam prosequitur, nempe vt parentem filiæ.*

G Hist.Regis N.D.D.Alfonsi, fol.420. *La Ciudad de* CORDOBA, *a quien llama la historia Patricia, es padrona de los otros pueblos del Andaluzia.*

H Iul.Pet.Archipr. S.Iustæ Chron.ann.Christ.350. n.159. *Cordubæ, quæ Ciuitas primaria est.* & an.719. n.477. *Corduba in sede patritia semper extitit præ cæteris adiacentibus vrbibus opulentissima.*

sido la primera fundacion de ESPAÑA, i su cabeça en todos tiempos, con valerosos hijos en Religion, Armas, i Letras, I. Porque es probable, que està fue la *antigua Tubala, que refiere Hermes Trismegisto, junto a Tarsis*, II: Pues en la entrada de los Arabes escribe Rasis Almançor, que se hallò *Tarsis, junto à* CORDOBA, que ellos assolaron, por ser Ciudad fuerte, i auer seles resistido, III: De *Tubala*, es verosimil auerse dicho el nombre, que oi tiene, K: *i Tula*, de quien hazen mencion nuestro Seneca, i Vergilio, *en los vltimos de la tierra*, L. pues aunque comunmente se atribuie à Islanda, o Escandia en el Reino de Escocia, M. Mas parece le compete a esta tierra: porque *aqui estubieron los vltimos terminos, i padrones del mundo*, N. Tubal como tan Religioso, i sabio, *plantò aqui el primero el culto del verdadero Dios Trino, i Vno, en la Lei Natural*, O. Porque Noe su abuelo, alcançò a Adan, i del *supò la Religion verdadera, con todas las ciencias, que despues enseñò a sus hijos, i descendientes*, P. I es cierto, que Adan fue Profeta, *i tubò revelacion de la Encarnacion del Hijo de Dios, i demas Mysterios de nuestra Sagrada Religiõ*, Q. Porque aun en la Lei Natural, *no se podian saluar, sino en la Fè de IESV Christo, que vino despues*, R. I assi es cierto, que *Tubal*, para la Religion, instituiò aqui Sacerdotes al Dios Verdadero, con su Templo, para los Sacrificios, *sobre colunas de Iaspe, semejantes a la planta, que mucho despues el mesmo Dios le diò a Salomon*,

para

II Iulian. Petrus Archipr. S. Iustæ Chron. anno Christi 350. num. 156. *Corduba qua Ciuitas primatia est.* & anno 719. n. 477. *Corduba in sede patritia semper extitit præ cæteris adiacentibus vrbib⁹ opulentissima.*

I Catrapretensis, & alij relati à præceptore meo Martin. de Roa lib. de Cordub. Bæticæ princip. cap. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.

II Herm. Trimegistus, *Hispaniæ vrbes Tubala—, & Tharsis, &c.*

III Rasis noster Almanzor in hist. manuscripta Hisp. cladis, relatus à Morales tract. de las antig. Puente tom. 1. de las Monarch. lib. 3. cap. 6. §. 2.

K Dixi tom. 1. de Iure Spirit. lib. 1. b. c. 13. ex nu. 79.

L Seneca noster in Medeã. v. 374. *Nec sit terris vltima Thule.* Verg. Georg. 1. *Tibi seruiat vltima Thule.*

M Plin. lib. 2. capit. 75. & lib. 4. cap. 16. Pomp. Mela libr. 3. capi. 3. Solin. capit. 24.

N Homer. in Odys. *Elysium ad campũ summas telluris ad oras.* Auson. *Considerat iam Solis equos Tharteſia Calpe.*

II Dixi tom. 2. Iuris Spiritual. lib. 10. capit. 13. ex n. 2. Puente d. lib. 3. c. 6. §. 2.

P Dicam tom. 3. de Spirit. anex. lib. 2. c. 12. ex n. 7.

Q Iacob. Salian. in Annal. sacris tom. 1. die 7.

R D. Luc. in Actis Apost. cap. 4. v. 12. *Non est aliud nomen datum hominib⁹, in quo oporteat nos saluos fieri*

para el tan suntuoso, que edificò en Ierusalen, s: I es probable, que estubo aqui orillas de Guadalquiuir, *donde fue el antiguo Templo de* I A N. O, nombre expositorio del verdadero Dios, t. Destruiose este Templo en la entrada de los Arabes; aunque despues lo redificaron Abderramen, i su hijo Esen, Reies de CORDOBA con nombre de Mezquita, *donde oi es la Iglesia Maior*, v. Enseñonos Tubal la Teologia, en el conocimiento de vn solo Dios Trino, i vno, *en que nos esta librada la vida eterna*, x. La Iurisprudencia, Medicina, Filosofia, Astrologia, Geometria, Musica, Poesia, i demas ciencias, que Dios infundiô en Adan, i el comunicô a sus descendientes, y. *Porque con la caida solo perdiò la Gracia original, pero no las Ciencias naturales*, z. De las quales refiere Estrabon (que viuiò en los tiempos de Tiberio Cesar) *que auia aqui libros de memorable antiguedad, i leies escritas en verso de seis mil años*, A: que hazen dos mil de los nuestros, que son cerca de los de Tubal, B: mas de mil años antes, que las diesse Dios à su pueblo en el monte Sinai, C. I assi es creible, que desde los tiempos de Tubal vbò aqui escuelas, i grandes Filosofos; porque lo fueron *Iberos su hijo, Brigos su nieto, Osyris, Oron Lybio, Hespero, Atlante, Sicano, Gragoris, Aviris, i otros Reies de aquellos tiempos* D. I dellos fue *Argantonio*, que hallò las letras, i arte de escrebir, E: *i Mercurio Trismegisto* (el maestro vniuersal de todas las naciones) *fue* ESPAÑOL *nieto de Atlante*, F: i aunq̃ naciò en Egypto, vinô despues a ESPAÑA,

s Dicam tom. 3. de Spirit. anex. siue de Iure Eccles. lib. 2. cap. 7. ex num. 1.

t Dixi li. 10. c. 13. ex n. 13

v Ambros. Morales Reg. Chron. libr. 9. cap. 1. & 2. & tract. de las antigued. ad capit. 31. de Cordoba, fol. 119. Petr. Diaz de Ribas eod. tract. discurs. 4.

x D. Ioann. c. 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum.*

y Ocampo lib. 1. capit. 4. Garibai tom. 1. lib. 4. c. 4. Salian. in Annal. sacris tom. 1. die 7.

z D. Chrysostom. in Genes. homil. 14. Hugo de S. Victore, lib. 1. de Sacram. p. 6. capi. 13. Valent. p. 1. disp. 7. q. 2.

A Strabo Geograph. lib. 3. *His* Turdetani *inter Hispaniæ populos sapientia putantur excellere, & litterarum studijs vtuntur, & memorandæ vetustatis volumina habent, poemata, leges quoq; versibus conscriptas à sex annorũ millibus.*

B D. Franc. Valdes tract. de Regib. Hispan. ca. 5. n. 8. Puente tom. 1. de las Monarch. lib. 3. cap. 21. §. 3.

C Maluenda de Antichris. lib. 1. d. c. 25. Puente, vbi sup. d. §. 3. fol. 139.

D Ocampo d. lib. 1. capit. 5. 7. & seqq. Garibai d. lib. 4. cap. 7. & seqq. vsque ad cap. 20.

E Morales de las antigued. ad cap. 31. de Cordob. fol. 107, cum alijs à Me relatis d. cap. 13. ex n. 67.

F Horat. carmin. libr. 1. Od. 10.

Mercuri facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum (re
Voce formasti catos, & deco-
More palestræ.

ÑA, *donde ſupo de noſotros todas las cien-cias*: G las quales enſeñò a los *Egypcios, Caldeos, Babylonios, Perſas, i demas Orienta-les*, de quien los Griegos confieſſan auer las recebido: H Porq̃ de los Eſpañoles, i Egyp-cios (que ellos llamaban Barbaros) ſupierõ *las primeras cientias ſus primeros ſabios, Mu-ſeo, Lino, Taletes, Solon, Cleobolo, Perian-dro, Homero, Heſiodo, Pytagoras, Parmeni-des, Empedocles, Mileſsio, Socrates, Platon, Ariſtoteles, i otros infinitos* I. Muchos de los quales vinieron aqui, i enſeñados de noſo-tros *conocieron vn ſolo Dios, en medio de la Gentilidad* K: Pues el Ara, que tenian los Athenienſes *al Dios no conocido, era el Dios verdadero*, ſegun lo affirma el Apoſtol San Pablo L: porque con eſte nombre deſpues de la Idolatria, ſe recibiò en muchas partes de ESPAÑA M. I en eſte conocimiento de *vn ſolo Dios ſingular* excediò a los demas *Ariſ-toteles* principe de la Filoſofia N: Porque ſegun muchos *fue* ESPAÑOL *nacido en* CORDOBA, *i de aqui paſſò a Grecia, donde fue diſci-pulo de Platon, i Maeſtro de Alexandro Mag-no*, O. Porque el titulo que le dan de Eſtagiri-ta en ſus obras (fue muchos años deſpues de ſu muerte, por los Griegos, que las ſacaron a luz;) *ò ia por auer redificado a Eſtagiris, ò ia por auer ſido patria de Nicomacho, i Feſtides ſus padres* P: Defuerte, que la ferocidad, que notaron otros en algunos pueblos de ESPAÑA, de aquellos primeros ſiglos: Q No fue vicio de la nacion, ſino del tiempo, o de la embidia R: Pues en la entrada de los Romanos tuuò ESPAÑA tantos Filoſofos,

que

o Dixi tom. 4. de Spirit. anex. lib. 7. c. 5. ex n. 14.

H Eugabin. de peremn. philoſ. lib. 2. c. 2. *Barbari Græcis antiquiores, & ab his natio Græca ſermonem, litteras ipſas, Gẽtes, & eſſe, quod oſtendam deduxit, &c.*

I Euſeb. Cæſarienſ. de præparat. Euang. lib. 10. capi. 1. & 2. Diogen. Laert. de vitis philoſ. lib. 1. & 2. Ferdin. Nuñez dictus Commendat. Græcus ad noſtrũ Ioann. de Mena, in Labyrinth. copl. 118. Franc. Picus in exam. doctr. vanit. Gent. lib. 1. & 2.

K Eugubin. vbi ſup. libr. 3. cap. 1. 2. 3. 4. & lib. 4. cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & lib. 5. c. 1. 2. 3. 4. 5. & lib. 6. cap. 1.

L Luc. in Actis Apoſt. cap. 17. *Inueni aram inſcriptam* Ογνωστῶ Θεῶ *Ignoto Deo, quod ergo ignoratis co-litis, hoc ego anuncio vobis.*

M Strabo Geograph. libr. 3. cum alijs à Me relatis d. cap. 13. ex n. 22.

N Eugubin. de perenni philoſ. d. li. 4. c. 1. 2. 3. 4. 6. 7.

O Ioan. de Mena in Coronat. March. Santillan. glo. cop. 37. ex Plinio in hiſt. natur. & Lucas de Tui in Chron. Steph. Garibai in compend. hiſt. tom. 1. lib. 5. capit. 8. fol. 139. Mart. Eneiſo in Geograph. ad D. D. Carol. V. Imp. fol. 34.

P l. 1. ad Municipal. cum alijs à Me adductis in nouis Lucubrat. ad lib. 10. c. 13. §. 92. ex num. 91.

Q Strabo Geograph. lib. 3 Cœl. Rhodigin. lib. 18. antiq. lect. c. 21. & 22. Mariana de rebus Hiſpan. lib. 1. cap. 6.

R D. Ioann. Solorzano Pereira præceptor meus, & Regius Conſ. de Iure Indiar. lib. 2. cap. 8. ex n. 24.

que los mejores Emperadores, que tuuô Roma fuerõ ESPAÑOLES *Coceio, Nerua, Marco Vlpio, Trajano, Aelio, Adriano, Marco Antonio, Marco Aurelio, Commodo, Antonino, Publio, Helicio, Pertinax, i otros* s: Pues en lugar del tributo, que las demas Prouincias le daban al Imperio, *sola* ESPAÑA, *le diò Emperadores, Consules, i Filosofos, que la gouernassen, i enseñassen.* T Pues sola CORDOBA, i de vna familia sola le diò al *Emperador Trogo Pompeo* V: los *dos Senecas caualleros nobles de aqui*, de los quales el vno fue Consul, i Maestro del Emperador Neron: X i tã rico, q̃ de vna vez le dio de su haziẽda, entre otras cosas, siete millones i medio en dineros Y. *Anneo Seneca, Anneo Mela, Anneo Iunio Galion, Anneo Lucano, Anneo Floro, Sextilio Ena, sin otros muchos* Z: porq̃ ella sola le diò mas Filosofos, Oradores, i Poëtas, q̃ tuuô el Imperio quando mas floreciò A: nacidos aqui donde estamos, i no en Cordoba la vieja, como quieren algunos B. *Porque no vbo otra* CORDOBA *mas q̃ esta* C: i esta fue siempre *la madre de la nobleça, i armas* D: *la maestra de las ciẽcias*: E *la embidiada de las naciones*: F q̃ reedificò el Consul Marco Marcelo G: i el Senado hizo *Colonia Patricia, la primera de las Prouincias* H: Porq̃ el sitio de Cordoba la vieja, no es capaz de Ciudad tan populosa, como esta lo fue desde sus principios I, ni aq̃llas ruinas sõ mas q̃ de vna fortaleza, q̃ hizo el Rei Abderramẽ, mal seguro de sus gentes, como lo afirmã *la historia del S. Rei Dõ Alõso el Sabio, i el Arçobispo Don Rodrigo* K. En la venida

s Garibai tom. 1. libr. 7. c. 13. 14. 15. 16. 17. & 18. Ioann. de Mena in Coronat. Sãtill. d. copl. 37. Puẽte libr. 3. cap. 3. §. 2.

T Claudian. in laud. Seren. vxoris Stelic.

Sola novum Latijs vectigal, Iberia rebus
Contulit Augustos, & c. hæc generat, qui cuncta regãt.

V Ioan. de Mena vbi prox. referens illud Chron. Pontif. *Imperator Trogus Pompeus Cordubens. floruit tempore Antoninij Pij.*

X l. 1. C. ad S. Conf. Tribell. Sueton. in Neron. Corn. Tacit. Annal. li. 16.

Y Morales libr. 9. cap. 9.

Z dixi d. cap. 13. ex n. 72.

A Cicero in Oratore.

B Morales lib. 7. capit. 31.

C Dixi d. cap. 13. ex n. 82.

D Plin. in hist. natur. lib. 3.

E Plin. Iun. lib. 2. epist. ad Prisc. *Scis quod iudicium prouinciæ illius scis quanta grauitas.*

F Valer. Patercul. in hist. Rom. vol. fin.

G Præceptor meus Mart. de Roa de Cordub. in Bætic. princip. cap. 2. Bernar. Aldrete de la leng. Castellar. lib. 1. capit. 21. Petr. Diaz de Ribas, vbi supra, discurs. 4.

H Strabo d. libr. 3. *Nam prima* CORDVBA, *hæc ipsos ad locos Romano populo est demissa colonia.*

I Iulian. Petr. in Chron. anno 719. *Corduba in sede Patritia semper extitit præ ceteris adiacentibus vrbibus opulentissima.* fol. 85.

K D. D. Aifons. X. Sapiens cognominatus in hist. gener. Hispan. p. 3. capit. 19. D. Roderic. Archiepisc. Tolet. capit. 30. vsque ad cap. 46.

de los Vãdalos, Sueuos, Godos, Viſegodos, i otras barbaras naciones, *no menos ſe moſtrò ſabia, i religioſa* ESPAÑA, pues tomando los vencidos las Leies, i Religion de los vencedores, ſiendo eſtos Arrianos, i feroces, como todos los Setentrionales L. no ſolo no aſsintiò a ſus errores, antes les hizo ſabios, y Catholicos: en particular a los Principes *Siſibuto*, *Recaredo*, *Hermenegildo*, *Vvamba*, *Pelagio*, *i otros* M. En la captiuidad de los Arabes, auiendoſe perdido la Filoſofia de Ariſtoteles, con las guerras de Grecia, è Italia, toda ella ſe recogiò á CORDOBA, N. donde florecieron el grãde *Auerroes* ſu Comentador, i *Auizena*, a quien el llama *Auenari∽*, hijo de *Aboali*, nieto de *Auenzohar* ſu ſuegro, grandes Medicos, i Filoſofos, o. Aunque de *Auizena* ſe duda, por auerſe perdido muchas de ſus obras, i las que ai andan con las del Autor de las *Fenes*, que fue natural de Auſene, junto a Damaſco, oo: i otros lo ahijan a Seuilla, por el amiſtad, que tuuò con ſan Iſidro Arçobiſpo della, de cuios eſcritos ſe aprouechò en ſus obras P. Pero es cierto, que vbo dos *Auizenas*, el vno Perſa, i otro de Cordoba, ambos Medicos, pero diferentes en tiẽpos, patrias, padres, i eſcritos, famoſo aquel por los ſuios, quanto eſte por ſu ingenio, i erudicion, celebrada de todos PP. Fueron tambien de CORDOBA *Meſue* viſnieto de Abdela Rei de Damaſco, *Auimeron Auinzohar*, *Algazel*, *Auinzembron*, *Auentumath*, *i los dos Raſis el Medico, i el Hiſtoriador, i otros muchos*: aſsi de los Arabes, como de los Rabi-

L Iornan. de Regib. Gottic. lib. 1. D. Franc. Valdes Regius Conſ. de dignitat. Reg. cap. 6. ex num. 4. Puente, vbi ſup. libr. 3. cap. 24.

M D. Franc. Valdes d. cap. 6. ex num. 5. & capit. 7. ex num. 2. & cap. 8. ex num. 12. & cap. 9. num. 34. & c. 19. ex num. 34. Puente d. cap. 24.

N Franc. Patritius tom. 4. diſquit. Peripat. libr. 7. cũ alijs à me relatis d. lib. 10. cap. 13. ex nu. 126.

O Averroes lib. 7. Colliget. cap. 6. *Exceptis filijs Auenzohar, & maximè Aboali, & filio eius Auenaria.* Genebrard. in Chronic. anno Chriſt. 1140. *Aboali Auinſeni, ideſt Auinſena expoſteris ſenis, nomẽ enim patris erat Eli, inquit Elias in Tisbi rad.* אבן *&c*

OO Sorſanus in vita Auicennæ Perſæ, Genebrar. Cremonenſis, cum alijs à Me relatis tom. 2. de Iure Spirit. lib. 12. c. 2. ex n. 38.

P Opnerus in Chronograph. ann. 1140. Philip. Bergomenſ. in Supplem. Chron. ann. 1150. Roder. Caro in ſua Hiſpal. lib. 1. cap. 14.

PP Sorſanus, & Genebrar. vbi ſup. Moral. lib. 2. hiſt. Hiſp. c. 21. Ioan. de Mena, in coronat. March. Sãtill. in gl. capl. 37. Marian. lib. 5. c. 6. Ioan. Barros decad. 4. Garibai lib. 38. cap. 22. Lud. Nuñez in ſua Hiſtoria cap. 9.

nos,q̃ en ſu tiempo nacierõ,i tueron enſeña dos aqui Q.I en la Religion tubò CORDOBA tantos Martyres, aſsi en eſta calamidad,como en la de los Romanos, que a no auerſe perdido la memoria, no tiene dias el año para rezar dellos R: entre los quales al gran Martyr *S. Lorenço* refiere por natural della Dõ Fernãdo Talabera primer Arçobiſpo de Granada S. La fama de las ciẽcias de ESPAÑA conuido a las demas naciones à comunicarla;i aſsi vinierõ a ella, de Egypto ſu Rei *Oſyris, i el gran Filoſofo Triſmegiſto* T: de Grecia *Dionyſio el Tebano, Hercules, Orfeo, Homero, Heſiodo, Vlyſes, Lycurgo, Artemidoro, Apolonio Tyaneo, i otros muchos* V: de Italia, *Polybio Megalopolytano* Maeſtro, i Coroniſta de Cipion, *Poſidonio, Plinio el maior, i Aſclepiades Mirliano*, que llegô haſta las Eſcuelas, que auia aqui, i eſcribiò vn libro en alabança nueſtra X: ſin otros infinitos deſtas, i otras partes, porque fue tanta la veneracion, que todas las naciones tuuierõ a ESPAÑA, i en particular a eſta Prouincia, que habitamos del Andaluzia, *que la juzgaron por Paraiſo de las almas de los juſtos, i patria de los Dioſes* Y: de la qual fue cabeça, i Metropolis CORDOBA, en todos tiempos Z: I aſsi no ſe le puede negar, que tuuo grã parte en las fundaciones i conquiſtas de ESPAÑA por todo el mundo. Pues en EVROPA fundò la maior parte de Italia, *haſta Roma ſeñora de las Gentes, fundaciones de* ESPAÑOLES, A: ia de los que paſaron con Sicano Rei de ESPAÑA, que llamoron *Sicanos* B: ia de los que

Q Iulia. Petrus Archipreſbyt. S. Iuſtę in Chron. ann. Chriſt. 659. n. 328. & in Aduerſar. n. 477. Genebr. in Chron. ann. 1002. & & ann. 1009. & ann. 1140. & alibi Matamoros de Hiſpan. erudit. fol. Fern. Perez de Guzmã in Valer. hiſt. lib. 8. tit. 6. cap. 4. cum alijs à Me relatis tom. 4. de Spirit. annex. lib. 2. c. 7 ex num. 3.

R Dicam tom. 4. de Spirit. anex. lib. 7. cap. 3. ex num. 6.

S D. Ferdinand. Talabera in Impugnat. Cathol. cap. 47.

T Florian. de Ocampo lib. 1. cap. 11. Garibai tom. 1. libr. 4. capit. 6. Pineda in Monarch. Eccleſ. libr. 2. cap. 1. §. 4. Puente d. libr. 3. capit. 28. §. 3.

V Dixi tom. 2. lib. 10. cap. 13. ex n. 13.

X Dixi d. cap. 13. ex n. 96.

Y Homer. Odyſ. lib. 4. Strabo Geograph. libr. 3. Cœl. Rhodig. li. 18. antiq. lect. cap. 22. D. Solorzano de Iure Indiar. lib. 1. cap. 11. num. 65. Puente delas Monarch. tom. 1. lib. 2. ca. 24. pag. 255.

Z P. Martin. de Roa, de Cordubæ in Bætica princip. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

A Dixi in Epitome de Magia Regis Senatus iuſsu ſcripta ad lib. 3. capit. 3. in Appendice ex n. 1.

B Thucidides Græcus lib. 6. Strabo Capadoc. Geograph. lib. 6. Seruius ad illud. Vergil. Æneid. 7. *Rutuli, veteresque Sicani.* Et ipſe Verg. Æneid. 8. *Tunc manus Auſoniæ, & gentes venere Sicanæ.*

llevò Atlante Italo hermano de Hespero Rei della C: muchos siglos antes que naciessen Romulo, i Remo D: en Francia diô leies, i gobernò muchos años *Hercules Oron Lybio Rei de* ESPAÑA E: i sus gentes fundaron muchos pueblos en ella, en particular *todos los que ai desde el Rodano hasta los Pyreneos* F: i el Condado de Tolosa, por el qual los Señores Reies de Francia fueron feudatarios de los Señores de ESPAÑA G: Toda la *Germania*, que confina con Francia desde el Reno hasta el Danubio, es fundacion de ESPAÑA, con la *Vindalezia, Dalmacia, Dacia, Sarmacia, Polonia, Acaia, las dos Panonias, Macedonia, Corcega, Sardinia* H: *i Sicilia* es fundacion suia, por lo qual se llamó *Sicania* I: *Mallorca, Menorca, Iviza, Cerdeña, Napoles, con sus cinco Prouincias, Milan con parte de la Lombardia, i los Paises bajos de Alemania, las doze Islas Canarias, las siete de los Azores* K; *Inglaterra, Islãda, Escocia, Hibernia*, i demas poblaciones del mar Mediterraneo tienẽ su origen de ESPAÑA, i fuerõ Colonias suias L: En ASIA fundô los *pueblos Iberos* LL: Muchos en *Eytinia, Galacia, Paflagonia, Cilicia, Sarmacia, Albania, Syria, Assyria, Fenicia, Persia, Mesopotamia, i las dos Indias del Ganges* M. En AFRICA tiene muchas fundaciones en las dos *Mauritanias*, con sus *Costas*, marinas, i fronteras MM. En el nueuo Mundo muchas mas, pues todo el es poblaciõ suia, conquista, i Colonia de ESPAÑA, N: Porque *Tubal*, luego q̃ la poblô embiò a el sus gentes, que fueron los *primeros hijos de Adan, que passarõ alla* O:

c Plutarch. in Romulum, Pineda in Monarch. Ecclesiast. p. 1. lib. 2. c. 17. §. 2. Garibai, tom. 1. libr. 4. cap. 19.

D Dixi in Epitome de Magia, d. cap. 3. in Append. ex n. 13. & mea verba referens, me non citato, tenet nouissimè Cabreros de metu lib. 2. cap. 30. ex n. 8.

E Steph. Forcatul. de Galor. Imp. lib. 2. Pomp. Mela, lib. 3. cap. 6.

F Seneca lib. de Consolat. ad Albin. capit. 8. Strabo Geograph. libr. 3. Puente de las Monarc. lib. 3. cap. 2. §. 3.

G Zurita lib. 1. Annal. cap. 13. & 40. Valdes de Reg. Hisp. c. 18. n. 44. fol. 161.

H Dicam tom. 3. de Spirit. anex. lib. 7. ex n. 22.

I Herod. li. 7. Diodor. lib. 6. Solin. in Polyhist. c. 11. nã vt ait Strab. Geograph. lib. 6. *Iberi sunt, qui primi Siciliam habitarunt.*

K Fr. Ioann. de la Puente Regius Chron. tom. 1. de las Monarch. lib. 3. cap. 3. §. 4. fol. 21.

L. Hector Boetus in historia Scotor. libr. 1. Polyd. Vergil. histor, Anglic. libr. 3. Puente d. cap. 3. §. 2. D. Gregor. Lopez Madera de las Excellenc. de Españ. cap. 8.

LL Nicephor. libr. 8. capit. 34.

M Ptholomens libr. 5. 6. 7. cum alijs â Me relatis tom. 3. lib. 4. c. 8. ex num. 33.

MM Fr. Ioann. de la Puente d. cap. 3. §. 2.

N D. Ioan. Solorzano Pereira præceptor meus, Regiusque Conf. de Iure Indiar. lib. 1. capit. 9. ex numer. 58.

O Thom. Maluenda de Antichrist. lib. 3. cap. 18.

despues Hespero Rei de ESPAÑA embio las suias, oo: de quien tomaron nombre las Islas *Hesperidas*, q̃ son las de Barlobento P: Por lo qual justisimamente despues los ESPAÑOLES fuerõ sus descubridores, i cõquistadores Q: *Porque ESPAÑA fue la fundadora, pobladora, i restauradora de todas las Prouincias del Mundo* R. A quien justisimamẽte le compete la profecia de Isaias, *de naciõ arrancada, i despedazada en tãtas partes, pueblo terrible, despues del qual no ai otro, que assi espere en el Señor* S. Pues auiendo entrado la Idolatria en todas las Prouincias del mũdo, hasta en el Pueblo escogido de Dios T: solo en ESPAÑA, (auiendo sido la postrera, que la admitiô V:) assintiô tan poco a sus errores, *que huuo aqui muchas Ciudades, que adoraban vn solo Dios Trino, i Vno, quando* CHRISTO naciò X. Iassi en ella se vieron tres Soles el dia de su nacimiento Y: en señal de la confesion de la Fè, Z: que siempre en ella à resplandecido, sin mancha de errores A: Prouidencia del cielo, para que lleuasse por todo el mundo el conocimiento del verdadero Dios en la Lei Natural, i de Gracia B. Por lo qual CHRISTO Señor nuestro encargo a sus Apostoles; en particular su predicacion C: porque el Maiorazgo del Verbo Eterno es ESPAÑA D. Iassi el Euãgelio primero se predicô en ella, que en Roma cabeça de la Iglesia E: i no solo vino a ello *Santiago el Zebedeo*, à quien le tocò F: mas *San Pedro* Principe della G: i *San Pablo* Dotor de las Gentes H: i la *Virgen Santissima Señora nuestra* I: i los primeros que se con-

oo Ouiedo p.1.hist. Ind. lib.2.c.3. Greg. Garsia li.4.c.17. & 18. Aldrete de las antig.c.17. P.D.Ioã. Solorz.d.lib.1.c.9.n.59.

Q Acosta lib.1.noui Orb. c.1.& seqq. Barrad. lib.5. Concor. c.11. D.Solorz. d.li.1.c.11.ex n.2. D.Madera vbi sup c.6.& 9.

R Tit.Liuius abvrbe cõd. lib.28. *Hispania primæ initia Prouinciarum.*

S Isaias c.18. *Ite Angeli veloces ad Gentẽ convulsã, & dilaceratã, ad Populum terribilem, postquã non est alius, Gentẽ spectantẽ, &c.*

T Reg.3.c.19.v.10. *Dereliquerũt pactũ tuum filijs Israel, &c.*

V Puente d.lib.3.c.12.§. 2.& 3. X Idem Puente d. lib.3.cap. 13. §. 2.3.& 4.

Y Plin.lib.2.hist.natur.c. 31. Z D.Thom.p.3.q.36. art.3. Paul.Oros.li.6.c.9. Iul.obseq.deprodi.c.128

A Cæs.Baron.Annal.tom. 7.ann.562. *Hoc plane sibi vendicat Ecclesia Catholica in Hispania, vt nõ ab erroribus tantũ, sed à superstitionibus esse voluit suos immunes.* B Dixi tom.3.de Spirit.anex.iib.5.c.7.ex n.6. C Acta Apost.cap.1. *Eritis mihi testes in omni Hierusalem, &c. vsque ad vltimum terræ.*

D Psal.2. *Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.*

E Euangelium prædicatur Hispan.ann.35. Baronius in Martyrol.Iun.25.& D. Petrus prædicauit Romæ ann.44. Baro.to.1.an.44

F Dixi tom.1.lib.10.cap. 13.ex num.106.

G Metaphrast.tom.3.Fla. Dext.ann.50.

H Dixi d.c.13.n.111.

I Zurita, Marian. & alij.

se conuirtieron en las Prouincias *fueron* ESPAÑOLES k : i ellos fueró los *primeros Teologos* del mundo, porque el *diuino Heroteo* Maestro de la primera Teologia, discipulo de S. Pablo, i maestro de S. Dionysio Areopagita, fue ESPAÑOL, l. *El Dotissimo, i Santissimo* OSIO *natural de* CORDOBA, *i Obispo Metropolytano della, fue el Maestro de toda la Teologia, que en aquellos tiempos enseñò el Espiritu santo a la Iglesia Catholica*, i el hizo el Symbolo de la Fè, q̃ dezimos en la Missa, m. *Fue Vicario del Papa en toda la Iglesia vniuersal, por largos años*; potestad que no se ha dado perpetua, como a el, a otra persona del mundo, n : i como tal juntò, i presidiò por el Papa el *primer Concilio General, q̃ vbò en la Christiandad*, despues de los Apostoles, *que se celebrò en* ESPAÑA, en la Ciudad de Illiberis, junto a Granada, dicho *Illiberitano* o. I en todos los demas Concilios de su tiempo; presidiendo siempre, i precediẽdo a los mesmos Legados à Latere de la Sede Apostolica, como parece de los Concilios *Niceno* en Bitinia de Asia, p : *Alexandrino* en Egypto, q : *Gangrense* en Paflagonia, r : *Sardinense* en Tracia, s : *Arelatense* en Francia t. I murió Catholico, lleno de virtudes, a pesar de los herejes, que lo disfamaron, como lo sienten muchos Santos de su tiempo, i los mexores historiadores del nuestro, v. *San Eulogio* Cauallero noble de aqui, electo Arçobispo de Toledo, Dotor, i Martyr, fue el Teologò, i Maestro, i defensor, que tuuieron los nuestros, i su Coronista ẽ el tiempo de los Arabes, x. I hasta dellos

k Flau. Dexter. vbi supr. in Chron. ann. Christ. 36.

l Flau. Dext. ann. 71. Ambrosi. Morales libr. 9. cap. 12. Martin. de Roa in sua Ecija lib. 2. c. 4. Puẽte lib. 1. c. 7. §. 3. & cap. 10. §. 3.

m D. Athanas. epist. ad Solitar. Baronius tom. 1. ann. 325. num. 74.

n Concil. Nicen. tom. 1. *Sancta, & generalis Synodus legitimè cõgregata, per Beatum, & Sanctum Episcopum* OSIVM *Cordubæ Ciuitatis Hispaniæ Prouinciæ locum tenentem Romani Pontifi:is*, vt exponunt D. Athanas. apolog. 2. Puente d. lib. 1. c. 7. §. 5

o D. Fernand. Mendoça, in confirm. Concil. Illiberit. lib. 1. cap. 4.

p D. Athanas. d. Apolog. 2. Puente d. §. 5.

q Baronius tom. 3. Annal. Eccles. ann. 319.

r Mendoça, vbi prox. d. lib. 1. fol. 26.

s Baron. tom. 3. ann. 347. num. 10.

t D. August. lib. 1. contra Parmac. cap. 4.

v D. Athanas. d. Apolog. 2. & lib. 3. cap. 5. & lib. 10 capit. 15. D. Augustin. vbi prox. cap. 7. Cardin. Baron. tom. 2. ann. 324. Bernard. Aldrete lib. 1. de las antig. de Esp. cap. 3. Puente d. lib. 1. cap. 7. §. 4. & 5. Nam vt Iulian. Petrus vbi sup. anno Christ. 363. num. 167. OSIVS *Cordubæ facto Catholico testamento sanctè, pièque discessit.*

x Albarus Cordubens. in vita S. Eulog. cuius liber habetur manuscriptus in Bibliotec. Eccles. Cordubens. & ex eo refert præceptor meus Mart. de Roa in lect. eius Officij, & in Sanctoral. Mart. 11.

mismos, tubo la Prouidencia diuina reseruado en CORDOBA, quien diesse luz a la Teologia Escolastica, *porque hasta que el grande Auerroes, Cauallero noble della explicò a Aristoteles* (que hasta su tiempo no estaba entendido) no vbò quien le diesse el punto, q̃ oi tiene, Y: despues que la reduxo a Metodo el Angelico Santo Tomas, concordando al glorioso Dotor San Augustin, con Aristoteles, segun las exposiciones de Auerroes, Z. *Porque la buena Teologia nace de la Filosofia*, A. En la vna, i en la otra a sido siempre eminente CORDOBA, *i assi en todas las Monarchias a sido la silla Imperial de sus Reies*, B: llena siempre de Caualleros sabios, i esforçados, *como cosa que la lleua de suio la tierra*, C. I estando en toda su pujança, en tiempo de los Arabes, solos tres Capitanes de a Cauallo, i dos de a pie, de los nuestros, con mui poca gente, *la tomarõ por la parte del Axerquia*, i se hizieron fuertes en ella, D; mientras auisaron al señor Rei Don Fernando el Santo, que estaba en Benabente, que les socorriò, i se apoderò de toda la Ciudad: i dexò en ella con grandes eredamiẽtos, assi a los dichos Caualleros, como a otros muchos, que se hallaron en la expedicion, de quien descienden oi muchas casas nobilissimas, E. Los tres Caualleros (que tan valerosos echaron de su casa a los enemigos tan fuertes) fueron *Domingo Muñoz, Martin Ruiz de Argote, i Pedro Ruiz Tafur*, descendiẽtes de los antiguos *Españoles Tubalistas*, que en la entrada de las naciones barbaras, se retiraron a las *Montañas de Leon*,

Y Dixi tom. 2. de Iure Spirit. lib. 10. cap. 1. num. 56. & cap. 13. ex num. 112.

Z Franc. Patricius disq. Peripatetic. tom. 4. libr. 7. Franc. Picus Mirandulan. in exam. doctrin. vanitat. Gent. lib. 1. & 2.

A D. Basil. homil. de legẽd. Gentil. D. August. libr. 2. doctr. Christ. cap. 1. Picus Mirandulan. lib. 1. de stud. diuinæ, & human. sapient. cap. 3.

B P. Mart. de Roa libr. de Cordubæ in Bætic. princip. capit. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7.

C Seneca noster, relatus à Ioan. de Mena in coronat. March. Santill. d. copl. 37. *Corduba corda dabis, vellãtibus arma parabis, equos velocissimos, & homines animosissimos.*

D Rex noster D. D. Alfonsus X. in sua histor. General. p. 4. fol. 375. & seqq. D. Roderic. Archiepiscop. Tolet. histor. Hispan. libr. 9. capit. 16. Episcop. Luc. de Tui, in Chron. libr. 5. Ambros. Morales tract. de las antigued. ad capit. 31. de Corduba, fol. 126. & seqq. Argote de Molina en la nobleza de Andaluz. lib. 1. capit. 95. Rades de Andrad. Chron. de las Orden. cap. 18. fol. 38.

E Historia Regis N. D. Alfons. fol. 377. D. Roderic. vbi sup. d. capit. 16. Amb. de Morales d. fol. 126.

de Leon, Nauarra, Aragon, Galicia, i otras partes, F. Domingo Muñoz casò à Doña Ora Muñoz su hija con *Fernan Nuñez de Temez, hijo de Nuño Fernandez de Temez, señor de Temez, i Chantada, Rico Ombre, Merino maior de Galicia,* de quien ai priuilegios confirmados por el señor Rei Don Fernando, G: i los hijos deste matrimonio tomaró el primer apellido de CORDOBA, por auer tenido tanta parte en su recuperacion, H: i dellos decienden los *Señores Marqueses de Priego, i Comares, Condes de Cabra, i Alcaudete, Marqueses de Guadalcaçar, Alferez maior, i otros muchos Caualleros,* I. Martin Ruiz de Argote tiene mucha sucesiõ aqui, en casas mui nobles, i ricas; aunque la principal hazienda, que recibieron del repartimiento, a entrado por casamiento en la de Comares, como la de Pedro Ruiz Tafur en la de la Guardia, K. Despues han entrado aqui otras Casas, i Familias ilustres: i los decendientes de los vnos, i los otros en Religion, nobleza, lealtad, letras, i armas, con valerosas hazañas, en todos tiempos se han hecho conocer, i estimar en todo el mundo, L. Solo nos a faltado quien las escriba, i cante, como han tenido otros, *porque mas emos sabido hazer, que dezir,* M. Pero todo es necessario, donde la malicia es tanta, que nuestras mesmas obras se atribuien otros, i nos niegan las verdades: en cuia defensa vbiera cortado vn poco mas delgada la pluma, si mi poca salud, i muchas ocupaciones dieran lugar: i a no estar otros empeñados en ello, que lo haran mexor, N. Lo que a mi me toca

es dar

F Fr. Ioann. de la Puente, tom. 1. de las Monarch. libr. 1. capit. 36. §. 2. & lib. 3. cap. 23. §. 1. 2. 3. 4. & capit. 24. §. 1. 2. 3.

G Hieronym. de Aponte, en la Genealog. de los Titulos de España, manuscripto, cap. 35.

H Ambros. Morales, Argote de Molina, Rades de Andrade, & alij vbi supra.

I Ambros. Morales, vbi supra, fol. 127. & seqq. Argote de Molina, d. libr. 1. capit. 95. & 96. & libr. 2. capit. 172. Hieronym. de Aponte d. capit. 35. 36. & 37.

K Ambros. de Morales, vbi sup. fol. 128.

L Dicam tom. 4. de Spirit. anex. libr. 7. cap. 3. ex numer. 52. Ambros. de Morales en la descript. de España fol. 29. & seqq.

M Tit. Liuius ab vrbe condit. decad. 3. *Hispaniæ rerum magnitudine præclarior, quam sermone.*

N Don Andres de Morales Argote, vnus ex equitibus huius Ciuitatis Consistorij, P. Martinus de Roa, Societatis IESV, & eius sobrinus Pet. Diaz de Ribas.

es dar fin à el DERECHO ESPIRITVAL, porque auiendolo empeçado, en lo que escrebi de Magia, por mandado del Consejo Real, con ser aquellos rudimentos de la jubentud, an logrado desuerte la atencion de todos, que los mas doctos los siguen, de q̃ se debe la gloria a Dios, o. Su causa tratò en este âssumpto, porque contiene sus obras, i apariciones aca bajo, i las de los Angeles buenos, i malos, con las de las Almas, quando despues de apartadas desus cuerpos, buelven a este mundo, antes de la resurrecciõ, p: *Pues aunq̃ nuestros Legisladores, i Iurisconsultos lo an omitido, por parecerles, que siendo inuisibles las substãcias, de que se cõpone, no pertenecẽ al Derecho cõmũ, q.* es cierto, q̃ los Angeles assi buenos, como malos, son parte deste Vniuerso, i se hallã en el apareciẽdo, i obrãdo en cuerpos visibles, i palpables, r: *I alteran nuestras personas, potencias, i sentidos, bienes, i acciones, sobre que tenemos tantas leies en ambos Derechos*, s: Pues aun alos demonios, con ser Espiritus descartados, no se les puede negar sin error, t: por mas q̃ nos parezcan imposibles, potq̃ *no ai potestad, q̃ se les iguale en la tierra*, v. La obra de suio es tã grãde, i tan dificultosa, q̃ quando no aia hecho mas, que darle principio en cinco tomos, que escribo aora, sera para mi mui glorioso, aunq̃ tenga algunas imperfecciones, *porq̃ no pecar en algo no es de hombres, sino de Dios*, x: El qual guarde a V. S. con el augmẽto q̃ puede. Cordoba 4. Iunio 1635.

El Licenc. Don Francisco Torreblanca Villalpando.

o D. Ioan. Solorzano Pereira præceptor meus, & Regius Consil. de Iure Indiar. D. Alfonsi Perez de Lata, Reg. olim Auditor in Granatensi, & Vallisolet. Chãcellar. nunc Canonicus Doctoralis Toletanæ Eccles. Hispaniæ Primati, in Compend. vitæ homin. Alfons. Carranza Reg. Consilij Aduocatus, tract. de legitimi part. delignat. Franc. Salgado de Somoza tract. de Regia protect. Robles Salcedo de Represent. Alfons. Narbona in com. 3. Rerop. Ant. Diana tract. Resolut. Moral. August. Barbosa, de Iure Eccles. Ant. Cabreros tract. de Metu, & alij innumeri, & ex alijs facultatibus infiniti.

p D. August. de Trinit. lib. 2. & 7. D. Thom. p. 1. q. 50. & seqq. vsque ad 63. Pet. Thyreus de apparit. visib. lib. 1. & 2. Suarez de Angel. lib. 6. cap. 21. & 22.

q L. de ætate 5. nihil D. de interrogat. act. l. vbi nõ apparet 75. D. de verb. oblig.

r D. Tho. p. 1. q. 51. & 64. & Sent. 2. dist. 7. q. 2. & lib. 3. contra Gent. c. 107. cum alijs à me relatis lib. 13 de Iure Spirit. c. 2. ex n. 4.

s l. 1. D. de stat. homin. *Omne ius quo vtimur, vel ad personas pertinet, vel ad res, vel ad actiones.*

t Dixi tom. 1. de Iure Spirit. lib. 3. cap. 6. 7. 8. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & lib. 4. cap. 2. 3. 4. 6. & lib. 5. c. 1. cum seqq.

v Iob cap. 41. *Non est potestas, quæ comparetur ei, super terram.*

x l. 2. de vetere Iure enucleã. *Omnium habere memoriam, & in nullo peritus peccare diuinitatis potius, q.ẽ mortalitatis est.*

ELENCHVS TITVLORVM

CAP. I. *de actu carnali cum dæmone exibito.* fol. 116.
CAP. II. *de Conceptione ex dæmonis concubitu.* fol. 118.
CAP. III. *de fœtus in vtero immutatione, ex imaginatione communi, aut dæmonis arte.* fol. 121.
CAP. IIII. *de Anno Naturali, Solari, Lunari, Ciuili, Vulgari, & Legitimo ad nascendum,* in septem Sectiones diuisum. fol. 123.
CAP. V. *de partu præcoce, vel seroctino, ex dæmonis caliditate.* f. 129.
CAP. VI. *de Gigantibus, & an sint dæmonum filij.* fol. 129.
CAP. VII. *de Pygmæis, & an maleficio possint procreari.* fol. 131.
CAP. VIII. *de Monstruis humanis ex natura, vel dæmonis potestate.* fol. 132.
CAP. IX. *de Hermaphroditis à natura, vel dæmone.* fol. 135.
CAP. X. *de Monstruis ex homine, & brutis animantibus.* fol. 136.
CAP. XI. *de Monstruis aquaticis, & aëreis, hominem referentibus.* fol. 138.

TOM. I. PARS ALTERA.

DE SPIRITVALI RERVM COGNITIONE, VEL EX supernaturali reuelatione, vel ex abditis naturæ viribus, vel artificij solertia, vel dæmonis arte, vel superstitione.

LIB. V. DE DIVINATIONIS VSV, ET ABVsu, Prophetia, & Prænotione, *qui est lib. VI.* fol. 140.
CAP. I. *de diuinationis necessitate in rebus agendis, litibus dirimendis, belli, pacisque vicissitudinibus.* fol. 140.
CAP. II. *de Prophetia Sacerdotum, & Prophetarum.* fol. 143.
CAP. III. *de Prophetiæ perdurationc.* fol. 144.
CAP. IIII. *de Prophetia falsa omni sæculo non defutura.* fol. 144.
CAP. V. *de Signis, quibus Prophetia à diuinatione dignoscatur.* fol. 146.
CAP. VI. *de Diuinatione naturali ex vi mentis humani.* fol. 148.
CAP. VII. *de Diuinatione artificiosa hominis, Iuris, & de Iure.* fol. 149.
CAP. VIII. *de Diuinatione Medica.* fol. 152.
CAP. IX. *de diuinatione Critica, seu Decretoria.* fol. 154.

CAP. X. *de Prænotione Rustica & Agricolarum, Pastorum, & Nautarum.* fol. 156.
CAP. XI. *de Prænotione ex instinctu naturali brutorũ petita.* fo. 158.
CAP. XII. *de Prænotione ex Monstruis, Ostẽsis, & Prodigijs.* fo. 160.
CAP. XIII. *de Prænotione ex terræ motibus, hiatibus, mugitibus, fragoribus, & igne subterraneo.* fol. 162.
CAP. XIIII. *de Prænotione ex igne fatuo,* quod est cap. xviij. fol. 170.
CAP. XV. *de Prænotione ex pluvijs communibus, & prodigiosis, & insolitis alluuionibus,* quod est cap. xiiij. fol. 163.
CAP. XVI. *de Prænotione Meteorologia, ex impressionibus aëreis.* quod est cap. xv. fol. 164.
CAP. XVII. *de Prænotione, ex fulmïnibus, fulguribus, & fulgetris,* quod est cap. xix. fol. 171.
CAP. XVIII. *de Prænotione ex varis portentijs in aëre visis, & auditis.* quod est cap. xvij. fol. 170.
CAP. XIX. *de Prænotione ex Cometis cœlestibus, & aëreis.* f. 168.
CAP. XX. *de Prænotione ex facie cœli.* quod est ca. j. lib. 6 fol. 174.

LIB. VI. DE ASTROLOGIÆ VANITATE, & in certitudine, tã in ipsa naturali sciẽtia, quã artificiali Genethliacum, & aliorum, *qui est lib. VII.* fol. 174.

CAP. I. *de Astrologiæ naturalis incertitudine, ex varijs, & falsis eius principijs,* quod est cap. ij. fol. 174.
CAP. II. *de Astrologia Genethliacum, falsa, ridicula, atque exibilanda,* quod est cap. iij. fol. 178.
CAP. III. *de Astrologia imaginum fabricationis scandalosa, ac pacto suspecta,* quod est cap. iiij. fol. 182.
CAP. IIII. *de Astrologiæ diuinatricis vanitate, prohibitione, ac pœna,* quod est cap. v. fol. 183.
CAP. V. *de Astrorum influentijs in nostra corpora arbitrij libertate, & prædestinatione diuina integra manẽte,* quod est c. vj. f. 186.
CAP. VI. *de Ratione, qua animæ sequuntur sua corpora,* quod est cap. viiij. fol. 191.
CAP. VII. *de Physiognomia Naturali, & Astrologica.* fol. 189.
CAP. VIII. *de Chyromantia licita, & prohibita.* fol. 191.

ELENCHVS TITVLORVM

LIB. VII. DE ORACVLIS DÆMONVM exhibitis Verbo, Scripto, Sorte, Somno, Signo, aut rerum obſeruatione, *qui eſt lib. VIII.* fol. 195.

CAP. I. *De Oraculis ex hominibus*, fol. 195.
CAP. II. *De Oraculis Sibyllarum.* fol. 198.
CAP. III. *De Oraculis ex ſtatuis.* fol. 199.
CAP. IIII. *De Oraculis ex antris.* fol. 200.
CAP. V. *De Oraculis terræ effoſis.* fol. 201.
CAP. VI. *De Oraculis ex ſomno, & inſomno.* fol. 202.
CAP. VII. *De Oraculo ex ſorte, dicto Sortilegio.* fol. 203.
CAP. VIII. *De Oraculo ex mortuis, dicto Necromantia.* fol. 208.
CAP. IX. *De Oraculo, ex aris Idolorum, dicto Ariolatio.* fol. 211.
CAP. X. *De Oraculo ex extis animalium, dicto Aruſpicinia.* fol. 212.
CAP. XI. *De Aruſpicinæ diuerſis partibus.* fol. 215.
CAP. XII. *De Oraculo ex auibus, dicto Augurio.* fol. 216.
CAP. XIII. *De Oraculo ex vocibus hominum, factis, & motibus animalium, dicto Auſpicio.* fol. 218.
CAP. XIIII. *De Tripudio pullorum.* fol. 219.
CAP. XV. *De Oraculo ex igne, dicto Pyromantia.* fol. 220.
CAP. XVI. *De Oraculo ex aëre, dicto Aërimantia.* fol. 220.
CAP. XVII. *De Oraculo ex aqua, dicto Hydromantia.* fol. 220.
CAP. XVIII. *De Oraculo ex terra, dicto Geomantia.* fol. 221.
CAP. XIX. *De Oraculo ex virgis, dicto Rabdomanteia.* fol. 221.
CAP. XX. XXI. XXII. XXIII. XXIIII. XXV. XXVI. XXVII. XXVIII. XXIX. XXX. *de alijs Oraculis.* fol. 221. vſq; ad 224.

LIB. VIIII. DE SVPERSTITIONE EX NIMIO cultu veri, vel falſi numinis, vano, ſcandaloſo, aut pacti ſuſpecto, *qui eſt lib. IX.* fol. 224.

CAP. I. *de Superſtitione ex vera, aut falſa Religione.* fol. 224.
CAP. II. *de Superſtitione ex cultu indebito veri Dei.* fol. 225.
CAP. III. *de Superſtitione ex cultu falſo veri Dei.* fol. 227.
CAP. IIII. *de Superſtitione ex cultu falſi Dei.* fol. 227.
CAP. V. *de Superſtitione ex vana obſeruatione.* fol. 228.

CAP. VI. *de Superſtitione vitanda in ſacrificio Miſſæ.* fol. 229.
CAP. VII. *de Superſtitione ex Omine.* fol. 230.
CAP. VIII. *de Superſtitione ex diaria obſeruatione.* fol. 232.
CAP. IX. *de Superſtitione ex curioſitate, & literis Epheſinis.* fo. 234.
CAP. X: *de Luſtrationibus ad animas purgandas.* fol. 235.
CAP. XI. *de Aqua luſtrali ſacra, & prophana.* fol. 236.
CAP. XII. *de Iudicio purgationum vulgarium.* fol. 237.
CAP, XIII. *de proceſſus fulminatione in locuſtas, ſerpẽtes, &c.* fo. 238.
CAP. XIIII. *de ſuperſtitioſa cognitione futurorum, præſentium, & præteritorum.* fol. 240.

TOM. II. PARS PRIMA.

DE SPIRITVALI SAPIENTIA, QVÆ MAGIÆ nomine adoleuit, omnes ſcientias in ſe continens, quam nefaria dæmonum ſocietas in aliud ſciendi genus inuertit (ſapiẽdi altius quã oportet) per omnes orbis tract⁹, ætates, & facultates euecta.

PROLEGOMENA, *de Magiæ ſtudio omnibus ſcientijs neceſſario.* fol. 243.

LIB. IX. DE MAGIA REVELATA TOTO terrarum Orbe difuſa, *qui eſt lib. X.* fol. 247.

CAP. I. *de Magiæ origine, & progreſſu.* fol. 247.
CAP. II. *de Magia Orientali Adamo infuſſa, & per diabolum in Chamo deprabata.* fol. 249.
CAP. III. *de Magia Orientalium, qui Chriſtũ adorarunt.* fol. 252.
CAP. IIII. *de Inſula Ophir Magorum patria ab aliquibus exiſtimata, & an ea fuiſſet, quæ Tharſis.* fol. 253.
CAP. V. *de Magia Hæbrea, in ſuperſtitionem prolapſa.* fol. 255.
CAP. VI. *de Magia Cabaliſtica Iudæorum.* fol. 257.
CAP. VII. *de Magia Salomonis mortalium ſapientiſsimo.* fol. 259.
CAP. VIII. *de Magia Barbara, Ægyptiaca, & Caldæa.* fol. 261.
CAP. *IX. de Magia Eleuſina Græcorum.* fol. 264.
CAP. *X. de Magia Pytagorica.* fol. 267.
CAP. XI. *de Magia Platonica.* fol. 268.
CAP. XII. de Magia Athlantis, & Heſperidum. fol. 270.

ELENCHVS TITVLORVM

CAP. XI. *de Magia Platonica.* fol. z68.
CAP. XII. *de Magia Atlantis, & Hesperidum.* fol. z70.
CAP. XIII. *de Magia* HISPANA *diuina, & naturali,* CORDVBE *maximè euecta.* fol. z72.
CAP. XIIII. *de Magia Occidentali.* fol. z78.

LIB. X. DE MAGIA SACRA, ET PROphana, *qui est lib. XI.* fol. 282.

CAP. I. *de Magia diuina.* fol. z8z.
CAP. II. *de Magia naturali.* fol. z83.
CAP. III. *de Magia Medica.* fol. z86.
CAP. IIII. *de Magia Chrysopœia.* fol. z87.
CAP. V. *de Magia Artificiali.* fol. z89.
CAP. VI. *de Magia præstigiatoria.* fol. z90.
CAP. VII. *de Magia dæmoniaca.* fol. z91.
CAP. VIII. *de nocturnis Sagarum Conuentibus.* fol. z94.
CAP. IX. *de Magia artis Notoriæ.* fol. 295.
CAP. X. *de Incantatione, seu carmine Magico.* fol. z96.
CAP. XI. *de Magica inuocatione.* fol. z97.
CAP. XII. *de Magico pacto.* fol. z99.
CAP. XIII. *de Pacto solẽni, vel expreso cũ dæmone cõtracto.* fol. 301.
CAP. XIIII. *de Pacto tacito, vel implicito,* fol. 302.
CAP. XV. *de signis quib⁹ pacta cõuẽta cũ dæmone dignoscãtur.* f. 303.

LIB. XI. DE MAGIA VENENARIA, QVAM dęmones in humanã salutẽ cõspirãt, *qui est lib. XII.* f. 306.

CAP. I. *de morbis maleficio illatis.* fol. 306.
CAP. II. *de Veneno natiuo, & datiuo.* fol. 308.
CAP. III. *de maleficio ex his, quæ sunt in corpore humorib⁹.* fol. 310.
CAP. IIII. *de Magia deuouendi, & imaginũ fabricatione.* fol. 311.
CAP. V. *de Maleficio hostili, & quibus dæmõ nocere quæat.* fol. 312.
CAP. VI. *de Fatalibus simulachris.* fol. 313.
CAP. VII. *de pulveribus, & vnguentis ad mala inferenda.* fo. 314.
CAP. VIII. *de Lamiarum infestatione, & infanticidio.* fol. 315.
C. IX. *de Seuitia Lamiarũ in humana corpora viua, & mortua.* f. 316

CAP. X. *de Fascinatione vulgari, physica, & dæmoniaca.* fol. 318.
CAP. XI. *de Magia Ligaminis.* fol. 320.
CAP. XII. *de Magia Amatoria.* fol. 322.
CAP. XIII. *de Magia Sterilitatis.* fol. 325.
CAP. XIIII. *de Magia conceptionis.* fol. 326.
CAP. XV. *de Magia difficilis partus.* fol. 327.
CAP. XVI. *de Magia aborsus.* fol. 328.
CAP. XVII. *de Magia lactis exicationis.* fol. 330.
CAP. XVIII. *de Magia incendiaria.* fol. 330.
CAP. XIX. *de Magia impediente vim agentis naturalis, vel eleuante ad agendum in spiritualia.* fol. 331.
CAP. XX. *de Magia taciturnitatis, & insensationis.* fol. 332.
CAP. XXI. *de Magia somnifica.* fol. 333.
CAP. XXII. *de Magia Ensalmi.* fol. 334.
CAP. XXIII. *de Magia Salutatorum.* fol. 337.
CAP. XXIIII. *de Magia visus, aflatus, cõtactus, vocis, osculi, vel nudi linthei applicatione.* fol. 340.
CAP. XXV. *de Magia ad bonum finem, & an liceat maleficio maleficium tollere.* fol. 342.
CAP. XXVI. *de Magia rerũ naturaliũ aduersus maleficia.* fo. 344.
CAP. XXVII. *de Diuinis rebus, quibus maleficia impediũtur.* f. 347.

LIB. XII. DE SPIRITVALE CRIMINE, quod in Magia contrahitur hęretica, sapienti hęresim, vel non, ac de eius prohibitione, & poenis. fol. 351.

CAP. I. *de Magia hæretica ex dictis hæreticalibus.* fol. 351.
CAP. II. *de Magia hæreticali ex factis hæreticalibus.* fol. 353.
CAP. III. *de Magia hæreticali ex inuocatione dæmonis, &c.* fo. 355.
CAP. IIII. *de Magia hæreticali ex pacto expresse, vel tacito.* fo. 356.
CAP. V. *de Magia hæreticali, ex his, quæ dæmoni potentiæ denegantur.* fol. 357.
CAP. VI. *de Magia hæretica ex sacrarum rerum abusu.* fo. 358.
CAP. VII. *de Magia non hæreticali.* fol. 359.
CAP. VIII. *de Excommunicatione ipso iure imposita Magis hæreticalibus.* fol. 361.

ELENCHVS TITVLORVM

CAP. XI. *de Magia Platonica*.fol.268.
CAP. XII. *de Magia Atlantis, & Hesperidum*. fol. 270.
CAP. XIII. *de Magia* HISPANA *diuina, & naturali,* CORDVBÆ *maximè euecta*.fol.272.
CAP. XIIII. *de Magia Occidentali*. fol.278.

LIB. X. DE MAGIA SACRA, ET PROphana, *qui est lib. XI*. fol. 282.

CAP. I. *de Magia diuina*. fol.282.
CAP. II. *de Magia naturali*.fol.283.
CAP. III. *de Magia Medica*. fol.286.
CAP.IIII. *de Magia Chrysopœia*. fol. 287.
CAP. V. *de Magia Artificiali*.fol.289.
CAP.VI. *de Magia præstigiatoria*.fol.290.
CAP.VII. *de Magia dæmoniaca*.fol. 291.
CAP. VIII. *de nocturnis Sagarum Conuentibus*.fol. 294.
CAP.IX. *de Magia artis Notoriæ*.fol.295.
CAP.X. *de Incantatione, seu carmine Magico*. fol. 296.
CAP. XI. *de Magica inuocatione*. fol.297.
CAP. XII. *de Magico pacto*.fol.299.
CAP.XIII. *de Pacto solẽni, vel expreso cũ dæmone cõtracto*.fol.301.
CAP. XIIII. *de Pacto tacito, vel implicito*, fol. 302.
CAP.XV. *de signis quibꝰ pacta cõuẽta cũ dæmone dignoscãtur*.f. 303.

LIB. XI. DE MAGIA VENENARIA, QVAM dęmones in humanã salutẽ cõspirãt, *qui est lib. XII*.f.306.

CAP. I. *de morbis maleficio illatis*.fol. 306.
CAP. II. *de Veneno natiuo, & datiuo*.fol. 308.
CAP. III. *de maleficio ex his, quæ sunt in corpore humoribꝰ*.fol.310.
CAP. IIII. *de Magia deuouendi, & imaginũ fabricatione*.fol. 311.
CAP.V. *de Maleficio hostili, & quibus dæmõ nocere queat*. fol.312.
CAP. VI. *de Fatalibus simulachris*. fol.313.
CAP. VII. *de pulveribus, & unguentis ad mala inferenda*.fo.314.
CAP. VIII. *de Lamiarum infestatione, & infanticidio*. fol.315.
C.IX. *de Seuitia Lamiarũ in humana corpora viua, & mortua*.f.316

CAP. X. *de Fascinatione vulgari, physica, & dæmoniaca.* fol. 318.
CAP. XI. *de Magia Ligaminis.* fol. 320.
CAP. XII. *de Magia Amatoria.* fol. 322.
CAP. XIII. *de Magia Sterilitatis.* fol. 325.
CAP. XIIII. *de Magia conceptionis.* fol. 326.
CAP. XV. *de Magia difficilis partus.* fol. 327.
CAP. XVI. *de Magia aborsus.* fol. 328.
CAP. XVII. *de Magia lactis exicationis.* fol. 330.
CAP. XVIII. *de Magia incendiaria.* fol. 330.
CAP. XIX. *de Magia impediente vim agentis naturalis, vel eleuante ad agendum in spiritualia.* fol. 331.
CAP. XX. *de Magia taciturnitatis, & insensationis.* fol. 332.
CAP. XXI. *de Magia somnifica.* fol. 333.
CAP. XXII. *de Magia Ensalmi.* fol. 334.
CAP. XXIII. *de Magia Salutatorum.* fol. 337.
CAP. XXIIII. *de Magia visus, aflatus, cõtactus, vocis, osculi, vel nudi linthei applicatione.* fol. 340.
CAP. XXV. *de Magia ad bonum finem, & an liceat maleficio maleficium tollere.* fol. 342.
CAP. XXVI. *de Magia rerũ naturaliũ aduersus maleficia.* fo. 344.
CAP. XXVII. *de Diuinis rebus, quibus maleficia impediũtur.* f. 347.

LIB. XII. DE SPIRITVALE CRIMINE, quod in Magia contrahitur hęretica, sapienti hęresim, vel non, ac de eius prohibitione, & poenis. fol. 351.

CAP. I. *de Magia hæretica ex dictis hæreticalibus.* fol. 351.
CAP. II. *de Magia hæreticali ex factis hæreticalibus.* fol. 353.
CAP. III. *de Magia hæreticali ex inuocatione dæmonis, &c.* fo. 355.
CAP. IIII. *de Magia hæreticali ex pacto expresso, vel tacito.* fo. 356.
CAP. V. *de Magia hæreticali, ex his, quæ dæmoni potentiæ denegantur.* fol. 357.
CAP. VI. *de Magia hæretica ex sacrarum rerum abusu.* fo. 358.
CAP. VII. *de Magia non hæreticali.* fol. 359.
CAP. VIII. *de Excommunicatione ipso iure imposita Magis hæreticalibus.* fol. 361.

ELENCHVS TITVLORVM

CAP. XI. *de Magia Platonica*. fol. z68.
CAP. XII. *de Magia Atlantis, & Hesperidum*. fol. z70.
CAP. XIII. *de Magia* HISPANA *diuina, & naturali,* CORDVBÆ *maximè euecta*. fol. z72.
CAP. XIIII. *de Magia Occidentali*. fol. z78.

LIB. X. DE MAGIA SACRA, ET PROphana, *qui est lib. XI*. fol. 282.

CAP. I. *de Magia diuina*. fol. z8z.
CAP. II. *de Magia naturali*. fol. z83.
CAP. III. *de Magia Medica*. fol. z86.
CAP. IIII. *de Magia Chrysopœia*. fol. z87.
CAP. V. *de Magia Artificiali*. fol. z89.
CAP. VI. *de Magia præstigiatoria*. fol. z90.
CAP. VII. *de Magia dæmoniaca*. fol. z91.
CAP. VIII. *de nocturnis Sagarum Conuentibus*. fol. z94.
CAP. IX. *de Magia artis Notoriæ*. fol. 295.
CAP. X. *de Incantatione, seu carmine Magico*. fol. z96.
CAP. XI. *de Magica inuocatione*. fol. z97.
CAP. XII. *de Magico pacto*. fol. z99.
CAP. XIII. *de Pacto solẽni, vel expreso cũ dæmone cõtracto*. fol. 301.
CAP. XIIII. *de Pacto tacito, vel implicito*, fol. 30z.
CAP. XV. *de signis quib⁹ pacta cõuẽta cũ dæmone dignoscãtur*. f. 303.

LIB. XI. DE MAGIA VENENARIA, QVAM dęmones in humanã salutẽ cõspirãt, *qui est lib. XII*. f. 306.

CAP. I. *de morbis maleficio illatis*. fol. 306.
CAP. II. *de Veneno natiuo, & datiuo*. fol. 308.
CAP. III. *de maleficio ex his, quæ sunt in corpore humorib⁹*. fol. 310.
CAP. IIII. *de Magia deuouendi, & imaginũ fabricatione*. fol. 311.
CAP. V. *de Maleficio hostili, & quibus dæmõ nocere quæat*. fol. 312.
CAP. VI. *de Fatalibus simulachris*. fol. 313.
CAP. VII. *de pulveribus, & unguentis ad mala inferenda*. fo. 314.
CAP. VIII. *de Lamiarum infestatione, & infanticidio*. fol. 315.
C. IX. *de Seuitia Lamiarũ in humana corpora viua, & mortua*. f. 316

CAP. X. *de Fascinatione vulgari, physica, & daemoniaca.* fol. 318.
CAP. XI. *de Magia Ligaminis.* fol. 320.
CAP. XII. *de Magia Amatoria.* fol. 322.
CAP. XIII. *de Magia Sterilitatis.* fol. 325.
CAP. XIIII. *de Magia conceptionis.* fol. 326.
CAP. XV. *de Magia difficilis partus.* fol. 327.
CAP. XVI. *de Magia abortus.* fol. 328.
CAP. XVII. *de Magia lactis exicationis.* fol. 330.
CAP. XVIII. *de Magia incendiaria.* fol. 330.
CAP. XIX. *de Magia impediente vim agentis naturalis, vel eleuante ad agendum in spiritualia.* fol. 331.
CAP. XX. *de Magia taciturnitatis, & insensationis.* fol. 332.
CAP. XXI. *de Magia somnifica.* fol. 333.
CAP. XXII. *de Magia Ensalmi.* fol. 334.
CAP. XXIII. *de Magia Salutatorum.* fol. 337.
CAP. XXIIII. *de Magia visus, afflatus, cõtactus, vocis, oculi, vel nudi linthei applicatione.* fol. 340.
CAP. XXV. *de Magia ad bonum finem, & an liceat maleficio maleficium tollere.* fol. 342.
CAP. XXVI. *de Magia rerũ naturaliũ aduersus maleficia.* fo. 344.
CAP. XXVII. *de Diuinis rebus, quibus maleficia impediũtur.* f. 347.

LIB. XII. DE SPIRITVALE CRIMINE, quod in Magia contrahitur hęretica, sapienti hęresim, vel non, ac de eius prohibitione, & poenis. fol. 351.

CAP. I. *de Magia hæretica ex dictis hæreticalibus.* fol. 351.
CAP. II. *de Magia hæreticali ex factis hæreticalibus.* fol. 353.
CAP. III. *de Magia hæreticali ex inuocatione dæmonis, &c.* fo. 355.
CAP. IIII. *de Magia hæreticali ex pacto expresso, vel tacito.* fo. 356.
CAP. V. *de Magia hæreticali, ex his, quæ dæmoni potentiæ denegantur.* fol. 357.
CAP. VI. *de Magia hæretica ex sacrarum rerum abusu.* fo. 358.
CAP. VII. *de Magia non hæreticali.* fol. 359.
CAP. VIII. *de Excommunicatione ipso iure impositæ Magis hæreticalibus.* fol. 361.

ELENCHVS TITVLORVM

C. IX. *de bonorũ confiſcatione, quã Magi incurrũt hæreticales.* f. 362.

CAP. X. *de Bonis reſtitutioni ſubiectis, quando non confiſcantur, ſed ad ſucceſſores tranſeunt.* fol. 363.

CAP. XI. *de mortis pœna inflegenda Magis, tam hæreticalibus, quam non hæreticalibus.* fol. 367.

CAP. XII. *de Archimagis, Dogmatiſtis, & Magiſtris errorũ.* f. 370.

CAP. XIII. *de Purgatione Canonica.* fol. 371.

CAP. XIIII. *de Abiuratione de vehementi, aut de leui.* fol. 372.

CAP. XV. *de Relapſis, & impœnitentibus.* fol. 373.

CAP. XVI. *de Cadaueribus Magorum, & ijs, qui ſibi mortem conciſcunt, & eorum ſepoltura.* fol. 374.

CAP. XVII. *de Memoria defuncti damnanda.* fol. 376.

CAP. XVIII. *de libris Magorum.* fol. 377.

CAP. XIX. *de infamia Iuris, & facti, quã Magi hæreticales incurrunt, filij, fautores, & receptatores, &c.* fol. 379.

CAP. XX. *de filijs Magorum huiuſmodi, quando ob paternam hæreſim pribantur honore, legitima, alimentis, dote.* fol. 381.

CAP. XXI. *de Fautoribus, & Receptatoribus Magorum, & quando ob factoriam incurrant hæreſim, & eius pœnis.* fol. 382.

CAP. XXII. *de Puritate ſanguinis requiſita in Statutis Hiſpaniæ, & eius probatione per famam.* fol. 383.

Authoris Memoriał ad D. Regem noſtrum ſuper probationes de puritate ſanguinis, & nobilitate. fol. 385.

Pragmatica D. D. Philippi III. Regis noſtri, ſuper probationes huiuſmodi ad euitandas fraudes. fol. 388.

TOM. II. PARS ALTERA.

DE SPIRITVALI POTESTATE PENES ECCLESIAM, interna, & externa. fol. 389.

LIB. XIII. DE SACRAMENTIS, ET SA-cramentalibus noue legis, res naturales eleuantibus, ad agẽdũ in ſpiritualia, *qui eſt lib. II. Tom. I.* fol. 25. vſq; ad 71.

CAP. I. *de Sacramentorum inſtitutione, & neceſsitate.* fol. 25.

CAP. II. *de Sacramẽtorũ gratia ex meritis paſsionis Chriſti.* fol. 27.

CAP. III. *de Rebus, & Verbis ritualis in Sacramentis.* fol. 29.
CAP. IIII. *de Baptismo, & eius gratia, materia, & forma.* fol. 32.
CAP. V. *de Baptismi ministro, intentione, & patrinis.* fol. 34.
CAP. VI. *de Confirmationis Sacramento,* fol. 36.
CAP. VII. *de Sacrosancta Eucharistiæ institutione.* fol. 38.
CAP. VIII. *de Missæ valore infinito ex corpore Christi, & transsubstantiatione.* fol. 41.
CAP. IX. *de Integritate sacrificij, & an vna Missa pluribus prosit.* f. 43.
CAP. X. *de Pœnitentiæ virtute, & Sacramento.* fol. 45.
CAP. XI. *de Extremæ vnctionis Sacramento.* fol. 49.
CAP. XII. *de Ordinis gradibus, quibus in Sacerdotiũ tẽditur.* fol. 51.
CAP. XIII. *de Ordinis ministro, & quos, & quales valeat admittere.* fol. 53.
CAP. XIIII. *de Matrimonio, & qualitate consensus.* fol. 55.
CAP. XV. *de Matrimonij indissolubilitate, & impedimentis illum irritãtibus.* in Sectiones terdecim diuisum. fol. 57. vsq; ad 67.
CAP. XVI. *de Sacramentalium vsu, & institutione.* fol. 68.

LIB. XIIII. DE REMISSIONE CRIMINIS in foro Spirituali, siue per absolutionem Sacramentalem, siue per Indulgentias. fol. 389.

CAP. I. *de Iurisdictione spirituali interna.* fol. 389.
CAP. II. *de approbato ab vno Ordinario, an vbique valeat excipere confessiones.* fol. 391.
CAP. III. *de semel approbatis, quando in perpetuum valeant confessiones audire.* fol. 392.
CAP. IIII. *de officio Confessarij in ea parte, qua iudex est.* fol. 394.
CAP. V. *de Scientia, & prudentia Confessarij in ea parte, qua Medicus est.* fol. 396.
CAP. VI. *de Exomologesi, seu peccatorum Confessione.* fol. 398.
CAP. VII. *de Contritione, & Attritione.* fol. 399.
CAP. VIII. *de Satisfactione.* fol. 402.
CAP. IX. *de Restitutione.* fol. 403.
CAP. X. *de absolutione conferenda pœnitẽti habenti reservata.* fol. 407.
CAP. XI. *de absolutione conferẽda moribũdo sensibus destituto.* f. 406.

ELENCHVS TITVLORVM.

CAP. XII. *de Sigillo Confessionis, & pœnis aduersus eius violatores.* fol. 407.

CAP. XIII. *de Indulgentijs ex communi thesauro virtute clauium.* fol. 409.

CAP. XIIII. *de Indulgentia plenaria, plenior, plenissima, & Iubilæo.* fol. 411.

CAP. XV. *de Censuris Ecclesiasticis ex virtute clauium.* fol. 413.

LIB. XV. DE EXTERNA SPIRITVALIS criminis punitione in foro Ecclesiastico, & Sęculari. fol. 415.

CAP. I. *de Religionis violatoribus.* fol. 415.

CAP. II. *de Iurisdictione externa Pontificis ex iure diuino.* f. 417.

CAP. III. *de Iurisdictione Inquisitorum in Magiæ crimine.* fol. 420.

CAP. IIII. *de Clerigo Sortilego, incorrigibili, & in enormibus deprehenso.* fol. 423.

CAP. V. *de Clerico primæ Tonsuræ gaudente priuilegio fori Ecclesiastici.* fol. 426.

CAP. VI. *de alijs priuilegijs Minorum Ordinum.* fol. 428.

CAP. VII. *de Iudicis pœnas sequentis probabilem opinionem, omissa probabiliori.* fol. 430.

CAP. VIII. *de Appellatione.* fol. 432.

CAP. IX. *de Recusatione.* fol. 433.

CAP. X. *de Regio auxilio oppressis præstando.* fol. 434.

CAP. XI. *de Sententia lata contra absentem, & quando aduersus illam audiatur.* fol. 437.

CAP. XII. *de nullitatibus aduersus rem iudicatam aditum apperientibus.* fol. 438.

CAP. XIII. *de Clerico possessore virtute sententiæ laici reuocatæ.* fol. 441.

CAP. XIIII. *de Executione Sententiæ Iudicis laici in bonis Clerici faciendæ.* fol. 443.

FINIS.

CENSVRA DEL SEÑOR DOCTOR DON IVAN DE Solorzano Pereira, del Conſejo del Rei N. Señor, en el ſupremo de Indias, Catedratico que fue de Prima de la Vniverſidad de Salamanca, en carta a el Autor ſu dicipulo.

MIENTRAS mas veo ſu libro de v. md. de Iure Spirituali, mas admiro, i embidio tan profunda erudicion, tan grã noticia de libros, tan ſelectos, i extraordinarios, de todas facultades, i la grande conprehenſion de tantas coſas, dichas con ſuma claridad, en pocas palabras, i lo meſmo le parece al Licenciádo Alonſo Caranza, a quien el Conſejo lo cometio, por auerſe perdido el Original, ſolo repara en que no le es poſsible hazer juicio en muchas coſas, que v. md. trata fuera de ſu facultad, y aſsi le es fuerça dar ſu parecer en ella, remitiendo lo demas al Conſejo, para que lo cometa a los profeſſores de las demas. Y aunque yo le he dicho no nos cauſe eſtos enbaraços, pues ſu erudicion es tranſcendental a todas ellas, comunicando con otros, lo q̃ dificultare, no ha tomado reſolucion. Yeſta noche me dixo eſcribiria a v. md. a quien beſo las manos, por la honorifica mencion, que haze de mi deſde el principio de ſu libro: porque me huelgo, que todos me encuentren en los çaguanes de v. m. que es el Paladion de las Muſas. I guarde Dios a v. m. muchos años, i le dè lo que merece, i le deſſeo. Madrid 13. de Nouiembre de 1635.

Doctor Iuan de Solorzano Pereira.

CENSVRA DEL LICENCIADO ALONSO CARRANZA Abogado de los Conſejos del Rei nueſtro Señor, a quien lo cometio el Supremo de Iuſticia, en carta a el Autor

DESPVES que el ſeñor Don Luis de Paredes, por orden del Conſejo, me remitio ſu libro de v. md. de Iure Spirituali, digo con toda verdad, que no he alçado la mano del, en quanto las ocupaciones me han dado lugar, e nque no ay que agradecerme; porque lo meimo ſucedera a todos quantos lo empeçaren a leer. I cierto Señor, que a mi me admira grandemente lo mucho, que v. md. a viſto, i leido en eſtas materias, i la grande conprehenſion dellas, con que entra, i ſale en tantas queſtiones exquiſitas, i dificultoſas, no ſolo en lo tocante a nueſtra facultad; pero en las agenas. I lo que a mi me embaraça, hablando con toda verdad, i llaneza, es no alcançar muchas coſas de las que v. md. trata en lo Theologico, i Matematico, por exceder mi capacidad, con que no me es poſsible hazer juicio en ellas: i aſsi me es fuerça dar mi parecer en lo tocante a mi facultad, remitiendo lo demas al Conſejo, para que lo cometa a los profeſſores de las demas, como ſe hizo con mi libro de legitimi partus deſignatione. I eſtimo la q̃ v. m. me haze de citarme en ſu libro con tãtas honras, aunque v. m. diſienta vna, o otra vez de lo q̃ yo tengo eſcrito; porq̃ es fuerça ſeguir cada vno ſu propio ſentir. I guarde Dios a v. m. muchos años con la felicidad, q̃ deſſeo. Madrid, Nouiẽbre 13. de 1635.

Licenciado Alonſo Carranza.

RESPVESTA DEL AVTOR AL SEÑOR DOCTOR DON Iuan de Solorzano Pereira, del Conſejo del Rei N. Señor.

BIEN ſe parece, mi ſeñor, quan dueño mio es v. md. pues tanto me honra, i haze caſo de citarſe en mi libro: ſiendo grangeria mia para acreditar mis opiniones, afianzandolas con el credito de tã grande varon, como v. md. de los primeros, que ſe conocen en nueſtra facultad exornada con todas buenas letras, i erudicion; i aſsi quien debe rendir gracias ſoi yo, por averme v. md. enſeñado la verdad de todo, deſde mis primeros años en la Cathedra de Prima de Salamanca, i deſpues en ſus doctiſsimos libros de Iure Indiarum, gloria de Eſpaña, citandome tan amenudo en ellos, como ſi todo no fuera de v. md. i mas ſiendo yo tan humilde ſervidor ſuyo, i eſtando tan arrinconado en mi tierra, i v. md. tan gran Maeſtro, i en tan alto pueſto, que caſi le pierdo de viſta. El licenciado Alonſo Carranza es tan grande Iuriſconſulto, con tanta erudicion en todas facultades, que pudiera dar ſu cenſura en ellas; pero el guſta, que paſe por las manos de ſus profeſſores, i aſsi le ſuplico ſe ſirba de comunicarlo, por no boluer al Conſejo ſobre eſto, no ſea que nos cauſe nueua dilacion. I guarde Dios a v. md. con el acrecentamiento, que merece. Cordova 22. de Nouiembre de 1635.

D. Franciſco Torreblanca Villalpando.

RESPVESTA DEL AVTOR A EL LICENCIADO ALONSO Carranza Abogado de los Conſejos del Rei nueſtro Señor.

BVENO es, ſeñor mio, que ſiendo v.md. de los primeros Letrados de Europa, i cenſor nonbrado por el mayor Tribunal del Orbe, le haga tantos fauores a vn principiante como yo, que no ſolo exagere mis alabanças mas de lo juſto: pero que ſe humille deſuerte, que diga que no alcança muchas coſas de mis libros por exceder ſu capacidad, en lo tocante a otras facultades, para que el Conſejo los cometa a los profeſſores dellas. I ſi la novedad cauſa eſta dificultad en tan conſumado Letrado, como v.m. no eſtaran libres della los demas, aunque ſea cada vno en la ſuya propia; porque no ſigo la comun dellos; antes en muchas coſas la repruebo, i ſiento la contraria con nuevos fundamentos, i querer que vengan en eſto, contra la doctrina, en que ſe criaron, i muden de habito de repente, para que aſsientan a ello, no ſe como pueda ſer. I eſto no toca al Conſejo, ni al Cenſor, ſino ver, ſi tienen algo contra la Fè, i buenas coſtunbres: i en eſto bien puede dar ſu parecer v.md. i ſi dificultare algo, comunicarlo con algun Theologo de ſatisfaccion, pues ai tantos en eſſa Corte, i ſalir deſte enbaraço, ſin meternos en otros nuevos con eſſa remiſsiõ: pues ſon forçoſos, no porq̃ los libros tengã algo malo, ni porq̃ yo tema las cenſuras de todas las Vniverſidades, i hõbres doctos del mundo, ſino porq̃ andando de vnos en otros, es forçoſa la dilaciõ, quãdo deſſeamos la brevedad, por eſtar ya inpreſſos. I el diſſentir vna vez ò otra de lo que v.m l. eſcribio en ſu eruditiſsimo libro de legitimi partus deſignat. no es con animo de oponerme, ſino de ſaber la verdad; i eſta ſera poſsible que ſea la que v.md. dize: a quien Dios guarde, con los acrecentamientos que merece. Cordova Noniembre 22. de 1635.

D. Franciſco Torreblanca Villalpando.

CARTA DEL SEÑOR DOCTOR DON IVAN DE SOLORzano Pereira del Conſejo del Rei N. Señor, con los Reparos, que ſe dieron contra mis libros de Iure Spirituali.

CON ſu carta de v.md. tomò reſolucion el Licenciado Alonſo Carranza de comunicar el libro con Theologo para dar ſu Cenſura en todo: i aſsi lo enbiò para ello a el Padre Maeſtro Fr. Iuan de Chauarria Dominico, que aſsiſte aqui en el Colegio de Atocha, i ha ſido Cathedratico de Prima de Alcala de Henares, i es oi Calificador del ſanto Oficio, i el primer hombre de ſu Religion, i el Domingo paſſado me vino a ver, i me truxo eſſos reparos, que le avia dado, i le remito a v. m. para que ſatisfaga, porque aca pienſan que no ai otra coſa; yo los he viſto, i algunos me parece tienen dificultad, pero v.md. con ſu gallardo ingenio les hallara ſalida a todos: No puedo dexar de dezir a v.md. con la licencia, que me da nueſtra amiſtad, lo mucho, que me duelo de ver vn libro tan grave, y de tanta importancia, i erudicion; con tantas erratas, que le hazen defectuoſo en muchas partes, i las que no eſtan en latin conſtante, ofenden grandemente, i mas a los eſtrangeros, que por eſto hazen gran deſprecio de nueſtros eſcritos. Guarde Dios a v.md. con el augmento que merece, i le deſſeo. Madrid 8. de Henero de 1636.

Doctor Iuan de Solorzano.

REPAROS QVE HAGO EN EL LIBRO INTITVLADO Iuris Spiritualis Practicabilium del Licẽciado Don Frãciſco Torreblanca Villalpando.

PRIMERAMENTE ſe ha de quitar del Lib. 1. cap. 4. la reuelacion, i aparicion de Doña Ana Villalpando madre del Autor, con ſu aprobacion del Ordinario, porque afirma ſu ſaluacion, ſin aver tenido pena de ſentido, lo qual es contra el comun ſentir de los Teologos, *Suarez tom. 4. in p. 3. diſp. 46. ſect. 1. num. 9. Bellarm. de Purgator. cap. 10.* I la razon es, porque eſta difinido por la Igleſia, que las almas que no tienen que purgar al punto van al cielo, i ſi tienen, no ſe han de purgar con el deſſeo, quia pati debent ab aliquo extrinſeco, puta ignem, D. Paul. Corinth. 1. cap. 3. *Saluus erit quaſi per ignem.* I quando eſta doctrina fueſſe buena, oi no ſe puede eſtampar, ni publicar eſta relacion ſin licencia de la Sede Apoſtolica, aunque la tenga del Ordinario, *por el Motu proprio de la Sanctidad de* VRBANO *VIII. de 3. de Marco de 1631. i el Monitorio de 14. de Abril de 1633. i el Edito de la General Inquiſicion del año paſſado de 1634.*

2 ¶ Lib. 1. cap. 7. num. 28. hablando de los tormentos del Infierno, que ſon inebitables, dize: *Etiam per di-*

per diuinam poteſtatem abſolutam; eſto es falſo, i contra lo que dize S. Thomas, y demás que cita por ſu parte: porque de potentia abſoluta bien puede Dios ſacar del Infierno algun alma de algun condenado, como lo hizo con el Gentil, que reſucitò a inſtancia de ſan Pedro, *vt tradit Egeſippus lib. 3. cap. 2.* del Idolatra por ruegos de ſancta Ines, vt referunt *D. Ambroſ ſerm. 90. D. Maxim. ſerm. 2.*

3 ¶ *Lib. 1, cap. 9. in Sum. num. 14. Balaam, Saul, Caiphas, & Iudas proditor gratiam miraculorum habuerunt*, eſto es falſo, i contra lo que dize dentro del cap. porque los tres primeros no tuvieron gracia de hazer milagros, ſino de profecia, i no es todo vno, ſegun lo de ſan Pablo, Corinth. 1. cap. 12. *Alij gratia ſanitatis, alij prophetia, &c.*

4 ¶ Lib. 2. cap. 2. in Summ. num. 21. *Conſcientia vniuſcuiuſq; certum eſt teſtimonium electionis eternæ.* Eſta propoſicion es terrible, i favorece mucho a los herejes deſte tiempo, contra los quales definiò el Concilio de Trento, que no podiamos tener certeza de nueſtra gracia, i ſantidad, i mucho menos de nueſtra predeſtinacion, i la incertidumbre de la gracia conſta Proverb. 20. *Quis poteſt dicere mundum eſt cor meum.*

5 ¶ Item d. lib. 2. cap. 4. num. 20. tratando del Baptiſmo, *in nomine Chriſti, vel Trinitatis*, ſine expreſſione perſonarum; aunque es probable, que al principio de la Igleſia ſe vſò, oi es pecado, i el baptiſmo es nulo, i ſolo dize. *Hodie verò grauiſſimum eſt peccatum hanc vel aliam formam præter vſitatam Eccleſiæ in baptiſmo introducere.* I aſsi es neceſſario explicar eſto mas, por no dar ocaſion de errar, teniendo por valido eſte baptiſmo, pues no lo condena por nulo, para que ſe buelua a hazer.

6 ¶ Item lib. 2. cap 7. n. 68. *Pueris ſeptem annorum ſi ratione valent, danda eſt Euchariſtia; nam cum poſſint ea ætate gratiam amittere debent Sacramentis neceſſarijs ad recuperationem ſubeniri.* Lo qual merece cenſura graviſsima, porque es condenar el eſtilo de la Igleſia, que pide maior diſcrecion para la comunion, que para la confeſsion, como lo dizen los miſmos que el cita por ſu parte, *D. Thom. in 4. diſt. 9. q. 1. D. Anton. p. 3. tit. 14. cap. 12. §. 1. & p. 2. tit. 9. cap. 8. §. 2.* Ni aun en el articulo de la muerte, donde dize, *Temerarium ergo eſt aſſerere, & publicare quod in mortem poſt ſeptem annorum teneantur pueri ad iſtud præceptum ſeruandum.* I todos los Tomiſtas tienen eſta ſentencia, i no ſe apartan della los de la Compañia; porque ſiguen la meſma *Vazquez in p. 3. diſp. 215. cap. 4. num. 40.* i ſu emulo ordinario no ſe aparta del, ſino es en el articulo de la muerte, *Suarez in p. 3. tom. 3. diſp. 70. ſect. 1.* Pero podraſe emendar, quitando la palabra *debent*, i poniendo *poſſunt.*

7 ¶ Lib. 2. cap. 15. ſect. 10. num. 93. †*Poſtea tamen, &c.* debeſe borrar, porque el Motu de Pio quinto de que va hablãdo, no altero nada en el primero, y ſegundo grado dela afinidad por fornicacion, que diſpuſo el Concilio Tridentino, antes en los grados deſpues diſpuſo, que no fueſſe impedimento impediente, ni dirimente.

8 ¶ Iten lib. 2. cap. 15. ſect. 13. num. 30. in Summ. *Monitiones ſi non præcedant Matrimonium eſt nullum, licet ſit coram Parocho, & teſtibus*: eſta ſentencia es falſa, i contra lo que el autor luego dize dentro del capitulo, de que no le eſcuſa ſer del Sumario; porque todos los Expurgatorios de las Inquiſiciones de Eſpaña, i Roma mandan borrar los Sumarios de ſan Auguſtin; i otros Santos, quando no ſon conformes a lo que ellos dizen.

9 ¶ *Lib. 3. cap. 12. num. 12. Hominem ſenem in iuvenem naturaliter converti poſſe*, es ridiculo, i contra toda experiencia, i buen ſentir, i no le favorece el arbol de la vida, porque no hazia de viejos moços, ſino los conſervava en el eſtado robuſto, i viril, para que no ſe embejecieſſen, i pudieſſen vivir dos mil años, vt aſſerit *Maluenda de Paradyſ. cap. 74.* I ſi huviera fuera del Paraiſo eſte arbol, aun tenia duda el remozarſe con el, quanto mas aviendo ſido deſterrados, porque no lo guſtaſſemos: ni le favorece el Pſalm. 112. *Renovabitur vt Aquilæ iuventutis tuæ*: porque eſto no ſe entiende deſta vida, ſino de la eternidad, como lo tienen todos los Expoſitores.

10 ¶ Item lib. 3. cap. 13. num. 34. *Quare ſi tanta Dei præcepta ambularemus, vitaq; nil contrarium admiſerimus a cæleſti influentia, aëre, victu, vel quid ſimile incommoda pateremur, longiſſimam vitam priorum parentum non abſimilem potiri poſſe.* Eſte es ſegundo error, i procede del primero, i es mas patente, i contra aquello del Pſal. 89. *Dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta anni, ſi autem in potentibus octuaginta, & amplius labor, & dolor*: pues como el autor quiere ſentar, que naturalmẽte podemos llegar a los años de Matuſalen, ſi deſpues de los ochenta todo es trabajo, i miſeria?

11 ¶ Iten lib. 3. cap. 14. num. 8. vſque ad num. 13. pueba que naturalmente pueden los hombres vſiuir ſin milagro muchos años, ſine cibo, & potu (lo qual fuera de no ſer cierto, ni creible) parece que mira a deshazer los milagros, que la Igleſia autoriza de Chriſto ſeñor nueſtro, i otros Santos, por averſe conſervado en vida ſin comer quarenta dias, o mas. I aunque eſtan exceptuados en el dicho capitulo, no conviene ſentar eſta doctrina: porque los herejes con ocaſion della no hagan burla de noſotros, de vernos calificar eſtos por milagros, i es obligar a la Igleſia, a que de aqui adelante no los califique, ſino es probando, que no abundaban eſtos Santos de los humores que dize, con que eſto puede ſuceder.

12 ¶ Lib. 4. cap. 3. num. 5. *At tamen Magi non videntur certo crimine deprehenſi, ſi non vere, & realiter deferuntur, ſed per ſomnium, & mentis exceſſum illa peragunt, nam ex his, quæ in ſomnijs patimur, nec meremur, nec demeremur, &c.* Eſta es mala doctrina, porque ſi vno en vigilia ſe embriaga, o toma

medicinas para tener torpezas en sueños, sin duda peca: pues como a los Magos no se lo imputó a culpa, tomando vevidas, y vntandose para ir a sus delitos? pues de qualquier suerte, que los cometan son dignos de pena, Exod. cap. 22. *Maleficos non patiaris viuere*.

13 ¶ Lib. 8. cap. 5. num. 8. 10. & 16. en q̃ se trata de los Libros de plomo del Monte sacro de Granada, se debe testar lo tocante a esto, o passarlo por la calificacion del sancto Oficio, que estos dias ha tratado destas cosas a instancia del Marques de Estepa. Por ser como es contra lo acordado en la junta de los Consejos Real, i de la Inquisicion el año passado de 1634.

14 Iten lib. 8. cap. 7. num. 26. *Hinc tempore tempestatis licitum est sortiri quis è naui ejiciatur*. Esto es quitar la vida a vno, lo qual es intrinsecamente malo, respeto del particular, sino al invasor, *Cum moderamine inculpatæ tutelæ*.

15 ¶ Tom. 2. in Prolegom. num. 3. *Nam ex Magia* (loquitur de Adamo) *vniuersam Theologiam consequutus fuit, quia habuit explicitam cognitionem de mysterijs nostræ fidei, &c.* Esto parece mala doctrina, lo primero, porque confunde la Fè con la Theologia, siendo como son distintas, lo segundo, porque la Fè en Adam fue infusa, no adquerida, como, pues dize *per hanc vniuersam Theologiam, & arcana nostræ fidei*: lo tercero quando fuera adquirida, como podia por la Magia natural adquerir los Mysterios de la Fè, que son sobrenaturales.

16 ¶ Lib. 10. cap. 2. num. 7. *Præterea fuit beatus ab instanti ortus sui* (hablando del mismo Adam) *& maiori quam ipsi Angeli priuilegio donatus*. Et num. 8. *Eadem beatitudinem habuisset semper si lapsus non fuisset*. Si habla de la bienauenturança sobrenatural, es cosa que merece calidad gravisima, porque con ella no podia pecar: pero de la natural es verdad, pero no fue maior que la de los Angeles: i assi es necessario explicarlo para quitar la ocasion de errar.

17 ¶ Lib. 10. cap. 3. num. 10. & 23. enseña, que vno de los Reyes Magos, que fueron a adorar al Salvador era de España; esta es mala sentencia, lo primero, porque es contra los Santos, i Expositores, que ninguno dellos ha dicho tal cosa. I en materia de explicar la Sagrada Escriptura manda el Concilio de Trento, que se jura en la profession de la Fè, que aya de ser en conformidad de lo que dizen los Santos. Lo segundo, porque era necessario suponer dos estrellas, vna que fuesse de Occidente a Oriente con el vno, i otra de Oriente a Occidente con los otros dos, lo qual es contra el texto Sagrado Matth. 2. *Et Ecce stella, quam viderant in Oriente antecedebat eos*. I no le favorece el Psalm. 71. *Reges Tharsis, & Insulæ, &c.* Porque esto no se entiende de la venida destos Reyes, sino de futurarum gentium conversione. ibi. *Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes seruient ei*.

18 ¶ Lib. 11. cap. 1. ex num. 8. por quatro numeros vsq; ad num. 12. habla confussamente de la Magia, i dexa la Teologia si quando tiene por obiecto formal a la Fè, o si della se saca, i como la profecia tiene la gracia de hazer milagros, todo esto se debe explicar mas, porque la Teologia, la Fè, i la Profecia son distintas, i no puede ser la vna obiecto formal de la otra, ni siempre la profecia tiene gracia de hazer milagros; porque san Iuan, *fuit propheta, & plusquam propheta, & nullum signum fecit*.

19 ¶ Iten lib. 11. cap. 2. num. 10. hablando de la vista, que recibio milagrosamente el santo viejo Tobias, dize. *Ad quod ego in hoc Tobiæ exemplo prater alios considero tempus illud quasi dimidium fere horæ quod inter applicationem, & sanitatem intercedit, nam si independenter à causa naturali, sola virtute diuina id fierit, confestim. vel nictu oculi operaretur, &c.* Esta razon que trae es contra el Euangelio de S. *Marcos cap. 8.* donde Christo dio vista a vn ciego no instantaneamente, sino paulatim: pues al principio dize. *Video homines tanquam arbores ambulantes*. I de alli a vn poco, *Cæpit videre clarè*. i alli no vbo mas que la virtud diuina, *vt tradit D. Thom. p. 3. q. 44. art. 3. ad 2*. I la Iglesia ha aprobado milagros para canonizar Santos, que no se han hecho subitamente. Puedese emẽdar el *nictu oculi*, en *ictu oculi*.

20 ¶ Lib. 12. cap. 22. num. 46. dize que los soldados de Christo, *noluerunt vestimẽta scindere*; lo qual es contra el Texto Sagrado, que dize; que las dividieron en quatro partes, i sola la tunica incorsutil no se dividio; i assi sobre esta sola echaron suertes, *Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*. Pero puedese emendar el *vestimenta*, i dezir *vestimentum*.

21 ¶ Libro 13. cap. 22. ex numero 7. vsque ad num. 13. con el Memorial del Rei, en materia de limpieza fol. 386. se debe quitar, porque es contra el credito de la nacion, lo que dize de los Iudios, i Moros de España, sus casamientos, i descendencia en perjuicio de las Ordenes Militares, Colegios, e Inquisiciones, i los Estatutos dellas. I no se compadece, que diziendo, que son santisimos, como aprobados por la Sede Apostolica; diga luego, que mandan cosas imposibles en sus pruebas, pues desde el tiempo de los Godos se conocen familias limpias en España, por causa de los Estatutos. I assi no tienen imposibilidad, porque de vnos en otros se va derivando la verdad: i la voz del pueblo, es voz de Dios, sin que le perjudique lo que el autor dize, que es todo sacado del discurso del Maestro Salucio, q̃ recogio la Inquisicion: i assi no tenia necessidad desto el Autor, que es docto de verdad, para que su libro corriesse sin ofensa.

22 ¶ Lib. 14. cap. 14. num. 10. dize del Iubileo, *quod suspendit indulgentias plenarias*. Esto no es assi, sino en el centesimo: i assi tiene necesidad de añadirlo. I en el num. 24. hablando del que confiessa, para el Iubileo, no se como pueda ser verdad lo q̃ dize: *Quãuis confessarius non absolnat sufficienter Iubilei*.

I en el

Ten el lib. 15. cap. 4. num. 49. no se que quiere dezir *Nemliceat Iudici, & sine iussu Principis resistere non liceat.* En Madrid 4. de Henero de 1636.

Lugar † de la Rubrica.

RESPVESTA DEL AVTOR A EL SEÑOR DOCTOR DON Iuan de Solorzano Pereira del Consejo del Rei N. Señor, con la que dio a los Reparos, que se dieron contra sus libros.

AVNQVE no es pequeña gloria para mis libros, que tratandose en ellos tantas questiones, tan varias de todas facultades, i tan nuevas, i exquisitas de lo mas dificultoso de la Teologia, Iurisprudencia, Medicina, Filosofia, Astrologia, i demas Matematicas; i resolviéndose muchas dellas contra las comunes, no ayã hallado otra cosa, sino estos Reparos, varones tan doctos, i perspicaces, como los han visto, i que no me han perdonado vna letra, en que mas hã mostrado su buen celo, que errores mios: con todo responderé, por cumplir lo que se me manda, porque fuera de lo que dixe del Sacro Monte de Granada, que ya esta quitado, no por malo, sino por aver prohibicion para tratarse dello despues que lo escrebi: todo lo demas son yerros de los escriuientes, i oficiales, i mala correcciõ, de que nace en muchas partes no estar el latin constante: pues mucho menos es causa de viciarlo en libros de mui grandes Latinos; i assi Valerio Marcial le haze esta salva a los suyos. *Si qua videbuntur cartis tibi lector in istis, Sine obscura nimis; sine latina parum, Non meus est error, nocuit librarius illis, Dum properat cartis annumerare tibi.* Guarde Dios a v. md. con los acrecentamientos, que merece. Cordova Março 13. de 1636.

D. Francisco Torreblanca Villalpando.

RESPVESTA DEL AVTOR A LOS REPAROS, QVE SE dieron contra sus libros de Iure Spirituali, para impedir su despacho en el Consejo del Rei nuestro Señor.

LIB. 1. cap. 4. no dixo este alma, que no avia tenido pena de sentido, sino *que no tuvo otra pena mas de averla tenido en vn campo sola.* I no es lo mesmo; porque quié dixo *otra*, confesó alguna, i en la mesma soledad, i carencia de la vista de Dios, la pudo tener, iuxta illud Proverb. cap. 13, *Spes, quæ differtur affligit animam.* i sino tuvo otra culpa al partir desta vida, mas que en el desseo de ver a Dios, fue justamente atormentada en el mismo desseo, porque como dize el Espiritu santo Sapient. cap. 8. *Per ea, quæ quis peccat, per hæc, & punitur.* i ai muchos exemplos en los Santos, que supieron por revelacion de Dios, de algunas almas, que luego que partieron desta vida fuerõ llevadas por los Angeles, a algun campo, donde sin demonios fueron atormentadas con el desseo solo de ver a Dios, vt referunt *S. Brigida lib. 4. cap. 124. Lud. Blos. in Monil. cap. 13. Beda in hist. Angel. lib. 3. cap. 19. & lib. 5. cap. 13. Laur. Surius, in vita Tauleri. & alij.* I assi no se puede negar este Purgatorio de desseo, por dezir que no tiene pena de sentido, pues como dize Suarez in D. Thom. p. 3. tom. 4. disp. 46. sect. 1. *Licet pœna sensus sæpe detur, in illo loco non excluditur.* i no tiene la Iglesia determinado, que todas las almas padecen pena de fuego, ni unas mesmas, ni que van todas al lugar comun; porque ai muchas, que en este mundo han tenido su Purgatorio, en campos, rios, fuentes, lagos, i otras partes, sin fuego, *D. Gregor. lib. 4. Dialogor. cap. 4. 23. 40. & 55. Beda vbi supra. Thyræus de apparit. spirit. p. 2. cap. 47. & seqq.* I esta revelacion no ha menester aprobacion de la Sede Apostolica para publicarse aora, porque desde el año de 1622. esta impressa, i publicada por el Ordinario de Cordova, conforme a los Concilios Lateranense, i Tridentino, en que no inobò nada la Santidad de Vrbano VIII. i assi no ai duda, en que no es comprehendida en los dichos Motu, Monitorio, ni Edicto, nã futuris tantum dant formam negotijs, *Auth. vt facta nouæ constit. collat. 5.* i mas no haziendo mencion della: nam quod lex non loquitur vélle non præsumitur, *l. nominis & rei D. de verbor. signif.* nec de illo potest intelligi, quia lex semper intelligitur, vt minus ius commune lædat, *l. præcipimus C. de appellat.* i assi no se debe quitar, nam quod non mutatur stare non prohibetur. *l. sanximus C. de testam.*

2 ¶ Lib. 1. cap. 7. num. 28. vese claro, que este es yerro del oficial de vna palabra por otra; porque yo no hablò de la potencia absoluta, sino de la ordinaria, de q̃ hablan santo Thomas, i los otros que cito por mi parte: i assi se ha emendado en vez de la palabra *absolutam*, puesto encima *ordinariam*; i no me mueben para ello los exemplos, que traen de san Pedro, i santa Ines, i otros muchos que ai, para entender, que de potentia absoluta aya sacado Dios alguna alma del Infierno; porque (como dispensacion de la lei Divina no se puede dar, sin revelacion) mas me ajusto, con que estas almas, aun no estaban apartadas de sus cuerpos, o que estavan detenidas en otro lugar, antes de ir al Infierno, quando Dios los

reſucitò, como lo tienen *Soto in Sent. 4. diſt. 49. art. 2. q. 2. concl. 1. Salmeron tom. 6. in Euangel. tract. 24.* Pues dècendiendo Chriſto Señor nueſtro a los Infiernos, no ſabemos, que ſacò algun alma de algun condenado, de potencia abſoluta, *D. Thom. p. 3. q. 51. art. 6. D. Gregor. lib. 6. epiſt. 179. Bellarmin. lib. 4. de Chriſti anim. cap. 13. tom. 1. Suarez tom. 2. in p. 3. diſp. 43. ſect. 2. Barrad. in Concord. tom 4. lib. 7. c. 15.*

3 ¶ Lib. 1. cap. 9. in Summ. n. 14. Aunque ſon diſtintas la profecia, i la gracia de hazer milagros, algunas vezes ſe toma la vna por la otra, como de los hueſos de Ioſeſo, q̃ hizieron milagros, dize el Eccl. c. 49. *Poſt mortem prophetarunt.* De la Profecia de Eliſeo, Eccleſiaſt. c. 48. *Mirabilia operatus eſt.* I aſsi no es tan falſo, que no ſe pueda dezir, lato modo, que Balaam, Saul, i Caifas hizieron milagros; aunque yo no lo digo dentro deſte capitulo, ſino que tuvieron don de profecia: i porque no lo dize aſsi el Sumario, eſta emendado; i en lugar de *gratia miraculorum*, ſe puſo *gratiam gratis datam.*

4 ¶ Lib. 2. cap. 2. in Summ. num. 21. eſte tambien es yerro del oficial, porque lo contrario digo en el texto del capitulo, donde ſe ſacò eſte ſumario, i aunque ſe le pudiera dar buen ſentido, i truxera algunos Santos, que dizen eſta propoſicion, como eſta en el; con todo porque alude al modo de hablar, que han vſurpado los herejes, para negar los Sacramentos, eſta emendado, para quitar la cauſa de errar, i en lugar de *certam*, ſe ha puesto *quodam.*

5 ¶ Lib. 2. cap. 4. num. 10. aunque tiene buena defenſa de no tratarſe alli, mas que del pecado de los que oi vſan en el Baptiſmo de la formula, *in nomine Chriſti, &c.* i aver omitido ſu nulidad, por notoria, con todo porque en el borrador, que eſta de mi letra (de donde ſe copiò el original) eſta lo vno, i lo otro, i fue deſcuido del oficial, ia ſe ha emendado: i deſpues de *grauiſſimum eſt peccatum*, ſe ha añadido, *& irritat Sacramentum.*

6 ¶ Lib. 2. cap. 7. num. 68. & 70. no condeno el eſtilo comun de la Igleſia, en dezir, que ſe ha de dar la comunion a los muchachos de ſiete años, ſi tienen vſo de razon; porque antes la Igleſia lo tiene aſsi determinado en el *Concilio general Lateranenſe cap. 21.* donde igualmente ſe manda a todos los fieles de ambos ſexos, que confieſſen, i comulgen en llegando a los años de diſcrecion, tranſumptiuè in cap. omnis vtriuſque ſexus 12. de pœnit. & remiſs. *Omnis vtriuſq; ſexus fidelis poſtquam ad annos diſcretionis peruenerit, omnia ſua ſolus peccata, ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur, ſuſcipiens reuerenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum.* I aunque los años de diſcrecion ſon arbitrarios, regularmente ſe entienden los que baſtan ad diſcernendum inter ciuum, & ciuum, vt *tradunt Scholaſtici ſent. 4. diſt. 9.* aut quando ſunt doli capaces, quia tunc incipiunt peccare, *cap. 1. de delict. puer. l. 1. C. ſi aduerſus delict.* & per conſequens indigere Sacramentis, *vt dixi d. num. 68.* I aunque para el de la Euchariſtia ſe requiere mas diſcrecion, que para la confeſsion, *quia eſt ciuis mentis, & non ventris*, no ſe puede negar, que la puedan tener de ſiete años, *ſi malitia ſupplet ætatem*, i aſsi teniendola, ſe les debe dar la comunion, *vt dixi d. num. 70.* I no lo niega el Angelico Doctor ſanto Thomas, quando dixò, Sent. 4. diſt. 9. q. 1. *Pueris autem iam habentibus diſcretionem, decem, vel vndecim annorum, vel circa hoc, poteſt dari Euchariſtia, ſi in eis ſigna diſcretionis appareant.* Porque quié dize diez, o cerca, ſi tienen vſo de razon, no excluye los de ſiete, ſi la tienen: pues ſolos los que carecen della eſtan excluidos deſte Sacramento, Trident. ſeſſ 21. cap. 4. *Parvulos vſu rationis carentes nulla obligari neceſsitate ad Sacramentalem Euchariſtiæ aſſumptionem, &c.* I aſsi no tengo neceſsidad en lugar de la palabra *debent*, poner *poſſunt*, porque lo vno, i lo otro tienen *Paludan. ſentent. 4. diſt. 12. q. 1. art. 25. Ioan. Sanchez ſelectæ, & pract. diſp. 26. Anton. Diana tom. 2. Miſcellan. reſolut. 70. Caſtro Palao Theolog. Moral. tom. 1. tract. 3. diſp. 1. punt. 24. §. 2. num. 7.*

7 ¶ Lib. 2. cap. 15. ſect. 10. n. 93. la palabra. † *Poſtea tamen*, tiene vicio de vnas letras por otras porque en mi original, dize, *In aliis tamen*, que es conforme al *Motu de Pio V.* i los demas q̃ esto d. n. 93.

8 ¶ Lib. 2. cap. 15. ſect. 13. en el Summ. n. 30. es yerro aſsi meſmo del oficial, porque dentro del capitulo tengo, que es clandeſtino el matrimonio ſin moniciones, coram Parocho, & teſtibus, i dize el Sumario lo contrario; ya ſe a emendado la palabra *nullum*, i pueſto en ſu lugar *clandeſtinum.*

9 ¶ Lib. 3. cap. 12. num. 12. no es ridiculo dezir, que los viejos ſe pueden remoçar naturalmente, ſupliendo la naturaleza el verdor perdido; porque es de fè, que en medio del Paraiſo, eſtaba el arbol de la vida, Geneſ. cap. 2. v. 9. *Lignum vitæ in medio Paradyſi*, el qual tenia virtud de remoçarnos, con ſu fruto, de tal ſuerte, que comiendo del pudieſſemos viuir eternamente, Geneſ. cap. 3. v. 22. *Ejiciamus Adam è Paradyſo, ne forte mittat manum ſuam, & ſumat de ligno vitæ, & viuat in æternum.* I eſto no era porque nos avia de conſerbar enon ſer robuſto, como ſe reſponde; porque conſumiendonos cada dia el humido radical; era meneſter milagro, que detuviera la naturaleza, para conſerbarnos en vn ſer, i ſu virtud no fuera mas que natural, *D. Thom. p. 1. q. 97. art. 5. Scotus Sent. 2. diſt. 19. q. 1. Bellarmin. lib. 1. Controuerſ. cap. 19. tom. 3.* I es ſu fundamento dezir, que eſta virtud ſe le acabò a la naturaleza cõ nueſtra caida, o con la perdida del arbol de la vida, porque ſino tuuiera deſpues virtud para remozarnos, no dixera el ſanto Rei David, Pſal. 102. *Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.* I el Profeta Iſaias cap. 4. *Qui ſperant in Domino mutabunt fortitudinem, aſſument pennas, vt aquilæ.* Porque aunque algunos lo entienden en ſentido alegorico de la eternidad, no excluyen el literal, en q̃ yo los traigo, pues en eſtos lugares ſe le promete al juſto, que ſe remozará, como el Aguila, de quien dizen los naturales, quod ſenectutem deponit,

& novam indùit iuventutem. *Ariſt.lib.8.hiſt.animal.lib.17. Alberti Magn.lib.3.lit.A. Epiſcopus Maiolus tom.1.Canicul.colloq.6. Mendoça in viridar.ſacra.& propban.erud.lib.4. problem.17.* Lo meſmo haze la culebra, la tortuga, i otros animales, que ſe remozan naturalmente, *vt dixi d.cap.12.ex num.7.* I como à eſtos concediò la naturaleza virtud de remozarſe, no es de creer, que ſe le denegò al hombre, ſiendo el mas principal de todos, *vt dixi d.cap.12.ex n.5.& ſeqq.* i la experiencia lo ha moſtrado de muchos, que han viuido a docientos, i trecientos años, remozandoſe dos, i tres vezes enſus dias, naciendo les los dientes, ennegreciendo las canas, igualando la tez, allanando las rugas, i las mugeres repitiendo los meſes, vt aſſerunt *Valaſc. Tarantaſ.lib.6. Phyſiog.cap.12. Mart.del Rio Magicar.diſq.lib.2. Caſtañeda hiſt. Luſitan.lib.8. Maffeus hiſt. Indiæ lib.11. Ioan Euſeb. Nieremberg.p.1.curioſa philoſ lib.1. cap.33.* i con vna vez que aya ſucedido, ſe prueba que ai virtud en la naturaleza para ello, vt contendit in ſimili *Chryſippus relatus à Fran.Valle de ſacra philoſoph.cap.30.*

10 ¶ Lib.3.cap.13.num.34. de los que guardan la ley de Dios, i la natural, ſin hazer coſas contrarias a ella, de que pueden vivir muchos años, ſemejantes a los primeros padres, ſe me opone el Pſal.89. *Dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta, in potentibus octuaginta.& amplius eorum labor, & dolor.* I mas aprieta, que eſte lugar la palabra de Dios, Geneſ. cap.6. *Eruntque dies illius centum, & viginti annorum*, i lo que dixo Moiſes por revelacion ſuya, Deuter.cap.13. *Centum viginti annorum ſuâ hodie, non poſſum vltra egredi, nec ingredi.* I eſte es coto, que no puede paſſar la naturaleza, el ſanto Iob cap.14. *Conſtituiſti terminum eis, quem præterire non poſſunt.* I deſpues del diluvio viuiò Noe trecientos años, *Geneſ.cap.9* Sen, Chan, i Iafet muchos mas, vt tradunt *Mendoça vbi ſupra d.problem.17.* deſpues de David han vivido otros a ducientos, i trecientos años ſin milagro, vt tradunt *D.Auguſt.lib.15. ciuit.Dei cap.9. Plin.lib.7.cap.48. Vincent.lib.17.hiſt.cap.16. Ioan.Euſeb.d.cap.33.* I para el Pſalmo, lo meſmo hazen trecientos, que mil: pues todos paſſan de los ochenta; i por dezir que tendran vida larga, ſemejante a la de los primeros Padres, no digo, que viviran tanto como ellos, nam quod eſt ſimile, non eſt idem, Vergil. Æneid.1. *Os humeroſque Deo ſimilis.* I aſsi eſtos lugares, i otros que ai de la Eſcritura, en que ſe pone coto a la vida del hombre, es en la vida ordinaria, pero no de la particular, que *Dios* quiere priuilegiar. Pues a los que honran a ſus padres, les promete Dios larga vida, Deuteron.cap. 5.v.16. *Honora patrem tuum.& matrem tuam, vt longo viuas tempore.* i no ſe entiende de la eterna, ſino de la temporal, como eſplicando eſte lugar, lo dize S. Pablo ad Epheſ.cap.6 *Vt longo viuas tempore, & bene ſit tibi in terra.* A los limoſneros le promete lo meſmo, Proverb.cap.28.v.16. *Qui autem odit auaritiam, longi fient dies eius.* A los piadoſos eſta vida, i la otra, D.Paul.ad Tit.1.cap.4 *Pietas ad omnia vtilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ.* i eſta no ha de ſer de docientos, i trecientos años; porque eſſo ya ſe viue, ſin nada dello, ſino mas adelante: pues tiene la naturaleza fuerças para mas, como ſe vido en los primeros hombres: i aſsi la hemos de llegar a ellos lo poſsible, ſin que ſea neceſſario milagro, ni el arbol de la vida, porque coſas tiene oi la naturaleza, con que ſe puede alargar la vida muchos años naturalmente, vt tradunt *Hippocrat.lib.de aere.aquis, & locis, Galen.de valet.tuend. lib.5.& de artis medend.lib.3.comm,213. Marſil.Ficin.lib.de vita product.& lib.de ſtudioſ.vita tuëd. Hieronym.Cardan.lib.de vita longa, Franc.Valleriola lib.3 locorum comm.cap.18.& 19.* I aſsi el vivir los hombres antes del diluvio a novecientos años, no entiendo que fue ſolo lozania de la naturaleza, i fervores de aquellos primeros ſiglos, ſino conocimiento de yerbas medicinales, conque ſe remozaban, i reſtauraban el humido radical, ayudãdo al temperamento, vt aſſerit *Doctiſsim.Ioann.Euſeb.Nieremberg d.lib 1.cap.33.* como de los mirabolanos, i otras ierbas, refiere *Marſil.Ficinus d.lib.de vita longa.* De la vida dixo el P.Hieronymo Prado ſobre Ezechiel tom.1.cap.15.fol.172. *Apelles merito vitam alteram artificia tam, non ſine diuino auxilio à Noe inuentam, vt ſuccederet in vicem ligni vitæ homini vetiti.* El agua maravilloſa de la vida, que ſe haze della, tiene virtud natural de alargar la vida, de ſuerte que parece milagro, como lo prueban con razones, i exemplos *Mich.Sabanarola, Iacobo Parmenſe, Franciſco primero Duque de Mantua, Antonio della Eſcarpia, Ioan Tolentino, Roberto Dodoneo, Raimero Solenandro, i otros que cita el P.Ioan Euſebio d.lib.1.cap.31.*

11 ¶ Lib.3.cap.14 dezir, que no es cierto, ni creible, lo que digo, que ſe puede viuir muchos meſes ſin comer, ni veber, es negar toda la Filoſofia, i Medicina, donde los mexores profeſſores della, defienden, que todos los que abundan de humores flematicos, groſſos, crudos, lentos, i viſcoſos pueden vivir muchos meſes, i años, ſin comer, ni beber, *Laurent.Iuvertо Medic.paradox.2. Simon Portio lib.de puella Germana, Marſil.Donato in hiſt.Medic.Gemma lib.1.Coſmocrit.cap.6.* I no niegan eſta verdad los Theologos, pues prueban lo meſmo, con razones, i exemplos de muchos, que han viuido muchos años ſin comer *Martin del Rio lib.2.Magic.diſq.q.21.& lib.6.ſeõ.3.q.3. Maiol.tom.2.dierum Canicul.colloq.6. Ioan.Euſeb.Nieremb.p.2.curioſæ phil,lib.1.cap.92. Ferd.Mendoça in virid.lib.4. problem.24.* i no por eſto ſe deshazen los milagros de Chriſto Señor nueſtro, i de los Santos, por averſe paſſado quarenta dias, i mas, ſin comer, porque eſtos eſtan en primer lugar exceptuados, *d.cap.14.ex num.14.* pues lo que en aquellos fue natural, por los dichos humores, en eſtos fue milagroſo, que carecieron dellos, por que naturalmente no ſe puede viuir ſin comer, arriba de ſiete dias, vt tradit *Hippocrat.lib.de carnibus.* I no doi ocaſion con eſto alos herejes, para burlar de noſotros, pues mexor burlarã ſi nos ven canonizar

por mila-

por milagro lo q̃ puede ſer cauſa natural,pues ſegun los Theologos; *Miraculi eſt quid inſolitæ naturæ vires tranſiliens*,i ſin abundar deſtos humores, puedẽ con ſolos vapores de coſas ſuſtanciales paſſarſe ſin comer muchos dias,vt docẽt *Hippoc.lib.de alimẽt.Galen.lib.de aëre,aquis,& locis,Mᵉ Idoc.d.lib.4.probl.23.Vega lib.6 Aſtronis c.4.ſect.5.Ioañ.Buſeb.d.lib.1.c.78.* I aſsi no es inconveniente,q̃ de aqui adelante la Iglesia(para la canonizaciõ deſtos milagros de los q̃ ſe paſſã ſin comer muchos dias)tẽga neceſsidad de probar,q̃ no abundabã dellos humores,ni uvo otra cauſa natural,ni artificial para ello;porq̃ ſi pudiendo la auer, no ai milagro: i es neceſſario,q̃ la Iglesia vaya en ello,i la pruebe,para no recebir engaño :porq̃ ſe me ha de culpar a mi,q̃ en eſto,como en todo lo demas advierta enlo q̃ pueda averlo;pues ni la Iglesia, ni otro es bien,que lo ruega:diziendonos Chriſto S.N.por ſan Matheo c.7.*Videte nequis vos ſeducat*.I es cierto q̃ no todos los q̃ ſe paſſã ſin comer,ni beber muchos dias es por milagro:pues los cocodrilos, culebras,lagartos,lagartijas, arañas, i otros ſabandijas,por abundar deſtos humores,ſe paſſan(ſin milagro)todo el inuierno ſin comer,ni veber,*Ariſt.lib.8.hiſt.animal.cap.15.Albert.Magn.lib.22.tract.2.*

12 ¶ Lib.4.cap.3 num.5.no la traigo yo por buena doctrina:porque es de Vviero,i otros herejes, que referi,i reprobe en el numero precedente, porque yo no defiendo,que los Magos,ſolo cometen ſus delitos en ſueños,como los dichos herejes,i muchos Catholicos lo tienen,ſino que van corporalmente a ſus delitos, como lo pruebo en el dicho cap.3.deſde el num.6.en adelante:i aſsi fue yerro de vnas letras por otras el dezir d.num.5. *Attamentamen Magi non videntur*:porque en mi original no dize aſsi:i eſta emendado,conforme a el,*At tales Magi dicunt non videri*.

13 ¶ Lib.8.cap.5.num.8.10.& 16.en que ſe trata de los libros de plomo del Monte ſacro de Granada,aunque no fue, ni es error lo que dixe, ni eſta comprehendido en el Motu de la Sanctidad de Clemente VIII.porque yo no calificò las proposiciones,ſino las diſputo, porque deſpues aca, ai tambien prohibicion para que no ſe trate deſtas materias,de qualquiera ſuerte,por el Edito de la General Inquiſicion del año de 1634. haſta la determinacion de la Sede Apoſtolica, como hijo obediente della, no ſolo he quitado eſto de los libros :pero lo demas que trataba del pergamino de la torre Turpiana, i ſu lenguaje,i buelto a imprimir el pliego ſin ello,i pueſto en los libros.

14 ¶ Lib.9.cap.7.num.26.en tiempo de tempeſtad,quando la nave ſe va a pique,no ſolo no es mal lo aligeraria , echando a la mar alguno : porque no perezcan todos , como ſe hizo con *Ionas cap.1.* pero es licito,vt tradunt *Thom.Sanchez tom.1.Decalog.lib.2.cap.38.num.62.Mart.del Rio lib.4.Magicæ cap.4.q.1.*

15 ¶ Tom.2.lib.10.in Prolegom.num.3.no confundo la Fè con la Theologia,aunque dize *Eſcoto*, que es vn meſmo habito;antes la diſtingo,porque confieſſo que es habito deprimeros principios para la Theologia;i por eſſo digo,hablando de Adan, *Ex Magia vniverſam Theologiam conſecutus fuit, quia habuit cognitionem de myſterijs noſtræ fidei,&c.* Porque debajo de nombre de Magia entiendo vna ciencia vniverſal de todas las coſas,que comprehende variedad de habitos ſciẽtificos,o intellectuales, vnos naturales,i otros ſobre naturales,de que voi hablando deſde el principio;pues digo num.1. *Magia eſt ſcientia divina,& naturalis,potiſsimum cognitio de Deo*, i deſta digo,que ſacò Adan la Theologia,i demas ciencias:porque como dize San Pablo ad Timot.1.cap.3.v.16. *Omnis ſapientia diuinitus inſpirata utilis eſt ad docendum,ad arguendum,ad corripiendum,ad erudiendum in Iuſtitia.*

16 ¶ Lib.10.c.2.n 7.digo de Adan,*Fuit beatus ab inſtanti ortus ſui,&c.*no hablo de la bienauenturança ſobrenatural:porq̃ con eſta es llano,q̃ no podia pecar,ni de la natural ſola,porque en eſta no ſe aventajò a los Angeles:hablo pues de la bienauenturança natural,i ſobrenatural del viador,que conſiſte la vna en el amor natural de Dios,i la otra en las tres virtudes Theologales. Sino es que aqui le compete mejor el nombre de Santidad:i aſsi en lugar de *Beatus*,diga *Sanctus*. I mas abajo *Et maiori, quam ipſi Angeli privilegio donatus*, lo digo por aver ſido Adan cabeça moral de todos los hombres,que no lo fue ningun Angel:porque en lo demas fue a ellos inferior, Pſalm.8.v.6. *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis.* I en el num.8.*Eam Beatitudinem habuiſſet,ſi lapſus non fuiſſet*, lo entiendo de la gracia, ſanctidad, i juſticia original, de que cayò por el pecado, *vt ex D.Gregor.Ambroſio.Chryſoſtomo,& aliis dixi d.cap.2.num.8.* i quando aya duda de entenderlo aſsi,que no la ai,yo lo he de interpretar,*l.in ambiguis D. de rebus dubijs.*

17 ¶ Lib.10.cap.2.num.20,& 23.no ſe debe borrar lo que digo,que vno de los Reyes Magos,que adoraron a Chriſto Señor nueſtro fue de Eſpaña;porque aunque es verdad,que todos ſalieron del Oriẽte,D.Matth.cap.2.v.1.*Ecce Magi ab Oriente venerunt*, i que la eſtrella les apareciò en el Oriente, d.cap.2.v.2. *Vidimus ſtellam eius in Oriente*;pero no es de Fè,que todos eran naturales del Oriente,antes de diverſas partes del mundo,conforme aquella profecia de David,Pſalm.71. *Reges Tharſis,& Inſulæ munera offerent,Reges Arabum,& Saba dona adducent*;porque aunque ſe reſponde, que no habla eſte Pſalmo de la venida deſtos Reyes, ſino de futurarum gentium converſione,la Iglesia enſeñada por el Eſpiritu ſanto, entiende eſte Pſalmo literalmente de la venida deſtos Reyes; i aſsi lo canta en el ſegundo nocturno de ſu feſtividad,por profecia de ſu venida:i lo entiende dellos *el Padre Iuan Baptiſta Villalpando mi tio ſobre el Profeta Ezechiel tom.2.p.2.lib.5.diſp.3.cap.44.*i por la figura Synecdoche:*in qua ſumitur pars pro toto*, ſe verifican en ellos aquellas palabras d.Pſalm.71. *Et adorabunt eum omnes*

Reges

Regesterrę omnes gentes ſeruiunt ei. Porque fueron de las tres partes del mundo, que eſtaban eſtonces deſcubiertas, vt his verbis teſtatur Rupertus in Matth. 2. *Tres homines ex tribus partibus Aſię, Africę, & Europę fidei confeſſionis, & adorationis exemplo extitere meruerunt.* I aſsi es verosimil, que vno dellos fueſſe de Eſpaña, como la principal parte de Europa; pues es cierto que *Tharſis* fue en Eſpaña, *vt ex Me traditis defendit doctiſſimus præceptor meus Regius Conſiliarius D. Ioan. Solorzano Pereira diuinarum, & humanarum gloria vnus, noſtro ævo clariſſimus tom. 1. de Iure Indiar. lib. 1, cap. 13. num. 20.* i pudo ſer de Cordova, o de aqui cerca, pues el Andaluzia ſe llamò *Tharſis*, o *Tharteſo*. del rio Guadalquibir, que la baña, a quien llamaron *Tharſis*, vt tradunt *Herodot. lib. 5. Strab. lib. 3. Pompon. Mela lib. 3. cap. 6. Pauſan. lib. 6.* I no implica contradicion, que ſiendo eſte Rei de Eſpaña, que cae al Oriente de Ieruſalen, fueſſen todos juntos deſde el Oriente, guiados de vna eſtrella, porque pudo hallarſe alli quando ſe apareciò, o aver ido deſpues a conſultar los Sabios Orientales, ſobre el milagro della, i de alli partirſe todos juntos a Behlen, pues uvo tiempo baſtante para todo, porque ſe apareciò dos años antes del Nacimiento, o ellos fueron dos años deſpues, iuxta illud D. Matth. cap. 2. v. 16. *Herodes occidit pueros à bimatu, & infrà, ſecundùm tempus, quod exquiſierat à Magis*, vt præclarè exponunt *D. Auguſt. de Epiph. ſerm. 7. Niceph. lib. 1. cap. 13.*

28 ¶ Lib. 11. cap. 1. num. 3. vſque ad num. 12. donde trato de la Magia diuina, que comprehende la Fè, i la Theologia, i la profecia, i la gracia de hazer milagros, vbo deſcuido del oficial en la colacion deſtos periodos: i aſsi antes que ſe repararan en la Corte, los avia yo advertido, i buelto a imprimir la hoja; i ſe le olvido al impreſſor de ponerla en el libro, que ſe llenò al Conſejo: pero ya eſta puesta, i ſe va poniendo en los demas, con que eſta ſatisfecho.

29 ¶ Lib. 11. cap. 2. num. 10. cenſurarſeme el dezir, que la curacion de la ceguera del ſanto viejo Tobias fue natural; porque entre otras coſas que traigo para colegirlo, digo que no fue inſtantanea, ſino en tiempo, *iuxta illud* Tobiæ cap. 11. *Et ſuſtinuit quaſi dimidiam fere horam, &c.* Porque las obras de Dios, como ſon perfectas no hã meneſter tiempo, como de los dos ciegos de Ierico dize S. Math. c. 20. *Et confeſtim viderunt.* i para impugnar eſta verdad, ſe dize, que Chriſto S. N. al ciego de Bethſaida no le dió viſta al inſtante, ſino paulatim, *D. Marcus cap. 8.* i aqui ſolo obrò la virtud diuina, como lo dize S. *Thom. p. 3. q. 44. art. 3. ad 2.* I aunque muchos ponen diferencia entre los milagros, q obrò Chriſto nueſtro bien, por imperio, vt in illo *inſiſt, & reſpiceret*, ò por impoſicion de ſus ſantiſsimas manos, como en el ciego de San Marcos, *& impoſitis manibus ſuis, &c.* queriendo que fueſſe por alguna virtud fiſica de ſu ſanciſsima carne, o por virtud natural de ſanarsyo tengo con ſanto Thomas, que fue diuina; pero del meſmo texto ſagrado, ſe prueba, que fue al inſtante; porque luego que le tocò Chriſto Señor nueſtro le preguntò, d. cap. 8. v. 24. *Si quid reſpiceret*, i al inſtante, *aſpiciens, ait, video homines, tanquam arbores ambulantes.* I aſsi tengo por temeridad dezir, que no fue al inſtante, diziendo el Euangeliſta, *que viendo afirmo, que veia.* Si bien es verdad, que bolviendole a tocar Chriſto S. N. ſe perficionò mas, *Et cœpit videre clarè.* I quando eſto tenga alguna dificultad de entenderſe aſsi, eſte fue caſo particular, en q̃ Chriſto quiſo enſeñar a ſus dicipulos, a que no deſmayaſſen en las obras milagroſas, ſino ſe hizieſſen al inſtante, como por eſtas palabras lo dize el Cardenal Caietano ſobre eſte lugar. *Vt diſcant diſcipuli, etiamſi imperfectum opus miraculoſè facerent, non deſiſtere, ſed iterum orare, ſacra adhibere, &c.* I aſsi no deshaze la regla general, que yo traigo en la curacion de Tobias, el caſo particular, demas que yo no lo colijo ſolo de aver ſido en tiempo, ſino de otras circunſtancias, como la hiel del pez, que ſe le aplico, q̃ ſiendo el callionymo tiene virtud de quitar la ceguera, ſegun *Galleno de ſimplic. medicam. lib. 10.* i junto con aquella tardança, que vbo de caſi media hora, digo que fue natural, porque ſi fuera milagroſa, no avia meneſter tiempo, como de Bertameo ciego, curado por milagro, dize el miſmo S. Marc. c. 10. v. 52. *Et confeſtim viſum recepit.* de la difunta del Archiſinagogo reſucitada por Chriſto Señor nueſtro, dize el miſmo S. Marc. cap. 5. v. 24. *Et confeſtim ſurrexit.* i otros mil. I aſsi no tengo neceſsidad de mudar la palabra *uicta oculi*, en la que ſe pide *icta oculi*: pues los milagros regularmente, como yo digo, *confeſtim vt uicta oculi operantur.*

30 ¶ Lib. 12. cap. 22. num. 46. & lib. 8. cap. 7. num. 9. no ſe ha de borrar lo que digo, que los ſoldados, que acompañaban a Chriſto Señor nueſtro, *Non ſciderunt veſtimenta ſcindere*: porque no es contra la profecia del Pſal. 21. *Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.* ni contra el Euangelio. *Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea ſortem mittentes*; porque yo no niego, que no las diuidieron, ſino que no las cortaron, que es coſa diſtinta, como lo es, *ſcindere, & dividere*: porq̃ aunque es verdad, que los ſoldados diuidieron en quatro partes varias veſtiduras, que traia Chriſto, para cada ſoldado ſa ſuya, D. Ioann. cap. 19. v. 23. *Acceperunt veſtimenta eius, & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem*, i que ſola la inconſutil no diuidierõ, ſino que entre ſi la ſortearon, d. cap. 19. v. 23. *Dixerunt ergo non ſcindamus eam, ſed ſorciamur.* No por eſſo hemos de dezir, que las cortaron: pues ſe pudieron dividir ſin cortar; i eſtas tambien fueron ſorteadas, a quien le avia de tocar cada vna de las quatro partes en que las dividieron, D. Marc. cap. 15. v. 24. *Diuiſerunt ſibi veſtimenta eius, mittentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret.* I aſsi no tengo neceſsidad de mudar la palabra *veſtimenta*, en *veſtimentum*, como ſe me pide: pues los Evangeliſtas no vſan deſta, ſino de la que yo vſo, D. Matth. c. 24. v. 33. *Diuiſerunt*

ſibi veſtimenta mea ſortem mittentes, D. Luc. cap. 23. v. 33. *Dividentes vero veſtimenta eius, miſerunt ſortes.*

21 ¶ Lib. 13. cap. 18. ex n. 7. vſq; ad n. 13. pide ſe quite con el Memorial del Rei, ſobre las probanças de limpieça, fol. 386. por dezir, que no conviene a la nacion, lo que digo, que avia muchos Iudios en Eſpaña al tiempo de la promulgacion del Euangelio; i eſto q̃ digo es de Fè; pues como dize S. Lucas in Actis Apoſt. cap. 2. *Erant in Hieroſalem habitantes Iudei, viri Religioſi, ex omni natione, quæ ſub cœlo eſt*; i que vna deſtas naciones era Eſpaña, donde avia infinidad dellos, lo dizen *Flau. Ioſepho lib. 10. antiquit. Iudaic. cap. 11. & lib. 11. cap. 5. & lib. 14. cap. 1. & ſeqq. & contra Apion lib. 1. Philon lib. in Flaccum, Strabo Geograph. lib. 3. Garibai lib. 3. cap. 4. Marian. lib. 4. cap. 4. Fr. Iuan de la Puente tom. 1. de la Monarch. lib. 2. cap. 23. & 24.* i que ſe caſaban con las hijas de los Catholicos, es ſin duda, pues por eſſo ſe les prohibieron eſtos caſamientos el año trecientos de nueſtra Redencion, *en el Concilio Illeberitano, en que preſidio por el Papa el Santo Oſio Obiſpo de Cordoua. can. 16.* ſegun lo afirman *D. Fern. de Mendoça de confirmas. Concil lib. 1. cap. 2. Puente d. cap. 24. §. 1.* Pero deſtos, ni de los que ſe convirtieron en tiempo de los ſeñores Reyes Catholicos, i en conformidad de *las leyes 2. 3. & 4. tit. 2. lib. 8. Recopilat.* ni ſus hijos, ni deſcendientes dellos hablan los Eſtatutos, ſino de los que han delinquido deſpues aca; porque eſſotros antes deben ſer preferidos a los que ſe convirtieron del Gentiliſmo, pues adoraban al Dios verdadero, i eſtos a los dioſes falſos, vt tradunt *Didacus Velazquez in deſenſ. ſtatut. Toiet. c. 10. Rodrig. in qq. Regul. qq. 11. art. 1. Fontanella de pactis nupt. clauſ. 5. p. an. 107.* I en tiempo de los Godos paſſaba lo meſmo, mezclandoſe por caſamiento los Catholicos con ellos, ſin embargo que fueron herejes Arrianos, deſde el año de 370. que recibieron la ſecta, haſta el de 586. que ſe convirtieron, vt tradit *Orbſius lib. 7. cap. 33. Cardinal. Baron. tom. 3. ann. 370. num. 109. Morales lib. 12. cap. 1. Puente lib. 3. c. 24. §. 1.* I no menos en tiempo de los Moros, deſde el año de 714. que entraron en eſta tierra por mas de ſeiſcientos años, pues los meſmos Reyes de Eſpaña, no tenian por inconveniente caſarſe con las hijas de ellos, vt tradunt *Serarius de Matrim. hæretic. cap 1. & 2. Thom. Sanchez tom. 2. de Matrim. lib. 7. diſput. 72. ex num. 2. Doctiſſ. D. Ioan Solorzano Pereira lib. 3. de Iure Indiar. cap. 5. ex num. 13.* Porq̃ no era en la Religion en todo lo demas de ſus tratos, i caſamientos eſtaban tan mezclados los Chriſtianos viejos con los Moros, que los llamavan *Mixtarabes*, quaſi *Mixti Arabibus*, i deſpues *Muzarabes*, como parece de la *Coronica general del Señor Rey Don Alonſo en la p. 4. fol. 235. de la hiſt. del Arçobiſpo Don Rodrigo lib. 3. cap. 2. & lib. 6. cap. 26. Alcozer en la hiſt. de Toled. lib. 1. cap. 68. Piſa lib. 3. c. 22.*

¶ Por cauſa deſtos caſamientos tan frequentes, que hazian los Catholicos con las hijas de los Iudios, herejes, i Moros, muchas Igleſias, i comunidades para conſerbarſe libres dellos, i ſus errores, hizieron eſtatutos prohibiendo ſus honras, i dignidades a los deſcendientes de las familias no limpias, algunos de los quales, como ſantiſſimos, i juſtiſſimos aprobo deſpues la Sede Apoſtolica, i deſde el tiempo de los Godos ſe ha conocido eſta diſtincion de familias, como parece de los Concilios *Toles. IIII. cap. 57. 58. 60. 62. 63, Tolet. VIII. Can. 12. Tolet. XII. can. 9. Tolet XVII. cap. 8.* I en la captividad de los Arabes conſta de nueſtro Martyr *S. Eulogio eſſeto Arçobiſpo de Toledo in Memorial. SS. lib. 1.* en tiempo del Señor Rei Don Alonſo el ſexto lo tiene *Iulian Pedro in Chronic. & Aniuerſ.* en tiempo del ſeñor Rei D. Iuan el Segundo, *conſta del Eſtatuto Toletano*: i aſsi al ſanto celo de eſtos Eſtatutos atribuyen la pureza de la Religion de Eſpaña los Señores Cardenales *Ceſar Baronio, & Stanislao Oſio, ille tom. 7. Annal. ann. 563. hic vero contra Prolegom. Brentij, & Pauli Verger. lib. 5.* Pero la dificultad no eſta en eſto, ſino como podra probar vno, que deſciende deſtas familias limpias, i no de las manchadas; porque a doze generaciones no mas, viene a tener cada vno ciento i quarenta i ſiete mil i trecientos aſcendientes, *como lo digo en el dicho Capitulo, i Memorial.* I ſi con eſto ſe junta probar, que no tiene raza de Iudio, Moro, ni converſo, como ſe articula, ſin limitacion de grado, es negativa vaga, pura, que no cae en el ſentido del teſtigo: i por el conſiguiente de ſu naturaleza es improbable, *DD. in l. actor. C. de pœn. & in cap. ſuper his de renunciat. & in cap. acuſator 6. q. 5. Maſcard. de probat. tom. 1. concluſ. 70. num. 5. & tom. 3. concl. 1364. num. 10. Foluius Paciani tract. cui incumbat onus probãd. lib. 1. cap. 36. ex num. 6. & cap. 37. num. 1.* Pues por publica voz, i fama, es coſa ridicula, a que no puede aſſentir hombre de razõ pues como dize Tertul. in Apolog, *Fama incerta eſt, cui nemo credit, niſi inconſideratus, quia ſapiens non credit incerto; mendacium ab vno ſeminatur, aut ingenio emulationis, aut ambitio diſpitionis, aut ingenita mentiendi voluptate.* Por lo qual la fama, aun legitimamẽte probada es el peor teſtigo del mundo, *vt dixi d. cap. 22. ex num. 36*, i mas en lo antiguo, que en lo moderno; porque ai mas lugar de mentir; pues como dize S. Hieroym. epiſt. ad Rufin. *Multum ab vtraque parte crebro fama mentitur, & tam de bonis male, quam de malis bona, falſo rumore concelebrant*: i la voz del pueblo, no es voz de Dios: porque como dize el divino Platon in Axiocho, *Populus ignarus eſt, moroſus, crudelis, imidus, immoderatus, vt qui ſit ex tolubie turba, & ſtultis, inſolentiſque collectum.* I aſsi la Summa Verdad, la ſeñal, que les diò a ſus Apoſtoles, de que el, i ellos eran buenos, por S. Iuan cap. 15. *Si mundus vos odit ſcitote, quia me priorem vobis odio habuit.* i por eſſo dize S. Pablo ad Galat. c. 1. v. 10. *Si hominibus placerem Chriſti ſervus non eſſem*, de que ſe ſigue, que la fama, i voz del pueblo, es ſiempre engañoſa; porque como dize Seneca epiſt. 29. *Multis artibus popularis fabor quæritur, ſimilem te illis facias oportet, alioquin non probabunt.* Por lo qual la

fama

fama nunca haze probança al menos en materia de limpieza, quia nunquam poteſt eam concludenter probare, vt *ſæpé reſpondit Rota Romana, in una Toletana Portionis, apud Manticam deciſ. 274. num. 9. & in alia Ouetenſ. Canonic. 24. Iun. 1607. coram Cabalerio, & altera Toletana Canonic. 10. Septemb. 1608. coram R. P. D. Marquemontio.*

¶ Pues las palabras en pendencias, Memoriales ſin firma, i con ellas, Catalogos, i libros verdes, i otras coſas como eſtas, que a fabricado la invidia, de que ſe ſuele hazer caſo en eſtas pruebas, ſon en ofenſa de Dios nueſtro Señor, i en perjuicio de la Nobleza, i limpieza deſtos Reinos (que es la maior del mundo) i aſsi en ſerbicio della eſcrebi el dicho capitulo, i Memorial, con las razones mas ajuſtadas, que pude, i que pudieron mober a ſu Mageſtad (Dios le guarde) i ſu Conſejo, para la pregmatica, que luego ſalio en 10. de Henero de 1623. i pues en ella no es inconveniente, que ſe diga, menos en mi que la explico, i exorno; pues quien declara no haze nada de nuevo, *l. 3. D. de iniuſto rupt.* en que no ai nada del diſcurſo del P. Maeſtro Salucio, ſi bien finxio la dificultad deſtas pruebas: con que ſe contraviene al ſanto celo de los Eſtatutos, pues ſiendo para conſerbar la pureza, i vnidad de nueſtra Sagrada Religion ſe han convertido por ellas en vandos, i diſenſiones, contra el precepto de Dios, intimado por el Apoſt. S. Pablo ad Epheſ. cap. 4. *Vnam Fidem, vnum Baptiſma, vnum Deum, & Patrem omnium.* I aſsi aunque el P. Maeſtro Salucio, en razon deſte genero de pruebas, con ſu ſanto celo dixeſſe algo, que mereciera cenſura del S. Oficio, no eſta por eſſo condenado todo quãto ai en razõ deſto, ni quanto el dixo: porq̃ no fue algun hereje de prima claſſe, ſino vn Religioſo mui docto, de vida exemplar, de la eſclarecida Religion del gran Patriarcha S. Domingo (donde nvai ruga, ni mancha) mui noble, i limpio, Predicador del Rei nueſtro Señor, Calificador del ſanto Oficio, hijo deſta caſa de ſan Pablo el Real de Cordova, madre, i ſeminario de todas buenas letras, i ſantidad, i que murió en ella (aviendo renunciado dos Obiſpados) en predicamento de ſanto. I mucho mas que no e lhan dicho, no ſolo contra eſte genero de pruebas (pero contra los Eſtatutos, que las permiten) varones doctiſsimos, *Don Alonſo Toſtado Obiſpo de Avila Colegial mayor de Salamanca in Leuit. cap. 19. q. 92. i el Cardenal Don Iuan de Torquemada in cap. Conſtituit. 17. q. 4. El Obiſpo D. Iuã de Cartagena in defenſ. vnit. Chriſt. Diego Perez in l. 9. tit. 1. lib. 1. Ordin. i otros mil.* i por eſtas pruebas, tienen que los Eſtatutos ſon contra el Derecho comun, *Abb. in cap. nouit de regul. tur. lib. 6 num. 7. Felin. num. 12. Ripa num. 29. Lambert. de iure patronat. lib. 2. p. 1. q. 2. art. 19. i nouiſsimamente Don Alonſo Perez de Lara Colegial maior de Santa Cruz de Valladolid, Canonigo Doctoral de la Santa Igleſia de Toledo lib. 2. de Capellan. cap. 4. n. 39.* I aſsi lo a reſpondido muchas vezes la Rota de ſu Santidad, de que ai muchas deciſsiones en propios terminos, *vt in vna Placentina Canonicatus 8. April. 1575. coram Cardinali Blanchetto, & in alia Toletana Portionis 27. Ianuar. 1597. coram illuſtriſſ. Mantica, & in alia Toletana Canonicatus 10. Decemb. 1608. coram R. P. D. Marquemontio, & in alia Conimbricenſ. Canonicatus 13. Iunij 1616. coram illuſtr. Saurato.* Porq̃ ſino es reſtringiendo eſtas prubas a cierto grado, como yo digo en el dicho Memorial, impoſsibilis deſcendentiæ rederetur probatio. *iuxta Pontificis decretum in cap. licet ex quadam de teſtibus, & ibi communiter ſcribentes, Auguſt. Barboſa de poteſt. Epiſcop. p. 1. tit. 2. gl. 17. ex num. 24. fol. 94.* I aſsi tengo por mexor reformar el modo deſtas pruebas, para que ſe hagan conforme a derecho, que no hazer por ellas odioſos Eſtatutos tan ſantos, quia omnis receſſus à iure dicitur odioſus, *l. iuſ ſingulare. l. quod verò D. ſoluto matrim. l. aduerſus C. de nupt.*

22 ¶ Lib. 14. cap. 14. num. 10. no tengo neceſsidad de añadir el centeſimo; porque del voi hablando, quando digo *Iubileus ſuſpendit indulgentias plenarias*; porque en nueſtra Iuriſprudencia *expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt, nihil operatur.* I en el Num. 14. no es mucho no halle como pueda ſer verdad, q̃ el que confieſſa gane el Iubileo, aunque no le abſuelvan, porque ſe le olvido al oficial la palabra *injuſtè*, i ia eſtà impreſa, i pueſta, i dize. *Si confeſſarius iniuſtè non abſoluit, &c.* I en el lib. 15. cap. 4. num. 49. la palabra *in noſtris*, es errata de vnas letras por otras, en vez de *miniſtros.* I no ſon eſtas coſas, ni otras ſemejantes, para hazer Reparos en forma (i con palabras menos compueſtas, que ſon neceſſarias) con que impedir en el Conſejo Real de Iuſticia el deſpacho de vn libro de los mas importantes, que tiene la Republica Chriſtiana: pues para lo que yo lo eſcrebi, que es para dar a conocer a Dios por ſus obras, i deshazer las del demonio, vino al mundo el Hijo de Dios, D. Ioan. canon. 1. cap. 3. *In hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli.* I los yerros de vnas palabras, ii letras por otras contra las concluſiones, que yo voi defendiendo (que es lo que ſe repara de conſideracion) vienen a ſer deſcuidos, o malicias de los oficiales, impreſſores, correctores, i otras perſonas, por cuyas manos han paſſado, de que no eſta libre la Sagrada Eſcritura, Concilios, i Santos: pues en las diuinas obras del Angelico Doctor Santo Thomas, luz reſplandeciente de la Theologia, i todas buenas letras, obſeruõ mil i ciento i veinte erratas deſtas: i las quatrocientas dellas, que mudan el ſentido, el *Padre Maeſtro Fray Franciſco Garcia de ſu meſma Orden, que dió a la eſtampa, por mandado de ſu General el año de 1578.* i no ſe han hallado tantas en mis libros. En Cordoya 13. de Março de 1636.

D. Franciſco Torreblanca Villalpando.

CAR.

CENSVRA DEL PADRE IVAN BVSEBIO NIEREMBERG DE LA COMpañia de IESVS, *Lector de Escritura del Colegio Imperial de la Corte, en carta al Autor.*

EL libro de v.md.con los Reparos, Reſpueſta, i Replica del Padre Dominico, me embio el Licẽciado Alonſo Carrança (deſpues de averſe viſto conmigo) i me parece, que ha andado demaſiadamente entero eſte Padre: porq̃ v.md. ſatisface baſtãtemente, ſin embargo q̃ no ſe allana a dexar todas las propoſiciones, ſino cõ alguna calidad, q̃ no es de importancia, porq̃ quãto a la Reuelacion de ſu Madre de v. md. por parecer, q̃ aquellas palabras mirã a no aver tenido pena de ſentido; veo algunos Teologos terribles, en particular los Dominicos, aunq̃ el Cardenal Belarmino lo da por probable: pero ſu madre de v.m. no dixo eſto, ſino q̃ no avia tenido otra, ſino averla tenido en vn cãpo ſola. I eſto no es lo miſmo, i puede tener otro ſentido, i con los autos, q̃ han venido impreſſos cõ licencia del Ordinario el año de 1622. no parece que ai duda, q̃ no eſta comprehẽdida en el Motu de la Sãtidad de Vrbano VIII. En quãto a los libros, o laminas del Monte ſanto á hecho v.md. mui bien de quitar todo quanto toca a eſto, por el Edito reciente de la General Inquiſicion, que no le avia, quando v. md. lo eſcribiò. Lo meſmo me ha paſſado a mi con mi libro de hiſtoria natural peregrina, que ſe ha impreſſo en Flandes, pero quiſo Dios, que llego mi aviſo a tiempo, que no eſtaba impreſſa vna cita, q̃ dellas hazia.

En quanto al Memorial del Rey en razon de las pruebas de limpieza veo, que repara mucho el Licenciado Alonſo Carrança, i otros, con quien el lo ha conſultado; yo no hallo cauſa, para que ſe quite, aunque lo he comunicado con el P. Salazar, i otras perſonas doctas, i practicas en eſtas materias, ni ſiento que la Inquiſicion lo vedara; porque no contiene coſa contra la Fe, i buenas coſtumbres, ni contra los Eſtatutos, ſino contra el modo que ſe ha introducido en eſtas probanças, contra el derecho comun; i aſsi me parece que ſi porfiare el Licenciado Alonſo Carrãça ſe le dè cuenta al ſeñor Don Luis de Paredes, que es el dueño de la encomienda, para que lo remedie.

En quanto a lo demas de vnas letras, o palabras por otras, bien ſe vè, que ſon yerros de los eſcribientes, i oficiales, por ſer contra las meſmas concluſiones, que v.md. va ſentando: i aſsi me parece ſe podra emendarlas en ſus lugares con pluma, o rehaziendo algunas ojas, porque ſalga la obra ſegura, i eſtimada, como merece; porque el libro es eruditiſsimo en todo genero de materias, tratadas con ſuma brevedad, i claridad. I eſtimo en mucho la grande honra, que en el me haze v.md. A quien Dios guarde, como puede, i le deſſeo. Madrid, 8. de Abril de 1636.

Iuan Euſebio Nieremberg.

CARTA DEL SEÑOR DOCTOR DON IVAN DE SOLORZANO PEREIRA *del Conſejo del Rei nueſtro Señor al Autor.*

YA he eſcrito a v.md. como no quiſo el Licenciado Alonſo Carrãça dar ſu cenſura, i ſe eſcuſo en el Conſejo, al cabo de tantos dias, por dezir, que no tenia lugar, i que el libro de v.md. era grande, i tenia muchas coſas de otras facultades, que era neceſſario cometerlas a los profeſſores dellas: yo le pedi al ſeñor Don Luis de Paredes hizieſſe, que el Conſejo lo cometieſſe a la Vniverſidad de Alcala, o al Colegio Imperial deſta Corte, pues es Vniverſidad aprobada, donde ſe leen todas las ciencias: i ſaliò cometido al P. Doctor Gaſpar Hurtado, que es del miſmo Colegio, i lo fue del mayor de Alcala, i Cathedratico de Prima de Theologia, de aquella Vniverſidad, de quien en toda Eſpaña ſe tiene grande ſatisfacion, por ſus muchas partes, i por ſus eſcritos de ſu docto libro de Incarnatione; i fue lo meſmo cometerlo a el ſolo, que a todo el Colegio, i Vniverſidad, al qual yo propio ſe lo lleve, i le pedi lo vieſſe con cuidado, i lo hizo, i dio vna aprobacion mui honrada, de que le remito copia a v.md, i mañana ſe preſentara en el Conſejo, i ſe deſpachara con el fabor de Dios; el qual guarde a v.md. con la felicidad, que puede, i le deſſeo. Madrid 12. de Agoſto de 1636.

Doctor Iuan de Solorzano.

APPROBATIO, EX SVPREMI REGII SENATVS COMMISSIONE,

R.P. Doctoris Gaſparis Hurtado Societatis IESV, olim in Collegio Maiori Complutenſi Collegæ meritiſsimi, & eius Vniverſitatis S. Theologiæ Primarij anteceſſoris, noſtro ævo clariſsimi.

DE mandato ſupremi Conſilij Regij vidi librum typis excuſum, & à Don Franciſco Torreblanca Villalpando ſcriptum, cuius titulus eſt, IVRIS SPIRITVALIS PRACTICABILIVM, multa diſſerit eruditè, & nihil in eo inueni, quod ſi rectè expendatur, ſanum ſenſum non habeat, & ideo cenſeo opus dignum, vt facultas, quam Autor poſtulat, concedatur. Datt. in noſtro Collegio Imperiali Societatis IESV Matritenſi. Die duodecima Auguſti Ann. 1636.

Gaſpar Hurtado.

D. FRANCISCI

TORREBLANCA

VILLALPANDO, CORDVBENSIS,

S. THEOLOGIAE, ET IVRIS VTRIVSQVE

DOCTORIS.

IVRIS, ET POTESTATIS SPIRITVALIS Practicabilium, quibus inuisibilia Dei à creatura mundi, & omnium Spiritualium Substantiarum, per ea, quæ facta sunt, in hoc vniuerso, intellecta conspiciuntur: Spiritusq; operantes inter se discernuntur.

LIBRI XV.

D.D. PHILIPPI IV. MAGNI, REGIS HISPANIARVM POTENTISSIMI CONSILII Iustitiæ (riguroso examine) approbati, & Supræmi Sanctæ Generalis Inquisitionis (in contradictorio iudicio) Calificatione illustrati.

TOMI PRIMI PARS I.

DE SPIRITVVM POTENTIA, QVA IN REBVS CORPOreis mirabilia fiunt: quæ captuum humanæ mentis superare videntur: & quo pacto inter se dignoscantur, dum, vel diuinam potestatem exercent, vel eius virtutem simulant, vel naturalem, vel artificialem, vel deludunt.

PROLEGOMENA.

De Spiritualis Iuris Maiestate, vtilitate, & necessitate.

SVMMARIVM.

1. *Spiritualia Iura supra mortalitatis facultatem sunt collocata.*
2. *Spiritualia, nisi diuini non assequuntur.*
3. *Nō entis, & nō apparentis idē est iudicium.*
4. *Spirituum apparitiones, & operationes in præstigias nostri referunt.*
5. *Diuinas personas præter Filium non apparere, in iure decisum est.*
6. *Filium Dei in forma agni, & Spiritū sanctū in forma columbæ, depingi prohibetur.*
7. *Angelos habere corpora aërea, assertum est Concilio Niceno.*
8. *Corporales hominū transuectiones ab Angelis, negauit Concilium Ancyranum.*
9. *Dæmonum amicitias ad bonum finem, lici-*

tas legislatores nostri statuerunt.
10. Philosophi, qui spiritualia negarunt reprehenduntur.
11. Philosophi spiritualia negantes, sunt nubes sine aqua.
12. Scientia quæ ab spiritualibus nõ oritur, astutia, & calliditas est.
13. Spiritualia ex reuelatiõ à Deo petuntur.
14. Reuelata nitũtur Deo, vt primæ veritati
15. Deus, vt Deus est, nisi quam notus fuit à Gentilibus.
16. Reuelata, Theologiæ dederunt originem.
17. Iurisprudentia fide reuelatorum nititur.
18. Theologia, & Iurisprudẽtia, iungebãtur.
19. Sacerdotes, Legislatores fuerunt, & Theologi
20. Sacerdotium. & Imperium vnius corporis, duo membra.
21. Regnum, & Sacerdotium, in Dei populo iunctum fuit.
22. Sacerdotes Reges fuerunt apud alias nationes.
23 Omne iuris pertinet ad personas, res, actiones
24. Spiritus Domini replebit orbem terrarũ.
25 Inuisibilia ex visibilibus cognoscuntur.
26. Res incorporeæ non nisi ex efficiente, & fine dari possunt.
27. Omnia immobili principio mouentur.
28. Omnia sunt spiritualibus operationibus permixta.
29. Deus Spiritus est.
30. Angelus substantia est spiritualis.
31. Dæmones sunt spiritus immundi, mali, mendaces.
32. Anima rationalis, est creatura spiritualis
33. Dei nomen dignitatis est, non naturæ.
34. Angelorum nomen officij est, non naturæ.
35 Diaboli nomen malitiæ est, non naturæ.
36. Anima ab spiritu nomen accepit.
37. Spiritualis iudicat omnia.
38. Sapientia non admittit excessus, &c.
39. Plerisq; altis, & excelsis adiacẽt abrupta
40. Sapẽtia nõ vulgaria sed abstrusa tradit.
41 Nouitas male audit in ipsos Philosophos.
42. Sancti viri nouitate notati.
43. Nouitas conformis sacræ Scripturæ, & iuris decisionibus laudabilis est.
44. Noua doctrina ad cõfirmãdas veritates antiquas, & eruendas nouas, laudabilis.
45. Multa antiqua ex eorum inscientia apparent noua.
46. Multa experientijs temporum nobis indigent explicationibus.
47 Noua necessaria sunt ad confutandos nouos errores.
48. Noua, quæ vtilitatem important, amplectenda, omissa antiqua.
49. Ea quæ ex reuelatione non pendent, licitum est innouare.
50. Scientia omnis ex nouis disputationibus incrementum accepit.
51. Omnia ab antiquis non sunt ita tradita, vt non possint noua superaddi.
52 Homines antiqui potuerũt falli, & fallere
53. Vnius doctrinam sequi periculosum est.
54. Desperati ingenij est cogitare in scientijs, nihil posse superaddi.
55. Artes fiunt per adinuentiones.
56. Ingenia humana non ad omnia parantur.
57. Aliorum dictis inhærere abiecti, & desperati animi est.
58. Causidici reprehendũtur, qui aliorum dictis inhærent, & non bono, & æquo.
59. Dictis aliorum inhærere pigritiæ est.
60. Antiquorum dictis potius, quam modernorum inhærere, inuidiæ tribuitur.
61. Calumnia in Epitomen de Magia.
62. Magia Epitomen Regium Consilium approbat, & typis mandari iussit.
63. Epitomes de Magia falsa suggestio.
64. Magiæ Epit. quare subincudi reuocetur.
65. Hæreticorum volumina ad veritatẽ conquirendam deseruiunt.
66. Errores sapienti deseruiunt ad veritatem conquirendam.
67. Verũ à falso distinguere oportet iudicãti.
68. Humanæ litteræ diuinis sunt ornamento.
69. Hæbrei multa ex Gentilium moribus in suos vsus commutarunt.
70. Moysis, & Prophetarum voluminibus, multa desumpta ex Gentilium libris.
71. Versiculi Pœtarum scripturis inseruntur diuinis.
72. Gentiles multa ex sacris litteris in suos vsus commutarunt.
73. Philosophi antiqui ab Hæbræis Theologis diuinam Sapientiam didicerunt.
74. Fabularum Gentilium allusiones ex sacris litteris vsurpatæ.
75. Deucalionis fabula, Herculis labores, Solis currus ex sacris litteris.
76. Carmina Pœtarum Gentilium in Prophetis, & Euangelio reperiuntur.
77. Pontifices, Imperatores, & Iurisconsulti, deisiones suas carminibus condecorant.
78. Poesis nihil aliud fuit, quã Philosophia vetus, metricis numeris constans.
79. Simplex est oratio veritatis.
80 Errare multis modis cõtingit, scire vno solo
81. Non sunt longa quibus nil est, quod demere possis.
82. Auctoris protestatio.

83. *Res ardua vetuſtis nouitatem dare, &c.*
84. *Sententia recta dicenda eſt, quamuis ſingularis ſit.*
85. *Non ex multitudine auctorum, ſed ex parte rei iudicium eſt faciendum.*
86. *Partus non poteſt vno ictu concipi, & ad vnguem reformari.*
87. *Eruditio timorem, imperitia confidentiam creat.*
88. *Dei lex magno ſtudio comparatur.*
89. *Auctoris labores.*

1 SPIRITVALIA iura, quia' ſupra mortalitatis facultatem ſunt collocata, non cuilibet ſe præbent expoſita, & cognitu quoque difficillima ſunt, quia ſpiritualia ſenſibus noſtris non ſubiacent, *D. Luc. cap. fin. D. Paul. ad Coloſſenſ. cap. 1. & ad Timoth. 1. cap. 1.* † Ideò niſi diuinus, qui ſupra
2 ſenſum, ſupraque rationem poſitus non conſequitur, quia ad ea inueſtiganda humani cogitatus ſatiſcunt, vel ex eo quod ait Ariſtot. lib. de anim. *Nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit*
3 *in ſenſu.* † Vnde licet in vtroque iure Spiritualium crebra ſit mentio, Iuriſconſulti tamen noſtri multa earum, aut in declarata penitus, aut leui ſparſa luce reliquerunt, quia in iure, nõ entis, & non apparentis idem eſt iudicium, *l. de ætate, §. nihil, D. de interrogat. action. l. vbi non apparet, 75. D. de verb. oblig.*

4 ¶ Quare neque ipſarum ſpiritualium ſubſtantiarum natura apud noſtros met Iuriſconſultos ſatis perſpecta eſt, cum earum apparitiones, & operationes, quas in noſtris territorijs facere ſolent, ad præſtigias deluſiones, & cathegorias referunt *Alciat. in cap. pernitioſa, de offic. Ordin. 66. & lib. 8. Parerg. cap. 22. Duaren. in nu. 1. C. ad l. Cornel. de ſycar. Tiraquel. ad Alex. ab Alex. lib. 5. Genial. cap. 23. Azpilcueta* dictus *Nauarrus in Manual. cap. 11. n. 28.*
5 † Nam neq; ipſas perſonas diuinas hominibus apparere à multis viſum eſt, ex quo nullam earum præter Filium (qui corpus ex Virgine aſſumpſit) poſſe depingi, deciſum eſt in *ſexta Synodo Generali, can. 82.* approbata *in cap. ſexta*
6 *Synodus, diſt. 16.* † Illumque in forma hominis, & non agni; & Spiritum Sanctum nullatenus in forma columbę depingi, aut adorari deberi deciſum eſt *Concil. Nicen. II. act. 4. & 5. D. Ioã. Damaſcen. de fide, lib. 4. c. 17. D. Auguſt. de ſymbol. lib 7.*

7 ¶ Angelos habere corpora aërea, vel ignea, ideò apparere, & depingi poſſe aſſertum eſt *in Concil. Niceno II. OEcumen. 7. act. 5.* cũ huiuſmodi corpore Angeli expertes ſint *D. Thom. part. 1. quæſt. 50. art. 1. & quæſt. 54. art. 5. & quæſt. 55. art. 2.* † Dæmones, quamuis 8
ſunt Spiritus Angelici, natura ſua ſplendidiſſimi, & poſſunt (Deo permittente) in ſtanti montes transferre, homines non poſſe de vno ad alium locum mouere deciſum eſt in *Concil. Ancyr. mo, can. 1. tranſumptiuè in c. Epiſcopi, 26 q. 5.* † Dæmonum amicitias, quæ cunctis ſunt no- 9
centiora vulneribus, ad bonum finem non ſolum licitas, ſed præmio dignas cenſuerunt Legislatores noſtri *in l. eorum, C. de maleficijs, & mathem. l. 3. tit. 27. Par. 7.* & alios quam plures errores, quos refutaui in *Epitome de Magia, lib. 1. & 2.*

¶ Philoſophi autem, qui nullas poſuerunt ſubſtantias ſeparatas à materia præter motores 10
orbium, hoc totum Ius negarunt, *vt Ariſtoteles, Democritus, Simplicius, Aphroſidæus, & alij Peripatetici,* & ex Hebræis Sabducæi, qui Spiritum, & Angelum negarunt in *Actis Apoſtolorum, cap. 23.* quia vt ait D. Paulus Corinthior. 1. cap. 2. v. 14. *Animalis homo non percipit ea, quæ ſpiritus ſunt.* † Quare & ſi de vir- 11
tutibus, ac vitijs ſubtilia multa tractaſſent, quia ſpiritualia non agnouerunt, eos appellat D. Iudas in ſua Canon. 1. v. 12. *Nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ; bis mortuæ, eradicatæ, fluctus ferimaris deſpumantes ſuas confuſiones, &c.* † Nã 12
ſcientia, quæ ſine ſpiritualium cognitione comparatur, aſtutia potius, & caliditas, quam ſapiẽtia eſt appellanda, quia vt ait D. Paul. Corinth. 1. cap. 3. *ſtultam fecit Dominus ſapientiam huius ſæculi.*

¶ Vnde IVRA SPIRITVALIA non ex 13
Philoſophorum placitis, & hominum conſtitutionibus petenda ſunt, ſed ex reuelatis à Deo per Sacram Scripturam, ſiue in communi Eccleſiæ, ſiue in particulari hominum, quæ ſunt omnium certiſsima, vt totius Theologiæ affirmant patroni *D. Auguſtin. de Trinitat. lib. 2. D. Thomas 2. 2. quæſt. 1. art. 1. Cardinal. Bellarmin. lib. 3. de iuſtification. cap. 3. Franciſc. Suarez de fide, part. 3. ſection. 10. ex nu. 2.* † Nam 14
reuelatà nituntur Deo, vt primæ veritati reuelanti, vel teſtificanti D. Lucas in cap. 1. *Locutus eſt* Deus *per os ſanctorum, quià ſæculo ſunt Prophetarum eius*, Diuus Petrus Canon. 2. cap. 1. *Spiritu Sancto inſpirante loquuti ſunt Prophetæ*, D. Paul. ad Hebræos, cap. 1. *Olim Deus loquens Patribus in Prophetis.* † Sine quibus 15
iura Spiritualia comparari nequeunt, quia omnis humana ſapientia ſpiritualibus omnibus inferior eſt, ideò Deus, vt Deus eſt, nuſquam notus fuit à Gentilibus, nam vt ait D. Paulus Corinthiorum 1. cap. 2. verſ. 11. *Quæ Dei ſunt*

nemo nouit, niſi Spiritus Dei.

¶ Neque obſtat, quod reuelata ad ſolam Theologiam videntur pertinere, quia Deus ratione deitatis eſt obiectum formale fidei, quæ Deum ſpeculatur, ac intuetur, vt docent, quos proximè laudaui, *D. Auguſtin. lib. 4. Ciuit. Dei, cap. 20. D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 7. & Sent. 3. diſt. 24. artic. 1. Suarez d. ſection. 10. num. 3. Valent. tom. 3. d. 1. punct. 1.* † Nam Iuriſprudẽtia non minus fide reuelatorum nititur, quia leges a Domino Deo ſunt, Iſaiæ, capite 33. *Dominus legiſer noſter*, & ipſemet Dominus, Prouerb. cap. 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta deſernunt.* † Quare principio Theologia, & Iuriſprudentia ad inuicem iungebantur, quia vna alteram continet, & conturant amicè, l. iuſtitia, 10. §. Iuriſprudẽtia, D. de iuſtitia, & iure. *Iuriſprudentia eſt diuinarum, & humanarum rerum notitia, iuſti, atque iniuſti ſcientia.*

¶ Vnus enim homo vtramque poteſtatem ſuſtinuit, Sacerdotium nempè (quod in Dei cultu veram Theologiam profitebatur) & legis ſanciendi, & iudicandi, Malach. cap. 2. v. 7. *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius.* † Nam Sacerdotium, & imperium velut vnius corporis duo ſunt membra præcipua, quorum alter alterius auxilio ſemper eget, *cap. cum ad verum, cap. in apibus, cap. Nouatianus, diſtinct. 96. cap. dilecto, de ſentent. excommunicat.* † Ideò in Dei populo Regnum Sacerdotio iunctum fuiſſe doctè animaduertit genitricis meæ frater *Ioannes Baptiſta Villalpando in Regias Ezechielis Prophetæ explanationes, tom. 1. part. 2. cap. 28. & tom. 3. Apparat. p. 1. lib. 3. cap. 15. & 32.* † Idque apud alias nationes obſeruatum teſtatur amicus noſter doctiſsimus *Ioannes de Pineda in Iob, tom. 1. c. 12. v. 19. n. 1.* referens, & laudans illud Virgilij carmen, Æneid. 3.

Rex Anius, rex idẽ hominũ Phœbiq; Sacerdos.

¶ Spiritualium enim ſpeculatiuã ad Theologiam pertinent, practicabilia autem ad Iuriſprudẽtiam, ad quam expectat de Perſonis, Rebus, & Actionibus iudicare, quibus perſępè miſceri ſolent, nam in his ius vniuerſum conſiſtit, l. 1. D. de ſtatu hom. OMNE IVS, QVO VTIMVR, VEL AD PERSONAS PERTINENT, VEL AD RES, VEL AD ACTIONES. † Nam licet ſpirituales ſubſtantiæ inuiſibiles ſint, quando ad noſtra territoria perueniunt, vel vt aliquid agant, vel ſe viſibiles exhibeant, ferè ſemper aliquid adeſſe ſolet, ex quo ſpiritus latẽs dignoſcatur, nam vt ait ſacra pagina Sapient. cap. 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia ſcientiam habet vocis.* † Quare ex omnibus, quæ in mundo ſunt ſenſibus noſtris expoſitis, quibus ius cõmune materiale componitur, alterum ſpirituale, huc vſque in acceſſum, nunc tamen omnibus peruium cõparandum eſt, quia vt docet D. Paul. ad Rom. cap. 1. *Inuiſibilia ipſius à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt intellecta cognoſcũtur.* † Nã & ſi à priori de illis ratio reddi nequeat, quia ſenſibus noſtris ſunt præcluſa ab effectibus poſſunt cognoſci, nam res, quæ incoporeæ ſunt, non niſi ex efficiente, & fine dari poſſunt, vt tradit mihi in Græcis præceptor, *Franc. Sanchez Broceñſ. in Dialect. cap. 3.* † Quę ſunt ipſius rei demonſtratiua, quia omne quod mouetur, neceſſe eſt moueri ab aliquo principio immobili, aliàs, ſi mouetur, non eſt principium, vt docet cognatus meus *Gaſpar Cadillo Villalpando Cõplutenſis Maioris Collega, & Concilij Tridentin. pro Epiſcopo Abulenſi capitular, ad Ariſt. phiſic. lib. 1.* † Quorum practica ad ius noſtrum reducta Spiritualis Iuris præbebit materiam, ſiuè Deus ſit, ſiuè Angelus, ſiuè anima, quæ materialibus vtitur inſtrumentis, quia omnia ſpiritualibus latiõnibus permouentur, vel ipſomet Virgilio Auctore (quem Chriſtianum ſine Chriſto appellat D. Hieronymus) Æneid. 6.

Spiritus intus alit, totamque infuſa per artus,
Mens agitat mollẽ, & magno ſe corpore miſcet.

¶ Spirituales ſubſtãtiæ ſunt, primo DEVS, qui natura ſua Spiritus eſt, *D. Ioã. c. 4. v. 24 D. Luc. in Act. Apoſt. c. 10. v. 38. D. Paul. Corint. 2. c. 3. v. 17. & ad Galat. c. 4. v. 16. D. Petr. can. 1. c. 4. v. 14.* † Secũdò, ANGELVS bonus, *Pſal. 102. v. 16. Eſdr. 2. c. 9. v. 24. Ezechiel. c. 3. v. 12. & c. 10. v. 24. D. Luc. c. 10. v. 13. & in Act. Apoſt. c. 8. v. 39.* † Tertiò, Angelus tranſgreſſor, qui vocatur ſpiritus immũndus, *D. Matth. c. 10. v. 1. & c. 22. v. 43. D. Marc. c. 1. & 26. & c. 3. v. 3. & c. 5. v. 2.* Malus, *D. Luc. 7. v. 21. & in Act. Apoſt. c. 29. v. 13.* ne quam, *Reg. lib. 2. cap. 10. v. 14. D. Marc. c. 5. v. 12. D. Luc. cap. 11. v. 26.* mendax, *Reg. 3. c. 2. v. 22. Paralip. 2. c. 18. v. 21.* † Quartò, ANIMA rationalis ſpiritualis creatura eſt, *Iob c. 12. v. 10. Pſal. 102. v. 4. Daniel. c. 7. v. 15. Zachar. c. 12. v. 1. D. Matth. c. 27. v. 50. D. Luc. c. 1. v. 47. D. Ioan. c. 19. v. 30.*

¶ Dei enim nomen dignitatis eſt, non naturæ, quia Deus dicitur à *dando*, vt Iouis à *iuuando*, ex quo Iupiter dictus eſt, ideſt *iuuans pater*, vt tradit *Cicero de natura Deor. lib. 3.* † Angelorũ itidem nomen officij eſt, non naturæ, Pſal. 102. v. 16. *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus*, nam vt ibi exponit D. Gregor. in Euangel. hom. 34. *qui eos, quos ſemper habet ſpiritus, etiã cũ voluerit Angelos facit*, hoc eſt, *nuntios*: nam ἄγγελος *nuntius* interpretatur, *D. Dionyſ. Areop. de cæleſt.*

35 *lest. Hierar. c. 5.* † Diabolus, & Satanas Angelorũ malorũ nomina, malitię sunt, nõ naturę, nam apud Græcos διάβολος *diabolus* calũniatorẽ significat, apud Hebræos tamen שטן *Satã*, aduersarius nominatur, *Reg. 2. c. 19. v. 22. Reg. 3. c. 5.*
36 *v. 4. D. Luc. c. 22. v. 31. Apost. Corint. 2. c. 2. v. 11.* † Anima autem ab spiritu nomen accepit, nam ἄνεμος, dicitur *spiritus, flatus, ventus*, Cicero lib. de vniuers. *Inter ignem, & terram, & aquam Deus animam posuit*, hoc est, *aërem*, vnde halitus pro anima, Vergil. Georg. 3.

animus, & olentia Medi
Ora fouent.

37 ¶ Vnde Ivs Spiritvale totius Iurisprudentię primas partes obtinet, maiestate, celsitudine, auctoritate, *subtilitate*, quod ad innumeras vtriusq; iurisquæstiones vsu practicas, & intellectu difficiles aditũ præstat, nãvt ait D. Pau. Corint. 1. c. 2. v. 10. *spiritualis omnia scrutatur, etiã profunda Dei.* Et infra v. 15. *spiritualis iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.*
38 † Sũt tamẽ multa immẽsæ subtilitatis, quæ obscuris rerũ tenebris pręmũtur, vel ita multis prodita, vt in fastidiũ sint adducta, quia exẽplis, & narrationibus onerata minorẽ redũt lectorẽ ad intellectũ, nã in vera sapiẽtia, vt testatur Plin. secũdus doctissimus homo in historia mũdi, siuè rer. natur. præfat. ad Vespasia. *Nec admittũt excessus, aut orationes, sermonesve, aut casus mirabiles, aut euẽtus varios, nõ alia iuẽnda dictu, aut legẽtibus blãda.*
39 † Quare illa tractãtes magis in prętio habẽtur, licet aliquãdo labãtur, quã trita obstrepẽtes, quia vt testatur Plinius Iunior epist. ad Lupere. lib. 9. *Pleriq; altis, & excelsis adiacẽt abrupta; trtius per planum, sed humilius, & depressius iter; nam frequẽter currentibus, quam reptantibus lapsus; sed his non labentibus nulla laus, illis non minima etiam si labantur.*
40 † Nõ enim qui nota, trita, vulgariaque decãtãt, sapiẽtiæ nomẽ merẽtur, sed qui abscõdita, abstrusa, indeclarata, inexposita, Iuu. sat. 7. *Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,*
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Commune feriat carmen, tribiale moneta,
Hunc qualem nequeo monstrare, & sentio tãtũ.
41 ¶ Etiã si nouitas in doctrina malè audiat, ita vt veritatis indagatores, qui sapiẽtiæ viã strauerũt, nouitatis probro notẽtur, nã vt ait Temist. orat. 4. *Nouitatis studiosus cõuitiũ, primũ in Socratẽ cõiectũ, inde in Platonẽ, deinceps in Aristotelẽ, & Theophrastũ.*
42 † A quo nec sancti viri immunes trãsierunt, nã vt de se, & alijs testatur D. Basil. lib. de Spiritu Sancto, c. 6. *Nos nouitatis architectos, & nouos tractatores, & nominũ inuentores, & quibus non probrosissimis nominibus appellant.* D. Hieron. epist. 104. *Me asserunt noua pro veteribus cudere.* † Nã nouitas, quæ reprehensibilis est, illa tantum videtur, quę omisso rationis, & veritatis antiquo tramite, aliquid innouat, quod censuram mereatur, non quæ ex Sacræ Scripturæ scrutatione, & Iuris indagatione ex Conciliorum decretis, Pontificũ constitutionibus, Ecclesiæ traditionibus, & sapientium placitis, aliquid in melius dirigit, nã vt ait Dominus apud D. Ioan. c. 5. *Scrutamini scripturas*, Concilium Calcedonen. act. 1. *Qui scrutatur non innouat.*

¶ Quare Ivs Spiritvale licet à nullo sit ad formam redactũ, quia dirigitur adscrutãdas, & cõfirmandas veritates antiquas, & eruendas nouas cõclusiones, & ad decidẽdas quæstiones, in hac materia núquam agitatas, laudabile est, iuxta illud D. Matth. c. 13. *Omnis scriba doctus in Regno Cœlorũ similis est Patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua, & vetera.* † Multa enim sunt ab antiquis tradita, quæ ex posteriorũ inscientia, vel negligentia noua videntur cũ à recentioribus traduntur, quæ re vera antiquissima sunt, vt Occidentalis India (quæ licet à principio mundi sit à Deo creata) ex noua indagatione, nouũ Orbem appellamus; nam vt ait Clemen. Alexand. exortat. ad Gent. *Est error vetus, res noua apparet veritas.* † Siuè etiam, quę experientijs temporum indagata, quia nouis disputationibus indigent, eas adijcere, non est nouare, sed necessaria tradere, Nicepho. lib. de insom. Sisen. *seu ipso tempore ita cõperto, vt semper alia super alia recentiora adferre, seu ipsa humana natura statu à principio ad id quod in suo munere absoluta est, peruenire nequeat.* † Nam cum diabolus nouos quotidie addat errores, reprehensibiles essemus, si ad veritatem stabiliendam nouas non indagaremurrationes, nam vt ait Tertul. lib. de veland. Virgi. *Quale est, vt diabolo semper operante, & adijciẽte quotidie ad iniquitatis ingenia, opus Dei, aut cessauerit, aut proficere destiterit.*

¶ Vnde cũ fidei dogmatis, aut Ecclesiæ cõstitutionibus, vel traditionibus in aliquo cõtrariæ nõ sint eiꝰ decisiones, sed in cõmunẽ vtilitatẽ tẽdãt, amplectẽdę sunt, etiã si in aliquo antiquorum nostrorum ſcholæ sint contrariæ, nam vt ait D. Isidorus Peluſiota lib. 2. epistol. 46. *Non graue, ac scelleratum est, aliquid innouare, cum vtilitas nouitate adiuncta est, non enim noxia, & vtilia vetustati perpenduntur, verũ id explorãdũ est, an antiquioribus rebus vitiũ inueniatur, an cõtra in recentioribus virtus reperiatur.* † Nã in his, quæ nõ pendẽt â reuelatione diuina, licitũ est, & laudabile, ea quæ à maiorib⁹ tradita sunt addere, innouare, vel in melius producere, idq; maximè aduocatis, v tradit

Cicero de Orator. ad Brut. Quia vt ipſe teſtatur lib. 3. Officior. *Nobis noſtra Academia magnã licentiam dat, vt quodcumque maximè probabile occurrat, id noſtro iure liceat defẽdere.* † Omnis quippè ſcientia ex nouis diſputationibus incrementum accipit iuxta illud Daniel, ca. 12. *Plurimi pertranſibunt, & multiplex erit ſcientia*: nam vt ait Ricard. de S. Victore, lib. de tabernaculo fœd. tract. 1. *Non eſt malum, nec mirum, ſi in vno aliquo, aliquid poſſumus addere, quæ ad maiorem euidentiam, vel pleniorem intelligentiam poſsit proficere; hæc propter illos dicta ſunt, qui nihil acceptant, niſi quod ab antiquiſsimis Patribus acceperunt; ſed qui aſsidue producit nouos fructus ad recreationem hominis exterioris, nunquam credendum eſt, nullos de cætero ſcientiæ fructus impertiri ad innouandos ſenſus hominis, vbi ergo eſt quæſo? pertranſibunt plurimi, & abundauit ſcientia.*

¶ Omnia enim ab antiquis ita ad amuſim tradita non ſunt, vt non poſsint multa de nouo ſuper addi; vel in melius reformari, Cornel. Tacitus Annal. lib. 3. *Non omnia apud priores melìora, ſed noſtra quoque ætas multa laudis, & artium immittanda poſteris tullit.* † Nam cum homines fuiſſent, potuerũt falli, & fallere, quia vt ait Galen. lib. 2. compoſ. medic. cap. 8. *Difficile eſt, qui homo ſit, non in multis peccet, quædam videlicet penitus ignorando, quædam malè iudicando, & quædam tamen negligentius tradẽdo.* † Vnde vnius auctoris doctrinam ſequi, periculoſiſsimum eſt, nam vt ait Plinius ſecundus in hiſtorię mundi præfat. *Auctorem neminẽ vnum ſequor, ſed in quemque veriſsimum, in quaque parte arbitrabor.* Et alter Plin. epiſt. ad Tacit. lib. 1. *Rectius arbitror in tãta re, ratione magis, quam auctoritate ſuperari.* † Nam deſperati ingenij eſt antiquorum dictis ita inhærere, vt recentiorum, licet ſint meliora, nouitate deſpiciat, quia vt ait Columel. de re ruſt. lib. 1. in præfat. *Sic miror antiquos, vt temporum noſtrorum ingenia non deſpiciam, neque enim quaſi caſſa, & effœta natura, nihil iam laudabile pariat.* † Multa enim, quæ ab antiquis latuerunt, à recentioribus lucem accipiunt, quia vt ait Ariſtot. in Proœmio Metaphiſ. *Artes fiunt per adinuentiones*: huè vt ait Hipocrat. lib. de arte meden. *Artis eſt ea inuenire poſſe, quæ antea non erant.* † Ingenia enim humana nõ ad omnia parantur, quia omnia non poſſumus omnia, ſed veluti terrarum diuerſitas, modo iſta, modo illa capiunt, quia vt ait noſter L. Annęus Seneca lib. 9. epiſt. 88.

Hic ſegetes, illic veniunt fœlicius vuæ
Arboribus fœtus alibi, atque intuſa vireſcunt.
Grãmina, nõ ne vides croſceos, vt Tmol' odores
India mittit ebur, molles ſua thura Sabæi.

¶ Quare ſemper aliorum dictis inhærere abiecti, & pertinacis animi eſt; nam vt ait Philon in vita Moyſ. lib. 1. *Præclara ingenia multa nouant circa ſcientias, anima benè nata præceptis obuiam ſe offerens à ſeipſa magis quam à Magiſtro adiuta.* † Contra autẽ, qui ſine auctore neſciunt loqui, ſunt tanquam fila futorum, qui ſine ſetis nequeunt penetrare, quos cauſidicorum vitio reprehendit, idem Philon vbi prox. *Qui arrepta ſemel qualiacumque dogmata obſtinatè defendunt, ſiue probata, ſiue improba, more cauſidicorum mercenariorum ius, & æquum negligẽtes.* † Quod pigritiæ tribuit Quintilian. lib. 10. Inſtit. c. 2. *Pigri eſt ingenij contentum eſſe ijs, quæ ab alijs ſunt inuẽta*: nã vt ipſemet ait, c. 5. *Non ſemper eſt deſperandũ aliquid illis, quæ dicta ſunt melius poſſe reparari.* † Alij inuidie tribuunt, Valer. Patercul. lib. 2. *Nos præterita veneratione proſequi, inuidiæ præſentia; his non obrui; illis verò inſtrui; credere ſolitos, atque audita libentius, quam viſa laudare.* Martial. lib. 5. epigr. 10.

Eſſe quid hoc dicam vinis, quod fama negatur,
Et ſua, quod rarus tempora lector amet;
Hæc ſunt inuidiæ, nimirum, Regule, mores
Præferant antiqua ſemper vt illa nouis.

¶ Vnde cum non nulla, quæ ad Ius Spirituale pertinent, annis elapſis ſub Epitome de Magia edẽda pararem, vt nouæ ſuperſtitionis auctor, & maleficę apud Regios aulæ, & curiæ togatos iudices criminales delatus ſum, vt præceptoris calamitatem ſequerer, cuius ſequebar doctrinam D. Luc. c. 11. v. 15. *In Belzebub eijcit dæmonia*; de cuius veritate D. Paul. irridebatur ab Atheniẽſibus, vt Actor. c. 17. v. 18. *Nouorũ dæmoniorum annunciator.* † Sed quia illa cacodæmonis mormolytia fueraunt ringentis ſe impugnari, porentiſsimi D. D. Philippi III. Regis noſtri Conſilium, ad petitionem domini Regis Fiſcales, magna ſui ingenij fœlicitate opus laudãs, approbauit, & typis mandari iuſsit, nõ obſtante impugnatione, quia vt ait D. Ambroſ. ſuper Pſal. 118. *Gratis impugnatur, vt noxius, cum ſit in tali confeſsione laudandus, impugnatur tanquam veneficus, qui in nomine Domini gloriatur.* † Poſquã tamen lucẽ aſpexit, quia maior partus (quã de me ſperabant aduerſarij) videbatur, illum tribuebant, doctiſsimo Genetricis meę fratri Ioãni Baptiſtę Villalpãdo qui prudentiſsimi Regis noſtri D. D. Philippi II. iuſſu, & ſumptibus Regias Ezechielis Prophetæ explanationes Romæ tribus tomis vulgauit: vt ſic inquã impugnationes eius eſſe crederentur, de quo ſcriptum reliquit D. Ioã. c. 8. *Ille homicida erat ab initio, & in virtute non*

ſtetit,

ſtetit, eſt loquitur mendatium ex proprijs loqui
64 *tur, quia mendax eſt.* † Sed quia inſolēti cauſa præuentus, cum multa, nondum ſuis numeris abſoluta, lucē aſpicerent, opere prætium eſt in hoc Iuris Spiritualis volumine ea ſub incudem reuocare, & longè luculentiora edere, vt quos Gymnaſtici agones, & inumbratilis iudicij pugna (poſt auunculi mei obitum) ab errore non reuocauit, in ipſa veritatis, potētia capiantur, nā vt ait noſter Seneca lib. 2. epiſt. 13. *Ille, qui ſupplantatus aduerſariorum toto tulit corpore, nec proiecit animum, proſectus, qui quotiēs cecidit, contumacior reſurrexit, cum magna ſpe deſtendit ad pugnam.*

65 ¶ Quod vt melius præſtare poſſem, nec ipſa hæreticorum volumina peperci, qua ſpeciali Supremi Sanctæ Generalis Inquiſitionis Conſilij licentia, & facultate adiui, nam vt ait Sapiēs Eccleſiaſt. c. 1. *Dedique cor meum, vt ſcirē prudentiam, atque doctrinam, erroreſque, & ſtultitias.* D. Paul. ad Rom. c. 1. *Græcis, & barbaris.*
66 *ſapientibus, & inſipientibus debitorſum.* † Nā crimen cū perſæpe virtutis velamine graſetur, & virtus pro crimine habeatur, omnia videnda ſunt, vt verum à falſo diſcernatur, quod maximè Regibus, commendat Rex noſter D. D. Alphonſus X. ſapēis cognominatus in Septimpartiti Iuris Proœmio, fol. 3. *Ca mucho conuiene a los Reies, é ſeñaladamente a los deſta tierra, conocer las coſas ſegun ſon, é eſtremar el derecho del tuerto, é la mentira de la verdad, ca el que*
67 *non ſupiere eſto, non podra fazer juſticia.* † Quę maximè ſunt difficillima, & iudicibus neceſſaria, nam vt ait Cicero de partib. Orat. *Cernēda ſunt diligenter ea vitia, quæ virtutem vidētur imitari*, aliàs fallent, & fallentur; quia teſte Horatio lib. 1. epiſt. 10.

Certius accipiet damnum, propriùs ve medullis
Quam qui non poterit verum diſtinguere falſo.

68 ¶ Sapientiæ autem Græcę, Latinę, Barbare, & omnium gētium polytioris literaturę volumina per triginta annos indefeſſo labore rebolui, vt hoc Ius Spirituale poſſem cōparare, quia non ſolum ad Iuriſprudentiam, ſed ad Sacram Scripturā intelligendam humana ſapiētia conducit, nam humanæ literę diuinis ſunt ornamento, vt docent *D. Baſil. hom. de legend. Gentil. libris, D. Greg. in Iulian. epiſt. 1. D. Auguſt. lib. 2. doctria. Chriſt. c. 1. Franc. Picus, Comes Mirand. lib. 2. de ſtudio diuina, & humana ſapient. c. 1. & ſeqq.* † Hebræi enim multa ex Gētilium moribus, & maximè AEgyptiorum, cum quibus quadraginta annos verſati ſunt, aut etiā ex Aſſyrijs, & Caldęis, quorum in ſeruitute ſatis diu fuerunt, ſeu etiam ex Græcis, quorū diſciplinis interdum (tametſi non palā) erudiebantur, in ſuos vſus cōmutarunt, vt tradunt *Flau. Ioſeph. lib. 20. antiq. Iudai. c. fin. & contra Apion. lib. 2. Benedict. Pereira in Geneſ. diſp. 18.* † Quapropter in vetus, & nouum Teſtamētum 70
tam multa ſunt ad manum, quæ niſi gymnaſia, & paleſtras Gentilium, eorumque legendas noueris, perinde intelligas, ac ſi cæcus videt, nam vt ait Eccleſiæ lumen pariterque columen D. Hieron. lib. de optimo genere interpr. *In Moyſis, & Prophetarum voluminibus, quadā deſūpta ex Gentilium libris, & Salomonē ex Philoſophis Tyri, & nōnulla propoſuiſſe, & alia reſpōdiſſe, &c.* Et ad Pauli Galat. 3. *Quod ſi aliquis contradicit exponat quomodo de communi opinione non ſit ſumptum Valem Titanorū in libris Regū, Syrenæ, & OEnocētauri in Iſaia, Arctturus, & Orion, & Pleiadas in Iob, & cætera his ſimilia, quæ vtique Gentiliū fabularū, & cauſas, & originē habent.* † Nec ſolum ſententias, & fabu- 71
las Gentilium, ſed ipſiſsima verba, & verſiculos Poëtarum ſcripturis inſertos diuinis, his verbis teſtatur D. Ambroſ. de fide, lib. 3. *Si reprehendis, agnoſce, non ſolū ſententias, ſed etiā verſiculos Poëtarum ſcripturis inſertos diuinis; nā & Gigantes, & Valem Titanorum Prophetici ſermonis ſeriem non refugit, & Iſaias Syrenas, & filias paſſarum dixit; & Hieremias de Babylone memorauit, quod habitauerunt in ea filiæ Syrenū: vt oſtēderet Babyloniscōfuſionis ſæculares illecebras, venuſtis laſciuiæ fabulis cōparādas.*

¶ Gētiles ſimiliter multa etiā ex ſacris literis in ſuos vſus cōmutarunt, vel ex ſacrarū literarū lectione, vel antiqua traditione, famaque, aut fortaſſe ex doctrina Caldęorū, & AEgyptiorū, quib⁹ propter diutinā apud eos cōmemorationē, multa Iudaicę diſcipiinæ, nō ſolū pernotuetūt, verumetiā adhæſerunt, vt tradunt *Eugubin. lib. de perēni philoſoph. c. 5. Theodoret. lib. de curād. Græcor. affect. D. Auguſt. lib. 2. doctr. Chriſt. c. 7. Pereir. d. diſp. 18.* † Nā antiqui illi 73
Philoſophi Pythagoras, Anaxagoras, Plato, Orfeꝰ, Linus, Muſeus, & alij quā plures ab AEgyptijs Hebrę iſque Theologis diuinā ſapientiā didiſcerunt, & varijs peregrinationibus pro ea cōquirēda enauigarut, *vt dixi ad Epitomē de Magia in Defenſ. c. 1. ex n. 49.* Nā Platonē à Hieremia ſacris literis edoctum teſtatur *D. Aug. lib. 2. doctri. Chriſt. c. 28.* † Quin & fabularum 74
ſuarū alluſiones ex ſacris literis vſurparunt, nā de Pētateuco Moyſis, qui quinque libros legis continebat, in hæc verba teſtatur Sacer Hiſtoricus Machabeor. lib. 1. c. 3. *Expāderūt libros legis, de quibus ſcrutabātur Gentes ſimilitudinē ſi mulachrorū ſuorū.* † Deucalionis enim fabula 75
ex ſacra Noe hiſtoria cōmenti ſunt, vt teſtatur *Iuſtin. marty. pro Chriſtian. apolog. 1. Herculis*

labores

labores ex Sanſone,nam vixerunt eadem tempeſtate,vt tradit *Genebrar. Chronol.lib.1.*Solis currum ex Elia,vt tradit *Beda in qq. lib.30. c.18.*nam Græcè ἡλιος *Helios*,Soldicitur,Sedulius de aſcenſ.Eliæ.

Hac ope dignus erat,nam ſi ſermonis Achini,
Vna per accentum mutetur litera Sol eſt.

76 ¶ Vnde carmina Poëtarum,quamuis fabulis adumbrentur, pro vera ſapientia in Veteri, & Nouo Teſtamento paſsim allegata reperiuntur,& D.Paulus Menãdri Poëtę carmine vſus eſt ad convincendos Athenienſes in Act. Apoſtol.c.17.v.28.*In ipſo enim viuimus,mouemur, & ſumus,ſicut quidam veſtrorum Poëtarum dixerunt.* † Et Pontifices carminibus deciſiones
77 ſuas condecorant,*in c.aut facta,19. de pœnit. diſt.1.& in c.forus,de verb.ſigni.*Imperatores, *in proœ.Digeſtor.& in §.1. Inſtit.ad l.Aquil. & in §.hæc moris,Inſtit.de donat.*Et Iuriſconſulti,*in l.in tantũ, D.de rerũ diuiſ.& in l.quæ extrinſecus,D.de verb.oblig.& in l.qui euẽtũ*
78 *D.de verb.ſign.* † Nã Poëſia nil aliud fuit quã Philoſophia vetus metricis numeris conſtans, vt docent *Ariſtot.in Poët.Max.Tyrius ſerm. 16.Heſiod.in Theogon.Plutarch.lib.de audiẽd. Poetis,Cicero in orat.pro Archiapoe.& de Orator.lib.2.Scaliger in Poet.Lel.Girard.in hiſt. Poetar.& alij paſsim*;nam vt ait Horat.in arte Poëtic.

Fuit hæc ſapientia quondam
Publica priuatis ſecernere ſacra profanis,
Concubitu prohibere vago,dare iura maritis,
Oppida moliri,leges incidere ligno,&c.

97 ¶ Non te morabor pluribus, nam ſolemus, qui ingenio parum fidimus facietatis periculũ fugere:& multo magis cum prodeſſe cupimus, nam ad ſcientias breuitatem commendat Horat.vbi prox.*vt cito dicta percipiant animi dociles,teneantque fideles*:quia vt ait Eurip.*Simplex eſt oratio veritrtis.* † Vnde ſimplicitatem
80 veritatis magiſquam verſutias verborum amandam ſtatuerunt legum noſtrarum auctores *in titulis de fideicommiſ.hæredit.& de legitima agnator.ſucceſ.* nam vt ait Arilt. *Errare multis*
81 *modis contingit,ſcire autem vno ſolo.* † Si tamẽ longus videar,quamuis non ſunt longa quibus nil eſt,quod demere poſsis,lege pauca, ſi pauca tibi ſufficiunt;nam mihi in menſa voluminalecta,& relecta ſunt,vt hæc tibi ellicerem, quæ nõ rara ſemper literatura coercuit;nam vt Martialis verbis vtar lib.10.epigra.1.

Sin minus videtur,ſeraque coronide longus
Eſſe liber,legito pauca,libellus ero:
Terque quaterque tibi finitur carmine paruo
Pagina facta mihi,quæ cupis eſſe breuem.

¶ Si quid in re tam varia multiplici elapſum;aut ſicubi lapſus: Eccleſia Catholica,& Romanus Pontifex cenſores ſunto.Si tamen probe dixero auctori Deo laus, & gloria eſto, qui dat omnibus affluenter,& non improperat eis, *Sapient.c.1.* † Si magna tui ingenij celſitudine,hæc vt parua deſpexeris,non potuerunt maiora eſſe,quia vt ait Plinius ſecũdus in præfat. ad Veſpaſ. *Res ardua,vetuſtis nouitatem dare nouis auctoritatem,abſoletis niterem, obſcuris lumen,faſtiditis gratiam,dubijs fidem, omnibus verò naturam,& naturæ omnia.* † Si in aliquibus non aſſenſeris, eo quod de nouo indagata ſint:pondera rationes,& fundamenta, antequã reſilias:nam vt ait Cicero Philip.2. *Debet vnuſquiſque rectiſſimam ſententiã dicere, tametſi in ea ſolus,ſingulariſque futurus ſit, non enim ad eundem expectat rei exitus, ſed conſilium.* † Non enim antiqua nouis meliora ſunt,ſi melioribus non nituntur fundamentis, tam in iudicando,quãm in conſulendo; nam vt ait Imper.in l.1.C.de veteri iure enuclean. *Sed neq; ex multitudine auctorum, quod melius, & æquius eſt iudicatore,cum poſsit vnius,& deterioris forſam ſententia multos, & maiores aliqua ex parte ſuperare.*

¶ Quæ non probo auctore,non claris, liquidiſque cõiecturis dicta, ludata videbuntur, pro indicta in laudata habeto;tu poteris melora facere, quia vt ait Galen. *partus non poteſt vno ictu concipi, & ad vnguem reformari.* † Quæ prima luce ſubterfugient,ne carpas, antequam capias;nam vt ait D. Hieron.in reg. Monach. *Eruditio timorem,imperitia confidentiã creat.* D.Chryſoſt.ad Paul.Galat.c.4. *Puerilis ingenij eſt mox à principio omnia ſe percepiſſe arbitrari,& nondum ipſis contactis initijs,quaſi finem attingerint ſuperbire.* † Quæ enim ad Spiritualia Iura expectant,nõ primo viſo,ſed magno ſtudio cõparantur,quapropter Dei legis volumen ſemper legendum,& meditandum præcipit Dominus, Deuter.c.1.v.8. *Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, ſed meditaueris in eo omnibus diebus,ac noctibus, vt cuſtodias, & facias,quæ ſcripta ſunt in eo.* † Quod ſi præſtiteris in his, quæ in Dei legis expoſitionẽ verſantur,poſt hoc Iuris Spiritualis opus, quod in duos tomos diuiditur,alia IVRIS ECCLESIASTICI tria volumina (quæ his ſucceſsiua ſunt) prælo inſtant, vna cum alijs duobus tomis lecturarum,& Conſiliorum,nã vt ait Martial. lib. 2.epigr.91..

Hæc ſi diſplicui erunt ſolatia nobis,
Hæc erunt nobis præmia ſi placui.

IVRIS SPIRITVALIS PRACTICABILIVM

LIBER PRIMVS.

DE APPARITIONIBVS DEI, ANGELORUM, & Animarum, siuè lege communi, siuè per miraculum.

CAP. I. De diuinis Dei apparitionibus.

SVMMARIVM.

1. *Diuinæ apparitiones quæ sint.*
2. *Deus adest omnibus rebus per essentiam, præsentiam, & potentiam.*
3. *Apparitionis visibiles, vocales, imaginariæ, & intellectuales.*
4. *Vsque ad num. 12 de visibili apparitione explicatur Genes. c. 3. 4. 7. 16. 17. 18. 19. Exod. c. 20. 33. Iosue, c. 10. Reg. 3. c. 19. Psalm. 94.*
13. *Vocalis apparitio quæ sit.*
14. *De vocali apparitione exponuntur, Exod. c. 19. & 33. Numer. 7. & 14. Deuter. 4.*
15. *Vocalis apparitio dicitur, quando Deus format vocem in aëre.*
16. *De immediata Dei voce.*
17. *De mediata voce Dei per Angelum.*
18. *Imaginaria apparitio quæ sit.*
19. *De imaginaria apparitione adducuntur, Genes. c. 20. Iudic. 6. Reg. 1. c. 3. Regum 3. c. 3. Esther, c. 11. Matth. 2.*
20. *Intellectualis apparitio quæ sit.*
21. *De intellectuali apparitione cum extasi, Ezechiel. c. 8. Corinth. 2. c. 12.*
22. *De intellectuali apparitione sine extasi, Regum 4. c. 3. 13. & 20. Paralip. 2. c. 20.*
23. *Visio Beata qualis sit.*
24. *Intellectus elevatus venit in diuinam cognitionem.*
25. *Deum visum nunquam fuisse in hac vita.*
26. *Deus est inuisibilis.*
27. *Moyses, Paulus, & alij in hac vita nõ viderunt essentiam diuinam.*
28. *Corpore mortali non potest videri Deus.*
29. *Isaias interfectus fuit, quod diceret se vidisse Deum.*
30. *Imaginariæ repræsentationes, pro visione accipiuntur.*
31. *Deum Patrem, Filium, aut Spiritum Sanctum in veteri lege nunquam visum.*
32. *Angelus Dei personam exhibet.*
33. *Angelus quare in persona Dei loquatur.*
34. *Genes. c. 18. explicatus Paul. ad Hebr. 13.*
35. *Exod. c. 34. explicatus Acta Apost. 7.*
36. *Exod. c. 22. v. 2. explicatus ibi, v. 12.*
37. *Angelus sustinuit vtramque personam Dei & suam.*
38. *Deus dicitur apparere in creatura repræsentante.*
39. *Deus non habet corpus, nec opus assumere.*
40. 41. 42. *Metaphoricè intelligũtur loca Scriptura, quæ Deo membra tribuunt, Exod. c. 3. Isai. 1. Psalm. 10. 17. 33. & 100.*
43. *Deum assumere corpus ex præexistente materia non placet.*
44. *Corpus ex nihilo formatum assumit Deus, vt appareat.*
45. *Deum esse auctorem corporis assumpti in suis apparitionibus.*
46. *Moysis vidit posteriora Dei.*
47. *Posteriora Dei intelligitur de humanitate Christi.*
48. *Filij humanitas ab origine mundi visa est.*
49. *Filius Dei cum Iacob luctatur, explicatur Genes. 32.*
50. *Concilium Ancyranum in quo sensu visibilis Dei apparitiones negauit.*

51. *Ad diuisibles Dei apparitiones referuntur Ezechiel. c. 1. Ioan. c. 1. Isai. c. 6.*
52. *Oraculum pro visione accipitur.*
53. *Conclusio generalis non deducitur ex particularibus.*
54. *Priuilegia singulorum legem non possunt facere communem.*
55. *Humanitas Dei gloriosa sine interitu, visa sint in Tabore.*
56. *Deus Filius fuit qui apparuit Moysi, & alijs Prophetis.*
57. *Filius videri non potest sine Patre, explicatur Ioan. 15.*
58. *Essentia diuina nusquam visa, quomodo intelligatur.*
59. *Spiritus Sãctus quomodo visus in Iordane.*
60. *Christi apparitiones post mortem, Matth. 28. Luc. 24. Ioan. 20. & 21.*
61. *Apparitiones Christi post ascensum in Cœlos, Acta Apost. 7. & 9.*
62. *Seraphin in forma Christi S. Francisco stigmata impressit.*
63. *Deipara Hierosolymis degens Hispaniæ apparuit.*
64. *Toletanæ Ecclesiæ memoranda Virginis apparitio.*
65. *Cordubæ Sanctissima Virgo cum Aciselo, & Victoria intendiu apparuit.*
66. *Gienensis Ecclesiæ Sacratissima Virgo de nocte visa.*
67. *Sanctissimæ Deiparæ multæ apparitiones remissiue.*

1 APPARITIONES diuinas hoc loco non illas omnes intelligo, quæ à Deo efficiente, præcipiente, aut permittente fiunt, vel etiam quibus diuinum aliquod propositũ est, quod ad mortales peruenit, sed in quibus Deus rationali creaturæ se quodã singulari modo visibilẽ exhibet, *D. Augustin. lib. 10. Ciu. Dei, c. 13.* † Adest enim Deus omnibus rebus, vt dicunt Theologi, per ESSENTIAM, PRAESENTIAM, ET POTENTIAM, totus in omnibus, & totus in singulis, quia eius Maiestate plena sunt omnia, quippè, vt ait D. Paulus apud D. Lucã in Actis Apostolorum, c. 17. *In ipso viuimus, mouemur, & sumus.* † Nihilominus tamẽ forma, aut voce præsentiã suã testatur, atque in sensus nostros, siuè internos, siuè externos incurrunt, aut intellectum, rationẽque occupant, cuius apparitionis modum ad quatuor species reducit, *Alph. Tostatus Episcop. Abulen. ad Reg. 3. c. 9. q. 2.* videlicet VISIBILEM, VOCALEM, IMAGINARIAM, INTELLECTVALEM.

4 ¶ VISIBILEM, siuè oculatem dicimus, quã do Deus in assumpto corpore se visibile hominibus exhibet, vt quãdo sub spectabile specie apparuit primo omnium parẽti Adamo, *Genes. c. 3.* secundũ doctrinã *D. Augustin. lib. 2. de Trini. c. 10.* † Quando obpatratum fratricidiũ Cain obiurgat *Genes. c. 4.* vt probat *ibi Caietan. & Pereira.* † Quando Noe secreta sui cordis exposuit, modumque construendæ a. æ edocuit, & tãdẽ in constructã inclusit, *Genes. c. 7.* vt ibi *Pereir. lib. 2.* † Quando apparuit Agar ancillæ Abrahæ. *Gen. c. 16.* vti affirmat *Pereir. Gen. c. 12.* † Quando Abrahæ sedenti in conualle Mãbræ locutus est, *Genes. c. 18.* secundũ *Euseb. lib. 1. c. 2.* † Quando Loth apud Sodomã apparuit, eumque vna cum filiabus eripuit, *Genes. c. 19.* † Quando Iacobo redeunte de Mesopotamia insignes posteris fecerit promissiones, *Genes. c. 32.* vt probat *Leo Papa ad Pulchr. epist. 13.* † Quãdo Moysi apparuit in Monte Sinai, *Exod. c. 20.* vt docet ibi *Tostat.* † Quãdo eum vidit de foramine petræ, *Exod. c. 33.*

¶ VOCALEM appellamus, quando nihil Dei videtur, sed ipsius tãtum vox percipitur, vt quãdo de rubro Moysim vocauit, *Exo. c. 3.* † Quãdo audiebat Moysis vocẽ Dei de TABERNACVLO, *Exo. c. 33.* de PROPITIATORIO, *Numer. c. 7.* de NVVE, *Numer. cap. 14.* de IGNE, *Deuteronom. 4. Exod. 19.* de COELO, *Exod. cap. 20. Deuter. 4.* † Quã quidẽ vocẽ Deus formauit per se immediate, vel mediatè Angelo in aëre, vt docent *D. Thom. part. 1. q. 107. art. 1. 2. & 3. D. Gregor. lib. 28. Moral. cap. 2. Tostat. in Iosue cap. 20. quæst. 1. & Reg. 3. cap. 13. q. 18. Petr. Thyreus de apparition. vocal. c. 15.* † De immediata Dei voce D. August. lib. 16. Ciuit. Dei, cap. 6. *aliquando per se ipse loquitur ineffabiliter.* † De mediata per Angelos dicẽdum est *capite sequenti*, per homines dicendum *cap. de Prophetia.*

¶ IMAGINARIAM dicimus, quã siuè nunc vigilantibus, nunc dormientibus simulachra, quæ in phantasia cõcipiuntur, insinuat, idque maximè somno oppressis, quia sopitis sensibus phantasia libentius discurrit, faciliusque visa repræsentat, vt tradit *Abulens. vbi supra d. lib. Reg. 3. cap. 9. quæst. 2. Petr. Thyreus de apparition. imag. cap. 2.* † Quemadmodum Abimelech de nocte Deus apparuit, *Genes. cap. 20.* Gedeoni, *Iudic. 6.* Samueli, *Reg 1. cap. 3.* Salomoni *Reg. 3. ca. 3.* Mardocheo, *Esther. c. 11.* Iosepho viro Mariæ, *Matth. c. 1.* tribus Magis, *Matth. c. 2.*

¶ INTELLECTVALEM vocamus, quæ menti, atque intellectui obijcitur, cui se Deus insinuat, ibiq; aqparet, & mẽtis suæ secreta manifestat, siuè specialibus imaginibus intellectui nostro,

vel sensibus illabens, vt docet *D. Augustin. lib.* 21 *16. Ciuitate Dei, cap. 6.* † Et hæc fuit duplici-ter aliquando per extasim, vel raptum vt fuit illa D. Pauli cum fuit raptus, vsque ad tertium Cœlum, *Corinth. 2. cap. 12.* Et illa Ezechielis 22 *cap. 8.* secundum *D. Thom. 2. 2. q. 175. artic. 1.* † Aliquãdo sine extasi, vt Eliseo, *Reg. 4. cap. 3. & cap. 13.* Isaiæ *Reg. 4. cap 20.* Iahazieli, *Paralip. 2. cap. 20.* 23 † Et huiusmodi est visio beata, qua Beati vident Deum, vt docet *D. Augustin. lib. 12. de Genes. ad liter. cap. 28. D. Thom. p. 1.* 24 *q.* † Nam intellectus cum sit spiritualis, quando diuina virtute eleuatur, sine concursu phantasmatum in essentiæ diuinæ venit cognitionẽ, vt docent *Fran. Suarez in D. Thom. p. 3. tom. 3. disp. 9. sect. 2. Petr. Thyreus de apparit. intellect. cap. 4.*

25 ¶ Quo ad apparitionem autem visibilem, licet in recta disputatione possibilis sit, Deum tamẽ ab hominibus nunquam visum fuisse testãtur Exod. cap. 33. v. 20. *Non enim videbit me homo, & vivet,* & *v. 23. Faciem autem meam videre non poterit.* D. Ioan. cap. 1. *Deum nemo vidit unquam,* † vnde Deum inuisibilem prædicat D. Paulus ad Timoth. 1. cap. 1. v. 17. *Regi autem sæculorum immortali, & inuisibile, &c.* Et ad Colosens. 1. v. 15. *Qui est Imago Dei in-* 26 *uisibilis.* † Vnde neque Moysem, neque Paulũ 27 neque alios, quos supra retulimus in carne diuinam essentiam vidisse affirmant. *Theophilact. Euthym. Theodoret. & alij ad illud Ioan. cap. 1. Deum nemo vidit vnquam,* & præsertim *D. Chrysost. hom. 14. D. August. 2. Simplic. cap. 3. & ad Dulcit. q. 6. & lib. 2. de Trinit. cap. 16. & 17. stultos appellat eos, qui dicunt Deum videri posse. Irenæus contra hæres. 4. Valent. cap. 37. Fucher. in Genes. Nazian. 2. sua Theolog. Toledo, Iansenius, & Barradas in Ioan. 1. Vazquez in D. Thom. par. 3. tom. 2. disp. 185. cap. 2.* 28 † Et de Moyse in hæc verba testatur Euaristus Pap. epist. 1. Decretal. *In corpore mortali nõ possumus videre Deum, intuebimur verò illum a corpore separati, non per enigmata, & figuras sicut Moyses, & cæteri Prophetæ, sed sicuti est.*

29 ¶ Quod non solũ Christianis placuit Theologis, sed etiam priscis Hebræis, vt affirmat *Origen. in Isaiam homil. 1.* vbi ait Isaiam mortuum fuisse ab eis eo quod dicebat se vidisse Deum, quem obiurgabant dicentes *Moyses non vidit,* 30 *& tu vidisti?* † Et ita exponit idem Origenes assertas Moysis, & Isaiæ visiones de imaginarijs repræsentationibus esse intelligẽdas, nã in sacra Scriptura ipsas res nominibus ipsarum rerum, quas repræsentant, solent appellari *D. August. ad Dulcis. d. q. 6. & ad Simplic. 2 q. 6.*

31 ¶ Vnde Deum Patrem, aut Deum Filium, aut Deum Spiritum Sanctum in veteri lege ab hominibus nunquam visum fuisse, sed per subiectam creaturam repræsentatum his verbis docet D. Augustin. lib. 2. de Trinit. cap. 14. *Per subiectam creaturam exhibitũ hæc omnia visibilia, & sensibilia, ad significandam inuisibilem, atque intelligibilem Deitatem, non ipsum Patrem, sed & Filium, & Spiritum Sanctum.* † Creatura autem in qua Deus exhibetur Angelus est 32 in corpore assumpto D. Augustin. contra Adamant. d. cap. 9. *Quemadmodum Verbum Dei, quod est Christus in Propheta loquitur veritatem: sic in Angelo ipse loquitur, quando veritatem Angelus annunciat. Et rectè dicitur Deus, dixit, & Deus apparuit; & item rectè Angelus dixit, & Angelus apparuit, cum illud dicatur ex persona inhabitantis Dei, hoc est personam seruientis creaturæ.* † Neque obstat si dixeris; cur scriptum est, *Deus dixit ad Moysen,* & 33 non *Angelus dixit?* Nam respondet D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 11. *Quia cum verba iudicis præco pronunciat, non scribitur in gestis ille præco dixit, sed ille iudex: sic etiam loquente Propheta sanctο, & si dicamus Propheta dixit, nihil aliud quã Dñm dixisse intelligi volumus.*

¶ Neque obstant in contrarium adducta, 34 quia si legitur Deum apparuisse Abrahæ in cõualle Mambræ & hospitio exceptum *Genes. ca. 18.* eodẽ exemplo hospitalitatem suadet Apostolus, quasi ab Angelis sit præstitum beneficiũ ad Hebræos cap. 13. v. 1. *Et hospitalitãtem nolite oblibisci per hanc enim latuerunt quidã Angeli hospitio recepti.* † Exhibuit se Deus quã- 35 do Moysi legem tulit, ipsiusmet Dei digito exaratam, *Exod. cap. 34.* & B. Stephanus Iudæos obiurgans in dispositione Angelorum datam testatur Acta Apostol. cap. 7. v. 53. *Accepistis legem in dispositione Angelorum.* † Audimus 36 Dominum primum loquentem Abrahamo Genes. cap. 22. v. 2. *Accipe filium tuum dilectum quam diligis Isaac,* & Paulo post obseruamus Angelum dicentem v. 12. *Non extendas manum tuam super puerum.* † Sustinuit Angelus 37 vtramque personam Dei, & suam, hac tamẽ differẽtia, quia vt ait Gregor. Valent. in D. Thom. p. 1. q. 51. punt. 2. *Quando Angelus apparet in persona Dei, & quando in persona sua, licet vtroque tempore ab Angelo immediate, corpus assumatur, colligi potest ex ipsa re, quæ per talem apparitionem geritur; nam si ea proprie competit non Angelo, sed Deo, in persona Dei, tunc apparet Angelus, vt cum data est lex Moysi; & cũ legitur Genes. 3. apparuisse Deum deambulans per meridiem, &c.* † Et ita Deus dicitur appa- 38 rere in creatura repræsentante illum, nam vt ait D. August. in Ioan. tractat. 2. *Quid ergo videt*

Moyses,

Moyses, vidit nubem, vidit ignem, vidit Angelum, omnis illa creatura typũ Dñi ſui gerebãt,
39 *non ipſius Domini præſentiam exhibebant?* † Nã Deus cum ſit ſpiritus, vt ait *D. Paul. Corinth. 2. cap. 3.* nullum corpus habet, in quo ab humanis oculis videatur, vt probant *Theologi in Sent. 2. diſt. 8.* Neque aſſumere neceſſarium fuit, quod ſtatim erat relicturus, vt tradit *D. Auguſt. vbi ſupra.*

40 ¶ Neque obſtat, quod certis definitiſque mẽ bris Deus deſcribatur, quod nunc VVLTVS eius ſuper facientes mala, *Pſalm. 33.* nunc OCVLI ad fideles terræ, *Pſalm. 100.* Nunc OS locutum *Iſai. cap. 1.* nunc MANVS extenſa, *Exod. c. 3.* nunc caligo ſub PEDIBVS eius, *Pſalm. 17.* nunc PALPEBRE interrogant filios hominum
41 *Pſal. 10.* † Nam hæc, & ſimilium plura, quæ de Deo tanquam de corpore prædito referuntur, topice, hoc eſt per metaphoram intelligenda ſunt, vt docent *D. Auguſt. lib. 17. Ciuitat. Dei, cap. 5. & lib. de eſſent. diuin. tom. 4. Orgen. in Geneſ. hom. 3. Sanct. Pagninus in Iſagog. ca. 48. & ſeqq. Petr. Thyreus de apparit. ſpirit. cap. 4*
42 † Nam, vt ait Eucherius Bruñ. de imaginibus, *vbicumque Sacra Scriptura ſparſim per diuinos libros in Deo motus animæ, ſeu humana mẽbra deſcribit, vt caput, capillos, oculos palpebras, aures, &c. non carnaliter iuxta hiſtoriam à rectè intelligẽtibus ſcienda ſunt, ſed ſpiritualiter omnia de Deo confitenda.*

43 ¶ Sed cum Deus ſit ſpiritus, quod mortaliũ oculis obici non poteſt, ex qua materia corpus eſſet formandum, vt Moyſi apparens, & alijs, nó poſsint ex inacceſsibili claritati videri, & viuere, controuerſum eſt: ex præiacente materia elementorum teſtatur *Petr. Thyreus lib. de apparit. viſibil. cap. 17. & 18.* † Sed non placet,
44 quia nulla claritas naturalis, adeo inacceſsibilis eſſe poteſt, etiam ſolis, quam homo, ſalua vita, videre non poſsit, vnde illud verius puto non productũ ex aliqua materia, ſed ex nihilo diuina virtute creatũ, immenſa claritate circunfuſum, vt non poſsit homo videre & viuere, vt ex multis reſoluit *Stephan. Bubalus de Angel. in D. Thom. p. 1. q. 51. art. 2. q. 2. diff. 2. §. 2. & 3.*
45 † Sed nulla neceſsitas ſuppetit, cur Deus corpus aſſumat, vt hominibus appareat, vel loquatur, cũ poſsit per Angelos id exhibere, & ita licet teneamus in Dei apparitionibus, ipſum Deum fuiſſe aſſumpti corporis auctorem, Angelum tamen fuiſſe, qui in tali corpore ſe viſibilem exhibet, tenendum eſt, licet in Dei perſona loquatur, *D. Thom. part. 3. q. 57. art. 6. Caiẽtan. & Suarez in d. p. 3. diſp. 51. ſect. 4. Eucherius de apparit. viſibil. cap. 24. Maneſcal. tractat. 1. de apparit. cap. 13. Bubal. d. diff. 2. §. 3.*

¶ In quo quidem corpore de nouo creatum poteſt Deum apparere, nó ſolum per Angelum eius perſonam gerentem, ſed per ſe ipſum, vt promiſſum & ad impletum fuit Moyſi 46
Exod. cap. 33. v. 19. *Ego oſtendam tibi omne bonum*, & infra v. 23. *poſteriora mea videbis.* † Nã 47
per poſteriora Dei intelligitur humanitas Chriſti Domini Filij Dei, iuxta illud D. Petri can. 1. cap. 1. v. 11. *præuentians eas, quæ in Chriſto ſunt poſteriores glorias*, vt exponũt *Tertullian. lib. 4. contra Marcion. cap. 22. & lib. contra Praxeon. cap. 14. Suarez tom. 2. in D. Thom. p. 3. q. 45. art. 3. diſp. 32. ſect. 2. Bubalus d. diff. 2. §. 2. & 3.* † Nam humanitas Filij, non modo 48
poſt Incarnationem, ſed ab origine mundi ab hominibus viſa eſt, iuxta illud D. Paul. ad Hebræos cap. 1. *cum iterum introduxiſſet Primogenitum in orbem terræ, vt adorent eum omnes Angeli eius*, quia vt ait D. Auguſtin. lib. contra Adamant. cap. 9. *Ipſe Filius, qui eſt Verbũ Dei, non ſolum nouiſſimis temporibus, cum in carne apparere dignatus eſt, ſed etiam priſcis à conſtitutione mundi, cui voluit à Patre annunciabit, ſiue loquendo, ſiue apparendo, vel per Angelicã poteſtatem, vel per aliquam aliam creaturam.* † Quia propter ſpiritum, qui cum Iacob fuit 49
luctatus, Deum Filium fuiſſe docent *Pereira, Fernandez, Merſenus, & alij Geneſ. cap. 32. v. 31. vidi Deum facie ad faciem*, ex quo Concilium Syrnenſem congregatum ſub Iulio I. ſic ſtatuit can. 13. *Si quis dixerit, quod contra Iacob non eſt luctatus Filius Dei, anathema ſit*, vt narrant *Nicephorus lib. 9. cap. 31. Sozomenus lib. 4. c. 6.*

¶ Quare hanc opinionem tenentes immeri 50
to reprehendit Concilium Ancyranum relatu his verbis apud Gratianum in Decreto edito authoritate S. D. N. Gregor. XII. in cap. Epiſcopi, 26. q. 5. *Quis verò tam ſtultus, & hebes ſit, qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiã in corpore accidere arbitretur? Cum Ezechiel Propheta viſiones Domini in ſpiritu, non in corpore vidit? Et Ioannes Apoſtolus Apocalypſis Sacramentum in ſpiritu, non in corpore vidit, & Paulus non audet dicere ſe raptum in corpore.* † Nam ipſemet Ezechiel corporaliter diui- 51
nas viſiones vidiſſe affirmat his verbis, cap. 1. *Vidi viſiones Dei*, & D. Ioan. cap. 1. *Vidimus gloriam Dei.* Et Iſaias cap. 6. *Dominũ gloriam viſam.* † Quę de viſione oculari ſenſus corporei 52
intelligunt *D. Hieronym. Toſtatus, & alij in dictis locis*, quamuis alij ad Oraculum per ſpiritũ referãt, ſed ipſũ Oraculũ pro viſione ſolet vſurpari, *vt tradit omnigena eruditione clarus genitricis meæ frater D. Ioãnes Baptiſta Villalpãdo in Regias Ezechielis Prophetæ explanationes*

tom. 2. part. 2 lib. 1. cap 2. 3. & 4.

53 ¶ Et quamuis de Ezechiele, Ioanne, & Paulo posset dubitari diuinas visiones in corpore vidisse, non propterea negandum est vllum prophetam, vllum ve Apostolum, aut alium sanctũ virum, omnes Dei visiones, non in corpore, sed in spiritu vidisse, nam ex particularibus conclusio generalis non deducitur, vt probat cognatus meus *D. Gaspar Cadillo Villalpando in Sũmulis (quas Complutensis Academia pro textu ex statuto auditoribus legit) lib. 3. cap. 9.* † Priuilegia enim singulorum legem non possunt facere communem, *l. 2. C. de legib. l. cum seruus, D. de verbor. obligat. l. 1. §. quæsitum, D. de aqua quotidi. an. & æstiu. cap. non statim, 26. q. 2.*

54 *cap. fin. de regul. iur. lib. 6.* † Neque obstat illud Exod. cap. 33. *v. 20. non me videbit homo, & viuet*, quia humanitas Filij Dei, etiam gloria circũfusa videri potest, vt in Tabore, Matth. c. 17. *v. 2. & resplẽduit facies eius sicut Sol*, quod discipulis nõ fuit ad interitũ, sed magnam illis attulit letitiam, ex quo asserit D. Petrus d. c. 17.

55 *v. 4. Bonum est nos hic esse, faciamus tria tabernacula.* † Vnde in assertis Dei apparitionibus, Moysis, & alioru in quibus Deũ visũ fuisse, Deũ Filium fuisse, qui apparuit, & alloquutus est, docent Tertul. lib. contra Iudæos, text. 114. *Qui ad Moysem loquebatur, ipse Filius Dei, qui & semper videbatur, Deum enim Patrem nemo vidit vnquam, & vixit; & ideo constat ipsum Dei Filium Moysi esse loquutum, & dixisse ad populum ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam.*

57 ¶ Neque obstat, quod ex eo, quod Filium Dei visum asserimus Patrẽ, etiã visum fuisse fatendum est, quia vna persona non videtur, sine altera, ex identitate essentiæ diuinæ, vt tradit *D. Thom. part. 1. quæst. 12. art. 8.* nam vt ipsemet Filius testatur apud Ioan. cap. 15. *Qui vidit & me, videt & Patrem meum.* † Quia licet

58 Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vnus Deus sit, sunt tamen personæ distinctæ, ideò Filius videri potest sine visione Patris, & eius essentiæ diuinæ, quæ ab hominibus videri non potest, vt exponunt *D. Augustin. lib. 2. ad Simplicianum cap. 3. & ad Dulcitium q. 6. & lib. 2. de Trinitat. capit. 16. 17. & 19. Theophilact. & Euthim. Theodor. Chrysostom. & alij in Ioan. d. c.*

59 *1.* † Filium enim assistens in Iordane, vt á Ioanne præcursore baptizaretur, Spiritus Sanctus sub forma columbæ visus est, & Pater auditus, Matth. cap. 3. *Hic est Filius meus dilectus.* Ideò non fuisse veram columbam, sed ex nihilo creatam, docent *D. Aug. lib. 2. Trinit. c. 6. & lib. 4. c. fin. & epist. 102. Barrad. in concord. Euang. tom. 1. lib. 9. c. 9. & tom. 4. lib. 10. c. 2.*

¶ Post mortem autem Christus Dominus in carne visibili, & palpabili non semel visus est, non apparet Mariæ Magdalenæ, & alteri Mariæ venientibus ad monumentum, *Matth. c. 28. v. 9.* ipsi Magdalenæ terum quando putauit hortulanum esse, *Ioan. c. 20. v. 15.* Tribus discipulis eũtibus ad Emaus, *Luc. cap. 24. v. 16.* reliquis, quando cogitabãt se spiritum videre, *Luc. d. c. 24. v. 36.* ipsis ianuis clausis, *Ioan. d. c. 20. v. 19.* Ipsis denique quando misit Thomas digitos in fixuras clauorum, *Ioan. d. c. 20. v. 27.* Vndecim discipulis ad mare Tiberiadis, *Ioan. ca. 21. v. 1.* † Post ascensionem autem gloriosam ad cœlos, multoties Christus Dominus hominib⁹, & mulieribus se visibilem exhibuit, vt Paulo appropinquante Damasco, *Act. Apost. c. 9. v. 4.* Stephano Protomartyre, dũ lapidaretur, *Act. Apost. c. 7. v. 55.* Dominico, Emilio, Augustino, Thomæ, Bernardo, Ignatio, Catherinæ, Brigitæ, Getrudi, Hildegardi, Theresiæ, & alijs, qui iã diu cœlo perfruuntur fœlices, *vt habetur in eorũ legendis.* † Dei, & hominũ amãtissimo Seraphico D. Frãcisco dum stigmata imprimeret, in forma Seraphinis se visibilẽ præbuit, vt asserunt Põtifices *Greg. IX. Alex. III. Nicol. III. Sixt. III. in Bullis hac de re editis, quæ sunt in Momẽta Ordin. S. Frãc. to. 1. & 2. S. Bonau. in legẽda maior. to. 7. de sex alijs Seraphin. p. 3. & in apoleg. pasp. p. 4. & serm. de stigmat. S. Frãc. art. 1. c. 1. to. 2. S. Antonin. p. 3. tit. 24. c. 1. §. 8.*

¶ De Deipara Sacrosancta Virgine Maria res cõperta est adhuc viuens Hierosolymis Hispaniæ apparuisse D. Iacobo Zebedeo Christi Dñi Apostolo colũna insistẽs ad Herebũ Cæsaraugustæ, vbi nũc nobilissima Ecclesia est, vt tradũ *Anton. Beuter p. 1. Histor. c. 23. Gubert. in in Chronic. Aragon. probl. 3. Garibay lib. 7. Histor. c. 2. Marian. lib. 4. c. 3.* † Post mortẽ tamẽ Beatissimæ Mariæ frequẽtissimæ fuerũt apparitiones, vna procũctis sit, memoranda illa, in qua D. Ildefonso in Ecclesia Toletana apparuit prope miserã Hispaniæ cladẽ, vt in hec verba testatur Surius Annal. to. 1. *Cũ Ildephõsus Toletanus Archiepiscopus ad preces matutinas expectationes Beatæ Mariæ in Ecclesia noctẽ dẽsiderent, comites eius in Ecclesiæ limine fulgore quondã repẽtino deterriti, retrocesserũt; ille verò intrepidus ad arã progressus, Virginẽ ipsã vidit, & adorauit: ab eaq; vestẽ, qua in sacrificijs vtebatur, accepit.* † Et interdũ lucẽte Sole se visibilẽ exhiberet, vt propè hãc ciuitatẽ Cordubẽsẽ in agro, qui est ad plagã Oriẽtalẽ, cũ Gũdisalbo Garcia enixas preces ad cœlũ fũderet, eo quod vxorẽ paralyticã multis annis in lecto, & filiam phreneticã habebat; ipsa Virgo, Aciselo, & Vincentia cõmitata ciuitatis Patronis ei apparuit, &

cõsolata est, eiq; vrceolũ fictilẽ manu præbuit, & adnouit, vt ex fonte, qui prope aderat, aquã hauriret, & vxori, & filiæ præberet ad sanitatẽ, Episcopoque referret, vt suam imaginem, quæ ibi à Christianis sepulta, ex Sarracenorum inuasione, seruabatur, effoderet, & decẽti loco collocaret. Quod cũ ipse fecisset, statim atq; vxor aquam hausit, sana à lecto exilijt, filia autem ad sanam mentem reduxit, quod cum D. Sancio de Rojas Episcopo Corduben. retulisset, & ex miraculo fidem adhibens, vna cum Clero, ad eũ locum processionem fecit, terramque primus effodit, & Deiparæ miræ pulchritudinis effodit imaginem, & in sacello colocauit anno 1420. regnante D.D. Ioanne II. quæ multis miraculis præclara vsque in præsens magna seruatur veneratione, & vndique voti, & Religionis causa confluunt peregrini, & appellatur *Nuestra*
66 *Señora de la Fuensancta.* † Alia non minoris auctoritatis Sãctissimæ Virginis apparitio fuit in Gienensi Ecclesia, dum intempestæ noctis silentio visa est multorum Angelorum cœtu cõmitata, in formam processionis, cereos ardentes manibus portando ad Ecclesiam tendere, quæ vltro aperta est, & ingressa Sanctissima Virgo sacellam visitauit, quæ dicitur, *de nuestra Señora de la Capilla*, & reuersa est, multa vicinorum expectãte turba anno 1430. vt multis testibus iuratis iudiciali processu comprobatum est apud D. Ioan. Rodriguez Villalpando eius Episcopatus Vicarium Generalem, vt tradit *Doctor Gaspar Salcedo de Aguirre in hist. eius miraculi typis excussa Baeza anno 1614. fol. 2.*
67 † Vt sic interim taceam alias eiusdemmet Sacratissimæ Virginis diu, noctuque apparitiones, tâm viris, quàm mulieribus, tunc incompertę sanctitatis, tũc nec probę vitæ claris, quorum multa referunt *Gregorius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Bernardus, Eusebius, Cærius, Marulus, Fulgosius, Zozimus, Sophronius, Zonaras, Glicas, Nicephorus, Belluacensis, Surius, Metaphrastes, Bossius, Baronius, Zurita, Garibay, Morales, Mariana, Mendoça, & alij.*

CAP. II. De Angelorum apparitione, tam bonorum, quàm malorum.

SVMMARIVM.

1. *Angeli apellantur quasi nuntij.*
2. *Angelorum Hierarchiæ.*
3. *Angelorum inferior Ordo deseruit apparitionibus, &c.*
4. *Angeli apparuerunt in Veteri Testamento.*
5. *Angeli visibiles se exhibuerunt in Nouo Testamento.*
6. *Angeli apparent omnibus personis.*
7. *Angeli apparent omnibus locis.*
8. *Angelos habere corpora aërea tenent Platonici.*
9. *Angeli sunt substantiæ spirituales omni corpore expertes.*
10. *Conciliũ Nicenũ Episcopi Thessaloniæ sententiã de Angelorum corpore non probauit.*
11. *Nicenum Concilium Angelos pingendos decreuit, non tamen habere corpora.*
12. *Angeli vt appareant peregrina corpora assumunt.*
13. *Corpus ex aëre iungens partes terreas, & aqueas assumit Angelus.*
14. *Corpus assumit Angelus tanquam motor intus existens.*
15. *Corpora assumpta ita à fabrè possunt Angeli attemperare, vt tactum fallant.*
16. 17. *Christus corpus suum palpandum exhibuit, vt probaret suam resurrectionem esse veram.*
18. *Angeli sensibus nostris se insinuant.*
19. *Sensus interni quomodo ab Angelo moueantur.*
20. *Imaginatio ab Angelo læsa dormientis.*
21. *Vigilantibus Angeli se etiam exhibent.*
22. *Sensus externi quomodo ab Angelo moueantur.*
23. *Dæmones sunt spiritus Angelici.*
24. *Dæmones, vt Angeli corpora, ex elementis assumunt, vt appareant.*
25. 26. *Dæmonum apparitiones, remissiè.*
27. *Dæmones ad apparendũ quandoq; cadauera assumunt.*
28. *Cadauera tabe dissoluta vnit diabolus, vt in ea appareat.*
29. *Angeli boni possunt exubias cadauerũ subire ad apparendum.*
30. 31. *Angelorum apparitionis boni, & mali tactu, nec visu discernuntur.*
32. *Angeli boni à malis in apparitionibus quonam discernantur.*
33. *Satanas transfigurat se in Angelum lucis.*
34. *Satanas apparet in forma Dei.*
35. *Satanas coram Deo, & in sacris locis grassatur.*
36. *Dæmones alij lucem fugiunt, alij luce delectantur.*
37. *Angeli nocte apparent.*

38. An-

38. *Angeli boni à malis in quo discernantur.*
39. *Spiritus qui dicit se esse animam damnati diabolus est.*
40. *Spiritus qui reuelat parũ necessaria à Deo non est.*
41. *Spiritus, qui docet falsa, aut male suada reprobus est.*
42. *Spiritus applaudens vitæ libertatem diaboli est.*
43. *Dæmones apparent diuersis formis.*
44. *Vsque ad 48. dæmones secundum res quas acturi sunt varias assumunt formas.*
49. *Spiritus, qui in alia forma præter humanã conspicitur, diaboli est.*
50. *Spiritus Sanctus visus in forma columbæ, & Christus in forma agni.*
51. *Deum depingi in alia forma, quàm humana fuit prohibitum.*
52. *Columbas, & agnos in Deos coluerunt Gentiles.*
53. *Diabolus in forma humana potest apparere.*
54. *Diabolus Christi formã assumit.*
55. *Diabolus in humana forma apparens habet aliquã notam insolitæ deformitatis, vt dignoscatur.*
56. *Apparitionũ dæmonis signa.*

1 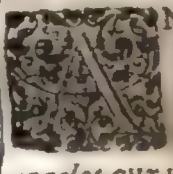

NGELORVM licet plures sint Hierarchiæ, & Ordines, omnes tamẽ appellantur Angeli, quasi Dei nũtij, ministri, & executores diuinę voluntatis, ex voce Græca ἀγγελος *aggelos*, quæ nuntius interpretatur, *D. Dionys. Areopagit. lib. de cœlest. Hierarch. cap. 5. D. Gregor. in Euangel. homil. 34. D. Ambros ad Paul. Hebr. 1.* † Diuiduntur in tres Hierarchias, quarum PRIMA continet Seraphines, Cherubines, Tronos. SECVNDA, Dominationes, Principatus, Potestates. TERTIA, Virtutes, Archangelos, Angelos, *D. Dionys. vbi proxim. cap. 6. 7. 8. 9. Damascen. lib. 2. de fide, cap. 3. Hugo de Sancto Victor. in summ. tract. 2. cap. 5. D. Thom. & Scholast. Sententiar. 2. D. Hieronymus, & Scribentes ad Ephes. cap. 1. 2. & 6.* † Horum inferior Ordo legationibus diuinis solet deseruire, hominibus apparere, eorum tutelæ assistere, dæmoniorum propteruiam compescere, diuinis suasionibus nos ad cœlestem patriam dirigere, bona opera Deo præsentare, pro nobis intercedere, & in diem iudicij ossa, & cineres colligere, & resurrectionibus ministrare, *D. Dionys. vbi supra, D. Thom. part. 1. quæst. 50. & Sententiar. 2. distinctione 1. Origen. in Leuit. homil. 10. & lib. 2. de Princip. c. 2. Beda in Act. Apostol. 12. Cassian. Seren. collat. 8. cap. 17. & collat. 13. cap. 12. Stephan. Bubalus de Angel. in D. Thom. d. q. 50. art. 1. q. 1. differ. 2. §. 1. & art. 3. quæst. 1. differ. 1 §. 1.* & exemplis confirmat præceptor meus *Mart. de Roa de Angel. Custod. lib. 1. c. 5. 6. 7. 8. 9. & lib. 2. c. 7. 9. & lib. 3. c. 1. 3. 4. 5. & seqq.*

¶ Hi omni tẽpore hominibus se visibiles exhibent, nam in Veteri Testamento apparuerunt, *Genes. c. 16. 18. 19. 21. 22. 24. 28. 31. 48. Exod. c. 3. 13. 14. 23. 33. Numer. c. 20. 22 Iosue c. 5. Iudic. c. 2. 5. 6. 13. Reg. lib. 1. c. 29. Reg. 2. c. 14. 19. 24. Reg. 3. c. 13. 19. Reg. 4. c. 1. 19. Paralip. 1. c. 21. Paralip. 2. c. 32. Ps. 33. 90. 102. 103. 148. Isai. c. 6. 37. Daniel. c. 3. 6. 8. 9. 10. 12. Zachar. c. 2. 3. 4. 5. 6. Malach. 2. & 3. Iudith. c. 13. Tobias c. 5. 6. 7. 8. 10. 11. Baruch. c. 6. Machab. 2. c. 3. & 11.* † Apparuerũt etiã in Nouo Testamẽto, tẽpore legis gratię multis in locis, *Mat. c. 1. 2. 4. 11. 13. 16. 18. 22. 24. 26. 28. Marc. c. 13. Luc. c. 1. 2. 12. 16. 22. Ioan. c. 1. & 20. Act. Apost. c. 1. 5. 6. 7. 8. 10. 11. 12. 23. 27. Paul. ad Rom. c. 8. ad Galat. 1. 3. 4. ad Colos. 2. c. ad Thes. c. 1. ad Titũ, 3. 5. ad Hebr. 1. 2. 12. 13. Petr. Canon. 1. c. 3. & can. 2. c. 2. Iudas c. 9. Apocalyp. c. 5 8. 9. 10. 15. 17. 19. 20.* † Nec electa eſt persona, cui appareant, nã omniũ generũ hominibus se expectãdos exhibuerũt; Gentilibus in quã *Act. Apost. c. 10.* Iudęis, *Luc. ca. 1.* Christianã fidẽ profitentibus, *Act. Apost. c. 12.* viris, *Actor. 13.* mulieribus, *Matth. c. 28.* hominib⁹ integræ & inculpatæ vitæ, *Luc. c. 1.* Barbaris, *Machab. 2. c. 3.* ętate prouectis, *Genes. c. 18.* & quorum adhuc tenior fuit ętas, *Daniel. c. 3.* nobilibus generis splendore claris, *Matth. c. 3.* atque ignobilibus, *Genes. c. 21.* † Nec loc⁹ etiã, nec tẽp⁹ electus est, quia nunc quidẽ ruri apparuerunt, *Genes. c. 32.* nunc domi inter priuatos parietes, *Iudic. c. 6.* nunc in tẽplo, *Luc. c. 1.* nunc in hortis, *Luc. c. 22.* nũc in fornace accensa, *Daniel. c. 3.* nunc in carceribus, *Act. Apost. c. 12.* nunc in sepulchris, *Matt. cap. 28.* nunc in locis desertis, & ab hominum frequentia separatis, *Genes. c. 21.*

¶ Vnde Angeli, vt appareant habere corpora sibi vnita, communis sententia fuit Platonicorum, qui asserunt Angelos esse genere animalia, mente rationalia, animo passiua, corpore aërea, tempore æterna, *D. Augustinus lib. 2. Ciuitate Dei, cap. 12. & lib. 9. capit. 12. & lib. 15. capit. 23. & lib. 21. cap. 10. & lib. de natura dæmon. capit. 4. & lib. 3. Genes. ad liter. capite 10. & lib. 3. de Trinitate, capit. 11. & lib. 6. de quantitate anim. cap. 3. & sequentib. Tertulian. lib. de Idol. cap. 9. & lib. 5. aduersus Marci. c. 18. Origen. lib. Periarchon, in proœm. & lib. 1. cap. 6. & lib. 2. cap 2. & 3. Lactant.*

lib.2 inſtit.cap.15. Euſebius lib.5. Euang.præparat.cap.4. Iuſtin. Mart. pro Chriſtian. apolog. 1. Rupert. lib.1. de operib. Trinit. cap.11. Hilarius in Matth. c.2. Caietan. in Geneſ. c.6. Caſſiodor. collation.7. cap.13. † Sed tantorum virorum pace contrarium tenendum eſt, nempè Angelos non eſſe animales, ſed ſubſtantias ſpirituales, intellectuales ex tẽpore creatos non productos ex aliqua materia, & forma, ſed ex nihilo, omnino corpore expertes, non ſolum aëreo, aut igneo verum alio aliquo tenuiſsimo, vt docent *Angelicus D. Thom. part.1. quæſt. 50. art.1. & 2. & q.51. art.1. & q.54. artic.3. in concluſ. & quæſt.55. art.2. in concluſion. & de potent. quæſt.6. artic.6. & de ſpiritu, quæſt. 1. art.5. & de malo, quæſt.16. artic.1. & lib.2. contra Gentil. cap.46. 50. & 65. Dionyſius Areopagit. de cœleſt. Hierarchia, cap.4. Damaſcen. lib.2. de fide, cap.3. Gregorius Nazianzen. lib.2. ſuæ Theolog. ad finem, D. Chryſoſtomus ſuper Geneſ. homilia 22. Bonauentura Sententiarum 2. diſtinction.8. quæſt.1. Molina in D. Thom. d. quæſt.50. art.1. Valent. d. art.1. pũ.1. Vazquez dict. quæſt.50. diſputat.176. cap.5. & quæſtion.178. cap.2. Suarez de Deo, & Angel. part.2. lib.1. cap.5. Bañez part.1. quæſtion. 51. art.1. Bubal. d. q.50. quæſit.3. diffic.1. §.2.3. 4.5.6.7.8. & 10.*

10 ¶ Neque obſtat Concilium Nicenum II. in ordine OEcumen.7. vbi ex ſententia Ioannis Epiſcopi Theſalonicenſis in hæc verba teſtatur action.5. *de Angelis, & Archangelis, & eorum poteſtatibus, quibus, & noſtras animas adiunge, ipſa Catholica Eccleſia, ſic ſentit, eſſe quædam intelligibiles, ſed non omnino corpore expertes, & inuiſibiles, vt vos Gentiles dicitis: verum tenui corpore præditos, & aëreo, ſiue igneo, vt ſcriptum eſt, qui facit Angelos ſuos ſpiritus,* 11 *& miniſtros ſuos ignem vrentem.* † Quia Concilium aſſertionem Epiſcopi Theſalonicenſis, neque approbauit, neque improbauit, nec diſputari voluit, ſed ſolum Angelos pingendos eſſe decreuit (de quo quæſtio vertebatur) ex antecedente tamen falſo, licet tot virorum auctoritate falcito, quia illa tempeſtate oppoſitum (quod eſt verum) nondum erat ab Eccleſia definitum, vt hodie Concilio Lateranen. ſub Innocent. III. vt habetur *in cap. firmiter, de Summa Trinitate, & Fide Catholic.* idque expreſsè tenent, & exponunt *Gabriel Vazquez in diuam Thomam part.1. quæſtion.50. artic.1. diſputation.176. cap.5. numer.13. Molina dict. quæſtion.50. artic.1. Valentia part.1. diſputat.4. q.2. prin.1. Bubal. d. diffic.1. §.6.8. & 10. Suarez de Deo, & Angel. p.2. lib.1. c.5.*

¶ Vnde Angeli tam boni, quàm mali ad hoc, vt appareant, non propria, ſed peregrina corpora aſſumunt ex elementis (potiſsimum aëre) fabricata, nam vt ait D. Gregorius apud Bonauentura Sentent.2. diſtinct.8. *Numquid Abraham Angelos videre potuiſſet, niſi corpus ex aëre aſſumpſiſſent?* Et Venerabil. Beda, *Angelos ad nos venientes corpus ex aëre aſſumunt.* 12

† Quippè ex aqua, aut terra non ita ſubito ex hominum ſenſibus ſubducere potuiſſent, quem admodum ſe ſubtrahunt Angeli: neque ex igne, quia circumquaque cuncta depaſceret; ſed condenſando aërem corpora formant iungendo partes terreas, & aqueas, nubium, vaporum, atque exhalationum, vt colores hac mixtione facilius exprimantur, vt docent *Molina dict. part.1. quæſtion. 51. artic.2. diſputat. 2. & quæſtion.52. artic.2. Vazquez, Suarez, & Bubalus vbi ſupra, quæſtion 51. artic.2. quæſito 2. difficult. 1. §.3. & 4.* † Quibus non coniunguntur modo, quo ſe noſter animus corpori vnit, neque vnione hypoſtaſis, quomodo Chriſtus humanam ſumit naturam; quia Angeli non ſunt homines, quando apparent, ſed tanquam motores intus exiſtentes, corpora aſſumpta impellunt, & cogunt motu, geſtuque actiones viuentium immitari, *vt dixi in Epit. de Mag. lib.2. c.26. ex n.16. & c.27. ex n.11. D. Tho. p.1. q.51. ar.3. Valẽt. diſp.4. q.2. pun.2. & 3. Bulenger. de Mag. lib.1. c.19.* 13 14

¶ Quæ quidem corpora ex aëre ita formata, tam à fabre poſſunt ea componere, & calore natiuo ita attemperare, vt non ſolum viſibilis, ſed palpabilis caro exhibeatur, vt nec tactu quidem diſcerni valeat, vt fecerunt Angeli, qui apparuerunt Loth, quos nec pedum lotione diſcernere potuit, *Geneſ. c.18. & 19.* vt exponunt *D. Auguſt. lib.3. de Trinitat. c.10. & ſequentib. & lib.15. Ciuit. Dei, c.23. Bañez d. q. 51. art.3.* † Neque obſtat corpora aſſumpta tactum fallere non poſſe, nam Chriſtus Dominus ad probandam ſuã reſurrectionẽ eſſe veram aduerſus cogitationes eorũ, qui putabant, ſe ſpiritũ videre, probabili argumento cõuincit apud D. Luc. c.24. *Palpate, & videte, quia ſpiritus carnẽ, & oſſa nõ habet, ſicut me videtis habere.* 15 16

† Quia ibi Chriſtus non intẽdit probare Angelos carnẽ nõ poſſe ſimulare, quæ tactũ fallat, ſed ſuam carnem, quam illis exhibuit non eſſe ab ſpiritu confictam, ſed veram, quam ex Virgine accepit, & depoſuit in Cruce, & lapis obſignauit, & glorioſus aſſumpſit, ideo non ſolum palpandam, & videndam, ſed probandam exhibuit D. Thomæ dũ dixit Ioã. 20. v.27. *Affer manẽ tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus.* 17

18 ¶ Alter modus, quo se Angeli exhibẽt hominibus illud est, quando sine corpore se tantu sensibus insinuant: & hoc duplex, vel in sensu internos, vel externos, ex quo apparitiones imaginarias oriri agnouit *Aristot. lib. de somno, cap.* 3. nam Angeli habẽt potestatem in nostra co-
19 pora, *D. Thom. p. 1. q. 110.* † Nam cum sensus non solum ab eis moueantur, quod extra ipsi sunt, verumetiam in varijs formis, qui simul cũ perturbatis spiritibus, atque humoribus in sensus dilabuntur, sequitur Angelorum vires non excedere, vt & imaginationem hominis sui formas imprimant, sic & sensus exteriores occu-
20 pent, *D. Thom. part. 1. q. 111. art. 3.* † In dormientium imaginatione se insinuant; cuius exemplum ille præber, qui Pharaoni boues, & spicas repræsentauit, *Genes. cap. 41.* Nabuchodonosori statuam, *Danil. cap. 2.* & ipso Danieli
21 bestias ascendentes de mari, *Daniel. 7.* † Vigilantibus etiam imaginariè se exhibent, mouendo phantasiam, nam & id vinum, & febris præstare possunt, cur nequeant Angeli? Exempla sunt eorum, qui phrenesi capti, vel ebrietate, res miras cernere pollicentur, *vt dicam infra cap. 19. de sensus accept. ex num. 24. D. Augustin. lib. de*
22 *cura pro mort. cap. 12.* † Sed in exteriores sensus nunquam dilabitur, nisi omnis procul absit somnus, quod difficulter discernitur, non à vocalibus, & visibilibus apparitionibus, sed ab intellectualibus: nam quandocũque Angelus se oculis mortalium offert, vel vox eius in auribus sonat, non est cur de imaginaria apparitione suspicemur, sed quando phantasia mouetur, quia in intellectualẽ etiã apparitionẽ phantasmatum speculationẽ nõ excludit *D. Thom. 2. 2. q. 174. art. 4.* nam vt ait Aristot. *oportet intelligentem phantasmata speculari.*

23 ¶ Dæmones etiã simili modò, quo de Angelis diximus hominibus apparent, quia & ipsi spiritus sunt Angelici natura sua splendidissimi, quia naturalia eis lapsu immutata non sunt, vt probant *Dionys. vbi sup. c. 4. D. Thom. par. 1. q. 64. ar. 1. & Sentent. 2. dist. 7. q. 2. art. 1. & lib. 3. contra Gent. cap. 107. D. Gregor. in Iob. lib.*
24 *34. Moral. cap. 13.* † Vnde & corpora assumũt dæmones non minus quam Angeli boni, ex elementis potissimum aëre, & eis se hominibus conspiciendos exhibent, vt docent *D. Thom. Bonuẽt. Scotus, Ricard. Durand. Gabriel. & alij Sentent. 2. dist. 8. idem D. Thom. p. 1. q. 51. art. 1. & ibi Caietan. Molin. & alij, D. Antonin. p. 2. ti. 4. c. 7. §. 2. Spina de strigi. c. 5. Binsf. feld. in confess. malefic. prælud. 12. Bulenger. de*
52 *Mag. lib. 1. c. 24.* † Tales enim fuerunt visiones, quæ apparuerunt Dionys. Siracusano apud *Plutarch. in eius vita*, Curtio Rufino apud *Tacit. lib. 11. Annal.* Pertinaci Imperatori apud *Capitolium*, Tacito apud *Vopiscum*, Constantino, & Iuliano apud *Ammianum lib. 21. & 25.* Valentino apud *Zozimum lib. 4. & 5.* † Tales 26
Castoris, & Pollucis apparitiones ad lacum Iuturnæ apud *Summac. lib. 1. epist. 29.* Tales etiã, quæ de Creusa, & Anchisæ filio canit Vergil. Maro Aeneid. 6.

Infelix simulacrũ, atq; ipsius umbra Creusæ
Visa illi ante oculos, & nota maior imago.

De Iunone, Aeneid. 10.

Tunc dea nube caua tenuẽ sine viribꝰ vmbrã
In faciem Æneæ.

¶ Aliquando etiã cadauer assumunt humanum, vel ferinum, & illud mouent, ac impellunt 27
tanquam motor intus existens, & vitales actiones cogunt actione, gestuque imitari, vt tradũt *D. Thom. sent. 2. dist. 8. art. 4. Sylvest. lib. 1. de stigig. c. 14. pun. 4. & c. 15. pun 3. Guil. Parisiẽs. in Summ. de vniuers. p. fin. Bulenger. de Mag. lib. 1. cap. 19. & 24.* † Nam licet cadauera tabe dissoluta à solo Deo possint ad compaginem 28
reduci: negandum non est, Dei permissione, posse à diabolo, ita ossa ossibus necti, & ex aere ambiente carne, & pelle circundari, vt viuentiũ similia agere ab omnibus videantur, vt tradunt *Medina lib. 2. de recta in Deũ fide, cap. 7. Binsfeld. in confess. malefic. prælud. 12. Parisiens. vbi supra.* † Et simili modo Angeli boni possunt 29
exubias cadauerum subire, ac impellere, & viuentium similia cogere actione gestuque immitare, vt docent *D. Thom. Molina, Suarez, & alij vbi supra, Bubalus d. q. 51. art. 2. quæst. 2. differ. 1. §. 2.*

¶ Vnde absurdum est, Angelorum bonorum apparitiones cogitare ab earum, quæ à malis spiritibus præstantur tactu, auditu, odoratu, & visu dignosci, vt parum subtiliter testatus est *Cardan. lib. de vtilitat.* † Quia oculatior Lynceo, auritior Mida, vel Sileni asello, 31
sagatiore nasu, quam Plauti esse deberet, qui vis ista audiendi, cernendi, & discernendi spirituales substantias à natura haberet, vt dicit *Martin. del Rio lib. 2. Mag. quæstion. 26. section. 2.* † Neque in modo quo se ho- 32
minibus exhibent Angeli boni à malis discernuntur, vt illi quidem humana forma pulchra, & amabili appareant, hi verò in atro corpore, horribili, & formidabile videantur, & quandoque in forma bestiarum, capri, canis, leporis, mustellæ, serpentis, suis, draconis, aranei, bufonis, & similium, vt tradit *Binsfeld. in confession. malef. Mart. del Rio d. q. 16. section. 3.* † Nam licet regulariter 33
ita fiat, non propterea cẽsendum est, nunquam posse dæmonem in pulchra forma apparere,

cum diuinos etiam ſplẽdores(ſi Deus ſinit) poſſit mentiri; nam transfigurat ſe in Angelum lucis, vt teſtatur *Apoſtol. Corinth. 2. cap. 11.* † Et 34
in forma Dei appatuit multis, vt tradit *Sulpicius Seuerin. in vita S. Mart.* in forma Ieſu infantis Philomenæ apud *D. Auguſtin. lib. contra Adamant.* in forma Crucifixi, Monacho apud *Paladi. in hiſt. SS. Patrum.*

¶ Nec ratione loci ſumi poteſt argumentum, quod boni ſint, qui in templis, & ſacris locis conſpiciuntur, cum Satanas, quandoque coram Deo, & inter filios Dei aſſiſtat, *Iob. cap. 1.* 35
Et Chriſtum Dominum ſuper pinaculum templi aduxit, *Matth. capit. 4.* Non enim refugiunt ſacra loca, cum in templis maxima difficultate ab energumenis pellantur, vt tradit *Tyreus lib. de dæmoniac.* † Nec mali cẽſendi ſunt 36
ei, qui lucem fugiunt, & noctibus tantum ſe offerunt, quaſi rectores tenebrarum *Apoſtol. ad Epheſ. 6.* Quoniam, & Dæmonia quædam ſunt meridiana, *Pſalm. 90.* eo quod meridiano tempore magis graſſentur, *vt libro tertio, capit. 19. & num. 42.* † Et boni ſpiritus non minus 37
nocte, quam interdiu cum hominibus conuerſantur, cum Angeli nocte apparuerunt Abimalech, *Geneſ. cap. 20.* Abrahamo, *Geneſ. 26.* Balaamo, *Numeror. 22.* Ioſue, *Iudic. 6.* Salomoni, *Reg. 3. cap. 3.* Ioſepho Sponſo Virgini Mariæ, *Matth. c. 1.*

¶ Diſcernuntur tamen mali à bonis Angelis, ſi poſtquam, quod ſemel exegerũt præſtitũ, adhuc fruſtra rurſus appareant, & ſint importuniores, nam Angeli boni, aut animæ cum ſatisfeceris, vel non reddeunt, vel ſemel tantum, vt agant gratias, contrà dæmones cauſas, ex cauſis, vt funiculum, nectunt, velut obſideant, vel ſaltem grauiter decipiant, vt tradit *Mart. del Rio d. ſect. 3.* † Item ſi dicunt eſſe animam alicuius 39
damnati ad aliquid efflagitandum; nam cum in inferno nulla ſit redemptio, fruſtra apparent, neque diabolus poteſt eas extrahere contra diuinam legem. † Vel reuelent parum neceſſariam, aut quod neſcire expediret, nam diabol 40
eſt, qui apparet, & non bonus Angelus, aut anima beata; nam vt ait Iſaias, cap. 28. v. 17. *Ego ſum Dominus docens te vtilia.* † Si aliter eius 41
oratio ſit falſa, ſuperſtitioſa, maleſuada, deſperata, ſuperba, libidinoſa, vindictæ apparentis, aut aliter perturbati præferens animi oſtentationem, aut ex genere ſuo improba, & blaſfemiæ mendatij, homicidij, luxuriæ, vel quid ſimile cõtineat, quia bonorum Angelorum ea conditio eſt, vt peccata deteſtentur, neque peccare poſſint, neque ad peccandum ſuadere, *D. Thom. p. 1. q. 59. art. 2.* † Vel ſi applaudent vitæ libertatem, vel non habere neceſſitatem pœnitentiæ, 42
vel vſum Sacramentorum, vel placere Deo, vel quod non ieiunent diebus ab Eccleſia ſtatutis, ſed alijs ad libitum: vt miſſas certis ritibus offerant, vel quid aliud præter Eccleſiæ vſum: aut doceant aliquam præpoſitionem erroneam cõtra Euangelium, vel locum Scripturæ, D. Ioan. canonic. 2. c. 3. *Omnis ſpiritus, qui ſoluit Ieſum à Deo non eſt.*

¶ Apparent dæmones diuerſis formis, nam ſecundum res quas actuſi ſunt, congruas, & inſtituto accommodatas ſubeunt formas, vt quãdo volunt familiaris ſpeciem præbere canis aſſumunt effigiem, vt Aggripa Cornelius, & Sim. Magus tales ſunt nacti Paredros, vt tradit *Maluẽda de Antichriſt. lib. 2. c.* † Si ad vehendum 44
in equm ſe transformant, vt de Hadingo narrat *Olaus Mag. lib. 3. cap. 11.* ſi per locum anguſtum, aut rimam ſubituri veſpertilio, muſculus, aut muſtella fiunt, vt docent *Apuleius in Maleſia*, ſi vt gregem laceret, aut ſequiat in animantes lupi, aut leonis induũt formam, *Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 13.* † Si quos terreri velit, aut 45
turbare, aſſumit varias ferarum formas, vt tauri S. Catherinæ, *apud Surium tom. 2.* Serpẽtes, Leonardo Carbaiacenſi apud *Marul. lib. 5. c. 7.* Draconis, D. Margaritæ, & Ferd. Gonzalvo Caſtellæ Comiti, eiuſque exercitui, vt tradit *Roder. Sanchez p. 3. hiſt. Hiſpan. c. 21.* † Quan- 46
do ad malum ſpecie boni volunt inducere apparet in forma Chriſti, vt D. Martino apud *Seuerum*, & in forma Dei, vt Theodoræ viduæ apud *Surium*, vel Angeli, *vt multis apud Paladium in vitis SS. Patr.* † Si quos ad libidinem 47
velit prouocare, mulieribus opparet in forma viri ſpecie decora, vt D. Mariæ Ægyptiacæ, viris in forma fœminæ laſciuæ, vt D. Antonio, & Machario, *vt conſtat ex eorum vitis*, & alijsquã plurimis apud *Petr. Tyreum de apparit ſpirit. & Lauater. de ſpectr.* † Idem dicẽdum de pue 48
ris nigris cirratis, de quibus *D. Auguſt. lib. 22. Ciuit. Dei, cap. 28.* de Æthiopis Religioſis Cartaginenſis Eccleſiæ infeſtantibus tradit *Victor. Vticenſ. de perſecut. Vandal. lib. 2.* de alijs multis *Guil. Pariſienſ. in Summa de vniuerſ. p. fin. cap. 24. Olaus Mag. lib. 3. cap. 12. Cardan. de varietat. lib. 14. Petr. Leloyher de ſpectris lib. 4.*

¶ Notandum tamen eſt, quod ſpiritus, qui 49
in aliam formam (præter humanam) conſpiciuntur, vt canis, leonis, tauri, ſerpentis, &c. Omnino eſſe dæmoni, quia boni ſpiritus in nulla alia forma, quam humana apparent, vt probant *Petrus Tyreus de apparit. ſpirit. cap. 9. num. 12. & 13. & cap. 12. ex num. 2. & cap. 16. num. 17. & lib. de apparit. viſibili, cap. 5. ex num. 1.* † Neq; 50
obſtat Spiritum Sanctum in forma columbæ vi

sum fuisse in Iordane, *Matth. cap. 3. v. 16. Marci cap. 1. v. 9. Luc. cap. 3. v. 21.* Et Christum Dominum in forma agni visum fuisse à D. Ioanne *Apocalypsi cap. 5. v. 6. 12. & cap. 7. v. 9. 17. & cap. 13. v. 8. & cap. 14. v. 1. 8. & cap. 17. v. 14.*

51 † Quia priuilegia singulorum legem non faciunt communem, quam non ita intelligentes, quia huiusmodi animantibus multi diuinos tribuebant honores, Alexand. I. Pont. Max. prohibuit Spiritum Sanctum depingi in forma columbę, & Christum Dominum in forma agni, *vt habetur in summa Concilior. & in Decret. cap. 6. de consecrat. dist. 3 & in Synodo General. 6.*

52 *can. 82.* † Ne adstruetur error Gentilium, qui columbas, & agnos, & alia animalia coluerunt, quia in eorum forma, quandoque dæmones visi sunt, Deus autem quãdo visibilem se præbuit, vt plurimum fuit in forma humana, vt tradit *Petrus Tyreus de apparit. visibili, cap. 5. 6. 7. & 8.*

53 ¶ Nec propterea negandum est, diabolum in forma humana posse apparere, quia potest non tolum, quamlibet formam induere, & eam quidem speciosissima, Angelorum bonorum, & lucem gloriæ mentiri, nam vt ait Apostol. Corinth. 2. cap. 11. *Satanas transfigurat se in An-*

34 *gelum lucis.* † Quin & ipsiusmet Christi formã assumere, vt multis exemplis constat eorũ, quos in hac specie deludit, vt tradunt *Palladius in vitis SS. Patr. Couarrub. de falsa prophet. lib. 2. Hieronym. Mengus in doctrin. contra malign.*

55 *spirit. cap 8.* † Sed in talibus apparitionibus ex diuina prouidentia aliqua nota solet inesse insolitæ deformitatis, vt dæmon auctor dignoscatur, vt tradunt *Annan. de natura dæmon. lib. 3. Petr. Thyreus ac apparit spirit. d. c. 9. Petr. Binsfeld. in confess. maleficar. prælud. 12. Nicolaus Remig. lib 1 dæmonol. cap. 7. 8. 10. 14. &*

56 *lib. 3. cap. 10.* † Vt plurimum tamen dæmon apparet cum corpore tetro, atro, illuminoso, squalido, fœtente, ac formidabile, oris rictuque sparso, & profundo, luminibus abditis, & flammantibus, manibus, pedibusq; obuncis, stridiosis brachijs, cruribusque admodum villosis, caprinis etiam, vel asininis tibis, vno, vel vtroque pede bafro, corneoque, statura corporis nunquam iusta, vt tradit *Episcop. Maiol. tom. 2. Canicular. colloq. 3.*

CAP. III. De animatum apparitione.

SVMMARIVM.

1. *Epicurei animã cũ corpore voluerũt cõmori.*
2. *Scripturis nimis addicti non credunt, mortuos viuere.*
3. *Animam ad viuos reddire, vel ab eis posse videri negarunt multi.*
4. *Animarum apparitiones superstitiosas esse.*
5. *Animarum apparitionibus fides purgatorij stabilitur.*
6. *Sepulchris mortuorum non animas, sed dæmones videri.*
7. *Porphyrius, & Iamblicus Christianæ sunt Religionis hostes.*
8. *Animas mortuorum viuentibus apparere, de fide est.*
9. *Anima naturali vi potest ad viuos reddere.*
10. *Anima separata à corpore propriè non sunt in loco.*
11. *Anima loco continetur.*
12. *Animæ Beatorum in Cœlo continentur, dãnatorum in inferno.*
13. *Anima licet sit indiuisibilis potest locum diuisibilem contineri.*
14. *Anima potest formare corpus in quo appareat secundum spheram actiuitatis eius.*
15. *Anima humana vi sua subsistit, ac mouetur.*
16. *Anima propria virtute non potest relictũ corpus assumere.*
17. *Anima separata à corpore non potest prolubito illum induere, aut vagari.*
18. *Anima apparet in corpore aëreo.*
19. *Corpus aereum in quo anima apparet ab Angelis fabricatur.*
20. *Anima apparens iussu Dei potest proprium corpus assumere.*
21. *Animæ ad quid apparere soleant.*
22. *Animæ Beatorum apparent, vt eis delitos honores exhibeamus.*
23. *Gerbasius, & Protbasius, & Zoilus martyr Coraub. de nocte apparentes loca vbi sepulti erant indicarunt.*
24. *Beatorum apparitionibus quanta nobis attulerint emolumenta.*
25. *Gentiles fatentur animas apparere.*
26. *Animarum apparitionem apud Gentiles plura exempla.*
27. *Sacra Lemuria spirituum redeundorum causa instituta.*
28. *Necromantia ad animarum euocationem fuit inuenta.*
29. *Animam post corpus superstitem esse fatebãtur Gentiles.*
30. *Chaldæi, & Hebræi pro certo habuerunt animas apparere.*
31. *Rabbinorum exempla de animarum apparitionibus.*
32. *Mahumetani assentiũtur animas apparere.*

33. *Indij credunt animarum apparitiones.*
34. *Hæreticos, & nugatores qua de causa referat author.*
35. *Leges tribunalium animarum apparitiones fatentur.*
36. *Manes acciri animas euocare fuit.*
37. *Manes non dæmones, sed animas gentes arbitrarunt.*
38. *Domos conductas deserere licitum est, quæ ab spiritibus infestantur.*
39. *Dæmones gaudent terriculamentis homines molestare.*
40. *Domos solent ab animabus infestari.*
41. *Animas apparere probatur perpetuo Ecclesiæ assensu.*
42. *Samuel apparuit Sauli arte Magica à dæmone repræsentatum.*
43. *Samuel quare verè non apparuerit.*
44. *Samuel verè apparuit ex auctoris sententia explicatus Reg. 1. cap. 28.*
45. *Samuelis anima apparuit, explicatus Eccles. cap. 46.*
46. *Ecclesiastici liber cum hodie sit canonicus de vera Samuelis apparitione dubitari non potest.*
47. *Suscitari de mortuis dicitur, nam dormiri pro mori est, Reg. 1. c. 28. v. 15.*
48. 49. *Samuel quare dixerit Sauli eras mecũ eris.*
50. *Lymbus Patrum, & locus Gehennæ eiusdẽ inferni sunt receptacula.*
51. *Samuelis veræ apparitionis placuit Rabbinis, & recentioribus Theologis.*
52. *Onias, & Ieremias Iudæ apparuerunt.*
53. *Moyses, & Elias cum Christo Domino in Tabore apparuerunt.*
54. *Moyses apparuit verò spiritu, corpore aëreo, Elias verò corpore, & spiritu.*
55. 56. *Apostolorum sententia fuit animas apparere, cũ in Christi resurrectione cogitassent spiritum videre.*
57. *Christus probat suam resurrectionem esse in corpore verò.*
58. *Ioannis, Agnetis, & Eulaliæ apparitiones.*
59. *Leocadiæ apparitio, vt Ildefonsi merita cõmendaret.*
60. *Sanctorum apparitiones post mortem plures remissiuè.*
61. *Iacobus Ramiro Regi apparuit, & auxilium policetur.*
62. *D. Iacobus visus est equo albo Hispaniæ partes defendere.*
63. *India Orientali D. Iacobus pro Hispanis nostris visus est dimicare.*
64. *India Occidentali D. Iacobus Hispaniæ partes agens visus est.*
65. *D. Isidorus Alfonso Regi apparuit.*
66. *Animæ purgatory viuentibus solent apparere, vt suffragia exposcant.*
67 68. *Animarum plures apparitiones.*
69. *Antonius Roldã propè Cordubam apparuit, & petijt eius ossa Ecclesiæ humari.*
70. *Anima cupit, vt sui corporis ossa Ecclesiastica mandentur sepulturæ.*
71. *Apparitiones proborum & improborum plures remissiuè.*
72. *Animarum apparitiones tam proborum, quã improborum à solo Deo fiunt.*
73. *Purgatorij fides astruitur, etiam Vergilii carmine.*

EPICVREI de græge porcorum 1
errore omisso, qui animam negant immortalem, & corpori volunt commori, quia hæresis eorum iam pridem à Platone, Aristotele, & alijs Philosophis confracta, & proscripta fuit: ab Ecclesia verò id asserentibus ignibus mancipantur, vt tradunt *Alfons. Castro de hæretic. lib. 2. v. Anima, Tiber. Decian. lib. 5. crimi. cap. 17. Prosper. Farinac. de hæreti. q. 178. §. 2. num. 59.* † Alij sunt sensibus nimis addicti, qui 2
bus vt ait D. Augustin. de tempor. sermon. 147. *Tota regula intelligendi est consuetudo eorum dicendi.* Qui nihil credunt, nisi quod vident, quia vt ait D. Paul. Corinth. 1. cap. 2. v. 14. *Animalis homo non percipit ea, quæ spiritus sunt.* † Fatẽ 3
tur quidem animam corpori superstitem esse, sed illam ad nos reddire, vel videri à viuis posse negant: eosque, qui asserunt se spiritus conspexisse, iudicãt Lymphatos, Ceritos, imaginosos ad medicos, & veratrum relegandos, asserit *Lauater. lib. de spectris.* † Alij clamant huiusmo- 4
di animarum apparitiones superstitiosas esse, & vana anuum insomnia, vt tradunt *Riuius lib. de veteri superstit. Aretius in Problem. Marbacus lib. de mirabil. Oecolampadius in notis ad Theophilact. And. Tiraquel. ad Alexand. lib. 2. Genial. cap. 9. & lib. 5. cap. 23.* † Alij vt facerio- 5
res ludiones, & minus cruenti multas obscenas, & ridiculas fabellas comminiscuntur, vt genus omne apparitionum reddeant odiosum, causa eis vehemẽter stimulans, quia hac mortuorum apparitione purgatorij fidẽ validè stabiliri percipiunt hæretici *Lucianus, Melanchtonius, & Erasmus.* † Sed ex Catholicis Theologiæ lac- 6
te nutritus maiori eruditioni, quam iudicio aptus est scribere Hieronym. Magius lib. 4. Miscellan. cap. 12. *Nunquam, quæ circa mortuorũ sepulchra, vel cementeria conspiciuntur simulacbra, mortuorum animas esse, sed semper dæmo-*

nes,

7 *nes, aut malos Genios hominum deceptores.* † Et adducit in teſtes Porphyrium, & Iamblicum Chriſtianæ Fidei iuratos hoſtes, quos plectẽdos potius, quam ſatisfaciendos cẽſeo, de quorum errore vide *Mart. del Rio in Comment. ad Senecæ Troad. Cor. 2.*

8 ¶ Quibus reiectis tenendum cenſeo mortuorum animas diuina potentia, & virtute viuentibus apparere, vt Fidei Catholicæ ſcitis, & veræ germanæque Philoſophię placitis, ac omnium nationum hiſtorijs conſentaneum eſt, vt docent *D. Auguſtin. Chryſoſtom. & alij relati à D. Thom. p. 1. q. 117. art. 4. & Sentent. 4. diſt. 45. q. 1. art. 4. Tertulian. lib. de anim. cap. penultim. Bellarmin. lib. 2. controuerſ. cap. 8. & lib. 1. de purgat. cap. 7. Soto, Ricard. Palud. & alij Sentent. 4. diſt. 45. art. 4. D. Thom. p. 3. q. 69. art. 2. Peltan. lib. de purgat. cap. 5. Valent. par. 3. diſt. 6. q. 11. punct. 1. Guillelm. Pariſienſ. de vniuerſ. part. fin. Petr. Thyreus de apparition. ſpirit. cap. 13. & 14. Martin. del Rio lib. 2 Magic. diſq. 26. ſection. 1. Ioan. Niderius in formicar. cap. 1. Alfonſus Mendoça in quodlibet. q. 5. Carrillo in explication. Bullæ defunct. Dimas, Roa, & alij de purgat.* † Primo enim hæc ſententia ex vera Philoſophia probatur poſſe animam (ſi Deus non impediat) naturali ſua vi ad viuos reddere, eiſque apparere, quia poteſt ſe conferre de loco ad locum, ergo poteſt de illo loco ad hunc transferri, cum non ſit maior ratio vnius, quam alterius, *Ariſtot. lib. de anim.*

10 † Cur enim animæ naturæ id non patitur? An quia nullo in loco propriè ſunt animæ? vt ſeparatæ, natura ſua, nullum locum competat, vt velle videntur *Ariſtot. lib. 1. de cœlo, D. Greg. Nazianzen. orat. 2. D. Auguſtin. lib. 85. qq. ca. 20. Durand. in Sentent. 1. diſtinct. 37. quæſt. 1.*

11 † Quod quia de loco dixere, qui ſumitur pro ſuperficie corporis continentis, huc nõ pertinet, quia ſermo eſt de rebus ſpiritualibus, & indiuiſibilibus, in quibus dubium non eſt, quod loco cõtineantur, *D. Thom. part. 1. quæſt. 52.* Et ibi, *Vañez, Vazquez, Suarez, Bubal. & alij.*

12 † Beatorum enim animæ ſunt in cœlo, damnatorum verò in inferno, vel per vim propriam, quia ſe ipſa ad eum locum trãſtulit, vel per vim alterius extrinſecam potẽtiorem eo delata ſit, vt ſi ab Angelo bono, vel malo deferatur, vel coacta detineatur, vt in inferno, docent *Molina in Diuum Thom. part. 1. q. 52. art. 1. Petrus Thyreus de*

13 *locis infeſt. part. 1. c. 23.* † Et ita anima licet ſit indiuiſibilis, poterit locum diuiſibilem maiorem, vel minorem occupare, ſecundùm proportionem maioris, vel minoris perfectionis eſſentialis qua prædita erit, *Stephanus Bubal. de Angelis in D. Thom. part. 1. q. 52. art. 1.*

14 † Et ideò poterit ſibi formare corpus, quod aſſumat, & in eo appareat, ſaltem tantę quantitatis, quanta eſt ſphera actiuitatis eius, & quod magis eſt poterit formare diuerſa, & plura corpora maiora, & minora, hæc omnia aſſumere, & in eis omnibus apparere, dummodo ea ſpatia illa ſpheram actiuitatis eius non excedãt, *D. Thom. p. 1. q. 52. & ibi Valent. q. 3 punct. 3. & Molin. art. 1.*

15 ¶ Et quamuis aliqui arbitrentur animam ex vno loco in alium ſe nequi mouere, falſum tamen eſt, quoniam humanus animus vi ſua ſubſiſtit, & mouetur, reſque abſentes, atque diſtantes cognoſcit, nam cum cœleſtibus mentibus, natura ſua habeat ſocietatem, ex qua cupit eis aggregari corpus, quod animat, mouendi vim elargitur, vt tradunt *Scotus in Sentent. 4. diſt. 49. q. 4. Soto ibidem, diſt. 45. q. 1. art. 3.*

16 † Sed eo ad corpus ſuum anima regredi, vel patrios Lares inuiſere cum lubet, non poteſt propria virtute, vt obijcit olim Platoni non ſatis gratus diſcipulus *Ariſtot. lib. 1. de anim. text. 41.* nam vt ait Regius vates Pſalm. 77. *Homo ſpiritus vadens, & non rediens.* † Anima enim nudata ſemel, a corporis integumento, illum pro libito rurſus induere non valet, neque huc illuc diuagari, quia vel inuita retinetur in ſui receptaculi diriſsimarum cruciabilitatum ergaſtulo, vel liberè obedit ſupremo totius vniuerſitatis dictatori, à quo in hanc coloniam deducta fuit, vt tradunt *Tertulian. vbi ſupra, Pereira lib. 1. de Mag. c. 11.*

17

18 ¶ Secundò ex vera Theologia probatur Deum eſſe ſupra omnia, ſic ergo apparet anima (quoties Deus finit) in corpore aereo non ab ipſa compoſitum anima, nam caret organis corporeis, quæ illi ad mouendum corpus erant neceſſarij, quando erat in corpus, *D. Thom. par. 1. q. 118. art. 3. Soto Sentent. 4. diſtinct. 45. q. 1. ar.*

16 *4. Franciſc. Suarez part. 3. q. 45. diſp. 32. ſect. 2. Peltan. de purgat. cap. 5.* † Sed ab Angelis bonis, vel malis fabricato, quod ipſa poſtea ſub ingreditur, ac impellit, non aliter quam motor intus exiſtens, nam cum hoc Dei voluntate fiat, tunc animæ virtutem elargitur, quæ defectum ſupleat, vt docent *Franciſc. Suarez vbi ſupra, & part. 1. q. 117. art. 4. Raphael de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſ. Relig. q. 95. art. 3. diſp. 3. Peltan. de purgat. d. c. 5.*

20 † Nihil velis (quia hoc fit iuſu Dei) ad ſuum corpus reddire, cuius exubias illi gratiſsimum erit ſubire, nam ineſt animabus ad ſua corpora, quaſi ad domicilium ſuũ inſitus quædam ab incunabulis amor, á quibus vi abſtractæ fuerunt, vnde Philoſtratus ſcriuit *inuitas ſeparari*, & Plato φιλοσωματους, & D. Paulus Corinth. 2. cap. 6. v. 5. *Spoliani.*

21 † Sin autem alieno in corpore conſpicuas ſe prębeãt,

non

non exiguam percipiunt voluptatem, ex negotiorum nostrorum vtili gestione, & rerum procuratione, quæ ad diuinum expectant honorē, interim suam quoque causam agunt, nō ille modo, quo subsidij, & opis indignæ, quod etiam nunc expientur, & à viuis eleemosynas, suffragia, ieiunia, Missarum sacrificia, impetrant, quibus diuinæ iustitiæ faciunt satis, & pœnarum diminutionem obtineant, vt tradunt *Bellarmin. Dimas, Maluenda, Roa* tractatibus *de purgatorio, Carrillo ad explication. Bullæ defunct. p.* 22 *1. Ioan. Niderius in formicar. cap. 1. & 2.* † Sed & ipsi Beati cœlestis Hierosolymæ albo adscripti ciues, quos interdum Deus sese iubet ostendere, vt corporibus eorum debitos honores exhibeamus, quæ Spiritus Sancti purissima fuere templa, vt de sanctis Gerbasio, & Prothasio, qui de nocte apparentes locum vbi sepulti erant, ostenderunt, testantur *D. Ambrosius, Surius, Vsuardus, Adon, & Baronius, D. August. lib.* 23 *22. Ciuitat. Dei, cap. 8.* † De S. Zoilo nobilissimo Martyre Cordubensi, qui in hac parte vbi nunc est Parrochia Sancti Michaelis quam in habito vitam degebat, & martyrium sustinuit sub Rom. Imper. circa annū Christi 300. postea Agapito Episcopo Cordubensi in somnis apparens locum vbi sepultus erat indicauit, vt narrant *Surius, & alij vbi supra, & nouissimè* 24 *Martin de Roa in eius vita, Iunij 27.* † Et similiter ex his Beatorum apparitionibus ad nostra commoda plura resultant emolumenta; nā vt ait Petrus Thyreus de apparition. spirit. sparsim per lib. 1. *Docent animam nostram corpori manere superstitem, ostendunt non esse impostibilem corporum resurrectionem, cuius quædam sint ad vmbrationes. Clamant Deum non viuis modo, sed mortuis præesse, cuius imperio ista peraguntur. Certa esse loca manifestant, vbi & sontes indesinenter cruciantur, & pij æuo immortali cum iucunditate iugi perfruantur. Permortali cum iucunditate iugi perfruantur. Permortali cum iucunditate iugi perfruantur. Perm

rimis Iudæorum mores sequuntur in eadem sunt sententia, nam id credunt Muselmanni ex suo pseudo Propheta Mahumat, qui huiusmodi animarum apparitiones possibiles censuit in *Alcoran Zora xxxv.* quem sequuntur Cordubenses *Auinzobar, Auicena, Algazel, Auerroes, Pirmius, Albumazar.* † Indorum similiter Gētes idem cēsuerunt, quales Bragmanes, Calecutij, Coloimi, Malabarenses, & cæteri Orientales, vt tradit *Paulus Venetus lib. 3. cap. 28.* Nec non Floridenses, Peruuij, & cæteri Occidentales, vt tradit *Leuin. Apollo in hist. Peru.*

† Quos quidem retuli, non quod eis quidquam tribuam, sed vt cōtra Epicureos, & Hereticos, vt contra Laruas, & Nugones, Laruas etiam, & & nugas aducam, vt sic reddam iuxta adagium *dignum patellæ operculum.*

¶ *Quintò* probatur Tribunalium legibus, nam *Vlpianus* I.C. agnouit *ostentum* quodam *φάσματι παντὸς* in l. *ostentum, D. de verborū significat.* & Manes protulit Martianus *in l. in tātum, D. de rerum diuision.* & Magica sacrificia (quibus spiritꝰ euocari arbitrabantur) damnat Modestinus *in l. ex Senatusconsulto, D. ad l. Corneliā de Sycar.* † Quod Manes acciri vocat, & à multis fieri quæritur, & pœna mortis prohibuit Constantinus Imper. in l. multi, C. de malef. & matth. *& Manibus accitis audent ventilare, & quisque suos conficiat malis artibus inimicos, &c.* † Nam licet Manes dæmones fuissent, qui mortuorum animas emenciebātur, *vt alibi dixi*, ipsi tamen non dæmones, quos in deos colebant, sed animas esse arbitrantur, *Budæus, & Aleiat. in d. l. ostentum, Christ. Portius in § fin. Instit. de locato, Couarru. lib. 4. variar. ca. 6. Leloyher. lib. 3. spectror. cap. 4. Alexand. ab Alexand. lib. 2. Genial. cap. 9. & lib. 4. cap. 19. & lib. 5, cap. 37. & lib. 6. cap. 21. Bulenge. d. c. 29. & 30.* † Et Praxis quotidiana cōfirmat, qua licitum est conductori, qui ante id ignorabat, cōductas domos deserere, quæ ab spiritibus infestantur, nocturnis terriculamentis, illusionibus, & tumultis, *l. habitatores, § fin. D. locat. Ripa tract. de peste, part. 2. nu. 17. Portius in § fin. Institut. locat. Couarru. lib. 4. variar. cap. 6.* † Nam licet vt plurimum his terriculationibus, & tumultis dęmones procurent homines molestare, vt tradunt *D. Thom. p. 1. q. 114. art. 4. Magister Petrus Lombard. Sententiar. 2. distinct. 11. Victoria in relect. de Magia, Petrus Thyreus lib. de locis infest. cap. 23. part. 1. & de nocturn. terricul. ex cap. 3. Lauater. lib. de spectris, cap. 3.* † At tamen certum est domos, & loca huiusmodi aliquando ab humanis spiritibus infestari, vt tradunt *D. Gregor. lib. 4. Dialogor. cap. 40. Cassian. collation. 7. cap. 23. Alexand. ab Alexand. lib. 2. Genial. cap. 9. & lib. 4. cap. 19. Couarrub. vbi supra, d. c. 6. Petrus Thyreus de locis infest. part. 2. ex cap. 47. & lib de dæmoniac. part. 2 cap. 30. Menesical. tract. 1. de apparit. spirit. c. 20. Petrus Leloyher. lib. 1. spectror. c. 15.*

¶ Sextò probatur ex Ecclesiæ perpetuò assensu, nam Veteris Testamenti certum fuit animam Samuelis Prophetæ, quæ iam diu à corpore separata fuerat, realiter apparuisse Regi Sauli, exercente Pythonissa arte sua, nā vt ait sacra Paremia Reg. 1. cap. 28. v. 14. *Et intellexit Saul, quod Samuel esset, & inclinauit se, & adorauit.* † Nam licet post longam disputationem propensior sit ad credendum illum non fuisse verum Samuelem, sed eius spectrum, & simulachrum, arte diabolica confictum, & aspectu Saulis repræsentatum, quod appellat scriptura Samuelem, eo quod illum habitu, & aspectu repręsentaret *D. Augustin. lib. 2. ad qq. Simplician. q. 3. & lib. de octo Dulcitij qq. ad q. 6. relatus in cap. nec mirum, 26. q. 5. D. Thom. p. 1. q. 89. art. 5. & 2. 2. q. 95. ar. 5. & q. 174. ar. 5.* † Quā sententiam non solum probat, sed contrariam improbat Tertulian. lib. de anima, *Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta persuasio artis Magicæ extollit, vt etiam prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant; & credo, quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tūc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem, vt animam cuiusdam sanctī, nec dū Prophetæ à dæmonio credamus extractam certi quod ipse Satanas transfigurat se in Angelum lucis, ne dum in hominem lucis, etiam Deum se assueraturus, signaque portentosa editurus, ad auertendos, si fieri posset, electos.* † Sed mihi probabiliꝰ est, fuisse veram animam Samuelis, quæ Sauli apparuit, exercente quidem Phytonissa artem suam Magicam, sed non eius artis vi, & potentia, sed Dei imperio ab inferis excitatam, vt diuinam sententiam Sauli proferret, *vt dixi in Epitome de Mag. Regij Senatus iussu, & approbatione excusa, lib. 1. cap. 16. ex num. 13. & lib. 2. c. 27. ex nu. 28. & me referens sequitur Leo Allatius in comm. ad S. Eustathium Episcopum, & Martyrem in cap. 22 fol. 506. Cardinal. Bellarmin. tom. 1. controuersiarum, lib. 4. de anima Christi, cap. 11. & de purgator. lib. 2. cap. 6. Valent. in D. Thom. tom. 4. disput. 10. q. 1. punct. 2. § 9. Suarez part. 3. tom. 2. q. 52. disputatio. 42. sect. 2. Salian. in Annal. Sacr. ann. 2979.* † Id enim probatur eiusdem Sacræ Scripturæ auctoritate, *Ecclesiast. cap. 46.* dum de huiusmodi apparitione ageret sic se habet vers. 16. *Dilectus à Domino Deo suo Samuel Propheta Domini re-*

uocauit imperio,& paulò post v.23. *Et post hæc dormiuit Samuel,& notam fecit Regi,& ostendit illi finem vitæ suæ,& exaltauit vocē illius de terra in prophetiam,delere impietatem gentis.* † Qui liber eum hodie à sacro Concilio Tridentino sit approbatus *sess.4.* & inter Canonicos receptus, de hac veritate dubitare non licet;neque tot viri, quod supra retulimus de eius veritate historiæ dubitarent,si suo tempore Ecclesiastici huius liber receptus esset, vt apertè insinuat D. *August.lib. de cura pro mort.* 46
cap.15.D.Thom.2.2.d.q.174.art.5. † Et probatur similiter ex Regum historia d.c.28.v.15. *dixit autem Samuel ad Saul: quare inquietasti me,vt suscitarer?* Suscitare enim de mortuis dicitur,vulgaris Hebræorum phrasis,quibus *dormire*, pro mori est,*Genes.c.47.v.30. Leuit.26.* 47
v.6.Deuteronom.31 v.16.Regum 2.cap.7.v.12.Regum 3.cap.11.14.15.16.22.Reg.4. cap.8.10.13.14.15.16.21 24.Paralipom.2 ca.9.12.14.16.21.26.27.28.33.D.Petr.Canon.2.c.1.D.Paul.ad Thessal.4.

¶ Neque obstat, quod si verus Samuel esset,se adorare à Saule non pateretur,neque diceret viro pestilenti digno Gehenæ, *cras mecū eris*:nam Samuelis anima in lymbo, Saulis autem in inferno esse debuerat,vt docent *Tertullian.vbi supra cap.57.D. Cyril.de adorat spir.* 48
& Auctor de mirabil.Sacræ Scripturæ,lib.2. & lib.qq Veteris Testament.q.27. † Nam referri debet ad similem mortis conditionem,quasi diceret,*Cras non vnus viuentium,sed vnū mortuorum eris*; vt notat eleganter *D.Augustin.ad* 49
Simplic.q.3 † vel ad similem loci habitationē, nam lymbus Patrum, & locus Gehenæ eiusdē inferni sunt diuersa receptacula, & sic omnes habitatores sunt inferni,licet diuersis mansionibus distinguantur. † Et ita hæc sententia de verò Samuele placuit olim,*Rabbinis Abia, Saadiæ,Eliazaro,& Iosepho lib.6.antiquit. Iudai.* 50
cap.15. Et recentioribus Theologis *Lyrano,& Tostato in Reg. 1.cap.28.Caietan.Perero,Suario,& alijs relatis à Ioan.Maldero de virtutib. Theolog.tract.10.cap.8.dub.3. Robert.Bellarmin.de purgator.lib.1.cap.11.Valentia part.3.* 51
disput.11.quæst.1.punct.1.Peltran.de purgato. cap.5.& 6.Mart.del Rio lib.2.Magic.q.26. section.4.Alphons.Mendoça in quodlibet.q.5. §.8.Raphael de la Torre tom.2.de vitijs oppositis Religioni,q.59.art.3.disp.3.

¶ Onias Summus Sacerdos, & Ieremias Propheta postquam mortui fuissent Iudæ apparuerunt in locis Samariæ, & gladium aureum dederunt ei,in quo vinceret inimicos,excitantes eum ad prelium cum Nicanore,qui die Sabbati volebat eos opprimere,in quo ex Religione arma non licebat capescere, *Machab.2.c.* 52
15.v.12.& 13. † Et vt alia interim taceā,certū est Moysem,qui cum esset vere mortuus, *Deuteronom.cap.34.Iosue capit.1.* apparuisse cum Christo Domino, & Elia colloquentem in Tabore,vt certa fide tenendum est ex Euangelio D.Luc.cap.9.v.30 *Et ecce duo viri loquebantur cum illo:erant autem Moyses, & Elias.* 53
† Moyses scilicet in vero spiritu,corpore tamē aëreo, vt docet *D. Augustin. lib. de cura pro mort.cap.15.* Elias autem in spiritu,& corpore viuo,vt tradit *Franc.Suarez tom.2.de verb. Incarnat.q.55.art.4. disp.49.* 54

¶ Initio ipso primitiuæ Ecclesiæ ex Christi Apostolis hæc fuit sententia,nam post resurrectionem Christus Dominus ianuis clausis ad Apostolos fuit ingressus, ipsi autem conturbati sunt,non ex Christi visione, sed quia vt ait D. Luc.cap.24.v.37. *existimabant se spiritum videre.* † In quem locum Theophilactus asserit 55
putasse eos animam esse aliquam,quæ ex altera vita ad eos redditset,vel animam Christi in corpore assumpto ex aëre,quia tunc de eius resurrectione nondum plenè certi erant, vt tradunt ibi *Eucherius,Beda,& Hugo,& D. Augustin.* 56
sermon.8. † Sed cū Christus nullatenus ex corpore aëreo apparuisset,sed in proprio corpore, quod ex Virgine assumpsit, & in Cruce deposuit,& lapis abstrahauit in sepulcro,vt præcedenti capite dixi,sciens Christus cogitationes eorum ad tollendam dubitationem,sic eis alloquitur d.cap.24.vers.39. *Palpate,& videte, quia spiritus carnem,& ossa non habet sicut me videtis habere.* Nam vt ait Lucretius: 57

Tāgere,vel tangi,nisi corpus nulla potest res. 58

¶ De Ioannis Præcursoris apparitione narrat *Gregor.Turonens.lib.de miracul.* de Agnetis virginis alia apparitione, *Ambros sermon.40.*de Eulalia virgine,*Isidor.in Chron.Gothor.* † De Leocadia sanctissima post mortem D. Il- 59
defonso Toletano Antistiti merita commendans in hæc verba testantur Surius tom.1. *Cū dies Leocadiæ festus ageretur,& Clerus frequēsque populus conuenisset, Ildefonsus ad sepulchrū virginis Leocadiæ accedens,flexis suppliciter genibus precabatur,& ecce reserato repente sarcophago, Leocadia sanctissima prodijt: videntibusque cunctis,& audientibus, Ildefonsi merita de Virgine Maria commendauit,* &c. † De Mi- 60
chea,& Habacuhc post mortē apparētibus simili a refert *Sozomen.lib.7.cap.fin.* De Zachariæ Prophetæ corpore non multum post inuento, *Sozomen.lib.9.cap.fin.* De corpore Gamalielis similia narrant *Sur.to.4.Nicephor.lib.14.c.* 9.De Paulino,idē *Surius to.3.Iul.22.*De Noth
certo, *Bernard.in eius vita.* † Et vt alia præter- 61

mitam

mittam Ramiro Regi Hispanię vigilāti, & Deū precanti D. Iacobus astitit, & auxilium ei polliceturvt narrant *D. Rodericus Archiep. in eius vita, Mariana lib. 7. histor. cap. 13.* Et Alphonso Legionensi Regi ad Emeritā, *Mariana lib. 12. cap. 15.* † Et in bellis perſæpè contra Mauros, & alias nationes D. Iacobus Zebedæus noster Patronus Hispanorum partes defendere, & pro eis contra aduersarios equo albo insidēs stricto gladio pugnare visus est, vt tradunt *Ambros. Morales lib. 3. hist. Hispan. c. 7. Marian. d. lib. 12. Thom. Bozius lib. 8. design. Eccles. c. 7.* † Et in nouo orbe in India Orientali simili modo aduersarios terrorem incutiens D. Iacobus visus est. vt tradunt *Petrus Maffeus in histor. Orient. lib. 4. p. 106. & lib. 8. pag. 182. Roman. lib. 1. eius. hist. 2. fin. pag. 194. & lib. 3. c. 23 pag. 560. Freitas Imper. Asiatico, cap. 18. n. 10.* † Et in Indijs Occidentalibus similia narrāt *Frāciſ Lopez Gomara p. 2. lib. 2. Pet. Ziezm p. 1. c. 54. Herrera decada 2. lib. 10. c. 9. Torquem. lib. 4. c. 69. pag. 542. Garcilaſ. Inca. p. 2. lib. 1. c. 11. 12. & lib. 2. c. 24. & 25. & lib. 8. c. 12. D. Solorzano lib. 2. c. 4.* † D. Isidorus Alphōſo Regi Castellę Baezam obsidenti apparuit, vt narrat idem *Marian. lib. 10. c. 17.* Et alijs Zamorę apparuisse, & auxilium præliantibus tulisse, *Marian. d. lib. 12. c. 15.*

¶ Nec solum Beati, qui cœlo perfruuntur fœlices, sed etiam animæ expiationis causa detentæ viuis solent apparere, vt suffragia exposcant, vel de suo statu suos certiores faciant, vt de spiritu Paschasi Germano Episcopo apparēti narrat *D. Gregor. lib. 4. dialog. c. 39.* † De spiritu Vitilanæ, quæ S. Martini oratione à purgatorio liberata multis apparuit, vt constat ex *Gregor. Turonens. de glor. confes. lib. 5.* de anima matris S. Elisabeth filiæ Regis Hungariæ, quæ ei apparuit, & preces petiuit narrat *Iacob. Montan. in eius vita, c. 23.* † De militum animis qui post vitam in armis apparuerunt Monachis, narrat *Cæsarius*, & in Vormatia multis diebus, & noctibus maxima multitudo armatorum equitum, & peditum apparuit, vt constat ex *Chronico Hirsaugiensi circa anno 1098.* De Vualtero famoso militiæ defuncto, hanc quoq; visionem sæpius nocte edente, narrat *Niderius in formicar. lib. final.* † De Antonio Roldan narrauit mihi Illustriss. Dom. Fr. Didacus de Mardones Episcopus Cordubēsis se informatū fuisse per Guardianum *de los Angeles* Ordinis S. Francisci, oppidi de *Hornachuelos*, cum ad Cordubam peteret mense Iulio anno 1618. paulò ante auroram vidisse ante eius vestigia hominē vilibus pannis contectum, qui cum viæ iter impediret, rogauit, vt discederet, qui postquam hæc Hispanè Guardiano loqueretur, disparuit, *Ego sum Antonius Roldan, qui quadragesimo abhinc annis violenta morte discessi, ossa mea sepulta sunt sub quercu in Valpajaron, exhumata illa, & māda Ecclesiastica sepulturæ.* † Episcopus iussit Vicarium oppidi *de las Posadas*, vt ossa prædicta quæreret, & inuenta exhumaret, qui cū ea inuenisset, vt spiritus admonuit, Ecclesiasticæ mādauit sepulturæ, quia spiritus cupit, vt corpora, & ossa, quæ in morte deposuit, in Ecclesia sepeliātur; propter dæmonis infestationes; ideò viuis apparent ad reuelandum locum, in quo iacent, vt sepeliantur, *D. Augustin. lib. de cura pro mort. c. 10.*

¶ Plures alias tam proborum, quàm improborum animarum apparitiones referunt *Sozomenus lib. 8. c. 21. & lib. 9. c fin. Zonaras lib 4. c. 14. & lib 5. c. 25. Glycas Annal. p. 2. Nicephor. lib. 12. c. 49. & lib. 14. c. 28. & lib. 16. cap. 37. Paul. Iouius, in vita Actij Vicecom. & hist. lib. 30. Vincent. Bellouacens. in speculo historiali, & Pulg. Sabellic. & Ignat. in libris exempl. Car. Sigonius de Imper. Occident. lib. 3. & 10. Alb. Crātzius Saxonię lib. 7. c. 14. & 16. & lib. 9. Metropol. c. 13. Frā. Gomara Megicanæ hist. c. 20. & c. 104.* † Ex quibus & alijs quam plurimis, quia adstruitur fides de anima post mortem superstite, de gloria æterna, de purgatorio, de impiorum supplicio, quando vere apparent, ex Dei iussu, & imperio fit, vt docent *Tirtulian. lib. de Anim. D. Thom. p. 1. q. 117. art. 4. & p. 3. q 69. art. 2. & sent. 4. dist. 45. q. 1. art. 4. Vallens. tom. 3. dist. 6. q. 11. pun. 1. Bellarmin. lib. 2. Controuers. cap. 8. & lib. 1 de Purgat. c. 7. Guill. Perienſ. de vniuers. p fin. Peltan. de Purgat. c. 5. Mendoza in quodlibet, q. 5.* † Nullasq; à diabolo fieri arbitror, nisi fictitiè, nam Beatorum Animæ in manu Dei sunt, illiq; soli obediunt, damnatorum autem, vt quæ perpetuis (diuino iuditio) sunt addictæ supplicijs, sine eius licētia nequit diabolus sinere aggredi; quæ autem sunt in Purgatorio, vt quæ sunt à Deo durissimo carcere emācipatę absq; eius mandato diabolus eas extrahere non valet, *D. Augustin. lib. de cura pro mort. c. 16. Petr. Thyreus lib. 1. de apparit. spirit. cap. 11. 13. & 14. Suarez in D. Thom. p. 3. q. 53. Binsfild. in confes. malef. dub. 2. obs. 2. Mar. del Rio lib. 2. Mag. q. 26. sect. 1. Carrillo in expli. Bullæ defunct. c. 7.*

¶ Vnde apparitio D. D. Annæ de Villalpando matris meæ post mortem, facta sorori D. D. Antoniæ de Villalpando moniali Sācti Bernardi in Monasterio Beatæ Mariæ de Incarnatione Cordubens. 3. Maij, 1620. vt à Deo habēda est, vt ex commissione Domini Ordinarij Cordubensis, Magistri in Sancta Theologia, & Calificatores S. Inquisitionis causa cognita censuerūt

Recipiet Dominus Ordinarius judiciali decreto, & mandato, vt diuinam præcipit venerari, 14. Ianuar. 1621. & typis excudi 20. April. 1622. prout tunc excusa est apud Salvatorem de Cea Tesa Typographũ Cordub. dicto anno 1622.

75 † Qua quidem reuelatione te fraudare nolo, quia illa maximè adstruitur fides de animæ immortalitate, de Purgatorio desiderij, de diuina iustitia, de præmio vitæ æternæ. Et nõ comprehenditur sub Motu Prop. S. D. N. VRBANI VIII. Dat. 12. Marci 1631. nec Monitorio de non publicandis reuelationibus, sine mandato Sanctæ Sedis Apostolicæ Dat. fer. 5. die 14. April. 1633. nec Edicto generali Sanctæ Inquisitionis anno elapso 1634. Nã cum hæc reuelatio sit multo antea approbata, publicata, & impressa de licentia Ordinarij, iuxta Decreta Concilij Lateranensis, & Tridentini, nõ prohibetur quod iterum cudatur per Motum, Monitorium, aut Edictum, cum de hoc casu nõ fiat mentio, nam quod lex non loquitur velle non præsumitur, *l. nominis, & rei D. de verbo. signif.* nec de illo potest intelligi, quia lex noua semper intelligitur, vt minus ius cõmune lædat, *l. præcipimus C. de appellat.* quod enim non mutatur stare non prohibitur, *l. sanctimus C. de testamẽt.*

CAP. IIII. De apparitione D. Annæ Villalpando, post mortem, ex originali typis excuso de licentia Ordinarij Cordubensis anno Domini 1622.

SVMMARIVM.

1,2. *D. Annæ Villalpando mors, & apparitio.*
3. *Epistola D. Antoniæ Villalpando de sororis apparitione post mortem.*
4. *Cẽsura de hac apparitione ex licẽtia Ordinarij*
5 *Reuelatio qualis esse debeat, vt diuina habeatur*
6. *D. Antoniæ Villalpando vita, & mores.*
7. *Persõa eius facta est reuelatio considerantur.*
8. *Ætas matura reuelationi fidem adstruit.*
9. *Spiritualibus exercitijs peteranis magis creditur, quam nouitijs.*
10. *Fœminæ vt viri capaces sunt reuelationũ.*
11,12,13. *Reuelationes sanctarũ fœminarum.*
14. *Reuelationes diuinæ à nondum canonizatis habentur.*
15. *Ratio habetur à natura ipsius reuelationis.*
16. 17. 18. *Reuelatio ista conformis est sacris scripturis.*
19. *Gloria Dei quærenda semper.*
20. *Reuelationes diuinas referre laudabile.*
21,22. *Diebus solemnibus maximè solent reuelationes diuinæ conferri.*
23. *Quietum semper animũ reuelationes diuinæ quærunt.*
24,25. *Nocti æ propè lucem accommodatum est reuelationibus diuinis.*
26. *Vigilantes magis quam dormientes reuelationes diuinas indubitatas habent.*
27. *Visionis diuinæ in sacris locis, vt plurimum, & diuina agentibus solent apparere.*
28. *Beatorum spiritus conversatione nostra delectantur quando pijs operibus vacamus.*
29. *Boni spiritus amant solitudinem.*
30. *Spiritus malus Saulis in hominum turba.*
31. *Spiritus diuinus quare singulis appareat.*
32. *Spiritus ad cõsanguineos, & amicos magis redire solet.*
33. *Cõsanguinitatis amor in diuinis apparitionibus fidem non minuit.*
34. *Beatorum spiritus ad suos redditus.*
35. *Anima propria virtute ad varios nõ redditus.*
36. *Anima sæpe, ex Dei iussu, ad nos reddit.*
37. *Animæ vt appareant, quæ corpora assumãt.*
38. *Spiritus boni solent corpora pulcherrima assumere*
39. *Pulchritudo bonæ mentis imago est, & figura probitatis.*
40,41. *Visiones diuinæ dantur sine terrore.*
42,43,44. *Spiritus apparent propter humanam honestatem vestibus vtitur.*
45. *Sanctitatis, & perfectionis signum in fulgore maximè conspicitur.*
46. *Anima, & Angelus ex materia elementari vestes adaptat.*
47. *Imaginis species decora, signũ est boni spiritus.*
48,49. *Humilitas signum est boni spiritus.*
50. *Vocis vsus ex admiratione solet ademi.*
51. *Spiritus dignitas in curialitate.*
52,53,54. *Spiritus bonus ad quod apparet.*
55. *Purgatorij locus subterraneus.*
56. *Purgatorij cõmunis locum non petunt omnes animæ, quæ purgandæ sunt.*
57. *Purgatorij locus duplex, aliud cõmune, aliud particulare.*
58. *Anima purgandæ causa degunt in agris, nemoribus, vel campestribus locis.*
59. *Anima plene purgata neque per distans suspenditur à fruitione visionis Beatæ.*
60. *Anima, vt purgetur duo pœnarum genera sustinet, altera sensus, altera damni.*
61. *Pœna dãni nullam in sensibus infligit molestiã.*
62. *Purgatorij desiderij, ex boni dilatione animum angustias.*
63. *Purgatorij desiderij exemplum ex reuelatione B. Brigitæ.*

64. *Locus amenus visus in quo animæ detinebantur.*
65. *Locus huiusmodi amenus non refertur ad Paradysum.*
66. *Locus huiusmodi ad purgatorium pertinet.*
67. *Locus huiusmodi purgatorij datur sine aliqua pœna.*
68. *Animæ pro imperfectionibus deteneri solēt per aliquod tempus à frutione visionis Beatæ.*
69. *Pœna damni datur aliquando sine tristitia, & mœrore.*
70. *Sensus symbolicus, aut metaphoricus datur aliquando in reuelationibus.*
71. *Spiritus disparet peracto officio.*
72. *Magna lætitia perfruitur animus post reuelationes diuinas.*
73. *Diuinæ bonitatis est, animum post eius apparitiones consolare.*
74. *Deus non patitur nos tentari vltra quam possemus.*
45. *Consolatio à dæmone fieri non potest, quia ad interiora animæ non penetrat.*
76. *Pœnitentia adest ex amissione boni, & communicatione animæ Beatæ.*
77. *Splendor, & claritas signa sunt diuini spiritus apparentis.*
78. *Spiritus malus discedens nullum splendoris vestigium reliquit.*
79. *Satanas transfigurans se in Angelum lucis vtitur splendore emendato.*
80.81. *Diuinæ reuelationis signum est mysterijs occultare.*
82.83. *Reuelationes debent manifestari ad maiorem gloriam Dei.*
84.85. *Reuelatione diuina animus illustratur, vt nullo modo possit de illa dubitare.*
86. *Charitatis gradus minimus plus habendus est, quam pondus miraculorum.*
87. *Gratia miraculorum non supponit sanctitatem ministri.*
88. *Dæmon, & Ioan. Baptista nullū in vita fecerunt miraculum.*
89. *Reuelationis D. Annæ Villalpando iudicium.*
90. *Approbatio reuelationis.*

1 D. Anna Villalpando vidua Michaelis Hieron. Torreblanca humilitate, pietate, & sanctis moribus cōspicua cū vita functa esset Cordubæ in Vigilia S. Augustini die xxvij. Augusti hora vij. post meridiē, anno Christi M. DC. XIX. & sepulta die sequenti in Monasterio S. Pauli Cordubens. Ordinis Prædicatorum in sacello colaterali Capellæ maioris, S. Petri Martyris, in monumēto suę familię, *vt cōstat ex iudiciali processu.* † Postea in festo S. Crucis die III. Maij in aurora anni sequētis M. DC. XX. elapsis post obitū mēsib. VIII. dies V. horas XVI. D. Antonię Villalpādo eius sorori Moniali S. Bernardi in Monasterio Incarnationis S. Mariæ Cordubensis oranti in Choro visibiliter apparuit, ac illā de suo felicissimo statu certiorem fecit, vt ex eius epistola manu propria scripta, & proprio chirographo subscripta, & iudicialiter iuramento recognita, manifestè apparet, quam misit ad Licenciatum D. Franciscum Torreblanca Villalpando eius sobrinū, & assertę D. Annæ filium, Granatæ commorantem, quæ talis est.

† *Para maior gloria de Dios, le contaré á vuessa merced, lo q̃ me passò este Domingo dia de la Cruz de Maio, por la madrugada, vn poquito antes del Alba, no durmiēdo, ni soñando, sino delāte del Sātissimo Sacramēto, estādo de rodillas, sola en el Coro, vide venir á mi hermana, tā linda, q̃ no me dio ningū temor, cō vna vestidura, toda resplādeciente, q̃ no pude entender de q̃ podia ser, con vn rostro, que parecia vna Imagen, i me hizo vna grande humillacion, i no le pude hablar palabra, ella me dixo, que me quedara en hora buena, que en aquel punto se iva a gozar de la bienauenturança, que ella no auia tenido otra pena, mas de auer estado en vn campo sola, i diziendome esto desaparecio, io quedè mui consolada, i penada por no auerle hablado; i era tan grā de la luz, que alumbrò toda la Iglesia, que era para ver; i esto no lo he dicho á nadie, sino á vuess. merced, para que dè gracias à Dios, que le dio tal madre, el qual le guarde. En Cordoua, de la Encarnacion seis de Maio de mil i seiscientos i veinte años.*

Doña Antonia Villalpando.

Cuius quidem iudicium cum ex commissione D. D. Ioannis Remirez de Contreras, huius Episcopatus Prouisoris, & Vicarij Generalis pro Illustrissimo D. D. Didaco Mardones huius Ciuitatis Episcopo, suscepimus, omnia, quæ de hac reuelatione in assertā epistola continentur, diligenter examinanda sunt. Vtrum sint diuina, an delusoria, quia non est credendum omni spiritui, sed probandum an sit à Deo, vt testatur *Apostolus Corinthior. 2. capit. 11.* † Quæ si conformis Sacræ Scripturæ, & Patrum, Theologorumque assensu reperiatur, non dubitamus, quod tanquam diuina suscipi debeant, quia si à Deo non esset, à fœmina id confingi non potuisset, quod vniuersis Scripturis quadraret, nec à diabolo

induci,qui de hoc nil perciperet emolumenti, cum potius in vtilitatem Eccleſiæ, & animarum vergat ſalutem, ad adſtruendam fidem de immortalitate animæ poſt corpus ſuperſtite,de purgatorio deſiderij,de gloria, & præmio vitæ æternę;nam vt ait Apoſtol.Corinth.1.c.14.*qui prophetat,loquitur ad ædificationem.*

6 ¶ Et cum prima regula ſit perſona, cui facta reuelatio,D.Antonia Villalpando,dum hęc vidit quinquaginta quatuor ætatis annos attingebat,cum à duodecimo ętatis in arctiſsimo S.Incarnationis Monaſterio ſub regula S.Benedicti per triginta & octo annos profeſſa, ſanctis exercicijs educata, & ſanctarum fœminarum conuerſationę aſſueta, nullius prætenſæ ſanctitatis, vel curioſitatis vitio elata vitam degebat: nam vt ait Ioannes Gerſon Chancellarius Pariſienſis tractat.de probat.ſpirit. *Conſiderandum eſt qualis ſit,& fuerit perſona,qualiter erudita,quibus aſſueta, cum quibus conuerſata,quibus delectata.* † Ex quibus conſtat, quã 7
tæ fidei ſit reuelationi habenda,tunc ex vera fide,eiuſque reuelationem ſubſtinuit, tum morum integritate vitæ puritate,& ſimilibus,quæ in his reuelationibus conſiderant *S. Vincent. Ferrar.tractat.de vita ſpiritual.c.11.& 12. Turrecremata in defenſ. S.Brigid.in præfat. Franciſc.Picus,Mirand.lib. 9.prænot. cap.2. 3.4.& 5.Franciſc.Ribera lib.1.de vita Ieſu, c. 2.Horoſ.de Couarrubias,lib.1.de vera prophet. cap.15.* † Similiter ętas matura fuit,nam ſi caſ 8
ca eſſet,& caduca,delirij periculum eſſet;ſi puerilis,leuitas,& morbi imaginoſi,quia humidiore,quàm par eſt,ſunt pueri cerebro,& pleni vaporibus,qui paruo negotio commouentur, vt tradit *Ioan.Niderius in præcept. tom.1. capit. 11.quæſt.de diuinat.* † Iurſpirituali exercitatio 9
ne veterana,non nouitia,vt magis reuelationis fides aſtruatur,vt docent *S.Vincent.dict.capit. 12.Hieronym.Ferrara in compẽd.reuelation. cap.2.Franc.Picus de prænot.dict cap.4.*Nam vt ait Ioan.Gerſon vbi ſupr. *Nouicius feruor citò fallitur.*

10 ¶ Et quamuis ſexus ratio habeatur,fœminæ ab hoc dono non excluduntr, quia *apud Deum*,Actor.10.v.34. *Non eſt perſonarum acceptio*,quia vt ait D.Ioan.c.3.v.8.*ſpiritus, vbi vbi vult ſpirat.* Ideò manus eius non eſt abreuiata,vt fœminas excludamus,vt tradunt *Cardin.Turrecrem.in defenſ.S.Brigit. in præfat. Epiſcopus Soſa in approbat.lib.B.Ioannæ de la Cruz.* † Legimus enim reuelationes Sanctę Bri 11
gittæ Suetiæ virginis approbatas in *Concilijs Conſtantienſi,& Florentin.* B.Hildegardis in *Concil.Treuiſa,& à Papa Eugenio III. & à S.Bernardo in Chron generali S.Benedicti,to. 1.cent.1.* † B.Getrudis ſimiliter reuelationes 12
approbatas in *Martyrologio Rom.die 17.Mart.* B.Metildis,apud *Trithem.de viris illuſt.Ordine S.Benedicti,lib.3.c.222.* B.Eliſabeth Abbatiſa Monaſterij Eſcanaugię apud *Marcel.lib. 3.cap.4.*Quæ omnes Moniales fuerunt S. Benedicti. † Nec non,& S.Catherinę Senenſis reue 13
lationes Ordinis S.Dominici,in cuius doctrina mundus ſtupuit,vt ait *S.Antoni.p.3.hiſtor.tit. 23.c.14.§.17.* S. Angliæ filiæ Regis Bohemiæ virginis Ordinis Carmelitarũ, & noſtro ſęculo S. Thereſa de Ieſus Ordinis Diſcalceatorum Carmeli reformatrix. † Etſi obijcias has fœmi 14
nas incompertæ ſanctitatis eſſe,atque in ſanctarum numerum relatas,quibus abſit annumerari aſſertã D.Antoniã de Villalpando. Reſpondemus multas earum nõdum canonizatas eſſe,& nulla earum quando viſiones viderunt diuinas, canonizata erat,quapropter non debent aſperni,cum S.Catherinæ Senẽſis reuelationes multis ſæculis antequam ipſa canonizata fuiſſet, ſcripſerunt *S. Antoninus, & S. Raimundus.*

¶ Præterea habetur ratio naturæ ipſius 15
reuelationis petita,nam vt ait D.Iacob.Catholic.1.cap.3. v.17. *Quæ autem deſurſum eſt ſapientia primum quidem pudica eſt, deinde pacifica;modeſta,ſuadibilis, boni conſentiens,plena miſericordia,& fructibus bonis.* † Quæ qui 16
dem bene quadrant huic reuelationi,quia conformis eſt omnibus ſcripturis tam veteris, quã Noui teſtamenti,Sanctorum omnium, Conciliorum Generalium, Apoſtolicarum conſtitutionum placitis,quibus reuelationem diuinam iudicandam eſſe cenſuerunt. *S.Vincentius, Gerſon,Turrecremata,Ferrara,& alij vbi ſup.Carthuſianus,dial.de iudicijs,& quatuor nouiſ.artic.24.Alphonſ.Mendoca in ſuis quodlib. tit. de mortuor.apparit.* † Et cum alijs veris mira- 17
culis & reuelationibus diuinis (ab Eccleſia etiã approbatis) conformis ſit,magis huius reuelationis fides adſtruitur,vt docent *Franciſc. Picus lib.9.prænot.cap.3. Mart.del Rio d.q.3. ſect.5.Ferrara,& Mendoça vbi ſup.Soſa in ap approbat.B.Ioan.de la Cruz.* † Quare reuela- 18
tionis huiuſmodi ſigillatim verba perpendamus, & cum Scripturis, Sanctorum, & Eccleſiæ placitis, veriſque miraculis aſtruamus, vt tanquam vera, & diuina haberi mereatur, quia vt ait SS. *Deus non indiget mendatio.*

¶ Primò dicit,*Para mayor gloria de Dios,* 16
conuenit cum D.Paulo Corinth.1.c.10.v.31. *Siuè ergo mãducatis,ſiuè bibitis,ſiue aliud quid quid facitis,omnia in gloriã Dei facite,*ad Phil. 1.v.11.*In gloriam & laudẽ Dei,*ad Theſſal.2.

cap. 2. verſic. 4. *in acquiſitionem gloriæ Dei.*

20 ¶ Secundò, *Le contaré a vueſſa merced*, reuelationes referre quibus interſt, vt filio, occultorum beneficiorum, quibus anima eius matris à Deo cohonestatur, non ſolum non eſt reprehenſibile, ſed laudabile, quia audiens excitatur ad laudes datoris, & ad inſequenda veſtigia accipientis, & ſic in gloriã Dei vergit, quia vt ait Tob. cap. 12. *Opera Dei reuelare, & confiteri honorificum eſt.*

21 ¶ Tertiò, *Lo que me paſsò eſte Domingo dia de la Cruz de Maio*, in particularibus diebus, & feſtiuis maximè ſolet Deus reuelationibos animos illuſtrare, vt de prophetia Diui Ioannis legitur Apocalyps. cap. 1. verſ. 10.

22 *Fui in ſpiritu Dominica die.* † Et ſpecialibus priuilegijs fidelium mentes recreare, ac animis condonare indulgentias, vt videri poteſt ex innumeris exemplis relatis in libris reuelationum *S. Angliæ filiæ Regis Bohemiæ ante ann. 400. S. Brigittæ Suetiæ virginis, quas scribunt S. Brigittæ Scotæ, Sinierus, & Leloyher, S. Getrudis Pipini Ducis Brabantiæ filiæ, ann. 664. S. Hildregardis in Germania, ann. 1180. S. Elizabethæ Sconaugienſis, cuiusreuelationes duobus libris complexus eſt Rogerus Ciſtercienſ. S. Catherinæ Senenſis, & Sanctæ Thereſiæ de Ieſus, & aliarum reuelationes.*

23 ¶ Quartò, *Por la madrugada*, diuinæ viſionis quietum ſemper quærere videntur animum, qualis ille, qui prope lucem eſt, quia ſenſus magis ſoluti diuina contemplantur, quo fit vt olim exhibitæ ſpparitiones, plerumque nocte acciderint, qualis illa Iob capit. 4. verſ. 13. *In horrore viſionis nocturnæ*, de quo plura *Petrus Thyreus de apparition. viſib. c. 37. D. Gregor. dialog lib. 4.*

24 ¶ Quintò, *Vn poquito antes del Alua*, id enim tempus magis accommodatum eſt viſionibus diuidis, vt tradunt *Petrus Thyreus in tractatu de apparition. ſpirit. lib. de apparition. viſibil. capit. 37. Cæſarius lib. 1. miraculorum, Maneſcal. tractatu 1. de apparition. ſpirit. cap.* † Sic Mariæ Magdalenæ Angeli apparuerunt reſurrectionem Domini annunciantes, Marc. cap. 14. *Valdè manè*, Luc. c. 24. *Valdè diluculo*, Ioan. c. 20. *Manè cum adhuc tenebræeſſent.*

25

26 ¶ Sextò, *No durmiédo, ni ſoñádo*, reuelationes enim, quæ vigilantes oculis, auribuſque percipiunt, magis indubitatas habent, quam illas, quæ ſomno oppreſsis per imaginationem, vel raptum per intellectum conſequuntur, quia eorum impreſsio ſubitaria eſt, & ſimilis affectioni tranſeuntis, ac facilè recedentis, vt lumen lucenti in caliginoſo ſecundum *Diuum Petrum, canonic. 2. cap. 1.* quæ ſæpè illos diſſerit, *Suar. in D. Thom. p. 3. q. 30. art. 1. diſp. 9. ſect. 2.*

¶ Septimò, *Sino delante del Santiſsimo Sacramento*, nam viſiones diuinæ in ſanctis locis, vt plurimum, & diuina agentibus apparere ſolent, quemadmodum de Iahaziele ſtante in templo legitur, Paralipomen. 2. capit. 20. *Super quem factus Spiritus Domini*, de Zacharia in templo ponens incenſum D. Lucas, cap. 1. *apparuit illi Angelus Domini.* 27

¶ Octauo, *Eſtando de rodillas*, Beatorum quidem ſpiritus, tum maximè conuerſatione noſtra delectatur, quando pijs operibus diligentius vacemus, vt tradit *Leo Papa de ieiun. ſerm. 10. Petr. Thyreus de apparit ſpirit. cap. 14.* 28

¶ Nono, *Sola en el Coro*, Boni ſpiritus amant ſolitudinem ad apparendum, vel loquendum, vt patet ex illo Oſeæ capit. 2. verſicul. 14. *Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor eius.* † Ex quo reprobatur ſpiritus, qui Saulem arripuit, quia non in ſolitudine, aut loco ab hominum turba ſeparato apparuit, ſed hominum multitudine repleto, Regum 1. capit. 18. verſicul. 10. *Inuaſit ſpiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus.* 29 30 31

† Nam raro contingit, vt innumeroſa multitudine appareant ſpiritus, ſæpius, vt ſingulos perſæpe, vel pauciores adoriantur, tum quia tumultum fugiunt, & turbas: tum quia non minus per paucos, quam per multos poſſunt, quæ cupiunt, perficere, vt his ferè verbis teſtatur *Petr. Thyreus vbi prox. d. c. 14.*

¶ Decimo, *Vide venir á mi hermana*, ad conſanguineos, & proximos, & amicos ferè ſæpius, & notos, quam ad alios redire ſpiritus ſolent, vt tradit *Petrus Thyreus dict. cap. 14.* † Neque eo conſanguinitatis amor fidem minuit, nam vt ait Soto in 4. diſtinction. 45. quæſtion. 1. artic. 4. *Animæ beatæ (Deo diſpenſante) poſſint apparere ſuis, vel vt eos conſolentur, oſtendentes, ſe diuino conſpectu frui, vel vt eos admoneant, & ad eandem beatitudinem alliciant, vel vt ſuis reliquijs iuſtos honores deferant, &c.* 32 33 34

† Sic enim iuſtus Monachus fratri ſuo Germano apparuit, vt narrat *D. Gregor. lib. 4. dialogor. cap. 55.* Sic Soror Malachiæ Epiſcopi poſt mortem ei apparuit in veſte candida poſtquam pro ea ſacrificium obtulit, vt meminit *S. Bernard. in vita Malachiæ.*

¶ Neque obſtat ipſam iam D. Annã de Vi- 35

llalpando corporis compagine ſolutam ad vi-
uos redire non poſſe, Pſalm. 77. v. 39. *Homo ſpi-*
ritus vadens, & non rediens. † Quia id intelli-
36 gitur de ipſiuſmet animæ potentia, quæ ad libi-
tum ad viuos reddire non poteſt, non tamen
de illis, quæ Dei iuſſu ad nos redeunt, quod vt
poſſibile ſic verum affirmant *Sotus, Ricardus,*
Palud. & alij in Sent. 4. diſt. 45. art. 4. Bellar.
lib. 2. controuerſ. c. 8. D. Thom. p. 3. q. 69. ar. 2.
Mendoça in quodlibet. q 5. † Et ad hoc, vt vi-
37 deantur, & cognoſcantur ſuamet corpora ali-
quando aſſumunt, aliquando ex elementis po-
tiſſimum aëre ab Angelis ad ſui normam fabri
cata ingrediuntur, vt tradit *D. Thom. p. 1. q. 52.*
ar. 2. Ex ſic Saul cognouit adeſſe Samuelẽ, *Reg.*
1. c. 28. Iudas Oniam, & Ieremiam, *Machab. 2.*
c. 15. D. Petr. Moyſem, & Eliã, *Matth. c. 17.*

¶ Vndecimo, *Tan linda*, nam ad denotandã
38 gratię pulchritudinem quã ſpirituales ſubtilãtię
fruuntur, ſolent corpora pulcherrima aſſumere,
vt ad oſtendendam peccati abominationẽ hor-
ribiles formas induunt, vt docet *Lyra in Matth.*
3. Thyreus vbi ſupra. † Sic ergo pulchritudo
39 bonæ mentis imago eſt, & figura probitatis, vt
docet *D. Ambroſ. lib. 2. de virgin.* ex quo tri-
buitur Deo, quia bono, vt probat *Ioã. Baptiſta*
Villalpando aſſertis D. Annæ frater ad Eze-
chiel. to. 2. p. 1. c. 27. & in Apparat. lib. 3. de vr
be, ac temp. cap. 4.

¶ Duodecimo, *que no me dio ningun te-*
40 *mor*, nam licet frequenter viſiones diuinæ ſolẽt
perterrere, Iob cap. 4. v. 15. *Et cum ſpiritus me*
præſente tranſiret inhorruerunt pilli carnis
meæ, dantur aliquando ſine terrore, vt Adamo
Geneſ. 2. Noe, *Geneſ. 7.* Abrahamo, *Geneſ. cap.*
15. Sarræ eius vxori, *Geneſ. cap. 16.* † Nili velis
41 quod hac viſione diuina delectata, timorem nõ
perſentiret, ex eius nouitate incuti ſolitum,
vel quia leniter, & placide ſenſibus diſabens,
quam cito verteretur in gaudium, vt in omni-
bus reuelationibus diuinis fieri, docẽt *D. Tho.*
p. 3. q. 30. art. 3. Gerſon lib. de probat. ſpirit. D.
Ignatius lib. de exercitat. Ribadeneira in eius
vita, lib. 1. c. 6.

¶ Terdecimo, *cõ vna veſtidura*, nã licet ſpi-
42 ritus veſtibus non indigeant, quando in corpo-
ribus aſſumptis apparent, ſi boni ſpiritus ſunt,
propter humanam honeſtatem, atque decentiã
veſtibus vtuntur, vt notat *Petr. Thyr. de appa-*
rit. viſib. c. 10. † Sic enim Samuel apparẽs Sau-
43 li, Reg. 1. c. 18. *& ipſe amictus palio*, Ieremias,
Iudæ, Machab. 2. c. 15. v. 13. *Et magni decoris*
habitudine circa illum. † Quim & ipſi Angeli,
44 qui Iudæ apparuerunt, Machab. 2. c. 3. *Specioſi*
amictum, Machab. 2. c. 11. *In veſte candida*, &
Chriſti reſurrectionem annuntiantes, Matth. c.
16. *in albis.* Et Aſcentionem docentes Acta A-
poſtol. c. 1. *In veſtibus albis.*

¶ Quatuordecimo, *Toda reſplandeciente* 45
Signum enim ſanctitatis, & perfectionis in ſul-
gore maximo, & ſplendore conſpicitur, namde
Beatis legitur, Daniel cap. 12. *Fulgebunt quaſi*
ſplendor firmamenti, Pſalm. 103. *Amictus lu-*
mine ſicut veſtimento, Matth. cap. 13. *Fulgebũt*
iuſti ſicut Sol in Regno Patris. Nam vt ait D.
Cyril. Catechеſ. 18. *Lucidum dedit corpus, vt*
eo ſplenderent, vt ex apparentibus, crederetur,
id quod expectatur.

¶ Decimoquinto. *Que no pude entender,* 46
de que podia ſer, nam cum in corpore aëreo ap-
paret, ex eadẽ materia veſtẽ decẽtẽ adaptauit,
ideò fœmina Philoſophiæ nõ dedita, nõ putuit
intelligere ex qua eſſet re, quia cauſam ignora-
uit, nã animas, & Angelos corpus aëreũ aſſumẽ
tes, ex eadem materia elementorum, veſtes ſi i
adaptare probant *Iuſtin. ad Orthodox. q. 105.*
Thyreus lib. de apparit. viſib. c. 10.

¶ Decimoſexto, *Con vn roſtro, q̃ parecia* 47
vna Imagẽ, pulchritudo, & imaginis ſpecies de-
cora ſigna ſunt boni ſpiritus, vt de apparitione
facta ab Angelo Sanſonis matri legitur, Iudic.
c. 15. *Vir Dei venit ad me habens vultum Ange*
licum, de Angelis, qui Iudę apparuerunt, Ma-
chab. 1. c. 3. *Optimi gloria ſpecioſi amictu*, & S.
Lucas dignitatem vultus S. Stephan. deſcribẽs
ſic teſtatur Acta Apoſtol. c. 6. *Faciem eius tan-*
quam faciem Angeli.

¶ Decimoſeptimo, *Y me hizo vna grande* 48
humiliacion, humilitatem præferre ſignum eſt
boni ſpiritus, vt tradunt *Ioan. Gerſon tract. de*
probat. ſpirit. Horoſ de Couaru. lib. 1. de vera
prophet. c. 18. ¶ Sic Benedictus VIII. Pontifex 49
Max. poſt mortem apparens Abbati Odiloni
humiliauit ſe illi, vt narrat *Surius 2. Ian. tom. 1.*
Cæſar Baron. an. 1024. n. 2. Et alię quatuor ani
mę idem fecerunt, dum apparet militibus Du
cis de Cerdeña, vt refert eruditiſſimus *Mar-*
tin de Roa tract de purgat. c. 22.

¶ Decimo octauo, *Y no le pude hablar pa-* 50
labra, ex admiratione propter nobilitatem, in
his rebꝰ vocis vſũ ſolet ademi, Exod. c. 4. v. 10.
Ex quo locutus es Dñe ad ſeruũ tuũ, impediti-
oris, & tardioris linguæ ſum. Iſai. c. 6. *A. a. a. Do*
mine neſcio loqui. Luc. c. 1. v. 22. *Et non poterat*
loqui ad illos, & cognouerũt, quod viſionem vi-
diſſet.

¶ Decimonono, *Y ella me dixo, q̃ me queda-* 51
ra enorabuena, digredientis ſpiritus curialitas,
qui benè precatur, quẽadmodũ Chriſtũ Dñm fe
ciſſe cõſtat, dũ poſt reſurrectionẽ diſcipulis ap-
paruit quos ſic alloquutꝰ legitur apud D. Luc.
c. 24. v. 36. *Et dicit eis, Pax vobis*, quameiſdem

diſci-

discipulis commendat, Luc. c. 10. v. 5. *Primum dicite, pax huic domui.*

52 ¶ Vigesimo, *Que en aquel punto se iva a gozar de la bienauenturança*, huius reuelationis causa duplex esse potuit, vt prædicta D. Anna de Villalpando Dei mandata ad nos deferret, vt tradit *Nicephor. lib.* 10. *cap.* 12. vel vt de statu glorioso suo nos faceret certiores, vt censet *D. Gregor lib. 4. Dialog. cap. 40.*

53 † Et huius rationis duplex alia causa, prima, vt doceret animam non interiri cum corpore, brutorum more, sed corporis ergastulo exutam aliam vitam viuere, *Matth. cap. 25. & 30.* cõtra Epicurios, Sabducæos, & Nouatores, qui eius interitum fatentur, & Arabes non nullos, vt tradit *D. August. lib. de hæresibus, cap. 83.*

54 † Secundo vt diuinam iustitiam prædicaret, vt qui eius vitæ sanctitatem nouerant, mercedem audirent, ne sibi incassa fore existimarent, & similiter ad sui imitationem alios inuitaret dum tanto munere sibi satisfactum agnoscerent à Deo, qui secundum Apostol. ad Rom. cap. 2. *Reddit vnicuique secundum opera sua.*

55 ¶ Vigesimo primo, *que ella no auia tenido otra pena, mas de auer estado en vn campo sola*; nam licèt verum sit locum esse subterraneum dictum purgatorium, vbi regulariter animæ, quæ purgandæ sunt, petunt antequam Deum videant, vt tradunt *Orgen. Hieronim. Ambros. Theodor. & Cyrillus, in D. Paulum Corinth. 1. capit. 3. D. Gregor. libr. 4. Dialogor. capit. 35. D. Augustin. libr. 12. in Genesis, capit. 33. & libro 21. capit. 24.*

56 † At tamen certum non est, quod omnes animæ, quæ purgandæ sunt dictum locum petant, vt docent *D. Gregor. lib. 4. Dialogor. cap. 4. D Bonauent. in Sentent. 4. dist. 20. p. 1. q. 6. D. Antonin. p. 3. histor. tit. 33. §. 3. Gregor. Nisen. lib. de anima, & resurrect. Dimas, Roa, & alij tract. de Purgator. Carrillo in explicat Bullæ defunct. part. 1. cap. 9. D. Chrisost. de præmijs Martyrum, c. 1. Malxenda tract. de Purga.*

57 † Nam vt eleganter docet D. Thom. in Sent. 4. distinct. 21. quæst. 1. art. 1. quæst. 2. *Dicendum itaque est quod locus Purgatorij est duplex, vnus secundum legem communem, & sic locus Purgatorij, est locus inferior iunctus inferno; solius est locus Purgatory, secundum dispositionem, & sic quandoque in diuersis locis aliqui puniri leguntur, vel ad viuorum instructionem, vel ad mortuorum subuentionem, vt viuentibus eorum pœna innotescens per suffragia Ecclesiæ mi-*

58 *tigentur.* † Et ita inconueniens non est, aliquas animas à corporis nexu solutas pro purgatorio degere in agris, nemoribus, vel campestribus locis, fluminibus, fontibus, & similibus, vt tradunt *D. Gregor. lib. 4. Dialogor. cap. 23. 40. & 55. Petr. Damian. epist. 13. ad Desiderium. cap. 7. Venerabilis Bedæ, lib. 3. histor. Angel. lib. cap. 19. & lib. 5. cap. 13. Dionys. Carthusian. dialog. de iudicibus, & quatuor notis. Petr. Thyreus, de locis infest. p. 1. cap. 14. cum seqq.*

¶ Sed vrget adhuc animam dixisse, *in dicto agro nullam aliam pœnam perpessisse, quam solitudinem*, quia animas plenè purgatas, vtque plenè satisfecerunt diuinæ iustitiæ punitiuæ, nec per instans suspendi à possessione actualiq; fructione visionis Beatæ, vt decissum est *in Cõcilio Tolletano*, qua propter testatur Ægidius vbi sup. *non est tutum affirmare Sanctos à corpore peregrinantes, qui nihil purgandum habent, peregrinari a Domino, & ambulare per fidem.* † Negari tamen non potest animas, ad hoc, vt purgentur duo pœnarum genera sustinere, vna sensus, altera damni, sed ab Ecclesia nondum decisum est, quod omnes de necessario pœnam sensus sustineant, vt tradit *Cardin. Bellarmin. tom. 1. controuers. libr. 2. capit. 7.*

† Pœna damni nullam infensus impingit molestiam, quia fit ex sola tristitia carentiæ visionis Beatæ, vt docent *Gregor. Chrisost. Carthusian. Bellarm. & alij vbi sup.* † Quod ad Purgatorium desiderij ab aliquibus refertur, sed in ipso desiderio, licèt pœna non sit, sensus afflictiua, ex boni dilatione animus angustiatur. Prouerb. cap. 13. *spes quæ differtur affligit animam*, vnde Purgatorium desiderij absq; pœna esse negat, *Suarez tom. 4 super p. 3. disp. 45. sect. 1. num. 9.* † Sed quia tristitia illa non pertinet ad pœnam sensus afflictiuam, anima dixit, nullam aliam pœnam perpendisse, quam solitudinem, vt desimili apparitione facta Beatæ Brigidæ, ab ipsa Deipara Virgine similem modum loquendi vsam fuisse, testatur Ludou. Blosius in Monil. cap. 13. *huius eremitæ anima è corpore egressa mox peruenisset in cœlum, si in morte perfectum habuisset desiderium pertingendi ad præsentiam Dei, eiusq; visionem, quod quia non habuit, detinetur in Purgatorio desiderij, vbi nulla pœna est, nisi solum desiderium perueniendi ad Deum.*

¶ Et ita non videtur improbabile, quod nõ nulli Religiosi viderunt locum, scilicèt amænum, vbi animæ detinebantur, antè quam ad cœlum raperentur, vt tradit *Beda, dict. lib. 5. cap. 13.* † Non quod illum locum referatur ad Paradysum, sed ad locum meritorium visionis Beatæ, vt desimilibus animabus, quæ certis locis solitariæ absq; alia pœna detinebantur: referunt *Dionis Carthus. & D. Gregor. vbi*

sup. prà,

supra, Ægyd. Carthusian. in magno speculo exẽplorum, v. Purgatorium, Cæsarius lib. 1. miraculi. † Sed hunc locum ad purgatorium pertinere arbitratur Cardinal. Belarmin. proximè citatus d. cap. 7. *Videtur mihi dicendum non esse impossibile talem aliquem locum reperi; cæterum huiusmodi locum ad purgatorium pertinere, etsi tamen ibi nulla sit pœna sensus, tamen est pœna damni; pœna autem nõ conuenit, nisi animæ, quæ nondum purgata est; itaque erit locus ille mitissimum purgatorium, & quasi carcer.* † Sed hic locus datur aliquando absque vlla pœna, vt Ioãnes Thaulerus post mortem apparens laico manifestauit dicens, quod postquam ex hac vita migrauit, se ab Angelis fuisse delatum in locum amœnum, vbi per quinque dies absque vlla dæmonum solicitudine, aut pœna pertransijt, hoc tamen, excepto quod visione diuina careret, vt refert *Laurentius Surius in eius vita ad finem.* † Animas enim eorum, qui decesserunt absque peccati labe pro aliquibus imperfectionibus à visione diuina per aliquod tempus detineri sibi diuinitus reuelatum affirmat *S. Brigida lib. 4. cap. 124.* Cuius reuelationes à Sede Apostolica approbatæ sunt, vt tradit *Cardinal Turrecremat. in earum præfat.* † Quod licet correspondere videatur ad pœnam damni, quæ ex diuinæ visionis absentia tristitiam infert, aliquando tamen ipsa pœna damni datur sine tristitia, aut mœrore, vt tradunt *Ægidius tract. de pœnitent. tit. de purgator. disput. 11 dub. 1. Henriq. de fine hominis, lib. fin. cap. 19. §. Quidam, lit. R. & S.* † Et dato quod horum aliquid in dubium posset reuocari, non propterea damnanda est reuelatio, in qua dicitur, quod in hac reuelatione dictum est, quia potest dari sensus symbolicus, aut methaphoricus, vt de similibus apparitionibus relatis à Beda, & Cerrhusiano vbi supra tradit *Franc. Suarez in D. Thom. p. 3. tom. 4. disp. 46 sect. 1. n. 11.*

¶ Vigesimosecundo, *Y diziendome esto desaparecio*, peracto enim officio, spiritus ad cœlum euolans, elementare corpus, quod ad apparendum assumpserat ex oculis euanuit, non secus ac Christus Dominus, qui proprio corpore apparens discipulis ad Emaus, comprobata resurrectione Luc. c. 24. v. 31. *Et ipse euanuit ex oculis eorum.*

¶ Vigesimotertio, *Yo quedé muy consolada*, post reuelationes diuinas, magna lętitia perfruitur animus, vt docent *S. Antonin. in D. Lucam, cap. 1. Theophilact. & Beda, & Hieronym. in Matth. cap. 28. D. Thom. part. 3. quæst. 30. art. 3. Manescal tractat. de apparit. spirit. capit. 9.* † Nam sicut humanæ fragilitatis est, spiritualis creaturę visione turbari, ita & diuinæ bonitatis est, pauentes de aspectu suo mortales, mox blandiendo solari, vt tradit *Barradas in concordia Euangel. tom. 1. lib. 7. cap. 2.* † Deus enim, qui est secundum Apostolum Corinthior. 2. ca. 1. *Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis*, non patitur, nos tentari vltra quã possemus, ideò eius reuelationes, & apparitionis, licet principio timorẽ concutiãt, postea suauitate leniuntur, vt tradit *Franciscus Picus lib. 9. prænot. cap. 5.* † Quo vel solo diuinam fuisse reuelationem posset credi: nam cum consolatio animæ interiora fiat à dęmone non potest præstari, ideò post eius apparitionem, quantumuis in speciosa forma videatur, non consolatio, sed horror solet remanere, *Medina in D. Thom. 1. 2. quæst. 22. artic. 3. Vazquez part. 3. disputat. 110. cap. 5. Petrus Thyreus de apparition spiri. lib. 1. cap. 16. Martin del Rio lib. 2. Magic. cap. 26. section. 3. & lib. 4. cap. 1. quæst. 3. Simãcas de Cathol. institut. tit. 37. num. 11. Sanchez lib. 2. Decalog. ca. 38. & 52. Iansen. in Ecclesiastes, cap. 34. Gratian. in dilucidar. part. 2. capit. 13 Guillelm. Parisiens. p. 2. de vniuers. ca. 152. Couarrub. lib. 1 de vera prophet. c. 15. S. Theresa apud Fr. Thom. c. 6. & 10.*

¶ Vigesimoquarto, *Y penada por no auerle hablado*, pœnitens fuit, quod illam non alloqueretur, ex amissione boni, & communicatione animę beatę, vt Apostoli indicarunt, dum euanuente Christo ab oculis eorum dixerunt Luc. c. fin. v. 32. *Non ne cor nostrum ardens erat in bonis dum loqueretur in via.*

¶ Vigesimoquinto, *Y era tan grande la luz, que alumbrò toda la Iglesia, que era para ver*, splendor enim, & claritas huiusmodi signa manifestissima sunt diuini spiritus apparentis, Sapient. cap. 10. v. 14. *Dedit illis claritatem æternam*, D. Luc. cap. 2. v. 9. *Et claritas Dei circumfulsit illos*, D. Ioan. Apocalyp. 21. vers. 11. *Habentem claritatem æternam.* † Malignus enim spiritus discedens, nulla in nos claritatis vestigia, vel splendoris relinquit, quia est tenebrarũ pater, secundum *Apostol. ad Ephes. cap. 6.* Ideò instar nebulam ab oculis euanuit, vt probat *Senatus Brauan. in vita S. Osualdi, Vvilgornien. cap. 2. Martin del Rio lib. 4. Magic. cap. 2. q. 4. sectio. 7.* † Et quamuis Satanas aliquando se transfiguret in Angelum lucis, *Apost. Corinth. 2. cap. 11.* Nullam post se claritatem relinquet, quia apparens, vt Angelus lucis vtitur claritate emẽtitia ex luminibus, & lampadibus accensis, vt narrat *Paladius in hist. SS. Patrum. sect. 28.* Ideò claritas eius non admirat, vt tradit *Horos. Couarru. lib. 1. de vera prophet. c. 22.*

¶ Vigesimosexto, *Y esto no lo he dicho à nadie, sino à vuessa merced*, signum est enim diuinæ reuela-

reuelationis mysteriorum occultatio, nam Isaias de morte Regis Ezechiæ, & Nathan de destruēdo templo, & Iouàs de Niniue subuersione, quod Spiritus Sanctus vellet, primò non diuulgarunt, vel quia non habebant voluntatem, nisi diuinam, vel quia tanto munerè indigni se arbitrabantur, vt tradit *Fran. Picus,*

81 *lib. 9. Prænot. cap. 5.* † Ideò Elias quantum poterat, conabatur (amans humilitatem) à se amoueri Eliseum, ne videret eum rapi igneo curru in cœlum, *Reg. 4. cap. 2.* Et Christus Dominus discipulis, qui præsentes fuerunt transfigurationi, silentium imperat, Matth. cap. 17. *visionem quam vidistis nemini dixeritis.*

82 ¶ Vigesimo septimo, *para que dè gratias a Dios*, manifestationis finem docet esse gloriam Dei, iuxta quam omnis actus licitus est, Iosue, cap. 7. v. 18. *Fili mi da gloriam Domino Deo Israel*, Paralip. 1. cap. 16. v. 29. *Date Domino gloriam.* Psal. 28. v. 2. & Psal. 95. v. 7. *Afferte Domino gloriam, & honorem.* Iere. cap. 3. v. 16. *Date Domino Deo vero gloriam.*

83 † Et sic cessant curiositas, leuitas, vanitas, ambitio, vtilitas propria, elatio animi, & similia, quæ in reuelandis apparitionibus damnarunt *Ioan. Gerson, tract. de probat. spirit. Franc. Picus, lib. 9. Prænot. cap. 5. Horos. Couarru. lib. 1. de vera prophet. ex cap. 15. Mart. del Rio, libr. 4. Magic. capit. 1. par. 2. quæst. 4. sect. 7.*

84 ¶ Vigesimo octauo, *que le dio tal madre*, post visionem diuinam animus illustratur, vt de eius veritate nullo modo queat dubitari, vt probant *D. Gregor. lib. 4. dialogor. cap. 48. Iansenius ad Ecclesiast. cap. 3. Gratian in dilucidar. par. 2. cap. 3. Guil. Parisiens par. 2. de vniuers. cap. 14. S. Theresa apud Fr. Thom. c. 6.* ff. Et ita asserta D. Antonia de Villalpando de huius rei veritate certiorata prædictam relationem sobrino suo, dictæ sororis filio absenti transmisit, vt gratias Deo ageret, quòd est finis reuelationis diuinæ, dum postquam de eius veritate certior fuit, quod frequēter post reuelationem contingere solet, Genes. cap. 28. *Verè Deus est in loco isto, & ego nesciebam.* Acta Apostolor. cap. 12. *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum.*

86 ¶ Neque obstat ad hoc vt prædicta reuelatio approbetur, quod asserta D. Anna de Villalpando, neque in vita, neque in morte vllum fecerit miraculum, quia ex iudiciali informatione facta de mandato prædicti domini Prouisoris, & Vicarij generalis cōstat, magna fuisse religione, pietate, charitate, humilitate, alijsque sanctis moribus conspicuam, quæ magis habenda sunt, quam si in vita multa fuisset operata miracula, nam vt ait S. Vincentius Ferrer, apud Manasseal. tract. 1. de apparition. spirit. cap. 19. §. 9. *Plus est faciendus minimus gradus charitatis, in quocumque homine; quam magnum pondus reuelationum, & apparitionum, ista enim non nunquam fieri solent ab hominibus sceleratis, &c.* † Gratia enim 87
miraculorum pertinet ad gratias gratis datas, ideò non supponit sanctitatem ministri, quia non datur ad mensuram sanctitatis, cum & Gentilibus, & improbis concedatur. *D. Thom. 1. 2. quæst. 111. art. 5. & 2. 2. q. 176. art. 1. & q. 177. art. 1. & p. 3. q. 7. art. 7.* † Et econtra 88
multi sunt incompertæ sanctitatis, qui miraculum vllum non fecerunt in vita sua, vt de Beata Deipara Maria notum est, de D. Ioanne præcursore testatur, D. Ioann. cap. 10. *signum fecit nullum.* † Quibus omnibus ponderatis, 89
dictam reuelationem D. Antoniæ de Villalpando, de sorore sua D. Anna de Villalpando vita functa sacræ scripturæ, & Patrum dogmatis conformem esse censemus, & ita vt diuinam posse venerari, salua in omnibus Sedis Apostolicæ authoritate, & meliùs sentientis iudicio. Datt. Cordubæ 7. Decembr. 1620.

Doctor Petrus Gomez de Contreras S. Ecclesiæ Cordubensis Canonicus Magistralis.

Frater Antonius Merino Ordinis Prædicatorum S. Theologiæ Magister.

Frater Benedictus Serrano Ordinis Seraphici sanctæ Theologiæ Primarius iubilatus, & sanctæ Inquisitionis Qualificator.

Petrus de Auilès Societatis IESV sanctæ Theologiæ primarius.

LICENTIATVS D. IOANNES 90
Remirez de Contreras Ordinis sancti Iacobi, Prouisor, Officialis, & Vicarius generalis huius ciuitatis Cordubensis, & eius totius Episcopatus pro Illustrissimo Domino meo Fr. don Didaco de Mardones, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopo Corduben. Regio Confessori, atque Consiliario, &c. Visa consultatione Doctoris Petri Gomez de Contreras huius almæ Ecclesiæ Canonici Magistralis, & Petri de Auilès Societatis IESV, S. Theologiæ Primari, & Fratrum, Antonij Merino Ordinis Prædicatorum S. Theologiæ Magistri, & Benedicti Serrano Ordinis Seraphici, S. Theologiæ Lectoris iubilati, S. Inquisitionis Qualificatorum, quorum iudicio videndam, & examinandam commisimus reuelationem D. Antoniæ de Villalpando Monialis S. Benedicti Incarnationis Beatæ Mariæ Cordubensis habitam de D. Anna de Villalpando sorore sua functa, quam asserit sibi vi-

sibiliter apparuisse, & de suo fœlici statu certiorem fecisse, vt diuinam reuelationem suscipi, & venerari debere iuxta Concilij Lateranens. decretum præcipimus, atque mãdamus. Dat. Cordubæ die decimaquarta, mensis Ianuarij, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo primo.

Licenciatus Don Ioannes Remirez de Contreras.

Mandato Domini mei Prouisoris, & Vicarij Generalis.
Philippus de Salazar Notarius.

CAP. V. De resurrectione eiusdem hominis, ex diuina potestate.

SVMMARIVM.

1. *Resurrectio quid sit.*
2. *Resurrectionem negarunt Epicurei, & Stoici.*
3. *Chrysippus irridetur, quia resurrectionem asserit.*
4. *Democritus irrisus, quia asserebat resurrectionem.*
5. *Resurrectio ex viribus naturæ dari nequit.*
6. *Animam post separationem non posse reddire ad corpus.*
7. *Pythagorei resurrectionem naturaliter impossibilem iudicarunt.*
8. *Animarum trãsmigratio non est resurrectio.*
9. *Resurrectio requirit, vt idem homo suscitetur in suo corpore.*
10. *Sabducæi resurrectionem negarunt.*
11. *Resurrectionem, vel quia impossibilem, vel parum necessaria negarunt.*
12. *Hæretici quam plures, qui resurrectionem negarunt.*
13. *Resurrectionis mentio vulgaris in Psalmis, Prophetis, & Sapientialibus.*
14. 15. 16. *Gentiles resurrectionem fatentur.*
17. *Resurrectio sola Dei virtute fit, modo supernaturali.*
18. *Resurrectione vera idem homo viuificatur, numero, & specie.*
19. *Resurgit idem, quod per mortem cadit.*
20. *Resurrectio fieri debet ex eodem corpore, quod per mortem ceciderat.*
21. *Resurrectio, vt est reparatio eiusdem hominis non est opus naturæ.*
22. *De priuatione ad habitum non est possibilis regressus.*
23. *Materia eadem applicata eidem agenti, idẽ operatur effectus.*
24. *Corpus quod cecidit non est materia generationis, neque anima reddi potest.*
25. *Anima semel nudata corpore, illud rursus assumere non valet.*
26. *Potentia infinita necessaria est, vt homo resurgat.*
27. *Christus Dominus propria virtute resurrexit.*
28. *Corpus idem quod ex virgine suscepit, & in Cruce deposuit, Christus assumpsit in sua resurrectione.*
29. *Corpus verum fuit, quod Christus Dominus in resurrectione portauit.*
30. *Corpus viuum post resurrectionem Discipulis videndum, & palpandum exhibuit.*
31. *Corporis viui actiones post resurrectionem Christus Dominus exhibuit.*
32. *Corporis cicatrices Christus Dominus Thomæ exhibuit.*
33. *Christi caro ex vnione hypostatica habuit potestatem resurgendi.*
34. *Resurrecturi sumus in nostris corporibus virtute resurrectionis Christi.*
35. *Iusti, & peccatores resurrecturi sunt.*
36. *Resurgent omnes in eadem forma, reformatis vitiosis membris.*
37. *Corpora resurgent in eadem forma, quæ fuerunt antea.*
38. *Resurrecturi sumus prædestinati ad imagẽt Filij Dei.*
39. *Corpore vitiatus recipiet integra membra ex præiacente materia.*
40. *Caro consumpta in antropophagis suppletur ex præiacente materia.*
41. *Superflua, licet possint reparari, non est ep̃ tali miraculo in resurrectione.*

RESVRRECTIONIS nomen in proposito intelligo inuutationem 1
eam per quam idem homo, qui mortuus fuerat, & desierat homo esse, denuo reuiuiscitur, vt sit rursus homo, nam vt ait D. Augustin. lib. 8. de Trinitat. cap. 5. *Quid est autem aliud resurgere, nisi reuiuiscere, ideſt ex morte ad vitam reddire.* Damascen. lib. 4. capit. 28. *Resurrectio est secunda eius, quod interit statio.*

† Et ita in hoc sensu resurrectionem mortuo 2
rum negarunt Epicurei, & Stoici Athenienses Philosophi, qui ea de causa D. Paulo irridebãt in Actis Apostolorum cap. 17. *Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, audiemus te de hoc iterum.* † Nec Paulo soluũ, sed 3

aliis quoq; Philosophis, qui Areopago resurrectionem asseuerarunt, irridebant, vt de Chrysippo tradit *Lactant. diuin. instit. cap.* 4 *23.* † De Democrito Abderita in hæc verba, Plin. libr. 7. hist. nat. cap. 55. *Similis & de asseruandis corporibus hominum, & reuiuiscendi promissa Democrito vanitas, quia non reui-* 5 *xit ipse, &c.* † Vndè resurrectionem negarunt non solum, qui animam cum corpore interire credebant, sed qui naturam tantum contemplabantur, nam vt ait Homerus Iliad. 9.

Sed vis animai,
Cum semel excessit nunquã reddit ampli' intra
Corporis humani testudinem figmento.

6 ¶ Alij vero Philosophi, quæ possuerunt Deum agere ex necessitate naturæ, quamuis animam humanam immortalem esse agnoscerent, existimabant eam, nec post separationem ad corpus redire, nec Deum posse naturalem ordinem immutare, vt fortasse hoc modo sentit *Aristoteles*, vt tradit *Franc. Suarez, tom.* 2. *de verbo incarn. q.* 54. *art.* 1. *disp.* 44. *sect.* 6. 7 † Pythagorei autem dixerunt, resurrectionem esse naturaliter impossibilem, quia possuerunt transmigrationes animarum, vel eorundem aut similium effectuum perpetuam reuolutionem, vt tradunt *D. August. lib.* 12. *Ciuit. Dei, cap.* 13. *Tiber. Decian. lib.* 5. *criminal. cap.* 17. 8 † Sed isti non sunt de eiusdem numero effectibus, qua propter illa animarum transmigratio, non est vera resurrectio, quia non est reditus ad idem corpus; vt pulchrè notauit *Tertullian. lib. de resurrect. cap.* 2. 9 † Ad resurrectionem enim est necessarium, vt idem homo suscitetur, in suomet corpore, quod in morte deposuit, ossibus & carne compacto, vt tradit *D. August. lib.* 3. *Trinit. cap.* 8. *& lib.* 22. *Ciuitat. Dei, cap.* 4. nam vt ait D. Gregor. lib. 14. cap. 21. *Non rectè resurrectio dici. potest, vbi non resurgit, quod cecidit.*

10 ¶ Apud Hebræos tamen paulò antè Christi tempora Sabducæorum hæresis orta est, qui resurrectionem mortuorum negabant, vt habetur in Euangelio, *D. Matth. cap.* 22. *v.* 23. *D. Marc. cap.* 12. *v.* 18. *D. Luc. cap.* 20. *v.* 27. 11 *acta Apostol. cap.* 23. † Sed non constat an eã negauerint, quia putarunt impossibilem, vel solum, quia non est animæ humanæ necessaria, vel vtilis corporis societas, sed potius solet esse impedimentum ad proprias actiones exer- 12 cendas, *vt tradit Tertulian. vbi sup.* † Inquorum errore multi ex hæreticis prolapsi sunt, qui resurrectionem negarunt, vt de Simone Mago refertur *Epiphan. hæres.* 16. de Hymæneo, *Apost. ad Timoth.* 2. *cap.* 2. de Carpocratianis. *D. August. hæres.* 7. de Seuerianis, *idem hæres.* 24. de Hierarchitis, *idē hæres.* 47. de Gnosticis, *Irenæus, lib.* 5. *cap.* 9. de Marco Colarbaso, Cedrone, & Marcione, *Tertulian. lib. de præscrip.* de Priscillianistis, *Sulpitius, lib.* 2. de Albigensibus, *D. Antonin. par.* 3. *tit.* 19. *cap.* 1. † Nam licèt in lege Moysis, quæ in Pentateuco est; nihil de resurrectione reperiatur (quod ego viderim) in Psalmis tamen, Prophetis, & Sapientialibus vulgaris de illa mentio fit, *Psal.* 1. *v.* 5. *Psal.* 40. *v.* 11. *Psal.* 65. *v.* 1. *Psal.* 138. *v.* 2. *Prouerb. cap.* 24. *v.* 16. *Ecclesiast. cap.* 17. *v.* 19. *Isai. cap.* 24. *v.* 20. *& cap.* 26. *v.* 19. *Hierem. cap.* 8. *v.* 4. *& Threnor.* 3. *v.* 63. *Amos, cap.* 5. *v.* 2. *Sophon. cap.* 3. *v.* 8. *Zachar. cap.* 37. *Machabeor. lib.* 2. *cap.* 7. *v.* 9. *& cap.* 12. *v.* 44.

¶ Apud Romanos tamen Cicero, Labeo, Varro, & alij Gentiles resurrectionem fatentur, vt delapsa cadauera in auras, in puluerem, in cinerem, in humores, in corpora belliarum, vel ipsorum quoque hominum, ad id rursus redeant, quod antea fuerant, vt tradit *D. Augu. lib.* 21. *Ciuit. Dei, cap.* 27. *&* 28. † Quam quidem sententiam amplexus fuit noster, *Seneca epistola* 36. & ex Græcis, *Plato in Phædro*, ex Italis *Porphyrius*, dum putat cum Platone animas postquamlibet tempora ad corpora reditura, vt tradit *D. August. vbi prox. d. cap.* 27. † Et vt posibilem, sic arte Magica animas ad vitam reuocari: veteres crediderunt, vt de Empedocle testatur Laertius.

Extinctumq; hominem nigro reuocabit ab Orco.

De Mercurio, Virgil. Æneid. 6.

Hac animas ille euocat Orco.

¶ Qui etsi resurrectionem fateantur, fallũtur tamẽ, dum illam ex viribus naturæ, aut ope Dæmonis posibilem iudicarunt, quia sola diuina virtute fieri potest, modo supernaturali, vt docent *D. Thom. Palud. Durand. & alij in Sentent.* 4. *dist.* 34. *&* 44. *Idem D. Thom. quod lib.* 4. *art.* 5. *& contra Gent. lib.* 4. *cap.* 81. *D. Dionys. Areopag. de diuin. nomin. ca.* 6. *Lactan. lib.* 7. *diuinar. instit. cap.* 23. *D. Gregor. in Ezechiel, homil.* 20. *D. Damascen. lib.* 4. *de fide, cap.* 28. *D. Chrysostom. de resurrect. homil.* 65. *D. August. lib.* 3. *de Trinit. cap.* 8. † Nam ad hoc vt sit vera resurrectio debet idem corpus, quod antea ceciderat anima sua vniri, & viuificari, idē numero, & specie, nam vt ait Iob, cap. 19. *Et in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum saluatorem meum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspectari sunt, & non alius.* † Non enim resurgit, nisi idem quod per mortem cadid, Prouerb. cap. 24. v. 16. *cadent iusti & resurgent.* Hierem. cap. 8. v. 4. *Nunc qui cadit non resurgit*, nam vt ait D. Augustin.

lib.20. Ciuit. Dei,cap. 10.*Cadent autem corpora moriendo, & à cadendo cadauera nuncupantur.* † Ita resurrectio fieri debet ex eodem
20 corpore, quod iam ceciderat per mortem, anima vnito, vnione viuifica, nam vt ait Damascen. libr. 4. de fide, cap. 28. *Resurrectio enim nihil aliud est, quam secunda eius quod cecidit surrectio*, & Aurel. Prudent. de resurrection.

Vultus, vigor, & color idem,
Qui modo viuit, erit: nec me vel dente vel vngue,
Fraudatum reuomet patefacti fossa sepulchri.

21 ¶ Quapropter resurrectio præcisè considerata, vt est reparatio eiusdem hominis, non est opus naturæ, vt docent *D.Thom. Paludan. Durand. & alij in Sentent. 4. distinct. 34. & 44. cum alijs per Franc. Suarez de Verbo incarnato, tom. 2. q. 54. art. 1. disput. 44. section. 6. Henriquez in Summa, lib. fin. de hominis fine, c. 21.*
22 † Quia non potest virtute alicuius agentis naturalis fieri, vt homo reparetur eiusdem numeri, quod antea fuerat, quia de priuatione ad habitum non est possibilis regressus, vt docet *Aristot. in Prædicam. c. 10. & de Generat. lib. 2. & Physicor. 1.* † Et quamuis per naturam possit eidem numero reddi, si eadem materia iterũ approximetur eidem agenti numero, vel speciei, vt tenent *Soto in Sentent. 4. distinct. 3. 4. q. 3. & ibi Ricard. art. 3. q. 1.* quia si materia est eadem, & agens, idem effectus idem, *Aristotel. lib. 8. metaphis. cap. 3.* † Hoc non procedit in
24 resurrectione, quia corpus quod cecidit, nõ est materia generationis, ideò ex natura non potest reddi, numero; neque anima reuocari vllis naturæ instrumentis, etiam anima volente, quia vt ait Regius Vates Psalm. 77. *Homo spiritus vadens, & non rediens, puluis est, & postquam semel defleruit, dicitur suum locum amplius non recognoscere.* †
25 Quia anima semel nudata à corporis integumento, illum prolibito assumere non valet, vt præter supradictos tradit in hæc verba D. Thom. p. 1. q. 117. artic. 4. *Non potest anima separata naturali virtute mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundũ locum, nisi corpus, quod informat, & viuificat: quare animæ defunctorum, neque assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt.* † Vn-
26 de necessaria est potentia infinita, vt homo resurgat, ideò, nec natura, nec dæmonis arte conceditur, sed solius Dei potestati, vt probãt *D. Augustin. lib. 3. de Trinitat. cap. 7. & lib. de cura pro mortuis, cap. 4. & 5. & lib. 22. de Ciuita. Dei, cap. 5. 6. 7. & 8. D. Thom. part. 1. q. 11. ar. 1. & lib. 3. contra Gent. cap. 102. & 103. Medina lib. 1. de recta in Deum fid. cap. 7. Martin del Rio lib. 2. Mag. disq. q. 29. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. relig. q. 95. in prælud. disp. 3. 4. 5. 6. & 7.*

¶ Quare dicendum est contra hereticos 27
Christum Dominum propria virtute, vt potè diuina, in suo met corpore resurrexisse, *D. Matt. cap. 28. D. Marc. cap. 16. D. Luc. ca. 24.* & alijs resurgendi potestatẽ concedit, vt Lazaro quatridiano, quem in corpore proprio suscitauit *Ioann. cap. 11.* Et filio viduæ, quem in ciuitate Nain reuocauit ex feretro, *D. Matth. cap. 18.* Et Principis Sinagogæ filiam quem ad vitam reduxit, *Matth. cap. 9.* † Sic ergo in resurrectio 28
ne sua Christus Dominus non corpus phantasticum, sed illud, quod ex Virgine suscepit, & in Cruce deposuit, & obsignauit lapis, eodem numero, & quantitate, & cum vulnerum cicatricibus, quas portauit in passione, & in Cruce, vt contra Cherinthum, & alios hæreticos probant *Ireneus lib. 1. aduersus hæres. cap. 24. Tertullia. lib. de carne Christi, cap. 24. Euseb. lib. 3. præparat. Euangel. cap. 7. Leo Pap. de resurrectio. sermon. 1. Franc. Suarez tom. 1. de Verbo Incarnato, q. 53. artic. 1. disput. 45. sect. 1.* † In cuius 29
rei comprobationem ipsum corpus suum, quod post resurrectionem portauit videndum exhibuit Beatæ Virgini Matri suæ, Petro, discipulis, Magdalenæ, & alijs, quos testes esse voluit suæ resurrectionis, *D. Matth. ca. 28. D. Marc. cap. 16. D. Luc. cap. 24. D. Ioan. cap. 20. & 21. Apostol. Corinth. 1. cap. 15. Carthusian. de vita Christ. ad fin. Franc. Suarez vbi supra, d. disput. 49. section. 3. 4. 5.* † Et ne amplius aliquis de 30
hac veritate dubitari posset, corpus suum non solum videndum, sed etiam tangendũ, atque palpandum discipulis exhibuit, D. Luc. cap. fin. *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere.* † Et alias cor 31
poris viui actiones exhibuit, quia cum assertis discipulis conuersabit, iter fecit ad Emaus, atque comedit partẽ pisci assi, & faui melis, quæ vera fuit comestio, vtpotè facta à corpore viuo animato, vt tradit *D. Thom. part. 3. quæst. 55. art. 6.* nam vt ait D. Augustin. lib. 13. de Ciuit. Dei, cap. 22. *Non potestas, sed egestas edendi corporibus resurgentium aufertur.* † Et vt magis 32
suæ resurrectioni fides adstrueretur Thomæ incredulo discipulo ipsas vulnerum cicatrices videndas, & palpandas exhibuit D. Ioan. cap. 20. v. 25. *Infer digitum tuum huc, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus.*

¶ Christi enim caro ex vnione hipostatica 33
habuit potestatem ex propria virtute se resurgendi, ita & nobis resuscitandi, & in hoc fides nostra fundatur Apostol. Corinth. 1. cap. 15. v. 12. *Si autem Christus prædicatur, quod resurre-*

xerit

xerit à mortuis, quomodo quidem dicunt nobis, quoniam resurrectio mortuorũ non est? Si autẽ resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit, si autem Christus nõ resurrexit, inanis ergo est prædicatio nostra, inanis est fides vestra. † Et quemadmodũ ipse verè, & realiter re-
34 surrexit à mortuis propriũ corpus assumens, ita nos ad eius similitudinẽ, & per eius virtutẽ resurrecturi sumus in corporibus nostris: nam vt ait Apostol. ad Thimoth. 1. cap. 1. *Nam si credimus, quod Iesus mortuus est, & resurrexit, ita & Deus eos, qui dormierunt per Iesum adducent cum eo.* Quod de vera resurrectione intelligit *D. Augustin. lib. 10. de Ciuitat. Dei, c. 20.* † Nec iusti tantum sunt resurrecturi, sed,
35 & peccatores, vt debitas in corpore æternas pœnas patiantur, quia omnis caro resurrectura est, vt fatemur in symbolo, *Carnis resurrectionem*, Apostol. Corinth. 1. capit. 15. *Omnes quidem resurgemus.* † Non in alia forma quam
36 nunc sumus, reformatis membris vitiosis indecorem formam, seu vt testatur Apostolus ad Ephes. 4. *Occursuros nos omnes in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* † Quod non de e-
37 ius ætatis, & sexus mensuram, ita accipere voluit, vt nullus sit infans, neque fœmina, quia Apostoli sensus alius est, sed corpora resurrectura sint in eadem forma, quæ fuerũ antea, vt tradunt *D. Augustin. lib. 22. de Ciuitate Dei, cap. 12 13. 14. 15. 16. 17. & 18. D. Thom. lib. 4. contra Gent. cap. 83. 84. & 85.* † Resurrec-
38 turi enim sumus prædestinati ad imaginem Filij Dei, immortalitate, vt ita loquar, ac fœlicitate, quia vt caro Filij Dei, sic nostra fruetur beatitudine visionis Beatę, Apostol. ad Rom. cap. 8. *Quos prædestinauit conformes fieri imaginis Filij Dei*, vt exponunt *D. Augustin. dict. cap. 13. 15. & 16. D. Thom. vbi supra, Suarez de Verbo Incarn. d. tom. 2. q. 56.*

39 ¶ Sed non omnes resurgent in eadẽ statura, & quantitate corporis, quia nemo erit mõstruosus, pusillus, aut gigas, nec omnino in eodẽ colore, quo fuerat: nã Æthyops, & Indus, & vir deformis resurgent cum debito colore, & decore faciei: abortiuus fœtus, & cœcus, claudus, & alius corpore vitiatus, recipiet integra membra, & sensus ex præiacente materia, nam vt ait Apost. Corinth. 1. c. 15. *Nõ corpus, quod futurũ est seminamus, sed nudũ granũ, cui tamen*
40 *Deus addit nouam materiam.* † Namqui in Antropophagis esu humanæ carnis sustentationẽ, incrementumque corporis acceperunt, dabitur noua pars materiæ, vt ad fabricationem Euæ de costa Adæ ex præiacente materia adiecit Deus integrũ corpus, vt probant *D. Aug. lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 19. D. Thom. part. 1. quæst. 92. ar. 3. & q. 79. ar. 2. & q. 81. ar. 2. ad 3.* † Accidentia tamẽ, vt capilli abrisi, & superflua, quæ nutritioni defluerant, & alia corrupta, etsi reparari possint à Deo eadem numero, non est tamen de essentia resurrectionis, ideò nõ est opus tali miraculo ea reparari, *D. Tho. lib. 4. contra Gent. c. 81. & Sent. 2. d. 44. & p. 3. q. 79. Valent. tom. 4. q. 3. disp. 11. punct. 3.* 41

CAP. VI. De resurrectione ex viribus naturæ, aut dæmonis ope.

SVMMARIVM.

1. *Herbas esse quib⁹ mortui ad vitã reuocãtur.*
2. *Æsculapius Hyppolitũ ad vitã reuocauit.*
3. *Res naturales non esse quibus mortui ad vitam reuocentur.*
4. *Pellicanus pullos viuicãs, & leunculus voce parentis resuscitans.*
5. *Dæmonis arte non fit, vt homo resurgat.*
6. *Naturalis modus viuendi animam corpori vnitam à dæmone præstare non valet.*
7. 8. *Corpora quæ à Magis visa sunt reuiuisci, pœnitus extincta nõ fuerũt, sed sẽsib⁹ spita.*
9. *Cadauera p⁹ superiores dæmones inferiores ingrediuntur.*
10. 11. 12. 13. *Exẽpla de suscitatis à dæmone.*
14. 15. 16. 17. *Diabolus corpora mortuorũ furatur, & substituit alia aërea.*
18. *Cadauera diabolus fingit viuere, ipseq; illa subingreditur, & mouet.*
19. *Diabolus sensim, & paulatim exubias cadaueris subijt.*
20. *Resurrectio vera instãti, vel nictu oculi fit.*
21. 22. *Exempla diuinæ resurrectionis.*
23. *Facilè reuertitur res ad suam naturam.*
24. *Diabolus vt pura creatura operatur.*
25. *Cadauera à dæmone suscitata nunquã vitæ nitorem assumunt.*
26. *Resoluuntur in fœtida ossa.*
27. *Aristomes decollatus, pongia in vulnere intromissa resuscitatus.*
28. *Cornelius Agrippa dæmonem cogit innocentis cadauer subire.*
29. *Principis mortui cadauer schedula appensa integro anno dæmon gestauit.*
30. *Suscitati à dæmone quare in fœtida ossa resoluantur.*
31. *Suscitatis à dæmone nunquam anima reuocatur ad vitam.*
32. *Animas Beatorũ, nequit ad vitã reuocare.*
33. *Inferno nulla est redemptio.*
34. *Resurrectionibus dæmonis opefactis ani-*

me ad vitam non redeunt.

35. *Resurrectiones dæmoniũ sunt delusiones, & phantasmata.*

1 HERBAS esse quasdã, quibus mortui ad vitam reuocabantur veterum Philosophorum sententia fuit, nam Xanti, & Belli herbis Tyllonem, & Daconem ad vitam restitutos, tradit *Empedocl. apud Laert. c. 8.* † De theombrotius herba, similia refert *Plin. lib. 24. c. 17.* De cynocephali, quæ Ægypto vocatur osyrites, idẽ *Plin. lib. 30. c. 2.* † De pœonijs herbis, quibus AEsculapius Hippolytum ad vitam reuocauit, in hæc verba canit Q. Serenus.

Tuque potens artis reducis, qui tradere vitas
Nosti, atq; in cœlũ Manes reuocare sepultos,
Qui colis Ægeas, qui Pergama, quiq; Epidaurõ.

4 ¶ Quod nisi de Medicæ arte intelligas, quæ homines penè extinctos viuere facit, verum non est, quia nullæ sunt res naturales, quæ mortuos ad vitam valeant reuocare, quia solius Dei potentiæ est, vt dixi in *Epitome de Mag. lib. 2. c. 26. ex n. 6. & super c. 5. ex n. 17.* † Vnde ridiculũ est, quod de pellicano proprio sanguine pullos mortuos viuificante, ac de leuculo defuncto voce, & spiritu parentis resuscitãte grauissimi Auctores tradiderunt, quia de priuatione ad habitum non datur possibiles regressus, vt docet *Arist. Physicor. lib. 1.* † Ex quo nec dæmonis arte fieri potest, vt mortui ad vitã reuocentur, quia miraculum vllũ, quod consuetas naturæ leges transcendat, facere nõ potest, *D. Aug. de Trinit. lib. 3. D. Tho. p. 1. q. 110. art. 4. Alex. Alens. p. 2. q. 45. Medina lib. 1. de recta in Deum fide, c. 7.*

7 ¶ Vnius enim modus est naturalis viuendi animam corpori vnitam: per generationem nempè, & creationem; quorum neutrum dæmon valet præstare, vt docet conciuis meus *Cardin. D. Franc. Toledo lib. 2. Generat. q. fin. Soto in Sent. 4. dist. 43. q. 5. Scotus q. 2. art. 3. Suarez to. 2. de Verbo Incarn. q. 53. art. 1. disp. 44. sect. 3.* † Quare si quæ à Magis visa sunt reuiuisci, penitus extincta non fuerunt, sed sensibus sopita, vel ex deliquio animi, vel alia de causa, vt de Enarcho ad vitã reuocato narrat *Euseb. lib. 11. c. 18.* † De Tontalo, & alijs, qua si per extasim rapti ad vitam reuocati sunt, ac mira de damnatorum sedibus retulerunt, plura cõminiscuntur *Dionys. Carthus. de quatuor. nouiss. c. 49. & 50. Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 29. sect. 1.*

10 ¶ Si tamen mortua fuerunt, per superiores dæmones inferiores ex pacto coguntur, vt cadauera ingrediantur, ac regant, cæteraq; ad tempus faciant, vt de suscitatis ab AEsculapio Thyndaro, Glauco, Armeno, intelligendus est *Plato de Repub. li. 10.* † De suscitatis ab Apollonio, *Philostra. in eius vita, lib. 6.* De suscitatis à Simone Mago, *Egesippus libr. 3. Excidij Hierosoly. c. 2.* † Similia de Lapis resurgentibus narrat *Olaus lib. 3. Septent. ca. 18.* De Aristea à mortuis reuocata, *Plin. lib. 7. cap. 52.* De Clezomenia, *Origen. cõtra Cels. lib. 3.* † De Telephone à feretro reuocato, *Apulei. lib. 1. asin. c. 3.* De Larisa à Sacerdote Plutonis suscitata *Idẽ Apulei. lib. 2. asin. c. 8.* † De suscitatis ab Erichtho in hæc verba retulit Lucan. Pharsal. l. 6

Perueršaque funera pompæ
Retulit á tumulis fugere cadauera latum.

¶ Hoc dupliciter fit. Primò, vel corpora mortuorũ furatur, & substituit alia aërea, tam subtiliter, vt expectãtiũ oculos fallat, quã mouet instar viuẽtiũ, & eorum similia cogit actione, gestuq; immitari, vt tradunt *D. Tho. p. 1. q. 51. ar. 2. & 3. D. Antonin. in Sum. p. 2. tit. 4. c. 7. Tostat. in Exod. c. 7. q. 13. cũ seqq. Binsfel. in confes. Malef. prælud. 12.* † Sic enim cõstat abstulisse corp⁹ Romuli apud *Liuiũ*, Cleomedis, & Alcumenæ, quã etiã Rhadamanto datã fingunt vxorẽ, & Aristeæ Proconnesij apud *Plutarch. & Herodot.* Aspalidis, & Cresyllæ virginẽ, *Ant. Liberal. in transformat.* † Sic alios ad tẽpus substulit pro Glauco, Tyndareo, Ero, & alijs, quos à mortuis reuocatos veteres crediderũt, vt narrat *Petr. Leloyher. lib. 1. Spectror. Alex. ab Alex. lib. 2. Genial. c. 9. & li. 5. c. 23.* † Vt Mercurius fecisse creditur virgæ tactu apud Verg. AEneid. 6. *Hæc animas ille euocat Orco.* Et AEneid. 8.

Mœrim sæpè animas imis exire sepulchris.

Prudent. in Symmach.

Necnon Thessalicæ doctissimus ille Magiæ
Traditur, extincta sumpta moderamine virgæ
In lucem reuocasse animas.

¶ Secũdò, quę verè cadauera sũt fingit viure, ipseq; illa subingreditur, & sicut nauta solet mouere nauim, sic illa mouet, ac impedit, aliter quã motor int⁹ nõexistẽs *D. Tho. & Ricar. Sẽt. 2. dist. 8. idẽ D. Tho. p. 1. q. 51. ar. 2. & ibi Bub. de Angel. q. 2. diff. 1. §. 2. 3 & 4. Binsf. d. prælud. 12. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 3. & p. 3. q. 1. c. 4.* † Vnde talis resurrectio paulatim fit spatio tẽporis, quo diabolus exubias cadaueris assumit, & resurrectionẽ ementitur, vt ad Erichthi inuocationẽ defunctũ militẽ excitantẽ in hæc verba canit Lucan. Pharsal. lib. 6.

Tenduntur que nerui, nec se tellure cadauer
Paulatimque membra leuat.

¶ Nã si à Deo fuisset resurrectio instãtificeret vel nictu oculi, vt Apostoli verbis utar, *Corin. 1*

cap. 15. vt de Lazaro legitur *apud D. Ioan. ca.*
22 *11.* † De filio viduæ reuocato ex feretro, *Matthæi in cap. 18.* De puero Sunamitidis suscitato ad Eliſei petitionem, *Regum 4. cap. 4.* vt docent *D. Auguſt. de Trinit. lib. 3. & lib. de cur.*
23 *pro mort. c. 10. D. Thom. p. 1. q. 89. art. 8.* † In quibus, & alijs diuinis reſurrectionibus, quia anima ad corpus ſuũ reddit, velociſsimè illud aſſumit, quia facilè reuertitur res ad ſuam naturam, *l. ſi vnus, §. pactus ne peteret, D. de pact. l. fin. D. de ſponſalit. Iargit. cap. ab exordio, diſt.*
24 25. † In alijs autẽ diabolus eſt, qui loco animę cadauer ingreditur, ſic enim ſenſim, & paulatim illud mobet, per acciones ſucceſsiuas, vt reliquas res naturales, quia dæmõ ſẽper, vt pura creatura operatur, *D. Aug. lib. de natur. dæmon. c. 4. & 5. Raphael de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſ. Relig. q. 95. in prælud. diſp. 3. 4. 5.*
25 *6. & 7.* † Et ſic cadauera à dæmone ſuſcitata, quia anima non reddit, nunquam vitæ nitorẽ aſſumunt, ſed mortuis pallore perſeuerante graſſantur, vt de ſuſcitato ab Erichtho in hæc verba teſtatur Lucan. Pharſal. 6.

Nondum facies viuentis in illo,
Sed morituris erat, remanet pallorq;, rigorque.

26 ¶ Vnde pacto finito talia cadauera à dæmone ſuſcitata in fœtida oſſa reſoluuntur, vt tradunt *Guill. Pariſienſ. in Summ. de vniuerſ. p. fin. Cæſarius lib. 12. miraculor. cap. 3. Bart.*
27 *Spina de ſtrigib. cap. 7. Mart. del Rio d. q. 29. ſectio. 2. Binsfeld. & Sprenger vbi ſupra.* † In Theſalia Atiltomenes à Meroe vetulla decollatur, & ſpongia vulnere in tromiſſa, fingit viuere, qui cum ad fluminis ripam accederet, curbans ſe vt biberet, ſpongia decidit, & illico in fœtida oſſa reſolutus eſt, vt narrat *Apuleius*
28 *d. lib. 1. cap. 2.* † Cornelius Agrippa dæmonẽ cogit iuuenis cadauer ſubire, ac regere, qui cũ viuentiũ ſimilia actione geſtuque imitaretur; colore tamen pallido fuit, ſed finito pactocum dæmon fugeret, cadauer in fœtida oſſa fuit reſolutus: vti tradit *Martin del Rio vbi ſupr.*
29 † Principis mortui quoddam cadauer, quod ſchedula appenſa dæmon geſtauit integro antequam ſepeliretur anno, actiones humanas ita ſtrenuè ementiebatur, vt in arduis diſcurreret, cum amicis confabularetur, comederet, biberet, cum vxore, & pellicibus, concuberet, nuſquam tamen dignoſceretur, vt tradit *Ca-*
30 *ſarius lib. 12. miraculorum, cap. 13.* † Nam cadauera tabe ſoluta, & caro vermibus conſumpta, poteſt diabolus (Deo ita permitẽte) ex præiacente materia elementorum vires partium defectarum ſupplere, & ſic rectore differente in fœtida oſſa reſoluuntur, Nicol. Remigius lib. 2. Perioch. 1.

Deſerta vacuas ſedes ſtatione relinquens
Sulphureo nidore fugam, ſtrepituq; fragoſo
Prodijt; atq; olidas pulſans erupit in auras,
Tũc ruit aduerſum gemmata morte cadauer.

¶ In quibus quidem apparentibus reſur- 31
rectionibus nũquam diabolus animas reuocat ad vitam in corpore aſſumpto, vt tradunt *D. Auguſt. lib. de cura pro mort. c. 16. Suar. in D. Thom. p. 3. q. 53. Petr. Thyreus de apparit. ſpirit lib. 1. c. 11. Binsfeld. vbi ſup. dub. 2. cõcl. 2. Raphael de la Torre vbi ſupra, d. q. 95. in prælud. diſp. 3. 4. 5. 6. & 7.* † Beatorum enim ani- 32
mæ in manu Dei ſunt, & illi ſoli obediunt, dãnatorum autem, vt quæ perpetuis (diuino iudicio) ſunt adictæ ſupplicijs, ſine eius licentia, nequit diabolus ſiuere egredi, quæ autem ſunt in purgatorio, vt quæ diuinæ iuſtitiæ ſatisfaciẽdo ſunt à Deo carcere emancipatæ, abſque eius permiſſu exire non poſſunt, quia vt ait Iob cap. 7. v. 9. *Qui deſcendunt ad inferos non aſcẽdunt.* † Cuius leges generalis diſpenſatio, cum 33
ſine ſpeciali Dei reuelatione admittenda non ſit, in reſurrectionibus, etiam diuinis, veroſimile eſt, animas non fuiſſe eruptas ex inferno, ſed vel à purgatorio, vel nondum fuiſſe ſeparatas à corpore, vt tradunt *Soto in Sentẽ. 4 diſt 45. art. 2. q. 2. concl. 1. Salmeron tom. 6. in Euang. tractat. 24. Valle de Moura tract. de incantat. ſect. 2. n. 73. Mart. de Ros lib. 3. Angelis Cuſtod. cap. 10.* † Vnde in reſurrectionibus, quas 34
dæmones, & Magi obtrudunt nullatenus credendum eſt, animas ab inferno eruiſſe, ſed ipſi dæmones eas repræſentaſſe, vt docent *D. Auguſt. lib. de cura pro mort. c. 7. & lib. 22. de Ciuitate Dei, cap. 7. & 8. & lib. 3. de Trinita. cap. 7. Tertullianus lib. de Anima, cap. final. D. Thom. p. 1. q. 117. art. 4. Guill. Pariſienſ. de vniuerſ. p. fin. cap. 24. Soto, 4. diſtin. 34. q. 1. artic.*
† Quæ ideò phantaſmata appellat *Vlpianus* 35
I. C. in l. oſtentum, D. de verb. ſignif. Vmbras verò Callimach.

Luridaque euictos effugit vmbra rogo.

Simulachra, Vergil. AEneid. 4.

Infœlix ſimulachrũ, atq; ipſius vmbra Creuſæ.

Imagines, AEneid. 6.

Admonet volitare cauaſub imagine formas.

CAP. VII. De cadauerum cõſeruatione, & colloquio.

SVMMARIVM.

1. *Cadauera incorrupta ſigna ſanctitatis.*
2. *Sanctorum corpora vident corruptionem.*
3. *Incorruptio corporis nõ eſt ſignũ ſanctitatis.*

4. *Incorrupta seruantur corpora ex propria hominis complexione.*
5. *Ratione victus solent corpora arefci.*
6. *Putredinem non sentiunt corpora ex loci natura.*
7. *Cadauer ad Batuecas Hispaniæ incorruptũ.*
8. *Fulmine ictorum corpora non sentiunt putredinem.*
9. *Cadauera non resoluuntur ratione vnguentorum.*
10. *Dæmon potest suorum sectatorum corpa incorrupta asseruare.*
11. *Corpora in igne proiecta potest diabolus absque lesione asseruare.*
12. *Ignis vim potest diabolus impedire.*
13. *Cadauera naturaliter possunt pilos, & vngues producere.*
14. *Complexio morientis causa esse potest, vt cadauer pilos emittat.*
15. *Suspẽdatos quare pilos, & vngues producãt post mortem.*
16. *Colloquium cadaueris ex bonorum, vel malorum Angelorum potestate.*
17. *Spiridionis filia post mortem allocuta est.*
18. *Macharius ex sepulchro homicidij auctorem proclamauit.*
19. *Cadauera ex feretro clamasse.*
20. *Cadauerum voces, vel ab ipsa anima, vel ab Angelo formari possunt.*
21. *Linguis abcisis multi loquuti sunt.*
22. *Caluaria multa loquuta sunt.*
23. *Crania Magorum loquuta sint.*
24. *Caput Traiani Imperatoris loquutum est.*
25. *D. Gregorius pro anima Traiani non exorauit.*
26. *Orare non licet pro eis, qui sunt in inferno.*
27. *Traiani historia apocripha est.*
28. *In inferno nulla est redemptio.*
29. *Tormenta inferni inhabitabilia sunt.*

1 CADAVERA, quę in sepulchris, vel alijs in locis incorrupta reperiũtur, ita esse sanctorũ creduntur, vt nulla alia de causa debeãt venerari cõmuniter circunfertur, vel ex eo, quod legitur in Actis Apostolorum, cap. 2. v. 27. *Nec dabis sanctorũ tuorum videre corruptionẽ.* Et infra de Christi corpore, v. 31. *Neque caro eius vidit corruptionem.* † Sed 2 corpora esse Beatorum eo solo, quod incorrupta reperiantur, non assentior, vt quod incorrupta reperiantur, non esse sancta, quæ corrupta inueniuntur, dicendum non est; nam Dauid sepultus est, & in cineres resolutus, Iacob, & alij sancti viri; nam vt ait Isaias c. 40. *Omnis caro fœnum.*

3 ¶ Id enim non est signum sanctitatis, quia miraculum vllum non adest, sed causa naturalis, qua corpora resoluuntur, & arescunt, vt probat *Parisiens. p. fin. de vniuers.* † Primò enim contingere potest ex propria hominis complexione, vt qui exustis Sole terris nascuntur, qui solent arefci, vt de Persis tradit *Hieronym. Cardan. lib. 8. variet. rerum, capit. 40.* † Secundò ratione victus, vt qui eius paucitate vtuntur (eo quod arcent humorum copiam) solent arefci, ex quo plura Anacorethарum absque miraculo, solent in sepulchris cadauera arefacta reperiri, & viui neque tusi, neque emungi solent, vt de Persis scribit *Xenophon. in Pædia Cyri.* † Tertiò ex loci natura, vt de integro cadauere armati, & saucci hominis olim mortui in Iunonis Eleę templo inter tabulatum, & scandelare tectum inuento, tradit *Pausan. de script. Græcis, lib. 1.* † De integro alio cadauere armato in antro contecto ex misera Hispaniæ clade, & parentum nostrorum ævo reperto ad Castellæ tractum dictum, *Las Batuecas*, iam dixi in *Epitome de Magia, lib. 2. cap. 31. num. 13.* nõ secus quam de alio cadauere armato reperto meminit *Aristarch. in Olymp.* † Quartò ratione mortis, quia fulmine ictorum corpora non sentiunt putredinem, vt docet noster *L. Annæus Seneca, lib. 2 natural. quæstion. cap. 53.* nam vt ait Plutar. in qq. conuiuial. 4. quæstion. 2. *Cum ctis ferè notum est, fulmine ictorum corpora non sentire putredinem.* † Quintò vnguentorum causa, nam balsamus ex Iudęa, quia calidissimæ naturæ est, incorrupta cadauera asserbat, apud AEgyptios, & Indos alia conditura fuit, vt tradit *Herodotus histor. lib. 2. Diodor. in Bibliot. lib. 2.*

¶ Quæ cum dæmon noscit, poterit illis vti, vt sectatorum suorum corpora non sentiant putrédinem, neque dissoluantur, vt affectatam eorum sanctitatem imperito vulgò persuadeat, vel motu locali noxia pellendo, vel iuuantia applicando. † Sic & igne proiecta corpora efficere aliquando solet, ne incinerentur, vel vnctione rerũ frigidissimarum, vel se inter flammam, & corpus ingerens, vt arceat ignis vim, vel vt in aëre subleuet, vt de quodam Guidone de Lachia hac de causa incinerato narrat *Bern. Luxẽburgicus in Catbal. hæretic. lit. G.* † Vel alia arte ignis vim impediens, ne se in obiectũ insinuet: vel per celerẽ, ac violẽtũ motũ, vel aliquo medicamẽto, quẽadmodũ cor eorum cremari nõ potest, qui vel cardiaco morbo, vel veneno perierunt, vt docet *Plin. lib. 11. c. 37.*

¶ Nec modo potest dæmõ cadauera asseruare, ne putrescãt, vel ne incinerẽtur, sed efficere

ex cauſis naturalibus, vt ſi viua eſſent, vngues, & pilos emittant, ex recediuis in corpore humoribus, vt docent *Tertul. lib. de Anima, Martin del Riot. 1. Magic. lib. 2. Angl. q. de Mag.*
14 *Sent. 2. art. 2. diff. 8.* † Quod quidem naturaliter efficere poteſt ipſa complexio morientis, quando in corpus manauit aliqua vegetantis animæ ad formam imperfectam diſpoſitio, vt docent *Anglesin Sent. 2. q. de Magia, artic. 7. Differ. fin. Petr. Binsfeld. in cõfeſ. malef. præluſ.*
15 *12. dub. 4.* † Quod frequenter accidit in ſuſpẽdioſis, quibus, quia ſpiritus eis ſubito intercludũtur ex vegetãtis animæ humoribꝰ pilos, & vngues emittunt, quos Iupiter lauat Apolo vngit, & ſiccat, vt dixi in *Epitome de Mag. lib. 2. c. 24. n. 6. Binsfeld. d. dub. 4. concl. 3. Ioan. Euſeb. p. 2. curioſæ Philoſoph. lib. 1. c. 56.*

16 † Quoad colloquia autem attinet, nõ minoris admirationis eſt, quod cadauera huiuſmodi tam bonorum, quã malorũ anima exuta voces emittant, vt de cadauere Polycritinarrat *Plethon Miracul. lib. 1.* de cadauere Gabi
17 ni, *Plin. lib. 7. c. 5.* † De ſpiridionis filia Irene mortua, quæ cum depoſitum terra abſconditũ deceſiſſet pecuniæ Dominus inſtans, pater ad ſepulchrum abijt, & vocata filia, rediuina apparens locum vbi depoſitum viuens abſcõderat, manifeſtat, vt narrat *Socrat. lib. 1. c. 8. Ruffin.*
18 *lib. 1. hiſt. Eccleſ. c. 5.* † D. Macharius, dum viueret, cũ homicidij teſtis fuiſſet, quod poſt eiꝰ mortem alio imputabatur, qui cum ad ſepulchrum Macharij veniſſet, coram calumniatoribus cadaueri interrogat, an ipſe fuiſſet homicidij reus? quod propria reſpondit voce ſe ab illo occiſſum non fuiſſe; quo miraculo liberatꝰ eſt, vt legitur in *Hiſtoria Patrũ, p. 2. c. 37. Fulgoſ. lib. 1. exemplor. c. 6.* † Apud Albernos cũ
19 vir, & vxor ã carnis cõtubernio abſtinuiſſent: ille clericatum ſubijt; hæc verò Religionis cucullum induit, & poſtea defuncta puella, dũ ã ſepulchro imponeretur, maritus exclamat: *Gratias ago Deo, quod eam illi reddo intactã*; cui illa de pheretro reſpondit: *Sile, ſile vir Dei, quia non eſt neceſſe aperire noſtrum nemine interrogante ſecretum*; vt narrat *Gregor. Tu*
20 *ronenſ. in gloria confeſ. c. 32.* † Potuerũt enim hæc, & alia, quæ de huiuſmodi locutionibꝰ narrantur ab ipſa anima fieri ex diuina diſpoſitione corpori reddiem, aut ex ſpirituali cauſa tã Angelis bonis, quam malis voces huiuſmodi formari, ſiue in corpore, ſiue iuxtà corpus in aëre ad eum ferme modum, quo quis tibia, vel fiſtula, voces humanas emẽtitur, vt tradit *Abulenſ. in Exod. c. 7 q. 15.*

¶ Nec ſolum cadauera, ſed caluaria quoq; carne exuta ſolent huiuſmodi voces emittere, vt de Caluariæ colloquio cum Machario de varijs ſedibus damnatorum meminit, *Marul. lib. 6. c. 14.* † De cranio Magi, *Franc. Pic. lib.* 22 *7. Prænot. capi. 10.* De alterius Magi caluario, *Meleb. Flauin. lib. de ſtat. animar.* De alijs caluarijs, ſeu capitibus mortuorũ plura, *Plethon. Mirabil. lib. 1.* † Caput Traiani Imperatoris 23 Romani nationi Hiſpani, quod D. Gregorio Põtifici fuit allocutũ, cõmentium eſt, quatenus creditur orationibus, & meritis D. Gregorij, propter nimiam eius pietatem, ab inferis animã reddidiſſe, aut capiti alligatam eſſe, vt baptiſmum ſuſciperet, vt habetur inter opera *D. Damaſcen. ſerm. pro defunctis, Bernar. Brit. p. 2. Monarch. Luſitan. lib. 5. cap. 12. ex fol. 60.*

† Nam credendum non eſt, vt D. Gregorius pro anima Traiani oraret, quem ſciuerat decẽ 24 ſiſſe in peccato mortali; quia Gentilis fuit, & deperditus homo, cum pro eis, qui ſunt in inferno orare non liceat, vt ipſe ait *D. Greg. lib. 4. Moral. c. 13. D Auguſt. lib. de cura pro mortuis, Belarmin. lib. 2. de Purgat. c. 9. tom. 1. Carrillo in explicat. Bullæ defunct.* † Neque dicẽ dum eſt D. Gregoriũ peccaſſe, ſed exauditam 25 eius orationem fuiſſe, vt aſſerit *Abulenſ. Reg. 4. q. 57.* Quia id de tanto viro non eſt credendum, vt ait *Ioan. Diaconus in vita D. Gregor. lib. 2. c. 44.*

¶ Vnde dicendum eſt aſſertam hiſtoriam apocrifam eſſe, & falſo imponi Damaſceno, vt 26 aſſerunt *Ioan. Diaco. vbi prox. Bellarm. d. lib. 2. c. 8. Bened. Pereir. tom. 2. in Geneſ. diſput. 3. Cæſar. Baron. tom. 8. Annal. in vita D. Greg. fol. 187. Lorinus Actor. 2. v. 24, Franc. Suarez p. 3. tom. 2. diſp. 43. ſect. 3. Ægid. de Sacramẽt. diſp. 11. dub. 8.* † Nam temeraria eſt, vt quę ad 27 uerſatur regulas Scripturæ, quæ affirmat in inferno nullam eſſe redemptionẽ, *Enriq. in ſumma de ſacrific. Miſſ. c. 16. ex nu. 3. & lib. 7. de Indulgent. c. 8. nam. 2. Lorin. Actor. 2. nu. 24. & in Ioan. 1. ca. 4. v. 16. & Pſal. 113. v. 17. & & Pſal. 102. v. 10. & Petr. 2. cap. 2. v. 4. & ad Eccleſiaſt. 11. v. 3. & ad Sapient. 5. v. 3.* † Inferni enim tormenta ineuitabilia ſunt etiam 28 per diuinam poteſtatem abſolutam ei, qui in peccato mortali animam exhalat, vt tradunt *D. Tho. p. 1. q. 74. ar. 2. & 1. 2. q. 87. ar. 3. 4. 5. & 2. 2. q. 18. ar. 3. & p. 3. q. 52. ar. 6. Bellarm. lib. 2. de Purgat. c. 8. to. 1. Ioã. Fernan. in Theſaur. v. æternitas, n. 7. Cano de locis, lib. 1. c. 2.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CAP. VIII. De Sãguinis emiſſione ex cadauere.

SVMMARIVM.

1. *Sanguinem emittit cadauer occiſsi in præſentia occiſſoris.*
2. *Cadauer quod in alicuius præſentia ſanguinem emittit ſignum eſt ad torturam.*
3. *Occultæ qualitatis eſt in corpore occiſsi, vt in præſentia occiſſoris ſanguinem mittat.*
4. *Occiſſus coram occiſſore ex naturali antipatia ſanguinem emittit.*
5. *Sanguinem cadauera emittunt ex præſtigijs dæmonum.*
6. *Simulachra Gentilium ſanguinem ſudarunt.*
7. *Pluuiæ ſanguinis multis in locis.*
8. *Sanctorum cadauera ex diuina virtute ſanguinem emittunt.*
9. *Arjonæ ſemioſa, & pulueres ſanguinem emanant.*
10. *Sanguis ex oſsibus ad miraculum quare referatur.*
11. *Vrgabona dicebatur Arjona.*
12. *Vrgabona fuit inter Accitanum, & Gienenſem vrbes.*
13. *Bonoſſus, & Maximinus Chriſti martyres Vrgabonæ paſsi ſunt.*

ADAVER hominis occiſsi in præſentia occiſſoris ſanguinem emittere multis compertum eſt teſtimonijs, ſed id fieri caſu alij contendunt, alij miraculo tribuunt, iuxta illud ſanguinis ebulitionis Abelis pro vindicta clamantis, Geneſ. capit. 4. *Sanguinis Abel clamant ad me.* † Vnde ſignum, & præſumptionem oriri ex talis ſanguinis emiſsione ad capturam, & ad torturam rei cõtendunt, *Menoch. de præſumption. lib. 1. q. 3. num 9. & q. 89. ex num. 118. & lib. 2. arbitrar. caſu 270. ex num. 14. Pariſ. de Puteo in ſyndic. v. tortura, Nouel. reg. 184. Boer. q. 166. num. 1. Maſcard. de probationib. lib. 2. concluſ. 867 num. 26.* † Nam id contingit ex qualitate occulta in corpore occiſsi relicta ex vi odij in occiſſorem ab occiſſo concepti, ex naturali antipatia, vt docent *Ariſto. lib. de immixt. element. & in lib. de natura rerum, capit. 13. Ioan. Langius epiſtol. 40. Leuin. Lemnius lib. de occultis natur. cap. 7. Martin del Rio in Comment. ad Senec. v. 127. & lib. 1. Magicar. diſq. cap. 3. q. 4. §. 6. Hieronymus Mengus lib. 3. miſcellan. cap. 5. Vincent. inhiſt. natural. lib. 4. cap. 13. Maiol. tom. 1. colloq. 1. Ioan. Euſeb. part. 2. curioſæ Philoſop. lib. 1. ca. 51.* † Sed quia hoc ſignum non ſemper adeſſe ſolet, vt in præſentia occiſsi cadauer ſanguinẽ emittat, non eſt ſufficiens indicium, neque ad capturam, quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, etiamſi ad naturalem antypatiam referat Lucretius Medicus, & Philoſophus. 4

Idque petit corpus mens vnde ſaucia amore,
Nãq; homines plerũq; cadũt in vulnus, & illã
Emicat in partem ſanguinis vnde icimur ictu.

¶ Poteſt tamen aliquando præſtigijs dæmonum referri, qui poſſunt ſanguinem ex ipſo corpore elicere, vel aliunde adducere, & tã ſubito, ſubtiliterque infundere, vt illum emittere videatur, vel ſudorem, aut recidiui humores, ita colorare, vt ſanguis videatur, vt fecerũt Magi Phaſaonis in Ægypto dum aquam conuerterunt in ſanguinem, *Exod. capit. 7. v. 22.* 5

† Ita multoties contingit ſimulachra Gentilium ſanguinem ſudaſſe, vel ex ſubita infuſione, vel aëris ambientis conuerſione, vel alia de cauſa, vt tradunt *Plutarchus in vita Coriolani, & in vita Camil. Apollonius in Argonaut.* nam vt ait Apianus lib. 4. ciuilium; *Non nulla ſanguineo ſudore perfuſa.* † Nam aqua colorari poteſt à dæmone, vt ſanguis videatur, vt in pluuijs ſanguineis, quæ omni tempore acciderunt, tradit *noſter Seneca in naturalibus quæſtion. lib. 4. cap. 9.* Sic ſanguis pluit Romæ in area concordiæ, vt tradit *Tit. Liu. lib. 9. de cad. 4.* Et alibi *Surius anno 1543.* 6 7

¶ Neque ad hanc claſem refero Sanctorum cãdauera, quæ ſanguine emittere ſolent; nam cum ſit à Deo factum, poteſt per miraculum ſanguinem creare, vel in eis ea aſſeruare, vt præfinito, ineffabili ſuæ diuinæ prouidẽtiæ, tempore illum emittant, in ſignum ſuæ ſanctitatis, vt cadauer ſanctæ Ciciliæ, quod poſt mul annos ſanguine madidum repertum eſt, vt tradunt *Surius, Metaphraſtes, & alij.* † Omniũ autẽ admirabiliora ſunt miracula, quę ſub his diebus ex anno elapſo 1629. experti ſumus in ſemiſsioſis, & puluеribus, quę Arjonæ effoſa ſunt, & multoties ſanguinem emanarunt; nam cum oſſa ex ſua natura ſicca, & frigida ſint, & terrea natura, nec in corpore viuo, nec ab eo ſeparata ſanguinem habent, *Ariſtot. libr. 3. de partibus, cap. 2. & de anima, 3. tex. 66.* † Nam ſanguis eſt callidus, & humidus oſsiũ cõtraria natura, ideò Græcis αἷμα αἵματος dicuntur, nam ſanguis in corporibus noſtris vicem aëris fungitur, *Hippocrates lib. de natura hominis, Galen. de ſimplici. medic. lib. 10. Auicen. Fœn. 2.* 8 9 10

Vnde

11 ¶ Vnde hæc semiossa, & pulueres, quæ sub his diebus Arjonę effossæ sunt probabiliter credo esse Sanctorum virorum, & Martyrum, qui Deo perfruuntur fœlices: nam oppidum quē nunc dicimus *Arjonam*, antiquitus *Vrgabona* dicebatur, vt constat ex lapide ibi reperto his verbis IMP. CAES. TRAIANI. PARTHI. FILIO D. NERVAE NEP. TRAIANO AVG. PONTIF. MAX. TIB. POT. XIIII. PP. MVNICIPIVM ALBENSE VRGABONENSE. † Muni-
12 cipium enim Albense Vrgabonense fuit inter Accitanum, & Gienensem vrbes, vulgò, *entre Guadix, y Iaen*, vbi nunc *Arjona* est, ab Vrgabona nomen sortita, vt tradunt *Ambros. Morales in antiquit. v. Mentesa, fol. 74. & Ioan. Mariana de rebus Hisp. tom. 2. lib. 21. cap. 2.*
† Quo in loco Bonosus, & Maximianus Chri-
13 sti milites sub Deciano Principi pro Catholica Fide martyrium passi sunt, vt his verbis testatur Flau. Dexter. anno Christi 308. *Vrgabonæ in Bætica sub præside Deciano Bonosus, & Maximinus Martyres*, & in Martyrolog. Roman. 21. August. *Eodem die SS. Martyrum Bonosi, & Maximiani.*

CAP. IX. De miraculis exhibibitis signo aliquo naturali.

SVMMARIVM.

1. *Miracula nisi à Deo præstari non possunt.*
2. *Miracula rerum creatarum vires excedunt.*
3. *Res naturales eleuantur à Deo in efficiendis miraculis.*
4. *Miracula ex rebus naturalibus in captiuitate populi, exponuntur Exod. capit. 7. 8. 9. & 10.*
5. 6. 7. *Rebus naturalibus operata miracula post captiuitatem, explicatur Exod. cap. 14. 15. 17. Reg. 4. c. 6. & 20. Isai. 38.*
8. *Valles reprehenditur, qui naturales effectus putat indulzationis aquæ in Marā, & Hyericho.*
9. *Diuina causa fuit indulzationis aquæ in Mara, & Hyericho.*
10. *Sal sterizat ex sua natura.*
11. *Domus, & terra delinquentis quare aspergatur sale.*
12. *Aquæ Hyericontis vitium quare non ex sale tantum sanaretur, Exod. cap. 15. Regum 4. cap. 2.*
13. *Salis aspersio sanare non potuit naturaliter aquas vsque in præsens.*
14. *Facultas naturalis non extenditur vltra spheram actiuitatis suæ.*
15. *Cathaplasma ficorum sanare potuit naturaliter Ezechiam, Reg. 4. c. 20.*
16. *Deus in efficiendis miraculis aliquando rebus naturalibus vtitur, quæ naturaliter effectum valent præstare.*
17. *Res naturalis quando effectus statim sortitur diuina virtus adest præternaturalem, Matth. 8. Luc. 7. & 18. Ioann. 5. & 11. Marc. 5.*
18. 19. 20. 21. *Deus solet in miraculis peragendis rebus naturalibus vti, quæ natura sua id non valent præstare, explicantur Ioan. cap. 2. & 9 Matth. c. 14. Marc. c. 7.*
22. *Christus potuit sine rebus naturalibus facere miracula.*
23. *Naturalibus vtitur Deus in miraculis efficiendis, vt quoad fieri possit naturæ legis non transileat.*
24. *Christus naturalibus rebus vsus fuit in miraculis efficiendis, vt magis credibilia fuerent.*
25. *Vento vtitur vrente in desicatione maris Rubri, Exod. c. 14.*
26. *Diuina gratia cooperatur facientibus, quæ in se sunt.*
27. *Eliseus parum olei vtitur ad vasa viduæ adimplenda, Reg. 4. c. 4.*
28. *Eliseus incuruauit se, & posuit os super os pueri, vt eum resurgeret.*
29. *Facientes, quæ in nouis sunt facilè Deus cooperatur.*

MIRACVLA nisi à Deo præstari nō 1
possunt, vt Nicodemus, de miraculis Christi testatur apud D. Ioannem, capit. 3. v. 2. *Scimus, quia à Deo venisti Magister, nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.* † Nam cum miracula rerum creatarum vires excedant, infinitam requirūt virtutem, & sic nisi à Deo præstari nequeunt, *D. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & lib. 22. de Ciuitate Dei, cap. 7. & 8.*
† Vnde licet res naturales in efficiendis mi- 2
raculis adaptentur, quando ex sua natura, id non valent præstare, miraculi vis non subtrahitur, quia tales res, vel eleuātur à Deo ad supernaturaliter operandum, vel supplet Deus vicem partium effectarum in genere causæ efficientis, *vt dixi in Epitome de Magia, lib 2.*
† Quemadmodū in captiuitate populi De- 3
fecit, vt serpēs fieret ex virga Aaron, *Exod. c. 7. v. 9.* sanguis ex aqua, *Exod. d. cap. 7. v. 19.* &

produ-

productione ranarum,& sciniphum, *Exod.ca. 8.v.6.& 17.* Vlcerum vesicarum turgentium aspersione cineris de camino, *Exod.cap.9.v. 10.* Extensione virgę, tonitrua, grandinem, fulgura, *Exod.cap.9.v.23.* ventum vrentem, locustas,& tenebras horribiles, *Exod cap.* 10. *v.13.& 22.*

5 ¶ Postquam egressus fuit populus ex Ægypto, Moysis virgę tactu diuisit mare, *Exod. cap.14.v.16.* ligni immissione indulçauit aquas in Mara, *Exod.capa* 5.*v.25.*& percussione petrę eduxit aquas in Raphidin, *Exod.cap.*
6 *17.v.5.* † Elisę salis aspersione sanauit aquas in Hyericonte, *Regum 4.capit.2.* & ferrum ex flumine ligni immissione extraxit, *Regum 4.*
7 *cap.6.* † Ægrotante Ezechia Cathaplasmate ficorum ab Isaia sanatus est, *Isai.cap.38. Reg. 4.cap.20.*

8 ¶ Nam licet causam naturalem ad indulçandam aquam in Maram ex ligno, *Exod.cap.* 15.& sanitatem redendam in Hyerocontis aquis salis aspersione, *Regum 4.cap.2.* contẽdat *Franc.Valles de sacra Philosoph.capit.15.* &
9 *34.* † Diuinam potius,& miraculosam causam agnosco, quia si lignum amarissimum fuisset, vt ipse asserit, non imbibẽdo amaras aquæ partes illam indulçaret, sed amariorem redderet, quia vnumquoque secundùm naturam suam
10 operatur, *Aristot.Physicor.1.* † Quemadmodum sterilitas aquæ sanari non poterat salis aspersione, quia magis sterilis redderentur, nam cum sal sit calidæ,& siccæ naturæ humores desiccat,& sterilitatem inducit, in quo vadit, vt
11 tradit *Galen.lib.de ratione victus.* † Ob quod ab antiquis temporibus, terra quæ ob patrata facinora deuouebatur, sale inspergebatur, vt fecisse legitur Abimelech delæta vrbe Sychimorum, *Judich.capit.9.* ad quod respexit Regius vates dum ait Psalm.106. *Posuit terram fruferam in salsuginem à malitia inhabitantibus in ea.*

12 ¶ Et licet non fuisset illud aquæ Hyericõtis vitium sterilitatis, sed ex corruptione putrida,& ũlida,& sic sale sanaretur, vt contendit *Valles vbi supr.* contra literam sacri textus, qui
13 ait Regum 4. d.cap.2. *Sanaui aquas has, & non erit vltra in eis mors, neq; sterilitas.* † Nõ par est si causa tantum naturalis subesset, vt tota aqua ciuitatis vnius tam modicum salis, quod Eliseus immisit, quantum poterat in vase portare, sanitatem adferret, tam aquis super terram bulientibus, quàm posteà è fonte scaturientibus, ad quas sal non peruenisset, omnes tamen constat, tam præsentes, quàm posteà superuenientes sanatas fuisse, ergo non fuit naturale, d.cap.2. *Sanatæ sunt ergo vsque in hunc diem.* † Habet enim modum quendam 14
facultas omnis naturalis eunque secundũ magnitudinem eius, quod facit, & accipientis, non enim si magnes trahere potest ferrum, continuò possit trahere montem ferreum, neque ferri exiguum quantulumcumque lapis, sed tantus quantum.

¶ Neque obstat Cathaplasma ficorum 15
Isaiam sanasse tumorem Ezechiæ, *Regum 4. cap.20.* quod naturaliter fieri posse, vt defendit *Valles d.cap.39.* quia massa caricarum,& farina ad tumores, qui neque facilè ad suppuratio nem perueniunt, neque facilè discuti possunt, iuuat, *Galen.lib.2.de arte curat.ad Glaut.ca. 7.* † Nam licet hæc & alia, quæ sanandis corpo 16
ribus adhibentur, re vera sint medicamenta eaque natura prædita, vt per se nata sint eos morbos curare, miraculi vis propterea non subtrahitur, nam instantanea illa curatio, vt statim, atque massam applicuit, curatus est non pendet ex sola causa naturali, quæ non operatur statim, sed per interualum, vt docet *Aristotel. vbi supr.* † Illa enim quæ statim salutem cor- 17
poribus restituunt diuina sunt, vt quãdo Christus leprosum sanauit dicens, Matth. cap.8.v. 3. *Volo mundare,* & cœcum imperans, Luc.ca. 18.v.42. *Vt respiceret,* & paralytico, Ioan.cap. 5.v.8. *Surge, & ambula.* Lazarum quatridinũ ad vitam reuocauit dicens, Ioan. ca.11.v.44. *Lazare exi foras.* Adolescentulum, Luc.cap. 7.v.14. *Surge, & resedit, qui erat mortuus.* Et puellam dicendo, Marc.cap.5.v.42. *Talitha cumi, hoc est, puella tibi dico, surge.*

¶ Solet enim Deus in peragendis miracu 18
lis, quandoque causas naturales adhibere, quæ per se id efficere non valent, quod efficitur, vt imbecillitas humana magis ad contemplandã diuinam virtutem excitetur, cum ex rebus inutilibus magna quidem videat operari, & quandoque contraria, vt in sanitate cœci à natiuitate, D.Ioan.cap.9.v.6. *Expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius.* † Similia in curatione muti, & surdi 19
in mare Galileę inter medios fines Decapoleos, Marc.cap.7.v.33. *Misit digitos suos in auriculas eius, & spuens tetigit linguam eius, &c.* † Et in nuptijs Canã Galileæ ad prouidẽ 20
dũ vinũ inuitatis, aqua hydrias impleri iussit, Ioan.cap.2.v.7. *Cum autem gustauit architriclinus aquam vinum factam, &c.* † Et vt ale- 21
ret turbam quinque millia virorum in deserto, Matth.cap.14.v.19. *Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, &c.*

¶ Nam licet Christus Dominus sine his 22
rebus posset facere miracula huiusmodi; & alia maiora cum solo verbo, mortuos suscitasset,

Ioan. cap. 5. v. 8. & cap. 11. v. 44. Luc. ca. 7. v. 14. Marc. cap. 5. v. 42. Et per tactum etiam vestimenti morbos mederetur, *Luc. c. 6. & 8.*

23 † Nihilominus tamen rebus naturalibus vsus est, vt quoad fieri posset consuetas naturæ leges, & ordinem tueatur, nam vt ait Sapient. cap. 8. *Attingit à fine vsque ad finem fortiter,*

24 *& disponit omnia suauiter,* † Nam licet omnia posset ex nihilo facere, vtitur tamē rebus naturalib⁹, vt miraculū magis sit visibile, & credibile, vt tradūt *Barra. in cōcord. Euāg. to. 3. lib. 3. cap. 2. D. Augustin. lib. 10. de Ciuit. at. Dei, cap. 17. Ioan. Pineda de rebus Salomon. lib. 4. capit. 13. pag. 184. D. Solorzan. de iur. India. li. 2. c.*

25 *3. ex num. 67.* † Ita in exsiccatione maris Rubri, vt transiret populus fugiens à Pharaone, vento vtitur vrente, Exod. cap. 14. v. 21. *Cūque extendisset Moyses manum super mare abstulit illud Dominus, flante vento vehementi,*

26 *& vrente tota nocte, & vertit in siccū.* † Vel vt simul magis nos doceret, vt faciamus, quæ in nobis sunt, etiam in efficiendis miraculis, vt facilius diuina gratia efficiat, quod optamus.

27 † Ideò Eliseus licet posset diuina virtute solo verbo, vasa viduæ oleo implere, vtitur tamē causa naturali, nempè paululum olei, quod habebat immisit in vasibus, vt oleo implerentur, *Regum 4. cap. 4. v. 4.* † Et in resurrectione filij mortui Sunanimitidis d. ca. 4. v. 34. *Incubuit super puerum, posuitque os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius, & incurbauit se super eum.* Et v. 35. *Et oscitauit puer septies, aperuit que oculos, &c.* † Nam facientibus, quæ in nobis sunt facilè Deus cooperatur, vt de Tobia legitur, Tob. cap. 8. v. 2. *Tullit de cassidili suo partē iecoris, posuitque eam super carbones viuos; tum Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & relegauit illum in deserto.*

CAP. X. De miraculis circa corpora, vel Imagines Sanctorum.

SVMMARIVM.

1. *Miracula circa sepulchra Sanctorum signa sunt sanctitatis.*
2. *Ioseph ossa post mortem prophetam esse ostenderunt.*
3. *Elisei ossa mortuum resurgerunt.*
4. *Christi mortui miracula.*
5. *Miracula in Christi morte probant Sanctū Sanctorum esse.*
6. *Christi mors licet hominem esse ostenderet, quæ foris aguntur miracula, Dei Filiū prædicant.*
7. *Miracula in præsentia corporis mortui, vt delusoria improbat Vvicleff.*
8. *Diuinitatem Christi ostenaunt miracula circa eius corpus mortuum.*
9. *Corpora Sanctorum ex virtute diuina operantur miracula.*
10. *Moysis corpus defunctum occultatur, ne ex eius miraculis illud Iudæi adorarent.*
11. *Sanctorum semiosa, pulueres, vestes, sudaria, &c. operantur miracula.*
12. *Vestes Christi conferebant sanitatem.*
13. *Veronica ex contactu Christi Domini magna operatur miracula in Gienensi Ecclesia.*
14. *Veronicæ sudarij licet in Euangelio nō fiat mentio, fidem non perdit.*
15. *Imagines Christi, & Sanctorum innumerabilia operantur miracula ex gratia gratis data.*
16. *Diuum Thomam crucifixus alloquutus fuit.*
17. *Diuum Franciscum Christi imago alloquuta est.*
18. *Diuum Bernardum Deiparæ imago alloquens audita est.*
19. *Lapideæ Virginis imago Diuo Bernardo lactem emisit.*
20. *Sancta Leocadia in saxo polyce crucem impressit.*
21. *Cordubæ captiuus in marmore Christi effigiem vngue expressit.*

MIRACVLA, quæ circa sepulchra Sanctorum fiunt (quorum probatione vtitur Ecclesia in eorū canonizatione) tanquam delusoria, & diabolica insomnia reiecit *Vvicleff in Dialog. cap. 16.* 1

† Sed mentitur Apostata, nam circa corpora Sanctorum iam mortua fiunt miracula, vt de ossibus Ioseph visitatis testatur sacra Scriptura Ecclesiast. cap. 49. *Post mortem prophetauerunt,* hoc est prophetam ostenderunt, vt exponunt *Patres.* † Et in Canonizatione Elisei proiecerunt hominem mortuum in sepulchrū eius, qui tetigit ossa, & reuixit homo ille, & stetit super pedes suos, vt legitur *Reg. 4. cap. 13.* nam vt ait Ecclesiast. cap. 48. *In vita sua fecit mōstra, & in morte miracula operatus est.* 2 3

† Et Christus Dominus, vt probaret se Sanctum Sanctorum esse, dum clamans, & volens emisit spiritum, velum templi scissum est, terra mota est, petræ concisse sunt, Sol obscuratꝰ 4

est,

est, monumenta aperta sunt, *D. Matth. c. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19.* † Quæ omnia fecit Deus Pater in præsentia corporis mortui Filij sui, vt probaret illum Sanctum Sanctorú esse, vt exponit *D. Hieronym. in illo Matth. 27.* si quidem miracula sunt de Deo reseruatis ad comprobationem fidei, *D. Augustin. lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & lib. 22. de Ciuita. Dei, cap 7 8. 9. & 10.* † Nam cum verus homo esset, qui crucifixus fuit, qui sepultus, qui clausus tumulo, quem lapis oppositus cohibet: tamẽ, quæ foris aguntur diuinitatem ostendunt, & Filium Dei esse prædicabant Sol fugiens, tenebræ ingruẽtes, terra commota, velum scissum, saxa dirupta, mortui suscirati, quibus commotus Centurio clamauit apud Matth. capit. 27. *Verè Filius Dei erat iste.*

¶ Sed pergit blasphemari Vvitclesi dicẽs, *Signa ostensa, siue à Deo siue à diabolo in præsentia corporis mortui, non indicant eum esse Sanctum, ideò vna de præcipuis cautelis diaboli, per quam se duxit viantes, est deceptio in his signis, credamur igitur viuis operibus conformibus legi Dei, & dimittamus hæc signa fribola, cum Magi Pharaonis post Moysim fecerũt signa magna, Exod. 7. & 8.* † Os impurum! Ergo illa signa à Deo ostensa in præsentia corporis mortui Christi eius diuinitatem non denotarunt, atque ostenderunt? Cum D. Petrus alleis ad illam argumentatur in Actis Apostol. c. 2. *Quia neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem.* Et D. Paulus ad populum Antiochiæ hoc ipsum probat *in Actis Apostol. cap. 13.* † Nam corpora Sanctorum ex virtute diuina operare miracula in cõfesso est, vel ex illis, quæ de S. Vincentio tradit D. Augustin. sermon. 2. *Quod verò tanta cura seruauit Dominus Martyris corpus, quid aliud demonstrauit, nisi se gubernasse viuentẽ, quem non reliquit exanimem? vicit ergo Datianum viuens Vincentius, vicit, & mortuus viuens tormenta calcauit; mortuus maria transnatauit: sed ipse inter vndas gubernauit cadauer extinctum, qui inter vngulas animum donauit inuictum, nec flexit flamma torturis corpus eius, sed in his, & huiusmodi omnibus nihil est aliud, nisi preciosa semper in conspectu Domini mors Sanctorum eius.* † Vnde diabolus cum Archangelo Michaele altercatur, vt Moysis cadauer manifestaretur, quia ex eius miraculis existimauit Iudæos illi cultum latriæ exhibituros, vt tradunt *Abulens. Oleast. & alij in Deuteronom. cap. 34. D. Hieronym. in Iacob. epistol. 1. cap. 9. Bellarmin. lib. 2. de reliq. cap. 1. Maldonatus super Matth. cap. 8. Barradas in concord. Euang. lib. 8. cap. 6. Suar. tom. 2. p. 3. q. 45. art. 4. disp. 32. sect. 2.*

¶ Nec modo Sanctorum corpora viua, aut mortua has operãtur virtutes, sed etiã semiosa eorum, pulueres, vestes, sudaria, & his similia: vt de ossibus Elisei iam dixi, de pulueribus sepulcri Hieremiæ tradunt *Lormus Actor. 28. Valle de Moura tractat. de incant. section. 2. cap. 8. num. 19.* † De vestibus Christi sanitatem conferentibus fatetur illa, quæ sanguis fluxum patiebatur, & tactu fimbriæ vestimenti sanata est, *D. Matth. capit. 19. v. 20. D. Luc. cap. 8. v. 45.* Quia vt ait D. Lucas, cap. 6. v. 19. *Et omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exhibat, & sanabat omnes.*

† De Veronica, quæ in Gienensi Ecclesia maxima asseruatur veneratione ex cõtactu Christi Domini magna operasse miracula, multa tradunt *Iacobus Gesnerus lib. 1 de Cruce, cap. 97. tom. 1. Gabriel Vazquez lib. 2. de adorat. c. 1. disp. 3. D. Sanctius de Auila Episcopus Gienens. lib. 3. de veneration. Sanctorum, capit. 8.*

† Nec fidem perdit tantum miraculum, eo quòd in Euangelio vulgatæ lectionis de hoc Sudario mentio nõ fiat, quia multa fecit Iesus quæ ab Euangelistis non referuntur, vt tradit *D. Ioan. cap fin.* habetur tamen in Euangelio Nazarenorum, vt tradit *Euseb. lib. 3. hist. Clemen. Stromat. lib. 2.*

¶ Per Imagines etiam Christi, & Sanctorum innumerabilia quoque fiunt miracula, de quibus plenæ sunt Annales: sed cur per has potius, quam per illas hæc fiant miracula? dicendum est hoc pertinere ad gratiam gratis datã, vt tradunt *Zerola in praxi Episcop. p. 1. v. miraculum, num. 8. Valle de Moura vbi supra, section. 1. cap. 4. num. 13. & sect. 2. cap. 8. nu. 18. & cap. 14. num. 9.* † Constat enim Angelico Thomæ Aquinati, vt sanctitati eximio, sic diuinæ Sapientiæ, & Theologiæ antesignano Neapoli versanti in Templo Prædicatorum ex crucifixi Christi effigie clara voce auditũ, *Benè scripsisti de mẽ Thoma, mercedem accipies*, vt refert *Fulgos. lib. 1. cap. 6.* † Seraphico Deo, & hominibus amantissimo D. Francisco, in Ecclesia S. Dominici versanti ex Christi Imagine auditum est, vt Ecclesiam Dei repararet, vt tradit eius alumnus *Cardinal. D. Bonauentur. in eius vita, part. 2.* † Cuius rei simile aliud miraculum est, cum D. Bernardus Spiram, iussu Pontificis Innocent. II. ad fœdera inter Principes inienda profectus esset, Imperatore ac plerisque alijs principibus astantibus, ac innumera multitudine audita est vox ex Beatę Deiparæ Mariæ marmorea effigie dicens, *Salue Bernardo*, vt narrat *Naucler. Gener. 39. ann. 1143.* † Similiter & ipso Bernardo ex

do ex lapidea Virginis Imagine orãti lac emiſſum eſt ſuppleute Deo, quidem partes diſſectarum in genere cauſæ efficiẽtis, vt de Imaginibus, quæ à Tyrannis compunctæ ſanguinẽ emiſſerunt, ſcribunt *Euſebius, Lactantius, Nicephorus, Fulgoſius, Nauclerus, Baronius, &* 20 *alij.* † Quandoque etiam ipſemet lapides moleſcunt, & flectuntur, vt cera, vt in eis Imagines ad ſuam conſolationem exprimant Catholici, vt Toleti S. Leocadiam in caberna vbi à Barbaris vincta fuit, crucem in ſaxo polycem impreſsiſſe, his verbis teſtatur Iulian. Petrus Archipresbyter, S. Iuſt. in Aduerſar. nu. 284. *In ſpelunca Cruce in lapide quam ſacra Virgo* 21 *pollice impreſsit.* † Cordubæ etiã ſimilis miraculi extat memoria, nã dũ Abderrhamẽ ea potiretur, ad annos Chriſti 787. in eius Mezquita, quæ nunc Eccleſia maior eſt, Chriſtian⁹ captiuus eã ingrediens: in cõceptu Mahumat Crucifixi effigiem marmore viuo vngue expreſſit, quæ uſq; in hodiernũ diẽ viſitur, & in ei⁹ memoria deaurato poſte hæc pendent carmina.

Hæc ſua dũ cebrat Mahometicus orgia tẽplo
Captiuus Chriſti numina vera vocat.
Et quẽ corde tenet regido ſaxo vngue figurat,
Aureolam pro quo ſune peremptus habet.

CAP. XI. De miraculis non minus per ſanctos viros, quam per prophanos, malos, infideles, & Gentiles exhibitis.

SVMMARIVM.

1. *Gratia miraculorum eſt ex gratijs gratis datis.*
2. *Gratia miraculorum omni tempore penes Ec Eccleſiam eſt.*
3. *Montes tranſferendi per fidem poteſtas penes Eccleſiam eſt.*
4. *Diuus Gregorius Theumaturgius, & alij mõtes tranſtulerunt.*
5. *Credentibus miracula Chriſti maiora policentur.*
6. *Miracula principio Eccleſiæ frequentiora, quam hodie fuerunt.*
7. *Religionem nullus tenetur ſuſcipere, quæ vel miraculis, vel apertiſsimis rationibus non comprobatur.*
8. *Prouincijs nouis conuertendis Deus miraculis vſus eſt.*
9. *Miraculorum poteſtate Deus vtitur ad ſtabiliendam fidem.*
10. *Fidei noſtræ myſteria ſunt euidenter credilia.*
11. *Sanctiſsimam Virginem Mariam nullũ in vita legitur feciſſe miraculum.*
12. *Diuus Ioannes Baptiſta viuens nullũ miraculum fecit.*
13. *Gratia gratis data non requiritur virtutẽ miniſtri.*
14. *Balaham, Saul, Caiphas, & Iudas proditor gratiam miraculorum habuerunt.*
15. *Praui homines Gentiles, & infideles operati ſunt miracula.*
16. *Pharaon, Nabuchodonoſor, Balthaſar filij Sceuæ, & alij improbi reuelationes diuinas habuerunt.*
17. *Sibyllæ Idolatræ prophetiæ donum habuerunt.*
18. *Empedocles, Aſclepiades, & alij Gentiles mortuos ad vitam reuocarunt.*
19. *Miracula per malos, & infideles virtute diuina eduntur, Matth. 7.*
20. *Infideles virtute diuina miracula operantur, Marc. 9.*
21. *Fides non eſt neceſſaria in miniſtro gratiæ gratis datæ.*
22. *Miracula potius per ſanctos, & electos viros, quam per prophanos, & ſceleſtes eduntur.*
23. *Miracula ab improbis, & infiaelibus facta licet in communi non aammentur examinanda ſunt.*
24. *Miracula in confirmationem veræ fidei licet fiant a ſceleratis hominibus pro diuina habenda ſunt.*
25. *Fides miniſtri requiritur in miraculis, vt credatur a Deo fieri.*
26. *Fides recipientium neceſſaria eſt ad miracula.*
27. *Miracula cur Deus potius per has, quam per illas imagines operetur.*

GRATIA miraculorum, quia eſt ex gratijs gratis datis Apoſtol. ad Roman. cap. 12. v. 6. *Habentes donationes ſecundum gratiam, quæ data eſt nobis, differentes, ſiue prophetiam ſecundum rationem fidei.* † Omni tempore penes Eccleſiam eſſe diſertè probant *Cardinal. Bellarmin. tom.* 2 *1. lib. 4. de notis Eccleſ cap. 14. & tom. 2. lib. 2. de Sacrament. Confirmat. cap. 2. Ioan. Lorin. in Actis Apoſtol. 2. num. 44. Thom. Bozius de ſignis Eccleſiaſt. lib. 3. cap. 6 pag. 107. & lib. 5. cap. 1. & lib. 20. c. 1. Anton. Poſſeuin. in Biblio. tom. 1. lib. 2. cap. 37. pag. 77. amicus noſter Bernard. Aldrete de antiquit. rer. Hiſpan. lib. 2. cap.*

15. *Barrad. in concord. Euang. tom. 4. lib. 9. cap. 9.* † Et ſpecialiter montes transferendi 3
per fidem, cuius poteſtas penes Eccleſiam eſt, Matth. cap. 17. v. 19. *Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, & dicetis monti huic: tranſi, hinc, illuc, tranſiet, & nihil impoſſibile erit vobis.* † Nam D. Gregorius Theumaturgius, 4
& alij ſancti viri montes ex fide tranſtulerunt. *D. Gregor. Magn. lib. 1. Dialogor. ca. 7. Nicephor. lib. 6. cap. 17. Euſeb. Ceſarienſ. lib. 7. hiſt. Eccleſiaſt. cap. 2. Maiolus Canicular. tom. 1. colloq. 4. pag. 79. & coll. 16. pag. 375* † Nam 5
credentibus, non ſolum miracula pollicentur, D. Marc. cap. fin. *In nomine meo dæmonia ejicient, ſerpentes tollent, &c.* Sed etiam Chriſti maiora, D. Ioan. cap. 15. *Opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet.*

¶ Quæ quidem miracula principio naſ- 6
centis Eccleſiæ, frequentiora, quam hodie, fuerunt, vt fides catholica plantaretur, ſine quibus raro prædicantibus creditur, *D. Matth. cap. 10. D. Marc. d. cap. fin. acta Apoſtol. cap. 2 D. Paul. ad Hebr. 2. ad Corinth. 2. cap. 12. cap. cum ex iniuncto, de hæretic. D. Auguſtin. libr. 22. de Ciuit. Dei, cap. 8. & lib. de vtilit. credent. cap. 14. D. Gregor. in Euang. homil. 29.* 7
† Quia nullus tenetur ſuſcipere Religionem, quæ vel miraculis non comprobetur, vel apertiſſimis rationibus credibilia fiat, *Victoria in Relect. de Indis, num. 34. Tiraquell. de pœn. temp. cauſ. 51. cum alijs adductis à præceptore meo collendiſſimo, & Regio conſiliario, D. Ioã Solorzano Pereira, lib. 2. de iur Indiar. cap. 4. ex num. 12.* † Et ita in nouis Prouintijs con- 8
uertendis patentiſſimis miraculis Dus vſus eſt, non ſolum in Flandria, & Holandria, ſed in nouo orbe Occiduo, vt tradunt *Cardinal. Baron. in Annal. anno 632. num. 6. & anno 666. Thom. Bozius, deſign. Eccleſ lib. 4. cap. 3. pag. 131. & cap. 4. pag. 137. & cap. 6 pag. & lib. 7. cap. 6 pag. 282. & lib. 8. cap. 1. pag. 292. & lib. 17. cap. 4. pag. 252. & lib. 20. cap. 6. & lib. 21. cap. 3. D. Solorzano, d. cap. 4. ex num. 17. vſq; num. 61.* † Nam miraculorum pote- 9
ſtas eſt vnum ex præcipuis ſignis, quibus Deus vſus eſt ad ſtabiliendam fidem, *Cardinal. Bellarmin. tom. 1. lib. 4. de notis Eccleſ. cap. 14. & tom. 2. lib. 2. de Sacram confirm. cap. 2. Lorin. in actis Apoſtol. cap. 2. num. 44. Ant. Poſſeuin. in Bibliot. tom. 1. lib. 2. cap. 37. Bozius, vbi ſup, lib. 3. cap. 6. pag. 107. & lib. 5. cap. 1. & lib. 20. cap. 1. fol. 310. amicus noſter Bern. Aldrete, de* 10
antiq. Hiſpan. lib. 2. cap. 15. † Quamuis fidei noſtræ Catholicæ Myſteria ſunt ebidenter credibilia, *D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 4. Bañez, q. 10. art. 1. dub. 3. concl. 2 Toled in ſumm lib. 4. cap. 2. num. 2. Petr. Ledeſm. tom. 2. tract. 1. cap. 5. conc. 4. Vazquez, in D. Thom. 1. 2. q. 76. art. 4. diſp. 120. cap. 1. num. 4. Azor, Inſt. mor. lib. 8. cap 7. q. 6. conciuis meus Thom. Sanchez. tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 1. ex num. 4.*

¶ Gratia autem huiuſmodi miraculorum 11
non datur ad menſuram ſanctitatis, nam de ſacroſancta Dei Genitrice MARIAM, ſanctorum omnium ſanctiſsimam, & nulli ſecundam (dum inter vicios degeret) nullum legitur feciſſe miraculum, vt tradit *D. Thom. p. 3. q. 27. art. 5. & ibi Suarez, tom. 2. q. 37. art. 4. diſp. 20. ſect. 3.* † D. Ioannes Baptiſta domini præcur- 12
ſor, cuius ſanctitas ab illo commendatur dum ait apud D. Matth. cap. 11. *Inter natos mulierum, non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta*, nullum tamen miraculum fecit dum vixit, vt his verbis teſtatur D. Ioan. cap. 10. *Signum fecit nullum.* † Contra autem multi ſunt & fuerut 13
deprauatis moribus & vita, qui gratiam miraculorum habuerunt, nam cum ſit gratia gratis data, non requirit virtutem miniſtri, quia Spiritus ſanctus diuidit ſingulis prout vult, *D. Paul. Corinth. 1. cap. 12. D. Thom. 1. 2. q. 111. art. 1. & 2. 2. q. 176. art. 2. & q. 177. art 1. & q. 178. art. 2. & p. 3. q. 7. art. 7.* † Sic Balaham 14
ſceleratus ariolus ſpiritu Dei prophetauit, *Num. c. 22.* Saul deprauatus Rex ſimilem donum à Deo obtinuit, *Reg. 1. cap. 10.* Caiphas peſsimus Pontifex & Chriſti hoſtis acerrimꝰ, per eius mortem humano generi redemptionem eſſe paratam diuino ſpiritu anunciauit, *D. Ioan. cap. 11.* Iudas proditor gratiam habuit miraculorum, vt tradunt *Atthanaſ. in qq. S. Script. q. 32. Couarrub. de vera Prophet. lib. 1. c. 16.*

¶ Nec modo ſceleratis & prophanis ho- 15
minibus gratia miraculorum data eſt, ſed Gentilibus, & infidelibus, *D. Thom. 2. 2. q. 172. Suarez d. p. 3. q. 14. tom. 2. Maldanat. in Matth. 7. Epiſcop. Maior. canicular. tom. 2. colloq. 2.* † Pharaoni Gentili in ſomnijs diuina myſte- 16
ria reuelata ſunt, *Geneſ. cap. 41.* Nabuchodonoſori, *Daniel, cap. 4.* Balthaſari, *Daniel, cap. 5.* Filijs Sceuæ, *act. Apoſt cap. 19.* de alijs multis, *Perez in Laurea Salmant. certam. 1. de Deo Trino & vno, dub. 1. cap. 1. num. 33. & dub. 2. cap. 1. & certam. 4 cap. 3.* † De Sibyllis 17
(præſertim Erithrea) etſi idolatris donum tamẽ Prophetiæ ex Deo habuiſſe, docent *B. Hieron. & alij apud Maiol. d. colloq. 2.* quia fide carentibus potuit Deus vti inconfirmationem fidei, vt tradit *Bellarmin. tom. 1. cap. 15.* † De 18
Empedocle, Aſclepiade, & alijs qui mortuos ad vitam reuocarunt, multa alij dixerunt, ego tamen ſi verè ſuſcitatos, virtute diuina factum

arbitror,

arbitror, si tamen fictitiè, auxilio eorum, quos in deos coluit Gentilitas, vt tradunt *Suar. de Fide, tract. 1. disp. 4. sect. 3. n. 9. Perez vbi sup. Moiol. d. colloq. 2. fol. mihi 534.*

19 ¶ Miracula enim virtute diuina per malos, & infideles edi posse apperte constat ex illis Matth. c. 7. v. 22. *Multi dicunt mihi in illa die Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? & in nomine tuo dæmonia ejecimus? & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos.* vt probant ibi *Maldonat. & alij, Medin. lib. 2. de recta in Deum Fide, c. 7. Bellar. & Suarez vbi prox.*

20 ¶ Nam infideles virtute diuina miracula edere, expresè fatentur Apostoli dum Christo Domino alloquentes testantur apud D. Marc. c. 9. v. 37. *Vidimus quendam in nomine tuo ejicientē dæmonia, qui non sequitur nos*: quem infidelem fuisse, & Christū gratiæ vsum non prohibuisse, docent *D. August. lib. 4. Confess. c. 5. Cæsar Baron. in Annal. ann. 56. Barradas in concor. Euāg. tom. 2. lib. 8. c. 16.* †

21 Quia fides non est necessaria in ministro gratiæ gratis datæ, D. Paul. Corinth. 1. c. 13. *Si habuero omnem fidem, itaut montes trāsferam, Charitatem autem non habuero, nihil sum*; nā qui non habet Charitatem est malus, & tamen miracula operatur, vt exponit *D. Thom. 2. 2. q. 178. art. 2.* †

22 Et sic miracula per malos edi posse expresè fatentur, *D. Tho. vbi prox. Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. Thom. Vualdens. in opere sacram. tom. 1. tit. 24. capit. 168. ex num. 1. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 90. art. 2. disp. 8. num. 8. Perez in Laurea Salmant. d. cert. 1. dub. 1. cap. 1. ex num. 32. & cert. 4. dub. 1. cap. 3.*

23 ¶ Miracula enim dupliciter considerātur, vno modo, prout sunt diuina testimonia à Deo exhibita ad demonstrandam sanctitatem alicuius, quam vult hominibus inotescì, iuxta illud Apostoli ad Hæbreos capit. 2. *Contestante Deo signis, & portentis, & varijs virtutibus.*

24 † Et hæc miracula à malis non possunt exhiberi, quia cum nitantur meritis ministri, requirunt eius bonitatem, nam vt ait D. Ioan. c. 9. *Peccatores Deus non exaudit.* †

25 Vnde miracula huiusmodi potius per sanctos exhibentur, & electos viros, & virtute insignes, *D. Thom. 2. 2. q. 174. art. 6. & q. 178. art. 3. Ribera ad Hæbr. cap. 11. n. 8. Suarez in p. 3. tom. 2. disp. 24. sect. 3. Mar. del Rio lib. 4. Magic. cap. 1. q. 3. sect. 2. & 5. Holcot. in Sapient. 7. Mareseal. de apparit. spirit. cap. 17. §. 3.*

¶ Alio modo fiunt miracula ad aliorum vtilitatem, vel Dei laudem, vel confirmationem veræ fidei, vel aliquem articulum Catholicum, quæ non minus per bonos, quā per malos edi possunt, *cap. multæ cap. teneamus, cap. prophetauit 1. q. 1. capi. 1. de reliq. & vener. sanct. D. Thom. p. 1. q. 110. art. 4. & 2. 2. q. 178. art. 2. Cardin. Toleto super Ioann. cap. 3. Maldonat. in Matth. 7. cum alijs a Me adductis d. lib. 2. cap. 11. num 26. & Me referens D. Solorzan. d. lib. 2. cap. 3. num. 54. Petr. Gregor. de Republ. lib. 13. cap. 25. & 26. Maluenda de Antichr. lib. 6. cap. 1. & lib. 7. cap. 15.* †

2 Quia potest Deus miracula per malos, & infideles operare, vt per res profanas, per baculum, per vestes, per sudaria, vel quid simile, D. Luc. in Act. Apost. cap. 19. v. 12. *Super languidos deferebantur, à corpore eius sudaria, & semicinctia, & recedebant ab eis langores, & spiritus nequam egrediebatur.* †

2 Sectis tamen ad confirmationem falsæ fidei, vel falsę doctrinæ, quia tunc licet signa fiant, non sunt miracula, quia fictitia sunt, dæmonis arte patrata, quia Deus non est author falsitatis, vt dicam *infra lib. 3. cap. 1. ex num. 3. & lib. 5. cap. 5. ex num. 38. & lib. 3. cap. 14. ex num. 22.*

2 ¶ Neque obstat in miraculis efficiendis fidem requiri, Matth. c. 17. *Si habueritis fidem, &c.* quia sufficit fides ministri; vt credat id à Deo fieri, vt docet *Cardin. Bellarm. tom. 1. de notis Eccles. lib. 4.* † Vel fides recipiētium, D. Marc. c. fin. *Signa autem eos, qui crediderint, &c.* nam incredulitas recipientis impedit gratiam miraculorum, D. Matth. ca. 18. *Propter incredulitatem vestram.* † Et hæc est causa cur Deus potius per has, quam per illas imagines miracula operetur, quia cum sit gratia gratis data, credentium fides auget, vel minuit, *Bozius de signis Eccles. tom. 1. lib. 9. ca. 9. sign. 39. Zerola in Prax. Episcop. p. 1. v. miraculum, num. 8. Valle de Moura de incantat. sect. 2. c. 8. num. 18. & cap. 9. num. 12.*

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM.

LIBER SECVNDVS.

DE ANGELORVM OPERIBVS IN IIS, quę eorum excedunt potestatem.

Qui est liber tertius, hinc colocandus est, & post eum alij, qui sequuntur, in ordine, mutatis mutandis, vsque ad Tom. II. P. II. Lib. XIII. in cuius loco sequens liber transferendus est, nam ex transcriptoris errore Liber terdecimus hinc irrepsit, qui nunc est.

LIBER SECVNDVS.

DE SPIRITVALI POTESTATE NOVÆ LEGIS in Sacramentis, & Sacramentalibus.

CAP. I. De Sacramentorum institutione, & necessitate.

SVMMARIVM.

1. *Sacramenta quasi Magam inuentionem impugnant hæretici.*
2. *Sacramenta à sacro apellantur.*
3. *Sacramẽta apud Græcos dicũtur mysteria.*
4. *Sacramenti nomẽ reperitur in sacris literis.*
5. *Sacramenta sunt vincula Religionis.*
6. *Sacramenta non defuerunt legi naturæ.*
7. *Sacerdotium fuit in Abel, Noe, Melchisedech, & Abraham.*
8. *Fides Christi necessaria fuit in lege naturæ.*
9. *Lege naturæ Sacramenta necessaria fuerũt.*
10. *Legi Scriptæ Sacramenta non defuerunt.*
11. *Lex scripta vmbra fuit legis Gratiæ.*
12. *Baptismus in lege naturæ repræsentatus est per diluvium.*
13. *Circuncisio repræsentauit Baptismum.*
14. *Agnus Paschalis Christum repræsentabat.*
15. *Manna symbolum fuit Eucharistiæ.*
16. *Panes propositionis figuræ fuerunt Sacramenti Altaris.*
17. *Christus Dominus instituit Sacramenta in lege Euangelij.*
18. *Christus, vt Deus per authoritatem instituit Sacramenta.*
19. *Christus, vt homo per mysterialem potatem excellentiæ instituit Sacramenta.*
20. 21. 22. *Sacramẽta quia habẽt merita passionis Christi ab ipso solo instituit potuerunt.*
23. *Sacramenta à captiuitate diaboli liberãt.*
24. *Christus nobis gratiã meruit de condigno.*
25. *Sacramenta nos participes faciunt meritorum Christi.*
26. *Homines, Sacramentis reconciliantur.*
27. *Sacramenta necessaria sunt ad salutem.*
28. *Sacramenta necessaria sunt ad recuperandam amissam Deigratiam.*
29. *Sacramẽt. necessaria ratione diuinæ iustitiæ*
30. *Sacramẽta necessaria ratione Dei Sapiẽtiæ*
31. *Sacramenta necessaria sunt ratione diuinæ potentiæ.*
32. *Sacramenta sub externis signis necessaria sunt ex parte hominis.*
33. *Sacramenta necessaria sunt secundum statum naturæ humanæ.*
34. *Sacramenta homini sunt necessaria, vt facilius spiritualia bona acquirat.*
35. *Signum sensibile necessariũ est, vt homo habeat certudinem iustificationis.*
36. *Sacramenta Nouæ legis septem sunt.*

37. *Septem Ecclesiæ Sacramenta Christus instituit.*
38. *Baptismus institutus est à Christo, Matth. 28.*
39. *Christus baptizatus à Ioanne sanctificandi virtutem aquæ tribuit.*
40. *Confirmatio instituta est in promissione plenitudinis Spiritu Sancti.*
41. *Eucharistia instituta est cum formulæ sub pane, & vino, Matth. 26.*
42. *Pœnitentia instituta est à Christo, Ioann. cap. 20.*
43. *Extremam unctionem Christus instituit, & publicauit Iacob. c. 5.*
44. *Ordinis Sacramentum Christus instituit, Matth. 26.*
45. *Matrimonium à Christo est approbatum, Matth. 19.*

1 SACRAMENTA (quia rebus sensibus vtuntur ad agendũ in spiritualia) quasi practica Necromãtiæ, nouã Magáque inuentionẽ impugnant hæretici, *Luther. lib. de captiuit. Babyl. & lib. de abrogan. Miss. Caluin. lib. 4. Instit. c. 14. Melãchth. in suis locis cõm. Kemnitius in exam. Conc. Trid. p. 2. Zuinglius lib. de vera, & falsa Relig. Illyricus cõt. 1. lib. 2. c. 6. Arrius, Pelagius, Witeleff, Carolstadius, Geuza, & alij Sectarij.* † Sed mẽtiuntur planè, nã Sacramenta à sacro appellãtur, vt autor est *Varro de ling. Latin. lib. 4.* Vnde Sacramentũ militare, pro iuramẽto militũ accipitur, quia interueniente re sacrafiebat, vt tradit *Vegitius de re milit. lib. 2.* & Sacramẽto rogari, quasi iureiurando adigi, dixit *Quintil. lib. 12. c. 2.* † Apud Græcos autẽ Sacramentũ dicitur μυστηριον *mysteriũ*, vt tradit *Cæl. Rodigin. lib. 19. antiq. lect. c. 9.* quasi absconditũ, recõditũ, arcanúq; secretũ, vt docent *D. Dionys. Areop. lib. de Eccles. Hierar. c. 1. Pius V. in Catech. Rom. p. 2. c. 1.* † In quo sensũ Sacramenti nomẽ reperitur in sacris literis, Tob. c. 12. v. 7. *Sacramentũ Regis*, Sapiẽt. 2, v. 22. *Sacramẽta Dei*, & c. 6. v. 24. *Nõ abscõdã Sacramentũ*, Daniel. 2. v. 47. *Aperire Sacramentum*, Apost. ad Ephes. 3. v. 5. *Sacramenti abscõditi*, & c. 5. v. 32. *Sacramentũ hoc magnũ est.* † Vnde signa nouæ legis, quæ vincula Religionis appellat *D. Aug. lib. 19. contra Faust. c. 11. & epist. 118.* Sacramenta Patres appellant, quasi abscondita, recondita, arcana, sacra, consecrataque mysteria, vt tradunt *D. Thom. 1. 2. q. 101. & 102. art. 5. Domin. Soto in Sent. 4. dist. 1. q. 1. art. 2.*

6 ¶ Nec res quidem noua, nam in lege naturæ, post lapsum, non defuisse Sacramẽta probabile est, nam Cain, & Abel sacrificia obtulerunt, *Genes. ca. 4.* Noe, *Genes. 8.* Melchisedech, *Genes. 14.* vbi legitur fuisse *Sacerdotem Altissimi*, Sacerdotis autem munus est offerre sacrificium, vt ait *D. Paul. ad Hebr. cap. 5. & 7.* † Quod etiam obtulit Abraham, qui Sacerdos fuit, *Genes. cap. 12.* de quibus clarum est testimonium Ecclesiæ in Missæ Canone, *supra que propitio ac sereno vultu respicere digneris, & accepta habere, sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium Patriarchæ nostræ Abrahæ, & quod tibi obtulit Summus Sacerdos tuus Melchisedech sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.* † Nam cum fides supra naturalis Christi & mediatoris in lege naturæ necessaria, & in præcepto esset, necessarium fuit per sacrificium, & signum externum illam profiteri: ad quod quidem fuit *Circumcisio* in Abraha, & eius familia, vt tradunt *D. August. lib. 15. Ciui. Dei, cap. 16. & lib. 5. contra Iulian. cap. 9. Soto in Sentent. 4. distinction. 1. quæst. 3. & 7. Paludan. quæst. 5. artic. 5. conclus. 1. 2. 3. Gabr. q. 2. art. 3. Durand. quæst. 8. num. 8. Alexã. de Ales in Summ. p. 4. q. 2. memb. 5. art. 1. Franc. Suarez tom. 3. p. 3. q. 61. disp. 4. sect. 3.* † Vnde in lege etiã naturæ Sacramenta necessaria fuisse ad salutem expressè docent *D. Tho. 1. 2. q. 102. art. 3. & q. 103. art. 1. & p. 3. q. 61. art. 3. Alexan. Alens. d. p. 4. q. 1. memb. 3. ar. 1. & q. 2. pèb. 1. & 2. art. 3. Scolast. in Sentẽ. 4. dist. 1. Hug. de S. Victor. lib. 1. de Sacram. p. 9. c. 1. Suarez vbi sup d. sect. 3. D. Anton. p. 3. ti. 14. c. 11. §. 2. Melchior Cano de Sacrament. part. 2. Gregor. Valen. tom. 4. disp. 3. q. 2. pun. 2. Henriq. in Summ. lib. 1. cap. 5. Mart. Bonacina in opere Moral. tom. 1. de Sacramen. disp. 1. q. 1. punct. 3. ex num. 6.*

¶ In lege autẽ scripta Moysis verè & propriè fuerũt Sacramenta, per qua fideles ab infidelibus distinguebãtur, & populus ad Dei cultũ cõsecrabatur, quod de ratione veri Sacramẽta est, vt tradũt *D. Tho. 1. 2. q. 102. ar. 5. & p. 3. q. 62. Cardi. Alan. lib. de Sacram. in gen. c. 8. Bonaci. d. pũ. 3. ex n. 9.* † Quæ plura fuerunt, & significatiora, quã legis naturę, nã per illa nostra Sacramẽta repræsentata sunt, sicuidé de lege Veteri Moysis ad legẽ Gratiæ faciens cõuinationem sic testatur Apost. ad Hebr. c. 10. *Vmbrã habẽs lex futurorũ bonorũ.* † In lege enim naturæ per diluuiũ repræsentat' est Baptism', & in lege scripta in Mari Rubro, in quo peccatores absorti sunt, vt docent *Patres in Corint. 1. c. 10. D. Cypri. li. 4. ep. 7. D. Hiero. ep. 83. D. Aug. in Ioã. tract. 11. & 13. D. Greg. lib. 9. ep. 39. Damasc. lib. 4. de Fid. c. 10.* † Propriè tamẽ

Baptismus per circũcisionẽ enũciatus est, quia in fide Christi peccata condonabantur, ideò de circuncisione ad Baptismũ argumentatur Apostolus dum ait ad Colos. 2. *Circumcisi estis in circumcisione Dñi nostri Iesu Christi, consepulti ei in Baptismo*, vt docet *D. Aug. lib. 2. de conenpis. c. 2.* † Agnus Paschalis masculus sine macula Christum repræsentabat, vt expressit D. Paulus Corinth. 1. c. 5. *Azymos sinceritatis*, nã azymi panes figuræ fuerunt Christi Sacramenti, *Abulens. in Exod. c. 12.* † Itẽ & Manna symbolum fuit Eucharistiæ, quia fuit panis de Cœlo descendẽs, Psal. 104. *Pane Cœlo saturauit eos*, Sapient. ca. 16. *Panem de Cœlo præstitisti eis.* † Et tandem panes illi propositionis figura fuerunt Eucharistiæ, qui solum à puris, & sanctificatis comedi poterant, *Exod. c. 40. Reg. 1. c. 21.* vt docent *D. Hiero. epis. in Tit. c. 1. D. Cyril. Cateches. 4.*

¶ In lege autẽ Euangelica solus Christus melioris testamenti sponsor, & mediator, vt dicit *D. Paul. ad Hebr. 8.* immediatè instituit Sacramenta, vt decisum est in *Concil. Florentino in Decreto vnion Trident. sess. 7. can. 1. D. Dhom. part. 3. quæst. 64. artic. 2. D. Ambros. lib. 4. de Sacrament. cap. 4. D. Augustinus lib. 3. Doctrin. Christian. cap. 9. & epist. 118. Nauar. in Manual. cap. 22 num. 2 & in cap. nouit, de iudic. not. 3. Couarrub. lib. 1. variar. c. 10. & in cap. alma mater, de sentent. excommunication. part. 2. §. 2 num. 7. 7.* † Nam cum Deus, & homo sit competenter instituit Sacramenta, vt Deus per authoritatem, *D. Thom. in Sentent. 4. distinct. 2 q. 1. ar. 4. & 1. 2. q. 112. artic 1. & quæst 64. art. 2. & quæst 72. artic. 1. Catechis. Pij V. p. 2. c. 1. Bellarm. lib. 1. de Sacrament. cap 23.* † Vt homo per ministerialẽ potestatẽ excellentiæ, *D. Tho. d. q. 64. Melch. Cano relect. de Sacram. par. 1. Couarru. d. cap. 10. num. 3. Henrique Henriquez in Summa, libro 1. cap. 26. Gregor. Sayrus de Sacrament. q. 9. cap. 2. artic. 2. ex nu. 1. Catechis. Pij V. p. 2. capit. 1.* † Eoque maximè, quod Sacramenta cum habeant merita passionis Christi ab ipso solo instituí potuerunt, vt docent *D. Thom. part. 3. quæst 62. artic. 5. & quæst. 64. artic. 3. D. Ambros. lib. 10. in Luc. cap. 105. D. Chrysostomus Cyril. & Theophilact. in Ioan. cap. 19. Damascen. lib. 4. cap. 10. D. Augustin. in Ioan. tract. 15. & 120. Bellarmin. de Sacramen. lib. 1. cap. 23. Bonacin. d. disput. 1. q. 3. punct. 1. ex num. 3. Reginal. lib. 29. nu. 32.* † Nam purus homo cum non potuisset satisfacere de cõdigno pro peccatis totius generis humani, non potuit instituere Sacramenta, per qua peccata huiusmodi delerentur, *D. Tho. p. 3. d. q. 64. art. 4. & Sentem. 4. dist. 5. q. 1. art. 3. Greg. Sayrus de Sacram. lib. 2. q. 9. c. 2. ar. 2. ex n. 1. Filliucius lib. 1. c. 2. q. 3.*

¶ Cum enim in Adæ lapsu omnes peccauerunt, vt dicit *Apostol. ad Roman. cap. 3.* filiçira facti sumus, *ad Ephes. cap. 2.* ideò non nisi a Christo Iesu, qui Deus, & homo fuit reconciliari valeramus, qui prò nobis satisfecit sanguine suo, *ac Timoth. 1. cap. 2.* factus nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio, *Corinth. 1. cap. 1.* † Quibus nos à captiuitate diaboli eripuit, & in Dei filios adoptiuos reducit, *D. Ioan. cap. 1.* & consortes diuinæ naturæ fecit, atque coheredes, *Apostol. ad Rom. c. 8.* eiusque diuinitatis participes, *D. Petr. Can. 2. c. 1.* per Baptismũ scilicet, qui est ianua Sacramentorum, quod appellat Apostol. ad Tit. 3. v. 5. *lauacri regenerationis.* † Et pœnitentiam ex meritis passionis eius, qua nobis gratiam meruit de condigno, & ianuas cœli, quæ per peccatum clausæ erant, adaperuit, *D. Thom. par. 3. q. 49 art. 5.* iuxta illud Apostol. ad Hebr. c. 10. *Habemus fiduciam introitu sanctorum in sanguine Christi.* † Quia Sacramenta instituta sunt: Christo, vt per gratiam suæ passionis nos participes faceret meritorum, vt docent *D. Ambros. lib. 10. in Luc. cap. 105. D. August. lib. 15. Ciuit. Dei, c. 26. & in Ioan. tract. 15. & 120. D. Thom. part. 3. quæst. 48. art. 6. Ricard. in Sent. 4. dist. 1. art. 4. q. 3. Sot. q. 3. arti. 3. Suar. part. 3. tom. 3. q. 62. artic 5. Concil. Tridentin. sess. 6. cap. 7.* † Quia cum per peccatum à gratia excidérint homines, nullus saluari poterat, nisi in Sacramentis, quibus ex meritis Christi Deo reconciliamur, *cap. 1. & ibi omnes de Sũma Trinit. & Fide Catbol. c. maiores, c. debitum, de Baptis. c. Filius Dei, c. non dubito, de consecrat. dist. 4.*

¶ Quapropter Sacramenta Nouæ Legis necessaria esse ad salutem de fide extat definitum, *Concil. Trid. sess. 7. de Sacram. in gen. can. 4. D. Thom. Senten. 4. q. 1. art. 2. & p. 3. q. 61. art. 1. & lib. 3. contra Gent. c. 119. & lib. 4. c. 56. D. Anton. p. 3. tit. 14. c. 13. §. 4. Cardin. Bellarmin. lib. 1. de Sacram. c. 22. Alan. c. 24. Vallẽt. to. 4. disp. 3. q. 2. pun. 1. Bonacin. d. q. 1. pũ. 4. n. 3. Reginal. lib. 26. n. 9. Felliut. li. 2. c. 2. q. 2. & 7.* † Nam licet absque Sacramentis posset Deus mundum saluare, & gratiam suã cõferre: ratione suæ misericordiæ decens fuit ea instituere, vt homini fragili, & lapso, & sua virtute inhabili ad surgendum, remedia aliqua facillima, & vbique pervia paterent, quibus posset, si vellet, amissam Dei gratiam recuperare, per merita eius passionis, secundum *Apostol. ad Timoth. 1, capit. 2. & ad Colossens. 1.*

† Item

29 † Item ratione iustitiæ diuinæ, nam cum homo Deum offenderet, se supra suam naturam erigendo, & Deo creatori suo obedire nolendo, iustum fuit, vt ab eo æquam exigeret subiectionem, submitendo se creaturæ inferiori, qualis res Sacramentalis, vt olim Christianis probrò à Gentibus datum fuit, vt tradunt *Tertullian. in Apologet. D. Cyril. contra Iulianum, lib. 7.*

30 † Decuitq; etiam Dei Sapientię, vt ex rebus sensibilibus, quæ occasionem præbuerint morbi, instituerentur antidota, vt contra serpentũ morsus serpens erecta est in medellam, *Numer. cap. 21.* maxima enim fuit sapientia excogitare, vt ex rebus sensibilibus homo in spiritualibus duceretur, vt tradit *D. Dionys. Areopag. de Eccles. Hierarch. cap. 1.*

31 † Fuit tandem potentiæ diuinæ, vt res viles habeant virtutem sanctificandi, & dæmones pellendi, quemadmodũ de cruce, quam ad redemptionem generis humani Christus elegit, sic testatur D. Paul. Corinth. 1. c. 1. *Per infirma huius mundi elegit, vt confunderet, & fortia.*

32 ¶ Nec minus ex parte hominis necessaria fuerunt sub externis signis Sacramenta, nam cum suopte natura humanus intellectus per sensus cognitionem accipiat, difficillimum est ei, spiritualia, nisi ex sensibus cognoscere, nam vt ait Apostol. ad Roman. cap. 1. *Inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea, quæ facta*

33 *sunt intellecta conspiciuntur.* † Recte igitur secundùm statum naturæ humanæ instituenda erant à Deo signa sensibilia, qualia Sacramenta, quibus homo ad gratiæ cognitionem, & salutis auxilia perueniret, vt docent *D. Thomas, part. 3. quæst. 61. artic. 1. & lib. 3. contra Gent. cap. 119. & lib. 4. cap. 56. & Sentent. 4. distinct. 1. & ibi D. Bonauentur. Scotus, Durand. & alij, D. Bernard. lib. 1. de Sacrament.*

34 *p. 9. cap. 3.* † Item, quia sicut homo ex anima, & corpore constat, & medijs rebus corporeis bona naturalia acquirit, ita decuit remedia huiusmodi institui, quæ partim corporea, partim verò in corporea essent, vt facilius spiritualia bona sibi comparare possent, *D. Clement. Roman. lib. 8. constit. Apostol. cap. 16. Tertullian. lib. de Resurrection. carn. capit. 8. D. Augustin. epistol. 120. D. Chrysostom. ad populum, homil. 60. Nazianzen. orat. in sanctum lauacrũ, Nyssenus lib. de Baptism. Damascen. libr. 4. de*

35 *Fide, cap. 10.* † Et tandem, vt homines haberent certitudinem moralem, & spem gratię iustificationis suæ, sensibili, & externo signo testante, quemadmodum Israelitico populo ad confirmandam suorum promissorum fidem signis multis externis voluit testificari, *Exod. ca. 3. & 4.* ita Christianis suæ promissionis signa in Sacramentis reliquit, vt tradit *Regius Confessor Soto in Sent. 4. dist. 1. q. 3.*

¶ Sacramenta autem nouæ legis, nec pau- 36
ciora sunt quam septem, vt de fide extat decisum Concil. Tridentin. d. sesston. 7. can. 1. *Si quis dixerit Sacramenta nouæ legis esse plura, vel pauciora, quam septem, videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse verè, & propriè Sacramentum, anathema sit.* † Quæ omnia immediatè à Christo 37
Domino non solum sunt instituta, sed etiam earum formulæ, quibus vtitur Ecclesia, quarũ omnia, etsi in Euangelio expressa non sint, credendum tamen est ea Christum instituisse, post eius tamen mortem Apostoli in ea forma, quæ nunc habemus, ordinasse, nam vt ait D. Ioan. c. 21. *Multa fecit Iesus, quæ non sunt scripta.*

¶ Baptismus enim institutus est, cũ Chri- 38
stus Dominus à D. Ioanne baptizatus sanctificandi virtutem aquę tribuit, vt docent *D. Ambros. lib. 2. in D. Luc. c. fin. D. Thom. in Sentẽ. 4. distinct. 3. artic. 3 & part. 3. quæst. 66. art. 2. Catech. sm. Roman Pij V. p. 2. cap. 1. Vazq. part. 3. disput. 140. cap. 6. num. 38. Suarez to. 3. disp. 19. sect. 2. Sayrus lib. 2. cap. 2. q. 3. art. 1. Grasius part. 2. lib. 1. cap. 3. num. 10. Reginald. Praxi fori Pœnit. libr. 27. n. 6.* † Præceptum 39
tamen est, cum materia, & forma quãdo Christus post resurrectionem discipulis apparuit, & dixit Matt. c. 28. *Ite, & docete omnes gẽtes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sãcti*, vt exponit *Mart. Bonacin. vbi supra, d. q. 2. punct. 1. n. 3, in nouiss. fol. 31.* † Cõ- 40
firmatio autem adumbrata est, quãdo Christus Dominus discipulis promisit plenitudinem Spiritus Sancti, *D. Ioan. c. 15. 16. & 20.* vt docent *D. Tho. p. 3. q. 72. ar. 1. Dom. Soto in Sẽt. 4. d. 7. q. 1. ar. 1.* † Instituta autẽ in nocte Cœ- 41
næ, vt ex antiqua traditione Ecclesiæ, tradunt *Fabian. Papa epist. 1. Bellarm. de confirm. c. 8. Suar. p. 3. disp. 32. sect. 2. Reginal. lib. 28. n. 4. Bonacin. de Sacram. disp. 3. q. 1. punct. 1. nu. 2. Filliut. tract. 3. c. 1. q. 2.* † Eucharistiæ Sacra- 42
mentũ resclara est tunc à Christo fuisse institutũ, cũ in Cœna suũ corpus, & sanguinẽ sub specie panis, & vini consecrauit, *D. Matth. c. 26. D. Luc. 22. D. Marc. 14.* vt docẽt *D. Cypri. ser. de Cœna Dñi, D. Aug. de verbis Dom. serm. 28. D. Ambros. lib. 4. de Sacra. c. 4. & 5. Damasc. lib. 4. de Fide, c. 14. D. Thom. p. 3. q. 73. & Sẽt. 4. distinct. 8.* † Pœnitentiæ autem Sacramen- 43
tum institutum est à Christo cum à mortuis resurgens inflauit in discipulos dicens D. Ioannes capit. 20. *Accipite Spiritum*

Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, vt docent *Ambros. lib. 1. de pœniten. cap. 2. & 7. & lib. 2. cap. 2. D. Thom. p. 3. q. 84. art 7. Concil. Tridentin. sessio. 14. cap. 1.* † Extremæ vn
44 ctionis Sacramentum à Christo institutum est adhuc cum discipulis viuens, *Matth. cap. 6.* publicatum tamen post mortem per Apostolum D. Iacob. in sua Canonica, cap. 5. *Infirmatur quis in vobis inducat presbyteros Ecclesiæ, qui orent super eum, vngentes eum oleo, &c.* † Or-
45 dinis Sacramentum tunc à Christo institutum videtur, quando Apostolis suum corpus conficerandi potestatem concessit, & alios pro tempore creandi, D. Matth. cap. 26. *Hoc facite in meam commemorationem*, nam Sacerdotis munus est sacrificium offerre, *Apost. ad Hebr. cap. 5.* in quo & absolutione à peccatis consistit Sacerdotium, *Concil. Tridentin sessio. 23. cap. 1.*
46 † Matrimonij Sacramentum institutum à Christo videtur, vel approbatum dũ ait apud D. Matth. cap. 19. *Quod Deus coniunxit homo non separet*, vt tradunt *Concil. Tridentin. sess. 24. can. 1. Catechis. Roman. Pij V part. 2. cap. 8. Sotus in Sentent. 4. distinct. 26. q. 2. artic. 2. Victoria in Summa, nu. 221. Ledesm. in addit. ad part. 3. q. 42. art. 2.*

CAP. II. De Sacramentorum gratia ex meritis passionis Christi.

SVMMARIVM.

1. 2. *Sacramentum est sacræ rei signum gratiæ inuisibilis visibilis forma.*
2. *Sacramenta veteris legis gratiam significabant, non causabant.*
4. *Sacramenta legis veteris vacua fuerunt, & egena elementa.*
5. *Sacramenta legis veteris applicabant passionem Christi futuram.*
6. *Sacramenta nouæ legis gratiam significãt, & conferunt.*
7. *Gratiam conferunt Sacramenta, nisi homo ponat obicem.*
8. *Sacramenta nouæ legis conferunt gratiam ex vi verborum.*
9. *Sacramenta nouæ legis gratiam conferunt ex opere operato.*
10. *Christus factus est nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio.*
11. *Sacramenta ex latere Christi emanarunt.*
12. *Baptismum paruulorum quare negent hæretici.*
13. *Paruulis datur gratia virtute sanguinis Christi.*
14. *Sacramentum pro fide est.*
15. *Gratiam Sacramentorum hæretici asserũt esse prædestinationis æternæ.*
16. *Sacramenta, quæ non remittunt peccata, minusquam alia à Christo instituta sunt.*
17. *Prædestinato: sine Baptismo posse saluari, asserit Caluinus.*
18. *Hæretici reprebãtur, qui Sacramẽta existimant esse promissoria gratiæ.*
19. *Signum externum Sacramẽti, quomodo ad gratiam Patres intelligant.*
20. *Sacramenta si essent tantũ signum promissionis Dei, eorum virtus euacuaretur.*
21. *Conscientia vnius cuiusque certum est testimonium electionis æternæ.*
22. *Iustus est, qui facit iustitiam.*
23. *Fides sine operibus mortua est.*
24. *Fidem iustificare quomodo intelligatur apud Apostolum.*
25. *Fides, & opera nostra iustificationis causam non promerentur.*
26. *Iustificari non possumus, nisi excitante Deo per Pœnitentiæ Sacramentum.*
27. *Iustificari ex operibus, quomodo intelligit Apostolus.*
28. *Iustificatũ semel amplius non peccare, quando sit verum.*
29. *Baptismus est Chirographum diuinæ promissionis.*
30. *Gratia Dei, dum manet in homine, & ex illa operatur non peccat, Ioan. 5.*
31. *Iustificatus semel dum in eodem statu perseverat non peccat, Apostol. ad Roman 8.*
32. *Diligentibus Deum cooperatur in bonum.*
33. *Iustificatus potest gratiam per peccatum amittere.*
34. *Iustificatus ne cadat debet obseruare mandata.*
35. *Gratia amittitur ex quocumque mortifero peccato.*
36. *Gratia Sacramentorum non est gratum facientis, vel donorum.*
37. *Gratia virtutis, & donorum est habitus spiritualis in essentia animæ inhærens.*
38. *Gratia vnius Sacramenti specie differt à gratia alterius.*
39. *Gratia Sacramentalis non est habitus realiter distinctus à gratia iustificanti.*
40. *Sacramenta non sunt causæ dispositiuæ ad gratiam.*
41. *Sacramenta non producunt ornatum dispositiuum ad gratiam.*

42. *Sacramenta sunt instrumenta ad gratiam conferendam.*
43. *Sacramenta quatenus sunt actiones Christi, sunt meritoria gratiæ.*
43. *Samenta physicè sunt instrumenta gratiæ.*
45. *Gratia diuersa Sacramentorum faciunt, vt alia imprimant caracterem, alia non.*
46. *Caracter est signũ spirituale, & indelebile animæ inhærens.*
46. *Caracter est aliquid reale per Sacramentorum susceptionem animæ impressurum.*
48. *Caracter est distinctum à gratia.*
49. *Sacramenta siuè imprimunt caracter, siuè non, sunt diuina instrumenta ad gratiam conferendam.*
50. *Gratia, quæ à solo Deo infunditur, non excludit instrumentalem sacramentorum.*

SACRAMENTA communiter diffiniuntur, quod sint *sacra rei signum*, sanctificans nos, *gratiæ inuisibilis visibili forma*, vt colligitur ex *D. Augustin. lib. 3. Doctrin. Christian. capit. 9. & lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 5. & epist. 166. & lib. de Catechizand. rud. cap. 26. & lib. 3. qq. super Leuit. q. 84. capit. sacrificium*, & ibi omnes *de consecration. distinct. 2.* † Cũ qua quidé definitione paucis additis, vel mutatis transeunt *Magister Petrus Lombardus in Sentent: 4. distinct. 21. & ibi Scotus, Scotus, Paludan. & alij, D. Thom. part. 3. q. 60. art. 1. D. Bonauent. sermon. de Cœna Domin. Hugo de Sancto Vict. lib. 1. part. 9. cap. 2. Thom. Waldens. libr. 2. de Sacramen. cap. 20. Cardinal. Bellarmin. lib. 1. de Sacrament. in gen. cap. 12. Guillelm. Paris. lib. 4. Summ. cap. 1. Nauarrus in Manual, cap. 22. nu. 1. Bonacina de Sacram. disput. 1. q. 1. ex numer. 1.* † Nam licet Sacramenta Veteris Legis, qualia fuerunt Circumcisio, Agnus Paschalis, &c. rei sacræ signa fuissent (quia Nouæ Legis vmbra tantum, & figuræ erant, *ad Hebr. cap. 10.*) solum significabant gratiam, non causabant, vt docent *Concil. Florent. in decret. vnion. Sayrus lib. 5. cap. 7. art. 5. Reginal. lib. 31. n. 7. Bonacina de Sacrament. d. disp. 1. q. 4. nu. 7.* † Quapropter appellantur a D. Paulo ad Galat. cap. 4. *Vacua & egena elemẽta*, eo quod gratiam non conferrent, vt exponunt *D. Tho. p. 3. q. 62. art. 6. & Sent. 4. dist. 1. artic. 1. q. 3. Bellarm. lib. 2. c. 14. 15. & 16. Agid. Coninc. tract. de Sacram. q. 62 ar. 6.* † Quia nõ iustificabant per modum meriti, sed quatenus applicabant passionem Christi futuram, quia nullus præter Christum de condigno primam gratiã mereri potuit, *D. Thom. 1. 2. q. 14. artic. 6. & Sent. 4. d. 1. p. 2. q. fin. ar. 6. q. 1. Bellarm. d. cap. 15. Agid. d. ar. 6. Enriq. lib. 1. c. 3.* † Nam de Essentia Sacramentorum nouæ legis præcipuum est, quod gratiam significent & conferant, vt docent *Pontifices in cap. sacrificium, de consecrat. dist. 2. Pius V. in Catheciſ. Rom. part. 2. c. 1. n. 3. D. Thom. Bonau. Durand. Richard. Soto, Gabriel, Paludan. & alij in Sentẽ. 4. dist. 1. idem Tho. 1. 2. q. 102. art. 3. & p. 3. q. 60. ar. 4. & 5. Bellarm. lib. 2. c. 11.* † Licet talem gratiam in aliquibus actu non significant, quia de illorum essentia est significare, & conferre, nisi homo ponat obicem, *D. Aug. lib. 3. de libero arbitr. c. 23. & epist. 57. & 105. & libro 4. de Baptiſ. c. 24. D. Bernar. in Cantica. serm. 66.*

¶ Sacramenta enim nouæ legis conferũt gratiam Ex Vi Verborvm, vt asserit *Concil. Trident. sess. 13. cap. 3.* quã Theologi vocant Ex Opere Operato, vt tradunt *D. Thom. p. 3. q. 62. art. 1. & ibi omnes, Cardinal. Bellarm. de Sacram. lib. 2. cap. 3. Vinald. d. c. 1. Victoria, cap. 6. Sayrus, lib. 2. cap. 4. Bonacin. disp. 1. q. 4 punct. 1. num. 2.* † Et quod Sacramenta huiusmodi gratiam conferant ex opere operato de fide est, Concil. Trident. sess. 7. can. 8. *Siquis dixerit nouæ legis Sacramenta ex opere operato non conferre gratiam, sed solum fidem diuinæ promissionis ad gratiam consequẽdam, anathema sit.* † Habent enim merita passionis Christi, qui nos reconciliauit Deo in sanguine suo, factus nobis iustitia, sanctificatio & redemptio, *Apostol. ad Roman. cap. 3. 4. & 5. ad Corinth. 1. cap. 1. ad Coloss. 2. cap. 1. ad Ephes. cap. 2. ad Timot. 1. cap. 2. cap. multiplex, de pœnit. dist. 1. Trident. sess. 5. decreto de peccato origin. & sess. 6. de iustific. cap. 7.* † Ideò in eius meritis iustificamur, quia omnia Sacramenta ex latere Christi emanarunt, atq; fluxerunt, *D. Chrysost. in Ioan. homil. 14. D. Cyrill. in Ioan. lib. 12. cap. 39. D. Ambros. lib. 2. de Sacrament. p. 2. & lib. 5. cap. 1. D. Hieron. contra Pelag. lib. 2. D. August. in Ioan. tract. 15. & 120. & Psal. 138. Damascen. lib. 4. cap. 10. Innocent. III. in cap. cum Marthæ, de celebrat. Miss. Clem. V. in cap. 1. de summa Trinita. & fide Catholic. libr. 6. Scholastici cum Magistro, in Sententiar. 4. dist. 2. Caietan. p. 3. q. 62. art. 5. Valent. tom. 4. disp. 3. q. 3. pun. 1.* † Quidquid oblatrent hæretici negantes iustificationem dari ex opere operato, sed ex fide recipientis, ex quo Baptismum parvulorum negant, *Ioan. de Hus, Wuitcleff, Lutherus, Caluinus, & alij vbi sup. Geuzain opere Sacrament. Kemnitius in exam. Triaent. p. 1.* † Nam in virtute sanguinis Christi datur parvulis gratia, sine actua

li eorum hõe, quam vi Sacramenti appellat, *D. Auguſt. lib. 1. de peccat. merit. & remiſſ. ca. 19. & 33. & lib. 3. cap. 1.* Et ſic contrarium aſſerentes anathematizantur, Concilio Tridentino, ſeſſ. 7. can. 13. *Si quis dixerit parvulos eo quod actum credendi non habent ſuſcepto Baptiſmo inter fideles computandos non eſſe, anathema ſit.* † Suſcipiunt enim Sacramenti
14 in fide Eccleſiæ vel parentum; ideò eis Sacramentum pro fide eſt, nam quod fidei tribuitur, D. Luc. c. 7. *Fides tua te ſalua fecit*, Baptiſmo addixit D. Petr. can. 1. cap. 3. *Nos ſaluos fecit Baptiſma.* De fide dicitur Actor. 15. *Fide purificans corda eorum.* De Baptiſmo habetur ad Epheſ. 5. *Mundans lauacro aquæ in verbo vitæ.* De fide item dicitur ad Roman. 3. *Arbitramur hominem iuſtificari per fidem*, Sacramentõ tribuit ad Tit. 3. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.*

15 ¶ Vndè manifeſtè errant hæretici in Sacramentorum diffinitione, dum aſſerunt, ex eis gratiam non dari, ſed ſolum reconciliationem, vt arbitratur *Lutherus, lib. de captiuit. Babylon.* vel gratiã prædeſtinationis æternæ, vt voluit *Caluin. lib. 4. Inſtitut. cap. 14.* † Quæ
16 quidem falſa ſunt, nam ea Lutheri ratione, neq; confirmatio, neq; ordo, neq; matrimonium, qui peccata non remittunt, veram Sacramenti rationem haberent, cum Sacramenta huiuſmodi, inſtituta propriè non ſint ad peccatorum remiſsionem, ſed eam præſuponunt ex Sacramentis Baptiſmi, & Pœnitẽtiæ, vt tradit *Cardinales Robert. Bellarmin. lib. 1. de Sacram. cap. 12. Gregor. Sayrus, lib. 1. cap. 2. art. 6. num. 2.* † Caluinus autem nõ minus
17 errat dum Sacramenta putat eſſe promiſſoria gratiæ prædeſtinationis, ex quo dicit parvulos prædeſtinatos decedentes, ſine Baptiſmo poſſe ſaluari, non prædeſtinatos autem, etiam cũ Baptiſmo, damnari, *vt aſſerit in antidot. Trident. ſeſſ. 6. cap. 5.* † Quæ omnia hæretica, &
18 abſurda ſunt, cum ex ſuo impio Paradoxo ſequatur, nullos verè Sacramenta recipere, niſi electos, nam ſi mali reciperent, aut etiam boni non prædeſtinati, Sacramenta falſa eſſent teſtimonia, conſcientijs nimirum iſtorum teſtificantia, ipſos eſſe receptos in fauorem & gratiam Dei, & innumerum prædeſtinatorum, quod tamen non contingit alijs, quam abæterno prædeſtinatis, nec ſciri poteſt, niſi ſpeciali Dei reuelatione, quos Deus ſibi elegit, *Trident. ſeſſ. 6. cap. 12.*

19 ¶ Errant ſimiliter aſſerti hæretici, & eorũ ſequaces, dum externum ſignum Sacramenti aſſerunt eſſe teſtimonium certum, & infallibile ſignum huius promiſsionis, nam licèt Patres vocent Sacramenta ſigna & ſignacula, *D. Baſil. orat. 13. de Bapt. D. Auguſt. contra Donatiſt. Tertulian. lib. de Pœnit. D. Cyrill. Catecheſ. 4.* iuxta illud Apoſt. ad Ephes. 4. *Nolite contriſtari Spiritum ſanctum in quo ſignati eſtis.* † Si Sacramenta eſſent tantum teſtimonia promiſsionis Dei, ſequeretur inde, quod eſſent omnino falſa, quia Sacramenta communia ſunt, tam bonis, quam malis; multi enim ficte Baptiſmum ſuſcipiunt, multi falſo, & ſimulatè pœnitentiam agunt, multi deniq; in peccato mortali Euchariſtiam ſumunt, *Apoſtol. Corinth. 1. cap. 11. & 12.* † Vel eſſent 21
omnino parum, aut nihil neceſſaria, quia habemus alia teſtimonia gratiæ, & fauoris electionis noſtræ longè meliora, nam ſecundum Apoſtol. Corinth. 2. cap. 1. v. 12. *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* † Nõ 22
enim dicitur in ſcriptura, qui recipit Sacramẽtum ſanctus & iuſtus eſt, ſed apud D. Ioan. canon. 1. cap. 3. *qui facit iuſtitiam iuſtus eſt*, ideò dixit, Apoſtolorum Princeps D. Petr. can. 2. c. 1. *Sattagite vt per opera bona certam veſtram vocationem faciatis.* † Hæretici autẽ 23
prædicti ex ſola fide, qua quiſq; ſe iuſtificatum credit, ogganiunt hominem iuſtificari, quod falſum eſt, nam fides per ſe ſola, ſine ſpe & charitate non vnit perfectè cum Chriſto, neq; corporis eius vivum membrum efficit, ideo fidẽ ſine operibus mortuam, & otioſam eſſe dixit *D. Iacob. Catholica epiſt. cap. 2.*

¶ Neque obſtat quod ait Apoſtolus iuſtificari hominem per fidem, & gratis, *ad Roman. cap. 3. v. 28. & cap. 5. v. 1. ad Galat. cap. 3. & 24.* † Quia intelligendus eſt, quod nihil eorũ, 25
quæ iuſtificationi præcedunt, ſiuè fides, ſiuè opera, ipſam iuſtificationis gratiam promerentur, alioquin gratia non erit gratia, vt idem teſtatur *Apoſtol. ad Roman. cap. 11. v. 6.* † Sed 26
quia iuſtus non ſemper in eodem gratiæ ſtatu perſeuerat, poſquam ab accepta iuſtificationis gratia per peccatum excidit, rurſus iuſtificari non poſſe, niſi excitante Deo, per pœnitẽtiæ Sacramentum Chriſti amiſſam gratiam recuperare tentauerit, *Trident. ſeſſ. 6. cap. 14. Tertulian. lib. de Pœnit.* † Quod exitit in 27
cauſa, vt quemadmodum ex fide iuſtificari dixit Apoſtolus, ſimiliter ex operibus dixit ad Roman. cap. 4. v. 2. *Ex operibus iuſtificatus eſt.* D. Iacob. Cathol. epiſt. 2. v. 24. *Quoniam ex operibus iuſtificamur.*

¶ Sed ſolutioni obſtat, iuſtificatum ſe- 28
mel amplius peccare non poſſe, vt aſſerunt Iouiniani ex illis D. Ioan. cap. 5. *Qui natus eſt ex Deo non peccat, ſed generatio Dei conſeruat eum*, & epiſt. 1. cap. 3. *Omnis qui natus eſt ex*

Deo

29 *Deo non potest peccare.* † Baptismum autem esse chirographum diuinæ promissionis, quo certiores redimur de perpetua gratiæ adoptione testantur *Lutherus lib. de captiuitat. Babylon. Caluin. in antidot. Tridentin sess. 7. can. 7. & lib. 3. Instit. cap. 2. §. 11.* nam Deus sua gratia semel iustificatos non deserit, *Apostol. ad*
30 *Roman. cap. 8.* † Quibus non obstantibus nostra sententia verissima est, nam illud D. Ioan. ex communi Catholicorum doctrina intelligitur, vt quandiu semet Dei, & gratia ipsius in homine manent, & ex illa operatur, peccare non posse, vt tradunt *D. Hieronym. lib. 2. contra Iouin. D. Augustin. de hæresib. cap. 82. Gabriel. Vazquez, & alij in D. Thom. part. 3. q.*
31 *69. art. 7. disput. 156. cap. 5.* † Illa verò D. Pauli intelliguntur ex parte Dei, quod semel iustificatum non deserat, dum ipse in eodem statu perseuerauerit: sed quia contingit à iusto Deũ
32 disseri, dum per peccatum diuinam prouocat iram, nisi respuerit, damnabitur, *Ezechiel. cap. 18. Apostol. ad Galat. 3.* † Nam licet diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum, nã quos præsciuit, & prædestinauit, hos & vocauit, & quos vocauit, iustificauit illos, & glorificauit, vt tradit *Apostol. ad Roman. ca. 8. v. 29. & 30.* † Cum liberum eis sit arbitrium, vt in-
33 quam vellint partem inclinare, *Genes. 4. Deuteronom. 30. Iudic. 24. Ecclesiast. 15.* potest per suam malitiam ab accepta iustificationis gratia per peccatum excidere, cum septies in die cadat iustus, *Prouerbior. 24. v. 16.* Ideò dicit Apostol. *Corinth. 1. c. 10: Qui se existimat stare, videat ne cadat.* † Vnde omnes, qui de salu-
34 te agunt ad obseruationem legis inuitantur, D. Matth. cap. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, quia veram, & Christianam iustitiam accipientes, eam ceu primam stolam pro illa, qua Adam sua inobedientia sibi, & nobis perdit, per Christum Iesum illis donatam, candidam, & immaculatam conseruentar, *Tridentin. sess. 6. cap. 7. ad finem.*
35 † Nam quocumque mortifero peccato (etsi non amittatur fides) amittitur gratia, quia à Regno Dei excludũtur infideles, fornicari, adulterari, molles, fures, auari, ebri, maledici, ceterique omnes, qui lethalia committunt. *Apostol. ad Timoth. 1. cap. 1. & Corinth. 1. c. 6. Trident. d. sess. 6. ca. 7. 11. 14. & can. 11. 13. & 14.*

36 ¶ Gratia autem, quam conferunt Sacramenta, non est eadem, quod gratia gratum facientem, vel donorum, vt arbitrantur *D. Bonauentura in Sentent. 4. distinct. 1. part. 1. art. 1. q. 6. Ricard. art. 4. q. 4. Gabriel. q. 1. art. 1. concluf. 1.*
37 † Nam si eadem esset, superflue tot instituta essent Sacramenta, quod dici nequit, quia hæc duæ gratiæ inter se diuersæ sunt, cum virtus, & dona, quæ infunduntur eum gratia gratum faciente, sunt ita connexæ, vt vna sine altera haberi non possit, quia est habitus spiritualis in essentia animæ inhærens, à quo fluunt virtutes supernaturales, *D. Thom. 1. 2. q. 110. art. 3. Henriq. lib. 1. c. 12.* † Gratia autem Sa- 38
cramentalis diuersa est, à diuersis Sacramentis proueniens, quia gratia vnius Sacramenti, specie differt â gratia alterius, *Dionys. Areopagit. lib. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 3. D. Augusti. lib. 3. Doctrin. Christian. cap. 9. Concil. Trid. sess. 13. cap. 3. & can. 1. Catechis. Roman. Pÿ V. par. 2. cap. 1. D. Thom. 1. 2. q. 65. art. 1. & par. 3. q. 62. art. 2. & q. 65. art. 3. & q. 73. artic. 4. Cardinal. Alanus de Sacramen. cap. 42. Cardinal. Bellarmin. lib. 2. de Sacramen. c. 28.* † Vn 39
de dicendum est Sacramentalem gratiam, non esse habitum realiter distinctum à gratia iustificante, vt docent D. *Thom. d. q. 62. art. 2. Soto in Sentent. 4. distinct. 1. q. 3. art. 2. Henriq. de Sacramen. lib. 1. cap. 12. §. 5. Alexand. Alens. in Summ. part. 4. q. 5. membr. 4. art. 2. Suarez p. 3. tom. 3. q. 62. disput. 7. sect. 3. Valent. tom. 4. disp. 3. q. 3. pun. 2. Ægidius de Conine. tract. de Sacram. q. 62. ar. 1. dub. 4.*

¶ Sacramenta autem non sunt causæ dis- 40
positiuæ ad grariam, vt docent D. *Thom. Sentent. 4. distinct. 1. q. 1. artic. 4. & de veritat. q. 27. art. 4. Paludan. d. dist. 1. q. 1. Capreol. q. 1. cõclus. 3. Alexand. de Ales in Summa, part. 4. q. 5. membr. 3. art. 5. Ferrariens. lib. 4. contra Gent. cap. 57.* † Non enim producunt ornatum dis- 41
positiuum ad gratiam, vt docent *Cardin. Alanus tractat. de Sacramen. in gen. cap. 34.* D. *Thomas par. 3. q. 62. & ibi Franc. Suarez tom. 3. p. 3. disp. 9. sect. 1. Gregor. Valent. tom. 4. disput. 3. q. 3. punct. 1. Scotus in Sentent. 4. distinct. 1. q. 5. Soto q. 3. art. 1.* † Vnde dicendum est Sa- 42
cramenta esse causę instrumentales ad gratiã conferendam, quibus homo à Deo iustificatur, vt docent D. *Thom. d. q. 62. art. 1. Alan. Sot. Valent. & Suarez vbi proxim[illegible] de Sacram. lib. 5. cap. 3. q. 1. art. 5. 6. 7. 8. & 9.* † Morales 43
non solum meritoriæ gratiæ, quatenus sunt actiones Christi, & continent in se virtutem passionis eius. D. *Thom. Sentem. 4. distinct. 13. q. 3. art. 4. & distinct. 17. q. 3. artic. 4. Durand. q. 4. Ferrariens. d. lib. 4. cap. 56. Canus in relect. de pœnit. part. 5. Ledesma in addit. ad part. 3. q. 42. ar. 1.* † Sed etiã physicè instrumentales, mi- 44
nisteriales, & efficientes esse, quæ actiuitate sua ad modũ instrumenti physice actiuè attingũt, & producunt gratiã, quã continent tanquã in vase, vt ait D. *Thom. p. 3. q. 62. artic. 3. Gregor. Sayrus d. art. 1. ex num. 1. Henriq. in Sum. lib. 1. cap. 15.*

cap. 15. 16. & 17. Valent. tom. 4. disp. 3. q. 3. pun. 1. Bonacin. de Sacram. disp. 1. q. 4. pun. 6. num. 3. Reginal. lib. 26. num. 47.

45 ¶ *Et quia gratia huiusmodi diuersa est à diuersis Sacramẽtis proueniẽs, inde fit, quod alij imprimant characterem, alij non, nam characterem solum imprimunt tria hæc Sacramenta Baptismus, Confirmatio, & Ordo, vt decissum est de fide, Concil. Florent. vbi sup. Trident. sess. 7. can. 9. & sess. 23. can. 4. Bellarmin. lib. 2. cap. 19. Vazquez, p. 3. tom. 1. disp. 164. num. 5. Suarez, disput. 11 sect. 2. Henriq. lib. 1. cap. 13. Sayrus, lib. 4. cap. 3. Bonacin. d. disp. 1. q. 5. pun. 2. ex num. 1. Reginal. in prax. fori pœnit. lib.*

46 *26. cap. 48.* † Vnde fit vt reiterari nequeant, nam caracter est signum spirituale, & indelibile animę inhærens, *D. August. lib. 1. de Baptis. contra Donatist. c. 1. & lib. 2. contra Parmen. cap. 13. D. Thom. p. 3. q. 63. art. 2. D. Bonauen. & alij in Sent. 4. dist. 5. Soto, dist. 1. q. 4. art. 5.*

47 † Nam est aliquid reale positum, & absolutum animæ per Sacramentorum huiusmodi susceptionem impressum, *D. Thom. d. q. 63. art. 2. & Sent. 4. dist. 4. q. 1. art. 1. Alex. de Ales, in Summ. p. 4. q. 8. memb. 8. art. 1. §. 1. Bonauent. in Sent. 4. dist. 6. Ricard. dist. 5. art. 2. q. 1. Paludan. q. 2 art. 1. Gabriel, dist. 6. q. 2. art. 3. dub. 3. Valent. tom. 4. disp. 13. q. 4 pun. 3. Suarez, p. 3. tom. 3. q. 63. disp. 11. sect. 2. Carlin. Alanus, vbi sup. cap. 49. Bellarmin. lib. 2 de Sacram.*

48 *cap. 19.* † Quod licèt fiat ex gratia per Sacramenta huiusmodi collata, vt sine dubio est, nõ propterea sequitur, alia Sacramenta, quæ non imprimunt characterem, non conferre gratiam, quia caracter etsi à gratia producatur, est tamen distinctum à gratia, quia multi habent caracterem & non gratiam, alij gratiam, & non caracterem, *vt tradit Gregor. Sayrus, d. cap. 3. art. 4. num. 3. & 4.* † Omnia enim Sacramenta noui legis, tam quæ imprimunt caracterẽ, quam non, vt diuina instrumenta à Christo institutta ad communicanda merita eius passionis, ex se conferunt gratiam, vt decissum est variis Concilijs. *Nicæno I. can. 8. Constantinop. I. Meliuitano, cap. 2. Arausic. 11. can. 25. Latheranens. in cap. maiores, de Bapt. Carthaginens. V. cap. 6. Ancyran. cap. 12. Florent. tit. de Sacrament. Trident. sess. 7. can. 6. 7. & 8. D.*

50 *Augustin. epist. 23.* † Nam licèt soli Deo gratiæ conferendi munus tribuant scriptura, & Patres, de principali loquuntur, & propterea non excludunt instrumentalem Sacramentorum, *D. Ambros. epist. 84. D. August. lib. 4. de Bapt. cap. 22. & lib. 15. de Trinit. cap. 26. Sayrus, d. cap. 3. art. 14.*

numer. 2.

CAP. III. De rebus & verbis elcuatis in SACRAMENTIS ad gratiam infundendam spiritualem.

SVMMARIVM.

1. *Res naturales, & verba cum ministro conficiunt Sacramentum.*
2. *Verbum accidens ad elementum fit Sacramentum.*
3. *Res, & verba deseruiunt tanquam materia, & forma.*
4. *Verbis, & rebus Sacramentorum tanquam per riuulos gratia derivatur ex passione Christi.*
5. *Gratiæ donum omnes naturæ creatæ vires excedit.*
6. *Res Sacramentales instituuntur in subsidiũ fragilitatis humanæ.*
7. *Animus noster ad spiritualia credenda non commouetur, nisi externis signis.*
8. *Signa oculis, & sensibus subiecta quasi pignora sunt rei spiritualis.*
9. *Gratia ex passione Christi per Sacramenta quasi per alueum deriuatur.*
10. *Sacramenta sunt notæ quædam, & signa, quibus fideles ab infidelibus discernentur.*
11. *Fideles, qui sunt lapides viui Sacramentis veluti calce coniunguntur.*
12. 13. *Rebus naturalibus in Sacramentis vti impugnant Hæretici.*
14. *Manicheorum fundamentum ad impugnanda Sacramenta est contra rationem naturalem.*
15. *Cathari, qui à rebus sensibilibus asserunt animam contaminari, reprehenduntur.*
16. *Porphiri de indigentia Dei, delirium.*
17. *Ecclesiæ pulchritudo abintus contra Lutherum explicatur, Psal. 44.*
18. *Spiritum esse Deum, & qui adorant in spiritu debere adorari contra Calbinum explicatus Ioan. c. 4.*
19. *Corporales exercitatio, quod ad modicum inutilis sit, contra Manichæos explicatus D. Paulus ad Timoth. c. 4.*
20. *Deus est causa principalis omnis gratiæ.*
21. *Sacramenta deseruiunt ad gratiam tanquã causa instrumentalis*
22. *Moralis causa est ex meritis passionis Christi, quæ confert gratiam in Sacramentis.*
23. *Physice gratiam conferunt Sacramenta*

ex meritis passionis Christi.

24. *Virtus Christi ad res sensibiles se extendit.*

25.26. *Rebus naturalibus vtitur Christus ad efficienda miracula.*

27. *Res sensibiles potest Deus eleuare, vt præter suam naturam agant.*

28. *Res naturales Sacramentorũ eleuat Deus ad gratiam spiritualem infundendam.*

29. *Res & verba Sacramentorum nulla alia debent esse, quam Christus instituit.*

30. *Contrictio ad erigendos animos ad credendum non supplet pro Sacramentalibus verbis.*

31. *Verbum Sacramentale diuersum est à verbo concionandi.*

32. *Fides, aut contio ad eam erigendam non est necessaria in Sacramento.*

33. *Christus in Baptismi formula non est vsus verbo concionatorio.*

34. *Eucharistiæ formula vsus est Christus Verbo consecratorio.*

35. *Sacramentum non ad libitum, sed ex verbis Christi conficiendum est.*

36. *Verbũ Sacramentale immutans, non confecit Sacramentum.*

37. *Minister Sacramentorum homo viator est.*

38. *Viator quilibet non est aptus minister Sacramentorum, sed qui ex officio vocatus est.*

39. *Sacerdotes sunt ministri Sacramentorum.*

40. *Minister Sacramentorum debet esse cum intentione.*

41. *Intentionis defectus in Sacramentis supplere per Christum veterum sententia.*

42. *Defectus intentionis non supplebitur per Christum.*

43. *Sacramentum non dicitur sine intentione.*

44. *Intentione habituale non conficitur Sacramentum.*

45. *Intentio actualis, vel saltim virtualis requiritur in Sacramento.*

46. *Ministri fides necessaria non est in Sacramentis.*

47. *Ministri bonitas non exquiritur ad confectionem Sacramenti.*

48. *Minister administrans in peccato, peccat mortaliter.*

49. *Suscipiens Sacramentum ab existẽti in peccato, mortaliter peccat.*

50. *Suscipiens à Prælato, vel Parocho existente in peccato, non peccat.*

51. *Subditi possunt petere, & recipere à Parocho existente in peccato, sine culpa.*

52. *Subditi à suis Pastoribus tenentur præcisis Sacramenta petere.*

53. *Missam non licet audire à Sacerdote habẽte concubinam.*

54. *Publicus cõcubinarius olim habebatur pro suspenso.*

55. *Sacramenta non licet petere ab excommunicatis, suspensis, interdictis.*

56. *Nominatim interdictus esse debet ad hoc, vt non possit ab eo Sacramenta recipi.*

57. *Pœnis ipso iure impositis necessaria est sententia saltem declaratoria.*

58. *Licitum est Sacramenta recipere à malis toleratis.*

59. *Licitum est petere rem honestam à malo quamuis sciat iniquè præstaturum.*

60. *Petere à maleficis sanitatem nõ licet, quia non potest nisi iniquè præstare.*

61. *Malis licitum est vti, quando possunt licitè operare.*

62. *Licitum est in mortis articulo petere Baptismum, vel Pœnitentiam ab excommunicatis, &c.*

63. *Sacramenta præter Baptismum, & Pœnitentiam quare non liceat petere ab excommunicatis:*

TRIA sunt necessaria ad confectionem cuiuslibet Sacramenti, quæ habentur in Concilio Florentin. in doctr. de Sacrament. in gene. *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus, tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.* † Vnde dicitur accedat Verbum ad elementum, & fiet Sacramentum, *D. Augustin. in Ioan. tract. 80. D. Thom. part. 3. q. 60. art. 5. 6. & 6. & Sẽtent. 4. distinct. 1. q. 1. art. 3. Alens. in Summa, part. 4. q. 5. membr. 3. art. 1. Melch. Canus in relection. de Sacram. fun. 2. Ledesma tom. 1. sui quarti, q. 1. art. 6.* † Nam Sacramentum constat ex rebus, & verbis (quæ deseruiunt tanquã materia & forma) etsi non sint idem, nec iungantur actu, vt partes rei essentiales, quia cum non sint compositum physicum, nec artificiale, sed simile vtriusque, non est necesse, vt habeant omnes conditiones materiæ, & formæ rerum naturalium, vel artificialium, vt docent *Soto in Sentent. 4. distinct. 8. q. 1. art. 1. Henriq. in Summa, lib. 1. cap. 8.* † Quibus adens minister cum intentione conficit Sacramentum, quibus quasi per ribulos gratia deriuatur nobis ex passione Christi, quæ est causa meritoria nostræ iustificationis, *Apostol. ad Roman. 3. ad Tit.*

ad Tit. 1. cap. 2. ad Coloss. 1. D. Ioan. canonic. 1. cap. 2. D. Petr. can. 1. cap. 1. Concil. Trident. sess. 7. capit. 7. D. Thom. part. 3. quæst. 43. articul. 6.

5 ¶ Nam licèt gratia, absq; aliquo materiali signo, posset Deus conferre, quia gratia Dei non alligatur signis, quia gratiæ donum omnes naturæ creatæ vires excedit, *D. Thom. p. 3. q. 62. art. 1.* † In subsidium tamen fragilitatis humanæ signa huiusmodi instituit, vt quæ occulta Dei virtute efficiuntur facilius intelligere possit, nam vt ait D. Chrysost. in Matth. hom. 83. *Si homo corporis cõcretione caruisset, nuda ipsa bona, neq; vllis intelligentijs inuoluta ei oblata essent: quoniam vero anima corpori coniuncta est, omnino opus fuit vt rerum, quæ sentiuntur adminiculo ad ea intelligenda veretur.* † Item quod animus noster aut facile commouetur ad ea, quæ nobis de spiritualibus proponuntur credenda, nisi externis signis corroborentur, quemadmodum in veteri lege, ne populus diuinis oraculis, & dictis fidē non adiungeret, dominus promissionem suam multa signorum varietate confirmauit, *Exod. cap. 3. 4.* † Ita in noua lege Saluator noster cũ nobis peccatorum veniam cœlestem gratiam, Spiritus sancti communicationem pollicitus est, quædam signa oculis, & sensibus subiecta instituit, quibus eam quasi pignoribus oblatã haberemus, *Apost. ad Ephes. 4.* † Similiter etiam vt virtus quæ ex passione Christi manat, hoc est gratiam, quam ille nobis in ara crucis meruit, per Sacramenta, quasi per alueum quendam in nos ipsos deriuare oporteret, ad-pellendos animi morbos, & salutem tuendam, vt tradit *D. Ambros. lib. 5 de Sacram. cap. 4.*

10 † Et tandem vt essent notæ quædam & symbola, quibus fideles ab infidelibus internos cerentur, cum nullus hominum cœtus queat, siuè veræ, siuè falsæ religionis nomine, quasi vnũ corpus coadunari, nisi aliquo visibili fœdere coniungantur, *D. August. lib. 19. contra Faust. cap. 11.* † Nam Ecclesia quæ dicitur Corinth. 1. cap. 3. & 4. *Templum Dei*, & veluti Matth. 6. *Ciuitatem in monte positam*, & eius fideles qui dicuntur D. Petr. can. 1. cap. 3. *Lapides viui super ædificati*, nisi Sacramentis veluti calce coniungantur, possent disipari, *D. August. lib. 3. Doctr. Christ. c. 9. D. Thom. p. 3. q. 61. artic. 1. Guill. Parisiens. tract. de Sacrament. par. 1.*

12 ¶ Nam licèt *Manichæi* res corporeas & sensibiles malas, & á Deo malo creatas contendant, vndè malum & impium esse oblatrant eis vti in Sacramentis. *Cathari*, existimant animam nostram à rebus sensibilibus contaminari. *Porphirius*, impiunt putat esse, Deum obsequis corporeis, & rebus sensibilibus coli, quasi eis indigere videatur, aut saltē quibusdam prælijs delectari. † *Lutherus Caluinus & recentiores hæretici*, Catholicos idolatras vocant, eo quod res sensibiles colant & venerentur cum scriptum sit, Psal. 44. *Omnis pulchritudo filiæ Regis abintus*, D. Ioan. cap. 4. *Quod Deus spiritus est, & qui adorant eum in spiritu, & veritate adorare debent.* Nam vt ait Apostol. ad Timot. 1. c. 4. *Corporalis exercitatio admodicum vtilis est.* 13

¶ Quibus facilè satis fieri potest, nã Manichæorum fundamentum, non solum falsum, & hæreticum est, sed contra rationem naturalem, vt probant *Tertulian. lib. contra Marcion. Irenæus, lib. 4. cap. 32. & 34. Leo serm. 4. D. August. lib. de natura bon. cap. 13. D. Thom. lib. 3. contra Gent. cap. 119. & lib. 4. cap. 56. & 57.* † Catharorum fundamentum falsum experientia probatur, nam solis lux ex rei immundæ contactu non contaminatur, & multò minus anima quæ spiritualis est rebus corporeis, ideò eorum hæresis refutatur in *cap. excommunicamus, de hæretic: D. Antonin. p. 4. tit. 11. cap. 7. §. 2. Alf. Castro, v. nuptiæ, hæres. 2.* † Porphyri de indigeutia Dei delirium facilè refutatur, cum hæc non fiant ob Dei indigentiam, ipse enim vt legitur, Psal. 25. *Bonorum nostrorum non eget*, sed hoc totũ fit propter nostrum obsequium, erga Deum, qui si certis rebus Sacramenta instituit, id non fit quod illis prælijs delectetur, sed quod omnia non æque apta sunt ad institutionem, vt tradit *Bellarmin. lib. 1. c. 7.* 14 15 16

¶ Lutheri, & Caluini deliria non rectè fundantur in assertis scripturæ locis, nam ad illud, *Psal. 44.* Respondeur, quod tota pulchritudo, & decor Ecclesiæ, *ab intus est*, eo quod cerimoniæ externæ vim, & efficaciam suam habeant ab effectu interno, *D. August. lib. de cura pro mort. c. 5. & epist. 119. cap. 11.* † Ad illud, *D. Ioan. c. 4.* Respondetur cultum Christianorum esse *in spiritu*, prout opponitur cultui Iudaico, qui erat corporalis; *& in veritate*, prout opponitur cultui Samaritanorum, qui erat falsitati, & errori admixtus, vt docent ibi *D. Chrysost. D. Cyril. D. Tho. & alij.* † Quod verò Catholicis idolatriam imponunt, ex illo *Paul. ad Timot. 1. c. 4.* Vetus querela hæreticorum est, quod Manichæi etiam fecerunt, qui Catholicos obijciebant, quod colerent Cererem & Bachum propter Sacramentum, & Sacrificium Eucharistiæ in Pane & Vino positum, similia, *Caluin. lib. 4. Instit. c. 10.* quos redargunt, *D. Augustin. lib. 20. contra Faust.* † 17 18 19

cap. 4.

cap. 4. & 13. D. Hieronym. libr. contra vigil ans.

20 ¶ Neque obstat res naturales, quæ in Sacramentis adhibentur, inefficaces esse ad gratiam producendam, quia solus Deus est causa principalis omnis gratiæ, Psal. 83. v. 12. *gratiã, & gloriam dabit Dominus.* Isai. cap. 43. *Ego sum qui deleo iniquitates tuas.* D. Paul. ad Rom. ca. 3. *Vnus est Deus, qui iustificat,* & c. 8. *Deus est* 21 *qui iustificat.* † Nam gratia à solo Deo tanquam à causa principali producitur, à Sacramentis autem tanquam à causa instrumentali, *D. Thomas part. 3. quæst. 62. ar. 1. & q. 64. ar. 1. Sotus in Sentent. 4. dist. 1. q. 3. art. 1. & q. 5. ar. 1. Suarez part. 3. tom. 3. q. 62. art. 1. Alan de Sacrament. cap. 34.* 22 † Moralis nempè, quia passio Christi vnde habèt efficatiã, iam nõ est, *D. Ambros. lib. 20. in Luc. cap. 105. Chrysost. Cyrill. Theophilact. in Ioan. cap. 19. Leo epist. 4. cap. 6. D. Hieronym. epistol. 83. D. Aug. lib. 15. Ciuit. Dei, c. 26. & in Ioan. tract. 15. & 120.* 23 † Sed quia id, quod nec fuit, nec est, nec erit, potest esse causa physica alicui⁹ effectus realis, dicendũ est, Sacramẽta nõ tãtũ esse causæ morales, sed etiã physicè gratiæ eã efficere actiuitate suã, ad modum instrumẽti physicè agẽtis, quia agunt virtute passionis Christi, *Trid sess. 6. c. 7. D. Thom p. 3. q. 48. art. 6. & q. 64. ar. 1. Vazq. d. p. 3. disp 132. c. 3. 4. & 5 Suar. d. sp. 7. sect. 3. Bonacin. tract. 1. disp. 1. punct. 6. ex nu. 3. Filliutius tract. 1. c. 6. q. 7. nu. 108. Coninch. q. 62. art. 4.*

24 ¶ Virtus enim quæ de Christo exibat sanabat omnes, *D. Luc. c. 6.* ad res etiã sẽsibiles se extẽderat, vt ad fimbriã vestimenti eius, cuius tactu mulier hemorrhoisa curata est, ex virtute ab humanitate Christi exeunte, & ad vestimenta se deriuante, D. Luc. cap. 8. *Ego sensi de me virtutem exisse.* † Sic per alias actiones humani- 25 tatis miracula multa operatus est, mundauit leprosum extendens manum, & tangens eum, *D. Luc. cap. 5.* Et in ciuitate Nain vnicum matris filium tactu corporis sui ad vitam reuocauit, *D. Luc. cap. 7.* 26 † Et Principis Synagæ filiã manu impolita ad vitam reduxit, *D. Matth. 9.* Cæcum luto, & aquæ natatoriæ Siloe illuminauit, *D. Ioan. cap. 9.* Organum vocis dæmoniacum restituit, *D. Luc. cap. 8.* Lazarum quatriduanum solo verbo suscitauit, *D. Ioan. cap. 11.*

27 ¶ Potest enim Deus inepto instrumento vti admirabiles effectus, quia potest eleuare res sensibiles, ac mere naturales, vt præter suam naturam agant, vt ignem naturalem infernum eleuat, vt tactu suo cruciet animas, & dæmones, *Magister, & Scolast. Sent. 4. dist. 44. Vazq. in D. Tho p. 1. disp. 176. c. 3. Petr. Tyræus de dæmoniac. p. 2.* † Sic etiam potest eleuare 28 res Sacramentales & sensibiles Sacramentorũ ad gratiam spiritualem infundendam, vt docent *Hugo de Sancto Victore lib. 1. p. 9. c. 5. Caietan p. 3. q. 62. art. 4. Valles de sacra Philos. c. 40. Gregor. Sayrus de Sacram. lib. 5. c. 3. q. 1. artic. 6 n. 6. & art. 10. n. 4. & ar. 11. n. 7.*

¶ Res & verba, quæ in Sacramẽtis sunt pro 29 materia, & forma nulla alia esse debent, quam Christus Dominus instituit, & ordinauit, cuius authoritate vnicuique Sacramento assignata sunt necessaria, vt probant *D. Tho. Sot. Durã. & alij in Sẽt. 4. dist. 2. Cardin. Alan. de Sacra. c. 13. Franc. Suar. to. 3. p. 3. q. 60. ar. 4.* † Quod 30 vt hæretici præuertant, loco verborũ Sacramẽto cõtendunt, habendã esse contionẽ ad erigẽdos animos ad credendum, vt tradunt *Luther. lib de captiuit. Babylo. Caluin lib. 4 Instit. ca. 14. Brẽtius in cõfess. Vitẽberg. Beza in doctr. Sacramentor.* † Nã licet id probare conentur 31 ex illo Marc. c. 16. v. 16. *docete omnes gentes, baptizantes eos,* &c. diuersum est verbũ Sacramentale, à verbo cõcionandi, vel ex eo quod ait D. Paul. Corinth. 1. c. 1. *non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare.* † Concio 32 enim ad erigẽdã fidẽ, neque ad quid aliud, nec ipsa fides, necessaria est ad confectionẽ Sacramenti, cũ paruuli baptizentur, qui nec intelligunt, nec fidẽ habent actualẽ, vt docet *Grego. Nazianz. orat. de Baptis. D. Chrysost. in Hebr. ho. 6. D. Aug. lib. 1. de peccator. merit. c. 20. & epist. 23. & 57. D. Bernar. ser. 66. in Cantic. & epist. 77. Prosper. lib. 1. de vocat. Gent. c. 16. & lib. 2. c. 23.*

¶ In hoc Baptismi Sacramento, aut Eucha 33 ristiæ (quæ solũ hæreticis Sacramẽta sunt) Christus Dns vsus est cõcione, sed verbo cõsecratorio, quo formã præscribit Sacramẽto, vt ad Baptismu D. Ma. d. c. 16. *Baptizãtes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* † Eucharis- 34 tiæ autẽ cõsecratione similiter nõ cõcionauit, sed postquã panẽ, & calicẽ in suas sacratissimas manus accepit, benedixit, & cõsecrauit dicẽs, Matth. c. 26. v. 26. *Hoc est corpus meũ,* & vers. 28. *Hic est calix sanguinis mei,* quod ita faciendũ commẽdauit, Luc. c. 22. v. 19. *Hoc facite in meã cõmemorationẽ* † Nã si baptizanti, & cõ- 35 secrãti verba, pro forma, non essent præfinita, sed pro cõcione quisque posset immutare, sequeretur, quod diuersis verbis, & aliquãdo aduersis cõferentur Sacramenta, & sic diuersum esset Baptismũ, & non vnum, contra D. Paul. ad Ephes. cap. 4. v. 5. *Vna Fides, vnum Baptisma, vnus Deus, & Pater omnium.* † Vnde non 36 solum prolibito non licet verba Sacramẽtorũ

immutare, sed si aliquid verborum, quod pro eorum formulis constitutum est, immutetur in alium sensum, non conficitur Sacramentum, *D. Tho. p. 3. q. 60. ar. 7. & Sent. 4. dist. 3. q. 4. Sot. & Duran. q. 2. D. Antonin. p. 3. tit. 14. & c. 13. §. 3. Cardin Bellarm. lib. 1. de Sacram. in gen. c. 21. Henriq. lib. 1. c. 9. Greg. Sayr. libr. 1. de Sacram, c. 4. ar. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. Ægid. de Coninch. q. 66. ar. 6. dub. 1.*

37 ¶ Minister autem ordinarius Sacramentorũ solus homo viator est, *D. Tho. p. 3. q. 64. & Sent. 4. dist. 5. q. 2. ar. 3. Alex. de Ales in Sum. p. 4. q. 8. mẽb. 6. ar. 4. & q. 10. mẽb. 5. ar. 1. Card. Alan. lib. de Sacram. c. 50. Cathechis. Rom. Pij V. p. 2. c. 1. Bellarm. lib. 1. de Sacram. c. 14. Frã. Suarez part. 3. tom. 3. q. 64. dispu. 13. section. 1.*

38 † Non quilibet homo viator, vt hæretici volunt, qui etiam mulieres ad consecrandum, & à peccatis absoluendum admittunt, sed solum ad id ex officio vocatus, nam claues Ecclesiæ non omnibus datæ sunt, sed quibusdam, vt docent *Bellarmin. & Suarez vbi proxim. D. Anton. par. 3. tit. 14. c. 13. §. 5. Trident sess. 7. can.*

39 *10. Cathechism. Pij V. d. c. 1.* † Ideò toti Sacerdotes sunt ministri, vt Apostolorũ successores D. Paul. Corint. 1. c. 4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispẽsatores mysteriorum eius,* Corinth. 2. c. 3. *idoneos nos fecit ministros Noui Testamenti non litera, sed spiritu.*

40 ¶ Nec solum minister electus est, sed debet esse cũ intentione faciẽdi, quod facit Ecclesia, vt conficiat Sacramentũ, *Concil. Cõstãt sub Mart. V. contra errores Ioan. de Hus & Wicleff. sess. 15. Cõc. Florẽ sub Eugen. IIII. Cõcil. Trid sub Paul. III. sess. 7. can. 2. D. Tho. & alij Scholastici in Sent. 4. dist. 6. Bonau. p. 2. art. 2. q. 1. Ricard. art. 1. q. 2. Scoto, q. 5. Gabriel, q. 1. art. 2. concl. 3. Durand. q. 2. Sotus dist. 1. q. 5. ar. 5. Victoria in Summa, tit. de Baptism. num. 31. Alexand. de Ales in Summa, 4. part. q. 8. membro 3. ar. 1.*

41 † Namlicet defectum intentionis ministri, in pueris quidem suppleri per Christũ, in adultis verò suppleri per fidẽ & deuotionẽ, asserunt *D. Tho p. 3. q. 64. art. 8. Alex. de Ales in Summ. p. 4. q. 8. membr. 3. ar. 1. §. 1. Durãd. in Sent. 4. dist. 6. q. 2. n. 12. Valent. to. 4. disp.*

42 *3. q. 5. pũ. 3.* † Probabilius tamen est, quod nullo modo huius defectus suppleatur à Deo, neque ab ipsis adultis, vt tradunt *Sot. in Sent. 4. dist. 1. q. 5. ar. 8. Card. Alan. vbi sup. c. 55. Grego. Say. de Sacram. lib. 2. c. 4. q. 3. ex n. 1. Vazq. p. 3. q. 68. ar. 3. disp. 152. c. 1.* † Nã cũ Sacramẽtũ nõ dicatur sine intentione ministri, periculosũ est, sine illo asserere pueros, aut etiã adultos posse saluari, contra diuinã legẽ Dñi nostri Iesu Christi, qui testatus est apud D. Ioan. c. 3.

43 *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sãcto non potest introire in Regnum Dei.* † Nec sufficit habitualem intentionem habere, quia hac sola non conficitur Sacramentum, *D. Thomas part. 3. q. 64. art. 8. Scotus in Sententiarum 4. distinct. 6. q. 6. Sotus distinct. 1. q. 5. artic. 8. Alanus de Sacramen. cap. 53. Bellarm. d. lib. 1. cap. 27. Valent. tom. 4. disp. 3. q. 5. pun. 3. Suar. tom. 3. p. 3. q. 64. disp. 13. sect. 3.* † Nisi habeat intentionem actualem Sacramentum conficiẽdi, vel quo ad minus virtualem, ex actuali descendens, vt tradunt *Scotus in Sent. 4. dist. 6. q. 6. Caietan. in Cõm. d. q. 64. art. 8. Greg. Sayrus d. cap. 4. q. 4. art. 2. num. 5. Ægid. de Coninch. de Sacram. q. 64. art. 8. dub. 1. Henriq. lib. 1. ca. 10. Vazq. in D. Thom. tom. 2. disp. 146. n. 5. Filliut. tract. 1. c. 5. q. 2.*

44

45

46 ¶ Ministri autem fides necessaria non est, quia ministri hæretici, apostatæ, & scismatici conficiunt Sacramentũ, vt varijs Concilijs definitũ est, *Carthaginens. I. can. 1. Arelatens. I. can. 8. Arelatens. II. can. 17. Leodicens. can. 8. Niceno can. 19. D. August lib. 2. de Baptis cõtra Donatis. cap. 2. 3. 4. & 5. & contra Parm. cap. 13. Bellarmin. d. lib. 1. cap. 26. Bonacin. in opere Morali, tom. 1. de Sacram. tract. 1. dispu. 1. q. 3. punct. 2. §. 2. ex n. 1. Sayrus lib. 2. cap. 5 art. 2.* † Vt nec minus necessaria est bonitas ministri, nã in peccato mortali existens Sacramentum conficit, *Concil. Nicen. I. can. 19. Cõstantien. sess. 8. & 15. Triden. sess. 7. can. 12. D. Hieronym. dialog. contra Luciferianos, D. August. lib. 2. de Baptism. contra Donatis. capit. 3. & 4. & ad Bonifac. epistol. 23. D. Cyprianus, lib. 3. contra Cresc. cap. 6. & lib. 3. de Baptis cap. 18. & lib. 6. capit. 34. D. Thom. in Sententiar. 4. dist. 5. q. 2. ar. 2. & lib. 4. contra Gẽt. c. 77. Alan de Sacram. c. 58. Bellar. d. lib. 1. c. 26. Suar. p. 3. to. 3. q. 64. dis. 3. sec. 4. Valẽt. to. 4. dis. 4. q. 5. pũ. 3.*

47

48 † Quãuis ex tali administratione in peccato existens, peccat mortaliter, siuè se ingerat, siuè administret ex offici necessitate, *D. Thom. in Sententiar. 4. dist. 5. q. 2. art. 2. & p. 3. q. 64. art. 6. Ricard. in Sentiar. 4. dist. 5. q. 2. art. 3. q. 3. & 4. Durand. & Paludan. quæst. 2. Valent. & Suarez vbi proxim. Sotus libr. 3. de iust. & iure, q. 4. art. 2. & Sententiar. 4. dist. 1. q. 5. art. 6. Nauar. in Manual. c. 22. Ægid. Coninch. de Srcrament. quæst. 64. artic. 6. Bonacin. d. punct. 2. §. 1. num. 2. Filliut. tractat. 1. c. 5. q. 10.*

49 ¶ Suscipiens tamen Sacramenta à Sacerdote existente in mortali, non præciso, non parato pro tunc peccare, peccat mortaliter, quia illum inducit ad peccandum, vt docent *Caieta. in D. Tho. p. 3. q. 64. ar. 6. Sot. in Sent. 4. dist. 1.*

distinct. 1. quæst. 5. art. 6. Nauarr. in Manual cap. 22. num. 9. Suarez vbi supra, disputat. 18. section. 2. Valent. d. punct. 3. Victoria de Sacramen. q. 30. Driedo lib. 3. de liber. christ. c. fin.

50 † Nisi talis sit Parochus, vel Prælatus, qui ex officij necessitate tenetur administrare, *D. Thom. Sententiar. 4. distinct. 5. quæst. 2. art. 2. & part. 3. quæst. 64. art. 6. Durand. & Paludanus, vbi sup. Suarez d. disput. 18 section. 1. Valent. d. punct. 3. Dried. d. cap. final.* † Nam sub

51 diti petentes Sacramenta à suis Prælatis malis, non inducunt eos ad peccandum, cum iure suo vtantur, sibique debitum petant, quod sine peccato reddere possunt, nã Parochus est semper paratus ad Sacramenta suis subditis administranda, *cap. omnis Presbyter, ca. nullus Presbyterorum, de consecrat. distinct. 4.* † Subditi

52 enim non solùm possunt, sed tenentur à suis Pastoribus præcisis, non tamen nominatim declaratis, petere Sacramenta debitis temporibus, etiã si ipsi non sint parati illadare, *Adrian. Pap. VI. in Sentent. 4. q. de confes. ar. 3. Caieta. in p. 3. q. 64. ar. 6. & q. 82. arti. 9. Guil. Paris. lib. de vita spirit. lect. 4. Ioan. Driedo d. ca. fin. Soto in Sent. 4. dist. 1. q. 5. art. 6. & dist. 22. q. 1. art. 4.*

53 ¶ Neque obstat non licere audire Missam à Sacerdote notoriè habente concubinam, *ca. fin. de tempor. ordinan. c. fin. de cohabit. Clericorum, & mulier. cap. nullus, distinct. 32. ca. scisitantibus, 15. q. 8. Nauarrus in Manual, cap. 22. num. 4.* † Nam illa iura procedunt an-

54 te Concil. Constantiens. quo tempore publicus concubinarius habebatur pro suspenso ipso iure, *d. cap. scisitantibus, cap. vestra, de cohabit. Clericorum, & mulier. capit. nullus, cap.*

55 *præter, distinct. 32.* † Et sic non licebat ab eis audire Missas, nec Sacramenta petere, quia ab excommunicatis, suspensis, vel interdictis, nisi in mortis articulo non licet Sacramenta suscipere, *D. Thom. in Sententiar. 4. distinct. 5. q. 2. art. 2. & dist. 13. quæst. 1. art. 3. & p. 3. q. 64. art. 6. & q. 82. art. 9. Ricard. in Sentent. 4. distinct. 5. art. 3. q. 4. Scotus, q. 2. Duran. q. 2. n. 7.*

56 *Paludan. q. 3. & dist. 6. q. 3.* † Nũc tamen, quia ante sententiam dictam notam non incurrũt, licitũ est ab existẽte notoriè in peccato Missas audire, & Sacramenta suscipere, dum non sint nominatim interdicti, vel excommunicati, vt tradit *Gregor. Sayr. de Sacram. lib. 2. c. 8. art. 3. n. 5. Ægid. de Conuch. vbi supra, art. 6. dub. 2.* † Quia in pœnis etiam ipso iure impo-

57 sitis necessaria est sententia saltem declaratoria, *Tiraq. in l. si vnquã, v. renertatur, ex nu. 291. C. de reuoc. donat. Castro lib. 2. de potesta. legis pœnal. c. 8. Sarmiento lib. 1. selectar. ca. 6. ex n. 6. Aragon. 2. 2. q. 11. ar. 3. Mexia in pragmat. taxæ panis concl. 6, ex n. 64. Did. Pet. inst. 2. tit. 9. lib. 2. Ordinam.*

¶ Ab alijs tamen, qui non sunt Parochi, 58
nec tenentur ex officio ministrare, à malis, sed toleratis (quando sunt parati) licitum est Sacramenta recipere, si adsit iuxta, & rationabilis causa, *D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 4. Sotolibr. 6. de iustit. & iure, q. 1. art. 5. Nauar. in Manual c. 14. n. 27. & 28. Maior in Sentent. 4. dist. 15. q. 1.* † Et petere non paratis quãuis præsumatur peccaturus minister ex propria malitia, & 59
non ex ignorantia licitum est eius operæ petere bona intentione, cessante scandalo, quia licitum est petere rem honestam à malo, quamuis sciam iniquè præstaturum, vt docet *D. Aug. tom. 7. lib. 5. contra Iulian. cap. 10.* † Nequeobstat non licere petere â maleficis paratis 60
opera ad morbum curandum, vel sanitatem restituendam, quia maleficus non potest licitè artem suam exercere, vt docent *Mart. de Arles, de superst. num. 70. & 71. Nauarr. in Manual. cap. 11. num. 19. Suarez de Relig. lib. 2. c. 18. ex num. 1. Sanchez de Matrimon. lib. 7. disput. 65. num. 7.* † Quando autem opera licitè 61
possunt exerci, non est prohibitum eis vti, licet alias illicitè præstentur, & sic non est prohibitum locare domum vsurarijs, aut meretricibus, dum tamen non locentur ad vsurandũ, vel meretricandum, sed adviuendum, *Ioã. Maior in Sent. 4. dist. 15. q. 35. Nauar in Manual c. 17. n. 195.*

¶ Existens tamen in articulo mortis, quia 62
necessitas instat petendi, non peccat, petẽdo Baptismum, aut pœnitentiam ab existentibus in peccato, excommunicatis, suspensis, degradatis, interdictis, hæreticis, scismaticis, vt docent *D. Thom. in Sententiarum 4. distinct. 5. q. 2. art. 2. Durand. q. 2. num. 7. Paludan. q. 3. D. Antonin. part. 3. tit. 14. cap. 13. §. 5. Caietan. d. part. 3. quæst. 64. art. 6. D. Augustin. lib. 7. de Baptism. contra Donatist. cap. 53. capit. à quocumque Iudæo, de consecrat. distinct. 4. Michael. Palac. in Sententiarum 4. distinction. 5. & 6. disputat. 3.* † Alia autem Sacramenta 63
quia non sunt ita necessaria, vt sine eis discedentes salus periclitetur, non licet petere, nec recipere ab excommunicatis huiusmodi, suspẽsis, interdictis, degradatis, hæreticis, vel scismaticis, *D. Thom. Sent. 4. dist. 5. q. 2. & p. 3. q. 64. articul. 6. & q. 82. art. 9. Paludan. in Senten. 4. dist. 13. quæst. 1. art. 4. concl. 5. & distin. 17. q. 3. art. 3. concl. 7. Sylvest. in Summ. v. Eucharistia, 3. q. 1. Nauar. Manual. c. 22. num. 4.*

CAP. IIII. De Baptismo, & eius gratia, materia, & forma.

SVMMARIVM.

1. *Baptismus ablutionem significat.*
2. *Baptismus est ianua Sacramentorum.*
3. *Baptismo in filios Dei regeneramur.*
4. *Baptismo renascitur homo ad statum gratiæ*
5. *Baptismus est renouatio interioris hominis per voluntariam susceptionẽ gratiæ, & donorum.*
6. *Deus est causa efficiens iustificationis.*
7. *Christus Dominus causa est meritoria nostræ iustificationis.*
8. *Baptismus est causa instrumentalis, qua homo interius renouatur.*
9. *Aqua naturalis materia est Baptismi.*
10. *Baptismus repræsentatum est in aquis diluuij, & maris Rubri.*
11. *Baptismus adumbratus est sub aquis naturalibus.*
12. 13. *Baptismus in Spiritu Sancto, & igne qualis sit, explicatus Matth. c. 3.*
14. *Formulam Baptismi Christus docuit.*
15. *Ecclesia ex verbis Christi formulam Baptismi instituit.*
16. *Baptismus in nomine Iesu Christi antiquitus validum fuit.*
17. *Baptismus in nomine Iesu Christi quare in vsu fuisset.*
18. *Baptismus in nome Iesu Christi collatus valuit.*
19. *Baptismus in nomine Trinitatis valuit.*
20. *Seruanda est Ecclesiæ consuetudo.*
21. *Baptismus potest conferri in quacũq; lingua*
22. *Ablutio Baptismi debet incipi cum formula*
23. *Ablutio principio fiebat toto corpore, vt Baptismus esset.*
24. *Perfusus aqua, & non lotus dubitabatur de eius Baptismo.*
25. *Baptismus repræsentat Christi sepulturã.*
26. *Trina immersio antiquitus desiderabatur in Baptismo.*
27. *Episcopi, & Presbyteri deponebãtur antiquitus, qui tres initiationes baptizatis non facerent.*
28. *Simplici emersione tandem obtinuit Baptismus.*
29. *Baptismus fit hodie per aquæ infusionem.*
30. *Baptismus fit aqua sensibilis in quacumque corporis parte.*
31. *Caput perfundi aqua necessariũ est in Baptismo.*
32. *Baptismus in casu necessitatis datur in quacumque corporis parte.*
33. *Infans ex vtero egrediens, si non fuit baptizatus in capite, debet iterum baptizari.*
34. *Baptismus repetendus est quoties dubitatur an validus sit, nec ne.*
35. *Expositus in quacumque ætate, si non cõstat baptizandus est sub conditione.*
36. *Expositi Baptismus non constat per schedulam simplicem.*
37. *Baptismus debet constare in expositis per sufficientem probationem.*
38. *Liber Parochiarum facit fidem in Baptismo probando.*
39. *Baptismus debet constare per duos testes exceptione maiores.*
40. *Vnus testis de visu probat in Baptismo, Clericatu, &c.*
41. *Expositus non probat Baptismum per vnũ testem.*
42. *Rebaptizari non debet natus inter fideles, si non sit probabilis coniectura, quod nõ sit baptizatus.*
43. *Dubitatio Baptismi, vt iterum detur, debet esse facti, non iuris.*
44. *Factum non dicitur, quod dubitatur an sit factum.*
45. *Baptismum iterans malè sentit de eius valore.*
46. *Rebaptizans incurrit sacrilegio, & irregularitate.*
47. *Rebaptizans quibus pœnis puniatur.*
48. *Rebaptizantem liberat à pœna conditio, si non est baptizatus, &c.*
49. *Baptismus remittit peccata, eiã grauissima*
50. *Deus est qui in Baptismo à crimine ablut.*
51. *Baptismus liberat à pœna reatus, & satisfactoria.*
52. *Baptismus non liberat à pœna criminis cõmissi in foro temporali.*
53. *Baptismus liberat à pœna spirituali.*
54. *Baptismus non tollit irregularitatem, quæ nascitur ex vigamia, &c.*
55. *Irregularitati ex defectu natalium nõ tollet Baptismus, non tamẽ ex homicidio, &c.*
56. *Baptizatus sit æternæ salutis hæres.*
57. *Gratia quæ datur in Baptismo est animæ inhærens.*
58. *Baptismo ad pristinum statum Adæ non transferimur.*
59. *Baptismo non tribuitur nobis maior gratia quam Christi.*
60. *Baptismo homo fit iustus.*
61. *Christus est, qui baptizat.*

1 BAPTISMVS *ablutionē* ignificatā voce Græca βαπτισμὸς, qui iuncta cum formula facit Sacramentum, Apostol. ad Ephes. 5. v. 26. *Mundans lauacro aquæ in verbo.* † Quod est ianua omnium Sacramentorum, nam sine illo non ingredimur ad vitam. D. Ioan. cap. 3. v. 5. *Nisi aquis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sāctō, &c.* † Vnde hoc Sacramētam appellat Apostol. ad Tit. 3. v. 5. *lauacrum regenerationis*, quo in filios Dei regeneramur, D. Ioan. ca. 1. v. 12. *dedit eis potestatem filios Dei fieri.* † Nam in Baptismo renascitur homo ex primo illo statu, quo filij Adæ sumus, ad statum gratiæ, & adoptionem filiorum Dei per secundum Adā Iesum Christum, *Apostol. ad Galat. c. 4.* † Quippè Baptismus est renouatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum, quibus homo ex iniusto fit iustus, ex inimico amicus, Apostol. ad Titum, cap. 3. v. 7. *vt iusti ficati gratia ipsius hæredes simus secundū spem vitæ æternæ.* † Nam causa efficiens iustificanis est misericors Deus, qui gratuito abluit, *Corinth. 1. c. 6. v. 11.* & sanctificat, signans, & vnguens Spiritu promissionis Sancto, *ad Tit. d. c. 3.* qui est pignus hæreditatis nostræ, *ad Ephes. c. 1.* † Sicuidē causa meritoria est Dominus noster Iesus Christus, qui cū essemus inimici, propter nimiam charitatem suam, quadilexit nos, vt ait *Apost. ad Ephes. c. 2. ad Roman. 5.* sua sanctissima passione in ligno Crucis iustificationem meruit, & pro nobis Deo satisfecit, *ad Ephes. dict. cap. 2. ad Roman. 4.* † Quā quidem iustificationem ex Baptismo consequimur, quia eius causa instrumentalis est, qua homo interius renouatur, *cap. maiores, de Baptism. Clem. 1. de Summa Trinit. & Fide Catholic. Concil. Tridē. sess. 7. can. 2. Catbechism. Pij V. p. 2. c. 2.*

¶ Pro materia autem huius Sacramenti 9 aqua est naturalis, siuè maris, siuè fluuij, siuè ribuli, siuè paludis, siuè fontis, siuè putei, quæ sine vlla admixtione aqua dici potest, *ca. filius, cap. non dubito, de consecrat. distinct. 4. cap. penult. de Baptism. cap firmiter, de Summa Trinitat. & Fide Cathol. D. Thom. Sentent. 4. di 3. q. 1. ar. 3. & p. 3. q. 66. art. 3. Greg. Valent. to. 4. disp. 4. q. 1. pun. 2.* † Nā huius mysterij symbolum fuit diluuium aquarum, quo mundus 10 purgatus est, *Genes. c. 6.* secundùm *D. Petr. canon. 1. cap. 3.* & maris Rubri transitus, *Exod. c. 14.* vt tradit D. *Paul. Corinth. 1. capit. 10.* nec non Naamam Syri ablutio, & probaticæ piscinæ mirabilis vis, & similia, quæ ad hoc Sacramentum accommodat *Catbechismus Roman. Pij V. p. 2. cap. 2. num. 7.* † Quæ omnes naturales aquæ fuerunt, sub quibus hoc Sacramentū continebatur, ad quod Prophetæ respiciunt, dum ad aquas omnes sicientes inuitat, *Isai. ca. 55.* & aquas è templo egredientes in spiritu vidit *Ezech. c. 47.* & domui Dauid fontem paratam in ablutionem peccatorum, & menstruatæ pronunciauit, *Zachar. c. 13.* † Neque obstat, quod de Christo Domino testatur D. Ioannes Baptista apud D. Matth. c. 3. v. 12. *Ipse vos baptizauit in Spiritu Sancto, & igni*, quia nullatenus de Baptismi materia intelligēdus est, sed vel ad intimum Spiritus Sancti effectum, vel certè ad miraculum referri debet, quod die Pentecostes apparuit, cum Spiritus Sanctus è cœlo in Apostolos ignis specie delapsus est, *Act. Apost. c. 2.* † Vel accipi debet ad denotā- 13 dā Sacramenti efficacitatem, quia D. Ioannes solū baptizabat aqua, Christus autem quia gratiā conferebat, baptizabit aqua, & Spiritu Sancto, *D. Matth. c. 1. v. 8.* siuè *spiritu, & igni*, nā vt ait D. Ioan. can. 1. cap. 5 v. 8. *Tres sunt, qui testimonium dāt in terra, spiritus, & aqua, & sanguis.*

¶ Formula regenerationis aquæ adiungi 14 tur, quam Dominus noster Iesus Christus Apostolis docuit apud D. Matth. c. 28. v. 19 *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sācti.* † Ex quo Ecclesia Catholica diuini- 15 tus edocta ex illo *baptizātes*, optimè intellexit in huius Sacramēti forma actionē ministri exprimēdā esse, ideò formulæ addit, *Ego te baptizo, &c.* vt habetur *in capit. 1. de Baptism. & in capit. non vt apponeres, eodem titul. Clement. vnica, §. ad hoc, de Summa Trinitat. & Fide Cathol. cap. in Synodo, de consecrat. dist. 1. D. Thom. in Sent. 4. dist. 3. q. 1. ar. 2. & p. 3. q. 66. art. 5. D. Anton. p. 3. tit. 14. cap. 13. §. 2. Suarez tom. 3. p. 3. disp. 21 sect. 1. Bellarmin. libr. 2. cap. 3. & 6. Sayrus lib. 1. cap. 4. art. 3. Bonacin. in opere Moral. tom. 1. de Sacram. tract. 1. disp. 2. q. 1. pū. 4. n. 1.* † Neque obstat, quod A- 16 postolorū tēpore Baptismus in nomine tantū Iesu Christi fieret, vt colligitur ex illo Actu Apost. c. 2. v. 38. *Baptizetur vnusquisq; vestrū in nomine Iesu Christi*, D. Paul. ad Galat. 3. v. 26. *Quicūque enim in Christo baptizati estis.* † Nā id quidē speciali ratione fecisse credēdū 17 est, vt initio nascētis Ecclesiæ Iesu Christi nominis prædicatio illustrior fieret, diuinaque, & immensa eius potestas magis celebraretur, vt successiuo tēpore testātur *D. Ambros. & Basilius vterq; lib. de Spirit. Sācto* ille, *c. 3.* hic verò *c. 12.* † Et ita quod tunc in solo nomine Iesu 18 Baptismum collatū valuerit, tenēt *Nicol. PP. I. in c. ad quedam Iudæo, de consecrat. distinc. 4.*

Innocent. I. epist. 2. Decretal. quæ habetur, to. 1. Concilior. Euseb. lib. 7. histor. cap. 7. Athanas. contra Arrian. sermon. 3. D. Thom. part. 3. quæst. 66. art. 6. & Sentent. 4. distinct. 3. artic.
19 *2. q. 5.* † Et in nomine autem Trinitatis sine expressione personarum, vsitatum etiam fuit olim Baptismum, *cap. sine vera, cap. quamuis, cap. multi sunt, cap. retulerunt, capi. a quodam Iudæo, de consecration. distinct. 4. D. Thom. p. 3. quæst. 66. art. 8. Valent. tom. 4. disput. 4. q. 1.*
20 *punct. 3.* † Hodie tamen peccatum est grauissimum hanc, vel aliam præter vsitatam Ecclesiæ formulam in Baptismo introducere, quia obseruandus est ab vno quoque suæ Ecclesiæ ritus, vt tradit *Pius V. in Catechis. Roman. p.*
21 *2. cap. 2. num. 13.* † Potest tamen in quacumque lingua forma Baptismi proferri, vt docēt *D. Thom. part. 3. q. 60. art. 7. Soto in Sentent. 4. distinct. 1. q. 1. art. 5. & distinct. 3. q. 1. arti. 5. D. Antonin. in Summa, part. 3. tit. 14. capi. 13. §. 3.*

22 ¶ Cum materia debet forma concurrere, ita vt minister incipiat ablutionem dicendo formulã, & simul vtramque finiat, vel saltem, vt aliqua pars formulæ sit cũ aliqua parte materiæ, *gloss. & DD. in cap. detrahe, 1. quæstio. 1. & in cap. 1. de Baptism. Soto in 4. distinct. 3. q. 1. art. 8. Gabriel distinct. 1. q. 1. art. 2. Ricar. distinct. 3. art. 4. q. 2. Toledo in Summa, libr. 2. cap. 29. Valent. tom. 4. disput. 4. q. 1. pũ. 4. Suarez part. 3. tom. 3. quæst. 60. art. 8. disput. 2. sec.*
23 *2. Sayrus de Sacrament. lib. 1. cap. 13.* † Quæ quidem ablutio principio fiebat toto corpore, quia baptizandi nudi aqua mergebantur, vt diu â primis temporibus obseruatum animaduertunt *Dionys. Areopag. libr. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 1. Tertullian. lib. de Baptis. Nicephor. lib. 3. histor. Ecclesiast. cap. 38.* †
24 Et hæc fuit olim disputandi causa, an qui in infirmitate, & languore Baptismum susciperent, habendi essent legitimi Christiani, eo quod aqua salutari non fuissent loti, sed perfusi, *D. Cyprian. epistol. 7. lib. 4. Euseb. lib. 6. histo. Ec-*
25 *clesiast. cap. 3.* † Nam Baptismus cum repræsentet Christi sepulturam iuxtà illud D. Paul. ad Colossens. 2. *Consepulti ei per Baptismũ*; per immersionem debere fieri, tenent *Bellarmin. lib. 1. de Baptism. controuers. 2. Valent. tom. 4.*
26 *disput. 4.* † Neque vna tantum sufficiebat immersio, sed trina dum tres beatitudinis personas inclamabant, vt tradunt *D. Dionys. Areopagita vbi proximè, cap. 2. Basilius Mag. lib. de Spiritu Sancto ad Amphiloch. capit. 27. D.*
27 *Ambros. lib. 2. de Sacrament. cap. 62. Rabban. Maur. lib. 1. Inst. cap. 28.* † Sic deponebãtur Episcopi, & Presbyteri, qui non tres vnius inis ciationis aspersiones facerent, sed vnam, *Cõstitut. Apostol. canon. 49.* propter Trinitatis mysterium, vt notat *D. Hieronym. in commen. ad Ephes. 3. relatus in cap. eodem modo, de consecrat. distinct. 4.* † Tandem simplicem teneri 28
baptismatis mersionem placuit, *Concil. Tole. IIII. cap. 5.* vt Gratian. refert. *in c. propter vitandum, de consecrat. distinct. 4. & Concil. Vuomarcien. cap. 5.*

¶ Hodie tamen frequentior vsus est per 29
aquæ infusionem, vt ex communi sententia à D. Petro factum colligitur, cum vna die tria millia hominum ad fidei confessionem traduxit, & eos quoque eodem die sacro lauacro illustrauit, vt habetur *Act. Apostol. cap. 2. num. 41.* † Nam licet id per aquæ aspersionem fe- 30
cisse nonnulli tenuerint, arbitrantes Baptismum esse in quacumque corporis parte, & quacumque aquæ minima parte, dum sensibilis sit, vt tradunt *Henriq. in Summa, lib. 2. capit. 21. num. 4. Gabriel. Sentent. 4. distinct. 4. q. 2. art. 3. dub. 3.* † Verius est non fecisse, nisi per infu- 31
sionem aquæ, & ea quidem in capite, vel inter scapulas, ita vt cutem pertingeret, alias enim nõ est Baptismus, nisi corporis maior pars, vel caput, aqua perfluatur, quia caput pars præcipua eit, in qua omnes tam interiores, quàm exteriores sensus vigent, *Catechis. Pij V. d. cap. 2. num. 15. Vazquez part. 3. disput. 145. Ægid de Coninch. q. 66. a. 7. dub. 2.* † In alijs autem 32
corporis partibus seperatim (nisi in casu necessitatis) non datur Baptismus, vt quando infans ex vtero matris egrediẽs, manum tantum, vel pedem emittit, nam si absque periculo maior pars expectari nequeat, in ijs, vel alijs etiam minimis partibus baptizari debet, saltem sub condicione si in eis potest Baptismus consisti, *D. Thom. Sentent. 4. distinct. 6. q. 1. artic. 1. & ibi Bonauent. part. 2. art. 1. q. 1. num. 46. Anto. Diana resolut. moral. tract. 1. Miscel. resolut. 43. Vazquez, & Ægidius vbi supra.* † Et ita 33
nato infante, si Baptismus non fuit in capite, sed in alia quacumque corporis parte debet repeti sub ea conditione, *Si nõ est baptizatus, &c.* vt docent *D. Thom. d. distinct. 6. q. 1. art. 2. & part. 3. q. 68. artic. 10. ad 4. D. Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 13. §. 1. Durand. in 4. distinct. 6. q. 1. art. 1. Paludan. q. 1. art. 1. concl. 2. Bonaci. de Sacramen. tom. 1. disput. 2. q. 2. punct. 3. nu. 24. Graffis part. 2. lib. 1. cap. 4. numer. 26. Coninch. q. 66. art. 7. dub. 2. nu. 80.* † Quia repe- 34
tendus est Baptismus quotiescumque dubitatur, an valuerit, vel ne, *cap. 2. de Baptism. cap. placuit, de consecrat. distinct. 4. D. Thom. part. 3. q. 68. artic. 11. & Sentent. 4. distinct. 6. q. 2. Abb. in cap. quibus, num. 2. de Baptis. Angel.*

part. 1. in 4. q. 1. de Baptism. art. 5. differen. 1. Valent. part. 3. disput. 4. q. 1. punct. 4. Suarez part. 3. tom. 3. q. 66. art. 9. Differ 22. & q. 71. art. 4. disp. 31. sect. 6. Ledesm. in Summ. p. 1. de Baptism. c. 5. concl. 2. dub. 1.

35 ¶ Vnde expositus baptizandus est in qua cumque ætate, saltem sub conditione, quando de eius Baptismo non constat, *cap. paruulus, de Baptism. D. Antonin. part. 3. tit. 14. cap. 13. §. 12. Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 246. Syluest. in Summa, v. Baptism. 4. q. 9. num. 7. Sotus in 4. distinct. 4. q. 8. Gabriel. q. 2. artic. 3.*

36 *dub. 3.* † Constare autem non dicitur per schedulã simplicẽ, etiã subscriptã, quam tales expositi portare solent, aut per assertionem vniuetulæ, vt arbitrantur, *Paludan. Sententiar. 4. distinct. 6. q. 4. art. 1. conclu. 1. Soto distinct. 3.*

37 *q. 1. art. 9. Henriq. lib. 2. cap. 31. num. 1.* † Sed per sufficientem probationem, vel ipsius baptizati assertionem, si solum agitur de Baptismo iterando, vt decisum est in *Concil. Carthagin. V. cap. 6.* relatus in cap. placuit, de consecrat. distinct. 4. *Pueros esse baptizandos, nisi ipsi, aut aut certissim testes esse eos baptizatos sine dubi-*

38 *tatione testẽtur.* † Nam si agitur de tertij præiudicio, aut de probando, quod sit baptizatus ad effectum eum ordinandi, vel obtinendi beneficium, necessaria est fides Ecclesiæ, vt libri Parochiarum testimonium, non Cathechismi, sed Baptismi à Parocho subscriptum, quod fidem facit, quamuis non recognoscatur, *Mascard. de probation. lib. 2. conclus. 673. num. 1. & 2. Stephan. Gratian. tom. 1. discepta. foren. lib.*

39 *1. cap. 155. ex num. 13.* † Aut certissimi testes de visu omni exceptione maiores, qui ad minus duo debent esse, vt de alijs actis humanis, *Deuteronom. cap. 19. cap. si quis testes, §. vbi numerus 4. q. 3. cap. fin. 35. q. 7. cap. in omni negotio, cap. licet vniuersis, de testibus, l. vbi numerus, D. eodem, Mascard. de probation. lib. 1. in*

40 *præfat. q. 5. num. 117.* † Nam licet quando agitur extraiudicialiter vnicus testis de visu probat in Baptismo, Clericatu, Doctoratu, Ecclesiæ consecrationi, & similibus, *cap. cum itaque, cap. parunlis, de consecrat. distinct. 4. Anton. de Butr. in cap. licet vniuers. num. 3. & in cap. veniens, num. 8. de testibus, Speculat. tit. de testibus, §. restat, ex num. 8. Mascard. d. lib. 1. q. 11.*

41 *num. 14. & lib. 2. conclus. 303. ex num. 1.* † In expositis locum non habet, etiam ne baptizentur, quia contra eos stat præsumptio, quod parentes magis de illis exponendis, quam baptizandis agerent, sed in alijs fidelibus nati, & educati inter suos, pro quib⁹ stat præsumptio, quod baptizati sint, vnico teste nõ sunt rebaptizandi, quia in dubio melior est conditio possidentis, *cap. ex literis, §. quod, de regulis iuris, lib. 6.* † Et ita rebaptizari non debent, nati, & 42
educati inter fideles, licet non constet fuisse baptizatos, nisi adsit aliqua probabilis coniectura dubitandi, quod sint baptizati, *apit. fin. de Presbytero non baptiz. Soto in Sententiar. 4. distinct. 3. quæst. 1. Nauar. in Manual, cap. 27. num. 246. D. Antonin. part. 3. tit. 14 cap. 13. §. 12. Suarez part. 3. q. 66. art. 9. disputat. 22. section. 2. Bonacina dict. tom. 1. disput. 1. q. 2. punct. 1. num. 38. Reginald. lib. 23. fori pœn. cap. 52.*

¶ Dubitatio autem huiusmodi debet esse facti, non iuris, ad hoc, vt Baptismus dubius repetatur, *cap. ex literarum, & ibi Abb. num. 4. de Baptism. cap. vnico, de Cleri. per salt. promot. cap. placuit, de consecration. distinct. 4. ca. solemnitas, 1. de consecrat. distinct. 1. Anchar. in cap. quibus ignoranter, de consecrat. dist. 4.* 43

† Nam ignorantia iuris cum nullatenus excu 44
set, quando facti dubitatio suboritur, quia in his perinde est non esse factum, ac de facto dubitari, quod factum sit, potest sub conditione baptizari, neque per hoc iteratur Baptismus, quia non dicitur factum, quod non constat factum, aut dubitatur an legitimè sit factum, vt definitum est in *Cathechis. Roman. Pij V. part. 2. cap. 2. num. 42.* † Alias autem iterans Bap- 45
tismum, malè sentit de eius valore, nam cum natura non patitur, vt amplius quam semel homo generetur, sic Baptismo non debet amplius, quàm semel regenerari, eoque maximè cum Christus semel mortuus fuit, cum quo cõ sepulti sumus in Baptismo, *Apostol. ad Roman. cap. 6. v. 2. & ad Colossens. cap. 2. v. 12.* † Vn- 46
de Baptismum reiterans, quando reiterare nõ licet, præter sacrilegium, *Trident. sess. 7. can. 11. & 13.* Irregularitatem incurrit, *cap. de quibus, de Baptism. Cathechism. Pij V. part. 2. c. 2. num. 43.* † Si est laicus excommunicatur, si ve 47
rò Clericus deponitur ab officio, & beneficio. *cap. ex literarum, cap. fin. de Baptism.* iure autẽ ciuili punitur vltimo supplicio, *l. 2. & ibi omnes, C. ne sacrum Baptismum.* † Nisi addat cõ- 48
ditionem, *si non est baptizatus, &c.* vt tradũt *Nauarr. in Manual. c. 27. num. 246. Cordub. cas. 37. Couarru. in Clemen. si furiosus, p. 1. n. 8. Maiol. de irregul. lib. 3. c. 14. nu. 5. Bonacina disp. 9. q. 2.*

¶ Baptismi autem Sacramento (vt instituit Christus) vim ei largari dignatus est remit 49
tendi peccata, etiam grauissima, *Trident. sess. 5. in decreto de peccato original. Cathechis. Pij V. part. 2. cap. 2. num. 31. D. Augustin. de peccator. remiss. lib. 1. cap. 15. cap. quod autem, 31. q. 1. c. si pœnitentia, de consecrat. distinctio. 4.*

† Quia

50 † Quia ſolus Deus eſt, qui nos à manu inferni eripuit, & crimina abluit, Oſeas, cap. 13. *Saluator non eſt prater me.* Iſai. cap. 43. *Non eſt prater me Saluator.* Nam vt ait Matth. cap. 9. *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus.*
51 Apoſt. ad Rom. 8. *Deus eſt qui iuſtificat.* † Vndè Baptizatus liber eſt ab omni criminis pœna, tam reatus, quam ſatisfactoria, quia abſquè ſatisfactione à Deo condonantur, *D. Gregor. lib. 7. Regiſt. epiſt. 24. D. Auguſt. vbi ſup. d. cap. 15. Vazquez, p. 3. q. 69. art. 7. diſp. 156.*
52 *cap. 3.* † Quod intellige in foro animæ, nam poſt Baptiſmum poteſt quiſq; accuſari, & puniri de quocumq; crimine commiſſo antè Baptiſmum, *gloſ. in cap. gaudemus, & ibi Abb. num. 16. & alij de diuort. gloſ. in cap. admonere, 33. q. 2. Felin. in cap. de his criminibus, de accuſat. D. Thom. p. 3. q. 69. art. 2. D. Antonin. p. 3. tit. 14. ca. 13. Catbechiſ. Pij V. p. 2. cap. 2. n.*
53 *34.* † Nam Baptiſmum liberat ſuſcipientem à pœna ſpirituali, non tamen temporali, *Abb. in cap. de his, de accuſat. Cardinal. in Clem. 1. §. ſanè, q. 14. de vſur. Decius in cap. quæ in Eccleſiarum, col. 7. de Conſt. Iul. Clar. in præct. §. fin. q. 51. num. 19. Conarrub. lib. 2. variar. c. 10. num. 4. Tiraquel. de pœn. cauſ. 25. Brun. à Sole, in qq. legal. q. 18.* † Vndè Baptiſmus etſi
54 crimina tollat in foro interno, non tollit irregularitatem, quæ naſcitur ex vigamia, ex matrimonio pagano cum vidua, vel corrupta, aut polygamia eius qui paganus antè Baptiſmum habuit duas, vel plures vxores, quia Ordinari non poſſunt abſq; diſpenſatione, *c. accuſatus, cap. deinde, diſt. 26. D. Thom. Sent. 4. diſt. 27. q. 3. art. 2. D. Antonin. p. 3. tit. 28. cap. 3. Abb.*
55 *in cap gaudemus, de diuort.* † Neq; irregularitatem quæ prouenit ex defectu natalium, vt præcitati authores docuerunt, non tamen quę prouenit ex homicidio voluntario, vel membri mutilationē antè Baptiſmū, *Hoſtienſ. Butr. & alij in d. cap. gaudemus, de diuort. D. Antonin. p. 3. tit. 28. cap. 2. §. 6. Soto in Sent. 4. diſtint. 33. Summa cōfeſſ. lib. 2. tit. 1. q. 21. Tabien. v. Baptiſmum, 8. §. 2. Armill. §. 6. v. irregularitas, §. 87.*
56 ¶ Sed præter peccatorum indulgentiam, quam Baptiſmo conſequimur, augemur maximis bonis, & muneribus, dum animus noſter diuina gratia repletur, quia iuſti & Filij Dei effecti, æternæ quoq; ſalutis hæredes inſtituimur, D. Marc. cap. fin. *Qui crediderit & Baptizatus fuerit ſaluus erit.* † Eſt enim gratia,
57 per quam peccatorū fit remiſsio, diuina qualitas in anima inhærens, ac veluti ſplendor quidam & lux, quæ maculas animarum debet, & illuſtriores reddit, vt ſub anathematiſmo definitur, *Concil. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap. Catbechiſ. Pij V. p. 2. cap. 2. nu. 38.* † Non autem primam gratiam, quam Adam amiſsit in
58 Baptiſmo recuperamur primario, ſed ſecundario, *D. Thom. p. 3. q. 99. art. 8. Reginal. lib. 26. num. 45. Bonacin. de Sacram. tract. 1. diſp. 1. q. 4. pun. 2. ex num. 2.* † Nam id fit tam ra-
59 tione conuenientiæ, ne plus nobis tribuatur in Baptiſmo, quam Chriſto noſtro capiti, qui per paſsionem & mortem, gloriam conſecutus eſt, tùm vt meriti & mercedis nobis occaſio detur, vt habetur in *Catbechiſ. Pij V. d. cap. 2. num. 36.* † Re tamen vera quia homo Bapti-
60 zatur, ideò fit iuſtus, quia Chriſtus eſt qui principaliter Baptizat, *D. Ioan. cap. 1. Tertullian. de Bapt. D. Cyprian. lib. 2. epiſt. 2. lib. 3. epiſt. 8. lib. 9. Lactant. lib. 7. ca. 5. D. Ambroſ. lib. 2. de pœnit. cap. 2. & lib. 1. de Sacram. cap. 4. & lib. 2. cap. 15. & lib. 3. cap. 1. & lib. 2. de vocat. Gent. cap. 8. in cap. aquam, de conſecrat. diſt. 4. D. Auguſt. lib. 19. contra Fauſt. cap. 11. & in Ioan. tract. 80. D. Greg. lib. 2. epiſt. 39. Dionyſ. de Eccleſ. Hierarch. cap. fin. D. Hieronym. lib. 3. contra Pelaſg. cap. fin. D. Irenæus, lib. 2. cap. 39. Leo. epiſt. 58. D. Cyrill. Catbechеſ. 3. Damaſcen. lib. 4. c. 10.* † Idq; communi conſenſu
61 Eccleſiæ definitum eſt de fide variis Conciliis, *Nicæn. can. 8. Melinit. c. 1. Arauſic. II. can. 25. Lateranenſ. ſub Innocent. IIII. cap. maiores, de Baptiſ. Vienen. ſub Clem. V. Carthag. V. cap. 6. Ancyran. cap. 12. Forent. de Sacram. Trid. ſeſſ. 6. c. 4. & ſeſſ. 7. can. 6.*

CAP. V. de Baptiſmi miniſtro, intentione, & patronis.

SVMMARIVM.

1. *Miniſter Baptiſmi ſolemnis Epiſcopus eſt.*
2. *Forum quis ſortitur ratione natiuitatis.*
3. *Parochus proprius miniſter Baptiſmi.*
4. *Diaconus poteſt Baptizare ſine ſolemnitate.*
5. *Diaconus, ſi ſolemniter Baptizat, remanet irregularis.*
6. *Presbyter Baptizans ſine licentia, non fit irregularis.*
7. *Sacerdotes ſine Epiſcopi venia in Paſcha, & Penteceſte non Baptizabant.*
8. *Baptizare poteſt quilibet è populo ſine ſolemnitatibus.*
9. *Iudæi, Hæretici, Pagani, Apoſtatæ, & Scismaticæ in neceſsitate poſſunt Baptizare.*
10. *Pater, & mater in neceſsitate poſſunt filium Baptizare, & ſuſcipere.*

11. *Pater, & mater filium baptizantes, vel suscipientes non impediũtur petere, & reddere debitum.*
12. *Parentes, vt ex Baptismo non impediantur debito debet esse vera necessitas.*
13. *Parentes baptizantes, vel suscipientes ex malitia, vel ignorantia crassa impediũtur debito.*
14. *Coniugis baptizantes, vel suscipientes filium etiam ex malitia non impediuntur debito.*
15. *Cap. si vir, de cognatione spirituali, declaratur.*
16. *Cap. debis, 30. q. 1. exponitur.*
17. *Cap. 1. & 2. cap. si vir, cap. nosse, cap. dictũ, cap. de eo, cap. ad limina, 30. q. 1. exponuntur.*
18. *Intentio ministri, & recipientis baptisma debet esse, id faciendi quod intendit Ecclesia.*
19. *Baptismus non valet, si mente positiuè non consentiat.*
20. *Baptismus non habet effectum, si inueniat voluntatem renitentem.*
21. *Voluntate negatiua, seu neutra suscipiens Baptismum, reiterandus est.*
22. *Æthiopes, & Indi ignorantes non recipiũt Baptismum.*
23. *Æthiopes, & Indi, Barbari, qui in terris suis, vel mari baptizantur, iterum esse baptizandos.*
24. *Catbecumeni antequam de religione docerentur, non baptizabantur.*
25. *Furiosi, & perpetuò amentes baptizandi sunt, sicut infantes.*
26. *Paruulis, & vsu carentibus, sufficit intentio Ecclesiæ, vel parentum.*
27. *Anabaptistæ reprehenduntur, qui paruulorum Baptismum negant.*
28. *Renatus ex aqua tam de pueris, quàm de adultis intelligitur, Ioan. c. 3.*
29. *Baptismi gratia pueris non denegatur.*
30. *Pueri non minus, quam adulti ex Adæ lapsu noxam contraxerunt.*
31. *Paruulorum Baptismus probatus est.*
32. *Peccatum originale, quia sine propria culpa contrahitur, sic ad abluendũ, alienus præstatur consensus.*
33. *Patrinorum munus ex Baptismo susceptis.*
34. *Spiritualis cognitio, quibus contrahatur.*
35. *Vnus, & vna debent in Baptismo patrinos assignari.*
36. *Baptismus valet, quamuis nulli sint patrini.*
37. *Patrinus in Baptismo non potest esse non baptizatus.*
38. *Paruulis non sufficit patrini consensus, vt rectè baptizentur, necessarius est consensus parentum.*
39. *Paruulis absque vsu rationis validus est Baptismus in vitis parentibus infidelibus.*
40. *Paruulus infidelis carẽs ratione, & amens rectè baptizatur in articulo mortis.*
41. *Filij seruorum infidelium in mortis articulo baptizandi sunt ex consensu dominorum.*
42. *Filij infidelitũ ante septimũ annũ si petunt Baptismum, baptizandi sunt inuitis parentibus.*
43. *Fidem non habentibus dandus est Baptismus, si petit.*

MInister autem Baptismi solemni ritu adhibitus proprius Episcopus est, & eius loco Parochus, vel alius Sacerdos de eius cõsensu, & in fonte Baptismatis, non in cameris, seu priuatis domib⁹, nisi filiꝰ sit Regis, vel magni Principis, *Clemẽ. vnica, & ibi glos. & DD. de Baptism. D. Antonin in Summa part. 3. tit. 14. capit. 13. §. 4.* 1

† Parochus autem debet esse eius Parochiæ vbi natus est puer, etiam si parentes alia Parochia habitassent, nam ratione natiuitatis sortitur domicilium, *l. ad sumptionem, §. fin. & ibi glos. & in l. eius qui, §. Celsus, D. ad municipa. cap. cum nullus, de temporib. ordinand.* † Nam cessante necessitate nullus alius (præter Sacerdotem proprium) idoneus minister est huius Sacramenti, alias peccat, & punitur, *c. constat, cap. sanctum, de consecration. distinct. 4. Abb. in cap. 1. num. 3. de Baptism. D. Thomas Sententiar. 4. distinct. 5. q. 2. art. 1. D. Anton. part. 3. tit. 14 cap. 13. §. 4 Reginald. lib. 27. c. 6. num. 37. Filiut. tract. 2. cap. 4. quæst. 2.* 2 3

¶ Diaconus autem licet extra necessitatem possit baptizare, *glos. in cap. Diaconus, distin. 93. cap. constat, de consecrat. distin. 4. cap. per lectis, distinct. 25. D. Isidor. lib. 2. Officior. c. 24. D. Thom. part. 3. q. 67. ar. 1.* † Cum solemnitatibus, nisi Presbyter, non potest baptizare, alias remanet irregularis, *cap. 1. & ibi Doctores, de Cleric. non ordinat. celebrant. Bonacina de Sacramen. tract. 1. disp. 2. q. 2 pun. 5. nu. 3. & de irregular. disput. 7. q. 3. pun. 6. num. 5. Sayrus lib. 2. cap. 8. q. 2.* † Non tamen fit irregularis Presbyter baptizans sine licentia Episcopi, vel Parochi, licet arbitrio iudicantis puniatur, *D. Antonin part. 3. tit. 14. cap. 13. §. 4 Syluester in Summa, v. baptizans, 3. §. 1.* † Non licet Patres aliquando Sacerdotibus sine Episcopi 4 5 6 7

copi venia, baptizandi ius permissum fuisse negant, intelliguntur de Baptismo, qnod in Pascha, Pentecostes, & alijs anni diebus solemni cæremonia administrari consueuit, *Catbechis. Pij V. p. 2. c. 2. n. 18.*

8 ¶ Sine cęremonijs, ideſt, non solemniritu, baptizare potest quilibet è pŏpulo, siuè masculꝰ, siuè fœmina, cogente tamen necessitate, etiam infidelis, vel excommunicatus, vt habetur *Concil. Florentin. §. de Baptismo, cap. si quis fortè, 24. quæst. 1. Trident. sess. 7. de Baptism. can. 4. cap. dictum, §. quod verò, cum duobus seqq. 1. q. 1. Cardin. Toledo in Summ. lib. 2. cap. 20. num. 7. cap. in necessitate, cum ibi notatis, distinct. 4. Valent. tom. 4. disput. 4 quæst. 2.*
9 *punct. 1.* † Nam & Iudæis quoque, hæreticis, paganis, apostatis, atque scismaticis, cum necessitas cogit, hoc munus permissum est, si tamen id efficere propositum eis fuerit, quod Ecclesia Catholica in eo administrationis genere efficit, *Concil. Florentin. & Tridentin. vbi supra, cap. dictum, cum seqq. d. 1. q. 1. cap. nos à paganis, cap. in necessitate, cap. à quodam Iudæo, cum alijs, de consecrat. dist. 4. D. Thom. p. 3. q. 67. ar. 3. Valent. d. pun. 1.*

10 ¶ Item pater, aut mater queri in casu necessitatis, non solùm possunt, sed debent proprium filium baptizare, *cap. 1. & 2. cap. dictũ est, & seqq. 30. q. 1.* & multo melius in Baptismo suscipere, si desit, qui suscipiat, *cap. peruenit, 30. q. 1.*
11 † Nec propterea impediuntur ad inuicem petere, & reddere debitum, siuè ignoranter, siuè scienter, ex malitia (etiam extra necessitatem) Baptismum proprio filio cõtulerint, vel de sacro fonte susceperint, *gloss. Cardinal. & Præposit. in cap. si vir, de cognat. spiritual. Archidiacon. in cap. nosse, 30. quæst.*
12 *1. Suarez part. 3. to. 3. quæst. 69. art. 8.* † Nam licet id solum habere locum quando baptizauit in vera necessitate, affirmant *DD. in cap. ad limina, 30. q. 1. D. Thom. Sententiarum 4. distinct. 24. q. 1. art. 1. Paludan. quæst. 1. art. 1. conclus. 7. Soto, q. 1. art. 1. concl. 2. Bonauen. ar. 1. quæst. 2. Gabriel. q. 1. art. 2. conclus. 4. Henriq. in Summa, lib. 12. cap. 11. num. 1. Turrecremat. in cap. 1. 30. quæst. 1. num. 13. q. 4. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 15. §. 3.*
13 † Si tamen ex malitia, vel ignorantia crassa feciſſent, priuari à petitione debiti, teneri tamen petenti reddere, tenent *D. Thom. Paludan. Soto, Bonanentur. Gabriel, Turrecremat, & alij vbi proximé, Henriquez lib. 2. cap. 18. num. 3. & lib. 3. cap. 3.*

14 ¶ Nihilominus tamen à priori sententia recedendum non est, quia non reperitur in iure expressum, quod ratione proprij filij baptizationis, vel susceptionis, cõiuges ad inuicem impediantur, quapropter talis pœna non est eis imponenda, cum in pœnalibus benignior sit interpretatio sequenda, *cap. in pœnis, de regulis iur. lib. 6.* † Textus enim in *d. cap. si vir, de cognat. spiritual.* duos proponit casus, scilicet, quando ignoranter suscipitur proprius filius, & quando ex malitia, vt fiat diuortium, & vtrique respondit Pontifex, *Non sunt ad inuicem separandi, nec alter, alteri debet debitum subtrahere.* † Et cum in iure nulli alij casus reperiantur, quam scientia, & ignorantia, & in eorum nullo separatio indicta sit, etiam si ignorantia sit vincibilis, *capit. de his, 30. quæst. 1.* nõ fũt separãdi, *si in scientia, sicut asseris fiat, licet sit peccatum: non tamen vsque ad separationem puniendum.* † Neque obstat coniuges separari, qui etiam ignoranter proprios filios susceperunt, in Baptismo, vel in Confirmatione, *d. cap. 1. & 2. d. 30. q. 1.* nam posterioribus iuribus corriguntur, *d. cap. si vir, cap. nosse, cap. dictum, c. de eo, c. ad limina. 30. q. 1.*

¶ Intentio ministri, & recipientis Baptisma in adultis debet esse id faciendi, & recipiẽdi, quod intendit Ecclesia, vt sit Sacramẽtum, *Concil. Florentin. tit. de Sacrament. Tridenti. sess. 7. can. 11. D. Thom. part. 3. q. 64. artic. 8. Soto, Henriquez, & Suarez vbi supra, Sayrus de Sacrament. lib. 1. cap. 4. Bellarmin. lib. 1. c. 27. D. Antonin. part. 3. titul. 13. cap. 6. num. 2. Toledo lib. 2. Instr. ca. 16. num. 5. Bonacin. tractat. 1. disput. 1. q. 3. punct. 3. num. 5. Filliutius tractat. 1. cap. 5. quæst. 2.* † Vnde ei, qui mente positiuè non consentit, sed repugnat, non valet Baptismus, licet in foro exteriori compellatur seruare Religionem, *Scotus Sentent. 4. distinct. 4. quæst. 4. Bonauentur. ibidem par. 1. art. 2. q. 1 art. 1. & 3. Soto distinct. 5. quæst. 1. art. 7. Armill. in Summa, v. Baptismus, nu. 7. Toledo lib. 2. cap. 21.* † Quia Baptismus nullũ habet effectum, nec imprimit caracter, si inueniat voluntatem renitentem, *cap. maiores, & ibi omnes, de Baptism. ad finem, cap. de Iudæis, distinct. 45. cap. ad fidem, 23. q. 5. D. Thom. p. 3. quæst. 68. art. 7. D. Bonauentura Sententiar. 4. distinct. 4. art. 2. q. 1. Ricard. distinct. 6. art. 1. q. 2. Gabr. Vazquez part. 3. q. 69. art. 10. disput. 157. cap. 2.* † Ideò iterum baptizandus est, qui cum volũtate negatiua, seu neutra Baptismum suscipiunt, vt docent *Soto vbi supra, conclus. 3. Gabriel. Sententiarum, 4. distinct. 4. q. 2. art. 2. conclus. 2. Durand. q. 7. Henriquez in Summa, lib. 2. cap. 24. num. 3.* † Vt dicendum est de nigris Æthiopum, vel Indijs, quãdo omnino ignorantes sacrum lauacrum suscipiunt, quia ignorantia facit hominem inuolũ-

15 16 17 18 19 20 21 22

tarium,

tarium, *Soto Sententiarum 4. distinct. 5. quæst. 1. art. 7. Acosta lib. 6. de procuranda Indor. salut. capit. 3.* † Et sic eos, qui apud Insulas, vel terras suas, vel in mari baptizantur, iterum esse baptizandos, nisi prius de Religione docti sint, docent *Soto vbi proximè, Suarez part. 3. tom. 3. disput. 24. section. 2.* † Nam in primitiua Ecclesia ad hoc, vt rudes ritè, & rectè baptizarentur, inter catechumenos aliquod menses prius cõmorabãt, donec de Religione instruerentur, vt patet ex *Concil. Agatens. cap. 23. Catechism. Roman. Pij V. part. 2. cap. 2. num. 29.* † Perpetuò tamen amentes, furiosi, & priuati vsu rationis baptizandi sunt sicut infantes, *cap. maiores de Baptism. Henriquez d. lib. 2. ca. 24. num. 4. Suarez vbi supra, quæst. 68. artic. 4. disputat. 24. sect. 1.* † Nam in paruulis, & vsu rationis carentibus sufficit intentio Ecclesiæ, in fide parentum carnalium, vel spiritualium *d. cap. maiores, § verum, & § sed adhuc, Tridẽ. sess. 7. can. 13. & 14. D. Thom. Sententiarum 4. dist. 4. q. 3. art. 1. q. 1. & p. 3. q. 68. ar. 9. D. Antonin. p. 3. tit. 14. c. 13. §. 9.*

¶ Non enim audiendi sunt Anabaptistæ, qui paruulorum Baptismum negant, nam eos satis refutat Christianæ militiæ fulmen *Cardinal. Bellar. tom. 2. lib. 1. de Baptis. c. 9. Suar. vbi supr. Vazq. p. 3. q. 68. art. 9. disp. 154. cap. 2.* † Neque de ijs solum, qui adulta sunt ætate, sed etiam de pueris, infantibus intelligenda sunt verba illa, D. Ioan. cap. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in Regnum Dei*, vt tradunt *Concil. Tridentin. sess. 5. in decr. de peccato original. & sess. 7. de Baptism. can. 12. 13. & 14. Catechis. Pij V. part. 2. cap. 2. num. 26.* † Nam credendũ non est noluisse Christum Dominum Baptismi Sacramentum, & gratiam pueris denegare, de quibus dicebat apud Matth. cap. 19. *sinite paruulos, & nolite prohibere ad me venire*, vt exponunt *Dionys. lib. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 7. D. Clem. lib. 7. Constit. Apostol. cap. 15.* † Nam si ad circumcisionem (quæ figura fuit Baptismi) pueri in octauo die natiuitatis vocabantur, *Leuit. cap. 12.* multo melius ad Baptismum, cum non minus pueri quam adulti ex Adæ laue noxã contraxerint, quæ Baptismo mundatur, *cap. debitum, cum seqq. de Baptism.* nam vt ait Apostol. Corinth. 1. capit. 15. *sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur*, ad Timoth. 1. cap. 2. *qui vult omnes homines saluos fieri.* † Et sic paruulorum Baptismus probatus est apud *D. Augustin. lib. 1. de peccator. remis. cap. 19. 25. 33. & lib. 3. capit. 2. & epistol. 23. & 106. D. Clem. Rom. PP. I. lib. 6. Constit. Apostol. ca. 15. Concil. Trident. sess. 5. de peccato origin. & sess. 7. de Baptism. can. 12. 13. & 14. Catechis. Pij V. d. cap. 2. num. 25. 26. 27. 28. & 29. Cardinal. Bellarmin. lib. 1. de Baptism. cap. 10. Valent. tom. 4. disput. 4. q. 3. punct. 1.* † Nam cum Baptismus paruulorum ad peccati originalis reatum abluendum, quod siue sua culpa commisserunt, instituatur, rectè ab alienis præstatur consensus, & verba, vt aliena facta sanent, quæ aliena facta nocuerunt, *D. Augustin. de verbis Apostol. serm. 10. & 14. & lib. 3. de libero arbetrio, cap. 23. & libr. 4. de Baptism. cap. 24.*

¶ Patrini denique in Baptismo requirun tur vltra materiam, & formam, & intentione ministri, qui nouos Christianos de sacro fonte suscipiant, & pro eis fidem spondeãt, ac in suscepta religione instituant, *Dionys. Areopagit. lib. de Ecclesiast. Hierarch. cap 3. D. Augustin. serm. post Pasch, hodiernus dies, Catechism. Pij V. d. cap. 2. num. 22.* † Inter quos quidem patrinos, & baptizatos, & illorum patrem, & matrem tantum spiritualis cognatio contrahitur, *cap. super quibusdam, cap. pyslacium, ca. fin. 30. q. 3. cap. 1. cap super eo, & ferè per totum, de cognat. spiritual.* † Quod si plures adsint quam vnus, & vna, debẽt à Parocho designari, quipue rum suscipiant, inter quos dicta cognatio tantum (etiam si alij puerum tetigerint) contrahi tur, *cap. quamuis, de cognation spiritual. lib. 6. Tridentin. sess. 24. de reforma. cap. 2.* † Et quã uis nullus sit patrinus, vel susceptor in adultis valet Baptismus, quia non requiritur de necessitate, sed de solemnitate, & ita vnus solus potest baptizari, *D. Thom. part. 3. quæst. 67. art. 2. Tabien. in Summa, v. Baptismus, §. 15. Armil. §. 36.* † Baptizatum potest à fonte leuare omnis ille, qui est baptizatus, quamuis sit hæreticus, vel scismaticus: ille verò, qui non est baptizatus, quamuis baptizare possit, non potest â fonte leuare, nec si de facto leuet, contrahit cognationem spiritualem, quoniam est incapax ad instruendum baptizatum in fide, *cap. in baptismate, de consecrat. distinct. 4. D. Thom. Sententiarum 4. distinct. 42. art. 1. quæst. 3. & part. 3. quæst. 67. artic. 8. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 15. §. 3. Nauar. in Manual. cap. 22. num. 36.*

¶ Neque sufficit paruulis patrini consensus, necessarius est etiam consensus vtriusque parentis, vel eius sub cuius cura est, vel saltem solius patris, vel matris, etiam alio renitente, *Concil. Toletan. IIII. can. 58. & 61. cap. Iudei 28. q. 1. Henriquez in Summa, lib. 2. cap. 25. n. 4. Suarez part. 3. quæst. 68. art. 10. disputa. 25. sect. 3. Ægid. de Coninch. de Sacrament. q. 68. art. 10.*

39 *art.10.dub.1.* † Quod ſi parentes ſunt infideles, validus eſt Baptiſmus paruulis vſurationis carentibus collatus, etiam in vitis parentibus, *D.Thom.part.3.q.68.art.10. Sotus Sentent. 4.diſtinct.15.q.1.art.7.Scotus diſtinct.4.q. final. Gabriel.queſt.2.art.3.dub.5. D.Antoni. part.2.tit.12.cap.2.§.fin.Valent.tom.4.diſpu. 4.q.3.punct.2.&.3.* † Idque maximè in pe-
40 riculo irreparabili mortis, in quo etiam in vitis parentibus baptizari poteſt puer infideliũ carens vſu rationis, vel adultus amens à natiuitate, *Sotus Sententiar.4.diſtinct.5.q.1. art. 10.Henriquez d.cap.25.num.2. Aragon tom. 1.Summ.lib.8.cap.25.dub.10. Acoſta libr.6. de curanda Indor.ſalus.cap.3.Suarez d.q.68.*
41 *art.10.diſput.27.ſect.3.* † Vel filij ſint ſeruorum, captiuorum, qui etiã in mortis periculo, baptizari poſſunt ex ſolo conſenſu dominorũ, quamuis renitantur parentes, dum tamen ab eorum conſortio abſtrahantur, ne eos inficiãt, vel interficiant, *Paludan.Sentent.4.diſtinct. 4.diſput.5.concl.3.Henriquez d.cap.25.num. 1.Aragon 2.2.q.10.art.12.concluſ.2.Suarez d.q.68.art.10.diſput.25.ſect.4.Vazquez diſp.*
42 *155.cap.4.* † Si tamen ſunt doli capaces tales filij infidelium, in vitis parentibus, & dominis paganis, in quacumque ætate ſi petunt Baptiſmum, debent baptizari, etiam ante ſeptenium, quia aliquibus ante id tempus datur vſus rationis, *Abb.in cap.1.de delict.pueror. num.4. D.Thom.Sentent.4.diſtinct.27.q.2.artic.2. D.Gregor.lib.4.dialog.cap.18.D.Anton.par. 2.tit.9.cap.8.§.2.Ægidius vbi ſupr.d.art.10.*
3 † Etiam ſi fidem non habeant tales baptizandi, quia vt Baptiſmus dari poteſt ab infideli, ſic recipi à non credẽte Fidem Catholicam, quia fides non eſt de eſſentia Sacramenti, *Gregorius Sayrus de Sacramen.lib.1.cap.3.art.10.num. 4.Vazquez part.3.q.68.art.10.diſput.154.c. 3.Valent.vbi ſup.d.pun.2.*

CAP. VI. De Confirmationis Sacramento.

SVMMARIVM.

1. *Confirmatio appellatur à robore ſpirituali.*
2. *Confirmationis Sacramentum ab Apoſtolorum tempore in Eccleſia eſt.*
3. *Sacramentum conſignationis quare appelletur.*
4. *Confirmationis Sacramentum varijs nominibus appellatur.*
5. *Sacramentum Confirmationis promiſſum eſt in lege Veteri.*
6. *Sacramentum Confirmationis inſtitutum eſt à Chriſto in nocte Cœnæ.*
7. *Sacramentum Confirmationis non fuit in vſu ante Reſurrectionem.*
8. *Confirmationem Chriſtus non ſolum inſtituit, ſed etiam Chriſmatis, rituum, & verba.*
9. *Chriſtus Dominus immediatè inſtituit Sacramentum Confirmationis.*
10. *Apoſtolos vſos fuiſſe Sacramento Confirmationis.*
11. *Diuus Paulus Corinth.2.c.1.de Confirmatione explicatus.*
12. *Diuus Paulus ad Epheſ.4.Ioan. Canonic. 1.c.2.de Confirmatione explicati.*
13. *Chriſmatis benedicẽdi, & conficiendi rationem præceperunt Apoſtoli.*
14. *Confirmationis vſus approbatur varijs Cõcilijs.*
15. *Patruũ, & Theologorum rationibus comprobatur ritus Confirmationis.*
16. *Materia Confirmationis eſt Chriſma confectum ex oleo, & balſamo ab Epiſcopo ſolemniter conſecratum.*
17. *Chriſma apud Græcos quodlibet vngenti genus ſignificat.*
18. *Chriſma pro omni oleo benedicto accipitur.*
19. *Chriſmatis de eſſentia non eſt, balſamo oleũ miſcere.*
20. *Chriſmatis benedictio ab Epiſcopo neceſſaria eſt.*
21. *Benedictio Chriſmatis eiuſdem anni nõ eſt de eſſentia Sacramenti, ſed præcepti.*
22. *Forma Sacramenti Confirmationis.*
23. *Miniſter Confirmationis ſolus Epiſcopus eſt.*
24. *Epiſcopus ſolus ex Apoſtolica traditione Confirmationis miniſter eſt.*
25. *Epiſcopus proprius miniſter eſt Confirmationis, alius peccat, ſed non incurrit cenſuram.*
26. *Abbas neque alius Sacerdos cõferre poteſt confirmationem, niſi de Pontificis licentia.*
27. *Confirmationis nullum præceptum eſt, ſi deò non recipientes, non peccant.*
28. *Ordinare aliquem non confirmatum nõ eſt peccatum.*
29. *Confirmatio eſt de benè eſſe quòties quis ad vſum rationis peruenit.*
30. *Confirmationem recipere ante vſum rationis non eſt peccatum.*
31. *Confirmatio dari non debet, niſi baptizatis.*
32. *Patrinus confirmationis, ſi non eſt confirmatus, non contrahit affinitatem.*
33. *Cognatio ſpiritualis in confirmatione, quibus*

bus contrabatur.
34. *Confirmatio à ieiunijs recipiebatur.*
35. *Ordinem recipiens sine confirmatione videbatur irregularis.*
36. *Ordines recipiens sine confirmatione non cõtrahit irregularitatem.*
37. *Confirmationis plura remissiuè.*

CONFIRMATIONIS Sacramẽtũ appellatur à robore, & augmento gratiæ spirituale, quia baptizati qui sunt, vt loquitur D. Petrus canon. 1. cap. 1. *Sicut modo gente infantes*, confirmat, & reddit idoneos milites, vt decissum est *Concilio Aurelianens. in ca. vt ieiuni, de consecr. dist. 5. cap. vnico, §. per frontis, de sacra vnct.* † Hæc enim de causa ab Apostolorum tempore Eccle siæ in vsu est, nam ante mille & ducentos annos à S. Melchiade PP. epistola Decretal. ad Episcop. Hispan. ita scriptum est, in cap. Spiritus Sanctus, de consecrat. distinctio. 5. *in Baptismo homo ad militiam recipitur, & in Confirmatione coarmatum ad pugnam, in fronte Baptismatis Spiritus Sanctus plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione autem perfectionem ad gratiam ministrat, in Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum ad pugnam confirmantur, in Baptismo abluitur, post Baptismum roboratur.* † Ab effectu & ritu, quia fit in eo consignatio, tum interior animæ per gratiam, & cataeterem, tum exterior crucis in fronte, dictum est Sacramentum consignationis à *D. Clem. epistol. ad Iulianum, & ex Rabbano notat Gratian. in cap. nouissimè, de cõsecrat. dist. 5.* signaculũ, *D. Cyprian. epist. ad Iulian. Euseb. Cæsarien. lib. 6. histor. Ecclesiast. cap. 33.* signum, *D. August. lib. 19. contra Faust. cap. 14.* † Dicitur etiam à materia Sacramentum Chrismatis, vt docent *D. Cyprian. lib. 1. epistol. 12. D. August. lib. 2. cõtra Petil. c. 104.* oleum sanctificatum, idem *August. libr. 5. de Baptism. contra Donatis. c. 20.* sacrum vnguentum, *Dionys. Areopag. de Eccles. Hierarchia, cap. 4.*

¶ Hoc Sacramentum promissum videtur, Eccles. cap. 9. *oleum de capite non deficiet,* Psalm. 44. *vnxit eum Deus oleo lætitiæ præconsortibus suis,* Psalm. 132. *sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron,* vt tradit *D. Augustin. libr. 2. contra Petilian. cap. 104.* † Initiatum autem est à Christo in nocte Cœnę in qua discipulis docuit cõficere hoc Sacramẽtum, vt docet *Fabian. PP. vbi supra, cap. cap. ex literis, de consecration. distinction. 3. D. Cyprian. sermon. de vnction. Chrism. Bellarmin. cap. 8. Catechism. Pij V. p. 2. ca. 3.* † Sed tunc non fuit illius vsus, sed post resurrectionem, quando insufflauit in discipulos dicens, Ioan. cap. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, &c.* vt docent *Catechism. Rom. d. c. 3. num. 5. D. Thom. part. 3. q. 72. art. 1. Soto Sẽtentiar. 4. distinct. 7. q. 1. art. 1.* † Cuius institutionis non solum Christum Dominum fuisse authorem, sed etiam chrismatis ritum, & verba, quibus in eius administratione Ecclesia vtitur, præcepisse docet *S. Fabian. PP. epist. 1. ad Episcop. Orient. tom. 2. Concilior.* † Nam Sacramentum huiusmodi à nullo alio quam à Christo institui potuit, panes quem fuit potestas Sacramenta erigendi, vt habetur *Concilio Florent. in decretis Eugenij ad Armen.* ita vt contrarium sentientes anathemazentur *Con. Trident. sess. 7. can. 1.* † Quod successiuo tempore in Ecclesia receptum est, nam Apostolos Christi successores hoc Sacramẽto vsos fuisse satis constat, vel ex eo quod per manus impositionem baptizati accipiebant Spiritum Sanctum, *Acta Apost. ca. 8. & c. 19.* † Nam ad hoc Sacramentum cõducũt illa verba Apostoli Corinth. 2. cap. 1. *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui vnxit nos Deus, & qui signauit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris,* vt tradit *D. Ambros. lib. de ijs qui myster. iniciant. cap. 7.* † Item & illud Apostoli ad Ephes. cap. 4. *Nolite contristari Spiritum Sãctum in quo signati estis,* & illud D. Ioan. canoni. 1. cap. 2. *Et vos vnctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis,* vt docent *D. August. in Ioan. epistol. 1. tractat. 6. D. Cyrill. Hierosol. Cateches. 3.*

¶ Chrismatis enim benedicendi, & conficiendi rationem præscripsere nobis Apostoli ex quorum tempore in Ecclesia hoc Sacramẽtum vsitatũ esse, vt signum diuinæ promissionis ad gratiam, docent *Pontifices D. Clem. lib. 3. Constit. Apost. c. 16. & ad Iulian. epist. 4. D. Vrbanus epistol. decretal. ad omnes Episcop. S. Fabian. epistol. 3 Cornel. apud Euseb. lib. 6. histor. Ecclesiast. c. 33. Euseb. ad Episcop. Thusc. epist. 3. S. Melchiad. ad Episcop. Hispan. S. Damasus epist. 4. Innocent. I. epist. 1. c. 3. Leo epist. 88. Gelasius epist. 1. D. Gregor. lib. 3. Regist. ca. 9. & 26. Ioan. III. ad Episcop. German. epist. 1. Innocent. III. tit. de Sancta Vnction. capit. 1.*

† Ex qua propter eius vsus in Confirmationis Sacramento approbatus est varijs Concilijs, *Elibertin. can. 38. Laodicẽs. ca 7. & 48. Arelat. I. can. 8. Arelat. II. can. 17. Aurelian. in c. vt ieiuni, de consecrat. dist. 5. Mediolanens. in cap. vt Episcopi, d. dist. 5 Toletan. I. can. 20 & Syndo VII. General. cap. 7. Conc. Florẽt. in.*

decreto de vnion, Armenor. Tridēt. sess. 7. can.
15 *1.* † Patruum, & Theologorum rationibus co
rroboratur, *D. Dionys. Areopagit. de Eccleſiaſt. Hierarch. cap. 2. & 4. Tertullian. lib. de Reſurrection. D. Cyprian. lib. 2. epiſt. 1. D. Baſil. lib. de Spiritu Sancto, cap. 2. D. Ambroſ. libr. de ijs qui myſterijs initiant. cap. 7. & lib. 3. de Sacrament. cap. 2. D. Auguſtin. lib. 2. contra liter. Petilian. cap. 104. Cardinal. Bellarmin. de Confirm. cap. 3. 4. 5. & 6. Suarez tom. 4. p. 3. diſput. 40. ſect. 1.*

16 ¶ Materia autem huius Sacramenti eſt Chriſma confectum ex oleo, & balſamo, ſolemniter conſecratum ab Epiſcopo, vt docent *Cōcil. Florent. can de Confirma. Brachar. II. can. 4. Cabylonenſ. II. can. 16. cap. vnico, §. ad exhibendum, de ſacra Vnct. c. de his, c. manus, ca. nouiſſimè, de conſecr. diſt. 4. Triden. ſeſſ. 7. de Confirm. c. 2.* D. *Tho. p. q. 72. art. 4. Soto in Sent. 4. diſt. 7. q. 1. ar. 2. Suarez p. 3. tom. 3. q. 72. art. 3. diſput. 32. ſect. 1. Bellarmin. tom. 2. de Confirmat. cap. 8. Ægid. Coninch. de Sacrament. q.*
17 *79. art. 3.* † χρισμα *Chriſma* autē etſi apud Græcos quolibet vnguenti genus ſignificet, illum tamen, qui res diuinas tractant, communi loquendi conſuetudine, ad illum tantummodo vnguentum accommodarunt, quod ex oleo, & balſamo ſolēni Epiſcopi benedictione cōficitur, vt docet *Pius PP. V. in Catecis. Roman. p.*
18 *2. cap. 3. num. 6.* † Etiam ſi Chrima quandoq; pro omni oleo benedicto accipiatur, *gl. in ca. illud. 2. Chriſma, & ibi Archid. num. 2. Turrecrem. n. 3. de conſecr. diſt. 4. Soto in Sent. 4. diſt. 23. q. 1. ar. 3. col. fin. Greg. Valēt. p. 3. to. 4. diſp. 8. q. 1. pun. 2. Franc. Suar. to. 4. p. 3. diſp. 40 ſec. 1. n. 11.* † Nā de eſſentia Chriſmatis non eſt, vt
19 balſamo oleū miſceatur, ſed de neceſſitate præcepti, vt docent D. *Clem. lib. 7. Apoſt. Conſt. c. 28. & 44. Dionyſ. Areop. d. c. 4. S. Fabian. PP. epiſ. 3. c. vnico, de ſacra Vnct. c. 1. de Sacram. nō iterand. c. dictū, c. ſtatuimus, 1. q. 1. c. nouiſſimè, de conſecr. diſt. 5. Nauar. in Manual. c. 22. n. 8. Caietan. p. 3. q. 7. ar. 1. Barboſa de poteſt. Epi*
20 *ſcop. p. 2. alleg. 31. n. 3.* † Quod ab Epiſcopo autem ſit benedictū Chriſma huiuſmodi omnino neceſſarium eſt, alias nō tenet, vt deciſſum extat *Cōcilijs Rom. ſub Syluester, can. 5. Tolet. I. can. 20. Tolet. VIII. can. 7. Cartha. II. can. 3. Cartha. III. ca. 36. Bracha. I. can. 37. Florēt in vnio. Armen. S. Fabi. PP. vbi ſu. Dionyſ. d. c. 4.*
21 D. *Tho. p. 3. q. 72. a. 3.* † Quod ſit tamē illis anni benedictū in Cœna Dñi, nō eſt de eſſētia Sacramēti, ſed de neceſſitate præcepti, *c. quoniā, & ibi gl. & DD. de ſent. excōm. lib. 6. c. ſi quis de alio, de conſecr. diſt. 4. D. Anton. p. 3. tit. 14. ca. 14. §. 2.*

¶ Formula huius Sacramenti talis eſt, *ſigno te ſigno Crucis, & confirmote Chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, vt docent D. *Tho. d. q. 72. art. 4. Soto, Suarez, Conich. & alij vbi ſup. Valent. tom. 4. diſp. 5. q. 1. pun. 3. Catechiſ. Pij V. p. 2. c. 3. n. 10.* † Mi 23
niſter huius Sacramenti ſolus Epiſcopus eſt, *c. Præsbyteris, de conſecrat. diſt. 4. Concil. Tridētin ſeſſ. 7. can. 3.* nam vt ait D. Clemens PP. lib. 3. Apoſtolic. Conſtitut. cap. 16. *Epiſcopus baptizatos Chriſmate vnguat*, & ad Iulian. epiſtol. 4. *omnibus feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & ab Epiſcopo conſignari.* † Idque 24
Apoſtolica traditione receptum probant Pontifices *Vrbanus ad Epiſcop. Thuſc. epiſtol. 3. Euſeb. ad Epiſcop. epiſt. 4. Damaſus ad Valent. epiſ. 1. cap. 3. Innocent. ad Epiſcop. German. epiſtol. 88. cap. manus, de conſecration. diſtinct. 5. cap. Presbyteros, de conſecrat. diſt. 4. c. vnico, de Sacra Vnct. Concil. Florent. vbi ſup. Trident. ſeſſ. 7. de Confirm. can. 3. & ſeſſ. 23. cap. 4.* † Et is 25
quidem proprius Epiſcopus, & non alius antiſtes, niſi de eius licentia, ſaltim præſumpta, alias peccat mortaliter, ſed non incurrit cenſuram, D. *Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 14. §. 5. Petrus Ledeſm. in Sūm. tit. de Confirmat. c. 9. concl. 7. Suarez d. q. 72. diſp. 38. ſect. fin. Henriq. libr. 3. Summ. cap. 5. num. 6. Ægid. de Coninch. dict. q. 72. art. 11. Bellarmin. vbi ſupra, cap. 12. Bonacina de Sacrament. tom. 1. diſp. 3. q. 1. punct. 2. num. 3. Barboſa de poteſt. Epiſc. p. 2. allegat. 30. num. 1. & 2.* † Quod adeò eſt muneri Epiſco 26
pali annexum, vt non poſsit confirmationem conferre Abbas, neque alius Sacerdos ſimplex, vel curatus quantūbis in dignitate poſitus, niſi de Pontificis licētia, D. *Tho. p. 3. q. 72. art. 11. Couarru. lib. 1. variar. cap. 10. nu. 6. & 14. Bellarm. de Confir. c. 11. & p. 2. lib. 2. c. 6. Nauar. in Man. c. 22. n. 8. Toled. in Sum. c. 24. lib. 2. n. 5. Bonacina de Sacrament. diſp. 3. q. 1. punc. 2. n. 3. Filliut. tract. 3. n. 13. & 26. Vazq. p. 3. q. 72. art. 3. diſp. 219. c. 1.*

¶ Recipiendi autē Confirmationem nullū 27
præceptum eſt, ideò non recipientes, non peccant, ſublato cōtentu, & graui ſcādalo, D. *Tho. p. 3. q. 72. ar. 8. Soto in Sent. 4. diſt. 7. art. 3. Hēriq. lib. 3. c. 1. n 6. Nauar. in Manu. c. 22. n. 9. Couarru. lib. 1. variar. c. 11. n. 5. Suarez vbi ſupra, diſp. 38. 1. Ægid. Coninch. d. q. 72. ar. 8. Bonaci tract. 1 diſp. 3. q. 1. punct. 1. nu. 2.* † Vnde 28
non eſt peccati mortalis ordinare aliquem non confirmatum, vt colligitur ex D. *Antonino part. 3. tit. 14. cap. 14. §. 4. Soto in Sentent. 4. diſtinct. 7. art 3. concluſ. 3. & diſtinction. 24. q. 1. artic. 4. Victoria de Ordin. q. 213. Henriquez lib. 3. c. 5. nu. 6. Suarez d. diſpu. 38 ſect. 1.*

† Eſt

29 † Est tamen de bene esse, vt vnusquisque inde
ium confirmetur, dum ad vsum rationis per-
uenerit, *Catechis. Pij V. p. 2. c. 3. n. 14. D. Anto-
nin. d. c. 14. §. 5. Henriq. d. c. 1. n. 1. & 2. Ledes.
in Sum. p. 1. de cõfirm. c. 8. Sayr. & Sacra. lib. 6.*
30 *c. 4. q. 1.* † Et si antea confirmetur nõ peccãt,
& tenet Sacramentum, & confert gratiã, *Sua-
rez vbi sup. disp. 35. sect. 2. Ledesd. c. 8. Ægid.*
31 *Coninch. d. q. 72. ar. 7.* † Quia non requiritur
in recipiente, nisi quod sit baptizatus, *D. Tho.
d. q. 72. ar. 8. Henriq. in Summ. lib. 3. c. 4. & 5.
Sylues. v confirmatio, §. 4. Barbosa d. alleg. 30.
n. 17. Bonacin. vbi sup. disp. 3. q. 1 pun. 4. n. 4.*

32 ¶ Susceptor autẽ debet esse confirmatus,
alias non contrahit affinitatem spiritualẽ, quia
non est verus susceptor, eo quod non possit in-
struere in Sacramento, quod nondũ suscepit, *c.
in baptismate, de consecrat. dist. 4 Nauarr. in
Manual. c. 22. nu. 9.* † Cognatio spiritualis in
33 hoc Sacramento contrahitur inter confirman
te, & confirmatum, & illius patrem, & matrẽ,
& tenentem, *Concil. Trident. sess. 24. de Refor-
mat. c. 2. D. Thom. Sentent. 4. dist. 42. q. 1. art.
2. Barbos. d. alleg. 30. n. 54.*

34 ¶ Olim tam confirmator, quã qui confir-
mandus erat accedebant ieiuni *Concil. Aure-
lian. in c. vt ieiuni, & c. seq. de consecrat. dist. 5.
D. Cyprian. serm. de Chrysm. L. Ambros. lib. 3.*
35 *de Sacram. cap. 2.* † Hodie tamn solum requi
ritur de consilio vt præmissa confessione susci
36 piatur, *Trident sess. 24. c. 1.* † Qui nõ habet cõ
firmationem ante Ordines aniquitus videtur
irregularis, ac si per saltum promotus esset, *D.
Thom. in 4. distinc. 24. q. 1. art. 1. Tabien. conf.*
37 *§. 2. Maiol. de irregular. lib. 4. 3. num. 1.* † At
decet recipere ante Ordines nec tamen sub
graui præcepto, nec irregularitate, *Soto in 4.
dist. 7. art. 6. & 8. & dist. 24. q. 1. art. 4. & q.
2. artic. 1. Ledesm. q. 13. art. 6. & 37. art. 4. Na-
uar. in Manual, c. 22. n. 9. & ap. 25. num. 68.*
38 † Alia quæ in materia confirmationis deside-
rari possunt tractant *Scholastici cum Magistro
Sent. 4 dist. 7. Theologi cum D. Tho. p. 3. q. 72.
Sylues. Angel. Tabien. & alijn Summ. v. con
firmatio, Couar. lib. 1. variar. c. 10. Nauar. ca.
22. Petr. Gregor. in sympt. 19. lb. 26. c. 15. Marc.
Ant. Cuchus Instit. mai. lib. 5. tit. 3. Vgolin. de
potest. Episcop. cap. 25. Valent tom. 4. disp. 5. q.
2. Suarez de Sacram. disput. 32 & seqq. Ægid.
Coninch. de Sacram. q. 72. Bonacin. d. disput. 3.
Reginald. in praxi fori pœnit. libr. 28. Filliut.
qq. moral. tom. 1. tract. 3. Gulganet. de iu-
re publ. lib. 3. tit. 86. Maiol. lib. 4.
de irregular. c. 12.*

(?)

CAP. VII. De Eucharistiæ institutione, materia, forma, & ministro.

SVMMARIVM.

1. *Eucharistia Sacramentum multis nomini-
bus appellatur.*
2. *Sacramentum per excellentiam appellatur
Eucharistia.*
3. *Eucharistia dicitur bona gratia.*
4. *Hostia dicitur ex esu sacrificandi.*
5. *Communio dicitur Eucharistia, quia Christi-
anos copulat.*
6. *Viaticum appellatur Eucharistia, quia illa
hac peregrinationes sustentamur.*
7. *Sacramentum corporis, & sanguinis appella
tur Eucharistia.*
8. *Sacramentum cibi, & potus appellatur.*
9. *Eucharistiæ institutor Christus Dñs fuit.*
10. *Materia Eucharistiæ est panis, & vinum.*
11. *Panis triticeus, & vinum de vite est mate
ria Eucharistiæ.*
12. *Vinum mixtum aliqualiparte aquæ offerri
debet ex Ecclesiæ institutione.*
13. *Vinũ purum à Christum consecratum est.*
14. *Panis azymus, quam fermentatus, materia
est Eucharistiæ.*
15. *Azymus panis magis conueniens est institu
tione Eucharistiæ.*
16. *Pascha à primis vesperis non licebat He-
bræis, nisi azymis vti.*
17. *Christus Dominus instituit Sacramentum
vesperè ante Pascha.*
18. *Pascha celebrabant Hebræi in memoriam
transitus Domini percutientis Ægiptum.*
19. *Pascha incipiebat celebrari mense Martio
in plenilunio Lunæ decimaquarta die.*
20. *Pascha idem significat apud Hebræos, quod
apud nos, agnus.*
21. 22. *Formulã Sacramẽti Eucharistiæ Christ
tus Dominus docuit.*
23. *Formulæ panis, & vini in Eucharistia ex
Christi verbis Ecclesia instituit.*
24. *Formula calicis ex Euãgelistarũ verbis de
sumpta est.*
25. *Formulæ consecratoriæ quidquam addere,
vel mutare graue peccatum est.*
26. *Verbis solum à Christo prolatis conficitur
Sacramentum.*
27. *Verba, quæ addit Ecclesia in formulis con-
cratoriys sunt de necessitate præcepti.*
28. *Lythurgiæ Apostolorum omnia verba conse
cratoria, quibus Ecclesia vtitur; et tinebãt.*
29. *Ministri Eucharistiæ soli Sacerdotes sunt.*

30. *Apostolis solis verba Christi præceptoria sacrificij sunt destinata.*
31. *Verbis Christi Apostoli, & eorum successores Præsbyteri potestatem conficiendi Eucharistiam acceperunt.*
32. *Sacerdotibus tantum spectat munus consecrandi, offerendi, & ministrandi sacrificia.*
33. *Hæretici consecrationis verba, siue à pueris, siue à fœminis proferantur, asserunt effectum sortiri.*
34. *Sacrificandi præceptum ad solos Apostolos, qui Sacerdotes erant datum est.*
35. *Cõsecrãdi hostiã, & offerendi sacrificiũ ad solos Sacerdotes spectat in lege scripta, & pagana.*
36. *Alijs ministrandi munus Sacerdotis est.*
37. *Communio danda est à proprio Parocho.*
38. *Diaconus potest ministrare in necessitate.*
39. *Laicus in necessitate potest proprijs manibus sibi Eucharistiam applicare.*
40. *Laicis non est prohibitũ iure diuino Eucharistiam attingere.*
41. *Eucharistiæ particulas antiquitus mos fuit in proprias domos deferre, & proprijs manibus sumere.*
42. *Particulas consecratas domibus à Sacerdotibus acceptas seuientibus tyranis fideles deferebant.*
43. *Eucharistiam sine iurisdictione, aut facultate ministrare, peccatum est.*
44. *Eucharistia gratiam confert sumẽtibus ex opere operato.*
45. *Gratia Eucharistiæ bonis tantum datur, malis mors, & iudicium.*
46. *Eucharistiæ accedi non debet conscius mortalis peccati.*
47. *Conscius culpæ non recipit gratiam.*
48. *Culpa cõscius nõ debet accedere ad Eucharistiam.*
49. *Putans se in gratia accedere ad Eucharistiam non peccat, quamuis fallatur.*
50. *Eucharistia necessaria est de necessitate præcepti, & salutis.*
51. *Cõmunicare potest nõ ieiunus existẽs in articulo mortis, & pluries in eadẽ infirmitate.*
52. *Sacerdos non ieiunus potest celebrare, vt se communicet propinquum morti.*
53. *Sacerdos, vt communicet propinquum morti, poterit non ieiunus celebrare, quia succurrere laboranti est iuris naturalis.*
54. *Necessitas nulla maior est, quã qui absque sua culpa sine Sacramento discedit.*
55. *Damnato ad mortem quando non potest expectare, danda est communio non ieiuno.*
56. *Infirmus, & damnatus ad mortem tempore interdicti, vel cessationis, potest cõmunicare, quamuis nullum habeat priuilegium.* †
57. *Articul' mortis tã de infirmis intelligitur, quàm de vi illatis, & sententiam passis.*
58. *Infantibus, & perpetuò amẽtibus Eucharistia danda non est, nisi in finem vitæ.*
59. *Phreneticis, & obmutescentibus quãdo Eucharistia danda sit.*
60. *Phrenetici, vel amentes quando in cõplacentiam peccati iudicium non amittunt, nec sunt excõmunicati capaces sunt Eucharistiæ*
61. *Energumenis, ac dæmoniacis nõ est denegãda Eucharistia, nisi se irreuerenter gerant.*
62. *Infantibus ante annos discretionis, quare non sit danda Eucharistia.*
63. *Paruuis ante discretionis annos non est necessaria Eucharistia.*
64. *Annus discretionis in masculis, & fœminis, à quo tempore incipiat.*
65. *Paruulis nono, & decimo anno danda est Eucharistia, si malitia suppleat ætatem.*
66. *Pueri, et septimo anno peccare incipiunt, & indigre Sacramentis.*
67. *Pueri post septimũ annũ habẽt vsũ rationis*
68. *Pueris septem annorum si ratione valent, danda ri Eucharistia.*
69. *Faciendm est quod decet, quamuis alij ex sua ignorntia scandalum patiantur.*
70. *Omni puro capaci confessionis, danda est Eucharistia.*

SACROSANCTVM hoc Sacramẽtũ ex maximis, & plurimis eius effectibus multis nominibus cõmonestatur, vt docẽt *D. Tho. p. 3. q. 73. ar. 4. & Sẽt. 4. dist. 8. q. 1. ar. 1. D. Anton. p. 3. tit. 14. c. 12. Nauar. in Manual. c. 22. n. 10. Catechis. Rom. Pij V. p. 2. c. 4. n. 3.* † Appellatur enim *Sacramẽtũ*, per excellẽtiã, vt tradit *D. Dionys. Areopa. Athenar. Epĩcop. lib. de Eccles. Hierarch. c. 3.* ΣυναξιΣ *Eucharistia* ab effectu, quę bonãgratiã significat, vt docẽt *D. Chrysost. ad Corint. 1. homil. 24. Pius V. in Catechis. Roman. d. cap. 4. n. 3.* † Dicitur etiam *sacrificium, & hostiã*, quia ad vsum sacrificandi est institutũ, *Cõc. Trident. sess. 23. c. 1. Grego. Volent. tom. 4. disput. 6. q. 11. punct. 1. q. 1.* † Item Σύναξις, ideſt, *Cõmunio*, vt patet ex *D. Paul. Corinth. 1. c. 10.* quia hoc Sacramẽtum Christianos copulat, *Damascen. lib. 4. de fid. c. 14. Bonac. trac. 1. disp. 4. q. 1. punct. 1. num. 2.* † Similiter dicitur *viaticum*, vt apparet *Concil. Nican. cap. 12.* quoniam illo in huius vitæ peregrinatione sustentamur *Catech. Pij V. d. c. 4. n. 3.* † Sacramẽtũ verò corporis, & sanguinis Dñi quo vita spiritualis nutritur appellat *D. Augus. lib. 3. de Trinit. cap. 4. & lib. 3. Doctrin. Christian. c. 9.* † Nam ex

1
2
3
4
5

diuina

liuina promissione hoc Sacramentum ciuus, & potus est, quo homines in vitam æternam aluntur, D. Ioan. c. 6. v. 52. *Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum; panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita.*

9 ¶ Institutor autẽ huius Sacramenti Christus Dominus fuit in nocte suæ Cœnæ, qua panẽ in corpus suum, vinum in sanguinem consecrauit, deditque discipulis suis præcipiens se ita facturos in suã cõmemorationẽ, *D. Matth. cap. 26. D. Luc. 22. D. Marc. 14. D. Paul. Corinth. 1. cap. 11. D. Cyprian. serm. de Cœna Domin. D. Augustin. de verbo Domin. serm. 28. D. Ambros. lib. 4. de Sacrament. cap. 4. & 5. Damascen. lib. 4. de fide, cap. 14. D. Thom. par. 3. q. 74. & Sentent. 4. dist. 8. c. liquido, de consecra. dist. 2. Clem. vnic. de Relig. & venerat. Sanct. Concil. Trid. sess. 13. cap. 2.*

10 † Vnde panem, & vinum esse materiam huius Sacramenti, docent *Concil. Latheran. & Floren. in c. firmiter, de consecr. dist. 2. Trident. sess. 13. cap. 4. & can. 2. D. Augustin. in Ioã. tract. 26. D. Cyprian. lib. 3. epist. 2. D. Irenæus lib. 4. capit. 32. 33. Suarez part. 3. tom. 3. q. 74. art. 2. Valentia tom. 4. disput. 6. q. 1. Ægid. de Coninch. de Sacramen. q. 74. art. 1. Bonacin. d. q. 1. punct. 1. n. 5.*

11 † Panis autẽm triticeus, & vinum de vite esse debet, vt ex ipsi⁹ met institutionis verbis docent *Pontifices, & Concilia in cap. 1. §. vna verò, de Summa Trin. & Fide Cath. c. cũ Martha, de celebrat. Missar. c. in Sacramento, c. cũ omne, de consecrat. dist. 2. Trident. sess. 13. cap. 1. & 4. & can. 2. D. Thom. Sentent. 4. dist. 11. q. 2. art. 1. & part. 3. q. 74. art. 3. Alexand. Alens. p. 4. q. 34. memb. 2. D. Bonaurn. in Sentẽt. 4. dist. 11. art. 1. q. 4. Scotus, q. 6. Sotus dist. 9. q. 1. art. 3. Suarez, Valent. & Coninch. vbi supr.*

12 † Vinum autem non purum esse debet, sed mixtum cum aliquali parte aquæ vino minori ex Ecclesiæ institutione, *cap. permitiosus, cap. cum Marthæ, §. quæsiuisti, de celebrat. Miss. cap. sic in sanctificando, de consecrat. distin. 2. Triden. sess. 22. c. 7. & 9. D. Tho. in Sẽt. 4. dist. 11. q. 2. art. 4. & p. 3. q. 74. art. 6. & 7.*

13 † Quãuis vinũ purũ ex Christi consecratione sit, sed additur aqua signanter ex præcepto Ecclesiastico, *Vazq. p. 3. disp. 176. c. 1. Suar. disp. 55. sec. 2. Azor tom. 1. lib. 10. c. 30. Toledo lib. 2. ca. 25. n. 4. G. affis p. 2. lib. 1. c. 6. n. 17. Bonacin. trac. 1. disp. 4. q. 2. pun. 4. n. 1.*

14 ¶ Panis autem, tam azymus, quàm fermẽtatus materia est huius Sacramenti, seruanda tamen est consuetudo Ecclesiæ in quaquisque degit, vt decissum est Concil. Florent. §. 2. *definimus in azymo, siuè fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, Sacerdotesque in alterutro ipsũ Dñi corpus cõficere debere, vnumquenque iuxta Ecclesiæ suæ, siuè Orientalis, siuè Occidentalis consuetudinem.*

15 † Azymus panis magis conueniens est institutioni, vt Ecclesia Latina recipit, vt asserit *Catechism. Pij V. par. 2. cap. 4. num. 12.*

16 † Nam hoc Sacramentum institutum est à Christo Domino, primo die azymorum quando Pascha immolabatur, *Luc. c. 22. v. 7. Marc. c. 14. v. 12.*

17 † Primus autẽ dies azymorũ fuit à vesperis die XIIII. mensis Primi, hoc est in plenilunio mensis Martij, quo tempore Hebræi agnu mactabant anniculum sine macula, quem pane azymo comedebant, quia Christũ repræsentabat, in memoriam transitus Domini percutiẽtis AEgyptum, *Exod. c. 11. & 12. Leuit. c. 23. Numer. c. 28.*

18 † Quo tempore Christus Dñs cum mortẽ subiturus esset, prima die azymorum, hoc est vespere Paschatis instituit Eucharistiam, D. Matth. c. 26. v. 17. *& parauerunt Pascha vespere autem facto*, D. Ioan. c. 13. v. 1. *ante diem festum Paschæ.*

19 † Nam licet expleta cœna legali instituisset Eucharistiam ab illo die cum septem sequẽtibus Hebræis non licebat vti pane communi fermentato, sed azymo, Exod. d. c. 12. v. 18. *primo mẽse quarta decima die cõmedetis azyma.* Numer. c. 28. v. 16. *septẽ diebus cõmedetis azyma.*

20 † Pascha enim ab ipso agno typico dicebat, D. Matth. c. 26. v. 17. *vbi vis tibi parem⁹ comedere Pascha*, D. Marc. c. 14. v. 14. *vbi Pascha cũ discipulis meis mãducẽ*, D. Luc. c. 22. v. 7. *in qua necesse erat occidi Pascha*, D. Paul. Corinth. 1. c. 5. v. 7. *Pascha nostrũ immolatus est Christus, ipse enim verus est agnus, qui abstulit peccata mundi.*

21 ¶ Formulam autẽ Sacramẽti Christ⁹ docuit dũ cœnantib⁹ discipulis accepit panẽ, & gratias agẽs, benedixit, fregit, deditq; dicens accipite, & comedite HOC EST CORPVS MEVM, vt habetur *D. Matth. c. 26. D. Marc. c. 14. D. Luc. c. 22. D. Paul. Corint. 1. c. 11.*

22 † Similimodo postquã cœnatũ est accipiens calicẽ benedixit, deditque discipulis suis dicens, HIC EST SANGVIS MEVS, *Matth. 26. Marc. 14. D. Luc. 22. Apost. Corint. 1. c. 11.*

23 † Ex quib⁹ qui dẽ Christi Dñi verbis Ecclesia nobis formulas consecratorias huius Sacramenti præscribit, pani, *Hoc est enim corpus meũ*, vino, *Hic est calix sanguinis mei Noui, & æterni Testamenti mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissione peccatorum*, quæ omnia à Christo, & Apostolis ex eius ordinatione instituta sunt, vt habetur in *cap. cum Marthæ, de celebr. Missar.*

24 † Nam illa verba, *Hic est calix*, exprimuntur ex *D. Luca, & Apostolo vbi sup.* illa autẽ *sanguinis mei Noui Testamẽti, qui pro*

qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum, deſumpta ſunt *ex D. Luc. cap. 22. & D. Matth. capit. 22.* & tandem illa *æterni, & myſterium Fidei*, ex Eccleſiæ traditione, vt habetur in *Catechiſm. Roman. Pij V. part. 2. cap. 4. num. 20.* † Ideò nulla ex his verbis in conſecratione prætermitti debét, addi, vel minui abſque graui peccato, & culpa plectenda arbitrio iudicantis, vt qui ſpernit verba Chriſti, & Conſtitutiones Eccleſiæ, *D. Bonauẽtura in Sententiarum 4. diſtinẽtion. 8. art. 1. queſt. 2. Caietan. part. 3. q. 78. artic. 1.* ¶ Etſi prioribus verbis, *Hoc eſt corpus meum*, & alijs, *Hic eſt ſanguis meus*, conficiatur Sacramentũ, vt docent *D. Thom. part. 3. q. 78. artic. 2. Damaſcen. lib. 4. de Fide, cap. 14. D. Ambroſ. libr. 4. de Sacrament. cap. 5. Emiſſenus relatus in c. quia corpus, de conſecrat. diſtinẽt. 2. D. Iuſtin. apolog. 2.* † Nam reliqua verba non ſunt de ſubſtantia Sacramenti, ſed de neceſsitate præcepti, vt notant *Alexand. Alenſ. part. 4. q. 33. membr. 4. articul. 3. §. 1. Albert. Magn. Durand. & alij cum Magiſtro in Sentent. 4. diſt. 8. Cardinal. Alanus lib. 1. de Euchariſt. capit. 19. Bellarmin. lib. 4. de Euchariſt. cap. 12. Bonacina vbi ſupr. d. diſput. 4. q. 3. punct. 1. & 2. Reginald. lib. 22. num. 26.* † Et ita non reperiuntur in Lythurgis Iacobi, Andreæ, Baſilij, Chryſoſtomi, A Ethiopicæ, & Mozarabum Iſidori, vt tradunt *Gregor. Valent. in D. Thom. p. 3. tom. 4. diſp. 6. q. 6. Aegyd. Coninch. de Sacramen. q. 78. ar. 3.*

¶ Miniſtri autem huius Sacramenti ſoli Sacerdotes ſunt, *cap. 1. §. vna verò, de Summa Trinitat. & Fide Cathol. Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 1. & can. 1. D. Thom. in Sentent. 4. diſtinct. 13.* † Nam ſolis Apoſtolis, qui Sacerdotes erant, dicta ſunt illa Chriſti verba D. Luc. cap. 22. *Hoc facite in meam commemorationẽ.* † Quibus quidem verbis Apoſtoli, & eorum ſucceſſores Præsbyteri poteſtatem conficiendi hoc Sacramentum accepiſſe à Domino, docent *D. Dionyſ. de Eccleſiaſt. Hierarch. ca. 3. D. Ireneus lib. 4. cap. 32. D. Clem. Rom. lib. 5. Conſtit. Apoſtol. cap. 18. D. Damaſcen. libr. 4. de fide, cap. 14. D. Cyprian. lib. 2. epiſtol. 3. D. Ambroſ. lib. 4. de Sacramen. cap. 4. Concil. Trident. ſeſſ. 21. cap. 1.* † Nam cum ad ſolos Sacerdotes expectet munus conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi ſacrificium, ideò illis aſſerta verba Chriſtum Dominum direxiſſe, docent *Concil. Florent. tit. de Sacramen. & Trident. ſeſſ. 23. c. 1. & can. 1. D. Thom. p. 3. q. 82. art. 1. 3. 5. & 7.*

¶ Quidquid oblatrent hæretici aientes verba illa Chriſti ad omnes pertinere, & ex opere operato effectum ſortiri, ideò ſiue à pueris, ſiue à mulieribus materiæ aptæ proferãtur conſecrare, vt tradunt *Ioannes de Hus, Voitcleff, & Luther. libr. de abrogan. Miſſ. Caluin. in antid Concil. Trident. ſeſſ. 23.* † Quod falſiſſimum eſt, nam verba illa, *Hoc facite in meam commemorationem*, ad ſolos Apoſtolos, qui Sacerdotes erant dicta ſunt, vt docent *D. Thom. part. 3. q. 82. art. 1. Th. Vvaldenſ. tom. 2. de Sacramen. cap. 7. & 28. Gregor. Valen. tom. 4. diſput. 6. q. 10. pun. 1.* † Nam cõſecrandi hoſtiam, & offerendi ſacrificium munus eſt ſacerdotale, non ſolum in lege Noua, Apoſtol. ad Hebræos cap. 5. & 7. *proprium Sacerdotis munus offerre ſacrificium*, ſed etiam in Veteri Moyſis, & pagana Gentilium, vt tradit *Ioan. Stucchius de ſacrific. lib. 1. & 2.*

¶ Alijs autem miniſtrandi munus, nõ minus Sacerdotis eſt, Apoſtol. Corinth. 1. cap. 4. *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Dei, & diſpenſatores myſteriorum eius.* † Et quia ſimul ad iuriſdictionem expectat à proprio Parocho danda eſt communio, niſi inſtante neceſsitate, & oportunè haberi non poſsint, aut nolit iniuſtè illa adminiſtrare, *Soto in Sententiarum 4. diſtinct. 23. q. 2. ar. 1. Henriquez lib. 3. Sũm. cap. 13. num. 4. & lib. 8. cap. 54. num. 2. Graffis part. 2. deciſſ. lib. 1. cap. 8. num. 15. Archidiacon. in cap. ſi Presbyter, 26. q. 1. Suarez p. 3. tom. 3. q. 82. art. 3. diſput. 72. ſect. 2.* † In neceſsitate autem poterit miniſtrare Diaconus, vt deciſſum eſt *varijs Concilijs Carthaginenſ. IIII. can. 38. Arelatenſ. II. can. 15. Nican. can. 14. D. Thom. Sentent. 4. diſtinct. 13. q. 1. art. 3. & part. 3. q. 82. art. 3.* † Sibi autem in neceſsitate poterit etiam laicus Euchariſtiam proprijs manibus ori immittere, ad ſe communicandũ, dum imminet mors, & nullus adeſt Sacerdos qui miniſtret, vt feciſſe conſtat Scogiæ Reginam martyrio coronatam, vt tradit *Franciſc. Suarez part. 3. tom. 3. q. 82. diſput. 72. ſect. 3. Emanuel Saa in Summ. v. Euchariſtia, nu. 26.* † Quia non eſt iuris diuini laicis prohibitum attingere Euchariſtiam, ſed poſitiui, *cap. peruenit, de conſecrat. diſtinct. 2.* ideò in neceſsitate eis permittitur, vt leuet manibus, ſi cadit in terra, *Soto in Senten. 4. diſtinct. 13. q. 1. art. 3.* † Et moris aliquando fuit, vt priuatim ſecum deferrent Euchariſtiam in proprijs domibus, & ibi eam proprijs manibus ſumebant, *vt ex D. Cyrillo, & alijs tradunt Cardinalis Cæſar Baronius in Annalib. Eccleſ. tom. 1. fol. 472. Gregor. Valent. tom. 4. diſputa. 6. q. 8. punct. 5.* † Imò & ſæuientibus Tyrannis fideles particulas conſecratas domum à Sacerdotibus acceptas deferebant, quotidie manu à ſe ſumẽdas,

las, quod in Occidentali Ecclesia vsq; ad Hor
nin læ tempora viguit, vt tradunt ex Tertul-
iano, *Baronius vbi suprà*, *Bellarmin lib.* 4. *de*
43 *Eucbar cap.* 4. † Extra necessitatem autem
debet vnusquisque à proprio Sacerdote Eu-
charistiam sumere', nam mortale crimen est eã
ine iurisdictione, aut facultate ministrare, *Sua*
rez dict. disput. 72. *sect.* 3. *col.* 2. *Saa vbi supr.*
num. 14.

44 ¶ Quoad gratiam autem attinet, Eucha-
ristia, vt alia Ecclesiæ Sacramenta gratiam con-
fert sumentibus ex opere operato, *D. Thom.*
part 3. *q.* 62. *art.* 2 *& q.* 79. *art.* 1. *Suarez tom.*
3 *part.* 3. *d. q.* 62. *disp.* 63 *sect.* 1. *Valenc. tom.*
4. *disp* 6. *q.* 8. *punct.* 3. *Ægyd. Coninch de Sa-*
45 *crament. q.* 79 *art.* 1. † Hic tamen distinctio-
ne, quod illa soli boni consequuntur, mali au-
tem ore accipiunt corpus Christi ad iudiciũ.
D. Paul. Corint. 1. *c.* 11. *D. Aug. lib.* 1. *contra*
Cresion. cap. 25. *& lib.* 5. *cõtra Donatis cap.* 8.
& epistol. 122. *D. Chrysostom. in d. Corint.* 1.
hom. 24 *de prodit. Iud. D. Cyrill lib.* 9. *in Ioan.*
46 *cap.* 16. *D. Thom part.* 3. *q.* 62. *art.* 1. † Vnde
ad huius Sactamenti sumptionem nullus acce-
dere debet conscius mortalis peccati, quãtũ-
uis contritus videatur, absque præmissa Sacra-
mentali confessione, nam hoc sibi vult Apostо
lus, dum ait d. Corint. 1. cap. 11. *Probet se ip-*
sum homo, vt exponit *Concil Trident. Sess.* 13.
cap. 7. & contrarium sub anathematismo dam-
47 nat, *d. Sess.* 13. *Can.* 11. † Sic parum tuta sen-
tentia mihi videtur asserentium eum, qui ini-
tio sumptionis nõ erat dispositus ad gratiam,
si dum durat sumptio benè disponatur, recipe-
re gratiam. *Caietan. in D. Thom part.* 3. *q.* 79.
art. 1. *Suarez d. disput.* 63 *sect.* 4. *Maior in Sen*
tentiar. 4. *distinct.* 9. *q.* 1. *Paludan. distinct.* 17.
q. 8. *Ægyd. Coninch. de Sacramen. q.* 79. *art.* 1.
48 *dub.* 2. *num.* 28. † Nam sibi conscius de culpa
non debet accedere ad Eucharistiam, nisi præ-
uia confessione peccatorum maculas eruerit,
nisi talis sit Sacerdos, qui ex officio celebra-
re tenetur, qui dum non habet copiam Con-
fessoris, necessitate vrgente, poterit celebrare
absque confessione, dum postea quam primũ
confiteatur, *Concil. Trident. d. Sess.* 13. *cap.* 7.
49 *Gregor. Valenc. d disput.* 6. *q.* 8. *punct.* 3. † Suf-
ficit tamen, vt quis probabiliter putet in gra-
tia accedere, etiam si casu aliquo in ea re falla-
tur, ob ignorantiam, videlicet, inculpabilẽ ali-
cuius defectus, qui acciderit, vel in dolore in-
terno, vel in absolutione Sacramentali. *D. Tho*
mas part. 3. *q.* 80. *art.* 3. *& 4. Halens. par.* 4. *q.*
46. *membr.* 3. *art.* 2. *Scotus Sententiar.* 4. *dist.*
9. *q.* 1. *Bonauentur. art.* 2. *q.* 3. *Ricard. artic.* 2.
q. 1. *Durand. q.* 4. *Soto dist.* 12. *q.* 1. *art.* 4.

¶ Eucharistia enim necessaria est fideli- 50
bus, non solum de necessitate præcepti tempo
re Paschæ, & periculo laboranti, sed etiam ex
necessitate salutis. *D Thom part.* 3 *q.* 73. *art.*
3. *& q.* 80. *art.* 11 *& in Ioan* 6. *D. Basilius in*
Moral. reg 21 *cap* 1. *D. August. in Ioan. trac-*
tat. 26. *& tom* 7. *lib de peccat. merit cap.* 24.
D. Chrysostom. tom. 3. *in Ioan hom* 46. *Cardi.*
Bellarmin. tom. 2. *lib.* 1. *de Eucbar. cap.* 5. 6. *&*
7 *& lib.* 4. *cap.* 25. *Henriq lib.* 8. *Summ. cap.* 3.
num. 3. † Ex quo existens in articulo mortis, 51
poterit iterum communicare, etiam non ieiu-
nus, & quamuis pridie communicauerit, idq;
pluries in eadem infirmitate, dum non sit am-
plius, quam semel in die. *D Thom. part.* 3. *q.*
80. *art.* 8. *Soto in Sentent.* 4 *dist.* 12. *q.* 1. *artic.*
11. *Paludan. distinct.* 9. *artic* 1. *q.* 1. *num.* 17.
Cardin. Toledo lib. 6. *Summ. cap.* 18. *Suarez p.*
3. *tom.* 3. *quæst.* 73. *art.* 3. *Armill. in Summ. ver*
bo, communio. num 18. *Emanuel Saa verb. Eu-*
charistia, num. 5. *Henriquez lib.* 8. *Summ. cap.*
4. *& cap.* 50. *num* 1. *Nauar. in Manual. cap.*
21. *num.* 53. *& lib.* 5. *Consil. titul. de pœnitent.*
cons. fin. Iacob. Graffis part. 1 *lib.* 2. *cap.* 38. *nu.*
32. † Et Sacerdos non ieiunus poterit cele- 52
brare, vt se communicet propinquum morti,
aut alium morientem, qui expectare non po-
test, etiam si de alio non assentiãtur. *Soto in* 4.
distinct. 13. *q.* 2. *art.* 2. *Paludan. distinct.* 12. *q.*
1. *artic.* 4. *conclus.* 4. *casu* 3. *num.* 21. *D. Anton.*
part. 3. *titul.* 13. *cap* 6 §. 2. *Nauar. in Manual*
cap. 25. *num.* 88. *Toledo in Summ. lib.* 2. *cap.*
13. *Armill. verb. Missa, num.* 25. *Henriq. dict.*
cap. 4. *Ledesm. part.* 1. *cap.* 13. *de Eucharist.*
concl. 5. *dub fin.* Suarez *part.* 3. *tom.* 3. *quæst.*
80. *art.* 8. *disputat.* 68. *sect.* 5. † Præceptum 53
de celebrãdo ieiunus est Iuris positiui, & suc
curre laboranti in extremis, est Iuris natura-
lis, quòd per Iura positiua non toliitur, *l. eas*
obligationes, D. de capit. diminut. §. *sed natura-*
lia, Instit. de Iure natur. † Ideò non est mo-
rienti tanto beneficio priuandus, cùm in ne- 54
cessitate iura liceat transgredi, & nulla maior
videtur, quàm eius, qui absque sua culpa sine
Sacramento discedit. *Ægid. Coninch. de Sa-*
crament. q. 83. *art* 2. *dub.* 3. *nu.* 215.

¶ Et quod dicimus de infirmo, idem di- 55
cendum est de sano damnato ad mortem, quã-
do iudex non vult, aut non potest (propter ali-
quam causam) expectare, quia poterit ei com-
munionẽ dari, etiam non ieiuno. *Nauar. d lib.*
5. *cons.* 40. *Suarez part.* 3 *q.* 80. *disput.* 68 *sect.*
7. *Emanuel Saa in Summa, v. Eucharistia, nu.*
2. *Henriquez d. lib.* 8. *cap.* 4. *& cap* 5. *num.* 1.
† Etiam tempore interdicti, vel cessationis, 56
quamuis nullum habeat ad id priuilegium,

Calde-

Calderin. de interdict. §. viso. Syluestr. in Summa, v. interdictum, 5. q. 7. distinct. 4. Couarr. in cap. alma mater, part. 2. §. 3. num. 3. de sentent. excommunicat. † In iure enim præcisa ratio
57 habetur de articulo mortis, casus autem ponitur in infirmis, quia in illis est frequentior, non quia in alijs nõ soleat cõtingere, quia alijs solet etiam accidere, vt docent *Glos. in Clement. 1. de rescriptis, Segura de bon. lucrat. ex n. 139.*

58 ¶ Perpetuò amentibus Eucharistia danda non est, nisi in fine vitæ ijs, qui aliquando sui compotes desiderium huius Sacramẽti habuerunt, nec extra gratiam esse putantur, vt decisum est in *Concil. Carthaginen. IIII. Can. 76. & Concil. Arausicano, Can. 3. relato in cap. qui recedunt 26. q. 6. Valenc. tom. 4. disput. 6. q. 8.*
59 *punct. 2.* † Similiter phreneticis, & obmurescentibus, qui notorij peccatores non sunt, aut ante phrenesim signa pœnitẽtiæ dederunt, petendo confessionem, vel compulgendo se de peccatis, dandam esse Eucharistiam: decisum est *Concil. Carthagin. IIII. Can. 36. cap. is qui 26. q. 6. Egid. Couinch. de Sacrament. q. 79.*
60 *art. 1. dub. 1.* † Dum tamẽ huiusmodi phrenetici, vel amentes non constet iudicium amisisse in complacentia peccati, neque esse notorios excommunicatos, nec metuatur periculum vomitus, vel spuitionis, vel irreuerentiæ: *D. Thom. p. 3. q. 80. art. 9. Soto in 4. dist. 12. q. 1. art. 9. Paludano dist. 9. q. 4. art. 2. concl. 2. & 3. D. Antonin. part. 3. tit. 14. cap. 12. §. 3. Nauar. in Manual. cap. 26. num. 27. Syluest. in Summa, v. Eucharistia, 3. q. 5. dist. 9. nu. 7. Victoria vbi supra, num. 83. Henriq. d. lib. 8. cap. 42 num. 3. Cathechism. Pÿ V. par. 2. cap. 3. Ledesm. in Summ. part. 1. cap. 13. concl. 8. Suarez part. 3. tom. 3. q. 80. art. 11. disput. 68. sect. 2.*
61 *dub. 3.* † Energumenis, siue dœmoniacis, non est deneganda Eucharistia, nisi se irreuerenter gerant: nam inimicus magis, ac magis insultauit offenso, cum illũ à cœlesti medicina videat segregatum, ideò quotidie, si potest, debet eis impertiri, vt docent *D. Thom. par. 3. q. 80. art. 9. & Sentent. 4. distinct. 9. art. 5. q. 3. Soto, & Paludan. vbi supra, D. Antonin. cap. 12. §. 3. Caietan. part. 3. q. 79. art. 1. Cassian. collat. 7. cap. 30. Toled. d. lib. 2. c. 28. Suarez d. q. 80. art. 11. disput. 69. sect. 2. Ledesm. d. cap. 13.*

62 ¶ Paruulis autem dum ad annos discretionis perueniunt, danda sunt Eucharistiæ & pœnitentiæ sacramenta, vt decisum est Concil. Lateranens. c. 21. transumptiue, in c. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remis. *Omnis vtriusq; sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata, saltẽ semel in anno fideliter confiteatur, suscipiẽs re-*
uerenter, ad minus in Paschis, Eucharistiæ Sacramentum. † Et licet vno eodemq; præcepto, ex 63
Ecclesiæ institutione, æque quis teneatur confiteri, & cõmunicare, statim atq; ad annos discretionis peruenerint. Theologi tamen pœnitentiam in septimum annũ ætatis concedunt. Eucharistiam autẽ differũt vsq; ad annũ XII. quo pueri valẽt discernere inter ciuum, & ciuum. *D. Thom. p. 3. q. 80. art. 12. Soto sent. 4. dist. 12. q. 1. art. 9. & Syluest. in Summ. v. Eucharistia, 3. q. 5. dis. 9. n. 7. Henriq. lib. 8. c. 42 n. 3.*
† Nisi malitia supleat ætatem, quia tunc in de- 64
cimo & vndecimo ætatis anno, vel circa hoc, potest dari Eucharistia. *D. Thom. sent. 4. dist. 9. q. 1. art. 5. q. 4. D. Antonin. p. 2. tit. 9. c. 8. §. 2. & p. 3. tit. 14. c. 12. §. 5. dub 9. Toledo in Sum. lib. 6. c. 15. §. 2. Vazquez in p. 3. disp. 215. cap. 4. n. 42. Suarez tom. 3. disp. 70. sect. 1.*

¶ Sed parvulis necessaria Eucharistia videtur, dum post Baptismum adeptã filiorũ Dei 65
gratiam possunt amittere, ex Concil. Trident. Sess 21. cap. 4. *Parvulos vsu rationis carentes nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem, siquidem post Baptismi labacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam iam filiorũ Dei gratiam, in illa ætate, amittere non valent.* † Tempus autẽ quo par- 66
vuli Baptismi gratiã amittere valent, septimus annus ætatis est, quia tunc incipiunt peccare, & delicta perpetrare, *cap. 1. de delict. puer. l. 1. C. si aduers. delict.* & per consequens indigere Sacramentis. *Cordub. de Casibus, q. 60. dist. 4. Henriq. in Sum. lib. 4. c. 5.* † Vnde in septimũ 67
ætatis annũ dandã esse Eucharistiã, cum pœnitentia, expresse tenent *Palud sent. 4. dist. 12. q. 1. art. 25. Valenc. tom. 4. disp. 6. q. 8. pun. 2. Sanchez selecta & pract. disp. 26. n. 5. Castro Palao Theolog. Moral. tom. 1. tract. 3. disp. 1. pun. 24. §. 2. n. 7. Ant. Diana tom. 1. Miscellan. resol. 70.* † Alij tamen viri docti hoc regulari- 68
ter non admittunt, sed in casu particulari, quo tales parvuli in septimo ætatis anno, tantum vsum rationis habere dignoscãtur, quantũ alij in duodecimo anno habere solent, vt magis ad Angelici Doctoris sententiã accedant, qui sic testatur sent. 4. dist. 9. q. 1. *Parvulis autẽ iam habentibus discretionem, decem, vel vndecim annorũ, vel circa hoc, potest dari Eucharistia.* † In 69
mortis tamen articulo omnis cessat dubitatio, quia pueris septem annorũ danda est Eucharistia, ne tanto Sacramento in decessu destituantur. *Caiet. in Sum. v. minister cõmunis, Nauar. in Man. c. 21. ex n. 33. Salas de legib. lib. 12. sect. 13. n. 127. Henriq. lib. 8. c. 42. n. 4. Reginal. tom. 2. lib. 19. n. 82. Nuño de Eucha. q. 80. art. 9. dif. 2. D. Antonin. p. 2. tit. 9. cap. 8. §. 2.*

& p. 3. tit. 14. c. 12. §. 5. Suarez d. q. 80. ar. 11. diſp. 70. ſec. 1.

CAP. VIII. De Miſſæ valore infinito ex corpore Chriſti, & transſubſtantiatione.

SVMMARIVM.

1. Miſſam quaſi Magam intentionem impugnant hæretici.
2. Miſſæ nomen ex voce Hebræa arbitrantur hæretici.
3. Miſſare Papiſtarum, eſſe dæmonibus litare quare aſſerant hæretici.
4. Miſſa ex voce Hebræa Miccab ſignificat ſpontaneam oblationem.
5. Miſſæ nomen non eſt Hebræum, Syrium, nec Caldæum, ſed Latinum.
6. Miſſa dicitur à verbo mitto.
7. Miſſa quare apud Chriſtianos dicatur ſacrificium incruentum.
8. Miſſa ratione materiæ figurata eſt in ſacrificio Melchiſedech.
9. Melchiſedech Sacerdos fuit, qui obtulit Deo panem, & vinum.
10. Chriſtus inſtituit ſacrificium viuum ſub pane, & vino.
11. Miſſæ ſacrificium appellatur hoſtia viuã, & agnus occiſſus ab origine mundi.
12. Melchiſedech fuit typus Chriſti.
13. Melchiſedech fuit ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, Apoſt. ad Hebræos 7. explicatus.
14. Miſſa eſt ſacrificium proprium Nouæ legis.
15. Miſſa licet tota non ſit inſtituta à Chriſto, Eccleſia habuit poteſtatem pios ritus inſtituendi.
16. Lege naturæ ſacrificium fuit, in quo iuſti proteſtabantur fidem in Chriſtum Redẽptorem.
17. Sacrificij eſſentiam requirit conſecrationem materiæ oblationem, & conſumptionem.
18. 19. Sacrificij neceſſaria in Miſſa à Chriſto Domino ſunt inſtituta.
20. Miſſa appellatur ſacrificium corporis, & ſanguinis.
21. Chriſtus obtulit Patri ſuum corpus, & ſanguinem.
22. Miſſa eſt ſacrificium laudis, & propitiatorium pro peccatis.
23. Miſſa eſt propitiatoria pro omnibus fidelibus viuis, & defunctis.
24. Miſſa eſt ſacrificium expiatorium pœnarũ temporalium.
25. Miſſa prodeſt impijs, vt propitiatoria pro culpis.
26. Miſſa prodeſt pro rebus temporalibus.
27. Miſſa prodeſt infirmis, & laborantibus peſte, epidemia, & alijs malis.
28. Miſſa prodeſt animabus defunctorum.
29. Miſſa eſt infiniti valoris, & virtutis.
30. 31. Miſſa eſt ſacrificium in lege Veteri promiſſum.
32. Chriſtus Dominus primam ſacrificij formã præſcripſit.
33. D. Petrus ex poteſtate Chriſti primum edidit proprium Miſſæ officium.
34. Leitourgia promiſſa eſt in Veteri lege.
35. D. Petrus Apoſtolorum Princeps primam Miſſam dixit.
36. D. Andreas Apoſtolus Miſſam celebrauit.
37. 38. D. Iacobus Miſſam dixit, & Leitourgiam fecit.
39. Leitourgia Diui Iacobi originem dedit, Miſſalibus Baſilij, Chryſoſtomi, Ambroſij, & Mozarabum.
40. Miſſa verum eſt Eccleſiæ ſacrificium.
41. Conſecrationis verba à Sacerdote prolata in pane, & vino illum in Chriſti corpus cõuertunt.
42. Gnoſtici non credebant Chriſtum induiſſe corpus humanum.
43. Manichæi negabant ſub ſpecie panis eſſe corpus Chriſti.
44. Arriani exiſtimabant in Euchariſtia tantummodo adeſſe virtutem diuinitatis Chriſti.
45. Meſſaliani Euchariſtiam non differebant à pane communi.
46. Neſtorius negauit in Euchariſtia ſumi carnem Verbo Diuino vnitam.
47. Berengarius, & alij ſolam figuram Chriſti in Euchariſtia eſſe tumultuant.
48. Henriciani, & alij eandem hæreſim de Chriſti figura in Euchariſtia ſuſcitarunt.
49. Vvitcleff, & Hus combuſti ſunt in Concilio Conſtantiæ obnegatum (inter alia) Euchariſtiæ valorem.
50. Hieronymus Praga, & alij hæretici, Berẽgari hæreſim ſuſcitarunt.
51. Godelmanus Miſſæ ſacrificium ad Magiam retulit.
52. Chriſtus Dominus aſſerit panem in corpus ſuum conuerti.
53. Apoſtoli in ſuis Liturgijs verbis Chriſti vſi ſint.

54. Eccle-

54. *Ecclesia non potest errare.*
55. *Christus panem (ex verbis à Sacerdote prolatis) in corpus suum conuertit.*
56. *Eucharistiæ Sacramentum debet adorari cultu Latriæ.*
57. *Transubstantiatur panis, & vinũ in corpus, & sanguinem Christi ex verbis consecratoris.*
58. *Transubstantiatio vera est conuersio totius substantiæ panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi remanentibus accidentibus.*
59. *Transubstantiatio huiusmodi promissa est à Christo Domino.*
60. *Transubstantiatio huiusmodi non est impossibilis.*
61. *Caro Christi viua, & viuificans transubstantiatur in pane, & vino.*

MIssæ sacrificium quasi nouam, 1
Magamque inuẽtionem impugnant hæretici, *Lutherus lib. de abrogat. Miss. Caluin. lib. 4. Institut. cap. 5. §. 9. & cap. 18. §. 2. 3. 4 5 6 7. & 8. Herbrãd. & Kemnitius cum cætera turba sectariorum.* † Et primo de nomine mentiuntur dum vocem arbi- 2
trãtur, Magam esse ex Hebræa *Mahuzim*, per quam significatur Antichristi idolum, & diabolus, *Daniel. cap. 11.* † De ipsa re stultè, & blas- 3
phemè asserunt *Missare Papistarum est dæmonibus litare*, vt contendunt *Luther. lib. de abrogan. Miss. Caluin. lib. 4. Instit. cap. 5. §. 9. & cap. 18. §. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. Geuza Lansbergius, Hugonotus, & alij Sacramentarij apud Henric. Lancellot. per hæreticum quare, 62. fol. 399.*

¶ Nam etsi multi ex Græcis Latinisque 4
Patribus Hebræam vocem arbitrentur, *Concil. Colon. cap. 14. Pagnin. Thesaur. v. mitza*, illam non deducunt ex voce *Mahuzim*, sed ex voce Chaldæa מזצה *Mizzas*, seu *Miccah*, cũ camez, quæ significat spontaneã oblationem, 5
Deuteronom. cap. 16. † Sed cum illa nunquam vtãtur Apostoli, qui Hebraicè, aut Græcè scripserũt, nec vllus ex Patribus Græcis, aut Syris, nec Hebræam, Syriam, Chaldeam, nec Græcã, sed Latinã esse planè docent *DD. in c. sufficeit, de cõsecr. dist. 1. Cõcil. Agathen. c. 21. Meleuit. cap. 12. Carthag. II. cap. 3. Carthag. IIII. c. 84. D. Ambros. lib. 5. epist. 33. D. August. de tempor. sermon. 51. 91. & 237. Leo epist. 81. & 88. D. Gregor. lib. 1. epist. 12. & lib. 4. epistol. 10. Bellarmin. lib. 1. de Miss. cap. 1. Cauarr. lib. 4. variar. cap. 22.* † Dicitur enim Missa à verbo 6
mitto, etiam apud Gẽtiles, eo quod pars quædam hostiæ immolatæ mitteretur absentibus in signum amicitiæ, vt tradit *Cyrald. de sacrific. syntagm. 17. fol. 146.* Græcè Αγαπη *Agapè*, id est, *conuiuium*, vt tradunt *Tertullia. Apolog. cap. 39. D. August. contra Faust. ca. 20. & 21. D. Clem. lib. 2. Const. Apostol. cap. 32.* † Apud 7
Christianos Missa dicitur hoc sacrificium incruentum, quia per consecrationem mititur nobis Christus à Patre, per oblationem verò, aut consumptionem, nos rursus Christum trãsmittimus ad Patrem, per manus Angeli, & Sacerdotis, *D. Thom. Sentent. 4. distinct. 13. q. 2. & p. 3. q. 83. art. 4. Turrecremat. inc. Iacobus, de consecr. dist. 1. Alciat. lib. 7. Parerg. ca. 10. & Regni l. 58. tit. 4. Part. 1.*

¶ Nec res quidem noua, nam ratione ma- 3
teriæ figuratur in sacrificio panis, & vini, quod obtulit Melchisedech, *Genes. cap. 14.* vt tradũt *D. Ambros. lib. 5. de sacrif. cap. 1. D. Augustin. lib. 17. Ciuit. Dei, cap. 17. & libr. 1. contra aduers. leg. cap. 20. & Psalm. 33. & 109. Patres ad Hebr. 7. D. Thom. part. 3. q. 22. art. 5. & q. 61. art. 3. & q. 73. art. 6. Galatin. lib. 10. de arcan. script. ca. 4. & seqq. Genebrar. Chron. lib. 1. fol. 13. Trident. sess. 22. cap. 1. Cano lib. 12. c. 13.* † Melchisedech autem Sacerdos fuit qui 9
ædificauit templum celeberrimum, & obtulit Deo panem, & vinum, de quo & ipse comedit, vt seruaret modum consuetum Sacerdotum, quamuis scriptura id non exprimat, deinde dedit Abrahæ similiter Sacerdoti, & militibus eius, *Genes. d. cap. 14. Ioseph. lib. 1. antiq. ca. 11. & 18. Euseb. lib. 1. hist. cap. 1. Cano vbi supra, Bellarmin. d. lib. 1. de Missa, cap. 6. Suarez p. 3. q. 22. dub. 46. §. 4.* † At Christus, cuius perfecta sunt opera, *Deuteronom. cap. 32.* Instituit 10
panem viuum, id est, viuũ eius met corpus sub specie panis, & vinum offerri cum typica ratione mortis, nam sacrificium de re viuente, cum morte, erat perfectius, quam de re inanimata, *Leuit. cap. 1. cum seqq. Dan. 7. Apost. ad Hebr. 9. 10. 11. 13.* † Quare hoc sacrificium appellat 11
idem Apostol. ad Roman. cap. 12. *hostiam viuẽtem*, quia Christum viuum præsefert, & quia sacrificorum more immolatur, dicitur Apocalyps. 13. *agnus occisus ab origine mundi*, nam in sanguine Abel, à quo cepit Ecclesia, occisus est Christus in figura, & membris suis, *D. Thom. ad Hebr. 12. lect. 4. & part. 3. q. 83. artic. 1.*
† Et quod Melchisedech fuisset typum Chri- 12
sti apertè demonstrat Regius vates Psalm. 109. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, vt exponit D. Paul. ad Hebr. c. 7. *assimilatus Filio Dei manet Sacerdos in perpetuum*, vt interpretãtur *Concilia Aquisgran. cap. 17. & 18. Tridentin sess. 22. cap. 1.* † Ideò 13

Apollo-

Apostolus vocat Melchisedech Regem Salem Sacerdotem Dei summi, ad Hebr. cap. 7. *Sine patre, sine matre, sine genealogia*, non qui fuerit Spiritus Sanctus, aut Angelus in corpore assumpto, sed quia Christum repræsentabat, qui secundùm humanitatem non habebat patrẽ, & secundùm diuinam generationem non habebat matrem, vt tradit *D. Ambros. lib. 10. epi. 82. Nazianz. orat. 38. D. August. lib. 16. Ciui. Dei, c. 22.*

14 ¶ Vnde Missam vocant proprium sacrificium Nouæ legis Apostoli apud *D. Clem. lib. 2. Constitut. Apostol. cap. 25. & lib. 8. capit. 46. & lib. 6. cap. 23. & lib. 5. cap. 18.* Concilia *Nicen. I. can. 14. Ephesin. in epist. Chalced. act. 3. Leodicen. & Synod. 6. cap. 28. 32. Synod. 7. act. 6. Lateran. in cap. firmiter, Constant. sess. 8. Toletan. I. cap. 51. Toletan. II. cap. 4. Trident. sess. 22. cap. 1. & can. 1. 2. & 3.* Patres, *D. Cypria. lib. 2. epist. 3. D. Dionys. de Eccles. hierar. cap. 3. D. Iustin. dial. cum Tryphon. D. Irenæus lib. 4. aduers. hæres. ca. 32. D. Ambros. ad Hebr. cap. 10. D. Augustin. lib. 10. contra Faust. c. 21.*

15 † Nam licet totum, prout celebratur, non sit institutum à Christo, Ecclesia habuit potestatem pios ritus instituendi, vt dignè, & reuerẽter tanto muneri satisfaceret, nam Apostoli, & eorum successores sunt Christi ministri, & dispensatores mysteriorũ eius, D. Paul. Corinth. 1. cap. 4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum eius*, Corinth. 2. cap. 3. *idoneos nos fecit ministros noui Testamenti, non litera, sed spiritu.* † Nam ante

16 legem instituta naturæ erat sacrificium, cùm partibus necessarijs, & ritibus, quibus ante diluuium pij hominis Abel, Seth, Enos, Enoc, Noe, sponte, sine iussu, & præcepto protestabantur fidem in Christum Redemptorem, *D. Augustin. lib. 10. Ciuitat. Dei, cap. 4. & seqq. & lib. 18. cap. 23. D. Thom. 2. 2. q. 85. & part. 3. q. 60. art. 5. & q. 70. art. 4. D. Clem. lib. 6. Apostol. Constitut. cap. 2. & lib. 8. c. 5. Bellarm. lib. 1. de Miss. c. 17. & 20.*

17 ¶ De essentia enim sacrificij tres partes requiruntur, scilicet, cõsecratio materiæ, oblatio, & consumptio, vt docent *Petr. Lombard. in Sententiar. 4. distinct. 13. D. Thom. part. 3. q. 80. art. 12. & q. 82. art. 2. Sotus in 4. distinc. 13. q. 1. art. 6. & q. 2. art. 1. Cano q. 13. Henriquez lib. 9. cap. 9. num. 1.* † Quæ expræssè in

18 hoc sacrificio à Christo Domino sunt instituta, Luc. cap. 22. *Accipit Iesus panem, & benedixit, gratias egit*, Matth. 26. *ac fregit*, Luc. 22. *deditque discipulis suis dicens; Accipite, & comedite;* HOC EST CORPVS MEVM, *quod pro vobis datur*, Matth. 26. *Hoc facite in meam commemorationem.* † Et accipiens calicem, Lucæ 22. *gratias egit, & benedixit*, Matth. 26. *& dedit illis dicens, accipite, & bibite ex hoc omnes*, Luc. 22. HIC EST ENIM SANGVIS MEVS, *noui Testamenti, qui pro vobis, & pro multis*, Matth. 26. Marc. 14. *Effundetur in remissionem peccatorum.* † Et hic Missa appellatur sacrificium corporis, & sanguinis Domini, vt tradunt *D. Augustin. lib. 3. Trinitat. cap. 4. & lib. 3. Doctrin. Christ. cap. 9. D. Anselm. in comm. Corinth. 1. cap. 11. D. Isidor. lib. de vocat. Gent. cap. 26. Domin. Soto in Senten. 4. distinct. 8. art. 1.* † Quia in eo Christus Dominus Patri obtulit suum corpus & sanguinem, *D. Luc. 22. Apostol. Corinth. 1. cap. 11.* multo antea prophetizatum Isai. cap. 53. *oblat⁹ est, quia ipse voluit*, D. Paul. ad Ephes. 5. *qui tradidit se met ipsum, pro nobis oblationem, & hostiã Deo*, Corinth. 1. cap. 5. *Pascha nostrum immolatus est Christus.* † Quare non solum est sacrificium laudis, sed etiã propiciatorium pro peccatis, *D. Martial. epist. ad Burdeg. cap. 3. D. Alexand. I. Decretal. epist. 1. D. Iustin. dial. cum Tryph. D. Cyrill. Hierosolym. Catechis. 5. Origen. in Leuit. hom. 13. D. Ambros. libr. 1. Officiorum, cap. 48. D. Augustin. in Leuit. q. 57. D. Damascen. lib. 4. de Fide, cap. 14. Trident. sess. 22. cap. 1.* † Non solum offerentis ministri, sed omnium fidelium viuorum, & defunctorũ, *D. Cyrill. Hierosolym. Cateches. 5. D. Athanas. ad Antioch. q. 34. D. Chrysostom. lib. 6. de Sacerd. & hom. 69. ad popul. D. Cyprian. libr. 1. epistol. 9. D. Augustin. lib. de cura pro mort. ca. 1. & in Enchirid. cap. 110. & lib. 9. Confess. ca. 13. D. Clem. Roman. lib. 6. Constitut. Apostol. cap. 29.*

¶ Missa enim est sacrificium expiatorium, 24 seu satisfactorium pro quibus specialiter offertur, ex opere operato ad satisfactionem pœnarum temporalium, quas iustus remissa culpa interdum Deo debet, *D. Thom. part. 3. q. 79. ar. 5. Tridẽ. sess. 22. c. 1. & can. 3. Sot. in 4. dist. 13. q. 2. ar. 1. Cordub. lib. 1. q. 3. Ioan. Faber. de sacrific. lib. 3. cap. 9.* † Prodest etiam impijs, 25 vt propiciatorium pro culpis, *D. Paul. ad Hebræos, cap. 5. Trident. sess. 22. cap. 2. & can. 3. c. omne, de consecrat. distin. 2. Concil. Ephes. can. 10. Brachar. III can. 1. D. Thom. part. 3. quæst. 22. art. 4. Origen. in Leuit. hom. 13. D. Iustin. in dial. cum Tryphon. Athanas. serm de defunct. D. Ambros. lib. 1. Officior. cap. 44. D. Augusti. lib. 20. Ciuitat. Dei, cap. 25. & 26. & lib. 4. Trinit. cap. 14. D. Gregor. lib. 4. dialo. cap. 58. Bellarmin. lib. 2. de Miss. cap. 2.* † Prorebus etiã 26 temporalibus prodest Missa efficatius quam aliæ orationes Ecclesiæ, & iustorum, quare Ec-

clesia

clesia offert pro frugibus terræ,& maris, *Tridẽ tin. sess.22.cap.2. & can.3. D.Chrysostom. in Act.homil.18.& 21.& in Ioan.homil.77.D. Cyrill.Catech.5.D.Grego.lib.4.dialog.c.57. D.August.lib.22.Ciuitat.Dei,cap.8. Bellar min.lib.2.de Miss.cap. 3.* † Pro infirmis, vt in Canone Missæ,*pro spe salutis,& incolumitatis*,seu pro vita,*Esdr.1.cap.6.Machab.2.cap. 3.*item pro liberatione à peste Epidemiæ, vt Dauid,*Regum 2.cap.fin.*& alijs malis, nã hoc sacrificio leguntur interdum fugari dæmones, *D.Augustin.lib.22.Ciuita.Dei,cap.8.Bellar min.d.lib.2.cap.6.* extincta incendia, & varia miracula facta,*D.Thom.2.2.q.83.art.6.& Sẽ tentiar.4.distinct.15.q.4.* † Nec solum viuis, sed animabus defunctorum prosunt sacrificia Missarum applicando Christi meritum,quibus sola satisfactio per Missas ex lege iustitiæ applicatur,*Tridentin.sess.22.cap.1.& 2.& can. 3.D.Thom.part.3.q.79.art.5.& 7.Cassal.lib. 2.de sacrific.cap.8. Petr.Soto de Eucharistia, lect.7.Bellarmin.libr.2. de Miss.cap.4.& 7. Suarez part.3.disput.78.sect.3. Azor part.1. lib.10.cap.22.q.8.& 10.Coninch.q.83. art.1. dub.9.conclus.4.num.161.* † Nam cum in Missa Sacerdos offerat corpus,& sanguinem Christi, Missa est infiniti valoris, & virtutis,quoad sufficientiam,*Petr.Soto tit.de Eucharist.lect. 7.Petr.Nauarr.de restit.libr.2. cap.2.num. 268.Melch.Cano lib.12.cap.13. Ludou. Roman.cons.339.Henriquez libr.9.cap.19.num. 1.Bonacina tract.1.disput.4.q fin.punct.4.n. 3.5.& 6.*

¶ Vnde iam manifestè patet Missam non esse rem nouam, sed verum sacrificium antiquitus de Noua lege promissum,Malach.cap. 1.v.11.*ab ortu Solis vsque ad occasum magnũ est nomen meum in Gentibus,& omni loco sacrificatur,& offertur nomine meo oblatio munda.* † Quod de hoc sacrificio exponunt *D.Ireneus lib.4.cap.32.& 33.D.Cyprian.lib 1.cõtra Iudæos,cap.16.D.Chrysost.Psalm.95. D. Augustin.lib.18.Ciuitat.Dei,ca.35.D.Iustin. dial.cum Triphon. Bellarmin.tom.4. controuersiar.lib.1.cap.2.Gregor.Valẽt.tom.4.disp. 6.q.11.punct.1.§.13.14.& 15.* † Quod primus Christus Dominus Deo Patri obtulit in pane, & vino suum scilicet corpus,& sanguinem,*D.Matth.cap.26.Marc.14.Luc.22.Apostol.Corinth.1.cap.11.* à quo prima huius sacrificij forma fuit præscripta,*Concil.Trident. sess.7.can.13.& sess.22.decreto de vitand.& cap.5.& can.7.D.Thom.part.3.q.83. art.5.* † Sed quia pro varietate temporum,& regionum ritus, & cęremonias mutare,aut augere decebat,reliquit potestatem Apostolis,& Ecclesiæ,vt ad decentiam huius sacrificij instituerent solemnem ritum,& ordinem,& sic D.Petrus primus Christi Vicarius primum edidit proprium officium Missæ,*D.Clem.lib.8.Constitut.Apostol.cap.6.& 7.Innocent.in cap. cũ Martha,de celebrat.Missar.D.Thom.par 3. q.78.art.2.* † Nam Apostolos vt Christi successores hoc sacrificium obtulisse constat ex Actis Apostol.cap.13.v.2. *Ministrantibus autem illis Domino*,nam Græcè est λειτουργούντων *Leitourgisonton*,nam Missa Græcè vocatur λειτουργία,*Leitourgia*,vt testatur *D.Dionys.Areopag.lib.de Ecclesiast.Hierarch.cap.3. D.Chrysostom.ad populum,hom.69.* † Sic constat D. Petrum Apostolum dixisse primum Missam in Antiochia,vt docent *Leo PP.IX. epistol. ad Michael.cap.5.D.Isidor.lib.1.Officior. Eccles.cap.15.& lib.6.Ethymol.capit.19.Rabban.lib.1.Instit.Clericor.cap.23.Rupert.lib. 2.Diuin.Offic.c.21.Alcuinus,& aly apud Canisium,lib de Eucharist.cap.7. Bellarmin.lib. 4.de Eucharist.cap.14.D.Thom.par.3.q.78. art.2.* † D.Andreã Apostolũ Missas celebrasse similiter fama est,vt ex eius Lyturgia appa ret, nã cũ ab AEgea Procõsule dijs immolare iuuceretur, ex literis Presbyterorũ Achaiæ sic constat respondisse,*Ego omnipotenti Deo, qui vnus,& verus est,immolo quotidie, non taurorum carnes,nec hircorum sanguinem,sed immaculatum agnum in altari.* † De Sancto Iacobo minori Patres ducenti viginti septem Trullo sub Constantino Pogonato congregati in sexta Synodo Trull.sic testantur, can.32. *Nam Iacobus Domini nostri Iesu Christi secundùm carnem frater,& Basilius Cæsariensis Archiepiscopus, cuius gloria omnem terrarum orbem peruasit, mystico nobis inscripto sacrificio ita peragendum in sacro mysterio ediderunt.* † Nã cum Hierosolymæ primus fuisset Episcopus in illa ciuitate de consensu D. Petri solemnem lyturgiam celebrasse appertum est, quæ adhuc extat,*cap.Iacobus,de consecration.distinct.1. Thom.Vualdens.de sacrament. tit. 4. cap.44. Pamelius libr. de lyturg. Eccles. Latin.Genebrard.Chronolog.p.117.* † Hanc Lyturgiã D. Basilius,& deinde D.Chrysostom. ad breuiorem rationem reduxerunt;postea D. Ambrosius apud Latinos proprium Missale composuit;deinde D.Isidorus Hispalensis Archiepiscopus ad aliam formam redegit, qui author est Missalis Mozarabũ,quo Hispani vtebantur dum missi Arabibus,seu Mauris erant Catholici,cuius ritus nũc Toleti in Capella Regum, & Salmanticæ in Capella Talaberæ in vsu est, vt tradunt *Henriq.in Summ.lib.9 cap.26.nn. 2.Villegas in Pontifical.* † Quare Missa verum

Ecclesiæ

Ecclesiæ sacrificium esse, quod Apostoli & subsequentes Pontifices, atque Antistetes vtebantur absque controuersia inter nos est, vt patet ex varijs Conciliis, *Nicen. I. can. 14. Ephesin. epist. Decretal. D. Cyril. in Synod. ad Nestor. in Synod. 6. can. 32. Lateranens. sub Innocē. III in c. firmiter, Tolet. I. can. 5. Tolet. XI. can. 14. Toleta. XII. can. 15. Bracharēs. III. can. 1. Antisiodorens. can. 8. Carthagin. III. can. 24. Carth. g. IIII. can. 84. Neocæsarien. can. 9. & 13. Florentin. de vnion. Armen. Constant. in damnat. Vvitcleff, Trident. contra Luth. sess. 22. c. 1.*

41 † Consecrationis verba à Sacerdote prolata, in materia panis, & vini idem Christi corpus, anima vnitum, quod natum est ex Maria Virgine continetur, *Tridentin. sess. 13. capit. 1. & can. 2. D. Dionysius Areopagit. de Ecclesiastic. Hierarch. part. 3 cap. 3. D. Clem. PP. I. lib. 8. Constitut. Apostolic. cap. 24. D. Iustin. Apolog. 2. D. Irenæus lib. 5. cap. 2. Tertullian. lib. de Resurrection. D. Cyprian. libr. 2. epistol. 3. D. Ambros. lib. 4. de Sacram. cap. 4. D. Hieron. ad Oseam, cap. 2. D. Augustin. lib. 2. contra aduersant. legib. & Proph. cap. 9. D. Athanas. Apolog. 2. D. Gregor. Magn. in Euangel. homil. 23. Damascen. lib. 4. de Fide, cap. 14. D. Chrysostom. ad popul. Antioch. hom. 60. D. Cyril. Alexandrin. libr. 10. in Ioan. capit. 13. D. Cyrill. Hierosolymit. Cateches. 4. D. Hilarius de Trinitat. lib. 8. D. Gregor. Nazianzen. de Pasch. oration. 2.*

42 † Quidquid oblatrent hæretici præsentiam Christi in hoc Sacramento negantes, vt principio nascentis Ecclesiæ circa annum Domini 129. Gnostici, quorum Magister fuit Carpocrates, qui non credebat Verbum Diuinum induisse corpus humanum; sed tantum figuram quandam, seu imaginem corporis humani, consequenter credebant in Eucharistia solum esse illam imaginem, quos refutat
43 *Irenæus libr. 1. cap. 24. & lib. 5. capit. 2.* † Manichæi negabant sub specie panis esse corpus Christi, au sanguinem sub specie vini, saltem per aliquam consecrationem, quos refellit *D. Augustinus libr. 20. contra Faustum. cap. 13.*

44 † Arriani existimabant in Eucharistia tantummodo virtutem diuinitatis Christi, gratiam spiritualem participare, non autem sumi etiam in illa ad salutem nostram Christi humanitatem, vt refert *Diuus Cyrill. Alexandrin. libr. 10. in Ioan. cap. 13.*
45 † Messaliani circa annum Domini 370. Eucharistiam non differebant à communi pane, quapropter damnati sunt apud *Theodoretum libr. 4. historiæ, capit. 11.*
46 † Nestorius negauit In Eucharistia sumi carnem Verbo Diuino vnitam, qua de causa damnatus est in *Concil. Ephesino anathem. 11.* cuius errores fuerunt Iconomachi damnati *Concilio Nicæno II. act. 6. tom. 3.*

† Ioānes Scotus Monachus Benedictinus, & 47
Caroli Magni præceptor circa Christi anno 800. eundem errorem de sola figura studiosius propugnauit, & nondum ducentis annis transactis Berengarius Archidiaconus Andegauiens. maiori contentione in eadem hæresi prolapsus est, quam abiurauit in Concilio Romano, vt patet *ex c. ego Berengarius, de consecrat. dist. 2.*

¶ Quæ quidem hæresis licet per tem- 48
pus resedit, in aliquibus tamen viget, nempè in Henricianis, Petrobruianis, Albigensibus, Vvuldensibus, contra quos diligenter disputarunt *Petr. Cluniacens. D. Bernard. Hugo de S. Victore, D. Anselm. Innocent. III. atque alij vt notat Cardinal. Alanus lib. 1. de Eucharist. ca. 21.* † Vvitcleffus, & Ioan. de Hus circa ann. 49
1380. magna contentione eandem hæresem reuocarunt, qui propterea in Concilio Constantiæ combusti sunt, & eorum errores damnati eodem *Concilio sess. 8. art. 1. 2. & 4. Thom. Vvaldens. tom. 2. de Sacramen. c. 1.* † Hieron. 50
Praga, Carolstadius, OEcolampadius, Zuvinglius, Bucerus, & Petr. Martyr, quos sequūtur *Mart. Lutherus lib. de abroganda Miss. Calvin. lib. 4. Instit. c. 5. §. 9. & c. 18. §. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9.* quos refutat *Bella, arma, & fulminē Christianæ militiæ Bellarmin. S. R. E. Cardinalis de Eucharist. lib. 4. Gregor. Valent. to. 4. disp. 6. q. 3.*

¶ Godelmanus autem postquam caninam 51
suam facundiam ante aliquod annos venalem exhibuerat, cerebri vesania læsus in hæc verba testatur lib. 1. de Lamijs, capit. 6. ex num. *26. Ad hæc prolatione verborum, hoc est corpus meum, cum habuit: facta se panis substantiam mutare, corpus Christi de cœlo deteahere, & in hoc illum conuertere, planè Magiæ sibi, & elijs persuadent.* † O lingua erra- 52
dicanda stipitus! os impurum! ergo Christus Dominus magus? qui asseruit eumquem manu teneret panem esse corpus suum, *D. Matth. c. 26. D. Marc. cap. 14. D. Lucas cap. 22. D. Ioan. cap. 25.* † Magi ne Apostoli D. Pe- 53
trus, D. Andreas, qui in suas Liturgias verba illa obseruarunt, ac retulerunt? Magus D. Iacobus, qui omnium primus in Hispaniam venit, & in sua Liturgia rogat, *vt Christus faciat hanc panem corpus suum.* † Maga ne to- 54
ta Ecclesia, quæ ita obseruandum statuit, ac præcepit? Appage blasphemè! quia Ecclesia errare nō potest, cui Christus promisit ad esse vsq; ad cōsumationē sæculi, *Mat. 9. et 27. Luc. c. 22.* † Quid ergo Magum? transubstātiatio? 55

incani

si eam halitu fieri, aut Christus è cœlo extrahi motu locali credis, stultus, & excelebratus es-ses; quia nullus alius afflatus necessarius est, quam quod in verbis proferēdis deseruit; nec Christus extrahitur motu locali, quia (in quantum Deus) omnibus rebus præsens existit, ac panem in corpus suum conuertit, vt decissum est *Concilijs Romanis duobus contra Berengarium, & Turonensi contra eund. & Constantiens. contra Vvitcleff, & nouissimè Triden. cõtra Luther. sess. 13. c. 2.* † Vnde in hoc sacrosancto Sacramento esse Christum Dominũ, & deberi adorari cultu latriæ de fide extat diffinitum Trident. sess. 13. can. 6. *Si quis dixerit in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum vnigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ, etiam externo adorandum, & eius adoratores esse idolatras, anathema sit.*

¶ Vnde verissimum censeo Christi corp⁹ verum adesse in Eucharistia, non commesuratione, sed per transubstantiationem panis, & vini in verum corpus, & sanguinem Christi, vt docent *D. Ambros. lib. de ijs qui myst. initiant, cap. 9. & lib. 4. de Sacrament. capit. 4. & 5. & lib. 6. cap. 1. D. Augustin. lib. 3. de Trinitat. ca. 4 & de verbo Domin. sermon. 28. & libr. 20. contra Faustum, cap. 13. D. Hieronym. epistol. ad Hilarion. & epistol. ad Euagr. D. Gregor. Magn. lib. 4. dialogor. cap. 58. Cyprian. serm. de Cœna Domin. D. Emissenus de Pasch. hom. 5. D. Cyrill. Hierosol. Cateches. 4. D. Cyrill. Alexan. epistol. ad Calosyrium, Damascen. lib. 4. c. 14. Theophylat. in Ioan. 6. D. Anselm. epist. de corpor. & sang. Tertulian. lib. 4 contra Marcion.* † Quæ quidem vera conuersio est totius substãtiæ panis in Christi corpus, & totius substantiæ vini in Christi sanguiné, remanentibus tantũ panis, & vini accidentibus, *cap. omnio, c. vtrum subsigura, c. nos autem, de consecrat. dist. 2. cap. cum Marthæ, de celebration. Missar. cap. 1. §. vna verò, de Summa Trinita. & Fide Cathol. D. Thom. p. 1. q. 75. art. 8. & p. 3. q. 80. art. 3. Catechism. Roma. Pij V. p. 2. c. 4. n. 22. & seqq. maxime nu. 34. & 35.* † Quod manifeste probatur ex ipsius met Domini promissione, dum ait D. Ioan. cap. 6. *panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita.* Et institutione, dum panẽ quẽ manutenebat dixit, Matt. c. 26. *Hoc est corpus meum.* † Nec impossibile est vt arbitrabantur Iudæi apud D. Ioã. 6. *Quomodo potest hic carnem suam dare ad manducandum?* nam vt ait D. Ambros. lib. 4. de Sacram. cap. 5. *si tanta vis fuit in sermone Christi, vt inciperent esse, quæ non erant, quanto magis operatorius erit, vt sint, quæ erant, & in aliud conuertantur.* † Nam cum verba Christi id agant quod pronunciant, dicendum est ipsam Christi carnem viuam, & viuificantem transubstãtiari in pane, & vino remanentibus tamen accidentijs, vt decissum est in *Concilijs Florent. in Instruc. Armenor. Roman. sub Greg. VII. Cõstãtiẽ. sess. 8. Trid. sess. 13. c. 1. & can. 2. & 4. Suar p. 3. disp. 50. Valent. tom. 4. disp. 6. q. 3. pun. 2. Coninch. de Sacram. q. 75. ar. 2. n. 49. Bonacin. to. 1. disp. 4. q. 3. pun. 6. §. 2. & 3.*

CAP. IX. De integritate sacrificij, & an vna Missa pluribus prosit.

SVMMARIVM.

1. *Missa cæpta neque interrumpi, neque omitti debet.*
2. *Missa cæpta omittitur, si superueniat interdictum speciale, vel cessatio.*
3. *Missa cæpta omittitur ante Canonem, si adueniat denuntiatus nommatim, & non vult exire.*
4. *Missa cæpta omittitur si meminerit se non ieiunum, vel excommunicatum.*
5. *Canon Missæ, à quo incipiat.*
6. *Consecratione facta si meminerit se excommunicatũ perficit, & excusatur à noua culpa*
7. *Consecratione facta si intrat excommunicatus, & non vult exire perficit vsque ad consumptionem vtriusque speciei.*
8. *Sacerdos morbo repentino impeditus recedit ab altare, alius tamen prosequitur, si facta est consecratio.*
9. *Sacerdos si post consecrationem aduertit materiam corruptam debet aliam accipere, offerre, & consecrare.*
10. *Si ante consecrationem aliquid defuisse aduerterit reponat, & offerat.*
11. *Sacerdos, quod reponit pro materia adulterata debet consecrare, & sumere sæculo scã dalo.*
12. *Species consecratas, si sunt infectæ veneno, non debent consumi, sed comburi.*
13. *Quando species Sacramentales sunt infectæ veneno, aliæ debent consecrari, & sumi.*
14. *Si facta panis consecratione non reperiat vinũ, aut si accidũ, & spectando nẽ adfertur, debet conficere Missam sub altera specie.*
15. *Sacerdos si sumens calicem aduerrit nõ esse vinum sumat, & illico verum reponat, consecret, & sumat.*
16. *Præceptum de integritate sacrificij arctius est, quam vt ieiunus perficiat.*

17. *Hostia*

20. *Consecratione facta, si morbo impeditur, alius prosequitur.*
21. *Ante consecrationem deficiens, non est necesse suppleri.*
22. *Dubius de consecratione, debet repetere sub conditione.*
23. *Hostia dubia reseruatur post cõsumptionẽ.*
24. *Episcopus deficiens post consecrationẽ quid faciendum.*
25. *Miraculum quando accidit in vtraque specie non debet sumi.*
26. *Miraculum perseuerans, seruatur in Sacrario.*
27. *Miraculum Corporalium Daroca.*
28. *Miracula sub vtraque specie.*
29. *Sacerdos debet in tali miraculo aliam hostiam, vel vinum consecrare.*
30. *Panis species sola satis representat sacrificium incruentum.*
31. *Sacerdos in miraculo contentus esse debet altera specie.*
63. *Celebrans si inuaditur, & occidit ad sui defensionem non incurrit irregularitatem.*
64. *Minister si recessit, celebrãs solus perficiat.*
65. *Missa ex causa ante offertorium relinquitur, & alia incobatur.*
66. *Potest consecrationem ex causa potest alia dici Missa.*
67. *Sacerdos pluribus stipendijs an satisfaciat vnica Missa.*
68. *Missa pro pluribus, minus prodest singulis, quam si pro vno offeratur.*
69. *Sacerdos non potest plura stipendia recipere pro vnica Missa.*
70. *Stipendia plura pro vnica Missa recipiens tenetur ad restitutionem.*
71. *Eleemosynæ præscriptæ deben esse ab offerẽte, non ab Ordinario.*
72. *Missarum stipendia non imposita a parte, taxat Ordinarius.*
73. *Missæ Beneficiorum, & Capellaniarũ, non potest taxare Ordinarius.*
74. *Trident. sess 25. c. 4 non loquitur de Missis Beneficiorum.*
75. *Episcopus non potest fundatoris voluntatẽ alterare in consulto Papa.*

1 MIssa proferri debet cũ quadam morali continuatione, quia tota vnicũ sacrificiũ est, Christi mortẽ repræsentans, D. Paul. Corint. 1. c. 11. *Quotiescũque manducaueritis panẽ hunc mortẽ Dñi annũ*
2 *ciabitis donec veniat.* † Ideò post cęptã Missã Sacerdos, neque interrúpere, neque omittere debet, neq; recedere ab altari ante eius finem, sub pœna suspensionis, *c. nihil, 7. q. 1. ca. nullus Episcopi, de cõsecr. dist. 1. D. Tho. p. 3. q. 83. ar. 4. Nauar in Man. c. 25. n. 75. & de Orato. not. 16. Sylu. in Summ. v. Missa, 1. §. 2. Tabien. 18.* † Nisi casus adueniat, ex quo sacrificiũ ex iure impediatur, vt si ante Canonẽ superueniat interdictũ speciale, vel cessatio, neq; habeat priuilegiũ ibi celebrãdi, etiã clausis ianuis, debet ab altari recedere, *Nauar. de Orat. tot. 16. n. 60 Enriq. li. 9. de Missa, c. 30. n. 5.* † Nãcelebrãs violato interdicto, peccat, & interdũ fit irregularis, *Maiol. de irregul. lib. 3. c. 15. Henriq. d lib. 9. c. 26.* † Si post Canonẽ aduenial interdictũ, cessatio, aut polutio, quãuis non habeat indultũ debet sactũ perficere vsq; ad cõsũptionem vtriusque speciei, *Angel. in Sũm. v. Eucharistia, 2. §. 2. Nauar. d. c. 27. n. 34.* † Canõ autem incipit ex illis Euãgelistæ verbis, *pridie quam pateretur, &c.* vt tradunt *D. Tho. p. 3. q. 83. ar. 6. Soto in 4 dist. 22. q. 1. ar. 4. Archidiac. in ca. sicut Apostolus, 11. q. 3. Innocen. in c. nuper, de sent. excommun.*

¶ Si ante Canonẽ meminerit se esse excõmunicatũ, nec habet copiã Cõfessoris, per quẽ clã in altari absoluatur à cẽsura, fæcluso scãdalo, debet ab altari recedere, *D. Tho. p. 3. q. 83. ar. 6. Nauar. d. c. 25. n. 75. & c. 27. nu. 34. & 239. & de Orator. d. not. 16. n. 54. Sylu. v. Eucharistia, 2. §. 7.* † Si post cõsecrationẽ talis cẽsurę meminerit, nec habeat à quo in altari absoluatur, debet Missã perficere, & vtrãq; specie cõsumere, *D. Tho. d. q. 83. ar. 6. Nauar, vbi sup. Angel. in Summ. v. Eucharistia, 2. §. 2.* † Et propter integritatẽ sacrificij excusatur à noua culpa, & simulà pœna irregularitatis, *Nauar. & Sylueſt. vbi sup. Maiol. lib. 3. de irregular. c. 19. n. 17. & c. 21. n. 16.*

¶ Si ante Canonẽ intrat iudex, vel vir potẽs denũtiatus nominatim, qui monitus nõ vult exire, nec Clerici possunt illũ decenter expellere, recedẽdũ est ab altari, vt tradũt *Couar. in c. almamater, de sent. excõm. p. 1. §. 6. n. 9. Naua. d. c. 27. n. 34. & d. not. 16. n. 59. Sayr. de excõm. lib. 2. c. 13. & in Thesau. lib. 4. c. 15. n. 2.* † Nisi talis excõmunicatus intret causa orandi, vel alio negocio; quia tũc nõ debet cessari in sacrificio, neque in cãtu, *Innocẽ. in c. nuper, de sent. excõ. Nauar. d. c. 27. n. 33. Henriq. lib. 13. c. 7. §. 2. & c. 10. §. 4. Vtuald. in cãdelabr. p. 2. trac. de excõ n. 84.* † Si post Canonẽ accedat ad audiẽdã Missã, & nõ possit decẽter expeli, debet eã prosequi vsque ad cõsũptionẽ vtriusq; speciei, & recedere ab altari, reliqua, in Sacristia secreto dicẽda, *D. Anto. p. 3. tit. 25. c. 2. Nauar. d. c. 27. n. 34. Astẽs. in Sũ. v. excõmunicat. 8. n. 21.*

¶ Si post cõsecrationẽ aduertit in hostia, vel calice esse venenũ, vel incidit aranea, vel aliud

animal venenosum non debet sumere, sed aliam hostiam, vel vinum in alio calice offerre, consecrare, & sumere, *Diuus Thomas*
14 *p.3.q.76.ar.6.* † Species tamē veneno infectas post Missā secū adferat, non vt igni tradat, sed vt sacrario asseruet hostiam decēti loco, & calicis species stupa imbitas, donec desicentur, & hostię species corrūpātur, & tūc potest eas rediigere in fabilā, & cineres proicere in flumen, puteū, vel in piscinā, *D. Tho. d. ar. 6. & q. 67. a.*
5. & q. 83. ar. 6. Astēs. li. 4. ti. 15. Angel. v. Missa, §. 18. Tabien. §. 32. & 39. Bellarm. lib. 4. de
15 *Euchar. c. 5. §. 3.* † Si realiter non sunt infectæ veneno, sed ipse præsumut, ea similiter debet facere, ac si fuissent venenatæ, quia non debet agere cōtra propriā cōscientia, quāuis erroneā, *Sayr. in Claui Regia, lib. 1. c. 4. ex n. 8. Sāch. to.*
16 *1. Decalog. lib. 1. cap. 11. ex n. 1.* † Si nō incidit animal venenosū, sed quod nausā prouocet, vt musca, culex, &c. nō debet eas sumere, si probabiliter credit posse stomachū prouocare, sedes facere, ac si fuissent venatæ, nam Clericus ebomens Sacramentū 70. dies pœnitet, *c. si per e-*
17 *brietatem, 128. de cōsecr. dist. 2.* † Si sumpserit species venenatas, potest de Medici consilio vomere in vas mundū, vt postea stupa imbibātur, desicentur, & cōburantur, ne poculū vitæ fiat ei in interitū, *Soto in 4. dist. 13. & 23. q. 1. Nauar. in Manual. c. 25. num. 91. Tabiena in Summa, §. 32. Henriquez lib. 9. cap. 37. §. 4.*
18 ¶ Si ante cōsecrationē vini meminerit defuisse aquā, addiciat illā, si vinū defuisse, aduertat dum consecrat, reponat, & offerat, & consecret, *Cōcil. Tolet. VII. can. 2. Innocē. lib. 4. cap.*
19 *22. Maior in 4. dist. 9. q. 3. Bonacin. disp. 4. q. fin. pū. 10.* † Si cūsumpsit calicē ex gustu aduertit non esse vinum, sed aquā, aut acetū, sumat, & postea verum vinum reponat, offerat, consecret, & sumat, etiā non ieiunus ex prima sumptione, nam arctius est præceptum diuinum de integritate sacrificij in vtraque specie, quā vt ieiunus sumat, *D. Tho. p. 3. q. 83. art. 6. Soto in*
4. dist. 8. q. 3. & dist. 13. q. 2. a. 6. Enriq. li. 8. c. 50
20 ¶ Si facta consecratione impediatur pasmo, podagra, vel mentis alienatione, vel alio morbo repentino, vt progredi non possit, debet ab altari recedere, & alius Sacerdos Missā perficere ex illis, quæ desijt, *Cōc. Tolet. II. can.*
13. & 14. & Tolet. VII. can. 2. c. illud, c. super
uenit, 7. q. 1. Maiol. de irregul. lib. 3. c. 16. n.
21 *4.* † Si ante consecrationem id accidat, vel moriatur, quamuis cęptum sit Canon, nō tenetur alius supplere; quia nondum erat peruentum ad partes substantiales sacrificij, quæ consistūt in oblatione, & consecratione, *Henriq. d. libr.*
22 *9. c. 1. §. 4. & c. 9. §. 3.* † Si dubium sit, an qui defuit consecrauit hostiam, tunc alter acceptam aliam offerat, & repetat totum Canon, & intendat sub conditione hanc simul cum altera hostia consecrare, *Soto in 4. distin. 8. q. 2. cō*
clus. 4. Henriq. d. lib. 9. cap. 40. num. 4. † Vel 23
hostiam sic dubiam reseruet, vt post factam vtriusque speciei consumptionem, sumat ieiunus, *DD. in cap. Presbyter. de consecrat. dist. 2. Astens. tit. 15. art. 1. Tabien. v. Missa, §. 29.*
† Si Episcopus in Pōtificalibus celebrans de- 24
fuit post consecratam hostiam, nec adest alter Episcopus, qui commodè perficiat, potest cuilibet Sacerdos sine Pontificali Missam absoluere, *glos. in d. cap. nihil, 7. q. 1. Maiol. d. lib. 3.*
c. 15. & lib. 4. c. 30. Henriq. lib. 8. c. 49. & lib.
9. c. 40. §. 2.

¶ Si circa alteram, vel vtramque speciem 25
contingat miraculum, vt si appareat caro sanguinea, aut puer splendens, aut sub specie vini videatur rubeus sanguis, sacerdos sistat, & Deum oret, si fortè species ad priorem formam redigere dignetur, atque ita reuerenter sumat, *D. Thom. in Sentent. 4. distinctio. 10. q.*
1. 3. 4. & part. 3. quæst. 76. artic. 8. & quæst.
82. art. 4. Soto in 4. distinct. 13. quæst. 1. & 4.
† Si miraculum perseuerat, sumere non de- 26
bet, sed ea seruare in sacrario in memoriam miraculi, & deuotione fidelium, *D. Thom. d.*
quæst. 10. & part. 3. quæst. 76. & 82. D. Anto-
nin. part. 3. tit. 13. cap. 6. §. 14. † Quod absque 27
temeritate negari non potest, cum persæpè hostia sanguine sparsa reperta sit, & in carnem commutata, vt de corporalibus Darocæ in Regno Aragoniæ notum est, ex quo miraculo *Vrban. IIII. instituit festum Corporis Christi, Clemen. vnica, de reliq. & venerat. Sanctorū.*
† De puero splendido, & vinum, & hostiam 28
in sanguinem commutatam in vrbe Santaren, Lusitaniæ, Abulæ, & alibi multa tradunt *Stephan. lib. de Eucharist. art. 11. Surius Annal.*
1556. Turrian. trac. 1. de Eucharistia, c. 23. &
24. Ledesma q. 17. art. 8. & quæst. 12. Petr. Soto de Eucharistia, lect. 16. Berhar. Diaz in pra-
xi cap. 36. † Vnde tali posito miraculo Sacer- 29
dos debet aliam hostiam, vel vinum consecrare, vt sumat ad perfectionem sacrificij, *D. Tho.*
d. q. 10. art. 4. & d. q. 82. art. 4. ad 3. Soto distin.
13. q. 1. art. 4. Ricard. art. 5. q. 2. D. Anton. d.
c. 6. §. 14. † Sed si iterum appareat miraculum 30
& in calice appareat rubeus sanguis, perficiat Missam sub altera specie, sola enim panis species ex vi Sacramenti satis repræsentat sacrificium incruentum, & Christi corpus mortuum, & exangue, *D. Thomas part. 3. quæs-*
tion. 80. art. 12. Henriquez dict. lib. 9. capit. 9.
§. 10. ¶ Quoties enim sub altera specie 31

apparet

ipparear similе miraculum per quod Deus dispensare censetur, Sacerdos contentus esse potest, vnius speciei sumptione in qua miraculū nō est, *D. Tho. vbi sup. Syluest. v. Eucharistia, 3.*

63 ¶ Si celebrans inuaditur ab aliquo, quia indecorum est fugere, & sacrificium relinquere, potest cum moderamine inculpatæ tutelæ, occidere inuasorem, & si modum non excedit, postea sacrū perficere, quia ex tali homicidio non contrahit irregularitatem, *Panormit. in c. Clerici, el 1. de vita, & honest. Cler. Syluest. in Sum. v. Missa, 2. §. 3. Dueñ. reg. 192. Molin. de iust. tom. 4. trat. 3. disp. 72. n. 8. Maiol. de irreg. lib 1. c. 7. Bonacin. de censur. disp. 7. q. 4 pun. 6.*

64 *Barbos. de potest. Episc. p. 2. alleg. 39. n. 56.* † Si puer, qui Missā ministrabat, recessit, & expectatus post morā non reddit, non debet demittere, sed perficere solus, & sibi respondere, potius quā fœminę vti ministerio, etiā moniali, *c. inhibendū, de cohabit. Cleric. & mulier. Syluest. v. Missa, §. 2. Bart. in Auth. quomodo oporteat Episcopos, §. quātā, coll. 1. Ripa in c. 2. de iudic. n. 37. Turrecrem. in c. hoc quoque, de consecrat. dist. 1.*

65 † Si ante Offertorium superueniat Princeps, aut Episcopus, vel in festo adueniāt multi iter facientes, qui cōmode expectare nō possunt aliam Missam, licebit celebranti reddire ad introitū, vt ab illis integra audiatur, *Nauarro de orat. not. 16. n. 55. & Manual, cap. 25. n.*

66 *87. §. 2.* † Sed si facta consecratione, aut cōsumptione, ante sūptā ablutionē, superueniat Episcopus, quem decet quotidie dicere, aut audire Missā integrā, vel alius Princeps, aut cōcurrāt multi peregrini iter facientes, & nō fit alia Missa, licebit tali Sacerdoti aliā dicere Missā, *DD. in c. cōsuluisti, de celebr. Miss. D. Tho. in 4. dist. 13. ar. 2. Palud. q. 2. Richard. art. 2. q. 4. Angel. Syluest. Tabien. vbi sup. Nauar. in Man. d. c. 25. & lib. 3 Consil. tit. de celebrat. Miss. cons. 2.*

67 ¶ Sacerdos, qui plura stipendia accepit pro celebrandis pluribus Missis in die, ex infinito sacrificij valore posse omnibus vnica Missa satisfacere, si tot illa stipendia necesse habet ad congruam sustentationem, tenēt *Soto de iust. lib. 9. q. 3. ar. 1. dub. 7. Canus lib. 12. de locis, ca. 13. Henriq. lib. 9. de Miss. ca. 22. n. 4. Rodrig. tom. 1. cap. 252. n. 4. & tom. 4. c. 52. n. 5. Anto. Diana resolut. mor. tract. 14. resol. 7. & 8. Filliut. tom. 1. trac. 5. c. 6. n. 188. Bejap. 1. cas. 12.*

68 † Sed hæc opinio est primo contra iustitiam, nam vnusquisque, qui dat eleemosynam pro Missa, intendit sibi totum sacrificium applicari, cui non potest defraudare, ex tacita pactione dantis, & accipientis, à qua non potest resilire, inuito altero, vt mercenario dictū est in Euangelio, Matth. cap. 20. v. 13. *Nonne ex denario conuenisti mecum?* † Secundò est contra charitatem, nam licet valor Missæ est infinitus, effectus tamen finitus est, qui inter plures diuisus, minus vtilis est singulis, quibus nō ita prodest, ac si pro vno diceretur, vt docent *præceptor meus Didac. Spino in Speculum testament. glos. 13. ex num. 15. Nauar. in Man. cap. 25. num. 92. Petr. Nauar. de restit. lib. 2. cap. 2. ex n. 262. Suar. tom. 3. q. 79. sect 12. & tom. 4. disp. 48. sect. 6. Azor. p. 1. lib. 10. c. 21. q. 1. Lopez part. 2. c. 78. Dimas de Purgat. c. 37. Graff. lib. 2. cap. 45. ex num. 16. Fagundez in præcep. Eccles. part. 1. libr. 3. cap. 8. num. 7. & seqq.*

69

70 † Tertiò non modicū ingerit animis hominum sordidæ cupiditatis, & auaritiæ suspitionem, scandalumque inter populares excitat, quia non statur promissis, & sic Sacerdos non potest plura stipendia recipere pro vnica Missa, *Nauar. d. cap. 92. & cōs. 8. de celebrat. Miss. Bellarmin. tom. 2. controuers. lib. 2. de Miss. ca. 4. Vazquez part. 3. tom. 3. disputat. 234. cap. 4. Reginald. lib. 23. num. 234. & lib. 29. nu. 157. Coninch. quæst. 83. num. 192. Fagundez d. libr. 3. cap. 2. num. 7. Barbos. de potestat. Episcop. part. 2. allegat. 24 num. 8. Bonacin. tom. 1. disput. 4. part. fin. punct. 7. §. 2. n. 1. & 2.* † Vnde

71 sacra Congregatio rituum Eminentissimorū Cardinalium S. D. N. D. Vrbani PP. VIII. authoritate hanc amplectens opinionē inter alia decreuit, die 21. Iunij 1625. vt refert Barbosa vbi sup. inter Decret. Apost. ad fin. fol. 7. *Sacra Cōgregatio sub obtestatione diuinis iudicij mādat, ac præcipit, vt absolutè tot Missæ celebrentur, quod ad rationē attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint, itavt alioquin ij ad quos pertinet suæ obligationi non satisfaciant, quinimo grauiter peccent, & ad restitutionem teneantur.*

72 ¶ Præscriptæ autem eleemosynæ debent esse quas dedit, aut præscribit offerēs, nō Ordinarij, vt indubio, quod super hęc verba subortū est, ita declarauit sacra Congregatio, vt refert idē Barbos. in Decret. Apost. ad fin. fol. 10. *Esse intelligenda de præscriptione facta ab eo, qui eleemosynam tribuit, non autem ab Ordinario.*

73 † Quod si tribuens eleemosynam numerum Missarum celebrandarum non præscripserit, tunc tot Missas celebrari debet, quot præscripserit Ordinarius secundum morem suę Ciuitatis, vel Prouinciæ, qui ad hoc potestatē habet eas taxandi in Synodis Diœcesaneis, & Generales Ordinum in suis Capitulis Generalibus, *Concil. Trid. sess. 25. de reformat. c. 4. & Concil. Bracbar. IIII. act. 4. cap. 26. Seraphin. Rota Roman. decis. 611. Azor 1. part. lib. 12. cap. 18. quæstion. 61. Rodrig. Regul. qq. tom. 1. c. 43. art. 12. & in Summa, part. 1. c. 252. n. 13.*

Aloyſ. Riccius in prax. Eccleſiaſt. deciſ. 404. edit. 1. reſolut. 341. & in C. via Neapol. par. 4. deciſ. 25. Bonacin. de Sacrament. tom. 1. diſp. 4. q fin punct. 7. §. 2. num. 9. † Non tamẽ Miſſas Beneficijs Eccleſiaſticis, vel Capellanijs, vel anniuerſarijs impoſitis à fundatoribus, vel relinquentibus legatis, pro eis dicentis ſub certo numero, licet tenues ſint redditus, & minores communi ſtipendio Miſſarum, non poteſt Ordinarius ſtipendia reducere, vel numerum Miſſarum moderare ſub pœna nullitatis, & reſtitutionis, ſed tenetur prætẽſor recurrere pro moderatione ad Sedem Apoſtolicam, vt ſæpius deciſſum eſt per ſacram rituum Congregationem, vt tradunt *Barboſa de poteſt. Epiſcop. p. 2. allegat. 29. n. 16. 17. & 18. Bonacin. d. diſput. 4. q fin. punct. 7. §. 2. n. 11.*

75 ¶ Neque obſtat *Concil Tridentin. d. ſeſſ. 25. cap. 4.* quia ſolum loquitur de Miſſis defunctorum relictis ſtatim, vel ad tempus perſoluẽdis, non tamen in perpetuis beneficiorum, Capellaniarũ, & Anniuerſariorũ, *Vgolin. de poteſt. Epiſcop. cap. 61. num. 1. Garcia de benefic. tom. 2. part. 7. cap. 1. num. 131. Riccius in Prax. tom. 1. reſolut. 341. nu. 4. Homobon. in Exam. Eccleſ. part. 1. tractat. 4. cap. 14. q. 129. Pieſecius in prax. Epiſc. part. 2. cap. 3. art. 5. num. 3.*

76 † Epiſcopus enim nullo modo poteſt fundatoris voluntatem alterare, etiam ex cauſa, in conſulto Pontifice Maximo, vt numerus Miſſarum, quem teſtator voluit, minuatur, vt ſtatuerunt *S. D. N. D. Vrban. VIII. & Eminentiſſimi Cardinales in aſſertis locis, Riccius p. 4. d. deciſ. 25. num. 4. Rodriguez in qq. Regul. q. 43. num. 13. Hieronym. Sorbo in Annotat. Comp. v. Miſſ. 3. tit. 19. cap. 3. Anton. Diana Reſolut. moral. tract. 14. reſolut. 2. cum multis ſeqq.*

CAP. X. De Pœnitentia, virtute, & Sacramento.

SVMMARIVM.

1. *Pœnitentia duplex eſt, interior, & exterior.*
2. *Pœnitentia interior debet eſſe cum deteſtatione peccati.*
3. *Pœnitentia virtus opponitur peccato.*
4. *Pœnitentia eſt cum emendatione in futurum.*
5. *Pœnitẽtiæ neceſſarius eſt dolor peccatorum, & propoſitum cabendi in futurum.*
6. *Dolor quilibet non pertinet ad pœnitentiam.*
7. *Dolor aliquando ſolet in deſperationem adducere.*
8. *Pœnitẽtiæ virtuti adiuuamur, vt teneamus modum in dolore.*
9. *Pœnitentia virtus ex* Dei *offenſa mores inſtituit.*
10. *Pœnitentia vera oritur ex charitate perfecta propter* Deum *ſummè dilectum.*
11. *Pœnitentia* Deo *grati efficimur.*
12. *Pœnitentia pollicetur Regnum Cœlorum.*
13. *Pœnitentia virtus ſpecialiſſima eſt à cæteris virtutibus.*
14. *Pœnitentia virtus dari poteſt iure naturæ.*
15. *Pœnitentia exterior habet res ſenſibiles, quibus declaratur, quæ interius in anima fiunt.*
16. *Pœnitentia vt eſt Sacramentum non eſt iuris naturalis, ſed legis gratiæ.*
17. *Sacramentum Pœnitentiæ Chriſtus nõ inſtituit in vita, ſed promiſit.*
18. *Pœnitentiæ Sacramentum poſt mortem Chriſtus apparens diſcipulis inſtituit.*
19. *Sacramentum Pœnitentiæ pertinet ad clauium poteſtatem.*
20. *Poteſtatem ligandi, & abſoluendi non decuit, vt Chriſtus viuens alijs concederet.*
21. *Pœnitentiæ Sacramentum gratiam confert, & remiſſionem peccatorum.*
22. *Peccata mortalia quantumuis magna pœnitentia abluuntur.*
23. *Pœnitentiæ Sacramentum lapſis neceſſariũ eſt ad ſalutem.*
24. *Pœnitentia poſt Baptiſmum vnicum remedium eſt.*
25. *Lapſi poſt Baptiſmum non reconciliantur* Deo, *niſi per pœnitentiam.*
26. *Pœnitentia continet in ſe contritionem, ſatisfactionem, & confeſſionem.*
27. *Pœnitentia alia ſecreta, alia publica.*
28. *Pœnitentiam optimam eſſe nouam vitam, teſtatur Lutherus.*
29. *Pœnitentia non iuſtificari, ſed ex fide, aſſerit Lutherus.*
30. *Contritionem facere magis peccatorem mentitur Lutherus.*
31. *Iuſtitiæ ſolum operibus hominem iuſtificari, quare aſſerat Lutherus.*
32. *Lutheri calumnia in pœnitentiam conuincitur.*
33. *Noua vita efficitur ex pœnitentia.*
34. *Reſipiſcentia pertinet ad dolorem de commiſſis.*
35. *Pœnitentia ad dolorem de præteritis tranſfertur.*

36. *Noua creatura fit ex pœnitentia.*
37. *Fides per se sola impium non iustificat.*
38. *Pœnitentia est præterita plangere, & noua non commitere.*
39. 40. *Peccatorum venia ex pœnitentia pollicentur.*
41. *Pœnitentiæ gratia pollicetur.*
42. *Iustus per peccatum excidens, rursus iustificari non potest, nisi per pœnitentiam.*
43. *Iustificati renouantur per pœnitentiam.*
44. *Iustificatus semel potest peccare, & cadere à gratia.*
45. *Cadentes sunt, qui indigent pœnitentia.*
46. *Iustos, & peccatores vocat Deus.*
47. *Deus aliter vocat iustos, aliter peccatores.*
48. *Vocatio iustorum Luc. 10. & 13. Matth. 10.*
49. *Vocatio peccatorum, Matth. 3. Luc. 13. & 15.*
50. *Poenitentia sufficiens est ad remittenda peccata grauissima.*
51. 52. *Lapsi post Baptismum non renouantur altero baptismo, sed poenitentia.*
53. 54. *Peccatum contra Spiritum Sanctum, quia continet desperationem veniæ, non remittit in hoc sæculo, nec in futuro.*
55. *Impoenitentia finalis est peccatum de malitia.*
56. *Peccata contra Spiritum Sanctum non cõcipiunt poenitentiam, ex cordis obduratione.*
57. *Poenitentiæ Sacramentum constat materia, & forma.*
58. 59. *Materia poenitentiæ sunt peccata actualia post Baptismum.*
60. *Peccata alias confessa sunt materia sufficiens poenitentiæ.*
61. *Peccata quomodo sint materia poenitentiæ.*
62. *Materia proxima poenitentiæ continet cõtritionem, confessionem, & satisfactionem.*
63. *Confessio rei voluntaria est de essentia poenitentiæ.*
64. *Confessio continet contritionem.*
65. *Confessio si non dolet, non resipiscit.*
66. *Satisfactio necessaria est ad integritatem iudicij.*
67. *Forma Sacramenti Poenitentiæ.*
68. *Sacramenta id significant, quod efficiunt.*
69. *Peccata moraliter dicuntur vincula.*
70. *Sententia debet causam insinuare.*
71. *Absolutio à censuris præmitti debet à peccatis.*
72. *Verba formulæ, quæ præcedunt, & subsequũtur non sunt de essentia Sacramenti.*
73. *Remissio peccatorum à solo Deo est, vt a causa principali.*
74. *Peccatorum remissio à Christo est tanquam a causa meritoria.*
75. *Peccati offensio, quia fit Deo ab eo remissio spectanda est.*
76. *Confessarius deseruit tanquam instrumentum cõiunctum.*
77. *Ministrum non remittere peccata, sed declarare esse condonata, qui asserunt reprehenduntur.*
78. *Sacerdos remittit culpam, & poenam æternam ministerialiter.*
79. *Confessarius est iudex.*
80. *Magistri, & sequentium sententia de Cõfessarij potestate improbatur.*
81. *Minister poenitentiæ solus Pontifex est, & Episcopi per diuersa loca.*
82. *Sacerdotes quibus Episcopi commisserunt ministri sunt poenitentiæ.*
83. *Sacerdotes solum esse ministros Sacramenti Poenitentiæ à Christo destinatos, de fide tenendum est.*
84. *Sacerdotes simplicis nõ habent oues, in quas iurisdictio spiritualis exercetur, nisi accedat Episcopi licentia.*
85. *De iurisdictione spirituali interna, & absoluendi à peccatis potestate plura remissiuè.*

POENITENTIA duplex est, interior, & exterior. Interior pertinet ad virtutem, quæ in intimo dolore versatur, iuxta illud Psal. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*, Baruch. cap. 2. *anima quæ tristis est reddit tibi gloriam.* † Qui quidẽ dolor debet esse in detestationem peccati, siuè vt ait Apostol. ad Roman. cap. 6. *vt destruatur corpus peccati.* D. Thom. part. 3. q. 85. art. 1. 2. & 3. *In emendando, destruendoque delendo.* † Nam pœnitentia virtus opponitur peccato, D. Gregor. lib. 9. Regist. epistol. 39. *Magna est contra peccatum virtus poenitentiæ.* D. Chrysostom. in Matth. homil. 23. *Non est aliquid omino peccatum, quod non cedat poenitentiæ virtuti.* † Cum emendatione in futurum, nam pœnitentia est peccata commissa plangere, & plangendo iterum non commitere, cap. *maiores*, §. *pro illo*, & *ibi glos. de verbor. signif.* cap. *poenitentia*, 1. 2. 3. cap. *irrigor*, cap. *qui admissa*, 1. & 2. *cum alijs, de poenitent. distinct. 3. Tridentin. sess. 14. cap. 4. D. Thom. par. 3. q. 85. art. 5. & q. 90. art. 4.* † Sicuidem ad pœnitentiam duo sunt necessaria, videlicet, dolor peccatorum,

1 2 3 4 5

catorum præteritorum, & propoſitum cauendi in futuri, *cap. ſunt qui, cap. non ſufficit, cap. aliud, cap. tres ſunt, de poenit. diſt. 1. c. poenitẽtes, c. nihil, de poeniten. diſt. 3. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5.*

6 ¶ Aliàs enim cuiuſuis dolor ad virtutem pœnitentiæ non pertinet, nam interdum euenit, vt ex admiſsis ſceleribus, minorem, quam par eſt, dolorem homines capiant, quin & nonnulli ſunt, qui peccata ſua, vt Sodoma prædicant, vel vt ait ſapiens, Prouerb. cap. 2. *Quæ lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſsimis.* † Alij ſe ita mœrori animi dederũt, & deſolationi, vt in deſperationem veniant, qualis fortaſſe Cain, Gen. c. 4. *Maior eſt iniquitas mea, quam vt veniam meream*, & qualis cẽrtè Iudas fuit, de quo D. Matth. cap. 27. *poenitentia ductus laqueo ſe ſuſpendit.* † Vt enim modum in dolore tenere poſsimus pœnitentiæ virtuti adiubamur, ad quod Dei miſericordia nos præuenit, cordaque noſtra ad ſe cõuertit, vt dũ peccaret Propheta *Hierem. c. 5.* ſic inquit, *conuerte nos Dñe ad te, & cõuertemur.* † Deinde hoc lumine illuſtrati perfidem ad Deum tẽdimus, & Dei offenſa, & ſuppliciorũ acerbitate propoſita, animus à peccatis reuocatur, quo erecti vitam, & mores emendare conſtituimus, & tandem charitate corda noſtra acceduntur, ex qua liberalis ille timor probis, & ingenuis filijs oritur, vt docet *Pius PP. V. in Catechiſm. Roman. part. 2. cap. 5. num. 7.*

10 † Nam pœnitentia vera, & ingenua, quæ cõtritione elicit debet eſſe à charitate perfecta propter Deum ſummè dilectum ſuper omnia, *D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 4. 5. 8. & par. 3. q. 85. art. 5. & q. 86. art. 3. & Sententiar. 4. diſtin. 17. Ricard. diſtinct. 15. & 16. Soto diſt. 14. q. 2. Alex. Alenſ. p. 4. q. 17. memb. 2.*

11 ¶ Cuius quidem pœnitentiæ excellentia tanta eſt, vt illa Deo grati efficiamur, Pſal. 50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpiciet*, nam vt ait Ezechiel. cap. 18. *ſi impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis, quæ operatus eſt, non recordabor.* Sapient. 11. *diſſimulans peccata hominum propter poenitentiam.*

12 † Et admirandum illud munus tribuitur, quod illi Regnum Cœlorum factæ literæ pollicentur, Matth. cap. 4. *Poenitentiam agite appropinquat Regnum Coelorum*, Matth. 14. Lucæ 15. *Gaudium eſt in coelis ſuper vno peccatore poenitentiam agente.* † Nam pœnitentiæ

13 virtus ſpecialiſsima eſt à cæterisvirtutibus, *D. Thom. part. 3. q. 84. art. 1. & Sentent. 4. diſt. 15. q. 2. art. 7. Bonauent. diſtinct. 14. part. 1. ar 1. q. 2. Suarez part. 3. tom. 4 q. 85. art. 6. diſp. 7. ſect. 2. Bonacina de Sacramen. tom. 1. diſp. 5. q. 7. punct. 1. ex num. 1.* † Et ſic pœnitentia 14
virtus dari poteſt iure naturę, quia iuris naturalis eſt pœnitere de malis, *D. Thom. part. 3. q. 84. art. 7.* nam vt ait Ezechiel. cap. 33. *in quacumque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor.*

¶ Pœnitentia autem exterior eſt illa in 15
qua Sacramenti ratio conſiſtit, habetque externas quaſdam res ſenſibus ſubiectas, quibus declarantur, quæ interius in anima fiunt, ad cõmunicandam nobis gratiam per merita Chriſti Ieſu, vt tradunt *Concil. Florentin. in decreto Armen. Tridentin. ſeſſ. 14. cap. 1. & 2. Catechiſm. Pij V. d. cap. 5. num. 9. & 10.* † Ideò pœ- 16
nitentia huiuſmodi vt eſt Sacramentum, non eſt iuris naturalis, nec legis veteris diuini, ſed Noui Teſtamenti, & legis Gratiæ, nam inſtituta fuit à Chriſto Domino, dum poſt reſurrectionem diſcipulis apparuit, & oſtendens manus, & latus dixit eis apud D. Ioan. cap. 20. v. 22. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* † Nam licet ante mortem 17
ſuam verba Petro, & ſucceſſoribus de huiuſmodi poteſtate dicta ſint, *Matth. cap. 16. & 18.* at tamen in illis verbis non collata poteſtas eſt, ſed promiſſa, *Et tibi dabo claues Regni Coelorum. Et quodcumque ligaueris ſuper terram ligatum erit in Coelis, & quodcumque ſolueris ſuper terram ſolutum erit in Coelis.* † Nam 18
credendum non eſt Chriſtum Dominum ante mortem ſuam hoc Sacramentum inſtituiſſe, cum ante id tempus non eſſet neceſſarium, Cõcil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 1. *Dominus autem Sacramentum Poenitentiæ tũc præcipuè inſtituit, cum à mortuis excitatus inſufflauit in diſcipulos dicens, Accipite Spiritum Sanctum, &c.*

† Tunc enim Apoſtolos ſui ipſius Vicarios 19
reliquit ad clauium promiſſam poteſtatem abſoluendi atque ligandi, Tridentin. ſeſſ. 14. c. 1. *Dominus noſter Ieſus Chriſtus è terris aſcenſurus ad Coelos Sacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit, tanquam Præſides, & Iudices ad quos omnia mortalia crimina deferantur.* † Nondum 20
viueret Chriſtus Dominus hanc poteſtatem alijs delegare nec decuit, nec expediebat, *D. Thom. part. 3. q. 84. art. 7. & Sentent. 4. diſtin. 22. q. 2. art. 3. Suarez part. 3. tom. 4. diſput. 17. ſect. 2.*

¶ Vnde pœnitentia vt eſt Sacramentum 21
Nouæ legis gratiam confert, & remiſsionem peccatorum ex Chriſti meritis, D. Luc. ca. 24. *Oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia die, & prædicare in nomine eius poenitentiam, & remiſsionem peccatorum*, nam vt ait D. Ioan. canon. 1. cap. 2. *Ipſe eſt propitiatio*

pro

pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam totius mundi. † Quia omnia peccata mortalia quantumuis magna pœnitentia abluũtur, D. Ambros. lib. 1. de pœnit. c. 2. *Qui culpam exagerauit, exageret, & pœnitentiam: maiora enim crimina, maioribus abluuntur fletibus,* D. Aug. in Enchirid. ca. 65. *Sed neque de ipsis criminibus, quamlibet magnis remedijs in sancta Ecclesia Dei desperanda est misericordia agentibus pœnitentiam.* † Quapropter pœnitentiæ Sacramentum post Baptismum lapsis necessarium esse ad salutem, decissum est in *Cõcilio Constantiensi contra Vvitcleff, sess. 8. & 13. & Florent. in decreto Eugenij, de vnione Armenor. & Trident. contra Luther. & alios, sess. 6. c. 14. & sess. 14. c. 1. & 2. & can. 1. 2. &* 3. † Et contra Montanum, & alios hæreticos, qui putarunt post Baptismum pœnitentiæ remedium non esse, defendunt *D. Hieron. lib. 2. contra Iouin. c. 2. D Augustin. lib. de hæresib. ca. 38. D. Tho. p. 3. q. 84. ar. 10.*

¶ Post Baptismum eim in peccatorum remissionem datur Sacramentum Pœnitentiæ, vt per illum lapsi Deo reconcilientur, & ita cõtrarium asserentes sunt excommunicati, *ca. ad abolendam, & ibi omnes de hæretic. c. 1. de Sũma Trinit. & Fide Cathol. Trident. d. sess. 14. can. 1.* † Et quamuis pœnitentiæ Sacramentũ continet CONTRITIONEM, SATISFACTIONEM, ET CONFESSIONEM, vocatur tamẽ pœnitentia, eo quod hi actus sunt pœnales, *D. Tho. Sentent. 4. dist. 16. q. 1. ar. 1.* † Pœnitentia autem huiusmodi alia est secreta, quæ imponitur à Confessario pro peccatis secretis, de qua *in c. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remiss.* alia publica, quæ imponitur ab Episcopo, & eius Vicario pro peccatis publicis, *ca. 1. & 2. de pœnit. & remiss. c. auditũbus, de excessib. Prælat.*

¶ Pœnitentiæ autem Sacramenti partes negat Lutherus dum ait art. 7. *Optima pœnitentia est noua vita,* quod probare nititur ex illis D. Pauli verbis ad Galat. 6. v. 15. *In Christo enim Iesu, neque circumcisio, neque præputiũ aliquid valet, sed noua creatura,* D. Ambros. *Hæc est vera pœnitentia cessare à peccato,* Psal. 36. v. 27. *declina à malo, & fac bonum.* † Quibus impie Lutherus concludit, non ex pœnitẽtia, sed ex fide hominẽ iustificari, *art. 10. 11. & 12.* aducens illud Apostoli ad Roman. 3. v. 26. *iustificans eum, qui est ex fide,* quam asserit nõ ex operibus dari, sed gratis, iuxta illud ad Romanos 3. v. 24. *iustificati gratis per gratiam.* † Vnde Lutherus dolorem de peccatis, & cõtritionem negat, dicens art. 6. *contritio facit magis peccatorẽ,* nã cum caro cõcupiscat aduersus spiritum, ex cordis dolore propter peccatum asserit nõ deueniri ad gratiam, quia vt ait Apostol. ad Rom. c. 14. *Omne quod non est ex fide peccatũ est.* † Sic enim suam fidẽ extollit, & sola opera ratione iustitiæ hominem asserit iustificari, iuxta illud Psal. 14. *Quis habitauit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam,* Matth. c. 19. *Si vis ad vitam ingredi serua mandata* † Quorum lumine obcœcatus Luther illorum sensum prætuertit, nam vt ait D. Petr. Can. 2. c. 3. *Sunt quædã intellectu difficilia, quæ indocti, & instabiles deprabãt, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorũ perditionem.* D. Paul. ad Timoth. 1. c. 1. *Conuersi sũt in vanì loquiũ, volẽtes esse legis Doctores, nõ intelligentes, neq; quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.* † Nam fides, & noua vita non excludunt pœnitẽtiæ partes, imo easadstruũt, vt accuratè probãt *Episcopus & Martyr Ioã. Roffensis in dictis art. 7. 10. 11. & 12. Cardin. Bellarm. to. 4. Controuers. lib. 1. de pœnit. Valẽt. to. 4. disp. 7. q. 1. pun. 6. Villiut. tract. 6. c. 2. q. 8. Suarez de pœnit. disp. 17. sect. 2. & 3. Vazq. q. 8. n. 45. Reginald. lib. 28. n. 40. Bonacin. to. 1. disp. 3. q. 2. pun. 3.*

¶ Noua enim vita efficitur ex pœnitentia, quæ μετανοια, *metanoia* vocatur, & significat mentis mutationem, & resipiscientiam, nam vt ait Lactant. lib. 6. diuin. Instit. c. 24. *Resipiscit autẽ ille, quẽ peccati piget, & se ipsum accusat dementiæ, & castigat ad rectius viuendum.* † Vnde in Scriptura resipiscentia huiusmodi pertinet ad dolorem de cõmissis antea peccatis, Ioel, c. 2. *Conuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu,* hoc est cum vera significatione doloris, vt infra. *scindite corda vestra,* Micheas c. 4. *dole & satage filia Sion, sicut parturientis.* † Quod nec Gentibus latuit, nam Cicero pœnitentiam ad dolorem de præteritis transtulit in Tusculan. qq. *Sapientis est proprium, nihil quod pœnitere possit facere.* Ausonius.

Sis Dea, quæ factis, non factis exigo pœnas,
Nempè vt pœniteat. sic μετανοια vocor.

¶ Sic enim per pœnitentiam præterita purgata crimina fit noua creatura, nã post Baptismum lapsis, nisi per pœnitentiam non datur reparatio, quã secundã post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres appellant, *D. Hieron. to. 1. epist. ad Demetr. Tertul. lib. de pœnitent. Concil. Trident. sess. 6. ca. 14. & sess. 14. cap. 2. D. Thom. part. 3. q. 84 art. 6.* † Vnde licet fides sit humanæ salutis fundamentum, & radix, sine qua impossibile est placere Deo, *Apostol. ad Hebr. cap. 11.* sola per se impium non iustificat, nã vt ait D. Iacob. Cathol. epist.

2. v. 26.

32 2.v.26. *fides sine operibus mortua est.* † Ideò sine pœnitentia non potest homo renouari, quia pœnitentia est peccata præterita plangere, & plangendo iterum non committere, *D. Greg in Euan. hom. 14. & lib 9. Regist. ep. 39. D. Chrysost. in Matth. ho. 23. D. Cyprian ser. de lapsis, D. Aug. in Enchiri. c. 65.* † Vnde peccatorum venia ex pœnitentiæ virtute pollicetur tam in lege Scripta, Hierem. c. 3. *Reuertere aduersatrix Israel, ait Dominus, & non auertã faciẽ meã à vobis*, Ioel c. 2. *Conuertimini ad Deum vestrum, quia benignus, & misericors est, & præstabilis super malis*, quàm in lege Gratiæ, D. Luc. c. 13. *nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis.*

41 ¶ Quapropter pœnitentiam huiusmodi gratiam confert, testatur Apostol. Corinth. 2. cap. 7. *Tristitia, quæ secundum Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.* † Nam cum iustus ab accepti iustificationis gratia per peccatum excidit, rursus iustificari nõ potest, nisi per pœnitentiam, quæ non modo fit ex cessatione à peccatis, sed per confessionem saltem in voto, ieiunia, eleemosynas, & alia spiritualis vitæ exercitia, vt decissum est *Concilio Tridentin. d. sess. 6. cap. 14.* † Sic enim iustificati, euntes de virtute in virtutem renouantur, & vt inquit Apostol. Corinth. 2. capit. 4. & Coloss. 3. *de die in diem*, hoc est mortificando membra carnis suæ, & exhibendo ea arma iustitiæ in sanctificationem, *Apostol. ad Roman. cap. 6.*

44 ¶ Neque obstat iustificatos semel non posse amplius peccare, nam illud fit, quatenus in iustificatione permanent, nã cũ à Regno Dei nõ modo excludantur infideles, sed etiam fornicarij, fures, &c. per peccatum à gratia excidunt; ideò scriptum est Corinth. 1. capit. 10. *Qui stat videat ne cadat.* † Cadentes autem sunt, qui indigent pœnitentia, nam licet quos vocauit, hos & iustificauit, *Apostol. ad Roma. capit. 8.* & iustificationem gratis fieri testetur *ad Roman. 3.* non propterea excluduntur pœnitentiæ opera, cum dicat idem Apostol. ad 46 Roman. 4. v. 2. *ex operibus iustificatus est.* † Sic enim testatur Dominus apud D. Luc. capit. 5. *non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam*; non quod iustos non vocauerit, qui misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias *Matth. cap. 22.* nam vt ait D. Marc. capit. 3. *vocauit ad se quos voluit ipse.* Apostol. ad Roman. 8. *quos prædestinauit hos, & vocauit.*

47 † Aliter enim iustos, aliter vocat peccatores, illos scilicet ad continuandam vitam probam, hos ad lamentum, & plantum, vt docet *Ioan. Rofensis d. art. 12. D. Thom. par. 3. q. 85.*

† De priore vocatione dicitur D. Luc. cap. 48 10. *negotiamini dum venio*, & cap. 13. *contendite intrare per angustam portam*, Matth. c. 10. *qui perseuerat vsque in finem saluus erit.* † De secunda autem vocatione est illud Matth. cap. 49 3. *Pœnitentiam agite appropinquat Regnum cœlorum*, Luc. cap. 13. *nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis*, & cap. 15. *gaudium est in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente.* † Pœnitentia enim in suo genere sufficiẽs 50 est ad remitenda peccata mortalia, quãtumuis grauissima, & multa, vt de fide decissum est *variis Conciliis Meleuitan. Arausiac. & Nicæn. can. 8. Tridentin. sess. 6. cap. 14. & can. 19. & tota sess. 14. & in Decreto distinct. 50. per totã, & de pœnitent. per distin. 6. cum aliis per Francisc. Suarez part. 3. tom. 4. quæst. 86. art. 1. sec. 1. ex nu. 1. vsque ad 8. Bonacin. de pœnit. disput. 5. q. 5. punc. 5.*

¶ Neque solutioni obstat pœnitentiam ineficacem esse, ad salutem, cum dicat Apost. 51 ad Hebræos, cap. 6. v. 4 *impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam.* † Nam illius 52 loci literalis sensus est, eum qui post Baptismũ peccauit, impossibile esse renouari, per iteratum Baptismum, & consequi illam liberalem remissionem totius culpę, & pœnæ, eo modo, quo in Baptismo conceditur, vt exponunt *D. Chrysostom. & D. Thom. ad Hebræos, d. cap. 6. & 10. D. Ambros. lib. 2. de pœnitent. cap. 2. D. Augustin. lib. de vera, & falsa pœnitent. c. 2. 3.*

† Neque iterum vrget D. Matth. 12. v. 32. 53 *Qui autẽ dixerit contra Spiritum Sanctum, nõ remittetur ei, neque hoc sæculo, neque in futuro*, Marc. cap. 3. v. 28. *Qui autem blasphemauerit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum.* † Peccatum contra Spiritum 54 Sanctum dicitur hæresis, quando agnita fide quis declinat ad errorem, quod quia est peccatum ex malitia, secum habet impœnitentiam finalem, quæ est irremissibilis, quia cum obstinatione, & desperatione veniæ non remittitur in hoc sæculo, neque in futuro, *D. August. libro 4. contra Cresc. on. capit. 8. & libr. de vera, & falsa pœnitent. capit. 4. Fulgent. de fide, capit. 3. D. Thomas 2. 2. quæst. 14.* † Et sic 55 Christus cum Iudæos vidisset ex malitia, & duritia cordis spiritu malo tribuere diuina, & supernaturalia opera, quæ Spiritus Sanctus ad confirmandam fidem, vel ad cõuertendos peccatores speciali prouidentia operatur, eorum crimen dixit non remitti in hoc sæculo, neque in futuro, quia in vtroque sæculo puniuntur, *D. Thom. part. 3. q. 86. art. 1. ad 3. Bellarmin. lib. 2. de pœnitent. cap. 16. Coninch. disputat 2.*

dub. 1. num. 9. Filliutius tract. 6. cap. 4. q. 1. nu.
56 *38.* † Vel quia non possunt concipere pœnitẽ
tia propter cordis obdurationem, & mentis
execationem, *D. Chrysostom. in Matth. homil.*
24. D. Cyprian de lapsis, & epistol. 52. Vega lib.
13. in Trident. cap. 9. Suarez tom. 4. part. 3. q.
86. ar. 1. disp. 8. sect. 2. n. 18. Catechis. Pÿ V. p.
2. c. 5. n. 28. Bonacin. de pœnit. disp. 5. q. 6. sect.
2. pun. 2.

57 ¶ Pœnitentia (vt alia Nouæ legis Sacra-
menta) constat materia, & forma, & ministro,
D. Thom. part. 3. q. 84. art. 2. & 3. & q. 90. fe-
rè per totam, & lib. 4. contra Gẽt. cap. 72. Alẽs.
par. 4. q. 60. Durand in Sentent. 4. distinct. 14.
q. 3. Concil. Florent. in Decreto Eugen. de vnio
58 *ne, Tridentin sess. 14. cap. 3.* † Materia autem
(etiam remota) non est peccator, quia est sub-
iectum, sed ipsa peccata actualia, post Baptis-
mum, *D. Tho. d. q. 84. ar. 2. Petr. Soto de pœnit.*
lib. 2. & 3. Domin. Sot. in Sent. 4. dist. 14. art.
2. Medin. de pœnit. q. 2. Suar. disp. 18. sec. 1. Bo
nacina tom. 1. disputat. 5. q. 3. punct. 3 num. 4.
59 † Etiam venalia, vt patet ex *Leone X. in Bul*
la contra Lutherum, in damnat. art. 8. & ex Ge
lasio PP. tomo de vinculo anath. Concil. Tri-
dent. d. sess. 14. cap. 15. & can. 7. Vega lib. 13. in
Tridentin. cap. 3. Bonacin. d. punct. 3. num. 5.
60 *& 6.* † Et quamuis sint aliàs confessi, quia cir
ca hęc peccata potest versari materia proxima
circa actus pœnitẽtis, ideò sunt huiusmodi pec
cata cõfessa sufficiẽtẽ materiã Sacramẽti si quis
vellit ea iterum confiteri, vt docent *Benedict.*
XI. in Extravag. 1. de privileg. Caietan. Opusc-
cul. tom. 1. tract. 5. de confess. q. 4. Medina vbi
supra d. q. 2. Suarez disput. 18. sect. 1. Vazquez
par. 3. q. 91. art. 3. Reginald. lib. 6. num. 94. Co-
ninch. disput. 4. dub. 3. num. 27. † Dicuntur au-
61 tem peccata materiam huius Sacramenti, non
quod sint materia ex qua, vt lignum statuę, sed
quia sunt materia circa quam hoc Sacramen-
tum versatur, sicut causa de qua agitur, in ali-
quo iudicio dicitur materia eius, *Bonacina d.*
punct. 3. nu. 10.

62 ¶ Materia autem proxima huius Sacra-
menti, tres partes continet, scilicet confessio-
nem, contritionem, & satisfactionem, *cap. per*
fecta pœnitentia, §. in corde, de pœniten. distin.
1. D. Thom. d. q. 84. art. 2. & q. 90. & Sentent.
4. distinct. 16. q. 1. ar. 1. Ricard. art. 1. quæst. 1.
Alens. part. 4. q. 66. membr. 1. art. 2. Parisiens.
tract. de pœnitent. cap. 45. D. Antonin. par. 3.
tit. 14. cap. 17. §. 6. Concil. Colonien. Mogun-
tin. Senonens. Florent. & Tridentin. d. sess. 14.
cap. 13. & can. 4. Leo X. contra Luther. ar. 15.
Catechism. Pÿ V. part. 2. cap. 5. nu. 12. † Nam
63 cum hoc iudicium sit, voluntarium ad salutem
animæ ordinatum, requirit voluntariam rei cõ
fessionem, in qua ipse met pœnitens sit sui ac-
cusator, & testis, & reus, & propterea accusa-
tio per voluntariam rei confessionem est de
essentia huius Sacramenti, nam vt ait Innocẽ.
I. epistol. 1. cap. 7. *dependere æstimando delic-*
torum Sacerdotis est indicare, attendendo ad cõ
fessionem pœnitentis, ad fletus, ad lachrymas.
64 † Confessio continet contritionem, nam si
quis simpliciter diceret delicta sua, sine vllo
dolore, erit quędam, vel in delictis gloriatio,
vel historię narratio, ideò confessio debet esse
dolorosa, vt de pœnitentia Ezechiæ legitur,
Ezech. cap. 18. *Recogitabo tibi omnes annos*
meos in amaritudine animæ meæ, Apostol. Co-
rinth. 2. cap. 7. *Tristitia quæ secundum Deum*
est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.
65 † Nam cum pœnitentia ex resipiscentia
fiat, qui in confessionem non dolet, non resipis
cit, nam vt ait Lactant. lib. 6. Institut. diuin. c.
24. *Resipiscit autem ille, qui peccati piget, & se*
ipsum accusat dementiæ, & castigat ad rectius
viuendum, D. Gregor. lib. 9. Regist. cap. 39. *pœ*
nitentia est peccata præterita plangere, & plan
gendo iterum non commitere. † Satisfactio au-
66 tem non minus necessaria est, quia ad integri-
tatem, & confunationem iudicij pertinet pœ
nam inflictam reo in vindictam exequi delic-
ti, *Trident. sess. 14. c. 8.*

67 ¶ Forma autem huius Sacramenti de-
sumpta est, ex illo D. Matth. cap. 16. *quemcum*
que absolueris super terram, &c. vt docet *Pius*
V. in Catechism. Roman. part. 2 cap. 5. num. 13.
& ita Concil. Florentin. in Decreto vnion. hãc
formam præscribit, ABSOLVO TE, & Triden.
d. sess. 14. cap. 3. EGO TE ABSOLVO. † Nam
68 cum Sacramenta id significent, quod efficiũt,
vt tradit *Catechism. d. num. 13.* recte actio mi-
nistri, & recipientis personam exprimẽda est,
Tridentin. sess. 14. cap. 3. D. Thom. part. 3. q.
84. art. 3. Suarez de pœnitent. distinct. 19 sect.
1. Valent. tom. 4. disput. 7. q. 1. punct. 3. Sayrus
de Sacramen. lib. 1. cap. 3. q. 1. art. 5. Filliutius
tract. 6. cap. 3. q. 6. num. 61. † Et per verbum
69 *absolvo*, rectè insinuatur remissio peccatorum,
nam peccata moraliter dicuntur vincula, Isai.
cap. 52. *Solue vincula colli tui captiua filia*
Sion, Prouerb. cap. 5. *funibus peccatorum suo-*
rum constringuntur, Psalm. 118. *funes peccato-*
rum circumplexi sunt me.

70 ¶ Et quia in sententia debet causa insinua
ri, rectè ex necessitate formulæ adiungitur *a*
peccatis tuis, cum inuocatione Trinitatis, *in*
nomine, scilicet, *Patris*, & *Filÿ*, & *Spiritus*
Sancti, nam vt ait D. Petr. Actorum 4. *non est*
aliud nomen datum hominibus in quo oporteat

nos

nos ſalnos fieri, & Actorum 10. *Remiſsionem*
71 *peccatorum accipere in nomine illius.* † Præmitti tamen debet priuſquam reus à peccatis abſoluatur, à cenſuris abſolutio, *Nauarr. in cap. 1. de pœnitent. diſtinct. 6. num. 27. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 11. num. 12. de ſentent. excommunicat. Alcozer in Summa, ca. 11.*
72 *caſ. 2. Sayr. abſolutio, 1.* † Illa autẽ verba, quæ communiter præmitti ſolent, *Miſereatur tui, &c.* & illa, *Ieſus Chriſtus Dominus noſter, &c.* & alia, quæ poſt formam ſuperadduntur, *Paſſio Domini noſtri, &c.* non ſunt de ſubſtantia ſacramenti, vt docent *Pius V. in Cathechiſ. Rom. p. 2. c. 19. 5. n. 14. Fran. Suarez p. 3. tom. 4. diſp. 19. ſect. 1. n. 16. 17. 18. 19. & 20.*

73 ¶ Quæ quidem poteſtas in Sacerdotibus, ſic accipi debet, vt non negemus remiſsionẽ peccatorum à ſolo Deo eſſe, tanquam à cauſa omnium principali, & independenti, Iſai. cap. 43. *Ego enim ſum, qui deleo iniquitates,*
74 *& peccata populi mei.* † Et à Chriſto Domino tanquam à cauſa meritoria noſtræ iuſtificationis, vt de fide extat definitum *Concil. Trident. Seſſ. 6. cap. 7. Bellarm. lib. 1. de iuſtif. cap. 2. Contro. perſ. tom. 3. Valent. tom. 4. diſp. 7. q.*
75 *1. punct. 3.* † Nam cum peccati offenſio facta ſit ſoli Deo, Pſalm. 50. *Tibi ſoli peccaui*, ſic etiam & remiſsio à ſolo Deo expectanda eſt, D. Luc. cap. 5. *Quis poteſt peccata dimittere*
76 *niſi ſolus Deus.* † Cõfeſſarius autẽ deſeruit, tanquam inſtrumentum coniunctum, & externũ, per applicationem Sacramenti, vt ex multis tradit *Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. to. 1. lib. 1. c. 2. ſect. 2. ex n. 13. & ca. 4. ſect. fin. ex num. 25.*

77 ¶ Vnde circa abſolutionis formam lapſi ſunt, qui dicunt miniſtrum non remittere peccata, quæ verba pronuntiant, ſed ſegerere declarando illa eſſe condonata, *Magiſter Petrus Lombardus in Sententiar. 4. diſtinct. 18. & ibi Bonauent. art. 2. q. 1. Gabriel. q. 2. art. 1. & 2.*
78 *Alenſ. part. 4. q. 21.* † Nam re ipſa à Sacerdote remittitur culpa, & pœna æterna miniſterialiter, & tanquam ab inſtrumento Dei, vt docent *D. Chryſoſtom. de Sacramen. lib. 3. D. Ambroſ. lib. 1. de pœnitent. cap. 2. & 7. & lib. 2. ca. 2. D. Auguſt. lib. 2. de adult. coniug. cap. 9. D. Cyrill. lib. 12. in Ioan. cap. 55. D. Thom. part. 3. q. 84. art. 3. Soto in Sentent. 4. diſtinct. 19. q. 1. Ricard. diſtinct. 18. q. 1. art. 2. q. 2. Durand. q. 2. Paludan. diſtinct. 14. q. 1. art. 1. & diſtinc. 19. q. 1.* † Quemadmodum iudex in foro temporali abſoluendo reum miniſterialiter eum à pœna liberat, nam vt ait tex. in cap. Verbum Dei, de pœnitent. diſtinct. 3. *Sacerdos ex iudex*, Tridentin. ſeſſ. 14. ca. 6. *Eſſe adinſtar actus iudicialis quo à Sacerdote, velut à iudice vera ſententia pronuntiatur.* † Quare ſententia 80
Magiſtri, & ſequatium ferè expreſſè damnatur *à Pio V. & Gregor. XIII. & in Concilio Tridentin. ſeſſ. 14. cap. 3. & 6. & can. 9. Bellarmin. tom. 4. Controuerſiar. lib. 2. Vvaldenſ. to. 2. cap. 43. & ſeqq. Valent. tom. 4. diſput. 7. q. 1. punct. 3. Suarez p. 3. tom. 4. diſp. 18. ſect. 2. ex num. 3.*

¶ Miniſtri autem huius Sacramenti ſolus 81
Pontifex eſt, & Epiſcopi per diuerſa loca, qui Apoſtolis ſucceſſerunt, ad quos dicta ſunt illa verba, D. Ioan. cap. 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos, Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittũtur eis, &c.* D. Matth. cap. 18. *Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c.* † Et alij Sacerdotes quibus Epiſ- 82
copi id commiſerunt, *vt per DD. in Clemen. dudum, de ſepultur. cap. cum ex iniuncto, cap. excommunicamus, §. quia verò, de hæretic. cap. inter cætera, de offic. Ordin. Trid ſeſſ. 23. c. 15.*
† Nam licet in Ordinis aſſumptione hanc po- 83
teſtatem recipiant, quia ad ſolos Sacerdotes à Chriſto Domino præfectos deſtinatos huic muneri definitum eſt *Concilio Conſtantienſi contra errores Ioan. de Hus in Bulla Martini V. Florentino in Decreto vnion. Tridentin. contra errores Lutheri, & aliorum, ſeſſ. 14. cap. 6. & can. 10. D. Thom. part. 3. ſupplem. q. 8. ar. 1. Vvaldenſ. tom. 2. de Sacrament. cap. 135. Valent. tom. 4. diſput. 7. q. 10. punct. 1.* † Quia non 84
habent oues, in quas talis poteſtas exercentur, neceſſe habent Epiſcopi licentiam, & iuriſdictionem, *Suarez part. 3. diſputa. 26. 27. & 28. Vazquez, q. 93. art. 2. Tiburtius tract. 7. cap. 9. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 1. ex num. 169. Azor part. 2. Inſtitut. moral. libr. 4. cap. 3. Sanchez ſelect. 2. & pract. q. 40. Fagundez in 5. præcep. lib. 7. præcep. 2. cap. 1. ex num. 2. Bonacin. de pœniten. diſput 5. q. 7. punct. 4. §. 1. Cened. canonic. qq. lib. 1. q. 38. & collectan. 46. Barboſa de poteſtat. Epiſcop. part. 2. allegat. 25.* † De quorum iuriſdictione, officio, & poteſtate, atque de pœnitentis 85
confeſſione, attritione, contritione, ſatisfactione, reſtitutione, & alijs in propoſito plurimis non vulgaria, nec contemnenda lectione (Deo adiuuante) aducam, *tom. 2. de ſpirituali Sapientia toto orbe diffuſa, lib. 13. de iuriſdictione ſpirituali interna, & abſoluendi à peccatis poteſtate, cap. 1. & ſeqq.*

CAP.

CAP. XI. De Extremæ Vnctionis Sacramento.

SVMMARIVM.

1. *Extrema Vnctio quare appelletur.*
2. *Extrema Vnctione ſalus confertur corporis, & remiſsio peccatorum.*
3. *Extremæ Vnctionis Sacramentum impugnant hæretici.*
4. *Chriſtus vngebat oleo multos ægros, & ſanabãt*
5. *Extremam Vnctionem Chriſtus viuens, non inſtituit, Matt. c. 6. explicatus.*
6. *Inſtitutio Extremæ Vnctionis à Chriſto Domino fuit.*
7. *Chriſtus poſt reſurrectionem inſtituit Extremam Vnctionem.*
8. *Iacobus poſt Chriſti mortem Extremam Vnctionem promulgauit.*
9. *Iacobi verba de Extrema Vnctione continẽt omnia, quæ ſunt de ratione Sacramenti.*
10. *Extremæ Vnctionis Sacramentum Chriſtum inſtituiſſe, de fide eſt.*
11. *Oleum ex olearum baccis eſſe debet.*
12. *Benedictio olei non requiritur de eſſentia Sacramenti.*
13. *Oleum debet eſſe benedictum ſeu ab Epiſcopo ſanctum.*
14. *Oleum ad Extremam vnctionem poteſt benedicere Sacerdos ex cõmiſsione Pontificis.*
15. *Oleum ſanctũ benedicitur ab Epiſcopo quotannis Feria quinta.*
16. *Oleo præteriti anni non poteſt vti, niſi vrgente neceſsitate.*
17. *Oleum nouum poteſt augeri addendo nõ benedictum in minori quantitate.*
18. *Materia proxima huius Sacramenti eſt vnctio in quinque ſenſibus.*
19. *Vnctio pedum, & renum, non eſt de eſſentia Sacramenti.*
20. *Renes, & pedes non debent vngi Sacerdotibus, & fœminis.*
21. *Vnctio debet fieri in forma crucis, quamuis non ſit de eſſentia.*
22. *Vnctio debet fieri manu immediata miniſtri, vel inſtrumento peſte infectis.*
23. *Carẽtibus membris danda eſt vnctio in parte proxima.*
24. *Forma Sacramenti Extremæ Vnctionis.*
25. *Miniſter Extremæ Vnctionis ſolus Sacerdos eſt.*
26. *Sacerdos, qui iuriſdictioni præeſt ſpirituali, vt Epiſcopus, & Parochus miniſtri ſunt Extremæ Vnctionis.*
27. *Sacerdos quilibet, aut Religioſus nõ impeditus poteſt miniſtrare Extremã Vnctionẽ.*
28. *Gratia Extremæ Vnctionis eſt remiſsio venialium.*
29. *Sacramentum Extremæ Vnctionis non minus tollit venialia, quàm mortalia.*
30. *Extremæ Vnctionis effectus eſt tollere reliquias præcedentium peccatorum, tam originalis, quàm actualium.*
31. *Extrema Vnctio cõfert ſalutem corporalẽ.*
32. *Extrema Vnctio danda eſt omnibus Catholicis poſt ſeptimum annum.*
33. *Extrema Vnctio eſt Sacramentum conſummatiuum pœnitentiæ.*
34. *Extrema Vnctio danda eſt furioſis, & amẽtibus, ſi non conſtat amiſsiſſe rationem in complacentiam peccati.*
35. *Phreneticus, ſi reſiſtit, poteſt ligari, vt accipiat Extremam Vnctionem.*
36. *Infirmus, ſi dubitatur an ſit mortuus, debet vngi ſub conditione.*
37. *Peccatores publici, & excommunicati, non ſunt capaces Extremæ Vnctioni.*
38. *Excommunicatus non poteſt poſt mortem abſolui, niſi ſigna pœnitentiæ dederit.*
39. *Peccatori occulto quamuis Parocho noto, non eſt deneganda Extrema Vnctio in articulo mortis.*
40. *Extrema Vnctio poteſt repeti in eadem infirmitate.*
41. *Interdicti tempore, vel ceſſationis non eſt danda Extrema Vnctio carenti priuilegio, ſi poteſt alia Sacramenta recipere.*
42. *Priuilegio Cruciatæ Bullæ tẽpore interdicti danda eſt Extrema Vnctio, etiam ſolẽniter.*
43. *Extrema Vnctio eſt de neceſsitate præcepti*
44. *Godelmani delirium in Extremã Vnctionẽ*
45. *Res naturales licet non habeant virtutem ad ſpirituales effectus, eleuantur à Deo.*
46. *Extrema Vnctio peccata nõ remittit, vt eſt Vnctio, ſed vt eſt Sacramentum.*

SAcramentum extremę Vnctionis hoc appellatur, quia omnium ſacrarũ vnctionũ, quas Dñs noſter inſtituit, & Eccleſię ſuę cõmẽdauit vltima, & extrema adminiſtranda ſit, vt tradit *Pius V. in Catechiſ. Rom. p. 2. c. 6. n. 2.* † Et appellatur Sacramẽtũ infirmorũ, & excuntiũ, quia per illud in extremæ vitæ periculo animæ ſalus cõfertur corporis, & remiſsio peccatorum tribuitur, & Apoſtoli verbis D. Iacobi in ſua Canon. cap. 5. v. 14. *Infirmatur quis in vobis adducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluauit infirmum, & alleuiauit eum Dominus, etſi in peccatis eſt, Dimittẽtur ei*

† Nam

3 † Nam licet hoc Sacramentum, vt meram inuentionem, & diabolicam Magiam impugnẽt hæretici Albigenſes apud *Sander. lib. 7. de viſib. Monarch. hæreſ. 151.* Albanẽſes quos impugnat *D. Antonin. p. 4. tit. 11. cap. 7. §. final.* Vvitcleff, Lutherus, Caluinus, & alij ſectarij quos refutant *Thom. Vvaldenſ. tom. 2. de Sacrament. c. 63. Bellarmin. de Extrem. Vnct. cap. 1.*

4 † Mentiuntur planè, nam licet res illę ex natura ſua vires nõ habeant, poſſunt eleuari à Deo, vt eleuantur, ad diuinam gratiam conferendã, ex diuina inſtitutione ex Chriſti Dñi facto, & verbis, vt patet ex D. Marc. c. 6. *Et vngebat oleo multos ægros, & ſanabãt.*

5 † Neque obſtat nullã ibi fieri mentionẽ de Sacramentali vnctione, nec debere intelligi, vt anteinſtitutionẽ Euchariſtię, & pœnitentiæ Chriſtũ Dominum hoc Sacramentũ inſtituiſſe, & ſic in dicto Marci loco potius inſinuatum, vel adumbratum fuiſſe, quam inſtitutum docent *Concil. Tridẽ. ſeſſ. 14 cap. 2. Soto Sentent. 4. diſt. 23. q. 1. art. 1. q. 3. Bellarmin d. c. 2. Ianſenius in concord. c. 55.*

6 † Nam licet ibi tantum ſit inſinuatum, hoc teſtimonio ad probandum huius Sacramenti inſtitutionem à Chriſto Domino fuiſſe ſatis probabili ratione vtuntur, *D. Clemẽs Roman. lib. 7 Apoſtol. conſtitut. cap. 42. & ſeqq. Dionyſ. Ambroſ. Chryſoſt. & alij in Catechiſ. Roman. c. 6. n. 3.*

7 ¶ Veriſsimè enim hoc Sacramentum à Domino inſtitutum fuit, cum poſt reſurrectionem Apoſtolis poteſtatem dedit remittendi peccata, *D. Ioan. c. 20.* quæ per hoc Sacramentum remittuntur, *Trident. d. ſeſſ. 14. c. 1.*

8 † Ideò poſt mortẽ eius, & aſcenſum in cœlos fuit promulgatum à *D. Iacobo d. c. 5.* nam Chriſtus aſcenſurus ad cœlos omnia Eccleſiæ neceſſaria reliquit, vt tradit *Bellarmin. in d. c. 2. Henriq. in Summ. lib. 3. cap. 1.*

9 † Nam in dictis Iacobi verbis continentur omnia quę ſunt de ratione Sacramenti Nouæ legis; nam ritus externus ſenſibiles, materia, & forma præſcribuntur in vnctione olei, & verbo ſeu oratione Sacerdotis, quibus etiam denotatur miniſter, & ſubiectum videlicet fidelis infirmus, & effectus cum promiſsione gratiæ ad remiſsionẽ peccatorũ,

10 & aleuiationẽ ęgroti, *Henriq. d. li. 3. c. 8.* † Et cũ Sacramẽta nõ niſi à Chriſto Domino inſtitui potuiſſent, vt iam dictum eſt, hoc Sacramentũ immediatè fuiſſe à Chriſto Domino inſtitutũ de fide eſt definitum varijs *Cõcilijs, Vormaciſſ. c. 72. Cabilonenſ ſub Carolo, c. 48. Aquiſgran. II. ſub Ludouico, cap. 8. Moguntin ſub Gregor. IIII. præſidente Rabbano, cap. 26. Meldonenſe apud Burchard. libr. 4. Decret. capit. 75. Moguntino capit. 34. Florentin. in Decreto Eugen. Tridentin. ſeſſ. 7. can. 1. & dict. ſeſſ. 14. can. 1.*

11 ¶ Oleum autem non debet eſſe ex quouis pingui, & craſſa materia, ſed ex olearum baccis tantummodo expreſſus, vt deciſſum eſt *Concilio Florentino vbi ſupra, Tridentino dict. ſeſſion. 14. capit. 1. Catechiſmo Pij V. dict. capit. 6. numer. 4.*

12 † Quæ materia remota eſt huius Sacramenti, etiam ſimplex, nam benedictio non requiritur de neceſsitate Chriſti inſtitutionis, ſed Eccleſiæ conſtitutionis; ideò etſi peccaminoſe oleum ſimplex aducatur, conficit Sacramentum, reliquis non deficientibus, vel ex illo Diui Iacobi, dict. capit. 5. *vngentes eum oleo.*

13 † At tamen oleum huiuſmodi debere eſſe benedictum, ſiuè conſecratum inſinuare videtur, idem Apoſtolus D. Iacobus dum ait, d. c. 5. *vngentes oleo in nomine Domini*, hoc eſt, confectum, ſeu benedictum in nomine Domini; & ſic oleum debere eſſe ab Epiſcopo ſanctum, deciſſum eſt, *Concilio Bormacienſ. capit. 72. Aquiſgran. titul. 2. capit. 8. Tridentino ſeſſion. 14. capit. 1.*

14 † Vel à Sacerdote ex commiſsione Pontificis, *Victoria de Sacramentis, quæſtio. 216. Valentia tomo 4. diſputation. 8. quæſtion. 1. puncto 2. Sotus in Sententiarum 4. diſtinction. 7. articul. 3. & diſputation. 23. quæſtion. 1. articul. 3.*

15 † Quod alij negant, quia eius benedictio requiritur Epiſcopalem dignitate cum iuriſdictione, *Agidius Coninchus de Sacramentis, diſputation. 19. dub. 2. numer. 6. Gregorius Valentia tom. 4. diſputation. 8. quæſtion. 1.* Et quod fiat die ſolemni quotannis Feria V. in Cœna Domini, ideò quod remanet ſubetur crenari in lampadibus ante Sacramentum, vt conſtat ex *Pontificale Sanctiſſimi Domini noſtri D. Clem. VIII. Valentia tom. 4. dict. diſputation. 8. quæſtion. 1.*

16 † Nam poſt dictam Feriam non eſt vtendum oleo benedicto præteriti anni, niſi vrgente neceſsitate, aliàs peccat, cum iuſſum ſit cremari, & amplius non vti, *Concilio Meldenſ. apud Bruchardum libr. 4. capit. 75. Fabian. PP. in capit. literis, de conſecration. diſtinction. 3. Martin. PP. in capit. Præsbyteri, capit. omnitempore, de conſecration. diſtinction. 4. Concilio Toletano, I. capit. 20. Valenſ. canon. 1. Iuo part. 1. capit. 268. Bellarmin. vbi ſupra, cap. 4. Durand. libr. 1. de ritibus Eccleſ. cap. 20. numer. 2.*

17 † Poteſt tamen oleum nouum eiuſdem anni ab Epiſcopo benedictum in neceſsitate augeri addendo oleum non benedictum, in minori tamen quantitate quam benedictum,

dictum, vt totum maneat benedictum, *c. quia in dubijs, § fin. de consecrat. altar. c. cum Martè, de celebrat. Missarum, Henriquez d. lib. 3. c. 8. num. 2.*

18 ¶ Materia autem proxima huius Sacramenti est ipsa vnctio, in quinque sensibus, & eorum loco instrumentis, quæ homini ad eorũ vsum natura tribuit, scilicet in oculis, auribus, ore, naribus, & manibus, *Catechis. Pij V. d. c. 6. n. 10. Suarez p. 3. to. 4 disp. 41. sect. 2. n. 13. & sect. 3. ex n. 4. Valent. to. 4. disp. 8. q. 2. punct. 2. Aegid. Coninch. de Sacram. p. 2. disp. 19. dub. 3.*

19 *ex n. 3.* † Nã vnctio pedũ, & renum non est de essentia, etiam si seruanda sit consuetudo vniuscuiusque Diœcesis, *Palud. in Sentẽ 4. dist. 23. q. 3. ar. 3. conc. 1. n. 18. Soto q. 2. ar. 2. cõcl. 2. D.*

20 *Antonin. p. 3. tit. 14. c. 15. § fin.* † In Sacerdotibus tamẽ, Religiosis, & fœminis propter pudicitiã omitenda est, *Soto d. q. 2. Henriq. lib. 3. c. 12. n. 2. Valent. d. disp. 8 d. punct. 2.* † Debet

21 autem fieri vnctio huiusmodi in forma crucis, *cap. nunc quid, de consecration. distinct. 5.* sed id non est de essentia, *Henriquez lib. 3. cap 2. num. 3. Soto in 4. distinct. 7. quæst. 1. artic. 4.* licut de Baptismo, & Pœnitentia dicit *D. Tho.*

22 *part. 3. quæst. 84. art. 4.* † Dum tamen fiat manu immediata ministri, vt decissum est *Concilio Mediolanens. V.* quamuis peste infectis tollerari possit, vt detur medio instrumento decenti, *Suarez part. 3. tom. 4. d sputat. 44 sec-*

23 *tion. fin.* † Sufficit vnam manum, vel vnum oculum vngi, quando infirmus coommodè nõ valet conuerti in aliud latus, aut timetur periculum infectionis, *Henriquez d. lib. 3. capit. 12. num. 1. Suarez d. disputat. 40. section. 1.*

24 *num. 5.* † In carentibus autem membris, vt mancis, cęcis, &c. danda est vnctio in parte proxima, *D. Thom. quæst. 32. art. 7. Sylvest. Armil. Tabiena, & alij Sumistæ apud Henriq. d. lib. 3. cap. 12. n. 1.*

25 ¶ Forma autem huius Sacramenti non est determinata Iure Diuino, ideò varia fuit olim, hodie autẽ Romanæ Ecclesiæ ex illo D. Iacob. c. 5. *Orent super eũ vngentes*, hãc præscribunt formulam Concilia Florentin. & Tridentin. vbi supra: *Per hanc sanctam vnctionem, & suam pissimam misericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid peccasti per visum*, & sic in reliquis, *Henriquez d. cap. 8. Valentia d.*

26 *q. 2. punct. 2.* † Miniter autem solus Sacerdos est, qui Presbyter appellatur ob reuerentiam, *D. Iacob. c. 5. Innocent. PP. I. ad Decret. ca. 8. Concil. Trid. sess. 14. c. 3. Durãd. lib. 1. de ritib. Eccles. c. 20. n. 23. Valent. d. q. 2. pun. 1. Aegid. Coninch. d. disp. 19. dub. 9.*

27 † Et is quidẽ, qui iurisdictioni præest spirituali qualis Episcopi, vel Parochus, nã simplex Sacerdos absq; eorũ licẽtia, administrans Extremã Vnctionẽ, extra necessitatem, peccat mortaliter, *Archidiac. in c. si Presbyter, 26. q. 1. Valent. d. q. 2. pun. 1. Conninch. d. dub. 9. n. 28.* † Vrgente autem necessitate si proprius Sacerdos abest, vel nõ potest, aut non vult ministrare, nec est cõmodus recursus ad superiorem, quilibet Sacerdos, etiam Religiosus, qui sit Catholicus, & non excommunicatus nominatim, nec suspensus, nec irregularis, nec degradatus potest ministrare Extremam Vnctionem, *Bonifac. PP. in Clem. Religiosi, de priuileg. num. 85. Soto in Sẽtentiar. 4. distinct. 25. quæst. 2. art. 2. Caietan. in Summ. v. excommunicatio, nu. 46. Henriq. lib. 3. cap. 13. num. 4. & lib. 8. c. 54 n. 2. D. Antonin. p. 3. tit. 24. c. 54. Victoria de S. Vnction. quæst. 220. Graffis decis. part. 2. lib. 1. cap. 8. n. 15.*

28

29 ¶ Gratiam autem huius Sacramenti esse remissionem venialium peccatorum, docent *Bonauentur. in Sentent. 4. dist. 23. art. 1. q. 1. Ricard. art. 1. q. 5. & 6. Durand. q. 1. num. 9. Gabriel q. 2. concl. 2. Alexand. Alens. p. 4. q. 5. mẽbro 7. art. 2. Nauar. d. cap. 22. num. 13.* † Qui

30 ab alijs reprehenduntur, eo quod hoc Sacramentum non minus tollat venialia, quam mortalia, *D. Thom. in Sententiar. 4. distinct. 23. q. 1. art. 2. q. 1. Paludan. ibi q. 4. Caprecl. quæst. 1. ar. 1. Soto q. 1. ar. 2. q. 2. Ledesm. par. 2. q. 31. art. 1. Victoria in Summ. num. 197.* † Primarius autem huius Sacramenti effectus est tollere reliquias præcedentium peccatorum, tam originalis, quam actualium, mortalium, & venialium, *D. Thom. in Sententiar. 4. distinct. 24. quæst. 2. art. 1. Albert Magn. art. 1. & 2. D. Antonin. p. 3. tit. 14. c. 8. Viguerius in Summa, cap. 16. § 5. Aegid. Coninch. d. disp. 19. dub. 5. num. 17.* † Et similiter confert salutem corporalem quando expedit, *D. Iacob. dict. cap. 5. Tridentin. sess. 14. cap. 2. Bonauentura. & alij Sententiar. 4. distinct. 23. Hugo de Sacramen. lib. 2. part. 15. cap. 2. Valent. tom. 3 disputat. 8. q. 1. pun. 3. Suar. p. 3. tom. 4. disput. 41. sectio. 3. ex num. 1.*

31

32

33 ¶ Omnibus Catholicis post septennium ætatis annum danda est Extrema Vnctio, & antea si constat habere vsum rationis, *Nauarr. in Manual. cap. 22. num. 13. Ledesma de Extrema Vnction. cap. 6. conclus. 5. Henriq. d. lib. 3. cap. 11. num. fin. Graffis decis. part. 2. lib. 1. capit. 8. num. 16. D. Antonin. part. 3. tit. 14. cap. 8. § 3. Suarez part. 3. tom. 3. quæst. 80. art. 11. disputat. 70. section. 1.* † Et enim Extrema

34 Vnctio Sacramentum consummmatiuũ Pœnitentiæ, ideò pueris eius capacibus dãda est, etiam

si illam dari negent, nisi ijs, qui Eucharistiam recipiunt, *Synod. Hispalens. anno 1586. lib. 1. titul. de vnction. cap. 3.* sed plerique datur ante Eucharistiam, *capit. ab infirmis, 26. quæst. 7. Durand. libr. 1. de ritibus Eccles. cap. 20. num. 23.* quæ datur pueris capacibus confessioni, *D. Thom. Sententiarum 4. distinct. 9. quæst. 1.*

35 † Furiosis tamen, & amentibus, si aliquando constat habuisse vsum rationis, & non constat amississe in complacentia peccati mortalis, licet alias sint ignoti, danda est extrema vnctio, *Nauarr. dict. cap. 22. num. 13. & cap. 26. num. 27. Corduba libr. 5. quæst. 39. punct. 2. Alcozer in Summa, cap. 11. casu 1. Henriquez dict. lib. 3. cap. 10. num. 1. & cap. 13. num. 1. cap. qui recedunt, 26. quæst. 7. D. Antonin. part. 2. titul.*

36 *14. cap. 15. §. 6.* † Et quando freneticus se resistit, potest ligari, vt accipiat Extremam vnctionem, *Paludan. Sententiarum 4. distin. 23. quæst. 3. art. 2. conclus. 11. D. Antonin. vbi sup. Ledesm. de Vnction. cap. 6. conclus. 5. & 6. Grassis d. lib. 1. cap. 86. n. 25. Henriq. d. lib. 3. c. 13. num. 1.*

37 ¶ Si dubitatur an infirmus sit mortuus, debet vngi sub conditione, saltem mentali, ne tanto careat Sacramẽto, si id fiat ex animi deliquio, quia posset ei esse valdè necessaria, ex defectu receptionis aliorum Sacramẽtorum, & veræ contritionis, vt per Extremam vnctionem fiat quis ex attrito cóntrito, quapropter eam esse valdè vtilem asserit, *Concil. Trident. d. sess. 14. in prin. Ægid. Coninch. d. disp. 19. dubio 5. n. 19.*

38 † Notorij peccatores, vel publicè excommunicati, non sunt capaces huius Sacramenti receptione, nisi de eorum pœnitentia constet, aut de alijs signis pietatis, quibus credi possit eos voluntatem peruersam mutasse, *Palud. d. dist. 23. q. 3. art. 2. & ibi Gabriel in supplem. q. 1. art. 3. dub. 1. D. Antonin. & Henriq. vbi sup. Cordub. lib. 5. q. 39. pun. 2. Ledesm.*

39 *d. concl. 6.* † Neque absolui possit ab illa excõmunicatione, nisi signa pœnitẽtiæ dederit, vel mutatæ voluntatis, nam hoc etiam requiritur, vt possit post mortem à tali excommunicatione absolui, *cap. d nobis, 2. cap. sacris, de sentent. excommunic.*

40 † Peccatori autem occulto, & si Parocho ipso sit notorius, non debet inde negari Eucharistia, neque Extremam vnctionẽ, & maximè in articulo mortis, *c. si tantum, cap. placuit, 26. q. 2. D. Tho. p. 3. q. 80. art. 6. Soto in Sentent. 4. dist. 12. q. 1. art. 6. Suar. p. 3. tom. 3. disp. 67. sect. 4.*

41 ¶ In eadem infirmitate potest repeti Extrema Vnctio, quando infirmus cum semel incidèrit primum mortis periculum, illud euasit, in quo tamen postea reincidit, *D. Bonauentur. in 4. distinct. 23. arti. 2. quæst. 4. n. 55. Paludan. quæst. fin. conclus 3. numer. 10. Gabriel in supplem. q. 1. art. 3. dub. 4. D. Antonin. part. 3. tit. 14. cap. 15. §. fin.*

42 † Tempore autem interdicti, vel cessationis, non est danda Extrema Vnctio carenti priuilegio, si possit aliud Sacramentum recipere, si tamen non possit, danda est, *Henriquez in Summa dict. lib. 3. cap. 10. num. 3. Ledesm. de Vnction. cap. fin. conclus 4.* quia necessitas caret lege, *cap. sicut, de consecration. distinct. 1.*

43 † Habentes autem Bullam Cruciatæ, vel aliud priuilegium, dubium non est, cum possint recipere alia Sacramenta, quod recipiant Extremam Vnctionem, etiam solemniter cum recitatione Psalmorum, Litaniæ, & Orationum, astantibus etiam laicis non habẽtibus Bullam, *Calderin. de interdict. §. viso, Syluest. in Summa, v. interdictum, 5. q. 7. ex cap. 4.*

44 † Nam licet Extrema Vnctio non sit necessaria, necessitate finis, vt Eucharistia, & Pœnitentia, est tamen necessaria de necessitate præcepti, *Paludan. in Sententiarum 4. distinction. 23. quæst. 1. art. 3. Henriquez libr. lib. 13. cap. 24. D. Antonin. part. 3. tit. 14. cap. 15. §. 4. Suarez p. 3. tom. 4. disp. 44. sect. 1. n. 7.*

45 ¶ Neque obstat, quod nobis obijcit Godelmanus, qui postquã in sanctissimum Dei Vicarium, & Ecclesiæ mysteria virus ebomit, in hoc diuinum Extremæ Vnctionis Sacramẽto, sic testatur lib. de Lamijs, cap. 6. n. 27. *Oleo infirmorum vnguntur membra humana, quæ sunt organa sensûs exteriorum, vt per istam Vnctionem expietur quidquid homo istis mẽbris, & sensibus deliquit. Has vires creaturæ istæ non habent, ex naturali creatione, atque diuina ordinatione, aut Verbi Dei institutione, ideoque meræ, veræ, diabolicæ, atque blasphemæ Magiæ.*

46 † Perstricat fontem scurra, & sanctissimæ vnctionis institutionem non solum negat, sed eam vt Magam conuiciat, quia animalis homo non percepit ea quæ spiritus sunt, nam licet ex natura sua vires nõ habeat, ad hos effectus producendos, eleuatur à Deo, vt illos possit conferre, vt alia Sacramenta, *D. Tho. p. 3. q. 62. & ibi Caiet. art. 4. & q. 64. art. 1. Gregor. Sayrus de Sacrament. libr. 1. cap. 3. q. 1. art. 6. num. 6. & ar. 10. num. 4. & art. 11. num. 7.*

47 † Non enim dicimus per Vnctionem peccata remitti, vt est vnctio, sed vt est Sacramentum, & sic dico gratiam conferre, peccata remittere, infirmos aleuiare, dæmones pellere, & alia, quæ Sacramentis reseruata sunt, ex meritis Passionis Christi, *D. Clem. Roman. libr. 7. Apostolicar. Constitut. cap. 42. & seqq. Innocent. PP. I. in cap. illud superfluum, distinct. 95. Conc. Cabilon. II. can. 48. Sectionẽs.*

can. 10. Augustan. can. 20. Mogunt. IV. can. 34. Coloniens. III. p. 7. cap. 49. & 50. Trid. sess. 14. can. 1.

CAP. XII. De Ordinis Sacramento, & eius gradibus, quibus in Sacerdotium tenditur.

SVMMARIVM.

1. *Ordinis Sacramentum quid sit.*
2. *Sacerdotium præcipua Ordinis pars est, etiã lege naturæ.*
3. *Sacerdotium in lege scripta positũ fuit in Aaron, & posteris.*
4. *Sacerdotium in lege Euangelica à Christo Domino emanauit.*
5. *Christus Dominus Apostolos, & Presbyteros in sua (qua missus est) instituit potestate.*
6. *Presbyteros, vt Magos oblatrat Godelmanꝰ.*
7. *Ætius hæreticus Sowinglianus.*
8. *Presbyteri sunt Christi ministri.*
9. *Ordinis ministrorum plures sunt, qui ex officio deseruiunt Sacerdotio.*
10. *Diaconatus mentionem facit Apostolus, vt est Ordo Sacer.*
11. *Subdiaconatus inter Ordines sacros reputatur.*
12. *Acolythus, Exorcista, Lector, & Ostiarius minores Ordines sunt.*
13. *Ordines Ecclesiæ sunt septem, ex Theologis.*
14. *Tonsura quare non esse Ordo arbitretur.*
15. *Episcopatus non est Ordo distinctus à Presbyterio.*
16. *Ordines Ecclesiæ sunt nouem, vt nouẽ Choros Angelorum.*
17. *Omnes Ordinis gradus sunt Sacramentum.*
18. *Omnes Ordinis gradus imprimunt caracterem.*
19. *Ordinis gradus omnes conferunt gratiam.*
20. *Ordinis omnes maiores, & minores, quasi per gradus in Sacerdotium tenditur.*
21. *Ordines plures gradus quare esse debeant.*
22. *Ecclesia quasi castrorum acies ordinata Ordinum varietate eo bone statur.*
23. *Ordines maiores, & minores sunt Sacramẽtum, & imprimunt caracterem.*
24. *Gratia confertur per manuum impositionem.*
25. *Episcopatus non confert gratiam gratis datam qua homo fit potestatiuè Sacer.*
26. *Episcopatus confert gratiam iustificantem.*
27. *Episcopatus non est tantum dignitatis Oratio sed Sacramentum.*
28. *Episcopi non modo eliguntur, sed consecrantur.*
29. *Episcopi quare de causis Clericorum cognoscebant.*
30. *Episcopi, & Presbyteri nomen ad inuicem confunduntur.*
31. *Episcopi successerunt Apostolis.*
32. *Episcopi ex Presbyteris eligebantur.*
33. *Episcoporum Oratio est Ecclesiæ Sacramentum.*
34. *Episcoporum munus in quibus versetur.*
35. *Presbyteri officium quale sit.*
36. *Diaconi officium, in quo consistat.*
37. *Subdiaconi officium ad quid ordinatur.*
38. *Acolythi officium, in quibus ponitur.*
39. *Exorcistæ munus ad quid dirigitur.*
40. *Lectoris munus ad quid deseruiat.*
41. *Ostiarij potestas ad quid sit.*
42. *Tonsura ad quid ordinatur.*
43. *Tonsura, & alij Ordines minores nõ excludũtur, quod ad confectionem corporis Domini immediatè non requirantur.*
44. *Ordinis gradus negare præter Sacerdotiũ, & Diaconatum hæreticum est.*
45. *Qui vltra munera sui Ordinis ministrat sit suspensus.*

ORDINIS Sacramentum dicitur signaculum quoddam, quo potestas alicuius Ecclesiastici ministerij significatur, & datur; vt ritè, & reuerenter Sacramentum corporis, & sanguinis Christi celebrare possit, vt docent *Petr. Lombard. Sententiar. 4. distinct. 24. & ibi D. Thom. Durand. Soto, & alij Scholastici, idem D. Thom. p. 3. q. 34.* Canonistæ *in cap. Cleros, distin. 21. Dionys. Areop. de Eccles. Hierar. c. 3. D. Chrysost. lib. 1. de Sacerdot. D. Ambros. lib. de dignit. Sacer. c. 2. Tho. Valdẽs. to. 2. de Sacram. c. 116.* † Primò positum est in Sacerdotio, vt cæterorum pars prima, quod in lege etiã naturæ, certis hominibus, qui sacra curabant, tributum est; nam cũ homines naturali instinctu Deũ colendum esse cognouissẽt, cõsequẽs erat, vt in quauis Republica aliqui sacrorũ, & diuini cultus procurationi præficerẽtur, & sic Sacerdotiũ habere necesse fuit, *D. Paul. ad Hebr. c. 7. Trid. sess. 23. de Ordin. capit. 1.* † Et in lege scripta Sacerdotium non minus fuit in Aaron, & posteris: non ex libito, sed ex Dei electione, qui inter Deũ, & homines interpres fuit, & internuntius. Exodo cap. 28. *Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filijs suis de medio*

filiorum Israel, vt Sacerdotio fungatur tibi.

4 † In lege tamen Euangelica Sacerdotium, & spiritualis potestas, longè superior est legis naturæ, & scriptæ, quia à Christo Dño deriuatur, qui Sacerdos fuit, non secundùm Aaron, sed secundum ordinẽ Melchisedech, D. *Paul. ad Hebræos, cap. 7.* † Qui Apostolos, & eius successores Episcopos, & Præsbyteros in hac spirituali 5 potestate præposuit ministros, qua à Patre missus est, vt testatur apud D. Ioan. c. 20. v. 21. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.*

6 ¶ Vnde impiè atque blasphemè presbyteros, vt Magos damnare nititur cerebrivesania læsus Godelman. lib. 1. de Lamijs, cap. 6. ex n. 21. *Quia Aretius scribit, hos vt plurimum Ma-*
7 *gos esse.* † Vah! quantæ fidei, nimirum hostis Pontificorum hæreticus Svvinglianus, idoneos testis, cui credas iniurato? sed addit alios eiusdem farinæ *Lauaterum, Peucerium, Bodinũ, & Vvierũ*, intestabiles omnes, & vna linea
8 inducenda nomina. † Nam presbyteri Christi Domini potestatis ministri sumus, & dispensatores, D. Paul. Corinth. 1. cap. 4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum eius*, Corinth. 2. cap. 3. *Idoneos nos fecit ministros Noui Testamenti, non litera, sed spiritu.*

9 ¶ Cum autem diuina res sit tam sancti sacerdocij ministerium, consentaneum fuit, quo dignius, & maiori cum veneratione exerceri posset, vt in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures, & diuersi essent ministrorum Ordines, qui Sacerdocio ex officio deseruirẽt, ita distributi, vt qui iá clericali Tõsura insignitiessent, per minores ad maiores ascenderent, vt his verbis habetur, *Tridentin. sess. 23. de Ordin. c.*
10 *2.* † Non enim solum de Sacerdotibus, sed de Diaconis etiam mentionem facit *Apostol. ad Timoth. 1. cap. 3. Acta Apost. 21.* Quapropter Diaconatum esse Ordinem sacrum, & admaiores Ordines pertinere docet *Magister Petrus*
11 *Lombardus Sentent. 4. distinct. 24.* † Subdiaconatum, licet principio inter Ordines sacros non reponeretur, nunc tamen ad maiores Ordines etiam ex Patribus, & Cõcilijs pertinere decissum est in *cap. nullus, distinct. 60. Triden.*
12 *d sess. 23. cap. 2.* † Acolytum, Exorcistam, Lectorem, & Ostiarium, Ordines minores sunt, vt habentur *in Concilio Nicæno epist. ad Felician. Episcop. & Concilio Roman. sub Sylvest. can. 3. & Carthagin. IIII. can. 4. & seqq. Eu-*
13 *seb. Cæsarien. lib. 6. Eccles. histor. c. 35.* † Vnde Ordines Ecclesiæ septem tantum esse docent *D. Thom. part. 3. q. 37. art. 2. Soto in Sententiar. 4. distin. 24. q. 1. art. 4. Bellarmin. libr. 1. de Cleric. cap. 11. & lib. de Ordin. cap. 8. Navarr. in Manual. cap. 22. num. 17. Petr. Greg. in syntagmat. iur. part. 2. lib. 16. cap. 1.* † Nam Tõsuram esse Ordinem negant, eo quod ad corpus Domini conficiendum non deseruiat ad quod Sacramentum Ordinis dirigitur, *D. Dionys. Areopag. de Eccles. hierarch. c. 3. Soto in Sentent. 4. distinction. 24. q. 1. art. 1.*
15 † Item, & Episcopatum, quia quantum ad cõfectionem corporis idem exhibet cum presbyteris ministerium, quia noua illa potestas non pertinet ad sacrificium, *D. Thom. Soto, Bellarmin. & alij vbi supra.*

16 ¶ Nos autem, qui Episcopatum, & Tõsuram inter Ordines admittimus, non septem, sed nouem asserimus, vt nouem Choros Angelorum, nam ad normam cœlestis Hierarchiæ triunphantis, Ecclesiastica militans componitur, *cap. cum contingat, de ætate, & qualitate Ordin. cap. Cleros, distinc. 21. D. Dionys. Areopag. lib. de Eccles. hierarch. cap. 1. & 2. Couarru. in cap. quia nos, de testam. num. 3. Augustin. Barbosa de potest. Episcop. part. 2. allegat. 1. num. 18. & allegat. 2. num. 16.* † Et ita 17 omnes Ordinis gradus, tam minores, quàm maiores, & eorum singuli esse Sacramentum decissum est, *Concilio Florent. in instruct. Armenor. & Trident. sess. 23. cap. 2. & can. 2. cap. Cleros, distinct. 21. cap. 1. & seqq. distinct. 23. cap. per lectis, distinct. 25. cap. cum contingat, de ætate, & qualitat. Ordin. D. Isidor. libr. 7. ethymol. cap. 12. Rabbanus lib 1. Inst. Cleric. cap. 6. & seqq. Hugo Victorin. lib. 2. de Sacrament. part. 3. cap. 5. Couarru. lib. 1. variarum, cap. 10. num. 15. & in cap. quia nos, de testam. num. 3. Lancellot. Conrad. in temp. Iudic. libr. 2. cap. 1. §. 4. ex num. 1. Ojeda de Benefic. part. 1. cap. 6. num. 8. & tract. de Cleric. & eorum except. part. 1. cap. 2. Bursat. consil. 125. ex num. 11. Barbosa d. allegat. 2. num. 21. Bonac. de Sacramen. tom. 1. disputat. 8. q. 1. punct. 2. num. 2. Sayro lib. 1. cap. 2. Valent. tom. 4. disputation. 9. q. 1. punct. 4.* † Et imprimunt caracterem in 18 anima indelebile, *Trident. sess. 23. ca. 4. Bellarmin. part. 1. lib. 4. cap. 10. & tom. 2. libr. de Ordin. cap. 10. Vazquez part. 3. tom. 3. disput. 243. ex num. 2. & disput. 244. num. 17. Bonacin. d. q. 1. punct. 6. num. 3. Filliutius tract. 9 num. 54. Barbosa d. allegat. 2. num. 4.*

19 ¶ Et conferunt gratiam, tum simpliciter, & absolutè, tum respectu Ordinis, quod omnes habent ad celebrationem Eucharistiæ, vt tradũt *Vvaldus in candelab. Eccles. tit. de Sacram. Ordin. num. 13. Victoria de Ordin. n. 226. Valent. tom. 4. disput. 9. q. 1. pun. 4. Aegid. Coninch. de Sacramen. disput. 20. dub. 5. Gaeta in cap. ad limina, 30. q. 1. ex num. 10.* † Nam om- 20

nes

nes Ordines tam maiores, quam minores, quasi per gradus quosdam in Sacerdotium tenditur, *Trident. sess. 23. can. 2.* nam vt ait Apostol. ad Roman. cap. 12. *Sicut in vno corpore multa membra habemus, ita multi vnum corpus sumus in Christo, habentes autem donationes secundũ*
21 *gratiam, quæ data est nobis, &c.* † Quæ quidẽ gratia, quia non est omnibus vna, sic eorum ministri plures esse oportet, omnes tamen in vnũ ad ædificationem corporis, & sanguinis Christi, nam vt ait Apostol. ad Ephes. cap. 4. *Dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas alios verò Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consumationem Sanctorum in opus ministerij in ædificatione corporis Christi.*

22 ¶ Nam Ecclesia, quæ est quasi castrorum acies ordinata in ordinũ varietate cohonestatur, vt de illa testatur Regius vates Psalm. 44. *Omnis gloria filiæ Regis ab intus, in fimbris aureis, circũamicta varietatibus*, quod de Ordinum varietate interpretatur *D. Augustinus ad illud Psalm. 47. Deus in gradibus eius cog-*
23 *noscetur.* † Vnde Ordines omnes tam maiores, quam minores, & eorum singulos esse Sacramenta, & imprimere characterem, affirmat *Concil. Trident sess. 23. c. 4. & can. 4. D. Tho. part. 3. q. 37. art. 2. & lib. 4. contra Gent. cap. 65 Bonauent. in Sentent. 4. dist. 24. art. 2. q. 4. Richard. art. 3. q. 3. Paludan. q. 1. Victoria de Sacrament. q. 226. Petr. Soto de Inst. Sacerd. lection. 4.* † Et cum Ordines omnes per manuum impositionem conferantur, non est dubium, quod gratiam conferant, *Triden. sess. 23. cap. 3.* nam vt ait Apostol. ad Timotth. 2. ca. 1. *Admoneo te, vt resuscites gratiam, quæ est in te per impositionem manuum mearum.*

25 ¶ Episcopatum, qui negant non esse Sacramentum à Presbyterio distinctum, negant similiter non conferre gratiam, quia aiunt homo formaliter sanctꝰ nõ efficitur, vt requiritur in Sacramento, sed solũ confert gratiam gratis datam, qua homo fit potestatiuè sacer, *D. Tho. Sentent. 4. distinct. 24. q. 3. artic. 5. Richard. distin. 1. q. 3. Soto lib. 10. de iustit. q. 1. art. 2. &*
26 *Sentent. 4. distinct. 24. q. 2. art. 3.* † Sed contrarium probabilius est eorum, qui asserunt Episcopatum esse Ordinem, & proinde in ordinatione, seu consecratione confert gratiam iustificantem, ad munus, & officium Episcopale debitè exequendum, quod proculdubio sine gratia dignè non potest exerceri, *Antisiodorens. in Summa, part. 4. Scotus in Sententiar. 4. distinct. 24. Bellarmin. de Sacrament. Ordin. cap. 5. Gregor. Sayrus de Sacrament. lib. 1. cap. 2. art. 5. num. 2. Augustin. Barbosa de potestate Episcop part. 2. allegat. 1. ex num. 1.* † Nam Episcopatus non est tantum dignitatis Ordo, vt præsidis in cœtu Clericorum, vt vult *Caluin. lib. 4. Instit. cap. 4.* sed Sacramentum à Presbyterio distinctum conferens gratiam, vt tradũt *Patres in Cõcil. Neocæsarien. can. 13. D. Isidor. de offic Eccles. lib. 2. Gregor. Valent. to. 4. disput. 9. q. 1. punct. 4 Ægid. Coninch. de Sacramen. part. 2 disputat. 20. punct. 6. Barbosa d. allegat. 1. ex num. 18.* † Ideò ad hanc potestatem non modo eliguntur, sed consecrantur, nam Episcopi successerunt Apostolis, vt docent *D. Clem. D. Petri discipulus ad Iacob. ep. 1. D. Damas. epist. 3. Leo PP. epist. 88.* † Qui de causis aliorum Sacerdotum cognoscebant, vt tradt *D. Clem. vbi sup. & in Canonibus Apostol. can. 40. D. Dionys. de Eccles. ff. Hierar. lib. 5.* nam vt ait D. Luc. in Actis Apostolor. cap. 20. *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

¶ Nam licet Episcopi nomen etiam Presbyteros comprehendat, D. Paul. ad Timoth. 1. c. 3. v. 2. *Oportet Episcopum irreprehẽsibilẽ esse*, ad Tit. 1. v. 7. *Episcopum sine crimine.* Et Presbyteri pro Episcopis accipiantur, ad Timoth. 1. cap. 4 *Gratia quæ data est tibi cum impositione manus Presbyterij.* † Nihilominus tamen Episcoporum dignitas, & Ordo longè superior fuit alijs Presbyteris, nam successerunt duodecim Apostolis, *Trident sess. 23. cap. 4. 6. in nouo, distinct. 21. Bellarmin. lib. 4. cap. 25. Suarez tom. 4. part. 2. disput. 25. sect. 1. nu. 12. Barbosa de potestat. Episcop. part. 1. tit. 1. ca. 1. nu. 29.* † Etiamsi Episcopi, & Presbyteri munus aliquando confundatur, & quãdoque in ijdem recensentur, quia ex Presbyteris Episcopi eligerentur, *D. Hieron. ad Tit. cap. 1. D. Ambros. ad Ephes 4. & lib. de Sacerd. dignit. ca. 2. D. Chrysost. ad Timoth. hom. 11. & lib. 1. de Sacerd.* † Tamẽ Episcoporum Ordinem esse propriè verum Ecclesiæ Sacramentum expressè asserunt *Rober. Bellarmin part. 2. lib. 6. cap. 3. & lib. de Ordin. cap. 5. Valent. d. disput. 9. q. 1. pun. 4. Petr. Soto de Sacrament. Ordin. libr. 4. Ægid Conineb. de Sacramen. part. 2. disp. 20. punct. 6. num. 43. Barbosa vbi supra, part. 1. d. tit. 1. cap. 2. & part. 2. allegat. 1. ex num. 18. Bonacina de Sacramen. d. sput. 8. q. 1. punct. 1. num. 3.*

¶ Episcoporum munus est Chrisma, & oleum sanctum conficere, *cap. referente, de celebrat. Missar. cap. confirmare, cap. peruenit, distin. 95.* virgines consecrare. *gloss. & DD. in c. eaque, de regul. iur. lib. 6.* tũ pia, basilicas, altaria, vasa, & vestes sacras benedicere, *cap. quamuis, cap. Chorepiscopi, distinct. 67.* imponere

manus

manus, populum benedicere, distribuere officia, & Ordines Clericorum, *cap. 1. distinct. 25. Tridentin. sess. 23. de Ordin. cap. 4. Rabbanus*
34 *lib. 1. Officio. Clericor. cap. 4.* † Presbyteri autem officium est, Sacramentum corporis, & sanguinis Domini ad altare conficere, dona Dei benedicere, orationes dicere, Sacramenta administrare, vt tradunt *Concil. Trident. sess. 23. cap. 1. D. Isidor. & Rabban. vbi supra, Vazquez disputat. 236. cap. 2. & seqq. Aegid. Coninch. disputat. 4. dub. 2. & disput. 8. dub. 3. & disput. 20. dub. 3. num. 12.* † Diaconi officium est assistere Sacerdotibus, & ministrare in omnibus,
35 quæ aguntur in Sacramentis, scilicet in Baptismo, & Chrismate, in Patena, & Calice, atque adeo etiam oblationes inferre, & disponere in altari, & componere mensam Domini, & legere Euangelium publicè in Ecclesia, & explicare, *D. Clem. PP. I. lib. 2. Constitu. Apostol. cap. 14. D. Cyprian. serm. de lapsis, D. Ambros. lib. 1 officior. cap. 41. D. Chrysostom. in Matthæi hom. 83. D. Gregor. in Iob. 1. & lib. 4. Registr.*
36 *cap. 88.* † Subdiaconi officium est proximè assistere Diaconis, & illis in sacrificio ministrare, vt tradunt *D. Isidor. & Rabbanus vbi supra*, Calicem, & Patenam deferre ad altare, & tradere Diaconis, vt ij postea cum materia offerenda exhibeant Sacerdotibus, vt decissum est *Cõcilijs Carthagin. IIII. can. 5. & Toletan. IIII. can. 27.* Item, & epistolas in Missæ sacrificio canere, *Concil. Rhemens. can. 4.*

37 ¶ Acolythi officium est luminaria ad sacrificium præparare, & portare cereum accensum ad altare, item, & vrceos cùm vino, & aqua Subdiacono dare, vt decissum est *Concil. Carthagin. III. can. 6. cap. Cleros, distinct. 21. cap. Acolythus, distinct. 23.* qui à portando cereo dicuntur *Ceroferarij*, vt docent *D. Isidor. 7. Ethymol. cap. 12. Rabban. lib. 1. Institut. Clericor. cap. 9 Hugo Victorin. de Sacramen. lib. 2. part. 3. cap. 5.* † Exorcistæ officium est manus
38 super energumenos imponere, & ad pellendos ex illis dæmones exorcismos Ecclesiæ super illos legere, atque ea ratione illos præparare, vt sacris interesse, & participare possint, vt habetur *Concilio Carthagin. IIII. can. 7. & Concilio Laodicens. can. 24. & 26. cap. Cleros, dist. 21. D. Ignat. ad Antiochen. epistol. 8. Barbosa vbi supra, part. 2. allegat. 11. num. 11.* † Lectoris officium est lectiones Prophetarum in Ecclesia pronuntiare, legere, seu recitare, vt docent *Concil. Carthagin. IV. can. 8. Laodicens. can. 24 cap. 1 distinct. 23. cap. Cleros, distinct. 21 D. Ignat. ad epistol. 8. D. Cyprian. lib. 2. epist. 5. & lib. 3. epistol. 22. & lib. 4. epist. 5. Barbosa*
40 *ad allegat. 11. num. 10.* † Ostiarij officium est templum claudere, & aperire, illudque custodire, & ad illud admittere eos, qui dignè sacris interesse possunt, & eos excludere, qui indigni sunt, vt decissum est *Concil. Carthaginens. IV. can. 9. Laodicens. can. 24. cap. Ostiarius, atsi in. 23. D. Thom. in addit. ad part. 3. q. 37. artic. 2. D. Ignat. ad epistol. 8. Vazquez, & Conin. vbi supra.* † Tonsurati officium est ijs omnibus as- 41
sistere pelliceo superindutus, vt dignè, & reuerente munera sua exequatur, nam per capillorum amputationẽ se Deo, & Ecclesiæ deuouerunt, *vt asserui in defensione de Magia, cap. 6. ex nu. 22.* † Vnde licet ad confectionem cor- 42
poris Domini Tonsura necessaria non videatur, non propterea inter Ordines annumeranda non est; nam alij etiam Ordines minores ad confectionem corporis Domini immediatè nõ requiruntur, *Valent. tom. 4. disp. 9. q. 1. Aegid. Coninch. part. 2. disp. 20. dub. 3. Vazquez disp. 236. cap. 3.* † Et tamen Ordines esse in con- 43
fesso asserendum est, ne cum Luthero, & Kemnitio, & alijs sectarijs conueniamus, qui omnes Ordines præter Sacerdotium, & Diaconatum negant, quos anathematizat Concil. Trident. sess. 23. de Ordine, can. 2. *Si quis dixerit, præter Sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, & maiores, & minores, per quos, velut per gradus quosdam, in Sacerdotium tenditur, anathema sit.*

¶ Qui vltra munera sui Ordinis iniun- 44
ctà ministrat, vt si Diaconus Missam celebraret, &c. non poterit postea promoueri ad Sacerdotium, & suspenditur à Diaconatu ad tempus, pro arbitrio iudicantis, dispensatur ab Episcopo, vt remaneat in beneficio, ne cum dedecore exeat ad sæculum, *cap. 1. & 2. & ibi omnes, de Clerico non ordin. celebrant.*

CAP. XIII. De Ordinis Ministro, & quos, & quales valeat admittere.

SVMMARIVM.

1. *Ordinis Sacramentum conflat materia, forma, & ministro.*
2. *Materia Ordinis est traditio rei sensibilis per quam confertur.*
3. *Forma Ordinis duplex est, prout Ordinis gradus.*
4. *Minister Ordinis proprius Episcopus est.*
5. *Episcopus non proprius non potest Orames cõferre sine dimissorijs.*
6. *Dimissorias ad Ordines dat Episcopus pro-*

prius, aut eius Vicarius, aut Sede vacante Capitulum post annum.

7. *Proprius Episcopus est, vel ratione Originis, vel domicilij, vel Beneficij.*

8. *Originis ratio est eius loci, in quo quisque nascitur.*

9. *Originis Episcopus dicitur eius de quo parentes originem trahunt.*

10. *Domicilium adquiritur per decennium.*

11. *Domicilium habens duobus locis, potest ab vnoquoque eorum ordinari.*

12. *Beneficij ratione potest ordinari ab Episcopo in quo situm est Beneficium.*

13. *Episcopus ordinare potest trienalem familiarem.*

14. *Familiaris quis dicatur.*

15. *Episcopus Titularis non potest ordinare familiarem.*

16. *Episcopus Titularis, qui familiarem ordinauit sine cõmendatitijs, suspẽditur à Pontificali.*

17. *Religiosi à quo promoueri possunt ad sacros ordines.*

18. *Canonici Regulares, si reddire possunt ad seculum non promouentur sine patrimonio.*

19. *Episcopus, qui promouet Canonicos Regulares sine patrimonio, quibus pœnis subiciatur.*

20. *Religiosi Societatis* Iesv *ante professionẽ promouentur sine patrimonio.*

21. *Ordinatus à Papa non eximitur à iurisdictione sui Episcopi.*

22. *Episcopus ordinans Clericum alienum, sciẽter fit suspensus.*

23. *Episcopus ordinans Clericum alienum per ignorantiam non incurrit suspensionem.*

24. *Clericus secularis non potest promoueri ad sacros Ordines, nisi Beneficium pacificè possideat.*

25. *Pacificè possidet, qui sine lite possidet.*

26. *Patrimonij titulo potest promoueri ad sacros Ordines.*

27. *Episcopi arbitrio reducitur, vt inspiciat si fructus sufficiant ad congruam.*

28. *Episcopus promouens aliquem sine Beneficio, aut patrimonio ad sacros Ordines tenetur præstare vnde viuat.*

29. *Clericus Ordinatus per fraudem est suspensus.*

30. *Clericus suspensus si ministrat fit irregularis.*

31. *Ordinatus sine titulo absque fraude, non est suspensus.*

32. *Illegitimi, nec ordinari possunt, nec promoueri ad Beneficia.*

33. *Episcopus dispensat cum illegitimis in minoribus, & simplici Beneficio.*

34. *Ordinari non potest non baptizatus, etsi de facto ordinetur, non tenet.*

35. 36. 37. *Ordinari non potest ante ætatẽ debitam, si ordinantur, tenet, ordinans tamen suspenditur.*

38. *Ordinari non potest homicida voluntarius, vel minister, si ordinatur, tenet.*

39. *Medicus non ordinatur.*

40. *Medico imputatur euentus mortis.*

41. *Criminosus publicus, aut infamis non ordinatur.*

42. *Criminosus occultus, quamuis non p fsit ordinari, non potest prohiberi.*

43. *Occultorum peccatorum solus Deus vindex est.*

44. *Excommunicatus, suspẽsus, vel interdictus ordinari non potest, si ordinatur, remanet irregularis.*

45. *Idiota non ordinatur, si non præuio examine, aut suppositæ personæ, fit suspensus, & irregularis.*

46. *Ordinatus per saltum recipit characterem, non exercitium.*

47. *Mutilus manu, vel pede, aut cum defectu notabili non ordinatur.*

48. *Carens pollice, vel duobus digitis non ordinatur.*

49. *Monoculi non ordinantur.*

50. *Oculorum macula, si impedit exercitium, non debet ordinari.*

51. *Gibosi efficiuntur indigni ad Ordines, si causant scandalum.*

52. *Gibosi sua culpa, quamuis non impediat facultatem celebrãdi, fiunt irregulares.*

53. *Virilia sibi amputans, vel amputari iubens fit irregularis.*

54. *Virilia si abscisa sunt per vim, aut causa sanitatis non impediunt Ordines.*

55. *Bigamus, aut trigamus non potest ordinari.*

56. *Viduus ex virgine ordinari potest.*

57. *Vxoratus cum virgine, si illa profitetur potest ordinari, & promoueri ad Episcopatum.*

58. *Separatus ab vxore, quando possit ordinari.*

SACRAMENTVM Ordinis cõstat materia, forma, & ministro, vt alia Ecclesiæ Sacramenta, *Concil. Tridentin. sess. 7. de Sacrament. in gen. can. 11. & sess. 14. cap. 2. D. Thom. p. 3. q. 60. ar. 4. Bellarmin. de Sacrament. lib. 1. cap. 19. Enriq. libr. 1. cap. 7. & 8. Mart. Bonacin. de Sacram. tom. 1.*

manus, populum benedicere, distribuere oblationes, & Ordines Clericorum, *cap. 1. distinc. 25. Trident. in sess. 23. de Ordin. cap. 4. Rabbanus*
34 *lib. 1. Officio. Clericor. cap. 4.* † Presbyteri autem officium est, Sacramentum corporis, & sanguinis Domini ad altare conficere, dona Dei benedicere, orationes dicere, Sacramenta administrare, vt tradunt *Concil. Trident. sess. 23. cap. 1. D. Isidor. & Rabban. vbi supra, Vazquez disputat. 236. cap. 2. & seqq. Aegid. Coninch. disputat. 4. dub. 2. & disput. 8. dub. 3. & disput.*
35 *20. dub. 3. num. 12.* † Diaconi officium est assistere Sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quæ aguntur in Sacramentis, scilicet in Baptismo, & Chrismate, in Patena, & Calice, atque adeo etiam oblationes inferre, & disponere in altari, & componere mensam Domini, & legere Euangelium publicè in Ecclesia, & explicare, *D. Clem. PP. I. lib. 2. Constitu. Apostol. cap. 14. D. Cyprian. serm. de lapsis, D. Ambros. lib. 1 officior. cap. 41. D. Chrysostom. in Matthæi hom. 83. D. Gregor. in Iob. 1. & lib. 4. Registr.*
36 *cap. 88.* † Subdiaconi officium est proximè assistere Diaconis, & illis in sacrificio ministrare, vt tradunt *D. Isidor. & Rabbanus vbi supra*, Calicem, & Patenam deferre ad altare, & tradere Diaconis, vt ij postea cum materia offerenda exhibeant Sacerdotibus, vt decissum est *Cõcilijs Carthagin. IIII. can. 5. & Toletan. IIII. can. 27.* Item, & epistolas in Missa sacrificio canere, *Concil. Rhemens. can. 4.*

37 ¶ Acolythi officium est luminaria ad sacrificium præparare, & portare cereum accensum ad altare, item, & vrceos cum vino, & aquæ Subdiacono dare, vt decissum est *Concil. Carthagin. III. can. 6. cap. Cleros, distinct. 21. cap. Acolythus, distinct. 23.* qui à portando cereo dicuntur *Ceroferarij*, vt docent *D. Isidor. 7. Ethymol. cap. 12. Rabban. lib. 1. Institut. Clericor. cap. 9 Hugo Victorin. de Sacramen. lib. 2. part. 3. cap. 5.*
38 † Exorcistæ officium est manus super energumenos imponere, & ad pellendos ex illis dæmones exorcismos Ecclesiæ super illos legere, atque ea ratione illos præparare, vt sacris interesse, & participare possint, vt habetur *Concilio Carthagin IIII can. 7. & Concilio Laodicens can 24. & 26. cap. Cleros, dist. 21. D. Ignat. ad Antiochen. epistol. 8. Barbosa vbi supra, part. 2. allegat. 11. num. 11.*
39 † Lectoris officium est lectiones Prophetarum in Ecclesia pronuntiare, legere, seu recitare, vt docent *Concil. Carthagin. IV. can. 8. Laodicens. can. 24 cap. 1. distinct. 25. cap. Cleros, distinct. 21 D. Ignat. ad epistol. 8. D. Cyprian. lib. 2. epist. 5. & lib. 3. epistol. 22. & lib. 4. epist. 5. Barbosa*
40 *d. allegat. 11 num. 10.* † Ostiarij officium est templum claudere, & aperire, illudque custodire, & ad illud admittere eos, qui dignè sacris interesse possunt, & eos excludere, qui indigni sunt, vt decissum est *Concil. Carthaginens. IV. can. 9. Laodicens. can. 24. cap. Ostiarius, at stin. 23. D. Thom. in addit. ad part. 3. q. 37. artic. 2. D. Ignat. d epistol. 8. Vazquez, & Conin. vbi supra.* † Tonsurati officium est ijs omnibus assistere pelliceo superindutus, vt dignè, & reuerente munera sua exequatur, nam per capillorum amputationẽ se Deo, & Ecclesiæ deuouerunt, *vt asserui in defensione de Magia, cap. 6. ex nu. 22.* † Vnde licet ad confectionem corporis Domini Tonsura necessaria non videatur, non propterea inter Ordines annumeranda non est; nam alij etiam Ordines minores ad confectionem corporis Domini immediatè nõ requiruntur, *Valent. tom. 4. disp. 9. q. 1. Aegid. Coninch. part. 2 disp. 20. dub. 3. Vazquez disp. 236. cap. 3.* † Et tamen Ordines esse in confesso asserendum est, ne cum Luthero, & Kemnitio, & alijs sectarijs conueniamus, qui omnes Ordines præter Sacerdotium, & Diaconatum negant, quos anathematizat Concil. Trident. sess. 23. de Ordine, can. 2. *Siquis dixerit, præter Sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, & maiores, & minores, per quos, velut per gradus quosdam, in Sacerdotium tenditur, anathema sit.*

¶ Qui vltra munera sui Ordinis iniunctа ministrat, vt si Diaconus Missam celebraret, &c. non poterit postea promoueri ad Sacerdotium, & suspenditur à Diaconatu ad tempus, pro arbitrio iudicantis, dispensatur ab Episcopo, vt remaneat in beneficio, ne cum dedecore exeat ad sæculum, *cap. 1. & 2. & ibi omnes, de Clerico non ordin. celebrant.*

CAP. XIII. De Ordinis Ministro, & quos, & quales valeat admittere.

SVMMARIVM.

1. *Ordinis Sacramentum constat materia, forma, & ministro.*
2. *Materia Ordinis est traditio rei sensibilis per quam confertur.*
3. *Forma Ordinis duplex est, prout Ordinis gradus.*
4. *Minister Ordinis proprius Episcopus est.*
5. *Episcopus non proprius non potest Oramus cõferre sine dimissorijs.*
6. *Dimissorias ad Ordines dat Episcopus pro-*

prius,

prius, aut eius Vicarius, aut Sede vacante Capitulum post annum.

7. *Proprius Episcopus est, vel ratione Originis, vel domicilij, vel Beneficij.*

8. *Originis ratio est eius loci, in quo quisque nascitur.*

9. *Originis Episcopus dicitur eius de quo parentes originem trahunt.*

10. *Domicilium adquiritur per decenium.*

11. *Domicilium habens duobus locis, potest ab vnoquoque eorum ordinari.*

12. *Beneficij ratione potest ordinari ab Episcopo in quo situm est Beneficium.*

13. *Episcopus ordinare potest trienalem familiarem.*

14. *Familiaris quis dicatur.*

15. *Episcopus Titularis non potest ordinare familiarem.*

16. *Episcopus Titularis, qui familiarem ordinauit sine cõmendatitijs, suspẽditur à Pontificali.*

17. *Religiosi à quo promoueri possunt ad sacros ordines.*

18. *Canonici Regulares, si reddire possint ad seculum non promouentur sine patrimonio.*

19. *Episcopus, qui promouet Canonicos Regulares sine patrimonio, quibus pœnis subiciatur.*

20. *Religiosi Societatis* IESV *ante professionẽ promouentur sine patrimonio.*

21. *Ordinatus à Papa non eximitur à iurisdictione sui Episcopi.*

22. *Episcopus ordinans Clericum alienum, sciẽter fit suspensus.*

23. *Episcopus ordinans Clericum alienum per ignorantiam non incurrit suspensionem.*

24. *Clericus secularis non potest promoueri ad sacros Ordines, nisi Beneficium pacificè possideat.*

25. *Pacificè possidet, qui sine lite possidet.*

26. *Patrimonij titulo potest promoueri ad sacros Ordines.*

27. *Episcopi arbitrio reducitur, vt inspiciat si fructus sufficiant ad congruam.*

28. *Episcopus promouens aliquem sine Beneficio, aut patrimonio ad sacros Ordines tenetur præstare vnde viuat.*

29. *Clericus Ordinatus per fraudem est suspensus.*

30. *Clericus suspensus si ministrat fit irregularis.*

31. *Ordinatus sine titulo absque fraude, non est suspensus.*

32. *Illegitimi, nec ordinari possunt, nec promoueri ad Beneficia.*

33. *Episcopus dispensat cum illegitimis in minoribus, & simplici Beneficio.*

34. *Ordinari non potest non baptizatus, etsi de facto ordinetur, non tenet.*

35. 36. 37. *Ordinari non potest ante ætatẽ debitam, si ordinantur, tenet, ordinans tamen suspenditur.*

38. *Ordinari non potest homicida voluntarius, vel minister, si ordinatus, tenet.*

39. *Medicus non ordinatur.*

40. *Medico imputatur euentus mortis.*

41. *Criminosus publicus, aut infamis non ordinatur.*

42. *Criminosus occultus, quamuis non possit ordinari, non potest prohiberi.*

43. *Occultorum peccatorum solus Deus vindex est.*

44. *Excommunicatus, suspẽsus, vel interdictus ordinari non potest, si ordinatur, remanet irregularis.*

45. *Idiota non ordinatur, si non præuio examine, aut suppositæ personæ, fit suspensus, & irregularis.*

46. *Ordinatus per saltum recipit characterem, non exercitium.*

47. *Mutilus manu, vel pede, aut cum defectu notabili non ordinatur.*

48. *Carens pollice, vel duobus digitis non ordinatur.*

49. *Monoculi non ordinantur.*

50. *Oculorum macula, si impedit exercitium, non debet ordinari.*

51. *Gibosi efficiuntur indigni ad Ordines, si causant scandalum.*

52. *Gibosi sua culpa, quamuis non impediat facultatem celebrãdi, fiunt irregulares.*

53. *Virilia sibi amputans, vel amputari iubens fit irregularis.*

54. *Virilia si abscisa sunt per vim, aut causa sanitatis non impediunt Ordines.*

55. *Bigamus, aut trigamus non potest ordinari.*

56. *Viduus ex virgine ordinari potest.*

57. *Vxoratus cum virgine, si illa profiteatur potest ordinari, & promoueri ad Episcopatum.*

58. *Separatus ab vxore, quando possit ordinari.*

SACRAMENTVM Ordinis cõstat materia, forma, & ministro, vt alia Ecclesiæ Sacramenta, *Concil. Tridentin. sess. 7. de Sacrament. in gen. can. 11. & sess. 14. cap. 2. D. Thom. p. 3. q. 60. ar. 4. Bellarmin. de Sacrament. lib. 1. cap. 19. Enriq. libr. 1. cap. 7. & 8. Mart. Bonacin. de Sacram. tom. 1. disput. 1.* 1

manus, populum benedicere, distribuere offi
cia, & Ordines Clericorum, *cap. 1. distinc. 25. Tridentin. sess. 23. de Ordin. cap. 4. Rabbanus*
34 *lib. 1. Officio. Clericor. cap. 4.* † Presbyteri au
tem officium est, Sacramentum corporis, & san
guinis Domini ad altare conficere, dona Dei
benedicere, orationes dicere, Sacramenta ad-
ministrare, vt tradunt *Concil. Trident. sess. 23. cap. 1. D. Isidor. & Rabban. vbi supra, Vazquez*
disputat. 236. cap. 2. & seqq. & Egid. Coninch.
disputat. 4. dub. 2. & disput. 8. dub. 3. & dispu.
35 *20. dub. 3. num. 12.* † Diaconi officium est assis
tere Sacerdotibus, & ministrare in omnibus,
quæ aguntur in Sacramentis, scilicet in Baptis
mo, & Chrismate, in Patena, & Calice, atque
adeo etiam oblationes inferre, & disponere in
altari, & componere mensam Domini, & lege
re Euangelium publicè in Ecclesia, & explica-
re, *D. Clem. PP. I. lib. 2. Constitu. Apostol. cap.*
14. D. Cyprian. serm. de lapsis, D. Ambros lib.
1 officior. cap. 41. D. Chrysostom. in Matthæi
hom. 83. D. Gregor. in Iob. 1. & lib. 4. Registr.
36 *cap. 88.* † Subdiaconi officium est proximè as-
sistere Diaconis, & illis in sacrificio ministrare,
vt tradunt *D. Isidor. & Rabbanus vbi supra*,
Calicem, & Patenam deferre ad altarē, & tra-
dere Diaconis, vt ij postea cum materia offerē
da exhibeant Sacerdotibus, vt decissum est *Cō*
cilijs Carthagin. IIII. can. 5. & Toletan. IIII.
can. 27. Item, & epistolas in Missæ sacrificio ca
nere, *Concil. Renens. can. 4.*

37 ¶ Acolythi officium est luminaria ad sa-
crificium præparare, & portare cereum accen-
sum ad altare, item, & vrceos cùm vino, & a-
qua Subdiacono dare, vt decissum est *Concil.*
Carthagin. III. can. 6. cap. Cleros, distinct. 21.
cap. Acolythus, distinct. 23. qui à portando ce-
reo dicuntur *Ceroferarij*, vt docent *D. Isidor.*
7. Ethymol. cap. 12. Rabban. lib. 1. Institut. Cle
ricor. cap. 9. Hugo Victorin. de Sacramen. lib. 2.
38 *part. 3. cap. 5.* † Exorcistæ officium est manus
super energumenos imponere, & ad pellēdos
ex illis dæmones exorcismos Ecclesiæ super il-
los legere, atque ea ratione illos præparare, vt
sacris interesse, & participare possint, vt habe
tur *Concilio Carthagin. IIII can. 7. & Concī-*
lio Laodicens can. 24. & 26. cap. Cleros, dist.
21. D. Ignat. ad Antiochen. epistol. 8. Barbosa
vbi supra, part. 2. allegat. 11. num. 11. † Lecto
39 ris officium est lectiones Prophetarum in Ec-
clesia pronuntiare, legere, seu recitare, vt do-
cent *Concil. Carthagin. IV. can. 8. Laodicens.*
can. 24 cap. 1. distinct. 23. cap. Cleros, distinct.
21. D. Ignat. d. epistol. 8. D. Cyprian. lib. 2. epist
5. & lib. 3. epistol. 22. & lib. 4. epist. 5. Barbosa
40 *d. allegat. 11. num. 10.* † Ostiarij officium est
templum claudere, & apperire, illudque custo
dire, & ad illud admittere eos, qui dignè sacris
interesse possunt, & eos excludere, qui indigni
sunt, vt decissum est *Concil. Carthaginens. IV.*
can. 9. Laodicens. can. 24. cap. Ostiarius, distin.
23. D. Thom. in addit. ad part. 3. q. 37. artic. 2.
D. Ignat. d. epistol. 8. Vazquez, & Conin. vbi
supra. † Tonsurati officium est ijs omnibus as 41
sistere pelliceo superindutus, vt dignè, & reue
rente munera sua exequatur, nam per capillo
rum amputationē se Deo, & Ecclesiæ deuobe-
runt, *vt asserui in defensione de Magia, cap. 6.*
ex nu. 22. † Vnde licet ad confectionem cor- 42
poris Domini Tonsura necessaria non videa-
tur, non propterea inter Ordines annumeran
da non est; nam alij etiam Ordines minores ad
confectionem corporis Domini immediatè nō
requiruntur, *Valent. tom. 4. disp. 9. q. 1. Ægid.*
Coninch. part. 2. disp. 20. dub. 3. Vazquez disp.
236. cap. 3. † Et tamen Ordines esse in con- 43
fesso asserendum est, ne cum Luthero, & Kem
nitio, & alijs sectarijs conueniamus, qui om-
nes Ordines præter Sacerdotium, & Diacona
tum negant, quos anathematizat Concil. Tri-
dent. sess. 23. de Ordine, can. 2. *Siquis dixerit,*
præter Sacerdotium non esse in Ecclesia Catho
lica alios Ordines, & maiores, & minores, per
quos, velut per gradus quosdam, in Sacerdotium
tenditur, anathema sit.

¶ Qui vltra munera sui Ordinis iniunc- 44
ministrat, vt si Diaconus Missam celebraret,
&c. non poterit postea promoueri ad Sacerdo
tium, & suspenditur à Diaconatu ad temp^s, pro
arbitrio iudicantis, dispensatur ab Episcopo,
vt remaneat in beneficio, ne cum dedecore
exeat ad sæculum, *cap. 1. & 2. & ibi omnes, de*
Clerico non ordin. celebrant.

CAP. XIII. De Ordinis Ministro, & quos, & quales valeat admittere.

SVMMARIVM.

1. *Ordinis Sacramentum conflat materia, forma, & ministro.*
2. *Materia Ordinis est traditio rei sensibilis per quam confertur.*
3. *Forma Ordinis duplex est, prout Ordinis gradus.*
4. *Minister Ordinis proprius Episcopus est.*
5. *Episcopus non proprius non potest Ordines cō ferre sine dimissorijs.*
6. *Dimissorias ad Ordines dat Episcopus pro-*

prius,

prius, aut eius Vicarius, aut Sede vacante Capitulum post annum.

7. *Proprius Episcopus est, vel ratione Originis, vel domicilij, vel Beneficij.*

8. *Originis ratio est eius loci, in quo quisque nascitur.*

9. *Originis Episcopus dicitur eius de quo parentes originem trahunt.*

10. *Domicilium adquiritur per decennium.*

11. *Domicilium habens duobus locis, potest ab vnoquoque eorum ordinari.*

12. *Beneficij ratione potest ordinari ab Episcopo in quo situm est Beneficium.*

13. *Episcopus ordinare potest tricnalem familiarem.*

14. *Familiaris quis dicatur.*

15. *Episcopus Titularis non potest ordinare familiarem.*

16. *Episcopus Titularis, qui familiarem ordinauit sine cõmendatitijs, suspenditur à Pontifice.*

17. *Religiosi à quo promoueri possint ad sacros ordines.*

18. *Canonici Regulares, si reddire possint ad seculum non promouentur sine patrimonio.*

19. *Episcopus, qui promouet Canonicos Regulares sine patrimonio, quibus pœnis subiciatur.*

20. *Religiosi Societatis* IESV *ante professionẽ promouentur sine patrimonio.*

21. *Ordinatus à Papa non eximitur à iurisdictione sui Episcopi.*

22. *Episcopus ordinans Clericum alienum, sciẽter fit suspensus.*

23. *Episcopus ordinans Clericum alienum per ignorantiam non incurrit suspensionem.*

24. *Clericus secularis non potest promoueri ad sacros Ordines, nisi Beneficium pacificè possideat.*

25. *Pacificè possidet, qui sine lite possidet.*

26. *Patrimonij titulo potest promoueri ad sacros Ordines.*

27. *Episcopi arbitrio reducitur, vt inspiciat si fructus sufficiant ad congruam.*

28. *Episcopus promouens aliquem sine Beneficio, aut patrimonio ad sacros Ordines tenetur præstare vnde viuat.*

29. *Clericus Ordinatus per fraudem est suspensus.*

30. *Clericus suspensus si ministrat fit irregularis.*

31. *Ordinatus sine titulo absque fraude, non est suspensus.*

32. *Illegitimi, nec ordinari possunt, nec promoueri ad Beneficia.*

33. *Episcopus dispensat cum illegitimis in minoribus, & simplici Beneficio.*

34. *Ordinari non potest non baptizatus, etsi de facto ordinetur, non tenet.*

35. 36. 37. *Ordinari non potest ante ætatẽ debitam, si ordinantur, tenet, ordinans tamen suspenditur.*

38. *Ordinari non potest homicida voluntarius, vel minister, si ordinatus, tenet.*

39. *Medicus non ordinatur.*

40. *Medico imputatur euentus mortis.*

41. *Criminosus publicus, aut infamis non ordinatur.*

42. *Criminosus occultus, quamuis non possit ordinari, non potest prohiberi.*

43. *Occultorum peccatorum solus Deus vindex est.*

44. *Excommunicatus, suspensus, vel interdictus ordinari non potest, si ordinatur, remanet irregularis.*

45. *Idiota non ordinatur, si non præuio examine, aut suppositæ personæ, fit suspensus, & irregularis.*

46. *Ordinatus per saltum recipit characterem, non exercitium.*

47. *Mutilus manu, vel pede, aut cum defectu notabili non ordinatur.*

48. *Carens pollice, vel duobus digitis non ordinatur.*

49. *Monoculi non ordinantur.*

50. *Oculorum macula, si impedit exercitium, non debet ordinari.*

51. *Gibosi efficiuntur indigni ad Ordines, si causant scandalum.*

52. *Gibosi sua culpa, quamuis non impediat facultatem celebrãdi, fiunt irregulares.*

53. *Virilia sibi amputans, vel amputari iubens fit irregularis.*

54. *Virilia si abscisa sunt per vim, aut causa sanitatis non impediunt Ordines.*

55. *Bigamus, aut trigamus non potest ordinari.*

56. *Viduus ex virgine ordinari potest.*

57. *Vxoratus cum virgine, si illa profitestur potest ordinari, & promoueri ad Episcopatum.*

58. *Separatus ab vxore, quando possit ordinari.*

SACRAMENTVM Ordinis cõstat materia, forma, & ministro, vt alia Ecclesię Sacramenta, *Concil. Tridentin. sess. 7. de Sacrament. in gen. can. 11. & sess. 14. cap. 2. D. Thom. p. 3. q. 60. ar. 4. Bellarmin. de Sacrament. lib. 1. cap. 19. Enriq. libr. 1. cap. 7. & 8. Mart. Bonacin. de Sacram. tom. 1. disput. 1.*

manus, populum benedicere, distribuere officia, & Ordines Clericorum, *cap. 1. distinct. 25. Tridentin. sess. 23. de Ordin. cap. 4. Rabbanus*
34 *lib. 1. Officio. Clericor. cap. 4.* † Presbyteri autem officium est, Sacramentum corporis, & sanguinis Domini ad altare conficere, dona Dei benedicere, orationes dicere, Sacramenta administrare, vt tradunt *Concil. Trident. sess. 23. cap. 1. D. Isidor. & Rabban. vbi supra, Vazquez disputat. 236. cap. 2. & seqq. Aegid. Coninch. disputat. 4. dub. 2. & disput. 8. dub. 3. & disput.*
35 *20. dub. 3. num. 12.* † Diaconi officium est assistere Sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quæ aguntur in Sacramentis, scilicet in Baptismo, & Chrismate, in Patena, & Calice, atque adeo etiam oblationes inferre, & disponere in altari, & componere mensam Domini, & legere Euangelium publicè in Ecclesia, & explicare, *D. Clem. PP. I. lib. 2. Constitu. Apostol. cap. 14. D. Cyprian. serm. de lapsis, D. Ambros. lib. 1 officior. cap. 41. D. Chrysostom. in Matthæi hom. 83. D. Gregor. in Iob. 1. & lib. 4. Registr.*
36 *cap. 88.* † Subdiaconi officium est proximè assistere Diaconis, & illis in sacrificio ministrare, vt tradunt *D. Isidor. & Rabbanus vbi supra*, Calicem, & Patenam deferre ad altare, & tradere Diaconis, vt ij postea cum materia offerè da exhibeant Sacerdotibus, vt decissum est *Cõciliȝ Carthagin. IIII. can. 5. & Toletan. IIII. can. 27.* Item, & epistolas in Missæ sacrificio canere, *Concil. Rhemens. can. 4.*

37 ¶ Acolythi officium est luminaria ad sacrificium præparare, & portare cereum accensum ad altare, item, & vrceos cũm vino, & aqua Subdiacono dare, vt decissum est *Concil. Carthagin. III. can. 6. cap. Cleros, distinct. 21. cap. Acolythus, distinct. 23.* qui à portando cereo dicuntur *Ceroferarij*, vt docent *D. Isidor. 7. Ethymol. cap. 12. Rabban. lib. 1. Institut. Clericor. cap. 9. Hugo Victorin. de Sacramen. lib. 2.*
38 *part. 3. tap. 5.* † Exorcistæ officium est manus super energumenos imponere, & ad pellẽdos ex illis dæmones exorcismos Ecclesiæ super illos legere, atque ea ratione illos præparare, vt sacris interesse, & participare possint, vt habetur *Concilio Carthagin. IIII. can. 7. & Concilio Laodicens. can. 24. & 26. cap. Cleros, dist. 21. D. Ignat. ad Antiochen. epistol. 8. Barbosa*
39 *vbi supra, part. 2. allegat. 11. num. 11.* † Lectoris officium est lectiones Prophetarum in Ecclesia pronuntiare, legere, seu recitare, vt docent *Concil. Carthagin. IV. can. 8. Laodicens. can. 24 cap. 1. distinct. 25. cap. Cleros, distinct. 21. D. Ignat. ad epistol. 8. D. Cyprian. lib. 2. epist. 5. & lib. 3. epistol. 22. & lib. 4. epist. 5. Barbosa*
40 *ad. allegat. 11. num. 10.* † Ostiarij officium est templum claudere, & apperire, illudque custodire, & ad illud admittere eos, qui dignè sacris interesse possunt, & eos excludere, qui indigni sunt, vt decissum est *Concil. Carthaginens. IV. can. 9. Laodicens. can. 24. cap. Ostiarius, distin. 23. D. Thom. in addit. ad part. 3. q. 37. artic. 2. D. Ignat. ad epistol. 8. Vazquez, & Conin. vbi*
41 *supra.* † Tonsurati officium est ijs omnibus assistere pelliceo superindutus, vt dignè, & reuerente munera sua exequatur, nam per capillorum amputationẽ se Deo, & Ecclesiæ deuouerunt, *vt asserui in defensione de Magia, cap. 6.*
42 *ex nu. 22.* † Vnde licet ad confectionem corporis Domini Tonsura necessaria non videatur, non propterea inter Ordines annumeranda non est; nam alij etiam Ordines minores ad confectionem corporis Domini immediatè nõ requiruntur, *Valent. tom. 4. disp. 9. q. 1. Aegid. Conineh. part. 2 disp. 20. dub. 3. Vazquez disp.*
43 *236. cap. 3.* † Et tamen Ordines esse in confesso asserendum est, ne cum Luthero, & Kemnitio, & alijs sectarijs conueniamus, qui omnes Ordines præter Sacerdotium, & Diaconatum negant, quos anathematizat Concil. Trident. sess. 23. de Ordine, can. 2. *Siquis dixerit, præter Sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, & maiores, & minores, per quos, velut per gradus quosdam, in Sacerdotium tenditur, anathema sit.*

¶ Qui vltra munera sui Ordinis iniunc-
44 ta ministrat, vt si Diaconus Missam celebraret, &c. non poterit postea promoueri ad Sacerdotium, & suspenditur à Diaconatu ad temp⁹, pro arbitrio iudicantis, dispensatur ab Episcopo, vt remancat in beneficio, ne cum dedecore exeat ad sæculum, *cap. 1. & 2. & ibi omnes, de Clerico non ordin. celebrant.*

CAP. XIII. De Ordinis Ministro, & quos, & quales valeat admittere.

SVMMARIVM.

1. *Ordinis Sacramentum constat materia, forma, & ministro.*
2. *Materia Ordinis est traditio rei sensibilis per quam confertur.*
3. *Forma Ordini: duplex est, prout Ordinis gradus.*
4. *Minister Ordinis proprius Episcopus est.*
5. *Episcopus non proprius non potest Ordines cõferre sine dimissorijs.*
6. *Dimissorias ad Ordines dat Episcopus pro-*

prius, aut eius Vicarius, aut Sede vacante Capitulum post annum.

7. *Proprius Episcopus est, vel ratione Originis, vel domicilij, vel Beneficij.*

8. *Originis ratio est eius loci, in quo quisque nascitur.*

9. *Originis Episcopus dicitur eius de quo parentes originem trahunt.*

10. *Domicilium adquiritur per decennium.*

11. *Domicilium habens duobus locis, potest ab vnoquoque eorum ordinari.*

12. *Beneficij ratione potest ordinari ab Episcopo in quo situm est Beneficium.*

13. *Episcopus ordinare potest trienalem familiarem.*

14. *Familiaris quis dicatur.*

15. *Episcopus Titularis non potest ordinare familiarem.*

16. *Episcopus Titularis, qui familiarem ordinauit sine cõmendatitijs, suspenditur à Pontificali.*

17. *Religiosi à quo promoueri possunt ad sacros ordines.*

18. *Canonici Regulares, si reddire possunt ad seculum non promouentur sine patrimonio.*

19. *Episcopus, qui promouet Canonicos Regulares sine patrimonio, quibus pœnis subiciatur.*

20. *Religiosi Societatis* IESV *ante professionẽ promouentur sine patrimonio.*

21. *Ordinatus à Papa non eximitur à iurisdictione sui Episcopi.*

22. *Episcopus ordinans Clericum alienum, scienter fit suspensus.*

23. *Episcopus ordinans Clericum alienum per ignorantiam non incurrit suspensionem.*

24. *Clericus secularis non potest promoueri ad sacros Ordines, nisi Beneficium pacificè possideat.*

25. *Pacificè possidet, qui sine lite possidet.*

26. *Patrimonij titulo potest promoueri ad sacros Ordines.*

27. *Episcopi arbitrio reducitur, vt inspiciat si fructus sufficiant ad congruam.*

28. *Episcopus promouens aliquem sine Beneficio, aut patrimonio ad sacros Ordines tenetur præstare vnde viuat.*

29. *Clericus Ordinatus per fraudem est suspensus.*

30. *Clericus suspensus si ministrat fit irregularis.*

31. *Ordinatus sine titulo absque fraude, non est suspensus.*

32. *Illegitimi, nec ordinari possunt, nec promoueri ad Beneficia.*

33. *Episcopus dispensat cum illegitimis in minoribus, & simplici Beneficio.*

34. *Ordinari non potest non baptizatus, etsi de facto ordinetur, non tenet.*

35. 36. 37. *Ordinari non potest ante ætatẽ debitam, si ordinantur, tenet, ordinans tamen suspenditur.*

38. *Ordinari non potest homicida voluntarius, vel minister, si ordinatur, tenet.*

39. *Medicus non ordinatur.*

40. *Medico imputatur euentus mortis.*

41. *Criminosus publicus, aut infamis non ordinatur.*

42. *Criminosus occultus, quamuis non possit ordinari, non potest prohiberi.*

43. *Occultorum peccatorum solus Deus vindex est.*

44. *Excommunicatus, suspensus, vel interdictus ordinari non potest, si ordinatur, remanet irregularis.*

45. *Idiota non ordinatur, si non præuio examine, aut suppositæ personæ, fit suspensus, & irregularis.*

46. *Ordinatus per saltum recipit characterem, non exercitium.*

47. *Mutilus manu, vel pede, aut cum defectu notabili non ordinatur.*

48. *Carens pollice, vel duobus digitis non ordinatur.*

49. *Monoculi non ordinantur.*

50. *Oculorum macula, si impedit exercitium, non debet ordinari.*

51. *Gibosi efficiuntur indigni ad Ordines, si causant scandalum.*

52. *Gibosi sua culpa, quamuis non impediat facultatem celebrãdi, fiunt irregulares.*

53. *Virilia sibi amputans, vel amputari iubens fit irregularis.*

54. *Virilia, si abscisa sunt per vim, aut causa sanitatis non impediunt Ordines.*

55. *Bigamus, aut trigamus non potest ordinari.*

56. *Viduus ex virgine ordinari potest.*

57. *Vxoratus cum virgine, si illa profiteatur potest ordinari, & promoueri ad Episcopatum.*

58. *Separatus ab vxore, quando possit ordinari.*

SACRAMENTVM Ordinis cõstat materia, forma, & ministro, vt alia Ecclesiæ Sacramenta, *Concil. Tridentin. sess. 7. de Sacrament. in gen. can. 11. & sess. 14. cap. 2. D. Thom. p. 3. q. 60. ar. 4. Bellarmin. de Sacrament. lib. 1. cap. 19. Enriq. libr. 1. cap. 7. & 8. Mart. Bonacin. de Sacram. tom. 1. disput. 1.* 1

filiorum Israel, vt Sacerdotio fungatur tibi. † In lege tamen Euangelica Sacerdotium, & spiritualis potestas, longè superior est legis naturæ, & scriptæ, quia à Christo Dño deriuatur, qui Sacerdos fuit, non secundùm Aaron, sed secúdum ordiné Melchisedech, D. *Paul. ad Hebræos, cap. 7.* † Qui Apostolos, & eius successores Episcopos, & Præsbyteros in hac spirituali potestate præposuit ministros, qua à Patre missus est, vt testatur apud D. Ioan. c. 20. v. 21. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.*

¶ Vnde impiè atque blasphemè presbyteros, vt Magos damnare nititur cerebrivesania læsus Godelman. lib. 1. de Lamijs, cap. 6. ex n. 21. *Quia Aretius scribit, hos vt plurimum Magos esse.* † Vah! quantæ fidei, nimirum hostis Pontificorum hæreticus Svvinglianus, idoneo testis, cui credas iniurato? sed addit alios eiusdem farinæ *Lauaterum, Peucerium, Bodinũ, & Vvierũ*, intestabiles omnes, & vna linea inducenda nomina. † Nam presbyteri Christi Domini potestatis ministri sumus, & dispensatores, D. Paul. Corinth. 1. cap. 4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum eius*, Corinth. 2. cap. 3. *Idoneos nos fecit ministros Noui Testamenti, non litera, sed spiritu.*

¶ Cum autem diuina res sit tam sancti sacerdocij ministerium, consentaneum fuit, quo dignius, & maiori cum veneratione exerceri posset, vt in Ecclesiæ orditissima dispositione plures, & diuersi essent ministrorum Ordines, qui Sacerdocio ex officio deseruirẽt, ita distributi, vt qui iã clericali Tõsura insignitiessent, per minores ad maiores ascenderent, vt his verbis habetur, *Tridentin. sess. 23. de Ordin. c. 2.* † Non enim solum de Sacerdotibus, sed de Diaconis etiam mentionem facit *Apostol. ad Timoth. 1. cap. 3. Acta Apost. 21.* Quapropter Diaconatum esse Ordinem sacrum, & admaiores Ordines pertinere docet *Magister Petrus Lombardus Sentent. 4. distinct. 24.* † Subdiaconatum, licet principio inter Ordines sacros non reponeretur, nunc tamen ad maiores Ordines etiam ex Patribus, & Cõcilijs pertinere decissum est in *cap. nullus, distinct. 60. Triden. d sess. 23. cap. 2.* † Acolytum, Exorcistam, Lectorem, & Ostiarium, Ordines minores sunt, vt habentur *in Concilio Nicæno epist. ad Felician. Episcop. & Concilio Roman. sub Syluest. can. 3. & Carthagin. IIII. can. 4. & seqq. Euseb. Cæsarien. lib. 6. Eccles. histor. c. 35.* † Vnde Ordines Ecclesiæ septem tantum esse docent *D. Thom. part. 3. q. 37. art. 2. Soto in Sententiar. 4 distin. 24. q. 1. art. 4. Bellarmin. libr. 1. de Cleric. cap. 11. & lib. de Ordin. cap. 8. Navarr. in Manual. cap. 22. num. 17. Petr. Greg. in syntagmrt. iur. part. 2. lib. 16. cap. 1.* † Nam Tõsuram esse Ordinem negant, eo quod ad corpus Domini conficiendum non deseruiat ad quod Sacramentum Ordinis dirigitur, *D. Dionys. Areopag. de Ecclesiast. Hierarch. c. 3. Soto in Sentent. 4. distinction. 24. q. 1. art. 1.* † Item, & Episcopatum, quia quantum ad cõfectionem corporis idem exhibet cum presbyteris ministerium, quia noua illa potestas non pertinet ad sacrificium, *D. Thom. Soto, Bellarmin. & alij vbi supra.*

¶ Nos autem, qui Episcopatum, & Tõsuram inter Ordines admittimus, non septem, sed nouem asserimus, vt nouem Choros Angelorum, nam ad normam cœlestis Hierarchiæ triunphantis, Ecclesiastica militans componitur, *cap. cum contingat, de ætate, & qualitate Ordin. cap. Cleros, distinc. 21. D. Dionys. Areopag. lib. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 1. & 2. Couarru. in cap. quia nos, de testam. num. 3. Augustin. Barbosa de potest. Episcop. part. 2. allegat. 1. num. 18. & allegat. 2. num. 16.* † Et ita omnes Ordinis gradus, tam minores, quàm maiores, & eorum singuli esse Sacramentum decissum est, *Concilio Florent. in instruct. Armenor. & Trident. sess. 23. cap. 2. & can. 2. cap. Cleros, distinct. 21. cap. 1. & seqq. distinct. 23. cap. per literas, distinct. 25. cap. cum contingat, de ætate, & qualitat. Ordin. D. Isidor. libr. 7. ethymol. cap. 12. Rabbanus lib 1. Inst. Cleric. cap. 6. & seqq. Hugo Victorin. lib. 2. de Sacrament. part. 3. cap. 5. Couarru. lib. 1. variarum, cap. 10. num. 15. & in cap. quia nos, de testam. num. 3. Lancellot. Conrad. in temp. Iudic. libr. 2. cap. 1. §. 4. ex num. 1. Ojeda de Benefic. part. 1. cap. 6. num. 8. & tract. de Cleric. & eorum except. part. 1. cap. 2. Bursat. consil. 125. ex num. 11. Barbosa d. allegat. 2. num. 21. Bonac. de Sacramen. tom. 1. disputat. 8. q. 1. punct. 2. num. 2. Sayro lib. 1. cap. 2. Valent. tom. 4. disputation. 9. q. 1. punct. 4.* † Et imprimunt caracterem in anima indelebile, *Trident. sess. 23. ca. 4. Bellarmin. part. 1. lib. 4. cap. 10. & tom. 2. libr. de Ordin. cap. 10. Vazquez part. 3. tom. 3. disput. 243. ex num. 2. & disput. 244. num. 17. Bonacin. d. q. 1. punct. 6. num. 3. Filliutius tract. 9 num. 54. Barbosa d. allegat. 2. num. 4.*

¶ Et conferunt gratiam, tum simpliciter, & absolutè, tum respectu Ordinis, quod omnes habent ad celebrationem Eucharistiæ, vt tradũt *Vvaldus in candelab. Eccles. tit. de Sacram. Ordin. num. 13. Victoria de Ordin. n. 216. Valent. tom. 4. disput. 9. q. 1. pun. 4. Agid. Coninch. de Sacramen. disput. 20. dub. 5. Gaeta in cap. ad limina, 30. q. 1. ex num. 10.* † Nam omnes

nes Ordines tam maiores, quam minores, quasi per gradus quosdam in Sacerdotium tenditur, *Trident. sess. 23. can. 2.* nam vt ait Apostol. ad Roman. cap. 12. *Sicut in vno corpore multa membra habemus, ita multi vnum corpus sumus in Christo, habentes autem donationes secundũ gratiam, quæ data est nobis, &c.* † Quæ quidẽ gratiæ, quia non est omnibus vna, sic eorum ministri plures esse oportet, omnes tamen in vnũ ad ædificationem corporis, & sanguinis Christi, nam vt ait Apostol. ad Ephes. cap. 4. *Dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas alios verò Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consumationem Sanctorum in opus ministerij in ædificatione corporis Christi.*

¶ Nam Ecclesia, quæ est quasi castrorum acies ordinata in ordinũ varietate cohonestatur, vt de illa testatur Regius vates Psalm. 44. *Omnis gloria filiæ Regis ab intus, in fimbriis aureis, circumamicta varietatibus*, quod de Ordinum varietate interpretatur *D. Augustinus ad illud Psalm. 47. Deus in gradibus eius cognoscetur.* † Vnde Ordines omnes tam maiores, quam minores, & eorum singulos esse Sacramenta, & imprimere caracterem, affirmat *Concil. Trident sess. 23. c. 4. & can. 4. D. Tho. part. 3 q. 37. art. 2. & lib. 4. contra Gent. cap. 65 Bonauent. in Sentent. 4. dist. 24. art. 2. q. 4. Richard. art. 3. q. 3. Paludan. q. 1. Victoria de Sacrament. q. 226. Petr. Soto de Inst. Sacerd. lection. 4.* † Et cum Ordines omnes per manuum impositionem conferantur, non est dubium, quod gratiam conferant, *Triden. sess. 23. cap. 3.* nam vt ait Apostol. ad Timotth. 2. ca. 1. *Admoneo te, vt resuscites gratiam, quæ est in te per impositionem manuum mearum.*

¶ Episcopatum, qui negant non esse Sacramentum à Presbyterio distinctum, negant similiter non conferre gratiam, quia aiunt homo formaliter sanctè nõ efficitur, vt requiritur in Sacramento, sed solũ confert gratiam gratis datam, qua homo fit potestatiuè sacer, *D. Tho. Sentent. 4. distinct. 24. q. 3. artic. 5. Richard. distin. 1. q. 3. Soto lib. 10. de iustit. q. 1. art. 2. & Sentent. 4. distinct. 24. q. 2. art. 3.* † Sed contrarium probabilius est eorum, qui asserunt Episcopatum esse Ordinem, & proinde in ordinatione, seu consecratione confert gratiam iustificantem, ad munus, & officium Episcopale debitè exequendum, quod proculdubio sine gratia dignè non potest exerceri, *Antisiodorens. in Summa, part. 4. Scotus in Sententiar. 4. distinct. 24. Bellarmin. de Sacrament. Ordin. cap. 5. Gregor. Sayrus de Sacrament. lib. 1. cap. 2. art. 5. num. 2. Augustin. Barbosa de potestate Episcop part. 2. allegat. 1. ex num. 1.* † Nam Episcopatus non est tantum dignitatis Ordo, vt præsidisi cœtui Clericorũ, vt vult *Caluin. lib. 4. Instit. cap. 4.* sed Sacramentum à Presbyterio distinctum conferens gratiam, vt tradũt *Patres in Cõcil. Neocesarien. can. 13. D. Isidor. de offic. Eccles. lib. 2. Gregor. Valent. to. 4. disput. 9. q. 1. punct. 4. Agid. Coninch. de Sacramen. part. 2. disputat. 20. punct. 6. Barbosa d. allegat. 1. ex num. 18.* † Idcò ad hanc potestatem non modo eliguntur, sed consecrantur, nam Episcopi successerunt Apostolis, vt docent *D. Clem. D. Petri discipulus ad Iacob. ep. 1. D. Damas. epist. 3. Leo PP. epist. 88.* † Qui de causis aliorum Sacerdotum cognoscebant, vt tradt *D. Clem. vbi sup. & in Canonibus Apostol. can. 40. D. Dionys. de Ecclesiast. Hierar. lib. 5.* nam vt ait D. Luc. in Actis Apostolor. cap. 20. *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

¶ Nam licet Episcopi nomen etiam Presbyteros comprehendat, D. Paul. ad Timoth. 1. c. 3. v. 2. *Oportet Episcopum irreprehẽsibilẽ esse*, ad Tit. 1. v. 7. *Episcopum sine crimine.* Et Presbyteri pro Episcopis accipiantur, ad Timoth. 1. cap. 4 *Gratia quæ data est tibi cum impositione manus Presbyteri.* † Nihilominus tamen Episcoporum dignitas, & Ordo longè superior fuit alijs Presbyteris, nam successerunt duodecim Apostolis, *Trident sess. 23. cap. 4. c. in nouo, distinct. 21. Bellarmin. lib. 4. cap. 25. Suarez tom. 4. part. 2. disput. 25. sect. 1. nu. 12. Barbosa de potestat. Episcop. part. 1. tit. 1. ca. 1. nu. 29.* † Etiam si Episcopi, & Presbyteri munus aliquando confundatur, & quãdoque in ijdem recensеatur, quia ex Presbyteris Episcopi eligerentur, *D. Hieron. ad Tit. cap. 1. D. Ambros. ad Ephes. 4. & lib. de Sacerd. dignit. ca. 2. D. Chrysost. ad Timoth. hom. 11. & lib. 1. de Sacerd.* † Tamẽ Episcoporum Ordinem esse propriè verum Ecclesiæ Sacramentum expressè asserunt *Rober. Bellarmin part. 2. lib. 6. cap. 3. & lib. de Ordin. cap. 5. Valent. d. disput. 9. q. 1. pun. 4. Petr. Soto de Sacrament. Ordin. libr. 4. Agid. Coninch. de Sacramen. part. 2. disp. 20. punct. 6. num. 43. Barbosa vbi supra, part. 1. d. tit. 1. cap. 2. & part. 2. allegat. 1. ex num. 18. Bonacina de Sacramen. d. disp. 8. q. 1. punct. 1. num. 3.*

¶ Episcoporum munus est Chrisma, & oleum sanctum conficere, *cap. referente, de celebrat. Missar. cap. confirmare, cap. peruenit, distin. 95.* virgines consecrare. *gloss. & DD. in c. eaquæ, de regul. iur. lib. 6.* tẽpla, basilicas, altaria, vasa, & vestes sacras benedicere, *cap. quamuis, cap. Chorepiscopi, distinct. 67.* imponere

manus

prius, aut eius Vicarius, aut Sede vacante Capitulum post annum.

7. *Proprius Episcopus est, vel ratione Originis, vel domicilij, vel Beneficij.*

8. *Originis ratio est eius loci, in quo quisque nascitur.*

9. *Originis Episcopus dicitur eius de quo parentes originem trahunt.*

10. *Domicilium adquiritur per decennium.*

11. *Domicilium habens duobus locis, potest ab vnoquoque eorum ordinari.*

12. *Beneficij ratione potest ordinari ab Episcopo in quo situm est Beneficium.*

13. *Episcopus ordinare potest trienalem familiarem.*

14. *Familiaris quis dicatur.*

15. *Episcopus Titularis non potest ordinare familiarem.*

16. *Episcopus Titularis, qui familiarem ordinauit sine cõmendatitijs, suspenditur à Pontificali.*

17. *Religiosi à quo promoueri possint ad sacros ordines.*

18. *Canonici Regulares, si reddire possunt ad seculum non promouentur sine patrimonio.*

19. *Episcopus, qui promouet Canonicos Regulares sine patrimonio, quibus pœnis subiciatur.*

20. *Religiosi Societatis* Iesv *ante professionẽ promouentur sine patrimonio.*

21. *Ordinatus à Papa non eximitur à iurisdictione sui Episcopi.*

22. *Episcopus ordinans Clericum alienum, sciẽter fit suspensus.*

23. *Episcopus ordinans Clericum alienum per ignorantiam non incurrit suspensionem.*

24. *Clericus secularis non potest promoueri ad sacros Ordines, nisi Beneficium pacificè possideat.*

25. *Pacificè possidet, qui sine lite possidet.*

26. *Patrimonij titulo potest promoueri ad sacros Ordines.*

27. *Episcopi arbitrio reducitur, vt inspiciat si fructus sufficiant ad congruam.*

28. *Episcopus promouens aliquem sine Beneficio, aut patrimonio ad sacros Ordines tenetur præstare vnde viuat.*

29. *Clericus Ordinatus per fraudem est suspensus.*

30. *Clericus suspensus si ministrat fit irregularis.*

31. *Ordinatus sine titulo absque fraude, non est suspensus.*

32. *Illegitimi, nec ordinari possunt, nec promoueri ad Beneficia.*

33. *Episcopus dispensat cum illegitimis in minoribus, & simplici Beneficio.*

34. *Ordinari non potest non baptizatus, etsi de facto ordinetur, non tenet.*

35. 36. 37. *Ordinari non potest ante ætatẽ debitam, si ordinantur, tenet, ordinans tamen suspenditur.*

38. *Ordinari non potest homicida voluntarius, vel minister, si ordinatur, tenet.*

39. *Medicus non ordinatur.*

40. *Medico imputatur euentus mortis.*

41. *Criminosus publicus, aut infamis non ordinatur.*

42. *Criminosus occultus, quamuis non possit ordinari, non potest prohiberi.*

43. *Occultorum peccatorum solus Deus vindex est.*

44. *Excommunicatus, suspensus, vel interdictus ordinari non potest, si ordinatur, remanet irregularis.*

45. *Idiota non ordinatur, si non præuio examine, aut supposita persona, fit suspensus, & irregularis.*

46. *Ordinatus per saltum recipit characterem, non exercitium.*

47. *Mutilus manu, vel pede, aut cum defectu notabili non ordinatur.*

48. *Carens pollicé, vel duobus digitis non ordinatur.*

49. *Monoculi non ordinantur.*

50. *Oculorum macula, si impedit exercitium, non debet ordinari.*

51. *Gibosi efficiuntur indigni ad Ordines, si causant scandalum.*

52. *Gibosi sua culpa, quamuis non impediat facultatem celebrãdi, fiunt irregulares.*

53. *Virilia sibi amputans, vel amputari iubens fit irregularis.*

54. *Virilia, si abscisa sunt per vim, aut causa sanitatis non impediunt Ordines.*

55. *Bigamus, aut trigamus non potest ordinari.*

56. *Viduus ex virgine ordinari potest.*

57. *Vxoratus cum virgine, si illa profiteatur potest ordinari, & promoueri ad Episcopatum.*

58. *Separatus ab vxore, quando possit ordinari.*

SAcramentvm Ordinis cõstat materia, forma, & ministro, vt alia Ecclesię Sacramenta, *Concil. Tridentin. sess. 7. de Sacrament. in gen. can. 11. & sess. 14. cap. 2. D. Thom. p. 3. q. 60. ar. 4. Bellarmin. de Sacrament. lib. 1. cap. 19. Enriq. libr. 1. cap. 7. & 8. Mart. Bonacin. de Sacram. tom. 1.* 1

disput.1 q.2.ex num 3 & disput.8. q.1. Vazquez part.3.tom.3.disput.235. Valent.tom.4. disput.9. Reginald.in praxi fori pœnitent.liör. 30 Egid.Coninch.de Sacrament.tom.2.disp.
2 *20.* † Materia est traditio illius rei sensibilis, per quam confertur Ordo, & contactus illius, qui fieri debet durante prolatione verborum, *D.Thom part.3.q.38.art.4.Valent.tom.4. disput.9.q.1.punct.2.Bonacin.d.tom.1.disput.8. q.1.punct.3.ex num.1. Augustin. Barbosa de potestat.Episcop part.2.allegat.11. num.7.8. & 13.Reginald lib.30.tractat.5.num.5. Vazquez part.3.tom.3.disput.239.cap.3.* † Forma
3 non est omnibus una, nam cum Ordinis gradus plures sint, unicuique sua inest forma, suo instituto accommodata. *D.Isidor.Etymolog.lib. 7.Rabbanus lib.1.Instit.Cleric.p.3.cap.3. & seqq.Valent.d.disp.9.q.1.punct.3.Bonacin.d. pun.3 ex n.13.*

4 ¶ Minister autem Ordinis proprius Episcopus est, *Trid.sess.23.can.7. D.Tho.p.3.q. 65.ar.3.Vazq.vbi sup.disp.243. & 245.Bonac. d.q.1.pun.5.num.1.Barbosa d.part.2.allegat.2. ex num.1.* † Aut de eius licentia, cum commendatitijs literis, alius Catholicus Antistes, *cap. nullus, & ibi glos. & Abb. num.3. de Paroch. cap.nullus, el 1.cap.nullus, el 2.cap.nullum, ca.*
5 *non inuitari, cap fin.9.q.2.capit.1. vbi notant omnes, de tempor.ordin lib.6.Trident.sess.7.de reformat.cap.11. & sess.23.de reformat cap.8.*
6 † Nam sine literis commendatitijs, quas dicimus dimissorias, vel *reuerendas*, proprij Episcopi, aut eius Vicarij Generalis, aut Sede vacanti Capituli post annum à die vacationis ordinari non valet, *cap.nullus, de tempor.ordin.lib. 6.Tridentin.sess.7.de reformat. cap.10. & 11. & sess.13.de reformat.cap.10. & sess.14.de reformat.cap.1.Barbosa d.part.2.allegat.3.ex n. 3. & allegat.7.ex n.1.*

7 ¶ Proprius autem Episcopus dicitur tripliciter, aut ratione originis, aut domicilij, aut beneficij. *cap.cum nullus, de temporibus ordin. lib.6.Vgolin.de potestat.Episcop. cap.26. §.1. Henriquez in Summ.lib.10.cap.24.num.1.Rodriguez tom.1.Regular.q.18.art.4. Riccius in Prax.decis.298. & resol.257.Campanil.diuersar.iur.rub.9.c.8.ex n.8.Bonacin.de Sacrament.d.q.8.disput.unica, punct.4. ex num.8.*
8 † Originis ratio habetur eius loci in quo quis natus est, quia vbi quis nascitur semper ibi retinet domicilium, *cap.1.cap.cum nullus, & vtrobique Doctores, de temporibus.ordin.lib.6. Abb.in cap.1.de foro compet.num.6. & in vacum tam dudum, de Prabend.num.7. & in cap. nullus, de Paroch num.4.l.Senatores, D. de Senatoribus, l.adsumptio, l.ordine, §.eius origi-*
9 *nis, D.ad municipal.* † Aut ex quo parentes eius trahunt originem, *Vgolin.d. cap.26.§.1. num.4 Gutierr.de matrimon.cap.63.num.29. Campanil.d.cap.8.num.9. Zerol.in Prax.p. 2.v.dimissoria.fol.40.Riccius d. resolut.257. num.4.Bonacin.d.punct.4.nn.13.*

10 ¶ Domicilij ratio habetur, quando quis animi destinatione perpetuâ aliquem oppidũ habitat, in quo magnam partem rerum suarũ contulit, & in eo habitabit per decénium, *l.2. C.de incol.lib.10.Mascard.de probat. conclus. 534.num.7.Bonacin.d.punct.4.num.12.Menoch.de arbitrar.cas.86.num.13.* † Si ha-
11 buerit duobus locis domicilium ab Episcopo cuilibet eorum poterit ordinari, quia pluribus locis quis potest habere domicilium, *l. habeo, l.assumptio, l.eius, §.Celsus, D.ad municipal. c. 2.de sepolt.lib.6.cap.penult.de temporib. ordin lib.6.Rota Roman.decis.188.nu.4.part.2. Vgolin.d.cap.26.§.2.* † Beneficij ratione po-
12 test quis ordinari ab eo Episcopo, in cuius Diœcesi Beneficium possidet, licet aliàs suus subditus non sit, *cap.cum nullus, de temporib. ordin.lib.6.Garcia de Beneficijs, part.2.ca.4. ex num.1.Campanil. d.rubr.9.cap.8.num.11. Riccius d.resolut.253.num.2.Bonacin.d.punc. 4.num.14.Barbosa d.par.2.allegat.4.ex n.56.*

¶ Episcopus familiarem suum, si cum eo per triennium fuerit cõmoratus, licet suus sub-
13 ditus non sit, poterit illum ordinare, *Trident. sess.23.de reformat.cap.9.Nauar.in Manual cap.22.num.18. & lib.de temporib.ordin.conf. 10.24.27. & 28.Garcia de Benefic.part.1.ca. 5.ex num.80.Suarez de censur.disput.31.sect. 2.num.15.Sayrus lib.7.cap.10.Riccius, par.2. decis.288. & in Prax.decis.307.Graffis par.2. libr.3. cap.12.num.7.Bonacina d.punct.4.ex num.15.* † Familiaris intelligitur, qui commo-
14 ratus est cum Episcopo, ac illi seruit, & eius sumptibus continuò alitur, *cap.fin.de verbor. signific.lib.6.Rota Roman.diuersor.par.2. decis.303.num.2.Gonçalez in regul.8.Chancell. glos.31.ex num.16.Mascard. de probat. concl. 755.Salzedo ad Diaz in Pract. cap.26.Bonacin.d.punct.4.num.13.* † Episcopus Titularis
15 vulgò, *Obispo de Anillo*, non potest familiarem suum, seu comensalem ordinare sine licentia sui Episcopi, quamuis cum illo per triennium commorauerit, *Tridentin.sess.4 de reformat. cap.2. & sess.6.cap.5.Gutierrez Canonic.libr. 1.cap.26.num.26.Flamin.de resignat.lib.1.q. 17.num.17.Vgolin.de potest. Episcop. cap.4.§.*
16 14. † Ordo tamen tenet quamuis puniatur arbitrio sui Ordinarij, & Episcopus titularis, qui eum ordinauit sine commendatitijs sui Episcopi à Pontificali suspenditur per annum, *Tri-*

dent.

dent sess. 14. de reformat. c. 2. Azor p. 2. libr. 3. c. 48. q. 6. Vazq. in p. 3. to. 3. disp. 242. ex n. 45. Riccius in Prax. resol. 495.

17 ¶ Religiosi professi sub regula à Sede Apostolica approbata promouentur ad sacros Ordines ab Episcopo loci vbi destinantur à suis Prælatis, & cum eorum dimissorijs, *vt per Doctores in cap. cum nullus, §. religiosi, de temporibus ordinand. lib. 6. Miranda in Manual. Prælator. quæst. 38. art. 2. tom. 1. Barbosa d. allegat. 4. ex num. 60.* † Clerici Religiosi, seu Canonici Regulares, qui intrà claustra more religiosorum viuunt, si ad sæculum reddire possunt, non sunt promouendi ad sacros Ordines, sinè patrimonio sufficienti, *Tridentin. sess. 21. de reformat. cap. 2.* † Episcopi autem, qui illos promouerint, sine tali patrimonio, remanent ipso iure suspensi à præstatione Ordinũ, & tales promotiones sunt nullæ, quo ad Ordinũ executionẽ, ita vt si promoti ministerio altaris minis rẽt, remanẽt irregulares, & suis priuilegijs priuati, *Motu proprio Pij V. ann. 1568.* † Excipiũtur tamen Religiosi Societatis IESV, qui post tria vota emissa ante professionẽ possunt promoueri ad sacros Ordines sine patrimonio, cũ licẽtia sui Præpositi, ex indulto *Gregor. XIII. ann. 1573. & Gregor. XIIII. ann. 1591. Vazq. to. 3. p. 3. disp. 246. n. 62. Barbosa d. p. 2 allegat. 19. n. 6.*

18 19 20

21 ¶ Ordinatus à Papa non eximitur à iurisdictione sui Episcopi, *capit. per tuas, & ibi glos. & DD. de maioritat. & obedient.* Nec potest ad superiores Ordines promoueri ab alio Episcopo, sine expressa Papæ licentia, *gloss. in d. cap. per tuas, cap. in distribuendis, vbi notant omnes, de temporibus ordinand. lib. 6.* †† Episcopus autem Ordinans Clericũ alienum scienter sine commendatione sui Episcopi fit suspẽsus per annum ab Ordinum collatione, & ordinatus à susceptorum Ordinum executione, quandiu proprio Ordinario expedire videbitur, *c. 10. qui, & ibi Doctores, de tempor. ordin. lib 6. Tridentin. sess. 6. de reformatio. cap. 5. & sess. 23. de reformat. cap. 8. Suarez tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 1. n. 20. Azor p. 2. lib. 3. cap. 49. q. 5. Rebuff. in prax. benef. tit. de volunt. nu. 67. Barbosa d. part. 2. allegat. 8. ex num. 1. Bonacina d. punct. 4. num. 22.* † Episcopus si ignoranter fecit, putans esse subditum, non incurrit suspẽsionem, iuxta Bullam Clem. VIII. & declarationes dominorum Cardinaliũ, quas referunt *Barbosa dict. allegat. 8. num. 4. & allegat. 20. ex n. 1. Aloys. Riccius in Prax. Eccles. decis. 297. n. 1. & resolut. 256. n. 4.*

22 23

24 ¶ Ordinari non debet in sacris Clericus sæcularis, quamuis sit idoneus moribus, scientia, & ætate, nisi prius pacificè possideat Beneficium Ecclesiasticum sufficiens ad congruam sustentationem, *cap. suis quæstionibus, & ibi omnes, de Prabend. cap. 1. & 2. dist. 70. Tridentin. sess. 21. de reformat. cap. 2. Vgolin. de potestat. Episcop. cap. 26. §. 8. & Azor part. 2. lib. 3. cap. 4. Garcia de Benefic. part. 2. cap. 5. Campanil. d. rubr. 8. cap. 1. & seqq. Bonacin. d. disp. 8. q. 1. punct. 5. ex num. 18.* † Pacificè autem possidere dicitur, qui sine lite possidet, *Gloss. in Clem. 1. v. antea de sequestrat. poss. vel fruct. Rebuff. tract. de pacif. poss. num. 165. Barbosa d. allegat. 19. ex num. 15.* † Aut habeat patrimonium equè sufficiens ad sustentionem, *Tridentin. d. cap. 2. Vgolin. vbi proximè d. cap. 26. §. 9. Campanil. d. rubr. 8. cap. 4. Riccius in Praxi, decis. 315.* † Episcopus autem debet arbitrari (secundum tempus, & regionem) in beneficio, & patrimonio redditus an sufficiant ad congruam, *Vgolin. d. cap. 26. §. 12. Menoch. de arbitrar. casu 380. Riccius vbi proximè, resolution. 271.*

25 26 27

¶ Episcopus, qui aliquem sine titulo ad sacros Ordines promouet, tam ipsi, quàm eius successor, & Sede vacante Capitulum tenentur ei præstare vnde viuat, *cap. nõ licet, de Prabend. cap. Episcopus, de ætate, & qualitat. ordinan. Henriquez in Summa, lib. 10. cap. 17. §. 3. & 4. Bonacina d. punct. 5. num. 17. Campanil. d. rubr. 8. cap. 5. num. 21.* † Clericus autem ordinatus per fraudem sine titulo, aut cum Beneficio alteri debito fit suspensus ipso iure, *ca. 1. & 2. dist. 70.* quæ iura licet fuissent correcta per *cap. vti secundum Apostolum, de Prabẽd.*, hodie tamen sunt renouata *Concil. Tridentin. sess. 21. de reformat. cap. 2.* † Ordinatus tamen cum patrimonio falso, aut ex pacto obligatus restituere proprietatem, vel fructus, vel quid aliud, committit simoniam, & remanet suspensus ab Ordinum executione, & si ministrat in susceptis ante dispensationem, fit irregularis, *cap. tua nos, cap. per tuas, cap. penultim. de simonia, cap. fin. de pactis, cap. quam pio, 1. quæst. 2. Navarr. in Manual cap. 27. num. 138. Salcedo ad Diaz c. 18. num. 12. Bonacina d. disput. 8. q. 1. punct. 5. ex num. 21.* † Si dolus non interuenit, ordinatus sine titulo, non est suspensus, vt alij voluerũt, cum Episcopus teneatur prouidere vnde viuat, *Henriquez lib. 13. cap. 37. §. 2. Gutierrez in Pract. libr. 2. q. 65. num. 11. Cened. ad Decretal. collect. 33. n. 6. & 9. Flamin. de resign. lib. 2. q. 6. n. 18. Sayr. de censur. lib. 4. c. 14. n. 16. Gonçalez in reg. 8. Chancell. glos. 5. §. 10. n. 22.*

28 29 30 31

¶ Illegitimus non debet ordinari, nec promoueri ad Beneficium simplicem, vel curatũ,

32

cap. 1. & ibi glos. & DD. de filijs Presbyter. cap. cum inuictis, de Elect. cap. consuluit, de seruis non ordinand. cap. de incestis, 35. quæst. 3. † Dispensat tamen Episcopus in minoribꝰ Ordinibus, & simplici Beneficio, quamuis sit Canongia in Ecclesia Cathedrali; in sacris autem Ordinibus, & in Beneficijs curatis, aut in dignitatibus, solus Papa, *cap. 1. & ibi glos. Monach. Archidiacon. Andr. Franc. & alij, de filijs Presbyter. lib. 6.* † Non baptizatus non potest ordinari, *cap. fin. de Presbyter. non baptiz. cap. præterea, §. verum, distinction. 32.* Et si de facto ordinetur, non tenet ordo, nec recepit characterem, quia non est capax Sacramenti, *capit. 1. capit. veniens, cum alijs, de Presbyter. non bapt. Valent. tom. 4. disputat. 9. q. 1.* † Nec ante ætatem debitam, etiam si moribus, nobilitate, & scientia polleat, *cap. cum inuictis, & ibi omnes, de Election. Tridenti. sess. 23. de reformat. cap. 5. & 7. cap. 1. de sacris ordin. cap. à multis, de ætate, & qualitat. Ordin.* † Si tamen ante ætatem ordinentur legitimã, etiam si pueri sint, furiosi, amentes, &c. dum sint baptizati, recipiunt Sacramentum, *Soto in Sentent. 4. distinct. 25. q. 2. Richard. art. 4. q. 2. Ouand. prop. 2. Barbosa d. part. 2. allegat. 16. n. 5.* † Ordinans tamen suspenditur ab Ordinũ collatione, ordinatus verò ab Ordinum executione, *cap. ex tenore, cap. vel non est, & ibi communiter Scribentes, de temporib. ordin.*

¶ Ordinari non potest similiter homicida voluntarius tam licitè, quàm illicitè, sicut est ille, qui ex proposito interficit, seu mandauit, consilium, vel auxilium dedit, *cap. final. de tempor. ordinand. ca. de cætero, de homicid. Tridentin. sess. 14. de reformat. cap. 7.* neque in susceptis ministrare, *c. 2. de Clericis pugn. cap. suscepimus, de homicid.* † Aut si fuit iudex in sententia sanguinis, quæ suum sortita est effectum, Aduocatus, Procurator, Scriba, Lytor, vel testis, nam omnes isti remanent irregulares, quãuis si de facto ordinentur, tenet Ordo, *capit. 1. & ibi omnes, de homicid. cap. Clericus, cap sententiam, vbi Hostiens. Abb. Innocent. & alij, ne Clerici, vel Monach. cap. ex literis, de excessibus Prælator.* † Medicus etiam, cuius negligentia, siuè imperitia eius infirmus mortuus est, ordiuari non potest, quamuis in arte fuisset peritus, *capit. ad aures, & ibi glos. & DD. de ætat. & qualitat. ordin.* † Quoniam euentus mortis infirmi imputatur Medico, si sua negligentia, vel imperitia mortuus fuit, aliter non, *l. illicitas, §. sicuti, & ibi omnes, D. de offic. Præsid. l. qua actione, § fin. D. ad l. Aquil. l. Medicus, vbi notant Scribentes, D. de varijs, & extraordin. l. imperitia, vbi Decii, D. de regul. iu.*

¶ Item, ordinari non debet criminosus manifestus, nec publicus peccator, nec infamatus de furtis, nec aliquo facinore inficiatus, *ca. fin. & ibi DD. de furt. cap. omnipotens, & ibi glos. & Abb. de accusation. cap. fin. de testib. ca. 1. §. nec fit, distinct. 55. cap. tantis, distinct. 81. cap. 1. & ibi glos. de bigam.* † Criminosus tamen occultus, & si non debeat ordinari, non tamen potest prohiberi, *c. ex tenore, & ibi DD. cap. quæsitum. de tempor. ordinand.* Quia peccatorum occultorum solus Deus vindex est, ad quem expectat cognitio, *l. iuris iurandi, C. de iure iurand. cap. erubescant, distinct. 32. cap. consului fili, 2. q. 5.*

¶ Similiter non debet ordinari excommunicatus suspensus, vel interdictus, si tamen scienter ordinetur, remanet irregularis, & Clericus sæcularis deponitur in perpetuum; Regularis verò suspenditur ab Ordinum executione, si autem ignoranter fecit, erit tunc dispensandus à Summo Pontifice, si est Clericus sæcularis, si verò Regularis à suo Abbate, *cap. 1. & ibi DD. de eo qui furt. ordin. suscept. capit. cum illorum, & ibi Abb. & alij, de sentent. excommunicat.* † Item, non est ordinandus idiota, ideò non præuio examine, aut suppositam personam, dicitur furtiuè Ordines suscipere, quo fit suspensus, & irregularis, *d. ca. 1. vbi notant omnes, cap fin. de eo qui furt. Salcedo ad Diaz in Prax. cap. 25.* † Ordinatus per saltum, vt de Subdiaconatu ad Presbyteratum, aut aliudquè cumque Ordinem, alio prætermisso, recipit characterem, quamuis non recipiat exercitium, et si ignoranter fecit peracta pœnitentia, dispensatur ab Episcopo, & ordinatur Ordine, quem prætermisit; si tamen scienter per saltum fuit promotus, idem est, quod si furtiuè Ordines susciperet, ideò dispensari non potest nisi à Papa, *cap. 1. cap. fin. de eo qui furt.*

¶ Non potest similiter ad Ordines admitti manu, vel pede mutilus, cum defectus ille causet horrorem, & scandalum, etiam si absque sua culpa membri mutilatio proueniat, *ca. exposuit, & ibi glos. & DD. de corpore viciat. c. pœnitens, distinct. 55. Barbosa d. part. 2. alleg. 42. num. 40.* † Aut qui amisit duos digitos cũ parte palmæ manus, aut pollicem, per quem impediretur ad frangendam Eucharistiam, & non possent sine scandalo celebrare, *cap. Presbyterum, vbi glos. & DD. de Cleric. agrotant. cap. 1. & ibi Scribentes, de corpore vitiat. glos. in l. idem Offilius, D. de ædilit. edit.* † Monoculi, qui altero oculo carent, non possunt ordinari, nec refert, an sua culpa, an sine illa oculum amiserint, *cap fin. distin. 55. cap. constitutione, & ibi DD. de verbor. significat. lib. 6.* † Si ta-

men

mẽ habent maculam in oculo, quamuis careat visu, poterit ordinari, si deformitas illa nõ impediat exercitium celebrationis, nec pareat scandalum, *cap. cum de tua, vbi Abb. & alij, de*
52 *corpore vitiat.* † Gibosi tamen non ita, nam defectus, aut inhabilitas alicuius membri, quæ tantum inhabilem facit ad celebrandum, aut si causat scandalum efficit indignum ad Ordines, *capit. penultim. cap. fin. de corpore viciat. Abb. in capit. 2. de Cleric. ægrotant. Nauar. in*
53 *Manual. cap. 27. num. 180.* † Eoque maximè si sua culpa proueniat, quamuis defectus non impediat facultatem celebrandi, nam eo ipso efficitur irregularis, *c. 1. & siquis abscidit, c. fin. distin. 55. cap. significauit, & ibi. omnes, de corpo*
54 *re vitiat.* † Vt illi, qui propria voluntate virilia sibi amputauit, vel amputare iussit, quãuis bono zelo feciſſet, *cap. significauit, vbi gloss. & Doctores, de corpore vitiat. d. cap. siquis abscidit, cap. siquis secus, & cap. qui partem, distinct.*
55 *55.* † Secus tamen in illo, cui virilia abscisſa fuerunt contra suam voluntatem, aut causa sanitatis, vt euitaretur aliquod corporis vitium, *cap. ex parte, el 1. & ibi Abb. n. 5. c. ex parte, el 2. & ibi DD. de corpore vitiat. c. siquis a Medicis, c. Eunuchis, c siquis pro ægritudine, cap. si quis in infirmitate, dist. 55.*

56 ¶ Item ordinari non potest bigamus, aut trigamus, nec publicè pœnitens, nec homomalis artis infectus, *cap. 1. & ibi gl. & DD. de bigam. c. 1. §. nec sit, c. nullus, dist. 55. cap. expœnitentibus, distinct. 50. cap. non promoueatur, dist. 61. cap. curandum, capit. præcipimus, cap. si quis viduam, distinct. 34.* † Vxoratus tamen cum
57 vnica, & virgine, quamuis cum alio fuisset desponsata de præsenti, cum tamen corrupta non fuisset, nec ab alio cognita, potest ordinari, ca. cum debitum, de bigam. *Defecit inter coniuges commixtio corporum non deest huiusmodi*
58 *signaculum Sacramenti.* † Ordinari etiam potest monogamus, hoc est, vxoratus cum virgine, & ad Episcopatum promoueri, si mulier profiteatur, & promittat continentiam, & sacrum bellum, habitumque Religionis assumat, *capit. coniugatus, capit. sanè, de conuers. coniu-*
59 *gat.* † Ordinari similiter potest, qui cum virgine contraxit, & separatus est, propter vxoris adulterium, seu propter fornicationem spiritualem, dum tamen mulierem post adulteriũ, vel separationem non cognouisset, *cap. constitutus, vbi gloss. Innocent. Hostiens. Butr. Abb. & alij, & in cap. fin. de conuers. coniugat. & in cap. Agathosa, 27. quæst. 2.*

CAP. XIIII. De Matrimonio, & qualitate consensus, vt validè contrahatur.

SVMMARIVM.

1. *Matrimonij est maris, & fœminæ cõiũctio.*
2. *Matrimonij author, & institutus fuit Deus ab origine mundi.*
3. *Matrimonium approbatum fuit à Christo.*
4. *Matrimonium quatenus contractus institutus est iure naturæ.*
5. *Matrimonium quatenus Sacramentum institutum est à Christo Domino.*
6. *Matrimonium ex verbis Christi, & Apostoli probatur esse Ecclesiæ Sacramentum.*
7. *Matrimonium gratiam confert.*
8. *Matrimonium lege naturæ obligabat omnes statim atque ad generandi ætatẽ peruenerũt.*
9. *Matrimonium in lege Gratiæ nõ obligat singulos, sed omnes.*
10. *Matrimonium res licita, si fiat sub aliquo fine bono.*
11. *Matrimonium vt rem malam impugnant hæretici.*
12. *Naturæ post lapsum necessariũ fuit succurrere Matrimonio.*
13. *Materia Matrimonij est mutuus cõsensus.*
14. *Consensus licet non sit res sensibilis sufficit, quod subsistat formæ.*
15. 16. *Cano reprehenditur circa matriam, & formam Matrimonij.*
17. *Matrimoniũ legitimo cõsensu cõtrahitur.*
18. *Mutus, & surdus contrahunt Matrimoniũ, si possunt signis exprimere consensum.*
19. *Signa in mutis admittuntur, nam valentibus loqui consensus verbis exprimẽdus est.*
20. *Virgo, quæ tacet propter verecundiam, si annuit oculis, vel capite cõtrahit matrimoniũ.*
21. *Cõsensus Matrimonij præstatur ab absente per mandatum, aut literas speciales.*
22. *Mandatarius debet contrahere cum nominata coram Parocho, & testibus.*
23. 24. *Mandatum ad Matrimonium debet esse speciale, & personam nominare ad cõtrahendum.*
25. *Mãdatũ ad cõtrahendũ absque personæ nominatione valet, si de illa certior fiat.*
26. *Mandatum ad contrahendum non debet esse reuocatum tempore contracti.*
27. *Reuocatio mandati nocet Matrimonio, quãuis procurator inscius sit.*
28. *Procurator ad negotia regulariter certior debet fieri de reuocatione, vt acta nõ tentãt.*
29. *Cõsensus Matrimonij nõ potest ius supplere.*

30. *Matrimonium nulla potestate humana potest sine consensu constitui.*
31. *Consensus naturam possunt iura humana alterare.*
32. *Consensus vires possunt iura euacuare.*
33. *Clandestinum matrimonium, quod dicatur.*
34. *Clandestini pœna quando contrahitur.*
35. *Consensus verbis expressus de præsenti necessarius est in matrimonio.*
36. *Conditiones de matrimonio reiciuntur.*
37. *Conditiones futuri contingentis suspendũt matrimonium.*
38. *Conditiones futuri necessarij non suspendũt matrimonia.*
39. *Conditiones præteriti, vel præsenti possibiles non suspendunt matrimonium.*
40. *Conditiones turpes, aut impossibiles reiiciũtur de matrimonio.*
41. *Consensus in matrimonio debet esse liber.*
42. *Metus cadens in constantem virum reddit actum nullum.*
43. *Timor eius, quod non est timendum, nõ reddit inualidum matrimonium.*
44. *Mors terribilium est omnium malorum.*
45. *Minans potens debet esse ad exequendum, vt reddat matrimonium nullum.*
46. *Metus armorum cadit in constantem virũ.*
47. *Metus seruitutis morti æquiparatur.*
48. *Carceris metus æquiparatur morti.*
49. *Metus honoris amittendi inualidat consensum.*
50. *Metus causa æstimanda est arbitrio iudicis.*

1 MATRIMONIVM est maris, & fœminæ legitima coniunctio, indiuiduam vitæ consuetudinem cõtinens, *l. 1. D. de ritu nupt. §. in potestate, Instit. de patria potestat. cap. 1. de sponsal. Concil. Trident. sess. 24. de Matrim. can. 5. & 7. Catechis. Pij V. part. 2. cap. 8. num. 3. & 11. Petr. Lõbar. Sent. 4. dist. 27. D. Thom. p. 3. q. 44. art. 3. Lactant. lib. 3. Diuin. Instit. ca. 2.* † Cuius author & institutor Deus fuit, qui vt in libris Geneseos legitur, cap. 1. v. 27. *Masculum, & fœminam fecit eos: benedixitque illis Deus, & ait crescite, & multiplicamini, &c.* Et ca. 2. v. 24. *Quamobrem relinquet homo patrem, & matrẽ, & adhæreuit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* † Quibus quidem verbis à Christo Domino ostenditur matrimonium diuinitus institutum fuisse, dum ait apud D. Matth. c. 19. v. 4. *Non legistis, quia, qui fecit ab initio hominem, masculum, & fœminam fecit eos? & dixit: propter hoc relinquet homo patrem, & matrẽ, & adhæreuit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit homo non separet.*

¶ Matrimonium enim quatenus est contractus institutus est iure naturali primæuo, vt ex dictis Christi, & Geneseos verbis docent *glos. & DD. in capit. lex diuina, 27. dist. distinction. 2. & in capit. vnico de voto, libr. 6. Abb. in cap. ex publico, num. 12. de conuers cõiugat. Tridentin. sess. 24. in princip. Magister Sententiar. 4. distinct. 26. Gregor. Valent. tom. 4. disputat. 10. q. 1. punct. 5.* † Quatenus tamen est Sacramentum institutum est á Christo Domino, vt probatur *Matth. 4. cap. 19. Marc. 10. Luc. 16. D. Paul. ad Ephes. 5. Tridentin. sess. 24. can. 1. D. Thom. Sentent. 4. dist. 26. artic. 4. q. 2. Nauar. in Manual. c. 22. nu. 19. Valentia vbi supr. Thom. Sanchez Matrim. tom. 1. lib. 2. disputat. 4. num. 3.* † Nam ex verbis Christi, & Pauli Matrimonium esse Ecclesiæ Sacramẽtum expressè docent, *D. Chrysostom. Theophylact. & alij ad illud Ephes. 5. D. Ambros. libr. 6. in Luc. cap. 8. & lib. 1. de Abrah. cap. 7. Augustin. lib. de bono coniugal. cap. 18. & 24. & lib. de fide, & operibus, cap. 7. & lib. 1. de nupt. & concupis. cap. 10. Concil. Trident. sess. 24. de Matrimon. can. 1.* † Et sic gratiam confert, vt alia Ecclesiæ Sacramenta, vt decissum est *Concio Florentin. v. quinto docet Ecclesia, Tridentin session. 7. capit. 1. & 6. Catechism. Pij V. part. 2. capit. 8. num. 15. D. Thomas 2. 2. quæst. 100. artic. 2. Maior in 4. distinction. 26. quæst. 1. Bellarmin. de Matrimon. lib. 1. cap. 2. tom. 2. Castro aduers. hæres. libr. 11. Sayrus de Sacrament. in gener. libr. 1. capit. 5. quæstion. 2. articul. 4. Coninch. tom. 2. disputation. 24. Bonacina de Matrimonio, quæstion. 2. punct. 1. numer. 2. Couarrubias in 4. part. 2. capit. 1. §. 1. num. 3.*

¶ Matrimonium autem lege naturæ obligabat omnes, & singulos, statim atque ad perfectam generandi ætatem peruenerant, cõtrahere, ad sui indiuidui conseruationem, & illo Genes. capit. 1. *Crescite, & multiplicamini*, non aliter quam edere, & bibere, vt tradit *Thomas Sanchez tom. 1. de Matrimon. libr. 2. disputation. 3. numer. 3.* † Lege autem Gratiæ, cum id derogatum non sit, quia tantum eleuatur res, vt sit Sacramentum, simul obligat, nõ singulos, quia propagato genere humano non tenẽtur singuli, sed omnes; ita necessitate occurrente respublica potest compellere subditos, vt contrahãt, *D. Tho. in Sẽt. 4. dist. 26. q. 1. Henriq. lib. 11. de Matrim. c. 1. num. 5. Thom.*

10 *Sanchez d. disputat. 3. num. 3.* † Ideò res licita est, etiam si non fiat sub aliquo fine bono, scilicet, fidei, prolis, vel Sacramenti, nam vt ait D. Paul. Corinth. 1. cap. 7. *Qui matrimonio iungit virginem suam, benè facit, & si nupserit virgo non peccauit*, ad Hebræos cap. 13. *honorabile coniugium, in omnibus, & torus immaculatus*, & contrarium asserentium vocat, idem Apostol. ad Timotheum 1. cap. 4. *doctrinam dæmoniorum.* † Qualis est illa eorum, qui matri-
11 monium, vtrem malam repudiant, vt Saturninus, de quo meminit *D. Irenæus lib. 1. c. 22.* Marcion, teste *D. Hieronymus lib. 1. contra Iouinian.* Tacianus vt asserit *Irenæus dict. lib. 1. cap. 30.* cuius sectatores dicti sunt, *Enoratitæ*, vt notat *D. Epiphan. hæres. 46.* Manichæi, vt affirmat *D. Hieronym. vbi supr.* Prisciliani Itæ, vt ait *D. Augustin. lib. de hæresib. cap. 70.* Adamiani, qui ex Adæ peccato procreare coniugium arbitrabantur, vt tradit *D. Augustin. vbi proximè, cap. 31. & lib. de bono coniu-*
12 *gat. cap. 2.* † Cum tamen naturæ, post peccatum, siuè Moysis legem expectemus, facilè animaduerimus, matrimonium à primi ortus sui decore, & honestate viguisse, quod maiori de causa in lege Gratiæ habendũ est, cum neque apud Gentes, qui naturam tantum contemplati, vt vagos concubitus, & naturæ lege alienos compescerẽt, matrimonia excollebant, apud Iudæos, qui religiosius nuptiarum leges sunt obseruati, apud eorum nullos connubia nullam prorsus Sacramenti vim habebant, vt asserit *Catechism. Romanus dict. ca. 8. num. 16. & 17.*

13 ¶ Materia autem huius Sacramenti est mutuus consensus contrahentium. Forma verò verba illum consensum exprimentia, vt colligitur ex *Concilio Florentin. tit. de Sacramentis, in princip. Tridentin. sess. 24. de reformatio. matrimon. cap. 1. cap. tua nos, de sponsalib. Couarr. in Decretal. 4. p. 2. capit. 2. num. 8. Na-*
14 *uarr. in Manual. cap. 22. n. 20. Valent. tom. 4. disputation. 10. quæstion. 1. pun. 6.* † Nam licet consensus non sit aliquid per se sensibile: satis est, vt sit quodam sensibile quatenus subsistit ipsi formæ, idest, verbis, quemadmodum in Sacramento Pœnitentiæ, contritio, etiam est materia, quamuis per se non sit quid sensi-
15 bile. † Nam etsi materiam esse ipsos actus cõtrahentium. Formam autem omnino esse verba Sacerdotis, quibus illos, vt moris est, coniungere solet, defendere conatur, *Melchor Canoli. 8. de locis Theolog. c. 5.* omnino à veri-
16 tate alienum est, vt probat *Gregorius Valentia vbi supra dict. pun. 6.* † Nam omnia iura, quæ pro se Canus citat, tantummodo probant matrimonia deberi à ministro Ecclesiæ solemnizari, & benedici, & quod aliter celebrata fuerint olim illicita, *capit. de coniugali, 27. quæstion. 2. capit consanguineorum, 3. quæst. 4. capit. 1. cum alijs, 30. quæstion. 5. capit. nulli, 35. quæstion. 3. capit. Lotharius, 31. quæst. 2. cap. cum in Ecclesiæ, de simon. Trident. sess. 14. cap. 1.*

¶ Solo enim legitimo consensu con- 17
trahitur matrimonium, nec inualidatur, si consuetudo patriæ non obseruetur, dum talis consensus verbis, vel signis denuntietur, aptis ad exprimendum illum consensum de præsenti, *capit. 1. capit. cum locum, capit. cum apud, capit. tua nos, de sponsalibus, l. nuptias, D. de regulis iuris, l. cui fuerit, D. de condition. & demon-* 18
stration. † Ideo mutus, & Surdus contrahere possunt matrimonium, si possunt signis exprimere illum consensum de præsenti, *capit. cum apud, & ibi glossa, v. surdus, de sponsalibus, capit. tua, eodem titul. l. mutus, D. de iure dotium, D. Thomas Sententiar. 4. distinction. 27. quæst. 3. Thomas Sanchez lib. 1 disputat. 8. ex num. 12.* † Signa autem ad exprimendum consensum solum in mutis admit- 19
tuntur, quibus nutus gerit vicem verborum, nam valentibus loqui, per verba exprimendus est, *cap. si inter, capit. tua, de sponsalibus, & vtrouique Doctores, Rip. ain l. ex facto, num. 1. D. de vulg. Boer. decis. 1. n. 18. Mascard. de probation. tom. 2. conclus. 1024. num. 2. Gregor. in l. 5. tit. 2. Part. 4. Matienzo in rubric. titul. 1. lib. 5. Recopillation. gloss. 1. num. 22. Cephalus cons. 540. num. 39. volumin. 4. D. Thom. Sententiar. 4. distinct. 27. q. 1. art. 2. Soto art. 3. concl. 2. Ricard. art. 1. quæst. 3. Durand. quæst. 1. Suarez tom. 3. part. 3. quæstion. 60. articul. 8. disp. 2. sect. 1. & 2.* † Nisi taceat propter verecun- 20
diam, vt virgo, quæ si dum interrogatur à Parocho annuat oculis, vel capite, vel aliter consensũ exprimat, nã vt ait Catechis. Pij V. p. 2. cap. 8. q. 7. *Tunc verborum loco, tum nutus, & signa, quæ intimum consensum apperire dicãt, satis ad matrimoniũ esse possunt, tũ ipsa etiam taciturnitas, cum puella propter verecundiam non respondet, sed pro ea parentes loquuntur.*

¶ Consensus autẽ huiusmodi potest præs- 21
tari ab ausente, per mandatum, vel literas speciales ad contrahendũ eius nomine; nam Christus eleuans matrimonium ad esse Sacramentum, non immutauit contractus naturã, vt nõ possit inter absentes per procuratorem celebrari, *capit. ex parte, el 2. de conuers. coniugat. cap. final. de procurator. libr. 6. capit. honorantur, 32. quæst. 2. l. sufficit, D. de sponsal. l. 1. ti. 1.*

l. 5. tit. 2. Part. 4. Sanchez de Matrimon. tom. 1. lib. 3 disputat. 39. Gutierrez de Matrimon.
22 *part. 2. cap 43. ex num. 1.* † Quod non irritauit Concilium Tridentinum dum talis mandatarius in persona mandantis contrahat tũ persona nominata, vel eius nomine procuratore coram Parocho, & testibus, & alijs à Concilio requisitis, vt tenent *Bellarmin. libr. 1. de Matrimon. cap. 5. Veracruz in Append. ad Speculum, dubr. 3. Petr. de Ledesma de Matrimonio, quæst. 42. art. 1. dub. 7. Ludouic. Lopez par. 2. Instruction. de Matrimon. cap. 35. Nauarr. in Manual. cap. 28. & libr. 4. conss. titul. de cogn. spirit. cons. 2. num. 9. Manuel Rodriguez tom. 1. Summ. cap. 220. num. 3. Anton. Cucus lib. 5. Institut. maior. titul. 11. num. 35. Molina tom. 2. de Iustit. tractat. 2. disput. 254. Gutierrez Matrimon. d. cap. 43. nu. 11.*
23 † Concurrentibus tamen alijs duobus qualitatibus, quę ad mandati valorem sunt necessariæ. Prima, quod non sit generalis, sed specialis ad contrahendum cum aliqua persona nominatim, l. generali, 34. D. de ritu nupt. *generali mandato quærendi maritifiliæ familias, non fieri nuptias, rationis est, qui matrimonio consensit, vt*
24 *nuptiæ contrahantur necesse est.* † Per quem textum ita firmant, *gloss. in cap. final. & ibi communiter Doctores, de procurat. lib. 6. Bartol. in l. filius familias, D. de donationib. num. 9. Abb. in cap. in causis, de election. num. 15. Couarru. in Decretal. 4. part. 2. cap. 4. n. 8. Anto. Gabriel. tom. 2. commun. lib. 11. v. matrimonium, fol. 95. Veracruz vbi supr. Henriq. libr. 11. de matrimon. cap. 2. nu. 2. Barth. Ledesma dub. 18. Petr. Ledesma quæst. 42. artic. 1. dub.*
25 *7. Gutierrez d. cap. 43. num. 1.* † Sufficeret tamen mandatum speciale ad contrahendum, sine expresione nominis personæ cum qua contrahatur, si timetur de eius seductione, vel alia causa, dum tamen contrahens de persona certior fiat, nam procurator generaliter constitui potest absque scritura, *gloss. in l. maritus, v. prescripserit, C. de procuratoribus, Iason. in l. 1. C. eodem, l. 13. titul. 5. part. 3. Didac. Perez in l. 3. tit. 4. lib. 3. Ordin. l. 13. titul. 5. Part. 3. Gutier. d. c. 43. n. 16.*

26 ¶ Secunda qnalitas est, vt non sit reuocatum mandatum antequam mandatarius legitimè contrahat, nam cum tempore contractus deficiat consensus, nihil agitur, vt est textus expressus in capit. fin. de procuratoribus, libr. 6. ibi: *Cum illius consensus defecerit., sine*
27 *quo firmitatem habere nequiuerit.* † Etiam si talis reuocatio sit facta ignorante procuratore, & altero contrahente, vt expresse habetur *in dict. capit. fin & ibi gloss. & communiter Scribentes, capit. ex parte, de conuers. coniugat. capit. honorantur, 32. quæst. 2. l. sufficit, l. final. D. de sponsalibus, l. mulierem, D. de ritu nuptiarum.* † Nam licet regulariter procu- 28
rator constitutus ad negocia certior debeat fieri de reuocatione ad hoc, vt per eum gesta non valeant, *Clementina vnica, de renuntiatione, capit. ex parte, de rescriptis, l. mandantem, D. mandati, l. 1. §. final. D. de contrahend. emptione, l. 1. D. quod iussu.* † In matrimonio 29
autem non procedit, quia in cæteris contractibus ius potest supplere consensum, in matrimonio autem minimè, *gloss. in d. Clementina vnica, & ibi omnes, de renuntiatione, Ludouic. Lopez part. 1. Institut. de matrimon. capit. 47. Cenedo ad Sext. collectan. 3. nume. 3. glossa, & Turrecremata in capit. nec illud, 30. quæst. 5. Felin. in capit. edoceri, num. 11. & in capit. ex parte, numer. 9. de rescriptis, & in capit. si diligenti, de foro competent. Gutierrez d. capit. 43. ex num. 28. Bonacina de Matrimon. quæst. 2. punct. 5.*

¶ Matrimonium enim quatenus est contractus humanus iure diuino approbatus 30
per nullam potestatem humanam potest absque consensu constitui, *Sotus in Sententiarum 4. distinction. 27. quæst. 1. artic. 2. Bartholom. Ledesma de Matrimonio, dub. 16. Petrus Ledesma, eodem tractat. quæst. 45. artic. 1. dub. 1. conclus. 4. Henriquez lib. 11. de Matrimon. cap. 1. numer. 3.* † Quamuis possit circa con- 31
sensus naturam statuere, annullando contractum ex solemnitate omissa, quæ ad præstandum consensum statuisset necessaria, vt patet in clandestinis matrimonijs, qui attento iure communi liciti fuerant, & validi, sed quia cum vna clam contrahens, cum alia postea palam, miserum statum sine spe veniæ ducebat, Ius Canonicum talia matrimonia prohibuit, *capit. 1. de clandestin. desponsation.*
† Sed quia prohibitione solum non satis sta- 32
tum videbatur, huiusmodi clandestina matrimonia non solum annulauit, sed ipsius met consensus vires euacuauit sacra Tridentin. Synodus sesion. 24. de Matrimon. capit. 1. *ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit.*
† Clandestinum autem etsi regulariter di- 33
catur matrimonium quotiens non celebratur in facie Ecclesiæ cum solemnitatibus ab ea requisitas, vt tenent omnes *in capit. 1. de clandestin. disponsation. D. Antonin. part. 3. titul. 1. capit. 16. §. 1. Maiol. lib. 3. de irregularit. capit. 25. ex numer. 17. Couarrubias in 4. parte 2. capit. 6. num. 7. Cenedo ad Decretal. collect. 58. n. 1.* † Ad pœnas tamẽ 34
subeũdas, duobus tantũ casibus cõtinetur, aut

quando

quando teſtes deſunt, aut monitiones ſine diſpenſatione, deſiderantur, *Did. Perez in l. 1. ti. 1 libr. 5. Ordinament. Gutierrez Pract. 2. q. 4. nu. 13. præceptor meus D. Didac. Spino in Spec. test. glos. 15. num. 22. Saleed. ad Diaz in Pract. c. 73. Ledesm. dub. 21. Soto in 4. dist. 28. q. 1. art. 1.*

35 ¶ Nec ſufficit conſenſus verbis expreſſus de præterito, aut futuro, ſed de præſenti, quando agitur de matrimonio contrahendo, non enim eſt ſimplex donatio, ſed mutua pactio, ideò conſenſus alterius tantum non ſufficit, ſed duorũ inter ſe ſimul mutuũ eſſe oportet, ſine mora, *l. continuus, D. de verborum obliga. cap. ſi inter, deſponſalib. Abb. in cap. dilectus, eodem tit. l. 1. §. 1. D. de verborum obligationibus, Sanchez de Matrimonio, tom. 1. libr. 2. capit. 32. numer. 7. Henriquez lib. 11. capit. 3. numero 6. Azebedo in l. 2. titulo 16. libro 5. Recopilationis, num. 20. Vega lib. 3. Summæ, caſu 75.* † Cõditiones reijciuntur à matrimonio; quia quandiu conditio pendet, matrimonium non eſt, nam cum actus legitimi ſtatim effectum ſuum ſortiantur, non recipiunt diẽ, neque conditionem, quæ eos in ſuſpenſo detineant; quia aduerſantur eorum ſubſtantiæ, *l. actus legitimi, 77. D. de regulis iuris, cap. actus legitimi, 50. eodem titul. lib. 6. Domin. Soto Sententiar. 4. diſtinct. 29. quæſt. 2. artic. 1. Covarrub. in Decretal. 4. part. 2. cap. 3. Init. nu. 4.*

37 † Sed licet matrimonium conditionem non recipiat, recipit tamen conſenſus, vt ſi in eo conditiones, quæ ſuſpendunt ſunt futuri contingentis, vt ſi nauis ex India venerit; quia eſt natura conditionis vt ſuſpendat valorem contractus ſub ea initi donec impleatur, *cap ſuper ed, cap. de illis, de condit. appoſ. l. ſi ita ſtipulatus fuero, D. de verb. oblig.* † Non tamen futuri neceſſarij, vt ſi pater meꝰ moriatur; quia cum ſit certa, & determinata in ſua cauſa naturali pro impleta habẽtur, *DD. in l. hæres meus, 78. D. de condit. & demonſt. l. ſi pupillus, §. qui ſub conditione, D. de nouat. D. Thom. Sent. 4. diſt. 29. q. 1. art. 3. Durand. diſt 28. q. 2. n. 5. D. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 19. §. 5. Bart. Ledeſm. de matrim. dub. 25. concl. 1. Petr. Ledeſm. q. 47. ar. 5 dub. 2.*

39 † Conditiones tamen præteriti, vel de præſenti poſsibilis, vt ſi pater tuus voluit, aut vult, non vitiant matrimonium, ſed ſi eſt vera valet contractus, ſi verò falſa, non valet, *l. inſtitutio talis, 10. D. de condit. Inſtit. l. cum præſes, 37. D. ſi cert. petat. §. conditiones, Inſtit. de verbor. oblig.* † Secus tamen ſi talis cõditio ſit turpis, aut impoſsibilis, vt ſi te præſtiteris, aut cœcũ digitum attingeris; quia reijcitur, vt matrimoniu legitimum, & abſolutum manear, *c. ſin. de condit. appoſit. Sanchez to. 1. lib. 5. de matr. diſp. 15. n. 4. Gutier. c. 82. ex n. 21. Valent. to. 4. diſp. 10. q. 3. pun. 3. Bonac. de matri. q. 2. pun. 10. n. 16.*

¶ De conſenſu tandẽ dicendũ eſt ad hoc, vt 41
valeat matrimoniũ debere eſſe liberũ, nã licet coacta voluntas, voluntas ſit, *l. mulier, D. quod met. cauſ. l. cũ proponas. C. de hæredib. inſtit. l. ſi priuatio, D. qui, & a quib. c. meritò, 15. q. 1. Ariſtot. lib. 3. Ethicor. c. 1. D. Tho. 1. 2. q. 6. ar. 6. & Sent. 4. diſt 29. q. 1. ar. 1.* † Quando me- 42
tus eſt cadens in conſtãtẽ virũ, reddit actũ nullũ, *l. metũ, §. 2. D. quod met. cauſ. c. conſultationi, c. veniens, el 2. de ſponſalib. c. cũ dilectus, de his quæ vi, Menoch. de arbitr. lib. 2. cẽt. 2. caſ. 135. n. 2. Flamin. de reſignat. lib. 13. q. 1. n. 54.*
† Ideò nõ quouis timor ad hoc edictũ perti- 43
net, vt ſi quis fruſtra metuerit, quod non eſt timendum, *l. nec timorem, §. proinde, D. quod metus cauſa*, ſed vt ait l. C. in d. l. metũ, §. 2. D. quod metus cauſa, *Metum accipiendum Labeo dicit, non quemlibet timorem, ſed maioris mali.* † Maioris autem mali communiter 44
mors interpretatur, quia eſt terribilium omnium malorum, *cap. cum dilectus, de his quæ vi, l. nec timorem, D. quod metus cauſa, l. 7. tit. 33. part. 7.* † Dum tamen, qui minatur, po- 45
tens ſit minas executioni mandare, *l. famoſi, D. ad legem Iuliam Maieſtatis*, & ſolitus ſit eas exequi in eodẽ genere, *Bart. in d. l. metũ, D. quod met. cauſ. Abb. in c. cũ dilectus, n. 8. de his quæ vi, Flamin. de reſig. lib. 13. q. 1. n. 174. Maſcard. de probat. conc. 1055. ex n. 18. Anto. Gabr. to. 2. cõmun. lib. 11. v. met', fo. 106.* † Aut 46
veniãt cũ armis, licet eis non vtatur, nã metus armorũ cadit in cõſtãtẽ virũ, quia eſt proximꝰ morti, l. 3. in princ. D. de vi, & vi arma. *ſufficit enim terror armorum, vt videatur animis deiecisſe*, l. 15. titul. 2. Part. 5. *Comoſi vicſſe armas*, quamuis deponat arma, cum poſsit illis vti, *l. quotiens, §. qui in poteſtate, l. in delictis, D. de noxalibus.* † Idem dicendum eſt de metu ſer- 47
uitutis, quia morti equiparatur, de quo ex tex. expreſſus, *l. ego putò, l. iſti quidem, D. de eo quod metus cauſa, d. l. 15. l. 7. titul. 33. Part. 7.* aut captiuitatis, *Soto in Sent. 4. diſt. 29. q. 1.* aut grauis exilij, *idem Soto de Iuſt. lib. 7. quæſt. 2. art. 1.* † Item de carceris metu, *l. nec timo- 48
rem, l. qui in carcerem, D. de eo quod metus cauſa, Abb. in capit. cum locum, num. 9. de ſponſalibus, Anton. Cucus libr. 5. Inſtitut. maiorat. tit. 12. num. 155. Gutierrez ad iuram. conf. p. 1. capit. 51. num. 5. Matienz. in Rubr. tit. 1. lib. 5. Recop. gl. 1. n. 189.* † Nec nõ metu hono- 49
ris amittendę. *glo. in c. cum dilectus, de his quæ vi, Ant. Cucus d. tit. 12. n. 134. Anton. Gabriel*

vbi supra, Padilla in l. interpositas, C. de transact. num. 14. Mascard. de probat. conclu. 1055. num. 53. nam vt ait l. 7. tit. 33. part. 7. de recebir deshonra, porque fincaria infamado. † Vel si quid aliud iudici videbitur, nam metus æstimatio relicta est arbitrio iudicis, l. 3. D. ex quibus causis maior gloss. in cap. cum dilectus, v. metus, de his quæ vi, Archidiacon. in cap. vnic. eodem tit. lib. 6 Bald. in l interpositas C. de transaction. num. 3. Couarrub. Decretal. 4. p. 2. c. 3. §. 4. num. 8. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 2. cas. 135. n. 3. & 4.

CAP. XV. De matrimonij indissolubilitate, & impedientis illum irritantibus.

SVMMARIVM.

1. *Matrimonij indissolubilitas non est ex sua natura.*
2. *Indissolubilitas matrimonij non est iure naturæ.*
3. *Indissolubilitas matrimonij non est iure diuino primæuo.*
4. *Matrimonij indissolubilitas est iure diuino Euangelij.*
5. *Matrimonij rati, & consumati, intelligitur, Matth. 19.*
6. *Per copulam efficitur vna caro.*
7. *Matrimonium ratum, & copula consumatij, indissolubile est.*
8. *Copula matrimonij, quæ intelligatur.*
9. *Mulier vi cognita, habet bimestre ad deliberandum.*
10. *Mulier per vim cognitam, potest Religionem ingredi.*
11. *Culpa reus non debet commodum reportare.*
12. *Matrimonium ratum, & non consumatum multis ex causis separatur.*
13. *Matrimonio non consumato, potest Ecclesia causas assignare, vt dissoluatur.*
14. *Principes sæculares possunt impedimenta matrimonij statuere.*
15. *Ecclesia cum reseruat sibi matrimonij impedimenta, potestas sæcularis inepta est.*
16. *Impedimenta matrimonij, quæ vetant, contracta tenet.*
17. *Impedimenta, quæ vetant matrimonium, & contractum retractant.*

MATRIMONIVM ratum, & copula consumatum, quia indiuiduam vitæ consuetudinem continet, indissolubile est, non ex sua natura; quia quatenus contractus est potest ab eo recedi, *l. iuris gentium, §. paciſci, l. pacta, D. de pactis.* † Neque iure naturali, nam sapientissimi Ethnici, qui naturam sunt contemplati, libellum repudij permisserunt, *l. 1. & l. 2. & fin. D. de diuort. l. quidquid, D. de donat. inter, l. & ideò, D. de regul. iur. Plutarch. Problem. cap. 13. Aristot. lib. 2. Polytic. cap. 8. Plato de legibus, dial. 11.* † Neque iure diuino primæuo, neque legis veteris, nam Hebræi, qui sub lege erant, libellum repudij admisserunt, vel dispensatione Dei, *D. Thom. part. 3. q. 63. art. 5.* vel permissione, propter duritiam, *D. Matth. capit. 5. & 19. Corasius lib. 5. Miscell. c. 10. Bellarm. lib. de matrim. c. 17. arg. 10.*

¶ Est ergo iure diuino Euangelij, legis Gratiæ, quod eleuauit matrimonium ad significandum vnitatem Christi per charitatem cum tota Ecclesia, Apostol. ad Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & Ecclesia, &c.* † Vnde de matrimonio rato, & copula consumato intelligenda est illa indissolubilitas, qua Christus præcepit, Matth. 19. *quod Deus coniunxit homo non separet*, vt docent *D. Paul. Corinth. 1. cap. 7. D. Thom. 2. 2. q. 102. art. 5. & Sentent. 4. distinct. 27. q. 1. ar. 3. & part. 3. q. 67. Valent. tom. 4. disputat. 10. q. 1. punct 7.* † Nam per copulam efficitur vna caro, *cap. lex, 27. q. 2. cap. 2. de conuers. coniugat. cap. Agathosa, 27. q. 1. ca. Martinus, de cognat. spirit. Bellarmin. lib. 1. de Matrimon. cap. 3. Couarrub. in Decretal. 4. part. 2. cap 6. §. 2.* † Et sic matrimonium ratum, & copula consumatum non dissoluitur, neque per ingressum Religionis, neque Pontificis dispensatione, neque alia causa, *gloss. & DD. in c. ex publico, de conuers. coniugat. & in cap. 2. eodem tit. lib. 6. Felin. in cap. quæ in Ecclesiarum, de constit. ex num. 20. D. Antonin part. 3. tit. 14. cap. 10. Petrus Barbosa in rubr. solut. matrimon. part. 2. ex num. 105. Gutierrez de matrimo. cap. 54. Bonacina in Summ. tit. de matrimon. q. 2. pun. 11. num. 4.*

¶ Copula autem illa intelligitur per quã semen viri recipitur intra vas naturale mulieris, *D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 11. §. 1. Soto d. distinct. 27. q. 1. art. 4. Henriq. lib. 11. de matrimon. cap. 15 num. 3. Gregor. Lopez in l. 5. ti. 6. Part. 4.* † Nisi vi oppressa si mulier ante bimestre, quod de iure habet ad deliberandum super matrimonium contractum, *gloss. in cap.*

fin.

fin. distinct. 55. Cardinal. in cap. 2. de conuers. coniugat. q. 2. Turrecremat. in cap. mutationes, 7. q. 1. num. 2. Gregor. in l. 4. tit. 1. Part. 4. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 5. Ordinam. Bart. Ledesma de matrimon. q. 61. dub. 64. † Ideò mulier non obstante tale copula potest Religionem ingredi, non tamen si cognita est per metum; quia vis omnimodam libertatem priuat, nõn tamẽ metus, *l. 1. & l. 2. D. quod metus causa Ioann. Andreas in cap. quæ contra ius, de regul. iuris, lib. 6. Gregor. & Perez vbi proximè, Præpositus in cap. fin. distinct. 55.* † Vir autem vtroque casu priuatur ingressu Religionis, ratione iniuriæ illatæ, & iniustitiæ; quia non debet culpæ reus commodum reportare, *cap. ad nostram, de emption. & vendit cap. tuæ, de Cleric. non resident. cap. sedes, de rescript. Tiraquel. de retract. lignag. §. 3. glos. 9. num. 68.*

¶ Matrimonium autem ratum, & non consumatum multis ex causis sæparari potest; quia non habet omnimodam indissolubilitatem, ex eâ parte, quæ est in officio naturæ, neque ex ratione Sacramenti, nec ex ratione significationis, *D. Thom. Sentent. 4. distinct. 33. q. 2. art. 1. Couarrub. d. part. 2. cap. 7. §. 3. Bellarmin. lib. 1. de matrimon. cap. 4. Gutierr. lib. 1. Canonicar. qq. cap. 17. ex num. 13. Ledesma de matrimon. dub. 64. Petr. Ledesm. q. 67. ar. 1. dub. 1.* † Quare Ecclesia multas causas potest assignare quibus dissoluatur, in Concilijs Generalibus, vel sola Papæ authoritate, *Concilio Tridentin. sess. 24. de matrimon. can. 3. & 4. D. Thom. part. 3. q. 50. art. 1. & q. 54. artic. 4. Soto Sentent. 4. distinct. 34. art. 1. & distinct. 40. art. 3. Paludan. distinct. 26. q. 4. art. 3. Ricard. art. 2. q. 3. Petr. Soto de matrimon. lect. 4. Thom. Vvaldens. tom. 2. de Sacramen. ca. 132. Couarrub. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 10.* † Nec non Principes sæculares possunt impedimenta matrimonij statuere, *D. Thom. d. q. 50. ar. 1. & q. 59. art. 2. & lib. 4. contra Gent. cap. 78. & quodlib. 5. art. 5. Couarru. d. §. 10. num. 16. Conanus lib. 3. Comment. cap. 1. Bellarmin. libr. 1. de matrimon. cap. 21. Ledesma eodem tract. q. 52. & 56. Bonacina vbi supr. q. 3. pun. 1. nu. 6.* † Nisi Ecclesia eandem facultatem suo iudicio reseruasset, *cap. tuam, de ordine cognit. ca. accedentibus, de excess. Prælat. c. lator, c. causam quæ, qui filij sint legit. Trident. sess. 24. can. 12. Couarrub. vbi supr. cap. 8. §. 12. Soto Sentenc. 4. distinct. 29. q. 1. art. 4. Bellarmin. vbi sup. cap. 32.*

¶ Impedimenta autem alia sunt impedientia contrahere matrimonium, contracta tamẽ tenent, quæ quia hic non sunt necessaria, de illis non agimus, qui cupit videat apud *Doctores in Decretis, causa 27. q. 2. & causa 29. q. 1. & 2. & causa 32. q. 1. & seqq. & cauf. 33. q. 1. & 2. & in Decretalibus lib. 4. tit. 4. D. Thom. part. 3. in supplemen. q. 4. & seqq. & Senten. 4. distinct. 26. & seqq. Syluest. Armilla, & alij Summistæ, v. impedimentum, Couarrub. in 4. part. 2. capit. 3. Nauarr. in Manual. cap. 22. Valent. tom. 4. disput. 10. q. 1. punct. 3. Sanchez de matrimon. tom. 2. lib. 7. disputat. 6. & seqq. Toledo in Summ. lib. 7. cap. 3. & seqq. Gutierr. matrimon. cap. 10. & seqq. Bonacin. in Summ. titul. de matrimon. quæst. 4. punct. 2. & sequẽtibus.* † Alia sunt dirementia, quæ non solum impediunt, sed contracta retractant, de quibus nunc agẽdum est, vt sunt, Ordo Sacer, votum Religionis, Cultus disparitas, Ligamẽ prioris matrimonij, Impotẽtia cœundi, Error personæ, vel Cõditionis, Cognatio Spiritualis, Naturalis, Legalis, Affinitas, Publica honestas, Crimen machinationis alterius cõiugis, cum fide data de cõtrahendo, vel Vis illata in contractu, vel defectus Monitionum, Parochi, & testium.

SECT. I. De Ordine sacro impediente, & irritante matrimonium.

SVMMARIVM.

18. *Virgines fuerunt Abel, Enoch, Melchisedech, Elias, Elisæus, Ieremias, Daniel, & tres pueri.*
19. *Vestales virgines apud gentes castitate perpetua damnabantur.*
20. *Beata Virgo Maria prima cum voto virginitatis perpetuò se adixit.*
21. *Votum castitatis lege naturæ prohibebat cõtrahere, sed non irritabat.*
22. *Christus Dominus primus vota solemnia virginitatis instituit.*
23. *Ioannes Apostolus ex nuptijs Cana Galileæ virginem vocauit ad discipulatum.*
24. *Matrimonium ratum dissoluitur per ingressum Religionis.*
25. *Ingressus Religionis, vt dissoluat matrimonium, intelligitur professione secuta.*
26. *Sacerdotib⁹ sæcularib⁹ in lege Gratiæ iure diuino prohibentur matrimonia.*
27. *Iure Ecclesiæ solum multi tenent prohibita esse Clericis coniugia.*
28. *Calistus Pontif. non negat Clericis coniugia, esse interdicta iure diuino.*
29. *Cœlibatus lex in Sacerdotio ex Chri-*

verbis colligitur.

30. *Lex cœlibatus in Sacerdotio ex Apostolorum verbis colligitur.*
31. *Apostolos, quibus verbis uxores habuisse arbitratur.*
32. *Ioanne excepto, omnes Apostolos uxores habuisse, non nulli arbitrantur.*
33. *Episcopos, & Presbyteros ex Apostolo uxores habuisse.*
34. *Lex cœlibatus antiquissima est, & planè Apostolica.*
35. *Clerici ex Diaconatu ex Apostolorum temporibus castitate obligabantur.*
36. *Coniugatus ab Ecclesiæ primordijs sacris Ordinibus non initiabatur.*
37. *Clericis in sacris prohibitum est uxores ducere in Occidentali Ecclesia.*
38. *Lex cœlibatus sancita fuit in Orientali Ecclesia.*
39. *Orientalibus Clericis permissa sunt coniugia ante ordinationem contracta.*
40. *Trullana Synodus causam dedit matrimonio Græcis Clericis.*
41. *Græcis Clericis in sacris non licuit uxores ducere.*
42. *Ecclesia Latina Clericis omnibus, præter Lectorib⁹, & Cãtorib⁹ matrimonia non licuit.*
43. *Clericis in sacris antea, & post ordinationem semper fuerũt prohibita matrimonia.*
44. *Apostoli post vocationem uxores non habuerunt.*
45. *Sorores pro uxoribus accipiuntur.*
46. *Sorores Apostolus appellat, quas Apostolicam vitam sequebantur.*
47. *Germanæ compar, in quo sensu apud Apostolum reperiatur.*
48. *Apostolus de se testatur sine uxore fuisse.*
49. *Pauli epistola ad Corinthios prius scripta fuit, quàm ad Philippenses.*
50. *D. Paulus, & alij Apostoli, præter Petrũ, uxores non habuerunt.*
51. *Episcopis denegatur pluralitas uxorum.*
52. *Apostolus Ecclesias appellat uxores Episcoporum.*
53. *Episcopus, aut Presbyter ante ordinationẽ susceptas uxores alebat, non retinebat.*
54. *Matrimonia hæretici damnant tanquam rem malam.*
55. *Ecclesia ministris suis non prohibuit matrimonia, vt rem malam, sed vt minus necessariam.*
56. *Votum continentiæ annexum est Ordini sacro.*
57. *Clerici in sacris in ipsa ordinatione implicantur voto castitatis.*
58. *Ordo Sacer impedit, & dirimit matrimonium.*

IN omni naturæ lapsæ statu, in quo fuerãt necessaria Sacramenta, legimus quosdã fideles perfectionis amatores traduxisse quandam Religiosam, ac cœlibem vitam, nam virgines fuerunt Abel, Enoch, Melchisedech, Elias, Elisæus, Ieremias, Daniel, cũ socijs, vt probant *Damascen. lib. 4. de fide, cap. 25. Gregor. Nyssen. lib. de virgin. c. 9. Cardinal. Bellarmin. tom. 5. controuers. lib. 2. de Monach. c. 5. Frãc. Mendoç. in Reg. li. 1. c. 1. sect. 1. & 2.* † Apud Gẽtiles erat Vestaliũ virginũ 19
inuiolata Religio, qua iure gentium, & timore pœnarum arcebantur à matrimonio, vt tradunt *Titus Liuius lib. 3. ab vrbe condi. decad. 1. Carol. Sigon. de antiquo iure Rom. lib. 1.* & Sacerdotes apud Gentes per antonomasiam castos appellat Vergil. Æneid. 6.

Quique Sacerdotes casti dum vita manebat.

Ouid. Fastor. lib. 2.

Qui cæsus ab arbore pira
Casta Sacerdotum tempora fronde tegit.

† Cum voto tamen virginitatis perpetuæ pri 20
ma Beata Virgo MARIA dicitur à Patribus perpetuam Deo consecrasse virginitatem, *D. Hieronym. in Iouin. lib. 1. Origin. in Matthæi 13. Canisius lib. 2. Mariał, cap. 12. Epiphan. hæres. 78. Damascen. sermon. Epiph. D. Isidor. lib. 1. Offic. Eccles. cap. 17. D. Ambros. de instit. virgin. cap. 5. D. Augustin id Ioan. tract. 10. Canisius lib. 2. de Deipara, cap. 14. Vazquez in p. 3. tom. 2. q. 28. distinct. 124. cap. 5. Suar. tom. 2. disputat. 7. sect. 3. Barrad. tom. 1. lib. 7. cap. 10.*

† Et licet votum iure naturæ notum fuisset, 21
nam Iacob votum fecit, *Genes. 29.* & lege Veteri, *Numer. 6 Psalm. 71. Isai. 19.* Prohibebat contrahere, sed non irritabat, vt de voto simplici apud nos, & lege naturæ tradunt *DD. in cap. bi verò, cap. de viduis, cap. si qua virgo, ca. si quis sacro, cap si vir, cap. vt lex, capit. virginem, 27. q. 1. cap. 1. de voto, lib. 6. D. Cyprianus lib. 1. epistol. 11. D. Ambros. vbi sup. Caiet. 2. 2. q. 88. ar. 11. Soto de Iust. lib. 7. q. 2. ar. 5. distin. 28. q. 2. ar. 2.*

¶ Christus tamen iure suo positiuo Chris 22
tianæ Religionis author, & institutor vota solemnia primus induxit virginitatis, obedientiæ, & paupertatis, quibus Apostoli sunt professi, dum tanquam discipuli minus perfecti versabantur in Schola perfectionis addiscendæ, *D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 4. D. August. libr. 17. Ciuitat. Dei, cap. 4. & Psalm. 103. concl. 3. Soto lib. 7. de Iust. it. q. 5. ar. 1. Bellarm. d libr. 2. de Monach. cap. 5.* † Et cum tali statui con- 23
sentaneas proprietates, vt conseruaretur, &

persisteret,

perſiſteret, ſecundum gradum perfectiorem, quo fit irreuocabilis traditio, ſeu profeſsio ſolueret, priuilegio Chriſti matrimonium ratum, vt ſoluit in Ioanne Apoſtolo, quem à nuptijs Canaa Galileæ virginem euocauit ad diſcipulatum, *D. Auguſtin. vbi ſupra, D. Hieronymus contra Vigilan. epiſtol. 70. Sarmient. libr. 1. de redditibus, monit. 9. Gutierrez Canonic. qq. cap. 17. num. 27.* † Quapropter Eccleſiæ diuinitus edocta decreuit matrimonium ratum diſſolui per ingreſſum Religionis, *cap. 2. cap. ex publico, cap. ex parte, de conuerſ. coniugator. cap. deſponſatum, cap. decreta legalia, 27. q. 2. Extrauag. antiquæ, de voto, Tridentin ſeſſ. 24. de matrimon. cap. 6.* † Ingreſſum dico cum effectu, profeſsione ſecuta, nam cum vita monaſtica ſit mors ſpiritualis, repugnat matrimonij naturam, *D. Paul. ad Coloſſen. 3. D. Thom. Sentent. 4. diſtinct. 27. q. 1. art. 3. Durand. q. 2. Robert. Bellarmin. 4. lib. 2. de Monach. capit. 38. Turrecremat. in c. ſunt qui dicunt, 27. quæſt. 2. Petr. Barboſa in rubr. ſoluto matrimon. part. 2. num. 76. Couarruuias Decretal. 4. part. 2. cap. 7. §. 4. n. 7.*

¶ Vnde non modo Religioſi, ſed Sacerdotes ſæculares ex die quo ad Ordines promouebantur, matrimonium contrahere prohibitum fuit iure diuino, vt tradunt *D. Clemens lib. 6. Apoſtol. Conſtit. cap. 17. Nicolaus PP. I. can. 70. cap conſulendum, diſtinct. 28. Ioan. Maior. Sentent. 4. diſtinct. 24. q. 2. Thomas Vualdenſ. tom. 2. de Sacrament. cap. 128.* † Quamuis nõ iure diuino, ſed Eccleſiaſtico poſitiuo eſſe prohibitum, teſtantur *D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 11. D. Antonin. part. 2. tit. 10. cap. 2. §. 9. Azor lib. 13. cap. 12. q. 1. Barboſa in rubr. ſoluto matrim. part. 2. num. 89. Sanchez de matrimon. tom. 2. lib. 7. diſput. 27. num. 5. & in Decaleg. tom. 2. de Releg. ſtatu, lib. 5. cap. 6. ex num. 1.* † Nam deciſio Pontificis Calixti I. in qua ſe fundant, non probat tale impedimentum, non eſſe iure diuino ad contrahendum, ſed contracta diſſolui ſecundum Eccleſiæ decreta, quod eſt diuerſum, vt habetur in cap. Presbyteris, diſtin. 27. *cõtracta quoque matrimonia ab huiuſmodi perſonis, diſiungi, iuxtà ſacrorum Canonum definitiones iudicamus.* † Nam licet in Euangelio talis prohibitio non exprimatur, eã fuiſſe Chriſti voluntatem colligitur, vt qui ad Apoſtolatum venirent ab vxorum curis vacarent, D. Luc. cap. 14. *qui non reliquerit patrem, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores propter me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* † Vnde Apoſtoli, vt Chriſti voluntatem exequerentur, ita teſtantur apud Matth. cap. 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te,* nam qui omnia dicunt reliquiſſe, vxores nõ retinebant, vt tradunt *D. Hieronym. contra Iouinian. lib. 1. Bellarmin. lib. 1. de Cleric. capit. 20. & lib. 2. de Monach. 34. Mendoça dict. ſection. 1.*

¶ Sed obſtare videtur Apoſtolos vxores habuiſſe, vt de Diuo Petro Apoſtolorum Principe, & alijs, teſtatur D. Paul. Corinth. 1. cap. 9. *Non habemus poteſtatem ſororem mulierem circumducendi, ſicut cæteri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas,* & ad Philippenſ. cap. fin. *Rogo te Germanè compar*, Græcè, γνησιε συζυγε, Latinè, *Germana coniux.* † Nam Petrum, Paulum, Andream, & alios Apoſtolos præter Ioannem vxores habuiſſe, probant *Tertullian. lib. de Monogamia, D. Ignat. epiſtol. ad Philadelph. Clem. Alexan. Stromat. libr. 3.* ¶ De Epiſcopis, & Presbyteris in hæc verba ſcriptum reliquit Apoſtol. Timot. 1. cap. 3. *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilẽ eſſe vnius vxoris virum.* Et in Canone Apoſtol. 6. *Epiſcopus, aut Presbyter vxorem propriã nequaquam obtentu Religionis, abijciat.*

¶ Nihilominus tamen veriſsimum eſt legem cœlibatus diuinam eſſe ab Apoſtolorum tempore per eos promulgata, vt docent *D. Clem. in Conſtit. Apoſtol. cap. 27. D. Dionyſ. Areopag. de Eccleſiaſt. Hierarch. cap. 5. D. Iſidor. lib. 2. Officior. cap. 2. D. Ambroſ. lib. 1. ca. fin. D. Auguſt. lib. 2. de adult. coniug. cap. 20. Origen. in Numer. homil. 23. Soto de iuſtit. libr. 7. q. 6. art. 2. cap. Presbyteris, diſtin. 27.* † Clerici enim ex Apoſtolorum temporibus ex Diaconatu perpetuæ caſtitati obligabantur, niſi vi, vel metu ordinarentur, *Bellarmin. lib. 1. de Cleric. cap. 19. Sanchez de Matrimon. libr. 7. diſput. 29 nu. 5. & diſpu. 37. ex num. 22. Azor lib. 13. Inſtitut. cap. 14. q. 5. Enriquez libr. 10. cap. 14. Soto in 4. diſtin. 25. q. 1. art. 2. Aegid. Coninch. de Sacrament. diſputat. 20. dub. 13.* † Nam principio naſcentis Eccleſiæ cautum eſt, vt nemo coniugatus ſacris Ordinibus initiaretur, niſi vxor boneret perpetuam caſtitatem, vt patet ex *Concilio Arelatenſ. II. ante ann. 1200. celebrato, can. 2. cap. ſanè, de Cleric. coniugat. cap. coniugatus, de conuerſ. coniugat. cap. ſeriatim, diſtinction. 32. capit. Epiſcopus, diſtinct. 77.*

¶ Poſtquam autem initiatus eſt ſacris Ordinibus, vt nemo vxorem ducere, vel copula poſſet, in Occidentali Eccleſia, quæ eſt Latina, deciſſum eſt, ITALIAE *Concilio Romano ſub Syluestro PP. can. 8. & Zachariæ PP. ante annos 800.* HISPANIAE Concilijs *Eliberitano (ſub Oſio Epiſcopo Cordubenſ. Sedis Apoſtolicæ Legato, anno Chriſti 324.) can. 33.*

Toletan.

Toletan.II.can.1.Toletan.IIII.sub Sisinando Rege,can.26.Toletan.VIII.can.6. GALIAE Concilijs *Arelatens.II.can.2.Turonens.I.can. 1.& 2.Turonens.II.can.15.Agathens.can.10. Aureliacens.III.can.1.* GERMANIAE Concilijs *Vvormacien s.ante anno 700. ca. 9. Aquisgranens.I.cap.6. Moguntin.sub Carolo Magno,cap.10.* AFRICAE Concilijs *Carthaginens.*
38 *II.can.2.Carthaginens.V.can.3.* † In Orientali etiam Ecclesia,quæ Græca dicitur, lex cælibatus similiter sancita fuit, circa anno 600. à Christo nato, vt patet *Concilijs Ancyrano, cap.10.Neocesarien s.cap.1. Nican. I. can.3. & in Synodo Trullan.can.6.act.4. D.Chrysost. tom.de patient.Iob,homil.2.D.Gregor.Nisseno lib.de virginit. cap.fin. D.Cyril.Hierosolymitan.catech.12.*

39 ¶ Postea tamen in Orientalibus Clericis in sacris permissa sunt coniugia ante ordinationem contracta,*cap.cum olim,6.de Clericis coniugat.* non tamen postea vxores ducebant,vt patet ex sexta Synodo in cap.si quis eorum,distinction.21. *Si quis eorum, qui ad Clerum accedunt voluerit nuptiali iure mulieri copulari hoc ante Ordinem Diaconatus faciat.*
40 † Quod originem habuit ex canonibus Synodi Trullanæ, quos nonnulli Episcopi in Trullo cõuenientes ediderunt, & Synodo imposuerunt,vt tradit *Francisc. Turrianus libr. de canonibus Synodi 6.7.& 8.* Quapropter à Sergio PP. reprobati sunt,vt meminit *Beda lib. de Sex ætatibus iust. Paul. Diacon.libr.*
41 *8.de rebus Roman.cap.9.* † Quare apud Græcos etiam post susceptum Ordinem non licuit Clericis in sacris constitutis Matrimonium contrahere,*Stephanus PP.in cap.aliter, distinct.31.D.Epiphan.lib.2.hæresis 59. Sozomenus lib.1.cap.22.Nicephor.lib.8. cap.19. Michael.Medina lib.2.de continent. c.20. & 21.Couarru.d.part.2.cap.6.§.3.nu.2.Bellarmin.de Cleric.d.cap.21.& libr.2. Concilior.*
42 *cap.18.* † In Ecclesia autem Latina semper fuit prohibitum Clericis,non solum matrimonia contrahere post susceptum Ordinem,verũ ante Ordines contractæ vxores retinere, nisi Lectoribus,& Cantoribus ex Apostolicis Cõstitutionibus,can.27. *Qui ad Clerum promoti sunt præcipimus,vt si voluerint, vxores accipiant,sed Lectores, & Cantores tantummodo,*
43 † Clericis autem in sacris matrimonia antea,& post ordinationem semper fuerunt prohibita,*cap.cum olim,de Clericis coniugat. cap. Syracusana,distinct.28. Bellarmin.de Cleric. lib.1.cap.18.Couarr.Decret.4.p.2. ca.6.§.3. Azor lib.13.Instit.cap.12.q.3.4.5.& c.14. q.7.& lib.13.c.13.q.1.*

¶ Neque obstat, quod de Apostolis dictum est,nam præter D.Petrum;de cuius socero fit mentio apud *D.Luc.cap.4.v.38.* de alijs non constat liquido vxores habuisse, etsi qui eorum habuerunt, statim atque ad Apostolatum vocati sunt,omnino ab illarum consortio se abstinuerunt,vt patet ex illis Matth.ca.19. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* † Neque obstat ipsiusmet Pauli epistola *Corinth.1.cap.9.* quia sorores licet aliquando pro vxoribus accipiãtur,Paralipom.1.c.2.*Et septimus Dauid,quorũ sorores fuerunt Sarvia, & Abigail.* Cãtic.c.8.*Soror nostra parua est, & ubera non habet..* † Apostolus sotores pias mulieres appellat, quæ Apostolicã vitã sequebantur,vel pecunia,vel certo ministerio suo in rebus necessarijs opitulabantur,*D.August.lib. de opere Monach.c.4.Tertul.lib.de Monogam.*

¶ Neque rursus obstat illud Apostoli *ad Philippens.cap.fin.*quia non *Germana compar*, aut coniux,*sed Germanè compar*,reddi debet, vel quia sic appellantur ex nomine,vel ex officij ministerio,quod ad promulgationem Euangelij idem iugum cum ipso sustineret, vt ibi exponunt *D.Chrysost.& Theophilact.* † Nam dict⁹ locus de vxore D. Pauli intelligi nó debet,cũ ipse de se dicat Corint.1.c.7. *Dico autem non nuptis,& viduis bonum est illis si sic permaneant,sicut & ego.* † Neque dicendum est Apostolum principio suæ conuersionis sine vxore fuisse,postea illam duxisse, nam epistola ad Corinth. prius scripta fuit, quam illa ad Philippenses,vt notat *Theodoretus in præfat.* † Eoque maximè cum D.Paulum,& alios Apostolos præter D. Petrum vxores non habuisse asserunt,*D.Hieronym.libr.1.contra Iouinian.& Psalm.57.& epistol.ad Eustoch.de virginit.D.Augustin.lib.de gratia,& libr.de arbitr.c.4.S.Epiphan.hæres.58.D.Ambr.lib. de exortat.ad virgin.*

¶ Neque obstat illud Apostol.*ad Tit. 1.cap.3.* Quia verba illa negatiuè intelligenda sut,scilicet,vtoporteat ne Episcop⁹ habeat vxores plures,vt ibi interpretantur, *D.Chrysostom.& alij,Valent.tom.4.disput.9.quæst.5. punct.5.§.2.Henriquez lib.10.cap.14.* † Vel allegoricè intelligendus est, ne pluribus Ecclesijs præponantur, nam continentiam Episcopum satis commendat,idem Apostol.ad Tit. cap.1. *Oportet Episcopum esse sobrium,iustum, sanctum,continentem.* † Neque minus obstat *Canõille Apostolor.6.* quia iussum est ne prætextu Religionis,seu cautelæ Episcopus, aut Presbyter,qui ante ordinationem vxorem habebat, postea curam vxoris abijciat, quia debet illam alere,& prouidere, vt cautum est,

Concil. Turonenſ. II Can. 8. vt exponunt. Vmbertus Legatus Leonis IX. apolog. contra Nicet. Soto lib. 7. de Iuſt. q. 6. art. 2.

54 ¶ Neque tandem obſtat aliud eiuſdem Apoſtoli ad Timot. 1. ca. 4. *In nouiſſimis temporibus fuiſſe, quoſdam introducturos doctrinas dæmoniorum, prohibentes nubere.* nam Apoſtulus loquitur de hæreticis coniugium ipſum tanquã per ſe malum prohibentes, vt fuerunt *Manichæi, Marcbion, & Tacianus.*

55 † Eccleſia autem ſuis miniſtris coniugium prohibet, non vt per ſe malum, ſed vt minus conueniens illi ſtatui, vt probant *D. Auguſt. lib. 30. contra Fauſt. cap. 4. & 6. D. Hieron. lib. 1. cõtra Ioum. D. Chryſoſt. D. Ambr. & alÿ in d. Paul. Corinth. 1. c. 4. Henriq. d. lib. 10. cap. 14.*

56 † Eccleſiæ Latinæ votum continentiæ ipſis ordinibus eſt annexum, *cap. vnico de voto lib. 6. Extrauag. antiquæ Ioan. XXII. de voto. Concil. Tolet. II. in cap. de bis, diſt. 28. D. Thom. Sent. 4. diſt. 37. q. 1. art. 1. Bellarm. Controu. lib. 1. de Matrim. cap. 21. & lib. 1. de Cleric. c. 18. Toledo in Summ. lib. 4. cap. 17. num. 21. & lib. 7. cap. 8 n. 3. Henriq. lib. 10. de Ordin. cap. 14. n. 7. & lib. 12. de Matrim. cap. 5. n. 9.*

57 † In quo quidem voto implicãtur ſtatim, atq; ad Ordines ſacros promouentur, quamuis ignorantia inuincibili neſciãt eorum Ordini votum anecti, *D. Thom. 2. 2. q. 88 art. 7. & 11. Cardin. Bellarm. lib. 1. de Cleric. cap. 18. Turrecrem. in cap placuit, diſt. 32. art. 1. num. 6. Præpoſit in rub. qui Clerici, vel vouent, Decius in cap. at ſi Clerici de Iudic. n. 235. Gutierrez Canonic. qq. lib. 2. cap. 7. 45. Valẽt. tom. 4. diſp. 9. q. 5. punt. 5. & q. 10. punt. 3. Barboſa de poteſt. Epiſc. p. 2. allegat. 15. n. 1. 2. & 3. Bonac. de impedim. matr. q. 3. pun. 9. ex n. 2. Franciſc. Mendoça in Reg. lib. 1. cap. 1. ſect. 1.* † Vnde

58 Ordo Sacer ex voto caſtitatis annexo impedit matrimonium poſtea initum, & irritat, vt ſtatuerunt Pontifices *Nicol. I. & Alexan. II. in cap. nullus Miſſam, cap. propter hoc, diſt. 32. & Sexta Synodus General. cap. 6. cap ſiquis eorum d. diſt. 32. Innocent. II. in cap. vt lex 27. q. 1. c. 1. & 2. qui Clerici, vel vouẽt, cap. vnico de voto lib. 6. Ioann. XXII. in Extrauag. antiquæ de voto Conc. Trid. Seſſ. 24. de Matrim. c. 9.*

Sect. II. de voto ſimplici, & ſolemni.

SVMMARIVM.

59. *Votum ſimplex impedit Matrimonii contrahere.*
60. *Contrahens cum voto ſimplici peccat mortaliter.*
61. *Voto ſimplici aſtrictus, nequit petere debitum, non tamen reddere.*
62. *Peccat, qui poſt votum continentiæ petit debitum.*
63. *Votum ſimplicem, qui frangit contrahendo, peccat prima vice, poſtea licitè petit, & reddit.*
64. *Epiſcopus nequit diſpenſare in voto ſimplici, ſed quo ad voti effectum.*
65. *Votum ſimplex diſpenſatum ab Epiſcopo, vt nubat poſt mortem vxoris tenetur adimplere.*
66. *Votum ſolemne reddit inualidum matrimonium.*
67. *Voti ſolemnis, & ſimplicis quoad Deum nulla eſt differentia.*
68. *Votum ſimplex impedit matrimonium: ſolemne impedit, & dirimit.*
69. *Votum ſolemne ex ſua natura irritat matrimonium ſubſequens.*
70. *Coniugatus de licentia vxoris poteſt Religionem ingredi.*
71. *Vxor, qui viro permittit, vt ad Religionem tranſeat, tenetur caſtitatem vouere.*
72. *Votum ſimplex vxoris, qui marito permittit Religionem ingredi profeſſione ſequuta, vertitur in ſolemni.*
73. *Vxor mariti profeſſi poſt eius mortem, nequit ad ſecundas nuptias tranſire, contracta tenent.*

59 VOTVM ſimplex de ſuſcipienda Religione, aut Ordinem ſacrum, aut cõtinentiæ perpetuæ, ſolum impedit, ne matrimonium contrahatur, contractum tamen non retractat, *cap. 1. & ibiomnes, de voto, lib. 6. Concil. Trident. ſeſſ. 24. can. 9. D. Thom. part. 3. q. 48. & q. 53. art. 1. Magiſter Sent. 4. diſt. 38. Soto q. 2. art. 1. Nauarr. d. cap. 22. num. 73.* † Peccat tamen mortaliter, 60 qui contrahens ſe implicitè obligat ad copulam, & redditionem debiti, *cap. noueritis, diſt. 27. cap. rurſus, qui Clerici, vel Monach. Nauarr. d. num. 73. D. Antonin. part. 3. tit. 1. ca. 4.* † Reddere enim poteſt, non tamen petere, 61 vt tenet *D. Thom. part. 3. q. 53. artic. 4. Turrecremat. in cap. nouimus, 17. q. 2. num. 2. D. Antonin. part. 3. tit. 1. ca. 16. §. 1.* † Nam qui poſt 62 votum continentiæ contraxit, peccat mortaliter, ſi debitum petat, *Soto diſtinct. 38. q. 2. artic. 1. Ledeſma q. 66. art. 4.* † Verius tamen eſt, 63 quod licet contrahens teneatur adimplere votum, peccat prima vice conſumans matrimo-

nium,

nium, eo tamen consumato licet petere, & reddere debitum, *Soto d.q.2.artic.2. Monald. in Summ.tit.de impedim.ex voto, Nauarr. in Manual.cap.12 num.80.* † Dispensat tamē Episcopus non in voto continentiæ, id enim reseruatur Papæ, sed quo ad voti effectum, vt subueniat periculo conscientiæ, & incontinentię, *D.Thom.q.53.art.4. Soto distinct.38.q.2 ar. 1. Nauar.cap.16.num.25. & cap.22. nu.86.* † Ideò mortuo coniuge tenetur Religionem ingredi, ex voto pristino, non extincto, *Sot.d. q.2.art.1. Caietan.2.2.q.88 arti.3. Monald. vbi sup. Sanch.d.lib.7.disp.25.*

¶ Votum solemne, quod fit per professionem factam in Religione approbata, vel per sacri Ordinis susceptionē irritat, & inualidat matrimonium, vt decissum est in *Concilio Toletano IIII.can.51. Toletan.VIII.can.6. Calcedonens.can.16. Foroiulien.can.2. Turonens.c. 2. Triburi can.23. Siricius Pontif.epistol.1. & 2.12. & 30. Gelasius PP.I.epist.1. cap.22. & 23. Gregor.I.lib.1.epist.40. Alexand.III. in c. meminimus, qui Clerici, vel Monach. Innocen. III. in cap.fin. eodem tit. Bonifac.VIII. in cap. vnico, de voto, & voti redempt. lib.6. Tridenti. sess.24. de matrimon. can.9. D.Cyprian. libr.1. epistol.11. D.Ambros. lib. de Virg. lapsa. cap.5. D.Chrysostom. ad Theodor. epistol.6. D. Hieronym. in Iouin. lib.1.* † Nam votum simplex à solemne licet quo ad Deum nullam habeat differentiam, quia in vtroque eodem modo persona Deo traditur, *vt patet ex Bulla Gregor. XIII quæ incipit, Ascendente domino, cap. rursus, qui Clerici, vel vouent. Valent tom.4 disput. 10 q.5 punct.3. Sanchez de Matrimon. lib.2. disput.19. & lib.7. disput.25. num.24. & disp. 26. num.4. Lesius de Iustit. lib.4. c.41. num.68. Reginald. in Prax. lib.31. num.123. Coninch. disput.31. dub.6. num.67. Gutierrez de Matrimon. cap.94. num.6. Bonacina de Impedim. q.3. punct.4. ex num.3.* † Differt tamen iure naturæ, quia votum est incompatibile cū matrimonio, iure tamē Ecclesię, quia in simplici voto tantum impedit, in solemne impedit, & dirimit, *cap.1. & ibi gloss. cap. siquis sacro, 27. q 1. & cap. rursus, qui Clerici, vel vouent. Caietan. 2.2.q.88. art.7. dub.1. Gaeta in cap. ad lumina 30.q.1. §.4.q.194. num.464. Azor lib.12. Moral. cap.6.q.3. & 4. Sanchez d. disput 25. num. 5. & disput.26. ex num.3. & in Decalog. tom. 2. lib.5 cap.1. num.5.6. & 7. Bellarmin. libr. 2. de Monach. cap.34.* † Nam suaptè natura (seclusō iure Ecclesiæ) per professionem præcedentem impeditur valor matrimonij subsequentis, *Turrecremat. in cap. Presbyteris, dist. 27. num.1. & in cap. primo, 27.q.1. art.2. num. 4. & art.3. num.6. Couarrub. Decretal. 4 par. 2. cap.7. §.4. num.7. Barbosa de Soluto Matrimon. rubr. part.2. num.98. Valent. 2.2. disput. 6. quæst.6. punct.5. & tom.4. disput.10. quæst. 5. punct.3. Petr. Ledesma de Matrimon. q.53. art.2. dub.1. Bart. Ledesm. dub.33. conc.2. Ludou. Lop. p.2. c.48.*

¶ Coniugatus tamen post consumatum matrimonium poterit de licentia vxoris Religionem ingredi, & ad sacros Ordines promoueri, vt per *DD. in cap. volumus, distinct. 81. & in cap. Episcopus, distinct.77. Abb. in cap. coniugatus, de conuers. coniug. Sanchez d. lib.7. cap.29. ex num.1. Gutierrez de Matrimon. cap. 95. ex num.1.* † Dum tamen vxor castitatem vobeat, saltem voto simplici, *cap. vxoratus, c. cum sis, cap. ad Apostolicam, de conuers. coniug. gloss. in cap. quia sunt, distinct.28. Turrecremat. in cap si mulier, distinct.28. art.1. num.1. l.40. tit.6. Part.1. D. Antonon. part 3 tit.1. ca 8. Gaeta in ca. ad limina, 30.q.1. §.4.q.195. nu. 469. Sanchez de Matrimon tom.2. lib.7. disput 30. num.6.* † Quod secuta viri professione, vel sacris Ordinis assumptione vertitur in solemne, *gloss in cap. seriatim, distin. 32. Hostiens. in cap.1. in fid. de conuers. coniugat. Abb. in capit. costitutus, eodem tit. num.6. Gregor. in d.l.40. tit.6. Part.1.* † Ideò vt mortuo viro nō potest ad secūdas nuptias transire, contracta tamen tenent *gloss. & DD. in cap si se, distinct. 28. Soto lib 7. de Iustit. q.5. art.3. Hostiens. in cap. ad Apostolicam. de conuers. coniugat. Francus in cap. vnico. de voto, lib.6. n.3. Azor lib. 13. Moral. cap.14. q.11. Gutierrez dict. capit. 95. num.7.*

Sect. 3. De disparitate cultus, & Religionis.

SVMMARIVM.

74. *Disparitas Religionis non impedit Matrimonium iure naturæ.*
75. *Religionis disparitas Matrimonium nō impedit lege Scripta.*
76. *Hebræis fuit prohibitum cum aliquibus cōtrahere propter periculum euersionis.*
77. *Matrimonium non impeditur cum infidelibus lege Euangelij.*
78. *Hispaniæ antiquitus Matrimonia contrahebant fideles cum infidelibus.*
79. *Matrimonium fidelis cum infideli prohibitum fuit ad tempus propter naturalem indecentiam.*
80. *Matrimonia fidelis cum infideli prohibentur*

tur variis Conciliis.

81. *Matrimonia fidelis cum infideli, si contrahatur, nullo iure stare prohibentur.*

82. *Matrimonium non soluitur propter hæresim coniugis.*

83. *Matrimonium fidelis cum hæretica non tenebat ex Sexta Synodo.*

84. *Sexta Synodi decreta non sunt approbata à Sede Apostolica.*

85. *Disparitas Religionis non est causa irritãdi matrimonium.*

86. *Matrimonium fidelis cum infideli intendi tur, ne fides alterius periclitetur.*

87. *Fidelis contrahens cum infideli, peccat mortaliter.*

74 CVLTVS, vel Religionis disparitas non impedit matrimonium iure naturæ, *D. Tho. p. 3. q 59. art. 1. & Sott. 4. dist. 39. D. Anton. p. 3. tit. 1. c. 6. Couar. Decret. 4. p. 2. cap. 6. §. 11. & cap. 7. §. 4. Gutierrez de Matrimon. cap. 104. ex num. 1. Perez in l. 7. tit. 19. lib. 8. Ordinament.* † Nec lege scripta Moysis prohibitum fuit viros contrahere cum filiabus infidelium, vt constat ex Moyse, & Ioseph, qui contraxerunt cum AEgyptijs idolatris, Salomone cum filia Pharaonis, Esther cum Assuero, & alijs quem plurimis vt notat *doctissimus Cardinalis Bellarmin. de Matrimon. cap. 23. Soto Sententiar. 4. distin.* 75 *39. quæst. 1. artic. 1.* † Prohibebãtur tamen cum aliquibus nationibus idolatris coniugia, propter periculum euersionis, & idolatriæ, vt Amorrhæis, Cananæis, Hethæis, Pherezæis, Hevæis, & Iebusæis, *Exod. capit. 34. v. 11. & sequentibus.* Idumæis, & Moabitis, *Esdras lib. 1. capit. 9.* † Iure autem diuino Euangelij non 77 impeditur Christianis matrimonium cum infidelibus, nã vt testatur his verbis D. Paul. Corinthior. 1. cap. 7. v. 12. *Si quis frater vxorem habe infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam, &c.* † Ex quo prioribus sæculis contuerudo fuit non solum apud 78 exteras nationes, sed apud nos Hispanos (quibus veræ Religionis semper cultum viguit) matrimonia contrahendi fideles cum infidelibus, ita vt Reges, & Primates cum Mahumetanorum, & hæreticorum filiabus non semel matrimonio copularentur, nam id permissum fuit, *Concil. Calcedon. act* 15. *can.* 14.

79 ¶ Præcepto tamen humano prohibitum est ad tempus, ne fidelis iugum matrimonij duceret cum infideli, propter naturalem indecentiam, & conuenientiã; quia vix potest esse pax inter tales coniuges, neque ab illis institui proles, D. Paul. Corinth. 2. cap. 6. *Nolite iugum ducere cum infidelibus: quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? quæ autem conuersio Christi ad Belial? aut quæ pars fidelium infideli?* † Vnde taliã matrimonia prohibita sunt 80 varijs Concilijs *Calcedonense canon. 13. Eliberitano cap. 16. Laodiceno cap. 10. & 31. Agathensi capit. 67. Carthaginens. III. capit. 12. Triburtin. capit. 39. Toletano III. capit. 14. Aurelian. II. capit. 18. Aurelian. IIII. capit. 13. Nicæno ex Arabib. cap. 53. 67. & 68. cap. non oportet, 28. quæst. 1.* † Sed si contrahantur, nul- 81 lo iure stare prohibentur. *glo. in d. cap. non oportet, 28. quæst. 1. D. Thom. & alij in 4. distinct. 39. Simanc. de Catbol. Institut. cap. 40. num. 17. Turrecremata in capit. siquis Gentilis, 28. q. 1. art. 1. num. 2. Gaetan in d. cap. ad limina, 30. q. 1. §. 4. quæst. 169. num. 423. Couarrub. d. part. 2. cap. 6. §. 11. num. 4.* † Non enim propter hæ- 82 resim soluitur ipso matrimonij, vt liceat Christianæ nubere alteri, *Trident. sess. 24. can. 5.* sicut licet propter coniugem in infidelitate relictũ, *cap. 1. de conuers. conig. Bonacin. de Matrim. q. 2. pun. 3.*

¶ Neque obstat matrimonium fidelis 83 cum hæretica non teneri Iure Ecclesiæ, vt in Sexta Synodo Generali decissum est can. 72. *Non licet orthodoxo cum hæretica coniugi, nec orthodoxam cum hæretico, sed si quid eiusmodi factum appareuit veras nuptias existimari, & nefarium coniugium dissolui.* † Nam licet Sex 84 ta Synodus authoritatem Canonicam habere videatur ex traditis in *cap. Sexta Synodus, distinct. 16.* eius decreta à Sede Apostolica approbata non sunt, vt tradunt *Francisc. Turrian. in Canonibus Sextæ Synod. Valentia part. 4. disputation. 10. quæst. 5. punct. 3. Sanchez de Matrimon. tom. 2. lib. 7. disput. 28. n. 7. & disp. 72. ex nu. 1.* † Nã disparitas Religionis nõ est 85 causa irritandi matrimonium, *D. Thom. Sent. 4. distinct. 39. quæst. 1. art. 1. ad 5. D. Anton. p. 3. titul. 1. cap. 6. not. 2. Ledesma tom. 2. part. 4. q. 61. art. 2. Petr. Ledesm. de Matri. q. 59. ar. 2. dub. 4. Bart. Ledesm. dub. 54. concl. 4. Toledo in Summ. lib. 7. cap. 7. num. 1. Valent. tom. 4. disp. 10. q. 5. punct. 3. Grasis deciss. part. 1. lib. 2. cap. 85. n. 14.* † Dum tamen non timeatur de alte- 86 rius coniugis peruersione, nã matrimonium fidelis cum infideli interdicitur, ne fides alteri periclitetur, *DD. in c. nõ oportet, & c. caueat, 28. q. 1. Turrecrem. in c. siquis Gentilis, d. 28. q. 1. ar. 1. n. 2. Nauar. in Manual. c. 22. nu. 49. & lib. 5. tit. de hæretic. cons. 1. n. 6. edit. 2. & cons. 2. n. 6. Anton. Cueus d. lib. 5. tit. 12. n. 90. Gregor. Lopez in l. 15. tit. 2. Part. 4.* † Peccat tamẽ le- 87 thaliter Christianꝰ cõtrahẽs cũ infideli, pagana, hæretica, aut scismatica, vel è cõtra, *Nauar. in*

Manual.cap.22.num.49.Palacios in 4.distin. 39.q.1.Ledesma d.q.59.art.1.Valent.d.punct. 3.Gutier.d.c.104.n.7.Bonacin.d.punct.3. & de imped.q.3.pun.8.ex n.2.

Sect. 4. De frigiditate, & impotentia coeundi.

SVMMARIVM.

1. *Impotentia coeundi datur à natura, vel à dæmone.*
2. *Coeundi impotensia impedit, & dirimit matrimonium.*
3. *Seminatio necessaria est in copula, vt vna caro efficiantur.*
4. *Matrimonium irritum est, si in copula non adsit seminatio.*
6. *Nuptias non concubitus, sed consensus facit.*
7. *Vxores quas habere non possunt, debent habere vt sorores.*
8. *Charitas coniugalis, neque senio, neque frigiditate minuitur.*
9. *Liberorum procreationis spes causa esse non potest, vt matrimonij Religio compos non euadat.*
10. *Matrimonium verum absque virili cõplexu contractum fuit inter Sacrosanctã Virginem, & Ioseph.*
11. *Sacrosancta Virgo in Christi generatione semẽ ministrauit, vt vera Mater Dei fieret.*
12. *Semen humanum decidi potest ex virgine absque concupiscentiâ.*
13. *Virginem Sanctissimã Hebræi explorarũt per obstretrices dũ Christus Dominus Dei Filium, & Virginis Mariæ profiteretur.*
14. *Matrimonium copulam desiderat, ideò non valet matrimonium spadonum.*
15. *Eunuchi, vel castrati non possunt contrahere matrimonium.*
16. *Semi matrimoniũ in decrepita ætate valet.*
17. *Senes, qui vas fœmineum penetrare non valent, nec seminare, nec ope Medicorum adiuuari non possunt maritari.*
18. *Eunuchi licet virgam erigant, nunquam seminant.*
19. *Eunuchi, castrati, spadones, & alij, quia natura, vel arte ad generationem sunt inepti, non possunt contrahere.*
20. *Infames sunt eunuchi, & spadones, qui Matrimonia contrahunt.*
21. *Eunuchis, & spadonibus, vt infamibus ingressus Ecclesiæ, & honores interdicuntur.*
22. *Spadones, & senes importuni Venerẽ deludunt.*
23. *Vxores queruntur, quod malè tractentur, quando à viro non cognoscuntur.*
24. *Ingrata sunt nouæ nuptæ oscula coniugis illius, qui inter primos complexus marcescit.*
25. *Coniugia ad id instituuntur, vt per filiorũ procreatione quodammodo immortales efficiantur.*
26. *Puniendam esse impostu̇ram eorum, qui seminiri vxores ducunt.*
27. *Nihil magis mulieribus cruciat, quam cũ viro carere à viro.*
28. *Fœminæ nihil magis cupiunt, quàm viris copulari.*
29. *Impedimẽtũ, aut est perpetuũ, aut tẽporale.*
30. *Impedimentum perpetuum quale dicatur.*
31. *Impedimentum naturale quale sit.*
32. *Impedimenti probationes obstreticum, & Medicorum reijciuntur.*
33. *Probatio impedimenti in ipso actu facienda est.*
34. *Concordantur cap.1.& cap.laudabilem, de frigid.& malefic.*
35. *Trienij experientia injicitur vbi de impotẽtia liquido non constat.*
36. *Impedimentum durans post triennium censetur perpetuum.*
37. *Vir separatus ex impotentia debet remanere sine coniugio.*
38. *Mulier separata eo quod arcta sit, non debet nubere.*
39. *Mulier post separationem facta cognoscibilis compellitur cum primo habitare.*
40. *Mulier separata si nubat alteri, & eam cognouit viuente primo viro ei, restituitur.*

IMPOTENTIA huiusmodi dari potest, 1
vel natura, vel maleficio ex dęmonis arte, *vt dixi in Epitom. de Mag. lib.2.c.42. ex n.6.* † Vtroq; casu impedit matrimo 2
niũ, & dirimit, quomodocũq; ei deficiãt necessaria virilitatis perfectio, *c.quẽadmodũ, de iure iur.c.1.& seqq. de frigi.& malef. c.1.cũ alijs, 33.q.1.* † Nõ solũ ad fœminei vasis penetratio 3
nẽ, sed in seminatione intra vas fœmineũ, quia ad matrimonij valorẽ desideratur copula per quam coniuges vna caro efficiantur, *cap. laudabilem, de frigid.& maleficiat. cap. ex literis, eod.tit. D.Anto.p.3.tit.1.c.12.§.1. Toled. in Sũm. lib.7.c.12.n.2. Valẽt. tom.4.disp.10.q.5. pũ.3. Gutier. qq. Canon. lib.1.c.16.n.18. Barbos in l.1.D.solut. matr. p.1.ex n.92. Ant. Cuc. lib.5. Instit. tit.12.n.218.& 259.* † Idcò irritũ est 4
matrimoniũ, quando vir, & vxor interse nõ cõmiscẽtur per copulã receptã intra vas naturale mulieris, *Abb. in 1 fin. de spõsal. Hẽrig. lib.11.*

de Ma-

le matrim.cap.8.n.8.& cap.15.nu.3.Sanchez de Matrim.tom.1.lib.2.disp.21.nu.5.& tom. 2.lib.7.disp.92. ex nu.7.

5 ¶ Obstat tamen, quod nuptias non concubitus, sed consensus facit, & perpetuæ vitæ consuetudo, siuè vt ait Quintilianus declamat.368. *Matrimonia sunt ab ipsa rerum natura inuenta, sic mares fœminis iunguntur, vt inuecilior sexus præsidium natura societatem sumat.* 6 † Vnde eos, qui nec seminare valent, nec membrũ erigere, iudicare solet Ecclesia, vt quas tamen vxores habere non possunt, habeant vt sorores, *cap. requisisti, 33. quæst. 1.* 7 *capit.consultationi,de frigid.& malefic.* † Vnde charitas illa coniugalis, neque senio, neque frigiditate vlla minuitur, aut tepescit. D. Aug. lib.de bono coniugal. to.6. *in bono licet annoso coniugio, & si marcuerit ardor ætatis inter masculum & fœminam, viget tamen ardor charitatis* 8 *inter maritum & vxorem.* † Neque liberorum procreationis spes, quæ huic libidini obtendi solet, causa esse potest, vt sanctissima matrimonij Religio compos non euadat, nam vt ait idem August. vbi prox. *Manet vinculum nuptiarum, etiam si proles, cuius causa initũ est, manifesta celeritate non subsequatur.*

9 ¶ Matrimonium enim verum contractum fuit inter Sacrosanctam Virginem Mariam, & Ioseph, in quo non solum virilis complexus affuit, sed mentis, & corporis quidem omne delectamentum, *Petr. Lombard. senten. 4. dist. 30. cap. 4. D. Thom. part. 3. q. 29. art. 2. Suarez d. q. 20. art. 2. disp. 7. sect. 1.* 10 † Nam Sacrosancta Virgo Maria corpore & mente, semper integra fuit, quamuis in Christi Domini conceptione, ex Patris æterni generatione, per Spiritum sanctum semen ministrauit, vt eius vera & naturalis mater fieret, vt tradit idẽ *Suarez d. p. 3. q. 32. artic. 1. sect. 1. fol.* 182. 11 † Quod absque omni inordinatione, & concupiscentiæ labe, ex sacratissima Virgine posse decidi in Christi Domini Conceptione, expresse tenent concines mei *Thom. Sanchez de Matrimon. tom. 1. lib. 2. disput. 21. n. 11. Petr. de Peramato in appendice ad tract. de semine, fol. 7.* 12 † Nisi vellis non semen, sed sanguinem purissimum ministrasse, non menstruatum, se perfectissime decoctum, & in vtero delatum, vt Christi Domini caro fieret, vt docent *D. August. lib. 83. qq. noui Test. q. 56. D. Thom. p. 3. q. 32. art. 5.* 13 † Nam in vera hominis generatione, semen fœmineum non esse necessarium, contendunt *Aristot. lib. 2. generat. c. 2. Auicena lib. 9. animal. cap. 1. & seqq. Galen. lib. 1. natural. facult. cap. 3. Scaliger. de subtilit. ad Cardan. exercit. 268.*

¶ Sed his non obstantibus, in matrimonio vtriusque copula desideratur, vt per eius commixtionem fiant duo in carne vna, vel saltem viri, actu carnali intra vas fœmineũ recepta, vt dunt *D. Thom. Sanchez, & alij vbi supr.* 14 † Ex 15 quo nõ tenet matrimonium si mulier est nimis arcta: ita vt vir eam penetrare non possit nec in eius vas seminare, non minus quam spadonum, qui nequeunt penetrare, nec seminare, *vt per DD. in l. si serua 40. § si spadoni, D. de iure dot. & in l. sed est quæsitum, §. spadonum, D. de liber. & posthum. & in c. laudabilẽ, de frigid. & maleficat.* 16 † Spadones enim si vtroque testiculo carent, eunuchi, & castrati, siue à natura, siue ab arte, ita vt ad generationem sint inepti, matrimonium non possunt cõtrahere, vt tradunt *Cardinal. Toledo in Summ. lib. 7. c. 12. n. 2. Henriq. lib. 11. de Matrim. c. 10. n. fin. & lib. 12. c. 8. n. 1. Valen tom. 4 disp. 10. q. 5. pun. 3. Petr. Ledesma de Matri. q. 58. art. 1. dub. 3. Greg. Lopez in l. 6. tit. 2. Part. 4. præceptor meus Did. Spino, de testam. glos. 15. n. 99.* 17 † Et si de facto contrahant non tenet, & separantur, vt cauti est Motu proprio S. D. N. Sixti V. ad Nuntium Hispaniæ, anno 1587. quem refert Gutierrez Canonic. qq. lib. 2. cap. 12. n. fi. *Committimus fraternitati tuæ, & mãdamus, vt coniugia per dictos, & alios quoscũq; eunuchos, & spadones vtroque teste carentes, eũ quibuslibet mulieribus defectum prædictũ, siue ignorantibus, siue scientibus, contrahi prohibeas, eosq; ad matrimonia contrahenda inhabiles, authoritate nostra, declares: & eos, qui de facto cõtraxerint, separari cures, & matrimonia ipsa sic de facto contracta, nulla, irrita, inualida esse decernas.*

18 ¶ Neque obstat senium matrimonium, qui in decrepita sunt ætate, qui nec coeunt, nec seminant, permissum esse, vt tradunt *Couarruuias in Decretal. 4. part. 2. cap. 8. §. 2. num. 10. Mantica de coniectur. lib. 11. titul. 13. Dueñas regul. 350. limit. 1. Andr. Gail. lib. 2. Practic. cap. 141. nu. 8. Matienç. lib. 5. Recopil. tit. 8. l. 10. glos. 3. num. 4.* 19 † Quia si aliquando vas fœmineum penetrare non valent, nec seminare, neque ope Medicorum adiuuari, non tenet matrimonium: *Glos. in cap. 2. & final. de frigid. & malefic. Gregor. in l. 1. titul. 13. part. 4. Montalu. in l. 2. tit. 8. part. 4. Gutierrez vbi supra, dict. cap. 12. & lib. 1. cap. 6. num. 13 & de Matrimon. cap. 112. num. 15. Petr Barbosa in l. 1. D. soluto matrimonio, num. 193. Anton. Gomez in l. 9. Taur. num. 57. Sanchez dicto lib. 7. disput. 92. ex num. 20. Bonacina vbi supr quæst. 3. punct. 13. num. 18. Filiuc. tract. 10. cap. 13. quæst. 5. num 94.* 20 † Senes enim

non minus quam ſpadones Venerem deludunt, vt de puella inter eos iacente, hic iocoſè teſtatur Martial lib. 11. epig. 82.

Cum ſene communem vexat ſpado Didymus Æglen,
Et iacet in medio ſicca puella toro:
Viribus hic operi non eſt, illi vtilis annis,
Ergo ſine effectu prurit vterq; labor,
Supplex illa rogat pro ſe, miſeriſque duobus
Hunc iuuenem facias, hunc Cythareа virum.

21 ¶ Sic illi infames ſunt, qui ſemi viri matrimonia ineunt, omnia tentantes, nihil tamen perficientes, non Spiritus ſanctus introducit ſpadones virginum compreſſores, *Eccleſiaſt. cap. 20. ver. 6.* & Terentius amatores maximè mulierũ, nam vt ait Ouid. *Quod nõ licet acrius vrit.* Vnde vt infamibus ingreſſus Eccleſiæ interdicetur *Deuter. cap* 23. & honores adipiſci vetuit *Iulianus Imper. apud Cedren. par.* 209.

22 281. & 390. † Et multo magis interdicenda eſt Matrimonij dignitas, nam nihil eſt, quod mulieris virum appetentis animum magis exaſperet, quam ſi poſt nuptiales facenios, grata, & expectata voluptate carere cogatur; ſicque legitimo ardore pruriens à viro, cuius effectæ vires deficiunt, illeſa, & intacta mittatur, nam Prætoris cuiuſdam, qui declarauit controuerſiam de illa, quæ egit cum viro malæ tractationis, quod virgo eſſet, meminit

23 *Seneca lib. 1. controuerſ. 2.* † Ingrata enim ſunt, & iniurioſa nouæ nuptæ oſcula coniugis illius, qui celebratis nuptijs inter primos cõplexus, marceſcit, aut coitus voluptate neglecta, frigidior glacie, caſtitatis laudes commendat, qualis Amonis Ægyptij ſtulta oratio, qua prima nocte vxorem, vt caſtitatis perpetuæ, ſororis potius quam vxoris voto ſe damnaret, ſuaſit, vt meminit *Nicephorus Caliſtrat. lib. 8. capit. 41. & hiſtor. Tripert. lib. 2.*

24 *cap. 11.* † Coniugia enim ad id inſtituuntur, vt fragilitati humanæ ſubueniatur, & filiorum procreatione, quod admodum immortales efficiamur, l. lege, C. de legitim. hæredibus: *Naturа vtrumque corpus adidit, vt maneat ſuis viribus immortale.* Seneca libr. 2. controuerſ. 1. *etiam abolita ſæculis nomina per ſucceſſores nouos fulget*, l. liberorum, § final. D. de verborum ſignific. *Idcircò filios filiaſque edimus, vt ex prole eorum, earumve, diuturnitatis nobis memoriam in æuum relinquamus.*

25 ¶ Vnde cum ſancta ſit Matrimonij dignitas, & venerabilis eius reuerentia, publicè intereſt punire ſacrilegam eorum impoſturam, qui ſemiviri vxores ducunt, & temera impietate tanti ſacramenti Religionem ludubrio habent, nam durum eſt adoleſcentulam grandem, & formoſam (perpetua viduitate) inuitã damnari, & coacta libidine Veneris abſtinentia, qua furit, dũ vt ait Catull. *intacta manet, incultа ſeneſcit.* † In tali enim coniugio non pronuba Iuno adfuit, ſed numen aliquod *apotourion* faces prætulit, in quibus poſt peractas Hymenei ſolemnitates ſpõſa in Geniali thoro collocata maritali ardore hiante, inter ſuſpiria noctem pudicam trahere, & exigire cogitur, & vbi voluptates ſpectabat, inuenit deſperationem, quia nil mulieribus magis cruciat, quam cum viro carere à viro, vt tradit *Æneus Robert. lib. 4. rerum indicatarum, capit.*

26 10. † Nam cum fœmina nil magis cupiat

27 quam viro copullari, dum ſpectata voluptate fraudatur, amorem in odium commutat, cum in lecto iacenti nulla ſit cauſa (niſi viri impotentia) quæ impediat, ne ſui cõpos euadat, vt iocoſè de ſimili in hac verba canit Ouid. Metamorph. lib. 9.

Hanc tibi res ademit, nec te cuſtodia cari
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patris aſperitas, nec ſe negat ipſa roganti,
Nec tamẽ eſt potiẽda tibi, nec vt omnia fiãt.
Eſſe poteſt fœlix, vt Dij homineſq; laborãt, &c.

28 ¶ Impedimentum autem huiuſmodi, ſi eſt naturale, & perpetuum, & probari poteſt per rectum iudicium ſtatim diſſoluit matrimonium, *cap. 1. de frigid. & maleficiat.* ſi eſt accidentale, & temporale, neceſſaria eſt triennij experientia, *cap. laudabilẽ, de frigid. & malefi.*

29 † Impedimentum autem perpetuum, cenſetur quando ope humano licito auferri non poteſt. *D. Thom. ſent. 4. diſt. 34. q. 1. artic. 3. D. Antonin. p. 3. tit. 1. cap. 12. §. 1. 2. & 3. Turreremat. in cap fin. 33. q. 1. Capell. Toloſ. deciſ. 381. num. 7. Henriq. lib. 12. de Matrim. cap. 7. num. 4. & cap. 8. nu. 2. Nauar. in Sum. cap. 22. nu. 59. Gregor. Lop. in l. 3. tit. 8. Part. 4. Bonacin. de impedim. q. 3. pun. 13. nu. 1.* † Vt ſi vir

30 habeat virgam genitalẽ aridã, gracilem, curbã, irregularẽ, pannoſam, verpã, mutilla, vel quid ſimile, in quo caſu nõ eſt indicenda triennij experientia, ſed probatio, d. c. 1. de frigid. & malefic. *Sed vir quem accepi frigidæ naturæ eſt, & nõ poteſt ea facere, propter quẽ illũ accepi, ſi probari poteſt per rectũ iudicium, ſeparari poteris.*

31 † Probatio autẽ huiuſmodi nõ eſt faciẽda per matronas, aut obſtetrices, quia earum oculus per ſæpè fallit: *cap. nec aliqua, 27. q. 1.* nec per iudicium Medicorum, quia ſimiliter fallax eſt, vt notatur *in c. poſtulaſti, de probat.* nec per probationes præſumptas, vt aſſerit *cõciuis, & amicus meus Tho. Sanch. de Matr. to. 2. lib. 7. diſp. 107. ex nu. 1.* † Sed in ipſo congreſſus examine probari debet, vt coram teſtes fidedignos,

32

qui

qui iociati corporis,& Iudices iint,& expectatores,in venerem profilire cogãtur, nam si in molli lectulo lanea congerie tumido iacentẽ puellam egregia forma conſpicuam, aſpicẽs, ſi pars illa corporis,quæ ad eius cõgreſſum excitari ſolet,ſe non erigit, ſed malo pudore ad viſcera confugit,nil amplius expectandum eſt, vt ſeparentur,vt in Regno Frãciæ in praxi obſeruatum,teſtantur *Annæus Robert.lib.4.rer. iudicat.c.10.fol.817.*

34 ¶ Et ita concordanda ſunt prædicta iura, quæ inter ſe pugnare aſſerũt *Abb.& alij in d.c. 1.& in d.c.laudabilẽ,de fridgid.& malefic.* nã triennij experientia indicenda non eſt, quãdo de impotentia viri conſtare poteſt ad oculum; quia abſurdũ eſt dilationes quærere,vbinõ oratio,ſed factis opus eſt,nã vt ait Ouidius, *Qui*
35 *non eſt hodie eras minus aptus erit.* † Triennij enim experientia Inijcitur, vbi de impotẽtia liquido conſtare non poteſt,*gl.& Abb.in d.c. 1.n.5.& 6.& in d.c.laudabilem,& in ca.fin. de frigid.n.4.Turrecrem.in cap.ſiquis acceperit,33.q.1.Sanch.d.lib.7.diſp.108.n.5. Gaeta in c.ad limina.30.q.1.§.4.q.221.n.522.Greg. in l.6,tit.8.Part.4.Franc.Marc. deciſ.677.n.*
36 *2.* † Quando enim de impotentia conſtat non inijcitur triennium,quia eius experientia non deſideratur in caſu certo,ſed quando adeſt dubitatio,an ſit perpetua, vel temporalis, quia ex eius tranſcurſus, ſi durat, cenſetur perpetua,& ſeparat matrimonium,*DD.in d.c.laudabilẽ,& in c.fraternitatis,& in c.fin.de frig. & malef.& in c.fin.33.q.1.D.Thom.Sent.4. diſt.34.q.1.ar.3.Bonau.ar.2.q.2.D.Antoni. d.c.12.§.3.Bellarm.de Matrim.c.18. Toledo in Sũm.lib.7.c.12.n.2.Greg.in l.5.tit.8. P.4. Matienz.lib.5.tit.1.gl.1.Recopi.ex nu.202. Petr.Greg.in Syntag.lib.34.c.9.n.4.& lib.9. c.12.n.6.Graff.p.1.lib.2.c.85.n.25.*

37 ¶ Vir autẽ ſeparatus ab vxore ex impotentia,debet remanere ſine cõiungio,nã impotẽs eſt impeditꝰ cõtrahere iure naturę,*c.2. & ibi omnes,de frig.& malef.D.Tho.& Sot.in 4.diſ. 34.q.1.& 2.præceptor meus D.Spino in Spec. Teſtam.gl.15.prin.n.96.Hẽriq.lib.12.de Matri.c.7.n.5.Sanch.d.lib.7.diſp.98.ex n.1.*
38 † Si tamẽ matrimoniũ ſeparatur propterea, quod arcta ſit mulier,ipſa debet remanere ſine cõiugio,niſi poſteà inuenit,qui impedimẽtũ tolit, ca.fraternitas,7.de frigi.*quod mulier inuenit, quiſerat huiuſmodi riſerauerit,&c.vtrũ videlicet artificio medici,aut concubitu viri,vel alio*
39 *quolibet modo.* † Quo caſu ſi primus vir ſuperſtes eſt,debet cõpelli cũ eo cohabitare, quia futurus euentus matrimoniũ validũ fuiſſe oſtendit,ac diuortij ſentẽtia ex errore (quãuis probabili)lata eſſe,cu impedimentũ ope humana tolli potuerit,*Gabr.Sẽt.4.diſt.34.ar.2.oppoſ. 3.Aſtẽſ.lib.8.q.27.Sylueſt.in Summ.v.matrimonium,q.8.impedim.16.Henriq.d.lib.12.c. 8.n.2.Sãch.d.lib.7.diſp.99.ex n.4.* † Quod ſi ad ſecũdas nuptias tranſierit, reſtituẽda eſt primo viro,& cogẽda per cẽſuras,& alias pœnas, vt cũ eo inhabitet,relicto ſecundo *DD.in ca. fin.33.q.1.& in c.1 & in c.laudabilẽ,& in c. fraternitatis,de frigi.Capella Toloſ.deciſ.381. dub.1.Frã.Marc.deciſ.677.n.14. Hugolin.de Matri. c.19.n.1.D.Anto.p.3.tit.1 c.12.§.3. Toledo in Sũm.lib.7.c.12.Sanch.d.diſp.99.n. 9.& ſeqq.Rodri.to.1.edit.2.c.235.cõc.3.n.3.*

Sect.5.De impedimẽto ligaminis expriori matrimonio.

SVMMARIVM.

41. *Ligamen quale ſit,irritans matrimonium.*
42. *Polygamia repugnat naturæ ipſius matrimonij.*
43. *Polygamia repugnat naturæ Sacramenti.*
44. *Polygamia apud Gentes admiſſa fuit.*
45. *Polygamia in Dei populo permiſſa.*
46. *Polygamiæ impedimentum eſt iure naturali,& diuino.*
47. *Pluralitas vxorũ nõ fuit permiſſa lege ciuili*
48. *Vxorum pluralitas in Prophetis ex diſpenſatione diuina.*
49. *Primum matrimonium impedit,& dirimit ſubſequentem.*

LIGAMEN dicitur vinculũ prioris matrimonij,quo durãte poſteriꝰ eſt inualidũ,& irritũ,vt docẽt Põtificis *Innocẽt.I.ep.1.& Innoc.III.in c.gaudemꝰ de diuort.& in c.fin.eod.tit.Alex.III.in ca.licet,de ſpõſ.duor.Nicol.PP.in 1.an non,24.q.3* & cõtrariũ aſſerẽtes anathematizãtur *Cõc.Trid. ſeſſ.24.de matr.can.2.* † Nã polygamia,quę eſt vſus plurium vxorũ,repugnat naturæ ipſius matrimonij,quod debet eſſe vnus cũ vna,ex iure naturæ,& diuino,Geneſ.c.2.*maſculũ,& fœminã creauit eos*,& infra,*erũt duo in carne vna* ex quo cõcludit Dñs apud Matt.c.19.*itaq; iã nõ ſũt duo,ſed vna caro.* † Repugnat etiã naturæ Sacramẽti,qua Deꝰ illũ eleuauit ad ſignificãdã vnitatẽ Eccleſiæ cũ Chriſto,ex quo pluralitatẽ vxorẽ interdixit,Matt.c.19.*quicũq; dimiſerit vxorẽ ſuã,niſi ob fornicationẽ, & aliã duxerit,mechatur*, Marc.c.10. *quicũq; dimiſerit vxorem ſuam,& aliã duxerit,adulterium committit ſuper eam*,vt exponit *D.Auguſt. lib.1.de aduls.coniug.c.11.*

44 ¶ Nihilominus tamen polygamia vetita non videtur, neque iure naturæ, nam antiqui Ethnici, qui naturam contemplabantur pluralitatem vxorum permiserunt, vt probant *Serat. lib. 4. histor. cap. 31. Tiraquell. in l. 7. connuial. nu. 16. Alexand. ab Alexand. libr. 1. Genial. cap. 24. Menoch. de arbitrar. lib. 2. centur. 5. cas. 420. num. 72.* † Neque iure diuino veteris legis, quia plures vxores habuerunt Moyses, *Numer. cap. 12.* Abraham, *Genes. c. 6.* Iacob. *Genes. 29.* Helchana, *Reg. 1. cap. 1.* Dauid, Salomon, & alij quam plures, vt tradunt *Durand. in 4. distinct. 33. q. 1. Palac. disput. 1. art. 15. Caietan. in Genes. cap. 16. Abulens. Regum 1. cap. 8. q. 25. & in Matth. cap. 19. q. 30. & 33.*

46 ¶ Sed his non obstantibus tenendum est hoc impedimentum esse iure naturali, & diuino, tam Veteris legis, quam Euangelij, vt docent *D. Thom. in 4. distinct. 33. q. 1. arti. 1. D. Antonin. part. 3. tit. 14. cap. 10. §. 1. Bellarmin. lib. 1. de Matrimo. cap. 11. Henriquez lib. 12. cap. 6. nu. 1. Cordub. lib. 4. q. 3. dub. 2. Valentia tom. 4. disput. 10. q. 1. punct. 3. Couarr. Decret. 4. part. 2. cap. 7. §. 3. num. 1. & 2.* † Nam lege ciuili apud Ethnicos vnquam permissa fuit vxorum pluralitas, tanquam rationi naturali aduersa, vt docet *Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cent. 5. cas. 420. ex nu. 89. & seqq.* imo reiecta fuit lex, quæ de illa Cai Cæsaris iussu scripta est, vt testatur *Sueton. in eius vita, cap. 52.* † Patriarchæ, & Prophetæ, qui polygamiam admisserunt, ex dispensatione diuina credendum est, cum eis esset vetitum, vt docent *Innocen. III. in cap. gaudemus, de diuort. D. Thom. in 4. dist. 3. q. 1. art. 2. Bellarmin. d. cap. 11. Ferrar. libr. 3. contra Gent. cap. 124. Sanchez de Matrimo. tom. 2. lib. 7. disput. 80. num. 9. Gutierrez capit. 106. Bonacin. d. q. 3. punct. 10. num. 4. Fillius. tract. 10. cap. 5. q. 9. ex num. 161.* † Vnde, qui ex Paganismo ad fidem conuertitur, si plures habet vxores compellitur prima cohabitare, nam eius matrimonium impedit, & dirimit aliarum posteriorum coniugia ex matrimonij natura, & lege Euãgelij, *Sot. in 4. dist. 33. q. 1. ar. 1. Valet. d. disp. 10. q. 1. pun. 3. Herq. d. lib. 11. cap. 2. Sanchez d. disp. 80. num. 14. Fillius. d. q. 9. n. 165.*

Sect. 6. De errore personæ.

SVMMARIVM.

50. *Error circa substantiam personæ inualidat matrimonium.*
51. *Consensus coniugalis specialis esse debet.*
52. *Error qualitatis non dirimit matrimonium.*
53. *Qualitatis error non aufer consensum.*

ERROR tunc reddit inualidum matrimonium cum est circa substantiam personæ, vt si fœmina putet esse Petrum, in quem intendebat consentire, & tamen sit Paulus, qui ei verba dedit, nam talis error, quia consensum aufert, etiam iure naturę vitiat contractum matrimonij, *cap. vnico, §. adhærent, & ibi omnes, 29. q. 1. D. Thom. part. 3. q. 51. art. 2. Soto Sentent. 4. distinct. 30. q. 1. art. 1. Petr. Ledesm. de Matrimo. q. 51. ar. 2. Couarrub. Decret. 4. part. 2. cap. 3. §. 7. nu. 32. Victoria in Summ. §. 272. Sanchez de Matrimon. tom. 2. lib. 7. disput. 18. ex num. 5. Gutierr. de Matrimon. cap. 89. num. 2. Reginald. lib. 31. num. 92. Bonacin. de Impedim. q. 3. pun. 3. num. 2. Tusebut. tom. 5. conclus. 150. num. 6. & 9.* † Consensus enim coniugalis instar aliorum contractuum speciales, ac indiuiduos cõtrahentes amat, *Gaeta in repetit. cap. ad limina, 30. q. 1. §. 4. num. 326. Anton. Cucus libr. 5. Inst. maior. tit. 12. num. 46. Toledo in Summa, lib. 7. cap. 3. num. 2. Henriquez de Matrimon. lib. 11. cap. 10. num. 2.* † Error qualitatis, qui matrimonio contrahendo causam præbet, vt si putauit diuitem, cum sit pauper, nobilem, cũ sit ignobilis, virgo, cum sit corrupta, non dirimit matrimonium, *gloss. in cap. fin. 20. quæst. 3, & in cap. cum dilectus, de his quæ vi, Couarr. d. part. 2. cap. 3. §. 7. num. 3. & lib. 1. variarum, cap. 5. num. 1. Valent. 2. 2. disput. 5. quæst. 10. puncto 4. §. 2. Ladouic. Lopez part. 2. Inst. de Matrimon. cap. 47. & lib. 1. de contract. capit. 43.*

† Quia cum illa non sint de substantia matrimonij, error in eis, non vitiat actum, nec consensum aufert, quia sine illis potest consistere, *D. Thom. part. 3. q. 51. ar. 2. l. 10. & seqq. tit. 2. Part. 4. cap. primo, 29. q. 1. Perez in l. 1. titu. 1. lib. 5. Ordinam. Gomez Arias in l. 26. Taur. ex num. 15. Egid. Coninch. de Matrimon. disput. 23. dub. 9. num. 73. Bonacin. de Impedim. q. 3. punct. 2. nu. 9.*

Sect. 7. De errore conditionis.

SVMMARIVM.

54. *Error conditionis irritat matrimonium.*
55. *Ignorantia conditionis impedit voluntarium actum.*
56. *Conditio superueniens non tollit errorem prius consensus.*

57. *Dominus tradens ancillam libero ignoranti conditionem, manumittit.*
58. *Ancillam dominus ducens, vel ei contubens, manumittit.*
59. *Seruus sine licentia domini potest contrahere matrimonium.*
60. *Dominus consentiens, vt seruus contrahat, debet concedere ei tempora pro vsu matrimonij.*
61. *Dominus consentiens, vt seruus nubat, non potest vendere in longinquum.*
62. *Seruus contrahens inscio domino, potest vendere in longinquum.*
63. *Vxor tenetur sequi maritum, non vanitum, nec relegatum.*

54 CONDITIONIS error irritat matrimonium, vt si seruus contrahat cum libera, eius statum ignorans seruitutis, *cap siquis liber, cap. siquis ancillam, cap si fœmina, cap. siquis ingenuus, 29. q. 2. cap. 2. 3. & fin. de coniug. seruor. Authent. ad hoc, C. de Latina libert. tollend. l. 11. tit. 2. l. 1. tit. 5. Part. 4. D. Thom. Sentent. 4 distinct. 39. q. vnic. art. 1. & part. 3. q. 52. art. 2. Ledesma d. q. 53. art. 1. Couarrub. d. part. 2. capit. 3. §. 7. num. 1. Sanchez d. lib. 7. cap. 19. ex num. 2. Gutierrez de Matrimon. cap. 89. ex num. 1. Bonacina d. q. 3. punct. 3. ex num. 1.* † Ignorantia enim concomitans obiectum occultando impedit voluntarium actum, vt siquis ita fœminam diligat, vt in habitu præparatus sit eam ducere; quamuis ancilla esset, nõ fit matrimonium, *D. Thom. 1. 2. q. 6. art. 9. & q. 76. art. 2. Soto in 4. distinct. 35. q. 1. art. 2. Ledesma d. q. 53. ar. 1. §. 3. & q. 54. art. 1. Nauarr. in Manual, capit. 23. num. 46. Cordubain q. lib. 2. q. 19. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 3.* † Nec valet, si dominus post matrimonium inualidè contractũ, manumittat seruam, quia non ratificatur cum libero per hoc, neque quod accedat affectu maritali, quia fit ex errore primi cõsensus, qui est iure irritus, *glos. in cap. siquis egenus, de coniug. seruor. Soto in 4. distinct 35. art. 2. Nauarr. d. cap. 23. num. 33. Couarr. d. cap. 3. §. 7. num. 1.*
57 † Si dominus libero conditionem ignoranti tradat ancillam suam eo ipso manumittit, & valet matrimonium, *Authent. de nupt. §. si verò, collat. 4. Authent. ad hoc, C. de Latina liber. D. Thom. q. 52. artic. 2. & 3. Soto, & Nauarr vbi supr. glos. in cap. ad nostra, de coniugio seruor. l. 1. tit. 5 Part. 4. Gutierrez de Matrimo.*
58 *cap. 91. num. 1.* † Sicut dominus, qui propriã ancillam ducit, facit libertam, *l. 1. tit. 13. l. 5. tit. 22. Part. 4.* ex quo apud nos Hispanos est cõsuetudo, ex qua dominus ancillæ cõcubẽs, eo facto manumittit; apud alios requiritur expressa manumissio, *Couarrub. d. §. 7. num. 1. Gutierrez d. cap. 91. n. 15.*

¶ Non tenetur dominus consentire in 59
serui matrimonio, *capit. 1. de coniug. seruor.* nec seruus eget eius licentia, quia ab illo prohiberi non potest, *D. Thom. vbi supra, art. 2. Nauarr. d. cap. 23. num. 32. Couarrub. d. §. 7. num. 2. Sanchez d. lib. 7. disput. 21. ex nu. 3. Gutier. vbi supra, cap. 92. num. 1. & seqq.* † Dominus 60
tamen consentiens vt seruus suus contrahat, tenetur ei liberalius concedere oportuna tempora pro vsu matrimonij, & filiorum educatione, *D. Thom. part. 3. quæst. 52. Soto d. distinct. 35. art. 1. Sylvest. in Summ. v. seruus, §. 7. D. Antonin. part. 3. tit. 1. capit. 3. Nauarr. d. cap. 23. num. 34.* † Nec potest vendere seruum in 61
longinquum, *cap. dilectum, & ibi omnes, 29. q. 2. D. Thom. d. art. 2. Paludan. in 4. distinctio. 36. q. 2. art. 1. conc. 3. Soto distinct. 35. q. 1. art. 1. D. Antonin. par. 3. tit. 1. cap. 3. Gutier. dict. cap. 92. num. 8. Bonacina dict. punct. 3. num. 8.*
† Si autem seruum insicio domino contrahen- 62
tem, vendat in longinquum, tenetur vxor sequi maritum, *Soto d. art. 1. Nauar. vbi proximè, capit. 14. num. 20. Couarrub. d. §. 7. num. 5. Diaz reg. 800.* † Nisi bannitus sit, relegatus, 63
aut excommunicatus, vt tradunt *Episcopus Simancas de Cathol. Instit. cap. 1. 6. & 9. Couar. vbi proxim. Sanch. d. lib. 7. disp. 22. n. 11.*

Sect. 8. De cognatione spirituali, naturali, & legali.

SVMMARIVM.

64. *Cognatio, quæ impedit matrimoniũ triplex est.*
65. *Cognatio spiritualis, quæ sit.*
66. *Cognatio spiritualis, ac naturalis æquiparãtur.*
67. *Spiritualis cognatio solam paternitatem, & compaternitatem comprehendit.*
68. *Patrini, quando sunt plures, vnus debet designari.*
69. *Plures patrini concurrendo, nullus contrahit cognationem spiritualem.*
70. *Spiritualis cognatio non potest contrahi per procuratorem.*
71. *Cognatio naturalis, quæ sit.*
72. *Linea rectæ cognatio spiritualis durat in infinitum.*
73. *Impedimentum linea rectæ est perpetuum.*

74. *Im-*

74. *Impedimentum lineæ rectæ non dispensatur.*
75. *Inter transuersales nulla fuit prohibitio iure naturæ, sed Ecclesiæ vsque ad septimum gradum.*
76. *Impedimentum lineæ transuersalis reddatur est ad quartum gradum.*
77. *Virtus generantis non communicatur, nisi vsque ad quartum gradum.*
78. *Contrahens cum consanguinea quibus pœnis subijciatur.*
79. *Cognatio legalis contrahitur ex adoptione, vel arrogatione.*
80. *Impedimentum ex adoptione triplex est.*
81. *Adoptionis impedimentum limitatur ad secundum gradum.*
82. *Impedimentum adoptionis in linea transuersa.*
83. *Adoptio ad similitudinem affinitatis naturalis.*

64 COGNATIO, quæ matrimonium impedit triplex est, SPIRITVALIS, & NATVRALIS, & LEGALIS, vt tradunt *DD. in cap. non debet, de consanguinit. & affinit. & in cap. 1. de cognat. spirituali. Scholastici cum Magistro Sententiar. 4. distinct. 40. Monald. in Summ. tit. de impedim. cognat. Valent. tom. 4. disputat. 10. q. 5. punct. 3.*

65 † Cognatio spiritualis est attinentia duarum personarum, quæ iure tantum Ecclesiastico oritur ex datione, aut receptione Baptismi, vel Confirmationis, *D. Thom. part. 3. q. 67. art. 8. & Sententiar. 4. distinct. 42. q. 1. art. 1. cap. de eo. cap. siquis filiastrum, 30. q. 1. cap. veniens, de cognat. spiritual. cap. 1. eodem tit. lib. 6. Couarr.*

66 *in 4. part. 2. c. 6. §. 4.* † Et eosdem ferè habet effectus, quos cognatio naturalis, vt notat *DD. in cap. si dormierit, 17. quæst. 2. cum alijs congestis à cognato meo Iacob. Garcia de Villalpando Legionensi in l. 22. tit. 1. Part. 7. §. 36. ex num. 1. fol. 83.*

67 ¶ Olim varij erant gradus cognationis spiritualis, hodie impedimentum hoc restringitur ad solam paternitatem, & compaternitatem, ex *Concilio Tridentin. sess. 24. de Matrimon. cap. 2. Sanchez d. lib. 7. disput. 34. ex num. 10. Gutierrez de Matrimon. cap. 100. ex num. 1. Bonacina de Impedim. q. 3 punct. 5. §. 2. nu. 2.*

68 † Si plures sunt, qui suscipiunt vnus tantum, aut vnus, & vna debêt à Parocho designari, inter quos, & susceptum, & parentes eius, dicta cognatio contrahitur (etiam si alij puerum tetigerint) *cap. quamuis, de cognat. spiritual. lib. 6. Tridentin. sess. 24. cap. 2.*

69 † Quod si nulli designêtur, & plures sint susceptores à nullo cognationem contrahi probabile est, quia nemo est susceptor, vt vult Ecclesia, *Francis. Suarez tom. 3. part. 3. disput. 13. sect. 4. Emanuel. Sa in Summ. v. Baptismus, num. 51. Sanchez dict. lib. 7. disput. 57. ex num. 11. Gutierrez dict. ca. 100. num. 8.* † Si Princeps, aut priuatus personam mittit, qui nomine ipsius alicuius viri filium suscipiat in Baptismo, aut Confirmatione, non contrahit cognationem procurator, cum agat nomine alterius, nec ipse Princeps, quia præsens non tangit, *Soto in 4. distinct. 34. art. 2. Ledesma quæst. 58. artic. 2. Nauarr. in Manual. cap. 22. num. 36. & cons. 2. tit. 11. de cognat. spiritual. num. 7. lib. 4. Couarr. vbi sup. num. 5. Sanchez d. lib. 7. q. 59. num. 4. Barbos. de potest. Episc. p. 2. alleg. 30. n. 49.* 70

¶ Cognatio naturalis, seu consanguinitas est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium, carnali propagatione contractũ, *cap. 1. de consanguinit. & affinit. Clemẽ. vnic. eodem tit. D. Thom. part. 3. q. 54. art. 1. & Sẽtent. 4. distinct. 40. art. 1. q. 1. Couarrub. d. part. 2. cap. 6. §. 6. num. 1. & 3. Gutierrez de Matr. cap. 98. num. 1.* † In linea recta, vt est patris, & filij, vsque in infinitum durat impedimentum, etiam iure naturæ, quia nullus datur gradus in quo possit pater cum filiabus, vel nepotibus contrahere, ita vt si Adam viueret hodie nulli posset copulari matrimonio, vt tradit *Sanchez d. lib. 7. disput. 51. num 7.* † Quia eius impedimentum est perpetuum, *gloss. in l. nuptiæ, D. de ritu nuptiar. §. ergo, Instit. de nupt. Couarr. d. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 4. Toledo in Summ. lib. 7. cap. 5. cum alijs adductis per Sanchez dict. disputat. 51. num. 12.* † Ideò à nulla potestate humana dispensari potest, vt inter patres, & filios validè contrahatur, *Caietan. 2. 2. q. 154. artic. 9. Soto in 4. distinct. 40. q. 1. art. 3. concl. 2. Ledesma 2. part. 4. q. 56. art. 4. Henriquez lib. 12. de Matrimon. cap. 9. num. 3. Valent. p. 4. disputat. 10. q. 5. punct. 3. Ludouic. Lopez part. 2. Instr. de Matrimon. cap. 49. Vigerius lib. 1. cap. 16. §. 7.* 71 72 73 74

¶ Inter transuersales iure naturæ nulla fuit prohibitio, sed iure Ecclesiæ, in qua principio irritum fuit matrimonium inter cognatos vsque ad septimum gradum, *Concil. Lateran. sub Alexand. II. in cap. ad sedem, 34. q. 5. Gregorius PP. I. lib. 12. epist. 31. Iulius PP. I. in c. nullum, 35. q. 2. Couarrub. d. cap. 6. §. 10. nu. 5.* † Sed vt dilatarentur fœdera amicitiæ, & pacis inter plures, postea redactum est ad quartum gradum, *Innocent. III. in cap. non debet, de consanguinitat. & affinit. D. Thom. part. 1. q. fin. art. fin. Monald. vbi supr. Sanchez d. libr. 7. disputat. 51. num. 12. & disput. 53. nu. 239.* 75 76

Gutierrez de Matrimon. cap. 98. num. 16. Couarrub. in 4 part. 2. c. 6. §. 10. num. 4. Barbosa de potestat. Episcop. part. 3. allegat. 51. nu. 163. Bonacina de Impediment q. 3. punct. 4. §. 1. ex

77 *nu. 9.* † Vel quia virtus viri generantis non solet communicare sanguinem, & indiuidualem quandam similitudinem, & proprietatem participatã communiter, nisi vsque ad quartum gradum, *Aristot. lib. 4. de Generat. animal. ca. 3. & lib. 7. de Histor. Animal. Plin. lib. 8. cap. 42. Ælian. de varia hist. li. 5. Varro de re rust. lib. 2. cap. 14. cap. consanguinitas. 35. q. 4 D. Isi-*

78 *dor. lib. 11. Ethimol. cap. 6.* † Contrahens cum consanguinea in gradu prohibito scienter, aut per ignorantiam affectatam, excommunicatus est ipso facto, & separatur à coniugio, & caret spe dispensationis, *Clemen. vnica, & ibi omnes de consanguinit. & affinit. Tridentin. sess. 24. de Reformation. cap. 5. Couarr. d. p. 2. cap. 3. §. 2. num. 8.*

79 ¶ Cognatio legalis contrahitur ex adoptione, quæ est extraneæ personæ in filium, nepotem, vel deinceps legitima assumptio, vel arrogatio, §. 1. *Institut. de adoption. cap. 1. de cognat. legal. D. Thom. part. 3. q. 57. Ledesma de Matrimon. 59. Gregor. Lopez in l. fin. titul. 7. Part. 4 Perez in l. 1 tit. 2. libr. 5. Ordinament. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 13. Couarrub.*

80 *d. part. 2. cap. 6. §. 5.* † Impedimentum autem quod ex adoptione, vel arrogatione procedit, triplex est. Prima species in linea recta erat Iure ciuili vsq; ad quartũ gradũ, inter adoptantẽ, & filiam adoptatam cum posteris eius, quæ vtroque iure irritabat matrimonium, *l. quando, l. adoptiuus, D de ritu nuptiar. ca. ita diligere, de cognat. legali.* † Quæ hodie limitatur ad se-

81 cundum gradum, sicut affinitatis fornicaria, quia militat eadem ratio, cum vterque sit impedimentum merè humanum, *Nauarr in Manual, cap. 22. num. 72. Sanchez d. lib. 7. disputa. 63. ex n. 2. Gutier. de Matri. c. 102. n. 6. Bonac.*

82 *d. pũ. 5. §. 3. ex n. 5.* † Secunda species est quãsi linea transuersalis inter adoptatum durante adoptione, & filium naturalem adoptantis existentem in potestate patris, & non alias, *cap. 1. de cognat. legal. l. qui per adoptionem, D. de ritu nupt. c. vnic. de cognat. legal. c. per adoptio-*

83 *nem, 30. q. 3. l. 7. tit. 7. Part. 4.* † Tertia est, ad similitudinem affinitatis naturalis, & irritat matrimonium inter patrem adoptantem, & inter adoptatã, *D. Tho. d. q. 57. ar. 3. Couarr. vbi supr. Sanch. d. disp. 63. ex n. 6. maximè num. 12. & n. 24. Gutier. d. c. 102. nu. 11.*

(?)

Sect. 9. De affinitate.

SVMMARIVM.

84. *Affinitas dicitur quasi finiũ propinquitas.*
85. *Gradus affinitatis regulantur per gradus consanguinitatis.*
86. *Affinitas contrahitur statim, atque coniuges commiscentur.*
87. *Affinitas contrahitur quamuis fœmina nõ seminet.*
88. *Affinitas contrahebatur ex vtriusque seminis commixtione.*
89. *Semen viri intra claustra pudoris per copulam receptum efficit, vt corpora commiscẽtur.*
90. *Affinitatis impedimentum durat vsque ad quartum gradum.*
91. *Affinitas ex copula illicita extendebatur, vt ex licita.*
92. *Affinitas ex fornicatione non extenditur, nisi in primo, & secundo gradu.*
93. *Affinitas ex fornicatione hodie nõ impedit, neque dirimit Matrimonium.*

AFFINITAS dicitur quasi finium 84
propinquitas, vt tradit *Cicer. in Catin. 4.* ita affines sunt consanguinei alterius coniugis, alteri cõiugi: quod duæ cognationes inter se diuersæ copulantur per nuptias, & altera ad alterius fines accedat, *l. non facilè, D. de gradibus affinitat. cap. fraternitatis, 35. q. 10.* † Gradus affinitatis regulan- 85
tur per gradus consanguinitatis, ita vt consanguinei vxoris in secundo gradu, sint affines viri in eodem gradu, nam vt ait gloss. in cap. non debet, de consanguinitat. & affinitat. *Personã addita personæ per carnis copulam, mutat genus, non gradum.* † Non illico, quo nuptias cõ- 86
trahatur, sed statim atque commiscentur inter esse per copulam carnalem, y viri semen emittitur intra vas fœmineum, aptum ad generationem, *cap. lex diuina, 27. q. 2. cap. extraordinaria, 35. q. 3. D. Thom. in 4. distinct. 41. q. 1. art. 1. Toledo in Summ. lib. 7. cap. 11. num. 3. Hẽriquez lib. 12. de Matrimon. capit. 16. num. 1. Nauarr. d. cap. 22. num. 42. Cenedo ad Decretal. collectan. 19. num. 1. Sanchez de Matrim. tom. 1. lib. 2. disputat. 21. num. 5. Franc. Marius decis. 467. num. 7. part. 2. Azeued. in l. 7. titul. 20. lib. 8. Recopillat. nu. 17.* † Etiam si fœ- 87
mina non conseminet, *D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 11. not. 1. Anton. Cucus lib. 5. Inst. titul. 12. nu. 243. Bart. Ledesma de Matrimon. dub. 40. conclus. 5. Petr. Leasm. q. 55. art. 3. dub. 2.*

Rodriguez in Summ.tom.1.edict.2. cap.228. num.1.Vega tom.2.cap.34.caſ.171. † Nam li-
88 cet ad affinitatem cõtrahendam vtriuſque ſeminis commixtio videatur requiri,*cap.lex diuina,diſtinct.27.D.Thom.vbi ſupr.Præpoſ.in cap.fraternitatis,de eo qui cognou. conſanguin.*
89 *Viguerius lib.Inſt.cap.16.§.7.* † Verius eſt nõ requiri, quia viri ſemen ſufficit intra pudoris clauſtra per copulam receptum,vt corpora cõmiſceantur,ex tali copula cum viri ſeminatione intra pudenda mulieris, quamuis illa non ſeminet,affinitatem contrahi tenent vltra ſupradictos, *Aſtenſ.in Summa,part.2. lib.8. tit. 25.art.1.q.8 Gaeta in c.ad limina,30.q.1.§.4, q.216.n.516.Lud.Lopez p.2.Inſtr.c.50.Graff. p.1.deciſſ.lib.2.c.80.n.8.*

90 ¶ Affinitatis autem impedimentum antiquitus durabat vſque ad ſeptimum gradum, vt conſanguinitas, *cap.nullum,cap.æqualiter, 35.q.3.*quod poſteà redactum eſt ad quartum gradum,*cap.non debet.de conſanguin.& affinitat.Nauarr.d.capit.22. num.57.Gutierrez de*
91 *Matrimon.cap.99.num.14.* † Ex copula autem illicita, vt ex fornicatione cum concubina,amica,meretrice, &c. multi gradũ extendunt,ad eum, quod contrahitur per copulam licitam matrimonij, quos ſatis impugnat amicus,& conciuis meus *Thom.Sanchez d.libr.7. diſputat.67.num.3.Cenedo vbi ſupr.collectan.*
92 *35.n.1.Gutier.d.c.99.n.12.*†Nam affinitas cõtracta ex copula illicita non impedit matrimonium,niſi in primo,& ſecũdo gradu, ex deciſ. Concil.Tridentin.ſeſſ.24.de matrimon.ca.4. *Impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium poſteà factum dirimit,ad eos tantum, qui in primo,& ſecundo gradu coniungũtur reſtringit.* † Poſteà tamen fuit declaratum eam, neque impedire,neque dirimere matrimonium,
93 ex Motu proprio Pij V.anno 1566. quem referunt *Nauarr.in Manual,d.cap.22.num.42. Thomas Sanchez d.diſputat.67.ex num.4.* & ex ſententia Congregationis idem decreuit Gregor.XIII. *Gutierrez in qq.Canon.libr.1. cap.12.num.2.& de Matrimon. d.cap.99.nu. 13. Farinat.in declarat.ad Concil.d.c.4.*

Sect.10. De publica honeſtate.

SVMMARIVM.

94. *Publicæ honeſtatis impedimentum oritur ex ſponſalibus.*
95. *Impedimentum publicæ honeſtatis durabat vſque ad quartum gradum.*
96. *Impedimentum publicæ honeſtatis primũ gradum non excedit.*

IMPEDIMENTVM publicæ honeſtatis oritur Iure Eccleſiæ ex ſponſalibus certis,& abſolutis,ſiuè validis,ſiuè irritis, *cap.literas,de ſponſat.impuber.cap.iuuenis, cap. veniens,cap.ad audientiam,cap.ſponſam, de ſpõſal.lib.6.D.Thom.Sentent.4.diſtinct.41.q.1. art.1.* † Hoc impedimentum durabat attento Iure communi vſque ad quartum gradum, *gloſ.& DD.in cap.vnico,de ſponſal.lib.6.Nauarr.in Manual.cap.22.num.57. Anton.Gaeta in repetit.cap.ad limina,30.q.1.§.4.q.204. num.489.D.Antonin.part.3.titu.10.art.1.Toledo in Summ.lib.7.cap.10.num.2.Valent.to. 4.diſput.10.q.5.punct.3. Anton.Cucus libr.5. Inſt.tit.10.num.42.* † Iure tamen nouiori ex ſponſalibus irritis,nullum oritur impedimentum:ex validis,primum conſanguinitatis gradũ non excedit,ſiuè in linea recta,ſiuè in tranſuerſa,*Tridentin.ſeſſ.24.de matrimon. capit.3. Petr.Ledeſm.q.55.art.4.dub.1. Rodrigu. tom. 1.edit.2.cap.234.num.4 Vega tom.2. cap. 34. caſ.16.Thom.Sanch.tom.2. de Matrimon.lib. 7.diſputat.68.ex num.10.Bonacin.de Impedi. q.3.pun.10.ex nu.2.*

Sect.11. De crimine impediente, & dirimente.

SVMMARIVM.

1. *Adulterium cum machinatione mortis impedit,& dirimit matrimonium.*
2. *Fides data de contrahendo poſt coniuges mortem impedit matrimonium.*
3. *Adulterium non ſufficit ad impedimentum, niſi machinatio,aut fides data interueniat.*
4. *Machinatio ſola in vxorem non ſufficit, niſi mors ſequatur.*
5. *Legis verba ſunt cum effectu intelligenda.*
6. *Sola coniugis interfectio cum intentione cõtrahendi cum alia, impedit matrimonium.*
7. *Crimen ſiue ſit viri,ſiuè vxoris cauſa migrãdi ad ſecunda vota,impedit matrimonium.*
8. *Crimen impedit,ſiuè proprijs manibus, ſiuè alienis fiat.*
9. *Occidens vxorem in adulterio deprehenſam, non impeditur contrahere cum alia.*
10. *Lex permittit marito occidere etiam Clericum in fraganti.*
11. *Vxoribus Hiſpaniæ licebat virum adulterum cum amaſia ſimul occidere.*
12. *Adulterium cum promiſſione matrimonij, dirimit.*

13. *Fides data de matrimonio contrahendo pro iuramento intelligitur.*
14. *Fides, de qua Pontifices loquuntur, intelligitur de simplici promissione.*
15. *Promissio quomodocumque fiat de contrahẽdo post coniugis mortem, impedit matrimonium.*
16. *Matrimonij validitas necessaria est ad hoc, vt promissio prædicta dirimat.*
17. *Scientia matrimonij prioris, qualis requiritur ad impedimentum.*
18. *Ignorantia prioris matrimonij non excusat, nisi iusta.*
19. *Crassa ignorantia excusat in his, quæ facti sunt.*

CRIMEN quod matrimonium impedit, & dirimit, duplex est, vel adulterium cum machinatione mortis alterius coniugis, *cap. 1. cap. super hoc, de eo qui duxit, cap. 1. de conuers. infid. cap. siquis viuente, cum alijs, 31. q. 1. capi. interfectores cũ tribus sequentibus, 33. q. 2.* † Vel fide data de matrimonio contrahendo post coniugis mortem, siuè contractum cum adultera, *d. capi. siquis viuente, cap. illud verò, 31. q. 1. capit. 1. & cap. veniens, cap. fin. de eo qui duxit in matrim.*

† Nam adulterium solum non obstat matrimonio contrahendo, nisi machinatio mortis, aut fides data de contrahendo interueniat, *D. Thom. Sentent. 4. distinct. 35. art. 6. cap. significasti, de eo qui duxit in matrimon. d. cap. siquis viuente, cap denique, 31. q. 1. D. Augustin. lib. 1. de nupt. cap. 10. & lib. de bono coniug. ca. 14. D. Anton. p. 3. tit. 1. c. 5.*

¶ Machinatio autem mortis vxoris non sufficit, nisi mors sequatur, *dict. cap. siquis viuente, 31. q. 1. Concil. Triburiens. cap. 49. gloss. fin. in cap. 1. de conuers. infidel. & in d. capi. super hoc, v. machinata, & ibi Abb. num. 4. Gutierrez de matrimon. cap. 105. ex num. 2.* † Nam licet de sola mortis machinatione mẽtio fiat, *in cap. 1. & in cap. super eo, cap. significasti, de eo qui duxit in matrim.* intelligitur quando cũ machinatione effectus sequitur, quia verba legis cum effectu sunt intelligenda, *cap. relatum de Clericis non resident.* † Etiam si adulteriũ non interueniat, quia sola coniugis interfectio, cum intentione contrahendi cum alia absque adulterio, impedit matrimonium, *D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 5. num. 1. Bellarm. lib. 1. de Matrimon. cap. 22. Toledo in Summ. libr. 7. cap. 6. num. 3. Henriquez lib. 12. de Matrimon. cap. 14. num. 3. Barth. Ledesm. de Matrimon. dub. 58. concl. 3. Lopez par. 2. cap. 54. Grasis part. 1. decis. lib. 2. cap. 86. num. 6. Anton. Cucus lib. 5. Institut. maior. tit. 12. ex num. 76.*

† Nec refert an vir, vel vxor crimen cõmittat, dum id fiat causa migrãdi ad alterum cum adultero matrimonium, *gloss. in cap. final. de eo qui duxit in matrimon. Gaetan. c. ad limina, 30. q. 1. §. 4. q. 100. num. 411. Maiol. libr. 3. de irregular. cap. 25. num. 17. Matienzo lib. 5. Recopillation. tit. 1. rubr. gloss. 1. num. 176.* † Nec interest, an proprijs manibus interficiant, an per alium, nam sufficit mandatum, consilium, auxilium, vel quid simile, *d. cap. 1. cap. significasti, de eo qui duxit, Turrecremat. in ca. siquis viuente, 31. q. 1. num. 5. D. Antonin part. 3. tit. 1. cap. 5. Matienzo lib. 5. Recopilat. tit. 5. rubric. gloss. 1. num. 178. Iacob. Villalpando in d. l. 22 tit. 1. Part. 7. in repetit. part. 3. §. 66. ex nu. 3. fol. 190.*

¶ Non impeditur tamen contrahere, quãdo vir occidit vxorem in adulterio deprehensam, lege sibi, vel iudice permittente, *D. Tho. part 3. quæst. 60. art. 1. Scolastici cum Magistro Sentent. 4. distinct. 37. Anton. Gomez, & alij Tauristæ in l. 80. Cened. ad Decret. collectan. 12. num. 11. Bonacin. d. q. 3. punct. 6. n. 18. Perez in l. 2. tit. 15. lib. 8. Ordinament.* † Permittit enim lex propter iustum dolorem mariti, vt possit occidere (etiam Clericum) infraganti, *cap. si verò, de sentent. excommuns. DD. in l. Grachus, C. ad l. Iuliam de adulter. Nauar. in Manual, cap. 27. num. 84. Benedict. in cap. Raynuntius, part. 3. num. 16. Perez in l. 4. tit. 13. & in l. 44. titul. 19. lib. 8. Ordinament. Couar. vbi sup. §. 7. n. 12.* † Olim permitteba tur occidere, etiam extrafragans delictum, si tertiam monitionem præmisisset, vt veteri consuetudine Hispaniæ vxori licebat virum adulterum simul occidere, *l. 1. C. ad l. Iuliam, de adulter. l. 3. tit. 20. lib. 3. Recopi. Couar. d. §. 6. n. 5. & c. 8. §. 5. n. 17. Anton. Gabriel. tom. 3. lib. 7. criminal. conc. 35.*

¶ Adulterium cum promissione matrimonij futuri, vel contractu ipsius de præsenti est impedimentum dirimens, *cap. relatum, 31. q. 1. cap. 1. cap. veniens, cap. fin. de eo qui duxit matrimon. Bonacin. de imped. d. q. 3. punct. 6. ex num. 2.* † Promissionem matrimonij non sufficere, nisi fiat iuramento firmatam videntur requirere Pontifices *Alexand. III. Innocẽ. III. Gregor. IX. in cap. 1. & in cap. significasti, & in cap. fin. de eo qui duxit*, vbi pro fide iuramentũ accipit *Abbat. in capit. ad aures, de his quæ vi, num. 3. gloss. fin. in cap. 2. de fideiuss.*

† Verius tamen est fidei propriæ interpositionem, de qua Pontifices loquũtur, non esse iuramentum, sed simplicem promissionem, *Caietan. 2. 2. q. 89. art. 7. Soto de Iustit. lib. 8. q. 1. art. 1. Nauar. in Manual. cap. 12. n. 2. Couar.*

in cap. quamuis pactum, de pact. part. 1. §. 2. nu. 2. Pinel. in l. 2. C. de rescindenda vendit. part. 3. cap. 1. num. 13. Gutierrez in Authent. Sacramenta puberum, C. si aduersus vendition. num.

15 *145.* † Nam quomodocumque promittatur militat eadem ratio, qua Ecclesia ducta est ad hoc impedimentum, scilicet periculum captæ dæ mortis, spe alterius ineundi matrimonij, *DD. in d. cap. 1. de eo qui duxit, D. Antonin. p. 3. tit. 1. cap. 5. Grasis in suis decis. par. 1. lib. 2. cap. 85. num. 8. Astens. in Summ. part. 2. libr. 8. tit. 20. ar. 2. Veg. to. 2. c. 34. cas. 71. Matiez. lib. 5. Recop. tit. 1. rubr. glos. 1. n. 187. Henriq. lib. 12. de matrim. c. 14. n. 3.*

16 ¶ Matrimonij validitas, & scientia necessaria est, ad hoc vt promissio de ineundo, vel contractum irritetur, nam vbi matrimonium verum non est, cessat ansa necandi coniugem, *Hostiens. in cap fin. de eo qui duxit, num. 4. Nauar. in Summ. c. ip. 22. num. 46. Astens. d. tit. 20. art. 1. Matienzo vbi proxim. num. 183. Anton. Cucus lib. 5. Institut. tit. 12 num. 84. Grasis d. cap. 85. num. 7.*

17 † Scientia autem prioris coniugij dicitur haberi, quando adest certitudo, aut probabilis opinio, non autem rumor, aut leuis fama, vt per *DD. in cap. inquisitionis, de Sentent. excommun. Soto in 4. distinct. 37. q. 1. art. 4. Ludouic. Lopez part. 2. Instruct. cap. 54. Bart. Ledesm. de Matrimon. dub. 58. conclus. 7.*

18 † Vnde ignorantiam non excusare, nisi procedat ex probabilibus, & iustis causis tenent *D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 5. Nauarr. d. num. 46. Gaeta in d. cap. ad limina, 30. q. 1. §. 4. q. 167. num. 419. Valent. tom. 4. disput. 10. q. 5. punct. 2.*

19 † Sed verius est excusare crassã ignorantiam, & supinam, tum quia in his quæ sunt facti excusare solet, *cap. ignorantia, de regul. iur. libr. 6.* tum etiam, quia in delictis necessarius est dolus, *l. penult. D. ad l. Iul. de adulter.* dolus autem non præsumitur, *l. meritò, D. pro socio,* ideò excusat lata culpa, *gl. in l. magna, 226. D. de verb. signif.*

Sect. 12. De vi irritante matrimonium.

SVMMARIVM.

20. *Vis redit matrimonium nullum.*
21. *Vis debet esse metus iustus cadens in constãtem.*
22. *Metus cadens inconstantem remittitur arbitrio iudicis.*
23. *Metus cadens inconstantem non sufficit, vt dirimat, nisi talis sit, vt repelli non possit, & fiat ab extrinseco, & non propter aliud.*
24. *Metus ab intrinseco, vel causa naturali non redit matrimonium nullum.*
25. 26. *Metus si fiat ex alia causa, quã matrimonij contrahendi, non invalidat.*
27. *Metus tollitur copula sequuta.*

VIS reddit matrimonium nullum, 20
quia directo legitimo consensui opponitur, *cap. cum locum, cap. veniens, de sponsal. lib. cap. significauit, de eo qui duxit in matrimon. & vtrobique Doctores, & Scholastici Sententiar. 4. distinct. 29. D. Thomas part. 3. q. 47. Couarrub. d. part. 2. §. 4. &* 21
5. Valent. tom. 4. disputa. 10. q. 5. punct. 3. † Sed vis debet esse metus ex ea incussus, vt cadere possit inconstantem virum, *l. metum, 1. & 2. D. quod metus causa, cum alijs per Sanchez de matri. tom. 1. lib. 4. disputa. 2. & seqq. Bonacina de Impedimen. d. q. 3. punct. 8. num. 2.* † Qua- 22
lis tamen sit metus cadẽs in constantem virũ, remittitur arbitrio iudicis, *l. 3. D. ex quib. causis maior, gloss. in ca. cum dilectus, D. de his quæ vi, Menoch. de Arbitrar. lib. 2. centur. 2. cas. 135. ex num. 3. Sanchez d. lib. 4. disputat. 5. ex num. 1.* † Nec metus sufficit cadens in constãtem virum, nisi talis sit, vt repelli non possit, 23
nec euadi, l. 2. D. de eo quod metus causa, *vis est maioris rei impetus, qui repelli non potest,* & simul quod fiat ab extrinseco, & non propter aliud, nam vt ait Aristot. lib. 3. Ethicorum, cap. 2. *violentum est, quod fit ab extrinseco, passo non conferente vim.* † Nam si metus est incu- 24
sus ab intrinseco, vel à causa naturali non reddit matrimonium nullum, vt in eo qui contra-hit cum concubina, metu præsentaneæ mortis, pestis, tempestatis, &c. *Couarrub. d. p. 2. cap. 3. §. 4. num. 16. Anto. Cucus lib. 5. Instr. cap. 12. num. 118. Philiarc. de offic. Sacerdot. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 8. Bonacina d. punct. 8. ex num. 11.* † Vel est incussus à causa libera, 25
non tamen gratia matrimonium extorquẽdi, sed alia de causa, vt in eo qui propter crimen est damnatus ad mortem, & contrahit cũ meretricè, vt pœnam euadat, *Anton. Cucus d. ca. 12. num. 118. & 119. Medices de casibus fortuit. q. 7. num. 75. Henriquez lib. 11. de Matrimon. cap. 6. num. 5.* † Si obsessus ab hostibus pro- 26
mittat filiam eum liberanti, *Petr. Ledesm. vbi supr. q. 47. art. 3. dub. 1. conci. 4. Vega in Summ. lib. 2. cas. 207.* si æger lætali morbo oppressus medici filiam ducat, aliter mederi nolentis, *Corduba Summ. q. 171. punct. 1. Vega d. libr. 2. casu 281. Lopez part. 2. cap. 40. Bonacin. d. pũ. 8. num. 23.* † Et quamuis sit causa extrinseca 27
cadens in virum constantem, & quod aliter repelli

pelli nequeat, & talis natura, quæ alios cõtract' annullatet, copula sequta, ratificatur prius matrimoniũ, *gl. & DD. in c. consultationi, de spõs. Greg. Lop. in l. 15. tit. 2. P. 4 Menoch. de Præsumpt. lib. 3. præsumpt. 4. n. 30. Sanch. d. lib. 4. disp. 18. ex n. 2. Heriq. lib. 11. de Matr. c. 9. n. 7*

Sect. 13. De impedimento ex defectu Parochi, & testium, & monitionum.

SVMMARIVM.

28. *Matrimonium contractũ sine Parocho, & testibus, & monitionibus, non valet.*
29. *Parochi, testium, & monitionem defectus causat impedimentum irritans.*
30. *Monitiones si non præcedunt, matrimoniũ est nullum, licet sit coram parocho, & testibus.*
31. *Ordinarius potest dispensare, vt matrimonium sine monitionibus contrahatur.*
32. *Ordinarius non potest præcipere, vt matrimonium fiat sine Parocho, & testibus.*
33. *Præsentia Parochi, & testium intelligi debet more humano.*
34. *Parochi attentio sufficit virtualis, vt valeat matrimonium.*
35. *Parochus, si affectet non intelligere, coram eo, valet matrimonium.*
36. *Affectare est consulto aliquid facere.*
37. *Parochus licet dicat se nolle consensum præstare, neque benedicere, coram illo valet matrimonium.*
38. *Parochus proprius dicitur Episcopus, vel eius Vicarius, & proprius Sacerdos.*
39. *Vicarij dubitatur an possit pro Parocho matrimonio assistere.*
40. *Vicarius potest matrimonio assistere, & alijs assistendi potestatem dare.*
41. *Iurisdictio à lege cõcessa dicitur ordinaria.*
42. *Parochus, vt possit licentiã alijs concedere, debet esse proprietarius.*
43. *Parochi, qui subduntur alijs, non possunt dare licentiã alijs pro matrimonio cõtrahẽdo.*
44. *Rectores, & Curæ, qui non habent supra se alium Parochum possunt subdelegare.*
45. *Delegati ad vniuersitatem causarum possunt aliquam subdelegare.*
46. *Cordubæ, & Hispali Synodalibus cautum, vt Rectores, & Curæ legitimè impeditit. alem licentiam possint concedere.*
47. *Licentia Parochi ad assistendum matrimonio, debet esse specialis in scriptis.*
48. *Parochus legitimus est sponsæ, si celebratur in eius Parochia, alias sponsi vocandus est.*
49. *Parochus proprius, vel alius de eius licentia necessarius est.*
50. *Clandestinum est matrimonium sine monitionibus, etiam coram Parocho, & testibus.*
51. *Matrimonia clandestina quibus pœnis subijciantur.*
52. *Sine Parocho, & testibus non licet cõtrahere, etiam in mortis articulo.*
53. *Matrimonij inualidè ratificatio debet esse coram Parocho, & testibus.*
54. *Matrimonium dispensatũ in Pœnitentiaria, ratificatur coram Confessore.*

MATRIMONIVM cõtractum sine Parocho, vel alio Sacerdote de eius licentia, vna cũ duobus, vel tribus testib', & trinis monitionibus, quia est nullũ ipso iure ex Cõcil. Trid. sess. 24. de Reform. c. 1. *Ad sic cõtrahendum omnino inhabiles reddit.* 28

† Eorũ defectus causat impedimentum matrimonio impediens, & irritans, *Nauar. in Man. c. 22. n. 69. & 70. Gutier. in Pract. lib. 2. q. 4. n. 13. & de Iura. Cõfir. p. 1. c. 51. n. 25. & de Matri. c. 69. ex n. 1. præceptor meus Did. Spino de Testam. gl. 15. in prin. n. 25. Menoc. lib. 3. præsũpt. 1. n. 102. Ioã. Rojas de succes. c. 2. ex n. 23. Sarmiẽt. lib. 1. Select. c. 6. n. 7. Salced ad Diaz in Prax. c. 73. Did. Per. in l. 1. tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 26.* 29

† Monitiones autẽ debẽt fieri per Parochũ in Ecclesia diebus festiuis maximè inter Missarũ solẽnia, aliàs matrimonium contractum (etiam Iure communi) dicitur clandestinum, licet coram Parocho, & testibus sit cõtractum, *c. eũ inhibitio, vbi gl. de clãdestina despõs. c. fin. qui matri. accusare poss. c. aliter, 30. q. 5. Tridẽt. d. c. 1. l. fin. D. de rit. nupt. l. 2. & ibi Bart. n. 1. C. de his qui ex pub. rat. n. 10. Iason. in l. clã possidere, n. 10. D. de acquir. poss. Barbosa de potest. Epis. p. 2. alleg. 32. n. 8.* 30

† Potest tamen Ordinarius dispensare, vt matrimonium contrahatur, vna tantum denunciatione, vel sine illa, solum coram Parocho, & testibus, si aliqua probabilis coniectura sit, quod matrimonium malitiosè impediri posset, dum ipsi de tali malitia per liquidas probationes constauerit, vt decisum est *Cõc. Trid. d. c. 1. Gutier. de Iuram. Confir. p. 1. c. 51. n. 2. & Canonic. lib. 1. c. 19. n. 12. & in Pract. lib. 2. q. 4 n. 3. & tract. de Matrim. c. 56. n. 2. & c. 73. n. 1. Sãch. de Matri. lib. 3. disp. 9. Steph. Grat. discep. for. c. 83. n. 7. & in Prax. Epis. p. 2. c. 4. n. 19. Alos. Ricci in Prax. decis. 257. & resol. 224 n. 6. Vgolt. de potest. Epis. c. 15. §. 11. n. 6. Marta de iurisd. p. 4 caus. 71. n. 11. & seqq. Bonaci. de Matri. q. 2. pũ.* 31

6.n.6.Reginal.in Prax.fori pœnit.lib.31.nu.
32 222. † Non tamen præcipere,vt contracta co
rã Parocho,& teſtibus,cũ ſolẽnitatibus â Con
cilio requiſitis,niſi alia interueniant, quæ ipſe
putauerit,non valeant;etiam ſi poſſet Parochi
limitare iuriſdictionem,reſeruãdo ſibi aliquos
caſus, quia non poteſt ſtatuere contra Conci-
lium,*c.quod ſuper,cum ibi notatis,de maior.& obedient.c.fin de offic.Archidiac.*

33 ¶ Præſentia autem Parochi,& teſtium in-
tellige debet,vt adeant more humano, intelli
gentes,& aduertentes,quod agatur,nam ſi fu-
rioſi ſunt,vel dormientes,non ſatisfaciunt mẽ
ti Concilij , nam vt ait tex.in l.coram Titio,
209.D.de verborum ſignifica.*coram Titio ali quid facere iuſſus,non videtur præſente eo feciſ-*
ſe,niſi is intelligat:itaque ſi furioſus ſit, aut in-
fans,aut dormiens , non videtur coram eo feciſ-
34 *ſe.* † Si tamen Parochus accedit animo atten-
dendi,quamuis tempore contractetusdiſtraha
tur euagatione mentis , valet matrimonium,
dum habeat attentionem virtualem , nam ma
trimonium non valet , quando Parochus non
attendit,vt docent *Salcedo ad Diaz in Prax.*
c.73.Spino in Specul.Teſta.gl.15.n.47.& 48.
Petrus Ledeſm.de Matrimon q.45.art.5.pun.
3.dub.2.& q.46.art.2.dub.2. Barboſa d.alle-
gation.32.num.83. Manuel Rodriguez tom.
1.Summ.cap.219.num.11.Vega lib.6.caſ.115.
35 † Niſi Parochus affectet non intelligere,& oc
cludat aures,& oculos, valet nihilominus ma-
trimoniũ,vt ex deciſionibus Illuſtriſſ. Cardi-
nal.in hæc verba teſtatur Salced.d.c.73.*Con-*
gregatio Concilij cenſuit, non valere matrimo-
niũ,ſi Sacerdos non intellexit,niſi tamen affe-
36 *ctatum eſſet,nõ intelligere.* † Affectare enim eſt
conſulto aliquid facere , *l.quod ait lex, 23.§.*
*quod ait lex,& ibi gl.D.ad l.Iul.de adulter.*eo
quod intelligens fingat ſe non intelligere , nã
abſurdus intellectus vitandus eſt,*l.ſcire opor-*
tet,§.aliud, D.de excuſa.tutor.Menoch.de Ar
bitrar.lib.1.q.7.n.78.Bonacin.de Impedim.q.
37 *2.pun.8.num.23.* † Nec iubat,quod Parochus
dicat ſe nolle tali matrimonio cõſenſum præ
tare , neque benedicere, nam quando aliquid
coram aliquo fieri lex exoptat, quamuis inui-
tus adſit, valet actus ſi aduertit , quod agitur,
gloß.in Extrauagan.execrabiles,de Præbend.
nam vt ait tex.in d.l.coram Titio,209. *Scire*
autem non etiam velle is debet , nam etiam eo
inuito rectè fit.

38 ¶ Parochus proprius coram quo matri-
monium contrahi poteſt, proprius Epiſcopus
eſt,in tota ſua Diœceſi,aut eius Vicarius Ge-
neralis,& proprius Sacerdos loci vnicuique
contrahentis inhabitat regulariter, & non iu-
ris fictione,*c.ſiquis,21.q.2.Spino d.gl.15.ex n.*
28.Gutier.de Matrimon.cap.62.nu.2.Ceuall.
in Præct.quæſt.604. † Quamuis de Vicario ali 39
qui dubitent , eo quod vices Epiſcopi gerat,
*cap.Romana,de appellat.lib.6.*ex quo non vi-
detur Ordinarius, nam vt ait text. in cap.à Iu
dicibus,2.q.6.*Ordinarij verò ſunt,qui ab Apo-*
ſtolico,vel Eccleſiaſtico,vel Imperatore , vt
ſæculare , legitimam poteſtatem accipiũt. † Ni- 40
hilominus tamen poſſunt , vt Parochi matri-
monio aſsiſtere , & aſsiſtendi alijs Sacerdoti-
bus poteſtatem dare,nam etſi ab Epiſcopo cõſ
tituatur,nam ab eo,ſed à lege, vel canone po-
teſtatem,& iuriſdictionem accipiunt,*capit.2.*
de offic.Vicar.lib.6.Spino vbiſupr. Salcedo ad
Diaz in Pract.cap.7.addit.2.Barboſa de Po-
teſt.Epiſcop. p.2.allegat.32.Gutierrez de Ma
trimon.cap.68.ex num.1. † Iuriſdictio autem 41
à lege conceſſa dicitur ordinaria,*l.& quia,D.*
de iuriſdict.omnium Iudic.l.21.tit.4. Part.3.
Et ita iuriſdictio Vicarij eadem eſt,quæ Epiſ-
copi iuriſdictio , & vnum, & idem,& tribunal
eſt,*c.Romana,de appel.lib.6.*

¶ Parochus autem ad hoc,vt licentiam a- 42
lijs poſsit cõcedere, debet eſſe proprietarius,
quales ſunt Priores Epiſcopatus Toletani , &
Gienenſis,& aliorum qui Beneficia curata ob-
tinẽt,ad quos matrimonij tã benedicẽdi , quã
licẽtiã cõcedẽdi demãdatur,Tri.d.c.1.*ſtatuit-*
quebenedictionẽ à proprio Parocho fieri,neq; à
quoquã,niſi ab ipſo Parocho , vel ab Ordinario
licẽtiã ad prædictã benedictionẽ faciendã, &c.
† Alij verò,qui ſubdũtur alicui Parocho pro- 43
prietario , quales ſunt in dictis Epiſcopatibus
Curæ,qui ſubdũtur Priorib⁹ deſtinatis, nõ poſ
ſunt talẽ cõcedere licẽtiã alijs Sacerdotib⁹, vt
aſsiſtãt,cũ teſtib⁹ matrimonio cõtrahẽdo;quia
nõ poſsũt ſubdelegare,*c.Cleros.de off.Vicar.l.*
more,D.de iuriſdict.omn.iud.Hẽriq.in Sũm.
lib.6.c.7.n.13. † Poſsũt tamẽ ſubdelegare Re 44
ctores,vel Curæ,qui nõ habẽt ſupra ſe aliũ Pa
rochũ,ſed immediatè ſubſunt Epiſcopo , licet
nõ ſint proprietarij,quales ſunt Cordubæ,Hiſ
pali,Granatæ,Gadibus,& omnes Valẽtiæ, vt
idẽ tenet *Hẽriq.li.11.c.3.n.5.* † Nã hi Recto- 45
res,vel Curæ ſunt delegati ad vniuerſitatẽ cau
ſarum,ideò , etſi non ſint proprietarij,poſſunt
ſubdelegare aliquam cauſam , vt docent *DD.*
in c.cũ Beltoldus,de ſent.& re iudic.gl.in c.cũ
cauſam, de appellat. † Eoque maximè cum in 46
Synodalibus conſtitutionibus dictorum Epiſ-
copatuum Rectoribus , & Curis huiuſmodi
Parochiarum legitimè impeditis licentiam
huiuſmodi dandi Sacerdotibus approbatis ab
Ordinario ad Sacramenta adminiſtranda cõce
datur,præſertim CORDVBAE *Synodo an.1526*

libr. 1. capit. 3. HISPALI *anno 1586. lib. 1. de*
47 *Offic. Rector, cap. 1. §. 5.* † Dum tamen ad hoc vt rectè contrahentes agant, licentia sit specialis pro matrimonio contrahèndo, & in scriptis, quia pertinet ad formam commissionis, alias non valet, *l. sed etsi hac, §. Prætor ait, D. de in ius voc. l. cum Clericus, & ibi Bald. C. de Episc. & Cleric. c. prudentiam, de offi. deleg. c. quoniã contra falsam, de probat.*

48 ¶ Parocus legitimus est sponsæ, si celebratur in eius Parochia, sin minus Parochus spõsi vocandus est, tam ad assistendum contrahentibus, quã ad prædictã licentiã concedendam, *Nauar. lib. 4. Consil. tit. de sponsal. cons. 1. nu. 52. Henriq. in Sum. lib. 11. c. 3. nu. 2. Segura in Director. p. 2. c. 15. n. 47. Rodrig. tom. 1. Sum. cap. 219. concl. 4. 5. & 6.* † Nam coram Parocho alterius Parochiæ, vel Diœcesis, vel alieno Sacerdote, non potest quis matrimonium cõtrahere, nisi intercedat expressa licentia proprij Parochi, *Tiraquel. in l. connubial. gloss. 7.*
49 *num. 8. Lapus allegat. 86. Menoch. de Arbitrarijs, lib. 2. centur. 5. cas. 453. num. 14.* † Alias tale matrimonium erit clandestinum, ideò nõ solum non tener, sed ipse Sacerdos, vel Parochus, qui interuenit, per triennium ab officio suspenditur, & ipsi contrahentes, & testes infames sunt, & puniuntur arbitrio iudicantis, *cap. cum inhibitione, §. sanè, eũ alijs, de clandest. disponsat. c. 1. & ibi omnes, de matrim. cõtrahẽ. contra interdict. Eccles. Tridẽ. sess. 24. de Refor. Matri. c. 1. Sanch. lib. 3. disputa. 45. 46. & 47. Saleedo ad Diaz in Prax. c. 73.*

51 ¶ Sine monitionibus matrimonium etiã coram proprio Parocho celebratum, dicitur clandestinũ nisi in mortis articulo, quãdo quis vellet contrahere, vel ad ligitimandam prolẽ, vel ad tollendam infamiam; quia si timetur, quod malitiosè impediatur, licitè possũt omitti munitiones, ex licẽtia Parochi, si Ordinarius cõmodè adiri nequeat, vt docẽt *Sarmiẽ. lib. 1. Select. c. 6. n. 7. Couar. in Decret. 4 p. 2. c. 6. in prin. n. 12. Nauar. in Man. c. 6. n. 37. Segur. in Direct. p. 2. c. 15. n. 4. Matiẽ. in l. 1. tit. 1. lib. 5.*
52 *Recop. v. clãdestino, c. 3. n. 5.* † Nõ tamẽ licebit vnquã etiã in articulo mortis (excluso timore malitiosi impedimẽti) cõtrahere sine Parocho & testib⁹, etiã ex dispẽsatione Episcopi, vt tradũt *Nauar. c. 22. n. 70. Sarmiẽ. d. c. 6. n. 8. Segu. d. c. 15. n. 44. Matiẽ. vbi sup. tit. X. n. 8. Gutier.*
53 *de Iuram. cõfir. p. 1. c. 51. n. 23. & 24.* † Quãuis matrimoniũ cõtractũ in facie Ecclesiæ coram Parocho, & testibus, si ex aliqua causa esset inualidũ, volẽtes illũ ratificare sublato impedimẽto, etiã in mortis articulo debẽt coram Parocho, & testib⁹ id facere, *Gutie. in 99. Canon. q. 18. n. 8. & de Iuram. confir. p. 1. c. 5. n. 22. Segur. in Direct. Iudic. p. 2. c. 15. n. 4. Ludou. Lop. in Sum. p. 1. c. 85. Sanch lib. 2. disp. 37. n. 1.* † Hæc tamẽ si impedimẽtũ fuit occultũ, & dispẽsatum sit à Põtifice in foro interiori per Pœnitẽtiariam, quia tunc coram Cõfessario, vt in ipsis dispensationibus apponi solet, sufficit ratificare, *Nauar. lib. 4. Cõsil. tit. de spõsal. cons. 31. & in Manual c. 22. n. 70. Sanch. de Matri. tom. 2. lib. 2. disp. 37. ex n. 3. Ant. Cordub. q. 51. Gutier. d. c. 51. ex n. 21. & tract. de Matri. d. c. 69. Bonaci. de Impedi. q. 2. pun. 10.*

CAP. XVI. De Sacramentaliũ potestate, & exorcismorũ vsu, & institutione.

SVMMARIVM.

1. *Sacramentalia quæ sint.*
2. *Sacramentalibus necessariæ sunt merita sanguinis Christi.*
3. *Ecclesia ex virtute clauium potest instituere signum sensibile ad remissionem venialiũ.*
4. *Sacramentalia nõ conferunt gratiam sanctificantem, sed per modum meriti.*
5. *Venialium remissio fieri potest sine infusione gratiæ habitualis.*
6. *Sacramentalia, quæ remittunt venialia plura sunt.*
7. *Sacramentalia remittunt venialia directè ex Ecclesiæ institutione, & indirectè per melioremhabitum.*
8. *Sacramentalia, vt practicæ Necromantiæ impugnant hæretici.*
9. *Sacramentalia ex viribus naturæ operari alij mentiuntur hæretici.*
10. *Res naturales in Lege Scripta diuinos effectus habuerunt.*
11. *Res naturales in Lege Gratiæ diuinos effectus operantur.*
12. *Sacramentalium non extare Christi mãdatum, dicunt hæretici.*
13. *Ecclesia cum suo capite instituere potest ceremonias, & preces, & alia Sacramẽtalia.*
14. *Sacramentalia remittunt venialia in quãtum excitant motum pœnitentiæ.*
15. *Sacramentalia remittunt venialia ex opere operantis.*
16. *Exorcismi instituuntur ab Ecclesia per modum imperij efficacis.*
17. *Exorcismi physicè, & moraliter depellunt dæmonem.*
18. *Ecclesia non instituit exorcismos, vt operentur ex opere operato.*

19. *Exorcismi infallibiliter non conferunt sanitatem, nec pellunt dæmones.*
20. *Exorcismi aliquando non pellunt dæmones, quia non expedit.*
21. *Exorcismi aliquando non sortiuntur effectum ex defectu fidei.*
22. *Exorcismi sunt orationes in Deum.*
23. *Exorcismi sunt imprecationes in dæmonē.*
24. *Exorcismos, vt Magica incantamenta dānat Godelmanus.*
25. *Exorcizo adiurationem significat.*
26. *Exorcismi non vi verborum, sed potestate diuina dæmones pellunt.*
27. *Exorcismi verba ad Deum dirigūtur, qui habet potestatem in dæmones.*
28. *Exorcismi diriguntur ad Sanctos, vt Dei amicos, vt in Letanijs.*
29. *Exorcismi diriguntur in dæmones eos increpando.*
30. *Exorcismi ab Apostolorum temporibus in Ecclesia recepti sunt.*
31. *Salis exorcizatio impugnatur à Godelmano.*
32. *Salem exorcizamus, quia creaturis benedicere licet.*
33. *Sal, & aqua per se non causant effectum Sacramentalium, sed per merita Christi.*
34. *Herbas exorcizare blasphemè impugnat Godelmanus.*
35. *Herbas non exorcizamus, sed benedicimus, vt eis vtentibus Deus gratiam largiatur.*
36. *Frugum species quare benedicantur.*
37. *Agnos Dei ex cera, & lana confectos putat Godelmanus.*
38. *Agnos Dei ex cera virginea chrismate, balsamo, & aqua benedicta.*
39. *Agnos Dei ab Apostolorum temporibus in Ecclesia esse.*
40. *Exorcismos in Ecclesia esse per mille quasi & trecentos annos.*
41. *Ecclesiæ adhærendum est, etiam in his, quæ Christus non instituit.*
42. *Traditiones Apostolorum, & Ecclesiæ, vt si à Christo Dño fuissent, venerari debent.*
43. *Dæmones principio solo imperio pellebantur.*
44. *Ecclesia varias ob causas exorcismos, & preces instituit*
45. *Potestas Sacramentalium, & miraculorū penes Ecclesiam perpetua est.*
46. *Ecclesia cū suo capite semper potest instituere exorcismos ad fugandum dæmonem.*
47. *Gratia miraculorum alia est, quam gratia exorcismorum.*
48. *Verba nulla sint quantumvis sancta; quæ physicè operando possint causare effectus visibiles, & palpabiles.*
49. *Priuatus non potest instituere formulā, quæ adinstar Sacramentalium operetur.*
50. *Exorcismos cōstitutiuos, qui adinstar Sacramentalium operētur, nullus potest instituere*
51. *Episcopus potest pro sua Ecclesia, quod Papa pro tota vniuersali.*
52. *Episcopus non potest instituere ceremoniā stabilem, quæ adinstar operis operantis miraculosè agat.*
53. *Exorcismi, qui à Sede Apostolica instituti nōsunt, aut approbati, superstitiosi cēsentur.*
54. *Naturaliter operando nullæ formulæ possunt agere in dæmones.*
55. *Naturalis potestas non potest esse causam effectus supernaturalis.*
56. *Res naturales nisi à Deo instituantur, nō possunt agere in spirituales substantias.*
57. *Exorcismi Mengi reprobantur, quia à Sede Apostolica non sunt recepti.*
58. *Exorcismi ex sacris literis, & Euangelio collecti ab Antonio Stampa simili de causa reprobantur.*
59. *Euangelij verba habent virtutem diuinā, vt recitata ab habente potestate.*
60. *Verba diuina non sunt ad quoscumque effectus trahenda.*
61. *Nomina expositoria Dei in Hebræa lingua non conferat habere potestatem pellendi dæmonem.*
62. *Phylacteria Iudæorum ex nominibus diuinis in formulam complicatis fiebant.*
63. *Preces, & orationes inuocatiuas priuatus potest instituere.*
64. *Preces, & orationes constitutiuas pro omnibus fidelibus, & imprecatiuas in dæmones.*
65. *Lapides, herbas, & alia naturalia, quæ in virtutem naturalem non adhibentur, prorsus sunt pacti signa.*
66. *Res naturales in dæmonem nullam habent potestatem.*
67. *Dæmon superior cogit inferiorem parere.*
68. *Dæmones alij sunt alijs superiores.*
69. *Dæmones, vt boni Angeli habent principatum, & potestatem.*

SACRAMENTALIA sunt ceremoniæ, & preces ab Ecclesia vniuersali cū suo capite institutę, ad aliquid impetrādū à Deo ex meritis & virtute Christi, quæ aliquādo sanctificāt, & purificant animā, & fugāt dęmonē, vt tradūt *D. Th. Sēt. 4. d. 6. q. 2. 3. 4. & dist. 16. q. 2. Greg. Valen. tom. 4. disp. 7. q. 4. punct. 1.* † Nam licet ad peccatorū venialiū

remissionem

sionem, quæ datur per Sacramentalia, necessaria sint merita sanguinis Christi, non videtur Ecclesiam posse instituere signum sensibile ad ea remittenda, ex opere operato, vt tradũt *Abulens. Reg. 4. c. 2. q. 93. Suarez in p. 3. q. 87. disput. 12. Vazquez ibidem, art. 3. dub. 1. num. 7.*

2 † Nihilominus tamen Ecclesia ex virtute clauium potest quædam ad remissionem venialiũ instituere, non ex opere operato, quod est proprium Sacramentorum effectum, quod consistit in sanctificatione hominis per gratiam Sacramentalem, gratum facienre, & eius augmẽtum, *D. Thom. p. 3. q. 75. art. 5.* † Sed per mo-

4 dum meriti ex displicentia saltem virtualis peccati, vt tenent *D. Thom. part. 3. q. 63. ar. 1. & q. 83. art. 3. & q. 87. art. 4. & Sententiar. 4. distinct. 6. quæst. 2. artic. 2. & distinct. 17. q. 3. art. 3. & dist. 21. q. 2. ar. 1. & 2. & de malo q. 7. art. 12. q. 1. Gabriel. dist. 16. q. 5. ar. 2. concl. 4. Suarez d. part. 3. q. 87. disput. 11. sect. 3. conc. 3.* † Potest enim remissio venialium fieri sine

5 infusione gratiæ habitualis, siuè primæ, siuè secundum augmentum, *D. Tho. d. q. 63. ar. 1. Valent. tom. 2. q. 2. pun. 1. & tom. 4. q. 4. punct. 2. Bonacin. de Sacramen. tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 2. pun. 4.*

6 ¶ Sacramentalia autem, quæ hoc modo remittunt venialia, plura sunt, nempè aqua benedicta, *cap. iuxta aquam, de consecration. distinct. 4.* Benedictio Episcopalis, *ca. dictum est, 1. q. 1.* Panis benedictus, *D. Augustin. lib. 2. de pec. merit. cap. 26.* Confessio generalis, *D. August. in Enchirid. cap. 61. cap. quotidianis, dist. 3.* Oratio Dominica, *d. cap. quotidianis, distin. 3. cap. tres sunt, de pœnitent. distin. 1.* Oratio in Ecclesia consecrata, *D. August. epist. 108. cap. tres sunt, d. dist. 1.* Agnos Dei, *Petr. Mart. Decretal. 7.* Eleemosyna, *D. Ambros. in c. medicinam, de pœnit. distinct. 1. cap. quamobrem, distinct. 1.* Tunsio pectoris, *d. cap. tres sunt, de pœnitent. distin. 1.* Susceptio cinerum in Quadra

7 gesimæ initio, *D. Thom. p. 3. q. 60. arti. 2.* † Et alia quam plura, quæ potestatem habent venialia remitendi, tunc directè ex Ecclesiæ institutione, tunc indirectè per meliorem animi habitum, vt tradunt *Thom. Vvaldens. de Sacramentalibus, libr. 1. Bozius de Signis Ecclesiast tom. 2. Mart. del Rio, lib. 6. Magiar. q. 3. sect. 3. cap. 2.*

8 ¶ Quare preces, orationes, exorcismos, quibus vtitur Ecclesia super panem, vinum, aquam, oleum, sal, ceram, incensum, ramos, & alia quam plura ad remissionem venialium, & fugandum diabolum, & alios effectus, sancta, & pia sunt ex clauium potestate quidquid illa praticæ Necromãtiæ esse impie, & absurde mẽ-

tiãtur *Vvitcleff. Lutherus, Arrius, Godelman, & alij hæretici.* † Et ne vno gradu consistat in 9
pietas, alij cõcedunt exorcismos, & orationes huiusmodi esse naturales, editos ab statu naturæ, in quo Adam habuit notitiam à Deo naturalem ad nominandas proprijssimè creaturas, secundũ proprietates naturales, sibi subditas, sub quibus nominibus homini naturaliter obedirent, quæ mera sunt Cabalistarum inuenta, ad occultanda pacta cum dæmonibus inita, *vt dixi lib. 1. de Mag. c. 13. ex num. 2.* † Sic enim 10
impij mentiuntur de naturæ viribus, vt negẽt diuinam potestatem in exorcismis, & alijs Sacramentalibus latentem; nam & apud Hebræos (à quibus Cabalistarũ inuenta habuerũt originem) formulæ fuerunt, & ritus consecrandi res naturales ad diuinum cultum, per quod eleuauantur, ad producendos effectus diuinos, vt in poculo Zelotipiæ Moysis ad probandum adulterium, *Numer. c. 5.* in serpẽte æreo Moysis ad sanãdos infirmos, *Numer. cap. 21.* ad probandos idolatras, *Reg. 1. cap. 12.* † Ita in lege 11
Gratiæ sunt alia instituta ex rebus naturalibus Sacramentalia ad varios effectus, & fugandum dæmonem, quæ minimè possunt esse praticę Necromantiæ, quia non est conuersio lucis ad tenebras, nec Christi ad Belial, nã vt ait Christus Dominus apud Diuum Lucam cap. 11. *Si Satanas Satanam eijcit, quomodo stabit Regnũ eius.*

¶ Neque obstat, quod de exorcismis, & a- 12
lijs Sacramentalibus non extat mandatu Christi, quare idolatriam esse facere aliquid in materia cultus, sine Dei mandato, vt nobis objciunt *Vvitcleuistæ, Husitæ, Lutherani, & alij hæretici.* † Nam Ecclesia cum suo capite insti 13
tuere potest ceremonias, & preces, & alia Sacramẽtalia, quæ remittant venialia, languores mederentur, & dæmones pellant, ex clauium potestate, *Matth. capit. 18.* & Christi virtute Apostolis, & Ecclesia collata, Matth. c. 10. *dedit illis potestatẽ spirituum immundorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem langũorem,* Marc. capit. 3. v. 15. *dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eijciendi dæmonia.* Luc. cap. 9. *dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent.*
† Non tantum vt excitant motũ charitatis, 14
deuotionis, aut pœnitentiæ, vt de aqua benedicta tradunt *Petrus Soto Institut. Sacerdot. titul. de pœnitentia lection. 18. Paludan. Sententiarum 4. distinction. 16. q. 1. art. 2. concl. 4. D. Antonin. part. 1. titul. 10. capit. 1. § 5.*
† Sed per se quidem vt sunt Ecclesiæ in- 15
stituta, & ex opere operantis conciliant remissionem venialium, quotiescumque

reuerenter vſurpantur, *Ledeſma part.1. q.28. art.3. Cano de Locis, lib.22.cap.13. Maior, Sẽtentiar.4.diſtinct.23.q.2. Cordob. libr.5.q.9. c.21. carol.3. Raph.de la Torre tom.2.q.90. art.2.diſput.26.num.40. Valẽt.tom.3.diſput.6 q.11.pun.1.& to.4.diſp.6.q.11.pun.3.*

16 ¶ Quare Eccleſia inſtituere poteſt exorciſmos, qui per modum imperij efficacis, cui dæmon influens reſiſtere nequeat, ex ſe, & Deo aliud non ordinante, dæmones pellant, vt extra dubium aſſerit *Franc. Suarez tom.3.in D.*

17 *Thom.part.3.diſput.15 ſection.4.* † Siuè effectiuè phyſicè in eos agendo, ſiuè tantum moraliter ex vi operis, & promiſsionis diuinæ, Deũ autem ad præſentiam deprecationis Eccleſiæ effectiuè phyſicè depellendo, vt latè probat *Raphael de la Torre d.q.90.diſputat.14.num.12.*

18 † Nam Eccleſia non poteſt conſtituere exorciſmos, vt ex opere operato conferant gratiã, aut ſanitatem, aut dæmones pellant, ſed deprecatiuè, vt docent *Suarez d.part.3. tom.3. diſput.79 ſection.11. Raphael de la Torre d.q. 90.art.2.diſput.16.num.2.& 4. Valle de Moura de Incantat.d.ſection.2.cap.11. num.2. &*

19 *cap.13.num.10.* † Et ita exorciſmi infaliibiliter non conferũt ſanitatem corporalem, nec dæmones pellunt, vt docet *Angelicus D.Tho. part.3.q.67.art.3.& q.71.art.3. & Sentent.*

20 *4.diſtinct.6.q.2.* † Vel quia nobis non expedit, vel quia dæmones bafti ſunt, & quibuſvis exorciſmis non expellunt, aut ex alia cauſa, vt de illo, qui lunaticum vexabat, quem tentatibus Apoſtolis expelliere non potuerunt, Chriſtus Dominus teſtatur apud Matthæum, ca.17. v.18. *Quare nos non potuimus eijcere illum? dixit illis IESVS propter incredulitatẽ veſtrã.*

21 ¶ Quandoque enim exorciſmi non ſortiuntur effectum, ex defectu fidei exorcitantis, vel ex praua affectione dęmonis ſuſtinentis, vt docent *Petr.Cluniacenſ.lib.1.de Miracul.c. 6.& 14.& 16. Sprenger.in Malleo, p. 2.q.2. cap.6. Angles in Sentent.2. q. de Arte Magic.differ.5.dub.5. Binsfeld.in Confeſſ. malef.dub.3.concluſ. 7.* † Nam cum exorciſmi ſint orationes in Deum, vt docet *D. Auguſt. lib.22.Ciuitat.Dei, capit.8.* deſiderant fidem offerentis, nec non accipientis, vel ex ipſiuſmet Chriſti verbis D.Marc.cap.fin. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſalus erit.* † Et quia ſimul ſunt impræcationes in dæmonem, vt ait *Petr.Thyrens de dæmoniac.part.3.cap.40.* illũ viliſsimis nominibus iubat appellare, nam vt ait Prudent.in Apokeos:

Intonat Antiſtes Domini fuge calidè ſerpens,
Fixue te membris, & ſpiras ſõlue latentes,
Mancipium Chriſti furor corruptiſsimè vexas.

24 ¶ Neque ſunt audiendi, qui ab hac eruditione, & pietate implumbes pulli extra Eccleſiæ matris gremium euolarunt, qui diuinæ ſapientię (cui vera luriſprudentia nititur) tam ſunt expertes, quàm maledicendi virulentia periti: vnus de hoc grege poſtquam caninam ſuam facundia, ante aliquot annos, venalem exhibuerat, exorciſmos damnat, quaſi magica incantamenta, Godelman.lib.1.de Lamijs, ca.6.num.26. *Exorciſzote, audis verba Magorũ?*

25 † Et primo de nomine mẽtitur, nam vox Græca eſt, ἐξορκίζω, *exorciſzo*, quæ Latinis *adiuratio nem*, ſignificat Apoſtolis ex Prophetis recepta, Numerorum, cap.5.v.19. *adiurauit eã*, Regum 1.cap.14. *adiurauit Saul*, Regum 3. cap.22. *adiurote, vt non loquaris*, Matth.26.v. 63. *adiurote per Deum viuum*, Actæ Apoſtolor. 19.v.13. *adiurouos per IESVM.*

26 † De poteſtate in aliud, delauitur errorem, quia non vi verborum, ſed poteſtate diuina dæmones pelli cõtendimus, D.Cyprian.lib.4.epiſtol.7. *Per exorciſtas voce humana, & poteſtate diuina dæmones flagelare, viri, extorqueri.* D. Cyrill. in Præfat.Catecheſ. *Per exorciſmos ſpiritus immundos pelli.*

27 ¶ De verbis, res eſt expedita, quod diriguntur ad Deum, vel ad Sanctos, vel ad dæmonem: in Deum enim, quia exorciſmi nihil aliud ſunt, quam preces, & orationes in Deum, vt docet *D.Auguſtin.lib.22.Ciuitate Dei, ca.8.* cuius poteſtate torquentur, & expellunt dæmones, nam vt ait Iuſtinus Martyr in Apologet. *adiurati dæmones parent.* † Ad Sanctos autem diriguntur, vt ad Dei familiares, & cæleſtis aulæ intimos Palatinos gratia valentes, vt nobis impetrent, quod à Deo obtare conamur; & quia perſæpè eorum nomina dæmones reformidant, ad eos arcẽdos inſtitutæ ſunt Letaniæ, vt tradit *Martin del Rio lib.6. Magic.cap.2.ſection.3.q.3.remed.5.* † Ad damones autem diriguntur, dum eos increpamus iuuentes poteſtate diuina, vt aliquid faciant, vel facere deſinant, vt docet *Petrus Thyr.par. 3.de dæmoniac.cap.46.* quemadmodum Chriſtus vſus eſt increpans dæmones, *Matth.c.17. Luc.9.* † Quare exorciſmi nihil continent Magicũ, imo omni ex parte irreprehẽſibiles ſunt, & in Eccleſia Catholica ab Apoſtolorum temporibus continua ſucceſsione obſeruati, vt docent *Cæleſtinus PP.I.ad Epiſcop. Gall.epiſt. 1.D.Cyril.Catechеſ.2.D.Chryſoſtom. hom.de Adam, & Eua, D.Auguſtin.lib.de Symbol. D. Cyprian.ad Demetr.Lactant. libr.2 Diuin. Inſtitut.c.16.*

28 29 30

31 ¶ Et ne vno gradu conſiſtat impietas poſtquam aquæ benedictionem impugnauit,

in hæc verba insanit, *salem quoque exorcitam, vt sit omnibus sumentibus salus animæ, & corporis, & fugat diabolum.* † Nugatur iterum bellua, nam salem exorcizamus, quia creaturis benedicere licet, cum & Christus Dominus panem benedixerit, & aquam, & alijs creaturis, primi Christiani benedixerunt, *Reginus lib. 1. de Disciip. Eccles. cap. 210. Petrus Thyreus de Dæmoniac part. 3. cap. 45. num. 625. Martin del Rio lib. 6 cap. 2. section. 3. remed. 9.* † Nec nos Christiani adeo obtusa pectora gestamus, vt credamus aquam, aut salem per se causam esse effectuum illorum, sed illis vtentibus oramus, vt per IESVS merita, Deus petita largiatur, *vt patet ex formula, quæ extat in Romano Missali.*

¶ Vnde mentitur iterum leguleius dum ait, *Herbis quoque à se exorcitatis certa, & ritè capta verborum formula, has vires effingunt, quod omnes, qui vtuntur ex eis benedicãtur, & sanctificentur, & sit eis sanitas animæ, & corporis.* † Non enim nos herbas exorcizamus, sed benedicimus: nec has vires ipsis heruis sic benedictis tribuimus, sed ipsi Deo per illas heruas, vt per morale instrumentum sanitatem, & alia bona nobis largiatur: non remissionem peccatorum, quia iustificationẽ alteri rei, quã quibusdam Sacramentis non tribuit. † Species enim fruguum, quas non licet super altare offerre à Sacerdotibus Domini benedici, & benedicta à populis sumi statuit, *Euthymius PP. ad Ioan. Episcopum Bathicæ, & Concil. Magum IIII. can. 39.* & panis benedictionem *Concilio Narnetensi. can. 9.*

¶ Sed pergit mentiri, & blasphemari leguleius ille in hæc verba, d. cap. 6. *De agno Dei ex cera, & lana confecto, atque à se consecrato asserunt peccatum frangi, & Christi sanguis, & angit.* † O insana bellua tu ne vnquam agnum Dei vidisti? quem ex lana, & cera confectum putas? si non vidisti, vbi legisti? finxisti certè, nam constat ex cera tantum virginea Chrismatis, balsamo, & aqua benedicta solum confici, & benedici à Romano Pontifice, in cuius formula nihil additur de comparatione sanguinis Christi, & agni, *vt constat ex Pontificali lib. 3. & Ritual. Diuinor. Officior. lib. 6. ca. 79.* † Cuius vsus ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudatissimus est multo ante tempora Marcellini Papæ, & Constantini Imperatoris, vt tradit *Ioan. Molan. lib. de Agno Dei, cap. 6.*

¶ Quin etiam, & exorcismos ab Ecclesia institutos ad sanandos morbos, & fugandum dæmonem per mille quasi & trecentos annos in vsu sunt fidelibus, *vt dixi in Epitom. de Magia, lib. 2. cap 53. num. 29.* † Et ita adhærendũ est Ecclesiæ etiam in ijs, quæ Christus expressè non dixerit, quia multa alia Apostolis commẽdauit, quam in Euangelio exprimuntur, vel ex ipsiusmet D. Ioannis verbis, cap. fin. *Multa alia fecit IESVS, quæ si scriberentur, nec mundus capere posse libros.* † Qua propter traditiones Apostolorum, & Ecclesiæ cum suo capite, ita accipienda sunt, vt si immediatè à Christo Domino fuissent instituta, vt decissum est *Concilio Tridentin sess. 4.* & eius authoritatẽ habere tenet *Valentia tom. 3. disputat. 6. q. 11.* † Nam licet principio dæmones solo imperio pellerentur, & saltem sola inuocatione nominis IESV, D. Matth. cap. final. v. 17. *In nomine meo dæmonia eijcient.* † Postea varias ob causas Ecclesia exorcismos, preces, & orationes instituit, vt habentes ex fide Christi, & meritis ad impetrandum, quibus dæmones pellerẽtur, &c. *Valent. & Suarez vbi sup.*

¶ Et quamuis Lutherus ogganiat hanc potestatem ad tempus datam fuisse Ecclesiæ, vt miraculorum ad plantandam fidem: mentitur apostata, quia hanc potestatem penes Ecclesiam esse, & eius ministros perpetuam, expresse probant *Cardinal. Bellarmin. libr. 4. de Notis Ecclesiæ. cap. 14. Bozius de Signus Ecclesiæ. tom. 1. Salmeron tom. 6. in Euangel. tract. 3.* † Ideò Ecclesia cum suo capite instituere potest exorcismos ad fugandos dæmones, & sananda corpora, & alijs nocumentis arcendis, *Suarez tom. 3. part. 3. disputat. 15. sectio. 4. & in Comment. art. 2. q. 7. & tom. 2. de Relig. lib. 4. de Adiurat. cap. 2. num. 6. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 42. num. 15. Raphael de la Torre d. q. 90. art. 2. disput. 26. num. 41.* † Nam gratia miraculorum, quæ ad plantandam fidẽ Apostolorum tempore viguit alia est, quam gratia exorcismorum, sicuidem illa intelligitur de miraculis materialibus, hæc vero de spiritualibus, vt tradunt *Iansenius in Matth. d. cap. fin. & Matth. 9. Salmeron in Marc. to. 11. tract. 34. Barrad. tom. 4. lib. 9. c. 8.*

¶ Aliæ autem orationes, formulæ, ritus, & similia, quæ propter Ecclesiæ vsum, & institutionem vsurpantur ad producendos effectos visibiles; & palpabiles, tanquam superstitiosa improbantur, quia nulla sunt verba quantus vis sancta, quæ phyficè operando hanc potestatem possint elargiri, vt docent *D. Augustin. lib. 10. Ciuitat. Dei, cap. 9. & 11. & lib. 21. ca. 2. D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. & libr. 4. contra Gent. cap. 104. & 105. Abulens. in Leuit. 19. q. 19.* † Nec ratione institutionis, nam priuatus etiam Sacramentalium operetur, nam Sacra-

mentalia

mentalia nitũtur Ecclesiæ meritis,sãctitate, & fidei,quæ à priuato , vt priuatus est,non possunt Deo offerri,& si offerret falsarie st,vt docent *D.Tho.2.2.quæst.93.ar.3.Suar.de Releg. lib.2.cap.2.num.2.Sanchez lib.2.Decalog. c. 37.num.2.* † Vnde absque authoritate Summi Pontificis,qui est caput Ecclesiæ, nullus potest (etiam potestas publica) instituere exorcismos constitutiuos,qui adinstar Sacramentalium operentur, quia soli Ecclesiæ talis potestas data est,vt probant *Raphael de la Torre d. quæst.90.art.2.disput.15.num.7.Valle de Moura tractat.de Incantat.opusc.1.sect.2. cap.10. ex num.4.* † Episcopi tamen , & si possint pro sua Ecclesia instituere formulas orandi Deum, siuè exorcismos speciales,seu inuocatiuos,per potestatem sibi datam ad liberãdum oues suas à lupis,nam quidquid Papa potest pro tota Ecclesia,potest Episcopus pro sua , *Sanchez tom. 2.de Matrimon.lib.7.disput.1.num.9.* † Non tamẽ potest instituere cerẹmoniam stabilem, & ferè permanentem,quæ adinstar operis operati miraculosè agat effectus visibiles, & palpabiles,quales videntur in exorcismis constituti uis,& in præcatiuis,quia exorcismi huiusmodi pertinent ad gratiam gratis datam, *D.Tho. part.3.q.71.ar.4.Valle de Moura d.sect. 2.c. 10.nu.8.& c.11.n.12.*

¶ Quare omues exorcismi, qui á Sede Apostolica instituti non sunt,aut approbati superstitiosi censentur, quia non potest priuatus instituere ceremoniam,quæ ex vi operis , etiã fallibiliter,producat effectum, siuè natura sua, siuè modo miraculoso, quantacumque sanctitate præditus sit,vt docent *Mart. del Rio lib. 3.Magicar.part.2.quæst.4.sect.8.Suarez to. 3.part.3.disputat.15.sect.3. Sanchez lib.2.Decalog.cap.42.ex num.15.* † Ex natura enim nullæ possunt constitui formulæ,quæ naturali, & physica virtute possint agere in dæmones, vt docent *Nauar.in Manual,cap.11.nu.34. Ciruel. part.3.de Superstit.cap.3.& 4.Suarez lib.2.cap.15.num.26. Lessius lib.2.c.2.43.Maiol.tom.2.Canicul.colloq.3.* † Ad diuinam autem virtutem nullæ possunt instituí verba,quę directè,ac physicè possint flecti Deum ad miraculosè operandum,vel indirectè tantum , & moraliter obiectiuè,nempè ponendo obiectũ, cuius præsentia Deus necessitaretur ad operanduni,quia potestas naturalis non potest esse causa effectus supernaturalis.*DD.in capi. firmiter,de Summ.Trinit.& Fide,D.Thom par. 1.q.110.art 3.& contra Gent.d.c.103.* † Si ergo aliunde participatur , non ex Deo , quia id fieret ex pacto diuino,vel ex libera collatione, pactum autem non potest iniri, absque libero consensu vtriusque partis,quare concludendũ est cum D.Tho.2.2.q.96.ar.2.*Vnde si naturaliter non videntur tales effectus causare,consequens est,quod non habeãtur ad hos effectus causandos tanquam causæ,sed solum quasi signa,& sic pertinent ad pacta cum dæmonibus inita.*

¶ Sic enim superstitiosi sunt omnes exorcismi,coniurationes,impræcationes, & alia obsecratoria in malignos spiritũs,quæ abunde cõgessit *Frat.Hieronymus Meggus Vitellianẽsis, Ordinis Minorum Regularis obseruantiæ,duobus libris*,quorum primi titulus est,*Flagellum dæmonum,exorcismos terribilis, ac formidabiles,& efficaces in malignos spiritus complectens.* Alteri verò, *Fustis dæmonum exorcismos formidabiles,& efficaces in malignos spiritus complectens.* † Nec non,& alij exorcismi, quos ex sacræ Scripturæ verbis in vnum congerit *Petr. Antonius Stãpa Sacerdos Clauenensis,sub titulo,Fuga Satanæ,exorcismus ex sacris literis fontibus pioque sacrosancto Ecclesiæ instituto exactus* , qui inseruntur *in Malleo maleficor. tom.3.* † Nam licet verba sacra virtutem habeant diuinam ad ædificationem animarum, dęmones pellendi,miracula operanda, & corporum salutem,qualia sunt verba Euangelij recitata per ministrum Ecclesiæ,ad quem verba illa dirigũtur,Marc.c.fin.v.17. *In nomine meo dæmonia eiicient,linguis loquentur nouis, serpẽtes tollent:etsi mortiferum quid biberint,nõ eis nocebit.* † Non propterea quæcumque verba diuina in formam complicata ad quoscumq; effectus trahenda sunt,& per quoscumque homines vsurpanda, vnde licet ratione significationis, superstitiosa non censeantur, ratione adinuentionis,quod his formulis complicantur,pacto suspecta sunt,vt tradunt *D.Tho.d.q. 96.art.4.& lib.4.contra Gent.c.104.& 105. & Opuscul.25.c fin.Siman.de Cathol.Institutit.63.n.33.Graff.lib.2.decis.c.3.ex nu.7 & c.4.n.7.*

¶ Præterea nomina illa,quę inseruntur in Flagello tam exorcis.quã alijs, *Hel, Heloyn, Heloa,Ebeye, Thetragrammaton , Adonay, Saday,Sabaoth,Sether,Ieboua.Hamonsiõ,Tã, Messias,Eserebeye*,licet sint nomina expositoria Dei,non constat,quod hæc potius quam alia virtutes habeant dæmones pellendi , imo de alijs,& non de his dictum est illud Apostol. ad Philipp.2.*In nomine IESV omne genu flectatur cœlestrium, terrestrium,& infernorum.* † Et sic videntur tales exorcismi superstitiosi,vt fuerunt Phylacteria Iudæorum, quæ ex nominibus diuinis, & alijs in formulam complicatis adpellendum dæmonem, & alia mirifica operanda,pro singulari artificio,& mysterio

in Synagogis suis venditabant, vt tradit *Origen. hom. 20. in c. 15. Iesu Naue tom. 1. & libr. 4. contra Cels. tom. 4. Sim. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 4. Valle de Mour. sect. 3. c. 9. nu. 26.*

63 † Nam licet priuatus possit instituere orationes, & preces inuocatiuas ex certis verbis sacris ad rogandum Deum, vt mala auertat, vt docent *D. Tho. 2. 2. q. 90. ar. 3. & q. 96. art. 4. Snar. de Relig. to. 2. lib. 4. c. 2. ex n. 12. Sanch. lib. 2. Decalog. c. 40. n. 33. Grilland. de Sortileg. q. 10. ex n. 31. Greg. Sayr. in Clauis. Reg. libr. 4. c. 6. n. 8.* † Preces tamen, & orationes constitutiuas pro omnibus fidelibus, quam impraecatiuas in dęmones, priuatus instituere nó potest, quia non habet potestatem instituendi exorcismos, Sacramentalia, aut sacrificium, vt docēt *Mart. del Rio lib. 3. Magicar. p. 2. q. 4. sect. 3. §. 7. Valle de Mour. d. sect. 2. c. 10. ex nu. 1.*

64

65 ¶ Lapides, herbas, & alia amuleta, & suffumigationes, ad effugandos dęmones, febres tollēdas, &c. quando ad id nō sunt à Deo instituta, vel in virtutem naturalem non adhibentur, prorsus sunt pacti signa, *D. Aug. lib. 2. Doctri. Christ. c. 20. & lib. 21. Ciuit. Dei, c. 6. D. Tho. 2. 2. q. 96. ar. 2. Nauar. in Man. c. 11. n. 34. Sāchez lib. 7. de Matr. disp. 95. n. 5. Maiol. to. 2. Canicul. colloq. 5.* † Nam res naturales in dæmones nullam habent potestatem, *D. Tho. p. 1. q. 110. ar. 3. & lib. 3. contra Gent. c. 103. Nauar. d. c. 11. n. 38. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 30. sect. 1. & lib. 6. cap. 2. q. 3. sect. 2. Suarez tom. 3. p. 3. disp. 15. sect. 4. & lib. 2. de Relig. c. 15. n. 26. Sāch. lib. 2. Decalog. c. 42. n. 10.* † Vnde si quos effectus sortiuntur, id ex pacto præstant, nam superior dæmon cum quo Magus societatem inierat, cogit inferiorem parere, vt docent *D. Augustt. qq. lib. 83. q. 79. D. Tho. p. 3. q. 43. ar. 2. Dionys. Carthus. in Luc. c. 11. Cassian. Seren. collat. 8. c. 14. Ioseph. Anglet in Florib. Theolog. & Sentent. 2. p. 1. dist. 11. Bened. Perera lib. 1. Mag. c. 5.* † Nam licet in regno tenebrarum nullus sit ordo, sed sempiternus horror inhabitet, negare non potest dæmones inter se alij alijs esse superiores, vel ex illo Iob c. 41. *Ipse est Rex super omnes filios superbiæ*, D. Matth. c. 12. *In Belzebub principe dæmoniorum*, Apost. ad Ephes. 6. *Aduersus Principes, & potestates*, & Corinth. 1. c. 15. *Cum euacuauerit omnē principatū.* † Nā sicut inter Angelos bonos sunt Principatus, Throni, Dominationes, Potestates, & alij Ordines, sic inter dæmones alij præsunt alijs, vt docent *D. Tho. p. 1. q. 90. ar. 2. Hieron. Mengus in Doctri. ad malig. spirit. c. 7. & in Compend. lib. 1. c. 4. Petrus Thyr. Dæmoniac. p. 1. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 30. sect. 1. Bart. Spina de Strigib. c. 18.*

66 67 68 69

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM

LIBER TERTIVS.

DE ANGELORVM OPERIBVS IN ijs, quae eorum excedunt potestatem.

CAP. I. De Angelorum potestate circa ordinem naturæ, & leges vniuersi.

VMMARIVM.

1. *Angeli sunt substantiæ spirituales intellectuales.*
2. *Angeli boni Christum adorantes per eli gratiam consequuti sunt.*
3. *Lucifer, quia noluit Christum adorare è cœlo detrusus est.*
4. *Ezechiel. capit. 28. de diabolo ad literam intelligitur.*
5. *Diuinæ excellentiæ appetitum Lucifer ii exturbabit.*
6. *Angelorum peccatorum lapsus examini elationis fuit.*
7. *Angelos peccatores superbia è cœlo deiecit.*
8. *Dæmones per lapsum amisserunt gratiam, nō naturalia.*
9. *Dæmones sunt, qui multis Angelis in natura sunt præstantiores.*
10. *Angeli peccatores in gratia existentes, multis Angelis bonis antecedebant.*
11. *Angeli boni, aut dæmones, nullam habent potestatem in ordinem naturæ, & leges vniuersi.*
12. *Dæmon quidquid potest, id per eum ex pacto Magi possunt.*
13. *Dæmones quod non possunt gaudent videri posse.*
14. *Dæmones efficere non possunt, vt tollatur subordinatio vniuersi.*
15. *Dæmones sunt partes vniuersi.*
16. *Deus non subiecit Angelis orbem terræ futurum.*
17. *Dæmon non potest sistere cœlum, nec motū eius, neque elementum ex vno loco in alium transferre, nec perturbare.*
19. *Angeli non possunt præuertere ordinem vniuersi.*
20. *Angeli non possunt vacuum inducere in rerum natura, nec infinitum vllum actu, &c.*
21. *Dæmones ex virtute motiua non possunt quantumlibet corpus, quantalibet celeritate se mouere, &c.*
22. *Dæmones momento esse vbique, quomodo intelligatur.*
23. *Dæmon ex actione mediata non potest producere vllam formam substantialem, vel accidentalem.*
24. *Dæmon non potest aliquid creare ex nihilo.*
25. *Dæmon non potest ex quolibet facere quodlibet.*
26. *Dæmones nō possunt producere formas substantiales non præuijs alterationibus, & dispositionibus.*
27. *Dæmones non possunt animalia perfecta sine semine producere, neque imperfecta subito.*
28. *Dæmones non possunt præuertere ordinem, qui est inter formas, & dispositiones rerum.*
29. *Dæmones non possunt impedire actionem agentis*

agentis naturalis habentis omnia adagedũ necessaria.

30. *Dæmones possunt indirectè vim agentis naturalis impedire.*

31. *Diabolus indirecto multoties vim flammæ impedivit.*

1 NGELI sunt substantiæ spirituales intellectuales, nõ ab æterno, nec producti ex aliqua materia & forma, sed in tempore creati, ex nihilo. *D. Thom. part. 1. q. 50. art. 1. & 2. & q. 51. art. 1. & q. 54. art. 5. & q. 55. art. 2. & de Potent. q. 6. art. 6. & de Spiritu, q. 1. art. 5. & de Malo, q. 16. art. 1. & lib. 2. contra Gent. c. 46. 50. & 65.* † Quibus cũ Deus apperuisset initio eorum creationum, quod ab æterno fuerat ordinatum, nempè humanã naturam hypostatice viri verbo, boni Angeli Christum adorantes per ipsius gratiam, & gloriam consecuti sunt, iuxta illud D. Pauli ad Hebræos, cap. 1. *Cum iterum introduxisset primogenitum in orbem terrarum, vt adorent eum omnes Angeli eius.* † Lucifer autem, quia hanc vnionem sibi appetit, vel Christum noluit, vt caput cognoscere, atque adorare, ab æthereis sedibus deiectus est, vt probatur Ezechiel. ca. 28. v. 14. *Tu Cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum, ambulasti perfectus in vijs tuis, à die conditionis tuæ, donec inuẽta est iniquitas in te.*

4 † Quod de nullo Rege Tyri, sed de diabolo ad literam intelligunt *Origen. in Ezechiel. homil. 13. Tertullian. contra Martion. lib. 2. D. Augustin. lib. 11. Ciuitate Dei, cap. 15. D. Basilius lib. 11 cap. 14. D. Bernard. de aduent. sermon. 1. D. Gregor. lib. 32. Moral. cap. 18.* † Nã appetitu diuinæ excellentiæ Luciferum, & Angelos eius ex cœlo exturbauit, Isaias cap. 14. v. 12. *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebaris in corde tuo: in cœlũ conscendam, supra Dei exaltabo solum meum. similis ero Altissimo.* † Sitè animi elatione qua omnibus præesse voluit, Christo, neque alijs subesse Cardin. Caietan. in Genes. cap. 3. & opusc. de bono Angel. Salmeron in Petr. 2. c. 2. disput. 3. Vazquez in D. Thom. part. 1. q. 63. disputat. 233. & ibi Molina art. 3. disputa. 1. membr. 5. Suarez in part. 3. q. 1. art. 4. disput. 5. sect. 5. Dionys. Carthusian. Sentent. 2. distinct. 5. q. 1. † Nam anhelitum excellentiæ, & superbię fastigium Luciferum, & Angelos peccatores è cœlo exturbasse expressè fatẽtur *D. Chrysostom. hom. de Adam, tom. 1. D. Hieronymus Psalm. 23. D. Gregor. libr 4. Moral. cap. 13. & lib. 9. cap. 2. & lib. 32. c. 18. Origen. in Matth. tract. 9. D. Thom. p. 1. q. 63. art. 7.*

¶ Per quod quidem lapsum dæmones amisserunt, quæ gratiæ erant retinuerunt tamẽ naturæ dotes, vt scientia, sapientia, prudentia, peritia, agilitas, potentia, &c. *D. Dionys. Areopag. de cœlest. Hierarch. cap. 4. D. Thom. p. 1. q. 63. art. 4. & q. 64. art. 1. & sent. 2. dist. 7. q. 2. & de dæmon. q. 1. & 2. Sprẽger. in Mall. p. 2. c. 3. Castro de hæres. lib. 2. cap. 16.* † Ob quod esse aliquos dæmones, qui multis Angelis sũt præstantiores in dotibus naturæ expresse tenent *D. Thom. p. 1. q. 63. art. 7. Bart. Spina de Strigib. c. 5.* † Quia multi Angeli peccatores in gratia existentes, per naturam eos antecellebant, vt docent *D. Gregor. lib. 32. Moral. c. 3. Auunculus meus Ioan. Baptista Villalpando in Regias Ezech. explanat. tom. 1. p. 2. cap. 28. pag. 66. D. Thom. p. 1. d. q. 63. art. 3.*

¶ Quorum quidem potentia etsi maxima sit, in ijs tamen quæ ad ordinem versantur naturæ, & leges vniuersi, nullam habent Angeli, nec dæmones potestatem, vt docent *Perera aduersus fallac. art. lib. 1. cap. 7. Binsfeld. in Confess. malef. prælud. 3. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 10. Baleng. de Magia lib. 2.* † Neque Magi ex pacto hanc possunt sibi arrogare potestatem: nam quidquid dæmon potest, id per eum ex pacto Magi possunt, neq; ipsi possunt, quod nequeat dæmon, *D. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 3. Martin. del Rio d. lib. 2. q. 9.*

† Dæmones tamen cum nil possint in ordinem naturæ, & leges vniuersi, saltim se posse suis mentiri voluerunt, vt Magus apud Senecam in Hercul. Oet. v. 450.

Mare, cœlum, terra, tartarus seruiant mihi
Nihilque leges ad meos cantus timent.

Lucan. Pharsal. 6.

Torpuit, & præceps audito carmine mundus,
Axibus, & rapidis impulsus Iupiter veget
Miratur non ire pollos.

¶ Angeli enim efficere non possunt, vt tollatur connexio, & subordinatio legis vniuersi, quia ordinem naturæ immutare nequit, nisi author naturæ, vt docent *D. Thom. de potent. q. 16. art. 8. & lib. 3. contra Gent. c. 108.* † Sunt enim Angeli partes vniuersi, cum sint creaturæ: pars autem non habet vim, neque potestatem in totum, cuius est pars, nam vt ait D. Paulus ad Heb. cap. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terræ futurum.* † Nam etsi re vera huiusmodi verba de mundo nouo, seu Ecclesia potius agant, cuius caput est Christus, probant adhuc ratione, quod pars non possit plus toto, vt notant ibi *D. Chrisost. D. Thom. & Theophil. Mart. del Rio. lib. 2. Mag. q. 10.*

† Vnde

17 ¶ Vnde certum est non posse dæmonem sistere cœlum, nec motum eius in contrarias partes agere, nec elementum aliquod ex vno loco in alium transferre, nec perturbare, nec suis locis commouere Principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit, vt docet *D. Thom. vbi sup. de potent. d. q. 16. & cõtra Gent. d. cap. 108.* † Non possunt præuertere ordinem vniuersi, ex quo hæc mundi machina conseruatur, nam leges vniuersi refrigere, nõ datur, nisi cui fixit, vt docẽt *D. Augst vbi prox. D. Tho. d. c. 108. & de Malo q. 16. ar. 8. Victoria in relect. de Mag. n. 35. Guil. Parisiens. p. fin. de vniuers. q. 24.* † Et hac ratione non possunt vacuũ inducere in rerum natura, nec infinitã vllum actu; nec a priuatione ad habitũ regredi, nec facere, vt duo corpora simul sint in loco, nec vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnũ penetret dimensionem alterius, vt tradit *Mart. del Rio d. lib. 2. Mag q. 17*

21 ¶ Et licet virtute motiua multa operãtur dæmones, quia tamen illam habẽt definitam, non possunt quantumlibet corpus quãtalibet celeritate mouere, nec dũm infinãti, nec de extremo ad extremum trãsferre, non prætermisso medio, nec corpus a se longe distans localiter mouere, quia necesse est, vt mouens, & mouile simul sint in loco, vt tradit *Arist. Physic. lib. 1.* † Nam licet Tertul. dicat in Apolog. cap. 22. *Dæmones momẽto sunt vbique*, & iterum: *totum orbem vnum illis esse locum*: impropriè intelligend⁹ est, nã vbiq; esse, & omnia implere solius Dei est proprium, dæmones autẽ vis motiua certis est finibus limitata, vt docet *D. Augst. vbi sup. Steph. Eubal. de Angel. in D. Thom. p. 1. q. 51. art. 2.*

23 ¶ Et quãuis etiam Dæmon multa operetur per alterã actionẽ, quam mediatam diximus; non potest producere vllam formã substantialẽ, vel accidentalẽ, quia cum sit incorporeus, nõ potest immediatè alterare materiam corporeã, vnde formæ naturales educantur: vt docet *D. Augst. de Trinit. lib. 3. c. 8.* † Similiter non potest aliquid creare ex nihilo, tũ quia id requirit infinitã virtutem actiuam, qualem Deus solus habet: tunc quia nec motus localis dæmonis, nec operatio, quam per causas naturales exercet in nihilum recipi, aut circa nihil versari possunt, vt tradit *Pereira, d. lib. 1. c. 7.*

25 † Nec etiã potest ex quolibet facere quodlibet, vt ex qualibet causa, vel instrumẽto medicus, non potest quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumẽta quodcumq; voluerit opus perficere, quia Angeli non sunt creatores rerũ, vt tradit *Aug. de Trin. lib. 3. c. 8*

26 ¶ Item nõ possunt dæmones producere formas substantiales non præuis alterationibus, & præmissis dispositionibus, nec instanti, aut quãtũlibet paruo tẽpore producere; nec quãlibet rẽ naturalẽ immediatè in quãlibet aliam transmutare, etiã adhibendo causas naturales, vt tradit *Pereira vbi sup.* † Neq; etiã possunt 27
animalia perfecta sine semine producere, nec imperfecta subitò secundũ perfecta magnitudinẽ, & virtutẽ eius, nã quod superat vires agẽtiũ naturaliũ, & eorũ dispositioni, & ordinatio 28
ni à dæmone fieri nequeunt, vt docent *D. Aug. & D. Tho. vbi sup.* † Et tandẽ non possunt dæmones præuertere, atque immutare ordinem, qui est inter formas, & dispositiones rerum naturalium, vt possit posteriores inducere non inductis priorib⁹, aut extremas non inductis medijs, quo fit vt mortuos ad vitam reuocare non possit, nec cæcos natos illuminare, vt tradunt *D. Tho. p. 1. q. 117. Tertul. li. de Anim. c. fin. Soto in Sent. 4 dist. 34 q. 1 ar. 3.*

29 ¶ Ex his sequitur non posse dæmones impedire proximè, & directè actionem agentis naturalis, quod habet omnia ad agendum necessaria, quia solius Dei est, qui Martyres suos ab ignis incendio, & alijs cruciatib⁹ seruauit illæsos, vt tradit *Angel. in Sẽt. 2. q. vnic. de dæmon. ar. 4. dub. 1. differ. 5.* † Potest tamẽ indirectè atq; 30
mediante aliquo artificio, vel medicina, qua agentis naturalis vis impediatur ne se in obiectũ insinuet, vt docet *D. Aug. lib. 21. Ciu. Dei, c. 4. 5. 6. & 8.* † Sic fortè diabol⁹ Gentiles de 31
cepit, quando fecit ne flamma exureret capillos Iulij apud *Vergil. Æneid. 2.* Seruij Iulij apud *Tit. Liuiũ lib. 1. ab vrbe cond. decad. 1.* L. Marci apud *Plin. lib. 2. c. 107.* Tunicam Seruij Augusti apud *Iul. obsequen. in prodig.*

CAP. II. De Angelorũ potestate circa orbes cœlestes, & sydera,

SVMMARIVM.

1. *Intellectuales substantias à materia separatas, quare Ethnici cœlo constituant.*
2. *Cœlos esse solidos duros, & adamantinos veteres crediderunt.*
3. *Angelos non esse necessarios, vt cœlos rotare.*
4. *Cœli non sunt plures, nec realiter diuisi.*
5. *Astra in cœlo discurrunt, vt aues in aëre.*
6. *Corporum penetratio est impossibilis.*
7. *Cœli, & astra habent Angelos tutelares.*
8. *Angelos cœlos rotare facere in quo sensu intelligatur.*
9. *Angeli Solem sisterunt ad Iosue petitionem, & ad Ezæ retroceserunt.*

10. Dia-

10. *Diabolus diuinitatis gloria cupidus est.*
11. *Diabolus quod non potest vult persuadere, quod possit.*
12. *Magi ex pacto cum dæmone Solem, & Lunam sistere gloriantur.*
13. *Luna cunctis veneficijs credebatur obnoxia.*
14. *Magi gloriantur Lunam posse deducere.*
15. *Luna deduci à Thessalis magicis carminib⁹ fuit creditum.*
16. *Carminibus magicis multa in Lunam operassse, creditum est.*
17. *Lunam reluctantem Magi carminibus suis obedire iactantur.*
18. *Lunam despumare in herbas ad maleficia, creditum fuit.*
19. *Luna hac de causa à maleficis excãtabatur.*
20. *Herbis à Luna despumatis exitiales Magi parabant neces.*

1 VETERVM Philosophorum, & Astrologorum sententia fuit, etiã eorum qui Angelos nõ agnouerunt, esse quasdã spirituales substantias intellectuales â materia separatas, qui cœlos rotare faciebãt, *Arist. Physicor. lib. 8. & Metaphys. lib. 12. Democritus, Simplius, & omnes Peripatetici.* † 2 Quod quidẽ falsi sunt, quia cũ Planetas, & alia Astra in suis reuolutionibus opositos, & cõtrarios cursus agnouissent, quæ ad vnius cœli motũ accidere nõ poterãt, plures cœlos cõstituerũt, & ne allisu terrerẽtur, eos solidos, duros, & adamãtinos, sine grauitate, neq; leuitate, capaces impulsu, & motu, qui in exibus suis ab Angelis mouerentur. † 3 Sed si tales sunt cœli, vt ipsi asserunt, nõ sunt necessarij Angeli ad eos impellẽdos, quia semel impulsi, mouebuntur æternè, cum à nullo alio corpore impediri possent, quod illic nõ adest, neq; cursu retardari, cum in exibus moueantur, vt eruditè notat *Ioan. Eusseb. Nieremberg. p. 1. curiosè philoph. lib. 6. c. 4.*

4 ¶ Neq; plures Angeli necessarij sunt ad cœlorũ reuolutionẽ, quia cœli realiter diuisi non sunt plures, nec mole graui solideq; naturæ, vt necesse sit ab Angelis impelli, sed fluidæ naturæ, & trãsmeabilis, vt aër, aut fum⁹, vt tradunt *D. Hieron. in Isai. c. 51. & lib. 2. ep. ad Ephes. c. 4. Lactã. lib. 2. Origin. c. 5. D. Aug. lib. 2. Genes. ad liter. c. 10. & lib. Meditat. c. 26. & lib. 2. Ciuit. Dei, c. 30. & lib. 2. Retract. c. 11.* † 5 Neque Astra ipsa in cœlo fixa sũt, vt nodos in tabula, vt Astrologi asserũt, sed liberè per cœlũ discurrunt, vt pisces in aqua, aut aues in aëre, vt tradit *Gaspar Cadillo Vilhalpando ad Aristotel. de cœlo lib. 1. Physicor. c. 10. Franc. Vall. de sacra Philos. c. 51. Ioan. Eusseb. d. lib. 6. ca. 14. 15. 10. & 31.* † 6 Quo fit vt multoties Venerem, & Mercurũ supra Solẽ, aliàs sub Sole reperiãtur, vt notat *Marcian. Capella in Philolog. lib. 8.* quod si cœli essent plures, & solidi fieri nõ posset, quia corporũ penetratio est impossibilis, vt dixi in *Epitom. de Mag. lib. 2. c. 11. n. 7. cum alijs a me infra referendis lib. 6. c. 19. ex n. 25.*

¶ 7 Vnde verisimũ est cœlos, & Astra, etsi nõ habeant Angelos ad quorũ impulsum moueantur, quia virtute sua motiua mouẽtur, habẽt tamẽ Angelos tutelares, vt alia elementa, & indiuidua, & species creatæ, vt conseruentur, & debitum finem cõsequantur, *Vazquez, Molina, Suarez, Bubalus, & alij in D. Thom. p. 1. q. 50. ar. 3. Ioan. Eusseb. d. lib. 6. cap. 31.* † 8 Et in hoc sensu intelliguntur Patres, & Theologi, qui asserunt Angelos, cœlos rotare facere, *D. Augus. lib. 3. Trinit. c. 7. D. Gregor. Dial. lib. 4. D. Tho. p. 3. q. 63. ar. 2. & q. 64. ar. 7.* † 9 Quia aliquando ab Angelis huiusmodi tutelaribus eorũ cursus anticipatur, vel retroceditur, nam ad Iosue petitionem Sol sistit in Galboe, *Iosue c. 10.* & ad astruẽdã Ezechiæ regis finẽ ad Isaiæ vocẽ retrogradit, *Reg. 4. c. 20. Isai. c. 38.* † 10 Quod cum videat diabolus conatur multa similia in sanis hominibus persuadere, & se in cœlos, & astra potestatem habere mentitur, vt sic diuinitatem sibi blãdiatur, cuius ipse cupidus est, vt in eius persona sic testatur Isaias, capit. 14. v. 13. *In cœlum conscendam, supra astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in latera Aquilonis. Ascendam super altitudinem nuvium, similis ero Altissimo.* † 11 Sic diabolus persæpè Magos deludit in hac cœli, syderum potestate, nam vt ait Petr. Greg. p. 3. Syntag. Iur. lib. 34. c. 21. n. 1. *Magna est dæmonũ ambitio, & superbia, vt quæ non possunt, saltim videri vellint se posse, & qui iam diuina potestate è cœlo, & gradu suæ dignitatis meritò cecidisse Deo voluisset, tãdem ad hoc vellit cæcas hominũ mentes fauces præstingere, & creatoris Dei se pro Deo ostendere, & gloria omnipotentis cultum in se transferre.* † 12 Vnde Magus pacto dæmonis mixus de se gloriatur apud nostrum Lucan. Pharsal. 6.

Hæsit nocte dies, legi non parvit æther.

De Sole, Petron. Arbitr.

Flectere Phæb⁹ equos reuoluto cogitur orbe.

De Luna, Vergil. Eccog. 8.

Carmina de cœlo possunt deducere Lunam.

De Sideribus, Tibul. Eleg. 2.

Hanc ego de cœlo ducentem sydera vidi.

¶ 13 Luna autem è cunctis astris ita credebatur subiecta esse veneficorum cantionib⁹, vt quotiens his iuberet, ea è cœlo, vel inuita

deduceretur D.Basilius in Examer. homil. 6.
Lunam veneficiâ propria sede dimouerideduci
14 *que ad terram.* † Cuius rei crebris mentio a-
pud Poëtas, Tibul. *Cantus, & decurru Lunam*
deducere tentat. Propert. *Et vos deductæ quibus*
est fallacia Lunæ. Horat. in Epod. *Deripere Lu*
15 *nam vocibus possum meis.* † Credebant Luna
deduci maximè à Thessalis, Plutarch. libr. de
defectu Oracul. *Vt Thessalæ ducuntur Lunã.*
Plato in Gorg. *Thessalas deducentes Lunam.*
Sydera excantari, & Luna de cœlo deripi testa
tur Horat. in Epod. Od. 5. *voce Thessala,* Mar-
tial lib. 9. Epigr. 30.

Thessalico Lunam deducere bombo.

16 † Rubebat tunc in modum sanguinis præ pu-
dore, de quo videndus est Cęsarius dial. 3. Oui
dio lib. 2. Amor. *Carmina sanguineæ deducunt*
cornua Lunæ. Et lib. 4. *Purpureæ Lunæ sangui*
neæ vultus erit. De cuius rubore sic testatur
Lucan. Pharsal. 6.

Non aliter diris verborum obsessa venenis.
Palluit: & nigris terrenis ignibus arsit.

17 † Sic enim contrudebatur, quo velẽt Magi, li
cet illa reluctaret, negaretque, Propert. *Et iã*
Luna negat totis descẽdere cœlo. Horat. in Hyp
sip. *Illa reluctantem cursu deducere Lunam Ni*
titur. Et Metamorph. lib. 12.

Sæpè reluctantis constabat cornua Lunæ.

18 ¶ Ipsa enim præ dolore æstuabat, exhor-
rebatque, vt tradit *Cæsarius d. dial. 3.* Magiq;
instabant, donec cogeretur despumare in her-
bas, *Bulenger. de Magia, lib. 2. cap. 21. Franc.*
Mendoca in Viridiario sacræ, & proph. erudit.
19 *lib. 4. problem. 38.* † Nã hæc maxima causa cur
deduceretur, quia illis spumis beneficæ, vt nõ
vtebãtur ad sua maleficia, dæmonis delusione
vt nõ malè agnouit Apulei. lib. 1. *Maxico susur*
ramine omnes, reuerti agiles mare pigrũ colliga
ri, ventos inanimes expirare, Solẽ inbiberi, Lu-
20 *nam spumari.* † Nã talibus herbis à Luna des-
pumatis, vt credebant, exitiales parabant ne-
ces, non aliter quam dæmonis pacto, cuius hęc
omnia fingebantur, & sic Lunam cogebant, vt
despumaret, Lucan. vbi sup.

Et pariter tantos cantu depressa labores,
Donec suppositas proprior despumet inherbas.

CAP. III. De luce, ac tenebris naturalibus, & miraculosis.

SVMMARIVM.

1. *Lux Deo tribuitur.*
2. *Christus Dominus ex propria gloria resplen*
duit.
3. *Moysis ex consortio Dei fulgidus se exhi-*
buit.
4. *Columna ignis per desertum ex causa nõ vrẽ*
te fuit.
5. *Ignis in quo Spiritus Sanctus apparuit, non*
fuit adurans.
6. *Ignis non semper à causa vrente proficisci-*
tur.
7. *Ignis non adurans ab Angelo bono, & malo*
induci potest.
8. *Differentia inter lucem ab Angelo bono, &*
malo exhibita.
9. *Ignis non adurans naturalis est.*
1. *Ignis non adurans datur dæmonis ope.*
11. *Ignis non adurans in rubro Moysi, & in*
monte Synai.
12. *Naturaliter fieri potest, vt montes ardeãt,*
& non absumantur.
13. *Ignis elementaris quare aërem non as bu-*
mat.
14. *Tenebræ quare à dæmone inducantur.*
15. *Tenebræ per continentiam ominis Solaris*
à dæmone induci nequeunt.
16. *Tenebræ per oppositionem Lunæ à dæmone*
nequeunt præstari.
17. *Tenebræ mortis Christi quales fuerunt.*
18. *Tenebræ mortis Christi esse non potuerunt*
per antipositionem nubium.
19. *Tenebræ mortis Christi per vniuersam ter-*
ram fuerunt.
20. *Tenebræ mortis Christi fuerunt per conti-*
nentiam luminis Solaris.
21. *Tenebræ mortis Christi per oppositionem Lu*
næ miraculosæ fuerunt.
22. *Dæmõ densissimis nubibus tenebras indu-*
cit.
23. *Tenebræ à dæmone ex causis naturalibus*
inducuntur.

LVx Deo tribuitur, Genes. cap. 1. 1
Dixitque Deus fiat lux; & facta
est lux, ex quo appellatur Eccles.
cap. 46. v. 18. *Deũ lucis,* quia vt
ait D. Paul. ad Tim. 1. c. 6. v. 26.
Lucem inhabitans inaccessibilẽ.
† Nam licet apud nos nulla alia sit lux quã So 2
lis, vel ignis, apud Deum alia superior est, exu-
perans omnium rerũ creatarũ virtutẽ, ex qua
Christus Dominus in Tabore ex propria glo-
ria resplẽduit, fulgidusq; se exhibuit, *D. Matt.*
cap. 17. † Et Moyses ex consortio Dei ex Sy- 3
na descendens luce corruscauit, vt eum filij
Israel præ fulgore intuere non possent, *Exo-*
do capit. 34. † Et huius natura fortasis fuit 4
columna ignis, in quã Deus præfuit Israelitis
per desertum ad ostendendam viã, Exod. c. 13.

v. 21. *Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis.* † Et huius ignis (nisi fallor) fuit natura in quo Spiritus Sanctus discipulis apparuit dispertitis linguis, resplendens, sed non adurans, Acta Apostolorum ca. 2. v. 3. *& apparuerũt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis, sedítque supra singulos eorum.*

¶ Vel fuit ex causis naturalibus talis ignis, miraculosè tamen exhitus ab exhalationibus ex aëre frigido, & nimis condensato prope nos detinendo, & posteá per vehementem quarundam exhalationum inuicem succedentium compulsationem, quæ solet calefieri, & inflammari, ac diuersos colores, & figuras recipere, prout vapor crasior, vel subtilior fuerit, *vt dixi in Epitome de Magia, libr. 2. cap. 41. num. 13.* † Quod ab Angelis bonis, & malis (si Deus permittit) induci potest, non ex hoc diabolus tam sibi, quàm suis sectatoribus solet gloriæ splendores ementire, nam vt ait D. Paul. ad Corinth. 2. capit. 11. *Ipse Satanas transfigurat se in Angelum lucis.* † Differunt tamen, quod claritas illa quam dæmon ementitur, non est ita fulgida, vt Dei, vel boni Angeli, nam præter causas naturales nihil ei cœlestis lucis conferre valet, sed aliquando rufi coloris, vt ignis videri solet, vt de dæmone Christum ementiente obseruat *Paladius in Histor. PP.* † Aliquando sub cinericei, vt exhalatio illa, quæ supra malum nauis tempore potestatis, & inter equorum aures, & supra verticem hominum vino, ira, aut alia causa efferuescentium, vel inter stabula equorum, vel iuxta sepulchra, bustaria, vel patibula, vt tradit *Martin del Rio ad Senec. in Hercul. furent. v. 14. & in disq. Magic. lib. 2.* † Quæ ex eisdẽ de causis dæmon valet imitare, vel ementire, vt ad Medeæ incantationibus taurorum fumiuomerum halitum innocuum factum poetę canunt, vt de flamma, quæ ad caput Iulij visa est, non vrens fuit, Vergil. Æneid. 2.

Lãbere flamma comas, & circũ tẽpora pasci.

¶ Et cum Deus in efficiendis miraculis quandoque causis naturalibus vtatur, ex huius natura fortasis is ignis fuit, quo in rubo Moysis ardebat, & non comburebat, *Exod. capit. 3.* & in Monte Synai dum Moysis legem acciperet, ignis egrediebatur, & fumus tanquam ex fornace, & non comburebat Moysem, neque montem, *Exod. cap. 19.* † Et quamuis ignis adurans fuisset, potuit naturaliter fieri; nam mõtes solent naturaliter ardere, & non absumi, vt de Ethna testatur *D. Augustin. lib. 21. Ciui. Dei, ca. 4.* quia frigoris, & humoris perseuerãs copia, successiua efficit ne mons ipse absumatur, vt tradit *Barth. Sybillanus in Peregrinat. qq. cap. 3. q. 4.* † Vnde ignis verus ab exhalationib⁹ calidis, & siccis, & oleoginosis prouenientes in suprema aëris regione inflammatus licet adurãs sit, efficit, & successiui frigoris copia ne aër absumatur, ex fulminib⁹, & fulguribus, *vt dicam hoc tom. 1. part. 2. lib. 5. cap. 15. 16. 17. 18. & 19.*

¶ Tenebræ autem aliæ sunt naturales, vt nox, & oppacum densum nuuibus, vel caligine, quæ quia sunt naturales, & à dæmone præstari possit, qui appellatur apud D. Luc. c. 22. v. 53. *Potestas tenebrarum*, D. Paul. ad Roma. cap. 13. v. 12. *Opera tenebrarum*, ad Ephes. c. 6. v. 12. *Rectores tenebrarum.* † Aliæ autem tenebræ, quæ fiunt per continentiam luminis solaris, quia sine miraculo fieri non possunt, à dæmone non valent præstare, quia miraculum facere nequit, *D. Thom. p. 1. q. 110. art. 1. & lib. 3. contra Gent. c. 102. & 103. D. Aug. lib. 3. Trinit. c. 7. & 8.* † Etiam si fiant per oppositionem Lunæ, nam præter suos eclypses ex cœlorum reuolutione necessarios, alios minimè potest inducere, quia necesse est, Lunam, aut Solem retrocedere, aut vrgere, vt ex eorum oppositione tenebræ inducantur, quod dæmonis naturã excedit, nam vt ait Apost. ad Hebr. ca. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terræ futurum* † Quẽadmodũ in morte Christi Dñi accidisse narrant Euangelistæ D. Matth. c. 27. v. 45. *& tenebræ factæ sunt super vniuersam terram*, D. Marc. c. 15. v. 33. *& tenebræ factæ sunt super totã terram*, D. Luc. c. 23. v. 44. *& tenebræ factæ sunt in vniuersam terrã.* † Nã licet tenebras huiusmodi per antipositionem densissimarũ nubium fuisse, & intra Iudeam continuisse testentur *Origen. in Matth. trac. 23. Erasm. in Matt. 27.* quẽadmodũ in Ægypto factum est, Exod. cap. 10. v. 23. *Et factæ sunt tenebræ horribiles in vniuersa terra Ægypti tribus diebus.* † Nõ assentior, quia nulla causa est cur tenebras huiusmodi contra sensum Scripturæ intra Iudæam contineamus, quas per vniuersam terram fuisse Euangelistæ fatentur, quos sic intelligunt, & interpretãtur *D. Chrysost. in Matthæi hom. 89. Theophilact. in Matth. 27. Gandent. in Exod. tract. 3. D. Thom. part. 3. quæst. 44. articul. 2.* † Neque id demissimis nuuibus accidisse tenendum est, sed per continentiam luminis solaris intra se quemadmodum ignis actiuitatem compescuit in fornace Babylonij, vt tradunt *D. Hieronymus in Matthæi 27. B. Beda libr. 4. in Marc. 15. & libro 6. in Luc. c. 23. Caietan. & alij in D. Tho. p. 1. q. 44. D. Cypria. libr. de bono pacięt. Oroſi-*

lib.7.histor.cap.8.Frãcisc.Suarez.to.2. de Verbo incarnat.quæst.50. art.6.disputa.40.sect.2.

21 † Vel per eclypsin ex oppositione Lunę, quod absque miraculo fieri non potuit, quia tunc Luna erat in Oriente, quæ eclypsem Solis non poterat causare, vt testatur *Dionys. Areopagit. epistol. ad Polycarp. & Apolipban.* quam refert Salmeron tom. 10. tractat. 42. *Luna ab Oriente solarem splendorem pulis nigrantibusque velis obduxisse.* 22 † Quod quia dæmon efficere non potest, arte vtitur, vt Sol obscuret, & densissimis nuuibꝰ tenebras hac ope inducat vt de Tartareis scribit *Marc. Venet. in Peregr. Asiat.* & de alijs *Haiton. in Histor. Sarmatar.* 23 † Nã dæmõ hac arte tenebras vbi velit, & quã dovelit ex causis naturalibꝰ solet inducere, vt de Medea, sic testatur Ouid. Metamorphos. lib. 14.

Tũc quoque cãtãdo densatur carmine cœlũ,
Et nebulas exhalat humus.

Et in Hypsipel.

Et tenebris abdere Solis equos.

CAP. IIII. De potentia dæmonis circa Elementa.

SVMMARIVM.

1. *Elementa concutere dæmones possunt.*
2. 3. *Elementũ integrum nõ potest diabolus mouere.*
4. *Elementi partem potest diabolus concuti.*
5. 6. *Ignes maximos potest diabolus excitare.*
7. 8. *Ignis sphera nulla est.*
9. *Ventos potest diabolus ciere, mittere, & sedare.*
10. *Ventum vehementem excitauit Satanas in filiios Iob.*
11. *Magi ex pacto dæmonis in ventos habent potestatem.*
12. *Eritius Rex Gothorum inquam vellet partem ventos excitabat.*
13. 14. *Terræ partem potest didiabolus concutere.*
15. 16. 17. 18. 19. *Brasmatia, Climatia, Chasmatia, Nicematia, quæ sint.*
20. *Terra tota non potest facere diabolus vt cõtremat.*
21. *Terra tota in morte Chaisti contremuit ex miraculo.*
22. *Terræ motus naturaliter ducenta millia passuum non excedit.*
23. *Terræ hiatum potest dæmon indducere.*
24. 25. 26. *Hiatus terræ quare exhaletur aërem pestiferum.*
27. *Hiatus terræ ignes etiam solet emitere.*
28. *Ethna in Sicilia quare exhalat ignem.*
29. *Bolcanes Islãdæ, Hedæ, Helgæ, & Lyparæ.*
30. *Montes Vesubij, Chimeræ, &c.*
31. *Nouo orbe montes flammibomerũ reperiri.*
32. *Aërem, aquam, & terram possunt dæmones certis locis corrumpere.*
33. *Auernus Italiæ, & mar mortuum Iudeæ corruptisunt.*
34. *Aëris corruptio non potest permanere.*
35. *Corruptio aëris à dæmone causari potest.*
36. *Igne, vno excepto, omnia in putredinem labuntur.*
37. *Fluuios ad tempus sistere potest dæmon.*
38. *Moysis diuisit aquas maris Rubri.*
39. *Aquã eduxit de petra Moysis, & Magꝰ.*
40. 41. 42. *Mare gelu contrahi potest naturaliter.*
43. *Mare ipsum posse congelasci Philosophiæ non repugnat.*
44. *Flumina constringi gelu.*
45. *Vina gelu contrahi possunt.*
46. *Vinum, & acetum non posse congelasci.*
47. *Vinum tenue congelascit.*
48. *Vina ex gelu densata securibus cedebantur.*
49. *Dæmon potest vrbes mari obruere, & obrutas detegere.*
50. *Mare absoruit Corinthum, Delum, Rhodum, & Coon.*
51. *Ex mari fiunt terræ, & ex terris maria.*

ELEMENTA concutere, & perturbare posse dæmones satis cõstare videtur ex sacris literis, *Iob c.1.* & ex Iure Põtificeo in c. nec mirum, 26. q. 5. *Elementa concutiunt*, & ex Iure Cæsareo in l. multi, C. de malef. & mathema. *Elementa turbare.* 1

† Sed certissimum est, nõ posse dæmonẽ integrũ elemẽtũ de loco suo naturali mouere, aut in aliũ transferre, nã ad hoc necesse esset, vt tollatur connexio, & subordinatio vniuersi, & simul quod detur vacuũ, quod principijs naturalibꝰ repugnat, *Aristot. Physic. lib.1.* † Aut deberet dæmõ aliud elementũ subintrare nõ ex alio loco, quia nõ est, ergo nouacreatione, quod ei sẽper fuit denegatum: nã ad creationẽ ex nihilo requiritur virtꝰ infinita, cuiꝰ dæmonis nõ est, qui est finitæ potestatis, vt docet *D. Augustin. lib.3. de Trinita. & lib. de natur. dæmon. cap.* 2. † Vnde prædicta iura dicendum est non agi de elemento in totum, sed de illa parte, qua nubes excitantur, ad quam dæmonis potestas extẽditur, vt docent *D. Aug. lib.8.* 2 3 4

Ciuit. Dei, c. 9. D. Tho. Caiet. & alij in Sent. 2. dist. 7. & 8. Toled. in Sūm. lib. 4. c. 15. Perera lib. 1. Mag. c. 6. Grillād. de Sortileg. q. 6. Remigius lib. 1. dæmonol. c. 25. Binsfeld. in Rubri. de malefic. & Math. q. 4. Petr. Greg. in Syntag. c. 11. n. 12. Menoch. de Arbitr. lib. 2. c. 388.

5 ¶ Primò enim diabolus ignes maximos potest excitare ab exhalationib⁹ calidis, & siccis, quæ ex leuitate sua ad suprēmā aëres regionē perueniētes inflāmātur, ex quib⁹ fiūt ignes, fulgura, fulmina, & alia ignita meteorologica, vt tradūt *Aristo. in Mete. lib. 1. Senec. in natur. qq.* 6 *lib. 1. 2. & 3.* † Et ita ab his exhalationib⁹ potest ignē tā validū cōcitare, vt totā terrā cum suis habitatorib⁹ (Deo ita permitente) possit absumere, nā ex hac materia Sataras igne ex aëre petito Iobis oues, & pueros absumit, Iob cap. 1. v. 16. *ignis cecidit de cœlo, & tactas oues* 7 *pueros q; cōsūpsit.* † Nā licet alij ignē huiusmodi ex ignis sphera petitū, alij has exhalationes in ipsa ignis sphera accensas arbitrentur, fallūtur, quia ignis sphera nulla est, vt docet *D. Gaspar Cadillo Villalpādo ad Arist. de Cœlo, lib. 1. Hieron. Cardan. lib. 1. variet. rer. c. 2. Frā. Patricius lib. 7. discurs. Perip. to. 4.* † Neq; est ne- 8 cessaria talis sphera supra aërē, nā cū sustineri nequeat sinè pabulo, aërē, aut cœlū depasceret: neq; præter Solē alij ignes necessārij est in illo loco, sed in hoc vniuerso alijs elementis admistus, vt hæc vniuersa conseruentur, & producantur, vt præter supra dictos tenent *Scip. Capicius de principijs, lib. 2. Frā. Valles de sacra Philos. cap. 1. 28. & 30.* quibus astipulatur Auson. in Gryph. Ternarij.

Tres Charites, tria Fata, triplex Vox, trina Elementa.

9 ¶ Secundò, diabolus potest ventos ciere, & in ea parte qua vellit empellere, ac sedere, cōcitādo vapores, atq; exhalationes ex quib⁹ vēti oriātur, vel motu locali ile vna in aliā partē cōcutere, vt tradunt *Mart. del Rio lib. 2. Mag.* 10 *q. 11. Pet. Binsf. in l. eurū, C. de malef. & math. q. 4.* † Sic enim in persecutione Iob Satanas excitauit ventū vehementē, quo eius filios, ac filias cōuiuantes oppræsit, Iob c. 1. v. 19. *vētus vehemēs irruit à regione deserti, & cōcussit qua-* 11 *tuor angulos domi, &c.* † Et cum ope dęmonis vtuntur Magi dubiū nō est, quod similia possēt efficere, nā Empedocles eius pacto coribus asininis extensis, ventos ciebat, & refrenabat, vt narrat *Suidas*, & ea arte Finios populos Septē trionales ventos veuales habuisse scribit *Ola-* 12 *us Mag. reb. Septē. li. 3. c. 16.* † Ita similiter Eritis Gotthorū Rex inquā vellet partē ventos excitabat, nā vertendo in ea pileum eos ciebat, vt tradit *Olaus vbi proxi.* ex quo cognominatus *Pileus ventosus.*

¶ Tertiò, possunt dæmones partē aliquam 13 terræ cōcutere, vt terræ motū causetur, vel immissio vehemēti spiritu in cabernis terræ, vel cōcitatis exhalationib⁹, quarum eius viscerib⁹ detinentur, vt tradunt *Conimbric. in Meteor. tract. 1. c. 2. Sim. Maiol. to. 1. Canicul. collo. 16* † Nā dū terra est cabernosa, fungosa, cōcreta, 14 oliginosa, sulphurea, vituminosa ad impulsiones facilis est, nā cabernosa cōcussiones subijt, cum flatus interceptus prarrūpi nō valēt magno conatu exitū mollitur, & terrā concutit, & ita terræ motus causatur, vt probant *Arist. lib. 2. Meteor. ca. 7. Plutarch. lib. 3. de placit c. 15. Seneca lib. 6. qq. cap. 4. Plin. lib. 2. cap. 79. Albert. Magn. lib. 3 tract. 2. cap. 18.* † Cuius 15 quatuor sunt species. Prima dicitur *Brasmatia*, quæ humum intus suscitat, & mollem propellit per vehementem spiritum intus detentum, quo fit, vt domos, & vrbes ruant quemadmodum sub Martino Imperatore tota Antiochia corruit, vt tradit *Nicephor. lib. 18. ca. 13.*

† Secunda est *Climatia*, quando ruentes 16 montes omnia complanānt, quia corrosis fundamentis ruunt, vt tradunt *Anaximenes Milesius lib. 2. Seneca lib. 1. qq. natural. capit. 10.*

† Tertia dicitur, *Chasmatia*, seu Chasma, 17 quæ hiatu homines, & ciuitates absoruit, vt de Datam, & Abiron legitur *Numerorum ca. 16.* de qua fit mentio in *l. forma, §. quare, D. de censibus.* † Et contigisse memoria proditum est 18 in Atlātico mari Europeo Insula, & in Criseo situ Helicæ, & Burę, & Ciminia Italiæ opidum Succinense, & vrbibus Delos, Hiera, Anaphæ, Roda, Ophicosa, Pelagia, Eleusi, etiam in Boetia, vt tradit *Maiol. dict. tom. 1. colloquio 1.*

† Quarta appellatur *Nicemantia*, qua ex de- 19 iectis visceribus terræ humiditate, vel consumptis igne latente sonitu, fragore, fremitu que tanta audiuntur, vt hominum aures obtorpescant, & tunc dissolutis elementorum compagibus, vltro adsiliunt, vel relabuntur considentibus terris, vt tradit *Amnian. Marcellin. lib. 7.*

¶ Quartò, non potest diabolus facere, vt 20 tota terra simul contremat, quia non est tota adeo cabernosa, fungosa, atque vliginosa, aut compagibus disiecta, vt immisso in ea vehementi spiritu, aut per aërem intus latentem faciat contremere; ideò si aliquando contingit miraculo est referendum, vt in morte Christi Domini docet Euangelista D. Matthæus, cap. 27. *& terra mota est.* † Nam tota 21 terra simul contremuit, ita vt de Asia maximo motu concussa eo tēpore sic testatur Plin. lib. 2. c. 84. *Maximus terræ motus Alium ac idit*

motus, Tyberij Cæsaris principatu, duodecim vrbes Asiæ vna nocte prostitutas, quorum nomina recẽset *Niceph. lib. 1. Hist. Eccl. c. 17.* † Vel
22 ad prodigium referendum est, vt in Iuliani apostatæ morte totum orbem contremuisse, narrat *D. Hieronym. in vita S. Hilarion, Amm. Marcelli. lib. 26.* nã secundũ Philosophos terræ motus, nunquam ducenta millia passum excedit, vt tradit *Seneca libr. 6. natural. qq. cap. 25.*

23 ¶ Quintò, possunt etiam dæmones vna cum terræ motu hiatꝰ inducere, per quos pestilens exhaletur aër, vt olim Romæ in medio fori apparuit hiatus ab vrbe cond. ann. 307. ex quo tãta luces populo fuit contracta, vt respondente Oraculo non cessaturum malum, donec pretiosior res intus eijceretur, Marcus Curius Romanæ adolescentiæ splendor, phalerato equo insiliẽs se in hiatu præcipitem dedit, quo hiatus cõclusus malum cessauit, vt narrat *Titus Liuius libr. 7. decad. 1. D. Augustin. lib. 5. Ciuitate Dei, capit. 18. Ossor. libr. 3. capit. 5.*

24 † Nam exhalationes, quæ in terræ visceribus detinentur ob humiditatem corrumpuntur, & sic per hiatus huiusmodi erumpentes ex opaca terra malam naturam traducunt, & pestẽ solet emanare, cuius cõtagio infectus aër proximus, & ex eo reliquæ partes facilè fit, vt ascendentes interimant, vt tradunt *Conimbricens. ad Meteor. tract. 12. cap. 2.* † Nec homi-
25 nes solum, & feras interimunt, sed aues etiam volantes necant, vt de pluribus Italiæ hiatib⁹ in hæc verba testatur L. Anneus Seneca in natural. qq. lib. 6. cap. 28. *In pluribus Italiæ locis per quandam foramina pestilens exhalatur vapor, quem non hominem ducere, non fera tutum est, aues quoque si in illum incidunt antequam cælo meliori læniantur, in ipso volatu cadunt.* † Vt de Auerni hiatu pestifero scribit *Diacorus*, de quo canit Vergil. Æneid. 6.

26 *Quã super haut ullæ poterãt impune volãtes*
Tendere iter pennis talis sese halitus atris
Faucib⁹ effundens supera ad cõvexa ferebat.

¶ Sextò, hiatus huiusmodi non solum aflatus pestiferos, sed ignes etiam solent emit-
27 tere, ideò dæmoni facilè est, ignes huiusmodi inducere, nã exhalatio, quæ sub terra vagatur, quãdo incidit in loca cabernosa, fungosa, concreta, vliginosa, sulphurea, vituminosa, cõtritu ascenditur, ac inflãmatur, & propter materiæ successiuam copiam ingẽtes ignes solet emittere, vt tradunt *Conimbricẽs. ad Meteor. tract.*
28 *12. c. 2.* † Vnde in terris cabernolis, & oliginosis hiatus huiusmodi æstuantes ignibus, & efferbescentes solent reperiri, quos appellam⁹ *Bolcanes*, de quorũ genere est Ethna in Sicilia, de quo sic testatur Trogus Põpeus Rom. Imper. lib. 4. *Sicilia est terra cabernosa, & fistulosa, quo fit, vt ventorum flatibus pateat, vnde ignis concipitur intrinsecus sulphur habet, & bitumẽ vbi ventus per spiramẽta cabernarũ incubuit, diu luctatus concipit ignẽ sic Ethna durat incẽdiũ.* † Sunt etiã in Islanda huiusmodi Bolca-
29 na in Hecla, & Helga mõtibus, qui per amplissimos hiatus non solum ignes, sed lapides exustos mittere solent, vt tradit *Surius ann. 1537.* de alio monte dicto Lypara, qui nocturnas euomit flammas meminit *Plin. lib. 3. cap. 9.* de Idęo flammiuomero monte, *Mela lib. 1. ca. 6.*
30 † Vt sic interim taceam Campaniæ Vesuuium, de quo *Seneca lib. 7. cap. 1.* Lyciæ Chymeram, *Plin. lib. 2. cap. 106.* Æthiopiæ Aconocaumã, *Solin. c. 32.* & trans Herculis colũnas, quædã nocturnis incẽdijs cõspicua, *Sicul. lib. 5. c. 2.* Et in Africa Guazebal mõtẽ exampliſsimo hiatu perpetuũ ignẽ vomẽtẽ, *Ioã. Leo p. 3.*
31 † Et in nouo orbe nõ mĩnores mõtes flãmivomeri reperiũtur in Mexicano Regno prope ciuitatẽ de *Guatamala*, & in Prouincia *Ciapopulã*, vt tradit *Petr. Albar. ad Cortes*, & in Regno del Perù in *Quahatemalla* Prouincia, *Petr. Hispal. p. 1. c. 23.* & in Regno Terenate, nõ solum ignes, sed crepitus in modum bombardæ, *Barth. Diaz Societat. IESV, ann. 1556.* & in Insula *de la Tercera*, & alibi, *Geor. Agricola de Subterran. lib. 4.*

32 ¶ Septimò, possunt similiter dæmones, aërẽ, aquam, & terrã certis in locis corrumpere, & tabificam, lęthalemque reddere, quia possunt ijs tetrum odorem conciliare, vt tradunt *D. Augustin. lib. de natura dæmon Simon Maiol. tom. 2. Canicular. colloq. 3. Petr. Binsfeld. in Confess. malef. concl. 7.* † Non tamen totam
33 terram, aut aquam, sed partem aliquam earum dæmones corrumpere possunt, qualitatem exteriam in ea immittentes ex qua corruptio, aut fœtor concilietur, qualis in Italia *Auernus*, & in Iudæa *mare mortuum*, vt tradit *Martin del Rio lib. 2. Magicarum, quæst. 11.*
34 † De aëre tamen non ita videtur aliquibus, nãlicet continuo fluat, vim tamen habet inuecillem ad resistendum, quo fit vt leui momento frigescat, aut calescat, & ita corruptionem in eo nõ posse permanere, tradit *Abicena.* † Ni-
35 hilominus tamen aërem corrũpi tenendum est, vt contingit in exhalationibus impuris manantibus tempore pestis, non tam cœlestiinfluentia, quàm corruptione exhalationum, è terra, vel aqua surgentium, vt tradunt
51 *Franciscus Valleriola lib. 3. locor. comm. & in Appẽd. c. 2. & ad Galen. de Cõstit. Artis Medi. cap. 18. Ioã. Heurnius in Praxi med. lib. 3. c. 9.*

† Sic

36 † Sic enim corrumpi aërem, & fœtidum reddi posse tradit *Nicephor. lib. 14. cap. 18.* Nam vt ait Aristot. lib. 4. Meteor. c. 1. *Igne vno excepto omnia in putredinẽ labuntur terra, aqua, & aër putrescunt.*

37 ¶ Octauo fluuios ad tempus sisti fontes venis exicatis obdurare, scopulos, & saxa nouis fontibus terra productis diluere, aquas diuimere, & in caput repellere, vt retrò fluere videantur possunt dæmones, Magique illa, & similia efficere, vt de suis temporibus narrat *Plin. lib. 2. cap. 103.* Lucan. Pharsal. 6.

de rupe pependit
Abscissa fixus torrẽs, amnisque cucurrit.

38 ¶ In quibus diabolus diuinam virtutem conatur imitare; nam vt Moyses mare rubrum diuidens continuit aquas, donec populus Israeliticus pertransiret per siccum, *Exod. c. 14. v. 21.* seu conuertit retrorsum, vt de Iordane testatur Regius vates Psal. 113. v. 3. *Mare vidit, & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum.* 39 † Similiter vt in deserto aquam filijs Israel, idem Moyses virgæ tactu, è petra siccientibus præstitit, *Exod. cap. 17. v. 6.* Ita Magi se fecisse autumanant apud Petrum Arbitr.

Cũ volo fundat aquas scopulus, atq; arida saxa
Indigenas iaculetur aquas, &c.

40 ¶ Nono gelu mare contrahi naturaliter, & prisca vidit ætas, & nostra, ideo dæmoni non denegatur; nam ad Noruegæ sinum, & in mari Gottico, & repentino gelu ingentes naues simul, & trirremes circumambitæ sunt perinde, ac si retinaculis, & repagibus adeo valatæ, vt nulla industria, cum loco moueri non possent, omnes perierunt, vt dixi *in Epitome de Magia. lib. 1. cap. 6. n. 43.* 41 † Quamuis alij mare gelu contrahi negent, dicentes re vera non mare ipsum gelu cõstringi, sed aduenas aquas fluuiorum, quæ in mare influunt, nam cum in eo, vt leuiores innatẽt, gelu constringuuntur, vt tradunt *Plutarch. lib de causis natur. cap 8. Aul. Gelius lib. 17. noct. Atticar. cap. 8. Macrob. lib. 7. Saturnal. cap. 13.* 42 † At tamẽ mare ipsum gelu constringi probatur *D. Thom. ad illud Iob cap. 38. super facies Abyssi constringitur, & aliis adductis tenent Beda lib. de natur. rer. cap. 9. Olaus Magn. lib. 11. ca. 30.*

43 † Neque philosophiæ repugnat ex quo, consentiuntque poetæ gelu maria contrahi, Vergil. Georg. 3.

Vndaque iam tergo ferratos sustinet orbes
Pupibus illa prius, nunc hospita plaustris.

Seneca in Agamenon, *Maria pigro fixa languore.* Et in Hercul. furent.

Caluitque freti terga rigentia gelu.

44 ¶ Decimo flumina in Gallia gelu constringi scribit *Diodorus lib. 5. cap. 9.* Et Hispaniæ fluuium de Tormes, Salmanticæ dum iurisprudentia vacare vidi gelu contractum, adeo, vt scholares pede percurreremus ann. M. DC. II non secus quam de Ponto testatur Ouid. lib. 3. Trist. eleg. 10.

Quaque rates erat pedibus nunc itur, & vndas
Frigore concretas, vngula pulsat equi.

† Vina itidem in Gallia gelu constringi experimento se dedicisse scribit *Brodæus lib. 5. cap. 31.* Et in Ponto idem testatur Ouid. lib. 4. de Pont. eleg. 7. 45

Ipse videns certe glacie concrescere Pontum
Ipse videns rigido stantia vina gelu.

¶ Nam licet vinum, & acetum non posse congelasci scribunt *Plin. lib. 1. cap. 14. Aphrodiseus in Problem. lid. 1.* † Sunt tamen vina tenua, & acetum ex ea, & alia mixta, quæ cõgelascunt, Arist. lib. 4. Meteor. cap. 10. *Quæaũ vina, deinde latium, acetum, lexiuam, serum, sanies ad aquam pertinent, omnia enim frigore solent congelascere.* 46 47 † Et in eum modum solent aliquando gelu constringi, vt ad vsum securibus cædi sit opus, vt notat seruius ad illud Verg. Georg. 3. 48

Cedunt que securibus humida vina.

¶ Decimo potest etiam Demon vrbes mari obruere, & obrutas detegere, nam id naturaliter fieri potest, cum Sicilia terra fuisset cõtinens Italiæ, quoad viq; maris ablubione diuisa est, vt multa alia, quæ ex Asia, & Africa mare Athlanticum abluit, vt meminit *Plato in Timæo.* 49 † Mare enim non ne absorum Corinthum? & Islas Deli, & Rodi? & postea eas detegit? & Insulam Coo, quæ mari iacet sepulta, vt narrant *omnes Geographi, & Tertullian. in Apologet. Plato in Timæo, Plin. lib. 2. c. 90. & 92. Annian. lib. 17.* 50 † Nam ex mari fieri terram, & ex terris, maria res plana est, Ouid. lib. 5. Methamorph. 51

Vidi ego quod fuerat quõdam solidissima tellus
Esse fretum, vidi factas ex æquore terras,
Et procul á pelago conchæ iacuere marinæ,
Et vetus inuenta montibus anchora summis.

CAP. V. De Angelorum potestate circa Animæ potentias.

SVMMARIVM.

1. *Anima nostra Angelorum potestati nõ subiacet.*
2. *Animæ potentias liberas esse ab Angelis, & dæmone.*

3. *Anima ex libero arbitrio reſiſtere poteſt Dei inſpirationibus.*
4. *Anima non eſt de ſubſtantia Dei.*
5. *Anima noſtra non educitur ex præexiſtente materia.*
6. *Anima noſtra producitur in eſſe à Deo per creationem.*
7. *Anima noſtra vnitur corpori, vt eius forma.*
8. *Anima noſtra potentias ſuas exercetur cum corpore.*
9. *Diabolus poteſt memoriam iuuare.*
10. *Artes quibus memoria iuuatur.*
11. *Metridatis memoria laudata.*
12. *Cai Iulij Cæſaris memoria inſignis.*
13. *Diabolus quibus artibus poſſit memoriam iuuare.*
14. *Memoria arte dæmonis plures inſignes fuerunt.*
15. *Memoria diabolus contrarijs de cauſis poteſt debilitare.*
16. *Meſſalla Corbinus ex infirmitate proprij nominis oblitus.*
17. *Memoriam ſolet debilitari multis ex cauſis.*
18. 19. *Diabolus multis ex cauſis poteſt oblectionem inducere.*
20. 21. *Memoria viciatur ex iuxta Dei punitione.*
22. *Diabolus poteſt intellectum ſubtiliorè reddere quoad functiones.*
23. *Diabolus non poteſt in noſtrum intellectũ immediatè agere.*
24. *Intellectus agens non eſt ſubſtantia ſeparata.*
25. *Diabolus poteſt ſcientias docere.*
26. *Scientias diabolus quomodo edoceat.*
27. *Diaboli amant mentes hominum tenebris effundere.*
28. *Dæmones ſunt mali per malam apprehenſionem intellectus.*
29. *Dæmones procurãt homines ad errores prouocare.*
30. *Phantaſia vitiata homines errores amant.*
31. *Scientias aliquando homines a dæmonibus acceperunt.*
32. *Socrates, Ariſtoteles dæmones familiares habuerunt.*
33. *Sapientia Socratis, & Ariſtotelis fuit ex dæmone.*
34. *Scientias dæmonibus ſacrificando Ariſtoteles, & Socrates obtinuerunt.*
35. *Ariſtoteles ab Atheniẽſibus accuſatus fuit, quod idola neglexiſſet.*
36. *Ariſtoteles exulatus fuit, quod contenderet Deum eſſe vnum.*
37. *Ariſtoteles idolatra fuit.*
38. *Ariſtoteles Trinitatis myſterium ſine reuelatione non potuit cognoſcere.*
39. *Plato, & alij Philoſophi ſcientias ex dæmonibus habuerunt.*
40. *Barbari arte dæmonis ſcientias conſequuti ſunt.*
41. *Ruſtici dæmonis ope ſcientias adquiſierũt.*
42. *Soſipatra à dæmonibus incubis edocta.*
43. *Roman Ramirez arte dæmonis Medicinam adeptus eſt.*
44. *Ars notoria, & Paulina ad ſcientias conuirendas inuenta eſt.*
45. *Diabolus diuinam virtutem immitatur.*
46. *Diabolus in voluntatem noſtram nullam habet poteſtatem.*
47. *Voluntatem noſtram mouere quibus artibus diaboli poſſint.*
48. *Conſenſum ab inuitis nequeunt dæmones extorquere.*
49. *Arbitrij libertas tolleretur, ſi diabolus poſſet voluntatem mouere.*
50. *Homines deſiſſent eſſe, ſi toleretur arbitrij libertas.*
51. *Senſus internos poſſunt dæmones mouere.*
52. *Appetitus ſenſitiuus poteſt à diabolo impelli.*
53. *Motus concupiſcentiæ maioris meriti nobis occaſionem gignunt.*
54. *Liberum arbitrium poſt lapſum homines retinent.*

ANIMA noſtra, & eius potẽtiæ, vt ſunt MEMORIA, INTELLECTVS, & VOLVNTAS ab Angelorum imperio immunes ſunt, vel ex Apoſtoli authoritate, qui ſic teſtatur ad Roman. cap. 8. *Scio neque Angeli, neque Principatus, neque Poteſtates poterũt me ſeparare à charitate.* † Vnde in eis Angeli, vel dæmones nihil poſſunt agere, vel immutare, D. Thom. Paludan. & aly Sentent. 4. diſt. 34. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 9. Turrecrema. in cap. ſi per ſortiarias, 33. q. 1. Farinac. tom. 1. q. 20. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 7. Malder. de virt. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 2. † Quia anima ex libero arbitrio potentias ſuas tam liberè exercet, vt non ſolum Angelorũ, ſed Dei inſpirationibus valet reſiſtere, D. Matth. cap. 23. *Hieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti.*

¶ Sed quia anima potentias ſuas cum corpore exercet, quod ſub Angelorũ imperio eſt, poſſunt eius potentias alterare, nam anima li-

cet

cet ſit ad imaginem Dei facta, non eſt de ſubſtantia Dei, vt pleriq; philoſophorum ſunt arbitrati, quorum errorem taxant *D. Thom. p. 1. q. 90. art. 1. & lib. 2. contra Gent. cap. 85. Tiber. Decian. lib. 5. Criminal. c. 17.* † Nec educitur ex præexiſtente materia, nec traducitur cum ſemine, vt fuit aliorum error, quem refutant *D. Tho. p. 1. q. 118. art. 1. & contra Gẽt. d. lib. 2. cap. 86. Gloſſ. & DD. in cap. quodverò & in c. Moyſes 32. q. 2.* † Nec tranſit de corpore in corpus, nec fuit ante corpus, ſed producitur ineſſe à Deo per creationẽ, vt tradunt *D. Thom. d. p. 1. q. 90. art. 1. Decian. d. cap. 17. n. 60. Farin. de hæret. q. 178. §. 2. n. 59.* † Et vnitur corpori, non per contagium, vt motor intus exiſtens, vt voluit *Plato in Thymeo*, ſed vt eius forma, vt docet *D. Thom. d. lib. 2. contra Gent. cap. 83.* † Quare eius potentiæ exercentur cum corpore ita vt vitiata earum organa potentiæ ſimul vicientur, vt tradunt *D. Auguſt. lib. de Quant. Anim. Guil. Pariſiẽ. de Vniuerſ. p. fin. cap. 21. Nicol. Remig. lib. 1. Demonolat. c. 11. Mart. del Rio lib. 2. Mag. q. 24.*

¶ Sic diabolus primum poteſt MEMORIAM iuuare, eius organum adaptando vt facilius recipiat, & firmius retineat ſpecies imbitas, vel motu locali noxia pellendo, vel iuuantia applicando, qualiter Medici ſolent, vt tradunt *Hypocra. & Galen. apud Bocon. lib. de memor. & intellect.* † Vel artifitio, & præceptis, vt qui memoriæ artes propoſuerũt varias, vt nõ ſine ſale, & acumine, *Thom. Alexander. Diſconus, & mihi in Græcis præceptor Franc. Sanctius Brocen. lib. de artificioſa memoria.* † De Mithridate conſtat cum Rex fuiſſet duarum viginti Gentium totidem linguis iura dediſſe, & pro contione ſingulas ſine hęſitatione affatũ, & eorum omnium relationibus, conſultationibus ſine interprete reſponſum dediſſe, vt narrat *Plin. lib. 7. cap. 24.* † De Caio Iulio Cæſare Imperatore vulgaris fama eſt quaternas ſimul epiſtolas dictaſſe diuerſas, & cum ſcriberet loquebatur ſimul de alijs rebus, & cum dictaret, ardua quæque audiebat, & cum amicis confabulabatur, vt meminit *Plin. d. lib. 7. cap. 25.* † Quæ cum naturaliter fiant, poteſt diabolus organa memoriæ ita medicamentis diſponere, vt illa præſtare valeat, & efficere, aut ipſe ſuggeſtionibus aſsiduis memoriam iuuare, vt de multis, qui ea arte clari extiterunt recenſet *Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 24.*

† Talem enim puto fuiſſe memoriam Athalidæ apud *Laertium in vita Pythagor. lib. 8.* Talem Apollonij Thianæi, quam laudat *Suidas* Dubraui, & aliorum, apud *Eunapium.*

¶ Eadem ſimiliter de cauſa poteſt diabolus modis contrarijs memoriam, quã plurimum debilitare, ac tollere, vt fecit Theodas in vita Barlaham, & Ioſaphat apud *Damaſcen.* † Nã cum memoria ab imaginatione pendeat earũ rerum, quas aliquando didicimus; illuſa imaginatione memoria læditur, vt contingit phreneticis, & morbo laborantibus: nam Meſſala Coruinus orator ex ægritudine propinquorũ ſuorum, & nominis proprij oblitus eſt, vt tradunt *Plin. lib. 7. cap. 24. Solin. cap. 6.* † Ictu lapidis, & lapſu ex ſublimi loco propter alliſſionem corporis, ſenſibus etiam memoria corrumpitur, vt ille, qui ex prælto tecto lapſus matris, & affinium, propinquorumq; oblitus perpetuo durauit, & alius ictu lapidis oblitus eſt literas, vt meminit *Plin. d. cap. 24.* † Cuius vitij cauſas cum norit diabolus nihil vetat, quim ex rebus naturalibus eam inducat obliuionem, vt fecit fortaſſe ad obliuionem illius clerici Germani, quem refert *Fulgoſ. lib. 1. exemplor. cap. 6.* † Talis etiam fuit obliuio iuuenis Hetruriæ, qui oblitus vxore, & filijs cum pellice commorabat ob maleficium ex bufone ſub lecto, ola confutis oculis incluſo, quibus ſolutis, & igne cremato, tanquam è ſomno ſurgens ad vxorem, & filios reuerſus eſt, vt narrant *Bapt. Codronch. lib. 3. de morbis veneſic. cap. 6. Andr. Cæſalpin. lib. de inueſtig. dæmon. cap. 10.* † Contra autem ex iuſta Dei punitione Simon Turbauij Anglus, qui cum artiu liberalium Pariſis profeſſor fuiſſet, plenior ſcientia, quæ inflat, quam charitate, quæ ædificat, palam non veritus iactare, ſe ſcire totam Chriſti legem, ac improbando poſſe eam annihilare, qui ſubita obliuione percuſus, nec primarum litterarum ſeriem recordatus eſt, vt narrant *Matth. Pariſius lib. 7. hiſtor. Angl. Phydor. Vergil. eadem hiſtor. lib. 15.*

† Similia ſunt de Enbolio Sophiſta, qui tempore Conſtantini Religionem Chriſtianã profeſſus denuò ad Iuliani Imperio peruẽtus ex animi inconſtantia ad Gentilitatem reddit, & mortuo Iuliano ad Chriſtianos reuerſos, repẽte in tantam obliuionem venit, vt nec alphabetum legeret, nec aliud ſciret: quapropter ſtultus factus in templo iacebat, vt refert *Sim. Maiol. tom. 1. colloq. 4.*

¶ Secundo poteſt diabolus INTELLECTVM ſubtiliorem, & meliorem, quoad functiones ingent, & iudicij reddere, per commodiores organi diſpoſitiones, humoribus videlicet, denſioribus motu locali depulſis, vel agẽtium naturalium adhibitis medicamentis iuuare, vt tradunt *Mart. del Rio, vbi ſup. Rapha. de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſ. Relig. q. 95. in prælud. diſp. 6.* † Nam diabolus

poteſt

17 ¶ Vnde certum est non posse dæmonem sistere cœlum, nec motum eius in contrarias partes agere, nec elementum aliquod ex vno loco in alium transferre, nec perturbare, nec suis locis commouere Principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit, vt docet *D. Thom. vbi sup. de potent. d. q. 16. & cõtra Gent. d. cap. 108.* † Non possunt præuertere ordinem vniuersi, ex quo hæc mundi machina conseruatur, nam leges vniuersi refrigere, nõ datur, nisi cui fixit, vt docẽt *D. August. vbi prox. D. Tho. d. c. 108. & de Malo q. 16. ar. 8. Victoria in relect. de Mag. n. 35. Guil. Parisiens. p. fin. de vniuers. q. 24.* † Et hac ratione non possunt vacuũ inducere in rerum natura, nec infinitũ vllum actu; nec a priuatione ad habitũ regredi, nec facere, vt duo corpora simul sint in loco, nec vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnũ penetret dimensionem alterius, vt tradit *Mart. del Rio d. lib. 2. Mag. q. 17*

21 ¶ Et licet virtute motiua multa operãtur dæmones, quia tamen illam habẽt definitam, non possunt quantumlibet corpus quãtalibet celeritate mouere, nec dũm instãti, nec de extremo ad extremum trãsferre, non prætermisso medio, nec corpus à se longe distans localiter mouere, quia necesse est, vt mouens, & motile simul sint in loco, vt tradit *Arist. Physic. lib. 1.* † Nam licet Tertul. dicat in Apolog. cap. 22. *Dæmones momẽto sunt vbique*, & iterum: *totum orbem vnum illis esse locum*: impropriè intelligend⁹ est, nã vbiq; esse, & omnia implere solius Dei est propriũ, dęmones autẽ vis motiua certis est finibus limitata, vt docet *D. August. vbi sup. Steph. Bubal. de Angel. in D. Thom. p. 1. q. 51. art. 2.*

23 ¶ Et quãuis etiam Dæmon multa operetur per alterã actionẽ, quam mediatam diximus; non potest producere vllam formã substantialẽ, vel accidentalẽ, quia cum sit incorporeus, nõ potest immediatè alterare materiam corporeã, vnde formæ naturales educantur: vt docet *D. August. de Trinit. lib. 3. c. 8.* † Similiter non potest aliquid creare ex nihilo, tũ quia id requirit infinitã virtutem actiuam, qualem Deus solus habet: tunc quia nec motus localis dæmonis, nec operatio, quam per causas naturales exercet in nihilum recipi, aut circa nihil versari possunt, vt tradit *Perera, d. lib. 1. c. 7.*

25 † Nec etiã potest ex quolibet facere quodlibet, vt ex qualibet causa, vel instrumẽto medicus, non potest quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumẽta quodcumq; voluerit opus perficere, quia Angeli non sunt creatores rerũ, vt tradit *Aug. de Trin. lib. 3. c. 8*

26 ¶ Item nõ possunt dæmones producere formas substantiales non præuis alterationibus, & præmissis dispositionibus, nec instanti, aut quãtũlibet paruo tẽpore producere; nec quãlibẽ naturalẽ immediatè in quãlibet aliam transmutare, etiã adhibendo causas naturales, vt tradit *Perera vbi sup.* † Neq; etiã possunt 27
animalia perfecta sine semine producere, nec imperfecta subitò secundũ perfecta magnitudinẽ, & virtutẽ eius, nã quod superat vires agẽtiũ naturalium, & eorũ dispositioni, & ordinationi à dæmone fieri nequeunt, vt docent *D. Aug.* 28
& D. Tho. vbi sup. † Et tandẽ non possunt dæmones præuertere, atque immutare ordinem, qui est inter formas, & dispositiones rerum naturalium, vt possit posteriores inducere non inductis priorib⁹, aut extremas non inductis mediis, quo fit vt mortuos ad vitam reuocare non possit, nec cœcos natos illuminare, vt tradunt *D. Tho. p. 1. q. 117. Tertul. li. de Anim. c. fin. Soto in Sent. 4. dist. 34. q. 1. ar. 3.*

¶ Ex his sequitur non posse dęmones impedire proximè, & directè actionem agentis naturalis, quod habet omnia ad agendum necessaria, quia solius Dei est, qui Martyres suos ab ignis incendio, & alijs cruciatib⁹ seruauit illęsos, vt tradit *Angel. in Sẽt. 2. q. vnic. de dæmon. ar. 4. dub. 1. differ. 5.* † Potest tamẽ indirectè atq; 30
mediante aliquo artificio, vel medicina, qua agentis naturalis vis impediatur ne se in obiectũ insinuet, vt docet *D. Aug. lib. 21. Ciu. Dei, c. 4. 5. 6. & 8.* † Sic fortè diabol⁹ Gentiles de 31
cepit, quando fecit ne flamma exureret capillos Iulij apud *Vergil. Æneid. 2.* Seruij Iulij apud *Tit. Liuiũ lib. 1. ab vrbe cond. decad. 1.* L. Marci apud *Plin. lib. 2. c. 107.* Tunicam Seruij Augusti apud *Iul. obsequen. in prodig.*

CAP. II. De Angelorũ potestate circa orbes cœlestes, & sydera,

SVMMARIVM.

1. *Intellectuales substantias à materia separatas, quare Ethnici cœlo constituant.*
2. *Cœlos esse solidos duros, & adamantinos veteres crediderunt.*
3. *Angelos non esse necessarios, vt cœlos rotare.*
4. *Cœli non sunt plures, nec realiter diuisi.*
5. *Astra in cœlo discurrunt, vt aues in aëre.*
6. *Corporum penetratio est impossibilis.*
7. *Cœli, & Astra habent Angelos tutelares.*
8. *Angelos cœlos rotare facere in quo sensu intelligatur.*
9. *Angeli Solem sisterunt ad Iosue petitionem, & ad Isaiæ retroceserunt.*

10. *Diabolus diuinitatis gloria cupidus est.*
11. *Diabolus quod non potest vult persuadere, quod possit.*
12. *Magi ex pacto cum dæmone Solem, & Lunam sistere gloriantur.*
13. *Luna cunctis veneficijs credebatur obnoxia.*
14. *Magi gloriantur Lunam posse deducere.*
15. *Luna deduci à Thessalis magicis carminib⁹ fuit creditum.*
16. *Carminibus magicis multa in Lunam operasse, creditum est.*
17. *Lunam reluctantem Magi carminibus suis obedire tractantur.*
18. *Lunam despumare in herbas ad maleficia, creditum fuit.*
19. *Luna hac de causa à maleficis excãtabatur.*
20. *Herbis à Luna despumatis exiciales Magi parabant neces.*

VETERVM Philosophorum, & Astrologorum sententia fuit, etiã eorum qui Angelos nõ agnouerunt, esse quasdã spirituales substantias intellectuales â materia separatas, qui cœlos rotare faciebãt, *Arist. Physicor. lib. 8. & Metaphys. lib. 12. Democritus, Simplius, & omnes Peripatetici.* † Quod quidẽ fassi sunt, quia cũ Planetas, & alia Astra in suis reuolutionibus opositos, & cõtrarios cursus agnouissent, quæ ad vnius cœli motũ accidere nõ poterãt, plures cœlos cõstituerũt, & ne allisu tererẽtur, eos solidos, duros, & adamãtinos, sine grauitate, neq; leuitate, capaces impulsu, & motu, qui in exibus suis ab Angelis mouerentur. † Sed si tales sunt cœli, vt ipsi asserunt, nõ sunt necessarij Angeli ad eos impellẽdos, quia semel impulsi, mouebuntur ętetnè, cum à nullo alio corpore impediri possent, quod illic nõ adest, neq; cursu retardari, cum in exibus moueantur, vt eruditè notat *Ioan. Eusth. Nieremberg. p. 1. curiosè philoph. lib. 6. c. 4.*

¶ Neq; plures Angeli necessarij sunt ad cœlorũ reuolutionẽ, quia cœli realiter diuisi non sunt plures, nec mole graui solideq; naturæ, vt necesse sit ab Angelis impelli, sed fluidæ naturæ, & trãsmeabilis, vt aër, aut fum⁹, vt tradunt *D. Hieron. in Isai. c. 31. & lib. 2. ep. ad Ephes. c. 4. Lactã. lib. 2. Origin. c. 5. D. Aug. lib. 2. Genes. ad liter. c. 10. & lib. Meditat. c. 26. & lib. 2. Ciuit. Dei, c. 30. & lib. 2. Retract. c. 11.* † Neque Astra ipsa in cœlo fixa sũt, vt nodos in tabula, vt Astrologi asserũt, sed liberè per cœlũ discurrunt, vt pisces in aqua, aut aues in aëre, vt tradit *Gaspar Cadillo Viltalpando ad Aristotel. de cœlo lib. 1. Physicor. c. 10. Franc. Vall. de sacra Philos. c. 51. Ioan. Eusth. d. lib. 6. ca. 14. 15. 10. & 31.* † Quo fit vt multoties Venerem, & Mercuriũ supra Solẽ, aliàs sub Sole reperiãtur, vt notat *Marcian. Capella in Philolog. lib. 8.* quod si cœli essent plures, & solidi fieri nõ posset, quia corporũ penetratio est impossibilis, vt dixi in *Epitom. de Mag. lib. 2. c. 11. n. 7. cum aliis a me infra referendis lib. 6. c. 19. ex n. 25.*

¶ Vnde verissimũ est cœlos, & Astra, etsi nõ habeant Angelos ad quorũ impulsum moueantur, quia virtute sua motiua mouẽtur, habẽt tamẽ Angelos tutelares, vt alia elementa, & indiuidua, & species creatæ, vt conseruentur, & debitum finem cõsequantur, *Vazquez, Molina, Suarez, Bubalus, & alij in D. Thom. p. 1. q. 50. ar. 3. Ioan. Eusth. d. lib. 6. cap 31.* † Et in hoc sensu intelliguntur Patres, & Theologi, qui asserunt Angelos, cœlos rotare facere, *D. August. lib. 3. Trinit. c. 7. D. Gregor. Dial. lib. 4. D. Tho. p. 3. q. 63. ar. 2. & q. 64. ar. 7.* † Quia aliquando ab Angelis huiusmodi tutelaribus eorũ cursus anticipatur, vel retroceditur, nam ad Iosue petitionem Sol sistit in Galboe, *Iosue c. 10.* & ad astruẽdã Ezechiæ regis finẽ ad Isaiæ vocẽ retrogradit, *Reg. 4. c. 20. Isai. c. 38.* † Quod cum videat diabolus conatur multa similia in sanis hominibus persuadere, & se in cœlos, & astra potestatem habere mentitur, vt sic diuinitatem sibi blãdiatur, cuius ipse cupidus est, vt in eius persona sic testatur Isaias, capit. 14. v. 13. *In cœlum conscendam, supra astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in latera Aquilonis. Ascendam super altitudinem nuvium, similis ero Altissimo.* † Sic diabolus perspè Magos deludit in hac cœli, syderum potestate, nam vt ait Petr. Greg. p. 3. Syntag. Iur. lib. 34. c. 21. n. 1. *Magna est dæmonũ ambitio, & superbia, vt quæ non possunt, saltim videri vellint se posse, & qui iam diuina potestate è cœlo, & gradu suæ dignitatis meritò cli similis Deo voluisset, tãdem ad hoc vellit cæcas hominũ mentes fauces præstingere, & creatoris Dei se pro Deo ostendere, & gloriæ omnipotentis cultum in se transferre.* † Vnde Magus pacto dæmonis mixus de se gloriatur apud nostrum Lucan. Pharsal. 6.

Hæsit nocte dies, legi non paruit æther.

De Sole, Petron. Arbitr.

Flectere Phœb⁹ equos reuoluto cogitur orbe.

De Luna, Vergil. Eccog. 8.

Carmina de cœlo possunt deducere Lunam.

De Sideribus, Tibul. Eleg. 2.

Hanc ego de cœlo ducentem sydera vidi.

¶ Luna autem è cunctis astris ita credebatur subiecta esse venificorum cantionib⁹, vt quotiens his luberet, ea è cœlo, vel inuita

deducereetur D.Basilius in Examer. homil. 6. *Lunam veneficijs à propria sede dimoueri deduci*
14 *que ad terram.* † Cuius rei crebris mentio apud Poëtas, Tibul. *Cantus, & decurru Lunam deducere tentat.* Propert. *Et vos deductæ quibus est fallacia Lunæ.* Horat. in Epod. *Deripere Lunam vocibus possumus meis.*
15 † Credebant Luna deduci maximè à Thessalis, Plutarch. libr. de defectu Oracul. *Vt Thessalæ ducuntur Lunã.* Plato in Gorg. *Thessalas deducentes Lunam.* Sydera excantari, & Luna de cœlo deripi testatur Horat. in Epod. Od. 5. *voce Thessala,* Martial lib. 9. Epigr. 30.

Thessalico Lunam deducere bombo.

16 † Rubebat tunc in modum sanguinis præ pudore, de quo videndus est Cęsarius dial. 3. Ouidio lib. 2. Amor. *Carmina sanguineæ deducunt cornua Lunæ.* Et lib. 3. *Purpurea Lunæ sanguineæ vultus erit.* De cuius rubore sic testatur Lucan. Pharsal. 6.

Non aliter diris verborum obsessa venenis.
Palluit: & nigris terrenis ignibus arsit.

17 † Sic enim contrudebatur, quo velẽt Magi, licet illa reluctaret, negaretque, Propert. *Et iã Luna negat totis descẽdere cœlo.* Horat. in Hypsip. *Illa reluctantem cursu deducere Lunam Nititur.* Et Metamorph. lib. 12.

Sæpè reluctantis constabat cornua Lunæ.

18 ¶ Ipsa enim præ dolore æstuabat, exhorrebatque, vt tradit *Cæsarius d. dial. 3.* Magiq; instabant, donec cogeretur despumare in herbas, *Bulenger. de Magia, lib. 2. cap. 21. Franc. Mendoca in Viridiario sacræ, & proph. erudit. lib. 4. problem. 38.*
19 † Nã hæc maxima causa cur deducereetur, quia illis spumis beneficæ, vt nõ vtebãtur ad sua maleficia, dæmonis delusione vt nõ malè agnouit Apulei. lib. 1. *Maxico susurramine omnes, reuerti agiles mare pigrũ colligari, ventos inanimes expirare, Solẽ inhiberi, Lunam spumari.*
20 † Nã talibus herbis à Luna despumatis, vt credebant, exitiales parabant neces, non aliter quam dæmonis pacto, cuius hęc omnia fingebantur, & sic Lunam cogebant, vt despumaret, Lucan. vbi sup.

Et pariter tantos cantu depressa labores,
Donec suppositas proprior despumet inherbas.

CAP. III. De luce, ac tenebris naturalibus, & miraculosis.

SVMMARIVM.

1. *Lux Deo tribuitur.*
2. *Christus Dominus ex propria gloria resplenduit.*
3. *Moysis ex consortio Dei fulgidus se exhibuit.*
4. *Columna ignis per desertum ex causa nõ vrẽte fuit.*
5. *Ignis in quo Spiritus Sanctus apparuit, non fuit adurans.*
6. *Ignis non semper à causa vrente proficiscitur.*
7. *Ignis non adurans ab Angelo bono, & malo induci potest.*
8. *Differentia inter lucem ab Angelo bono, & malo exhibita.*
9. *Ignis non adurans naturalis est.*
10. *Ignis non adurans datur dæmonis ope.*
11. *Ignis non adurans in rubro Moysis, & in monte Synai.*
12. *Naturaliter fieri potest, vt montes ardeãt, & non absumantur.*
13. *Ignis elementaris quare aërem non absumat.*
14. *Tenebræ quare à dæmone inducantur.*
15. *Tenebræ per continentiam luminis Solaris à dæmone induci nequeunt.*
16. *Tenebræ per oppositionem Lunæ à dæmone nequeunt præstari.*
17. *Tenebræ mortis Christi quales fuerunt.*
18. *Tenebræ mortis Christi esse non potuerunt per antipositionem nubium.*
19. *Tenebræ mortis Christi per vniuersam terram fuerunt.*
20. *Tenebræ mortis Christi fuerunt per continentiam luminis Solaris.*
21. *Tenebræ mortis Christi per oppositionem Lunæ miraculosæ fuerunt.*
22. *Dæmõ densissimis nubibus tenebras induxit.*
23. *Tenebræ à dæmone ex causis naturalibus inducuntur.*

VX Deo tribuitur, Genes. cap. 1. *Dixitque Deus fiat lux, & facta est lux,* ex quo appellatur Eccles. cap. 46. v. 18. *Deũ lucis,* quia vt ait D. Paul. ad Tim. 1. c. 6. v. 26. *Lucem inhabitans inaccessibilẽ.* 1
† Nam licet apud nos nulla alia sit lux quã Solis, vel ignis, apud Deum alia superior est, exuperans omnium rerũ creatarũ virtutẽ, ex qua Christus Dominus in Tabore ex propria gloria resplẽduit, fulgidusq; se exhibuit, *D. Matt. cap. 17.* 2
† Et Moyses ex consortio Dei ex Syna descendens luce corruscauit, vt eum filij Israel præ fulgore intuere non possent, *Exodo capit. 34.* 3
† Et huius natura fortasis fuit columna ignis, in quã Deus præfuit Israelitis per desertum ad ostendendam viã, Exod. c. 13. 4

v. 21. *Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis.* † Et huius ignis (nisi fallor) fuit natura in quo Spiritus Sanctus discipulis apparuit dispertitis linguis, resplendens, sed non adurans, Acta Apostolorum ca. 2. v. 3. *& apparuerũt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis, seditque supra singulos eorum.*

¶ Vel fuit ex causis naturalibus talis ignis, miraculosè tamen exhitus ab exhalationibus ex aëre frigido, & nimis condensato prope nos detinendo, & postea per vehementem quarundam exhalationum inuicem succedentium compulsationem, quæ solet calefieri, & inflammari, ac diuersos colores, & figuras recipere, prout vapor crasior, vel subtilior fuerit, *vt dixi in Epitome de Magia, libr. 2. cap. 41. num. 13.* † Quod ab Angelis bonis, & malis (si Deus permittit) induci potest, non ex hoc diabolus tam sibi, quàm suis sectatoribus solet gloriæ splendores ementire, nam vt ait D. Paul. ad Corinth. 2. capit. 11. *Ipse Satanas transfigurat se in Angelum lucis.* † Differunt tamen, quod claritas illa quam dæmon ementitur, non est ita fulgida, vt Dei, vel boni Angeli, nam præter causas naturales nihil ei cœlestis lucis conferre valet, sed aliquando rufi coloris, vt ignis videri solet, vt de dæmone Christum ementiente obseruat *Paladius in Histor. PP.* † Aliquando sub cinericei, vt exhalatio illa, quæ supra malum nauis tempore potestatis, & inter equorum aures, & supra verticem hominum vino, ira, aut alia causa efferuescentium, vel inter stabula equorum, vel iuxta sepulchra, bustaria, vel patibula, vt tradit *Martin del Rio ad Senec. in Hercul. furent. v. 14. & in disq. Magic. lib. 2.* † Quæ ex eisdẽ de causis dæmon valet immitare, vel ementire, vt ad Medeæ incantationibus taurorum flãmiuomerum halitum innocuum factum poetę canunt, vt de flamma, quæ ad caput Iulij visa est, non vrens fuit, Vergil. Æneid. 2.

Lãbere flamma comas, & circũ tẽpora pasci.

¶ Et cum Deus in efficiendis miraculis quandoque causis naturalibus vtatur, ex huius natura fortasis is ignis fuit, quo in rubro Moysis ardebat, & non comburebat, *Exod. capit. 3.* & in Monte Synai dum Moysis legem acciperet, ignis egrediebatur, & fumus tanquam ex fornace, & non comburebat Moysem, neque montem, *Exod. cap. 19.* † Et quamuis ignis adurans fuisset, potuit naturaliter fieri; nam mõtes solent naturaliter ardere, & non absumi, vt de Ethna testatur *D. Augustin. lib. 21. Ciui. Dei, ca. 4.* quia frigoris, & humoris perseuerãs copia, successiua efficit ne mons ipse absumatur, vt tradit *Barth. Sybillanus in Peregrinat. qq. cap. 3. q. 4.* † Vnde ignis verus ab exhalationib⁹ calidis, & siccis, & oleoginosis proueniẽs in suprema aëris regione inflammatus licet adurãs sit, efficit, & successiui frigoris copia ne aër absumatur, ex fulminib⁹, & fulguribus, *vt dixi eam hoc tom. 1. part. 2. lib. 5. cap. 15. 16. 17. 18. & 19.*

¶ Tenebræ autem aliæ sunt naturales, vt nox, & oppacum densum nuuibus, vel caligine, quæ quia sunt naturales, & à dæmone præstari possũt, qui appellatur apud D. Luc. c. 22. v. 53. *Potestas tenebrarum*, D. Paul. ad Roma. cap. 13. v. 12. *Opera tenebrarum*, ad Ephes. c. 6. v. 12. *Rectores tenebrarum.* †. Aliæ autem tenebræ, quæ fiunt per continentiam luminis solaris, quia sine miraculo fieri non possunt, à dæmone non valent præstare, quia miraculum facere nequit, *D. Thom. p. 1. q. 110. art. 1. & lib. 3. contra Gent. c. 102. & 103. D. Aug. lib. 3. Trinit. c. 7. & 8.* † Etiam si fiant per oppositionem Lunæ, nam præter suos eclypses ex cœlorum reuolutione necessarios, alios minimè potest inducere, quia necesse est, Lunam, aut Solem retrocedere, aut vrgere, vt ex eorum oppositione tenebræ inducantur, quod dæmonis naturã excedit, nam vt ait Apost. ad Hebr. ca. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terræ futurum* † Quẽadmodũ in morte Christi Dñi accidisse narrant Euangelistæ D. Matth. c. 27. v. 45. *& tenebræ factæ sunt super vniuersam terram*, D. Marc. c. 15. v. 33. *& tenebræ factæ sunt super totã terram*, D. Luc. c. 23. v. 44. *& tenebræ factæ sunt in vniuersam terrã.* † Nã licet tenebras huiusmodi per antipositionem densissimarũ nubium fuisse, & intra Iudeam continuisse testentur *Origen. in Matth. trac. 23. Erasm. in Matt. 27.* quẽadmodũ in Ægypto factum est, Exod. cap. 10. v. 23. *Et factæ sunt tenebræ horribiles in vniuersa terra Ægypti tribus diebus.* † Nõ assentior, quia nulla causa est cur tenebras huiusmodi contra sensum Scripturæ intra Iudæam contineamus, quas per vniuersam terram fuisse Euangelistæ fatentur, quos sic intelligunt, & interpretãtur *D. Chrysost. in Matthæi hom. 89. Theophilact. in Matth. 27. Gandent. in Exod. tract. 3. D. Thom. part. 3. quæst. 44. articul. 2.* † Neque id demissimis nuuibus accidisse tenendum est, sed per continentiam luminis solaris intra se quemadmodum ignis actiuitatem compescuit in fornace Babylonij, vt tradunt *D. Hieronymus in Matthæi 27. B. Beda libr. 4. in Marc. 15. & libro 6. in Luc. c. 23. Caietan. & alij in D. Tho. p. 1. q. 44. D. Cypria. libr. de bono pacit. Oros. lib. 7.*

lib.7.hiſtor.cap.8.Fräciſc.Suarez to.2. de Verbo incarnat.quæſt.50. art.6.diſputa.40.ſect.2.

21 † Vel per eclypſin ex oppoſitione Lunę, quod abſque miraculo fieri non potuit, quia tunc Luna erat in Oriente, quæ eclypſem Solis non poterat cauſare, vt teſtatur *Dionyſ. Areopagit. epiſtol. ad Polycarp. & Apoliphan.* quam refert Salmeron tom. 10. tractat. 42. *Luna ab Oriente ſolarem ſplendorem pulis nigrantibuſque velis obduxiſſe.* † Quod quia dæmon efficere non poteſt, arte vtitur, vt Sol obſcuret,

22 & dẽſiſsimis nuuibꝰ tenebras hac ope inducat vt de Tartareis ſcribit *Marc. Venet. in Peregr. Aſsiat.* & de alijs *Haiton. in Hiſtor. Sarmatar.*

23 † Nã dæmõ hac arte tenebras vbi velit, & quã do velit ex cauſis naturalibꝰ ſolet inducere, vt de Medea, ſic teſtatur Ouid. Metamorphoſ. lib. 14.

Tũc quoque cãtãdo denſatur carmine cœlũ,
Et nebulas exhalat humus.

Et in Hypſipel.

Et tenebris abdere Solis equos.

CAP. IIII. De potentia dæmonis circa Elementa.

SVMMARIVM.

1. *Elementa concutere dæmones poſſunt.*
2. 3. *Elementũ integrum nõ poteſt diabolus mouere.*
4. *Elementi partem poteſt diabolus concuti.*
5. 6. *Ignes maximos poteſt diabolus excitare.*
7. 8. *Ignis ſphera nulla eſt.*
9. *Ventos poteſt diabolus ciere, mittere, & ſedare.*
10. *Ventum vehementem excitauit Satanas in filiios Iob.*
11. *Magi ex pacto dæmonis in ventos habent poteſtatem.*
12. *Eritius Rex Gothorum inquam vellet partem ventos excitabat.*
13. 14. *Terræ partem poteſt didiabolus concutere.*
15. 16. 17. 18. 19. *Braſmatia, Climatia, Chaſmatia, Nicematia, quæ ſint.*
20. *Terra tota non poteſt facere diabolus vt cõtremat.*
21. *Terra tota in morte Chriſti contremuit ex miraculo.*
22. *Terræ motus naturaliter ducenta millia paſſuum non excedit.*
23. *Terræ hiatum poteſt dæmon inducere.*
24. 25. 26. *Hiatus terræ quare exhaletur aërem peſtiferum.*
27. *Hiatus terræ ignes etiam ſolet emitere.*
28. *Ethna in Sicilia quare exhalat ignem.*
29. *Volcanes Islãdæ, Hedæ, Helgæ, & Lyparæ.*
30. *Montes Veſubij, Chimera, &c.*
31. *Nouo orbe montes flammibomerũ reperiri.*
32. *Aërem, aquam, & terram poſſunt dæmones certis locis corrumpere.*
33. *Auernus Italiæ, & mar mortuum Iudeæ corruptiſunt.*
34. *Aëris corruptio non poteſt permanere.*
35. *Corruptio aëris à dæmone cauſari poteſt.*
36. *Igne, vno excepto, omnia in putredinem labuntur.*
37. *Fluuios ad tempus ſiſtere poteſt dæmon.*
38. *Moyſis diuiſit aquas maris Rubri.*
39. *Aquã eduxit de petra Moyſis, & Magi.*
40. 41. 42. *Mare gelu contrahi poteſt naturaliter.*
43. *Mare ipſum poſſe congelaſci Philoſophiæ non repugnat.*
44. *Flumina conſtringi gelu.*
45. *Vina gelu contrahi poſſunt.*
46. *Vinum, & acetum non poſſe congelaſci.*
47. *Vinum tenue congelaſcit.*
48. *Vina ex gelu denſata ſecuribus cedebantur.*
49. *Dæmon poteſt vrbes mari obruere, & obrutas detegere.*
50. *Mare abſoruit Corinthum, Delum, Rhodum, & Coon.*
51. *Ex mari ſiunt terræ, & ex terris maria.*

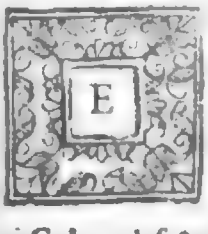

ELEMENTA concutere, & perturbare poſſe dæmones ſatis cõſtare videtur ex ſacris literis, *Iob c. 1.* & ex Iure Põtificco in c. nec mirum, 26. q. 5. *Elementa concutiunt*, & ex Iure Cæſareo in l. multi, C. de malef. & mathema. *Elementa turbare.* 1

† Sed certiſsimum eſt, nõ poſſe dæmonẽ integrũ elemẽtũ de loco ſuo naturali mouere, aut in aliũ transferre, nã ad hoc neceſſe eſſet, vt tollatur connexio, & ſubordinatio vniuerſi, & ſimul quod detur vacuũ, quod principijs naturalibꝰ repugnat, *Ariſtot. Phyſic. lib. 1.* † Aut debe- 3
ret dæmõ aliud elementũ ſubintrare nõ ex alio loco, quia nõ eſt, ergo nouacreatione, quod ei ſẽper fuit denegatum: nã ad creationẽ ex nihilo requiritur virtꝰ infinita, cuiꝰ dæmonis nõ eſt, qui eſt finitæ poteſtatis, vt docet *D. Auguſtin. lib. 3. de Trinita. & lib. de natur. dæmon. cap. 2.* † Vnde prædicta iura dicendum eſt 4
non agi de elemento in totum, ſed de illa parte, qua nubes excitantur, ad quam dæmonis poteſtas extẽditur, vt docent *D. Aug. lib. 8.*

Ciuit. Dei, c. 9. D. Tho. Caiet. & alij in Sent. 2. dist. 7. & 8. Toled. in Sum. lib. 4. c. 15. Perera lib. 1. Mag. c. 6. Grillād. de Sortileg. q. 6. Remigius lib. 1. dæmonol. c. 25. Binsfeld. in Rubri. de malefic. & Math. q. 4. Petr. Greg. in Syntag. c. 11. n. 12. Menoch. de Arbitr. lib. 2. c. 388.

5 ¶ Primò enim diabolus ignes maximos potest excitare ab exhalationibꝰ calidis, & siccis, quæ ex leuitate sua ad supremā aëres regionē perueniētes inflāmātur, ex quibꝰ fiūt ignes, fulgura, fulmina, & alia ignita meteorologica, vt tradūt *Aristo. in Mete. lib. 1. Senec. in natur. qq.*

6 *lib. 1. 2. & 3.* † Et ita ab his exhalationibꝰ potest ignē tā validū cōcitare, vt totā terrā cum suis habitatoribꝰ (Deo ita permitente) possit absumere, nā ex hac materia Sataras igne ex aëre petito Iobis oues, & pueros absumit, Iob cap. 1. v. 16. *ignis cecidit de cœlo, & tactas oues*

7 *pueros q; cōsūpsit.* † Nā licet alij ignē huiusmodi ex ignis sphera petitū, alij has exhalationes in ipsa ignis sphera accensas arbitrentur, fallūtur, quia ignis sphera nulla est, vt docet *D. Gaspar Cadillo Villalpādo ad Arist. de Cœlo, lib. 1. Hieron. Cardan. lib. 1. variet. rer. c. 2. Frā. Patricius lib. 7. discurs. Perip. to. 4.* † Neq; est necessaria talis sphera supra aërē, nā cū sustineri

8 nequeat sinè pabulo, aërē, aut cœlū depascere: neq; præter Solē alibꝰ ignes necessāriꝰ est in illo loco, sed in hoc vniuerso alijs elementis admistus, vt hæc vniuersa conseruentur, & producantur, vt præter supra dictos tenent *Scip. Capicius de principijs, lib. 2. Frā. Valles de sacra Philos. cap. 1. 28. & 50.* quibus astipulatur Auson. in Gryph. Ternarij.

Tres Charites, tria Fata, triplex Vox, trina Elementa.

9 ¶ Secundò, diabolus potest ventos ciere, & in ea parte qua vellit empellere, ac sedere, cōcitādo vapores, atq; exhalationes ex quibꝰ vēti oriātur, vel motu locali de vna in aliā partē cōcutere, vt tradunt *Mart. del Rio lib. 2. Mag.*

10 *q. 11. Pet. Binsf. in l. eurū, C. de malef. & math. q. 4.* † Sic enim in persecutione Iob Satanas excitauit ventū vehementē, quo eius filios, ac filias cōuiuantes oppræsit, Iob c. 1. v. 19. *vētus*

11 *vehemēs irruit a regione deserti, & cōcussit quatuor angulos domi, &c.* † Et cum ope dęmonis vtuntur Magi dubiū nō est, quod similia possēt efficere, nā Empedocles eius pacto coribus asininis extensis, ventos ciebat, & refrenabat, vt narrat *Suidas*, & ea arte Finios populos Septē trionales ventos veuales habuisse scribit *Olaꝰ*

12 *Mag. reb. Septē. li. 3. c. 16.* † Ita similiter Eritiꝰ Gotthorū Rex inquā vellet partē ventos excitabat, nā vertendo in ea pileum eos ciebat, vt tradit *Olaus vbi proxi.* ex quo cognominatus *Pileus ventosus.*

¶ Tertiò, possunt dæmones partē aliquam 13
terræ cōcutere, vt terræ motꝰ causetur, vel immissio vehemēti spiritu in cabernis terræ, vel cōcitatis exhalationibꝰ, quæ in eius viscerib⁹ detinentur, vt tradunt *Conimbric. in Meteor. tract. 1. c. 2. Sim. Maiol. to. 1. Canicul. collo. 16*

† Nā dū terra est cabernosa, fungosa, cōcreta, 14
oliginosa, sulphurea, vituminosa ad impulsiones facilis est, nā cabernosa cōcussiones subijt, cum flatus interceptus prarrūpi nō valēt magno conatu exitū mollitur, & terrā concutit, & ita terræ motus causatur, vt probant *Arist. lib. 2. Meteor. ca. 7. Plutarch. lib. 3. de placit c. 15. Seneca lib. 6. qq. cap. 4. Plin. lib. 2. cap. 79. Albert. Magn. lib. 3 tract. 2. cap. 18.* † Cuius 15
quatuor sunt species. Prima dicitur *Brasmatia*, quæ humum intus suscitat, & mollem propellit per vehementem spiritum intus detentum, quo fit, vt domos, & vrbes ruant quemadmodum sub Martino Imperatore tota Antiochia corruit, vt tradit *Nicephor. lib. 18. ca. 13.*

† Secunda est *Climatia*, quando ruentes 16
montes omnia complanānt, quia corrosis fundamentis ruunt, vt tradunt *Anaximenes Milesius lib. 2. Seneca lib. 1. qq. natural. capit. 10.*

† Tertia dicitur, *Chasmatia*, seu Chasma, 17
quæ hiatu homines, & ciuitates absoruit, vt de Datam, & Abiron legitur *Numerorum ca. 16.* de qua fit mentio in *l. forma, §. quare, D. de cen sibus.* † Et contigisse memoria proditum est 18
in Atlātico mari Europeo Insula, & in Criseo situ Helicæ, & Burę, & Ciminia Italiæ opidum Succinense, & vrbibus Delos, Hiera, Anaphæ, Roda, Ophicosa, Pelagia, Eleusi, etiam in Boetia, vt tradit *Maiol. dict. tom. 1. colloquio 1.*

† Quarta appellatur *Nicemantia*, qua ex de- 19
lectis viscеribus terræ humiditate, vel consumptis igne latente sonitu, fragore, fremitu que tanta audiuntur, vt hominum aures obtorpescant, & tunc dissolutis elementorum compagibus, vltro adsiliunt, vel relabuntur confidentibus terris, vt tradit *Ammian. Marcellin. lib. 7.*

¶ Quartò, non potest diabolus facere, vt 20
tota terra simul contremat, quia non est tota adeo cabernosa, fungosa, atque vliginosa, aut compagibus disiecta, vt immisso in ea vehementi spiritu, aut per aërem intus latentem faciat contremere; ideò si aliquando contingit miraculo est referendum, vt in morte Christi Domini docet Euangelista D. Matthæus, cap. 27. *& terra mota est.* † Nam tota 21
terra simul contremuit, ita vt de Asia maximo motu concussa eo tēpore sic testatur Plin. lib. 2. c. 84. *Maximus terræ motalium ac idit*

motus, Tyberij Cæsaris principatu, duodecim vrbes Asiæ vna nocte prostitutas, quorum nomina recẽset *Niceph. lib. 1. Hist. Eccl. c. 17.* † Vel
22 ad prodigium referendum est, vt in Iuliani apostatæ morte totum orbem contremuisse, narrat *D. Hieronym. in vita S. Hilarion, Amm. Marcelli. lib. 26.* nã secundũ Philosophos terræ motus, nunquam ducenta millia passum excedit, vt tradit *Seneca libr. 6. natural. qq. cap. 25.*

23 ¶ Quintò, possunt etiam dæmones vna cum terræ motu hiatũ inducere, per quos pestilens exhaletur aër, vt olim Romæ in medio fori apparuit hiatus ab vrbe cond. ann. 307. ex quo tãta luces populo fuit contracta, vt respondente Oraculo non cessaturum malum, donec pretiosior res intus eijceretur, Marcus Curius Romanæ adolescentiæ splendor, phalerato equo insiliẽs se in hiatu præcipitem dedit, quo hiatus cõclusus malum cessauit, vt narrat *Titus Liuius libr. 7. decad. 1. D. Augustin. lib. 5. Ciuitate Dei, capit. 18. Ossor. libr. 3. capit. 5.*

24 † Nam exhalationes, quæ in terræ visceribus detinentur ob humiditatem corrumpuntur, & sic per hiatus huiusmodi erumpentes ex opaca terra malam naturam traducunt, & pestẽ solet emanare, cuius cõtagio infectus aër proximus, & ex eo reliquæ partes facilè fit, vt ascendentes interimant, vt tradunt *Conimbricens. ad Meteor. tract. 12. cap. 2.* † Nec homi-
25 nes solum, & feras interimunt, sed aues etiam volantes necant, vt de pluribus Italiæ hiatibus in hæc verba testatur L. Anneus Seneca in natural. qq. lib. 6. cap. 28. *In pluribus Italiæ locis per quandam foramina pestilens exhalatur vapor, quem non hominem ducere, non fera tutum est, aues quoque si in illum incidunt antequam cælo meliori læniantur, in ipso volatu cadunt.* † Vt de Auerni hiatu pestifero scribit *Diacorus*,
26 de quo canit Vergil. Æneid. 6.

Quã super haut vllæ poterãt impune volãtes
Tendere iter pennis talis sese halitus atris
Faucibus effundens supera ad cõvexa ferebat.

¶ Sextò, hiatus huiusmodi non solum af-
27 flatus pestiferos, sed ignes etiam solent emittere, ideò dæmoni facilè est, ignes huiusmodi inducere, nã exhalatio, quæ sub terra vagatur, quãdo incidit in loca cabernosa, fungosa, concreta, vliginosa, sulphurea, vituminosa, cõtritu ascenditur, ac inflãmatur, & propter materiæ successiuam copiam ingẽtes ignes solet emittere, vt tradunt *Conimbricẽs. ad Meteor. tract.*
28 *12. c. 2.* † Vnde in terris cabernosis, & oliginosis hiatus huiusmodi æstuantes ignibus, & efferbescentes solent reperiri, quos appellamus *Bolcanes*, de quorũ genere est Ethna in Sicilia, de quo sic testatur Trogus Põpeus Rom. Imper. lib. 4. *Sicilia est terra cabernosa, & fistulosa, quo fit, vt ventorum flatibus pateat, vnde ignis concipitur intrinsecus sulphur habet, & bitumẽ vbi ventus per spiramẽta cabernarũ incubuit, diu luctatus concipit ignẽ sic Ethnæ durat incẽdiũ.* † Sunt etiã in Islanda huiusmodi Bolca 29
na in Hecla, & Helga mõtibus, qui per amplissimos hiatus non solum ignes, sed lapides exustos mittere solent, vt tradit *Surius ann. 1537.* de alio monte dicto Lypara, qui nocturnas euomit flammas meminit *Plin. lib. 3. cap. 9.* de Idęo flammiuomero monte, *Mela lib. 1. ca. 6.*
† Vt sic interim taceam Campaniæ Vesu- 30
uium, de quo *Seneca lib. 7. cap. 1.* Lyciæ Chymeram, *Plin. lib. 2. cap. 106.* Æthiopiæ Aconocaumã, *Solin. c. 32.* & trans Herculis colũnas, quædã nocturnis incẽdijs cõspicua, *Sicul. lib. 5. c. 2.* Et in Africa Guazebal mõtẽ ex amplissimo hiatu perpetuũ ignẽ vomẽtẽ, *Ioã. Leo p. 3.*
† Et in nouo orbe nõ mĩnores mõtes flãmi- 31
vomeri reperiũtur in Mexicano Regno prope ciuitatẽ de *Guatamala*, & in Prouincia *Ciapopulã*, vt tradit *Petr. Albar. ad Cortes*, & in Regno del Perù in *Quahatemalla* Prouincia, *Petr. Hispal. p. 1. c. 23.* & in Regno Terenate, nõ solum ignes, sed crepitus in modum bombardæ, *Barth. Diaz Societat. IESV, ann. 1556.* & in Insula *de la Tercera*, & alibi, *Geor. Agricola de Subterran. lib. 4.*

¶ Septimò, possunt similiter dæmones, aẽ- 32
rẽ, aquam, & terrã certis in locis corrumpere, & tabificam, lęthalemque reddere, quia possunt ijs tetrum odorem conciliare, vt tradunt *D. Augustin. lib. de natura dæmon Simon Maiol. tom. 2. Canicular. colloq. 3. Petr. Binsfeld. in Confess. malef. concl. 7.* † Non tamen totam 33
terram, aut aquam, sed partem aliquam earum dæmones corrumpere possunt, qualitatem exterram in ea immittentes ex qua corruptio, aut fœtor concilietur, qualis in Italia *Auernus*, & in Iudæa *mare mortuum*, vt tradit *Martin del Rio lib. 2. Magicarum, quæst. 11.*
† De aëre tamen non ita videtur aliquibus, nã- 34
licet continuo fluat, vim tamen habet inuecillem ad resistendum, quo fit vt leui momento frigescat, aut calescat, & ita corruptionem in eo nõ posse permanere, tradit *Abicena.* † Ni- 35
hilominus tamen aërem corrũpi tenendum est, vt contingit in exhalationibus impuris manantibus tempore pestis, non tam cœlesti influentia, quàm corruptione exhalationum, è terra, vel aqua surgentium, vt tradunt *Franciscus Valleriola lib. 3. locor. comm. & in Appẽd. c. 2. & ad Galen. de Cõstit. Artis Medicap. 18. Ioã. Heurnius in Praxi med. lib. 3. c. 9.*

† Sic

36 † Sic enim corrumpi aërem, & fœtidum reddi posse tradit *Nicephor. lib. 14. cap. 18.* Nam vt ait Aristot. lib. 4. Meteor. c. 1. *Igne vno excepto omnia in putredinẽ labuntur terra, aqua, & aër putrescunt.*

37 ¶ Octauo fluuios ad tempus sisti fontes venis exicatis obdurare, scopulos, & saxa nouis fontibus terra productis diluere, aquas dirimere, & in caput repellere, vt retrò fluere videantur possunt dæmones, Magique illa, & similia efficere, vt de suis temporibus narrat *Plin. lib. 2. cap. 103.* Lucan. Pharsal. 6.

de rupe pependit
Abscissa fixus torrẽs, amnisque cucurrit.

38 ¶ In quibus diabolus diuinam virtutem conatur immitare; nam vt Moyses mare rubrum diuidens continuit aquas, donec populus Israeliticus pertransiret per siccum, *Exod. c. 14. v. 21.* seu conuertit retrorsum, vt de Iordane testatur Regius vates Psal. 113. v. 3. *Mare vidit, & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum.* † Similiter vt in deserto aquam filijs Israel, idem Moysis virgæ tactu, è petra siccientibus præstitit, *Exod. cap. 17. v. 6.* Ita Magi se fecisse autumanant apud Petrum Arbitr.

39 *Cũ volo fundat aquas scopulus, atq; arida saxa*
Indigenas iaculetur aquas, &c.

40 ¶ Nono gelu mare contrahi naturaliter, & prisca vidit ætas, & nostra, ideo dæmoni non denegatur; nam ad Norueg æ sinum, & in mari Gottico, & repentino gelu ingentes naues simul, & trirremes circumambitæ sunt perinde, ac si retinaculis, & repagibus adeo valatæ, vt nulla industria, cum loco moueri non possent, omnes perierunt, vt dixi *in Epitome de Magia. lib. 1. cap. 6. n. 43.* † Quamuis alij mare gelu contrahi negent, dicentes re vera non mare ipsum gelu cõstringi, sed advenas aquas fluuiorum, quæ in mare influunt, nam cum in eo, vt leuiores innatẽt, gelu constringuuntur, vt tradunt *Plutarch. lib. de causis natur. cap 8. Aul. Gelius lib. 17. noct. Atticar. cap. 8. Macrob. lib. 7. Saturnal. cap. 13.* † At tamẽ mare ipsum gelu constringi probatur. *D. Thom. ad illud Iob cap. 38. super facies Abyssi constringitur, & alijs adductis tenent Beda lib. de natur. rer. cap. 9. Olaus Magn. lib. 11. ca. 30.*

43 † Neque philosophiæ repugnat ex quo, consentiuntque poetæ gelu maria contrahi, Vergil. Georg. 3.

Vndaque iam tergo ferratos sustinet orbes
Puppibus illa prius, nunc hospita plaustris.

Seneca in Agamenon, *Maria pigro fixa languore.* Et in Hercul. furent.

Calcauitque freti terga rigentia gelu.

44 ¶ Decimo flumina in Galia gelu constringi scriuit *Diodorus lib. 5. cap. 9.* Et Hispaniæ fluuium de Tormes, Salmanticæ dum Iurisprudentia vacaré vidi gelu contractum, adeo, vt scholares pede percurreremus ann. M. DC. II non secus quam de Ponto testatur Ouid. lib. 3. Trist. eleg. 10.

Quaque rates erat pedibus nunc itur, & vndas
Frigore concretas, vngula pulsat equi.

† Vina itidem in Galia gelu constringi experimento se dedicisse scriuit *Brodæus lib. 5. cap. 31.* Et in Ponto idem testatur Ouid. lib. 4. de Pont. eleg. 7. 45

Ipse videns certe glacie concrescere Pontum
Ipse videns rigido stantia vina gelu.

¶ Nam licet vinum, & acetum non posse congelasci scribunt *Plin. lib. 1. cap. 14. Aphrodisæus in Problem. lid. 1.* † Sunt tamen vina tenua, & acetum ex ea, & alia mixta, quæ cogelascunt, Arist. lib. 4. Meteor. cap. 10. *Quæaũ vina, deinde latium, acetum, lexiuam, serum, sanies ad aquam pertinent, omnia enim frigore solent congelascere.* † Et in eum modum solent aliquando gelu constringi, vt ad vsum securibus cædi sit opus, vt notat seruius ad illud Verg. Georg. 3. 46 47 48

Cedunt que securibus humida vina.

¶ Decimo potest etiam Demon vrbes mari obruere, & obrutas detegere, nam id naturaliter fieri potest, cum Sicilia terra fuisset cõtinens Italiæ, quoad viq; maris ablubione diuisa est, vt multa alia, quæ ex Asia, & Africa mare Atlanticum abluit, vt memigit *Plato in Timæo.* † Mare enim non ne absoruit Corinthum? & Islas Deli, & Rodi? & postea eas detegit? & Insulam Coo, quæ mari iacet sepulta, vt narrant *omnes Geographi, & Tertullian. in Apologet. Plato in Timæo, Plin. lib. 2. c. 92. & 92. Amian. lib. 17.* † Nam ex mari fieri terram, & ex terris, maria res plana est, Ouid. lib. 5. Methamorph. 49 50 51

Vidi ego quod fuerat quõdam solidissima tellus
Esse fretum, vidi factas ex æquore terras,
Et procul à pelago conchæ iacuere marinæ,
Et vetus inuenta montibus anchora summis.

CAP. V. De Angelorum potestate circa Animæ potentias.

SVMMARIVM.

1. *Anima nostra Angelorum potestati nõ subiacet.*
2. *Animæ potentias liberas esse ab Angelis, & dæmone.*

3. *Anima ex libero arbitrio reſiſtere poteſt Dei inſpirationibus.*
4. *Anima non eſt de ſubſtantia Dei.*
5. *Anima noſtra non educitur ex præexiſtente materia.*
6. *Anima noſtra producitur in eſſe á Deo per creationem.*
7. *Anima noſtra vnitur corpori, vt eius forma.*
8. *Anima noſtra potentias ſuas exercetur cum corpore.*
9. *Diabolus poteſt memoriam iuuare.*
10. *Artes quibus memoria iuuatur.*
11. *Metridatis memoria laudata.*
12. *Cai Iulij Cæſaris memoria inſignis.*
13. *Diabolus quibus artibus poſsit memoriam iuuare.*
14. *Memoria arte dæmonis plures inſignes fuerunt.*
15. *Memoria diabolus contrarijs de cauſis poteſt debilitare.*
16. *Meſſalla Corbinus ex infirmitate proprij nominis oblitus.*
17. *Memoriam ſolet debilitari multis ex cauſis.*
18. 19. *Diabolus multis ex cauſis poteſt oblevionem inducere.*
20. 21. *Memoria viciatur ex iuxta Dei punitione.*
22. *Diabolus poteſt intellectum ſubtiliorè reddere quoad functiones.*
23. *Diabolus non poteſt in noſtrum intellectũ immediatè agere.*
24. *Intellectus agens non eſt ſubſtantia ſeparata.*
25. *Diabolus poteſt ſcientias docere.*
26. *Scientias diabolus quomodo edoceat.*
27. *Diaboli amant mentes hominum tenebris effundere.*
28. *Dæmones ſunt mali per malam apprehenſionem intellectus.*
29. *Dæmones procurãt homines ad errores prouocare.*
30. *Phantaſia vitata homines errores amant.*
31. *Scientias aliquando homines a dæmonibus acceperunt.*
32. *Socrates, Ariſtoteles dæmones familiares habuerunt.*
33. *Sapientia Socratis, & Ariſtotelis fuit ex dæmone.*
34. *Scientias dæmonibus ſacrificando Ariſtoteles, & Socrates obtinuerunt.*
35. *Ariſtoteles ab Athenienſibus accuſatus fuit, quod idola neglexiſſet.*
36. *Ariſtoteles exaltatus fuit, quod contenderet Deum eſſe vnum.*
37. *Ariſtoteles idolatra fuit.*
38. *Ariſtoteles Trinitatis myſterium ſine reuelatione non potuit cognoſcere.*
39. *Plato, & alij Philoſophi ſcientias ex dæmonibus habuerunt.*
40. *Barbari arte dæmonis ſcientias conſequuti ſunt.*
41. *Ruſtici dæmonis ope ſcientias adquiſierũt.*
42. *Soſipatra á dæmonibus incubis edocta.*
43. *Roman Ramirez arte dæmonis Medicinam adeptus eſt.*
44. *Ars notoria, & Paulina ad ſcientias conquirendas inuenta eſt.*
45. *Diabolus diuinam virtutem immitatur.*
46. *Diabolus in voluntatem noſtram nullam habet poteſtatem.*
47. *Voluntatem noſtram mouere quibus artibus diaboli poſsint.*
48. *Conſenſum ab inuitis nequeunt dæmones extorquere.*
49. *Arbitri libertas tolleretur, ſi diabolus poſſet voluntatem mouere.*
50. *Homines deſiſtent eſſe, ſi toleretur arbitrij libertas.*
51. *Senſus internos poſſunt dæmones mouere.*
52. *Appetitus ſenſitiuus poteſt á diabolo impelli.*
53. *Motus concupientiæ maioris meriti nobis occaſionem gignunt.*
54. *Liberum arbitrium poſt lapſum homines retinent.*

ANIMA noſtra, & eius potẽtiæ, vt ſunt MEMORIA, INTELLECTVS, & VOLVNTAS ab Angelorum imperio immunes ſunt, vel ex Apoſtoli authoritate, qui ſic teſtatur ad Roman. cap. 8. *Scio neque Angeli, neque Principatus, neque Poteſtates poterũt me ſeparare á charitate.* † Vnde in eis Angeli, vel dæmones nihil poſſunt agere, vel immutare, D. Thom. Paludan. & alij Sentent. 4. diſt. 34. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 9. Turrecrema. in cap. ſi per ſortiarias, 33. q. 1. Farinac. tom. 1. q. 20. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 7. Malder. de virt. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 2. † Quia anima ex libero arbitrio potentias ſuas tam liberè exercet, vt non ſolum Angelorũ, ſed Dei inſpirationibus valet reſiſtere, D. Matth. cap. 23. *Hieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti.*

¶ Sed quia anima potentias ſuas cum corpore exercet, quod ſub Angelorũ imperio eſt, poſſunt eius potentias alterare, nam anima lẽ-

cet

cet sit ad imaginem Dei facta, non est de substantia Dei, vt pleriq; philosophorum sunt arbitrati, quorum errorem taxant *D. Thom. p. 1. q. 90. art. 1. & lib. 2. contra Gent. cap. 85. Tiber. Decian. lib. 5. Criminal. c. 17.* † Nec educitur ex præexistente materia, nec traducitur cum semine, vt fuit aliorum error, quem refutant *D. Tho. p. 1. q. 118. art. 1. & contra Gēt. d. lib. 2. cap. 86. Gloss. & DD. in cap. quod verò & in c. Moyses 32. q. 2.* † Nec transit de corpore in corpus, nec fuit ante corpus, sed producitur inesse à Deo per creationē, vt tradunt *D. Thom. d. p. 1. q. 90. art. 1. Decian. d. cap. 17. n. 60. Farin. de haret. q. 178. §. 2. n. 59.* † Et vnitur corpori, non per contagium, vt motor intus existens, vt voluit *Plato in Thymio*, sed vt eius forma, vt docet *D. Thom. d. lib. 2. contra Gent. cap. 83.* † Quare eius potentiæ exercentur cum corpore ita vt vitiata earum organa potentiæ simul vicientur, vt tradunt *D. August. lib. de Quant. Anim. Guil. Paris. de Vniuers. p. fin. cap. 21. Nicol. Remig. lib. 1. Demonolat. c. 11. Mart. del Rio lib. 2. Mag. q. 24.*

¶ Sic diabolus primum potest MEMORIAM iuuare, eius organum adaptando vt facilius recipiat, & firmius retineat species imbitas, vel motu locali noxia pellendo, vel iuvantia applicando, qualiter Medici solent, vt tradunt *Hypocra. & Galen. apud Bocon. lib. de memor. & intellect.* † Vel artificio, & præceptis, vt qui memoriæ artes proposuerūt varias, vt nō sine sale, & acumine, *Thom. Alexander. Disconus, & mihi in Græcis præceptor Franc. Sanctius Brocen. lib. de artificiosa memoria.* † De Mithridate constat cum Rex fuisset duarum viginti Gentium totidem linguis iura dedisse, & pro contione singulas sine hęsitatione affatū, & eorum omnium relationibus, consultationibus sine interprete responsum dedisse, vt narrat *Plin. lib. 7. cap. 24.* † De Caio Iulio Cæsare Imperatore vulgaris fama est quaternas simul epistolas dictasse diuersas, & cum scriberet loquebatur simul de alijs rebus, & cum dictaret, ardua quæque audiebat, & cum amicis confabulabatur, vt meminit *Plin. d. lib. 7. cap. 25.* † Quæ cum naturaliter fiant, potest diabolus organa memoriæ ita medicamentis disponere, vt illa præstare valeat, & efficere, aut ipse suggestionibus assiduis memoriam iuuare, vt de multis, qui ea arte clari extiterunt recenset *Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 24.* † Talem enim puto fuisse memoriam Athalidæ apud *Laertium in vita Pythagor. lib. 8.* Talem Apollonij Thianæi, quam laudat *Suidas* Dubraui, & aliorum, apud *Eunapium.*

¶ Eadem similiter de causa potest diabolus modis contrarijs memoriam, quā plurimum debilitare, ac tollere, ut fecit Theodas in vita Barlaham, & Iosaphat apud *Damascen.* † Nā cum memoria ab imaginatione pendeat earū rerum, quas aliquando didicimus; illusa imaginatione memoria læditur, vt contingit phreneticis, & morbo laborantibus: nam Messala Coruinus orator ex ægritudine propinquorū suorum, & nominis proprij oblitus est, vt tradunt *Plin. lib. 7. cap. 24. Solin. cap. 6.* † Ictu lapidis, & lapsu ex sublimi loco propter allisionem corporis, sensibus etiam memoria corrumpitur, vt ille, qui ex præalto tecto lapsus matris, & affinium, propinquorumq; oblitus perpetuo durauit, & alius ictu lapidis oblitus est literas, vt meminit *Plin. d. cap. 24.* † Cuius vitij causas cum norit diabolus nihil vetat, quim ex rebus naturalibus eam inducat obliuionem, vt fecit fortasse ad obliuionem illius clerici Germani, quem refert *Fulgos. lib. 1. exemplor. cap. 6.* † Talis etiam fuit obliuio iuuenis Hetruriæ, qui oblitus vxore, & filijs cum pellice commorabat ob maleficium ex bufone sub lecto, ola consutis oculis inclusso, quibus solutis, & igne cremato, tanquam è somno surgens ad vxorem, & filios reuersus est, vt narrant *Bapt. Codronch. lib. 3. de morbis venefic. cap. 6. Andr. Cæsalpin. lib. de inuestig. dæmon. cap. 10.* † Contra autem ex iusta Dei punitione Simon Turbauij Anglus, qui cum artiu liberalium Parisis professor fuisset, plenior scientia, quæ inflat, quam charitate, quæ ędificat, palam non veritus iactare, se scire totam Christi legem, ac improbando posse eam anihilare, qui subita obliuione percussus, nec primarum litterarum seriem recordatus est, vt narrant *Matth. Parisius lib. 7. histor. Angl. Phydor. Vergil. eadem histor. lib. 15.*

† Similia sunt de Enbolio Sophista, qui tempore Constantini Religionem Christianā professus denuò ad Iuliani Imperio peruētus ex animi inconstantia ad Gentilitatem reddit, & mortuo Iuliano ad Christianos reuersos, repēte in tantam obliuionem venit, vt nec alphabetum legeret, nec aliud sciret: quapropter stultus factus in templo iacebat, vt refert *Sim. Maiol. tom. 1. colloq. 4.*

¶ Secundo potest diabolus INTELLECTVM subtiliorem, & meliorem, quoad functiones ingeni, & iudicij reddere, per commodiores organi dispositiones, humoribus videlicet, densioribus motu locali depulsis, vel agentium naturalium adhibitis medicamentis iuuare, vt tradunt *Mart. del Rio, vbi sup. Rapha. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 95. in prælud. disp. 6.* † Nam diabolus no-

potestin nostrũ intellectũ immediatè agere, sed solum medijs phãtasmatib⁹, vt tradũt *D. Tho. p. 1. q. 111. art. 2. Vazquez in d. p. 1. disp. 245. cap. 2. n. 10. & ad 1. 2. q. 19. art. 2. disp. 27. c. 2.*

24 † Quia intellectum agens non est substantia separata, vt putat *Auicena lib. de intelligent.* sed aliquid animæ humanæ, vt tradunt *Ariss. lib. 3. de Anima com. 14. & 18. D. Thom. p. 1. q. 79. art. 4. & lib. 2. contra Gent. c. 78.* † Quare diabolus potest scientias edocere intellec-

25 tum illustrando, vel disponendo vt eas percipiat, quia vt ait D. Thom. d. lib. 2. cõtra Gent. cap. 76. *Constat igitur, quod scientia nostra dependet ab intellectu agente, sicut ex primo*

26 *principio.* † Vel per locutionem, aut manifestationem sui conceptus, non solum interna suggestione, sed etiam in forma visibili apparendo, & homini loquendo, vt docet *D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 1.*

27 ¶ Sed hæc bonorum Angelorum, quasi propria sunt munia; nam mali isti dæmones, potius humanorum densitate, spirituumque paucitate, inuecillitate, atq; impuritate tenebras mentibus amat humanis effundere; suis etiam tribuit mala pharmaca, quibus à recta mente homines deijciant, vt per se non raro præstãt ijs, quos obsesere, *D. Matth. cap. 8. D. Marc.*

28 *cap. 5.* † Nam dæmones cum sint mali, non natura, sed per malam apprehensionem, qua se subdiderunt malitiæ, vt contra Manichęos defendunt *D. Thom. lib. 3. contra Gent. cap. 107. & p. 1. q. 63. art. 4.* & ibi *Vazquez, & Molina, & communiter scribentes, Castro aduersus*

29 *hæreses lib. 5.* † Omni conatu procurant homines non ad scientias, sed ad errores prouocare D. Pet. Canon. 2. cap. 3. *Sunt quadam intellectu difficilia, quæ indocti, & instabiles deprabant ad suam ipsorum perditionem.* Vt de Luthero à dæmone possesso narrat *Valle de Moura tract. de Incant. sect. 2. cap. 9. num. 12.*

30 † Nam viciata phantasia homines errores amant, quia vt ait Ioan. Huarte de S. Ioan. lib. del Examen de ingen. cap. 11. *Si el cerebro cae en enfermedad, que llamamos malicia, alli veremos juicios, i composturas estrañas: los flacos argumentos les hazẽ mas fuerça, que los fuertes, i mui verdaderos; al buen argumento le hallan respuesta, i el malo les haze rendir; de las premissas, que sale la conclusion verdadera, sacan la falsa, i con argumentos estraños, i disparatadas razones prueuan sus errores.*

31 ¶ Quamquam, haut negem aliquãdo homines à dæmonibus scientias accepisse, vt de Aristotele, qui à dæmone familiare, quem sibi ex cœlo Veneris nomine, adueniss testabatur Philosophiam percepisse docent *Guil. Albern. Parisien. p. 1. de univers. p. 2. cap. 52. & p. 2. partis 2. cap. 39. & 98. & tract. de legib. cap. 24. Iedethus tom. 1. Controuers. lib. 4. cap. de Dæmone art. 1.* † De Socrate res notior 32
est dæmonẽ familiarem admisisse à quo edoctus fuit philosophiã, quam docuit, vt tradunt *Laert. in eius vita fol. 106. Victoria de Magia num. 11.* idque supponit *Xenophon. in Apologet.* Et verum fatetur *Max. Tyrius serm. 29.*

† Nam numerum excessuum naturalium ve 33
ritatum, qualem absque dubio obtinuerunt, naturaliter adquiri nó potuit sine auxilio speciali, vel diuino, vel diabolico, vt tradunt *Medina, & alij in D. Thom. 1. 2. quæst. 109. art. 1.*

† Quod in eis potius diabolicus censendus 34
est, quia idolatrę fuerunt, & sacrificia dæmonibus obtulerunt, vt docent *D. Thom. p. 1. q. 32. art. 1. & ibi Caietan. Vazquez, & Suarez, idem Suarez tract. de gratia, Valle de Moura d. sect. 2. cap. 2. num. 10.*

¶ Neque obstat Aristotelem ab Athenien- 35
sibus accusatum, quod Idola neglexisset, vt tradunt *Seneca de vita beat. cap. 32. Cæl. Rodigin. lib. 2. Antiq. lect. cap. 2. & lib. 17. cap 32. Crinit. lib. 10. c. 3.* † Quia non visus fuit per 36
commissionem, aut ommissionem in Deos peccasse, sed quia publice contendebat Deum esse vnum, nã vt ait Origen. lib. 1. contra Cels. tom. 2. *Quia dogmata quædam eius philosophia induxerat, quæ contra Deorum cultum facere Athenienses existimarent.* † Nam se Ido- 37
latram esse idem Aristoteles fassus est, *lib. 1. de cælo c. 1.* Dum ait se cum alijs obtulisse Dijs trina sacrificia in recognitione trinæ perfectionis in eis inuentæ, ex quo eum cognouisse Trinitatem personarum cum vnitate essentię in Deo ex alijs refert *Salmeron to. 2. tract. 23.*

† Nam quod de illo circunfertur in essentiã 38
diuinam tres personas cognouisse, incertum est, nam Trinitatis mysterium sine reuelatione diuina cognoscere non potuit, vt tradunt *D. Thom. p. 1. q. 32. art. 1. & ibi Caietan. Molina, Suarez, & Vazquez, Lactant. lib. 3. diuin. Instit. cap. 15.* † De Platone Plotino, 39
Iamblico, Porphirio res clara est scientias à dæmonibus obtinuisse, nam dęmonibus sacrificarũt, quod est præcipuum obsequium, quod dæmones familiares à Magis exigũt, vt tradit *D. August. lib. 8. Ciuit. Dei cap. 12.* † Nec 40
modo philosophiæ dediti, sed barbari, & rustici arte demonis scientias adquisierunt, nam de varijs rusticis constat subito arte dęmonis philosophos prosiluisse, apud *Suidam, Pausaniam, & Eunapium.* † De rustico quodam 41
ex gleua exiliente, & scientiam haruspiciniæ dictante refertur in cap. *nec mirum 26. q. 5.*

de anu.

de sinu Pindari, *Rodiginus*, de Anabaptistis, *Eusebius*, de alijs, qui in Parnaso somnos capiebant, & in Poëtas erumpebant, Persius satyra 1.

Nec in bicipiti somniauí Parnaso
Memini, vt repente sic Poëta prodirem.

42 ¶ De Sosipatra fama refert, quæcumque alibi (ea absente) gesta Poëtarum, Philosophorum, & Oratorum scripta omnia à dæmonibus incubis edocta pronuntiabat, vt refert *Eunap. in Edesio*, de Euase simili arte edoctus narrat *Suidas*, de Thynico, Socrate, de nostri sæculi
43 Anabatistis, *Niderius*. † De Romano Ramirez Toleti incinerato hac arte fuisse medicinâ ademptum narrat *Martin del Rio lib. 2. Magicar. q. 24.* præmissis scilicet Arabum ritibus, & ieiunij del *Romadam* factis, *Guadoc*, & *Zala*, recitando *Azoras* versa facie *Alquibra*, leuando, & summittendo caput, dicendo *Alaqueuir*.
44 † Non secus ac illi, qui arte Notoria, aut Paulina à dæmonibus ritibus varijs, & imprecationibus scientias adquirunt, ieiunando, recitando, & dicendo Hymnum, *Veni Sancte Spiritus*, quem errorem suis locis refutauimus, nam iste Spiritus, quem Magi vocant, diabolus est, vt probat *D. Augustin. lib. 10. Ciuitat. Dei, cap. 9. 10. & 11.* † Immitatur enim Deum simia diabolus, qui dum videt scientias à Deo
45 per infusionem datas Adamo, Salomoni, Paulo, Apostolis, & alijs, sic cupit ipse scientiarum largitorem videri, quia vt ait Mich. Medin. in D. Tho. 1. 2. q. 22. a. 3. *Diabolus habet suos Apostolos, suos Prophetas, suos Euangelistas, & Doctores, Martyres, & Virgines ad consummationem corporis reprobi.*

46 ¶ Tertiò in VOLVNTATEM nostram lõgè restrictior est Magiæ, dæmonisque potestas; nam vt ait D. Augustin. sermon. 197. qui est de Trinitat. 2. *Latrare potest diabolus, solicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem, non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit.*

47 † Dæmon enim non potest voluntatem nostram mouere aliter quam obiecto, tanquam odibili, vel amabili exterius posito, vel excitatis imaginarijs visionibus, & cogitationibus, & allecta, & inclinata voluntate per passiones in parte sensitiua inflammatas, quæ quidem, quo vehementiores sunt eo quoque, & acrius inclinant, & quasi obripiunt aliquando, *vt tradit eruditiss. Martin del Rio lib. 3. Magicar. p. 1. quæst 3 section. 2.* † Nunquam tamen illam vo
48 luntati necessitatem imponunt, quia dæmones ab inuito consensum nequeunt extorquere, vt tradunt *D. Thom. 1 2. quæst. 80. artic. 3. & Senten 4 distinct. 34. D. Cyril. Cateches. 4. Medina de recta in Deum Fid. lib. 2. Castr. lib. 1. de Iusta hæret. c. punit. cap 15. Petr. Binsfel. in l. eorum, C. de malef. & Math. Paul. Grillã. de Sortileg. q. 3. num. 12. & quæst. 10. num. 3. Francisc. Suarez lib. 2. de Relig. cap. 9. Raphael de la Torre tom. 2. de Vitijs oppos. Relig. quæst. 96 art. 1. disputat. 2. Ioan. Malderus de Virtut. Theolog. tractat 10. cap. 8. dub. 2.* † Aliàs arbi- 49
trij libertatem tollent, si vllam voluntati necessitatem imponerent, etiam in ijs, qui mortiferis culpis sunt irretiti, nam vt ait D. Paul. Corinthior. 1. cap. 10. v. 13. *Fidelis autem Deus est, qui non patitur vos tentari, vltra id quod potestis, sed facit etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.* † Nam homines cer- 50
tè desiuissent esse, si libertatem arbitrij amisissent; sunt enim peccatores gratia gratum faciente destituti, at tamen, nec naturali voluntate arbitrij, nec communi auxilio Dei sunt orbati, vt tradit *Andr. Vega de Iustific. cat. q. 11.*

¶ Neque obstat dæmonem posse sen- 51
sus internos mouere, & concupiscibilis, atque irascibilis facultatis organa turbare motis simul corporeis membris, vt tradunt *D. Augustin. lib de Cura pro mortuis, cap. 12. Molina in D. Thom. part. 1. quæst. 111. articul. 3.*

† Nam appetitus hic sensitibus cum liberta- 52
te careat, & coactione quadam in obiectum suum compellatur, potest veterator eum in malum actum impellere; cui voluntas, non solum non subest, quia longè dignior, verum etiam resistere valet, Apostol. ad Roman. cap. 8. *Scio quod neque Angeli, neque Principatus, neque Potestates poterunt me separare à Charitate.* † Quare ex eo nobis maioris me- 53
riti, & mercedis occasio gignitur: quidquid hos motus concupiscientiæ peccato adscribant hæretici, *Godelman. lib. 3. de Lamijs, cap. final. Danæus lib. 2. Ethicæ Christianæ capit. 7. Lutherus, Caluinus, & alij horum labi homunculi.* † Quia hi sunt effectus errorum de 54
libero arbitrio denegato, & materia originalis peccati malè intellecta, nam liberum arbitrium, etiam post lapsum, homines retinuerunt, vt non vno in loco probant sacræ literæ *Genes. ca. 4. v. 7. Deuteronom. cap. 30. v. 19. Ios. cap. 24. v. 15. Psalm. 26. v. 4. Sapient. capit. 9. v. 10. Ecclesiast. cap. 15. v. 18. & cap. 3. v. 10. Apost. Corinth. 1. cap. 3. v. 9. & cap. 7. v. 37.*

(?)

CAP.

CAP. VI. De sensus deceptione tam interni, quam externi.

SVMMARIVM.

1. *Animæ potentiæ aliæ sunt vegetatiuæ, aliæ sensitiuæ.*
2. *Sensibus commotis anima commobetur.*
3. *Sensus internos possunt Angeli commobere.*
4. *Angeli non possunt phantasiam immutare.*
5. *Angeli possunt ex rerum speciebus per imaginationem commixtis effingere chymeram.*
6. *Angeli possunt concitãdo humores efficere, vt quas ipsi volunt cogitationes homines retractent.*
7. *Mania, vel morbo imaginoso laborantes varia de se opinantur.*
8. *Falsæ apparitiones, & reuelationes ad vitiam phantasiæ referuntur.*
9. *Sensus externos potest dæmon commobere.*
10. *Sensus externos quomodo fallat diabolus per mutationem obiecti.*
11. *Visui ex parte obiecti fallit ex celere agitatione.*
12. *Visus fallere potest ex parte obiecti ex varia dispositione.*
13. *Visus fallit ex antepositione corporis mixti, aut mineralis.*
14. *Visum fallit dæmõ formãdo obiectũ ex aere*
15. *Falsæ apparitiones ex mutatione obiecti.*
16. *Sensus externi, quomodo decipiãtur ex parte aëris medij.*
17. *Corpus quantum, & coloratum quomodo reddatur inuisibile.*
18. *Obiectum potest diabolus occultare nube, vel nebula.*
19. *Venus Æneæ socios nebula occultauit.*
20. *Obiectũ occultatur aerẽ medium inspisãdo*
21. *Moto aere medio simul species mouentur.*
22. *Pluribus locis videtur res vna multiplicatis speciebus.*
23. *Res non cernimus, vt verè sunt, sed vt per species repræsentantur.*
24. *Ex parte organi fiat deceptio vt res, quæ in vno loco est, videatur esse in alio.*
25. *Humores turbati res aliter quã est videtur*
26. *Humorum vitio vna res duplex videtur.*
27. *Auditus vitiatus sæpè fallit.*
28. 29. *Morbus, qui sensui tollit sonum, auribus indijt vitium.*
30. *Tactus ex humorũ perturbatione solet fallere*
31. *Dæmones quomodo tactum fallant.*
32. *Dæmones in corporibus assumptis tactum possunt fallere.*
33. *Angelorum corpora ex aëre facta tactu nõ discernuntur.*
34. *Diabolus spiritus Angelicus est natura sua splendidissimus.*
35. *Christus D. ad probandã suam resurrectionẽ corpus palpandũ, & videndum exhibuit.*
36. *Angeli quamuis tactum fallant, carnem, & ossa non habent.*
37. *Spiritus carnem, & ossa simulatus, visu, & tactu discernitur.*
38. *Loth Angelos quare tactu nõ discerneret.*
39. 40. 41. *Gustus quare vitietur.*
42. 43. 44. *Odoratus vitiari potest.*

POST Angelorum potestatem circa animæ potentias vegetatiuas, restat dicere de illorum potẽtia circa sensitiuas, vt animæ partes, quatenus subiaceant Angelis absoluamus. † Quia commotis sensibus tam internis, quam externis anima cõmouetur, quia anima humana indiget sensibus, vt docent *D. Aug. de Anima li. 1. D. Thom. lib. 2. contra Gent. c. 83.* † Et primo de internis sensibus dicendũ est, posse Angelos eorum functionẽ decipere, turbando phantasiam, non tamen immutando, *Vt est communis Theologorum cum D. Tho. p. 1. q. 111. art. 3* † Quia non potest ab Angelis nouæ speciei impressione imaginationem, seu phantasiam immutare, vt qui à natiuitate nunquam vidit, recte de rerum coloribus imaginetur, vt docet *Arist. de Anim. lib. 3.* nam imaginatio est motus à sensu actu tactus, *Idem Arist. de Anima lib. 2.* † Quamquam haut negem posse Angelum ex speciebus rerum, quas homo vere aliquando vidit, ijs per imaginationem commixtis, & confusis effingere aliquãdo corpus phantasticum, illudq; per imaginationem oculis obijcere, vt Chymera conflata ex capra, leone, & dracone, vt tradit *D. Thom. vbi prox. Ioan. Malderus de virt. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 2.* † Vel concitatis in corpore, quæ sunt motionibus per humorum inæquali commixtione, & agitatione assumendo, & aducendo vapores instituto suo accõmodatos, efficere, vt quales ipse vult imaginationes homo retractet, eaq; se videre, & audire iudicet, quæ reuera, nec oculis, nec auribus, vnquã hausit, vt *dixi in Epitome de Mag. lib. 2. c. 15. n. 4. 5. &* † Quemadmodum contingit ijs, qui morbo imaginoso, vel mania laborant, quorum alij putant se esse mortuos, adeo vt nec bibere, nec edere volunt; alij se duplicem corpus habere arbitrantur, &c. vt tradunt ex nostris *Ioan. Niderius lib. 5. Formic. c. 12. Sim. Maiol. tom. 2.*

Caniculae: colloq. 3. Ioan. Eusèb. p. 1. sue philos. lib. 2. c. 23. ex Medicis *Magn. Abyrzobar Cordub. lib. 1. Theiris tract. 9. cap. 16. Petrus Garsia ad Galen. de locis affect. disp. 14.* † Quod 8
quia dæmonis potentiam non excedit, multa his similia in suos sectatores operatur, ex quibus emanarunt tot falsæ apparitiones, reuelationes, & extases, vt docent *D. August. lib. de cura pro mort. c. 12. Victoria in relect. de Mag. num. 35. Ioseph. Anglez in Sent. 2. dist. 8. q. 3. dub. 5. Molina in D. Thom. p. 1. q. 111. art. 3. Valle de Moura tract. de Incant. Sect. 2. ca. 3. n. 4. 13. & 18. Maiol. colloq. 3.*

9 ¶ Quoad sensus autem externos nõ minor dæmonis potentia est, quibus anima per corporis vtitur ministerio ad sentiẽdum, quia, vt ait D. August. lib. de Animæ quant. c. 29. *Non autem sentimus ratione, sed aut visu, aut auditu,* 10 *aut olfatu, aut gustu, aut tactu.* † Et primo visus multis modis potest diabolus fallere, sed tribus maximè, quorum primus est per MVTATIONEM; mutando obiectum, vel aërem medium, vel ipsum organum, vt docent *Molina d. q. 111. art. 4. Valẽt. disp. 4. q. 2. Guil. Aluern. Parisiẽ. p. fin. de vniuers. c. 22. Anglez in Sent. 2. dist. 8. q. 3, Remig. li. 1. Dæmonol. c. 11. Mart. del Riolib. 2. Mag. q. 24. Raph. dela Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 95.*

11 ¶ Ex parte quidẽ obiecti potest fallere primo ostensarum rerum celeri agitatione subita occultatione, varia collocatione, separatione, vel conglutinatione latente, vt faciunt circulatores, agyrtæ varijs ligaminibus, globulis, & scyphilis, vt dixit *Ioan. Malder. Episcop. Antuerp. de virtut. Theolog. tract. 10. c. 8. dub. 7.*

12 † Secundo per artem perspectiuæ, certa quadam dispositione obiecti in ordinem ad oculum videntis, vt cum lineæ confuso ducto ordine aspicientẽ per foramen, vel rotata tabula speciem exhibent artificiosæ alicuius picturæ, vt tradunt *D. Bonauentura, & Gabriel in Sententiar. 2. distinction. 8. Guill. Parisiens. vbi supra dict. cap. 22.* † Tertiò cum apponunt corpus aliquod mixtum, vel minerale, 13
quod vi sua naturali sit in causa, vt corpus cui apponitur longè aliud appareat, vt quando velum cœruleum per diopteram viridem viride apparet, vt tradit *Franc. Villalpando tractat. de perspect. cap. 3.* vt de aureo fœmore Pythagoræ, *Bulenger. de Mag. lib. 2. cap. 30.* † Quartò, cum formant subito ex elementis potissimum aëre obiectum, & illud offerunt expectãtibus, ipsi sibi assumendo, vel alteri circumponendo, vt tradunt *D. Augustin. lib. 18. Ciuit. 1. Dei, cap. 18. Petr. Thyreus lib. 2. de apparit. spirit. cap. 15. cum seqq. Nicol. Remig lib. 2. Dæmonol. cap. 5. Iacob. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. ex cap. 9. Bart. Spina de Strigib. ex c. 8 maximè c. 30. 31. 32. & 33. Vider. Molitor de Python. mulier. c. 3. & 8.* † Sic ergo ex his facile 15
erit dæmoni exteriores oculos circunscribere, cui interiorem mentis aciem excecare per facile est, Claudianus in Rufin. lib. 1.

Nec vana loquutum
Me fortasse putes, mutatos cerne Penates
Dixerat, & niueæ (mirum) capere columbæ
Ditari, subitoque trabes lucere metallo.

¶ EX PARTE AERIS MEDII falli potest, 16
si impediat ne species ad oculũ, vel ad aliũ sẽsũ deferantur, vt quando visui totum obiectum, quod coram est, occultat; vt Christum Dominum fecisse creditur quando illum lapidare voluerunt Iudæi, apud D. Ioan. capit. 8. v. final. *abscondit se*, hoc est reddens se inuisibilem, vt fecisse legitur in Nazareth, dum ait D. Luc. cap. 4. v. 30. *Iesus autem per medium illorum ibat*, vel eorum visum impediendo iuxta illud Actorum capit. 9. *Oculi eorum tenebantur.* † Quod quia dæmon facere ne- 17
quit, quia corpus quantum, & coloratum non potest reddere inuisibilem, medium imbuit aliqua qualitate, qua species per illum transeuntes aliter quam sunt appareant, vel occultentur nebula, vel quid simile, quemadmodum fecit, vt Gygis annulli portans redderetur inuisibilis apud *Platonem de Republi. lib. 2.* de Orgi galea, cuius tegmine homines videri non poterant, *Homer. Illiad. 5.* † Hac e- 18
nim ratione diabolus persæpè Gentiles decepit nube, vel nebula obiectum occultando, vt Palladem tegisse Vlysem his verbis refert Homer. Odys. 7. πολυνεφέα, *multo nebulæ amictu*, de alijs Plutarc. *quos saluos volunt cærulea sæpe nube obiecta eripiunt*, Lucret. lib. 6. *Cœli mutuatus amictu*, quem vocat Varro, *aëream cortinam*, immitatus Ennio, qui sic ait.

Quæque freto causa cærulea cortina recepit.
Sic enim Venerẽ fecisse legitur, quando Æneę 18
socios ab spectantium oculis contegit, ne viderentur apud Vergil. Æneid. 1.

At Venus obscuro gradientes aëre sepsit.
Et multo nebulæ circum Dea fudit amictu:
Cernere ne quis eos, neu quis cõtingere posset.

¶ Secundò præstari solet, si medium circa 20
ipsum obiectũ inspissetur, mutatur obiecti aspectus, vt denarius in scutella aqua plena videtur maior, & iacens in profundo apparet in superficie, vt tradit *Frã. Vall. lib. de sacra Philosoph. c. 37.* † Tertiò, si moto aëre medio simul 21
species moveãtur, vnde fit, vt nauigãtibus videantur ad nauigij motum arbores moueri: sic fortasse fecit diabol⁹, vt Claudiæ Zonã nauis,

quæ vehebat matrem Ideam, sequi videretur, vt tradunt *D.Aug.lib.10.Ciuitat.Dei, cap.16.*
22 *Tertull.in Apologet.cap.22.* † Quartò, si fallat sensum ex varia conformatione, vel multiplicatione specierum sensibilium, vt quando vnicum conspicilium plures nobis vnius obiecti figuras exhibet, vel plura specula diuersis locis colocata, tot de loco in locum species multiplicant, vt quæ in vno sunt, in alio appareãt: vel per solum specierum sensibilium, quę sunt in phantasiæ, transitum, vsqûe ad sensum exteriorem, vel saltem communem, *D.Augus. libr.18.Ciuitate Dei, capit.18. D. Thomas in Sententiar. 2. distinct.8.q.vnica, articul.5.*
23 † Nam cum cernamus res, non in rebus ipsis, vt vetè sunt, sed vt per species repræsentãtur, sic contingit vna res pluribus locis videri, ex speciebus multipliciter repræsentatis, & occultari ex specierum suppræsione, vel oculorum acies auersione, vt Sophocl.in Aiace.

Ego enim oculorum auersos
Radios repellam à tui contemplatione.

24 ¶ EX PARTE ORGANI, fit deceptio non minus varia, nam fit mutato situ organi, vnde facit, vt res, quæ in vno loco est, videatur esse in alio, vel gemina, quæ vnica est: sicuti si digitum mittas inter oculi concauitatem, digitoque suppresso eleues, vel deprimas oculum faciesve res simplex gemina videatur. † Vel
25 si humores agitentur, vel perturbentur, qualiter fit in illis, qui morbo imaginoso laborant, quo singula putant videre gemina, quem morbum Arabes appellant *Halaol*, vt tradit
26 *Abinzohar lib.1.Theizir, tract.8.cap.1.* † Cuius rei multa suppeditant exempla *Petr.Garsia, & Maiol.vbi sup. Ioan.Schenck.lib.2.Obseruat.Medic.Nonius in Dionys.lib.16.*

Cernebat duplicia iugo montis pascui.

Calaber. Furen. lib. 4.

Furenti similis duplicia omnia cernebat.

Vergil. Æneid.4.

Et Solẽ geminũ, & duplices se cernere Thebas.

27 ¶ Auditus similiter vitiatus sæpissimè fallit, vt patet in ijs, qui prædicto morbo imaginoso laborant: cuius morbi duas species cõstituit, *Abinzohar vbi supra*, vnam notiorem, cui nomen est φρενιτις, *phrenitis*, qua phãtasmata obijciuntur animo visibili imaginatione, de qua specie scripserunt *Cornelius Celsus*, & *Celius Aurelianus Medici.* † Altera
28 species dicitur κωρυβαντιασμος, *Corubantiasmos*, quæ sensui tollit sonum, auribus indijt vitium, vt de illo, qui dum febricitaret prope lectulum tubicines audire quærebatur, vt tra-
29 dit *Galen. libr. de different. Symptom.* † Simulia de alijs refert *Simon Maiol.tom.3.Canicular.colloq.3.* nam vt ait Horat. epistol.ad Florum.

Qui se credebat miros audire tragœdos
In vacuo Lætus sessor plausorque theatro.

¶ Tactus etiam solet fallere exhumorum perturbatione, eoque maximè ex ægritudine, vt Isaac moribundo cõtingit, dum Iacob pellibus hædinis contectum, & pro Esau reputatum, nõ dicernit manuum prehensione Genes.c.27.v.22. *Et palpato eo dixit Isaac: vox quidem vox Iacob est; sed manus, manus sunt Esau.* † Sic puto posse dęmonem, vel humores tangentis attenuare, vt tactum eius fallat, vel interiectis rebus inter tãgentẽ, & tactũ, aliter quã res est, tactu repræsentare, nã si potest fallere visũ, cur nequeat tactũ? Nullam enim differentiã, quod adhanc functionẽ constituit *Martin del Rio lib.2.Magic.q.28.sect.1.* † Vnde in corporibus assumptis verissimũ est posse dęmonẽ ex aëre condensato iunctis terrę, nubiũ, vaporum, atque exhalationũ partibus corpora ita attemperare, vt ossium, & carnium similitudinem non modo visibilem, sed etiam palpabilem, & solidã exhibeat, vt tradit *Caietã.in D.Tho.p.1.q.51.ar.3.* † Ita enim in assumptis corporibus carnis similitudinẽ exhibuerũt Angeli, qui apparuerunt Abrahæ, & Loth, ita vt nec manum prehensione, nec pedum lotione discernerentur *Genes.c.18. & 19.* & qui se Tobiæ comitem in via exhibuit, eius assidua societate deprehensus non fuit *Tob.c.6.* † Neque obstat illa fuisse ab Angelis bonis facta, quia mali, quales sunt dæmones, Angeli sunt natura sua splendidissimi, quia eis lapsu naturalia immutata non sunt, vt tradunt *Dionys. lib.de Ecclesiast.Hierarch.cap.4 D.Th.p.1. q.63.ar.4.& q.64.ar.1.& lib.3.contra Gent cap.107.*

¶ Sed obstare videtur, quod Christus ad probandam suam resurrectionem esse veram, & non phantasticam à dæmone, vel alia spirituali creaturã confictam, quia putabant discipuli se spiritum videre, eis conuenientibus dixit apud D. Lucam capit.24. *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere.* † Nam etsi Angeli tactum possẽt fallere, carnem, & ossa nõ habent, & ita per tactum probandum erat resurrectionem Christi veram fuisse: & sic ex huiusmodi tactu Thomæ incredulo ad veritatem reduxit D. Ioan. capit. 20. *Mitte manum tuam in latus meũ, & noli esse incredulus.* † Neque ex eo, quod tactu discerni possẽt, dicendum est Christum probare Angelos carnẽ non posse effingere, quia alius sensus est, nẽpè carnem suã nõ esse ab spiritu cõfictã, sed verã,

quia

quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet, quæ ſi ab eo conſingatur, inter verum, & apparentem poſſe diſcernere, ſi aduertenter tactu, & viſu probetur, ideò talem offert illis probationem
38 dum ait, *Palpate, & videte.* † Quod ſi Abraham, & Loth non deprehenderũt, in cauſa fuit, quia Angelos viros putabat, aut quia non fuit tactum immediatum, quia potuit in pedũ lotione aqua illum immutare, vel alia de cauſa, vt tradunt *Gabriel Vazq. & alij in D. Tho. p. 1. tom. 2. diſp. 184. c. 2.*

39 ¶ Guſtus ſimiliter vitiari ſolet, vt in ijs, qui morbo regio laborant, nam eo quod illis lingua bile amara eſt, mel etiam amara videtur, vt tradit *Alexand. Aphroſidæus in Problem. lib. 1. problem. 100.*
40 † Sic & in appetitu vegetatiuo alij appetunt carnem potius elixã, quam aſſam, alij carnes abhorrent, & fructibus delectantur, vt tradit *Galen. lib. 1. de Alimẽt. facult. c. 1.* nam vt ait Vergil. Eccl. 2. *trahitur ſua quæque voluptas.*
41 † In facultate cõcupiſciua idem reperitur diſcrimen, nam vt ait Huarte de S. Ioan. lib. 1. de Examẽ de ingen. cap. 11. *Porque ai hombres, que apetecẽ vna muger fea, i aborrecen la hermoſa, a otros dà mas contento la necia, que la ſabia, la gorda les pone baſtio, i aman la flaca.*

42 ¶ Odoratus non minus fallit, nam reperti ſunt, qui non olent, idque variis ex cauſis con
43 tingit, vt tradit *Celſus lib. 3. cap. 18.* † Quare eiſdem de cauſis poteſt dæmon humores perturbare, vt quis odorem non ſentiat, vt tradit *Mart de Arles tract. de Superſtit. n. 98. Raphael de la Torre tom. 2. q. 95. diſputa. 7. & 8.*
44 † Nam vt ait D. Auguſtin. lib. 18. qq. *Serpit hoc malum diaboli per omnes auditus ſenſuales, dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubijcit, infundit ſe ſoporibus, & quibuſdam nebulis implet omnes meatꝰ intelligentiæ.*

CAP. VII. De extaſi, ſiue raptu.

SVMMARIVM.

1. *Extaſis, ſiue raptus triplex cauſa eſt.*
2. *Extaſi anima à corpore non peregrinatur.*
3. *Platonici, & Cabaliſtici animæ ſeparationẽ in raptu concedunt.*
4. *Anima ſemel à corpore ſeparata illud rurſus aſſumere non valet.*
5. *Anima extra corpus non peregrinatur in extaſi diuino.*
6. *D. Paulus dubitat an in corpore an extra corpus raptus ſit.*
7. *Raptus D. Pauli in ſpiritu fuiſſe docent Patres, & Theologi.*
8. *Dæmones per extaſim non faciunt animam extra corpus peregrinari.*
9. *Extaſim naturalem Philoſophi concedunt.*
10. *Imaginatio naturali virtute eleuari nõ poteſt in raptum.*
11. *Dæmon applicando actiua paſſiuis poteſt extaſim ſimulare.*
12. *Intellectum diabolus non poteſt eleuare ad contemplationem.*
13. *Dæmõ poteſt ſenſus abſtrahere à functione, vt corpꝰ viuum cadaueris inſtar videatur.*
14. *Porphyrius à dæmone per extaſim raptus.*
15. *Extaſis multis hypocriſis, & fictionibus ſolet decipere.*
16. *Extaſis ſi ſuadet aliquid contra ſacrã Scripturam à Deo non eſt.*
17. *Reuelationibus ſatagit diabolus fidei fundamenta præuertere.*
18. *Socrates perdius aſque pernox immobiles manebat.*
19. *Socratis ad Solis radios oculorum obtutum habebat immobilem.*
20. *Socrates dæmonẽ familiarem admiſit.*
21. *Marcus Magus, Montanus, & alij ex dæmone extaſes habuerunt.*
22. *Magdalena de la Cruz, & Monialis Vlyſſi pona ex dæmone extaſes paciebantur.*
23. *Extaſim quibus artibus dæmon præſtare valet.*
24. *Extaſis diuina à dæmoniaca in quibus differat.*
25. *Extaſis cauſa efficiẽs inſtrumẽtalis quæ ſit.*
26. *Formalis cauſa extaſis quæ ſit.*

EXTASIS, ſiue raptus triplex 1
cauſa eſſe ſolet, à DEO, à NATVRA, à DÆMONE, & prouenit ab imaginatione vehementi, vel aliter læſa, vt docẽt *Caieta. & alij in D. Tho. 1. 2. q. 17. a. 7. & q. 80. a. 2. & 2. 2. q. 173. a. 3. & q. 175. a. 1 ad 2. Conimbric. li. 3. de Anim. c. 8. q. 8. a. 3.* † Nã in extaſi animã 2
à corpore peregrinari, & in alijs locis interea degere, vt cẽſet *Bodinꝰ lib. 2. Dæmonol. c. 3.* ſatis erroneũ eſt, vt probat *Ioã. Malder. de virtut. Theolog. tract. 10. c. 8. dub. 2.* † Conuenitque Platonicorum, & Cabaliſtarum errori, 3
qui hanc fugitiuæ animæ licentiam concedũt, quos refutat Tertullian. dum ait libr. de Anima, *Delirium eſt hanc licentiam animæ ſine morte fugitiuæ,* & lib. de Reſurre. carn. *nuſquã anima ſine carne eſſe, quandiu in carne eſt.* † Si 4
quidẽ anima poſtquam ſemel corpus deſeruit,

eum amplius adlibitum assumere non valet, quia vt ait Regius Vates Psalm. 77. *Spiritus vadens, & non rediens*, Iob. cap. 7. *Non reuertetur vltra in domum suam, neque cognoscet amplius locum suum.* † Quare neque in verò, & supernaturali extasi anima extra corpus non peregrinatur, sed solum homo per spiritum diuinum ad rerum supernaturalium contemplationem cum abstractione mentis à sensibus eleuatur, qualis fuit extasis, vel raptus Ezechielis, qui ait cap. 3. v. 12. *Assumpsit me spiritus*, & rursus capit. 8. v. 3. *Eleuauit me spiritus inter cœlum, & terram.* Et iterum capit. 11. v. 1. *Eleuauit me spiritus.* † Nam etsi possit Deus animam à corpore per raptum separare, & interea in corpore idoneas iterum recipiendæ animæ dispositiones conseruare, an sibi id contigerit, dubitat D. Paulus Corinth. 2. capit. 12. v. 2. *Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim siue in corpore nescio, siue extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi, vsque ad tertium cœlum.* † Sed raptus huiusmodi in spiritu fuisse non in corpore testatur *D. Augustinus lib. 12. de Genes. ad liter. Diuus Thomas 2. 2. quæstion. 173. articul. 3. Prudur apud auriculum mum Ioan. Baptistã Villalpãdo in Regias Ezechielis explanat. lib. 1. Isagog. capit. 5.* qui Ezechielis etiam, & Pauli huiusmodi visiones cõuinat, *d. lib. 1. c. 6. pag. 14. & 15.*

¶ Quare certissimum est in extasi, siue raptu dæmonis arte, aut à natura animam extra corpus non peregrinari, sed per excessum phantasmatum imaginatiuè oriri, quo extases naturales concedunt *D. Thom. par. 1. q. 111. art. 3. Caietan. & Molin. 1. 2. q. 17. art. 7. & q. 80. art. 2. Arias in Profect. Spirit. p. 2. tract. 6. cap. 17. Petr. Gregor. part. 3. Syntag. lib. 34. cap. 20. ex num. 6. Guill. Parisiens. part. 2. de Vniuers. part. 2. cap. 35. Thom. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 38. num. 23. Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 28. Lorin. Actor. 10. v. 10. Maiol. tom. 2. Canicular. colloq. 3.* † Nam licet aliqui Philosophi probabile putent dari posse naturalem extasim, in qua omnes sensus tam interni, quàm externi fierentur, solo intellectu operante producta fuisset à phantasmate eleuato ab intellectu agente, vt docent *Conimbricens. lib. 3. de Anim. cap. 8. q. 8. art. 3.* † Non assentior nam imaginatio naturali sua virtute eleuari non potest in extasim, vel raptum, nisi à phantasmatibus concurrentibus imaginationi vehementi, quibus homo abstrahitur à sensu, & cor quietum permanet, neque exorbitat: quod signum distinguit extases naturales à dæmoniacis, vt docet *D. Thom. 1. 2. quæst. 17. art. 7. & 2. 2. quæst. 132.* † Et ita quamuis dæmon possit refrigerare cor applicando actiua passiuis, ita vt nec notabiliter palpitet, ne extasim patientibus anhelitus percipiatur, vt benè notant *Martin. del Rio lib. 4. Magicar. disquis. cap. 1. quæst. 3. section. 5. Simon. Maiol. to. 2. Canic. colloq. 3.* † Non tamè potest intellectum per se eleuare ad alicuius rei contemplationem, nisi medicantibus phantasmatibus, vt docèt *D. Thomas part. 1. quæst. 111. art. 2. Vazquez d. part. 1. disputat. 245. ca. 2. num. 10. & 1. 2. quæst. 19. art. 2. disputat. 27. cap. 2. Valle de Moura tractat. de Incantatio. opuscul. 1. section. 2. capit. 5. nu. 18.* † Etiamsi possit sensus abstrahere à sua functione, ita vt corpus viuum, cadaueris instar immobile videatur, eumque agilitare, atque è terra eleuare in aëre, & ea quæ velit suggerere, vt docent *Diuus Augustinus libr. 14. Ciuitate Dei, cap. 23. Martin del Rio vbi supra, Raphael de la Torre tom. 2. de vitijs, opuscul. Relig. quæstion. 95. artic. 6. disputation. 10. vsque ad disputatio. 16.* † Sic enim Iamblicus Porphyrij discipulus inter fundendas preces à suis visus est à summo plusquam cubitos decem sublimen raptum, & sublatam corpus, & vestimentum in aureolum colorem mutatum mox finitis precibus in pristinam speciem corpus reddisse, *vt ipse narrat Iamblic. in Ædesio, Ioan. Filesac. libr. de Mag. idolatr. §. 7. fol. mihi 787.*

¶ Vnde non esse credendum omni reuelationi quamuis extasi aliqua committetur, quæ multis mirisque hypocrisis, & fictionibus solet fallere elegantet docuerunt *Episcopus Simanc. Cathol. Institut. tit. 21. numer. 29. Medina in D. Thom. part. 3. quæstion. 25. articul. 3. regul. 10. Martin del Rio vbi supra dict. capit. 1. quæst. 3. section. 3. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 2.* † Et eo maximè si contra Sacram Scripturam, Ecclesiæ traditionem, Conciliorum Generalium Decreta, vel Sanctorum sententias aliquid suadeant, vt tradunt *Ioann. Gerson. Chancellarius Parisiens. tractatu de Probation. Spirit. Francisc. Picus Mirand. lib. 9. Prænot. capit. 2. Cardinal. Turrecremat. in Defens. S. Brigid. in Præfact. ca. 15. Horos. de Couarrub. lib. 1. de Falsa Prophetia, capit. 15.* † Nam ex diuinatione, & reuelatione anxiè diabolulus satagit fidei fundamenta præuertere, vt de Montano scribit *Apolinar. Hierosolymitan.* de Mahomath. *Illescas in Pontifical. part. 1.* de Luthero, & Serveto, *Prateol. de hæretic. lib. 10.* de Monetario, *Lindanus dial. 1.* de Philomena, *D. Aug. lib. contra Academ.*

18 ¶ De Socrate notissima res est, quod per-
dius, atque pernox immobilis abstractus ma-
neret, vt tradunt *Aul. Gelius relatus à Cardi-
nale Caietano vbi supr. Gratian. in Dilucidar.
19 part. 1. cap. 8.* † Nec non ad Solis radios ocu-
lorum obtutum per horum habuisset immo-
bilem, vt narrant *D. Augustin. lib. 14 Ciuit. at.
Dei, cap. 24. Thomas Sanchez d. lib. 2. Decal-
log. cap. 40 num. 44. Conimbricens. de Anima,
lib. 3. cap. 8. q 8. art. 3. Aranda in Locis Com-
20 mun. fol. 108.* † Quod licet ad causam natura-
lem referant, potius ad dæmoniacam adscribe
rem: nam Socrates dæmonem familiarem ad-
misit à quo edoctus fuit Philosophiam, qui m
docuit, vt tradunt *Laertius in eius vita, fol.
106. Victoria in relect. de Magia, num. 11. Ma
luenda de Antichrist. lib. 6. c. 5 Valle de Mou
ra de Incant. opus. 1. section. 2. cap 2. num. 10.*
21 † Non aliter quam de Marco Mago narrat
Irenæus lib. 1. aduersus hæres. cap 9. de Monta
nis, *Euseb. lib. 5. cap. 15. & 16.* de Messalianis,
Theodor. lib. 4. de Hæreticor. fabul. de Anab ap
22 tistis, *Medina de Recta in Deum Fde.* † De
Magdalena de la Cruz Moniali Cordubens. &
de altera Moniali Olysiponæ, quæ extases, &
raptus ex dæmone frequenter patiebantur mē
tionem faciunt *Simanc. de Cathol. Institutio.
tit. 21. num. 24. Ribadeneira in vita S. Ignatij
lib. 3. cap. 10. Horos. de Couarrub. lib. 1. de ve-
ra, & falsa Prophet. cap. 24. Martin del Rio
lib. 4. Magicar. cap. 1. q. 3. section. 3. Valle de
Moura d. sect. 2. cap 6 num. 17.*

23 ¶ Quas quidem extases, siuè raptus dæ-
mō præstare solent, vel illos tramites obstruēs,
quibus à cerebro spiritus sensitiui se ad exte-
riores sensus penetrant, vel quod eosdem spiri
tus ab exterioribus sensibus attrahit, ibique re
tinet, ne ad exteriorem sensum organa descē
dāt, *vt dixi in Epitom. de Mag. lib. 2. c. 29. n. 4.*
24 † Deus autem licet cum abstractione mentis
à sensibus extasim diuinam exerceat, spiritum
eleuat ad rerum diuinarum contemplationē,
vt docet *D. Tho. 2. 2. q. 175.* & sic multum dif
ferunt à dæmoniacis, vt ostendit *Martin del
25 Rio lib. 2. Magicarum, q. 25.* † Vnde causa ef-
ficiens duplex est: instrumentalis, qualis est in-
tellectus agens, principalis verò futura Deus:
nam licet Deus per se solus sit causa efficiens,
solet tamen causas secundas, vt instrumenta
adhibere: & sic intellectus agens erit causa inf
trumentalis, quo se Deus ingerēs, ea quæ vult,
nos tunc videre, diuina quadam repræsenta-
tione ostendit *D. Thom. part. 1. q. 12. artic. 9.*
26 † Formalis causa raptus est ipsa illa actio, qua
quis eleuatur, & cœlestibus illis rebꝰ, quasi vni
tur. Finalis tamen causa est, coniunctio animi
cum Deo iuxta illud Anicij Sercerini.

*Tu requies tranquilla pijs, te cernere finis.
Principiū vector, dux, semita, terminus idē.*

CAP. VIII. De energumenis siue à dæmone possessis.

SVMMARIVM.

1. *Energumenos quare negarunt hæretici.*
2. *Corpora hominum dæmones obsidere, & possidere, de fide est.*
3. *Dæmones ipsi faciunt homines possidere.*
4. *Dæmones possident homines eorum corpora ingrediendo.*
5. *Reuelatio B. Ildegardis de obsessis caute legenda est.*
6. *Dæmones homines ingredi, de fide est.*
7. *Dæmones ingrediuntur in homine per quancumque corporis partē.*
8. *Dæmones per ora ingredi qualiter credatur.*
9. *Oscitantes quare ori ritum cruce signemus.*
10. *Dæmon in forma externa hominibus nō habitat.*
11. *Dæmones si externis corporibus inhabitassent plures in loco esse non possent.*
12. *Spiritus vbi vnus est, ibi mille.*
13. *Dæmones ex obsessis proclamant plures in eis esse.*
14. *Legio dæmoniorum continet 6666.*
15. *Dæmones in hominibus re vera adsunt, & insunt.*
16. *Duas perfectas naturas nisi hypostatuè non vniuntur.*
17. *Dæmones animis nunquam dilabuntur.*
18. *Energumeni quare obsessi dicantur.*
19. *Dæmones in obsessis latitant in quacumq; corporis parte.*
20. *Dæmones in obsessis animæ actiones nō impediunt.*
21. *Dæmones obsessis ægritudines adferunt.*
22. *Ventriloqui quare obsessi dicantur.*
23. *Dæmones in obsessis mammillis loquuntur.*
24. *Possessi dicuntur quando potestatem in eos accipiunt.*
25. *Potestatem dæmones accipiunt non absolutam, sed definitam.*
26. *Corporis vires possunt dæmones dilatare, & tollere.*
27. *Dæmones possunt corporis sensus internos, & externos alterare.*
28. *Dæmones quare obsessos reddant cæcos, mutos, & surdos.*
29. *Dæmones quare obsessos in furorē aducant.*
30. *Obsessi ex dæmone loquuntur linguis.*

31. *Phanatici quare dæmoniaci dicantur in l. 1. D de ædil. edict.*
32. *Dæmones conferunt ægritudines obsessis.*
33. *Dæmones in homines quare sæuiant.*
34. *Ægritudines à causa naturali oriuntur.*
35. *Dæmones qua arte possint ægritudines inferre.*
36. *Dæmones qui homines obsident sunt superioris ordinis.*
37. *Dæmones sunt alijs superiores.*
38. *Dæmones habẽt Principat⁹, & Potestates.*
39. *Dæmones ex obsessis corporibus quare desiculter expellantur.*
40. *Dæmones potius cupiunt mitti in porcos quam in tartara.*
41. *Dæmones cupiunt possidere homines, vt prophetiam ementiantur.*
42. *Dæmones cupiunt Deo assimilari.*
43. *Diabolus habet suos Prophetas, Doctores, & Euangelistas.*
44. *Possessus ex dæmone quare linguas quas nõ nouerit loquitur.*
45. *Formicas sub cute permeãtes ad guttura signum dæmoniaci.*
46. *Rigentes toto corpore cum agitatione ad stomachum, & gutture signum dæmoniaci.*
47. *Reuelantes arcana, vel occulta, vel futura signum est dæmoniaci.*
48. *Oculis micantibus, lumina vndique vertentes, signum dæmoniaci.*
49. *Reluctantes ad tẽpla, ad cõfessionẽ, ad Eucharistiam accedere signum est dæmoniaci.*
50. *Si grauissimè dolet, in qua tamẽ parte dolorem sentiat nequeat indicare.*
51. *Homines solent dæmones possidere ex iusta Dei permissione.*
52. *Homines à dæmonibus possidentur propter peccata.*
53. *Homines à dæmone possidentur ex hafra eorum natura.*
54. *Homines quare soleãt dæmonib⁹ deuoueri.*
55. *Homines propter peccata parentum solent dæmonibus mancipari.*
56. *Homines solent à dæmonibus vexari ex mala iustitia administratione.*

1 ENERGVMENOS, hoc est dæmonum possessa corpora, & obsessa negarunt plures ex hæreticis, cõtẽdẽtes similes actus, quos vexati facere cõ sueuerũt, ex leuitate animi, vel cerebri delirio fieri, vt negarent in eos Ecclesiæ potestatẽ, quos redarguunt *Hieron. Mẽg. in Cõpend. lib. 1. c. 7. & lib. de Doctr. pulchra ad malign. spirit. cap. 7. ante flagellũ dæmon. fol. mihi, 15. Mart. del Rioli. 3. Magic. p. 1. q. 4.* † Nã hominũ corpora dæ- 2
mones obsidere nõ modo, sed possidere in eis intrãdo, & cõmorando de fide est, nã Christus Dñs (cũ inter homines degeret) nõ semel, neque vno in loco dæmones ab hominũ corporibus eiecit, *D. Matth c. 12. v. 28. & cap. 17. D. Marc. c. 1. v. 35. & c. 3. v. 23. & c. 5. v. 8. & c. 7. v. 29. & c. 9. v. 25. D. Luc. c. 4. v. 41. & c. 8. v. 33. & c. 9. v. 43. & c. 11. v. 14.* † Ipsis quoq; 3
dæmonibus clamantibus, & testificãtibus vim sibi inferri D. Marc. c. 1. v. 24. *Et erat in Synagoga homo in spiritu immũdo, & exclamauit dicens: Quid nobis, & tibi Iesu Nazarene, venisti perdere nos? Scio qui sis sanitas Dei; & comminatus est Iesus dicens: Obmutesce, & exi de homine.* D. Lucæ capit. 8. v. 27. *Et occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium, iam temporibus multis, &c. & exclamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi Iesu Fili Dei Altissim? Obsecro te ne me torqueas: præcipiebat enim spiritui immundo, vt exiret ab homine.* † Non quia dæmones illis essent, 4
vt multis rebus adsunt, & insunt, sed re vera intus in homines, ingrediẽdo eorum corpora, & opprimendo per energiã: vnde dicti sunt αὐτοπροσωπ⊙, *autopropsopos*, quia corpora possident tanquam prædia ingrediendo, opprimẽdo, & inhabitando, ex quo dicuntur *possessi*, vt optimè notat *omnigena eruditione clar⁹ Martin del Rio lib. 3. Magic. part. 1. q. 4. section. 7.*

† Vnde cautè legenda est reuelatio B. Ildegardis, dũ sibi à Deo responsum affirmat, quod 5
si diabolus sua forma intrasset in homine, citissime membra eius dissoluerentur, & ita Deum non permittere, vt intret, sed vt vmbra, & fumo suæ nigredinis: homines obumbret, obsidicat, atque obtegat „ vt refert *Theodoric. in eius vita, libr. 3. capit. 20.* † Sed hoc 6
non de possesso, sed de obsesso dicenda sunt, qui multum inter se differunt, nam negare dæmones re vera ingredi in homines expressè contradicit Euangelio, & communi Sanctorum Patrum, & Theologorum doctrina, nam vt legitur D. Luc. cap. 8. v. 30. *Quia intrauerunt dæmonia multa in eum*, & v. 33. *Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos*, & cap. 22. v. 3. *intrauit autem Satanas in Iudam.*

¶ Ingrediuntur enim dæmones per quam- 7
cumque corporis partem, nam cum dæmones spiritus sint, qui corpore carent, non est eis necesse ora, aut nares assignare ad ingrediendum, quia per subtilissimos, & vix perceptibiles poros, quim etiã per vasta, & firma corpora penetrare valent, quia earũ mole, neque

impediri,

impediri, neque retardari possunt, vt tradit
8 *Guil. Parisiens. de Vniuers. p. fin.* † Qui autem dicunt per ora ingredi mouetur fortasse, quod quandoq; cum ciuo ingrediuntur, vt ex corpore obsessę dæmon eum exorcismis exire vrgeretur in hæc verba respondisse, tradit D. Gregor. lib. 1. Dialogor. cap. 4. *Ego quid feci? sedebam super lectulum, venit illa, & momordit me, &c.* † Et ad hoc fortasis respexit
9 consuetudo, quæ oscitantes oris ritum cruce signamus, vt dæmoni additus præcludatur, nã quandoque visus est circa ora tam ingrediens, quam egrediens in formam araneæ, muscæ, aut formicæ nigræ, vt tradunt *Gregor. presbyt. in vita Theod. Pet. Bonsfeld. & Thyreus vbi sup.*
10 ¶ Sed per hoc non est dicendum dæmonẽ in forma externa homini inhabitasse, sed huiusmodi animalium formã assumere, vt videatur non sponte, quia latere cupit, sed coactum diuina iustitia, vt præsentiam suam testetur, vt tradit *Pet. Thyreus de Dæmoniac. p. 1. cap. 3. ex n. 7.* † Nam si dæmones corporibus as-
11 sumptis (quantumuis tenuissimis) homines ingrederentur, vel inhabitassent, plures simul vno in loco esse non possent sine corporum penetratione, quod impossibile est, vt eleganter probat *Mart. del Rio lib. 2. Magic. quæst. 17.*
12 † Non ea spirituum, quæ corporum conditio est, vt vnus alteri cedat, vbi vnus spiritus ibi mille, *D. Thom. p. 1. q. 52. art. 3. Valent. disp. 4.*
13 *q. 3. pun. 4. Bañez d. q. 52. art. 3.* † Et sic ex obsessis respouderunt dæmonia, quæ intrauerunt in homine apud D. Marc. c. 5. v. 9. *Legio mihi nomen est, quia multi sumus.* D. Luc. cap. 8. v. 30. *Legio, quia intrauerunt dæmonia multa in eum.* † Legio enim continet dæmones
14 6666. vt tradunt *Maldonat. Barrad. & alij in D. Luc. 8. Binsfeld. in Confess. malef. prælud. 10. D. Hieron. in Matth. 26. Steph. Bubalus in D. Thom. p. 1. q. 50. art. 1. q. 3. diff. 2. §. 5.*
15 ¶ Dæmones enim in hominibus re vera adsunt, & insunt, non vt accidentia suis subiectis, quia spiritus non sunt accidentia, quia sunt veræ, & perfectæ substantiæ; neq; vt partes suis totius, vt hominis partem aliquam esse dicamus dæmon obsidens, quia non est pars corpo-
16 ris, neque animæ. † Credi enim non debet duas hic perfectas naturas concurrere, atque in vnione hypostasi homini dæmonem iungi, quia id solius Christi Domini est, qui diuinam & humanam naturam in hypostasi suscepit, *Suarez tom. 1. de Verbo incarnat. q. 5.* quod Angelis omnibus denegatur *Bubal. de Angelis,*
17 *p. 1. q. 54. art. 1. q. 1. diff. 6.* † Et ita licet corporibus ingrediantur, animis nunquã dilabuntur, neq; in earum potentias, quidquam agũt, directo, sed per potentias corporeas quantitatiuas, vt docent *Sprenger. in Malleo p. 2. q. 1. cap. 9. & 10. Bubalus vbi sup.* † Adsunt 18
enim dæmones in obsesis tanquam motores, quia nullam corpori, neque animæ qualitatem imprimunt, sed per applicationem tantum, & oppressionem per energiam adsistunt, vnde *Energemini* dicti sunt, vt *dixi in Epitome de Magia lib. 1. cap. 11. num. 16.*

¶ Latitant autem in quacumque corporis 19
parte, & maxime in corde quia cum sit corporis ars, ex eo melius sensus prosterni possunt, & quia sic putat simia Deum immitare, qui alicui dixit Prouerb. cap. 23. v. 26. *Fili præbe mihi cor tuum.* † Neque propterea actiones 20
animæ impediunt, quæ in corde præcipuè residunt, quia corpora non informant, sed per sensuum organa potestatem exercent, anima autem tota est in toto, & tota in qualibet parte, vt docet *D. August. lib. de Spiritu, & Anima cap. 3.* † Quandoque tamen quia pessi- 21
mo humore delectantur dæmones, quo ægritudines, & molestias inferunt, circa lienem est proximum hypocrondijs, & sic legitur in Sacris literis Reg. 1. cap. 28. v. 3. *Quæ pythones habebat in ventre.* † Vnde obsessis vox exi- 22
nio ventrę prodire videtur, & sic dicti sunt *Ventri loqui* à dæmone intus latente, Seneca in Argonaut.

Anbela corda murmure incluso fremunt.

¶ Alij per pectora, aut mammilas vocem 23
prodire videntur, vt sub his diebus in puela Æthiope á dæmone possessa, expertũ est Hispali, quia dęmon opus non habet ora ad loquẽdum, nam vox format in aére, tanquam ex dolio, vel testa rimosa, vel vt fistula, aliovè instrumento organico vteretur, vt dixi *in Epitom. de Magia lib. 1. cap. 11. ex n. 5.* † Sed non suf- 24
ficit dæmonem intus habere, ad hoc, vt possessi dicantur, nisi potestatem quandam in eos accipiat, nec sufficit ipsa potestas, nisi dæmon intus sit. Ita Iob non dicitur possessus, quamtumuis dęmon in eum damna intulerit ex permissu Dei Iob, cap. 2. v. 6. *Ecce in manu tua est.* Nec Iudas quia deficit hæc potestas, etiam si dæmon intus habuit, Luc. cap. 22. v. 3. *Intrauit Satanas in Iudã.* † Hãc potestatẽ à Deo 25
dæmones accipiunt, non absoluram, aut generalem, sed definitam in fortunis, aut in corpus tantum, nunquam tamen in anima, vt patet ex illo Iob proximè relato cap. 2. v. 6. *Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serua.* † Vnde excepta voluntate, quæ ab ani- 26
ma immediatè proficiscitur intellectum, & memoriam, quæ medijs organis exercet, possunt dæmones applicando damnosa, & pellendo

iuuãtia corporis vires, quo ad functiones suas debilitare, & tollere, vt contrarijs illustrare, *vt*
27 *dixi hoc lib. 3. capit. 5. ex num. 7.* † Similiter sensus tam internos, quàm externos decipere, quia potest phantasiam perturbare auditu tollere sonũ, & auribus indere vitiũ, visũ fallere, mutando obiectum, vel aërem mediũ, vel ipsum organum, gustum, tactum, & odoratum, alijs modis, vt dixi *d. lib. 3. capit. 6. ex*
28 *num. 3.* † Sic enim dæmonia, quæ intrauerunt in homines eos reddiderunt, cæcos, mutos, & surdos, Matth. 9. v. 35. *& eiecto dæmonio locutus est mutus.* Et capit. 12. v. 22. *Dæmonium habens cæcũ, & mutum,* Marc. capit. 7. v. 32. *Adducunt ei surdum, & mutum,* & capit. 9. v. 17. *Habentem spiritum mutum.* Luc. cap. 1. v. 22. *Erat Iesus eiciens dæmonium, & illud erat mutum.*

29 ¶ Alios autem in furorem adducit, quorum alij in se sunt crudeles, Marc. capit. 5. *Se concidebat lapidibus.* Et cap. 9. *Setetra elidũt, & spumantes voluptantur, & in ignem prosiliunt,* alij in alios furorem exercent, Matthæi capit. 8. *Vt nemo auderet transire per viam,* Acta Apostolorum capit. 19. *Vt nudi profugerent ex obsessorum manibus.*
30 † Alij ebriorum more loquuntur linguis, atque prophetant, nã vt ait Mich. Psellus lib. de operat. dæmon. *Enthusiasmos autem, insanias, & cathochias, seu spiritus immundos quibus, qui correptus est, & detentus nihil quidquam agere potest omnino, neque mente, neque sermone, neque phantasia, seu imaginatione, neque sensu; at aliud quidem est, quod eos imbuent, & agitat eaque loquitur, quæ ab eo, qui correptus est ignorantur, idemque futurorum non nihil interdum prædi-*
31 *cit.* † Vnde eos phanaticos appellat *Vlpian. in l. 1. D. de ædelit. edict.* quia illi ad phana dæmonum versabantur ab eis corripi solebãt, vt de Phebi Sacerdotisa, siue Sibylla Cumea in hæc verba canit Vergil. Æneid. 6.

Ante fores subito non vultus, nõ color vnus,
Non cõptæ mansere comæ, sed pectus anhelũ,
Et rabie fera corda tumẽt, maiorque videri,
Nec mortale sonãs affiata est Numine quãdo
Iam propriore Dei.

32 ¶ Conferunt similiter ægritudines obsessis, nam spiritus malus vexabat Saulem, *Regum 1. capit. 7.* vicere pessimo percussit Iobum. *Iob capit. 2.* Sæuam Lycanthropiam causabat in obsesso legio dæmoniorum *Luc. cap. 8.* mulierem incurbatam vexabat dæmon octodecim annis convulsione spinæ dorsi, *Luc.*
33 *capit. 13.* † Nam dæmon enixè in homines sæuit, eosque affligere, & perdere cupit morbos omnes, & egestates inferre procurat, vt docent *Diuus Augustinus lib. 8. Ciuitat. Dei, capit. 22. Tertullian. in Apologet. aduersus Gent. capit. 22. Vazquez in D. Thom. part. 1. disputation. 242. capit. 3. num. 9. ad quæstion. 64. artic. 3. & ibi Molina disputation. 3. Valle de Moura tom. 1. de Incantat. section. 2. capit. 1. ex num. 8.* † Nam licet morbi á solis causis naturalibus oriantur illis, qui aut improba secundum naturam temperatura constant, infirmaque compage, aut pleniore cœlo, & inclementi, insalubri regione, incauto victu vtuntur, vt docent *Hipocrates libr. de Aëre, aquis, & locis, Galen. libr. 1. de Sanitate tuend.* † Sed dæmones possunt humo- 35
res concitare, vel perse ipsos, vel rebus naturalibus elicientes ex eis quasdam quasi quintas essentias, & eas debito modo, & tempore applicare, vt morbus, aut mors sequatur, vt tradunt *Andr. Cæsalpin. lib. de inuestig. dæmon. capit. 16. Baptist. Codronch. libr 3. de Morbis venef. cap 9. & dixi in Epitome lib. 2. cap. 40. ex nu. 4.*

¶ Sunt enim, vt plurimum dæmones, 36
qui homines obsident superioris ordinis, & gradus, sic eis maior potestas nocendi, nam licet ex natura sua grauiora ministeria postulent, enixa in homines rabies tanta est, vt etiam ad minima officia eos libẽter demittat, etsi qui sunt inferiores superioribus, operas suas locant, nam de energumeno legitur D. Luc. capit. 11. *Et assumpsit septem spiritus nequiores se, &c.* † Nam licet in terra tene- 37
brarum nullus sit ordo, sed sempiternus horror inhabitat, sunt tamen interse alij dæmones superiores alij inferiores, vt fuit sententia Hebræorum, dum Christum obiurgarunt dicentes apud Lucam dict. capit. 11. v. 15. *In Belzebub Principe dæmoniorum eijcit dæmonia.* † Cuius principatum Chris- 38
tus non negauit, dum ait ibi dict. capit. 11. v. 19. *Si autem ego in Belzebub eicio dæmonia filij vestri in quo eiciunt?* Nam inter dæmones esse Principes, & potestates aperte fatetur Apostolus dum ait ad Ephes. 6. *Aduersus Principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum.* † Vn- 39
de dæmones, qui in obsessis sunt corporibus difficilius, quam ex alijs locis pelluntur, & sunt aliqui eorum, qui adeo sunt potentes viribus, vt in eos communis exorzizandi ratio non sufficiat, sed maiores machinas exigant, vt illi, qui Apostoli expellere non potuerunt, & recurrentes ad Dominum ait illis apud Matth. cap. 17. v. 20. *Hoc autem genus non ejicitur nisi per orationem, & ieiunium.* † Amant 41
enim dæmones humana corpora possidere,

vt facilius ea nocere possint, quia propter homines putant malum sibi illatum, sic ea torquent, atq; distorquent, & reluctantes expelluntur, quia ex sui animi elatione, abhorrent mitti ad tartara loca subterranea, qua in porcos potius mitti cupiunt, quam in abysum, vt rogabant Christum apud *Matth. cap. 8. v. 31. Marc. cap. v. 12. Luc. cap. 8. v. 33.*

41 ¶ Præterea dæmones cupiunt possidere, & obsidere homines, vt ex eis prophetiam ementiantur, dando petentibus responsa, reuelando occulta, linguas loquendo, &c. vt tradit *Hieronym. Mengus in Compend. lib. 2. cap. 12. & ad malig. Spirit. cap. 7. ante Fustem dæm. fol. 15. Episcop. Maiolus tom. 2. Canicul. colloq. 3.* 42 † Quia hic diabolus diuinitatem sibi blanditur, vt qui Deo cupit assimilari ex veteri illa cantilena, quam in eius persona potius quam Regis Tyri sic affatur Isaias ca. 14. *In cœlum conscendam supra astra Dei exaltabo solium, sedebo in monte Testamenti, in lateribus Aquilonis, similis ero Altissimo.* 43 † Ita ad similitudinem diuinæ excellentiæ Prophetas, Doctores, & Euangelistas homines possidendo mentiri procurat, nam vt ait Michael Medina in D. Thom. 1. 2. q. 22. art. 3. *Diabolus habet suos Apostolos, suos Prophetas, suos Euãgelistas, & Doctores, & Martyres, & Virgines ad consummationẽ corporis reprobi.* 44 † Vnde diabolus est, qui loquitur tam ex corpore possessi, formando sonum in aëre, quam eius lingua vtendo, & ita nescit possessus, quid loquatur, quia membra sua ignoranter acomodat, quo fit vt rusticus loquatur Latinè, Græcè, vel alio idiomatè, quem nunquam didicerat, vt tradunt *Alfons. Tostatus in Matth. 8. q. 114. Maiol. d. colloq. 3. Pet. Thyr. d. p. 2. c. 23.*

45 ¶ Signa tamen quibus in possessis dæmones latentes dignoscuntur varia sunt, nam ex eius in habitatione solent sentire veluti formicas subcute permeãtes ad stomachum, gutture, vel lingua, vt tradunt *Pet. Thyreus de Dæmoniac. p. 1. cap. 4. Hieron. Mengus in malignos spirit. cap. 13.* 46 † Item si toto corpore rigescunt, & inflexibiles redduntur, aut veluti mortui cõcidunt, quos si tertia Epilepsiæ specie agitentur, & tunc si ad fauces petat strangulari videntur, si prope cor, aut pulmones, anhelationes, palpitationes, ac Syncopas excitat, ad ventriculum vero singultus, & vomitus vt tradit *Bap. Codronch. lib. 3. de morbis Venef. cap. 13.* 47 † Si circunstantium arcana, vel peccata occulta patefaciat, vel eos conuiciet, aut in eos sine causa exardescat; si mala, aut bona euentura denunciet, vel quid simile, quæ ab homine puro scire non possunt, quia satis signum est dæmonis latentis, vt *dixi in Epitome de Magia lib. 1. cap. 30. ex num. 19.* 48 † Si oculis micantibus videatur, vel lumina vndique vertat, aut sine causa ingemiscat, doleat, aut suspiria alta amittat; si quando templa ingrediuntur torpescant, vel reluctentur, aut audire nolẽt orationes sacras, vel diuina officia, vel grauiter ferant, quando eis Agnus Dei, aut reliquiæ Sanctorum applicantur, vel aqua benedicta aspergizatur, vt tradit *Surius to. 4 in vita Bernard. lib. 2. cap. 3.* 49 † Similiter si coactus ad sacram confessionem accedat, vel sacram Eucharistiam sumere recusset, vel sumpta per guttur permeare nequeat, non habens impedimentum naturale, vel sacras preces recitare nolit, præsertim Symbolum Apostolorum: nam licet inueniãtur dæmones, qui alias orationes ex Energumenis dicere non recusserint, nunquam repertus est, qui dicat. *Credo in Vnum Deum*, vt notat *Paul. Grilland. de Sortileg. q. 5. n. fin.* 50 † Et tandem signum est dæmonis latentis, si grauissime doleat, in qua tamen parte dolorem habeat, nequeat indicare, vel remedijs ex arte adhibitis morbus se non remittat, sed potius exasperetur, vt docent *DD. in c. fraternitatis, de frigid. & malefic. Andr. Cæsalpin. lib. de inuestig. dæmon. cap. 22. cum seqq Maiol. d. colloq 3.*

51 ¶ Causę autem propter quas homines à dæmonibus possidentur, & obsidentur tres sunt: prima ex parte Dei, qui propter iustas causas huiusmodi potestatem constat Apostolis tribuisse D. Luc. cap. 9. *Dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia.* Et cap. 10. *Super omnem virtutem inimici.* 52 † Secunda ex parte hominis, qui propter peccata suatam accerrimis tortoribus tradi merentur, vt constat ex illo D. Pauli Corinth. 1. cap. 5. *Tradidi Satanæ, vt discant non blasphemare.* 53 † Tertia ex parte dæmonis, qui cum sit infestissimus humani generis hostis, illud omnibus modis subuertere procurat, sic amat homines ingredi, vt facilius de illis vindictam sumat, nam vt ait D. Ioan. in Apocalyp. cap. 12. *Væ terræ, & mari, quiã descendit Diabolus ad vos habens iram magnam.* 54 † Deus enim prauis mortalium operibus irritatus malis spiritibus permittit, vt suam in nos exerceant potestatem, ex qua Magi solent (Deo permittente) dęmonibus homines debouere, ac mancipare, vt eos non modo obsideant, sed possideant, ac distorqueant, vt tradunt *Pet. Thyreus de Dæmoniac. p. 1. cap. 17. Bapt. Codrõch. lib. 3. de morbis Venefic. cap. 7. Nicol. Remigius lib. 1. Dæmonolat. cap. 9.* 55 † Quandoque non propter suas culpas, sed suorum etiam parentum

rentum hanc paciatur tyranidem, quia vindicat Deus peccata parentum in filios, *Deuteronom. cap. 20. Petr. Thyreus d. part. 1. capit. 29. 30. 31. & 32. Hieronym. Mengus de Malig. spirit. cap. 11.* † Et multoties ex mala iustitiæ ad 56
ministratione, & Procerum peccatis, solet Deus nō modo homines, sed integras Vrbes, & Prouincias punire, Exod. capit. 32. *Percussit Dominus popalum propter reatum vituli, quē fecerat Aaron.*

CAP. IX. De amore, vel odio conciliando.

SVMMARIVM.

1. *Amor, vel odium proueniunt ex voluntate determinata.*
2. *Angeli non possunt cogere nos ad ea, quæ nolumus amandum.*
3. *Liberum arbitrium, non solum Angelis, sed Dei inspirationibus valet resistere.*
4. *Satanæ imperium in tentatione positum est.*
5. *Res naturales nihil valent ad amorem conciliandum.*
6. *Res naturales qua arte ad amorem conducant.*
7. *Dæmonis arte, aut artificij solertia ad amorem cogi non potest.*
8. *Animus defigi possunt ad amorem non defecti.*
9. *Defixi non defecti legendum in l. eorum, C. de malefic.*
10. *Defixio magicæ deuotionis genus fuit.*
11. *Defixio pro dæmonis inuocatione accipitur.*
12. *Sanctiorę fiebant, quæ pluries repetebantur.*
13. *Dæmon qua arte ad amorem potest permouere.*
14. *Iustina virgo à Cypriano per dæmonem solicitata signo crucis fugauit.*
15. *Dæmones multoties homines ad libidinem tentando oleum, & peram peraiderunt.*
16. *Odium contrarijs de causas potest diabolus inducere.*
17. *Odium ex humorum commotione quomodo diabolus inducat.*
18. *Dæmones quo pacto in voluntatem agere videantur.*
19. *Odium causatur à dæmone per applicationem exteriorem.*
20. *Imaginis fabreatio ad odium conciliandum.*
21. *Puli nigri superstitio ad odium inducēdū.*
22. *Bufones consutis oculis ad odium procurandum.*
23. *Serpentum capita, & pelles ad odium quare conducant.*
24. *Res externas ad odium, vel amorem signa sunt pacti latentis.*
25. *Voluntas ad amorem, vel odium à dæmone cogi, hæresis.*
26. *Dæmones nullis artibus possunt cogere homines ad ea, quæ nolunt amandum.*
27. *Dæmones in voluntatem, quia est animæ potentia quidquam agere valeant.*
28. *Anima rationalis ex dæmonis imperio exē pta est.*

AMOR, & odium proueniēt ex voluntate determinata, & libero arbitrio, quod sub nostra est potestate, Genes. cap. 4. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaueris illi,* Ecclesiast. cap. 15. *Ante hominem vita, & mors: bonum, & malum, quod placuerit ei dabitur illi.* † Vnde Angeli atque potestates spirituales nullatenus nos cogere possunt ad ea, quæ nolumus, amandum, quia vt ait D. Paul. ad Rom. cap. 8. *Scio neque Angeli, neque Principatus, neque Potestates poterunt me separare à charitate.* † Nam homo ex libero arbitrio superior est in voluntate omni Angelicæ potestati, quorum viribus, & conatibus non solum valet resistere, sed etiam diuinis Dei inspirationibus, & voluntati, D. Matth. capit. 23. *Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis Prophephetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum galina congregat pullos suos sub alas, & noluisti.* 1 2 3

¶ Vnde dæmones minus possunt voluntatem nostram cogere ad amandum, quamuis possint imaginationem, & phantasiam turbare, & ex rebus naturalibus humores concitare, & totum corpus interius quasi accēdere, adeo vt varijs tentationum illecebris interius æstro quodam libidinis vexetur, quia vt ait D. Ioan. Apocalyps. cap. 2. *Ecce missurus est Satanam, vt tentemini.* † Et res naturales, quæ in huiusmodi maleficijs adducuntur, solum habent potestatem irritandi semen, & calefaciendi totum corpus, non vt voluntatem moueat, sed vt appetat copulam, & quandoque in furorem adducat, vt docent *Ioan. Bokelius lib. de Phyltris Cæl. Calcagn. de Magia amator. lib. 1. Maiol. tom. 2. Canic. colloq. 3.* nam vt ait Ouid. 4 5

Nec data profuerint pallētia phyltra puellis.
Phyltra nocent animis, vimque furoris habēt.

† Quia nec phyltra, nec cātus quid aliud possint 6

sunequam per calorem, & pruritum homines, vel fœminas vexare, vt in Veneris furias pertrahantur, vt dicam *infra tom. 2. libr. 11. ca. 6. ex num. 5.* nam vt ait Iuuenal satyr. 6.

Hic magicos affert tantus, hic Thessala vĕdit,
Phyltra, quibus mĕtem valet vexare mariti.

7 ¶ Sic ergo nulla arte dæmonis, nec artificij solertias fieri potest, vt homines, aut mulieres cogi possint ad ea, quæ nolunt amandũ, 8 *vt ex multis dixi in Epitome de Magia libr. 2. cap. 47. ex num. 11. & in d. lib. 11. ca. 6. ex nu. 53.* † Vt sic meritò in Iure nostro Imperatores malis artibus animos defixi testentur, non deflecti, vt constant in l. eorum, 4. C. de malef. & Mathem. *Impudicos animos ad libidinem defixisse.* † Nam licet deflexisse ex huius rei ignorantia, 9 emendandum putet *Cuiat. libr. 27. Obseruat. c. 17.* nõ satis Latinũ est *animũ defixĕre*, nec arti censorũ, in qua defixi pro deuouere vsurpatur in lege XII. Tabul. QVAECVMQVE AVGVR INIVSTA, NEFASTA, VITIOSA, 10 DIRA DEFIXERIT. † Nam defixio Magicæ deuotionis, & execrationis quodam genus fuit, vt notat *Iul. Paul. lib. 5. Sentent.* non animæ permouendæ, sed turbãdæ, & sanitatis perdendæ, Plin. lib. 28. capit. 4. *defixi diris imprecationibus nemo non metuit,* Ouid.

Sagaque Phœnitia defixit nomina cera.

11 † Defixio enim ipsa fuit dæmonis inuocatio, cuius formula tanquam excondicto solebat concurrere, in qua vt plurimum causa solebat exprimi ad quã inuocabatur, vt de Symetha venefica cuiusdam Delphidis Myndij amore correptã in hæc verba canit Theocrit. in Pharmaceut. Edyl. 2.

Iunx trahe tu illum meũ virũ ad domũ nostrã.

12 † Quem immitatus Vergilius singulis Magicæ defixionis verba repetit Eccog. 8.

Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnim.

Quia sic putabant sanctiora fieri, quæ pluries repeterentur, idem Verg.

Terque quaterque beati, exclamat Vates.

13 ¶ Dæmon autem accedens, & artibus quibus solent mulierculæ capi, si tam assiduo, & instenter de illo vno memoriam, & phantasiam moueat, exhibendo species circunstantiarum, propter quas amore dignus videatur, & subtrahendo eas, quas indignum reddunt faciẽ fiet, vt in nasam præda cadat, vt tradũt *Martin del Rio lib. 3. Magicarum, quæst. 3. sect. 2. Malderus de virtutibus Theolog. tract. 10. cap.* 14 *8. dub. 2.* † Potest tamen eius suggestionibus resistere, vel ex animi consilio, vel diuino auxilio, vt D. Iustina virgo, quæ à Cyprian Mago arte dæmonis fem; latque iterum ad libidinẽ vexata, cum signo crucis se muniuisset, dæmonem fugauit, qui cum ei renunciaret, se illo signo perterritum fugisse, Cyprianus ad se rediens, Magica sufurra renunciauit, & baptismum recepit, & in presbyterum creatus, mox ad Episcopatum euectus, tandem doctrinæ, & sanctitati martyri palmam adiunxit, vt narrãt *Niceph. lib. 5. hist. Eccles. cap. 27. Gregor. Nazianz. orat. de laudib. Cyprian. Metaphrast. apud Lipoman. in vitis Sanctor. tom. 6. Surius mense Septem. tom. 5.* † De alijs multis, qui 15 maleficijs arte dæmonis ad libidinem vexatis oleum, & operam perdiderunt, multa tradunt *D. Gregor. lib. 1. Dialog. cap. 4. Ireneus lib. 1. cap. 24. Eusebius lib. 4. hist. Eccles. cap. 7. Bulenger. lib. 2. de Mag. c. 16. Petr. Gregor. tom. 3. Syntagm. lib. 34. cap. 12. ex n. 1.*

16 ¶ Potest similiter dæmon contrarijs de causis odium altum conciliare, vel turpia eorum exibendo, vt Medea iniecto pharmaro fecit, vt omnes fœminę Lemnij grauiter ore olerẽt, ex quo mariti eas sunt aspernati, vt tradit *Natales Comes. lib. 6. Mythrolog. c. 7.* † Aut 17 ex atro, turbidoque sanguine, & melancholico insolẽtes, inuidos, tumidos, ac misantropos homines efficere, per humorum commotionem, vel per phantasiæ turbationẽ, itaut quos perturbatione delinente affatim amant, illa accedente, supra modum abhorreant, vt de quodam Iacobo, sic vxorem aspernante narrat *Bapt. Codronch. de morb. venefic. lib. 3. c. 6.*

18 † Sæpe etiam corpori illabuntur, animęque potentijs corpori affixas inhærent, ex qua actione intellectus turbatur; & quia voluntas rẽ oblatam ab intellectu, sub boni specie accipit: hinc fit, vt dæmones in voluntatem agere videantur, cum eavia grauissimum odium incendere, aduersus aliquem possunt, vt de viro qui honestam vxorem, cum filijs relinquente, & cum pellice degente, suorum omnium immemore traddit *And. Cæsalpin. de inuestig. dæmon. cap. 10.* † Quandoque etiam hoc ma- 19 lum patratur, per applicationem exteriorem quod sub certa forma composita clamydi assuunt, aut in lecto abscondunt, aut sub limine fobea facta, includunt, vel arbore suspendunt, vt tradit *Grilland. de Sortileg. q. 3.* † Solent 20 etiam imagines ex cera velargila fabricare, quas certis ritibus baptizant, & incantant, & sub limine, vel alibi confodiunt, quibus dæmon ex condicto concurrens opus perficit, vt in amatorio maleficio fieri consueuisse, *dixi vbi sup.* Quęco nomine prohibẽtur *l. 2. ti. 23. part. 7.* † Vel caracteres portandos cartu- 21 leis inscribere, & cassum, vel pullum nigrum in partes diuidere, quorũ altera certis ritibus

dæmoni

dæmoni offerunt, altera maleficando præbēt, quibus odium maximum conciliatur, vt tradit *Godscaleus Hollenus in præceptor. fol. 20.*

22 † Vel solent bufones consutis oculis ollæ includere, & eos sub lecto abscondere, certis ritibus, vel in puteo demergere, vel in altum suspendere, vt tradit *Bapt. Codronch. d. lib. 3. c. 6.*

23 † Vel serpentum capita, & pelles sub limine, vel in angulis domus defodere, vt meminit

24 *Andr. Cæsalpin. de inuestig. dæmon. c. 10.* † Sed hæc omnia quisquiliæ signa tantum sunt pacti latentis, vt alia, quæ de poculo amatorio traditimus, vbi supinam odij maleficium auctorem habet dæmonem, cui omotrapeza suo canit.

Tu potes vnanimes in prælia trudere fratres.

25 ¶ Vnde qui dixerit arte dæmonis, aut maleficio posse voluntatem in odium, vel [illegible] tanquam hæreticus damnandus est, vt tradunt *Francisc. Pegna ad Eymeric. in Direct. Inquisit. comm. 43. Bernard. Basin de artibus Magic. conclus. 6. Petr. Binsfeld. in l. eorum, C. de malef. & Mathem. q. 2. cōc. 4. Malderus de virtutib. Theolog. tract. 10. ca. 8.*

26 *dub. 2.* † Quia nullis artibus potest dæmon homines cogere ad ea, quę nolunt amandum, vel odiendum, vt certa fide tenendum docent ex Theologis *D. Thom. D. Bonauentur. & alij Sententiar. 4. distinct. 34. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 7. Castro de hæret. punit. lib. 1. c. 15. Ioā. Niderius in Formicar. lib. 5. c. 5. Medina de recta in Deum fide. lib. 2. Martin. del Rio lib. 3. Magicar. p. 1. q. 3. sect. 2. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 9. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 96. ar. 1. disp. 2. Malder. vbi sup. d.*

27 *dub. 2. Bulenger. de Magia, lib. 2. cap. 16.* † Nā cum amor, & odium ex voluntate proficiscantur, quæ est animæ potentia, nullatenus dæmones in ea quidquam agere valent, vt probant ex Iurisperitis *Bald. Angel. & Godsfred. in d. l. eorum, C. de malef. & Mathe. Bart. & alij in l. 3. §. adiectio, D. ad l. Corneliam de sycarijs, & in l. siquis aliquid, §. abortionis, D. de pœn. Ancharran in cap. ex tuarum, de sortileg. & in cap. si per sortiarias, 33. quæstion. 1. Grilland. de sortileg. quæst. 13. num. 12. & q. 5. num. 11. & q. 10. n. 3. Panormit. in ca. in tabulis, de sortileg. Oldrald. cons. 210. Tiraquel. in ll. connuual. l. 13. Menoch. de Arbitrar. cas. 388. Farinac. tom. 1. quæst. 20. Petr. Leloyher lib. 1. Spectror. cap. 5. Nicol. Remig. lib. 1. dæmonol. cap.*

28 7. † Anima enim à dæmonis imperio, & potestate exēpta est, vt in eius potentias directo quidquam agat, vt ex Medicis, & Philosophis tenent *Plutarch. in præcept. convivial. Cœl. Rodigin. antiq. lect. libr. 10. Plin. libr. 28. cap. 4. Bapt. Codronch. lib. 3. de morb. venef. capit. 6. Ioan. Bockelius lib. de phyltris, Petr. Forestus libr. 1. obseruat. Medic. lib. 10. obseruatio. 29. & 30.*

CAP. X. De Hominis in belluā degeneratione.

SVMMARIVM.

1. *Loth vxor conuersa est in statuam salis.*
2. *Nabuchodonosor conuersus est in bobem.*
3. *Hominis transformatio ad solam diuinā pertinet potestatem.*
4. *Dei solius est hominis creatio, & transformatio.*
5. *Diabolus non potest hominem transformare.*
6. *Nabuchodonosorem alij tenent mente ab alienatum, vt se bobem crederet.*
7. *Nabuchodonosor verè in bobem transformatus est.*
8. *Vxor Loth verè conuersa est in statuam salis.*
9. *Diabolus persuadit hominem se in bestiam transformatum.*
10. *Homo potest sibi persuadere ex humorum vitio se in bestiam transformatum.*
11. *Lycantropiæ morbus facit vt homines se in varias feras transformatos credant.*
12. *Maniæ morbus varia affectis persuadit.*
13. *Malabol morbus singula putat gemina.*
14. *Morbus, qui tintinus, & tibiarum somnos facit audire.*
15. *Diabolus in assumpto corpore quomodo homines fallat.*
16. *Iphigenia qua arte inferam conuersa.*
17. *Vlysis socij quo pacto conuersi sunt in sues.*
18. *Diomedis socij quomodo conuersi sunt in aues.*
19. *Ascanius quomodo à Venere è medio sublatus.*
20. *Diabolus qua arte hominem faciat velluā apparere.*
21. *Archades quomodo in lupos transformabantur.*
22. *Antheon, & Apuleius quomodo in bestias conuersi sunt.*
23. *Prognes, & Philomena conuersæ sunt in aues.*
23. *Medea homines quomodo transformaret in apros.*
25. *Antheonis fabula quare commenta est.*
26. *Minotauri fabula quare inuenta est.*
27. *Gorgonis, & aliorum fabulæ ex possibilibus Magiæ inuentæ sunt.*

28. *Dænaes*

28. *Danaes per imbrem aureum appetisse concubitum quare inuentum.*
29. *Fabulis Gentilium præstigiæ, & industria dæmon originem dederunt.*
30. *Dæmones, quæ facere non possunt per delusionem operantur.*
31. *Hones posse dæmones arte in bestias commuti sapit hæresim.*
32. *Homines à dæmone conuertũtur in bestias præstigijs, & industria varia.*
33. *Homines non possunt à dæmone in lupos cõuerti.*
34. *Corpus non potest à dæmone immutari,*
35. *Homines, nec dæmonis arte, nec artificij sulertia, nec rerum peritia possunt in bestias conuerti.*
36. *Transformationes hominum Ethnici impossibiles iudicarunt.*
37. *Animal perfectum sine semine nõ potest dæmon creare.*
38. *Anima humana corpus ferinum non valet informare.*
39. *Dæmon non potest ex homine lupum facere, neque ex lupo hominem.*
40. *Homo in lupum non potest conuerti, nisi per miraculum.*
41. *Transformatio hominis, non minus quam creatio solius Dei est.*
42. *Homo si veraciter transformatur ex Dei potentia contingit.*

1 NATVRAE humanæ de vna in aliã speciẽ trãsit⁹, vt est hominis in delineamẽta bestialia cõuersio, in aliã ve naturã degeneratio negari non potest, nã de fide est, vxorem Loth cõuersã fuisse in statuã salis, Genes. c. 19. v. 26. *Respiciensq; vxor eius*
2 *post se, versa est in statuã salis.* † De Nabuchodonosor Rege Babyloniæ in bestiã cõuerso sic se habet sacra Paremia, Daniel c. 4. v. 30. *ex hominib⁹ abiectus est, & fœnũ, vt bos comedit, & rore cœli corp⁹ ei⁹ infectũ est, donec capilli ei⁹ in similitudinẽ aquilarũ crescerẽt, & vngues ei-*
3 *jus quasi auiũ.* † Sed horũ exẽplo diabolũ posse homines in varias species trãsformare hæreticũ est, quia hominis trãsformatio nõ minus quã ei⁹ creatio, aut resurrectio ad absolutã Dei potestatẽ pertinet, & per cõsequẽs dæmoni, & Magis omnibus denegatur, vt docẽt ex Patribus, & Theologis *D. Aug. lib. 3. de Trini. c. 7. & 8. & lib. 83. qq. c. 79. D. Thom. p. 1. q. 65. & lib. 3. cõtra Gẽt. c. 103. Annan. de natur. dæmon. lib. 4. Bart. Spina de strigib. c. 8. Petr. Binsfeld. in cõfess. malef. post prælud. p. 2. cõc. 2. & 3. Cardin. Toled. in Sũm. lib. 4. c. 16. n. 7. Martin. del Rio lib. 2. Magic. q. 18. Petr. Thyr. de apparit. spirit. lib. 2. c. 15. vsque ad 24. Bulenger. de Magia, lib. 2. c. 29.* † Ex Iurisperitis probant similiter hanc conclusionem *Cardinal. Turrecremat. in c. Episcopi, 26. q. 5. Nicol. Remig. lib. 2. dæmonol. cap. 15. Vider. Molitor. de Pythonic. mulier. cap. 3. Paul. Grilland. de Sortileg. quæst. 10. Tiber. Decian lib. 5 Criminal. c. 17. Petr. Gregor. in Syntagm. Iur. lib. 34. cap. 16. ex num. 2. Prosper. Farinac. de hæretic. quæst. 181. §. 1. num. 18.* † Nam diabolus non valet 5
capillum de albo facere nigrum, quinimo hominem in belluam trãsformare, vt sub anathematismo decissum est Concilio Ancyrano in c. Episcopi, 26. q. 5. *Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam in melius, aut deterius immutari in aliam speciem, aut similitudinem, nisi ab ipso creatore, anathema sit.*

¶ Et quamuis de Nabuchodonosor pleri 6
que negent, Regem bobini corporis effigiem induisse, sed dumtaxat mente abalienatum, vt se bobem crederet, vt tradunt *Bened. Perera in Daniel. lib. 5. Mich. Medina lib. 2. de recta in Deum fide, capit. 7. Ioan. Eusseb. part. 1. suæ Philosoph. lib. 2. c. 23.* † Verius puto Regem 7
in bestiam transformatum fuisse, sensusque, & formam accepisse bobis, vt pecudũ more quadrupes incederet, & fœno vesceretur, & homines fugeret, & subdio degeret, vt docent *D. Gregor. lib. 5. Moral. ca. 8. Molina in D. Tho. part. 1. q. 111.* † De vxore Loth nullus dubi- 8
tat verè conuersam fuisse in statuam salis; quia Scripturæ textus id apertè ostendit, & hodie visitur in Segòr, non mutila, nec dirupta ventis, sed quasi viva integra dispungens sanguine menses, vt ex D. Cypriano, & aliis tradit *Maiol. tom. 1. Canicular. colloq. 18.* referens, & laudans illos versus.

Durat adhuc etenim nuda statione sub Æthrã,
Nec pluuijs dilapsa situ, nec diruta ventis,
Quin etiam siquis mutilauerit aduena formã,
Protinus ex seipsa suggestu vulnera complet.
Dicitur, & viuens alio iam corpore sexus,
Muniscos solito dispungere sanguine menses.

¶ Quæ quia diabolus præstare nequit, arte vti- 9
tur in suis metamorphoseos, & primò facit vt homo quẽ vult transformare, id ita sibi persuadeat, seq; credat in lupũ, vel aliã ferã transformatũ, vt de patre Præstantij, qui se caballum fuisse credebat, & annonam cum alijs iumentis vaiulasse scribit *D. Augustin. libr. 18. Ciuitat. Dei, cap. 17.* † Quod fieri potest ex humorum 10
vitio, & atræ bilis excessu affect⁹ quidã lupini, & odium in greges, desideriumq; eos inuadendi, & lacerandi mentem occupare, vt docent

Inquiſitores German in Mall.p.1.ca.10.& p.
11 *2.q.1.c.8.& q.2.c.4.* † Quem morbum Græci, λυκανθρωπιαν, *lycanthropiam* vocant, Arabes, *chatrab*, Latini, *melancoliam*, quo ſe ſimul canes, boues, aſinos, ſaxa, & alia huiuſmodi putent, vt tradunt *Auicena lib.3.Fen.1.tract.4. cap.29.Ioan.Schenkius obſeruat.medic.tom.1. Sim. Maiolus dierum Caninul. tom.2. colloq.*
12 *3.* † Quibus ſimiles ſunt, qui *Mania*, laborant, ſe mortui arbitrantur, ita vt nec bibere, nec edere velint, & alia multa ſe pati credunt, quæ re vera non paciuntur, vt tradunt *Ioan. Niderius in Formicar. cap.12.Petr. Garſiâ ad Galen.de locis affect.cap.14.Ioan.Euſeb. d.c.23.*
13 † De alio morbo dicto *halabol*, quo affecti ingula putant ſe videre gemina meminit *Abyn*
14 *zohar lib.1.Theyzir tract.9.ca.16.* † De alio quo tintinus, & tibicinum ſonus auditur, *Galen.libr.de differẽt.ſymptom.* de alijs, quia ſtultorum infinitus eſt numerus, plura congerunt *Vvierus de affect.malefic.libr.4.cap.23.& de puſtig.dæm.lib.3.ca.6.Maiol.d.colloq.3.Cardan.vbi ſupr.* nam vt ait Varro in Promet.

Leuiſſima menſ ſonorinas imagines aſſert.

15 ¶ Secundo, vt ita ab alijs videantur, ſolet dæmon diuerſimodè decipere, vel ſubſtituens corpus ferinum, vel illis abſentibus, vel alicubi loco abdito ſoporatis: ipſe tamen aſſumpto lupi corpore, vel alterius animalis ex aëre formato, & ſibi circundato, ita gerit, quæ putant homines ab illo miſero, & abſente patrata, vt tradit *Petr.Binsfeld.in Cõfeſſ.malef.poſt prælud p.2.cõcl.3.* † Quemadmodũ de Iphigenia
16 (dũ immolaretur) infera cõuerſa narrat *Sebaſt. Michael in Pneumalog.* quæ re vera à dęmone ſublata fuit, & fera ſuppoſita, vt tradit *Simon*
17 *Maiol.Epiſcopus Bulturanenſ.vbi ſupra.* † Sic etiam Vliſis ſocij dæmonum præſtigijs à Circe conuerſi ſunt in ſues, vt meminit *Homer. Odiſſ.10 Vergil.Ecclog.8.Ouid.Methamor.1. D.Auguſtin.in cap.nec mirum,29.quæſtion.5.*
18 † Quemadmodum Diomedis ſocij, qui ea arte conuerſi ſunt in aues, vt docent *D. Auguſtin.lib.18.Ciuitat.Dei,cap.18.D.Thom.p. 1.q.14.art.4.Sprenger.in Mall p.1.q.10.&*
19 *p.2.cap.8.* † De Aſcanio ſublata fabula ſic à dæmone Veneris nomine è medio ſurrepto in hæc verba totius paganæ Philoſophiæ, & maris maiorum armarium teſtatur Vergil. Maro Æneid.lib.1.

At Venus Aſcanio placidũ per mẽbra quietẽ
Irrigat, & fotum gremio Dea tollit in altos
Idaliæ lucos.

20 ¶ Tertiò, vt hominem ipſum ita faciat apparere, eũ aërea circundat effigie belluæ, & mẽbra mẽbris, quoad patitur ſimilitudinẽ circun cũponit, vel alia arte ſenſus deludit, vt tradũt *D.Aug.d.c.18.Petr.Thyr.de Apparit ſpirit. lib.2.c.15.cũ ſeqq.Nicol.Remig.lib.2.Dæmonol.c.5.Sprẽger.in Malleo.p.2.q.1.ex c.9.Barthol.Spina de Strigib.ex c.8.vſq; ad c.33.Pet. Binsfel.vbi ſup.d.cõcl.3.* † Quẽadmodũ Arca- 21
des, qui hauſto licore Deo ſuo Lycęo in lupos transformabantur, de quibus fit mentio *in ca. nec mirum,26.q.5.* Antheus, qui Dianæ veneficio iniecta aqua translat' eſt in cerbum, *Ouid. Metamor.lib.3.* † Apuleius, qui cum Philo- 22
ſophus Platonicus eſſet in Hypa Theſſaliæ Andriæ amore amens, eius incantatione conuerſus eſt in aſinum, & Pamphila ad ſua maleficia in bubonem, vt tradit *idem Apulei lib.3.Aſin. cap.4.* † Progne, & Philomena ad Magiæ in- 23
cantationibus conuerſæ ſunt in aues, vt memi nit *Ouid.vbi ſupr.* Iudex exſultitia in ſaxum, *idem Ouid.metamor.3.* † Vt de Medea nõ ma- 24
lè ſublata fabula ſic teſtatur Ouid. vbi ſupra lib.4.

Dixit, & effigiem nullo cum corpore falſi
Finxit apri, præterq; oculos trãſcurrere Regi
Iuſſit, & in dẽſum trabibus nemus ire videri.

¶ Quæ quidem à Poëtis ita decantur, vel, 25
quia ex his, qui diximus dæmone ita patrata ſunt, vel ex eius poteſtate commenta, ad auertendos improbos à ſceleribus, nam de Antheo iuuene deperdito, qui venandi cupiditate, canibus paternas fortunas exhauñt, commentum eſt in cerbum conuerſum, & à canibus laceratum, vt tradunt *Palephat. libr.de non curãd.fabul.Theocrit.lib.de curãd.Græcor.affec. Eugubin.lib.de perenni Philoſoph Natalis Comes, & Fulgent.in Mythrolog.* † Sic enim Cir- 26
ces homines conuertebat in ſues, quod turpi mulierũ voluptate homines in pecudes degenerãtur: Minotaur' beſtia incluſus labyrintho quo cũ intraſſent homines in extricabili errore, inde exire nõ poterant, quia quando paſſiones animales abſque ratione dominãtur in homine, maximis erroribꝰ implicãtur Pſ.17. *Homo cũ in honore eſſet nõ intellexit, cõparat' eſt iumẽtis, & ſimilis factꝰ eſt illis.* † Gorgõ crini- 27
ta ſerpẽtibus homines cõuertebat in lapides, quia homines metu immobiles perſiſtũt, Bellerophõ equo pẽnis volãs vectꝰ eſt, quia ingeniũ homines extolluntur, vt de innumeris alijs fabulis, quæ poſt mortem Ieſu Naue apud Gentes inuenti ſunt, memorat *Diuus Auguſtin. libr. 18. Ciuitate Dei capit. 13.* † Danaes 28
per imbrem aureum appetit concubitum, quia mulierum pudicitia auro fuit corrupta, & alia innumera, quæ apud Gentiles in fabulis annumerantur, licet hac de cauſa moraliter poſſunt intelligi, non

propterea

propterea veritatis Magiæ vis subtrahitur, in ea parte qua possunt ex ea fieri, quia credendum non est Gētilibus adeò eis obtusū fuisse iudiciū, vt ad mores corrigēdos fingirēt, quod nulla ratione fieri potuisset, cum in fabulis nō oblectarētur mēdacio, sed nouitate, *Arist. Metaphys. lib. 1. Strabo Geograph. lib. 1.*

29 ¶ Quare si aliquādo id cōtingit, quod contingere posse arbitror, id accidit ex præstigijs, & industria varia dæmonis, quibus sic homines faciebat apparere, quā eos in lupos trāsformasse, nudata eorū forma in ferinā *Spōdā ad Home. Odyss. 10. Hieron Colomiens. lib. de Lamys c. 3. Ola⁹ lib. 18. ex c. 45. Maiol. to. 2. Canic. coll. 3.*

30 † Quia id fieri nō potuit â dæmone per veram hominis cōuersionē in ferinā naturā, sed aliquo ex relatis modis iam per apprehēsionē intellect⁹, aut phātasticā repræsentationē, oculis, & animis deludentē, nā vt de illis testatur D. Aug. in d. c. nec mirū, 26. q. 5. *Hæc omnia magis præstigijs fingebātur, quā rerū veritate cōplerētur.*

31 † Aliàs enim asserere dęmonis ante posse homines veraciter in belluas trāformari, sapit hęresim manifestā, quia tribuitur creaturæ, quod est propriū creatori, quamuis exēplis cōprobetur eorū, qui in lupos trāsformati, greges inuasserunt, & pastores lacerarunt, multaſq; strages vicinis intulerunt, vt tradunt hæretici *Theophrast. Paracels. lib. de Philos. mag. Ioā. Vvier⁹ lib. 6. de præstig. dæmon. c. 13.*

32 ¶ Nā cū illa patrare possit dęmō assumpto lupi corpore, inter caq; hominē ex oculis sublatū, fingere in lupū transformari, tā subito, & subtiliter, vt aspectātes credant, verè in lupū trāslatū, nō vrgēt huiusmodi exēpla, vt cōtra Scripturę Sacræ sensū has transformationes à dęmone factas per veram conuersionem accidisse credamus, sed præstigijs, vt tradunt *Inquitores German. in Maleo malef. part. 2. q. 1. c. 8. 9. & 10. Bulenger. de Mag. cap. 29. lib. 2.*

33 ¶ Ad hoc enim, vt homo verè, & realiter transformetur in lupi formā, vel alteri⁹ animalis, necessariū est, quod anima eius in ferinum corp⁹ migretur, & per cōsequens, quod homo moriatur, & animali viuat, quod potentiæ dæmonis denegatur, vt docent *D. Aug. libr. 3. de Trinit. c. 9. D. Tho. p. 1. q. 114. art. 4. & de potent. q. 6. art. 5. Ioan. Malder. Episco. Antuerp. de virtut. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 5.*

34 † Vnde licet dæmonis arte has transformationes præstigijs posse fieri credendum sit; at tamen veraciter contingere, vt homo in bellum transformetur, apertè negat in hæc verba D. Augustin. lib. 18. Ciuit. Dei, cap. 18. *Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim dæmonum arte, vel potestate in membra, vel delineamenta bestialia veraciter posse conuerti, sed phantasticum hominis, quod etiam cogitando, siuè somniando, per reruminnumerabilia genera variantur, & cum corpus nō sint, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis, atque oppressis corporeis hominum sensibus, ad aliorum sensum, nescio quo ineffabili modo figura corporum posse perduci.* † Quia nulla dæmonis arte, nec incantationis potentia, nec rerum naturalium virtute, aut artificij solertia, fieri potest, vt homo in belluam transformatur, vt docent *D. Augustin. vbi proxim. D. Thom. p. 1. q. 65. & lib. 3. cōtra Gent. cap. 103. Nicol. Remig. libr. 2. dæmonol. cap. 15. Barth. Spina de Strigib. cap. 8. Petrus Binsfeld. in confess. malef. conclus. 3. Iul. Cæsar Baricell. in hortu genial. fol. 18. Bulenger. de Mag. d. c. 29.* † Quod nec Ethnicis latuit cum has transformationes veraciter dæmonis arte impossibiles passim iudicarunt; nam vt ait Horat. Od. 5. 35 36

Venena magnum fas, nefasque non valent,
Conuertere humanam vicem.

¶ Nam licet diabolus posset applicando actiua passiuis, tantum corpus animalis producere; vt instar lupi videatur, sine semine tamen non potest corpus animalis perfecti creare, vt est lupus, canis, &c. vt docet *D. Aug. de Trini. d. c. 8. 9. Sprenger. in Mall. d. cap. 9. & 10.* † Et quamuis posset (sine præiudicio veritatis) non tamen potest efficere, vt anima humana illud informet, quia anima rationalis corpus ferinū non valet informare, sed sic dispositi, & organizati, vt hominū, nā sicuti fieri nō potest, vt per aurē fiat visio, aut per oculum exerceatur audit⁹, ita fieri nō potest, vt corp⁹ lupinū informet anima humana, tradit *Epist. Malder. vbi sup. d. dub. 5.* † Et dato, quod posset lupinum corpus producere, & animam humanā (permittēte Deo) illi infundere: non tamen posset illum in humanam formam conuertere, aut ex homine lupū efficere, vt de arcadib⁹ ex Varrone retulit *D. Aug. d. li. 18. Ciu. Dei, c. 17.* † Quia hoc est verū miraculum per resurrectionē mortui factum, quod omnino dęmoni denegatur, quia ei⁹ potētiā excedit, vt tradūt *D. Aug. de Trin. d. c. 8. & 9. D. Tho. lib. 4 contra Gent. c. 82. & quodlib. 4. ar. 5.* † Hoc enim solius Dei est, qui vt hominē ex limo terræ suscitauit, vt illum in quas velit formas, & species trāsformet, vt metaphora figuli insinuat Propheta Hierem. ca. 18. *Et dissipatum est vas, quod ipse faciebat, è luto manibus suis; conuersusque fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis eius.* † Quare dicendum est, quod si homines aliquādo veraciter in feras, & bruta transformātur, 37 38 39 40 41 42

id omnino ex ſolius Dei potentia fieri, quod ſi præſtigijs ita apparere contingit: id enim ad operationes dæmonis pertinere, vt tradunt *Petr.Gregor.in Syntagm.Iur.lib.34. c.16. ex n.2.Petr.Binsfeld.in confeſſ.malef.conc.2.& 3.Cardin.Toled.in Sũm.lib.4.c.16.n.7. Martin.del Riolib.2.Magic.q.18.Bulẽger.d.q.2.*

CAP.XI. De Sexus mutatione

SVMMARIVM.

1. *Fœmina à viro ſolo ſexu differt.*
2. *Vir genitalia foras emittit, fœmina autẽ intus retinet.*
3. *Mares generantur ex ſemine calido, & humido, fœminæ ex frigido, & humido.*
4. *Fœminæ ſi ſuperueniente calore fiũt mares, & mares, ex frigiditate, fœminæ.*
5. *Hermaphroditi quare generentur.*
6. *Fœminæ quare in mares conuertantur.*
7. *Mares ex fœminis factos apud Romanos.*
8. *Fœminas in mares conuerſas apud Afros.*
9. *Mulier nupta piſcatori in mare conuerſa eſt.*
10. *Fœminæ dum nuptui traderentur in mares conuerſæ.*
11. *Alexand. VI. diſpenſauit in matrimonio fœminæ conuerſæ in marem.*
12. *Fœminæ apud nos conuerſæ ſunt in mares.*
13. *Monialis conuerſa in mare noſtro ſæculo.*
14. *Fœminas in mares conuerti, dubitare non licet.*
15. *Hypermeſtra dæmonis arte in marem conuerſa.*
16. *Siproeta Cretenſis, & Lancipe dæmonis ope in mares conuertebantur.*
17. *Tyreſias Thebanus in fœminam dæmonis miniſterio conuerſus.*
18. *Dæmonis ope fieri non poteſt, vt fœminæ in mares conuertantur.*
19. *Hominis in fœminas degenerari, neque ipſa natura, nec dæmonis potentia patitur.*
20. *Salmacidis fons homines in fœminas cõuertebat.*
21. *Fontem Salmacidam ingredientes ex maleficio iniecto in ſexus contrariam naturã exardeſcebant.*
22. *Hermaphroditi denominãtur à ſexu in quo magis præualent.*
23. *Hermaphroditi inter mõſtroſos partus referuntur.*
24. *Hermaphroditos faiſſe homines, niſi peccarent, eſt hæreſis.*
25. *Adã fuiſſe Hermaphroditum reprehẽditur.*
26. *Hermaphroditus ſi in virili ſexu magis præualet admittitur ad maioratum excludentem fœminas ad iudicandum, & alios act. publicos.*
27. *Hyena vtroque ſexu prædita, ſiuè quadrupes, ſiuè piſcis, ſiuè ſerpens.*
28. *Hyena in vtroque ſexu coire ſolet.*
29. *Vultures vtroque ſexu præditæ ſunt.*
30. *Gallina, & paua ex marib. cõuertuntur.*
31. *Mutare non ſexum, ſed mores poſſunt mares.*
32. *Eugenia Philippi Conſulis filia marem ementita monachalem vitam ſubijt.*
33. *Marina de Achaia ſe virum fingens accuſatur, quod mulierem impugnaſſet.*
34. *Fœminæ, quiſe viros finxerunt, vt Deo vacarent remiſiuè.*
35. *Papam Ioan.VIII. fuiſſe mulierem perhibetur.*
36. *Mulierem non fuiſſe Papam certa fide tenendum eſt.*
37. *Ioannem VIII. non fuiſſe mulierem, probatur.*
38. *Ioannes VIII. quare mulierem fuiſſe, perhibeatur.*

FOEMINA, quia educta eſt à viro, adeo ei per ſimilis eſt, in omnibus corporis mẽbris, vt ſolo ſexus collocatione differat, quia vt legitur Geneſ.c.2. *Maſculũ, & fœminã Deꝰ creauit eos.* † Nã virã fœmina ſolo differt, quod ille genitalia foras emittit, hæc verò intus retinet, vt in diſiecto fœminæ ventre reperti ſunt teſticuli, ſeu vaſi ſeminarij, & vterus in ea proportione, quod virile mẽbrũ, vt docent *Galen.libr.de diſſectis vuluæ, & libr. de ſemine cap. 5. Ambroſ. Pareus lib.24.ca.4. Huarte libr. examin.ingen. capit.15.* † Cauſa autem ex parte feminis eſt, nam ex calido, & humido generantur mares, quia ex caloris potentia, genitalia foras emittunt, ex frigido tamen, & humido generãtur fœminæ, quia ex frigiditate genitalia cõtrahunt, vt docet *Hippocrat.lib.de generat. & libr.de aëre, aquis, & locis, ſection.14. problema 4.* † Ex quo multoties in vtero conceptæ fœminæ ſi ſuperuenit calor fiunt mares, & cõcepti mares, ſi ſuperuenit frigiditas fiunt fœminæ, quæ vt plurimum ad magna eleuantur, & viriliter ſegerunt, & haut vnquam concipiũt, illi verò ex fœminis factos debebiles ſunt, & effiminatos mores habẽt, & dediti ſũt ad nefãda, & raro generãt, vt docẽt *Hipocr. & Galen. vbi ſupra, Huarte d. cap.15. & 4.* † Quando autem feminis natura non ita calens eſt, vt poſsit marem generare, nec ita frigida, vt

poſsit

posit in fœminam deiisce e, tum Hermaphroditi, seu ἀνδρογύνου vtroque sexu prediti, vt tradunt *Abicena libr. 3. Fen. 20. tractat. 2. capit. 43. Andr. Laurent. in hist or. annotom. lib. 7. Gasp. Baubin. de Hermaph. lib. 1. ca. 30.*

6 ¶ Neque in vtero matris tantum hæc accidere solent, sed iam nati infantes, & ad ætatem perfectam peruenientes, ex superueniente calore solent fœminæ in mares conuerti, vt docent *Hypocrat. libr. de natura puer. Galen. vbi sup. Andr. Laurent. d. lib. 7. cap. 8. Martin. del Rio lib. 2. Magic. q. 22. Cardan. libr. 8. variet. rer. cap. 43. & dixi in Epitome de Magia libr. 2. cap. 17. & me relato D. Peaez de Lara Regius Consil. in Compend. vitæ homin. cap. 11. num. 50 fol. 14. Gasp. Baubin. d. c. 30. 31. 32. & 34. Ildef. Carranca de legit. part. desig. ca. 17. Ioan. Eusseb. par. 1. suæ Philosoph. lib. 2. cap. 17.*

7 † Apud Romanos ex fœminis mares factos exemplo confirmat Plinius in hist. mundi, siue retum natur. lib. 7. cap. 4. *Ex fœminis mutari in mares non est fabulosum. Inueniemus in annal. P. Licinio Crasso, & C. Cassio Longino Consil. Casini puerum factum ex virgine sub parentibus, iussuque Aruspicum deportatum in insulam desertam.* † Et in Italia, & Africa similia contigisse refert Aul. Gelius lib. 9. noct. Atticar. capit. 4. *Licinius Mutianus prodit visum a se Argis Aristontem, cui nomen Arescussa fuisset, nupsisse etiam, mox barbam, & virilitatem prouenisse. Eiusdem sortem, & Smirnæ puerum a se visum. Et ipse in Africa vidi mutatum in marem die nuptiarum L. Cossicium ciuem Trisditanum, viuuntque dum proderam hæc.* † Apud Albernos sub Ludouico

9 XI. mulier nupta piscatori, cui filium peperit, postea virilem sexum adepta, ad alias cum muliere transiuit nuptias, vt narrat *Marcel. Donat. libr. 6. histor. mirabil. capit. 2. Alan. Coppus lib. 1. capit. 8. Marul. libr. 1. me-*

10 *morabil. capet. 3. Eusseb. dict. capit. 17.* † Apud Salernitanos similia experta sunt, nam vt ait Fulgos. libr. 1. capit. 6. *Regnante Ferdinando Ludouici Guarnæ Salernitani, ex quinque fœminis filiabus duæ Franciscæ, & altera Carola, post quintumdecimum annum coniugio traditæ sunt, & thori vitæ ambabus genitalia membra in marium morem eripuerunt, mutatoque habitu publicè pro maribus habiti sunt, Franciscus, & Carolus nuncupati.*

11 ¶ Quæ nullatenus fabulæ sunt, nam Alexandro Sexto Pontifici Maximo supplicibus libellis fuit expositum fœminam dum nuptui traderetur in marem euasisse, ob quod in eius matrimonio dispensatum fuisse, atque fœminæ nubendi potestas concessa, vt narrat *Volaterranus libr. 29. titul. de Vesica, in fin.* † De quadam Franciscæ versa in morem mutatum *Petrus Hispal. lib. 1.* de Maria Pacheco apud Lusitanos, *Amatus centur. 7. curs. 99.* de alia Cordubæ, & alia Matriti Monacha S. Dominici similia tradit concinus meus *Petr. Peramato tract. 2. de regimin. pregn. capit. 8. fol. 117.* † De alia Moniali S. Dominici in Ciuitate de *Vbeda* oriunda ex oppido de *Sabiote*, dicta *Magdalena Muñoz*, apud nostros adhuc recens memoria est post septem annos professionis suæ, ex fœmina marem conuersa, quæ à Monasterio expulsa, virilem habitum sumpsit, & non solũ mentũ, sed barbæ eruptæ sunt, dictusque fuit Franciscus Muñoz, quem ego Granatæ patrocinatus sunt in causa stupri, in qua fœmina querebatur, ab eo per violentiam cognitam fuisse, & impregnatam, *de quo memini in Epitome de Mag. d. c. 17. num. 5.* † Et ita de his non est dubitandũ, nam vt ait Huarte vbi sup. d. c. 15. *Y que se aian buelto mugeres en hombres despues de nacidas, ia no se espanta el vulgo; porque fuera de lo que cuentã por verdad muchos antiguos, es cosa que ha acontecido en España mui pocos años à, i lo que muestra la experiencia no admite disputa, ni argumentos.*

12

13

¶ Dubium tamen est, an Angeli boni, aut dæmones fœminas in viros valeant conuertere, vel è contra viros in fœminas, & videtur posse: nam Hypermestra vendita pro muliere inuenit pretium, postea in virum muta est dono Deorum Gentilium quos dæmones esse satis constat *Psal. 99.* † Siprocta Cretẽsem fa

14 ctũ virum cum Mineruam vidisset lauantem, refert *Sabellicus*, Galateæ filiam falso vocatam Laucipem, quę Leucipe dicenda erat, sexu mutato supositũ nomen meruit beneficio Lathonę, vt tradit *Andr. Liberal. lib. 2.* † Tyresias

15 Thebanus cum inter Iupiter, & Iunonem esset controuersia, vtrũ fœmina, aut vir magis coitu oblectaretur, eorũ dono conuersus est in fœminam, vt narrat *Phlegant. Mirab. libr. 2.*

16 † Quod nequaquã ex dæmonis maleficio fieri posse arbitror, vt homines in fœminas cõuertãtur, quia nõ solũ homines in alias formas commutare non potest, sed neque sexũ, neq; quid aliud, nam vt legitur in Euangelio Matth. c. 5. *capillum non valet de albo facere nigrum.*

17 ¶ Homines in fœminas degenerari, neq; ipsa natura patitur, nec demonis ars, quia op' est nimia retractione partiũ perfectarũ in locos fœmineos, ideò conatus irrit' fuit Neroni Magiæ additissimo, vt tradit *Sueton. in eius vita*, vnde concludit Liberal. vbi supra, *Impossibile crediderim naturæ, & dæmoni de viro fœminã facere.* † Neq; obstat, quod de Salma

18

cidis fonte tradit Strabo lib. 14. μελανιζουσι τους πινοντας, hoc est, *bibentes ex eo male cissari*, quia non tantum ad mutationem sexus, quam ad emasculationem, & (vt Varro loquitur alio tamen sensu) mulierationē, retulerim, *vt qui agere nequiret, pati inciperet.* ‡ Erat enim in fonte maleficium à Medea iniectum, ita vt ingredientes in sexus naturam contrariam exardescerent, quod dæmoni non est impossibile, ex titilationibus, & tētationib⁹, quia vt ait D. Ioan. Apocalyps. c. 2. *Et ecce missurus est Satanã, vt tentemini.*

21

22 ¶ Hermaphrodi solent (quando vtroque sexu valent) modo in fœminas, modo in mares agere, denominantur tamen à sexu, in quo magis prævalent, *l. quæritur, D. de statu homin. l. sed etsi quæsitum, §. hermaphroditus, D. de liber. & posth. l. repetundarum, 15. D. de testib.* † Et quamuis illos inter monstruosos

23 partus referant *D. Aug. lib. 16. Ciuit. Dei, c. 8. Andr. Laurēt. in hist. annotam. lib. 7. c. 8. Epist. Maiol. to. 1. Canicul. colloq. 3. Babinus de Herm-*

24 *aph. lib. 1. c. 34. Carranca d. t. 17. n. 66.* † Ne tibi laudem arroget turpissimū hoc hominum genus ab illis Geneseos verbis, *Masculū, & fœminā creauit eos*, ex quo sexu nō fuisse diutius, nisi Adæ lapsus interuenisset testatur *Mart. Polonus*, nam apud Nasomones confinesque illis Maclias Androgynos vtroque sexu vicib⁹ coeuntes tradiderunt *Plin. lib. 7. cap. 2. Aul. Gelius vbi supr. d. cap. 4. D. Isidor. lib. 11. cap.*

25 *3.* † Nam enorevit in fide, quod originem habuit sub Innocent. III. quem in his veris reprehendit D. Augustin. de Genes. ad liter. lib. *3. ca. 22. Ne quisquam arbitraretur, ita factū, vt in homine singulari, vterque sexus exprimeretur, sicut interdum nascuntur, quos Androgynos vocant, ideò pluralem numerum continuo*

29 *subiecit, hoc est fecit eos, & benedixit eos.* † Quãdo tamen in virili sexu magis prævalent admittuntur ad successionem maioratus excludente fœminas, & possunt esse Iudices, arbitros, aduocatos, testes, tabelliones, & officia publica exercere, & matrimonia contrahere, *Doctores in dict. l. quæritur, & in dict. l. repetundarum, & in capit. si testes omnes, 4. quæstion. 1. Babinus dict. libr. 1. cap. 40. Carranca d. ca. 17. num. 68. Thom. Sanch. de Matrim. libr. 7. disp. 106.*

27 ¶ Nec homines tantum, sed animalia vtroque sexu prædita sunt, vt Hyena, siuè quadrupes sit, vt voluit *Aristot. lib. 6. hist. animal. cap. 32.* siuè piscis, vt sentit *Athenæus libr. 5. Dipnosoph. c. 24. & 38.* siuè serpens, vt tenet

28 *Gesnerus lib. de serp. cap. de Hyæna.* † In vtroque sexu coire solet, vt docent *Plin. lib. 8. ca. 30. & lib. 28. c. 8. Tertul. de pallio, c. 3.* nam vt ait Ouid.

Alternare vices, & quæ modo fœmina tergo
Passa marē, nunc esse marē miremur Hyænã.

† Aues etiam similiter vtroque sexu prædita sunt, vt de vulturibus tradit *Ælian. lib. 2. ca. 46.* non quod omnes fœminæ sint, & mares vētoque concipiant, vt volunt *Plin. lib. 8. c. 42. Solin. cap. 26.* sed quod ad inuicem coeant, *D. Isidor. lib. 12. cap. 7. Alber. Magn. animal. lib. 23. Vincent. lib. 16. cap. 149. & 152.* † De gallinis, & pauis similia tradit *D. Augustī. lib. 3. Ciuitat. Dei, cap. 31. & final.* nam vt ait Auson. lib. 1.

Fœmineam in speciem conuertit masculus ales,
Pauaque de pauo constitit ante oculos.

¶ Mutare non sexum, sed mores possunt mares, effeminatiq; moliciem induere, ideoq; nullo vnquam sæculo licuit viris fœmineo habitu vti, absq; magna ignominiæ nota, vt tradit *Simon Maiolus Episcopus Vulturarien. s. to. 1. dierū canicular. colloq. 3.* † Cum tamen mulieres sexum ementitas legimus, laude plurimas, Eugenia Philippi Consulis filia, quæ vt commodius Christo seruiret virilem habitum, & nomen assumpsit; ita vt Eugenius credita monachalem cuculum induit, virtutis meritis coruscauit, Abbatis officium fungit Alexandriæ, vt meminit *Marul. lib. 4.* † Marina de Achaia dunse virum fingeret monasticam vitam subit, accusata fuit, quod mulierem prægnantem reddidisset: sed illa patienter tulit, ne se proderet, partumque eduxauit, ac impositam sibi pœnitentiam sustinuit, potiusquam se esse fœminam appariret, vt narrat *Lipomen. tom. 6. in præfat. Iul. 17.* † Cuiusmodi alia tam multa sunt ad manum, vt non videar pluribus prosequenda, quia paginas adimplere non curaui, sed sententias, qui plura voler videat, *Marul. Lipomen. & Maiol. vbi sup. Metaphrastes, Septem. 6. 11. & 25. & Octob. 8. Gregor. Turonens. in Gloria Confess. c. 16. Hist. SS. Patr. & alij passim.*

¶ Caue tamen à populari fabula, quæ credit mulierem fuisse Papam, scilicet Ioannem VIII. vt affirmant hæretici *Maldeburg. cent. 9. cap. 2. Genza, & alij apud Henric. Lācel. tract. hæreticum quare. 11.* Catholici *Adrian. quodlib. 9. 10. lit. d. Nenzan. in Sylua v. est videndum, nu. 29.* † Nam hæc clara mentira est, quā nec credent pueri, qui nōdū ęre labantur, tum ob diuinum numen, quod semper afflare solet, in hoc Pontificum eligendorum negotio, tum ob totius Ecclesiæ culmen, & capite ne acephala fierer, tum ob Sacramenta, quæ irrita fuissent, nemo dubitat, cum Sacerdo-

30 31 32 33 34 35 36

tium

tium mulieribus permitti, sic hæresis Pepuzianorum, damnata a *D. Aug. ist. de hæresib. c. 27*

37 † Neque enim vllus sanæ mentis est, qui Pontificum historiam conscripsere huic impudicæ fabulæ assentitur, nam *Pandulphus*, quo nullus alius est vetustior, qui Pontificum seriem contexit, nullam de illo mentionem facit, nec intar Leonem IIII. & Benedictum III. quo tempore prędictum Ioan. VIII. constituunt, amplius quam quindecim dies interuenisse affirmat, quibus eligi, & tam mira patrari (qualia de illo fabulantur) non potuerunt; vt tradit *Cardinal. Bellarm. tom. 1. Controuers. 3.*

38 *gen. ral. lib. 3. ca. 24.* † Sed quia nullum tam impudens mendacium est, quod nō aliqua occasione sumpta manauit: sciendum est Benedictum III. qui Ioannes appellabatur valde pium fuisse, & pronum ad lachrymas, adeò vt aperditis curialibus lachrymosa mulier diceretur, & eo tempore fuit mulier, quæ prædicabat, eiq; adhærebāt plurimi clerici, quapropter à vulgo Papissa nuncupata fuit, sic factus est locus fabulæ, vt tradit *Maiol. vbi sup. d. colloq. 3.*

CAP. XII. De senili cum iuventa commutatione.

SVMMARIVM.

1. *Vitæ humanæ terminum constitutum est.*
2. *Vitæ periodus, neque à natura, neque à dæmone prorrogatur.*
3. *Res naturales, quibus humidus radicalis reparatur.*
4. *Dæmon potest vti rebus naturalibus, vt humidus radicalis reparetur.*
5. *Aquila deponit senectutem, & iuuentam induit.*
6. *Iustos ad Aquilæ similitudinem renouātur.*
7. *Serpentes senecta cum iuuenta commutant.*
8. *Insecta, quæ crusta teguntur renobantur.*
9. *Bombex renobatur.*
10. *Pupilio, Silpha, Cicada, Scarabeus renobantur.*
11. *Phœnix igne renobatur.*
12. *Hominem senem in iuuenem naturaliter conuerti posse.*
13. *Senium deperditus fluor quomodo corrigatur.*
14. *Ars medica, in quibus versatur.*
15. 16. *Medica ars efficere potest ne cito humidus radicalis dissoluatur.*
17. *Ratione victus, & alijs auxilijs potest humidus radicalis reparari.*
18. *Multa latent, nondum inuenta, quibus senectutis ariditas temperatur.*
19. *Aquæ sunt multis in locis, quibus senectam cum iuuenta commutant.*
20. *Plātæ sunt ab squalore senectutis homines præserbantes.*
21. *Dæmon potest ex causis naturalibus ex senibus iuuenes facere.*
22. *Gentiles quare crediderint potu salutare homines reiubenesci.*
23. *Senex Tarenti, qui iuuentum induit splendorem.*
24. *Mombedri Abbatissa ex vetula iuuenis facta.*
25. *Indus trecentorum annorum, qui ter senescit, & restauruit.*
26. *Centum & viginti annis terminum vitæ quomodo intelligatur.*
27. *Moyses quare se vltra centum viginti annos viuere non posse asserat.*
28. *Clymatericus annus pendet ex causis naturalibus primis, & secundis.*
29. *Primigenia indiuidui temperatura, eiusq; consumi incipit non possunt arte reparari.*
30. *Radicalis humidis reparatio licet Medicis incognita dæmoni nota est.*
31. *Capillos canos in nigros conuerti posse naturaliter.*
32. *Canicies quare probeniat.*
33. *Albani in iuuentute alui sunt capillis, in senectute nigris*
34. *Caniciem accelerant animi anguores.*
35. *Vipertus iuuenis repente totus incanuit.*
36. *Hispaniæ puer repente incanuit.*
37. *Dæmones quomodo possint capillos aluos facere nigros.*

VITAE humanæ terminum constitutum est, Genes. c. 6. *Erunt que dies illius centum & viginti annorum*, quem præterire nō non possumus, Iob c. 14. v. 15. *Constituisti terminum eis, quem præterire non possunt.* † Vnde neque a natura, neque dæmonis arte fieri potest, vt vitæ periodus prorrogetur, aut homines senio confecti iterum reiuuenescant, nā hoc solius Dei potestatis est ex diuino orando, *Ego sum vita tua, & profectio dierum tuorum.* † Sed multæ sunt res naturales, quibus humidus radicalis reparatur, vt homines (Deo permittente) longuissimam vitam prorrahant, vt tradunt *Leuin. Lemnius lib. de occultis natur. & lib. de vita Cœlit. compar. Hieron. Cardan. de vita longa cap. 2. & 3. Fran. Mendoza in viridar. sacræ, & proph. erudit. lib. 4. probl. 17.* † Vnde nil verat vt dæmones eisdem rebus vtētes

posſint hum.idum radicalem reparare, & senectutis ariditatem præseruare, senectamque ætatem cum iuuenta commutare, *vt dixi in Epitome de Magia lib.2.cap.18.ex num.1. Ioann. Euseb.part.1.curiosæ Philosoph.lib.1. cap.31. 32.33.& 34. D. August.lib. de natura dæmon. cap.2*

¶ Senectutem enim aquila deponit, & nouam induit iuuentutem, vt tradunt *Albert. Magn.libr.13. animal.liter. A.Maiol.tom.1. Canicular.colloq.6. Mendoca d.problem.17.*

† Quod vt verum ita ad eius similitudinem iustos renouari testantur Dauid, Psalm.66. *Tu es to talis, vt iuuentus tua renouari possit, sicut aquila*, & Psalm.102. *Renouabitur, vt aquilæ iuuentus tua*, Isai.cap.40. *Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquila.* † Serpentes etiam senectam deponunt, & nouam induunt iuuentutem, & reiuuenescunt, vt tradit *Aristot. lib.8.histor. animal.cap.17.* † Et in numeri alij de genere insectorum, senectutis squalorem deponunt, & iuuentutem assumunt, ac renouantur, vt de multis, qui crusta teguntur, tradit *Aristoteles vbi sup. Maiol.d.colloq.6.* † De bombycine, qui se carcere includit, & cum sit vermis mutata forma alatus euadit renouatus, vt tradit *Albert. Magn lib.26.de lanific. Vincent.libr.20. histor.cap.138.* † De papilione, silpha, cicada, scarabeo, & alijs idem *Aristot.vbi supr. Maiol.d.colloq.6.* † De Fenice non ita asse tior, quamuis ex igne renouari asserunt *D. Isidor. lib.12.cap.7. D.Cyprian.in expos.symbol. Albert.Magn.lib.23.animal.lit.F. Herodot.li.2. c.5. Mela lib.3.c.9. Solin.c.36.*

¶ Et cum in his senectutem cum iuuenta commutare reperiamus, credendum nõ est hebe noucrca natura id homines denegasse, cum earum omnium præstantior sit, & senem in iuuenem conuerti posse naturaliter probãt *Fran.Valleriol.lib.3.locor.commun.cap. 18. Ioan.Schenckius tom.2.obseruat.Medicar.lib. 4.obseru.123. Valles lib.6.Controuers. cap.1.*

† Nam etsi incommodâ quædam vi naturæ homini cuenientia vitari nullo pacto quæant qualis in senium siccitatis excessum, aut totius substantiæ deperditæ fluor, possunt tamen aliquatenus corrigi, & emendari cibo, potu, respiratione, & arteriarum pulsu, quæ ad nativi caloris fomentum à natura insitâ habemus, vt docet *Galen.lib. Arte Sanitat. tuend.* † Ad quod quidem ars medica dirigitur, non vt nos à morte securos faciat, sed vt sanitatem custodiat, debilia foueat, ac corpus ab extrinsecis nocumentis muniat, vt tradunt *Galen.de constit. artis Medic.c.5. Ioan.Heurnius in Praxi med. lib.1.c.3.* † Neque enim vt vnum quoq; corpus ad vltimum vitæ longitudinem perducat, sed de duabus rebus securiorem præbet, putrefactionis, ne penitus subeat corpus, & alle sensionis humiditatis innatæ, ne scilicet cito dissoluatur, vt docet *Auicen. Fen.1.primi cap. singul.* † Sic igitur natiuus humor, ne cito exhauriatur artis beneficio diutissimè conseruari potest, & putredo arceri, & vita proferri, seruatis scilicet principijs, quæ vitam fobeant, & ratiuo calore, & radicali humore sunt amica, vt docet *Galen.de Sanit. tuēd. lib.5. & 6.*

† Potest enim natiuus calor ita arte atemperari, humectate victus ratione, & ex cogitatis ad id auxilijs, ne humidum absumendo siccitatem, frigiditatemque pabuli defectu, tandem mortem inferat, & sic deperditus vigor restaurari, *Galenus de Sanit.tuend. lib.5. & lib.3. artis medic.comm.213. Marsil. Ficinus lib. de vita producẽd. & lib.de studios or. vita tuenda, Fran.Valeriol. vbi sup.c.19. Hieron y. Cardan.lib.1.de vita longa, Franc. Valles controuers. lib.6.cap.1.*

¶ Multa enim latent nondum inuenta, quam hominibus ignota, quibus humidus radicalis restauratur, senectutis ariditas temperatur, cæteraque deperdita suplentur, vt tradunt *Marsil. Ficinus, & Cardanus vbi supra.*

† Nam in orbe nouo, quædam Insula reperitur *Bonica* nomine, in qua fons scaturijt, cuius aqua senectam cum iuuenta ætate cõmutat, vt post Cardanum narrat *Ioann. Langius epist. 79.* & similis virtutis *Lucayan* fontem esse meminit in Peru, *Petr.Cieza p.2. histor. Peru cap.41.* † Et prædictæ virtutis reperiuntur plantæ nomine *Mirabolanos* à senectutis squalore homines præseruantes, & humidum radicale sufficientes affirmat *Marsil Ficinus vbi sup.* † Quæ & huiusmodi alia cum demonesse, nihil vetat (si Deus permittat) quod possit seni iuuentam ætatem reddere, vt de Bacchi nutricibus reiuuenescentibus scripsit *Aeschylus*, de Iasone à Medea sanguine recente iuuenescente scribunt *Pherecydes, Simonides, & Lycophon.* † Non quod eorum errori assentiar, sed quod dæmonis arti id impossibilem non iudicarunt, nam si educto per vulnus sanguine, & nouo suffulto posset dæmon homines reiuuenescere, sequeretur hominem post mortem posse dæmonem ad vitam reuocare, quod dæmonis potentiæ non est, nec potare succo salutari, vt canit Ouid.lib.7. Metamor.

Barba, comæque
Canicie posita nigrum rapuere colorem
Pulsa fugit macies, abeunt palleorq; situsq;
Abiectoque cauæ supplentur corpore rugæ,

Mem-

Membraque luxuriant.

23 ¶ Tarenti fuit centenarius senex capularis, qui pilis, cute, vnguibus, & situ, atque squalore ætatis decidentibus, & in melioris ætatis omnia mutatis, de sene iuuenis prodierit, & alius senex Castellæ ad Riojan per omnia similis fuit, vt narrat *Torquemad. in horto florid. dial. 1.* † Et Mombredo Regni Valentini Abbatissa fuit, cui iam Silicernio, subito menstruis fluoribus renouatis, dentes renati, comæ denegratæ, rugæ, & sulci cutis adæquati, mammæ pendulæ, atq; pannosæ ad instar virgunculæ forfarum, vt vultu, facie, totiusque corporis habitu, iuuenculam adhibuisset, narrat *Valasc. Tarantasius lib. 6. Phisionÿ. cap. 12.* † De Indo nobili trecentorum, & quadraginta spacio annorum, quibus vixit, in quo ter senectute exaruisse, & ter reflouuisse scribunt Lusitani grauissimi *Ferdin. Castañeda. lib. 8. histor. Petr. Maffeus historiæ Indic. lib. 11.*

26 ¶ Sed obstat terminum vitæ centum, & viginti annorum esse, *Genes. c. 6.* nam licet de illis, qui tum perituri erant diluvio *ex D. Augustino* exposui præcedenti capite, vrget adhuc quod de se testatur Moysis Numer. ca. 31. v. 2. *Centum viginti annorum sum hodie, non possum vltra ingredi, & egredi.* † Sed ibi Moyses non asserit vltra se viuere non posse, sed tantum adeo magnæ multitudinis gubernatione senio fieri imparem se se, ac minus idoneum, vt docent *Fran. Valles de sacra Philosoph. cap. 7. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 23.*

28 † Qui tamen Vallesium reprehendit quod eius causam ex numerorum ratione ad annum Climactericum vellet reducendam, quia vita nostra non pendet à numeris, sed à causis naturalibus primis, & secundis, vt notant *Galenus Ficinus, & Cardanus vbi supra.*

29 ¶ Vita enim humana humido radicali conseruatur, quod semper annis vitæ consumitur, neque alimento tantum reparatur, nisi mox in statu ætatis humidum illud, quod totum consumi incipit, reficiatur, & primigenia indidui temperatura restauretur, quod arte fieri non posse, testantur *Galen. lib. de Marasm. Langius Epist. 79. Valles de Sacra philos. cap. 7.*

30 † Sed licet Medicis ratio humidi radicalis restaurandi hactenus manserit incognita, non inde sequitur illam dæmoni quoque ignotam esse, aut impossibilem, quod si illam nouit, cur nequeat, Deo permitente, in praxim deducere? vt his verbis respondet *Mart. del Rio lib.*

31 *2. Mag. q. 23.* † Et capilos canos in nigros conuertere similiter potest ex causis naturalibus, nam vt air Solin. cap. 55. *Apud Indos quosdam Infantes statim natos, canos fieri: rursus sq: alteram ibi gentem esse, quæ in iuuentute fit cana, nigrescat in senectute;* cui narrationi se subscribit, eosque dici *Pandoras*, testatur *Plinius lib. 7. cap. 2.* † Canicies enim ea ratione cau 32
satur, quod capilo sunt rariore, & ablescit ex phlegmate, quia colorem humoris, quo capillus nutritur imitatur, & quando in senio flegma in sanguine transit, quod rarum est, capillus sanguineum humorem immutatur, & ideo fit nigrum, vt docet *Machrob lib 7. c. 9.* † Quo 33
fit vt etiam Albani (qui ita dicuntur, quod aluo crine nascantur) vt statim atque in lucem prodeunt alui sint, post modum in senectute nigrescunt capillis, vt tradunt *Aul. Gelius lib. 9. noct. Atticar. cap 4. Solin. cap. 19.*

¶ Contra autem animi angores caniciem 34
accelerant, nam frigescit corpus, flegmaque augetur, atque ita canicies superuenit, vt de illo, qui à Catholico Rege in carcere cõiecto, cum adhuc iuuenis esset vna nocte repente incanuit, vt narrat *Pet. Hispalus p. 2. cap. 7.* † Et 35
Vipertus iuuenis cum in Racemburbensis Ecclesiæ Episcopus fuisset electus, Romamque profectus (dispensationis causa super ætatem) à Pontifice contemptus, nocte sequenti totus incanuit, quo viso Pontifex confirmauit electionem, & dispensauit simul cum illo, atque cum consecrauit, vt narrat *Krant. Metropol. lib. 9. cap. 47.* † Et in nostra Hispania (vt alia 36
prætermittam) cum Sergius Galba à Nerone ad sedandos motus missus esset, ac tandem in vrbis Prouinciam, sacrificaret, intra ædem publicam, puero è ministris acerrã tenẽte capillos totus repente incanuit, vt tradunt *Sueton. in Neron. in Galbam, Vasæus in Chron. Hispan. ann. 70.* † Sic eisdem de causis à dæ- 37
mone potest capillus albus in nigru verti, Deo permittente, vel niger in album, aut per fucationem, cum mentiendo quia naturaliter dæmoni videtur denegatum, Matth. cap. 5. *Dæmon non valet capillum vellum album facere nigrum.*

CAP. XIII. De vitæ productione, seu de vita longa.

SVMMARIVM.

1. Vitæ productio à solo Deo est.
2. Vita produci potest ex rebus naturalibus.
3. Arbor vitæ Paradysum, cuius esum vitam in longuissimam protrahebat.
4. Vitæ arbor is paradysi effectus naturalis fuit.
5. Natura suis septa liminibus potest res producere, quibus vita protrahatur.

6. *Rebus naturalibus potest senectutis squalor depelli.*
7. *Vitis arbor quare credita sit arbor vitæ.*
8. *Vitis arbor similis virtutis arboris vitæ.*
9. *Vita humana multis de causis conseruatur.*
10. *Cœli influxu vita hominis tuetur.*
11. *Vitæ productio arte non confertur, si inuenerit Dei voluntatem renitentem.*
12. *Vitæ productionem contra Dei dispositionem gentes negarunt.*
13. *Superioribus lationibus vniuersa mouetur.*
14. *Humidi primogenij, & calidi natiui symtoma ad vitæ productionem iuuant.*
15. *Proba temperies, & cœli clemeutia, & alia huiusmodi ad vitæ conseruationem.*
16. *Trapobanæ ob regiones temperie longissimos vitæ esse homines.*
17. *Temperata, & omnino excessus expertia naturæ amica sunt.*
18. *Improba temperies ad interitum ducit.*
19. *Luxuriæ dediti citius emoriuntur.*
20. *Puella nouenea pugnas, & duodena morbos.*
21. *Natura, quibus breui præclusura est vita sollet'ationes anticipare.*
22. *Passeres, qui sæpè coeunt citius emoriuntur.*
23. *Senes continentes octuagenari gesuerunt.*
24. *Cyrni, & Aquilonares quia parum luxuriæ dediti longissimas vitas agunt.*
25. *Gentes, qui ex continentia multis annis vixerunt.*
26. *Ioannes de Temporibus in Galia vixit annos 300.*
27. *Homines primæ ætatis, quia magis quam nostræ cautinentes erant, longissimas egerunt ætates.*
28. *Annos priorum Patrum minores nostris.*
29. *Annos ab orbe condito similes fuerunt nostris dierum 365.*
30. *Centum, & viginti annorum ætatis post dilubium.*
31. *Octuaginta annos ætatis ad Dauidis tempora.*
32. *Post diluuium multi post centum & viginti annos vitam produxerunt.*
33. *Geneseos verba de hominum ætatem ad punitorum diriguntur finem.*
34. *Longissimam ætatem, vt viuamus, quæ sint necessaria.*
35. *Vitam longissimam Deus pollicetur pietatem imparentes exercentibus, & misericordes in alios.*
36. *Vita huiusmodi non est spiritualis, sed temporalis.*
37. *Vitam vtramque complectitur Dei promissio.*
38. *Henoch translatus est ne videret mortem.*
39. *Elias Thesbytes, adhuc viuens, à Deo raptus est.*
40. *Elias vinus in suomet corpore perseuerat.*
41. *Henoch, & Elias asseruantur viui vsque ad diem iudicij, vt resistant Antichristi.*
42. *Elias in suomet corpore viuit quo natus est.*
43. *Elias vinus fruitur priuilegio visionis Beatæ.*
44. *Elias, & Henoch in corporibus sunt semper viuis.*
45. *Elias, & Henoch nunquam mortem viderunt.*
46. *Eliam Deus asseruabit, ne igne currus absumeretur.*
47. *Eliæ currus igneus potuit esse ex causa non vrente.*
48. *Elias, & Henoch sine cibo, & potu in suis met corporibus viuunt.*
49. *Elias, & Henoch vestibus non indigent.*

VITAE productio à solo Deo est, 1
qui nobis inspirat inspiraculum vitæ, *Genes. cap. 2.* & vt Moysis ait Deuteronom. capit. 20. *Ipse est vita tua, & longitudo dierũ,* & Dauid Psalm. 65. *Qui posuit animam meam ad vitam.* † Quod non solum 2
per miraculum, sed naturaliter fieri potest, ex rerum naturalium virtute, vt vita in longuissimum æuum protrahatur, nam in Paradyso arbor fuit, quæ ob vitę conseruationem ARBOR VITAE appellabatur, Genes. cap. 2. v. 9. *Lignum etiam vitæ in medio Paradysi,* seu vt Hæbræi dicunt, *Lignum vitarum.* † Cuius essus vi 3
tam humanam in longuissimum æuum conseruabat, & penè ęternam faciebat, non solum in statu inocentiæ, sed post lapsum, ob quod Adam è Paradyso eiectus est, nam vt ait Dominus Genes. cap. 3. v. 22. *Eiciamus Adam è Paradyso ne fortè mittat manum suam, & sumat de ligno vitæ, & viuat in æternum.* † Nã 4
turalem virtutem ei naturalem fuisse conseruandum vitam in æternum, vel longuissimum æuum, ad decem millia annorum, post Adæ lapsum retinuisse, docent *D. Thom. part. 1. q. 97. art. 5. Scotus Sentent. 2. distinct. 19. q. 1. Bellarmin. tom. 3. controuers. lib. 1. cap. 19. Perera in Genes. lib. 3. q. 4. Bellarmin. libr. 3. controuers. lib. 1. cap. 19. Salian. in Annal. Sacr. tom. 1. tit. de Paradys. pagin. 37. Valles de sacra Philosop. c. 6. Ioan. Eusseb. p. 1. Philosoph. curiosa, lib. 1. c. 31. 32. 33. & 34.*

¶ Natura enim suis septa liminibus po 5
test res naturales producere, quibus homines

à sene-

à senectutis squalore præseruentur, & humidus radicalis restauretur, & vita maximè conseruetur, & dilatetur, vt tradunt *Marsil. Ficinus lib. de vitæ product. cap. 2. Hieronym. Cardan. de vita long. libr. 1. Michael Sabonarola tract. 6. cap. 21. Eusebius d. cap. 33.* † Nam si herbis, & alijs naturalibus rebus potest caro consolidari, venenum expungi, noxia purgari, credendum est similiter senectutis squalorem posse depelli, & humidus radicalis repa rari, vt de multis, qui in senectute dentes recuperarunt, corporis rugas supplerunt, capillos albos in nigros commutarunt, & iuuentutis florem resumpserunt, tradunt *Ficinus, & Cardan. vbi supra, Euseb. d. capit. 33. Martin. del Rio Magic. lib. 2. Maluend. de Antichrist. lib. 4.* † Vitis arbor à multis credita est fuesse arborem vitæ, nam arborem esse testatur *l. 1. D. de arbor. furtim cæsar.* & vitam prorrogare generosi vini natura, satis indicat, & aquam vitę, quæ ex ea elicitur, vitam in longinquum prorrogare, vt tradunt *Dodoneus, & Sabonarola vbi supra, Euseb. d. cap. 31.* † Sed eam arborem vitæ non fuisse probabilius est, quia Adam eie & est de Paradyso ne vitæ arborẽ gustaret, & sic solam eius similitudinis specimen præbet nam vt ait Hieronym. Pradus apud auunculum meum Ioan. Baptist. Villalpando, tom. 1. cap. 15. fol. 172. *Appelles merito vitam alterã artificiatam, non nisi diuino auxilio à Noe inuentam, vt succederet in vicem ligni vitæ homini vetiti.*

¶ Similiter ex salubri cœlorum influentia, & regionis temperantia, victus ratio, & cõtinentia, vitam conseruare solent, & protrahere, vt docent *Aristotel. de Generation. libr. 1. & 2. Hippocrat. lib. de aëre, aquis, & locis, Galen. de tuenda valet. lib. 5. Ficinus, & Cardanus vbi supra, Valleriola lib. 3. locorum comm. cap. 19.* † Nam cœli influxus generationes fieri, & vita rebus genitis tueri, nullus est qui dubitet: nam vt ait Aristotel. lib. 1. Meteor. cap. 2. *Necesse est mundum hunc infra positum esse inferioribus lationibus, vt omnis inde virtus eius regatur,* & eius Commentator Averroes, *Vitam progressionem esse quandam à sempiterno ente, atque quieto manentem.* † Sic enim tempus à Deo præfinitum nullatenus immutari posse testatur *idem Aristotel. d. libr. 2. de Generat. c. 10.* quia eo multo inferior est ars, & natura, vt docet *Galen. lib. de Marasmo.* † Sic vitæ productionem negauit Horat. libr. 1. Carm. Od. 4.

Vitæ summa breuis spẽ nos facit incohare lõgã.

Nam vt ait Ouid.

Tẽpora labuntur, tacitisque senescimus annis,
Et fugiunt freno non remorante dies.

¶ Verum cum vniuersales causæ, concursu particularium in hæc inferiora agant, vt idem testatur *Aristotel. lib. 2. Physicor. ca. 2.* quia huic mundus superioribus lationibus mouetur *Aristotel. 1. Meteor. cap. 2. & libr. 1. de Cœlo com. 42. D. Thom. part. 1. q. 115. artic. 3. & lib. 3. contra Gent. cap. 82. & 86. & Sentem. 2. distinct. 15. q. 1. art. 2. & de Potent. q. 5. art. 8.* † Humidi primogenij, & calidi natiui Symmetria quædam qualitatumque agentium, & patientium commensurata proportio ad vitæ conseruationem quodammodo iuuat: nã modicè pingue, & qualitatibus omnibus temperatum humidum radicale (quod vitæ fons est, atque pabulum) esse omnino oportet, vt tradit *Auerroes ad Aristotel. vbi supra.* † Proba nãque temperies compago, corporis firma cœli clementia, Solis, ac regionis bonitas, victus cauta ratio, rerum vtilium obseruatio, abstinẽtia in omni victu, atque cultu corporis tuendi causa, voluptatum denique certissimæ vitæ pestis detestatio, atque fuga nõ productiorem modo, sed beatiorem, atque salubritate omnino florentẽ vitam efficiunt, vt probant *Marsil. Ficinus lib. 1. de vitæ product. Franc. Valeriola lib. 3. locorum comm. cap. 19.* † Nam in Taprobania Insula, & Arabicæ fœlicis vrbe Reana ob Regionis temperiem, perpetuamque cœli clementiam longeuos ibi esse homines, centesimum supra vigesimum, & amplius vegeta adhuc senecta attingentes narrat *Ludou. Roman. lib. 2. nauigat. cap. 9. & libr. 4. cap. 8.* † Namque temperata sunt, & omnino excessus expertia, naturæ amica, atque ea ratione proferendæ vitæ valdè idonea sunt, vt docent *Hipocrat. lib. de aëre, aquis, & loc. & libr. 6. Epidemiar. part. 6. aphor. 5. Galen. de tuenda valet. lib. 5. Marsil. Ficin. lib. de vitæ product. & lib. de Studios. vita tuend. Franc. Valleriola lib. 3. locor. cõm. ca. 19. Cardan. lib. de vita lõg. Valles Controuers. lib. 6. c. 1.*

¶ Contra tamen, qui aut improba secũdum naturam temperatura constant, infirmaque compage, aut pleniore cœlo, aut inclemẽti, insalubri regione, in cauto victu vtuntur breuiores qui fore, quia non solum naturæ bonitas temperaturæ æqualitate genita, aut illis contrarium ad vitæ productionem, breuitatẽue faciunt, sed & regionis præstantia victuque acurata ratio, vt docent *Hipocrat. Galen. Ficinus, Valleriola, Cardan. & Valles vbi proxim.* † Quemadmodum luxuriæ diditi citius emoriuntur; quia coit. est morbus comitialis, quo breui totius corporis cõpago dissoluitur, quia vt ait Aristotel. libr. 1. de Generat. *Generatio*

20 *vnius, est corruptio alterius.* † De puella noue
na pregnante, & duodene moriente narrat *Al-*
bert. Mag. lib. 18. animal. tract. 2. cap. 2. De a-
lia, qui octauo anno concipit apud Mosellam
sub Benedicto XII. P. M. & mortus est in dece-
mo quinto meminit *Genebrar.* De infante, qui
uondum ad decimum annum perueniens nu-
tricem pregnantem reddit; & vitam finiuit in
vigesimo narrat *Rodigin. lib. 14. antiquid. lect.*
21 *cap. 8.* † Nam in his, quos natura breui præ-
clusura est vita, solet viriles actiones anticipare,
nam vt ait Plin. lib. 7. cap 19. *Iuuenis in mo-*
numentis Salamine Euthymenis filium in tria
cubita trienio adoleuisse, incensu tardum, sensu
bebetem, etiam puberem factum, voce robusta
assumptum, contractione membrorum subita
trienio circumacto.

22 ¶ Vitium enim carnis semper mortem
sibi cõsciscit, ex quo passeres, qui sæpè coeunt,
dicius emoriuntur], & sic Fœniciem auem di-
cunt quingentorum annorum vitam protrahe
re, quia nunquam coit, *Herodot. lib. 2. cap. 5.*
Mela lib. 3. cap. 9. & ob eam causam homi-
nes ducentos annos egredi meminerunt *Plin.*
lib. 7. cap. 48. D. August. lib. 15. Ciuit. Dei c. 9.
23 † Et continentes senes octõgenarios, & no-
nagenarios genuisse tradit *Abinzohar libr. 2.*
Theyzir tract. 4. cap. 1. Matth. de Gradi in cõ-
ment. Rasis ad Almanzorem lib. 9. cap. 29.
Plin. d. lib. 7. cap. 14. Et in centesimo an-
no, *Sabonarola tract. 6. cap. 21. rub. 23. Ioan.*
Schenckius tom. 2. obseruat. Medic. lib. 4. obser-
24 *uat. 124.* † Et ex vitæ continentia, victus, &
regionis temperie apud Indos, absq; senio Cyr
nios viuere annos 140. refert *Plin. d. lib. 7.*
ca. 2. Et Aquilonaribus Regionibus homines
esse longæuos ad annos 160. & Dauid Scotus
Episcopus vixit ad ann. 170. *Olaus lib. 4. c. 4.*
25 † Est etiam in Ætolia Epirorum gens, quæ
viuit vltra ann. 200. *Plin. d. lib. 7. capit. 48.*
Et apud Drachmanos repertus quidam homo
est annorum 300. vt testatur *Nicol. de Comi-*
tib. cuius modi alia exempla refert *Maiol.*
26 *tom. 1. dier. Canicul. colloq. 3.* † Et in nostra
Europa tempore Lucij III. Papæ compertus
fuit in Galia Ioannes quidam Caroli Magni
armiger (qui ob longeuam vitam Ioannes de
Temporibus appellabatur) qui vixit annos
200. vt referunt *Vincent. lib. 27. hist. cap. 16.*
Bergomas, & Guag. lib. 6. rerum Francorum,
Ioan. Neucler. in ipso Lucio II. anno Christi
1146.

27 ¶ Quę facile credi possunt, si ad primeuam illam mundi ætatem oculos conuertas, in qua homines nonagentos annos, & vltra vitam ducebant, nam Adam vixit annos 912. Enos 905. Iared 962. Mathusalẽ 962. vt cõstat *Genes. capit. 5.* Noe vero 950. *Genes. c. 9.*
† Nam licet aliqui dicant eius ætatis annos
28 minores nostris fuisse, vt fides historiæ astruatur, ne sit incredibile, quod tam multos annos vixisse referuntur antiqui existimãt, tum annũ vocatum, vt illud ecẽ sit vnus noster, & decem illorum cẽtum nostrorum, quos refert, & refellit *D. Aug. lib. 15. Ciuit. Dei c. 12.* † Nam illo-
29 rum annos fuisse Solares dierum 365. quales nostros apperte docet his verbis idem Aug. d. lib. 15. c. 14. *Prorsus tãi* etiam tũ dies fuit, quã tus, & nunc est, quam viginti & quatuor hora diurno circuio, nocturnoque determinant; tan tus mensis, quantus, & nunc est, quõ Luna cepta, & finita concludit, tantus annus, quantus & nunc est, quem duodecim menses lunares additis propter cursum Solarem quinque diebus, & quadrante consumunt.

¶ Neque dicendum est primeuam ætatem
30 tot annis constituisse ob naturæ merita, quam post diluuium Deus ad centum & viginti annos abreuiauit, Genes. ca. 6. *Eruntque dies illius centum & viginti annorum.* Quare de se testatur Moysis Deuter. c. 12. *Centum viginti*
31 *annorum sum hodie, non possum vltra egredi, & ingredi.* † Postea ex deprauata natura ad octuaginta annos eius periodus abbrebiatus est, Psal. 89. v. 10. *Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni, si autem in potentibus, octuaginta.* Quos præteriri non possumus, Iob c. 14. v. 15. *Breues dies hominis sunt, numerus mẽsium eius apud te est, constituisti terminum eis,*
32 *quẽ præteriri non possunt.* † Nam post diluuiũ vixit Noe trecentis & quinquaginta annis *Genes. c. 9.* Sem, Cham, & Iapheth, & eorum filij, atq; nepotes longas post centum, & viginti annorũ vitas duxerut, vt tradũt *Perera, Fernãd.*
& alij Genes. c. 10. Mendoza in viridar. lib. 4
c. 17. † Vnde dicendum est prædicta Geneseos
33 verba non ad vitæ nostræ terminum, sed ad punitorum dirigi finẽ, vt exponit in hęc verba D. Aug. d. lib. 15. c. 24. *Sed intelligendum est hoc*
Deum dixisse cum circa finẽ quingentorum annorum esset Noe, id est, quadrigintos octoginta
vitæ annos ageret, quos more suo scriptura quin
gentos vocat nomine totius maximam partem,
plerumque significans sexcẽtesimo quippe anno
vitæ Noe secundo mẽse factum est diluuium, &
sic centum viginti anni præditi sunt futuri vi-
tæ hominum peritorum, quibus transactis di-
luuio delerentur.

¶ Quare verisimiliter credi potest si iuxta Dei
34 præcepta ambularemus, vitæque nihil contrarium admisserimus, neq; à cœlesti influentia, aere, victu, vel quid simile incommoditate ma-

patiemur

patiamur, longissimam vitam priorum Parentum adsimilem potiri posse. † Nã Deus vitã
35 longã pollicetur pietatẽ cũ pãrentibus agenti Deuter. c. 17. *Hora patrẽ tuũ, & matrẽ tuam, vt sis longeuus super terrã*, misericordis in alios Iob. c. 10. *Vitã, & misericordiam tribuisti eis*, quia vitã à solo Deo est, *D. Ioã. c. 1. Act. Apost. c. 17.* † Quæ licet de vita spirituãli intelligat
36 *Sõnius de Relig tract. 5. c. 3.* de vita tẽporali accipiendum est, Apost. ad Ephes. c. 6. *Vt lõgo vitã sis tẽpore, & bẽnẽ sit tibi in terra.* † Et vtramque vitã cõplecti sensit *D. Tho. ad illud Ephes. 6. lect. 1.* ex illo Apost. 1. ad Tit. 4. *Pietas ad*
37 *omnia vtilis est promissionẽ habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ*, Prouerb. c. 3. *Lõgitudo dierum in dextera eius, & in sinistra eius diuitiæ.*

¶ Dẽus enim tam per miraculum, quam ex
38 causis naturalibus potest humidũ rãdicalem reparare, vt homines viuant in longissimum ęuũ, vt de Henoch testatur Genes. c. 5. *nõ apparuit, quia tulit eũ Dñs*, quem locum ita explicant, Sapiens Eccles. c. 44. *Henoch placuit Deo, & trãslatus est in Paradysũ, vt det Gẽtibus pœnitẽtiã*, D. Paul. ad Hebr. c. 11. *Henoch trãslatus est, ne videret mortẽ.* † Elias Thesbytes viuus
39 igneo curru raptus est, Reg. 4. c. 2. v. 11. *Cũq; pergerent, & procedentes sermocinarẽtur*, Elias, & Eliseus, *Ecce currus igneus, & equi ignei diuiserunt vtrũque: & ascendit Elias per turbinẽ*
40 *in cælũ.* † Ex quo textu Eliam, sic à Deo raptum, adhuc viuum perseuerare in suomet corpore testantur *D. Hieron. Abulẽs. & alij in d. c. 2. Reg. 4. Frã. Suar. in D. Tho. p. 1. q. 59. ar. 6. disp. 55. sect. 1. to. 2. Ludou. Alcaçar in Apocalyps. c. 11. v. 3. & not. 6. §. 2.* idq; de fide esse affirmat *Frã. de S. Maria in sua hist. Prophet. li.*
41 *1.* † Verum enim est Eliã in corpore viuo raptũ fuisse, sed in eo viuere, difficultas est, ita vt contrarium asserere sit hæresis: nã sunt nonulli qui est dicto Regum loco, asserunt, Eliã mortuum fuisse ab igne currus, & ita sensisse filij Prophetarum, qui eum rapi viderunt trans Iordanem: & sic operas suas Eliseo pollicebantur in eius corpore cõquirendo aiẽtes d. c. 2. v. 16. *Ecce cũ seruis tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui possint ire, & quærere Dominũ tuũ, ne fortè tulerit eũ Spiritus Dñi, & proiecerit in vnum montium.*

42 ¶ Sed ex sacro textu nõ cõstat Eliã mortũ fuisse, nec ab Ecclesia definitum est, imò ex cõmuni omnium assensu probatur eum viuere cum Henoch, vt veniant in diem iudicij ad resistendum Antichristũ, testẽs fideles legis naturalis, & scripturæ, *Origen. in Ioã. to. 7. Chrysost. in Matth. hom. 54. D. Aug. lib. 20. Ciu. Dei, c. 29. Greg. Nyssen. lib. de Aduent. Dom. Greg. Mag. lib. 11. Moral. c. 10. Galat. in lib. 12. c. 1.* † Quare à priore sententia non dicendo, eũ nẽpe viuere vt testantur *D. Ambros. lib. 4. de Fide, c. 1. & in D. Luc. lib. 2. c. fin. D. Greg. lib. 9. Moral. c. 4. & lib 21. c. 36. Tertul. lib. de Anim. c. 35. & 50. & li. de Resur. c. 58. D. Chrysost. ad Pauli epist. ad Hebr. hom. 22. & ad Galat. 21.* † Et
44 frui priuilegio visionis Beatæ, & spirituali gloria, non per raptum in Paradyso, aut alio loco, cũ Henoch in corpore glorioso, quales Beati, qui mortẽ viderunt, vt tradit *D. Aug. lib. 9. in*
45 *Genes. ad liter. c. 6.* † Sed in suismet corporibus carnalibus, non depositis morte, sed semper viuis, vt idem testatur *Aug. lib. 2. de gratia Christi, c. 23.* nulla miaciem tẽtati, vt idẽ asserit lib. 1. de peccator. merit. c. 3. *Neque Henoch, neq; Elias per tam longam ætatem senectutem mareuerunt.* † Nec morte disiectis, & per resurrectionem assumptis, sed in ipso corpore viuentes, in
46 quo nati sunt, nã vt ait D. Hieron. ad Parmac. epist. 61. *Henoch translatus est in carne in Paradyso, & Elias carneus translatus est in cælũ.*

¶ Potuit enim Deus Eliam, in curru igneo
47 seruare, ne absumeretur ab igne, vt tres pueros in fornace, *Daniel. c. 3.* eius actionem impediens ne vreret, vt de credentibus testatur Apostol. ad Hebr. c. 11. *extinxerunt impetum ignis.* † Vel ignem illum conflare ab exhalationibus frigidis, & nimis condensatis eas prope nos detinendo, & postea per vehementem
48 exhalationem inuicem succedentium conquassatione calefieri, & inflammari, quibus ignis non vrẽs inducitur, *vt dixi in Epitome de Magia, lib. 2. c. 41. ex n. 12.* † Sic Henoch, & Eliã
49 censeo à Deo viuos asseruari vsque ad diem iudicij, sine potu, & cibo, corpore tamen valẽti, *D. Clem. Rom. lib. 5. Constit. c. 8. Tertul. lib. contra Iudæos, c. 2. & lib. de Anim. c. 50. & lib. de Resurrect. c. 35. & 58. D. Basil. in Hexam. hom. 11. D. Chrysost. in Genes. homil. 21. & 22. D. Aug. lib. 2. de peccat. origin. c. 23. & de peccat. merit. lib. 1. c. 3. & lib. 9. in Genes. ad lit. c. 16. D. Gregor. lib. 9. in Iob. c. 4. & lib. 21. ca. 36.* † Et suismet vestibus præcincti, quibus e-
50 rant dum reparentur, quemadmodum filios Israel in desertum, quibus per quadraginta annos, neq; vestes, nec calcei attriti sunt. Deuteronom. cap. 29. *Adduxi vos, quadraginta annis per desertum, & non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate corrupta sunt.*

CAP. XIIII. De Inedia perferenda.

SVMMARIVM.

1. *Inedia vltra septimanã tollerari non potest.*
2. *Inedia multos menses, & annos possunt tollerare, qui abundant humore phlematico, crudo, lento, viscoso.*
3. *Serpentes, lacerti, stelliones, &c. quare toto hyeme sine cibo transeant.*
4. *Dormiendo quare quis possit multos annos transire.*
5. *Herba caeaore famen expellit.*
6. *Spirensis puella multos annos sine cibo, & potu pertransit.*
7. *Puella Anglicana per viginti annos nihil comedit.*
8. *Sacerdos quidam Gallus bienio à cibis se abstinuit.*
9. *Odore solo multi conseruantur, sine cibo, & potu.*
10. *Democritus melis odore per multos dies inediam tollerauit.*
11. *Aëre solo viui potest.*
12. *Chamæleon quare solo aëre viuat.*
13. *Chamæleonti quare pauor, & colorum mutatio.*
14. *Christus Dominus ex miraculo quadrata dies ieiunauit.*
15. *Ieiunijs diuinis miraculi vis subtrahenda non est.*
16. *Rogerius reprehenditur, qui talia miracula stellellarum influentijs adscribit.*
17. *Eucharistiæ sumptione ex miraculo plures quam multos dies transierunt.*
18. *Catharina Senensis, & Maria Ægyptia ea sola Eucharistia multos dies per transiebant.*
19. 20. *Eucharistia sola quam plures sine cibo, & potu pertransierunt.*

VLTRA septimanam ex communi 1
lege naturæ non posse homines sine cibo, & potu inediam proferre, tradunt *Hippocrates libr. de carnib. Ioan. Filesac. de Quadrages. cap. 1.* † Quod de illis intelligitur, quibus ventriculus, & ieiunum inteſtinum humore chiloſo vacat, ſecus in his, qui abundant humore phlagmatico, crudo, lento, viſcoſo, quia calor naturalis illo vtitur pro alimento, & quandiu durat ſine cibo, & potu tranſeunt, donec totus abſumatur, *vt dixi in Epitome de Magia libr. 2. capit. 21. num. 2. Gemma lib. 1. Cosmocrit. cap. 6. Ioann. Euseb. part. 2. Philosopo. curios. libr. 1. capit. 79.* † Sic 3
enim ſerpentes, lacertus, ſtelliones, & fluuiales cocodrili ex hac phlegmatica complexione toto hiberno tempore latitant, & ſine cibo, & potu vitam degunt, vt tradunt *Aristoteles libr. 8. histor. animal. cap. 15. Albert. Magn. lib. 22. de Anim. tract. 2.* † Et hac de cauſa poteſt quis 4
dormiendo multos menſes, & annos ſine cibo & potu quieſcere, *vt dixi d. lib. 2. capit. 22. ex num. 2. Albert. Magn. vbi prox. Medin. lib. 2. de recta in Deum fide, c. 7. Mendoça in Viridar. Sacra & proph. erudit. lib. 4. probl. 24.* nam vt ait Martial. in Xen. lib. 13.

Tota mihi dormitur hyems, nec pinguior vllo
Tempore sum, quam cum me nisi somnus alit.

¶ Apud Indos herba quædam reperitur 5
Caeaore nomine, quæ famen expellit, vt referunt teſtes oculati *Petr. Cieza in histor. Peru, part. 1. cap. 96. Augustin. Zarate lib. 1. eiusdem histor. cap. 18.* † Spirenſis puella cum no- 6
nullos annos ſine cibo, & potu pertranſiſſet, iuſſu Ferdinandi Imperatoris vltra quadrienium fuit aſſeruata ſine cibo, & potu, corpore tamen valenti, nec vlla macie tentato, vt affirmat eius teſtis oculatus, qui ſeruandæ puellæ cura interfuit *Girald. Bucqlianus in Epidemia de ipsa edita.* † Similia de Anglicana puella, quæ 7
per viginti annos nihil comedit; refert *Roger. Bacconius*, de muliere Normandiæ, quæ decem & octho annos incolumen ſine cibo, & potu vitam traduxit, & alijs multis referunt *Euſebius dict. capit. 79. Mendoça dict. libr. 4. problema 23.* † De Galo Sacerdote, qui Ni- 8
colai V. Pontificis tempore bienio toto cibi potuque abſtitruit, meminit *Maiol. colloquio 6.* de puella Germana multa ſimilia tradit *Simon. Portius libr. de puella German.* de puella Arabica, *Martin. del Rio lib. 6. c. 2. sect. 3. quæst. 3.*

¶ Sunt etiam multi, qui ſine cibo, & 9
potu ſolo odore viuunt, & multos menſes, & annos oſphando inediam perferunt, vt tradit *Hyppocrates de aliment. libr. 1. Galeno libr. de aëre, aquis, & locis, Ioann. Menard. libr. 18. epistol. fin. Euſebius dict. libr. 1. capit. 78. Vega lib. 6. de locis capit. 4. section. 5.* † Demo- 10
critus melis odore per multos dies inediam tollerauit, vt tradunt *Athenæus libr. 2. capit. 3. Laert. libr. nono*, de Aſtromorum gente ſimilia refert *Plinii. lib. 7. capit. 2.* † Et ho- 11
minem ſolo aëre viuere multis rationibus, & exẽplis confirmant *Hippoc. lib. de alim. Galen. lib. de aëre, aqu. & loc. Mendoc. d. proble. 23.*

Marſ. Ficin. ad Phædr. Platon. in argumen.

2 † Quod fieri poteſt eo quod pro corporis magnitudine pulmo illi eſſet maximus, & ita ſola reſpiratione, ſoloq; aëre viuere, vt de Cha
13 mæleonte tradit *Plin. lib. 11. cap. 37.* † Ideò illi pauor, & colorum mutatio, vt docet idem *Plin. lib. 8. cap. 33.* & inediæ tollerantia, *Maio lus vbi ſup. Mendoca d. probl. 23.*

14 ¶ Nec per hoc Sanctorum naturam excedẽ tibus ieiunijs miraculi vjs abſtrahenda eſt, vt de Chriſto Domino quadraginta diebus ieiu-
15 nante tradit *Procop. in Luc. c. 4.* † Symeon ille Stylites ſæpius abſque cibo, & potu quadraginta dies ieiunauit, & niſi die Paſchæ ſumpto Chriſti corpore quidquã ſumebat, vt narrat
16 *Theodoret. hiſtor. Relig. cap. 26.* † De Mirana, & Cyra terquadraginta dies omnis omnino cibi expertes ieiunando tranſegiſſe, & alijs tradit idem *Theodor. vbi prox. Ioan. Fileſacus*
17 *lib. de Quadrageſimæ obſeruat. cap. 1* † Impius autem eſt Rogerius Bacconius dum hæc miracula ſtellarum influentijs adſcribit, nam ſi hoc ita vni, aut alteri dumtaxat, & non omnibus tollẽrandæ inędiæ ſtellæ iſtæ in commune defluxum ſuum demittentes largiuntur, vt tradit *Lilius Girald. dialog. 17. apud Gruter. tom. 2.*

18 ¶ Aliquando etiam ſola Sacramenti Euchariſtiæ aſſumptione abſque alio alimento Dei ſerui non ſolum dies, ſed annos quam plu-
19 res incolumes perdurarunt, *Fulgoſ. lib. 1.* † Vt de S. Catharina Senenſi narrat *S. Antoninus*, de S. Maria Ægyptiaca, *Henriq. lib. 8. de Euchariſt. ca. 34. num. 6.* de alijs *Sim. Maiol. tom. 1. Caniculár. colloq. 4. Franc. Picus Mirand. lib. 3. pranot. cap. 5. Thom. Boxius de ſign. Eccleſ. lib. 14. cap. 7. & lib. 15. cap. 2.* † De puel-
20 la annor. XII. in territorio Tullenſi ſola Eucha riſtia triennio perdurate ſe meminit *Vincent.*
21 *lib. 24. cap. 27.* † De alia puella in villa Eykel omni potu, ciboque carente, quę vixit ad ann. XXX. *Neuteler. Gener. 43.* vt alijs multis quos ipſe narrat circa ann. 1478. *Gener. 50.*

CAP. XV. De Virginitate vera, & ſophiſticata.

SVMMARIVM.

1. *Virginitas ſemel amiſſa irreparabilis eſt.*
2. *Virginitatis amiſsio eſt irreparabilis, ſiue ſit in membranulæ ruptione, ſiue coaleſcentium partium diſſolutione.*
3. *Virginitas amiſſa non poteſt reſtitui, etiam ex potentia Dei abſoluta.*
4. *Virginitas licet reſtitui non poſsit, poteſt tamen ſophiſticari.*
5. *Sophiſticare corruptas non licet, vt virgines appareant.*
6. *Corrupta dum nuptui traditur ex cauſa licet ſophiſticari.*
7. *Corrupta lucratur arrhas.*
8. *Arrhæ non dantur in præmium virginitatis.*
9. *Vxor deſerit in viliſsimum actum concupiſcentiæ, ideò dantur ei arrhæ.*
10. *Arrhæ dantur, & viduis.*
11. *Signa virginitatis dolorem eſſe, & ſanguinis profluuium.*
12. *Virginibus in primo congreſſu membranulla mutilatur.*
13. *Pelliculam rumpitur in primo virginis ẽgreſſu.*
14. *Hymen, & Eugiõ virginibus quid appellatur.*
15. *Virginibus nulla membranulla eſt in cuſtodiam virginitatis.*
16. *Membranulla, quæ in aliquibus virginib⁹ reperitur, vitioſa eſt.*
17. *Virginitas non conſiſtit in alicuius membranullæ integritate, ſed coaleſcentium partium anguſtia.*
18. *Sanguis profluuius in virginitatis amiſsione ſit per accidens.*
19. *Sanguinis profluuius in ipſa corruptione nõ eſt ſignum virginitatis.*
20. *Virgo cognoſci poteſt à viro ſine dolore, & ſanguine.*
21. *Obſtetrix dum inſpicit virginem perdit.*
22. *Obſtetricis iudicium valdè periculoſum.*
23. *Obſtetricibus iudices circumſpectos eſſe debent.*
24. *Membrana ſi reperitur in virgine, res eſt præter naturam.*
25. *Puellas in nono, & decimo anno meretricantes ſine nocumento.*
26. *Puella octauo anno concepit, & puer nouẽnis genuit.*
27. *Puella anno ætatis nono exiſtere viris potentiores, quàm aliæ in decimoquinto.*
28. *Fœminæ corruptæ anno ætatis viginti virũ non admittunt ſine dolore, & ſanguinis profluuium.*
29. *Virgines ex menſium ſuppreſsione lactam ſolent mammis habere.*
30. *Viros repertos fuiſſe cum lacte in mammis.*

1 VIRGNITAS ſemel amiſſa irrepara
bilis eſt, quia vllis medicamẽtis
nec dæmonis arte fieri poteſt,
vt quæ per coitum viri, vel alia
de cauſa ſemel virginitatẽ amiſ-
ſit, virginem eſſe incipiat, quia
de priuatione ad habitum non eſt poſsibilis re
greſſus *Ariſt. in Prædicam. c. 10. & Gener. lib.*
2 *2. & Phyſicor. 1.* † Siuè virginitas cõſideretur,
in alicuius mẽbranullæ ruptione, quã in vte-
ri ceruice dixit ineſſe *Fallop. in obſeru. annoto*
mat. ſiuè coaleſcentium partium diſsolutione,
vt tradit *Petr. Garſia de locis affect. diſput. 63.*
3 *cap. 1.* † Vel alia de cauſa, nam in quocunque
caſu conſideretur, nam poteſt corrupta ad vir
ginitatem amiſſam reddire, etiam ex diuina po
teſtate abſoluta, vt docent *D. Auguſtinus in*
epiſtola ad Euſtoch. de cuſt. virg. relatus in cap.
ſi Paulus, 32. quæſt. 5. cum alijs per Maiolum
tom. 1. colloq. 3.

4 ¶ Et licet virginitas reſtitui non poſsit, po
terit tamen ſophiſticari, vt corrupta pro vir gi
ne habeatur, vt Medici, Pharmacapolæ, & Oba-
tretrices præſtare ſolent, nam ad id multa ſunt
remedia, quæ obſeruant *Petr. Garſ vbi ſup. d.*
diſputat. 67. cap. 2. Ioannes Alfonſ. de Fonte-
cha in Specul. Medic. lumin. 3. fol. 611. & 617.

5 † Quod abſque periculo conſcientiæ nõ fit;
quia non licet mulieribus homines ſeducere,
neq; tali fraude vlli opẽ ferre, quin teneantur
de dolo malo eã aliud agitur, aliud ſimulatur *l.*
1. §. 1. D. de dolo, l. rei cõmunis, l. merito, D. pro
6 *ſocio.* † Nili in caſu quo à parentibus nuptui
tradatur, & iam diſponſata metuat mortis, aut
honoris periculum ſi vir eius amiſſam virgini
tatem agnoſcat, quia poterit ſophiſticari, vt
ſua, & ſuorum honorem tueatur, vt reſoluit
Ioan Alfonſ. de Fontecha dict. lumin. 3. fol.
613.

7 ¶ Et talis ſophiſticata lucrari poterit ar-
chas; nam licet illas in præmium virginitatis
dari arbitrantur *Gomez Arias in l. 49. Tauri,*
num. 8. Ioan. Lupus in Rubric. de donat. §. 12.
num. 1. Padilla in Authentic. res quæ, num. 31.
C. commun. delegat. Couarru. in 4. par. 2. cap. 3.
§. 7. num. 12. Rojas de Succeſſ. cap. 33 num. 33.
8 † Falſum eſt dari in premium virginitatis, ſed
pudicitiæ, quam proſtituit mulier, etiam cor-
rupta, dum viro ſe cognoſci patitur, vt tradit
conciuis, & amicus *Thomas Sanch. de Matri.*
9 *lib. 6. q. 27. nu 4.* † Quia deſeruit in viliſsimũ
actum concupiſcentiæ, quam poteſt præſtare,
vt notat alter cõciuis meus *Ioan. Bapt. Nauar*
10 *rete in Hieren. Thren. cap. 5 fol. 336.* † Ideò
arrhæ non ſolum dantur virginibus, ſed & vi-
duis, *l. 1. tit. 2 lib. 3 For. Gregor in l. 87. ti. 18.*
Part. 3. & in l. 1. titul. 11. Part. 4.

¶ Signa autem virginitatis eſſe dolorem, 11
& ſanguis profluuium multi aſſerunt ex illo
Deuter. cap. 22 *Si duxerit vir vxorem, & poſ*
tea odio habuerit eã, obijciens ei nomẽ peſsimũ,
& dixerit vxorem hanc accepi, & ingreſſus ad
eã nõ inueni virginẽ, tollẽt eam pater, & mater
eius, & ferrẽt ſecũ ſigna virginitatis eius, &c.
† Quare in virginitatis amiſsione ex primo 12
congreſſu viri, membra mutilari his verbis do
cet Avicen. lib. 3. Fen. 21. tract. 1. cap. 1. *Ante*
violationem virginis ſunt in collo matricis pã-
niculi contexti ex venis, & ligamentis ſubtili-
bus valdè ortis ex omni membro eius, quod deſ-
truit violator. † Quod pelliculam appellat 13
noſter Averroes lib. 1. Collectan. ca. 35. *Et ori*
ficium vulvæ eſt criſpum, & ex criſpitudine il-
la oriuntur venæ minutæ habentes pelliculam
contextam duabus texturis. † Quæ vocatur 14
Hymenæ Medicis, Andr. Veſalius li. 5. de fa-
brica corp. hum. c. 15. *Sic ergo huius colli veſicæ*
inferioris, paulòve interius carnea occurrit mẽ-
brana, quæ Hymẽ, & Eugiõ appellata virgini-
bus eſt peculiaris, in cæteris nãq; mulieribus coitu,
aut alioqui petulãti quopiã attritu diuulſa lau-
ratave aboletur. † Sed verius eſt nullã eſſe mẽ- 15
branullam, vel pelliculam virginibus in ore
vulva in cuſtodiam virginitatis, quod deſtruat
violator, vt tradunt *Andreas Laurent. libr. 7.*
anatomat. capit. 12. Marcell. Donatus libr. 4.
de admirab. medic. capit. 15. Fernelius libr. 1.
cap. 7. Ambroſ. Paræus lib. 2. de humani corp.
anatom. cap. 34. Ann Robert. libr. 4. rerum in-
dicatar. cap. 10. fol. 787. † Vnde ſi qua mem- 16
branulla in aliquibus reperiatur morboſa eſt,
& non propterea ſignum virginitatis, quia id
ex vitio conformatricis contingeret, vt tradũt
prater proximè adductos *Actius Tetrab. 4.*
ſermon. 4. capit. 96. Paulus lib. 6. cap. 72. Ori-
baſius lib. 24. Collectanearum cap 32. Capiba-
zeus lib. 4. cap. 2. Nicol. Florentin. ſermon. 6.
tract. 1. cap. 6. & tract. 3. ſermon. 8. capit. 30. 17
† Nam virginitas non conſiſtit in alicuius mẽ
branullæ corruptione, ſed ſolum in labiorum
compreſsione, & ſimpliſis, ſeu coaleſcentium
partium angustia, quæ cum ſine dilatatione
membrum virile admittere nequeant, ex in-
ſolito vſu virginibus dolor ineſt, & ſanguis
ex venarum coaleſcentium ſciſsione, vt tra-
dunt, *Franciſc. Valles de Sacra Philoſophia,*
cap. 25. Horat. Augenius tom. 2. epiſt. 1. cap.
4. Ioan. Alfonſ. Fontecha in Speculo Medic. lu-
min. 3. Petr. Garſia Carero ad Galen. de locis
affect. diſp. 67. c. 1.

¶ Vnde ſanguinis profluuiũ fit peracidẽs, 18
& dolor, quia vt ait Ann. Robert. d. cap. 10.

fol. 738. *quod si in ipsa defloratione aliquando sanguinẽ prosilire, aut erumpere contingat, hoc vel propter vim coeũtis, qui claustra primus aperit (vt sanè prima coitio acerrima est) vel alias inde procedit, & non expellicula raptione.*

19 † Nec sic sanguinis profluuium non esse signum virginitatis compertum est; quia sine sanguinis emissione virgo cognosci potest à viro, quinimo sine ipsius virginis dolore, nam pro corporis magnitudine, & ætate cerui x vterina correspondens, si viro adiungatur, qui habeat membrum paruum, vel proportionatum orificio vulvæ, absque sanguine, quinimo absq; dolore cognoscetur, vt tradunt *Laurentius, Donatus, Fernelius, Ætius, Paulus, Oribasius, Capibazeus, Florentinus, Valles, Augenius, Fontecha, Carero, & Pareus vbi sup.* † Nam vt eleganter ait Ioan. Fragoso libr. de arte medendi tract. de explanat. *Assi que la sangre, que suele salir en el primer coito, no siempre es de la tela corrompida, que imaginan, sino de las venillas, que alli se hallan apretadas: por lo qual las mugeres, que tienen ia edad madura, no sienten dolor en aquel acto, ni les va sangre, especialmẽte si el hombre tiene el miembro genital proporcionado con la grandeza del cuello de la madre.*

21 ¶ Vnde cabeant Iudices ab obstreticum explorationibus, quæ dum experiuntur virgines digitum in pudenda mittunt, eo quod dicunt in vteri ceruice asseriam esse membranã, quæ ingressum in virginibus impedit, vel asseriam vteri ceruicem ampliorem esse, at multo magis hiare corruptis, quia vt ait D. Aug. lib. 1. Cinit. Dei, c. 18. *Obstetrix virginis cuiusdã integritatem manu velut explorans, siue maleuolentia, siue inscitia, dũ inspicit, perdit.* † Quare incerta est huiusmodi probatio, & periculosa, nam vt ait D. Cyprian. in c. nec aliqua, & in c. quod si pœnitentiam, 27. q. 1. *Nec aliqua putet se hac excusatione defendi, quod inspici, & probari possit, an virgo sit, cum & manu obstreticum, & oculi sæpè fallant.* † Vnde ab hac

23 probatione, & inspectione obstreticũ Iudices quantum possint cabere debent, nam vt testatur D. Ambro. lib. 8. epist: 64. *nos quoq; vsu hoc cognouimus, sæpè inter obstetrices abortam veritatem, & quæstionem excitatam, vt plus disputatum sit, de illa quæ inspiciendæ se præbuit, quam de ea, quæ non fuit inspecta.*

24 ¶ Membrana enim illa res est præternaturam, quæ vix vni è multis millibus à prima cõformatione inesse reperiatur; iam verò pro corruptis magnitudine, & ætate, ceruix vterina patebit magis, aut augustior erit; nam partium omnium corporis, quædam ad se inuicem proportio est, & in natura benè ordinata commẽsuratio, vt tradunt *Hypocrat. & Galen. passim.* † Ita dãtur plures fœminæ ex nono, & decimo anno meretricãtes, sine detrimento, & pueros ex ea plus minusve ætate, qui fœminis cõmiscentur: pueri enim septẽnes coierunt, & nouẽnes conceperunt, & genuerunt, nam de puela nouenne pregnante narrat *Albert. Magn. lib. 18. tract. 2. c. 2.* † Et apud Mosellam tempore 25
Benedicti XII. Pont. Max. puella octauo anno concepit, vt memorat *Genebrard.* & infans, qui nondum ad decimum annum peruenit nutricem pregnantem reddit, vt ex *D. Hieronym.* recolit *Cœl. Rodig. lib. 14. antiq. lect. c. 8.* de aliis, qui septimo anno fornicarũt, tradunt *DD. in c. 1. de delict. pueror.* † Quod argumentum 26
est euidentissimum existere fœminas nonnullas viri potentiores anno ætatis nono, quam aliæ anno decimoquinto propter vulvæ, & ceruicis eius capacitatem ampliorem, & ita intelliguntur *l. continuus, §. cum ita, D. de verb. oblig. l. 4. D. de ritu nupt. l. hæc conditio, D. de cõdit. & demonstr. l. filius à patre, §. siquis eo tẽpore, D. de liber. & posthu. l. 2. §. fin. D. de prælleg. credit. l. si sponsa, D. de iur. dot. l. quod pupillæ, D. quando dies legati ced. gl. in §. 1. Institut. de nupt.*

¶ Contra autem fœminæ corruptæ ætatis 27
viginti, & vltra annorũ adeo arctè sunt in oriphitio vulvæ, vt nunquam membrum virile sine dolore, & sanguine admittant, & quod magis est, quod etiam post plures partus integrũ virginale corpus præseferũt, vt nulla in re differunt ab ipsis verè virginibus, vt de fœminis vltra Antarticum polum degentibus tradit *Episcopus Maiolus tom. 1. Canicular. colloq. 3.*
† Neque etiam lactis in mammis prouentus 28
certus est corruptæ fœminæ argumentum, nã virgines ex mensium suppressione lactem solent in mammis habere, vt docet *Hypocrat. Aphoris. 39. sect. 5.* † Quin & viros esse non 29
nullos quibus lac in mammillis est in tanta copia, vt fuggi inde, & effundi possit, docent *Aristot. lib. 4. histor. animal. c. 20. Hieron. Cardan. de subtilit. lib. 12. Iul. Cæsar. Baricellus in horto gedial. fol. 376.*

¶ Hic deest *CAP. XVI. de Resurrectione mortuorum ex dæmonis arte,* quod collocatum est *sup. lib. 1. cap. 6. fol. 19.*

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM

LIBER QVARTVS

DE ANGELORVM POTESTATE AD producendos effectus visibiles, & palpabiles, quę causarum ignaris, vel miraculosi, vel pręstigiatori videntur.

CAP. I. De Magorũ operibus, & an dici possint vera miracula.

SVMMARIVM.

1. *Miracula Deus per Angelos bonos, & malos exhibere solet.*
2. *Diabolus piritus est Angelicus, natura sua splendidissimus.*
3. *Dæmones omnia illa facere possunt (si Deus non impediat) quæ boni Angeli.*
4. *Magi possunt ea omnia facere, quæ dæmoni potentiæ non denegatur.*
5. *Multa Magorum miracula videntur, quia illa facere, nec quomodo facta sint homines intelligunt.*
6. *Magi nonnulla faciunt, non de similia eorũ, quæ faciunt sancti.*
7. *Magi interdum nonnulla faciunt, quæ verorum miraculorum sunt similia.*
8. *Miracula sunt ex Deo reseruatis.*
9. *Miracula infinitam potentiam requirunt.*
10. *Diabolus non potest leges naturæ transcendere, siue excessus fiat, in eo quod fiat, siue in eo, in quo res fiat.*
11. *Naturæ leges diabolus non transcendit, siue excessus fiat in modo, vel ordine, vel alia circumstantia, aliudve ex quo opus fit.*
12. *Dæmoni non datur de priuatione ad habitum regressus.*
13. *Miracula virtute Angelorum sunt operata.*
14. *Angeli sunt deputati ad miracula facienda.*
15. *Angeli ex sua natura miracula non faciũt, sed diuina virtute.*
16. *Mali, & perperàm à fide sententibus, miracula operati sunt.*
17. *Gratia miraculorum non requirit virtutẽ ministri.*
18. *Miracula per impios fiunt virtute diuina.*
19. *Gentiles miracula vera operati sunt, vt scirent Deum esse, qui curaret mortalia.*
20. *Tuccia Vestalis miraculum ad suam contestandam pudicitiam.*
21. *Dæmonum cultores prophetarunt inspiratione diuina.*
22. *Iudæi infideles in præsentia Christi operabantur miracula.*
23. *Christus Dominus non impedit Iudæis infidelibus gratiam miraculorum.*
24. *Deus potius per sanctos, quam per malos edit miracula.*
25. *Miracula fiunt ad confirmationem fidei.*
26. *Iudæi infideles in nomine Iesu operabantur miracula.*

28. *Dia-*

28. *Diabolus habet suos Apostolos, Prophetas, Doctores.*
29. *Demones sibi miraculorum potentiam arrogarunt.*
30. *Magnorum opera, nec miracula dici possunt, nec mirabilia.*
31. *Mirabilia vt miracula sunt de Deo reseruatis.*
32. *Magnorum opera miracula dicuntur respectu eorum, qui causas ignorant.*
33. *Magnorum, & hereticorum opera, quia fiunt ad confirmationem falsæ fidei miracula dici non possunt.*

1 MIRACVLA Deus nõ solum per Angelos bonos, sed per malos exhibere solet, nam si Deus per impios miracula edit, vt postea videmus, cur nolet per dæmones? qui eius mãdata solent exequi, Iob cap. 1. *Egressus Satanas à facie Domini percussit Iob vlcere pessimo à planta pedis,* 2 *vsque ad verticem eius.* † Dæmones enim spiritus sunt Angelici natura sua splendidissimi, quia eis lapsu naturalia immutata non sunt, *D. Dionys. Areop. de Cœlesti Hierarch. cap. 4. D. Thom. p. 1. q. 64. art. 1. & Sent. 2. dist. 7. quæst. 2. & de Dæmon. quæst. 1. & 2.* † Vnde dæmones omnia illa facere possunt (si 3 Deus non impediat) quæ facere possunt boni Angeli, & eorum gloriam ementiri, quia vt ait D. Paul. Corinth. 2. cap. 11. *Ipse Satanas trãsfigurat se in Angelum lucis.* † Et ita Magi ex 4 eorum pacto omnia illa facere possunt in rebus naturalibus, quę dæmoni potentiæ nõ denegantur *D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 3. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 9. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppost. Relig. q. 95. in prælud. disp. 4.* † Quæ multoties in hominum 5 existimatione miracula videntur, quia ipsi facere non possunt, nec quomodo facta sint intelligunt, *Guil. Parisiens. de Vniuers. p. fin. Perera lib. 2. aduers. fallac. art. 2. 8. & in Daniel c. 2. Toledo in Ioan. cap. 3. Bulenger. de Mag. lib. 2. cap. 44.* † Et sanè non nulla faciunt Ma- 6 gi in specie non dissimilia eorum, quæ faciunt Sancti, nam Magi Pharaonis per incantationes Ægypciacas fecerunt arcana quædam similiter, ac Moyses, dum conuerterunt virgas suas in serpentes, aquam mutauerunnt in sanguinem, ranas subito produxerunt, & alia, quę 7 leguntur *Exod. cap. 7. 8. 9. & 10.* † Sanant interdum Magi ægrotos, ac de corporibus obsessis eijciunt dæmonia, & alia huiusmodi miranda faciunt, quæ verorum miraculorum sunt similia, quia, vt testatur Christus Dominus apud D. Matth. cap. 24. *Surgent Pseudochristi, & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in eorum inducant (si fieri potest) etiam electos.*

¶ Quæ quidem (etsi miranda sint) miracula tamen dici nequeunt, nam illa, quæ faciunt Magi, ex potẽtijs causarum naturalium fiunt, vel per delusionem, cum diabolus, in cuius virtute Magi operantur huiusmodi signa, non possunt facere miraculũ, nam id est ex Deo reseruatis, vt de miraculis Christi testatur Nicodemus apud D. Ioan. cap. 3. v. *Scimus quia à Deo veni sti Magister, nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.* † Mi- 9 raculum enim infinitam potentiam requirit, quia naturæ vires excedit: Et hoc tripliciter; nam consistit excessus in eo, quod fit, quale nullo modo natura potest facere, cuiusmodi est, vt duo corpora sint simul in eodem loco, & se permeat, vel vt corpus humanum euadat immortale, impassibile, & gloriosum, quod primum locum in mirabilibus tenet, vt docent *Perera & del Rius vbi sup.* † Secundo excessus est 10 non in eo, quod fit, sed in eo, vel ex quo res fit: potest enim natura producere aurum, vel arborem, sed non ex nihilo; potest dare vitam, sed non mortuo; potest etiam facultatem videndi largiri, sed non cæco nato, D. Ioann. cap. 9. *A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati, nisi esset hic à Deo.*

† Tertio, vel excessus non est in eo, quod fit, 11 nec in eo ex quo, aut in quo fit, sed vel in modo, vel in ordine, vel in aliqua quapiã circunstantiia, alijsvè rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit. v. g. Potest medicus sanare ægrotum, verum non subito, nec absque medicina, & hic est infimus miraculorum modus, in quo & Magi versantur, qua propter Christus obijcientibus Iudæis se dæmonium habere præcedente miraculo satisfacit apud D. Ioan. cap. 10. *Hæc verba non sunt dæmonium habentis, quia dæmonium non potest cæcorum oculos aperire.* † Nam cum depriuatione ad 12 habitum non sit possibilis regressus, lege naturæ, fatendum est hoc miraculum infinitam habuisse virtutem, quæ in Deo est, ideo Iudæi ad resurrectionem Lazari hoc miraculo de cæco nato argumentantur apud D. Ioan. c. 11. *Non ne potuit facere, vt hic non moretur, qui potuit cæci oculos aperire?*

¶ Sed obstat Angelorum ministerio mira- 13 racula, & virtutes fuisse operatas, vt in Sodoma futuro incendio, *Genes. cap. 15.* in libertate Loth, & filiarum *Genes. cap. 15.* in primogenitis Ægiptiorum cede, & signis Moysis coram Pharaone, *Exod. cap. 7. 8. 9. & 10.* in co-

lumna ignis,& mare recedente in deserto, *Exod. cap. 13. & 14.* in pluitione Manaa, & volatilium,& eductione aquarum de petra, *Exodi cap. 16. & 17.* † Quæ omnia ministerio An-
14 gelorum facta volunt Patres, & Theologi in dictis locis,nam vt ait D.Thom.lib.3.contra Gent.capit.103. *Quod etiam ex hoc videtur, quod vnus Ordo Angelorum specialiter deputatus(vt Gregorius dicit)ad miracula facienda.*
15 † Sed cum Angeli non operentur miracula propria virtute,sed ex potestate à Deo data, quia potentiam infinitam requirunt, ideò Angeli ex sua natura miracula facere nõ possunt, & multo minus dæmones,& Magos , vt docẽt *D. Augustinus lib. 3. Trinitat. cap. 7. & lib. 22. Ciuitat. Dei, capit. 7. & 8. D. Thom. part. 1. q. 110. art. 1. & lib. 3. contra Gent. capit. 102. & 103. Sprenger in Malleo malef. p. 1. q. 5. Hiero. Mengus in Compend. artis Flagel. lib. 1. c. 8. & aduers. malig. spirit. c. 10. Petr. Binsfeld. in cõfess. malef. p. 2. concl. 1.*
16 ¶ Neque obstat,quod mali , & perperam à fide sentientibus miracula, & virtutes operati fuut, vt de infidelibus, qui inuocato nomine IESV dæmonia eijciebãt apertũ testimoniũ est Christi Domini apud D.Matth. capit.7.v. 22. *Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eijcimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus , & tunc confitebor illis; quia nunquam noui vos, discedite à me, qui operamini iniquitatem.*
17 † Nam gratia miraculorum est ex gratijs gratis datis, Apostol.Corinth. 1.cap.12.v.9. *Alij gratia sanitatum in vno spiritu, alij operatio virtutum,* &c. non requirit virtutem ministri, *D. Thom. 2.2. quæst. 176. art. 2. & q. 177. art. 1. & q. 178. artic. 2. & part. 3. q. 7. art. 7. Medina de recta in Deli fide, lib. 2. ca. 7. Perez in laurea Salmant. cert.*
18 *1. dub. 2. cap. 1. & cert. 4. cap. 3.* † Vnde per malos, & deperditos homines, Gentiles, Iudæos, infideles miracula posse fieri virtute diuina, expressè tenent *D. Augustin. lib. 2. de serm. Domin. tom. 4. cap. 39. & tom. 6. contra aduersãt. legis, lib. 2. ca. 4. & lib. 4. Confess. capit. 5. Beda, Theophilact. Maldonat. Berrad. & alij ad Matth. cap. 7. D. Gregor. lib. 2. Moral. c. 8. Michael Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. Maiolus tom. 2. colloq. 2. Bellarmin. tom. 1. cap. 15. Borius lib. 2. de sign. Eccles. cap. 8. Raphael de la Torre tom. 2. quæst. 90. art. 2. disp. 8.*
19 ¶ Aliquando in diuinæ prouidentiæ , & excellentiæ commendationem, ab Ethnicis hæc miracula fiunt , vt nempè scirent Gentes Deum esse , qui curaret mortalia , vt tradunt *Laurea Salman. vbi supra, Vazquez in D. Tho. part. 1. q. 2. art. 3. disputat. 20. cap. 4.* † Et hac
20 ratione credi potest aliqua Gentilium miracula diuina virtute facta fuisse,vt de Tuccia Vestali virgine,quæ ad suam contestandam pudicitiam aquam à flumine crebro portauit,vt tradunt *D. Augustin. & per eum D. Thom. de potent. q. 6. art. 5. Salmeron. tom. 6. tract. 4. §. 1. fol. 18.* † Et sic verum est Magos,& dæmonum
21 prophetas aliquando locutos fuisse ex inspiratione diuina,vt de Balaamo dixit D. August. & ex eo D.Thom.2.2.q.95. art.4. & q.174. art.5. *Vtitur malis ad vtilitatem bonorum, & vt veritas credibilior fiat, ex testimonio aduersariorum.* † Nam post Christi aduentum non
22 semel Iudæi infideles, qui doctrinam eius non receperunt,in eius tamen nomine eijciebant dæmonia,vt testantur Apostoli apud D. Marcum cap.9.v.37. *Vidimus quendam in nomine tuo eijcientem dæmonia , qui non sequitur nos.*
† Quem quidem Iudæum infidelem fuisse, 23
& nihilominus Christum non prohibuisse illi gratiæ vsum apertè docent *Beda, Theophilac. & alij in illud Marc. 9. Barradas tom. 2. Concord. lib. 8. cap. 16. Baronius in Annal. ann. 56. Martin. del Rio lib. 2. Magicarum, q. 30 sect. 2. §. 1. Valle de Moura tract. de incantation. sect. 2. cap. 9. num. 27.*

¶ Sed Deus miracula potius per sanc- 24
tos, & electos suos operatur , & eos quidem virtute insignes, Sapient.7. *Per nationes , & animas Sanctorũ se trãsfert ad amicos Dei, & Prophetas constituit.* † Nam fiunt ad confir- 25
mationem Fidei,D.Paul.ad Hebræos ca.11. v.33. *Per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam adempti sunt repromissiones, obturauerunt ora leonum , extinxerunt impetum ignis, effugierunt aciem gladij,* &c. † Nam co in 26
sacris literis legimus tentantibus Iudæis exorcismis inuocare super eos,qui habebant spiritus immundos nomen Domini aientes,Actor. cap.19. *Adiuro vos per IESVM , quem Paulo prædicat*, spiritum respondisse, *IESVM noui, & Paulo scio; vos autem qui estis?* qua authoritate malos non operare miracula testatur *Fran. Picus Mirand. lib. 7. prænot. cap. 6.*

¶ Habent enim dæmones suos pediseq- 28
uas,qui admira operanda deseruiunt , quibus virtus diuina nunquam concurrit; quia ad decipiendos homines fiunt: nam vt ait Michael Medina in D.Thom. 1.2.q.22.art.3. *diabolus habet suos apostolos, suos prophetas, suos euangelistas, doctores, martyres, & virgines ad consummationem corporis reprobi.* † Quos ideò ap- 29
pellat Iamblic.lib.de myster.Ægypt.capit.1. *Deorum pedisequos* , & sic olim miraculorum

editionem Magi sibi vindicabant, quia vt ait Porphyr lib. de Sacrific. *Quotiens suorum prodigiorum machinas dæmones adhibent, multa eos naturæ consueto ordine alienissima efficere.*

30 † Ideo eorum opera nullo modo miracula dici possunt. Nec mirabilia absolutè, nisi secundum quid, & respectu nostri, qui ea admiramur, vt docent *D. Thom. p. 1. q. 110. art. 4. Medina lib. 2 de recta in Deum fide cap. 7. Suarez tract. de Fide disp. 4. sect. 3. ex n. 8. & sect. 4.*

31 *ex n. 15.* † Et quod dicimus de miraculis, idē de mirisoporibus dicendum est, quia non minus sunt de Deo reseruatis, Psalm. 117. *Benedictus Dominus Deus Israel, qui fecit mirabilia solus.* Psal. 135. *Qui fecit mirabilia magna solus.*

32 † Vnde licet alij dicāt miracula, aut mira præstare posse dæmonem, non intelliguntur absolutè, sed respectu eorum, qui causam ignorant, vt docent *D. Gregor. in Euāg. homil. 34. & lib. 2. Dialogor. cap. 31. Toledo in Ioan. cap. 3. Hieron. Mengus in doctr. pulchra aduers. malig. spirit. ante Flagel. cap. 10.*

33 † Et ita quæ operantur à Magis, & hæreticis, quia, vt plurimum, fiunt ad confirmationem falsæ fidei, miracula dici non possunt, *D. Augustin. in cap. teneamus 1. q. 1. & lib. 3. Trinit. cap. 8. & lib. 18. Ciuit. Dei cap. 17. D. Isidorus d. lib. 8. Ethymol. cap. 9. qui habetur in cap. nec mirum 26. q. 5. Theat. vitæ human. vbi plura exempla fictorum, & verorum miraculorum vol. 5. lib. 4. ex pag. 1512. vsque 1581.*

CAP. II. De vera, & apparente Magorum operatione.

SVMMARIVM.

1. *Magica opera esse negat Plinius.*
2. *Magorum opera non semper deludunt.*
3. *Diabolus non plura potest, quam Deus permittit.*
4. *Magi aliquando sensus deludunt.*
5. *Magi deludunt quando operantur, quod dæmonis potentiam excedit.*
6. *Opera Magorum omnia vt deluſoria reprobare insanæ mentis est.*
7. *Opera Magorum omnia, vt vera suscipere leuitatis animi est.*
8. *Magorum effectus alij sunt naturales, alij præstigiatorij.*
9. *Dæmones operantur, vel actione immediata per motum localem, vel mediata applicando actiua passiuis, per alterationem, aut per deluſionem.*
10. *Motu locali quomodo dæmon operetur.*
11. *Dæmon se ipsum mouet.*
12. *Dæmon per se alia corpora immediatè impulit, vel assumit, vel transfert.*
13. *Diabolus potest vastos moles, & ingentia corpora velocissimè impellere.*
14. *Diabolus lapsu non amittit naturalia.*
15. *Diabolus potest nubes excitare, & impellere.*
16. *Diabolus potest fulgura, & ignes mittere.*
17. *Rosas in hieme, niues in æstate potest diabolus aliunde adducere.*
18. *Fluuios in caput repellere, vt retrofluere videantur diabolus efficit.*
19. *Applicando actiua passiuis dæmon multipliciter operatur.*
20. *Naturalium proprietates, commode applicandi tempora, solertiæ, & artificij omnia diabolus nouit.*
21. *Multa efficiuntur, quæ naturæ solius operatio non feciſſet, nisi dæmonum artificiosa applicatio iuuaret.*
22. *Diabolus, vt medicus multa ex natura, & artificio operatur.*
23. *Miraculorum similia applicando actiua passiuis dæmones operantur.*
24. *Serpentes, & ranæ ex limo putrido, & calore apte commixto generantur.*
25. *Insecta potest diabolus producere applicando actiua passiuis.*
26. *Multa operatur dæmon ex naturarum applicatione, quæ miraculosa videntur.*
27. *Diabolus deludit sensus, quando applicatio naturalis, nec motus localis iuuat.*
28. *Deludit diabolus mutando obiectum, vel aerem medium, vel ipsum organum.*
29. *Omnia, quæ dæmon per causas naturales fa re nequit, operatur per deluſionem.*
30. *Proteus arte dæmonis, in qua se vellet formam commutabat.*
31. *Pythagoras arte dæmonis inuisibilis redebatur.*
32. *Arcades arte dæmonis transformabantur in lupos.*
33. *Scythæ Europeiæ gens stagnum transnatantes conuertebatur in lupos.*
34. *Diabolus homini aerea circundabat bellua effigie, vt lupus videatur, vel subſtituit corpus ferinum.*
35. *Diabolus ex humorum vitio hominem persuadit se in lupum conuersum.*
36. *Iphigenia quæ arte in ceruā fuit conuersa.*
37. *Apuleius arte dæmonis conuersus fuit in asinum.*
38. *Diabolus Gētiles decepit in hominum trāsformationibus.*
39. *Meduſa, Hecates, Gorgones dæmones fuerūt ad homines deludēdos, ex eorū cōmutationib⁹.*

40. *Simon*

40. *Simon Magus inuisibilis reddebatur, & multa portentosa operabatur.*
41. *Simonis Magi opera non fuerunt fabulosa, sed verè exhibita.*
42. *Simonis Magi opera apud Gentes inter vera miracula referabantur.*
43. *Apollonius Thyaneas ex prodigijs, quos exhibebat pro Deo habitus est.*
44. *Apollonius Thyaneus ex omnium oculis repente euanuit.*
45. *Gyges Rex annulũ gestabat, quo inuisibilis reddebatur.*
46. *Numa Pompilus mensas visui tantum inanes exhibebat.*
47. *Menippi cum Lamia nuptiæ, & apparatus delusorius.*
48. *Persei Clypeo homines conuertebat in saxa.*
49. *Delusoriæ Magiæ multa remisiuè.*
50. *Claudia, & Tuccia virgines Vestales arte dæmonis miras operatæ sunt.*
51. *Ioanna la Pucela apud Galios multa delusoria exhibuit.*
52. *Moniales Cordubæ, & Vlyssiponæ multa per delusionem operabantur.*

1 PERA Magorum, quia persæpe naturam creatarum reaum vires excedere videntur, ea inter pueriles fabulas, & anuũ in somnia multi philosophi annumerare conantur, nam vt de Nerone á Seneca edocto testatur Plin. lib. 30. c. 2. *Magiam autem, quæ nulla est docere nõ potuit; Proinde ita persuasum sit, instabilem, irritam, & inanẽ esse, habere tamen quasdam veritatis vmbras, sed in his venesicas artes pollere, nõ Magicas.* † Cui vt concedo plurima Magorũ esse vana, & falsa, ita esse talia omnia non assentior, nam Magi Pharaonis per incantationes suas fecerunt arcana quædam similiter, ac Moysis, *Exod. cap. 7.* Et Pythonisa suscitauit Samuelem, *Reg. 1. cap. 28.* Et Venefici incantantur sapienter, *Psal. 57.* Et nõ secus, quã arte Magica, pseudoprophetę dabunt signa magna, & prodigia, *Matth. cap. 24.* † Non enim semper deludunt Magi, dum effectus applicatarum rerum naturam non excedit, sed quando concursus dæmonis non accedit, aut effectus superat eius potentiam, vel à Deo impeditur, nam diabolus non plura potest, quam quod Deus ei permittit, *Iob cap. 1. Zachar. 3. Matth. 4. 8. & 13. Luc. 8. 13. 22. Actor. 5. 13. Apost. Corinth. 2. cap. 4. ad Ephes. 6. ad Thessal. 2. cap. 18. Petr. Can. 1. cap. 5. Apocalyps. c. 2. & 10. cap. nec mirum 26. q. 5.*

4 ¶ Neque obstat, quod de Magicis operibus in hæc verba testatur D. August. in d. cap. nec mirum 26. q. 5. *Hæc omnia magis præstigijs fingebantur, quam rerum veritate complerentur.* † Nam cum hominum transformationes, & animarum ad vitam reuocationes, de quibus ibi agitur, sint de Deo reseruaris, vt postea dicemus, non possunt illa Magi præstare, nisi post delusionem, nam vt ait Mart. del Rio omni laude dignus lib. 2. Magic. disquis. q. 9. *Quidquid dæmon potest, id per eum expatto Magi possunt, neq; ipsi possunt, quod nequeunt dæmon.* † Quapropter omnia opera Magorum tanquam delusoria reprobare, insanæ mẽtis est, quia est error in fide, vt docent *Spina tract. de Strigib. cap. 2. cum seqq. & Apolog. 2. cap. 5. Binsfeld. in Confess. malefic. prælud. 4. & in Rub. C. de malef. & math. notab. 3. & in l. eorum C. eod. tit. Fran. Suarez de Relig. libr. 2. cap. 14. n. 7. Farin. de hæretic. q. 181. §. 1. n. 36.* † Omnia autem tanquam vera suscipere, leuitatis ergo animi est, vt docent *D. Tho. 2. 2. ar. q. 9. ar. 9. & q. 52. ar. 2. & Sẽt. 3. dist. 24. art. 3. & de verit. q. 14. art. 10. & in Ioan. 4. lect. 5.* Nam vt ait Eccles. c. 19. *Qui cito credit leuis est corde, & quod de non entibus, & non apparentibus idem est indicium.*

¶ Vnde dicendum est effectus Magorum alios esse naturales alios præstigiatorios, quos veros, & apparentes dixit Theologorum Schola cum Magistro *Petro Lõbard. in Sent. 2. dist. 7. & Sent. 4. dist. 34. D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 7. cum seqq. D. Thom. p. 1. q. 114. art. 4. & 2. 2. q. 96. art. 1. & lib. 3. contra Gent. cap. 104. & seqq. & de potest. q. 6. art. 5. & de malo, q. 16. art. 9. Bulenger. de Mag. lib. 1. cap. 7. 8. 9. 10. & 11.* † Nam omnis operatio Magorum (quando potestate diuina non impeditur) aut fit *actione immediata* per motum loci. vel *mediata* applicãdo actiua passiuis, per alterationem veram, aut per delusionem, vt docent *D. August. lib. de Diuinat. dæmon. cap. 3 & 5. & lib. 3. de Trinit. capit. 7. 8. & 9. D. Thom. lib. 3. contra Gent. capit. 104. Valent. p. 1. q. 110 Victoria in relect. de Mag. n. 18. & 19, Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. Toledo in Ioan. cap. 3. & in Summ. lib. 4. c. 16. Valent. tom. 3. disp. 6. q. 12. punt. 2. Mart. del Rio lib. 2. Mag. q. 8. Azor p. 3. lib. 9. ca. 25. Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 6. Lessius lib. 2. cap. 44. dub. 3. Bonacina in præcepta Decalog. disput. 3. quæst. 5. pun. 5.*

Sect. 1. de Actione dæmonis mediata per motum localem.

10 PER MOTVM LOCALEM datur dæmonis operatio dupliciter, transeuntis, & *immediata*, quæ à dæmone immediatè proficiscitur: nec immoror, an talis virtus motiua dæmonis sit, distincta ab intellectu, & voluntate eius, quia distinctam arbitror, licet plerique negent, *Bulenger. d. lib. 1. c. 19.*

11 † Qua quidem potestate dæmon multa consequitur, potentia sua naturali, qua seipsum mouet, vt patet ex Iob cap. 1. *Circuiui terrã, & perambulaui eam*, Matth. cap. 12. *Cum autem immundus spiritus exit ab homine ambulat per loca arida quærens requiem.* † Aut quãdo per se alia corpora immediatè impelit, vel assumit ea, transferendo illa de loco ad locum,

12 vt Christum Dominum super pinaculum templi, & in montem excelsum, *Matth. & Luc. vterque capit. 4.* non secus quam Angelus Prophetã Habacuc de Iudæa in Babylonem transtulit, *Daniel. cap. 14.* & Apostolorum Principem è carcere, *Act. Apostol. capit. 12.* † Nam

13 diabolus potest vastos molles, & ingentia corpora velocissimè impellere, vt docet *D. Aug. lib. 3. de Trinitat. cap. 7. & libr. de natura dæmon. cap. 3.* quia hæc inferiora Angelis patent *D. Thom. part. 1. q. 110. art. 2. & quodlibet. 9.*

14 *art. 5.* † Diabolus enim spiritus est angelicus natura sua splendidissimus, quia naturalia ei lapsu immutata non sunt, vt docent *D. Dionys. Areop. lib. de Cœlest. Hierarc. c. 4. D. Tho. p. 1. q. 64. art. 1. & Sent. 2. dist. 7. ar. 1. & qq. de dæmon. D. Greg. in Iob lib. 34. Moral. c. 13. Petrus Binsfeld. in confess. malef. prælud. 8.*

15 ¶ Potest similiter diabolus motu locali nubes aliunde excitatas in eam partem quam velit impellere, & eas repellere, ac sedare, vt de Saga canit Tibul. eleg. 2. *Cum libet hæc tristi depellit nubila cœlo.* † Tempestates induce-

16 re, fulgura, & ignes mittere, vt in Iob persecutione legitur Iob. cap. 1. *Cecidit ignis de cœlo, & tactas oues puerosque consumpsit, & repente ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domi.* † Rosas in hieme aliunde as-

17 portare, vt de nouo producere videatur, niues insestate pluere; locustas, & alias pestes agrorũ ex alio loco repente inducere, vt fecerunt Magi Pharaonis, *Exod. c. 7. & 8.* nam tales operationes appellat Dauid Psalm. 77. *Immissiones*

18 *per angelos malos.* † Fluuios in caput repellere, vt retrofluere videantur similiter dæmon per motum localem valet efficere, vt de Syrilla Cumea, siuè Phebi Sacerdotissa in hęc verba testatur Virg. Æneid. 4.

Sistere aquam fluuijs. & vertere sydera retro,
Nocturnorque ciet Manes, mugire videbis
Sub pedibus terrã, & descẽdere mõtibus ornos.

Et Medea, Ouid. lib. 7. Metamorph.

– Cum volui ripas, ipsis mirantibus omnes
In fontes rediere suos, conuersaque fisto, &c.

Sect. 2. De actione dæmonis immediata applicando actiua passiuis.

ACTIVA passiuis applicando alia 19
operatur dæmon, quorum alteratione, siue mutatione mirabilia sæpè facit, nam vt ait D. August. in cap. nec mirum 26. q. 5. *Insunt enim rebus corporeis per omnia elementa, quædam occulta seminaria rationis, quibus cum data fuerit oportunitas temporalis, atque causalis prærumpunt in species debitas suis modis, & finibus.* † Dæmones e- 20
nim substantias, & peculiares rerum proprietates prospectas habent, commoda norunt, applicandi tempora, solertię, & artificij vix est quidquam, quod ignorent, vt docent *D. Aug. lib. de natura dæmon. cap. 1. D. Thom. p. 1. q. 110. ar. 2. & lib. 3. contra Gent. cap. 103.* † Ita- 21
que sæpè numero efficiuntur multa, quæ naturæ solius operatio nunquam fecisset, nisi dæmonũ artificiosa applicatio iuuaret, quæ ideo causarum ignaris, vel præstigiatoria, vel miraculosa videtur, vt tradit *Mart. de Arles tract. de superstit. n. 99.* † Nam sicut medicus ali- 22
quibus herbis, quasi instrumentis vtitur ad sanandum, & abditos effectus producendos, ita diabolus rebus corporeis, non miraculosè, sed artificiosè mirabilia operatur, vt docent *D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 3. D. Thom. lib. 3. contra Gent. cap. 103.*

¶ Hacarte fortasis dæmõ vsus est, dum ad 23
inuocationem Magorum Pharaonis aquam in sanguinem mutauit, serpentes, & ranas produxit, quæ miraculosa Moysis operatione similia videbantur Exod. c. 7. *Fuerunt etiam Magi per incantationes suas arcana quædam similiter, ac Moysis.* † Nam cum serpentes, & ra- 24
næ ex limo putrido, & calore apte commixto generentur, *Auerroes lib. 12. Comment. q. 13. & 18. D. Bonauent. in Sent. 2. dist. 8. q. 1. n. 20. Durand. dist. 15. p. 2. q. 1. Conimbricens. lib. 2. de cœlo cap. 3. q. 6. art. 2.* † Poterit dæmon 25
eis vti, & suo loco, & tempore applicare, vt iungẽdo actiua passiuis huiusmodi infecta, & alia eiusdem notur ę producantur, *D. August. lib. 3. de Trinitat. cap. 7. & natura dæmon. cap. 3.*

D. Thom. p. 1. q. 114. art. 4. Binsfeld. in confess. malefic. concl. 4. p. 2. & in l. eorum C. de malef. & math. q. 9. concl. 1. & 2. † Vt de multaque similia inducere, quæ miraculosa videantur, vt peritè, & omnino ex arte de Circe famosa Saga multa huiusmodi fecisse legitur apud Ouid. Metamorph. lib. 14. 26

Sparsaq; sanguineis rubuerunt pabula guttis
Et lapides visi mugitos edere raucos,
Et latrare canes, & humi serpentibus atris
Squallere, &c.

Sect. 3. De operatione dæmonis per delusionem.

QVANDO nec motus localis, nec applicatio huiusmodi satis iubat, solet dæmon recurrere ad circulatorias deceptiones, & veri speciem sensus deludit, & tunc eorum effectus non non sunt tales, quales videntur, vt tradit *Greg. Vrient. in D. Tho. p. 1. disp. 4. q. 2. pun. 4.* † Decipit autem diabolus tribus maximè modis; vel per MVTATIONEM, mutando obiectum, vel aërem medium, vel ipsum organum, vt docent *Molina in D. Tho. p. 1. q. 111. art. 4. Guil. Parisiens. de vniuerso par. fin. cap. 22. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 3. Nicol. Remig. lib. 1. de dæmon. c. 11. Ioan. Salisberiens. de nugij Curia libr. 2. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 95. Ioan. Malder. de virtutib. Theol. tract. 10. c. 8. dub. 6* 27 28

† Nã omnia, quæ dæmon per causas naturales facere nõ potest, ea operatur per delusionẽ, vel phantasiã turbando, vt credat ea, quæ nõ sunt, vel ea formãdo ex aere, & oculis obijciẽdo, vt Circes arte dæmonis farmacis iniectis efficit, vt socij Diomedes conuerterentur in aves, & socij Vlysis in porcos, vt tradũt *Homer. Odys. 10. Ouid. Metam. 14.* † Prores rex Ægypti tẽpore belli Troiani ex hac arte, qua sẽ vellet forma commutabat, Homer. Odys. 4. 29 30

Concussit ceruice iubas leo factus, & inde
Fit draco terribilis, modo sus, modo pardalis ingẽs
Alticoma, aut arbor nunc frigida defluit vnda
Nunc ignis crepitat, &c.

¶ Pythagoras apud Græcos hac arte inuisibilis reddebatur, & duobus locis distãtibus simul præsens se exhibebat, & fœmur autẽ ostẽtabat habere, vt tradunt *Aristot. & alij in vita Pythag. Eusseb. p. 2. curios. philos. li. 1. c. 6.* † Archades, qui sorte ducti trãsnatabãt quodã stagnũ, transformabantur in lupos, & cũ similibus ferijs illius regionis deserta viuebãt, vt tradit *Plin. li. 8. D. Aug. li. 18. Ciu. Dei. c. 17.* † Scythæ Europeia gens singulis anni temporibus 31 32 33

consuetudinẽ esse, quod si velint in lupos, iterũ in eos, qui fuerãt mutarẽtur, scribit *Pomp Mell. de situ orbis lib. 1. D. Aug. d. lib. 18. c. 18.* † Quod dupliciter fieri potest, nã diabolus homine aërem circundat effigiem bellux, & mẽbra membris, quoad patitur similitudinẽ, circũponit; vel substituit corpus ferinum, & illis absentibus, vel alicubi loco abdito soperatis; ipse tamen assumpto lupi corpore, vel alterius animantis, vel ex aëre formato, & sibi circunda to, ita segerit, vt putent homines ab illo misero, & absente patrata, *D. Aug. d. c. 17. & d. ca. 18. Petr Thyr. lib. 2. de apparit. spirit. c. 15. Remig lib. 2. dæmonol. c. 5. Spina de Strigib. 8. & seqq. maxime cap. 30. 31. 32. & 33. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. ex nu. 9. Vlder. Molitor. de Python. mulier. c. 3. & 8.* † Interimq; homini, qui talia patitur persuadet se in lupum, vel aliud animal fuisse cõuersum; quòd fieri potest ex humorũ vitio, & atræuilis excessu, effectus quidã lupicini, & odiũ in greges, desideriuq; eos inuadendi, & lacerandi mentẽ occupare, vt dixi in *Epitom. de Mag. lib. 2. c. 16. ex n. 20.* † Hac enim arte, Iphigenia Agamenonis Regis filia (dum immolaretur) in cervam conuersa fuit, cum te vera â dæmone è medio sublata, & fera supposita patratum fuit, vt tradit *D. Aug. d. c. 18.* de alijs, *D. Tho. p. 1. q. 14. art. 4.* de Ascanio Vergil. Æneid. 1. 34 35 36

At Venus Ascanio placidum per mẽbra quietẽ
Irrigat, & fotum gremio Dea tollit in altos
Idalix lucos.

¶ Eadẽ arte Apuleius cõuersus est in asinũ, & alij multi, & regiones integras eo maleficio affectas in hæc verba testatur D. Aug. d. c. 18. *Nã & nos cũ essemus in Italia audiuimus talia de quadã regione illarũ partiũ, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus in pasco dare solere dicebãt, quibus vellet, seu posset, viatoribus, vbi in iumẽta illico vertebãtur, & necessaria quæq; portarẽt; postquã perfecta opera ad se redirent.* † Sic diabolus Gentiles decepit, qui putabãt Deorũ suorum beneficio homines veraciter cõuerti in alias formas, vt de Proteo dixi, de Hecatẽ, quæ alias, àtq; alias formas inducebat *Orpheus in Argonaut.* † De Meduſa, cuius obtutus homines cõuertebat in lapides, *Euripid. in Rhejo*, de Gorgonibus, quæ in varias formas transformabant, *Hesiod. in Theagonia* de matre Aristei ad vaticinia Protei properante, Vergil. fabũla ita canit Georg. 4. 37 38 39

Tunc variæ illudunt species, atque ora ferarũ
Fit enim subito sus horridus, atraque tigris,
Squamosusq; draco, & fulua ceruice Leæna.

¶ Simõ Magus Apostolorũ tẽpore dæmonũ sibi inseruiẽtiũ opera inuisibilis reddebatur, & 40

per

per aëra volans in omnium oculos terebatur, draconis formam inducebat, in varias personarum formas mutabatur, duplici facie cernebatur, in aurũ se totum trãsformabat, in cõuiuijs omnifaria dapũ simulacra exhibebat, statuas se mouere faciebat, vasa domestica sese trãsferre ad vsus quotidianos, & quos volebat in alias ferarum formas trãsmutabat, vt tradũt *Niceph. lib. 2. hist. Eccl. c. 27. & 36. Lactã. lib. 5. Instit. c. 3. Mar. del Rio lib. 1. Mag. c. 4. & lib. 2. q. 17 & lib. 4. c. 1. q. 3. & li. 6. Anacephaleos. monit. 1. Ioan. Salisberiens. de nugij curial. lib. 2. c. 17.*

40 † Qua quidẽ nullatenus fabulæ fuerunt, sed ex hac arte operata, & oculis hominũ exhibita, ex quo illũ in Deũ venerabant, vt in his verbis testatur D. Luc. in Act. Ap. c. 8. v. 9. *Vir autẽ quidã nomine Simon, qui antea fuerat in ciuitate Magus; seducẽs gẽtes Samariæ dicẽs se esse aliquẽ maynũ, cui auscultabãtur omnes à minimo, vsq; ad maximũ dicẽtes, hic est virtus Dei, quæ vocatur magna.*

41 † Seducebat enim eos, nõ quod illa quæ de eo diximus simularet, vel fingeret, sed quod ea malorũ spirituũ operatione faciebat, & visui exhibebat, ita vt earũ ignari putarent vera miracula, quia ea nec facere, nec quomodo facta sint agnoscerẽt, Glycas in Annal. p. 2. *Statuas faciebat ambulare, idẽq; in ignẽ prosiliẽs, nõ vrebatur, in aëre sibolabat, ex lapidibus panes faciebat, in alias, atq; alias formas migrabat, efficit, vt ianuæ clausæ sua sponte aperirẽtur vasa domestica sponte moueri ad vsus humanos.*

42 † De Apollonio Thyanẽo multa similia refert *Philost. in eius vita*, qui suo sæculo pro Deo etiam habit' est, quia putabãt fecisse prodigia maiora, quam Christi miracula, *Mart. del Rio Magic. lib. 2. Bulẽger. lib. 1. c. 88.*

43 † Hic captus à Domiciano Imper. cum eum punire vellet ex iudicio in omnium oculos repẽte euanuit, vt tradit *Lactant. lib. 5. c. 3.* de iudice in saxum conuerso, Ouid. in Metamor.

Ambraciã, versumque videt sub imagine saxũ.

44 ¶ Giges Rex annullũ gestabat hac arte confectum, quo ipse inuisibilis (omnia conspiens) reddebatur, cũ gẽmã annuli retrorsum ad manũ verteret, *Cicer. lib. 3. Offic. Plato de Repub. lib. 2. Petr. Greg. p. 2. Syntag. lib. 8. c. 7. Mart. Arles de superst. nu. 98. Bulẽg. de Mag. lib. 2.*

45 † De mensis Numę Põpili varijs dapitibus adstructis, quæ visu tãtũ inania hospitib' exhibebat ex hac arte cõparabãtur, multa tradunt *Liuius, & Sabellic.* † De Menippo adolescente, & toto illo nuptiarũ cũ Lamia apparatu, multa non cõtemnendæ lectionis, obseruat *Mart.*

46 *del Rio in comm. ad Senec. in Med.* † De Persei Clipeo ex capite Medusæ, qui homines cõuertebat in Saxa arte dæmonis, tradit *Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 17.*

¶ Quibus annumerãdus est, qui media bruma hortũ amœnissimũ in Cæsaris Palatio exhibebat, arboribus cõsitũ, herbis, floribꝰ, & cãtilenis auiũ subito enatis; si pes attrahebat alterius pes subsequebatur, manus capita, & pedes amputabat, quæ pelui corã omnibus madentia sanguine pelui imposita cunctis expectata prębebat, & ea statim suis locis restaurabat, vt narrat *Ioã. Salisberiẽs. de nugis curiali. lib. 2. c. 17. Mart. del Rio lib. 1. Magic. c. 4. & lib. 6. anacephal. monit. 4.* † Et ita fortasis ex hac arte Claudia vestalis, ad suã cõtestãdã pudicitiã nauẽ Tyberi inhęrentẽ zona sua in capitoliũ duxit; & Tuccia vestalis cũ stupo diffamaretur, vt se innocentẽ prębere et aquã cribro in eundẽ capitoliũ duxit, vt tradit *Tit. Liu. lib. 2. ab vrbe cõdi. decad. 1. Val. Max. lib. 8. D. Aug. lib. 10. Ciuit. Dei, c. 16. Tertul. in Apolog. c. 22.* † Apud Gallos Saga fuit dicta Ioanna la pucella, quæ sub Carolo Rege vixit, & in eius cõspetu mapã laureatã redintegrabat, vitiũ ad parietẽ iactatũ, & cõfractũ in omnium oculos reparabat, quod nõ solum per delusionẽ diabolus, sed motu locali exhiberi potuit, vitiata subtrahendo, & illesa supposităndo, *Ioã. Nider. in Formicar. c. 8.* † Monialis Cordubæ, & Vllysipone multa arte dæmonis per delusionẽ operabantur, vt tradunt *Simanc. de Cathol. Instit. tit. 21. n. 24. Couarr. de falsa proph. lib. 1. c. 24. Mart. del Rio vbi sup. d. q. 17. & lib. 4. c. 1. q. 3. sect. 3. Vall. de Moura de Incãt. sect. 2. c. 3. n. 22. & c. 6. n. 17.*

CAP. III. De Translatione corporali Magorum per aëra ex motu locali.

SVMMARIVM.

1. *Translationes corporales Magorum negat Concilium Ancyranum.*
2. *Maleficorum machinam, quæ ex trãsvectionibus pendet quam plures ex nostris negant.*
3. *Magos non esse puniendos, quia fatentur impossibilia asserunt hæretici.*
4. *Damnandi nõ sunt nisi, qui certo crimine deprehenduntur.*
5. *Ex his, quæ in sõnijs patimur, nec meremur, nec demeremur.*
6. *Magi ad sua crimina per aëre verẽ deuehũtur*
7. *Voluntas Magorũ, & diaboli in nostram perniciem paratissima.* (licus.
8. *Potestas diaboli maxima cũ spirit' sit angeli-*
9. *Diabolus potest instanti montes transferre.*
10. *Motus celeritas ad locum remotum spatio temporis vreue Angelus efficere potest.*

11. *Henoch ab Angelo translatus est de loco ad locum.*
11. *Elias Thesbytes corporaliter transvectus est.*
11. *Habacuc ab Angelo ex Babylone in Iudæa translatus est.*
14. *D. Philippus ab Angelo ex Gaza inuentus est in Azoto.*
15. *Petrus ex carcere ab Angelo exactus est.*
16.17.18. *Christus Dominus à diabolo per aëre vectus est in pinaculum, & in montem.*
19. *Simon Magus à dæmonibus per aëra sublevatus transvectus est.*
20. *Hermogenes, Apolonius, & alij à dæmonibus translati sunt.*
21. *Dæmones porcos per aëra aducentes in mare precipitarunt.*
22. *Gratiani in Decreto copilata eorum authoritas penes authores est, ex quib⁹ trãscripta.*
23. *Multa sunt à Gratiano in Decreto copilata, quæ cum veritate ipsa pugnauerunt.*
24. *Cap. Episcopi, 26. q. 5. ex Concilio Aquilense.*
25. *Concilio Aquilensi non reperiuntur verbo cap. Episcopi, 26. q. 5.*
26. *Cap. Episcopi, 26. q. 5. ex Concilio Acquirẽsi, vel Ancyrano.*
27. *Librari, qui dictante alio voces excipiebãt antequam typorũ vsus fuisset inuentus multa ex similitudine literarum corrũperunt.*
28. *Ancyranum Concilium ex vrbe Græca αγκυρα.*
29. *Cap. Episcopi, 26. q. 5. non reperitur in Græca editione.*
30. *Cap. Episcopi, 26. q. 5. ex nullo Conciliorũ desumptum.*
31. *Cap. Episcopi, 26. q. 5. non ex D. Augustino.*
32. *Cap. Episcopi, 26. q. 5. nõ ex Damaso Papa.*
33. *Cap. Episcopi, 26. q. 5. relinquendũ est Concilio Ancyrano.*
34. *Cap. Episcopi, 26. q. 5. quæ sunt ex Cõcilio Ancyrano.*
35. *Cap. Episcopi, 26. q. 5. quæ sunt ex Iuone, aut Gratiano.*
36. *Cap. Episcopi, 26. q. 5. verba, quæ esse non possint ex Concilio, nec aliquo ex Patrib⁹.*
37. *Conclusio generalis ex particularibus non deducitur.*
38. *Ezechiel, Isaias, & Ioannes viderunt visiones Dei.*
39. *Princeps Apostolorum non somniabat quãdo ab Angelo extractus est.*
40. *Christus Dominus non durmiebat quando à diabolo deductus est.*
41. *Habacuc non delirabat quando ex Babylone translatus est.*
42. *Translationes corporales Magorum per aëra veras probant Patres Orthodoxi.*
43. *Translationes huiusmodi fatentur Theologi tam veteres, quam recentiores.*
44. *Translationes huiusmodi, & eorum crimina vera fatentur Iurisperiti.*
45. *Translationes huiusmodi affirmant hæreticæ prauitatis Inquisitores.*
46. *Translationes huiusmodi Lamiæ ipsæ veras fatentur.*
47. *Translationes huiusmodi Sanctæ Inquisitionis acta, & sententiæ, vt verasiudicarit.*
48. *Translationes huiusmodi probat experientia.*
49. *Translationes huiusmodi probantur ex Medicorum authoritate.*
50. *Lamiæ aliquando non translatæ, sed delusæ in eodẽ loco, quo se iniunxerant, reperiũtur.*
51. *Iudicum experientia, qua Lamias non trãsferri creditur.*
52. *Iudices quando curiositate mouentur, solent decipi.*
53. *Dæmoni quãdo vtilius est Sagas decipi, eas loco non mouet.*
54. *Sagas non transfert dæmon quando sunt in manus Iustitiæ.*
55. *Pactum frustratur dæmon quando maiorẽ perniciem sperat.*
56. *Transferri in spiritu solent prophetæ.*
57. *Diabolus per somnium fingit translationes in spiritu.*
58. *Sagarum species, quæ delusionibus adhæret.*
59. *Sagarum altera species, quæ dæmoni adhæret, & per aëra vehitur.*
60. *Sagarum plures, quæ à dæmone deuebuntur.*
61. *Striges Thessaliæ in forma mustelæ clausis ianuis ingrediebantur.*
62. *Dæmones nõ potest quantitatẽ corporeã ita attenuare, vt homines instar catti videãtur*
63. *Diabolus quo pacto Lamias in formam catti grassare faciat.*
64. *Diabolus Lamias quare clausis ianuis intromittat.*
65. *Diabolus qua de causa Lamias in forma catti faciat apparere.*
66. *Humanã formã diabol⁹ immutare nõ valet*
67. *Magos non pro illusionibus, sed pro veris excessibus puniendos esse.*
68. *Magos huiusmodi puniendos esse Iura diuinam, & positiuam statuerunt.*
69. *Pontifices puniendos esse Magos decreuerunt, vt veros delinquentes.*
70. *Reges nostri Magos morte multarunt.*
71. *Magos, vt veros delinquentes puniendos esse cuncta tribunalia sentiunt.*

72. Eccle-

72. *Ecclesia in re ad fidem pertinentem errare non potest.*
73. *Sagas, qui credunt se à dæmone deuehi quæ re excommunicentur.*
74. *Lamiæ quomodo à dæmone deferantur.*
75. *Strigiæ nostri temporis diuersæ sunt aliarũ.*
76. *Strigum secta pro temporum varietate variantur.*

TRANSLATIONES huiusmodi, quibus Magi, & Strigæ de vno ad alium locũ à dæmone deuehuntur per aëra ad cõuẽtũ, infanticidia, & alia crimina, in præstigias somnia, & phantasiæ vitia referunt Patres, qui Concilio Ancyrano interfuerunt, vt habetur in Decreto Gratiani S.D.N. Gregorij XIII. authoritate recognito in capit. Episcopi, 26. quæst. 5. *Illud enim non est omittendum, quod quædam scelatæ mulieres retro post Satanam conuersæ, dæmonum illusionibus, & phantasmatibus seductæ credunt, ac profitentur, se nocturnis horis cum Diana dea paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia in tempestate noctis silentio pertransire, &c. & cum solus spiritus hoc paciatur, infidelis mens hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur.* † Quare totã machinã maleficorũ, quæ ex trasuectib⁹ corporalib⁹ pẽdẽt, vt conuentus suorũ, horrenda sacra, dæmonis cultũ, fideiabnegatio, cõcubitus contra naturam, infanticidia, & alia huiusmodi nefanda crimina, ad qua à dæmone deuehi solent, vt deluſoria, somnia, præstigias, & cathegorias referunt ex nostris *Andr. Alciat. in capit. pernitiosa, de Officio Ordinar. numer. 66. & libr. 8. Parergon. capit. 22. Franciſc. Duaren. in l. 1. C. ad legem Corneliam, de Sycar. Andr. Tiraquell. ad Alexand. ab Alexand. libr. 5. Genial. capit. 23. Martin. Alpizqueta dictus Nauarrus in Manual. capit. 11. numer. 28. Franciſc. Ponzinibius tractatu de Lamijs, ex numer. 47 Vld. Molitor. de Pythonic. mulier. capit. 8. Ioann. Salisberienſ. lib. 2. Polycrat. capit. 17.* † Ex quibus hæretici ansam quærentes, dicunt Magos, & Sagas non esse puniendos; quia fatentur impossibilia, cum verè non deferantur, sed per somnia, & phantasiæ deluſiones, & cathegorias, post Lutherum, & Melanchthonem, tradunt *Ioann. Voierus libr. de Lamijs, cap. 7. & 23. & lib. de præstig. dæmon. capit. 27. Godelman, libr. de Lamijs, capit. 7. Ioan: Bodinus lib. 2. de Magorum dæmonom. cap. 5. & sequentibus.* † In quorum errore lapsi sunt multi Theologiæ, & Iurisprudentiæ lacte nutriti, qui contendunt Magos huiusmodi non puniendos esse, vt veros delinquentes, sed vt lymphatos, & mente atonitos, quia damnandi non sunt, nisi qui certa, & manifesta labe deprehenduntur, *capit. erubescant, distinction. 32. capit. Christiana, 32. quæst. 5. capit. consuluisti, 2. quæst. 5.* † At tamen Magi non videntur certo crimine deprehensi, si nõ verè, & realiter deferuntur; sed per somnium, & mentis excessum illa peragunt, nam ex ijs, quæ in somnijs patimur, nec meremur, nec demeremur, *cap. maiores, §. verum, de Baptism. Clement. 1. de pœnitent. D. Thom. Sententiar. 4. distinction. 9. artic. 4. Iason. in l. vt vim, D. de Iustitia, & Iure.*

¶ Contra autem Magos, & lamias huiusmodi, vt veros delinquentes, puniendos esse, qui vera crimina, & non somniata committũt renendum est; quia ad ludos, & alia crimina, quæ de illis perhibentur, non tam per mentis excessum, & somnia, quàm realiter à dæmone per aëra deuehi solent, *vt dixi in Epitome de Magia. lib. 2. cap. 36. ex n. 37. & lib. 3. c. 6. ex n. 4. & in Append. ex n. 1. & c. 7. ex n. 12.* † De voluntate Magorum, quod illa velint perpetrare dubitari nõ potest cum se Satanæ emãcipaberint, qui noster hostis est irreconcilia bilis. Dæmonis autem minus ambigi debet, cũ eorum crimina (ad qua deuehuntur) in pernitiem humanã sint paratissima, quam diabolus enixe procurat, D. Ioã. Apocalyps. c. 12. v. 12. *Væ terræ, & mari, quia descendit diabol⁹ ad vos habẽs irã magnã*, D. Petr. can. 1. c. 5. *tanquam leo rugiẽs circuit, quærens, quẽ deuoret.* † De potentia autem min⁹ in dubium reuocari debet, quia dæmones spiritus suma Angelici naturæ splendidissimi, quia naturalia eis lapsu immutata nõ sunt, *D. Dionys. Areopag. lib. de Cæleſt Hierarch. c. 4 D. Thom. p. 1. q. 64. art. 1. & Sentent. 2 dist. 7. q. 2. & dæmon. q. 1. & 2. Sprẽger. in Mall. p. 2. cap. 3.* † Quare cum Angelus bonus sine fatigatione cœlos rotare possit, nõ est dæmonis potentiæ alienum, vt homines de loco ad locũ per aëra deuehat, & transferunt (si Deus non impediat) quia montes instanti loco transferre potest, *Castro de hæreti. lib. 2. c. 16. Suar. in Metaphys. disp. 35 sect. 6. n. 26.*

¶ Neque obstat celeritas motus ad locum remotum, spacio tẽporis breuis; hoc enim valet efficere agilitas, & vis naturæ Angelicæ, *D. Aug. lib. de Trinit. c. 3. D. Thom. 1. q. 110. ar. 3.*

† Henoch enim ab Angelo adhuc viuens corporaliter translatus est de loco ad locum ne videret mortem, Genes. capit. 2. *Et non apparuit, quia tulit eum Dominus* D. Paul. ad Hebr. cap. 11. v. 5. *Fide Henoch translatus est*

ne videret mortem. † Elias Thesbytes ab Angelo corporaliter curru igneo translatus est, videntibus Eliseo super Iordane, & quinquaginta filijs Prophetarum ex aduerso, Reg. 4. c. 2. v. 12. *Ecce currus igneus, & equi ignei diuiserunt vtrumque: & ascendit Elias per turbinem in cœlum.* † Habacuc Propheta ab Angelo ex Babylone in Iudeam translatus est, vt cibum Danieli præberet in lacu leonum, Daniel c. 14. v. 35. *Et apprehẽdit eũ Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui.* † Philippus Apostolus pergens ab Hierusalem in Gazam desertam regionem de via ab Angelo translatus est, vt eunuchum Candacis Reginæ baptizaret, Acta Apostol. capit. 8. v. 39. *Spiritus Domini rapuit Philippum à via qua descendit à Ierusalem in Gazam, & inuentus est in Azoto.* † D. Petrus Apostolorum Princeps cum ab Herode in vinculis detineretur, vt post Pascha produceret eum populo, orante pro eo sine intermissione Ecclesia, ab Angelo de carcere eruptus est, vt ipsemet fatetur in Actis Apostolorum cap. 12. v. 11. *Nunc scio verè, quia misit Dñs Angelũ suũ, & eripuit me de manu Herodis, & de omni spectatione plebis Iudæorũ.*

¶ Neque obsta hoc ab Angelo bono facta fuisse, non autem à dæmone, cui Deus nullo modo esset permissurus, vt per aëra hominem deueheret, nam si potuit Angelus, cur nequiat dæmon, qui eius naturæ est; de permissione autem diuina multa sunt exempla, vnum pro cũctis sit Euangelicæ veritatis: nam Christus Dominus passus est, vt ter per aëra ab spiritu nequam veheretur, D. Matth. ca. 4. v. 1. *Iesus ductus est in desertum ab spiritu, vt tentaretur à diabolo*, & infra v. 5. *tunc assumpsit eum diabolus in sanctam Ciuitatem, & statuit eum super pinaculum templi*, & tandem v. 8. *iterum assumpsit eũ diabolus in montẽ excelsum valdè.*

† Nam licèt si plerisque dubitatũ sit an ab Spiritu Sancto ductus sit, vel ab Angelo bono, præeunte diabolo, vt eum tentaret, verè assumptum fuisse Christum Dominum per dæmonem, & vectum per aëra docent *Origen. Ambros. Chrysostom. Hieronym. August. Abulens. & alij in D. Matth. 4. & Luc. cap. 4. D. Gregor. in Euang. homil. 16. Nazianzen. orat. de Bapt. S. Bonauentura in vita Christ. Suarez in D. Thom part. 3. q. 41. d. sp. 29. Barrad. in Euangel. tom. 2. lib. 8. c. 4. Lorin. in Act. Apostol. c. 8. Spina de Strigib. ca. 5.* † Neque rursus obstat, quod humanæ aures expauescunt Christi Dñm permisisse, vt à diabolo per aëra veheretur, nam huic obiectioni satisfacit his verbis D. Gregor. Papa d. hom. 16. *Certè iniquorum omnium caput diabolus est, & huius capitis membra sunt omnes iniqui: an non diaboli membrũ fuit Pilatus? an non diaboli membra Iudæi persequentes, & milites crucifigentes Christum fuerunt? Quid ergo mirum si se ab illo permisit in montem duci, & tentari, qui pertulit etiam à membris illius crucifixi.*

¶ Secundò probatur authoritate canonica, & veritate omnium historiarum Ecclesiasticarum, quarum communis assensus est, Simonem Magum ad erroris sui confirmationem in omnium oculos à dæmonibus subleuatum per aërẽ volasse, quem D. Petrus Apostolorum Princeps oratione ex aëre reuocauit, & vehementer elisus coxam, & interiores partes pedum fregit, vt narrant ipsiusmet D. Petri indiuiduis comes, & successor *D. Clemens libr. 6. Apostol. Constitution. cap. 9. Arnobius aduersus Gent. lib. 2. Eusebius libr. 2. historiæ Ecclesiast. capit. 14. Seuer. Sulpic. libr. 2. Theodoret. lib. 1. hæretic. fabul. capit. 1. Damasus Papa lib. de vitis Pontif. c. 2. Hegesippus lib. 3. c. 2. Metaphrast. Iun. 29. Nicephor. lib. 2. hist. ca. 36. Glycas Annal. lib. 2. Greg. Turon lib. 2. hist. Frãc. c. 25. Cæsar. Baron. Annal. to. 1. an. Christi 68. Petr. 24. Neron. 12. ex n. 16.* † De Hermogene Apolonio Thyanẽo, Basilio, & alijs magis similia multa tradunt *D. Greg. lib. 1. Dialo. c. 4. Anstl. in 4. prioris ad Timot. Tertuli. in Apolog. Cæs Baron. Ann. to. 1. Glicas Annal. p. 2. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 16. Malder. de virtut. Theolog. tract. 10. c. 3. dub. 6.* † Nã dæmones posse viuentiũ corpora de vno ad aliud locũ trãsferre per aëra indubitatũ testimoniũ est Sacræ Scripturæ, nã in regione Gerasenorũ legio dæmoniorũ, quæ exit ab homine permissione Dei ingressa est in porcos, quos magno impetu per aëra vehẽtes transtulit in mare, D. Marc. c. 5. v. 13. *Et exeũtes spiritus immundi introierũt in porcos: & magno impetu grex precipitatus est in mare ad duo millia, & suffocati sunt* D. Matth. c. 8. v. 32. *& exeũtes abierunt in porcos, & ecce impetu abijt totus grex præceps in mare.*

¶ Neq; obstat dicti canonis authoritas relata in d. ca. *Episcopi*, 26. q. 5. nã quæ à Gratiano in Decreto sunt copilata licet à Sede Apostolica recepta, ea tamen conditione, vt eorum authoritas penes authores sit, & fontes à quibus dicti Canones emanarunt, *vt docent Abb. & Felin. in cap. a. de rescriptis, cum alijs per Cened. collect. 16. ad Decret. n. 5. 6. 7.*

† Nã multa sunt à Gratiano per errorem in Decreto cogesta, quę cum veritate ipsa pugnauere, aut ex alijs sunt, quam ipse retulit,

autho-

authoribus; vel postea in Decretalibus, Sexto, Clementinis, aut Extrauagantibus abrogata sunt, vt notant viri docti, & Catholici *Anton. Augustin. in opere Dialogor. Cæsar. Baron. in Annal. Eccles. tomis nouem. Ioan. Bapt. Villalpan. in Regias Ezechiel. explanat. tom. 2. Cenedo d. collect. 16. nu. 3.* † Vnde Bodinus, & Danæus
24 hæretici, vt prædicta Canonis authoritate pugnent, ab aliquo canonico authore illud desumptum suadere conantur: ideò illa verba, quæ supra retulimus esse contendunt ex *Concilio Aquilerense ex capit. 1.* † Quod quia de primo,
25 quod celebratũ est sub Damaso Papa restauratę salutis ann. 381. & secundo sub Sergio Papa ann. 698. nullibi reperiatur, tertium quod ipsi prodeunt, non Concilium, sed concidiabolum erit, & sic ei nulla fides habenda, *vt dixi*
26 *libr. 2. de Magia, cap. 36. num. 12.* † Ex Concilio Acquirenti canonem citant *Sprenger. in Mall. & Iaquerius in Flagell.* Alij ex Concilio Anchirensi, alij ex Aquilensi, sed Buchard. & Ivo Concilio Ancyrano tribuerunt; quorum nomina eiusdem Concilij sunt, vt probat *Anton. Augustin. ad Gratian. libr. 1. dia-*
27 *log. 1.* † Facta nempè differentia ex literarum, C. & Q. æquiuocatione, nam librarij, qui dictante alio voces excipiebant (antequam typorum vsus esset inuentus) multa ex similitudine literarum corruperunt, *vt probat mihi in Græcis præceptor Francisc. Sanctius Bro-*
28 *Brocens. ad Horat. in Arte Poet.* † Anquirani, Ancyrani, Aquilensi, Ancyrensi vnum, & idem nomen est, aburbe Graca ἀγκυρα, *Ancyra*, de qua fit mentio *in capit. Diaconi, capit. Syracusana, distinction. 28. cap. Presbyteros, dist. 50. c. si qua de rebus, 12. q. 2. c. desponsatus, 27. q. 2.*

29 ¶ Alij tamen ex Concilio Ancyrano desumptum canonem negant, eo quod in Græca Conciliorum editione vulgari, neque in ea, quam Balsamon interpretatus fuit, neque in Latinis versionibus Cresconiana, vel Dionysiana, neque in Tigurtina Canon istud in Concilio Ancyrano reperiatur, vt tradunt *Turrecremat. in d. c. Episcopi, 26. q. 5. Tostat. Exod. cap. 7. & Matth. 4. Victoria in relect. de Mag. q. 7.* † Vnde illud ex nullo Concilio
30 desumptum, sed ex aliquo Patrum volumine censuerunt *Anton. August. & Castro vbi sup.* quapropter D. Gregorio (sed euidenti mendatio lapsus) adscribit, *Beezius in præceptor.* † Ex
31 Diuo tamè *Augustino lib. de spiritu, & anima* volunt desumptum *Sprenger. & Binsfeld. vbi sup.* sed talis libri Augustinus author non est,
31 vt docèt *Possidi' in indiculo Augustini.* † Sed ex Damaso Papa relatum censet *Baronius to. 4. Annal. anno 382.* sed in eius scriptis nusquam reperitur, vt docet *Theodoret. lib. 5. hist. Eccles. cap. 11.*

¶ Quare dum certiora habeamus, assertum canonem Concilio Ancyrano relinquamus; nam in id veniunt *Burchar. lib. 10. cap.* 33
1. Iuo p. 11. capit. 30. necnon Gratianus Canonum compilator, in eius Epigraphe, quæ retenta est post Decreti correctionem factam per S. D. N. Gregor. XIII. vt asserui in Epitome de Magia lib. 2. cap. 36. num. 20. † Sed ea tamen lege (vt ibi dixi) vt Concilio tan- 34
tum tribuamus, quæ in eius actis contenta sunt, videlicet ex illo *Episcopi, eorumque prælati*, vsque ad illud *A tali peste mundari debet Ecclesia*, quæ habentur in *Concilio Ancyrano, cap. penult.* & referuntur ad literam *in cap. qui diuinationes 26. quæst. 10.* † Cætera au- 35
tem minoris sunt auctoritatis, non solum Concilio Ancyrano, verum Augustino, aut Damaso, vel alio Canonico auctore indigna, ideo Buchardo, Iuoni, aut Gratiano tribuẽda sunt, qui particularis sunt auctoritatis, vt probant *Martin. del Rio d. lib. 5. sect. 16. Cenedo collect. 16. num. 7. & 8.* † Quod euidenti ra- 36
tione comprobari potest, vel ex illis, quæ post dicta verba sequuntur in dict. capit. Episcop. *Quis verò tam stultus, & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidisse arbitretur? Cum Ezechielis prophetæ visiones Domini in spiritu, non in corpore viderit? & Ioannes Apostolus Apocalypsis Sacramentũ in spiritu non in corpore viderit? & D. Paul. non audet dicere se raptũ in corpore.*

¶ Nam quis tam stultus, & hebes sit, vt cre- 37
dat talia D. Augustino, aut Damaso, aut Concilio vllo, vel probo auctore in mentem venire potuisse? nam licet Ezechieli, Ioanni, & Paulo hoc in spiritu accidissent, ex eo in omnibus ita contingere regula dãda non est, nã ex particularibus conclusio generalis non deducitur, *vt dixi sup. hoc lib. 1. c. 1. n. 53.* † Nulli ne Pro- 38
phetæ? nulli ne Apostoli? verè & realiter visiones Dei viderunt? cum ipsemet dicat Exech. cap. 1. *Vidi visionem Dei.* Isaias cap. 6. *Domini gloriã visam.* D. Ioan. cap. 1. *Vidimus gloriam Dei.* † Somniabat ne Princeps Apos- 39
tolorum, quando excitatus Angelum vidit, & ab eo deductus ex carcere solutis cathenis liberatus fugit? *Acta Apostol. cap. 12.* † Dor- 40
miebatne Christus Dominus, quando Sathana super templi pinaculum, & super mortem excelsum translatus est? *Matth. & Luc. vterq; c. 4.* † Grauabatur somno Habacuc, quãdo ab 41
Angelo ex Iudęa in Babylonem translatus est, vt cibum Danieli præberet? & Daniel

ipſe cibum in ſomnis comedit? *Daniel. capit. 14.*

42 ¶ Vnde translationes corporales Magorum, per aëra de vno ad aliud locum, ex pacto cum dæmone, veras eſſe, & reales primo probant Patres Orthodoxi, *D. Aug. lib. 2. Doctr. Chriſt. c. 20. & lib. 2. Ciuit. Dei, ca. 23. & lib. 7. cap. fin. & lib. 8. cap. 19. & lib. 10. capi. 9. & lib. 18. cap. 17. & 18. & lib. 21. cap. 7. & lib. de natur. dæmon. c. 3. & lib. 2. ad Simplic. q. 3. D. Gregor. lib. 1. dialog. c. 4. & libr. 2. in Iob. cap. 9. D. Epiphan. lib. 1. contra hæreſes, c. 30.* † Se-
43 cundò probant Theologi tam veteres, quàm recentiores, *D. Thom. 2. 2. q. 92. & 93. & lib. 3. contra Gent. cap. 104. & 105. & Sentent. 2. q. 7. & Set. 3. diſt. 19. Ioan. Maior. Sent. 2. diſt. 14. q. 3. Gaiet. 2. 2. q. 96. Alf. Toſtat. in Matth. c. 4. q. 47. Creſpetus de odio Satan. diſcur. 2. & 15. lib. 1. Bart. Spinali. de Strigib. c. 5. & Apolog. cõtra Ponzinium. Albertin. vbi ſup. q. 24. ex num. 13. Victoria in relect. de Magia, q. 7. Annan. lib. 4. naturæ dæmon. Greg. Sayrus in Clavi. Regia, libr. 4. cap. 6. ex num. 13. Guillelm. Pariſienſis in Summ. de vniuerſ. part. fin. c. 23. Alfonſ. Caſtro de iuſta hæretic. punit. libr. 1. cap. 16. Cardinal. Toledo in Summ. lib 4. c. 10. num. 7. Petr. Binsfeld. in confeſ. malef. p. 2. cõcl. 12. & in l. eorum, C. de maleſic. q. 8. Martin. del Rio lib. 2. Magicar. q. 16. & lib. 5. ſect. 16. Sylueſt. de Strigi mag. lib. 1. cap. 14. & libr. 2. cap. 1. & 4. Ioã. Azor tom. 1. inſtit. mord. lib. 9. cap. 25. Maiol. Canicul. tom. 2. colloq. 3. Barrad. in Concor. Euang. tom. 2 lib. 2. ca. 4 & 5. Ioan. Fileſac. de Magia idolatr. §. 3. Franciſc. Suarez de Relig. libr. [illegible] cap. 21. & 23.* ·
44 Tertiò probãt Iuriſperiti, qui has translationes, & eorum crimina, vt vera, & realia punienda decreuerunt *Cardinal. Turrecremat. in dict. cap. Epiſcopi, 26. quæſt. 5. Simancas noſter de Catholicis inſtitut. titul. 37. ex num. 6. Medices in Summ. hæreſ. part. 1. quæſt. 9. Dambauder. in Prax. cap. 61. ex num. 134. Remig. libr. 1. demonol. capit. 14. 24. & 29. Ioann. Graſſis conſ. de Strigibus, Bern. Baſſin. de artibus Magic. prop. 9. Petrus Greg. in Syntagm. Iuris vniu. tom. 3. lib. 34. cap. 9. ex num. 1. Capella Toloſan. q. 380. Farinac. Crimin. to. 1. quæſt. 20. & & tract. de hæretic. quæſtion. 181. §. 1. numer. 47.*

45 ¶ Quartò veras eſſe confirmant hæreticæ prauitatis Inquiſitores, *Sprengerus, Iaquerus, & Niderius in Malleo maleſic. part. 2. quæſtion. 1. capit. 2. & 3. & in Flagello dæmon. & in Formicar. & in præceptorio, part. 1. capit. 11. quæſt. 4. Bern. Comenſis in Lucerna Inquiſitor. & tract. de Strigib. ex num. 5. Cumanus lib. 1. cap. 14. & lib. 2. capit. 1. & 4. Franc. Pegna ad Eymeric. in director. Inquiſ. p. 2. comm. 68.* † Quinò, Lamiæ ipſæ tam in 46
aculeis, quàm ſponte a confeſione has translationes veras eſſe iure iurando fatẽtur, ſeque ad comentus, & crimina corporaliter deferri affirmant, vt tradunt *Nicol. Remigius libr. 1. dæmonolat. capit. 14. Paul. Grillanda. de Sortileg. quæſt. 4. ex num. 26. Petrus Binsfeld in cõfeſſ. maleficar. p. 2. concl. 12. membr. 1. Martin. del Rio dict. ſection. 16.* † Sextò, iudicialibus 47
proceſsibus in ſancto Tribunali factis, & ſententijs integræ fidei, & authoritatis à iudicib⁹, qui iudicando in eas ea de cauſa pœnaq; intulerunt, & vt verè translatas damnarunt, comprobatur: pro cunctis ſit ſententia Auinionis apud Sebaſtian. Michael in Pnæumalog. ex quo inter alia hæc refert Martin del Rio lib. 5. Magicae. ſection. 16. fol. 778. *Adminiculo baculi quodam nefandiſſimo vnguento ab ipſo diabolo vobis præſcripto illiti cruribus, & poſiti per aëra ad locum conſtitutum in tempeſta nocte hora commoda malefactoribus ſtatiſque diebus ab ipſo tentatore portati, & tranſlati fuiſtis.* † Septimò, experientia com- 48
probatur earũ, quæ intercepto itinere, vel ſoluta impia ſocietate, diuino quodam iudicio in paramis, & campeſtribus locis nudæ repertæ ſunt, clara luce ſupina, ita vt pedibus ad patriam reddire cogantur, vt de multis referunt *Ioann. Cæſarius libr. 10. miraculorum, capit. 1. Cumanus in Lucerna Inquiſ. Sprenger. in Mall. part. 2. quæſtion. 3. Grilland. de Sortileg. quæſtion. 7. num. 27. & 28. Remig. libr. 1. dæmonol. ca. 14. Spina de Strigibus, capit. 17. & ſequentibus, Petrus Binsfeld. in confeſſ. malef. prælud. 6. & dict. concluſ. 12. ex fol. 243. vſque ad 252. Maiol. dict. colloq. 3.* † Octa- 49
uo probatur Medicorum authoritate, & Philoſophorum, qui affirmant has translationes poſsibiles, & veras eſſe, *Ronſeus epiſt. Medic. 30. Codronch. lib. 2. de morbis venef. capit. 8. & lib. 3. cap. 8. Andr. Cæſalpin. de inueſtigat. dæmon. c. 2. Ioan. Schenckius tom. 4. obſeruat. Medicar, lib. 2.*

¶ Neque obſtat Lamias aliquando non 50
translatas, ſed deluſas reperiãtur in eodem loco iacentes, quo ſe inunxerunt, vt tradunt *Alciatus, Salisberienſis, Porta, Molitor, & alij relati ſup. n. 2. Annan. lib. 4. de natur. dæm. Remig. lib. 2. dæmonol. capit. 4. Ponzinibus de Lamijs, n. 47.* † Et iudices id cõprobare volẽtes 51
cũ eas iuſiſſent, vt in eorũ præſẽtia inũgerẽtur graui ſomno oppreſſas terra deieciſſe, a quo excitari non poterant (etiã admotis laminis candentibus, & flammantibus) & poſt aliquod tẽ-

poris

poris spatium à somno asperractas, narrasse ad diuersas terrarum partes peruenisse cum tamen se loco non mouerentur, vt tradit Sacri Palatij Magister *Bart. Spin. tract. de Strig. cap. 17.* † Nam dico huius rei varias esse causas, tunc ex parte Dei, vt quando iudices curiositate mouentur ad huiusmodi explorationes, eos permittit à Diabolo decipi, vt in peccati pœnam confundantur, & obcæcentur, vt docent *Spina vbi sup. cap. 3. Castrod. cap. 16. Cæsalp. de inuestigat. dæmon. cap. 20.* † Tunc ex parte dæmonis, quia quando ipsi vtilius est, tunc fagas decipit eas loco non mouendo, vt sic Principibus, & iudicibus persuadeat falsa esse, quæ de illorum translationes, & criminibus deferuntur, vt eos in errorem inducat, vt tradit *Mart. del Rio d. disq. 16.* † Tunc ex parte Magorum, & Sagarum, quia cum in manus sunt Iustitiæ nolit eos loco mouere, quia nihil auidius quærit, quam animas eorum ex morte lucrare, & ita eas à carcere non eximit, ne spes diferatur, vt docet *Grillaud. d. q. 7. n. fin. & q. 9. n. 1.* † Patiuntur ergo frustratur, quando maiorem humano generi perniciem spectat, pactum seruat, quando Deus ei permittit, & ipse sperat, se sic plures illaqueaturum, vt docent *Crespet. lib. de odio Satan. discurs. 15. Binsfeld. in confess. malef. prælud. 6.*

¶ Nec propterea quod aliquando non transferuntur corporaliter, sed in spiritu ista patiantur, falsum est ipsas deuehi; nam in sacris literis vbi has translationes comprobatas notaui, reperitur, quandoq; per mentis excessum fieri similia, quæ vocantur trãsferri in spiritu, *Ezechiel. c. 8. Daniel 3.* † Quod vt Dei simia diabolus imitari fingat, quia in anima nõ habet potestatem, vt huius translationes in spiritu fiant, somnum altum immittit, & per phantasiæ apprehensionem sensus deludit, & repræsentat illis se varia terrarum spacia peragrare, conuentibus adesse, ludere, comedere, viuere, & similia, vt tradit *Sim. Maiol. tom. 2. colloq. 3.* † Nam Sagarum huiusmodi duæ sunt species: prima, quæ relicto Deo tantum imaginationibus, & illusionibus adhæret, & pharmaceutrica tantum vtitur veniens scilicet, vt tradit *Pet. Gregor. Tolosan. in Syntagma iuris vniuers. p. 3. lib. 34. cap. 20. n. 3.* † Alia species earum, quæ expræse fidei renunciant, & dæmoni adhærent, eique se deuobent, & hæ mira agunt, & noctu transformantur in varias animalium formas, per aëra vehuntur, & in cubiculis clausis ianuis ingrediuntur, rapiunt pueros, suffocãt, & alia impijssima moliuntur. † De quorum genere fuerunt Pamphila famosa Saga in bubonis specie cõmutata ad ludos noctu peragente, vt testatur *Apuleius in asin. lib. 2.* Dipse venefica, Ouid. in Metamorph.

Hanc ego nocturnas vsua volitare per vmbras
Suspicor, & pluma corpus anile tegi.

Canidia apud Horat. in Epod. Od. fin.

Vectabor humeris tunc ego inimicis eques.

¶ Neque obstat quod Lamiæ huiusmodi de se profitentur ad infanticidia, & alia crimina se incuss. clausulis ianuis ingressas, vel per rimas tenuissimi forma catti, mustellæ, vel alterius animalis parui, silli intromissas, vt de strigibus Thessaliæ testatur *Apuleius lib. 2. capit. 3.* † Quod cum sit impossibile, quia dæmon nõ potest quantitatem corporis augere, vel mutare, vt homo instar cati, sic attenuare, vel alterius animalis forma pertenues rimas, vel alterius animalis forma pertenues rimas penetrare, & multo minus per ianuas clausas, has tamen illusiones delusorias esse persuadere conantur hæretici *Apyppa, & Vvierus, & Catholici Ponzinibius d. tract. de lamijs n. 63.* † Nã dicẽdum est fieri hoc dupliciter, nam diabolus, vel talium animalium formam assumit, vel per se operatur facinora, quæ prædicantur de lamijs, ipsisque somnum altum immittit, & persuadet in eorum forma fuisse conuersas, & illa peregisse, & in cubiculis ianuis clausis fuisse intromissas, vt tradunt *Bart. Spina de Strigib. cap. 19. & 32.* † Aut illas corporaliter deuehit, & ipse præcedens latentur aperit ianuas, vel fenestras, vel rimas, corporum earum magnitudine capaces, easque per illas intromittit, ac post modum claudit, vt prudentiores Italiæ Sagæ fuerunt confessæ, *Grillandus de Sortileg. lib. 2. quæst. 8. nu. 1. Spina vbi supr. cap. 32. & seqq. Sprenger in Mall. p. 2. q. 1. ca. 9. Pet. Binsfeld. in l. eorũ C. de malef. & Math. q. 8.* † Persuaditque ipsas in huiusmodi animalium forma fuisse intromissas, & vt ita ab ab alijs videantur eorum corpora aërea circundat effigie, vt *dixi in Epitome de Magia lib. 2. c. 16. ex n. 20. Remig. lib. 2. dæmonol. c. 5. Spina de Strigib. capit. 8. & seqq. maximè capit. 30. 31. 32 & 33.* † Nam licet in talium animalium forma intromissas esse, & postea forma humana restitutas persuaserint striges Lotharingiæ *Remig. d. lib. 2. cap. 14.* & Scaphius *Nideri in Formicar. lib. 5.* falsum est, nam humanam formam diabolus mutare non valet, *vt dixi d. cap. 16. ex n. 11.*

¶ Vndè merito in Lamias, & Magos huiusmodi, qui dicunt se à dæmone deuehi, acriter animaduertẽdum est, non pro illusionibus sed pro veris, & nefarijs excessibus, vt docent iura diuina Exod. cap. 22. *Maleficos non patiaris viuere*, Leuit. 20. *Morte moriatur.* † Iura positiua Ecclesiastica, *cap. peruenit cap. con-*

tra

tra idolorum, 26. q. 5. cap. vt officium, de hæretic. lib. 6. nam licet particularibus Inquisitoribus dirigantur habēt vim legis generalis, quia in corpore Iuris redactæ sunt. gloss. in l. 2. vbi
69 Bart. & DD. C. de legibus. † Pontificis etiam id statuerunt D. Clem. I. Pontifex Rom. lib. 7. Apostol. Const. cap. 4. Innocent. VI. ad I. quisit. Germ. Adrian. VI. ad Inquisit. Lombard. Clem. VII. ad Episcop. Bononiens. quorum Bullas referunt Spina de Strigib. q. 15. & Apolog. 1. cap. 11. Binsfeld. in tract. de malef. memb. 1. cōc. 12. Pegna ad Eymer. tit. 6. cum alijs, C. de malef. & 3. l. nemo, 5. 1. & 2. cum alijs, ti. 23. Par. 7. l. 5. & mallit. 3. lib. 8. Recopilat.
70 † Et ita sentiunt sancta tribunalia Ecclesiastica Hispaniæ, Italiæ, Galliæ, Germaniæ, sic, & semper Apostolici Inquisitores in praxi obseruant, vt constat ex Lucerna, Itinerario, Viatorio, Directorio, &
71 alijs Sancti Officij actis. † Ergo, vel Ecclesia errat, vel isti, Pyrrhoni? Ecclesia tamen in re ad fidem pertinente non errare, qui dicat anathema maranatha sit, vt dixi in Epitome de Magia lib. 2 c. 36.

73 ¶ Quare dicendū est in d. c. Episcopi, nō anathematizari credentes Sagas huiusmodi à dæmone deuehi, nam id certum est, sed credentes, Dianam deam esse, & Herodiadis, quæ nullibi est præter Infernum, seruitio euocari, & super bestias equitare, quæ vera sunt dæmonum phantasmata, quæ quia credendo à fide deuiant, quia credunt aliquid numinis, vel diuinitatis esse præter Deum, meritò excommunicantur, vt tradunt Spina de Strigibus, capit. 25. Castro lib. 1. de hæretic. cap. 16. Nicol. Iaquerus in Flagel. dæmon. cap. 7. Siluester in Sūma v. hæresis, 3. Grilland. d. q. 7. † Vnde eorū
74 sectam diuersam esse laminarum nostri temporis, qui nihil horum credunt, sed deuehi à dæmone magisterulo suo insidentes scopa, arundine, vel vaculo (etiam verò) à dæmone tamen subleuato, hirco, cani, vel alterius animalis forma repræsentato, quoad sua conuenticula, & crimina deferuntur, vt tradunt Victoria in relection de Magia, nu. 31. Lamb. Danæus dial. de Sortiar. Turrecremat. in d. capit. Episcopi, 26. q. 5. Sebast. Michael. in Pneū malog. Schol. 7. † Et ita Striges nostri sæculi illius capitis
75 decisione non comprehenduntur, quia Concilij Ancyrani tempore eorum secta nondum nata fuerat; ac fortasis, nec Gratiani sæculo, qui anno salutis MC. L. vel circiter floruit, gl. in cap. cum post appellationem, §. forma verò, 1. q. 6. † Pro temporum enim varietate Strigiū
76 professiones variantur similiter, quare huius sæculi Striges ab illis in multis differre testatur comens. in Lucerna Inquis. cap. 4. Pegna in Director. comm. 68. Castro d. capit. 16. Tostat. in Matth. 4. q. 47. Sylvest. lib. 1. de Strigib. cap. 14. & lib. 2. cap. 1. Spina cap. 1. & leqq. Simā. de Cathol. Institut. cap. 37. ex n. 9. Grilland. d. q. 7. ex n. 30. Binsfeld. in confess. malef. q. fin.

CAP. IIII. De Potestate dæmonis circa externa, seu fortunæ bona.

SVMMARIVM.

1. *Dæmonis potestati non est alia, quæ comparetur super terram.*
2. *Dæmonis potestas maxima est in his, quæ sūt in mundo.*
3. *Dæmones appellantur mundi rectores, & principes aëris huius.*
4. *Mundi principes quare dæmones appellentur.*
5. *Mundum, & sæculum impiritè Lutherus à Dei potestate eximit.*
6. *Dæmonis potestas definita est.*
7. *Deus est dæmon iudex, & princeps mundi.*
8. *Diabolus nullam habet potestatem, nisi demā datam.*
9. *Mundus de malis hominibus accipitur.*
10. *Diabolus malorum princeps dicitur.*
11. *Dij appellantur Angeli, & Beati.*
12. *Dæmones numquam dij appellantur, nisi à suis.*

1 MOYSES, qui libros Iob conscripsit (vt tradit *Hieronym. Pradus apud Ioan. Baptist. Villalpando in Regias Ezechielis Explanation. tom. 1. cap. 14. pagin. 166.*) de potestate dæmonis sic testatur Iob cap. 41. v. 24. *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, vt nullum timeret.* † Quare in his, quæ in mundo
2 sunt maxima est dæmonis Dagorumque potestas, nam vt his verbis testatur Innocen. VIII. in Extrauagant. summis desiderantes affectibus, ann. 1484. *Nefandisque superstitionibus, & sortilegijs, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuersorum generū animalia, vineas quoque, pomaria, prata, pascua, blanda, frumenta, & alia terræ legumina perire, suffocari, & extingui facere.* † Vnde dæmones appellat
3 Apollo-

Apoſtolus D. Paul. ad Epheſ. cap. 6. *Mundi rectores, & principes poteſtatis aëris huius.* Et Corinth. 2. cap. 4. *Deus huius ſæculi*, D. Ioan.
4 cap. 12. *Principes huius mundi.* † Non quod principatum vllum, aut dominium teneant independentem à Deo, vt ipſi Dij, & Principes mundi abſolutè valeant appellari, ſed reſpectu eorum, qui eos ſequuntur, nam vt ait D. Auguſt. ad Pſal. 14. *Mundi dixi tenebrarum harum, mundi amatorum mundi, mundi itaque*
5 *impiorum, atque iniquorum.* † Impie ergo Lutherus ex dictis locis mundum, & ſæculum ex Dei poteſtate eximit, & adiudicat Diabolo in hac verba ad Paulum Galat. 3. *Sumus nos omnes corporibus, & rebus ſubiecti diabolo, quia hoſpites ſumus in mundo, cuius ipſe Princeps, & Deus eſt; ideo panis, quem edimus, potus quo bibimus, veſtes quibus vtimur, imo aër, & totum quod viuimus ſub ipſius imperio eſt.*
6 † Credit apoſtata Satanæ omotrapecæ ſuo dicenti apud D. Lucam cap. 4. *Quia mihi tradita ſunt, & cui volo, do illa*, ſed mentitur, quia non pleno iure, ſed definita poteſtate accepit,
7 vt tradunt *omnes in Iob cap. 1. & 41.* † Nefarie itaque Lutherus Deum appellat diabolum, ſibi nimirum quia nos Catholici, Deum vnum confitemur, dæmonem omnium iudicem, principemque mundi, conditorem, atq; rectorem, ſic Dominũ, atque Deum, *vt fatemur in Symbolo fidei.*
8 † Diabolo autem nullam poteſtatem, neque in corpus, neque in fortunas, niſi mandatam, vel permiſſam agnoſcimus, nam vt ait D. Auguſt. lib. 3. de Trinit. cap. 3. *Neque ipſos tranſgreſſores angelos, & aëreas poteſtates per quas Magicæ artes poſſunt quidquid poſſunt valere aliquid, niſi data deſuper poteſtate.*
9 ¶ Imperite ergo Lutherus mundum, & ſæculum excipit de rebus, quæ in mundo ſunt, quod de ſolis malis hominibus per Methonimiam dictum eſt, quia cum mundo, & ſæculo ſeruiant, mundi, & ſæculi nomen meruerunt iuxta illud D. Ioan. cap. 1. *Et mundus eum nõ*
10 *cognouit.* † Et quia ſeruos ſe, & mancipia diabolo dedicant: ipſe Princeps eorum, & rector eſt, quia eum colunt, ſic Deus eorum dicitur, ſicuti Lurcorum Deus eſt venter, vt ait *Apoſt.*
11 *ad Epheſ. cap. 3.* † Neque obſtat in ſcriptura, Dij appellari Angeli, & Beati, Pſalm. 94. *Terribilis ſuper omnes Deos.* Pſal. 81. *Ego dixi, dij eſtis*, Pſalm. 135. *Rex magnus ſuper omnes*
12 *Deos.* † Nam dæmones nunquam Dij appellantur, niſi reſpectu ſuorum cultorum, nam vt ait D. Aug. lib. 19. Ciuit. Dei cap. 23. *Illud vero, vbi dicitur Deus Deorum, non poteſt intelligi Deus dæmoniorum, & Rex magnus ſuper omnes Deos, abſit dicere Rex magnus ſuper omnia dæmonia: ſed homines quoqui in populo Dei, qui eadem ſcriptura Deos appellat.*

Sect. 1. De tempeſtatibus à dæmone excitatis.

SVMMARIVM.

13. *Meteorologicas impreſſiones excitare poſſunt dæmones.*
14. *Dæmones ventus excitantes, quem varia operentur.*
15. *Ægypto Magorum opera à Dæmone operata ſunt.*
16. *Dæmones in genus humanũ, & totius ſubſtantiæ creatæ conſpirantur.*
17. *Leges XII. Tabularum fructus excantari prohibuerunt.*
18. *Imperatores, & Pontifices terræ fruges imbribus, & ventis arte dæmones exturbare prohibuerunt.*
19. *Dei ſolius eſt condere grãdinem, & pluuiã.*
20. *Deus eſt prima cauſa principalis grandinis, & pluuiæ.*
21. *Pluuiæ, tempeſtates, & meteorogica, vt excitari poſſunt à natura, ſic à dæmone.*
22. *Meteorologicorum cauſa eſt vapor à Sole excitatus.*
23. *Vapores generant nubes, pluuias, & vẽtos.*
24. *Exalationes generant meteorologica.*
25. *Cometæ fiunt aliquando ab exalationibus.*
26. *Fulmina, & fulgura fiũt ab exalationibus.*
27. *Venti generantur ex vaporibus, & exalationibus.*
28. *Henephiæ, Thyphones, &c. generantur ex ventis.*
29. *Seneca legibus XII. Tabul. irridet, quæ imbres attrahi cantu crediderunt.*
30. *Seneca nullatenus de potentia dæmonis agit, ſed debi naturali cantus.*
31. *Tempeſtates ex dæmonis pacto poſſunt excitari.*
32. *Tempeſtates à dæmone excitari aſſerunt Iuriſperiti.*
33. *Tempeſtates excitare poſſunt dæmones ſecundùm Theologos.*
34. *Tempeſtates à dæmone poſſe excitari probatur ratione.*
35. 36. *Tempeſtates à dæmone excitatas probant Philoſophi & Poeta.*
37. *Empedocles ventos cohibebat arte Magica.*
38. *Tempeſtates dæmones ſedantur ad Chriſti emulationem.*
39. *Dæmoni multa permituntur ex magorum*

inuocatione,

invocatione, quæ immediatè denegantur.

40. *Pulueremſpargendo Magi ſolent excitare ventos, & tempeſtates.*

41. *Erucis, locuſtis, &c. poſſunt dæmones ſeminibus, & arboribus nocumenta inferre.*

42. *Locuſtas, bruchos, &c. poſſunt dæmones creare, & alicui creata adferre.*

43. *Pulueremad nocumenta Magi variè conficiunt.*

44. *Virgæ tactu dæmones nocumenta inferunt.*

45. *Carmine ſolo poſſunt Magi nocumenta inferre.*

3 PLVVIAS, nimbos, grandines, fulgura, tonitrua, ventos, & alia meteorologica, tempeſtatesque ſonantes, Dæmones cauſare poſſunt, vt eis mortales opprimere, fructus terræ exturbare, ac perdere (ſi Dei mandatũ, vel permiſſio accidit) earum potentiæ non denegatur, quia non eſt poteſtas, quæ comparetur ei ſuper terram, *Iob, c.* 14 *41.* † Nam Satanas validiſſimis ventis fulguribus, & tempeſtatibus (ex Dei permiſſione) filios, & pecora Iob interemit, domos, & fortunas omnes ſubuertit, *Iob, cap. 1. & 2.* Exercitum Senacherib deleuit, *Iſai. cap. 37.* Ciuitates in mare mortuo, *Geneſ. cap. 19.* Grãdines, & tempeſtates horribiles in Ægypto, 15 *Exod. 7. 8. 9. & 10.* † Quæ à dæmonibus operata eſſe aperte docet Regius Vates Pſal. 77. v. 49. *Miſſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram, & tribulationem immiſſiones per Angelos malos,* quibus mala huiuſmodi inferre datum eſt, D. Ioan. Apocal. cap. 7. *Et clamauit voce magna, quibus datum* 16 *eſt nocere terræ, & mari.* † Quorum omnes fuiſſe dæmones, qui tempeſtatibus excitatis, & alijs ex cauſis ingenus humanum, & totius ſubſtantiæ creatæ conſpirarunt aperte docent, *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 15. Genebr. lib. 7. Coſmograph. cap. 15. Pet. Bensfeld. in confeſſ. malefic. prælud. 5. & in l. eorum C. de malefic. & mathem.*

17 ¶ Vnde Decemviri, qui relatas ex Græcia leges in duodecim Tabulas Romæ propoſuerunt anno trecẽteſimo abvrbe condita, has tempeſtates à dæmone excitatas veras iudicantes hæc ſtatuerunt, vt aſſerunt *Cicero dell. lib. 1. Alexand. ab Alexand. lib. 6. Genial. c. 10. Pratei ad ll. XIII. Tab.* NEQVIS ALIENOS 18 FRVCTVS EXCANTASSIT. † Idque probãt Imperatores, & Pontifices, illi in l. eorum C. de malefic. & Mathem. *Ne maturis vindemijs metuerentur imbres, & ventis grandiniſque lapidatione quaterentur.* Hi vero in cap. ſciendum 26. q. 3. *Dæmon in aëris affectione ſibi nota, nobis ignota futuras prouidet tempeſtates.* Innoc. VIII. in ſua Extrauag. *Terræ fruges, vinearum vuas, arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuerſorum genera animalium perire.*

¶ Neque obſtat, quod ſoli Deo tribuitur cõdere, & efficere grandinem, & pluuiam, Exod. cap. 9. *Dominus dedit tonitrua, & grandinem,* Et dæmoni denegatur, Hierem. cap. 9. *Nunc quid ſunt in Sculptilibus Gentium, qui pluat?* † Nã Deus eſt prima cauſa principalis, & independens efficiens ſua propria virtute omnium rerum, ſic tamen vt res creatæ non careant ſua virtute agendi, quam in creatione acceperunt. vnde etſi Deus ſit author omnium impreſſionum metheologicarum, non excluduntur cauſæ ſecundæ: nam vt docent Pontifices in capit. nec mirum, 26. quæſtion. 5. *Inſunt enim rebus corporeis per omnia elemẽta mundi quædam occulta ſeminariæ rationes, quibus cum data fuerit oportunitas temporalis atq; cauſalis prorumpunt in ſpecies debitas ſuis modis, & finibus.* † Sic pluuiæ, tempeſtates, & impreſſiones metheorologiæ, vt excitari poſſunt à natura, ita dæmonis arte, & potentia (ſi Deus non impediat) non ſolum per motum localẽ alicuui excitatas, vbi velit impellere, ſed iungendo actiua paſſiuis, aquam, & terram diſponere, vt exhalationes, & vapores exhalent, quibus huiuſmodi impreſſiones educantur. *Turrecremata in d. cap. nec mirum, 26. quæſt. 5.* † Omnium enim impreſſionum metheorologicarum cauſa eſt vapor, qui ex aqua, & humentibus locis virtute Solis, & cœleſtium luminarium eleuatur, & exhalatio, quæ ex terræ ſuperficie oritur, eadem Solis, & ſyderum influante poteſtate, vt docent *Ariſtotel. libr. 1. Metheor. cap. 4. Seneca lib 2. natural. qq. cap. 10. Philoponus lib. 2. de generat. capit. 18. Auguſtin. Niphus lib. 1. comm. 137. Alber. Magn. lib. 1. Metheor. tractat. 4. cap. 1.* † Ex vaporibus fiunt nubes, nebulæ, & caligines; nebula eſt nubis imperfecta, quæ ex craſſitate in ſublime ferri nequit, ideo vicinum occupat aër, & nebuloſa caligine circumfundit mortales; dum tamen ad mediam aëris regionem perueniũt, fiunt nubes, quæ reſoluuntur in pluuiam, grandinem, niuem, glaciem, rorem, pruiuam, ſecundum temporis, & regionis naturam, *Ariſtotel. d. lib. 1. cap. 5. 6. 7 8. 9. 10. 11. & 12. Conimbricenſ. in Meteor. tract. 1. cap. 1. & 2. & tract. 7. cap. 4. 5. 6. 7. & 8.* † Exhalationes autem, quia calidæ, & ſiccæ ſunt ex leuitate ad ima petunt, & ex his pinguibus, & oleoginoſis fiunt flammæ, capræ ſaltantes, draco volans, lanceæ fyderum diſcurrentia, ſtellæ cadentes, ignis perpẽdicularis,

dicularis, ignis faticus, & lambēs, Castor, & Pollux, Helena, de quibus latè *Aristoteles, Plinius, Seneca, Philopones, Hyginius, Leopoldus, Conimbricenses, & alij, vbi supra.* † Si tamen
25 tales exhalationes crassæ sunt, ita vt facilè non dissoluantur, & ad supremam aëris regionem perueniunt, & ibi inflammantur fiunt aliquando cometæ, & tandiu durant, quandiu exhalatio illa non absumitur, & varias formas accipiunt, prout varia exhalationis natura, *Aristoteles lib. 1. cap. 7. Albert. Magn. lib. 1. tract. 3.*
26 *cap. 5.* † Quando autem exhalationes huiusmodi, quæ leues sunt, & non oliginosæ ad imā aëris regionem deueniunt, & incendentur, ad terram redeāt, quæ ad mediam regionem peruenientes, quæ frigida est, ex antiparistasi fortiores fiunt, & exitum procurantes, fragores inducunt, & sic fiunt fulgura, fulmina, fulgenria, tonitrua, *Aristotel. lib. 2. Metheor. cap. fin. Seneca lib. 2. natural qq. cap. 17. Plutarc. lib. 3. de placitis Philosoph. cap. 3. Plin lib. 2. c. 43.*
27 *Albert. Magn. tract. 3. cap. 2.* † Ex his denique vaporibus, & exhalationibus commixtis generantur venti, qui sunt frigidi, & sicci, *Conimbricens. in Metheor. tractat. 6. cap. 2.* humidi, quia è mari ingruunt, *Albert. Mag. libr. de caus. tractat. 2. cap. 5.* † Ex ventis autem fiunt
28 Ecnephiæ Thyphones, & Prestores, *Aristotel. lib. 3. Metheor. cap. 1.* ex ventis, & nubibus cō mixtis generantur verago, Area, seu corona, virga, & Parelia, de quibus *Aristotel. Averroes, Amadeus, Philoponus, Conimbricens. & alij in Metheor.*

29 ¶ Neque obstat noster Anneus Seneca lege Decemviriali irridens, qui tempestates cantibus pelli posse arbitrata est, sic testatur in natural. qq. lib. 4. cap. 7. *Rudis adhuc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantibus, & repelli, quorum nihil posse fieri tam planum est, vt huius rei causa, nullius Philosophi sobola intranda sit.* † Quem Seneca nullatenus de po-
30 tentia dæmonis agit, sed tantum de vi philica carminis, seu incantationis, quæ nulla est, ideò rectè eius potentia circa tempestates negauit, quia nulla sunt verba, quæ physicè operando horum aliquid possint efficere, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. Victoria de Magia, nu. 34. Azor tom. 1. Moral. lib. 9. cap. 24. Grillā. de Sortileg. q. 6. num. 18. Lessius de Iustit. & Iure, lib. 2. cap. 43. dub. 10. ex num. 63. Suarez de Relig. lib. 2 cap. 15. num. 26. Farinac. tom. 1. q.*
31 *20. num. 86.* † Sed dæmonis accidente potestate absque controuersia est, ab eo posse huiusmodi tempestates excitari, & excitatas in quā velit partem immitere, vt ex communi Ecclesiæ assensu, quæ ad id exorcismos instituit, probant *D. August. & D. Thom. vbi sup. D. Isid. lib. 8. Etymol. cap. 9. Sprenger. in Mall. p. 2. c. 15. Petr. Gregor. in Syntag. p. 3. lib. 34. ca. 15. Petr. Binsfeld. in l. eorum C. de mal. q. 4. Bulenger. de Mag. lib. 2. cap. 42. & cap. 47.*

¶ Vnde tempestates à dæmone excitari 32
posse expresè tenet ex nostris Iurisperitis *Baldus, Salycet. & Gondisred. in d. l. eorum, Petr. Matthæus lib. 7. Decretal. tit. de Malef. cap. fin. Pet. Gregor. in Syntag. iur lib. 34. cap. 11. & 13. Episcop. Simanc. de Cathol. instit. tit. 63. Paul Grilland. de Sortileg. q. 6. Nicol. Remig. lib. 1. Dæmonol. cap. 25. & 29. Vlder. Molitor de Python mulier. cap. 1. Fran. Baldium, & alij in l. XII. Tabul. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 388. Farinac. Crimin. tom. 1. q. 20. & de Hæretic. q. 181. §. 1. n. 31.* † As- 33
tipulantur ex Patribus, & Theologis hanc sententiam *D. August. lib. 4. Ciuit. Dei cap. 19. D. Isidor. lib. 8. Etymol. cap. 9. D. Tho. Caiet. & alij in Sentent. 2. dist. 7. & 8. Origen. lib. 8. contra Cels. Toledo in Summ. lib. 4. cap. 15. Castro de Heretic. lib. 1. cap. 16. & lib. 2. c. 15. Sprenger in Mall. p. 2. q. 2. c. 7. & 15. Mar. del Rio lib. 2. Magic. q. 11. Bulenger de Mag. lib. 2. cap. 42. Sim. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 2.* † Probatur ratione, nam cum grandi- 34
nes pluuias, nimbos, tempestatesque sonātes, fulgura, fulmina, & reliqua meteorologica ab exalationibus, & vaporibus ex terra, & aqua Solis calore eleuatis in aëris regione fiant, *vt iam dixi*, nihil vetat, quin ex eisdem de caulis dæmones possint, eas excitare, vel alicuvi excitatas motu locali eas impellere, vt docent *D. August. lib. 8. Ciuit. Dei cap. 19. & lib. 3. de Trinit. c. 3. & 9. & lib. de Natura dæmon. cap. 2. D. Thom. Sotus, Scotus, & alij Sent. 2. dist. 7. & 8. Aquilens. in Exod. capit. 7. & 8. Sim. Maiol. tom. 2. colloq. 3.* † Comprobant 35
Philosophi, qui in eadem sunt sententia videlicet tempestates à dæmone excitari, *Pausan. in Arcad. Cicero lib. de Repub. Plin. lib. 28. hist. natur. cap. 2. & lib. 30. cap. 1. Apulei. in asin. lib. 1. cap. 3. Dion. Cassius lib. 56. Niphilin. in Anton. Cæsalpin. lib. de inuestig. dæm. cap. 11.* † Septimo astipulantur deniq; Poë- 36
tæ, ex quibus Seneca noster Tragicus prioris Senecæ filius Medeam Sagam introducit arte Magica tempestatem in his verbis procurāte.

Et euocauit, quibus ficcibus aquis.

M. Annæus Lucanus, priores Senecæ nepos sic testatur in Farsal. lib. 6.

Miratur non ire polos, tunc omnia complent Imbribus, &c.

† Empedocles ventos cohibuit arte Magi- 37
ca, vt tradit Pausan. v. Ἀττικά, Deipsa anus non

minoribus

minoribus nacta paredris nubila ducit,& reducit apud Ouid. in Hypſiphil.

Cum voluit toto glomeratur nuvila cœlo
Cum voluit puro fulget in orbe dies.

Lucan. vbi ſup.

Vocibus eiſdem
Humentes latè nebulas, nimboſque ſolutis
Excuſere comas ventis ceſſantibus æquor
Intonuit, rurſus vetitum ſentire procellas.

38 ¶ Et vt Chriſtus Dominus Dei Filius tempeſtates ſedauit *Matth. c. 8. Marc. 4. Luc. 8.* Ita Dei ſimia diabolus per Magos ſuos gloriatur tempeſtates ſedare, placare, atque arcere, vt apud Laert. de vitis Philoſoph. lib Σ.

Compeſceſque truces ventorum ritè procellas.

Tibul. lib. 1. Eleg. 2.

Cum licet hæc triſti depellit nubila cœlo.

39 ¶ Quæ quidem, & alia multa nocumenta dęmones inferri ſolẽt eo maximè, quãdo ſunt à Magis accerſiti, nam multa dæmoni per Sagas,& maleficos facere permittuntur, quæ ei immediatè denegatur, vt Dei bonitas, & hominum malitia dignoſcatur, vt tradunt *Franc. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 15. nu. 17. Ioan. Malderus de virtute Theolog. tract. 10* 40 *cap. 8. dub. 8.* † Idque facere ſolent minutum puluerem à dæmone accepto clanculum ſpargendo, quo excitantur venti, atque imbres, nec non erucæ, bruchi, locuſtæ, campæ, & id genus aliæ peſtes agrorum, vt docent *Sprẽger. in Malleo malef. p. 2. Nicol. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 24. Petr. Binsfeld in d. l. eorum C. de malefic. & math. q. 4. Bart. Spina de Strigib. cap. 15. Leon. Vayrus de Faſcin. lib. 3.* 41 *c. 1.* † Quibus poſſunt dæmones feminibus, atq; arboribus nocumenta inferre,& agros baſtare, vt tradunt *Pet. Binsfeld. in d. l. eorum, q. 2. & in cõfeſ. malef. poſt præludia concl. 11. Pet. Greg. in Syntag. iur. lib. 34. c. 9. ad fin. & cap.* 42 *11. per tot. Mar. del Rio lib. 2. Mag. q. 12.* † Nõ modo creatione noua, ſed vndiq; celeriter collecta, motu locali, vel ex præiacente materia educta, appicando actiua paſsiuis, vt varia ſuppeditant exempla *Remig. & Binsfeld. vbi ſup. Licoſtenes li. de prodigijs, Bar. Spin. li. de Strigib. q. 15. Maiol. tom. 2. canicul. colloq. 2. & 3.* 43 † Et puluerem huiuſmodi, vel accipiunt à dæmone, aut ex lapidibus, & herbis ab eo monſtratis eliciunt, aut ex infantibus ad ignem toſtis conficiunt, quem ſpargentes mira patrare ſolent, vt de Circe, Ouid. lib. 14. Metamorph.

Illa nocens ſpargit virus, ſuccosque veneni.

De Medea eius nepte, Tibul. Eleg. 2.

Illa tenere malas Medea dicitur herbas.

44 ¶ Vel operantur virgæ alicuius tactu ad emulationem mirabilis virgæ Moyſis, vt de expontanea Magorum confeſsione teſtantur *Nicol. Remig. d. lib. 1. c. 25. Petr. Binsfeld. in confeſsion. malef. prælud. 6.* de Mercurio, Vergil. Æneid. 4.

Tũc virgã capit, hac animas, ille euocat Orco.

De Circe, Ouid. lib. 14. Methamorph.

Ora venenata tetigit mirantia virga.

† Vel etiam ſolo carmine ad quod dæmones concurrentes poſſunt (ſi Deus non impediat) 45 tempeſtates, grandines, & ſimilia excitare, fruges, & fructus terræ perdere, ſterilitatem agris inducere, vel exſiccãdo terram, vel fructus præcoces exturbando, vel alia arte, cuius non ignarus Ouid. ſic teſtatur lib. 3. Amor. Eleg. 6.

Carmina læſſa Ceres ſterilẽ vaneſcit in herbã
Deficiunt læſsi carmine fontis aquæ
Illicibus glandes, cantataque vitibus vba
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Sect. 2. de fructibus, & pecoribus à dæmone pellectis.

SVMMARIVM.

47. *Pecora, & fructus alienos poſſunt Magi in ſuos agros pellicere.*
48. *Oliuetum vniuerſum Magus de vno in alium locum traſmiſsit.*
49. *Lex XII. Tabul. fructus de vno in alium locum pellicere vetuit.*
50. *Sacculari qui dicantur in l. ſacculari, D. de extrahor. crim.*
51. *Dardanari, qui dicantur in l. Dardanarij, D. de pœn.*
52. *Dæmon poteſt per motum localem (nemine cernente) multa efficere.*
53. *Carminis vis licet ſit ineffica, ex dæmonis concurrente poteſtate multa efficit.*

MAGI ſimiliter poſſunt alienos fructus, & pecora in ſuos agros pellicere, 47 & alio traducere, vt probant *D. Auguſt. lib. 8. Ciu. Dei, Plin lib. 28. hiſt. natur. cap. 2. Petr. Binsfeld. in cõfeſ. malef. prælud. 6. & in l. multi, C. de malef & mathem. Bulenger. de Mag. lib. 2. cap. 17.* † Nam poteſt 48 dæmon motu locali de vna in aliam partem ea aſportare, vt de Marucino Mago Marceli equitis Romani vniuerſum oliuetum viam publicam tranſgreſſum, atque ipſa prædia in contraria ſedes profecta, narrãt *Plin. lib. 17. cap. 25. Petr. Gregor. p. 3. Syntag. lib. 34. ca. 11. ex nu. 12.* † Quib⁹ allipulatur Decemviralis lex XII. 49 Tabul. quæ in hæc verba aſſerit Alexan. ab Alexan. lib. 6. c. 10. NE VE ALIENOS FRVCTVS

PELLE-

PELLEXERIS, quæ iata est trecentesimo anno ab vrbe cõdita, vt tradit *Aymar. Rivalis de hist. Iur. ciuil. lib. 2.* † De quorum genere sunt *Saecularij*, qui vetitas artes exercentes partẽ subducunt, partem verò subtrahunt, vt habetur in l. *Saecularij, D. de extraordin. crim.* quã perperam exponit *Petr. Gregor. d. p. 3. lib. 37. cap. 14. n. 7.* † Item, & *Dardanarij* à Dardano, qui magicis carminibus alienos aceruos in sua hordea traducebat, cuius nomine ars prohibetur *in l. Dardanarios, D. de pœn. & in l. annonã, D. de extraordin. crim.* † Quod licet naturã solum scrutãtes impossibile videatur, vt res sine motore moueatur, ex hac arte non est impossibile, quia potest dæmon per motum locale nullis cernentibus efficere, *Turneb. lib. 9. aduersar. c. 16. Bulẽger. de Mag. d. c. 17.* † Nam etsi vi carminis id fieri nequeat ex pacto cum dæmone ad cantum concurrente proculdubio præstari potest, vt dicere valeat Verg. in Pharmaceut. Ecclog. 8.

Atque satas alio vidi traducere meses.

Ex pacto videlicet, Tibul. lib. 1. Eccleg. 8.

Cantus vicinas fruges traducit ab agris,
Cantus, & iratæ detinet anguis iter.

Sect. 3. De Liberatis à carcere ope dæmonis.

SVMMARIVM.

54. *Captiuos de carcere extrahere dæmonem posse.*
55. *Leopoldo Duci Austriæ se promisit dæmon fratrem è carcere liberaturum.*
56. *Apolonius Thyanæus diabolus è carcere eripuit.*
57. *Magi capti à Iudicibus quare diabolus nõ eripiat.*

54 CAPTIVOS de carcere extrahere (si Deus nimit) motu locali dæmones possunt velocissimè corpora lõgissimè desita traducere, vt docet *D. Augus.* 55 *lib. de diuinat. dæmon. c. 3. & 5.* † Sic facturũ promisit Leopoldo Duci Austriæ ope dæmonis se Fridericum fratrem ex Babaria (vbi captus fuerat) incolumen aducturum, vt refert 56 *Trithem. in Chron. Hirsaug.* † Sic Appolonius Thyanæus è carcere cippo se eripuit, vt narrat *Philostrat. in eius vita*, sic, & Romanæ Religionis vestales virgines suis creditæ præcationib' mancipia fugitiua, nondum vrbe egressa sistebant, vt meminit *Plin. lib. 28. c. 2.* 57 † Incausa tamen est, quod quando Magi à Iudicibus capiuntur, eos non extrahit diabolus de carcere, non quia non potest, sed quia, vel Deus ei non permittit, vel quia ipse cupit vna cum ipsorũ morte animas lucrare, vt tradunt *Binsfeld. vbi sup. Sprenger. p. 2. c. 5.*

Sect. 4. De Diffamatione ex dæmonis caliditate.

SVMMARIVM.

58. *Famæ nocere possunt dæmones varijs præstigijs.*
59. *Sanctum quendam dæmon exhibuit.*
60. *Dæmones possunt innoxiorũ figuras exhibere*
61. *Sagæ absentes à dæmone exhibentur.*
62. *Innocẽtes nõ possũt dæmones repræsentare.*
63. *Innocẽtes repræsẽtat dæmõ varijs ex causis.*
64. *Famæ possunt dæmones nocere.*
65. *Rumorem potest dæmon spargere.*

58 ALienæ famæ nocere, valẽt dæmones varijs præstigijs, & ludificatione sensuũ, vt de Magũtino dæmone diffamatore mirifico narrat *Pet. Leloyer. in prodig. ann. 858.* † De alio dæmone sanctũ quẽ 59 dã monachũ in Lusitania Sãtareno exhibẽs meminit *Mart. del Rio lib. 6. Mag. c. 2. q. 3.* † Nã 60 possunt dæmones assũpta hominũ innoxiorum figura se eoru specie in suspectis locis exhibere, vt tradit *Cuman. in Lucerna Inquis. nu. 13.* † Vt de Sagis absentibus, quæ à dæmone exhi 61 bẽtur in cõuiuijs suis, narrat hæreticæ prauitatis Inquisitores, *Pet. Binsfeld in cõfes. malef. p. 2. dub. 6. Pet. Leloyh. lib. 2. Spectr. c. 5.* † Quod 62 licet de innocẽtibus negauerint, scilicet posse dæmones, quas huius pacti sunt expertes repræsentare, *Petr. Binsfeld. vbi prox. Iacob Sprẽger. in Mall. p. 2. q. 1. c. 11.* † Vetius putn Deũ 63 id permittere aliquãdo ad maiꝰ meritũ, & gloriã sustentiæ, vt affirmat *Barth. Spina Sacri Palatij Magister, lib. de Strigib. c. 14. & in Apolog. 3. c. 3.* † Possunt etiã famæ nocere, peccata 64 occulta reuelando, vt solent Energumeni, vel falso insimulãdo, vt de Dorotheo narrat Metaphrast. *apud Surii Ianuar. 5.* de alio Ludouici II. Imperat. tẽpore meminit *Sigiber. in Chronic. Vincẽt. lib. 15. c. 37.* † Nã potest dæmõ ru- 65 morem in populo spargere, unde fama oriatur, quæ ex minimis principijs incipiens in altum se extollit, ac de bonis mala, & de malis bona falso rumore concelebrat, vt narrat *Tertullian. in Apolog. cap. 8.* nam vt ait Vergil. Æneid. 4.

Fama malum, quod non aliud velocius vllũ
Mobilitate viget, viresque adquirit eundo.

Sect. 5. De Dignitatibus à dæmone comparatis.

SVMMARIVM.

66. *Dignitates possiunt dæmones varias hominibus comparare.*
67. *Pontifices malis artibus ad Apostolatus apicem peruenisse.*
68. *Pontifices credendum non est vnquam Magos fuisse.*
69. *Malis artibus Pontifices ad sedem peruenisse quomodo intelligatur.*
70. *Diabolus, vt plurimum Magos decipit inanis gloriæ spe.*
71. *Male parta, male dilabuntur.*

66 POssunt è contrario dæmones hominibus dignitates varias comparare, vt de innumeris cõstat, qui arte Magica amplissimas honoris sedes sunt adepti, vt narrat *Monstrelat. lib. 2. histor. capit. 248.*
67 *Maier lib. 15.* † De Pontificibus Martino II. Benedicto IX. Ioanne XXII. Syluestr. II. Gregor. VII. malis artibus ad Apostolatus apicem peruenisse, referunt *Vincentius, Simoneta, Platina, & Nauclerus in vitis Pontif. Genebrar. in Chron. tom. 2. lib. 4.* † Sed credendum non
68 est Deum vnqua permissurum, vt Sedes Apostolica Magico infessote contaminetur, vt tradunt *Cardinal. Bellarmin libr. 4. de Romano Pontif. cap. 13. Controuers. tom. 1. Martin. del Rio lib. 2. Magicar. q. 12. Valle de Moura tract. de Incantat opusc. 1. sect. 2. capi 2. nu. 15.*
69 † Sed malis artibus peruenisse, hoc est simonia, ambitu, & similibus, quæ malæ artes sunt,
70 vt tradunt *Bellarmin. & Delrius vbi sup.* † Id que maximè cum diabolus, vt plurimum, & semper Magos decipiat inanæ dignitatis, vel principatus spe, & pro sceptro palum, pro corona rogum vrendis largiatur, vt tradit *Episcop. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 3.* † Quod
71 vt olim fic nostra vidit ætas nonnullos, quos arte Magica ad varias dignitates peruenisse fama est, proprijs detrusos sedib⁹ in vinculis perijsse, aut carnificis manu vitam morte commutasse, honores, & diuitias amisisse, quia vt in est adagio, *Male parta, male dilabuntur.*

Sect. 6. De Victoria dæmonis ope conquisita.

SVMMARIVM.

72. *Vires concedere, quibus alios prosternant solius Dei est.*
73. *Diabolus vires naturales, vt alios prosternant, concedere non potest.*
74. *Tartarorum victoria contra Polonos arte dæmonis.*
75. *Sigisbertus arte dæmones Hunnos profligauit.*
76. *Hostium arcana in causis arduis solent dæmones reuelare.*
77. *Elias arcana Regis Syriorum detegebat Regi Israel.*
78. *Ephesini Magi carminibus victorias parabant.*
79. *Literis Ephesinis ineluctabiles homines fiebant.*
80. *Franci contra Flandos, Arabes contra Hispanos arte dæmonis victores extiterunt.*
81. *Victorias multi consequuti sunt arte dæmonis.*
82. *Victoriæ cõparandæ varia fuerãt amuleta.*
83. *Iulianus multa ad conciliandos animos arte Magica peregit.*

VIres naturales cõcedere quib⁹ homi- 72
nes victores existant, & alios prosternant, Dei potentiæ est, qui vt auctor naturę supplere potest defectũ in causa efficiente, vt de Dauid, Reg. 1. ca. 17. v. 35. *Leo, & vrsus cõsurgebãt aduersũ me, & apprehẽdebã mẽtũ eorũ, & suffocabã, & interficiebã eos,* & rursus d. c. 17. v. 50. *Præualuitq; Dauid aduersũ Philisthæũ in funda, & lapide, percussumq; Philisthæũ interfecit.* † Diabolus autem, 73
quia vires huiusmodi nõ valet hominibus condonare, vt alios prosternãt, & victores existãt, industria, & arte mentitur, præstigijs scilicet, & industria varia, *vt dixi in Epitome de Mag. lib. 2. c. 13 n. 38. & Me referre sequitur præceptor meus collendissimus, & Regius Consiliarius D. Ioan. Solorzano Pereira de Iure Indiar. lib. 2. c. 4. n. 74. fol. 26. Mart. Rio lib. 2. Magic. q. 12. fol 77.* † Vt de Tartarorum victoria con- 74
tra Polonos arte dæmonis comparata in hæc verba testatur Cromer⁹ in Anastas. hist. Polon. lib. 8. *Erat in dextro Tartarorum agmine vexilum inter alia insigne, cuius figura χ chi, Græcum elementum referebat, in cuspide verò erat imago nigra tetraque capitis humani barbati: Quod vexilum cum signifer vehementius*

quateret

quateret fumum atque nebulam denſiſsimam, atque formidiſsimam exhalabat, quæ non modo aſpectum Polonijs adimebat, verum exercitum perturbabat.

75 ¶ De Rege Sigisberto carmine obiectis, ſpectris ab Hummis profligato, narrat *Olaus Mag. lib. 3. hiſtor. Septentrion. cap. 19.* de Haquino Noruego eadem de cauſa victore exiſtente memorat *Saxo Grammat. libr. 10.* de Siderio contra Lucenſes vincente, *Dubrau. lib. 3. hiſt. Boem.* † Aliquando ſolebat hoſtium arcana in cauſis arduis dæmonis ope renũciare, & hoſtes excęcare, vt Heligaſtus ſacerdos Idolorum ſub Bazano Sicambris effecit, vt ſuis ſecuritatem, hoſtibus autem deſperationem incuſiſſet, vt ſcribit *Tritẽnius lib. 1. Breuiar. Franc. in reg.* 77 *7.* † In quo etiam diabolus diuinam virtutem videtur immitare, qua Elias arcana Regis Syriorum detegebat Regi Iſraelis, & venientes hoſtes excęcauit, vt non cognoſcerent eũ, nec locum, donec deduxit eos in Samariam, *Reg. 4. c. 6.*

78 ¶ Epheſi fuerunt Magi, qui ad prædicationem Apoſtolorum conuerſi ſunt, qui literis, & caracteribus hanc artem profitebantur, quas in conuerſione cõbuſiſſe his verbis teſtatur D. Luc. in Act. Apoſt. c. 19. v. 19. *Hos qui fuerunt curioſa ſectati cõtulerũt libros ſuos, & combuſerunt corã omnibus.* 79 † Vnde literæ Epheſinæ caracteres fuerunt magici, quibus ineluctabiles fiebãt homines, & ad victorias parati: nã Olympiæ, Mileſio, & Epheſio caracteribus luctari nõ potuerunt, propterea, quod alter iuxta talũ Epheſinas literas haberet, quibꝰ cõpertis, & dẽptis Epheſum conceſsiſſe tradunt *Suid. in voce* ιφεσια *littera D. Hieron. in vita Hilarion. Pet. Greg. in Syntag. Iur. vniu. tom. 3. lib. 34. ca. 10.*

80 † De Cnopo cõtra Erithreos magica arte vincente tradit *Polycen. lib. 8. Stratag.* de Francis contra Flãdros, *Maier. in Chron. lib. 10.* de Arabis cõtra Hiſpanos, *Paul. Iou. lib. 1.* † De alijs multis, qui arte dæmonis victores extiterunt late meminerunt *Philoſtr. in vita Apolon. lib. 7. Arnob. lib. 8. Plin. lib. 29. c. 3. D. Aug. lib. 4. cõfeſſ. c. 12. Tertul. lib. de ſpectacul. Mart. del Rio Mag. lib. 3. Froyſard. hiſt. Allobrog. vol. 2. Bulenger. de Mag. lib. 2. c. 46.*

81 ¶ Fuerunt etiam varia amuleta ad victorias obtinẽdas, etiam litium, vt palei quo pueri naſcuntur involuti, vulgò, *manto de nitho*, ad ſui cõpores euadendum teſtatur *Plin.* ex quo obſtetrices credulis aduocatis illos venditare ſolent, quia cauſidici hoc iuuari credunt, vt tra-
82 dit *Lãprid. in Diadume Anton.* † Didio Iuliano Imperatori creato contra voluntatem populi ea dementia prolapſus, vt per Magos pleraque faceret quibus putaret, vel odium populi deliniri, vel militum arma compeſci, vt tradit *Æl. Spartian. in Iulian.* † Claudius Cęſar 83
quẽdã Romanũ aquitem è Vacontijs iuſsit interfici, quod deprehenſus fuiſſet in lite, quam exercebat, ovum ſerpentis ſecum detuliſſe in iudicio ex Druydibus incantato ad victorias litium, & Regum aditum *Plin. lib. 29. c. 3.*

Sect. 7. De Corporum agilitate ex dæmonis arte.

SVMMARIVM.

84. *Corporum agilitas: ſolius Dei beneficio datur.*
85. *Agilitas miranda ex Dei virtute.*
86. *Celeres curſu, & corporum agiles, quandoque à natura ſunt præditi.*
87. *Dæmon arte vtitur, vt celeres faciat curſu, & corporis agiles.*

ET vt potentes viribus dæmon reddere nequit, ita nec celeres curſu, agiles que ad paleſtras, nã hoc ſolius Dei donum eſt, qui ipſum Dauid fecit, vt leones, & vrſos curſu antecederet, *Reg. 1. cap. 17.* 84
† De agilitate illa miranda de ſeptingentis viris Gabaa, Iudic c. 20. v. 16. *Ita ſiniſtra, vt dextra prælijãtes, & ſic fundis lapides ad certum iacientes, vt capillũ quoq; poſſent percutere.* † Celeres curſu, & corporis agiles quandoque à natura ſunt prędicti, vt de puero, qui Fóteió, & Vipſano Conſſ. Romæ XLV. millia paſſuũ à Meridie, uſq; ad veſperam tranſibat, *Solin. lib. 6.* de Philonide tot itineris nouẽ horis conficiente miminit *Plin. lib. 2. c. 71.* † Quod dæmõ, quia 87
præſtare nequit, non minus quã claudo pedes, cęco oculos, & alia quæ natura negat, arte vtitur, & eorum pedes, tam celeriter mouet, vt celeres à natura preire videantur, aut eorum corpus per aëra vehit, quod ei faciliſsimum eſt per motum localem, vt *dixi in Epitom. de Magia, lib. 2. c. 36.*

Sect. 8. De Salute à dæmone comparata.

SVMMARIVM.

88. *Salutem corporalem quomodo diabolus conferre valeat.*
89. *Salutem à dæmone petere inſanum eſt.*
90. *Dæmon aduerſarius noſter eſt irreconciliabilis.*

91. *Curati à dæmone postea in grauissimos morbos dilabuntur.*
92. *Salus à solo Deo petenda est.*
93. *De salute non solũ spirituale, sed corporale, intelligitur Isai. c. 53.*

88 SAlutem corporalem verum est solum Deum conferre posse, quia salutis, & mortis habet potestatem, dæmon autem nisi iuuantia applicando, & noxia remouendo, per meras causas naturales præstare non potest, *Sanchez lib. 2. Decalog. capi. 41. num. 2. Lessius libr. 2. de Iustit. cap. 44. dub. 3. num. 20. Bapt. Codronch. lib 4. de morb. venef. capit. 2. Martin del Rio libr. 6. Magic. cap. 1.*
89 *sect. 1. q. 1.* † Sed illa à dæmone inimico nõ solũ, sed mortis auctore petere insanũ est, vt tradit Holcot. lect. 159. ad illud Sapient. 13. *Nõ erubescit loqui cum illo, qui sine anima est, & pro sanitate infirmum deprecatur, & pro vita mortuum rogat, & in adiutorium inutilem inuocat.*
90 † Quia dæmon cum aduersarius sit noster inreconciliabilis, de salute nostra nihil curat, sed nocere, vt probant *Patres apud Barrad. tom. 2. lib. 2. cap. 5. DD. in cap. admoneant, 26*
91 *q. 7. Sim. Maiol. to. 2. Canicul. colloq. 3.* † Etiquos aliquando medetur, eos postea in grauissimos morbos delapsos misere vitam finierunt, aut immanibus doloribus cruciati pertransierunt, vt tradunt *Mart. del Rio libr. 1. Magic. c. 3. q. 4. Valle de Moura tract. de Incant. p. sf. 1 sect. 2. c. 1. n 24. & 27. & c 5. nu.*
92 *24.* † Quare salus à solo Deo petenda est, qui vitæ, & mortis habet potestatẽm, & miseriarũ nostrarum medelam, quia vt ait Isaias c. 53. v. 5. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores*
93 *nostros ipse portauit.* † Quod non de spiritualibus tantum, sed corporalibus etiam intelligit *D. Tho. p. 3. q. 14. ar. 4.* iuxta illud Matth. 8. *Eyciebat spiritus verbo, & omnes malè habẽtes curauit, vt adimpleretur, quod dictum est per Isaiam ipse labores nostros tulit, &c.*

Sect. 9. De diuitijs arte dæmonis conquisitis.

SVMMARIVM.

94. *Diuitijs, & thesauris potest dæmon (si Deus sinit) homines ditare.*
95. *Diabolus quare possit homines ditare.*
96. *Diabolus homines non ditat sed decipit.*
97. *Faustulus, & Agrippa arte dæmonis nũmos apparentes exhibebant.*
98. *Deus non sinit diabolum homines ditare.*
99. *Thesaurorum quæsitores à dæmone varie vexati.*

DE diuitijs, & thesauris dicẽdum est, 94
posse dæmonem si vellet (& Deus ei permittat) non tamen solere, nisi rarissimè, & varijs ob causis, illa donare, vt docẽt *DD. in c. firmissimè, de hæret. Pselus lib. de colat. aur. Mart. del Rio lib. 2. Mag. q. 12. Bulenger de Mag. lib. 2. c. 40.* † Nã cum 95
norit omnes thesauros abscõditos, auri argẽti que fodinas, vnionum, & gẽmarũ latibula, inde poterit, nemine vetante, aut audente resistere, quæ vellet sumere; lõgè quoq; bafrius, & occulti⁹ potest ex cuiusuis scrinio, vel faciperio nummos, quam quisque mortaliũ subducere, & cui vellet donare, vt tradit *Laur. Anan. de natur. dæmon. lib. 4.* † Sed id non facit, quia nõ 96
cupit homines ditare, sed decipere, vt illi, qui accepta à Dæmone (vt sibi blandiebatur) pecunia, gestãs donum prope reddit, vt numeraret, sed excusso sacco nihil præter testas, corniũ frustra, aut carbones inuenit, vt narrat *Nicol. Remig lib. 1. dæmonol. c. 4.* † Sic Faustulum, & A- 97
grippam fama refert, cum iter facerent solitos in diuersorijs nummos, ad oculum sinceros, hospitib⁹ numerare, quos qui receperant, post paululum cornium frustra, & scruta vilissima reperiebat, vt referunt *Anan. vbi prox. Damhauder. lib. de pecuniæ vituper.* † Deus enim 98
non finit diabolorum homines ditare, nam si tot millia hominum, qui post eum aueunt, quorum nullum ditauit, sed omnes in summas miserias perduxit, si eos diuites faceret, quis ab eius laqueos euaderet? nam vt ait Eccles. c. 31. v. 8. *Beatus vir, qui post aurum non abijt, neque sperauit in pecuniæ thesauris.* † Quare qui pro 99
diuitijs, & thesauris inueniendis se dæmoni emancipparunt, in tot præcipitia delapsi miserabiliter perierunt, nam ab eo fuerunt pessimè vexati, & quãdoq; in ipsa fobea, diruptis cõpagibus, mole sunt obrupti, vt tradunt *Mart. del Rio vbi sup. d. q. 12. Petr. Ciruelo de superstit. p. 3. ca. 1. Simon. Maiol. tom. 1. colloq. 3. Valle de Mour. vbi sup. d. c. 1. ex nu. 24. & c. 5. nu. 19.*

CAP. V. De Insectorũ productione, transformatione, & resurrectione.

SVMMARIVM.

1. *Insecta animalcula, quæ dicantur.*
2. *Imperfecta animalia quæ sint.*
3. *Terræ putrefactione nascuntur Talpæ, serpentes, &c.*

4. *Aqua multa animalcula generat.*
5. *Ignis generat Pyraustas.*
6. *Animalia quæ in igne vitam agunt.*
7. *Ignis ineptus est ad vitam animalium naturæ sua calidum.*
8. *Salamandria, quæ in igne vitam agat, commentitium.*
6. *Manucodiatæ aues, solo aëre viuunt, & in eo degunt.*
10. *Aues manucodiatæ, quomodo in aëre pullos excubant.*
11. *Chamæleon sine cibo, solo aëre viuit.*
12. *Aëre solo, & odore multi homines viuunt.*
13. *Putrefactione generantur multa, quæ aëre viuunt.*
14. *Limo, & materia putrescente, quæ generentur.*
15. *Anguillæ, ostreæ, & cæteræ adhærentes vado generantur ex putrilgine.*
16. *Ranæ ex limo generantur.*
17. *Mugilis nascitur ex limo, & spuma maris.*
18. *Teredines, limaces, chocleæ, mures, vespæ ex putrefactione.*
19. *Eruca, papiliones, formicæ, locustæ, cicadæ Solis calore generantur.*
20. *Cossi, tabani, culices, teredines, tineæ, cerastes ex ligno arido generantur.*
21. *Tineas generat pulvis in lanis, & vestibus.*
22. *Ascarus, & xylopheros ex putrefactione.*
23. 24. *Pulices, & in nive vermiculi ex putrefactione.*
25. *Planta nulla est, quæ animal ex se non gignat.*
26. *Arborum stipes putrescentes animalcula gignunt.*
27. *Arbores vermiculantur ex siti.*
28. *Pythiocampæ, & alia virulentia animalcula exsiccitate.*
29. *Anates aues generantur ex fructu arborum.*
30. *Agni generãtur in peponibus Tartaris.*
31. *Catopa plãta in Terenate aues generat.*
32. *Viuentibus animalibus alia generantur animalcula.*
33. *Pediculi natura varia prout humores ex quibus generantur.*
34. *Aues pediculis infestantur.*
35. *Canes ricino agitantur, boues ricino, & pediculis.*
36. *Lumbrices, & tineæ generantur intra corpus.*
37. *Ascarides vermes recto adhærent intestino, & hemoroides.*
38. *Mures, & soricesreperiæ in dissecto mulieris ventre.*
39. *Animalcula quare intus corpora viua gene rentur.*
40. *Mortua animantia solent alia animalcula generare.*
41. *Cadauere hominis generantur vermes, & serpentes.*
42. *Viua animantia in aliam mutantur speciẽ.*
43. *Phalangis ex araneis generantur bruchi, locustæ, cicadæ, & papiliones.*
44. *Bombyces nes sericis ex crucis fiunt.*
45. *Insecta in varia dissecta vna quaque pars mouetur in giros.*
46. *Angeli boni, & mali possunt insecta producere.*
47. *Angeli non producunt insecta noua creatione, sed applicatione agentium.*
48. *Platonici Angelos rerum inferiorum facilit creatores.*
49. *Magi Pharaonis serpentes, & ranas induxerunt, non creatione, sed productione.*
50. *Creatio requirit virtutem infinitam, qualis Dei.*
51. *Plantans non dicitur creator, sed Deus.*
52. *Terra non est creatrix frugum, sed Deus.*
53. *Puerpera non est fœtus sui creatrix, sed Deus.*
54. *Angelos ex applicatione rerum non possunt esse creatores.*
55. *Angeli quomodo insecta producant.*
56. *Angeli non possunt alterare materiam corpoream ex qua formæ naturales educantur.*
57. *Angeli possunt præuis alterationibus producere insecta, secundum materiam putredinem.*
58. *Insecta de vna in aliam speciem diabolus non potest transformare.*
59. *Platonici de prima substantia reprehensi.*
60. *Formæ non imprimuntur in materia ab aliqua substantia separata.*
61. *Deus solus potest transmutare res de forma in formam, creare, anihilare, & producere.*
62. *Insecta, quæ semel vitam amiserunt, nõ valet dæmon suscitare.*
63. *Anima insectorum cum educatur ex potentia materiæ, quæ in morte euanuit, nullus potest eadem numero suscitare.*
64. *Anima sensitiua hominis non redditur eadem numero in resurrectione.*
65. *Hoitzitziltotolt auis rostro affixa stipiti sex menses quieuit, & postea reuiuiscit.*

INSECTA animalculâ sut partim reptilia, partim volaptilia, partim ex vtroque participantia, partim pennis, & pedib⁹ carentia, quæ in secta dicuntur, ab incisuris, quæ nunc ceruicis loco, nunc pectorũ sunt, atque alui, vt tradunt *Aristoteles de hist. animal. lib. 8. Plin. libr. 11. cap. 1.* † Aliàs dicuntur imperfecta, quia non ex semine aliorum proueniunt, sed è terræ limo, & putrefactione producuntur, & Solis calida influentia, tanquam instrumentum motricis intelligentiæ, *D. Thomas part. 1. quæst. 45. artic. 8. & q. 70. art. 3. & quæst. 91. artic. 2. & de Potentia Dei, quæst. 16. artic. 4. D. Bonauentura Sententiar. 2. distinct. 8. quæst. 1. num. 20. Capreol. distinct. 9. q. 1. Durand. distinct. 15 par. 2. q. 1. Auerroes lib. 12. Commen. quæst. 13. & 18. Conimbricens. libr. 2. de Cœlo, capit. 3 q. 6.*

† Nam multa sunt animantium genera αὐτόματα, idest, quæ sponte nullo paris congressu enascuntur in omnib⁹ elemẽtis; nam in terreis visceribus, & cabernis ex ipsius terræ putrefactione nascuntur Talpæ, serpentes, busones, lũbrices, &c. *Arist. vbi sup. Plin. lib. 10. c. 72.*

¶ In aqua non minus insecta generantur, nõ pura actione, quia vt ait Arist. lib. 4. Meteo. tex. 21. *Aquã inter omnia humida nõ crescere caloris actione, sed in vapores abire,* sed accedens lim⁹ facilis est in aquis generatio insectorum, *Valles de sacra Philosoph. c. 2. Mendoç. in Viridario lib. 4. probl. 23.* † Ignis etiam generat sua insecta animalcula pennata, quæ dicuntur *Pirausta*, & inigni viuunt; nã vt ait Arist. lib. 3. de generat. animal. c. 11. *vnumquodque elementum sedes, & domicilium est, aliquorum, quæ in ipso nascũtur, & degũt.* † Quæ quidem frequentiora in fornacib⁹ æris Cypri reperiũtur, quæ in igne volitantes vitam agunt, vt tradunt idem *Arist. libr. 5. histor. animal. cap. 19. Plin. lib. 6. c. 36. & 38. Scaliger exercit. 23. & 194.* † Sed hæc animalcula commentitia puto, nam animal adhoc, vt igne viuat, necesse est eo nutriri, quod est impossibile, & quod nec tactus sensionis exerceat, nec respiret, ad quod ineptum est elementum natura sua calidissimum, *Aristotel. lib. 2. generat. animal. ca. 3. & Meteor. 4. cap. 1. & lib. 2. de ortu, & interitu tex 21. Galen. de temperament. lib. 3. Dioscori. lib. 2. ca. 56.* † Et ita similiter commentitium est, quod de Salamandria, & eius vita in igne tradunt *Plin. lib. 10. capit. 6. Ælian. lib. 2. cap. 5.* quia corpus corruptibile in igne diu conseruari non potest, *D. Thom. Sentent. 2. dist. 13. q. 2. ar. 2.*

¶ Ex aëre insecta generari multi extra controuersiam putant, quia aues dictæ *Manucodiatæ*, solo aëre viuunt, & in eo generantur, & degunt, vt tradunt *Francisc. Lopez in historia Indiæ Occident. cap. 96. Petr. Hispal. part. 5. cap. 19.* † Sed hæc aues licet verum sit in solo aëre degere, non ex eo generantur, sed ex paris congressu, quorum fœmina, in dorso maris oua ponit, & excudit, vt tradunt *Ioan. Eusseb. in proluf. histor. natur. Franciscc. Mendoça dict. cap. 23.* † Viuunt ex aëris respiratione, vt Chamæleon, qui sine cibo solo aëre viuit, *Plin. libr. 8. histor. natur. capit. 33.* & animal Africanus, *Solin. capit. 65. Cæl. Rodingin. lib. lib. 24. cap. 22. Oribas. 1. Aphorism. comment. 2.* † Quim, & homines imbenti sunt, qui multos annos sine cibo, & potu solo aëre, & respiratione, odoreque viuunt, *Hipocrat. libr. de alimento, Galeno libr. de aëre, aquis, & locis, Vega libr. 6. de locis, capit. 4. section. 5. Mendoça dict. capit. 23. Ioan. Eusseb. part. 2 suæ Philosoph. libr. 1. capit. 78.* † Cicades, muscæ, culices, aranæ, &c. licet aere solo possint ali, non generantur ex aëre, sed ex rerum putrefactione, quæ fit ex calore, & humiditate, quæ duæ sunt præcipuæ generationis qualitates administræ, & opifices, Ouid. Metamorph. 1.

Quippè vbi tẽperiẽ, sumpsere humorq́; calorque
Concipiunt, & ab his oriuntur cũcta duobus,
Cumque sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes,
Res creat, & discors cõcordia fœtib⁹ apta est.

¶ Ex limo, & materia putrescente generãtur purpuræ, buccinæ, & omne genus animaliũ testaceorũ, vt tradunt *Arist. lib. 5. hist. anim. c. 15. Plin. lib. 9. c. 51.* † Angulas ex putredine prouenire autor est *Arist. lib. 6. hist. anim. c. 16.* idẽq; de ostris, ac cæteris adhærentibus vado, & saxo tradit *Plin. lib. 10. hist. natur. c. 68.* † Ranas semestris vitæ soluit in limũ, nullo cernente, & rursus vernis aquis renasci docet *Ælian. lib. 2. anim. c. 16.* † Nascitur, & mugilus ex limo aqua quoque spuma maris incanescente, *Arist. ad lib. 6. c. 15.*

¶ Sic & in lignis carioſis teredines, agilesque vermiculi enascuntur ex putilagine, limaces, choclæ, mures: ex fimo bubo fuci, vespe, vt docent *Aristotel. vbi supra.* † Ex aereo madore eruca, papiliones, formicæ, locustæ, cicadæ, aliaque id genus, quia non dubito alia animalia (quam nota) mediante Solis calore posse gigni, *Conimbricens. lib. 1. Physicor. cap. 9. q. 12. art. 3.* † Generantur præterea ex imbre, & terra in ligno arido cosi, tabani, & id genus plura: & arescente humore culices, teredines terrestres, tineas, thripas, cerastem, qui

quæ tantum corroserit, vt circumagat, alii ingenerat. *Plin. lib. 17. cap. 4.* † Puluis in lanis & veste tineas generat, quæ in chartis cum natura areferit, nascitur, & in ligno candidum animal dictum accarus, item & xylophteros nascitur, & in ceris, *Arist. lib. 1. histor. Animal. capit. 32.* † Bombycines in Insula Goo nascuntur terra halitu animante florem decussum imbribus terebinthi, fraxini, & quercus, *Plin. lib. 11. cap. 23.* † Pullices minima quadam putredine, & sedes sui ornus obtinent sordes aridas, *Aristot. d. lib. 5. cap. 31.* † Generãtur, & in niue vermiculi in medio rutuli, & hirci cum pilis grandiores, torpescentesq;. *Plin. d. lib. 11. cap. 35.*

¶ Gignuntur non minus alia animalia ex plantis, quia nulla fere planta est, quæ non aliquod animal ex se gignat, quippe vbique natura animal gignit modo calor cum humiditate ratione aliqua coeat, vt tradit, *Aristot. lib. 1. Generat.* † Humiditas, seu materia subiacet calori, ad excoctionem conficiendam, sic flatibus Austrinis stirpes putrescunt, & in radicibus generantur vermes, vt tradit *Theophrast de causis plant. lib. 3. cap. 27.* † Vermiculantur quoq; exsiti arbores in vitibus vermes ipes nominati, carpe in oleis, populatq; ingentem farris aceruum gurgulio tritico, & hordeo infestissimum animal. † Ex pinu, & pinea nascunrur pythiocampæ, erucæ virulentissimæ, fabæ quoque generant vermiculum mindam dictum, ciceres similiter, & aliæ plãtæ, & fruges suos hostes ex se natos generant, exceptis borragia salua, & chicoria, vt tradit *Cardan. lib. 7. variet. capit. 28.* † Aues etiam generantur ex plantis, nam Islandiæ, & aliui arbores sunt admodum fauci, ex quorum fructu, quod in forma pomi est, generantur anates aues, vt tradunt *Fulgosius, Saxo Grammaticus, Æneas Syculus, & alij apud Ioan. Euseb. in Proluf. histor. natur. fol. 16.* † In quadam Insula non longe à Cazanensibus Tartaris plãta inuenitur, cuius fructus peponum habet similitudinem, paulo tamen maius in cuius centro animal generatur agni similem quinq; palmorum altitudine, vt narrat *Sigismund. in descripti. Moscouiæ fol. 175. Maiol. colloq. 20. Scaliger. ad Cardan. exercit. 181. art. 29. & 30. Surius in Comment. ann. 1504.* † Non longè à Terenate, in Indijs Occidentalibus planta est dicta Caropa, ex cuius folijs aquenascuntur, vt tradit *Licetus lib. 3. cap. 45.* & apud Malucas alia arbor est supra fontem, cuius folia in aqua decidentiã, transformantur subito in aues, vt tradit *Argensola lib. 1. cap.*

¶ Ex viuentibus similiter animalibus insunt alia animalcula, ex putrefactione nata extra incute, & intra corpus, nam ex humore, qui per sua corporis animalia exit, nascuntur Cimices, item pediculi humidis, & corruptis vaporibus intercutantes resultantibus generantur. † Et ideo calor illorum imitatur calorem humoris, quo generantur; nam qui ex sanguineo, rubei sunt, qui ex phegmatico, molles, alui, ex cholerico, veloces, acuti, longi, cetrini: ex melancholico, cinerei, subnigri, macilenti, tardi, vt docet *Petr. Garsia ad Galen. de locis affect. disp. 57. cap. 1.* † Vnde animantia omnia pediculis sui generis infestantur: potissimum aues, quibus pẽna caulx constat: item animalia, quibus pili, demptoasino, qui nec pediculis, nec ricino infestatur, vt tradit *Plin. lib 11. cap. 32.* † Canes ricino agitantur; boues, & ricinum, & pediculum habent, oues, & capræ redinos, pediculis autem vacua sunt, & pisces vesuti, tunnes supina asilus oritur, *Arist. lib. 5. histor. animal. cap. 21. Plin. d. lib. 11. cap. 33. & 34.*

¶ Intra corpus similiter alia animalcula nascũtur, vt in intestinis vermes dicti ἐλμινθες, hoc est *terrestres lumbrici*, sunt etiam tinealati vermes, quæ non modo intestinis, sed ventre generantur, secundum *Plin lib. 26. c 8 & lib. 28. cap. 14. Pet. Garsia vbi supr. cap. 2.* † Sunt & ascarides vermes, qui recto adhærent intestino, & qui ima sede procreantur hæmorroides, de quorum natura, ac lumbricarũ differentia, latè scripserunt *Hypocr. 3. Aphorism. 26. Aristot. d lib. 5. cap. 19. Celsus lib. 4. cap 17. Ætius lib. 9. cap. 40. Paul. Agineta lib. 4. capit. 57. & 58.* † Et repertas fuisse dissecto mulieres ventre testiolas quasdam nõ absimiles muribus, & soricibus, tradit *Leum. Lemnius lib. 2. de occultis natur. cap. 40. Ioan. Euseb. p 1. suæ physiosoph. lib. 3. cap. 27.* † Quòd fieri potuit ex humorum vitio, vel si ouo, vel seminale excrementum rubetarum, vel bufonum edatur, vna cum oleribus, non satis purgatis, vel à maleficis propinetur impijssimis, *Ambr. Pareus demonst. lib. 24.*

¶ Sed ex animantibus mortuis solent similiter alia animantia generari, & ex vna in alteram migrari speciem, vt ex bouibus, vespes: ex equis, fucos: ex asinis, cabrones, vt tradunt *Plin. d. lib. 11. cap. 20. Plutarch. in vita Cleomed. Ioan. Riolan. in Comment ad Fernelium lib. de hominis procreat. cap. 1.* † Ex hominibus cadauere generantur vermes, & ex ossium medulis præsertim spinæ producuntur serpentes, vt docent *Aristot. d. lib. 5. cap. 20. Plin. lib. 10. c. 66. quibus astipulatur noster Ioan de Mena ordin. 7. copl. 241.*

De serpe formada de espina de muerto.

42 ¶ Et viua adhuc animantia quandoque permutant speciem, & nasci, atq; generari noua videntur; nam Cantharides ex vermiculis sicum, piri, peuces, cynacanthæ, & rosæ generantur, authore *Plin. lib. 11. cap. 35.* † Ex phalangis araneis procreantur bruci, locustæ, cicadæ, papiliones ex crucis: erucæ ex virentibus foliis: scarabei, tauri gignuntur ex vermibus, qui in lignis aridis nascuntur; ex erucis pilosis, sed paruis, micendulæ, quæ deinde fiunt pennigera animalia, vt multis alijs annumeratis docet *Aristot. d. lib. 5. cap. 19.* † Bombycines serici ex erucis fiunt, & dormientes mutant pellem, postremo pilam ore proprio cõtexunt, in qua se includentes, post paucos dies conuersi in aues, pilam rumpunt, coeunt, ac pariunt oua, vt tradunt *D. Ambros. in Hexamer. lib. 5. capit. 25. Vincent. lib. 20 hist. natur. c. 67. Nicephor. lib. 18. cap. 30.* † Et cum his omnibus animalculis calor naturalis pro anima sit: multa earum reperiuntur, quæ in duas partes diuisa, vna quaque earum mouetur in gyros, vt tradit *D. Aug. lib. de quant. anim. c. 30.*

46 ¶ Quæ quidem animalcula, cum ex putrefactione fiant, possunt Angeli tam boni, quàm mali, & ex pacto Magi, actiua passiuis applicando ea producere, vt docent *D. Hieronym. Carthusian. Tostat. & alij in Exod. capi. 8. D. Augustin. lib. 3. Trinitat. cap. 7. D. Tho. part. 1. q. 114. art. 4. Bonauentura, & alij in Sẽtentiar. 2. distinct. 7. Alexand. de Ales part. 2. q. 43. Petr. Binsfeld. in confess. malef. post prælud. conclus. 4. part. 2. & in l. eorum, C. de maleficis & math. q. 9. concl. 1. & 2.* † Non creatione, sed applicatione rerum efficientium: nam vt ait text. in cap. nec mirum, 26. q. 5. *In sunt enim rebus corporeis per omnia elementa mundi quædam occultæ seminariæ rationes, quibus cum data fuerit oportunitas temporis, atque causalis prærumpunt in species debitas suis modis, & finibus.* † Nam licet Platonici Angelos inferiores rerum, quæ in mundo sunt, faciãt creatores, mentiuntur planè, quia vt ait D. August. lib. 12. Ciuitat. Dei, cap. 24. *Angeli autẽ quos ille Deos libentius appellant, etiam si adhibeãt, vel iussi, vel permissi operationem suam rebus, quæ gignuntur in mundo, tamen non eos dicimus creatores animalium, quam nec agricolas frugum, atque arborum.*

49 ¶ Neque obstat Magos Pharaonis ope dæmonis, serpentes, & ranas produxisse, nam licet ex præiacente materia per motum, vel alterationem possint dæmones ellicere formas, non est creatio, vt ex multis docet *D. Thomas lib. 2. contra Gent. cap. 17. 18. & 19.* † Creatio

50 enim requirit potentiam infinitam supernaturalem, quæ solius Dei est, & non Angelorum, quorum actio est naturalis, ideò propria virtute non possunt creare quidquam, quia non possunt facere miraculum. *D. Thom. lib. 3. contra Gent. cap. 102.* † Non enim qui plantat aliquid, aut qui rigat creator dicitur, sed qui incrementum dat Deus, *Apostol. Corinth. 1. ca. 3. ca. nec mirum, 26. q. 5.* † Et ita nec terra quãuis mater omnium fœcunda videatur, & germinibus erumpentia promoueat, & fixa radicibꝰ contineat, eorum creatrix dicitur, vt idem testatur *Apostol. Corinth. 1. cap. 15.* † Nec fœminam sui pueris creatricem appellamus, sed potius Deũ de quo sic testatur diuinus Iob c. 10. *Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmauerunt, &c. nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti? pelle, & carnibus vestisti me, ossibus, & nerus compegisti me.* † Quinimo Angeli, qui solum applicatione rerum agendarum' passiuis ex putrefactione præparata huiusmodi insecta producũt, vnde eos creatores esse absurdum est; quia vt ipse testatur D. Augustin. d. lib. 3. de Trinitat. cap. 8. *Itaq; solum malos, sed nec bonos Angelos fas est putare creatores, si pro subtilitate sui sensus corporis seminarum istarum nobis occultiora mouerint, & eas per congruas temperationes elementorũ latenter spargunt.*

¶ Vnde Angeli tam boni, quàm mali producere possunt omnia insecta animalcula, huiusmodi qua ex sola putrefactione fiunt, quia applicando actiua passiuis possunt materiam alterare, vt in has, vel illas species prærumpat secundum dispositiuæ materiæ; quia non possunt ex quolibet facere quolibet, vt docet *D. Augustin. vbi sup.* † Nec immediatè possunt producere vllam formam substãtialem, vel accidentalem, nam cum sint incorporei, non possunt immediatè alterare materiam corporeã, vnde formæ naturales educantur, & sic debent materiam disponere mediante calore putredinale, ex qua talia insecta eliciant, vt docet *D. Augustin. d. lib. 3. de Trinitat. cap. 7. & 8.* † Et cum putrefactioni omnia sint obnoxia, ex omni materia, quæ corruptioni subiacent, possunt Angeli huiusmodi insecta producere, secundum materiam putredinalem præuiis necessarijs alterationibus, quia naturaliter operantur, vt tradit *D. Tho. part. 1. q. 14. num. 4. & q. 110. art. 2. & lib. 3. contra Gent. ca. 103. & in in Matth. 24.*

¶ Sed præter suasmet trãsformationes, quas prædicta habent animalcula, in alias species transformare Magi, nec dæmones possunt, quia nõ possunt transmutare materiam de vna

forma

forma in aliam, *D. Auguſt. lib. 3. de Trinit. c. 7. & 8. D. Thom. p. 1. q. 65. art. 4. & q. 110. art. 2. & q. 114. art. 4. & lib. 3. contra Gent. cap. 103. Bonauent. in Sent. 2. diſt. 7 p. 2. art. 2. q. 1. & 2. Victoria in relect. de Magia ex num. 35.* † Nam licet Platonici contendant Deum creaſſe primam ſubſtantiam ſeparatam & ab ea fuiſſe creatam ſecundam, & ſic quodā ordine vſque ad vltimam, vt teſtatur *Auicena in Metaphyſ. lib. 9.* † Falſum eſt quia formæ non imprimuntur in materia ab aliqua ſubſtātia ſeparata, ſed reducitur, in actum de potentia materiæ per actionem formæ in māteria exiſtentis, quia ſimile fit à ſimile ſibi, vt tradūt *Ariſtot. lib. 7. Metaphyſ. à tex. 26. D. Thom. lib. 2. contra Gent. capit. 21.* † Vnde omnia fiunt à ſimilibus cauſis: & cum omnia ſint eminenter in Deo, & non in alijs creaturis ſpiritualibus, ipſeque ſit infinitæ potentiæ, poteſt trāſmutare res de forma in formam, creare, annihilare, & producere, abiq; vllo adminiculo cauſæ particularis, vt etiam fecit in rerum omniū creatione, & productione, vt tradunt *Toſtat. Oleaſtr. Perera, Ferdinand. & alij in Geneſ. cap. 1.*

¶ Sed animalia huiuſmodi poſtquam ſemel vitā amiſerint, licet nouerit dæmon vim caloris putredinalis, cauſas, & applicandi tempora, non valet eaſdem numero ſuſcitare, vt docent *Soto in Sent. 4. diſt. 43. queſt. 1. art. 3. Suarez in D. Thom. p. 3. q. 53. ſect. 2.* † Nam cum aliunde non infundatur, in his infectis, ſed educatur ex potentia materiæ, poſtquam morte euanuit, non datur, etiam potentiæ diuinæ eaſdem numero ſuſcitare, nec ad corpus reducere; vt neceſſarium eſt ad hoc vt ſit talium veſtiolarum reſurrectio, *Damaſcen. lib 4. de fide capit. 28. cum alijs à me relatis ſupra lib. 1. cap. 27. ex n. 33.* † Cum in reſurrectione hominis (quæ potentiæ diuinæ eſt) cum ſit anima ſenſitiua præter rationalem, quæ futura eſt corruptibilis, non reditura eſt in eodē numero in huiuſmodi reſurrectione, *Durand. in Sēt. 4. diſt. 34. q. 3. D. Tho. in 4. diſt. 44. q. 1. ar. 1. Suarez de Verbo incarnat. tom. 2. q. 54. art. 1. diſput. 44. ſect. 6.* † Poteſt tamen dæmon ex cauſis naturalibus ea fingere, nam in Brasilij regione auis eſt mira plumarum varietate conſpicua, quam dicunt *Hoitzit zil totolt* quæ per ſex menſes roſtro ſtipiti affixa ſine ciuo viuit, & rurſus ad auras vertit, & reuiuiſcit, vt tradunt *Ioan. Euſeb. in proluſione hiſt. natural. fol. 17. Franc. Mendoça in Viridario libr. 4. problem. 23.*

CAP. VI. De Brutorum colloquio, & an Magi illud intelligant, vel poſsint eis diſcurſum elargiri; vel incantare.

SVMMARIVM.

1. *Bruta habere proprias voces quare aſſerant hæretici.*
2. *Thyreſias, & Melampus fabulati ſunt ſe voces auium intelligere.*
3. *Sabba Regina ex auium confabulatione notitiam Salomonis habuiſſe aſſerit Mahumath.*
4. *Aues non poſſunt ſermocinare.*
5. *Voces auium quomodo poſsint ab hominibus, & dæmone præhendi.*
6. *Voces auium, niſi ad inſtinctum naturalem earum non iuuant.*
7. 8. 9. *Pſitacus, corvus, turdus, cornix voces humanas ementiuntur.*
10. *Aſina Balaam loquuta eſt.*
11. *Aſina Balaam non vere loquuta, ſed Angelum formaſſe vocem*
12. *Aſina Balaam iuſſu Dei verè loquuta eſt.*
13. *Potuit Deus ſuppl ere vicem partium deficientarum in genere cauſæ efficientis.*
14. *S. Victoria Cordubæ abſciſſa lingua à Tyrano mirabiliter loquebatur.*
15. *Epiſcopi Lybiei abſciſſis linguis miſerabiliter loquebantur.*
16. *Dæmon qua arte præſtare poteſt, vt bruta loquantur.*
17. *Serpēs Eue, bos ante mortem Cæſaris dictatoris, quomodo alloquuti ſit.*
18. *Bos ante bellum punicum, quomodo ſit alloquutus.*
19. *Pecudum voces inter prodigia referuntur.*
20. *Statuæ Idolorum arte dæmonis quomodo loquerentur.*
21. *Vlmus Gimnoſophiſtarum, & Caucaſus flumen quomodo loquerentur.*
22. *Canis Simonis Magi, & quercus Dodonea arte Dæmonis loquebantur.*
23. *Diabolus poteſt bruta facere loqui, quibus ad id ſunt neceſſaria à natura inſtrumenta.*
24. *Bruta quāuis faciat diabolus vt loquātur. non poteſt eis diſcurſum elargiri.*
25. *Bruta, quæ non habent à natura inſtrumenta ad loquendum non poteſt dæmon efficere, vt loquantur.*

26. *An-*

26. *Angelus non potest rationem in brutis supplere.*
27. *Brutis rationem inesse hæreticum est.*
28. *Rationem brutis inesse intelligitur de illis, quæ solerter fiunt ab eis, qua rationem imitantur.*
29. *Rationi imitãtia multa reperiri in brutis.*
30. *Bruta sine discursu alia alijs sunt dociliora.*
31. *Bruta possunt à dæmone incantari.*
32. *Serpentes incantantur, vt sistant, aut mansuescant, aut virus deponant.*
33. *Incantatio habet effectum ex pacto cum dæmone, non tamen à natura.*
34. *Confratres S. Marci, qui taurum ferocissimum mansuescunt, dubium est an pacto nitantur.*
35. *Taurum mansuesci ex causa naturali.*
36. *Tauri in festiuitate S. Marci abusus taxatur.*
37. *Deus permittit dæmoni facere miracula falsa.*
38. *Bruta à multis incantantur.*
39. *Cocodrili, tigri, & dracones solebant incantari.*
40. *Viperæ incantatæ virus deponebant.*
41. *Serpentes potius, quam alias feras cur permittat Deus incantari.*
42. *Serpentes variè incantabantur.*

1 AVES, & bruta proprias habere voces, quibus ad inuicem confabulentur docet *Cicero in Arato*, & hæretici probare nituntur ex illo Daniel. 4 v. 9. *Subteream habitabant animalia, & bestiæ, in ramis*
2 *eius conuersabantur volucres cæli.* † Thyresias, & Melampus fabulati sunt se voces auiũ intelligere, & de Apollonio Thyanæo similia refert *Porphyrius lib. 3. περι αποχης.* de alijs
3 *Franc. Pius lib. 3. Prænot. cap. 3.* † De Salomonis fama à Regina Sabaa per auium confabulationes intellecta refert *Mahumath in Alcoran*, & Iudæorum aliquorum talis fuit opinio, sed falsa, vt tradit *Tostat. in Reg. 3. cap. 3.*
4 *q. 11.* † Nam incredibile est cum bestias, & aues ratione careant, posse discursu vti, qui ad sermonem ex instituto proferendum sit necessarius, *D. Thom. 1. 2. q. 13. art. 3. Sim. Maiol.*
5 *tom. 4. canicul. colloq. 1.* † Quamuis affectus corporis, & apetitum possint cãtibus suis indicare, & eorum notitiam posse diuturna obseruatione ab hominibus deprehẽdi, & posset dæmon, qui hæc habet perfectissima, Magos ea docere, vt tradit *Mart. del Rio lib. 2.*
6 *Magicar. q. 19.* † Non possunt ex eis aliquid scire, quod vltra eorum instinctum naturalem egrediatur, aut vt melius vitam nostram instituamus, Verg. in Cathalect.

Garrula quid totis resonas mihi noctib' aures
Nescio, quem dicis, nunc meminisse mei.

7 ¶ Sed an Magi possint eis discursum elargiri, vt vocibus humanis loquantur, non desunt, qui affirmant, nam possint psitacos, coruos, turdos, cornices, & id genus alia animalcula instituere, vt voces humanas proferant, nam id possunt, & homines, vt de turdo Agrippinæ narrat *Plin. lib. 10. cap. 42.* † De cornice ex Bætica Romæ allata, quæ plura verba
8 vno contextu referebat *Idem Plin. d. lib. 10 cap. 43.* de psitaco Cardinalis Asconij perpetua serie recitante Latino idiomate Symbolum fidei narrat *Cæl. Rodigin. lib. 3. antiquar. lect. capit. 32.* † Et coruus Sutoris dum matutinis euolat in rostra, claro sermone primũ
9 salutabat Tyberium Imperatorẽ; deinde Germanum, & Drusum Cæsares nominatim, mox transcurrentem populum Romanum, vt narrat *Plin. d. lib. 10. cap. 43.*

10 ¶ Nec aues tantum, sed bruta etiam animalia humana voce locuta sunt, vt de asina, quæ allocuta est in via Balaamo, dum pergeret ad populi Dei maledicendum, *Numer. ca. 22.*
11 † Nam licet aliqui putant asinam, non verè loquutã, sed Angelum formasse vocem in aëre, quo locuta videbatur, *D. Thom. de miracul. q. 5. Grilland. de fortileg. q. 7. num. 25.*
12 † Ego tamen asinam Balaam verè loquutã intelligo, Numer. d. cap. 22. v. 28. *Apperitque Dominus os asinæ, & locuta est*: quod de ipsa voce vera intelligit Cæl. Sedulius lib. 1. Pasch.

Linguaque radenti
Edidit, humanas animal pe. nale loquelas.

13 ¶ Nam cum in hoc patentis miraculi vim agnoscam, potuit Deus supplere vicem partium defectarum in genere causæ efficientis, vt in persecutione Vandalica multi abcisis linguis miserabiliter loquebantur, *l. 1. D. de officio Præfecti prætor. Afric.* † Sanctæ Victoriæ Aciscli sorori, Cordubæ Patronis, ex confessione fidei, lingua à tyrano abulsa, vt si talia passa non fuisset loquebatur, vt narrant *Surius, & alij, Mart. de Roa in eius vita, Nouemb. 17.* † Non minus quam de Lybicis Episcopis ab Arrianis linguis spoliatis narrat *Procopius*, Constantinopoli profugisse, vbi linguis radicitus euulsis, proinde locutis, ac si talia perpessi non fuissent. *Euagrius lib. 4. cap. 14. Vict. Vticens. lib. 3. de persecut. Vandal.*
16 *D. Gregor. lib. 3. Dialogor. cap. 32.* † Quod quia dæmon præstare nequit, format sonum in aere ad eum ferme modum, quo quis tibia,

alioue inſtrumento ſonum vocis humanæ exprimit, vel cauę vales exceptam ac repercuſſam vocem articulare admodum reciprocant, vt tradit *Toſtat. vbi ſupra, dict. q. 15. Remig.* 17 *libr. 2. daemonol. capit. 8.* † Quo pacto ſerpens Euæ loquuta eſt arte dæmonis, *Geneſ. capit. 2.* & ante mortem Cæſaris dictatoris bos aratori inſtiganti locutus eſt in hæc verba, *potius homines de futuros, quàm meſes*, vt narrat *Fulgoſ. lib. 1. cap. 4.* vt inter prodigia, quæ præceſſerunt bello ciuili Vergil. Georg. 1. *Pecudeſque locutæ.* 18 † Caio Voluminio, & Seruio Sulpicio Cõſſ. dicitur bos humano ſermone loquutus, & bello Punico ſecundo fertur Gneo Domitio bouem dixiſſe, *Caue tibi Roma*, vt meminit *Tit.* 19 *Liuius lib. 2. ab vrbe cond.* † Vnde ante bellum ciuile inter prodigia, quæ præceſſerunt refert Mart. Annæus Lucan. in Pharſal. lib. 1.

Tum pecudum faciles humana ad murmura linguæ.

Nam vt de alijs teſtatur Tibul. lib. 2. Eleg. 5.

Fataque vocales præcinuiſſe boues.

20 Sic enim diabolus in ſtatius Idolorum voces humanas ementiebatur, vt dixi in *Epitome de Mag. lib. 1. cap. 11. ex num. 6.* & ita intelligitur, quod de Iunonis Monetæ ſimulachro fertur dixiſſe; *Se velle Romam transferri*, vt tra 21 dit *Valer. Maxim. lib. 1. cap. fin.* † Et ſic dæmon Gentiles decepit, qui crediderunt vlmum Gymnoſophiſtarum Appolonio ſalutaſſe, vt refert *Plutarch. in vita Appolon.* & Cau caſſum flumen Pythagoræ dixiſſe *Salue Pytha* 22 *gora*, vt meminit *Porphyr. in eius vita.* † Sic etiam canis Simonis Magi D. Petro, & alijs fuit alloquutus, vt tradit *Glycas in Annal.* nec non quercus Dodonea, & aues Dodones, quæ humana voce loquebantur, vt tradit *Lucian. in Mycill.*

23 ¶ Neque obſtat pſitacos, coruos, turdos, cornices, & ſimilia auiculæ poſſe vt arte hominis, ſic dæmonis loqui, quia eis neceſſaria ſunt ad id inſtrumenta, vt docet *Mart. del Rio* 24 *vbi ſupra.* † Diſcurſum tamen, neque eis, neque alijs brutis poteſt dæmon largiri, nam voces non pertinent ad ratiocinium, ſed imitationem; quia multi mentecapti locuntur, & multi ſenſati, qui ſurdi ſunt à natiuitate non loquuntur, quia voces nõ audiunt, quas immittentur, vt docet *D. Auguſtin. libr. de* 25 *quantit. anim. cap. 17.* † Cætera animalia, vt boues, aſini, & ſimilia, quia organa nõ habent, & alia ad loquendum neceſſaria, nullatenus à dæmone inſtitui poſſunt, vt loquantur; vnde ipſe dæmon eſt qui loquitur, voces in aëre formando, & linguam bruti mouendo, vt loqui videatur, vt de Energumenis, qui linguas quas nõ mouerunt loquuntur, *dixi lib. 3. c. 8. n. 16.* † Sed eo diſcurſum, aut ratiocinium bruris huiuſmodi impertitum, neque ab Angelo, neque à dæmone credo fieri potuiſſe, quia bruta ratiocinio incapacia ſunt quidquid oganiant brutis rationem ineſſe Ethnici, atque hæretici, *Plutarch. lib. an brutis ratio inſit Galenus in Iſagog. Plin. lib. 10. cap. 41. Porphyr. libr. 3. de ſacrific.* † Quia hoc vt erroneum, & ab omni veritate alienum damnarunt, *D. Tho. 1. 2. q. 13. art. 3. And. Liuaui. de contemplat. intellect. capit. 2. Medices in Summ. hæreſ. part. 3. Ægydius lib. 2. de vltimo fin. q. 4. art. 3. Martin. del Rio lib. 2. Magic. q. 20. Perez in Laurea Salmant. certam. 7 cap. 2. & 3.* † Niſi rationem intelligas de illis, quæ ſolerter fiũt ab eis, quæ rationem, & prudentiam videntur immitare, vt docent *Ariſtoteles lib. 7. hiſtor. anim. cap. 1. Albertus Magnus lib. 3. de anim. & eius diſcipulus, D. Thom. d. q. 13. artic. 3. Toledo lib. de anim. q. 7. Andr. Liuauius vbi ſupra, d. cap. 2.* † Vt quæ de Elephante tradunt *Ariſt. lib. de natura anim. Lipſius centur. 1. epiſt. 50.* de equis, *Plin. lib. 8. ca. 34.* de Leone, *Alian. de hiſtor. natur.* de vulpe, capra, & alijs, *Alexand. ab Alexand. lib. 1. Genial. cap. 3.* † Nam licet brutæ non habeant diſcurſum, ſunt tamen alia alijs dociliora, vt docent *Gabriel Vazquez in D. Thom. 1. 2. diſput. 78, cap. 4. num. 29. Delrio, & Laurea Salmant. vbi ſup. Valle de Moura de Incantatopuſc. 1 ſect. 1. c. 1. n. 16.*

¶ Et quamuis bruta rationem non habeant, neque à dæmone poſsint ratiocinio cõdonari, poſſunt tamen incantari, vt ad nutum obtemperent, vt vulgò eis rationem ineſſe perſuadeant: nam vt ait Regius Vates Pſalm. 57. *Sicut aſpidis ſurdæ, quæ non exaudit vocem incantantium*, D. Hierem. cap. 8. *Serpentes regulos, quibus non eſt incantatio.* † In quibus locis ſerpentes, & animalia incantari, vt ſiſtant; aut manſuefcant, vel virus deponãt, atque malignitate exarmentur expreſſè tenennt cum *gloſſ. Ordinar. D. Bernard. D. Auguſtin. Vatablus, Genebrardus, Euthimius, Ianſenius, Lorin*, & alij, D. Thom. 2. 2. quæſt. 96. art. 4. Martin. del Rio lib. 2. Magicar. cap. 13. Perera in Geneſ. lib. 4. cap. 1. v. 26. Origin. homil. 20. in Ieſu Naue, cap. 15. Abulenſ. in Ierem. 8. Laurea Salmã. certam. 7. c. 1. n. 11. Grilland. de Sortileg. q. 8. num. 2.* † Non quod incantatio perſe cogat, aut moueat, ſed quatenus ad dæmonem dirigitur, quia nulla ſunt verba, ſiuè voce prolata, ſiuè literis concepta, quæ naturaliter operando poſsint hos effectus, vel ſimiles cauſare; *D. Auguſtin, lib. 10. Ciuitat. Dei, cap. 9. & 11. & lib. 21. cap. 2. D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. & libr. 4.*

contra Gent. cap. 104. & 105. Avulenſ. in Leuit. 19. q. 19. Mart. del Rio lib. 1. Magic. ca. 3. q. 4. Victor. in Relect. de Mag. n. 34. Leſius de Iuſt. lib. 2. cap. 43. dub. 10. ex n. 63. Sãchez lib. 2. Decal. c. 40. n. 44. Ledeſm. in Summ. p. 2. tract. 11. n. 7. Azor to. 1. lib. 9. c. 25. Suarez de Relig. lib. 2. tom. 1. cap. 15. num. 26.

34 ¶ Vnde approbare non audeo conſuetudinem confratrum D. Marci, qui à Veſperis eius feſtiuitatis ferociſsimum taurum ex armento vocant, ac iuvent, vt proceſsioni aſsiſtat, ipſeque ſtatim obtemperans ciuitatem petit, & depoſita ferocitate à pueris, & virginibus ſe tractari patitur, vt tradit *Raph. de la Torre* 35 *tom. 2. de vitijs oppoſ. Releg. q. 95.* † Nam licet id ad inebriationem referar, *Laguna ad Dioſcorid. cap. 119. fol. 450.* & ad ſici alligati occultam proprietatem *Alex. de Angel. lib. 1. contra Aſtrolog. cap. 18.* & ad aliam cauſam naturulem, *Pierius Valerian. in Comment. ad Hieroglyph. tit. de bonorum obſeq. fol. 23.*

36 † Talis ritus vt ſuperſtitioſus damnantur per S. D. N. Clement. VIII. in Bulla ad Epiſcopum Ciuitatenſ. data Romæ 10. Martij 1598. *De Venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium congregationis Sacrorum rituum ſententia ſupradictum abuſum tãquam Eccleſiaſtici pietati, necnon etiam ſacro ritui aduerſantem, & deteſtabilem ijs in locis, in quæ hucuſque irrepſit funditus tollendum, atq; abolendum eſſe ſtatuimus.* † Non enim repugnat 37 Deum permittere dæmoni facere miracula falſa etiam prætextu alias ſanctitatis, ad decipiendum, vt tradunt *D. Thom. 2. Theſalon. 2. lect. 2. & in Sum. 2. 2. q. 178. num. 2. Suarez tom. 2. in p. 2. diſp. 31. ſect. 2. Valle de Moura tract. de Incantat. opuſc. 1. ſect. 2. cap. 2. ex n. 13. & c. 3. n. 16. & cap. 9. n. 2. & c. 16. n. 15.*

38 † Et multos eſſe, qui arte dæmonis bruta huiuſmodi incantãt, ac manſueſcunt, vt tradunt *Del Rio lib. 2. cap. 13. Laguna ad Dioſcor. lib. 6 cap. 54. Arnob. lib. 1. Caſsiodor. lib. 3. Epiſt. 51. Grillã. de Sortileg. q. 8.* † De Crocodilis id 39 ſolere à piſcatoribus tradit *Villamõt. itiner. lib. 3. cap. 12.* de Leænis, Siluis Ital.

Harcelo non paudas fœtas mulcere Leænas.

De tigris, & draconibus, Petronius,

Hircanique tigres, & iuſſi ſtare dracones.

40 † Nec ſolùm ſilti cogebantur, ſed exarmabãturveneno, vt eos tractantes nõ morderẽt, aut ſi morderẽt, nil mali adferẽt, vt de viperis hac arte incãtatis, & in coronã Romæ aductis à nebulonibus, vt pecunias extorqueant narrat *Laguna vbi ſup.* nam vt ait Silius Ital.

Serpentes diro exarmare veneno,
Doctus Atyx. tactuq; graues ſopire Chelydros.

¶ Potius tamen ſerpẽtes, quam alias feras 41 à dæmone incantari, tupi, atq; veneno exarmari agnoſco, ob fraudẽ, quam primi parentes à ſerpente ſunt decepti, vt tradit *D. Auguſ. lib. 11. in Geneſ. ad liter. c. 28. Mendoça in Viridar. lib. 4. probl. 27.* † Seneca enim poſtquam 42 incantationẽ in tauros, & alia animalia vim habuiſſe cecinit, de ſerpẽte ſic canit in Med. act. 4

Tumidumque nodis corpus aggreſſis plicat.
Cogitque in orbes.

Lucilius Satyr. lib. 20.

Marſus colubras.
Diſrumpit cantu, venas cum extenderit omnes.

M. Anneus Lucan. Pharſal. 6.

Humanoque cadit ſerpens affiata veneno.

CAP. VII. De Locis ab ſpiritibus infeſtis.

SVMMARIVM.

1. *Domi, & Palatij reperiuntur ſpiritibus infeſtæ.*
2. *Fundi dantur ſpiritibus infeſti.*
3. *Montes dantur dæmonibus infeſti.*
4. *Arces dantur dæmonibus infeſti.*
5. *Tumuli dantur dæmonibus infeſti.*
6. *Fodinæ metallicæ dãtur dæmonibus infeſtæ.*
7. *Loca alia ſunt infeſta propter ſe, alia propter homines.*
8. *Loca infeſta propter homines.*
9. *Loca infeſta propter ſe.*
10. *Spiritus, qui loca reddant infeſta ſint boni Angeli, aut mali, aut animæ defunctorum.*
11. *Spiritus apparens excitat tumultus, ſtrepitus, ſonos.*
12. *Voces diuinæ conturbare ſolent.*
13. *Viſio diuina terrere ſolet.*
14. *Auditus rei diuinæ ſolet terrere.*
15. *Audita Dei voce timor ſolet incuti.*
16. *Perturbatio viſionis diuinæ probenit ex contemplatione.*
17. *Terror incuſus ſepulchri cuſtodibus non prouenit ex contemplatione.*
18. *Tremor viſionis diuinæ ex fragilitate humana.*
19. *Apparitionibus diuinis tremor committatur ex nouitate.*
20. *Sanguis ab cor fugit ex metu, & membra frigeſcunt.*
21. *Raucedo, & vocis impedimentum ex timore adeſſe ſolet.*
22. *Timor, qui in apparitionibus diuinis primo incuti ſolet, poſtea vertitur in gaudium.*

23. *Animæ defunctorum possunt loca reddere infesta.*
24. *Animæ Beatæ ex cœlo ad viuos reddire nõ solent.*
25. *Animæ Beatæ persæpè ad nos reddeunt.*
26. *Anima Samuelis ad viuos reddit.*
27. *Anima vera Samuelis fuit, quæ Sauli apparuit.*
28. *Moyses, & Elias cum Christo apparuerũt in Tabore.*
29. *Beatorum animæ quandoque terrores incutiunt.*
30. *Animæ, quæ in purgatorio sunt frequẽtius, ad nos reddeunt.*
31. *Animæ, quæ purgandæ sunt, certo loco non claudũtur.*
32. *Punitur in quoquisque peccauit.*
33. *Purgatorij animæ solent apparere, vt suffragia exposcant.*
34. *Animæ, quæ in inferno sunt, rarissimè ad nos reddeunt.*
35. *Inferri anima non expedit ad nos reddiri.*
36. *Deus non sinit, vt damnatorum animæ ad viuos reddeant.*
37. *Animæ damnatorũ ex inferno speciali Dei priuilegio ad nos reddeunt.*
38. *Animæ damnatorum quales ad viuos reddire solent.*
39. *Animæ damnatorum solent tormenta pati in locis vbi delinquerunt.*
40. *Dæmones frequentior loca reddunt infesta.*
41. *Dæmones noctu, diuque spectra exhibere solent.*
42. *Dæmones frequenter se visibiles exhibent.*
43. *Dæmones nocent visu, tactu, auditu.*
44. *Auditu dæmones quomodo noceant.*
45. *Spiritus cathenarum strepitu, & armorũ sonitu infestans.*
46. *Visu dæmones quomodo noceant.*
47. *Tactu quomodo noceant dæmones.*
48. *Spiritus mali lucem abhorrent.*
49. *Mali spiritus clara luce videntur.*
50. *Spectra fiunt nocte, quia magis tempus accommodatum fallaciæ, & terroribus.*
51. *Animæ qui à suis includuntur locis, multi eas ad nos reddire negant.*
52. *Animæ damnatæ dum apparent non cupiũt terrere.*
53. *Spectra, quæ terrent dæmonum sunt.*
54. *Spectra dæmonum ad somnos, & cathegorias multi referunt.*
55. *Spectrum Cordubæ domum Medici infestans.*
56. *Dæmones qui loca infestant sunt ordinis inferioris.*

SPIRITIBVS loca esse infesta omnium literarum monumentis editum est proditum, nam dantur infestæ *domus*, vt de æde Dionis tradit *Plutarc. in Dion.* de ædibus Caligulæ, Neronis, Ottonis, *Sueton. in eorũ vitis*, de ęde Athenis, *Plin. lib. 7. epistol 27.* de sua ędę Rome, *Alex. ab Alexã. lib. 5. Genial. capit 23.* de æde viri Tri unitij, *D. Augustin. lib. 22. Ciuitate Dei, cap 8.* de æde Georgi Presbyteri, *Surius to. 4.* de ędę Gregorij Magni, *Ioan. Diacon in eius vita libr. 4. cap. 89.* † Dantur etiam fundi spiritus infesti, vt de hortis Hesperidum *dixi in Defens. de Magia capit. 5. & in hoc opere tom. 2. libr. 8. cap. 13. ex nu. 1.* Datæ Palatia, vt illa in Scotia, ob spirituum gemitus, *mons dolorosa* dicta: data *monasteria*, vt in comitatu Hormensi refert *Vvierus lib. 3. de præstig. c. 9.* † Dati etiam, *mõtes*, vt Vvormatiæ nocturnis militum spectris infestus *in Chronic. Hirsaugiens. ann. 1098.* & mons Athlantis spectris horridus, *vt dixi d. c. 5. ex num. 26.* Dati, & *campi*, vt Maratonicæ peditum apparentium multitudine odiosa, vt narrat *Fazellus de rebus Sicul. lib. 10. & fin.* † Similiter *ars*, in terris Finlandiæ ab spiritibus infestatur, vt narrat *Beucer. lib. 1. diuinat. fol. 283.* Item & Sterlingi arcem in Scotia ab spiritibus infestantibus refert *Hect. Boet. histor. Scotor. libr. 4.* & Parmæ arci sub camino videturanus, quotiens ex familia obiturus est aliquis, vt scribit *Cardanus lib. 16. variet. cap. 93.* † Datus etiam *tumulus*, vt apud Liparã in quo cymbala, & cachini audiebantur, vt refert *Aristotel. lib. de admirand. audit.* de alio tumulo Catharinæ in Prouincia Pervana portentoso refert *Petrus Chieza.* † Dantur *fodinæ metallicæ* spectris infestæ, vt narrat *Musterus libr. 1. Cosmograph. ca. 15.* Item, & *Insulæ* in Promontorio Islandiæ sub polo Arctico refert *Olaus libr. 2. capit. 3.* & Aquilonares populus spectris infestos idem refert *Ola. lib. 3. c. 11.*

¶ *Quæ* quidem loca, & alia innumera, quæ spectris sunt infesta, alia sunt, *infesta propter homines*, & tunc spiritus eos sequuntur, quocumque vadunt: alia sunt *infesta propter se*, & tunc spiritus sequuntur locum, vt tradunt *Petrus Thyreus libr. de locis infestis, part. 1. cap. 2. numer. 2. Binsf. ld. in conf. ff. malefic. dub. 1. concl. 5. Couarrub. lib. 4. variar. c. 6. Gregor. lib. 3. Dialog. c. 4.* † Infesta propter homines sunt domus, quam Nero post cædem matris inhabitabat, locus vbicũque Otto Romanorũ Imperator post internectionẽ Galbæ reperiebatur, & alia innumera,

in quibus ob vindictam patrati sceleris spiritꝰ reos infestabat, vt de Pausania insecuto ab spi
9 ritu Clenonicæ refert *Plutarch. in Cimon.* † Infesta propter se sunt fundus Hesperidum, vt tradit *D. August. lib. 22. Ciuit. Dei, cap. 8.* Termæ Angulares, de quibus *D. Greg. lib. 4. Dialogor. c. 39.* domum quam habitabit Romæ Alexand. ab Alexandro, *vt ipse refert lib. 5. Genial, cap. 23*, Aquilonares Prouinciæ, & arces Olai Magni, & campi Vvormacenses, & fodine metallicæ, &c.

10 ¶ Spiritus autem, qui prædicta loca reddeunt infesta plura possunt esse genera, si de potentia fit disputatio, quia non solum dæmones, sed etiam boni Angeli, qui multis in locis visi sunt, possunt huiusmodi loca infesta exhibere, aut defunctorum animæ tam beatæ, quàm existentes in purgatorio, & etiam in inferno, si Deus permittat, vt tradit *Petrus Thyreus vbi supr. dict. part. 1. capit. 3. & capit. 4. Simon. Maiol. tom. 1. col-*
11 *loq. 2. & tom. 2. colloq. 2. & 3.* † Spiritus enim non solum mali, sed boni etiam dum apparent, solent tumultus excitare, strepitus, sonos, & alia huiusmodi, quæ terrere solent, vt in aduentu Spiritus Sancti legitur in Actis Apostolorum capit. 2. v. 2. *Et factus est repente de cœlo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam*
12 *domum.* † Et voces diuinæ conturbare solent, vt fassus est Adam Genes. capit. 3. v. 10. *Vocem tuam audiui, & timui*, & qui vocem Domini audierunt, Exod. capit. 20. *Territi, & pauore percussi.* Ideò orabant Moysi ibi. *Non loquatur nobis Dominus.* Similiter, & visio diuina terrere solet, nam Iacob viso Domino dixit, Genes. capit. 28. *Terribilis est locus iste*, & viso Angelo Daniel. capit. 7. v. 15. *Horruit spiritus meus*, & capit. 8. *Pauens corrui in faciem meam*: nam vt ait
14 Iob capit. 4. v. 15. *Et cum spiritus me præsente transiret, inhorruerunt pili carnis meæ.* † Et in Nouo Testamento Deipara MARIA audito Angelo, Luc. cap. 1. *Turbata est in sermone eius*, & Discipuli audita voce de cœlo, Matth. cap. 17. *Ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valdè*, & custodes sepulchri visa resurrec
15 tione Domini, Matth. cap. 28. *Facti sunt velut mortui.* † Et audita Dei voce reditus est, D. Paulus Actor. 9. v 6. *Timens, atque stupens*, & qui eum commitabantur, d. c. 9. v. 7. *Stabãt stupefacti*, Danieli visione diuina dixit ca. 10. *Domine in visione tua dissolutæ sunt compages meæ.*

16 ¶ Causa autem varia assignatur ab interpretibꝰ, cur homines visione diuina perterreã tur? Et contemplationi diuinæ tribuit D. Gregor. lib. 4. Moral. cap. 30. dicens. *Mens humana ab statu fortitudinis infirmata, ipso quo absorbetur desiderio, liquatur.* † Sed non om- 17
nes contemplationis desiderio flagrant, vt sepulchri custodes, & qui commitabantur Paulum, & tamen diuina visione perterriti sunt, *Matth. c. 28. Actor. 9.* † Fragilitati humanę 18
tribuit *D. Augusti.* sed lata est responsio, quare inter alta, quibus tristia denunciantur, tremor commitare dixit, *Pererain Danie. cap. 12.* sed multis læta prædicuntur, & contremunt, vt Iacob, *Genes. 28.* † Quare ex rei nouitate 19
verius puto timorem adesse, vel quia pleriq; tales visiones solent apparere aspectu terribili, sicut fulgur, vt prædictis custodibus, *Matth. cap. 28.* aut oculis micantibus, vt *Ioan. in Apocalyps. cap. 1. v. 14.* vel flammantibus *cap. 2. v. 18.* † Nam ex metu sanguis ad cor (vt ad 20
arcem) confugit; ideo cætera membra frigescunt, & vsu impediuntur, vt tradunt *Hyppocr. lib. 4. de ratione vict. in morb. acut. Galen. lib. de tremore, & lib. 2. Symptom. cap. 2. Arist. in Problem sect. 26. problem. 6. & 7.* † Vnde 21
raucedo, & vocis impedimentũ, vt tradit *Aezin zobar, lib. 1. Theizir tract. 10. c. 45.* vt viso Domino Moysis Exod. c. 4. v. 10. *Ex quo enim locutus est ad seruum tuum Domine impeditioris, & tardioris sunt linguæ*, Isai. c. 6. *Aaa Domine nescio loqui*: Zacharias viso Angelo, Luc. c. 1. *Et non poterat loqui ad illos.* † Sed in appari- 22
tionibus diuinis tremor huiusmodi, qui primo commitare solet, postea vertitur in gaudium, quod fecꝰ sit quãdo mali spiritus apparẽt, quia tremor perseuerat, vtq; ad finẽ, ex naturali antipatia hominis, & dæmonis, vt tradunt *Guilh. Parisiens. de Vniuers. p. 2. cap. 152. Petr. Cluniacens. lib. de Miracul. cap. 11.*

¶ Secundo possunt esse defunctorum a- 23
nimæ, qui huiusmodi terriculationes inducunt, tam beatæ, quam purgandæ, & damnatæ, quæ sæpe per se ad viuos (ex Dei iussu) reddeunt, vt tradit *Petr. Thyreus lib. de apparit. spirit. p. 1. cap. 9. Sim. Maiol. d. colloq. 2. & 3.* † De Beatis idem posset dici quod de An- 24
gelis, nã vtriq; sedes cœlum est, in quo animas beatas sine vllo motu includi indignum cẽset *D. Hieronym. contra Vigilant.* Vt nullo modo ad viuos reddeant, dum ait. *Cum diabolus, & dæmones vbiq; toto orbe vagentur: quare Martyres post effusionẽ sanguinis tenebũtur inclusi.* † Et quod beatorũ animæ ad viuos reddeãt sa- 25
tis probat sacra Samuelis historia, in qua docemur, animam Samuelis Prophetæ ad mulieris prædicationem Sauli Regi apparuisse, *Reg. 1. cap. 28.* † Quod etsi controuersum sit, an

vera

vera anima an ſpectrum fuiſſet, hodie poſtquã liber *Eccleſiaſtici* Canonicus eſt, omnem dubitationem tollit dũ ſic teſtatur c. 46. v. 16. *Dilectus à Domino Deo ſuo Samuel Propheta Domini, renouauit imperium,* & paulo poſt, v. 23. *Et poſt hæc dormiuit, & notum fecit Regi, &c.*

27 † Quare veram animam Samuelis fuiſſe hoc fundamento expreſsè tenent *Cardin. Bellarmin. lib. 2. controuerſ. cap. 8. Malderus de virtut. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 3. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 26. ſect. 4. Raph de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſi Relig. q. 95. ar. 3. diſp. 3. latè hoc opere, libr. 1. capit. 3. ex num. 40.*

28 † Moyſes, & Elias ſimiliter cum Chriſto apparuerunt in Tabore, *Luc. cap. 9.* nempè Elias viuus in corpore, Moyſes autem in verò ſpiritu corpore tamen aſſumpto, vt Onias, & Hieremias Iudæ apparuerunt, *Machabeor. 2. capit.*

29 *15.* † Quo ad terriculationes autem, etſi id Beatis indignum videatur, quia fœlices ſunt viſione Dei, quocumque pergerint, poſſunt tamen admirabili ſua viſione, vel voce terrores incutere, vt de Angelis diximus, qui apparuerunt *Iacobo, Danieli, Iobi, Paulo, & alijs.*

30 ¶ Animæ, quæ in purgatorio ſunt frequentiùs ad viuos redeunt, vt eleemoſynas expoſcant, vt viuentium operis iuuentur, vt conſtat ex innumeris exemplis relatis à *Cæſario ingenti libro Miraculorum, Vincent. Beluacenſ. in Speculo hiſtorial. Ægid. Carthuſian. in mag Speculo exemplor. Dionyſ. Carthuſian. in dial. de Iudic. & quatuor nouiſſim. D. Gregor. libr. 4. Dialogorum, Ioan. Nider. in formicar. cap. 1.*

31 *& 2.* † Et eo maximè cum ab Eccleſia deciſsum non ſit, quod omnes animæ, quæ purgãdæ ſunt, certo loco claudantur, ſed ad Dei libitum pœnas ſuſtinere diuerſis locis, vt paramis, nemoribus, agris, fluminibus, fontibus, domib⁹, vel alijs locis, vt docent *D. Greg. lib. 4. Dialog. cap. 23. 40. & 45. Petr. Damian. ep. 13. ad Deſider. cap. 7. B. Beda lib. 3. hiſtor. Angel. capit. 19. & lib. 15. cap. 13. Dionyſ. Carthuſ. vbi ſupr. cum alijs à me relatis hoc opere, lib. 1. capit. 3.*

32 *ex num. 54.* † Nam cum diuinæ Iuſtitiæ ſit, vt in quo quis peccauit, puniatur, ob culpas ſuas quas animæ corporibus viuentes in dictis locis perpetrarunt in eis pro expiatione degere ſoleant, & quandoque tormenta ſua viuentibus manifeſtare, vt pietate commoti eis ſubueniant, vt multis exemplis probant *D. Gregor. Beda, & Carthuſian. vbi ſupra, Cæſarius, Surius, Euſebius, Marulus, Nicephorus, Fulgoſius, Sophronius, Glycas, Zonaras, Metaphraſtes, & Baronius, multis in locis.* †Sed ab his ſpiritibus non ſolent tumultus excitari, quia nullatenus incommodare, aut moleſtare, viuentes deſiderãt, ſed ab eis ſubſidia efflagitari, quibus diuinæ Iuſtitiæ ſatisfiat, quare dolentes apparere ſolent, atque deprecantes, ideò ſi quos terrent peracciden ſ eſt, vt de Angelis, qui in ſolita ſua viſione *dixi ſupr. ex n. 11.*

¶ Animæ, quæ in inferno ſunt rariſsimè ad nos redeunt, nam cum à viuis bonum vllum ſperent, quia non poſſunt vllis viuentium ſuffragijs iuuari, non deſiderant redire, imò abhorrent, cum tanta ſui honoris iactura pœnas ſuas fateri, vt ait *Petr. Thyreus de apparition. ſpirit. p. 1. cap. 5. num. 20.* † Nec redire expedit, vt viuentibus teſtes ſint ſuppliciorum infernalium: habent enim Moyſim, & Prophetas, quos audiant, habent verbum Dei illi credant, etſi hos non audiunt, neque credant, neque ex inferis reſurgentibus credent, vt dictum eſt epuloni, qui rogabat, vt Lazarus ad ſuos rediret apud *Diuum Lucam capit. 16.*

† Nec Deus ſinit, vt damnatorum animæ ad viuos redeant, nam cum ex lege diuina apud Iob c. 7. v. 9. *Qui deſcendit ad inferos non aſcendit* : Pſalm. 77. v. 39. *Homo ſpiritus vadens, & non rediens,* non eſt Deus quaſi homo, vt mentiatur, aut mutetur, *Numerorum capit. 23.* Quia apud ipſum nulla eſt tranſmutatio, *D. Iacob. c. 1.*

¶ Sed cum damnatorum graue ſupplicium ſit ad viuos reddire, negandum non eſt aliquando ex ſpeciali Dei priuilegio poſſe reddere, vt viuentes ex eorum viſione, & pœnarum relatione reſipiſcant, neque per hoc diuinæ legis ſanctio derogatur, cum priuilegia ſingulorum legem non poſsint facere communem, *l. 2. C. de legibus, l. cum ſeruus, D. de verborum obligationibus, capit. non ſtatim, 26. queſtion. 2. capit. final. de regulis iuris, in 6.* † Ex his maximè, qui in grauibus peccatis diſceſſerunt, potiuſquam alij ad viuos reddire ſolent, vt ex ſua deſperatione moleſtias inferant, quales ſunt impij imparentes, proximorum immiſericordes, miſerè defuncti, atque crudeliter necati, vt tradit *Petrus Thyreus de locis infeſt. part. 1. capit. 8. ex numer. 6.* † Et vt inijs, quæ peccarunt puniantur, reddire ſolent ad proprias domos, & loca, in quibus delinquerunt, & ideò domos, & ſedes eorum, qui in grauibus diceſerunt peccatis ſpectris maximè infecta eſſe ſolent, vt docent *D. Gregor. lib. 1. Dialog. c. 4. & lib. 4. c. 40. & 54. Caſſia. collation. 7. c. 27. Surius tom. 3. & 4. Ioan. Diacon. in vita Gregorij Magni, lib. 4. c. 93. Pet. Thyr. de locis infeſt. p. 1. c. 14. 15. 16. 17. & 18. Menopol. Decad. 1. c. 3. q. 4. & c. 4. q. 1. Maiol. to. 1. d. colloq. 2.*

40 ¶ Tertiò, dicta loca redeunt intcita ipsi dæmones, quod frequentior fieri puto ob natã dęmoni nobis nocendi fallendiq; cupiditatem Psal. 103. *Draco ille, quẽ formasti ad illudẽdũ ei.* † Qui, 41 tandiu lucente Sole, quã nocte spectra huiusmodi exhibere solet, ex elemẽtari corpore assumpto, vt docet *Petr. Greg. Tolos. p. 3. Syntag. Iur. lib. 34. c. 19. ex n. 1.* † Nam hodie 42 etiã dæmones in partibus Setemptrionalibus se visibiles exhibent, & in Islandria frequentiores, & hominibus inseruiunt, vt tradit *Ola' Magn. lib. 2. populi Septent. c. 3.* & dæmonum spectra psaltantia, & corizantia, *libr. 3. c. 81.* & apud alios *Saxo Grammat. in hist. Dan. lib. 1.* de Æthiopia *Pomp. Mela lib. 3. Æthiop. c. 10.*

43 ¶ Vnde excitare solet tumult⁹ varios, voces horridas, vllulatus, plantus, gemitus, clamores, sonos, strepitus, sibilos, & interdum, cũ vitę interitu, mõstruosas apparitiones, atque plagas, quia nocent visu, tactu, & auditu, vt tradunt *Niderius in formicar. capit. 1. & 2. Thyreus de locis infest. part. 1. capit. 19. cum seqq. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 2.* † Auditu nocent, vt 44 cum flectu, tumultus, & horridi fremitus, eiulatus, striduloque vocis sonulo audiuntur, vt in domo, quam refert se inhabitasse Romæ, *Alexand. ab Alexand. libr. 5. Genialium, capi. 23.*

45 † Athenis aliquando obseruatus fuit spiritus cathenarum stridore ædes infestante, *Plin. libr. 7. capit. 27.* clamores armorum sonitus pugnantium strepitus apud Helbetiam, vt au-
46 thor est *Lauaterus de spector. part. 1. capit. 17.* † Visui, atque oculis se varijs formis obijciunt huiusmodi spectra, nam quæ domum infestabant Alexandri referebant hominem squalida facie, vultu minaci, nigro corpore, aspectu formidabili, *dict. capit. 23.* quæ S. Antonio, vt refert S. Athanasius in eius vita *Leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum,*
47 *scorpionum, pardorum, atque vrsorum.* † Tactu se exhibent, tum sine vlla corporis læsione, vt in exemplo relato ab *Alexandr. dict. libr. 2. capit. 9.* Tum propellentes in præcipitium, vt tradit *Diuus Augustin. libr. 22. Ciuitate Dei, capit. 8.* Tum vltione tædarum, atque inflictis verberibus, vt de Nerone ab spectro Agrippæ matris nomine infestante narrat *Suton. in eius vita.*

48 ¶ Et licet hæc, & alia huiusmodi ad animas, quæ ex inferno redeunt ab aliquibus referantur, quando de nocte fiunt spectra huiusmodi, nam lucem abhorrent mali spiritus, quod cum etiam de dęmonibus dici quear, qui rectores tenebrarum dicuntur, *Apostol. ad*
49 *Ephes. 6.* † Sententiam non muto, nam etiam mali spiritus clara luce videntur, quando oportet, nam sunt, qui gaudent cum maleficerint, & exultant in rebus pessimis, *Prouerbiorum capit. 2.* & qui peccata sua, vt Sodoma prædicant, *Isaias capit. 3.* quibus frons est meretricis, qui erubescere nesciunt, *Hierem. capit. 6.* 50

† Fiunt tamen de nocte huiusmodi spectra, quia id tempus magis accommodatum est terroribus, quos incuti procurant, tum propter noctis horrorem, tum quia noctis humiditas elementaria corpora, quæ assumunt diutius retinent, ne dissoluantur: tum quia eius opacitate facilius repræsentantur, & propter negatam lucem minus deprehenduntur, & hoc est, quod adventante die, vel luce arcesito euanescunt, vt tradunt *Andr. Cæsalpin. lib. de inuestigat. dæmon. cap. 22. Lauaterus de Spectr. p. 1. cap. 30. Wierus de præstig. dæmon. libr. 3. cap. 10. Maiol. tom. 2. colloq. 3.* 51

¶ Quare etsi huiusmodi terriculationes ad animas possent referre, poti⁹ dæmones fuisse sũ arbitratus, nam cum animæ suis locis ita maneant inclusæ, vt nunquam exire licet, de lege ordinaria, nisi ex diuina dispensatione miracula quærere non necessaria à Theologis refutatur, quapropter redditus animarum ad viuos negant *Tertullian. libr. de Anim. D. Athanas. in qq. ad Antioch. quæst. 11. & 13. D. Isidor. lib. 8. Ethymolog. capit. 9. Theophilact. in Matthæi 8. Maldonat. in Luc. 16.* † Quinimo ani 52 mæ quando viuis apparent, etiam damnatæ, non cupiunt eos terrere, sed officium ad quod mittuntur adimple, quod haut vnquam est terroris, ideò huiusmodi spectra, & terriculationes ad dæmones retulerunt *Nider. in formicar. cap. 2. Petrus Gregor. in Syntagmat. part. 3. libr. 34. cap. 19. num. 3. Thyreus de nocturn. terricul. cap. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. Bmsfeld. in confesion. malefic. dub. 2. conclus. 1. 2. 3. & 4.*

† Nam vt Dei bonitatis est, non pati nos 53 tentari vltra quam possimus: at contra dæmoniacæ est ferocitatis immortalis, mortales sæuire, & eos terrere, ita vt postquam senserint præsentia sua territos homines magis, ac magis vrgent, quia gaudent eos vexare, vt tradũt *D. Tho. p. 3. q. 30. ar. 3. Barrad. in Concor. Euã gel. lib. 7. c. 2. tom. 1.*

¶ Sunt tamen multi, qui hæc terriculamen 54 ta, & dæmonũ infestationes ad meras mugas, & præstigias, somnia, & cathegorias referunt, ex quibus ita censet *Andr. Tiraq.* (alias vir doctus) *in notis ad Alex. ab Alex. lib. 5. Genial. c. 23.* † Quæ tamen vera sunt, vt cõstat ex supe- 55 rius aductis, & vidimus Cordubæ in domo Doctores del Aguila in via Abbatũ prope Ecclesiã maioré, anno elapso 1619. vbi clara luce supina è sublime lapides, & testa in-

impellebant, cachinos extolebant, vlulabant, eiulabant, nemine viſo, in quo à conductore conſultus, reſpondi, liberè poſſe domum relinquere, ex *Couar. lib. 4. variar. c. 6. Binsfeld. in confeſſ. malef. prælud. 2. concl. 5.* † Sunt tamen
56 huiuſmodi dæmones ordinis inferioris, quales Genij, Lares, & Penates, qui cum tantæ potentiæ non ſint, vt mala inferant, gaudent homines territare, vt tradunt *Petr. Thyreus de noctur. terricul. d cap. 8. Petr. Leloyher, de Spectr. lib. 1. Lauaterus eod. tract. p. 1. Iul. Cæſ. Baricell. in hortu Genial. fol. 40.*

CAP. VIII. De varijs dæmonũ generibus, ex eorũ natura, aut malitia, aut habitatione petitis.

SVMMARIVM.

1. *Dæmones ſpiritus ſunt Angelici naturæ ſuæ ſplendidiſſimi.*
2. *Angeli boni diuiduntur per Hierarchias.*
3. *Dæmones ex omnibus Hierarchijs ceciderunt.*
4. *Dæmones alij alijs ſunt ſuperiores.*
5. *Dæmones in dotibus naturæ multis Angelis ſunt præſtantiores.*
6. *Angelorum numerus infinitus eſt.*
7. *Angelorum tertia pars cum Lucifero ceciderunt.*
8. *Dæmones adeò ſunt innumeri, vt excedant numerum rerum omnium creatarum.*
9. *Dæmones omnes differunt ſpecie inter ſe, vt homo, & equus.*
10. *Dæmones ſunt diuerſi effectibus, libidine, & malitia.*
11. *Dæmonum malitia diuerſa, ex diuerſa natura, vel locis in quibus cadentes ſunt detruſi.*
12. *Dæmones eſſe in loco certum eſt.*
13. *Dæmones apud nos ſunt, & hanc coloniam inhabitant.*
14. *Aer iſtud plenum eſt ſpiritibus.*

1 DÆMONES ſpiritus ſũt Angelici natura ſua ſplẽdidiſſimi, quia naturalia eis lapſu immutata non ſunt, vt docent *D. Dionyſ. Areop. lib. de cœleſt Hierar. c. 4. D. Tho. p. 1. q. 64. ar. 1. & Sent. 2. diſt. 7.*
2 *q. 2. & de dæmon. q. 1. & 2.* † Vnde quẽ admodũ inter Angelos ſunt Seraphines, Cherubines, Troni, Dominationes, Principatus, Poteſtates, Virtutes, Archangeli, & Angeli, vt docẽt *D. Tho. p. 1. q. 90. a. 2. Hiero. Mõg. in doctr. aduerſus malign. ſpir. c. 7. & in cõpẽ. lib. 1. c. 4. Bart. Spin. Sacri Palatij Magiſt. de Strig. c. 18. Mart. del Rio lib. 2. Magica. q. 30. ſect. 1.* † Sic inter dæmones ſut Principatꝰ, & Poteſta- 3
tes, & alij alijs ſũt ſuperiores, quia Angeli peccatores ex omnibus Hierarchijs ceciderũt, *D. Tho p. 1. q. 63. ar. 2. D. Hieron. ad Iſai. ca. 6. & 14. ad Ezech. c. 1. & 28. ad Pauli Eph. 1. 2. & 6. ad Theſſal. 1. c. 4. ad Hebr. 1. Dionyſ. vbi ſup. c. 6. 7. 8. & 9.* † Vnde dæmones alij alijs ſunt 4
ſuperiores, nam inter ipſos agnoſcit Iſai. c. 14. *Cherubines*, D. Paul. ad Epheſ. d. c. 6. *Principatus, & Poteſtates*, D. Luc. c. 11. v. 15. *Belzebub principẽ dæmonicrum*, D. Paul. ad Eph. 2. *Principem aeris huius* D. Petr. can. 1. capit. 5. *Poteſtates tenebrarũ.* † Et ſic multi ſunt dæmo- 5
nes, in dotibus naturæ, qui multis Angelis ſunt præſtantiores, quia in gratia exiſtentes per naturam eos antecedebant, *D. Thom. p. 1. q. 63. art. 7. D. Gregor. lib. 32. Moral. c. 3. Ioannes Baptiſt. Villalp. in Regias Ezechielis explanat. tom. 2 p. 2. c. 28. fol. 66.*

¶ Angelorũ autem numerus infinitus eſt, 6
iuxta illud Daniel. cap. 7. *millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millium aſiſtebãt ei*, in quo numerꝰ finitus pro infinito ponitur, vt docent *D. Gregor. lib. 17. Moral. c. 9. Stephan. Bubal. de Angelis in D. Thom. p. 1. q. 50. art. 3. queſt. 1. diff. 3. §. 2. & 3.* † Ex quibus ter- 7
tia pars fuit, quæ cum Lucifero ceciderunt iuxta illud D. Ioan. Apocalypſ. c. 12. *Cauda draconis traxit ſecum tertiam partem ſtellarum*, vt exponunt *Anſelm. de caſu diabol c. 4. Valẽt. in D. Tho. p. 1. q. 14. diſp. 4 pũ. 1.* † Vnde dæmo- 8
nes adeò innumeri ſunt, vt excedant omnem multitudinem rerum materialium, & ſint plures quarumque ſpecierum, omnia ſingularia ſimul, vt docent *D. Dionyſ. Areopag. vbi ſupra, cap. 14. D. Tho. p. 1. q. 50. art. 3. & ibi Molina diſp. 1.* & plures eſſe quã omnes ſtellæ, & arenæ maris, & folia arborũ, & omnia quacũq; creata ſimul, *Bubal. d. q. 1. diff. 4. §. 1.* & atomis Solis excedere, teſtatur *D. Cyril. Catechеſ. 15.*

¶ Et licet dæmones in tanto numero ſint, 9
nullus eorum eſt, qui cum alio ſit eiuſdem ſpeciei, quia omnes differunt interſe, vt homo, & equus, vt probat *D. Tho p. 1. q. 50. a. 4. & lib. 2. contra Gent. cap. 93. Agid. quodlib. 2. q. 7. Caietan. de ente, & eſſent. c. 4. q. 3.* quia differunt inter ſe, vt leo, & equus, *Bubalus d. articul. 4. quæſt. 1. diff. 1. §. 4. & 5.* † Sunt præterea di- 10
uerſis affectibꝰ libidine, & malitia, quę vt varia,

ſic maleficorum poteſtas non eſt omnibus vna, *D. Thom,p.1.q.50.art.2.& quæſt.de Dæmon.art.3. Bart.Spina de Strigib.c.18.Mar. del Rio in diſq. Mag.lib.2.q. 30.ſect.2.Binſfeld. in confeſſ. maleſic. prælud. 10. Mengus in compend. lib. 1. capit. 4. & ad malig. ſpirit.cap.7.Petr.Thyræus de dæmoniac. part.1.*

11 † Vel ex diuerſa natura, vel ex locis in quibus cadentes à principio ſunt demerſi, nam dæmonum genus ab eorum habitatione eſt petitum, vt probant *Pſellus lib.περι ενεργειας δαιμονων, Mart.del Rio d.q.30.ſect.2.Bubalus vbiſupra, qu.51.art.2.queſ.1.diff. fin. §.4.Bulenger.de Magia, lib. 1. capit. 14. Maiol. tom. 2. colloq.2.*

12 ¶ Nam dæmones eſſe in loco certiſsima Patruum ſententia eſt, *D.Tho.part.1.quæſt. 61.64.& 112.Magiſter Sententiar.2 diſtin. 6.10.11.& 12.Bubalus vbi ſupr.quæſt.52.ar. 1.queſ.1.diff. 2.§. 1. 2. & 3.* etiã ſi minor ſit, & minor in infinitum, *vt ipſe teſtatur d.quæſt.*
13 *52.art.2.queſ.2.diff.1.§.2.* † Quia dæmones apud nos eſſe, & hanc mundi coloniam inhabitare certum eſt, ex quo illos appellat D. Ioan. cap.12.v.31, *Principes huiuſmodi*, D.Paul.ad Epheſ.ca.6.*mundi rectores*, & cap.2.v.2. *principis aëris huius.*
14 † Nam hunc aërem plenum eſſe ſpiritibus teſtatur *Lactant. lib.2. cap.15.* & nullam mundi partem dæmonum præſentia eſſe deſitutã aſſerit *Mercur. Triſmegiſt. in Pimandr.cap.9.Bubalus d.quæſt.50. art.3. queſ.1.differ.1.§.1.*

Sect. 1. de Dæmonibus Æthereis.

SVMMARIVM.

15. *Æthereum dæmoniorum genus.*
16. *Spiritualia nequitiæ in cœleſtibus apud Apoſtolum de dæmonibus Ætheriis intelligũtur.*
17. *Dæmones ignei quare appellentur.*
18. *Ignis ſphera nulla eſt.*
19. *Dæmones Ætherei propter ſuam ſubtilitatem non habent cum maleficis commertiũ.*
20. *Dæmones Æthereis vſque ad diem iudicij non ſunt ad inferiora detrudendi.*
21. *Dæmones omnes mali ſunt, per malã apprehenſionem intellectus, quaſe ſubdiderunt malitiæ.*
22. *Volatilia ignita in fornacibus Cypri Ephimera ſunt, quæ cum igne oriuntur, & in igne extinguntur.*

PRimum dæmoniorum genus dicitur 15
AETHEREVM, ſeu cœleſtem, nõ quod cœlum habitet, ſed quod ad ſupremam aëris regionem commoretur, quod cœlum dicitur, vt tradunt *Valles de ſacra Philoſ.cap.1. Bulenger de Magia lib.1.capit.24.*
† Quos quidem dæmones appellat Heſiodus 16
Æthereos, D.Paul.ad Epheſ.cap.6. *ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus*, ſecundum expoſitionem *D. Auguſt.lib.de agone Chriſt. cap.3. Bubalus d.q.50.art.1.queſ.1.diff.1.§.1. & 2.*
† Hos alij vocant igneos, quia in ſuprema aë- 17
ris regione degunt, quæ calidiſsima eſt, propter Solis vicinitatem, ſubtilis, & motu agilis, ex quo ab antiquis pro igne habita fuit, quapropter alij eos ignitos appellant, exagilitate, quemadmodum Angelos Regius Vates appellat Pſalm. 102. *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrentem.* † Nam ig- 18
nis ſpheram nullam eſſe iam diu melioris notæ auctores, defendunt *Franc.Patricius lib.7. diſcurſ.Peripat.tom.4.Scip.Capicius de princip.lib.2.Valles de ſacra Philoſ.cap.19. & 50. Cardan.lib.1,variet.rer.c.2.*

¶ Hoc genus dæmoniorum propter 19
ſubtilitatem ſuam non habet cum maleficis commertium, quia corpus groſſum ex aëre induere non poſſunt, vt tradit *Pſelus vbi ſupra*, nam dæmones, qui ad magiam deſeruiunt ordines ſunt inferioris, *Bulenger.d. lib.1. capit. 24.* † Quod ante diem iudicij non eſſe ad infe- 20
riora demerſurum in hæc verba teſtatur Trithemius in qq.ad Maxim.q.5. *Ignem eſt quod circa ſuperiorem pervagatur aërem, nec vnquã ante iudicij diem ad inferiora demergitur; ſed continuo ſub regionibus permanentes ſublimaribus, nullum habent cum hominibus in terra cõmertium.* † Non quod Platonicorum errorem 21
aſtruam, qui dicunt eſſe dæmones, qui nec condemnati, nec ſaluati ſunt, quia omnes ſunt mali, non natura, vt impij arbitrantur Manichæi, ſed per malam apprehenſionem intellectus, qua ſe ſubdiderunt malitiæ, vt docent *D. Aug. lib.19.Ciuit.Dei,c.16.D.Thom. lib.3. contra Gent.c.107.* † Neq; eius generis arbitratus sũ 22
dæmonia huiuſmodi, quod animalia ignita, quæ in fornacibus Cypri reperiri ſolita, teſtatur *Ariſtot.lib.5.natur.animal.cap.19.* nam ſi qua ſunt, volatilia ſunt ephimera, quæ cum igne oriuntur, & cum igne extinguntur, *Plin. lib.11.cap.36. Ælian.lib.2 cap.2.D. Auguſtin.lib.21.Ciuit. Dei, cap.1.*

Section. 2. De Dæmonibus aëreis.

SVMMARIVM.

23. *Aëreum dæmoniorum genus.*
24. *Aëri dæmones cum hominibus ineunt societatem.*
25. *Aëri dæmones non habent aërea corpora.*
26. *Aërei dæmones assumptis decrassiore aëre corporibus solent hominibus apparere.*
27. *Harpiæ dæmones fuerunt aërei.*
28. *Aëreus fuit dæmon, qui filios Iob conuiuantes oppressit.*

23 SEcundum genus dicitur AEREVM, quod in aëre errans, nobis propinquius commoratur, quia aër istud plenum est dæmonibus, vt probant *Psellus vbi sup. D. Athanas. in vita S. Anton. D. August. lib. de agone Christ. capit. 3. Maiol. tom. 1. col-*
24 *loq. 2.* † Hi enim ad inferiora descendunt, & cum hominibus ineunt societates, eisque apparent, tempestates concitant, & alia huiusmodi, vnde illis Magicas inuentiones tribuit
25 *Plato in Phædr.* † Non quod illis aërea sint, corpora, vt male arbitrati sunt Platonici *Iamblic. lib. de myster. Apulei. lib. de Deo Socrat. Porphyr. vbi sup.* In quorum errore prolapsi sunt *D. August. lib. 9. Ciuit. Dei capit. 8. & lib. 21. cap. 10. Origen. ad Ephes. 6. cap. sciẽ-*
26 *dum 26. q. 4.* † Sed quod assumptis de crassiore aëre corporibus, solent quandoque hominibus apparere, & permittente Deo aërẽ cõcutere, tonitrua, grandines, & tẽpestates, quibus fruges perdãtur excitare, vt tradunt *D. Aug. lib. 8. Ciuitat. Dei capit. 9. D. Thom. & alij Sentent. 2. dist. 7. & 8. Toledo in Summ. lib.*
27 *4. cap. 15. Grillan. de Sortileg. q. 6.* † Vel gaudia maculabant, vt Harpiæ, quæ in conuiuijs forma auium dapes surripiebant, & mensas fœtoribus contaminabant, vt tradunt *Hesiod. in Theagon. Apolon. in Argonaut. lib. 2. & Bibliot. lib. 1. Eustath. ad Homer. Odyss. μ.*
28 † Et huius natura fortasis fuit demon ille, qui filios Iob conuiuantes, concitatis vẽtibus, oppressit, Iob cap. 1. v. 19. *Repente ventus vehemens irruit à regione deserti, &c.* vnde Stellan. lib. 2.

Hos ventos, vel Dij aerei, vel Sydera mittunt.

Sect. 3. De Dæmonibus aquaticis, Teti, Dori, Nereidis, Naiadis, Nymphis, &c.

SVMMARIVM.

29. *Aquaticum dæmoniorum genus.*
30. *Tetis, Doris, Naiades, Nymphæ dæmones aquatici fuerunt fœminei speciei.*
31. *Dæmones ad fluuios, & fontes mulierum specie torizãtes videntur.*
32. *Neptunus, Nereus, Protheus, Achelous, Occeanus, &c. dæmones fuerunt aquatici virilis specie.*
33. *Spectra dæmonum solent mente homines alienare.*

TErtium genus dæmoniorum dicitur AQVATICVM, quoniã circa fluvios 29
& lacus inhabitat, ira plenũ, turbatũ, inquietũ, & fraudulentũ, quod in mari tempestates concitat, nauigiaq; demergens in profundum, multis vitam aufert in aquis, vt tradunt *Lauaterus de Spectris p. 1. Maiol. tom. 1. colloq. 2.* † Quales fortasse fuerunt Tetis, Doris, Naiades, Nereidesq; Nymphæ, & 30
id generis plures, nam quotiens isti dæmones assumunt corpus visibile in sexu frequentius apparent fœmineo, propterea quod in locis versantur humidis, & moliorem vitæ ductũ sequuntur. Et ita Syrenas dæmones esse ad libidinem deludendam testatur *Theodoret. in Isai. capit. 13. Mart. del Rio in Med. v. 355.*
† Dæmones enim ad fluuios, fontes, & lacus mulierum specie chorizantes videntur, ali- 31
quando more fœminarum capillos explicantes, & cum hominibus loquuntur, ac varias ludificationes exercent, non tamen consueuere cum maleficis habere commertium, vt tradũt *Thrithemius, & Lauatherus vbi supr.* † Et quãdoq; hominum specie solẽt apparere; atq; 32
inviros se transformant, vt Neptunus, Nereus pater, Protheus, Acheloeus, Occeanus, Polux, Castor, Glaucus, Vertumnus, Tritones, quia omnes dij Gentium dæmonia sunt, *Psal. 95. Apost. Corinth. 1. cap. 10. cap. sine Salvatore 26. q. 2.* † Quorum spectra quia ex recto mentis statu deiciebant homines ab eo affectos *Lymphatos* dicebant, quasi *Nymphaeos*, 33
quos Græci vocant νυμφολήπτους *Nympholetas*, vt visa Cereri ceriti, viso quoq; Fauno in Meridie, mente atoniti, audito Pane territi, Panico pauore, dicuntur vexari vario metu, *vt dixi in Epitome de Mag. lib. 2.*

Sect.4. De Dæmonibus terreſtribus, Pane, Fauno, Syluano, Fatuelo, Satyro, &c.

SVMMARIVM.

34. *Terreſtrium dæmoniorum genus.*
35. *Terreſtres dæmonij habitant in ſyluis, & locis abditis atque domibus.*
36. *Pan, Faunus, Syluanus, Fatuelus, Satyrus, &c. dæmones fuerunt.*
37. *Dæmones terreſtres, vt plurimum cruribus piloſis, & caprinis apparent.*
38. *Iugatinus Deus quis nam fuerit.*
39. *Priapus, Nemeſtrinus dæmones terreſtres fuerunt in forma viri.*
40. *Oreades, Nepeæ Nymphæ, Ceres, Diana, cũſoladilibus dæmones terreſtres in forma fœminea.*
41. *Protheus, & eius filiæ dæmones terreſtres.*
42. *Dæmones terreſtres propter nimiam truci-tatem raro cum maleficis ſocietatem habent.*

34 QVartum genus dęmoniorum dicitur TERRESTRIVM, quia prolapſi de cœlo ob demerita, ad inferos non pene trarunt terrenis incommodis mancipati ſunt, vt agnouit *D. Ignatius præſul, & martyr epiſtol. ad Epheſ 2.* † Quorum alij verſantur in ſyluis, atque mne
35 moribus, qui venatoribus ponunt inſidias: alij verò patulis degunt in campis, qui nocte aberrare faciunt itinerantes: nonnulli demorantur in locis abditis, & obſcuris: reliqui cæteris minus furioſi, ac perturbati domibus, cum hominibus demorare delectantur, vt tradunt *Trithemius, & Pſellus vbi ſupra* † Ad quod genus
36 aliæ dæmonum ſpecies referuntur, quæ ab hominibus in terra videntur, & vt plurimum apparet in virili forma, vel capri, vt Pan, Faunus, Syluanus, Fatuellus, Satyrus, Onoſcellides, de quibus plura *Sozomen. lib. 8. cap. 6. Natal. Comes in Mythol. lib. 3. 4. & 5.* † Qui eo quod
37 vt plurimum hirſuto corpore viderentur, cruribus caprinis, & piloſis, vocantur Talpæ *ab Iſai. cap. 2. v. 20.* piloſi, & Onocentauri ab eodem *Iſai. cap. 34. v. 14.* Ægypanes quaſi capri
38 cornes, *Plin. lib. 5. cap. 1.* † Talis enim fuit *Iugatinus Deus*, qui iugis montium præſidebat, quapropter Bacchus Orcas dictus eſt, ideſt *mõticula*, Vergil. *Bacchus amat colles*, & hunc forte coluit Samaria dum illa Chriſto alloquitur apud D. Ioan. cap. 4. *Patres noſtri in monte hoc adorauerunt.* † Tales etiam fuerunt Sumanes, & Triptes, de quibus *Marc. Capella lib. 2. Arnob. lib. contra Gentes.* Item & Nemeſtrinus, Priapus, & alij pſeudothei, qui in forma viri conſpiciebantur, truci, ac formidabili, vt tradit *Pſelus vbi ſup.* † Aliquando in
40 fœminea forma apparere ſalent, vt Lamiæ, & Nymphæ, Oreades, Nepeæ montium cultores, Ceres, Diana cum Sodalibus, Eumenides, Theſiphon, Furiæ, mater Furina, Manium mater, Manna, Mania, & Manuana, quas in Deas venerarunt, Gentiles, cum ſint dæmonia, *D. Auguſt. lib. 8. Ciuit. Dei cap. 14.* † Protheus
41 etiam dæmon fuit terreſtris, & eius filiæ Meduſa, crinita ſerpentibus, Sthenio, & Euriale, quæ à furore, & truculentia Gorgones dicebantur, vt tradit *Mart. del Rio in Seneca Cõment. in Medeam. v. 831.* † Quod licet dæ-
42 moniorum genus (propter eius trucitatem) raro ſit maleficijs familiare, quia magis territare multos gaudet, quam vnius mulierculæ ſubeſſe imperio, interdum tamen commorantur vitro, chriſtallo, ſpeculo, & carminibus concitati reſponſa dabant, vt his perdant, & alios in errorem adducant, vt tradit *Lauaterus de Spectris. p. 1.*

Section. 5. De Dæmonibus ſubterraneis.

SVMMARIVM.

43. *Subterranei dæmones ſunt, qui in ſpeluncis, & cabernis montium commorantur.*
44. *Salmanticæ, & Toleti antra dæmonibus habitata.*
45. *Antra apud Gentes ex dæmonibus inhabitantibus ſuerunt Religioſa.*
46. *Dæmones ſubterranei, quos ſolent inuadere.*
47. *Theſaurorum dæmones cuſtodes.*
48. *Draconis forma dæmon Heſperidum.*
49. *Pluton, Cerberus, Cocitus, Flegeton, Caron, Acheron, &c. dæmones ſubterranei.*
50. *Pluton dicitur dæmon diuitiarum.*
51. *Diuitiæ de vitijs appellantur.*

QVintum genus dicitur SVBTERRANEVM, quod in ſpeluncis, & cabernis montium demoratur, quale fuit illud, qui antrò Delphos inhabitabat, *Cic. lib. 1. Diuinat.* & in antro Boetię, *Pauſan. Eliacor. 1.* & in antro Anabergicæ, & aliui

43

vt tradit

vt tradit *Georg. Agricol. lib. de animal. fuer-*
44 *ran.* † Et apud nos Toleti, & Salmanticæ ſpe-
luncæ fuerunt dæmonibus infeſtis, in quibus
fama eſt, dæmones ipſos malas artes dicaſſe,
quarum altera dicebatur *Peña clemeſi*, pre
alijs notiſsima, vt tradit *D. Thom. in Commen-*
45 *tar. ad Boetium lib. de diſciplina Scolaſt.* † Et
ob hanc cauſam apud Gentes antra fuerunt re
ligioſa, vt notat Lud. Gerda ad illud Vergil.
Æneid. 1. *Horrentique antrum nemus imminet umbra.* Horrenti pro ſacro ſinonyma ſunt
veteris paganiſmi, nã cum dæmones pro Dijs
venerarent, eorum horrori, quid diuinum la-
tuere crediderunt, d. Æneid. 1. *Atque horren-*
46 *tibus umbris.* † Tales enim dæmones affec-
tione ſunt peſsimi, eoſque inuadunt maximè,
qui puteos, & metella fodiunt, & qui theſauros
in terra latentes quærunt, in perniciem huma-
ni generis paratiſsimè, hiatus efficiunt terræ,
ventosq; flãmi bomeros ſuſcitant, & fundamẽ
ta ædificiorum concutiunt, vt plures interi-
mant, vt tradunt *Pſellus*, & *Tritbemius vbi*
47 *ſup.* † Ex quibus quidam ſunt incobones the-
ſaurorum, quos auaritia mortalium in terra
abſcondit, & ne rurſus in vſus perueniant ho-
minum, eos ſubducunt, furantur, & cuſtodiũt:
qualis fuit olim canis ille horridus, & illa ſemi
anguinea corpore mulier, quæ theſaura cuſto-
diebant, vt tradunt *Stumphius in Choron. Hel-*
48 *uet.* & *Cedren. in Anaſtaſ.* † Talis qui Ca-
bades Regi Perſarum, & omnibus aditum ar-
cebat dæmon thæſauri cuſtos, apud *Glycam*
Annal. p. 4. Talis dæmon, qui in forma Dra-
conis cuſtos fuit in Heſperidum hortis, vt *aſ-*
ſerui in Epitome de Magia lib. 2 cap. 29. num.
49 *38.* & *in defenſ. cap. 5. ex n. 9.* † Nec non Plu
to inferorum Præſes, qui mortem in Orbem
induxit, & Ceruerus, hoc eſt *Canis terræ*, quo
nomine dæmonem appellat *Zoroaſter*, item &
Coccittus, Flegeton, Carom, Acheron, Rhe-
damanthus, & alij terræ peſtes, quæ dæmones
fuiſſe notat *doctiſſi. Mar. del Rio in Medeã.*
50 † Plutonis nomen à diuitijs, quæ in terræ pe
netralibus continentur nomen accipit, nam
Græci πλοῦτος, *Ploutos* ſignificat *diuitiæ*,
quem Caldæi dicunt *Mammona*, Ægypti *Se-*
raph, quæ *Solem* ſignificat, vt tradit *Macbrob.*
51 *lib. 1. Saturnal. cap. 20.* † Sic ipſum infero-
rum dæmonem Plutonẽ dixerunt, quaſi Deum
diuitiarum, ſeu diuitum, vt vult *D. Hierony.*
ſuper Habac. 3. Nam vt ipſe ait ſuper Iſai. c. 6.
Omnis diues, aut iniquus, aut hæres iniqui; vn-
de illud.

De vitijs, quod diuitiæ congregẽtur apertũ eſt,
Nomen idem vitijs, diuitijsque datum.

Sect. 6. De Genio, Penate, & Lare.

SVMMARIVM.

52. *Tutelaris dæmon, qui ſingulis hominibus, & rebus in perniciem conſtitutus eſt.*
53. *Genius dæmon, quaſi nobiſcum gignatur.*
54. *Genios bonos, & malos.*
55. *Genius dæmon fuit ſingulis hominibus præpoſitus.*
56. *Genius apparere ſolet corpore formidabile peramictus pelle lupina.*
57. *Penates fuerunt dæmones, qui iam natos infantes in tutela recipiunt.*
58. *Penates fuerunt dæmones ciueres, qui cum hominibus inhabitabant.*
59. *Lares dæmones fuerunt, qui focis, & laribus præſidebant.*
60. *Lares peculiares dæmones fuerunt domus vel familiæ.*
61. *Lares mulares fuerunt cuſtodes agrorum.*
62. *Campitalitij ludi quales fuerunt.*
63. *Duendes dæmones ſunt, qui cum hominibus fingunt inhabitare.*
64. *Duendes, quare tumultos excitent.*
65. *Duendes, quare ſe fingant theſaurorum cuſtodes.*

SExtvm genus eſt dæmoniorum, qui 52
ſingulis hominibus, dignitatibus, ma-
giſtratibus, ciuitatibus, oppidis, villis,
domibus, caſtris, brutis, auibus, & alijs
rebus à Satana præponuntur, ad emulationem
diuinæ prouidentiæ, quæ his rebus Angelos
tutelares conſtituit, *Origen. in Luc homil. 10.*
& *lib. 3. de Princip. cap. 2. Gregor. Niſen. de*
vita Moyſ. Beda in Actis Apoſt. cap. 12. Caſ-
ſian. Seren. collat. 8. capit. 17. & *collat. 13.*
cap. 12. † Horum primos Genios dixe- 53
runt *à gignendo*, quaſi nobis gignãtur, vel quia
genitos ſuſcipiunt, dum ad vitam naſcuntur,
vt tradunt *Pauſan. in Argonaut. Cenſorin. de*
die natal. lib. 1. Iamblic. de myſter. Ægypt.
cap. fin. Empedocles, Euclides, Plutarchus, Plo-
tinus apud Stepha. Bubalum de Angel. ad D.
Thom. p. 1. q. 50. art. 1. quæſt. 1. diff. 2. §. 1. &
art. 3. quæſt. 1. diff. 1. §. 1. † Vnde Genios 54
bonos, & malos dixerunt Plutarch. in com-
ment. Iſidis, & Oſir. *Appellatione Genij, qui*
Græcè dicuntur dæmones vtitur de bonis, ac
malis, pro malis tamen inualuit, qui dæmo-
ſemper in malam partem ſumitur, *Euſebius*
Cæſariẽſ. lib. 4. præpara. Euang. c. 3. † Genium 55

enim

cuim dæmon fuit hominibus singulis præpositus, Apuleius lib. de Deo Socrat. *Dæmon, qui nobis præditus est*, Lactant. diuinat. Instit. lib. 2. cap. 15. *Adhærent singulis hominibus, ac sibi*
56 *Gentium nomen assumunt.* † Qui licet bonus dicatur, quia Gentes bonos, & malos dæmones agnouerunt, mali tamen sunt, qui apparere solent colore atro, corpore formidabili, & peramicti pelle lupina, vt testatur *Natal. Comes Mythol. lib. 4. cap. 3.* quem bonum appellat his verbis Menander.

Vnicuique in lucem cum primo editur
Genius bonus vitæ magister totius
Assistit.

57 ¶ Penates fuerunt alij dæmones, qui iam natos infantes in tutelam recipiebant, in quo etiam Satanas diuinam virtutem sibi blandiebatur, dum dæmones huiusmodi humanam perniciem enixe procurantes, tutelares Deos, seu dæmones simulauit, Machrob. Saturnal. lib. 3. cap. 4. *Penates esse dixerunt per quos penitus operimur, per quos habemus corpus, per*
58 *quos rationem animi possidemus.* † Quare penates fecerunt dæmones cicutes, qui hominibus domi inhabitabant, quos Gentes in Deos tutelares venerabant, Vergil. lib. 1. Æneid.

Illium in Italiam portans, victosque Penates.

Et Æneid. lib. 2.

Sacra, suosque tibi commendat Troia Penates.

59 ¶ His non dissimiles fuerunt Lares dæmones, qui domibus, & focis præponebantur, sic dicti ex voce *Lar*, quę ignem significat, siue quod diuinam Angelorum bonorum gratiã vellẽt, immitari, qui hoc nomine appellantur, Psal. 102. *Qui facit Angelos suos spiritus, &*
60 *ministros suos ignem vrentem.* † Vnde Lares dæmones familiares fuerunt, peculiares vniuscuiusque hominum familiæ, vel domus, nam vt ait Apuleius lib. de Deo Socrat. *Cæterum Lares Deos domesticos fuisse*, Cato de re rustica cap. 2. *Lar erat, qui domi à familia colleba-*
tur. Plaut. in Aulular.

Ego Larsum familiaris ex familia.
Vnde exeuntem me aspexistis, hanc domum
Iam multos annos, & possideo, & colo.

61 ¶ Cæterum Larium multas species fecit stulta Gẽtilitas, vt *Lares murales*, & custodes agrorũm, Tibul.

Vos quoq; fœlices quondam, nunc pauperis agri
Custodes fertis munera vestra lares.

62 † Hinc in Larium cultum domibus extructa oratoria, quæ *Lararia* dicebãtur, & ludi *Compitalitij* in vrbe per capita celebrati fuerunt, Ouid. Fast. lib. 1.

Fitq; grauis, geminosq; parit, qui cõpita seruãt,
Et vigilant nostra semper in vrbe Lares.

63 † Hoc genus dæmoniorum est inferioris ordinis, quia homines associare gaudent, quos ideò dicimus, *duendes*, quia cicures cum hominibus domi se fingunt inhabitare, vt tradunt *Horos. Couarrub. lib. 1. de vera, & falsa proph. cap. 13. Petr. Thyreus de nocturn. territul. cap. 8. Petrus Binsfeld. in confess. malefic. dub. 2. cõ-*
64 *clus. 7.* † Aliquando spectra certis temporibus, & locis exhibent tumultos varios excitãdo, strepitus, clamores, gemitus, voces, sonos, sibilios, & similium multa, vt de Temesio dæmone narrat *Ælian. de varia. histor. lib. 8.* de pueris nigris cirrãtis, *D. Augustin. lib. 22. Ciuitate Dei, cap. 8.* de alijs quam plurimis, *Victẽs. de persecut. Vandal. lib. 2. Cardan. de varietat.*
65 *libr. 14. Fulgos. de prodig. lib. 1.* † Aliquando se fingunt opulentos thesaurorum custodes, & promittunt diuitias maximas, quæ visui tantum inania in carbones, & testas vilissimas resoluuntur, aliquando viatoribus se socios offerunt, vel custodes itinerum vnde *Lares viales* dicti sunt apud Plaut.

Inuoco vos Lares viales, vt me benè iuuetis.

Section. 7. De Manibus sepulchrorum.

SVMMARIVM.

66. *Manes dæmones sunt, qui sepulchris inhabitant.*
67. *Animas in dæmones verti putauit Gentilitas.*
68. *Animæ bonæ Lares fiebant, malæ Manes.*
69. *Dæmones quare dicantur scientes.*
70. *Manes dæmones fuerunt sæui nimis.*
71. *Dæmones sepulchrorum in quas passiones imprimant.*
72. *Dæmones de monumentis solent gregatim homines inuadere.*
73. *Legio continet dæmones 6666.*
74. *Manes solent exubias mortuorum infestare.*
75. *Requiem mortuis quare Ecclesia imprecatur.*
76. *Sepulchra quare Dijs Manibus sacrarentur.*

66 Septimum genus dęmoniorum est Manium, qui in sepulchris inhabitant, & maximè cupiunt prædictionibus futurorum in admirationem sui trahere audientes, quos decipiunt persæpe fingentes se esse animas mortuorum, præsertim parẽtum,

& amico-

& amicorum, qui ex altera vita reddeũt, quia sic facilius quidquid velint persuadent, *vt dixi in Epitome de Magia lib. 1. cap. 16. num. 19.*

67 † Nam animas iam exutas corpore in dæmones verti cæca existimabat Gentilitas, vt tradũt *Plato in Timeo, & Cratyl. Hesiod. in Erg. 8. Porphyr. lib. de sacrific. Iambl. lib. de myster. Ægyptior. D. Chrysostom. in Matth. hom. 29.*

68 † Quæ si bonæ erant, fiebant LARES, si malæ MANES, aut cum incertus erat finis, vt retulit in hæc verba D. Augustin. lib. 9. Ciuitat. Dei, cap. 11. *Animas hominum dæmones esse, & ex hominibus fieri Lares, si meriti boni sunt, Lemures, seu Laruas, si mali, Manes autem dici, cum*

69 *incertum est bonorum, seu malorum esse.* † Et sic apud Græcos Beati dicuntur εὐδαίμονες, *eudæmones*, quasi *scientes*, & dubito an ita appellẽtur, quia vt ait Apostol. Corinth. 1. capit. 18. *scientia inflat*, nam ex sententia D. August. d. lib. 9. cap. 20. *Est ergo in dæmonibus scientia sine charitate.*

70 ¶ Sepulchris semper sæuiunt; cineres, & ossa infestantes, truculenti, immanes, atque sæui, qui quandoque viuentes in furorem adducunt, vt de illis, qui in Regione Genasenorum Christo Domino occurrunt, sic legitur Matth. ca. 8. v. 28. *Occurrunt duo habentes dæmonia demonumentis exeuntes sæui nimis, ita*

71 *vt nemo posset transire per viam.* † Huius dæmonis passiones variæ sunt, quia varijs dæmonibus solent associari, D. Marc. capit. 5. v. 3. *Occurrit de monumetis homo in spiritu immundo, qui domicilium habebat in monumentis, & nec catenis, iam quisquam poterat eum ligare, quoniam sæpe compedibus, & catenis vinctus dirupisset catenas, & compedes diminuisset, & nemo poterat eum domare, & semper die, ac nocte in monumentis, atque in montibus erat.*

72 † Tãtæ enim sunt illius compassiones, quia aggregatim dæmones huiusmodi solent hominem inuadere, nam cum Christus Dominus spiritum huiusmodi de nomine interrogasset, respondit apud D. Marc. d. cap. 5. v. 9. *Legio mihi*

73 *nomen est, quia multi sumus.* † Legio enim cõtinet dæmones 6666. ex quo irruentes in porcos omnes in mare præcipitarunt, D. Marc. d. c. 5. v. 13. *Et magno impetu grex præcipitatus est in mari ad duo millia, & suffocati sunt.*

74 ¶ Solent etiam exubias mortuorum infestare, & assumere ad apparendum ex quo in primitiua Ecclesia vsus fuit mortuis sacrosanctam Eucharistiam ori inferere antequam sepelirentur, ad arcendos dæmones, & maleficorum catervas, qui eorum cadaueribus, & fibris vtebantur, vt tradunt *D. Ferd. Mendoza in cõfirm. Concilij Illiber. lib. 2. Basil. Ponze de Leõ varijs arum disput. part. 1. cap. 4. 5. & 6. fol. mihi 135. & seqq.* † Et hac de causa Ecclesiæ sem 75
per laudabilis vsus est, vt in officio defunctorum requiem mortuis deprecare, & aqua benedicta sepulchra aspergere, vt dæmones arceantur, & quo ad minus fidelium ossa infestare desinant, vt tradunt *Tho. Bozius de signis Eccles. tom. 2 lib. 1. Valdens. tom. 1. de Sacramental. tit. 23. cap. 168.* † Nam ex eo, quod dæmones 76
sepulchra infestassent, solebant illis ea consecrare, in illis prænestinis literis D. M. S. *Dijs Manibus Sacrum*, quia obtusa Gentilitas dæmones pro deis venerauit, siue quod ipsas animas in dæmones verti arbitrabantur, vt tradit *Plato in Timeo, & Cratylo*, vnde Calimach.

Sunt aliqui Manes lætum non omnia finit,
Luridaque euictos effugit vmbra rogo.

Section. 8. De Lemure, seu larua, visu, audituque terriculante.

SVMMARIVM.

77. *Larua, & Lemures dæmones visu auditu terrentes mortales.*
78. *Lemuria sacra apud Romanos quare instituta.*
79. *Lemures, & Laruæ dæmones quo tempore apparere soleant.*
80. *Mulier ingens ac formidabile apparuit ante seditionem Anthiochenam.*
81. *Homo Giganteæ molis visus, & auditus ante persecutionem Africæ.*
82. *Æthiopis forma visus dæmon.*
83. *Lemures dæmones quandoque audiuntur, & non videntur.*
84. *Dæmones solent excitare vocem, planctus, vllulatum, gemitum, strepitum.*
85. *Dæmones lapides iacẽt, & ianuas apperiũt nemine viso.*
86. *Dæmones possunt per potentiam motiuam lapides iacere.*
87. *Lapides possunt dæmones iacere per celeritatem, ac violentum motum.*
88. *Lemures sunt spectra horrenda.*

OCTAVVM genus dæmoniorum dicitur LARVA, seu LEMVR, noxiæ inferorum vmbræ, furiæ, erynnes Græcè μορμωνες, aut μορμολυκεια, quę visu, 77
audituque terrẽt mortales, Plaut. in Amphit. *Nam hæc quidam ædepol Laruarũ plena sunt.* † Quas Platonici animas defunctorum existi 78
mabant, quæ in peccato decesserũt, ita eorum expiatione Romani instituerunt sacra *Lemu-*

ria,

ria, teſte *Ouid. in Faſti. lib. 5.* ſed re vera dæmones ſunt, vt tradunt *D. Aug. lib. 9. Ciuit.*
79 *cap. 11. D. Iſidor. Etymolog. lib. 8.* † Hos ſpectrum, vt plurimũ apparere ſolet tempore peſtis, aut cum alia mala nobis inuadunt, vt tradunt *Guill. Pariſienſ. de vniuer. p. fin. Mar. del*
80 *Rio ad Senec. in Oed. v. 172.* † Quemadmodũ in nocte, que ſeditionem Antiochenorum præceſsit, viſa fuit mulier ingens, & formidabile aſpectu aërem ſcutica fortiter verberans, vt tota ſonus vrbe exaudiretur, vt narrãt *Sozomen.*
81 *lib. 7. cap. 23. Nicephor. lib. 9. c. 42.* † Priuſquã Humnericus perſecutionem in Catholicos Africæ incoharet, ſuper cacumine montis *Ziquemi* homo Gigantææ mollis viſus eſt, & auditus clamans; *Egredimi, egredimini*, vt tradit *Zo-*
82 *naras.* † Et in æde Faultili, quæ Carthagini eſt, viſa fuit multitudo Æthiopum ſanctos viros ab Eccleſia fugans, vt refert *Vticenſ. lib. de perſecut. Vandal.* de Ætiope noctu in domo viſu terrente, *Alex. ab Alex lib. 5. Genial. c. 23.*
83 ¶ Aliud autem eſt, quod non apparet, ſed auditur tantum, vt ante excidium Hyeroſolymitanum, vox audita mala denuncians, non ſecus, quam in Marathone poſt pugnã cum Perſis clamores, & ſtrepitum auditum (nemine viſo) vt tradit *Pauſan. in Attic.* & ante pugnam Leuticam in templo Herculis, *Cic. de diuinit.* & ante pugnam cum Cimbris, *Plin. lib. 2. cap. 59.* & ante mortem Cæſaris Dictatoris, vt tra-
84 dit *Dion. Caſſius.* † Hi ſolent voces excitare, plantum, vllulatum, gemitum, cathenarũ ſtrepitum, vt cõſtat ex multis exemplis relatis apud *Guil. Pariſienſ. de vniuerſ. p. fin. cap. 24. Niderium in Formicar. lib. fin. Alex. ab Alexand. lib. 5. Genial. cap. 23. Cardanus de variet. rer. libr. 14. Fulgoſ. de prodig. libr. 1.*
85 *Torquemada in hortu floríd. colloq. 3.* † Quãdoq; ianuas aperiunt, & lapides iacent, teſtas, & alia viliſima, nemine viſo, qui illa faciat, & ſine læſione inhabitantium, & ea videntium, vt vidimus Cordubæ in domo *Doctoris del Aguila*, in via dicta *de los Abades*, prope Eccleſiam maiorem anno 1609. & de alijs refert *Petr. Binſfeld. in confeſ. malef. concl. 7.*
86 † Et licet dæmones, nec manus, nec apta inſtrumenta habent, quibus prædicta operentur, poſſunt tamen per potentiã motiuam diſtinctam ab intellectu, & voluntate hæc, & alia huiuſmodi operari, vt docent *Capreolus Sentent. 2. diſt. 7. quæſt. 7. Durand. d. diſtinct. 7. quæſt. 5. Guilliel. Pariſienſ. vbi ſupra. p. 1. p. 2. capit.*
87 *125.* † Vel per aëris conquaſationem celerem, ac violentum motum illa præſtare, nam ſi corpora aſſumpta, quo vellent, impellunt, multo melius lapides, & ſimilia, vt tradunt *D. Thom. quodlib. 7. Durandus, & Capreol. vbi proxim. Binsfeld. vbi ſupra, dict. concluſ. 7. dub. 5.* † Et hæc eſſe pectora magica horrenda in hæc verba teſtatur Horat. libr. 2. epiſtol. 2. 88

Caret formidine mortis, & ira
Somnia, terrores magicos, miracula, Sagas.
Nocturnos Lemures, portẽtaq; Theſſala rides?

Sect. 9. De Dæmone nocturno.

SVMMARIVM.

89. *Nocturnus dæmon hominibus eſt impræſcrutabile, ac penitus tenebroſum.*
90. *Aſmodeus nocturnus dæmon fuit.*
91. *Athleta Iacob bonus Angelus fuit, aut Filius Dei.*
92. *Nocturni dæmonis meminit Regius Vates Pſalm. 90.*
93. *Lilith dæmonium à Lail dictum, quæ nox ſignificat.*
94. *Hecates dæmon fuit nocturnus.*
95. *Proſerpina dæmon nocturnus.*
99. *Dæmones nocturnos appellat Apoſtol. poteſtates tenebrarum.*

NOCTVRNVM gen. dæmoniorũ dicitur NOCTVRNVM, ſeu LVCIFVGVM propterea quod lucem fugiat, genus hominibus impræſcrutabile, ac pœnitus tenebroſum, paſsionibs frigidis agitatum, malicioſum, inquietum, & perturbatum, quod nocturnis horis homines violenter comprimit, *vt notat Pſellus vbi ſupr.* † Qualis fortaſſe fuit Aſmodæus, qui nocturno tempore ſeptem viros Sarræ necauit *Iob cap. 7.* & Angelus exterminator Ægyptiorum, vt docent *D. Hiero. in Iſai. c. 24. Rupert. in Exod. c. 12.* † Non tamen Athleta ille, qui tota nocte cum Iacob fuerat luctatus, *Geneſ. cap. 31.* licet id velint nõnulli ex Hebræis, *& Origin. Periarch. 3.* nam bonum Angelum fuiſſe, vel Filium Dei ſatis docent *Græci Latinique Patres.*

¶ Veriſsimum tamen puto de hoc dæmoniorum genere, inter alios ſenſiſſe Regium Vatem dum ait Pſalm. 90. *Non timebis à timore nocturno, à negotio perambulante in tenebris.* † Nam hoc dæmonium apud Hebræos valdè notum fuit, quem dicebãt לילית, *Lilith*, à voce לויל *Lail*, quæ nox ſignificat, vt tradit *Petr. Gregro. Toloſ. in Syntagmat. Iur. vniuerſ. part. 3. lib. 34. capit. 19. num. 5.* † Qualis fuit Hecate apud Romanos Tribiorum præſes, triplici facie, dextra equi, ſiniſtra canis, media fœminea, quæ noctu mittebat terriculamẽta,

vt no-

vt notat *Mart. del Rio in Comment. Senecæ in Medeam, v. 7. & 788. & 818.* † Quã alij dicunt *Proserpinam*, quæ nocte grassatur teste *Hyginio*, quia earum spectra de nocte robur habent, manè euanescunt, vt tradit *idem Delrio in comment. Hercul. furent, v. 123.* † Huius generis fuerunt Lemures, & Laruæ nocturnæ, quas appellat D. Paul. ad Ephes. c. 6. *potestates tenebrarũ*, de quorũ expiatione Ouid. Fast. 5.

Ritus erit veteris nocturna Lemuria sacri
Infernis tacitis Manibus illa dabant.

Sect. 10. de Dæmonio Meridiano

SVMMARIVM.

1. *Dæmonis Meridiani meminit Regius Vates Psalm. 90.*
2. *Dæmonium Meridianum iracundum est, ac formidabile.*
3. *Empusa dæmon qualis sit.*
4. *Dæmonium Meridianum quare appelletur.*
5. *Asmodæus relegatur in desertum.*
6. *Dæmones gaudent deserti habitatione.*
7. *Dæmonium Meridianum dicitur, quia meridiano tempore maximè grassatur.*
8. *Meridianum dicitur dæmonium à corporis affectionibus.*
9. *Spectruum Sole lucente in salinis Peruanis.*
10. *Spectra dæmonũ clara luce multa visa sũt.*

1 DECIMVM genus dicitur MERIDIANVM, quia lucẽte Sole, & clara luce supina grassatur, de quo loqui videtur Regius Phaltes d. Psal. 90. *Nõ timebis à sagitta volante in die, ab incursu, & dæmonio meridiano.* † Hoc genus infestissimum est, & à multis visum, vt de *Pana* truculento dæmone, iracundo, ac formidabile tradit *Theocrit. Eydil. 1.* de Fauno, & Syluano, quæ pastores solebant comprimere, tradit *Higynus in fabul. c. 73.* † Dicebatur enim *Empusa*, nec idem quod Hecatis, & Thetis, & Proteus, qui in varias formas se commutabat, *Aristophones in ranis, Eugubinus. de peremni Philosoph. libr. 5. Philostr. in vita Apollon. lib. 2. & 4. Cæsar Bulenger. de Mag. lib. 2. c. 59.* † Appellatur meridianus, duabus de causis: prima à loco, quia credebant in deserto versari, quod Hebreis ad meriẽ est, hic ventus, qui filios Iob oppressit venit à deserto, *Iob c. 1.* hoc est à meridionali plaga, idque meridiano tẽpore, nẽpè prandentibus illis, vt optimè *notat ibi Origen. & Agui-*

la. † Et Rafael Asmodeũ ablgat in deserto, *Tob. c. 8.* & Christus Dñs in deserto tentatur, *Luc. c. 4.* & Dauid dæmones hosce vocat *bestias Syluæ*, iuxta nõnullos, *Psal. 103.* † Nã dæmones gaudere syluarum, & deserti habitatione tradit *Procop. in Isaiã*, & Lamias in desertis habitasse scribit *Dionys. in hist. Lyb.* quia hoc dæmonũ genus est solare, & leoninæ naturę, quorum propria hæc conditio est, vt docet *Mich. Psell. vbi sup.* † Secundò à tẽpestate diei, eo quod hoc genus dæmonum in meridiano tempore, & apparere solitum, & homines crudeliacriusq; infestare; tũ spirituali tentatione, ac prælio maximè luxuriæ, & accidex stimulis, quæ duo peccata vrgent vehementi⁹ hominẽ ciuis distentur, & plenũ, vt docent *Etym. ad Theodor. in Psal. 90.* † Tunc etiã corporis affectionibus, vt in Russia Orientali submeridiano niesis tẽmpore, solitus erat de ambulare rura dæmon habitu viduæ lugentis, operarijsque, nisi protinus viso spectro in terram proni venerarẽtur, brachia, cruraq; frangebat, vt narrat *Petr. Greg. lib. 12. de Repub. c. 20.* † In salinis Peruanis Sole lucente apparuit spectrum gigantea mole, sed ventre secto, & euiscerato, vlnis gestans binos infantes, & dira denũcians euanuisse, vt narrat *Petr. Chiezap. 1. hist. Peru, c. 24.* † Cuiusmodi multa apud Gentiles visa sunt clara luce supina, ex quo toteis Deorũ simulachra finxerunt, vt spectrorum fuerunt species, quæ quia vt plurimum in desertis appere solebant, sic testatur Seneca in OEdit.

Vaga per lucos simulachra virum
Maiora viris.

Section. 11. De Sphinge, seu Empusa.

SVMMARIVM.

11. *Sphinx Thebana ænigmatibus gaudebat homines torqueri.*
12. *Sphinx Thebana dæmonium fuit.*
13. *Dæmonium appellatur pilosus, & hirsutus.*
14. *Empusa dæmonium vno tantum pede incedebat.*
15. *Diablo coxuelo vnde dictum.*

VNDECIMVM genus dæmoniorum est, quod ænigmatibus gauder torqueri homines, vt SPHINX illa Thebana, de qua *Strabo libr. 9. Appollodorus in Bibliothec. libr. 3. Hyginius in fabula ca. 151. Natal. Comes libr. 9 Mythrolog. capit. 8. Lylius Giraldus in ænigmat.* † † Nam si

ſphinx huiuſmodi fuit, dæmon fuit, qui ſpecie ſimiarum apparere fuit ſolitus, quæ ſphinges vocãtur, vt tradit *Pier. Valerian. in Hieroglyp.*
13 *lib. 6. Solin. c. 30.* † Vt in forma hirci ſæpè viſi ſunt, ex quo piloſi vocãtur apud Iſaiã c. 13. v. 21. *& piloſi ſaltabãt tibi*, nã vox illa apud Hebræos שעירים *ſabirim*, vel *ſabir*, ſignificat hirſutum, vt habetur *Leuit. c. 17. Paralip. 2. c. 11.*
14 ¶ Fuit, & aliud ſimile ſpectrum ad deludẽdos homines dictum εμπουσα, *empuſa*, vno tantum pede incedens, & id æreum, vt tradit *Cæl. Rodig. lib. 6. antiq. lect. c. 21.*
15 † Vel vt ait Ariſtophan. βολιτιον, *aſininum*, vnde ὀνοσκελὶς, *Onoſcelis*, apud alios χωλὸς, *claudus*, vulgò, *diablo coxuelo*, quia pedibus inæqualibus, vel vno tantum pede apparere ſolet, vt tradit *Petrus Gregor. Toloſ. in Syntag. Iur. vniu. p. 3. lib. 34. c. 19. ex n. 2.*

Sect. 12. De Alaſtore dæmone.

SVMMARIVM.

16. *Alaſtor dæmon ad luctandum compellit.*
17. *Themeſum dæmon fingebat ſe Polytæ animam.*
18. *Alaſtor fuit vltor ſcelerum.*
19. *Abaddon dæmon ſeu exterminator Apocalypſis.*
20. *Eumenides vltrices ſcelerum.*

16 DECIMVM tertium genus eſt ALASTOR illud, quod homines ad luctandũ compellit, ad immitationem boni Angelis, qui cum Iacob luctatus fuit, *Geneſ. c. 32.*
17 † Talis fuit dæmõ ille, qui infeſtabat Themeſen, fingens ſe Polytæ ã Brutijs amiſſi animam, vt tradunt *Pauſan. in Eliac. Strabo*
18 *de ſitu orb. lib. 6* † Et fortaſis idem cum Themeſin Alaſtor ſpectrum horrendum, & formidabile, nam Nemeſin ſignificabat vltricem ſcelerem, quod officium Alaſtori tribuit, *Origen. lib. contra Celſ.*
19 † Et fortaſis hic eſt ille exterminator Hebræorum *Abaddon*, de quo ſic ſe habet D. Ioan. Apocalyp. c. 9. v. 11. *Et habebat ſuper ſe regem Angelorum abyſſi, cui nomẽ Hebraicè Abaddon, Græcè autem Apollyõ, Latinè habens nomen exterminator.*
20 † Fuerunt etiam ſcelerum vltrices *Eumenides*, quas Latini Pœnas vocant, item Furia, Styx, Theſiphone, vt tradit *Mart. del Rio ad Senec. in Med. v. 13. & ſeqq. Natal. Comes in Mythолog. lib. 5.*

Sect. 13. De Fatalibus ſororibus.

SVMMARIVM.

21. *Fatales ſorores dæmones fuerunt in forma puellarum apparere ſoliti.*
22. *Fatales ſorores in ſtabulis cum luminibus aſcenſis reperiebantur.*
23. *Fatales ſorores omnia proſpera adferre credebat Gentilitas.*
24. *Parcas bellorum præſides, falſo putatas, dæmones eſſe, quas dicimus Hadas.*

DECIMVM genus eſt, quod in mnemoribus, ſiluis, & alijs amœnis locis ſeſe oſtentant, in forma maximè puellarum, interdum in veſte alba, vt illę tres puellæ, quæ apparuerunt Machabęo Banckomi, & Regni ſucceſſionem denunciarunt, vt tradit *Boethius hiſtor. Scotor lib. 12.* † Interdum in ſtabulis cum luminibus cereis, ex quibus etiã deſtillatæ guttæ poſtmodum in equorum iugis, quas ſedulo pexerunt, & nexuerunt, ſolent ab hominibus inueniri, de quibus plura meminit *Martin. del Rio in Medeam.* † Quorum aduentu multum proſperitatis, & rerum omnium copiam ſuperſtitioſæ anus putant domibus contingere, quas frequentarint, & ideò domi illis epulas parant, eſcarijs lancibus, & vinarijs valis apertis, & diſcoopertis nequid illis ad ſumendum more obijciant, vt tradit *Guill. Pariſienſ. de vniuerſ. part. final.*
† His refero bonas illas Deas, quas Ethici Parcas vocabant *Cotho*, *Lachęſis*, *Atropos*, quas *fatales ſorores*, falſo putatas bellorum præſides, & victoriæ largitrices, quas Itali vocant, *Fatas*, Gallij, *Fees*: nos verò *Hadas*, de quibus plurr *Martin. del Rio lib. 6. Magic. c. 2. ſection. 3.*

Sect. 14. De Dæmonio cohortiũ acierum.

SVMMARIVM.

25. *Angelorum acies viſa bis in ſacris literis.*
26. *Dæmones in forma acierum caſtrorum.*
27. *Dæmones ſpecie armatorum militum Religioſos inquietantes.*
28. *Congreſſus equeſtrium virorum dæmones fingunt.*
29. *Milites haſta ludentes viſi in crepuſculo noctis de Milone dæmones fuerunt.*
30. *Dæmones ad ſimilitudinem acierum Angelorum multo fingunt.*

31. *Animæ paciuntur tormenta in ijs, quæ in corpore occasionem peccandi dederunt.*
32. *Diuina Iustitia solet homines punire in ijs, quæ peccarunt.*
33. *Mahumat in paradyso cõmesationes, & carnis possuit voluptatem.*
34. *Satanas persuadit in altera vita animas agere, quæ viuentes exercuerunt.*

25 DEcimumquartum dæmoniorum genus est, cohortium acierum, castrorum militantium, nam sicut Angelorum acies bis in sacris literis visa,
26 *Genes. c. 32 & Reg. 4. c. 6.* † Ita simia diabolus ea immitatur, & castrorum aciem repræsentat, vt legitur in vita S. Guthalci Anachoretæ
27 apud *Surium mẽse April.* † In primordijs Prę mostensium Ordinis legitur specie armatorũ militum in quosdam Religiosos dæmonia in-
28 currisse, *in vita S. Norbent. c. 26.* † Clamores & cõgressiones equestrum virorum, qui & varijs coloribus inducti visi sunt nocturno tempore circa metas Regni Bohemiæ, vt narrat
29 *Ioan. Niderius in Formicar. lib. fin.* † Similia quando Dux Brabantiæ exercitus â Leodicensibus occisus est, in crepusculo noctis visæ sunt hasti ludentes armati milites validè clamantes, *D. Vvaltere de Milone*, qui fuerat gloriosꝰ militia nuper defũctꝰ, vt narrat *Cesarius li.*
30 *12. c. 16. & 17.* † Quorũ omnes, & similes ad imitationẽ castrorum cœlestium, dæmonũ spectra fuisse satis probant *Petr. Leleyher. lib. 4. Spectror. c. 6. Guill. Paris. p. fin. de vniuers. ca. 24. Petr. Thyr. de locis infest. p. 1 c. 14. cũ multis seqqs & lib. de noctur. terriculam. ex cap. 3.* † Et quandoque talia spectra flammis circundata apparent, & tormenta pati denunciant, in ijs, qui viui occasionem peccandi fuerunt, vt milites illi, qui Monacho Lympurgio apparuerunt apud *Tythem. in Chron. Hisgab. ann. 1168.* de alijs, *Cæsarius, & Niderius vbi sup. Chromerus lib. 5. hist. Polon.* † Immitatur simia diabolus diuinã Iustitiã, qua frequẽter in quo quis peccauit, in eo punire solet, vt tradit *Bart. Spina tract. de Strigib. c. 9. Holchot. in Sapient. lect. 55. fol. 88.* † Vnde nefarius ille Mahumat, vt sectatores suos ad vitæ luxum prouocaret suis pollicetur, qui in hac vita carnis vitijs se dediderunt, formosis puellis fruituros in paradyso, vt his verbis noster S. Eulogius Cordubens. martyr, & Doctor testatur in memor. Sanctor. lib. 1. *Cõmesationes quoque in paradyso, & carnis possuit voluptates.* † Nam Satanas conatur immitare diuinam Iustitiam, & sic animas in altera vita ea agere persuasit Gentilibus, quæ viuentes exercuerunt, Verg. Æneid. 6. *Quæ cura nitentes*
Pascere equos, eadẽ sequitur telluri reposta.

¶ Hin dest CAP. IX. *de Energumenis siuè à dæmone possessis*, quod colocatum est *sup. lib. 3. c. 8. fol. 81.*

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM.

LIBER QVINTVS.

DE POTESTATE DAEMONIS CIRca hominis concubitum, generationem, immutationem, & monstruosam prolem.

CAP. I. De Actu carnali cum dæmone exhibito.

SVMMARIVM.

1. *Dæmones, quia corpore carent, actum carnalem exercere non possunt.*
2. *Incubos, & succubos dæmones non solum hæretici, sed Catholici negarunt.*
3. *Dæmonibus quia nõ est quærenda propagatio non adhibuit natura cupiditatem congressus.*
4. *Dæmones incubos, & succubos esse, qui viris & mulieribus pociantur, certissimum est.*
5. *Dæmones in corporibus assumptis possunt actum Venereum exercere.*
6. *Geneseos verba de dæmonibus incubis, & succubis intelligentes reprehenduntur.*
7. *Henoch authoritate nõ tuentur, qui Geneseos verba de incubis, & succubis intelligunt.*
8. *Geneseos verba de filijs Dei, de hominibus sat intelligenda.*
9. *Filij Dei in Genesim appellantur filij Sethi insti, qui filias Cain acceperunt.*
10. *Genes. c. 6. non de Angelis peccatoribus, sed de filijs Sethi intelligendus est.*
11. *Incubi, & succubi dæmones corpus ex aëre assumunt, vt Venerem agant.*
12. *Authoris sententiae incubis, & succubis à Theologis sequuta.*
13. *Authoris sententia eadẽ in re sequuta à multis Iurisconsultis.*
14. *Authoris sententia eiusdem rei probata ab Inquisitoribus.*
15. 16. 17. *Authoris sententia de incubis, & succubis probata ab Ethnicis, Mediris, & Poëtis.*
18. *Nymphæ dæmones succubæ fuerunt.*
19. *Syrenæ dæmones fuerunt ad libidinem deludendam.*
20. *Dæmones aliquando exercentur præposteram libidinem.*
21. *Sodomiam dæmones exercere probatur ex actis S. Officij.*
22. *Vtranque libidinem cum viri secato membro dæmones exercentur.*
23. *Ganimedes à dæmone Iouis specie rapto ad sodomiam.*
24. *Ganimedis fabula, vel ex Tantali regis veritate, vel ex dæmonis potentia conficta.*
25. *Sodomitæ fuerunt Licurgus, Socrates, Aristoteles, Laertius, Diogenes, Zenon, & alij Philosophi.*
26. *Sodomia priuat gratiã in hoc sæculo, & in futuro.*
27. *Sodomia est de peccatis contra Spiritũ Sanctum.*
28. *Concubitus cum dæmone contra naturam est.*
29. *Concubitus cum fœminis magis voluptuosus quam alius.*
30. *Satyri dæmones fuerunt ad libidinem.*
31. *Satyri amatores Nympharum.*
31. *Satyri dicuntur à voce σατυρ, quæ membrũ significat.*

33. *Satyri quare in forma hirci.*
34. *Dæmones quare vocentur piloſi, & birſuti.*
35. *Hirci ob laſciuiam in ea forma dæmones depinguntur.*
36. *Iupiter Hammon in forma birci.*
37. *Dæmones appellantur Talpæ, Syrenæ, & Oenocentauri.*
38. *Ægypanes dicuntur dæmones, quaſi capricornes.*
36. *Montes dæmones coluerunt.*
40. *Tripudia dæmonum in Athlantico monte.*
41. *Spectra dæmonum varia in montibus.*
42. *Mortuorum cadauera aſſumunt incubi, & ſuccubi dæmones.*
43. *Cadauera dæmones non valent informare.*
44. *Cornelius Agrippa, & Simon Magus cadauera viuere fingebant ex dæmonibus intus exiſtentibus.*
45. *Cadauer belluini tabe ſolutũ pro formoſa muliere dæmon ementiuit.*
46. *Incubi, & ſuccubi corpora quare ſint tactu frigida, & horrida.*
47. *Deus non permittit dæmoni, vt in actu carnali veram carnem ementiatur.*
48. *Carnem veram (ſi Deus ſinit) poteſt diabolus effingere.*
49. *Angeli carnem veram finxerunt, vt nec tactu diſcerneretur.*
50. *Dæmones admirabiliora efficiunt, quam ſimulare carnis moliciem, & oſſium duriciem, & temperare ſuauem calorem.*

1 DEMONES, quia corpore carent, actum carnalem exercere, aut amore fœminarum capi, vt eis incubant, aut virorum, vt ſucuubant, vt cõtrarium Philoſophiæ, & rationi negant *Plutarchus in Numan. Eugubin. de perenni Philoſoph. lib. 8. capit. 27.* † Vnde Incubos, & Succubos dæmones, qui mulieribus, & hominibus abutantur, negarunt, non ſolum hæretici, *Vvierus. Godelmanus, & Ficardus*, ſed etiam Catholici, *Ponzinibus lib. de Lamijs, Cardanus lib. de ſubtilit. Vider. Molitor de pythonic. mulier. capit. fin. Peramato de hominis procreat. c. 1. Franc. Valleriola enarra. Medicar. tom. 1.* † Nam vt ait idem Eugubin. d. ca. 27. 2 3 *Natura fieri non poteſt, nec aſſentitur Philoſophiæ, ſpiritus corpore nudatos amore fœminarũ capi, aut ex eis generare poſſe, nã vbi non eſt cibus, & potus, non eſt ſperma, vbi non ſit quæren-*

da ſucceſſio, & propagatio, non adhibuit natura cupiditatem generandi.

¶ Contra tamen maleficos, & Lamias cum dæmonibus, illi quidem ſuccubis, hæc verò incubis actum venereum exercere, deciſſum eſt his verbis per S. D. N. Innocent. VIII. ad Inquiſitores Germaniæ ann. 1484. *Summis deſiderantes affectibus. Complures vtriuſque ſexus perſonæ propriæ ſalutis immemores, & à Fide Catholica debiantes, cum dæmonibus incubis, & ſuccubis abuti.* † Nam dæmones in corporibus aſſumptis poſſunt cum mulieribus, & viris, illis quidem incubis his verò ſuccubis actum venereum exercere, vt docent *Alfonſ. Toſtat. Epiſcop. Abulenſ. in Geneſ. cap. 6. Tertullian. D. Cyprian. D. Iuſtin. & alij relati a Sixto Senenſ. lib. 5. Bibliot. annot. 77. Benedi. Perer. lib. 8. in Geneſ. diſp. 2. Franciſc. Valles de Sacra Philoſoph. capit. 8.* 4 5

† Qui in eo quod volunt cum mulieribus dæmones rem veneream exercere, optimè ſentiunt, in eo verò à recentioribus iure reprehenduntur, quod de huiuſmodi concubitu Moyſis etiam verba de Filijs Dei, & filiabus Cain acceperunt, Geneſ. capit. 6. v. 4. *Poſt quã ingreſſi ſunt Filij Dei, ad filias hominum, illæque genuerunt.* † Nã licet tueantur auctoritate Henoch, quem aiunt in libris ſuis ſcripſiſſe Angelos, quos *vigiles* appellat transfiratos in homines, vt mulieribus potirentur, talis ſententia commentitia eſt, nec tanto viro referenda, nam vt ait Diuus Auguſtinus libr. 15. Ciuitate Dei, capit. 23. & in Geneſ. quæſtion. 23. *Cur autem hoc niſi ab antiquitate ſuſpectæ fidei iudicata ſunt, nec vtrum hæc eſſent, quæ Henoch ſcripſet, poterat inueniri.* 6 7

¶ Quare non de dæmonibus, illa verba Geneſeos, ſed de hominibus eſſe intellida in hæc verba teſtatur D. Auguſtinus libr. 15. Ciuitate Dei, capit. 23. *Non ita illos fuiſſe Angelos Dei, vt homines nõ eſſent, ſicut quidam putant. ſed homines procul dubio fuiſſe ſcriptura ipſa ſine vlla ambiguitate declarat.* † Quos fuiſſe filios Sethi juſti, qui ad filias Cain ingreſſi ſunt, hæc ita ſubiungit Suidas: *Sethum illius ætatis homines Deum appellabant, & meritò igitur Sethi, & Henochi Filij Dei, & Deorum filij authore Symacho intelliguntur, qui victi libraini ad Cain filias ſunt ingreſſi, ex quorum impari, & impuro coniugo nati ſunt Gigantes.* † Et ita non de Angelis peccatoribus, ſed de filijs Seth intelligenda ſunt prædicta Geneſeos verba, vt docent *D. Auguſt. de Ciu. cap. 23. & ſuper Geneſ. ad liter. cap. 15. D. Chryſoſt. hom. 22. in Geneſ.* 8 9 10

d. capit. 6. D. Theodoret. in Geneſ. q. 47. D. Ambroſ. de Noe, & arca, ca. 4. D. Thom. p. 1. q. 51. artic. fin. Abulenſ. in Geneſ. d. cap. 6. q. 6. & in Exod. cap. 7. q. 12. Theodor. in Geneſ q. 47. Caſſian. collat. 8. cap. 21. Rupert. lib. 4. in Geneſ. c. 14. † Quam quidem ſententiam quamuis minoribus fundamentis defenderim in *Epitome de Magia lib. 2. cap. 31. nũ. 20.* me referentes, & ſequentes meam opinionem amplectuntur *præceptor meus colendiſſimus, & Regius Conſiliarius D. Ioan. Solorçano lib. 1. de Iur. Indiar. c. 2. Ildefon. Carrãça de vera, & natural. part. deſignat. c. 17. n. 53. Marius Merſenius in Geneſ. cap. 6. Pellicer de Salas ad Polyph. ſtan. 31. not. 4. pag. 211. Stephan. Bubal. de Angel. in D. Tho p. 1. q. 50. ar. 1. quæſit. 3. diff. 1. §. 9.*

¶ Nihilominus tamen dæmones incubos, & ſuccubos negare, quia ſapit hæreſim, dicendum eſt, eos etſi corpore præditos nõ eſſe, poſſe tamen corpus aſſumere elementare, ex aere fabricato, vel cadaueris exubias ſubire, & ea cogere viuentium actiones geſtu motuq; imitare, *vt dixi d. lib 2. c 30 ex n. 9.* † Eanque opinionem expreſsè tuẽtur Theologi, tam veteres, quãm recentiores, *D. Tho. p. 1. q. 51. ar. 3. & 2. 2. q. 96. & Sent. 2. diſt. 8. Toledo in Sũma, lib. 4. c. 15. Caſtro de iuſta hæreticor. punit. lib. 1. c. 16. Sprenge. in Mall. p. 1. q. 3. & p. 2 q. 1. c. 4. & q. 2. c. 7. Nider in Formicar. lib. 5. c. 9. Caſtro lib. 1. de hæret. c. 16. Pariſienſ. de vniuerſ. p. fin. c. 23. Bar. Spina de Strigib. q. 6. Annan. lib. 4. de natu. dæmon. Suar. de Relig. lib. 2. q. 15. Mart. del Rio lib. 2. Mag. q. 25. Molin. p. 1. q. 50. ar. 1. Malder. de virtut. Theolog. tract. 10. c. 8. dub. 10. Valle de Mour. de Incan. ſect. 3. cap. 4. ex n. 8. Raph. de la Torre de vitijs oppoſ. Releg. q 95. diſp. 7. Binsfeld. in confeſ. maleficpoſt præluc. p 2. concl. 5, Lel. Zecchius in Sũm. part. 1. tit. de Fide, cap. 20. Stephan. Bubal. vbi ſupra. q. 51. art. 3. diffic. 3.* ‡ Probant etiam eandem *inſequentes* Iuriſperiti noſtri *Epiſcop. Simanc. de Cathol. Inſtitut. tit. 34. Petrus Gregor. in Syntag Iur. lib. 34. cã 20. Paul. Grilland de Sortileg. q. 7. ex num. 9. Oldrald. conſ. 210. Farinac. tom. 1. q. 20. Vld. Molytor. de pythonic. mulier. cap. 5. & 6. Nicol. Remig. lib. 2. dæmonolat. cap. 7. Mart. de Arles de ſuperſtit. Alfonſ Carrança Meriferens, & ſequens, lib. de legit. partus aſſigt. cap. 17. nũ. 53. & cap. 20. q. 10. n. 92. 93 96. 97. & 99.* † Item & hæreticæ prauitatis Inquiſitores in ſententia Auinionẽſi lata hanc ſententiam tuentur, cuius inter alia hæc refert Sebaſt. Mich. in Pneumalog. *mala denique; malis adãdo vos viri cũ ſuccubis, & mulieres cũ incubis, ſcilicet dæmonibus fornicati eſtis.* † Cõſentiũt, & Medici, *Bapt. Codrõch. de morb. veneſic. lib. 3. c. 10. Simphoriã. libr. 2. Praxi med. c. 7. Andr. Caſalp. de inueſt. daemon. c. 16. Ioã. Schẽck. obſeruat. medic. to. 2. Frã. Valleſi de Sacr. Philoſ. c. 8. Ioan. Baubin. lib. 1. de Hermaphro. c. 20. 21. 22. & 29.* † Quam ſimul 15
ſententiã expreſsè tuentur etiã Ethnici, *Ploto in Chratyll. & Pleton lib. de mirabil.* & omnes alij, qui Deorũ ſuorũ cõcubitus cũ mulieribus crediderũt, nã dij Gẽtiũ dæmonia ſunt, *Pſ 95. Apoſt. Corinth. 1. c. 10. c. qui ſine ſaluatore, 26. q. 2.* † Quorum alios, quia ad hoc propẽſiores 16
fuerunt appellabant ſemideos, quaſi eorum habitatio nõ eſſet in cœlo, ſed in terra cũ hominibus quales Satyri, Syluani, Fauni dæmones incuboni, Ouid. Metamorph. lib. 1.

Sunt mihi ſemidei, ſunt ruſtica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique monticolæ Syluani.

¶ Nymphæ verò ſucubæ fuerunt, quarum 17
quædam aëreæ, vt *Sibyllæ*, de qua *Plutarc. lib. de ſera num. vindict.* quædam terreſtres, vt *Oreades, Napeæ, Dryades, Hamadriades*, quædã aquaticæ, *vt Nereides, & Naiades*, illæ maris, hæc fluuiorũ, quarũ omnes dæmones fuiſſe probat *Mart. del Rio in comment. Senec. in Herculem, & Mede.* ‡ Nec deſunt, qui *Syrenas*, dæ- 18
mones eſſe affirment ad libidinẽ deludendam, vt de Sphinge illa Thebana narrant *Pierius lib 6. Hieroglph. & Solin. c. 30.* † Et aliquando dæmones hac arte exercere præpoſteram li- 19
bidinem fatentur *Annan. lib. 4. de natura dæmon. fol. 148. Ponzinib lib. de Lamijs, n. 64.* Remig. lib. 2. Perioch. 1.

Itur in horrendos complexus iungitur impar
Abſurdo cottu Venus irreditiua nefandos.

† Et iudicialibus actis Sancti Officij com- 20
probatum eſt, nam in ſententia Auinionẽſi lata hæc etiam habentur apud Sebaſtian. Mich. in Pneumalog. *Sodomiam vtram, & nefandiſſimum crimen, miſerè cum illis dæmonibus tactu frigidiſſimo exercentes.* ‡ Et vtramque 21
ſimul libidinem cum vifurcato membro in hæc verba ſcribit Baptiſt. Codronch. libr. 3. de morbis venef. capit. 8. *Sæpè nonnullæ ſtriges, quibus aduerſa placuit Venus, vifurcato membro ſubagitari ſentiunt.* † Quod haut 22
latuit ipſis Æthnicis, qui de Ganimede puero ob ſtuprum à Ioue rapto, ita canit Ouid. Metamorph. 10.

Rex ſuperum Phrygijs Ganimedis amore
Arſit, & iuuenum eſt, aliquid Iupiter eſſe.

¶ Nec immoror an re vera contigerit Ga- 23
nimedem ab aliquo dæmone rapto, an alterius crimen fuiſſet, & Dijs ſuis imputato, ſed quod ex noſtris cõcluſionis veritate hoc credidiſsẽt, ram vtait D. Auguſt. lib. 18. Ciu. Dei, ca. 13. *Porro autem quicumque finxerunt ab Ioue ab*

ſtrupum

straprum raptum pulcherrimum puerum Ganimedem, quod nefas Rex Tantalus fecit, &
25 *Ioui fabula tribuit.* † Nam veteres illi Reges, atque Philosophi famosi sodomitæ fuerunt, vt de Licurgo, Socrate, Aristotele, Laertio, Diogene, Zenone, & alijs, qui Philosophiæ naturalis patronis (excepto Platone ex sententia *D. Thom. 2. 2. q. 152. art. 2.*) tradit *Valle de Moura vbi sup. sect. 3. cap. 4. ex num. 26.*
26 † Quod quidem crimen grauissimum est, quod priuare gratia in hoc sæculo, & in futuro dixit *Tertullianus*, quem licet reprehendat *Suarez tom. 4. in p. 3. disp. 8. sect. 1. num. 3.* distinguit *Tolet. libr. 5. instr. Sacerd. cap. 13.*
27 *num. 9.* † Nam est de peccatis contra Spiritum sanctum secundum *Genebr. in Comment. ad psal. ad init.* qui clamant ad cœlum, *Genes.*
28 *cap. 18. v. 20. & cap. 19. v. 1.* † Et magis cum dæmone, cuius concubitus, quoquomodo fiat contra naturam est, quia fit cum creatura spirituali, cum quo nullo modo coire licet, quamuis viris fœmineum exhibeat instrumentum, fœminis virilem, vt tradit *Binsfeld. d. concl. 5. Maiol. tom. 2. colloq. 3.* † Quo
29 quidem dæmones peccato magis, quam alio irretire homines cupiunt, quia minus excusationem habent apud Deum, quam liuido cum fœminis, quæ nobis est connaturalis, & magis voluptuosa, vt testantur *D. Chrysost. homil. 4. in Rom. 1. Abulens. in Matth. 5. q. 214.* & experts fatetur Ouid.

Odÿ concubitum, quem non vterq; resolvunt,
Hoc est cur pueris tangar amore minus.

30 ¶ Satyri autem dæmones fuerunt, qui in forma hirci apparebant, de quibus plura comminiscuntur, *Plin. lib. 12. cap. 1. Ouid. Metamorph. 1. & Fastor. 2. Varro lib. 6. Seruius ad*
31 *Æneid. 7.* † Quos Nympharum amasios fuisse, tradit *Horat. lib. 3. Od. 18.* nam vt ait Filostrat. lib. 6. cap. 53. *Satyros autem esse, & procliues ad amandum existere negandum non*
32 *est.* † Et ea de causa eos appellabant Σατύρους, *Satyros* à voce σάτυ, quæ significat *membrum virile*, vt tradit *Scaliger. lib. 1. Poet. cap. 12. Pellicer, ad Polyphem. estant. 30. not. 1.* Et ipsum membrum virile colebatur in Priapo, vt tradit *Lil. Giral. de Idol. Gent. lib. 1.*
33 † Fauni, & Syluani, etiam in forma hirci persæpè visi sunt, & in ea depingebantur, quos dæmones fuisse satis probat D. Augustin. lib. 15. Ciuit. Dei cap. 23. *Syluanos, & Faunos, quos vulgo Incubos vocant improbos sæpè extitisse mulieribus, & earum appetisse, & peregisse concubitum, & quosdam dæmones, quos Dusios Galli nuncupabant hanc assiduè immunditiam, & gentes, & efficere plures, talesque asserebant, vt hoc impune agere videatur.* † Ex quo 34
dæmodes vocantur pilosi ab Isai. c. 13. v. 21. *Et pilosus saltabat tibi*, & cap. 34. v. 14. *Et pilosus clamauit alter ad alterum*, nam vox Hebrea שעירים *Sabirin*, vel *Sabir* significat, *hirsutum*, siue *hircum*, vt habetur *Leuit. cap. 17. Paralip. 2. cap. 11.* † Quam vocem vul- 35
gata vertit, *dæmonia*, ob huius animalis lasciuiam, superuiam, petulantiam, dæmonibus communem; vt tradit *Nicol. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 24. Steph. Bubalus de Angel. d. q. 50. art. 1. quæst. 3. diff. 2. §. 9. & q. 51. art. 3. quæst. 1. diff. 3. §. 1.* † Vnde eis hirci anti- 36
qua forma, *Et Iupiter Hammon* in hirci specie cultus, vt tradit *Arnobius lib. 6. contra Gent.* vnde illud Ouid. lib. 14. Metamorph.

Media tua corniger Hammon
Vnda die gelida est, ortu, obituq; calescit.

† Et hæ de causa vocantur Talpæ, *ab Isaia, c.* 37
2. v. 21. Et Syrenæ, *cap. 13. v. 22.* Onocentauri, *cap. 34. v. 14.* † Necnon Ægypanes, quasi Capricornes, *Plin. lib. 5. histor. natur. cap. 1.* 38
Quales à Poetis finguntur, vt tradit Oleast. ad illud Leuit. cap. 17. *Non sacrificabunt adhuc sacrificia sua capris, post quos fornicantur.*
† Quoniam dæmones huiusmodi frequenter in hircorum forma apparebãt, quos agri Deos 39
putabat vulgus, vnde Syros Deos montium habuisse legitur, *Reg. 2. cap. 17.* Et Samaritana de Deo montium interrogat Christum, *D. Ioan. c. 4.* vt tradit *Valle de Moura tract. de Incant. sect. 2. cap. 5. num. 17.* † Et horum 40
tripudia sæpè videri, & audiri in Athlantico monte confirmat *Plin. d. lib. 5. cap. 34.* Qualia postea videri, & audiri, testantur *D. Thom. 1. 2. q. 86. art. 4. Scaliger. lib. 3. Georgic. Saxo Grãmat. lib. 1. Danum hist.* † Quæ omnia dæmo- 41
num spectra fuisse bene notat *Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 27 sect. 2.* referens hos versus ex Saxo Grammat. vbi sup.

Trux Lemorum chorus aduebitur, præcesque per auras
Curfitat, & vastos edit ad astra sonos.
Accedunt Fauri Satyris, Panumque caterua
Manibus admixta militat ore foro,
Syluanis coeunt Aquilæ, Laruæque nocentes,
Cum Lamijs callent participare student.

¶ Et quando diabolus defunctorum ca- 42
dauer assumit, non illi vitam tribuit, sed tanquam motor intus existens eum impellit, ac mouet, ac vitæ similia cogit exibere, vt tradunt *D. Thom. Sent. 2. dist. 8. art. 4. Syluestr. lib. 1. de Strigimag. cap. 14 pun. 4. & cap. 15. punt. 3. Cardan. lib. 16. variet. cap. 39.* † Nam dia- 43
bolus cadauera huiusmodi non valet informare, neque in eius essentiam dilabi, sed dũtaxat,

vt in

·t in loco exiſtens corpus mouet, & actiones ·itales cogit ementire, *D. Aug. lib. 3. de Trini. ·. 10. & ſeqq. & lib. 15. Ciu. Dei, c. 23. D. Tho. ·. 1. q. 51. ar. 3. Valent. d. q. 51. diſp. 4. q. 2. pun. 2. & 3. Abulenſ. in Exod. c. 7. q. 13. & ſeqq. Buba ·us de Angel. d. q. 51. quæſit. 1. diff. 3. §. 1. & ſequent ib.* † Vt de quodam Principis mortui ·orpore integro poſtquam ſepeliretur anno, ·quod dæmon geſtauit, & regit narrat *Cæſarius ·lib. 12. Miracul. c. 13.* de Cornelio Aggippa, & Simone Mago cadauera regentibus ex dæmo ·nibus intus latentibus, tradit *Nicol. Remig. ·lib. 2. dæmonol. cap. 1.* † Et ita diabolus deluſit militem, qui cum putaret ſe formoſa potitum virgine, inuenit ſe in complexu cadaueris bel ·luini tabe ſoluti, vt narrat *Guill. Pariſ. in Sũma de vniuerſ. p. fin.*

¶ Vnde huiuſmodi corpora (quia cada·uera ſunt, aut ex aëre formata exiſtunt) tactu eſſe frigida, & horrida ex Sagarum confeſsio·nibus narrant *Petr. Binſfeld. in conf. ſſ. malefic. ·. 1 prælud. 6. Alex ab Alex. lib. 2. Genial. c. 9. Sebaſt. Michael in Pneumalog. Toſtat. & Remig. vbi ſupr. Raph. de la Torre tom. 2. q. 95. in prælud. diſp. 6.* † Quia Deus dæmoni nõ permittit, vt in his nefarijs actibus veram carnẽ ementiatur, neque voluptatem adferat, vt de hoc querula ſuccuba cum dæmonem in turpi actu obiurgaret, reſpondit, *ſe melius non poſſe facere*, vt narrant *Caietan. in D. Thom. 2. 2. q. 95. ar. 5. Gabriel Vazquez p. 1. tom. 2. diſp. 184. c. 2.* † Si tamen Deus finit, & dæmon nõ vult deprehendi, ne contactu timor, horror, aut aſpernatio ſequatur, puto poſſe oſsium, & carnium ſimilitudinem effingere, non ſolum viſibilem, ſed etiam palpabilem, vt tradit *Caieta. vbi ſup p. 1. q. 51. ar. 3.* † Nam ſi id facere potuerunt Angeli, qui apparuerunt Abrahæ, *Geneſ. cap. 18.* Loth. *Geneſ. cap. 19.* Tobię iuueni, *Tob. 6.* cur nequeat dæmon? † Cum eiuſdem Angelicę ſit naturæ, & quotie admirabiliora efficiat, quam ſimulare carnis molliciem, oſsis duriciem, temperare ſuauem calorem, & ſimilia, nam ſi poteſt fallere viſum, cur nequeat tactum, *Mart. del Rio lib. 2. Magicarum, quæſt. 28. ſect. 1.*

CAP. II. De Conceptione ex dæmonis concubitu.

SVMMARIVM.

1. *Dæmones habere corpora aërea, qui tenuerint.*
2. *Dæmones poſt lapſum corpora ſumpſiſſe ex aëre tenet D. Auguſt.*
3. *Aëreo ex corpore poſſe fieri generationẽ multi ex philoſophis tenent.*
4. *Equas Hiſpaniæ ex Fabonio vento concipere veterum ſententia ſunt.*
5. *Equas vento concipere mentira eſt à Caco dæmone conficta.*
6. *Dæmones ullo corpore, etiam aëreo prediti non ſunt.*
7. *Demones nullam habent inter ſe indiuidui, vel ſpeciei multiplicationem.*
8. *Dæmones nullum habent ſemen, quantumuis tenue, & aëreum.*
9. *Dæmones ſunt expertes animæ vegetantis.*
10. *Dæmonis concubitu poſſe animantia generari repugnat philoſophiæ principijs.*
11. *Fœmina ſemen emittit, & in capite matricis, vt vir.*
12. *Diaboli generatio omni phyloſophiæ aduerſa eſt.*
13. *Dæmones poſſe generare ex ſemine aliunde aſſumpto, qui tenent.*
14. *Semẽ in aqua deciſſum fœminas grauidari.*
15. *Puella in lectu patris dormiens ex pollutione inſomnis grauida facta.*
16. *Virgo concepit attracto ſemine roris modo.*
17. 18. *Generare poteſt dæmõ ex ſemine deciſſo, & quare.*
19. *Filius ñatus ex incubo non eſt filius dæmonis, ſed illius cuius ſemen.*
20. *Natura ſolum poſtulat, vt ex viri prolifuo ſemine aptè admixto cum muliebri proles naſcatur.*
21. *Homo naſcitur ex vero hominis, & multeris ſemine.*
22. *Authoris ſententia circa dæmonis generationem à multis ſequuta.*
23. *Dij Gentium dæmonia ſunt.*
24. *Hercules, Seruius, Tullus, & alij ſemithei ex dæmonibus nati.*
25. *Romulus ex Marte incubo natus.*
26. *Alexander Magnus ex Hammone dæmone natus.*
27. *Viros famoſos ex dæmonib' natos perſuadit.*
28. *Lutherus ex incubo dæmone procreatus.*
29. *Merlinus vates ex incubo dæmone.*
30. *Caracoton dæmon in India ſolitum fuiſſe miſcẽri mulieribus.*
31. *Antichriſtus generandus eſt ex incubo dæmone.*
32. *Æneas ex Anchiſe, & Venere ſuccuba.*
33. *Incubi filij ponderoſiſſimi ſunt, palidi, & macilenti.*
34. *Author contrariam ſequitur ſentẽtiam circa incubi generationem.*
35. *Dæmon non poteſt ſemine aliunde aſſumpto*

gene-

generare.

36. *Virga nimis breuis, aut longa non generat quia ſemen euaporat.*

37. *Dæmon conſeruare non poteſt ſemen humanum, ne euaporetur.*

38. *Dæmones nec arte, nec ſemine aſſumpto generare poſſunt.*

39. *Dæmones ex ſemine aliunde aſſumpto poſſe generare aduerſatur philoſophiæ, & catholicæ veritati.*

40. *Auerroes deceptus eſt, iu ÿs, quæ traddit, de illa, quæ in valneo concepit ex ſemine in aqua deciſſo.*

41. *D. Thomas ex nimio animi candore facilis fuit ad credendum, quæ ſcripſit de illa, quæ grauida facta eſt ex ſemine ex lecto deciſſo.*

42. *Sanctorum ſententiæ in naturalibus non plus valent, quam dicta Philoſophorum.*

43. *D Thomæ præclaris, & admirandis operibus, multa per errorem irrepſerunt.*

44. *Barbegenſis puella concipiens roris modo, mentita eſt.*

45. *Virgines grauidas fieri ſine complexu viri, impudens eſt mendatium.*

46. *Hercules, Romulus, Æneas, Alexander, nec alÿ à dæmonibus ſunt procreati.*

47. *Succubus dæmon nullatenus poteſt concipere.*

48. *Æneas à dæmone Veneris ſpecie ſuppoſitus, potiuſquam procreatus.*

49. *Chymica arte, nec alio inuentu poſſunt homines generari.*

50. *Stoici crediderunt humano artificio, ſine paris complexu poſſe generari.*

51. *Hominis procreatio, nulla arte, nec dæmonis ope fieri poteſt.*

52. *Epitomes de Magia, non Delrium, ſed vniuerſam materiam redegit.*

53. *Delrius in multis ab authore reiectus.*

54. *Authoris opiniones, quam ſint receptæ.*

1 VT dæmones corpus habere aëreum non ſolum Platonicis, ſed Patribus etiam viſum fuit, *D. Auguſt. lib. 2. Ciuit. Dei ca. 23. & lib. 9. cap. 12. & lib. 15. cap. 23. & epiſt. 111. & 115. & Pſal. 85. & 145. & lib. 3. de Trinit. ca. 11. Tertulian. lib. 2. contra Marcion. c. 8. Ruper. lib. 1. de Trinit. cap. 11. Cæſarius frater Nazian. tom. 2. pag. 1467. Hilarius in Math. 2.* † Quia poſt lapſum corpora ſumptiſſe ex aëre teſtatur in hæc verba D. Auguſtin. lib. 3. de Geneſ. ad lit. cap. 10. *Fitſi dæmones aërea ſint animalia, quorum corporum aërorum natura vigent.* Et infra. *Si ante quam tranſgrederentur, cœleſtia corpora gerebant, ex pœna conuerſa ſunt in aëream.* Et eos habere ſpeciei multiplicationem, teſtatur *Gregor. Niſenus lib. de natura dæmon. cap. 18.* † Nam ex aëreo corpore poſſe fieri generationem multi ex phyloſophis arbitrati ſunt, cum equas in Hiſpania ex vento concipere teneat *Ariſtot. lib. 6 hiſtor. anim. cap. 18.* Et in hæc verba Plin. lib. 8. cap. 42. *Conſtat equas Fauonio ſpirante obuerſas animalem concipere ſpiritum, & partum fieri.* Solin. in Polyhiſt. cap. 36. *Spirante Fabonio vento concipiunt, & ſiccientes viros aurarum ſpiritu maritantur.* † Idque præſertim apud Luſitanos in Olyſippo fieri contendunt Plin. lib. 4. cap. 22. *Olyſippo equas è Fauonio vento conceptu nobile,* Varro de re ruſt. lib. 2. capit. 1. *Res incredibilis eſt Hiſpaniæ, ſed eſt vera, quod in Luſitania ad Oceanum in ea regione vbi eſt Oppidum Olyſippo monte Tago quædam è vento concipiunt certo tempore equæ.* Columel. lib. 6. cap. 16. *Cumſit notiſſimum etiam in ſacro monte Hiſpaniæ, qui procurrit ad Occidentem iuxta Oceanum frequẽter equas ſine coitu ventrem prætuliſſe, fœtumq; educaſſe.* † Sed hæc mentira eſt, à Cacodæmone conficta, vt ſpecioſiſsimam hominis naturam deludat, quia animalia perfecta ſine maris, & fœminæ concubitu concipi non valent, niſi vellis per metaphoram dictum ex velocitate equorum Hiſpaniæ, ex qua illos filios venti appelebant, vt de equorum Iberorum nobilitate celebrat, *Simmach. lib. 4. epiſt. 64.* de Beticę equis, Marcial.

Hic breuis ad numerum rapidos, qui colligit anguet
Venit ab auriferis gentibus Auſter equus.

¶ Neque dæmones vllo corpore præditi 6
ſunt, etiam aëreo, vt contra Platonicos, & alios defendit, *D. Thom. contra Gent. lib. 2. & p. 1. q. 50. Molina d. q. 50. art. 1. Vazquez ibi diſp. 176. cap. 5. Suarez de Deo, & Angel. p. 2. lib. 1. cap. 5.* † Neque dæmones vllam habent 7
inter ſe indiuidui, vel ſpecie multiplicationẽ, neque inter ſe commiſceri poſſunt, quia carẽt inſtrumentis, quibus Venerem valeant exercere, vt tradit *Bened. Perera lib. 8. in Geneſ. 6. diſp. 12.* † Neq; vllum ſemen prolificum 8
(quantunuis tenue, & aëreum) dæmones habent omnino, vt ex Hæbreis placuit *Ioſepho*, quia dæmones ſunt ſubſtantiæ incorporeæ ideo non poſſunt corporeum ſemen præbere, vt tradit *Paul. Grillan. de Sortileg. q. 7. ex num. 9.* † Sunt enim expertes animæ vegetantis 9
ad quam pertinet naturali calore ciuum concoquere, ex quo ſanguis, & ſperma, & appetitus coeundi propagantur, vt docent *Galen.*

dege-

de generat. animal. cap. 18. & 19. Fran. Valles de sacra philosoph. cap. 13. Tiraquell. in ll. connubial. l. 15. ex num. 12.

10 ¶ Quare ex dæmonis concubitu posse homines, vel alia animalia perfecta generari repugnat phylosophiæ principijs, siue homo generetur ex solo semine hominis intra vas muliebre actu carnali deciſſo, vt placuit *Aristoteli, lib. 2. Gener. c. 2. noster Avicen. lib. 9. animal. ex ca. 1. Galenus sibi contrarius lib. 1. de sanit. tuend. cap. 1. & lib. 2. natural. facultat. cap. 3. Scaliger. de subtilitate contra Cardan. exercit. 268.* † Siue ex concursu etiam mulieris, atque vtriusque seminis commixtione, nam fœminã semen emittere, & in capite matricis, vt vir, quamuis non sit ita prolificum, expresè tenent *Hyppocrat. & Galen. relati à Iabellio lib. 8. Metaphys. q. 17. Avicena Per sa Fen. 20. libr. 3. tract. 1. cap. 1. Peramat. de semine §. iam vero, Leui. Lemnius lib. 2. de occultis nat. cap. 6. Franc. Valles lib. 2. Controuers. cap. 6. Vega lib. 1. de arte medend. cap. 3. Abulens. Paradox. 1. cap. 98. Caietan. 2. 2. q. 159. art. 2.* † Vnde diaboli generationem, vt phylosophiæ repugnantem his verbis negat Eugubin. de peremni phylosoph. libr. 8. cap. 27. *Natura fieri non potest, nec assentitur phylosophia spiritus corpore nudatos amore fœminarum capi aut ex eis generare posse, nã vbi non est ciuus, & potus, non est sperma, vbi non sit quærenda successio, & propagatio, non adhibuit natura cupiditatem generandi.*

13 ¶ Contrariam tamen sententiam multi tenent, nempe posse ex dæmonis concubitu proles nasci, ex semine scilicet humano, vel ferino, actu carnali deciſſo, & à dæmone assumpto, & arte asserbato, ne calor vitalis euaporetur, & apte tempore, & loco infuſſo, vt docent *D. Aug. lib. 3. de Trinitat. c. 5. D. Tho. p. 1. q. 51. art. 3. & q. 63. art. 4. & q. 115. art. 5. & Sen. 2. dist. 8. & quodlibet. 7. q. 10. Caietan. 2. 2. q. 95. ar. 3. Annan. de natura dæm. lib. 4. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 3. & 4. & p. 2. q. 1. cap. 4. Castro de heretic. lib. 1. cap. 16. Grilland. de Sortileg. lib. 2. q. 7. ex num. 12. Nider. in formicar. lib. 5. cap. 9. & 10. Binsfeld. in confess. malefi. p. 2. concl. 5. Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 15. Suarez de Relig. lib. 2. Malderus de virtutib. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 10.*
14 *Bulenger. de Magia lib. 1. cap. 25.* † Nam etiam in aqua semen deciſum fœminas grauidari constat de illa, quæ in balneo concepit, vt tradit *Auerroes Collectaneor. 2. capit. 10. Alb. Magn. lib. de format. homin. capi. 1. Sim. Maiol. tom. 2. colloq. 3.* † De puella pubescente, quam propter pudoris custodiam in lecto suo pater habebat, & in somnis polutionem passus, semen ad matricem filiæ peruenit, à quo puella grauida facta est, vt refert *D. Thomas in quolibet. 6. artic. 18.* † De Barbegensi 16
puella eadem de causa pregnans reddita meminit, *Nider. in Formicar. lib. 5. cap. 10.* de virgine concipiente attracto semine roris modo sine virginitatis iactura tradunt *Buysar. vbi supra, Step. Bubal. in D. Tho. p. 1. q. 50. a. 1. quæs. 3. diff. 2. §. 9. Pellic. ad Polyph. plan. 31. not. 4.*

¶ Quæ cum casu fieri possit, multo me- 17
lius à dæmone, qui nouit spiritus vitalis conseruationem, & vim coloris putredinalis, & applicandi tempus, & alia naturæ arcana, quibus semen adseruetur, vt non euaporicetur, vt *dixi in Epitome de Magia lib. 2. capit. 30. num. 41. & mea verba referens sequitur doctiss. Ildefon. Carranca Regiæ Consilij Aduocatus, de legitim. part. designat. cap. 20. q. 10. num. 97.*
† Quare semen humanum adferendo da- 18
mones per motum localem, quod est eis facilissimum, causare possunt huiusmodi generationes, vt præter proximè relatos tenent *D. Bonauentur. Sentent. 2. distinct. 8. art. 3. quæst. 1. Dionys. Carthus. ibidem q. 2. Soto q. vnica, Gabriel, q. 1. conclus. 2. Medina 2. 2. q. 72. art. 2. Spina de Strigibus, capit. 6. Guil. Parisiens. de vniuers. part. fin. cap. 23. Syluest. de Strigimag. lib. 2. cap. 3. latè Stephan. Bubalus vbi supra, q. 51. art. 3, quæsit. 1. differ. 3. §. 1. & sequentib.*
† Et ita filius, qui ex tali congressu procrea- 19
tur, non est filius dæmonis, sed illius viri, à quo semen habitum est, *D. Thom. part. 1. q. 51. art. 3. Martin. del Rio lib. 2. Magicar. quæst. 15. Binsfeld. in confess. malef. concl. 5. Serarius in Tob. cap. 6. Molina in D. Thom. part. 1. q. 50. art. 1. Sprenger. in Mall. d. par. 1. q. 4. cum aliys à me relatis in Epitome de Magia, libr. 2. cap. 30. ex num. 35. & me relato D. Perez de Lara Regius Cons. in comp. vtæ homin. capit. 12. num. 12. pag. 149. Stephan. Bubalus vbi proxim. §. 6.* † Et vt in naturali generatione De- 20
concurrit, vt author naturæ, & organicum corpus infantis format (quamuis fœdissimo coitu procreetur) vt concurrere solet, & præstat in ijs, qui ex adulterio, aut incæstu generãtur, quia natura solum postulat, vt ex viri prolifico semine aptè admixto semini mulebri proles nascatur, vt docent *Galen. lib. 1. generatio. Iabellius lib. 8. Mataphys. q. 17. Florentin. ad Auicen. de generatione embrior. Vega de arte Medend. lib. 1. cap. 3. Valles lib. 2. Controuers. cap. 6. Abulens. Paradox. lib. 1. cap. 48.* † Nam 21
siue à corpore, siue à cerebro vis gignẽdi oriatur, spiritus genitalis ipsi semini est implantatus, in ipsa feminis ab humano corpore deci-

sione

ſione, nullo facto diſcrimine, an ab homine, an dæmonis miniſterio infundatur, quia ex vero hominis, & mulieris ſemine naſcitur homo *D. Tho. 3. quodlib. 6. art. 8. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 4. cap. 2. Sylueſt. vbi ſup. li. 2. cap. 3. pun. 3. Cœl. Rodigin. libr. 2. antiquar. lect. capit. 5. Eugubin. de peremni phyloſ. lib. 3. cap. 29. & 32. Lactant. libr. 2. de falſa Relig. capit. 15. Valles de ſacra phyloſoph. cap. 8. Malderus vbi ſup. d. dub. 10. Baubinus de Hermaphrod. lib. 1. cap. 21. 22. & 23.* † Quam quidem ſententiam defendi *in Epitom. de Magia d. lib. 2. ca. 30. numer. 35.* Et Me referentes ſequuntur *D. Ioan. Solorzano præceptor meus, & Regius Conſiliarius lib. 1. de Iure Indiar. cap. 2. & 10. Ildef. Carrança d. cap. 20. q. 10. num. 97. Pellicer de Salas Regnorum Caſtellæ Chronic. d. not. 4.*

¶ Quod quia hoc veriſimum credebatur apud Ethnicos nata eſt opinio, qua credebant homines à Dijs ſuis, hoc eſt dæmonibus generari, nam Dij Gentium dæmones fuerunt *Pſal. 95.* † Sic Hercules, Seruius, Tullus, & alij ſemithei, ex Dijs natos crediderunt, vt tradunt *D. Thom. p. 1. q. 50. art. 1. Arnob. contra Gent. lib. 5. Orgen. contra Celſ. lib. 6.* † Romulus ex Rhea Syluia, & Marte incubo procreatus eſt, *vt tradit D. Auguſt. lib. 3. Ciuit. Dei cap. 5.* † Alexander Magnus ex Olympia, & Hammone dæmone natus eſt, vt refert *Q. Curtius de geſtis Alexand. lib. 1.* De alijs, *Bubalus d. q. 50. art. 1. queſ. 3 diff. 2. §. 9.* † Quia ſic potentes à ſæculo, & viros famoſos dæmones ex ſe genitos perſuadebant, vt earum concubitos mulieres abidius optarẽt, ex quibus tãta Deo irrogatur iniuria, vt tenet *D. Auguſt. d. lib. 3. cap. 4.* † Lutherum ex incubo dæmone procreatum fuiſſe tradit *Pontan. in hiſtor. de ſtatu Relig.* Et dæmonem habuiſſe conſtat, nã Deum legeretur in Eccleſia Euangelium: *Erat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum*, ex Luthero exclamauit ſpiritus dicens, *Nõ ſum ego, non ſum ego.* † Merlinum vatem ex ſimili concubitu progenitum docent *Aoulenſ. in Geneſ. cap. 6. q. 6. Bubalus d. diff. 2. §. 9* † Et apud Indos præſertim in Spaniola *Carocoton* dæmon ſolitum fuiſſe ſe miſceri mulieribus, & ex eo natos vicornes naſci, dixi *in Epitome de Magia lib. 2. cap. 31. num. 40.* Et Me referens tradit *D. Solorzano de Iure Indiar. lib. 2. cap. 12. numer. 107.* † Antechriſtum generandum eſſe ex incubo dæmone tradit *D. Hieron. lib. 6. in Iſaia, cap. 16.* Quia vt hominem impiſſimum ex nefandiſſimo coitu procreãdum eſſe, & dæmones Paredros habiturum tenet *Maluenda de Antechriſt. lib. 2. cap. 22.*

¶ Et non ſolum ex incubis dæmonibus, ſed ex facetis ſolemi ſuſcipi poſſe veteres crediderunt, nam Æneam ex Anchiſe, & Venere ſuccuba natum, affirmant *Titus-Liuius, Vergilius, & alij, D. Auguſt. d. lib. 3. cap. 5. Sylueſter de Strigimag. lib 2. cap. 3 pun. 3.* † Qui autem ex hac copula dæmis ſuccubi, vel incubi procreãtur, ponderoſiſſimi ſunt, & quatuor nutricum rumis exhauſtis palladi, & macilenti vagiant, e quo eos Itali *Vagiones* appellant, de quibus plura *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. ca. 3. & q. 2. cap. 7. Mart. del Rio d. q. 15. Annanias de natura dæm. lib. 4. Molitor. de pythõ. mulier. cap. 6. Maiolus Canicular. tom. 2. colloq. 3.*

¶ Sed licet hæc opinio de conceptione ex dæmonis concubitu tot, ac tantis auctoribus, & exemplis fulciatur, nunquam in eorum veni ſententia, ſed quia non habebam ſufficiẽtes rationes, vt à tãtis auctoribus diſentirem, dum de illa agerem quæſtioni ſuperſedi, in Epitome de Mag. libr. 2. cap. 30. num. 41. *Sed an ex tali congreſſu proles valeat generari, anceps ſum, ideo quæſtioni ſubſiſto, donec melioribus naſtus fundamentis poſsim definire.* † Nuc tamen in contrariam partem inclinor, ſcilicet dæmonem non poſſe ex ſemine aliunde alato prolem generare, nam licet valeat cognoſcere vim caloris putredinalis, & ſeminis conſeruationem, ne euaporetur, non poteſt illa præſtare magis qua natura; quia eius poteſtas eſt naturalis, *D. Auguſt. lib. de natura dæmon. cap. 3. & de Trinitat. lib. 3.* † At per naturam virga nimis breuis, aut longa inter præcipuas cauſas ſterilitatis annumeratur, quia modica illa diſtancia naturæ fœtu, & natiuo calore inuoluta, quę eſt à teſticulis, & loco polutionis ad caput matricis ſemẽ euaporatur, *Ariſt. li. 1. Generat. cap. 6. Ambroſ. Pareus lib. 34. de moſtr. & prodig. cap. 16. Hieron. Mercurial. lib. 2. de morbis mulier. c. 2. Peramato de homin. procreat. cap. 1.* † Quare ſi ſemen ab ipſa natura in ipſamet virga generationis, & intra clauſtrum mulieris mento obſtruſum, & ob ſignatum aſſeruari non poteſt, quin euaporetur, multo minus à diabolo queit conſeruari, nã vt ait Ambroſ. Pareus d. cap. 16. *Eſt tamen abſurdiſſimum, & falſitatis plena hæc opinio, ſemen enim virile ſeminale, ſeu ſanguinea materia, & ſpiritu multo conſtans, ſi alio à teſticulis, quam in vterum, vel minima mora diuertat, euaneſcentibus, e veſtigio calore, & ſpiritibus extinguitur; nam vel ſola virilis membri longitudo maior inter ſterilitatis cauſas cenſetur, quod per illam via longitudinem refrigeretur ſemẽ, &c.*

† Et alijs adductis rationibus, quibus hæc concluſio corroboratur, tandem concludit idem

Pereus d.cap. 16. *Iam verò, quæ confusio, & creatorum perturbatio hunc orbem (vt dicebat Lactantius) occuparet, si liceret dæmonibus ex virorum coitu concipere, aut si possent mulieres dæmonum consortio grauidæ fieri? Quod iam monstra à condito mundo nobis dæmones peperissent? Quot prodigia protulissent? Immisso in ferarum, & brutorum animantium pastim vultus semine suo, &c.* † Vide falsissimũ est semine aliunde assumpto dæmones posse
39 generare, quia aduersatur Philosophiæ Catholicæ, & naturali, vt latè probant *D. Augustin. lib. 15. Ciuitate Dei, cap. 23. Eugubin. de perẽni Philosph. lib. 8. cap. 27 Vlderic. Molitor de pythonic. mulier. cap. fin. Nicol. Remig. lib. 1. dæmonolat. cap. 6. Ambros. Pareus lib. 34. dæmonst. cap. 16. Petr. Peramato de homin. procreat. cap. 1. Franc. Valleriola enarrat. Medic. tom. 1. Ildefons. Carrança de legit. part. desig. q. 10. n. 98. Hieron. Mercurial. de morb. mulier. ca. p. 2. Ioann. Schenkius. obseruat. Medic. tom. 2. Philip. Boisard. de Mag. incub. c. 7.*

40 ¶ Neque obstant exempla, de illa quæ in balneo ex semine decisо concepit, quia Averroes (in cuius verbo omnes iurarunt) nimia facilitate ductus fuit, qui se ita à vicina sua audiuisse testatur, & ab ea deceptus est, *vt dixi d. c. 30. num. 37. & me referens sequitur Alfon. Carranca d. q. 10. ex n. 99. Hieron. Mercurial. lib. 1. de morb. mulier. c. 2. Mart. del Rio d. q. 15. Bauhinus d. lib. 1. ca. 8. Maiol. tom. 2. colloq. 3.*
41 † De puella pubescente in lecto patris sui ex pollutione in somnijs grauida facta, quam D. Thomas retullit, nimia sinceritate sua, & candore, sibi narratum credidit, quod à vera similitudine, & rerum naturalium solito ordine abhorret, vt tradit *Carrãça d. q. 10. n. 100 pag.*
42 *665.* † Quinimo in naturalibus non plus valent dicta Sanctorum, quam Philosophorum, ideò sublato fundamento, eorum etiam corruit subsequens, nam sublato antecedenti tollitur consequens, *l. sicum te, D. de pactis, cap. ad petitionem, de accusationibus*, quia omisso principio non potest fieri transitus ad extremum, *l. fin. C. vnde vi, Rota Romana de Prebend. decis. 10.* † Nisi vellis id Angelico
43 Doctori suppositum esse, vt multa alia, quæ in eius doctissimis, vt non satis laudatis operibus habentur, in quibus mille centum & viginti erratas ex scriptorum imperitia, vel malebolètium malitia, & ex eis quatuorcentas, quæ mutant sensum reperiri, testatur *Fr. Franciscus Garsia eiusdem ordinis in libro, quæ de illis edidit ex mandato sui Generalis, anno 1578.*

44 ¶ De Barbagensi puella, & virgine concipiente roris modo, sine virginitatis iactura, sunt meræ nugæ, quas post alios nouiter Mc, & Carranzã obiurgans, obtrudit *Pellicer de Salas, in suis lectionibus solemn. ad Polyph. D. Lud. Gongoræ not. 4. fol. 215.* Nam vt dixi in Epitome de Magia lib. 2. cap. 30. num. 28. *Quod de mentis virginitate accipiendum est, nam corporis virginitatem amisserat, per eam copulam, per quam conceperat, quia mulier à viro cognosci non potest, sine virginitatis iactura, nec impregnari, nisi cognoscatur.* ¶ Quare clausas mulieres, & virgines grauidas fieri 45
roris modo attracto humano semine, præterquam quod ridiculum est, à Cacodæmone confictum existimo, vt verę Virginis sanctissimæ conceptus, & partus, magnum, & extra hominum captum sacramentum, non ita miraculosum esse persuadeat, vt asserit *Carrança de legitim. part. designat. capit. 10. ex num. 77.*

¶ Neque obstant etiam exempla aducta de Hercule, Romulo, Alexandro, Æneа, 46
& alijs, quo Gentiles, à Dijs suis, hoc est dæmonibus procreatos tradiderent, quia vel fabulæ sunt ex inani gloria confictæ, vt se ex Dijs genitos persuaderent, vel vt adulterinos concubitos mulieres simularent, credulis maritis, & alijs fidem abstruentibus, ex varijs dæmonum præstigijs, *Steph. Bubalus de Ang. in D. Thom. p. 1. quæst. 51. artic. 3. quæsit. 1 differ. 3. § 6. 7. & 8.* † Et omnium fabulosissimum est illud Æneæ, ex Venere suscepto 47
succuba, non licet in conceptione parsit vtriusque conatus, post omnia solius sunt matris, tam in disponendo, quam in alendo fœtu, & alia naturæ arcana, quæ succuba præstare nequit, quia corpus in tempus accipit, vitæ, & caloris naturalis expers, atque sanguine menstruo, quo fœtus alitur, vt tradunt *Galen. de generati. libr. 1. Mercad. de affect. muliar. libr. 4. Peramato de homin. procreat. capit. 1. Mart. del Rio d. quæst. 15.*

† Quare Æneam à Dæmone Veneris spe- 48
cie suppositum potius credo, quam conceptum, vt de succuba Babaris, quæ ei plures filios edidit, narrat *Sabinus in Ouid. Metamor.* De succubo dæmone in Sicilia *Bubal. d. differ. 3. §. 6.* De bacca, quæ puerum peperit arte dæmonis, *Ioan Reynard. lib. de peregrin. gent. ferm. 52.*

¶ Vnde falsissimum est error Alchi- 49
mistarum, quorum nonnulli, & tentarunt, & persuaserunt humano semine vase incluso, cum aliquibus medicamentis, hominem posse procreari, vt tradunt *Arnald Villanouan. Iul. Camil. apud Thomam Garzon in piaza*

50 *vniuerſ. diſcurſ. 41.* † Quod ex Stoicorum ſecta prodiditſſe affirmat *Iuſt. Lypſius in Phyſiolog. Stoicorum, lib. 3. differ. 6. & 7.* apud quos cuncta elicebantur ex atomis, à principijs vniuerſalibus, & ſic huiuſmodi procreatio fuit poſsibilis, nam vt ait Machrob. cap. fin. *Natura primum ſingula animalia perfectaformauit, deinde perpetuam legem dedit, vt continuarentur procreatione ſucceſsiua.* † Quod omino
51 erroneum eſt, & maximè in propoſito de quo agimus, quia hominis procreatio nullatenus fieri poteſt, niſi à vero homine, & muliere apte ad mixtis, per actum carnalem, & per ipſa naturæ inſtrumenta proportionata, ne ſemen euaporetur, quapropter nulla arte Chimica, nec dæmonis potentia (etiam ſemine aliunde aſſumpto) nec per artem Magicam homo generari poteſt, *vt dixi in Epitome de Magia libr. 1. capit. 4. ex num. 9. & libr. 2. capi. 30. ex num. 36. & capit. 32. & 33. & me referente net doctiſſimus præceptor meus, & Regius Conſiliarius D. Ioan. Solorcano Pereira de Iure Indiarum, libr. 1. capit. 9. num. 42. fol. 115.*
52 † Quamuis me immerito Delri epitomatorem appellat, cum nil minus animo dixerim, nam licet ille magna ſui ingenij fœlicitate, & ſermonis elegantia, melius quam alij materiam ſcripſerit, adeò illam narrationibus, & exemplis onerauit, vt noſtris potius ſit onus. & ſarcina quam ſubſidium; quia legibus, & nõ exẽplis debemus iudicare, vel reſpondere; & alijs minꝰ grata ſunt futura, quia *in vera ſapiẽtia*, vt ait Plinius in hiſtoria mundi, ſiuerum natur. in præfat. ad Veſpaſianum, *Non admittunt exceſſus, aut orationes, ſermones ve, aut caſus mirabiles, aut euẽtus varios, nõ alia iucunda dictu, aut legentibus blanda.* † Quare
53 non Delrij opus, ſed vniuerſam materiam, quæ per innumera omnium ferè facultatum volumina ſparſa erat, ad compendium redigere inſtitui, vt omnium ſingula, quæ huc illucque varietate opinionum labefactabantur, reiectis putaminibus veritatem enucleareni, in quo multoties Delri in contrarias egi, & alia ab ipſo nondum tradita, neque explanata, diſſerui, & ſic nullatenus eius ſum epitomator, nam vt ait Hippocrates libr. de arte Medic. *Artis eſt ea inuenire poſſe, quæ antea non erant.* † Ex quo inter omnes collactaneos meos, qui ſtudijs literarum *vbera præſimus*, & nonnulli eorum longiſsimos ediderunt commentarios, ab omnibus omnium
54 ferè facultatum profeſſoribus doctiſsimis viris laudatus ſemper, & allegatus ſæpè reperior, & à præclariſsimis Iudicibus, & ſcriptoribus ſequutus, non aliter qua de Perſio tentatur Iuuenal.

Sæpius in libro memoratur Perſius vno,
Quam leuis in tota Marſus Anazonide.

CAP. III. De Fœtus in vtero immutatione, ex imaginatione parentum, communi, aut dæmonis arte.

SVMMARIVM.

1. *Imaginatio tempore conceptionis ſimilitudinem ſolet operare magiſquam parentum forma, & ſpecies.*
2. *Imaginationem parentum fœtum immutare tenent Patres.*
3. *Imaginationem parentum immutare fœtũ, tenent Theologi.*
4. *Imaginationem immutare fœtum, tenent Iuriſperiti.*
5. 6. 7. 8. 9. *Imaginationem fœtus immutari, tenent Medici, Philoſophi, Hiſtorici, & Poëtæ*
10. *Phantaſia multa operatur.*
11. *Phantaſia fœtum immutat.*
12. *Corpora immutat phantaſia.*
13. *Mulieres ſtatuas adamantes eis ſimiles fœtus ediderunt.*
14. *Perſina Æthiops ex Hydaſpe Æthiope peperit Caricleam albam & formoſam.*
15. *Nicolai III. Pontificis neptes peperit filiũ piloſum, vt vrſum, ex imaginatione.*
16. *Mulier ab adulterio liberata, quæ nigram prolem edidit cum ipſa, & vir albi eſſent.*
17. *Dæmon facere poteſt, vt mulier nigra prolem albam edat, & è contra.*
18. *Noctambuli ex forti imaginatione de lecto conſurgunt, & ambulant.*
19. *Tactu venenum compeſcunt Ophiogenes, Phyli, Marſi.*
20. *Viſu morbos adferunt Triballi, Illiri, Thybij, Baſiliſcus, Catoblepa, Rubeta.*
21. *Verbis ſalutem conferunt Autolici filius, Adrianus Imp.*
22. *Phantaſia ſi videndo, tangendo, loquendo, ſomniando mirabiles effectus operatur, melius imaginando.*
23. *Phantaſia maior in brutis imperium optinet.*
24. *Phantaſia perſe, & immediatè non immutat fœtum.*
25. *Phantaſia per imaginationem non poteſt agere in alium.*

26. *Actiones immanentes non operantur in alio, sed manent in potentia.*
27. *Phantasia per imaginationem neque fœtum in vtero immutat, neque monet extraneum.*
28. *Phantasia non habet speciem motus, vel alterationis, vel actionis, vel generationis.*
29. *Imaginatio immediatè, & per se membra corporis non valet mouere.*
30. *Imaginatione de re venerea quare virga extendatur.*
31. *Phantasia non potest esse causa generationis, nec immutationis genitureæ.*
32. *Phantasia non potest esse causa fœtui formationis activam.*
33. *Phantasia ad hoc, vt formaret, aut immutaret fœtum deberet esse in ipso semine, aut fœtu.*
34. *Phantasia species à cerebro ad fœtum trãsmittit.*
35. *Phantasia per se, neque à dæmone excitata fœtum potest immutare.*
36. *Formatio fœtui nõ pendet à phantasia, sed à conformatrice.*
37. *Phantasia mediantibus animi passionibus fœtum immutare non valet.*
38. *Signaturæ peculiares non pendent ex phantasia, aut dæmonis arte.*
39. *Calore nimio, aut frigore corpora male formantur.*
40. *Humiditas formosos edit fœtus, siccitas macilentos.*
41. *Diuina causa adfuit in virgis Iacob immutãtibus fœtum.*
42. *Phantasia nil agit per se sed per accidens mediantibus alijs rebus.*
43. *Iurisperiti in naturalibus ipsos Medicos, & Philosophos sunt secuti.*
44. *Species imaginatione perceptas formaliter, & actiuè non alterare fœtum.*
45. *Auicena, & Algazel decepti sunt, dum putant imaginationem posse in distans agere.*
46. *Exempla de fœtus immutatione ex imaginatione parentum aliquando sunt simpliciter falsa.*
47. *Mulier, quæ Æthiopem prolem edit, Æthiopem virum admisit.*
48. *Imaginatio facere nõ posset, vt infans alijs, quam suis parentibus assimiletur.*
49. *Semen humanum, non minus quam ferinũ sui similem semper procreat.*
50. *Imaginatio si fœtum immutaret, id potius tempore grauiditatis quam conceptionis efficeret.*
51. *Imaginatio solum tempore conceptionis ad immutationem recipitur.*
52. *Mulier, quæ pilosam, & vnguibus armatam edit prolem, diuino iudicio referendum est.*
53. *Bruta fortius imaginare quam homines, magæ sunt.*
54. *Visus, tactus, & vox actionis sunt immanẽtes, quæ nihil operantur.*
55. *Nocturnbuli quare dormiendo percurrãt.*

IMAGINATIO tempore cõceptionis similitudinem solet operare magis, quã parentum forma, & species, probatur primo sacræ Scripturę authoritate Genes. c. 30. ex v. 37. *Tollẽs ergo ia cob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte descortizauit eas, detractisque corticibus in his, quæ spoliata fuerant, candor apparuit: illa verò, quæ integra fuerant, viridia permanserunt, vtque in hunc modum color effectus est varius, posuitque eas in canalibus vbi effundebatur aqua, & cum venissent greges ad bibendum, ante oculos habuerunt virgas, & in aspectu earum concipierent. Factum est, vt in ipso calore coitus oues intuerentur virgas, & parerent maculosa, & varia, & diuerso colore respersa.* † Secũdò probant Patres Orthodoxi D. *Augustinus contra Iulian. capit. 9. & lib. 12. Ciuitate Dei, cap. 25. & lib. 18. cap. 5. & libr. 3. Trinit. capit. 12. D. Hieronym. in Hebrai. qq. super Genes. 30. D. Isidor lib. 12. Origin. cap. 1.* 2 & Terciò assentiuntur Theologi, D. *Thom. part. 3. quæst. 13. art. 3. Albert. Mag. lib. 12. tract. 1. ca. 3. Mich. Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. Cardinal. Toledo super Physicor. 2. q. 13. Conciliator differen. 135. Perera, Delrio, Mersen. & alij d. Genes. 30. idem Delrio lib. 1. ag M. q. 3. c. 3. Ioã. Eusc. p. 1. curios. Phil. lib. 2. c. 7. & seqq.* 3 † Quartò approbant Iurisperiti, *Tiraq. in ll. Connubial. l. 5. ex n. 52. Menoch. de arbitr. cas. 89. ex n. 98. Mascard. de probat. to. 2. conc. 792. n. 7. DD. in l. nõ sunt liberi, D. de stat. homin. & in l. quærit aliquis, D. de verbor. significat. cum alijs à me relatis libr. 2. de Magia, cap. 33. num. 43. & me relato tenet D. Ild. Perez de Lara olim Regius Consiliarius, nunc S. Ecclesiæ Toletanæ Hispaniæ Primati Canonicus Doctoralis in Compend. vitæ homin. cap. 1. num. 26.* 4 † Quintò comprobant, & Medici *Hippocra. lib. de superfetat. Galen. lib. Theriaca ad Pison. c. 14. Avicen. Fen. 2 lib. 1. doctr. 2. c. 14. & can. 3 Fen. 12 tract. 1. cap. 2. Marsil. Ficin. lib. 12. Theolo. Plato. c. 1. & li. 13, de immort. anim. c. 1 Bonamic. lib. 4. e aliment. capit. 38. Leuin Lemnius libr. 1. de com-*

5

plex.

plex. cap. 6. Franc. Picolomineus lib. 1. Physicor. disp. de facultate motiu. cap. 23. Archan. Picolomineus, amat. lect. 1. Andr. Laurentius libr. 8. controuers. anat. quæst. 10. Francisc. Valles de sacra Philosoph. capit. 11. Christ. Vega lib. 2. artis paru. sectio. 6. Thom. à Vega comment. in artem paru. cap. 49. Fernelius libr. 7. Physiolog. cap. 12. Bap. Codronch. de morbis venefic. lib. 2. ca. 1. Peramato de homin. procreat. cap. 17. Ambros. Parœus lib. 24. Chirurg. cap. 7. Thom. Erastus lib. de occultis pharmac. cap. 34. Ioan. Schĕkius obseruat. medic. tom. 1. Ioã. Vvierus lib. 4. de præstig. dæmon. cap. 18. Ioan. Langius tom. 2. epistol. 12. Baricellus in hortu genial. pagin. 341. † Sextò confirmant Philo
6 sophi, *Arist. section. 10. problem. 12. Plin. lib. 7. histor. natural. capit. 12. Cœl. Rodigin. lib. 11. antiquitat. lect. cap. 15. Plutarch. libr. 5. de placitis philos. cap. 12. Cardan. de subtilit. lib. 12. Scaliger. contra Cardan. exercit. 59. sect. 1. Conimbricens. de generat. & corrupt. libr. 1.*
7 *cap. 4. q. 30. art. 2.* † Septimò assentiuntur Historici, *Heliodor. hist. Æthiop. lib. 1. Iustin. histor. lib. 15. Guil. Paradinus in histor. Sabaudiæ in epilog. ad cap. 46. Sebast. Musterius lib. 3. Cosmograph. Cornel. Gemma lib. 1. Cosmotrit.*
8 *cap. 6.* † Octauò cantant Poëtæ, vt de auibus habentibus oua rubro pano stragulata sic ecci nit Oppian. lib. de venat.

Sic oculos pascens, animos deludit amantes,
Et pullos edit rubro discrimine mixto.

9 De visu per phantasiam variantem pullum.

Tũc mater gignit maculosum corpore pullũ
Concipiens oculos obiectos mille colores.

Formosos filios ex visu formosarum rerum.

Dũ tabulas lustrãt oculis formosasq; venustas
Attonitæ pariunt formosos ore lacertæ.

10 ¶ Nono probatur ratione, nam anima humana cum sit tam nobilis, excellens, & incorruptibilis, & diuina, inspiraculum à Deo inspiratum, habet potentiam phantasiæ excellentem, de qua Aristoteles sic testatur libr. 3. de Anima, capit. 3. *per phantasiam multa agere, & pati contingit*, & lib. de motu animal ca. 6. *alterat phantasia sensus, & meditationes.*

11 † Vnde per imaginationem non solum huiusmodi mutationem, sed maiora concedit his verbis Avicena Fen. 2. libr. 1. doctr. 2. capit. 14. *Imaginationem factam tempore conceptus fœtum assimilare rei imaginatæ*, & libr. 4. & 6. natural. cap. 6. & Metaphys. 9. *posse animam humanam per fortem imaginationem, non solum proprium corpus, sed etiam extraneum realiter transmutare.*

12 † Vnde phantasiam multa in corporum mutatione vim habere vltra supra relatos tenent *Algazel libr. 5. Physic. capit. 9. Marsil. Ficinus libr. 3. Theolog. Plat. c. 1. Cataneus lib. de intellect. & causis mirab. Pomponat. libr. de Incantat. Paracelf. lib. de signat. rer. Aggripa lib. de occultis Philosoph. Iacob. Forliuius tech. 3. q. 11.*

¶ Decimo probatur experientijs, nam 13
Galenus loco citato scribit, quendam virum diuitem, cum deformis esset iussisse vxori, vt tempore conceptionis inspiceret pulchram picturam, vt exinde pulchram prolem picturæ similem ederet, nam mulieres, statuas, adamantes eis similes fœtus edediſſe, tradit *Plutarch. dict. lib. 5. capit. 12. Ioan. Eusebius dict. capit. 7. & 10.* † Persina Æthiops ex marito 14
Hydaspe Æthiope peperit Caricleam albam, & formosam, ex eo quod in coitu intuita fuisset picturam Persei, & Andromedæ, qui albo corpore erat depicta, vt narrat *Heliodorus d. lib. 1.* cuius similia refert *D. Hieronym. in qq. Hebraic. super Genes. dict. capit. 30.* † Nicolai III. Pontificis neptis de familia Vrsinorũ 15
prolem peperit totam villosam, vnguibus armatam, instar vrsi, eo quod arma familiæ, quæ vrsi referebãt effigiẽ domi intueretur, vt narrat *Guill. Parisiens. de vniuers. part. fin. ca. 46.* quapropter imagines Vrsinorum Pontifex Max. ex vrbe Romana aboleri iussit, meminit *Lycosthenes libr. de prodigijs.* † Fabius Quin- 16
tilianus mulierem quendam â suspitione adulterij liberauit, quæ nigram prolem peperit, cum ipsa, & maritus albi essent, ex eo quod in cubiculo pieturam nigri Æthiopis in coitu respexisset, vt refert *Cœl. Rodigin. libr. 20. antiquit. lect. c. 15.* † Vnde dæmonis arte fieri 17
potest, vt proles in vtero permutetur, quia si pictura mouere potest phantasiam, multo melius dæmõ per fortẽ imaginationem, nam concitatis, quæ sunt in corpore hũmoribus potest phantasiæ varias res repræsentare, *vt dixi sup. lib. 3. c. 6. de sensus deceptione ex n. 3.*

¶ Vndecimo probatur ex aliarum rerum 18
similitudine, nam sunt qui dormiendo, exphãtasiæ forti apprehensione electo consurgunt, & totã domum perambulant dormientes, & ianuæ pensum soluũt, tectũ sublime cõscẽdũt, per trabes, & lacunaria obertant, & alia peragũt, quæ vigilantes nõ auderent, *Andr. Liuau. lib. de imaginat. & intellect. Andr. Laurent. libr. 4. histor. Annotomat. quæst. 12. Galenus libr. de somno, & vigilia, Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 1. cap. 3. Bart. Spina de Strigibus cap. 11. Ioan. Eusẽb. d. lib. 2. cap. 20. 25. & 26.*

† Sunt etiam, qui tactu venenum serpentum 19
compescunt, vt in Agatai chide circa Pontum Ophiogenes, in Africa, Pillos, in Italia Marsos, vt refert *Plin. lib. 7. c. 2.* Reges Frãciæ solo

tacto ſcrophulas ſanant, vt meminit *Tagauc. lib.de arte med.*&ſimilis virtutis puerum ſe vidiſſe ſcribit *Mich. Medina libr. 2. de recta in*
20 *Deum fide cap.7.* † Sunt & alij,qui viſu morbos adferunt,vt de Triballis, & Illiris viſu taſcinantes,*tradit Plin.d.cap.2.*de Thibijs Ponti, idem refert *Plutarch. Sympoſ. 5. q.7.* vt Baſiliſcus,qui viſum interimit, *Galen.libr.de Theriaca* Catoblepa morbos adfert, *Pōponat. lib.3.c.4.Plin.li.8.c.21.* Rubera viſu palorē inducit,*Elian.devaria hiſt.lib.1.* Teſtudo viſu oua excludit,& lupi viſus raucedinē adfert,
21 *Plin.lib.8.c.22.Solin.c.7.*† Alij ſimiliter verbis mirabilia præſtant,nā Autolicæ filius fluxum ſanguinis carmine ſanabat, *Q. Seren°.c. 33.* Adrianus Imp.aquā intercutē verbis educebat,*Cœl.Aureli. Chron.li.1.* Spinā infixam verbis extrahi, vermes,epilepſiam;dētium dolorem ſcribit *Aetius lib.8.c.50.* Iſchiadem,podagram,&luxata membra carmine curari ſcribit
22 *Plin.lib.28.c.2.* † Si ergo tangendo,vidēdo,loquendo, ſomniando phantaſia tam mirabiles effectus poteſt cauſare,multo magis imaginando, vt fœtus immutetur,qui pars eſt viſcerum matris,cum in alia,& extranea corpora tot,ac tanta operetur per ſpiritus ſcilicet,è corpore vi imaginationes expulſos, vt tradut *Algazel Phyſicor. 6. Paracelſus libr. de Imaginibus, Pomponat.lib.de Incantat c.3. & 4 Andr.Cataneus lib.de intellectu, & cauſis mirab. Sybillan°de peregrin.qq.c.8.q.3.* † Quod
23 facilius effectum ſortitur in ijs,qui minoris intellectus ſunt,quia fortius imaginatione mouentur,& ea de cauſa in brutis maior imperiū optinet; ideo in eis dari poteſt artificium, vt pariant varia,& miraculoſa, de quo *Columel. lib.8.*& canit Calpurn. Ecclog. 2.

Me docet ipſa Palles,cultū gregis,vtniger albæ
Terga maritus quis naſcentis mutet in agna,
Quæ neque diuerſi ſpeciem ſeruare parentis
Poſſit,& ambiguo teſtatur vtroque colore.

24 ¶ SED TANTORVM VIRORVM PACE contrarium mihiviſum eſt,nempe phantaſiam per ſe,& immediatè, non immutare fœtum, nam cum anima parentum hoc procul dubio præſtare non valeat, quia proprium corpus directo non poteſt immutare,vt tradunt *Conimbricenſ. vbi ſup.* neque id præſtare poteſt phantaſia,quæ tantum eius inſtrumentum eſt,*D.Th. p.1.q.117.art.3.Thom. Vienus de viribus imaginat.concl.3.4.5.& 6.* † Phantaſia enim po
25 tentia eſt cognitiua per imaginationem, quæ ideo paſsiua eſt,quia cognitio eſt actio immanens,quę nihil agit,ſed patitur,quare alienum corpus non poteſt immutare, cum in proprio talis actio denegetur,nam actiones immanentes non operantur in alio, ſed manent in potentia, vt tradit *Ariſtot.lib.3. de Anima, Petr.Garſia Carero,de locis affect.diſp.38.cap.8.*
† Non enim imaginantes igne calemus,nec 26
imaginando motum mouemur, quamuis per accidens fiat,tamē per ſolum actum imaginationis non fit,quia paralytici intēſiſsimè imaginando,& appetentes motum,imaginatione ſua ſe non mouent,nec febricitantes imaginādo frigiditatem,nec ſtiticuloſi humiditatē,frigidi,aut humidi euadunt,nec pigmei ſe imaginando gigantes ſtaturæ ſuæ quidquam addunt ex ipſamet veritate D.Matth.c.6.*Quis ex vobis ſolicitè cogitando poteſt addere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum?* † Vnde fœtum in 27
vtero immutare, aut alienum corpus alterare, vel mouere imaginationem per phantaſiam,vel per ſe, vel alio inſtrumento,vt meras nugas reiecerunt, *D.Tho.p.1.q.110.art.2.q. 117.& 118. & contra Gent. capit.103. Zoaras Metaphyſic. diſp. 18.ſection.8. capit.25. Conimbricenſ. de Generatio.libr.1.capit.4.q. 30. artic. 2. & Phyſicor.7. capit.2. queſt.1. articul.7. Thom.Vienus de viribus imaginat. q.9. concluſ.25,& queſt.12. concluſ.29. & q.14.concl. 41.42.43.44.45. Mercad. tom.1. lib.2.claſſ 3.q.168.art.4 Huarte de San Iuan lib.de exam.de ingen.cap.12. Petr. Garſia vbi vbi ſupr d.cap.8.*

¶ Probatur,quod ſi phantaſia haberet vim 28
agendi,& tam mirabilia opera præſtādi,deberet ea facere per aliquā ſpeciem motus, ſcilicet, localis vel alterationem, vel actionē, vel generationem,quorum neutrum valet præſtare; nā licet imaginatio ſit principium motus localis ſecundum *Calet.de Anim.3.c.6.*† Im 29
mediatè,& per ſe mēbra corporis nō valet mouere,nec motu naturali,nec voluntario,ſed per actiones phātaſiæ mediātibus ſpeciebus,& ſanguine,vt audita læta hilares exibemus, quia ruber,& caleſcit ſanguis,audite triſtia, pallemus,quia ſanguis ad cor fugiēs frigeſcit mēbra,&c.vt tradūt *Conimbric.Vega.Valles, Picolominius vbi ſup.*† Et licet imaginatione de 30
re venerea virga extēdatur, id fit, quia propter eiuſmodi cogitationes ſpiritus,& ſanguis, quā celerimè intro, foras, ſurſum, deorſumq; mobētur:nāphātaſia nō eſt cauſa appetitionis, ſed propria appetitiua,quæ ſunt diuerſæ potētię,vt probat *Ariſt.de Ani.3.tex.29.& 42.& li.6.Ethicor.c.6.*† Vnde phātaſia nō poteſt eſ 31
ſe cauſa generationis,vel immutationis genitureę,quia diuerſę ſunt ratione obiectorū,quia cognitio tēdit in verū, appetitio tēdit in bonū,tūc ratione ei°,quia phantaſia in cerebro; appetitū,iraſcibilē in corde, & concupiſcibilē

in he-

in hepate posuerunt, *Galen. & Plato vbi sup. D. Thom. p. 1. q. 81. ar. 1.*

32 ¶ Quare phantasia non potest esse causam fœtui formationis actiuam, quia si perse immutaret, hoc faceret, vel perse alterando fœtum, vel mouendo, vel transportando localiter humores, aut membra eius, sed anima perse non alterat, ergo neque phantasia, quæ tãtum eius instrumentum est, nec mobet localiter humores ad membra, quare â phantasia hoc non prouenit, vt tradit *Anton. Cataneus lib. de intel-*
33 *lect. 1.* † Præterea ad hoc, vt phãtasia formaret, aut immutare fœtum, deberet esse in ipso semine, aut fœtu, nam in cerebro existens formare nequit fœtum, quod in vtero est, quia non potest agere per distans, *Arist. Physico. 1.*
34 † Neq; obstat quod Phantasia species à cerebro ad fœtũ transmittit, per sanguinẽ quo fœtus alitur, vt tradunt *Auicen. de animal. 5. Citadinus lib. 3. super artẽ paru. c. 15. Forlini li. 3. artis paru. q. 11. concl. 4. Valles de sacra philosoph. c. 11.*
35 † Quia si hoc verum esset omnes illæ partes, quę sunt inter cerebũ, & vterũ, quę sunt qualitates recipiendę idoneæ, eandẽ qualitatẽ imprimeret, quod falsum est, ideo cum fœtus non possit à phãtasia permutari, nec dæmonis arte eã permouẽdo potest à deuita forma degenerari, vt tradit *Tho. Fienius vbi sup. d. quæst. 9.*

36 ¶ Quinimo signaturas peculiares, seu imaginatas non potest phantasia fœtui imprimere, quia earum formatio nõ pendet à phantasia, sed à conformatrice, in qua phantasia nullum habet imperium, *D. Tho. p. 1. q. 82. art. 4. Medina 1. 2. q. 9. ar. 1. conc. 2. Conimbris. tom. 3. de Anim. c. 13. q. 1. art. 3. Bauhin. de Hermaphr. lib. 1. c. 10. Carrança de legit. part. ca.*
37 *17. n. 91.* † Neq; id præstare valet mediãtibus animi passionibus, qualia sunt desiderium, aut timor, quia terror non mobet humores, & spiritus à corde versus vterum, sed è contra, ideo non approximant species phantasticas vtero, aut cõformatrici, sed potius ammobet ab eis, & per consequens non potest esse causa signaturæ, *Galen. de Symptomat. caus. lib. 3. c. 3. Aristot. sect. 27. problem. 1. D. Thom. 1. 2. q. 44.*
38 † Vnde vero similiter credo fœtus signaturas varias nullatenus pẽdere ex phantasia, vel dæmonis arte, sed à temperamẽto feminis, ex quatuor qualitatibus, frigore, siccitate, calore, humiditate, ex quibus, vt mares, & fœminas distinguit natura, sic debitas suę speciei, & temperamẽto formas concedit, vt tradunt *Sylua-tic. in hist. medicin. li. 6. Mercad. de affecti. mulier. li. 4. Tho. Fienius de virib. imagin. cõc. 55. Huarte de S. Ioã. li. de exame de ingen. cap. 12.*

† Ex calore enim nimio, aut frigore corpora male formantur: ideo sunt blesi, naribus obtusis, ore sparso, colore fusco, vt tradit *Arist. proble. 1. sect. 14.* ex quo interrogat Probl. 4. sect. 14. *Cur blesis pedibus sint Æthiopes, & Ægyptij?* † Humiditas, vt plurimum formosos edit fœtus, carne onustos, molles, cute alua, oculis lætis, pilo rufo; siccitate autem macilenti, oculi concaui, pilo nigro, carnibus paucis, & asperis, vt dixi *in Epitome de Mag. lib. 1. ca. 9. Aristot. d. sect. 14.* 39 40

¶ Neq; obstãt principio aducta de phantasia imutante fœtum ex argumẽto sumpto, ex virgis Iacob, *Genes. c. 30. v. 17.* quia in illis vna cũ naturali causa, supernaturalis, & diuina fuit admixta, vt tradunt *D. Ghrys. in Genes. homil. 57. Theodor. q. 78.* & probatur, vel ex eis, quæ postea sequuntur Genes. c. 31. v. 12. *Dixit Angelus Dei ad me in somnis, leua oculos tuos, & vide vniuersos masculos ascendentes super fœminas, varios, & maculosos.* † Ad secundum, & tertium ex aurhoritate Patrum, & Theologorum, respondeo phantasiã id non agere per se, sed peraccidens mediãtibus alijs animæ potentijs, & humorum qualitatibus, *Conimbr. de Generat. li. 1. c. 4. q. 25. art. 3. Pet. Garsia, Carero Reg. Protbomed. ad Auicen. Fen. 1. disp. 38. c. 8. Carrança d. c. 17. n. 91.* † Ad quartum argumentũ Iurisperitorum respondetur in hac parte ipsos phylosophos, & medicos esse secutos, & in eorum errorem abisse, cum de phãtasia illis iudicium nõ sit, quia non entis, nõ apparentis idem est iudicium, *l. de ætate, §. nihil D. de interrogat. act. l. vbi autem non appa-*
ret. 75. D. de verbor. obligat. D. Perez de Lara in Compendio vitæ homin. cap. 12. nu 7.
7. † Ad quintum, & sextum Medicorum, & Philosophorum, respondeo, non velle illos species imaginarione perceptas formaliter, & actiue alterare, quia Aristoteles, quem ipsi sequuntur, non tenet sic alterari sensum, & organum ab obiectis, sunt aliæ potentiæ à qua alterantur, à suis gẽtibus per actionem scilicet, realem, & corruptiuam, sed alio modo per actionem scilicet intentionalem, & perfectiuam, vt idem tradit *Aristot. de Anim. libr. 2. capit. 5.* † Ad Auicenam, Algazelem, & alios Medicos respondeo; deceptos fuisse dum phantasiæ tantam vim tribuunt, vt non solum fœtum commuttare, sed in distans agere credidissent, quod falsum est, nisi vna cum imaginatione pactum dæmonis addidissent, vt de Apolonio, saluatoribus, & alijs tradunt *Mercado tom. 1. libr. 2. class. 3. quæst. 168. artic. 4. Martin. del Rio lib. 2. Magic. q. 14.* 41 42 43 44 45

46 ¶ Ad exempla relata quibus fœtus ex imaginatione immutari traduntur, dico non esse eis magnam fidem adhibendam, quia aliquando sunt simpliciter falsa, ex vulgi relatione, vel ab adulteris, vel à mulierculis conficta, vt credulis maritis alienos obtrudant hæredes, vt tradunt *Hieronym. Cardan. libr. 2. contradict. tractat. 6. capit. 6. Petrus Garsia ad Auicen. Fen. 1. disputatio. 37. cap. 8. Huarte de S.*
47 *Iuan. libr. de examin. de ingen. capit. 12.* † Illa enim, quæ Æthiopem prolem edit, Æthiopem virum admisit in eius generatione, & è contra Æthiops, quæ albam edit prolem candido viro se subegit, quia id ratione picturæ intuitæ causari non potuit, vt tradit *Thomas Fien. de viribus imaginat. conclus. 12. & 13.*
48 † Quia imaginatio efficere non potest, vt infans alijs, quam suis parentibus assimiletur *Pereira in Genes. cap. 30. Mart. del Rio lib. 1. Magicar. cap. 3. q. 3. & dixi in Epitom. de Magia lib. 1. c. 4. ex n. 12. Ioan. Huart. lib. de examin. de ingen. d. c. 12 Petr. Garsia vbi sup. d. c.*
49 *8.* † Semen enim humanum non minus quam ferinum suis similem semper procreat, vt tradũt *Aristot. lib. 1. Generation. Peramato de homin. procreat. capit. 16. Valles de sacra Philosophia capit. 11. & lib. 3. Epidem. part. 2. com. 20. Huarte dict. capit. 12. Petrus Garsia vbi supra.*
50 † Quinimo si imaginatio id posset efficere, magis vehemens, & diuturna est, tempore grauiditatis, quam conceptus, propterea quod animi passiones magis inclinantur, & variantur rerum desiderio, & appetitu, quæ si possent conformatricem dirigere, melius esset dum formarentur membra, quod fit post longum conceptionis tempus, quam in ipso actu vbi nulla dispositio figurę est, vt docent *D. Thomas 2. 2 quæst. 4. artic. 8. ad 13. Thom. Fien. de viribus imagin. conclus. 12. & quæst. 21. conclus. 54. Ioan. Bauhin. de Hermaphrod.*
51 *libr. 1. capit. 11.* † Sed qui potentiam imaginationis concedunt ad hoc, vt signet fœtum eam tempore tantum conceptionis fatentur, *Aristoteles sect. 10. problem. 12. Plin. libr. 7. histor. natur. capit. 12. Galen. lib. de Theriaca ad Pison. capit. 14. Plutarchus libr. 5. de placit. Philos. capit. 11. D. Augustin. lib. 12. Ciuit. Dei, capit. 25. Auicena Fen. 21. tractat. 1. cap. 2.*

52 ¶ Ad exemplum de illa, quæ infantem peperit pilosum, & vnguibus armatum; aliam causam agnosco, præter visum vrsorum stigmatum videlicet, vel vitium seminis, vel defectum conformatricis, ex quibus mõstruosi partus edi solent, vel iusto Dei iudicio ad peccati punitionem, vt dixi *in Epitom. de Mag. lib. 1. cap. 4. ex num. 9.* † Ad exempla de brutis allata, quod fortius imaginant, *vt dixit Valles d. cap. 11.* Respondeo nugas esse, nam cum homini sit phantasia cum intellectu coniuncta, longè nobilior, & excellentior est, & perconsequens fortius signaret, quod cum ei non concedamus, multo minus belluis, cum imaginatio hominis potentior sit quam brutorum, vt
53 tradunt *Aristotel. & Plin. vbi supra.* † Ad alia arguméta sumpta ex visione, tactu, vel prolatione verborum, respondo non esse ita vera,
54 vt illos effectus physicè producant, cum illæ actiones sint immanentes; ideò si talem ex eis virtutem aliqui sunt consequuti, id vel ex diuina virtute, vel damonis pacto contigisse credendum est, potiusquam ex imaginatione, *vt dixi in Epitome de Magia lib. 2. capit. 37. ex n. 7. & cap. 49. ex num. 9.* † De noctambulis,
55 dico posse propria corpora mouere ex imaginatione intensissima, nam cum per somnum ferientur cæterę facultates animales, sola imaginatio ita plerumque operetur, vt vim motricem, & cęteras inferiores, seu mancipia quædã moueat, sed perid in extraneum corpus agere, vel fœtum posse immutare dicendum non est, vt tradunt *Andr. Liuauius lib. de imagin. & intellect. Mart. del Rio lib. 1. c. 3. q. 2.*

CAP. IV. De Anno Naturali, Solari, Lunari, Ciuili, Vulgari, & quibus diebus constet ad prolem producendam.

☞ *SVMMARIVM.*

1. *Homo toto anno, & interto gignitur spatio.*
2. *Annus apud varias nationes varias supputationes patitur.*
3. *Res quæ multipliciter intelligitur veritas ignoratur.*
4. *Annus naturalis quis dicatur.*
5. *Annus Solaris ab Adæ temporibus constat diebus 365. & quadrante.*
6. *Annus Solaris reddacti est ad dies 365. horas 5. minuta 49.*
7. 8. *Annus Vertes quis dicatur.*
9. *Annus Lunaris quibus diebus constituitur.*
10. *Ægyptij annos habuerũt trimestres, vt sua Gentis multa millia annorum eventirentur.*
11. *Ægyptis, Chaldæis, Hebræis, Græcis, & Romanis annus Lunaris cõstat diebus 354.*
12. *Annus ciuilis diuersus fuit ex varijs Gen-*

tium

tium constitutionibus.

13. *Annus Ciuilis apud Romanos varius fuit.*
14. *Homo generatur decem menses.*
15. *Annum decē mensium Romulus instituit.*
16. *Annus luctus decem mensium fuit.*
17. *Annus luctus, quare introductus.*
18. *Decem menses constituti sunt à natura ad nascendum.*
19. *Decem viri leges in decem tabulis scripserunt, & decem menses ad nascendum constituerunt.*
20. *Decem mensium tempus legitimum ad nascendum.*
21. 22. *Natum intra decem menses legitimum esse.*

PLINIVS Secundus doctissimus homo, vt testatur *D. Aug. lib. 15. Ciuitat. Dei cap. 9.* postquam à natura omnibus animātibus certum, definitumq; tempus ad nascendum ascripsit, soli homini partum varium constituit in hæc verba lib. 7. natural. hist. cap. 5. *Homo toto anno, & in certo gignitur spacio. Alius septimo mense, alius octauo, & vsque ad initia decimi, & vndecimi* † Et licet de hoc anno, quem Plinius homini natiuitati cōstituit, alij varia protulerint. Anno solari, vertenti, communi, lunari, & ciuili varios terminos præfingentes, eo quod apud varias nationes, varias diuisiones, & supputationes annus patiatur, vt tradunt *Censorin. de die natal. cap. 19. & 20. Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 9. 12. & 14. Solin. in Polyhist. cap. 3. Aul. Gelius lib. 3. noct. Atticar. cap. 48. D. August. lib. 12. Ciuit. Dei cap. 10. & lib. 15. cap. 10. Carol. Sigon. lib. 1. emendat. cap. 16. Maluenda de Antechrist. lib. 1. cap. 14. & seqq. Ioseph. Scaliger. de emmendat. tempor. Cardinal. Baron. in Marty. Roman. Dionys. Patauius de doct. temp. lib. 1. Marin. Marsenius super Genes. cap. 1. v. 1. & cap. 5. v. 4. q. 61.*

† Sed quia res, quæ multipliciter intelligitur, veritas ignoratur, & in re tam magna, vt est hominis naturale tempus ad nascendum constitutum, ad legitimationem, hæreditatē, libertatem, nobilitatem, & alios effectus, ad quod tot, ac tantæ leges in iure Canonico, Imperiali, & Regio constituuntur, opere prætium est aliquid certum præfinire, vt de quo anno Plinius locutus videatur.

¶ Annus Solaris, qui naturalis dicitur *à Censorino d. cap. 20.* tempus est, quo Sol, per Zodiacum girans suum peragit cursum naturalem, quem *Solis anfractum, & reditum*, appelat, *Macrob. d. lib. 1. c. 16.* videlicet ANFRACTVM propter Zodiaci ambitum, REDITVM, quia eadem signa per annos singulos Sol certa lege petitur, vt tradit *Dionys. Patauinus vbi supr.* † Apud omnes nationes, & omni æuo annus vnus, & idem fuit, constans ex diebus 365. cum quadrante, vt à temporibus Adę, per omnes orbis partes obseruatum, tradunt *D. Augustin. lib. 15. Ciuitat. Dei cap. 10. & 14 Torniel. in Annal. Sacris anno mundi 1556. num. 24. & 25. Mari. Marsenius d. q. 61. Alfons. Carrança de legit. part. desig. c. 12. §. 1. num. 5. & §. 2. num. 25. & in Diatriba contra Patauium. capit. 1. & seqq.* † Quod ex vero cœlorum motu ab Ecclesia redactum est ad dies 365. horas 5. minuta 49. Secundum exactam, & veriorem eius computationem, in omnibus eius regionibus receptam, per S.D.N. Gregor. XIII. factam ann. 1582. & nobis approbatam iure patriæ *l. 11. tit. 15. lib. 5. Recopil.* † Quod ab antiquis *annus vertens* dicebatur, eo quod ad Solis cursum referretur *Rosin. lib. 4. antiqu. Roman. cap. 1. Censorin. de die natal. cap. 19. Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 14.* Et plures Poetæ, maximè Iuuenal Saty. 7. *Et cum se verterit annus,* † Quod etsi ab aliquibus aliter, atque aliter computetur, vt constat ex *Censorino de die natali cap. 18 & 20.* præfata acceptio propriot est, & frequentior, vt tradit *Carranza d. c. 12 §. 1. num. 6. ad fin. pag. 482.*

¶ Annus Lunaris, ex vnico Lunæ circulo primitus constituebatur apud Ægyptios ex motu Lunæa dato cœli puncto, ad idem punctum, & sic annus Lunaris, vulgo mensis est: deinde duobus mensibus annus iste constare cępit, postaa dilatum in menses tres, & quatuor, *Solin. in Polybist. cap. 3. Censorin. de die natal. cap. 19. Herodot. in Euterpe lib. 2. capit. 145. Carrança d. cap. 12. §. 1. n. 7. & §. 3. ex n. 2.* † Vt sic suæ gentis multis millia annorum Ægyptij qui principia anni dederunt, antiquitatem commendarent. Cares, & Arcades annum sex mensium habuerunt, quia nec Solis, aut Lunæ, nec Astrologiæ rationem attendebant, cum se antiquiores Lunæ iactarent. *Lucian. in Astrolog. tom. 1.* † Postea tamen non solum Ægyptij, sed Caldæi, Hæbrei, Græci, & Romani annum Lunarem ex diebus fere 354. perficiebant, quamuis communem annum apud ipsos, & omnes nationes habebat dies 360. mensibusque tricenis, & æqualibus, *vt ex Heridoto, Hesiodo, Laertio, Thaletes, Solone, Hyppocrate, Aristotele, Plutarcho, Galeno, Plinio, & alijs tradit Doctiss. Ildef. Carrança de legitim. part. designat. capi. 12. §. 3. ex num 4. & §. 4. ex numer. 2. & §. 5. ex num. 7. & in Diatribre*

contra Patauium cap. 1.2.3. & 4. Cardinal. Caietan. in Geneſ. cap. 7. & 8. Ferd. Bonabēt. de octi meſtri partu lib. 7. ex cap. 3.

12 ¶ Annus ciuilis fuit, quem apud varias nationes, ciuitates diuerſæ ſibi conſtituebant, ideo certo nihil ei præfiniri poteſt, quia non ſemper ad rationem Solis, aut Lunæ, ſed ſuis placitis conſtituebant, vt tradunt *Cenſorin. de die natal. cap. 19. Marin. Merſenius ſuper Geneſ. capit. 1. v. 1. & cap. 5. v. 4. q. 61. Marc. Mantua lib. 5. obſeruat. 46. Maluenda de Antichriſt. lib. 1. cap. 14. & ſeqq. Petr. Nonius lib. 5. Miſcellan. capit. 7. Ioſeph Scaliger. de emendat. temp. Dioniſ. Patauis tom. 1. libr. 3.*

13 † Et vt aliarum nationum varios, & laboriosos anni computos prætermittam, apud Romanos, quorum computatio difficilima eſt, ob varias temporum mutationes. Primo ex Romulo annus ciuilis fuit decem menſium, continens dies 304. ſecundo à Numa XII. menſibus conſtabat, diebus 354. Tertius à Iulio Cæſare, XII. etiam menſibus, diebus 365. ¼. vt referunt *Roſin. antiquit. Rom. lib. 4. cap. 1. Carrança d. cap. 12. num. 5.* † Et de

14 hoc anno Romuli decē menſium locutus fuit Plinius, dum annum ad naſcendum homini conſtituit, nam eo quod infans in vtero matris decem menſibus formatur, vel ex diuino oraculo Sapient. cap. 7. v. 2. *In ventre matris figuratus ſum caro, decem menſium tempore co*

15 *angulatus ſum in ſanguine.* † Annum in decē menſes Romulus conſtituit, *A. Gelius noct. Atticar. lib. 3 cap. 16. Cenſorin. de die nat. cap. 22. Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 12. cum aliis à Me relatis lib. 2. de Magia cap. 42. n. 49. & Me referens ſequitur Ildef. Carrança d. cap. 12. §. 5. num. 3.* Ouid. Faſtor. 1.

Tempora digereret, vt cōditor vrbis in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.
Quod ſatis eſt vtero matris dum prodeat infans
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.

16 ¶ Quare annus luctus, qui fœminis ad lugendum virum dabatur decem tantum mentium fuit, vt ex multis tradunt *DD. in l. 1. & in l. genero, & in l. liberorum D. de ijs, qui not. in fam. & in l. decreto C. ex quibus cauſ. in fam. & in l. 1. C. de nupt. Cuiat. libr. 6. obſeruat. cap. 32. Reuard. libr. 1. variar. cap. 20. Baldwin. ad leges XII. Tabul. in l. 17. num. 12. Briſon. Gothofr. & alij apud D. Fran. Amaya lib. 1. obſeruat. cap. 2. n. 11.*

17 *latè Carrança vbi ſup. cap. 13. ex num. 9.* † Et in eo anno fœminæ ad ſecundas nuptias tranſire, prohibebantur, non tam ex cauſa luctus, quam ob vitandi vteri incertitudinem, vel dubiam prolem, vel vt ait Vlpian. in d. l. liberorum, *Propter turbationem ſanguinis,* vel melius ex Theodoſ. in l. conſenſu 8. C. de repud. *Et nubēdi poſt annum (nequis de prole dubitet) permittimus facultatem.* † Nam decem menſes à natura conſtituti ſunt, vt homines matu- 18
rè naſcantur, vt *Hyppocrates* Pythagoreæ diſcipulus, qui medicinam quingentis annis à morte Æſculapij in lucem reuocauit, ſcriptum reliquit *lib. de ſepti motr. par. Ariſt. lib. 7. hiſt. natural. cap. 4. Auicena lib. 3. Fen. 21. tract. 2. cap. 1. Plato de Repub. lib. 5. Plutarch. lib. 5. de placit. Philoſ. cap. 18.* † Et cum 19
leges XII. Tabul. ex Græcia Romani attuliſſent anno vrbis 300. vt conſtat ex *Ti. Liuio, & l. 2. D. de orig. iur.* Decem viri, qui eas primo in decem tabulas pro roſtris propoſuerunt, in decimum menſem hominem gigni fauerunt, vt tenent *Vlpian. in l. 3. §. poſt decem D. de ſuis, & legit. hæred. Paul. lib. 4. Sent. tit. 9. Aul. Gellius lib. 3. noct. Atticar. Prateius ad ll. XII. Tabul. Gothofred. tit. de ſtatu hominis Hotmanus lib. 3. antiq. Rom. cap. 8.* † Ex qui- 20
bus Galij Aquilij formula ad poſthumi ſui inſtitutionem, ne natiuitate rumperet teſtamentum, intra decem menſes natum legitimum iudicauit, l. Gallus 28. D. de liberis, & poſthum. *intra decem menſes proximos mortis meæ natus.* Marcellin. in l. fin. D. de fidei cōmiſ. libert. *Intra decem menſes natus, natauè erit.* Iuſtinian. in l. vlt. C. de poſthum. hæred. inſt. *Intra decem menſes proximos mortis meæ.*

† Quibus conuenit de iure noſtro Regio l. 21
4. tit. 32. part. 4. *Ipocrates fue vn Filoſofo en el arte de la Fiſica, e dixo, que lo mas que la muger preñada puede traer la criatura en el vientre ſon diez meſes.* † Vnde natum intra decem 22
menſes legitimum eſſe docuerunt, *Bart. & alij in d. l. Gallus, & in Authent. de reſtitut. & ea, quæ par. §. fin. collat. 4. Tiraquell. in l. ſi vnquam v. ſuſceperit C. de reuocand. donat. Menoch. de Arbitr. lib. 2. caſ. 89. ex num. 40. cum alijs à me relatis in Epitome de Mag. lib. 2. cap. 43. ex num. 33.*

Sect. 1. de Tempore conceptionis, & immaturo fœtu.

SVMMARIVM.

23. *Conceptio non fit ſtatim, atque fœmina viro commiſcetur.*
24. *Conceptio fit regulaliter poſt ſeptem dies congreſſus.*
25. *Anima infunditur viris die 40. fœminis 80.*

26. *Anima infunditur ſtatim, atque corpus eſt delineatum.*
27. *Lineamenta corporis, quo tempore fiant.*
28. *Fœtus ſtatim, atque animatus eſt, non eſt aptus ad naſcendum.*
29. *Trimeſtres, & quadrimeſtres niſi ex miraculo non viuunt.*
30. *Trimeſtres, & quadrimeſtres abortini ſunt, quanuis viui naſcantur.*
31. *Trimeſtres, & quadrimeſtres teſtamentum non rumpunt.*
32. *Trimeſtres, & quadrimeſtres non faciunt ceſſare fideicommiſſum.*
33. *Paria ſunt non naſci, aut ita naſci, vt viuere non poſſint.*

STATIM, atque ſemen viri recipitur 23
intra vas naturale mulieris, & cum eius ſemine commiſcetur, non fit conceptio, ſed poſt circulum dierum, vt de parentibus Samuelis legitur, poſtquam congreſſi ſunt Reg. 1. cap. 1. v. 20. *Factum eſt poſt circulum dierum concepit Anna, & peperit filium.*
† Quod communiter à Medicis, & Phyloſophis poſt ſeptem dies congreſſus regulariter 24
contingit, & vocatur EMBRIO, *Ariſt. lib. 1. Generat. Animal. cap. 3. & lib. 2. cap. 5. Hippocrat. lib. de natura pueri. Galen. lib. 1. de ſemine cap. 9. & lib. de format. fœt. cap. 9. Petr. Garſia ad Avicen. diſp. 38. cap. 2.* † Poſtea delineantur membra humana, & anima rationalis infunditur, quod regulariter cõtingit in maribus die quadrageſima à conceptione, in fœminis vero octuageſima, *Leuit. c. 12. Maldonat. in Luc. capit. 2. Suarez tom. 2. p. 3. diſp. 10. ſect. 2. Ant. Gomez var. 3. capi. 3. num. 32.* 25
† Nam licet ante ſeptimum menſem, nec or- 26
ganizari, nec articulari poſſe fœtum teneat *Maſcard. de probat. concluſ. 1146. num. 18.* Fallitur ſane, nam anima infunditur ſtatim atq; corpus formatur, & delineatur, *D. Aug. relatus in cap. Moyſis 32. q. 2. Sancta Cruz ad Hypocrat. ſuper tex. 43. diſcurſ. 5. Ildef. Carranca de legit. part. deſignat. c. 1. §. 2. ex n. 18.*
† Lineamenta autem corporis ad ſummum 27
in formã perfectam fiunt in maribus in die 90. vt tradit *Ariſt. lib. 7. hiſt. animal. cap. 3.* vel tertio menſe, vt vult *Soranus Iſagog. cap. 17.* aut quarto, vt tenet *Fernel. lib. 7. Phyſiolog. c. 15.*
¶ Poſt animationem fœtus ſtatim non eſt 28
legitimus ad naſcendum, niſi caro eius conſolidata ſit, quod omnibus non vno, eodemque tempore contingit, nam varium, & incertum eſt, *Plin. d. cap. 5. Ariſt. lib. 7. hiſtor. animal. cap. 4. Avicen. lib. 1. de anim. cap. fin. Horat. Auger. lib. 1. quod homini non ſit cert. temp. ad naſ. Carranca ubi ſup. in Proleg. § 1. Feder. Bonauent. de Octimeſt. par. lib. 7. cap. 42.* † Vnde licet TRIMESTRES, & QVADRIMESTRES 29
vitales, & naturales aſſerat *Iacob. Concentarius lib. 2. ſingul. q. 4. nu. 4.* Fallitur ſane, quia inter prodigia, & ſigna vniuerſalis judicij abducitur ab Eſdra lib. 4. cap. 2. *Prægnantes immaturos pariens infantes trium, & quatuor mẽſium, & viuent.* † Ideo trimeſtres, & quadri- 30
meſtres abortiuos eſſe cenſeo, quãuis viui naſcuntur & baptizentur, quia nati ſunt in id tempus, in quo à natura viuere non poſſunt, l. 2. tit. 8. lib. 5. Recopil. *Peraſi por auſencia del marido, o por el tiempo del caſamiento ſe probaſſe, que naciò en tiempo, que no podia viuir naturalmente, mandamos, que aunque concurran en el hijo las dichas calidades de ſer baptizado, y viuir veinte y quatro horas, no ſea legitimo.* † Ideo teſtamentum non rumpit, *l. vxoris abortu C. de poſthum. hæred. inſtit. Menoch. conſ. 284. n. 3. lib. 3. Giurba d. gloſſ. 1. n. 3.* 31
† Nec facit ceſſare fideicommiſſum relictum 32
ſi ſine liberis, *l. ex facto 17. & ibi omnes §. ſi quis autem D. ad S. C. Trebellian. Socin. conſ. 275. num. 20. vol. 2.* † Nam paria ſunt non 33
naſci, aut ita naſci, & in id tempus, quo naturaliter viuere non poſſint, *l. fin. C. de Inſtit. & ſubſtit. Decius conſ. 227. num. 10. Mar. Giurba in conſtit. Meſanenſ. cap. 10. gloſ. 1. n. 4.*

Sect. 2. De Quinquemeſtribus, & Seximeſtribus.

SVMMARIVM.

34. *Quinquemeſtres, & Seximeſtres vitales non ſunt ex communi Medicorum, & Phyloſophorum.*
35. *Fœtus humanus ante ſex menſes, & duos dies non maturaſcit.*
36. *Fœtus humanus ante ſeptimum menſem vitalis non naſcitur.*
37. *Iuriſconſulti ante ſeptimum menſem partum non admittunt.*
38. *Fœtus legitime naſcitur diebus 182.*
39. *Septimum menſem conſtitutum eſt ad naſcendum in l. 4. tit. 23. part. 4.*
40. *Quinquemeſtres, & Seximeſtres tanquam abortibos noſtri excludunt.*
41. *Quinquemeſtres, & Seximeſtres vitales, & naturales ſunt ex authoris ſententia.*
42. *Fœtus poſtquam à quarto menſe egreditur injurijs tolerandis validior eſt.*
43. *Quinquemeſtres, & Seximeſtres quare vitales ſint.*

44. Quin-

44. *Quinquemeſtres, & Seximeſtres probatur vitales eſſe ex Medicis.*
45. 46. *Quinquemeſtres, & Seximeſtres probatur naturales eſſe ex experientijs.*
47. *Authoris ſententia ab alijs laudata de quinquemeſtribus.*
48. 49. *Sententia authoris de quinquemeſtribus approbata Rotæ deciſionibus.*
50. *Sententia authoris fabet Taurina lex. 13.*
51. *Quinquemeſtribus fabet l. 2. tit. 8. libr. 5. Recopil.*
52. *Medicorum, & Philoſophorum placita, de quinquemeſtribus non conſtituit in ſcientia, ſed in hiſtoria.*
53. *Experientijs comperta, indubitata ſunt.*
54. *Vera ratio ex eo pendet, quod res eſt, vel non eſt.*
55. *Hyppocratis, Ariſtotelis, Avicenæ ratio de partus natura.*
56. *Hypocrates ex experientijs artem compoſuit.*
57. *Iuriſconſulti Hyppocratis ſententiam ſequentes non magis, quam illa authoritatem habent.*
58. *Falſitatis origine data, actus conſequens euaneſcit.*

QVINQVEMESTRES, & SEXIMESTRES vitales non eſſe communis 34
Medicorũ, & Philoſophorum ſchola teſtatur, nam ante ſeptimum menſem nullum fœtum vitalẽ naſci poſſe affirmant, *Ariſtotel. lib. 7. hiſtor. animal. cap. 4. & lib. 4. generat. animal. cap. 6. Avicena lib. 3. Fen. 21. tract. 2. cap. 1. Plin. lib. 7. hiſtor. natural. capi. 5. Plutarch. lib. 5. de placitis phyloſoph. cap. 18. Cenſorin. de die natal. cap. 19. Marc. Varro lib. 1. capit. 10. Aul. Gellius lib. 3. noct. Atticar. cap. 16. Cœl. Rodigin. antiq. lect. lib. 22. cap. 13.* † Cuius quidẽ 35
rei duæ cauſæ reddi ſolent. Prima à temperamento ſpeciei quod nõ accipit perfectionem ante ſex menſes, & dies duos, ante quod tempus fœtum humanum non maturaſcere, nec perfectionem accipere in hæc verba teſtatur Hyppocrates lib. de Septimeſtri part. *Inde ſeptimum menſem, ideſt anni Solaris dimidium exactum, fœtui in vtero conſtituto afferre perfectionem.* † Secunda à cœleſtis periodi po- 36
teſtate, nam res omnes ſublunares cum cœleſti motu regãtur, ante ſeptimum menſem Planetarum curſus nondum completus eſt, & ita hominem vitalem naſci non poſſe tenent *idẽ Hyppocrates d. lib. de Septimeſtr. part. Ariſt. lib. 2. de ortu, & interitu, & lib. 4. de generat. & lib. 3. de Animal. par. c. 2. & lib. 1. Generat. animal. cap. 1. Ferd. Bonauent. de Octimeſtr. part. lib. 3. cap. 6. & 25. & lib. 7. c. 27. & 34. Carrança d. cap. 9. num. 4. & 5.*

§ Vnde cum ante ſeptimum menſem 37
fœtum non habeat perfectionem naturalem quinquemeſtres, & ſeximeſtres Iuriſconſulti noſtri ex authoritate Doctiſsimi Hyppocratis merito excluſerunt, nã vt ait Paul. I. C. in l. Septimo menſe 12. D. de ſtatu homin. *Septimo menſe naſci perfectum partum tam receptũ eſt, propter authoritatem Doctiſsimi viri Hyppocratis.* Nam vt ait Ariſtot. lib. 1. hiſt. anim. cap. 4. *Fœtus, qui maturius quam ſeptimo menſe prodeat, nullo pacto vitalis.* † Vel quoad 38
minus die 182, qui eſt anni Solaris dimidium ſcilicet, ſex menſes, & dies duos, vt in hæc verba teſtatur Vlpian. in l. inteſtato 3. §. fin. D. de ſuis, & legitim. hæred. *De eo autem, qui centeſimo octigeſimo ſecundo die natus eſt, Hyppocrates ſcripſit, & D. Pius Pontificibus reſcripſit iuſto tempore videri natum.* † Quibus aſ- 39
tipulatur Rex noſter D. D. Alfonſus X. Sapiens cognominatus in l. 4. tit. 23. par. 4. *Otro ſi dixo eſte Filoſofo*, Ipocrates, *que la criatura, que naciesſe faſta en los ſiete meſes, que ſolo tenga ſu nacimiento vn dia del ſeteno mes, que es cumplida, e vinidera, e debe ſer tenida tal criatura por legitima del padre, e de la madre, que eran caſados, e viuan en vno a la ſazon, que la concibio.* † Et cum ante ſeptimum menſem 40
partus non ſit vitalis, nec naturalis, nec legitimus quinquemeſtres, & ſeximeſtres tanquam abortiuos, & nõ natos excluſerunt *Bart. in d. l. ſeptimo menſe, Alexand. in l. quod certatum, C. de poſth. hared inſti. Bald. in d. l. inteſtato, Iaſ. in l. quod dicitur D. de liberis, & poſthum. Mantic. de conjectur. lib. 11. tit. 6. num. 10. Tiraquel. in l. ſi vnquam v. ſi ſceperit C. de reuocand. donat. Maſcard. de probation. concl. 1146. num. 2. Boer. deciſſ. 220. per tot. Aſſlict. deciſſ. 236. n. 4. Anton. Gomez in l. 13. Taur. num. 4. Paul. Zacchias in Medico legali tit. 2. q. 2. ex num. 12. Mar. Giurba in conſuet. Senatus Meſſanenſ. p. 1. capitul. 1. gloſſ. 4. numer. 35.*

¶ Sed his non obſtantibus verius mihi vi- 41
ſum eſt, quinquemeſtres, & ſeximeſtres vitales, & naturales eſſe, *vt primus omnium Iuriſconſultorum, & tentaui, & dixi in Epitome de Magia. Regij Conſilij iuſſu, & approbatione excuſa lib. 2. cap. 43. ex n. 21.* Et Me citato in eandẽ veniunt ſententiam *D. Ildefonſus Perez de Lara Regius olim Conſiliarius in Granatenſi, & Valliſoletana Chancellaria, nunc in Eccleſia Toletana Hiſpaniæ primata Doctaralis Cancricus in Compendio vitæ hominis c.*

10. num. 23. pag. 122. Ildefons Carranca Regij Consilij aduocatus tract. de legitimi partus designation. cap. 9. num. 2. fol. 401. Et supresso nomine mea verba referens *Blas Robles de Salcedo de Represent. lib. 1. cap. 12. n. 24.* † Postquam enim fœtus à quarto mense egreditur solidioris carnis est, & injurijs tolerandis validior, ita vt nec pharmacis, quæ at expelli, secũdum *Gallen. ad Hyppocrat. Aphoris. comment. lib. 4. Ludouic. Mercado Regius Protbemedic. lib. 4. de affect. mulier. cap. 1.* † Quare ex robustis parentibus procreati, aut qui calidis degunt terris, quia ex quinto mense aëre inspirato egere incipiunt, aut alimentum à matre sumptum nõ eis satisfacit, huc, illuc vagantes partum anticipant, nam vt ait Arist. lib. 4. de animal. ortu cap. 6. *Cum corpus ad nutriẽdum non sufficit, partum emittit.* † Quibus rationibus, quinquemestres, & seximestres, vt vitales, & naturales approbans in hac verba restatur Ludoc. Mercado de affect. mulier. lib. 4. cap. 1. *Quando calor cordis adeo excreuit, vt infans sine ventillatione, aut refrigerio inspirato aëre minime viuere possit, aut alimentum quod à matre sumit, non ei satisfacit, & cogitur, quod deest alunde discutere, calcitrat, & pellicullam internam motu prærumpit, vt sic aliæ externæ debilitatæ à natura exire cogatur.* † Sic ergo verissimum est quinquemestres, & seximestres ex hac de causa vitales, & naturales nasci, vt certa fide tenẽdum docuerunt *Auicena lib. 9 naturæ animal. capit. fin. Franc Vallesius super libros Epidemia. & lib. de sacra philos. cap. 8. Petr. de Peramato lib. de hominis procreat. cap. 8. Horat. Augenius tract. quod homini non sit certum tempus ad nascend. lib. 1. cap. 14. & 21. Ferd. Bonauent. de octimestri partu lib. 1. cap. 6. & lib. 2. fere per tot. & lib. 7. ex capi. 32. Ioann. Schenckius tom. 2. observat. Medicar. iib. 4. tit. de partu vital. observat. 152. Hieron. Cardalib. 1. contrad. Medic. lib. 1. tract. 3. contradict. 8. Ioann. Brodeus lib. 10. cap. 11. Iacob. Segarra ad Galen. de facult. natur. lib. 3. cap. 3. Franc. Valleriol. lib. 3. enarrat. Medicar. capi. 7. Sperou. Speronj dial. de tempore part. Claud. Giardin. libr. de partus dier. 171.*

¶ Et probatur experientijs, nam illustrissima D. Anna Henrriquez Comitissa de Pradas, Præexcellẽtissimi Ducis de Cardona mater, morum integritate, & vitæ sanctitate præclara, in quinto mense peperit filiam, adeò delicatam, vt sui immaturi exitus, satis præbuit testimonium, quæ multis annis in monasterio Lucenæ superstes vixit, *vt dixi d. cap. 43. nu.* 25. † Comitissa de Triultijs etiam in quintum mensem peperit nium, & aliæ multæ immaculatæ vitæ fœminæ, vt narrant *Hieron. Cardan. d. contrad. 8 Valles de sacra philos d. cap. 8. Ioan. Schenckius vbi sup. observat. 152. Valeriol. d. cap. 7. Horat. Augenius vbi sup. lib. 1.*

¶ Vnde eruditissimus Ildefonsus Carrança (qui me nec facie nouit) postquã vnum, aut alterum ex Iuris interpretibus retulit, qui meã opinionem alucinarunt: tandem in meam veniens sententiam, hæc subdit d. cap. 9. n. 2. pag. 401. *Idque intrepide affirmat Torreblanca in sua Epitome, seu opere de Magia lib. 2. cap. 43. num. 27. & 28. & in num. 39. improbans Vlpianum, & Paulum auctores l. intestato 3. D. de suis, & legit. hæred. & in l. septimo mẽse D. de statu homin. dum asserunt, vel supponunt à septimo mense partus naturales, legitimos, & vitales incipere.* † Et Blasiũ Robles Salcedo notat, quod à Me multa transcribens, Me non referat, & aducit pro mea opinione Decisionem Rotæ Rom. quæ post mea scripta ex meis fundamentis, & authoribus a Me relatis pro quinquemestrib. fuit expedita, cuius hæc sunt verba d. num. 2. pag. 401. *Demum Ioannes Aloisius Riccius in addit. ad Mascardum super num. 1. conclus 1146. refert Romanæ Rotæ decisionem in causa Axiomana alimentorum, quæ anno 1620. partus quinquemestres, & seximestres naturales, & vitales declarauit.*

† Similis alia Rotæ Romanæ decisio in causa Beneficiali Hispalensi fuit expedita ann. 1623. quam mihi tradit impressam, subscriptam, & signatam à Romanæ Curiæ Notario, Illustriss. m. D. Christoph. de Lobera Episcop. Cordub. hoc anno 1629. cuius hæc sunt verba. *Et vtraque parte informante super dubio dato an illegitimitas obesset assero Ludouico, quod eius mater ante sextum completum mensem à die matrimonij eum peperisset, Domini responderunt pos. quintum mensem partum esse naturalem, & vitalem, vt ex multis affirmat Torreblanca in sua Magia lib. 2. capit. 43. ex num. 21.* † Quod etiam lege Regni est approbatum, nã ad tollẽdas cõtrouersias, quæ ex assertis opinionibus suboriebantur statuit Taurina l. 13. quæ hodie est l. 1. tit. 8. lib. 5. Recopilat. *Ordenamos, i mandamos, que el tal hijo se diga, que naturalmente es nacido, i que no es abortiuo, quando naciò viuo todo, i que a lomenos despues de nacido viuio veintiquatro horas naturales, i fue baptizado.* † Nam licet ibi nulla fiat mentio de tempore quo natus esse debeat, tacite tamen approbauit quinquemestres, & seximestres, & alios, qui secundum naturam nasci possunt; cum paulo post subdat: *Pero si por ausencia del marido, o por el*

tiempo

tiempo del casamiento claramente se probasse, que nació en tiempo, que no podia viuir naturalmente: Mandamos que aunque concurrã en el dicho hijo las calidades susodichas, que no sea auido por natural, ni legitimo.

52 ¶ Neque obstat in contrarium adu&ta, nam ea, quæ Medici, & Philosophi antiquiores circa tempus partus edixerunt, non consistunt in scientia, sed in fide historiæ, & successuum variorum obseruatione, sic Aristoteles libros, in quibus ista aprimè pertractat, *non de scientia, sed de historia animalium* nuncupauit; & Plinius ista, & similia prosecutus libros appellat *de naturali historia*; vt optime notat
53 *Carranca d. cap. 9. num. 8.* † In quibus multa supponunt, & vt indubitata asserunt, quæ experientia subsequentium temporum ab operibus naturæ omnino debia demonstrauit, qua propter merito ea posteriores Philosophi, & Medici refelluerunt, nam vt ait Aristotel. in proem. Metaphis. *Artes enim fiunt per aditamentum.*
54 † Et in his, quæ solo eventu dignoscuntur nulla certa dari potest scientia, vel notitia, vt tradit *Horat. Augen. lib. 1. de homin. part. cap. 16.* Imo potius nulla aliæ datur cognoscendi via, quam ex veritate, siue vt ait Aristot. *Vera oratio ex eo pendet, quod res est, vel*
55 *non est.* † Quare Hyppocrates, qui partum octimestrem vitalem, nec vidit, nec forsam audiuit, octimestres omnino respuit, & abortiuos putauit: at Aristotelis, qui historiæ rerum Ægyptij, & omnium Græciæ Prouinciarum dubio procul peritior fuit, octimestres viuere posse asseruit, & comprobat ab euentibus rerũ in Græcia, & Ægypto: sicut Auicena, ex his, quæ Hispaniæ nostræ obseruauit, v dixi *Car-*
56 *ranca d. cap. 9. num. 9. & cap. 11.* † Et subdit vnde par sit credere, quod si hodie Hyppocrates, & Aristoteles scriberent, eadem norma, & ratione causam quinquemestrum, & seximestrum propugnarent, nam vt ait ipse Hyppocrat lib. de carnib. *Atsi forte harum rerum, quis imperitus mirabiliter fœtum septimo mense nasci, atque id quidem certè, & sepius vidit. Quod siquis volet facile deprehendet obstetrices (quæ parturientibus præsunt) adeundo, &*
57 *percontando.* † Quare cum Iurisconsulti, iurisque nostri auctores, quæ hac in parte statuerunt ex doctrina ipsius Hyppocratis accepisse profiteantur, sic ei satisfactum, cæteris satisfecisse videtur, nam quando ex vna radice multiplex vitium nascitur, consequens est, vt eodem modo tollatur, & reloluatur, *l. si libertã in fine, C. de nupt. & facit tex. in cap. inter viros, de re iudic.*
58 † Data tamen salitatis origine, actus omnis sequens, & dependens euanescit, *l. ex imtio C. de falsis,* Nam sublato fundamento totum ædificium corruit, *l. ego tecum 26. D. de except. rei iudic. l. fin. D. de constit. pecun. l. vectigal. D. de pignoribus,* quinimo deficiente fundamento super ædificari non potest, *cap. cum Paulus 1. q. 1. cap. veniens de presbyt. non baptizat.*

Sect. 3. De Septimestribus.

SVMMARIVM.

59. *Septimestres antiquitus subcõtrouersia fuerunt.*
60. *Hyppocrates sedauit controuersiam de septimestribus.*
61. *Plinius, nisi in plenilunio non admittit.*
62. *Septimestres sufficit, quod attingant.*
63. *Anni solaris maior pars sufficit ad nascendum.*
64. *Genituræ periodus constat diebus 182.*
65. 66. *Septimestres naturales, & vitales affirmant Medici, & Iurisperiti.*

SEPTIMESTRES non minus sub con 49
trouersia fuerũt priscis sæculis adeò, vt Apolonis Oraculum Lacedomoni consuluissent, contentione orta inter Cleomentem, & Demaratum, vt tanti negotij veritatem ostenderet, vt narrant *Herodoto lib. 6. intrgivy, & Pausan. libr. 3. Petr. Ærodius quæstion. ad Decretal. libr. 1. & ad Extrauag. titul. 12. capitul. 1. & libr. 2. rerum Iudic. tit. 4. cap. 10.* † Quam controuersiam se- 60
dauit *Hyppocrat. lib. de septimestri par. & lib. de carnibus, siue de principijs,* cuius verba latinitate donata hæc sunt. *Puer septimo mense natus certa ratione in lucem prodit, & vitalis est, cum is rationem, & numerorum exacte ad hebdomadas respondentem habeat.* † Vnde 61
Plinius vbi supra ad hoc vt vitalis sit, ad hanc completionem hebdomadarum requirit, vt in Plenilunio concipiatur, d. cap. 5. *Septimo non nisi pridie, posterove Plenilunij die, aut interlunio concepti nascuntur.*

¶ Et quamuis ad hoc, vt naturalis, & vita- 62
lis sint septimo mense perfecto in lucem prodire debere affirmet *Macrob. libr. 1. somn. Scipion. cap. 8.* Sufficit, quod illum attingat, nam totus septimus mensis vitalis est, vt ex sententia Hyppocratis tradũt *Paul. I. C. inl. septimo mense D. de statu hom. Reges nostri in l. 4. tit. 23. part. 4. Ferd. Bonauent. de Octimestri part. lib. 7. cap. 123. Idef. Carranca de legit. part. cap. 11. ex n. 18.* † Nam hebdoma- 63
das illas Hyppocratis est tẽpus illud quod Sol

ab vno

ab vno solstitio ad alterum peruenit, vt tradit *Polybius de octimestri part.* quod exactũ, quãdo fœtus habet maiorem parti anni Solaris, hoc est dies 182. & horas 15. dicitur septimestris licet septimum mensem non adimpleat, *Carranca d. cap. 10. num. 26. & capit. 12. §. 4*
64 *& 5.* † Quia illo tempore fœtus maturus est ad nascendum, quia totius gestationis periodus perficitur, & Tetragonon absoluit, quo integer Planetarum cursus dimettitur, & mãmillas matri lactem expungit, & ita eum naturalem, & legitimum tradunt Vlpian. I. C. in d.l. in testato, de suis, & legit. hæredib. *De eo autem, qui centesimo octingesimo secundo die natus est Hyppocrates scripsit, & D. Pius Pontifex*
65 *cibus rescripsit, iusto tempore videri natũ.* † Et hac ratione septimestres naturales, & vitales esse affirmant Philosophi, & Medici *Aristot. lib. 7. natural. hist. c. 4. & lib. 4. de genera. animal. cap. 6. Avicen. lib. 3. Fen. 21. tract. 2. ca. 1. Galenus in comment. ad lib. de septimestr. Francisc. Valleriola libr. 3. Medicar. enarrat. 7. Horat. Augerius de homin. part. lib. 1. ca. 9. Ferdin. Mena lib. de septimestri par. Ferd. Bonauentur. de octimestri part. lib. 7. capit. 6. & 123. & lib. 8. cap. 52. Valles libr. 2. controuers. capit. 11. Mercado lib. 4. de affect. mulier. ca. 1. Paul. Zachias in Medico-legali tit. 2. quæst.*
66 *3. ex num. 3.* † Quibus conueniunt ex Iurisperitis, *Bart. & alij in d.l. septimo mense, & in d.l. intestato, D. de suis, & legit. hæred. & in l. quod certatũ, C. de posthum. hæred. instit. Gregor. in d.l. 4. tit. 23. Part. 4. Menoch. de Arbitrar. cas. 89. n. 35. Mantica de cõiecturis lib. 11. tit. 6. num. 10. Trentacinq. de substit. part. 4. cap. 7. num. 77. Peregrin. de fideicommiss. art. 29. Mar. Giurba in consuetud. Messanens. part. 1. cap. 1. gloss. 4. num. 35. Carranca d. capit. 10. n. 7. & in notis addictas leges post finem operis fol. 671. & seqq.*

Sect. 4. De Octimestribus.

SVMMARIVM.

67. Octimestres naturales, & vitales negant Medici.
68. Octimestres quasi abortiuos excludũt Philosophi.
69. Octimestres quare non sint vitales.
70. Octimestres pro non natis habentur.
71. Octimestres quamuis viuant horas 24. non sunt legitimi.
72. Octimestres legitimos esse ex Auctoris sententia.
73. Auctoris sententia de octimestribus á pluribus sequuta.
74. Auerroes octimestres naturales probat.
75. Auicenna octimestres vitales esse defendit.
76. Bonauentura defensus, qui Auicennæ sententiam tuetur.
77. Auicenna autor Fenum diurrsus fuit tempore patria parentibus, & scriptis á nostro Auicenna.
78. Octimestres naturales, & vitales in Græcia, & vicinis regionibus.
79. Octimestres vitales in Ægypto, Venetia, Florentia, & Sicilia.
80. Octimestres vitales esse Hispaniæ, & Cordubæ.
81. Octimestres si viuũt horas 24. legitimi sũt.
82. Octimestres sunt naturales, vitales, & legitimi.

OCTIMESTRES similiter non esse naturales, nec vitales defundunt veteres, & recẽtiores Medici: nam Hyppocrates ait lib. de carnibus, siue de principijs, *natorum mense octauo nullus vnquam vixit*, & libr. de aliment. *partus ducentorum & quadraginta dierum est, & non est*, qui est Octimestris, vt sæpè idem asserit *libr. de octimestr. part.* Plin. libr. 7. cap. 5. *Grauidis autem quarto, & octauo mense, letalesque in ijs abortus.* † Vnde octimestres quasi abor- 68
tiuos excludunt *Aul. Gellius lib. 3. noct. Atticarum, capit. 16. Plutarch. libr. 5. de placit. philosoph. capit. 18. Censorin. de die natal. cap. 7. Auicen. lib. 3. Fen. 21. tract. 1. cap. 2. Philon. libr. de opific. mund. Cœl. Rodigin. libr. 22. antiquit. lect. cap. 14. Leuin. Lemnius de occultis natur. lib. 4. cap. 23. Galen. libr. 6. morbi popul. part. 7. text. 27. Valles. libr. 2. controuers. cap. 10. Bonauentur. de octimestri, part. ca. 22. & seqq.* † Contendunt enim huiusmodi 69
octimestrem partitionem esse inimicam naturæ, & contrariam ipsimet fœtus propagationi, idque varijs rationibus obfirmant Philosophi, Medici, Astrologi, Arithmetici, & Musices, singuli enim ex eius disciplinæ penetralibus ad quem animũ adiunxerat, *Hyppocrat. lib. de octimestr. & lib. de septimestri. Auicen. d. Fen. 21. tract. 1. capi. 2. Mercado de mulier. affect. libr. 4. capit. 1. & 2. Bonauentura de octimestri part. libr. 2. capit. 12. & seqq. & lib. 3. c. 3. & seqq. & lib. 10. per tot. Valleriola lib. 3. enarrat. medicar. c. 7. Andr. Laurẽ. lib. 8. hist. anatomat. c. 9. Bisciola lib. 1. horar. succesiuar. cap. 7. Valles libr. 2. controuersiar. ca. 10. & 11. Lalamant. ad Galen. dier. decret. lib. 2. & ad Hyppocrat. de homin. ætat.* † Quare 70

octimestres, nec naturales esse, nec legitimos, nec ad hæreditatem admitti, nec testamenta rumpere; nam ad iuris effectus pro nõ nati habentur, *Alciat. in l. qui mortus, D. de verbor. sign. Tiraq. in l. si unquam, C. de revoc. donat. v. susceperit liberos, n. 205. 206. Guil. Benedict. in ca. Raynuntius, de testam. v. Soboles, ex n. 24. Afflict. dcis. Neapol. 236. Menoch. de Arbitrar. cas. 89. n. 38. & lib. 4. præsumpt. 89. n. 111. Mantica de coniectur. lib. 11. tit. 6. n. 10. Mar. Giurba in consuetud. Messanens. part. 1. cap. 1. glo. 4. num. 37. Mart. del Rio lib. 1. Magicar. disq. cap. 4. quæst. 2.* † Etiamsi viuant horas XXIIII. & amplius, & baptizentur, nam cum nati sint eo tempore, quo naturaliter viuere non possint, perinde habentur, ac si nati non fuissent, *DD. in l. uxoris aborsu, C. de posthu. hæred. instit. & in l. 9 certatim, eod. tit. Paz de tenuta, c. 68. n. 34.* qui prose allegat d. Taur. in 13. & l. 17. tit. 6. p. 6. *à menos de ser prouado, que la criatura, que naciera della en tiempo que pudiera ser fijo, o fija de su muger.*

¶ Sed cõtraria sententia tã in iudicando, quã consulendo verior mihi visa est, quã experitioribus Medicis, & Philosophis defendi *in Epitom. de Mag. Regij Senatus tusu, & approbatione excusa, lib. 2. c. 43. ex n. 29. & Mereferentes sequũtur D. Ildef. Per. de Lara Regius Cõsiliarius in Cõped. vitæ hom. c. 10. nu. 26. & seqq. Ildef. Carrãça Regij Cõsilij Aduocatus, de legit. part. desig. c. 11. n. 17. fol. 442.* † Quã quidẽ mea sententia probant Medici, & Philosophi, *Arist. lib. 7. hist. anim. c. 4. Plin. lib. 7. natur. hist. c. 5. Valleriol. lib. 3. enarrat. medi. c. 7. Mercado de affect. mulier. lib. 4. c. 1. Peramato de homi. procreat. c. 1. Horat. Augenius trat. quod homini non sit tempus ad nas. lib. 2. & de partu homin. lib. 1. & 2. Plutarch. de placit. philos. lib. 5. c. 18. Ioan. Sebeckius vbi sup. lib. 4. de partu vitali præcoce, & seroſtino, obseruat. 153. & 154. Bonauentur. de octimestri partu lib. 3. & 4. ferè per tot. qui lib. 9. Medicis, & Philosophis contrarium sentientibus satisfacit, & lib. 10. firmat conclusionẽ maximè c. 31. 34. 35. 37. & 39. Aul. Gellius lib. 3. noct. Attic. cap. 16.* qui pro se citat illos Cæcilij versus.

Insolet ne mulier decimo mense parere,
Pol nono, etiam septimo, atque octauo.

§ Averroes Arabs, natus Cordubæ, dũ Hispania â Sarracenis occupabatur post natum Christum ann. 1140. hanc tuetur sententiam *in magnos eruditionis, & laboris Aristotelis cõmentatores d. c. 4.* quam defendit *Fed. Bonauentura lib. 9. de part. octimestr. c. 26.* § Item Avicena eiusdem Averrois contemporaneus, & Medicinæ Magister, qui eam Cordubæ vetiusque patria publicè gymnasio auditoribus dictabat, eandem de octimestribus fauet sententiã *lib. 9. de natur. anim. c. 3.* quẽ ab aliorũ sub auditionibus vindicauit *Fed. Bonauẽ. lib. 10. c. 5.* & pro octimestribus eiusdem Avicenæ expõdit verba *d. lib. 10. c. 8.* † Quem immerito reprehendit *Ildef. Carrãç. de legit. part. desig. ca. 11. n. 18.* asserens Bonãuenturã valdè mẽdosa verba retulisse Avicennæ, quia eius verba in cõtrariũ sunt, qua refert ex Latino originali excepta, *ex lib. 3. Fen. 21. tract. 2. ca. 1.* & rursus d. c. 11. n. 24. *sed ego nõ inuenio Avicenã prædicta asseuerãtẽ,* & ad fin. d. n. 24. pag. 447. *nõ se restrinxit ad Hispaniã.* † Et reprehensio nascitur ex eo quod tantus vir nullũ aliũ Avicenã agnoscit præter auctorẽ Fenũ, qui cõtrariam tenẽt sententiã, qui à nostro Avicena, de quo Bonauentura, diuersus fuit patria parentibus, scriptis, & tẽpore nã ille Persa fuit natus Ausenæ prope Damasũ ann. Christ. 952. Hygiręue trãsitus Mahumath 370. hic verò natꝰ fuit Cordubæ ann. Christi 1149. qui lib. de natur. animal. vbi hãc tenet sententiã, & alios scripsit *vt dicam tom. 2. lib. 11. c. 4.*

¶ Vnde octauo mense natos naturales, & vitales, & legitimos esse non solum ratione, & auctoritate probatur, sed etiã experimentis, nã de Græcia, & alijs vicinis regionibus idem tenet *Arist. d. lib. 7. de animal. hist. c. 4.* † De Ægypto idẽ asserit *Plin. lib. 7. natur. hist. c. 5.* de Venetia, *Cardan. tract. 3. cõtrou. 8. lib. 2.* de Florentia, *Marsil. Ficin. de vita cœlitus cõparanda lib. 3.* de Sicilia, *Petr. Arodius lib. 2. rer. iudicat. tit. 4. c. 2.* † De Hispania ex eius fertilitate, tractu cœli, & climatis salubri idẽ testatur *Avicenna ad id expẽsus d. c. 43. n. 30. & Valleriola lib. 3. Medicar. enarrat. 7. Bonauẽ. lib. 10. c. 12.* & præsertim Corduba ex cœli temperie, clemẽtia, *Peramato, eius oriũdus, lib. de homi. procreat. c. 9.* de alijs, *Carrãça d. c. 11. ex n. 19. vsq; fin.* † Et nulla lege prohibentur, imò si viuunt horas XXIIII. & baptizãtur admissi sunt, vt legitimi ex Taurina l. 13. *Que el hijo se diga naturalmẽte nacido, si q̃ no es abortiuo, quãdo nacio viuo todo, i que alomenos despues de nacido viuio veinte y quatro horas, i fue bautizado.* † Vnde octimestres esse naturales, vitales, & legitimos expresè tenent ex nostris *Menoch. lib. 4. præsumpt. 89. n. 111. Gregor. in l. 4. tit. 23. Part. 4. Peregrin. de fideicommiss. ar. 43. n. 29. Ioã. Garsia de Nobilitate ad l. Cordub. glos. 48. §. 1. num. 3. Cifuentes in l. Tauri 13. numer. 2. Petrus Arodius lib. 2. rerum iudicatarum, titul. 4. cap. 2. & tit. 5. capit. 2. Paulus Zacchias in*

Medico-

Medico-legali tit. 2. q. 3. ex n. 7. Mar. Giurba in consuet. Messanens. p. 1. c. 1. gl. 4.

Sect. 5. De Nonimestribus.

SVMMARIVM.

83. Nonimestres vitales sunt, naturales, & legitimi.
84. Nonimestres omnib. maximè naturales sũt
85. Nonimestres omnium perfectissimi sunt.
86. Nonimestres frequentiores sunt.
87. 88. Nonimestres in dubio partus cẽsendus est.

83 NONIMESTRES vitales sũt, naturales, & legitimi, qui vt frequẽtiores, sic testatur in sacra Paremia mater illa septẽ filiorũ fortissima, vltimũ alloquẽs his verbis Machab. 2. c. 7. *Fili mi, miserere mei,* 84 *qui te in vtero nouem mensibus portaui.* † Quare de illis vt frequentioribus passim fit mentio in Hyppocrate, & Aristotele, quia nonimestres omniũ maximè naturales putauit, *Franc. Valles in comment. super 2. Epidemiar. sect. 3.* 85 *& lib. de sacra Philosoph. c. 83.* † Eosque omnium perfectissimos appellarunt *Mercad. de mulier. affect. lib. 4. ex Hyppocrate lib. 6. p. 7. tex. 29. Bonauent. de octimest. part. libr. 3. cap. 25. Paul. Zachias vbi supra, d. quæst. 2. ex nu.* 86 *14.* † Nam vt ait Machrobius in somno Scipion. lib. 1. *Humano partui frequentiorem vsum nouem mensium certo numerorum modulamine natura constituit.* 87 † Et ita in dubio omnes partus centendos esse nono mense editos, vt frequentiores tenent *Bald in l. septimo mense, D. de Statu hom. Mar. Giurba d. p. 1. cap. 1. gloss. 4. num. 31. Mascard. de probat. conc. 805. Menoch. de Arbitrar. cas. 89. num. 37. Carrança de part. legit. capit. 12. num. 8.* 88 † Qui vt frequentiores approbantur in l. 4. tit. 23. Part. 4. sub illis verbis: *Esso misino deue ser juzgado del que nace fasta en los nueue meses, é este cuento es mas vsado.*

Sect. 6. De Decimestribus.

SVMMARIVM.

89. Decimestres probati sunt sacra pagina.
90. Christus Dominus instanti suæ creationis recepit perfectam formam, & animam rationalem.
91. Christus Dñs in decimũ mẽsem natus fuit.
92. Mensis inceptus habetur pro completo.
93. Menses Lunares in Natiuitate Domini admittentes, reprehenduntur.
94. Menses Solares, non Lunares computãtur in hominibus procreandis.
95. Menses Solares constant triginta diebus.
96. Decimo mense nati sunt Beata Virgo, & S. Ioan. Baptista.

DECIMESTRES adeò sunt maturi, na 89
turales, vitales, & legitimi, vt multi sunt, qui nullos alios præter illos admittant ex is, quæ dicta retulimꝰ ex num. 17. nam vsait sacra pagina Sapient. capit. 7. v. 2. *In ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine.* † Quare Christus Dominus nos- 90
ter quamuis secundum carnem verus, & perfectissimus homo fuit, & in instanti suæ conceptionis recepit perfectam formam, & animam rationalem, D. Thom. part. 3. q. 33. art. 2. ad 3. *Propter infinitam virtutem agentis fuerit perfectissimè in instanti dispositum; vnde statim in primo instanti recepit formam perfectam, & animam rationalem.* † Ne suæ na- 91
turali perfectioni, quid deesset in decimum mensem natum fuisse testantur *D. Bonauentur. super illud Sapient. d. ca. 7. D. Damascen. libr. 4. de fide, cap. 15.* † Nam licet à die 25. 92
Martij quo incarnatus fuit, vsque ad diem 25. Decẽbris, quo natus est, currerũt dies 276 qui faciunt menses 9. & dies 6. mensis inceptus habetur pro cõpleto, & in his maximè D. Aug lib. 4. de Trinit. c. 5. *Et quadrigies sexies seni fiũt, ducẽti septuaginta sex, qui numer⁹ dierũ cõcipit novẽ mẽses, & sex dies, qui tãquam decẽ mẽses parientibus fœminis imputatur.* † Vn 93
de irridẽd⁹ est *Hẽric. de Gãdauo quodlib. 15. q. 13.* qui in asserta Dñi natiuitate decẽ mẽses perfectos exquirat, eos facit Lunares dierum 28. quia nouẽ mẽses Solares faciũ decẽ Lunares, vt tradit *D. Ramirez de Prado in Pentachõtar. c. 3.* † Nã prꝫterquã quod absurdissimũ 94
est in hominibus procreãdis, & natiuitatibus naturalibus menses Lunares non computantur, sed Solares, æquales trecenos, vt tradit *Carrãç. de legit. part. desig. c. 10. n. 26. & c. 12. §. 4. ex n. 19.* † Hoc est singulis triginta dierum, 95
qui est numerus mensis Solaris, & ciuilis, *l. miles, 11. §. sexaginta, D. ad l. Iul. de adult. l. si maritus prænenerit, §. hæc in maritis, iunctis gloss. v. post sexaginta, D. eodem tit. Auth. iuuemus, C. de iudic. l. vbi lex, 102. D. de regul. iur. Tiraquel. in l. si vnquam, C. de reuocand. donatio. num. 210. Perez de Lara in Compendio vitæ hom. c. 10. ex n. 40.* † Quare non solũ Christum 96
Dominum, sed Deiparam eius genitricem MARIAM, & S. Ioannem Baptistã Præcursorẽ in decimum mensem natos fuisse, expresse

testantur *Ioan. Bapt Poza in Elucidario Deiparæ tract. 6. c. 1. & seqq. Carrãç. de legit. par. c. 12. ex n. 54.*

Sect. 7. De Vndecimestribus, & duodecimestribus.

SVMMARIVM.

1. *Vndecimestres vitales, & naturales.*
2. 3. *Vndecimestres admittunt Medici.*
4. *Terdecim mestres admittunt Philosophi.*
5. *Decimoquarto mense natos vitales, & naturales.*
6. *Fœtus ex inuecillitate protrahitur.*
7. 8. *Vigesimo mense nasci posse, triẽnio, & quadriennio.*
9. *Natus post decimum mensem non est legitimus.*
10. *Natus post decimum mensem repellitur l. XII. Tabul.*
11. *Natus post decem menses repellitur ab hæreditate legibus Impp.*
12. *Natus post decem menses nõ est legitimus, lege Regni.*
13. *Natus post decem menses naturalis nõ est, ex Philosophis.*
14. *Natus post decem menses in Galia non est admissus.*
15. *Post decem menses partum posse protrahi, temerarium est.*
16. *Perfectio fœtus in decem menses est, ex Sacra Scriptura.*
17. *Iudices, qui admittunt partum vltra decem menses falluntur.*
18. *Iudicandum non est exemplis, sed legibus.*
19. *Facti quæstio in arbitrio est iudicantis.*
20. *Iudex non potest à legis decissione recedere pœna actus nullitatis.*

1 VNDECIMESTRES, & vltra plures sunt qui eos naturales, & vitales asserãt Philosophi, *Aristotel. histor. animal. libr. 7. & generation. anim. lib. 4. Plin. libr. 7. histor natural. capit. 5. Aul Gellius libr. 3. noct. Atticar. c. 16.* quamuis dicat Censorin de die natal. cap. 7. *Vndecimestrem Aristotel.*
2 *solus recepit, cæteri vniversi improbant.* † Medici verò communiter vndecimestrem admittunt, nam vt ait Hyppocrat. lib. de octimestri part. *persæpè vndecimum mensem attingere, & dies ducentos octuaginta, hæc autem dierum septem quadrigenarijs, vtero sibi gerere videntur.* † Quim & duodecimestres admittit 3
Pontanus libr. Sententiar. Ptholomei, sent. 51. *Ipse à grauissimis viris accepi Nicolaum Picinium clarissimum Ducem duodecimo mense editum.* † Et terdecimestres admissit Plin. 4
dict. cap. 5. *Masurius auctor est L. Papyrium prætorem secundo hærede lege agente bonorum possessionem contra eum dedisse, cum mater partum XIII. mensibus diceret tulisse, quia nullum certum tempus pariendi statutum videtur.* † Et non modo decimotertio, sed qua- 5
tuordecimo mense natos, sunt qui fateantur naturales, & vitales, *Hieronym. Cardan. libr. 1. Medic. contrad. 3. capit 8. & lib. 9. naturæ animal. capit. 5. Ioan. Brodæus libr. 10. Miscellan. capit. 11. Horat. Auger. libr. 2. de part. hom. cap. 27.* ‡ Nam vt ait Petrus de Perama 6
to, qui ea de causa Cordubæ vxorem suffocauit, libr. de homin. procreation. capit. 9. *gaudet natura sæpè huiusmodi varietate, quasi nobiscum ludens, & non solum vndecimo mense, verum & 12. 13. & 14. interdum partus profert, siuè ab imbecillitatem fœtus perfici, antea nequiuerit, siuè ob frigiditatem temperaturæ aërem externum non ante postulauerit, nec respirare statuerit, siuè copia alimenti defuerit, siuè sibi supetierit abũde: ꝙ si cũ his facultas vteri retentrix iungatur valida, & expultrix retentiua serius, quam aliter edetur in lucem infans.* † Da mum decimoquarto mense homi- 7
nem posse nasci contendit, *Ioann. Schenckius libr. 4. obseruation Medicar. titul. de partu, obseruat. 8.* qui meminit natum vigesimo mense, *obseruation. 9.* & biennio *obseruat. 10.* & triennio, *obseruation. 11.* & quadriennio, *obseruat. 12.* † Quibus in multis consentiunt ex nos- 8
tris *Alciat. lib. 3. Parodox cap. 7. Tiraquel. in l. si vnquam, C. de reuocand donation. v. susceperit liberos, num. 210 Pet. Gregor. in Syntag. Iur. cap. 26. ex num. 22. Negusant. in Sylua respons. q. 400. ex num. 74. Concentar. qq. Iur. lib. 2. q. 9. n. 9. & 10. Gothofred. in Schol. ad c. 2. Nouell. 39. Angel. Matth. de legat. & fideimis. c. 17. Minsynger. cent. 6. obseruat. 40. Duaren. ad tit. D. de legib. cap. 4. & ad l. Gallus, §. nunc de lege, D. de liber. & posth.*

¶ CONTRARIVM mihi verius visum est, 9
tam in iudicando, quàm in consulendo, scilicet; vt infans post decimum mensem à conceptione egrediens ab vtero, etiam in principio vndecimi mensis, non est legitimus, vt dixi *in asserta Epitome de Magia lib. 2. cap. 43. ex num. 33. & me referens sequitur Ildef. Carrança de legit. part. designat. cap. 14. num. 12. fol. 542. & cap. 15. num. 9. fol. 550. Robles Salzedo de Repræsentation. libr. 2. cap. 2. num. 3.*

† Idque

11 † Idque comprobatum est antiquissima l. XII. Tabul. relata *ab Aul. Gellio libr. 3. noct. Atticar. cap. 16. Gothofred. in fragment. sub titul. de statu hom.* ita concepta, *Decemviri in decimo mense gigni hominem non in undecimo.*

12 † Quæ à posterioribus Imperatoribus, & Iurisconsultis comprobata fuit, *Iustinian. Nouell. const. 39. de restituta, & ea quæ parit. coll. Paul. lib. 4. Sentent. tit. 9. Vlpian. in l. 3. §. post decem, D. de suis, & legit. heredib. & in l. Gallus, 28. D. de liberis, & posthum. cum aliis adductis ab Hotmano, lib. 3. antiquit. Roman. c. 8.*

13 † Et à nostris Regibus adeò obseruata, vt vnum diem vndecimi mensis attingentes non esse legitimos decreuit D. D. Rex noster Alphons. X. in l. 4. tit. 23. Part. 4. *Lo mas que la muger preñada puede traer la criatura en el vientre, son diez meses.* Et paulò post: *Mas si la nacencia de la criatura fuesse vn dia del onzeno mes despues de la muerte del padre, non deue ser contado por fijo.*

14 † Quod etiam placuit veteribus Philosophis, qui vltra decem menses nosci non posse, tenuerunt *Xenophon in* Ἀναβάσει, *lib. 3. Æmil. Probus, & Plutarch. in Agesilao, Pausan. lib. 3. Athæneo lib. 12. Cesorin. de die natal. cap. 7.*

15 † Quod in Gallia vt verissimum receptum in iudicio testantur, *Mainardus lib. 4 qq. c. 3. & 4. Paponius libr. 21. tit. 3. in Append. §. fin.*

16 ¶ Neque obstant Iurisperitorum, Medicorum, & Philosophorum sententiæ supra relatæ, nam omnes, qui vltra decẽ menses partum edi posse crediderunt, grauiter decepti sunt, nam licet in pagana Phylosophia id aliquãdo disputationi subiecerit, an post decem menses partus possit protrahi, nũc tamen nõ licet de illo dubitare, nec contrarium sine temeritate asserere non potest ex dictis *in Epitome de Magia lib. 2. cap. 43. ex n. 35.*

17 † Tunc quia habemus Sacræ Scripturæ textum clarum, & expressum, quem iam retulimus, totiꝰ fœtus perfectionem in decimum mensem cõstituentem, & Reges nostri, nec vnum diem vltra patiantur natum ad hæreditatem admitti, & nullus textus sit in contrarium, ideò nõ debet Iudex ab eis recedere, *l. final. C. si contra ius, vel vtilit. cap. decreti, 25. q. 2. cap. iudicet, 3. q. 7. §. 1. Institu. de offic. Iudic.*

18 † Neque obstat Papirij Prętoris decretum, quia id in Iure reddactum nõ est, & deceptus fuit, vt alij Iudices, qui passim decipiuntur, nam in Lusitano Senatu natos vltra decem menses admissos refert *Anto. Gama decis. 326. & plura eius adaitionator Flores de Mena*: & in alijs Tribunalibus *Renat. Choppin. ad ll. Andium, lib. 1. c. 44. ex n. 6. Petr. Gregor. lib. 9. Syntag. Iur. c. 26. n. 22. Tiraq. in d. l. si vnquã, v. susceperit liberos, n. 210. Menchac. de succes. creat. §. 20. n. 113. Mar. Giurba in consuet. Messanen. c. 1. glo. 5 n. 53.*

19 † Non enim exemplis, sed legibus est iudicandum, quia sententiæ inter euenta fortunæ annumerãtur, *l. eos, §. super his, C. de appel. l. seruus, 13. D. de statu hom.* etiam superiorũ, nam vt ait tex. in l. 1. D. de appell. *vt benè latas sententias in peius reformant.*

20 † Neque dicendum est has parturitiones quæstiones esse facti, ideò in arbitrio iudicantis esse, vt ait *Hotmanus lib. 9. obseruat. c. 9.* nã iudici committitur solum, vt inspiciat *l. 3. D. de testib. l. si continuus, 137. §. cum ita, D. de verb. obli. l. penul. in fin. D. ad l. Falcid.*

21 † Sed cum nullos vltra decem menses admitti, *ex d. l. XII. Tabul. & Regni, l. 4. tit. 23. Part. 4.* expressè decisum sit nullum arbitrio superesse locum planum est, quia nõ licet Iudici ab eis recedere pœna sententiæ nullitatis, *l. 1. C. quæ sent. sine appel lat. rescind. l. 2. C. quãdo prouoc. non est necesse*

CAP. V. De Partu præcoce, vel scroctino ex dæmonis arte.

SVMMARIVM.

1. *Difficultas pariendi ex causis naturalibus oritur.*
2. *Partum protrahi potest dæmonis arte.*
3. *Anticipari potest partus dæmonis arte.*
4. *Partus anticipatus, dæmonis arte, aut vi illata est abortius.*
5. *Infanti non debet noceri dæmonis malitia.*
6. *Ildephonsi Carranca obligationi de partu scroctino satisfacitur.*
7. *Partus præcox dæmonis arte ante quintum mensem abortibus iudicatur.*
8. *Natus ante quintum mensem pro non nato habetur.*
9. *Paria sunt non nasci, aut ita nasci, vt viuere non possit.*
10. *Fœtus extractus vi illata, vel dæmonis arte tempore habili non est abortius.*
11. *Extractus execto matris ventre legitimus censetur.*
12. *Execto matris ventre extractis competit iura filiorum ordine naturæ natis.*
13. *Eductus execto matris ventre admittitur ad bonorum possessionem, & successionem.*
14. *Puer natus tempore habili, si viuit horas 24. & baptizatur legitimus censetur lege Regni.*

VM tamen difficultas pariendi ex cauſis naturalibus oritur, vt dixi *in Epitome de Magia lib.2.cap.45.ex num.1.* † Poterit dæmon illis vtens, efficere, vt mulier vltra decem menſes, imò in longiſsimum tempus (Deo permittente) partum protrahat, vt exemplis docet *Martin.Delrio de Magia, lib.3 part.1.q.4 ſection.* 3. † Item, & partum anticipare poterit dæmon ex cauſis contrarijs adhibitis, vel infanti vim inferendo, vel pelliculas rumpendo, quibus cõtinetur, vel applicando actiua paſsiuis, vel per motum localem, vel alijs de cauſis, quibus partus ante tempus cauſari poteſt, quarum nonnulla referunt *Mercado, Peramato, Augenius, & alij citati capite præcedenti, Hieronymus Mercurialis lib.2.de morbis mulier.cap.1. Petrus Garſia Carrero de locis affect. diſput.76. ex cap.3. Varandæus de mor.& affect. mulier. lib.2 cap.7.* † Et quomodocunque id fiat non eſſe partum naturalem, videtur, quia quando quis præternaturæ ordinem egreditur, & non propria virtute, ſed vi ſibi illata abortiuus dicitur, *cap. Moyſes, 32.q.2. capit ſicut ex literarum, de homicid. l. ſiquis aliquid, 30. §. qui abortionis, D. de pœn. l. ſi mulierem, D. ad l. Corneliam de Sycar. Gutierrez lib.2. Practicarum, q.101.num.3.* † Quod quidem diſtingendum eſt, nam ſi partus poſtquam maturus eſt, hoc eſt quinto menſe exacto, ad decimum, vel amplius dæmonis arte protrahatur, non debet nocere infanti quin legitimus cenſeatur, *vt dixi in Epitome de Magia lib.2.cap.45. num. 9. Ildefonſ Carrança de legis part.deſignat.ca. 15.num.14.* † Qui laudatoris ſimul, & cenſoris partes ſuſcipiens, quia illa non repeti *dict. lib.2 cap.43.num.33.* exemplo de Alcumena relato à Martin.del Rio, & Grillando, quos ego aduxi, me ita laudat, & obiurgat d.cap.15.nu. 14.ad finem, pag. 552. *Quæ omnia miror Torreblancam harum rerum diligentem diſquiſitorem autum ſſe, cum de partu illo duodecim mentium, & vltra ſermonem miſſet libr.2.de Magia operatrice, dict.c.43. num.33. & ſeqq. Niſi forte adhuc reſpexit dict. lib.2.cap.45.num. 9. vbi ex Martino del Rio loco citato, Grillãdo & alijs tenet partum dæmonis arte, & caliditate difficilem reddi.*

¶ Si tamen partus dæmonis arte ante quintum menſem extrahatur, quia vitalis nõ eſt, nec naturalis, abortibus cenſetur, & habetur pro non nato, vt in omni abortiuo partu cenſent, *Petrus Garſias de locis affect. d. cap.3. & ſeqq. Benavente lib.3.de octimeſtri part. cap.71. & lib.7.cap.106. & ſeqq. Carranç. vbi ſupra, capit.16.ex num.7.* † Et quamuis vi-
uus naſcatur quo ad legata, & fideicommiſſa pro non nato habetur *DD. in l. vxoris abortu, C. de poſthum. hæredibus inſtit. Socinus in l. cum auus, D. de condition. & demonſtra. num. 110. Menoch. conſ.282.num.2.lib.3.* † Paria namque ſunt non naſci, vel ita naſci, vt ſecundum naturam viuere non poſsit, *l final. C. de inſtitut. & ſubſtitut. Mar. Giurba in conſuetudinib. Meſſanenſ. capit.10. gloſſa 1.num.4.*

† Quod ſi verò fiat tempore habili ad viuendum, hoc eſt poſt quintum menſem, ſiue à dæmone, ſiue ab homine infans extrahatur, ſi viuus in lucem prodeat, naturalis eſt, & non abortibus, *l. quod certatum, 3. C. de poſthum. hæred. inſtit. & ibi communiter Scribentes, & Carrança num.14. & de legitim. part. deſigna. cap.6.num.3. & cap.9.num.25. & 37.* † Nam diabolus in his ſolum præſtat artificium, & ita partus naturalis, & vitalis eſt etiam arte dæmonis cauſatus, vt qui extrahitur exacto matris ventre, *l. poſthumus 6. D. de inofficioſo teſtamen. l.1. D. vnde cognat. l. quod dicitur, D. de liberis, & poſthum. l.1. §. ſed etſi natus, D. ad S.C. Tertullian. l. etiam ea mulier, 141. D. de verborum obligatio.* † Quibus competunt omnia iura, quæ competunt filijs ordine naturæ natis, *Bartol. in l. Aretuſa, D. de ſtatu homin. num.20. Benedictus cap. Raynutius, de teſtamen. v. ſoboles, num.16. Tiraquel. in d. l. ſi vnquam, v. ſuſceperit, num.139.* † Et admittũtur ad bonorum poſſeſsionem parentum ex omni parte edicti, *Anton. Faber in ſua Iuriſprudent tit.4.princ.3.conſut.4. Tiraquell. vbi promim. num.141.* & ad omnem ſucceſsionem ſtatutariam natis deferendam, *Galganetus de condition. & demonſtrat part.1.cap.12.num. 35. Maſtrill. dec ſſ.57.num.10.* † Quod in his Regnis verum eſt, ſi viuãt horas XXIIII. & ſacrum Baptiſma recipiãt, vt tenent *ad Taurinam l.13. Palac. Rub. num 4. Anton. Gomez ex n.4. Caſtillo v nacio viuo, Pelaez de Mieres de maiorat part.2.q.9.num.15. impreſſ.2. Gutierrez Pract 2.q.101. ex num.4. Giurba in conſuet. Meſſanenſ. cap.10 gloſſ.1.num.10. Paz de tenuta tract.2.c.68.n.33.*

CAP. VI. De Gigantibus, & an ſint dæmonum filij.

SVMMARIVM.

1. *Gigantes ante, & poſt diluuium fuerunt.*
2. *Gigantes filij Anæ fuerunt ſtatura magna.*

3. *Gigantes ex morum, animorumque ferocia quare dicantur.*
4. *Gigantes dicuntur ex magna corporum mole.*
5. *Gigantes filios terræ dicebantur ex corpore magnitudine.*
6. *Gigantum fabulæ ex quibus habuerunt originem.*
7. 8. *Gigantes ſtatura proceres omni ſæculo fuerunt.*
9. *Gigantes fuerunt in rerum natura ante diluuium.*
10. *Adam ſtatura magnus non fuit gigas.*
11. *Gigantes poſt diluuium fuerunt.*
12. *Gigantes ſtatura magna fuerunt.*
13. *Og Rex Baſam ſtatura magnus fuit.*
14. *Goliath fuit altitudine ſex cubitorum & palmi.*
15. *Cubitus in ſacris literis quam menſuram habuiſſet.*
16. *Cubiti geometrici quales dicantur.*
17. *Cadauer repertum Poloniæ quem refert Ioan. Bapt. Villalpando.*
18. 19. *Gigantes non rari antè & poſt diluuium.*
20. *Dens molaris S. Chriſtophori maior pugno.*
21. *Molaris dens duabus pugnis maior ex capite dolio maiore apud Indos repertus eſt.*
22. *Dentes molares cadaueris quorum ſinguli uncias quinque appendebant.*
23. *Puella quinquaginta cubitorum latitudine.*
24. *Cadauer cubitorum triginta & trei.*
25. *Anthæi oſſa longa cubitorum ſexaginta.*
26. *Pallantis cadauer Romæ muros altitudine adequabat.*
27. *Cadauer pedum triginta, & alius quinquaginta.*
28. *Indijs Orientalibus homines reperti ſunt, qui elefantes leuato pede tranſiliant.*
29. *Indijs Occidentalibus Gigantes pedum duodecim.*
30. *Gigantes quorum ſinguli ceruicis brachij dimidium æquabant.*
31. *Cadauera magnitudine trium hominum noſtrorum.*
32. *Hiſpaniæ viſi ſunt homines, & cadauera dupto, & triplo alijs maiora.*
33. *Gigantes quare boues, vt olim non reperiãtur.*
34. 35. *Gigantes à dæmone poſſe procreari, multi tenent.*
36. *Gigantes à dæmone procreari poſſe, falſum eſt.*
37. *Gigantes quare ex incubis, & ſuccubis dæmonibus creditum ſit procreari.*
38. *Gigantes de quibus fit mentio in Geneſi nullatenus filij dæmonum fuerunt.*
39. *Angelos non traddiit Enocheum mulieribus concubuiſſe.*
40. *Filij Dei intelliguntur de filijs Seth, Geneſ. 6.*
41. *Filij Seth congreſſus cum filiabus Cain intelliguntur, Geneſ. 6.*
42. *Sethi filij appellantur filij Dei, & Angeli.*
43. *Angeli peccatores non intelliguntur ſub nomine filij Dei, Geneſ. 6.*
44. *Dæmones nunquam dicuntur filij Dei.*

GIGANTES filios Adæ ante, & poſt diluuium fuiſſe, de fide eſt, *Geneſ. cap. 6. v. 4. Numer. capit. 13. Deuteron. cap. 2. v. 11. & 20. & ca. 3. v. 11. & 13. Reg. 2. c. 21. v. 18. & cap. 23. v. 13. Iudith. c. 16. v. 8. Iob cap. 16. v. 15. & c. 26. v. 5. Pſ. 18. v. 6. & Pſalm. 32. v. 16. Sapient. ca. 14. v. 16. Prouerb. cap. 9. v. 18. & cap. 21. v. 16. Eccleſ. cap. 16. v. 8. & cap. 47. v. 4. Iſai. ca. 14. v. 9. & cap. 26. v. 14. & 19. Baruch, cap. 3. v. 26. Machabeor. 1. cap. 1. v. 34.* † Quos ſtatura magna fuiſſe homines, qui omni ſæculo fuerunt in rerum natura ex filijs Adæ procreati ex ſemine calidiſſimo, craſiſſimo multiſque ſpiritibus affluente, dixi *in Epitom. de Magia lib. 2. ca. 31. ex n. 16.* † Nunc tamẽ eruditiſſimus Ildefon. Carrança exiſtimat Gigantes dixi; non tã ex inuſitata corporũ molle, quã morum, animorũque ferociã, elationẽ, ſuperbiã; impietatẽm, crudelitatẽ immanitatẽ, inſolentiã; *lib. de legit. part. deſign. c. 17. ex n. 51.* † Sed Gigantes nõ tã ex animorũ ferocitate, quã corporũ molle dictos arbitror, nã Græci, cũ Deorũ ſuorum nullum maiorem habuiſſent Numen, quam terram, ad iſtorum hominum magnitudinem demonſtrandam, eos γηγενεις, *gegenes*, dixerũt, hoc eſt, *terrageniti*, vel terrigenæ, vt tradunt *D. Iſidor. lib. 11. Etymol. cap. 3. Genebrard. in Pſalm. 87. Ang. Polician. Miſcellan. cap. 18.*

† Ex quo nata eſt fabula, quæ gigantes filios terræ perhibuit, & cũ Dijs certaſſe, & ſimilia, vt tradũt *Heſiod. in Theagon. Homer. Odiſ. 2. Ouid. Metamorphoſ. lib. 5. & Natales Comes in Mytholog. lib. 6. cap. 21.* † Non ſecus, ac alia quæ de illorũ corporũ molle, natura, vĩribus, forma, & ſimilib⁹ cõmenti ſunt, vt ipſe refert *Carrança d. cap. 17. n. 55.* aducens illa Ouid. Faſtor. 5.

Terra feros partus immania monſtra gigantes
Edit, auſuros in Iouis ire domum.

Mille man⁹ eis dedit, & pro eruribus angueis,

7 ¶ Sed de his fabulis non agimus, ſed de veris hominibus ſtatura proceribus, Gigantes nominati, qui omni ſæculo fuerunt, vt vltra à Me relatos loco citato, probãt ex Philoſoph. *Plin. lib. 7. cap. 17. Solin. in Polybiſt. c. 5. Plutarch. in Sertor. Nicephor. lib. 12. cap. 37. Herodot lib. 1. Flau. Ioſeph. lib. 1. antiq. Iudai. ca. 10. & lib. 5. cap. 2. Philon. libr. de Gigant. & lib. de confuſ. ling. Macrob. lib. 1. Saturnal. c. 20. Aul. Gellius lib. 3. noct. Atticar. ca. 10. Strabo. in Geograph. lib. 17. Pomp. Mela, lib. 3. cap. 11. Philoſtr. lib. 2. Abraham. Ortel. in Theatr. tab. 2. Olaus Mag. in hiſt. Septentr. lib. 5. ca. 2. Ophner in Chron. fol. 9. Iuſt. Lipſius in Philoſoph. Stoicor. lib. 3. diſert. 5. Fulgoſ. lib. 1. Memorab. cap. 6. Theatr. vitæ hum. vol. 2. lib. 2. fol. 274. Cæl. Rodigin. lib. 3. antiquit. lect. cap. 8. & lib. 13. cap. 34. Cardan lib. 8. variet. rer. cap. 43.* † Ex Patribus, & Theologis in meam

8 *venient ſententiam D. Aug. ſil. lib. 15. Ciuit. Dei cap. 23. D. Chryſoſt. in Gen ſ. homil. 22. & 23. Nazian. contra Iulian. orat 3. D. Gregor. lib. 7. moral. cap. 11. Rupert. in Geneſ. lib. 4. c. 2. D. Iſidor. lib. 11. Origin. c. 3. Genebrard. lib. 1. Chronol. ann. 1056. Hier. Magiſtri. 1. Miſcellan. c. 4. Maluend. de Paradyſo c. 53. Pineda in Iob. tom. 2. c. 26. & de rebus Salomon. lib. 5. c. 13. Pereva in Geneſ. li. 8. diſp. 3. & 4. Mar. del Rio ad Senec. in Oedip. & lib. 2. Magic. diſq. 9. 15. Aldrete de antiq. Hiſp. lib. 4. c. 3. Sim. Maiol. to. 1. colloq. 2. & tom. 2. colloq. 1. & tom. 3. colloq. 3. Gaſpar Sanch. in Iſaiã cap. 26. v. 34. Lorin. in Sapient. 14. v. 6.*

9 ¶ Probatur prẽterea eiuſdem ſacrę Scripturæ authoritate aute diluuium in rerũ natura Gigantes fuiſſe Geneſ c. 6. v. 4. *Gigantes autem erãt ſuper faciẽ terræ.* † Quos ſtatura magna

10 fuiſſe nullus dubitare licèt, cum Adam humani generis protoplaſtus, non dicatur fuiſſe Gigantem, qui tamen ſtatura magna fuit, vt *dixi d. cap. 31. nu. 18. & Me referens ſequitur*

11 *Carranca d. cap. 17. num. 57.* † Poſt diluuium Gigantes fuiſſe ſtatura magnos probant terræ promiſsionis exploratores Hæbrei, qui etſi proceroſiſsimi fuerunt, de illius Prouinciæ habitatoribus iſta Moyſi retulerunt, Numer. capit. 13. *Vidimus monſtra quædam filiorum Enaeb de genere Gigantео, quibus nos comparati, quaſi locuſtæ videbamur.* † Nam licet

12 per hyporbolem dictum, fuiſſe, alij arbitrentur, proceroſiſsimos tamen fuiſſe, & nominatos fuiſſe Gigantes, de illis agens, ſic teſtatur Propheta Baruch cap. 3. v. 24. *Ibi fuerant Gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt ſtatura magna, & ſcientes bellum.*

¶ Filij quoq; Ammon ſtatura magna fuerunt, nam de Og Rex Baſan legitur Deuter. ca. 3. v. 11. *Monſtratur lectulus eius ferreus, qui eſt in Rabaht filiorum Ammon nouem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis.* † De Goliath Philiſteo ſic teſtãtur ſacræ literæ Reg. 1. cap. 17. v. 4. *Et egreſſus eſt vir ſpiritus de caſtris Philiſtinorum nomine Goliath de Geth, altitudinis ſex cubitorum, & palmi.* † Cubitus autem vſualis, vulgaris, cõmunis eſt interuallũ in homine perfectæ magnitudinis ab articulo medio brachi, ſiue à flexu illius ad extremum vſq; medium digitum, vno pede, ac dimidio conſtans. Pes autẽ quatuor palmis, palmus quatuordigitis trãſuerſis, digitus quatuor granis hordeaceis, ſecundum longitudinem diſpoſitis, vt tradunt *P. Ioann. Bapt. Villalpando ad Regias Ezechielis explanat. tom. 3. Apparat. lib. 3. capit. 15. 16. & 17. Salianus in annalib. ſacris anno mund. 3455. pag. 402. Lorinus in Deuter. capit. 3. pag. 119.* † Niſi velis cubitos Geometricos fuiſſe, quo- 16
rum ſinguli continent ſex cubitos vulgares *D. Aug lib. 15. Ciu. Dei c. fin. Lori. vbi ſup. d. fol. 119.* Seu ſex pedes ex noſtris, vt tradit *Abulenſ. in Geneſ. cap. 6. pag. 37.* vt ſic Goliath habuiſſet ex noſtris pedibus XXXVI. *vt notat Salian. vbi ſup.* † Cuius fortaſis maioris mag- 17
nitudinis fui Hæbrei cadauer Poloniæ repertũ in vetuſtiſsimo monumẽto, cũ quinq; ſcelis Hębreis, qui in indice alterius manus annullũ habebat, quod armillã in modũ brachiũ ex noſtratibus circundabat, *vt ex Regis Poloniæ legato ſe accepiſſe narrat Ioã. Bapt. Villalpãd. vbi ſup. tom. 2. p. 2. de poſtrema viſion. Ezech. li. 5. diſp. 3. cap. 38. & eo relato Fr. Ioann. de la Puente Dominicanus, in comuenien. vtriuſque Monarch. lib. 2. cap. 21. fol. 224.*

¶ Confirmat etiam Gigantes ante diluuiõ 18
fuiſſe in hæc verba D. Auguſt. lib. 15. Ciuitat. Dei c. 53. *Secundum ſcripturas Canonicas, Hebreaſque, & Chriſtianas multos Gigantes ante diluuium fuiſſe dubium non eſt, & hoc fuiſſe cuius terrigonæ ſocietatis hominũ, Deos autẽ filios, qui ſecundũ carnẽ de Seth propagati ſunt in hac ſocietate deſerta iuſtitia declinaſſe.* † Et poſt di- 19
luubium recenſitis nonullis authoritatibus, qui bꝰ hæc veritas patefecit ſe teſtẽ oculatũ in hęc verba adſcribit idẽ Aug. d. li. 15. c. 9. *Vidi ipſe nõ ſolꝰ, ſed aliqui in Vticẽſi litore molarẽ hominis dentẽ ingentem, vt ſi noſtrorum dentiũ modulos minutatim cõſideraretur centũ nobis videretur facere, ſed illũ Gigãtis alicuius fuiſſe credi derim.* † Concinit eius commentator Ludou. 20
Viues in *d. cap. 9.* ſibi oſtenſum fuiſſe in Valẽtia S. Chriſtophori molarẽ dentẽ humanum

pugno

pugno maiorem, & in noua Hispania aliam similem vidisse affirmat *Ioseph Acosta in histor.*
21 *Indorum lib. 7. cap. 3. pag. 457.* † Aliam molã duobus pugnis maiorem, quæ ex sepulchro humani cadueris extracta est apud Indos, cuius caput grandis dolij vinarij magnitudinem excedebat se vidisse affirmat *Torquemada in Monarch. Indor. lib. 1. cap. 13. D. Solorzano de iure*
22 *Indiar. lib. 1. cap. 2.* † De alio cadauere similis capitis, cuius dentes molares singuli vncias quinque appendebant in hæc verba testatur Mart. del Rio libr. 1. Magicar. disq. q. 15. *Anno 1516. in Mazerano agro cæmentarios effodisse cadauer hominis staturæ cubitorum eirciter xx. caput habens dolij instar, mollares dentes singulos vnciarum V. pondus equasse.*

23 ¶ *Aristoteles* siue quis alius *lib. de natura rer.* affirmat, in Occiduis partibus repertam fuisse puellã, quam vnde fluuiorum gurgites ab Occeano terris aduxerint, ignoratur in capite vulnerata, & mortua, quæ quinquaginta cubitorum latitudinis erat, quam refert, & sequitur *Vincent. lib. 31. histor. natur. cap. 125.*
24 † Solinus similia, in hæc verba testatur in Polyhistor. cap. 4. *Quod bello Cretico, cum allata fluuii alicuius impetu plusquam bienio inuecta terras rupissent, post decessum fluctuum inter plurima humi desidia humanum cadauer repertum cubitorum XXXIII.* quem cubitorum X.LV. fuisse in hæc verba testatur Plin. lib. 7. cap. 16. *Corpus illud, quod in Creta terræmotu rupto*
25 *monte adinuentum erat, cubitorum XLV.* † Gaius Sinus in Mauritania se vidisse testatur Anthei ossa longa cubitorum LX. quæ vt vera referunt *Plutarch. in Sulton. Strabo lib. 17. Pomp. Mela lib 3. cap. 11. D. August. d. lib. 15. cap.*
26 *9. Fulgos. lib. 7. cap. 16.* † Pallantis cadauer Romæ inuentam anno 1039. muros vrbis altitudine æquabat, repertumque in pectore vlnus longum pedes III. vt menit *Vincẽt. lib.*
27 *25. cap. 34.* † In montanis Narbonensibus sub Carolo VII. Gallorum Rege repertum est cadauer pedum XXX. vt oculatus testis refert *Fulgos. lib. 1. cap. 6.* & in Anglia detecta sunt humana ossa adhuc ordine composita in pedes L. *Robert. Ment.*

28 ¶ Indijs etiam tam Orientalibus Gigantes fuisse in compertum est, nam Indæ Orientalis tantæ proceritatis homines repertos fuisse (vt elephantibus etiam magnis leuato pede transiliant) narrant *Pomp. Mella lib. 3. capi. 4.*
29 *Solin cap. 53.* † De Occidentalibus *Americus Vespucius* in suis relationibus tradit *nauig. 2.* se ad quandam Insulam appulisse altissimis hominibus cultam pedum XII. quam ob id Gigantum appellarunt, *D. Solorzano de iure Indiar. lib. 1. cap. 2. num. 12. & cap. 10. num. 54.*

¶ Anton. Pigafetta, qui fuit socius Magallanis, dum nobile eius nominis fretum detexit sub Polo Antarthico affirmat se iuxta illud Giganteos populos conspexisse, quorum ceruix brachij dimidiũ longitudiue æquaqat, de quibus plura, *Anton. Herrera in hist. Indor. decad. 4. lib. 2. cap. 7. Ioseph. Acosta hist. Indor. li. 7. cap. 3. Petr. Cieza in hist. Peru p. 1. cap. 52. Hieron. Cardan. lib. 8. pariet. rer. cap. 43. relatus in Theatro vitæ human. vol. 2. lib. 2. pag. 277.* † De cadaueribus, & ossis repertis apud alias occiduas regiones, quorum habita ratione ad nostros triplum iustæ magnitudines nostrorum ciuium æquarent, referunt *Ioseph. Acosta lib. 1. Noui orbis capit. 19. pag. 53. & in hist. Indor. lib. 7. cap. 3 Petr. Cieza p. 1. histor. Peru cap. 52. August. Zarate eadem histor. lib. 1. cap. 5. Torquemada d. cap. 13. Gregor. Garsia de Indor. orig. lib. 1. cap. 4 Herrera decad. 5. li. 3. cap 1. pag. 64. Garcilasius Ynca in suis Comment. lib. 9. capit. 9. pag. 234.* † Et apud nos Hispanos multi homines visi sunt ab humeris, & sursum longiores ex nostris superantes, & ossa humana prope Granatam duplo nostrorum maiora, & in Batuecas XII. pedum cadauer, & alibi iam dixi *in Epitome de Magia lib. 2. cap. 31. ex num. 13.* Et Me referentes tenent *D. Solorzano Regius Consil. de iure Indiar. lib. 1. cap. 2. ex num. 11. & cap. 10. ex num. 54. Pellizer ad Poliphem. estanc. 7. not. 1.* † Quæ si ita frequentiora apud nos, vt anteriori sæculo non reperiãtur causam ex Plinio adscribit D. August. lib. 15. Ciuit. Dei cap. 9. *Plinius secundus doctissimus homo quanto magis, magisque præterijt sæculi excursus, minora corpora natura ferre testatur,* ad quod concinit illud Vergil. Æneid. 12.

Terra malos homines, nunc educat, atq; pusillos,
Qualia nũc hominum producit corpora tellus.

¶ Gigantes autem huiusmodi non solum ab hominibus, sed à dæmone procreari posse, testãtur *Franc. Valles de sacra Philosoph. cap. 8. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 15. & ad Senec. in Hercul. furen. v. 447. Bulenger. de Magia lib. 1. capit. 25.* † Nam contendunt posse dæmonem eligere homines calidos, robustos, & abundantes multo semine, quibus succubat, deinde mulieres similis conditionis, quibus incubat, & sic Gigantes generare, quibus astipulare videtur sibi contrarius *Ildef. Carrança d. cap. 17. num. 55. ad fin. pag. 595. Stephan. Bubalus de Angelis q. 51. art. 3. quæst. 1. differ. 3. §. 7.* † Quod falsissimum est, quia dæmones semen humanum, licet per motum localem adferre possint, idque summa celeritate mu-

lieribus

lieribus infundere tanta esse non potest, vt spiritus vitales non euaporentur, vt latè dixi *hoc opere lib. 5. cap. 4. ex num. 27. D. Augustin. lib.*
37 *15. Ciuitate Dei, cap. 23. Ambros. Pareus lib. 34. demonstr. & prodig c. 16. & alij.* † Quibus etiam destruitur alia eiusdem Vallesi inanis opinio, per quam putauit Gigantes illos, de quibus fit mentio in Sacra Geneseos historia *cap 6.* ex incubis, & succubis dæmonibus procreatos fuisse, *quam asserit dict. capit. 8.* quod falsum est, vt tenent *Diuus Thom. D. Isidor. Scoto, Theodoreto, Ruperto, & alijs à me relati d. lib. 2. cap. 30. ex num. 4. & cap. 31. ex*
38 *num. 20.* † Nam verba illa sacri textus, quam pro se citat Vallesius nullatenus dicunt dæmones cum mulieribus incubuisse, neque id ex illis verbis colligi potest, Genes. ca. 6. v. 4. *Gigantes autem erant super terram in diebus illis, postquam enim ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illæ nec genuerunt, isti sunt potentes à sæculo viri famosi.*

39 ¶ Nam etsi aserta opinio Vallesi tueatur auctoritate Enoch, quem aiunt in libris suis scripsisse *Angelos*, quos *vigiles* appellant, *transfiguratos in homines, vt mulieribus potirentur*, talis sententia commentitia est, nec tãto viro referenda, nam vt ait D. Augustin. lib. 15. Ciuitate Dei, cap. 23. in Genes. quæst. 23. *Cur autem hoc nisi ab antiquitate suspectæ fidei iudicata sunt, nec vtrum hæc essent, quæ Enoch scripsisset, poterat inueniri.* † Quare non
40 de dæmonibus, sed de filijs Seth iusti, & filiabus Cain, iniquis verba illa Moysis de filijs Dei, & filiabus hominum intelligenda sunt, vt in hæc verba testatur Suidas, *Sethum illius ætatis homines Deum appellabant, & merito igitur Sethi, & Enosi filij Dei, & Deorum filij auctore Symacho intelliguntur, ex quorum impio,*
41 *& impuro coniugio nati sunt Gigantes.* † Et in hanc meã sententiam de filijs Seth, & filiabus Cain Moysem locutum assentiuntur *D. Augustin. d. lib. 15. Ciuitate Dei, cap. 23. & in Genes. ad lit. cap. 15. D. Chrysostom. in Genes. homil. 22. D. Theodoret. q. 47. D. Ambros. de Noe, & arca, cap. 4. D. Thom. part. 1. q. 51. artic. fin. Abulens. in Genes. cap. 6. quæst. 6. & in Exod. cap. 7. q. 12. Mart. de Hales part. 1. q. 78. Martin. del Rio lib. 2. Magic. q. 15. Ioseph. lib. 1. antiquit. Iudaic. c. 5. And. Cesalpin. de inuestig. dæm. cap. 19. Sotus, & alij Sententiar. 2. distinct. 8. & dixi d. ca. 30. num. 4. & cap. 31. num. 20. & Me referens Carranca dict. cap. 7. num. 53. Stephan. Bubal. de Angel. q. 50. quæst. 3. differ. 1. §. 9.*

42 ¶ Neque obstat in Vulgata legi *Filios Dei*, vbi Septuaginta legerunt ἀγγέλους, nam vtrumque de filijs Seth, intelligi potest, qui eo quod iusti viri essent filij, Dei etiam filij appellabantur iuxta illud Psal. 81. *Ego dixi Dij estis, filij Excelsi omnes.* Et de Ioanne Precursore Malach. cap. 4. Matth. c. 11. *Ecce ego mitto Angelum meum.* † Et ita non de Angelis pec 42
catoribus, sed de filijs Seth intelligenda sunt illa Geneseos verba, nam vt ait D. Aug. d. lib. 15 cap. 23. *Non ita illos fuisse Angelos Dei, vt homines non essent, sicut quidam putant, sed homines procul dubio fuisse Scriptura ipsa sine vlla ambiguitate declarat.* † Et in sacrá Scrip 44
tura sub filij Dei nomine nunquam intelliguntur dæmones, idem D. Augustin. d. cap. 23. *Illud verò vbi dicitur Deus Deorum non potest intelligi Deus dæmoniorum, & Rex magnus super omnes Deos, absit, vt dicatur Rex magnus super omnia dæmonia, sed homines, qui in populo Dei eadé Scriptura Deos appellat Psal. 81. Ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes.*

CAP. VII. De Pygmæis, & an malefício possint procreari.

SVMMARIVM.

1. *Pygmæi sunt in rerum natura.*
2. *Pygmæi sunt veri animantes.*
3. *Pygmæi triennio giguunt, & octonnes moriuntur.*
4. *Pygmæi statura cubitum non excedit.*
5. *Pygmæi quare spithamæi dicantur.*
6. *Pygmei in extrema parte Indiæ inhabitant, & ternos Dodrantes non excedere.*
7. *Dodrans quid sit.*
8. *Pygmeos dicunt Græci Pychicaion, quæsi cubitales.*
9. *Pygmæi pro satis frugibus contra grues dimicant.*
10. *Grues solent Pygmæos superare, ac per æ- reuebere.*
11. *Pygmæos non esse homines, sed bruta?*
12. *Pygmei in fabulis annumerantur.*
13. *Pygmæos tam homines, quam bruta esse.*
14. *Fabulæ fiunt multa, quæ de Pygmæis refe- runtur.*
15. *Pigmæus esse in rerum natura negari non potest.*
16. *Pygmæi pro bellatoribus apud Ezechiel, cap. 27.*
17. *Pygmæi, in quo sensu accipiantur apud Ezech. cap. 27.*
18. *Pygmæi idem quod nani, & pumiliones.*
19. *Pygmæi quare dæmonis arte procreari pos- sint.*

20. *Mandragora ex semine humano in terra decisso procreari, mentira est.*
21. *Daemon asserre non potest semen humanum quin euaporetur.*
22. *Daemon potest ratione vteri, vel medicamentis efficere, vt homines ad debitam staturam non perueniant.*
23. *Pumiliones vi Incubi auidis parentibus efficiuntur.*

1 PYGMAEOS esse in rerum natura satis indicat illa Ezechielis verba cap. 27. v. 11. *Pygmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum.* secundum expositionem *genuensis Ioan. Bapt. Villalpando in Regias Ezechiel. explanat. d. cap. 27. n. 11. pag. 14.* † Nec ad solam analogiam, aut metaphoram referendum videtur, cum illos esse veros animantes testantur, *Arist. libr. 8. hist. animal. cap. 2. Plin. lib. 10. cap. 23. Pomp. Mela de situ Orb. lib. 3. cap. 9. Athenæus in Dynosoph. libr. 9. Briscicola lib. 4. horarum succesiuar. cap. 1. tom. 2.* † Quos homines non esse satis indicari videtur, vel ex illo, quæ de ipsis tradunt, nam triennio gignere, & octenes mori affirmat *Albert. Mag. lib. 7. animal. tit. 1. cap. 6.* † Quorum quidam corporis staturã cubitum non excedere contendit *Aristot. vbi prox.* Ex quo eos cubitales appellant, *Plin. li. 2. cap. 30 & lib. 7. cap. 2. & d. lib. 10. capit. 23. Strabo Geograf. lib. 15. Aul. Gellius lib. 9. noct. Attic. cap. 4.* † Quos etiam *Spithamæos* appellat *Plin. d. lib. 7. cap. 2.* quia ternas Spithamas longitudine non excedunt, hoc est 29 polluces, scilicet duos pedes, & quinque polluces, vt interpretatur *Briscicola d. cap. 1.* † aliam atq; aliam nominis rationem reddens *d. lib. 4. c. 1. to. 2.* † Hos ad Aquilonem habitare vltra Lapones perpetua caligine oppressos scribit *Paul. Iouius in Moscob. D. Solorzano de iure Indiarum lib. 1. capit. 1. num. 70. fol. 13.* † Hominum quidem genus ex Adam esse in extrema Indiæ parte montibus habitare, & ternos dodrantis nõ excedere dicit *Plin. d. cap. 2.* † Dodrans est mensura extensæ manus ab extremo minimi, vsque ad summã pollicis, & aliquando cubitum continet, vt tradit *D. Ioan. Bapt. Villalpando vbi supra.* † Græci eos dicunt πυγμαιους, *Pygmaious*, hoc est cubitales, nam πυγων, *Pygon*, cubitum significat, vt notat *D. Ioan. Bapt. Villalpando d. c. 27.* Ideo hoc eis nomen non proprium; sed appellatiuum dixit *D. Aug. libr. 16. Ciuit. Dei c. 7.* † Pro satis frugibus cõtra grues dimicare, dixit *Mela, d. lib. 3. cap. 9.* Ex quo eos grũum hostes appellant *Solin lib. 2 cap. 15. & lib. 4. cap. 11. & lib. 5. cap. 29. & lib. 6. capit. 19. & 30.* Et grues eos superare, atque per æra vehere in hunc modum canit Iuuenal. Satyr. 13.

Pygmæis paruus currit bellator in armis
Mox impar hosti, raptusque per aëra curuis
Vnguibus à saeua fertur grue.

¶ Quos quidem non tale veros homines, sed bruta, & ad classem semarum referendos arbitrantur *Solin. vbi supr. Cæl. Rodig. lib. 4. antiqu. lect. cap. 3.* Et perdicis similes dixit *Niceph. lib. 12. cap. 37.* † Quare Pygmæos in fabulis annumeratur. *Carranza de legit. part. designat. cap. 17. num. 59. pag. 397.* Cum dicat in hæc verba D. August. lib. 16. Ciu. Dei c. 8. *Alios statura esse cubitales, quos Pygmæos à cubito Græci vocant alii quinquenes concipere, & octauarum vitæ annum non excedere.* † Hos quidem tam homines, quam bruta esse his verbis differtissimis docet Arist. li. 8. hist. animal. cap. 2. *Ex Cythisis campis ad paludes Ægypto superiores grues veniunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur, non enim id fabula est, sed certè genus tam hominum, quàm equorum.* † Et quamuis multa, quæ de Pygmæis referuntur fabulæ sint, vt illud gruum certamen, & inducias, vt refert *Plin. d. lib. 10. capit. 23. Homerus, & alij*, qui nihil certò agnouerunt, sed aliorum referũt dicta, vt tradit *Leon. Coquæus ad August. d. cap. 8 schol. 1.* † Eos tamen negare tanum non est, nam præter tot virorum authoritates, qui eos, vt veros animantes referunt, extat textus clarus Ezechielis illos esse asseuerans, cui non potest contradici, Ezech. cap. 27. v. 11. *Pygmæi, qui erant in turribus tuis.* † Nisi velis ibi Pygmæos pro bellatoribus accipi, ἀπὸ τῆς πυγμῆς idest *ab ipsa pugna*, vt exponunt *D. Hieron. vbi supr. Briscicola lib. 4. horar. succesiu. cap. 1.* † Vnde Pygmeos ab Ezechiele dictos nonnulli putant, nõ quod staturæ sint tales, sed quod turres tam altæ erant, vt etiam viri fortissimi, & maximè in imo versantes vix cubitales apparerent, vt tradit *Mart. del Rio lib. 2. Magic. quæst. 15.* † In aliorum tamen scriptis dici potest Pygmæos appellari, quos dicimus Pumiliones, vel Nanos, qui omnibus extitere temporibus, traditur *à Gasp. Bauhin. de Hermaphod. lib. 1. cap. 8.*

¶ Sed ante dæmonum efficere, vt homines Pygmæi, Pumilliones, & Nani nascantur, verum esset, si asserta opinio de Gigantibus arte dæmonis procreatis posset sustineri, nam eligens semen debile, pusillum, tenuem, serie obnoxium, & spiritibus expertem efficere

posset

20 posset, vt homines pusilij generetur. † Quemadmodum ex semine humano terra decisso viuentia generari multi asserunt cubitalia arte dæmonis, quæ Mandragoræ appellantur, ad excipienda oracula paratissima, mentira est, quia re vera ligneæ sunt statuæ ex stipibus factæ, vt
21 tradit *Mart. del Rio Magic. disq. lib. 2.* † Dæmones enim licet per motum localē possint semen humanum, quam citissimè adferre, & mulieris vulvæ loco, & tempore apto ad generationem inducere, sed tamen efficere non potest, vt spiritibus vitalibus non euaporetur, *vt ex D. Aug. Pareo, & alijs dixi sup. hoc lib. 5. c. 2. ex n. 27.* † Poterit tamen ratione vteri, vel loco, in quo formatur infans, ex causis naturalibus ita adstringere, vt fœtum debitā formam recipere non valeat, vt ille, qui talcis ligantur, vt furtiuos conceptus occultēt, nā vt ait Hypocrat. lib. de genitur. *sicut cucumer adhuc cucumerario cohærens, recipit figurā vasis, in quo alitur, & crescit, ita fœtus habet formā vteri,*
22 *quo formatus fuit.* † Vnde lucri auidi parētes certis medicamentis efficiunt, vt filij pumiliones nascantur, quibus etiam dæmō posset efficere, vt ad rectā corporis staturā nō perueniāt *Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 15. Carranza d. c. 17. n. 61. ad fin. pag. 598.*

CAP. VIII. De Monstruis humanis, ex natura, vel dæmonis arte.

SVMMARIVM.

1. *Monstrū appelletur quod in naturā peccat.*
2. *Miraculum appellatur monstrum.*
3. *Monstruis de quibus agendum est.*
4. *Res quæ multipliciter intelligitur veritas ignoratur.*
5. *Natura quandoque oberrat, & monstra inducit.*
6. *Monstruorum causas in natura obliuionem reducit Carranza.*
7. 8. *Monstruorum causæ variæ.*
9. *Mōstruorū causa interna ex parte materiæ.*
10. *Monstruorum causa ex seminis vitio.*
11. *Homo tribus manibus, vel pedibus generatur ex abundantia seminis.*
12. *De seminis abundantia explicatur l. non sunt, D. de statu homin. l. ostentum, D. de verb. signif.*
13. *Biceps homo generatur ex seminis redundantia.*
14. *Pedes, & manus duplicantur ex seminis abundantia.*
15. 16. *Homines duplices ex seminis abundantia*
17. *Homines ad rectam perfectionem non perueniunt ex seminis defectu.*
18. *Pygmæi nani, & pumiliones ex seminis defectu.*
19. *Puerum, sine brachijs ex seminis defectu.*
20. *Defectus seminis producit homines sine oculis, & mōoculis.*
21. 22. 23. *Monoculi apud Scythas habitant.*
24. 25. *Homines sine capite nascuntur ex seminis vitio,*
26. *Semen morbidum monstra producit.*
27. *Seminis vitio generari solent in muliere canes, apri, &c.*
28. *De monstruosis partibus plura iura intelliguntur.*
29. *Monstruosi partus vitales non sunt.*
30. *Monstrui vita expertes, qui forma carent humana.*
31. *Cynocephali canino capite viuunt.*
32. *Troglodite sermone carent.*
33. *Arthabatristæ sine voce sunt rationis compotes.*
34. *Chelenophagi sine voce hirsuto corpore.*
35. *Carmani hirsuto corpore præter capita, ferarum more.*
36. *Cbromandæ Syluestres homines sine voce, alij sine linguis, alij sine ore.*
37. *Qualis ratio redditur de monstruosis hominum partibus, talis est de monstruosis, quibusdam gentibus.*
38. *Homines quare non loquantur.*
39. *Nutibus mentis conceptum exprimi potest.*
40. *Causa interna Monstruorū ex parte vteri.*
41. *Vterus informis edit monstra.*
42. *Fusile opere vasculum vitiosum, vitiosas edit imagines.*
43. *Tunicæ ratione quibus fœtus inuoluitur potest monstrum generari.*
44. *Facultatis formatricis vicio monstrum edi contingit.*
45. *Formatricis facultas variè constituitur.*
46. *Conformatio fœtus non residet in anima.*
47. *Conformatrix facultas in semine est.*
48. *Conformationē in Deū conijcit Carranza.*
49. *Conformatio naturaliter potest monstra producere.*
50. *Agentis ratione possunt monstrua generari.*
51. *Agentis inordinata libido solet monstrua producere.*
52. *Mulier male complexionata generat sues, mures, &c.*

53. *Menstruata mulier generat monstrum.*
54. *Mulierum nimia libido mõstruos procreat.*
55. *Semẽ diuersi speciei solet mõstruũ generare.*
56. *Imaginatio parentum tempore conceptionis causa externa est, quæ mõstruos producit.*
57. *Formatio fœtus non pendet ab imaginatione, sed á conformatione.*
58. *Imaginaria est bis imaginationis ad immutandum fœtum.*
59. *Cœli influentia causæ externa mõstrorum.*
60. *Stellæ nullæ sunt in cœlo malefícæ, quæ possint monstruos producere.*
61. *Astris nihil malum est, quod monstruos possit efficere.*
62. *Stellæ nullam habent potestatem formas imprimendi.*
63. *Peccata parentum solent esse causæ, vt filij monstruũ nascantur.*
64. *Nabuchodonosor, & vxor Loth ex peccatis á recta forma degenerarunt.*
65. *Roberto Gallorum Regi ex incestu natus est filius monstruosus.*
66. *Monstrua habens caput humanum, & rationem inter homines annumeratur.*
67. *Monstrum reputatur homo, si caput hominis, & ratione pollet, quãuis cætera sint ferarum.*
68. *Monstrum habens caput hominis baptizãdus est.*
69. *Monstrum duorum capitum baptizandus in vtraque sub conditione.*
70. *Monstruos occidi iussum est l. XII. Tabul.*
71. *Monstruos occidens, qui habent caput humanum tenetur de homicidio.*
72. *Monstrua resurrectura sunt in die iudicij, reformatis membris.*

1 MONSTRVM appellatur omne id, quod in natura peccat, siue in homine, siue in bruto, siue volatili, siue in plantis, *Aristot. lib. 2. Physic. c. 8. & lib. 4. generat. anim. c. 3. & 4. Plin. lib. 17. ca. 22. Theophr. de caus. plant. c. 2. Bonau. de oblimest. lib. 3. c. 64. & seqq. Petr. Garc. Carero de*
2 *loc. affect. disp. 73. c. 1. n. 4.* † Ité, & quodcũq; naturæ limites transiliens, vltra modum naturale operatur, vt miraculum, vt de Eliseo, ita legitur Eccles. c. 48. *In vita sua fecit mõstra, et in morte miracula operatus est.* † Sed de his nõ agimus, sed de monstrosis hominib⁹ natis, quot & qualibus esse debeant, vt filij appellentur, & ad successiones, & legata, & fideicõmissa admittantur, baptizentur, ordinentur, & ad dignitates, & alios iuris effectus admittantur, vt per DD in *l. ostentum, 38. l. quæret aliquis, 135. D. de verbor sign. l. non sunt liberi, 14. D. de statu homin. l. quod dicitur, D. de liber. & posthum. l. quod certatum, l. vxoris abortu, C. de posthum. hared. instit.* † In quibus iuribus cum interpretes tot ac tanta diuersarum opinionum monstra protulerint, vt quid certum haberi possit minimè queat, eius rei pauca subijciam, vt veritas elucescat, nam vtait Arist. tot. *Res quæ multipliciter intelligitur, veritas ignoratur.*

¶ Natura enim etsi semper perfectissima edere procuret, quandoq; oberrat, & inducit mõstra, ostenta, prodigia, *Arist. Physic. d. c. 8. & lib. 4. de gener. anim. c. 4. D. Aug. lib. 16. Ciu. Dei, c. 8. Iul. obsequens, de prodig. c. 1. 18. 19. & 20. Mercado de morb. mulier. libr. 4. Ambros. Paræus de monst. & prodig. lib. 24. Ioã. Varandæus lib. 2. de affect. mulier. c. 6. Petr. Garc. d. disp. 72. & 73. Ioa. Heurnius de morb. mulie. c. 6. to. 2. Bonau. de obtimest. lib. 3. Peregri. de fideicõ. ar. 43. ex n. 24. Negusan. in Sylua, q. 400. ex n. 83. Petr. Ærodius lib. 2. rerum iudic. tit. 4. c. 8.* † Causæ autem propter quas monstra huiusmodi fieri contingant, variæ traduntur ab auctoribus, ex quib⁹, qui melius ex nostris ista prosequitur, postquam huc illuc vagauit, tres assignat, quorum omnes in naturæ ferè obliuioni recidunt, multaq; pro eis expendit *eruditus Ildeph. Carranç. de legit. part. desig. cap. 17. ex nu. 11. cum seqq. fol. 583. 584. 585.* † Melius tamẽ ipsiusmet naturæ vitio tribuendũ est, ex vtriusq; parentis mala dispositione, vel ex parte seminis, vel vteri mala cõformatione, vtsic mõstrahuiusmodi inducãtur, quarũ quatuor cõmemorãt *Averro. Themist. & Simplicius ad Arist. lib. 2. Physic. tex. 82.* scilicet, MATERIAE, VTERI, TVNICAE, AGENTIS. † Quas vnico themate quasi cingẽs, in hęc verba testatur Frãc. Vallerio. lib. 4. obseruar. Medic. obser. 2. *Ludibria hæc sunt ludẽtis naturæ, quæ vel ad materiæ copiã, aut defectũ, aut obsitus in vtero peruersionẽ, aut ad formatricis naturæ vitiũ, aut in potẽtiã, aut ad locorum vitiũ, figuram, positionemque, aut ad impedimentum, quod in illis adsit referenda sunt.*

¶ Prima enim causa interna ex materiæ vitio depẽdet, nã vt ait Galen. lib. de hist. Philosophor. *Mõstra nascũtur, si multũ fuerit semẽ, si parũ, si diuulsũ, si euanidũ, si inordinatũ.* † Nã præcipuã causã mõstruorũ in seminis vitio posuerũt *Arist. lib. 4. de gener. anim. c. 4. Mercad. de affe. mulier. li. 3. c. 6. Pet. Garc. vbi sup. disp. 72. c. 1. Gasp. Bauhui. de Hermaphr. lib. 1. c. 7. & 8.* † Ex redundantia, seu abũdãtia seminis generãtur homines bicipites, tribus manibus, aut pedib⁹, vel digitis sex in manu, vel plures,

tradunt *Leuin. Lemnius de occultis natur lib. 1. cap. 8. & 15. Ambros. Paræus de monst. lib. 24. cap. 1. & seqq. Ioan. Schenckius obseruatio. Medic. lib. 9. Bauhinus lib. 1. ca. 8.* † Ad quod respexerunt Iurisconsulti dum aiunt in l. non sunt liberi, D. de stat. homin. *partus autem, qui membrorum humanorum officia ampliauit*, & in l. ostētum, 38. D. de verborum signi. *quotiēs quis contra naturam nascitur, tribus manibus fortè, aut pedibus.* † Quod ex superfluitate seminis fieri certum est, vt in is, qui non vna ceruix tantum, sed plures emittunt, cuius modi fuit vicepshomo, qui natus est sub Theodosio Imperatore, vt narrant *Sigisbert. in Chroni. Vincent. libr. 31. histor. natural. cap. 118. Paræ dict. cap. 6.* † Nec ceruices tantum duplicantur, sed pedes, & manus, & aliæ corporis partes, vt de bimembri homine tradit *Horosius lib. 5. hist. ca. 6.* † De alijs multis, qui duplices nati sunt, mēbris multiplicatis, dixerunt *Ambros. Paræus d. lib. 24. c. 2. 3. 4. & 5. Bauhin. d. c. 8. & seqq. Sim. Maiol. tom. 2 Canicul. colloq. 4. Ioan. Eusēb. p. 1. curiosæ Philos. lib. 3. c. 20. & 21.* † Quæ vera esse testatur D. Aug. in hæc verba, lib. 16. Ciuit. Dei, c. 8. *In Oriēte duplex homo natus est, superioribus membris, inferioribus simplex: nam duo erant capita, duo pectora, quatuor manus, venter autem vnus, & pedes duo, sicut vnicuique homini, & tandiu vixit.*

¶ Ex defectu seminis fit, vt homines ad rectam perfectionem corporis non proueniāt, vt tradunt *Ambrosius Paræus lib. 24. de mōstr. c. 6. Petr. Garsi. ad Galen. de locis affect. disput. 73. cap. 3.* † Quales in Pygmæis, & Nanos, & pumilliones *dixi sup. c. 8. ex n. 10.* quorūmulta exempla congesit *Ioā. Bauhin. de Hermaphro. lib. 1. c. 8.* † Et ex hac causa nascuntur sine brachijs, vt Cordubæ vidimus puerum octauo iam anno natum, vtroq; brachio carentem, & alium vnam manum tantum habentem, & Salmanticæ, quendam Scholarem Iurisprudentiæ operam nauētem vno tantum pede, cū vnico musculo à natura vitiatū, & de hoc meminit *Carranca d. c. 17. nu. 17. pag. 585. Ioan. Eusēb. d. lib. 3. c. 9.* † Sine oculis etiam hac de causa nascūtur homines, & vno tantū prædito, vt his verbis testatur Plin. lib. 7. c. 2. *Vnoculos media in fronte, vt Arimaspos, sicut etiā absque vtroque oculo nasci homines contingit.*

¶ Quod quia fabulam alij putant de illorū gente, & habitatione hæc testatur Aul. Gellius lib. 9. noct. Atticar. cap. 4. *Apud Scythas quosdam esse vnum oculū habentes in fronte medio, qui appellantur Arimaspi.* † Quos homines esse monstruosos speciālis nationis in hæc verba scriptum reliquit Solin. c. 19. *Arimaspi circa Beselithram, non longè à Caspio mare positi monoculagens est.* † Et eos quidem in Æthiopiæ inferioribus se vidisse, ita vt ait D. Augus. lib. 16. Ciuit. Dei, c. 8. *Vidimus in inferioribus Æthiopiæ partibus, homines vnum tantū oculū in fronte habentes.* † Et eodē seminis vitio homines nasci sine capite plures testantur, & gentes esse monstruosas apud Æthiopas, quos Blemios, seu Lemios appellant, sine capite viuere, vultum, & omnes eius partes in pectore habentes, testantur *Plin. lib. 5. c. 8. & lib. 7. c. 2. Pomp. Mela lib. 1. cap. 4. Solin. in Polybist. cap. 53. Aul. Gellius lib. 9. noct. Atticar. cap. 4. D. Augustin. d. cap. 8. D. Isidor. lib. 11. Etymol. cap. 3. Carranca de legitim. part. cap. 17. num. 80.* † Quos se vidisse in hæc verba testatur idem Augustin. ad fratres in Erem. serm. 37. *Ego iam Episcopus Hipponensis eram, & cum quibusdam seruis Christi ad Æthiopiam perrexi, vt eius sanctū Euangeliū prædicarem, & vidimus ibi multos viros, ac mulieres capita non habentes, sed oculos grossos fixos in pectore.*

¶ Semen morbidū monstra producit, nā quod vitiosum est, nō potest ad rectā hominis perfectionē fœtū producere, & multo min⁹ si cū menstrui inepta retentione superueniente iungatur, ex quo fit, vt mulieres menstrua patientes si coierint multoties parere bufones, lacertas, & alia cōsimilia, vt tradunt *Arist. sect. 10. probl. 60. Ambr. Par. de monstr. lib. 24. c. 1. & seqq. Ioā. Schēck. obseru. Medic. lib. 9. Ioan. Bauhin. d. lib. 1. c. 6. & seqq. Lael. Briscola lib. 12. successiuar. ca. 4.* † Item & alia animantia ex huiusmodi vitio generari solent, quæ perfectorum animalium referunt similitudinē, vt equi, asini, leonis, canis, suis, capri, ouis, & similium, vt idem tenet *Aristoteles dict. problema 60. Paræus vbi supra, Carrança dict. capit. 17. ex num. 11. Bauhin. dict. lib. 1. cap. 6. & 7. Hieronymus Magius libr. 1. Miscellan. c. 20. Leuin. Lemnius de occultis natur. libr. 1. cap. 8. & 15.* † Et de his monstruis loquuntur Iurisconsulti in l. non sunt liberi, D. de statu homin. *non sunt liberi, qui contra formam humani generis conuerso ordine procreantur*, l. quod certatum, C. de posthum. hæredibus instit. *ad nullum declinans monstrum, vel prodigium*, melius l. 8. tit. 33. Part. 7. *Los que nacen en figura de bestia, o contra la vsada costumbre de la natura, que son como fantasma, no son dichos fijos.*

¶ Monstruosos autem partus huiusmodi nullo modo vitales esse tenet *Arist. lib. 4. generat. animal. cap. 4. & sect. 10. problem. 48.* adeò vt ne quidem in principio consistere possint,

tenet *Alexan. Aphrosid. in opusculo de fato.*
30 † Quod in his, qui forma humana penitus ex pertes sunt, in alijs nõ ita distinguendum esse tenet *Carranca d. cap. 17. n. 33. ex Hieronym. Magio lib. 2. Miscellan. c. 20.* † Sed contra Cy
31 nocephali sunt in diuersos Indię montes habitantes, qui canina habent capita, cætera mẽbra, vt homines, erecti incedunt, sedent, alun tur auium, & ferarum venatibus, coctas carnes vescuntur, iussis obtemperãt, sed non loquuntur, vt tradunt *Plin. lib. 6. capit. 30. & libr. 7. cap. 2. Solin. cap. 32. & 53. Mart. Polus lib. 3. Indiar. c. 18. Aul. Gell. lib. 9. noct. Atticar. ca. 4. D. Isidor. lib. 11. c. 3.* eosque se vidisse testantur *D. August. lib. 16. Ciuit. Dei, cap. 8. Elian. lib. 10. de varia histor. capit. 31. Vincent. lib. 31. cap. 126. quorum verba retuli in Epito. de Mag. lib. 2. c. 33. ex m. 15.*
32 † Nec homines desinunt esse monstruos, quia non loquuntur, nam Troglodita sermone carent, & homi
33 nes esse testatur *Plin. libr. 5. cap. 8.* † Arthabaritas sine voce esse, ratione tamen, & mentis compotes affirmant idem *Plin. d. c. 8. & lib. 6. c. 30. Solin. c. 33. D. Aug. d. c. 8. Isidor. lib. 11. Ethymol. c. 3.*
34 † Chelenophagi homines syluestres sunt, sine voce, hirsuto corpore præter faciem, quæ lenis est, & pilorum loco vestiuntur corijs piscium, *Solin. c. 33. Plin. lib. 6. cap.*
35 *24.* † Carmani hirsuto corpore præter capita ferarum more, sine voce, pecudũ more viuunt pisciũ cute, se vestiant, & carne vescuntur, *Põp.*
36 *Mela lib. 3. c. 4.* † Chromandas syluestres esse homines sine voce, testatur idem *Plin. d. lib. 7. cap. 2.* qui alios testatur apud Æthiopas, sine linguis, alios sine ore, odoribus viuere, *libr. 6. c. 30. D. Aug. d. c. 8.*

37 ¶ Vnde cum ex hominis, & mulieris commixtione tales homines monstruosos nati cõtingat, nihil vetat, quin his præditis vitijs nationes sint, nam vt ait D. Aug. lib. 16. Ciuita. Dei, c. 8. *Qualis autẽ ratio redditur dem̃ struosis apud nos hominũ partibus, talis de monstruosis quibuslibẽ gẽtibus reddi potest.*
38 † Et quãuis nõ loquantur nõ propterea homines desinunt esse, quia apud nos homines sunt etiam perfecti, qui non loquuntur, vel ex linguæ impedimento, vel ex auditus vitio, quia aliorum voces non audiunt, vel non habent à quo adiscãtur, nam sermo fit per imitationem, ideò homines, qui non audiunt, non loquuntur, etsi linguam habeãt expeditam, *D. Aug. lib. de quant. anim. c. 17.*
39 † Et ad hoc, vt mentem habere dignoscantur, non est necessaria vox, quia per nutum mentis cõceptum, exprimere possunt, vt de nõnullis populis pro voce nutibus vtentibus hæc scripsit Pomp. Mela lib. 3. c. 4. *Extra Ægypti, & Macrobiorum deserta multi sunt populi, quibus pro eloquio nutus est, alij sine sono linguæ, alij sine linguis, alij labris etiã coherentibus.*

¶ Secunda interna causa, ex qua monstrua possunt prouenire, vteri est, & fœminei vasculi malitia, nam si tortus est, obliquus, rimosus, aut male proporcionatus partemque seminis respuit, defectuosum, & monstruosum fœtum concipit, vt tradit *Albert. Mag. lib. de secret. mulier. c. 6. Ambros. Parens de monst. libr. 24. c. 7. & seqq. Ioan. Eusseb. d. lib. 3. cap. 11.* † Et 41
quamuis totum semen retineat, si informe tamen (pro fœtu excipiendo) receptacula habeat, potest edere monstra, vt docent *Aristo. in problem. dict. sect. 10. probl. 60. Hippocrat. lib. de genitur. Ambros. Parens lib. 24. de monstr. capit. 8. Leuin. Lemnius de occultis natur. lib. 1. capit. 8.* † Nam in opere fusili, si vas cu- 42
lum, aut receptaculum obliquum sit, an fractuosum, triuiçum, angulosum, distortum, rimosum, dissolutum, maleque coherens ridiculas imagines, absurdaque simulachra produci videmus, ita vt si in protoplastico inæqualem plumbium, aliãve materiam fusilem proijcianus, numisma deforma fit, sic vtero male constituto, & in alterutrum latus inclinante decentem, exactum, & communi perfectioni respondentem partum natura non producit, vt tradunt *Hippocrat. vbi proximè Leuin. Lemnius de occultis nat. dict. cap. 3. Mercado de affect. mulier. lib. 4. Ioan. Varandæus vbi supra, lib. 2.*

¶ Tertia causa ratione tunicę quib⁹ fœtus in- 43
voluitur generari potest monstrũ, nam ex ouis habentibus duo vitela, si desit membrana quæ determinent, nascitur pullus biceps, vel quadrupes, vt docet *Hippocrates vbi proxim. Arist. sect. 10. probl. 60. & libr. 4 generat. animal. cap. 4.* † Aut vitio facultatis formatricis, 44
nam etsi ab omnibus corporis partibus excitatur, vt simile corpus producat, quando læsa est contingit varias in partes oberrare, vt docent *Hippocrates, & Aristotel. vbi supra, Mercurial libr. de homin. procreatione, capit. 6.*
† Quam quidem in anima, vel facultate 45
animæ vegetantis posuit, *Aristoteles, & Galenus libris de Anim.* vel cœlesti influentiæ, idem *Aristoteles libr. 12. Metaphis. capit. 18.* vel cœlesti calore in spiritu feminis residenti, *libr. 2. generat. animal. cap. 3.* † Sed quia 46
generatio est formę productio, vel vnio in materia, nõ potest anima causa esse cõformatricis, quia nõ potest esse causa sui ipsi⁹, nec calor natiu⁹ simplex tot operationes causare, quæ in cõformatione fiũt, circa figurã, quãtitatẽ, situ,

numeros, vt poteſt Medicos, & Philoſophos optimè notat *Carrança de legit. part. cap. 1. §. 1. num. 15. pag. 37.* † Nec vterus per ſe potens eſt cauſa principalis efficiens, niſi concedas viri ſemen, vel ſaltem paſsiue concurrere, vt fœtus formetur, vt tenent *Ariſtot. lib. 1. de generat. animal. c. 20. & lib. 2. cap. 1. Gallen. de fœt. format. c. 2. 3. 5. & 14. & lib. 1. de vſu par. c. 7. & 8. Mercurial lib. de hom. procreat. c. 9. Valleſius lib. 2. controuerſ. ca. 7. Conimbricenſ. lib. 1. Generat. c. 4.* † Vnde multis alijs recen ſitis cauſis, quæ deſetuire poſſunt in hominis cõformatione, & illis huc illuc vagatus, idem *Galen. d. lib. de vſu part. & lib. de placitis, cap. 5. & lib. 1. facult. natur. c. 5.* ſe illam prorſus ignorare fatetur, idem *Galen. lib. de fœt. format. c. 6.* † Quare idem *Carrãça d. §. 1. n. fin.* coactus eſt in Deum Opt. Max. conijcere, qui cauſa eſt principalis, & efficiens hominis formationis, Pſalm. 118. v. 73. *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me*, Iob. ca. 10. v. 10. *Nonne ſicut lac muſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti? pelle, & carnibus veſtiſti me, oſsibus, & nervis compegiſti me.* † Sed ſuppoſita Dei voluntate certum eſt, cauſam eſſe naturalem formationis hominis, quam Medici facultatem fortricem appellant, quæ ſiue ſit illa, qua *Hippocrates, Ariſtoteles, Galenus, & alij* tradiderũt ad nos non pertinet diſcutere, ſed quod illa, ſiue ex Dei voluntate diſpoſita, ſiue ſecundum ſuam virtutem naturalem operare relicta, ex ſui ipſius læſione, vel vitio monſtrua poteſt generare, *Thom. Fienus lib. de fœtus formatione, q. 7. conc. 7. Ambroſ. Pareus de monſtr. lib. 24. Conimbricenſ. de Generat. lib. 1. Baubinus lib. 1. cap. 9.*

¶ Quarta cauſa ratione agentis, vel principalis, vel inſtrumentalis, vel vtrumque huiuſmodi vis eſt formatiua fœtus, quia in virtute ſubſtantiæ producitur ſuſtantia ex quo dicit Ariſtotel. lib. 7. hiſtor. animal. cap. 6. *Laſi ex laſibus*, ſic enim claudi, ex claudibus, cæci ex cæcis generari ſolent, vt tradunt *Auicenna Teitȳ 12. Galen. lib. de fœtu, Lucret. rerum natural. lib. 1.* † Aut ex eorum inordinata libidine, nam vt ait Albert. Mag. lib. de ſecret. mulier. c. 6. *Si enim maſculus inordinatè iacet cũ femela, monſtrum facit in natura; narratur enim de quodam, qui lateraliter iacuit cum femela tempore coitus, & generauit puerum in vno latere curbum, & in pede claudum.* † Aut mulier ſit male complexionata, nam ex his, quæ ſunt in corpore humoribus generantur ſues, mures, ſerpentes, & animalium plura cõmixta, & monſtra, vt tradunt *Codrõch. de morbus veneſ. lib. 2. capit. 4. Cornel. Gemma de diuin. natur. caract. lib. 2. Schenchius de venen. lib. 7. Ambroſ. Paraus de monſt. lib. 24. Leuin. Lemnius de occultis natur. lib. 3. c. 40. Euſeb. p. 1. ſua Philoſoph. libr. 3. capit. 27.* † Vel menſtrum patiatur, nam eo tempore conceptus deformis eſt, gibboſus, curbus, mutillus, & multis, varijſque modis imperfectus, ex quo mẽſtruatis coitus prohibetur, *Leuit. cap. 12.* nam vt ait Eſdras lib. 3. cap. 5. v. 8. *Menſtruata pariunt monſtra.* † Vel ex nimia inſaciabilique libidine ſolent monſtra produci, nam cum ex ea ſcorta non generent, conceptum aliquando ſubſequutum, debilem, imperfectum, monſtruoſumque euadere dixit *Baubin lib. 1. cap. 10.* ex cauſis deſignatis per *Leuin. Lemnium de occultis natur. lib. 1. cap. 8.* † Vel ex ſeminis diuerſæ ſpeciei confuſione, vt quando homines cum brutis coeunt, & tale abominandum ſcelus committunt, monſtruis cauſa eſſe ſolent, vt tradunt *Plin. lib. 7. capit. 2. Ælian. lib. 1. cap. 6. & libr. 6. cap. 42. & libr. 7. capit. 19. Petr. Caball. deciſ. 139. num. 3. Petr. Ærodius lib. 2. rer. iudicat. tit. 4. ca. 8. Martin del Rio lib. 2. Magic. q. 14. Briſciola lib. 12. ſucceſſiuar. cap. 4. tom. 2. Petr. Garſia de locis affect. q. 73. c. 3. Baubin. d. lib. 1. cap. 10. Huarte de exam. de ingen. c. 21.*

¶ Alia etiam datur cauſa externa, ex vehementi imaginationi parentum tempore conceptionis, nam formas viſas in coitu atrahit, & fœtui imprimit, *DD. in l. quæret aliquis D. de verb. ſignificat. Ariſtot. ſect. 10. probl. 12. Plin. lib. 7. hiſt. natur. c. 12. Galen. lib. de Theriaca ad Piſon. cap. 14. Plutarch. lib. 15. de placit. c. 11. Auicen. Fen. 2. lib. 1. doct. 2. c. 14. Lemnius de occul. natura, lib. 4.* † Sed hæc ratio parum ſufficiens eſt, quia imaginatio parentum non poteſt fœtũ immutare, quia eius formatio nõ pẽdet ab imaginatione, ſed à cõformatrice in qua phantaſia nullũ habet imperiũ, vt docẽt *D. Tho. p. 1. q. 32. ar. 4. Medin. 1. 2. q. 9. art. 1. cõcl. 2. Tho. Fien. de virib. imaginat. cõcl. 12. Pet. Garſ. ad Auicen. Fen. 1. diſp. 37. cũ alijs à me relatis ſup. hoc lib. 5. c. 3. ex n. 23.* † Quare hanc potentiam imaginationis ad fœtum immutandum imaginariam putauit à mulierculis, & adulteris confictam, vt credulis maritis alienos obtrudant hæredes, *Hier. Cardan. lib. 2. contradict. 6. capit. 6. Petrus Garſia ad Auicenam dict. diſputation. 37. cap. 8. Ioann. Huarte dict. cap. 12. Carrança de legit. part. c. 17. n. 91.*

¶ Alia cauſa externa eſt, ex cœli influctia, qua monſtruos poſſe generori in hæc verba tenet Ptholom. lib. 3. Aſtronom. Iudic. c. 8. tex. 20. *Si inhumanis ſignis luminaria deprehenſa*

ſunt,

sunt, reliquis sic habentibus humana sunt quoque, quæ generantur monstra, formâque peculiarem in modum perplexa, cuius ratio, & modus ex signorum formis colligitur, in quibus, quæ luminaria in centra occuparunt maleficæ
60 *stellæ deprehenduntur.* † Sed hęc ratio parum sufficiens est, quia nullæ sunt stellæ maleficæ in cœlo, quæ hos effectus possint imprimere: ná vt ait Plato in Timęo: *Omnes stellæ diuinæ sunt, & bonæ, nec quidquam faciunt malis, aut quædam maleficæ, sed maleficas esse in illo sancto, & pietatis loco, quatenus conuenit? Cumque omnia sydera plena sint cœlestis sapientiæ, malitiam porrò scimus ex dementia nasci, quatenus conuenit, maleficas esse stellas dicere?*
61 † Et cum in altris nihil malum sit, nec corruptum, id nullatenus diffundere possunt in homines, vt monstra, quæ sunt naturę vitia generentur, nec aliud malum nobis proueniat, vt tradunt *Aristot. lib. 9. Metaphys. cap. 10. & eius interp. Auerroes comm. 19. 21. & libr. 3. tex. 25. D. Gasp. Cadillo Villalpan. ad Arist. de cœlo com. 2. & Metaph. d. c. 10. Franc. Valleriola lib. 3. locorum comm. & in Append. ca. 2. & ad Galen. de constit. artis medic. cap. 18. Ioan. Heurnius in Praxi medic. libr. 3. cap. 9.*
62 † Quinimo stellas nullam potestatem habent has, vel illas formas imprimendi, vel aliam virtutem alterãdi, *dixi in Epitome de Magia, lib. 1. c. 8. & dicam infra part. 2. lib. 6. ca. 2. ex n. 41.*
63 ¶ Alias causas solẽt alij reddere ex quib⁹ partus mõstruosus edatur, in quibus referẽdis, & refutãdis incassus labor futurus esset. Principalissima tamen, quæ à dictis auctoribus non comminiscitur, peccata parentum causa esse solet, propterquam Deus solet filios visitare, *vt dixi in Epitome de Magia lib. 1. c. 4. nu. 7.*
64 † Ex peccatis enim Nabuchodonosor Rex à recta hominis forma in bouem degenerauit, *Daniel. cap. 4.* Et ex inobedientia vxor Loth conuersa est in statuam salis, *Genes. cap. 19.* vt in dictis locis omnes fatentur, *Patres, & Theologi.*
65 † Ex incestu Roberti Gallorum Regis, cum propinqua, Deus permisit, vt filium, quẽ ex ea suscepit anserinum collum per omnia & caput haberet, vt tradit *Petr. Damian. lib. de miracul. Ambros. Parens demonstr. lib. 24. Ioan. Euseb. d. lib. 3. c. 10.*
66 ¶ Si tamen monstra huiusmodi caput humanum habeant, & rationis bestigium in eis, mentisque dignoscatur, licet in alijs oberrent, & cum ferijs communia habeant, inter homines adnumerandos esse, tenent *D. Augustin. ad fratres in Erem. sermon. 37. & libr. 16. Ciuitate Dei, cap. 8. Bart. in l. non sunt liberi, D. de statu hominum, Alciat. in l. ostentum, D. de verborum signification.* † Etiam si 67
pedes caprini, vel alterius animalis habere dignoscatur, & humana voce expers in vagitũ, hinnitum, latratumve prærumpat, vt in l. quęrer aliquis, D. de liberis, & posthum. *vel vagitu nouum, non humanæ figuræ, sed alterius magis animalis, quam hominis prærumpat.* † Et 68
baptizandos esse si solum caput hominis habeant, quamuis cætera sint pecudum, *Bald. in d. l. non liberi, D. de statu homin. Imola in l. quod dicitur, C. de posthum. hæred. in fi. Petr. Caballus decis. 139. num. 10. Petr. Gregor. in Partitionib. Iur. Canon. lib. 1. cap. 6. n. 2. & 3.*
† Et quando duo capita habent, primum esse 69
baptizandum absolutè, secundum sub conditione, *idem Caball. d. decis. 139. n. 12. Petrus Gregor. d. c. 6. n. 3. Carraça de partu leg. ca. 17. n. 96.* † Et quamuis lege XII. Tabular. monstruos, huiusmodi occidendi licẽtia fuisset, quã 70
refert Prateius his verbis in Iurisprud. veteri, l. 18. MONSTRVOSOS PARTVS SINE FRAVDE CAEDITO, quia liberorum nomine nõ habebantur, vt tradit *Cicer. lib. 3. de legib.* † Quã 71
do eis caput humanum est, vel duo capita, vel plures manus, vel pedes, aut alterius animalis degenerantia, dum caput sit eis humanũ, quia homines præsumuntur, eos occidẽdi potestas denegatur, & occidentes teneri de homicidio dicunt *Bald. in d. l. quod dicitur, Caball. d. decis. 139. n. 4. Greg. Lop. in l. 1. ti. 8. Part. 7. gl. 1. Azeued. in Rub. tit. 23. lib. 8. Recop. n. 4.* † Nã 72
monstra huiusmodi veros homines esse, & in die iudicij resurrecturа, reformatis mẽbris in decorem, cœloq; dignã formam testantur *D. Aug. in Enchirid. ad Laur. c. 87. & 91. & dixi in Epitom. de Mag. lib. 2. c. 37. ex n. 33. Ioan. Euseb. p. 1. suæ Philos. lib. 3. c. 28.*

CAP. IX. De Hermaphroditis, siuè Androgynis.

SVMMARIVM.

1. *Hermaphroditi sunt vtroque sexu præditi.*
2. *Hermaphroditi sunt in rerum natura.*
3. *Hermaphroditi vnde nomen accipiant.*
4. *Hermaphrodita gens apud Nasomanas.*
5. *Hermaphroditi nascuntur ex vitio seminis, vel conformationis.*
6. *Hermaphroditi prima species.*
7. *Hermaphroditi secunda species.*
8. *Hermaphroditi tertia species.*
9. *Hermaphroditi quarta species, qui in vtroq; sexu valet.*

10. *Hermaphroditi apud veteres inter monſtruos annumerabantur.*
11. *Hermaphroditi, qui virili ſexu præualent poſſunt officia publica obire.*
12. *Hermaphroditi virili ſexu præualentes poſſunt eſſe Clericos, Iudices, Aduocatos.*
13. *Hermaphroditi vtroque ſexu præualentes poſſunt ad matrimonium admitti facta ſexus electione.*
14. *Hermaphroditus vtroque ſexu præualens, debet eligere, & iurare altero non vſurum.*
15. *Hermaphroditus ſi altero ſexu vtitur, præter eum quem elegit, punitur pœna mortis.*
16. *Cauſa quare Hermaphroditi naſcantur.*
17. *Hermaphroditi altero ſexu occulto, altero patente.*
18. *Fœtus in vtero ſolent de vno ad alium ſexum tranſire.*
19. *Teſticuli, & vaſa ſeminarij, & vterus in ea proportione, quod virile membrum repertus eſt in diſſecto mulieris ventre.*
20. *In calencendi vis non ſolum immutatur, ſed inſtrumenta ſunt inuerſa.*
21. *Mulieres in viros ſolent tranſire.*
22. *Mulieres nuptæ virts, poſtea virilia adeptæ fœminis copularunt, & genuerunt.*
23. *Fœminis in anno pubertatis vilia erumperunt.*
24. *Fœminæ, quæ in viros euaſerunt.*
25. *Hermaphroditas eſſe mulieres, qui in viros transformantur.*
26. *Fœminæ de vno in aliud ſexum non tranſeunt, niſi altero latente eſſent prædæ.*
27. *Fœminæ in mares conuertuntur quamuis non ſint hermaphroditæ.*
28. *Aues, & animalia dantur hermaphroditæ.*
29. *Fœminæ conuertuntur in mares, potius quã mares in fœminas.*
30. *Homines principio vtroque ſexu fuiſſe præditos, eſt error.*
31. *Hermaphroditi non ſunt homines perfecti.*
32. *Maſculum, & fœminam hominem in Gene ſi quomodo intelligatur.*

1 HERMAPHRODITI ſũt quos ἀνδρογύνους, *Androgynos*, veteres dixerũt, differũt, ex ſexus cõmixtione, Plin. libr. 7. natural. hiſtor. cap. 3. *Gignuntur, & vtriuſque ſexus, quos Hermaphroditos vocamus, olim Androgynos vocatos, & in prodigijs habitos, nunc verò in delitijs.* † Qui licet rari ſint, eſſe tamen in rerum natura teſtatur in hæc verba D. Auguſtin. lib. 16. Ciuit. Dei, cap. 8. *Androgini, quos etiam hermaphroditos nuncupant, quamuis admodum rari ſint, in quibus ſi vterque ſexus appareat, vt ex quo nomen debeant accipere incertum eſt.* † Dicuntur Hermaphroditi quaſi vtroque ſexu prædi ti, à Mercurio, ſcilicet, qui *Hermes* dicitur, & Venere *Aphrodites* nominata, vt notat *Epiſcop. Campanil. diuerſar. iur. rub. 11. c. 3. n. fin.* nam vt ait Ouid. lib. 4. Metamorphoſ.

Cuius erat facies, in qua vterque pater q;
Cognoſci poſſet, nomẽ quoq; traxit ab illis.

¶ Apud Naſomanes confineſque illis Maclias Androgynos eſſe, ſeu Hermaphroditos vtroque ſexu præditos, vicibus interſe coeuntes, tradunt *Plin. lib. 7. cap. 2. Aul. Gellius libr. 9. noct. Atticar. cap. 4. D. Iſidor. libr. 11. cap. 3.* † Apud alias omnes orbis nationes, ex feminis vitio, vel conformationis hermaphroditos vtroque ſexu præditos reperiuntur, non aliter, quam homines duas manus, vel duos pedes habentes, quorum denominatio fit à ſexu in quo præualent, *l. quæritur, D. de ſtat. hom. l. ſed etſi quæſitum, 6. §. hermaphrodit⁹; D. de liber. & poſthum. l. repetundarũ, 15. D. de teſtibus.* † Et horum quatuor ſunt ſpecies. Prima maſculi, qui virilem ſexum perfectum, & potẽtem habent; in perineo autem exciſam ripam tantum in formam vuluæ; per quam minimè nihil vrinarij, nec ſeminaris humoris erũpit, qui inter viros annumeratur, vt per *DD. ind. l. quæritur, Bald. conſ. 237. libr. 3. Pareus demõſtr. lib. 24. c. 4.* † Secunda ſpecies eſt eius, qui habet vuluã naturalẽ cõſtitutã, & ſeminali mẽſtroq; fluxu manãtẽ, ſupraq; ad os pectinis mẽbri virilicutaneã quãdã ſimilitudinẽ, arrectionis, & profuſionis ſeminis impetentẽ, ſcroto, & teſtib⁹ carentẽ, & annumeratur inter fœminas, *Bald. d. cõſ. 327. Pareus d. c. 4.* † Tertia eorũ, qui & ſi vtriuſq; ſexus expreſſam habeãt imaginẽ, vna tamen aduerſo ſitu poſita in efficax ad generationem, & ſeminis profuſionẽ, minctionem ve inuenitur, de quibus loquitur *d. l. quæritur, D. de ſtat. hom. Gaſp. Bauhin. de Hermaph. lib. 1. c. 30.* † Quarta dæmũ eorũ eſt, qui vtroque ſexu valent, mariſq; , & fœminę munera potenter obeunt, quod vtraque genitalia omnibus numeris, ad generationem neceſſarijs, cõpleta & perfecta habent, adeò vt illis dextera mamma viri, ſiniſtra mulieres ſit: *Ariſtotel. libr. de admirandis auditionibus, Plinius lib. 7. cap. 4. Aulus Gellius libr. 9. noctium Atticarum, cap. 4. D. Iſidor. libr. 11. cap. 3.*

2 3 4 5 6 7 8 9

¶ Quos

10 ¶ Quos quidem veteres inter monstruos, & prodigia referebant, & ob id eos odio prosequebantur, & in mare deportabant, vt tradunt *Tit. Liuius, Decad. 1. lib. 3. & Decad. 3. lib. 7. Plin. lib. 7. cap. 3. Aul. Gelius d. capi. 4.*
11 *Iul. Obsequens de prodig. c. 20. 32. & 34.* † Postea tamen, eos qui virili sexu prævalebant honores, & dignitates adipisci permiserunt, & ad
12 officia publica admiserunt, *gl. & DD. in d. l. queritur D. de statu hom.* † Et testes esse in testamẽto, clericos, iudices, arbitros, &c. *DD. in l. repetundarum D. de testib. & in capit. testes 4. q. 2. Carranca de legit. part. designat. cap. 17. num. 68. Filliut. de statu Cleric. tract.*
13 *41. de Benef. cap. 5. num. 3.* † Et ad matrimonium admittuntur, etiamsi vtroque sexu prævaleant, dum ad inuicem vtendi potẽtas non concedatur; sed eo tantum sexu, in quo magis prævalent, *vt dixi in Epitome de Magia lib. 2. cap. 17. num. 8, & Me relato D. Perez de Lara Regius Consil. in compẽd. vitæ homin.*
14 *cap. 11. num. 20.* † Nam quamuis vtroque sexu æquali potentia incalescat; cogẽdus est ab Episcopo ad sexum eligendum, quo vti velit, vt sic sexu congruo copuletur, facto iuramento non vtendi altero, *gl. in Bald. in d. l. quæritur, Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 106. Gutierrez eod. tract. cap. 119. Baubin. d. lib. 1. ca.*
15 *40.* † Alias enim si sexu altero abutatur, capitali pœna plectendus est, vt qui peccat contra naturam, vt tenent *Sanchez, & Gutierrez vbi prox.* Quia electione facta non potest variare, etiam mortua vxore, cum qua vt vir nupserat, vt nuuat alteri in fœminam, etiam ex Episcopi licentia *Basil. Ponce de Leon, de Matr. lib. 7. cap. 65. num. 8.*

16 ¶ Causa autem quare homines hermaphrõditi nascantur, ea est, quod cum vir ex semine calido, & humido generetur, fœmina ex frigido, & humido, quando ad neutram perfectionem progreditur, vtroque sexu præditi nascuntur, *vt dixi sup. lib. 3. capit. 11. ex num. 5.*
17 † Solent etiam alterum sexum occultum habere; cum potentia ad eum transeundi; quare non solum incalescendi vis immutetur; sed naturæ instrumenta sint inuersa, quia fœmina à viro solo differat, quod illa virilia intus habeat, hic vero foras emittat, vt tradunt *Hyp*
18 *pocrat. & Galen. vbi sup.* † Ex quo fit vt formato infante in vtero natura in fœminam conmutet, & è contra, nam vt ait Huarte de San Iuan lib. de examen de ingen. cap. 15. *Si acabãdo la naturaleza de formar a vn hombre perfecto, lo quisiesse conuertir en muger, no tenia otro trabajo, mas que tornarle dentro los instrumentos de la generacion, i hecha muger, si quisiesse boluerla en varon, con arrojarle el vtero, i los instrumentos fuera, no auia mas que hazer.* † Et ita in anatomijs mulierum, reperiuntur testiculi, seu vasa seminarij, & vterus in ea proportione, quod virile membrum; vt docent *Galen. lib de d sicc. vulu. & lib. de semine cap. 5. Ambr. Pareus libr. 2. de humani corpor. anot. cap. 34. Baubin. d. lib. 1. capit. 30. & 31.* 19

¶ Quare non solum incalescendi vis immutatur viris, & fœminis, sed naturæ quoque instrumenta sunt inuersa, quia non modo nati infantes, sed ætate etiam prouecti in omnium oculos ex fœminis mares facti sunt, vt docent *Hyppocrat. lib 6. Epidemiar. cap 8. Galen. lib. de vsu part. & libr. de annotomi. administr. Agineta, Auicena, Rasis, & alij non contemnenda lectionis.* † Quod vt verum omnino, & Philosephiæ consentaneum, rationiq; conforme apud varias nationes contigisse testes oculati fatentur, tam antiqui, quam recentiores, nam apud Chasios accidisse Anamisiæ vxori Görgippi, & Spoletanæ mulieri, & alijs narrat historiarum princeps, *Tit. Liuius ab vrbe condit. libr. 42. plura Baubin. vbi sup.* † De muliere Caietæ, quæ per quatuordecim annos nupta piscatori, in virum migrauit: & de Æmilia, quæ Antonio Spensæ nupta ciui Ebulano post annum nuptirum xij. in virum mutata, quæ soluto matrimonio, vxorem duxit, & filios prócreauit, vt narrant *Iouian. Pontan. in hist. Neapolitan. Cocceius, Sabellicus libr. 9. exemplor. Anton. Torquemad. in hort. dial. 1.* † Apud Lusitanos in Oppido Ezgueyra Maria Pacheco, cum eius ætatis esse inciperet; qua fœminis menstrui fluores incohantur, loco liquidi humoris, è locis ei membrum virile eripuit; sicq; ex puella subito adolescens ephebus apparuit, & cum sexu vestitum virilem, & nomen assumpsit, vocatusque est Emanuel Pacheco, vt narrat *Amatus Lusitanus cent. 2. curat. 39.* † Apud alios tamen similia contigisse in hæc verba testatur Plegetõ. Mirab. lib. 1. *Virgo quædam Smyrna nata Philotis homine cum maturaviro tradita esset à parẽtibus, masculino enato membro inuirum euasit Quim, & Laudicææ, quæ est in Syria mulier Aeteta nomine etiam nunc cum marito degens, è fœmina vir extitit, cuius nomen Æthelus præside Athenis Maerino, Romæ Consl. L. Lamia, & Aliano vetere.* 20 21 22 23 24

† Non enim dubium est huiusmodi hermaphroditos fuisse à natura, sed ex inuecilitate vtrumque sexum non erupuisse, quem postea ex aliquo motu, vel exercitio prorrupit, vt illa, quæ dum violentius psaltaret virilia erupe- 25

runt, de qua meminit *Mich. Montanus lib. 1.*
26 *experiment. cap. 21.* † Quod in illis tantum verum fuisse, qui vtroque sexu præditi essent, sentire videtur in hæc verba Aàdręas Lauren. in hist. anatom. lib. 7. cap. 8. *Quod si aliquando contingat, verisimile est in illis, quibus vtriusque sexus adesset genitalia: primaquidem ætate ob caloris inuecilitatem latentia, quæ tandẽ per caloris ἰκμαυτὶν emicatus, & effulgẽtias erumpant.* ¶ Sed etiam in illis, qui non sunt An-
37 drogyni crescente calore fœminas in mares conuerti posse multis rationibus, & argumẽtis probant *Hyppocrat. Auicena, Rasis, & Galen. à Me educti in Epitome de Magia lib. 2. cap. 19. & Me relato Regius Cons. Perez de Lara in Compẽd. vitæ hom. cap. 11. num. 50. Hieron. Cardanus, lib. 8. variet. cap. 43. Vvierus lib. 4. de præstig. dæmon. cap. 24. Marcel. Donat. lib. 6. histor. Mirab. cap. 2. Mar. del Rio lib. 2. Magicar. q. 22. Iul. Cæsar. Baricellus in hortu genial. lib. 1. fol. 222.* † Aues quoque reperiri
28 hermaphroditas, & vtroque sexu coeuntes, vt de vulturibus, galinis, & pauis tradit *D. August. lib. 3. Ciuit. Dei c. 31. & fin. D. Isidor. li. 12. cap. 7.* de quadrupedibus similia, de Lepore, & Hyęna tradit *Plin. lib. 12. ca. 72.* nam vt ait Ouid.

Alternare vices, & quæ modo fœmina tergo
Passa marẽ, nunc esse marẽ miretur hyænam.

29 ¶ Frequentius tamen est in humana natura, ex fœminis fieri mares, potius quã ex maribus fœminas, tum quia natura ad perfectiora tendit, tum quia facilius est virilia erumpi, quam retrocedi, & abscondi, vt tradunt *D. Augusti. d. lib. 3. cap. fin. Hypocrat. & Gallen. vbi sup. Neuizan in Sylua nuptiali v. est nouendum, num. 34. Ioann. Schenckius in obseruat. mediea. tom. 2. lib. 4. tit. de genitalib. obseruat.*
30 5. † Nã licet hominis principio vtriusque sexu præditos ab ipsamet natura (Deo ita disponente) creatos fuisse contendat *Mart. Polon.*, affirmans sexus non futuros diuisos, si peccatum Adæ non interuenisset, falsissimum tamen est, vtpotè hæresis manifesta, quæ orta est sub Innocẽtio III. ex illo male intellecto Genes. cap. 2. *Masculum, & fœminam creauit*
31 *eos.* † Cum hermaphroditos, & androgynos, qui vtroque sexu sunt præditi, non inter homines perfectos, sed inter monstruosos annumerentur, non secus, ac illi, qui duobus pedibus, aut manibus præditi nascuntur, *DD. in l. quæritur D. de statu homin. & in l. ostentum D. de verbor. signif. D. August. lib. 16. Ciui. Dei cap. 8. Iul. Obsequens. de prodig. cap. 20. 22. & 34. Plin. lib. 7. cap. 3.* † Et ita ne laudem sibi arro-
32 get turpissimum hoc hominum genus ab illis Geneseos verbis, sic testatur D. August. in Genes. ad liter. li. 3. c. 22. *Ne quis arbitretur ita factum, vt homine singulari vterque sexus exprimeretur, sicut interdum nascuntur, quos Androgynos vocant, ideò pluralem numerum continuo subiecit, hoc est, fecit eos, benedixit eos.*

CAP. X. De Monstruis ex homine, & brutis animantibus terrestribus.

SVMMARIVM.

1. *Homines brutis solent coire.*
2. *Hominis, & bruti commixtione mostruage nerantur.*
3. *Reges Gotti ex vrso, & virgine procreati sunt.*
4. *Satyros, Faunos, &c. non sunt impossibilis.*
5. 6. 7. 8. 9. 10. 11 12. 13. *Satyros, Faunos, &c. non esse in rerum natura probatur ex Patribus, Theologis, Iurisperitis, Medicis, & Philosophis.*
14. *Monstrua non sunt homines, quamuis homines referant, nisi ratione polleant.*
15. *Ferinum semen perfectionis humanæ expers est.*
16. *Homo non nascitur ex homine, & fera, sed monstrum.*
17. *India mulieres, quæ simijs iungebantur, nõ pariebant homines, sed monstrua.*
18. *Ex muliere, & cane nascitur monstrum.*
19. *Syluanus natus ex capra, & homine.*
20. *Minotauri bouis, & Ægypanis ex commixtione hominis, & bruti.*
21. *Satyri, & Hypocentauri nasci possunt ex semine vitioso, & muliere male complexionata.*
22. 23. *Monstrum ex fera, & homine viuere consueuit, non tamen ex vitioso semine.*
24. *Hyppopones homines sunt monstruosi equinis pedibus.*
25. *Hominem nasci posse equinis pedibus.*
26. *Hyppocentaurus natus in Ægypto.*
27. *Homines vno tantum pede currentes reperti sunt.*
28. *Fauni, Hippocentauri, &c. inter bruta sũt referendi.*
29. *Satyri præter effigiem nihil homini præ se ferunt.*
30. 31. *Satyri inter bruta annumerantur.*
32. *Satyri si qui ratione poluerunt, dæmonum figmenta fuerunt.*

33. Dæmo-

33. *Dæmones referunt Satyros, Onocẽtauros, & Hippocentauros.*
34. *Dæmones varias ferarum formas induunt.*
35. *Dæmones in campestribus locis facilius formas induunt.*
36. *Satyri, Fauri, Syluani, Centauri, Hippocentauri, Ægypanes, & similes omnino fabulæ non sunt.*
37. *Iurisconsulti, qui Hypocentauros non esse in rerum natura arbitrati sunt, quomodo intelligantur.*
38. *Monstrua quam miranda detur in natura.*
39. *Satyri sale infusi reperti sunt.*

1 HOMINES feris coire, & mulieres brutis succubi negari non potest, cum lege diuina in eos pœna mortis sancita sit, Exod. cap. 22. vers. 19. *Qui coierit cum iumento morte moriatur*, Leuitic. cap. 20. v. 14. *Mulier, quæ succubuerit iumento simul interficiatur cum eo.* † Vnde
2 verissimum est ex eorum commixtione monstrua gigni, qui partim homines, partim bruta referant, vt probant *Plin. lib. 5. cap. 8. & lib. 7. cap. 20 & lib. 8. cap. 54. Ælian. de varia hist. lib. 16. cap. 2. & lib. 17. cap. 9. Ambros. Pareus demonstr. lib. 4. cap. 12 & dixi in Epitome de Magia libr 2. capit. 32. Alfonsus Carrança de legit. part. capit. 17. num. 74. & 91. Ioann. Eusseb. part. 1. suæ Philosoph. libr. 3. cap. 25. &*
3 *26.* † Quemadmodum Reges Gothos ex vrso, & virgine nobile natos, testantur *Iornan. li. de rebus Gottic. Saxo Gramm. de rebus Dan. lib. 10. Pareus d. c. 12.* cui similia multa refert *Ioan. Eusseb. part. 1. suæ Philosop. lib. 3 c. 25.*
4 ¶ Vnde Satyros, Faunos, Ægypanes, Centauros, OEnocentauros, & similes monstruos, qui in superiore parte sunt homines, in posteriore autem in bruta degenerant, nõ est impossibile fuisse in rerum natura, nam vt de vno illorum, qui Satyrum referebat in hæc verba testatur D. Hieronym. in vita Pauli Eremitæ: *Nam Alexandriam ipsius modi homo vinus perductus, magnum populo expectaculum præbuit, & postea cadauer examine ne calore æstatis dissiparetur, sale infuso Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum est.* † Quare merito de Centauris, Satyris, & similibus non esse commentum fabulosum expresse testantur
5 *Plin. lib. 5. cap. 8. & lib. 7. cap. 2. & lib. 8. ca. 54. Ælian. de histor. animal. lib. 16. cap. 2. & lib. 17. cap. 9. Pomp. Mela lib. 3. capit. 19. Solin. cap. 40. Diodor. Siculus lib. 1. cap. 2. Plutarch. in vita Syllæ, Ioan. Eusseb. d. part. 1. lib. 4. cap. 10. & 11. Fernec. Mendoça in viridar. lib. 4. problem. 18.*

¶ Contra autem Satyros, Centauros, & Hippocentauros, & reliquos huius generis animãtes non esse in rerum natura expresse testantur *Strabo in Geograph. lib. 15. Athenæus in Dogmatoph. lib. 1 Tertullian. de Pallio cap. 4. Lucian. in dial. Prometheus, Hieron. Magius lib. 1. Miscellan. cap. 20. Natal Comes in Mythrolog. lib. 7. cap 4. Brisciola lib. 4 Successiuar. capit. 4.* † Constituunt ex Philosophis dum in Seneca lib. 8. scribit. 59. *Hæc autem, quæ nõ sunt in rerum natura complectitur, quæ omnino non erunt, tanquam Cẽtauri, &c.* Cic. lib. 2. natura Deor. *Quis enim Hippocentaurum fuisse, aut Chymeram putet?* Et Thusculanar. 1. *Is plane perspiciet inter Hyppocentaurum, qui nunquam fuerit.* † Quibus assentiuntur ex Patribus *Clem. Alex. lib. 4 Stromat. D. Chrysost. ad Colocens. cap. 13. homil. 7.* Nam à tempore Iesu Naue horum fabulas confictas testatur D. August. lib. 18. Ciuit. Dei cap. 13. *His temporibus fabulæ factæ sunt de Triptolemo, &c. De Centauris quòd ignorarum, hominumque fuerint natura commixtæ:* † Astipulantur Iurisconsultus Celsus in l. si ita stipulatus 97. D. de verb. obligat. *Si ita stipulatus fuero, te sisti? nisi steteris Hyppocentaurum dari promitti erit, ac si te sisti solummodo stipulatus esses*, quia impossibilium nulla est obligatio *l. 3. D. de condit. & demonstrat. l. impossibilium D. de reg. iur.* † Affirmat etiam Iustininus Imperator in §. 1. Inst. de inutil. stipulat. *At si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest, stipulatus fuerit, aut Hippocentaurum, qui esse non potest, inutilis erit stipulatio.* † Et ex Iurisperitis eamdem tenent sententiam *Conarrub lib. 4. varior. cap. 2. Alciat lib. 9, Paverg. cap. 13. Corasius lib. 5. Miscellan. cap. 2. Sim. Maiol. tom. 1. Canicul. colloq. 2. Carrança de legit. part. cap. 17. num. 71.* † Consentiunt ex Medicis, dum impossibile asserit nasci potuisse Hyppocentauros ex hominis, & equis Magnelijs *Galen. de usu part.* Artemidorus Daldianus lib. 4. somniorum interpretat. cap. 49. *Quæcumque monstruosa sunt, & nequáquam possibilia, vt existant, velint, Hippocentauros, &c.* † Quibus adstipulantur Poetæ, Lucret. de natur. rer. lib. 4.

Non certe ex vivo Centauri non fit imago,
Nulla fuit quoniam talis natura animai.

Et lib. 5.

Sed neq; Centauri fuerunt nec tempore in vllo,
Esse queat duplici natura, & corpore bino:
Ex alienigenis membris compacta potestas.

¶ Nihilominus tamen ex communi ho-

minum, & ferarum, huiuſmodi animantes, vel eorum ſimiles, qui partem hominem partim brutum referant dari poſſe tenendũ eſt, ſed eo eſſe homines, eo quod hominem referant non ita aſſentior, niſi ratione polleant, *vt dixi in Epitome de Mag. lib. 2. capit. 33. ex num. 33.*

15 † Nam licet ex muliere, & bruto proies naſci poſsit, homines tamen rationi compotes, ex tali congreſſu naſci abſurdum eſt, nam ferinum ſemen perfectionis humanę expers eſt, vt tradit *D. Thom. lib. 2. contra Gent. cap. 90.*

16 *Ioan. Euſeb. d. cap. 25.* † Nam ex homine, & fera non naſcitur homo, ſed monſtrum, vt ex hyena, & lupo, thoes, ex equa, & aſino, mulus, & ex alijs ſpecie diſcrepantibus animalibus, leopardi, pantheræ, & aliæ hybrides, *vt dixi in Epitome de Magia d. c. 33.*

17 ¶ Indiæ enim mulieres, quæ ſimijs iungebantur non pariebant homines, ſed monſtrua cum humana facie, & pudenda, cætera ſimiarum, nam vt ait Plin. lib. 7. cap. 2. *Homines ferijs coire, atque inde gignere monſtra.*

18 † Et in Prouincia Aulaga mulier, quæ canem admiſit monſtrum canino capite edit, vt tradit

19 *Petr. Cieça in hiſtor. Peru p. 1. cap. 95.* † Ex capra, & homine natus Syluanus, vt his verbis teſtatur Eliam lib. 6. de varia hiſt. cap. 41. *Hircus ob ribalitatem in vrbe Sibari adoleſcentem paſtorem cornibus petitum interemit, quod capram adamaret, & ei coiret, ex qua natus eſt Syluanus infans humana facie, ſed caprina habens crura.*

20 † Nam vt eleganter ait Plutarch. in Gryll. *Quandoq; incaprīs tentarunt viri, & ſerophijs, & equas illudere, mulieres, quoque in beſtiarum mares inſanierunt, ex eiuſcemodi enim nuptijs Minotauri bouis, & Ægypanes, &c.* Manil.

Permiſcet ſæpe ferarum
Corpora cum membris hominũ non feminis ille
Partus erit, quid enim nobis commune ferisq;.

21 ¶ Poſſunt etiam ex hominis ſemine vitioſo, & muliere male complexionata naſci bruta, in parte Satyros, Hyppocentauros, & ſimiles referentia, vt naſcitur ſuus, canis, bufo, anguila, & id genus plura, *Plin. lib. 7. capit. 3. Pareus demonſtr. d. lib. 24. Carrança d. ca. 17.*

22 *num. 18. 25. & 72. & 73.* † Hac tamen eſt differentia, quod quando monſtrua huiuſmodi naſcantur ex homine, & fera, aut muliere, & bruto, viuere conſueuit, non tamen quando ex vitioſo ſemine hominis, & mulieris procreatur, & ſic intelligitur, Alex. Aphroſid. ſic aſſerens Problem. 44. lib. 2. *Monſtra viuere nõ poſſe vb inopiam, vel exuperantem naturæ modum.*

23 † Quare inter monſtruos humanæ tantum formam referentes, vel non, vitam conſtituit, *Carraça d. cap. 17. num. 33.* Ac de illis explicatur *Ariſt. iib. 4. generat. animal. cap. 4. & ſect. 10. problem. 48.* Et Lucret. rer. natur. lib. 5.

Quæ neq; floreſcunt pariter, nec robora ſumunt
Corporibus, neque proficiunt ætate, ſenecta.

¶ Hippopones homines ſunt monſtruoſi, 24
equinus pedibus, vt in his verbis tuſtatur Põpon. Mela lib. 3. cap. 6. *Inſulis Oonis Septentrionalis maris ſunt Oones, qui equinis pedibus ſunt, & Hippopodes dicuntur*, Solin. cap. 21. *Hippopodes humana vſque ad veſtigium forma, in equinos pedes deſinunt.* † Nam hominem 25
naſci poſſe pedibus equinis, teſtatur in hęc verba D. Auguſt. lib. 16. Ciuit. Dei cap. 8. *Apud Hipponem natum eſſe hominem, quaſi lunatas habentem plantas, & in eis binos tantummodo digitos ſimiles, & manus.* † Et ſub Claudi Cæſaris principatu allatum ex Ægypto Hippocẽ 26
taurum, qui in Theſſala natus fuerat, cuius anterior pars hominis eſſet, poſterior equina, ſe vidiſſe affirmat *Plin. lib. 7. natural. hiſt. cap. 3. Euſeb. d. lib. 4. cap. 14.* † Apud Indos etiam 27
reperiuntur homines vno tantum pede prædi ti ſaltuatim gradientes, & perniciter currentes, nec poplitem flectentes, qui per æſtum in terra iacentes, reſupini vmbra ſe pedis protegunt, quos dicunt Sciopadas, *Plin. lib 7. cap. 2. Solin. cap. 53. Aul. Gelius lib 9. noct. Atticar. cap. 4. D. Auguſt. lib. 16. Ciuit. Dei cap. 8. D. Iſidor. lib. 11. cap. 6.*

¶ Satyros tamen Faunos Hippocentau- 28
ros, & ſimiles, quos rerum naturalium ſcriptores tradiderunt potius cenſeo in brura eſſe referendos, quam in genere hominum monſtruoſorum, ſeu ad quoddam genus ſimiarum hoc nomine cohoneſtatum, *Petr. Gregor. in Syntag iur. lib. 2. cap. 3. ex num. 5. Gaſp. Bauhin. de Hermaphrod. lib. 1. cap. 13.* qui de Ægypanis, & ſemicapris idem teſtatur *cap. 16.* † Nam 29
vt teſtatur Hiſpanus noſter Pomp. Mela lib. 1. cap. 4. *Satyri præter effigiem nihil humani præferunt.* Plin. lib. 5. cap. 8. *Vultu excepto humani nihil eos habere.* † De quorum habi- 30
tatione, & velocitate hæc ſcripſit idem Plin. libr. 7. capit. 2. *Subſolaris Indorum montibus (Cordulorum dicitur regio) Satyri ſunt pernicioſiſſimum animal, tum quadrupedes, tunc recte currentes, humana effigie, propter velocitatẽ, niſi ſenes, aut ægri capiuntur.* † Et apertius 31
inter belluas annumerandos cenſet Ælian. d. lib. 16. cap. 2. *Indiæ montes Cordula locus eſt opaciſſimus, vbi beſtiæ Satyrorum formam toto corpore hirſutæ equi caudam habent, & à ſummis montibus ſaxa deuoluunt venatoribus.*

¶ Etſi

32 ¶ Etsi qui aliquando rationem habere dignoscuntur, dęmonum figmenta fuerunt, ad deludendos homines, qui in tali forma eos pro Deos venerabant, iuxta illud Isaiæ cap. 13. v. 21. *Et pilosus saltabat tibi.* & cap. 34. v. 14. *Et occurrent dæmonia Onocentauri, & pilosus clamabat alter ad alterum.* † Et non solum Satyri Oenocentauri formam referebāt, sed Hypocentauri, & aliorum mōstruorum, vt tradunt *D. Hieron. in vita Pauli Erem. D. Isidor. lib. 11. origin. cap. 3. Couarrub. lib. 4. variar. cap. 2.* † Nam varias ferarum formas induere his verbis testatur D. Athanas. in vita S Anton. *Dæmones bestiarum, & serpentum formas induentes, omnia vbi vir Sanctus agebat, protinus oepleuere phantasij leonum, taurorum, luporum, alpidum, serpentum, scorpiorum, necnon & pardorum, atque panterarum.*

35 † Dæmones enim in desertis, & campestribus locis facilius formas induunt, ex quo ait D. Cyrill. in Isai. 34. *Spiritus mali libenter dicuntur in desertis locis habitare.* Procop. cap. 13. *Desertis, incultisque locis ipsi dæmones gaudent.* † Ita Satyros, Faunos, Syluanos, Centauros, Hippocentauros, & Ægypanes, quales à Poëtis referuntur, & decantantur, omnino fabulæ non fuerunt, sed credendum est eos, vel ex monstruosa animalium natura fuisse, vel ex concubitu diuersæ specie progenitos, vel ex dęmonum apparentium visos fuisse, *Cōtzent. lib. 1. Polyticor. cap. 13. §. 17. Bauhin. lib. 1. cap. 17. 18. & seqq. Ioan. Eusеb. vbi sup. lib. 4. cap. 5.* † Neque obstat Iurisconsulti, & alij qui eos nō esse in rerum natura sūt arbitrati, quia ad ea, quæ raro accidūt iura nō adaptantur, & in naturalibus, non magis Iurisconsultis, qūam Philosophis fides est habēda, *vt dixi in Epitome de Magia lib. 2. c. 43. n. 37.*

38 † Nam huiusmodi monstra, & alia similia, & fortasse maiora dātur in natura, vt monstrum illud, quod Brasiliæ viso altum palmos septem decim, rectum corio lacertæ, mammis prætumidis, brachijs leonum, oculis ringentibus, & flāmantibus, vt testatur *Annan. de natura dæmon. lib. 4.* † De Satyro Sale infusso, iam dixi, de alio, qui Saxoniæ Syluis semihumana facie captum est anno salutis 1240. refert *Lycosthen. in prodig.* de alijs multis *dixi dict. lib. 2. c. 32. 33. & 34. Cardan. de variet. rer. lib. 16. Leuin, Lemnius de occultis natur. lib. 1. cap. 8. Ioann. Eusеb. d. libr. 4. capit. 9. 10. 11. 12. 13. & 14. Petrus Gregor. in Syntagm. iur. libr. 2. capit. 3. ex num. 7.*

CAP. XI. De Monstruis aquaticis, & aëreis hominem referentibus.

SVMMARIVM.

1. *Pisces, & aues habent monstrua.*
2. *Aquis sunt varia genera piscium, quæ animalia vndique referunt.*
3. *Pisces, qui homines, & mulieres referunt.*
4. *Tritones, & Syrenas visos in Oceano ad litora Lusitaniæ.*
5. *Tritones, & Syrenes in tanta fuerunt copia, vt de ipsorum vestigalelis fuisset orta.*
6. *Pisces qui homines, & mulieres referunt, an idem fuisset quos Tritones, & Syrenes.*
7. *Virorum, & fœminarum forma pisces capti sunt in Nilo.*
8. *Mulieris forma piscis captus est in Holandria.*
9. *Pisces mulieris, & viri forma cum hominibus concubuentes.*
10. *Piscis humana facie in forma viri barbatus, captus in Phrysia.*
11. *Piscis Episcopum referens amphulis ornatum, captus in Noruega.*
12. *Piscis alius captus in Noruega cum Monachorum cuculo.*
13. *Piscis captus vultu fœmineo in Peloponeso.*
14. *Piscis cadaueris hominis persimilis captus in litore Æthiopico.*
15. *Pisces, qui homines, & mulieres referunt, non sunt ex concubitu hominis procreati.*
16. *Piscis Nicolai quam habeat veritatem.*
17. *Colapiscis, quare dictus.*
18. *Homo in Sicilia ex nimia natandi consuetudine pro pisce habitus.*
19. 20. *Homo marinus captus, mutus, qui post duos annos incipiebat fari.*
21. *Homo est, si ratione pollet, quod in aquis visitur in forma hominis.*
22. *Aues, quæ forma, aut voce homines immitantur, non sunt homines.*
23. *Syrenæ aues sunt, quæ mulieres referunt.*
24. *Syrenas dæmones esse ad libidinem deludendam.*
25. 26. *Harpiæ, quæ facie humana grassantur, dæmones sunt.*
27. *Gryphes sunt aues, & feræ simul.*
28. *Strutiocamelum idem fuisse ac Gryphum.*
29. *Strutiocamelus volucer est, quis pluma tegitur, & ouaparit.*

30. Stru-

30. *Strutiocamelus, quare in Libiæ desertis potius reperiatur.*
31. 32. *Aues cornibus arietipis armatæ, & sine pedibus, quatuor alis, & aliter monstruosæ.*
33. *Phœnix semper vnica, non coit, sed torritur igne, & ex suis ceneribus alia renascitur.*
34. *Aues plures sunt in India Orientali, quise torrent igne.*
35. *Phœnix non potest ex se renasci cum non fit ex insectis, sed ex perfectis volatilibus.*
36. *Resurrectio Christi quare Phœnici comparetur.*
37. *Concilium Aquisgranium, & Patres, qui resurrectionem Christi Phœnici comparant, eam esse volatilem non crediderunt.*
38. *Aues possunt generari ex arborum foliis putrefactis, & ex pomis decidius.*
39. *Serpente, in Ægypto ex limo concretæ alis, vt aues volant.*
40. *Serpentum alæ non sunt ex plumis, sed membranis.*
41. *Serpens æreus Moysis alatus fuit.*

1 PIsces, & aues habere etiam mõstra dubium non est, nam vt ait Sex. Pompeius Fest. lib. de lingua Latin. *Monstra dicuntur naturæ modum egredientia, vt serpens cum pedibus, auis cũquatuor alis, &c.* † Vnde omnia, quæ contra consueta piscium, & auiũ natura reperiũtur inter monstrua esse referenda multi asserunt, quod non ita absolutè approbo, nam sunt in aquis varia genera piscium, quæ communem modũ egrediuntur, & tamen in genere suo perfecta sunt, & non monstra: nam vt ait Ælian. lib. 10. cap. 18. *Leonum, fœminarum, arietum, pantherarum, equorum, effigies in piscibus in Trabaniæ mare conspici.* † Hominis, & mulieris faciem præferentes in hæc verba testatur idẽ Ælian. lib. 16. c. 18. *Mare quod Trapobanum circumfluit pisces procreare ferunt habentes Satyrorum speciem, similitudinẽque, ac cetæ existere muliebri facie, eisque pro crinibus spinas esse.*

4 ¶ Qui homines referebant appellabãtur Tritones, qui mulieres, Syrenas, & Nereidas, quos in Occeani littore Lusitaniæ visos, testatur Plin. lib. 9. c. 5. *Tiberio Principe nunciauit Olysiponensium legato visum auditumque in quadam specu concha canentem Tritonem, qua noscitur forma, & Nereidum (fabula non est) squamis modo hirsuto corpore, & humana effigie, &c. & Diuo Augusto Legatus Gallia com-*

5 *plures in litore appare exanimes Nereidas scripsit.* † Quorum copiam tantam fuisse, vt de ipsorum vectigali lis fuisset orta inter Regem, & Magistrum S. Iacobi, quæ trãsactione sedata est, vt his verbis scripsit Damian. Goes in enarrat, Olysip. *In antiquis Lusitaniæ Regni archiuis cum de monstrua ad se pertinere inter Regem, & Magistrum S. Iacobi contentio esset, transactione finita, decretum est, Regi deberi vectigal Syrenum, aliarumq; velluarum marinarum, quæ etiam in litoribus Magistri caperentur.* † Verum enim est in mari reperiri
6 pisces, qui homines, & mulieres referunt, sed eos esse, quos veteres Syrenes, & Tritones dixerunt, & in mari posuerunt canentes, dubium est, tunc quia tantus huiusmodi magis refertur ad aues, quam ad piscium naturam, tunc quia Syrenas non in mari, sed in deserto ponit *Isai. cap 13.*

7 ¶ In Nilo Ægypti huiusmodi forma prædi tos pisces, alios repertos fuisse virorum, & fœminarum forma, vt in hæc verba testatur Fulgos. lib. 1. cap. 6. *In Ægypti Nilo Mena profecto, vna cum populo deambulãte, in loco, quæ dicitur Delta, Sole orto animalia humanæ formæ per similia apparuerunt in fluminis medio, vir scilicet, & mulier visebantur, vir quidem pectore ingenti, vultuque terribili, rufa coma, vsque ad lumbos denudatus, mulieri mãmillæ erant cũ fœmineo prorsus vultu, ac cesarie prolixa.* † In lacu Holandriæ alius piscis captus
8 est, muliebri forma, vt his verbis testatur Epitcopus Sim. Maiol. tom. 1. dier. Canicul. colloq. 9. *Anno Domini 1403. Capta in Holãdriæ lacu marina mulier fuit, eo enim mari reiecta in Herlenum igitur vrbe delata, cũ nuda esset, passa est se vestibus indui panis, lactis, & caeterorum vsum admisit, didicit quoque filare è colo deducere, & obsequi rebus multis muliebri more, nunquam tamen locuta est.* † De puela ma-
9 rina eleganti forma vndis extãte pube tenus, & quasi lasciuiente, & de marino homine in Epiro ad littora maris resiliẽte, & ad concubitum cum hominibus veniente referunt *Alex. ab Alex. lib. 3. Genial. cap. 8. Ioan. Eusseb. p. 1. suæ philos. lib. 4. cap. 6. & 7.* † In Phrisia ann.
10 1526. captus est piscis humana facie in forma viri barbatus, ac capilatus, pilis valde setosis paucos annos viuens, semper mutuus, & in mari Illirico alius captus est, qui vna cum humana facie comua referebat, vt tradit *Ambr. Pareus de monstr. lib. 24. cap. 21.* † Et in Clepo-
11 chum Norueglæ piscis alius repertus est, qui Episcopum amphulis ornatum referebat, qui datus Sigismundo Regi triduo vixit, vt meminit *Ambr. Pareus d. cap. 21.* † Et in eadem
12

Nor-

Norueg mari procelloso, alius captus est pis-
cis humana facie præditus, & cum Monacho-
rũ cucullo hirsutus scamis corpore, vt narrant
Olaus lib. 21. c. 1. Maiol. & Paræus vbi supra.
13 † Et in Peloponesso exorta tempestate inuen
tus est in litore alius piscis vultu humano fœ-
mineo, facie decora, squamis hirto corpore ad
pubem vsque, cętera autem in locustę caudam
desiniebant, vt tradit *Iul. Cæsar Baricell. in*
14 *bortugenial. fol. 409.* † In litore Æthiopiæ vl-
tra *Bonæ Spei* promontorium piscis repertus
est, cadaueris hominis persimilis, vt narrat *Ra*
misius tom. 1.
15 ¶ Quę quidem etsi homines referant, nul
latenus homines sunt, quia homo terra cõposi
tus, terram colit, neque in aquis viuit, neq; cũ
piscibus coit, neque cum illis habet indiuidui
propagationem, vt ex eorum congressu nasci
possint credantur, ideò species esse piscium, *di-*
xi in Epit. de Mag. lib. 2. c. 34. & Me referen-
tes tenent doctissimus præceptor meus D. Ioan.
Solorcano Regius Consiliarius lib. 2. c. 7. nu.
21. Idef. Carrança Regis Cons. Aduocatus, d.
c. 17. n. 81. Ælian. de animal. libr. 13. c. 21. &
16 *lib. 16. c. 18.* † Quãquã haut negẽ ex maxima
natandi consuetudine, homini quasi piscis na-
turam inuẽti, vt aqua magis quã terra delectẽ-
tur, vt homo ille *Apulius*, qui per plures an-
nos inter belluas mari viuere assuetus, vt pro
pisce haberetur, cum homo esset, baptizatus
nomine Nicolaus vulgò dictus *Peje Nicolao*,
vt narrat *Alex. ab Alex. lib. 11. Genial. c. 21.*
17 † Et sic fortasis fuit ille homo, qui ex nimia na
tãdi peritia, & assidua in aquis cõmoratione,
Colapiscis dicebatur, de quo mentionẽ faciũt
Bugat. hist. lib. 3. Maiol. Canic. to. 1. colloq. 9.
18 † Fuit etiã in Sicilia homo à pueritia tãta na
tandi libidine deditus, vt diu, noctuq; fluctib⁹
oberrans, & procellis spernere assuetus propis
ce haberetur, dicebaturque *piscis in Colanus*,
cui ab Alfonso Rege aureũ crater in præmium
vrinationis proponeretur, in mare prosiliens,
nũquã cõparuit, lapsus fortè in antrũ, aut alio
inscrutabili crimine, vt narrat *Alex. ab Alexã.*
19 *lib. 2. Genial. c. 21.* † Cuiusmodi esse potuit ho
minẽ illũ marinũ, qnẽ apud Batauos incolæ cõ
prehenderunt, è mari proiectũ, quẽ supra duos
annos retinuerunt viuum, mutum tamen, &
iam incipiebat fari, cũ pestilentia ictum in ma
ri proicerunt, vt narrant *Petr. Gall. lib. de ani*
malib. Pet. Hispal. in Syluap. 1. ca. 22. Ludou.
20 *Viues de veritate Christ. lib. 2.* † Erat enim ve
rus homo, nam fari incipiebat, & mente polle
bat, sed diuturna aquarum consuetudo nõ per
mittebat hominem salubri solo versari, quia
angeret aërea leuiore respiratione, vt tradit
Sim. Maiol. vbi sup. d. colloq. 9. † Quare si ali- 21
quãdo è mari aliquid reiectum est, aut visum,
quod omnino hominem referat, si in illud ali-
qua rationis bestigia apparet credendum est
hominem esse, ex aquæ tamen consuetudine
torpere, cuius frigiditate fieri potest, vt orga-
na vocis sint obrupta, vt loqui nequeat, *Auin*
zobar lib. 1. Theizir. tract. 10. c. 45.
¶ Avss etiam habere monstra absq; con- 22
trouersia est, quæ licet aliquando hominẽ facie
referant, & eius vocẽ immitẽtur, nec homines
sunt, nec discursũ habent, *vt dixi in Epito. de*
Mag. d. lib. 2. c. 34. & Me referens præceptor
me⁹ D. Ioã. Solorc. de Iure Ind. lib. 2. c. 7. n. 21.
Alex. ab Alex. lib. 3. Genial. ca. 8. Maiol. to. 1.
colloq. 2. & to. 2. colloq. 1. † Syrenę enim aues 23
sunt, quæ mulieres referunt, non pisces, quia
cãtus, & alia quæ de eis circunferũtur, non cõ-
ueniũt piscibus, sed auibus, vt tradũt *Theoph.*
Albritius, & Eocatus. † Alij dæmones arbi- 24
trantur ad libidinem deludendam, vt de sphin
ge illa Thebana, *dixi d. lib. 2. c. 29. n. 14.* de Em
pusa, de Satyris, Syluanis, & alijs, *d. lib. 2. c. 34.*
ex num. 17. & c. 29. ex num. 24. † De Harpijs 25
quæ facie humana, pedibus obuncis, plumatæ
alis, dapibus insidebant, gaudia inquietabant,
de quibus plura, *Ouid. Metamorph. 2. Homer.*
in Odyss. Natal. Comes in Mytrolog. Petr. Gre
gorius in Syntagmat. lib. 2. cap. 3. † Has ex 26
Ponto, & terra natas veteres crediderunt,
quia dæmones ad corpus elementare formandum ex aquæ, & terræ exhalationibus vtebatur, *vt dixi d. lib. 2. cap. 33. ex nu. 20.* nam vt
ait Vergil. Æneid. 3.

Haut secior ollas ...
Pestis, & ira Deũ stygijs se extulit vndis.

¶ Gryphes sunt aues, & feræ, quia com 27
mixtam fera, & auis naturam habẽt, quapro-
ter inter monstra referendum putat *Fallo-*
pius, alij non esse in rerum natura arbitran-
tur, sed veritas arguit, eos veros volatiles esse,
Leuitic. capit. 11. v. 13. *Hæc sunt, quæ de aui-*
bus comedere non debetis, Aquilam, & Gry-
phum, Deuteronom. capit. 14. v. 12. *Immun-*
das ne comedatis Aquilam, scilicet, & Gry-
phũ. † Alij credunt idẽ esse Gryphũ, atq; Stru 28
thiocamelum, ex vna natura auis, & bruti, nã
auem esse fatent plumæ, & rostrum, at tamẽ
caput, & pedes ceruini sunt ex quo volucrem
esse negat *Plin. lib. 10. c. 1.* † Volucer tamen 29
est, quia pluma tegitur, & oua parit, quę in are
na reponit, & ipsa visu fouet, nõ vt pullos excu
dat, vt vulg⁹ iocatur, sed vt eos à noxis arceat
nã ipsa teli⁹, ex Solis calore percusa pullos ex
cudit, vt de illo testatur Diuinus Iob cap. 30.
Quando relinquit in terra oua sua forsitan

30 *inpuluere calefaciens ea.* † Et ita frequenter hæc auis in arenosis Lybiæ desertis frequenter enascitur, ob radiantis ibi æstuariam impressionem, tradunt *Plin. lib. 7. c. 2. Bart. Anglic. lib. de propriet. rer. v. Struthio, & noster Bapt. Nauarrete in Thren. Hierem. c. 4.*

31 ¶ Sunt aues monstruo similes cornibus arietinis armatę, multis locis apud Lybios, *Pō pon. Mela. lib. 3. c. 4.* apud Trapobanos, *Solin. c. 32.* apud Æthiopas, *Ælian. lib. 17. c. 10.*

32 † Aliæ sine pedibus, quatuor alis, & aliæ aliter diuersæ, *Arist. lib. 2. hist. anima. c. 6. Plin. lib. 7. 8. 9. & 10. Ælian. lib. 2. animal. c. 46. Plutarch. probl. 93. Solin. & Mela vbi sup. Ambr. Paræus de monstr. lib. 24. c. 22. Matol. tom. 1. colloq 6.* † Et omnium admirabilior est Phœnix auis, si vera sunt, quæ de illa narrantur, nā

33 vt ait Pomp. Mela lib. 3. c. 9. *Phœnix semper vnica, non enim coitu concipitur, partu ve generatur, sed vbi quingentorum annorum æuo perpetuò durauit, super exageratam varijs odoribus struen sibi ipsa incubat, soluiturque deinde putrescentium membrorum tabe concrescens ipsa se cōcipit, atque ex se rursus renascitur.* † Ra

34 tio autē quare hęc mihi incredibilia visa sunt, non est quod auis super astruem lignorum incubat, & alis excitando ignem se torreat, ac cōburatur, nam id multę aues facere solent in India Orientali, sed quod sit vnica, & ex suis putefactis membris, & cinerib⁹ regeneretur. sine paris congressu cum nō sit ex insectis, sed ex perfectis volatilib⁹, vt tradit *D. Isidor. lib. 12. cap. 7.* † Obstat tamen quod Patres veri-

35 tatem Domini nostri Iesu Christi resurrectionis cum hoc volatili comparant, *In Concilio Aquisgranio sub Ludouico Pio ann. 830. c. 112. & 113. D. Clemen Rom. Apost. Const. lib. 3. D. Cyprian. in expos. ad Symbol. D. Augu. ad fratres in Erem. serm. 18.* † Sed Concilium, & 36 Patres non probant Phœnicem auem veram esse, sed vt Gentiles conuincerent de veritate Domini resurrectionis, eorum opinionem adducunt, qui credebant eam ex suis cineribus, & putrefactis membris renasci, vt Domini resurrectio impossibilis non videretur, quemadmodum fecit Apostolus ad conuincendos Atheniēses dum ex suæ Aræ titulo, & poëtæ carmine veritatem persuadit, *in Actis Apost. ca. 17. & 18.*

¶ Quanquam haut negem ex arborum fo- 37 lis putrefactis, & expomis deciduis posseaues generari, sed hæc non sunt aues perfectæ, vt de Phœnicæ perhibetur, quāuis alas, & plumas adferant, sed insecta, & imperfecta, quæ variè atque varię ex putrefactione generari solent, *vt dixi sup. lib. 3. c. 13. ex n. 29.* † Vt fer- 38 pentes, quæ ex limo cōcretæ, quæ alis, vt aues per aëra tendunt, Pomp. Mela lib. 3. c. 4. *Nō procul à Nilo vbi Pigmæa gens viuit multæ serpentum genera procreātur, certo anni tempore ex limo concretas paludem emergere, & in magno examine volantes Ægyptum tendere.* † Quarum alas non esse ex plumis, sed ex mē- 39 branulis admodum vespelionum, asserunt *Aristot. lib. 1. generat. animal. c. 5. & lib. 2 c. 1. & lib. 4. c. 4. Plin. lib. 11. c. 47. Strabo lib. 15. D. Aug. lib. 3. Ciuit. Dei, c. fin. D. Isidor. libr. 11. Orig. c. 3.* † Vnde serpentem æreum quē Moy- 40 ses in desertum erexit ad sanos morsos à serpentibus ex Ægypto fugientibus, *Numer. c. 21.* alatum fuisse, tradit *Hieronym. Prado apud auunculum meum Ioan. Bapt. Villalp. in Regias Ezechielis explanat. tom. 1. ca. 12 sect. 7. fol. 38.*

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM.

TOM. I. PARS ALTERA.

DE SPIRITVALI RERVM COGNITIONE,

vel ex ſupernaturali reuelatione, vel ex abditis naturę viribus, vel artificij ſolertia, vel dęmonis arte, vel ſuperſtitione.

LIB. VI. DE DIVINATIONIS VSV, ET ABVſu, Prophetia, & Prænotione.

CAP. I. De Diuinationis neceſsitate in rebus agendis, litibus dirimendis, belli, paciſque viciſitudinibus.

SVMMARIVM.

1. *Diuinatio dicitur quaſi rei diuinæ actio.*
2. *Diuinatio accipitur pro ſcientia infuſa.*
3. *Diuinatio accipitur pro ſcientia dæmonum.*
4. *Diuinatio abſolutè ſumitur in malam partem.*
5. *Diuinatio diuina nobis ſemper neceſſaria eſt.*
6. *Moyſes, quæ de mundi origine tradit diuinatione diuina, conſequutus eſt.*
7. *Noe dum fabre fecit arcam diuinatione huiuſmodi uſus eſt.*
8. *Abraham diuinatione diuina iuſtificatus eſt.*
9. *Iſac, & Iacob diuinatione huiuſmodi aſſentientes adempti ſunt repromiſiones.*
10. *Ioſeph diuinatione diuina ſomnũ interpretatus eſt.*
11. *Myſteria Trinitatis, & alia fidei arcana ex reuelatione diuina cognouimus.*
12. *Epicurei negant diuinationem, quaſi diuinum numen.*
13. *Stoici omnia diuinationum genera tanquã diuina venerabant.*
14. *Diuinatio dæmonis eſt fraudulenta, mendax, erroris.*
15. *Diuinatione diabolus ſtudet errores adſtruere.*
16. *Diuinæ, & naturalis ſcientiæ velamine venenum diabolus occultat.*
17. *Diuinationes diuinas eſſe negandum non eſt.*
18. *Diuinationes naturales eſſe, verum eſt.*
19. *Aſtrologi naturaliter, quæ euentura prænũciant.*
20. *Medici naturaliter in ipſis morbis prænũciant.*
21. *Nautæ, paſtores, & agricolæ quid naturaliter præſentiant.*
22. *Diuinationis naturalis deſiderio animus flagrat.*
23. *Futurorum ſcientia præclarior eſt quam præſentium, & præteritorum.*
24. *Diuinatio dicitur de præſentibus, præteritis, & futuris.*

25. *Futura vt difficiliora cognitu, sic excellentiora.*
26. *Diuinationi pendent leges, & Religio.*
27. *Leges futuris dant formam negotijs.*
28. *Religionis cultus habet vmbram futurorum bonorum.*
29. *Futuri mali metus legem, & Religionem conseruat.*
30. *Diuinationis causa apud Gentes, varia idolorum delubra.*
31. *Prænotiones à fide fulciuntur.*
32. *Diuinatio, quæ à Fide Catholica non pendet, falsa diuinatio est.*
33. *Diabolus cupit in diuinatione diuinitatem sibi mancipare.*
34. *Diabolus loco prophetiæ inducit diuinationem.*
35. *Assyrij, Chaldæi, & Ægyptij quam varijs diuinationibus ex stellis incubuerint.*
36. *Arabes, Cilices, Pamphili, Pisdæ ex auib⁹ & brutis diuinabant.*
37. *Oraculis dæmonum quare incubuebant Gentiles.*
38. *Responsa dæmonum in pace, & bello captabantur.*
39. *Nil tentatum sine diuinatione apud veteres.*
40. *Vaticinia Ariolorum quam vaneranda.*
41. *Carmenta vaticinium in pretio habitum.*
42. *Romulus, Pompilius, & alij Rom. Reges augures.*
43. *Diuinationem Romani ab Hetrucis acceperunt.*
44. *Sibyllarum Oraculis Romani incubuebant.*
45. *Diuinatio, siue in otio, siue in negotio necessaria est ad benè, beatèque viuendum.*
46. *Romani, Græci, Macedones, & Bogoes auguribus vacabant.*
47. *Indorum Bbachmanes, Æthiopum Gymnosophistæ augures fuerunt.*
48. *Persarum Reges auguribus, & magia peritissimi.*
49. *Regendi, & diuinandi in Asia, & Europa iungebantur.*
50. *Diuini sunt apostatæ, & impostores.*
51. *Diuini fugiendi quamuis aliquando vera dicant.*
52. *Veritas non potest per os mendatij prolabi sine spurcitia.*
53. *Diuinatio, vt vana, falsa, scandalosa damnata est ab Ethnicis, & Catholicis.*
54. *Diuinationes omnes habent authorem dæmonem.*

DIVINATIO dicitur, quasi rei diuinæ actio; nam diuinus apppellatur, quod est Dei, vel quod ad Deũ pertinet, Machab. 2. c. 3. v. 29. *diuinã virtutẽ*, & c. 4. v. 18. *Leges diuinas*, Apost. ad Rom. 11. v. 4. *Diuinũ responsũ*. † Vnde diuinatio accipitur pro scientia, quæ ex Deo in futurorum, vel occultorũ cognitione habetur, qualis prophetia, aut scientia infusa, Prouerb. c. 16 *Diuinatio in labijs Regis in iudicio nõ errauit cor eius*. † Itẽ, qui astuta quadã fraudulentia, vel dæmonis arte prædicunt futura, vel occulta reuelant appellantur diuini per abusionem, vt tradunt *D. Isidor. lib. 8. Ethimol. c. 9. Burchar. lib. 10. c. 43. c. igitur, 26. q. 3. l. 1. ti. 23. p. 7.* † Et in hoc prævaluit pro scientia futuroru, vel occultorum ex dæmonis pacto, & sic absolutè in malã partẽ sumitur diuinatio, *Leuit. c. 20. Numer. 22. Deuter. 18. Reg. 1. c. 6. & 28. Reg. 4. c. 17. Isai. 8. 19. & 44. Hiere. 14. 27 29. & 50. Ezech. 13. 21. & 22. Mich. 3. Zachar. 10. Eccles. 34. c. 1. cum alijs, 26. q. 1. c. illos, 26. q. 2. ca. igitur, 26 q. 3. c. aliquanti, c. siquis, c. contra idolorum, 26. q. 5. cap. 1. de Sortileg. l. nullus haruspex, C. de malef. & Matth. l. 1. cum alijs, tit. 23. Part. 7. l. 1. tit. 4. lib. 8 Ordin. l. 5. & 6. tit. 3. lib. 8. Recop.*

¶ Diuinatio (dum est idem, quod inspiratio diuina) adeò nobis necessaria est, siue in otio, siue in negotio, vt sine illa non solum hæc vita mortalis, sed neque spiritualis viuere possimus, ni in præceps abeamus, sicuti diuinam prouidentiam, etiam rerum particularium homini creditam, ad diuinationem conducere arbitrantur, *Plato in Thimeo, Aristot. in Ethicis ad Nicomach. & ad Eundem.* † De creatione mundi, & humani generis initio nil veræ sinceræque cognitionis adempta fuisset Patrũ memoriæ, ni superno lumine radiatus Moyses ille, & legifer, & Propheta præcellens, præterita futuris sæculis arcana reuelasset *in Geneseos ex cap. 1.* † Cuius lumine perfusus Noe fabre fecit arcam, qua pauci (veluti renouandi humani generis semina) concloſi, à generali cathaclysmo salui factę sunt, *Genesis cap. 6.* † Sic est Abraham eiusdem luminis beneficio parens fidelis populi effectus est, nam vt legitur Genesis capit. 15. v. 6. *Credidit Abraham Deo, & reputatus est illi ad iustitiam.* † Sic & eius filij Isaac, & Iacob coheredes repromissionis diuinæ, reuelationi annuentes, ille sacrificio se obtulit, *Genes. c. 22.* hic verò benedictionem patris adeptus est, *Genesis capit. 27.* † Sic, & pronepos Ioseph eodem lumine

mine Pharaonicum somnum interpretatus est, & Ægypto fame perituro tutelam præstitit, patri, ac fratribus caritate annonę laborantibus alimonia ministrauit, *Genes. cap. 41. 42. & 43.* † Et in Nouo Testamẽto per Christi Dei, & hominis documenta, per Apostolos diuinitus inspiratos, per Dei alijs factas reuelationes sanctissimæ Trinitatis vnitatem, & alia salutis mysteria cognoscimus, *Matthæi cap. 12. & 18. Lucæ 10. & 17. Ioannes 12. Apostolus ad Roman. 1. & 8. Corinth. 1. cap. 2. ad Galat. 1. & 3. ad Ephes. 3. ad Philippens. 3.*

12 ¶ Diuinationem (quasi diuinum numen) negarunt Epicurei, & Cynici, vt qui negarunt, aut Deum non esse, aut res humanas nihil curare, aut futura fortuita non cognoscere, quapropter eam è medio suo sustulerũt, vt ex Plutarcho, & alijs tradit *Ioan. Azorto. 1. instit. moral. lib. 9. cap. 24.* † Stoici tamen asserebant omnium diuinationum genera, quibus Gentes vtebantur, Auspicia, Auguria, Sortes, & eiusdem generis alia, quæ tanquam diuina signa venerabant, quã diuinationem à Deo esse dixit *Cicero libr. 1. diuin.* † Sed quia omnes dij gentium dæmonia sunt, *Psalm. 95.* horum diuinatio à diabolica non differebat, quam ideò appellat Hierem. capit. 14. v. 13. *Fraudulentam*, Ezechiel. cap. 13. v. 7. *Mendacem*, Ecclesiast. capit. 34. v. 5. *Erroris.*

15 † Nam ex illa diabolus studet homines ex mendatio, & fraude in errores inducere, vt qui semper eorum procurat perditionem, *Genes. capit. 3. Paralipomen. 1. capit. 21. Iob. capit. 1. Zachar. 3. Matthæi 4. 8. & 13. Lucæ 8. 13. & 22. Actorum 5. & 13. Corinthiorum 2. capit. 4. & 11. ad Ephesios 6. ad Thessalonicens. 2. D. Petr. 1. ca. 5. Apocalyps. capit. 2.* 16 *12. & 20.* † Et ne homines aduersari tela fugiant, aliquando sub reuelationis diuinæ velamine, vel naturalis scientiæ venenum occultat, ex quo admonet D. Paul. ad Colossens. 2. v. 8. *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam secundum elementa mundi.*

17 ¶ Sed propterea negandum non est diuinationem esse, non solum diuina, quibus assentire tenemur, D. Petr. Canon. 2. cap. 1. *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes.* † Sed etiam naturalis, nam ex his, quæ sensibus percipiuntur alia cognosci valent, quæ immediatè sunt subsecutura, ex quibus homo naturaliter contingit diuinare, quia res ipsæ naturæ ope cognoscuntur, antequam producantur, cum eas in suis causis præsentiunt homines, præuidentq; vt docet *Franc. Picus libr. 1. prænot. capit. 5.*

† Qualis cœlestium motuum indagatores, qui 19 Arithmetica supputatione observationibus, & experimentijs colligunt, quid in ipso orbe cœlesti euentura sint, de restitutionibus syderum, de luminarium defectibus, & ex eis prænuntiãt, quid futurum sit ex consono motu, & vsu reuolutionis orbium, vt tradit *Ptholomæus in Quadrip.* † Ita, & Medici ex tactu venæ, & 20 inspectione lotij, excrementorumque aliorum, de ægritudinis euentu, experimentis, & obseruationibus admixtis præsagiunt, quocuique eueniat ægritudo, & quo pacto sit medenda, vt tradit *Hippocrat. de prognos. libr. 1.*

† Similiter, & Nautæ, Pastores, & Agricolæ, 21 quibus de statu aëris serenitate, pluuia, æstu, siccitate, sæpè norunt antequam fiãt, quòd futurum est; quales viri prudentia pollentes, qui longo vsu rerum edocti, sæpè numero, quod futurum in Prouincia, in Ciuitate, in domo est, rationabili coniectura præuoscunt, vnde illud Euripidis.

Qui benè conijciet, is vates optimus esto.

¶ Hinc diuinatio in pretio habita, cuius 22 cupiditas ab ipsa natura humanũ genus totũ invasit, vt perfectionis suæ apicem, & conservationis, ad quam humanus animus suo optę ingenio suspirat, quia teste Aristotele primo suæ philosophiæ libro, *omnis homo naturaliter scire desiderat.* † Ad hæc præclarior futurorũ, 23 quam præsentium, præteritorumque notitia, & ad res agendas accommodatior, conducibiliorque est; nam illud supponit prouidentiam, inter humanas virtutes præcellentem, & diuinis rebus, quantumlicet propinquantem, quæ sine præmotione haberi non potest, cuius virtutis, & natura, & officium est ad futura mẽtis oculum figere, vt & procurari bona, & auerti mala commodius possit. † Et consilium 24 similiter futura expectat sicuti, & litigãti præteritum, & demonstranti præsens, quibus homo naturaliter incumbit, quia factus ad Trinitatis imaginem, per memoriam *præteritum*, per intellectum *præsens*, per voluntatem *futura*, demonstrantur, quæ sunt animæ potẽtias, quibus tota diuinatio comparatur, vt tradit *Frã. Picus Mirandula Comes, lib. 1. Prænot. c. 2.* nam vt ait Vergil. Georg. lib. 2.

Nouit, namque omnia vates,
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox venturæ trahantur.

¶ Sunt tamen futura, vt difficiliora cogni- 25 tu, sic excellentiora ademptu, nam cum ad sensibilem facultatem non pertineant, sed ad rationabilem animæ, digniora sunt iudicata, quia in eis homines quodammodo Deo

assimilantur, Isaias cap. 41. v. 23. *Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis vos.* † Similiter ex futurorum bono
26 rum expectatione, & ex malorum euentum formidine Religionem simul, & leges pendere, atque fulciri probatur, quia primo omnium parenti de limo terræ condito datum præceptum est, vt ex omni ligno paradysi vesceretur, de ligno autem scientiæ boni, & mali, non comederet, alioquin moriturum, *Genes. capit.* 2. † Ex qua prænotione, & data
27 lex, & nata Religio, nam peccatum non imputabatur, si lex non esset, quia vt ait Apostol. ad Roman. capit. 3. v. 20. *Per legem cognitio peccati*, nam ad hoc promulgantur, vt homines de cætero resipiscant, *Authentic. vt factæ nouæ constit. collation. 5.* quia futuris dant formam negotijs. *l. leges, 7. C. de legibus.* † Et si-
28 mul, quæ ad Religionem spectant ex futurorum cognitione descendunt, nam cultus, & ceremoniæ ex lege pendent, vt in lege Mosaica passim cernitur, quæ vmbra fuit Christianæ Religionis, Apostol. ad Hebræos cap. 10. v. 1. *Vmbram enim habens lex futurorum bonorum.* † Bona enim, quæ ex legis obseruatio-
29 ne expectamus, & metus pœnæ ex eius violatione in futurum cabent, ne lex violetur, nam metus futuri mali non solum legem, sed etiã Religionem, & maiestatem conseruant, nam vt ait Vergil. Maro.

Primos in orbe Deos fecit timor.

¶ Vnde nata apud veteres tot idolo-
30 rum delubra, diuinationis, & oraculi causa, ex quibus, vel bona à dæmonibus illis, quos deos esse volebant, vel mala expectabant, confusæ, & nutabundæ erant, sicut, & ipsa, quæ ex eis pendebat inconstans, vacillans, prophana, noxia, non Religio, sed superstitio appellanda, *Iul. Cæsar Bulenger. de rat. diuin. lib. 1. cap. 1.* † Et cum prænotiones à fide fulciantur, non
31 eo quod credunt, quodammodo á fide prænoscunt, nisi in vera Religione prænotio esse non potest: nam nisi crederent euẽtura, vel bona, vel mala frustra timerent, frustra expectarent: sic ergo á fide, & Religione quodãmodo pendet diuinatio, vt tradit *Frã. Picus Mirãd. lib. 1. Prænot. ca. 1. & 2.* † Ideò licet apud varias
32 nationes omni sæculo diuinatio sit cognita, quandiu á Fide Catholica non pendet falsa diuinatio est, licet apud ignaros in pretio habita, & cõmendata, quia sola Christi Religio est, quæ ad sapientiã conducit, *Frãc. Pic. Mirãd. lib. de fide, & ordin. credẽd. ad prin. & Theore. 1. 2. & 3. & lib. 1. de stud. diui. & hum. Sapiẽ. ex c. 1. cũ multis seqq. & lib. 2. c. 2. 3. & 4. & in exam. doctrine vanit. Gẽt. lib. 1. c. 1. 2. & 3.*

¶ Quod quia dæmon sibi arrogare procu-33
rat, falso diuinitatis velamine omnes gentes à prima luce fuit egressus, vt sibi in diuinatione diuinitatem manciparẽt, ad quam suopte suspirat, vt Deo assimiletur, *Isai. cap. 14. Ezech. 28. Iob. 41. Tob. 4. Luc. 10.* † Ex quo tanta diui- 34
nationis cupidine humanum genus ab ipsa antiquitate æstuauit, vt quibus veri prophetæ derant Israelitico populo peculiariter dati, demonum oracula consulenda placuerit, nam omne genꝰ peccati idolatria prouexit, vt tradit *Guill. Parisiens. lib. de legib. fol. 35.* † Ve- 35
ros enim propheras, aut contemnentes, vtpote lege distinctos, aut post habentes in mille insanias deuolùti, mille in præcipitia delapsi sunt: nam apud Assyrios ariolorum consulta, & traiectiones, motusque stellarum obseruatos, multifariã inuenimꝰ diuinationis cupiditatẽ, in eaque Chaldæi, & Ægyptij passim incubuisse, *suo loco docemus.* † Arabes à Cye- 36
nis, cæterisque auibus, vti ex oraculis diuinationem colligebant, putabantque brutorum calere sensa, si cor, aut hepar draconum comedissent: Cilices, Pamphilij, Pisidæ ex cantu, & valatu auium res futuras certissimè declarari autumabant, vt testatur *Cicero libr. 1. diuin.* † Et nationes ferè omnes passim in du- 37
bijs responsa ab oraculis petere, vestigare occulta, conciliare sibi vana dæmonum nomina, falso credita numina, & rerum euentis consulebant, vt Phytium, Dodonem, & alia innumera, *de quibus sub titulo de diuinitate per Oraculum agendum est.* † Neque vl- 38
lum ferè absque responsis dæmonum, quos decepta Gentilitas putauit Deos & coluit, aut bellum suscipiebant, aut firmabant pacem, aut mœnia condebant. Fortunæ quoque, & rerum euentis fauere etiam autumabant, diuinos honores tributos memoriæ proditum est apud *Liuium in fastis rerum Roman.* † Apud Homerum, & vetustissimos 39
quosque poëtas nil ferè vnquam legitur sine diuinatione tentatum à Regibus, & populis, qui augures, & diuinos consulebant, vt tradiderunt *Titus Liuius libr. 1. ab vrbe condon. decad. 1. Cicero libr. 1. diuination. Valerius Maximus libr. 2. Alexand. ab Alexand. libr. 5. Genial. capit. 19.* † Sic 40
& Chalchas sæpè introducitur, & Prothei crebra mentio; sic & Thyresiæ Amphiarei, & Heleni, & Casandræ, & aliorum produntur vaticinia, sic & Alexander Macedo Vates cõsulnit, & Aristãdri responsis inter eos præcipuè, qui eius castra sequebãtur, credulitatẽ obstrinxit.

¶ Ante Romam conditam Carmentã Ar- 41
cadis Euãdri matris, quia fatiloqua putaretur

Latium

Latium audiebat, in quo multæ diuinandi ſpecies diuerſis ex locis, quaſi pet manus deductæ ſunt, atque in ipſa vrbe Romæ, quaſi domicilium ſibi delegerunt, vt authores ſunt *Cicero, & Valer. vbi ſup.* † Cuius conditor, ſiue reedificator Romulus augurem fuiſſe traditur & vrbem auſpicato muris cinxiſſe: Pompilius conditam regebat augurijs, & Egeriæ colloquijs frui ſe iactabat ad diuinandum: Auguribus, & reliqui Reges Romanorum vſi: & exactis Regibus nihil publicè ſine auſpicijs, aut domi, aut militiæ geſtum tradunt, *Cicero, & Liuius vbi ſup. Riualius in ll. xij. Tabul.* † Ex Hetruſcis etiam num petitum auſpicium Romani meminiſſe, & diuinationem inde acciuere: ſomniorum præterea coniectationibus prænoſcendi ardore vacarunt, quæ diuinatio à Telmeſſo putarunt orta, vt his verbis meminit Taicinus; πλειστον γαρ ἀνθρωπων διαφερουσιν ἐξηγησασθαι. † Idē ſane dominatores vrbis Romæ interpretationi Sybillarum carminum incubuerunt, quibus declarandis multos ex ciuitate viros delectos eſſe placuit: tantaque diuinandi cupidine Latium exarſit, vt id aduertens *Terentius*, ſeruulum introducat philoſophantem, atque dæmeam docentē, non quod ante pedes vitiũ expectare, ſed quod futurum eſt. † Vnde Cicero *in officijs* cenſuit huiuſmodi inquiſitionem hominibus peculiarem eſſe, & neceſſariam negotijs ad bene, beatæque viuendum, quam quidem ſententiam *de finibus*, differens repetiſſe videtur, iã vatum quoq; prædictionibus ambiebant Romani, quos nõ modo apud homines, ſed apud Deos in honore eſſe finxerunt, vt author eſt *Liuius*.

¶ Sed nec Romanus dumtaxat populus auguribus vacauit, nec ſolus Græcus, nec Macedo, nec illorum modo duces, aut Reges, ſed Bogum quoque Annibalis augurem legimus, quod aliæ quoque, vel ex lege omnino, vel rudes nationes, prænoſcendi æſtu, inſanis huiuſmodi ſe manciparunt philoſophis, etiam Græcis conſentientibus nec *Platone* modo, & *Socrate*, & *Epiteto*, ſed ipſo Ariſtotele, quem à Pythia, vt philoſopharetur conſultum, *Philoponus*, interpres prodidit. † Nec ab hoc negotio Indorum ſapientes abhorrebant Brachmanos inquam, nam & ſcientię naturalium rerum, & diuinationi ſimul incumbebant; idem & Apollonius, qui eos acceſsit Gymnoſophiſtæ Æthiopum, & Philoſtrato vera narrauit, Damis, vt de ſua diuinitate certiorem redderet Apollonium efficere, vt vlmus etiam loquuta ſit, & Apollonij nomen prænoueret. † Perſarum Magi rerum præſentionibus vacabant, augurabantur, & diuinabant congregati in Phano commentandi cauſa, atque inter ſe colloquendi, nec quiſquam Rex Perſarum poterat eſſe, qui non antea Magorum diſciplina fuiſſet imbutus, vt tradit *D. Hieron. in Daniel. 2.* † Coniungebant olim apud diuerſas gentes hæc ipſa officia regendi ſcilicet, & diuinandi: nec in Aſia modo, ſed in Europa, nam & Amphilochus, & Mopſus Argiuorum Reges, ijdem Augures fuere, & apud *Maronem* carmen legimus de Rhamnete, & Turno Regibus grauiſsimi augeres *Æneid. 8.* ¶ Sed huiuſmodi diuini, vt aliquid ſciãt, opera, & cõmẽtio dęmonis vtũtur, ideo ſunt apoſtatę, & impoſturæ vitio affecti, quia diabolus, quem colunt, pater mendacij eſt, *D. Ioan. c. 8.* & ſpiritus mendax, *Reg. 3 cap. 22.* † Ideo fugiendi etiamſi aliquando vera dicant, quia illa certo non cognoſcunt; ſed coniecturaliter, ex cauſis naturalibus, & neceſſarijs, vel quia ſcit ſe permittente Deo poſtea facturus, vel ex Prophetis Dei cognoſcit, vt Balamus *Numer. cap. 22.* Et Pythoniſa *Reg. 1. cap. 28.* † Sed quia non poteſt veritas per os immundum prolata ſine aliqua ſpurtitia, & pollutione produci, non ſecus quam aqua limpida fœtum, & tetrum odorem contrahit, ſi per canales, & alveos immundos, & fœtidos fluat, ventriloquũ vera dicentem Chriſtus compeſcuit apud *D. Matth. cap. 12. & D. Paulus Actũ Apoſtol. cap. 16.*

¶ Quare diuinationes ſic acceptas, vt vanas falſas, atque ſcandaloſas damnarunt ex Ethnicis, *Plato in Tymeo, Plutarch. lib. 5. de placit. philoſoph. cap. 1. & lib. de defectu Oracul. Cicer. lib. 1. de diuin.* Ex Catholicis *Lactant. lib. 1. diuina. inſtit. Euſeb. cõtra Hieroel. Nazian. contra Iulian. & orat. 32. Rabban. lib. 1. Pœnitent. cap. 23. Ciruelo de Superſtit. p. 2. cap. 4. Caſtro de iuſt. hæretic. punit. lib. 1. ex cap. 13. Mart. del Rio lib. 3. Magic. p. 2. q. 1. cum ſeqq. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 4. 5. 6. 7. 8. Leſius lib. 2 de iuſt. cap. 43. Gregor. Sayrus in Claue Regia lib. 4. cap. 5. ex n. 3. Azor. p. 1. inſt. Moral. lib. 9. cap. 18. & 22. Sanchez lib. 2. Decalog. cap 40. Iul. Cæſ. Bulẽgerus libr. 3. diuinat. capit. 1. & ſeqq.* † Nam authorem habent dęmonem, à quo diuini huiuſmodi edocẽtur, vt tenẽt *Simãc. de Cathol. inſti. c. 62. cum ſeqq. Iul. Clar. in Pract. §. hæreſis num. 25. Did. Perez in l. 9. tit. 1. lib. 8. Ordin. & in l. 3. tit. 4. fol. 133. Damhauder. in Præx. crim. cap. 61. ex num. 80. Nauarr. in Manual. cap. 11. ex num. 28. Auendañ. de exequend. mand. lib. 2. c. 32. Auiles in cap. 53. Prætor. gloſſ. adiuinos, Medices in ſumm. omn. hæreſ. p. 3. c. Diuinatio*

ſum prouiſione in ſacris vſurpatur, ſiue imaginaria, ſiue intellectuali, vt tradit *Hieron. Pradus apud auunculum meum Ioann. Bapt. Villalpando in Regias Ezechiel. explanat. Iſagog. ſect. 1. & 11. tom. 1. & ipſe Auunculus meus de extrema viſione Ezech. tom. 2. p. 2. libr. 1. Iſagogic. capit. 2. 3. 4. in Ezech. cap. 40. libr. 3. cap. 10.*

4 ¶ Et quia miracula committere ſolent prophetiam, in teſtificatione diuinæ authoritatis reuelantis, ipſa miracula dicuntur prophetiæ, vt de Eliſeo legitur Eccleſiaſt. cap. 48. *Mortuum prophetauit corpus eius.* De Ioſepho, Eccleſiaſtici cap. 49. *Oſſa poſt mortem prophetarunt.* † Et cum prophetia ad docendum nos de diuina voluntate dirigitur, interpretatio quoq; Scripturæ dicitur prophetia, D. Paulus ad Roman. cap. 12. *Siue prophetiam ſecundum rationem fidei.* † Quod de interpretatione Scripturæ intelligunt, *D. Ambroſ. lib. 1. de fide, D. Tho. 2. 2. q. 171. art. 3.* nã vt idem teſtatur Apoſt. Chorinth. 1. c. 14. *Volo autem vos loqui linguis, magis autẽ prophetare*, ideſt, interpretari ſcripturas, & alios docere, vt exponit *D. Ioan. Bap. Villalpando vbi ſupr. tom. 2. p. 1. cap. 28. n. 22. pag. 75.*

7 ¶ Solet Deus hanc virtutem mediante Angelo hominibus inſpirare in aſſumpto ſcilicet corpore, vel apparitione tantum ſpirituali, vt docet *D. Auguſt. de Trin. lib. 3. Damaſcen. de fide Orthodox. lib. 2.* † Sic Moyſi, *in manu mediatoris* data lex. *Actia Apoſt. cap. 7.* Sic & Zachariæ Angelus Domini loquebatur, *Zachar. cap. 1.* Necnon & alijs *Daniel. cap. 10. Ezech. cap. 40.* † Sed ex eo negandum non eſt poſſe Deum, ſi velit, ipſum immediatè hominũ mẽtes illuſtrare, vt docent *D. Hieron. in Ezech. c. 2. & Iſai. c. 6. D. Greg. lib. 18. Moral. Turrecremat. in proloq. S. Brigid.* † Confert hoc donum aliquãdo hominibus tã viris, quã fœminis, maximè probris, & Sanctis, vt Eliæ, Iſaiæ, Deborę, Oldæ, & quã plurimis alijs, quorũ laus eſt in ſacris literis, *Reg. 4. c. 17. & 22. Iudic. c. 4. Iſai. c. 1.* † Interdum etiam malis, atq; improbis, vt Balahamo, *Numer. c. 12.* Sauli, *Reg. 1. c. 10.* Caiphæ, *D. Ioan. 4, 11.* nam donum prophetiæ peccata actualia non impediunt *D. Auguſt. lib. 2. doct. Chriſt.* † Necnon etiã Gentilibus, vt Sibyllis, quas diuino ſpiritu multa prædixiſſe teſtantur, *Lactant. lib. 1. c. 6. & lib. 4. c. 15. D. Hieron. contra Iouin.* † Nam prophetia cum ſit gratia gratis data non requirit fidem, nec datur ſemper ad confirmationem fidei, *Salmeron tom. 6. in Euangel. tract. 3.* † Datur etiam ignaris, qui ſe minimè norunt à Deo illuminari, vt prædicto Caiphæ, & alijs, ſed tunc

proph. dia impropriè vocari cenſuit, *D. Aug. ſuper Geneſ. lib. 12.* † Aliquando inuitus, vt Sauli, *Reg. 1. cap. 11.* iuxta quorundam interpretationem, frequentius ſponte ſpiritũ Dei accipiunt, vt docet *Genitricis meæ frater Ioannes Baptiſt. Villalpando d. lib. 1. c. 2. & lib. 3. cap. 10.*

¶ Prophetia autem duplex fuit alia per Sacerdotes, Numer. cap. 27. *Eleazar Sacerdos conſulat dominium.* Alia per Prophetas, iuxta illud Ioelis, cap. 2. *Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri.* † Nam licet plerique Prophetæ ijdem fuiſſent, quod Sacerdotes, quo ad hoc munus tamen diſtinguebantur, Reg. 1. c. 28. *Conſulerat Dominum, & non reſponderat ei, neque per Sacerdotes, neque per Prophetas.* † Prophetia autem per Sacerdotes fiebat per applicationem Ephod. R. 1. capit. 23. v. 9. *Dixit ad Aliathar Sacerdotem Applica Ephod*, & c. 30. v, 7. *Et ait ad Aliathar Sacerdotem, filium Abimelech, applica ad me Ephod.* † Et hoc duplex, vnum linteum minoribus conceſſum Ordinibus, vt de puero Samuele legitur Regum 1. capi. 2. v. 18. *Accinctus Ephod lineo*, Regum 2. cap. 6. v. 14. *Dauid erat accinctus Ephod lineo.* † Alter Sacerdotale, *quod Superhumerale* dicebatur, quia ex humeris aureis cathenullis appenſum foret, triplici colore, & gemmarum XII. varietate ornatiſsimum, vt tradit *Auunculus meus, ſiue genitricis meæ frater vbi ſupra tom. 2. de extrema viſione, Ezechiel. libr. 2. capit. 40.* † Quod alias dicebatur *Rationale*, quia more animantis ratione prædicti ratiocinabatur, & hac ipſa de cauſa *iudicij* elogio addito, illum cohoneſtabant vocantes, *Rationale iudicij*. Item, & *iudicium filiorum Iſrael*, vt notat *Alphonſ. Toſtat. Epiſcop. Abulen. in Exod. cap. 28.* † Nam Sacerdos rationale inductus proponebat Deo hominum dubia, deſideria, & negotia, & per Rationalẽ nõ tantum Deꝰ propiciabatur, ſed etiã ſignificabat hominibus, quid fieri vellet, vel quid rei ſucceſſus futurus eſſet, vt tradit *Ribera lib. 3. de Tẽplo, c. 12.* † Nã ſi res lætæ ſperandæ erant, fulgebat Adamas, qui in medio Rationalis erat; ſi parũ accepta manebat in ſuo ſtatu: ſi cedes futura, ſanguineus apparebat: ſi lætiferũ, niger fiebat, vt tradit *Sim. Maiol. Canic. to. 2. colloq. 2. Buleger. de diuinat. lib. 1. c. 2.* † Quod quia ex facta Paremia, nec ex Philone, aut ex Ioſepho aut alio illius ſæculi ſcriptore nõ tradatur, valdè dubiũ eſt, vt tradũt *D. Aug. in Exo. q. 117. Toſtat. Arias Mũtan. & aly.* † Sed interna, vel externa quadã cũ Deo locutione hoc Oraculũ fiebat, vt de interna, nõ pauca ſũt exẽpl.

Reg.1.cap.28.Regum 2.cap.5.& alibi, de externa, Exod.cap.33.v.10. *Loquebaturque cũ*
26 *Moyse cernentibus vniuersis.* † Quod apud Israelitas ob eius miram certitudinem valdè in pretio fuit, & frequentissimum, vt illius tempestatis Sacerdos, & historicus docet *Flau.Iosephus lib.3.antiquit.Iudaic.c.9.* Postea tamẽ ob legis violationem cessasse scribit *Philon in vita Moysi.*

27 ¶ Hoc Oraculum Hebræ dicunt factum per אוריתמים *vrim vethummin*, in Hebræo quidem fonte, vt habetur *Exod.cap.28.Leuit. cap.8.* de quorum significatione ambigue loquitur *D.Augustin.vbi sup.d.q.117.* Et quid essepotuerint professus est se nescire, *D.Greg.*
28 *in Pastoral.part.2.cap.1.* † Rupertus affirmat ipsorum lapidum fuisse nomina, quæ alias vocantur, *Sobam*, & *Milluim*, lapides cãdorum, & plenitudinum, vel lapides *Onychinos*, vt ha-
29 betur *Exod.d.cap.28.v.20.* † Dumtaxat fieri potuisse, vt hæc verba rationali inserertẽtur, vt testatur *Radulphus in Exod.lib.6.* quæ doctrinam, & veritatem significari testatur *D. Ioan.Baptist.Villalpando vbi supra tom.1.p.*
30 *2.cap.28.* † Nam cum lapidum fulgor adeò micans esset, vt nulla alia voce apud Hebræos (qui superlatiuis caruerunt) manifestari posset, dixerunt *Vrim*, quod ipsum *splẽdorem*, significat *D.Villalpando d.capit.28.Bulenger.de*
31 *diuinat.lib.1.capit.2.* † Et quia de genere suo perfectissimi erãt, appellarunt *Thummim*, per methonimiam, concretum pro abstracto vsurpantes, quæ ideò vulgata nostra (ex quadam breui anacephaleosi) *doctrinam, & veritatem*, interpretatur *Exod.d.cap.28. Deutrono.33. Leuit.8.Esdr.7.*

32 ¶ Prophetia autem per Prophetas duplex fuit, aut per *somnium*, aut per *visionem*, Numeror.cap.12.v.6. *Siquis fuerit inter vos Prophetæ Domini in visione apparebo ei, aut*
33 *per somnium loquar ad eum.* † Quibus variæ fuerunt species, prout varia fuerunt emergendorum negotiorum discrimina, & varia Prophetarum ingenia, quibus se Deus solet accõmodare, D.Paul.ad Hebræos cap.1.v.1. *Multifariam, multisque modis olim Deus loquẽs Pa-*
34 *tribus in Prophetis.* † Per somnium alia fuerunt clara, vt Iosepho Sponso SS.Virginis Mariæ de accipienda Deigenitrice, *Matth.cap.1. v.20.* & tribus Magis per aliam viam redeundi, *Matt.c.2.v.12.* & dicto Iosepho vt fugeret
35 *in Ægyptũ, Matt.d.c.2.v.13.* † Alia sub enigmatibus, figuris, & similitudinib⁹ inuoluta, vt de scala quam vidit Iacob, *Genes.ca.28.v.12.* de vacis, spicis, quas vidit Pharaon, *Genes.c. 41.ex v.2.* de statua Nabuchodonosoris, *Daniel.cap.2.* de excelsa arbore, in qua volucres ascendebant, *Daniel c.4.* de quatuor ventis, & quatuor bestijs, *Danil cap.7.*

¶ Per visionem fiebat prophetia ipso Do- 36
mino apparente, vel loquente, vt de Moyse legitur, vidisse Dominum facie ad faciẽ *Exod. cap.19.* Isaiam, Dominum sedentem super solium excelsum, *Isai.cap.6.v.1.* † Quandoq; 37
verbo sine visione, vt Abrahamo voce de cœlo audita, ne extendere manum suam super puerum, *Genes.cap.22.v.12.* Saulo in via clamãte; *Cur me persequeris?* vt habetur in *Actis Apostolorum cap.9.v.4.* † Vnde visionem cũ 38
verbo non raro confundunt Græci, Latinique Patres, & lxx. Interpretes, qui sacram Scripturã ex Græco trãslati sunt: nam & sacra Scriptura visionem dicit auditam, *Isai cap.2.& 3. & 3.& 21.* Verbum vero visum, vel oratum *Amos, & Abdias vterque cap.1. Isai.capit.2. Exod.cap.20.* † Differunt tamen quod visio 39
est prophetia, qua mens spirituali oculo cernit obiectum propheticum, ipsi cœlesti lumine representatum, quam Hebrei dicunt חזה *Roe*, Græci tamen ὁραμα *orama*, hoc est visio, contemplatio. *D.Ioan. Bapt.Villalpando d. lib.1.cap.4.* † Verbum autem, quod Græci di- 40
cunt λογος *logos*, siue *sermo*, Hebræi דבר *dabar*, prophetia est, qua Spiritus sanctus mentali quadam locutione prophetam occulta docet Isai.cap.8. *Sume tibi librum*, & capit. 38. *Vade die Ezechiæ.* † Quandoq; iungitur cum 41
extasi, siue raptu per eleuationem, siue abstractionem spiritus à terrenis, & sensuum corporeorum functione, Ezechiel. cap. 11. *Adduxit me Dominus in spiritu*, Reg.4.cap.3. *Elevauit me spiritus*, secundum expositionem *P.Ioan. Bapt.Villalpando d.tom.2.p.2.lib.1.Isageg.c. 5.pag.13.*

¶ Vnde prophetia sancti Spiritus donum, 42
& inspiratio est, *D.Paul.ad Rom.capit.12.& Corinth.1.capit.12. D.Petr.Canon.2.capit.1.* Nam Deus est, qui in Prophetis loquitur D. Luc. cap.1. *Locutus est, Deus, per os Sanctorum, qui à sæculo sunt prophetarum eius.* † Et 43
accipitur pro quobis influxu, instinctu, illuminatione, quam Theologi diuidunt in imaginariam, & intellectualem, *D.Ioan.Bap.Villalpando d.lib.1.cap.4.pag.11. Suarez in D. Thom p.3.q.30.art.1.disp.9.sect.2.& tract. de fide disp.8.sect.4. Franc.Picus lib.2.Prænot.cap.8. Iul.Cæs.Bulenger.de diuinat.lib.1. cap.3.* † Imaginariam dicunt, siue sensibilem; 44
nõ quia nõ pertingat ad intellectum, sed quia primario fit per sensibilem, siue imaginariam representationem, ex qua mentis conceptio nascitur, vt probat *Ioan.Bap.Villalpãdo tom.*

2.p.2.*de extrema visione Ezech lib.1. Isagog.*
45 *cap.8.& 9.* ¶ Equos enim,& quadrigas imanarie contemplatus est *Zachar.cap.6.* Succen
sam ollam vidit *Hieremias cap.1.* Fictorem lo
castæ, & cœmentarij trullam inspexit *Amos*
cap.7. quarum similia multa sunt, *in Euange-*
liis, in Pauli Epistolis, in Actibus Apostolorũ,
46 *& Ioannis Apocalypsi.* † Intellectualem ap-
pellant eam, quæ non ducit originem à sensu,
vel imaginatione, sed oritur immediatè per
lumen infussum intellectui, vel per species in
tellectuales de nouo inditas, vel præexistétes,
sed diuina virtute ad supernaturalem aliquam
mentis conceptionem formandam applica-
tas,vt de Moyse,& Paulo tradit. *D.Thom.p.*
1.q.12.art.11.& 2.2.q.175. art.3.

¶ Prophetiç munus est, tam præterita,
47 quam prçsentia,& futura hominibus reuelare,
& ea quæ ex natura sua longè ab humana dis-
tant cognitione, tum *ratione nostri*, vt abs-
trusiora Dei consilia,mysteria fidei,&c.vt tra-
dit, *idem Auunculus meus vbi sup.* † Tum *ra*
48 *tione modi cognoscendi*, veluti cum Helisæus
resciuit, quæ cum Neãmo Iesi pactus fuerat,
Reg.4.cap.5. & D.Petrus, quod inter Ana-
niam,& Saphiram conuenerat, *Acta Apostol.*
c.5. † Tum etiã *ratione temporis*, vel quia me
49 moriã obliuio erraserat, vt quæ de mũdi crea
tione,& propagatione Moyses scripserat in
Pentatheucum,nam memini me legisse apud
Aristot. in Rethor. *Diuinationem quoque de*
50 *præteritis dici.* † Tum denique *ratione rei*,
vt futura, quæ nec in suis causis cognosci va-
lent,quia non dum existunt, nec in eismet ip-
sis,quia futura soli Deo reseruãtur *D.Isai.cap.*
41.& 46. Daniel.2.Apostol.Corinth.1.cap.
14.Acta Apostol.1.

¶ Et cum prophetia nitatur Deo, vt pri-
51 mæ veritati reuelanti, vel testificanti, prophe
tia absoluta,quæ vocatur *præscientia*, immo-
bilis est veritati,quia eius effectus semper præ
dictioni respondet, quippe rem contemplat,
prout in ipsomet Deo existit, qui solus immu
tabilis est, Malach.cap.3.v.6. *Ego enim Do-*
minus,& non mutor. † Secus autem in Pro-
52 phetia, *comminationis,vel consilij*, nam qua-
tenus hæc à causis secundis depẽdet,quæ sunt
mutabiles,conditionata est,vt apparet in illis
Ionæ cap.3.Reg.4.cap.20.Isai.38.Hierem.16.
Ezech.18. secundum *D.Gregor.lib.16. Mo-*
ral.cap.2.& 6. † Quibus diuina fit reuelatio
53 solent à Deo sic mente illustrari, & voluntate
affici,& de fide,aç veritate reuelationis certio
res reddi,vt apperte cognoscant Deum esse re
uelationis, siue visionis authorem, vt docent
D.August.lib.6.confes.D.Gregor.lib.4.Dia-
log.cap.4. † Et in hoc differt à reuelatione, 54
quæ datur illis, qui non sunt prophetæ,qui nõ
intelligunt visionem, vt illa Pharaonis,*Genes.*
41. Cuius interpretatio data est *Danieli cap.*
4. nam vt ipse ait capi.10. *Reuelatum est Da-*
nieli verbum verum, intellexitque sermonem.
† Prophetia enim sine intelligentia manca 55
est, vt tradit *Auunculus meus vbi sup. tom.3.*
p.2. de extrema vis. lib.1.Isagog.1.cap.5. quia
vt ait Daniel d.cap.10.v.1. *Intelligentia enim*
opus est in visione. † Et cum ex sententia A- 56
postol.Corinth.1.cap.14. *Qui prophetat loqui*
tur ad ædificationem, ea, quæ Deo inspirante
Sancti cognoscunt, debent cæteris annuncia-
re,vt tradit *Cardin.Turrecremat.in præfat.S.*
Brigitæ. † Quia eius impressio subitaria est, 57
similis affectioni transeuntis,ac facile receden
tis, vt lumen lucenti in caliginoso, *D. Petr.*
Canon.2.cap.1. quæ sæpe illos differit, vt do-
cent *Suarez,& Picus vbi supra.*

CAP. III. De Prophetiæ perduratione.

SVMMARIVM.

1. *Prophetia,vt olim,sic,& hodie.*
2. *Prophetiam esse post Christum de fide est.*
3. *Simeon, Anna, Elisabeth post Christum pro-*
phetiam obtinuerunt.
4. *Ioannes Euangelista post Christum pro-*
pheta.
5. *Prophetia cum sit reuelatio diuina omni*
tempore viget.
6. 7. 8. *D. Petrus,& alij, qui post Christum*
prophetia donum obtinuerunt.
9. *D.Brigida,& aliæ Beatæ, quæ post Chris-*
tum prophetidesentiterunt.
10. 11. *Lex,& prophetæ, vsque ad Ioannem*
quomodo intelligatur Matth.11.
12. *Daudit tempore non esse prophetiam,quo-*
modo intelligitur. Psal.73.

PROPHETIA autem,vt fuit olim, 1
sic & hodie, quamuis aliqui af-
ferant post Christi aduentum,
vt legem, sic cessasse Prophe-
tiam,ampliusque non esse iux-
ta illud D.Math.cap.11.v.13.
Omnes enim prophetæ, & lex vsque ad Ioan-
nem. † Nam post Christum,& Ioannem pro- 2
phetiam perdurasse de fide est, cum in Eccle-
sia Dominum constituisse,dicat Apostol. Co-
rinth.1.cap.12. *Alios Apostolos,alios prophe-*
tas, &c. † Item Simeon, Anna, Elisabeht 3

post Ioan-

poſt Ioannis natiuitatem donum prophetiæ habuerunt, *D. Luc. cap. 1. & 2.* idemque donum de filiabus Philippi teſtatur, *Marull. lib. 4. cap 14.* † D. Ioann. Euangeliſta poſt Chriſti, & Ioannis Præcurſoris mortem ſcripſit *Apocalypſim*, quod interpretatur, *reuelatio*, vt tradit *Luid. de Alcazar in eius proem.* † Nam prophetia nihil aliud eſt, quam reuelatio diuina; quæ vt tempore Moyſis electo populo data eſt, & alijs ſubſequentibus temporibus credi non debet ea Chriſtum Dominum Eccleſiæ ſuæ ademiſſe, vt teſtatur *Iul. Cæſ. Bulengerus de diuinat. lib. 1. cap. 4.* † Et probatur nam ex ex prophetia D. Petrus reſciuit, quod inter Annaniam, & Saphiram conuenerat, *Acta Apoſt. capit. 5.* † S. Benedictus, & S. Paulinus prophetiæ donum habuiſſe, docet *Paul. Diacon. lib. 6. cap. 18.* S. Hedrigis, idem donum obtinuiſſe, teſtatur *Cromerus lib. 8.* † Abbatis Ioachini prophetiæ dono præditi, & aliorum notiſsima res eſt apud *Platinam, & per DD. in cap. firmiter de ſumm. Trinit. & Fide Cathol.* † Vt ſic interim taceam S. Brigidam, S. Catharinam Senenſem, S. Getrudem, San Melchiadem, & parentum noſtrorum ſæculo, S. Thereſiam de Ieſus illuſtrium anachoretarum reformatricem, quæ prophetiæ donum obtinuerunt, nã cum prophetia ſit gratia gratis data omni ſæculo non defuturam docet, *Apoſtol. Corinth. 1. cap. 11.*

¶ Neque obſtat illud *Matth. 11.* quia ibi non ceſſaturam prophetiam aſſeuerat, ſed ad implendum eſſe, quod in lege, & prophetis de Chriſto fuerat Euangelizatũ, vt tradunt *Barrad. in Concord. Euang. tom. 1. Bulenger d. c. 4.* † Phraſis enim illa in hoc ſenſu apud eundem Euangeliſtam frequens eſt, D. Matth. capi. 5. *Non veni ſoluere legem, & prophetas.* Et cap. 7. *Hæc eſt enim lex, & prophetæ.* Et cap. 22. *Vniuerſa lex, & propheta.* † Neque rurſus obſtat, quod tempore Dauid prophetia abijſſet, Pſal. 73. *Signa noſtra non vidimus, iam non eſt prophetia*, quia loquitur de prophetia Sacerdotali, quæ iam à tempore Dauid deſierat, vt notant *Ianſenius, & Lorinus.*

CAP. IIII. De Prophetia falſa, vt olim, ſic & hodie.

SVMMARIVM.

1. *Propheta dicitur, qui prophetas exponit, & qui ſacras literas profitetur.*
2. *Prophetæ dicuntur, qui ſe diuini ſimulant, & ſortilegijs vacant.*
3. *Prophetæ dicuntur arreptitij, qui dæmonis furore rapiuntur.*
4. *Saul ex malo ſpiritu quare dicatur prophetaſſe.*
5. *Scriptura ſæpè loquitur per cacheſim nomina vulgo rebus impoſita.*
6. *Prophetia ſcientia dæmonum appellatur.*
7. *Prophetæ appellantur Magi, & Poëtæ.*
8. 9. 10. *Prophetæ appellantur idolorum cultores.*
11. *Prophetia dæmonum eſt ſcientia errores, & mendacij.*
12. *Falſi prophetæ appellantur cultores dæmoniorum.*
13. *Oracula dæmonum non ſemper falſa prædicunt.*
14. *Prophetæ falſi aliquando vera dixerunt.*
15. *Falſi prophetæ frequenter fallunt, & falluntur.*
16. *Deus non poteſt falli, nec fallere.*
17. *Deus aliquando permittit homines ab ſpiritibus malis falli.*
18. *Deus de potentia abſoluta non poteſt fallere, nec mentiri.*
19. *Arioli, quare appellantur prophetæ in Scriptura.*
20. *Prophetiæ nomen Gentes ad Vates ſuos tranſtulerunt, vt Dei a Idola.*
21. *Antiphraſis merum Grammaticorum figmentum eſt.*
22. *Diabolus ex emulatione diuina prophetas ſimulat Martyres, & Euangeliſtas.*
23. *Errores ſuos diabolus ſtabilitur falſis prophetis, & falſis reuelationibus.*
24. *Hæreſia, plerique prophetiæ nomine inualuit.*
25. *Theudas apud Hebræos figmenta ſua prophetiæ nomine ſimulauit.*
26. *Nathan Iudæus ad errores ſuos ſe prophetæ finxit.*
27. 28. *Moyſes falſus apud Cretenſes, & Dunaas prophetiæ velamine errores ſuos ſeminarunt.*
29. *Corinthus errores ſuos prophetiæ nomine finxit.*
30. 31. *Hæretici, qui errores ſuos prophetiæ nomine ſeminarunt.*
32. *Mahumahet, & Lutherus errores ſuos diuinæ reuelationis velamine perſuaſerunt.*
33. *Hipocritæ, qui noſtro ſæculo ſe viri Dei ſimulabant.*
34. *Fœminati animi, viles, & abiecti homines proclines ſunt, ad reuelationes fingendas.*
35. *Mulieres plures incurrunt, quam viri in fingendas reuelationes.*
36. *Mulieres, quare magis commobeatur ad*

fingen-

fingendas reuelationes.

37. *Prophetæ pauce in sacris literis, Prophetides tamen plures.*
38. *Idolorum Sacerdotisæ plures quam Sacerdotes.*
39. *Monialis Lusitaniæ falsis reuelationibus pro sancta habita.*
40. *Monialis Cordubæ ficta sanctitate floruit.*

1 PROPHETIAE vox lata est, quia non solum significat diuinã inspirationem de futuris, & occultis docentem, vt dictum est, sed etiam eos, qui Prophetas exponũt, Apost. ad Corin. 1. c. 14. *Qui prophetat hominib⁹ loquitur ad ædificationẽ*, & qui operantur miracula, & qui sacras in Ecclesia literas profitentur, *D. Tho. 2. 2. q. 171. & in cõmẽt. ad epist. Pauli, Frãc. Picus lib. 5. Prænotat.* † Ec è cõtrariò, qui se diuini simulant, qui sanctitatem prætexuntur, & superstitionibus, sortilegijs, alijsq; diabolicis operationibus incũbunt, similiter prophetæ dicuntur, *D. Aug. in exposit. epist. ad Rom. 1. Tostat. Lyranus, & alij in Matth. 7. Couar. lib. 1. de vera, & falsa proph. c. 10. Delri⁹. lib. 4. Magic. c. 1. q. 3.* † Itẽ, & qui insolita loquitur verbis, & actionibus insolitis, quasi arreptitij, siue Dei afflatu, siue dæmonis impulsu, vel sensus amitebãt, & à mente destituebantur, prophetare per analogiam dicerentur, sic prophetasse dicuntur, vt Saul Reg. 1. c. 18. v. 10. *Inuasit spiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus suæ.* † Id est insolita loquebatur, & vt mente abalienat⁹ sine veste, sine ornatu, huc illuc vagabatur, & tanquam enthusiasmo arreptus iacebat, vt de ipso Saule sic testatur sacra pagina d. Reg. cap. 19. v. 24. *Et expoliauit etiã ipse vestimentis suis, & prophetauit etiã ipsis, corã Samuele, & cecidit nudus tota die illa, & nocte.* † Sacra enim Scriptura sæpè vsurpat per *Cacbesim*, nomina vulgo rebus imposita, vt notat *Hieron. Pradus apud auũculũ meũ Ioã. Bapt. Villalpã. in Regias Ezech. explanat. tom. 1. c. 14.*

6 ¶ Cum enim prophetia vera Dei niteretur auxilio, non defuit altera, quæ aduersaretur, quæ opponeretur, quæ nomini etiam emularetur, asserés se prophetiã, vt apud Proculũ, apud Porphyrium, & apud Hippocratem quoque medicinæ patronũ in suo de Prognosticis libro προγνωσ. & meminerit. † Apuleius, & ipse Platonicus in suo asino aureo, eum qui ab inferis spiritum reduxit prophetam appellat, itẽm & scelestem Magum, qui veneficijs incũbebat, nec non & Poetam, nam vt ait Ouid.

Est Deus in nobis, agitãte calescimus igne.

¶ Vnde apud sacros Scripturæ auctores, 8
prophetiæ nomen in his, qui ariolabantur, & qui dæmonum placita sequebantur, vsurpatũ reperio, vt de sectatoribus Baal, Reg. 3. c. 18. v. 40. *Apprehendite prophetas Baal.* † de Epimenide Cretense Mago sic testatur Apost. ad Tit. 1. c. 12. *Propri⁹ ipsorũ propheta.* † De Balaan scelesto ariolo, qui propheta appellat⁹ est verba facit Moysis *Numer. c. 23.* De alijs Hierem. c. 23. v. 16. *Nõ mittebã prophetas ad illos, & ipsi currebãt: nõ loquebar ad eos.* † Quorum 10
& similium prophetia, quia falsa, infana, erroribus, ac superstitionibus plena, non prophetia absoluta, sed cum nota sui mendacij ab alijs vsurpatur, Micheas c. 3. v. 5. *Super prophetas, qui seducunt populum meum.* Sophon. capit. 3. v. 4. *Prophetæ eius vesani, viri infideles.* Ezechiel. cap. 13. v. 6. *Vident vana, & diuinant mendacium.* Hierem. c. 23. v. 13. *Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem.*

¶ Vnde in Euangelio falsi prophetæ appel 11
lantur, qui non ex Deo, sed ex dæmone, cum hypocrysi alios seducunt, D. Matth. c. 7. v. 15. *Attendite à falsis prophetis, qui veniũt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autẽ sunt lupi rapaces.* † Qui falsi appellantur, nõ quod semper falsa prædicant, sed quod fiant ad persuadẽ 12
dum falsum, nã vt ait Cicero lib. 1. diuinat. *Si Oraculũ Delphis aliqua vera nõ dixisset, in pretio foret.* † Dicũt enim ve[illegible] aliquãdo falsi prophetæ, vt Balam, *Numer. cap. 23.* Caiphas, *D. Ioan. c. 11.* & alij ex Gentilibus, quos in testimonij adduxit *D. Paul. ad Tit. 1. c. 12.* † Frequentius tamen fallunt, & falluntur nã vt ait 14
Micheas c. *Ecce dedit Dⁿs spiritũ erroris in ore omniũ prophetarũ*, Apost. ad Thess. 2. c. 2. *Idcò mittit illis Deus spiritũ erroris, vt credãt mẽdatio.* † Nõ quod Deus mentiatur, nãad ra 15
tionẽ primæ veritatis (qui est Deus) pertinet non posse fallere, nec mentiri, Numer. ca. 23. *Non est Deus, vt homo, vt mẽtiatur.* Apost. ad Tit. c. 3. *Non mẽtitur Deus*, D. Ioan. c. 3. *quia Deus verax est.* † Sed in peccatorũ pœnam 16
permittit, vt homines ab spiritibus malis decipiantur, Reg. 3. c. 22. *Egrediar, & ero spiritus mdax in ore omniũ prophetarũ.* † Nã de potẽ 17
tia ordinaria, nec absoluta Deus non potest fallere, nec mentiri, vt docent *Caiet. in. Bellarmi. lib. 1. controuers. c. 1. Valent. tom. 3. disp. pũ. 3. Durand. in 3 et. 3. dist. 24. q. 2. Suarez tract. de Fide, disp. 3. sect. 5. ex n. 6.*

¶ Vnde dicẽdũ est sacrã Scripturã ariolos, 18
& secus à vera Religione sentientes appellasse prophetas, vt eorũ nomine loquatẽtur, qui se prophetæ prædicabãt, vt idola appellat deos

Iudic.cap.10.v.14. *Ite, & invoce Deos quos coluistis*, Reg.3.cap.18.v.14. *Invocate nomina Deorum vestrorum.* † Nam cum Dei nomen ad idola sua gentes transtulissent, ministris Sacerdotum,& prophetarum nomen imposuerunt,& prophetam Mercurium appellat *Orpheus*, Hypopheta ministrum prophetarum, *Strabo*,& Hierophetæ nomen, nam inter prophetas idolorum commemorat Cicero lib.1.diuinat. *Bacchus, Boetius, & Epimenides, Cres, & Sibylla Erithrea.* † Non ex Antiphrasi, quasi minimè prophetę, vt alij existimãt; quia antiphrasis merum Grãmaticorũ figmentum est, vt probant *Alfons. Mecherch. Audattus, & Sosipat. Charisius libris de Antiphrasi, Hieron. Prado apud Avunculum meum Ioannem Bapt. Villalpando in Ezech. tom.1. part.1. Isagogica lib.1. Franc. Sanchez, Brocens. Paradoxor. lib.2.* † Sed ex emulatione diuinæ veritatis, ex qua Apostolos Prophetas Martyres, & Virgines emẽtire procurat, vt his verbis testatur Michael Medin. in D. Tho. 1.2.q.27.ar.3. *Diabolus habet suos Apostolos, suos Prophetas, suos Euangelistas, & Doctores, Martyres, & Virgines ad consummationem corporis reprobi.*

¶ Sic inquã diabolus falsis prophetis, falsisque reuelationib⁹ ad errores suos stabiliẽdos, plerique vtitur, vt probant *Theodoret. libr.4. hæretic. fabul. Epiphan. hæres. 40. Euseb. de præparat. Euãg. lib.1. 8. & 9. & lib.3.c.22. & lib.5.c.15.16 & 17. & lib.7.c.10. Gerson. de probat spirit lib.1.* † Vnde hæresis prophetię nomine pleriq; inualuit,& hæretici se,& suos, prophetas cõmendarunt, vt tradunt *D. Aug. lib. de hæresib. c.16. & lib.3. de anime orig. ca.11. & epist.165. Ioan. Frãc. Picus Mirãd. lib.9. Prænot.c.3. Ioan. Horos. Couarr. lib.1. de vera, & falsa proph.c.10. Mart. Ant. del Rio lib.4. Magic. disq. ca.1.q.3.* † Talia enim fuerunt figmenta, quæ prophetiæ nomine Iudæis persuasit Theudas, quẽ Cuspius Cæsaris procurator interimit, vt narrat *Ioseph. libr.20. antiq. Iudaic.c.2.* † Talis & Natã Iudęus, qui se propham finxit,& Gentes ad solitudinem duxit, quem Vespasian. Imp. iussu Romæ flãma viuũ absoruit, vt meminit idẽ *Ioseph. lib.7. de bello Iudai. c.fin.* † Talis & falsus Moyses apud Cretenses, cuius meminit *Sozomen. lib.7.c.38.* Et si dæmonem eius figura fuisse affirmet *Sigisbert. sub ann. 438.* Talis & Dunaas, qui se similiter Moysem finxit, vt narrat *Nicephor. li. 17.c.6.*

¶ Tales etiã fuerũt falsæ reuelationes, quæ initio Ecclesiæ Cherinthus prophetiæ nomine finxit,& Apostolorũ nominibus cõmendauit, vt tradiderunt, *Caius, & Dionis.* † Tales prophetiæ sectatorũ Marci Magi, vt narrat *Euseb. d. lib.3.c.12.* † Tales & Montani veteres, qui errores suos prophetiæ nomine seminarũt, vt tradiderunt *Claud. Apollinares, Apolon. & Serapiõ.* † Tales,& Archonticorũ Marciades, & Marcianus, qui librũ confinxere, quẽ vocabãt *Reuelationes Prophetarũ*, vt meminit *Epiph. d. hæres. 40.* † Tales itidem Manetis reuelationes de quibus contra Faustũ agit *D. Aug.* Tales similiter,& Iuliani Apostatæ, de quo *idẽ epist. ad Oribas.* † Tales prophetiæ, quibus Donatistæ Generosũ conati sunt decipere, vt narrat *D. Aug. d. epist.165.* † Tales quibus illusi Masaliani gloriabantur, vt memit *Theodoret. lib.4.* † Talis etiã obcenus Mahumat, qui se Dei prophetã nominauit,& sua execranda deliria prophetiæ nomine finxit in Alcorã, formulãq; instituit, quo se prophetã Dei nominauit *La illa Alla Mahumet Rasul Alla.* † Talis impius Lutherus, qui errores suos prophetię nomine cõmẽdauit, nec nó & Seruetus, vt memini *Lindan. dial.1. Dubitane.* † Talis & nostro sæculo Hieronymus Sanchez, qui sub nomine Theologiæ mysticæ errores quã plures seminauit Matriti, quos Toleti in sancto Tribunali abiurauit; & aliui quã plures, qui Curios simulãt, & Bachanalia bibunt, & falsis reuelationibus multa imperito vulgo persuadent, qui facilè cõmoueri solet, & malos pro bonos diligere, vt testatur Dñs apud *D. Ioan.c.15.*

¶ Ad falsam prophetiam huiusmodi, & fictã sanctitatem, vt plurimũ procliuiores sunt illi, qui effœminati sunt animo, viles, & abiecti homines, qui, vt quarant, quã nõ habent honorem, sanctitatẽ fingunt, primas cathedras quærẽtes, vt Pharisæi *D. Matth.c.7 & 23.* † Vnde in hoc vitio plures incurrũt mulieres, quã viri, quia sexus iste vt imbecilior, sic magis laude, & gloria delectatur, ideò procliuior ad dæmonis sugestiones, & facilior ad credẽdũ, quod velit, vt docet *Maiol. to.2. Canic. collo.2.* & eo magis cũ senescit, iuxta illud *Anus, quæ vult somniat.* † Sũt enim fœminæ naturæ humidiores, & viscosiores, quæ facilè commouẽtur, & varias figuras recipiũt, egrius tamẽ, ac serius à motu cessãt, ex quo mulieres abũdãt passionib⁹ vehemẽtibus, ac acrius imaginãtur, sed viri tardius, ac minus pertinaciter fouent, & sic illę min⁹ ratione pollẽt, & prudẽtia, & ita procliuiores sunt ad dæmonis sugestiones, vt tradit *Mart. del Rio lib.4. Magic.c.1.q.3. sect.2.* † Ideò inuenim⁹ in sacris literis paucas Deiprophetides, Mariasduas, Annasduas, Deborã, Oldã, & vnã atque alterã. Prophetas verò plurimos, quia, quę Dei sut, cũ ratione fulciãtur, ma-

gis conue-

conueniunt viris, quam fœminis; quarum natura elata est, arrogans, & vanitati proclivis, vt tradit *Neuizan in Sylua nupt.*

38 ¶ Contra autem apud infideles idolorum cultores pauciſsimos, mulieres verò innumeras reperio prophetides, & Sacerdotiſas, vt filiæ Thyreſiæ, Daphnæ, & eius ſoror Manto, Euxippe, Xenoclea, Meleſſa, Lampuſa, Nicoitra, Caſſandra, & aliæ plures apud *Stephanū*, quas prophetides, ſed falſas appellat *D. Aug. libr.*
39 *18. Ciu. Dei, c. 23.* † Et auorū noſtrorū ſæculo duæ aliæ fœminæ ſanctitatis velamine repertæ ſunt prædictionibus, & reuelationibus notæ, quarū altera apud Luſitanos floruit, quæ non ſolum pro ſancta habebatur, ſed pro altera D. Catharina Senenſi, quia plagas finxerat, quo maximè Prelati meritis ſe cōmendauit, cū huiuſmodi, & aliæ impoſturæ dæmoni ſint taciliſ
40 ſimæ ad ſanctitatē prætexendam. † Altera fuit Cordubæ in arctiſsimo Religionis cœnobio, quæ miraculis, & prophetijs per triginta annos nō ſolū ciues meos, verū ipſoſmet Principes in admirationē detinuit, ac pro ſancta ab omnibus habebatur, vſq; dū tāti ſceleris thædio adducta, crimen confeſſa à dñs Inquiſitoribus ſalubrē pœnitentiā obtinuit, vt tradūt *Ribadeneira in vita S. Ignatij lib. 5. c. 10. Horoſc. de Couarr. d. lib. 1. c. 24. Mart. del Rio vbi ſup. d. c. 1 q. 3. ſect. 3. Cōcius meus Epiſcopus Simācas de Cathol. inſtit. tit. 21. n. 24.*

CAP. V. De Signis, quibus prophetia à diuinatione dignoſcatur.

SVMMARIVM.

1. *Difficillimum eſt inter prophetiam, & diuinationem dignoſcere.*
2. *Diuinis prænotionibus communicās naturales, cum ſuperſtitioſis curioſæ.*
3. *Curioſa præſæpe pro diuina inuadunt.*
4. *Naturalia à diuinis, curioſa à ſuperſtitioſis dignoſcenda ſunt.*
5. *Falſi prophetæ cabendi ſunt.*
6. *Probandus ſpiritus an ſit à Deo.*
7. *Multi decipiuntur putantes ſe diuina pati.*
8. *Diabolus Angeli boni, & ipſiuſmet Chriſti formam aſſumit.*
9. 10. *Difficillimum eſt diuina à diabolica diſcernere.*
11. *Vita, & mores examinandi ſunt eius, qui diuina patitur.*
12. *Reuelationes diuinæ quandoque malis hominibus conferuntur.*
13. *Diuinæ reuelationes frequenter bonis non conferuntur.*
14. *Prophetia potius per prȩbos, quam improbos editur.*
15. *Prophetia falſa cenſetur quando aliquid arrogantiæ præſefert.*
16. *Eum del ſtella multos decepit.*
17. *Bencozba quam multos ſeduxit.*
18. *Hiſpanis falſus Elias, & falſus Chriſtus decepit.*
19. *Gallis vilicus ſe prophetam finxit.*
20. *Simon Magus ſe eſſe Deum mentiebatur.*
21. *Theuda falſus propheta multa diuinis reuelationibus ſimulauit.*
22. *Moyſes falſi multi reperti ſunt varijs locis.*
23. *Cordubæ Clerici deprabati ſe viri Apoſtolici nominabant.*
24. *Prophetia, ſi proprium commodum potiuſquam aliorum vtilitatē falſa cenſenda eſt.*
25. 26. *Prophetia vertitur in diuinationem, ſi pecunias accipiat.*
27. *Simon Magus pecunia tentauit dona ſpiritus comparare.*
28. *Cupiditas radix eſt omnium malorum.*
29. *Prophetia falſa eſt, ſi non eſt conformis vniuerſis Scripturis.*
30. *D. Paulus doctrinam Catholicam ex ſacris probat Scripturis.*
31. *Diuinatione diabolus ſatagit fidei fundamenta prævertere.*
32. *Hæretici errores prophetiæ nomine ſimulant.*
33. *Angelus in minimis contradicens Euangelio Satanas eſt.*
34. *Propheta verus à falſo diſcernitur ratione fidei.*
35. *Propheta falſus operatur miracula, & non propterea verus propheta cenſetur.*
36. *Apolonius Thyanæus miracula faciebat, quæ Chriſti mātera videbantur.*
37. *Miracula, quæ ad confirmationem falſæ fidei fiunt, non ſunt à Deo.*
38. *Propheta falſus cenſetur, ſi de omnibus quibus interrogatur reſpondit.*
39. *Prophetam nulli alio quam Chriſto data eſt per modum habitus.*
40. *Prophetæ de omnibus, nec omni tēpore reſpondebant.*
41. *Propheta falſus cenſetur, ſi in vno magis quam alio tempore viſiones paciatur.*
42. *Prophetia cum ſit ex Deo non vbique confertur.*
43. *Prophetia non datur quando homines volunt.*
44. *Iahazieli ſpiritus Domini deſcendit in turba.*

45. *Caſus particularis legem non poteſt facere communem.*
46. *Prophetia non habetur quaſi proprium munus.*
47. *Prophetia vana, futiles, aut parum neceſſaria à dæmone eſt.*
48. *Prophetia continens mendatium, aut falſũ non eſt à Deo.*
49. *Mendatium à dæmone eſt.*
50. *Falſi prophetæ vident mendatium.*
51. *Deus aliquando decipit homines in peccatorum pœnam.*
52. *Deus nec fallit, nec fallitur.*
53. *Prophetia comminationis eſt certa, ſecundũ præſentem iuſtitiam.*
54. *Prophetia Nathan non fuit à Deo, ſed ex mente ſua.*
45. *Prophetæ aliqua prophetãt ex mente ſua, & non diuina reuelatione.*
56. *Deus aliquando decipit prophetas in peccatorum pœnam.*
57. *Deus permittit decipi homines, vt ab erroribus ſuis abertantur.*
58. *Propheta ſi neſcienter loquitur, dæmoni eſt reuelatio referenda.*
59. *Prophetia diuina maxima cum certitudine loquitur.*
60. *Prophetæ, qui myſteria non intelligunt mãci appellantur.*
61. *Prophetia magis conſiſtit in intelligentia, quam in viſione.*
62. *Viſiones ſine intelligentia dari ſolẽt ijs, qui non ſunt prophetæ.*

1 CVM omni in re (de qua agitur) difficile ſit iudiciũ in hac maximè vel difficilimum exiſtimabitur, non tam propter rerum, de quibus agendum eſt, affinitatem, communionemque, quã propter obtuſſam humani intellectus ſuapte natura aciem ad prægnoſcenda diuina, ad hæc propria cuiuſcumque affectio, & rerum terrenarum amor magnopere impediunt. † Communicant enim cum diuinis prænoſtionibus, naturales, cum ſuperſtitioſis, curioſæ; ex quibus non mixtio iam difficulter, atque confuſio verum noſtri potius oculi mentalis inter diſcernendum hallucinatio, quapropter falſa pro veris, & vera pro falſis quandoq; itrepunt; quia vt ait ille, *Fallit enim vitiũ ſpecie virtutis, & vmbra.* † Sic enim perſæpe pro Religione ſuperſtitio irrepſit, curioſa pro diuina abeunt, ac peritiſsimos quoſque in dubio detinent; quia cum anima noſtra parum ab Angelis diminuta ſit à ſe quandoq; exiſtimare etiam poteſt percepiſſe, quod alioquin Angeli reuelaſſent, & è contra percepiſſe ab Angelis, quod ipſamet ex ſe ipſa finxiſſet, vel ſummo præpedita, vel nimio amore obcæcata, vel ardentis odijs affecta, vel corporis molle allucinata, vtdicit *Frã. Picus lib. 9. Prænot. c. 1.* † Quapropter regulas inueſtigare, atq; conſtituere, ſi fieri poſſet, oporteret, quibus à diuinis humana, & naturalia à curioſis, ſuperſtitiola, & hęc quoq; ab illis, & alterutris alteræ ſecernuntur, nã vt ex Gentilib⁹ ait Cicero: *Periculũ eſſe, ne aut neglectis, quæ ad diuinationẽ pertinent, impiæ fraudi, aut ſuſceptis aniliſuperſtitioni locus detur.* † Quanto id magis nobis curandum, quos vera inſtituit Religio, nam vt ait Dominus, Matth. c. 7. v. 15. *Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* † Vnde probandos eſſe ſpiritus vtrum à Deo ſint diuinitus commendat, D. Ioan. Canon. 1. cap. 4. v. 1. *Chariſtimi nolite omni ſpiritu credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint, quoniã multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum.* † Multi enim ſunt, qui alios decipiunt, multi qui ſibi ipſi decipiuntur, putantes ſe diuina pati, cum re vera deludantur, quia vt ait Apoſtol. Corinth. 2. c. 11. v. 14. *Ipſe enim Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis.* † Et quandoque ipſiuſmet Chriſti formã aſſumit, vt exemplis, & narrationibus aſtruentes probarunt: *Paladius in hiſt. Sanctor. Patrum, Sulpicius Seuerinus in vita S. Martini, Franc. Picus lib. 9. Prænot. c. 2. Horoſ. de Couarrubias lib. 1. de vera, & falſa prophetia, ca. 15. & cap. 22.* † Vnde hanc probationem difficilimam, & humanis humeris formidandam cenſuit, *D. Chryſoſt. ad Pauli Corinth. 1. hom. 29. & in comment. ad Matth. cap. 24.* † Niſi mens noſtra à Deo fulciatur, qui ad hoc diſcretionis ſpiritum Eccleſiæ ſuæ (ſeorſim à prophetia) ſolet communicare, vt docet Apoſtolus Corinth. 1. cap. 12. v. 10. *Alij operatio virtutum alij prophetia, alij diſcretio ſpiritum, &c.*

¶ Primo enim ad diſcernendam diuinationem à prophetia examinanda eſſe vita, mores, & exercitia eius, qui diuina patitur, an digna ſint talibus reuelationibus, vt expreſſe docuerunt, *S. Vincentius Ferrer tract. de vita ſpirituali, cap. 11. & 12. Ioan. Gerſon de probation. ſpirit. cap. 2. Cardinal. Turrecrem. in Defenſ. S. Brigit. Hieronym. de Ferrar. in compendio reuel. at. Ioannes Fran. Picus lib. 9. Prænot. cap. 2. Horoſ. de Couarrub. lib. 1. de vera, & falſa prophetia, cap. 17.* † Nam licet reuelationes diuinæ quandoque malis hominibus conferantur, & perperã à fide ſentientib⁹,

vt Balaamo ariolo, *Numer. c. 23.* Sauli Regi impio, atque iniusto, *Reg. 1. c. 10.* Cayphæ Pontifici reprobo, *D. Ioan. c. 11.* quia nō est ex gratijs gratum facientib⁹, sed gratis datis, *Apost.* 13 *Corinth. 1. c. 12.* † Frequenter tamen non nisi iustis, & virtute præditis hominibus conferuntur, *Sapient. c. 7. Per nationes, & animas Sanctorum, amicos Dei, & Prophetas constituit.* 14 † Vnde potius per bonos, & sanctos viros, quā improbos solet prophetia diuina constitui, *D. Tho. 2. 2. q. 174. ar. 6. Suar. p. 3. disp. 24. sect. 3. Ribera ad Hebr. c. 1. n. 80. Mart. del Rio lib. 4. Magic. c. 1. q. 3. sect. 2. & 3. Perez in Laur. Salmant. cent. 4. c. 3. n. 34. Manescalt. tract. 1. de apparit. spirit. c. 17. §. 5.*

15 ¶ Secundò, talis prophetia falsa censetur quando aliquid arrogantiæ præfert, aut confidentiam propiæ virtutis, nam vt ait Dominꝰ D. Matth. c. 24. v. 23 *si quis vobis dixerit, ecce* 16 *hic est Christus, aut illic, nolite credere.* † Multos enim decepit EVM del Estella, qui apud Gallos falso se Christū finxit, vt scripsit *Guil. Neubrigēs. lib. 1. c. 19.* † Apud Hebræos Bencozba, qui se Messiam, verum negando prædicauit, quapropter multos in errorem induxit, 18 vt testatur *Glo. Ordin. ad Isai. c. 1. & 5.* † Apud Hispanos alius primo Eliam, postea Iesum Christum se esse asseruit, vt tradit *Sulpic. Seuerin. in vita S. Mart.* † Et apud Gallos similiter vilicus religionis obtentu se prophetā finxit, postea se esse Christum prædicauit, vt narrant *Sigisbert. sub ann. 592. Greg. Turon. lib.* 20 *10. cap. 24.* † Vt sic interim taceam Simonem Magum, qui hac ambitione elatus se Deum appellabat, & ausum se credere cœlo confractis cruribus interijt, *D. Clem. Apost. Cōst. lib. 6. Lorin. ad Acta Apost. 8. Euseb. lib. 2. Histo. Eccles.* 21 † De Theuda falso propheta, qui multa falsa reuelationibus simulauit, narrat *Ioseph. lib. 20. antiq. cap. 2.* De Natam Iudæo, idē *Ioseph. lib. 7. de bello Iudai. c. fin.* † De falso Mose in Creta, *Sozom. lib. 7. ca. 38.* De alio falso Mose tē pore Iustini, *Nicephor. lib. 17. c. 6.* De alijs *Frā cis. Picus lib. 9. Prænot. c. 2.* 22 † De tribus fratribus Clericis Cordubæ hac tēpestate adhuc viuentes, res nota est, qui cum deperdi simi moribus sint, se viri Apostolici appellabant, vt melius fallerent, quorum alter Toleti à S. Inquisitionis Tribunali captus, alter Cordubæ grauissimis de causis cōdemnatus, impostura nōdum detecta est, quia hypocrisis altas mittit radices ideò ab eis cauendum docet Dñs, Matth. c. 7. v. 15. *Attēdite à falsis prophetis, qui veniūt ad vos in vestimentis ouiū, intrinsecus autē sunt lupi rapaces: à fructibus eorum cognoscetis eos.* 23 † Propriam enim existimationem, superviam vitæ, arrogantiā, hypocrisim, abaritiā, vsuras, rapinas, formitia, & alia quibus isti abundant, à dæmone sunt, vt tradunt *Cardin. Turrecre. in præfat. S. Brigitæ, Ioā. Gerso Cācell. Parisiē. de probat spirit. c. 3. Ribadeneir. de tribulat. c. fin.*

¶ Tertiò, si prophetia magis proprium cō 24 modum, quā aliorum vtilitatē respicit, nō dicitur à Deo infussa reuelatio, nā vt ait Doctor Gentium D. Paul. Corinth. 1. c. 14. *Qui prophetat, loquitur ad ædificationē.* † Nā prophe 25 tia vertitur in diuinationē si pecunias accipiat vt docet *D. Hieron. super Micheā trāslatiue in c. nō quā, 1. q. 1.* † Nā de cōsulentibus falsū 26 prophetā Balaā legimus, Numer. c. 22. *Porrexerūtq; seniores Moab, & maiores natu Madiā habētes diuinationis pretiū in manibus,* Mich. c. 3. v. 11. *Et prophetæ eius in pecunia diuinābāt.* † Nā quotiens prophetia fundatur in in 27 teresse nō est à Deo, vt Apostoli Simonē Magum obiurgāt, qui pecunijs dona Dei volebat in Act. Apost. c. 8. 20. *Pecunia tua tecum sit in perditionē, quoniā cogitasti, donū Dei pecuniā possideri.* † Quia Dñs vt hāc veritatem Apos 28 tolus cōmendaret, sic testatur apud D. Matth. c. 10. v. 8. *Gratis accipitis. gratis date,* nam vt ait Apost. ad Timot. 1. *cupiditas radix est omnium malorum.*

¶ Quarto, si talis prophetia nō sit cōformis 29 vniuersis scripturis tā veteris, quā noui Testamenti, Sanctorum omnium doctrinis, Ecclesiæ decretis, ac fidei placitis cōsētanea, quia vt ait D. Ioā. Canoni. 2. c. 3. *Omnis spiritꝰ, qui soluit Iesu à Deo nō est.* † In Thessalonia enim D. Pau 30 lus ad prouādā Catholicam (quam profitemur veritatē) ex sacris Scripturis ostendit Act. Ap. c. 17. *Et per Sabatha diserebat eis de scripturis aperiēs, & insinuās, q Christū oportuit pati.* † Nam ex diuinatione anxie diabolus satagit 31 fidei fundamēta peruertere, & ita errores suos vt docet *D. Aug. lib. de hæres. c. 16. Suar. tract. de Fid. disp. 8. sect. 3.* † Vt de Montano scribit 32 *Appoll. Hierosol.* de Mahomat, *Illesc. in Pōtifi.* de Luthero, & Serveto, *Plateol. de hæret. lib. 10.* de Monetario; *Lindan. dial. 1.* de Philomena, *D. Aug. lib. cōtra Academic.* † Et ita licet 33 Angelus prædicat, quod in minimis contradicat Euangelio, aut Scripturis non est audiendus, nā vt ait Apost. ad Galat. c. 1. v. 8. *Sed licet Angelus de cœlo euangelizet vobis, præterquā quod euangelizauimus vobis, anathema sit.*

¶ Quintò discernitur verus à falso 34 propheta ex ratione fidei, nam licet futura reuelet, aut miracula faciat, non propterea verus prophera censendus est, nisi Fide Catholica fulciatur, Apostol. ad Roman. c. 12. *sine prophetiam secundum rationem Fidei.*

35 † Nam hæc omnia etiam falsus propheta præstare solet, & non propterea veri prophetæ cẽsentur, sed pseudoprophetæ, D. Matth. ca. 24. *Surgent pseudochristi, & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducant (si fieri potest) etiam electi.*

36 † Quemadmodum de Simone Mago, atque de Apolonio Thyanæo legitur tot, ac tantis prodigijs mirabiles Samaria, & Ægypto extitisse, vt pro Deis haberentur, quia multa præstiterunt, quæ miraculis Christi maiora videbantur, vt tradit *D. Aug. epist. 5. Philostrat. in vita Apolon.*

37 † Idque præsertim si ad confirmationem falsæ fidei proppetia, aut miraculum edatur, quia id à Deo esse non potest; cuminon possit esse auctorem falsitatis, *vt dicã infr. lib. 9. c. 14. ex n. 22. & lib. 10. c. 26. ex n. 49.*

38 ¶ Sextò, falsus propheta censendus est, si de omnibus, de quibus interrogatur, respõdit, & vbique quasi proprium sibi munus exercẽs, vt docet *D. Tho. 2. 2. q. 171. ar. 2.*

39 † Nam prophetia nulli alio præter Christum Dñm data est per modum habitus permanentis, qui habuit omnes gratias permanentes, iuxta illud D. Ioan. c. 1. *Super quẽ vidisti Spiritũ descendentẽ, & manentẽ.*

40 † Aut si omni tempore, & omni negotio respondit, quia Samuel nõ cognoscebat quẽ ex filijs Isai, Deus elegisset, *Reg. 1. c. 10.* Natham ignorabat, quid nam Deus statuerit de ædificatione templi, *Reg. 2. c. 7.* Eliseus fatetur, Reg. 4. c. 4. *Domin⁹ celauit à me*

41 Amos, c. 3. *Non sum propheta.* † Aut si in vno tempore magis quam alio suas visiones, siue reuelationes patiantur, quia id fieri solet ex humore melancolico, quo Augustus Cæsar in vere magis, quam alio tempore portentosa videbat, vt narrat *Sueton. in eius vita.*

42 † Quia prophetia cum à voluntate diuina pendeat, eã vbique, neque palam exercetur, vt de Saul impio legitur, quod in medio dom⁹ prophetabat

43 *Reg. 1. c. 18.* † Neque quando homines volũt, illam confert, sed prout sibi visum est D. Pet. Canonic. 2. c. 1. *Non enim voluntate humana allata est prophetia, sed Spiritu Sãcto inspirãte.*

44 ¶ Neque obstat super Iaazielem Spiritum Domini descendisse coram Iosaphat, & omnibus, qui cum eo erãt in tẽplo, Paralip. 2. c. 20. *Super quẽ factus est Spiritus Dñi in medio turbæ.*

45 † Quia casus particularis legem nõ potest facere communẽ, nec manus Domini est abreuianda, vt quibus velit, & quando velit hoc donum largiatur, D. Paul. Corinth. 1. c. 7. 17. *vnicuique sicut diuisit*, & c. 12. v. 11. *diuidens singulis prout vult.*

46 † Nõ tamen homines illud habent, quasi proprium, vt salutatores, qui certis diebus se dicunt scire, quæ longè facta sunt, & similia, quia reuelatio huiusmodi cum à causa naturali non proficiscatur, si à Deo cẽsenda est prouenire nullius temporis spatio terminari debet, *D. Tho. 2. 2. q. 95. ar. 5. & 6. & q. 96. a. 2. & q. 172. ar. 3. & 4 & p. 1. q. 115. ar. 4. & 12. q. 9. ar. 5. ad 3. Suar. de Fide, Spe, & Char. disp. 8. sect. 6. ex n. 1.*

47 ¶ Septimò, si prophetia sit vana, aut futilis, aut parum necessaria, quia à diabol⁹ est, qui futilibus delectatur, *D. Tho. 2. 2. q. 95. ar. 2.* De⁹ enim vt ait Regius Vates Ps. 39. *Nõ respexit ad vanitates, & insanias falsas*, quia vt ait Ps. 30. *Odit obseruantes vanitates supervacuæ.*

48 † Aut mendaciũ sallumve contineat, vel quod euentum non correspõdeat à Domino censenda non est, Deuter. c. 18. *Quod in nomine Domini propheta prædixerit, & non euenerit, hoc Dominus non est loquutus.*

49 † Nam falsitas, & mendacium dæmon insequitur, quia est pater mendatij, vt ait *D. Ioa. c. 8.* eunque pollicetur, Reg. 3. c. 22. *Ero spiritus mẽdax in ore omniũ prophetarũ.*

50 † Et ita de malis prophetis scriptũ est Hier. c. 14. *Visionẽ mẽdacẽ, & diuinationẽ fraudulentã, & seductionẽ cordis sui prophetãt vobis*, Ezechiel. c. 13. *Nunquid non visionem cassam vidistis, & diuinationem mendacẽ loquuti estis? & dicitis ait Dominus: cum ego non sim loquutus.*

51 † Nam licet aliquando contingat Deum decipere homines per spiritum creatum, Mich. cap. *Ecce dedit Deus spiritum erroris in ore omnium prophetarum*, Apostol. ad Thessal. 2. c. 2. v. 10. *Ideò mittit illis Deus spiritũ erroris, vt credãt mẽdatio.*

52 † Nõ propterea dicẽdum est Deum fallere, eo quod in peccatorũ pœnã permittat homines decipi, quia Deus, nec de potentia absoluta potest dicere falsum, vt cõtra Priscilianistas defendit *Illust. Cardin. Bellarm. lib. 1. controuers. c. 1. Durãd. in Sẽt. 3. dist. 24. q. 2. Suar. tract. de Fide, disp. 3. sect. 5. ex n. 6. cum seqq.*

53 ¶ Neq; obstat Prophetas prædicere aliquãdo ea, quæ non eueniunt, vt in prophetia *Ionæ c. 1.* quia prophetia fuit cõminationis, & ideò certã secũdũ præsentem iustitiam, sed quia homines desierunt peccare, desit dominus punitionem, c. nouerit, de pœnit. dist. 1. *Nouerit enim Deus mutare sentẽtiã, si tu nouerit emẽdare delictũ.*

54 † Neque contra solutionem obstat prophetiam Natam non fuisse comminationis, & tamen non fuisse cerram, vt legitur *Reg. 2. c. 7.* quia illa non fuit à Deo, sed ex mente sua, ideò corruptus fuit, vt docet *D. Hiero. super Ezechiel. 1.*

55 † Nam aliquando propheta absq; Dei reuelatione ex mente sua prophetabãt Hierem. c. 23. *Non mittebant Prophetas, & ipsi currebant, non loquebar ad illos, & ipsi*

prophetabant. Et cap. 29. v. 8. *Quia falsò ipsi prophetarum vobis in nomine meo, & non misi eos dicit Dominus*. Ezech. cap. 13. *Vt Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum,*
56 *& nihil vident*. † Neque rursus contra solutionem secundam obstat Ezechiel. capit. 14. v. 5. *Ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum*, Et vers. 9. *Et propheta cum erraverit, & locutus fuerit Verbum;*
57 *ego Dominus decipi prophetam illum*. † Quia ex peccatis nostris Deus permittit decipi homines, & in errorem labi, ita vt diuina auxilia, & ea, quæ in horum vtilitatem paratæ sunt, in eorum damnum vertantur, ex diuina prouidentia ad puniendа peccata, namvt ait Cic. de Fato. *Inflectabile Fati vis, quando regna mutare constituit, consilia corrumpit*.

58 ¶ Octauo, quando nescientes loquuntur, dæmoni est reuelatio referenda quia cum non possit ad animæ interiora penetrare, loquitur in corpus tantum, & sic interrogati nesciunt rationem reddere, vt tradit *Suarez d. tract. de*
59 *fide sect. 6. num. 3*. † Secus in prophetia diuina, quia cum Deus sit, qui loquitur, qui ad animæ interiora penetret *Apost. Corinth. 1. cap. 14*. Prophetas suos solet de fide, ac veritate certiores reddere, Daniel. cap. 10. *Reuelatum est Danieli Verbum verum, intellexitque sermonem*.
60 † Nam licet redemptionis mysterium ab exordio mundi sit annunciatum, & sub lege scripta multi fuerunt Prophetæ, qui eum non intellexerunt, vt docet *D. August. lib. 7 Ciuitat. Dei cap. 32*. Non propterea desierunt esse prophetæ, quamuis non intellixerint, licet mancos prophetas appellat *Franc. Picus*
61 *lib. 2. de Prænot. cap. 2*. † Quia prophetia magis consistit in intelligentia, quam in visione, Daniel. d. cap. 10. *Intelligentia opus est in visione*. Nam vt ait Amos c. 3. *Non faciet Dominus Verbum, nisi reuelauerit secretum suum*
62 *ad seruos suos prophetas*. † Nam visiones sine intelligentia, plerique dantur illis, qui non sunt prophetæ; intelligētia autem prophetis, vt manus illius, quam vidit Balthasar, cuius visionis intelligentiam explicauit, *Daniel. c. 5*. & Iosephus visiones Pharaonis, *Genes. c. 41*.

CAP. VI. De Prænotione absoluta ex vi mentis humani.

SVMMARIVM.

1. *Diuinationum duo genera.*
2. *Homo parum differt ab Angelica natura.*
3. *Animantes bruti plura præsentiunt ante quam eueniant.*
4. *Homines præstantiores sunt cæteris animātibus.*
5. *Humores dantur in homine, qui faciunt eum diuinare.*
6. *Atra vilis facit hominem diuinum.*
7. *Terræ alicuius vis facit hominem diuinum.*
8. *Cœlestis vis facit hominem diuinum.*
9. *Atra vilis quare faciat homines diuinare.*
10. *Humorem desicatio quare ad ratiocinia deserbiat.*
11. *Melancholia cerebri facultates commobet.*
12. *Sanguis melancholicus mirabiles facit in anima motus.*
13. *Tenuissimi spiritus, & calidissimi cū sint motu agiles contemplationi, & ingenio deseruiunt.*
14. *Philosophi ex tenuissimis spiritibus singularas euaserunt.*
15. *Celebrum desicatum mens lucidior redditur.*
16. *Futura necessaria ex mente, & ratiocinio assequuntur.*
17. *Intellectus illustratus vna cum memoria, & imaginatrice futura inquirit.*
18. *Anthropos dicitur homo, quasi omnia videns, & contemplans.*
19. *Diuinatio ex vi mentis ad prouidentiam refertur.*
20. *Homines morte proximi quare possint diuinare.*
21. *Anima ex Deo nihil participat, nec aliunde euenit.*
22. *Mens lucidior redditur ex humorum attenuatione.*
23. *Morientium prognostica, quare vera sint.*
24. *Senes quare diuinare soleant.*
25. *Diuinationem hominibus naturalem esse negari non potest.*
26. *Linguas loqui, quas non nouerunt, quare hominibus detur.*
27. *Pueri statim, ac nascuntur quare contingat loqui.*
28. *Pueri nati ex parentibus senibus, citius quam alij loquuntur.*
29. *Morti properantibus per humorum desiccationem contingit diuinare.*
30. *Morti properantes diuinant per meliorem dispositionem aptā ad spiritus suggestionē.*
31. *Temperamentum corporis apium ad diuinationem per meliorem habitum.*
32. *Ayax, & Bellerophon cum sapientissimi essent ad insanias prosubuerunt.*
33. *Mente abalienati homines, quare meliora Oracula fundant.*

34. *Mente*

34. *Mente abalienati meliora poemata edunt.*
35. *Melancholici humores ingenio sunt aptissimi.*
36. *Mens suapte natura quomodo possit diuinare.*
37. *Diuinandi vis nulla in mente reperitur.*
38. *Futura cum nondum existant, non possunt mente comparari.*
39. *Diuinatio quare naturali industriæ, studioque adscribatur.*
40. *Terræ halitus, & cœli influentia nullatenus diuinos facit.*
41. *Furoris calore fieri possunt multos actus prudentiæ.*
42. *Furiosi non ita mente abalienantur, vt ad omnia incompotes fiant.*
43. *Phanatici non solũ carmina modulabant, sed linguis loquebantur, & futura prædicebant.*

1 MINVM diuinationum genera quibus homines vti tentarunt, ad duo capita rediguntur; Vnũ quod ad artem quempiam videtur pertinere, vt Augurium, Auspicium, &c. Alterum, quod arte caret, videturque potius consistere natura, vt vaticinium, somnium, & similia, nam diuitionem subsistere, testantur *Chrysipp. de diuinat. lib. 2. Posidon. de rerum nat lib. 5. & 22. Franciſc. Picus lib. 3. Prænot. cap. 1. & 2. Bulenger. de diuinat. lib. 3. cap. 1. & 2.* † Natura 2 enim humana suis septa liminibus, vt alijs fruitur prærrogatiuis, sic & diuinandi, siue futura pernoscendi antequam eueniant, nam homo est diuinæ essentiæ simulachrum, Genes. ca. 2. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, paulo minus ab Angelica natura, Psalm. 8. v. 6. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria, & honore coronasti eum.* 3 † Vnde cũ bruti animantes ex solo instinctu naturali futura, futuraquam plurima presentiãt, antequam fiant, vt Alciones tempestates in mari imminentes, fluuiorum annates, & alia huiusmodi, quia vt ait D. Hierem. capit. 8. *Miluus in cœlo cognouit tempus suum, turtur, & birundo, & cyconia tempus aduentus sui.* † Credendum non est hebe nouerca natura 4 hoc hominibus denegasse, qui cæteris animantibus præstantiores sunt, & omnium rerum, quæ sub cœlo continentur epilogum, ex quo Græci hominem appellant μικρον κοσμον & *microcosmos*, hoc est *mundum paruum*, vt tradit *Plato in Chratyl.*

5 ¶ Dantur enim humores naturales, qui naturaliter operando faciunt hominem diuinare, futuraque præsentire, vt his verbis testatur Aristotel. in Problem. section. 30. probl. 1. *Multi enim propterea, quod ille calor sedimentis in vicinio est: morbis vesaniæ implicantur, & lymphatu fiunt, vnde Sibyllæ, & Baccãtes, & diuino spiritu afflatu fiunt, qui non morbo, sed temperie naturali fiunt.* † Quod totum a- 6 træ vili, & vesaniæ vitio morbo ve tribuit Plato in Phædro, siue de pulchro dial. 1. his verbis: *Quod autem dementiæ humanæ Deus diuinandi vim dederit, illud argumentum esse potest, quod nemo diu sanæ mentis est diuinum, & vatem, vaticinum nullum assequitur, sed cum vel somno prudentis vis prædita est, vel oppressa morbo, vel diuino aliquo raptu à sua sede aimota, fieri diuinatio solet.* † Item vi alicuius 7 terræ diuinationem huiusmodi tribuit, idem Aristotel. lib. de mundo ad Alexand. *Atque etiam per multa spiritualium genera pierisque in locis terræ ostia patefacta sunt, quorum quidem spirituum alij aduentantes instigant, alij inediam tollere faciunt, & alij vaticinandi, vt vt Delphis, & Lenadia.* † Vi cœlesti adscribit 8 Ptholomæus pluribus locis, præsertim libr. 4. text. 16. folio mihi 686. *Mixtio Saturni cum Venere facit diuinatores, & vt supra visum est, vetitis, damnatis artibus deditos*, & libr. 3. de actis iudic. text. 20. *Mercurius Oraculorum, & somniorum interpretes creat*, & lib. 4. text. 18. *Rursus si Luna positum locum gubernet à congressu cum Sole, properans cum Mercurio in Taurro, & Scorpione vates facit.*

¶ Verum enim est homines atræ vilis ca- 9 lore inflamati, quasi extra se prærrumpere, & multa calere, ex quibus videtur diuinare, nam vt ait Cicero lib. 1. diuinat. *Ergo, & ij quorum animi sprætis corporibus euolant, atque excurrũt foras, ardore aliquo inflammati, atque exuitati cernunt illa profecto, quæ vaticinãtes pronuntiant.* † Nam calor sanguinis humores de- 10 ficat, ac vilem accendit, quibus melancholia excitatur, & perconsequens cerebri potentiæ ad raciocinationem aptissimæ redduntur, nã vt ait Ecclesiast. *Splendor ficcus animus sapientissimus*, quia ex calore, & ficcitate fieri ingenio accutissimo testatur *Galenus lib. quod animi mores, cap. 5.* † Melancholia enim eo quod 11 calore excitatur, imaginatricem, ac reliquas cerebri facultates (quas Principes Medici vocant) commouet, impellit, ac in motum reducit, vt docent *Hieronym. Mercurial. in Prax. Medica, lib. 1. cap. 16. Petr. Foreſt. tom. 1. obseruat. Medicar. lib. 10. obseruat. 12.* † Quo fit 12 vt cum optimè atemperatus eli huiusmodi sanguis melancholicus, hoc est calens, lucidus,

fulgore

fulgoreque haut ſecus ignito, rubeuſque vt aurum illuſtratus admirabiles fuit in animo motus, vt docent *Hippocrat. lib. de flatibus*, *Ariſtot. lib. 2. de partib. animal. cap. 2. Galen. libr. 8. de vſu partium, cap. 13. Marſil. Ficinus lib. 1. de vita longa, cap. 4. Franc. Valleriola libr. 6. enarrat. Medicar. tom. 1. enarrat. 10.* † Nam 13 ex melancholico ſanguine calore attenuato, manent tenuiſsimi ſpiritus caliditsimi ſimul, & lucidiſsimi, qui cum ſint motu agiles, & actione vehementes, cõtemplationi, & ingenio deſeruire maximè valent, vt tradunt *Ariſtot. & Hippocrat. vbi ſupra, Albert. Magn. Metaphyſ. 1. tract. 1. capit. 5. Mendoca in viridar. lib. 4. Problem. 21.* † Quippè tali inſtrumento 14 munitus animus atq; ſeptus accute, ſolerter, profundeque abditiſsima quæque inquirit, & inquirendo præſtat diutius, ex quo viri ſummi atque Philoſophi ſingulares euaſerunt, animũque ab externeis corporiſque rebus ſegregantes, eumque ſe in totum colligentes altiſsima queque, & abditiſsima meditãtur; iuxta illud Hierem. lament. c. 3. *Sedebit ſoletarius, & tacebit, quia leuauit ſe ſupra ſe.*

15 ¶ Cum tamen calor huiuſmodi vltra modum excitatur, & frequentiſsima humorum ebullitione, ac vehementi ſpiritus agitatione nimis cerebrum deſiccat, mens lucidior redditur, nam anima velociter diſcurrit, ex quo cõtingit futura calere, linguas loqui, Poëtæ effici, vt docent *Iul. Syrenus lib. 9. de Fato, Leuin. Lemnius lib. 2. de occult. natur. capit. 2. Ioan. Huarte lib. de examen de ingen. capit. 4. Ioan. Azor. tom. 1. Inſtit. Moral. lib. 9. ca. 24.*

16 † Futurorum enim neceſſariorum cognitio ex mente, & ratiocinio aſſequitur, ideò ad imaginatricem accommodata, quæ futura ex præexiſtentibus contemplatur, nam vt ait Cicero lib. 1. diuinat. *Eſt enim vis, & natura quædam, quæ futura præuntiat, quorum vim atq; naturam, rationemque explicuit.* † Quæ homo 17 cognoſcens, & interſe contemplans, ea quæ ex eis ſubſequutura ſunt, conſequitur, nam pollet memoria intellectu, & imaginatiua, calore prædicto illuſtratis, quibus ea comparare poteſt, *D. Auguſtin. lib. de quantit. animæ, capit. 17. Franciſc. Picus lib. 1. Prænot. ca. 3. Ioan. Huarte vbi ſupra, cap. 4.* † Nam homo ſuapte natu- 18 ra ex mente, & ratiocinio quodammodo Deo aſſimilatur, ex quo ἄνθρωπος *antropos*, nominatur, quaſi ἀνὰ θρῶν, ideſt, *contemplans*, quia ad imaginẽ Dei factus eſt, qui θεὸς ἐπόπτης dicitur, *omnia videns, & contemplans*, vt tradit *D. Dionyſ. Areopagit. de diuinis nomin. lib. 1.*

19 ¶ Vnde hanc diuinationem ad prouidentiam referũt *Chryſipp. de diuinat. libr. 2. Laert. lib. 7. in Zenob. Cicer lib. 2. diuina. Frãciſc. Picus lib. 3. Prænot. cap. 1. & 2. Petr. Gregor. in Syntagmat. Iur. vniuerſ. part. 3. lib. 34. cap. 7. num. 3.* † Et quia hoc præcipum eſt ani- 10 mi munus homines ad mortẽ properantes, vt minus corporis molle impediti, aut ſenectute confecti, aut infirmitate debiles, aliquãdo prius contingit diuinare, vt tradũt *Plato in Apolog. Socrat. Cicero lib. 1. diuinat. Tertullianus lib. de Anima, Altius lib. 2. de morb. accut. cap. 4. Franc. Picus libr. 2. Prænot. cap. 6. Horoſc. Couaraub. de vera, & falſa prophetia lib. 2. cap. 3.* † Non quod putauit Plato animam 21 diuinæ eſſentiæ participem corporis grauamine impediri, quo minus diuinitatem ſuam exerceatur, quam ſecum ex altera vita adduxit, quia anima ex Deo nihil participat, nec aliunde venit, quia infunditur à Deo, nec aliquid habet diuinum, quod in corpore nequeat diffundere, *D. Thom. part. 1. q. 84. art. 3.* † Sed 22 ex humorum attenuatione, qua mẽs lucidior redditur, melius diſcurrere valet, & perconſequens ex cauſis neceſſarijs euenientia cognoſcere, quia animæ ſequuntur ſua corpora, vt ait *Ariſtot.* vel vt ait Sapiens Prouerb. capit. 9. *Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit mentem multa cogitatem.* † Et hoc ſenſu intelligenda ſunt 23 multa moriẽtium de futuris prognoſtica, quæ re vera poſtea experta ſunt, vt tradunt *D. Gregor. lib. 4. dialogor. cap. 26. Ioan. Azor tom. 1. Inſtit. Moral. lib. 9. cap. 24. Franciſ. Picus, & Couar. vbi ſupr. Ioan. Euſeb. p. 2. curioſæ Philoſoph. lib. 1. cap. 71.* † Et ſeniũ nonulli, quia ta- 24 li temperamento pollere ſolẽt, diuinarunt, vt his verbis tradit Pontanus in ſua Vrania, qui de Saturno atræ vilius principe ita canit.

Nigra ſenis facies, tardus gradus, horrida barba,
Et cani crines, & membra effecta ſenecta,
Ingenio tamen ipſe bonus, nec inutile pectus
Conſilijs, conſtanſque animi, pruden̄q; futuri.

¶ Sic ergo hanc diuinationem homini- 25 bus naturalem eſſe negari non poteſt, etiamſi vnus, vel alter ea præditus fuiſſet, nec ſemper, ſed ſemel experiretur, quia vt ait Chryſippus relatus à Valle de ſacra Philoſoph. capit. 30. *Quodcumque animal, vel ſemel in vita viditeœ lum, aut omnino colorem, vel fulgore aliquem, etiamſi cẽties millies videre nequiuerit, aut videndo deerrauerit, neceſſe eſt habere vim facultatemque cernendi.* † Nam ex hoc tempera- 26 mento, & humorum huiuſmodi ebullitione, quandoque contingit homini linguas loqui, quas nunquam didiſcerat, quia intenſa cogitatio deſiccat cerebrum, ex quo id prouenire ſo-

let,

let, vt probant *Lemn. Lemnius de occultis natur. lib. 2. cap. 2. Huarte d. capit. 4.* † Nam ex hac humorum deiectione contingit aliquãdo pueros loqui statim, ac nascuntur, & alij in ventre matris verba proferre, quod ignari miraculo solent tribuere, cum ex hoc temperamento facile nanciscantur, vt docent *Aristo. in problem. 27 section. 11. D. Augustin. lib. de quantitat. anim. cap. 17.* † Et hæc est ratio cur pueri nati ex parentibus senibus, citius quam alij loquantur, nam generantur ex semine sicco, cùius temperamentum aptum est ad animæ potentias, ex quibus sermo comparatur, & ita multi in infirmitate hoc nacti temperamẽto linguas, quas nõ nouerãt loquuntur, *vt probant Aristot. & Huarte vbi sup.*

¶ Vnde ad mortem properantibus facilius est diuinare ex potentiæ discursiuę subtilitate per meliorem temperiem corporis, vel siccitatem aptam ad ratiocinia, vt tradunt *D. Thom. Caietan. & Azor vbi supra.* † Vel per meliorem dispositionem aptam ad alicuius spiritus suggestionem, vt in Eliseo, & Saule causauit musica, in Ioseph, & Faraon somnus, in Elia, & Amos solitudo, Daniele, & Dauid oratio, in Moysi, & Iacob corporis debilitas, vt tradit *Ioã. Eusebius part. 2. curiosa Philosoph. lib. 1. cap. 71.* † Et sic tale temperamẽtum causa esse solet diuinationis per meliorẽ habitum corporis, quod quia humores nimis aggitat, solet aggitatos mente abalienare, nã vt ait Galen. lib. 2. aphorism. 20. *Omnis immodica temperantia vires exoluit.* † Idque Ayacis, & Bellerophontis exemplo confirmat Aristoteles, quorum alter cum sapientissimus esset, pœnitus ad insaniam procubuit, alter loca inculta insequebatur, vnde illa Homeri recitat carmina, d. sect. 30. probl. 1.

Ast id quando etiam grauior dĩs omnibus errat
In campos solus latus atque debia rura.
Sæpè suum cor edens, hominũq; vestigia vitãs.

¶ Quare homines, qui hoc temperamento nacti sunt, cum mente abalienantur, meliora Oracula fundare, testatur in his verbis Plato in Phedro, *Qui in Delphis futura prædicit vates, & qui in Dodona Sacerdos furentes quidem multa, ac magna commoda priuatim, & publicè Græcis hominibus attulerunt, sanæ verò dum sunt, exigua, aut nulla.* † Et meliora poemata edunt quam dum sunt sanæ mentis, vt in hæc verba testatur idem Aristot. d. section. 30. problem. 1. *Marcus ciuis Syracusanus, poeta etiam præstantior erat, dum mente alienabatur, & quibus minus ille calor remissus ad mediocritatem fit, ij prorsus melancholici quidem, sed longe prudentiores* † Nam melancholici humores ingenio sunt aptissimi, & eorum agitatione cerebrum incalescit, quo intellectus, & imaginatio illustratur, & ad discursum meliores redduntur, quia vt ait Isajas cap. 28. v. 19. *Vexatio intellectum parit*, quod ad poesim conducere testatur Ouid. dum ait, Fastor. 6.

Est Deus in nobis agitante calescimus igne.

¶ Sed dicet aliquis, quod frustra ponitur calor atrę vilis, siue flatus cuiuspiam, qui incitando celebrem mentem instingar ad diuinandum, nisi prius explicemus, qua ratione possit mens ipsa suapte natura diuinare, an reboluendo quas in se habet notitias, an recipiendo quas accedunt extrinsecus. † In vtroque frustra laboratur, quia nulla est in mente diuinandi vis: ea verò si non est, calorem, vel afflatum ponere, vt diuinetur, perinde est ac si quis putet hominem natura cæcum splendoris accessione posse videre, vt tradit *Frã. Valles de sacra Philosoph. cap. 30.* † Quod si de diuinatione absoluta intelligis, verum est, quæ ex futuris contingentibus, & alijs non necessario euenientib⁹ comparatur, nam futura cum nondum existant; quantumuis mens agitetur, minimè in eorum potest deuenire cognitionem, nam vt ait Arist. in Periarm. *de futuris contingentibus non est determinata veritas.*

† Sed si intelligas de futuris illis necessarijs, qui ex causis naturalibus solent euenire, dubium non est, quod homines ingenio singulari, ex humorum euolutione futura huiusmodi possunt conijcere, ex quo hanc diuinationem naturali industriæ, studioque adscribunt, *Auicena, & Algazel.*

¶ Quod autem de terræ halitu, & cœli influentia, quod diuinos faciat, & poetas, dicendum est, si ad prædictam causam possint referri, eadem regula esse iudicandos, vel quia furore correpti, & diuina dicere, vel effingere, & poemata pangere valent, nam vt ait Iuuenal, *Si natura negat, facit indignatio versum.* † Nã multi fuerunt furiosi, qui in ipso furoris calore fecerunt actus prudentissimos; quos congerunt *Boer. decis. 23. ex num. 57. Menoch. cons. 82. ex num. 217. Mascard. de probation. lib. 2. conclus. 826. ex num. 31.* † Quia non omnes ita mente abalienantur, vt ad omnia incompotest fiant, nam furiosorum variæ species sunt, vt tradunt *Galen. de locis affect. capit. 7. & de variis simptomat. caus. cap. 5. Cornel. Celsus de re medica lib. 3. c. 18. Cœl. Rodgin lib. 17. antiqua. lect. cap. 30 & 4. Menoch. de præsumpt. lib. 6. cap. 45. ex num. 3. & cons. 82. num. 226.* † Vel referendi sunt ad phanaticos, qui in delubris, & antris idolorum à dæmone corripiebantur, qui non solum carmina modulabant,

sed

sed longius loquebantur nouis, & futura prædicebant, vt de Oraculo Delphico, & alijs tradunt *Philostrat. in vita Apolon. lib. 9. Plutar. lib. de tacente pythia, Leuin. Lemnius de occultis natur. lib. 2. cap. 2. Iul. Syren. de Fato, libr. 9. Frãc. Picus lib. 7. Prænot. Pet. Greg. in Syntag. p. 3. lib. 34. c. 6.*

CAP. VII. De Diuinatione artificiosa hominis, iuris, & de iure.

SVMMARIVM.

1. *Diuinatio accipitur pro iudicio, siue cognitione, quæ circa facta versatur.*
2. *Diuinatio accipitur pro indicio, quod ex cõiecturis sumitur.*
3. *Diuinatio metaphorica in iudicijs, quæ dicatur.*
4. *D. Alfonsi primi Neapolis Regis sententia laudata.*
5. *Prouidentia quæ dicatur.*
6. *Prudentia quare pro arte sit.*
7. *Eruditus rudi præstat, in ijs quæ naturalia sunt.*
8. *Artifices ex diuinatione artem componunt.*
9. *Arte, & ratione iubatur natura.*
10. *Liberales artes ex diuinatione artificiosa pendent.*
11. *Nouus orbis antequam detegeretur ex artificiosa diuinationem prædictus à Seneca.*
12. *Philosophia naturalis ex artificiosa diuinatione petitur.*
13. *Astronomia ex diuinatione comparatur.*
14. *Medicina ex artificiosa diuinatione incrementum accepit.*
15. *Artificium est principium agendi.*
16. *Iurisprudentia ex artificiosa diuinatione comparatur.*
17. *Probationis inartificiales quales sint.*
18. *Probationis, aut testium, aut instrumentorum fide constant.*
19. *Artificialis probationis tria genera.*
20. *Artificialis probatio necessaria.*
21. *Artificialis probatio verosimilis.*
22. *Artificialis verosimile exemplum.*
23. *Verosimilis probatio, contrarie cedit.*
24. *Probatio non repugnans, quæ dicatur.*
25. *Inditia dicuntur ab indicando.*
26. *Indicium indubitatum, & nõ plenum quid sit.*
27. *Indicium dubitatum, & non plenum quid sit.*
28. *Præsumptio nascitur ex inditijs.*
29. *Præsumptio est res dubiæ rationabilis coniectura.*
30. *Præsumptio alia hominis, alia iuris, alia iuris, & de iure.*
31. *Præsumptio hominis quid sit.*
32. *Præsumptiones hominis non potuit omnes lex approbare.*
33. *Aliud est esse in lege aliud à lege approbari.*
34. *Præsumptio iuris est illa, quæ in lege scripta reperitur.*
35. *Præsumpto iuris est quando lex præsumit, & non statuit.*
36. *Præsumptio iuris, & de iure est quando lex præsumit, & super præsumptionem statuit.*
37. *Iuris, & de iure appellatur præsumptio, quia lex super illã firmum ius constituit.*
38. *Præsumptiones nihil aliud sunt quam diuinationes artificio hominis pribati, vel publici.*
39. *Condemnari criminaliter nullus debet ex præsumptionibus.*
40. *Præsumptiones probabiles, & euidentes nõ sufficiunt ad condemnationem.*
41. *Probationes ad condemnationem in criminalibus debent esse luce meridiana clariores.*
42. *Præsumptionibus iuris, & de iure quare in pœnam ordinariam dammetur.*
43. *Præsumptionibus iuris, & de iure, quia sunt diuinationes nullus potest in pœnam ordinariam dammari.*
44. *Præsumptionibus iuris, & de iure condemnatur in pœna pecuniaria.*

DIVINATIO non semper in malam partem sumitur, nã quandoque accipitur pro iudicio, siue cognitione, quæ circa constitutionem accusatoris suscipitur, cum ex duobus pluribus ve accusationem ambientibus elegitur, qui maximè sit idoneus, ex quo Cicero prima oratione sua in Verrẽ appellat *diuinationẽ, quã nõ ex iudiciarijs actis, sed ex indicijs, & coniecturis petitur.* † Item diuinatio dicitur iudiciũ, quod ex coniecturis, indicijs, præsumptionibus, vel argumentis sumitur in occultis, & perplexis iudiciorum latebris, circa facti ambigua ad eruẽdum necessaria iudicij, iuxta illud Sapientis, Prouerbior. cap. 16. v. 10. *Diuinatio in labijs Regis in iuditio non errauit cor eius.* † Est enim quædam sicut in Medicis caulis, sic & in iudiciarijs diuinatio metaphorica, qua, quæ præ-

terita

Digitized by Google

terita sunt,& quorum veritas ignoratur solerti discussioni conijciuntur, vt fuit in iudicio Salomonis, cum veræ matri filium restituit, *Regum 3.cap.3.*& Danielis inquisitio, qua fœnum perfidia detecta Susanæ vitam,& honorẽ
4 meritò restituit,*Daniel.cap.13.* † Nec nõ Alfonsi primi Neapolis Regis sententia,qua ancillæ filium ad libertatem proclamantem, eo quod dominus matrem compresserat, artificiosa filij subhastatione,patri filium,matri debitam Rex libertatem asseruit,vt narrat *Anton.Panormitan.de gestis Alfonsi,lib.2.*

5 ¶ Prudentes enim viri præter ipsam naturæ facultatem cornea testa inclusam, cuius beneficio non offendit vulgus,maiori etiam lumine pollet, nam ipsam prudentiæ lucernam adhibent,qua & longius,& exactius vident,ea enim procurandi sibi prænoscunt, quibus etiã indiget vulgus,& præterea prospiciũt,quid sibi,& familiæ conueniat, & hæc dicitur prouidentia quasi procul videre,*Henriq.in Summ.*
6 *lib.fin de fin.hom.cap.4.§.1.& 5.* † Quid egro si Medicus,quid agro colonus,quid exercitui si militiæ dux, quid populo,si ciuitati, aut Prouintiæ princeps,si vna cum naturę sapientiam,& prudentiam accommodat? nam prudentia pro arte est,secundum *Aristot. lib. 12.Metaphis.* nam vt ait Apostol. Corinth. 2.cap.12.v.16. *Ego vos non fraudaui,sed cum*
7 *essim astutus,dolo vos decepi.* † Et vulgus similiter quamquam vbera doctrinæ laboris thædio,non præsit,aut suxit,hausto tamen naturæ lacte adoleuit,adeò quamuis infans pronouerit hyemem,uërẽ frigescere, in vere caloré vrgere,& rursus autummum succesturum ver, & alia huiusmodi,alia nescit,quæ docti compe riunt,quia eruditum genus rudi præstat,etiam in ijs,quæ naturalia sunt,vt docet *Ioan.Fran.*
8 *Picus Mirandul.lib.3.Prænost.cap.2.* † Et artifices similiter ex hac quasi diuinatione artem componunt ratione, & experimentis secundum *Aristot.lib.6.Ethicor.& Metaph. 1.* Quæ artificio iuuantur in artificis mente, & meditatione,quas Ideas Platonici vocãt secundum *Veget.lib.1.cap.24.* quia Idea est intelligibilis substantia, vt apud Platonem *Socrates*,significat,qua absentia redduntur præ-
9 sentia,& futura coniectantur. † Nam arte, & ratione iuuatur natura, & qua si fouetur per noscendum,vt tradit *Ioan.Franc.Picus d. lib. 3.prænot.cap.1.*quippè vt ait Ouid. Artis amor.lib.1.

Arte citæ veloque rates,remoque reguntur.
Arte leuis currus,arte regendus amor.

10 ¶ Liberales similiter artes ex artificio pendent, nam Logica ex silogismis,& artificiosis argumentis comparatur; Poesia tã Metro,quam Rithmo arte exercetur; Musica ex artificiosis modulis delectat,Rhetorica ratione,& arte animum permouet, Arithmetica ex artificiosis numeris scientiam adaptat,Geometria dimensiones suas arte exercet, quia vt ait Aristot.*nihil sine arte fit.* † Quæ omnia ad 11
hanc diuinationem diriguntur, quemadmodum ex mundi spherica dimensione,multo antequam Indorum orbis reperiretur,perlustrãdum fore prædixit conciuis meus *L.Annæus Seneca in Medeam*,vt iam dixi *in Epitome de Magia lib.1.cap.3.num.15.& Me referens sequitur doctissimus Præceptor meus Regius Consil.D.Ioan.Solorzano de Iure Indiarum, lib.1.cap.12. num.77.* verba autem Senecæ sunt.

Venient annis
Sæcula seriis,quibus Oceanus
Vincula rerum laxet,& ingens
Pateat tellus,Typhysque nouos
Detegat orbes.

¶ Philosophia naturalis,similiter quatenus 12
ratione, & argumentis cõparatur ab arte dependet, nã ars non solum scientiam, sed prudentiam,& sapientiam donat,vt notat *Lipsius epistol.54.*quia ars bonorum fons est, vt docẽt *Plato in Agesilao,& Xenoph.in Cyr.* † Cu 13
ius pars Astronomia ex cœlorum, & syderum motu,nõ solum futuros eclipses præuidet, sed etiam anni euenta,temporum mutationes,tẽpestates,serenitates,& alia huiusmodi,nam vt ait Vergil.Georg.1.

Hinc tempestates dubio prædicere cœlo
Possumus,&c.

¶ Medicina itidem suas habet in mor- 14
bis iudicandis diuinationes artificiosas ex pulsu,respiratione,sudore,vrina,& aliae excrementa,faciei colore,decubitu,tremore, & alia epigenomena, vt tradunt *Hyppocrat.& Galenus in libris de iudicijs Pregnosticis, & Prorheticis.* † Nam artificium est principium agendi 15
in alio secundum *Aristot.lib.12.Metaphys.*vnde non solum studia, sed vitæ mores, ab arte comparantur,*D.Thom.1.2.q.37.art.3.* nam vt ait Ouid.lib.6.Metamorph.

Non illa loco,neque origine gentis
Clara,sed arte fuit.

¶ Et Iurisprudentia non minus ex arti 16
ficiosa aliquando diuinatione petitur, nam in iudicijs diuinatio huiusmodi plurimum valet cum probationes artificiales sunt, aut inartificiales,vt benè distingunt *Aristotel. lib.1.Rhetoric.Cicero in Topic.Fabius lib.5.Instit.Orator.c.1.Duarenus libr.1.disp.c.27. Menoch.de præsumption.lib.1.in præfat.num.6.& 7.* † In 17

artificia-

artificiales sunt, quando testibus, ac tabulis aliquam rem ita se habere probatur, quia in hoc nihil hominis artificium valet, sed ipsa veritas in suismet originalibus ostenditur, vt inquit *Fabius vbi supra*. † Quippe nullum genus probationis est, quod testium, aut instrumentorum fide non constat, *cap. forus, de verbor. signifi. Mascard. de probat. tom. 1. in præfat.* † Artificialis autem tria genera sunt, necessaria, verisimilis, & non repugnans: necessaria est quando ex illo, quod vidimus efficitur de necessario, quod intendimus, veluti eam, quæ lac in mammis habet virginem nō esse dignoscimus, aut qui certo die Biturigibus fuit, eodē die Parisijs non fuisse, *l. optimam, C. de contrahend. & committend. stipulat.* † Cum obscura, & illunis esset nox, quod noctu factum esse dicitur, testes non vidisse, vt Athenis quosdam falsi conuictos refert *Plutarchus in Alcibiad.* qui Romæ fuit tempore delicti, quod factum est Hispali non posse eo interuenire; nam duobus locis simul esse non potuit, *Bald. in l. actor, C. de probat.*

¶ Verosimilis, est cum ex eis, quod in testimonijs extat præsumptione quadā iuris nō physica, & necessaria ratione infertur, sed coniecturata consequentia colligitur, vt filium alicuius esse, qui ex eius vxore nascitur constante matrimonio, *l. filium eum, D. de ijs, sunt sui.* † Eum qui pacisci tur sibi, & suis hæredibus consulere, quod nunc est, & antea hoc tempus quoque fuisse: chirographo Cancellato debitorem liberatum esse, & alia id genus, *l. si pactum, l. cum qui se, l. si filius, l. cum tacitum, l. non est necesse, l. quinquaginta, l. si chirographum, l. cum de indebito, l. Procula, D. de probationibus.* † Quæ quidem cum ex certis signis non oriuntur, sed probabilibus tantum, quæ Græci dicunt εἰκότα, merito etsi credatur, probationi tamen contrariæ cedit, *l. si chirographum, l. fin. D. de eo quod metus causa.*

¶ Non repugnantem vocamus, quæ non firmissima iuris præsumptione, sed leui aliqua suspitione nititur, vt furtum factum ab eo, qui domi fuit: seruum, qui ab emptore statim aufugit, fugitiuum, antequam emeretur fuisse: legitimum filium non esse quem irata mater, vt spurium in actis professa est, & alia huiusmodi, *l. emptorem, l. cū probatio, l. Imperatores, l. qui testamentum, D. de probationibus, l. neque naturales, l. matrem, l. ad probationem, C. eodem titulo.* † Inditia enim ab indicando dicuntur, *iuxta text. in l. qui vas, §. qui furem, D. de furtis*, ex quo definiuntur à Bald. in hoc l. non hoc, C. vnde cogn. sub numer. 1. *Inditium est coniectura exprobabilibus, & non necessarijs orta, à quibus potest abesse veritas, sed nō verosimilitudo.* † Cuius aliud est indubitatum, & plenum, quod dicitur demonstratio rei per signa sufficientia, per quæ animus tanquam in proposito existente quiescit, & plus inuestigare non curat, *Baldus in l. ea quidem, C. de accusationib. numer. 8. Angel. de Malefic. v. quæ fama publica, num. 9. Carer. in Pract. tract. de indicijs, §. indicium autem, nu. 1. Menoch. de præsumption. lib. 1. q. 7 num. 16. Mascard. de probation. lib. 1. q. 15. num. 11.* † Aliud est dubitatum, & non plenū, quod appellatur præsumptio fortiter mouens animū ad aliquid credendum, vel discredendum, vt tradunt *Bald. Carer. Menoch. & Mascard. vbi proxi. Brun. de indicijs, p. 1. q. 1. num. 3. Boer. decis. 164. numer. 1.*

¶ Præsumptio nascitur ex indicijs, & & coniecturis, *cap. accusatus, §. licet vero, de hæretic. lib. 6 Bald. in l. penult. C. commun. diuidund. num. 4.* Ideò dicitur conceptus causatus in mēte ex aliqua probabili cōiectura, *Baldus in d. l. ea quidē, n. 6. per tex. in l. cōtinuus, §. cum ita, D. de verborum obligat.* † Quæ quia non solum à diuinatione, & coniectura, sed à ratiocinio dependet, præsumptionem esse ratiocinationem à verosimili sumptam dixit, *Bald. in rub. C. de probat. num. 4.* & rei dubiæ ratiocinabilem coniecturam, *Francisc. Mantica de coniecturis, lib. 1. titul. 1 num. 8.* & verosimilem, *cap. constitutus, de testamen.* † Et sic definita præsumptio dicitur alia hominis, alia iuris, alia iuris, & de iure, vt tradunt *Bald. ind rub. C. de probat. n. 4. & in d. l. ea quidem, D. de verbor. oblig. n. 5. Nouel. in Pract. rubri. inditia, quæ præcedere ex n. 34. Mantic d. lib. 1. titul. 2. ex numer. 1. Menoch. d. lib. 1. q. 2. n. 3. Mascard. d. lib. 1. q. 10. n. 17. Farinat. tom. 2. q. 36.*

¶ Præsumptio hominis est quidam cōceptus causat⁹ in mente ab aliqua probabili cōiectura secundum *Bald. in d. l. ea quidem, nu. 4.* quæ ideò hominis dicitur, quia à iure expressa non est, sed iudici committitur, vt inspiciat, quod sibi videatur iuxta tex. *in l. minor viginti quinque annis, D. de minorib. & in l. verū, D. de donat. inter virū, & in l. ob carmen, §. si testes, D. de testib. cum alijs per Menoch. d. lib. 1. q. 5. ex num. 4.* † Non enim præsumptiones, quas homo facit, potuit lex approbare, quia variæ, multæque sunt, & ex varijs causis oriri solēt; ideò in Iudicis arbitrio positas esse dixit *Bal. in d. rub. C. de proba. Feli. in c. quādo*

el 2. de præſumption. & ibi Abb. num. 3. Decius in l. 1. C. de teſtamen. milit. num. 7. Farin. vbi
33 *ſupra.* † Et licet nulla detur hominis præſumptio (ad hoc, vt aliquid operetur) quæ lege aliqua non nitatur, vt tradit *Sarmient. libr. 1. ſelectar. c. 1. num. 9.* Non propterea ſententiam muto, quia aliud eſt eſſe in lege niti, aliud à lege approbari, vt multis exemplis comprobat *Gandin. tract. de præſumpt. n. 6. Guid. de Suzzar tract. de inditijs, ex n. 92.*

34 ¶ Iuris verò præſumptio eſt illa, quæ in in lege expreſſè ſcripta reperitur, ideò dicitur probabilis coniectura ex certo ſigno proueniens, quæ alio non adiecto pro veritate habetur, *Alciat. tract. de præſumpt. in prælud. p. 3. num. 1. Simanc. de Catbol. Inſtit. tit. 50, num. 6.*
35 *Menoch. & Maſcard. vbi ſupra.* † Nam præſumptio iuris dicitur, quando lex aliquid præſumit, & vlterius non procedit aliquid ſtatuendo, *vt in l. pactum, D. de pact. & in l. Quintus Mutius, D. de donat. inter vir. & in l. 1. C. ad exhibend. & in l. ſiuè poſſidetis, C. de probatio. Gandin. de præſumpt. num. 8. Menoch. d. q. 4.*
36 *ex n. 1.* † Præſumptio autem iuris, & de iure eſt diſpoſitio legis aliquid præſumens, & ſuper præſumptionem, tanquam ſibi comperto, ſtatuens, *Alciat. tract. de præſumpt. par. 2. nu. 3. Menoch. dict. q. 5. num. 17. & q. 3. poſt. num. 1. Mantica de coniectur. d. tit. 2. nu. 3. Abb. &*
37 *Felin. in cap. quanto, de præſumpt.* † Et propterea dicitur iuris, & de iure, quia à lege non ſolum introducta eſt, ſed quia ſuper talè præſumptionè lex inducit firmum ius, *vt in cap. is qui fidem, de ſponſal. cap. de illis, deſponſat. impub. cap. perpetuas, de condit. appoſ. cap. ſignificauit, de eo, qui duxit in matr. ca. affirte, de præſump. l. ſiuè poſſidetis, C. de probat. l. fin. C. ad Macedoniam, l. antiquæ, C. ad Velleian. cum alijs per Menoch. d. lib. 1. q. 97. ex n. 2.*

38 ¶ Quæ quidem præſumptiones, & inditia nihil aliud ſunt, quam diuinationes artificio hominis priuati, vel publici, vt Princeps, aut poteſtas comparatæ, in rebus dubijs, ex argumentis, & coniecturis per circunſtantias frequenter euidentes collectæ, vt tradunt
39 *Maſcard. dict. lib. 1. quæſt. 10. num. 8. Mantica de coniectur. libr. 1. titul. 2. num. 5.* † Ex eis nullus debet criminaliter condemnari, *l. abſentem, D. de pœn. l. qui ſententiam, C. eodem tit. l. ſinguli, C. de accuſation. cum alijs per Anton. Gomez tom. 3. variarum, ca. 12. num. 25. Maſcard. dict. libr. 1. conclu. 459. ex num. 7. & lib.*
40 *3. concluſion. 1223. num. 29.* † Etiam ſi tales præſumptiones ſint probabiles, & euidentes, *Cacheranus conſ. 65. num. 46. Maſcard. dict. libr. 1. concluſion. 459. num. 8. & conc. 496. nu-*
mer. 2. & lib. 3. concluſion. 1167. numer. 3. nec non plures ſimul concurrentes, *Maſcardus d. concluſ. 459. num. 9. Menoch. d. libr. 1. quæſt. 40. num. 50.* † Nam in criminalibus ad condemnationem probationes debent eſſe, nec dum concludentes, ſed luce meridiana clariores, *dict. l. abſentem, D. de pœn. l. ſciant, C. de probat. Canonica in cap. ſciant cuncti, 2. q. fin. quibus aſtipulatur de Iure Regio, l. 2. tit. 1. part. 7.* 41

¶ Quare etſi præſumptionibus iuris, & de iure poſſe in pœnam ordinariam damnari dixerint, *DD. in l. ſi bi qui, C. de adulter. capit. de hoc, de ſimon. gloſſ. in l. ſciant cuncti, C. de probationibus, Bart. in l. quod Nerva, D. de poſiti, & in l. fur eſt manifeſtus, D. de furtis, numer. 1. Abb. in capit. tertio loco, numer. 10. de probation. Badd. in l. ſciant cuncti, de probatio. Boer. deciſſ. 164. num. 3. iunſequentibus, Grammatic. deciſſ. 42. ex num. 1. Monticell. in Practic. Reg. 11. & 15. Menoch. de arbitrar. lib. 3. concluſ. 1221. num. 34. & concluſ. 865. ex numer. 1.* † Verius tamen eſt quando delictum 43
probatur violentiſsimis indicis, & præſuptionibus, quas dicunt iuris, & de iure (quia diuinationes ſunt) nullum poſſe in pœnam ordinariam delicti damnari, aut aliâ corporalem, vt multis adductis probant *DD. in cap. aſſertè, de præſumption. cum alijs, per Farinacium, tom. 1. quæſt. 36. num. 52. & libr. 3. q. 86. num. 56. cognatus meus Iacobus Garſia Villalpãdo in l. 22. tit. 1. Partit. 7. in lect. §. 10. num. 7. folio mihi 21. Epiſcop. Sarmiento lib. 1. Selectarum, cap. 1. Tiraquel. de pœnis temper. caſ. 27. ex num. 2. Iulius Clarus lib. 5. Sentent. §. fin. quæſt. 20. Bernard. Diaz, & Salcedo regul. 390. Anton. Gomez variarum 3. cap. 12. num. 25. Simancas de Catholica Inſtit. titul. 50. num. 21. & in Enchiridion violatæ Relig. tit. 40. Michael Craſſus lib. 2. commen. cap. 20. quæſt. 6. Menochius de præſumpt. lib. 1. q. 97. & ſeqq.* † Sed mitiorem, puta exillij, vel pecuniariâ, quia Iudex 44
procedens ex præſumptionibus debet multum ſententiam ſuam attemperare, vt tradũt *Hipolyt. Marſil. d. rub. de probat. ex num. 241. & in l. repeti, D. de qq. Anton. Gomez dict. ca. 12. num. 25. Placa de delict. cap. 14. & 19. Iulius Clarus in Pract. dict. quæſt. 20. & 63. Hipolyt. Riminald. conſ. 121. num. lib. 2. Menochius lib. 2. de Arbitrar. caſu 279. num. 4. Maſcard. d. concl. 1221. nu. 38.*

CAP. VIII. De Prænotione Medica.

SVMMARIVM.

1. *Prænotio Medica ex quibus comparetur.*
2. *Prænotionis Medicæ partes.*
3. *Agnosis Medica quæ dicatur.*
4. *Medicina, & vaticinium valdè interse cohærent.*
5. *Medici semper oportet diuinare.*
6. *Dignosis Medica, quæ sit.*
7. *Symptomata morbi ideam, & speciem detegunt.*
8. *Medico quomodo pars affecta dignoscatur.*
9. *Prognosis Medica in quibus versatur.*
10. *Qualitas corporis ex quibus coniecteetur.*
11. *Diuinatio physica (præter in acutis) certissima.*
12. *Morbi speciem detegunt signa propria.*
13. *Pleuritidis signa morbum indicantia.*
14. *Signa pleuritidis læthalia.*
15. *Motum, & mores pleuritidis.*
16. *Faciei color signum solet esse morbi.*
17. *Niger color, aut liuidus faciei letalis.*
18. *Signa morbi lætalis.*
19. *Moribundi signa.*
20. *Actiones humanæ, quæ sint.*
21. *Motrix facultas, vel debiles, vel deprauata, vel abolita.*
22. *Decubitus cõtra naturam, vel pronus, vel supinus.*
23. *Tremoris symptomata, quæ sint lathalia.*
28. *Motus abolitus, quare in apoplexia, & paralypsi.*
25. *Sentifica facultas duplex.*
26. *Externæ facultatis sentiendi signa.*
27. *Mentis constantia in morbis bonum signũ; contra, malum.*
28. *Vitalis facultas quibus indigeat.*
29. *Pulsus salutis, & mortis certissimum profer inditium.*
30. *Pulsus aliæ causæ naturales, aliæ non naturales.*
31. 32. 33. *Respirationis signa salutis, & interitus.*
34. *Facultatis naturalis prognostica certissima.*
35. *Vrina salutis, & interitus profert indicium.*
36. *Vrina tenuis quando salutis, quando interitus.*
37. *Vrina crassa arguit caloris natiui robur.*
38. *Vrina perturbata quando morbi diuturnitem, quando mortem prædicat.*
39. *Vrina copiosa, quæ sit bona; quæ mala.*
40. *Vrina parua, quid protendat.*
41. *Qualitas vrinarum in colore potissimum, & odore expectanda est.*
41. *Vrinæ nigræ, vt plurimum lætales.*
43. *Vrina prærubra, quæ sit bona, quæ mala.*
44. *Excrementa, & vomitus quomodo morbos indicent remissiuè.*
45. *Sudoris quinque expectanda sunt ad faciendum iudicium.*
46. *Sudoris qualitas in calore, & frigore.*
47. *Sudoris tempus considerandum est.*
48. *Sudoris modus quomodo consideretur.*
49. *Morbi natura ad faciendum iudicium.*
50. *Morbi habent suos periodos, & ætates, vt animalia.*
51. *Morbi iudicium futurum necessarium est ad medendum.*
52. *Chronici morbi quare pænosi, sed non periculosi.*
53. *Acuti morbi paruo tempore magnas facũt permutationes.*

MEDICORVM prænotio, petitur ex morborum signis, quibus præteriti, præsentis, & futuri status dignoscitur, quæ præcipua, & præstantissima medicinæ pars est, quia in huiusmodi cognitione Medici quodammodo Deo assimilantur, & diuini efficiuntur, dum morbi euenta ex internis, & externis causis prædicunt, ex quo in morbis esse aliquid diuinum dixit *Hippocrates in* προγνωσ. *capit. 1.* † Cuius quidem doctrinæ partes tres sunt, AGNOSTICA, DIGNOSTICA, ET PROGNOSTICA, de quibus idem Hippocrates latè, beneque diserut. De prima, dum de internis passionibus agit, & de ijsque præternaturam in corporibus constituunt. De secunda quando antecedentia cognoscere docet ex præsentibus, vt in muliere sanguinem euomente menstrui suppræsionem. De tertia, quando varios morborum euentus ex præsentibus, & præteritis prædicit, *vt in libris de Iudicijs, de diebus Decretorijs, de Prorrheticis, seu prædictionũ, atq; prognostico.* ‡ Nã in libris de Iudicijs docemur præsetire, an ger sit periturus, an liberatur à morbo paulatim, an repẽ

tina mutatione liberandus, in libris autem de de diebus Decretorijs vim morbi ſecundum eius naturam, & ſympthomata; in Prorrhetitij, ſed prædictionum libris vtriuſque morbi ſtatus prognoſtica continentur vincere, ne an vinci morbus poſsit, ideò totam artem in tri-
4 bus libris diuiſit *Galen. trãct. de Criſib.* † Quæ omnia Medico ſunt neceſſaria, quia prænotio huiuſmodi parit prouidentiam, quam ei maximè commendat *Hippocrates libr. 1. de præſag. cap. 1.* Vnde medicinam, & vaticinationẽ valdè interſe coherere docet idem *Hippocra. epiſt. ad Philopen*, & Medico valdè neceſſariã vaticinationem huiuſmodi conſtituit *Galen.*
5 *lib. 1. de Arte Medic. cap. 18.* † Quapropter Medici naturam præſcribens in hæc verba teſtatur Ioan. Huarte libr. de examen. de ingen. cap. 12. *La qual combida al hombre a ſer hechizero, ſuperſtitioſo, mago, embaidor, chiromantico, judiciario, i adiuinador, porque las enfermedades de los hombres ſon tan ocultas, i hazen ſus mouimientos con tanto ſecreto, que es meneſter andar ſiempre adiuinando.*

6 ¶ Dignoſcis natura, ac tempore prior eſt prognoſi, quia, vt ſcribit Hippocrates libr. de Arte: *Si ſufficiat Medicus ad cognoſcendum, ſufficiet ad curãdum*, Prognoſis dignitate, diagnoſim antecellit, nam futuros morborum euẽtus præuidere admirabile eſt, & quaſi diuini proximum, ex quo Medici olim quaſi mortales dij, & crediti, & habiti, quod mortalibus hominibus vitam, & ſanitatem imperciebantur, vt ex multis obſeruat *Franciſc. Valleriola*
7 *lib. 1. locorum commun. ca. 1.* † Sunt enim propria cuiuslibet morbi ſymptomata, quæ eius ideam, ſpeciemque detegunt, vt eleganter docet *Galen. lib. 1. de locis affect.* quorum ſigna ex quatuor in vniuerſum deribat fontibus excretis ſcilicet doloris proprietate, ſitu, & accidentibus proprijs, *Petr. Grecia Carero ad Ga-*
8 *lenum vbi ſupr. diſput. 2. 3. & 4.* † Non enim ſatis eſt Medico affectus ſpeciem noſſe, pars quoque affecta dignoſcenda eſt, vt iudicium fiat, diuerſa quippe vnius, eiuſdemque morbi inſtituitur curatio pro varia partis, quam obſidet natura, temperie, ſubſtantia, præſtantia, ſitu, & ſenſu, vt docent *Hippocrat. & Galen. vbi ſupra.*

9 ¶ Prognoſtica omnia ſigna è duabus, velut fontibus haurienda ſunt, morbo ſcilicet, in quo euentus quæritur, & ægrotantis natura, vt docet *Hippocra. lib. 1. de iudic.* in morbo tria expectanda ſunt, ſpecies, ſeu idea, magnitudo, motus, & mores; in ægro alia tria conſiderantur, qualitas corporis, actiones, & excrementa, vt tradit *Galen. lib. 1. de diebus critic.*

† Qualitas corporis expectari debet in cotore figura, & mole totius, ſed præſertim faciei. 10
Actiones tres ſũt, Naturalis, Vitalis, Animalis. Naturalis incoctione lucet maximè. Vitalis impulſu, & reſpiratione. Animalis in motione, & ſenſu. Excrementa alia vniuerſalia, vt vrinæ, deiectiones, ſudor, vomitus, alia particularia, vt cerebri, oculorum, aurium, ventriculi, thoracis, inteſtinorum, renum, veſicæ, &c.
† Ex quibus omnibus comparatur diuinatio 11
phyſica in omni morbo, præterquam in acutis, quibus nihil certo prædici poteſt, aut dum fuerit humor habetque ἐγγενόμενον, non ſunt tutæ prædictiones, quia ex commigratione ad locũ nobiliorẽ leuis morbus ingraueſcit, ex trãſitu ad ignobiliorẽ, ſanatur grauiſsimus, vt docet *Hippocr. Aphor. 19. ſect. 2.*

¶ Morbi ſpeciẽ detegũt ſigna propria, quam 12
Græci dicunt παθογνωμονικὰ magnitudinem ἐπιγινόμενα ſuperueniẽtia motum, & mores, vt in pleuritidis morbi (quem & diſenteriam certiſsima habere ſigna dixit *Galenus lib. 12. Method. c. 7.*) ſigna pathognomica ſunt lateris dolor pungens; idque vehementis rationc membranæ, quæ eſt exquiſitiſsimi ſenſus, vt tradit *Hieron. Mercur. in Prognoſt. & in Prælt. Medic. cap. 9. Galen. lib. de Conſtit. Artis Medic. cap. 15.* † Difficultas ſpirandi, tunc 13
quia ab inflammatione augetur vſus reſpirationis, tunc quia organorum reſpirationi dicatorum adeſt anguſtia, pulſus durus, & inæqualis, ferræ modo tactum feriens, durus ratione inflammationis, & partis obſeſſæ, febris continua eaque acuta propter cordis viciniam, tuſſis, exſudãte fero in pulmones, *Galen. & Mercur. vbi ſupra.* † Magnitudinem vero pleuri- 14
tidis indicant ſymptomata ſuperuenientia, quæ per humoris propagationem fieri ſolent, vt delirium, alvi fluxus, ortopœna faciei, & oculorum rubor, maculæ per thoracem erumpentes, dorſi, & ſcapularum rubedo, quæ omnia pleuritidis inſanabilis ſigna ſunt, vt tradunt *Aretius, & Cæl. Aurel. Galen. lib. 3. de Criſibus, capit. 4. & de locis affecti. 5.* † Mo- 15
tum, & mores pleuritidis denuntiant τὸ φλεγμαινόμενον, quæ humoris morbifici qualitatem malignam detegunt, quæ in ſputis, & linguæ colore conſideranda ſunt, nam vt ait Hippocrat. Aphoriſm. 12. ſection. 1. *Sputum ſi ſtatim in pleuritide appareat breuiorem morbum arguit, ſi vero poſtea longiorem*, delinguæ co'ore, hæc eadem ſcribit Hippocrat. *quibus pleuriticis cõtinuo lingua bile fucata eſt, ſeptimo die iudicantur ſubliuida autem bulla continuo in lingua humeſcens difficulter ex ſolutum ri morbum oſtendit.*

¶ Facici

16 ¶ Faciei color ſignum ſolet eſſe morbi, vel ſalutis: & hoc triplex, Rufum, liuidum, aut Nigrum: Rubor faciei non refluus, vt in his, qui verecundia erubeſcunt, ſed aliquantulum ſtabilis, vel naturalis eſt, & tunc refertur ad futuram hæmoragiam criticam, vel contra naturam, & tunc læthalem iudicat phrænitidem, aut combulſionem. Liuidus color, perpetuo læthalis, tunc in ſolidis partibus, tum in excrementis, *Hippocrates prognoſtic. 9. ſection. 1.*

17 † Niger color idem ferè minatur periculum, peius tamen eſt partes libere, quam nigreſcere, quia fit interdum nigredo per decubitum humoris atri; idem dicendum eſt de faciei forma, nam dum abſimilis eſt bene valentis, quia deprauata, aut omnino à ſe mutata, & penè emortua, quę cernitur in oculorum, & narium peruerſione, de qua *Hippocrat. Aphoriſm. 49.*

18 *ſection. 4.* † Nares acutæ, oculi concaui, colapſa tempora, aures frigidæ, & contractæ, cutis circa fontem dura, color totius faciei niger, perpetuo læthalis, vt traddit *Hippocrat. libr. 1. prognoſt. capit. 5. & 6.* cui ſtipulatur noſter Auerroes lib. 4. cap. 43. *Naſus acutus, oculi concaui, & aures dependentes, & cutis faciei tenſa, & color eius viridis, vel obſcurus, & oculi quaſi cinericei, mortem denotant, & procedunt in morbis acutis.* † Vt in quadam ſuo tempore oborta peſte prætatam faciei ſpeciem inter læthalia commemorat his verbis Lucret. lib. 6.

19 *Compreſſæque nares, niſi primoris acumen,*
Tenue cauati oculi, cauæ tẽpora, frigida pellis,
Duraque inborrebat rictũ, frõs tenta minebat,
Nec nimio rigida, poſt ſtrati morte iacebant.

20 ¶ Sed explorata corporis qualitate (quæ prima omnium ſedad in conſpectum) actiones humanæ percurrendæ ſunt quarum aliæ ſunt animales, aliæ vitales, aliæ naturales, ſecundum *Galenum* animales aliæ ſunt motrices, aliæ ſenſificæ, aliæ principes. Sentiens facultas duplex, interna cuius obiectum commune eſt ſecundum *Ariſtotel.* externa, cuius obiectum ſingulare eſt. Principes facultates tres ſunt, IMAGINATIO, RATIOCINATIO, ET MEMORIA.

21 † Motrix facultas, vel debilis eſt, vel deprauata, vel abolita. Debilitatis ſigna in decubitu, & tremore lucent. Decubitus, aut naturalis eſt, aut contra naturam. Naturalis, & ſanorum ſimilis eo qui fit in alterutrum latus, manibus, pedibus, cruribuſque modice reflexus, quæ figura media eſt, quam laudat Hippocrat. prognoſt. 1. *Optimi ſunt decubitus, qui ſanorum ſimiles exiſtunt*, & Aphoriſm. 6. ſection. 2. *Conuenit ægrotum in attollendo ſe leuem eſſe.*

22 † Decubitus contra naturam, aut pronus eſt; aut ſupinus. Pronus, delirij ſignum, modo terminum, aut conſuetudinis, aut mollicã nulla ſit excuſatio, *Hippocrat. in prognoſt. Aphoriſm. 18. ſection. 1.* ſupinus peior eſt, quia maximam motricis imbecillitatem arguit, quod ſi prolabatur in pedes peſimum, quia indicium eſt emortuæ, aut exiſtentę facultatis *Hippocrat. Aphoriſm. 14. ſection. 1.* † Tremor ſympthoma eſt etiam imbecilioris motricis facultatis, ſed ille tantum læthalis eſt, qui ab exhauſto fit, ſic acute febricitantes, & phrenetici ferè omnes, tãdem tremuli moriuntur. Deprauati motus voluntarij ſympthoma eſt convulſio vniuerſi corporis, aut partium. Vniuerſi corporis ſi fiat ab inanitione, læthalis, *Aphoriſ. 3. ſect. 5.* Particularis periculo non vacat, ſic temporalium muſculorum convulſio, quæ dentium ſtridore denuntiatur, praua eſt, *Hippo progn. 20 ſect. 1.* † Motus abolitę apparet in apoplexia, & paralipſi, qui ſunt priuati ſenſus, & motus totius, vel alicuius corporis partis, vt notat *Galen libr. 3. de locis affect. & ibi plura Petr. Garſ. diſp. 7.*

¶ Sentifica facultas duplex eſt interna, & exterua, interne prognoſtica petuntur ex ἐνεργείᾳ ideſt, ſenſus vacuitate irritatis ſenſibus: ſic in dolorificis cauſis non dolore, peſſimum, *Aphoriſm. 6. ſection. 2.* Ideò etiam in ſitifera cauſa, non ſitire, malum, *Aphoriſm. 59. ſection. 2.* Sic phrenetici parum, aut raro bibentes tandem tremuli fiunt, aut conuelluntur.

† Externæ facultatis ſentientis ſignà prognoſtica, in ſingulis ſenſuũ organis apparet, vt oculis, auribus, lingua, *Aphor. 49. ſect. 4.* Si cui in febre acuta videdi vis, audiẽdi vepereat, ægroti am debili exiſtenti in propinquo mors eſt, *Valles ad Hippoc. in progn. c. 19.* † Principum tãdem facultatum prognoſtica in mentis conſtantia, aut inconſtantia, morum ſimilitudine, aut diſſimilitudine lucent, *Aphoriſm. 33. ſection. 2.* In quouis morbo mente conſtare, & benè ſe habere, ad illa, quæ offeruntur, bonum, contra vero, malum, *Aphoriſm. 100.* moderati hominis proteruæ reſpõſa, malum denuntiãt, *Aphoriſ. 48.*

¶ Vitalis facultas ſpirituum procreatrix in ſanguineis, & perfectis animalibus, duobus indiget ad ſui conſeruationem, pulſu ſcilicet, & reſpiratione, ex quibus prognoſtici ſigna eruenda ſunt, nam pulſus primo morbi, & ſanitatis ſigna eſſe vult, *Hippocrat. libr. de alimento, & de humoribus, & libr. 2. de morb. Galenus libr. 2. de pulſu.* † Pulſus enim ſalutis, & mortis certiſsima profert indicia, nam pulſu conſtante nemo interire poteſt, ſolus hic vitę, & cordis fidelis eſt nũtius. Pulſus ergo ma-

vehemens, validus ſecuritatem perpetuo pollicetur: languidus verò debilis, & paruus imbecilis facultatis eſt aſecla. Inæqualitas pulſus ſemper damnatur, ſi perſeueret intermiſsio in venibus periculoſiſsima, repentinam quippe illis mortem minatur, niſi ex arteriarum obſtructione, & oppreſsione fiat, minus pueris, 0 minimè ſenibus, vt docet *Galen. vbi ſup.* † Sed ad hoc, vt Medicus certum edat præſagium debet conſiderare cauſas omnes, quæ pulſum alterare ſolent, tam naturales, vt ſexum, ætatem, temperiem, habitum corporis, & anni tẽpus; quam non naturales, vt aër ambiens, cibus, & potꝰ, ſomnus, & vigilia, motus, & quies, innanitio, & repletio, & animi pathemata, *Galenus in Arte Medica, cap. 83. & 85.* quo pulſum, tanquam fallaciſsimæ rei fidendum non 1 eſſe, ſcribit *Celſus.* ‡ Reſpiratio autem, cum ad vitalis facultatis ſubſidium ſit comparata, eius etiam robur, atque conſtantiam oſtendit: ideò facilis, & libera in omnibus morbis acutis præclare ſemper ad ſalutem apparet, vt docet *Hippoc. in prog. Aphor. 23. ſect. 1.* ‡ Reſpi 2 ratio frequẽs, & parua, aut doloré, aut inflãmationem partium diaphragmatæ ſuperiorem denotat. Reſpiratio magna, & ex longis interuallis, ſignum eſt delirij. Reſpiratio parua, minutula, & rara interitus iam iã futuri certiſsimum eſt indiciũ. † Reſpiratio frigida è nari 3 bus, & ore ducta pernitioſa eſt, vt latè *Hippocrat. Aphoriſ. 24. d. ſect. 1.*

4 ¶ Naturalis facultatis prognoſtica ex cognitione primum petenda ſunt; coctionibus autem ſigna in vrinis, & deiectionibus maximè ſunt conſpicua, ex quibus bona, aut mala colligitur hypochondria, quæ omni morbo conſideratur, quia optimum ex ea prognoſticum eſt, vt docet *Hippocrat. Aphoriſ. 16. ſect. 1.* † Ex vrinis certiſsima coctionis, & crudita 5 tis ſalutis, & mortis petuntur inditia, quia vrina hepatis, & venarum eſt excrementum: ideó in ea duo ſunt conſideranda, licorem, & contenta in licore tria expectenda, ſubſtãtia, qualitas, & quantitas. Subſtãtia, aut eſt tenuis, aut craſſa, aut mediocris, eaque vel perſpicua, vel turbulenta, *Galen. ad Hippocrat. lib. 2. de præſag. cap. 5. & lib. de vrin. & lib. 2. de Criſibus, cap. 12. Valleriol. locor. commun. lib. 2. cap. 10. Andr. Laurent. lib. 1. de Criſibus, cap. 7.* † Vri 6 na tenuis, vel eſt cum febre, vel ſine febre, quæ ſine febre eſt meatuum tantum vrinæ dicatorum, vt hepatis, lienis, & viſcerum obſtructionem arguit, nonnunquam etiam paroxiſmum epilepticum minatur, quæ eſt cum febre crudi tatem in vniuerſum arguit, etſi ſumma adſit virium imbecilitas, mortem, aut periculum ingens portendit: ſin autem conſtent, vires morbi longitudinem, aut abceſſum imis in partib⁹ prænuntiat, *Galen. ad Hippocrat. lib. 3. de morbis popul. com. 3. & tex. 27.* † Craſſa vrina mo 37 derate, arguit caloris natiui robur; cuius imperio ἐπόψεις congregantur, ideò laudatur, quæ craſiſsima eſt, dolores abceſſ⁹ prauos, morbi longitudinem recidiuas, prænuntiat, quia aut propter nimium calorem, aut propter immodicum frigus, aut ob partium diuerſæ naturæ confuſionem talis euaſit, *Galen. lib. 4. Aphoriſm. commen. 69.* ‡ Vrinæ perturbatæ in febre 38 acuta, cum virium robore, diuturnitate m: cum imbecilitate mortem ſignificant, quod ſi perturbatæ mingantur, & tales remaneant, humq; iumentorum ſimiles, dolorem capitis, deliriũ, conuulſionem præſagiunt, vt multis adductis docet *Galenus lib. 1. de Criſibus, & libr. 2. de Præſagijs, & lib. 7. Aphoriſm. comment. 31. & de morb. popul. commen. 3. lib. 3. tex. 15. & lib. 4. de ſanitate tuenda.* † Quoad quantita- 39 tem autem, copioſa vrina, ſi ab euidenti cauſa non fiat, ſemper praua eſt, & vt ſignum, & vt cauſa: vt ſignum, quia vel humoris crudi abundantiam, vel renum calidiorem intemperiem, aut eorundem exſolutione, aut denique totius corporis colliquationẽ indicat, vt cauſa, quia vires deijcit ſpiritus natiumque calorem diſſoluit, *Galen. ad Hippocrat. lib. 3. de morb. popul. commen. 3. tex. 41.* † Pauca vrina, ſi ſit ſi- 40 ne febre, aut meatum vrinariorum, obſtructionem, aut excretricis, & ſecretricis renum facultatis imbecillitatem arguit, cum febre acuta, ſi nulla ſit excuſatio, ſudoris critici mox erupturi, aut maximum inducat incendium ſerum inhauriens, aut ſeroſi humoris translationem ſympthomaticã ad ſuperiores partes, ix talis eſt, vt docent *Hippocrat. & Galenus vbi ſupra.*

¶ Qualitas vrinarum in colore potiſsi- 41 mum, & odore expectanda eſt; color eſt albus, & niger, & rufus: albus color ſine febre nihil lę tale præſefert, cum febre periculoſus eſt, quia vel ſummam natiui caloris imbecillitatem oſtendit, vel vniuerſæ vilis trãslationẽ ad caput, vel magnum hepatis incendium, quo ſanguis vna cum vile abſorbitur, vt tradit *Andr. Laurent. lib. 1. controuerſ. cap. 8. & lib. 1. de Criſibus, cap. 9.* † Vrinæ nigræ, ſi tales ſunt gene- 42 ratione, perpetuo ſunt lętales, *Hippocra. Aphoriſm. 21. ſect. 4.* quia aut natiui caloris extinctionem denotant, aut maximum incendium omnia torrefaciens, *Galen. lib. 1. de Criſibus,* licet quando ſplenitici, & quartanarij vrinæ nigræ profuſione liberentur, vt obſeruat *Laurẽt. vbi ſupra d. c. 8.* † Vrina prærubra, ſi talis ſit 43

ab inflammatione feri initio morbi longitudinem arguit, in statu verò mortem, si rubra sit vilis permixtione, aut hepatis inflammationem denotat, aut dubium viſiculæ fellis obſtructionem, si talis sit permixtione sanguinis, aut ex vniuerſo corpore, aut à renibus, & veſica. Ab vniuerſo corpore obplethoram, & ſuppreſionis ſolemnis euacuationis, vt menſium hemorrhoidum: ſi à renibus, id per anaſtomaſim, diapedeſim, & dieresim cõtingere poteſt, ab ertoſione, & ruptione periculoſa eſt, vt probat *Hippocrat. lib. 7. de popular. morb. Galen. lib. 2. præſagiorum, comment. 27. Andr. Laurẽ.*
44 *lib. 1. de Criſibus, cap. 7.* † Deiectiones autem ſunt excrementa, & vomitus, de quorum natura, modo, conditione, qualitate, & quantitate, atque calore videndus eſt *Apolineæ facultatis anteſignanus Hippocrat. in prognoſt. Aphoriſm. 13. ſect. 2. & Aphor. 20. 21. 22. & 23. ſection. 2. & vtrobique eius interpretes Galenus, necnon Franc. Valles, & Ioan. Brabo, alter in Salmanticenſ. Academia, alter in Complutenſi benemerити Doctores, Hieronym. Mercurial in Prognoſt. & in Prorreticis.*

45 ¶ Ad excrementa pertinet ſudor, in quo quinque expectanda ſunt ad iudicium; quantitas, qualitas, tempus, modus, & locus. De quãtitate hæc prima lex ſancitur, vt nihil paucum eſt criticum: ita quod nimium eſt damnatum, nam paucum malignos, & multos humores, aut ſummam naturæ fatiſcentis exſolutionẽ denuntiat, vt docet *Hippocrat. Aphoriſm. 1.* qui ex rigore perfrigidi exiguo ſudore mandet, vt ſe colligerint, moriuntur, *Aphoriſ. 43.*
46 † Qualitatem ſudoris in calore, & frigore conſiderat *Hippocrat. Aphoriſm. 37. ſection. 4.* frigidi ſudores cum acuta febre, mortem, cũ mitiori autem morbi longitudinem ſignificant; eſt enim frigus duplex, aut priuatiuum per abſentiam natiui caloris ab interceptione, retractione, inopia, aut poſitiuum per præſentiam humoris frigidi pituitæ ſcilicet accidæ, aut vitreæ, quæ cum difficilè excutiatur, lõgi
47 tudinem arguit morbi. † Tempus ſudoris neceſſe eſt conſiderare, ad faciendum iudicium, nempè, quod ſit dies criticus, nam alijs diebus ſuſpecti eſſe ſolent, *Aphoriſm. 36. ſection. 4.* ſudores febricitantibus, boni, qui manare cœperint die tertio, quinto, ſeptimo, nono, vndecimo, decimoquarto, &c. qui verò non ita fiunt, laborem, & morbi longitudinem, & recidiuas
48 ſignificant, *d. Aphor. 36.* † De modo ſciendũ eſt, quod debet confeſtim, non ſenſim, & paulatim erumpere ſudor, nam qui ſenſim deſtillat ab exolutione eſt. Poſtremo eſt locus ſudoris, nam bonus ille eſt, qui per totum corpus effluit; prauus autem, quod caput tantum, ceruix, & clauiculæ roris inſtar humectat, quę omnia vnico Aphoriſmo docet Hippocrates in prognoſtic. ſection. 1. *Sudores optimi ſunt in omnibus morbis acutis, qui diebus criticis contingunt: boni enim ſunt, qui per totum corpus fiunt. Peſſimi autem ſunt frigidi, & qui tanti circa caput, faciemque, & ceruicem excidant. Hi enim cum acuta quidem febre mortem, cum mitiori verò longitudinem morbi prænunciant.*

¶ Et quia morbi non vno, eodemque tempore ſoluuntur, alia ſunt conſideranda circa eius naturam, an ſit acuta, mollis, aut diuturna, an breuis ſalutaris, an exicialis, popularis, an priuata ſympthomatib⁹ commitata, an ſine illis, quia ex horum ſingulis varie pronuntiare cõtingit, nam ſi morbus eſt acutus, incertas habet ſalutis, aut mortis prænuntiationes ſecundum *Hippocrat. lib. 2. Aphoriſm. 1.* † Etenim vt vnicuique animantium generi proprium, ac peculiare viuendi tempus à natura tributum eſt, certo numero diffinitum; ſic & morbis quoque pro ſua cuique natura durationis, atque ſolutionis eorum ſtatuta ſunt tẽpora quibus, ceu cancellis quibuſdam, ac terminis morbi coucluduntur, quidam breuiori ſpatio, longiori alij finiuntur, habentque, & morbi ipſius perinde animalia ſuas ætates, vt doctè, atque copioſè demonſtrat, *Galen. lib. de morbor. temporibus.* † Quare illis, quæ de morbis velint iudicare, omnia proſpecta eſſe debent, non ſolum ad cognitionem morbi futuri euentus, ſed vt medicamenta ſuo loco & tempore applicentur, nam vt ait Galen. lib. de conſtit. Artis Medic cap. 13. *Itaque neceſſariũ eſt ei, qui præſagiendi artem volet conſtituere, antea conſideraſſe, ac ſicut vnuſcuiuſque animantis natura proprium viuendi tempus obtinet, ita morbi ſinguli, vt nullus eorum ſolui poſſit quatuor diebus, cuius naturalis tempus ſtatum duos menſes continet.* † Nam in morbis Chronicis, quibus tempus diuruum eſt, ac lento, & vt plurimum non periculoſo curſu gradiuntur, nullus diebus paucis ſolui poſſe certo præſagire poterit, quod à craſſo, viſcido, ac lẽto humore fiant, multoque ob id tempore ad curationem indigeant, vt de quartana febre, aqua inter cute, melãcholia, empyemate, & rabe, ceteriſq; diuturnis, *Ioã. Hucher tract. de prog. Medi. c. 5.* † Cõtra tamẽ acuti morbi' & magni ſunt, & ad ſuum vigorẽ celerrime properant, paruoque tempore magnas faciũt permutationes, quare certiſsime mortem, vel ſalutem adferre dignoſcuntur, vt tradit *Galen. lib. 2. Aphoriſmor.*

CAP.

CAP. IX. De Prænotione Decretoria Chyrurgium, & Medicorum.

SVMMARIVM.

1. *Critici dies dicũtur termini, & periodi morbi.*
2. *Critici dies pendent ex Lunæ cursu, secundũ nonnullos.*
3. *Critici dies non pendent à Luna ex veriori sententia.*
4. *Critici dies ex Lunæ concursum cum beneficis, & maleficis Planetis.*
5. 6. 7. *Lunæ concursus cum Planetis, quare sit causa criticorum.*
8. *Planetas esse quosdam beneficios, quosdã malficos commentum est.*
9. *Astra si maligna qualitate fruerentur, de necessario corrumperentur.*
10. *Fortunata, & infortunata Astra esse est impossibile.*
11. *Sydera corpora sunt simplicissima, ideò in eis malum, aut ab eis emanare non potest.*
12. *Infortunia, contagia, morbos, vel quid simile ab Astris emanare ridiculum est.*
13. *Contagia si à syderibus emanassent, ipsa cõtagiosa esse oporteret.*
14. *Malum à cœlo emanare non potest, à quo nobis omnia bona proueniunt.*
15. *Criticorum ratio pendet à corporis temperamento, & morbi symptomatibus.*
16. *Morbi series, & species Medico inspicere iubant.*
17. *Crisis neque à Luna, neque ab Astris pendent.*
18. *Luna, aut Astra quare non sint causa Crisis.*
19. *Criticos dies ex Luna, & syderum refugiit est ignauissimorum Medicorum.*
20. *Contagia, aut ægritudines proueniunt ex aëris corruptione, aut exhalatione impura.*
21. *Aëris corruptio à syderibus prouenire non potest.*
22. *Solis calor semper viuificat, & nunquam lætalis, nisi per accidens.*
23. *Corruptio aëris pendet ex inferioribus qualitatibus.*
24. *Tertiana, & quartana alternus cursus ex morbi symptomatibus pendet.*
25. *Crisis ex morbi natura oritur.*
26. *Astra in his inferioribus nihil præter lumen, & motum mittunt.*
27. *Quatuor qualitates efficiuntur ex lumine syderum.*
28. *Luna in accensu ex luminis abundantia quid efficiat.*
28. *Luna in descensu ex luminis penuria quid operetur.*
30. *Mare quare in accensu Lunæ redundet.*
31. *Orion in accessu, & recessu quid efficiat.*
32. *Platenæ accipiunt varias qualitates ex lumine Solis varie repercutiente.*
33. *Canicula ex Solis calore quare æstuet.*
34. *Morbi particularis causa magis vexat quã generalis.*
35. *Criticorum ratio pendet ex morbi natura.*
36. *Paris, & imparis numeri in Crisibus explodutur.*

CRITICI dies, seu decretorij dicuntur termini, & periodi in morbis ad faciendum iudicium, vt tradunt *Hippocrates, Celsus, Paulus, & Galenus in libris de de diebus decretor. Auenzoar lib. 2. Theizir, tract. 2. cap. 2. Andr. Laurent. lib. 1. de Crisibus, cap. 7.* † Cuius causam disquirentes omnes ferè, & Medicorum, & Philosophorum Principes docuerunt ex Lunæ cursu rationem pendere, nam *Luna*, vt ait Lucilius, *alit ostra, implet, & echrinos muribus fibras, & pecu addit, animalia fœtinat, menstrua mulieribus solicitat, morbo comitiali laborantibus auxiliatur, & mala alia peragit, mulieribus solicitat, morbo comitiali laborantibus auxiliatur, & multa alia*; quia maximè sunt Lunæ vires in hæc inferiora, vt ait *Galen. libr. 3. dier. decretor. cap. 2.* † Sed esto nunc, quod talis virtus à se ipsa habet, omnes dies ea prædicti esse debent, si autem ab alio per aspectum, reflexionem, lumen, quadraturam, & oppositionem necesse est, vt eo die omnes simul pereant, aut sanentur, quod dici nequit, ergo nec talem causam ab ea euenire multis adductis docent *Galenus lib. 3. de diebus decretor. Ioan. Languis epist. 35. Andr. Laurent. lib. 3. de Crisibus, c. 8. Ioan. Heurnius in Prax. Med. lib. 3. c. 9. Bulenger. lib. 2. diuinat. c. 16.*

¶ Alij tamen totam criticorum rationem, & causam salutis, & mortis in eis latentem ad Lunæ cum veneficis, & maleficis Planetis concursum referunt, vt docet in hæc verba Mercurius Trismegistus lib. de cubitu infirmor. *Medicus ægrs decubitum explorare debet, quod si horam, qua ægro cæpit exquisite de-*

prehendere nequeat, inspiciat quomodo cœlum affectum sit, & ad quam stellarum Lunæ rationem habeat oppositam scilicet, vel quadrata, cũ maleficis enim si conformetur noxium morbum
5 *fuit, cum veneficijs salutarem.* † Quem quidẽ esse causam criticorum dierum aperte profusus est Ptholomeus lib. 1. quadripert. capit. 6. *Super ægrotis criticos dies inspice stellarum, ac Lunæ peragrationem in angulis figuræ sexdecim caterum, vbi enim eos angulos benè affectos*
6 *inuenies benè erit languenti, contra malè, si afflictos inuenies.* † Quorum doctrinam quasi sequutus sic testatur Apolinæ facultatis antesignanus Hippocrates lib. de dieta, aphor. 4. *Astrorum ortus, & occasus Medicus agnoscere oportet, vt mutationes, excessusque cabere sciat.*
7 † Quia proper neque solam Lunam, sed etiã Astra obseruanda esse apertius insinuat, idem Hippocrates lib. de aëre, & aquis, & loco: *Periculosissima sunt enim ambo Solstitia, maximè verò æstiuum, periculosum enim Æquinoctiũ vtrumque magis verò autumnale oportet, & Astrorum exortus considerare, præcipuè Canis, deinde Arcturi, & Pleiadum occasum; morbi enim in his maximè diebus iudicantur, alij perimunt, alij verò definiunt, aut in aliam speciem, aliumque statum transmutantur.*

8 ¶ Sed veneficos, & maleficos Planetas esse, vt Ptholomeus, & Trismegistus putarũt, sanum non est, nam vt ait Plato in Timeo: *Omnes stellæ diuinæ sunt, & bonæ, nec quidquam faciunt mali, aut quædam maleficæ, sed maleficas esse in illo sancto, & pietatis loco quatenus conuenit? Cumque omnia sydera plena sint cœlestis sapientiæ, malitiam porrò scimus ex demẽtia nasci, quatenus conuenit maleficas esse stellas dicere? Nisi fortè id quod fas non est interdum easdem bonas interdum malignas esse existimandum: propterea quæ promiscuè veneficia, & maleficia præbere: sed hoc absurdum est putare cœlestem substantiam vna eademque natura præditam non in omnibus stellis eadem esse, sed pleraſque tanquam à propria degenerare natura.*
9 † Nam si in corporibus cœlestibus aliqua esset malitia, aut Astra aliqua maligna qualitate prædita fuissent, de necessario corrumperentur, quod erroneum est, Aristotel. libr. 9. Metaphys. cap. 10. *Nõ igitur quidquam in his, quæ perpetua sunt, malum est, neque error, neq;*
10 *corruptũ, etenim corruptio de malis est.* † Quorum occasione horum abusum taxat, qui maleficos, & beneficos Planetas cõtendunt in hæc verba eximiæ eruditionis Auerroes in comment. 19. *Impossibile est creditu, quod Astronomi dicũt stellas quasdam fortunatas esse, quas*
11 *dam infortunatas.* † Nam cum Astra, seu syderæ cœlestia sint corpora simplicissima malum, neque illis esse, neque ab eis emanare posse cõtendunt *idem Aristotel. lib. 1. de cœlo, cap. 9. & eius interpres Auerroes dict. comment. 19. & 21. & lib. 3. tex. com. 25. Cognatus meus D. Gaspar de Villalpando com. 2. idem Arist. d. ca. 10. Metaphys. & lib. 2. Physicor. Ioan. Heucherus in Prognost. Medic. c. 2.*

12 ¶ Ridiculum enim est, vlla infortunia, vllos morbos, vllum ve contagium, aut malum nobis ex Astris emanare, nam si malũ aliquod in cœlestibus corporib⁹ esset, corrumpi statim vniuersum consequens planè foret, vt docet *noster Auerroes ad Aristotel. lib. 1. de cœlo, cõment. 28.*
13 † Quamobrem si à syderum certo congressu, quadam contages oriatur, cõtagiosa ipsa esse, & morbida execratione inquinata omnino oportet, quod cum impium sit dicere, atque nefas diuinissimis vtique, ac purissimis existentibus corporibus corruptionis omnis, ac passionis expertibus fateri omnino necesse est, neque á cœlo, nec syderibus tantum mali immortalium perniciem deriuari, vt contendit idem *Auerroes lib. 3. de cœlo, commen. 25.*
14 † Quare eleganter his verbis testatur doctissimus Franciſc. Valleriola Medicus in Appendice ad librum 3. de locis comm. capit. 2. *Desinant itaque Astronomi, & qui eos sequuntur parum cordati Medici, nobis suis fallacijs technijsque imponere, graueque facinus arbitrẽtur malum cœlo, ac Astris tribuere, vnde bona ad nos omnia, ceu à fonte purissimo manant: illudque cogitent veras esse, quæ de hisce rebꝰ traduntur Astronomorum regulas prorsusque fallaces.*
15 † Nam neque dierum criticorum rationem à Luna, aut ab Astris pendet, sed à corporis temperamento, ac morbi symptomatibus, vt non vno in loco docet *Hippocrat. lib. 1. Epidemiar. & lib. 2. sect. 2. & prognost. 16 sect. 2. Galenus lib. 3. de Crisibus, S. Bonauentura, & alij relati à Codronch. lib. 2. de morbis veneficis. cap. 6. Ioan. Langius epistol. 35. Petrus Forestus tom. 1. enarrat. Medicar. lib. 1. obseruatio. 22. Andr. Laurent. lib. 3. de Crisibus, cap. 6. Ioan. Heurnius in Praxi Medic. lib. 3. c. 9.*
16 † Quapropter non Astrorum in morbis seriem, sed ipsam morborum speciem vim atque hominis naturam inspicere Medicũ iubet, *Hippocrat. lib. 2. de ratione vict. acut. text. 38.* & apertius testatur lib. 3. præsag. text. 39. *Nihil ex Astris in morborum curationibus, & dignitatibus petendum, sed magis ex his, quæ natura constat Theorematibus medendum.*
17 † Nam si Luna, aut Astra Criticorum dierum causæ essent procul dubio omnes, qui eo die in morbum incidерent, vel salute adempta liberarentur, vel mor

te rapti

te rapti ſuccumberent, quod cum falſum experiamur Criſos à Luna, neque ab Aſtris pendere, docet *Ioan. Picus Mirandul. vbi ſupra, dict. cap. 16.* † Vnde eleganter ad eandem ſententiam in hæc verba teſtatur Franciſc. Valleriola lib. 3. enarrat. Medicor. cap. 2. *Cum ſæpè videre ſit pleroſque vna, eademque cœli, & Aſtrorum configuratione in morbum incidere, nõ pari tamen exitu à morbo liberari: alter enim morte, ſalute adempta alter, morbo ſoluitur; celerius omnis, tardius alter ad morbi iudicium properant: quin, & multos diuerſis quidem temporibus in morbos delapſos ſalubri exitu liberari, aut morte raptos occumbere.*

¶ Neque propterea diuina illa efficacia qua oſtlorcſcunt in his inferioribus ſpoliare ſydera, cœlumq; velim, ſed doleo ignauiſsimos homines his vitalibus viribus nimis confuſe omnia ad ſcribentes; nam vt ait Ioann. Heurnius in Praxi Medic. lib. 3. cap. 9 *Inexpugnabilis, & Reipublicæ calamitoſa quædam imprudentiæ nomine, ac vmbra præclaræ ſcientiæ huius aui Medicos, ac Chyrurgos ferè inviſa ſit, vt ignauus Acceſuis nauta, quem cum nauigationes taderet Lunam cauſari infauſtam ſolitum ferunt: ſic Medici quidam, vt abierant morbos, inauſpicatos dies Lunæ criminantur, dum conclamatum ſit de ægri vita.* † Quare ægritudines, aut contagia nullatenus ab Aſtris prouenire, ſed ab aëris corruptione, aut exhalationibus ab impuris locis manantibus, vt multis rationibus docent *Galenus lib. 1. de differ. febr. cap. 4. Andr. Laurent. libr. 3. de Criſibus, cap. 6. Franciſc. Valleriola lib. 1. locorum comm. cap. 4. & in Appendic. capit. 18. Baptiſt. Codronch. de morb. veneſic cap. 6. Ioã. Hucherus in Therapeutic. lib. 4. cap. 5.* † Cum neque aëris corruptio à ſyderibus prouenire nullatenus poſsit, vt præter ſupradictos notauit Ioan. Heucherus libr. 4. de febr. differ. cap. 5. *Quod ſi graſſantem peſtem nulla aëris eximia mutatio, nulla terræ exhalatio, & maligna ſpiratio, nulluſque prauorum ciborum ex annonæ charitate, vſus præceſſerit; ſi qua etiam omni tempore æqualiter ſæuiat tàm æſtate, quã byeme, & contra; tàm calido frigido ve, quàm humido, ſicco ve tempore, & contra, non tamen peſtis eius ſeminaria à ſyderibus in aërem eructata credibile eſt.* † Calor enim Solis (vt reliquorum Aſtrorum vires prætermittam) ſemper viuificus eſt, ſemper cum homine hominẽ generat; reſque omnes cum ſuis ſeminib⁹ procreat, quod ſi aliquando cadauera putrefacit, id ipſum ex accidenti mollitur, alieno in materiam humidam intromiſſo calore, vt docet *Ariſtotel. de generation. capit. 2.* † Quamquam haut negem ſyderum viribus inferiora ſubdita que elementa gubernari, aëriſque conditionem varie permutari: pro vario eorundem ſitu, aſpectu; ortu, & occaſu, non tamen peſtilentem iſtã, & venenatam vim proximam, & immediatam ſyderibus adſcribimus, ſed inferioribus qualitatibus, aut iuſto Dei iudicio, vt tradunt *Ioan. Picus lib. 3. aduerſus Aſtrolog. cap. 21. Alexand. de Angel. lib. 1. contra Aſtrolo. cap. 20.* † Neque etiam periodi humorum ad ſyderum motus referendi ſunt, vt Aſtrologi cõtendunt, ita vt bilis atra diebus duobus ceſſet, & quarto moueatur, quia Saturno adſcribitur, cuius motus alijs tardior eſt, ſed morbi ſymptomatibus, quibus ita terminatur, vt docet *Ioan. Picus dict. lib. 3. cap. 16 & 17. Hieron. Franca ſtor. libr. de diebus critic. Alexand. de Angel. dict. lib. 1 cap. 19.* † Nam vt tertiana humor in ſeptem circuitibus iudicatur, vt inquit *Hippocrat. ſection. 4. Aphoriſm. 59.* & quartana, quia humori magis pertinaci adhæret, non poteſt adeò breui tempore ſolui: ita enim ex morbi natura oritur criſis ad ſalutem, vel mortem, quia ex natura humorum id naſcitur, *Hippocrat. de morbis popul. lib. 1.*

¶ Aſtra enim in his inferioribus nihil præter motum, & lumen mittunt, vt probant *Auerroes ad Ariſtotel. lib. 2. de cœlo, tex 42. & 45. Alexand. Damaſcia apud Philopon. lib. 1. Meteor. cap. 4. Philalteus libr. 1. cœli, text. 25. Ioan. Picus dict. lib. 3. cap. 2. Franciſc. Picus eius nepos, lib. 5. Prænot. cap. 4 Anton. Mirandulan. ſingular certam. libr. 22. 23. & 24.* † & per lumẽ huiuſmodi quatuor primæ qualitates efficiuntur, ſcilicet calor, frigus, ſiccitas, & humidas, quibus vniuerſa hæc inferiora conſeruantur, & perimunt, quia alias in cœlo vires occultas eſſe, præterquam erroneum eſt, vt inſanum taxarunt omnes proximè relati, præſertim *Ioan. Picus dict. libr. 3. cap 4. 5 & 24. Franc. Picus Mirand. d. cap. 4. Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 1. Martin. del Riolib. 1. Magicarum, cap. 3. q. 1. Alexand. de Angel. lib. 1 in Aſtrolog. ex cap. 3. cum multis ſeqq.* † Vnde non fiunt ex vi occulta luminaris, ſed qualitate patente Lunæ, & ſyderum; quia in accenſu eius abundantior immittit lumen, eius calore conchilia creſcunt, menſtrua expungunt mulieres, arbores humiditate turgent, & putreſcunt, vt tradunt *Ariſtotel. & Plin.* † Ita in deſcenſu ſyderum, quia ex defectu luminis arborum humor abſtrahitur, fiunt ſicciora, & ſic conſeruationi vtilia, ſuis ſunt aptiora, vt probant *Ioan. Picus dict. lib. 3. ca. 15. & eius nepos, lib. 3. Prænot. cap. 6.* † Sic & æſtus maris, qui creſcente Luna fiunt, ex lumine

similiter petuntur, nam eius, quod in accensu fit rarefactum mare redundare, & ebullire solet, cessante rarefactione deferbescit, & subsidit, vt docent, *Auerroes lib. 2. Meteor. capi. 2. Paul. Venetus in Summ. Meteor. cap. 12. Albert. Magnus lib. de caus. tract. 2. capit. 5. Cantaren. lib. 2. de elemen. Hieronym. Barrius dial. de fluxu, & reflux. Cæs. Scaliger exercit. 25. & 52.*

31 ¶ Nec Luna tantum accensu, & occasu inferiora alterare solet, cum de Orione hæc verba testetur Aristotel. section. 26. prob. 14. *Infestus, & molestus Orion esse videtur, & occubens, & oriens, æstate, aut hieme, & propter magnitudinem astri dierum fit aliqua pluralitas, transmutationes autem omnium turbulentæ sunt, propter indeterminationem.* † Quod ex defectu, & auctione luminis credo id contingere, nam *Saturni stella*, eo quod orbem suum à Solis communione longe habeat, frigida, & sicca, malebola, & inimica naturæ reputatur, *Iupiter*, autem, quia magis ad Solem accedit calidus, & humidus, *Mars* verò, quia prope Sol est igneus, calidus, & siccus. Sol eiusdem naturæ temperare, quia non ita adurit, vt Mars *Venus*, quia orbē suū sub Sole habet, est frigida, humida, & tēperate. *Mercurius* siccus temperate, *Luna* tandem frigida, & humida in primo gradu. † Quorum vires ex accessu, & recessu augentur, & minuuntur, quemadmodum *Canicula* exoriente augetur æstas, quia eo tempore Sol ad perpendiculum ferit nostras cerui ces, & sic eius effectus ex lumine fit, nō ex particulari vi, nam vt ait Aristotel. lib. 2. Meteor. Sum. 2. cap. 2. *Quia prope quidem existens præuenit exicans, antequam fiat exhalatio*, & hæc est causa cur Auster flat eo tempore, *Aristotel. section. 26. problem. 12.* † Neque à lumine huiusmodi crisis morborum pendet, nam cum sit causa vniuersalis, non potest melius, quam morbus, qui est particularis hominem vexare, vel relaxare, quia non potest operare magis in homine causa cœlestis tàm longe de sita, quàm morbus, quem intra se habet, vt probant *Ioan. Picus vbi supr. dict. cap. 24. Alexã. de Angel. lib. 1 aduersus Astrolog. ca. 6.* † Vnde tenēndum censeo Criticorum ratione pēndere ex morbi natura, qua constitutis diebus, quando morbus se remittit, vel exasperatur, quia ex virtute naturali fit cedente, vel prædominante morbo, mortis, aut salutis signa reddit, vt probat *Galenus tribus suis libris de Crisibus*, nam vt ait Magnus Auinzohar Cordubēs. Teizir tract. 2. cap. 2. *Crisis est pugna, quæ accidit inter virtutes corporis, & humorum, qui causam ægritudinis extitit.* † Et ita nulla erit habenda ratio paris, & imparis numeri, incōputatione dierū Criticorū, sed morbi causa, quia numeris nullā agendi vim tribuimus, co quod nō sint substātiæ, neque vllas qualitates valeāt imprimere, *Arist. lib. 12. Metaphys. c. penult. & fin. Galen. lib. 3. de diebus Decretor. c. 8. Plin. lib. 7. c. 40.*

CAP. X. De Prænotione Rustrica Nautarū, Agricolarū, & Pastorum.

SVMMARIVM.

1. *Prænotio Rustica quibus rebus comparetur.*
2. *Rustica prænotio quare dicatur.*
3. *Agricolis, & Pastoribus necessarium est syderum cursus obseruare.*
4. *Signa cœlestia in ipsis inferioribus reperiuntur.*
5. *Herbæ, & plantæ, quæ cum syderibus habent sympatiam.*
6. *Magnetis lapis cum Septentrione sympatia.*
7. *Magneticis virtute inuēta est nauigatio per Oceanum.*
8. *Arboribus, & plantis temporum mutationes colliguntur.*
9. *Amygdalus, & lantiscus quid prædicant.*
10. *Rosæ, & viola, quando pestis annuntiæ.*
11. *Fructus serotini pestis annuntia.*
12. *Animalium motus ad signa tempestatis.*
13. *Animalium actiones ad signa serenitatis.*
14. *Maris tumor tempestatis præuentium.*
15. *Tumor maris quare tempestatem prædicat.*
16. *Mari ventos quare intus habere soleat.*
17. *Alterationes repentinæ maris signum tempestatis.*
18. *Fragor à montibus signum tempestatis.*
19. *Fragor ex aëre repercusso quare signum tempestatis.*
20. *Sonitus è litoribus mixtus, & perturbatus tempestatis signum.*
21. *Murmur nemorum signum tempestatis.*
22. *Delphinis iactus, & saltus supra aquas, signum tempestatis.*
23. *Aues marinæ si ex vdo in siccum se conferlit signum sunt tempestatis.*
24. *Mergi, Ardeæ, Vulices quando tempestatē prædicunt.*
25. *Aues palustres, aut marinæ, quando tempestatem*

peſtatem ſignant.

26. *Stellæ dum è cœlo labi videntur tempeſtatem anuntiant.*
27. *Stellæ cadentes ab exhalationibus fiunt.*
28. *Grues quando tempeſtatem anuntiant.*
29. *Ranunculi in limo coaxantes tempeſtatem prænuntiant.*
30. *Bubulcula cœlum aſpicientes tempeſtatis ſignum.*
31. *Arcus cœleſtis ſignum tempeſtatis.*
32. *Lanugines, & pappi populnei volitantes ſignum tempeſtatis.*
33. *Lucerna ſcintilans tempeſtatis ſignum.*
34. *Lucerna fungos excitans tempeſtatem prænuntiat.*
35. 36. 37. 38. *Fungi in lucernis quare ſignum ſint tempeſtatis.*
36. *Oleum ſcintilare in lucernis, & fungos concreſcere ſignum tempeſtatis.*

1 PRÆNOTIO huiuſmodi ex cauſi naturalibus ſimiliter petitur, tam ex certo indeprehenſoque ſyderum curſu, quàm aliarum rerum naturalium, quæ ſub cœli ambitu continentur, vt tradunt *Ariſtotel. Aratus, Plin. Varro, Columela. Cicero, Vergilius, Seneca, Lucanus, Ouidius, & alij.*

2 † Ruſtica appellantur, quia nulla arte, ſed experimentis tantum conſtitit, quæ ſunt omnium certiſsima, & ad præſagiendum maximè apta, vt tradit *Franciſcus Picus Mirandulan. lib. 1. prænotionis, cap. 3. & lib. 3. cap. 5.* † Co-

3 lumela enim commendat Agricolis, & Paſtoribus, vt primo ad ſyderum curſus, & mutationes ſe conuertant, quæ ſunt cauſæ tempeſtatis, & ſerenitatis; nam vt ait Aratus in Phœnon.

Syderaque, & varios cœli cognoſcere motus
Nauta, quid caueat, quid vitet doctus arator,
Quando ratē vētis, aut credat ſemina terris.

4 ¶ Quæ quia inferiora alterare, & commouere ſolent, in ipſis etiam inferioribus ſigna huiuſmodi reperiri teſtatur Plin. doctiſſimus homo in hiſtoria mundi, ſiue rerum naturalium, lib. 18. cap. 27. *Cur cœlum intueris Agricola? Cur ſydera quaris ruſtica? Iam te breuiori ſomno feſſum præmunt noctes. Ecce tibi inter herbas tuas ſpargo peculiares ſtellas.*

5 † Quæ ad hanc prænotionem maximè conducunt, ex ſympatia quadam, quæ habent cū Sole, Luna, & Aſtris, idem Plinius vbi proximè, *Dedi ecce tibi herbas harum indices, & vt ne ſic quidem tuos oculos à terra reuoces helitropium, ac lupinum circumagunt cum Sole, cum etiam nunc altius ſpectas, ipſumque cœlum ſcrutaris, habes ante pedes tuos, ecce Vergil. in certis ea diebus proueniunt, durant que fœdere ſyderis huiuſce.* † Lapidis magnetis tanta eſt cū Septentrione ſympatia, vt ſi acum ea tactum in 6
Aquilonem vertas, ſtatim vi ſua cœleſti imbertit in Septentrionem, *Gilbertus de magnet. lib. 1. cap. 1. Leuin. Lemnius de occultis nat. lib.* 7
3. c. 4. † Ex cuius virtutis cognitione nauigatio per Oceanum inuenta fuit, vt tradunt *Ioſeph. Acoſta lib. 1. noui Orb. cap. 16. D. Solorçano de Iure Indiarum, lib. 1. cap. 11. ex num. 73.* nam vt ait conciuis, & amicus noſter D. Ludouicus Gongora Solitud. 1.

Nautica induſtria inueſtigo tal piedra,
que qual abraça iedra eſcollo, metal ella ſul minante
De que Marte ſe viſte, i liſongera
Solicita el que mas brilla diamante
En la noćturna capa de la Eſfera,
Eſtrella à nueſtro Polo mas vezina,
I con virtud no poca
Diſtante la reuoca, el uada la inclina.

¶ Primo enim ex ipſiſmet arboribus, & plantis temporum mutationes colligunt, vt 8
vt ex ſiſci, & mori foliis aduentantem verem, idenque ex floribus amygdali, & ſimilium, Cātic. capit. 2. *Flores apparuerunt in terra noſtra, tempus adputationis aduenit.* † Amygda- 9
li fœcunditas anni fertilitatem denuntiat, *Columela de re ruſtica, lib. 4. cap. 22. Vergil. Georgic. 1.* Lantiſcus trino fœtu, tria arandi tempora deſignat, Arat. vbi ſupr.

Lantiſcus triplici ſolita grandeſcere fœtu,
Ter fruges fundēs, tria tēpora mōſtrat arādi.

Roſæ, aut violæ ſub autummo iterum pululan- 10
tes peſtis anuncia ſunt, *Plin. lib. 3. cap. 26.* fructus arborum præcoces anni fertilitatem denotant, ſerotini, temporis calamitatem, vt tradit *Plin. lib. 15. cap. 12.* † Vidimus enim 11
Cordubæ anno 1618. cum primo vere arborū fructus ventis grandiniſque lapidatione extur barentur, poſtea in vere pululantes, in autummo excrebuerunt, & in hyeme maturati ſunt, ita vt menſe Ianuarij anni ſequētis 1619. mala, poma, priſcos, cotona, groſos, & id generis alia in tanta abundantia fuerunt, vt cophini ex eis pleni in plateis publice venderuntur, poſtea in veri ſequenti eiuſdem anni noſtris tanta lues contracta eſt, vt vix dom⁹ reperiretur ſine morbo, aut morte. † Galorum cantus 12
intempeſtiuus tempeſtatis anuntium eſt; muſcas itidem, culices, pulices, & pleraque animalcula, quando nobis importuniores ſunt, eadē protendunt, quia ab aëre frigido torpeſcētes, ſemel ſubacta, iterum atque iterum reddeūt: cati manibus fricantes caput, aſini humiles ha-

bentes

bentes aures, signa similiter tempestatis sunt. vt tradunt *Iul. Cæsar Baricel. in horto Geniał. pag. 350. Bulenger de diumat. lib. 1. c. 4.* † Alia autem serenitatis signa sunt ex aliorum animalium natura, & sympatia petita, quę in hæc verba totius Encyclopediæ laude vnus testatur Vergil. Georg. 1.

Nec tepidum ad Solem pennas in litora pădŭt
Dilecti Thetidi Halciones, nec ore solutos
Immundi meminere sues iactare maniplos,
At nebulæ magis ima petunt, cāpoq; recŭbunt;
Solis, & Occasum seruans de culmine summo,
Nec quicquam seros exercet noctus cantus,
Apparet liquido sublime in aëre Nisus.

¶ Secundo enim ex maris tumore, atq; agitatione, præcipuè in fretis, tēpestas significatur, quia cum istæ aquæ minus liberū habeant fluxū, solent vehementius concitari, Vala. lib. 6. ling. Lat. *Dictū est fretū à similitudine feruentis aquæ, quod in fretum sæpè concurrat æstus, atq; efferuescat.* † Vnde cum efferuescit, subito atq; repente vnda tumet, tempestatis signum est, quia ventos latentes denunciat, Plin. lib. 18. c. 35. *Sæpè silentio intumescit, statuq; altius silentio, iam intra se esse ventos fatetur*, Senec. in Argonaut. *Agitata vētis vnda tumet.* Cicer. lib. 1. natur. Deor.

Atq; etiam ventos demonstrat sæpè futuros
Instatum mare, cū subito penitusq; tumescit.

Nam cum ventus sit causa talis tumoris, quando non apparet, intus ad esse creditur, quia vt ait noster L. Annæus Senec. lib. 3. natur. qq. c. 16. *Sūt illi specus vasti ingētes recessus, & suspēsis hinc inde mōtib⁹, saxa sunt spatia abrupti in infinitū hiatus, qui sæpè illapsas vrbes recepērūt, & ingētē, in alto ruinā cōdidere; hæc spiritu plena sunt, qui nūc huc collisus, nūc illuc repercussus mare exagitat.* † Vnde huiusmodi maris repentini tumores, & alterationes signa sunt tēpestatis, apertè docet alter Senec. in Thieste

Instant nautis fera tempestas
Cum sine vento tranquila tument.

M. Annæus Lucan. lib. 5. Pharsal.

Æstuat vnda minax, statusque incerta futuri
Turbida testantur conceptos æquora ventos.

¶ Tertiò fragor, qui auditur à mōtib⁹, & is arid⁹, hocestasper, nimi⁹, acut⁹, horrifert, & qualis fieri solet ex arborib⁹ aridis, nā arida cū frā gūtur asperis, & dirius resonā, quare id esse signū tēpestatis dixit Plin. *Mōtiū sonit⁹*, Aratus, *cacumina mōtiū sonātia*, Cicer. de diuinat. *aut dēsus stridor cū celso è vertice mōtis.* † Quia sæuiens aër, qui tempestates concitare solet, fragores huiusmodi in arbores causat, Lucre. li. 1.

Interdum rapido percurrens turbine campos
Arboribus magnis sternit, montesq; supremos.
Siluifragis vexat flabris, ita perfurit æri,
Cum fremitu, sæuitq; minaci murmure Ponti.

¶ Quartò, sonit⁹ è littoribus mistus, ac perturbatus prognosticum est tempestatis, vt inter alia docet Aratus in Prognost. *Et lōgè margines resonantes, littoraque marina*, Plin. *Si littora, ripæque resonabunt.* Aristot. 2. Metheor. c. 8. *Cum entm vndabundum mare littoribus illiditur*, Lucan. Pharsal. 5.

Si murmura Ponti
Consulimus, venient cori in mari.

¶ Quintò, crebrum murmur nemorum, quem Plin. *nemorum mugitus* appellat, signum est tempestatis, vt docent Cicero, & Aratus vbi sup. Vergil. Æneid. 10.

Cum deprensa fremunt syluis, & cæca volutāt,
Murmura, venturos nautis prodentia ventos.

¶ Sextò, delphinis iactius, & saltus supra aquas, vel dum alio modo se ostentat, tempestatem prænunciat; quia ventorum potentia concitatis in imo aquis vbi ipse degit tutum quærens ad summa petit, vnde eius ostētatio, imminentis tempestatis inditium est, vt docent *Conciuis mei Senecæ Traged. 8. Agamen. Lucan. libr. 5. Pharsal. Ioan. de Mena ad Regē D. Ioan. II. ordin. 5. copl. 170.*

Ni veo delfines de fuera mostrados.

¶ Septimò, si aues marinæ ex vdo in sicum se conferunt, tempestatem prænunciant, quales apud Aratū ἔρωδιον, quod Latin⁹ respō det *Mergus*, νῆσσα, quod sonat *fulicæ*, κύμηνον, quod importat *Ardea*, nam cum hæc in aquis degant, vt probat *Aristot libr. 8. histor. animal. cap. 3.* quando licum petunt maris tumorem, timent, vt notat *Cassiodor lib. 3. epistol. 48.* † Vnde pro signa tempestatis aducuntur de mergis apud Claudian. de bello Gildon. *Si reuolant mergi*, de Ardea Lucan. *Ardea sublimis penna confissa natandi*, de fulice, Cicero in poema de suo Cōsulatu, quod habetur lib. 1. diuinat.

Cana fulex etiam fugiens egurgite Ponti
Nunciat horribiles clamāsistare procellas.

¶ Octauò, si palustres, aut marinæ aues huiusmodi insaturabiliter se in aquis mergunt, pluuiam significant, vt auctor est *Aratus in Prognost.* inter quas cornix præcipuas partes obtinet, Cicero dict. libr. 1. diuinationis.

Fuscaque nonliquā cursans per littora cornix
Demersit caput, & fluuium cernice recepit.
Lucan. lib. 5. (*brem*
Quodq; caput spargis vndis velut occupat im-
Instabili; gressu metitur littora cornix.

¶ Nonò, stellæ dum è cœlo labi videtur, tempestatē vētosq; pra nūciat, vt inter indicia

tempestatis rationem reddens, aduxit Seneca in Hippol. *Stella cum ventis agitata longos porrigit ignes*, Lucan. vbi prox.

Aëra dispersos tradere cadentia sulcos
Sydera.

27 Quæ non sunt sydera, neque stellæ, sed exhalationes, vt signate docet Arist. 1. Metheor. *Si exhalationis lõgitudines per partes exiguas, & frequentes æqualibusque latitudinis, & magnitudinis sparsæ fuerint, stellæ fiunt, quæ videtur prosilire*, quas Vergil. dixit Æneid. 2.

Fundere lumen apex.

Et Georgic. 1.

Flãmarum longos à tergo albescere tractus.

28 ¶ Decimo, grues volatu suo altissimo indicant, imbrem surgere ab imis vallibus, Plinius *Grues in mediterranea festinãtes*, in quo desidet ab Aristotele, qui lib. 9. hist. c. 10. *Si nubes, tẽpestatẽq; viderint deuolãt in terrã, & quiescunt*, Sed Plinio assentitur Vergil. d. Geor. 1.

aut illum surgentem vallibus imis
Aëriæ fugere grues.

29 ¶ Vndecimo, ranunculi in limo coaxãtes signa sunt tempestatis, Plutarch. lib. de solert. animal. *Alias autem* (ranæ) *vocem edunt clarissimam pluuiæ imminente, idque signum vnum est, è certissimis.* Cicero ad Attic. lib. 15. *Equidem etiã pluuias metuo, si prognostica nostra vera sunt; ranæ enim* [illegible], & d. li. 1. *diuin.*

Absurdoque sono fontes, & stagna cietis.

Vergil. Georg. 1.

Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.

30 ¶ Duodecimo, bubulcula cœlum aspicientia, & auram captantia naribus indicium faciunt pluuiæ, & tempestatis, vt docent *Arat.* & *Plin.* quia cum humidum est aër id faciũt, vt refrigerentur, Cicer. lib. 1. diuinat.

Molli pedesque boues spectantes lumine cœli,
Naribus humiferum duxere ex aere succum.

31 ¶ Decimotertiò, arc. cœlestis, quem Irim veteres dixerunt, & haurire suis cornib. aquã, è fontib., & nutriri, *Turneb. li. 22. c. 23. & lib. 29. c. 31.* Nam vt ait Vitruvius lib. 9. c. 4. *Aquæ vapores è fontib. ad nubes per arcus excitari.* Propert. lib. 3. Eleg. 5.

Cæruleus pluuias cur bibat arcus aquas.

Tibul. lib. 1. Eleg. 4.

Venturam admirat imbriferi arcus aquam.

32 ¶ Decimoquartò, lanugines, & pappi ponulnei volitantes per aërem flosculos, plumas, & id genus similia tempestatem prænunciant secundum *Aratum in Prognost. Arist. in Problem. Plutarc. lib. de causis natur. c. 18.* vnde Polician. in Rustic.

Nec non præmunciat Eurus.
Pluma natans, fólitú ve errans, pappiq; volãtes.

¶ Decimoquinto, apud mulieres sua sũt rustica ligna, videlicet cum scintilat oleum in lucerna, & fungos lumen eius excitat, scintilãs quidem, vt putat Aristot. [illegible], nec vt fauilla, quæ solet cum fumo egredi, vt testatur *Plin.* † Sed fungi, qui in lucernis sunt, ex pauilis recrematis circa accensas lucernas, dum istæ vruntur, in fungi forma concremata, vt agnouit *Hieronym. Mercurial. lib. 3. variarum, cap. 17. & libr. 6. capit. 14.* vt supradictos ad concordiam reducens, tenet *Turnebus libr. 22. capit. 18.* † Et causa cur ista denotent pluuias in promptu est, quia ex aeris humidi crassitudine residents excrementa ista in lucernis, vt docent *Victorius libr. 33. variarum, capit. 21. Plutarchus libr. de causis, dict. capit. 18. Bulenger. de diuinatibn. libr. 1. capit. 5.* † Sed de huiusmodi prognostico primus omnium Theophrastes scriptum reliquit, *Fungi cum fuerint, humidum aquam significant*, Aratus in Prognost.

Alias verò delabantur flamma, ceu leues
Ampullæ.

¶ Callimachus ait, *pluuiam significari; si lucerna ardente fiant frequentes fungi.* Cui astipulatur Chorus apud Aristophan. in vespis, *cum præmisit fungos esse in lucernis: Solet autem aliquando, hoc est, facere pluuiam maximam.* † Vnde rectè Plutarchus lib. 9. Sympo. q. 7. *Fungis in Lucerna apparentibus confugi aerem, & cogi nubes.* Plin. *pluuiæ etiam in lucernis fungi.* Policianus.

Flammaque cum flectit, cum sese elidet, & ipsis
Vix sedet in stuppis, scintillãque excutit vncã.

Et ita intelligendus est Apuleius, dum ait libr. 2. Asin. *Cum ecce in vespera lucernam intuens Pamphile, quam largas, inquit, imber aderis crastino: & per constanti marito, qui comperisset istud? Respondit, sibi lucernam predicere*, nam vt cecinit Maro vbi sup. d. Georg. 1.

Nec nocturna quidem carpentes pensa puellæ
Nescioré hyemem, tecta cũ ardente viderẽt
Scintillare oleum, & putres concrescere fungos.

CAP. XI. De Prænotione ex instinctu naturali brutorũ.

SVMMARIVM.

1. *Prænotio ex brutis ex ipsorũ natura comparatur.*
2. *Instinctus naturalis brutis datus loco rationis.*
3. *Hyrundines, cyconiæ, & aliæ aues tempora signa sunt.*

4. *Homo quare antropos nominetur.*
5. *Animalia ex naturali antipatia, & sympatia rerum multa nobis insinuant.*
6. *Apodes murales quando aëris commotionem præsentiant.*
7. *Muscule, quare ruituras domos præsagiant.*
8. *Hirundines quomodo aëris mutationem præsentiant.*
9. *Tempestatis signa varia.*
10. *Animalia, quæ in aëre degunt, aëris mutationem præsentiendo, nouis tempestates præsagiunt.*
11. *Aues, quæ in aqua degunt, quare signa sint tempestatis.*
12. *Auium præsentiones ad prudentiam multi referunt.*
13. *Ratio in auibus intelligitur de illis, quæ solerter fiunt ab eis.*
14. 15. *Bruta multa operantur, quæ rationem videntur immitari.*
16. *Prænotio animantium nulla alia est, quã instinctus naturæ.*
17. *Animantibus singulis Deus propria dedit, quæ peruenirent ad finem debitum vniuersitatis.*
18. *Deus est in mundo, non vt anima, sed vt opifex.*
19. *Præsagia brutorum naturalia, licitum est obseruare.*
20. *Concentus auium intelligere falsum est.*
21. *Concentus auium quare multi intelligere contendant.*
22. 23. *Aues quare potiusquam homines aëris temperiem sentiant.*
24. *Lucinia aduentus, quæ sit ratio.*
25. *Delphinis ostensio in mari, quare signũ sit tempestatis.*
26. *Mergus ad litora petens signum tempestatis.*
27. *Apodes, insolitæque aues cum ad nos migrant, vel recedunt tẽpestatis indicia sunt.*
28. *Præsentire aues, & bruta dici non potest.*
29. *Præsentire aues ad instinctum naturæ refertur.*
30. *Animalia, licet præsagi sui sint ignara, ex impetu naturæ multa sentiunt.*
31. *Præsentire quare ad homines, sentire ad bruta referatur.*
32. *Crocitus, & garritus auium quando naturalem prænotionem policeantur.*
33. 34. *Coruum quare futurorum iuditium faciant.*
35. *Cantus, & garritus auũ quid præsagiant.*
36. *Auium cantus ad Dei benedictionem.*
37. *Aues dicitur laudare Deũ per metuphorã.*
38. *Animalia quare magis, minus alia præsentiant.*
39. *Animalia, quæ hominum disciplina participant magis præsentiunt.*
40. *Formica, & apis quam miranda prodeant in polytica, & œconomica.*
41. *Prouidentia formicæ laudata Prouerbior. cap. 6.*
42. *Formica dum ouа effodit, temporis humiditas.*
43. *Formicam ex humiditate, non oua, sed alimonia effodere.*
44. *Cornix præsaga tempestatis.*
45. *Cornix ad terram sẽ conferens sentit aëris temperiem.*
46. *Cornix per litora cursitans imbres indicat.*

ANIMANTES enim quibus phantasia pro ratione est, impetum quendam à natura sentiunt, quo ducuntur ad commoda quærenda, & ab incommodis abducuntur, ex quibus hæc prænotio petitur, nã vt ait Vlp. in l. 1. D. de iust. & iur. *Ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit, &c.* † Nã cum eis liberum nõ sit in alterutram se partẽ vergere, & sua mutare proposita, qui propria sunt rationis officia, fit illis pro ratione instinctus, impetusquè naturæ, vt docet *D. Tho. p. 1. q. 86. & 2. 2. q. 95. ar. 7. D. Ambros. lib. 5. Hexamer. c. 9.* † Quapropter euenit, vt prænosse, aut ariolari autumarit antiquitas, videns hyrũdines, turtures, luscinias expleta vi hyemis cũ primum intempescere annus incipit atria nostra, arbores, & spineta petere, putarunt vernũ, eis tẽpus esse percognitũ iuxta illud D. Hiere. c. 8. *Milus in cœlo cognouit tẽpus suũ, turtur, & hyrũdo, & cyconia custodierũt tẽpus aduentus sui.* † Nã licet nõnulli hæc ad insensatas naturæ species reducant, vel ad internos sensus animantis, qui maioris virtutis sunt, quam externi: falluntur sanè, quia maiores essent in homine, qui omnium rerum creatarum, quæ sub cœli ambitu continentur, excellentior est; ex quo ἄνθρωπος *anthropos* nominatur, quasi ἀνατρῶν *anathron*, omnia videns, & cõtemplans, vt tradit *Plato in Cratyll.*

¶ Animalia enim præsagijs sui sunt ignara, nec vllo sensu, vel discursu mouẽtur, sed ex naturali antipatia, vel sympatia ducuntur ad querẽdũ cõmoda, & fugiendũ incõmoda, quæ homines vidẽtes, & experiẽtes canones prænotionum composuerunt, quibus vtuntur agricolæ, pastores, & nautæ, & appellantur *Ephemerides rusticorum*, vt tradit *Anton. Mizaldus*

lib. de Magia naturali. † Videntes enim maris, & ſtagnorum accolæ, quod incurbi delphines vacilarent aquæ ſumma, & quod ſiccum Mergus anatet vaticinari eos quodammodo de futura maris tempeſtate putarunt, vt docent *Ariſtot. Plin. Columela, Seneca, Lucanus,*
6 *& alij paſſim.* † Similiter quando ripariæ hyrundines præter ſolitum contigit aduentare, & murales apodes proprijs cabernis derelictis ignota turres remigio alarũ petere, ſtatim opinati ſunt volucres iſtæ aduenas, & peregrinas commotiones aëris, & turbines nobis protendere, vt docẽt *Cicero lib. 1. diuinat. Maiol. die*
7 *rũ canicul. tom. 2. colloq. 2.* † Nam hac de cauſa ruituris domibus fugiũt muſculi, Plin. libr. 8. c. 28. *Ruinis imminentibus muſculi præmigrant, aranei cũ telis primi cadunt, obſeruatum vulpẽ aure ad glaciẽ apoſita cõiectare craſſitudinẽ gelu.* † Aeris intẽperie aliæ animãtes præſentiunt futura, Plin. d. lib. 8. ca. 37. *Hirinacei mutationẽ Aquilonis in Auſtrũ condentes ſe incubili præſagiũt.* Et lib. 11. c. 10. *Aper pradium nãt vẽtos, imbreſq;, & tũc ſe cõtinẽt tectis.* Et c. 24. *Ex arameis ſunt auguria, quippè incremẽto auiũ futuro tela ſua altius tollunt.* † De indicijs tempeſtatis Romanæ Sapientiæ coryphæus teſtatur Vergil. Maro Georg. lib. 1.

Tum liceat pelagi volucres, tardaq; paludes
Cernere in expleto ſtudio certare lauandi,
Et velut inſolitũ pennis infundere rorem,
Aut arguta lacus circumvolitauit hyrundo,
Et bos ſuſpiciens cœlum (mirabile viſu)
Naribus aëreum patulis deſerpſit odorem,
Nec tenuis formica cauis non educat ova.

10 † Nã cum ad tempeſtates perturbatio aeris præcedat, & elementorum ſibi inuicem diſcordia, animalia, quæ in illis degũt, cũ fẽtiũt, timoris ſigna prodeũt, qua homines aduertẽtes ex eorũ mortib⁹ illas prædicunt, nã vt ait Lucan.

Nec placet incert⁹, qui prouocat æquora delfin
Aut ficcũ quod merg⁹ amat, quodq; auſa volare
Ardea ſublimis pennis confiſſa natandi (ber
Quodq; caput ſpargẽs vndis velut occupat im-
Inſtabili greſu metitur littora cornix.

11 ¶ Aues enim, quæ in aqua victitãt, illi⁹ futuro aduentu exultãt, atq; geſtiunt, quæ ad riparias autẽ paludes degunt, & fluuiales, alia cauſa aſſignari poteſt, ſcilicet, calida illa tẽperies ex vaporibus, atque exhalationibus inductã, vt calidiora aura æſtuantes impendentis plubiæ refrigereſci ſummopere exoptant. Ideò quando in aqua merguntur ſigna ſunt tempeſtatis. Vergil. Georg. d. lib. 1.

Cũ medio celeres reuolant ex æquore mergi
Clamoreq; ferũt ad littora, cliique marinæ
In ſicco ludunt fulicæ, notaſque paludes
Deſerit, atque altã ſupra volat ardea nubẽ.

¶ Nã licet hęc, & alia huiuſmodi ad ingeniũ, 12
& prudentiã, nec nõ rationẽ videãtur referre *Plutarc. lib. q brutis ratio inſ. Galen. in Iſagoge, Plin. lib. 10. c. 41. Porph. de ſacrific. lib. 3.* † Fal- 13
ſum eſt, niſi rationem intelligas de illis, que ſolerter fiunt ab eis, quæ rationẽ, & prudentiã videntur imitari, *Ariſt. de Anima, lib. 3. & hiſt. animal. lib. 7. c. 1. Plin. lib. 8. c. 28. D. Tho. 1 2. q. 13. ar. 3. Toled. lib. 3. de Anima, q. 7. Andr. Liuatti lib. de cõtẽplat. intellectus, c. 2. Menchac. controuer. lib. 1. t. 21. ex n. 14. Perez in Laurea Salm. certam. 7.* † Vt quę tradit de Elephãte, 14
Plin. lib. 8. c. 1. 2. 3. 4. 5. de Leone, *d. lib. 8. c. 17* de pãterijs, *d. lib. 8. c. 17.* de rhinocerõte, *c. 18.* de ſerpentibus, *c. 23.* de crocodilo, *c. 25.* de delphine, *lib. 9. c. 8.* cyconis, & mergis, *Ariſt. lib. 9 c. 31. & 32.* † Vt ſic interim taceã alia innu- 15
mera, quæ hãc videntur cõprobare concluſionem; nã vt ait Plin. d. lib. 8. c. 28. *Millia præterea, vtpote cũ plurimis animalis eadem natura rerum, cæliquoq; obſeruitiũ, & vẽtorũ imbrium, tempeſtatum præſagia, alijs, alia dederit, quod proſequi immenſum eſt.*

¶ Vnde quicũq; putãt prænotionẽ aliã aui- 16
b⁹, reptilib⁹, aut quadrupedibus ineſſe præter inſtinctum illũ, impulſumq; naturæ, falluntur, quia ratiocinatio, & diſcurſum ſolum animæ rationali cõpetit, vt tradunt *Ariſto. Linanius, Albert. Magn. & alij vbi ſup.* † Illaque in bru- 17
tis eis imitantia experiuntur ad ſolum naturę inſtinctum referri debent, vel ad ſympathiam, & antipatiam phyſicam eorum naturæ: nam quando Deus hanc vniuerſitatem creauit, eadem potẽtia, & virtute, qua fecit omnia, facultatẽ etiã ſingulis propria dedit, qua peruenire poſſent ad finem vniuerſitati debitum, vt dixi in *Epitom. de Mag. lib. 1. c. 2. n. 2. Ioan. Euſeb. p. 2. curioſ. Philoſ. lib. 1. ca. 68.* † Nõ quod De- 18
ſit in mundo, vt anima mundi, ſicut *Iomblicus Apuleius*, & alij ſunt arbitrati: ſed vt omnium opifex, & moderator *D. Aug. lib. 4. Ciui. Dei, c. 31. & lib. 7. c. 6. D. Tho. p. 1. q. 2.* nam vt ait Vergil. Æneid. 6.

Spiritus intus alit, totãque infuſa per artus
Mẽs agitat molẽ, & magno ſe corpore miſcet.

¶ Vnde cum præſagia huiuſmodi ex bru- 19
torum natura petita ſint, licitum eſt ea obſeruare, vt alia naturalia, *D. Tho. 2. 2. q. 95. D. Antonin. p. 2. tit. 12. ca. 1. §. 8. Binsfel. in l. 3. C. de maleficis, & mathemat. q. 1. & 2. Mairlus to. 2. colloq. 2. & 4.* † Dum tamen eorum motus, garrit⁹, aut cõcent⁹ ad nil aliud, quã ad huiuſmodi præſentionem referas, ne adſtruatur Ethnicorum error, qui ſe murmurationem, & concent⁹ auium intelligere gloriabãtur, vt

Pitbago-

Pithagoras, Taletes, Apolonius, Thireſias, & Melampus, quos latis refutant *Franc. Pictus lib. 5. de exam. vanitatis Gētium, ca. 8. & lib. 3. prænotio. c 3. Maiol. to. 4. colloq. 1. D. Solorzan. de Iure Indiar. lib. 2. c. 7. ex n. 10.* † Similia multa de concētu auiū ab Apollonio Thyanæo refert *Porphir. lib. 3. περὶ ἀποχ.* de Regina Sabaa, quod ex auium confabulatione Salomonis ſapientiā intellexiſſet, refert *Mahomat in Alcorā, cor. 3.* Nā vt ait Verg. in Cathelec. *Garrula quid totis reſonas mihi noctibꝰ aures, Neſcio quem dicis, nunc meminiſſe mei.*

21 22 23 24 25 26 27

¶ Aëris enim intemperiem potius aues præſentiūt, quia minori impedimēto plumatę animātes aëreo victu aſſuetæ, & pauco corpuſculo ſpirantē zephyrū exceptāt, eoq; fortius afficiūtur, quod nos præſentire nequimus quoniā craſſa, & duri ſenſus corpora nacti ſumus, vt docet *Alex. Aphroſidæus in Problem.* † Vel ex anima ſenſitiua, qua ſola præditæ ſunt impreſsiones cœleſtes efficacius ſentiūt, præſentiūtq; ſibi dāna imminentia, nā vt ait D. Tho. 2. 2. q. 95. art. 7. *Cum enim bruta animalia nō habeant, niſi animam ſenſitiuam, cuius omnes potentiæ ſunt actus corporalium organum, ſubiacet eorum anima diſpoſitioni continentium corporum, & primordialiter cœleſtium.* † De Luſcinia par in aduentu ratio; nā quāquā illa in aëre muſcas, & culiceſ nō prędatur ad paſtū, quæ poſt hyemis rigorem per aëra ſpatiantes diuagantur, nihilominus, & vermunculis, veſcuntur, ac minutilis germinātiū arborū floſculis aſſueſcunt, quę turturibus, phylomenis, alijſque cōpluribus avitij generis ſubminiſtrātur, tēporis eiuſdē, tēpore quem, & ille quoq; acutius ſanè quā homines, quā ferę beſtiæ præſentiunt, *Plin. in naturali hiſtor. lib. 5.* † Delphinitidē, quia turbatis in imo aquis, & arena commota ventorum turbinibus fugit talem inimicam ſibi cōmotionē, qua piſces etiā, quos ille venatur quibuſdā veluti latebris occultrantur, & ſumma petit. Ideò eius oſtentatio ſignū eſt tempeſtatis, *Ælian. de varia hiſt. lib. 9.*

¶ Ita & Mergo contingit, cuius victus cū ſit in capiendis piſcibus, qui ſe facillimę ob eius aſpectu prorripiunt iactatis, & turbatis ęquoribus, ſi in præda laſſati terras petunt, inde factum, vt dum hic vdum relinquens ſe fert in ſiccum, ille relicto in profundo, aquarū ſuperficiem petit, littorum accolæ, & pelagi nautæ tempeſtatem obſeruauerint, ſentiunt illi verius, quam præſentiunt, vt tradit *Ariſtot. lib. de admirād. audit.* † Apodes inſolitæque aues cum ad nos migrant, vel recedunt, ad alios tēporum mutationes inſinuant, vinamque ventorum deferunt, cui contra nare præinvecilli-

tate non datur, quapropter cū ſeſe noſtris ſpectibus offerūt, violētiā flatuū expectantes, quā illæ nobis ſua quaſi fuga denunciarūt, & ſic de reliquis, vt videre eſt apud *Frāciſ. Pictū lib. 3. Prænot. c. 3.* † Quare errant, qui aues huiuſmodi, & bruta præſentire arbitrātur, nec non alij, qui naturali præſagium euenire, vel ab acumine ſenſus interni, vel alia quadam cōmotione virium naturalium, vt *Iamblicus* fuit arbitratus, quos redargunt *Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 20. Ioā. Euſeb. d. c. 68.* † Nā quod præſentiunt ab ipſa natura eſt, ſolo inſtinctu edocta, vt docēt totius paganæ philoſophiæ anteſignanus Vergil. Maro Georgic. lib. 1.

Verum vbi tempeſtas, & cœli mobilis humor
Mutauere vias, & Iupiter humidus Auſtris,
Denſet, erāq; rara modo, & quæ dēſa relaxat,
Vertuntur ſpecies animorum, & pectora motus,
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat,
Cōcipiunt hinc ille auium concentus in agris,
Et lętæ pecudes, & ouantes gutture corvi.

¶ Nam etſi animalia præſagij ſui ſint ignara, impetum tamē naturalem ſentiunt (mouente phantaſia) ad petendum, quæ commoda & fugiendum, quæ noxia ſint futura, ex quo muſculus, & paſſerculus domos ille ruituras, hic aëris contagionem fuga præueniunt, vt aiūt *Plin. lib. 8. c. 28 Maiol to. 2. colloq. 2. Ioā. Euſeb. d. c. 68.* † Vnde irrationabilia ſentire tā tū, dicere poſſumus, nos autē præſentire; nam ex violentia ventorū, atque ex animaliū illorū fuga, & tempeſtas, & procella denunciatur, ex propinquatione verò Solis ad noſtrū vertices tempeditas aëris prodit, ex qua, & aduēt⁹ hirūdinum, & vernum etiā tempus procedit, quod ex eis nobis præſentire licet, quia vtriuſq; eſt cauſa cōmunis. † Sic & crocitatus, & garritus auium naturalem, nō ſuperſtitioſam prænotionē pollicentur, cum motu quodam naturæ animantes huiuſmodi, vel de cōmodis aëris, & victus quodammodo gaudeant, vel de aduerſis tēpeſtatibus, & cibi penuria contriſtentur, nō tā ſibi, quā alijs, qui participant eadem ſpecie, vt ſic intelligenda, quæ de his prænotionibus docuerunt, *Aratus, Vergilius, & alij.* † Sic & intelligēdi tā Patres Orthodoxi, quā Gētiles, qui coruum futurorum indicē faciunt, *D. Ambroſ. lib. de Noe, c. 17. D. Chryſoſtom. in Actis Apoſtol. c. 2. hom. 5. Plin. libr. 10. cap. 12. Appian. libr. 4. Ciu. Valent. lib. 1. cap. 5. Curtius lib. 4. Ariſtot. lib. 9. hiſt. animal. ca. 31.* † Nam vt ait Plutarch. in præcep. ſalub. *Coruorum crocitationes præſagia ventorum, & imbrium:* ex qua imbres vocare dixit Lucret. lib. 5.

Cornorūq; greges vbi aquā dueūtur, & imbres
Poſcere, & interdum ventos, auraſque vocare.

35 ¶ Sileant igitur Pythagoras,& Melampus de linguis volucrum interpretandis;sileat Thyresias,& Apollonius,& quicumque alij voces auium obseruauerũt, & interpretati sunt, quasi magnum aliquod , & arcanum præceperis , nam cantus edunt aues, & garritus, vt infantes,quibus nullæ rationis vsus est: ad commoda,& in commoda,rident tamen,& 36 vagiunt. † Nam licet auium garritum ad Dei benedictionem accomoder,Daniel. cap.3. v. *Benedicite volucres cœli Domino, Benedicite omnes bestiæ,& pecora Domino*, Psalm.148. *Benedicite bestiæ,& vniuersa pecora, serpentes,& volucres pennatæ*,& alia sexcenta. † Id 37 dicitur per metaphoram, vt mare videre,& effugere,terra Dei aspectu tremere,& alia similia passim in sacris, ad notandam creatoris potentiam,nam vt ait Sapient cap.1.v.7.*Spiritus Domini repleuit orbem terrarum , & hoc quod continet omnia scientiam habet vocis.*

38 ¶ Cæterum inter animalium præsagia non parum aduertendum est,quædam magis, minus alia præsentire, id quæ pro diuersitate naturæ,& perfectionis euadere , nam quanto magis ad humanam prudentiam accedunt, tãto exatius præsentiunt,quia sublimiorem,absolutioremque phantasiam nacta fuerũt. † Ex 39 quibus multa sunt genera, multi gradus iuxta elargitionem à stupida natura plantarum , ostreamque,& propinquitatem ad hominem, eiusque disciplinæ , quodammodo participes sunt,eique deseruiunt,ac famulantur, vt Elephantes,canes,& multa auitij generis ,quibus in venatione vtimur,quæ præsentiunt magis, ac prouident sibi, vt docet *Aratus in Phænom.* 40 † Formica enim,& apis, quæ nec magnitudine pares,nec hauriẽdæ disciplinæ idoneæ sunt, exquisitè præsentiũt, & quadam,ceu prudentia , vtuntur polytica , ac œconomica , nam & hæc sibi domunculas ædificãt miro ordine , & suum sequuntur Regem , & mortuas efferũt socias prouidentiæ,& pietatis memores,*Vergil.Georgic 4.* 41 † Et venturæ hyemis memores , & ætatis transituræ exeunt in campos,furantur grana,eaque singulatim ore trahunt, in caueam subterraneam, vel inexcauatæ arboris ponunt scrobe,vnde sibi supetãt alimonia,dum desæuit hyems,dum non tractabile cœlũ,vnde puto inermes,& somniculosos,ac veteruo marcẽtes diuino præconio verbis excitatos, Prouerbior.capit.6. v. 6. *Vade ad formicam piger.* 42 † Prænoscitur,quæ ex ouorum defossione, temporis humiditas , quia vt ait Theon. Aratj interpres , *Educunt formicæ ouaex foraminibus quam sedulo ad secanda metu putridinis*,cui astipulatur Vergil.Georg.1.

Sepius, & tectis penetralibus extulit ouа.

Sed non oua, sed alimonia intelligit Plutarc. 43 lib. de solert.animal.*Quidam non oua,sed alimoniam scribunt , dicuntque formicas fructus, quos habent reconditos foras efferre metu putredinis,& corruptionis , quæ præsentiunt immanere,& timent exitio fore.* In priorem tamen sententiam consentit Polician.in Rustic.

Progerit oua cauis paciens formica laborũ.

¶ Cornix præterea ex naturali aëris hu- 44 midi præsentione dicitur apud Varron. *præsa sagam tempestatis*,apud Æginium, *vatem pluuiæ*,apud Horat.lib.3.Od.17.*nisi fallit augur. annosa cornix.* † Nam quando cornix ad ter- 45 ram se contulit,sentit aëris intemperiem , ex quo signum est pluuiæ,& tempestatis , quæ in aquis damnosa est;ideò terram aspiciens tempestatem prænunciant,Arat.in Phœnon. *Tẽpestati instanti terram aspicit cornix.* Theophrast.*Cornix sedens in scopulo aquam significat.* † Eadem de causa , si cursitat per littora imbres,& tempestatem protendit , Claud.de 46 bello Gildon. *Graditur si littora cornix* , siue caput aquis demergat,Cicer. libr.1. diuinat. *demergit caput*,siue super caput aquas spargat Lucan.lib.5.*caput spargens undis*,siue ore canat Vergil.Georg.1.

Tunc cornix plena pluuiã vocat improua voce.

CAP. XII. De Prænotione ex Monstruis, Ostentis,& prodigijs.

SVMMARIVM.

1. *Monstra,Ostenta,& Prodigia ad aliquid significandum inducta videntur.*
2. *Monstra,Ostenta,& Prodigia in sacris literis in idem accipiuntur.*
3. *Signa,Ostenta, & Prodigia ante damnum præcesserunt.*
4. *Dei charitas erga nos ita se ostendit , vt non non feriat, nisi prius admoneat.*
5. *Prodigiorum , & ostentorum duo sunt genera.*
6. *Monstrum, quod contra naturam nascitur.*
7. *Monstrum dicitur omne insolitum.*
8. *Ostentum est,quod à Deo datur in mali imminentis signum,*
9. *Prodigia,Monstra,& Ostenta ad Augurij referebantur.*
10. *Phantasmata sunt in aëre visa, & audita.*

11. *Prodigiorum, & ostentorum exempla varia.*
12. *Prodigia, quæ præcesserunt ante bellum ciuile Cæsaris.*
13. *Prodigia alia non minoris cladis signa.*
14. *Prodigium, quasi prædictum appellatur.*
15. *Monstra Dei irati signa sunt.*
16. *Monstra quare ad Dei irati referantur.*
17. *Vxor Loth ex inobedientia, versa est in statuam salis.*
18. *Nabuchodonosor ex superuia versus est in bouem.*
19. *Teridates Armenorum Rex ob impudicitiam conuersus est in porcum.*
20. *Monstra non solum hominum, sed animalium reperiuntur.*
21. *Monstrum marinum cum monachorum cuculo visum ante Lutherum.*
22. *Monstrum marinum caudæ vipertæ captum ante Gaditanam cladem.*
23. *Animalium plerumque formas in aquis referuntur.*
24. *Monstrua marina quando ad homines perueniunt, malum denunciant.*
25. *Ostenta, & prodigia Dei iram ostendunt.*
26. *Ostenta ante excidium Hierosolymitanum.*
27. *Canum vlulatus inter prodigia referuntur.*
28. *Vlulatus canum tristia denunciat.*
29. *Aues quædam tristia, & feralia denunciabant.*
30. *Bubo mortem denunciauit Didoni, & Cæsari.*
31. 32. *Voces insolitæ auditæ prodigiosæ sunt.*
33. *Vox perlucos audita quare prodigiosum crederetur.*
34. *Simulachra quando sudore madent, prodigiosum.*
35. *Simulachra lachrimare, & gemere in alicuius mali signum.*
36. *Simulachra sudare sanguine visa in mali signum.*
37. *Lachrimare ebur quid significet.*
38. *Phantasma in aëre visa ante Cæsaris mortem.*
39. *Phantasma visa ante bellum ciuile.*
40. *Simulachra, quæ in phantasmatis apparent quare patentia.*
41. *Mortuorum corpora apparuerũt in Christi morte.*
42. 43. 44. 45. *Tenebræ horribiles mali prænũtia sunt.*
46. *Tenebræ in Christi morte in signum calatis Iudæorum.*
47. *Solis eclypsis in Christi morte præternaturam fuit.*

MONSTRA, ostenta, & prodigia, quia præter solitum naturæ cursum fiunt, ad aliquid significandum à Deo inducta videntur, Cicero lib. 1. diuinat. *Quia ostendunt, prædicunt, ostenta, portenta, monstra vocantur.* † Quod sacris literis cõsentaneum est, vbi huiusmodi nomina indem accipiuntur, Deuteronom. cap. 6. *Fecit signa, atque prodigia*, Psalm. 45. *Quæ posuit prodigia super terram*, Psalm. 134. *Emisit signa, & prodigia*, Ioel cap. 2. *Dabo prodigia in cœlo.* † Nã ante stragem, & damnum aliquod signa, ostenta, prodigia, & portenta præcessisse expressè docent *Tit. Liuius lib. 1. ab vrbe condit. decad. 2. Dionys. Halycarnas lib. 4. Solin. cap. 2. & 4. Ioseph. lib. 7. de bello Iudaic. cap. 7. Apolon. libr. 1. excid. Hierosolym. Plin. lib. 7. cap. 16. Iul. obsequens de proaig lib. 1. D. Augustin. lib. 21. Ciuitate Dei, cap. 14 Bulenger. lib. 5. de prodig. c. 1. & seqq. Carranza de legitim. part. designat. cap. 17. ex num. 1.* † Dei enim charitas erga nos ita se ostendit, vt non feriat, nisi prius admoneat, Psalm. 59. *Dedisti metuentibus te signa, vt fugiant à facie arcus*, Vnde Maul.

Siue Deus instantis fati miseratus in orbem.
Signa per effectus, cœlique incendia mittit.

¶ Prodigiorum, & ostentorum duo sunt genera secundum Vlpian. in l. ostentum, 38. D. de verborum significat. *Vnum quotiens quis contra naturam nascitur, tribus manibus forte, aut pedib⁹, aut qua alia parte corporis, quanatura contraria est; alterum, cũ quid proaigiosum videtur, quem Græce φαντασματα vocant.* † Ad primam partem referuntur monstra, quæ plerique videntur, l. nõ sunt liberi. D. de statu homin. *Veluti si mulier monstruosum aliquid, aut prodigiosum enixa*, Terent. in Eunuch.

Monstrum est omne, quod contra naturã.

† Dicitur etiam monstrum omne insolitum, vt de Eliseo legitur, Ecclesiast. cap. 48. *Inuita sua fecit monstra.* Vnde Polyphemum monstrum appellat *Vergil. Æneid. 6.* de alio Æneid. lib. 3.

Horrendumque dictu video mirabile mõstrum.

¶ Ad secundam partem pertinent omne id, quod à summo Deo, vel à natura in alicuius rei signum datur, vel ostenditur, siue in mali imminentis signum, siue in præteriti peccati punitionem; *Medina libr. 2. de recta in Deum fide, cap. 2. Franciscus Picus Mirand. lib. 6.*

lib.6.Prænotion.cap.6.Iul.Syren.lib.9.de Fato,cap.19.Bulenger.dict.lib.5.cap.23.Maiol.dier.caniculár.tom.2.colloq.4. † Vnde apud Gentes portenta,prodigia,monstra, & ostenta ad Auguria referebantur, & eorum interpretationes ad Haruspices pertinebant ex l.XII.Tabularum,PRODIGIA,PORTENTA ADHETRVSCOS,ETHARVSPICES,SISENATVS IVSERIT,REFERVNTO. † Nam φαντασματα *phantasmata* sunt in aëre visa,vel audita,secundum *Ciceronẽ* φαντασματα φερομενα, vtlegit *Alciat.lib.2.Parerg.*vt de aëre visa, Vergil.Æneid.3.

Sola nouum,dictuque nefas Harpia Celæno
Prodigiale canit,& tristes denunciat iras.

† Prodigiorum multa exempla refert his verbis Valer.Maxim.lib.1.cap.6.*Vobem voce humana loquutum fuisse, carnis in modum nimbri dissipatas partes cecidisse, quarum maiorem numerum præpetes diripuere aues, & reliquot per aliquot dies,neque odore tetro,neque deformi aspectu mutatum iacuit; puerum infantem semestrem dicitur in foro Boerio triumphum proclamasse:alium cum elephantino capite natum:in Piceno lapides pluisse: in Gallia lupum vigili euaginagladium abstuliſſe: in Sicilia scuta duo sanguinem sudasse: & iam metentibus cruẽtas spicas in orbem decidisse: Cerites aquas sanguine mixtas fluxisse in bello Punico secundo:bouem dixisse:caue tibi Roma.* † Ante bellum ciuile Cæsaris, & Pompei de nocte stellas ignotas visas, in aëre ignes,& faces volantes,sydera crinita,& cometæ,tonitrum die sereno,iacula ignea,lampades, stellas deciduas de die,defectionem Lunæ plenæ, M. Anneus Lucanus meminit Pharsal.lib.1.ex illo.

Prodigijs terras implent æthera pontum
Ardentemq; polum flammis,cæloq; volãtes
Obliquas per inane faces,crimenque timendi
Syderis,& terris mutãtem regna Cometem,
Fulgora fallaci micuerunt crebra sereno,
Et varias ignis denso dedit aëre formas,&c.

† Insolitos canum latratus,diraruni auium cãtus: Æthnæ incendia, voces terrificas per lucos;simulachra horrentia de nocte;bruta hominis voce loquuta, fluuiorum defectiones: terræ hiatus:simulachrorum lacrymas,& sudores,& alia huiusmodi non minoris cladis signa ante bellum ciuile Augusti, & Antoni,contra Brutum, & Cassium refert Vergil.Georgic.lib.1:

Vidimus vndantem ruptis fornacibus Ætnã,
Flammarũque globos,liquefacta volueresaxa,
Armorum sonitum toto Germania cœlo
Audijt,insolitis,tremuerant montibus Alpes,
Vox quoque per lucos vulgo exaudita silentes
Ingens,& simulachra modis pallentia miris,
Visa sub obscurum noctis,pecudesque loquutæ
Infandum,sistunt amnes,terræque debiscunt,
Et mœstum illacrymat templis ebur,&c.

¶ Vnde prodigium,quasi prædictum testatur *Festus*,quia prędicit futurum malum,vnde Nonius appellat *prodigia Deorum minas.* Cicero in Verrem.6.*Est enim multa sæpè prodigia vim eius, numenque declarant.* Vergil. Æneid.6. 14

Prodigijs acti cœlestibus ossa piabant.

¶ Monstra Dei irati signi præbent,vt docent Cardinal.Perrus Damian.lib.de miraculis,in hæc verba: *Robertus Gallorum R ex propinquam sibi copulauit vxorem,exqua suscepit filium anserinum per omnia collum,& caput habentem,quos virum,& vxorem,& omnes ferè Galliarum Episcopi communi simul excõmunicauere sententia: Rex igitur his coactus angustijs ad sanum consilium reddiens diuertit incestum,iniit legitimum coniugium.* 15

† Nam cum Deus in natura sit,quando ipsa in aliquid peccat,referendum est,ad Deum iratum,quia vt ait Aristot.lib.de animal.c.11.*Natura nihil contra naturam facit,* ex quo meritò Stat. Papin.7.Thebaid. 16

Hoc monstra tenent,quæ plurima nectit
Prodigiale canens,certi sors prævia fati
Quippe ferũt diros monitu volueresq; feræq;

¶ Et vt infans ob iustam Dei vindictam in vtero immutatur, & à sua naturali forma degeneratus,in aliam turpem, monstruosum redditur, ita etiam iam natum propter crimina suam formam abijcere cogitur,& aliam induere,vt de vxore Loth ex inobedientia versa in statua salis narrat sacra Paræmia, *Genes. cap.19.* 17

† Nabuchodonosor Rex ex superbia conuersus est in bubem,& more animantis fœno vescebatur, & sub dio degebat,& homines fugerat, vsque dum pœnitentia correptus diuina voluntate forma restitutus est,*Daniel c.4.cap.Nabuchodonosor,23.quæst.4.* 18

† Simile aliud exemplum habetur apud Metaphrastes Septemb.30. *Teridates Armeniorum R ex cum virgines Ripsimem,& Gaianam nefandis modis ad impudicitiam allicere admitteretur, martyresque efficere,iustitia Dei versus est in insaniam,mutataque eius forma in porcum.* 19

¶ Neque homines tantum ad peccatorum punitionem solent degenerare,sed bruta etiam in monstruosam formam solent inuerti,non solum in punitionem, sed futuri mali signa, vt alia prodigia,quæ sub Theodosij senioris Imperio,narrat Nicephor.lib.12.cap.37.*Tum prodigia insolita visa sunt,quæ futuro orbi mala perpenderunt.* 20

† Ante Lutherum 21

(Christianæ Fidei, & Religionis nefandissimum Apostatam) marinum mostrum visum est humana facie simul cum Monachorum cuculli quandam similitudinem præbentem, vt scribit *Olaus Mag. in histor. Septentr. lib. 21. cap. 1.* † Et paulo ante Gaditanam cladem, 32
quam ab Anglis accepimus, in Occeano marinum nostrum repertum est vituli magnitudine, caudam in duas partes vipartitam habentem, quod Regi nostro D.D. Philippo II. allatum in Regia æde ageris affigi iussit, quod hucvsque expectaculum præbet, quasi in signum illius Regni, quod à vera Religione apostatantis duplici graditur via, iuxta illud Ecclesiast. ca. 2. *Væ duplici corde, & labijs dolosis, & manibus malefacientibus, & peccatori ingredienti terram duabus vijs.* † Nam licet in aquis plerorum animalium formæ referantur, & ex qui- 33
dem naturaliter, vt testatur Ælian. lib. 10. ca. 18. *Leonum fœminarum, arietum, pantherarũ, equorum effigies in piscibus in Taprobanæ mare conspicitur.* † Quando ad humanam notitiã referuntur, aliquid mali indicant; vt tenet 34
Episcopus Simon Maiol. tom. 1. dierum canicular. colloq. 9. in paruis fol. 457. *Censeo equidem hæc monstra in mari prolata esse, & populis in notiam referri, vt Deum iratum, sicut cætera in terra monstra ostendunt, cum tanta populi carnis luxuria diffluunt, vt piscium incognitum coitum superare videantur, aut molitiẽ aquatilium animantium præferre.*

¶ Ostenta similiter, & prodigia Dei irã 35
manifestant, quarum varia sunt, non solum ex actibus humanis petita, sed ex omnibus alijs, quæ in cœlo, terra, marique nascuntur, vt tradunt *DD. in l. ostentum, D. de verborum signif.* † Ante excidium Hierosolymitanum armo- 36
rum sonitus in aëre auditus est, equites inter se præliantes visi, voces auditæ, vmbræ visæ, & similia, quæ cladem prædixerunt, vt narrant *Iosephus de bello Iudaic. lib. 6. Apollon. libr. de excidio Hierosolym. Ioan. Salisberiens. libr. 2. Polycrat. cap. 4. Bulenger lib. 5. de prodig. ca. 23.* † Canum vlulatus inter prodigia referun- 37
tur, quæ præcesserunt morti Maximini, Capitolinus, *Canes circumtentorium in secunda mãsione, vltra duodecim vlularunt, & animã quasi flendo posuerunt, ac prima luce mortui sunt deprehensi.* † Nam canis vlullatus tristia denũ- 38
ciat, Lucan. lib. 1. Pharsal. *Fleuile sæui latrauere canes*, Papinius Thebaid. 4. *Nocturnique canum gemitus*, Apiam. 4. ciu. *Canes vlullarũt instar luporum*, Ouid. lib. 15. Metamorphos.

In foroque circumque domos, & tẽpla Deorũ
Nocturnos vlulasse canes.

Ante bellum ciuile Augusti, & Antonii, Vergil. Georgic. 1.

Obscenique canes, importunæque volucres
Signa dabant.

Fuerunt etiã aues, quæ tristia, & feralia denun- 29
ciabant, vt de bubone testatur Plin. lib. 10. c. 12. *Bubo funebris, & maximè abominatus publicis præcipuè auspicijs deserta incolit, nec tãtum desolata, sed dira etiam, & in accessa, Noctis monstrum*, de hoc, & alijs Stat. Papin. lib. 3. Thebaid.

Monstra volant, diræque stridենt in nube volucres
Nocturnæque gemunt striges, & feralia bubo,
Damna canens.

Didonis mortem bubone denunciatam legi 30
apud Vergil. lib. 4. Ænei.

Solaque culminibus ferali carmine bubo
Sæpè quari, & longas in fretum ducere voces.

Ante mortem Cæsaris, Ouid. libr. 15. Metamorphos.

Tristia mille locis signius dedit omina bubo. 31

¶ Voces in solitæ auditæ similiter prodigiosæ sunt, vt ante excidium Hierosolymorum auctor est Ioseph. lib. 7. de bello Iudaico, cap. 12. *Festo die quem Pentecostem vocant, noctu Sacerdotes intimum templum, more suo, ad diuinas res celebrandas ingressi, primum quidem motum quendamque strepitum senserunt: postea verò subitam vocem audiuerunt, quæ diceret migremus hinc.* † De eodem excidio Cor- 32
nelius Tacitus lib. 5. *Expãsse repente delubri fores, & audita maior humana vox: excedere Deos simul ingens motus excedentium*, quod nõ in templis, sed in lucis testatur Tibul. libr. 2. Eleg. 5.

Et lucos præcinuisse fugam.

† Dum enim per lucos audiebatur vox prodi- 33
giosum habebatur, quia syluæ silere existimabant veteres ob religionem, qua luci omnes imbuti, & nemori esse crediderunt. Ideò inter prodigia, quæ præcesserunt bello ciuile, Lucan. lib. 1. Pharsal.

Magnæque per aëra voces
Auditæ nemorum.

Vergil. Georg. 1.

Vox quoque per lucos vulgò exaudita silentes.

¶ Simulachra itidem quando sudore ma- 34
dent ad prodigium sunt referenda, nam ante Leutricam calamitatem Cicero Diuinat. lib. 1. *Herculisque simulachrum multo sudore manauit*, nam vt ait Apollon. lib. 4. *Cum quid mali imminet consuerunt sudare simulachra*, & lib. 1. Epigram. *Sudans Diana nuncia est tumultus.* Lucan. d. lib. 1.

Vrbisque laborem
Testatos sudore Lares.

† Sudare

5 Sudare non ſolum, ſed lachrymare, & gimere ſimulachra in alicuius mali ſignum conſueuerunt, quod ex aëre ambiente, vel alia cauſa naturali contingere poteſt, vt teſtantur *Plutarchus in vita Coriolani, & in vita Camil. Apollon. in Argonat. Ioan. Euſebius part. 2. curioſæ Philoſophiæ, lib. 1. ca. 57.* † Et licet ex eadem
6 cauſa naturali ſudor ſanguineus in ſimulachris contingere poſsit, ferè ſemper accidit ex cauſa ſpirituali procurante, diuina nempè, aut diabolica, in alicuius mali prænuntia, vt ante bellum Atticum ſtatuam M. Antonij, & ante bellum Modenæ ſimulachrum Mineruæ ſudaſſe ſanguinem referunt *Dion. Caſſius libr. 7. Appian. lib. 4. ciuil.* † Vnde ebur lachrymare inter
7 prodigia referebatur, quod idem fuit, quod ſimulachra Deorum lachrymas emittere, quia vt plurimum ex ebore fiebant, quod quia adora maximè conſpiciebatur, in prouerbium *lachrymare ebur* pro triſtia denuntiare euaſit, Ouid. lib. 15. Metamorphoſ. *Mille locis lachrymauit ebur.* Seneca in Thyeſte, *Fleuit in templis ebur.* Vergil. d. Georg. 1.

Et mœſtum illachrymat templis ebur.

8 ¶ Et quia oſtentorum genera duo diximus, quarum alter ad phantaſma refertur, ante Cæſaris mortem hoc oſtentum præceſsiſſe
9 teſtatur Ouid. lib. 15, Metamorphoſ. *Vmbraſque ſilentum errauiſſe ferunt.* † De his, quæ antecesserunt bello ciuili Lucan. lib. 1. Pharſal. *venientes cominus vmbræ.* Cicero in poema de ſuo conſulatu, quod habetur libr. 1. diuinat.

Iam verò varia nocturno tempore viſſa
Terribiles formæ belli motuſque monebant.

10 Quæ quidem ſqualida, atque pallentia fuiſſe, teſtatur Vergil. dict. Georgic. 1. *Simulachra modis pallentia miris.* Et Æneid. 1. *Coniugis ora modis attollens pallentia miris.* Et Æneid. 7. *Multa modis ſimulachra viditvolitantia miris.* Et Æneid. 10. *Ora modis Anchiſiades pallentia miris*, quem imitatus Lucret. lib. 1.

Sed quædam ſimulachra modis pallentia miris.

11 † Defunctorum apparitiones multi ad prodigia referunt, vt in Chriſti Domini morte contigiſſe his verbis narrat D. Matth. capit. 27. v. 53. *Et multa corpora Sanctorum, quæ dormierant ſurrexerunt, & venerunt in ſanctam Ciuitatem, & apparuerunt multis*, nam inter prodigia, quæ Cæſaris morti præceſserunt refert Lucan. lib. 7. Pharſal.

Defunctoſq; Patres, & tumulatas ſanguinis vmbras.
Ante oculos volitare ſuos.

12 ¶ Tenebræ horribiles mali ſigna ſunt, nam cum naturæ curſum exceduot inter prodigia annumerantur, vt Solis illa eclypſis, quæ ſub Pharaone Ægyptis contingit, operante Moyſe Dei virtutè, Exod. cap. 10. v. 22. *Et facta ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa terra Ægypti tribus diebus: nemo vidit fratrem ſuum, nec nouit ſe de loco in quo erat.* † Et ſub Alarico tam magnum Solis deli-
43 quium viſum fuit, vt media die ſtellæ refulſerint auctore *Niceph. lib. 13. cap. 36.* & Scipione aduerſus Anibalem prope Carthaginē, & pugnante, & vincente integer fuit Solis defectus, vt ſcribit *Zonaras tom. 2.* † Et Auguſti
44 ante mortem totus Sol defecit, & cœlum late ardere viſum, vt teſtatur *Niceph. lib. 1. ca. 17.* Idque alijs in prænuncium alicuius cladis accidiſſe multis exemplis adſtruit *Epiſcopus Simon Maiolus tom. 1. dierum canicular. colloquio 1.* † Nam cum Solis ecclypſis contingat
45 ex antepoſitione Lunaris gloui, quæ lōgè minor eſt, quam Sol: quando totum lumen eius obſcuratur, non eſt naturale, ſed prodigioſum, vt teſtantur *Conimbricenſ. lib. 2. de Cœlo, cap. 6. q. 11.* † In Chriſti Domini morte, vt in to-
46 tius vniuerſitatis dictatoris totus Sol obſcuratus eſt, D. Matth. capit. 27. *Et tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram*, quod in ſignum calamitatis Iudæorum teſtantur *Chryſoſtom. Theophilact. & Hieronym. in Matth. 27. S. Thom. part. 3. q. 44. art. 2.* † Nam illud Solis
47 eclypſis præter naturam fuit, & præter debitum congreſsionis tempus, Luna coniuncta eſt, & per horas plures ſuper Solem diametrum obſtitit, & quod mirabilius multo ab Oriente digreſſa, & vltra mediam cœli regionem ad congreſſum euecta, iterum ad Orientem reſilierit, vt obſeruauit *D. Dionyſ. Areop. poſita illius ſæculi Aſtrologus, & Philoſophus eximius epiſt. ad Policarp.*

CAP. XIII. De Prænotione elementari ex terræ motibus, hiatibus, mugitibus, fragoribus, & igne ſubterraneo.

SVMMARIVM.

1. *Naturalia ſigna licitum eſt obſeruare.*
2. *Terræ motibus, mugitibus, fragoribus, fremitibus Deus iratus oſtenditur.*
3. *Terræ motus in Chriſti morte in ſignum calamitatis Iudæorum.*

4. *Terræmotus ſignum eſt vniuerſalis iudicij.*
5. *Terræmotu nil aptius ad diſſipandum orbem.*
6. *Terræ motu ſub Ozia Rege iram ſuam notam fecit Deus.*
7. *Ozias Rex obuiolatam Religionem lepra percuſſus fuit.*
8. *Terræmotus ſub Theodoſio omnes ferè orbis partes concuſſit.*
9. *Terræ motu ſub Martino Imp. tota Antiochia corruit.*
10. *Tota terra in Chriſti morte contremuit.*
11. *Terræ motus cauſa varia.*
12. *Terræ motus quare ab exhalatione cauſetur.*
13. *Terræ motus quare cauſetur ab igne ſubterraneo.*
14. *Terræ motu reſultat ſonitus, fragor, murmur, fremitus.*
15. 16. *Terræ motu fragor præceſſit.*
17. *Terræ motu hiatus accedit.*
18. *Terræ hiatus ſub Alarico multis ſepulchrum præbuit.*
19. *Terræ hiatus ſub Theodoſio in Anthiochia viuos quam plures abſoruit.*
20. *Dathan, & Abiron ob denegatam Moyſi iuriſdictionem terra viuos abſorbuit.*
21. *Ioroboan quare manus aridus facta eſt.*
22. *Hiatibus terræ aër peſtilens ſolent emittere.*
23. *Romæ ex hiatu terræ lues maxima ortracta.*
24. *Italiæ multis in locis per hiatib⁹ terræ peſtilens exhalatur aër.*
25. *Aer corruptus ex cauernis terræ tranſeuntes necat.*
26. *Auerni hiatus quare aues necet.*
27. *Hiatus terræ ignes ſolet emittere.*
28. *Ignes ex hiatibus terræ erumpentes omnia baſtant.*
29. *Ignes ſubterranei in ſignum alicuius calamitatis.*
30. *Ignes ſubterranei præceſſerunt cladi Canariæ.*
31. 32. *Æthnæ ignes in mali ſigna.*
33. *Islandiæ Hecla mons non ſolum ignes, ſed lapides mittit.*
34. *Montes flammiuomeros varijs in locis.*
35. 36. *Flammiuomeri montes apud Indos Occidentales.*
37. *Bolcanes varij Italiæ.*
38. *Ignibus omnia ſerbent in ſignum peccatorũ pœnæ.*
39. *Montes ignibus ſerbent, vt peccatores à vitijs ſuis abertantur.*
40. *Flammeũ gladium quare portaret Angelus Paradyſi.*
41. *Terræ ſiccitas Deum iratum oſtendit.*
42. *Hiſpaniæ toto ſeptennio non pluit, in peccatorum pœnam.*
43. *Siccitas eſt principium deſſolationis terræ.*

EX elementis datur ſimiliter præmonitio naturalis, quam non minus attendere debemus, vt excautis euẽta ſubſequutura præuideamus, quia naturalia ſigna licitũ eſt obſeruare, vt docet *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 7. Azor in Summa Inſtit. moral. tom. 1. libr. 1. cap. 15. Leonardus Leſius de Iuſtitia, lib. 1. cap. 43. dub. 7. num. 45.* † Vei 2
diuinam iram metuamus, nam ex terræ motibus, mugitibus, fragoribus, fremitibus, & alijs huiuſmodi Dei ira denunciatur, iuxta illud Pſalm. 17. *Commota eſt, & contremuit terra, & fundamenta eius conturbata ſunt, quia iratus eſt eis.* † Sic in Chriſti Domini morte, ſiue 3
in totius vniuerſitatis dictatoris Domini, atque Dei exitum, ſiue in Iudæorum calamitatis ſignum ex ea prouenientis legitur apud D. Matth. cap. 27. v. 51. *Et terra mota eſt.* † Et 4
inter ſigna vniuerſalis iudicij à Chriſto Domino aducitur apud D. Luc. cap. 21. v. 11. *Et erũt terræ motus magni per loca.* † Nam ad diſſipandum orbem nil aptius terræ motu eſt, ſiue cauſetur ab exhalatione ſeu ſpiritu, ſiue terræ cabernis impetuoſo vento ſub oriente, quo omnia per terram ſuis ſedibus conuulſa ruina diſſipãtur, vt ait *Seneca lib. 6. natur. qq. cap. 5.* 5

¶ Vnde terræ motus diuinæ iræ ſignum 6
eſt, nam primum ſub Ozia Rege Iuda, etſi tum idolatriæ ſcelus, tum alia quoque per orbem admitterentur crimina, nunquam tamen terræ motu iram ſuam manifeſtam fecit Deus, niſi violata Eccleſiaſtica à Regibus libertate, vt habetur *Amos cap. 1. v. 3.* † Ozias enim Rex 7
ingreſſus templum auſus eſt in cenſum oferre ſuper altare Tymiamatis, repugnantibus Sacerdotibus, ex quo percuſſus fuit lepra, Par. Hipomen. 2. cap. 26. *Et terræmotus ſequutus, & alia damna*, vt tradit *D. Hieronym. ſuper Iſai. cap. 7.* † Sub Theodotij Imperio terræmotus 8
magnus omnes fere orbis partes concuſſit, cui multa mala ſubſequerentur ſcribit *Nicepho. lib. 14. cap. 46.* Sub Herode Iudæa motu terræ opreſſa triginta hominum millia perierunt,

vt tra-

9 vt tradit *Zonaras tom.1.* † Terræ motus ſub Martino Imperatore tota Antiochia corruit, *Nicephor.lib.18.cap.13.* & Amaſea tota, excepto tẽplo, *Niſem.in vita S.Gregor.* Et tota terra cõtremuit in Chriſti Dñi mortẽ, Matt. c.27.v.51. *& terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſũt.*
10 † Nã licet nonulli ſapientiores quã par eſt, terræ motũ huiuſmodi intra Iudeã tantum contineãt, quia terræ motus quadraginta leucas nõ excedit, *Senec.vbi ſup.lib.6.* verũ eſt terræ motum huiuſmodi ad Romam, & alias Aſiæ partes peruenisſe, vt teſtatur Plin. lib.2.cap.48. *Maximus terræ mortaliũ excedit motus, Tiberij Cæſaris Principatu, duodecim vrbes Aſiæ vna nocte proſtitutas.*
11 ¶ Cauſa autem terræ motus varia eſt, nam vt ait Seneca in natural.qq.lib.6.cap.5. *cauſam, quæ terra concutitur, alij in aqua eſſe, alij in ignibus, alij in ipſa terra, alij in ſpiritu tutauere, alij in pluribus, alij in omnibus his.*
12 † Verum eſt contingere ab exhalatione, halitu, ſeu ſpiritu terræ viſceribus incluſo, & foras exire quærente, nam cum vjam, qua prodeat, non inuenit, retro fertur, atq; in ſe reuoluitur, & exitu fruſtra quęſito, omnes anguſtias dimouet, vt docent *Ariſtotel.lib.2.Meteor.cap.7. Seneca in natural, qq.lib.6.cap.12. Albertus*
13 *Magnus lib.3.Meteor.tractat.2.* † Et non ſolam exhalationem, ſed etiam ignem ſubterraneum, itemque & ventum, ſiue is ſuperne terram ſubeat, ſiue in eius ſpecubus denuo gignatur, terræ motus edere, quando quidem hæc tria parem ferè vim obtinent ad terram mouẽdã, quatenus vnuſquiſque eorum repugnante natura intra viſcera terræ cohibetur, & dũ erumpere nititur, eam concutit, ac contremuit, vt docent *Conimbricenſ. in Meteoros*
14 *Ariſtotel.tractat.11.cap.2.* † Sic & terræ motu reſultat ſonitus, mugitus, fragor, murmur, clamor, fremitus, & alia huiuſmodi ex colliſione corporum, quæ ſimiliter ſigna eſſe alicuius calamitatis docet Cicero libr. 1. diuination. *cum terræ ſæpè fremitus, ſæpè mugitus, ſæpè motus multa noſtræ Reipublicæ, multa cæteris ciuitatibus grauia, & vera prædixerint.*
15 † Tremor terræ, cum fragore præceſsit bellum Picentinum, vt auctor eſt *Oroſ lib.4.cap.4.* Bellum Thebanum apud *Papin. Thebrid.3.* Et bellum duorum fratrum apud *eundem lib.11.* & Arnobius de his fragoribus ſic teſtatur lib. 1. *Terrarum validiſſimis motibus tremefactæ*
16 *nutant vſque ad periculum ciuitatis.* † Cuius rei multa ſunt apud Græcos, & Latinos, Arator lib.1. *Arva tremunt concuſſa locis,* Calab. lib.2. *Infremit tellus circumquaque,* Ouid.lib. 15. Metamorph. *Motamque tremoribus vr-*
bem, Petron. Arbiter, *Rupta tonabant verticulus laſſis montis iuga.* Vergil. Æneid.6. *Subpedibus mugire ſolũ, & iuga celſa moueri.*
¶ Terræ motu ſimiliter hiatus accedit, 17
quia terra dehiſcens rupturas ſæpius facit, quibus exhalatur aër, quæ aliquando adeò ingentes ſunt, vt terra latè diuiſſa recedens, ſorbeat profundis faucib' vrbes, & hiatũ rurſus cõcludit, nullo earum relicto veſtigio, quia videlicet cabernarum capacitas hauſtemolli reſpondet, vt tradunt *Conimbricenſ. vbi ſupra dict. tractat.11.cap.3.* † Roma enim ſub Alarico 18
capta Honorij Imperatoris tempore multis in locis terræ hiatus rupta ob nefaria crimina incolis ſepulchrum ex temporaneum, expontaneumque facta eſt, vt narrat *Nicephor.libr. 13.cap.36.* † Similiter ſub Theodolij Imperio 19
cum Antiochia terræ motu quaſata eſſet, terra dehiſcens, viuos quam plures abſoruit, vt meminit idem *Nicephor. libr.14. capit.46.*
† Quæ abſque dubio ad iuſtam Dei vindictam 20
ſunt referenda, cum & Datham, & Abiron ob negatam Moyſi iuriſdictionem, & ob contemptum nollentes ad iudicium venire, eos viuos terra abſoruit, cum tabernaculis ſuis, *Numer. cap.6.* † Vt ſic ſæculares metuant Eccleſiaſti- 21
cam cõtemnere iuriſdictionem, & eorum malo diſcant diuinis iuſsionibus obedire, neque temere Prelatos, viroſque Eccleſiaſticos ſpernãt, ſed à Deo datam venerentur poteſtatem, cuius eſt vindicta, & retributio, nam ob id Ioroboam manus arida facta eſt, *Regum 3.c.13.*
¶ Et quia per hiatus huiuſmodi exhala 22
tur aër peſtilens, qui cauſa eſt terræ motus, ſolet erumpi, morborum cauſa eſſe ſolet, ex corruptione nimirum, aut mala proprietate, quã ex opaca terra traduxit, cuius contagio infectus aër proximus, & ex eo reliquæ partes facilè fit, vt aſcendentes interimat, vt tradunt *Conimbricenſ. ad Ariſtot Meteor. tractat.12, ca.*
2. † Quemadmodum Romæ olim in medio 23
fori apparuit terræ ruptura, ex qua tanta lues populo fuit contracta, vt reſpondente Oraculo, non ceſſaturum malum, niſi res precioſa quædam intus eiceretur, Marcus Curius phálerato equo inſiliens pro ſalute publica, ſe inhiatu præcipitauit, vt narrant *Titus Liuius lib.7. Decad.1. D. Auguſtin. lib.5. Ciuitate Dei, ca.*
18. Oſſor. lib.3. capit.5. † Idque in alijs Italiæ 24
partibus adeſſe ſcribit conciuis meus L. Annæus Seneca in natural.qq.lib.6.capit.28. *In pluribus Italiæ locis per quædam foramina peſtilens exhalatur vapor, quem non hominem ducere, non fera tutum eſt, aues quoque ſi in illum inciderint antequam cælo meliore leniantur in ipſo volatu cadunt.* † Nam cum terra multa 25

habeat

homini vita ademitur, & interalia, exalatio, vel aër in cabernis terræ detenta corrumpitur; quæ ideò mortem adferre potest, nam vt ait idem Annæus Seneca lib. 3. cap. 21. *In quosdam specus, qui despexerint moriuntur, tã velox malum est, vt transvolantes aues deiiciat.* † Vt de Auerni etiam halitu pestifero scribit *Diodorus lib.* 2. de quo si testatur Vergil. lib. 6. Æneid.

Quã super haud vllæ poterant impune volãtes
Tendere iter pennis, talis sese halitus atris
Faucibus effundens supera ad conuexa ferebat.

¶ Hiatus huiusmodi nõ solum aflatus pestiferos, sed ignes etiam solet emittere, nam exalatio huiusmodi, quæ sub terra vagatur in locorum angustias per anteparistasim frigoris cogitur exitum quærere, ipso atritu, & constrictione accenditur, quandoq; motus non caloris tantum causa est, sed etiam flammæ, cũ in materiam idoneam incurrit, vt docent *Conimbric. ad Meteor. tract. 12. cap. 2.* † Ideò ignes huiusmodi æstuantes, atq; efferbescentes, cũ in terræ motibus foris eruptãt, omnia vastãt, vt de mõte Æthna recẽsuit D. Aug. li. 3. Ciu. Dei, ca. 13. *Legimus apud Etnicorum libros Æthneis ignibus ab ipso montis vertice vsq; ad littus proximum decurrentibus, ita æstuasse mare, vt rupes exurerentur, & pisces nauium soluerentur.* † Vndè inter prodigia, quæ antecesserunt bellum Ciuile Augusti, atq; Antonij contra Brutum, & Cassium sic cecinit Vergil. Georg. 1.

Vidimus vndantem ruptis fornacibus Æthnã
Flammarũq; globos liq; fluctuq; volucre fauilla.

¶ Cladi Canarum præcedunt ignes montis, qui dicitur *Mongibelo*, apud *Silium li. 8.* & in raptu Proserpinæ apud *Claudian. lib. 2.* nam vt ait Appian. lib. 5. ciu. *Terruerũt exercitum sæui fremitus Æthnæ horrendi mugitus fulgur alate splendentia.* † Nec terroris tantũ, & prodigij, sed ipsius mali causa de Æthna mõte meminit Orosi. lib. 5. c. 6. *In Sicilia mons Æthnæ vastos ignes eructauit ac fudit, qui torrentium modo per prona præcipites proxima quæq; corripientibus exussere flammis, longinquiora autem fauillis calidis, cum vapore grauiolente volitantibus corruerunt: quod Siciliæ semper vernaculum genus monstri non pertendere malum assolet, sed inferre.* † Vnde accuratè de huiusmodi ignibus Amnianus lib. 23. *Metuendi globo flammarum propter fundamenta crebris assultibus erumpentes*, nam vt ait Lucan. lib. 1. Pharsal.

Nec tulit in cœlum flammas sed vertice prono
Ignibus in Hesperium cecidit latus.

¶ Et non Æthnæ modo sunt ignes, verum etiam in Islandia ad Heclam montem, quem ignes vna cum lapides mittere tradit *Surius anno 1537.* cuiusmodi plura de Volcana tradit *Rossidius*, de alio monte dicto Lypara, qui nocturnas euomit flammas meminit *Plin. lib. 3. capit. 9.* de Idzo flammivomero monte *Pomp. Mela lib. 1. cap. 6.* † Vt sic interim taceam Lyciæ montem flammivomerum Chymæram, *Plin. libr. 2. cap. 106.* & Athiopiæ Aconocaumam, *Solin. ca. 32.* & trans Herculis columnas, quædam nocturnis ignibus conspicua in Athlante monte, *Strab. libr. 5. cap. 2.* & in Africa Guazeual examplissimo hiatu perpetuum ignem vomitas *Ioan. Leo part. 3.* † Et in nouo orbe in Mexicano Regno aliud Volcan in Prouincia Ciapopulam, vt tradit *Petr. Aluar. ad Cortès*, & in Prouincia Quahatemalla, *Petrus Hispal. par. 1. cap. 23.* & in Regno Terrenate, non solum ignes, sed & crepitus in moduni bombardæ, *Bart. Diaz Societatis Iesu anno 1556.* † Et in Regno del Perù non minores videntur, qui per multa milliaria circumciter ebomunt flammas, cineres, lapides, quæ in ciuitatem de Guatamala in Regno Perù penè abruerunt, vt refert *Petr. Chieza lib. 1.* † In Italia sunt etiam Bolcanes iuxta Neapolin. mons Campaniæ Vesuvius, qui nunc dicitur de Soma, & alij in isla de la Tercera, & alibi tradit *Georg. Agricola de subterraneis lib. 4. Seneca lib. 6. cap. 1. natural. qq.* † Nam omnia ignibus ferbent, vt homines animaduertant, in peccatis puniendis eiusmodi supplicia parata, eaq; longè maiora esse in ipsis terræ visceribus, vel quia sic ad extremum diẽ iudicij Deus asserbat, quo iudicandum est sæculum per ignem: *D. Petr. Canonic. 2. cap. 3.* † Velut sic homines à peccatis auertantur, nam montes ferbentes ignibus timorem, & metum conciliant, ex quo in monte Syna Dominus descendit in igne ad legis promulgationem, vt metuerent Hebræi violationem, nam ex ignibus, & fragoribus, Exod. capitul. 19. vers. 18. *Eratque mons terribilis.* † Sic & ad custodiam Paradisi colocatur Cherubim habentem (Genesis capit. 4. vers. 24.) *Flammeum gladium, atque versatilem*, & ad punitionem legitur libr. 3. Sibyllinior.

Cœlo labentur ab alto
In terram ardentes enses.

¶ Terræ siccitas similiter Deum iratum prædicit, quia præternaturam est, vt vapores quos aqua emittit in aquam non resoluantur, sed exalentur, vt tempore Regis Achab, obdiutinam scelerum consuetudinem ad Heliæ petitionem cœlum clausum est, & per

trienium non fuit ros, nec pluuia, *Reg. 3. cap. 17. v. 1.* † Non minori clade Hilpani peccatorum pœnam pependimus, cum toto septennio nunquam pluit, ita vt terra dehiscens ciuium sepulchrum extemporaneum præbuit, vt narrant *Vincent. lib. 23. hist. cap. 29. Mariana de rebus Hisp. lib. 1. cap. 13.* † Nam siccitas est principium de solationis naturæ, quippè cum ex humido viuamus, & conseruemur, vt *Heraclitus* docuit, ex quo dicunt *Stoici* primordium vniuersi esse ab humiditate, per consequens ex siccitate perimus, & sic siccitate & quuntur pestes, causones, empiemiam, emigranam, erisipilam, & id genus mala; vt docet *Galen. lib. 1. Epidemiar.* & similiter famen, nam vt ait Aratres, in Phœn.

Inualidas segetes terrebit siccior aër.

Cap. XIIII. De prænotione ex pluuijs communibus, & prodigiosis, maris & fluuiorum egressibus, & insolitis alluuionibus.

SVMMARIVM.

1. *Pluuia si terram inundat fit in peccatorum pœnam.*
2. *Diluuia in vniuersa terra non futura Deus policetur.*
3. *Deucalionis diluuium vltra Thessaliam se non extendit.*
4. *Manna vel vt pluuiam miraculosum fuit.*
5. *Manna Hebreorum diuersum quod colligitur in Syria, Lybano, Calabria, & aliui.*
6. *Lapides pluuisse constat Amorrheis.*
7. *Cineres quoque pluisse Constantinopoli.*
8. *Coturnices pluisse Israelitis.*
9. *Coturnices quomodo pluissent Israelitis.*
10. *Carnem infrustra concissam pluit Romæ.*
11. *Pisces pluisse frumentum, & hordeum & legumina.*
12. *Sanguinem pluisse in area Concordiæ, & aliui.*
13. *Sanguis pluuia ex vaporibus coloratis fit.*
14. *Sanguis pluuia Deum iratum ostendit.*
15. *Maris egressus diuinam iram indicat.*
16. *Maria & flumina ad peccatorum punitionem solent egredi.*
17. *Maris tumor fluuiorem insolitæ alluuiones pestis anuntia sunt.*
18. *Maria egressa sunt antè Iuliani mortem.*
19. *Siciliæ maris egressus Insulas absoruit.*
20. *Hispaniæ fluuiorum egressus mali prænuncium.*
21. *Maria ferbent ignibus ad notandam Dei iram.*
22. *Maria ferbent ignibus insignum peccatorum punitionis.*
23. *Hispaniæ olimè mari ortus fuit ignis, qui vsque ad Zamoram (plurima vastans) pervenit.*
24. *Ignis vindex est diuinæ iræ.*
25. *Maria gelu contrahuntur in peccatorum punitionem.*
26. *Maria sisti gelu, & flumina retroccdere quomodo in Dei iram accipiatur.*
27. *Flumina sisti inter prodigia referuntur.*
28. *Æstus maris quando diuinam iram prænunciat.*
29. *Maris accessus, & recessus naturalis est.*
30. *Maris accessus, & recessus præter solitum ordinem Dei iram protendunt.*
31. 32. *Fluctus maris, fluuij, rini, putei, quando sanguines videntur Dei iram prædicunt.*

PLVVIA Quotidiana fit ex terræ, & aquæ vaporibus in aëre elcuatis, & solis calore resolutis ad nos redeuntes, qui terram fertilizant, & paschua animantibus præbent; si tamen terram inundant, in peccatorum pœnam tribuendum est, vt tempore Noe, Gen. c. 7. v. 19. *Et aquæ praualuerunt nimis super terram, operti q; sunt omnes mõtes excelsi super vniuersõ cœlo.* † Postea autẽ etsi grauissima fuerunt crimina tota terra aquis opperta non est, vel quia mortalium peccata ad omnes, vt tunc se non extendit, Genes. c. 6. v. 12. *Omnis quippe caro corruperat viam suam super terram.* Vel ex Dei promissione, Genes. c. 9. v. 15. *Et nõ erunt vltra aquæ diluuij ad delandam vniuersam carnem.* † Vndè diluuium, quod Deucalionis tempore successit vltra Thessaliam se non extendit, mille & quingentos annos antè Romã conditã, *D. Aug. li. 18. ciui. Dei, c. 8. & 10.* Ogirij in Achaia, quod Deucalionis diluuio præcesit secundum Osorium *lib. 1. c. 7.* & aliud in Ægypto, de quo *Plato in Timæo.*

¶ Quandoq; etiam nubes non aquã, sed aliud extraneũ solent emittere, vt mannã datũ ad populi Israelitici escã, non naturaliter ex elementis productũ, sed per miraculũ creatũ, & per manꝰ Angelorũ distributũ, vel vt pluuiã, Exo. c. 16. v. 4. *Ego pluã vobis panes de cœlo.* † Longè multò diuersũ, quod colligitur in Syria, Lybano, Calabria, & alijs locis, vt tradũt

Conimbricenſes ad Meteoros, tract. 3. cap. 11. quia vt ait ſacra Pagina, Sapient. cap. 16. v. 20. *Omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem.*

8 ¶ Lapides quoque pluiſſe nuues planum eſt, nam de Amorrheis legitur Ioſue, cap. 10. v. 11. *Dominus miſit ſuper eos lapides magnos de cœlo.* Cœlum ſumitur pro aëre, ex cuius regione Angeli lapides iaculabantur, vt alijs temporibus accidiſſe docent *Tit. Liuius ab vrbe condita Decada 1. lib. 1. & Decada 3. lib. 3. 6. & 9. Diu. Auguſt. lib. 3. ciuit. Dei, cap. fin.* † Cineres quoque pluiſſe legimus Conſtantinopoli, ſub Leonis tempore,
7 *Niceph. lib. 15. c. 20.* Lanam in Peneſte, *Iul. obſequiēs, c. 6.* vermes in Boetia, *Olaus Magnus.*

¶ Coturnices quoq; pluiſſe Iſraelitis
8 conſtat ex *Numer. cap. 11. v. 20. & ſeqq.* Nam vt ait Regius Vates, Pſal. 77. v. 27. *Et pluit ſuper eos ſicut pluuiam carnes, & ſicut arenas maris volatilia cœli.* † Quæ licèt ab Angelis ex
9 elementis in aëris regione poſſent produci, ex alibi aſportatas per ventum ſacer Hiſtoricus accidiſſe docet d. Numer. 11. v. 21. *Ventus autem egrediens à Domino arreptas tranſmare coturnices detulit, & emiſit in caſtra.* † Car-
10 nem quoq; infruſtra conciſſam pluiſſe Romæ in area Concordiæ teſtatur *Liuius d. lib. 3. Decad. 1.* Quam aues, & feræ mandabantur, & mā ſit multos dies ſine fœtore, vt meminere *Plinius, & Halicarnas.* † Pices ſimiliter pluiſſe
11 ſcribit *Plin. lib. 31. c. 1.* frumentum, hordeū, & legumina, vel vt pluuiam in Campania refert *Vincentius lib. 23. hiſtoria, cap. 148.*

12 ¶ Sanguinem pluiſſe Romæ in area Concordia teſtatur *Liu. lib. 9. Dec. 4.* & alibi vt tradit *Suri. ann. 1543.* Lac ſimiliter pluit, vt author eſt idem *Liui. Decad. 3. lib. 7.* † Naturali-
13 ter enim fieri poteſt, vt vapores, qui in aquam reſoluuntur hunc vel illum colorem imprimant, & eo maximè quando ex terris rubris, vel aluis eleuantur, vt in ſanguinis, aut lactis, aliū ve colorem appareant, vt docet noſter *Seneca in natur. qq. lib. 2. c. 7. & lib. 4. c. 4. Corn.*
14 *Gemm. in Coſmitritica, c. 6.* † Quæ licèt naturalia ſint, quoties accidunt, quia conſuetū curſum naturæ tranſiliunt, Deum iratū oſtēdunt, & peccatorum punitionem videntur protendere, vt cuturnices Iſraelitis; Numer. d. c. 11. v. 33. *Adhuc carnes erant in dentibus eorū, & ecce furor Domini concitatus in populum percuſſit eum plaga magna nimis,* Pſalm. 77. v. 31. *Adhuc eſce eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.*

¶ Similiter maris egreſſus diuinam iram
15 prenunciat, nam Deus terminum mari conſtituit Pſalm. 32. v. 7. *Congregans ſicut in vtre aquas maris, ponens in Theſauris abyſſos,* & Pſal. 103. v. 9. *Terminum poſuiſti, quam non tranſgredientur, neque conuertentur operire terram.* Prouerb. cap. 8. v. 27. *Quando certa lege, & gyro vallabat abyſſos, quando æthera firmabat ſurſum, & librabat fontes aquarum, quando circundabat mari terminum ſuum, & legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos.*

† Sic ergo quando contingit illa terminos 16
ſuos egredere, & quaſi acepta à Deo libertate in terrenos fœuirè, atque eſcandeſcere criminum vltionem prænunciant, nam maria & flumina ad peccata punienda egrediuntur, vt in generali catachyſmo, *Geneſ. c. 7. v. 11.* & in Theſalia, Achaia, & aliui, quia Deus de peccatis ſolet aqua ſumere vindictam, vt tradit *Annæus Senec. lib. 6. Natural. qq. c. 26 & libr. 7. c. 5.* † Vndè maris tumor, fluuiorum inſolitæ 17
aluuiones peſtis annuncia ſunt, ſtrages, & clades innumeros pepererunt, vt ex Anniano, & Procopio dixi in *Epitom. de Mag. lib. 1. c. 2. n. 23. Epiſcopus Simon Maiol. tom. 1. dierum Canicular. colloq. 1. 10. & 11. Ioan. Euſeb. p. 1. curioſæ philoſ. lib. 1. c. 22. & 23.* † Antè Iulia- 18
ni mortem tot ſceleribus fœdatā egreſſa ſunt maria apud Epidauritanos, vt narrat *D. Hier. in vita S. Hilarion.* Idemq; apud Alexandrinos refret *Niceph. li. 10. c. 35.* † Alius fuit ma- 19
ris egreſſus in Sicilia, quo multæ Inſulæ ſunt abſortæ, vt narrat *Paul. Diacon lib. 11. c. 1.* & omnis maritima terra Phrygiæ, & Helederiæ abſorta eſt ann. 1164. eo quod vitijs degenerarent, *Saxo Grammat. in præfat. hiſt. Danicæ.*
† Sic anno elapſo 1627. Hiſpania noſtra ex ſu- 20
peruia vitæ, iuſtitiæ opreſione, & carnis cōcupiſcētijs fœdata, flumina alueolis ſuis egreſſa, Cordubam, Hiſpalem, Salmanticam, & alias vrbes in ſolita aluēione inundarunt, quorum opreſione innumeri homines, & pecora perierunt, & magnę calamitatis ſigna dederūt: nā Pharaon tumidus, & elatę vitijſq; omnib⁹ dedit⁹ in rubro mari inſignū Regni mutationis cū exercitu ſuo abſortus eſt, *Exod. c. 14. v. 28.*

¶ Et vt maria ferbēt fluctibus, ita quo- 21
que ferbēt ignibus, ardentque contra aquarum naturam, vt his verbis teſtatur Annęus Seneca in natural. qq. lib. 2. c. 36. *Cum Inſula in Aegeo mari ſurgeret, ſpumabat interdiu mare, & fumus ex alto ferebatur: nam demū prodebat ignem, non continuum, ſed ex interuallis amittentem, fulminum more, quotiens ardor in ferius iacentis, ſuperū pōdus eviceret.* † Quod 22
quidē inalicui⁹ criminis deteſtationē eſt, vt capta Roma ſub Alarico maritimi fluct⁹ perinde, ac campi plurimum igni exardeſcere diu viſi

sunt, præsentiq; id tuit indignatum numen ob Ioannem Chrysostomum tyranica potestate dem illum in exilium, vt tradit. *Nicephlib. 13. cap. 36.* † Hanc illæ diuinæ vltionis in hominum scelera, vt vel ab aquis ignis excuderet, vel ille stitum cohiberet contra gignarduam, rarum in Hispania olim è mari ortus fuit ignis, qui in varias illius regiones, vsque ad Zamoram, multa oppida incendio assumpsit, vt narrat *Alfons. Ventrus Vasæus in Chronic. Hispan. ann. 939.* † Quare absque dubitatione credendum est, quod si maria ardent, aut flumina exanimescere Dei ira, nam ignis sæpius fecit Deus vindex, qui non solum Sodomam, & Gomorram ob nefaria crimina combussit, *Genes. cap. 29.* Sed via duo ex selectoribus Latium tetrum & quinquaginta millia virorum abluunt, *Numer. cap. 16.*

¶ Et vt gelu sic & gelu mare & contraria tempestates excludere, vt loca Regis Clarisiis in mare Cottico ex repentino gelu, ingentes nauis immisi, & retinentes circumamictæ sunt, perinde, ac in crepidinibus, ac rupagulis adeo valatæ, vt nulla arte eam locum mouere possent, immo perierunt, vt narrat Olaus *lib. 11. capit. 25. Sacr. Grim. in præfat. Damas.* † Ideirnim ad prodigium est referendum, vt fluentes aquæ stante gelu, aut retrofluant, vt de Rodachio Fluuio refert *Gregor. Turonensis lib. 4. hist. cap. 31.* de aliis item illis capite. *Annes retrosluere, & nostra vidit ætas Neronis Principis annis supremis.* † Vnde inter prodigia, quæ ante cæsorum bellum ciuile Augusti, & Antonij enumerat Bratum, & Calsium recenset Virgil. Georgic. *Bistuat amnes, inter alia Papin. lib. 7. Thebaid. Amnesque suis decursibus ibant.* Petron.

Nec vaga passim
Flamina per maria bant morientia vpus.

† Æstus similiter maris quando extra solitum morem ferbet, diuinam iram præmunciant, idque maxime si cum sonitu, aut fragore fiat, vt inter signa vniuersalis iudicij à Christo Domino adnotatur apud D. Lucam, cap. xxi. v. 25. *Et in terris pressura Gentium, præconfusione sonitus maris, & fluctuum.* † Nam licet maris accessus, & recessus naturalis sit, ex Lunæ motu, qui vna cum primo mobili diurna cõuolutione circum vehitur, vt tradunt *Ptolomeus lib. 2. cap. 12. Plin. lib. 2. cap. 97. Strabo de situ orb. lib. 3. Auerroes ad Metheor. 2. Leuinus Lemnius lib. 2. de occult. natur. cap. 41. D. Thom. 2. 2. quæst. 5. D. Ambros. lib. 4. Hexamer. capit. 1.* † Quando talis æstus suum tempus non seruat, aut tumore insolito maria tremunt, quia non ordinaria lege fit, sed ex ventorum insultibus, qui in mare late Dei iram porrumpunt, vt antiqua prodigia, Lucan. lib. 6. *Tumes super agere tuos ventosus Eurus.* Francast. lib. 1. *At quando pontus tranquilla sonore,*
Si nus Italic. Pulsos rupp abrigat
Spumeus saxosis obtunsa tonat illisa ruina

¶ Et tandem quando fluctus sine vllo 31
manifesto, qui, puteus, vel quid aliud sanguineum fuit, tubore madidus, diuinam iram denunciat, vt in duritia Pharaonis factum est à Moyse, Exodi. cap. 7. v. 19. *Super flumina eorum, & riuos, ac paludes, & omnes lacus aquarum, vt fiant in sanguinem.* † Ad cuius rei prodigium referendum, Tit. Liuius lib. 27. *Monstrum 32*
terribilius, quod esset adjectum fabulosis, aquam sub terra fluxisse, Claudian. lib. 2. Eutrop. puteosque cruore mutatos. Stat. Papin. lib. 7.
Nunc sanguineus, nunc fœtens imbre Ouid. 8
lib. 15. Metamorph.
Sæpe inter vinbo gutta cecidere cruenta.

Cap. XV. De prænotione Meteorologica ex impressionibus aëreis. 9

1. *Meteorologia prænotio, quid dicatur.*
2. *Impressionis aëreæ appellatione, quid ignis supremi circa mundum sit.*
3. *Ignis supremi circa mundum, vera, & veriori opinione.*
4. *Meteorologiæ illius principium, quæ est ex potentia Vniuersi, nubibus, nubilo, caligine, &c.*
5. *Nubium, fluminum, grandinis, pluuiæ, 11*
6. *Nubes quando cogestum pluuiam portent, & exhilum.*
7. *Nubes de aëre, & mari generatæ.*
8. *Nubes de aëre, & terra generatæ.* 12
9. *Nubes de aëre, & terra, & mari generatæ.*
10. *Nubium, & nubilorum differentiæ.*
11. *Nubes quando in aëre, quando in terra, & mari.*
12. *Nubium, fluminum, & tempestatis signa.*
13. *Halones seu fasciæ ex exhalatione calida, & sicca procreatæ.*
14. *Sidera discurrentia & cadentia, ab exhalationibus ebullientibus.*
15. *Stellæ non cadentes in die iudicij, quomodo dominigurandæ.*
16. *Fulgura & fulmina ex quibus fiant exhalationibus.*
17. *Fulgur quare prius videatur, quam tonitruum audiatur.*
18. *Fulgur est exhalatio in nube accensa.*

18. Fulgura

18. *Fulgura nullatenus lapidem continere possunt.*
19. *Fulguribus, & alijs de cœlo ignibus Deus aliquando vindictam sumit.*
20. *Igne de cœlo tangi montes diuinam iram prænunciant.*
21. *Venti genetantur ex vaporibus, & exalationibus commixtis.*
22. *Venti è mare inflantes, quare humidi sint.*
23. *Venti è mari ingruentes pluvias prædicunt.*
24. *Ventorum commoda, & incommoda.*
25. *Eurus, seu Africus parat Ecnephias, Thiphones, & Præsteres.*
26. *Ecnephiæ, sunt, quæ ex sicæ nuuis discessione erumpunt.*
27. *Typhones fiunt ex diuersis nuuibus inter se conglobantis flatibus.*
28. *Vorago, Corona, Area, Virga, & Perelia, quare tempestatis sint præmentia.*
29. *Vorago fit, quando serena nocte multæ spirationes in sublimi adiunctæ fouæ similitudinem præbent.*
30. *Area fit abspirationibus, vel nuuæ in orbē sparsa.*
31. *Virga, seu vacillus quid sit.*
32. *Parelia, quare signa sint tempestatis.*
33. *Soles duo, & plures simul quare videantur.*
34. *Soles duo Hispaniæ visi in Christi natiuitati.*
35. *Hispania Christi hæreditas in confessione fidei semper præcelens se exhibuit.*
36. *Lunæ Perelia dantur.*
37. *Iris quare signum sit pluuiæ.*
38. *Iris quare varijs coloribus cohonestetur.*
39. *Iri quare fit color puniceus, viridis, rubeus.*
40. *Arcum cœli quare Deus in signum serenitatis constituat.*
41. *Arcus cœli, quia ex nuue rarida fit, signum est non futurum diluuium.*
42. *Raridæ nuues, quibus Iris fit tenuissimis constant vaporibus.*

1 METEOROLOGICAM prænotionem dico, non quod hæc non sit elementaris, sed quod specialiter in sublimi fiunt elementò: nam licet Aristoteles de illis etiam, quæ ad aquam, & terram pertinent in libris Meteorum pertractauerit, ideo à nonullis reprehenditur, & ab alijs non satis excusatur: nam μετεωρῶν, *Meteorum* sublime significat, vnde μετεωρολογία, *Meteorologia*, rerum in sublimium ratio, ac sciētia est, vt docet *Conimbr. in Meteo. in proœm.* † Sic de aëris impressionibus erit agendum, 2
de quibus diuinatio huiusmodi comparatur, aëris scilicet, tan quæ infima eius Regione, quæ circa nos est, quam media, quæ montes non trascendit, quam sublime sub Lunam, in qua veteres ignis spheram colocarunt, & male, quia exalationes tam longe desitas visu non penetrantur, vt docet *L. Amæus Seneca in natural. quæstion. libr. 2. capit. 15. 16. 17. 18. 19. 20.* † Ex quo Anaximander ignem 3
ad spiritum retulit, Pytagoras in terræ centro collocauit, vt refert *Plutarch. lib. 13. de placitis philosoph. capit. 11.* Sub Lunæ globo negauit *Hippocrat. lib. de flatib.* in aëre non esse contendit, *Aristotel. libr. 1. Meteor. cap. 4.* Et alij alia senserunt, vt videre est apud *Gonimbricens. in Aristotelem de cœlo libr. 3. quæst. 1. art. 2.* † Nam ignis Spheram pro- 4
priam nullam esse tam diu bonæ notæ authores docuerunt, *Hieronym. Cardanus libr. 1. varietatis rer. cap. 2. Cognatus meus D. Gaspar. Cadillo Villalpando ad Aristotel. libr. 1. de cœlo, & physicor. 1. Francisc. Valles de Sacra Philosoph. cap. 1. 28. & 50. Scip. Capicius lib. 2. de principijs, Franc. Patricius lib. 7. discurs. Peripat. tom. 4.* quibus astipulatur Auson. in Gryph. Ternarij dum ait.

Tres charitates, tria fata, triplex vox, trina elementa.

¶ Omnium enim impressionum meteo- 5
rologicarum causa est vapor, qui ex aqua, & humentibus locis virtute Solis, & Syderum eleuatur: & exalatio similiter, quę ex terræ superficie oritur eadem Solis et Syderum influente potestate, vt docent *Aristot. lib. 1. Meteor. cap. 4. Seneca lib. 2. Natural. qq. cap. 10. Philopponus lib. 2. de Generat. capit. 18. August. Niphus lib. 1. comment. 137. Albertus Magnus lib. 1. Meteor. tract. 4. cap. 1.* † Ex vapo- 6
ribus fiunt nubes, nebulæ, & caligines. Nebula est nubis imperfecta, quæ ex crassitate in sublime ferri nequit, ideo vicinum occupat aër, & nebulosa caligine terrā circumfundit, quare si oriente Sole extenuatur, & euanescit, signū est serenitatis, si tamen confestim ascendat ad aerem frigidum euecta sępè in pluuiā vertitur, vt docēt *Aristot. libr. 1. Meteor. capitul. 9. Albert. libr. 2. tract. 1. capitul. 4. Alfons. Perez ad Meteor. p. 4. cap. 8.* † Cum 7
tamen nubes huiusmodi ad mediam aeris regionem sunt euectæ, quæ frigida est conuertuntur in pluuiam, niuem, grandinem, glaciem, rorem, pruinam, & alia huiusmodi secundum temporis, & cœli regionis naturam

Aristotel. dict. libr. 1. cap. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & 12. Perez dict. part. 4. capit. 3. 4. 5. 6 & 7. 8. & 9. Conimbricens. in Meteor. tract. 1. capit. 1. & 8 *2. & tractat. 7. ca. 4. 5. 6. 7. & 8.* † Vnde cum nubes nigrescunt, quia ex dēsitate fit vaporis, pluuiam spondent; cum rubent, si clarescunt, ventos denotant: si verò ab ortu repelluntur, & ad occasum abeunt, serenitas expectanda, si non abeunt, sed ingruunt, ventum portendūt ab ea parte, qua impelluntur, quod si is à meridie sit, imbrem nunciat, vt tradunt *Plinius lib. 18. natural. histor. cap. 35. Plutarchus lib. de causis naturæ, cap. 18.* † Si tamen nubes o- 9 riuntur ab occasu pluuiam denotant, nisi ab Austro dissoluantur, vt Christi Domini testimonio comprobatur apud D. Luc. cap. 12. v. 54. *Cum videritis nubem Orientem ab occasu statim dicitis Nimbus venit, & ita fit: & cū Austrum flantem dicitis: quia æstus erit; & ita* 10 *fit.* † Si nubes orientem Solem circundant, quanto minus luminis relinquunt, tāto acrior tempestas erit: si Sol vaporum corona cingitur, qua parte sese illa apperit, expectetur ventus; si tota defluxerit æqualiter, & in se euanuerit, serenitas, vt docent *Plin. & Plutarc. vbi sup.* Vergil. Georg. 1.

Ille vbi nascentem maculis variauerit orbem
Conditus in nubem medioque refulserit orbe
Suspecti tibi sint imbres.

11 ¶ Exhalationes autem, quæ calidæ, & siccæ sunt ex leuitate ad ima petūt, & ex his grauibus, & oleoginosis fiunt flammæ, caprę saltā tes, lanceæ, sydera discurrentia, stellæ cadentes, ignis perpendicularis, ignis fatuus, ignis lambens, draco volans, Castor, & Polux, Helena, fulgura, fulmina, & cometæ, de quarum materia, magnitudine, figura, colore, situ, loco, motu, tēpore, & id generis plura tradiderunt, *L. Anneus Seneca in natural. qq. libr. 1. 2. & 3. Aristotel. in Metheoris, Plin. in histor. rerum natural. Hyginus, Apolonius, Nyphus, Leo* 12 *poldus, Albertus Magnus, & alij.* † Flamma enim, seu fax ab exaltatione sicca, & calida procedit, quę igni subrepta subito inardescit: caprę saltantes, quæ à Græcis αἶγες dicuntur, in eadem ferè forma apparent, sed quia scintillant, dicuntur caprę saltantes, vt aliæ similis formæ naturæ volantes dracones, vt tradunt 13 *Seneca, Olympiadorus, & Philoponus.* † Quibus adiunge sydera cadentia, prout vulgò appellantur, eo quod admodum stellæ inflammatæ, discurrunt per aëra, & euanescunt, quia fūt ab exhalationibus leuibus, & parum oleoginosis, qui facilè incenduntur, & consumuntur, vt tradit *L. Anneus Seneca dict. lib. 1. capit. 15.* 13 † Nam stellæ non cadent de cœlo vsque ad diem iudicij, non quod in eo fixæ sint, vt nodi in tabula, sed quia cœlum istud quod nunc est transibit, quia eius influxus amplius nō deseruiet, D. Matth. cap. 13. *Cœlum, & terra trā sibunt.* † Astraque eius peribunt, vel cadent, vt 14 inter signa vniuersalis iudicij adducitur à D. Matth. cap. 24. *Stellæ de cœlo cadēt,* D. Marc. cap. 13. *Stellæ cœli erunt cadentes,* ad quorum imitationem Ethnici in alicuius mali singum stellas cadere dicebāt, quę nil aliud sunt, quam exhalationes, vt dixit Vergil. Georg. 1.

Sæpè etiam stellas vento impendente videbis
Præcipites cœlo lapsi.

¶ Quando autem exhalationes huiusmodi, sunt oliginosæ, in ima aëris regione in- 15 cenduntur, fiunt fulgura, fulmina, quæ ad terram reddeunt, & ad mediam aëris regionem peruenientes (quæ frigida est) ex antiperistasi fortiores fiunt, & exitum procurantes, fragores, & tonitrua inducunt, maiores, vt à maioribus exhalationibus fiunt, vt tradunt *Aristotel. lib. 2. Meteor. cap. fin. Seneca lib. 2. natur. qq. cap. 17. Plutarchus de placit. Philos. lib. 3. c. 3. Alb. Magn. tract. 3. cap. 2. Plin. lib. 2. ca. 43.* † Et quamuis prior sit fulgur quam to- 16 nitrum, prius vidimus fulgorem quam sonitum audimus, quia oculorum velocior est sensus, quam aurium, vt tradit *Seneca lib. 2. natural. qq. cap. 12.* vnde Vergilius tempestatem à tonitruis exoritur, Æneid. 1.

Intonuere poli, et crebris micat ignibus æther.

Fulgur enim est exhalatio in nube accensa ex 17 igneo colore tincta, vt testatur *Aristo. dict. c. fin.* fulmen tamen exhalatio ignita, siue ignis in exhalatione accensus, vt voluit *idem Aristotel. lib. 3. Meteor. cap. 1.* † Vt sic explodatur popularis fabellaq; asserit fulmina in simi 18 litudinem lapidis lebigati cubiti longitudine decidere, quæ terrę ingruunt stadia septem, quæ post septem annos è terra exeunt, nam cō mentum stultorum est, etiamsi ex aëris regione lapides decidere odor sulphuris, & quasi naturam ammiaci, ex narratione Avicenæ tradit *Averroes ad Aristot. lib. 2. Meteor.* † Quæ 19 omnia tempestatum non modo, sed diuinæ nūę quandoque signa sunt, nam Deus persæpè fulminib⁹, & alijs ignibus de cœlo petitis de peccatoribus vindictam sumit, vt de Sodoma, & Gomarra, *Genes. cap. 19.* de filijs Aaron *Leuit. cap. 10.* de sectatoribus Datham, *Numerorum cap. 16.* de quinquagenarijs Ochoziæ, *Reg. 4. cap. 1.* † Vnde tangi igne montes pro diuinæ 20 iræ signo commemorat Regius Vates Psalm. 143. *Domine inclina cœlos tuos, & descende: tange montes, & fulmigabunt,* & pro mali prenuncia Vergil. Ecclog. 1.

Sæpè

Sæpè malum hoc nobis, si mens non læua fuisset.
De cœlo tactas memini prædicere quercus.

21 ¶ Ex his denique exhalationibus, & vaporibus commixtis generantur venti, nam licet nihil aliud esse ventum, quam aërem agitatione commotum tenent plures Philosophi apud *Plutarch. lib. 3. de placit. capit. 7.* & Peripatetici omnes ventos exhalationem calidam, & siccam fateantur cũ *Aristo. lib. 1. Meteor. cap. 13.* sententia nostra verior est, quam probant *Conimbricens. in Meteor. tractat. 6.*
22 *cap. 2.* † Vnde venti è mari egredientes humidi sunt, quod vaporum naturam testantur, & occasus cærulcum præter calorem, qui vapores è mari eleuatos indicat, nam experientia docet vnde vapores oriuntur, inde ventos aspirare, quod vtique non accederet, nisi venti etiam vapores pro materia saltem magna ex parte, aliquando haberent, vt probant *Auerroes ad Aristotel. lib. 2. Meteor. cap. 2. Albert.*
23 *Magn. lib. de caus. tractat. 2. cap. 5.* † Sic ventos, qui è mari egrediuntur pluuias prædicere, docet *Plin. lib. 2. cap. 47.* siue quod flante vento per loca humida eius qualitates adquirit, vt zephirus, qui gelidæ, & humidæ naturæ est, quia per Septentrionalia agit loca, nuosa, & frigida, Vergil. Georg. 4.

Hoc geritur zephiris impellentibus vndis.

24 ¶ Et licet venti multas hominum vitæ vtilitates importent, ijdem tamen nonnunquam, vel quasi ciues turbulenti intestino decertantes odio, vel quasi initiò, fœdere ih hominum perniciem conspirantes horrendo flatu desæuiunt, tempestates mouent, terras, & maria concutiunt, naues submergunt, turres, ac domus, vt humiles casas dejciunt, *sternunt sata læta boumque labores* † Quorum nó omnes, sed Eurus maximè, seu Africus longè, late-
25 que imperio potitus præstat, qui turbulentos flatus excitans, mortalibus ruinam parat, quales sunt Ecnephias, Typhones, & Præsteres, quæ nautis, & Agricolis horrendæ pestes dicuntur, propter pericula huiusmodi, quę excitare solent, vt tradunt *Aristotel. lib. 3. Meteor. cap. 1. Perez vbi supra, part. 3. cap. 3. Contarem. lib. 2. de element. Albert. dict. tract. 2.*
26 *cap. 3.* † Ecnephiæ sunt, quę ex siccæ nubis discessionem erumpunt, *Plin. lib. 2. cap. 48.* nam post pluuias recremata nubium cum huc illuc ex leuitate impellantur in ignem erumpunt, ex quo hypocritas eis comparat D. Iudas epistol. 1. v. 12. *Nubes sine aqua, quæ à ventis*
27 *circumferuntur.* † Typhones, seu turbines fiunt ex diuersis nubibus, vel eiusdem interse conglobantis flatibus, quæ solent ex antiparistasi, vel repercussione flammam secum deuoluere, quæ ideo Præsteres dicuntur à voce πρηστηρ, quod est incendio, & sunt signa tempestatis, vt docet *Aul. Gell. lib. 19. noct. Atticar. c. 1.* Vnde Lucan. lib. 7.

Et trabibus mistis auidos Typhonas aquarum. 28
Neque his contenta natura varijs coloribus, atque spectris aërem decolorauit, vt imminẽtib⁹ tempestatibus homines precauerint, quales sunt, *Vorago*, *Area*, *seu Corona*, *Virga*, *& Parelia*, de quibus latè tractarunt, *Seneca*, *Aristot. Auerroes*, *Thymon*, *Amadæus*, *Philoponus*, *Albert. Magnus*, *Perez*, *& Conimbricẽs. in libris Meteor.* † Vorago fit, quando serena nocte multæ spirationes in sublimi adiunctę, 29
medio quidem densiores, reliqua facie rariores inter Astrorum lumen ad nostrum aspectũ foueæ similitudinem præbere videntur, & quâto magis adensatur, tanto magis pluuiam pronunciat, *Aristotel. d. lib. 3. cap. 3.* † Area autem fit ex similibus spirationibus, vel nube æ- 30
quali densitate in orbem sparsa sub Sole, vel Luna, alio ve explendoribus Astris, ita vt radius corporis luminosi propter spirationes dẽsitatem rectus progredi nequeat, sed desiliat, atq; per omnes extremitates diffundatur, apparetque tunc sub Astro splendens circulus more lucidæ coronæ, quæ Greci ἅλων, *alon* vocant, & signum est venti, & pluuiæ, vt tradunt *Seneca in natural. qq. lib. 1. cap. 2. Plin. lib. 2.*
cap. 30. † Virga, seu vacillus in nube aquosa, 31
rarida à Sole repercusa fit, præsertim dum vergit, ad occasum, & eas respicit per oblicum, ex quo varijs coloribus apparet, in similitudinẽ Iris, sed in modum Virgæ, quæ sunt signa pluuiæ futuræ, vt docent *Aristot. dict. lib. 3. cap.*
6. Seneca lib. 1. natural. qq. cap. 13. † Parelia 32
similiter signa sunt tẽpestatis, dicuntur à Græcis παρ-ηλια, quasi prope Solem, nã fiunt, quando plures nubes hisce conditionibus, ita collocantur, vt Imago Solis ad vnam perducta aliã imaginem in alteram nubem imprimat: & hęc rursus in aliam, & sic plures Soles simul videntur, vt docent *Aristot*, *Auerroes*, *Amadæus*,
Philoponus, *& Conimbricens. vbi supra.* † Ex 33
hoc enim duos Soles visos in Vitelio, testatur *Zonaras tom. 2.* tres conspectos Romæ scribit *Plin. lib. 2. cap. 31.* plures alios in Bosphero affirmat *Dion. lib. 47.* nec refert an duo, an plures sint, nam vt ait Seneca libr. 1. natural. qq. cap. 11. *Quid enim impendit quominus tot sint, quod nubes fuerint aptæ ad exhibendam imaginem Solis.* † Quod fortasse aliquando ad mi- 34
raculum est referendum, vt tres Soles, qui in Hispania apparuerunt die Natiuitatis Domini, quasi in signum Trinitatis cõfessionis, qua Hispania insignis futura erat, vt docet *Angelicus*

35 licus D. Thom. p. 3. q. 36. art. 3. † Quippè Hiſpania fuit melioratio hæreditatis datæ Chriſto Domino à Patre Æterno, vt apertè Dauid teſtatur Pſalm. 2. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuã terminos terræ.* Nã Hiſpaniam terrarum terminus eſt appellata, eo quod in ea orbis termini conſtituti eſſent, *vt dicam tom. 2. lib. 1. cap.*
36 *4.* † Ad Lunam ſimiliter Parelia dari, licet Ariſtoteles non meminerit, probauit tamen *Plinius lib. 2. cap. 32.* credere renuit *Nyphus*, canit tandem Pontan. in ſuis Meteor.

Sæpè etiã duplicẽ in tenebris eſt Cernere Lunã
Nube cauam referente aliã ſub imagine formã.

37 ¶ Arcus ſimiliter dictus Iunonis, quem veteres *Irim* dixerunt, Theumantis filiam ingentes, propter varios colores quibus diſtinctus apparet, ex aqua in nube Solis radijs repercuſa, vt tradunt *L. Annæus Seneca in natural. qq. lib. 1. cap. 4. 5. 6. 7. & 8. Plutarch. lib. 3. de placitis Philoſoph. cap. 5. Albert. Magn. dict. lib. 3. tractat. 4. cap. 8. & 26. Franciſc. Picus*
38 *lib. de exam. vanit. cap. 12.* † Ad cuius formationem oportet nubem raridam eſſe, ac talẽ, vt in aquam proximè ſolui poſsit, partimque translucida ſit, minimum externa facie, qua nos reſpicit; ſic enim facilè iniectum lumen imbibet: partim opaca videlicet à tergo, vt lumẽ repercutiat more ſpeculi, à quo imagines diſiliunt, *Seneca vbi proxim. dict. cap. 4. Ariſtot. lib. 3. Meteor. cap. 2. Philopon. lib. 2. capit. 4.*
30 † Cuius tres colores Puniceus, videlicet, viridis, & rubeus ex aquæ in nube commixtione ſigna ſunt futuræ pluuiæ, quia viridis color ex aquæ indigeſto creatur, rubeus autem ex humido inflammato fit, ex quibus puniceus componitur, medius color inter rubrum, & viridem, vt ſic meritò inter pluuiæ ſigna adducatur *ab Ariſtotel. dict. lib. 3. Meteor. capit. 5. Seneca lib. 1. natural. qq. cap. 6. Plin. lib. 18. capit. 35.*
40 † Neque obſtat arcum huiuſmodi non in ſignum pluuiæ, ſed ſerenitatis Dominum conſtituiſſe, dum poſt generalem cathachyſmum Noach alloquitur, Geneſ. cap. 9. v. 14. *Cumobduxero nubibus cælum apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor fœderis ſempiterni, & non erunt vltra aquæ diluuij operire terram.*
41 † Nam eo quod ex nube rarida fit, ſignum eſt non futuri diluuij, ad quod nubes ſpiſæ, & craſſæ multoque humoreque abundantes requiruntur, vt docent *D. Thom. quodlibet. 3. ar. 30. Archiepiſcopus Chanturienſ. in Compend. perfpect. lib. 3. cap. 2. Abulenſ. in Geneſ dict. cap. 9.*
42 † Quippè raridæ nubes, quæ ad Irim formandam requiruntur tenuiſsimis conſtant vaporibus, & iam penè exhalantes, quæ ideò diluuium efficere nequeunt, ſed pluuiam leuem, cuius ſignum eſt, vt tenet *Turneb. lib. 22. cap. 23. & lib. 29. cap. 31.* nam vt ait Ouid. in Metamorph.

Nuntia Iunonis varios inducta colores
Concipit Iris aquas, alimẽtaque nubibus affert.

CAP. XVI. De Prænotione ex Cometis cœleſtibus, & aëreis.

SVMMARIVM.

1. *Cometæ fiunt ex cæleſti materia, vel ſtellarum congerie.*
2. *Cometas alij in ſuprema aëris regione collocant.*
3. *Cometæ quare ab exhalationibus non poſſint fieri.*
4. *Cometas verius eſt eſſe ex congeriæ ſtellarũ, quæ Gelaxia dicitur.*
5. *Cometæ in cælo inter imagines, & ſigna videntur.*
6. *Cometæ aliquando fiunt ab exhalationibus in aëris regione.*
7. 8. *Cometæ cæleſtes in quo differant ab aëreis.*
9. *Cometarum motus, non vnus, ſed multiplex eſt.*
10. *Cometarum figuræ biſariæ ſunt.*
11. *Cometarum variæ ſpecies.*
12. *Cometarum colores non ſunt veri, ſed fucaſi, & apparentes.*
13. *Cometarum colores à materiæ diuerſitate naſcuntur.*
14. *Cometæ calidæ, & ſiccæ ſunt, ſiue ſint ab ſtellis, ſiue ab exhalationibus.*
15. 16. *Cometæ quare portendant fructum inopiam, annonæ pretium, caritatem, famem, &c.*
17. 18. 19. *Cometæ quare prædicant peſtem, & contagioſos morbos.*
20. 21. *Cometæ prædicunt morbos, quæ proueniunt ex aduſtione ſanguinis.*
22. *Cometæ quare prænuntient rixas, ſeditiones, bella, &c.*
23. *Cometa in gladij ſimilitudinẽ, ante Hieroſolymitanam cladem.*
24. *Cometa ante Cæſaris mortem bella, & mala protendit.*
25. *Cometæ prædicunt Regnorum euerſiones, & mutationes.*
26. *Cometæ quare præcipuè Principibus minentur.*

27. 28. *Cometæ quibus prædictæ sunt Regum mortes.*
29. *Cometarum anno 1618. obseruatio.*
30. *Cometarum anno 1618. effectus vaij.*

1 COMETARVM Natura, forma, situs, motus, ac perduratio non est omnibus vna, nam veterum Philosophorum sententia fuit, eas esse ex cœlesti materia, tenue & liquida condensata, & accensa, vel stellarum congerie, quæ *Galaxia* dicitur supra Lunam inter Planetas, vel infirmamento, vt tradunt *Democritus & Anaxagoras, Aristotel. lib. 1. Meteor. cap. 6. Plutarch. lib. 3. de placit. Philos. cap. 2. Seneca in natural. qq. lib. 7. Cornel. Gemma, Guil. de Hassia, & Hagecius tract. de cometis.* † Alij
2 cometas in suprema aeris regionem collocant, & eorum naturam asserunt esse exalationes calidas & siccas, crasas, & pingues, & oleoginosas, solis calore eleuatas, & accensas, quæ tamdiu perdurant, quamdiu exalatio illa non absumitur, *Aristot. d. lib. 1. cap. 7. Albert. Magn. lib. 1. tract. 3. cap. 5. Conimbricens. Meteor. tract. 3. cap. 2.* † Priores negant ab
3 exalationibus fieri, nam exalationes non possunt supra aërem ascendere, nec a nobis videri, nam si tota terra & aqua exalentur, non possunt constituere in cœlo cometam quantum veneris stellam, & sunt multæ, quæ Solis & Lunæ magnitudinem excedunt, habeantes caudas centies terræ maiores, vt obseruant *Tic. Brahe, Vbillebord. Longomont. & recentiores tract. de comet. Bapt. Cisatus, & Keplerus in obseruat. comet. 1618. Ioan. Euseb. tom. 1. suæ Philos. lib. 6. cap. 8. 32. & 33.* † Vn-
4 de verius est cometas esse congeries stellarum errantium, quæ ex naturæ suæ tenuitate singulæ, non videntur, cum tamen adunantur & lucem conuinant faciunt cometas, in ipso cœlo inter Planetas, & in ipso firmamento, vt docent *Cisatus, & Keplerus vbi sup. Euseb. d. lib. 6. cap. 34. & 35.* † Cometa enim vna
5 est in modu stellæ in Casiopœa anno 1572. & in Ceto, an. 1596. & in pectore Cygni, ann. 1600. & impedo Serpentarij, ann. 1604. & in cingulo Andromadæ, ann. 1612. nam vt ait Euseb. d. cap. 8. *Seneca gastò vn libro de sus questiones naturales, en prouar, que los cometas se engendran sobre la Luna. Proclo obseruò vn cometa sobre Iupiter, Albumazar sobre Venus. Lo mismo dizen que acaecio en su tiempo, Nicephoro, i Heli Benrhodan, i en general antiguamente Democrito, Anaxagoras, Eschilo, Hippocrates, Chio, i Apolonio.*

¶ Et quamuis multi istorum auctorũ 6
pertinacissime contendant cometam nunquam factum fuisse in aëris Regione, neq; in æternum fieri posse, sed in cœlo supra lunam, negandum non est aliquando in aere vllos fuisse cometas ab exalationibus calidis & siccis conformatas, vt tradunt *Conimbricens. vbi sup.* † Differunt tamen materia, forma, situ, co- 7
loratione, motu, & perduratione, nam quæ ex adunatione stellarum fiunt, solent magis perdurare, quia difficilius dissipantur, & ita licet perdurationis tempus ad octuaginta dies constituat, *Plin. lib. 2. cap. 25.* & ad summum senos menses, *Senec. d. lib. 7. cap. 12.* ante excedium Hierosolymitanum, cometes integrum annum perduranit, vt traddit *Ioseph. lib. 7. de bello Iudai. cap. 44.* † Quæ fiunt ab 8
exalationibus facilè ab aere impelluntur, & huc vllo vagantur, & minus solent perdurare, quia ignis ille qui viscosam materiam depascitur, modicus est & tenuis, qui licet sit lentus, & oleoginosus, & simul è terra pabulum suggerat, quia tenuis esse solet, facilè ab aere dissipatur, & resoluitur, vt traddunt *Conimbricens. d. tract. 3. cap. 4.*

¶ Cometarum motus non vnus, sed 9
multiplex est, frequens ab oriente, ad occassum, quo vna cum spheris cœlestibus ingyrum voluuntur, quo & ipsæ incenduntur maximè in autumno, & hyeme, & extra tropicos, hoc est extra solstitiales arculos, tam ad Septentrionem, quam ad Austrum, quia nimis calor, qui partes Tropicis subiectas peruadit cometæ materiam dissoluit, vt docent *Aristot. d. lib. 1. cap. 6.* † Figuras autem quibus apparẽt 10
bifarias tradit idem *Arist. d. lib. 1. cap. 7.* ajens cometam, aut esse globosam, habens circa se vndequaq; comã per orbem sparsam, aut porrigi in longitudinem, & caudam, barbamque appensam gerere, ex quibus alij componuntur, ex causis occultis ipsius exalationis, & planetarum coniunctionibus, sub quibus fiunt, vt docent *Ptholomeus in Apoteles matib. Albumazar lib. 8. diff. 1.* † Quare eas omnes re- 11
ferre laboriosum esset, cum certus eorum metodus ab auctoribus non adducitur, siquidem Astrologi nouem cum Ptolomeo species annumerant, vt tradit *Albert. Magn. d. tract. 3. cap. 10.* quinque agnouit, *Plin. lib. 2. cap. 25.* decem præscribit *Auicena*, & alij alias, vt videre est apud *Regiomontanum, Bogelium, Roxum, & alios, qui de cometis peculiares tractatus ediderunt.* † Colores tamen non sunt ve- 12
ri, sed fucati, & apparentes, qui non minus varij sunt; nam alij sincero, & quasi argenteo effulgent lumine; alijs rubor inest, sine vlla

luce,

35 licus *D. Thom. p. 3. q. 36. art. 3.* † Quippè Hiſpania fuit melioratio hæreditatis datæ Chriſto Domino à Patre Æterno, vt apertè Dauid teſtatur Pſalm. 2. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuã terminos terræ.* Nã Hiſpaniam terrarum terminus eſt appellata, eo quod in ea orbis termini conſtituti eſſent, *vt dicam tom. 2. lib. 1. cap.*
36 *4.* † Ad Lunam ſimiliter Parelia dari, licet Ariſtoteles non meminerit, probauit tamen *Plinius lib. 2. cap. 32.* credere renuit *Nyphus*, canit tandem Pontan. in ſuis Meteor.

Sæpè etiã duplicẽ in tenebris eſt Cernere Lunã
Nube cauam referente aliã ſub imagine formã.

37 ¶ Arcus ſimiliter dictus Iunonis, quem veteres *Irim* dixerunt, Theumantis filiam fingentes, propter varios colores quibus diſtinctus apparet, ex aqua in nube Solis radijs repercuſa, vt tradunt *L. Annæus Seneca in natural. qq. lib. 1. cap. 4. 5. 6. 7. & 8. Plutarch. lib. 3. de placitis Philoſoph. cap. 5. Albert. Magn. dict. lib. 3. tract. 4. cap. 8. & 26. Franciſc. Picus*
38 *lib. de exam. vanit. cap. 12.* † Ad cuius formationem oportet nubem raridam eſſe, ac talẽ, vt in aquam proximè ſolui poſsit, partimque translucida ſit, minimum externa facie, qua nos reſpicit; ſic enim facilè intectum lumen imbibet: partim opaca videlicet à tergo, vt lumẽ repercutiat more ſpeculi, à quo imagines diſiliunt, *Seneca vbi proxim. dict. cap. 4. Ariſtot. lib. 3. Meteor. cap. 2. Philopon. lib. 2. capit. 4.*
30 † Cuius tres colores Puniceus, videlicet, viridis, & rubeus ex aquæ in nube commixtione ſigna ſunt futuræ pluuiæ, quia viridis color ex aquæ indigeſto creatur, rubeus autem ex humido inflammato fit, ex quibus puniceus componitur, medius color inter rubrum, & viridem, vt ſic meritò inter pluuiæ ſigna adducatur *ab Ariſtotel. dict. lib. 3. Meteor. capit. 5. Seneca lib. 1. natural. qq. cap. 6. Plin. lib. 18. capit. 35.*
40 † Neque obſtat arcum huiuſmodi non in ſignum pluuiæ, ſed ſerenitatis Dominum conſtituiſſe, dum poſt generalem cathachyſmum Noach alloquitur, Geneſ. cap. 9. v. 14. *Cumobduxero nubibus cælum apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor fœderis ſempiterni, & non erunt vltra aquæ diluuij operire terram.*
41 † Nam eo quod ex nube rarida fit, ſignum eſt non futuri dilubij, ad quod nubes ſpiſæ, & craſſæ multoque humoreque abundantes requiruntur, vt docent *D. Thom. quodlibet. 3. ar. 30. Archiepiſcopus Chanturienſ. in Compend. perfect. lib. 3. cap. 2. Abulenſ. in Geneſ dict. cap. 9.*
42 † Quippè raridæ nubes, quæ ad Irim formandam requiruntur tenuiſsimis conſtant vaporibus, & iam penè exhalantes, quæ ideò dilubium efficere nequeunt, ſed pluuiam leuem, cuius ſignum eſt, vt tenet *Turneb. lib. 22. cap. 23. & lib. 29. cap. 31.* nam vt ait Ouid. in Metamorph.

Nuntia Iunonis varios inducta colores
Concipit Iris aquas, alimẽtaque nubibus affert.

CAP. XVI. De Prænotione ex Cometis cœleſtibus, & aëreis.

SVMMARIVM.

1. *Cometa fiunt ex cœleſti materia, vel ſtellarum congerie.*
2. *Cometas alia in ſuprema aëris regione collocant.*
3. *Cometæ quare ab exhalationibus non poſſint fieri.*
4. *Cometas verius eſt eſſe ex congeries ſtellarũ, quæ Gelaxia dicitur.*
5. *Cometa in cœlo inter imagines, & ſigna videntur.*
6. *Cometæ aliquando fiunt ab exhalationibus in aëris regione.*
7. 8. *Cometæ cœleſtes in quo differant ab aëreis.*
9. *Cometarum motus, non vnus, ſed multiplex eſt.*
10. *Cometarum figuræ bifariæ ſunt.*
11. *Cometarum variæ ſpecies.*
12. *Cometarum colores non ſunt veri, ſed fucaſi, & apparentes.*
13. *Cometarum colores à materiæ diuerſitate naſcuntur.*
14. *Cometæ calidæ, & ſiccæ ſunt, ſiue ſint ab ſtellis, ſiue ab exhalationibus.*
15. 16. *Cometæ quare portendant fructum inopiam, annonæ pretium, caritatem, famen, &c.*
17. 18. 19. *Cometæ quare prædicant peſtem, & contagioſos morbos.*
20. 21. *Cometæ prædicunt morbos, quæ proueniunt ex aduſtione ſanguinis.*
22. *Cometæ quare prænuntient rixas, ſeditiones, bella, &c.*
23. *Cometa in gladij ſimilitudinẽ, ante Hieroſolymitanam cladem.*
24. *Cometa ante Cæſaris mortem bella, & mala protendit.*
25. *Cometæ prædicunt Regnorum euerſiones, & mutationes.*
26. *Cometæ quare præcipuè Principibus minentur.*

27. 28. *Cometæ quibus præludia fuit Regum mortes.*

29. *Cometarum anno 1618. obseruatio.*

30. *Cometarum anno 1618. effectus varij.*

COMETARVM Natura, forma, situs, motus, & perduratio non est omnibus vna, nam veterum Philosophorum sententia fuit, eas esse ex cœlesti materia, tenue & liquida condensata, & accensa, vel stellarum congeriē, quæ *Galaxia* dicitur supra Lunam inter Planetas, vel infirmamento, vt tradunt *Democritus & Anaxagoras, Aristotel. lib. 1. Meteor. cap. 6. Plutarch. lib. 3. de placit. Philos. cap. 2. Seneca in natural. qq. lib. 7. Cornel. Gemma, Guil. de Hassia, & Hagecius tract. de cometis.* † Alij cometas in suprema aeris regionem collocant, & eorum naturam asserunt esse exalationes calidas & siccas, crassas, & pinguēs, & oleoginosas, solis calore elevatas, & accensas, quæ tamdiu perdurant, quamdiu exalatio illa non absumitur, *Aristot. d. lib. 1. cap. 7. Albert. Magn. lib. 1. tract. 3. cap. 5. Conimbricens. Meteor. tract. 3. cap. 2.* † Priores negant ab exalationibus fieri, nam exalationes non possunt supra aerem ascendere, nec a nobis videri, nam si tota terra & aqua exalentur, non possunt constituere in cœlo cometam quantum veneris stellam, & sunt multæ, quæ Solis & Lunæ magnitudinem excedunt, habentes caudas centies terra maiores, vt obseruant *Tic. Brahe, Vbilleberd. Longomont. & recentiores tract. de comet. Bapt. Cisatus, & Keplerus in obseruat. comet. 1618. Ioan. Eusseb. tom. 1. suæ Philos. lib. 6. cap. 8. 32. & 33.* † Vnde verius est cometas esse congeries stellarum errantium, quæ ex naturæ suæ tenuitate singulæ, non videntur, cum tamen adunantur & lucem conuinant faciunt cometas, in ipso cœlo inter Planetas, & in ipso firmamento, vt docent *Cisatus, & Keplerus vbi sup. Eusseb. d. lib. 6. cap. 34. & 35.* † Cometa primus visus est in humero stellæ in Cassiopeæ anno 1572. & in Ceto, an. 1596. & in pectore Cygni, anno 1600. & in pede Serpentarij, ann. 1604. & in cingulo Andromedæ, ann. 1612. nam vt ait Eusseb. d. cap. 8. *Seneca gallo en libro de sus questiones naturales, en prouar que los cometas se engendran sobre la Luna.* † *Præcia obseruq vn cometa sonre Iupiter, Albumazar sobre Venus. Lomismo dicen que acaecio en su tiempo Nicephoro, Heli Rembodan, i en general antiguamente Democrito, Anaxagoras, Estrato, Lucio crates, Chio, i Apolonio.* & alij.

¶ Et quamuis multi illorum auctorum pertinacissime contendant cometam nunquam factum fuisse in aëris regione, nec posse in æternum fieri, sed in cœlo supra lunam, negandum non est aliquando in aere fuisse cometas ab exalationibus calidis & siccis conformatis, vt tradunt *Conimbricens. vbi sup.* † Lucent tamen materia, forma, situ, coloratione, motu, & perduratione, nam quæ ex aduunatione stellarum fiunt, solent magis perdurare, quia difficilius dissipantur, & licet perdurationis tempus ad octuaginta dies constituat, *Plin. lib. 2. cap. 25.* & ad summum sex menses, *Senec. d. lib. 7. cap. 18.* ante excidium Hierosolymitanum, cometes integrum annum perduranit, vt tradit *Ioseph. lib. 7. de bello Iudaï cap. 44.* † Quæ sunt ab exalationibus facilè ab aere impelluntur, & huc illuc vagantur, & minus solent perdurare, quia ignis ille qui viscosam materiam depascitur, modicus est & tenuis, qui, licèt lentus, & oleoginosus, & simul è terra pabulum suggerat, quia tenuis esse solet, facilè ab aëre dissipatur, & resoluitur, vt tradunt *Conimbricens. d. tract. 3. cap. 4.*

¶ Cometarum motus non vnus, sed multiplex est, frequens ab oriente, ad occasum, quo vna cum sphæris cœlestibus in gyrum voluuntur, quo & ipsæ incenduntur maximè in autumno, & hyeme, & extra tropicos, hoc est, extra solstitiales arcuios, tam ad Septentrionem, quam ad Austrum, quia nimis calor, qui partes Tropicis subiectas pervadit, conjectæ materiam dissoluit, vt docent *Aristot. d. lib. 1. cap. 6.* † Figuras autem in quibus appareāt bifarias tradit idem *Arist. d. lib. 1. cap. 7.* ajens cometam, aut esse globosum, habentem circa se vndequaq; comā per orbem sparsam, aut porrigi in longitudinem, & caudam, barbamque appensam gerere, ex quibus alij componuntur, ex causis certis, finis exalationis, & planetarum commotionibus, sub quibus sunt, vt docent *Ptolomeus in Apotelesmatib. Albumazar lib. 8. diffi. 1.* † Quare casuum certo reperire locum esset, cum certus eorum methodus ab auctoribus non adducatur, siquidem Astrologi nouem cum Ptolomeo species annumerant, vt tradit *Albert. Magn. d. tract. 3. cap. 10.* quinque agnouit, *Plin. lib. 2. cap. 25.* decem præscribit *Auicena*, & alij alias, vt videre est, apud *Regiomontanum, Bygelium, Rauxium, & alios, qui de cometis peculiares tractatus ediderunt.* † Colores tamen non sunt veri, sed vtcunq; & apparentes, qui non minus varij sunt; nam alij sincero, & quasi argenteo fulgent lumine; alijs nil orinest, sine vlla

luce,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

35 licus *D. Thom. p. 3. q. 36. art. 3.* † Quippè Hiſpania fuit melioratio hæreditatis datæ Chriſto Domino à Patre Æterno, vt apertè Dauid teſtatur Pſalm. 2. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuã terminos terræ.* Nã Hiſpaniam terrarum terminus eſt appellata, eo quod in ea orbis termini conſtituti eſſent, *vt dicam tom. 2. lib. 1. cap.*
36 *4.* † Ad Lunam ſimiliter Parelia dari, licet Ariſtoteles non meminerit, probauit tamen *Plinius lib. 2. cap. 32.* credere renuit *Nyphus*, canit tandem Pontan. in ſuis Meteor.

Sæpè etiã duplicẽ in tenebris eſt Cernere Lunã
Nube canam referente aliã ſub imagine formã.

37 ¶ Arcus ſimiliter dictus Iunonis, quem veteres *Irim* dixerunt, Theumantis filiam fingentes, propter varios colores quibus diſtinctus apparet, ex aqua in nube Solis radijs repercuſa, vt tradunt *L. Annæus Seneca in natural. qq. lib. 1. cap. 4. 5. 6. 7. & 8. Plutarch. lib. 3. de placitis Philoſoph. cap. 5. Albert. Magn. dict. lib. 3. tract. 4. cap. 8. & 26. Franciſc. Picus lib. de exam. vanit. cap. 12.* † Ad cuius formationem oportet nubem raridam eſſe, ac talẽ,
38 vt in aquam proximè ſolui poſsit, partimque translucida ſit, minimum externa facie, qua nos reſpicit; ſic enim facilè inie&tum lumen imbibet: partim opaca videlicet à tergo, vt lumẽ repercutiat more ſpeculi, à quo imagines diſiliunt, *Seneca vbi proxim. dict. cap. 4. Ariſtot. lib. 3. Meteor. cap. 2. Philopon. lib. 2. capit. 4.*
30 † Cuius tres colores Puniceus, videlicet, viridis, & rubeus ex aquæ in nube commixtione ſigna ſunt futuræ pluuiæ, quia viridis color ex aquæ indigeſto creatur, rubeus autem ex humido inflammato fit, ex quibus puniceus componitur, medius color inter rubrum, & viridem, vt ſic meritò inter pluuiæ ſigna adducatur *ab Ariſtotel. dict. lib. 3. Meteor. capit. 5. Seneca lib. 1. natural. qq. cap. 6. Plin. lib. 18. capit. 35.*
40 † Neque obſtat arcum huiuſmodi non in ſignum pluuiæ, ſed ſerenitatis Dominum conſtituiſſe, dum poſt generalem cathachyſmum Noach alloquitur, Geneſ. cap. 9. v. 14. *Cumobduxero nubibus cælum apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor fœderis ſempiterni, & non erunt vltra aquæ diluuij operire terram.*
41 † Nam eo quod ex nube arida fit, ſignum eſt non futuri diluuij, ad quod nubes ſpiſæ, & craſſæ multoque humoreque abundantes requiruntur, vt docent *D. Thom. quodlibet. 3. ar. 30. Archiepiſcopus Chanturienſ. in Compend. perfect. lib. 3. cap. 2. Abulenſ. in Geneſ. dict. cap. 9.*
42 † Quippè raridæ nubes, quæ ad Irim formandam requiruntur tenuiſsimis conſtant vaporibus, & iam penè exhalantes, quæ ideò diluuium efficere nequeunt, ſed pluuiam leuem, cuius ſignum eſt, vt tenet *Turneb. lib. 22. cap. 23. & lib. 29. cap. 31.* nam vt ait Ouid. in Metamorph.

Nuntia Iunonis varios inducta colores
Concipit Iris aquas, alimẽtaque nubibus affert.

CAP. XVI. De Prænotione ex Cometis cœleſtibus, & aëreis.

SVMMARIVM.

1. *Cometæ fiunt ex cœleſti materia, vel ſtellarum congerie.*
2. *Cometas alij in ſuprema aëris regione collocant.*
3. *Cometæ quare ab exhalationibus non poſſint fieri.*
4. *Cometas verius eſt eſſe ex congeries ſtellarũ, quæ Gelaxia dicitur.*
5. *Cometæ in cœlo inter imagines, & ſigna videntur.*
6. *Cometæ aliquando fiunt ab exhalationibus in aëris regione.*
7. 8. *Cometæ cœleſtes in quo differant ab aëreis.*
9. *Cometarum motus, non vnus, ſed multiplex eſt.*
10. *Cometarum figuræ bifariæ ſunt.*
11. *Cometarum variæ ſpecies.*
12. *Cometarum colores non ſunt veri, ſed fucati, & apparentes.*
13. *Cometarum colores à materia diuerſitate naſcuntur.*
14. *Cometæ calidæ, & ſiccæ ſunt, ſiue ſint ab ſtellis, ſiue ab exhalationibus.*
15. 16. *Cometæ quare portendant fructum inopiam, annonæ pretium, caritatem, famem, &c.*
17. 18. 19. *Cometæ quare prædicant peſtem, & contagioſos morbos.*
20. 21. *Cometæ prædicunt morbos, quæ proueniunt ex aduſtione ſanguinis.*
22. *Cometæ quare præmuntient rixas, ſeditiones, bella, &c.*
23. *Cometa in gladij ſimilitudinẽ, ante Hieroſolymitanam cladem.*
24. *Cometa ante Cæſaris mortem bella, & mala protendit.*
25. *Cometæ prædicunt Regnorum euerſiones, & mutationes.*
26. *Cometæ quare præcipuè Principibus minentur.*

27. 28. *Cometæ quibus prædictæ sunt Regum mortes.*
29. *Cometarum anno 1618. obseruatio.*
30. *Cometarum anno 1618. effectus vaij.*

1 COMETARVM Natura, forma, situs, motus, ac perduratio non est omnibus vna, nam veterum Philosophorum sententia fuit, eas esse ex cœlesti materia, tenue & liquida condensata, & accensa, vel stellarum congerie, quæ *Galaxia* dicitur supra Lunam inter Planetas, vel infirmamento, vt tradunt *Democritus & Anaxagoras, Aristotel. lib. 1. Meteor. cap. 6. Plutarch. lib. 3. de placit. Philos. cap. 2. Seneca in natural. qq. lib. 7. Cornel. Gemma, Guil. de*
2 *Hassia, & Hagecius tract. de cometis.* † Alij cometas in suprema aeris regionem collocant, & eorum naturam asserunt esse exalationes calidas & siccas, crasas, & pingues, & oleoginosas, solis calore eleuatas, & accensas, quæ tamdiu perdurant, quamdiu exalatio illa non absumitur, *Aristot. d. lib. 1. cap. 7. Albert. Magn. lib. 1. tract. 3. cap. 5. Conimbricens. Meteor. tract. 3. cap. 2.* † Priores negant ab
3 exalationibus fieri, nam exalationes non possunt supra aërem ascendere, nec a nobis videri, nam si tota terra & aqua exalentur, non possunt constituere in cœlo cometam quantum veneris stellam, & sunt multæ, quæ Solis & Lunæ magnitudinem excedunt, habeantes caudas centies terræ maiores, vt obseruant *Tic. Brahe, Vbillebord. Longomont. & recentiores tract. de comet. Bapt. Cisatus, & Keplerus in obseruat. comet. 1618. Ioan. Euseb. tom. 1. suæ Philos. lib. 6. cap. 8. 32. & 33.* † Vn-
4 dè verius est cometas esse congeries stellarum errantium, quæ ex naturæ suæ tenuitate singulæ, non videntur, cum tamen adunantur & lucem conuinant faciunt cometas, in ipso cœlo inter Planetas, & in ipso firmamento, vt docent *Cisatus, & Keplerus vbi sup. Euseb. d. lib. 6. cap. 34. & 35.* † Cometa enim vna
5 est in modū stellæ in Cassiopœia anno 1572. & in Ceto, an. 1596. & in pectore Cygni, ann. 1600. & in pede Serpentarij, ann. 1604. & in cingulo Andromadæ, ann. 1612. nam vt ait Euseb. d. cap. 8. *Seneca gasto vn libro de sus questiones naturales, en prouar que los cometas se engendran sobre la Luna. Proclo obseruò vn cometa sobre Iupiter, Albumazar sobre Venus. Lo mismo dizen que acaecio en su tiempo Nicephoro, i Heli Benrhodan, i en general antiguamente Democrito Anaxagoras, Esthilo, Hippocrates, Chio, i Apolonio.*

¶ Et quamuis multi istorum auctorū pertinacissimè contendant cometam, nunquam factum fuisse in aëris Regione, neq; in æternum fieri posse, sed in cœlo suprā lunam, negandum non est aliquando in aere visos fuisse cometas ab exalationibus calidis & siccis conformatas, vt tradunt *Conimbricens. vbi sup.* † Differunt tamen materia, forma, situ, co- 7
loratione, motu, & perduratione, nam quæ ex adunatione stellarum fiunt, solent magis perdurare, quia difficilius dissipantur, & ita licèt perdurationis tempus ad octuaginta dies constituat, *Plin. lib. 2. cap. 25.* & ad summum senos menses, *Senec. d. lib. 7. cap. 12.* ante excedium Hierosolymitanum, cometes integrum annum perduranit, vt traddit *Ioseph. lib. 7. de bello Iudai. cap. 44.* † Quæ fiunt ab 8
exalationibus facilè ab aere impelluntur, & huc vlluc vagantur, & minus solent perdurare, quia ignis ille qui vlcosam materiam depascitur, modicus est & tenuis, qui licèt sit lentus, & oleoginosus, & simul e terra pabulum suggerat, quia tenuis esse solet, facilè ab aere dissipatur, & resoluitur, vt traddunt *Conimbricens. d. tract. 3. cap. 4.*

¶ Cometarum motus non vnus, sed 9
multiplex est, frequens ab oriente, ad occassum, quo vna cum spheris cœlestibus ingyrum voluuntur, quo & ipsæ incenduntur maximè in autumno, & hyeme, & extra tropicos, hoc est extra solstitiales arculos, tam ad Septentrionem, quam ad Austrum, quia nimis calor, qui partes Tropicis subiectas peruadit cometæ materiam dissoluit, vt docent *Aristot. d. lib. 1. cap. 6.* † Figuras autem quibus apparēt 10
bifarias tradit idem *Arist. d. lib. 1. cap. 7.* ajens cometam, aut esse globosam, habens circa se vndequaq; comā per orbem sparsam, aut porrigi in longitudinem, & caudam, barbamque appensam gerere, ex quibus alij componuntur, ex causis occultis ipsius exalationis, & planetarum coniunctionibus, sub quibus fiunt, vt docent *Ptholomeus in Apoteles. matib. Albumazar lib. 8. diss. 1.* † Quare eas omnes re- 11
ferre laboriosum esset, cum certus eorum metodus ab auctoribus non adducitur, siquidem Astrologi nouem cum Ptolomeo species annumerant, vt tradit *Albert. Magn. d. tract. 3. cap. 10.* quinque agnouit, *Plin. lib. 2. cap. 25.* decem præscribit *Auicena*, & alij alias, vt videre est, apud *Regiomontanum, Bogelium, Roxum, & alios, qui de cometis peculiares tractatus ediderunt.* † Colores tamen non sunt ve- 12
ri, sed fucati, & apparentes, qui non minus varij sunt; nam alij sincero, & quasi argenteo effulgent lumine; alijs rubor inest, sine vlla

luce,

35 licus *D. Thom. p. 3. q. 36. art. 3.* † Quippè Hiſpania fuit melioratio hæreditatis datæ Chriſto Domino à Patre Æterno, vt apertè Dauid teſtatur Pſalm. 2. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuã terminos terræ.* Nã Hiſpaniam certarum terminus eſt appellata, eo quod in ea orbis termini conſtituti eſſent, *vt dicam tom. 2. lib. 1. cap.*
36 *4.* † Ad Lunam ſimiliter Parelia dari, licet Ariſtoteles non meminerit, probauit tamen *Plinius lib. 2. cap. 32.* credere renuit *Nyphus*, canit tandem Pontan. in ſuis Meteor.

Sæpè etiã duplicẽ in tenebris eſt Cernere Lunã
Nube cauam referente aliã ſub imagine formã.

37 ¶ Arcus ſimiliter dictus Iunonis, quem veteres *Irim* dixerunt, Theumantis filiam fingentes, propter varios colores quibus diſtinctus apparet, ex aqua in nube Solis radijs repercuſa, vt tradunt *L. Annæus Seneca in natural. qq. lib. 1. cap. 4. §. 6. 7. & 8. Plutarch. lib. 3. de placitis Philoſoph. cap. 5. Albert. Magn. dict. lib. 3. tract. 4. cap. 8. & 26. Franciſc. Picus*
38 *lib. de exam. vanit. cap. 12.* † Ad cuius formationem oportet nubem raridam eſſe, ac talẽ, vt in aquam proximè ſolui poſsit, partimque translucida ſit, minimum externa facie, qua nos reſpicit; ſic enim facilè intectum lumen imbibet: partim opaca videlicet à tergo, vt lumẽ repercutiat more ſpeculi, à quo imagines diſiliunt, *Seneca vbi proxim. dict. cap. 4. Ariſtot. lib. 3. Meteor. cap. 2. Philopon. lib. 2. capit. 4.*
30 † Cuius tres colores Puniceus, videlicet, viridis, & rubeus ex aquæ in nube commixtione ſigna ſunt futuræ pluuiæ, quia viridis color ex aquæ indigeſto creatur, rubeus autem ex humido inflammato fit, ex quibus puniceus componitur, medius color inter rubrum, & viridem, vt ſic meritò inter pluuiæ ſigna adducatur *ab Ariſtotel. dict. lib. 3. Meteor. capit. 5. Seneca lib. 1. natural. qq. cap. 6. Plin. lib. 18. capit. 35.*
40 † Neque obſtat arcum huiuſmodi non in ſignum pluuiæ, ſed ſerenitatis Dominum conſtituiſſe, dum poſt generalem cathachyſmum Noach alloquitur, Geneſ. cap. 9. v. 14. *Cumobduxero nubibus cælum apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor fœderis ſempiterni, & non erunt vltra aquæ diluuij operire terram.*
41 † Nam eo quod ex nube rarida fit, ſignum eſt non futuri dilubij, ad quod nubes ſpiſæ, & craſſæ multoque humoreque abundantes requiruntur, vt docent *D. Thom. quodlibet. 3. ar. 30. Archiepiſcopus Chanturienſ. in Compend. perfect. lib. 3. cap. 2. Abulenſ. in Geneſ. dict. cap. 9.*
42 † Quippè raridæ nubes, quæ ad Irim formandam requiruntur tenuiſsimis conſtant vaporibus, & iam penè exhalantes, quæ ideò dilubium efficere nequeunt, ſed pluuiam leuem, cuius ſignum eſt, vt tenet *Turneb. lib. 22. cap. 23. & lib. 29. cap. 31.* nam vt ait Ouid. in Metamorph.

Nuntia Iunonis varios inducta colores
Concipit Iris aquas, alimẽtaque nubibus affert.

CAP. XVI. De Prænotione ex Cometis cœleſtibus, & aëreis.

SVMMARIVM.

1. *Cometæ fiunt ex cœleſti materia, vel ſtellarum congerie.*
2. *Cometas alij in ſuprema aëris regione collocant.*
3. *Cometæ quare ab exhalationibus non poſſint fieri.*
4. *Cometas verius eſt eſſe ex congeria ſtellarũ, quæ Gelaxia dicitur.*
5. *Cometæ in cœlo inter imagines, & ſigna videntur.*
6. *Cometæ aliquando fiunt ab exhalationibus in aëris regione.*
7. 8. *Cometæ cœleſtes in quo differant ab aëreis.*
9. *Cometarum motus, non vnus, ſed multiplex eſt.*
10. *Cometarum figuræ bifariæ ſunt.*
11. *Cometarum variæ ſpecies.*
12. *Cometarum colores non ſunt veri, ſed ficti, & apparentes.*
13. *Cometarum colores à materiæ diuerſitate naſcuntur.*
14. *Cometæ calidæ, & ſiccæ ſunt, ſiue ſint ab ſtellis, ſiue ab exhalationibus.*
15. 16. *Cometæ quare portendant fructuum inopiam, annonæ pretium, caritatem, famem, &c.*
17. 18. 19. *Cometæ quare prædicant peſtem, & contagioſos morbos.*
20. 21. *Cometæ prædicunt morbos, quæ proueniunt ex aduſtione ſanguinis.*
22. *Cometæ quare præmuntient rixas, ſeditiones, bella, &c.*
23. *Cometa in gladij ſimilitudinẽ, ante Hieroſolymitanam cladem.*
24. *Cometa ante Cæſaris mortem bella, & mala protendit.*
25. *Cometæ prædicunt Regnorum euerſiones, & mutationes.*
26. *Cometæ quare præcipuè Principibus minentur.*

27. 28. *Cometæ quibus prædictæ sint Regum mortes.*

29. *Cometarum anno 1618. obseruatio.*

30. *Cometarum anno 1618. effectus varij.*

COMETARVM Natura, forma, situs, motus, ac perduratio non est omnibus vna, nam veterum Philosophorum sententia fuit, eas esse ex cœlesti materia, tenue & liquida condensata, & accensa, vel stellarum congeriē, quæ *Galaxia* dicitur supra Lunam inter Planetas, vel in firmamento, vt tradunt *Democritus & Anaxagoras, Aristotel. lib. 1. Meteor. cap. 6. Plutarch. lib. 3. de placit. Philos. cap. 2. Seneca in natural. qq. lib. 7. Cornel. Gemma, Guil. de Hassia, & Hagecius tract. de cometis.* † Alij cometas in suprema aeris regionem collocant, & eorum naturam asserunt esse exalationes calidas & siccas, crassas, & pingues, & oleoginosas, solis calore eleuatas, & accensas, quæ tamdiu perdurant, quamdiu exalatio illa non absumitur. *Aristot. d. lib. 1. cap. 7. Albert. Magn. lib. 1. tract. 3. cap. 5. Conimbricens. Meteor. tract. 3. cap. 2.* † Priores negant ab exalationibus fieri, nam exalationes non possunt supra aërem ascendere, nec a nobis videri, nam si tota terra & aqua exalentur, non possunt constituere in cœlo cometam quantum veneris stellam, & sunt multæ, quæ Solis & Lunæ magnitudinem excedunt, habentes caudas centies aëre maiores, vt obseruarunt *Tic. Brahe, Vbaldebord, Longomont. & recentiores tract. de comet. Bapt. Cisatus, & Keplerus in obseruat. comet. 1618. Ioan. Eusseb. tom. 1. suæ Philos. lib. 6. cap. 8. 32. & 33.* † Vnde verius est cometas esse congeries stellarum errantium, quæ ex naturæ suæ tenuitate singulæ non videntur, cum tamen adunantur & lucem conuiuant faciunt cometas, in ipso cœlo inter Planetas, & in ipso firmamento, vt docent *Cisatus, & Keplerus vbi sup. Eusseb. d. lib. 6. cap. 34. & 35.* † Cometa enim vidit est in modum stellæ in Cassiopeæ anno 1572. & in Ceto, an. 1596. & in pectore Cygni, ann. 1600. & impedo Serpentarij, ann. 1604. & in cingulo Andromedæ, ann. 1612. nam vt ait Eusseb. d. cap. 8. *Seneca gaudet in libro de suis quæstionibus naturalibus, en prouar, que los cometas se engendran sobre la Luna. Præcla obseruauit cometa sobre Iupiter, Albumazar sobre Venus. Lomismo dize en que acaecio en su tiempo, Nicephoro, y Heli Benrbodan, y en general antiguamente Demarito Anaxagoras, Esthilo, Hippocrates, Chio, y Apolonio.*

¶ Et quamuis multi illorum auctorum pertinacissime contendant cometam nunquam factum fuisse in aëris Regione, neq; in æternum fieri posse, sed in cœlo supra Lunam, negandum non est aliquando in aëre visos fuisse cometas ab exalationibus calidis & siccis conformatas, vt tradunt *Conimbricens. vbi sup.* † Differunt tamen materia, forma, situ, coloratione, motu, & perdurationē, namque ex exalatione stellarum fiunt, solent magis perdurare, quia difficilius dissipantur, & licet perdurationis tempus ad octo aut sex dies constituat, *Plin. lib. 2. cap. 25.* & ad summum sex menses, *Senec. d. lib. 7. cap. 18.* ante excidium Hierosolymitanum, cometes integrum annum perduranit, vt tradit *Ioseph. lib. 7. de bello Iudaic. cap. 14.* † Quæ fiunt ab exalationibus facilè ab aëre impelluntur, & huc vsquaque vagantur, & minus solent perdurare, quia ignis ille qui viscosam materiam depascitur, modicus est & tenuis, qui licèt sit lentus, & oleoginosus, & simul è terra pabulum suggerat, quia tenuis esse solet, facilè ab aëre dissipatur, & resoluitur, vt tradunt *Conimbricens. d. tract. 3. cap. 4.*

¶ Cometarum motus non vnus, sed multiplex est, frequens ab oriente, ad occasum, quo vna cum sphæris cœlestibus in gyrum voluuntur, quo & ipsæ incenduntur, maximè in autumno, & hyeme, & extra tropicos, hoc est, extra solstitiales arcuos, tam ad Septentrionem, quam ad Austrum, quia nimis calor, qui partes Tropicis subiectas pervadit cometæ materiam dissoluit, vt docent *Aristot. d. lib. 1. cap. 6.* † Figuras autem quibus apparet bifarias tradit idem *Arist. d. lib. 1. cap. 7.* ajens cometam, aut esse globosam, habentem circa se vndequaq; comā per orbem parilem, aut portigi in longitudinem, & caudam, barbamque appensam gerere, ex quibus alij componuntur, ex causis occultis ipsius exalationis, & planetarum coniunctionibus, sub quibus sunt, vt docent *Ptolomeus in Apotelesmatib. Albumazar lib. 8. diffin.* † Quare cæsonnes terere laboriosum esset, cum certus eorum methodus ab auctoribus non adducatur, siquidem Astrologi nouem cum Ptolomeo species annumerant, vt tradit *Albert. Magn. d. tract. 3. cap. 10.* quinque agnouit, *Plin. lib. 2. cap. 25.* decem præferit *Auicena*, & alij alias, vt videre est apud *Regiomontanum, Bogelium, Ruxuin, & alios, qui de cometis peculiares tractatus ediderunt.* † Colores tamen non sunt veri, sed fucati, & apparentes, qui non minus varij sunt; nam alij sincero, & quasi argenteo effulgent lumine: alijs rubor inest, sine vlla

luce,

Aristotel. dict. libr. 1. cap. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & 12. Perez dict. part. 4. capit. 3. 4. 5. 6 & 7. 8. & 9. Conimbricens. in Meteor. tract. 1. capit. 1. & 2. & tractat. 7. ca. 4. 5. 6. 7. & 8. † Vnde cum
8 nubes nigrescunt, quia ex dēsitate fit vaporis, pluuiam spondent; cum rubent, si clarescunt, ventos denotant: si verò ab ortu repelluntur, & ad occasum abeunt, serenitas expectanda, si non abeunt, sed ingruunt, ventum portendūt ab ea parte, qua impelluntur, quod si is à meridie sit, imbrem nunciat, vt tradunt *Plinius lib. 18. natural. histor. cap. 35. Plutarchus lib. de causis naturæ, cap. 18.* † Si tamen nubes o-
9 riuntur ab occasu pluuiam denotant, nisi ab Austro dissoluantur, vt Christi Domini testimonio comprobatur apud D. Luc. cap. 12. v. 54. *Cum videritis nubem Orientem ab occasu statim dicitis: Nimbus venit, & ita fit: & cū Austrum flantem dicitis: quia æstus erit; & ita*
10 *fit.* † Si nubes orientem Solem circundant, quanto minus luminis relinquunt, tāto acrior tempestas erit: si Sol vaporum corona cingitur, qua parte sese illa apperit, expectetur ventus; si tota defluxerit æqualiter, & in se euanuerit, serenitas, vt docent *Plin. & Plutarc. vbi sup.* Vergil. Georg. 1.

Ille vbi nascentem maculis variauerit orbem
Conditus in nubem medioque refulserit orbe
Suspecti tibi sint imbres.

11 ¶ Exhalationes autem, quæ calidæ, & siccæ sunt ex leuitate ad ima petūt, & ex his grauibus, & oleoginosis fiunt flammæ, caprę saltā tes, lanceæ, sydera discurrentia, stellæ cadentes, ignis perpendicularis, ignis fatuus, ignis lambens, draco volans, Castor, & Polux, Helena, fulgura, fulmina, & cometæ, de quarum materia, magnitudine, figura, colore, situ, loco, motu, tēpore, & id generis plura tradiderunt, *L. Anæus Seneca in natural. qq. libr. 1. 2. & 3. Aristotel. in Metheoris, Plin. in histor. rerum natural. Hyginus, Apolonius, Nyphus, Leo*
12 *poldus, Albertus Magnus, & alij.* † Flamma enim, seu fax ab exaltatione sicca, & calida procedit, quę igni subrepta subito inardescit: caprę saltantes, quæ à Græcis αἶγες dicuntur, in eadem ferè forma apparent, sed quia scintillant, dicuntur caprę saltantes, vt aliæ similis formæ naturæ volantes dracones, vt tradunt
13 *Seneca, Olympiadorus, & Philoponus.* † Quibus adiunge sydera cadentia, prout vulgò appellantur, eo quod admodum stellæ inflammatæ, discurrunt per aëra, & euanescunt, quia fiūt ab exhalationibus leuibus, & parum oleoginosis, qui facilè incenduntur, & consumuntur, vt tradit *L. Anneus Seneca dict. lib. 1. capit. 15.*
13 † Nam stellæ non cadent de cœlo vique ad diem iudicij, non quod in eo fixæ sint, vt nodi in tabula, sed quia cœlum illud quod nunc est transibit, quia eius influxus amplius nō deseruiet, D. Matth. cap. 13. *Cœlum, & terra trā sibunt.* † Astraque eius peribunt, vel cadent, vt 14
inter signa vniuersalis iudicij adducitur à D. Matth. cap. 24. *Stellæ de cœlo cadēt*, D. Marc. cap. 13. *Stellæ cœli erunt cadentes*, ad quorum imitationem Ethnici in alicuius mali singum stellas cadere dicebāt, quę nil aliud sunt, quam exhalationes, vt dixit Vergil. Georg. 1.

Sæpè etiam stellas vento impendente videbis
Præcipites cœlo labi.

¶ Quando autem exhalationes huiusmodi, sunt oliginosæ, in ima aëris regione in- 15
cenduntur, fiunt fulgura, fulmina, quæ ad terram reddeunt, & ad mediam aëris regionem peruenientes (quæ frigida est) ex antiparistasi fortiores fiunt, & exitum procurantes, fragorēs, & tonitrua inducunt, maiores, vt à maioribus exhalationibus fiunt, vt tradunt *Aristotel. lib. 2. Meteor. cap. fin. Seneca lib. 2. natur. qq. cap. 17. Plutarchus de placit. Philos. lib. 3. c. 3. Alb. Magn. tract. 3. cap. 2. Plin. lib. 2. ca. 43.* † Et quamuis prior sit fulgur quam toni- 16
trum, prius vidimus fulgorem quam sonitum audimus, quia oculorum velocior est sensus, quam aurium, vt tradit *Seneca lib. 2. natural. qq. cap. 12.* vnde Vergilius tempestatem à tonitruis exoritur, Æneid. 1.

Intonuere poli, et crebris micat ignibus æther.

Fulgur enim est exhalatio in nube accensa ex 17
igneo colore tincta, vt testatur *Aristo. dict. c. fin.* fulmen tamen exhalatio ignita, siue ignis in exhalatione accensus, vt voluit *idem Aristotel. lib. 3. Meteor. cap. 1.* † Vt sic explodatur popularis fabellaq; asserit fulmina in simi 18
litudinem lapidis lebigati cubiti longitudine decidere, quæ terrę ingruunt stadia septem, quæ post septem annos è terra exeunt, nam cō mentum stultorum est, etiamsi ex aëris regione lapides decidere odor sulphuris, & quasi naturam ammiaci, ex narratione Avicenæ tradit *Averroes ad Aristot. lib. 2. Meteor.* † Quæ 19
omnia tempestatum non modo, sed diuinæ nę quandoque signa sunt, nam Deus persæpè fulminib⁹, & alijs ignibus de cœlo petitis de peccatoribus vindictam sumit, vt de Sodoma, & Gomarra, *Genes. cap. 19.* de filijs Aaron *Leuit. cap. 10.* de sectatoribus Datham, *Numerorum cap. 16.* de quinquagenarijs Ochoziæ, *Reg. 4. cap. 1.* † Vnde tangi igne montes pro diuinæ 20
iræ signo commemorat Regius Vates Psalm. 143. *Domine inclina cœlos tuos, & descende; tange montes, & fulmigabunt*, & pro mali prenuncia Vergil. Ecclog. 1.

Sæpè

Sæpè malum hoc nobis, si mens non læua fuisset,
De cœlo tactas memini prædicere quercus.

21 ¶ Ex his denique exhalationibus, & vaporibus commixtis generantur venti, nam licet nihil aliud esse ventum, quam aërem agitatione commotum tenent plures Philosophi apud *Plutarch. lib. 3. de placit. capit. 7.* & Peripatetici omnes ventos exhalationem calidam, & siccam fateantur cũ *Aristo. lib. 1. Meteor. cap. 13.* sententia nostra verior est, quam probant *Conimbricens. in Meteor. tractat. 6.*
22 *cap. 2.* † Vnde venti è mari egredientes humidi sunt, quod vaporum naturam testantur, & occasus cæruleum præter calotem, qui vapores è mari eleuatos indicat, nam experientia docet vnde vapores oriuntur, inde ventos aspirare, quod vtique non accederet, nisi venti etiam vapores pro materia saltem magna ex parte, aliquando haberent, vt probant *Auerroes ad Aristotel. lib. 2. Meteor. cap. 2. Albert.*
23 *Magn. lib. de caus. tractat. 2. cap. 5.* † Sic ventos, qui è mari egrediuntur pluuias prædicere, docet *Plin. lib. 2. cap. 47.* siue quod flante vento per loca humida eius qualitates adquirit, vt zephirus, qui gelidæ, & humidæ naturæ est, quia per Septentronalia agit loca, nuosa, & frigida, Vergil. Georg. 4.

Hoc geritur zephiris impellentibus vndis.

24 ¶ Et licet venti multas hominum vitæ vtilitates importent, ijdem tamen nonnunquam, vel quasi ciues turbulenti intestino decertantes odio, vel quasi initiò, fœdere ĩh homi num pernicieꝫ conspirantes horrendo flatu desæuiunt, tempestates mouent, terras, & maria concutiunt, naues submergunt, turres, ac domus, vt humiles casas dejciunt, *sternunt sata læta boumque labores* † Quorum nó omnes, sed Eurus maximè, seu Africus longè, latèque imperio potitus præstat, qui turbulentos flatus excitans, mortalibus ruinam parat,
25 quales sunt Ecnephias, Typhones, & Præsteres, quæ nautis, & Agricolis horrendæ pestes dicuntur, propter pericula huiusmodi, quę excitare solent, vt tradunt *Aristotel. lib. 3. Meteor. cap. 1. Perez vbi supra, part. 3. cap. 3. Contarem. lib. 2. de element. Albert. dict. tract. 2.*
26 *cap. 3.* † Ecnephiæ sunt, quę ex siccæ nubis dilcessionem erumpunt, *Plin. lib. 2. cap. 48.* nam post pluuias recremata nubium cum huc illuc ex leuitate impellantur in ignem erumpunt, ex quo hypocritas eis comparat D. Iudas epistol. 1. v. 12. *Nubes sine aqua, quæ à ventis*
27 *circumferuntur.* † Typhones, seu turbines fiunt ex diuersis nubibus, vel eiusdem interse conglobantis flatibus, quæ solent ex antiparistasi, vel repercussione flammam secum deuoluere, quæ ideo Præsteres dicuntur à voce πρηστηρ, quod est incendio, & sunt signa tempestatis, vt docet *Aul. Gell. lib. 19. noct. Atticar. c. 1.* Vnde Lucan. lib. 7.

Et trabibus mistis auidos Typhonas aquarum. 28

Neque his contenta natura varijs coloribus, atque spectris aërem decolorauit, vt imminẽtib⁹ tempestatibus homines precauerint, quales sunt, *Vorago, Area, seu Corona, Virga, & Parelia*, de quibus latè tractarunt, *Seneca, Aristot. Auerroes, Thymon, Amadæus, Philoponus, Albert. Magnus, Perez, & Conimbricẽs. in libris Meteor.* † Vorago fit, quando serena 29
nocte multæ spirationes in sublimi adiunctę, medio quidem densiores, reliqua facie rariores inter Astrorum lumen ad nostrum aspectũ foueæ similitudinem præbere videntur, & quãto magis adensatur, tanto magis pluuiam prænunciat, *Aristotel. d. lib. 3. cap. 3.* † Area autem fit ex similibus spirationibus, vel nube æ- 30
quali densitate in orbem sparsa sub Sole, vel Luna, alio ve explendoribus Astris, ita vt radius corporis luminosi propter spirationes dẽsitatem rectus progredi nequeat, sed desiliat, atq; per omnes extremitates diffundatur, apparetque tunc sub Astro splendens circulus more lucidæ coronæ, quæ Greci ἅλων, *alon* vocant, & signum est venti, & pluuiæ, vt tradunt *Seneca in natural. qq. lib. 1. cap. 2. Plin. lib. 2.*
31 *cap. 30.* † Virga, seu vacillus in nube aquosa, rarida à Sole repercusa fit, præsertim dum vergit, ad occasum, & eas respicit per oblicum, ex quo varijs coloribus apparet, in similitudinẽ Iris, sed in modum Virgæ, quæ sunt signa pluuiæ futuræ, vt docent *Aristot. dict. lib. 3. cap.*
32 *6. Seneca lib. 1. natural. qq. cap. 13.* † Parelia similiter signa sunt tẽpestatis, dicuntur à Græcis παρηλιαι, quasi prope Solem, nã fiunt, quando plures nubes hisce conditionibus, ita collocantur, vt Imago Solis ad vnam perducta aliã imaginem in alteram nubem imprimat: & hęc rursus in aliam, & sic plures Soles simul videntur, vt docent *Aristot, Auerroes, Amadæus,*
33 *Philoponus, & Conimbricens. vbi supra.* † Ex hoc enim duos Soles visos in Vitelio, testatur *Zonaras tom. 2.* tres conspectos Romæ scribit *Plin. lib. 2. cap. 31.* plures alios in Bosphero affirmat *Dion. lib. 47.* nec refert an duo, an plures sint, nam vt ait Seneca libr. 1. natural. qq. cap. 11. *Quid enim impedit quominus tot sint, quod nubes fuerint aptæ ad exhibendam imaginem Solis.* † Quod fortasse aliquando ad mi- 34
raculum est referendum, vt tres Soles, qui in Hispania apparuerunt die Natiuitatis Domini, quasi in signum Trinitatis cõfessionis, qua Hispania in tignis futura erat, vt docet *Angelicus*

27. 28. *Cometæ quibus præsidiis sint Regum mortes.*
29. *Cometarum anno 1618. observatio.*
30. *Cometarum anno 1618. effectus varij.*

COMETARVM Natura, forma, situs, motus, ac perduratio non est omnibus vna, nam veterum Philosophorum sententia fuit, eas esse ex cœlesti materia, tenui & liquida condensata, & accensa, vel stellarum congeries, quæ *Galaxia* dicitur supra Lunam inter Planetas, vel in firmamento, vt tradunt *Democritus & Anaxagoras, Aristotel. lib. 1. Meteor. cap. 6. Plutarch. lib. 3. de placit. Philos. cap. 2. Seneca in natural. qq. lib. 7. Cornel. Gemma, Guil. de Hassia, & Hagecius tract. de cometis.* † Alij cometas in suprema aeris regionem collocant, & eorum naturam asserunt esse exalationes calidas & siccas, crassas, & pingues, & oleoginosas, solis calore elevatas, & accensas, quæ tamdiu perdurant, quamdiu exalatio illa non absumitur. *Aristot. d. lib. 1. cap. 7. Albert. Magn. lib. 1. tract. 3. cap. 5. Conimbricens. Meteor. tract. 3. cap. 2.* † Priores negant ab exalationibus fieri, nam exalationes non possunt supra aerem attendere, nec a nobis videri, nam si tota terra & aqua exalentur, non possunt constituere in cœlo cometam quantum veneris stellam, & sunt multæ, quæ Solis & Lunæ magnitudinem excedunt, habentes caudas centies centies maiores, vt observant *Tic. Brahe, Vbillebord. Longomont. & recentiores tract. de comet. Bapt. Cisatus, & Keplerus in observat. comet. 1618. Ioan. Eusseb. tom. 1. suæ Philos. lib. 6. cap. 8. 32. & 33.* † Vnde verius est cometas esse congeries stellarum errantium, quæ ex naturæ suæ tenuitate singulæ non videntur, cum tamen adunantur & lucem conuinant faciunt cometas, in ipso cœlo inter Planetas, & in ipso firmamento, vt docent *Cisatus, & Keplerus vbi sup. Eusseb. d. lib. 6. cap. 34. & 35.* † Comes primus visa est in medio stellæ in Cassiopeæ anno 1572. & in Ceto, an. 1596. & in pectore Cygni, ann. 1600. & in pede Serpentarij, ann. 1604. & in cingulo Andromedæ, ann. 1652. nam vt ait Eusseb. d. cap. 8. *Seneca gessit vn libro de suis quæstionibus naturalibus, en prouar que los cometas se engendran sobre la Luna. Proclus obseruó vn cometa sobre Iupiter, Albumazar sobre Venus. Lamisprodicen que acaecio entu tiempo Nicephoro, Heli Benrbodan, i en general antiguamente Demetrio Anaxagoras, Esthile, Hippocrates Chio, i Apolonio.*

¶ Et quamvis multi illorum auctorum pertinacissime contendant cometam aliquem factum fuisse in aeris Regione, nec; in æternum fieri posse, sed in cœlo supra lunam, negandum non est aliquando in aere vnos fuisse cometas ab exalationibus calidis & siccis conformatas, vt tradunt *Conimbricens. vbi sup.* † Differunt tamen materia, forma, situ, colloratione, motu, & perduratione, nam quæ ex aduratione stellarum fiunt, solent magis perdurare, quia diutius lucent, & licet perdurationis tempus ad octo aut decem dies constituat, *Plin. lib. 2. cap. 25.* & ad summum sex menses, *Senec. d. lib. 7. cap. 12.* ante excidium Hierosolymitanum, cometes integrum annum perduravit, vt tradit *Ioseph. lib. 7. de bello Iudaic. cap. 44.* † Quæ vero ab exalationibus facilè ab aere impelluntur, & huc illuc vagantur, & nimis solent perdurare, quia ignis ille qui vicosam materiam depascitur, modicus est & tenuis; qui licèt sit tenuis, & oleoginosus, & simul è terra pabulum suggerat, quæ tenuis esse solet, facilè ab aere dissipatur, & resoluitur, vt tradunt *Conimbricens. d. tract. 3. cap. 4.*

¶ Cometarum motus non vnus, sed multiplex est, frequens ab oriente, ad occasum, quo vna cum sphæris cœlestibus ingyrum voluuntur, quo & ipsæ incenduntur, maximè in autumno, & hyeme, & extra tropicos, hoc est, extra solstitiales arcuos, tam ad Septentrionem, quam ad Austrum, quæ nimis calor, qui partes Tropicis subiectas pervadit cometæ materiam dissoluit, vt docent *Aristot. d. lib. 1. cap. 6.* † Figuras autem quibus apparet bifarias tradit idem *Arist. d. lib. 1. cap. 7.* aliqui cometam, aut esse globosam, habentem circa se vndequaq; comã per orbem sparsam, aut porrigi in longitudinem, & caudam, barbamque appensam gerere, ex quibus alij componuntur, ex causis oculis ipsius exalationis, & planetarum coniunctionibus, sub quibus fiunt, vt docent *Ptolomeus in Apotelesmatib. Albumazar lib. 8. differ.* † Quare cæteras omnes referre laboriosum esset, cum certus eorum modus ab auctoribus non adducatur, siquidem Astrologi nouem cum Ptolomeo species annumerant, vt tradit *Albert. Magn. d. tract. 3. cap. 10.* quinque agnouit, *Plin. lib. 2. cap. 25.* decem præterijt *Auicena*, & alij alias, vt videre est apud *Regiomontanum, Bygelium, Ruxium, & alios, qui de cometis peculiares tractatus ediderunt.* † Colores tamen non sunt veri, sed ficti, & apparentes, qui non minus varij sunt; nam alij sincero, & quasi argenteo fulgent lumine; alijs rubor inest, sine vlla

luce,

luce, alijs flamma, & hæc non pura, & tenuis, ſed multum circa ſe voluens humidi ardoris quidam cruenti ſunt, & micaces, & torbo ac terrifico præ alijs aſpectu quare de omnibus non idem iudicium eſt, vt tradunt *Ariſt. vbi ſup. Albert. lib. 1. Meteor. tract. 3. capit. 5.* 13 *Binsfeld. in l. 2. C. de malef. & math. q. 3.* † Et varietas huiuſmodi à materiæ diuerſitate naſcitur, nam vt videre eſt in flamma cum materia rario r eſt candidum, ac purum exibet colorem: cum craſior, & multæ fuliginis fumeũ, atque ita in cæteris ſuo modo res ſe habet: vnde rubicundiora vt à materia magis denſa, & maioris malitiæ timentur magis, Vergil. Æneid. 10.

Non ſecus ac liquidæ ſi quando nocte cometæ
Sanguinei lugubres rubent.

14 ¶ Cometæ ſiuè ſint ex ſtellis, ſiuè ab exalationibus, calidæ & ſiccæ ſunt, & ita primò denotant temporis ſiccitatem, atque ſterilitatem, quia vis cometæ omnem vaporum, atque exalationum humiditatem abſumit, vt docent *Seneca in qq. natur. lib. 2. ca. 32. Plin. lib. 2. cap. 25 Ariſt. d. cap. 7. Leopold. de Auſtria, & Auguſtinus Niphus in Meteor. Conimbricenſ. d. p. 3. cap. 5. Alfon. Perez vbi ſup. par. 1. cap. 2.* † Vndè cometæ portendunt fru 15 ctuum innopiam, annonæ precium, caritatẽ, famen, & alia mala huiuſmodi: nam nimio calore terra adusta eius arbores, legumina, & alij fructus arescunt, & exicantur, fameſque propterea oritur, vt docet *Ariſt. & Albert. vbi ſup. Iouellus in Meteor lib. 2. tract. 2. cap. 2.* † Ex quo Philoſophus, & Poëta Aratus in 16 ſuo apparentium, ſiuè prognoſticorum libro.

At ſi contigerit pluuies arſere cometes,
Inualidas ſegetes torreuit ſiccior aër,
Namq; præcrumpunt naturæ legibus vltro
Experimenta ſoli ſi iuſtus defuit humor.

17 ¶ Secundò prædicunt peſtem, & contagioſos morbos, qui proueniunt ex inopia, & vitio alimentorum, nam ex hac fructuum corruptione, ſequitur lætum, peſtilentibus morbis ſubſterni, ſiuè victu, ſiuè ex aëre, vapores illi infeſti venemoſitatis veſtigia relinquerunt, nam, vt auctor eſt Galenus lib. 1. Epidemiarum, cap. 1. *Morborum peſtilentium cauſa partim à victu, partim ab ſpiritu (cuius* 18 *attractione viuimus) generatur.* † Nam plantis, & herbis corrupta ſeminaria, corrupta præbent animantibus paſcua, ex quibus ad nos peſtilens graſſatur contagium, vt docent *Hippocrat. lib. de aliment. Galen. libr. de cibis eucbymis, & cacochymis, & lib. 1. de febrib. & lib. de aliment. facult. Ioan. Hucherus in Theſaurus lib. 4. cap. 6.* † Quippè cum alimenta 19 per potum, vel eſum ſumpta in ſubſtantiam noſtram conuertantur, quãdo corrupta ſunt, & vitiata, morboſum præbent, ac venenatum alimentum, vt docet *Celſus libr. 2.* vndè Lucret.

Sic tempeſtiuis ex imbribus humida tellus
Vertit ſi primum in frondes, & pabula læta
In pecudes vertunt, pecudes incorpora noſtra.

¶ Tertiò præter peſtem, alios morbos 20 cometæ prænunciant prouenientes ex aduſtione ſanguinis, vt cauſones, empimiam, emigranam, eriſipilam, febres, tertianas, quartanas, catarrhum, tabardillum, & id generis plura mala, vt ex communi medicorum tradit *Franc. Roxo lib. 4. de comet. cap. 19. 20. & 21.* † Nam ex influentia cometæ calidæ, 21 & ſiccæ vicinum inficitur aër, ex quo per communicationem ad nos vſque prouenit influxus, quo inficiuntur corpora, ita vt dicere valeat Manill. lib. de cometis.

Nunc grauibus morbis, & lenta corpora tabe
Corripit exuſtis lætalis flamma medullis,
Labenteſque rapit populos, totasq; per vrbes
Publica ſuccenſis peraguntur fata ſepulchris.

¶ Quartò cometæ prænunciant rixas, 22 ſeditiones, bella, & alia huiuſmodi, nam ex alimentis, vel aëre quem (velimus nolimus) inſpirando trahimus, ſpiritus in corde generantur vitales, in quo irafcibilis, aut animoſa facultas reſidet, quæ cum ſuapte natura ad rixas moueatur, ſi à ſanguine circunſtante aëre, & influxu cœleſti in dies, & aſsidui horum fœtu callidior redditur, facilè fit, vt in iras homines præcrumpant, vt tradit *Franc. Roxo vbi prox. lib. 2. cap. 6.* † Vndè cometes pro- 23 tendunt bella, ſeditiones, euerſiones, crimina, &c. ita vt antè Hieroſolymitanam cladem ſupra vrbem aſtrum ſtetit gladio ſimilem, vt narrat *Ioſephus*. Antè Hiſpaniæ à Mauris occupationem anno 722. duo cometæ ſunt viſæ, vt meminit *Niphus lib. 1. Meteor. comm. 8.* † Antè Cæſaris dictatoris mortem cometam 24 bella, & mala portendiſſe narrant *Sueton. in eius vita, cap. 88. Plin. lib. 2. capit. 25. Dion. Caſſius lib. 45. Iul. obſequens libr. de prodig. cap. 128.* nam vt ait Cicero. lib. 1. natur. Deor. *Nuper bello Octauiano magnarum fuerunt calamitatum prænuntia.* Et antè bellum ciuile Auguſti, & Antonij, Vergil. Georgic. 1. *Nec diræ toties arſere cometæ.* Tibul. lib. 2. eleg. 5.

Belli mala ſigna cometem.

¶ Quintò cometæ prædicunt Regnorum euerſiones, mutationes, ciuium conſpira 25 tiones, tumultos, cædes Principum, & Magnatum mortes, & alia huiuſmodi, vel quia ſit

tanquam

tanquam signa à Deo constituantur, vt voluit *Damascen. lib. 2. de fide, cap. 27*, vel quia horum atrauilis comotis magis accenditur, vt cē set *Albert. Magn. libr. 1. tract. 3. capit. 11.*

26 † Nā cometes cum ab exalationib⁹ calidis, & siccis prouemāt, minātur præcipuè viliosis, & quibus ardentioris sunt naturæ, quales Principes, & Magnates, ideò eis mortem dicitur minare, vt notāt *Cardan. lib. 1. varietat. rer. & lib. 4. de subtilit. Sprenger. in Mall. par. 1. quæst. 5. Petr. Benisfeld. in l. 2. C. de malef. & mathem. q. 3.* 27 † Etsi fides historiæ est, anno 1506. quo Philippus I. Hispaniarum Rex mortuus fuit, cometa præfulsit in Septentrione propè Plaustrum splendida, densaque cauda; & anno 1490. cometa circa principium Arietis apparuit, & eo sequenti anno Innocentius Pontif. Max. moritur, & Alfonsus Portugaliæ Rex equo delapsus florente ætate, sine liberis, decesit, vt refert *Roxus vbi sup.* 28 † Et anno 1558. die 17. Augusti cometa apparuit in parte occidentali ad secundam Virginis faciem, tristi admodum, & lugubri vultu, naturæ videlicèt Saturninæ, & statim die 29. Septembris sequuta est mors inuictissimi D. D. Caroli V. 29 † Et anno 1618. Cordubæ duas cometas vidimus admirādi aspectus, & magnitudinis, altera mense Augusto, colore subcinericio, gladij similitudinem præseferentem; altera mensa Nouembris eiusdem anni, coloris sanguinei, quas latè obseruarūt, atque eorum varios casus prædixerunt *Bapt. Cisatus, & Keplerus vbi sup. Eusseb. d. libr. 6.* 30 *cap. 32.* † Quo anno tanta lues nostris fuit cōtracta, vt vix domus sine morte, aut morbo euaserit. Et anno sequenti 1621. potentissimus Rex noster D. D. Philippus III. & S. D. N. Paulus V. P. M. & serenissimus Dux de Florentia, & alij Principes mortui sunt, belli, pacisq; vicissitudines, monetæ adulterationē & mutationē, & alia mala nobis euenerunt, nā vt ait Corn. Tacit. in Annal. lib. 14. *Cometes effulsit, de quo vulgo opinio est, tanquam mutationis Regni portendat*, Sueton. in Neron. *Stella crinita summis Potestatibus exitium portendere*, Silus Ital. lib. 1. *Terret fera regna cometes*; & lib. 4. *Regnorum euersor, rubuit letale cometes*, Lucan. lib. 1. Farsal.

Crinemque timendi
Syderis, & terris mutantem regna cometem.

Cap. XVII. De pronotione ex varijs portentis in aëre visis & auditis.

SVMMARIVM.

1. 2. *Equites discurrentes & certantes in aëre visi sunt antè excidium Hierosolymitanum.*
3. *Armorum crepitus & sonitus in aëre auditus antè bellum Cymbricum, & alijs.*
4. 5. *Portenta in aëre visa & audita, infausta, & tristia præmunciant.*
6. *Vaporibus varia conformantur in aëre.*
7. *Equorum & equitum forma varia visa sunt apud Syrtim maiorem.*
8. *Portenta in aëre non videntur, sed audiuntur.*
9. *Portenta varia in aëre visa.*
10. *Portenta quæ in aëre videntur ad astrorum influentis non sunt referenda.*
11. *Portenta in aëre visa & audita ad Deum, vel dæmonem referenda sunt.*
12. *Portenta in aëre aliquando audiuntur, & non videntur.*
13. *Portentum capitis humani ornati diademate iactum ex nuvibus.*
14. *Portenta in aëre à Deo missa, vt mala caueamus.*

IMPRESSIONES Meteorologicæ solent quandoque ex diuina dispositione, vel dæmonum malitia ita conformari, vt ex eis apparere videantur equites discurrentes, & cataphracti milites certantes, vt antè excidium Hierosolymitanum in hæc verba narrat Sacer Historicus Machab. 2. cap. 5. v. 2. *Per aëra equites discurrentes auratas stolas habentes, & hastis quasi cohortes armatas, & cursus equorum, per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladijs districtis, & tellorum iactus, & aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum.* † Quā quidē sacrā historiam 2 arridet eius temporis scriptor grauissimus, & Iudaicæ gentis Sacerdos, in hæc verba testatur Flau. Ioseph. lib. 7. de bello Iudai. cap. 12. *Antè solis occasum visi sunt per inane ferri currus totis regionibus, & armata acies tonantes nubila.* Egesyppus de excidio Hierosolym. lib. 5. *Antè solis occasum subito visi in nubibus currus, & naues armata.* † Idque alijs tempo 3 ribus contingit, vt antè bellum Cymbricum, Plin. lib. 2. cap. 57. *Armorum crepitus, & tubæ sonitus auditos è cœlo Cymbricis bellis accepimus crebros, & prius & posteà*; & ante bellum ciuile Augusti. & Anton. Verg. Geor li. 1.

Armorum

Armorum ſonitus toto Germania cœlo.
Audijt.

¶ Quæ à Deo in alicuius calamitatis 4
ſigna ſolent exercitari, ideò ferè ſemper infauſta, triſtia, lugubra prodigia eſſe ſolent, vt de Hebreis legitur, Machab. d. cap. 5. v. 14. *Erat autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta milias vincti non minus autem venũdati, ſed nec iſta ſufficiunt, auſus eſt etiam intrare templum, &c.* † Apud alias na- 5
tiones non defuerunt huiuſmodi prodigia in ſignum euenturi mali, vt multis exemplis cõfirmant *Ptholomeus in cenſiloquio, Aug. Nimphus Meteor. lib. 1. Franc. Rojo lib. de cometis.* † Sunt pluraq; alia ex vaporibus varijs for- 6
mis conformatis, qualia, quæ Syla vidit hircorum ſimilitudine capitibus apud Epheum concurrere, de quibus meminit *Plutarch. in* 7
Sylam. † Similia, quæ in equorum & equitũ forma viſa ſunt apud Syrtim maiorem, vt tradit *Diodor. Sicul. in Bibliot. libr. 3.* & aliui *Raph. de la Torre tom. 2. q. 95. in prælud.* 8
diſput. 3. 4. 5. 6. & 7. † Quandoq; non videntur, ſed audiuntur, vt inter prodigia belli ciuilis teſtatur noſter Lucanus præceſsiſſe Pharſ. 1. *Tunc fragor armorum, auditur*, de alijs, Tibul. lib. 2. eleg. 5.

Atq; tubas, atq; arma ferunt ſtrepentia cœlo
Audita.

Ouid. lib. 15. metamorph.

Arma ferunt nigras inter crepitantia nubes
Terribilesque tubas auditas cornua cœlo
Præmonuiſſe nefas.

¶ Nec omni tempore defuerunt: nam 9
duos vilicos in aëre cum baculis certantes viſos eſſe anno Chriſti 584. & hominem barbatum cum face ardente ignem mittentem in mundum anno 774. equites armatos inter ſe certantes viſos eſſe anno 1174. *Auguſtin.* 10
Nimphus vbi ſup. † Quod licèt inter cauſas naturales ex altrorum influentijs accidiſſe hic author ſuadere conetur, nulla ratio ſuppetit, quin inter prodigia referantur, vt multa alia, quæ ipſe retulit; & tradit *Ioannes Euſebius, Nieremberg. p. 2. curioſæ philoſoph. lib. 1. cap.* 11
61. † Nam licèt ex vaporibus, & exalationibus tales equites formari poſsint, voces, & alia huiuſmodi, quæ eis commitare ſolent, quãdo accidunt, non niſi ad cauſam diuinam, vel diabolicam referri debent, nam Deus etiam in efficiendis miraculis cauſis naturalibus vti ſolet, *vt dixi ſup. lib. 1. capit. 9. ex numer. 24.* 12
† Quandoque etiam audiuntur, & non videntur, Appian. ciuil. lib. 4. *Hominum Immanes voces, armorum ſtrepitus, equorum currus inſpectante nemine audiebantur*; Cicer. lib. 1. diuinat. *é cœlo fremitus auditus*, Vergil. Æneida 8.

Arma inter nubem cœli regione ſerena.
Per ſudum rutilare vident, & pulſa tonare.

¶ Nec modo viſu, & auditu mania ſe 13
exhibent, ſed cum effectu conſpiciuntur, vt in hec verba teſtatur Sim. Maiolus Epiſcop. Vulturarienſ. tom. 2. dier. canicul. colloq. 4. *In oppido Schles wich à meridie cœlo ſereno cliſpecti ſunt in aëre leones ex locis diuerſis concurrentes ad conflictum, & iuxta illos cataphractus eques haſtam quatiens infeſtam; non procul ab equite iacuit caput humanum ſine trunco ornatum diademate Imperij.* † Cuius modi mul- 14
ta ſimilia diuerſis temporibus, diuerſis nationibus acciderunt, quarum omnia inſignum diuinæ iræ retulit Maiol. d. colloq. 4. fol. mihi 691. *Ego vero pleraq; vel à Deo ipſo, vel à ſanctis Angelis confici, conformarique exiſtimo, qui amore generis humani, quam ex æterno Deo coram didicerunt, ideam, & faciem euentorum, his imaginibus delineatam nobis contuendam proponunt, non, vt præuideamus quod ſubterfugi, aut elabi nullo modo poſſimus; ſed vt his admoniti, & de noſtris cogitemus peccatis, & magnitudinem periculorum metiamur animis, & admonitiones, ac conſolationes editas diuinitus recogitemus memoria*; nam vt ait Pretonius Arbit.

Armorũ ſtrepitus cœlum fuerit, & tuba mortẽ
Syderibus tranſmiſſa ciet.

Cap. XVIII. De prænotione ex igne fatuo.

SVMMARIVM.

1. *Ignis fatuus quare dicatur.*
2. *Ignis fatuus lucet maximè nocturno tempore.*
3. *Prænotio ex igne fatuo non refertur ad pyromantiam.*
4. *Caſtor, Polux, Helena, & apud nos Santelmum comparantur ex igne fatuo.*
5. *Santelmum in profundo nauis tempeſtatẽ, ſuper malum ſerenitatem protendit.*
6. *Ignis fatuus ſuprà homines pro bono ſigno habitus eſt.*
7. *Ignis lambes ab exalatione ſudoris præcalidi fieri ſolet.*
8. *Ignis lambens pro bono Omine habitus fuit.*

IGNIS fatui dicitur, quod fulgent, non tamen adurunt, quia generantur ab exalatione viscosa conglutinata in hac infima aëris regione, ibique motu ascenditur, per antiparistasin nocturni frigoris, vel per colusionem partium exalationis inter se, de quo etsi Aristotel. nõ fecerit mentionem, *Seneca, & alij postea meminerunt.* † Nocturno tempore maximè solet lucere, quandoq; interdiu, & pro bono omine acceperunt Romani, vt his verbis tradit Dionys. Halicarnas. lib. 5. Orig. *Cum Romani prælio fuderunt Sabinos, in pilis eorũ flamma emicuit.* Procop. Vand. li. 2. *Summus apex igni multò colluebat, & cuspides eorum incendebant diu multum viæ sunt.* Quod ad Pyromantiam retulit *Iul. Cæs. Balenge. li. 3 divin. c. 11.* Sed maiè, quia Pyromantia ex verò igne petebatur, hæc tamen non ita, quia ignis huiusmodi alterius est naturæ, *vt dixi, in Epitome de Magia, lib. 2. cap. 41. num. 13.*

¶ Cuius generis sunt luces super malum nauis apparere solitæ, quas veteres, quia binæ frequẽter videbãtur; *Castorẽ & Polucẽ* dixerũt, si sola erat *Helenã* voccarunt, *Senec. natu. qq. li. 7. c. 4.* & nos dicimus *Santelmum*, vt tradit *Mart. del Rio in Senec. ad Herc. furent. v. 14.* † Quæ si apparent infundo nauis tempestatem portendunt, quia ab aëre quassatæ in imo detinentur; si tamen super malum conspiciũtur, serenitatem denunciant, quia à ventis nõ dissipantur, vt docet *Plin. li. 2. c. 37.* † Ignis tamen fatuus suprà homines pro bono signo habitus fuit, nam vt ait Iul. obsequens in prodig. *Flamma è terra exiliens cœlum contingere visa, Romanis victoriam portendit.* De Masanisa, Sil. Ital. lib. 16.

Subitus rutilante coruscum
Vertice fulsit apex, crispãq; inuoluere visa est.

¶ Huius natura fuit ignis lambens, quod intra aures equorum, vel in stabulis, vel suprà capita hominum vino madidi apparere solet, in modum flammæ ab exalatione sudoris præcalidi temperamenti, quæ ab aëre frigido repercussæ accenduntur, *Valer. Max. lib. 1. cap. 6.* † Quem etiam pro bono omine acceperũt Romani, vt de flamma ad caput Iulij apparẽtis sic testatur Vergil. Æneid. 2.

In vertice visus Iuli
Fundere lumen apex, tactuq; innoxio molli
Lãbere flamma comas, & circũ tempora pasci.

Cap. XIX. De prænotione ex fulminibus, fulgaribus, & fulgetris.

SVMMARIVM.

1. *Prænotio ex fulminibus, & alia oblatiua, alia impetratiua.*
2. *Prænotionis species, dicta ostentum, & dicta templum.*
3. *Auctor prænotionis ex fulminibus, &c.*
4. *Artem prænotionis ex fulminibus, quis composuit.*
5. *Fulminis prænotio religiosissima.*
6. *Fulgura & oscita expiari iussum, l. XII. Tabul.*
7. *Oscita, contraria fuerunt sternutationi.*
8. *Igne de cœlo persæpè Deus de peccatoribus vindictam sumit.*
9. *Aaron filij igne de cœlo perierunt.*
10. *Igne de cœlo absorti sunt sectatores Core, Dathan, & Abiron.*
11. *Elias combusit igne de cœlo nuncios Regis Ochoziæ.*
12. *Igne de cœlo, vel ex repentino omnium carnarum in die iudicij Deus de peccatoribus sumet vindictam.*
13. *Zoroastrus, & Tullus Hastilius superstitiosi fulmine pariecunt.*
14. *Anastasius Imp. Eutichiana hæresis fautor fulgure percussus interijt.*
15. *Fulmine tangi pro malo homine.*
16. *Tangi de cœlo pro fulmine absumi.*
17. *Tangi in sacris literis pro fulmine percuti.*
18. *Fulminum generatria.*
19. *Fulmina ex velocitate cedentia corpora non adurunt.*
20. *Fulmina valentiora dissipant, leuia intacta mittunt.*
21. *Fulmen gladium comminuit, illæsa vagina.*
22. *Fulmen quando causatur ab exalatione terrea combruit omne id, in quo vadit.*
23. *Fulmen ab exalatione terrea solet producere lapidem, æs, aut ferum.*
24. *Cordubæ è nubibus decidit lapis magnus habens odorem sulphuris, & quasi naturam armoniaci.*
25. *Auicena, & Auerroes contemporanei fuerunt Cordubæ circa annũ Christi 1140.*
26. *Auicena auctor Fenum diuersus fuit tempore patria, & parentibus, & scriptis nostro Auicenæ.*

27. *Auicena auctor ferum totam medicinam in Fenes 30. diuisset.*
28. *Auicena Cordubensis quos libros scripserit.*
29. *Lapides & animalia in nubibus generãtur.*
30. 31. *Fulgura serenocælo cadunt.*
32. 33. *Numina quibus fulgura referuntur.*
34. *Fulminũ differẽtia ex Numinũ varietate*
35. *Cælum diuisum in Regiones ob auguria.*
36. *Augures ex fulminibus diuinabant.*
37. *Augurium captabatur faciem ad Orientẽ.*
38. *Septentrionalis plaga quare fausta.*
39. *Dextera in augrijs infausta sunt.*
40. *Dextera apud Græcos meliora.*

PRAENOTIONIS huiusmodi inuenta varia sunt, nam alia
1 fuerunt OBLATIVA, quæ non poscebãtur, alia IMPETRATIVA, quæ veniebãt obstata, & quæsita, vt docent *Cice. lib. 1. diuin. Alex. ab Alex. lib. 5. Genial. c. 13. Bulenger. lib. 3. de Augur. c. 2.* † Ex his quædam è cęli regione delignata captabantur, & dicebantur
2 OSTENTVM, quæ ex fulminib⁹ verò, & fulgurib⁹ & fulgetris fiebãt, dicebãtur TEMPLVM, vt docent *Varro de ling. Latin. lib. 6. Alex. ab Alex. d. c. 13.* † Huius quidem diuinationis au
3 ctorem alij faciunt Amphiareum, alij Argonautas, alij Tuscos, vt voluit *Senec. in natura. qq. li. 2. c. 22.* alij Bogoem Nimphã, vt tradit *Seruius ad Æneid. 7.* † Artem composuit Thyrren⁹ vt scribit *Diodor. lib. 5. c. 9.* apud Romanos vsus fuit Tanaquilus, vt docet *Valer. Max. li. 1. c.*
4 *6.* apud alias nationes plures alij fuerũt, vt tradit *Bulenger. vbi sup.* † Cuius religio maxima fuit, nam è cęlo mitti arbitrabantur in alicui⁹ mali signum, ideò ab Aruspicibus obseruari vi
5 betur in l. 1. C. de pagan. & sacris, *siquid de platio nostro, aut cæteris operibus publicis degustatum fulgure esse constiterit, retenta moris veteris obseruantia, quid portendat ab Aruspicibus requiratur.* † Cuius obseruatio præcetera fuit
6 reuerendissima, ideò cum Oscitis, quæ ex hominis capite, omniũ religiosissimo, sumebatur, expiari iussũ fuit in ll. XII. Tabul. FVLGVRA ET OSCITA PIANTO. † Oscita dicuntur apud nos *Bostezos*, Pli. li. 7. c. 6. *Oscitatio in eni*
7 *xu lethalis est.* Contraria sternututioni, quæ bonum omen protendit, *Xenophon li. 3. & 6.* nam vt ait Propert. lib. 2. epigr. 3.

Nunc tibi nascenti primus (mea vota) diebus,
Aridus argutum, sternuit omen amor.

¶ Fulmina autẽ & fulgura, & alij ignes de cęlo semper in malum omen fuerunt, quia Nu
8 mina irata significabant, nam per sæpè igne de cęlo Deus de peccatoribus vindictã sumit, vt de nefando Sodomorũ scelere, Gene. c. 19. v. 24. *Igitur Dñs pluit super Sodomã, & Gomorrã sulphur, & ignem cælo.* † In filios Aarõ ob violationẽ præcepti, Leui. c. 10. v. 2. *Egressusq; est ignis à Dño deborauit eos, & mortui sunt.* 9
† Ex sectatoribus Core, Dathã, & Abiron ducẽti quinquaginta viri igne de coelo perierũt, Numer. c. 16. v. 35. *Sed & ignis egressus à Dño* 10
interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebãt incẽsum. † Elias igne de coelo cõsumsit Nuntiũ Regis Ochoziæ, & quinquaginta viros qui cũeo erãt, Reg. 4. c. 1. v. 10. *Descẽdit itaq;* 11
ignis de cælo deuorauit eũ, & quinquaginta, qui cũ eo erãt. † Et in vltimo die iudicij vniuersalis igne de cęlo ex vniuerso vindictã sumet, vel ab exalationib⁹ excitato, vel ex cõcursu re 12
pentino omniũ naturaliũ causarũ, adeò ingẽs excitabitur ignis, vt nõ solũ homines, & ônia quæ inmũdo sunt, sed ipsa elementa cõburet, vt tradit *D. Aug. li. 20. ciu. Dei, c. 16. D. Tho. p. 3. q. 69. art. 3. & alij Theolo. sent. 4. dist. 47. Valent. tom. 4. disp. 11. q. 2 pun. 3.* † Apud Persas Zoroastres, & apud Romanos Tull⁹ Hostilius, eo quod ie superstitionibus dedisset ful- 13
mine icti perierũt, vt narrãt *Liui. li. 30. Zonaras to. 2. D. Clem. Rom. Cõst. Apost. li. 7. D. Aug. li. 3. ciu. Dei, c. 15.* † Anastasius Impera. eo quod Eutichianæ hæresis fautor fuisset infelix fulgure percussus interijt, vt tradit *Zonar. to.* 14
3. & de alijs *Eus. li. 5. hist. Eccl. c. 5. Tertul. in Apolog. c. 5. Niceph. li. 16. c. 35.* † Quare fulmine tangi pro malo, infausto q; omine accipiebatur, non solum corpora, sed & alias quoq; res, 15
vt apud Vergilium Eclog. 1,

Sepè malũ hoc nobis, si mens non læua fuisset,
De cælo tactas memini prædicere quercus.

Tãgi enim de coelo frasis fuit apud Romanos pro fulmine absumi, Corn. Tac. li. 14. Annal. *Tacta de cælo quatuordecim vrbes regiones.* 16
Suet. in Galbã, c. 1. *Tacta de cælo Cæsarũ edes.* † Quod ex sacris literis Æthnici mutati sunt, in quibus tangere pro fulmine percuti accipitur Iob c. 1. *Et tactas oues, pueros q; cõsumpsit.* 17
Ps. 103. *Qui tangit montes, & fumigant.* Et Ps. 143. *Tange montes, & fumigabant.*

¶ Ignis enim de coelo species fulminis est, cui⁹ varia sũt genera, eaq; ad tria capita reducit L. Anne⁹ Sen. in nat. qq. li. 2. c. 40. *Tria sunt fulminũ genera, aliud terebrat, aliud discutit, a-* 18
liud urit. † Quãdoq; etiã ex velocitate cedẽtia corpora nõ adurit, nãvt ait Sen. d. li. 2. nat. qq. c. 53. *Fulmina nõ eodẽ modo materiã omnẽ ve-* 19
xãt; valẽtiora, quia resistũt vehemẽti⁹ discutãt, cedẽtia autẽ, sine iniuria, trãseũt. † Nam cũ fulmẽ venti natura sit, valentiora tantũ dissipat, cedentia trãsmeat sine nocumẽto: nam vt ait 20
Aristot. lib. 2. Meteor. tum. 3. cap. 4. *Fulmen*

est ven-

est ventus accensus. Vndè Titelman. in compend, Philosoph. libr. 6. capit. 11. *Corpora rara & pervia absque nocumento pertransiens interiora magis densa magisque resistentia desecuit, ita intacta veste hominem adsumit.*

21 † Ita gladium comminuit illæsa vagina, æra dissoluit intacta crumena, vinum condensat intacto vitro, & alia huiusmodi, vt docent *Seneca libr. 2. natural. qq. capit. 39. 40. 49. Plinio libr. 2. capit. 51. & 52. Bulenger. de fulmin. lib. 6. cap. 7. 8. 9. 10. 11. & 12.*

22 ¶ Fulmen tamen quando causatur ab exalatione terrea subcinerea comburit omne id, in quo vadit vt narratur per Peripatèticos, quod fulmen, quod cecidit super palatium remansit locus casus eius, & per multum tempus ascèdebat ex eo fumus, vt narrat *Auerroes*

23 *ad Arist. Meteor. lib. 2. sum. 3. c. 4.* † Nam huiusmodi exalatio quãdo tota terrea est gignit ignem adeò terreum, vt duratione non solum sed & productione sapit terræ naturæ, ideò producit lapidem, æs, aut ferrum, quod ideò non penetrat id in quo vadit, sed terebrat, aut dissindit, vt docent *Alber. Magn. d. lib. 3. tra. 3. c. 23. Agric. de rerũ sub terran. li. 4. Conimb. in Meteo. tra. 2. c. 5. & tra. 13. c. 1.* † Vndè in

24 terris Chasam, & Turth. sæpius contigit, vt exalationes huiusmodi exterricitare generari lapides similes ferro & ære, vt Cordubæ etiam accidisse ex relatione Auicenæ, tradit Auerroes ad Aristo. d. lib. 2. *Narrauit etiã Auicenna, quod lapis magnus cecidit in Corduba igne in die sereno, seu claro, & quod ipse vidit illum lapidem, & habuit odorem sulphuris, & quasi naturam ammoniaci.*

25 ¶ Contemporanei enim fuerũt Auerroes & Auicena, vt ipse multis alijs in locis insinuauit, quia vna cum Abenzohar eius parente, Mesue, & Abentumert Cordubæ floruerunt circa annos Christi 1140. vt tradit *Genebr. in Cronol. fol. 614.* † Qui quidem Auicena alius

26 fuit, quam Auicenam auctorem Fenum, qui Persa fuit natus Ausenæ propè Damasum anno Christi 982. vt testãtur *Sorsan. Mesuè & Alpago in vita Auicen. Morales libr. 12. c. 21. Marian. li. 5. c. 6. Iac. Gordin. in Choronog.*

27 † Qui totam medicinam in Fenes XXX. diuisit, & alios eiusdem artis libros Arabicè divulgauit, adeò doctos vt meruerint traductionem, *Gerardi Cremon. & Andr. Alpag. Veluniens. & scholia Iacob. de Partibus, Gentilis de Fulgin. Nico. Florent. Ioan. Costei, Petri Garcia Carero, & aliorum.* † Noster verò Auice-

28 na, qui Auenaria dicebatur filius fuit Aboali, & nepos Auenzohar, vt testãtur *Auerr. lib. 5. cap. 57. & li. 6. c. 7.* qui composuit libros *de Philosoph. & Metaphys. de Theriaca, de diluuijs, de Alchimia ad Assen. Philos. de Colica, de nat. animal.* & alios quam plures qui temporum iniuria perierunt, vt tradit *Philipp. Bergome. in suplem. Chron. c. 30.*

29 ¶ Sed eo quod Auerroes refert ex Auicena lapidem è nubibus lapsum, fulminis natura lapidem esse astipulatur, quod licèt probari possit ex his qui ab exalationib⁹ terreis natura generãtur, probabile est lapides, & animalia in nubibus generari, *vt alibi dixi hoc lib. 6. c. 14. ex nu. 13.* † Sed sereno cœlo laui maiore

30 crucem Philosophis imposuit, quã sumobent his verbis, Xenoph. in Hellen. *Vissailli epuro cœlo fulgura.* Suet. in Tim. c. 10. *Sabinos petit aliquanto tristior, nam tempestate serena tenebantur,* Homer. Odys. 20. *claro tonuisse cœlo.* † Et licèt id naturale sit, vt docet *L. Annæus*

31 *Senec. li. 1. natur. qq. c. 1.* malum infaustumq; omen protendebat, vt inter prodigia, quæ præcesserunt bello ciuili Augusti, & Antonij, Vergil. Georgic. 1.

Non alias cœlo cecidere plura sereno
Fulgura.

Et antè mortẽ Cæsaris dictatoris, Luc. in Far.
Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno.

32 ¶ Ioui attributa fuerunt fulmina, & tonitrum, Cic. li. 2. de nat. deor. *Augures nostri eũ dicunt Iouem fulgentem tonantẽ.* Plura Seruius, & Cerda ad illud Vergil. Æneid. 1.

Ipsa Iouis rapidum iaculato è nubibus ignem.

33 Fuerunt tamen alia numina quibus fulgura referebantur, Sen. li. 2. *Certa sunt numina possidentia fulminum iacti⁹, vt Iupiter, Vulcanus, Minerua.* † Idq; ex diuersis effectibus, nam Iouis fulmẽ afflare dicitur, Saturni punire, Martis accendere, Mineruæ monere, Vulcani terrere, vt tradit *Iul. Cæs. Bulen. li. 6. de fulmini⁹, c. 4. 5. & 6.* † Quorũ causa cœlum in duodecim regiones diuidebatur apud Romanos, nã

34 Hetrusci interdecim partes cœlum secabant *Cic. li. 2. diuin. Pli. li. 2. c. 54. Clar. Sylv. de antiquo iure, Rom. li. 1. c. 10. fol. 174.* † Ideò Au-

35 guribus, non solum aues, sed cœli sidera, & fulmina subesse veteres putabãt, vt tradunt *Tit. Liui. ab vrbe condi. Dec. 2. lib. 1. Cic. diu. li. 1.* nam vt ait Vergil. Æneid. 10.

Cœli cui sydera parent,
Et lingua volucrum, & præsagi fulminis ignes.

Augur autem in captãdis augurijs faciem habebat ad Orientem, sinistram ad Septentrionem, dextram ad meridiem, vt tradunt *Liui. li. 1. Varro lib. 5. Plutarch. in qq. Rom. q. 78. Dionis. li. 2.* † Ideò quæ veniebant à Septe-

38 trione fausta, dextraq; erant, quia sic intellexerant illud Habacuc, c. 3. v. 3. *Deus ab Austro*

veniet. Læua in bonum fauſtumq; auſpicium fuit Vergil. Æneid. 2.

Vix ea fatus erat, ſenior ſubitoq; fragore
Intonuit lævum.

19 Dexter autem cum ſit à meridie, quam inferorum aſpectus inſectat, & ſui vicinitate polluit infauſtum fuit, ſtatius Papin. Thebaid. 3.

Si prohibes hic nec tè moras dextrisq; profundi
Alitibus prætexere diem.

40 Apud Græcos autem dextra fuerunt meliora, quia ipſi non reſpectu ſuorum, ſed numinum dextram conſiderabant, quod quia non ita aſſecutus, Cicero, ſic ait, libr. 2. diuinat.

At Homericus Aiax apud Achillem quærens de ferocitate Troianorum neſcio quid hoc modo nuntiat.

Proſpera Iupiter his dextris fulgoribus edit.

Infauſta ſiniſtra fuerunt, Plaut. in Mercator. 41

Reſpicè huc ad dextram, Charine, nonne in aduerſo vides?
Nubis ater, imberq; inſtat
Aſpice nunc ad ſiniſtram cælum, vt ſplendore eſt coruſcum ex aduerſo vides?

Petron. Satyr.

Nonne horrendi nemoris de parte ſiniſtra
Inſolitæ voces, flamma ſonuere ſequente.

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM.

LIBER SEPTIMVS.

DE ASTRORVM PRAENOTIONE ex certo, & indeprehenſo coelorum, & ſyderum curſu.

Cap. I. De Aſtronomia ex facie cœli.

SVMMARIVM.

1. Mundus eſt cœleſtibus lationibus contiguus
2. Multa ſunt, quæ ex cœlorum lationibus non pendent.
3. Aſtra in his inferioribus nihil præter lumen mittunt.
4. Lumine aſtrorum efficiuntur quatuor qualitates, per quas vniuerſa procreantur, & corrumpuntur.
5 Aſtra quomodo tempora diuidant.
6. Temporum viciſſitudines ab aſtris pendent.
7. Aſtronomia ex cœlorum & ſyderum curſu certiſſima eſt.
8. Canones aſtronomici ex cœli curſu, & experientia obſeruandi.
9. Facies cœli certiſſima habet ſigna ſerenitatis, & tempeſtatis.
10. Rubis mane cœlum quare ſignum ſit ſerenitatis.
11. Rutilum cœlum, quare ſignum ſit tempeſtatis.
12. Nubes ab occaſu ingruentes, ſigna ſunt tempeſtatis.
13. Paleſtina habuit mare ad occaſum.
14. Auſter calidum eſt, quia à meridie inflat.
15. Sol Oriens ſi latet ſub nube imbres protendit.
16. Sol in ortu maior apparens quid protendat.
17. Solis curſu futurum diem prænunciamus.
18. Sol ad occaſum rubicandus apparens ſerenitatem protendit ſequenti.
19. Rutilum cœlum ſignum tempeſtatis, vt roſeus ſerenitatis.
20. Liuidum cœlum, atrum, vel ceruleum ſignum tempeſtatis.
21. Sol in occaſu caligine obductus, vel in curſu rutilo ſignum tempeſtatis.
22. 23. 24. Luna renaſcēs, quos prognoſis habeat
25. 26. Luna rubicunda ſignificat ventos.
27. Luna in quarto die quos habet prognoſticos
28. Lunæ non quartum, ſed quintum diem obſeruabant Aſtrologi.
29. Hiſpanis quare quinta dies Lunæ obſeruetur
30. Lunæ quarta & quinta dies prognoſticū facit.
31. Romani quartum diem Lunæ obſeruabant.
32. 33. Solis ſplendor, nitor Lunæ; claritas ſtellarum quare ſigna ſerenitatis.

MVNDVM Hunc inferiorē cœleſtibus lationibus eſſe contiguum certum eſt, vt omnis eius virtus inde gubernetur, *Ariſtot. libr. 1. Meteor. cap. 2. & lib. 2. de cœlo, text. 20. & 21. & li. 8. Phyſicor. text. 46. & lib. 12. Metaphyſ. tex. 34. & lib. 2. Generat. text. 15. & de generat. animal. lib. 1. c. 2.* † Quod indiget expoſitione, quia ſunt multa in hoc mundo, quæ nullatenus à cœleſtibus lationibus pendent, vt Regnorum mutationes, bella, ſeditiones, victoriæ caſus, hominum dignitates, honores, amicitias, coniugia, ſoboles, facinora, virtutes, vitæ exitus, vel ſimilia, quæ immediatè ex Dei prædeſtinatione, vel eius

1

2

prouidentia, vel arbitrio noſtro dependent, & non ex aſtris, vt docent *D. Auguſt. lib. 2. doctr. Chriſt. capit. 21. 22. 23. & 24. & libr. 5. Ciuit. Dei, cap. 2. 3. 5. 6. & 7. & lib. 2. de Geneſ. ad liter. capi. 17. & lib. 83. qq. cap. 45. Damaſcen. lib. 2. de fide, cap. 7. D. Ambroſ. lib. 4. Hexamer. c. 4. D. Chryſoſto. in Matt. homil. 6. Euſeb. lib. 4. præpar. Euang. c. 9. D. Thom. par. 1. q. 115. art. 4. & 2. 2. q. 95. art. 5. & lib. 3. contra Gent. cap. 105.* † Nam aſtra in his 3 inferioribus nihil præter motũ, & lumẽ mittunt, vt probant *Ariſtot. libr. 2. de cœlo, text. 41. & libr. 1. Meteor cap. 8. & ibi noſter Auerroes comm. 19. & 21. & libr. 3. comm. 25. & lib. 9. Metaphyſ. cap. 10.* † Et per lumen 4 efficiuntur quatuor illę qualitates, quibus vniuerſa in hunc mundum reguntur, conſeruantur, & corrumpuntur, ſcilicèt calor, frigus, ſiccitas, & humiditas, *Ioann. Pices Mirand. lib. 3. aduerſus Aſtrolog. cap. 2. & 3. Franc. Picus eius ex fratre nepos, lib. 5. Prænot cap. 4. Ant. Mirand. ſingular. certam. libr. 22. 23. & 24. Alex. de Angel. lib. 1. in Aſtrolog. capit. 3. & ſeqq.*

5 ¶ Hæc enim tempora diuidunt, menſes, & annos, terram fœtu grauidant, animalia ſolicitant, tempeſtates inducunt, & ſerenitates, & ſimilia, quæ ex aſtrorum influentijs pẽdent, nam vt ait Eccleſ. cap. 2. *Omnia tempus habent, & ſuis ſpatijs tranſeunt vniuerſa ſub* 6 *cœlo.* † Nam ex varia cœlorũ, & ſyderum influentia anni tempora, & viciſſitudines pẽdẽt, quia vt ait Plin. li. 2. rerum naturalium, c. 29. *Quis enim æſtates, & byemes, quæque in temporibus annua vice intelliguntur, ſyderum motu fieri dubitet?* † Quæ quidem ſcientia, cum 7 ex cœlorum, & ſyderum curſu petatur, qui certus eſt, & infalibilis, certa eſt, & omni prænotione naturali excellentior, ad cuius obſeruationẽ nos commonet, Cicero de Fato li. 1. *Signorum ortus, obituſque per diſcere.* Vergil. Georgic. 1.

Nec fruſtra ſignorũ obitus ſpeculamur, & ort⁹.

9 ¶ Quorum canones in rebus agendis, quæ ex naturali cœli curſu dependent, maximè obſeruandi ſunt, quia experientijs, & vſu rerum homines compararunt, Vergil. Georg. lib. 1.

Quod ſæpè videntes
Agricolæ propriùs ſtabulis armenta tenerent.

10 ¶ Vndè facies cœli, Solis, Lunæ, & ſyderum certiſsima ſunt ſigna ſerenitatis, & tẽpeſtatis, ex diuino Oraculo doremur, Matth. cap. 16. v. 2. *Veſpere facto dicitis ſerenum erit, rubicundum eſt enim cœlum, hodie tempeſtas erit, rutilat enim triſte cœlum.* † Et ratio eſt, quia quando nubes Sole obliquo, qualis eſt, qui iam occidit, non ſunt opacæ, & denſæ, eo quod penetrantur lumine, ex quo rubent; nullum indicant in diem ſequentem tempeſtatis apparatum; contra quando denſæ rectæ Sole, ſi nigredinem præſe ferunt, tempeſtatem protendunt, *Barrad. in concord. Euang. tom. 3. lib. 3. cap. 6. Bulenger. lib. 1. diuinat. capit. 4.* 11 † Cum verò oriente Sole hinc inde nebulo-ſum ſe exibet cœlum, plerumq; Solet ad primum orientis ſolis occurſum diſpergi nubes, quæ tametſi denſæ ſunt, quales cum triſte cœlum non diſsipantur, ſed excepti per eas radij Solis videntur rutilare, ſignum eſt tempeſtatis, Annæus Lucan. Farſal. lib. 1.

Multa quidẽ probibent nocturno credere põto
Nam Sol nõ rutilas deduxit in æquora nubes. 12

¶ Ita ſimiliter quando nubes ab occaſu ingruntur, ſignum eſt tempeſtatis, quia oceanus materiam eis ſubminiſtrat: ſi tamen ſtatur Auſter ſerenitatem, vt ex ipſiusmet Chriſti verbis ſic teſtatur, D. Lucas capit. 12. *Cum videris nubem orientem ab occaſu ſtatim dicitis nimbus venit, & ita fit; & cum Auſtrum flantem dicitis, quia æſtas erit, & ita fit.* † Pa- 13 leſtina enim cum haberet mare ad occaſum, nubes ex eo egredientes ſigna fuerunt pluuię, & ita Elias futuram pluuiam poſt longam ſterilitatem Regi Acab prædixiſſet ita ait Reg. 3. cap. 18. *Ecce nubecula parua, quæſi veſtigium hominis aſcendebat è mari.* † Sic etiam 14 veriſsimum eſt Auſtro ſuccedere æſtum, quia callidus ventus eſt, oppoſitum Aquilonı, eo quod à meridie inflat, quæ abundat igne, nam vt ait Iob magnus inter orientales aſtronomus, cap. 37. *Nonne veſtimenta tua callida ſunt cum perflata fuerint Auſtro:* † Sol itidẽ 15 oriens ſi latet ſub nube, aut varias quaſi cã maculas contrahit, quia fit ex denſitate vaporũ, qui exiſtunt circa Orizontem, ac dimidia tantum ſui parte apparent, imbres timeto, nam vt ait Vegetius, *Pluuia impendente maculoſus.* Calpurnius, *Sol in ortu ſuo maculoſus, atque ſub nube latens, aut ſi dimidia parte apparuit, imbres futuros.* Verg. Georg. 1.

Ille vbi naſcentem maculis variauerit orbem
Conditus in nube, medioque refulſerit orbe,
Suſpecti tibi ſint imbres.

¶ Sol purus in ortu apparens maior, 16 quam ſolet, ſi quaſi cæruleo colore imbutus prodeat, vel occidat, imbrem: ſi rubro, Euros nunciat: cum antè eius ortum rubeſcunt nubes, venti erunt; cum expaleſcunt, vel nigræ rubentibus inter miſcentur, pluuiam ſpõdẽt, ſi non abeunt, ſed ingruunt à quocumque vẽto fuerint, eum portendunt, *Plin. li. 18. c. 35. Plutarch.*

Plutarch, lib. de cauſ. cap. 18. D. Ambroſ. lib.
17 *5. Hexamer. cap. 9.* † Nam quemadmodum expreſſa ac incluſa materia artificij opus cognoſcimus, ſic ex Solis curſu, & alteratione elementorum futurum diem prænuncianus, quia vt ait ſacra Paremia Eccleſiaſt. cap. 43. v. 2. *Sol in aſpectu annuncians exitum, vas admirabile opus excelſi.* † Cum enim Sol ad occaſum ru-
18 bicundus apparet, colore roſeo ſuffultus, ſequentem diem ſerenum eſſe præuidimus, quia vt ait Dominus apud D. Matth. cap. 16. v. 2. *Facto veſpere dicitis ſerenum erit, rubicundũ eſt enim cœlum, hodie tempeſtas erit, rutilat*
19 *enim triſte cœlũ.* † Inquo à Chriſto Dño duo tẽpeſtatis, & ſerenitatis certiſsima ſigna conſtituuntur, nam vt ait Aratus in Prognoſ. *Si verò ſigna omnia fuerunt rubra, ventum indi-*
cant. Vegetius, *Ventis urgentibus igneus.*
20 Plin. *Si rutilus pluuiam.* † Idem de liuido aut atro colore, vel cæruleo, Aratus vbi ſup. *Aut ſi quando nigreſcunt, hæc tibi ſigna erunt pluuiæ futuræ, vel maculoſius*, Seneca in Argonaut.

Suſpecta varius occidens fecit freta.

21 Quarum ſigna Solis occaſus ad tria tantum rettulit Pauſan. in Archad. *Solis orbis, vel caligine obductus, vel incenſus rutilo, vel ſub atro liuidus fuit colore.* Vergil. Georg. 1.

Cæruleus pluuiam denunciat, igneus Euros,
Si maculæ incipient rutilo immiſcerier igni,
Omnia tum pariter vento, nimbriſq; videbis
Fervere.

22 ¶ Luna itidem ſua habet prognoſtica, nam ſi quando Luna renaſcitur fuerit cornu obſcuro, imbres imminet, & mari, & ſegetib⁹: ſi rubro ventos; ſi puro ſerenitas, vt tradunt *Varro, Aratus, Vegetius, Columella, Plutarch. lib. de cauſ. cap. 18.* † Nam vt ait Plin. d. lib.
23 18. cap. 31. *Si nigra pluuias pertendere creditur.* Aratus, *Nigricans conjcito pluuiam.* Ptholomeus, *Si nigra, pallida, craſſi, indicem hyemis, atque imbrium.* † Luna renascens ru-
24 bens, ventos, lucida imbrem portendit, Anneus Lucan. Pharſal. 5.

Lunaq; non gracili ſurrexit languida cornu,
Aut orbes medij puros exeſa receſſus,
Nec duxit retro tenuata cacumine cornu,
Ventorumq; nota rubuit, tunc lurida pallens
Ora tulit vultu ſub nubem triſtis ituro.

25 De rubicunda Luna præſignante ventos idẽ, Ptholomeus: *Si Luna tenuis rubraq; fuerit, ventos portendit, maximè ex ſua declinatione.* Aratus, *omnino verò rubens conjcito venti meatus*, & iterum, *tenuis & ſatis rubra ventoſa*, Plin. d. cap. 35. *Si rubicunda ventos.* Veget. lib. 4 cap. 41. *Rubicundus enim color ven-*
tos. † Quare hæc prognoſtica tanquam natu- 26
ralia agricolis, & nautis commendauit Vergilius d. Georg. 1.

Luna renaſcentes cum primum colligit ignes,
Si nigrum obſcuro comprehenderit æra cornu,
Maximus agricolis, pelagoq; parabitur imber,
Atſi virgineos ſuffuderit ore ruborem,
Ventus erit, vento ſemper rubet aurea Phœbe.

Si pura fuerit in quarto die ab eius coitu, cor- 27
nibus obtuſis, ſed clara micântibus, non ſolũ quartus is dies, ſed omnes, vſque ad finem menſis carebunt, tam imbribus, qui ſignificantur per obſcuritatem, quam ventis, qui per ruborem, Vegetius lib. 4. cap. 45. *Clara in quarto ſerenitatem.* Aratus in prognoſ. *Omnia pura cum ſit, ſerenitatem obſeruato*, Plin. d. cap. 35. *Si explendens exorta puro nitore fulſerit, ſerenitatem.* Polician. in Ruſtic. *Tractat opes ſi pura nitet.* † Quamuis de die huiuſmodi 28
prognoſis nihil certum videatur, nam Aſtrologi non quarto, ſed quinto die obſeruant, propterea, quod Luna cum Sole congreſſa in Cancro ſigno qui eſt eius domus per cœlum euecta, in quinto die accidit ad Leonem, qui eſt magnæ triſtitiæ, ac mœroris inter cætera ſigna Zodiaci, nam eius primum ac tertium decanum infeſtant Saturnus, & Mars, vt probat *Galeot. lib. de Prom. doct. cap. 31.* † Hiſ- 29
pani quintum diem obſeruamus, ſed alia de cauſa, nempè ex Theobaldi morte præſignata ab ſtella, quæ ingreſſa eſt circulum Lunæ quintæ, vt tradit *Gregor. Turonenſ. lib. 4. Hiſtor. cap. 9.* † Aratus tam in quarto, quam in 30
quinto die prognoſticum facit, profert Theophaſt. *Quartum, octauum, & pleni Lunium*; ſextum ex vulgi opinione, *Brodæus lib. 3. Miſcell. cap. 13.* quartum Ægyptij, *Plin. vbi ſupr. D. Baſil. lib. 6. Hexamer.* † Romani tamen 31
ad id ſolum quartum diem obſeruant, ex cuius prognoſi cæteros menſis dies coniectantur, Vergil. d. Georg. 1.

Si ortu in quartu (nãq; is certiſsimus author)
Pura, nec obtuſis per cælum cornibus ibit,
Totus, & ille dies. & qui naſcetur ab illo
Exactum ad menſem pluuia, ventiſq; carebit.

Solis ſplendor, nitor Lunæ, & claritas ſtella- 32
rum, inter ſigna ſerenitatis habentur, vt apud Iob cap. 31. v. 26. *Si vidi Solem cum fulgeret, & Lunam cum incenderit clare*, nam vt ait Arat. in prognoſ. *Cum è cælo lucidus fulgor habetur.* † Et cauſa eſt, quia dum talis cœli 33
ſplendor præfulget, à nulla impeditur nubecula, quominus aſtra clare lucẽ ſuam emittãt, ideò ſerenitatem protendunt, Verg. Geor. 1.

Nam neq; tunc ſtellis acies obtuſſa videtur
Nec fratris radijs obnoxiã ſurgere Lunã, &c.

Cap. II. De Astronomiæ certitudine ab Astrologis nondum assecuta, ex varijs, & falsis eorum principijs.

SVMMARIVM.

1. *Astrorum scientia naturali circa quæ versetur.*
2. *Astra ad signanda tempora maximos affectus habere videntur.*
3. *Astra vim habent notandi euentus, non efficiendos.*
4. *Astra signant temporum vicissitudines.*
5. *Cœlestium corporum vis se extendit ad immutanda corpora inferiora.*
6. *Astronomia naturalis non solum permissa, sed laudabilis.*
7. *Cœli positura inferiora alterantur.*
8. *Deus per Astra euenta, vt per alias res naturales denuntiat.*
9. *Adan excellentissimus fuit Astronomia naturali.*
10. *Enoch Astronomia naturali insignis.*
11. *Noe Aronomia naturali peritissimus.*
12. *Abraham Astronomia naturali præcellens.*
13. *Moysis Astronomia naturali doctissimus.*
14. *Dauid Astronomia naturali peritus.*
15. *Salomon Astronomia naturali sapientissimus.*
16. *Iob Astronomia naturali eruditus.*
17. *Arcturus, Orion, & Pleiadas apud Iob.*
18. *Sol per Zodiacum percurrens quam multa operetur.*
19. *Astris prænoscitur terræ fertilitas, aëris, temperies, &c.*
20. *Astris prænoscitur quid vtiliter sit agendum, quid omittendum, &c.*
21. *Tempestates & alia quæ ex cœlorum influentia pendent rectè possumus prædicere.*
22. *Astronomia quas exigat conditiones, vt licita sit.*
23. *Cœlum & Astra virtutē habent multa in hæc inferiora peragendi.*
24. *Sublunaria à cœlestibus influentijs quodammodo pendent.*
25. *Astronomia permissa omni iure.*
26. *Astronomia vt naturalis laudata.*
27. *Astronomiæ naturalis principijs Astrologi sunt ignorantissimi.*
28. *Cœlum & Astra non sunt animata.*
29. *Cœlum & Astra nullum habent numen.*
30. *Cœli esse plures et densos, solidos, & duros qui perhibuerunt.*
31. *Nonum cœlum adinuentum est.*
32. *Planetarum collocatio ab Astrologis falsa reperitur.*
33. *Astrologi quare cœlos plures, & duros perhibuerunt.*
34. *Cœli plures realiter diuisi non sunt, sed vnum in quo astra omnia collocantur.*
35. *Cœlum fluidum, & transmeabile est vt aër.*
36. *Cœlum flaedum & transmeabile probatur ratione.*
37. *Cœlum Empireum ex aëre purissimo constat.*
38. *Iob quare cœlos solidissimos testatur.*
39. *Reprehenditur Elihu, qui apud Iob cœlos solidissimos dixit.*
40. *Solidum si esset cœlum partes terreas haberet.*
41. *Venus & Mercurius reperiuntur alias sub Sole, alias suprà Solem.*
42. *Astra in cœlo libere discurrunt, vt aues in aëre.*
43. *Corporum penetratio est impossibilis.*
44. *Iob loquitur de aëris regione nobis contigua.*
45. *Cœlum & astra in finem mundi sunt corrumpenda.*
46. *Apostolus quomodo raptus sit ad tertium cœlum.*
47. *Cœlum Emperium quomodo sit tertium cœlum.*
48. *Empirium tertium cœlum est ratione nostri.*
49. *Cœlum stellarum quod speculantur Astrologi vnum est fluidum vt aër.*
50. *Stellarum forma Astrologis per cognita non est.*
51. *Stellæ multæ sunt, quæ non videntur.*
52. *Stellarum situatione, & nominibus Astrologi abutuntur.*
53. *Imagines cœlestes sibi excogitarat, nec in vno loco collocarunt.*
54. *Planetarum, signorum, imaginum, naturas, & vires non vnas Astrologi prætulerunt.*
55. *Astrologorum sententia de astris varia, & contraria.*
56. *Tholomeus sæpè lapsus est in cœlorum motu, Lunæ, Martis, Saturni, & Solis obsidē.*
57. *Cœli diuisione Astrologi maximè alucinati sunt.*

58. *Torrida Zona, quam Astrologi tradiderunt inhabilitabilem, contrarium experientia compertum est.*
59. *Zeilam Prouincia sub ipsa Torrida Zona, terra est fertilissima, & temperatissima.*
60. *Astrologia antiquorum experientia corruit.*
91. *Orbem Occiduum ab Astrologis negatum, experientia compertum esse, & alios fefellisse.*
62. *Circulum lacteum quàm varium creditum sit ab Astrologis.*
63. *Sydera malefica, esse dicunt Astrologi, & fallumtur.*
64. *Sydera omnia plena sunt diuinæ sapientiæ, ideò in eis malum esse non potest.*
65. *Astra in his inferioribus nihil præter lumen mittunt.*
66. *Lumen caloris causa est, & arefactionis.*
67. *Sol extrahendo vapores, quos ad sublimè nequit assumere, humectat, & recendo frigescit.*
68. *Astra ex obliquis Solis radijs frigescunt.*
69. *Astra præter Solis splendorem proprium etiam lumen habent.*
70. *Luna habet lumen præter solarem, & vrentem.*
71. *Venus & alia cœli astra peculiare lumen habent.*
72. *Lumen peculiarè stellarum, non potest causare maleficos effectus.*
73. *Stellam ab stella differre quomodo accipiatur apud Paul. Corinth. 1. c. 15.*
74. *Cœlestia corpora quia simplicissimæ sunt naturæ, non possunt diuersas qualitates sortiri.*
75. *Planetæ per quatuor qualitates non efficiunt noxia.*
76. *Astra simplicissimæ sunt naturæ, ideò malum in eis esse non potest.*
77. *Orion, Etesiæ, Canicula, Hiades, quare cõtrarios effectus paciantur.*
78. *Canicula vrit, quia Sol in centro cœli reperitur.*
79. *Saturni Sydus propter Solis distantiam frigescit.*
80. *Iouis stella inter Martem, & Saturnum temperata.*
81. *Frigida Saturni stella ex cœli regione.*
82. *Arcturi, Hedorum, & Anguis sydera quare frigida sint.*

ASTRORVM scientia naturalis versatur, circa cœli cursum, & motum syderũ, ortum, & occasum, eclypsem, aspectum, retrogradationem, & similia, quæ certissima sunt, nisi supputatio, vel instrumentum fallant, vt tradunt *D. Thom part. 1. q. 115. art. 3. & lib. 3. contra Gent. cap 80. & 86. Anton. Mirandul. singular. certam. libr. 22. 23. & 24. Mart. del Rio lib. 4. Magic. cap. 1. q. 1. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 11.* † Nam cum Deus huiusmodi astra constituisset in hęc inferiora ad inducenda, & signanda tempora, potestatem maximam tribuere videtur, eorum euentus varios signandi, & præsagiendi, Genes. cap. 1. v. 14. *Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem, ac noctem; & sint insigna, & tempora, & dies, & annos.* † Hoc est ad notandos euentus naturales tẽporum non efficiendos, Origen. super Genes. relatus ab Euseb. lib. 6. præparat. Euang. cap. 9. *Stellas dicit à Deo positas in cœlo, vt essent insigna, hoc est, vt per varios eorum aspectus, & coniunctiones significarent vniuersas, & singulas humanarum rerum causas, non tamen efficerent.* † Nam astra à Deo sunt creata, & in cœlo collocata, vt per varias eorum reuolutiones temporum vicitudines signarentur, D. Chrisostomus ad Genes. cap. 1. homil. 6. *Quid est insigna & tempora, & dies, & annos? docere nos vult diuina Scriptura, quod horum cursus scientiam nobis concedit temporũ, & vicissitudines versionum, numerum dierum anni curriculum, & ex his possumus dignoscere omnia.* † Qui cum hæc inferiora à superiori cœli latione moueantur, eorum mutationes ab eo quodadmodo pendent, ex quo ita testatur D. Thom. ad fratrem Reginal. *In primis ergo oportet te scire, quod virtus coelestium corporum ad imutanda corpora inferiora se extendit.*

¶ Vndè hæc Astrologiæ pars non solum permissa, sed laudabilis est, & Reipublicæ maximè necessaria, D. August. Epist. ad Ianuar. *Non autem quisquam sapiens arbitratur obseruatores temporũ esse reprehendẽdos, quia dicunt nõ proficiscendum hodie, quia tempestas exorta est, &c. Vel siquis fortè alia naturales effectus circa motum aëris, & humoris ad vitandas temporum qualitates ex syderum ordinatissima conuersione notatis sunt, de quibus dictum est, cum conderentur, vt sint insigna temporum, dies, & annos.* † Nam ex cœli, & sydẽrum motu, & positura hæc inferiora alterantur, & permouentur, Arnob. contra Gent. lib. 1. *Syderum motus certis signis partibus variorum*

riorum discriminum afferunt, necessitates, &
8 *statutis temporibus rerũ vicissitudines.* † Nec non multa, quæ in hoc vniuerso euentura sunt aliquando Deus per astra, vt per alias res naturales hominibus insinuare vult, *Eucherius, Perera, Lorinus, & alij ad illud, Genes. cap. 1. Iul. Syren. lib. 9. de Fato, cap. 35. Suarez tom. 2. par. 3. disput. 14. sect. 6. Valent. 2. 2. quæst. 12. pun. 3. Azor, Inst. mor. p. 1. lib. 9. cap. 14. Maiol. tom. 2. colloq. 2.*

9 ¶ Vndè hac Astrologiæ parte, vt merè naturali excellentissimus fuit Adan humani generis protoplastus, quia scientiam habuit infusam omnium rerum naturalium, vt probant *D. Chrisostomus, Perera, & alij Genes. cap. 2. Sixt. Senens. in Blibiotec. lib. 15. cap. 11. Salianus in Annal. Sacris, tom. 1. die 7.*
10 † Enoch similiter iustissimus eius nepos hac scientia illustris fuit, D. Iudas Epist. 1. cap. 14. *Prophetauit autem de his septimus ab Adam Enoch*; quod de Astrologia intell. gunt, *Orig. in Numer. homil. 28. Tertul. Arnob. & alij relati à Bern. Aldrete, lib. 4. de las antiguedades de España, cap. 12.* † Noe itidem astrorũ
11 cognitione peritissimus multa de illis docuit, vt in hæc verba testatur Berosus de Noha lib. 3. *Tunc sanctissimus omnium pater Noha iam antè edoctus Theologiam sacros ritus, cœpit item docere humanam sapientiam, docuit illos etiam astrorum cursus, distinxit annum ad cursum Solis, & duodecim menses ad motum*
12 *Lunæ.* † Abrahan etiam (de quo natus est Christus) Astronomiæ præcellens fuit, ita vt Dominus generationis suæ dilatationem promittens ex hac arte comparationem assumpsit, Genes. cap. 15. v. 5. *Eduxitq; eum foras, & ait illi, suspice cœlum, & numera stellas si potes, & dixit ei, sic erit semen tuum.*
13 † Moysis similiter in aula Regis educatus omni sapientia Ægyptiorum edoctus fuit, quorum cum præcipua fuisset, syderalis scientia, ab ea expars non fuit, cum de illo testetur D. Luc. in actis Apost. cap. 7. v. 20. *Moyses fuit eruditus in omni sapientia Ægyptiorum.*

14 ¶ Dauid Astrorum cognitione peritus carmen modulauit, in quo cœlum quasi diuinæ sapientiæ, & maiestatis volumen in mediũ adducit expansum, omniumq; hominum oculis expositum, stellis ornatum, tanquam characteribus, vt omnia inde euentura legantur, Psalm. 103. v. 2. *Extendens cœlum sicut pellem*, Psalm. 18. v. 1. *Cœli enarrant gloriam Dei.* † Ereius filius Salomon Rex sapientis-
15 simus Iudæ hac præsertim syderalem scientiã à Domino Deo acceptam aperte professus est, Sapient. cap. 7. v. 17 *Ipse enim dedit mihi horum, quæ sunt scientiam veram, & scientiam dispositionum orbis terrarum, & virtutes elementorum, initium, & consummationem, & medietatem temporum, vicissitudinum permutationes, anni cursus, & stellarum dispositiones.*
16 † Et sanctissimus Iob in schola pietatis exercitatissimus astrorum scientiam professus est, dum in ciendis tempestatibus, aut insignibus aëris permutationibus efficiendis trium syderum mentionem facit, quas ad hoc astronomorum doctrina commendat, ille enim ca. 7. v. 9. *Qui facit Arcturum, & Orion, & Hiadas in interiora Austri.*
17 † Arcturus dicitur stella ad Boream clarius cæteris lucens: Orion pulcherrima est constellatio decem, & septem stellarum propè Taurum: Hiadas septem sicilæ sunt inter cornua Tauri, sic dictæ à pluuia, quam ciere solent, nam Græcis ὗειν, *huein*, pluere significat, vt tradunt *Aratostenes Hyginius, & Aratus, Ribera in Amos, cap. 5. num. 24.* nam vt ait Vergil. Æneid. 1.

Vndè imber & iggues
Arcturũ, pluuiasq; Hyadas, geminosq; Tritones
Ouid. Fastor. lib. 5.
Ora micant Tauri septem radiantia flammis
Nauita quas Hyades, Gratus ab imbre vocat.

18 ¶ Sol enim per Zodiacum percurrens anni tempora diuidit, tempestates excitat, serenitates inducit, terram fœtu grauidat, fructibus arbores onerat, animalia solicitat, salubria ministrat, morbis corrumpit, & alia huiusmodi viuentibus præstat, quia vt ait Aristot. lib. 2. Physicor. text. 26. *Sol, & homo generãt hominem, & omnia.*
19 † Vndè ex Solis, & Lunæ Planetarum, & aliorum stellarum influentijs prænosci possunt terræ fertilitates, aëris temperiem, morbos, salutem, annonæ precium, alia euenta, & similia quæ ex influentijs luminaribus pendent, nisi supputatio, vel instrumentum falsant, vt docent *Ioan. Picus Mirand. lib. 7. contra Astrolog. cap. 3. Ant. Possevin. in Biblior. select. lib. 15. c. 11. & 13. Zachar. in Theatro vitæ humanæ, vol. 5. lib. 3.*
20 † Item quid in singulis rebus consulto, & vtiliter sit agendum, quod omittendum, quando incandũ, nauigandũ, æquitandũ ve, quando egrediendum manẽdũ ve domi, & alia huiusmodi, dum profiteatur saspicio, cum solidine Christianæ pietatis, *Mart. del Rio lib. 4. Magic. cap. 3. q. 1. Petr. Gregor. p. 3. Synt. iur, lib. 34. cap. 4. Thom. Sanchez tom. 1. Decalog. libr. 2. cap. 28. ex num. 33. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 388. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 11. Lessius de iustit. lib. 2. cap. 43.*
21 † Nam cum hæc inferiora à superioribus latronibus regantur, ex eorum influentijs rectè possumus illa præ-

dicere,

dicate, quæ ex causis naturalibus sunt subsequutura, nam vt ait Verg. Georgicor. 1.

Hinc tempestates dubio prædicere cœlo
Possumus, huic mesisque diem, tempusq; ferēdi,
Et quando infidum remis impellere marmor
Conueniat, quando armatas deducere classes,
Aut tempestatiuam silvis incidere pinum.

22 ¶ Quæ dum tractatur ex vniuersalibus, commensuratis, immediatisq; principijs, & alijs artis regulis, potest futura huiusmodi nō necessario, sed contingenter prædicere, vt docent *Conrad. Vvipin. de Fato, lib. 1. & de superstit. lib 2. & 7. Cardinalis noster Toledo in Summ. lib. 4. cap. 15. num. 6. Mart. del Rio lib. 4 Magic. cap. 3. q. 1. Suarez de Relig. lib. 2. capit. 11. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos it. Relig. q. 96.* † Nam cœlum, & astra

23 virtutem habent in hęc inferiora multa huiusmodi peragendi, quia, vt testatur Philosophię totius parens Aristotel. lib. 1. Meteor. cap. 2. *Necesse est, vt mundum hunc inferiorem superioribus lationibus esse contiguum, vt omnis*

24 *eius virtus inde gubernetur.* † Omnia enim sublunaria à cœlestibus influentijs quodam modo pendent, vt â causa communi vniuersali, *Arist. lib. 2. Generat. tex. 15. & de generat. animal. lib. 1. cap. 2. & lib. 8. Physicor. tex. 46. & lib. 12. Metaphys. tex. 34. & lib. 2. de cœlo*

25 *tex. 20. & 21.* † Et ita hæc Astrologiæ pars permissa est, & laudabilis iure communi CAESAREO *in l. fin. C. de profess. & medic. lib. 10.* CANONICO *in c. si quis grammaticā dist. 37.* REGIO in l. 1. tit. 23. p. 7. *Esta segun el fuero de las leies, no es defendida de vsar, a los q̄ son*

26 *maestros, i la entienden.* † Quam quidē scientiam, vt naturalem, & diuinam diserte laudarunt, *D. Tho. p. 1. q. 115. art. 3. & lib. 3. contra Gent. c. 80. & 86. & Sēt. 2. dist. 15. q. 1. art. 2. Averroes lib. 2. de cœlo cōm. 42. & lib. 2. Generat. cōm. 15. & li. 1. Meteor. c. 2. Alb. Magn. li. 1. Meteor. c. 12. tract. 1 Paul. Venet. de cōp. mundi, c. 22. & 23. Amadeus lib. 2. de cælo, q. 1. art. 3. Philiponus li. 1. Meteor. c. 4. Ioan. Picus lib. 3. in Astrolog. c. 3. 4. & 5. Franc. Picus*

eius nepos li. 5. Præn. c. 2. Ant. Mirād. singul. certam. li. 22. 23. & 24. Scalig. exer. 18. et 75.

27 ¶ Sed in ipsis ASTRONOMIAE naturalis principijs Astrologos ignorātissimos esse, falsis principijs vsos, falsa docuisse, tradidisse, & ad posteros transmisisse fatentur, *D. Ambros. ad Corint. 2. c. 12. D. Basil. Mag. in Examer. homil. 1. & eius frater D. Greg. Nisen. in Genes. c. 5. D. August. lib. 2. in Genes. ad liter. c. 10. Hieron. Cardan. lib. de restit. temp. c. 6. & 8. & lib. iudic. genit. cap. 6. Bulenger. lib. 2. di-*

28 *uinat. cap. 21.* † Primo enim cœlos, & astra esse animalia crediderunt anima informata, diuina, spirituali, intellectuali, & Angelica, vt testantur *Anaximander, Plato, Aristoteles, & alij Peripatici*, quorum errorem taxat sexta Synodus Generalis, vt refert Nicephor. lib. 17. *Si quis dixerit cœlum, Solem, & Lunam, & Astra, & reliquas substantias, quæ sub coelo sunt esse animatas, & virtutes materiales, anathema sit.* † Alij cœlis, & Astris non so- 29
lum vitam concesserunt, sed numen aliquod in eis esse arbitrabantur, ex quo ea in Deos venerabātur non solum Gentiles, sed veræ Religionis cultores Hebræi, ex quo Manasses in templa Dei Sānctissimo altaria illis erexit, vt legitur Reg. 4. cap. 21. v. 5. *Et extruxit altaria vniuersæ militiæ coeli in duabus atrijs templi Domini.*

¶ Caldæi, Ægyptij, Græci, Arabes, & La- 30
tini cœlorum corpora esse densa, spissa, solida, dura, resistentia esse perhibuerunt, eaque in septem orbes diuiserunt, vt eorum singulis Planetā destinarēt, suum vnicuiq; collocātes, & in octauo fixarum stellarum multitudinem corruscantium constituerunt *Arist. & omnes Peripatetici; Ptholom. Albumasar, Mesahala, Campanus, & alij.* † Postea nonum coe- 31
lum adinuētum est, quod licet inuisibile sit, extimum faciunt recentiores Astrologi, octauumq; ambire contendunt, *Rex noster D. D. Alfons. X. sapiēs cognominatus in Tabulis Astronom. Leopold. Nimphus, & alij.* † In ipso- 32
rum cœlorum diuersione, & Planetarum collocatione nō minus varia, & falsa docuerunt, nā Solē in secundo cœlo sub Venere, & Mercurio collocat *Aristot.* Solē alij in quarto cœlo supra Venerē, & Mercurium collocant, & alij alia cōminiscūtur, tā varia, & diuersa, vt nil certo haberi possit, nā vt ait ipse Aristotel. *Res, quæ multipliciter intelligitur veritas ignoratur.*

¶ Causā errorū dedit antiquis, & recentiori- 33
bus Philosophis, & Astrologis, varios, atq; cōtrarios Astrorum cursus, fluxus, atq; reflexus, oppositiones, aspectus, & similia, & cū in cœlo Astra fixa crederēt, vt nodos in tabula, necesse habuerūt varios cœlos finxere, qui ab Angelis contrarijs motibus moberētur, & ne cōtinuo motu cœli elideretur, vel tererentur, eos durissimos, & adamātinos constituerunt. *Arist. & omnes Peripatetici, Conimbricen. de Cælo tract. 1.* † Quæ omnia falsissima sunt; 34
nam primo cœli plures realiter diuisi nō sunt, sed vnum tantum cœlum est, in quo Planetæ, Signa, Imagines, & reliqua Astra fixa, & errantia collocantur, vt docet Sacra Scriptura, dum ait Deuteronom. capit. 4.

v. 19. *Ne forte elebatis oculis ad cœlum, videas Solem & Lunam, & omnia astra cœli, & errore deceptus, adorefca, & colas.* † Secundò
35 ipsum cœlum non est durum, densum, spissum, sed fluidum, & transmeabile vt aër, vel fumus, vt constat ex illo Isaiæ cap. 51. v. 6. *Cœlum sicut fumus liquescet*, vbi ait D. Hieron. *Omnis cœlorum firmitas, & robur, & fortitudo vento inaccessimo & fumo, qui in auras solvitur, æquatur*, eamq; tenet sententiam *lib.*
36 *2. epist. ad Ephes. cap. 4.* † Tertiò ex ipso ordine naturæ constat cœlum esse naturæ aëreæ fluidú, & transmeabile, nam cum Deus in vniuersi centro terram posuisset, quæ grauida est, super eam aquam collocauit, quæ ei leuior est, & fluida, sub aqua aërem, quæ leuior est vtriusque, & fluidior: cœlum, qui super eum est leuior, & purior, & fluidor esse debet, vt docent *D. Basil. Mag in Hexamer. homil. 1. & eius frater D. Gregor. Nissen. in Genes. cap. 5. Lactant. lib. 2. Origin. cap. 5. D. Ioan. Damascen. lib. 2. de fide ortodox. capit. 6. Procop. in Genes. cap. 2. D. Isidor. libr. 3. Etimol. cap. 99. D. August. lib. 2. Genes. ad liter. cap. 10. & libr. Meditat. cap. 26. & libr. 2. civit. Dei, cap. 30. & libr. 2. Retract. cap. 11. D. Gregor. lib. 8. Moral. cap. 31.* † Vndè Empyrium locum in quo est Deus, Angeli, & Beati, ex aëre
37 purissimo esse probabile est, in quo erunt Sancti in suis met corporibus atraheneo, & respirendo illius cœli partes, vt tenent *D. Thom. sent. 2. dist. 2. q. 2. art. 2. & sent. 4. dist. 49. q. 1. art. 1. D. Bonauent. sent. 2. dist. 14. p. 2. q. 1. D. August. & alij vbi sup.*

38 ¶ Neque obstat cœlos esse solidissimos, spissos, duros, resistentes, quasi ære fusos, ac adamentinos, vt testantur Astrologi, ex Aristotele, Platone, Anaximandro, & alijs, & probatur ex sacris literis, Iob cap. 37. v. 18. *Tu forsitam cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi aris fusi sint.* † Nam ibi Eliù non in-
39 tendit probare cœlos solidissimos esse, sed vt solidissimos, ac veluti ex ære fusos permansuros, aut loquitur ex Gentilium opinione, qui eos solidos arbitrabantur, ex quo à Domino reprehenditur sequēti cap. 37. v. 33. *Nunc quid nosti ordinem cœli, vt ponares rationem eius in terra?* † Nam si cœlum esset solidum
40 magnum sequeretur absurdum, nempè quod esset compositum ex elementis, & partes terreas maximè, nam vt ait Plato in dial. de natur. *Sine igne videri nihil potest, nihil sine*
41 *solido tangi, solidū sine terra nihil.* † Et simul quod astra non possent, nisi rectè discurrere per gyros: constat autem quod multoties Venus, & Mercurius reperiuntur sub Sole, alias supra Solem resiliunt, vt obserbant *Marcian. Capella in sua Philolog. lib. 8. Ioan. Eusebius, Nieremberg. par. 1. sua Philos. lib. 6. capit. 6. & 7.* † Qua propter de necessario fatendum 42
est, cœlos esse fluidos, astraque in eis non esse fixa, vt sed libere discurrere, vt pisces in aqua, aut aues in aëre, vt tradunt *Fran. Vallesi de sacra Philos. cap. 51. Ioan. Eusb. d. lib. 6. cap. 6. & 7.* † Alias enim si astra supra astra ali- 43
quando resiliunt, aliquando subduntur, si cœlo fixa essent, & cœli essent solidi, necesse esset corporum penetrationem fateri, quod est impossibile, *vt dixi in Epitome de Magia, lib. 2. capit. 11. numer. 7. Eusb. d. capit. 6. 11. 14. & 15.*

¶ Vndè textum illud Iob de aëre ipso, 44
& regione nobis contigua intelligit doctissimus amicus meus *Ioan. Pineda in Iob, d. cap. 37. Franc. Vallesi de sacra Philosoph. cap. 51. Marsil. Ficinus ad Dionys. Areopag. lib. de cœlesti Hierarch. Ioan. Eusb. d. lib. 6. cap. 15.*
† Philosophi autem qui cœlos solidos arbitra- 45
ti sunt, id fecerunt, quia ad æternitatem, quā illius excogitarunt, & perpetuam reuolutionem, soliditas necessaria videbatur, nos autē Christiani sacris elogijs fidem præbentes cœlum & astra in finem mundi corrumpendum esse, & defuturum asserimus, Matth. cap. 13. *Cœlum & terra transibunt*, Psal. 101. *Opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt*, D. Petr. con. 2. cap. 3. *Nouos verò cœlos, & nouam terram, & promissam ipsius expecta mus.*

¶ Neque obstat cœlos esse plures, nam 46
Apostolus raptus est ad tertium cœlum, D. Paul. Corinth. 2. cap. 12. v. 2. *Scio hominem in Christo antes annos quatuordecim, sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi vsque ad tertium cœlum.*
† Nam secundum Astrologos tertium cœlum 47
est Veneris, vbi Apostolus rapiendus nō erat, sed ad Emperium quòd est tertium cœlum, vbi audiuit arcana Dei, quæ non licèt homini loqui, nam inter cœlum stellarum, & Empyriū, est aliud spacium, quod cœlum aquarum appellatur, Genes. cap. 1. v. 7. *Diuisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab his quæ erant super firmamentum.* † Nisi vellis Empyreum tertium 48
cœlum esse respectu nostri, quia hunc aërem, quo viuimus, cœlum etiam appellatur apud sacros & prophanos auctores, vt tradunt *D. August. D. Hieron. Tostat. Perera, & alij Genes. cap. 1. Valles de sacra Phlos. cap. 1.* † Et sic cœ- 49
lum stellarum quod speculantur Astrologi vnum est, et id fluidum vt aër, alias enim vt Apostolus per eum ascenderet in suomet corpore, necesse esset eum perforare, cū corporū

penetratio

penetratio sit impossibilis, nec miraculum dandum est, vbi non est necessarium, vt tradit *Valles vbi suprà, cap. 36.*

50 ¶ Stellarum non solum natura, verũ & forma ipsis Astrologis per cognita est, nam stellas omnes asserunt esse rotundas, & mere sphericas, planas, & æquales, cum tamen sint inæquales suis partibus, asperas valde ex eminentijs, anguiis, & conualibus, ad instar montiũ, qui in terra videntur, vt ex instrumentis visorijs de nouo repertis perspicuum est, vt tradit *Ioannes Eusebius vbi suprà, parte 2. libro 1. capit. 60.* † Stellas si-
51 militer errantes, & inerrantes, non quæ videntur modo, sed incognitas, & invisus cœlo innumeras esse testantur *Alpetragius*, quæ aliarum vires impedire possunt, & immutare, quibus nulla datur scientia, quia non entis, & non apparentis idem est iudicium, *l. de etate, §. nihil, D. de interrogatoris actoion. l. vbi non apparet, 75. D. de verborum significatione.* † Ægyptij Solem suprà
52 Lunam nullo intermedio collocarunt, alij duos medios faciunt, nec desunt, qui Venerem, & Mercurium ponant supra Solem, quos sub Sole collocat *Ptholomeus.* † Abu-
53 tentur similiter signorum nominibus in ipsis obliqui circuli partibus, & quasi eorum initia à tropicis Æquinotialibus capit *Ptholomeus in magna compositione, libro 2.* quem à Solstitijs, & æquinoctijs terminare voluit *Haly Philosophus.* † Imagines, vt Cen-
54 taurum, Hydram, & alia monstra, quæ produci natura ipsa non patitur, in vnoquoque Decano, siuè facie cuiuslibet signi imagines esse quasdam putarunt, alij in hoc Decano, alij in alio collocantes, vt tradunt *Alboazar, Aponensis, Mich. Scbotus, Aranus, & Philomæus.*

¶ Planetarum præterea signorum, &
55 Imaginum naturas, vires, & significationes non vnas Astrologi prætulerunt, nam à Caldæis dissentiunt *Ægyptij, & Indi*, alij inter se pugnant, & ab his Persæ prosiliunt; Græci inter se discordes, evariant à *Ptholomeo, & Dorotheo*: alia Paulus, alia Epitlon
56 sentit. † Arabes neque inter se conueniunt; Albumazar Ptholomeum respuit, amplectitur *Abenzobar*: ab vtroque dissentiunt *Abennazra, & Auicena*, Latini verò partim sequuntur, partim impugnant, vt tradit *Franciscus Picus Comes Mirandul. libro 5. Prænotio capit. 12.* † Ptholomeus,
57 qui sub Claudio Imperatore Astrologia maximè enituit, sæpè lapsus est in cœlorum motu, Lunæ, Martis, Saturni, & Solis obsi-
de, & in alijs innumeris, necnon *Manilius, Iamblichus, & alij ipsum*, ex quo à recentioribus iure reprehenduntur, multis de causis, nam vt ait Cardanus sectione 1. Aphorism. 71. *Quatuor sunt ex quibus contingit errare, falsa ratio, falsa computatio, falsa obseruatio, falsa temporum enumeratio.* † Et in 58
ipsa diuisione cœli maximè aucinati sunt, nam ex quinque zones, quibus cœlum diuiditur, mediam calore maximo æstuantem, & inhabilitabilẽ dixerunt *Cleomed. libro de Sphera, & Meteor. 1. Ptholomæus in quadripart. tractat. 2. Strabo Geograph. libro 1. Plinius libro 2. capit. 70. Macbrobius Saturnal. libro 2. Marcus Capella lib. 6.* Vergil. Georgic. lib. 1.

Quinq; tenẽt cœlum Zonæ, quarũ vna coruſco,
Sẽper Sole rubet, & torrida ſemper abigne.
Ouid. Metamorph. 1.
Quarũ quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu.

¶ At tamen omnium experientia con- 59
trarium compertum est, nam sub ipsa Torrida Zona, & sub ipsa Æquinoctiali plaga terras esse non solum habitabiles, sed humano vsu placidissimas, & fertilissimas, & nauigationi pervias, docent *Ioannes Boterus in relatione vniuers. volumine 2. parte 1. libro 1. pagina 229. Herrerius in histor. Indor. Decad. 1. libro 1. capit. 2. & 4. Conimbricenses ad Aristoteles 2. de cœlo, capit. 1. quæstion. 1. Ioannes Pineda de rebus Salomon. libro 4. capit. 15. §. 2 Torquemada in Monarchia Indor. libro 1. capit. 4. pagin. 3. Iustus Lypsius in Physiolog. Stoicor. libro 1. dissertione 19.* † Quod adeò est verum, & in Pro- 60
uincia ZEILAN, quæ sub ipsa Torrida Zona sita est in ambitu leucas 240. Paradysum voluptatis à Domino consitum fuisse multi tradiderunt, eo quod cœlo temperatissimo aëre saluberrimo, agro vberrimo, & perpetuo viresceti fruatur, vt docent *Thom. Maluenda de paradyss. c. 10. & 23. Maiol. Canicular. colloq. 14. p. 341. D. Ioan. Solorzan. de iure Ind. lib. 1. c. 3. n. 39.* † Et sic experiẽtia Astrologia 61
antiquorum corruit, nam vt ait conciuis amicus meus D. Ludouicus de Gongora solit. 1.

Tantos luego Astronomicos presagios
Frustados, tanta nautica doctrina,
Debaxo aun de la Zona mas vezina,
Al Sol, calmas vencidas, i naufragios.

† Et in ipsas terras Occiduas, quæ sub cœli am- 92
bitu continentur, & ad perfectionẽ gloui desiderantur, adeò circucientes se exhibuerunt Astrologi, & Geographi veteres, vt cõtra ipsam rei veritatẽ vniuersum Orbẽ in Oceano finiri crediderunt *Pomp. Mela libro 1. cap. 1. Pindar.*

Pindar. in Nemæs. od. 3. Plin. lib. 2. cap. 76. et in prooem. lib. 3. Cic. de natu deor. lib. 1. Vndè Vergil. Georg. 1.

Imperiũ Oceano famam qui terminat Astris.

¶ Circulum lacteum in aëre constituit *Arist. lib. 1. Meteor. c. 8.* exalationem esse, vel quid simile dicunt *Plutar. lib. 3. de placit. Philos. c. 1. Macrob. lib. 1. somni Scipion. c. 15.* in cœlo tamen, & in octaua sphera colocant *Conimbrens. in Meteor. tract. 4. cap. 2.* nam vt ait Ouid. Metamorph. 1.

Est via sublimis cœlo manifesta sereno
Lactea nomen habet candore notabilis ipso.

¶ Et vt alios interim taceam Astrologorũ errores, dicũt esse quædã sydera malefica, quædã benefica, sed malefica esse sydera in cœlo omnino cõmentitium est, nam vt ait Plato in Timæo. *Omnes stellæ diuinæ sunt, & bonæ, nec quidquam faciunt mali, aut quædam malefica, nam maleficas esse in illo sancto pietatis loco, quatenus conuenit? Cum omnia sydera plena sint cœlestis sapientiæ, mallicia porro scimus ex dementia nasci, &c.* † Nam sydera omnia perspicui corporis, idest cœli partes sunt densiores, vt probat *Arist. li. 2. de cœlo, tx. 41.* & plenas diuinæ sapiẽtiæ, ideò in eis malum inesse, aut ab eis emanare posse, negant idem *Arist. li. 1. & ibi noster Auerroes com. 19. & 21. & li. 3. com. 25. & li. 9. Metaphys. c. 10. Petr. Foresius to. 1. obseru. Medica. li. 1. obseru. 22. Andr. Laur. li. 3. de Crisib. c. 6. Ioan. Heurnius in Prognos. medic. c. 2. & in praxi, li. 3. c. 9.* † Astra in his inferioribus nihil prætermotũ, & lumẽ mittũt, & perlumẽ efficiũtur quatuor illæ qualitates primæ, scilicet calor, frigus, siccitas, & humiditas, quibus vniuersa hæc inferiora producuntur, conseruantur, & corrumpuntur, vt docent *Ioan. Pic. Mirandul. lib. 3. aduersus Astrologos, c. 2. & 3. Franc. Pic. cuius nepos, li. 5. Prænotionis ca. 4. Anton. Mirandul. singul. certam. libro 22. 23. & 24. Alexan. de Angel. libro 1. in Astrologos, capit. 3. & seqq.* † Lumen enim vt per se caloris causa est, ignisq; accẽdit exrepercusolumine inspeculis, & phialis. Arefacit similiter, licèt non per se, saltẽ per accidens, quia extrahit humidiores partes, & reliquit arida, nam caloris Solis est segregare heretogenea, *Arist. li. 6. generationis, tx. 8.* † Quin etiam eadẽ ope sæpè humectat, humidiores enim vapores quos lumen extrahit è terra, nec potest assumere decoquendo, patiuntur humiditatem, & pluuiam, & simili modo frigescit, nam vt Sol accedendo causa est caloris, sic recedendo, causa est frigiditatis.

¶ Nam licèt aliqui contendant stellas omnes calidas esse ex lumine à Sole mutuato, quod calidum est, non semper ex repercusso Solis lumine inflamantur, vt Mars secundum *Aratum*, quia alia ex obliquijs radijs frigescunt, vt Saturnus, Vergil. Georg. 1. *Frigida, Saturni quo sese stella recepit.* † Quinimo omnia cœli astra præter lumen, quod a Sole mutuantur, lumen etiam peculiarem habent, ex sua natura, quod huiusmodi qualitates causare potest, *Auerroes lib. 2. cœli, com. 42. & 49. & libr. de substant. orb. capit. 2. Autema apud Alb. Magn. lib. 2. de cœlo, tract. 2. cap. 2. & tract. 3. capit. 6. & de cœlo 2. text. 42. Aug. Niphus libr. 2. cœli, text. 49. Scaliger contra Cardan. exercit. 62.* † De Luna enim, quod lumen specialem habeat, & vrentem indubitatum præbet testimonium sacra pagina Psa. 120. *Per diem Sol non vret te, neque Luna per noctem*, illudque esse à Solis separatum, testatur *Arist. lib. 4 de partib. cap. 5. & lib. 4. de generat. animal. c. fin.* † De Veneris stella eadem ferme est ratio, per Tholescopium, de reliquis cœli Astris similia tradiderunt *Arist. lib. 2. de cœlo, tex. 20. & 21. & lib. 1. Generat. animal. cap. 2. & lib. 1. Meteor summ. 2. cap. 2.* † Sed propterea præter lumen, alias esse secretas vires cœli & Astrorum, licèt multi pertinacissimè contendant, plures tamen, & in Peripatetico pulvere diu exercitati, huiusmodi virtutes negarunt *Auerroes d. lib. 2. de cœlo, tex. 42. & 25. Alex. Damascius apud Philopon. lib. 1. Meteor. cap. 4. Philalteus lib. 1. cœli, text. 25. Parisius disp. 4. Meteor. quæst. 9. & 10. Ioan. Picus Miran. d. lib. 3. cap. 4. 5. 6. & 24. Franciscus Picus d. lib. 5 prænot. capit. 4. Anton. Miran. dict. libr. 22. 23. & 24. Plotinus libro 3. Æneid. 2.*

¶ Neque obstat Divus Paulus Corinthiorum 1. capit. 15. vers. 41. *Stella enim à stella differt.* Quia non propterea asserendum est stellis peculiares vires inesse, quibus vnæ ab alijs differant, sed quemadmodum illis est motus circularis communis, ita differunt motu, vt hæc velocius, illa tardius moueantur, vt docet *Ioannes Picus libro 3. in Astrologos, capit. 11.* † Nam cum omnia cœlestia corpora simplicissimæ sint naturæ, vt probat *Aristoteles libro 1. de cœlo, capit. 2.* Non possunt diuersas qualitates sortiri, ad hoc vt sydera, quæ eius substantiæ sunt, diuersas qualitates imprimant, vel quod vnæ malebolæ, aliæ benebolæ censeantur, nam vt ait Aristoteles libro 9. Metaphys. ca. 10. *Non igitur quidquam in ijs, quæ à principio, & quæ perpetua sunt malum est, neq; error, neq; corruptũ, etenim corruptio de malis dicitur.* † Nã etsi Planetas cõcedam primas

efficere

efficere qualitates, non propterea concedendum est, alios noxios esse, alios salutares, vt docet *Ioannes Picus Mirandul. libr. 10. in Astrolog. capit. 14.* quia præter motum, lumenque viuificum, nil aliud in hæc inferiora mittunt, vt probat *Ioannes Picus vbi suprà,*
76 *libr. 3. capit. 4 5. 6. & 24.* † Astra enim cum simplicissima, & diuina sint corpora malum, neque in illis esse, neque ab eis emanare posse contendunt, *Diuinus Plato. in Epitome, & in Timæo, Aristotel. libr. 1. de cœlo, capit. 9. vbi suprà noster Auerroes com. 19. & 22. & libr. 3. com. 25. idem Aristotel. libr. 2. Physicor cap. 10. & vtrouiq; cognatus meus D. Gaspar Cadillo Villalpando, c. 9. 11. & 22. Ioan. Heurnius in prognos. medic. cap. 2. Fran. Valeriola in Appendice ad li. de locis com. c. 2.*

77 ¶ Neq; obstat, quod Orione vsq; ad Etesias, & Prodomos, quod contingit octaua die antè ortũ Canis, tranquilla solere esse cuncta; Oriente Canicula, calores vrgere; ad Hyadũ exortum desinere vberiores imbres, quia id nõ fit expeculari syderis influxu, sed ex cõmuni cœli, & astrorum positura, quæ illis tẽporib⁹ concurrere solet, vt docet *Alex. de Ange. li. 1. in Astrolo. c. 5.* † Nam Canicula vrit quia eo
78 tempore Sol in medio centro cœli situs est, in quo vehementer ardet propter reflexionem perpendicularem radiorum, *Arist. li. 2. Meteor. c. 2.* Nam vt ait Aratus in Phænon.

Cum tetigit solis radios, accenditur æstas,
Discernitq; ortu longè fata viuida firmat.

79 Sic Saturni sydus propter ei⁹ à Sole distantiã frigidus censetur; temperat⁹ Iobis, quia min⁹ distat à Sole: calidus Mars, quia contigu⁹ Soli est, vt docet ex *Auenazra, & alijs Ioan. Pic⁹ Mirandulæ Comes li. 3. in Astrol. capit. 7.*
80 † Quod haut latuit Cice. dum ait li. 2. Natu. Deor. *quarũ scilicèt stellarũ errantiũ, tant⁹ est cõcent⁹ ex similimis motib⁹, vt cũ summa Saturni refrigeret, media Martis incendat, bis inter*
81 *iecta Iouis illustret, ac tẽperet.* † Ideò Saturni stella frigida dicitur, non tam ei⁹ natura, quã cœli regione quæ dicitur est à Sole, nã summo cœlo collocatur, vt tradunt *Ptolome⁹, & Aratosthenes*, Lucã. li. 1. Fars. *Sũmo si frigida cœlo:* Et li. 10. *Frigida Saturni glacies. Verg. Geo. 1. Frigida Saturni quo sese stella receptet.*
82 † Arcturi, Hædoru, & Anguis sydera, quia circa polum Arcticũ collocantur cærulea glacie concretum, pluuias excitant, vt tradunt *Hyginius Plinius, & Aratus*, ex quo eorum ortũ agricolis, & pastoribus metuendum (commendat Vergil. Georg. 1.

Præterea tam sunt Arcturi sydera nobis,
Hædorumq; dies seruandi, & lucidus Anguis.

Cap. III. De Astrologia iudiciaria Genethliacũ incerta, vana, falsa, & scandalosa.

SVMMARIVM.

1. *Astrologia iudiciaria ab Ægyptijs habuit originem.*
2. *Astra licèt non sint causæ futurorum, sunt tamen signa.*
3. *Signa sint tanquam caracteres in cœlo, vt euenta videantur.*
4. *Astris in hæc inferiora est potestas maxima.*
5. *Astrologia prætisuerunt Reges qui Christum adorarunt.*
6. *Astrologia iudiciaria falsa est, & prohibita*
7. *Iudiciaria permissa quando propensiones naturales rimatur.*
8. *Cœlestis impresio efficere potest vt homo sprreta Dei inspiratione, & illuminatione boni Angeli affectione corporali ducatur.*
9. *Iudiciaria, quæ hominum casus & euenta rimatur, falsa est.*
10. *Astrologia prohibita est, quæ prædicit coniugia, soboles, dignitates, &c.*
11. *Astrologia iudiciaria, quia se oponet libero arbitrio, hæretica est.*
12. *Astrologia iudiciaria non coheret cum veritate Christiana.*
13. *Futura contingentia quæ ex Astrologia rimari conantur non pendent ex Astris.*
14. *Arbitri libertas Astris non arctatur.*
15. *Voluntas humana valet diuinis spirationibus resistere.*
16. *Cœlum cum sit corporeum non potest voluntatem mobere.*
17. *Astrologorum falsitas ex cœlorum distantia, & instrumentorum faliantia.*
18. *Iudiciaria propter autorum discrepantium sententias maximè labefactatur.*
19. *Iudiciariæ fallatia ex rapidissimo cœli motu, & virtutibus diuersarum stellarum.*
20. *Cœli positura, quæ semel fuit nunquam eadem redditura est.*
21. *Stellæ multæ sunt quæ vel nullatenus cernuntur, & ex eis quæ cernuntur paucas habent Astrologi cognitas.*
22. *Stellarum apparentium virtutes à non apparentibus impediri possunt.*
23. *Stellarũ mille viginti duas quas Astrologi agnoscunt, nullam de illis scientiã habent.*
24. *Stella minima maior est tota terra ideò ingentem vim habere planum est.*
25. *Iudiciari in astrorũ obseruatione planè errã*

26. *Astrologi quare syderum motum non assequantur.*
27. *Astrologorum scientia ex Astris in natiuitate falsissima.*
28. *Astra maiorem vim habent quando eventa succedunt.*
29. *Astrorum influxus ex multis causis impediri potest.*
30. *Punctum quoquisq; matris aluo egreditur ab Astrologis cognosci non potest.*
31. *Sicut res se habet ad esse, ita se habet ad cognitionem.*
32. *Syderum vis potentior est in conceptu hominus quam in ortu.*
33. *Conceptionis punctum præponendum est puncto natiuitatis.*
34. *Influxus Astrorum tempore natiuitatis, necesse est variari commutata sæpius in homine temperie.*
35. *Corporeas dispositiones homo nanciscitur antequam ex alvo egrediatur.*
36. *Causa particularis efficiens necessaria est præter astrorum communem ad producendos effectus futuros.*
37. *Cœlum causa est vniuersalis, quæ cum omnibus omnia facit.*
38. *Filij ex diuersis parentibus eodem instanti nati diuersi sunt.*
39. *Stella ab stella ledi non potest.*
40. 41. *Semina quæ eodem instanti serum tur diuersos euentus sorciuntur.*
42. *Gemini diuersi omnino esse solent.*
43. *Procul & Eurithenus eodem nati instanti diuersissimi fuerunt.*
44. *Geminorum exitus in eodem instanti efficere non potest, vt similes sint.*
45. *Iacob & Esau eodem concubitu sati & eodem partu nati diuersis moribus, & finibus fuerunt.*
46. *Gemin is mora illa breuissima in cœlo est magni momenti propter rapidissimum motum.*
47. *Cœli motum rapidissimum ab Astrologis assequi non potest.*
48. 49. *Iacob enim statim natus est post Esau.*
50. *Castor & Polux gemeli fratres ex eodē cō cubitu nati diuersi morib⁹, & vita fuerūt.*
51. 52. *Homines qui eadē cœli positura nascuntur vix, aut rarosimiles sunt.*
53. *Amazonæ vno die accubuebant, & vno die pariebant, sed omnes non fuerant eiusdem animi propensionis.*
54. *Homines multi reperiuntur diuersis nati constellationibus quibus vna vita, & vnus exitus tullit.*
55. *Arabes Regni Granat. dicti Moriscos, diuersis nati tēporib⁹ vn⁹ vitæ exit⁹ tullit.*
56. *Stellarum multitudo Astrologis non suffragatur.*
57. *Iudiciaria si esset, Philosophiæ pars magna esset.*
58. *Iudiciaria doctrina à præstantissimis Philosophis contempta est.*
59. *Pithagoras, Democritus, & Plato iudiciariam Astrologiam aspernerunt.*
60. 61. *Aristoteles in suis operibus Astrologiæ iudiciariæ nec verbum vllum fecit.*
62. *Eudoxus Philosophus Casandrum, & Halicarnasum Astrologos laudat, qui iudiciaram repudiarunt.*
63. *Auicena Astrologos non esse credendum contendit.*
64. *Ptholomeus Astrologiam incertitudine taxat.*
65. *Iudiciaria stare nō potest cū libero arbitrio.*
66. *Iudiciaria si vera esset in pij inflagatijs excusarentur.*
67. *Inspirationib⁹ diuinis potest homo assentire, vel non.*
68. *Si homo necessitate Astrorum operaretur, scientia inanis esset.*
69. *Astrologia iudiciaria, non solum est falsa, sed inanis.*
70. *Astrologi quod aliquando vera dicant, non sunt credendi.*
71. *Astrologi vt plurimum nituntur pacto tacito, vel expresso cum dæmone.*
72. *Astrologorum eventa ex mortalium timore solent euenire.*
73. *Astra neq; signa sunt, neq; causæ futurorū.*
74. *Astra euētahumana nō causāt, nec significāt*
75. *Origenes reprehenditur, qui Astra significare eventa humana putauit.*
76. *Fati necessitatem Ecclesia reprobat.*
77. *Iris quomodo sit causa serenitatis.*
78. *Astra non fuit signa euentuum.*
79. *Cœlum recedere sicut librum, quomodo intelligatur. Isai. 34. Apocalip. 6.*
80. *Hebræi libros scribebant vnica membrana, quam circa Cylindrum complicabant.*
81. *Complicari cœlum quomodo accipiatur.*
82. *Cœlum enarrare gloriam Dei figurate intelligitur. Psal. 18. & 77.*
83. *Methonimicè multa in sacris literis accipiuntur.*
84. *Hyperbolicè in sacris nōnulla accipiūtur.*
85. *Analogicè multa sunt in sacris literis.*
86. *Multa sunt in sacris literis ex hominum opinione.*
87. *Stellæ manentes in cursu suo de Angelis intelligitur. Iudic. c. 5.*
88. *Angeli stellæ dicuntur in sacris literis.*

89. Magi Orientales non ex Astrologia, sed diuina rebelatione.

1 ASTROLOGIA huiusmodi ab Ægyptijs habuit originem, qui in obseruandis syderibus, & explorandis puerorum natalibus centum milia annorum consumpsisse gloriabantur; cum ab origine mundi vsque impresens, nondum sex milia annorum defluxerint, vt probat *D. Aug. lib. 18. ciuit. Dei c. 40.* † Eã permisam & approbatam multi contendunt, primò ex illo Genesis capit. 1. *Et sint in signa, & tempora, & dies, & annos*, dicentes, quod licèt astra non sint causæ futurorum, sunt tamen signa, quibus timantur, *Euseb. libr. 6. Præparation. Euangelic. capit. 9. D. Ambrosius libr. 4. Hexamer. capit. 4. Posevin. in Biblioteca, libr. 15, capit. 11.* † Secundò quia sunt tanquam caracteres in cœlo, vt in libro extenso, vt futura videantur, Isai. capit. 34. *Cœli sicut libri complicabuntur.* Psalm. 18. *Cœli enarrant gloriam Dei.* Psalm. 67. *Et opera manuum eius annuntiat firmamentum.* Et Ps. 103. *Extendens cœlũ sicut pelem.* † Tertiò stellæ tanquam superiores causæ, quibus hæc inferiora regũntur, tantam potestatem habent, vt quid euenerit ab eis, certa lege constitutum accidisse videtur. Iudic. cap. 5. *De cœlo dimicatum est contra eos, stellæ manentes in ordine, & cursu suo aduersus Sysaram pugnauerunt.* † Quartò sapientes ipsos, qui ad Christum Dñm adorandum ab Oriente venerunt, Astrologos fuisse videtur, eo quod ex syderis apparitione, & motu, Christum venisse cognouerunt, Matth. c. 2. *Vidimus Stellam eius in Oriente, & venimus cum muneribus adorare eum.*

¶ Sed nihilominus Astrologia iudiciaria huiusmodi prohibita est, falsa, & scandalosa, vt *dixi in Epitome de Magia, li. 1. c. 6. ex n. 51. et me referens sequitur D. Perez de Lara Regi Consi. in comp. vitæ homin. c. 13. ex n. 68. pag. 177. & 178.* † Nisi quando propensiones naturales tantum, aut quid Horoscopus protendat, prædicit, non necessario, sed dispositiuè, *D. Th. 2. 2. q. 96. art. 6. Grilland. de Sortileg. q. 3. n. 13. & q. 11. n. 22. Suar. de Relig. lib. 2. c. 11. n. 8. Maiol. to. 2. Canicul. colloq. 4.* † Nã cum homo sit ordinatus secundum corpus sub corporibus cœlestibus, secundum intellectum sub Angelis, secundum voluntatem sub Deo, potest contingere aliquando præter intentionem hominis, quod tamen est secundum ordinem, cœlestium corporũ, vel dispositione Angeli, vel etiam Dei, vt docet *D. Tho. li. 3. contra gent. c. 92. & p. 1. q. 115.* † Ita poterit expresa Dei inspiratione, & illuminatione boni Angeli, duci affectione corporali ad eaquæ influẽtia luminaria cœli inclinant, vt tam voluntas, quam intellectus malitia, & erroribus inuoluatur, Sapie. c. 9. *Corpus, quod corrũpitur aggrabat animã, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.*

¶ Si tamen ex natali die, vel conceptionis hora, vel consulentis puncto de hominis casibus, & euentibus coniectatur, vana, & falsa est, nam vt ait tex. in c. illud, 26. q. 2. *Quamuis veram stellarum positionem, dum quisq; nascitur consectentur, & aliquando etiam peruesti gent, quod tamẽ inde conantur, vel actiones nostras, vel actionum euenta prædicere, grauiter errant, & vendunt imperitis hominibus miserabilem seruitutem.* † Vnde Astrologi huiusmodi qui ex syderum cursu prædicunt coniugia, soboles, diuitias, dignitatesq; hominũ, vel quid simile, vt pacto dæmoniaco damnantur in Extrauag. Sixti V. quæ incipit, cœli & terra, ann. 1586. *Hominum natiuitates seu genituras ex motu siderum, & astrorum cursu mentiuntur, & iudicant futura, siuè etiam præsentia, occulta, atq; ex puerorum ortu, & natali die, siuè quauis alia temporum, & momentorum vanissima obseruatione, & notatione, de vni⁹ cuiusq; hominis statu, conditione, vitæ cursu, honorib⁹, diuitijs, sobole, salute, morte, itineribus, certaminibus, inimillitijs, careerib⁹, cædibus, varijs discriminibus, alijsq; prosperis, & aduersis casibus, & euentibus præcognoscere, & diuinare, & affirmare temere præsumũt, &c.* † Quæ quidem cum se opponant Ecclesiæ decretis de libero arbitrio, sapiunt hæresim manifestam, ob quod Aquila Põticus Scripturarum interpres in primitiua Ecclesia à Patribus fuit ab ea expuls⁹ quod Astrologiæ iudiciariæ vacaret, vt tradit *D. Clem. in Constit. Apostol. libr. 3. & qui Ephesi commorabant eius artis libros combusserunt coram omnibus, Actis Apostol. capit. 17.* † Nam Astrologia huiusmodi non coheret cum veritate religionis Christianæ, *D. Thom. 2. 2. quæstion. 95. articul. 3. Origen. in Genes. cap. 1. Euseb. lib. 6. præpara. Euang. cap. 9. Caietan. in summ. v. astrorum diuinatio, Francisc. Picus libr. 2. in Astrolog. cap. 5. Bened. Perera aduersus fallaces artes, libr. 3. cap. 1. §. 4. & 5. Bulenger. lib. 1. diuinat. cap. 6. & libr. 2. capit. 1. & seqq. Bonacin. tom. 1. circa Decalog. præcep. disp. 3. quæst. 5. punct. 3. numer. 11. Valent. 2. 2. disputation. 6. quæst. 12. punct. 4. Sanchez in summ. lib. 2. cap. 38. numer. 13. Azor parte 1. libro 9. capit. 13. Lasius libro 2. capitul. 33. dubitatione 5.*

Suarez. de Religios. tomo 1. libro 2. Sayrus in Clau. regul. lib. 4. c. 5. Fillius. tract. 24. cap. 3. num. 53.

¶ Futura enim contingentia, quæ hac arte rimari conantur ab Astris non pendent, sed
13 ex diuina Dei prædestinatione, cuius homini nulla est cognitio, *vt docet Apostol. ad Romanos capit. 11.* nam vt ait Isaias capitul. 4. *Quis cognouit sensum Domini, aut eius consi-*
14 *liarius fuit?* † Neque arbitrij libertas Astris arctatur, sed homini, cui sui ipsius arbitrij potestas est, Genesis capit. 4. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi*, Ecclesiastes, capit. 15. *Apposui tibi aquam, & ignem,*
15 *ad quod volueris porrige manum.* † Nam voluntas humana, non solum non est ab Astris subordinata, sed neque Dei ordinarijs inspirationibus astricta, cum homo valeat re-
pugnare, Matthæi capit. 23. *Hierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapides eos, quotiens volui congregare filios tuos, vt galena congregat*
16 *populos suos, sub alas, & noluisti.* † Quinimo cœli subordinatione, cum cœlum sit corporeum, & propterea, non possit voluntatem nostram incorpoream mouere, D. Thomas 2. 2. quæstion. 95. articul. 5. *Subtrahuntur cau-*
salitati cælestium corporum actus liberi arbitrij, quod est facultas voluntatis, & rationis: intellectus enim, siue ratio non est corporeus, nec actus organi corporei, & per consequens, nec voluntas, quæ est in ratione.

17 ¶ Et licèt futura contingentia, & voluntas humana Astris subiacerent, quod falsum est, ab Astrologis cognosci non possunt, tùm propter loci distantiam, in quo errantes, & inerrantes collocantur stellæ, tùm propter instrumentorum fallaciam, vt *probat Ioannes Picus, Miranda. libr. 9. in Astro-*
18 *log. capit. 8.* † Tunc etiam propter discrepantium auctorum sententias, quibus tota ars labefactatur, quæ causa est, vt ipse Aristoteles Philosophorum omnium Princeps in genue fateatur se multarum rerum cœlestium, non exquisitam scientiam, sed coniecturalem tantum habere, *libr. 2. de cælo, text. 17. 34. 60. 61.* † Tunc propter rapidissi-
19 mum cœli motum, & virtutes diuersas stellarum, vt Astrologi dicunt, retrogradationes, oppositiones, aspectus, exalationes, & similes, quorum error, etiam minimæ partis cuiusvis gradus stellarum, maximos errores parit, vt probant *Ioannes Picus, vbi supra, dicto libro 9. capitul. 10. Iuli. Cæsar, Bulenger libro 2. diuination. capitul. 8. 9. & 10.*

¶ Neque cœli facies, & omnium signorum cœlestium positura, quæ semel fuit
20 eadem omnino, vel nunquam, vel non nisi post immensa annorum spatia reddire potest, quippe octavus orbis, in quo sunt inerrantes stellæ, non antè sex, & triginta annorum millia circuitum suum absoluit, vt ex doctissimis Mathematicis probat *Ioannes Picus Miranda vbi prooxime, dicto capit. 10. Valles de sacra Philosophia, capit. 31.* † Præ-
21 tereà multæ sunt stellæ, quæ vel non clarè, vel nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur paucas habent Astrologi cognitas, & per multas nec dum exploratas, vt concors est omnium sententia, vt fatentur *Ptholomæus, & Albumazar vbi suprà, Bulenger libro 2. diuinationum, capit. 24. Maiolus di-*
22 *cto colloquio 4.* † Quare igitur ex paucis Astris (quarum vires norunt) tam confidenter prænunciant futura, cum per aliarum syderum (quarum nesciunt influxum) aut impediri, aut variari facile potuerit? nisi forte Astrorum quæ latent, ipsis nullas esse vires, nullosque influxus impudenter, & absurde mentiantur, vt *ait Phaborinus apud Aulum Gelium libro 14. capit. 1.*

23 ¶ Et demus quod in cœlo non sint plusquam mille viginti duas stellas, quas Astrologi in octauo cœlo posuerunt, earum vires percognitas non habent, nec de illis scientiam tradiderunt, nec tradere possunt, nam vt ait sacra pagina Numeror. capit. 23. verf. 34. *Nunc quid nosti ordinem cæli, &*
24 *pones rationem eius in terra?* † Et quælibet earum stellarum cum maior sit vniuersa terra necesse est, in gentem esse earum vim, & potentiam, sed earum Astrologi, vel nullum, vel per exiguam notitiam habent; nam tota eorum ars circa Planetas versatur, quæ ab alijs impediri posse agnouit Philosophia eximius conciuis meus, Seneca libro 2. naturaluim quæstionum, cap. 32. *Quod est illud, quod errorem incutiat peritis natalium, quam quod paucis nos sy-*
deribus assignant, cum omnia, quæ supra nos
25 *sunt partem sibi nostri vindicent.* † Sed dato quod omnium syderum potestas caleant, quod impossibile est, ad earum obseruationem planè errant, nam difficilimum est punctum temporis, in quoquisque oriatur, vel in eo ipso puncto aspectum syderum omnium, quæ tunc vigent obseruare, vt probant *Ioannes Picus, Miranda dicto libro 9. Franciscus Picus, Prænotion. libro 5. Iu-*
lius Cæsar, Bulenger libro 2. diuinationis,
26 *capitul. 26.* † Causa in promptu est, tùm

propter

propter nubila, & crassorum vaporum, tum propter rapidissimam cœlorum conuersionem, vt constellatio prius transuoluat, quam ab eis propriè annotetur, quippe per singula fere momenta alia, & alia cœli facies, & itidem diuersa astrorum positura existit, vt docent *Ptholomeus in Centiloq. n. 51. Ioann. Picus lib. 9. in Astrolog. c. 2. cum seqq Alex. de Angelis lib. 3. contra Astrolog. cap. 7.* † Et 27
ita falsissima est Astrologorum iactantia, qua ex astris in natiuitate obseruatis existere alicui prænunciant futurum Summum Pontificem, vel tot dignitates consequuturum, vel tot filios suscepturum, vel tot exitus habiturum, nam futura multum post tempus à præsenti constellatione effici posse ridiculum est, vt tradit *Fran. Picus Mirãdul. lib. 5. Prænot. cap. 8. Bulenger d. lib. 2. diuinat. c. 2. 3. & 4.*

28 † Quia in nulla virtute, vel actione naturali, qualem esse cœlestem confitemur, magis efficax existimari debet, cum non est, quam cum est, non remanet enim cœlestis influxus in corpore instar medicinæ, vt probat *Ioann. Picus Mirand. lib. 4. in Astrolog. cap. 6.* † Et 29
quamuis talis cœli constellatio talem effectum produceret, quam ipsi iactant, non propterea ab eis consequi potest, quia multis ex causis supradictis falli contingit, vt tradunt *D. Basilius super Genes hom. 6. D. August. lib. 5. Ciuit. Dei cap. 2. & lib. 2. Doctrinæ Christianæ cap. 22. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 11. Benedict. Perera d. lib. 3. c. 2. §. 10. Bulẽger. d. lib. 2. cap. 7. 8. 9. & 10.* † Nam punctum 30
illud, quoquis aluo matris fusus egreditur, licet obstetrix, & parentes subtilissime aunotentur, & prospectum habeant, Astrologus illum ad omnem cœli posituram illico nequit applicare, quia tot stellarum formas, signorũ, & planetarum constellationes, aspectus, retrogradationes, & conformationes non valet prospicere, nam vt ait Sapientia cap. 9. *Quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore, quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigauit?* † Et 31
quamuis omnium Astrorum naturas cognoscere valeat, nec fallat rapidissimum motum, nec instrumentum, ex eis non potest diuinare hominum eventura, nam cum ab Astris immediatè non pendeant, vt dictum est, ex illis nõ valet illa cognoscere, nam vt ait Arist. *Sicut res se habet ad esse, ita se habet ad cognitionem.*

32 ¶ Quinimo Syderum vis potentior est in conceptu hominis, quam in ortu auctore Ptholomeo huius artis antesignano lib. Apotelesm. 3. *Cum principium temporale hominis aliquid statuatur, natura quidem, & per se illud erit, cum semen utero genitale admittitur, potentia vero, & secundum accidens cum horæ partus infans egreditur.* † Vnde Hali nobilis Astrologus punctum conceptionis horæ natiuitatis esse præponendam in hæc verba reliquit scriptum, lib. Election. *Efficaciam dicernendi fatum hominis esse in hora conceptionis, sed quia hæc nescitur ab Astrologis, propterea eos ad horam natiuitatis præponere, atq; insipide confugiunt.* † Quare tempus illud, 33 34
quod intercedit inter conceptionem, & natiuitatem, quo quis in vtero ex actione cœlorum subiectus, & reliquum vitæ tempus, quod post ortum incipit, dum virtutes cœlestes insigniores sunt effectu, & valentiores ad immutandum hominem, quam quæ tempore ortus eius fuerunt, quippe effectus ille, & defluxus Astrorum nascenti homini impressum necesse est variari, commutata sæpius hominis corporis temperie, vel ob alias potentes constellationes, vel ob educationem, vel ob variam viuendi consuetudinem, vt docent *D. Thom. p. 3. q. fin. art. 1. Ioan. Picus Mirand. aduersus Astrolog. lib. 7. cap. 12.* † Quinimò corpo 35
reas dispositiones à cœlo effici falsum est, nam corporis habitum, & figuram, quam secum gerit ex aluo prius habuit puer, quam aluum egrediatur, ideo à cœlo tempore natiuitatis habere nequit, quia ista præcedunt natiuitatem; quare potius per conceptionem, quam cœli dispositionem, ea habere dicendum est, vt docent *Ioan. Picus lib. 4. in Astrolog. cap. 11. Bulenger. lib. 2. diuinat. cap. 21. & 33.*

¶ Item ad producendos effectus futuros 36
opus est, præter causas cœlestes, quæ vt vniuersales concurrunt, causa etiam particularis efficiens, quia cœlum solum per se quidquam non producit, vt docent *D. Thom. p. 1. q. 115. art. 6. & 2. 2. q. 95. art. 5. & 6. & Metaphysicæ de mal. q. 10. art. 7. & q. 2. art. 14. & lib. 3. contra Gent. cap. 8. & cap. 68. Conimbric. lib. 2. de Cœlo cap. 3. q. 5 art. 1.* † Cœlum e- 37
nim causa vniuersalis est, quæ cum omnibus omnia facit, nam cum equo equum generat, & cum leone leonem, nec est vlla Syderum positura sub qua de leone leo, de equo equus non nascatur, quia causa particularis magis assimilat sibi effectum, quam generalis, vt probant *Ioan. Picus lib. 3. in Astrolog. cap. 3. Bulenger. lib. 2. diuinat. cap. 21.* † Cur nó 38
eadẽ ratione cum ex diuersis parẽtibus, diuersos cœlum pariat filios, licet eadem, similive constellatione, & interdum eodem instanti natos, fortuna tamen, ingenio, corpore diuersissimos videamus, vt tradunt *Alex. de Angel. lib. 4. in Astrolog. cap. 32. 33 & 34. Bulenger. d. lib. 2 cap. 33.* † Sic ergo stella per assilien- 39

tiam aſsimilare ſibi nõ poteſt particulares effectus, neque mobere ſimiliter, neque per aſpectum, nam lædi ſtellam ab ſtella, vel obſideri, vel inficì, vel debiliorem, durioremvè fieri, vt ex benefica noxia, ex potente infirma reddatur, tam eſt remotum ab omni ratione, & veritate, vt ea aſſerere prorſus ſit inſanire, vt probat *Ioan. Picus vbi ſup. lib. 6. c. 5. 6. & 7.*

40 † Nam ſi cœli aſpectus has, vel illas qualitates influit? quare ſemina, quæ vno ſimul puncto ſeruntur, non tantum diuerſis, ſed eiſdem terrarum locis, diuerſas qualitates, & diuerſos effectus, & exitus ſortiantur? *an quod ſydera*, vt tradit Phaborinus. *in hominibus tãtum valeant, in cæteris autem deficiant?* 41 † Nã vt ait D. Aug. lib. 5. Ciu. Dei ca. 7. *Nec illud volunt aduertere, quod electo ad ſeminandum earum die tam multa grana in terram ſimul veniunt, ſimul germinant exorta ſegete, ſimul herbeſcunt, pubeſcunt, ſpiabeſcunt, & tamen in de ſpicas cæteris coequas, atq; vt ita dixerimus congerminales alias rubigo interemit, alias depopulantur aues, alias homines auellũt? quomodo iſti alias cõſtellationes feciſſe dicturi ſunt, quas tam diuerſos exitus habere conſpiciunt.*

42 ¶ Quare ſi vera eſſet huiuſmodi Aſtrologorum doctrina neceſſe eſſet geminos, qui vno tempore concepti, & nati ſunt ſimilimos omnino fore, ſed experientia rerum magiſtra contrarium docet, vt tradunt *Picus Mirand. Alex, Perera, & alij vbi ſup. Bulenger. lib. 2. diuinat. cap. 29.* † Et probatur experientia 43 Proculi, & Euriſtenij Regum Lacedemoniorum eodẽ tẽpore nati, quibus exitus, & gloria rerum geſtarum diſpar fuit, vt tradit *Cic. lib. 2. diuin.* 44 † Nam Geminorũ exitus, in eodem inſtituti efficere non poteſt, vt vita, & moribus aſsimilentur, quia teſte D. Auguſt. Ciuit Dei lib. 5. *Nouimus geminos diuerſi ſexus, ambo adhuc viuũt, quorum cum ſint inter ſe ſimiles corporum ſpecies, quantum in diuerſo ſexu poteſt, inſtituto tamen, & propoſito vitæ plane ſunt diſpares.* 45 † Et vt alios interim taceam Iacob, & Eſaù eodem concubitu (*vt inquit D. Paul. ad Roman. cap. 9.*) ſati, eodẽq; tempore nati, diſsimilimi tamen ingenijs, ſtudijs, moribus, & euentibus fuere, *Geneſ. c. 25.*

46 ¶ Neque nodum effugies, ſi dixeris, quod breuiſsima illa mora, quæ inter geminorum ortum intercedit licet ea, nobis per exigua videatur, in cœlo tamen ob eius vaſtitatem, & rapidiſsimam cõuerſionem eſſe admodum notabilem, vt tradit *Ptholomeus de iudicijs lib. 1. Bulenger. lib. 2. diuinat. capit. 24.*

47 † Nam ſitam rapidiſsima cœli vertigo eſt, videant quo delirent in eius præſcutanda revolutione, & ſtellarum conſtellatione, quæ breui præteriens ab eis minimè aſſequi poteſt, nam vt ait Phaborinus d. cap. 1. *Sitamen rapidiſsimum eſt momentum, quo quiſq; naſcens Fatum arripit, quomodo ab eis aſſequi poteſt? &c.* † Iacob enim proximè natus eſt 48 poſt Eſau, manum plantam pedis eius tenens, perinde ac dicit D. Auguſt. lib. 2. in Geneſ. ad lit. cap. 17. *Vnus infans inſtar duorum, vel duplo longior naſcerentur*, vel vt ait libr. 2. doct. Chriſt. cap. 22. *Itaut Iacob, qui poſterior naſcebatur manu plantam, præcedentis tenens inueniret.* † Vnde dixit D. Gre- 49 gor, ſuper Geneſ. hom. 10. *Si propterea Iacob, & Eſau non cenſentur nati ſub eadẽ conſtellatione, quod non ſimul nati ſint, ſed vnus poſt alterum: ob eadem profecto cauſam iudicãdum erit, nullum hominem ſub eadem conſtellatione totum naſci, cum ex vtero totus ſimul non prodeat.* † Caſtor, & Pollux gemelli fra- 50 tres ex eodẽ Iouis concubitu procreari ex Leda, quam in forma Cygni compræſerat, & vno eodemque ouo nati, diſsimiles tamen moribus fuerunt, & vtriuſque varia ſtudia, Horat. li. 2. ſermon. Saty. 1.

Caſtor gaudet equis, ouo prognatus eodem
Pugnis, &c.

¶ Sed vt miſſos faciam geminos, quo- 51
rum interruptus exitus aliquã Aſtrologis huiuſmodi præbet latebram; de reliquis, qui in toto terrarum orbe naſcuntur hominibus difficilior quæſtio eſt, quod licet tot ſint, qui ſub eadem cœli poſitura naſcuntur, vix, aut raro in moribus, dignitatibus, aut vitæ exitu aſsimilantur, vt tradit *Alex. de Angel. lib. 4. in Aſtrolog. cap. 34. & 35.* ¶ Nam vt ait Eccle- 52
ſiæ lumen, pariterque columen D. Aug. li. 2. in Geneſ. ad liter. c. 17. *Multa corpora diuerſarum gentium, vel animãtium, vel herbarum arbuſtorum vno ſimul puncto temporis ſeminãtur, vno quoque puncto temporis innumerabiliter multa naſcuntur, non tantum diuerſis, ſed etiam eiſdem terrarum locis, tantæ ſunt varietates in progreſſibus, in actibus, & paſſionibus eorum, vt vere iſti (ſicut dicitur) perdant ſydera, ſi iſta conſiderent.* † Idque apparet in 53 Amazonis, qui vno die omnes vicinus accubebant, & totidem vno die pariebant, ſed omnes eſſe eiuſdem animi propenſionis ſtultum eſt opinare. Et quod vno die accubuiſſent, & peperiſſent, tradunt *Plin. lib. 6. cap. 13. Mela lib. 1 cap. 2. Euſeb. lib. 6. præparat. Euãgel. cap. 8. Clemens Recognit. lib. 9. Bulenger. lib. 2. diuinat. cap. 33.*

¶ Contra tamen multi ſunt, qui diuerſis 54
nati cõſtellationib' ſimiles ſunt animi paſſio-

nibus

nibus, vitæ exercitijs, dignitatibus,& exitu, vt memorat Euseb. vbi sup. d. capit. 8. in hæc verba. *Apud Indos autem, & Bactros multa millia hominum sunt, qui Brachmanes appellantur; hi nec animatum aliquid comedunt, vinum, aut ceruisam non bibunt, ab omni demum*
55 *malignitate absunt, soli Deo attendentes.* † Et apud nos res notissima est, Sarracenos, quos appellabamus *Moriscos*, ex Granatensi præda per quadraginta plus, minusve annos intermo cómoratos, omnes vna die ab Hispania per duelionis reos iustissimè expulsos esse, quos omnes vna vitæ conditio, vna fortuna,& vn• exitus tullit, sed omnes sub eadem cœli con-
56 stellatione fuisse procreatos insanum est dicere. † Neque stellarum multitudo Astrologis huiusmodi suffragatur, quoniam quodquod stellæ sunt, atque Planetæ nascendi cuilibet omnes adsunt, quapropter nulla ratio efficere potest, cum alijs aliter, & non eadem omnibus largiatur, vt meminit *Ioann. Picus Mirand. lib. 6. in Astrolog. cap. 2.*

57 ¶ Præterea si tamen Astrologia ista iudiciaria vera esset,& certa, procul dubio philosophię pars magna esset, hominibusque obtatissima, tum propter finis excellentiam, & prouidentiam in rebus agendis, tum propter nouitatem, qua & sapientes capiuntur, vt tra-
58 dit *Arist. lib. 1. Metaphys.* † At tamen eius doctrina omni tempore à præstãtissimis quibusque phylosophis, quin etiam Astrologis contempta, proscripta, dãnata, & derisa fuit, vt eleganter probat, *Franc. Valleriola lib. 3.*
59 *enarrat. medic. cap. 2.* † Pythagoras, Democritus,& Plato, qui longissimis peregrinationibus multa ex Chaldæis,& Persis acceperũt, iudiciariam autem Astrologiam, vel didicere neglexerunt, vel si didicerunt, certè nunquam ea vsos fuisse, ex eorum scriptis facile
60 apparet. † Aristoteles Philosophorum omnium facile princeps, cum solerti subtilique, & copiosa disquisitione rerum cœlestium materiã aliquod libris explicuerit, nusquam tamen istius Astrologiæ, nec verbum illud fecit.
61 † Neque in libris Metheorum de Partibus, & Problematum, licet multa rerum mirabilium causarum perquireret, ad nullius quæstionis enodationem istius Astrologiæ opera vsus est, imò eam expresè confutauit, dum ait li. 2. Periharm. *De futuris contingentibus non*
62 *est determinata veritas.* † Eudoxũ ætate Platonis Casandrum,& Helicarnaseum sui temporis Astrologos laudat *Cicer. lib. 2. diuinat.* Quod totam istius Astrologiæ rationem repudiarunt. † Auicena lib. fin. primæ Philoso-
63 phiæ. *Astrologis*, inquit, *non est credendum, quia nec ipsi puncta cœlestia tenent, neq; naturas rerum inferiorum planè necessarias, ad faciendum iudicium de rebus futuris, prospectas habent.* † Nam vt ait Ptholomæus huius artis antesignanus lib. 1 de Iudic. cap. 2. *Non est putandum omnia supernis causis directo deriuari, necessitate quadam inuiolabili, vt nulla alia vis, quam ita operentur, obsistere valeat.* 64

¶ Vnde extante libero arbitrio ars ista 65
nullo modo stare potest, nam si ea stet, illud funditus corruere necesse est, quem etiã post Adæ lapsum homini remansisse probarunt, *Genes. cap. 4. Deut. 30. Ios. 24. Psalm. 26. Sa-*
pient. cap. 9. Eccles. 15. Paul. ad Roman. 7. & 66
Corinth. 1. cap. 4. † Et similiter impij in flagitijs suis excusarentur, quod Astrorum necessitudine operarent, quod fuit error Luther i decepti ex illo Prouerb. capit. 16. *Omnia propter semetipsum operatus est Dominus, etiã impium ad diem malum.* † Quia nullo pacto 67
homo à Deo tentatur, vt docet *Iacob, cap. 1.* cum neque inspirationibus cogatur parere, cum possit vnus assentire,& alterus non, D. Luc. cap. 10. *Væ tibi Corozain. væ tibi Bethsaida; quia si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ in vobis, olim in cinere, & cilitio pœnitentiam egissent.* † Neque etiam 68
si homo Astrorum necessitudine operaretur (quod falsum est) scientia ista esset necessaria, nam vt ait conciuis meus Seneca lib. 13. epistol. *Venio nunc ad illud, qui cœlesti doctrina gloriantur Vergil. Georgic. 1. Frigida Saturni, quo sese stella receperet, quo signis cœli Cyllenius erret in orbes. Hoc scire quid proderit? vt solicitus sim, cum Saturnus, & Mars ex contrario stabunt, aut cum Mercurius Vespertinus facit occasum vidente Saturno.* † Et 69
ita scientia huiusmodi non solum falsissima est, sed etiam inanis, futilis,& super vacanea, vt probat *Ioan. Picus Mirand. lib. 2. in Astrolog. c. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.* nam vt ait Phabori nus apud Aulũ Gell. lib. 14. noct. Atticar. c. 1. *Si dicunt prospera, & fallunt, miser fies frustra expectando: si aduersa dicunt, & mentiuntur, miser fies frustra timendo.* † Nec propterea, 70
quod vera dicant audiendi sunt, teste Domino, Exod. cap. 13. *Etiamsi dixerunt vobis, & ita euenset, ne credatis eis*, nam diabolus, quãdoque vera dicere solet, vt de Phytonisa tradit *D. Luc. Actor. cap. 16.* de oraculo Delphis, *Cicero lib. 1. diuin.* † Et tales genethliaci, 71
vt plurimum nituntur pacto tacito, vel expresso cum dæmone, *DD. in cap. illos planetarios, cap. illud. cap. sed & illud 26. q. 2. & in cap. non statim, & in capit. non licet 26. q. 5. & in cap. firmiter de hæretic. & in l. nemo,*

aruspicem

aruſpicen. C. de malef. & math. D. Ambroſ. lib. 4. Hexamer. cap 4. Damaſcen. lib. 2. de fide cap. 7. D. Auguſt. lib. 2. doctr. Chriſt. cap. 21. & ſeqq. & lib. 5. Ciuit. Dei cap. 2. & ſeqq.

72 † Quinimo multoties euenta, quæ ab ipſis iactantur, quandoque ſolent ſuccedere, nō quod ipſi ea nouerint, ſed quia ea mortales timendo in ea facilius ſolent incidere, ita permittente Deo, nam vt teſtatur Iſaias cap. fin. *Vnde & ego eligam illuſiones eorum, & quæ timebant adducam eis.* Prouerb. c. 10. *Quod timet impius veniet ſuper eum.*

73 ¶ Neque obſtat in contrarium adducta 1. illud Geneſ. cap. 1. *Et ſint in ſigna, &c.* nam Aſtra, neq; ſigna ſunt, neq; cauſæ futurorum euentuum, ſed ea, quæ ex naturali motu contingunt, oſtendunt Eccleſiaſt. cap. 43. *Luna in omnibus id tempore ſuo oſtenſio temporis, & ſignum æui.* † Non tamen illa, neq; alia, quæ ex ſtellarum curſu pendere Aſtrologi contendunt, vt homicidia, furta, adulteria, &c. cauſant, nec ſignificant, quia vt ait D. Auguſt. lib. 5. Ciuit. Dei cap. 1. *Quod ſi dicunt ſtellæ ſignificare potius iſta, quam facere, vt quaſi loquio quædam, ſit illa poſitio prædicens futura non agens, non enim mediocriter doctorum hominum fuit iſta ſententia, non quidem ita ſolent loqui Mathematici, vt verbi gratia, dicant, Mars ita poſitus homicidium ſignificat, ſed homicidam facit.* † Nam licèt Origenes ſuper Geneſeos aperte fateatur Aſtra eſſe à Deo in cœlo, vt per varios aſpectus, & conjunctiones præſignificarent, quæ conſequentibus temporibus, tum vniuerſæ, tum ſigillatim euentura eſſent, ſed non ea efficerent, vt memorat *Euſeb. lib. 6. præparat. Euang. c. 9.*

76 † Labitur planè Origenes, nam ſi verum eſſet, quod ait conſequenter Fati neceſsitatem aſtrueret, quæ iam tot ſæculis Eccleſia reprobauit, vt auctor eſt Catholicæ veritatis armarium, *Angelicus D. Thom. lib. 3. contra Gent. Franc. Picus lib. 5. Prænot. cap. 6.*

77 ¶ Neque obſtat quod Iris dicitur cauſa ſerenitatis, nam cum à ſuperioribus cauſis excitetur, poteſt eſſe ſignum effectus illius, cuius eſt communis vtriuſque cauſæ, quia à proximis cauſis, proprijsque dependent, indicari tamen à cœlo priuſquam fiant, minimè poſſunt, quia non poteſt cœlum eius rei ſignum eſſe, cuius cauſa non ſit, vt docet *Ioan. Picus*

78 *lib. 4. in Aſtrolog. cap. 12.* † Conſtat enim aliud eſſe dicendum in ſublunaribus, aliud in Aſtris, cuius virtus à nullo influxu excitatur, niſi à Deo immediatè, vel mediatè Angelo, cuius mentis nō ſunt ſignā, quia per illa non ſolet eā manifeſtare: neq; cauſæ, quia ſine illis operaretur, vt docent *Suarez de Relig. lib. 2. cap. 11 ex num. 13. Mart. del Rio lib. 4. Magicar. cap. 2. queſt. 3. Leonard. Leſius lib. 2. de Iuſtit. cap. 43. dub. 6. num. 42. Thom. Sanchez in Summ. tom. 1. libr. 2. capit. 38. ex num. 33.*

79 ¶ Neque obſtat illud D. Iſaiæ cap. 34. *Cœlum receſſit ſicut liber, &c.* Nam dum Propheta de die Iudicij agat, ſub illis verbis aperte demonſtrat, tantam fore diuinæ iræ vindictam, & demonſtrationem, tantamque rerū omnium perturbationem, & confuſionem, & præmagnitudine mœroris videantur hominibus cœleſtia luminaria reſtringi, ſtellas de cœlo cadere, motuſq; earum conturbari, & denique cœlum complicari, & recedere iuxta illud Apocalyp. cap. 6. *Et cœlum receſſit ſicut liber inuolutus.* † Nam Hebræi libros

80 ſcribebant vnico duntaxat folio, ſiue membrana oblonga, quam circa Cylindrum complicabant, inſtar lineam telam radio texorio, & quia hi libri videbantur cœlorum referre aliquam ſimilitudinem, qui in axe, ſeu polo reuoluuntur, ſic in ſummam rerum anguſtiam dixit eos complicari, de quibus alias dixerat Pſal. 103. *Qui extendit cœlum, ſicut pellem.*

81 † Siue vt ait D. Thom. & Lyra. *Complicabuntur cœli, tanquam liber, hoc eſt non exercebunt vltra Ethnici Aſtronomantiam ſuam, nec poſt hac ex Aſtris diuinare audebunt, euenta hominum, quaſi legerent in ſyderibus deſcriptos caſus, & euentus futuros.*

82 ¶ Neque obſtat Pſal. 18. *Cœli enarrant, &c.* & Pſalm. 77. *Annunciat firmamentum.* Nam multa ſunt in ſacris litteris, quæ figurate intelliguntur. Idque quinque modis, aut per *Proſopopeiam*, quia quæ animata ſunt in animis tribuūtur, vt mare videtur, & fugere, *Pſal. 113.* Cæli, & terra audire, & placere, *Leuit. cap. 26. Deuter. 33.* † Secundo per Methonomiam, in qua continens pro contento

83 ponitur, vt cum terra dicitur corrupta, *Geneſ. cap. 6.* vel à Deo iudicanda, *Paralip. 1. ca. 16.* aut ibi alicui remiſius futurum, *Matth. c. 11.*

84 † Tertio per Hyperbolem, vt quando lapides dicuntur clamaturi, *Leuit. cap. 19.* Terra dicitur aſpectu Dei tremere, vel reſponſura interrogati, *Pſal. 103.* † Quarto per *Analogiam*, ſeu metaphoram, vt cum Sol dicitur pixeiſe diei, & Luna noctui, *Geneſ. cap. 1.* Luna vocatur Regina coeli, *Hierem. cap. 7.* Stellis tribuitur immunditia, *Iob cap. 15. & 38.*

85 Aſtra dicuntur laudare Deum, *Pſalm. 32.*

86 † Quinto non ex veritate, ſed ex hominum opinione, vt cum dicimus militiam cæli de Aſtris, & ſtellis, *Sophon. cap. 1. & alia ſexcenta*

vt notat

vt notat Ioann. Ganuetus in epistol. defens. Astrolog.

87 ¶ Neque obstat illud Iudic. cap. 5. *Stellæ manentes, &c.* Quia non intelligitur de astris, sed de Angelis, qui eo tempore procellã magnam excitarunt, quo Sysare populus arma capere non potuisset, vt tradunt *Malderus de virtutib. Theolog. tract. 10. cap. 7. dub. 6. Lessius de iustit. & iur. libr. 2. capit. 43. dub. 6.*

88 † Ideo dicuntur in ordine, & cursu suo, propter ordinem militiæ, seu Hierarchiæ in qua quisque suum ordinem, & stationem seruat, nam Angeli stellæ dicuntur, Apocal. cap. 12. *Et cauda draconis troxit tertiam partem stellarum.*

89 † Vnde neque obstat illud Magorum Matth. 2. *Vidimus stellam, &c.* quia non ex Astrologia, sed ex diuina reuelatione aduentum Christi Magi cognouerunt, quia stella illa non fuit aliqua cœli constellatio, sed aëris impressio, vt docet *Ioan. Picus Mirand. lib. 4. in Astrolog. cap. 15.*

CAP. IIII. De Astrologia Imaginum fabricationis.

SVMMARIVM.

1. *Astrologia imaginum fabricationis Magiæ pars est.*
2. *Astrologia, & Magia ab vnis, eisdemque principijs orta est.*
3. *Astrologi, & Magi ex dæmonis societate emanarunt.*
4. *Mathematicos, & Magos coniungunt Imperatores, & Pontifices.*
5. *Chaldæi, Magi, & malefici iurgantur sacris litteris.*
6. *Chaldæi primi Astrologiam, & alias Mathematicas colere cæperunt.*
7. *Caldæi pro Astrologis, & Magis.*
8. *Græcis ex Caldæis Astrologia deuenit.*
9. *Ptholomæus primus apud Græcos Astrologiam coluit.*
10. *Astrologia ex Græcis ad Arabes deuenit.*
11. *D. Alfonsus X. quam Astrologiæ partem coluit.*
12. *Astrologiæ imaginum falsa, & vana est.*
13. *Astrologia imaginum continet errorem in fide, & vera philosophia.*
14. *Imagines, quæ cõminiscuntur in cœlo prorsus sunt fictitiæ.*
15. *Fictitiæ figuræ nulla potest esse efficatia, quia talis est, nec cũ vera figura simpathia.*
16. *Astrologia imaginũ sapit hæresim manitam.*
17. *Astrologia imaginum non astruitur exemplis de equo ex opposito pariete, de speculo concauo, de citharæ percussa.*
18. *Entia realia sunt in speculo, in citara, & equo ex opposito pariete.*
19. *Serpens æreus Moysis vim habuit diuinã.*
20. *Cœli non producunt entia realia, nisi per accidens.*
21. *Cœlestia corpora non aliter concurrunt, quam adiubando particularem causam.*
22. *Cœlum non habet potestatem in animæ passiones, nisi quatenus sequuntur sua corpora.*
23. *Cœlum, & Astra causæ tantum sunt communes, & vniuersales.*
24. *Astrologia imaginum fabricationis, vt hæretica damnatur sacris literis.*
25. *Imagines, & caracteres ad certam cœli positurã fabricatæ veteris paganismi sunt errores.*
26. *Imagines, & caracteres huiusmodi aliquid numinis cœlestibus astris tribuunt.*
27. *Imagines, & caracteres huiusmodi effectũ tribuunt dæmoni.*
28. *Imagines, & caracteres Astrologici sunt Magica signa.*
29. *Astrologi caracteres à Magicis non differunt.*
30. *Caracteribus astronomicis contrahitur pactum cum dæmone.*
31. *Astrologia iuncta fuit cum Idolatria.*
32. *Astrologia prohibetur, vt diabolo seductio.*
33. *Cœlestem armoniam omnium miraculorum causam esse arbitrantur Stoici.*
34. *Soli, & Lunæ, & alijs astris solebant Hebræi sacrificia offerre.*
35. *Astrologia errat in vera Philosophia.*
36. *Cœlum, & astra ad diuinam prouidentiã non sunt necessaria.*
37. *Caracteres, & imagines ad cœli positurã fabricati nullam habeant virtutem.*

ASTROLOGIA huiusmodi, quæ per imaginum fabricationem fit, Magiæ pars est, vt probant *Tertulian. lib. de Idolatr. Ioan Picus Mirandul. lib. 12. contra Astrolog. cap. 2. 3. 4. 5. & 6. Fran. Picus eius nepos lib. 5. Prænot. cap. 7. & libr. 7. cap. 2. Ioan. Filesac. lib. de Magia Idolat. §. 7. Valle de Moura tract. de incant. opus. 1. sect. 3. cap. 5. num. 24.* † Imo ipsa hac Astrologia cum Magia abvnis, eisdem authoribus habuit originẽ, nempe Chamo, á quo edocti sunt Persæ, Ægypti, & Caldæi, qui totius superstitionis fuerunt authores, *capit. igitur 26. q. 3. D.*

Clemen.

Clem. lib. 4. Recognit. Benedict. Perera lib. 1. de Magia cap 13. Mart. del Rio lib. 2. Ma-
3 *gic. cap. 3.* † Vnde Astrologos appellat Isai. cap. 47. v. 13. *Augures cœli*, & diuinorum nomen ad Astrologos, & Magos trãstulit *Abrah-Abenazra*, & vtrosque ex dæmonum societate emanasse testatur *Fra. Picus d. lib. 5. cap. 2.*
4 † Et Mathematicos, qui Astrologiæ vacabant, pro Magos, & incantatores vsurpant Imperatores *in l. Mathematicos, C. de Episc. aud. & in l. 2. C. de malef. & Mathem.* Pontifices *in cap. illos 26. q. 2. cap. igitur 26. q. 4. cap. 2 de Sortileg. Extrauag. Sixti V. quæ incipit cæli, & terræ anno 1586.* † Et Caldæi,
5 qui cum maleficis iunguntur Daniel cap. 2. *Magi, malefici, & Chaldæi*, l. nemo, C. de malef. & Mathem. *Conticiscant Caldæi, & Magi.* Pro Astrologis, & Mathematicis vsurpat Aul. Gel. lib. 1. noct. Atticar. cap. 9. *Quos Gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, Mathematicos appellamus.*
6 † Caldæi enim primi Astrologiam, & alias Mathematicas colere cœperunt, vt docet Arist. in princip. Meteor. *Caldæos omnium vetustissimos haberi, Mathematicæ studia tractare, & colere cœpisse.* quos vna cum Astrologia Magiæ operam dedisse idem asserit *Aristot. lib 2. de cœl. tex. 50. & lib. fin. Meteor.*
7 † Vnde Chaldæos pro Astrologos, & Magos persæpè reperiuntur, & eorum maiorem præsumptionem fuisse, his verbis testatur, Iuuenal Saty. 6.

Chaldæis, sed maior erit fiducia quidquid
Dixerit Astrologus.

8 ¶ A Chaldæis, & Persis ad Græcos Astrologia huiusmodi deuenit, sed per authores ignobiles, nam exceptis domibus circulatorum, Licium, & academiam non intrauit, vt tradit *Ioan. Picus Mirand. aduersus Astrolog.*
9 *lib. 5.* † Ptholomæus primus centesimo, & quadragesimo post Christum anno, partius, quam alij, eam coluit, aliosque Græcos in errorem rapuit, cuius authoritas, vt *Porphyrium*, cuius nimiam in cultu dæmonum operam, & enixam superstitionem damnarunt eius præceptor *Plotinus*, & discipulus *Iamblicus.*
10 † A Græcis ad Arabes maiori tamen authoritate deboluta Astrologia huiusmodi impensius coli cæpit, detinuitq; Aberragel, & Alboafarem Cordubẽs. sed Auicenam non detinuit, Alchindum tamen dementauit, cuius
11 fabulis satis irridet *Franc. Picus Mirand. de Prænot. lib. 7. cap. 6.* † Crebuit enim per ea tempora studium Mathematicę, sicut totius quoque philosophiæ, disciplinarumque omnium in Hispania, vsque ad tempora Regis D. D. Alfonsi X. qui cum Mathematicis, & cœlestium motuum suputationes diligentissimè amaret, lapsus est in diuinatricem vanitatem, & imaginum fabricationem, vt obseruat *Ioan. Picus lib. 12. aduers. Astrol. cap. 7.*
12 ¶ Astrologiæ pars huiusmodi prorsus falsa, vana, scandola, & exibilanda est, nam per imagines, annulos, laminas, gemmas, caracteres, & id genus, alia fabricata ad quandam cœli posituram, certos effectus habere profitetur, âvirtute ijs figuris communicata sublunaribus, ex simpatia quadam naturali rerum inter se similium, quatenus hæ figuræ ad amussim inuicem comparantur, vt tradit *Ludouic. Dulcius lib. 3. de gemm. cap 6.*
13 † Totum hoc merum Platonicorum figmentum est, atque error in fide, & vera philosophia, vt probant *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. & contra Gent. lib. 4 cap. 104. & 105. Ioan. Malderus de virtut. Theolog tract. 10. cap. 8. dub. 1. Mart. del Rio libr. 1. capit. 4. q. 1. Plutarch. in vita Pericli. Leonard. Vayrus lib. 2. de Fascin. cap. 11. Bapt. Codronchus libr. 2. de morb. venef. capit. 5.*
14 † Quia in cœlo quas comminiscuntur imagines prorsus sunt ficitię, quatenus figura quædam similitudo, & imago picturis illis adscribitur, nominaque ad placitum imposita, stellas inuicem distiugnendi causa, vt tradit *Bapt. Sibyllanus de peregrinis qq. Decad. 1. c. 9. quæstionis prim. 5. q. 1. & 2.*
15 † Fictitia vero figuræ nulla potest esse efficacia, quia talis est, nec cum vera figura simpathya, vel amor naturalis: id enim in quod non est, quem effectum in eo quod est nequit imprimere, vt tradit *Aristot. lib. 1. Physicor.*
16 † Quare talis fabricatio sapit errori manifesto de cœli animatione, nato ex Platonicorum deliriis, in quo etsi non Gentiles modo, sed ex Catholicis Patre nonnulli lapsi fuerint, eorum sententia, vt stolida, falsa, atque scandalosa, iam pridem damnata fuit *Concil. Constant in quinto sino, & alijs Synodis*, vt notant *Spencæus libr. de animat. cœl. Ecklius lib. de prædestinat.*
17 ¶ Neque ad hunc errorem iuuantur similitudinibus de equo, quod ex opposito pariete causatur; de speculo concabo, in quo collecti radij oppositum corpus repercussum inflammant; de cythara eodem modo, quo aliam tensis fidibus, si ferias alteram tintino suo cogit conuenire.
18 † Quia in equo cuncta sunt entia realia, homo loquens, vox repercusa, & paries repercutientis, nec tamen vlla parietis cum homine similitudo. In speculo omnia sunt re ipsa consistentia. In cythara euidens est rei conuenientia, scilicet intentionis modus, idẽ fidium concinnitus, & cythararum propinquitas, atque similis aëris crispatio, quæ sonum

quasi

quasi plectro eliciat.

19 ¶ Neque minus obstat serpentem aereum Moysis, a serpentibus morsos sanasse *Num. cap. 21.* quia vis illa non fuit illi data ex cœli positura, sed virtute a Deo supernaturali communicata, vt docent *Fran. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 12. Raphael de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 96. art. 2.* † Neque

20 etiam obstat cœlos per se res inanimes, mixta, & elementa producere, nec non viuentia imperfecta: qnia id fit per accidens, quando particulares causæ materiam sic disposuerunt

21 vt tradit *Cardan. de Subtilit. lib. 15.* † Neque tandem obstat cœli astra quo ad viuentia perfecta habere virtutem, quia cælestia corpora nõn aliter concurrunt, quam quod ad iuuando particularem causam, eiusdem speciei, cui regenita, ex quo dicitur, *Sol & homo generant hominem, & omnia*, vt contra Auicenam, & Cesalpin. defendit *Peripateticorum scola.* † Nec denique obstat quo ad animi affectiones cœlos habere videantur virtutem, quia id fit indirecto, eo quod sequi soleant corporis dispositiones, mediante corporis temperie, nam semper arbitrij libertas integra manet, vt docent *Ant. Mirandul. lib. 22. Singul. cert. Valles de Sacra philoso.*

23 *c. 31* † Cœlũ enim, & astra causæ tantum sũt cõmunes, & vniuersales, quatenus conseruant inferiora, ne a contrarijs suis dissoluantur, adq; ita particularibus agentibus indirecte tãtum, & mediate suppetias ferunt, vt tradunt *Veracruz lib. 1. Meteor. Gregor. Venetus. lib. 3. de Harmon. mund. ex cap. 17.*

24 ¶ Vnde hæc ars, vt hæretica damnata videtur in illo Exod. cap. 20. *Non facies tibi sculptile, neq; omnem similitudinem, quæ est in cœlo desuper, & in terra deorsum, non adorabis ea, neq; coles*, quæ de his magicis figuris dictũ docet Episcopus noster *Simancas de Cathol.*

25 *inst. tit. 39. n. 22.* † Sunt enim imagenes, & caracteres huiusmodi ad cœli posituram fabricati veteris Paganismi mapaliæ credentis astra cœli omnia regere, ex quo illa in Deos venerarũt, etiam Hebræi Deuter. c. 4. *Ne forte eleuatis oculis ad cælum, videas Solem, & Lunam, & omnia Astra cœli, & errore deceptus adores ea, & colas.* D. Hierem. capit. 10. v. 2. *Iuxta vias gentium nolite discere, & a signis cœli nolite timere quæ timent gentes, quia leges populorũ vanæ sunt.* Sophon. cap. 1. v. 5. *Qui adorant super tecta militiam cœli.*

26 † Nã per huiusmodi imagines, & caracteres aliquid numinis cœlestib⁹ astris tribuebãt, quasi posset hos effect⁹ imprimere, quod propriũ est Magicũ, nã vt ait. D. August. lib. 10. Ciuit. Dei c. 11. *Quibusdam etiam obseruatis in cœlo conuersionibus, syderum, herbis, & lapidibus, & animantibus, & sonis certis quibusdã, ac vocibus figurationibus, atq; figmẽtis.* † Quia 27
cum huiusmodi caracteres, & figuræ determinatæ nullius actionis principium sint, nec passionis: alias Mathematica corpora essent actiua, & passiua, de necessario effectus dæmoni adscribitur, vt docent *D. Tho. li. 3. contra Gẽt. c. 105. Mar. del Rio lib. 1. c. 4. q. 1. Ioã. Picus li. 12. in Astrol. c. 2. 3. 4. & 6. Frã. Picus lib. 7. Prænot. c. 2. Strẽg. in Mall. p. 1. q. 5. Bern. Basin. de artib. Mag. prop. 3. & 4.* † Vnde ima 28
gines, & caracteres, quibus Astrologi vtuntur esse Magica signa in hæc verba testatur Mart. de Arles de superstit. n. 24. in Occeano iur. vol. 10. *Imagines Astronomicæ, & Necromanticæ in hoc differunt, quod in factura Necromãticorum, imagines fiũt expressa inuocatione dæmonis, & sic tales imagines pertinent ad expressa pacta cum dæmonibus inita. sed in factura Astronomorũ sunt tacita pacta cũ dæmonibus per quosdam caracteres, & figuras ab ipsis dæmonibus adinuentas, ad quorum caracterum factionem dæmones facientibus suffragantur.*
† Non enim differunt caracteres Astrologici à 29
Magicis, vt constat *ex Apotelesmaticis Paracelsi, & aliorum Magorum*, & in annulis Planetarijs, quibus vtebantur Brachmanes Indorum, & Apollonius Thyaneus, & alij plerique vt tradunt *D. Thom. & alij vbi sup. Franc. Picus lib. 7. Prænot. cap. 10.* † Nam licet per ima 31
gines, & caracteres huiusmodi ipsi Astrologi pactum non contrahant, tacite tamen implicantur prioris authoris malitiæ, cum faciũt illa, quæ ab ipso sunt instituta fieri, *Raph. dela Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 96. ar. 4. disp. 2.* † Cuius vana curiositas iuncta fuit sem- 31
per cum Idolatria, & Apostasia, nã vt ait Frãc. Valles de sacra philosoph. cap. 31. *Babileniorum Religio nihil fuit aliud, quam ipsa scientia Chaldæorum, nam eadem Deorum, & Astrorum nomina: & eadem canebant de Dijs in sacrificijs sacerdotes, quæ prædicabãt de Astris, Astrologi.* † Quã quidẽ superstitionẽ, vt diabo- 32
li seductiones dãnat S. D. N. Sixti V. in Extrauag. cœli, & terræ ann. 1586. *Qui similiter ad occultorum diuinationẽ, ad inueniendos thesauros, vel ad alia facinora perpetranda, etiã expressa cũ dæmone pactione facta, in manifestam suarũ pernicie animarũ, nefarias magicæ artis incãtationes, instrumẽta, & veneficia adhibent circulos, & diabolicos caracteres describũt, &c.*

¶ Astrologia enim huiusmodi, & iudi- 33
ciaria canones ab Stoicorum secta emanarunt, quę credit cœlestem armoniam omnium

miraculorum cauſam eſſe, omniaque inde ex neceſsitate pendere, ſtellarum vires terrenorum turbæ multifariam, variæque communicari, hinc ad elemẽta radios mitti, hinc in ea, quæ ex elementis componuntur difundi, vt teſtatur *Alcbind. lib. de effectu, proiectuq; radior.* 34 † Quæ adeo huius erroris macula inter Caldæos, & Babiloniços crebuit, vt debita ineſabili, ſoliq; Deo ſacrificia, & thura nedum hæc, verum humanum ſanguinem Soli, & Lunæ, cœleſtibusque corporibus offerrent, vt tradit *Philo. Iudæus lib. de migrat. Abrahami fol. mihi 359. & lib. de Abrahamo fol. 312. tom. 1.* 35 † Qui non ſolum Idolatria implicantur, ſed errore patẽte in philoſophia nam licet Deus agat mediantibus corporibus cœleſtibus, eo quod intelligentiarum orbes à Deo regãtur, vt dixit *Ariſt. lib. 8. Phyſicor. & lib. 2. de cœlo, & metaphyſ. 2.* 36 † Propterea non ſequitur cœlum, & Aſtra ad diuinam prouidentiam eſſe neceſſaria, quia Deus in hæc inferiora abſq; medio operatur *Ariſt. d. lib. 8. Phyſicor.* etiã ſi cœlum ab eo tanquã à cauſa prima moueatur, 37 *Ariſt. lib. 12. primæ Phyloſoph.* † Vnde falſum eſt characteres, & imagines ad cœli quandam poſituram fabricatas virtutem aliquorum effectuum habere, quia contrarium eſt cœli natura, & diuinæ prouidentiæ, vt docent *D. Thom. libr. 3. contra Gentes capit. 94. & libr. 4. capit. 104. & 105. Ioan. Salisberienſ. lib. 2. Polycrat. capi. 19. & ſequentib. Martin. del Rio, & vterque Picus Mirandul. vbiſup. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 3. & 4.*

CAP. V. De Aſtrologiæ diuinatricis vanitate, prohibitione, ac pœnis.

SVMMARIVM.

1. *Aſtrologia diuinatrix quare prohibita.*
2. *Prædeſtinatio diuina, aut liberum arbitrium non ſubiacent Aſtrorum influentijs.*
3. *Aſtrologiã diuinatricẽ primus in artem redegit Cham filius Noe.*
4. *Tabulis lapideis inuenta eſt Aſtrologia.*
5. *Chaldæi, & alij ẽna cum Aſtrologia Magiam ſuſceperant.*
6. *Aſtrologia diuinatrix habet principia incerta.*
7. 8. *Aſtrologi ſæpè lapſi ſunt in ipſis principijs.*
9. *Planetæ, Signa, & Imagines, prorſus ſunt ficlitiæ.*
10. *Planetarum aſpectus, exaltatio, &c. falſiſſima ſunt.*
11. 12. *Draconis caput, & cauda commentitia ſunt.*
13. *Aſtra nihil præter lumen, & motũ mittũt.*
14. *Lumine, & motu Aſtrorũ efficiuntur quatuor qualitates.*
15. *Aſtra eſſe non poſſunt ſigna illius rei cuius cauſa non ſunt.*
16. *Aſtrorum naturas, & influentias homines cognoſcere non poſſunt.*
17. *Futura ex Aſtris cognoſci non valent.*
18. *Ariſtoteles rerum cæleſtium, non ſcientiã, ſed opinionem habere profitetur.*
19. *Ptholomeus fatetur Aſtrologiam in pleriſque falli.*
20. *Aſtrologia, nec ſcientia, nec experientia comparatur.*
21. *Experientia Aſtrologorum falſa eſt.*
22. *Aſtrologia ab Angelis bonis, aut malis reuelata non eſt.*
23. *Aſtrologiam Deus irritam fecit.*
24. *Sixtus V. Aſtrologiam, vt falſam, & inanem damnat.*
25. *Aſtrologia diuinatrix par eſt Magiæ prohibitæ.*
26. *Futura ſunt de Dei reſeruatis.*
27. *Futura, quia non ſunt in rerum natura non poſſunt ab homine cognoſci.*
28. *Futurorũ ſcientiã Deus hominibus ademit.*
29. *Hominis ſcientia ſe nõ extendit ad futura.*
30. *Futurarum cognitio ex Aſtris aſſequi non poteſt.*
31. *Futuris contingentibus nulla eſt determinata ſcientia.*
32. *Aſtrologi quãdo vera dicũt magis cabẽdi.*
33. *Prædictio futurorũ ad quã artẽ referatur.*
34. *Multa eueniunt ab Aſtrologis prædicta ex pacto cum dæmone.*
35. *Aſtrologi tacitum, vel expreſſum pactum contrahunt cum dæmone.*
36. *Aſtrologi non ſunt conſulendi quamuis verà dicant.*
37. *Diabolus aliquando vera dicit.*
38. *Multa eueniunt, quia prædicta homines aggrediuntur, vel formidant.*
39. *Angelis omnibus denegata eſt ſcientia futurorum.*
40. *Chriſtus Dominus diem judicij non ignorat ſuppliciter, ſed & quadam ratione.*
41. *Futura contingentia Deo Patri ſunt reſeruata.*

42. *Angeli*

42. *Angeli ignorant, quid cras facturus sim, vel cogitaturus.*
43. *Angeli ignorant euersiones, & mutationes Regnorum.*
44. *Angeli cum futura ex Astris nõ cognoscãt, minus possunt homines ea cognoscere.*
45. *Astrologia in naturalibus quid prædicare valeat.*
46. *Astrologia quare tempestates, aut serenitates certo prædicere non valet.*
47. *Prognostica retrobantur.*
48. *Prognostica, quasi Idolatriæ irrisiones reprehenduntur.*
49. *Prognostica ab hæreticis configi solebant.*
50. *Astrologia diuinatrix damnatur iure diuino.*
51. *Astrologia diuinatrix damnatur iure Canonico.*
52. *Astrologia diuinatrix damnatur iure Imperiali, & Regio.*
53. *Astrologia diuinatrix damnatur à Patribus.*
54. *Astrologia diuinatrix damnatur à Theologis.*
55. *Astrologia diuinatrix damnatur à Iuris peritis.*
56. *Astrologia diuinatrix damnatur à Philosophis.*
57. *Astrologia diuinatrix damnatur à Medicis.*
58. *Astrologia diuinatrix damnatur ab ipsis Astrologis.*
59. *Astrologia diuinatrix damnatur a Poëtis.*

1 DIVINATRIX Astrologia quia profitetur cognitionẽ futurorum, non necessariorum, sed contingentium vt Regnorum euersiones, belli euentra, pacis vicissitudines, matrimonia, soboles, dignitates, & alia huiusmodi, vana, falsa, & scã dalosa, ac pacti suspecta censenda est, *cap. consuluisti 2. q. 4. c. sciendum 26. q. 4. & vtrobiq; scribentes, S. D. N. Sixtus V. in Bulla cõtra Astrolog. an. 1586. Paul. Grill. de sortil. q. 3. n. 13 & q. 11. n. 26. Pet. Binsfeld. in l. 2. C. de malef. & Math. q. 2. Farin. in Pract. q. 20. n 111. & tract. de hæret. q. 181.* † Nãres huiusmodi ex Astrorũ cognitione, minimè cõparari posũt, quia pendẽt ex Dei prædestinatione, & libero arbitrio, vt docent *Euseb. Cæsar. de præparat. Euãg. lib. 6. Greg. Nis. lib. de Fato, cum alijs à Me adductis in Epit. de Mag. lib. 1. c. 6. ex n. 51. & Me relato D. Perez de Lara Regius Consiliarius, in Compend. vitæ homin. cap. 13. ex n. 68. fol. 177. & 178. Iul. Cæsar. Bulenger. libr. 2. diuination. capitul. 31. & 32.* † Artem autem primus adinuenit Cham filius Noe, qui inueteratæ superstitionis, & Magiæ prohibitæ author fuit, nã vt ait Fla. Ioseph. li. 1. antiquit. Iudai. c. 4. *Ne itaq; inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perissent quã per nos carentur, ex citatis duabus columnis, vna ex lapide viuo, altera ex lateribus cocti, vtriq; eã, quæ de Astrorum notitia habebat inscripsisse, vt si lateritium diluuio delere cõtingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiã faceret.* † Apigines grauissimus author affirmat inuentas fuisse tabulas lapideas, quibus inciss fuerunt obseruationes Astrologiæ septingentis viginti annis ante quam Ninus Assyoriorum Rex, & Pharaon Ægyptius regnarẽt, vt meminit *Plin. li. 7. c. 56. Fr. Ioã. Annius in cõm. Berosi fol. 101.* † Ex quo principio Chaldæi, Ægyptij, Persæ, & Babilonij vna cũ Astrologia Magiæ incãtationes susceperunt, vt docent *Mar. de Arles tract. de superst. n. 34. Perera de Mag. c. 2. Valles de sacra philos. c. 31. Raph. de la Torre tom. 2. q. 96. ar. 4. disp. 2. Filesac. de Mag. Idolat. §. 7.*

¶ Habet etiam Astrologia huiusmodi principia incerta ex natura stellarum, vel incerto, indeprehensoq; numero cœlorum, syderũ, & aliorum, pleriq; penesq; Astrologia huiusmodi versatur, vt docent *Ioan. Picus Mirand. lib. 8. in Astrol. c. 1. & 2. Fran. Picus li. 7. Prænot. cap.* † Astrologi enim sæpenumero lapsi sunt in ipsis principijs, & alijs artis regulis, quibus contingit per sæpè à vero aberrare, vt tradunt *Cardan. lib. de resisti. temp. c. 6. 7. & 8. Bulenger. lib 2. diuinat. c. 21.* † Quia multa, quæ ipsi scire iactãtur, penitus eis sunt inprescrutabilia; quia vt ait idẽ Card. sect. 1. Aphor. 21. *Quædam sciuntur perfectè, vt circulorum ascensiones, quædam propria quomodo, vt Solis reuolutio, quædã scire possunt, etsi non sciãtur, vt reuolutio superiorum, quædã sub scientiã sunt, sed nunquã scire potuerunt, vt ingressus Solis in Equinoctijs punctum, quædã nec sciuntur, nec scire possunt, vt mixtiones syderum, & vires.*

¶ Præterea Planetæ signa, & imagines, quas in cœlo comminiscuntur Astrologi, prorsus sunt fictitia; quia in cœlo non sunt leones, cancri, sagitarij, canes, angues, & alia huiusmodi, quæ mera sunt figmenta, ad stellas inuicè distinguendi causa, vt docent *Ioann. Picus d. libr. 8. capit. 3. 4. 5. & 6. Alexandr. de Angel. lib. 4. in Astrol. c. 21. 22. 23. 24. & 25.*

† De aspectibus malebolis, & benebolis, exaltationibus, & retrogrationibus Planetarum, quam falsa sint, vel ipsis, qui philosophic

labra proluerunt satis apparet, cum astra ab astris infestari nequeãt, nisi ratione luminis, per antepositionem, vnde hos aspectus, quasi cómentitos impugnãt, *Ioã. Picus lib. 6. in Astrol. c. 5. 6. 7. & 8. Alex. d. lib. 4. c. 30.* † Caput quoq; Draconis, & caudam, quibus tantum tribuit Astrologorum turba, quis non videt res inanes, & commentitias esse? in quo sæpè lubricant, nam quæcumque reperiuntur à Mathematicis adnotata necessaria, motuũ mentiendorum methodis, his in omnibus abutuntur in prædicendo, quasi pariter essent naturalia, & influendi prædita potestate, cũ aliter res se habeat, vt notat *Abenazra li. 1. rat. Astrol.* † Nam prædicta cauda, & caput nihil aliud sunt, quam interiectiones duorum circulorũ, quam mera puncta, quam nexus linearũ duarum mente conceptarum, à Mathematicis introducta, vt Eclyptica loca dicernant, quæ nullas vires ad Astrologiã huiusmodi habere possũt, cum & alij cœli tractus, qui inter circulos Paralelios fiũt, ad cœli Zonas, nullã ad diuinã dum potestatem imprimant, vt docent *Alex. de Angel. d. cap 22. Bulenger. lib. 2. diuinat. cap. 24.*

¶ Nec minus commentitium est, quod de Astrorum huiusmodi naturis, & influentijs circumfertur, quia nullã præter lumẽ, & motum virtutem in his inferioribus imprimunt, vt docent *Auerroes lib. 2. de cœlo text. 42. & 45. Pauisius in Meteor. disp. 4. q. 9. & 10. Philalthæus lib. de cœlo text. 25. Ioann. Picus Mirandul. lib. 3. in Astrolog. capit. 4. 5. 6. & 24. Franc. Picus libr. 5. Prædict. capit. 4.*

¶ Nam per lumen, & motum quatuor primas qualitates efficiunt, calorem scilicet frigiditatem, siccitatem, & humeditatem, quibus vniuersa procreantur viuunt, & intereum, vt probant præter supra dictos *Alex. de Angelis libr. 1. Astrologor. capit. 3. Marchina lib. 1. Metheor. capit. 7. Ægid. in Sentent. 2. dist. 14. q. 3. art. 2. dub. 2. & 3.* † Neque alterius rei Astra possunt esse signa, vt Astrologi huiusmodi contendunt, quia signa esse non possunt illius rei, cuius causa non sunt, vt probant *Ioã. Picus lib. 4. in Astrol. c. 12. Fran. Picus lib. 5. Prænot. c. 10.* & cœlum causam non esse omnium sublunarium probat *Alex. de Angel. lib. 1. aduersus Astrolog. cap. 7.*

¶ Et licet Astra huiusmodi varias naturas, & influentias habeant, ab Astrologis cognosci non possunt, quia humana sapientia se non extendit ad ea, quæ in cœlis sunt quantumuis homo ingenij acumine polleat, cum ex diuino oraculo præscriptum sit; Sapient. capit. 9. *Quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore, quæ autem in cœlo sunt quis inuestigabit?* † Et ita si Astrologos huiusmodi interrogamus de cœli compositione, & natura, an simplex, vel comparata ex materia, & forma, an solida, vel fluida, an qualis est omnium rerũ sublunariũ, an omnino diuersa, sit ne cœlũ animatũ, & in sua vi moueatur, vel intrinsecus ab Angelo, quæ præsẽtia sunt, & faciliora scitu, quam ea, quæ profitentur, eos inuenimus omnino rudes, atq; ignaros, quare futurorum scientes, & peritos credemus? cum dictum sit Ecclesiast. capit. 10. vers. 14. *Ignorat homo quid ante se fuerit, & quid post se facturum sit, quis poterit indicare?* † Nihil enim sciunt de cœli natura, magnitudine, numero orbium, & inter eos ordine, differentia, dignitatibus, & varietate motum, de Astrorum numeris, eorumque inter se magnitudine, luce, potestate, atque effectu, cum Aristoteles philosophorum omnium facile princeps ingenue fateatur, se multarum rerum cœlestium, non exquisitam scientiam, sed opinabilem tantum, & coniecturalem notitiam tenere: *lib. 1. de cœlo tex. 17. 34. 60. & 61.* † Et ne philosophum tantum, sed Astrologum etiam audiamus Ptholomeum, qui postquam docuit Astrologorum iudicia falsa, & mendacia euadere, subiungit lib. Apotelesmat. *Disciplinam ipsam etiam si rectè quispiam consequatur, esse tamen necessarium, vt is quam sæpissime offendat, tum ob ipsam rei naturam: tum ex nostra inuecilitate, quæ sub tantæ scilicet, artis magnitudine succumbat.*

¶ Et non solum scientia, sed neq; experientia Astrologia huiusmodi comparatur, quia nulla temporis diuturnitate, nulla hominu quorumcumq; industria, vel doctrina de secretioribus syderum viribus experimentum posse comparari aperte demonstrãt, *Ioã. Picus lib. 11. in Astrolog. c. 1. & 2. Hieron. Cardan. lib. de iudicijs genitur. c. 2. Alex. de Angel. lib. 4. in Astrolog. c. 5. & 14.* † Nã vtait idem Cardan. libr. de restit. tempor. sect. 1. aphor. 27. *Nullus Planeta in æternum redibit, ad pristinũ locum, nec etiam in longissimis temporum spatijs,* & sic huiusmodi experientiam falsam esse docet, *Alex. de Angel. vbi sup. d. cap. 5.* † Neq; ab Angelis bonis, aut malis hæc Astrologiæ pars reuelata est, quia cum ad futuros euentus cognoscendos dirigatur, qui prorsus Angelis sunt incogniti, ab eis nõ potest reuelari, quia illos ignorãt, vt tradunt *Mirand. & Alex. vbi sup.*

¶ Vnde Astrologos huiusmodi, vt vanos, & superstitiosos summus rerũ conditor, per Prophetas præsertim per Isaiã, augures cęlivocãdo

eorum

eorum scientiam stultam facere pollicetur cap. 44. *Ego sum Dominus irritas faciens signa diuinorum, & Ariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciēs.* † Et S.D.N. Sixti V. eorū scientias inter artes à dæmone inuentas proscribit ac damnat in Extrau. cœli, & terra ann. 1586. *Talis in primis sunt Astrologi, olim Mathematici, Genethliaci, & Planetarij vocati, qui vanam, falsam syderum, & Astrorum scientiam profitentur, &c. exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus se futuris contingentibus, successibus, fortuitisq; casibus, aut actionibus, ex humana voluntate dependentibus, aliquid euentum affirmare audent, &c.*

† Nam Astrologia diuinatrix pars est Magiæ prohibitæ, & quædam Augurij species, vel ipsimet Ethnicis protestātibus, Verg. Æneid. 3.

qui syderā sentis,
Et volucrum linguæ, & præpetis omnia pēnæ.

Æneid. 10.

cœli, cui syderā parent
Et volucrū linguæ, & præsagi fulminis ignes.

¶ Nam futura, quæ hac arte præscire homines gloriātur omnino sunt ex Dei reseruatis, vt apud D. Isai. c. 41. v. 23. *Annūciate, quæ vēnturā sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis vos.* † Quippe in futurorū cognitione discernitur creator à creatura, vt apud Isai. ca. 46. v. 10. *Nec est similis mei annuncians ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ nondū facta sunt.* † Nā cum futura non sint in rerum natura à creatura agnosci non possunt, sed à creatore, de quo scriptum reliquit D. Paul. ad Rom. c. 4. *Vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.* † Ideo earum scientiam hominibus prorsus ademit, quia vt testatur sapiens Ecclesiastes cap. 8. *Ignorat præterita, & futura nullo potest scire nuncio.* & cap. 10. v. 14. *Et quod post se futurum sit, quis poterit indicare?* † Futura enim nondum existunt, ideo à nullo cognosci possunt, quia non entis nullæ sunt qualitates, & sic eorum scientia vana, & falsa est, quia vt ait Sapiens Prouerb. cap. 17. *Ne glorieris in crastinum, nescis quid superuentura pariat dies.* † Neque ex Astris scientia huiusmodi comparari potest. Nam scientia futurorum nulla est, vel ipso paganæ sapientiæ principe Aristot. lib. 2. Periarm. *De futuris contingentibus non est determinata veritas.* Verg. Æneid. 10.

Nescia mens hominum Fati, sortisque futuræ.

† Vnde eos vt superstitiosos damnat *Bulēg. lib. 1. diuin. cap. 6. 7, & 8. & lib. 2. c. 1. & seqq.* *Non enim sunt hi, aut arte diuini, aut scientia*
Sed superstitiosi vates, impudentesq; arioli.

¶ Sic ergo Astrologi quādo prædicunt futura, & ita eueniunt, magis sunt cauendi, quia satis signum: euidens est, eos pactum cum dæmone iniuisse, vt docent *D. August. lib. 2. in Genes. ad litter. cap. penult Ioan. Picus Mirādul. in Astrolog. lib. 3. Valer. Regin. in Praxi for. pœnitent. tom. 2. libr. 17. capit. 16. sect. 3. num. 172.* † Quia veritas talium prædictionum: non refert equit ad constellationum obseruationem, sed ad pacta huiusmodi, vel prudentiam consultatorum, vel stultitiam consulentium, vel ad sortes, D. Augustin. lib. 4. confess. cap. 3. *Si enim de paganis poetæ cuiuspiam longe aliud canentes, atq; intendentis cum sorte, quis consulit mirabiliter consonus negotio sæpè versus exiret, mirandū non est, si ex animæ humanæ, superiore aliquo instinctu nescientē quid in se fieret, non arte, sed sorte sonaret aliquid, quod interrogantis rebus, factisque concineret.* † Vnde multa ab Astrologis dicta eueniunt, non ex Astrologiæ scientia, quæ in his nulla est, sed societate, & fœdere cum dæmonibus constitutis, nam vt ait D. Aug. lib. 5. Ciuit. Dei cap. 7. in fin. & lib. 2. de Genes. ad lit. cap. 17. *Fatendum est, quando à Mathematicis vera dicuntur, instinctu quodam acutissimo dici, quē nescientes humanæ mentes patiūtur: quod tamen ad decipiendos homines fit, spiritum immundorum, & seductorum operatione, qui quædam vera de temporalibus rebus nosse permittuntur.*

¶ Tacita enim vel expressa dæmonis inuocatio interuenit: quoties aliquis nititur efficere per causas naturales, quod nec virtute sua, nec diuina dispositione, nec artificiali modo efficere valet, vt docent *D. Tho. 2. 2. q. 96. Nauarr. in Enchir. c. 11. n. 22. Suarez de Relig. li. 2. c. 9.* † Ideo eos nullatenus consulere debemus super huiusmodi futuris non necessarijs, ex causis naturalibus, aut contingentibus, neq; eis fidē astruere, quia vt ait Dñs Exod. c. 13. *Etiamsi dixerim vobis, & ita eueniet ne credatis eis.* † Nā licet diabolus sit mēdacij pater, aliquādo vera dixisse planū est, & sic nullā esse diuinādi artē, quātūuis superstitiosā, quæ vera aliquādo nō confingat, docent *Cic. lib. 1 diuinat. Ioā. Picus lib. 2. in Astrol. c. 10. Budēger. lib. 2. diuinat. c. 1. 2. & 3.* † Nā licèt pactū nō interueniat, consulētiū stulta credulitas efficere solet, vt fœlicitatis spē à diuinatore promissa animum erigat, & fiduciā ad ardua quęq; eggrediēda, & è cōtra calamitas denūciata paueri incipiant, & cepta facile derelinquant, quo fit, vt aliquādo, quæ à diuinatore sūt predicta, cōtingāt, vt docent *Frā. Pic. prænot. lib. 1. Medina in D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 6.*

39 ¶ Scientia ſiquidem futurorum, non ſolum hominibus, ſed Angelis etiam Deus ademit, vt interrogatus à diſcipulis de die vniuerſalis iudicij apud D.Matth.cap.24.v.3. *Dic nobis quando hæc erunt, aut quod ſignum aduẽtus tui?* Chriſtus reſpondit v.35. *De die autem illa, & hora nemo ſcit neque Angeli cælorum, ſed ſolus Pater.* Et apud D.Marc.cap.13.v.
40 32. *Neque Angeli in cælo, neq; Filius, niſi Pater.* † Nam licet Chriſtus diem Iudicij nõ ignoret ſimpliciter, & abſolutè, ſed ſolum certa quadam ratione, quia non ex humanitate ſciebat, voluit tamen cum illa exageratione loqui ad retundẽdam curioſitatem futurorũ, vt docet *Franc.Suarez lib.2.de Relig.cap.7.*
41 *n.6.* † Ex quo ipſi Apoſtoli ab Spiritu ſancto edocti Iudæis interrogantibus (quãdo reſtituturi eſſent regnum Iſrael) accurate reſponderunt in Actis Apoſtol.c.1. *Non eſt veſtrum noſſe tempora, & momenta, quæ Pater poſſuit in ſua poteſtate.*

42 ¶ Et non ſolum futura huiuſmodi, ſed alia etiam multa nobis euentura, & à nobis facturа, Angeli ignorãt, vt quid cras facturus ſim, vel cogitaturus, vt apud Apoſtol.Corinth.1. cap.2. *Nemo nouit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis.* † Euerſiones, & mutationes
43 regnorum, & alia mala, aut bona, quæ Deus in peccatorum pœnam, aut bonorum exercitationem mittere ſolet, neq; ab hominibus, neque ab Angelis aſſequi poſſunt, quia vt teſtatur D.Iſai.cap.40. *Quis cognouit ſenſum Do-*
44 *mini, aut qui's Conſiliarius eius fuit.* † Quare ſi Angeli ipſi, quibus nihil latet rerum cœleſtium, futura inde perſpicientes decipiuntur, de hominibus quæſo quid iudicauimus? niſi quod prorſus fallantes fallãtur, vt verbis vtar doctiſsimi *Ioan.Pici Comitis Mirandul.lib.2.in Aſtrolog.cap.6.*

45 ¶ Nam in rebus etiam naturalibus præter cœli motum, ortum, & occaſum, ſignorum coniunctiones, Planetarum, & luminum eclypſes, quæ certa lege conſtituuntur, eo quod determinatio, & infallibilitas ſit ex parte motoris; quibus pluuias, tempeſtates, ſerenitates, & alia huiuſmodi cauſantur, certo prædicere non poſſunt, vt tradit *Eugubin.lib.3. de*
46 *peremmi philoſoph.cap.14. & ſeqq.* † Nam licet cœli motum, & aſpectum cognoſcat, ex eis ſerenitates, aut tempeſtates non valet pronunciare, cum per aliorum ſyderum, quorum neſcit influxus impediri, aut variari poſsit, vt ſit merito Dominus horum abuſum taxans ſic inuehit per D. Matth. cap. 6. verſ. 2. *Faciem ego cæli diuinare nocitis, ſigna autem temporum non poteſtis ſcire.*

¶ Vnde ex eis prognoſtica conficientes 47
reprehenduntur per Iſai.cap.47.v.13. *Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum, ſtent, & ſaluent te augures cæli, qui contemplantur ſydera, & ſupputant menſes, vt ex eis annuncient ventura tibi.* † Et hos prognoſticarios 48
quaſi Idolatras reprehẽdens in hunc modum teſtatur D.Paul.ad Galat.4.v.10. *Quomodo conuertimi iterum ad infima, & egena elementa, quibus denuò ſeruire vultis? dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos, timeo vobis ne fruſtra laborauerim in vobis.* † Quare huiuſmodi prognoſtica antiquitus ab hæreticis 49
confingi ſolebãt, vt Catholicos à pietate Chriſtiana ſubtraherent, & in varias ſuperſtitiones inuoluerent, vt tradit *Martin. Olanus in concordia antinom.adll.Partitar.correct.a num. 132 fol. mihi 271.*

¶ Vade omnis Aſtrologia diuinatoria, 50
quæ ex cœlorum curſu, & Aſtrorum influxu futura rimatur, non ſolunt contingentia, quæ ex Dei pendent prædeſtinatione, ſed etiã neceſſaria, quæ ex alijs cauſis dependent, vt filios, fortunas, dignitates, honores, vel quod ſimile, omni iure, authoritate, & ratione, prohibita eſt, damnata, & exibilata. *Leuit. capit. 19. Deuter.cap.18. D.Iſai.cap.47. Soph.ca.1. D.Hierem.cap.10. Sapient.ca.9. Reg.1.ca.28. 4 Reg.4.cap.23.* † Secundò damnat ius Cano- 51
nicum, *in cap.illud 7.cap. ſed & illud 26.q.2. cap. conſuluiſti cap.ſciendum, cap.igitur d. 26. q.3.cap.non ſtatim, cap.non licet d. 26.q.5. cap.ex tuarum de Sortileg. & nouiſsimè in Extrauagant.S.D.N.Sixti Pp.V. 1586.* † Ter- 52
tio damnati ius ciuile Imperatorum, *l. item apud Labeonem §. Siquis Aſtrologos D. de iniurijs l.4.tit.16.lib.9.in C. Theodoſ. l. artem Geometriæ 2.l.nemo Aruſpicem 5. C.de maleficis & Mathem. l.Mathematicos C. de Epiſcopal.aud.* Et Regium Hiſpaniæ *l.1.tit.23. part.7.l.1.tit.4.lib.8. Ordin.l.5.tit.3.lib.8. Recopilat.*

¶ Quarto damnant Patres Orthodoxi *D.* 53
Ambroſ.lib.4.Hexamer.cap.4. D.Auguſt.lib. 4.confeſſ.cap.3. & lib.5.cap.3. & lib.7.cap.6. & lib.1.contra Academ.cap.7. & lib.2.doct. Chriſt.cap.21.22.23. & 24. & lib.5. Ciuit. Dei c.2.3.5.6. & 7. & li.2.de Geneſ. ad liter. cap.17. & lib.83.qq.cap. 45. & in explicat. Pſal.140.tract.8.in Ioannem cap.2. & Pſal. 31. & in lib.de concordijs cap.11. Damaſcen. lib.2.cap.7. Gregor.homil.10.in Euang. Nazianz.in orat.in laud. Cæſar. Cyprian. de ſingul. clericor. Epiphan.hæreſ.16. Iuſtinus ad Senat.Roman. Cyril.libr.10. contra Iulian. Chryſoſtom.homil.6.in Matth. Theodoret.in

Geneſ.

Genes. q. 16. Euseb. lib. 6 præpar. Euang. cap. 9. Nyss. nu. lib. 6. Philosoph. cap. 1. Gregor. Neo
54 *cæsarien. in Ecclesiastem cap. 11.* † Quinto damnant Theologi *D. Thom. in Summ. p. 1. q. 115. art. 4. & 2. 2. q. 95. art. 5. & lib. 3. contra Gent. cap. 105. & Opuscul. de inditijs Astror. Alex. Alensis, in Summ. p. 2. q. 164. num. 6. D. Bonauent. in Sent. 2. dist. 14. art. 4. q. 3. Richard. 2. dist. 14. cap. 3. q. 5. Gabriel. 2. dist. 14. q. 1. Scotus 2. dist. 19. q. 3. Ioan. Picus Mirand. comes in Astrologos per libros xij. Frãc. Picus eius nepos de Prænot. lib. 5. Iul. Siren. lib. 9. de Pato cap. 29. Ant. Possuin. in Bibliot. select. lib. 15. cap. 11. 12. & 13. Thom. Vualdẽs. in opere sacrament. tom. 8. cap. 7. Petr. Ciruelo Dorocens. tract. de superstit. p. 2. cap. 3. & lib. 1. Astrolog. Christ. cap. 1. Mich. Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 2. Dominicus Vañez p. 1. q. 115. art. 4. dub. 1. Fran. Zumel p. 1. q. 57. ar. 3. Franc. Ouied. in 2. dist. 7. q. 1. Celaia, 2. dist. 13. q. 4. Ioan. Salisberiens. lib. 2. Polycrat. cap. 19. 24. & 26. Ioan. Azor. tom. 1. instit. moral. lib. 9. cap. 12. Mart. del Rio lib. 4. cap. 3. Magicar. q. 1. & lib. 6. Anazephaleos. monit. 7. Fran. Suarez lib. 2. de Religion. cap. 11. Raph. de la Torre d. q. 96. art. 5. Tho. Sanchez in Decalog. tom. 1. lib. 2. capit. 38. ex num. 33. Bened. Perera aduersus falac. art. li. 3. Petr. Binsfeld. in l. 2. C. de malef. & Mathem. concl. 5 q. 2. Petr. Nauarra tom. 1. de Restitut. lib. 2. cap. 2. ex num. 25. Lel. Zechius in Sum. p. 1. tit. de fide cap. 15. num. 6. Iacob. de Graphis lib. 2. decis. cap. 5. ex num. 10. Squilacens. de fide Cathol. cap. 49. num. 1. Ioann. Malderus de virtutib. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 1. Leonard. Lesius de iust. & iure lib. 2. cap. 43. Alex de Angel. in Astrologos lib. 1. & seqq. Cæs. Bulenger lib. 1. diuinat. cap. 6. 7. & 8. & lib. 2. cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. vsque ad 33. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 22. pun. 4. Sayrus in Claui Reg. lib. 4. cap. 5. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 38. num. 13. Azor p. 1. lib. 9. capit. 13. Bonacin. in præcepta Decalog. disp. 3. q. 5. pun. 3. num. 10. Filliut. tract. 24. capit. 4. q. 1. &*
55 *seqq.* † Sexto damnant Iurisperiti, *Abb. Annan. Ancharran. & alij in d. cap. ex tuarum de Sortileg. Cardin. Turrecrem. in d. cap. Illud, Troil. Maluet. de Sortib. p. 1. Bald. & Salicet. in l. 2. & 5. de malef. & math. Grillan. de Sortileg. q. 5. ex numer. 8 & q. 11. ex num. 16. Pet. Leloyher lib. 3. Spectror. cap. 9. Iul. Clar. lib. 5. receptar. § hæresis num. 25. Petr. Greg. in Syntag. lib. 34. cap. 4. Tiber. Decian. libr. 5. criminal. cap. 17. Cassaneus in Cathal. gloriæ mun. p. 10. consid. 52. Sebast. Medicis in summ. v. hæresis p. 3. cap. Astrologorum fol. 718. & in summ. peccati p. 1. tit. 2. q. 36, Simanc. de Cathol. inst. tit. 62. Iosephus Ludouic. decis. Lucẽs. 4. ex num. 27. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu, 388. & de præsumption. lib. 5. præsumpt. 7. n. 21. Damhauder. in Prax. cap. 61. num. 80. Lãcellot. Conrad. in templo iudic. lib. 1. cap. 1. §. 3. Prosp. Farinac. in Praxi crim. tom. 1. q. 20. ex num 112. & de hæreticis q. 181. §. 1. num. 57. Oldraldus cons. 100. D. Perez de Lara in comp. vitæ hom. cap. 13. ex num. 68 Episcop. Campanil. in diuers. iuris rub. 11. capit. 26. ex numer. 92.* † Septimo damnant Philosophi, 56
Plato in Chratyl. & eius discipulus, atque antipoda Aristot. lib. 2. Periarm. & eloquentiæ parens Cicer. libr. 2. diuinat. Varro libr. de re rustica, Seneca in lib. Iudus in mortem Claud. & Phaborinus apud Aul. Gell. libr. 14 noct. Atticar. cap. 1. † Octauo damnant Medici, 57
Galen. lib. 1. de sanitate tuend. Franc. Valles de sacra philosoph. cap. 31. Leuin. Lemnius epistol. ad Politian. lib. 12. Ioan. Langius epist. 35. Auerroes ad Aristotel. lib. 1. de cœlo cap. 9, comm. 19. 22. & lib. 3. comm. 25. † Nono 58
damnant Historici, *Cornel. Tacit. lib. 2. Annal. & lib. 17. Euseb. lib. 6. historiæ Ecclesiast. cap. 6. & 7. Mariana de rebus Hispan. lib. 17. cap. 14. Polydor. Vergil. de inuentor. rer. lib. 1. ex capit. 22. Petr. Sanchez p. 1. histor. moral. tit. de la vida de Platon.* † Decimo dam- 59
nant ipsi Astrologi, nam *Eudoxus*, Platonis auditor, & Astrologiæ peritissimus Chaldæorum scientiæ minimè credendum censuit. *Archelaus, & Casandrus* summi Astrologi horum artem repudiarunt, *Diogenes Cynicus*, cum Astrologiæ incumberet, vt falacem irrisit, *Bardasanes Syrus* Genethliaca longe clarissimus Astrologorum doctrinas cõtempsit, vt refert *Euseb. d. lib. 6. c. 8.* † Vndecimo dã- 60
nant denique Poëtæ, Ennius antiquissimus.

Non habeo denique nauci Marsum augurem
Nõ vicanos Aruspices, nõ de circo Astrologos
Non Isiacos coniectores, nõ interpretes somniũ
Nõ enim sunt hi, aut arte diuini, aut scientia,
Sed superstitiosi vates, impudentesque arioli.

Nam Astrologi huiusmodi, quos cura sciendi 61
futura exagitat cum Thesalis Magicis coniungi Stacius Thebaid. lib. 3.

Astrorumque vires, numerataq; semita Lunæ,
Thesala cumque nefas, &c.

Quibus arridet Propert.

Quid moueant pisces, animosaque signa leonis
Lotus, & Hesperia, quid Capricornus aqua?

Iubenal Satyr. 6.

Nemo Mathematicus genium indemnatus habebit, &c.

In cuius manibus, seu pinguia sarcina tritas

Cernis Ephemeridas, &c.
Lucan. Farſal. lib. 1.
At figulus, cui cura Deos, ſecretaque mundi
Noſſe fuit, quē nō ſtellarū Ægyptia Mēphis
Æquaret viſu, numeriſq; mouentibus aſtra.
Thomas Morus Martyr lepide in Aſtrologum irriſſet.
Aſtra tibi æthereo pandunt ſe ſe omnia vati,
Omnibus, & quæ ſint fata futura monent:
Omnibus aſt vxor, quod ſe tua publicat inde,
Aſtra licet videant omnia, nulla docent.

CAP. VI. De Aſtrorum influentijs in noſtra corpora, arbitri libertate, & prædeſtinatione diuina integra manente.

SVMMARIVM.

1. *Platonicorum opinio, quod cœlos, & ſydera poſſint nihil in nobis.*
2. *Stoicorum opinio, qui cœlum in nobis neceſſitate operari arbitrantur.*
3. *Fati Religione culta eſt diuina prouidētia.*
4. *Fatum nomen ſapit Paganiſmo.*
5. *Fati opinione tollitur diuina prouidentia.*
6. *Fortuita nobis apud Deum eſſe neceſſaria ſapit hæreſim.*
7. *Hominem non poſſe appetitū ſequi ſine Dei voluntate, ſapit hæreſim.*
8. *Homo non poteſt agere contra Dei prædeſtinationem quāuis aſtra omnia concurrāt.*
9. *Homines multa cogitant facere, quæ non faciunt, quia Deus nolit.*
10. *Balaam populum maledicere cogitās, bene dixit, quia Deus voluit.*
11. *Dei voluntas omnia ſubagit.*
12. *D. Pauli voluntatem in malum Deus vertit in bonum.*
13. *Peccator induratus poteſt à Deo efficaci auxilio conuerti.*
14. *Auctoris ſententia de efficatia ſtellarum.*
15. *Aſtrorum influētijs permouemur quatenus his corporibus inhabitamus.*
16. *Homo naſcitur ſub corporibus cœleſtibus.*
17. *Anima permouetur ex corporis inhabitatione.*
18. *Multa poſſunt fieri contra hominis intentionem ex influentia cœleſtiū corporum.*
19. *Corpora cœleſtia poſſunt indirectō in voluntatem agere.*
20. 21. 22 23. *Liberum arbitrium Adæ lapſu deperditum non eſt.*
24. *Liberum arbitrium non tollit merita diuinæ gratiæ.*
25. *Deus ſuccurrit fragilitati noſtræ minus, aut magis auxilijs efficacibus.*
26. *Auxilijs ſufficientibus homo non cogitur, ſed diſponitur, vt nihil aliud vellit.*
27. *Vocationi, & auxilijs ex libero arbitrio poſſumus correſpondere, vel non.*
28. *Auxilia efficatia non cogunt arbitrum, ſed diſponunt voluntatem.*
29. *Homo quantumuis auxilijs fulciatur, poterit carnis deſideria exequi.*
30. *Voluntas humana, Dei voluntati poteſt reſiſtere.*
31. *Appetitu ſenſitiuo poſſumus diuinis inſpirationibus reſiſtere.*
32. *Captiuitas Babylonica Hebræis ex peccatorum demeritis à Deo prouenit.*
33. *Babyloni, aut Hebræi nihil fecerunt ex neceſſitate, ſed ſponte.*
34. *Dei prouidentia futura contingentia non tollit.*
35. *Deus non quod præuidet futura, efficit, ſed diſponit vt fiant.*
36. *Scientia Dei, quia eſt infalibilis, quæ præuidet, diſponit, ſuauiter, vt eueniant.*
37. *Actiones humanæ ſine Deo nihil ſunt.*
38. *Opera omnia, quæ in Deum non dirigūtur, nihil ſunt.*
39. *Deus, licet dirigat actiones noſtras, non tollit liberum arbitrium.*
40. *Cogitationes noſtræ, quia in malum ſunt, niſi à Deo dirigantur, nihil valent.*
41. *Fratres Ioſeph cogitantes malū, non præſtiterunt, quia Deus conuertit in bonum.*
42. *Conſilia noſtra inania ſunt, niſi a Deo dirigantur.*
43. *Nihil poſſumus facere, niſi à Deo complementum accipiat.*
44. *Deus cooperari nobis debet, vt quod volumus perficiamus.*
45. *Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere.*
46. *Balaam licet omnibus modis vellet maledicere, lingua eius non fuit expedita.*
47. *Deus mobet linguam, arbitrij libertas integra manente.*
48. *Voluntas humana nullis modis cogi poteſt.*
49. *D. Paulus non trahitur inuitus, ſed miris modis allicitus.*
50. *Vocatio efficax arbitrij libertatē nō tollit.*
51. *Peccator volūtatem habet liberam in peccato, & in conuerſione.*
52. *Peccatoris voluntas Dei inſpirationibus ad bonum dirigitur.*

53. D. Pau-

53. *D. Paulus cum esset mortuus peccatis, Deo diuinis auxilijs conuiuificauit eum.*
54. *Diuinis auxilijs, & vocationibus venimus sponte.*
55. 56. 57. *Deus nullius peccati author est.*
58. *Præscientia Dei non cogit peccare.*
59. *Peccator non damnatur ex præscientia Dei, sed suis operibus.*
60. *Satanas non ex præscientia Dei, sed ex mala electione peccatum contraxit.*
61. 62. *Peccator culpis suis irritat Deum, vt illum deserat, & sic desertus cõdemnetur.*
63. 64. *Authoris sententia de Astrorum potentia in nostra corpora probata.*
65. *Mens, & voluntas subiacet cœlestibus influentijs dispositiuè.*
66. *Cœlum, & astra potest mouere animæ potentias, mobendo corpus in quo inhabitat.*
67. *Corporibus cœlestibus quomodo simus obnoxi.*

1 ILLVSTRIVM quidem antiquorum duo ab initio fuerunt astrorum scientiæ opiniones. Prima Platonicorum dicentium cœlos, & sydera nihil in nobis posse, sed solum Deum omnipotẽtem per se ipsum egere, cuius in rebus prouidentiam Fatum apellarunt *Aphrosidens, Paracelsus, Porphirius, Mizaldus & alij Platonici.* † Altera fuit Stoicorum, qui cœlum in 2 nobis necessitate aliqua operari arbitrabãtur, & quod ab eo veniebat vitari non posse crediderunt, quam quidem diuinam prouidentiã similiter Fatum dixerunt *Heraclitus, Empedocles, Posidonius, Anaximãder, & alij quã plures.* † Vnde Fati religio apud omnes orta 3 vt ineuitabili lege sancita, & Diuinam hoc nomine prouidentiam coluerunt, quos his verbis damnat D. Augustinus libr. 5. Ciuit. Dei. *Siquis virtutem vel potestatẽ Dei nomine Fatũ appellat, sententiam teneat, linguam corrigat.* † Alias nec Fati nomen licitum est, quia 4 sapit paganismo, D. Thom. lib. 3. contra Gẽt. cap. 93. *Sed quia cum infidelibus nec nomina deuenus habere communia, nec ex consortio nominum possit summi erroris occasio, nomine Fati non est à fidelibus libere vtendũ, ne videamur illis assentire, qui male de Fato senserunt.* † Cum eo ipso, quod ex hac, vel illa opinione, Fati necessitate cogi homines arbitrantur; hi tollunt diuinam prouidentiam, illi vero merita diuinæ gratiæ, nec arbitrij libertas relinquitur, vel ex illo.

Fata regunt orbem, certa stant omnia lege.

6 ¶ Ex primaenim opinione nata est hęreticorũ sententia asserentium, nobis inferna spectantibus res apparent arbitrariæ, & fortuitæ, sed superna expectantibus omnia sunt necessaria, quia non sicut nos, sed sicut Deus vult, ita viuimus, facimus, & patimur omnes, & omnia *vt fuit error Ioannis de Hus combusti in Concilio Constantiæ, secutus per Mart. Lutherum tract. de libro arbitr.* † Quam quidem opinionem secutus videtur, quilibros meos de 7 Magia Regia autoritate conscriptos, improba suggestione ad Senatum Regium detulit, dicens quod astra licet hominem inclinent, & ipse velit inclinata exequi, donec Deus velit nihil aget secundum illud D. Hierem. cap. 10 *Scio Domine, quod nõ est hominis via eius, nec viri, vt dirigat gressus suos.* † Ad quod etiam 8 iungebat Euangelicam sententiam Matthe. cap. 6. *Folium arboris non cadet in terram, sine voluntate Patris vestri, qui in cœlis est.* Quia homo non potest agere contra Dei ordinationem, quamuis astra omnia concurrant & ipse vellet nam vt ait Dominus apud D. Ioan. cap. 15. *Sine me nihil potestis facere* † Quod clarius dicebat probari, cum ho- 9 mines sæpius aliquit facturos cogitent, quod non faciunt quia Deus nolit, Prouer. cap. 16 *Cor hominis cogitat viam suam, & Dominus dirigit gressus suos.* nam vt ait D. Paul. Corinth. 2. cap. 3. *Non sumus sufficientes ex nobis quasi ex nobis cogitare aliquid, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est.* † Idq; probari cõ- 10 tẽdebat ex historia Balaham, qui cum ad Dei populum maledicendũ conductus pergeret verba in ore eius sunt commutata & pro maledictione benedictione vsus est, *Numer. cap. 24.* † Nam licet voluntas nostra & stellarum 11 influxus nos moueat, omnia Dei volũtas subagit, vt deconuersione D. Pauli testatur D. Augustinus lib. 1. contra epist. Pelag. cap. 19. *quod nolentes Deus conuertit, & reluctantes.* † Quippe nec Pauli voluntas, nec stellarum 12 potentia, quæ procul dubio in malum operabantur, eum separare potuerunt, quin voluntati Diuinæ ob temperaret, vt ipse testatur ad Ephes. cap. 2. *Eramus natura filij iræ, sicut & cæteri. Deus autem (qui diues est in misericordia) propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis conuiuificauit nos.* † Quia peccator quãbis 13 induratus, potest à Deo efficaci auxilio conuerti, sine quo condemnaretur, Prou. cap. 19. *Omnia propter semet ipsum operatus est Dominus, etiam impium in diem malum.*

¶ Sed non assentior ijs, qui omnia prorsus 14 ab astrorum influentijs prouenire arbitrãtur, nequi illius, qui omnimodam eis negant potestatem,

teſtatem, quia abſq; dubio hæc inferiora a ſupernis cœli lationibus quodammodo pendent, vt probat *Ariſtoteles lib. 1 Meteor. cap. 2. & lib. 2. de cœlo tex. 20. & 21.* †
15 Et ita mediam ex his ſententiam tuemur, aſſerentes vi quadam hæc inferiora a ſuperioribus regi influentijs, & moderari, qua & nos quoſque per mouemur, quatenus his materialibus corporibus inhabitamus, vt probant *D. Ioan. Damaſcen. lib. 2. cap. 3 D. Auguſt. lib. 4. Ciuit. Dei cap. 5. D. Thom. p. 1. q. 115. art. 4. & lib. 3. contra Gent. cap. 92. Scotus & alij. in Sent. 2. diſt. 4. q. 3.* †
16 Nã homo ſecunum corpus, quia naſcitur ſub corporibus cæleſtibus, vt docet *Dyonis. lib. 1. de Diuin. nomin.* etiam ſi ſecundum intellectum ſit ſub Angelis, *D. Thom. p. 1. q. 19.* & ſecundum voluntatem ſub Deo, Prouerb. cap. 11. *Cor hominis in manu Dei.* †
17 Poteſt ſpreta Dei inſpiratione ad bonum, & illuminatione boni Angeli, duci affectione corporali ad ea quæ influentia luminaria cœli inclinant, vt tam voluntas, quam intellectus malitia, & erroribus involuatur, Sapient. cap. 9. *Corpus quod corrumpitur aggrauat animam & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.* †
18 Nam licet prout iacet hæc ſententia delata ſit à curioſſo, ipſe vero in tã ta luce obcecatus non vidit, quam ſana & Catholica ſit, quę his fere verbis habetur apud D. Thom. (cuius doctrina vt vera, approbata eſt ab Vrbano V. P. M.) in quo hic ſe habet Angelicus doctor lib. 3. contra gent. cap. 93 *Cum igitur homo ſit ordinatus ſecundum corpus ſub corporibus cæleſtibus, ſecundum intellectum vero ſub Angelis, ſecundum voluntatem vero ſub Deo: poteſt contingere aliquid præter intentionem hominis, quod tamen eſt ſecundum ordinationem cæleſtium corporum.*
19 † Nam licet corpora cœleſtia in voluntatẽ noſtram directo agere nequeant, poſſunt tamen in directo, & diſpoſitiue in ijs, qui appetitu ſenſitiuo ducuntur, voluntatem mouere atque exequi, vt tradunt *D. Thom. p. 1. q. 115. art. 3. 4. 5. & 1. 2. q. 9. art. 5. Bonauent. in Sent. 2. diſt. 24. p. fin. q. 3. Damaſcen. lib. 2. de fide orthodox. cap. 6. Turrecr. in cap. illos 26. q. 2.*

20 ¶ Neque obſtant in contrarium pro prima opinione aducta, quia liberum arbitrium ex Adæ lapſu deperditum non eſt vt apparet ex Geneſ. cap. 4. *Non neſi bene egeris recipies, ſin autem male, ſtatim in foribus peccatum aderit? ſed ſub te erit appetitus eius, & tu Dominaberis illius.* †
21 Et in ſecunda lege, quæ populo Iſraelitico data eſt Deuter. 30. *Conſidera, quod hodie poſuerim in conſpectu tuo vitam, & bonum, & in contrario mortem, & malum, vt diligas Dominum Deum tuum, &c. Sim autem auerſum fuerit cor tuum, & audire nolueris, atque errore deceptus adoraueris Deos alienos, & ſeruieris eis, prædico tibi hodie quod pereas.* † Quapropter Ioſue ad 22
populum Iſraeliticum, ſic teſtatur Iudic, cap. 24. *Sin autem malum vobis videtur, vt Domino ſeruiatis, obtio vobis detur, eligite hodie quod placet, cui ſeruire potiſſimum debeatis, vtrum Dijs, quibus ſeruierunt patres veſtri in Meſopotamia, an Dijs Amorrheorum in quorum terra habitatis.* † Et Ieſus filius Sirach, 23
Eccleſiaſt. cap. 15. v. *Appoſuit tibi aquam, & ignem: ad quod volueris porrige manum: ante hominem vita, & mors: bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi.*

¶ Neque ex hoc negamus merita diuinę 24
gratiæ, vt impij fecerunt Pelaſgiani, neque auxiliorum efficacitatem, nam horum nihil liberum arbitrium tollit, ſiquidem Deus non cogit voluntatem, ſed ſouet, vt eius vocationi homines correſpondeant, D. Hieron. contra Pelaſg. epiſt. 13. *Conditi ſumus liberi arbitrij. ſed ipſum liberum arbitrium Dei nititur auxilio.* † Nam Deus eſt â quo bona cun 25
cta accepimus, ideo cum nos omnes ſaluos fieri vellit, ſuccurrit fragilitati noſtræ ſuis diuinis auxilijs minus, aut magis efficacibus, pro vt ſuæ incompræhenſibili Maieſtati viſum eſt, etiamſi operibus noſtris ex eis minimum mereamur *Apoſtol. ad Roman. cap. 11. & ad Epheſ. 2. & ad Tit. 3.* † Nam in auxilijs etiam 26
efficientibus, quamuis homo de neceſsitate vocationi correſpõdet, vt apparet ex illo Pauli exemplo pro contrario aducto, non propterea liberum arbitrium cogitur ad parandu, ſed homo diſponitur, vt nihil aliud velit, quã quod Deus inſpirat, vt docet *D. Thom. lib 3. contra Gent. cap. 92.* † Et quia in hac vocatione arbitrium noſtrum diuinis auxilijs ſuf- 29
fultum nil aliud, quam Dei voluntatem operatur, hæretici ita pertinaciter diuinæ voluntati omnia tribuunt, vt liberum arbitrium tollant, cum in voluntate noſtra ſit correſpondere, vel non, *D. Paul. Corinth. 1. cap. 3. & 7. D. Auguſt. contra duas epiſ. Pelaſg. lib. 2. cap. 5. & lib. 4. cap. 8. tom. 7.* † Nam diuina au- 28
xilia non cogunt arbitrium, vt cooperetur eorum gratia, ſed diſponunt, vt probatur ex ſacra Peremia, *Reg. 1. cap. 7. Paralip. 2. cap. 12. Pſam. 9. & 27. Prouerb. 16. Eccleſ. 2. Iſai. 1. & 40. Hierem. 3. 4. 7. 25. & 26. Ezechiel. 18. & 33. Zach. 1. Matth. 3. & 11. Marc. 1. Luc. 3. Ioan. 7. Act. 3. 8. & 9. Apoſt. ad Rom.*

10. ad Ephes. 5. ad Philipp. 2. & 4. ad Coloc. 1. ad Timoth. 4. ad Tit. 2 ad Hebra. 4.

29 ¶ Vnde cum liberum sit arbitrium, quantumuis homo inspirationibus diuinis fulciatur, poterit nihilominus carnis desideria exequi, tam quæ malis suggestionibus concepit, quam quæ influctia corporum cœlestium comparauit, etiam si mala, & à pietate aliena agnoscat, quia vt ait D. Paul. ad Roman. cap. 7. *Non enim quod volo bonum, hoc facio,*
30 *sed quod nolo malum hoc ago.* † Nam voluntas humana ex libero arbitrio potens, est ad resistendum, non solum spiritui, sed ipsi Deo, D. Matth. cap. 23. *Hierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quotiens volui congregare filios tuos, quemadmodum galina congregat pulos suos sub alas,*
31 *& noluisti.* † Et cum hoc possit ipsa voluntas per se, quanto melius id poterit luminaria influentia irritata? vt diuinis inspirationibus resistamus, quia ex appetitu sensitiuo possumus diuinis inspirationibus resistere, vt sub anatismo decissum est in sacro Conc. Trident. Sess. 6. de iustif. Can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil operare, assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad optinendam iustificationis gratiam, sed disponat, ac præparet, nec posse dissentire, si vellit, sed veluti inanime quodam nihil omnino agere, merèque passiue se habere, anathema sit.*

32 ¶ Neque contra solutionem obstat *D. Hierem. cap. 10.* nam ibi Propheta non agit de libero arbitrio, sed de suæ ciuitatis desolatione, quam pro Iudæorum peccata Babyloni fecerunt, ideo dixit *Scio Domine, quoniam non est hominis via eius*: hoc est non proprio venit instinctu, sed per te cuius benignitatem offendimus, & vt D. Hieron. verbis vtar. *Nō est eorum fortitudinis, sed nostri meriti, &*
33 *indignationis tuæ.* † Quod siue de Babylonis dictum intelligas, nempe, quod diuino instinctu contra Iudæos accessissent, nihil tamen fecerunt, nisi sponte sua: siue de Iudæis, quod iustiæ viam incendere nequirent, nisi castigati, ad id enim semper præmittēdum est liberum arbitrium eis fuisse, vt docet *Ioan. Rōfensis Episcopus, & Martyr contra assertiones Lutheri, de libero arbitrio assert. 36.* †. Neque
34 obstat illud etiam D. Matth. cap. 6. *Folium arboris non cadit in terra, sine voluntate Patris*, nam licet nihil, sine Dei voluntate contingat, non propterea contingunt de necessitate, nā Dei prouidētia futura contingētia nō tollit, vt probāt *D. Th. p. 1. q. 14. art. 13. & de malo q. 16. art. 7. & de verit. q. 2. art. 12. ad 1.* 2. 3. 9. & 10. & lib. 3. contra Gent. cap. 66. & 35
94. & Sentent. 1. dist. 38. q. 1. art. 5. † Non enim Deus eo quod præuidet futurum efficit: nam aliud est præscire, aliud facere, vt docet *Alexand. de Fato, cap. 16.* sed quia à Deo præuisa sunt, disponuntur vt fiant D. Thom. d. cap. 94, *Præuidet autem illud esse futurum contingēter: sequitur ergo infalibili, licet quod*
36 *erit, contingenter, non necessario.* † Nam cum scientia Dei sit infalibilis, non solum in futuris possibilibus, sed in cōtingentibus, ita omnia disponit suauiter, vt eueniant pro à Deo preuidentur, sine vlla arbitri coactione, *D. Augustin. lib. 15. Trinit. cap. 13. & lib. 1. de gratia, & libero arbit. D. Thom. d. lib. 3. cap. 95.*

37 ¶ Similiter non obstat illud *D. Ioan. cap. 15.* quia non agit de libero arbitrio, sed de actionibus humanis, quæ sine Deo nihil sunt, vt explicat D. Paul. ad Galat. cap. 6. *In Christo Iesu, neque circuncisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura.* † Nam omnia opera, quæ in Deum non diriguntur nihil
38 sunt, quia carent gratiæ meritis, quæ per eius participationem communicantur, & itaut emortua (vt quæ Dei auxilio destituta) nihil possunt facere, quia vt prius dixerat: *Sicut palmes non potest facere fructum à se ipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.* † Nec etiam obstat illud Prouerb. c. 16.
39 *Cor hominis cogitat viam suam, Dominus autē dirigit gressus suos.* Nam licet Deus dirigat actiones nostras, non propterea tollit liberum arbitrium, sed illud illustrat, vt à malis auertamur, & persequamur virtutem, nam vt ait Osseas cap. 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum.* † Nam cogi-
40 tationes nostræ in malum sunt omni tempore, ideo nisi Deus ex nimia bonitate sua illas dirigat, nec cogitatio nostra, nec prudentia nihil valent ad nostram salutem, quia vt ait D. Paul. ad Roman. cap. 8. *Prudentia carnis mors est, & inimica Deo.* † Et ita vidimus
41 fratres Ioseph cum de illo interficiendo cogitassent: non præstiterunt, non quod Deus eorum cogeret voluntatem, sed quod diuinis inspirationibus eam auerteret à malo, vt mutarent consilium, Genes. cap. 50. v. 20. *Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in*
42 *bonum.* † Quippe omnia consilia nostra inania sunt, nisi à Deo dirigantur, per quem omnia facta sunt, vt aliquid firmitatis obtineāt, nam vt ait Regius Vates Psal. 148. *Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborāt, qui ædificant eam.*

43 ¶ Minus obstat illud *D. Paul. Corinth. 2. cap. 3.* nam cum nihil facere, aut cogitare va-

leamus

leamus,vt sit aliquid, quod à Deo non accipiamus complementum, rectissimè sententia Pauli procedit,quia vt ait D.Isai.cap.16. *Omnia opera nostra operatus est nobis Dominus.* † Non quod Deus,sine nobis,illa faciat, aut ex necessitate procedant, secundumillud Poëtæ. *Certa fiant omnia lege.* sed vt ait D.Chrysost.hom.83.in Matth. *Ideoq; Deus cooperari nobis debet,vt quæ volumus perficiamus.* † *Velle*, adiacet, *mihi*,inquit, Apost. ad Roman. cap.7. *perficere autem non inuenio*, nam Deus est,qui operatur in nobis velle, & perficere, & rursus ad Philipp. 2. *Deus, qui cæpit in nobis opus bonum perficiat, vsque ad diem Christi Iesu.*

¶ Neque etiam obstat illud Balaami *Numer. cap.24.* Nam licet lingnam Balaami ad benedicendum elegerit spiritus,mansit tamen voluntas libera, quia studuit omnibus modis maledicere,sed lingua eius non fuit expedita,iuxta illud Psal.124.*Non est sermo in lingua mea.* † Quam Deus solet mouere arbitrij voluntate integra manente, vt in Prophetarum elogijs passim cernitur,nam vt ait Dominus Prouerb.cap. 16. *Hominis est præparare cor; Domini autem guvernare linguã.*

† Nam si aliqua de causa voluntas humana cogi posset, neq; opera iusti deseruirent ad salutem, neque mali crimina ad condemnationem secundum Tertulian.libr. 2. aduersus Marcion. *Nec boni, nec mali merces iure penderetur ei, qui aut bonus, aut malus necessitate fuisset inuentus, non voluntate.* † Neque in contrarium sunt verba illa D. August. *Quod nollentes Deus conuertit, & reluctantes.* Quia non trahitur Paulus inuitus, sed miris modis allicitus,ab eo qui nouit intus operari, secundum eundem *August. super Ioan. tract, 26.*

¶ Quippe nulla Dei vocatio quantumuis efficax arbitrij libertatem tollit, siquidem possumus correspondere, vel non, D. Luc. cap. 10.v.13.*Væ tibi Corozain,væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis olim in cinere, & cilicio pœnitentes sederent.* † Nam si peccator ex se voluntatem non haberet, nec conuerti posset,nisi ex voluntate diuina, ad quid quæso Ecclesia tot contiones instituit? & præmium illis destinauit D. Iacob. cap. 5. *Qui conuerti fecit peccatorem ab errore vitæ suæ, salutauit animam eius in morte.* † Nam peccator voluntatem habet, & liberum arbitrium, quod Deus inspirationibus, & Ecclesia contionibus ad bonum dirigit, & ipse contra stimulum calcitrans impetus aliquando vergit, vt de Iezabel affirmat D.Ioan.Apocalip.c.2. *Dedit illi tempus,vt pœnitentiã ageret, & noluit pœnitere a fornicatione sua.*

¶ Neq; enim obstat illud *Paul. ad Ephes. cap. 2.* quippe non probat Deum voluntatẽ cogere, sed ex sua miseratione, & charitate nimia quæ dilexit nos,cumesset Paulus mort' peccati,conviuificasset eum, & Diuinis auxilijs excitasset, vt ad pœnitentiam veniret libenter,ex Dei gratia quæ absolute à Deo data est, nam vt ait Apostol. ad Roman. cap.11 v. 6.*Alioquin gratia iam non est gratia*, quia Dei sola voluntate iustificamur, *ad Tit. cap. 3. v. 7.* † Venimus tamen sponte, nam qui fecit nos sine nobis, non saluauit nos sine nobis, quia vt ait Trident.Sess.6.c.14. *Qui vero ab accepta iustificationis gratia per peccatũ exciderunt, rursus iustificari poterunt,cum excitate Deo per pœnitentiæ Sacramentum,merito Christi a missam gratiam recuperare procurauerint.*

¶ Nec tandem obstat illud Prouerb. cap. 16. quia Deus nullius peccati author est, vt eleganter contra Pelasgianos defendit *D. August. d. lib. 2. c. 5. & lib.4. cap.8. Bellarminus Controuers. lib. 2.* † Deus enim cum sit summe bonus, vt non solum catholici, sed & Gentiles fatentur,peccati causam dare nequit, nam vt ait Regius vates Psal. 5. *Mane astabotibi, & videno, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* † Et ita aduersus peccatorum ,tergiversationes concludit D. Iacob. Canonic. 1. *Nemo cum tentatur,dicat, quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est, & neminem tentat, multo minus peccatum ipse efficit.* † Nam præscientia Dei non cogit,nec facit peccata,quia prævidit, nec eius indiget conseruatione, quia peccatum cum sit priuatio , Deum conseruãtem haut exigit, nec vt causa finalis, quia ad Deum non dirigitur,vt contra Protagoram Abderitam,& alios Aetheos defendit,*Iul.Cæsar. Vaninus in amphit. Diuinæ prouident. exercit.12.13. & 14.* ¶ Et ideo ex Dei prædestinatione non damnatur peccator, sed ex peccatis suis, quos ex sua fecit voluntate, nã vt ait D. August. lib. de predestinat. & grat. *Dei præscientiam non cogere hominem, vt talis sit,qualem presciuit Deus,sed prescire talem futurum, qualis futurus est, quamuis eum non sic fecit Deus.* † Quia neque Satanas peccatum ex Dei prædestinatione contraxit, sed mala sua electione, qua maluit carere beatitudine, quã Deo parere,*Ezech. cap.28.* Quia vt ait idem D. August lib. de causis contra Pelasg. *Nec Dei voluntate peccant homines, neq; quod voluit Deus, sed quod peccator ipse*

voluit operatus est, & in sinistra parte constituetur iuste merito, & damnandus. † Et
61 ita intelliguntur verba illa: *Etiam imperium in diem malum*: quæ magis vrgere videbantur, quia offensionibus suis Deum irritat peccator, vt illum desserat, & in peccati sui reatu constrictus traditur Sathanæ in peccati pœnam, siue vt ait Apostol. ad Roman. capit. 1. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum,*
62 *vt faciant, quæ non conueniunt.* † Nam vt de eius explicatione testatur D. Hieronym. *Anima igitur, quæ spiritus instinctum deserit, carnis concupiscentias sequuta, si sic pergat, nec velit admonitionibus reddere; merito tandem à Deo deseritur, & sic desertus tradi in reprobum sensum.*

63 ¶ Ex quibus omnibus manifeste apparet verissimam esse nostram sententiam, neque pro contrario adducta obstare, nam vt ait D. Thom. vbi supr. *Ex Astrologia prædicere possumus dispositionem corporis, motum, sensum, ac res varias: aliquo modo etiam intellectum, nam corruptis ex aliquo modo etiam intellectum nam corruptis ex aliquo astro sensibus, intellectus etiam patitur.* Et ad fratrem Reginald. *In primis ergo oportet te scire, quod virtus cœlestium corporum ad im-*
64 *mutanda corpora inferiora extenditur.* † Nam astra cum corporis organa mobere possint, possunt voluntatem inclinare, D. Anton. Archiepiscopus Florentinus, tit. 12. fol. 6. *Corpora cœlestia imprimunt in corpus humanum, & per consequens in potentias sensitiuas, quæ sunt affixæ corporeis organis, vires autem sensitiuæ vbi surgunt, passiones inclinant ad actus rationis, non tamen cogunt.*
65 ¶ Sed voluntas, quæ est potentia animæ, propterea corporibus cœlestibus non subijcitur, quæ materiales sunt; ideo nisi in materialem causam agere nequeunt, qualia sunt corpora, arbores, lapides, &c. non tamen spirituales, vt mens, & voluntas, nisi dispositiue, *D. Thom. libr. 3. contra Gent. capit. 84. & 2. 2. quæst. 95. art. 5. Aristot.*
66 *libr. 3 de anim. text. 42.* † Et quia anima nostra corporibus hisce materialibus inhabitat à cœlesti influentia, licet non directo, peraccidens moueri potest, permouendo corpus in quo inhabitat, nam vt ait Apostol. Corinth. 2. cap. 7. vers. 7. *Habemus thesaurum istum vasibus fictilibus.* ¶ Et hoc
67 pacto corporibus cœlestibus sumus obnoxi, arbitrij voluntate, & prædestinatione diuina integra manente, vt probant *D. Augustin. libr. 4. Ciuitat. Dei capit. 5. D. Thom. p. 1. quæst. 115. artic. 4. & 2. 2. quæst. 95. artic. 5. & libr. 3. contra Gentes cap. 84. & 85. & capit. 93. & 94. Vaninus in amphitheat. diuinæ prouidentiæ exercit. 32. fol. 109. Ioan. Picus Mirand. lib. 4. aduersus Astrologos cap. 4.*

¶ Cap. VI. *De Astronomia ex cœli facie*, quod supra colocatū est *hoc libr. 7. cap. 1. fol. 173.* quia præter locum suum irrepsit, hinc subijciendus est, itaut caput primum futuris sit, qui nunc secundus est, & sic de reliquis.

CAP. VII. De Physiognomia naturali, & Astrologica.

SVMMARIVM.

1. *Physiognomia si continetur inter limites naturæ, laudabilis.*
2. *Physiognomia naturalis, quæ sit.*
3. *Deformitas, quare faciat iudicium ad torturam.*
4. *Pulchritudo bonæ mentis imago est, & figura probitatis.*
5. *Apes formasiores elegiunt in imperio.*
6. *Pulchritudine corporis animi excellentia dignoscuntur.*
7. *Animæ sequuntur sua corpora.*
8. *Physiognomiæ ratio probatur in sacris literis.*
9. *Habitus corporis signum est hominis intellectus.*
10. *Animi dotes exteriori vultu dignoscuntur.*
11. *Pythagoras ex faciei inspectione discipulos admittebat.*
12. *Socrates coniectauit Platonem ex vultu insignem virtute.*
13. *Physiognomia fraudem indicat.*
14. *D. Gregorius Nazianzenus ex physiognomia Iulianum certissimum tollit iudicium.*
15. *Philomenus Socratem coniectauit ex physiognomia esse luxuriosum.*
16. *Socrates, ex physionomia Zorypi coniectauit esse stupidum, bardum, libidinosum.*
17. *Physiognomia bona fieri potest, vt quis perditissimam viam agat.*
18. *Physioguomia licita non debet iudicare de dotibus diuinis.*
19. *Physiognomia non indicat de his, quæ extrinsecus aduenium.*

20. *Physiognomia non debet singulas hominis partes ad astra quaque referre.*
21. *Physiognomia Astronomica damnata, & prohibita.*
22. *Physiognomia debet versari circa complexionem naturalem.*
23. *Capitis physiognomia Astronomica.*
24. *Capillorum physiognomia Astronomica.*
25. *Faciei physiognomia Astronomica.*
26. *Causa particularis magis assimilat sibi effectum, quam generalis.*
27. *Supercillorum physiognomia astronomica.*
28. *Oculorum physiognomia astronomica.*
29. *Nasus physiognomia astronomica.*
30. *Vocis physiognomia astronomica.*
31. *Barbæ physiognomia astronomica.*
32. *Physiognomia petitur ex quadam cum animātibus similitudine.*
33. *Gibbosi dorso, humerorumque roborem habentes, quare sint fortes.*
34. *Cruribus debiles quare sint celeres, articulati, fortes.*
35. *Paruis oculis quare inuidi censeantur.*
36. *Pilli molles timidi sunt, & è contra fortes.*
37. *Nasu crasso à summo quare insensibiles notet.*
38. *Nasu obunco quare emulatores.*
39. *Caput magnum stolidum, gibbosum, & breue sine memoria.*
40. *Frons angusta indocilem, lata discretum, quadrata magnanimum.*
41. *Oculorum physiognomia naturalis.*
42. *Aurium physiognomia naturalis.*
43. *Faciei physiognomia naturalis.*
44. *Labiorum physiognomia naturalis.*
45. *Pectoris physiognomia naturalis.*
46. *Manus physiognomia naturalis.*
47. *Digitorum physiognomia naturalis.*
48. *Vngium physiognomia naturalis.*
49. *Pedum physiognomia naturalis.*
50. *Instrumenta Deus animantibus concessit, quæ suæ indoli forent aptissima.*
51. *Fuscos nimium pertinaces, quia tales Æthiopes.*
52. *Nationum quædam sunt vitia communia.*
53. *Alvus nimium cum pallore, defectum virium.*
54. *Oculi mobiles inquietum animum denotant.*
55. *Moli cute pauidi, ac leues, quia tales mulieres.*
56. *Manibus, & pedibus terreus, inquietus est animo.*
57. *Defectus naturæ difficile suppleatur.*

PHYSIOGNOMIA, quando continetur intra limites naturæ non solum permissa, sed laudabilis est, vt tradunt *Aristotel. lib. de Physiogn. & lib. de natura signif. ad Polem. Hyppocrat. & Galenus libr. de Physogn. idem Galen. libr. an mores sequantur sua corpora, Plato in Timæo, D. Thom. p. 1. quæst. 115. art. 4. & 2.2. quæst. 9. artic. 5. & 2.2. quæst. 95. artic. 5. & 6. & quæst. 96. articul. 2. & quæst. 172. artic. 3. Conrad. Voipina, qui omnia fere ab Aristotele, & Galeno tractata in compendium redegit, libr. de signis, cap. 8. 9. & 10. Petr. Mozius lib. de multiplici temperam. Ioan. Azor. p. 1. Moral. capit. 9. numer. 14. Mart. del Rio libr. 4. Magicar. capit. 3. quæst. 4. Simon. Maiol. tom. 2. Canicular. coll. 2. Bonacin. in præcepta Decalog. disputat. 3. quæst. 5. punct. 3.* † Hoc intelligitur quando humana membra considerat, quoad proportionem naturalem, figuram, calorem, situm, motum, & qualitatem, quæ bonam mentis habitudinem indicant naturalem, & contra malam, vt tradunt, *Aristot. & Galen. vbi supr. Valent. 2.2. quæst. 12. punct. 3. Petr. Benfeld. in l. 2. C. de malef. & Mathemat. quæst. 4. Ioann. Eusebius p. 2. curiosæ philosoph. lib. 2. capit. 24.* † Quod nostri referunt ad inditis; itaut quando plures sunt torturæ subijciendi, incipi debeat ab eo, qui deformior est, vt magis de crimine suspecto, *Bald. in l. 2. C. quorum appellation. non recipiant. numer. 5. Hyppolit. Marsil. in Pract. criminal. §. expediat. numer. 53. Paris de Puteo in Syndicat. folio mihi 108. Ioseph. Mascard. de probation. tom. 1. conclus. 831. numer. 27.* † Nam pulchritudo bonæ mentis imago est, & figura probitatis, vt docet *D. Ambros. libr. 2. de Virginib.* Et hic Deo tribuitur, quia bono, vt notat *Genitricis meæ frater Ioan. Baptist. Villalpando in Ezechiel. tom. 2. p. 1. capit. 27. & in apparat. libr. 3. de Vrbe, ac Templo, capit. 4.* † Hinc apes instinctu naturæ formosiores eligunt in imperio, vt tradit *Senec. lib. de element. cap. 9. Plin. lib. 11. cap. 6.* Et apud Æthiopas, & Indos in mandandis imperijs pulchritudinis maxime habere rationem commemorat *Aristotel. de Repub. lib. 4.*

6 *lib. 4.* † Quia ex pulchritudine corporis animi excellentia dignoscitur, vt multis adductis probant *Tiraquel. de primogen. cap. 5. & in ll. Connubial. l. 2. num. 36. Menoch. de arbitr. cas. 226. num. 5. Ceuallos in Pract. communes contra comm. q. 248.* Vnde illud Ouid. Fastor. 6.

Par animo quoque formam suo respondet in illo,
Et genus, & facies, ingenitumque simul.

7 ¶ Animæ enim sequuntur sua corpora, vt sæpe testatur *Aristotel. lib. 2. de Physiog. capit. 1. & 7.* Et ratio est: nam vt ait Sapient. capit. 9. *Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* † Sic enim in sacra Scriptura physiognomiæ huiusmodi ratio probatur Isaias capit. 3. *Agnitio vultus eorum respondet eis.* hoc est virtus exterior secreta cordis patefacit, vt docent ibi *Lyranus, & Vatablus.* † Habitus enim corporis, & faciei aspectus signa sunt certissima hominis intellectus, Ecclesiast. cap. 19. *Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus, amictus corporis, & risus dentium, & gressus hominis denunciant de illo.* † Nam animi dotes, vel vitia exteriori vultu dignoscuntur, vt eleganter signa peruersi mentis describens, sic testatur sacra Pagina, Prouerbior. capit. 6. *Homo apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, praua corde machinatur.* Et capit. 17. *In facie prudentis elucet sapientia, oculi stultorum in finibus terræ.* † Vnde Pythagoras ex faciei inspectione discipulos admisisse, & reprobasse testatur *Aul. Gellius lib. 1. noct. Attic. capit. 9.* † Et Socrates coniectauit Platonem, ex vultu, insignem virtute, & doctrina futurum, vt tradit *Iul. Seren. libr. 5. de Fato cap. 39.* † Et ex physiognomia fraudem, & fallaciam animaduertere suadet *Cic. in orat. pro Roscio Comed.* † Et D. Gregor. Nazianzenus Athenis Iulianum conspiciens, ante quam Imperio potiretur, ex eius physiognomia de moribus tale iudicium tulit, vt refert Nicephor. libr. 10. capit. 37. *Deus bone quantum malum Romanum sibet Imperium.*

¶ Sed licet per signa membrorum naturalium mores hominum cognoscantur, non tamen imponunt necessitatem, sed tantum inclinationem naturæ ostendunt probabiliter, quæ vinci potest per contrariam bonam consuetudinem, vel frenum rationis, vt respondit Socrates Philomeni dicenti ex physiognomia eius esse luxuriosum, superasse naturam ratione, vt refert *Laertius* † Et Socrates ipse ex physiognomia Zopyri, stupidum, libidinosum, & bardum esse futurum coniectanti respondit, verum naturaliter iudicasse, sed ipse philosophiæ studio vicisse naturam, vt tradit *Cicero libr. de Fato.* † Et è contra ex morum corruptione prouenire potest, vt bona physigonomia præditus, perditissimam vitam degat, vel ignauem, quia liberum arbitrium his signis non adaptatur, vt tradunt *Azor tom. 1. moral. titul. 9. capit. 16. Lessius libr. 2. de iustit. cap. 43 dub. 7. num. 45. Thom. Sanchez tom. 1. Decalog. cap. 38. num. 44.*

¶ Physiognomia itidem, vt licita sit non debet iudicare de donis diuinis, & gratuitis, quia Deus author naturæ diuidit ea prout vult, vt docet *Apostol. Corinth. 1. cap. 12. v. 11.* † Nec iudicium debet prodere ad ea, quæ extrinsecus adueniunt, vt honores, diuitias, dignitates, aut status conditiones, matrimonia, filios, &c. quoniam huiusmodi non sequuntur naturæ complexionem, & inclinationem, sed alias causas, vt tradit *Petr. Binsfeld. in d. l. 2. reg. 5.* † Item non debet singulas hominis partes ad Astra quæque referre, & ex eis futuros casus rimari, vt fuit error *Barth. Cocles Bononiens. lib. de Anastasia Physiog. Luc. Guaicius Neapolit. tract. de Physiogn. Ioann. de Indagine, & Ioann. Thaynerus eodem tract. de physiogn.* † Nam cum hæc sit Astrologiæ iudiciariæ prohibitæ pars, damnata est, proscripta est, vt tradunt *Valent. & Mart. del Rio vbi sup. Conrad. Vvipina libr. de signif. capit. 10. & dixi in Epitome de Magia lib. 2. capit. 9. numer. 1.*

† Sed tantum debet versari circa complexionem naturalem, quam homines ex his, & alijs naturalibus signis natos fuisse probabile est, vel ex ipsa natura, vel cœli positura, quod sub tali, vel tali cõstelatione natos, talia membra, vel complexiones solent habere, vt probat *Petrus Ciruelo Dorocens. libr. 3. Astrologiæ cap. 10. & dixi d. cap. 9. ex numer. 22. vsque ad 29.*

¶ Caput enim magnum (si non ex superfluitate materiæ) bonitatem phantasiæ, aliorumque interiorum sensum fortitudinem ostendit, nam refertur ad Iouem: Ideo hominem prudentem, ac sapientem facit, propter magnitudinem sufficientem cellularum cerebri; contra tamen caput parvum, denotat hominem leuem, fatuum, imprudentem, vt tradunt *Hyppocrat. libr. 1. de Physiogn. Galenus libr. artis medend. cap. 11. Petr. Ciruelo Dorocens. vbi sup. c. 10.*

24 † Capilli groſi, & colore obſcuri magnam virtutem cerebri, & fortitudinem phantaſiæ, complexionemque melancholicam ex commixtione Saturni, & Mercurij demonſtrant: ſi tamen ſunt groſi, & clari, maximè rubei collegantiam Martis, & Mercurij habent; ideo robur animi bellicoſi, & iracundi ex complexione colerica ſignificant: ſi vero tenues, & nigri, atque plani ſlegmaticam complexionem ex conſtellatione Veneris, & Lunæ oſtendunt: ſi vero fuerint criſpi ſiccam complexionem, & coleram temperatam habent ex Mercurio, & Ioue fortunato, vt dixi *in Epitome de Magia lib. 1. cap.* 25 *9. numer. 30.* † Facies hominis oblonga, ingenium ſubtile; cum aſtutia tamen, & dolo, atque in verecundiam ſignificat; quia ſæpè procedit ex conſtellatione Capricorni, in quo duæ Infortuniæ exaltantur; nonnunquam vero procedit ex Virgine, & tunc indiſcretionem oſtendit, & animi vacuitatem; facies tamen rotunda hebetudinem, & ſimplicitatem habet: maximè ex Tauro, vel Cancro procedens; ſi tamen ex Ariete, aut ex Libra, malitiam ruſticitate admixtam; mediocris verò faciei prolongatio, & pulchritudo, bonitatem animi oſtendit, cum ingenio, & li-
26 beralitate, *vt dixi d. capit. 9. num. 31.* † Nam radicalis figura faciei formatur à ſigno Orien te natiuitatis tempore, ſed variatur ex formis ſigni, in quo eſt Luna, quod idem fuit Oriens conceptionis, & ſigni domini totius genituræ: præter ſigna pulchritudinis, & deformitatis, & cutis totius color, quæ ſolum variantur ex Planetis, qui ſunt in Oriente per præſentiam, vel aſpectum, habita ratione parentum, quia cauſa particularis in pluribus magis aſſimilatur ſibi effectum, quam vniuerſalis, vt docet *Ariſtotel. libr. 1. Phyſicor.*

27 ¶ Supercillia ſi groſſa fuerint, & iuncta ac in naſum decendentia, Saturninum hominem, ac melancholicum, triſtem, imaginativum protendunt; ſi autem quamuis nigra, & iuncta ſubtiliora fuerint, Veneris, ac Lunæ ſlegmaticam complexionem indicant: ſi verò rubra, quæ rariſsimè iuncta ſunt, colericam demonſtrant naturam, ſubtilitatem ingenij, & iracundiam: ſi autem eadem ſubtilia, & rara articularis figuræ verſus frontem fuerint eleuata, arrogantiam, ſuperbiam, cum
28 mentis eleuatationem. † Oculorum magnitudo Veſerea eſt, maximè cum nigredine; ſed cum nimia claritate, & lata pupila ad Iouem pertinet, oculi mediocres cum decenti colore Lunatici ſunt: parui, & nigri Saturnini: ſed parui, & rubei, atque ardentes ad Martem referuntur; oculi concaui, & profundi aliorum maximè vident, & bonitatem ingenij ad litteras aptiſsimam, cum rectitudine phantaſiæ ſignificant ex Mercurio: eminentes vero debiliter vident, & animi ſimplicitatem oſtendunt, punctura quædam in oculis, caliditatem, aſtutiam, & dolum habent, maximè ſi rubeæ fuerint, quia proueniunt ex Mercurio à Marte infortunato: oculi glauci, & quaſi virides admodum, atque denſi fraudem, inuerecundiam, deceptionem ſignificant, ex Mercurio infortu-
nato. † Naſus rectus, & longus bonum, & 29
liberalem animum, cum aliquali prudentia, & ingenio demonſtrat: ſi longus, & curvus ſit, ingenium cum aſtutia: at contra naſus breuis, & ſimius, indiſcretionem, & fallaciam oſtendit; ſi autem duæ nares ſint inæquales, quia ex Ioue prouenit, ve-
nebolentiæ inditium eſt. † Labia ſpiſſa, & a- 30
pertura oris magna, imprudentem, & ineptum hominem redunt, neſcienterque loquentem: ſubtilitas labiorum ingenioſum, quia ſignum eſt Mercurij in natiuitate: item magna oris apertura, gulam, & boracitatem denotat, & è contra oris parvus hiatus, modeſtiam, & ſobrietatem. † Vox gracilis, & ſonora, prudentiam, & ingenium oſ- 31
tendit, accuta, exilliſque puerilem, ac effœminatum animum indicat, obſcura, & rauca, coleram: & melancholiam, nam ad Saturnum refertur: rigida, & groſſa, iracundiam, & crudelitatem, & modeſtiam. † Barba denſa, & copioſa in loco debito ſita (niſi eius color extraneus ſit) bonã complexionẽ, ex natura Iouis, Veneriſq; declarat: eius vero raritas, & mala ſituatio, ſignum eſt complexionis ſiccæ, ac naturæ Saturninæ, vel Mercurij infortunati: rufa, Martis naturã coleticã ſatis demõſtrat.

¶ Petitur ſimiliter phyſiogniomia ex 32
quadam cum animantibus ſimilitudine, nam cum Deus naturæ gnarus, qua cuique animali indoli dotaſſet, ſingulis etiam addidit inſtrumenta, quæ huic indoli forent, quam aptiſsima, vt tradit *Ariſtotel. vbi ſupra, capit. 6. & Phyſicor. 2. D. Thom. p. 1. quæſt. 91. art. 3. D. Perez de Lara, in Compend. vitæ homin. capit. 1. numer. 53.* † Nam fe- 33
rocibus, vt leoni, tauro, apro, vngues, dentes, cornua dedit: timidis, aut fugacibus, vt lepori, cerbo, artus celeri fugæ neceſſarios: fortibus araturis, vel onera baiulaturis, toros, gibbum dorſi, humerorumque robur, vt camello, boui, equo, & reliquis veterenarijs. † Sic cruribus debiles, ſunt celeres curſu, quia 34

tales

tales cerui; articulatis, & neruosis robustos, quia tales elephantes; dorso ingenti, colloque grosso, & carnoso, fortes, quia tales tauros: facie contracta calidi, quia tales vulpes: torua, robusti, quia tales leones.
35 † Paruis oculis inuidi censentur, quia simiæ tales: magnis stupidi, vt boues, & asini: pilosi circa ventrem, loquaces, quia tales aues adtibias, luxuriosi, quia tales hirci; parua fronte indeciplinabiles, quia tales sues; nimium plana sagaces, quia tales canes.
36 † Pilli molles timidi sunt, quia tales oues, & lepores: & e contra duri pilli, significant fortitudinẽ, quia tales leones, tauros, & apros; si moles sint, & rari, habetem ingenium denotant, ex defectu naturali; si crispi, timidum, & lucri cupidum.
37 † Nasu crasu à summo vsque ad extremum, insensibiles sunt, vt sues, crasu ad extremum tantum, segnes, vt boues: acuto irascibilis, vt canes: rotundo, & obtuso magnanimi, vt leones; quibus autem incurvus nasus â fronte mox deducitur, inuerecundi sunt, vt corui: si protrahitur à fronte, & medio intumet, magnanimum indicat, nam ad aquilam refer-
38 tur. † Nasu obunco, emulatores sunt, & detractores, vnde nasus pro dicterijs, & detractionibus apud Marcialem libro. 1. Epigramm. 4.

Et pueri nasum Rhinocerontis habent.

Et lib. 14 siue Xenia, epigr. 1.

Nasutus sis vsque licet, sis denique nasus.

39 ¶ Caput nimis magnum solidum declarat: globosum, & breue, sine memoria, & sapientia: humile, & superius quasi planum, insolentem; ob longum, & malleo similem, probidum designat, vt tradit *Aristotel. lib. de Phisiog. cap. 5.*
40 † Frons nimis angusta, indocilem indicat: lata minus discretum; rotunda, iracundum; demissa, & humilis, verecundum: quadrata, & moderatæ magnitudinis, sapientem, & magnanimum: rugosam, calidum, & salacem.
41 † Oculi glauci splendore tamen micantes significant pervigilem ad nocendum: oculi puri nigri hominem sine virtute, lucri cupidum: si minores iusto, pusilanimem: si debito maiores, tardum: si mediocritate constituti bene natum ostendunt.
42 † Aures prominentes, & valde magnæ significant stoliditatem, & garrulitatẽ: valde paruæ, malignitatem: paruæ, astutum; pendulæ demissum: arrectę solicitum.
43 † Facies dependens cogitatorem subdolum; si carnosior debito, concupiscibilem, tumidumque: si macilenta, solicitum: minor debito pusilanimem, & illiberalem: maior æquo, tardum: superrubescens verecundum: pallida meticulosum: moderata in colore figura, & compositione temperatum prodit.
† Labia soluta aliquantulum ab ore de- 44
pendentia, inertem designant; subtilia in extrimitate relaxata; si superius inferiori intercalatim iungitur, magnanimum; labia autem bene colorata, & plus subtilia, quam grossa, significant hominem bonæ conditionis in omnibus, magis natum ad virtutes, quam ad vitia. † Pectus multis carnibus 45
congestum indocilem; si autem longius sit ventre, prudentem signat: si nimietate pilorum simul cum ventre tegatur, irritabilem: si autem solum pectus habet pilos, animosum denotat.

¶ Manus longa, & beneproportio- 46
nata, quæ suo corpori correspondet, bonitatem ingenij ostendit; si longa extra debitam proportionem, animum liberalem, & audacem denotat: si nimis breuem, miserum, astutum pusillanimum: si nimis crassa breues digitos vltra modum habeat, insidiosum; & furem denotat: bene articulatam, fortitudinem † Digiti subtiles, & male ad 47
inuicem coherentes, adeo quod aër transpareat notabiliter inter eos significat subtilitatem ingenij, & curialitatem: cum loquacitate; contra digiti grossi, & nimium adhærentes, inter quos aer vix transpareat, hebetem animum simul, & auarum, cum inuidentia ostendit; si extensi, & recti sunt, bonam complexionem denotant, & sublimitatem ingenij: curui autem versus palmam auarum, & cautum hominem faciunt: reflexi autem ad dorsum manus, simplicitatem animi, & parum ingenium protendunt,
† Vngues plani, magni, alui, subtiles, spe- 48
culares, bene perlucidi, atque subrubentes, optimam complexionem, ingenium bonum, & liberalem animum demonstrant; nam referuntur ad equos: sordidi tamen, & curui, quamuis sint speculares, nec multum rubei, melancholicam complexionem, & ingenium docile significant, nam referuntur ad muros: parui nec tersi miseriam animi ostendunt, & maximè si eius color terreus sit, propter malam complexionem, & referuntur ad asinos.
† Pedes vltra proportionem membrorum 49
magni, corporis fortitudinem ostendunt, sed simplicitatem animi, & naturalem seruitutem: contra pedes parui, & subtiles ingeniosum, & viuacem animum denotant: grossi, & valde breues, infirmum: nimis prolixi dolosum: bene lati, & magis articulati, & neruosi fortem ostendunt, quia tales leones, nam vt dixi in Epitome de Magia lib. 1. c. 9. n. 10.

Cum Deus naturæ gnarus esset, qua quisque animali indoli dotasset, singulis etiam addidit instrumenta, quæ huic indoli forent quam aptissima.

51 ¶ Ex aliorum hominum similitudine sumitur, etiam physiognomia, vt nimium fuscos, pertinaces quia tales Æthiopas: parũ fusci versuti, & dolosi, quia tales Afri: minus, mẽdaces, quia tales Ægyptij; vt tradit *Philostrat.* † Sunt enim quedam nationum vitia.
52 communia l. quod si nolit §. qui mancipia D. de ædilit. edict. *quosdam malos videri qui ea natione sunt, quæ magis infamis est.* Et hanc esse præsumtione iuris testatur *Gregor. inl. 7. tit. 18. p. 2. Menoch. de præsump, lib, 1. q. 15. n. 9. D. Perez de Lara d. cap. 1. n. 53.*
53 *& 54.* † Aluus nimium cum pallore, defectum virium denotat, quia talis moribundi sunt. Color ignitus luculentibus oculis, insaniam denotat, quia talis furibundi. *vt notat Aristot. in Physign. cap 7.* † Oculi mo-
54 biles inquietum animum denotãt, quia subdoli, sic deprehenduntur: oculi non nictentes iracundum demonstrãt, quia irati fixis oculis intuentur, vt tradit *Aristot. de Phisig.*
55 *cap 9.* † Molli cute pauidi, ac leues, quia tales mulieres sunt: molli carnes, bonæ mentis, & ingenij indoles, secundum *Aristot. de anim. lib. 2.* nam robusti corpore, mente communiter sunt inepti, vnde illos natura esse Dominus, hos feruos testatur idem *Aristot.*
56 *lib. desig. cap. 4.* † Qui manibus, aut pedibus continuo collidendo ludit, & sonat, ac terit, inquietus est animi, instat eius, qui mobiles habet oculos: similiter monoculus, claudus, mancus, giboſos, & lumine lęsus a natura, suam secum ferunt malitiam vnde Aristor. *Cauendum est ab homine a natura signa-*
57 *to.* † Vt sic merito de Zoilo, qui natura huiusmodi defectibus notabatur, se vincere difficulter posse in hæc verba canit Martial. in Epigramat.

Crine ruber, niger ore, brauia pedo, lumine lęsus
Rem magnam prætas, Zoile, si bonus es.

Cap. VIII. De Ratione, qua animæ secuntur sua corpora.

SVMMARIVM.

1. *Humorum inæqualitate, & indebita proportione membrorum ingenium, & animi dotes contrahuntur.*
2. *Cerebri mala temperie contingit omnia male ratiocinare.*
3. *Cerebro plani, quare insensati sint.*
4. *Cerebro anima operatur mentem, memoriam, & imaginatricem.*
5. *Intellectus, memoria, & imaginatio ex diuersis proueniunt qualitatibus.*
6. *Calida, sicca, frigida, aut humida, quæ dicantur a prædominatione.*
7. *Natura in hominis formatione, quare se portat, vt figulus.*
8. *Calore nimio, aut frigore corpora indecoram formam recipiunt.*
9. *Sicca corpora sunt breui statura, humida longa.*
10. *Calida, & humida corpora temperate sunt facie pulchra.*
11. *humoribus temperati formosi sunt.*
12. *Pulchritudo ex humorum æqualitate bonis animi dotibus fortitur.*
13. *Pulchritudo ex humiditate carne onustis, & hebetis ingenio,*
14. *Humiditas mentem destruit.*
15. *Splendor siccus animus sapientissimus.*
16. *Melancholico sanguine manent tenuissimi spiritus, qui ingenio maximè deseruiunt.*
17. *Philosophi, ex quo temperamento singulares euaserunt.*
18. *Cerebrũ debet esse siccum ad ratiocinia, & scientias.*
19. *Hispani, cur magis, quam alij nationes proficiant in scientias.*
20. *Memoria fit ex cerebri humiditate.*
21. *Memoriã, quibus artibus apta sit.*
22. *Imaginatiua ad quas artes pertineat.*
23. *Memorioſi multa, & perite locuntur, cum sint mente destituti.*
24. *Sapientes, & prudentes parcissimis sunt verbis.*
25. *Euangelij prædicatio sine verborum ornatu fuit, ne putaretur fictio mendacij.*
26. *Spiritus sanctus se acommodat naturæ, & stylo prophetæ.*
27. *Melancholia cur mente deseruiat, cum sit frigidissima.*
28. *Melancholici quare sint varij, & inæquales.*
29. *Melancholiæ signa.*
30. *Ingenio acuto esse solent accidi, iracundi, malecontenti, &c.*
31. *Meror, & tristitia parit melancholiam,*
32. *Augustus Cæsar male comptus, ingenij magni testimonium dedit.*
33. *Mente capti sunt placidi, beneboli, benecompti, comesales, ceremonioſi, &c.*
34. 35. *Calidis locis homines, quare sapientiores sint, quam frigidis.*
36. *Senes, pueris sapientiores, quia sicciores sint.*

37. *Pueri*

37. *Pueri ex ſicco temperamento ſenibus ſapientiores.*
38. *Senectus ſola non facit ſapientem.*

RATIO autem, quare membra humana in proportione indebita ſigna ſint malæ indolis, & ingenij, ea eſſe videtur, quia cùm corpora componantur ex quatuor illis qualitatibus, calore, frigiditate, ſiccitate, & humiditate, quando inæqualiter iunguntur, huiuſmodi vitia efficiunt, & ſic ex inæqualitate humorum, vel indebita proportione membrorum, ingenium, & animi dotes contrahuntur, vt docent *Ariſtot. vbi ſup. Galen. lib. an mores ſequantur ſua corpora. Conrad. Victorin. lib. de ſignis cap. 8.* † Nam ex calore frigiditate, ſiccitate, & humiditate corporum membra contrahuntur, vel dilatantur, & ſic ex eorum partibus recte ad animi dotes ratiocinatur, nam cum ex his qualitatibus cerebrum alteretur, ex mala eius temperie, animo contingit male ratiocinari nam ad cerebrũ pertinet ea, quæ mentis ſunt, vt docet *Galen. lib. artis medend. c. 11.* † Vnde qui cerebro plano ſunt, inſenſati comperiuntur, quia anima eius anguſtijs impedita ratiocinare deſijt: contra tamen cerebro giboſo magni ſint mentis, propter cellularum dilatationem, & capacitatem, quibus in ſingulis libentius diſcurrit, niſi id fiat ex ſuperfluitate materiæ, vt trãdit *Ariſtot. lib. 4. de partis anim. ſect. 3. problem. 3.* † Nec ſolum ratiocinium in cerebro anima operatur, ſed etiã memoriam, & imaginationem, ſiue ſingula ſingulis cerebri cellulis, ſiue cõmixtim reſideãt, quia mens ſine imaginatione, & memoria nihil valet Ariſt. de anim. lib. 3. *Oportet intelligentem phantaſmata ſpeculari.* † Etiam ſi diuerſimode foueantur, nam mens prouenit ex ſiccitate cerebri, memoria ex humiditate, imaginatio ex calore, quapropter mente eleuati, vt plurimum parunt habent memoriæ, quia ſunt temperamento contrario, vt probant *Galen. lib. de natura hum. cap. 10. & lib. quod animi mores cap. 4. Ioan. Huarte lib. de examen de ingen. cap. 8. & 15.*

¶ Corpora autem licet ex prædictis qualitatibus componantur, quæ reſpondet vili, pythuitati, & melancholiæ, quando aliquis ex dictis humoribus primas partes obtinet, dicũtur à prædominatione calida, ſicca, frigida, aũt humida corpora temperamento, vt probat *Hyppocrat. lib. de corpor. temper. capit. 2.* † Et tunc ſecundum talem temperaturam corpora formam ſortiuntur, non aliter quam ſi ex cera, aut argilla fierent, quæ ſi nimia frigiditate rigent, aut calore torrẽt, indecorã corporis formam recipiunt, quia natura in corporis humani formatione ſe portat, vt figulus qui niſi ex materia temperata pulchra vaſa non edit, vt probat *Galen. libr. de optima corpor. conſt. cap. 4.* † Et hæc eſt cauſa cur quæritur Ariſt. in Problem ſect. 14. probl. 1. *Cur efferis, & moribus, & aſpectibus ſunt, qui in nimio, vel æſtu, vel frigore coliunt?* Nam vt de calidis ipſemet teſtatur Ariſt. d. ſect. 14. prob. 4. *Cur bleſis pedibus Æthiopes ſint, & Ægyptij?* Et hanc rationem reddens confirmat *Huarte cap. 12. & capit. 3.* dicens: *Los calientes, i ſecos ſon osicudos, patituertos, i las narizes chatas.* † Sicca corpora ſunt breui ſtaturæ *Galen. lib. de fœtus format.* Humida tamen oblonga, & debilia vulgo, *largos, i deſmaidos*, vt probant *Galen. vbi ſup. Ariſt. lib. optima corp. conſti. cap. 4. Huarte d. capit. 3.* † Corpora tamen calida, & humida temperate, quibus nec frigiditas, nec ſiccitas nocent, quippe omnia in medio temperamento conſtituunt, ſunt facie pulchri, mediocri corpore, alui, & rubicundi qualiter de Chriſto Domino fuerat prophetizatum Cantic. 5. v. 10. *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Pſal. 44. *Speciosus forma præ filijs hominum.* † Qui ex eo quod humores temperatos ſortiũtur, ſunt formoſiſsimi, & vitæ oblongiſsimæ qualis Adam fuit, & Chriſtus prouecturus erat, niſi à Iudæis crucifixeretur, cum nulla ægritudine oppreſſus, neque macie tentatus quadraginta dies ieiunaſſet in deſerto, *Matth. cap. 4.* † Et ſunt prudentiſsimi, ſapientiſsimi, virtute decoriti, boni conſulentes, pudici, casti, ſobri, & ad omnia virtutis opera paratiſsimi, quia cui nulla humorum diſcordia illis ſit de neceſſario hanc ſortiuntur naturam, vt probat *Ioan. Huarte vbi ſup. cap. 14.*

¶ Eſt aliquando tamen pulchritudo non ex hac conuenientia humorum prouenions, ſed ex humiditate temperamenti; nã eo quod eius materia cedit naturæ, pulchram corporis formam ſortitur, & hi eſſe ſolent pingues, carne onuſtis, & equidem moles, ſine pullis, & parum mente præditi, *Galen. lib. de fœt. form. c. 2. & lib. de artis medic. cap. 11.* † Nam humiditas mentem deſtruit, quippe ad ratiocinia neceſſaria eſt ſiccitas cerebri, vt probant *Galen. lib. quod animi mores cap. 5.* Referens, & laudans illud Eracliti, *Splendor ſiccus anima ſapientiſsima.* † Qualis datur in melancholicis ex humorum ebullitione, nam vt ait Galen. lib. 1. de natura hum. cap. 11. *Animi dexteritas, prudentia à bilioſo humore præſtatur*

citur, integritatis, & constantiæ erit author humor melãcholicus. † Nam ex melancholico sanguine callente attenuato manent tenissimi spiritus, calidissimi simul, & lucidissimi, qui cum sint motu agiles, & actione vehemẽtes contemplationi, & ingenio deseruire maxime valent, vt probant *Arist. Proble. 15. Sect. 14.* †, Nam tali instrumento munitus animus, atque septus, accutè Soler terq; & profunde abditissima quæque inquirit, vt inquirendo præstat diutius, ex quo viri summi, atque philosophi ex hoc temperamento singulares euasserunt, vt docet *Aristot. in Probl. Sect. 30. prob, 1.*

¶ Mens enim ad ratiotinia, & scientias accomodatus debet habere cerebrum sicum, vnde facit homines caluos, & fusci coloris, corporis mediocris, qualiter sunt Hispani, qui eo quod inter Septentrionem, & Torridam Zonam habitamus, inter frigidas, & calidas regiones, sumus sicco temperamento, quod est menti aptissimum *Galen. lib. quod animi mores cap. 8.* † Vnde fit vt Hispani magis proficiant in practica philosophia, & scientias, quæ ad mentem pertinent, quam alij, nam vt ait Aristot. in problem. sect. 14. problem. 15. *Cur locis calidis homines sapiẽtiores sint, quam frigidis.* Galen. lib. quod animi mores, cap. 10. *In Scithijs vnus vir factus est Philosophus, Athenis autẽ multi tales.* † Memoria autem fit ex cerebri humiditate, & ita ea prediti sunt albi coloris, capillis rubeis, corpore oblongo, quales Angli, Flandij, & Galij, ideo eos memoria, & imaginatrice pollere testatur *Aristot. sect. 14. problem. 15.* † Ad memoriam enim pertinent Grammatica, linguarum peritia, Theologia positiua, Iurisprudentia theorica, Cosmographia, & Arithmetica. Ad mentem autem pertinent Theologia scolastica, Medicinæ theorica, Philosophia naturalis, & moralis Iurisprudentia practica, quæ versatur in iudicando, & consulendo, *Ioan. Huarte lib. de examen de ingenios cap. 8. & 11.* † Ad imaginatricem pertinent artes & scientiç, quæ consistunt in figura, proportione, harmania, & correspondentia, vt poëtia, eloquentia Rhetorica, musica, arihtmetica, architectura, & omnes mechanicæ artes, medicinæ practica, chyrurgia, Astrologia, pacis, & belli polytica, echonomica, pictura, scribendi, legendi, dictandiq; ars, *Huarte cap. 10. 11. & 12.*

¶ Sic ergo fallitur vulgus dum putat eos prudentes, & sapientes esse, qui acute locuũtur, & polytice nam cum hoc fiat ex memoria iuncta cum imaginatiua, quæ esse nõ potest paulo amplius quam in vno gradu caloris, qui cum non potest absumere cerebri humiditatem, facit vt figuræ in phantasia ebuliant, quæ efficit vt mũlta, & perite loquatur, cum sit mente destitutus Prouer. 14. *vbi verba sũt plurima, ibi frequenter egestas.* † Vnde fit vt 24
prudentes, sapientes q; homines pauscissimis sint verbis, atq; incomptis, nulla polytica eloquentia concinatis vt de Platone, Aristotel, Anaximene, Anacharsi, Hipocrate, & alijs plures tradiderunt, de Apostolo D. Paulo de se apertis verbis testatur ad Corinth? 2. cap. 11. *Nihil me minus fuisse, à magnis Apostolis existimo, nam licet imperitus sum sermone, non scientia.* † Nam si Deus eligeret 25
ad Euangelij prædicationem, qui dicendi elegantia, & verborum ornamento Athenis, & Romanis, (vbi eloquentia vigebat) affirmaret Christum hominem Deum natum ex Virgine Iudæo crucifixisse, ac tertia die resurrexisse, & ad cœlos ascendisse, Gentes illæ absq; dubio arbitrarentur esse aliquam stultitiam eorum, qui impotentia verbi falsa persuadebant, Apost. Corinth. 1. cap. 1. *Non in potentia Verbi, vt non euacuator crux Christi.*
† Nam licet doctrina esset ex Spiritu sancto 26
stillus tamen, & modus loquendi Diui Pauli naturalis fuit, qui ideo succinctus, & incomptus, quia ingenio & mente præpolebat, memoriæ, & imaginatrici contraria: nam Spiritus sanctus se accomodat naturæ, & stylo Prophetæ, vt docet *D. Hieron. super Isaiã. & Hierem.*

¶ Melancholia autẽ cur menti deseruiat, 27
cum sit frigidissima dubitatum fuit inter Philosophos, quorum controuersiam componens sic testatur Arist. problem. 13. sect. 30. *Qua mobrem atrabilis, & calidissima, & frigidissima reddi possit, pati nam q; istæ ambo eadem aptissima sua natura est, vt etiam à qua tam et si friga est, tametsi calore facta est, vel vt quæ ferbet, callidior, quam flamma ipsa sentitur.*
† Sic quando incenditur, vel aduritur, siuè 28
per naturam siue per adustrionem superuenientẽm, tamet si frigida callidior omnium humorum redditur, & remitente calore refrigeratur, & hoc est cur melancholici varij sint eodem teste Aristot. d. sect. 30. *Homines melancholici varij, inæqualisq; propterea sunt, quia vis atræbilis varia, & inæqualis est, quippe quæ vehemẽter tunc frigida, tunc calida redditur eadem posiit.* † Cognoscitur tamen quod 29
sit calida ex multis signis, quos congerit, lõd. Huarte lib. de examen de ingenios. cap. 10. *Las señales con que se conocen los hombres que tienen este temperamento son mui manifiestas:*

Tienen

tienen el color del roſtro verdinegro, o cenizoſo, los ojos mui encendidos, el cabello negro, i calbos, las carnes pocas, i llenas de bello, las venas anchas, ſon de mui buena conuerſacion, i afables, pero lujurioſos, ſoberbios, i altiuos, re negadores, aſtutos, doblados, é iujurioſos, i amigos de hazermal, i vengatiuos. † Vnde acutos ingenio eſſe ſolent, accidi, iracundi, male contenti, faſtidioſi, & reprehenſores, nam vt ait Eccleſiaſt. cap. 1. *In multa Sapientia, multa eſt indignatio, & qui addit ſcientiam addit dolorem.* † Nam vexatio eſt, quæ hominẽ reddit melancholicum, & ſic menti aptiſsimum, vt vno verbo dixit *D.* Iſaias cap. 28. *Vexatio parit intellectum* vnde merito Hippocrates. 6. Aphoriſm. 23. *Metus, & mæſtitia diu durans melancholiam parit* † Qua propter abſteres eſſe ſolent, incompti, & male præcinẽti, vt ſentire videbatur Sila dum de Auguſto Cæſare (magni ingenij viro) tale protulit iudicium apud Sueton. *Caute puerum male præcinctũ*. nam vt ait Huarte vbi ſup. cap. 13. *Son caſi todos deſaliñados, las calças caidas, llenas de rugas, i la capa mal pueſta.* † Contra autẽ inſenſati, ſtulti atq; inſipientes ſunt placidi, beneboli, bene compti, ceremonioſi, ſẽper ridentes, facti ad omnia, quos ideo vulgus appellat *Angeles del cielo* melius diceret, *Aſnos del ſuelo.* ideo Marcialis, vt Caliſtratũ inſipientię obiurgaret ſic teſtatur lib. 2.

Ne laudet dignos, laudat Caliſtratus omnes,
Cui malus eſt nemo, quis bonus eſſe poteſt?

¶ Ex quibus patet ſolutio argumenti Ariſtot Problem. 14. Sec. 14. *Cur locis calidis homines ſapientiores ſunt, quam frigidis? vtrũ eadem de cauſa, qua etiam ſenes quam iuuenes?* † Nam calidas terras colentes ex his, quæ iã diximus, ſapientiores euadunt, quam frigidis nam vt ait Plato. in dial. de natur. *alij vbi varios ventos, & æſtus, & moribus, & ſpecie diuerſi inter ſe ſunt, alij ob aquas quidem propter alimentem ex terra prodiens, quæ non ſolum in corporibus melius, ac deterius, ſed in animis quoq; id genus omnia petere, non minus poteſt.* † Senes autem non ſunt ſapiẽtiores pueris, quod ſint eis calidiores, ſed quia ſicciores ſunt temperamento, quod menti eſt aptiſsimum; pueri autem ſunt frigidi, & humidi, ex quo ratiocinari, & loqui ſunt impediti, memoriæ tamen ex humiditate deſeruiunt, Ariſt. in Proble. ſect. 30. prob. 4. *Cur ſeniores amplius mẽte valeamus, iuniores, occius diſcamus?* † Et hæc eſt cauſa fundamentalis cur ſenes ſapientiores ſint pueris non tam ex temporis diuturnitate, & rerum experientia, nã licet hæc proficere ſoleant, non tamen eſt ratio à priori, vt ſicci temperamenti, & hic multi iuuenes, qui eo ſunt prædicti, ſenibus multis præferuntur, *Andr. Tiraquel. de iure primog. in præfat. ex num. 108. Mattienz. qui omnia fere ab eo tradita in compendiũ redegit in dialog. relat. p. 3. cap. 58. ex num. 22.* † Nam ſenectus ſola non facit homines ſapiẽtes, ſed ſcientia, ideo teſtatur Sapient. cap. 4. *Senectus venerabilis eſt non diuturna, neque annorum numero computata, cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectus immaculata.* Et ſenem centum annorum vocat puerum. *Iſai, cap. 65* Quia moribus eſt puer, *cap. Paulus, §. quibus ergo 2. q. 7.* nam vt ait Ouid. lib. 1 Faſt.

Stultitia eſt, quæ te non ſinit eſſe ſenem.

CAP. IX. De Chyromantia.

SVMMARIVM.

1. *Chyromantia (vt pars phyſiognomiæ) diſerte laudatur.*
2. *Chyromantia adſtruitur ſcripturæ locis.*
3. *Signum in manu, quod intelligatur. Exod. 13.*
4. *In manibus abſcondere lucem loquitur de operibus diuinis. Sapient. 36.*
5. *In manu omnium hominum quomodo opera ſignentur, Iob. cap. 37.*
6. *Chyromantia, vt vana, & falſa repudiatur.*
7. *Chyromantia naturalis quæ ſit.*
8. *Chyromantia Aſtrologica, quæ dicatur.*
9. *Chyromantiæ naturalis canones.*
10. *Chyromantia, quæ poſſunt dignoſci, & quæ non.*
11. *Chyromantia Aſtrologica improbatur.*
12. *Chyromantia conſiderat manus proportionem.*
13. *Manus, quæ roborem, quæ dolum protendat.*
14. *Palma manus, quas debeat habere qualitates, vt bene protendat.*
15. *Manus carnoſa, & bene articulata longam vitam.*
16. *Digiti quales eſſe debeant ad bonam denotandam complexionem.*
17. *Color albus in manu clarus, ſubrubeus, bonitatem ingenij.*
18. *Tactus manus temperatus, & bonus bonitatem complexionis.*
19. *Tactus calidus lænitati admixtus calidã, & humidam complexionem.*
20. *Pili in debita quantitate ſuper dorſum manus diſtincti, bonam complexionem.*
21. *Lineæ manus principales, quinque ſunt.*

22. *Linea prima est, quæ montem pollicis circundat.*
23. *Linea secunda, quæ pinguedinem manus diuidit.*
24. *Linea tertia à principio primæ descendit vsq; ad policem.*
25. *Linea quarta à tertia ad primam pollicis, & cum vtranq; coniungitur.*
26. *Linea quinta descendit à monte indicis vsq; ad mensalem.*
27. *Linea bene, & clarè descripta, non intermissa, nec grosa signat bonã complexionẽ.*
28. *Linea cordis si est longa, & bene profunda, & non intermissa signum sanitatis, & magnæ virtutis.*
29. *Linea cordis si fuerit angusta, & colorata subtile ingenium, & consilium.*
30. *Linea quælibet bene formata, continua & colorata bonam signat virtutem membri illius.*
31. *Linea genitalis longa, lata, profunda, & continua sanitatẽ ostendit membri illius.*
32. *Linea tertia similes habens qualitates signum est bonæ complexionis cerebri.*
33. *Linea quarta similes habẽs qualitates virtutem stomachi, & hepatis ostendit.*
34. *Linea discontinua, & male colorata est signum debilitatis eius.*
35. *Linea quarta si habet puncturas, duritiam ventris, & costarum dolorem ostendit.*
36. *Linea interciſſa multipliciter ab alijs lineis indicium est malæ complexionis.*
37. *Trianguli in medio palmæ descripti quãto maiores, tanto meliorem animi qualitatẽ ostendunt.*
38. *Angulus prope montem indicijs, si est acutus ingenium bonum ostendit.*
39. *Angulus huiusmodi si est obtusus, malam complexionem.*
40. *Angulus secundus eiusdẽm trianguli ex linearum cordis, & hepatis quando est signum sanitatis.*
41. *Angulus huiusmodi si est valde acutus, animi angustiam denotat.*
42. *Angulus tertius in medio palmæ quid significet.*

CHYROMANTIAM (vt quæ pars est physiognomiæ) diserte laudarũt *Aristot. in Problem. 4 sect. 10. & probl. 10. sect. 24. Alber. Magn. lib. 1. animal. tract. 2. cap. fin. Auicena de anotm. hepat. lib. 3. cap. 13. Galen. lib. de complex. Franc. Picus. lib. 6. Prænot. cap. 2. Petr Ciruelo Doracens. lib. 3. Astrolog. Christ. cap. 19. Mart. del Rio lib. 4. Magicar. cap. 3. q. 4. Paul. Grilland. de sortileg. lib. 2. q. 3. n. 14. Troil. Maluet. trat. de sortib. p. 1. n. 32.* † Nec desunt, qui de hac scientia intelligant illa sacræ scripturæ loca, Exod. cap. 13. *& erit quasi signum in manu tua.* Sapient. cap. 36. *In manibus abscondit lucem.* Iob cap. 37. *In manu omnium hominum signat, vt norint singuli opera sua.* † Sed his locis Cyhromantia non adstruitur, nam primum non loquitur de illa, sed de festiuitate Azimorũ, cuius obseruatio, vt Hebræis memorabile fuisset in signum libertatis ab Egipto, *quasi signum in manu*, haberi dixit, sumpta methaphora ab eis qui vt aliquid recordentur, solent digitis filum alligare, vt notat *Episcopus Malderus de virtut. Theolog. tract. 10 cap. 7. dub. 8.* † Secundum autem minus loquitur de Chyromantia, sed de operibus diuinis, qui in se habent absconditam Dei potentiam, vt notant. *Fran. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 10. ad fin. Leonard. Lesius de Iust. lib. 2. tract. 43. dub. 7. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs opos. releg. q. 95. art. 7. dup. 3* † Tertium minus de Chyromantia loquitur, vt notat ibi doctissimus *Ioã. de Pineda*, nisi velis in manus delinea mẽtis, & proportione ostẽdi naturales passiones, vt in facie prudentis elucet sapientia *Prouerb. cap. 17.*

¶ Contra autem Chyromantiam tamquã vanam, inanem, falsam, atq; scãdalosam damnarunt, *Sixtus V. in Extrauag. cœli, & terræ ann. 1586. D. Thom. 2. 2. q. 66. Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 43. et ibi Pegn. comm. 67. Simanc. de Cathol. instit. tit. 21. n. 18. Petr. Ciruel. de superstit. p. 2. cap. 4. Gregor lopez. in l. 2 tit. 23. p. 3. Did. Perez. in l. 6. tit. 19. lib. 8. Ordin. Nauar. in Manual. cap. 11. n. 31. Alcocer in summ. cap. 14. fol. 46. Lud. Lopez. p. 1. Instit. cap. 41. Salcedo ad Diaz. in Praxi. cap. 107. Ioan. Azor. in sum. instit. moral. tom. 1. lib. 9. cap. 16. Valles de Secra philosoph. cap. 32 Suarez. Lesius & Malderus. vbi sup. Sacoez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 38. n. 47. Hortens. Canal can. de brachio. Regio p. 3. n. 84. Farinac. in prax. q. 20, n. 112. & tract. de hæresib. q. 181, n. 56. Barbosa de potest. Episcop. p. 3. alleg. 51. cap. 8. n. 130.* † Vnde vt tantos viros ad concordiam reducam, dicendum est Chyromantiam in duas esse partes diuisam. Prima quæ dicitur naturalis, quia ex proportione, delineamentis, & temperie manus naturalem hominis complexionem profitetur, quæ permissa est, & laudabilis, vt primo adducti authores tradiderunt, cuius elementa præscribunt præter illos elegãtibus libris *Hermes philosophus, & Petr. Aponensis de Chyromant. Ioan Salisberiens.*

berienſ. lib. 2. Policrat. cap. 27. Conrad. Vuipina cap. 12. de ſigni. † Secunda quæ dicitur
8 Aſtrologica palmam manus in certos colliculos, areolas, & lineas diuidit: areolis Planetas ſingulos, lineis aſtra quædam præficit, contendentes aſtra, & Planetas ipſis areolis, & lineis correſpondere, & alia huiuſmodi deliramenta vt habentur in libris ab Eccleſia proſcriptis, *Barth. Cocles, Ioan. de Indagine, Ioã. Taynerij Andr. Triſtaſij, Michael. Sabonarola, Petr. de Arca, Marul. à Saya.*

9 ¶ Chyromantiæ autem naturalis totam rationem, & canones in hæc verba deſcribit Hermes Triſmegiſtus, *Signa ipſius manus ſit groſſitas, tenuitas, ſudor, vel humiditas, ſiccitas, aſperitas, læuitas, piloſitas, ſciſura, & lineationes.* † Quibus agnoſcitur corporis tem-
10 peramentum, ingenium &c. non tamen futura matrimonia, liberos, fortunas, dignitates, & ſimilia, quæ pendent ex libera Dei prædeſtinatione, vel libero arbitrio, quia in his neque ipſa cœli aſtra, & aſtrologia aliquid valet, *vt dixi ſupra hoc lib. 7. cap. 3. ex n. 14.* † Ideo
11 vaniſsima ſunt, quæ ex hac arte dicuntur, de Saturno, Iupite, Sole, Mercurio, ante polpitib⁹ digitorum confictis, de montibus Veneris, Martis, & Lunæ in palma manus ementitis, ad varios ſucceſſus ex lineis, puncturis, ſciſsuris, ſtellis, triangulis in his regionibus repertis argumentatur *Ioa. Taynerius lib. 1. Chyrom. ex cap. 6. & lib. 2. per tot.*

12 ¶ Quæ quidem, vt omiſſa faciam ad naturalem chyromantiam redens, cõſideranda eſt manus, anſit ſatis magna, & decenter proportionata, reſpectu ſui corporis, & quod vnaquaq; pars det proportionem alteri, nam qui habet manus nimis breues reſpectu aliarum partium ſui corporis, calidi cenſentur, ſubtiles, ſubdoli, loquaces, & ſubſanatores ſecun-
13 dum *Ariſtot. de Phyſig. cap. 6.* † Magnæ autem manus reſpectu corporis, & bene articulatæ nerboſę, ac bone formatæ roborẽ, & fortitudinem demoſtrant: ſi autem ſint nimis longæ ſimul, & digiti reſpectu aliarum partium, tranſgreſſorem, furem, inſidiatorem, & omni
14 nequitia plenum hominem dicunt. † Qui habent longam palmam, & digitos proportionatos, ingenioſus in multis eſt operibus: palma autem breuis, & digiti longi, obtuſi ſunt ingenio, quia procedit ex flegmatica complexione, quod eſt periculoſum in mulieribus pregnantibus, nam difficultate partus grauantur, propter correſpondentiam ſciſſuræ membri pudendi, cuius longitudo æqualis eſt diſtantiæ, a radice medij vſque ad raſcetam.
15 † Manus carnoſę, & bone articulatæ cum bona ſoliditate, longam vitam denotant: concauæ manus, & male dearticulatæ, breuem: Manus longæ, & graciles tyranidẽ indicant; Manus tenues, & cute moles locuacem, voratorem demonſtrãt, vt tradit *Ioan. Tayſner. vbi ſup. lib. 1. cap. 7.*

16 ¶ Digiti temperatæ magnitudinis, & honeſtæ ſpeciei, mores optiſsimos indicant; & quando ſunt parui, & tenuis ſtultitiã demoſtrant, & ſi immoderato ſpatio â ſe diſtant, loquaces, & leues notãt: quando male coniuncti, ita vt aër tranſpareat notabiliter inter ipſos, eſt ſignum curialitatis; quando ſunt colecti ita, quod non tranſpareãt, & ſunt congloua-
17 ti, amarum animũ oſtendunt. † Color aluus, & quaſi perſpicuus, clarus, ſubrubens æqualiter, qualitem communem, & bonitatem ingenij oſtendit, ſi talis rubedo ſit fuſca ſignum eſt groſsi deceptoris: ſi appropinquet viriditati nigram coleram, & ſuas cõditiones oſtendit: ſi autem proximus fuerit critrinitat, colericũ oſtendit; ſi autem albedo ſuperat, & rubedo ſit in tantum diminuta, vt vix appareat ſignũ eſt flegmatis, & ſuæ conditionis, & apellatur
18 talis color *Gliſcus.* † Tactus temperatus, & bonus conſiſtit in proportione deuita primarum qualitatem, quæ magis appropinquat ruliditati, & lenitati, quam frigiditati, & aſperitati, & magis carnoſitati, quã macrilentię, talis tactus ſignat bonitatem complexionis, & optimum ingenium, & intellectum, nã vt ait Ariſtot. 2. de Anim. *molles carne aptos mente ſunt.* † Tactus calidus lenitati admix-
19 tus calidam, & humidam complexionem oſtẽdit, ſi autem aſperitati admiſcentur calidam, & ſiccam induit complexionem: ſi autem tactus ſit frigidus lenitati admixtus ſignum eſt flegmatis; ſi vero aſperitate ſignum eſt melãcholiæ, *Petr. Ciruelo lib. 3. Aſtrolog. Chriſt. cap. 10.* † Pili in deuita quantitate decenter
20 ſuperdorſum manus diſtincti, præſertim circa partem inferiorem, ſignũ eſt bonæ complexionis, & naturæ: nimia piloſitas, inſtabilitatem notat: inordinata, & diſperſa, in ordinatam complexionem, rara animum efœminatum; nullus pilus in dorſo manus ſimilis eſt viri nõ habentis barbam ſecundum *Taiſner. d. lib. 1 cap. 12.*

21 ¶ Lineæ manus principalis (de quibus iudicium fit) quinque ſunt, nam de alijs minus principales, quæ in manu inueniuntur, quia accidentales ſunt, ad hoc iudicium nõ ſunt in conſideratione, quia per accidens veniunt, & mutantur, atque vacientur propter iuuentutem, ſenectã, maciem, pinguedinem, vel propter diuerſa opera, & exercitia, quæ manibus

ſuis

ſuis homines exercét; ideo de his non agimus, quia vt ait Ariſtot. *de his quæ fiunt per accidẽs*
22 *nulla eſt ſcientia.* † Prima linea eſt, quæ montem pollicis circundat incipiens, quaſi à monte Indicis, & tendẽs verſus iunctũram manus cum brachio, quæ à Chiromancis, *Linea vitæ* dicitur, & à Medicis *Linea cordis* †
23 Secunda vero linea policis, ſeu pinguedinis manus, auricularis digiti loca diuidens à monte auricularis, verſus montem Indicis procedit, *quæ linea menſuralis* dicitur communiter *Genitalis.* †
24 Tertia à principio primæ deſcendens per mediam palmam vſq; ad policem manus peruenit, quæ communiter *media naturalis,*
25 ſiue *cerebri,* dicitur. † Quarta linea ab hac tertia ad primam pollicis, & cum vtraq; earũ angulos faciens locum medio palmæ quaſdã triangulo incluſum reliquit, quæ *linea tabularis,* communiter dicitur, quam Medici *lineã*
26 *hepatis* vel *ſtomachi* appellã: † Quinta linea via in omni mana clara, vt videtur, quæ deſcendit à monte Indicis vſque ad *menſalem,* & ſæpius eidem compulatur, & dicitur *linea capitis.*

27 ¶ In iudicandis autem his lineis attendenda eſt earum cuilibet ſubſtantia, colore, & continuatione, vna cum diſpoſitione membri ſibi adiecti, nam linea bene, & clare deſcripta uiuacem colorem habens, non intermiſſa, nec groſſa, ideſt puncturis infecta, ſignificat bonam complexionem ex virtute
28 ſui membri, vt tradunt *Ariſtot. & Veſpina vbi ſup.* † Vnde ſi linea cordis reperiatur ſatis longa, bene profunda, & non intermiſſa ab alijs lineis accidentalibus, & bone colorata, eſt ſignum ſanitatis, & magnæ virtutis eius, & multitudinis ſpirituum, & boni ſanguinis &c. & ſimiliter ſignificat audaciam,
29 liberalem ingenium ad omne opus. † ſi fuerit anguſta, nihilominus continue, & bone colorata ſubtile ingenium, & bonum conſilium oſtendit, ſi tamen lata, & pallida, & bene continua ſignificat detrimentum virtutis in
30 corde, & malam complexionem: ſi groſa, & profunda, & colore tincta, rude ingenium demonſtrat, ſi fuerit minus rubea iracundum facit hominem, ſi liuida, melancolicum. † Et eadem ratio eſt habenda in omnibus alijs
1 lineis principalibus reſpectu ſuorum membrorum, quia bene formatæ, continuæ, & coloratæ, bonam ſignificant virtutem membri, cui addicuntur; ſed contrario modo diſpoſitę debilitatem, aut malitiam complexionis oſtẽdunt, vt docet *Petrus Ciruelo Dorocens. vbi ſup. d. cap. 10.*

31 ¶ Secunda linea quę dicitur genitalis ſi fuerit longa, lata, profunda, & continuá oſtendit ſanitatem, & ſufficientem virtutem in membro illo: ſi autem contrarias diſpoſitiones habuerit, debilitatem, impotentiam, ac vitium oſtendit. † Tertia linea eaſdem ſimi- 32
les habens proprietates, ſignum eſt bonæ cõplexionis cerebri, & virtutis eius, ac perinde boni ingenij, prudentis, ac liberalis animi; nã ſi eſſet adeo breuis, quod non exierit concauum manus, debilitatem cerebri, defectum rationis, invidentiam, auaritiam, & miſerum ingenium oſtendit. † Linea autem quarta, 33
quæ eſt vaſis trianguli, quando eſt ſatis longa, & decenter lata, continua, munda, & bene colorata, ſignificat bonitatem virtutis ſtomachi, & hepatis, inſuper audaciam, lætitiam, &c.
† Si autem fuerit diſcontinua, aut pallida, 34
aut male colorata, eſt ſignum egritudinis prędicti membri, & debilis virtutis: ſi vero breuis & male apparens eſt ſignum flegmaticæ complexionis. † Si fuerint in ea puncturæ paruæ, 35
duritiam ventris, & coſtarum dolorem oſtendit: ſi fuerit minus rubea, maxime verſus lineam cordis, dolorem capitis procedente ex vitio ſtomachi, vel hepatis oſtentat; ſi autem dicta rubedo huius lineæ ſit in alio angulo eius cum tertia linea, ſignum eſt fœtidioris, pectoris, & paſſionis Et hicæ, maxime, ſi manus hominis ſit calida, ſicca, & macilenta.
† Quando autem hæc linea fuerit intercilſa 36
multipliciter ab alijs paruis lineis, indicium eſt malæ complexionis, debilis digeſtionis, & infirmitatis flegmaticæ, proueniens ex inordinatione caloris naturalis.

¶ Trianguli autem in medio palmæ deſcripti regula eſt naturalis, quod quanto ma- 37
ior fuerit, tanto meliorem animi qualitatem, & quanto minor, tanto miſeriorem animum hominis oſtendit, vt tradit *idem Petr. Ciruelo d. cap. 10.* † Angulorum vero eius ſupre- 38
mus prope montem Indicis apparens, ſi fuerit acutus, ingenij ſubtilitatem, bonam cordis, & cerebri virtutem, ac perinde laudabilem hominis conditionẽ, & virtuoſam vitam demonſtrat. † Si fuerit obtuſus, vel imperfec- 39
tus, adeo quod lineæ ad angulum non concurrant, malam complexionem, & indebitam animi inclinationem facit, ſi eſſet minus declinans ad concavum manus exiſtens fere inter Indicẽ, & medium digitorũ, miſeroni, & auaro hominum ſignificant. † Angulus ſecun- 40
dus eiuſdem trianguli, ex concurrentia linearum cordis, & hepatis cauſatus, & ad reſtrictã tendens, ſi fuerit rectus aut bene formatus, & boni coloris ſignum eſt ſanitatis cordis, boni ſanguinis, ſpiritum, & virtutis fortis, omnis

que

41 que bonæ inclinationis naturalis. † Si fuerit valde acutus animi angustiam, & miseriam facit; si obtusus, hebetudinem ingenij, & rusticitatem, ac pigritiam; si autem ex illa parte lineæ ad angulum non concurrant, inditium est instabilitatis, ac vanitatis animi.

42 † Angulus tertius in medio palmæ existens, quasi easdem habet differentias, easdemque significationes cum præcedente; hoc addito, quod si non fuerit perfectus Angulus, nec lineæ in eo bene concurrant, naturalem infirmitatem stomachi, & hepatis ostendit: quæ quidem omnia naturalia sunt, & à naturalibus phylosophis traduntur, ex ipsamet naturali hominis complexione rationem reddentes, ad quam respexit philosophię parens Arist. in Problem. 48. *Cur qui manus cæsuram per totam obtinent palmam, viuere diutius possint, &c.*

¶ Nota, quod principio huius libri VII. titul. per errorẽ irrepsit, quia legi debet. *De Astrologia naturali, & superstitiosa, refutata communi, de cœlorum pluralitate, soliditate, motu, & æternitate, syderum natura, influentia, potestate, significatione, malitia, & infestatione.*

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM.

LIBER OCTAVVS.

DE ORACVLIS DÆMONVM EXhibitis verbo, ſcripto, ſorte, ſomno, ſigno, aut rerum obſeruatione.

CAP. I. De Oraculis ex hominibus.

SVMMARIVM.

1. *Oraculum quid ſit.*
2. *Loquitur dæmon dupliciter ex hominibus.*
3. *Dæmon loquitur ex hominibus, tanquam loco, vel inſtrumento aliquo.*
4. *Dæmõ in homine operatur ex oppreſione per energiam.*
5. *Dæmones in homines dilabuntur.*
6. *Chriſtus iubet dæmones exire de homine, quam intus erant.*
7. *Sacerdotes Gentilium ſolebant à dæmone corripi.*
8. *Dæmones quare in antris darent reſponſa.*
9. *Dæmon per Pythiæ pudenda ſe inſinuans Oracula dabat.*
10. *Terræ exalatio phanaticos efficit.*
11. *Phanatici potione calida in furorem vertebantur.*
12. *Cabouæ ſemine apud Indos ſacerdotes vaticinabant.*
13. *Sacerdotes Indorum fumo Nicotianæ herbæ, vulgo Tabaco, diuinabant.*
14. *Tabaco dicebatur herba ſancta, quia homines dementabat ad recipienda dæmonum oracula.*
15. *Indi ſolent fumo Nicotianæ vulgo Tabaco extra ſe rapi, quando volunt à dæmone de aliquo certiorari.*
16. *Fumus Nicotianæ eo quod homines extra ſe rapiat, aptus eſt ad Oracula dæmonum fundenda.*
17. *Diabolus per ſuos pediſequas Oracula fundit ad imitationem prophetarum.*
18. *Oracula dupliciter diabolus per ſuos diffundit.*
19. *Oracula fundit diabolus ex corporibus hominum.*
20. *Diabolus corpora ingreditur, & in eis habitat, ſine læſione.*
21. *Dæmones plures poſſunt hominis corporum ingredi.*
22. *Ventiloqui quare à dæmone poſſeſsi appellentur.*
23. *Enthuſiaſmus dicitur furor dæmonis.*
24. *Dæmones corporibus hominum inhabitant.*
25. *Pythones dæmones dicuntur ſacris litteris.*
26. *Dæmoniaci quare pythones dicuntur.*
27. *Python ſerpens fuit.*
28. *Dæmones ſunt adſiſtentes, vel obſiſtentes homines.*
29. *Dæmones proprie quare loqui non poſſint.*
30. *Dæmon, qua arte vtatur ad loquendum.*
31. *Dæmonis vox quare ſit ſtridula, ſubſibilante, confuſa, obſcura, debili, puſilla.*

32. *Dæmonis vox est inanis, & sono persimilis.*
33. *Dæmon in homine linguam mobet in diuinatione.*
34. *Deus in homine linguam mobet in prophetia.*
35. *Prophetiæ, & diuinationis differentia.*
36. *Melancholia non potest facere homines diuinare, aut linguas loqui.*
37. 38. *Dæmonis spectrum solet homines mente abalienare.*
39. *Arreptitij quare dignoscantur.*
40. *Diabolus solet, quos corripit, variè vexare.*
41. *Diabolus aspectu quare terrere soleat.*
42. 43. *Diuinam virtutem diabolus conatur imitari.*
44. *Oracula dæmonum sine furore non fundebantur.*
45. *Sibylla Cumæa furens oraculum edit.*
46. *Dij Gentium dæmonia sunt.*
47. *Horrifica sacra, quæ dicantur.*
48. *Furor ad numen referebatur.*
49. *Fanatici, qui dicantur.*
50. *Fari est futura prædicere.*
51. 52. *Dæmoniaci solebant sibi mala inferre.*
53. *Vates unde dicãtur.*
54. *Arreptitij, & possessi quare dæmoniaci dicantur.*
55. *Arreptitij fuerũt Orpheus, Tyresias, Sosipatra, &c.*
56. *Pythia Delphis, & fœminæ Dodonæ, & Pythonissa.*
57. *Nicostrata dicta Carmẽta arreptitia fuit.*
58. *Montani veteres arreptitij fuerunt.*
59. *Iulianus Apostata, Messaliani, & Sectatores Marci Magni.*
60. *Colophonij, Tropheni, Soractini, & Paredri.*
61. *Oracula dæmonum captantes sunt de expressa eius professione.*
62. *Dæmoni fœderati pro hæreticis habentur.*
63. *Hæretici sunt dæmonis professores, sive quærant præsentia, sive futura.*
64. *Professores dæmonum, quemuis quærant à dæmone, quæ si nõ repugnãt, hæretici sunt.*

1 RACVLVM ad id respexit, quod diabolus veram prophetiam conatus est immitari, dãdo petentibus responsa, vel ex hominibus, vel ex statuis, vel ex antris, vt docent *Mart. del Rio lib. 4. Magicar. disq. cap. 2. q. 6. Iul. Cæs. Bulenger. lib. 3. diuinat. cap. 1. & 2. & lib. 4. cap. 1 & libr. 1. de Oracul. capit. 1. & seqq. & lib. 2. de sortib. cap. 2. & 8, & libr. 1. de Magia cap 4. 5. & 6. Episc. Maiol. tom. 2. Canic. colloq. 2 3 & 4.* † Ex hominibus loquitur dæmon dupliciter, nã vel sola vmbra, vel fumo fuę nigredinis homines obũbrat, vel obtegit, illisq; suggerit, quidquid velit, vt cõtingit in obsessis, vt tradit *Bulẽg. lib. 1. de Orac. c. 2. Maiol. d. colloq. 3.* † Vel eorũ corporibus dilabitur ingrediendo, nõ vt corpora informet, vel tanquã pars eius integret, sed tantũ, vt loco, vel instrumento organico vsurus, vt latè docet *Alf. Tostat. in Exod. c. 7. q. 16.* † Neq; in ipsa anima, sed applicatione tãtũ, & oppressione per energiã, vnde dicti *Energumeni*, vt tradit *Gẽnadi. lib. de Eccles. dogmat. c. 82* ¶ Vel operationem animæ adesse, & sic hominem vniri, & quasi dilabi, *Cæsarius lib. 5. Miracul. cap. 15.* † Sic ab Energumenis Dominus iubet dæmones exire *Matth. c. 5. v. 9.* quia intus erant, vt notat *D. Hieronym.*

¶ Ex hoc genere fuerũt sacerdotes Gentiliũ, qui ad hoc, vt Oracula funderẽt, solebãt à dæmone corripi, *Plutarch. in Syllã, & lib. de defectu oracul. Cic. lib. diuinat. Theodor. contra Græc. li. 10. Rufin. lib. 2. hist. Eccles. c. 4. Firmic. lib. 8. Astrono. Buleng. lib. 1. de Oraculis cap. 1. & lib. 2. c. 2. Maiol. d. tom. 2. colloq. 2.* ¶ Ad id quæ solebant specus, & antra habere, quorum afflatu dementatos, dæmon illos corripiebat, Val. Max. lib. 1. c. 8. *Antistitem Delphicæ Cortinæ in intimam sacri specus partem coegit descendere, unde ut consulentibus sortes pœnuntur certiores; ita nimius diuini spiritus haustus reddentibus pestifer est.* † Is spiritus per Pythię pudenda se inimans numen afflabat, Aristophan. Scholiast. *Insidens tripodi deductis fœminibus impurum spiritum per inter fœminium excipiebat, & crine soluto spumans ex ore mittens; furensque vaticinabatur.*

† Vnde quandam esse terræ exalationem, quæ fanaticos efficit, contendunt *Aristotel. lib. 2. ad Eudem. Plutarch. lib. cur oracula esse desierint. Cic. lib. 1. diuinat. Iul. Syrenus lib. 9. de Faso, Lemn. Lemnius lib. 2. de occultis natur. cap. 2.* Nam vt ait Lucan. noster in Pharsal. lib. 5.

Vastos telluris hiatus
Diuinam spirare fidem, ventosq; loquaces
Exalare solum.

¶ Quandoq; etiam solebant potionem assumere calidam, quæ illos in furorẽ vertebat, *Theodoret. contra Græcos libr. 10.* quam his verbis expressit Cic. de diuin. li. 10. *Helicacabi radicẽ bibunt, qui sunt vaticinãdi callẽtes, quod furere ad eõformãdas superstitiones aspicisse volũt.* † Apud Indos occiduales in Peruẽsi Regno mos fuit Idolorũ delubris versantes sũpto *Cahoba* semine cernere, & mox vaticinare,

ticinare, *vt dixi in Epito. de Mag. lib. 1. c. 11. num. 31. & Me referens sequitur Doctissimus praeceptor meus Regius Cons. D. Ioã. Solorzano de iure Indiar. lib. 2. cap.* † Apud Me-
13 xicanos in prouintia Cumana Sacerdotes eorum *Piaches* dictos in speluncas intrare solitos heusto fumo herbæ Nicotianæ, vulgo *Tabaco*, cuius vapida virtute dementati à dæmone cõprimebantur, & interrogãtibus oracula præbebant, vt tradunt *Augustin. Davila in hist. Mexican. lib. 1. cap. 40. Anton. Herrera in hist. general. Indor. Decad. 3. lib. 4. cap. 17. pag. 164. Alfons. Fernand. in histor. Eccles.*
14 *lib. 1. cap. 3. ad fin.* † Vnde *herba sancta* dicta fuit apud Indos, quæ apud Gaios *Nicociana*, apud nos *Tabaco* nominatur, quæ homines dementat, & temulentos reddit, vt tradunt Petr. Pena, & Matth. Lobel. Medici tract. de noua stirpium aduersaria, capit. de Indor. sana sancta, his verbis, fol. 351. *Quia vidissem non paucos huius fumo hausto tumulentos fieri.* Et paulo post. *Non tamen cito inebriat, nec frigore dementat, vt Hyoscyamus, sed quadam aromacitate vapida ventriculos cerebri imbuit.*
15 † Cuius fumo Indi vtebantur, quando extra se rapi, ac à dæmone de futuris certiorari volebant, vt his herbis scriptum est in histor. generali plantar. quam edit Guil. Rovil. p. 2. capit. 128. fol. 1895. *De Nicotiana, siue Tabaco, alÿ herba sancta ob admirabiles eius virtutes.* Et infra. *Vulgus Indorum eundem fumum per os, & nares excipit animi gratia, cum somniavidere, & extra se quasi rapi volunt, atque etiam ex suorum negotiorum euentu ex in somnijs, quæ illis apparuerint pronunciari.*
16 † Nam herba huiusmodi, eo quod hominis extra se rapiebat, ad oracula fundenda maximè conducebat, quia sic dementatos solebãt dæmones facile, quæ vellent insinuare, & ita illa Sacerdotes ad hoc vsos fuisse his verbis testatur Ioã. Iacob. Vvierus in antidot. special. lib. 1. cap. de foliis glutinantibus pag. 178. *Consultus Sacerdos istius plantæ folia sicca urebat, & eorum fumo tubulo, seu cannula mox excipiebat, deinde quasi in extasi quadam raptus cadebat, & omni motu pribatus, sicque permanebat aliquandiu; discussa eius fumi facultate ad se redibat, referebatque negotium, prout dæmon contulisset.* Et nonnisi me, nullo ex his citato, in eadem venit sententiam *eruditissimus amicus, & conciuis meus Franciscus de Leiua & Aguilar Apolonia facultatis Doctor Complut. tract. contra el mal vso del Tabaco, Introduc. part. 1. fol. 5.*

17 ¶ Quæ quidem omnia ex dæmonis calidi-

tate proueniunt, diuina anhelantis munia, vt ad immitationẽ prophetarũ oracula per suos pedisequas, & maleficos fundat, vt docent *And. Cesalp. lib. de inuestig. dæmon. c. 11. Orosc. de Conarrub. lib. 2. de falsa prophet. cap. 1. Bulenger. lib. 3. diuinat. cap. 1. & 2.* † Et hoc 18
dupliciter, nam vel vitio phantasiæ, vel imaginationis diuinos efficit, vel interna suggestione, vel locutione externa futura Vati prænonet, vt docent *Bulenger. d. cap. 2. Maiol. d. tom. 2. coloq. 2.* † Alia causa est, quando de 19
mon ipse ex corporibus hominum per se loquendo oracula fundit, ad quod corpora subingreditur, tam per ora, quam per alios corporis meatus, & poris etiam tenuissimis, vt probat *Petr. Thyræus p. 1. Dæmoniac. cap. 9.* † Nam cum corpus hominis sit penetrabile, 20
& spiritus per tenuissimas latebras subire possit, absquè læsione ingreditur, & regreditur hominum corpora, & in quacumque illius parte inhabitat, vt probat *Pet. Thyræus d. p. 1. cap. 10.* † Etiam si plures dæmones 21
simul sint, non enim ea spirituum, quæ corporum conditio est, vt vnus alteri cedat, vbi vnus spiriritus, ibi mille, & sic legitur in Euangelio D. Luc. capit. 8. *Legionem multa dæmonia intrauerunt in homine.* Legio enim continet dæmones 6666. & idem D. Luc. capit. 11. *Et assumpsit septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi.* † Et quia 22
atræ bili, vt humori pessimo, dæmones residere solent, quæ in liene est, proximum hypocondrijs, arreptitij huiusmodi vocem ex imo ventre prodire videtur, ex quo *ventriloqui* appellantur, & diuini quasi dęmone pleni, vt tradit *D. Isidor. lib. 8. Etymol. cap. 9. c. igitur 26. q. 3.* † Quorum furor ideo *Eu* 23
*thusiasm*ⁿ dicebatur à voce Græca εὐθεος, *Antheos* numine afflatus, vel diuinⁿ, vulgo *Endiosado*, melius *Endemoniado*, nã dij gẽtiũ dęmonia sunt *Ps. 95.* Nã vt ait Ouid. lib. 3. art. am.

Est Deus in nobis, sunt & commertia cœli,
Sedibus Ethereis spiritus ille venit.

† Nã licet Plutarch. vbi sup. id indignum gra 24
uitate Deorum, arbitretur: imo hoc dignum spurcitię dęmonũ, ô Plutarche? nã & comicⁿ de Ericleo nomẽ dictũ testatur *ab dæmone intus latere*, & Seneca in Agamenõ. *Inclusa mus murem fremit.* † Dicebãtur & Pythones Deut. 25
cap. 18. *Neq; qui Pythones cõsulat.* Reg. 1 c. 28. *Quærite mulierẽ habẽtẽ pythonẽ.* Reg. 4 c. 23. v. 24. *Pythones, & Ariolos.* Isa. c. 8. v. 19. *Quærite à pythonib*ⁿ. Et c. 19. v. 3. *Diuinos suos, & pythones.* Act. 16. v. 16. *Habebat spiritũ pythonẽ.* † Sic dictũ dæmonẽ, qui huiusmodi e 26
nergumenos possidebat, à pythone serpẽte,

quem

quem fingebant poetæ Apollinem iaculis cõfixisse, *cap. igitur 26. q. 3.* siue à πανθάνεσθαι, *Panthanesthai.* quod à ciscitando dictum docet *Cæl. Rodigin. lib. 8. antiquit. lect. cap. 10.*

27 † Vsurpantes nimirum pythonem pro dæmone eximo ventre, vel ex terræ profundo specu aduenientes, & respondente, iuxta illud D. Isai. capitul. 19. v. 4. *Erit quasi pythonis de terra vox tua.* Reg. 1. capit. 28. v. 3. *Qui pythones habebat in ventre.*

28 † Nam tales effectus adscribendi sunt dæmoni adsistenti, vel obsistenti hominem, vt probant *Baptist. Cadronch. lib. 2. de morb. venefi. c. 8. Fernel. lib. de abditis rer. caus. Mart. del Rio lib. 3. Mag. p. 1. q. 4. sect. 7. Bulger. lib. 3. diuinat. cap. 2.*

29 ¶ Dæmon autem siue in homine, siue extra hominem loquitur, non proprie, nam humanas voces, non valet formare, quia ille cau fantur ex pulmonis respiratione per retractionem aëris corporis viui, quo dæmon caret, quia creatura est spiritualis à materia corporis separata, vt probat *Nata lib. de de Deo, D. Augustin. libr. de natur. dæmon.*

30 *cap. 1.* † Quare producit sonum in aere humanæ vocis similem, ad eum ferme modum, quo quis tibia, vel fistula, aliovè instrumento organico, sonum vocis humanæ similem exprimit, vel caux valles exceptam, ac repercussam vocem articulare admodum procurãt, vt docet *Alfons. Tostat. Episcop. Abulens.*

31 *in Exod. cap. 7. q. 15.* † Hinc fit vt vtatur voce stridula, subsibilante, confusa, obscura, debili, pusilla, & quasi ex dolio, vel testa rimosa, vt ex sagarum confessionibus tradit *Nicol. Remigio lib. 2. daemonol. cap. 8.* Et sic rectè de respõsis dæmonum testatur Verg. Æne. 1. *Nec vox hominum sonat.* Et Æneid. 6.

Nec mortale sonans affata est numine quãdo
Iam propriore Dei.

32 † Vnde illa inania verba, & sonos vacuos appellat Vergil. Æneid. 10.

Diuini asimilat capitis, dat inania verba,
Dat sine mente sonos.

Seneca in Oedipo.

Emicat, & vasti fragore maior humano sonus.

33 ¶ Vel hominis linguam mouet, vt non quod velit homo, sed quod dæmon velit loquatur, vt de Apoline testatur Porphyr.

Et subijt mentẽ innocuam, sanctique capacẽ
Numinis, & peperit mortali ex gutture vocẽ.

34 † Quippe diuinam prophetiam immitare prętendit, in qua Deus verba in ore Prophetæ ponit, vel eius linguam, vt calamum scribentis mouet, vt ad Dei nutũ eius reuelata enunciet, ex quo Regius Vates sic testatur Psal. 44. *Lingua mea calamus scribe velociter scribentis.* † Ea tamen differentia, quod veri pro 35
phetæ, ea quæ ab Spiritu sancto cognouerũt, maxima cum certitudine, & veritate proferunt: hi verò ita correpti, vt mente attoniti, mira proferunt; quæ neq; intelligunt, nec sciunt, & linguas, quas non mouerunt loquuntur, quia diabolus animam illustrare nequit, *D. Thom. 2. 2. q. 172. ar. 5. D. Chrisost. & Theophylact. in epist. 1. ad Corinth. 12.* † Quod 36
licet humori melancholico, alij retulerint, certum non est, nam licet ex melancholia humores attenuentur, non sequitur ex eo diuinare, nec linguas loqui, nisi dæmoni concursum accedat, vt *dixi lib. 6. cap. 6. ex n. 43.* † Quare sic affatos *Lymphatos*, quasi *Nympha* 37
tos, appellari solent, Græci νυμφόληπτος, *Nympholeptas*, vt visa Cerere *territi*, viso quoque Fauno in meridie, *mente attoniti*, audito Pane territi, *Panico pauore*, dicuntur vexari vario metu. † Vt viso spectro, *Maiol. Ca-* 38
nicul. tom. 2. colloq. 3. Vita vmbra Creusæ sic testatur Æneas apud Verg. Æneid. 2.

Obstupui, steterũtq; comæ, & vox faucibus hæsit

Vt ex viso Mercurio Æneid. 4.

At vero Æneas aspectu obtupuit amens.

¶ Sic ergo arreptitij huiusmodi tam ob- 39
sessi, quam possessi facile dignoscuntur, vel ex corporis tumore, oculorum intuitu, faucis raucedine, sermone peregrino, insolito furore, vt docent *Bapt. Codronch. libr. 2. de morb. venefic. cap. 8. Maiol. d. colloq. 3. & colloq. 4.* † Nam diabolus solet, quos corripit varie 40
vexare, vt illos, quos atra bilis exagitat, arq; ita solent se terra ellidere, ac spumantes voluptare, *D. Marcus, & D. Lucas vterq; cap. 9.* Montes habitare, ac lapidibus se cõcidere *D.* •
Mar. c. 5. † Eosq; varie terrere solet, quia sic 41
putat, se Deum imitari, cuius præsentia legitur Exod. c. 19. *Eratq; mõs terribilis*, quia frequenter cũ sonitu, & fragore accedit, Act. Apost. c. 2. *Et factus est repente de cælo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis.* † Et 42
in alijs etiã diuinitatem ementitur, nam vt Zachariç, diuina visione linguę vsũ ademitur *D. Lu. c. 1.* Sic quos corripit, linguã impedit, *D. Luc. c. 11.* Et quia Apostoli Spiritus sancti præsentia varijs linguis loquebantur, *Acta Apost. c. 2.* Sic Dęmon suos (vt Dei simia) mira facit alloqui, *Acta Apost. ca. 17. Luc. cap. 4.* † Nam vt ait Polychron. in Exech. c. 3. *Quem* 43
admodum diuini, & incantatores ad dementiã vsq: procedunt, dæmone scilicet illis ingerente; ita è contrario prophetis sensus efficitur, dum anima spiritus efficacia collustratur. Æneï. 3.

Insanam vatem aspicien sq; e rupe sub ima
Fata canit.

44 ¶ Quia ſine furore oracula dæmonum non fúdebãtur, Plato in Phedro, ſeu de pulchro, *Quæ in Delphis futura prædicit Vates, & qui in Dodona Sacerdos furentes quidem multa, ac magna commoda, priuatim, & publicè Græcis hominibus attulerunt: ſana verò dum ſunt*
45 *exigua, aut nulla.* † Vt ſic merito de Deiphobe Sacerdotis Phœbi, ſiue Sibylla Cumea in hæc verba canit Vergil. Maro in Æneid. 6.

Ante foràs ſubito, non vultus, non color vnus,
Non compta manſere coma, ſed pectus anhelũ,
Et rabie fera corda tument, maiorque videri,
Nec mortale ſonans affata eſt numine quando
Iam propriore Dei.

46 † Dæmonis videlicet, quem falſo Deum appellat, quia Dij Gẽtium dæmonia ſunt, *Pſal. 95. Apoſt. Corinth. 1. cap. 10. D. Auguſt. libr. 8. Ciui. Dei cap. 24. cap. qui ſine Saluatore 26.*
47 *q. 2.* † Quare hoc genus ſacrificuli appellat Valer. Flac. lib. 3. Argonaut. *horrifica ſacra.* Plutarch. de Pytiæ orac. μαινομένῳ στόματι, *ore furenti.* Seneca in Agamen.

Anhela corda murmure incluſo fremunt,
Incerta mutant lumina, & verſi retro
Torquentur oculi.

48 ¶ Furor enim ad numen referebatur, Arnob. lib. 1. *Inſanire, Bacchari, ac velut quidam promptum ex oraculo fundere.* Vergil. Georgic. 6.

Totoque immanis in antro
Bacchatur Vates magnum ſi pectore poſsit
Excuſsiſſe Deum: tanto magis ille fatigat
Os rabidum fera corda domans.

49 † Qui ex eo dicebantur *Fanatici*, l. 1. D, de ædilit. ædict. *Si ſeruus inter fanaticos nõ ſemper caput iactaret, & aliquid profatus eſt.* à phanis dæmonum, quibus verſabantur *Mart. del Rio lib. 4. Magicar. cap. 2. q. 7.* Plaut. in Captiu.

Ariſtophones quod rabidus, & phanaſticus ſit.

50 † Vel à fando, vt voluit *Pet. Gregor. in Syntag. p. 3. lib. 34. cap. 6.* Nam fari eſt futura prædicere, *Bulenger. lib. 3. diuinat. c. 1.* Ennius.

Atque Anchiſes doctus Venus, quem pulchra Dearum
Fari donauit, & diuinum pectus habere.

51 † Sic debuit emptori ſerui qualitatem huiuſmodi referri, nam ſolebant ſic à dæmone arrepti, ſibi mala inferre, vt Sacerdotes Cybelis, qui furentes ſibi virilia teſta amputabãt, ſiue emaſculabantur, *Briſon. lib. 2. Se-*
52 *lectar. cap. 3.* † Prophetę Baal, qui novaculis ſibi brachia incidebant, *Reg. 3. c.* . Thſali, & alij cultris id peragebant, *Apuleius Miteſiar. 8. Eunapius in Ædeſio, Lactant. lib. 1. cap. 21. Strab. lib. 10. Lucian. lib. de Dea Syr.* Prudent.

Cultrum in lacertos erexit phanaticus.

† Vnde *Vates*, à vi mentis dici contendit 53
D. Iſidor. lib. 7. Etymol. cap. fin. Siue mentis exceſu, vt voluit *Bulenger. vbi ſup. cap. 1. & 2.* quos propterea prophetas, ſed falſos appellat *D. Math. cap. 7.* Et pſeudo prophetas *cap. 24.* Et malos prophetas, *D. Paul. ad Tit. cap. 1.* † Nam à dæmone poſſidebantur, ex quo 54
poſſeſsi dicti ſunt, & arreptici ex dæmonis furore, qui eos varie vexare ſolet, Vergil. Æneid. 4.

Ad hæc Vatis, videnſque multa,
Ardentes oculos, contorſit lumine glauco,
Et grauiter fundens, ſic fatis ora reſoluit.

† Tales fuerunt Orpheus, Thyræſias, Soſipa- 55
tra, Muſſeus, Arthicus, & ſimiles, de quibus *Eunap. in vita Ædiſij, Lactãt. li. 4. Inſti. c. 25. Ruſin. li. 2. Eccleſ. hiſt. c. 4.* † Talis Pythia Del- 56
phis, vt tradit *Cel. Rodigin. lib. 13 antiq. lect. cap. 33.* Tales fœminæ Dodonides, vt docet *Natal. Comes, lib. 6. Mytholog. cap. 10.* Et puella Pythoniſa, quæ alloquuta eſt Paulo, & Luca, *Acta Apoſtol. cap. 16.* † Tales Nicoſ- 57
trata mater Euandri, quæ ex furore vulgo dicebatur *Carmenta*, vt tradit *Plutarch. in Romul.* † Tales Montani veteres, qui falſas re- 58
uelationes ſimulabãt, vt tradit *Euſeb. libr. 5. Eccleſiaſt. hiſt. cap. 15. 16. 17. & 18.* † Talia 59
fuerunt oracula, & prophetiæ, quibus illuſi Meſſaliani gloriabantur apud *Theodoret. lib. 4. de hæret. fab.* † Tales Iuliani Apoſtatæ, & 60
ſectarum Marci magni, vt narrat *Ireneus li. 1. c. 8. & 9.* Tales Colophoni, Trophonij, Soractini, & Paredri, de quibus *Pauſan. in Arch.*

¶ Quorum omnes, quia ſunt de expreſſa 61
dæmonis profeſsione ſunt hæretici, ſunt apoſtatæ, ſunt Idolatrę, & pagano deteriores, quia dæmonem ipſum colunt, adorant, ſacrificant, fidelitatis, & obedientiæ Omagium præſtant, quorum ideo crimen Religioni opponitur, directo, & concomitantia, vt tradit *Cardinalis D. Fran. Toleto in Summ. libr. 4. cap. 14.* † Vnde licet ſacramenta expreſsè nõ 62
renunciauerint, neque conculcauerint crucẽ, neque alia fecerint, quæ facere ſolent hæretici; eo ipſo, quod dæmoni fœderati ſunt, pro hæreticis manifeſtis habentur, vt docet *Epiſcopus D. Iacob. Simanc. in Præx. c. 11.* † Siue 63
quærant à dæmone, quæ naturæ eius ſunt conſentanea, vt præſentia, & præterita, ſiue quæ natura eius repugnant, vt ſint futura contingentia, &c. vt docet *Paul. Grilland. de Sortil. quæſt. 10. ex num. 2.* † Nam eo ipſo quod 64
fiunt ab illo, qui eſt de expreſſa dęmonis profeſsione.

ſeſsione hæretica omnino, & hereticalia ſunt licet non reſpectu operis, ſaltem reſpectu operantis, vt docent *Grilland. d. q. 10. num. 4. Menoch. de arbitrar. lib. 2. caſ. 388. num. 4. Oldrald. conſ. 210. Farin. tom. 1. q. 20. n. 81.*

CAP. II. De Oraculis Sibyllarum.

SVMMARIVM.

1. *Sibyllæ apud Græcos dicuntur parua numina.*
2. *Sibylla apud Arabes ſumitur pro diuina.*
3. *Sibylla ex voce Eolica dicitur fatidica.*
4. *Oracula Sibyllarum pro diuina venerãtur.*
5. *Sibyllarum duæ apud nonnullos commemorantur.*
6. *Sibyllarum ſtatuas tres fuiſſe apud roſtra.*
7. *Decem Sibyllæ communiter circunferuntur.*
8. *Perſica Sibylla, alias Chaldæa.*
9. *Libyca Sibylla vna ex Heſperidibus.*
10. *Delphica Sibylla eadẽ, quæ Themin.*
11. *Cumæa Sybilla, alias Italica dicta.*
12. *Erithræa Sibylla, quæ Græcis perituram Troiam vaticinata eſt.*
13. *Samia Sibylla dicta Phito, quæ Chriſti mortem annunciauit.*
14. *Cumana Sybilla, nomine Amalthæa, alias Dæmophile, vel Erophile.*
15. *Heleſpontica Sybilla, apud Troianos nata.*
16. *Phrigia Sibylla, quæ de vniuerſali iudicio vaticionata eſt.*
17. *Tyburina Sybilla, quæ dicta eſt Albunea.*
18. *Sibylla Erithea, quare ad Ciuitatem Dei pertineat.*
19. *Sibylla Erithræa fuit ex nuribus Noe.*
20. *Græca lingua non fuit ante confuſionem turris Babel.*
21. *Carmen Erithræum probatur Græcè ſcriptum fuiſſe.*
22. *Vergilius Genethliacum carmen ex Cumeæ vaticinio Auguſti filio inſcripſit.*
23. *Libri Fatales Sibyllæ Cumeæ.*
24. *Fatalium librorum Sibyllæ cuſtodia, & veneratio.*
25. *Fatales libri Sibyllæ, quare dicerentur.*
26. *Prophetides, quæ loco Sybillarum venerabantur.*
27. *Furor in prophetides ſignum fuit oraculi.*
28. *Sibyllæ omnes fuerunt pythonyſæ, & cultores dæmonum.*
29. *Sibyllæ fuerunt Gentiles, & ſacrificia dæmonibus obtulerunt.*
30. *Carmina Sibyllarum multo recẽtiora ſunt eorum temporibus.*
31. *Oracula Sibyllarũ proſa oratione fuerunt, poſtea carminibus commendata.*
32. *Gentiles Gentilium authoritate conuincit Apoſtolus.*
33. *Balaam ariolus multa vera prædixit.*
34. *Dæmones veritatem dicere aliquando ſolent.*
35. *Sybillæ quamuis Gentiles multa de Chriſto Domino prædicere potuerunt.*
36. *Fides non eſt neceſſaria in miniſtro gratiæ gratis datæ.*
37. *Oracula Sibyllarum principio folijs palmarum mandabantur.*
38. *Oracula religioſius fuit mandare memoriæ.*
39. *Oracula per ſortes ſolebant percipi.*
40. *Oracula, quandoque carminibus enunciata.*

SIBYLLAE dicuntur, quaſi Tibyllæ, nam apud Lacedæmonios Βίβυλλοι, dicuntur parua numina, vnde apud Latinos *Sibylla* pro Vate inualuit, vt tradit *D. Iſidor. lib. 8. Ethimol. cap. 8.* † Apud Arabes tamen *Sibylla* pro diuina dicitur, vt meminit Raſis relatus à Bernard. Aldret. lib. 3. de la lengua Eſpañ. c. 11. *Seuilla fundòla ſobre madera, é puſole nombre Iſla de Palos, è deſpues a grandes tiempos puſieronle Siuilla, que quiere dezir tanto, como adeuina; porq̃ la ouo poblado el maior ſabidor de las coſas, que auian de venir.* † Nam Sibylla appellatur fatidica fœmina ab enunciandis Deorum conſilijs ex voce Eolica σίβυς, quæ *Deos* ſignificat, & βουλὰ, *ſententia*, ſeu *conſilium*, vnde Sibylas, quaſi *ſibulas*, quæ Dei ſententias dixerunt dictas contendit *D. Hieron. contra Iouin.* † Quapropter oracula Sibyllarum, vt diuina commendat *Lactãt. lib. 1. cap. 6. & lib. 4. cap. 15.* Eisque prophetiam in virginitatis meritum datam affirmat, *D. Hieronym. vbi ſup.* Et de Apoſtolo Paulo dicente ſcribit Clemens Alexand. lib. 6. ſtromat. *Sibyllas cognoſcite.*

¶ Et licet nihil vulgarius ſit, quam Sibyllas fuiſſe, nihil tamen incertius eſt, quam earum numerus, nomina, patriæ, & parentes, nam Martianus Capella, duas tantum eſſe dicit, *Erophilam Troyanam Marmeſi filiam*, quam eamdem putant eſſe *Phygiam, & Cumeam*, altera Symmachiam Hyppotenſis filiam, quæ *Erythræ*, progenitam etiam Cumis vaticinata eſt. † Trium Sibyllarum fuiſſe ſtatuas iuſta roſtra teſtatur *Plinius*, quas nominat

minat *Cumaã Delphicã, & Erythreã*, Solin', & quatuor eas facit: Ælianus *Erythreã, Samiã, Ægyptiam, & Sardianam*, quibus duas
7 adiungit *Liuius*. † Decem tamen eas faciũt ex Græcis *Aristomenus, & Apollodorus Erythreus*, & ex Latinis, *Varro, & Fenestella*, quos sequuntur *Lactantius Eusebius, & Suidas Ludouic. Viues in D. August. lib. 18. Ciuit. Dei c. 23. Sim. Maiol. tom. 2. canicu. colloq. 3.*
8 ¶ Prima Sibylla fiunt Persica, cuius mentionem facit *Nicanor, qui res gestas Alexandri Macedonis scripsit*, quam quidem Chaldęam esse dicunt, & ab alis Hebræa nominatur, cui proprium nomen *Sambetha* vt meminit *Suidas* patre Berosso, & matre Erymantha, cuius libri fuerunt, quatuor, & viginti, vt
9 meminit *Viues vbisupra*. † Secunda, Libyca, cuius meminit *Euripides in Lamia prologo*, Quę vna de Hesperidibus filiabus Atlantis arbitratur Diodorus, sed male vt arguit *Suidas*. † Tertia Delphica de qua locutus est
10 *Chrysippus lib. de diuinat.* hanc putat Delphis natam, dictamq; *Themin.* & vixisse ante Troianum excidium, cuius plurimos versus operi suo Homerũ in seruisse fama est, hanc *Daphnem* Thyreiæ filiam fuisse refert *Diodorus*, quam Argiui cum Thebas vicissent Delphos miserũt, ibiq; diuinãdi nacto munere inter Si
11 byllas annumeratur. † Quarta Cumæa cuius mentionẽ facit *Naeuius lib. belli Punic.* hanc Italicam alij dixerunt ex Cimerio Campaniæ vicino Cumis opido, de qua Vergil. Æneid. 6.

Talibus ex adito dictis Cumea Sibylla
Horrendas canit ambages, antroq; remugit.

12 Quinta *Erythrea*, quam Appollodorus Erythræus suam ciuem esse affirmauit, Graijsq; Ilium perentibus vaticinatam, & perituram esse Troiam, & Homerum mendacia scripturum meminit *Conrad. Gesner. in Onomast. v. Sibylla.*
13 † Sexta *Samia* dicta *Phito*, de qua scripsit *Eratosthenes*, Samiæ nata est patria Pythagoræ, quæ Christi mortem euangelizasse creditur in illis.. *Tu enim stulta Iudæa.*
14 *Deum tuum non cognouisti. &c.* † Septima *Cumana* de qua Lucan. in Pharsal.

Talis in Euboio Vates Cumana recessu,
Indignata suum multis seruire furorem.

Quę alias nominata est *Amalthæa*, ab alis *Demophile* vel *Erophile*, & à Vergilio Disphobe nominatur d. Æneid. 6.

Atq; una Phœbi Triuiæq; Sacerdos
Deiphobe Glauci, fatursq; talia Regi.

15 Octaua *Helespontica* in agro Troiano nata, vico Marmisso, circa opidum Gergithium, quam scribit *Heraclites Ponticus* Solonis, & Cyri fuisse temporibus. † Nona *Phrygia*, quæ 16
vaticinata est Anusræ, vt tradit *Ludouic. Viues ad D. August. lib 18. Ciuit. Dei cap. 23.* Cui de vniuersali iudicio vaticinium circũfertur apud *Conrad. Gesneum in Onomasti.*
† Decima quæ Tybur, siue *Tiburina* dicta 17
est nomine *Albunea*, quæ Tiburi, vt dea, colitur iuxta ripam Anienis, cuius in gurgite simulachrum eius inuentum fuisse dicitur, tenens in manu librum, cuius Sacra Senatus in capitolium transtulit, vt meminit *Conrad. Gesner. vbisup.* † Quarum quidem ob ora- 18
culi certitudinem præcipuam, & nobilẽ præter cęteras *Erythream* tradiderunt *Aristomenus, Apollodorus, Varro, & Fenestela*, quam quidẽ ad ciuitatem Dei pertinere scribit *D. August. d. lib. 18. Ciuit. Dei. cap. 23.* † Eam 19
q; non fuisse ex Gentilibus, sed ex fidelibus, & ex nuribus Noe, quæ ingressæ sunt in arca tradidit. *Horos. Cobarub. lib. 2. de falsa proph. cap. 31.* iuxta illud ipsius met Sibylæ carmen quod de suo statu cecinerat.

O gaudia magna
Quod sortita fui postquam discrimina mortis
Effugi, iactata meo cum coniuge multum.

Sed ad hoc credendum nemo nos cogit, cum 20
carmina sua Græce sint scripta, quod fieri nequit, nisi post confusionem turris Babel, facta nempe linguarum diuulsione, nam ante id tempus omnium erat labium vnũ *Genes. cap. 11.* nempe Hebræum, vt notat ibi *D. Hieron.* quod diluuio precesserit annos 325. vt tradit *Genebrardus.* † Neque dicendum est fu- 21
isse Hebraicę scripta, & post modum translata in Græcum, nam in alia lingua quam in Græca ex primi poterat nomen I E S V S in alis carminibus enunciatum, ex ratione Græcarum literarum ad significanda nomina per numeros, vt tradit *Cobarrub. vbisup.* † Sibylla 22
autem Cumea proprius Christi natiuitatem euangelizauit, ex eius vaticinio Vergilius Maro Genethliaticum carmen Augusti filio, nondum nato, conscripsit, non Pollioni, vt alij arbitrantur, nam Vergilius Maiestate accusaretur, si viuente Augusto, alio seculi instaurationem ascriberet, qui cum diuino iudicio inimaturus editus esset, irritum fecit oraculum, nam tantã erat Virgilij autoritas, & Sibyllini carminis male intellecti maiestas, vt puer si natus esset, pro Deo coleretur, nã ex Sybillæ vaticinio probare nitebatur. Eclog. 4.

Vltima Cumei venit iam carminis ætas, &c.

¶ Huic quidem Sibyllæ tribuuntur libri 23
Fatales, quos Romani magna veneratione asservarũt, de quorum historia ita Aul. Gel-

lius

lius lib. 1. noct. Attic. cap. 19. *Anus hospita, atq; incognita ad Tarquinum superbum Regem adȳt, nouē libros Fatales, quos esse dicebat diuina Oracula, eos velle dixit vendere: Tarquinus pretium percontatus, mulier nimium, atq; impensum popposcit, Rex quasi anus ætate deseret, risit, tam illa foculum coram eo cum igni apposuit, & tres libros ex nouem deusit, & ea quid reliquos sex an eodem pretio emere vel let Regem interroganit: sed enim Tarquinus id multo risit magis, dixitque anum iam procul dubio delirare; mulier ibidem statim tres libros alios exusit atque id ipsum denuo placi de rogauit tres reliquos eodē pretio emat: Tarquinus ore iam serio, atque attētiore animo fit: eam constantiam, confidentiamq; non insuper habendam intelligit: & libros tres reliquos me reatur nihilominari precio, quam quod erat petitum pro omnibus.* † Quos quidem libros 24
in sacrario Capitolij asseruari iussit, & quindecim viri in custodiam constituit, vt quotiens homines de euentib⁹ rerum Deos vellēt consulere ad libros huiusmodi tanquam ad Oraculum accederent, vt tradunt *Aul. Gell. d. cap. 19. ad fin. Plin. lib. 13. cap. 13. Dionys. Halicarnas. lib. 4. Valer. Max. lib. cap. 1. Tit. Liuius lib. 7. ab vrbe cond. Franc. Picus lib. 4. Prænot. cap. 9. Bulenger. lib. 4. diuinar. cap. 1.* † In quibus, quia fata Romana con- 25
tinebantur, *libri Fatales* dicti sunt, vt memiuit, *Suton. in Iul. cap. 79. Liuius lib. 42.* Ad quorum interpretatione, & custodiam, respexit Vergil. Æneid. 6.

Dicta mea genti ponam, lectosque sacrabo
Alma viros.

¶ Fuerunt alij fœminæ prophetides, quę 26
loco Sibyllarum venerabuntur Nicostrata, Cassandra, Carmenta, Manto, Daphne, Xenoclea, Mellesia, Lampusa, & aliæ similes, quę Oracula furentes fundebant, vt de Phœbeo spiritu repletos meminit Claudian.

Iam furor humanos nostro de pectore sensus
Expulit, & totum spirant præcordia Phœbū.

† Nam furor fuit signum Oraculi, quo à dæ- 27
mone arrepti in varias se distorquentes prophetabant, vt de Deiphobe meminit Verg. Æneid. 6.

Antefores subita, nō vultus, non color vnus,
Nō compsa mãsere coma, sed pectus anhelū,
Et rabie fera corda tument.

† Quarum quidem furor, cum ad diuina Ora- 28
cula referri nequeat, dicendum videtur, has omnes Sibyllas pythonissas esse, & cultrices dæmonum, vt tenent *D. Ambr. prima ad Corinth. cap. 2. D. Augus. in princ. & in orat. de de quinque hæres. D. Thom. 2. 2. q. 172. art. 6. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 95. art. 3. disp. 3.* † Nam Sybillæ hu- 25
iusmodi Gentiles fuerunt, & cultrices Idolorum, vtpotè filiæ infidelium, quæ dæmonum sacrificia, & ritus colebant, *Plin. lib. 1. c. 9. Lactan. lib. 1. c. 16. Linius lib. 1. Decad. 5. Solin. lib. 8. Tacit. lib. 5. Plutarch. Cicero, & alij.* † Vnde Oracula, quæ de Christo 30
Domino, & Redemptionis nostræ mysterijs eorum nomine euulgantur à posteriorib⁹ scriptoribus conficta videntur, nam carmina sub quibus dicta Oracula continentur, multo recenciora sunt, & à nullo illius sæculi autore recenſentur; & ita respuenda, quia vt ait Iob cap. 13. *Deus non indigit mendatio.* † Quan- 31
quam haut negem aliquid eis simile ad vmbrarum fuisse à Sibyllis, non tamen carminibus, vt hodiæ habetur exaratum, quod post promulgatum Euangelium, carminibus commendari potuit, vt veritas manifestior fieret, cum ex aduersarijs magis confirmetur, vt tradit *Franc. Picus, Mirand. lib. 4. Prænot. cap. 6.* † Nam D. Paulus Athenis ad conuincen- 32
dos Gentiles ex eorum aræ titulo idolo adscriptor ad Euangelij comendationem extenuè argumentatur, *Acta Apostol. cap. 17. v. 23.* & Mendri carmen ad Dei omnipotentiã suadendam adduxit *Acta Apostol. d. cap. 17. v. 28.*

¶ Neque enim prophetiæ indignum, vt Gẽ 33
tilibus rebeletur, nam legimus in Sacris literis Balaam ariolum aliqua vera mysteria dixisse, ipsumque Dei colloquium expetiuisse, nam diuinæ prouidentiæ ordo ineffabilis est, qui per malos etiã, & infideles, quandoq; bona & vera promulgari voluit, *D. August. lib. 18. Ciuit. Dei cap. 23. D. Thom. 2. 2. q. 172. art. 5.* † Legimus etiam & ipsos dæmones Christi di- 34
uinitatem in obsessis corporibus denunciasse, Matth. c. 1. v. 24. *Quid nobis, & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? D. Luc. cap. 8. v. 28. Quid mihi, & tibi Iesu fili Dei altissimi? obsecrate ne me torqueas?* Et de Paulo & Sila Pythonissa, Acta Apost. cap. 16. v. 16. *Hi homines annunciãt vobis viam salutis.* † Vn- 35
de Sibyllas huiusmodi licet Gentiles fuissẽt, Christi natiuitatem, mortem, & resurectionem, & alia huiusmodi vaticinari potuerunt, *D. Thom. 2. 2. q. 172. art. 6. Ioan. Azor tom. 1. Instit. moral. lib. 9. cap. 24. Mar. del Rio. lib. 4 Magicar. cap. 1. q. 1. & cap. 2. q. 6. Sect. 1.* † Nam fides non requiritur in ministro gra- 36
tiæ gratis datę, *vt dixi lib. 1. cap. 11. ex n. 21. & lib. 4. c. 1. ex n. 16. Perez in aurea Salmã. ert. 1. de Deo trino, & vno, dub. 1. cap. 1. ex n. 33. & dub. 2. c. 1. & certam. 4. dub. 2. cap. 3.*

¶ Ora-

37 ¶ Oracula huiuſmodi Sibyllarum principio folijs palmarum mandabantur, ante quam papyrus eſſet inuenta, & libri arborum in vſu & cartha pergamenea excogitata, vt de Sibylla Cumea Vergil. Æneid. 3.

Quæ cumque in foliis deſcripſit carmina Virgo

38 Religionis tamen fuit Sibyllarum oracula mandare memoriæ, vt de Deiphobe vatis oraculo Æneid. apud Virgil. lib. 6.

Foliis tantam ne carmina manda,
Ne turbata volent rapidis ludibria ventis,
Ipſa canas oro.

39 Per ſortes etiam capiebantur hæc oracula ex taleolis inſcriptis, vt de tẽplo Lyciæ, & Prænestinæ tradit *Liuius lib. 2. decad. 5.* & dicebantur Sibyllinæ ſortes *Iuſtus Lipſius lib. 2. Elector cap. 12.* de quibus plura Cerda ad illud Vergil. Æneid. 6.

Hic ego namque tuas ſortes, arcana que fata
Dicta mea genti ponam.

40 ¶ Nec abs re fuit dicta oracula carminibus enunciare, vt maiori veneratione ſuſciperentur, quia poeſia vna cum dono prophetiæ dabatur, ex quo prophetis, & poetis nomen cõmune fuit, & vaticinare, pro prophetare, *Reg. 1. cap. 19. v. 20. Paralip. 2. cap. 18. v. 9. Eſdr. 2 cap. 6. v. 12. Sapient. 14. v. 28. Hierem. cap. 27 v. 15. & c. 28. v. 9. Ezech. cap. 11. v. 4.* Et Vates pro poetis Ouid.

Ad ſacra Vatum carmina afferto noſtrum.

CAP. III. De Oraculis ex ſtatuis.

SVMMARIVM.

1. *Simulachra gentium non loquuntur.*
2. *Voces vnde formentur.*
3. *Diabolus quomodo ex ſtatuis Idolorum loquatur.*
4. *Oracula Themidis, Iouis Dodonei, & Padaliri.*
5. *Oracula Iupiter Ammonis, & Delphici Parneſi.*
6. *Oracula Delÿ.*
7. *Oracula Cyrrhi, & Clari.*
8. *Oracula Mileſij, & Diriadotæ.*
9. *Oracula Myrinæi.*
10. *Oracula Abæi, Tegyrai, Hierei, & Patarei.*
11. *Oracula Partopicori, & Seraclini.*
12. *Oracula Caſtalÿ fontis, & Sminthÿ.*
13. *Oracula Paſiphaes, & Lyciæ*
14. *Oracula Æſculapi, Daphnes & Herculis.*
15. *Oracula Veneris, Beli, Lathonæ.*
16. *Oraculorum plura remiſſus.*
17. *Oracula dæmonum ceſarunt poſt Chriſti aduentum.*
18. *Ceſatio oraculorum deſidiæ vaporis tribuit Plutarchus.*
19. *Dæmones fatentur Chriſti Domini potentiam dum pelerentur.*
20. *Oraculorum ſilentium ſignum eſt veræ fidei.*
21. *Statuas Idolorum dæmones relinquerunt apud Indos ex Euangeli prædinationis.*
22. *Indorum Oraculum de potentia Chriſto.*

E X Statuis loquitur dæmon non proprie, quia, vt ait Regius Vates Pſalm. 134. v. 15. *Simulacra Gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum; os habent, & non loquuntur, oculos habent, & non vident: aures habent, & non audiunt; neque enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.* † Nam humanæ voces formantur ex pulmonis reſpiratione per retractionem aëris corporis viui, quo dæmon caret, quia ſubſtantia eſt ſpiritualis corpore expers, vt probat *Nata lib. 3. de Deo*, ideo voces humanas propriè formare nequit, vt docent *Inquiſitores German. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 10.* † Quare ad hoc vt loquatur, producit ſonum in aëre humanæ vocis ſimilem, ad eum ferme modũ, quo quis tibia, vel fiſtula, aliovè inſtrumento ſonum vocis humanæ exprimit, vel vt caue valles excepram, ac repercuſam vocem articulare admodum reciprocant, vt *dixi ſupra cap. 1. ex num. 41. & in Epit. de Magia lib. 1. cap. 11. ex num. 5.*

¶ Ex quo genere fuerunt reſponſa Oraculi Themidis, de quo *Amian. lib. 2. Euripid. in Iphigen.* Oracula, & reſponſa Iouis Dodanei, de quo *Herodot lib. 2. Euſtathius pag. 1760. Strabo lib. 7, Cicero diuinat. libr. 1. Sil. Ital. libr. 3.* Padalyri, de quo *Lycophron in Caſſanda.* † Iupiter Ammonis in Lybia celeberrimum *Herodot. lib. 1. & 2. D. Auguſtin. Ciuit. Dei lib. 8. cap. 5. Silius Ital. lib. 3. Claudian. Panegir. 4. Diodor. Sicul. lib. 17.* Delphici Parneſi, *Æſchili in Eumenid. Diodor. lib. 16. Iuſtin. lib. 34. Pauſan. in Phocis, Cicer. lib. 1. diuinat. Strabo lib. 9. Plutarch. libr. de tacente Pythia, Nonnius lib. 27. Philoſtrat. lib. 3. Plin. lib. 34. cap. 3. Lucan lib. 5. Philoſtrat. de vita Apolon. lib. 6. Ælian. lib. 10. anim. cap. 26.* ‡ Delij in Agei mari Inſula Oraculo nobilis, quæ olim Ortygia dicta, de quo *Strabo lib. 10. Liuius lib. 35. Vergil. Æneï. 3. Pauſan. in Beotic. fol. 314. Theodoret. contra*

Græcos

Græcos ferm. 10. pag. 142. Hygin fabul. 142.
7 *Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 17.* † Cyrrhi, non procul à Parnaso Græciæ, *Statius, Thebaid. lib. 3. & 8. Seneca in Hercul. Oet.* Clarij, de quo *Stat. lib. 3. Max. Tyrius ferm. 26 Elian. lib. 10. capi. 4. Tacitus Annal. libr. 2. Philost. lib. 4. cap. 1.* de eius luco, Nicand.

In Clarioluco non lædit Scorpius ictu,
Vipera non morsu, sed neq; dira phalanx.

8 † Milesij, seu Didymei, *Origen. lib. 1. contra Cels. Macrob. lib. 1. Saturn. c. 17. Strabo lib. 8. & 9. Stat. lib. 3. Thebaid. Plin. lib. 5. c. 29.* Diriadotæ, de quo *Pausan. in Corinth.* Logij, *Philostr. lib. 4. cap. 12.* Sarpadonij, *Zozimus lib. 10.* † Myrinæi, & Grynei, *Strabo lib. 3. Plin. lib. 32. cap. 2.* Verg. Æneid. 4.

9 *Sed nunc Italiam magnam Grynæus Apollo,*
Italiam Lyciæ iussere capessere sortes.

10 † Abæi in Phocis, *Herodot. libr. 8.* Coryphæi, *Nicander in Theriacis,* Tegyræi, *Plutarch. in Pelopida,* Hieræi, *Lemius lib. 38.* Pataræi Lyciæ, *Pomp. Mela lib. 1.* Delij Oraculo similem, nam Apollo hieme ad Pataram dabat responsa, æstate Delum, Vergil. Æneid. 4.

Quales vbi hybernam Lyciam, Xantiq; fluenta
Deserit, ac Delum maternam inuisit Apollo.

11 † Parnopicurus simulachrum à Phydia factũ, de quo *Pausan. in Attic.* Soractini, de quo *Strabo lib. 5.* Verg. 11. Æneid.

Summe Deum, sancta custos Soractinis Apollo

12 † Castallij fontis, *Ammian. lib. 22. Sozom. lib. 5. cap. 19.* Sminthij Oraculum, de quo *Lactant. lib. 1. cap. 7. Macrob. lib. cap. 17.* Ouidius in Fast.

Consulitur Smintheus, luco operatus opaco.

13 † Pasiphaes Lacedemoniæ, *Cicero lib. 1. diuinat. Plutarch. in Agide,* necnon Lycię Oraculum, quod per sortes fuisse testetur Sidonius.

Nunc Lyciæ sortes, nunc, & longe missus ab ipso
Interpres Diuum.

14 † Æsculapi, *Eusebius vita Const. lib. 3.* Daphnes, *Zonaras in Iulian.* Herculis in Mesopotamia, *Tacit. Annal. lib. 12.* Athenis, *Suidas* voce ἀνυσίεκτος; Et Gaditani Herculis,
15 *Pomp. Mela, lib. 3. Silius lib. 3.* † Veneris Aphatidis in Ægypto, *Zozimus lib. 1. Euseb. in vita Constant. lib. 3. Sozamen. lib. 2. cap. 5.* Beli apud Babylones, de quo *Herodot. lib. 1.* Lathonæ in Ægypto, *idem Herodot. lib. 2.*
16 Trophoni, *Pausan. lib. 9.* † De his, & alijs Oraculis plura comminiscuntur prętер supradictos *Cæl. Rodig. lib. de Oracul. Iul. Serenus de Fato lib. 9. Pet. Laloiber. lib. 4. Speetror. Theodoret. lib. de curand. Græcor. affect.*

Alex. ab Alexand. lib. 6. Genial. capi. 2. Sim. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 2. Iul. Cæs. Bulenger. lib. de Orac. cap. 2. & seqq.

17 ¶ Cæsarunt tamen hæc, & alia dæmonum oracula, & fanaticorum responsa post Christi Domini aduentum, nam Idolorum seruitutem post Christum exterminãdã fore omnes fere prophetæ prædixerunt, præsertim *Isaias capit. 2. & 21. Zachar. 13. Ezechiel. 6. & 30. Oseas 10. Mich. 1. Daniel. 2. Sophon. 2.*
18 † Etiam si naturali causę adscribat Plutarchus, scilicet, cessationi vaporis, qui in Idolorũ antris residebat lib. cur Oracula desier. *Quia cum Apollinis antri vapor ab initio vio lẽtior esset maiori cum impetu ad furorem prædictionis Vatis animum impellebat, quare tũc temporis Oraculorum responsa carminibus edebantur; cum autem vaporis vis paulatim diminueretur, impetus quoque erat remissior, hinc soluta oratione futura predicebant; cumq; vis illa exaurireturpenitus Oracula quoque desinibant,* † Quod factum est, nam Oracula
19 huiusmodi ex sola Christi Domini potentia, & virtute desierunt, quam ipsi dæmones agnoscentes proclamant, dum pellerentur apud D. Marc. cap. 1. v. 24. *Quid nobis, & tibi Iesu Nazarene venisti perdere nos? sic, quisis sãctus Dei.* D. Luc. cap. 8. v. 28. *Quid mihi & tibi Iesu Filij Dei Altissimi? obsecro te ne me torqueas?* † Ex quo in primitiua Ecclesia de
20 monum depulsio, & Oraculorum silentium, & ruina signum evidens fuit veræ fidei, *Chrisost. in Matth. homil. 26. Lactant. Firm. lib. 3. diuin. instit. cap. 23. Nicephor. lib. 1. hist. Eccles. lib. 17. Thom. Bozius de sign. Eccles. lib. 14. cap. 3. & 4. & lib. 23. cap. 1. Maiol. tom. 3. colloq. 1.* † Ita, & in nouo Orbe cum Hispanos aduentantes ad plantationem Euangelij
21 dęmones vidissent, fugam sibi consulentes, ex statuis Idolorum abierunt, & responsa nulla in posterum dederunt, vt narrant *Pet. Greg. lib. 21. de Republ. cap. 3. num. 14. Petr. Cieza tom. 2. de rerum Indiar. cap. 23. Anton. Herrera in histor. gener. Indor. decad. 1. lib. 3. c. 4. Hieron. Benzon. lib. 1. hist. noui Orbis cap. 8. pag. 35. Torquemada in Monarch. Indor. lib. 18. cap. 7. Gonçal. Ouiet. in sua hist. Ind. lib. 5. cap. 10. Fran. Gomara, lib. 3. c. 6. Tho. Bozius de signis Ecclesiast. lib. 2. cap. 11. & lib. 5. cap. 2. & lib. 12, cap. 21. & lib. 15. cap. 17. & lib. 23. cap. 1.* † Qui varia referunt ip-
22 sorum Oraculorum responsa affirmantia ex prædicatione Euangelij, asserta Idola sedes relinquisse, quæ in vnum congerit præceptor meus Regius Consiliarius *D. Solorzano lib. 2. de iure Indiar. capit. 13. num. 38.* referens,

& laudans

& laudans hoc Indorum Oraculum.
Puer Hæbreus iubet me dijs beatis imperans
Has sedes relinquere, & statim orcũ abire, &c.

CAP. IIII. De Oraculis ex Antris.

SVMMARIVM.

1. *Dæmon in antris loquitur formandi sonum in aëre.*
2. *Dæmon in antris vapores emittit, quibus solẽt homines oracula fundere.*
3. *Themis a Tellure diuinandi artem accepit.*
4. *Dodonæum Oraculum ex terræ specu fumebatur.*
5. *Delphicum oraculum ex terra.*
6. *Themis ex diuinatione sapientiæ nomen sibi vsurpauit.*
7. *Themis Oraculum fundebatur signis, aut sortibus.*
8. *Dodonis Oraculum signo aliquo fundebatur.*
9. *Æs Dodoneum, Thespronteæ, Tripodæ, Cirrhæa oracula.*
10. *Pelues Dodonæ reddebant Oracula.*
11. *Quercus Dodonea præbebat Oracula.*
12. *Columbæ Dodoneæ aureæ dabant Oracula.*
13. *Diabolus formando vocem in aere loquebat exquercu Dodonea, & columbis.*
14. *Apolinis Delphici antrum ingredientes omnis Oracula fundebant.*
15. *Antrũ Delphos vapore homines dementat intereaque dæmon fugerit quod vellit.*
16. *Terræui antri tributum fuit Oraculum Delphi.*
17. *Antra quare religiosa fuissent.*
18. *Horrenti pro sacro accipitur.*
19. *Antra ex Religione quare horrerent.*
20. *Antra ingrediebantur non solum sacerdotes, sed numina consulentes.*
21. *Peña Clemesi apud Salmanticenses quare in precio hauita.*
22. *Antrum Hispaniæ apud Iberos Magiæ fuit schola.*
23. *Antrum Toleti celebris ob Oraculis dæmonum.*

1 EQVITVR ex antris dæmõ non secus, ac ex statuis, sonum formando in aëre humanę vocis persimilem, iuxta illud Isaiæ cap. 29. v. 4. *De humo audietur eloquium tuum, & erit*
2 *quasi pythonis de terra vox tua.* † Vel ex terra vapores emittit, quibus arrepti homines, ex numine in antro latente Oracula fundere videbantur, vt tradit *Episcopus Maiol. tom. 2. dier. canicular. colloq. 2.* † Nam Themis ipsa fatidica cuius oraculũm omnium antiquissimum fuit a Tellure diuinandi artem accipit, quia terra prima fuit omnium fatidica vt tradit *Æschylus in Eumenidib.* † De Oraculo Dodonęo Græciæ antiquissimo similia tradit *Herodot. lib. 2.* nan de illo testatur Plin. lib 10. cap. 95. *Chaonias scrobes, & fatidicos specus.* † De Delphico Oraculo Apolonis, Pausan. in Phocis, *Delphos terræ Oraculum esse, & ineo laurum vaticinatricẽ a Tellure constitutum.* Lucam. Phar. 6.

Non tripodas Deli, nõ Pythia consulit antra.

† Themis autem ex diuinandi arte sapientiæ nomen sibi arrogauit, ad quod aludere videtur Hierem. capit. 49. *Nunc quid non est sapientia in Themam?* nam vt ait Lucan. Pharsal. 5.

Cum regna Themis, tripodasque teneret,
Vt vidit Pœan vastos telluris hiatus.
Diuinam spirare fidem, ventosq; loquaces
Expirare solũ sacris se condidit in antris
Incubuitq; adytus vates sibi factus Apolo.

Oraculũ Themis fundebatur signis, vel sortibus, Ouid. Metamorph. 1.

Fatidicãq; Themin, quæ tũc Oracula tenebãt,
Mota Dea est, sortemq; dedit, &c.

Vtde Lycio Oraculo Lybię Vergil.

Lyciæ iussere capere sortes.

† Dodonis oraculum signo aliquo fundebatur, nam ad id in delubro fuerunt è regione positæ sibi pelues, adeo inter se respondentes, vt si quis vnam tetigerit, omnes sonuissent, vnde in garrulos, qui de omnibus semper loquũtur, dictum est prouerbiũ *Æs Dodoneum*, vt tradunt *Strabo lib. 7. Cice. diuinat. libr. 1.* † Vnde æs Dodoneum, & pelues ad Oraculum referebantur, vt Thespõthea, Tripode, Cirrhęa Oracula, vt notat Eusebius Cæsarien. de præparat. Euang. lib. 2.

Ne curiosius inquiratis addita Deum negantia, neque fauces spiraculorum portentis plenas, diserite peluem, Tesphronteam, Tripodem, Cirrhæum, æs Dodonæum. † Pelues enim, ęræ Dodonææ radio solis ictæ, aut bacillo manu lapillo impulsæ pariter sonum dabant, oraculaque fundebant, Auson. epist. 25.

Nec Dodonæi cessat tinitus aheni
Innumerum quoties radijs ferientibus ictæ
Respondẽt dociles moderato verbere pelues.

† Ex arbore redebatur etiam Oraculum voce formata in aëre, vt in quercu Dodonea, quæ locuta est, meminit *Æschylus* vbi supra, vnde Syl. Ital. lib. 3.

Implet fatidico Dodonida munera quercum. Claudian. in Panegyr.

Rursuq; loquaces
Inter Chaonias moverunt carmina quercus.

¶ Sed quia huiusmodi quercu columbæ aureæ insidebãt, quæ ope dæmonis oracula dabant, non ex quercu, sed columbis huiusmodi Oracula tribuit Philostrat. lib. 2. *Aurea columba edone est in quercu in oraculis sapiens.* † Sed ex ea, vt ex quercu, loqui potuit Dæmõ voce formata in aëre, vt siquis tibia, fistula, vel alio instrumento sonum vocis humanæ similem exprimeret, *Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 8. Mart. del Rio, lib. 2. Magic. quæst. 28. sect. 3.* vt de Sminthæi oraculo Ouid. in Fastis.

Cõsulitur Sminthæus, lucoq; operatus opaco
Hos non mentito reddidit ore sonos.

¶ Quãdoq; ex ipsis antris dæmones loquebãtur, nã aër per tenues rimas subès frágitur, & sonũ vocis humanæ similem exprimit, vt tradit *Episcop. Masol. tom. 1. dierum canicul. colloq. 23.* idemque aqua efficit, vt de fonte Arabiæ dicta *Zamen* tradit *Cœl. Rhodigin. lib. 19. antiq. lect. c. 15.* † Prope Cordubam in prædio *de las Cuebas*, antrũ reperitur, in quo molendini strepitus, sonalium tintinus, equi infinitus exaudiuntur, ex aqua intus decurrẽte, vel ex aere, nulla dæmonum infestatione, & vocis humanæ sonus, dicens *Zambaramdam.* † In alijs autem antris, in quibus causa concurrebat spiritualis, dæmonis, videlicet, Gentes congrediebantur Oraculi causa, vt de Deiphobe vate traddit *Pausanias*, ad cuius antrum ingressus est Æneas apud Virgil. dum ait Æneid. 6.

At pius Æneas arces, quibus altus Apollo
Præsidet, horrẽdaq; procul secreta Sibylla
Antrum immane petit.

Vnde antra apud Gentiles religiosa fuerunt vt notat *Lud. de la Cerda* ad illud Virgil. Æneid. 1.

Tunc syluis scena coruscis
Desuper, horrẽtiq; antrũ nem' imminet umbra.

† Horrenti, vel horribili, pro sacro sinonima sunt veteris paganismi, *Lucret. lib. 2.* loquens de simulacro Cybelis dixit *horrifico* pro *sacro*, Catulus *Dÿ magni horribilem, & sacrum libellum*, de arboribus Lucan.

Arboribus suus horror inest.

† Fuit hoc è religione positũ, vt antris, quæ sacra putabant, imminerent arbores, quorum vmbra horrerent, vel vt numen non aperto cœlo, sed oculto latẽte videretur. Ver. Æn. 1.

Subrupe cauata
Arboribus clausũ circũ, atq; horrẽtib' umbris

† His similis fuit Hispaniæ antrum Salmãticæ dictum *Peña Clemesi*, in quo postea S. Cebriani celebris Ecclesia erecta, quæ nunc solo æquata, vbi artis Magicæ præcepta, & Oracula dæmones fundebant, vt dixi *in Epitome de Magia lib. 1. cap. 11. num. 4. Bernard. Basin. de artibus Magic. conclus. 10.* 2
† Fuit etiã Hispaniæ apud Iberos aliud antrũ vbi ex dæmone Magica disciplina hauriebatur, de quo hæc testatur Boetius li. de discip. scholast. c. 1. fol. 79. *Magiæ autẽ delusiones de Iberia multos vidimus Magistrari*, vbi Angelicus D. Thomas ita ait in eius cõmẽt. d. c. 1. *in quadam caverna Hispaniæ in Christi blasphemiam humani generis seductor ministerio attentari conati sunt.* 21

¶ Quandoque etiam ex antris dæmones loquebantur, mediante aliqua terræ exalatione, vel vapore, vel ventu, quo non solum homines, sed bruta etiam Oracula fundebant vt de Apolinis Delphici sic testatur Diodor. Siculus lib. 16. pag. 525. *Cũ hiatus in eo loco esset, vbi nunc est aditus templi, & capræ ibi essent, siqua ad hiatum accederet, aut in eum despicerent, exilibãs mirum in modum, & insuetam vocem edebãt: quod cum advenisset caprarius, & eo vidisset, idẽ passus est, & futura prædixit.* † Et cum postea in eadem caberna templum erigeretur, idẽ vapor perdurans Sacerdotes corripiebat, & Oracula fundere cogebat, vt in hæc verba testatur Iustinus lib. 24. *Templũ Apollinis Delphici positum est in monte Parnaso, rupe vndiq; impendente, vbi Ciuitatem frequentia hominum facit: media sæpi rupes informa theatri recessit in hac rupis anfractu media forma montis altitudine planicies exigua est, atque in ea profundum terræ foramen, quod in Oracula patet, ex quo frigidus spiritus viquadam, vel vento ex sublimi expulsus, mentes Vatum in vecordia vertit, impletoq; Deo responsa consulentibus dare cogit.* † Quare hoc Oraculum vi terræ illius tribuit in hæc verba Cicero de diuinat. lib. 1. *Terræ vŏ Pythia Delphis incitabat natura Sibyllã.* Et iterum, *Credo etiam anhelitus quosdam fuisse terrarum, quibus afflatæ mẽtes Oracula fundarent*, Plin. lib. 2. *Alibi fatidici specus, quorum exalatione tumulenti futura præcinũt, vel Delphis nouilissimo Oraculo.* 23 24

¶ Quæ quidem Oracula licet, quandoque de futuris responsa darent, illud fiebat de illis, qui à causa naturali dependent, vel de quibus sciebat (Deo permitante) se postea facturus, *D. August. lib. 8. Ciuit. Dei, cap. 23. & de natura dæmon. c. 4. D. Thom. de dæmon. q. 16. DD. in cap. nec mirum 26. q. 5.* † Nam 25 26

euentus liberos, siue exemptos à causalitate temporalium, aut futuros non necessãrios, sed contingentes à dæmone cognosci non valẽt, vt docent *D. August. vbi sup. & lib. 3. Trinit. c. 5. 6. 7. D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 6. & 7. Suarez de Angel. lib. 2. c. 9. n. 4.* † Quare cum de illis interrogabatur, ne apud cultores suos põdus autoritatis amitceret, quando vel decepti fuerint, vel mentiti æquiuocis verbis vtebatur, vt tradunt *Buſ. Cæſar. lib. 5. præpar. Euãgel. cap. 10. Lactant. lib. 1. diuin. Inſtit. cap. 8. & lib. 2. cap. 14.* peritè, & omnino ex arte Vergil. Æneid. 6.

Talibus ex adyto dictis Cumæa Sibylla
Horrendas canit ambages, antroque remugit
Obſcuris vera involuens.

CAP. V. De Oraculis terra effosis, vel alibi repertis.

SVMMARIVM.

1. *Oracula terra effoſa, vt diuina habentur.*
2. *Dedali ſepulchri Oraculum.*
3. *Darij exitus ex Oraculo terra effoſo.*
4. *Sepulchri Platonis Oraculum.*
5. *Anthenoris Oraculum.*
6. *Toleti Oraculum de miſera Hiſpaniæ clade.*
7. *Oracula pergamini, & librorum ſacri montis Illipulitani.*
8. *Oracula omnia, quæ terra effoditũr nõ ſunt diuina.*
9. *Oraculi cauſa triplex, diuina, naturalis; diabolica.*
10. *Futura contingentia diabolus prædicere nõ poteſt.*
11. 12. 13. *Naturalis cauſa Oraculi.*
14. *Diaboli Oraculũ ex cauſa naturali.*
15. *Diabolus reuelat, quæ ſcit ſe (permittente Deo) poſtea facturus.*
16. *Diabolus reuelat quæ agnouit ex ſcripturis*
17. *Diabolus reuelat quæ ſcit ex reuelatione boni Angeli.*
18. *Diabolus ab Angelo illuminari nõ poteſt.*
19. *Reuelatio non ſemper fit cum mentis illuſtratione.*

1 VLTA terræ effoſa ſunt Oracula de futuris conſcripta, quæ pro diuina venerantur, quia vt ait Iſaias cap. 41. v. 23. *Annuncia te nobis; quæ ventura ſunt, & ſciemus, quia dij ſtis vos.* † In ſe-
2 pulchro enim Dedali quod expoliauit Darius vitrea arca fuit olei plena, qua corpus tegebatur, ſed paululum olei in arca deficiens, erat in marmore inſcriptum, *quiſquis hæc viderit, curet quod deficit olei adimplere, aliàs ſciat ſe male habiturum.* † Quo viſo Darius Oraculi ſortem cum adimplere curaſſet, voti compos ebadere non potuit, nam quanto magis oleum infundebatur, oleum, & operã perdebat, quia magis ebacuebatur, quibus ſubſequta eſt ſui exercitus eladis, & ipſius mors à proprio filio illata, vt narrat *Ælian. de varia hiſtor. lib. 13. Herodot. lib. 2.* † Thraciæ in ſepulchro antiquiſsimo, quod nonulli volunt fuiſſe Platonis, lamina reperta eſt, quæ tempus, quo reperiretur iudicabat, nam iſta Græcè erant inſcripta, quæ latinè ſonant, *Chriſtus naſciturus ex Virgine, in eo credo, tempore Conſtantini, & Irenæ Principum. ò Sol iterum me videbis,* vt narrãt *Paul. Diac. lib. 23. Fulg. lib. 2. c. 6.*
4 ¶ Paduæ in ſepulchro Anthenoris, quod in monaſterio S. Franciſci repertum eſt, enſis
5 cernebatur inſcriptus *Dominantibus illis, quibus prima nominis littera ſit A. magna cladis ſignatura*, vt experti ſunt in Athila Hunno, Agilulpho Gotto, Aeciolino tyrano, & Alberto Scaligero, vt *narrat Bern. Scandon. in hiſt. Patavin.* † Ante miseram Hiſpaniæ
6 cladem iuſu Roderici vltimi Gottorũ Regis Toleti antrum appertum eſt, quod Herculis dicebatur, & multis ſæculis clauſum fuerat, in quo arca inuenta fuit, cum linteo intus depicto, in quo viſebatur homines belligeri, habitu Mahumetanorum, & circum ſcriptum; *Quãdo hæc videntur homines horũ habitu Hiſpania potiuntur*, vt narrãt *D. Rodericus Archiepiſcop. Tolet. lib. 3. hiſt. c. 17. P. Mariana in hiſt. Hiſp. lib. 6. cap. 21. Alcaſar in hiſtor. Toletan. lib. 1. cap. 41.* † Et noſtra tempeſtate
7 Granatæ in turris Turpianæ ruinis, repertum eſt pergamenum inſcriptum Hiſpanis caracteribus, & idiomate, quo nunc vtimur, in quo prophetia S. Ioannis continere dicebatur à S. Cecilio ſcripta de nouiſsimis temporibus. Et in cabernis Sacri montis Illipulitani libri plumbei terra efficioſi ſunt, Arabicis caracteribus expuncti à S. Theſiphone, vt fama eſt in quibus multa ſunt de futuris Oracula, quæ per grauiſsimos, & doctiſsimos viros acerrime defenduntur, quamvis ab alijs improbantur, ſed meum non eſt tantas componere lites, nec iudicium inferre, quia reſeruatum eſt Sanctæ Sedi Apoſtolicæ, ex Motu Proprio Sanctiſs. D. N. CLEMENTIS VIII. & Edicto Sanctæ Generalis Inquiſitionis anno elapſo 1634.
8 ¶ Quod ad me expetat diffinire illud eſt, quod

quod omnia Oracula, quæ ex terra effodiũtur, aut aliui ſcripta reperiuntur, quanvis de futuris prophetiam continere videantur, non propterea à Deo ſunt, ſi alia non iubant, quia eſſe poſſunt ſuppoſita poſt euentum, vt nos in admirationem rapiant, vel vt in aliquod errorem adducant, vt de multis à Sarracenis in mõtibus, & cabernis ſparſa, tradit *Luc. de Tui in Chron.* † Si vere ſunt ſcripta ante euẽtum, cauſa eſſe potuit triplex, aut diuina, aut naturalis, aut diabolica. Diuina, ſi prophetia eſt de futuris contingẽtibus, quia cũ nondũ exiſtant à nullo alio, quam à Deo cognoſci poſſunt, de quo ſcriptum eſt Sapient. c. 8. *Signa, & monſtra ſcit ante quam fiant, & euentus temporum, & ſæculorum*, nam vt ait Apoſt. ad Roman. c. 4. *Vocat ea quæ nõ ſunt, tanquã ea quæ ſunt.* 10 † Et ita dæmoni, vt omni puræ creaturæ denegantur *D. Auguſt. lib. de diuinat. dæmon. cap. 3. D. Thom par. 1. q. 58. & q. 16. de dæmon. art. 3. Damaſc. lib. 2. de fide c. 4. Pet. Greg. in Syntagm. iur. lib. 34. c. 7. ex num. 3.*

11 ¶ Naturalis eſt, quando ex cauſis naturalibus cognoſci poſſunt, vt tẽpeſtates nimbros, &c. & aliquando quod talis exercitus, vel populus ſit periturus, quod talis à tali ſit occidendus, quod talis Princeps ſolio ſit exturbãdus, vel quid ſimile, quod ex diligentia coniuratorum, ſocordia, & incuria cabendi, vel pellendi hoſtis poteſt colligi, vt tradunt *Petr. Greg. in ſyntagm. iur. p. 3. li. 34. c. 7. Mart. del Rio lib. 4. Magic. c. 2. q. 2.* 12 † Quod tale regnum fame, aut peſte ſit periturus, namcum id ex aeris infeſtatione, aut terræ ſiccitate per ſæpe pendeat, ex Dei voluntate, ab homine, & dæmone ex cauſis naturalibus cognoſci poſſunt, & reuelari, nõ vt ait D. Auguſt. vbiſupra *aliquando non quæ ipſi facturi ſunt, ſed quæ naturalibus ſignis ſi futura præniſcunt, quæ ſigna in hominum ſenſus venire poſſunt, ante prædicunt.* 13 † Vel ex ſignis naturalibus a Deo miſis, alicuius mali præſagium, non Deus propter ſuã bonitatem perſæpe reuelat futururas regni mutationes, vel mala euentura, vel ſignis, vel portentis, vel prodigijs, *vt dixi ſupra lib. 6. cap. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.*

14 ¶ Diabolica cauſa eſt, quando dæmon ſubeſt, ſiue ipſe per ſe ſciat, ſiue mediante aliqua cauſa naturali, quæ ab alijs naturalibus impediri non poſſunt, vt Solis eclypſes, &c. quæ ſcientificè reuelare poteſt, vt rerum naturalium peritiſſimus, *Medina lib. 2 de recta in Deũ fide c. 1. Paul. Grillan. de ſortileg. q. 6. nu. 3.* 15 † Aut ea quæ ſcit ſe (permitente Deo) poſtea facturus, vt in Iob tribulationib⁹, &c. quæ ſimiliter certo ſcire poteſt, vt tradunt *D. Auguſt. lib. 8. Ciuit. Dei c. 23. Eugubin. de perẽni philoſ. cap. 14.* & ſeqq. *Raph. de la Torre to. 2. q. 95. art. 1. diſp. 1.* † Aut quæ cognouit ex ſcripturis Prophetarum, quæ non minus certa ſunt, *Petr. Gregor. in ſyntag. p. 3. lib. 34. c. 7. ex n. 5. Pereira de Magia lib. 3. cap. 5. Leſius de iuſt. lib. 2. c. 42. dub. 5. Sprẽger. in Maleo p. 2. q. 1. c. 2.* 16 † Vel quæ agnoſcit, ex reuelatione bonorũ Angelorũ poſtea euentura, quæ etiam certo nouit, *D. Auguſt. lib. de natura dæmon. cap. 6. & in Geneſ. ad liter. c. 17. Martin. del Rio lib. 4. Magic. c. 2. q. 2. Thom. Sãchez to. 1. Decolog lib. 2. cap. 38. ex n. 7.* 17

¶ Neq; obſtat dæmones eſſe inimicos Dei & Angelorum, quibus par non eſt reuelare arcana conſilia, & multo magis cum dæmones ſint in tenebris, qua propter ab Angelis bonis illuminari non poſſunt, vt cognoſcant huiuſmodi futura, nam incapaces ſunt illuminationum, quæ ſunt dotes gratiæ, & non naturæ. & à gratia per peccatum exciderũt *D. Thom. p. 1. q. 64. art. 1. & ſent. 2. diſt. 7.* 18 † Nam reuelatio non ſemper fit cum mentis illuſtratione, ſicut fiebat Sanctis, & Prophetis: quia aliquã eo ſit ſola prædictione, ſicut homo reuelat ſuam voluntatem, & hæc non pertinet ad gratiam, & ita cognitionem futurorum à bonis Angelis dæmones habere poſſunt per locutionẽ, & manifeſtationem ſui conceptus, *D. Bonauent. ſent. 2. diſp. 7. p. 2. Binisfeld. in rub. C. de malefic. & mathem. cons. 2.* 19

CAP. VI. De Oraculis ex ſomnio, & inſomnio.

SVMMARIVM.

1. *Somniorum diuinatio plures Romani ſuſtulerunt.*
2. *Somnij multum arrogarunt Stoici.*
3. *Diuinatio ex ſomnijs, in Oraculum, viſum, ſomnium, inſomnium, & phantaſma.*
4. *Oraculum quid ſit.*
5. *Viſio quid importet.*
6. *Somnium quid contineat.*
7. *Inſomnium quid ſignificet.*
8. *Phantaſma quid referat.*
9. *Somnium, & inſomnium.*
10. *Somnia alia vera, alia falſa.*
11. *Somniorum porta cornea, & eburnea.*
12. *Dæmones bonos, & malos authores ſomniorum verorum, & falſorum.*
13. *Somnia nulla à Deo dari negat Ariſtoteles.*

14. *Somnia naturalia, & diuina fatetur Hippocrates.*
15. *Somnia tribuuntur Natura, Deo, & Dæmoni.*
16. *Naturalia somnia, ex quibus oriuntur.*
17. *Naturalia somnia obseruare licet.*
18. *Intrinseca causa somniorũ nascitur ex animæ passionibus.*
19. *Somnia sequuntur diurnis curis.*
20. *Animalia somniant, quibus cura est.*
21. *Somnia ad actiones vigilantis cõparantur.*
22. *Somno quisque exercitijs suis inquietatur.*
23. *Causa somniorum Intrinseca corporalis.*
24. *Somnia ex humoribus, quibus quisq; abũdat.*
25. *Pessadilla, ex quibus causis proficiscatur.*
26. *Somniãs aliquid sibi accidere, quando reuera illi accidat.*
27. *Extrinseca causa somniorum.*
28. *Somnia ex aëre ambiente, vel influxu corporum cœlestium.*
29. *Cœlum non potest in phantasia imprimere varias imaginarias species.*
30. *Somnia non possunt futura cognoscere.*
31. *Cœlum non est immediata causa somnij.*
32. *Somnia naturalia non attendunt ad mores.*
33. *Somnijs plurimæ sunt vanitates.*
34. *Somnia diuina sunt, quæ à Deo, vel Angelis bonis mittuntur.*
35. *Somnia diuina, pacifica, & cum horrore.*
36. *Somnia diuina aliquid significant.*
37. *Somnia diuina per imagines representata.*
38. *Anima est, quæ in somnijs videt.*
39. *Anima præsentia, præterita, & futura præsentit.*
40. *Somnia diuina per locutionem.*
41. *Somnia per locutionem non differunt à prophetia.*
42. *Somnia diuina sunt dona Spiritus sancti.*
43. *Deus in somnijs præmonuit futuros eventus.*
44. *Deus in somnijs docuit scientias.*
45. *Deus in somnijs præfari solet diuina mysteria.*
46. *Deus in somnij Philosophia, & Medicina illustria docuit.*
47. *Somnia diabolica sunt, quæ mali spiritus insidiosè immittunt.*
48. *Somnia diabolica irritant Dei iram.*
49. *Somnia non debent obseruari, nisi diuina precedente reuelatione.*
50. *Somnia, quæ à Deo non sunt, plena sunt vanitatis.*
51. *Somnium Xerxis Assyriorum Regis.*
52. *Darij Persarum Regis somnium.*
53. *Cæsaris, Pompei, Astiagis, & aliorum somnia.*
54. 55. *Cyri, Onomarchi, Antigoni, & Pompei somnia.*
56. *Somnijs fidem adhibere prohibemur omni iure.*
57. *Somnia diabolica, quomodo à dæmone imitentur.*
58. *Somnia Anabaptistarum, Enthusiasmarum, & aliorum.*
59. *Lectisternia Gentilium pro somnis capiendis.*
60. *Delubra Idolorum ad capienda somnia diabolica.*
61. *Pelles mactatarum in delubris pro somnis capiendis.*
62. *Dæmonum responsa, alia clara, alia ambigua.*
63. *Syreni consilium de somnijs, reprobatur.*
64. *Somnia si à Deo esse non constat, aut à natura, tribuenda sunt dæmoni.*
65. *Recurrens ad dæmonem pro somni interpretatione, incurrit infidelitatem.*
66. *Somnia obseruare Gentilico more continet infidelitatem.*
67. *Somnijs credens, quæ non sunt diuina, aut naturalia, dæmoni fidem adhibet.*
68. *Diuinis somnijs debemus fidem adhibere.*
69. *Deo loquenti fides est adhibenda.*
70. *Deus in somnijs persæpe vaticinia inspirat.*
71. *Somnia diuina venerandæ, etiam si non detur cum eis interpretatio.*
72. *Somniorum diuinorum interpretatio solet prophetis reseruari.*
73. *Somnia diligenti cura debent examinari ne fallant.*
74. *Signa, quibus diuina somnia dignoscuntur.*
75. *Sancti viri, quomodo inter inspirationes, & delusiones discernant.*
76. *Somnia, quæ in minimis cõtradicunt sacræ Scripturæ non sunt diuina.*
77. *Somnia diuina à diabolis, quibus rebus discernantur.*

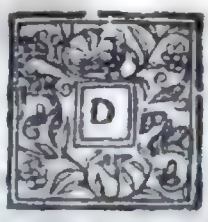

DIVINANDI artis, seu præsagiendi ex somnijs diuersæ, ac repugnantes fuerunt Philosophorum sententiæ, nam Epicurus, Metrodorus, Chyrus, Xenophanes, Colophonius, & ex Romanis Tullius in lib. de diuination. eam subtulerunt, vt tradit *Ioan. Azor tom. 1. Instit. moral. lib. 9. cap. 17.*

Orpheus

† Orpheus, Pytagoras, & Platonici, ac Stoici, non parum authoritatis ei irrogarunt, etsi diuersa ratione Stoici, nãq; omnia somnia aliquid pertendere arbitrati sunt. Platonici quædam falsa esse, atque inania ludibria censuerunt, alia vero, & vtilem futurarum rerum prænotionem continuentia, vt tradit *Plato libr. 5. de Repub.* † Quorum quidem rationis ad quinq; capita reuocauit *Macrob. lib. 1. de som. Scip.* secutus ab *Aug. lib. de spiritu, & a. cap. 25. Ioan. Salisbersenſ. libr. 2. Polycra. capit. 17.* scilicet *Oraculum visum, somnium, insomnium, & phantasma.*

¶ Oraculum cum Deus, vel sacra persona in somnijs apparẽs aliquid prænunciat, vt fuit somnium Abimelech. *Genes. cap. 20. v. 3.* Abrahæ, *Genes. c. 28. v. 12.* Labam, *Gen. c. 31. v. 24.* Samuelis, *Reg. 1. c. 3. v. 4.* Nathã, *Reg. 2. c. 7. v. 3.* Iudæ, *Machab. 2. c. 15. v. 12.* Pauli, *Acta Apostol. cap. 18. v. 9. & ca. 23. v. 11.* Ioseph, & Magorũ, *Math. c. 1. & 2.* † Visio est cum id, quod videt quis, eodẽ modo, quo videt, euenit, vt fuit somnium Ioseph, *Genes. cap. 37. v. 5.* Iacob, *Genes. 46. v. 2.* Gedeonis, *Iudic, capit. 7. v. 13.* Danielis, *capit. 2. v. 1. & cap. 7. v. 1.* Pauli, *Acta Apostol. capi. 16. v. 9.* † Somnium autem est figuris tectum, & sine interpretatione non intelligitur, vt fuit somnium Nabuchodonosoris, *Daniel cap. 2.* Madianitæ, *Iud. 7.* pincernæ, & pistoris, *Genes. 40. v. 4.* Pharaonis, *Genes. 41. v. 1.* † In somnium tamen quando id, quod fatigauerat vigilantem, ingerit se dormienti, iuxta illud Ecclesiast. cap. 5, *Multas curas sequuntur somnia:* cuiusmodi multa alia sunt exempla apud *Baleng. lib. 5. diuinat. cap. 1.* † Phantasma denique est, quando quis dormire cœpit, & adhuc vigilare se existimans, aspicere videtur irruentes in se, vel passim vagantes formas varias, lætas, aut turbulentas, vt docent *Episcop. Malder. de virtutib. Theolog. tract. 10. c. 7. dub. 7. Leonar. Lessius de iust. & iur. lib. 2. cap. 43. dub. 8.*

¶ Quæ quidem quinque somnij capita ad duo tantum reuocauit Artemidor. Dandianus libr. 1. cap. 2. *Somnium, & insomnium,* sub insomnio spectrum, sub somnio comprehendit visum, & Oraculum, *Conimbricenſ. ad Aristot. de diuinat. per somn. cap. 1. 2. & 3.* † Gentiles consentiunt species primas in somnium, & spectrum, [illegible] esse, nihilque significare, vel præmonere, somnium autẽ quem Græci [illegible], dicunt, & opponitur insomnio definit Arist. vbi sup. *Motũ, ac figmentum animæ multi formæ, futurorum bonorum, vel malorum significantium,* † Quod fabulariter integumentis expressit, *Homer. Odiss. 7.* fingens duas somniorum portas, vnam corneam per quam emittuntur veræ; altera eburnea per quam eduntur falsa, quem Vergilius eius simia imitatus, ita cecinit Æneid. 6.

Sunt geminæ somnũ portæ, quarũ altera fertur
Cornea, qua veris facilis dat exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia Manes.

† Vtriusq; causam dæmonibus adscribit *Plato in Symphos.* quos bonos, & malos dixit *Porphyrius*; falsa malis, vera bonis adscribens: quos appellat Apuleius *salutiferos,* & ante Platonem fuit *Empedocles, & Pytagoræ* sententia, quam iam diu impugnauit *D. August. lib. 8. Ciuitat. Dei cap. 20. & 21.* † Sed nulla dari à Deo hominibus somnia negat *Arist. lib. de diuination. ex somnijs,* quasi eius maiestatis indignum sit abire electos dormientium, & concutere grauatos, quod & fuit *Epicuri,* quam satis improbant [illegible] *Nisen. libr. de Opific. homin. capit. 33. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppositis relig. quæst. 96. art. 5. disput. 4.* † Melius tamẽ *Hyppocrat. lib. de insomnijs,* ea diuidit, *in naturalem, & diuinam.* Rem acu tetigit, si tertium membrũ addidisset, nempe, *dæmoniacam,* non prætermissum à *D. Gregor. lib. 8. Moral. cap. 13. & lib. 4. Dialogor. cap. 48.* † Qui rectissimè somnia tribus authoribus adscribit, DEO, NATVRÆ, ET DÆMONI; quã diuisionem sequuntur *Medina lib. 2. Parænes. Christ. ca. 2. Turrecrem. in capit. non observetis 26. q. 7. Fran. Valles de sacra philosoph. c. 32. Raph. de la Torre vbi sup. Suarez de Relig. lib. 2. c. 13. ex n. 6. Conimbric. ad Arist. de somn. c. 4. Pet. Binsfeld. in l. 3. C. de malef. & Math. q. 2. Perera de Magia lib. 2. Mart. del Rio lib. 4. cap. 3. q. 5. Sim. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 4.*

¶ Naturalia somnia proficiscuntur, vel à causa intrinseca, vel extrinseca somniantis, vt docent *Arist. lib. de Anim. & lib. de diuin. per somn. Hippocrat. lib. 6. Epidemiar. & lib. de insomnijs Galen. li. 1. de præsag. ex somn. & lib. 3. de locis affect. cap. 4. Argenterius de somno, & vigilia lib. 2. Petr. Garsia ad Galenum de locis affect. disp. 3. capi. 2. 3. & 4.* † Quæ quidem somnia quatenus naturalia sunt, licitum est ea obseruare, vt tradũt *D. Thom. 2. 2. quæst. 95. art. 6. Gregor. Nisen. d. libr. de opific. homin. cap. 13. Caiet. & Raph. de la Torre, & alij in D. Thom. 4. q. 95. D. Anton. Archiepisc. Florent. par. 2. tit. 12. cap. 1. Arist. lib. de somno, & vigil. Binsfeld. d. q. 2. concl. 1. Ioan. Eusebius p. 2. curiosa philos. lib. 2. cap. 87.*

18 ¶ Intrinseca causa somniorum nascitur ab animæ passionibus, & ideo dicitur *Animalis*, quia fit de rebus, quibus cogitatio vigilantis defuit intensa, ideo eam non licet obseruare, *D. Thom. 2. art. 6. Greg. Nissen. d. cap. 13. D. Gregor. lib. 8. Moral. cap. 13. Raphael de la Torre d. art. 6. disp. 1. Ber. Basin. de artib. Mag. concl. 7.* † Cuiusmodi fuit somnium Annibalis Æmeliani à Cicerone, vel acurate confictum, vel disertissimè narratum, nam diurnis curis sequuntur somnia, Claudian.

Omnia, quæ sensu volvuntur vana diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies.

19 † Idque non solum hominibus, sed brutis etiam animantibus, ex phantasiæ representatione, somniare cõcingit, de ijs quibus cura est, *Aristot. lib. de anim. cap. 2. & lib. 4. hist. animal. cap. 10. & lib. de Insom. cap. 1. Plin. lib. 10. nat. hist. c. 75. Pet. Garsia in disput. ad Galen. de locis affect. disp. 3. cap. 1.* † Vnde 21 lepide piscator apud Theocrit. *Omnis* inquit, *canis panes somnias, & ego pisces.* Nam multoties somnia in quiete ad actiones vigilantis comparantur, vt non male docẽt *Arist. & Galenus impressitatis locis. Alex. ab Alexã. lib. 3. Genial. cap. 26. Natal. Comes in Mytholog. lib. 3. cap. 14.* † Nam somnus cum perse- 22 pè actiones vigilantis repetat, fieri contingit, vt vnusquisq; exercitijs suis inquietetur, vt rectè in hunc modum canit Petronius Arbiter.

Quidquid in luce fuit tenebris agit opida bello
Qui quatit, & flãmis miserãdas seuit in vrbes
Tela videt, versasque acies, & funera Regum;
Atque exundantes profusso sanguine campos,
Qui causas orare solet, legesque, fororque,
Et pauido cernit inclusum corde tribunal.
Condit auarus opes, diffossumque iuuenis taurũ,
Seruit amatori meretrix, dat adultera mun⁹,
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.

23 ¶ Alia causa *intrinseca*, est quando potissimum pendet á corpore, & ideo dicitur *corporalis*, quæ oritur á præsenti dispositione, ac temperamento corporis, dum crapula repletum, aut humore aliquo minus prædominante, vel alio vitio phantasia læditur, vt docent *Aristot. Hippocrat. & Galen. vbi sup. D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 6. D. Isidor. lib. 3. Sentent. cap. 6. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 16. Petr. Garsia d. disp. 3. cap. 4.* † Namque qui sanguine abundat, 24 somniat Rosas punicas, crocum, hortos, conuiuia, choreas, complexus, & læta omnia. Qui flegmam matico humore sunt repleti, balnea, nauigationes, submersiones, onera grauia, tardam, ac impeditam á noxis fugam. Qui melancholia vexantur, fumos, caligines, tenebras, planctus, infortunia, & cuncta tristitia. Qui colerá ieatent, cedes, rixas, incendia, assultus, & omnia bellica, vt tradunt *Hippocr. 6. Epidem. p. 8. Maiol. tom. 2. dier. Canicular. colloq. 4. Ioan. Eusebi. lib. 2. cap. 91.* † Quibus tamẽ viscido humore affectæ sunt partes 25 cerebri posteriores se comprimi, & suffocari in somnis videntur, quem morbum Græci ἐφιάλτην *Ephialtem*, Latini *Incubum*, Hispani, *la Pessadilla*, Galli, *la Coquemare* appellant, *Galen. lib. 6. de præsag. ex [illegible]. Petrus Gregor. in Syntag. iur. p. 3. lib. 34. cap. 20. Polyd. Ripa tract. de noctur. temp. cap. 136. n. 1.* † Quæ causa, quandoq; tam vehemens est, & 26 ac celerata, vt quando quis somniat aliquid sibi accidere, id re vera illi accidat, vt de illo, quem cum somniasset alterum crus sibi iactum lapideum, mox ea corporis parte paralyticum extitisse refert *Galen. lib. 1. Epidem. com. 3. Maiol. vbi sup. d. colloq. 4. Ioan. Azor. d. cap. 17. Mart. del Rio lib. 4. Magic. capit. 3. q. 6. Bulenger. lib. 3 diuinat. cap. 1.*

¶ Alia causa dicitur *extrinseca*, quando dormientis cogitatio ab intrinseco mouetur, vt docet *Aristot. vbi sup.* Non tamen vt putat *Porphirius* ex motionibus, quas anim⁹ ex alia vita, quando venit in corpus, attulit; nam id á veritate, & fide alienum est; quia a- 28 nimus hominis corpore antiquior aliunde nõ aduenit, neque quando infunditur á Deo secum adfert aliquas species creatas, vt docet *D. August. lib. 8. Ciuit. Dei cap. 21.* † Sed per aërem ambientem, aut per influxum corpor⁹ cœlestium, nam cum phãtasia sit corporea, & organis corporeis immersa, potest in eadem producere varias species imaginarias, & maximè quando sensus exteriores ligantur somno, vt est sententia *Arist. ex Galen. vbi supra. D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 6.* † Quod non est in- 29 telligendum, vt possit cœlum recte, & per se influere in phantasia varias imaginarias species, sicut in materia corporali varias formas, quia impossibile est, vt in phantasia virtutes cœli imprimantur nouæ formæ, quando sensus exteriores illas nondum percipit, vt docet. *D. Thom. p. 1. q. 111. art. 3.* † Et ita im- 30 possibile est, vt ex huiusmodi somnio tãquam ex puro effectu aliud futurũ cognoscere, vel naturalem cum certitudine, vel contingentem, ad vtrumlibet, vel liberum vllo modo, vt sentit *Caietan d. 2. 2. q. 95. art. 6. Bernar. Basin. de artib. Magic. concl. 7.* † Nam cœ- 31 lum non est immediata causa somnij, vnde non perneceſsitat phantasiam ad hanc, vel illam apprehẽsionem, sed solum medijs humoribus corporeis, & potentijs, & organis, quæ

alterat

alterat, & mouet, vnde varia somnia oriuntur, non ex aspectu cœli, sed ex varietate materiæ, & dispositionis eius, *Bulenger. libr. 3. diuinat. cap. 1.* † Ex quibus huiusmodi somnia, siue ex cœlesti influxu, siue naturali dispositione ad mores attendi non debent, nisi vt melius vitã nostrã instituamus, docet *Medin. lib. 2. Parmes. cap. 2. Turrecrem. in cap. non obseruetis 26. q. 7. Fran. Picus lib. 2. Pranot. cap. 8. Suarez 2. lib. 2. cap. 13. ex num. 12. Maldenus, & Lessius vbi sup.* † Nam huiusmodi somnia similia sunt cytharæ, cui⁹ fides, cessante manus impulsu, adhuc modicum extrema motione trepidant, quapropter Salomon scriptum reliquit Ecclesiast. cap. 5. v. 6. *Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates.* & Lucret.

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pauidas mentes vana timere iubent.

¶ Somnia diuina sunt, quæ à Deo, vel Angelis bonis mittuntur, quæ diuersimodæ esse solent, nam interdum fiunt per modum expressæ iucationis, per conceptus aliquarum vocum, quæ ita formantur in phantasia dormientis, ac si ea per auditum corporis audiret, nam vt ait Dñs Numer. capi. 12. *Si quis fuerit inter vos propheta in visione apparebo ei, aut per somnium loquar ad eum.* † Et hęc quandoque aduenium cum aliqua animi commotione, & horrore, Iob, cap. 4. *in horrore visionis nocturnæ*, & cap. 7. *Terribus me per somnia.* alia pacifice, vt *Genes. cap. 28.* alia cum hortatione, vt *Macab. 2. cap. 11.* † Aliquando etiam immittuntur significantia per apprehensiones visionum, quæ sunt veluti imagines rerum quarundam significandarum, vt quido in somnijs vidit Iacob ascendentes mares super oues varios, & maculosos diuersorum colorum, in signum, quod maculosos parerent agnos ad pactum Labaam; *Genes. cap. 31.* † Aliquando etiam ostenduntur imagines, quæ tantum metaforicè significant, vt de somnijs Ioseph manipulorum, Solis, & Lunæ, & stellarum *Genes. cap. 37.* de somno pincernæ, & magistri pistorium Pharaonis, *Genes. cap. 40.* & ipsius Pharaonis somnus de septem bobus, & septem spicis, *Genes. cap. 41.* & de statua Nabucodonosoris, *Daniel. cap. 2.* & de arbore magna, *Daniel cap. 4.* & de quatuor vẽtis, & vestijs quatuor, *Daniel cap. 7.*

¶ Negandum enim non est animam esse quæ in somnis vidit, ideo ei multa ab spiritualibus alijs creaturis esse reuelata, vt Angelus apparens in somnijs admoner, apud D. Augustin. epist. 100. ad Euod. *Oculi carnis tuæ vtique in dormiente, atque in lectulo tacent te nunc vacant, ne aliquid operentur, & tam sunt isti, quibus me intueris, & ipsa visio erit a cum defunctus fueris, nihil agentibus oculis carnis tuæ, vita tibi inexit, qua vivas, sensuq; quo sentias.* † Anima enim facta est ad imaginem, & similitudinem Dei, qui loco existens præsentia præterita, & futura callet, etiam loco remotissimo, & probat *D. Augustin. lib de quantitate anim. cap. 2.* Quando autem anima, quæ est mutabilis, fit ad imaginem Dei, qui non mutatur, ipse differit *Augustin. vbi prox. cap. 3. & lib. de immortal. anim. cap. 2.*

¶ Quæ enim sunt per locutionem, aliquando ipsemet Deus alloqui videtur; vt Abimalech, *Genes. cap. 20.* Abrahamo, *Genes. cap. 28.* Iacobo, *Genes. 46.* Salomoni, *Reg. 3. cap. 3.* interdum etiam alloquit Angelus bonus, vt Iosepho diuinæ Mariæ Sponso, *Matth. cap. 1.* & tribus Magis, *Matth. cap. 2.* † Quę quidem somnia nihil differunt à prophetia, nisi quod hæc in somnijs, illa autem vigilantibus offeratur, & ita propheta Ezechielis, & Zacariæ appellatur visio, vterq; c. 1. & Danielis, & Iosephi somnium, *Genes. cap. 28. Dani. 4.* Nam vt ait sacra pagina Numer. d. cap. 12. Ioel. c. 2. *Senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbant.* † Vnde inter alia spiritus sancti dona annumerantur somnia, apud *eundem Ioel. d. cap. 2.* Nam vt ait D. Iob, capit. 33. *Quando hominis dormiunt in lecto, tunc aperuit aures virorum, & erudiens eos instituit disciplinam.* † Ita in somnis præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarũ euentus, vt Abrahæ *Genes. cap. 15.* Phareonis *Genes. cap. 41.* Nabucodonosoris, *Daniel. cap. 2. & 4.* † Scientia similiter in somnis à Deo data sunt, vt Adamo humani generis protoplasto, Genes. cap. 2. *Immisit soporem*, & Regi Salomoni, Reg. 3. cap. 3. *Igitur euigilauit Salomon, & intellexit quod esset somnium.* † Interdum etiam in somnio præfata sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, *Genes. cap. 28.* & Danielis de Regno Christi; *Daniel. cap. 7.* † Similiter arcana Philosophiæ, & Medicinæ illustria in somnijs sunt reuelata, vt Alexandro Magno herbã ad sagitam venenatã expellendam in somnis demonstratam fuisse narrat *Trog. Pomp.* Galeno ægrotante venã, ex qua sanguis erat mittenda, vt *Menopolit. decad. 1. cap. 8. q. 3.* Eulogio. d. filiis Ioli explicationem *D. Augustin. lib. de cura pro mort. cap. 11.*

¶ Somnia diabolica sunt illa, quæ mali

spiritus insidiose immittunt, vel ad perturbationes animi ciendas, vel libidinem, iram, odium, desperationem, vel ad occultorum, aut futurorum significationem, de quibus loquitur sacra pagina Leuit. cap. 19. v. 16. *Nec observabis somnia*, Deuter. cap. 18. v. 10. *nec inveniatur inte, qui observet somnia.* † Nam inter alia maleficia, quæ Manases Rex Israel fecisse constat, propter quæ irritauit Deum, Paralip. 2. cap. 33. v. 6. *Observabat somnia*, nam vt ait Eccles. cap. 34. v. 7. *Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt spetantes in eis.* Hierem. capit. 29. v. 8. *Ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos somniatis.*

¶ Quapropter non debemus somnia illa obseruare nisi diuina præcedente reuelatione, Eccles. cap. 34. *Nisi ab altissimo missa fuerit visitatio, ne des in somnijs cor tuum.* † Nam somnia, quæ á Deo non sunt, plena sunt vanitatis, vt tradit *Tertullian. de Anim. cap. 46.* Nam vt ait sacra pagina Eccles. cap. 34. v. 1. *Somnia extollunt imprudentes, & errare faciunt stultos.* † Cuius generis fuit somnium illud, quo Xerxis Assyriorum Rex vidit vitem ex scilia enata, cuius palmes omnẽ Asiam obumbrabant, vt narrant *Herodot. lib. 7. Val. Max. libr. 1. capit. 7. Iustin. libr. 2.* †Darius per somniũ vidit se duas alas habentem, quarum altera Asiam; altera Europan tegebat, cuius euentus vanitatem notauit, *Iustin. d. lib. 1. Herodot. lib. 3. Orosius li. 1. c. 3.* † De diui Cęsaris somnijs, Iulij Cæsaris, Pompei, Astiagi, & aliorum quam plurium, plura tradunt *Alex. ab Alexan. lib. 3. Genial. cap. 26. Simon Maiol. tom. 2. canicul. colloqu. 4. Fulgos. libr. 1. de somnijs.* † Quemadmodum de Cyro Persarum Rege narrat *Anton. Sabellicus lib. 6. ab orbe condito Ænead. 2.* de Xerge, *Herodot. lib. 7.* † De Onomarcho, *Diodor. Sicul. lib. 16.* de Antigono, & Pompeio, *Plutarch. in Demetrio.* † Ideo somnis fidem adhibere prohibentur omni iuri, vt referunt *Simãc. de Cath. instit. tit. 63. n. 5. Perera lib. 2. aduersus falaces art. ex cap. 3. Lel. Zecchius in summ. p. 1. tit. de fide cap. 15. n. 7. Mart. del Rio lib. 4. Magic. cap. 3. q. 6. Leonard. Lessius de iust. lib. 2. cap. 43. dub. 8. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 13. Binsfeld. in l. 3. C. de malef. q. 2. Valent. tom. 3. q. 12. disp. 6. punt. 3. Azor p. 1. Moral. lib. 9. cap. 17. Sanchez lib. 2. Decal. cap. 38. num. 49. Grassis libr. 2. decis. cap. 3. num. 16. Barbosa de potest. Episc. p. 3. alleg. 11. cas. 8. num. 132. Bonacin. in præcepta Decalog. disp. 3. q. 5. punt. 3. num. 19.*

¶ Ad hanc quidem somniorum immissionem vtitur dæmon duplici ratione, vel concitando corporis humores, vel applicando phantasiæ rerum figuras, per motum locale, ex quibus fiat representatio, tam propria, quam symbolica, vt docent *D. Thom. p. 1. q. 111. art. 3. D. August. lib. 12. in Genes. ad liter. cap. 13. & 14.* † Qualia fuerunt somnia Anabatistarũ, & fuere olim *Enthusiasmarum*, & admiranda quædam Gentilium, vt Ædesij apud *Eunapium in eius vita.* Ptholomei apud *Tacit. lib. 4. Annal.* Nestoris apud *Zozimum Annal. 4.* Odati, & Zariadri apud *Athenæum lib. 13. Dypnosticar. cap. 13.* & aliorum apud *Valer. Max. lib. 1. cap. 7.* † Ad quod quidem fuerunt Lectistermia Gẽtilium in phano Aesculapi, Serapidis, Pasiphaes, Padalyris, & similium, in quibus dæmones dormientibus responsa dare consueuerunt, vt tradit *Cœl. Rodigin lib. 27. antiq. lect. cap. 14.* † Cuius artis inuentorem Paulanias tacit Amphiareum, & ad Hæbreos etiam deriuata constat, vel ex illo Isai. cap. 65. v. 3. *Qui immolant in tectis, & sacrificant super latares, qui habitãt in sepulchris, & in delubris Idolorũ dormiunt.* Eo scilicet, vt notat ibi D. Hieronym. *Vt dæmonis responsa accipiant.* † Ad quod maxime mactarum victimarum pellibus stratis incubabãt, vt de Rege Latino tradit Vergil. Æneid. 7.

In dubijs responsa petunt hoc dona Sacerdos,
Quem tulit, & cæsarũ ouium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit &c.

¶ Cuius modi multa fuerunt Idolum responsa gentilibus facta alia clara, alia ambigua, vt in quacumque res se verteret demendatio diabolus non posset accusari, quarum multa recensent. *Alex. ab Alexand. lib. 6. Genial. cap. 5. Simon Maiol. tom. 2. canicular. colloq. 4.* † Vnde superstitiosum est, consilium *Iul. Syreni. lib. de insomnis*, suadentis quicque sibi iuis ex somnijs cum eorum, quæ postea expertus est, artem debere componi, quã inutilem, & vanam esse iam pridem Sapiens docuit Ecclesiastic. cap. 34. *Quasi qui apprehendit umbram, & prosequitur vanitatem, sic qui attendit ad visa mendacia.* † Nam quoniam non constat, quod somnia sint á Deo, neque á natura, de necessario debet causa ad dæmonem referri, & ita vt aliæ diuinationes prohibita est huiusmodi obseruatio, *Leuit. 19. Deu. 18. & 22. Paralip. 2. c. 33. Eccl. 34. Hiere. 29.* † Et continent peccatum manifestum in fide liratis, si habito somno pro eius interpretatione recurrit ad magum vel recurrit ad dæmonem sicut fecit Nabucodonosor. *Daniel. cap. 2. & 4.* † Aut si peculiaribus ceremonijs, vel ante somnium, vel in modo ipso dormiẽdi

vt hoc

vt sibi per somnia reuelentur occulta, quod expectat ad Gentilicos mores, ideo in fidelitatem continet, *Cœl. Rodigin. lib. 27. ãtiq. lect. cap. 14.* † Idem denique vitium est, si pactũ tacitum intercedat; vt quando quis nihil de Deo cogitans, nec rationem habens ad credendum esse à Deo, illis fidem adhibet, nam talia signa non sũt naturalia, sed ad placitum instituentis, cuius demon prænoscitur, sequiturque ea credidit, vel dęmonem habere magistrum, vel illi fidem adhibere, vt docet *Suarez d. lib. 2. cap. 13. n. 20.*

68 ¶ Diuina autem somnia non solum debemus obseruare, sed eis fidem adhibere sub peccati reatu, *D. Thom. d. q. 95. art. 6. D. August. lib. 12. ad Genes. Lactant. lib. de Opific. Dei cap. 18. Gregor. Nisen. lib de opific. homi. cap. 33. Grilland. de sortileg. q. 11. ex n. 31.*

69 † Ex ratio est quia Deo loquenti fides est adhibenda etiam si in somnijs loquatur, quia vt testatur sacra pagina D. Isai. cap. 7. *non intellecturos eos qui nõn crediderint* D. Paul. ad Hebreos cap. 11. v: 6. *Accedentem ad Deum credere oportere.*

70 † Deus enim persæpe in sõnijs occultarum rerum vaticinia inspirat, quia animus externarũ rérum functè vacans aptior est ad cœlestia hauriẽda Numer. c. 12. v. 6. *Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, aut per somnium loquer ad eũ.*

71 † Etiam si cũ somno nõ detur intellegentia, quia post somnum solẽt certiorari, vt Iacob, Genes. cap. 28. *vere Deus est in loco isto, & ego nesciebam.* D. Petrus à somno excitatus, Act. Apost. c. 12. *Nunc suo vere quia misit*

72 *Dominus Angelum suum.* † Aut solet prophetis interpretatio resebrari, vt in somno Pharaonis debacis, & spitijs, quod Ioseph interprætauit, *Genes. cap. 41.* destarua quam insomnis vidit Nabucodonosor, cuius interprætatio Danieli reserbata fuit, *Daniel. cap. 2.* de manu scribenti ad pacientem, quę Balthasari apparuit, & Daniel interprætauit, *Daniel cap. 5.* nam vt ait D. Paul. Corinth. 1. c. 2 *Quæ Dei sunt nemo nouit, nisi spiritus Dei.*

73 ¶ Debent tamen somnia huiusmodi magna cura, & deligentia examinari ne amor propius, aut vana præsumptio decipiat, dum diuina pati existimaris, cum sint diabolica, nam vt ait D. Paul. Corint. 2. cap. 11. *Ipse satanas transfigurat se in Angelum lucis.*

74 † Signa autem sunt quibus discernuntur somnia diuina, si in eis animus noster non turbatur, & semper aliquid doctrinæ, vel suauitatis percipiat, cum interna quadã alacritate, & vtilitate nostra, vel in communi, vel priuata, vna cum delectatione ad bonum, & mali tædio, D. Iacob. cap. 3. *Quæ autem desursũ est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadebilis, boni consulens, plena misericordia, & fructibus bonis.* † Quod licet ex intimo sopore discerni posse scriptũ reliquit D. Gregor. lib. 4. dialogor. cap. 48. *Sancti viri inter illusiones, & reuelationes ipsas visionum voces, & imagines quodam intimo sopore discernunt, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illusione patiantur* † Ne in hoc etiam falli contingat, cuncta sacræ scripturæ testimonia sunt adhibenda, nam si in minimis aliquid eorum contradicit, somnium non est Deo referundum, nam vt ait D. Ioã. Canon. 2. ca. 3. *Omnis spiritus, qui soluit IESVM à Deo non est.* D. Paul. ad Galat. cap. 1. *Etiam si Angelus de cœlo euangelizauerit vobis, præter quam quod euangelizauimus vobis, anathema sit.* † Alia multa sunt perpendenda, ne somnia diabolica pro diuina irrepant, quæ cõgesserunt, *Gerson. tract. de probat spir. Perera in Dante. lib. 1. Thyreus de appar. spirit. Turrecremat. in defens. S. Brigit. Picus Mirand. lib. 4. Prænot. cap. 9. Mar. del Rio lib. 4. Magic. cap. 3. quæst. 6. & nos lasè sup. lib. 6. cap. 5.*

CAP. VII. De Sortilegio.

SVMMARIVM.

1. *Sortilegium omnem diuinationem complectitur.*
2. *Sortilegium accipitur pro diuinatione tantum, quæ sorte celebratur.*
3. *Sortes cum laudibus in veteri testamento.*
4. *Sortes receptæ in nouo Testamento.*
5. *Sortes, aut sunt diuisoriæ, aut consultoriæ; aut diuinatoriæ.*
6. *Diuisoriæ sortes, quæ sint.*
7. *Rebus in dubijs sortis iudicium admittendum est.*
8. *Dubium in iure, non in facto sorte terminatur.*
9. *Milites spolia sorte diuidebant.*
10. *Electionibus sacris, & prophanis sortes admittuntur.*
11. *Ecclesiasticis electionibus sortes non prohibentur.*
12. 13. *Sortes non admittuntur in electionibus Ecclesiasticis ne vitiosus pateat ingressus.*
14. *Sortes inter æquales admittuntur in electionibus Ecclesiasticis.*
15. *Sortes admittuntur in omni causa, quando veritas aliter haberi non potest.*

16. *Sortes bono cœlo, & vt lites sumobeantur licitæ sunt.*
17. *Sors politica licita est.*
18. *Regnum, & possessiones apud Israelitas diuidebantur sorte.*
19. *Imperia diuisa sorte apud Ethnicos.*
20. *Magistratus apud Athenienses sorte diuidebantur.*
21. 22. *Regna, Consulatus, officia, dignitates, in iure sorte diuiduntur.*
23. *Alexandri successores, & alij Regna sorte diuiserunt.*
24. *Colonias, & domos sortitas.*
25. *Regna, & Imperia sortita, & labores belli.*
26. *Tempestatis, aut pestis tempore sortite licet, eum, qui periculum exponatur.*
27. *Sors licita quociens res aliter terminari nequit.*
28. 29. *Sors controuersias dirimit.*
30. *Contractus Lotheriæ, vulgo dela Rifa quo modo licitus.*
31. *Contractus forma potest inter partes conuenire.*
32. 33. *Matrimonia sorte celebrata.*
34. 35. *Sortiri vxorem, pro nuuere.*
36. 37. *Feminæ ora conspicuæ sine sorte eligebantur.*
38. *Sortes in omni ludorum genere.*
39. 40. *Cæna & bella sortes habuerunt.*
41. *Consultoriæ sortes quæ dicaneur.*
42. *Sortibus occulta cognouerunt Iosue, Saul.*
43. *Sortis vsus est in nouo Testamento.*
44. *Consultoriæ sortes raro licitæ sunt,*
45. *Consultoriæ sortes euentus expectandus à solo Deo.*
46. *Consultoriæ sortes illicitæ si à demone, vel Astris expectatur euentus.*
47. *Consultoriæ sortes adhiberi debent sine vlla superstitione.*
48. *Consultoriæ sortes mitti debent inter æquales*
49. *Consultoriæ sortes non proterue, aut superstitiosè mitti debent.*
50. *Apostoli sortes admisisse ante aduentum Spiritus sancti.*
51. *Apostoli post aduentum Spiritus sancti sortes non admiserunt.*
52. *Cap. sors 26. q. 2. emendatum.*
53. *Apostoli post promulgationem Euangeli sortes admiserunt.*
54. *Apostolorum sortes non sumebantur ex Scripturarum inspectione.*
55. *Sortes quas vocant Apostolorum superstitiosæ sunt.*
56. *Sortes ex versiculis Homeri, Vergil. &c.*
57. *Ludus pastorum superstitiosus est.*
58. *Nomina sumere de libris sacris non pertinet ad sortes.*
59. *Sanctorum nomina intutelam sortiuntur viri Dei.*
60. 61. *Sortire Patronum licitum est.*
62. *Diuinatoriæ fontes, quæ dicantur.*
63. *Diuinatio omnis in fidelem cum dæmone continet amiciciam.*
64. *Dæmonis amicicia nobis interdicta est.*
65. *Sortes, qui Fato tribuunt communi tere sin.*
66. 67. *Rota Fortunæ ex Planetis, & Signis repellitur.*
68. *Ars Planetaria damnatur.*
69. *Sortes Diuinatoriæ, quia non habent vim naturalem neque diuinam, referendæ sint dæmoni.*
70. *Falis, vel Thesaris sortes mitti cõsueberũt.*
71. *Fabæ iactabantur ad sortes.*
72. *Fabæ nigræ ore sumebantur, & iactabãtur ad sortes.*
73. *Fabarum vsus ad futura dignoscenda.*
74. *Sortes in templo Fortunæ*
75. *Sortes Phœbeiæ, Deliæ, Lyciæ, Delphicæ, &c.*
76. *Sors pro Oraculo accipitur.*
77. *Sors pro Fortuna invaluit.*

SORTILEGIVM licet omnẽ 1
diuinationem complectatur, vt docẽt *Plan. lib. 28. cap. 4. Petr. Gregor. in syntagm. iuris vniu p. 3. lib. 34. c. 3. ex n. 5. Paul. Grilland. de sortileg q. 1. n, 3. Farinac. de heretic. q. 181. §. 1. ex n. 62.* † Nunc 2
illud accipio prodiuinatione tantum quæ ho te celebratur, prohibita *in cap. sortileg. 26. q. 1. cap. sortes cap. non exemplo. cap. illuud. 26. quæst. 2. cap. si quis Episcopus capit. non licet capit. non oportet, capit. aliquanti cap sortes d. 26. q. 5. cap. 2. & 3. de sortileg. l. nullus l. nemo, l. quicumq; C. de malefic. & math. l. 1. tit. 23. p. 7. l. 6. tit. 3. lib. 8. Recopil.* † Cum temẽ 3
sortes cum laude in sacris literis repariamus in veteri nanque Testameuto, Leuit. c. 17. v. 24. *in sorte possessionis suæ*, Numer. c. 33. v. 34 *quam diuidetis vobis sorte* & cap. 34. v. 13. *Terram quam possidebitis sorte*. Deuter. cap. 1. v. 38. *ipse sorte terram diuidet*, & cap. 31. v. 7. *Tu eam sorte diuides* Iosue cap. 13. v. 13. *quæ nec sorte diuisa est*, & cap. 14. v. 2. *sorte omnia diuidentes*, & cap. 19. v. 51. *quas sorte diuiserunt*, Reg. 1. cap. 10. v. 20. *cecidit sors super Tribum*. Paralip. 1. cap. 6. v. 54. *ipsis enim sorte contingerant*. Esther c. 3. v. 7. *Missa*

est

est sors in vrnam. † Et in nouo etiam Testamento D. Math. cap. 27. v. 35. *superuestem meam miserunt sortem* D. Marc. cap. 15. v. 24. *mitentes sortes super eum*, D. Luc. cap. 1. v. 9. *sorte exijt vt incensum poneret*, D. Ioan. cap. 19. v. 24. *id vestem meam miserunt sortē*, Act. Apostol. cap. 1. v. 17. *Sortitus est sortem ministerij huius*, & v. 26. *Cecidit sors super Mathiam* & cap. 13. v. 19. *Sorte distribuit eis terram.*

¶ Quare vt tot iura ad concordiam reducam, dicendum est sortes esse in differētes, nam secundum vsum, & intentionem permitti tur, vel raprobātur: quæ ideo diuiduntur in Diuisorios, Consultorios, Diuinatorios, vt docent *D. Thom. 2. 2 q. 95. art. 8. Peter. Grego. d. lib. 34 cap. 5. Fran. Picus Mirand. lib. 6 prætot c. 6. Ioan. Azor. tom. 1. Instit. moral. lib. 9. cap. 21. Mart. del Rio lib. 4. Magic. cap. 4. Fran. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 12. Pet. Binsfald. in l. 3. C. de malefic. q. 3. Grego. Sayrus in Clau. Regia lib. 4. cap. 5. ex n. 14. Bonacm. in summ. tract. circa Decalogi præcep. 1. disp. 3. q. 5. pun. 3. n. 13. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs opolis. Relig. q. 95. art. 8. disp. 2. Thom. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 38. ex n. 57.*

† Diuisoriæ sortes sunt: quæ vtuntur homines in cōtrouersijs, & in litibus dirimendis, hereditatibus & bonis diuidendis, officijs, & dignitatibus obtandis, magistrantibus publicis, & pr batis obtinendis, & alijs huiusmodi, de quibus prædicta jura diuina loquantur, & humana, vt in iure dicendo, *l. sed cum ambo D. de iudic.* de optione pluribus relecta, *l. si duobus C. cōmuni deleg.* de cautionē ab heredibus danda, *l. si quæ sunt D. familiæ hercisc. de*, departione obtanda, l. 28. Taur. *en tal caso echen suertes*, de finibus regundis, & alijs similibus, vt notat *Pet. Gregor. vbi supr.* † Nā quando res adeo dubia est, vt nullatenus veritas haberi possit, ad sortis iudicum recurrendum est, vt probant *Ascon. Sigonius de iudic. lib. 2. cap. 12. Pet. Gregor. d. cap. 5. ex n. 1. Missinger. lib. 4. observat. cap. 37. in l. si duobus C. comman. de leg. Bart. in l. meminibus C. quādo & quib. quar. lib. Io. Peralta in l. si quis seruum § si inter duos n. 12. D. de leg. 2. Azebed. in l. 12. tit. 4. lib. 5. Recopilat. n. 3. Troil. Maluet. tract. de sortibus p. 3. n. 13.* † Et id quando vertitur dubiū in iure, secus in facto, *Glos. in l. 1 C. vti possidet. Ias. in d. l. si duobus num. 5. Imol. in l. huiusmodi § fin. D. de leg. 1. Ant. Gom. in d. l. 28. Taur. num. 7. Matienz. in d. l. 12. tit. 4. lib. 5. Recop. gloss. 5. num. 1.* † Vnde & bello capta milites sorte diuidebant, vt cruci affantes in Christi vestimenta, milites fecerunt, *Matth cap. 24. Luc. 23.* & apud Maronem Æneid. 6.

Clypeum, christasque rubentes
Excipiunt sorte.

¶ In electionibus tam sacris, quam prophanis sortes admissas cōperio, vt in electione Regni. *Reg. 1. cap. 10.* Sacerdotum *Paralip. 1. cap. 24. 25. 26.* In nouo Testamento apud D. Luc. cap. 1. *Sorte exit, vt incensum poneret*, Acta Apostol. cap. 1. *Cecidit sors super Mathiam.* † Vnde sortes in Electionibus Ecclesiasticis non sunt prohibitę regulariter, *Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 38. nu. 83. Suarez de Relig tom. 1. lib. 2. cap. 12. Bonac. Decal. 1. disp. 3. q. 5. punt. 3. num. 14. Layman. lib. 4. tract. 10. c. 3.* † Neq; obstat, quod in electionibus Ecclesiasticis sortes non admittantur, *cap. Ecclesia vestra de sortileg. ea. quia propter, de Elect. cap. fin. de sortil.* Quia id fit eo quod in talibus electionibus necessaria est forma data, *in d. cap. quia propter. de Elect.* ne vitiosus pateat ingressus, *cap. vnico de eo, qui mittit. in poss. lib. 6.* † Ideo sortes non admittuntur, qua ex illis requisitis non sunt; vt tradunt *Caietan. 2. 2. q. 95. art. 8. & in summ. v. sors. Valen. tom. 3. disp. 6. q. 12. punt. 3. Toled. in summ. lib. 4. cap. 15. Grego. Suyrus in Clau. Reg. lib. 4. cap. 5. ex num. 20.*

¶ Quando tamen vitiosus cessat ingressus, quia pares oppositores sunt, & causa talis est naturæ, quæ absque sorte nequeat terminari, non negarem sortes admitti debere, gloss. cap. licet causam, deprobat; *Vbi nullus, vel vterque ostendit titulum, & omnino sunt æquales probationes; nec patet, quis ad iudicium prouocauerit, sorte dirimatur.* † Et ita in omni electione sortes esse admissas, vbi aliter veritas haberi non potest, aut causa aliter terminari nequit, trādunt *Suarez de Relig. lib. 2. cap. 12. num. 9. Azor tom. 1. instit. Moral. li. 9. cap. 21. Thom. Sanchez d. li. 2. cap. 38. ex n. 58. Troil. Maluet. tract. de sortib. p. 3. ex n. 5.* † Idque maxime si iusto pietatis zelo fiant, vt lites submoueantur, & discordia cesset, nec aliter res terminari valeat, quia vt ait sacra pagina Prouerb. cap. 18. *Sortes mittuntur in sinu, & a Domino temperantur.*

¶ Vnde licita est sors polytica, quæ Reipublicæ diguitates, & officia inter ciues distribuit, vt doceat *Mart. del Rio lib. 4. Magic. cap. 4. q. 1. Suarez vbi sup. d. cap. 12. Raph. de la Torre tom. 2. q. 95. art. 8. disputat. 3. Maiol. dier. Canicul. tom. 2. colloq. 2.* † Nam Regnā, & Imperia sorte obtabantur, nam de Regno Israelis legitur Reg. 1. cap. 10. v. 21. *Cecidit sors super cognationē Metri, & peruenit,*

ejque

vsque ad Saul, Iosue Palestinę agrũ diuisit sorte, Iosue cap. 19. *Et sorte diuisit eis terrã.*

19 † Athlas, & Saturnus cœli filij sorte inter se imperium parciebántur, deinde tres Saturni filij, quorum Iouis cœlum, Neptuno marẽ, Plutoni infernum contingisse dicitur ab Orpheo, & Homero, quibus astipulatur Vergil. Æneid. 1.

Non illi imperium pelagi, sęvumque tridentẽ
Sed mihi sorte datum.

20 ¶ Athenienses tamen apud Græcos, Magistratus in Areopago coniectis in vrnam varijs literis nomina sortiebantur, vt tradunt Demosthenes, & Aristophones, & alij relati ab *Ascon. Sigonio libr. 3. de Repub. Athenienf.* † Ex quibus officia in iure Regna, Consulatus sorte diuisa sunt, Titus Liuius lib. 7. *Censuit igitur Senatus Consules sortiti Prouincias*, cui astipulatur, *Auth. de Consulibus in principio. Dionys. Halicarnas. lib. 6 antiquit. Valer. Max. lib. 3. cap. 7.* † Itẽ Proconsules sortiri, *l. mancipati D. de adopt.* Quęstores, *l. 1 D. de quæstor. Cic. pro Muren. & act. 3. in Verr.* Necnon Prætores sorte electi, vt tradit *Sueton. in Cæsar. cap. 18. & in August. 3.* † Apud Macedos Alexandri Magni successores sorte inter se Prouincias diuiserunt, vt refert *Iustin. libr. 13.* Darius item sorte Persarum Regnum adeptus est. Extincto enim Cambysę contentionem de Regni successore orta sors dirimit, quod apud Romanos adeo in pretio fuit, vt nullus ad Imperium, vel Consulatum sine sorte, & auspicio admiteretur, vt tradunt *Liuius. Verg. & alij.*

24 † Hinc coloniæ sorte diuisę, domos, & alia *Alciat. lib. 5. Pererg. c. 22. Bulenger lib. 2 de sortib. cap. 1.* Nam vt ait Vergil. Æneid, 5.

Inter ea Æneas vrbem designat aratro,
Sortiturque domos.

25 † Hinc Regna, & Imperia sorte diuisa tradit *Tiraq. de Primogen. lib. 1. cap. Mendoza in saturnalib. decad. 1. cap. 2.* Officia, & labores belli, vt apud Grecos in obsidione Troiana Vergel. Æneid. 2.

Hinc delecta virum sortiti corpora furtim.

26 Hinc tempore tempestatis licitum est sortiri, quis à naui eijciatur, vt *Ionas cap. 1.* & tempore pestis sortiti, quem parochum in vrbe remaneat, vt docet *D. August. epist. 180. ad Honor. & lib. 1. doct. Christ. cap. 28.* † Est enim

27 sors licita in his, & alijs muneribus, vbi res aliter terminari nequit, nam, vt ait D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. *Si inter Dei ministros sit disceptatio, qui eorum persecutionis tempore maneat, ne fuga fiat omnium, & qui eorum fugiant, ne morte omnium deferatur Ecclesia, si hæc disceptatio aliter non potuerit terminari, quantum mihi videtur qui maneant, & qui fugiant sorte eligendi sunt.*

28 † Item si dubitaretur inter milites, quis primum vrbem ingrediatur, vel inter religiosos, quis esset apud Indos iturus ad fidei propagationem, nam si legitur Apostolos diuidisse inter se missiones per orbem, *D. Cyril. lib. 5. in Isai. c. 81. Tertu. li. 8. Const. D. Clem. c. 5.*

29 † Sors enim controuersias dirimit, & inter potentes quoque diiudicat, *Prouerb. cap. 18.* & loco iudicialis sententiæ accipitur Vergil. Æneid. 6.

Nã vero hæc sine sorte data, sine iudice sedes.

30 Hic in vsu contractus *Lotteriæ* Hispaniæ *dela Rifa*, in quo merces pluribus contrahentibus sortiuntur, cui obtingãt, licitus sane & permissus, vt probat *Frã. Garcia de contractibus lib. 3. cap. 20.* quidquid aliud videatur sentire *Conrad. libr. 3. de Contractibus q. 71. concl. 2.*

31 † Etiam in foro conscientiæ, vt tenet *Molin. de Iust. & iur. p. 3. disp. 509.* quia inter partes potest de contractus forma conuenire, *l. neq; emptio D de contrab. empt Ludou. Lopez lib. 2 de contract. cap. 13.*

32 † Cum & matrimonia (quatenus contracta) sorte celebrata traddit *Tiraq. inl. 3. Connubial.* & abnuere videtur, tex. in cap. non licet 26. q. 5. *vel coniugia sortiendæ.*

22 † Vnde Olympias apud *Plaut. in Casina* vxorem sibi sorte designat, & Tiberius (auctore Sueton. in eius vita) *Quempiam quæsturam monuit, quod vxorem pridie sortitione ductam, postridie repudiasset.*

34 † Ex quo natum videtur *sortiri vxorem* pro nuuere, vel matrimonio sibi copulare *l. neque fœminia, D. de senatoribus l. si rogatus §. matrimonij D. de manumis. vindit, l. 2. C. quando, & quib. lib. 10.*

35 † Quibus astipulatur conciuis meus Seneca in Octau. act. 2.

Sortiti fratris more Iunonis toros.

Nec non Propertis, cuius locum non teneo, verba sunt.

Me quoq; per talos Venerem quærente fecũdos
Dammosi semper insiluere canes.

36 † Quod & ad contubernia seruorum transtulit *Plaut.* secundum *Turnebum lib. 1.* sed fallitur, nam Helena Menalao, Casandra Agamennoni: Aethram Demophoanti: Clismenes Ascamanti, quibus meminit, datæ sunt in coniugio, & sine sorte, vt notat *Dictys. lib. 5. & de Andromacha.*

37 † Fuit enim mos inter victores fœminas nobiles, & ore conspicuas sine sortitione ducere, quamuis reliquas sortirentur, Senec. vbi sup.

Quæ sortitus non protulit ullos,
Nec victoris heri tetigit captiua cubile.

Vitiatum

38 † Vsitatum veteribus, vt sortibus vterentur in omni fere ludorum genere, vt in Circensibus, Tertulia. lib. 2. de spect. *Semper oculi in urna.* In ludis Scenicijs Cytharedi, Sueto. in Neron. cap. 21. *Sorticulaque in urnam cum cæteris demissa*, in spectaculo gladiatorum, Statius Syluar. lib. 3.

Sortibus ardens
Fumat arena sacris.

39 † Quin & cœnarum iucunditas sortes habuit, Cælius lib. 27. *Sors, & lachesis in cœnis æqualitatem, & in conuiuijs communionem dispensabant.* Adeo misere Gentes subiecti huic malo, & ludibrio dæmonum dementabantur. † Et in bello loco vrnæ sortes mi-
40 tebantur in galea, Æneid. 5. *Deiectumque aënia sorte, Accipium galeam.* In nauibus sortes ad imitationem Circensium, Æneid. 5.

Tunc loca sorte legat.

41 ¶ Consultoriæ sortes sunt, quibus diuina voluntas exquiritur, vt sciant, quid sit faciendum, quid agere oporteat, quid cabere debeant, apud Hæbreos valde in vsu Leuit. cap. 16. v. 9. *Cuius exierit sors Domini.* Iosue cap. 15. v. 1. *Sors filiorum Iuda per cognitiones suas ista fuit.* Prouerb. cap. 3. v. 14. *Sors in*
42 *templo Dei.* † Nam iudicio sortis Acham reperitur ex anathemate subrrepuisse, *Iosue*, c. 7. Saul quoque sorte deprehendit Ionatham filium præceptum violasse, *Reg. 1. capit. 14.* Ionas fugiens à facie Domini sorte depre-
43 hensus est, *Iona. cap. 1.* † Quod etiam post Christi aduentum in vsu fuit, vt de Zacharias legitur, Luc. cap. 1. *Sorte exijt, vt in templum poneret.* Et Apostoli inter Iosephum dictus iustus, qui cognominabatur Barsabas, & Mathiam de Apostolatu contendentes, miserunt sortes, Act. Apost. c. 1. *Et cecidit sors*
44 *super Matthiam.* † Sed Consultoriæ sortes tot exigunt conditiones, vt non nisi inter Apostolos, & viros Dei raro licitus sit earum vsus, vt multis adnectis probant *Mart. del Rio lib. 4. Magicar. capi. 4. Suarez de Relig. libr. 2. capit. 19. latè Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppositi. Relig. quæst. 95. art. 8. disp. 2.*
45 *& q. 97. art. 1.* † Primo enim attendi debet, quod euentus expectandus est, nõ à Fortuna neq; à Fato, neque ab Astris, aut Angelis, neque à dęmone, neq; ab industria, vel arte; neque ab alia causa, sed à solo Deo iuxta illud Ps. 30. v. 16. *In manibus tuis sortes meæ:* quia vt ait Sapiens Prouer. c. 16. v. 33. *Sortes mittuntur in sinu, & à Domino temperantur.*
46 † Nam si euentus expectatur à dæmone secum habet suam malitiam: si ab Astris, mortale esset peccatum: si à Fortuna, vel Fatò idolatria redolet, vt docent *Toledo, & Vera-Cruz lib. 2. Physic. specul. 5. Lessius de iust. & iur. lib. 2. cap. 43. dub. 9.*

¶ Secundo quod adhibeatur simplex sors, 47
sine vlla superstitione, vel abusu rerum Sacrarum, aut sacræ Scripturæ, quia mortale est peccatum, vt docent *D. Augustin. in capit. igitur 26. quæst. 5. Suarez de Relig. lib. 2. capit. 19. Malderus de virtut. Theolog. tract. 10. capit. 7. dub. 9.* † Tertio quod illi, qui 48
sortiuntur, æquali iuri nitantur, alias enim esset iniusta sortitio, & quidem grauior, si de bono publico ageretur, vt docent *Sotus in Sent. 4. dist. 37. Raph. de la Torre, vbi sup. d. disput. 2. Mart. del Rio d. capit. 4.* † Quar- 49
to quod non proterue, aut superstitiosè sortes iactentur, vt voluntas diuina dignoscatur, sed iusto pietatis celo, vt discordia cesset, idque precibus ad Deum fusis, vt Apostoli fecisse comperitur in electione Mathiæ, Act. Apostolor. 1. *Et orantes dixerunt, tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende, quem elegeris.* † Nam licet ali- 50
qui dicant Apostolos sortes admisisse, quia ante acceptum Spiritum sanctum adhuc cæremoniali lege vtebantur, quæ sortes inter alia admisit, vt tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. Venera. Beda Act. 1. Ioã. Malder. vbi sup. d. dub. 9.* † Post acceptum tamen Spiri- 51
tum sanctum amplius sortibus vsi nõ sunt, sed orationibus, vt in electione Diaconorum, & Presbyterorum, *Act. Apostol. capit. 6. & 14.* quia Deus non sortientibus, sed orantibus cuncta promisit, *Matth. ca. 7. Marc. cap. 11. Ioan. 14.* † Quæ quidem sententia originẽ ha- 52
bere videtur, eo quod tempore D. Thomæ in Decreto ad *cap. sors 26. q. 2.* post D. Augustini verba *ad Psal. 30.* addiceretur à Gratiano, *Ante quam Euangelium claresceret multa permitebantur, quæ tempore perfectionis disciplina penitus sunt elimata, &c.* † Quæ iam hu- 53
die à textu separata sunt in correctione Decreti facta authoritate S. D. N. Gregor. XIII. ex Bulla dat. 2. Iun. 1582. Ideo post Euangelium etiam sortes huiusmodi admittendas esse dicendum videtur, nam vt ait D. Augustin. super d. Psal. 30. *Sors non aliquid malum est, res est in dubitatione humana diuinam indicans voluntatem.*

¶ Sed ideo non approbo eos, qui vt 54
Apostolorum sortes imitentur librum sacrum apperiunt, & ex primo occurrentibus sortes de futuris, & occultis accipiunt, vt in capit. vnico 26. quæst. 1. *Scripturarum inspectione*, capitul. hi qui d. 26. quæst. 1. *De paganis Euangelicis sortes legunt.*

55 † Quas ideo, quia Sanctorum, & Apostolorum sortes nefario sacrilegio vulgus appellat, sub eo nomine, non vno Concilio damnãtur, *d. capit. vnico cap. non statim, capit. non exemplo 26. quæst. 2. capit. aliquanti capit. sortes, capit. si quis clericus d. 26. quæst. 5.*

56 †Nam id potius pertinet ad Σκιομαντειαν *stoicheiomanteiam*, quam ex versibus Homeri, Musæi, Vergilij, vel alterius poëtæ veteres sumebant, vt tradunt *Plato in Cremone, Cicer. lib. 1. diuinat. Valer. Maxi. lib. 1. cap. 5.* Et Vergilij fit mentio apud *Spartian. in vita Adrian. & apud Lamprid. in vita Alexand. Seuer.* 57 † Ex quibus natus est ludus, qui describitur in *δωδεκαεδρῳ, dodecaedro*, & vocatur *ludus Pastorum*, ad cognitionem matrimonij, dignitatum liberorum, &c. quem dum puer essem habui à quodam Religioso: sed à prudentissimo patre meo D. Michaele Hieronymo de Torreblanca reprehensus illum à me proieci, & postea superstitiosum iudicaui ex *And. Casalp. in lib. de inuestig. dæmon. cap. 12.*

58 ¶ Neque obijcies, vel *D. Augustin. libr. 8. confess. capit. 13.* de libris sacris nomina sumentem, vel Christianissimos Reges Francorum de simili Scripturarum inspectione solicitos, vt narrat *Gregor. Turonens. libr. 4. histor. Francor. cap. 16. & 20. & lib 5. cap. 14.*

59 †Quia Sancti viri libros sacros non aperiunt, vt diuinationem quærant, sed vt aliquid lectionis fructuum percipiant, vt qui libros pios, pro sua spirituali consolatione solent legere, vt ex eis, quæ se primo offerunt, illo die meditanda, & collenda summant, vt *vita, moribus, & sanctitate conspicua Genitrix mea D. Anna de Villalpando se faciße*

60 *sæpe mihi testata est.* † Quod non repugnat pietati Christianę, neque quod de sortiendo patro suæ Prouinciæ matronis testatur *Cæsarius libr. 8. miraculorum, capitu. 56.* Et de sortiendo D. Petro Apostolorum principe Ferdinandum Cortesium feciße, narrat *Frãcisc. Gomara lib. 1. histor. Mexican. capit. 21.*

61 † Nam licet id impugnare conetur *Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Religios. q. 95. artic. 8. disput. 3.* licitum tamen est, vt probãt *Martin. del Rio libr. 4. Magicar. cap. 2. quæst. 7. sect. 3. Bulenger. libr. 2. de sortib. cap. 1.*

62 ¶ Diuinatoriæ sortes appellantur, quæ mittuntur, vt cognoscantur futura, & occulta, quæ quia meræ sunt diuinationes, ex pacto tacito, vel expresso cum dæmone contracto, omni iure damnantur, vt tradunt *D. Thom. 2. 2. quæst. 95. Petr. Gregor. in Syntag. lib. 34. cap. 1. 2. 3. 4. & 5. Lel Zecchius in summ p. 1. tit. de fide, cap. 15. num. 9. Cardinal. Toleto in Summ. lib. 4. cap. 15. ex num. 3. Mart. del Rio lib. 4. Magic. cap. 2. q. 7 sect. 3. & 4. & cap. 4. q. 1. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 12. Petr. Binsfeld. in l. 3. C. de malef. q. 3. Tiber. Decian. lib. 5. cap. 17. Grilland. d. q. 1. Maluet. de sortib. q. 3. Abb. in cap. Ecclesia vestra, de sortil. Campanil. diuers. iur. rub. 11. capi. 26. num. 94. & 95. D. Anton. p. 2. tit. 12. cap. 1. §. 9. Iacob. de Graffis lib. 2. decis. cap. 4. ex num. 1. & cap. 5. ex num. 24. Ioan. Azor p. 1. Moral. lib. 9. cap. 21. Sanchez d. lib. 2. Decalog. cap. 38. ex num. 56. Salcedo ad Diaz in Prax. capit. 100. ex n. 101. Bulenger. lib. 2. de sortib. cap. 1. Bonacin. in Summ. tom. 1. circa primum Decalog. disp. 3. quæst. 5. punct. 3. Farinac. in Prax. crimin. q. 20. ex num. 72. & de hæretic. q. 181. §. 1. n. 62. 63. 64. & 65. Caualcan. de brach. Regio p. 1. num. 84. Raph. de la Torre tom. 2 q. 95. art. 8. Barbos. de potest. Episcop p. 3. alleg. 51. cas. 8. num. 128.* † Neque vllã causa tollerari 63
debent, quia omnis diuinatio infidelem cum dęmone amicitiã continet, vt docet *D. Aug. lib. 2. doctrin. Christ. cap. 22.* Et in iniuriam Dei vertitur, *D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 6. & 7. Petr. Gregor. in Syntagm. d. libr. 34. cap. 7. num. 5.* † Ideo grauissimum est pec- 64
catum etiam si bono zelo exerceatur, *cap. 2. de sortileg.* quia nobis interdicta est omnis cum dæmone amicitia, Apostol. Corinth. 1. capit. 10. *Nolo socios vos fieri dæmoniorum.* † Nam si electus à Fortuna Dea expecta- 65
tur, manifestam continet idolatriam, vt tradit *Euseb. lib. 9. præpar. Euang. cap. 2.* Nam vt ait Iuvenal Satyr. 10.

Te facimus Fortunã Deam, cæloq; locamus.

† Si à Fato euentum expectat continet 66
manifestat hæresim, quia Fatum esse credit, quod tot sæculis Ecclesia impugnauit, quia nihil aliud est hæresis, quam aliter, quam Ecclesia tenet dissentire, *capit. hæc est fides 24. quæst. 1.* † Cuius generis est Rota 67
fortunæ, in qua per quosdam circulos, Planetis, signis, & numeris distinctos, cum de alicuius Fato quæritur superstitiosè inuestigatur, vt dum puer essem apud multos vidi, & maximè in vsu esse in Fez, narrat *Ioann. Leo in histor. Afric. lib. 3.* † Quæ ex- 68
presè quidem damnatur, *in capit. non observetis 26. q. 7.* sub illis verbis. *Siue qui per quosdam numeros literarum, & Lunæ, & per Pythagoricam Necromantiam egrotantium vitam, vel mortem, vel prosperam, vel aduersam fortunam inquirunt.* † Cuiusmodi 69
etiam fuit *Ars Planetaria*, laminis scripta, &

Carolo

Carolo Magno missa obtinendæ omni cognitioni supernaturali artium, & scientiarum, de qua *Martin. del Rio libr. 2. Magic. capi.*
69 *2.* † Nam cum sortes huiusmodi naturaliter nullam habere veritatem dignoscantur, neque à Deo sint institutæ, de necessario effectus adscribendus est dæmoni, cuius pacti sunt signa; ideo ea obseruare peccatum est mortale contra Religionem, vt docet *Suarez*
70 *lib. 2. de relig. c. 12.* † Siue per talos, vel tessaras, sortes huiusmodi experiantur, vt quæ de fato suo quærebunda in suum caput recidere agnouit apud Alciat. embl. 129.

At cui tactato male ceserat alea talo, &c.

71 †Iactabantur non solum tali, sed etiam fabæ in Lemuralibus Laruis placãdis, Manes gratia Alex. ab Alex. lib. 3. dier. Genial. cap. 12. *In Lemuralibus fabam noctu iacere, & supatum est Lemures se ex domo eijcere clamantes, eam nigram esse conuenit: ipsamque lotis manibus, & pede nudo per ora versare; & post terga reijcere, eriſque tinnitum facere, vt Lemures fabis redempti domo abirent, nouies orare.* † Horum nefarium ritum taxat
72 S. D. N. Sixt. V. in Extrauag. cœli, & terræ ann. 1586. *Vel fabarum iactum vti non verentur.* Ad quem morem respexit Ouid. libr. 5. Fastor.

Et nigras accipit ore fabas,
Aduersusque iacet: sed dũ iacet, hæc ego mitto
His (inquit) redimo, meque, meosque fabis.

73 ¶ Ad futura euenta dignoscenda fabarum etiam vsus fuit, vt infelix illa Beatrix, ipso die, quo à Ferdinando viro, vna cum Commendatarijs in adulterio deprehensis Cordubæ interfecta est, fabas iactasse fama refert, quæ omnes in caput ceciderunt, non diuinatio non infima fuit, Ouid. Fastor. lib. 2.

Tum cantata tenet confusio licia plumbo,
Et septem nigras versat in ore fabas.

74 ¶ Quod videtur habere originem ex veneratione Fortunæ Deæ, in cuius templo loco oraculi sortes mittebantur, vt de templo Prænestræ traddit *Cicer. libr. 2. diuinat.*
75 ex quo dictæ, *sortes Prænestinæ.* † Cuiusmodi fuerunt plura alia, vt Phebeiæ, de quibus meminit *Seneca in Oedip.* Deliæ, Lyciæ, Anciates, quæ caracteribus dabantur, quibus futura cognoscerentur, vt tradit *Alex. ab Alex. lib. 1. Genial. cap. 13.* Delphicæ apud Horat. in art. poët.

Et diuina futuri
Sortilegæ non discrepuit sententia Delphis.

76 ¶ Vnde sors pro Oraculo, tradit Valer. Max. lib. 1. *Cuius rei explorãdi gratia legati apud Delphicum Oraculum missi retulerint Principi sortibus.* † Quæ non de libris Fatalibus Sibyllarum, sed de sortibus, quæ in templo iacebantur intelligendũ est, vt tradit Cerda ad illud Verg. Æneid. 6. 77

Hinc ego, namque tuas sortes, arcanaque Fata,
Dicta mea Genti ponam

† Et quia Fortuna Prænestè colebatur sub imagine duarum sororum siluis, *Fortunæ præneſtè iugis*, sors pro Fortuna in ualuit *Auth vt omnes obediant Iudic. §. arripiant, collat. 5.* Horat. lib. 1. Saty. 9. 78

Namque instar fatum mihi triste tabella,
Quod puero cecinit diuina mota anus vrna.

CAP. VIII. De Necromantia.

SVMMARIVM.

1. *Necromantia vnde dicatur.*
2. *Necromantia, in quo consistit.*
3. *Necromantia apud Hebræos fuit à tempore Moysis.*
4. *Necromantiam exercuit Pythonissa ad petitionem Saulis.*
5. *Necromantiam ante exustam Troiam apud Homerum.*
6. *Necromãtia dicitur vmbrarum colloquium.*
7. *Necromantia vnde habuit originem.*
8. *Interitum hominis quare non lamentiris, sed hymnis prosequebatur.*
9. *Animæ non sunt ab æterno, nec diuinæ essentiæ participes.*
10. *Anima non habet corpus ad apparendum, neque illud potest aliunde comparare.*
11. *Animæ nudatæ à corpore non possunt iterum illud induere.*
12. *Diabolus nullas animas potest ad hanc coloniam reuocare.*
13. *Animas non apparere, sed dæmones eorum formam assumere.*
14. *Animarum apparitiones spectra sunt.*
15. *Anima Samuelis ad incantationem Pythonissæ apparuit.*
16. *Samuelis anima apparuit, non Mago carmine, sed iussu, ac imperio Dei.*
17. *Animarum apparitiones ad absolutam Dei potestatem pertinent.*
18. *Dæmonum apparitiones spectra, & phantasmata sunt.*
19. *Dæmonum apparitiones vmbras esse, & figmenta.*
20. *Manes inferiorum figmenta.*
21. *Manes cur vmbræ dicantur.*
22. *Animæ ipsæ ipsissimæ sunt vmbræ.*

23. *Necromantiæ variæ fuerunt ritus, & cæremoniæ.*
24. *Sanguis verus cur in Necromantia offereretur.*
25. *Orpheus sola inuocatione vxorem ab inferis rebocauit.*
26. *Necromantiæ institutum duplex fuit.*
27. *Necromantia altera per inuocationem, altera per sacrificium.*
28. *Anima non reddit ad corpus per Necromantiam.*
29. *Manes dæmones fuerunt, qui mortuorum animas emenciebãtur.*
30. *Necromantiæ aperta interuenit Idolatria.*
31. *Dæmones ementitis animis facilius quidquid vellint persuadent.*
32. *Necromantia dæmones persuadent inferorum carcerem non ita esse perpetuum.*
33. *Grymoriæ artis canones ad Necromantiam.*
34. *Animæ post mortem non efficiuntur dæmones.*
35. *Manes ipsi animæ appellantur.*
36. *Sciomanteia prima Necromantiæ species.*
37. *Sciomanteia in nemore obscuro exercuit Eriebtus.*
38. *Sciosmenteia sacerdos discolori veste induebatur.*
39. *Palla atra, pulla, & lugabris in Sciomanteia.*
40. *Necromantiæ altera species adhibitis ossibus, & fibris mortuorum.*
41. *Necromantia varij ritus.*
42. *Necromantiæ varius carmen.*
43. *Cantus Necromantiæ, quo ritu peragebatur.*
44. *Carmen Necromantiæ qualis fuerit.*
45. *Preces Necromantiæ solemni carmine concipiebantur.*
46. *Diabolus cadaver aspiciens reformidat illud ingredi ad Necromantiam.*
47. *Resurrectio operatur nictu oculi.*
48. *Manes pro dæmonibus inuocantur.*
49. *Diabolus apparens in cadauere ex Necromantia, sine nouo carmine non discedit.*
50. *Dæmones mortuorum animæ emenciuntur.*
51. *Manes, & umbræ inferorum spiritus sunt.*
52. *Necromantia res est periculis plena.*
53. *Necromantia multi mente abalienantur.*
54. *Necromantia multi male perent.*
55. 56. *Necromantia, quam detestanda.*
57. *Necromantiæ probibitio, & pœna.*
58. *Dæmonis responsa quærens stultitiæ annumeratur.*
59. *Necromantiæ consultori, & consulenti pœna mortis indicta.*
60. *Necromantici morte æterna puniuntur.*
61. *Necromantici iure humano veteri, qui sint.*
62. *Necromantici is hodie, quæ pœna sit.*
63. *Necromantici, quasi hæretici puniuntur.*

NECROMANTIA prima 1
est, & præstantissima *Maganiæ* pars, quæ adventum expectat, sic dicta à Græcis νεκρὸς *necros*, quod mortuum significat, vel cadauer, & μαντεία *tesmãteies*, dicta *diuinatio*, vt docet *D. Augustin. lib. 10. Ciuit. Dei cap. 9. c. nec mirum 26. q. 5.* † Cuius quidem institutum in eo consistebat, vt per artes *Grymoriæ*, mortuorum animæ euocarentur, vt de occultis, & futuris responsum darent, vt docent *D. Augusti. d. cap. 9. & 10. & lib. 7. capi. 33. Petr. Leloyer libr. 4. Spectror. cap. 4. Martin. del Rio Magicar. lib. 2 q. 26. & lib. 4. q. 6 ca. 1. Ioan. Azor tom. 1. instit. moral. lib. 9. cap. 20. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. relig. q. 95. art. 3. disp. 3. Farina. de hæretic. q. 181. §. 1. n. 58. Perera de Mag. lib. 1. c. 11. Barbosa de potest. Episcop. p. 3. allegat. 51. cas. 8. num. 129. Iul. Cæs. Bulenger. lib. 3. diuinat. cap. 3.* † Quæ quidem 3
ars per quam vetusta est, nam apud Hæbreos à tempore Moysis (qui vixit anno mundi 2464. Dilubij 808. ante natũ Christi 1589) Pythonisę artem prohibitam exercẽtis inuenio *Leuit. c. 20. Deut. c. 18.* † Quæ fuit mortuo- 4
rum animas euocandi ars, vt ad Saulis Regis petionem exercuisse pythonisam cõstat *Reg. 1. c. 28.* qui vixit anno mundi 2977. Diluvij 1320. Troiæ exustæ 105. ante natum Christũ 1077. vt cõstat ex Computo *Iacob. Salian. in annalib. sacris tom. 3.* † Et non multo ante 5
exustam Troiam apud Homerum vsitatam νέκυος μαντείαν inuenio, nã Empedocles testatur apud Laert. *Educes mortui viri robur ex inferno.* Melissam Pimandri marti animam, quærentem introducit *Herodot. lib. 1.* † Vm- 6
brarum inferorum colloquia vocat *Plini. lib. 30. capit. 2.* animarum responsa, *Heliodorus Æthiop. hist. lib. 6.* ad quam conducit Vergilius dum ait Eglog. 8.

Mœrim sæpe animas imis exire sepulchris.

7 ¶ Hæc ars habuit originem ex errore illorum, qui credebant animas ab æterno esse, & diuinæ essentiæ participes, ideo corporis mole liberatæ, quasi diuinitate sua consequuta valebant diuinitate, & responsa de futuris, 8 & occultis reddere, quod astruit *Plato*. † Ex quo hominum interitum non lamentis, sed hymnis, & canticis prosequendum apud Romanos testantur *Plutar. de consolat. ad Apollon. Plin. li. 2. cap. 63.* Apud Hebræos docent tybicines illę in morte Principis filię, *Math.* 9 *cap. 9. v. 23.* † Sed animæ non sunt ab æterno, neq; diuinæ essentiæ particeps, neq; quid quam sciunt, quod in corpus nequeant effundere, vt ab eo liberatę valeant diuinare, vt docet ex Gentilibus *Aristot. libr. 3. de Anima, cap. 4. & in Problem. sect. 30. & in Metaphysic. libr. 12. text. 17.* Et ex Catholicis, *D. Thom. p. 1. quæst. 84. art. 3. Petr. Thyræus* 10 *libr. 1. de apparit. spirit.* † Neque in potestate eorum est apparere quandoque vellint, quia nullum habent corpus, in quo appareant; neque illud possunt comparare, neque ex elemẽtis, neque aliunde, nam carẽt organis corporeis, quæ illi ad mouendum corpus sunt necessarij, quando erant in corpus, vt docet *Soto in Sentent. 4. distinct. 45. q. 1. art. 4.* 11 † Neque nudatæ semel à corporis integumento illud pro libito rursus induere valãt, quia vt ait Regius Vates, Psalm. 77. *Homo spiritus vadens, & non rediens : pulvis est, & postquam semel defloruit, dicitur suum locum amplius non recognoscere.* † Neque 12 diabolus eas potest ad hac coloman reuocare, nam Beatorum animæ in manu Dei sunt, ipsique soli obtemperant: damnatorum autẽ, vt quæ pessimo carcere sunt mancipatæ (sine Dei licentia) nequit diabolus finere egredi, *D. Thom. p. 1. q. 117. art. 4. Tertulian. libr. de Anim. cap. fin. Binsfeld. in confess. malef. dub. 1. concl. 1. 2. & 3.*

13 ¶ Vnde non animas mortuorum esse, quæ ex hac arte apparent, sed dæmones sub specie animarum expresse tenent *D. Aug. Lelobyter. Mar. del Rios, Azor. & alij vbi sup. Bar. Spina de strigib. cap. 13. D. Thom. p. 1. q. 117. art. 4. Crespet. lib. de odio Satan. discurs. 12. Bulẽg.* 14 *d. c. 3.* † Ex quo illas non animas, sed earum spectra, & figuras dixit Claud. in Rufin.

Defunctasque vident migrare figuras.

Imagenes varias.

Nõ vero quotiẽs animas Magus euocat Orco,
Illarum assumpta mentitur imagine vultus.

15 ¶ Neq; obstat animã Samuelis prophetę ad Pythonissæ incãtamẽta Sauli apparuisse, *Reg. 1. c. 28.* Nam præter quam quod phantastice fuisse representatam affirmat, *D. August. lib. 2. ad qq. Simpliciani respondẽs ad q. 3. & lib. octo Dulcicii quæstionibus q. 6.* † Non Ma- 16 gico carmine, sed iussu, ac imperio Dei contingit, vt Sauli curiositatem reprehenderet, & finem suum annunciaret, vt docet *D. Tho. 2. 2. q. 95. ar. 4. & q. 178. art. 5. P. Leloyber. lib. 4. Spectror. cap. 1. Perera aduersus fallac. art. lib. 1. cap. 11.* † Nam animarum apparitio 17 nes ad absolutam Dei potestatem pertinent, vt probant *D. Augustin. lib. de cura pro mort. cap. 10. & lib. 3. de Trinit. D. Thom. p. 1. q. 89. art. 8.* † Ea enim, quæ nobis dæmo- 18 nes obtrudunt spectra, & phantasmata sunt, *Tertuli. libr. de Anim. capit. penult. D. Thom. p. 1. q. quæst. 117. art. 4. Guill. Parisiens. p. fin. de Vniuers. capit. 24. Suarez in D. Thom. p. 3. quæst. 53. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. relig. quæst. 95. art. 3. disputat. 3.* 19 † Qua ideo dæmonum phantasma appellat *Barthol. Spina sacri Palatij Magister tract. de strigib. capit. 13.* Vmbras vero *Plin. lib. 3. cap. 2.* Et Manes quasi inferorum figmenta, Seneca in Oedip. 20

Vocat inde Manes, teque qui Manes regis,
Et obsidentem claustra lethalis lacus.

† Manes enim dici vmbras sciunt omnes, sed 21 cur ita dicantur pauci fortasis: doctrinam hãc ex Plutarcho elicio, qui in libro de sera. Num. vindict. *Animas*, inquit, *defunctorum, neque vmbram facere, neque connibere.* † Itaque animæ ipiæ ipsissimæ sunt vmbræ, videlicet, præhabiti corporis simulacha, quæ Manes vocat. *Martian. I. C. in l. in tantum D. de rer. diuiss.* quasi Manes sint vmbræ, nam vt ait Callimach. 22

Sunt aliqui Manes, letum non omnia finit,
Luridaque euictos effugit vmbra rogo.

¶ Ad quod quidem variæ fuerunt ceremoniæ, & ritus, vt de amico suo Apione huic ãrti dedito memorat *Cicero in Tusculan.* Dum tamen corrigas illud, *falso sanguine*, quod ex huius rei ignorantia male inuulgatis codicibus legitur, & eius loco reponas, *Salgo sanguine.* † Nam his Manibus sanguis asserebatur, 24 nõ falsus, sed verus, & ferũs quod sale spargebatur, vt mos fuit in omnibus sacrificijs sale victimã condire, *Plin. lib. 31. cap. 7.* quod ab Hebræis Gentes mutuasse videtur ex illo Leuit. c. 2. *Quidquid obtuleris sale condies.* † Ali- 25 quãdo etiã sola inuocatione peragebatur, vt de Orphæo huius artis peritissimo Euridicẽ vxorẽ ab inferis reuocãte canit Verg. Æn. 6.

Si potuit Manes arcessere coniugis Orpheus
Threicia fretus cythara, fidibusque canoris.

† Nam huius artis institutum duplex fuit. 26

Vnum per ſacrificium,ſiue inuocatiouem ſolam,cuius meminit text.in cap.illos 26.q.2. *Quaſi nullum eſſet ſacrificium,& nullæ preces ad aliquem ſpiritum,ob diuinationem dirigerentur.* † Alter fuit per incãtationẽ mortui alicuius cadauere adhibito,cuius exubias cãtibus,& imprecationibus ſpiritus ſubire cogebatur, vt reſponſum daret iuxta illud D. Iſai.cap.8. *Nunc requiret pro viuis à mortuis.* † Loquitur enim de hac ſecunda huius artis ſpecie, in qua cadauera mortuorum adhibebantur, aut iuxta vulgarem ſententiam, qua mortui ſpiritus acciri credebant, vt reſponderent, alias enim ſi anima verè ad corpus rediret, procul dubio eſſet vera reſurrectio, quæ ope dęmonis fieri nequit, vt probat *D.Thom.2.2.q.95.art.4.* † Sic Manes iſtos dæmones fuiſſe,qui mortuorum animas ementiebantur aperte docent *D. Auguſt. vbi ſup. D.Thom.p.1.q.117.art.4.Ioan.Azor.tom.1. Inſtit.moral.lib.9.cap.20.Raph.de la Torre vbi ſup.d.diſput.3.Alex.ab Alexa. lib.2.Genial.cap.9.& lib.4.c.19.& lib.5.c.23.& li.6.c.21.* † Vnde in hac arte aperta interuenit idolatria,nã vt ait Tertul.lib.de anim.c.fin. *Necromantia ſecunda eſt Idolatria, in qua ſe dæmones perinde mortuos fingunt ,quem admodum in illa Deos; itaque invocantur quidẽ defuncti, ſed dæmones apparent ſub eorum obtentu,& ſub perſonis defunctorum deliteſcens aliquem ſe ex hominibus affirmat.* † Sic enim dæmones facilius hominũ quidquid velint, perſuadẽt, nam homines animabus defunctorum,vel parentũ,vel amicorum ſuorum,quos diligunt,& à quibus ſe diligi non dubitant, libentius & promptius credunt;quam dæmoni, quem naturaliter abhorrent, vel ex illo Geneſ.cap.3. *Inimicitias ponam inter te,& mulierem,ſemen tuum, & ſemen illius.* † Deinde ita perſuadent hominibus infernum nõ eſſe carcerem perpetuam, ex quo non liceat aliquando egredi,neque adeo graues, & perpetuas inferni pœnas,vt Chriſtiana veritas iactetur;necnon,quod ipſe de illis poteſtatẽ habet, & arbitrium, & ſic ſe eſſe ſimilem Altiſſimo,quod eius conatus,*D.Iſaiæ c.14.* † Ad quod Magica ſacrificia ſunt inſtituta,& Grymoriæ artis canones,vt Manes adeſſent,quos defunctorum animas putabant,& re vera dæmones fuerunt, vt noua,& vetera aducẽs probant *Creſpet.lib.de odio Satan.diſcurſ.12.ex fol.192.Raph.dela Torre d.q.95.art.3.diſp.3.* † Non quod animæ poſt. mortem efficiuntur dæmones , quos *Manes* vocabant, dum exitus incertus eſſet; *Lares* ſi boni eſſẽt: *Laruas*,ſeu *Lemures*,ſi mali credebãtur;*D. Aug. lib.4.Ciuit.Dei cap.11.* Sed quod eorum perſonas dęmon ementiretur,D.Auguſt.lib.10. Ciuit.Dei cap.11. *Simulans Deos,& dæmones,& animas defunctorum.* † Ex quo Manes ipſas animas appellabant,vt tradit *Apuleius de dæmon.Socrat.* vt ſic ſepulchra Dijs Manibus conſecrarentur,quaſi animis,*Cicer.libr.2.de legib.*& Manes quaſi animas eliciebãt, Horat.lib.1:Satyr.8.

Manes alicium animas reſponſa daturas.

¶ Prima huius artis,ſeu Grymorię ſpẽcies vocatur Σκιομαντεια *Sciòmantea*, quam Canidia peregit apud *Horat. Saty. 8.* Circes apud *Homer. in Odyſ.* Medæa apud *Ouid. in Metamorph.* Erichtus apud *Lucan.in Pharſal. libr. 6.* Orphæus apud *Vergil. Æneid.6.* † Quam in nemore obſcuro denſitate arborum opaco,horrendo,tenebroſo,&Hecati ſacro,& ſpectris infeſto Erichtus hanc Magiã peregiſſe docet Lucan.Pharſal.6.

Montiſque cani,quem triſtis Erichtus
Damnarat ſacris,alta ſub,rupe locatur.

† Tunc Magus ad funeſta ſacra diſcolori veſte induebatur, ad Manes adſciſcendos,vt feciſſe Erichtus teſtatur Lucan.d.6. Pharſal.

Diſcolor,& vario furialis cultus amictu
Induitur.

† Sine palla atra,pulla,lugubri, triſti, funeſta ad talos vſque, vt Thyreſias apud Senecã in Oedip.

Vates amictu corpus,& frontem quatit,
Lugubres palla perfudit pedes,
Squalere vultu mœſtus ingreditur ſenex.

Canid. apud Horat.Satyr. 8.

Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam,pedibus nudis,paſſoque capillo.

¶ Alter modus fuit Theſalicus adhibitis funeſtioribus ritibus,oſsibus, fribiſque mortuorum,& alijs rebus planè feralibus ,& vocatur propriè Græcè νεκρομαντεια *Necromantia*,quam alter noſter M. Annæus Lucanus de Erichto excitante animam defuncti militis Romani ſic agredirur lib.6. Phar:

Pectora tum primum ferbẽti ſanguine ſupplet
Vulneribus laxata nouis,taboque medullas
Abluit,& virus large Lunare miniſtrat,&c.

† Et poſtquam lyncis viſcera, nodum hyenæ, medula cerui, echenes,oculos draconis,aquilæ petram,viperam conchæ marinæ,ceractã, & Phenicis cinerem contulit,incantationem proſequitur d.Pharſal. 6.

Quo poſtquam viles, & habẽtes nomina peſtes
Contulit, infando ſaturatas carmine frondes:
Et quibus os dirum naſcentibus inſpuit herbis
Addit,& quidquid mundo dedit ipſa veneni.

¶ Sed poſt herbas ſequebatur incantatio duplici

duplici videlicet modo, primo vlulatu, incondito ferarum sono; deinde concepto, ac solẽni carmine, quo inuocãtur Orcꝰ, Styx, Chaos, Megæra, Ceruerus, Cocitus, Phlegeton, Caron, Rhadamantus, Caos, Pluto, Eumenides, Elysus, Proserpina, Hecates, Eudæmones, Thesiphone, & iuventur Chadmeæ gẽtis Ma
43 nes libere pati exire, ceteros manere. † Cantus tamen huiusmodi quo ritu, & sono peragere retur perite, & omnino ex arte, his verbis nostet er M. Annęus Lucan. vbi sup,

Tunc vox Latheos ẽũctis pollentior herbis
Excantare Deos, cõfundit murmura primũ
Dissona, & humanæ multũ discordia linguæ
Latratus habet illa, canum genituſq; luporũ
Quod trepidus bubo, quod Styx nocturna queruntur,
Quod stridens, vlulantq; fera, quod sibillat anguis
Exprimit, &c.

44 Duo mox subduntur carmina, prius deprecatorium; quo Dij infernales adesse deprecabantur, & opem ferre; posterius comminatorium, & obsecratorium, commemoratis suis metitis, ac cultu illius assiduo, necatorum infantium, & antropo phagiæ, vt docet *Mart. del Rio lib. 4. Magicar. cap. 2. q. 6. sect. 2.* †Preces enim concipiebantur solemni carmine vt Erichtus apud Lucan. d. Pharsal. 6.

45 *Exaudite preces, si vos satis ore nefando,*
Polutoq̃ voco; si nunquã hæc carmina fibris
Humanis ieiuna cono, si pectora plena
Sepe dedi, si Laui calido profecta cerebro
Si quis, qui vestris caput, axtaq; lancibus infans
Imposuit, victurus erat parente precanti.

46 Tunc diabolus animam ementitus cadauer aspicit, reformidatquè, quasi timentem iterũ eius carcere includi, Lucan. d. Pharsal. 6.

Hæc vbi fata: caput spumãtiaq; ora lenauit,
Aspicit astantem proiecti corporis vmbram
Ex animis artus inuisaq; claustra timentem
Carceris antiqui.

47 Si vmbra fuit anima antequam corpus ingrederetur, illum mouere nequibat, & si corpori vniretur, quod erat vera resurrectio, non debuit tempus prætermitti, sed instãti operari, vel mictu oculi, vt Pauli verbis vtar, *Corinth. 1. capit. 15. Scotus Sent. 4. dist. 43. q. 5. Sotus. q. 2. art. 3. Durand. q. 4. Suarez tom. 2. de verbo*
48 *incarnat. q. 53. art. 1. disput. 44. sect. 3.* † Sed iam vmbra adens si corpus subire verebatur, precibus, & imprecationibus nixus Erichtus.

Verberat immotum viuo serpente cadauer,
Perq; cauas terræ, quas egit carmine rimas,
Manibus illatrat, regniq; silentia rũpit &c.

Et tandem responso dato Erichtho veniam poscit redundi, quia non potuit sine eius venia vmbra discedere. 49

Sic postquam fata peregit
Stat vultu mæstus, tacito, mortemq; popoſcit
Carminibꝰ magicis opus est, herbisq; cadauer
Vt cadat, & nequeant animam sibi reddere fata.

Si mortus mori quiret, velarte Magica resuscitari, sed de vmbra, vt de anima locutus poeta, metaphoricè vitam, mortem que vsurpauit, quæ dæmonum figmentum fuit, se mortuorum animas ementientiũ, vt exemplis confirmat *Crespet. lib. de odio Satan. discur. 12. ex fol. 192.* † Manes enim, & vmbræ huiusmodi 51 infernales spiritus fuerunt, vt docet *Tiraquel. ad Alex lib. 2. Genial. cap. 9. & lib. 4. cap. 19.* nam vt ait Tibul. lib. 1. eleg. 2.

Iam ciet infernas magico stridore cohortes,
Iam ciet sparsas lacte referre pedem.

¶ Periculi plena res tunc ipsi Mago, 52 quem diabolus interdum aufert, & vitæ, spectuiq; subtrahit, vt docet *Fran. Picus lib. 4. Prenot. cap. 9.* † Tunc ipsis qui curiose consu- 53 lunt, qui nonunquam mente abalienatur, l. 2. tit. 23. part. 7. *Demanera que algunos dellos mueren, o finean locos, o desmemoriados.* quos ideo lymphatos, Ceritos, & imaginosos appelat *Lauater. lib. de spectr.* † Er tandem male 54 pereunt, vt de Saule legitur *Reg. 1. cap. 28.* de Zoroastro Magiæ inuentore, *Plin. lib. 30. cap. 1. & lib. 11. cap. 24.* de Numma Pompilio, *Plutarch. in Num.* de Tulo Hostillo, *Tit. Liuius lib. 1. ab vrbe cond.* de Valeriano, *Nicephor. lib. 10. cap. 29.* de Heliogaulo, *Xiphilin. in eius vita.* † De Orpheo Mopso, Amphiareo plura *Ouid. Seneca, & Statius*, de Pithagora Samio, *Laert. in eius vita*, de Rege quodam nostris temporibus, *Remigius lib. 2. demonolat. cap. 3.* † Nam vt ait Alcim. lib. 2. 56 carm. 15.

Cum tamen eductas inferni sedibus vmbras
Cólloquium miscere putat, & nota referre
Spiritus erroris, qui tunc vagatur in illis
Ne vero multis dicantur singula verbis,
Præsenti illussus damnabitur ille perenni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere tentat.

¶ Vnde hæc ars prohibita est omni iu- 57 re, *Leuit. cap. 10. Deuter. cap. 18. Iudic. cap. 12. Isai. cap. 8. Iob cap. 13. Reg. 1. cap. 9. Reg. 4. cap. 1. cap. quisine Saluatore 26. q. 2. cã. nec mirum 26. q. 5. l. prætor ait §. aduersus C. de sepulchro violat. l. multi C. de malefic. & mathem. l. 2. tit. 23. pa. 1. 7.* † Stultus enim, & excelebra- 58 tus est, qui dæmonis responsa querit, cum eius

sit fallere conatus, *D. Hieron. in Isai. cap. 41. D. August. lib. 10. Ciuit. Dei. cap. 10. Franc. Picus lib. 4. Prænot. cap. 9.* † Ideo vtraq; con-
59 sultori, & consulenti pæna mortis naturalis iure diuino affigitur Leuit. cap. 20. *Vir, siue mulier, in quibus pythonicus, siue diuinationis spiritus fuerit, morte moriatur, lapidibus obruant eos, sanguis eorum sit super eos.* Deuter. cap. 18. *Neque pythones consulat, aut diuinos*

60 † Et post hanc vitam qui mendacia sunt secuti ad æternam mortem sunt damnati, Apocalyps. cap. 21. *Venefici is, & idolatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors se-*
61 *cunda.* † Iure humano deportationis in nouiles, mortis vero in viliores pæna statuitur *l. prætor ait §. aduersus D. de sepulch. violat. l. qui sepulchrum C. eod. titul.* † Posteriore ve-
62 ro iure in vtriusq; speciei euocatores à Constantino lætale supplicium sancitur *in l. multi C. de malefi. & mathem.* quibus respondet de uire Regio *l. 3. tit. 23. p. 7. l. 5. tit. 3. lib. 8. Re-*
63 *copil.* † Et nouiore iure Canonico hanc artē exercentes, tanquam hæretici puniuntur in Constit. *S. D. D. Sixti V. quæ incipit cœli, & terræ anno Dom. 1586.*

CAP. IX. De Ariolatione.

SVMMARIVM.

1. *Ariolatio omnem diuinationem complectitur.*
2. *Ariolatio accipitur pro ea diuinationis parte, quæ circa aras Idolorum versatur.*
3. *Gratianus circa Ariolationis explicatorem reprehenditur.*
4. *Gratianus correctus circa Ariolationis partes.*
5. *Magia multum cum idolatria coberet.*
6. *Orpheus Magus & idolatra.*
7. *Numa Pompilius idolatra, & Magus.*
8. *Sacerdotes Idolorum, vt plurimum Magos fuisse.*
9. *Eleusina Cereris sacra multum Magiæ redolet.*
10. *Mundus apelatur arcanum Cereris Eleusinæ.*
11. *Serapidis, & Isidis sacrū Magiæ redolet.*
12. *Magia Sacerdotio Gentilium confinis fuit.*
13. *Taletæ Magica sunt sacrificia dæmonū.*
14. *Iamblicus in sacrificijs multa magica admisit.*
15. *Magi Sacerdotes dæmonum fuerunt.*
16. *Arioli ab ara dicuntur.*
17. *Ara pro Deo vsurpatur.*
18. 19. *Aras tenere in sacrificijs in more fuit.*
20. *Aræ in vsu fuerent ante quam templa erigeretur*
21. *Altaria superis Dijs erigebantur.*
22. *Aræ tam Deo quam Idolo extruebantur.*
23. *Ara erigebatur, dicabatur, consecrabatur.*
24. *Aræ inscribebantur Deorum nomine, & aliquando causa referebatur.*
25. *Aræ inscriptio Atheniensis fuit ignoto Deo.*
26. *Aræ principio absque Idolo erigebantur.*
27. *Idola aris adebantur.*
28. *Idolorum varia nomina in sacris literis.*
29. *Idolatria antiquior est Idolis.*
30. *Lapides in ruinosis locis, & arbores, quibus tribuebat venerationem Gentilitas, submobentur.*
31. *Arbores, fontes, lapides, quasi altaria venerari prohibentur.*
32. *Lapidibus, arbaribus, plantis, & herbis veteres sua numina inesse putarunt.*
33. *Lapis & lignum referuntur ad idolatriā.*
34. *Idola ex lapibus, vel lignis fiebant.*
35. *Flores, legumina, poma, & id genus alia qua si numina Gentes coluerunt.*
36. *Cepæ & alia Ægipty pro Dijs venerabāt.*
37. *Dracones, tauros, vitulos, columbas, passares, cete, pisces, & alia animalia Gentes coluerunt.*
38. *Ariolis quo pacto dæmones occulta & futura manifestabant.*
39. *Ariolatio damnatur sacris literis.*
40. *Ariolationi interuenit Idolatria.*
41. 42. *Arioli sunt Idolatræ, hæretici, & pagano deteriores.*
42. *Sacrificium signum est diuinitatis.*
44. *Imago refert similitudinem eius in cuius persona sit.*
45. 46. *Adoratio imaginis confert honorem*
47. 48. 46. *Simulacra Idolorum vt Magiæ affines destrui iussum est.*
50. 51. *Arioli, vt veri Idolatræ debent ab Inquisitoribus puniri.*

ARIOLATIO lecit omnem di- 1
uinationem complectatur iuxta illud Leuit. cap. 19. v. 31. *Neque ab Ariolis aliquid suscitemini.* Deuter. cap. 18. v. 10. *Ne qui Ariolos scisciteur.* Reg. 1. cap. 28. v. 3. *Saul abstulit Magos, & Ariolos,* Isai. cap. 44. v. 25. *Et Ariolos in furorem vertens.*
† Nunc tamen Ariolationem accipio pro il- 2
la tantum diuinationis parte, quæ circa aras Idolorum captabatur, secundum D. Isidor. lib. 8. Ethymol. cap. 9. relatus in cap. igitur

26,q.3. *Arioli dicuntur, qui circa aras Idolorum nefarias preces emittunt; & funesta sacrificia offerunt, &c; celebrantibus dæmonis responsa accipiunt* † Longe prudentior hac in re quam Gratianus, qui hanc diuinationem ad Sacerdotes novæ legis transtulit, qui cuiusliuet doloris causa permoti altaria vestibus sacris exuere, & alia qualibet veste lugubri accingi præsumant, *in cap. quicunque sacerdotii 26.q.5.* † Quapropter in correctione Decreti facta per S.D.Gregorium XIII. à textu separata sunt illa verba, quę post Concilij Toletani textum à Gratiano fuerunt inserta, per quam predictam sacerdotum superstitionem ad Ariolationem retulerat, nã reuera talis ritus ad aliam diuinationis partẽ pertinet, vt probat *Ioan. Filesac. libr. de Magia Idolatr. §. 6. & 7.*

¶ Magiæ enim artis derisus multa cũ Idolatria coherent, siue vt ait D. Hieron. epist. ad Ephes. *Semper Idolatriam sequuntur artium Magicarum præstigiæ*: vnde Tertulian. lib. de Anim. *Magiam* appellat, *secundã Idolatriam.* † Nam apud Grecos Orpheus primus omnium nomina Deorum Gentilium inuenit, natiuitates, & facta exposuit, vt tradit *Athanagor. Apolog. pro Christ.* Orpheũ istũ Magum fuisse plurimi authores tradiderunt presertim *Plin. lib. 30. cap. 1.* † Apud Romanos Numa Pompilius, qui primus religionem Deorum, sacra, & sacerdotes instituit, vt testãtur *Dinim, Pambinus, Sigonius, & alij*. Magicas artes, & superstitiones coluit. Lactant. lib. 1. diuina. Instit. cap. 22. *Numa vanitatis apud Romanos author constituitur.* Tertuliã. in Apologet. cap. 25. *A Numa concepta est curiositas superstitiosa*, & cap. 22. *Homo fuit Pompilius Numa qui Romanos operosissimis superstitionibus onerabit.*

¶ Vnde sacerdotes Idolorum, vt plurimum Magos fuisse testatur; *Euseb. præparat. Euang. lib. 4. cap. 1.* nam plurima extiterunt apud Ethnicos sacra, quę arctissimam habent cum Magia coniunctionem, vt docet *D. Hieronim. in præfat. ad Ephes.* † Et vt alia interim taceam Eleusina Cereris sacra multum quod Magiæ redolet habuisse videntur, nã quid sibi voluit illa Vorronis verba *Mundus cum patet, Deorum tristium, atque inferorum, quasi ianua patet.* † Mundum vocat arcana illa misteria Cereris Eleusinæ, quæ ex Adæ preuaricatione habuerunt originem, vt docent *Arnobius lib. 1. Clem. Alex. exortat. ad Gent. & dixi in Epitem. libr. 3. cap. 2. in appendi. & infra tom. 2. lib. 10. cap. 13. ex nu. 1.* †Serapidis, & Isidis sacra in quibus quid Magicum cerneretur edocet ijs ritè iniciatus Apuleius Milesiar. lib. 11. *Accessi confinio mortis, & calcani Proserpinæ limina, per omnia vectus elementa remeani nocte media, vidi solem candido coruscantem lumine, Deos inferos, & Deos superos accessi coram, & adorani de proximo.* † At tamen ipse Apuleius Magus fuit sacerdos prouinciæ, vt testatur *D. Aug. ad Marcellin. epist. 5.* Nam Magiam confinem fuisse sacerdotij Gentilium apud Grecos testatur *Pselus lib. de dæmonib.* † Expiationes enim Magicas, quas *Teletas* vocant, eas commendat *Porphirius*, nihil aliud sunt, quam sacrificia dæmonum, vt probat *D. August. lib. 10. Ciuit. Dei cap. 9. 10. & 11.* † Et Iamblicus Porphyrij discipulus inter fundendas preces multa magica admisisse testantur *Eunapius in Iamblic. & Ædesiũ, Photius Bibliot. cap. 94.* † Nam apud Persas Magos re ipsa Sacerdotes existere contendit *Apuleius*, & Plauti querulo non semel sacerdotes pro Magos vsurpat, de quo plura scripserunt, *Nicephor. lib. 8. Hist. Eccles. cap. 36. Ioann. Filesacus de Magia Idolatr. d. §. 7.*

¶ Sic enim Arioli ab Ara dicebantur: nam Ara cultus præcipuus fuit religionis instrumẽtum, vnde pro ipsa religione accipitur, Cicer. lib. 3. nat. Deor, *Pro aris, & focis certandum.* † Item pro Deorum cultu Prouerb. *Amicus vsque ad aram*, & pro Deorum tutela, *Confugere ad aram.* Cic. libr. 3. Oratoris. *Tanquam in aram confugi filis.* Ouid.

Vnica fortunæ in ara reperta meæ.

† In ara enim huius Magiæ nefari antistites funesta sacrificia, & preces dæmonibus offerebant, & sacrificantes dęmonum responsa accipiebant, nam vt ait Macrob. lib. 3. Saturnal. cap. 11. *Multifariam legimus, quod litare sola non possit oratio, nisi ijs, qui Deos precatur, etiã aras manibus apprehendat.* † Quare Varro lib. 5. diuinat. *Aras, ansas*, primum dictas contendit, quod esset necessarium à sacrificantibus eas teneri, Vergil. Æneid. 4.

Tango aras, medioq; ignes, & numina testor.

Et Æneid. 6.

Talibus orabat dictis, arasque tenebat.

¶ Aræ ex lapidibus in excelso elatæ, antè quam templa essent structa in vsu fuerunt ad sacrificandum, vt tradunt *Ioann. Stuckius de sacrific. fol. 63. Rabbi David in Reg. 3. c. 3.* † Differunt tamen Aræ ab altaribus, quod illæ tam superis, quam inferis Dijs consecrarentur, hæc vero superiorum tantum Deorũ fuerunt, ideo in sacris literis altaria Deo vero tribuuntur, Genes. cap. 35. v. 3. *Vt faciamus ibi altare Deo.* Exod. cap. 24. v. 4. *Ædificauit*

altare

altare Domino, Deuter. cap. 16. v. 21. *iuxta altare Domini Dei*. Iosue cap. 8. v. 30. *Altare Domino Deo Israel*. Reg. 2. cap. 24. v. 18.
22 *Constitue altare Domino*. † Aræ autem tam Deo, quam Idolo extructę memorantur apud sacros auctores, vnde Idolis tribuuntur, Numer. cap. 28. v. 14. *Ædificauit Balaam septem aras*. Iudic. cap. 6. v. 25. *Circa aram Baal est* Reg. 3. cap. 16. v. 32. *Possuit aram Baal in templo*. Paralip. 2. cap. 33. v. 3. *Construxitq; aras Baal*.

23 ¶ Aræ erectioni sequebatur dicatio, consecratio in honorem illius Dei, cui erigebatur, iuxta illud Machabeor. 2. cap. 2. v. 20. *Et aræ dedicatione*, vt notãt *Patres & Ioan. Posenin. antiq. Roman. lib. 2. Beyssardus dic. tom. 9.* † Et insuper adebatur inscriptio, aliquando causam referens, propter quam erigebatur, Sueton. in Caligul. cap. 8. *Aras tibi ostendi inscriptas ob Agrippinæ puerperio*. Aliquando etiam deorum nomina quibus consecrabãtur, inscrebant, Valer Max. lib. 2. cap. 5
25 *Aram Diti patri Proserpinæque inscriptam*. † Quod irrefragabili testimonio sacrę scripturæ cõprobatur, nam D. Paul. Athenis prædicans, Aram inscriptam inuenit hoc titulo ἀγνώστῳ θεῷ IGNOTO DEO, Act. Apost. cap. 17. *Inueni Aram in qua scriptum erat ignoto Deo*.

26 ¶ Principio enim aræ pro Deorum veneratione, absque simulachro erigebantur, nam Lycurgus Lacædæmonijs prohibuit, ne simulachra Deorum fabricarẽt, & Ægyptijs elementis, sed absque imagiuibus diuinos afficiebant honores: Persæ, & Lybes primis tẽporibus nullas statuas, neq; templa habuisse constat, & Romanos plusquam centum, & septuaginta annos sine simulachro Deos suos coluisse testatur *D. August. lib. 4. Ciuit. Dei ca*
27 *pit. 31*. † Postea tamen simulachra fiebant, & ea omni genere venerationis prosequebantur, ad que etiam peregrinationes crebræ, & quædam longinquæ, atque periculosæ, vt in templis Apolinis, Hesperidum, Padalilis, & aliorum, ad quæ confugiebãt ex toto orbe religionis, & voti causa peregrini: vt apud Iudæos Vituli in Bethel, & Dam, & Gilgal, de
28 quibus crebris mentio in sacris litteris. † Mo habitæ enim suũ Baal coluerunt. *Numer. cap.* 22. Balphegor *Numer. cap. 25. Psal. 105.* Chamos, *Numer cap. 21. Iudic. 13. Reg. 1. cap. 11. Reg. 2. cap. 23. Hierem 48*. Madianitæ suum Balberith. *Iudic. cap. 8. & 9.* Syridem Rimnon. *Reg. 2. cap. 5.* Ammonitæ Moloch, *Reg. 1 cap. 15.* & Beelzabuth *Reg. 2. cap. 1.* Sidoni Astharoth *Iudic cap. 2. Reg. 1. cap. 11. Reg. 2. cap. 23.* Philistini Dagon *Iudic cap. 16. Samuelis 1. cap. 15.* Babyloni Belem, & Statuã *Hierem. cap. 40. Daniel. cap. 3. & 14.*

¶ Sic enim Simulachris, & Idolis anti 29
quior est Idolatria, nam lapides in ruinosis locis, arbores in nemoribus, & alia huiusmodi veteres pro dijs coluerunt, quæ ad Magiã etiam deseruisse probat *Filesacus ibi sup. d. §. 6* nam Magiam non esse sine Idolatria testatur *Concilium Illiberitam. can. 6*. † Sic enim eo- 30
rum veneratio prohibetur Concilo Narnetensi cap. 8. apud Ivon. p. 2. cap. 38. *summo studio decertare debent Episcopi, & eorum ministri, vt arbores dæmonibus consecratæ, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, vt nec ramum, nec furculum inde audeat amputare, radicitus excidantur, atque comburantur. Lapides quoque quos in ruinosis locis & Syluestribus dæmonum ludificationibus decepti venerantur, vbi & vota, & deferunt, funditus effodiantur, atque in tali loco proijciantur vbi nũquam à cultoribus suis inueniri possint*. † Aperta equidem hæc erat Idolatria, sed ad Magicas artes non parum deseruiebant, nam Æthnice superstitionis reliquæ huiusmodi, ad morborum curationem, dæmonis quidẽ ope, vel ad captanda auspicia, vel ad quid aliud Magicæ inuentionis deserbiebant, nã in Concilio Agathense cap. 6. habetur apud Iuon d. p. 2. cap. 57. *Præsertim ãdum est si aliquis vitia sua ad arbores, vel fõtes, vel ad lapides quasdã, quasi ad altaria faciat, aut ibi candelam seu quodlibet munus offerant, velut ibi quoddam numen sit, quod bonum, aut malum possit inferre*. † Putabant enim veteres lapidibus huiu 32
modi in Arã erectis, & arboribus, plantis, & herbis sua numina inesse quæ illis grata erãt, vt quercus Iobi, lauros Apolini, olea Minerbæ, mirtus Veneri, hedera, ferula, vitis Bacho, cupressus Diti, seu Plutõi, pinus Cybelli populus Herculi, & sic de alijs, vt tradit, *Bened. Curtius Symphorianus in lib. 6. hortor.* nã vt ait Lucan. in Pharsal.

Arboribus suus horror inest.

Vnde lapis, & lignum refertur ad Idolatriam Habacueh cap. 2. *Ve illi qui dicit ligno*, Hie- 33
rem. cap. 3. *Mechata est cum lapide, & ligno*; nam vt ait Bacuch cap. 6. *Lapidibus de montibus similes sunt dij illorum*. † Siue quod lapi- 34
dess, & ligna in Deos veneratsent, siue etiam quod ex lapide, & ligno suorum Deorum statuas fierent, Horat.

Cũ faber addubitãs scammũ faceret ne Priapũ
Maluit esse Deum.

† Flores etiam, legumina, poma, & id genus 35
alia quasi numina habentia coluerunt, & ex

floribus

floribus dicta sacra Floralia, & Floræ in æde Castoris, & Polucis simulacrum floribus stipatum, & Pomonæ Deæ dicati arborum fructus, atque pomi, quæ Priapo etiam hortarum præsidi fuerunt consecrata, Vergi. *Poma Priapo offert.* † Quod in tantum venit delirium, 36
vt cepas, & alia pro dijs Ægyptij coluisset, ad quorum Idolatriam respexisse videntur Israelitici, quando in solitudine recordabantur de ollis carnium, & ceparum Ægyptiorum, propter quod Dominus illos puniuit, *Exod. cap. 16.* nam, vt de illis irridet Iuuenal. Satyr. penulti.

O Sãcta gentes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina.

37 ¶ Dracones, etiam, tauros, vitulos, columbas, passares, cete, pisces, & animalia quæ cœlo, terra, mariq; nascũtur in deos colebant, & ipsa elementa, vt Aurel. Prudentius Hispanus vir Consularis, & Christianus in Symnach. v. 380.

Quidquid homus, pelagus, cœlum mirabile gignunt,
Id duxere Deos: colles, freta, flumina, flammas
Hæc sibi per varias formata elementa figuras,
Constituere patres. &c.

38 ¶ In quorum quidem sacris Arioli huiusmodi per locutionẽ dęmonis, aut per manifestationem sui conceptus, signis, portẽtis, motibus, alijsue rebus manifestatam, diuinabant, & quia id tantum coniectatione, & ambigua interpretatione coligebatur, merito testatur Sapiens Prouerb. cap. 23. v. 7. *Quoniam in similitudinem arioli, & coniectoris æstimat, quod ignorat.* † Vnde hanc diuinationis partem, siue Ariolationem damnatur in 39
sacris literis, *Leuit. cap. 19. v. 31. & cap. 20. v. 6. Numer. cap. 22. v. 5. Deuter. cap. 18. v. 10. Iosue cap. 13. v. 22. Reg. 1. cap. 28. v. 3. & v. 9. Reg. 4. cap. 23. v. 24. Isai. 3. v. 10. & cap. 19. v. 3. & cap. 44. v. 25. Daniel. cap. 2. v. 27. & cap. 4. v. 4.* † Nam in hoc crimine quo ad primum 40
interuenit Idolatria, grauior, quam Ismaelitarum, quia illi aureum vitulum coluerunt, ijpsum dæmonem, cui sacrificia offerunt sædius, quam vlli olim pagani, *Grilland. de sortileg. q. Farin. in Prax. q. 20. ex n. 81. to. 1.* † Qui ideo 41
sunt idolatræ, hæretici, apostatæ, & pagano deteriores, quia derelicto proprio creatore Deo, cui se in Baptismo addixerant, ad dæmonem eius hostem confugiunt, quod leges ciuiles pœna mortis multarunt *l. desertorem §. is, qui ad hostes D. de re milit.* † Nam vt ait 42
D. August. lib. 10. Ciuit. Dei cap. 9. *Visibile sacrificium exterius inuisibili sacrificij interioris est signum, quis enim sacrificare censuit, nisi ille, quem vt Deum scirit, aut credidit, aut finxit?*

¶ Ex quo Angelus Domini cum Manue 43
vir de Itiope Dam, ob filij euangelizatam dignitatẽ, voluisset hœdum de capris sacrificare ei, in hunc modum prohibuit Iudic cap. 13. *si me cogis non comedam panes tuos: si autẽ vis holocaustum facere, offert illud Domino.* † Vt 44
sic me ita videas, quanto minus offerenda sint dæmoni, aut idolo eius nomine, quia imago refert similitudinem eius, in cuius persona fit, vt docent *Athenas. lib. 4. contra Arrian. Brũ de imagin. cap. 20.* † Nam per adorationẽ 45
imaginis conterri honorem, cui adijcitur, nihil magis tritum est, atque vulgatum *cap. perlatum de consecrat. dist. 3. Brun vbi sup. cap. 19 Episcopus Simanc. de catol inst. tit. 33. ex n. 7.* † Quo fit, vt caueatur in l. nemo C. de pagan 46
& sacrific. cor. *Absit à sæculo nostro infandis, execrandisque simulacris honorem pristinum reddi, remisit sertis templorum impios postes, profanos aris accendi ignes, adoleri in eisdem thura, victima cedi, pateris vina libari, religionis loco existimari sacrilegium.*

¶ Grauissimum enim est crimen, ideo- 47
que Dominus iussit simulachra destrui Amorrheorum, Exod. cap. 23. *Non adorabis Deos eorum sed destrues eos, & confringes statuas eorum, & lucos succides,* & aliorum, Deuter. cap. 7. *Aras eorum subuertite, & confringite statuas, lucosque succidite, & sculptilia comburite.* & cap. 12. *subuertite omnia loca, in quibus coluerunt Gentes, quas possessuri estis, Deos suos super montes excelsos, & colles, & subter omnem lignum frondosum, dissipate aras eorũ, & confringite statuas, & lucos igne comburite, & idola comminuite.* † Ex quo merito 48
Dauid Philisteorum idola iussit comburi, *Paralipomen. 1. capit. 14.* Et post Manasses, qui Magos, & maleficos multiplicauit, *Reg. 4. cap. 21.* eius nepos Iosias eorum altaria delebit, & eorum sacerdotes combussit, Magosque exterminauit, *Reg. 4. cap. 22. & 23. Paralipom. 2. cap. 35.* Ismathas Dagon templum succendit *Machabæorum 1. cap. 10.* † Ezechias omnia Idolorum altaria dissipauit, & serpentem æneum, quem erexerat Moises in deserto confregit, quia populus sacrificabat ei, & adolebat incensum, *Reg. 4. cap. 18. Paralip. 2. cap. 29. Simanc. vbi supr. num. 15. Paramo de origin. S. Inquisition. lib. 1. tit. 3. cap. 3. num. 103.* 49

¶ Vnde tales Arioli, vt veri Idolatræ de- 50
bent ab Inquisitoribus puniri, quia sunt de expressa dęmonis professione, vt tradunt *Simanc. de Catbol. Instit. tit. 32. ex n. 1. Toledo*

in Summ.

in Summ. lib. 4. cap. 14. nu. 2. Lal. Zecchius in summ. p. 1. tit. de fide cap. 14. Lesius de iust. lib. 2. cap. 43. dub. 2. 3. & 4. Suarez lib. 2. de Relig. cap. 3. Suarez lib. 2. Decalog. cap. 37. Azorb. 1. Molar. lib. 9. cap. 11. & seqq. † Vt sic
51 interim taceam multa quæ aduersus Ario-- los, & Idolatrias scripserunt *Cypian. Lactant Cyrillus. & alij Patres super Corinth. 8. sapiet. 13. Hieremi. 20. Barueb. c. fin. Clemens libr. 5. Recognit. Cyprian. de Idolor. vanit. & libr. de exortatio. ad Martir. Chrisostom. libr. contra Gentiles, Lactant. lib. 12. & 3. diuin. institut. Cyrillus contra Iuli. Iustin. mart. in Apolog. 2. pro Christ. & orat. Parenes. ad Gent.*

CAP. X. De Aruspicinia.

SVMMARIVM.

1. *Aruspicinia ex quibus partibus petebatur.*
2. *Aruspicinia vnde habuit originem.*
3. *Aruspiciniæ munus dupex fuit.*
4. *Aruspices in quo differant ab Ariolis.*
5. *Ara ab arietibus dicta.*
6. *Animalia sui numinis grata sacrificabãtur*
7. *Porcus sacrificabatur Cereri.*
8. *Aues sacrificari in vsu fuit.*
9. *Homines apud gentes sacrificabantur.*
10. *Hostia dicta fuit ab hostibus sacrificatis.*
11. *Ciues sacrificare etiam mos fuit.*
12. *Filios proprios sacrificabant Gentes.*
13. *Sacrificio se occidere, vel debouere gloriosum fuit.*
14. *Hebræi proprios filios sacrificabant.*
15. *Africani infantes Saturno sacrificabant.*
16. *Infantes emptos fuisse ad sacrificium.*
17. *Humana victima apud alias nationes immolabatur.*
18. *Lacedemonij Marti hominẽ immolabant.*
19. *Asiæ Minervæ virginem mactabant.*
20. *Turcij, Thessali, & alij homines immolabãt.*
21. *Gallij sanguine humano aras litabant.*
22. *Sesamini homines mactari consueuerunt.*
23. *Hispani homines, & proprios filios immolabant.*
24. *Flammines qui sint & eorum prohibitio.*
25. *Abortiuæ soboles, excto ventre, immolabantur.*
26. *Proserpinæ immaturas soboles sacrificare instituit.*
27. *Senatus Consultum captum est ne homines immolarentur.*
28. *Immolatio ex brutis tantum inualuit.*
29. *Confarratio quæ sit.*
30. *Fruges ad sacrificium torrebantur igne, & frangebantur saxo.*
31. *Mola in sacrificio, vnde dicantur.*
32. *Mola salsa in sacrificio quare dicatur.*
33. *Sacrificium nullum sine sale fieri poterat.*
34. *Sacrificium veri Dei sale cordiebatur.*
35. *Immolare pro sacrificare vnde dicatur.*
36. *Far quare Deos conciliare credebatur.*
37. *Vinilibatio in sacrificijs, quæ dicebatur.*
38. *Vergere, & fundere in sacrificijs quid sit.*
39. *Sobria sacrificia, quæ fuerunt.*
40. *Vinum adhibitum in sacris Cereris, &c.*
41. *Vini infundendi ritus in sacrificijs.*
42. *Vasa libaminum peculiaria fuerunt.*
43. *Thuris oblatio, & incensatio pertinet ad sacrificium.*
44. *Thus in sacrificijs pauperum adhibebatur.*
45. *Bestiæ mactatio pertinet ad consumationem sacrificij.*
46. *Sanguis victimæ non fundebatur humi, sed pateris suscipiebatur.*
47. *Sanguis victimæ aræ infundebatur.*
48. *Bestiæ mactatæ in sacrificijs excoriabantur.*
49. *Pelles victimarum deserbiebant in vestimentis sacerdotum.*
50. *Peccatum dictum est à pecude.*
51. *Pelles victimæ operiebant tabernacula.*
52. *Pelles sternebantur in templis ad pernoctationes.*
53. *Exta animalium palpitantia ad diuinationem consulebantur.*
54. *Exta vitalia quæ sint in Aruspicinia.*
55. *Extorum liborem, ruborem, palpitum consulebat Aruspicinia.*
56. *Aruspiciniæ vanitas pacto cum dæmone tribuitur.*
57. *Aruspiciniæ institutã ex pacto pendem cum dæmone.*
58. *Cordis rimatio præcipua pars Aruspiciniæ*
59. *Cor abesse in sacris ad malum omen.*
60. *Viscera & fibræ ad aruspiciniam deserbiebant.*
61. *Exta fisicolari quid sit.*
62. *Holocaustum ex quibus fiebat.*
63. *Ignis sacrificalis apud Ethnicos ad quid instituetur.*
64. *Ignis de cœlo deborabat holocaustum insignum propiriationis diuinæ.*
65. 66. 67. *Diabolus igne de cœlo solebat sacrificia suorum deborare.*

ARVSPICINIA petebatur ab extis, fibris, & alijs mactatę hostiæ partibus, & sacrificio, sic dicta ab obseruandis in eo boris, *D. Isidor. lib. 8. Etymol. cap. 9. cap. igitur 26. q. 3.* sibe ab haruga, quæ

hostiam

hostiam significat secundum *Donatum in Terentij Phormion.* † Originem habuit a Tage quodam ex gleba exiliente, qui Aruspiciniam Hetruscis docuit, *cap. nec mirum 26. q. 5. Cicero de legib. libr. 2. Plutarch. in Syll. Mare. Capell. lib. 2.* Ouid. lib. 15. Fastor.

Indigene dixere Tagem, qui primus Hetruscis
Edocuit gentem casus aperire futuros.

Lucan.

Fibris sit nulla fides, sed conditor artis
Fingerat illa Tages.

† Munus duplex fuit, ex Decemvirile lege, siue l. XII. Tabul. quæ talis est, EORVM AVTEM DVO GENERA SVNTO: VNVM QVOD PRAESIT CAEREMONIIS, ET SACRIS, ALTER QVOD INTERPRETETVR FATIDICORVM AFFATA INCOGNITA, QVVM SENATVS, POPVLVSQVE ASCIVERIT. † Qui sacris, & ceremonijs præbãt, & fatidicorum affata interpretabantur, Aruiolationi operam dabant, & qui animalium mactatorum exta consulebant; Aruspiciniæ interuiebant, de quibus Vergil. Æneid. 3.

Spumantia consulit exta.

Et Æneid. 10.

Cui pecudum fibræ, cœli, cui sydera parent.

¶ Primo arietes sacrificare in vsu fuit, vt de illo Abrahami pro filio Isac, *Genes. ca. 22.* & sic aram ab arietibus dictam testatur *Ioan. Stuckius lib. de sacrific. pag. 46.* iuxta illud, *Aries mactatur ad Aram.* † Poltea vero tauri, vacæ, capræ, hædi, vituli, equi, apri, porci, & ali pecudes, nam cum singulis animantibus propria essent numina, vnicuique sacrificabantur illa, quæ sibi gratæ erant, vt taurus Neptuno, & Apolini, Vergil.

Taurum Neptuno, taurũ tibi pulcher Apollo.

Porco placabatur Tellus, & Syluanus Hora.

Tellurem porco, Syluanum lacte piabant.

Iuuenal.

Cœdere Syluanum porcum quadranti lauari.

Cereri, Ouid. Fastor. 1.

Prima Ceres auidæ gauisa est sanguine porcæ.

† Similiter, & aues sacrificare in vsu fuit, etiam apud Hæbreos, Leuit. capit. 14. v. 6. *In sanguine passeris immolati.* & v. 50. *Immolato vno passere.* apud Gẽtes columbas, accipitres, aquilas, pauones, phasianas, galinas, & galos, Diti, Noctique Deæ, Ouid. Fastor. 1.

Nocte dea noctis cristatus ceditur ales.

¶ Postea homines sacrificare placuit, vt Heliogabalus monstrum, non homo vsus fuit teste *Lampridio*, & Iulianus Apostata, qui ad hoc grauidarum aluos exsecabat, vt meminit *Euseb. lib. 7. hist. Eccles. c. 9. Theodoret. lib. 3. c. 21. & 22.* † Et primum apud Romanos ex hostibus captis sacrificium fuit, ex quo *hostiã* dictam arbitror, etsi alij hostiam sacrificium appellent, ante quã ad hostes pergerent, victimam post victoriam, *D. Isid. lib. 6. Etymol. c. 19. & lib. differ. pag. 44. Lil. Girald. de Dijs Gent. Syntag. 17. pag. 464.* Ouid. Fast. 1.

Victima, quæ cedit dextra victrice vocatur,
Hostibus à cæsis hostia nomen habet.

† Immolabant etiam ciues, Sueton. in Claud. cap. 24. & in Octau. capit. 15. *Scribunt quidam trecentos ex deditijs electos vtriusque ordinis ad Aram Diuo Iulio structam idibus Martij, hostiorum more mactatos,* Vergil. Æneid. 2.

Sanguine placastis ventos, & virgine cæsa.

† Et filios proprios nõ pepercerunt, itaut pro malis auerruncandis, seu bonis conciliandis filios proprios sacrificarent, non secus quam Achaz Hebreorũ Rex, qui proprium filium inimicorum suorum idolo, simili ratione immolauit, *Reg. 4. c. 16. Paralip. 2. c. 28. Ioseph antiquit. Iudaic. lib. 9. c. 12.* † Et se ipsos occidere, & debouere, vel occidendos vendere facile, & glorioſum existimarunt, pro vt de Thebanis, & alijs in more fuisse tradunt *Alexat. lib. 4. pareng. c. 4. Iust. Lipsi. lib. 2. Saturnal. c. 5. Tib. Decian. lib. 9. cap. 2.* † Hebræi etiam, quia idolos coluerunt, proprios filios sacrificare consueuerunt, Ezech. c. 16. v. 21. *Immolasti filios meos, & dedisti illos consecrans eis* &c. 23. v. 39. *Cumq; immolarẽt filios suos idolis suis,* Psal. 105. v. 37. *Et immolauerũt filios suos, & filias suas dæmonibus.* Reg. 4. c. 21. *Et traduxit filium suum per ignem, & Ariolatus est.* † Africani itidẽ infantes Saturno sacrificabant, vt tradit *Arnob. lib. 5. cõtra Gent.* qui blanditijs, & osculo eorum singultus, & vagitus compescebant, ne flebiles hostia immolatur, in malũ omen, vt tradit *Macrobius.* Saturnus enim humani generis inimicus, humana victima delectabatur, vt tradit *Tertulian. in Apologet. capit. 1.* † Et proprios etiam filios, & qui eos non habebant, á parentibus emptos immolabant, vt tradunt *Dionys. Helicarnas. libr. 1. Plutarch. de superstit. Lactant. libr. 1. diuinar. Institut. cap. 25. D. August. libr. 7. ciuit. Dei cap. 19. & 26. Nicephor. libr. 18. capit. 13. Maiol. tom. 2. colloq. 1. Bozius lib. 22. capit. 3.* nam vt ait Silus Italicus.

Mos fuit in populis, quos ẽdidit aduena Dido,
Poscere cæde Deos veniam, ac fir grãtibus aris
Infandum dictu, paruos imponere natos.

¶ Italiæ, atq; Siciliæ hoc fuisse vsitatissimum narrat *Plin. libr. 7. natur. histor. cap 2.*

Et apud Pænos Herculis simulachrũ omnib' annis humana victima placari solitos testatur *idem Plin. lib. 36. cap. 5.* † Lacedæmonij hominem Marti immolabant, & Græci cum ad bella peregerent ab humano corde hominis sacrificati fuerũt auspicati, vt tradit *Theodoretus.* † In Asia Leodiceæ Minervæ virginẽ mactabant. Archades Ioui Lycæo puerũ. Blemię, Cymbri, Druidæ, & Germani statutis diebus humanis hostijs litare, & captiuorum cruore adolere aras consueuerunt, vt tradit *Ioann. Stuckius de sacrific. fol. 42.* † De Turcis, Thessalis, Cretensibus, Lesuijs, Florentibus, Albanijs, Sardijs, Scytis, Leucadibus, Licæis, Pergæis, multisq; alijs, qui humanis victimis Deos suos placabant, *Strabo lib. 11. D. August. lib. 18. Ciuit. Dei capit. 53. Maiol. colloq. 1. Lil. Giral. de idol. Gent. Syntag. 17. Lorin. in Sapient. 12. fol. 425.* † De Gallis, Germanis, Britanis, Lithuanis, Northmanis, Danis, & alijs, qui sanguine humano aras littabant, *Plin. lib. 30. cap. 1. Tit. Liu. lib. 2. decad. 3. Strab. lib. 4. Lactãt. lib. 1. c. 8. Bozius de sign. Eccl. lib. 22. cap. 2.* vt de Galis, & Germanis, Lucan. Pharsal. 1.

Et quibus immitis placatur sanguine diro,
Theutates, horrensq; feris altaribus Hæsus.

† Et in Sesamine insula homines mactari ex Agraule Cecropis filia in morẽ habuerunt, & aliui dixi *in Epit. de Mag. lib. 1. c. 18. ex n. 17. & me referẽs sequitur præceptor meus Regius Consil. D. Ioan. Solorzano de iure Indiar. lib. 1. cap. 17. num. 18.* Verg. Æneid. 6.

Cecropides iussa (miserum) septena quotannis
Corpora natorum.

¶ Hispanos etiam præsertim Phœnices, Carthaginenses, & Græci in hac etiam impietate aliarũm nationum cõmunione delapsi in numeros homines, & pleraq; proprios filios immolabant, *Strab. de situ Orbis, lib. 3. Floriã Ocampo de rebus Hisp. lib. 2. c. 18. Morales li 6. c. 10.* † De qua superstitione intelligendũ est *Concil. Illeberitanum,* vbi Flamines, seu Sacerdotes, hoc sacrificiũ peragentes pœna coercuit, *Can. 2. & 3.* vt docet *Ioan. de la Puente tom. 1. de la conueniẽt. delas Monarch. lib. 3. c. 16. §. 4. & 5.* quæ religiosa arbitrabãtur.

Tantum religio potuit suadere malorum,
Et quotiens peperit scelerata, atq; impia facta.

¶ Nec homines tantum, & pueros sacrificaban, sed nondum natos aliquando excẽto matris ventre, & abortiuas soboles immolabant, Lucan. Pharsal. lib. 6.

Vulnera si ventris non qua natura vocabat
Extrabitur partus calidis ponendus in aris.

† Quod facimus Proserpinæ inferorum præsidi mortales docuisse, in hæc verba testatur Mantuan. in vita Kath.

Viuentium grauidos matrũ secat Busius aluos
In maturatrahens stigÿsque destinat aris,
Pignora funestos docuit Proserpina ritus.

† Sed siluit in tempus hæc prodigiosa sacrificatio apud Romanos, ex Tyberij Cæsaris Principatu, Gallorũ Druidæ sublati sunt, qui iurer Magos reponebantur, & anno ab vrbe condita 657. Senatus consulto factum est, vt homo nõ immolaretur, Plin. lib. 30. c. 1. *Quãtum Romanis debeatur, qui sub stituere mõstra, in quibus hominem occidi religiosissimum erat, mandi etiam saluberrimum.* † Et post modum immolatio ex brutis tantum inualuit, quæ cuique grata forent Numini, vel ipsi conuenientia, ex quo aues stellis immolãdas esse dixerũt *Porphyrius, & Higinus,* Machrob. lib. 3. Satutnal. cap. 8.

Decidit exanimis, vitamq; reliquit in astris
Aëreis.

¶ Ante mactationem hostiæ fiebat *Confarratio,* hoc est faris tosti, tresiq; facti farinæ aspersio, nam statim post prẹces, & frons victimæ, & foci, & cultri spargebantur fare, vt notat Scholiastes ad illud Apolonij.

Dixit, & simul cum precibus spargit fruges.

† Fruges enim ad id torrebantur igne, & frangebantur ferro, Vergil.

Frugesque receptas,
Et torrere parum flammis, & frangere ferro.

Siue saxo, idem Vergil.

Nunc torrere igne fruges, nunc frangere saxo.

† Quæ quidem à molendo MOLA dicebatur, quia ex hordei granis fractis, & contussis fiebat, vt tradit *Turneb.* & sacrificio spargebatur, Verg. Ecclog. 8.

Sparge molã, et fragil. cinctẽ de vitamine lauros

Et Æneid. 4.

Ipsa mola, manibusque pÿs, altaria circum.

† Mola autem huiusmodi sale spargebantur, ideo *mola salsa* dicta est apud *Homer. Schilium, Pindarum, Vergil. & Plin. in procem. histor. natur. & libr. 12. cap. 18. & libr. 31. capit. 7. & alios.* nam vt ait noster Seneca in Oedip.

Et sparge salsa colla taurorum mola.

Horat. iib. 2. serm. Satyr. 3.

Ante aras, spargitq; mola, caput improbe salsa

Martial.

Consultiq; salsas molas, & thuris acerbos.

† Nam sine sale nullum sacrificium fieri poterat, salua religione, vt authores sunt *Plutarch. in qq. Græcis, quæst. 6. Alexand. ab Alexand. libr. 3. dier. Genial. cap. 12. Franc. Mendoza in Reg. libr. 1. capit. 1. v. 4. num. 5.*

34 † In quo Gentes diuinam legem contemplantes id statuerunt; Leuit. c. 2. v. 13. *Quidquid obtuleris sale condies.* Marc. capit. 9. v. 49. *Omnis victima sale salietur.* Ita apud Vergil. Æneid. 4.

Et salsæ fruges, & circum tempora vittæ.

35 ¶ Vnde immolare pro sacrificare dictum est Exod. cap. 24. v. 5. *Immolauerunt victimas*, Leuit. capit. 1. v. 5. *Immolauit vitulum*, & cap. 14. v. 25. *Immolato agno*, & capit. 17. v. 7. *Immolabunt hostias.* & capit. 32. v. 8. *Immolantes hostias*, Reg. 1. cap. 2. v. 16. *Immolauit hostiam solemnem.* † Nam far eo, quod veteris victus primordia credebatur, Deos suos placare, & conciliare existimabant, vt author est *Ioan. Stuck. vbi sup.* Ouid. libr. 1. Fastor.

Ante Deos homini, quod conciliare valeret
Far erat, & puri lucida mica salis.

37 †, Post faris, molisque aspersione sequebatur vini quædam libatio, hoc est super eandem hostiam effusio, quæ vini libatio dicebatur, Numer. ca. 28. v. 14. *Libamenta autem vini*, Deuter. cap. 32. *Et bibebant vinum libaminum.* Quod ad imitationem sacri ritus, Ethnici vsurpabant, Vergil. Æneid. 6.

Quatuor hi primum nigrantes terga iuuencos
Constituit, frontique inuergit vina sacerdos.

38 † Vergere est conuersa in sinistram partem manu ita fundere, vt patera conuertatur, contra tamen fundere est supina manu libare, quod ad id sacrificium non pertinebat, sed ad hostiæ expiationem, vt notat Seruius ad illud Æneid. 4.

Ipsa tenens dextera pateram pulcherrima Dido
Candentis vaccæ media inter cornua fundit.

39 ¶ Sed non omnibus sacris vinum adhibebatur, nam alia fuerunt sobria, quæ vino carebant, & dicebantur νηφάλια vt Mnemosinę, Aurorę, Solis, Lunæ, Veneris, Vraniæ, & Nimpharum sacris, in quibus non vinum, sed mulsum libabatur, vt docet *Iul. Pollux.* † Alia fuerunt, & ea quidē, pleraq; in quibus vinum adhibebatur, quæ ideo dixerunt θυσίαι οἰνοπότιδες, vt Iouis, Apollinis, Martis, Mercurij, &c. Item, & Cereris sacra, nisi ad Orci nuptias Proserpinæ, in quo minime fuit vinū adhibitū, *Plaut. in Aulular. Macrob. lib. 5. Saturn. Cato de re rust. c. 34.* Verg. Georg. 1.

40 *Sacra refert Cereri, & tūc nobilissima vina.*

41 † De ritu vinum infundendi victimis plura comminiscitur, *Angel. Politian. cen. 1. ca. 26.* Modum item libationum huiusmodi, & dicendi formam describit *Arnobius libr. 7. aduersus Gent. Ioan. Stuckius lib. de sacrific. fol. 52. & lib. de conuiuijs. fol. 43.* † Vasa autem, quæ his libationibus deseruiebant, peculiaria fuerunt; ve Calpar, Armillum, Brias, Patera, de quibus *Arnobius supra* mentionem facit, & Sympulum, quod vas erat parum, non dissimile Cyatho, quo vinum in sacrificijs libabatur, Iuuenal.

42 *Sympulum videre Numæ, &c.*

¶ Post vini libationem sequebatur thuris oblatio, ac incensatio, *Exod. cap. 30. v. 7. Reg. 1. c. 2. v. 28. Reg. 3. cap. 11. v. 8. & c. 12. v. 33. Reg. 4. cap. 12. v. 3 & cap. 14. v. 4. & c. 15. v. 4. & cap. 16. v. 4. & cap. 11. v. 11. & c. 23. v. 5.* † Quæ in omnibus sacrificijs adhibebatur præsertim paupertū, quæ solo thure peragebantur, Ouid. eleg. 3. 44

Aspicit ara preces, votiuaque thura piorum.

Item & illud.

Superis pia thura ferebat.

¶ Et post hęc sequebatur bestiæ, seu animalis mactatio, quæ ad consumationem sacrificij pertinet, & secure acuta feriebatur, vt nerui illico abscisi ceruicales caderet, ne rectās malum omen afferret, vt notat Eustathius ad illud Homer. 45

Aerea securi fortes abcidit nerbos.

Securius dicebatur querna ex manipulo, vt in Eumei sacrificio.

Hostiam mola sparsam querna secure percutit.

† Sed postquam cessum animal ictum, ac in terram deiectum est, statim sequebatur iugulatio. & profluentis sanguinis ribus non fundebatur humi, ne sacrum pollueretur, sed pateris suscipiebatur, Verg. Æneid. 6. 46

Supponunt alij cultros, tepidumq; cruorem
Suscipiunt pateris.

† Sanguinem autē illum Aræ fuisse infussum, seu circūfussum testatur *Eustath. ad Homer. ιλιαδ. κ. Lucian. lib. de sacrific.* ad quod expectare videtur, Verg. dum canit Ecclog. 1. 47

Illius aram,
Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.

¶ Post victimæ iugulationem, sequebatur bestiæ iugulatæ, atq; mactatæ excoriatio, hoc est corij tergoris pellis, cutisue detractio, de quo fit crebra mentio apud *Homerum, Apollonium; Lucianum, Gyraldum, Stuckium, & alios.* Cuius rei, ceu paraphasis Vergil. 48

Tergora deripiunt costis, & viscera nudant.

† Pelles autē huiusmodi bestiarum mactatarum, aliæ deseruiebant in sacerdotum vestimenta, vt se sanctiores commendarēt, vel ex illo quod legerant de Adamo, & vxore eius indutis Genes. cap. 3. v. 21. *Tunicas pelliceas*, Isaiam, *Vestitum pellibus.* Eliam Thesbitē, Reg. 4. cap. 1. v. 8. *Zona pellicea accinctum*, Ioannem Baptistam, Matth: cap. 3. v. 4. 49

Et apud Pænos Herculis ſimulachrũ omnib' annis humana victima placari ſolitos teſta-
18 tur *idem Plin. lib. 36. cap. 5.* † Lacedæmonij hominem Martι immolabant, & Græci cum ad bella peregerent ab humano corde homi-
19 nis ſacrificati fuerũt auſpicati, vt tradit *Theodoretus.* † In Aſia Leodiceæ Minerbæ virginẽ mactabant. Archades Ioui Lycæo puerũ. Blemię, Cymbri, Druidæ, & Germani ſtatutis diebus humanis hoſtijs litare, & captiuorum cruore adolere aras conſueuerunt, vt tra-
20 dit *Ioann. Stuckius de ſacrific. fol. 42.* † De Turcis, Theſalis, Cretenſibus, Leſuijs, Florentibus, Albanijs, Sardijs, Scytis, Leucadibus, Licæis, Pergæis, multiſq; alijs, qui humanis victimis Deos ſuos placabant, *Strabo lib. 11. D. Auguſt. lib. 18. Ciuit. Dei capit. 53. Maiol. colloq. 1. Lil. Girald. de idol. Gent. Syntag. 17. Lorin. in Sapient. 12. fol. 425.*
21 † De Gallis, Germanis, Britanis, Lithuanis, Northmanis, Danis, & alijs, qui ſanguine humano aras litabant, *Plin. lib. 30. cap. 1. Tit. Liu. lib. 2. decad. 3. Strab. lib. 4. Lactãt. lib. 1. c. 8. Bozius de ſign. Eccl. lib. 22. cap. 2.* vt de Galis, & Germanis, Lucan. Pharſ. l. 1.

Et quibus immitis placatur ſanguine diro,
Theutates, horrenſq; feris altaribus Haſus.

22 † Et in Seſamine inſula homines mactari ex Agraule Cecropis filia in morẽ habuerunt, & aliui dixi *in Epit. de Mag. lib. 1. c. 18. ex n. 17. & me referẽs ſequitur præceptor meus Regius Conſil. D. Ioan. Solorzano de iure Indiar. lib. 1. cap. 17. num. 18.* Verg. Æneid. 6.

Cecropides iuſſa (miſerum) ſeptena quotannis
Corpora natorum.

23 ¶ Hiſpanos etiam præſertim Phœnices, Carthaginenſes, & Græci in hac etiam impietate aliarũm nationum cõmunione delapſi in numeros homines, & pleraſq; proprios filios immolabant, *Strab. de ſitu Orbis, lib. 3. Floriã Ocampo de rebus Hiſp. lib. 2. c. 18. Morales li*
24 *6. c. 10.* † De qua ſuperſtitione intelligendũ eſt *Concil. Illeberitanum,* vbi Flamines, ſeu Sacerdotes, hoc ſacrificiũ peragentes pœna coercuit, *Can. 2. & 3.* vt docet *Ioan. de la Puẽte tom. 1. de la conueniẽt. delas Monarch. lib. 3. c. 16. §. 4. & 5.* quæ religioſa arbitrabãtur.

Tantum religio potuit ſuadere malorum,
Et quotiens peperit ſcelerata, atq; impia facta.

25 ¶ Nec homines tantum, & pueros ſacrificabant, ſed nondum natos aliquando execto matris ventre, & abortiuas ſoboles immolabant, Lucan. Pharſ. lib. 6.

Vulnera ſi ventris non qua natura vocabat
Extrabitur partus calidis ponendus in aris.

26 † Quod facinus Proſerpinæ inferorum præſidi mortales docuiſſe, in hæc verba teſtatur Mantuan. in vita Kath.

Viuentium grauidos matrũ ſecat Fuſius aluos
In matura trahens ſtigijſque deſtinat aris,
Pignora funeſtos docuit Proſerpina ritus.

† Sed ſiluit in tempus hæc prodigioſa ſacri ce- 27
lebratio apud Romanos, ex Tyberij Cæſaris Principatu, Gallorũ Druidæ ſublati ſunt, qui inter Magos reponebantur, & anno ab vrbe condita 657. Senatus conſulto factum eſt, vt homo nõ immolaretur, Plin. lib. 30. c. 1. *Quãtum Romanis debeatur, qui ſubſtulere mõſtra, in quibus hominem occidi religioſiſſimum erat, mandi etiam ſaluberrimum.* † Et poſt mo- 28
dum immolatio ex brutis tantum inualuit, quæ cuique grata forent Numini, vel ipſi conuenientia, ex quo aues ſtellis immolãdas eſſe dixerũt *Porphyrius, & Higinius,* Machrob. lib. 3. Satutnal. cap. 8.

Decidit exanimis, vitamq; reliquit in aſtris
Aereis.

¶ Ante mactationem hoſtiæ fiebat *Con-* 29
farratio, hoc eſt faris toſti, treſiq; facti farinæ aſperſio, nam ſtatim poſt pręces, & frons victimæ, & foci, & cultri ſpargebantur ſare, vt notat Scholiaſtes ad illud Apolonij.

Dixit, & ſimul cum precibus ſpargit fruges.

† Fruges enim ad id torrebantur igne, & fran- 30
gebantur ferro, Vergil.

Frugesque receptas,
Et torrere parum flammis, & frangere ferro.

Siue ſaxo, idem Vergil.

Nunc torrere igne fruges, nunc frangere ſaxo.

† Quæ quidem, à molendo MOLA dicebatur, quia ex hordei granis fractis, & contuſſis fiebat, vt tradit *Turneb.* & ſacrificio ſpar- 31
gebatur, Verg. Eccl. 8.

Sparge molã, et fragil. s intĩde vitumine lauros

Et Æneid. 4.

Ipſa mola, manibuſque pĳt, altaria circum.

† Mola autem huiuſmodi ſale ſpargebantur, 32
ideo *mala ſalſa* dicta eſt apud *Homer. Scholium, Pindarum, Vergil. & Plin. in prœm. hiſtor. natur. & libr. 12. cap. 18. & libr. 31. capit. 7. & alios.* nam vt ait noſter Seneca in Oedip.

Et ſparge ſalſa colla taurorum mola.

Horat. lib. 2. ſerm. Satyr. 3.

Ante aras, ſpargitq; mola, caput improbe ſalſa

Martial.

Conſultiq; ſalſas molas, & thuris acerbot.

† Nam ſine ſale nullum ſacrificium fieri po- 33
terat, ſalua religione, vt authores ſunt *Plutarch. in qq. Græcis, quæſt. 6. Alexand. ab Alexand. libr. 3. dier. Genial. cap. 12. Franc. Mendoza in Reg. libr. 1. capit. 1. v. 4. num. 5.*

† In

34 † In quo Gentes diuinam legem contemplantes id statuerunt; Leuit. c. 2. v. 13. *Quidquid obtuleris sale condies.* Marc. capit. 9. v. 49. *Omnis victima sale salietur.* Ita apud Vergil. Æneid. 4.

Et salsæ fruges, & circum tempora vitæ.

35 ¶ Vnde immolare pro sacrificare dictum est Exod. cap. 24. v. 5. *Immolauerunt victimas*, Leuit. capit. 1. v. 5. *Immolabit vitulum*, & cap. 14. v. 25. *Immolato agno*, & capit. 17. v. 7. *Immolabunt hostias.* & capit. 32. v. 8. *Immolantes hostias*, Reg. 1. cap. 2. v. 16. *Immolauit hostiam solemnem.* 36 † Nam far eo, quod veteris victus primordia credebatur, Deos suos placare, & conciliare existimabant, vt author est *Ioan. Stuck. vbi sup.* Ouid. libr. 1. Fastor.

Ante Deos homini, quod conciliare valeret
Far erat, & puri lucida mica salis.

37 † Post faris, molisque aspersione sequebatur vini quædam libatio, hoc est super eandem hostiam effusio, quæ vini libatio dicebatur, Numer. ca. 28. v. 14. *Libamenta autem vini*, Deuter. cap. 32. *Et bibebant vinum libaminum.* Quod ad imitationem sacri ritus, Ethnici vsurpabant, Vergil. Æneid. 6.

Quatuor hi primum nigrantes terga iuuencos
Constituit, frontique inuergit vina sacerdos.

38 † Vergere est conuersa in sinistram partem manu ita fundere, vt patera conuertatur, contra tamen fundere est supina manu libare, quod ad id sacrificium non pertinebat, sed ad hostiæ expiationem, vt notat Seruius ad illud Æneid. 4.

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
Cædentis vacca media inter cornua fundit.

39 ¶ Sed non omnibus sacris vinum adhibebatur, nam alia fuerunt sobria, quæ vino carebant, & dicebantur νήφαλια vt Mnemosinę, Auroræ, Solis, Lunæ, Veneris, Vraniæ, & Nimpharum sacris, in quibus non vinum, sed 40 mulsum libabatur, vt docet *Iul. Pollux.* † Alia fuerunt, & ea quidē, pleraq; in quibus vinum adhibebatur, quæ ideo dixerunt θυσίαι οἰνόσπονδοι, vt Iouis, Apollinis, Martis, Mercurij, &c. Item, & Cereris sacra, nisi ad Orci nuptias Proserpina, in quo minime fuit vinū adhibitū, *Plaut. in Aulular. Macrob. lib. 3. Saturn. Cato de re rust. c. 34.* Verg. Georg. 1. *Sacra refert Cereri, & tūc nobilissima vina.* 41 † De ritu vinum infundendi victimis plura commiscitur, *Angel. Politian. cen. 1. ca. 26.* Modum item libationum huiusmodi, & dicendi formam describit *Arnobius libr. 7. aduersus Gent. Ioan. Stuckius lib. de sacrific. fol. 52. & lib. de conuiuijs. fol. 43.* 42 † Vasa autem, quæ his libationibus deseruiebant, peculiaria fuerunt; ve Calpar, Armillum, Brias, Patera, de quibus *Arnobius supra* mentionem facit, & Sympulum, quod vas erat paruum, non dissimile Cyatho, quo vinum in sacrificijs libabatur, Iuuenal.

Sympulum videre Numæ, &c.

¶ Post vini libationem sequebatur thuris oblatio, ac incensatio, *Exod. cap. 30. v. 7. Reg. 1. c. 2. v. 28. Reg. 3. cap. 11. v. 8. & c. 12. v. 33. Reg. 4. cap. 12. v. 3 & cap. 14. v. 4. & c. 15. v. 4. & cap. 16. v. 4. & cap. 11. v. 11. & c. 23. v. 5.* 43 † Quæ in omnibus sacrificijs adhibebatur præsertim paupertū, quæ solo thure peragebantur, Ouid. eleg. 3. 44

Aspicis ara preces, votiuaque thura piorum.

Item & illud.

Superis pia thura ferebat.

¶ Et post hęc sequebatur bestiæ, seu animalis mactatio, quæ ad consumationem sacrificij pertinet, & secure acuta feriebatur, vt nerui illico abscisi ceruicales caderet, ne re luctās malum omen afferret, vt notat Eustathius ad illud Homer. 45

Aerea securi fortes abcidit nervos.

Securius dicebatur querna ex maniplo, vt in Eumei sacrificio.

Hostiam mola sparsam querna secure percutit.

† Sed postquam cessum animal ictum, ac in terram deiectum est, statim sequebatur iugulatio. & profluentis sanguinis ribus non fundebatur humi, ne sacrum polluueretur, sed pateris suscipiebatur, Verg. Æneid. 6. 46

Supponunt alij cultros, tepidumq; cruorem
Suscipiunt pateris.

† Sanguinem autē illum Aræ fuisse infussum, seu circūfussum testatur *Eustbati' ad Homer.* ἰλιάδ. α. *Lucian. lib. de sacrific.* ad quod expectare videtur, Verg. dum canit Eccloq. 1. 47

Illius aram,
Sæpè tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.

¶ Post victimæ iugulationem, sequebatur bestiæ iugulatæ, atq; mactatæ excoriatio, hoc est corij tergoris pellis, cutisue detractio, de quo fit crebra mentio apud *Homerum, Apollonium, Lucianum, Gyrakium, Stuckium, & alios.* Cuius rei, ceu paraphasis Vergil. 48

Tergora deripiunt costis, & viscera nudant.

† Pelles autē huiusmodi bestiarum mactatarum, aliæ deseruiebant in sacerdotum vestimenta, vt se sanctiores commendarēt, vel ex illo quod legerant de Adamo, & vxore eius indutis Genes. cap. 3. v. 21. *Tunicas pelliceas*, Isaiam, *Vestitum pellibus.* Eliam Thesbitē, Reg. 4. cap. 1. v. 8. *Zona pellicea accinctum*, Ioannem Baptistam, Matth. cap. 3. v. 4. 49

51 *zona pellicea circa lumbos.* † Sed Gentilium Sacerdotes huiusmodi potius in peccatorum suorum confessione pecudum pellibus induebantur, nam a pecude dictum est peccatum, quia primi parentes post peccatum pellibus se contexerunt, vt scribit *Salian. in Annal.*
51 *sacris tom. 1. die 6.* † Operiebant similiter tabernacula pellibus, ad imitationem tabernacula Dei veri, qui pellibus rubricatis operiebatur, Exod, capit. 36. *Fecit operitorium tabernaculi ex pellibus arietum rubri*
52 *catis.* † Aliæ enim pelles in templis externebantur illis, qui salutis, aut voti causa pernoctabant, quia pelles non tam ad vestitum; quam ad strata deseruiebant, tam bello, quam paci: vnde supplex omne domus ornatum appellabatur, *l. labeo ait 7. D. de suppellect. legat.* Horat. lib. 1. sermon.

Quoniam in propria non pelle quiscam.

53 ¶ Ante excoriationem animalis extorum diuinatio petebatur, non profectorum quidē, sed in ipso cadauere palpitantia, vt tradit *Strab. lib. 3. & 7.* Ælian. lib. 12. *Et viscera viuis eripiunt*, Verg. Æneid. 3.

Pecudumque reclusis,
Pectoribus inhians spirantia consulit exta.
Ouid. Metamorph. lib. 15.

Protinus ereptas viuenti pectore fibras
Inspiciunt.

54 † Exta vitalia fuerunt septem, lingua, cor, hepar, lien, pulmon, & duo renes, de quibus agens vetus Scholiastes Mar. Capella hæc dicit; *Singula inspiciebant Aruspices, vt ex vno quoque non minus, atque de omnibus prædictiones facerent.* † Et ex earum libore, rubore, palpitu, & similium alijs futura cōiectabantur, vt tradunt *Homerus in Odyssea, Plutarch. lib. de oracul. Pythiæ, Cicero in libris de diuinat. Salisberiens. in Polycrat. Artemidorus libris de insomnis, Strabo, Valer.*
56 *Plin. Macrobius, Seneca, Liuius, Vergilius, Ouidius, & alij.* † Quæ sane vanissima fuerunt si ex natura ars compararetur, quia huiusmodi extorum libores, & similia nullius rei prænuntia sunt, si tamen ex pacto cum dæmone fulcirentur, qui exta huiusmodi tanquam tesseras constituit sui promissi, vt in hac, vel in illa forma apparentes, hoc, vel illud indicari voluisse, intelligeretur, ad idolatriam pertinet, vt *de Ariolis diximus supra*
57 *capit. 9. ex numer. 53.* † Alias enim Ethnici, (quorum multi Philosophia præclari fuerunt) non solum vanissimi, sed stulti essent, dum huic arti tantam Religionis scænam parauerunt, si illa pacto dæmoniaco non fulcirentur? vt omnes fere docent, & colligitur ex Tibul. lib. 2. eleg. 5.

Lubrica signauit tum Deus exta notis.

Statius Papinius, Thebaid. lib. 5.

Et in nullis expirat Deus integer extis.

Lucan. Pharsal. lib. 1.

Atque iram superum raptis quæsiuit in extis.

58 † Et cum cor sit extorum caput, à quo vita animantis pendet, ad hanc artem præcipuè considerabatur, vel ad eum proxima iecoris, quæ caput etiam dicebatur. Ouidius Metamorph. 15.

Cæsumque caput reperitur in extis.

59 † Ideo abesse in malum omen sumebatur, Sueton. in Iul. capit. 77. *Aruspice tristia, & sine corde exta*, & eius tota regio considerabatur, Seneca d. Act. 2. *Non læua cordis regio.* Lucan. lib. 1.

Cor iacet, & saniem perbiantes viscera rimas.

60 ¶ Viscera etiam, & fibræ victimæ ad hanc artem conducebant, Peucerus libr. de diuinat. *In dissectis iam victimis, & signis salubribus, noxisque exhalitu, coloreque extorum, & fibriarum defectu aliquarum particularium in præcipuis organis, aut præter naturam adnatis, collectisve ex humorum effecta abcessibus sumebat coniecturas de euentu, conditione, & in qua parte numen cui fiebat sacrificium se inclinaret.* † Vnde viscera loqui pro auspicare, Martin. Capella
61 libr. 1. *Viscera loquebantur.* Apuleius libr. de Deo socrat. *Exta fisiculari*, quia motibus, tanquam vocibus futura ex arte indicabant, Lucan. *Quis nocere fibras?* Manil. libr. 4.

Trepidoque suo sub pectore fibra.

62 ¶ Postea viscera huiusmodi Aris imponebantur, igneque admoto ardebant in Holocaustum in honorem Dei, cui sacrum fiebat, tam veri, Leuit. capit. 3. v. 33. *Cedi holocaustum bestiæ.* quam falli, *Stuckius lib. sacrific. Bulenger. libr. 2. de sortib. capit.*
63 6. † Cuius ritus varij fuerunt: nam apud Ethnicos ignis huiusmodi ad id præcipuè instituebatur, vt nidores inde, atque odores tum suaues, tum etiam male olentes excitarentur, quibus etiam futura rimabantur, nam Deos suos eis mirificè delectari, atque ita leniri, atque placari posse arbitrabantur, Vergil. Æneid. 6.

Et solita imponunt tauroſum viscera flāmis.

64 ¶ Et quemadmodum in sacrificijs vero Deo exhibitis solebat aliquando ignis de cœlo labi, & deuorare holocaustum in signum propitiationis diuinæ, vt de holocausto Eliæ legitur Reg. 3. cap. 18. v. 38. *Cecidit autem ignis Domini, vt voraret holocaustum, & ligna, &*

lapides,

lapides, pulueremq; & aquam, quæ erat in aquæductu lambenti. † Ita simia diabolus facere etiam solebat in suis dæmonopeis, nam Seleucus sacrificans Ioui in Sarmenta sponte flamma oblata rapuit, vt tradit *Lindanus*. In Ara Egeriæ Nymphæ, quæ in Apullia colebatur similia cõtigisse scribit *Plin. lib. 2.* † Quod fieri potuit, quia diabolus huiusmodi ignes, Dei permissu, sæpe Sacerdotum Magicis incantationibus prouocatus, ex aere tanquam ex carcere suo illo turbido in Gentilium sacrificia induxit, quemadmodũ olim, vt filios, & pecora Iobi consumeret, Iob c. 1. v. 16. *Ignis Dei cecidit de cælo, & tactas oues, pueros que cõsumpsit.* † Vel etiam huiusmodi Sacerdotes facinationibus, & præstigijs vsi fuerunt, vt in Serapidis templo factum memorat Verg. Æneid. 7. his carminibus.

Præterea castis adolet, dum altaria tædis,
Et iuxta genitorem stat Lauinia virgo,
Visa, nefas! longis cõprehendere crinibus ignẽ,
Atq; omni ornatũ flãma crepitante cremari,
Regalesq; accensa comas, accensa coronã, &c.

CAP. XI. De diuersis Aruspiciniæ partibus.

SVMMARIVM.

1. 2. *Thumatice diuinatio rimabatur ex victima adhuc viua.*
3. *Critbomanteia rimabatur ex mola, eiusq; materia.*
4. *Mola, & libamenta obseruabãtur in sacrificijs.*
5. *Oinomvnteia considerabat colorem vtriusq; laticis in sacrificio fusis.*
6. *Oinomãteia Persis, & Sydonibus in vsu fuit.*
7. *Extispicinia motum, & singula mactatæ hostiæ membra rimatur.*
8. *Iecur, vt fomes libidinis apud Gentes colebatur.*
9. *Iecur caput fuit extorum.*
10. *Cor marcidum, vena libidæ, fibrarum defectus ad malum omen.*
11. 12. 13. *Anthropomanteia ex hominum immolatorum visceribus sumebatur.*
14. 15. 16. *Pyroscopia flammæ modum considerabat.*
17. *Capnomanteia ex fumo, & vapore sacrificij captabatur.*
18. *Capnomanteiæ duplex institutum fuit.*
19. *Libanomanteia ex Thuris fumo sumebatur.*
20. *Hæbrei ex fumo victimarum diuinabant.*
21. *Abelis & Cainis sacrificium ex fumi rectitudine signum.*
22. *Fumum fatidicum hauriebatur ore.*
23. *Spodonomanteia ex cineribus sacrificij sumebatur.*
24. *Flamma si in cinere videbatur bonum omen.*

PRIMA species huius superstitionis dicitur διυματικὴν *Thumaticem*, quæ rimebatur ex victima adhuc viua, dum producebatur, dum aram sistebat, dum tractabatur, dum vinum ei infundebatur, & ob id dicta *Victimaria*, Vergil. Æneid. 6.

Frontique immersit viua sacerdos,
Et summas carpens media inter cornua setas.
Ignibus imposuit sacris libamina prima.

† Cuius quidem superstitiõnis plura congessit omnigena eruditione clarus Martin. del Rio ad illud Senecæ in Oedip.

Apellite aris candidum tergo bouem
Coruoq; nunquam colla depressum iugo,
Optima sãctas victima ante aras stetit, &c.

† Secunda fuit κριθομαντεία *Crithomanteia*, quæ per molam salsam, eiusq; materiã, quæ victima conspergebatur obseruari fuit solita, vt notant *Ioan. Stuckius libr. de sacrif. c. 98. Tostat. Vatab. & alij ad illud Numer. cap. 11. v. 8. Frangebat molam.* † Nam in sacrificijs obseruabant molas, & libamẽta, & præcipuè triticum, hordeũ, far, & ex eo tosto, frestoque factam farinã, & inde mox subsecutam victimæ consperſionẽ, vt meminerũt *Theocrit. in Pharmacent.* M. del Rio ad illud Sen. in Oed.

Sparge salsa colla taurorum mola.

† Tertia fuit οἰνομαντεία *Oinomanteia*, quæ considerabat colorem vtriusque laticis in sacrificio fusi, & ob id dicebatur *vini diuinatio*; vt de Xerge Persarum Rege inter diuersa prodigia scribit Val. Max. lib. 1. c. 7. *Infusis namq; patere eius vinum in sanguinẽ, nõ semel sed iterum, & tertio cõuersum est.* † Quã quidẽ diuinationem Persis tribuit *Alex. Neapolit. lib. 5. c. 13.* á quibus ad Sydones deuenit, ita vt de Didone Æneæ amore capta in malum omnem referat Verg. Æneid. 4.

Vrait Thuricremis, cum dona imponeret aris,
Horrendum dictu, latices nigrescere sacros,
Fusaque in obscenum, se vertere vina cruorẽ.

† Quarta fuit ἐξισπικινία *Extispicinia*, qua motũ, & singula mactatæ hostiæ membra rimatur, & iecur maximè, vnde Græcis dicta

ματόσκοπια, *hepatoſcopia*, de quâ in l. nequis mortaliũ C. de pagan. & ſacrific. eor. *vt inſpectione iecoris, extorumque preſagio vanæ ſpem promiſſionis accipiat.* † Putabant enim, iecur eſſe vitam, quia ſine iecore viuere non poteſt, quem colebant, vt dæmonem vitæ auctorem confiterentur, quia eſt fomes inexpleuilis, in quo cupiditates accenduntur, Claudiã.

8 *At ſi cancta parens ni collatura cupido*
In iecur, & tractus imos cum pulſa receſſit.

9 † Cuius ſuperſticionis irridet *Lucian. lib. de ſacrific.* *Arnobius lib. contra Gent.* nam vt ait Plin. lib. 11. cap. 37. *Iecur inde vna parte eſt in eo quod caput extorum vocant, magnæ vanitatis.* † Cor marcidum, venæ liuidæ, fibriarũ defectus, iecoris tabies ad mala auſpicia adducit Seneca in Oedip. act. 2.

Cor marcet ægrum penitus, ac merſum latet,
Libentque venæ, magna pars fibris abeſt,
Et felle nigro tabidum ſpumat iecur.

1 Quinta fuit ἀνθρωποματία, *anthropomãtera*, quam Heliogabalus monſtrum, non homo vſus fuit, nec non Hadrianus, Valerianus, Iulianus Apoſtata, qui ex hominum immolatorum viſceribꝰ conſueuerunt diuinare, vt tradit *Camerarius in meditator. hiſtor. capi. 59.* † Maſſagetæ enim non aliter Deos ſuos rite conſuli arbitrabantur, quam iugulato homine apud aras Deorum, ex cuius caſu, tum ex membrorum laniatu, tum ſanguinis fluxu futtura diuinabant, vt tradit *Ioães Stuckius de ſacrificijs fol. mihi* 4. † Cuius nefandi ritus apud Hebreos itidem, Chaldæos, Græcos, Romanos, & alias nationes in vſu fuit, & ſuo ſæculo meminit Iubenal.

Pectora pullorum rimatur, & exta catelli,
Interdum pueri.

14 Sexta ſpecies fuit πυροσκόπια, *pyroſcopia*, quę flammæ modum conſiderabat, vtrum in vnum coiret pyramidem, quod proſperum; an vero diuideretur, quod aduerſum, Lucan. Farſal. 1.

Scinditur in partes, geminoſq; cacumine ſurgit
Thebanos omiſſura rogos.

15 † Quis ignis calor, ſplendor, aſcenſus, ſtrepitus, Ouid. lib. 4. de Pont.

Surgat ad hanc vocẽ plenampius ignis ad arã
Detque bonum noſtro lucidus omen apex.

16 Et quamuis artis authorem Tanaquilum facit *Valer. Max. libr. 1. capit. 6.* qui alios ignes conſiderabit, hæc tamen ex igne Victimario conſiderabat flammã, an cito victimam comprehenderet, quod proſperum; an cito extingueretur, quod aduerſum; & ſimilia, quæ accuratè obſeruat Seneca in Oepid.

Quid flammæ largã iã ne comprebẽdit dapes?
Subito refulſit lumen, ſubito occidit.
Vtrum ne clarus ignis, & nitidus ſtetit,
Recluſque parum verticem cælo tulit,
Et ſummam in auras fuſſus explicauit commã?
An latena circum ſerpit incertus viæ,
Et fluctuante turbidus fumo labat?
Non vna facies mobilis flammæ fuit.

¶ Septima ſpecies dicitur καπνομαντεία, 17
Capnomanteia hoc eſt *fumi diuinatrix*, nam κάπνος, proprie vapor eſt è lignis quaſi καπὸς πνεῦ, ideſt ardẽs flatus ἄπνος, ab aqua ναθάλη, à lapidibus λίγνος, ab oleo, vel cera κηρία, à carnibus, vt tradit *Ioan. Stuckius lib. de Sacrific. fol. 105.* † Et hęc diuinatio duplex fuit 18
nam vel grana ſeſami, vel papaueris nigri in ardentes prunas conijciebant, & inſurgentẽ fumum notabant, vel ſine huiuſmodi gratiis ſacrificij fumum obſeruabant, vt tradit *Cardan. libr. de vera ſapient.* & interdum rogi, vt derogo Polynicis, & Helis cãnit Ouid.

Et noua fraterno veniet concordia fumo
Quam vetus accenſa ſeparat ira pyra.

Ex thuris etiam fumo hanc Aruſpicinæ partẽ 19
fumebant, quam vocabant λιβανομαντεία, *libanomanteia*, de qua *Dion. Caſſius lib. 41. hiſt. Auguſt.* ad quam expectat Statius.

Thura, nec ſupra volitante altatia fumo.

Hębrei etiam capnomanteiâ vtebantur, dum conſiderabãt an fumum, quod ex victimarum ſacrificio aſcendebat rectus incenderet, an in obliquum vergeret, vt docent *Theophylact. in Oſeam. 4. Pichorius lib. de Magia cap. 11.* 20
† Quod originem habuiſſe teſtatur, eo quod inter ſacrificium Abelis, & Cainis diſcrimẽ conſtituiſſent, quod illud rectum, hoc vero in obliquum tenderet, ſed pocius credendum eſt Cain agnouiſſe ſacrificium Abelis Deo placuiſſe, ſuum vero non ita; quod non ſuum ſed Abelis cæleſti igne fuiſſet abſumtũ, vt notat *Delius in Geneſ. 4. v. 11. fol. 128.* † Hauriebant etiam ore latidicum fumũ, ſeu vaporem 22
illumque amplectebantur, quando proſperi euentus ſignum dabat, vt poſquam pyromantiam Tyreſiæ deſcripſerat, ſic teſtatur Papin. lib. 10. Thebaidos.

Ille coronator iam dudum amplectitur ignes
Fatidicum ſorbens vultu flagrante vaporem.

¶ Octaua ſpecies dicebatur Σποδομαντεία, 23
ſpodonomanteia, quæ ſumebatur ex cineribus Sacrificij, vt videtur factum in ara Apollinis, Iſmenij, & aliorum de quibus, *Val. Max. lib. 1. cap. 6.* Idolo Sophocles in Oed. Tyr. vocauit, μαντεῖον σποδοῦ, hoc eſt *cinerem diuinatorium.* † Si enim peractum ſacrificium in 24
cinere viſa erat flamma, bonum omnem dabat, vt de cinere Amphei tradit. *Martin. del Rio ad Senec. in Medeam. v. 18.* de Cimonis

vxori,

vxori, Verg.

Aspice, corripuit tremulis, & altaria flammis
Sponte sua dum ferre moror, finis ipse bonũ sit.

CAP. XII. De Augurio sacro & profano.

SVMMARIVM.

1. *Augurium omnem diuinationem complectitur.*
2. *Augurium principio ex auibus, & animantibus captabatur.*
3. *Augurium inualuit pro diuinatione ex auibus.*
4. *Deos per aues arcana sua docere hominibus ceteres credebant.*
5. *Augurij disciplina augustissima fuit.*
6. *Augurij origo apud Hetruscos fuit.*
7. *Reges Augures fuerunt.*
8. *Auguria tenebant, qui rerum potirentur.*
9. *Auguria principio de primatis rebus, postea de publicis causis.*
10. *Auguria, & Auspicia ad Magistratum pertinebant.*
11. *Augurium cum sacerdocio iungebatur.*
12. *Augurio consilia Deorum interpretari credebatur.*
13. *Auguria alia oblatiua alia impetratiua.*
14. *Auguria quæ vocabantur ostentum, & quæ templum.*
15. *Auguria bruta, fatidica, pestifera, consiliaria, auxiliaria.*
16. *Colegium Augurum ex singulis tribubus.*
17. *Auguria captabant, non tam quod scirent: quam ex officio.*
18. *Augur velato capite sedebat ad auguria captanda.*
19. *Auguria in summa quiete fiebant.*
20. *Auguria ingritabãtur si mus exaudiretur.*
21. *Auguria ex media nocte captabantur.*
22. *Aues sunt in potestate videntes vtrum velit ad se pertinere.*
23. *Auguria pro calatis commitijs fiebant.*
24. *Calatis commitijs fiebant leges, testamenta emantipationes, &c.*
25. *Augures leges abrogandi, & promulgandi potestatem habebant.*
26. 27. 28. *Auguria alia maiora, alia minora.*
29. *Aues aliæ cantu, aliæ volatu futura præmonebant.*
30. 31. *Oscines aues cantu futura monebant.*
32. *Auium cantus, & murmurationes quare multi se intelligere gloriantur.*
33. *Sabaa Regina ex auibus habuisse notitiam Salomonis, fabulosum.*
34. *Deum per aues putabãt hominibus arcana docere.*
35. 36. *Præpetes aues dicebantur, quæ volatu faciebant augurium.*
37. *Prepetes volatu fausta, cãtu infausta protendebant.*
38. *Oscines cantum bonum Augurium, volatu infaustum dabant.*
39. *Cygnus nauigantibus dabat Augurium.*
40. *Pica amantibus fausta, columba Regibus.*
41. *Auguria fausta, quæ à dextra veniebant.*
42. *Cornix cantus à sinistra faustus.*
43. *Pica à læua secundum Augurium.*
44. *Sinistra pro malo omine fuit.*
45. *Dextra, & sinistra auis, quæ dicatur.*
46. *Augurium ex piscibus, & animantibus.*
47. *Auguria diabolus instituit vt homnes à cœlestibus curis ad cenosa ista deduceret.*
48. *Auguris mendatium fidem astruxit.*
49. *Auguria obseruantes miserabiliter perierunt.*
50. *Augurij fides in Religione posita.*
51. *Auguria vanitate notarunt Gentiles.*
52. *Auguria ab Angelis peccatoribus prodita sunt.*
53. *Auguria, vt pacto suspecta prohibentur iure diuino.*
54. *Auguria, vt pacto anexa prohibentur Iure Communi, & Regio.*
55. *Auguria peccatum continent grauissimũ.*
56. *Auguria exercẽtes ab Ecclesia separantur.*
57. *Auguria tanquam vana & stulta damnãtur.*
58. *Augurij signa, vel à Deo, vel à dæmone.*
59. *Auium presentione prædicere possumus euẽtus naturales.*
60. *Signis naturalibus quandoq; Deus vtitur ad aliquid præmonendum.*
61. *Signa quæ non constant esse à Deo superstitiosa sunt.*
62. *Superstitio est futura rimari ex auium volatu &c.*
63. *Augurijs dans operam se subdijt disciplinæ diaboli.*
64. *Auguria vt vanissima damnarunt Gẽtiles.*
65. *Auium prænotiones, preternaturales, vanissimæ sunt.*
66. *Auguria quomodocumque fiant vanissima sunt.*
67. *Auguria vt hæretica impugnantur.*
68. *Hecatæi Abderitæ factum contra Augurem.*
69. *Ioseph Augurandi scientia se commendat.*
70. *Ioseph, vt fratres terreret finxit se Augurẽ.*
71. *Ioseph ex familiaritate cum Rege Augur*

repusabatur.

72. *Ioseph diuinis Augurijs peritum se profitetur.*

73. *Scyphus Ioseph quomodo ad augura deseruiebat.*

AVGVRIVM latè sumptum omnem diuinationem, & illicitam superstitionem complectitur, Deuter.cap.18.v.4. *Gētes iste, quarum possidebitis terram Augures, & diuinos audiunt,* & v.10. *Obseruabat somnia, atque Auguria.* Hierem.cap.27.v.9. *Nolite audire prophetas vestros, & diuinos, & augures.* Numer.cap.13.v.23. *Non est Augurium in Iacob.* Iſai.c.2.v.6. *Augures habuerunt, & Philistin.* Reg.4.c.17.v.17. *Diuinationi inserbiebāt, & Augurijs,* & c.21.v.6. *& obseruauit Auguria.* Paralip.2.c.33.v.6, *Sectabatur Auguria.* Ecclc.c.34.v.5. *Diuinatio erroris, & Augurta mendatij.* † Principio captari solitum fuit, tam ex auibus, quam ex omnibus animantibus, vt probant *Cicero lib. 1. diuin. & Philipp.4. Fran. Picus Mirandul lib.4. Prænot.c.4. Iul. Cæs. Bulenger. lib.3. de Augur. cap.14.* † Inualuit tamen pro diuinatione, quæ sumebatur ex auium garritu, vnde Augurta, *quasi auium garria,* vt notat *Varro,* Græcis οἰωνοσκοπία, ex auium garritu dicepta batur, *D.Tho.2.2.q.95.art.3. D.Isidor.lib.8. Etymol.c.9.c.igitur 26.q.3.* † Credebant enim Deos per auium garritus, volatus, & motus, euentura mala, vel bona hominibus ostēdere, Stat. Papin. Thebaid.3.

Iupiter omnipotens, nam te pernicibus alis
Addere consilium, & olucresque implere futuris
Omnia, & causas cœlo deferre latentes.

¶ Augurij disciplina augustissima fuit, nō solum apud Babylonios, Chaldeos, & Ægyptios, sed apud Hebreos, Græcos, & Romanos vt tradunt *Aristoph.lib. de auibus, Cicero, de diuinat. Origen. contra Celsum lib.4. Bulenger d.lib.3.c.1. & 7.* † Cuius origo apud Hetruscos fuit secundum *D.Isidor. Etymol. lib.8.* à quibus Romani acceperunt, vt tradit *Clemē. Alex. Stromat.1.* ad Arabes, & Phryges refer *Cedrenus,* ad alios *Mart. del Rio Mag.4. capit.3 q 2.* † Græcis quoque, nam Pythagoras augur fuit, vt tradit *Laertius,* Amphilochus, & Mopsus Argiborum Reges augures fuerūt, *Cicero lib.1. diuinat.* † Nam apud veteres Magistratus qui rerum potiebantur, ijdem augurta tenebant, author est *Liuius ab vrbe condit. decad.1.lib.1.*

¶ Principio de priuatis rebus Auguria esse cœperunt, quæ paulatim adolescens in tantum saltigiū fuit, vt nil bello, vel pace, domi, militiæque agerēt Romani, nisi auspicato, *Valer. Maxi. lib.2.c.1. Dion. Cassius lib.37. Cicer. lib.1. diuinat. Liuius lib.1. ab vrbe condit Decad.1. & lib.6. in fin. Alex. ab Alex. lib. 5. Genial. c.13.* † Quod adeo antiquissimum fuit, vt alege XII. Tab. tempore, quæ lata est ab vrbe condita anno 300. hæc statuta reperiuntur, OMNIVM MAGISTRATVVM AVSPICIVM, IVDICIVMQVE EST O. † Vnde Augurijs tanta potestas, vt eius authoritas ad sacerdotium, & supremam potestatem pertineret, quia, vt ait Tit. Liuius vbi supra, *Auguris certe, sacerdocioque Auguriū tantus honos accessit, vt nihil belli, domi, que, nisi auspicato gereretur.* † Nam ex augurijs homines Deorum consilia interpretari putabant, Vergil. Æneid. 10.

Tutius ille hominū, diuumque interpres Asylas
Cui pecudum fibræ, cœli, cui sydera parent,
Et linguæ volucrū, & præsagi fulminis ignes.

¶ Quæ quidem Auguria alia dicebantur, *Oblatiua,* quæ non poscebantur, alia *Impetratiua,* quæ veniunt optata, & quæsita, vt docēt *Festus in voce puls. Cicero lib.1. diuinat. Aristoph. in auib. Alex. ab Alexand. lib.5. Genial. c.p.13. Bulenger d. lib.3. cap.4.* † Ex his quædam ex cœli regione designata captabantur, & dicebantur *Ostentum,* quædam ex constructis, & congestis, & hæc vocabantur *templum,* vt docet *Varro de lig. Latin. lib. 6.* † Quarum alia *Bruta,* quæ nulla ratione nitebātur; alia *Fatidica:* & hæc rursus, vel PESTIFERA, vel CONSILIARIA, vel AVXILIARIA, & huiusmodi alia nugaciſsima, vt videre est apud *Senecam in natural.qq. Plin. lib.1. cap.52. & lib.28. cap.2. Mart. del Rio lib.4. Magic.q.2.cap.3. Alexand. & Bulenger. vbi supra, Sim. Moiol. tom.2. Canicul. coloq.2.*

¶ Vnde vt religiosora forent Romulus collegium Augurum (ex singulis tribubus) instituit, de quibus plura *Plin. lib.7. cap.56. & lib.8. cap.28. Alex. ab Alex. lib.5. dierum Genial. d. cap.17. Bulēger. de lib.3. cap.11.* † Nā publica Auguria captabant, non tam quod scirent canere, quam ex officio, & authoritate, qua id faciebant, aut facere poterāt, vt Magistratus, qui iudicat, non tam quod scit, quā quod iurisdictionē habet *l.1. D. de officio eius cui mand. est iurisdict.* † Sedebat augur velato capite, & lituo cœli regionē notabat, Ti. Liui lib.10. *Qui Iobi Optimi Maximi ornatu decoratus, curru aurato per vrbem vectus in Capitolium ascēderit, si conspiciatur cum lituo, ac capite velato victimam cadat, Auguriumque ex arce capiat.* † Quod (silentio à populo impetra-

to) in ſuma quiete fiebat, adeo vt ſi forte mus exaudiretur, irrita Auguria eſſent à malo omine violata, vt tradit *Plin. lib. 8. capit. 57.*

20 † Quod adeo apud Populum Romanum crebuit, vt ex hac ſola tam leui auſpicij infauſta ſuperſtione Fabius ad dictaturam accitus nõ peruenire, & Cai. Flamminus ad Magiſtratum equitum vocatus excluderetur, vt narrat *Valerius Maxim. d. lib. 1.*

21 ¶ Neque omni tempore captare Auguria licebat, ſed principio diei artificialis nempe à media nocte, qua ſacerdotes huiuſmodi ſurgebãt lucernam habentes prę manibus, vt aues viderent, non apertam, ſed opertam, vt ſi aër ventorum flãtibus agitaretur, non ſeruaret de cœlo, vtpote lucerna extincta, vt tradit, *Plutarch. in qq. Roman. q. 72. Macrob.*

22 *lib. 1 ſaturnal. cap. 3.* † Ex his quæ erant Impetratiua, ideſt, quę poſcebuntur, vtrum fauſta, vel infauſta ſint pertinent ad videntem; at oblatiua ſunt in poteſtate videntis, vtrum velit ad ſe pertinere, Plin. lib. 28. cap. 2. *In Augurum certe diſciplina cõſtat neque diras aues, neque vlla auſpicia pertinere ad eos qui quam obrem ingredientes obſeruare ſe ea negauerunt.* Vnde Vergil. Æneid. 12.

Accipio, agnoſcoque Deos.

23 † Auguria fiebãt pro calatis commitijs, quę pro collegio Pontificum habebantur, aut Regis ſacrorum, & Flamminum in augurandorũ cruſa, vt tradit *Aul. Gel. lib. 15. noct. Atticar.*

24 *cap. 26.* † In quibus non leges modo, arrogationes, emancipationes; ſed etiam teſtamenta ſolẽni iure fiebant, vt in §. 1. Inſtit. de teſtam. ordin. *quorum altero in pace vtebantur,*

25 *quod calatis commitijs appellabant.* † Leges enim ex augurum poteſtate pendebant, namſi quas veteres abrogare vellẽt, vel promulgare nouas, poteſtatem habebãt, atque alia omnia pro libito moderabãt ex L. XII. Tabul. QVAE CVMQVE AVGVR INIVSTA, NEFASTA, VITIOSA, DIRA DEFIXERIT, IRRITA, INFECTAQVE SVNTO.

26 ¶ Auguria itidem alia fuerunt maiora, alia minora, maiora fuerunt maiorum Magiſtratuum, ſic dicta; quod magis rara ſint quam minorum, vt ex Meſſala Augure probat *Aul.*

27 *Gell. lib. 13. noct. Atticar cap. 10.* † Ob quod vates ſub Appolline regnum Italiæ maioribus auſpicijs Æneæ pollicentur apud Vergil. Æneid. 3.

Natæ Dea (nam te maioribus ire per altum
Auſpicijs manifeſta fides)

28 † Seruius tamen vult maiora eſſe maiorum auium: minora, minoriũ; & vtrunque recte dictum eſt: nam maiora, & minora apud Meſſalã non accipiuntur perſe, ſed ratione habitu ad proportionem, provt ipſe aues natura ſua alijs cedunt, Vergil. Eccloga. 8.

Noſtra valẽt Lycidæ tela inter Martia quãtũ
Chaonias dicunt Aquila veniente columbas.

29 ¶ Ex differentia auuium alia, atque alia ratio fuit auſpiciorum, nam aues aliæ cantu, aliæ volatu futura præmonebant, & illæ Oſcines, iſtæ Prapetes dicebantur, vt notant *Tit. Liuius lib. 3. ab vrbe condit. Varro, & Feſtus in voce Oſcines, Cice. lib. 1. diuinat. Bulenger. d. lib.*

30 *4 cap. 4.* † Oſcines dicebantur, quæ oris cantu futura præmonebant, Varro lib. 5. de ling. Latin. *Oſcines dicũtur apud Augures, quod ore faciunt auſpicium, dictæ ab ore, & cano.* † Qua-

31 les ſunt coruus, turdus, noctua, cornix, vt auctor eſt *Apius Claudius apud Feſtum.* qui arcana lingua, ac murmure ſacro præmunciare futura credebant; Statuis Papinus. lib. 3. Thebaidos

Tunc omnes in aſtris
Conſonat arcana volucris bona murmure lin-
gua.

32 † Vnde Pythagoras, Melampus, Thyreſias, Apollonius, & alij plures ſe voces, concẽtus, & murmurationes auium inteligere glotiantur, vt tradunt *Porphyr. li. 3. περὶ ἀποχῆς Frã. Picus lib. 3. Prenot. cap. 3.* † Ex quo nata fa-

33 bula Alcoranis, in quo dicit Mahomath ex auium vocibus Reginam Sabaa notitiam habuiſſe Regis Salomonis, vt tradit, *Horos. Couarrub. lib. 2 de falſa prophetia cap. 21.* † Puta-

34 bant enim veteres ille aues hominibus de arcanis ſuis monere, vnde elegantter Vergil. in Cathalect.

Garrula quid totis reſonas mihi noctibus aures
Neſcio quid dicis, nunc meminiſſe mei.

35 ¶ Præpetes dicebantur, quæ volatu faciebãt augurium, nam vt ait Feſtus *Præpetes autem aues quidam dici aiunt, quia ſecundum Auſpicium faciunt præteruolantes, aut quæ ſe ante auſpicantem ferunt; nam antiqui dicebant præpetere pro anteire.* † Præpetum autem, & Oſ

36 cinum inſtituta expreſsit Verg. Æneid. 9. qui in religione rntiqua nihil ignorare videtur.

Troiugena interpres Diuũ, qui numina Phœbi
Qui Tripodas Clarij lauros, qui Sydera ſentis,
Et volucrũ linguas, & præpetis omina pẽnæ.

37 † Præpetes autẽm, quæ volatu fauſtæ erant, ſi canerent infauſta proterrebant; &, è contra Oſcines, quæ cantu bonum dabant augurium, volantes in fauſtæ erant, nam vt ait Amnian. lib. 30. *Omnes enim aues oſcines thalæ, præpetes bonæ ſunt, vel è contra malæ præpetes, Oſcines bonæ.* † Qualis Bubo, qui cãtu in fauſtus fuit,

38 volatu,

volatu,& situ faustus arbitrabatur,vt tradunt *Alex.ab Alex.lib.5.Genial.cap.27.Maiol. colloq.2.Bulengæ.lib.3.cap.6.* Seruius,& Cerda ad illud Vergil. Æneid.4.

Solaque culminibus ferale carmine bubo
Sæpe quæri,& longas in fretum ducere voces.

39 † Neque omnes aues dabant auguria,nec omnibus,*Plin.lib.1.cap.13.*nam Cygnus solis nauigantibus,vt notat Seruius ad Vergil. Æneid.1.

Cignus in augurijs,nautis gratissimus ales
Hãc optãt semper,quia nũquã mergitur aquis.

40 † Pica apud Græcos amantibus fausta,vt testatur *Aristoph.in auib.* Columba apud Romanos solis Regibus auspicium dabat,quia nunquam sola volat, sicut Rexnũquam graditur solus,Vergil. Æneid.6. Æneas Veneris.

Maternas agnouit aues.

41 † Fuerunt præterea auguria alia fausta, quæ adextera parte veniebant, alia infausta, quæ à finistra, & leua protendebantur, Sueton. in Vitell. cap. 9. *Præmisso agmine lætum euenit auspicium,siquidem à parte dextera repente aquila aduolauit.* † Præterea aues,quæ à finistra cantu suo infaustum mobent auspicium,situ, aut volatu faustum faciunt, ob quod corui cantus à finistra faustus fuit Plaut.in Aululari.

42 *Non temere est quod cornus cantet mihi nũc ob leua manu.* † Pica, vt ex eodem dictum est volatu à leua fœcũdum facit, à cantu infaustum,sicut,& cornix

43 *Teque nec leues vetat ire Picus*
Nec vaga cornix.

† Hinc intelligendum est quod apud Poetas de cornice reperitur modo fausta,modo infausta protendere, vt apud Vergilium finistra pro malo omine, Ecclog.1.

44 *Sæpe finistra caua prædixit ab illice cornix.*

Sinistra itidem pro bono omine idem Vergil. Ecclog 9.

Ante finistra caua monuisset ab illice cornix.

45 † Vnde dextra auis,& finistra pro augurio apud *Liuium Plinium,Ciceronem, Terentium, Vergilium.* Plaut in Oepid.

Tacete,habe animũ bonum liquido exeo foras
Auspicio auis finistra.

Homer Iliad.13.

Sic eiloquenti aduolauit dextra auis.

46 ¶ Sed auguria non tamen ex auium garritu,incessu,saltu,volatu,vel motu sumebatur, verum etiam ex alijs rebus,quæ oculis obiciebantur,vel audiebantur,nã augurium expiscibus testatur *Plin.lib.9.cap.16.* ex muribus, & vulpe *lib.8.cap.28.Petr.Gregor.tom.3.Syntag.9.lib.34.c.3.nu.17.* † Nam in tanta dementia prolapsi sunt homines, vt nil nisi abel-

47 lius, brutis, vel animantibus, vel furentibus haustum saperent,quod diabolus ita instituit, vt homines à cœlestibus curis vel saltem à seriis, & grauibus ad terrena ista, cænosaque seducerent, *Maiol.tom.2.Colloq.2.* † Hanc men- 48
dacio fidem astruxere tot clades vrbium,strages exercituum,exitia familiarum, quasi augurio prodita, Minuti⁹, *Frequentis enim, quã volebamus Deorum præsentiam contenta auspicia contestata sunt,sic,& alia nomen infaustum:sic Claudij,& Iunij nõ prælium in Pœnos, sed ferale naufragium est, & vt Thrasimenus Romanum sanguine, & maior esset, & decolor spreuit Auguria.* † Sed hæc vere sunt notæ 49
diuinæ indignationis, non augurij quia ea observantes miserabiliter perierunt, nam vt ait Octauius. *Quid Regulus nos ne auguria seruauit,& captus est? Mãcinus religionem tenuit, & sub iugum missus est? & desitus pullos ad aues habuit Paulus apud Canas tamen cum Reipub. parte prostratus est.* † Et licet hæc ars 50
fallitate conuinceretur, satius optimates duxere imperij summi fundamenta in auspiciorũ fide posita,sub falsa veritatis specie retinere, quam abolitione falsi noxæ Religionis opinionem inducere,vt tradit *Cicer.lib.2.diuinat.* † Nam etiam apud Gentes auguria va- 51
nitate, & fallitate notabantur,vt tradit *Francisc.Picus lib.6.præcept.cap.4.* Vergil. Æneid.1.

Ni frustra augurium vani docuere parentes.

† Quæ ars vt ab Angelis seductonibus prodita est,qui per sæpè in auium formas transformati,ex arte de cõsilio suo dicebant, aut aues in huc,vel illuc impellebãt,vt ex condicto signa darent,vt tradit *Tertul.ad uersus Gent.Bulenger lib.3.de auguris cap.1.* † Ideo vt vana, 53
falsa, scandalosa, ac pacto suspecta hæc ars prohibetur iure diuino in *Deuter.cap.18.Numer.23.Isai.cap.2.Hierem.27.Reg.4.cap.17 & 21.Paralip.2.cap.33. Ecclesiast.cap.34.* † Et iure positio tã Canonico,quam Cæsa- 54
reo & Regio,*in cap.illud cap.sed,& illud 26.q.2. cap.siquis Episcopus cap.aliquanti cap.siquis clericus cap.augurijs 26.q.5.l.nemo.C.de maleficis.& mathem.l.1.tit.23.part.7.lib.1.tit.4.lib 8.Ordinã.l.6.tit.3.lib.8.Recopi.* † Quia pec- 55
catum grauissimum est, quæ lex diuina grauiter detestatur, & in Canonibus Apostol. sic habetur apud D.clem,lib.2.c.62.*Fugite dæmonum turpia,&c. auguria, auspicia, necromantias,omnia,quia scriptum est, non est aurium in Iacob,& rursus,augurium peccatum est.* † Et illo obnoxi ab Ecclesia separatur in Cõ- 56
cilio Carthagin.IIII. habito Era 436. can. 89.*Augurijs vel incantationibus seruientem à conuentu Ecclesiæ separandum,* & in Concilio

Agathen-

Agathensi celebrato Galiæ Narbonæ cã. 42. *ab Ecclesia habeatur extraneus*, & in Concilio Toletam. IIII. celebrato sub Sisinando Rege Gottor. religiosiss. Era Cæs. 681. c. 28. relato in cap. siquis Episcopus 26. q. 5. *clericꝰ ab honore dignitatis sua suspensus monasterij curam suscipiat*. † Et tamqua vana & stulta Augurta huiusmodi detestatur Hector ille fortissimus Poles damnans augurem, quo Seruanij augurij atrahere curaret, arguit apud Homer. 57

Tuis me capis accedere vanis
Augurijs, quæ sperno equidẽ quia stulta videtur
Seu dextræ expectẽtur aues Phaetontis ad ortũ
Siue sinistra petant obiectum limina Solis,
Nil rationis habent, cum sint ratione carentes.

58 ¶ Signa enim Augurij, vel sunt tamquam causæ eventum futurorum, vel tanquam effectus illorum euentuum; de primo, nec vllus haruspex suspicatus fuit, secundum autem falsissimum est, quia euenta non pendent ex motibus auium, quare proueniunt, vel ex sola causa naturali, vel ex peculiari directione diuina, vel procuratione dæmonis, vt docet *Leonard. Lessiꝰ de Iust. & Iure lib. 2. cap. 43. dub.* 59 *7.* † De primo certum est posse coniecturare effectus futuros ex naturalibus auium præsentionibus, quatenus sequi solent earum euenta, vt sic ex volatu auium, aut cantu prædicant tempestates, pluuias, serenitates, &c. Vergil. Heorgic. 1.

Hinc illæ auium concentus in agris
Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui, &c.

60 ¶ De secundo autem certum est, signa aliqua prouenire à Deo, vel ex singulari eius prouidentia dirigi, ad aliquid præsagiendum, quæ licita sunt obseruare, vt ex columba, quæ ramum virentis oliuæ attulit, diluuij cessationẽ; 61 vt præsaguit Noe, *Genes. capit. 8.* † Tertio dico, quod si non constet, vel non sit probabile huiusmodi casus ex peculiari Dei prouidẽtia, ad certum euentum liberum præsignandũ destinari, superstitio plane est ex talibus diuinationem cãpere; vt docere *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 7. Ioan. Azor in summ. Inst. moral. tom. 1. lib. 9. cap. 15. Ioan. Malderus de virtutib. Theolog. tractat. 10. cap. 7. dub. 5.* † Quare 62 superstitio est ex volatu, garritu, situ, numero auium, aut aliorum animalium futura rimari, quia signa ista non significant illos euentus naturali modo, cum neq; sint illorum causæ: neq; effectus, nisi ministerio dæmonis, qui signa huiusmodi instituit, vt mentes hominum superstitione, & curiositate detineat, vt docet *D. August. libr. 2. Doctrin. Christian. capit. 24.* 63 † Et ita, qui talibus vanitatibus dat operã se subdit disciplinæ diaboli, vtens regulis ab ipso traditis, tacitumque commertium cũ ipso fortitur, tum illi diuinitatem tribuit futurorum prænotione, ad quod eum tanquam Deum inuocat, quod est infidelitas, & apostasia, vt docet *D. August. d. cap. 24. & 25.*

¶ Vnde auguria, vt vanissima ineptissima, 64 & ab omni ratione aliena damnabit *Cicer. lib. 2. diuinat.* longe prudentior hac iure quam *Plato in Phædro, & Xenoph. in Cyriped.* † Nã 65 præter illa quæ pendent ex instinctu naturali auium, cætera vanissima sunt, vt probant *D. Thom. 2. 2. q. 95. D. Antoni. p. 2. tit. 12. cap. 1. §. 8. Sylvestr. in summ. v. superstitio. Turrecr. in cap. sed in illud 26. q. 2. Binsfeld. in l. 3. C. de malefic. Martin. del Rio lib. 4. Magicar. cap. 2. q. 7. sect. 2.* † Siue putent aues ratione 66 esse compotes ad futura indicanda, quæ non pendent ex instinctu naturali, tanquam Ethnici, & publicani sunt habendi. Si putant illas diuinæ voluntatis participes, stulti, & excelerati sunt, quia aues nihil diuinitatis habent, vt probat *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 7.* † Quia Au- 67 guria ex pacto fœderato cum dæmone originem habuerunt, ideo vt hæretica inpugnarũt, *cap. qui sine saluator ad fin. 26. q. 2. Sixt. V. in Extranag. cœli, & terræ am. 1586. Squilacts de fide catbol. cap. 8. ex n. 2. Petr. Gregor. in Syntag. lib. 34. cap. 3. n. 7. Lel. Zecchius in sum. p. 1. tit. de fide cap. 15. n. 8. Leonard. Lessiꝰ lib. 2. de Iustit. dub. 7. Petr. Binsfeld. in l. 3. C. de malef. q. 1. Decian. lib. 5. crim. cap. 17. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 38. ex n. 38. Graffis decis. lib. 2. cap. 5. n. 20.* † Vt sic merito Hecatæus 68 Abderita dum Hebræi tenderent ad mare rubeum, cum augur sistere eos iussisset, quo vsque auis, quæ visui se offerebat sistẽs iter tenderet, vt ipsi de suo itinere edocerẽtur, miles secreto arci tracto auem percusit, & cum exclamasset Augur, respõdit: *Quis est iste furor ò homines! quomodo enim auis istaſi fui jati nescia fuit, nos de nostro monere valeuit?* vt narrat *Ioseph lib. 1. contra Apion, Euseb. lib. 9. præparat. Euang. cap. 2. Polydor. lib. 3. de prodig.*

¶ Neque obstat, quod œconomus Ioseph 69 de suo sanctissimo Domino testatur Genes. capit. 44. v. 5. *Scyphus, quam furanti estit ipse est in quo viuit Dominus meus, inquo augurari solet*: & quod ipsemet Ioseph de se profitetur, d. cap. 44. v. 15. *An ignoratis, quod non sit similis mei inaugurandi scientia?* † Quia in illis ni- 70 hil sane affirmat, sed vt terreret fratres finxit se Ægyptiaca superstitione immunem non esse, vt sciret, quem furatus esset scyphũ, vt tradit *Valles de sacra philosoph. cap. 30.* † Vel ex 71 vulgi opinione locutus est, eo quod ex familiaritate cum Rege Ægyptiorum, qui Magus,

& augur

& Augur erat pro Mago, & Augure habebatur, vt tradunt *D. Auguſt. ad Geneſ. cap.* 145.
72 *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 7. ad. 1.* † Vel dic quod non de Augurio profano, ſed diuino loquitur, hoc eſt prænoſcẽdi futura, & occulta, quia augurandi vox generalis eſt, & extenditur ad omnem diuinationem, etiam ex ſignis à Deo directis, vt notant *Leonardus Leſſ. vbi ſup. d. cap 43. dub. 7. Ioan Malderus d. tract. 10. cap. 7.*
73 *dub. 5.* † Quia non eſt credendum de tanto uiro, vt auguria vaniſsima captaſſet, ſed in ipſo Cypho vel aqua ibi infuſſa, vel gemma aſſixa diuina oracula accepiſſe, non aliter, quam ſacerdotes in gemmis *Ephod.* vt tradũt *Rupert. & Perera in Genes. 44. Valle de Moura lib. de Incantat. Opuſ. 1. ſect. 2. cap. 15. n. 16.*

CAP. XIII. De Auſpicio bono, & malo.

SVMMARIVM.

1. *Auſpicia ex malorum Angelorum traditionem habuerunt originem.*
2. *Auſpicium, in quo differt ab Augurio.*
3. *Auſpicia pedeſtria, quæ dicerentur.*
4. *Auſpicium militare quare periiſſet.*
5. *Auſpicium alij ad Oſtentum, alij ad Geomantiam, alij ad Anxinomantiam referunt.*
6. *Auſpicia rebus agendis præcedebant.*
7. *Auſpicia ſumebant Augures, Sacerdotes, Magiſtratus.*
8. *Magiſtratus ad auſpicia fuerunt Cenſores, Conſules, Prætores.*
9. *Nunciationis, & ſpectionis quid ſit in auſpicijs.*
10. *Pleuei magiſtratus cum Augure poterant ſpecere.*
11. *Conſules per ſe habebant nuntiationem Imperij, & ſpectionem ex lege Aelia.*
12. 13. 14. *Auſpicium ex imperio, & poteſtate.*
15. *Auſpicium pro fortuna fuit.*
16. *Auſpicium aliquando confunditur cũ augurio.*
17. *Iuge auſpicium quid ſit.*
18. *Victima ambarbalis quæ ſit.*
19. *Auſpicia data pro omnibus Magiſtratibus gerendis.*
20. *Auſpicia pro Magiſtratibus quæ eſſent.*
21. *Auſpicia Kalendarum apud nos prohibentur.*
22. *Kalendarum feſtibitas ex pagana ſuperſtitione irrepſit.*
23. *Auſpicia rerum agendarum captabantur.*
24. *Auſpicia apud nos varia.*
25. *Auſpicia in nuptijs contrahendis ſummebantur.*
26. *Aruſpex pro hortator eſumebatur.*
27. *Auſpicia ex vanitate, vel pacto cum demone prohibentur.*
28. *Diuina ſigna, etiam ex auibus, obſeruanda ſunt.*
29. *Signis naturalibus quandoque Deus voluntatem ſuam oſtendit.*
30. *Diuina ſigna ſub peccati reatu debemus obſeruare.*
31. *Columba, quæ ſuper Chriſtum reſedit, non fuit naturalis, ſed ex nihilo creata.*
32. *Spiritus Sãctus ſub vero animanti nuſquã viſus eſt.*
33. *Columba, quæ Angelico doctori aloquens viſa eſt, ex preiarente materia formari potuit.*
34. *Columba S. Leocritiæ, corvus Eliæ, &c. naturales eſſe potuerunt.*

AVSPICIA, vt auguria ex traditione malorum Angelorum. 1
intoto orbe tertarum plurimi ſæculis inualuerunt, *cap. qui ſin ſaluatore, ad fin. 26. q. 2. Extr. uag. cœli, terræ Sixt. V. anno. 1586.* † Eo tamẽ differunt, quod illa auium garritus, voceſque obſeruat, hæc vero auium motum, numerum, congreſum captat, vnde auſpicia dicuntur, quaſi auium inſpicia *D. Iſidor. lib. 8, Ethimol. cap. 6. cap. igitur 26. q. 3.* † Sumebantur præterea ex quadrupedidus, alijs ve animalibus, 3
& hæc dicebantur auſpicia pedeſtria, vt docet Feſtus in hæc verba, *Pedeſtria auſpicia nominabantur, quæ dauantur à vulpe, lupo, ſerpente, equo, ceteriſque animalibus.* † Fuit præterea auſpiciũ militare ex acuminibus, quod 4
cum abſurdiſsimum eſſet breui negligentia periit, Cicer. lib. 2. diuinat. *Nam ex acuminibus quidem quod totum auſpicium militare eſt, iam M. Marcelus ille quinquies Conſul totum omiſsit, idem Imperator, idem augur optimus.* † Quod quidem auſpicium quidam ad oſtenta referunt, cum *Cal. Calcag. lib. de Magia amator.* alij ad Geomantiam, alij cũ Turnebo 5
non diſsimile faciunt ab Anxinomãtia, & profeſſus eſt ſe neſcire, *Mart. del Riolib. 4. Magicar. cap. 2. q. 7. ſect. 2.*

¶ Præcedebant rebus agendis auſpicia, 6
quia nefas fuit poſt comitia, quę debelli ratione, aut internæ adminiſtrationis captabãtur de cœlo ſeruare, Cicer. Philip. 2. *Quiſquam ne diuinare poteſt, quod vitij in auſpicijs futurum ſit,*

rum sit, nisi qui de cælo seruare constituit, quod neque licet comitijs perleges, etsi quis seruauit non habitis comitijs, sed priusquam habeantur, debet nunciare. † Quod non solum Sacerdotes, & augures peragebãt, sed etiam magistratus, quibus non tam iudicium, quam auspicium fuit ex l. Tab. XII. OMNES MAGISTRATVS AVSPICIVM, IVDICIVMQVE HABENTO. ¶ Quod de maioribus intelligendum est, vt Censores, Consules, Prætores, nam legis XII. Tabularum tempore Magistratus ex plebe non creabantur; postea tamen lege Tribunicia dati eis spectare non fuit, Aul. Gellius lib. 13. noct. Attic. c. 14. *Ne quis minor magistratus de cælo seruasse velit.* † Aliud enim is fuit auguris simpliciter, aliud magistratus, & auguris simul, nã inter hunc, & illum distributa sunt munia nũtiationis, & spectionis Varro. lib. 5. de ling. lat. *Et quod in auspicijs distributum est, qui habeant spectionem, & qui non habeant, & quod in auguritjs dicunt auem spectare.* † Quare si plebei magistratus augures nõ erãt, consilio auguris de cœlo seruabant, & auspicio suo rẽ gerebant, non alieno consilio vterq; enim auspiciũ habebant, quia simul cum augure poterant spectare, quia ad eos nõ pertinebat lex Aelia, & Fusia, quia eis non est datum ius obnunciandi, vt docet *Cicer. Philip. 2.* † Consules autẽ & alij patrici Magistratus licet augures non essent, habebant, & nunciationem imperij, & spetionem ex lege Aelia, & Fusia, quæ sublata est in tribunatu P. Clodij, L. Pisone, & A. Gabino consss. vt ex Cicerone, & alijs probat *Ant. Clar. Syn. vbi sup. d. c. 10. fol. 169. & 171*

¶ Vnde auspicium imperio, & potestate denotat *Lipsius lib. 2. de milit. Rom.* nam ad imperium, nisi auspicato non licebat peruenire, vt tradit *Cicer. lib. 2. diuinat.* † Et ita intelligendus est Cornel. Tacit. lib. 3. Anal. *Drusus vrbe egressus repetendis auspicijs, mox ouans introijt.* † Repetendo, ac resumendo imperio quod ingressu amisserat, nã ipsa auspicia capere fas non erat extra vrbem, vt notat Ludou. Cerda ad illud Æneid. 4.

Paribusque rogamus auspicijs.

† Auspicium tandem pro Fortuna fuit, quia ex auspicio mala, & bona pendere arbitrabantur, Vergil. Æneid. 4.

En huius nate, auspicijs illa inclyta Roma.

¶ Auspicium confunditur aliquando cum augurio, ex similitudine religionis, quia vtrique aues, & quadrupedes fuerunt institutum, vnde apud Cic. lib. 2. diuinat. *Hinc simile est, quod nos augures præcipimus ne iuge auspicium obueniat.* † Iuge auspicium dicebatur si iunctum iumentum Serchus fecisset, *Clemen. Alex. Strom. 4.* nam & Ægyptij auspicia ex Api boue captabantur, *Plin. lib. 8. c. 46.* † Et pro frugibus quotannis mos erat solemni sacrificio mense Februarij agros lustrari, vt essent fœliciores, in quo *victima* per agros circumducebatur, quæ *ambarbalis* dicta est, teste *Plutarch. in Numa*, Maro Eccl. 2.

Cum faciam vitulo pro fugibus ipse veni to.

¶ Auspicia data similiter pro omnibus magistratibus eligendis Kalendis Ianuarij, vnde illæ *dies auspicialis* dictus est, vt tradit *Aulus Gellius, libr. 3. noct. Atticar. capit. 14.* † Non quod magistratus auspicia sumpsisset modo, sed quod aliquid ex munere delibarent, & leues aliquas, & translatitis causis, decis causa propositas audirent, vt tradit *Sueton. in Neron.* † Quæ quia superstitionis genera ad nos deuenerunt, sub anathematis interdicto prohibentur *in Concilio Antisiodorensi can. 1. cap. siquis Kalendas, cap. non obseruatis, c. non oportet 26. q. 7.* † Nam comessationes, cantus, bona verba, & alia huiusmodi, quæ principio anni fiebant ex pagana superstitione habuerunt originem, ne auspicarentur, Ouid. lib. 1. Fastor.

Tempora commissi nascentis rebus agendis
Totus ab auspicio ne foret annus iners.

† Auspicia enim principio rerum agendarũ captabantur Cic. lib. 1. diuinat. *Nil fere quõdam maioribus nostris, nisi auspicato.* Val. Max. lib. 2. *Apud antiquos non solum publicè, sed etiam priuatim nihil gerebatur, nisi auspicio prius sumpto.* † Vnde noster Ioann. de Mena, siue quis alius in Tragedia Calixti, & Melibea Celestinam introducit, sic alloquentem Act. 4. *Todos los agueros se endereçan fauorables, o io no se guada deste arte; quatro hombres que he topado, a los tres llaman Iuanes, i los dos son cornudos: la primera palabra, que oi por la calle fue de achaque de amores, nunca he tropeçado como otras vezes, las piedras parece que se apartan, i me hazen lugar, que pase, ni me estorban las faldas, ni siento cansancio en el andar, todos me saludan, ni perro me ha ladrado, ni aue negra he visto.* † Quod etiam in nuptijs contrahendis invsu fuit Cicer. pro Cluent. *Nubit genera socrus millis auspicijs.* Claudian. in Rufin.

Hac auspicia tadæ,
Oedipoden matri nata iunxere Thyestem.

† Vnde aruspex pro hortatore sumebatur, Lucan. lib. 2.

Contentique auspice Bruto.

Horat. lib. 1. od. 7.

Nil desperãdũ Teucro duce, & auspice Teucro.

27 ¶ Quæ quidem Auſpicia, quia ex vanitate, vel pacto cum dæmone pendebant, prohibita fuerunt, vt tradunt *Ioann. Azor, tom. 1. Inſtit. Moral. lib. 9. c. 14. Mart. del Rio lib. 4. Mag. c. 3. q. 2 Epiſcop. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 2.* † Non tamen diuina ſigna, quæ
28 ex auibus, & alijs rebus ſumi ſolent, Deo ita diſponente, nam Noe ex columba agnouit ceſaſſe diluuiũ, Geneſ. c. 8: *At illa venit ad eũ ad veſperam portans ramum oliuæ virentibus foliis in ore ſuo, intellexitque Noe quod ceſſaſ-*
29 *ſent aquæ ſuper terram.* † Signum quod Eleazar obſeruauit pro vxore ducenda filio Domini ſui, *Geneſ. c. 24.* Vacarum mugitus inſignũ ſupplicij Iſraelitarũ, *Reg. 1. c. 6.* & manus Regi Balthaſari apparens, *Daniel. c. 5.* † De qui
30 bus auſpicijs, ſiue ſignis, & ſimilibus, vt potè diuinis, non loquor, dum auſpiciorum deteſtationem ago, nam cum ſint diuina ſigna, à Deo in fuæ voluntatis nuntia, hominibus miſſa, ea ſub peccati reatu debemus obſeruare, vt tradit *Suarez de Relig. lib. 2.*

31 ¶ Quandoque enim aues, & alia huiuſmodi, quę in ſignum voluntatis diuinæ apparent, nõ ſunt naturalia, ſed vel ex elemẽtis producta, vel ex nihilo creata, vt columba, quæ ſuper Chriſtum Dominum deſcendit in Iordane, in ſignũ aduẽtus Spiritus ſancti, *D. Math.*
32 *cap. 3.* † Nam licet naturalem fuiſſe teneat *D. Thom. p. 3. q. 39. art. 7.* Nuſquam viſus eſt Spiritus ſanctus ſub vero animanti, ſed ad eius ſimilitudinem ex nihilo, vt probat *Steph. Bubalus tract. de Angel. in D. Thom. p. 1. q.*
33 *51. art. 2. quæſt. 2. differ. 1. §. 1.* † Altera columba, quæ vita eſt ipſo Angelico Doctori, ac vere Theologiæ ante ſignano alloquenti, vt teſtatur *Surius tom. 2.* Ab Angelo formari potuit ex præiacente materia elementorum, vt tradit *Bubalus vbi ſup. d. differ. 1. §. 3. & 4.*
34 † Columba, quæ cadaueri S. Leocritiæ Cordubenſ. martyr aſsiſtit, vt tradit *S. Eulogius in memorial. SS. lib. 1.* naturalis eſſe potuit, vt corvus, qui Eliam pauit, *Reg. 3. cap. 17.* & alius corvus, qui S. Vincẽti cadaueri aſsiſtẽs, volatu graui volucres, & feras arcebat, vt tradit *Metaphraſ. in eius vita.* Aquila, quæ membra S. Staniſlai defendit, apud *Surium.*

CAP. XIIII. De Tripudio pullorum.

SVMMARIVM.

1. *Tripudium pulorum varium fuit.*
2. *Tripudium ſumebatur ex motibus, & factis pullorum.*
3. *Soniuium auſpicium letum fuit.*
4. *Solſtimum auſpicium letum.*
5. *Tripudium quando in malum omen fuit.*
6. *Gallinæ etiam ad tripudia cauea enutriebantur.*

TRIPVDIVM pullorum, varijũ fuit, nam vt ait Mar. Tull. Cicer. lib. 1. diuinat. *Sed quia cum paſcũtur neceſſe eſt aliquod ex ore cadere, & terram pauire, terripauium primo, poſt terripudium dictum eſt, hoc quia etiam tripudium dicitur, quem ſg tur offa, iam cecidit ex ore pulli, tum auſpicati tripudium ſolſtimũ nunciant.* 1
† Sumebatur enim ex motibus, & factis pullorum, qui ad hoc enutriti, cauea incluſi, dũ ederentur obſeruabantur, nam ſi cauea educti pultem auide, & cum ſonitu edebant, tripudium Soniuium dicebatur, ſi pultem ex ore cadebat, Solſtimium, vt *ait Feſtus, & ex eo Pet. Gregor. tom. 3. Syntagm. lib. 34. capit. 3. num. 8.* † Soniuium autem auſpicium lætum fuit, & proſpera protendebat, vt tradunt *Tit. Liuius ab vrbe cond. lib. 4. & 9. Val. Maxi. lib. 1. capit. 4. & 6. Sueton. in Galb. cap. 18, & in Tiber. cap. 2. Plin. libr. 10. cap. 2.* † Solſtimum letum etiam fuit auſpicium, dictum ab imo ſolo, quo oſſa, ex ore cadens faciebat, *Valer. Maxim. lib. 5. cap. 4. Liuius lib. 3. decad. 1. Sueton. in Galuan. capi. 18. Cicer. diuinat. libr. 1. Alexand. ab Alexand. lib. 5. Genial. cap. 13. Maiol. tom. 2. colloq. 2.* ¶ Quando ciuum non attingebant, ſeu edere nolebant, in malum auſpicium reputabatur, Plutarch. in Graph. *Neque ipſa ciuum attingit, ſed ſublata altera ala, & extenſo crure, rurſus in cauam configit.* Vnde Silu. Italic. lib. 5.

Nulla vulſa manu, veſcique interritus ales.

¶ Quandoque etiam non pullos, ſed gallinas cauea enutribant ad hanc diuinationem, & ex eis, quę ex Cayro afferebantur, præſtantiores erant, quibus quia ſupra caput os eminet ad roſtrum, plumis criſtatum, in modum vpupæ, cum criſta vipertita, & piumæ colore tuſo, & nigro diſtinctæ dæmoni gratiſsimo, præſtantiora auſpicia dabant, vt tradit *Ariſtoph. libr. de auibus.* 6

CAP. XV. De Pyromantia.

SVMMARIVM.

1. *Pyromantia ex igne priuato, vel publico captabatur.*
2. *Pix, vel tada ad pyromantiam accendebatur.*
3. *Flamma modus quid protendebat.*
4. *Ignem veteres in Deum coluerunt.*
5. 6. *Pyromantiæ canones prosperi euentus.*
7. 8. *Canones Pyromantiæ aduersi ominis.*

1 PYROMANTIA ex igne priuato, vel publico captabatur, dicta voce ex πῦρ, & *pyros*, quæ ignem significat, *cap. igitur 26. q. 3.* & eo nomine prohibetur *in Extrauag. S. D. N. Sixti* 2 *V. ann. 1586.* † Præcipuè ergo ad hanc ignis diuinationem pix trita in ignem spargebatur, aliquando tedæ pice illinitæ accendebantur, & certis characteribus signabantur, vt notat *Mart. del Riolib. 4. Magic cap. 2. q. 2. sect. 1. Bulenger lib. 3. diuinat. cap. 12.* † Si 3 flamma huiusmodi in vnum coibat prosperum: si lambens, & diuisa comparabat, in fœlicem; si tricuspis insurgebat, glorioſum euentum; si variè dispersa in ægro mortem; in sano morbum; si crepitans infortunium; si subito extincta, ingens periculum ominabantur, vt tradunt *Almadel Arabs. Gerard. Cremonens. & Bart. Parmensis, & alij horum lani homines.* † Quæ sunt reliquiæ veteris paganismi, nam ignis, vt alia elementa veteres 4 in Deos coluerunt, ex quorum obseruatione varias instituerunt diuinationis species, nam ignem Vulcanũ appellabant, Prudentius vir equestris, & Christianus in Symmach. v. 385.

Ipse ignis, nostrum factus, qui seruit in vsum
Vulcanus perhibetur.

alias Vestam. *Cœl. Rhodigin. libr. 15. antiqu. lect. cap. 14.* Vergil.

Nec tu aliam Vestam, quam vitam intellige flammam.

¶ Pyromantiæ autem canones prosperi euentus in hæc verba præscripsit Peucerus 5 lib. de diuinat. *Si flamma tranquilla, pura, perspicua, & nitida nullis infecta coloribus alienis, & nigro, rutilove, aut pallido, nec permixta vel sordibus, vel caligine, fumisve, sine que strepitu, vel sine egestione, atque iaculatione fauillarum turbulentia, ac crepidante vectio ductu, turbinata pyramidis instar attolleretur, & insurgeret: sicq; non nisi tota victima depasta, atq; exusta moreretur, placide Numẽ hostiam acceptare, ac complecti, annuereq; quæ requirebantur conficiebant.* † Cuius quidem Pyromantiæ etiam ritus in hæc verba 6 meminit Statius.

Vincatur pietas, pone ara altaria Virgo,
Quæramus superos facit illa ætate sagaci,
Sanguineos flammarum apices, genitiq; auras
Ignem, & clara tamen media fastigia lucis,
Oria duce tunc inspetiem serpentis inanem
Ancipiti gyro volui, frangoque rubore, &c.

¶ Aduersi ominis autem in hæc verba describit idem Peucerus vbi sup. *Si contra, multo vix excitari flatu possent, & cum exarsisset, non coiret, sed finderetur, atq; tota non debisceret, nec in totam subito aspergeretur, ac penetraret victimam, sed viciniora sensim, velut serpens lamberet, nec vectio ductu duceretur sursum, sed inuertigines, gyrosque conuoluta, attrahens secum, & densam cuberet caliginem, aut reperet deorsum, qui dilaberetur ad latera, siue à ventis disploderetur, aut restingueretur pluuijs, aut insolitum crepitaret, & circũ quaque multum eructaret ardentium fauillarum, aut si pelleret plus nimio, aut nigresceret, aut euanesceret sponte, priusquã tota conflagrasset victima, aut si intacta aliqua partes remanerent, & integra læsi, infestiq; numinis, & sacrificium respuentis omen esse suspicabatur.* † Nam his vanitatibus Deos voluntatem suã manifestare Gentes crediderunt, vt non male expressit Apollon. in Argonaut. 8

Vndique insignem ex sacrificijs fulgorem
Purpureis circũgyrãtibus, & auspicati ominis
emicantem.
E vestigio Apollonis mentem aperuit.

CAP. XVI. De Aërimantia.

SVMMARIVM.

1. *Aërimantia ex ære incantato fiebat.*
2. *Aër istud dæmonibus statuit.*
3. *Diabolus princeps aëris appellatur.*
4. *Aërimentia prohibetur Iure Canonico, & Regio.*
5. *Aërimantia quando pertinet ad expressam dæmonis inuocationem.*
6. *Dæmones nostrorum odio implacabili flagrant.*
7. *Diabolus omnibus modis diuinos ambit honores.*
8. *Aëris omnia visa non pertinent ad aërimantiam.*

1 AERIMANTIA ex aëre incantato per spectrorum representationes fiebat, siue visibiles apparentes, siue voce audita, vel signo aliquo, vt docet *Petr. Pictonius in Epitome de Magia cap. 10. Bulenger. lib. 3. diuinat. cap. 12.* † Aër enim istud ex omnibus scatet, cuius regione potissimum dominantur, vt testantur ex Græcis *Empedocles Pythagoras, & alij.* Ex Latinis *Cœl. Rodig. lib. 1. antiq. lect. cap. 28. D Aug. lib. 2 Ciuit. Dei c. 10. & lib. 14. cap. 3. & 23.* † Sic diabolum principem aëris vocat *D. Paul. ad Ephes. cap. 2.* spiritualis nequitiæ in cœlestibus. *Ephes. cap. 6.* cœlum pro aëre accipitur. *Valles de sacra Philos. cap. 1.* † Quæ quidem diuinationis species taxatur *in c. illud 26. q. 5. & in Extrauag. Sixti V. quæ incipit cœli, & terra ann. 1586. l. 1. tit. 23. Part. 7. l. 6. tit. 3. lib. 8. Recopil.*

5 ¶ Vnde ad magiam ad expressam dæmonis inuocationem pertinet, si fiat ab habente pactum, si tamen ab alio, expressum pactum non habente, pertinet ad superstitionem, & inuocationem non directam, sed detinatam ex primo pacti authore, ideo fugienda, & detestanda est, quia docente Apostol. Corinth. 1. c. 10. v. 11. *Nolo socios vos fieri dæmoniorũ.*

6 † Nam licet dæmones huiusmodi non malos esse, sed spiritus minæ subtilitatis, solertiæ, atque astutiæ, quos in auxilium vocare possimus, veritatis osor, & falsitatis amator contenderit *Porphyrius*, perpetui tamen Dei, & hominum implacabili odio flagrantes, & totius superstitionis authores sunt, vt probat *D. Aug. lib. 9. Ciuit. Dei c. 8. 9. & 10.* † Et cũ

7 Dei honorem, atque gloriam inuideant, eam omnibus modis ad se transferre sunt conati, idque immediatè, vt quãdo Christo se voluit adorari, *Luc. c. 4.* vel per media, siue naturalia, vt in statuis, hominibus, & elemẽtis, siue artificialia, vt in superstitionibus, quibus sathanas diuinos ambit honores, *D. Isai. c. 14. Ezech. c. 28. Tertul. lib. 2. aduersus Martion. Gregor. lib. 29. in Iob, Filesac. libr. de Magia idol. tr. 5. q. 4.* † Considerandum tamẽ est, quod

8 si attenduntur tonitrua, vel fulgura pertinet ad Augurium, si cœlestia aspectus ad Astrologiã, si ad quandam aërorum insolita visa ad [illegible] de qua *Aristophon. in nuvib.* quæ in hac arte omnia confundit *Bulenger. lib. 3. diuinat. cap. 12.*

CAP. XVII. De Hydromãtia.

SVMMARIVM.

1. *Hydromantia, vt hæretica, & pacto suspecta prohibetur.*
2. *Hydromantia nata ex pagana Religione, quæ aquam in Deum accepit.*
3. *Hydromantia fiebat in aqua æstiua coniectis in ea lapillis.*
4. *Stagna, & fontes ex hydromantia apud veteres religiosa.*
5. *Cisterna Aphameni, & paludis Iunonis, & alibi religiosæ ex hydromantia.*
6. *Celtarum, & Germanorum superstitio ex Hydromantia.*

1 YDROMANTIA ex aqua captabatur. *cap igitur 26. q. 3. c. nec mirum 26. q. 5.* Prohibita, vt hæretica, ac pacto suspecta *in Extrauag. Ioan. XXII. super speculã, & Sixti V. cœli, & terra ann. 1586.* † Nam ex pagana Idolorum religione, quæ aquam in Deum accepit, natã est Hydromantiæ superstitio, quæ ex aquæ inspectione futuros casus, & occultos diuinabat, ex figuris in aqua à dæmone ostentis, vt docet text. in c. nec mirum 26. q. 5 *Est enim hydromãtia in aqua inspectione umbras dæmoniũ obseruare.* † Aut fiebat in aqua æstiua con-

3 iectis lapillis, & eorum obseruatis gyris, vel in vasculo aquæ pleno, & annulo filo suspenso ex constitutis ad latera ictibus, vel in olei gutta aquæ infusa à dæmone casus, & euẽta representabãtur, vt docent *Almadel. Arabs, Gerard. Cremonẽs. & Bart. Parmẽs. de diuinat.* † Ad quod quidẽ apud veteres stagna, fontes,

4 & palludes sacræ fuere, vt tradunt *Macrob. lib. 5. Saturn. c. 19. D. Aug. lib. 8. Ciuit. Dei, c. fin. Mart. del Rio ad Senec. in Tragœd. & lib. 4. Mag. c. 2. q. 6. sect. 3. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 95. art. 3. disput. 3.* † Talis in Ægypto cisterna intẽpio Aphamino fuit, de qua plura memorat *Zozimus in vita Aurelian.* necnõ Iunonis palus apud Laconiæ Epidãnum, Appollinisq; Thyrxei oraculũ prope Cyrneas ad Lyciũ, vt refert *Pausan. in Achaic.* † Ad quam quidẽ superstitionẽ

6 referi potest Celtarum veterum, & Germanorum superstitio, qua recentes natos Rheno fluuio commendabant, ea mente, vt si spuri forent absorbendi, si legitimi, innoxi super nata turi, iuxta illud Claudian.

Et quos nascentes explorat gurgite Rhenus.

CAP.

CAP. XVIII. De Geomantia.

SVMMARIVM.

1. *Geomantia, vt haretica, & pacto suspecta prohibetur.*
2. *Geomantia ritus ex terræ punctuatione fiebat.*
3. *Geomantiæ disquisitio prorsus falsa est.*
4. *Geomantia ex laboriosa industria mentitur artem.*
5. *Terræ numen ineſſe veteres credebant.*
6. *Geomantia ex Idolatria irrepsit.*
7. *Geomantia censetur vana, scandalosa, ac pacti suspecta.*
8. *Diuinatio omnis expresso, vel tacito pacto corrumpitur.*
9. *Geomantia vana censetur.*

GEOMANTIA exterra captabatur, *cap. igitur 26. q. 3.* prohibitur, vt hæretica, falsa, scandalosa, ac pacto suspecta, in *Extrauagant. Sixti V. ann. 1586.* † In terra stylli punctuatione 2
fiebat, hodie in abaco, vel tabula sexdecim figurarum technica depungit, sexdecim additis punctorum coordinibus, singulis signis respondentibus, quibus futura rimantur, vt docent *Magus Oliuerius, & Gaspar Peucerus in libris de ipsa editis.* † Qui etsi Lutheri sint 3
sectatores, post longam eius narrationem aperte fatentur toti illi disquisitioni, nullam prorsus rationem, nullam veri speciem subesse, *Iul. Syren. lib. 9. de Fato. c. 38. Conr. Vvipina lib. de diuinat. cap. 5. Fran. Picus lib.* 4
6. Prænot. cap. 3. † Nam in hac diuinatione laboriosa industria mentitur artē, vt meminit *Pictorius in epit. de Mag. c. 8.* Cuius extat illud. *Atq; frequens bibulā mucro cū pungit arenā.* 5

¶ Credebāt enim veteres terræ aliquid Numinis ineſſe, quem Tellus, & Tellumon dixerunt à seminis receptione, & productione, vt ex Varrone testatur *D. Augustl. lib. 7. Ciuit. Dei c. 23.* † Nam hæc ars ex idolatria 6
irrepsit, qua elementis sua numina esse arbitrabatur, vel ex laboriosa iuduſtria, qua ars elementita est, vel ex superstitione, vel ex dæmonis pacto, nam quotiens nec miraculi, nec naturæ vis, nec artificij solertia intercedit, pactum inteuenit, vt probant *Victor. in relect. de Mag. n. 16. Valent. in D. Thom. 2. 2. q. 12. disp. 6.* † Ideo sane noxia hæc ars censetur 7
vana, scandalosa, ac pacti suspecta, non minus, quam aliæ huiusmodi artes, quæ hac de causa prohibentur, *in cap. nec mirum 26. q. 5.* † Quia omnis diuinatio expresso, vel tacito pacto cum dæmone corrumpitur, quia nititur dæmonis societate, vt tradunt *Scholastici cum Magistro in Sent. 2. dist. 7. D. Tho. p. 1. q. q 64. & 2. 2. q. 95. D. Aug. li de diuin. dæmon. c. 3, 5. & 6. D. Isidor. lib 1. de summ. bon. cap.* 8
10. † Quapropter vanissima est hæc diuinatio, & vna cum alijs ei irridet his verbis Mātuan. in Apollon. 9

Qui rimatur aquas, & qui considerat ignes,
Qui pluuias, specula, et pelues, nitidasq; sereres
Inspicit, & temere descripta in puluere signa.

CAP. XIX. De Rabdomanteia.

SVMMARIVM.

1. *Rabdomanteia fuit ex lignis iactantis petita apud Oseam.*
2. *Sagittarū diuinatio apud Ezechielē, quæ sit.*
3. *Diuinatio ex virgis arboris fructiferi ex parte descortizatis.*
4. *Sagittarum commixtione apud Gentes diuinabatur.*
5. *Sagittas, & ligna proicientes Ægyptij diuinabant.*
6. *Virgas manu tenentes ab ea parte, qua tendebant, diuinabant.*
7. *Virgarum Magica incantamenta.*
8. *Virgis Magi vtuntur ad suas incantationes.*
9. *Lignum interrogantem, quomodo accipitur apud Oseam.*
10. *Lignum pro Idolo est.*
11. *Idola frequenter quare ex ligno fierent.*

RABDOMANTEIA diuinatio fuit duorum lignorum æqualium, quos certo ritu incantabant, & in aërem iactabant, & à parte, qua cadebant diuinabant, Oseas capit. 4. *Populus meus de ligno interrogauit, & bacculus eius annunciauit ei.* † Huius similis fuit sagittarum iactatio, ad quam alludere viderut Ezechiel. cap. 21. *Stetit enim Rex Babylonis in biuio, in capite duarum viarum, diuinationem quærās, cōmiscuit sagittas: interrogauit Idola, exta cōsuluit, ad dexterā eius facta est diuinatio.* † Huius diuinationis species inuſu fuit apud 3

Indos Occidentales dum Hiſpani eos detegerunt, vt de Chinenſibus narrat *Mendoza lib. 2. hiſt. Chinenſ. cap. 4.* de Philipenſibus refert
3 *Ignat. in Itinerar. cap. 8.* † Similes fuit illa, quæ fiebat ex virga arboris fructiferæ ex parte diſcortizata, & in ſurcos ãmputata, & poſtea notis quibuſdam inſcripta, quæ Germanis tribuit *Tacitus lib. de eorum moribus*, &
4 Cythis *Herodot. lib. 4.* † Nam cum apud Gẽtes hæc diuinationes frequentes fuiſſent, ab Ethnicis Hebræi mutarunt, apud quos ex ſagitarum commixione fiebat diuinatio, itavt altera in alterã inſurgens euentum demonſtraret, quæ dicebatur ῥαϐδομαντία quaſi ſagitarũ ſcientia, vt tradit *Hier. Pradus apud auunculũ meum D. Ioan. Bap. Villalpando, & in Regiam Ezechiel. explan. tom. 1. c. 21. pag. 264. & 265.*
5 † Proiciebant etiam ſagittas, & ligna ſine delectu Ægypti, & à parte qua cadebant, diuinabant, vt tradunt *Herodot. lib. 4. Strabo lib. 15. Mendoza d. lib. 2. cap. 4.*
6 † Aliquando virgas manu tenebant, & ab ea parte qua ſe inclinauant, diuinationem faciebant, quibus etiam mira operabantur, ob quod vulgo dicũtur *varillas de virtudes*, de quibus nonulla aducit *Sãbuco in Emblem. Cæl. Rod. g. libr. 7. antiq. lect. c. 29.*
7 † Quæ quidem licet multi ad diuinam, vel naturalem cauſam referant, meraſunt magica inuenta, quibus dæmõ ad virgæ iactu, ictu, vel motu, excondicto concurrit, & opus perfecit, vt tradent *Nicol. Remig. lib. 1. dæmonolat. cap. 15. Petr. Binsfeld. in conf. ff. malef. apud 6. Ribera in Hoſeam n. 22.*
8 † Nam Magi virgis vtuntur ad ſuas incantationes ad emulationem mirabilis virgæ Moyſis, vt de magis Pharaonis cõſtat *Exod. cap. 7.* de Mercurio, Verg. Æneid. 4.

Tum virgã capit, hac animas ille euocat Orco.

de Meda, Ouid. Metamorph. 14.

Ora venenata tetigit miranda virga.

9 † Cuius ſuperſtitionis deteſtationem atigiſſe videtur Oſeas propheta, dum populum lignum interrogantem inducit *d. cap. 4.* niſi bellis referri ad idolatriam, vt tradit *Petr. Gregor. tom. 3. Syntagm. lib. 34. cap. 17.*
10 † Nam lignum pro ſdolo eſt, Hierem. cap. 2. *Vailli, qui dicit ligno*: Sapient. cap. 14. *Incommunicabile nomen lignis impoſuerunt.*
† Eo quod ex lignis frequenter fierẽt, quia ſic flexibiles putabant ad preces, quam ex lapide, auro, aut argento, vt de Pœnatibus, Tibul. libr. 10. eleg. 10.

Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu
Stabat in exigua ligneus aede Deus.

CAP. XX. De Arithmanteia.

SVMMARIVM.

1. *Arithmanteia ex ſcrupuloſa arithmetica habuit oreginem.*
2. *Arithmanteia apud Græcos valorem literarum conſiderat.*
3. *Arithmanteia apud Chaldæos alphabetum qualiter diſtribuat.*
4. *Arithmanteia apud Græcos in duas partes diuiditur.*
5. *Antichriſti nomen quare notetur per numeros 666.*
6. *Alectromanteia quæ ſit.*
7. *Valens Imp. vſus eſt alectromanteia.*

ARITHMANTEIA ab ſcrupuloſa Arithmeticorum ſupputatione habuit originem, quod arithmeticũ vaticinium vocat. *Plato. de Repu. lib. 8.* † Et hæc duplex, altera Græcorum, quæ valorem literarum conſiderat, & ex eo futurum victorem cõiectatur, cuius nomen maiores numeros continet, vt docet *Raymund. lib. de antichris. cap 20. & ſequent.* † Altera Chaldæorum, quæ Alphaberum deſtribuit in tres decadas, quibuſdan literis repetitis, & nomina conſulentium reſoluta commutant in numeros, & ſingulos numeros ſuis Planetis attribuunt, qualiter derecentorib⁹ Cabaleſticis teſtatur *Ioã. Reuclin. in Cabal. lib. 2. Bulenger. lib. 3. diuinat. c. 21.* † Hanc diuiduent induas partes, ſcilicet, διομαντίαν blasphemis refertam; & ἀριθμαντίαν vaniſsimã, quã refert *Pet. Ciruelo Doroc. in Paradox. q. fin. de Cabal.* à qua non abit longe Platonis Arithmeticum vaticinium repræhenſum ab *Ariſtot. in Polytic. lib. 6.* † Non tamen Euangeliſta *D. Ioann. Apocalip. cap. 13.* vbi nomẽ Antichriſti per numeros 666. ſignificauit, quia nulo modo ad hanc Arithmeticam diuinationem reſpexit, ſed numerorum inuolucris illam prophetiam contexit, vt notat *Ribera in Apocalyp. d. c. 13.*

¶ Huic diuinationi ſimilis fuit Alectromanteia, quæ Alphabetum æqualibus partib⁹ diſtribuit, & in eis ſingulis granum frumenti imponit, & Oſcem galinaceus ad hoc enutrit⁹ introducitur, qui grana depaſcat, poſtea notãtur literæ, quorum primum grana depaſtus eſt, *Horaſ. de Conarrub. lib. 2. de falſa prophe. cap. 11.* † Qua quidem arte vſus eſt Valens

Impera-

Imperator, qui de sucesore quærens, eo quod grana notata fuissēt Θ.ι.ω.ι. Omnes Theodoros, Theodotos, Theodosios, Theodulos occidi iussit, vt tradunt *Zonaras tom. 3. Amnian. lib. 26. Nicephor. lib. 11. cap. 45. Iamblicus lib. 3. cap. 13. & 14. Bulēger. libr. 3. diuinat. cap. 40.*

CAP. XXI. De Dactylomanteia.

SVMMARIVM.

1. *Dactylomanteia ex annulis ad ceratam cœli possituram fabricatis, & incantatis fiebat.*
2. *Annulis dæmones ligabantur, & vendebantur.*
3. *Annuli septem Planetarum nominibus insigniti.*
4. *Annuli ad morbos sanandos.*
5. *Annulis concurrens dæmon morbum medebatur.*
6. *Annulus Gygis quo inuisibilis reddebatur.*

1 DACTYLOMANTEIA ex annulis ad certam cali positurā fabricatis, vel certis caracteribus, & ritibus excantatis, & super tripodē ad certa verba motis fiebat, vt tradunt *Ioan. XXII. in Extrau. super specula. Annianus lib. 29. Martin. del Rio lib. 4. Magic. cap. 2. q. 6. sect. 4. & q. 7. sect. 3. Bulenger. lib. 3. de diuinat. cap. 35.*
2 † Quibus dæmones alligabantur, & venales habebantur, & tamquam pacti signum custodiebantur, vt de vno à se possesso hæc testatur Plaut. *Ego annulum quamdam sacrum habeo, cuius sigillum imaginem Pythij Apolinis ex-*
3 *primit, & hic Apollo me aloquitur.* † Iarcas Apolonio Thyanæo septem annullos dedit septem stelarum, septem nominibus insignitos, quorum singulos singulis diebus getabat, vt narrant *Philostrat. lib. 3. cap. 13. Clem. Stro-*
4 *mat. lib. 1.* † Et ad morbos sanandos conducebant, D. August. lib. 22. cap. 8. *Petroniæ nobili fœminæ ægrotæ dat magᵗ annulum insertū*
5 *zone capillaſæ, &c.* † Nam dęmon ex condicto concuerrens morbū medebatur, *Horos de Couarrub. lib. 2. de falsa prophet. cap. 28 Valle*
6 *de Moura de incantat. opuscul. 1. sect. 2* † Annulus Gisgis inuisibilem illum reddebat, vt testatur *Herodot. lib. 2. Lucian in Philopseude Bulenger. vbi sup. d. cap. 35. Episcop. Maiol. sterum canic. tom. 2. colloq. 3.*

CAP. XXII. De Onomāteia.

SVMMARIVM.

1. 2. *Onomanteia ex ipsa nominis significatione sumebatur.*
3. 4. *Onomanteiæ Augustus, & Pompeius valde dediti.*
5. *D. Paulus ab aræ nomine, quæ primo se obtulit Athenis, ad Euāgelicam veritatem suadet.*
6. *Verum Deum Gentes colebant nomine ignoti Dei.*
7. *Nominibus semper omen adesse solet.*
8. *Onomanteia vt vana prohibita.*
9. *Hypoliti nomine tyranus abutitur.*
10. *Anagrammatismus quid sit.*
11. *Anagrammatismi varia exempla.*

ONOMANTEIA ex ipsa nominis significatione sumebatur ad aliquid, vel lętum, vel triste prænunciandum, nā nomina significanter ponebātur, *D. Isidor lib. 7. Orig. c. 6.* † Sic enim de 1
Iacob testatur Esau Genes. 27. *Iuxtē vocatum est nomen eius Iacob, supplantauit me altera vice*, de Naboth Abigail Reg. 2. cap. 15. *iuxta nomen suum stultus est*, de Achildema Dauid. Reg. 2. c. 18. *Vir bonus est, & bonum portat nomen.* † Vnde hanc artem veteres conposuerunt, cui adeo se aditi profitebantur, vt Augustus de nomine Eutyches, & Nicon quæ primo audierat ad Nicopolin, hominis, & asini statuas aheneas locauit, vt narrat *Glycas Annal. p. 3.* † Et Gn. Pompeius ad vrbē obsessam adueniens eadem de causa in hæc verba ominatus est, scribit Val. Max. lib. 1. capit. 5. *Gubernatorem interrogauit, quod ei nomen esset, qui respondit* σκάβασιλεια, *quæ vox spē eius quantumlumcunque restauat comminuit.* 2 3 4
¶ Quare D. Paulus, vt Athenienses huic supersticioni deditos ad Euangeli veritatem alliceret, ab Arę titulo, & nomine agreditur Act. Apost. cap. 17. v. 23 *Præteriens enim, & videns simulachra vestra inueni, & Arā, in qua scriptum erat* IGNOTO DEO, *quod ergo ignoratis collitis.* † Nam cum verus Deus & eius filius Christus Dominus Gentibus ignotus esset, sub ignoti Dei nomine illum collere persuasit, nā vt de Deo vero ait Isai cap. 45. v. 15. *Deus absconditus, & ignotus*, Psal. 5 6

75. v. 1. *notus in Iudæa Deus*, & sic notus sub gnoti Dei cultum annunciauit, *Pineda de rebus Salom. lib. 1. c. 2. n. 15.* † Quod D. Paulus acurate feciſſe videtur, vt vana vanis cõfunderet, eorum qui tantum nominibus tribuebant, vt ex eorum ſignificatione omnes fere actiones ſuas moderabant, nam vt ait Ouid.

Nominibus ſemper omen adeſſe ſolet.

† Onomanteię vanitati irridet *Ioan. Brodæus lib. 7. Miſcellan. cap. 5.* eamque multis rationibus impugnant *Ioan. Azor p. 1. Moral. lib. 9. cap. 22. q. fin. Thom. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 38. ex num. 38.* † ad quamquidem reſpexiſſe videtur tyranus de Hypoliti martyris nomine illudens, dum ait apud Prudent.

Ille ſupinata reſidet ceruice, quis, inquit
Dicitur? affirmant dicier Hypolitum,
Ergo ſic Hypolitus, quatiat, turbetque iugales
Intereatque feris diſlaniatus equis.

¶ Fiebat aliquando hæc diuinatio ex nomine conſulentis, per elementa nominis diuerſimode collocata, & quaſi per Anagrãmatiſmum fauſtum quid, vel contrarium iudicantia, vt in illo Salmãticenſis Academię elogio pro recipiendo D. Rege noſtro D. Philippo III. Scholis maioribus affixo ano 1602. FELIPE DE AVSTRIA reſolutio in illud LA FE PIDE SER TVIA, *vt notaui in Epitome de Mag. lib. 1. cap. 24. n. 41.* † Nõ minus quam alia quæ ex hac arte reſoluuntur, vt Saul, *lux eras*, Dauid Rex, *Dei dux eras*. Salomon Rex Iudæ, *de noxa leuis amor*. Carolus Magnus, *qui clarus notus* Otho ſecundus, *tu decus bonos*, Villalpando, *Valida pando*, & alia ſexcenta *Sim. Maiol. tom. 2. colloq. 2.* vt dixi, *d. cap. 24. n. 41.*

CAP. XXIII. De Cephalomanteia.

SVMMARIVM.

1. *Caplomanteia ex capite hominis, apri, aſini vel alterius animantis fiebat.*
2. *Caput aſini apud Ægyptios pro Deo cultũ fuit, quia ex eo oraculum huiuſmodi captabatur.*
3. *Cephalomanteia prohibetur l. 1. tit. 23. part. 7.*
4. *Capitibus æreis, vt ex ſtatuis dæmones reſponſa dare conſueberunt.*
5. *Capita mortuorum Gentilium ex dæmone loquebantur.*
6. *Caput Trajani Impe. quomodo D. Gregorio ſit abloquitum.*

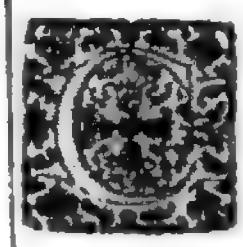

EPHALOMANTEIA excapite hominis, vel apri, vel aſini, vel alterius animalis ſuper prienas aſſo, & certis ritibus incantato fiebat, ex quo dæmon reſponſa interrogãtibus dabat, vt tradit *Petr. Gregorius in ſintag. Iur. p. 3. lib 34. cap. 3.* † Apud Ægyptios ex aſelli capite oracula huiuſmodi captabantur, ob quod apud ipſis aſini caput pro Deo cultus fuit, vt tradit *Sim. Maiol. tom. 2. canicul. coloq. 3.* † Apud varias nationes variè conſtituebatur, quare huius diuinationis genus prohibẽs Rex noſter D. D. Alfonſ. X. Sapiens cognominatus illam fieri ſic teſtatur in l. 1. tit. 23. par. 7. *En cabeça de ome muerto, ò de beſtia.* † Nã ex huiuſmodi capitibus dæmones reſponſa dare cõſueberunt, non ſecus ac ex idolorũ ſtatuis, vel ex capite illo æneo ciuitatis Zamoræ, ex quo veteres reſponſa captarunt, vt tradunt *Toſtat. ſuper Numer. c. 21. q. 19. fol. 15. Iepes in hiſt. Innocent. de la Guardia cap. 4. fol. 60.* † Nec non capita mortuorum Gentilium ex quibus dæmones perſepe locuti ſunt, vt de illa Polycriti fit mentio apud *Plethõ. lib. Mirabil.* Gatini apud *Plin. lib. 7. cap. 5.* & cranium Magi apud *Franc. Picum lib. 7. Prænoſt. capit. 10.* † Quibus multi annumerant caput ſeu craniũ Hiſpani Trajani Romanorum Imperatoris, quod Diuo Gregorio locutum fuit, nam cum id fieri non potuiſſet, niſi cuiuſpiam Angelis miniſterio, fortaſe fuit dæmonis, quia Gentilis fuit, nam eius animę ad vitam rebocationem, & colloquium de varijs ſedibus damnatorum, & eius baptiſmum, vt apocripha reſpuunt *Ioan. Diaconus in vita S. Gregor. lib. 2. cap. 44. D. Thom. ſent. 4. Ægidius de Sacram. diſput. 11. dub. 8. Martin de Roa de purgat. cap. 19.*

CAP. XXIIII. De Stoicheiomanteia.

SVMMARIVM.

1. *Stoicheiomanteia fiebat ex his quæ primo ſe offerebant in libris Vergilii, &c.*
2. *Stoicheiomanteia vſi ſunt Imperatores, & Philoſophi.*
3. *Stoicheiomanteia vſi ſunt Hebræi.*
4. *Stoicheiomanteia vſi ſunt Chriſtiani.*
5. *Stoicheiomanteia inuenta appellantur ſortes Apoſtolorum.*

TOICHEIOMANTHIA fiebat ex ijs, quæ primo se ocurrebant in libris Homeri, Vergilij, vel alterius poetæ vel auctoris, qua Socratem diem fuæ mortis coniectasse, & allios Imperatores regni, vel valetudinis euẽta, vt scribunt *Sueton. in Tiber. Spartian. in Hadrian. Lamprid. in Alexand. Iust. Lipsius lib. 2. Elector. cap. 12.* † Quibus etiam vsi sunt Heraclius Imper. apud *Cedren.* Diogenes apud *Cuspinianum*, Andronius apud *Gregor. lib. 8.* Chranus apud *Turonẽs. lib. 4. cap. 16.* † Hebreos quoque hac superstitione vsos cõpertum est, per appertionem scilicet *Pẽtateuchon*, hoc est, quinque librorum Moisis, vel alterius ex prophetis, vt ex eis quæ primo se ocurrebant, futura coniectarentur, vt tradit *Ioseph. antiqu. Iudaic. lib. 1. Stephan. in Macabeor. lib. 1. cap 3. n. 48.* † Apud Christianos etiam hæc consuetudo invaluit, per apertionem nempe Noui vel Veteris testamenti, qua dicebant vsos fuisse Apostolos in electione D. Mathiæ, de qua legitur Act. Apost. c. 1. *erridit sors super Mathiam*, quas ideo appelabant *sortes Apostolorum.* † Sed hęc impudens blasfemia est, Sãctis viris tribuere, quæ sunt veteris paganismi, ideo sub eo nomine prohibentur, & detestantur, *in capit. si quis de paginis, cap. non exemplo 26. q. 2.*

CAP. XXV. De Coscinomanteia.

SVMMARIVM.

1. *Coscinomanteia fuit ad furta comperienda.*
2. *Diuinatio per lancem, & licium ad furtu cognoscendum.*
3. *Cleidomanteia qua arte configebatur.*
4. *Cratomanteia quibus rebus comparabatur.*

COSCINOMANTEIA per agebatur per cribrum incantatum forcipiti impositũ, & funibus alligatum, quod binis digitis comprehendebatur, & elebabatur dum suspecta nomina recitabantur, & in cuius nominis prolatione cribrum nutabatur, pro conuicto habebatur, *Couarrubias de falsa proph. c. 6. Bulenger. lib. 3. diuinat. cap. 30.* † Cuius similis fuit diuinatio apud nostrosmet Iuriconsultos recepta per lancem, & licium, quibus comperta furta, tamquam manifesta puniebantur, *§. furtorum Instit. de oblig. ex quasi delict. Aul. Gellius lib. 11. noct. Attic. cap. 18. Scaliger. in Festum v. lance Brocens. & Cerda ad Virgil. Eclog. 8. Valle de Moura Opusc. 1. de sanctitat. sect. 2. cap. 15. n. 8.* † Nec non alia, quæ vocabatur *Cleidomanteia* ad quam clavus æneus cypressino maleo infingitur in circulo barbaris literis insculpto, & nescio, quibus admuratis verbis, cum Litanis, & Psalmis formidabilem ad Deũ orationem mitentes, quo peracto fur oculus amittebat, vt tradit *Martin. del Rio lib. 3. Magic. p. 2. q. 4. sect. 9. Maiol. tom. 2. Canic. colloq. 3.* † Ad furta domestica compirienda fuit alia simili diuinatio dicta *Cratomanteia*, in qua ferui ad sacerdote ducebantur, qui crustam panis præbebat suspectis, & cui adherebat gutturi, pro reo habebatur, *Mart. del Rio in comment. Senecæ in Oedip. Valle de Moura d. sect. 2. cap. 6. n. 14. Tho. Sanchez lib. 4. Decalog. cap. 40. n. 13.* quo respexit Mercial lib. 1. epist. ad Fusc.

Vt quæ sacerdotis fugiremus diua recuso.

CAP. XXVI. De Omphalomanteia.

SVMMARIVM.

1. *Omphamanteia per nodulos vmbelici infantis, & secundis adhærentibus fiebat.*
2. *Amniomanteia ex membranula qua infantis caput nascentis est involutus fumebatur.*
3. *Pardenomanteia ad explorandam virginitatem fiebat.*
4. *Virginitas per filũ colo circũdatũ explorata.*

OMPHALOMANTEIA captabatur ab obstreticibus per nodulos vmbilico, & secundis adhærẽtibus, quorum puerpera sit postmodum paritura; nam contendunt hac arte in partu Rebeccæ obstreticem cognouisse post Esau naciturum Iacob, & obid alligabit ei filum coccineum, *Genes. cap. 25.* † Sumebatur etiam his similis alia diuinatio dicta *Amniomantia*, ex membranula, qua infantis caput nascẽtis est inuolutum, ex cuius colore, vel rubicundo, vel livido fortunam infantis obtentices aniculę ariolantur, vt tradit *Leun. Lemnius lib. 2. de occultis natur. cap. 8. Bulenger. lib. 3. diuinat. c. 30.* † Quibus additur *Pardenomanteia*, quæ adexplorandã virginitatem fiebat: & hæc duplicitur, vel tenuem achatem redactum in polinem,

linem, in potu præbebant, quam quæ sumpserit ni virgo sit, statim cogitur ebomere, vt tradit *Guil. Parisiens. p. fin. de oniuers. cap. 32.*
4 *Bulenger. d. lib. 3. cap. 34.* † Vel per funiculum collo circundatum, quæ res etiam hodie in vsu prauo recepta est, & videtur olim respexisse Catullus, dum ait in nupt. Pelei, & Thedit.

Non illa nutrix, Orienti luce reuisens
Hesterno poterit filum circundare collo.

CAP. XXVII. De Catopromanteia.

SVMMARIVM.

1. *Catopromanteia rerum quæsitarum figuras in speculis exhibet.*
2. *Catopomanteia in speculo accensis candelis captabatur.*
3. *Speculis incantatis dæmones figuras exhibebant.*
4. *Speculo concauo literis sanguines inscripto Pythagoras diuinabat.*
5. *Speculi incantati imagines puer preligatis oculis videbat.*
6. *Speculum Herculis importu Coruñæ ad quã artem referatur.*

1 CATROPOMANTEIA rerũ quesitarum figuras inspeculis exibet pollitis dæmoniq; consecratis, seu potius execratis, vt tradit *Ioan XXII. Extrang. super specula.* † Vel acensis candelis sub nomine Angeli sãcti, vt refert *S. D. N. Sixtus V. Extrauag. cœli, & terræ. ann. 1586. l. 1. tit. 23. Part. 7. l. 6. tit. 3. lib. 8. Recopil.* † Vel alia de causa incantatis, quibus dæmon adens imagines, & rerum quæsitarum figuras exibet, nã vt ait Pausan. in Archad. *speculum tenui fusi resum funiculo demittunt, ita librantes, vt in fonte omnino non mergatur. sed imo ambitu summam aquam contingat, ex inde vbi odores adoleuerint, & rite Deum precati fuerint, inspiciunt in speculum, & ex eius imaginibus periturus ne, an victurus sit eger.* † Fuit, & alia Catropumanteię species, nam de Pythagora Magiæ dedito referunt scriptores, solitum fuisse speculo concàuo inscribere literas humano sãguine temperatas, & postea speculum lunę opositum diuinare, *Cœl. Rodigin. lib. 9 antiq. lect. cap. 23. Pert. Leloyber. lib 4. spectror. Suidas in Aristophon.* † Iulianus per Magos in speculis euentus obseruauat, præcedentibus quibusdam incantationibus, inquibus pueri præligatis oculis vertice respicere dicebatur, vt tradit *Sparcian. in Iulian.* † Et fortasse huius artis fuit speculum antiquitus ab Hercule in alta turre suspensum, quæ prominebat portu Coruñæ in Gallecia, in quo naues longe delitas tanquam è proximo stantes videbantur, quambis id ad causam naturalem referat *Raph. de la Torre tom. 2 de Vitijs oppos. Relig. q. 95. art. 3. disp. 3.*

CAP. XXVIII. De Christalomanteia.

SVMMARIVM.

1. *Christalomanteia per christali fructris fiebat.*
2. *Christalo, vt in aqua dæmon figuras exhibebat.*
3. *Gladio stricto similis fuit alia diuinatio.*
4. *Axiomanteia in ascia, vel secure sumebatur*
5. *Ascia, & securi vrbes, dum conderentur, auspicabantur.*

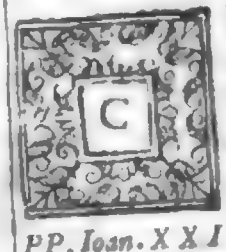

1 HRISTALOMANTEIA fiebat ex christalis fructris annulo inclusis, vel etiam nudis in Cylindrum, aut obolum conformatis, quibus etiam se fingit dęmon inhabitare, vt docent *PP. Ioan. XXII. in Extrauag. super specula, & Sixtus V. in Extrauagat. cœli, & terræ ann. 1586.* † Quibus quidem vt in hydromantia diabolus figuras exibebat, & futura repræsentabat, vt tradunt *Ioan Azor. tō. 1. Moral. lib. 9. cap. 14. Mart. del Rio lib. 4. Magicar. cap. 2. q. 6 sect. 4.* † Similis fuit alia 3
diuinatio quę stricto gladio captabatur, variis ritibus incantato, *l. 1. tit. 23. p. 7. en espada, ò en otra cosa luciente, l. 6. tit. 1. lib. 8. Recopil. ni en espada, ni en espejo, ni en otra cosa lucia.* † De quo genere est *Axiomãteia*, quæ in 4
ascia, vel securi captatur, ad quod respexit Regius Vates. *Psal. 73. in securi, & ascia deleuerunt eam*, de quo vide *Plin. lib. 36. cap. 19. Coarrub. lib. 2. de falsa prophet. cap. 5. Bulenger. lib. 3, diuinat. cap. 27.* † Solebant enim vrbes, 5
dum conderentur, in securi, & ascia auspicari, diuinarique de illarum prosperitate, ita in deiectione, Mantuan. in Apoll.

Qui pluuias, specula, et pelues, nitidasq; secures
Inspicit.

CAP. XXIX. De Gastrolomanteia.

SVMMARIVM.

1. *Gastrolomanteia captabatur in phiala aquæ plena.*
2. *Iudex gastrolomanteia deceptus.*
3. *Figuræ quæ in phiala ostenduntur a dæmone exhibentur.*
4. *Gastrolomantoiæ ritus quam pij videntur.*
5. *Dæmones rebus sacris, & verbis Euangeli multocies concurrunt.*
6. *Demones quare libentius rebus sacris concurrant.*
7. *Gastrolomanteia, vt pacto suspecta prohibitur.*

1 ASTROLOMANTEIA captabatur in phiala aquæ plena, & ante eã ponebatur puer, vel virgo cum cãdela, seu cereo accenso respiciens aquam, & dicens *Angelus aluus, Angelus sanctus per tuam sanctitatem, & per meam virginitatem &c.* † Hac arte Granatæ aprehensam puellam Iudex non solum dimittendam liberam arbitratus est, sed tanquam sanctam debotionem filiæ suæ adiscendã curauit, quẽ a proposito dimoui, eo quod Angelus aluus qui in hac Goeteia inuocatur ipse diabolus sit, *vt dixi in Epitome lib. 1. cap. 14. ex n. 2.*

2 3 † Figuræ, & imagines quibus cuenta in phiala ostentãtur a dæmone exibentur, ex ritu, & incãtatione concurrẽte, quia ipse huius artis auctor est, vt tradunt ex nostris *Barbat. cons. 55. lib. 1. Vnb. Locato de Iudicial. inquis. v. diuinationes, n. 4. Tiber. Decian. tract. criminal. lib. 5. cap. 17. Pegna ad Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 43. comm. 68.* † Solebat etiam phialæ crucem facere cun oleo oliuæ, & sub cruce inscribere *S. Helena*, & puero casto, atque legitimo decennio tradere phyalam tenendam, & post tergun eius flexis genibus ter dicere orationem S. Helenæ, & cum Angelum viderit puer in phyala, tum interrogare, quæ vellet, &c. vt tradit *Mart. del Rio lib. 3. Magicarum. p. 2. q. 4. sectio. 9.* † Multocies enim dæmones pacta ineunt, vt adhibitis rebus sacris, vel crucibus, vel hostia consecrata, vel pura anima, vt pueri, vel verba sacra vt Euangeli, Psalmorum, opẽ suã policetur, *vt dixi Epitome lib. 2 cap. 9. ex n. 2.* † Et hoc duplicitur,

4 5 6

vel vt maiorem Deo injuriam irroget, velut hos sibi vsurpet honores diuinitatis, quibus ipse cupidus est, vt tradit *Episcop. Maiolus dierum canitul. tom. 2. colloq. 2. & 3.* † Vel vt melius alios in errorem adducat, cum videant rebus sacris abutendo esse licita, quæ in maximam Reipublicę Christianæ iniuriam axercentur, ex quo prohibita est omni iure in *Extrauag. cœli, & terræ Sixti V, ann. 1586. l. 2. tit. 23. Part. 7. l. 6. tit. 3. lib. 8. Recopilat.*

7

CAP. XXX. De Onichomanteia.

SVMMARIVM.

1. *Onichomanteia fiebat ex vngium virginis inspectione.*
2. *Scutis oleo infuso dæmones futura representabant.*
3. *Palma manus virginis oleo vel fuligine ex onichomanteia tingebatur.*
4. *Castitatem se finxit amare diabalus.*
5. *Cybeles sacerdotes ex religione emasculabantur.*

1 NICHOMANTEIA fiebat, ex vnguium virginis, vel pueri inspectione, quæ oleo pertingebatur, incantabanturq; dæmonis ipsi in vnguibus figuras exibebat, vt obtata viderent, vt de Hispano milite hac arte dedito hæc scribit Episcop. Maiol. tom. 2. coloq. 3. *Quebedus quidam veteranus miles Hyspanus, bello, & armis quam pietate clarior, quo tempore Dux Medinæ Cœli ex Gallatia soluebat, Belgium petens, Bruxelis non vni in vngue suo classem è portu Coruniæ soluentem, & paulo post procellis vehementer afflictam, velut in speculo clare ostendebat.* † Solebant 2 etiam milites non modo vngues, sed scuta oleo infuso diuinare, certis ritibus excantata, quo dæmon imagines rei interrogatę exibebat, & eorum mutis figuris, tanquam signis de futuris respondebat, cuius meminit *S. D. N. Sixtus V. in Extrauag. cœli, & terræ ann. 1568. Suidas in Aristoph. pag. 767.* † Aliquando palmam manus impoluti pueri, vel fœminæ incorruptæ oleo, vel fuligine pertingebant, & manum solem versus obuersum, certum quid sub murmurantes viuebant, quæ obtabant, vt tradit *Pictorius lib. de Magia cap. 13.* † Sic enim fingebat luxuriæ pater castita- 4

tem amare, vt facilius incautos deciperet, vel vt corpus lædat innocentem, vel minus vitijs infectum, nam ex eo cabebatur l. XII. Tabul. DIVOS ADEVNTO CASTE.

† Qua propter Martis Deus famia testa

virilia sibi amputavit, & Cybeles sacerdotes emasculabantur, credentes sic numinibus suis placere, quia vt ait Ouid.

Vos quoq; ab esse iubeo, discedite ab aris.
Cui tullit hesterna gaudia nocte Venus.

IVRIS SPIRITVALIS PRACTICABILIVM.

LIB. IX. DE SVPERSTITIONE EX nimio cultu veri, vel falsi numinis, vano, scandaloso, aut pacti suspecto.

CAP. I. De superstitione ex vera, aut falsa Religione.

SVMMARIVM.

1. *Superstitio est vitiosus cultus veri, vel falsi numinis.*
2. *Nimius cultus siue falso, siue vero Deo superstitiosus est.*
3. *Superstitio dicitur à verbo superstо.*
4. 5. *Superstitio, & Religio ad inuicem usurpantur.*
6. *Peccatum per excessum in vera Religione committitur.*
7. *Faciens aliquid hodie ex lege veteri in bonorem veri Dei superstitiosus est.*
8. *Nimius cultus secundum absolutam quantitatem non est superstitiosus.*
9. *Nimius cultus circa modum colendi ponitur Religioni.*
10. *Vitiosus cultus falsi numinis pertinet ad Idolatriam.*
11. *Idolatria in falsa religione, quãdoq; datur.*
12. *Superstitio ratione rei cultæ, quas partes contineat.*
13. *Superstitio cultus falsi ratione significationis.*
14. *Religio vera debet carere mendatio.*
15. *Spiritu non adorat. qui inutili ceremoniæ ocupatur.*
16. *Vanum in vera Religione est superstitiosum.*
17. *Religio est cultus, per quem Deo adstringimur.*
18. *Religio dicitur à relinquendo, vel elegendo, vel religando.*
19. *Religio falsa quare à religando dicatur.*
20. *Religiosus vitio adscribitur.*
21. *Religio pro vano timore.*
22. *Religiosus dies infaustus appellatur.*
23. *Religio pro lege, seu regula.*

SVPERSTITIO est vitiosus cultus, veri, vel falsi numinis, ratione rei cultæ, vel culti indebiti, vel falsi, vt probãt *D. Thom. 2. 2. q. 92. art. 1. Caiet. 2. q. 93. art. 2. & in Summ. v. superstitio. Mart. de Arles tract. de superstit. n. 2. Report. Inquisit. v. superstitiosum ex n. 1. Simanc de Catbol. instit. tit. 63. ex n. 1. Pegna ad Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. qu. 43. com. 68. Læl. Zechi, in Summ. p. 1. tit. de fide cap. 12. ex n. 1. Lesius de Iust. lib. 2. c. 43. dub. 1. Mart. del Rio lib. 3. Magic. c. 2. Ioan. Azor, p. 1. Moral. lib. 9. c. 11. q. 1. Thom. Sanchez libr. 2. Decalog. tom. 1. cap. 37. ex n. 1. & c. 38. ex n. 12. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. tom. 2. lib. 17. c. 14. 15. 16. 17. & 18. Iacob. de Graffis in aureis decisi. p. 1. lib. 2. c. 3. & 5. Barbos. de potest. Episcop. p. 3. allegat. 51. caff 8. num. 122. Episc. Campanil. diuersar. Iuris rub. 11. c. 26. ex n. 92. & dixi in Epitome de Mag. libr. 1. c. 28. ex n. 1. & me referens Narbona in p. 3. Recopil. libr. 8. tit. 3. nume. 1.* † Quia

vt nimius est, quia cultum exibet falso Deo, sic etiam, qui indebitum vero Deo, nam vt ait D. Thom. d. q. 92. art. 1. *Superstitio est vitium Religioni oppositum, secundum excessum, non quia plus exibet cultum diuinum, quã vera Religio. sed quia exibet cultum diuinum, vel cui non debet, vel eo modo quo non debet.*

3 ¶ Nam eo apud veteres dicebatur superstitio importuna, ac inepta Religio, ducta voce a verbo *supersto*, eo quod aſenibas habeat originem, quia ætate multis superstites iam delirant, vt notant *Donatus ad Teren. in Andri. D. Isidor. lib. 8. etymol. cap. 3.* † Et sic superstitionem & Religionem adinuicem vsurpabãt,

4 cum alterum vicij, alterum laudis sit, nam vt ait Cicero. libr. 1. naturæ deor. *quitotos dies immolabant, vt sui sibi liberi superstites essent, superstitiosi sunt vocati. Qui autem omnia quæ ad cultum Dei pertinent diligenter tractarent, atque relegerent dicti sunt Religiosi, ex relegendo.* † Vnde & superstitionem pro Re-

5 ligione vsurpauit *Aul. Gellius noct. Attic. lib. 10. cap. 9.* Sic Religionem pro superstitione inuertit Lucret. lib. 2.

Interris oppressa graui sub Religione.

6 ¶ Nam licet Ciceronem reprehendat *Lactant. libr. 4. diui. instit. cap. 28.* eo quod putauerit superstitionem in vera Religione non admitti, nihilominus tamen peccatum per excessũ in vera Religione committi, probant *Mart. de Arles vbi sup. nu. 3. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 1. & 2. Ioan. Malderus de virtut. Theolog. tract. 10. cap. 7.* † Vt si quis

7 hodie vitulum Deo sacrificaret, sabatha coleret, filios circumcideret, & alia faceret, quæ in Dei veri cultũ in lege Moysi fuerunt constituta, vt aliquid à Deo consequeretur, omnino superstitiosus est, vt docet *D. Ambros. ad Psal. 118. Suarez & Malderus vbi supra, Lessius d. cap. 43 dub. 1.*

8 ¶ Nimius enim dupliciter consideratur, vno modo secundum absolutam quãticatem, & secundum hoc, non potest esse aliquid superfluum circa diuinum cultum, nam vt ait sacra pagina Eccles. cap. 34. *glorificantes Deũ quantum potestis.* † Alio modo consideratur

9 secundum excessum, circa modum collendi, & hoc est vitium contrarium Religioni, & superstitiosum, quia vt ait D. Augustin. lib. 7. ciuit. Dei. cap. 27. *Non ideo peccat, quia non est colendus, quem colit, sed quia colendus non vt colendus est, colitur.* † Ineptus cultus circa falsos Deos pertinet ad Idolatriam, quæ

10 est vitiosus cultus falsi numinis, vt docent. *D. Thom. 2. 2. q. 92. Leonar. Lessius. de Iust. lib. 2. cap. 43. dub. 1. Lal. Zecchius in summ. part. 1. capit. 12. & 15. Suarez d. lib. 2. capit. 3. cum seqq. Episcop. Campanill. diuers. iur. tit. 12. c. 26. num. 92.* † Vel quia contemptis antiquis 11
Dijs, recens defunctorum memoria superstitum colleretur, *vt dicam tom. 3. de Spiritualib. anex. siue Iure Ecclesiast. lib. 2. cap. 7. ex num. 4.* Vergil. Æneid. 8.

Veterum ignara Deorum
Vana superstitio.

¶ Vnde superstitio ratione rei cultæ di- 12
uiditur in Idolatriam, superstitionem, & vanam obseruationem, vt docent *Leonar. Lessius de iust. & iur. lib. 2. cap. 42. & 43. dub. 1. Gregor. Sayrus in Clau. Regia lib. 4. cap. 4. ex num. 5.* † Superstitio autem subdiuiditur in 13
cultum falsi, & cultum superflui numinis: cultus falsus est, vel ratione significationis, vt qui Deum collere vellet cæremonijs Iudæorum, vel ratione rei, vt si Deum ex miraculis falsis colere velet, vel eũ tentaret confirmare fidẽ, quod est indignũ diuinitatis, quia vt ait Iob. cap. 13. *Deus non indiget mendatio.* † Reli- 14
gio enim vera, vt nihil superfluum debet continere, multo magis carere debet mendatio, quia vt ait d. Ioan. cap. 4. *Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum in spiritu, & veritate oportet adorare* † In spiritu enim non adorat, 15
qui exterijs cęremonijs inutilè ocupatur, quę animi cultum non promobeãt; in veritate nõ adorat, qui exteriori cultu veritatem cultus in anima interius Deo deuiti euertit, *vt tradit Ioan. Malderus, d. tract. 10. cap. 7. dub. 2.*

† In Religione enim cauendum est ne ad- 16
misceatur cultus inutilis, aut pernitiosus; inutilis quia verè Deus eo non colitur: pernitiosus, quia mendaciter significatur colli, cũ non collatur, omne enim mendatium, & vanum in Religione est superstitiosum, vt docent. *D. August. lib. 7. ciuit. Dei. cap. 27. D. Thom. 2. 2. quæst. 95. Sayrus vbi proxim. numer. 6.*

¶ Religio enim est cultus, per quem Deo 17
astringimur, & religamur, ex quo a religando eam dici testatur *Lactantius*, quod ea Deo obligati, & astricti sumus, vnde apud Latinos Religione implicari, obstringere, obligari, impediri, † Machrobius ex Seruio sulpicio 18
Iuris consulto desertissime affirmat Religionem a relinquendo dictam esse, quod propter sanctitatem aliquam, remotim se positum à nobis est, quasi Anathema. Augustinus abeligendo, alij a religando dictam putant, & à relegendo *Cicero de natura Deorum libr. 1.* † Mihi tamen Religio falsa, fucata; & ir- 19
religiosa, recte à religando, & à reliquendo, & à relegando videtur nominata, propterea

quod illa hominum mentes mirificè obligas, aſtrictasque teneat, & per ea ſæpe homines ab hominum conſuetudine, & frequentia, ad dira, & inſolita relegantur. † Vnde Religioſus vitio tribuebatur teſte Aul. Gellio lib. 4. noct. Attic. capit. 9. *Religioſus is appellatur, qui nimia, & ſuperſtitioſa Religione ſe alligauerat.* † Item accipitur Religio pro vano timore, ac conſcientiæ ſcrupulo, quo homines metu implicantur, Vergil.

Iam nunc Religio pauidos terrebat egeſtes
Dira loci.

† Feſtus inquit Religioſi ſunt, non modo Deorum ſanctitatem magni æſtimantes, ſed etiam officioſus aduerſus homines; vnde religioſus dies, & locus, non tam factatus, quam infauſtus, & dirus fuit, vt author eſt *Aul. Gellius d. capit. 9.* † Religioſi item dicuntur, qui faciendarum prætermittendarum rerum diuinarum ſecundum morem ciuitatis delectum habent; vnde Religio pro lege, ſeu norma accipitur, Verg. Georg. 1.

Riuos deducere nulla
Religio vetuit.

CAP. II. De Superſtitione ex cultu indebito veri Dei.

SVMMARIVM.

1. *Superſtitioſus eſt cultus veri Dei, qui ad eius gloriam non dirigitur.*
2. *Oblatio ex bonis eleemona impetratis, ſuperſtitioſa eſt.*
3. *Zona prægnantis pulſare campanam ſuperſtitioſum.*
4. *Imagines mergentes in aqua pro pluuia obtinenda, ſuperſtitioſi.*
5. *Imago Sancti Fœlicis aqua mergitur pro pluuia, ex ſuperſtitione.*
6. *Imaginis Sanctorum irreberentia, eſt ſacrilegium.*
7. 8. *Confratres Sancti Marci, in tauri religione, ſuperſtitione non excuſantur.*
9. *Tauros, & animalia verbis manſuefacientes, vt ſuperſtitioſi damnantur.*
10. *Paſchatis die à carnibus abſtinentes ſuperſtitioſi ſunt.*
11. *Dies feſtos non debemus carnis abſtinentia violare.*
12. *Sanctitatis ſpecie amat nequiſſimus machinas extendere.*
13. *Superſtitio eſt, quotiens per certa ieiunia, & quaſdam orationes dubias indulgentias pollicetur.*
14. *Diuinis rebus vtendo ad effectum phyſicum, vltra ſuam diuinam virtutem, ſuperſtitioſi ſunt.*
15. *Nomine diuino, quare ſerpentes tollantur, &c.*
16. *Diuinæ res, quæ ad effectum naturale portantur pacto ſuſpectæ ſunt.*
17. *Maleficis ſolent rebus ſacris abuti, vt facilius decipiant.*
18. *Orationes, quæ continent aliquid otioſum, aut extraneum ſuperſtitioſæ.*
19. *Nomina Hæbrea in ſacris literis facilioris intelligentiæ cauſa aduentur.*
20. *Orationes, quæ à priuatis inſtituuntur cũ nominibus Hæbreis, vel peregrinis ſuperſtitioſæ ſunt.*
21. *Aquæ benedictæ credentes maiorem vim ineſſe aliquibus diebus, ſuperſtitioſi cenſentur.*
22. *Capillos ſuſpendentes templo ſub aliquo bono temporali, ſuperſtitioſi ſunt.*
23. *Crines, & comas voti cauſa in templis ſuſpendere in vſu fuit.*
24. *Veſtes in templis ſuſpendere mos fuit.*
25. *Cereos, & hominum ſimulachra in templis ſuſpendere in more poſitum.*
26. *Oſcilla, quæ fuerint, & qua de cauſa ſuſpenderentur.*
27. *Armorum dicatio, & conſecratio.*
28. *Hoſtium ſpolia in templis affingebantur.*
29. *Arma ſuſpendi in templis quare vſitatũ.*
30. *Cathenas, & compedes manumiſſi templo ſuſpendebant.*
31. *Philiſtæi imagines anorum ſuorum, & murium templo affigerunt.*
32. *Imagines læſarum capitum, manum, pedum, &c. in templis apud noſtros ſuſpendi religioſum eſt.*
33. *Tabulæ depictæ miraculorum ſeriem narrantes in templum in vſu poſitum.*

DECATVM per exceſſum, ex cultu indebito veri Dei cõmittitur, quãdo verus cultus Deo adhibetur cæremonijs ſuperfluis, ſeu quæ neq; ad Dei gloriam, neque ad ſubiectionem carnem ſpiritui, & ſpiritum Deo, quidquam faciunt, quod quia multipliciter fit, ſic multipliciter ſuperſtitio cõtrahitur. † Primo enim ſi fiat oblatio ex bonis eleemoſina impetratis, credẽtes maioris efficatiæ eſſe ad effectũ conſequendũ: aut ſi metiatur cingulum ægrotãtis ad cognoſcendũ à quo ſancto ſit ſanitas

petenda

petenda, vel quid simile, vt tradit *Buchard. in pœnitent. lib. 19. cap. de arte Mag.* † Ex
3 quo etiam capite damnantur fœminæ proximæ partui, quæ zonam Ecclesiæ mittunt, vel ea campanam pulsare iubent, vt ab exsistente periculo liberentur, nam vt ait in hęc verba, Mart. de Arles tract. de superst. nu. 37. *Dum fœmina est proxima partui zonam, vel corrigiam, qua præcingitur, accipientes ad Ecclesiam occurrunt, & cymbalum modo, quo possunt corrigia illa, vel zona circundant, & percutientes cymbalum sonum illum credunt valere ad prosperum partum, quod est superstitiosum.*

4 ¶ Secundo superstitiosi sunt, qui mergunt imagines pro pluuia obtinenda, & apud Lusitanos factum refert Mart. de Arles, vbi sup. num. 2. *Cum igitur sub prætexta Religionis isti imaginem Sancti Petri Gonçalez ad oram fluminis ducunt, eamque submergunt, vel submergere attentant, inde sperantes sortiri suum optatum effectum, hoc superstitiosum est.*
5 † Eadem superstitione laborant vicini opidi de Labieno, qui tempore siccitatis corpus S. Fœliciæ in processione ducunt, & in aquis submergunt, credentes sic pluuias consecuturi, peccantes incultum Sanctis debitum, & religionem, vt *tradit Martin. de Arles, vbi*
6 *supra num. 6. & 7.* † Vnde imagines in aqua mergere pro pluuia obtinenda, vel quid simile irreligiosum pro aliquo bono perpetrare est sacrilegium, quod rei sacræ violatio appellatur *D. Tho. 2. 2. q. 99. art. 1.* Et iniuria irrogatur Deo per Sanctorum suorum irreuentiam, quemadmodum laus ex cultu, *D. Tho. 2. 2. quæst. 94. art. 2. Arles vbi supra ex num. 73.*

7 ¶ Tertio ad hanc superstitionem referre non dubito abusum contratrum S. Marci opidi de las Broças, qui in eius festiuitate à primis Vigilijs petunt in agrum, & iubet taurum ferociss imum, vt deposita feritia cũ eis vadat, & tantæ festitati adsistat, qui iussis obtemperans ita facit, vt pueri, & fœminæ ad eius cornua sertas florum suspendant, vt tradit *Rapha. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos it. Religion. quæst. 96. articul. 4. disput. 1.*
8 † Nulla enim est Diui Marci cum tauro sympatia, ex mistica quatuor animalium visione, neque animalia sunt vlla ratione prędita, vt iussis valeant obtemperare, nec Deus talibus vanitabus concurrit, ideo superstitioni ex pacto tribuendum est, *D. Thoma. 1. 2. quæst. 13. art. 3. Cardin. Toledo libr. 3. de Anima, quæst. 7. Mart. del Rio lib. 2. Magic. quæst. 20. Vazquez 1. 2. disput. 78. capit. 4. num. 29. Laurea Salmant. certan. 7. capit. 2. 3. & 4.* † Vnde hos contratres, & similes, 9
qui tauros, aut alia animalia in festiuitatibus Sanctorum manifestacunt, vt superstitiosos damnat *Sanctissimus Dominus noster D. Clemens Papa VIII. ad Episcopum Ciuitatens. literis suis datis 10. Martij ann. 1598. quas refert Emanuel Valle de Moura, tract. de Incantat. seu ensalm. opusc. 1. sect. 2. capit. 2. post num. 13.*

¶ Quarto hac superstitione damnandi 10
sunt, qui contra laudabilem Ecclesiæ vsum, & præceptum Paschatis die á carnibus abstinent, ex voto, ad tollẽdas tertianas, vel tres Dominicis diebus ieiunant, nam derogant veritati de Resurrectione, *Malderus de virtutib. Theol. tract. 10. cap. 7. dub. 2.* † Nam 11
hæc à diabolo iubentur, vt grauius homines Deo offendant, vt festiuos dies, quos summa alacritate debemus celebrare, à carnibus abstinendo violemus, fingentes maiorem meritum consequturos, nam vt ait Apostol. ad Colosens. cap. 2. *Nemo ergo vos seducat in cibo, vel potu, aut parte diei festi, aut Neomeniæ, aut Sabbatorum.* † Nequis- 12
mus enim amat specie sanctitatis, machinas suas extendere, vt facilius decipiat, & captos detineat, & alios liciat: nam vt ait Martin. de Arles, numer. 93. *Multa inueniuntur à Necromanticis, in suis artibus, & sortilegijs, quæ sunt sancta, & honesta, vt ieiunare, castum esse, Missas celebrare, & dicere Pater noster, & Euangelium, &c.*
† Et sic ad hanc superstitionem perti- 13
nent, per certa ieiunia, & quasdam orationes, dubias indulgentias, & remissiones peccatorum, & consecutionem rei optatæ expectare, vel quærere, quia pertinent ad vanam obseruantiam, vt tradit *Martinus del Rio, lib. 3. Magicar. p. 2. quæst. 4. sect. 2.*

¶ Quinto superstitiosi sunt, qui re- 14
bus diuinis ad aliquod effectum physicum, & naturale vtuntur vltra suam virtutem diuinam, vt portare nomina Dei, Euangelia, vel aliquem versum Psalmorum ad hoc vt non patiantur ignes, subitam, vel improuisam mortem, &c. vt tradunt *Petr. Ciruelo de superstitio. capit. 11. Rapha. de la Torre, vbi supr. quæst. 95. art. 3. disp. 3. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. tom. 2. libr. 17. cap. 17. disp. 15. num. 159.* † Nam 15
licet nomine diuino eijciantur dæmonia, serpentes tollantur, &c. *Mart. c. fin.* quia nõ minus est verbũ Dei, quã corp⁹ Christi, *D. Aug. lib. 50. homil. 26. tom. 10.* Non portantibus,

ſed credentibus illa policentur *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 3.* † Neque obſtat quod licitum eſt 16
portare reliquias ſanctorum, vel collo ſuſpendere, quia ſi portãtur ad aliquod effectum determinatũ, ad quod ex nulla Eccleſiaſtica cõſtitutione habere dignoſcuntur, quia ad illum effectum nom operantur virtute diuina, nec naturali, conſequens eſt, vt operentur virtute 17
diabolica, *D. Thom. 2 2. q. 96. art. 4.* † Solent enim malifici rebus ſacris ad ſua maleficia abuti, vt facilius decipiant, & deceptos retineant, nam vt ait Ioan. Niderus in precep tor. *Maleſici inſtrumenta ſuæ malitiæ per ſacramenta Eccleſiæ, vel per alia diuina facere procurant, vt filum trahendo per chryſma ſãctum, imaginem terream ſub pala altaris ad tempus ponendo, & ſimilia faciendo.*

18 ¶ Sexto ſuperſtitioſi ſunt, qui certam fiduciã conſtituunt in quibuſdã orationib⁹, in quibus aliquid continetur otioſum, vel extraneum, vel nil ſignificante, vel nomen incognitũ, etiã Dei, vel Angeli, aut cognitum, ſed non ad agnitũ virtutem, aut litteris Barbaris, vel peregrinis, vt non vulnerentur, vel occidantur, &c. 19
vt ait *D. Thom. 2. 2. qu. 96. art. 3.* † Nam licet in ſacris literis inueniamus nomina Hebraica in ſua met prolatione, vt Adonai Adã, Abrahan, Sina, Hierico, Haleluia, Oſana, Amen, facilioris intelligentiæ cauſa fit, non tamen occultæ operationis, *D. Aug. lib. 2. doctor Chriſt. cap. 11. 12. 13. 14. & 15.* † Vnde quando in orationibus, vel precibus talia nomina, vel ſimilia a pribatis ponuntur, vel nulla neceſitate adhibentur, vel applicantur ad aliquam ſignificationem latentem, tanquam pacti ſigna fugienda ſunt, vt docent *D. Tho. 2 2. q. 96. art. 4. Petr. Greg. in ſyntag Iur. p. 3 libr. 34. cap. 19. n. 5. Valen. Reginald. vbi ſupra. d. lib. 17. cap. 15. n. 159.* 20

21 ¶ Septimo ſuperſtitioſi ſunt, qui credunt maiorem virtutem ineſſe aquę benedictæ Dominicis ſequentib⁹ quatuor temporibus, quã alijs, ad ſpeciales quoſdam effectus, aut nolũt die Veneris vngues præſcindere, aut Sabato filare, & interim ab alijs ſeruilibus operibus non abſtinent, vt tradit *Petr. Binsfald. ſuffraganeus Treuicenſ. in confeſſ. maleficiæ. prælud. fin.* 22
fol. 161. † Octauo qui capillos ſuſpendunt templo, ſub aliquo bono temporali, nam vt ait Mart. de Arles tract. de ſuperſt. n. 37. *Similiter puellas ſuſpendere capillos ſuos coram imagine. S. Vrbani in clauſtro noſtro, credentes per hoc capillos ſuos non poſſe cadere, vel debere pulchriores eſſe, vel aliquid aliud huiuſmodi vanum, & ſuperſtitioſum eſt.* † Nam id 23
quidem à pagana ſuperſtitione originem habere videntur, in qua voti cauſa crines, & comas ſuſpendere ad templa Deorum in vſu fuit, vt implanctu Lycurgi de morte Artemidori filij, ſic teſtatur Statius Papinius lib. 6. Thebaid.

Iupiter hanc crimem voti reus ante dicarim.

Cum alijs *per Me in defenſ. de Mag. cap. 6. ex n. 18.* & me referẽs *Cabreros Auẽd. li. 2. de metu r. 48. n. 47.* & cũ eis veſtes, Stat. Theba. 12 24
Mœſtaque ſuper libamina ſerta comarum
Pendent, & veſtes mutata ſorte relictæ.

¶ Cereos, & hominum ſimulacra dijs, ſed 25
præcipue Saturno apud Ethenicos conſecraſſe, author eſt Macrob. lib. 1. Saturnal. *cap. 11. Capiſſe Saturno cereos potius accendere, & in ſacello Ditis aræ Saturni coherens, Oſcilla quædam pro ſuis capitibus offerre.* † Oſcillæ ima- 26
gines fuerint, de quibus ſupra dicebamus, quę non cereæ, vt hodie, ſed laneæ, vel ſtipiæ fuerunt, vel ex arguilla, vt notãt *Feſtus lib. 14. Varro lib. 6. de lingua Latin. Polyd. Verg. de inuent. rer. lib. 5. c. 1.* quæ cuſpidi, vel in altum defingebantur, Vergil. Gregor. 2.

Oſcilla ex alta ſi ſpendunt mollia pinu.

¶ Dicationis animorum ſacra facit mentio- 27
nem Paremia, quibus, vel ab hoſtibus ſe occiſſum iri credebant, vel quibus ipſi hoſtes deuicerant, atque expolliarant, Machab. 1. cap. 6. *Vellamina aurea loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Alexander Philipi Rex Macedo*, &c. Iud. cap. fin. *Conopæum, quod ipſa ſuſtulerat de cubili Holofernis obtulit in anathema oblationis.*

† De Herculis ſagittas ad Apollinis templũ 28
& ferreamenta, quibus equs Troianus compactus fuerat ad Mineruæ in Metapontinos collocaſſe ſcribit *Iuſtin. lib. 20.* de Hercule rege ſpolia Barbarorum ad ſacrarij ornamẽ affigiſſe tradit *Ioſeph. lib. 15. antiq. c. 15.* de alijs plura vterque *Plinius*, alter *lib. 15. natur. hiſtor. cap. 39.* alter vero *in Panegyr. ad Theodoſ.*

† De noſtra Hiſpania monumenta quædam 29
de Vlyſis errore in Mineruę tẽplo fuiſſe commemorat *Strabo. libr. 3.* parmas ſuſpenſas, ſpa
Iluſtria, roſtraque naualia, Vergil.

Aere cauo clypeum magni geſtamen Abantis
Poſtibus aduerſis figo, & rem carmine ſigno,
Æneas hæc de Danais victoribus arma.

† Manumiſſos cathenas, & compedes La- 30
ribus dicaſſe ſcribit *Horat. Saty. 1. & 5.* vt noſtri hodie Sanctis tutelaribus, & olim Saturno, Martial. lib. 3. epig. 29.

Has cum gemina compede dedicat cathenes
Saturne tibi Zoilus priores.

¶ Quæ quidem dum in honorem veri 31
Dei, vel ſanctorum, abſque aliqua ſuperſtitione affinguntur, ex gratti animi memoria,

non ſolum

non ſolum licita ſunt, ſed meritoria, nam hæc cum Phileſtei in plaga ſua feciſſent, à nullo Prophetarum reprehenduntur, imo laudãtur Reg. 1. cap. 6. *facietisq; ſimilitudines anorũ veſtrorum, & ſimilitudinem muriũ, qui moliti ſunt terram, & dabitis Deo Iſrael gloriã.*

32 † Imagines enim, & facturas capitum, manũ, pedũ, vel aliarũ corporis partium ex cera, vel argento fabricatas, ad templa appendere, in memoriam ſimilium leſſanem; & accepti beneficij, & tabulas depictas voti, & religionis cauſa in vſu ſemper fuit, Tibul. lib. 1. eleg. 3.

Nunc Dea, nũc ſucurre mihi, nã poſſe mederi
Picta docent templis multa tabella tuis

33 † Quibus, vt hodie addebatur inſcriptio ſeriem miraculi enarrans, Proper. lib. 2.

Pro quibus optatis ſacro me carmine damno
Scribam ego: per magnum eſt ſalua puella Iouẽ.

CAP. III. De Superſtitione ex cultu falſo Veri Dei.

SVMMARIVM.

1. *Superſtitio eſt quotiens in cultu vel prece veri Dei aliquid falſitatis miſcetur.*
2. *Superſtitio eſt ſi cum verbis ſacris, aliquid vanum, vel ignotum misceatur.*
3. *Euangelium Sancti Ioannis cum vanis circunſtantijs ſuperſtitioſum.*
4. *Verba Sacra adhibita vltra ſuam virtutem ſunt ſuperſtitioſa.*
5. *Crucẽ ad aliquos effectus naturales adhibere, ſuperſtitioſum.*
6. *Signis diuinis, & verbis ſacris diabolus vtitur, vt facilius fallat.*
7. *Euchariſtiæ tribuere nouos effectus eſt temerarium.*
8. *Miſſis defunctorum, & Baptiſmo aliquid tribuentes præter ab Eccleſia tradita, ſuperſtitioſum.*
9. *Exorciſmis aliquid tribuentes ab Eccleſia non approbatum, eſt ſuperſtitioſum.*
10. *Crucem Domini habere effectum ad cauſandam gratiam phyſice, eſt temerarium.*
11. *Orationes, etiam piæ, in quibus aliquid falſum continetur, ſuperſtitioſæ.*
12. *Formula inqua Chriſtus Dominus Spiritus Dei appellatur quare ſit ſuperſtitioſa.*
13. *Mahumath Chriſtum Dominum quare Dei ſpiritum, & prophetam appellat.*
14. *Mahumath errores quam inſipidi.*

(;)

SVperstitio etiam eſt, quoties in cultu, vel prece, veri Dei aliquid falſitatis miſcetur, nam cum talis effectus non poſſit expectari a Deo, qui non eſt author falſitatis, de neceſſario debet expectari à dæmone, vt docent *D. Th. 2. 2. q. 96. Caietan. in Summ. v. ſuperſtitio, Nauarr. in Manual. cap. 11. n. 26. Martin. ab Arles. de ſuperſtit. n. 46.* † Vel ſi cum verbis ſacris aliquid vanum, vel nomen incognitum, caracteres, vel quid ſimile reperiatur, nã his rebus Magiam exerceri affirmant, D. Auguſ. in cap. illud 26. q. 2. *ſiue impræcationibus ſiue in quibuſdã notis, quas caracteres vocant.* cap. nimium 26. q. 5. *ſiue impræcationibus, ſiue caracteribus* Sixtus. V. in Bulla. anno 1586, *diabolicos caracteres adſcribunt.* † Siue in quibuſdam rebus ſuſpendendis, & ligandis, etiam ſacris, vt Euangelium Sancti Ioãnis ad collum geſtatum; vel ſcriptum cartha virginea ad aliquos effectus conſequendos, *Nauarr. in Manual. cap. 11. n. 35. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſſ. Relig. q. 96. art. 4. diſp. 1.* † Aut ſi adhibeantur verba facta vltra ſuam virtutem ad quam ſunt inſtituta; vt *dixi in Epit. de Mag lib. 2. c. 9. n. 7.* † Vel ipſa crux ad aliquos effectus naturales, ad quos nullã virtutẽ habere dignoſcũtur, tanquã pacti ſigna adhibẽtur, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 9. Caietan. Valen. & alij d. q. 96. & dixi in Epitome de Magia lib. 2. cap. 9. nu. 27.* † Quia diabolus ſignis diuinis, & verbis ſacris ad ſua pacta abutitur, vt facilius decipiat, & plures ad ſe adducat, & moiorem Deo contumeliam inferat, vt tradunt *Arles vbi ſupra n. 58. Valeri. Reginal. tom. 2. li. 17. c. 17. ſect. 2. n. 178. Ioan. Malderus de virtut. Theolog. tracta. 10. cap. 8. dub. 8.*

¶ Tribuere Euchariſtiæ nouos effectus, de quibus ſufficienti, vel auctoritate, vel ratione non conſtat, etiam ſub prętextu pietatis, vel religionis, eſt ſaltem temerarium, vt qui ei ex opere operato tribuit conferẽdi ſanitatem corporalem, vel ſimilia, *Henriquez lib. 8. de Euchariſt. cap. 34. n. 6. & cap. 35. n. 3. Suarez tom. 3. p. 3. diſput. 64. ſect. 1. diſt. 2. Bozius tom. 2. de Sign. Eccleſ. lib. 4. caſ. 9. capit. 3. Vaſquez diſput. 206. n. 17. tom. 2. in p. 3.* † Ex quo etiã capite damnantur, qui celebrant Miſſas defũctorum, vt vivum hominem occidant, *capit. quicumque 26. q. 5.* & qui tribuunt Baptiſmo effectum remirendi mortalia commiſſa poſt eius ſuſceptionem, per ſolam memoriæ refricationem, *Trident. ſeſſ. 7. can. 10. Bellarmi. to. 2.*

controuerſ.lib.1.de Baptiſ.ex.cap.12.Henriq.
9 *lib.2.cap.16.n.3.Vaſquez vbi prox.diſp.156.*
cap.6. † Hinc tribuere exorciſmis nouos effectus ab Eccleſia tamen non approbatos, vt quod parbulus ſine Baptiſmo, & cum exorciſmis diſcedens,minores tenebras patiatur,nã eſt error in fide, *Gabriel in ſent.4.diſt.6.q. 3.*
*art.2.*aut exorciſmos reddere ciuum licitum, alias vetitum, *Bened.Perera tom.3.qq. diſp.*
10 *19.n.60.* † Similiter aſſerere crucem Domini, vel eius particulam habere virtutem ad cautandam gratiam, ſiue phyſice, ſiue moraliter in anima adorantis,vel tangentis illam, ob cõ tactum Dominici corporis,quia eſt temerarium,*Suarez lib.2.de Relig.cap.14.n.13.Valle de Moura tracta. de incantat. opuſcu.1.*
ſect.2.capit.4.n.3.& capit.8.n.17.& cap.13.
n.14.& cap.15.n.9.
11 ¶ Hinc Orationes, etiam piæ, in quibus aliquid miſcetur falſum,ex hoc capite damnãtur,vt illa;*ſanguis mane inte,vt ſanguis Chriſti manſit in ſe,&c.* vel illa,*Virgo Maria Iordanem tranſiuit, & tunc S. Eſtephanus ei obuiauit &c.* quæ habentur apud *Sprenge. in*
12 *Mall.p.2.q.2.cap.6.* † Vel illa,quæ incipit *Rub Alla Bem Mariẽ ſanctte*,&c.nã originẽ habet ex Arabam errore,qui Chriſtum Dominum Noſtrum non filium Dei, ſed Spiritum Dei, filium Mariæ,& prophetam magnum appellant,vt blaſphemè eius diuinitatem negarent,ne ſuo obcenatiſsimo Mahomat anteponerent,quem prophã predicant in illis *Allaba*
13 *illa Alla Mahumath Reſul.Alla.* † Teſtatur enim mẽdaciſsimus Mahumath quod vt Moiſis datus fuit ad Dei legem promulgandam, propter præuaricationes Iudæorum, miſſum fuiſſe IESVM prophetam magnum, & Dei ſpiritum,cuius doctrinam quia Chriſtiani deprabarunt, miſum fuiſſe Mahumath, vt ſic errores ſuos ſtupide,& mentienter commendaret, quos vno eodemque nomine appellat in Alcorã *Cidna Muza,Cidna Iza,Cidena Ma*
14 *humat.* † Os impurum! ò lingua erradicanda ſtipitus! quæ Dei Filium diuinitatem negauit,vt ſuo degrege porcorũ obceniſsimo Mahumath æqualem faceret, cuius deliria non credent pueri, qui non dum ære labantur, vt eruditſsime teſtatur noſter martyr, & doctor

S.Eulogius Archiepiſcopus Toletanus
electus in Memor.Sanctorum lib.1.

(?)

CAP. IIII. De Superſtitione ex cultu falſi Dei.

SVMMARIVM.

1. *Superſtitio ex cultu falſi Dei pluribus modis committitur.*
2. *Superſtitio lato modo continet augurium, ſortilegium,&c.*
3. *Idolatria, & cultus dæmonis eſt vaſis totiꝰ ſuperſtitionis.*
4. *Idolatria antiquior iſt Idolis.*
5. *Idolatria dicitur cultus diuinus translatus ad creaturas.*
6. *Idolatria quare committatur in diuinationibus*

SVPERSTITIO ex cultu falſi Dei pluribus modis cõmittitur,nempe per culturam idolorum, vel obſeruatione temporum,vel alia cauſa ex pactis cum dæmonibus initis,vt docent, 1
D.Tom.2.2.q.92.& ſeqq. D. Auguſt.lib.2. doctr.Chriſt.cap.20.& ſeqq. Mart.de Arles. de ſuperſtit. ex n. 22. Nauarro en Manual. cap.11.ex n.22.Gregor.Valent.in D.Thom. d.q.92.Toledo in Sum. lib.4.c.14.Thom.Sanchez tom.1.Decalog.lib.2.c.37.& 38.Repert. Inquiſ.v. ſuperſtitioſum, Pet. Binsfaldus in confeſ.maleſic.prælud.fin.Iacob. de Graffis lib 2.capi.3.ex n.1.Læl. Zechius in Sum.p.1.tit. de fide, capi.12.n.3. Epiſc. Campanil diuerſ. Iuris Canon.rub.11.cap.16.ex n.92. † Vnde superſtitio in hoc ſenſu continent Augurium, Auſpicium,Sortilegium,& alias diuinationes vt docent.*Gregor. Valent vbi ſupra & q.96. diſput. 6. q. 3.Simanc.de catbol. inſtit.tit.63. ex n.2.Mart.del Rio libr. 3.Magicar. p.2. q.1.& ſeqq.Leonard. Leſſius de iuſtitia lib. 2.c.43.dubio.10.Fran.Suarez de Religio.lib. 2.cap.1. & 2. Petrus Binsfaldus vbi ſup. præ lud.15.& prælud.fin.Ioan.Azor.p.1.Moral. libr.9.cap.18.& 22.Thom. Sanchez vbi ſupra,& capi.40.ex n.1.Iacob.de Graffiſ. d.c. 3.& capit.5.ex n.2.* 2

¶ Idolatria enim,& cultus falſi Dei eſt vaſis, & fundamentum totius ſuperſtitionis, & vanæ obſeruationis, quia ex idolatria Magia deſcendit,vt docent *Tertulian.libr.de Idolatria,& libr.de anim.D. Hieron. in præfat. ad Epheſ.Nicol.Eymeric. in direct.Inquiſ.p.3. q.43.Ioan.Malderus de virtut.Theolog.d.c.* 3

capit.7.

capi. 7. dub. 3. Ioan. Filesius de Magia Idolatrica §. 6. † Etiam si nulla idoli imago sit, nã
4 multis sæculis templa sine idolis fuerunt, vt apud Romanos constat centum, & septuaginta annos ab vrbe condita sine idolis templa extitisse, vt testatur *Plutarch. in Numã.* Quia idolatria antiquior est Idolis, *Tertul. in Apolog. c. 25.* † Nam idolatria dicitur cultus diuinus translatus ad creaturas, etiam si nulla idolorum simulachra colantur, *Isidor. lib. 8. Etimol. capit. 11. Valent. tom. 3. disp. 6. q. 11. punt. 1. Lessius de Iust. libr. 2. c. 43. dub. 2. Suarez de Relig. lib 2. cap. 3. & 4. Azor. d. lib 9. cap. 11*
6 † Et sic in diuinationibus idolatria committitur, subijciendo se Dæmoni, vt omnium scientij, vel potenti, vel ei fidẽ adhibẽdo, vel ab eo institutis obseruãdo, vel colẽdo eum cultu diuino, vt de Arte Notoria dictum est, *Perera lib. 2. aduers. fallac. art. c. 10. Martin. del Rio libr. 1. Magicar. cap. 4. q. 3 & libr. 3. p. 2. q. 4. sect. 2. Francis. Suarez d. libr. 2. capit. 15. ex n. 4.*

CAP. V. De Superstitione ex vana obseruatione.

SVMMARIVM.

1. *Vana obseruatio quibus in rebus committatur.*
2. *Vana obseruatio quare pacto dæmoniaco nitatur.*
3. *Vana obseruatio homines à cœlestibus curis ad creaturas diuertit.*
4. *Vana obserbatio oponitur Religioni veri Dei.*
5. *Vana obseruatio nulatenus coheret veritati Christiana.*
6. *Vanitatis autor est diabolus.*
7. *Res naturales quando vltra suam virtutem adhibentur, ad vanas obseruationes pertinent.*
8. *Tinitus aurium quare ad vanam obseauationem pertineat.*
9. *Indij Peruani ex tinitu aurium diuinabãt.*
10. *Signum naturale vltra agnitam virtutẽ ad pacta pertinet.*
11. *Herbas medicinales colligere aliqua obseruatione ad pactum expectat.*
12. *Herbas colligentes die aliquo, qui ad rem non pertinet, superstitiosum.*
13. *Vana obseruatio quando pertineat ad superstitionem.*
14. *Vanæ obseruationes vel nugatoriæ, vel noxæ superstitionis sunt.*
15. 16. *Vanæ obseruationis nonulla exempla.*
17. *Vanæ obseruationis effectus, quare praedictioni respondeat aliquando.*
18. *Reliquias sanctorum, vel verba sacra portantes adiunctis vanis circumstantijs pertinent ad superstitionem.*
19. *Sacras res portantibus, si policeatur aliquid deque non extat Dei promissio, superstitiosum.*
20. *Curatio ex vanis circumstantijs quando sit superstitiosa.*
21. *Ægroti curatio ex superstitione.*
22. *Morbi curatio superstitiosa.*
23. *Charta serbilis, & Periapton ex superstitione.*
24. *Annulus ferreus, cedula Eudoxia, carmina, & incantationes superstitiosæ.*
25. *Formulæ Indorum, Tartarorum, Græcorum superstitiosæ.*

VANA obseruatio censetur, quoties attenditur aliquid ad cognoscendum, vel operandum, ad quod minime expectat, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. D. Antonin. p. 2. tit. 12. § 12. Nauar. in Manual. cap. 11. n. 35. Valent. tom. 3, disput. 6. q. 13. punt. 2. Mart. del Rio libr. 6. Mag. c. 2. sect. 1. Sayrus in claui Reg. libr. 4. capit. 6. n. 3. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 2. n. 2. Valle de Mon. de incantat. opusc. 1. sect. 2. capi. 12. n. 2. Episcop. Campanil. diuers. Iur. rub. 11. cap. 26. n. 99.* † Cuius effectus, quia non est naturalis, à natura, vel artificio, neque miraculosus ã Deo, quia de illo nil tale promisit, neq; Ecclesiæ suæ reuelauit, consequens est, vt expectetur à Diabolo, qui vanis obseruantijs se ingerere solet, *D. Thom. 2. 2. q. 93. art. 1. & q. 95. art. 2. & opusc. 25. cap. fin. capit. illud. 26. q. 2. Ioan Azor. tom. 1. Moral. lib. 9. cap. 26. Cardin. Toledo in sum. lib. 4. cap 16. Sylvest. de Strigim. g. lib. 2. cap. 1. & seqq. Azor. p. 1. lib. 9. cap 76. Sanchez tom. 1. Decalog. libr. 2. capi. 42. n. 11. Bonacin. in precepta Decalog. disput. 3. q. 5. punt. 4. ex n. 1. Filliut. tractat. 24 cap. 6. Layman. libr. 4. tract. 10. c. 4. Spina de strigib. c. 18. Valle de Mour. d. sect. 2. capit. 14. n. 12.* † Vt lic inquam homines à 3
Deo ad creaturas auertat, & à cœlestibus curis ad cenosa ista, terrena que seducat, vel saltem à serijs, & grauibus, ad ludrica, & nugatoria, vt docent. *D. Augus. lib. 83. qq. capit. 79. Valent. 2. 2. tom. 3. disp. 10. punt. 2. Valer. Reginald. in praxi. tom. 2. lib. 17. cap. 18.* † Nam 4
licet tales obseruationes, nullo pacto, sed sola vanitate niti videantur, in eius obseruatio-

ne peccant vitio curiositatis,& elationis, siue sola vanitate nitantur,nam vt ait Dominus apud Regium Vatem Psal.30.v.7.*Odit Dominus obseruantes vanitates supervacuas.* † Quæ 5
nullatenus ex diuina institutione,vel gratuita collatione credenda sunt à Deo instituta, nã vt ait Isai.c.48.v.17. *Ego sum Dñs docens te* 6
vtilia. †Vanitatis enim author est diabolus, qui sic homines detinere cupit,vt credant mẽdacio, ideo vanitatibus fugientibus Beatitudo pollicetur Psal.39.v. 5. *Beatus vir cuius est Domin' spes eius,& non respexit vanitates, & insanias falsas*: noc est maleficas artes, quæ vanæ sunt, & falsæ, vt tradit *Suarez vbi supra.*

¶ Ad vanas obseruationes pertinet, quan 7
do adhibentur res naturales vltra suam virtutem naturalem,vel ponitur spes in aliqua circunstãtia inutili, vt numero, caractere,ligno vel quid simile,cap.illud 26.q.2.*Ad hoc gen' pertinent omnes ligaturæ, atque remedia, quæ Medicorum quoque disciplina commendat, siue in præstationibus; siue in quibusdam notis, quas caracteres vocant, siue in quibusdam rebus suspendendis, atque leganda &c.* † Tinitus auri 8
um,ad vanam etiam obseruationem pertinet, ex quo regalam fecerunt,vt si dextra tintinasset amicorum causa fieri , si sinistra inimici, Aristem. lib. 2. *Non tibi tintiniebant aures, cui tui lachrimãs meminissem*, Catul.epist.52. *Sonitu suo pratimnant aures.* † De Indijs 9
Peruanis teitis oculatus similia tradit amic' noster Garcilasus Ynca dela Vega in Regios commentarios lib.8.p.2.cap.20.*Que zumbãdo el oido derecho, que algun pariente, ò amigo hablaua bien del,i para saber quien era tomando vno en la imaginacion, abahãdo con el aliento la mano derecha, i tan presto como la apartaban de la boca la ponian sobre al oido , i no cessando el zumbido tomaua otro,i basiã lomesmo, hasta que assi cesaua el zumbido , i el postrero con que se quitaua decian que era el que decia bien del.* † Nam quãdo aliquid naturale vltra 10
cognitam virtutem applicatur, non operatur ex virtute naturali, sed tanquam vanum, vel pacti signum d.capt.illud 26.q.2.*sicut in aures,in summo aurium singularium, aut struthionum ossibus ansulæ in digitis, aut cum tibi dicitur singulcienti,vt dextera manu sinistrum pollicem teneas &c.*

¶ Vnde herbæ,quæ virtutem habent me- 11
dicinalem,quando in eorum collectione,destillatione, vel applicatione aliquid iubetur recitari,vel facere, quod non tendit ad effectum,superstitiosa sunt, quia ex pacto videtur adhiberi,nam vt ait tex.in cap. non licet 26. q.5. *Neque in collectionibus herbarum, quæ medicinales sint aliquas obseruationes, vel incantationes liceat attendere.* † Vt si colligantur herbæ in nocte S.Ioanis,vel oriente sole, 12
vel die Veneris,credentes maioris efficaciæ esse ad effectum consequendum, vel adiungantur aliæ circunstantiæ inutiles ; quę ad id ad quod adhibentur nullam virtutem habere dignoscantur,*D.Thom.2.2.q.96.art.2. Turrecrem.in d.cap.non licet 26.q.5.Mart.de Arles vbi supra ex n.8.* † Nam,& si vana obser- 13
uatio intra limites vanitatis nõ pertineat ad superstitionem,iuncta spe,& fiducia,quod ex tali vanitate aliquid profitetur, vel creditur, sit manifesta superstitio,vt docet *Raph. de la Torre tom.2.de vitijs oppos.Relig.q.95,art.2. disp.1.* † Quæ omnes vanæ obseruationes, 14
vel nugatorię,vel noxę superstitionis sunt,ex pestifera societate hominum , & dæmonum *cap.illud,26.q.2.ad fin.cap.nec mirum 26.q.5*

¶ Sunt aliæ vanæ obseruationis supersti- 15
tionis notæ,vt quæ crines precidendo euulsos,non nisi ter consputos abijciunt,si ova comederint,eorum testas non nisi ter cultro perfosas in cratinum proijciunt,timentes vtrumque neglectum veneficij nocendi occasionem præbere, seruatum præcludere nocendi potestatem,vt tradit *Mart.del Rio lib.6. Magica. cap.2.sect.1.q.1.* † Qui cum vident noctuam 16
volãtem circa alicuius ædes,vel audiunt obstrepentem, vel canem vlulantem, mortem prædicunt imminere , aut si alicui iter facienti obuiam venit lupus,mali aliquid instare ominantur,vt tradit *Petr.Binsfeld.in confes.malef.præliud.fin.* † Neque obstat,quod 17
aliquando effectus prouenint,quia hoc fit,vel casu, vel permissu Dei,vt ipsi,qui hoc audiũt, vel vident probentur, qua fide, & deuotione sint erga Deum , aut ex diuina permissione dæmones operantur, *capit. nec mirum 26.q.5.*

¶ Item ad vanam obseruptionem pertinet 18
portare reliquias sanctorum,vel Euangelium Sancti Ioannis,vel aliquem versum Psalmorum,non ex deuotione tantum,sed adiunctis varis circunstantijs, vt quod scriptum sit in pergameno virgineo,vel à puero incorrupto, vel oriente sole,vel talibus literis,vel caracteribus, tribuendo vim formæ, vel materiæ. &c. *D.Thom. 2.2.q.96.art.4.Nauarr.in Manual.cap.11.n.15.* † Vel quod talia por 19
tantibus pollicetur non pati ignes, carcerem, vel mortem subitaneam, vel quid simile, de quorum virtute nõ extat Dei promissio, quia tribuendum est prorsus vanitati, vel pacto cũ dæmone, *DD. in capit.non licet.26.q.5.D.*

Thom.

Thom. obi sup. D. Antonin. p. 2. tit. 12. cap. 1. Mart. de Arles de superstit. n. 10. Martin. del Rio lib. 3. Mag. p. 4. sect. 8. q. 4. † Similia sũt
20 ad curandum maleficia, tum accipere tres olei violacei mensuras, & consistens contra solem ante eius ortum exprimere nomen læsi, & matris eius, & Angelos gloriæ, qui stant in gradu sexto, sex diebus, ter indei, septimo autẽ collocetur ille nudus, de inde nomina Angelorum scribenda laminæ &c. *vt tradit Paracelsus lib. de cœlesti Medic.* † Ad curandum
21 morbum, ducere ægrotum feria sexta, & continuis tribus diebus ante solis ortum versus orientem, & eo expansis ad solem manibus in crucifixi morem stare, dicens *Hodie dies illa est, qua Dominus Deus ad crucem accessit, &c.* vt tradit *Mart. del Rio d. lib. 3. q. 4. sect. 9,*
22 † Item pro quouis morbi genere funiculo laneo brachium circundare *in nomine Dei &c.* Et ad nomen sancti, cui morbus tuus sacer est, funiculus contrahitur, *& fiet breuior, &c.* Vel ante febris accessionem manus labare, & interea certum ex Psalmis versum submurmurare, vel laborantis manu prehensa dicere, *a-*
23 *quẽ facilis tibi hæc febris fiat, &c.* † Sunt alia quam plura superstitiosarum curationem genera, vt charta seruilis cõtra lippitudinem apud *Plin. lib. 28. cap. 2.* Periapton Periclij, *Plutarch. in Pericl.* & Dionisij, *Laert. in Bione.*
24 † Annullus ferreus Tralliani contra colicam, *lib. 9. in fin.* & alius Heliodori, *in historia Ethyopica*, Cedula Eudoxia *apud Cedrem. fol. 274.* Carmina, & incantationes, quibus sãguis sistitur, *Heliodor. in histor. Æthiop. libr. 9. Froissarius tom. 2. annal. cap. 65.*
25 † Salomonis formulæ ad ægritudines, de quibus *Iosephus lib. 8. antiq. Iudi. c. 2.* Indorum, *Strabo lib. 15.* Tartarorum, *Plutarch. in Sympos.* Græcorũ, *Plato. de Repub. lib. 4.* Romanorum *Apuleius apolog. 1.*

CAP. VI. De Superstitione in sacrificio Missæ.

SVMMARIVM.

1. *Missæ sacrificio committitur superstitio quãdo ponitur spes in aliquibus variis circunstantijs.*
2. *Superstitio committitur circa Missa valerem.*
3. *Superstitio circa cæremonias, vel preces Missæ.*
4. *Religionis materia aliquid immutare, est temerarium.*
5. *Missarum certus numerus, vel candelarum, superstitiosus.*
6. *Missæ ex quibus causis censeantur superstitiosæ.*
7. *Præces, vel orationes, quæ in Missis censentur superstitiosæ.*
8. *Missæ S. Gregori, S. Augustini, S. Amatoris, S. Vincentij, & similes, quare prohibentur.*
9. *Missæ quæ promittunt indulgentias, de quibus non constat, sunt superstitiosæ.*
10. *Missæ sub quibus promissis superstitiosæ cẽseantur.*
11. *Primatus non potest instituere Sacrificia aut preces.*
12. *Episcopus pro sua Ecclesia non potest instituere (in materia cultus) cæremoniam stabilem.*
13. *Facta probanda sunt.*
14. *Diabolus quare sãctissimis rebus abutatur.*
15. *Eucharistiam diabolus cupit sibi immolari.*
16. *Cultum diuinum diabolus per sacerdotes Christianos sibi extorquere procurat.*
17. *Missæ sacrificio cur superstitionem misceere diabolus procuret.*
18. *Sacrificio Missæ cur diabolus superstitiones misceat.*
19. *Clerici, quas Missas celebrantes peccant mortaliter.*
20. *Faciens quæ à superstitiosis, iussa sunt fieri tacite consentit in pactio.*
21. *Superstitiones tanto sunt periculosiores, quanto sacriario res, res adhibentur.*
22. *Authoris opiniones approbata à Sacra Cõgregatione Eminentissimorũ Dominorum Cardinalium.*
23. *Missæ de Patre Æterno reiectæ sunt à Sacra Congregatione.*
24. *Missæ Rosarij, & S. Mariæ de mõte Carmelo, quibus approbentur.*
25. *Missæ sancti Gregorij pro Regularibus quibusdam approbatæ.*
26. *Decisio Eminentissimorum Cardinalium pro Authoris opinione.*
27. *Sacræ Congregationis decreti obseruantia.*
28. *S. D. Vrbanus VIII. approbauit decisionem Congregationis Dominorum Cardinalium pro Authoris sententia.*

SVPERSTITIO huiusmodi committitur quoties ponitur spes in aliquibus circunstantijs vanis, quæ nõ pertinẽt ad Sacrificium, vt circa paramẽtis, & luminibus; Concil. Tolet. xiij.

celebra-

celebrato anno 4. Eringi Regis Era 721. cap. 7. relatus in cap. quicumque 26. q. 5. *Aut altaria diuina vestibus sacris exuere presumpserit, aut qualibet alia veste lugubri accinxerit, seu etiam consueta luminariorum sacrorum obsequia de templo Dei subtraxerit, vel extinxerit.* † Aut circa Missæ valorem, vt si Missas defunctorũ pro viuis celebrarẽt, vt citius moriantur, quod tanquam superstitiosum varijs pœnis damnatum est Concilio Tolet. XVII. capit. 5. relatus in d. cap. quicumque 26. q. 5. *Plerique etiam sacerdotum sauciati inimicitiæ dolo Missam pro requie defunctorum promulgatam, fallaci voto pro viuis studeant celebrare hominibus, non ob aliud, nisi vt is pro quo ipsum offerunt sacrificium mortis incurrat periculũ.* † Vel circa cæremonias, vel preces in Missæ sacrificio adhibẽdis, quia tenetur seruare Rituale Missalis, vt cabetur in Bulla Pij V. prę fixa in principio Missal. *Neque in Missæ celebratione alias cæremonias, vel præces, quam quæ in hoc Missali continentur addere, vel eui tare præsumat.*

¶ Est enim temerarium, & indignationis diuinæ obnoxium, in materia Religionis, vel cultus, aliquid addere, vel minuere, vel immutare, nam vt ait Dñs Deuter. cap. 12. *Quod præcipio tibi hoc tantũ facito, neq; addas quid quam, nec minuas.* † Vnde Missarum ritus superstitiosus censetur, in quibus præscribitur certus numerus Missarum, vel candelarum ab Ecclesia non prefinitio, nam eo ipso, vt superstitiosæ damnantur in Sacrosancto Concilio Trident. sess. 22. in decreto de obseruand. vel vitand. *Quorundam Missarum, & candellarũ certum numerũ, qui magis à superstitioso cultu quam à vera Religione inuentus est, omnino ab Ecclesia Episcopi submoueant.* † Vel si relictis Rubricis Missalis aliæ ceræmoniæ, vel præces adhibentur, vel Missarum numerus prescribatur ab Ecclesia nõ approbatus, quia tales Missæ, vt superstitiosæ prohibentur, varijs Consilijs *Ouetensi ann. 1553. sub D. Christophoro de Rojas eius Episcopo, lib. 3. tit. de celebrat. Miss. const. 9.* Conchensi *ann. 1531. sub D. Didaco Ramirez eius Episcopo tit. de offic. diuin.* Valentino *ann. 1566 sect. 3. cap. 6.* Cum allijs relatis *à Tom. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 41. ex n. 5.* † Etiam si tales Missę, & præces, seu orationes Euangelium, vel Psalmi, vel quid simile, quæ in talibus Missis adhibentur, in Missali reperiantur, quia in tali forma, vel nũmero non sunt instituta, neque ab Ecclsia approbatę, ideo vt superstitiosa cẽsentur. *Vt dixi in Epitome de Magia lib. 1. cap. 28. ex nu. 8. & me referens Eman. de la Cerda Lusit. lib. de ost pos de Milan p. 2. c. 1. Valent. tom. 4. disp. 6. q. 11. punct 3.*

¶ Ideo ex hoc capite prohibentur Missę, quæ circunferentur *S. Gregorij, S. Augustini, S. Amatoris, S. Vicentij, de Patre Æterno, de Luce, de Anima sola, de Quindecim auxiliatoribus, Trentenarij reuelati, Dominæ nostræ exilij, Imperatricis, Comitis,* & aliarum similium, vt docent *S. Vincent. Ferrer de Aduent. Domin. 4. homil. 2. Cayeta. in D. Thom. 2. 2. q. 96. ars. 4. & in Summ. v. incantatio, Petr. Ciruelo Dorocens. tract. de superstit. p. 3. c. 11. Mart. del Rio lib. 3. Magic. p. 2. q. 4. sect. 7. Raph. de la Torre de vitis opp. Relig. tom. 2. q. 96. Thom. Sanchez d. cap. 41. ex n. 1.* † Quinimo nulla, quæ ex talibus Missis policentur, vana sunt, & superstitiosa, quia dicũt eis animas à Purgatorio liberari, vel quid simile, quia de tali indulgentia non constat, vt tradunt *Mart. del Rio d. q. 4. sect. 7. Suarez de Religion. lib. 2. Raphael d. q. 95. Alcozer in Summa cap. 14. Vallẽ de Moura vbi supra sect. 1. cap. 4. & sect. 2. cap. 8 n. 29 & cap. 15. n. 13.* † Vel pollicentur celebranti, vel celebrare facienti voti compotem euasurum, desiderata consequiturum, vel horam mortis cogniturum, vel non pati ignes, carceres, vel quid simile, ex meritis prædictorum sanctorum virorum, qui eas instituerũt, nan cum illam virtutem non habeant ex natura sua, neque ex diuina institutione, omnino superstitiosa sunt, vt docent *Mart. del Rio d. q. 4. sect. 8. Suarez p. 3. disput. 15. sect. 3. Valle ae Moura sect. 2. cap. 10. ex n. 1.*

¶ Nam pribatus quantumuis sanctitate præditus, neque verbis quamtumuis sanctissimis, talem virtutem potest conferre, quia nõ potest instituere sacrificium, vel preces, aut formulas orandi Deum ad miraculose operandum, *Suarez d. disp. 15. sect. 3. Thom. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 42. ex n. 15.* † Cum neque Episcopus pro sua Ecclesia: (quamuis possit, quod Papa in tota vniuarsali) possit instituere cęremoniam stabilem, ac fere permanentẽ, quæ ad instat operis operati, vel operãtis possit animas à Purgatorio eximere, vel vt alios effectus miraculosos agat, vt tradit *Valle de Moura d. capit. 10. num. 3.* † Etiam si dicat se reuelationem diuinam habuisse, nam nulli (etiam Pontifici) creditur dicenti se reuelationem diuinam habere, cum diuinam esse, fit quid facti, quod non præsumitur, nisi probetur, *l. in bello § facta D. de capt. & postlim. reuers. l. 1. l. cuncta C. de probat. l. optimam C. de contrahend. empt.*

¶ Vnde licet tales Missæ sanctæ, & piæ videã tur, nec celebrari, nec audiri debent, nam dia-

bolus

bolus sanctissimis quibusque rebus abutitur, vt facilius homines decipiat, & maiorē Deo contumeliam inferat, vt docent *Manuel de Arles tract. de superst. n. 58. & 93. Lessius de iust. lib. 2. cap. 44. dub. 3. Malderus d. cap. 7. dub. 4.*

15 † Et eo maximè in sacrificio Missæ vbi diabolus sub certis precibus, & ritibus (etiam Sacris) sibi immolari procurat Eucharistiam, vt dicunt *Pegna ad Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 43. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 5. Gregor. Sayr. in clau. Reg. lib. 4. c. 6. n. 25. Valle*

16 *de Moura d. sect. 2. cap. 6. n. 13.* † Nam cum diuinitatis cupidus sit, per sacerdotes maximē sibi cultum extorqueri procurat, in sacrificio Missæ, vt non solum per apostasiam à fide, verum etiam perfidiæ, & sacrilegij vitium incurrant, vt tradunt *D. Thom. 1. 2. q. 1. art. 4.*

17 *Grillandus de sortileg. q. 3. n. 7.* † Item vt diuina (quantum in eis est) contaminentur, vt magis creatorem suum offendant, & animas proprias contemnant, & plures in peccata ruere faciant, vt asserunt *Caietan. & alij in D. Tho.*

18 *d. q. 1. art. 4. Mart. de Aries d. n. 58.* † Et tandem, vt sub specie boni apparētis, plures simplices decipiat, qui ita diuinis rebus, & orationibus huiusmodi à Deo putant etiā aliquid numinisobtulisse, vbi solum maiora peccata sunt cōmissa, & hac de causa abuti solet hostia cōsecrata, oleo Sancto, arę fragmēto, & similibus; vt trādunt, *Mart. de Aries d. n. 58. Valer. Reginal. in praxi tom. 2. lib. 17. sect. 2. n. 178.*

19 ¶ Clerici tamen tales Missas celebrantes peccant mortaliter, quia cooperantur dæmonis malitiæ, etiam si bono zelo, & in simplicitate cordis faciant, vt tradunt *DD. in cap. 2. de sortile. & in cap. si per sortiarias, & in cap.*

20 *siquis Episcopus 26. q. 5.* † Quia eo ipso quod faciunt, quæ à superstitiosis in talibus Missis sunt instituta fieri, tacite consentiunt in pacto, saltem inito cum primo facti authore, qui in huiusmodi ritibus, & precibus fiduciā decreuit collocandam, *D. Augus. super Genes. 2. ad lit. cap. 3. D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 5. Victoria in relect. de Magia q. 6. n. 28. Suarez lib.*

21 *2. de Relig. cap. 9. ex n. 13.* † Superstitiones enim tanto sunt periculosiores, quanto sacratiores res adhibentur, quia hoc diabolus maxime intendit; vt vel specie pietatis, res sacras in humanam salutem ordinatas, in peruersum vsum redigat, *cap. illud 26. q. 2. Petr. Binsfeld. in confess. malef. prælud. fin.*

22 ¶ Postquam nonulla horum scripsi, & typis mandaui *in Epitome de Magia lib. 1. cap. 28. ex n. 8. ann. 1618.* In eorum comprobatione Sacra Eminentiss. Dnorū Cardinalium Congregatio Declarationē edidit ex authoritate S. N. D. Vrbani Pap. VIII. in quo Missarum huiusmodi ritus damnabit, & primo *Missa de quinq; auxiliatorib⁹*, quæ impressa est Venetijs reiecta fuit *speciali decreto 16. Ianuar. 1627.*

† Et eodem modo, vt superstitiosa reiecta est 23 *Missa de Patre Æterno*, edita Matriti, & Missæ, quæ circūferuntur *S. Gregorij pro viuis, & defunctis*, Venetijs impressæ, quia neque sunt S. Gregorij, neque approbatę à Sancta Sede Apostolica, vt constat *ex eius decreto prælo dato die 8. April. 1628.* † Sed per hoc non pro 24 hibentur Missæ Rosarij, & S. Mariæ de monte Carmelo, ipsis tantum fratribus, Ordinis Prædicatorem, & Carmelitis, vt declarauit sacra Congregatio *die 25. Iun. 1622. & die 8. April 1628.* † Nec Missæ S. Gregorij pro defunctis ab 25 ipsomet institutæ, aut approbatæ, ipsius Religiosis *die 28. Octobr. 1628.* quas per triginta dies cōtinuos iussit celebrare Abbati Prætioso pro Monacho iusto, *lib. 4. Dialogor. cap. 55.* Decretum autem Sacræ Congregationis in hec verba refert *August. Barbosa tract. de potest. Episcop. in noua edit. 1628. inter Decreta Appost. fol. 13.*

¶ Sacra rituvm Congre- 26 gatio ad tollendos abusus, qui varijs in locis irrepserunt, re maturius discussa, censuit, & decrebit Missas item, quæ circumferuntur à sacra Congregatione non approbatas sancti Gregorij pro viuis, & defunctis, vt. Auxiliatorum, & de Patre Æterno, & quascumq; alias exceptis ijs, quæ sunt permissæ Regularibus tantum, veluti Prouinciæ sanctæ Mariæ de Carmelo, & alias, sicut etiam Officia ab eadem non approbata, prohibuit, reiecit omnino, & damnabit respectiuè, & prohibitis, reiectis, & damnatis habere voluit, sub pœnis contentis in Bullis Pij V. initio Brebiarij, & Missalis positis, quod scilicet non satisfaciant muneri recitandi diuini Officij. Quo vero abutentes supra dictis Missis, sub alijs pœnis contentis in Indice librorum prohibitoū ex decreto sancti Concilij Tridentini edito.

¶ Et ne premissorum ignorantia vllo vn- 27 quam tempore possit ab aliquo prætendi, neque oblibio possit irrepere cadē Sancta Congregatio voluit, & mandauit Decreta huiusmodi affigi in sacristijs omnium Ecclesiarum, tā Sæcularium, quā Regularium, etiam Patriarchalium Metropolitanorum, Cathedralium, Collegiatarum, & aliarum quarumcumque, in eis quæ perpetuo affixa asserbari.

¶ Facta demum relatione horum prædic- 28 torum Sanctissimo Domino Nostro Vrbano VIII. idem Santissimus ea laudauit, approbauit, atque ab omnibus vbique sub prædictis

pœnis

nis seruari præcepit, in quorum fidem manu,& sigillo illustrissimi, & Reuerendissimi Domini Cardinalis Deti præsens decretem signatum,& munitum fuit, die 8 Aprilis 1628.

Ioannes Baptista Cardinalis Detus.

Locus † sigilli.

Fr. Faluius Benignus Secret.

CAP. VII. De Superstitione ex Omine.

SVMMARIVM.

1. *Omen dicitur quasi oremem.*
2. *Omen pro bono signo apud sacros viros.*
3. *Ominis varia acceptio.*
4. *Ominis religio, ex qua de causa habuit originem.*
5. *Omnis religio maxima.*
6. *Omen ex homine vt ex oraculo accipiebatur.*
7. *Ominis quasi digniora auspicia ex vocibus hominum sumebatur.*
8. *Omen ex vocibus fortuitis, & præter intentionem.*
9. *Omina ex nominibus.*
10. *Titulos honorificos ex omine captatos.*
11. 12. *Omen ex mala nominis significatione.*
13. *Abominare quid sit.*
14. *Præcationes pro Omine aberruncando.*
15. *Verba auspicata id est nom ominosa.*
16. 17. *Natalibus diebus quare bona verba, & læta omnia poscerentur.*
18. *Omen circa facta subito enata.*
19. *Omen ex brutis, quandoque acceptum.*
20. *Omen ex inanimantibus sumptum.*
21. *Omen aliquãdo ex diuina dispositione fuit.*
22. *Arsil vnde dictum, & acceptum.*
23. 24. 25. 26. *Ominis varia instituta.*
27. *vsq; ad* 32. *Omina ex animantibus, & in animantibus.*
33. *Sternutatio inter omina anumeratur.*
34. *Sternutatio quare vt diuina haberetur.*
35. *Sternutanti quare caput aperiamus.*
36. *Sternutatio matutina prorsus infausta.*
37. *Sternitatio dextra quid sit.*
38. *Sternutatio indicat aliquid qui sternutat.*
39. *Sternutanti quare bona verba dicamus.*
40. *Sternutatio cum Omine iungitur.*
41. *Sternutatio non faciebat augurium, sed firmabat.*
42. *Oscitatio quid sit, & quare in malum omẽ.*
43. *Sternutatio quandoque dabatur ex inanimantibus.*
44. *Omen fœlix à sonitu, & crepitu.*
45. *Thuris sonus in sacris ad bonum omen.*
26. *Abstio corrigiæ, calcis ruptus ad malũ omen.*
47. *Pedis offensio ominosa fuit.*
48. *Pedis offensio in porta mali ominis.*
49. *Pedis offensio in limine malum protendit.*
50. *Ominis observatio qua de causa prohibeatur.*
51. *Observatio Ominis licita est præcedente reuelatione.*
52. 53. 54. *Sanctorum virorum facta quæ crimina videntur ex diuina reuelatione excusantur.*
55. *Aleazarus Omen præscrutasse videtur.*
56. *Gedeon Omen prescrutauit diuinum.*
57. *Saul ex Omine diuino Ionathas deprehendit.*
58. *Sacerdotes Philistinorum Omina præscrutarunt.*
59. *Iudith noluit actum suum præscrutari ne ominaretur, seu moraretur.*
60. *D. Marcus ex calcei ruptione cognouit iter suum fuisse expeditum.*
61. *Iob benedicere pro maledicere accepit ne ominaretur.*
62. *Antiphrasis merum grammaticorum figmentum est.*
63. *Vnius vocis vnica tantum est significatio.*
64. *Benedicere pro maledicere in Iob Euphemismi causa.*
65. *Vestes ominosa fuerunt.*
66. *Pulla non vtebatur nisi qui funus duceret.*
67. *Vestis nuptalis qua sit in Euangelio.*
68. *Tenebræ exteriores, quæ erant apud Hebreos.*

OMEN ducitur quasi oremen, vt volunt *Festus v. omẽ, Varro lib. 6. de ling. Lat.* nam vt ait Cicero Diuinat. lib. 1. *Pythagorei nõ solum voces Deorum obseruabant, sed etiam hominum, quem vocãt Omina.* † Quod non solum apud prophanos, sed apud sacros viros in vsu fuit, Reg. 3. cap. 20. n. 32. *Quod acceperunt viri pro Omine.* hoc est pro bono signo, prosperoque euentu, vt notant *ibi Tostatus, & Lyra.* † Cuius quidẽ rei pleni sunt Philosophoru libri; Plato de legib. lib. 7. *malum Omen.* Apulei. Melesiar. 1. *meliora Ominare* Pomponius, *qui recte Ominat,* Dionys. lib. 9. *Bonis Ominibus prosequi* Cicero in Pison. *Faustis Ominibus.* & Philip. 2. *mala Omina.* Sueton. in August. capit. 57. *Læta Omina.* Seneca in Octau. act. 4. scen. 1. *Optima Omina.* Athenæus lib. 1. *Omini dicere.*

Tacit

Tacit.lib.20. *Fausta Omina.* Et alia sexcenta. † Credebant enim veteres in rebus agendis, de euentibus à Dijs moneri, ideo quidquid ab homine rei inscio, & præter spem, principio dicebatur, quasi à Dijs elapsum accipiebant, Ouid. Fastor. 1.

Omina principijs inquiunt inesse solent,
Ad primam vocem timidas aduertimus aures
Et primam visam consulit Augur auem.

¶ Quod adeo fuit religiosissimum, vt ad confirmationem Augurij omen poscceretur, quod dictum est *Omen firmare*, nam Eneas habito Augurio de Iulij prosperitate Iupiter orat apud vergil. Æneid. 2. *Atque hæc omine firma.* Ammian. lib. 23. Ænead. 2. *Vt omen per hostias litando firmaret.* Cicer. diuinat. lib. 1.

Sic aquilæ clarum firmant Iupiter omen.

† Nam cum in hac mundi scena nihil admirabilius Deus fuisset fabricatus, quam homo, quidquid ab eius capite (in quo ratio, & mēs est) progrediebatur, vt Oraculum ex Deo accipiebant, vt docet *Xenophon. lib. 3. & 6.*

† Ita omina quasi digniora auspicia & vocibus hominum fortuitis, & præter intentionem prolatis sumebant, dum primum in notitiam venissent, vt tradunt *Franciscus Picus Mirandul. lib. 6. prænot. cap. 6. Bulenger. lib. 4. de Omine cap. 1.* † Apud Romanos enim cum L. Paulus Consul bellum cum Persarum Rege iniret, domo ingrediens filiam osculatus mœstem inueniret, & causam quærenti respondisset *Persa perijt*: clarissimam spem Consul. arripuit, libiq; triumphum promisus est, catellus enim decederat, quem filia in delicijs habebat, Persæ nomine, vt tradunt *Val. Max. lib. 1. cap. 5. Iustin. lib. 33.* † Cn. Pompeius spem subtraxit belli, quod in domum incidēs, cuius nomen interrogatus, responsum est appelari, κακὰβόλιλλα hoc est *mala dom*, vt meminit *Val. Max. lib. 1. cap. 5.* nam vt ait Ouidius Fast. 1.

Nominibus semper Omen inesse solet.

† Ex qua superstitione titulos honorificos domibus solebant imponere, vt etiam nebulo domui suæ inscriberet: *Insignis victoria Herculis hic habitat, nil mali ingrediatur*: quod cum Diogenes legeret, irridens inquit, *quo ingreditur domus edis?* vt narant *Theodoret. de prouident. lib. 6. Simanc. de Catbol. instit. tit. 63. num. 26.* † In Michaele filio Theophili Zonaras memorat, ante pugnam rogasse captivū de regionis nomine, cui respondit λαὸς ἐκεῖνος, quod significat *populi afflictio*, vox inauspicata, vt πτῶσις, id est *casus ruina*, & alia quibus omen ex mala significatione inerat; *Bulenger. lib. 4. de Omine cap. 1.* † Quæ quidem appellāt Plaut. in Rudent. act. 2. *Omina dira.* Valer. lib. 1. c. 6. *Trestia Omina*, Ouid. Metamor. 6. *aduersa Omina*, Sueton. in Vitel *funesta Omina*, quę de precabantur, Cicer. Philipp. 4. *Dij immortales auertite, & detestamini quæso hoc omen.* Ouidius Heroid. epist. 13.

Dij precor, à nobis omen remouete sinistrum.

In ie *Abominare* pro mala omina aberrucare, Catul. in Epithalam. Horat. lib. 3. carm. Od. 2. *Silius lib. 13. Seneca in Octau. act. 4. scen. 1.* Ouid. de Pont. lib. 3. eleg. 1.

Si mea mors redimēda tua; quod abominor esset

† Non secus quam apud nos, cum aliquid triste denunciamus, solemus addere, *quod Deus nolit.* Ouid. Amor. eleg. 13. *procul omen abesto.* Terent. in And. *Dij prohibeant.* Liuius lib. 26 *Dij omen auertant* Cicer. en Attic. *Dij auertuncent.* Verg. Georg. 3.

Dij meliora pijs, erroremque hostibus illum.

¶ Sic etiā in rebus incohandis, & peragēdis verba auspicata, id est non ominosa, solebant proferre, vel vt ait Cornel. Tacit. lib. 15 *bona fausta, cādida, secunda, dextra, læta*; hoc est fauentia bonum omē, alijs reiectis, Horat.

Male ominatis parcite verbis.

† Sic in natalibus diebus, & nominum imponendis, non solum apud veteres, sed apud nos mos est læta canere, lucernas accendere, floribus sternere solum, vt plura non contemnenda lectione congesit *præceptor meus concius, & amicus P. Mart. de Roa, lib. de die natali sacro & prophan. ex c. 5. vsque ad cap. 22.* † Rationem reuens sic testatur D. Chrysost. homil. 12. Corinth. epist. 1

Puero nato cum ei nomen in dicēdum est, accensis lucernis, nomina imponunt, effingunt, vt ea quæ diutissime dictauerit eodem nomine appelletur, quo infans, inde longam vitam ominantes. Propert.

Dicamus bona verba, venit natalis ad aras
Quisquis adest lingua, vir, mulierque fabe.

¶ Omen etiam circa facta subito enata versabatur, vt à cibo primum arrepto, *Elian. deuaria hist. lib. 2.* à gleua oblata, *Plutarch. in qq. Græcis*, à maculis vnguium, *Cardan. lib. 8. Variet. cap. 43.* à barba nata mulieri, *Herodot. lib. 8. Pedasēs.* vel in maturis annis viro, *Dubrau. lib. 39.* † Ex brutis quandoque, & id varie, nam apuum examen bruto infaustum, *Plutarch. in Brut.* Druso vero faustum omen, *Plini. lib. 11. c. 17.* Muscæ dapibus insidentes Trajani mortem, *Cuspian. in Trajan.* Formicæ Midæ diuitias, *Cicero lib. 3. natur. Deor.* Cimoni mortem. *Plutarch. in Cimon.* † Ex in animantibus similiter omen captabatur, vt scopæ in palatio florentes, vilium ex alta-

tionem portendebāt, *Cardan. lib. 15. variar.* Arbores exponte renascentes meliora omnia, *Plin. lib. 16. cap. 32.* frumenta arboribus enata, magnam victoriam, *Plin. lib. 18. c. 18.* Laurus naicens fœlicitatem; idem *Plin. lib. 15. cap. fin.* exicans mortem, *Sueton. in Neron.*

21 † Quæ quidem res aliquando ex diuina dispositione euentum futurorum indicia sunt, aliquando demonis institutione, D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 7. *verba humana, quæ accipiuntur pro omine, non subduntur dispositioni stellarum, disponuntur tamen secundum diuinam probientiam & quandoque secundum dæmonem.*

22 † Vnde apud nos consuetudo inualuit, per quã puellæ in nocte Sancti Ioannis, vel Sãcti Pauli prętereuntium voces captant, vt si bona in bonum, si mala in malum omen accipiant, quē dicunt apud uostros *Arsil.* vt tradit *Horos. Couarub. lib. 2. de falsa prophet. c. 14.*

23 ¶ Quibus adiungitur millia manifsimarum obseruationum, vt siquis domo egressus monachum viderit, ominatus est; si virgo occurrerit, sterilis dies; si meritrix, dextera & plena, vt meminit *D. Chrysost. ad popul. Antioch. homil. 21. Bulenger. lib. 5. de prodigijs capit. 41.* † Hoc omen Gentiles iudicabant obium habuicsse Christianum, vt narrant *Photius, & Tertulian.* intestabilē, aut abscissum,

25 vt meminit, *Lucian. in Pseudol.* † Item si cxcunn, cælitem, claudum, gybosum, eunuchum, Æthiopem obiam fecisset, *Apul. ciuil. lib. 4. Seneca Controuers. lib. 1.* autu iunctis ambulantibus amicis canis, aut lapis, aut puer me-

26 dius interuenerit, *cap. illud 26. q. 2.* † Itē si leporem, si iter transuerso saltu velit dirimere, *Salisberiens. in Policrat. lib. 1.* de cane, rana, vulpe, lupa hæc canit Horat.

Impium parce ruinentis omen
Ducat, & prægnans canis, & ab agro
Rana decurrens, lupa Camerino
Fœtaque vulpes.

27 Cuiusmodi sunt, si salinum euersum, si vinum effusum, si canis vlulauit, si corbus tecto insidens crocitauit, *Sprenger in Mall. p. 2. q. 2. c. 7 Alex. ab Alex. lib. 5. Genial. c. 27.* † Si noctua

28 volat, vel gemit, si mustella auditur, *Cassius lib. 58. Plaut in Stich.* si anguis per impluuiam cecidit deteguiis, *Theophrast. in not.* † Si galli na vti gallus canit, *Donat. in Phormion. act. 4 Apulei. de Asino lib. 9.* † Si membrum aliquod

29 salierit *cap. illud 26. q. 2. vnde Saltores*, siue *Salisatores* huiusmodi ominosos appellat *tex.*

30 *in cap. igitur 26. q. 3.* † Qui cum membrorum quacumq; parte salierit, aliquid sibi exinde prosperum, seu triste significari prędicunt, *D.*

31 *Isidor. lib. 8. Etymol. c. 9.* † Siue à cilijs oculorum, vt docet *Cæl. Rodigin. libr. 7. antiquar. lect. capit. 29.* nam vt ait Plaut. in Pseud. *Nisi quia futurum est ita supercilium salit.* † Tinitus aurium ex hac arte obseruabatur, 32
Aristen. libr. 2. *Non sibi tintiniebant aures, cum tui lachrimans meminissem?* Catul. epist. 52.

Flamma dimanat sonitu suopte
Tintinat aures.

¶ Sternutatio similiter inter Omina annumeratur, vt tradit *Plutarch. lib. de Deo Socrat.* & 33
signum esse diuinum dixit *Aristot. de Animal. hist. lib. 1.* & inter Auguria refert *Plin. lib. 2. c. 7. & lib. 28. c. 2.* † Nam cum à celebro profluscatur, quod hominis pars præcipua est, vt 34
sacrea reputatur, vt rationis & iudicij domicilium, quod ab illo exorditur, non vt ait Aristot. in Problem. sect. 13. c. 11. *Quia maxime sacer locus est caput, ideo statim è capite, vt sacrum salutant: & iterum salutant sternutamentum, vt sacrum, & bonum omen faciunt.*

† Vnde sternutanti caput apparire solitum 35
fuit vt hodie, quia spiritum illum è cerebro exeuntem, tanquam sacrum venerabant, vt tradit *Coel. Rhodigin. lib. 24. antiq. lect. c. 27.* † Et inter salutis signa commemorat concius, 36
& amicus meus *Apolonia facultatis Doctor Francisc. de Leiba & Aguilar tract. contra el mal vso del tabaco. p. 4. cap. 1. art. 2. fol. 245.*

¶ Matutina sternutatio prorsus infausta, me- 36
ridiana firmissimi auspicij, & conatus nō irriti indicium fuit, *Arist. d. sect. 13. c. 11.* † Maxi- 37
mè si adextro latere fuit, *Xenoph. Anabaseos lib. 6. Buleng. de omine lib. 4. c. 3.* Catul. epistol. 36. *Dextra sternuit approbationem.* † Ster- 38
nutatio, quia indicat in aduersum aliquid qui sternutat ex vulgi opine scriptum reliquit D. Augustin. in cap. illud 26. q. 2. *Redire ad lectum siquis dum se calceat sternutauerit.* † Vnde ster- 39
nutante aliquo bona verba dicere consueuerunt, vt siquid portenderet mali, fausta precatione auerruncaretur, vt docent *Apulei, in Asino lib. 2. Plin. lib. 28. c. 2. Bulenger. vbi sup. d. c. 3.* † Et vt sacrũ habebatur, *Xenophon lib. 3.* 40
& 6. & cũ omine iungebatur, Propert. lib. 2. Eleg. 3.

Nunc tibi nascenti primis (mea vota) diebus
Aridus argutum sternuit omen amor.

¶ Sed sternutamenta non faciebant auspi- 41
cium, sed cum captatis augurijs superuenirunt, illa tata facere, siue boni prænuntia sint, siue mali, vt notat *Alexandr. ab Alexandr. libr. 2. Genial. capitul. 26.* † Oscita- 42
tio similiter in malum omen accipiebatur, vulgo *Bostęço*, ex quo Osoitantes cruci ora signamus, nam vt ait Plin. lib. 7. cap. 6.

Oscitatio

Oscitatio in existulæ balis, & lege xij. Tabul. Cautũ est FVLGVRA, ET OSCITA DIANTO. † Sternutatio quandoq; dabatur ex inani mantibus, vt ex lucerna, pro bono omine, Ouid. in epist. 43

Interea Lumen (posito non scribimus illo)
Sternuit, & nobis prospera signa dedit.

†Nam fœlix Omen a sonitu, & crepitu in sacris accipiebatur, vt de lauro, Tibul. libr. 2. 44

Vt Succensa sacris crepitat bene laurea flãmis
Omine, quo fœlix, & sacer annus erat.

†De Thure, Ouid. lib. 3. Trist. eleg. 13. 45

Fumida cingantur floribus ara coronis
Micaque solemni thuris in igne sonet.

Et lib. 2. eleg. 2.

Thuraque in igne sonant.

¶ Abruptio corrigiæ, calceus ruptus, vestis si a soricibus roditur, & alia sexcenta pariter ominosa fuerunt, *D. August. in d. c. illud 26. q. 2. Alex. ab Alex. d. cap. 26. Buleng. lib. 5. de prodig. cap. 15. & 36.* † Pedis offensio similiter ominosa sunt, postquam Romani notarunt infortunia, quæ acciderunt Tyberio Gracho, & filio Cressio, quorum alter in die qua occisus est, domo egridiens grauissime pedem offendit, alter ad bellum cum Parthis iturus, quod infaustos exitus habuit, pedẽ offendens, ruit, vt de vtroq; tradunt *Plutarch. in Gracchii & in Cressum, Val. Max. lib. 1. c. 4.* † Vnde pedis offenso in omen euasit, & triste nuntiũ, nã vt ait Tibul. lib. 1. eleg. 3. 46 47 48

O quotiens ingressus iter mihi tristia dixi,
Offensum in porta signa dedisse pedem.

Sic enim de successu belli anxia Laodomia ad Protesilaum, ita scribit apud Ouidium in Herois. 49

Cum foribus velles ad Troiam exire paternis
Pes tuus offenso limine signa dedit
Vt didici, ingemui, tactoq; pectore dixi
Signa reuersuri sint precor ista viri.

¶ Prohibetur tamen omnis obseruatio, quia si pacto cum Dæmone fulcitur, pertinet ad apostasiam, si ex curiositate tantum obseruatur, ad vanitatem, & superstitionem, vt docent *D. Chrysost. ad Neophit. orat. 2. Mar. del Rio Magic. lib. 3. Greg. Valent. tom. 3. disp. 6. q. 12. pun. 1 Azor lib. 9. inst. Moral. cap. 22. Episc. Campanil. diuers. iur. rub. 11. cap. 26. num. 94. & 95. Iul. Syren. lib. 9. de Fato cap. 22. Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 2. Conrad. Veipin. lib. 1. diuinat. cap. 14. Franc. Pitus lib. 6. Prænott. cap. 5. Bened. Perera in Genes. cap. 24. disput. 6.* † Possunt tamen absq; peccato exerceri, si diuina precedat reuelatio, namque ex inspirationibus diuinis fiunt nõ sunt ordinarijs regulis comensanda, si quidem teste Apostolo ad Roman. 2. *Spiritus Domini non est sub lege.* Et cap. 28. *vbi Spiritus Dei est ibi libertas est* Similia *ad Timot. 1. & Corinth. 2. cap. 5. & ad Hebræ. 8.* † Et hac de causa excusantur plura Sanctorum facta, quæ nobis videntur crimina, & ex Dei mãdato fuerunt meritoria, vt quando Moysis occidit Ægyptum, qui Hebræum acerbe vexabat, *Exod. cap 2.* Phineæ cum Zambri ad meretricem Madianitam ingressum, *Numer. cap. 25. vers. 7 & 8. Psal. 105. vers. 31 Mach. lib. 1. ca. 2. vers. 26. D. August. in Exod quæst. 2. tomo 4. D. Thom. 2. 2. quæst. 64. art. fin.* † Sanson, qui se ipsum, & populum Philistæorum occidit *Iudic. cap. 16. & 17.* quem hac de causa a crimine immunem dixi in *Epitom. de Magia, lib. 3. cap. 31. n. 15. & me referens sequitur præceptor meus D. Solorzano de iure Indiar. lib. 2. cap. 3. num. 13. D. August. lib. 1. Ciuit. Dei cap. 21. D. Ambros. lib. 1 Offic. cap. 40. D. Thom. 2. 2. quæst. 64. art. 5.* † Vel quando absque superstitione, vt diuina signa accipiuntur ad emendationem vitæ, vel quid aliud in melius corrigendo, nam vt ait Cardin. Caietan. in summ. vers. superstitio: *potest homo absque omni præsagio, cauere prudenter ab imminentibus malis dubitando, ne præsens occursus signum sit futuri mali.* 50 51 52 53 54

¶ Sic enim Eleazarus seruus Abrahæ pro vxore ducẽda filio domini sui Omen præseruasse videtur, dum ait Genes. cap. 24. *Puella cui ego dixero inclina hydriam tuam, & illa responderit bibe quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est, quam præparasti seruo Isaac, & per hoc intelligam, quod feceris misericordiam cum Domino meo.* † Gedeon populi Israelitui dux omen, seu signum diuinum habuit, pro viris elegendis ad prælium contra Madianitas, Iudic cap. 7. *Qui lingua lambuerint aquas sicut solent canes lambere, separabis eos seorsũ, qui autẽ curbatis genibus bibebũt in altera parte erunt.* † Saul signum vel omen diuinum a Deo expectauit pro scelere Ionathas comperiendo Reg. 1. ca. 14. *Si in me aut filio meo est iniquitas hæc da ostensionem.* Nam vtrumque signum a Domino expectasse tradit *Suarez de Relig. lib. 2. cap. 10. quæst. 95. arti. 7. disp. 3.* † Sacerdotes Philistinorum signum pro arca Domini posuerunt Reg. 1. cap. 6. *Si per viam finium suorum contra Bathsanes ascenderint, ipse fecit nobis hoc malum grande.* Et quia a nullo Prophetarum reprehenduntur, omen diuinum fuisse testatur *Auulens. dict. capit. 6. quæst. 18.* † Sanctissima vidua Iudith dum ad castra Holophernis progrederetur ad suos dixisse habetur, *Iudith capit. 8.* 55 56 57 58 59

Vos autem nolo, vt scrutemini actum meum: ne quid ominosum loquerentur, vel iter morarentur, quod verius puto, nam eo Dominus Apostolis monuit apud Luc. cap. 10. *Neminem per viam salutaueritis.* †D. Marcus Apostolus Alexandriam petens, cum nauem egrederetur, calceum rupit, ex quo euangelizauit iter suum fuisse expeditum, vt narrat *Petr. Blesen. epist. 56.*

¶ Iob in schola pietatis exercitatissimus tristia verba offensionis diuinæ, quæ verebatur, pro filijs orans benè ominatis verbis vsus est, Iob, cap. 1. *Ne forte peccauerunt filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis*, & vxor illi alloquens Iob. cap. 2. *Benedic Deo, & morere.* & de Nabot criminãtes Reg. 3. c. 21. *Benedixit Deum, & Regem.* ¶ Quibus in locis benedicere pro maledicere positum est, non per Antiphrasin, vt non nulli delirant, ex quo nomina in contrarios sensus vsurpantur, quia id merum Grammaticorum figmentum est, vt probant *August. Dattus libr. de antiphras. & in Græcis præceptor meus Franc. Sãchez Brocens. Paradox. lib. 3.* †Nam cum nomina similachra sint illius rei, quam imitantur, vt docet *Plato in Chratil.* absurdum est, ea per contrarios sensus vsurpare, quia vnius vocis vnica tantum est significatio, vt pulchre animaduertit *Aul. Gelius lib. 11. noct. Attic. cap. 12.* ¶ Quare dicendum est diuinum Iob non ex antiphrasi figmento benedicere pro male dicere vsurpasse, sed Euphomismi causa, ne male ominatis verbis vteretur, quo impia facta pijs nominibus recensentur, *vt notat omnigena eruditione clarus amicus meus Ioan. Pineda in Iob. tom. 1. cap. 1. vers. 6. nu. 25. & vers. 12. num. 7.*

¶ Nec modo verba, sed etiam vestes ominosæ fuerunt, vt pulla, aut cilitium in conuiuijs, & rebus lætis, quibus ominabantur, ex quo querulus Cicero ita ait in Vaticin. *Quo consilio, aut qua mente feceris vt in epulo Q. Arrhij familiaris mei, cum toga pulla accumberes?* † Nam prætextam pullam induere (sic dictam ex terreo colore) nulli alij licebat, nisi vilissimis hominibus, aut illis, qui funus ducebant, vt tradunt *Homer. Iliad. 18. Sueton. in August. Plutarch. in qq. Rom. q. 14. Macrob. Sex. Pompei. & alij.* † Et huiusmodi crimine acusabatur homo ille, cui dictum fuit in Euangelio Matth. cap. 22. vers. 12. *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* hoc est candidam, vt exponit, doctissimus *auunculus meus Ioan. Baptista Villalpãdo in Regias Ezechielis explanat. tom. 2. p. 1. cap. 27. pag. 38.* ¶ Qua propter Rex indignatus eum iussit mitti *in tenebras exteriores*, in quo à plerisq; dubitatum video, quomodo si erant tenebræ, appellentur exteriores, vbi lux est, sed Hebræis fuerunt extra ciuitatem cabernæ opacæ & horribiles, quales Arabes habent, & Granatæ visuntur extra ciuitatum dictę *Mazmorras*, tenebrosę, lubrices, frigidæ, inhabitabiles, vt apperte insinuat Euãgelista dũ ait d. c. 22. v. 13. *Mittite eũ in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium.*

CAP. VIII. De Superstitione ex diaria obseruatione.

SVMMARIVM.

1. *Dierum obseruatio quando est superstitiosa*
2. *Sabbathum quare Hebreis obseruatum.*
3. *Sabbaton apud Hebreos tota Hebdomada dicebatur.*
4. *Dies Dominica quare colatur.*
5. *Pascha ab agno typico apellatur.*
6. *Festi dies qui debeant obseruari.*
7. *Feriarum dies ratione messium, & vindemiarum.*
8. *Ferias possunt inducere Principes, vel Præsides.*
9. 10. *Dies obseruare ex causa naturali non sunt prohibiti.*
11. *Dies dicti Cabañuelas quare sint superstitiosi.*
12. *Dierum obseruationi quando causa diuina, naturalis, aut moralis non subest, pacto censentur.*
13. *Ægyptij totius diuinationis fuerunt autores.*
14. *Dias aciagos vnde dicantur.*
15. *Martis dies quare infaustus reputetur.*
16. *Cretionum dies prohibentur.*
17. *Fasti, & Nefasti dies, qui fuerint.*
18. *Kalendarum festiuitates, vnde habuerunt originem.*
19. *Dies auspicales qui dicantur.*
20. *Principio anni boni fati augurio quæ fierĩ*
21. *Salutationes & bona verba in vsu ne annus ominaretur.*
22. *Strena, munera, & id genus alia missa boni auspicij causa.*
23. *Lege Cincia quare munerum profusiones prohiberentur.*
24. *Lege Christiana Kalendarum festiuitates quare fuit prohibita.*
25. *Carnabalium, & noctis S. Ioannes choreas, & psaltationes ex pagano ritu originem trahere videntur.*

26. *Maiumæ lætitiæ, quæ fuissent.*
27. *Nouendinales dies vnde habuerint originē.*
28. *Nouendinales dies quare prohibiti.*
29. *Ecclesiæ arcendi sunt choreæ, cantus profani, comessationes, &c.*
30. *Choreæ, cantus, comessationes in Ecclesijs à Gentilitate habent originem.*
31. *Choreæ, & cantus profani, & comessationes in Ecclesia bono zelo excusantur.*
32. *Herbas colligentes in nocte Sancti Ioannis quare sint superstitiosi.*
33. *Diebus S. Estephani, & S. Antonij, & Paracebe nonulla sunt superstitiosa.*
34. *Diebus sacris quare potius machinas suas exerceat diabolus.*
35. *Festiuitates Sanctorū obseruantes, vt aliquid coniectentur, superstitiosi.*
36. *Chirurgi dies crititos obseruantes, quomodo sint superstitiosi.*
37. *Criticorum rationes meræ sunt inuentæ.*
38. *Astrorum tanta vis non est vt naturalem cursum impediat.*
39. *Dies critici pendent ex materiæ indispositione.*
40. *Critici dies ab eruditis impugnati.*
41. *Marsilus Ficinus circa criticos dies palinodiā decantauit.*

OBSERVATIO dierū, quando nulla, vel diuina vel moralis, vel naturalis causa subest, omnino est superstitiosa, & infidelitate proxima, quia vt ait Apostol. ad Galat. 4. *Dies obseruatis, & tẽpora, & mẽses, & annos, timeo vos ne frustra laborauerim in vobis.* † Diuina enim causa est 2 quando ex lege diuina aliquis dies in requiē, vel in Dei honorem constituitur, vt Sabathū, quod Hæbraice cessare, & requiescere significat, eo quod septimus dies fuit in quo Deus requiebit ab omni opere quod patraueret. *Genes. cap. 2.* † Etiam si postea non solum septimus dies, sed omnes dies hebdomadæ sabbathi nomen sortirentur, cum numeri adiectione, vt ferias nos apellamus, & septimus dies sinè numeri adiectione sabbathon appellabatur, & ita intelig. D. Lucam cap. 18. *Ieiunio bis in sabbatho.* & Matth. capit. 24. *vespere autem sabbathi, quæ lucescit in prima sabbathi* † Dies Dominicus, non quia sabbatho succesit, *vt putat Batablus*, sed in honorem Dominicæ Resurrectionis, & Paschæ dies, quem eadē causa collimus, *l. die dominico C. de spectacul. in Codice Theodos.* † Pascha enim ex agno illo typico dicitur, *Exod. c. 12. Leuit. 13. Num. 28.* Nam Pascha agnū significat Luc. 22. v. 8. *in qua necesse erat occidi Pascha.* D. Paulus Corinth. 1. ca. 5. v. 7. *Pascha nostrum immolatus est Christus, ipse enim verus est agnus,* † Vel alij festi dies ex constitutione Pontificis obseruantur. *D. Tho. 2. 2. q. 122. art.* aut Episcopi decreto pro sua diœcesi. cap. conquestus de ferijs, *cæterisque solemnitatibus, quas singuli Episcopi in suis diœcesibus duxerint solemniter obseruandas.*

¶ Moralis causa est, cum Præses propter cōmertia hominum ferias inducit certis diebus obseruandas, vt ratione messium, & vindemiarum. *l. præsides, D. de feriis. l. à nullo. C. eod. tit Varro de ling. Latin. lib. 5. Plin. lib. 8. cap. 3. Greg. Lopez in l. 37. tit. 2. p. 3.* † Siue ex alia causa repente emergente a Principe, vel Præside sint introductæ, qua propter *repentinæ* appellantur. *d. l. à nullo, Gl. in Clem. sæpe v. necessitatem, de feriis*, tam in honorem Dei *l. 1. D. de feriis*, quā Principis. *l. omnes C. eod.* vel priuati, vt natalis dies, *Aul. Gellius. libr. 16. noct. Atticar. cap. 4. & lib. 9. cap. 15.*

¶ Naturalis, quæ ab agricolis, vel Medicis obseruatur, illi, vt seminen in hieme, & nō in vere, hi vero, vt herbas colligant potius in Aprili, & Maio, quam Iulio, & Augusto. Vel Nautis, vt se potius mari primo vere committant, quam in autumno, vt tradit *Petr. Binsfeld. in confess. mal. est. prælud. fin.* † Vel fabris & pastoribus, qui inlignorū incisione, & contusione vellerum ovium Lunæ recessum obseruant. *Petr. Ciruelo. lib. 4. Astrolog. Christ. cap. 1. 2. & 3. Petr. Greg. in Syntagm. lib. 34. cap. 14.* † Non tamen in obseruatione primorum duodecimorum dierum Augusti vel Septembris, vt ex eis singulos anni menses coniectentur, quos dicunt *Cabañuelas*, nam cum illis causa naturalis non subsit, nec diuina, superstitiosa est, damnata in illis Apost. ad Galat. 4. *dies obseruastis, & tempora, &c.*

¶ Vltra has causas dies obseruare in rebus agendis sapit manifestam superstitionē, nam cum naturalis, moralis, nec diuina subsit, prorsus erit dæmoniaca, vt docent *D. Th. 2. 2. q. 95. Petr. Ciruelo de superst. p. 3. cap. 6. Alcozer. in Sum. cap. 14. Epis. Campanilus diuersarum iuris Canon. rub. 11. capi. 26. numer. 99. Mar. del Rio Magis. libr. 2. capi. 5. & 6. Sanchez tom. 1. Decalog. libr. 2. capi. 40. nume. 42. Sayrus in clau. Regia libr. 4. cap. 6. Suarez tom. 1. de Religion. libr. 2. capi. 15. numer. 14.* † Et sapit paganismi errori, quem ab Ægypticijs Gentes mutuarunt, qui totius superstitionis fuerunt authores *capit. sed & illud 26. quæst. 2.* † Apud quos fuerunt quidam dies atri rebus agendis in festi,

quos dicimus Hiſpani *dias aziagos*, quaſi Ægiptiacos *cap. non obſeruetis, capit. quis eſtimaret 26. q. 7.* † Qua quidem ſuperſtitione laborant, qui in die Martis matrimonia negant contrahenda, nec profiſcendum, vel alia incohanda, nam vt ait text. in cap. qui æſtimarent 26. q. 7. *Qui certis diebus, ſiue menſibus, ſiue annis nolunt, aut volunt aliquid incohare, eo quod ſecundum vanas doctrinas Gentium fauſta, aut infauſta exiſtiment tempora.* † Nã Cretionum dies, quibus hæreditas adiri, vt ne faſtus, non poterat, hac de cauſa, vt ſuperſtitioſos damnat *Imperat. in l. cretionum dies C. de Iure deliberand. Petr. Gregor. in Syntag. lib. 2. cap. 34. n. 14.* † Faſti enim dies fuerunt, quibus agendorum litium licentia fuit, nefaſti autem quibus in Iuditium venire, nec Iudices adire licebat, ob quod illa verba prætoria *Do, dico, addico* ſilere dicebantur, Ouid. Faſtorum lib. 6.

Ille nefaſtus erit, per quem tria verba ſilentur
Faſtus erit per quem lege licebit agi.

Hinc Kalendarum feſtiuitates apud Gentes maxime celebres, præſertim Ianuarij, eo quod annus ab eo inciperet *D. Chriſoſt. tom. 5. homil. de Kalend. Seneca epiſt. 83. Plin. lib. 28. c. 2. Mart. de Roa lib. 4. ſingul. c. 11.* † Qui quidem dies auſpicales dicebantur propterea, quod Magiſtratus, non modo auſpitia ſumebatur, ſed aliquid ex munere delibabãt, & leues aliquas, & transletitias cauſas, dicis cauſa propoſitas audiebant, vt meminit *Sueton. in Neron.* † Hinc ludos publicos, ſcenas, pſaltationes, cantus, modulationes, & bona verba iocoſaque, quaſi in principio anni, boni fati augurio, *D. Aug. ad Aurelian. epiſt. 64.* ne annus auſpicaretur, Ouid. Faſtor lib. 1.

Proſpera lux oritur, linguis, animis que fabete
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.

¶ Congreſus ciuium, ſalutationes, quibus bona poſcebantur, & ad inuicem deprecabantur ad id inducta ſũt, Herodot. lib. 1. *Precedè te feſto illo die, quo Romani maxime ſe inuicem excipiunt, & ſalutant*, nam vt ait Ouid. libr. 1. Faſtor.

Aut cum læta tui dicantur verba Kalendis,
Et damus æternas, accipimusque preces.

† Munera ad inuicem miſſa animi gratia, vulgo *aguilandos*, ſtrena, eſculenta, profuſiones, & id genus alia, nam teſte Feſto, *ſtrenam die religioſo hominis boni gratia dari*, de quibus plura *per D. D. in cap. non obſeruetis 26. q. 7. Epiſcop. Campanill. in in diuerſar. Iur. rub. 11 cap. 26. n. 99. Valer. Reginal. in praxi fori pœnit. tom. 2. lib. 17. cap. 18. n. 190. Mar. de Roa de die natal. cap. 11. 16. 17.* † Quæ adeo erubescunt pro

rantes fuerunt, vt lege Cincia de muneribꝰ moderarentur, & vt ſuperſtitionis plenę prohiberentur Concilio Antiſidorenſi celebrato ad tempore Papæ Deus dedit, can. 1. *Non licet Kalendas Ianuarij vecolo, aut cerbolo facere. vel ſtrenas diabolicas mittere.* † Quia non licet ritu Gentilium dies celebrare, & eorum more aliquid facere, ex quo ſub anathematiſmo prohibentur in cap. ſi quis 26. q. 7. *Si quis Kalendas Ianuarij ritu Ethnicorum colere, vel aliquid plus noui facere propter nouum annum, aut mẽſas cum lampadibus, vel epulas in domibus preparare, & per vicos, & plateas cãtores, & choreas ducere auſus fuerit, anathema ſit.* † Februationes etiam, ad luſtrandum populum menſe Februarioꝰ. In quibus per agros mos fuit percurrere cum faſcibus aſcenſis, & coronatis floribus, & arborum ramos virides manibus tenentes pſalere, & eis domum cingere, quæ cum feſtiuitate Kalendarum adiungitur in Cõcilio Bracharenſ. II. quod celebratum fuit Era Cæſaris 610. Regis Mironis ann. II. cap. 73. *Nõ licet aliquas obſerbatianes agere Kalendarum, & otijs uiue re Gentilium, neque lauro, aut viriditate arborum cingere domos, &c.* † Quod etiam reſpexit ad letitias Menſis Maij, quæ Maiumæ deæ celebrabantur, & dicebantur ſacra Maiuma, de quibus fit mentio in Iure noſtro, vt obſerbat *D. Fran. Amaya libr. 2. Polyd. Vergil. de inuent. rer. lib. 5. cap. 2.* Et reſpexit Vergil. dum ait.

Pars pedibus plaudunt choreas, & carmĩna dicunt.

Et iterum.

Immemores noſtri feſtas duxere choreas.

¶ Neque ab hac ſuperſtitione vacãt dies nouendinales, vulgo *Nouenas*, qui à pagana ſuperſtitione trahunt originẽ, vt tradit *Cæl. Rhodigin. antiqua lect. lib. 17. cap. 21.* ex qua de cauſa ſublatæ ſunt, vt tradunt *Maral. Frãcolin. p. 1. horar. Canoni. cap. 1. ex num. 8. Rabanus de inſtit. Cleric. lib. 2. capit. 9. Sotus de Iuſt. lib. 10. q. 5. art. 1. Mart. de Roa, vbi ſup. cap. 19. Barboſa de iure Eccleſiaſt. lib. 2. cap. 3. n. 23.* † Et quamuis in eis nil ſuperſtitioſum latere videatur, ab Eccleſiaſticis prohibendi ſunt, propter concurſum hominum, & fœminarum, ob crapulas, & ingurgitationes, laſciuos cantus, & pſaltationes, quæ in Dei, & Sanctorum magis dedecorem, & Eccleſiarum irreberentiam verſantur, vt deciſſum eſt *Concilio Leodicenſ. can. 28. & Trident ſeſſ. 25. & Toleta. ann. 1565. act. 2. §. 20. Barboſa d. cap. 3. num. 24.* † Quarum multa vidi Salmanticædum ſtudiorum cauſa verſaret, preſertim pro

tim pro Sanctis maritandis, in quorum vigilijs, et tota hebdomada formosiores parochię puellæ, vellata facie, ad sonum tympani, per vias psalentes, elemonsynam ab scholasticis eflagitabant, & in Ecclesia pernoctantes tot lasciuiæ, & crapulę portenta gerebãtur, vt nescio, qua Religione tollerata à Parochis, niti ob munuscula ab assertis puellis oblata, quibus omnia licita arbitrantur, cum psaltationes, cantus, choreas, & comensationes huiusmodi ab Ecclesia esse submobendas expresse docent. *Concil. Toletan. d. §. 20. Francol. d. par. 1. cap. 5. num. 6. Mich. Timotheus deviſit. Eccleſ. lib. 2. tract. 1. cap. 58. Paul. Fusius deuiſit. lib. 1. cap. 28. num. 8. Conarub. lib. 4. variar. cap. 19. nu. 10. Boerius deciſ. 212.* † Nam hæc reliquię sunt veteris paganismi vt tradũt *Tertulian. in Apolog. Polydor. Vergil. de invẽtor. rer. lib. 4. cap. 4. & lib. 5. cap. 2.* quem excesum taxat Apostolus, dum ait Corinth. 1. cap. 9. *Nunquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum, vt Ecclesiam Dei contemnitis?* † Quamuis dum illa fiunt bono cœlo, ignoscendum putat Paulin. in natali S. Felic. IX.

Ignoscendum tamen puto talia paruis
Gaudia, quæ ducũt epulis, qua mentibus error
Irrepsit rudibus, nec tanta conscia culpa
Simplicitas pietate caret, male credula Sãctos.
Perfusis halante mero gaudere sep ulchris.

¶ Hac etiam implicantur superstitione, qui colligunt herbas in festo. S. Ioannis credentes maioris efficatiæ esse ad efectum consequendum, *D. Augusti. in Enchirid. capit. 79. Petr. Ciruel. de superstit. p. 3. c. 11. Petr. Binsfeld. in confeſſ. Maleficpralud. fin. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. tom. 2. libr. 17. c. 18.* † Equos flebotomizant in festo S. Stephani, iumenta circa templum Sancti Antoni nouies circundant, aut in die Paracebæ annulos fabricant aduersus contractiones nerborum, vt tradunt *Gregor. Valent. in D. Thom. 2. 2 tom. 3. disp. 6. q. 13. punct. 2. Campanill. d. Rub. 11. cap. 26. num. 99.* † Nam hæc à Diabolo persuasa sunt hominibus vt festiuitates Sanctorum soluantur, atque violentur contra diuinam legem, & debitam reuerentiam indictis diebus eis exhiberi solitam, vt tradunt *Mart. de Arles vbi sup. Ciruel. de superst. p. 3. c. 10. Th. Sanch. tom. 1. Decal. li. 2. c. 40. ex n. 15. Valle de Moura de Incantat. opusc. 1. sect. 1. c. 7. num. 7.* † Item superstitiosi sunt, qui aliàs festiuitates obseruãt. S. Vincentis, S. Vrbani, & Cõuersionis S. Pauli, vt cæteros anni euentus coniectentur, vt tradit *Episcopus Campanill. cap. 26. num. 99.* ex quo superstitiosos fecerunt versus, quos referunt Binsfeld. Delrius, & Campanill. vbi supra.

Claradiei Pauli bona tempora denotat anni
Si nix, aut pluuia designat tempora cara,
Si fuerint venti, designãt prælia genti,
Si fuerint nebulæ, pereunt animaliaquæque.

¶ In quorum classe referendi sunt chyrurgi, qui vt sanguinem minuant, siue, vt cucurbitulis corpus euacuent, dies *indicos* solent attendere, quos *criticos*, siue decretorios appellant *Auinzobar lib. 2. Theyzir. tract 2. capi. 2. Galen. lib. 1. de Crisib. Andr. Laurent. lib. 2. dieb. decretor.* † In quibus Lunæ imaginarcos angulos, aspectus, & conformationes fingentes, de morbis iudicant, quo pacto sit medendum, autque cuique eueniat ægritudo, quæ vt mera delirantium insomnia referunt *Conrad. Vvipin. lib. 3. de superstit. cap. 8. & 9. Martin del Rio lib. 1. Magicæ cap. 3. q. 1.* † Nam astrorum tantauis non est, vt naturalem cursum impediant, vel materiæ indispositionem adaptent, vt docent *Galen. lib. 2. de dieb. crit. Auicen. lib. 4. Fen. 2. tract. 2. cap. 1.* † Quare dies isti critici magis pendent ex materiæ indispositione, concoctione, & stati morbi temporibus, & sympto matibus, quam ex syderum influentia, vt passim docent *Hipprot. & Gal. Celſ lib. 4. c. 4.* † Et ita merito eos contempsit *Galenus. lib. 2. Therapeutic.* & multis eorum patefactis erroribus impugnauit *Ioan. Langius medicus epiſt. 35. Fran. Valleriola de locis commun. in append. ad lib. 3. cap. 2. Ioan. Heurnius inpraxi medic. libr. 3. cap. 9.* † Et qui iunior ista defenderat *Marſil. Ficin. lib. de vita cœlit. comparan*, postea palinodiam decantauit, & hanc sententiam professus est. *lib. 12. epiſt. ad Policiam, quam multis rationibus probaui ſupra libr. 5. capi. 9. ex numer. 1.*

CAP. IX. De Superstitione ex curiositate, & literis Ephesinis.

SVMMARIVM.

1. *Curiosus dicitur à cura, & vitio tribuitur.*
2. *Curiosus accipitur pro superstitioso.*
3. *Curiosus & superstitiosus ad se inuicem ponuntur.*
4. *Curiosus pro Mago accipitur.*
5. *Curiosus pro maleſico reputatur, Act. 19.*
6. *Ephesina ciuitatis superstitionibus fuit maxime celebris.*

7. *D. Paulus quare in conuersionem Ephesi laborasset.*
8. *Ephesina litera, & notæ politebãtur victoriam, & mirifica alia.*
9. *Ephesinis literis mirefica operata.*
10. *Litera Ephesina, quæ fuerant.*
11. *Literæ Ephesinæ pacto cum demone nitebantur.*
12. *Libros artis Ephesi conuersi coram omnibus combusserunt.*

CVRIOSVS à cura dicitur, nõ 1
parua, vt putauit *Laur. Valla*, sed magna & delligenti, siue in bonam, siue in malam partem: frequenter tamen vitio tribuitur, quotiens plus diligentiæ, quam opportet, rebus, vel nostris, vel alienis adhibemus, vt notat *Martin. de Roa lib. 6. singul. cap. 12.* † Et ita curiosus pro su- 2
perstitioso, qui de rebus ad se nihil pertinẽtibus satagunt, accipitur Eccles. ca. 3. vers. 22. *Ne fueris curiosus* Esdr. 4. cap. 9. *noli adhuc curiosus esse* D. Paul. ad Thessal. 2. cap. 3. *Audiuimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes.* † Vnde curiosus, & superstitiosus ad se invicem ponuntur, Trid. sess. 25. decret. depurgat. *Ea vero, quæ ad curiositatem quandam, aut superstitionem expectant, & turpem lucrum sapiunt, tãquam scandala, & fidelium offendicula prohibeantur.* † Item curiosus pro Mago accipitur, 3.
cuius variæ species sunt, quia diabolus mille habet nocendi artes, quorum cuilibet dediti curiosi dicebantur, vt notãt *Cuiatius lib. 2. observat. cap. 22. & lib. 27. cap. 17. Epiphan. hæres. 30. Arnob. li. 1. Buleng. de Mag. lib. 1. c. 21.* quæ admiranda etiam referebantur, Herat. in Epod.

Atque mobere cereas imagines
Vt ipse nosti curiosus.

¶ Vnde curiosus pro malefico vsurpatur, 5
vt de illis qui Ephisi morabantur in hæc verba testatur D. Luc. in Actis Apostol. 6. c. 19. *eos qui fuerunt curiosa sectati contulerunt Libros, & combusserunt coram omnibus.* † Fuit 6
enim Ephesina ciuitas præcipua Asiæ, infamis ab Apolonio Thyanæo magicis artibus deditissimo, vt tradit *Philostr. in eius vita lib. 4. Cœl. Rhodig. lib. 16. antiq. lect. cap. 14.* † Quam non solum superstitionibus con- 7
taminauit, sed idolatria, ex quo Apostolus magnam curam in eorum prestitit conuersione, nam vt legitur Actorum c. 20. v. 31. *Triennio ibi Paulum moratum esse nocte, & die Euan-* 8
gelium prædicando. † Celebrantur Ephesinæ literæ & notæ, quibus vtentes omni certamine victoria potirentur, & mirifica quædam operabantur, vt notat. *Suid. in lexicon* vnde in adagium *literæ Ephesinæ*, pro Magicis imprecationibus, vt tradit *Paul. Manut. Chiliad. 2. cent. 7.* † Horum beneficio Crœsum 9
rogo liberatum meminit *Eustathius in Odysea, Plutarch. in Sympos. lib. 7. quæst. 5.* eique mentionem facit *Sinoxilas apud Athenæum lib. 12.* † Et alij mirabiles effectus operatæ 10
fama proditum est, quas in hæc verba recẽset Cœl. Rhodigin. lib. 16. antiq. lect. c. 14. *aschi, cotaschi, ax, dãnameus, æsion.* quas sic interpretatur *tenebræ, lumen, ipse, sol, vertit.* † Quæ qui- 11
dẽ literę, & notę, vel similes, perse aliquid horũ præstare nõ potuerunt, nisi ex pacto cũ demone, quia verba scripta, vel voce prolata, millam huiusmodi habent potestatem, vt dicã hoc opere *lib. 10. cap. 9. ex nu. 3.* † Vnde me- 12
rito eiusdem artis libros ad Religionem catholicam accedentes comburendos tradiderunt tanquã Magos & Religioni contrarios, vt in omni Republica bene ordinata statutum est *vt dixi ei Epitome de Magia lib. 2. cap. 15 ex num. 1. ex lib. 3. c. 15.*

CAP. X. De Lustrationibus ad mala aberruncanda, vel bona poscenda.

SVMMARIVM.

1. *Lustrationes apud Romanos per Lustra apud Græcos per Olympiadas.*
2. *Lustrationes in natalibus Deorum, Regum, Regnorem, Vrbium, &c.*
3. *Lustrationis author & institutor.*
4. *Lustrationes Christianis prohibentur.*
5. *Lustrationis quare dicantur Februationes.*
6. *Lustrationibus adhibebatur ignis, tæda, sulphur, aqua, sal, fabæ, laurus, &c.*
7. *Ignis apud Gentes quare Religiosissimus.*
8. *Ignis lustratio in Syria, & Iudea.*
9. *Traiectio per ignem genus expiationis fuit.*
10. *Noctis S. Ioannis superstitio.*
11. *Pyrarum ignis, & transiectio ad superstitionem apud Germanos.*
12. 13. *Hispani in pyrarum succensione, & transiectione peccant.*
15. *Face lustrabãtur accẽsa ex sulfure, & pice*
16. *Lustratio tribus vicibus repetebatur.*
17. *Aquæ lustrationis varij ritus.*
18. *Aqua caput spargebatur ad lustrationem.*
19. *Aqua ignis, viua, perennis à fonte vel fluuio fuit*

uio fuit ad expiationes.
20. *Aquæ maris vim expratricem inesse.*
21. *Naaman Syrus lepra curatus est labando se in Iordane.*
22. *Aquæ lotio repetita vtilis ad lepram, scabiem &c.*
23. *Aquæ Baptismi vis ad sanandam lepram Constantini diuina fuit.*
24. *Lustralis aquæ vis diuina ad purganda venialia.*
25. *Ouum Lineri patri libabatur, & quare.*
26. *Ouum si igni appositiuum rumpitur, piaculum.*
27. *Sputum in rebus Magicis frequens fuit, & quare.*
28. *Vitas moles, verbenas pingues, & alia ad expiationem.*
29. *Mascula thura dicuntur ex Religione.*
30. *Verbenæ appelantur omnes herba quæ ad Magiam conducunt.*
31. *Verbenæ sunt narcissus, hyperic͂, ruta, &c.*
32. *Ceneris iactatio facie auersa fuit expiatoria.*
33. *Ceneris in Magia transcaput iaciebãtur.*
34. 35. *Suffitus ex thure, lauro, myrto, sulphure fuerunt expiatorij.*
36. *Laurus crepitans bonum omen.*
37. *Laurus non crepitans malum omen.*

1 LVSTRATIONES fuerunt criminum expiationes, quib' respublica purgabatur, apud Romanos per Lustra, apud Græcos per Olympiadas, quæquinque annos continebant, vt mala aberuncarent, vel vt se ab illis tuti, & illæsi ſerbarẽtur, & bona poscerent, vt tradunt *Herodot. Laertius, Lampridius, Apollodorus, Cicero, Vergilius, Ouidius, Rhodiginius, & alij.*

2 † Postea annale sacrum esse placuit hoc est singulis annis mense Februario in honorem Ditis ad animas purgandas, lucernis, tedis, suffitibus, quæ ideo expiationes, & lustrationes dicebantur, vt tradit *Cæl. Rhodig. antiquit. lect. lib. 17.* † Cuius superstitionis authorem Epimenidem facit *Diogenes, Laertius.* Ad Noe tempora accesit *Berossus*, Græcis tribuit Ouid. Fastor. lib. 2.

3 *Græcia primum mori sunt illa nocentes,*
Impia lustratos ponere fasta iubet.

4 † Quæ quidem sub hoc nomine prohibentur in Apostolorum can. 70. *Siquis Christianorum ad sacra Gentilium, aut lucernam incenderit, &c.* & in Concilio Bracharense II. quod celebratum est Era Cæsaris 610. anno 3. Regis Mironis cap. 71. relatus in cap. non licet 26. q. 5. *Vel lustrationes paganorum fecerit, &c.*

† Alias dictæ *Februationes*, quia Februus Ditis est Pater, cui mense Februario institutæ fuerunt, Auson. *Februa vicino mense Numa instituit*, Ouid. Fastor. 2. 5

Februa Romani dixere piamina Patres.

¶ Lustrationibus, expiationibus, & Februationibus adhibebantur, ignis, tæda, sulphur, aqua, sal, fabæ, oua, laurus, verbenę, sputũ, & id generis alia, *Plin. lib. 16. cap. 10. & lib. 35. cap. 15. Apuleius lib. 11. Alexand. ab Alexãd. lib. 5. Genial. capit. 27.* † Ignis enim cultus Religiosissimus fuit in sacris Mythræ, & lustrationibus, quod Deus putabatur, & cœlo delapsus, vt apud Persas Zoroaster docuit, vt auctor est *Plin. lib. 30. cap. 1.* à quo Græci, & Romani, & omnes pene Asiatici ignis religionem susceperunt, *Dionor. lib. 17.* † In Syria, & Iudæa ex hac superstitione filios per ignem lustrabãt, Deuter. cap. 18. v. 10. *qui lustret filium suum ducens per ignem*, Reg. 4. cap. 16. v. 3. *filium suum consecrauit transferens per ignem*, & cap. 21. v. 6. *& traduxit filium suum per ignem*, Paralip. 2. cap. 2. v. 3. *& lustrauit filios suos in igne iusta ritum Gentiũ.* † Traiectio enim per ignem genus expiationis fuit, vsurpata à Rusticis, nam vt ait Varro. *Palilia tam priuata, quam publica sunt, apud rusticos, congestis cum fœno stipulis ignem magnum transiliant, bis palilibus expiari se credentes.* † Apud nostros hæc expiatio translata est ad noctem S. Ioãnis & quo Balsamon narrat ad Concil. Trullens. can. 65. *die 23. Iunij sub vesperam per vicos, & domos, viros, & mulieres congregari solent, qui tota nocte ignes accendentes, transiliebãt flammas, & omina captabant, propterea illum diem vocant sacrum lampadẽ.* † In qua superstitione peccant Germani in successione pyrarum, quas piè in honorem San. Ioannis illa nocte erigunt, & transiliunt, & crepitum captant, & flammæ modum attendunt, *Martin. del Rio lib. 4. Mag. cap. 2. q. 6.* † Nec non Hispani nostri, qui pyras huiusmodi, illa nocte, vel S. Pauli ascensas definitis vicibus se circum ire, & transilire debere putant, vt tradit. *Glicas Annal. p. 2. fol. 269. Couarrub. de falsa prophet. lib. 2.* † Quæ vt hodie, ita olim in hæc verba testatur Ouid Fast. lib. 4. 6 7 8 9 10 11 12 13

Certe ego trãsilui positas ter in ordine flãmas.
Tibul. lib. 2. eleg. 5.

Ille leuis stipulæ solemnes potus aceruos
Accendet flammas, transilietque sacras.

¶ Face etiam lustrabantur accensa ex sulphure, pice, aut vitumine, vt notant *Alexandr. ab Alexãd. lib. 5. Genial. cap. 27. Cæl. Rhodig.* 14

aneiquit.lect.lib.5.c.2. nam vt ait Claudian. Panegyr.4.

Lustralem sic triste facē, cum lumen odorem,
Sulphure cæruleo, nigroque bitumine fumat.

16 †Idque repetitum tribus vicibus, quod in his lustrationibus valde sacrum fuit, Proper.lib.1.eleg.5.

Ipsaque tercircum lustrabit sulphure puro,
Carmine cum Magico praecinuisset anus.

Et lib.4.eleg.8.

Terque meum tetigit sulphuris igne caput.

Ouid.in Fastor.

Terque senem flamma, ter aqua, ter sulphure lustrat.

17 ¶ Aquæ variæ fuerunt ritus, nam quandoque manu lustrabantur, Ouid.Fastor.5.

Cumque manus puras fontana perluit unda
Vertitur, & nigras accipit ore fabas.

Vergil.Æneid.8.

Ritè cauis undam, de flumine palmis sustulit.

18 Interdum caput in aqua mergebatur, Pertin. *Hæc sanctè, vt posses Tiberino gurgite mergis*
Mane caput, bis, terque, & nocte flumina purgas.

Ouid.Fastor.4.

Ter caput irrotat, ter tollit ad æthera palmas.

Fastor.5.

Spargit ad ipse suos lauro rotare capillos.

19 ¶ Aqua iugis, viua, perennis à fonte, aut fluuio fuit, expiationibus, & lustrationibus apta, efficatius maris, nam mari aliquid religionis inesse putabant, ideo nefas nauigantes expuere, meiere in mare, *Strab.libr.11* † Et vim expiatricem mari inesse satis probat, *Cicer.pro Rosci.* nam Cybeles Limpidij Almonis fluuij assueta aquis se expiabat, vt castius procuretur, nonnunquam mari. *Dion. Cass.lib.48.fol.257.* † Euripide morbo afflictus aqua maris à Sacerdotibus Ægyptijs curatum scribit *Laertius* : quod ab Hæbreis fortasse mutuarunt, apud quos, ex Elisei prophetę iussu Naamã Rex Syriæ Iordanis aqua lepra mundatus est, Reg.4.cap.5.v.14. *Descendit, & lauit in Iordane septies iuxta sermonem viri Dei, & restituta est caro eius, sicut caro pueri parvuli, & inundatus est.* † Nam præter diuinam virtutem, quæ in hac curatione Naaman Syri fatemur, causa etiam naturalis subest, quia discēdere in fluuiales aquas in eisque sæpius labari multum ad lepræ, scabiei, & id generis alijs morbis iubat, vt docet *Franc.Valles de sacra philosoph.c.38.* †Secus tamē aqua baptismalis; quæ virtute diuina elebatur ad infundendam gratiam, & sanãda corpora, *D.Marc.cap.fin.* Nam Cõstantinus Magnus Baptismo à lepra liberatus fuit, *D.Chrysost.in Math.4.homil.14. Barradas, in Concord.Euang.tom.2.lib.5.cap.21.* ¶ Similiter aqua lustralis ex Ecclesiæ institutione ad peccata venialia delēda, ex meritis Passionis Christi, vt veteris superstitio Ethnicorum purgaretur, vel in melius cõuerteretur, vt tradit *Bas.Ponce variar.disput.p.1.q.2.cap.5.* Referens, & laudans illud Claudiani de 6. Consul. Honor. dum Alaricum describit aqua selustrantē aduersus Steliconem.

Lustrales, sic triste, facē, cui lumen odorū, &c
Rore pio spargens.

¶ Ouum initijs rebus agendis Liberi Patri libari in vsu fuit, quod ex forma teriti, & vndique clausa, & incluciente in se vitā, mundi simulachrum vocabatur, *Macrob.lib.7.c.16. Apulei.lib.11. Cæl.Rhodigin.libr.27.antiq.lect.cap.17.* Sic ad lustrationem conducebat Iubenal.Satyr.6.

Nisi se centum lustrauerit ouis.

Ouid.artis amandi, lib.2.

Et veniet, quæ lustret annus, lectumq; locūq;.
Referat, & tremula sulphur, & ova manu.

† Ouum si igni oppositum prærumpitur piaculum putat *Scholiastes*, Luscus etsi minister inauspicatus, Pers.Satyr.5.

Ouoque piacula rupto
Tinc granaes Galli, & cum gyro lusca Sacerdos.

¶ Sputum etiam in rebus Magicis frequēs fuit, siue vt mala aberruncarentur, siue vt bona conciliarentur, vt docent *Lucian. in Menippo, Apuleius in Apolog. Plin.lib.10. capit.22. & lib.28.cap.4. Ælian.lib.1.variæ hist.cap.15.* Tibul.lib.2.eleg.2.

Ter cane, ter dictis despue carminibus.

Vergil.in Cathalecto.

Despue ter virgo numero Deus impari gaudet.

¶ Vitas moles, verbenas pingues, & thura mascula, & licia discolora, & laurum fragilem ad lustrationes prodesse testatur *Apulei. Apolog.1.* Verg.Ecclog.4.

Affer aquam, & molli cinge hæc altaria vitta,
Verbenasque adole pingues, & mascula thura,
Sparge moiam, & fragiles incende vitumine lauros.

† Mascula thura dixit, non quod alia sint fœminæ, sed ex Religione, nam vt ait Plin.lib.12.cap.14. *Quod ex eo rotum dilatæ gutta pependit, masculum vocamus, cum aliam non fœminæ vocentur, vbi non sit fœmina, Religionis tributum, ne sexus alter vsurparetur.* †Verbenas non pro aliqua herba in specie accipit, sed pro omnibus, quę ad Magicam conducebant, *Plin.libr.4.cap.14. & libr.25.capit.2. Alex.ab Alex.lib.5.Genial.cap.27.* †Quales

sunt narcissum, calian, hypericon, rutam, salui-
am, nectam, verbenam, *Plin. lib. 4. c. 56. & lib. 22. cap. 2. & lib. 25. cap. 9. Dioscorid. lib. 2. Alex. ab Alexand. d. cap. 27.* Valer. in Liric.

At nutrix patula compones sulphura testa
Narcissum, casiamq; herbas contũdit olẽtes.

¶ Quibus addebatur cineres iactatio, facie auersa, vt Nemesius apud Vergil. in Pharmaceut. Ecclog. 8.

Ter vitis, ter fronde sacra, ter thure vaporo
Lustrauit, cineresque auersa effudit in amnẽ.

† Auersa dixit quia cineres huiusmodi trans caput iacebantur. Vergil. d. Ecclog. 8.

Ter cineres Amaryllidas foras, riuoque fluenti,
Transque caput iace.

Txdas, Claudian. Panegyr. 4.

Trãscaput auersus manib⁹ iaculatur in Austrũ
Secum rapturas cantataque piacula tedis.

¶ Suffitibus etiam lustrabantur, vt thure, lauro, myrto, sulphure, vt tradunt. *Plin. lib. 15 cap. 29. & lib. 16. cap. 32. Alex. ab Alexand. lib. 5. Genial. cap. 27.* † De tẽdis, pice, vel sulphure delinitis, Iubenal. sacy. 6.

Cuperem lustari si quadrarentur
Sulpoura cũ thedis, aut si forte humida laur⁹.

† Si igne crepitabant, bonum omen fuit, Tibul. lib. 2. eleg. 6.

Vt succensa sacris crepitat bene laurea flãmis
Omine, quo fœlix, & sacer annus eat.

† Si non crepitabat, malum omen protendebat, Proper. eleg. 2.

Deficient Magico torti sub carmine rhombi,
Et tacet extincto laurus adusta foco.

CAP. XI. De Aqua lustrali, sacra, & prophana.

SVMMARIVM.

1. *Nouitas parit difficultatem, aut odium.*
2. *Nullus potest repente vita mutari.*
3. *Ecclesia plura Gẽtilium quare permisit, vel in melius reformauit.*
4. *Lustrali aqua veteres credebant peccata remitti.*
5. *Aqua viuos, & mortuos spargere quare in vsu fuit.*
6. *Dij, vt fierent quare aqua abluebantur.*
7. *Sacris interuenientes abluebantur aqua.*
8. *Lotio manuum quare desiderata in sacris.*
9. *Aqua benedicta quare instituit Ecclesia.*
10. *Aqua benedicta effectus diuinus.*
11. *Mahumath quare instituit Guadoc, & cãdidas vestes.*
12. *Aqua habet virtutem ad corpora purgãda.*
13. *Aqua vis diuina, Ioan. c. 5.*
14. *Mare æneum ad munditiã in templo fuit.*
15. *Ethnici senio delirantes credebant aqua crimina remitti.*
16. *Sapientiores Ethnici aqua crimina remitti negarunt.*
17. *Sanctorum omnium lætitia ex pagana superstitione.*
18. *Martirum natalia redolent Gentilium festiuitatibus.*
19. *Saturnalia multa habent cum nœlis bona festiuitati communia.*
20. *Ianuarijs Kalendæ cum Circuncitione Domi connubiatæ.*
21. *Februationes cum Carnabalibus, Matuma festiuitas cum exaltatione S. Crucis.*
22. *Mortuis ori obolus quare inseretur.*
23. *Mortuis Eucharistia dari primitus in vsu fuit.*
24. *Eucharistia mortuis ori inserere, aut cum eis sepeliri plohibitum.*

OMNI in omni bene ordinata respublica vitia sint paulatim, ac pedetentim reformãda, ne nouitas per omnia difficultarem pariat, aut odiũ, vt docet *Seneca de clement. lib. 1. Corne. Tacit. Annal. lib. 3.* † In Religione maxime obseruari debet, ne vno impetu ab his ceremonijs, & ritibus, quos cum lacte homines imbiberunt, ad omnia diuersa, & dissimilia vocati, difficile suspiant munus, aut abhorreant, nam vt ait Cicero pro Lucio Sylla, *Neque enim potest quisquam nostrum subito fingi, neque cuiusquam repente vita mutari, aut natura conuerti.* † Quam Ecclesia diuinitus edocta primitus quædum ritus, & ceremoniarum Gentiliũ permisit, & alia in melius reformauit, vel in eorum loco non dissimilia induxit, quæ veteres illi superstitiose obserbabant, vt ad nostra quasi elementa facilius cummearent, vt tradunt *Clem. Alexand. lib. 1. Stromat. c. 2. Gregor. Nissen. in orat. ad Teumaturg. D. Basilius epist. 64. & lib. de Spiritu sancto cap. 14. Gregor. Magn. lib. 11. epist. 15.*

¶ Ex hisenim est aqua lustralis, fluuialis, fontana, viua, peremnis, quam Ethnici credebant peccata remiti, *vt dixi in Epitome de Magia lib. 1. cap. 23. n. 49. Alex. ab Alex. lib. 4. Genial. cap. 17. & lib. 5. cap. 27. Basil. Ponce Leon variar. dispu. p. 1. q. 2. capit. 5. Cabreros Auendañ. libr. 2. de matu capit. 17. n. 37.* † Ex quo fuit mos aqua huiusmodi viuos, & mortuos spargendi, vt de mortuis sic testatur Vergil. Eneid. 6.

Occupat Æneas aditum, corpuſque recenti
Spargit aqua.

De viuis, idem Verg. d. Æneid. 6.

Spargens rore leui, & ramo fœlicis oliuæ
Luſtrauit viros.

6 ¶ Vnde qui Dij fiebant, aqua fontana ab luebantur, vt notat *Plutarch.* vel fluuiali, vt de Numinio tradit *Ouid. Metamorph. 14.* quẽ immitatus Mapheus in ſupplemento Vergilij ſic teſtatur Æneid. 12.

Tunc corpus nati abluere, & deferre ſub vndas
Quidquid erat mortale.

7 †Sic, & ad ſacra venientes, vt puri accederent, peccataque delerent, ſolebant aqua ablui, vt Æneas apud Vergil. lib. 2.

Me bello ex tanto digreſſum, ac cæde recenti
Attractare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

8 † Ex quo lotio manuũ deſiderata in ſacris, & veſtis alua ad caſtitatem denotandam, Tibul. lib. 2. eleg. 1.

Caſta placent ſuperis, pura eli veſte venite
Et manibus puris ſumite fontis aquam.

9 ¶ In huius locum aſcita eſt in Eccleſia aqua benedicta ad luſtrationem animorum, veniarum remiſsionem, efugãdos dæmones, & multarum rerum benedictionibus, adhiberi ſolitã, *vt per Doctores in cap. iuxta aquam, de conſecrat. diſt. 4. & ego ſup. lib. 2. cap. 16. ex n. 1.*

10 *Baſil. Ponced. cap. 5* † Non ex vi aquæ, ſed ex meritis paſsionis Chriſti, nam neq; aqua baptiſmi per ſe crimina abluere non valet, niſi ex Spiritu ſancto, & ſanguine Chriſti, D. Ioan. can. 5. *Tres ſunt qui teſtimoniũ dãt in terra ſpiritus, ſanguis, & aqua*, vt exponunt *D. Ambroſ. lib. de ijs qui initiant. cap. 4. & 6. tom. 4. D. Chriſoſt. tom. 1. homil. ſuper Pſalm. 22. & epiſt. 171.*

11 † Vnde delitat impius Mahumat dum ad horũ imitationem ſuis inſtituit *Guadoc*, hoc eſt ablutionem, & veſtem candidam, vt puritatem animi denotaret, quod etiam ex noſtris mutuauit, qui ſic baptizatis ſolebant induere, vt tradit *D. Ambroſ. vbi ſup. capit. 7.* vnde Paulin. ad Seuer. epiſt. 12.

Inde parens ſacro ducit de fonte ſacerdos
Infantes nueos, corpore, corde, habitu.

12 ¶ Neque obſtat aquas habere virtutem ad corpora purganda, vt de aquis Iordanis, quibus Naamam Syrus lepra mundatus eſt *Reg. 4. c. 5.* & Natatoriæ Syloe, cuius aqua cæcus viſum recepit *D. Ioan. cap. 9. v. 7.*

13 † Nam vis illa diuina fuit aquis illis tributa, vt de probatica piſcina legitur D. Ioann. c. 5. v. 4. *Angelus autem domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam, & mouebatur aqua. Et, qui prior deſcendiſſet in piſcinam ſanus fiebat.*

14 † Neque obſtat etiam aquam in veteri lege animam purgare, ad quod fuiſſe mare æneum in templo, vt labarentur ſacerdotes, *Paralip. 2. c. 2.* quia id nõ fuit ad peccata tollenda, ſed ad munditiam, *vt notat omnigena eruditione clarus aumeculus meus Ioan Brpt. Villalpando in Regias Ezebiel. explanat. tom. 2.*

15 † Soli enim Ethnici ſenio delirantes credebant, aquã perſe crimina tollere poſſe, nam vt ait Ouid. Faſtor. 2.

Ome nephas, omneque mali, purgamine cauſã
Credebat noſtri tollere poſſe ſenes, &c.
Cæde per Hæmonias ſoluit Araſtus aquas.

16 † Nam ſapientiores Ethnici hoc nequaquam admiſerunt, imo ridiculum exiſtimarunt, nã vt ait Seneca noſter in Herculem furent.

Licet iam tota Tethys
Per meas currat manus, hærebit altum facinus.

Ouid Faſtor lib. 1.

Ah nimium faciles, qui triſtia carmina cædis
Fluminea tolli poſſe putatis aqua?

17 ¶ Sanctorum omnium lectitia ſumpta fuit ex Deorum omnium ſuperſtitioſæ ſolenitate. Purificationis feſtum Lupercalibus, & candelas accenſas luſtrationi, quæ eo fiebant tempore, vt tradunt: *Guil. Durand. in eo feſte, Ioã. Belethus cap. 81. Baron. in Martyrol. 2. Februar. Rabbanus Maur. lib. 2. de inſtit Cler. c. 33.* nam, vt ait, ex Ouid. Faſtor. 2. Baptiſt. Carmelita de ſacris dieb. lib. 2.

Tempora luſtrabant animas antiquitus illo
Adque ideo menſi fecerunt Februa nomen
Februa nam priſci dixere piacula patres.

18 ¶ Martyrum natalia, hoc eſt victorias, quibus de tyranis triumphantes æternæ vitæ renaſcuntur, & Eccleſiarum Anniuerſaria, & id generis alia, in multis redolent Gentilium natalitijs Deorum, Regum, Regnorum, Vrbium, Magiſtratuum, quibus templa redimita coronis, floribus ſtipata, odoribus flagranti, lucernis, cereriſq; ornabantur, *vt tradit præceptor meus concius, amicus Mart. de Roa libr. de die natali cap. 5. vſque ad 12. & libr. 4. ſingular. cap. 11.*

19 † Saturnalia feſta, quæ menſe Decembri celebrabantur, in quibus de nocte ſerui catenas porſoluebant, & vt domini epulabantur, multum redolet noctis bonę in natali Domini celebrationi, in qua à ſeruitutis iugo liberari alacres epulamur, vt tradit *Ioan. Belethus. lib. de diuin. offi. cap. 170.*

20 † Ianuarij Kalendarum lętitia, quaſi in principio anni bonifati augurio, per omnia immunes non ſum⁹, cum illa, & maiori de cauſa in Circuncifioni⁹ Domini die pro bono, fauſtoque omine obſerbem⁹, à quo nobis omnia proſpera renaſcũtur,

nam

nam vt ait D. Paul. Actor. 17. *In ipſo enim mobemur, & ſumus.* † Februationes Carnabalibus etiam dederunt originem, quia frequenter eo mẽſe fieri ſolebãt. Maiuma feſta, in quibus floribus, & ramis cingere poſtes, & facibus aſcenſis diſcurrere, pſalere, & canere ſolebãt, ſanctę Crucis Inuentionis feſtiua pietate purgata ſunt, vt ab ea mutuata videantur.

¶ Mortuorum veſtigalia in Cocyto inferorum flubio ab Acharõte ſqualido ſini exigi ſolita; ab Ethnicis excogitata, vel ementita, eis originem dedit mortuis ori obolum inferere, quo poſsint veſtigal ſoluere, quẽ appellabant trientem, vel nauli nomine, vt tradunt *Apuleius Mileſiar. 3. Ouid. Metamorphoſ. 5. Vergil. Eneid. 6. Iuuenal ſatis. 3.* † Ex quo primitus in Eccleſia mos fuit mortuis Euchariſtiam ori inferere, vt qui obolum in viaticum quærebant Gentiles, maxime alicerentur, & eius præſentia dæmones arcerentur, qui mortuorum cadauera ſolent infeſtare, vt tradunt *Claud. Spenceus lib. 2. de Euchariſt. adorat. c. 7. Ferdin. Mendoza de Confirma. Concil. Elibet. lib. 2. cap. 58. Baſil. Ponce variar. diſpu. p. 1. q. 2. cap. 4. 5. & 6.* † Demones enim mortuis ſolent adſiltere, vt periculoſam adſtruant opinionem, qua animas credit verti in dæmones, ex quo cadauera non ex ſe, ſed ex ſpiritibus circumſtantibus terrorem incutere ſolent, & maiorem ſolitario, quam aſociato, in obſcuro, quam in luce pater ille tenebrarum infeſtare ſolet, ex quo mortuis lucernas aſcẽdimus, vt tradunt *D. Chriſoſt. in Matth. homil 35. Fra. Venetus tom. 2. ſect. 2. problem. 79. & 80.* † Poſtea ob ſuperſtitiones, & alias iuſtas cauſas prohibitum eſt, ne mortuis Euchariſtia darerur, neque cum illis ſepelliretur; varijs Conciljis, *Eliberitano, in quo præfuit D. Oſius Epiſcopus Cordub. Sedis Apoſtolicæ legatus Can. 58. Antiſidorenſ. can. 12. Carthagin. III. can. 6. & in ſexta Synodo Generali in Trullo conuocat. can. 63.*

CAP. XII. De Iudicio Purgationum vulgarium.

SVMMARIVM.

1. *Purgationes vulgares quæ ſint.*
2. *Purgationes vulgares apud Hiſpanos, & alias nationes.*
3. *Purgationes vulgares quare prohibeantur.*
4. *Purgationes vulgares ſunt pleuetæ inuentiones peregrinæ iudicia, fabriationes inuidiæ, &c.*
5. *Monomachia a mundi origine trebit originẽ*
6. *Menomachia quare in præcio habita.*
7. 8. 9. *Menomachiæ vſus apud varias nationes*
10. *Ritus dueli, ſeu monomachiæ.*
11. *Armorum genus in menomachia non idẽ apud omnes.*
12. *Dueli vſus in cauſis tantum criminalibus.*
13. *Duelum ob quobis graue crimen.*
14. *Duelum ad ciuiles quoque cauſas extendebatur.*
15. *Duellum pro Regno inter Reges.*
16. *Duelum pro Principibus inter priuatos.*
17. *Duelum puerorum pro dominis.*
18, 19. 20. 21. & 22. *Duelum ſublatum iure Diuino, Canoco, Imperiali, & Regio.*
23. *Duelum prohibitum Concilio Tridentino*
24. *Purgationes vulgares, ex iuris iurandi contempta religione.*
25. *Purgatio vulgaris per Crucem, quæ ſit.*
25. *Crux fuit genus armorum vſi tantum in purgatione vulgari.*
27. *Crux in purgatione vulgari valiſtæ genus fuit.*
28. *Crucis iudicio ſtare quid ſit.*
29. *Crucis iudicium ſubire non licet, niſi diuina præcedente reuelatione.*
30. *Purgatio vulgaris per ignem quæ ſit.*
31. *Purgatio per ignẽ non fuit certo præfinita.*
32. *Ferri candentis purgatio manu præhenſi.*
33. *Ferri candentis purgatio illum calcando fiebat.*
34. *Pedibus nudis ſuper ignitos vomeres purgabantur.*
35. *Pyra ingrediebantur probande ignocentiæ cauſa.*
36. *Pueri Babiloniæ in clibano ardenti coniecti illeſi ſe innocentes oſtendẽtur.*
37. *Purgatio vulgaris iure ſublata eſt.*
38. *Miraculum petere non neceſſariũ eſt Deũ tentare.*
39. *Purgatio vulgaris, vt vana ſcandaloſa improbata.*
40. *Purgatio per aquam calidam, aut frigidã.*
41. *Purgatio vulgaris quare in Magiæ crimine non ſit admitenda.*
42. *Index peccat facietis contra legem.*
43. *Purgatio aquæ calidæ, & frigidæ, a Gothorum tempore viguit*
44. *Purgatio aquæ calidæ, ſeu ferbentis.*
45. *Aquam calidam non orebibebant, ſed manu immitebant.*
46. *Aquæ frigidæ purgatio quo modo fieret.*
47. *Manus nudabatur carne in purgatione aquæ frigidæ.*
48. *Aquæ frigidæ ad purgationem totus mergebatur.*

49. *Suspectus ligatus pedibus, & manibus mitebatur in flumine ad probationem.*
50. *Aqua crimina purgari veteres credebant.*
51. *Poculus zelotipiæ Moisi, quid fuisset.*
52. *Poculum zelotipiæ hodie peccatum est.*
53. *Aqua execrata fiebat poculum zelotipiæ.*
54. *Aqua coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos.*
55. *Aqua quare fuisset simbolum luxuriæ.*

1 VRGATIONES vulgares quodam sortilegij genus sunt, ad quas homines descenderunt, ex quadam vulgi vsurpatione, atque ob seruatione superstitiosa, vt se innocentes ostenderent, per Monomachiam, per Crucem, per Ignem, 2 per Aquam calidam, & frigidam. † Quod non solum in veteri lege sed etiam in noua à Gothorum temporibus apud nos Hispanos, & alias quoque nationes in vsum fuit, vt probant. *DD. in cap. consuluisti de purgat. vulgar. D. Didacus Couarrub. lib. 4. variar. cap 23. Heros. Couarrub. lib 1. de vera, & falsa prophe. cap. 29. Henrriq. lib. 8. de Eucharist. cap. 56. n. 5. Ferdinand. in Thesaur. v. aqua n. 9. Suarez in D. Thom. p. 3. tom. 3. disp. 67. sect. 2. & tom. 1. de Relig. lib. 1. cap. 3. ex n. 8. Simon Maiol. tom. 3. canicular. coloq. 1. Valle de Moura opus* 3 *1. de incant. sect. 2. cap. 15. n. 7.* † Quæ quidem & si priori sæculo ex huius rei ignorantia permittentur, hodie tamen prohibitæ sunt, quia implicitam habent superstitionem, & Dei tentationem, quæ maius crimen est, quam idolatria, *D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 4 Mar. del Rio lib.* 4 *4. Magic. c. 4. q. 4. sect. 3. & 4.* † Ideo plerueias inuentiones, peregrina iuditia, fabricationes inuidiæ, ac diaboli dolos, atque seductiones appellant *Pontifices in d. c. consuluisti. cap. Memma cap. in libro namque 2. q. 5. capit. sententiam sanguinis, ne clerici, vel Monach.*

5 ¶ Prima est Monomachia, siue duelli disceptatio, quæ priori seculo valde frequens fuit, quia sic homines veritatem suam comperiri credebant, per victoriam, Deum manifestatem, quæ à mundi exordio traxit originem, vel ex illo Genes. cap. 4 *dixitq; Cain ad Abel*
6 *egrediamur foras &c.* † In omnes nationes pariter obseruata, atque in pretio habita, propter crebra periuria, vt videre est. *in l. Antiquis, & in l. fin. tit. 4. lib. 2. ll. Longobard.* † A-
7 pud Palestinos in vsu constat ex Goliath prouocatione, quem Dauid superauit, *Reg. 1. cap. 17.* Apud Italos ex primæ Romanæ monarchiç conditorę Aeneis inquam, & Turni pugna, de qua *Verg. Æneï. 11.* † Post Barbaro-ũ 8
in Italiam in vasionem, apud Longobardos satis vsus apparet *ex tit. qualiter sequisque defend. & in tit. depurgat. rei in ll. Longouardor.* † Apud Gallos idem probat *Guido Papa de* 9
cis. 191. Hotoman. libr. 13. obseruat. capit. 13. † Apud nos Hipanos ex Septimpartito iure *in tit. 3. 4. & 11. Par. 7. & in Forall. lib. 4.*

¶ Ritus duelli, seu Monomachiæ possunt 10
colligi *ex Annalibus Batorum lib. 4. & Histor. Ficenesi Bernardi Sacci lib. 9.* † Armorum 11
genes non idem apud omnes, nam Carolus Magnus voluit, vt fustibus diceptarent, postea arma regionis admitti placuit, ac tandem constitutum est, vt rei sit obtio, vt tradunt *Bapt. Suscius, & Hyeron. Vrrea lib. de Duell.* †Quo ad cautas tãtum criminales Gallis duel 12
li vsum Carolus Magnus statuit *in l. metiotit. 54. legum Francorum.* † Non homicidi 13
tantum causa, vt voluit *Astict. in const. Regn.* sed ob aliud quoduis graue crimen, vt iure cõmune fuerat statutum, *Alciat. & Horosc. in l. ex hoc iure D. de Iust. & Iure Bald. in cap. vnico §. siquis hominem, de pace, Constant. Mencbac. lib. 1. illust. qq. cap. 40.* † Postea ad ciui- 14
les quoque causas extensum, vt apud eosdemmet Gallos constat *ex eorum ll. tit. 4. lib. 5.* & apud Moscos, & Danos tradunt. *Olaus lib. 1. cap. 20. & Saxo lib. 5.*

¶ Inter Principes tantum pro Regno, vt 15
inter Corben, & Orsam Hispanos tradidit *Liuius lib. 38.* inter D. Petrũ, & D. Henrricum Reges, *Mariana libr. 5. Morales. 9. histor. Hispan.* inter Emundum Anglum, & Canutũ Danum Reges, *Polidor Vergil. lib. 7, histor. Anglor.* † Pro principibus inter priuatos, vt 16
Charellum, & accusanorem Reginæ Gondilbergæ, *Rizius lib. 3. histor. Neapol.* † Pueri 17
quoque pro vxere Henrici III. contra Gigantem, *Paul. Dian. lib. 4. histor. Lengobar. cap. 16.* Burchardi contra Conradum iactantem se cum Regis neptæ concubuisse, *Neucler. gener. 35.* † Sed quia sæpe contingerat 18
multos, quorum causa iusta erat (ex diuino iudicio) in Monomachia subcubuisse, iure optimo sublata est, vt traddunt Innocentius III. Pontifex *in cap. 2. de Purgat. vulg.* & Rotharius Rex. *in l. 1. tit. de Monomachia. in ll. Longobard.* †Ne homines vana curiositate decep- 19
ti consilia Dei audeant præscutare, & vana temeritate alios prosternere, *Conrad. in templo iudic. lib. 1. cap. 1. §. 3. & tractat. de duell. in præfact. Scriban. lib. 2. Polit. cap. 41. Fillint. tom. 2. tractat. 29. c. 8. ex n. 147. Cabreros de Auendañ. tractat. de metu lil. 2. cap. 47. ex n. 1* † Nam repugnat primo iuri naturæ, vt docet 20

Susius lib. de Duell. iniust. Secundo, iure diuino, quo prohibitum est occidere, *Deut. 5. cap. 22.* & Deum tentare; *Deuter. cap. 6. Matth. 4.*

21 † Tertio iure Canonico, *cap. 1 cum alys de purgat. vulgar, cap. 3. de clericis pugnant. in duel. cap. 1. de torneament. cap. Monomachia. 3. q. 4.*

22 † Quarto Iure Ciuili, *L. 1. C. de gladiatorib. lib. 11.* & apud nos *l. fin. tit. 8. lib. 8. Recopil.* per quam correctæ sunt leges Flori, & Partitarum supra allegatæ, *Mencha. lib. qq. illust. cap. 13. & 49.* † Hodie autem non solum prohi-

23 betur, sed domini temporales, qui illud exercerẽt iudicium, vel consenserint, priuantur iurisdictione, & dominio locorũ in quo permisserint. Patrini excommunicantur, ac bonorum suorum confiscatione perpetua infamia deuinciuntur. Ipsiq; duello contendentes, vt homicidæ puniuntur, & si in ipso conflictu decesserint perpetua carent Ecclesiastica sepultura. Consiliumq; prebentes, atque expectatores excommunicationis reatu tenentur, vt decisum est in *Concilio Tridentino sess. 25. de Reformat. cap. 19.*

24 ¶ Fuerunt præterea aliæ purgationes vulgares ad ignotentiam ostendendam, ad quas frequens vulgus deuenit propter crebra periuria, & iurisiurandi contemptam Religionẽ, vt se innocentes ostenderent secundũ *Nauarrũ in Manual. cap. 11. ex n. 39.* † Quarum alia

25 fuit per Crucem de qua mentio fuit *in constit. Caroli Magni lib. 3. fol. 62.* Vbi inuenitur litigantes, *cruce, aut ceptro, vel fuste dicceptare.*

26 † Ex quo Crucem fuisse genus tormenti quidã voluerunt, quibus non assentior, sed crucem fuisse genus purgationis per sortes, quibus se ad crucem aliquam manus impones, vel eam amplectens, quis de crimine expurgabatur.

27 † Vel genus armorum, non ad diceptandum, sed ad purgandum inductum, vt de Rege Alfonso fratris sui isece in obsidione Zamorensi supecto ad crucem, seu arcum ligneum, vulgo *Vallestón de palo* se purganti narrat, *Marian. lib. 15.*

28 † Crucis iudicium etiam Frisones superstitiose exercebant, vt docet eorum Lex XIIII. Ritus Galis communis, apud quos *dicceptare cruce*, nihil aliud fuit, quam *crucis iudicio stare.*

29 † Quod quia Deum tentare est, non licet eo vti, nisi habita prius Dei reuelatione, vt de S. Arnulpho, ex Lotharinge Principe eremita, & Matensi Episcopo narrat *Fulgos. lib 6. capit. 9.*

30 ¶ Per Ignem fuit præterea alia purgatio, hoc est per rogũ, per prunas, perferrumq; incensum, vomeras, seu lateres, vel chirothecas ardentes, quibus innocentia probabatur, ti ille sus, quis abiret, sim, nocens haberetur, vt tradunt. *Turrecremat. in capit. consuluisti. 2. q. 4. Couarrub. lib. 1. de vera, & falsa propb. capit. 29. Martin del Rio lib. 4. Mgicar. q. 4. sect. 3. & 4. Maiol. tom. 3. colloq. 1. & tom. 2. colloq. 3.* † Huic iudicio non fuit certus vomerum 31 numerus, vt nec formę ferri certa species, vel pondus præfinitum: vt patet *ex Maiol. tom. 2. colloq. 3.* † Ricarda Caroli III. Imperatoris vxor adulterio infimulata ferro candenti manu apprehenso crimen diluit, vt narrat *Baior. lib. 4. Annal.* † Kunigundem Henrici 33 II. vxor candenti ferro pedibus nudis calcato se expurgasse confirmat *Fulgos. lib. 8. Miraculor. c. 1.* † Emmam quoque Angliæ Regi 34 nam ad constẽdam pudicitiam nudis pedibus super ignitos vomeres ambulasse scribit *Polyd. Verg. lib. 8. hist. Angl.* † Qui pyrã ingres- 35 li proband æ innocentię causa multos inuenio apud *Paul. Æmil. lib. 4. hist. Francor. Nicephor. lib. 5. c. 23. Crantzius lib. 4. Dan. ca. 24. Saxo lib. 10. Cæsarius lib. 9. Miracnlor. ca. 16 & 17. Villeg. in disput. hac de re edita post SS. vitas.* † Res quidem olim miraculi plena 36 ad imitationem fornacis Babylonis inducta, in quo Sydrach, Misach, & Abdenago Diuino Iudicio illesi seruati sunt *Daniel. c. 3.* † Pos- 37 trea non iniuria, sed iure sublata *c. fin. de purgat. vulgar. cap. Consuluisti 2. q. 4. cap. Memma cap. fin. d. 2. q. 5. capit. sententiam sanguinis, ne clerici, vel monachi.* † Nam miraculum petere 38 non necessarium tentare Deum est, *cap. Si nulla 23. quæst. fin.* Peccatum repugnas fidei, & religioni, vt probat *D. Thom. 2. 2. q. 76.* † Vn 39 de merito hanc purgationem, siue vulgarem diuinationem, vt vanam, & superstitiosam improbant *Abb. in cap. licet, ne clerici, vel monach. Ancharra. in d. cap. fin. 2. q. 5. Nauarr. in Manual. cap. 11. ex n. 39. Petr. Gregor. part. 3 Syntag. lib. 38. mem. 19. Nicol. Remig. lib. 3. de monolat. cap. 9. Damhauder. in Prax. criminal. cap. 45. Binsfeld. p. 2. Conf. ff. malefic. q. 1. Raph. de la Torre tom. 2. de vitiis opos. Relig. q. 97. art. 4. disp. 2.*

40 ¶ Per Aquam calidam, vel frigidam fuit præterea alia purgatio, siue diuinatio ad innocentiam comperiendam, quarum vterque vsus, vt superstitiosus prohibetur *in cap. consuluisti cap. Memma cap. in libro nanque 2. q. 5. capit. sententiam sanguinis, nec cleric. vel monach.*

41 † Quam ideo iudex non valet admittere, & specialiter in Magiæ crimine; vt tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. Nauarr. in Manual cap. 11. Petr. Gregor. in Syntag. lib. 48. cap. 19 And. Gail. libr. 2. de pace publit. capit. 7. n. 24.* † Alias peccauit mortaliter, quia contra legẽ facit *D. August. lib. 2. contra Faust. D. Thom. 1. 2. q.*

1.2.q.71.art.6. & in fero ſeculari grauiter eſt puniẽdus, vt qui à recepta ſententia ſine cauſa diſcendit *l.1.D. de offic. quæſtor. cap. 1.c. ne initeris, & vtrobique DD. de Conſtit.*

43 *Zeuall. in præct. ad præm.* † Inuenta eſt apud fideles, etiam à Gothorum tempore in Hiſpania, Luſitania, & India *Præſes Epiſcop. Cauarrub. lib. 4. var. cap. 23. Horoſ. Couarr. lib. 1. de vera, & falſa proph. cap. 29. Decianus tom. 1. Crim. lib. 5. cap. 48. n. 3. Enrriq. lib. 8. de Euchar. cap. 56. n. 5. Delrius. lib. 4. cap. 4. ſect. 3. & 4. Suarez tom. 3. p. 3. diſp. 67. ſect. 6. & tom 1. de Relig. lib. 1. cap. 3, ex n. 8. Brito p. 2. Luſitan. libr. 2. capit. 10. Maiol. tom. 2. colloq. 3. & tom. 3. coloq. 1.*

44 ¶ De calida aqua ſeu feruenti purgationem conſtat fuiſſe receptam legibus Longobardorum *l. 1, tit. 10.* Saxorum *l. 1. artic. 39.* Friſiorum *tit. 3. & 14.* & aliorum frequens in

45 *cap. nobilis 2. q. 4.* † Hanc igitur non ore bibebant, ſed manum in eam immitebant, vt narrãt *Annales Baior. lib. 4.* & exemplo catholici Diaconi cum Arriano diſputantis confirmat *Gregor. Turonenſ. lib. 1. de gloria martyr. cap.*

46 *81.* † De frigida eundem puto ritum ſeruatũ, & quandoq; Deum, vt in feruenti innocentis manũ ſeruaſſe innoxiam, ignis actione prohibita: ſic in frigida nocentis manum aliquando amburebatur, contrariam aquæ accionem tribuens, *vt tradit Ioan Malder. de virtus. Theo*

47 *log. qct. 10. cap. 8. dub. 11.* † Ad quod ita putandum me docet exemplum de Gandulphi vxore, quæ ſe adulteram negans in fontem tepidũ manum immittit, ad probandam ſuam aſſertionem, cui hæc accidit ſecundum Surium 11. Maij, *Ecce autem membris fere omnibus obrigeſcit, & in digitis, & brachio, quo vſque aqua pertingit, abſtracta cute nuda caro cerneretur.*

48 † Aliquando in aqua frigida quis totus mergebatur, vt docent *Abbas in cap. licet. in fine cleric. vel monach. Afflict. in conſtit. Neapolit, lib. 1. nu. 31.*

49 † Aliquando de crimine ſuſpectus ducebatur ad flumen, vel lacum, ibiq; ligabatur pedibus, manibuſq; & proijciebatur in aquas, ſi enataret innoxius habebatur. Sed hoc non eſt ſufficiens inditium, quia fagæ non mergũtur vel ex dæmonis pacto, vel ex naturali cauſa, quod eas aqua reſpuat, vt tradit *Petr. Binsfel. ſuffraganeus Treuirenſis in cõfeſſ. ma-*

50 *lef. cõcl. 7. dub. 1. f. 343.* † Quod à cæca Gentilitate habuit originem, qui aqua crimina purgari credebant, quib' irridet Propert. *Ah nimiũ facilis, qui triſtia carmina cedis, Fluminea poſſe tolli putatis aqua.*

51 ¶ Neq; obſtat in lege diuina aquæ probationem eſſe admiſſam in poculo zelotypiæ, *Numer. c. 5.* quia id vt cæremonialis veteris legis Euangelij promulgatione ceſsauit, vt notat *Doctiſs. concius & amicus meus P. Tho. Sanchez in Sum. tom. 1. lib. 2. cap. 24. num. 2.*

52 † Id enim miraculo fiebat, cæremonias legis veteris obſeruãtibus, quod hodie petere peccatum eſt grauiſsimum, quia eſt Deum tentare, quod apponitur Religioni, *D. Thom. 2.2. q. 97. ar. 3. late Suarez de Religione tom. 1. lib 1. cap. 2. ex n. 5. Raf. de la Torre vbi ſupra d. q. 97. art. 4. diſp. 2.*

53 † Dabatur aqua adulteris huiuſmodi, vt in his, quæ pecarunt punirẽtur, vt colligitur. d. Num. cap. 5. *& dabit aquas amariſſimas potu muliebris, in quibus cum execratione maledicta congeſſerat, quas cum bibe ret mulier vterus eius derumpebatur, & fœmora puſtreſcebant.*

54 † Aqua enim Coeuntibus dabatur ad animi motus ſedandos, & laſciuiæ crimen pætexendum vt notat *Iuſtus Lipſius. libr. 1. Elector. cap. 12.* nam vt ait Ouid. lib. 3 Amor. Eleg. 6.

Ne vt ſua poſſent intactam ſcire miniſtræ,
Deuecus hoc ſumpta diſſimulauit aqua.

Martial lib. 11b. 6. Epigram. 69.

Non miror, quod potet aquã tua Baſſa Catulle,
Sed miror, quod Baſſi filia potet aquam.

55 † Quare aqua Symbolum fuit luxuriæ, vt ſic merito Babylon mater fornicationis ſediſſet ſuper aquas, *Apoc. c. 7.* quo reſpexit, & illud Prober. 5. v. 15. *Bibe aquam de ciſterna tua, & delectare cum muliere adoleſcentiæ tuæ,* vbi poſterior pars priorem interpretatur, Martial lib. 14. Epigr. 130.

Ingrediare viam, cœlo licet uſque ſereno
At ſubitas nuſquam ſcortea deſit aquas.

CAP. XIII. De Proceſſus fulminatione, & ſententia in locuſtas, hirundines, &c.

SVMMARIVM.

1. *Animalia ſubeunt Eccleſiæ ſiue naturaliter ſiue à dæmone impellantur.*
2. *Animalia quomodo ſubeant excommunicationi.*
3. *Animalia, ex vi diuinorum verborum poſſint arceri ne noceant.*
4. *Chriſtus poteſtatem Eccleſiæ concedit ſuper irrationalia.*
5. *Muſcæ ex communicatione mortuæ ſunt.*
6. *Hirundines eiectas Cordubæ ab Eccleſia maiore per excommunicationem.*
7. *Arbor areſacta ab excommunicatione.*

8. *Animæ purgatorij virtute clauũ iubantur.*
9. *Dæmon incubus excomunicatus.*
10. *Dæmones ſubiciuntur rebus materialibus.*
11. *Serpentes excomunicantur, vt incantantur.*
12. *Aſpidis datur, qui exaudiat vocem incantantis.*
13. *Animalia ab Adamo ſuis vocata nominibus obediebant.*
14. *Inanimata voci hominis virtute diuina obediunt.*
15. *Excomunicatio debet fieri medio proceſſu.*
16. *Cordubæ, Toleti, & alterius ſententia excommunicationis lata eſt in bruta.*
17. *Proceſſus, & ſentẽtia ferri non poteſt in irrationalia.*
18. *Excommunicationis ludibrium eſt ea animalibus præfigere.*
19. *Sententia excomunicationis ferri non poteſt in animalia ex conſenſu Pontificis, & reipublicæ vtilitate.*
20. *Excomunicatio ferri non debet in animalcula, quamuis conſtet malum ceſſaturum.*
21. *Proceſſus, & lis contra irrationalia ſuperſtitioſus.*
22. *Lites, & ſententiæ aduerſus locuſtas ne noceant, ſuperſtitioſæ.*
23. *Animalia percipere vim excommunicationis, erroneum eſt.*
24. *Eccleſiæ poteſtas in excommunicatione dirigitur in hominem, & non in bruta.*
25. *Excõmunicationis effectus eſt pribare homines communione fidelium, &c.*
26. *Eccleſiæ poſtatas quare in bruta nõ extendatur.*
27. *Animalia non poſſunt impediri ab Eccleſia ne noceant, niſi deprecatione in Deum.*
28. *Excõmunicatio determinata in locuſtas, ridicula eſt.*
29. *Iuriſdictionem Eccleſiæ in excomunicatione ad locuſtas extendere hæreticum eſt.*
30. *Locuſtæ non ſunt capaces percipiendi excõmunicationem.*
31. *Dæmon quare non poteſt excommunicari.*
32. *Execratio, vel abiuratio exorciſmorum alia eſt quam excommunicatio.*
33. *Poteſtas Eccleſiæ non exercetur in bruta, Matth. c. 18.*
34. *Excõmunicatio alia eſt, quam gratia gratis data, Matth. cap. fin.*
35. *Exorciſmus habet poteſtatẽ impellendi dæmonem, non impediẽdi concurſum cauſarũ naturalium.*
36. *Authores damnati eorum opera damnata cenſentur.*
37. *Hæretici, & eorum ſequaces fugiendi.*
38. *Eccleſia in mortuos nõ habet iuriſdictionẽ.*
39. *Præcibus ad Deũ fuſis cum rebus materialibus poteſtatem habent in dæmonem.*
40. *Salomonis radix nuncupata pactũ habuit latentem.*
41. *Exorciſmi ad quos inſtituitur proceſſus, ſunt ſuſpecti.*
42. *Proceſſus, & ſententia aduerſus irrationalia ſunt pacto ſuſpecta.*
43. *Animalia non pactuntur ab excommunicatione, ſed iuſto Dei iudicio.*
44. *Dæmones ſuperſtitionibus ſe ingerentes ſolent animalia expelere.*

ANIMALCVLA huiuſmodi ſubdi proceſſui Eccleſiaſtico, & ſentẽtiæ excommunicationis, ſiue naturaliter, ſiue à dæmone impellantur, expreſſe tenent, *Fœlix Maleollus canonicus Tugurinus in Malleo malef. tom. 2. lib. 6. Iacob. Sprenger. in Mall. d. tom. 2. q. 2. cap. 1. Caſſaneus conſ. 1. n. 123. p. 5.* † Et probatur ratione, nam licet animalia huiuſmodi non ſint capacia rationis, vt in eis proceſſus dirigatur, & ſententia feratur excommunicationis, eius poteſtati ſunt obnoxia, & Eccleſiæ iuriſdictioni ſubiecta, vel ex illo Matth. c. 18. *Quodcumque legaueris ſuper terrã, erit ligatum, & in cœlis*, animalia autem huiuſmodi degunt ſuper terram, ergo ſubiecta ſunt excomunicationi, de qua dicta verba intellegunt *D. Thom. Eutymius, & alij.* † Vnde licet talia animalcula non ſint prædita ratione, nec ſignificationem verborum caleant, quibus præcipiuntur, exire, & locum deſerere, & excommunicentur, poſſunt tamen, ex vi verborum diuinorum arceri ne noceant, D. Marc. capit. 26. *In nomine meo dæmonia eijcient, ſerpentes tollent.* &c.

† Nam cum Chriſtus Dominus Eccleſiæ ſuæ hanc poteſtatem ſuper irrationabilia tradiderit, illam in ea durare certum eſt, cum dona Dei ſint ſine pœnitentia, ergo poteſt Eccleſia locuſtas, & brucos, & alia huiuſmodi gladio excommunicationis à malis inferendis arcere.

¶ Confirmatur, quod hæc poteſtas ſit in Eccleſia, ex vſu, & exercitio tãlis excommunicationis, nam excommunicaſſe muſcas, eo quod diuina officia impedirent, quæ ſtatim mortuas eſſe narratur *in hiſto. D. Bernardi de geſtis illuſtr. Ordinis.* † Et Cor-

dubæ fama eſt quendam Vicarium Generalem eius Epiſcopatus in hirundines formaſe proceſſum, quæ templo maiori oſtrepentes diuina impediebant Officia, & creato acuſatore, & defenſore, ſerbata forma iudiciali ſententiam in eas tuliſſe, qua precipit ſubpœna excommunicarionis à templo exire certo præfinito termino, intra quod omnes euanuerunt, & vſque in preſens non intrant, *vt audiui à Genitore meo D. Michaeli Hieronymo Torreblanca ſe ita à maioribus ſuis audiuiſſe.* † Et cum quidam latro in Delphinatu Breuiarum furaſet, illumque inforamine arboris abſconditſſet, lata ſententia excommunicationis, arbor aruit, & decidit, & Breuiarium ſic patefecit, *vt narrant ex S. Vincentio Ferrer, & alijs Martin. del Rio libr. 3. Magic. p. 2. q. 4. ſect. 8. Petr. Cenedo in qq. Canonic. q. 18. ex n. 1.*

¶ Neque obſtat Eccleſiam non habere iuriſditionem in locuſtas, & muſcas, &c. nam licet directo non ſubiaceant, indirecto tamen poſſunt cenſuris Eccleſiaſticis feriri, nam animæ purgatorij non ſunt immediate ſubiectę iuriſdictionis, & tamen poteſtas clauium ad eas extenditur, qua indulgentias, & alia pribilegia eis conceduntur, *D. Thom. ſent. 4. diſt. 45. q. 2. Caietanus. tract. 2. de Indulg. 2. q. 5. ſeu opuſc. 27. q. 5.* † Et ex hac poteſtate poteſt mortus pribari ſepultura Eccleſiaſtica, & ſuffragijs, & abſoluendi ab excommunicatione, quamuis ſit extra iuriſdictionem Eccleſiæ, ergo animalia huiuſmodi excommunicari, nam hac de cauſa D. Bernardum excomunicaſſe dæmonem incubum, & liberaſſe puellam legitur *in Mall. d. p. 2. qu. 2. capit. 1.* † Et non ſolum excomunicatione abigitur dæmon, ſed alijs rebus etiam naturalibus, vt iecore piſcis, *Tob. capit. 6.* melodia Dauidis, *Reg. 1. capit. 16.* Radice Salomonis, *Ioſeph. antiq. liber. 1.*

¶ Præterea locuſta, & hirundo eſt ſubiectum capax percipiendi vim excommunicationis, ex eo, quod Fælix Malleolus aſſerit calere vim verborum, quibus vocantur, excommunicantur, & incantantur, Pſalm. 57. *Sicut aſpidis ſurdæ obturnantis aures ſuas, ne exaudiat vocem incantantis.* † Nam datur verum animal aſpidis, expers rationis, quod exaudiat vocem incantantis concors ſententia eſt Theologorum cum *Diuo Thom. 2. 2. q. 96. artic. 4. ad. 2. Diuo Bernard. pſalm. 14.* † Quare mil mirum ſi locuſtæ audiant vocem excommunicationis, cum animalia omnia ab Adamo ſuis nominibus vocata obedirent, vt docet *Benedictus Perera in Geneſ. 2. tom. 1. liber. 3. verſi. 2.* † Quin non ſolum animalia, ſed inanimantia verbis obediunt hominis, nam Dominus præcipit Moiſi, vt alloqueretur ad petram, *Exod. capit. 17.* legem, & preceptum poſſuit aquis, *Iob. capit. 38. ver. 11. Prouerb. capit. 8 verſ. 29. Apoſt. ad Roman. 4. verſ. 17.* & Chriſtus Dominus imperabit mari, *Matth. c. 26.* & comminatus eſt vento *Marc. c. 4.*

¶ Cum ergo locuſtæ, & alia huiuſmodi poſſint excomunicari, medio proceſſu fieri debet, nam excommunicatio eſt actus iuriſdictionis contentioſæ, ideo debent citari, & dare defenſorem, ne acta corruant, *capit. reprehenſibilis de apellat. capit. Sacroſancta, de ſent. excommun. capit. ſancitum eod. tit. lib. 6. Bonacin. de cenſur. in comm. diſp. 1. q. 1. p. 8. & 9.* † Sic enim audiuimus talem excommunicationis ſententiam non ſolum Cordubæ, ſed Toleti, & alijs in locis latam fuiſſe contra huiuſmodi animalcula, & malum ceſaſſe, vnde ſi licita non eſſet, non toleraretur, nec effectũ ſortiretur. Terra enim maledicta fuit, *Gen. c. 3.* & locuſtæ increpantur, *c. reuertimini 16. q. 1.* & maledicũtur, *1. Sãcti viri 14. q. 3*

¶ Sed his non obſtantibus contratia ſententia vera eſt, & tenenda, tam in iudicando, quam in conſulendo, nempe huiuſmodi proceſſus non licere formare contra iſta, vel ſimilia animalcula, nec in ea ſententiam excommunicationis ferre, nan vt ait D. Thom. 2. 2. q. 90. art. 3. *Vanum, & ſuperſtitioſum eſſe huiuſmodi creaturas irrationales excommunicare.* † Eſt enim excommunicationis ludibrium in animalia huiuſmodi ea præfigere, vt his verbis eleganter docet Domin. Soto, ex illuſt. Dominic. familia Reg. Confeſſ. lib. 5. de Iuſ. & Iur. q. 12. art. 2. *Abſit tanta ſacrorum irriſio, quanta fieri inter aliquos ruſticos fertur, nẽpe quod locuſta, & bruchos patrono illis ac procuratore conſignatis in iudicium, euocentur, & conteſtata lite, cauſa vtrique agitetur, ac demum anathematis pœna exterminẽtur.* † Quod neq; ex conſenſu Pontificis, nec reipublicæ maxima vrgente neceſitate, & certa ſcientia, quod malũ ceſſauerit, poſſe fieri in hunc modum teſtatur Nauar. vol. 2. conſilior. lib. 5. conſ. 52. n. 11. *Ex predictis infertur Sanctiſſimum Dñm noſtrum, neque vllum alium Pontificem, vel ſacerdotem debere conſulere, mandare, vel vti proceſibus, & ſimbus ſententiarum relatarum à prefato Caſſaneo, neq; aliorũ ſimilium.* † Et n. 12. *Neq; obſtat quod præfatæ ſententiæ operatæ fuerint liberationẽ à vexatione prædictorũ animaliũ, quia illa nõ probenit ex bonitate, ac virtute ſententiarũ, ſed ex poteſtate diaboli,*

qui

qui abstulit illa animalia de terris, omnes nocebant, vel occidit ea, etiã subito, ad persuadendũ cupientibus illã libertatem prouenire ex bonitate præfatorum processuum, & sententiarum, & sic continere, & manutenere confidentes in eis in peruersis superstitionibus.

21 ¶ Satanas enim magnopere cupit vanis superstitionibus homines illudere, vt eos à cœlestibus curis semotos, facilius ad cœnosa terrena que seducat, qua propter his vanis processibus, & sententij irridet concius, & amicus meus Thom. Sãchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 42. num. 39. *Superstitiosum, & vanum est, quod quidam irrationalium borum adiuratores admiscere solent: quandoque enim se iudices constituunt ad dirimendum litem inter hac irrationalia, & plebem, cui nocent, instituuntque procuratorem, & advocatum,*

22 *&c.* † Quæ omnia vt imposturas diaboli in hæc verba reijcit doctissi. Mart. del Rio lib. 6. Mag. disq. monit. 11. *Blasfemum esse hanc censuram sic derisui & ludibrio haberi, non secus ac siquis sub pœna excommunicationis iuberet canibus ne latrarent, ac lupis ne vllularent, aut vulpibus ne galinas raperent, sic & locustis præcipere ne depascãtur prata, germina, eũ sint illorũ cib', & adstruẽtes huiusmodi excõmunicationẽ, & processerit impostores, &c.*

23 † Vnde referẽs placita Fœlicis Malleoli & Casanei, in hęc verba asserit Moura de Incant. sect. 2. p. 2. nu. 11. *Quod animalia percipiant vim excõmunicationis, & exorcismorũ, erroneũ est, vt asserit D. Th. 2. 2. q. 90. art. 3.*

24 ¶ Ratio suadet, quia licet de fide sit in Ecclesia extare potestarem inferendi censuras, tamen hęc potestas solum dirigitur in hominem vivum ratione, compotem, baptizatum, subditum Ecclesiæ, vt docent *Suarez de Censur. disput. 1 sect. 2. Bonacin. de Censur. tom. 2. disp. 1. q. 1. pun. 4. ex num. 6 & disp. 2. q. 4. pun. 9. Coninch. disp. 13. dub. 6. numer. 47.*

25 † Eius effectus est priuare eum in quem dirigitur aliquibus bonis spiritualibus communibus, vt consortio fidelium, participatione sacramentorum, & communibus Ecclesiæ suffragijs, *vt per DD. in cap. 1. & in cavit. de nobis de sent. excomm. Suarez vbi sup. disp. 9. sect. 1. n. 2. Bonac. d. disp. 2. q. 2. pun. 1. ex n. 3.*

26 † Sed sic est quod locustæ & alia huiusmodi animalia, nõ sunt homines, nec ratione prædita, nec baptizata, ergo Ecclesiæ potestas ad illa non est instituta, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 90. art 3. Bonac. tom. 2. disp. 2. q. 4. p. 9.* † Animalia enim huiusmodi quatenus nocent, natura sua, possunt impediri ab Ecclesia per solam deprecationem ad Deum flectendum, vt illa impediat, si mobentur à demone ad nocendũ, possant pelli per exorcismos, vt notat *Valle de Moura vbi sup. d. sect. 1. cap. 2.* † Vti vero excõmunicatione immediate determinata in locustas ridiculum, & vanum est, nã est actus iurisdictionis contentiosæ, quæ in non subditum nullatenus ferri potest, *capi. 2. §. statu, de Constit. lib. 6.* † Æquiparare autem iurisdictionem Ecclesiæ circa concessionem indulgentiarum, pro animabus purgatorij, & potestatẽ excommunicãdi locustas, hæreticum est, nam indulgentiæ conceduntur per modum suffragij, & non per modum iuditij, vt tradit *Bonacina vbi sup. disp. 6. q. 1. p. 6.* 28 29

¶ Locustę tãdẽ nõ sunt capaces percipiendi vim excõmunicationis, cũ actus perceptionis huiusmodi solũ cõpetat creaturis rationalibus, quarũ nõ sunt locustæ ideo eas excõmunicare vonũ est, cũ neq; effectus excõmunicationis sint capacia, vt tradũt *D. Th. & Naua. vbi sup.* † Dæmõ similiter nõ potest excommunicari, cũ neq; sit intra Ecclesiã, neq; de illo emendata correctio speretur, cum ratione status nullum morale opus possit efficere. *D. Th. 1. 2. q. 95. art. 1.* † Neque pro excommunicatione intelligi potest execratio, vel adiuratio, vt in inxorcismis fit, quia exorcismi & adiurationes ex fide, & sanctitate Ecclesię vim habent, nõ ex processu & iudiciali sententia, cum quibus nihil habet commune. 30 31 32

¶ Neq; obstat illud *Matth. 18.* quia potestas illa data Ecclesię in homines Christianos exercetur, non solum in absoluendi á peccatis potestate, quam ligandi per censuras, non autem ad sententias ferendas in bruta animalia. † Neq; etiam obstat illud *Marc. c. fin.* quia minime de excõmunicationis sententia per processum agitur, sed de gratijs gratisdatis Apostolis & alijs pro Ecclesiæ plantatione, independente ab omni actu externo, vt notat *Valle de Moura d. sect. 2. c. 8. n. 11. & c. 9. n. 37.* 33 34

† In exorcismis potestas adest ad expellendos dęmones, nõ ad impediẽdũ concursũ causarũ naturaliũ, ideq; ex meritis Christi, non ex sententia excõmunicationis in eis prolata. 35

¶ Neq; obstat Malleoli opinio, quia autor damnatus est, ideo eius sententia exibilanda est; nam ex c. 4. de hęretic. sic habetur, *eũ Celestinus atq; Pelagius in Ephesina Synodo sint damnati, quomodo poterunt illa capitulla recipi, quorũ damnantur autores?* † Malleolus autẽ inter primæ classis prohibiti authoris reperitur vt affirmat. *Mart. del Rio lib. 3. p. 2. q. 4. sect. 8.* At tamen Casaneus in Malleoli errare, fuit pro lapsus, ideo explodendus, vt tradit *Nauarrus vol. 1. consilior. libr. 5. consil. 52. ex* 36 37

38 *num. 11.* † Neque minus obſtat exem-
plum de Eccleſiæ iuriſdictione in mortuos,
quia excommunicari mortui nõ poſſunt, cum
in illis Eccleſia non habeat iuriſdictionem,
Couarrub. in cap. alma mater de ſent. excomm.
relect. 1. §. 11. num. 8. Vazquez tract. 3. de ex-
39 *comm. dub. 17. nu. 6.* † Ad excommunicatio-
nem D. Bernardi in dæmonẽ incubum, non
de abſoluta debet intelligi, quia depoteſtate
illius externa non conſtat, ſed de præcibus, &
ſanctitate illius viri, vt de oratione Tobiæ, &
iecore piſcis ad quod Angelus dæmonẽ pel-
40 lit, *Serarius ad illud Tob. 8.* † De radice Salo
monis non eſſe vim naturalem, nec diuinam,
ſed pacti latentis docet *Pineda de reb. Salo-*
41 *mon. libr. 3. cap. 29. num. 6.* † Exorciſmi ad
quos inſtruitur proceſſus, vt ſuſpecti pacti ioi
ti cum dæmone habendi ſunt, *D. Thom. 2. 2.*
q. 96. & in opuſc. 25. de ſortib. cap. fin. Simãc.
de Catbol. inſtitut. titul. 62. num. 33. cum alijs
à Merelatis in Epitome de Mag. lib. 2 cap. 9
num. 10. & 33.

42 ¶ Vnde hos proceſſus, & ſententia in
huiuſmodi animalcula lata, vt ſub pœna ex-
communicationis a finibus exeant, vt pa-
cto ſuſpecta damnantur, *D. Thom. 2. 2. quæſt.*
90. art. 3. Soto de Iuſtit. lib. 8. quæſt. 7 artic. 3.
Ciruelo de Superſtit. par. 3 capi. 20. Henrriq.
libr. 3. de Excommuunicat. cap. 25. numer. 1.
Gregor. de Valent. 2. 2. diſput. 6. quæſt. 8. punt.
2. Martin. del Rio lib. 3. Magic. par. 2. quæſt.
4. ſection. 8. P. Suarez de Cenſur. tom. 5. diſput.
5. ſectio. 1. & tom. 2. de Religion. lib. 4. cap. 2.
ex nume. 12. P. Thom. Sanchez libr. 2. Decal.
capit. 42. numer. 37. Nauarr. in Manual. cap.
23. num. 13. & lib. 5. conſil. 51. Man. Rodrig.
43 *in Summ. cap. 78. num. fin. par. 1.* † Neque
obſtat, quod aliquando his cenſuris animalia
exeant, vel nocere deſinant, & arbores ab
excommunicatione areſcant, & ſimilia, quę
Dei potius iuſto iudicio, quam cenſuræ refe-
renda ſunt, vt docent *Marti. del Rio vbi ſup.*
& libr. 6. anacephaleoſ. mon. 11. Suarez, &
Sanchez, vbi proxim. & Ego in Epitome de
44 *Mag. lib. 2. cap. 9. num. 14.* † Aliquando enim
quia dæmones ſe ingerere ſolent ſuperſtitio-
nibus, animalia huiuſmodi expellunt, vel man
ſueſcunt, ne noceant, vt homines ſeducant,
vt credant mendatio, nam Marſus, & alij ver-
bis animalia incantabant Lucil. in Satyr.
libr. 20.

Marſu columbas
Diſrumpit cantu, venas cũ extenderit omnes
Sil. Italic.

Serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tactuq; graues ſopire chelydros.

CAP. XIIII. De Superſtitioſa cognitione futurorum, præſentiũ, & præteritorum.

SVMMARIVM.

1. *Futurarum ſolus Deus cognitor eſt.*
2. *Deus cognoſcit non ſolum futura poſibilia, ſed contingentia.*
3. *Dæmones nec poſibilia, nec contingentia cognoſcere poſſunt.*
4. *Deus ſolus eſt qui futura poteſt cognoſcere.*
5. *Futura quia non dum exiſtunt, niſi à Deo cognoſci poſſunt.*
6. *Deus cognoſcendo ſuam eſſentiam alia cognoſcit.*
7. *Cognitio diuina ad vniuerſalia & ſingularia ſe extendit.*
8. *Deus cognoſcit vnumquemque effectum in ſe, & ordinem ad cauſas.*
9. *Cognitio futurorum omnibus puris creaturis denegatur.*
10. *Intellectus humanus quare non poßit cognoſcere futura.*
11. *Futura ante quam fiant, quare non cadant ſub intellectu.*
12. *Dæmones quare futura cognoſcere non poſſunt.*
13. *Futura in ſe, vt ſupernaturalia myſteria, dæmones cognoſcere non valent.*
14. *Futura, quæ pẽdẽt ex arbitri humani libertate dæmones non cognoſcunt.*
15. *Futuros non neceſſarios, ſed contingentes, dæmones non cognoſcunt.*
16. *Dæmones quare in oraculis ſubdolis verbis, & ambiguis vterentur.*
17. *Oracula dæmonum ambigua ne de mendatio accuſarentur.*
18. *Futura quæ habent cauſam determinatam à dæmone cognoſci poſſunt.*
19. *Diabolus ex naturali ſcientia multa cognoſcit.*
20. *Diabolus diuturna rerum experientia quã multa agnoſcit.*
21. *Diabolus ex intellectus ſubtilitate multa conſequitur.*
22. *Diabolus multa poteſt prædicere, quæ ſcit (Deo permittente) ſe poſtea faſturum.*
23. 24. 25. *Regnorum euerſiones, & ſimilia quæ dæmoni ſunt denegata, quare poſſit ea prædicere.*
26. *Diabolus omnibus hominibus ſapientia, & rerum experentia antecellit.*

27. *Futura*

27. *Futura quæ ex causis naturalibus dependent dæmones prædicere possunt.*
28. 29. *Futura naturalia, quæ ab aliis causis possunt impediri non certo, sed coniecturatè dæmones prædicunt.*
30. *Morbi euenta melius quam medicus potest dæmon prædicare.*
31. *Cognitio coniecturalis dæmoni non est denegata.*
32. *Diabolus in naturalibus superior est, non solum hominibus sed multis Angelis.*
33. *Dæmones multa prædicere possunt, quæ non uerunt ex scriptis Prophetarum.*
34. *Dæmones quam multa cognoscunt ex reuelatione bonorum Angelorum.*
35. *Dæmones non sunt capaces diuinæ reuelationi, nec illustrationi.*
36. *Peccatores quandoque Prophetarunt ex reuelatione diuina.*
37. *Reuelatio diuina non semper fit cum mentis illustratione.*
38. *Dæmones multa cognoscunt ex impressionibus cœlestium, &c.*
39. *Dæmones multa futura cognoscunt ex signis à Deo missis.*
40. *Dei charitas erga nos ita se ostendit vt nõ feriat, nisi prius admoneat.*
41. *Præsentia, & præterita quamtumbis à nostra cognitione desita, possunt dæmones reuelare.*
42. *Diabolus quare longe desita posit instanti reuelare.*
43. *Apollonius dum Ephesi esset exclamauit Romæ interfici Domicianum.*
44. *Cogitationes cordis signis manifestatas possunt dæmones renunciare.*
45. *Cogitationes quæ ad actum externum non erupuerunt non possum dæmones cognoscere.*
46. *Signa cogitationum, ea debent esse quæ ab aliis puris creaturis cognosci valeant.*
47. *Cogitationes supernaturaliter assequi dæmones, hæreticum est.*
48. *Dæmones possunt phantasiam ita turbare, vt nil aliud logitare queat, quam ab eo fugestum.*
49. *Cogitationes præsentes præterita, & futura sunt ex Deo reseruatis.*

1 VTVRORVM omnium solus Deus cognitor est, quia est actus purus perfectissimæ cognitionis, *D. Aug. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & seqq. & libr. 5. ad Genes. ad liter. c. 15. & 18. D. Th. p. 1. q. 14. art. 1. Aristot. de Anima, lib. 2. text. 124.* † Non solum rerum possibilium, quę possunt esse, & aliquando futura sunt, sed etiam contingentium, quæ possunt esse, & non esse, *D. Thom. d. q. 14. & 15. & de malo. q. 16. art. 7. & de verit. q. 2. art. 12. ad 1. 2. 3. 9. & 10. & lib. 1. contra Gent. cap. 16.* † Quæ à dæmone minime cognosci possunt, quia possibilium cognitio requirit scientiã simplicis intelligentię, contingentium autẽ scientiã visionis, quę solius Dei sunt, Isaias cap. 41. v. 23. *Annunciate nobis quæ ventura sunt, & sciemus quia Dij estis.* † Nam Deus solus est, qui futura potest cognoscere, vt in eius persona sic testatur idem Isai. capit. 45. *Ventura interrogate me,* & capit. 46. *anuntians ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ nec dum facta sunt,* Sapient. cap. 8. *Signa, & monstra scit ante quã fiant, & euentus temporum, & seculorum.* † Nam futura cum nondum existant à nullo cognosci possunt, nisi à Deo de quo scriptum est ad Rom. cap. 4. *vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt,* quia quemadmodum se habet res ad esse, ita se habet ad cognitionem, *Scholastici in sent. 2. dist. 7.*

¶ Deus enim cognoscendo suam essentiam, alia cognoscit, sicut cognitio artificis, qui ex artis suę cognitione etiam ea, quę nondum artificiata cognoscit, vt dicit *D. Th. lib. 1. contra Gentes cap. 66.* quia esse Dei est suũ intelligere, quod cũ infinitum sit, infinita cognoscit. *D. Th. d. c. 69. & p. 1. q. 14. art. 12.* † Et sic Deus tam in suis met cautis vniuersalib', vniuersa cognoscit, quam particularibus, nã diuina cognitio se extendit ad singularia, prout sunt in se ipsis, Hierem. cap. 1. *prius quam te formarem in vtero noui te,* Ecclesiast. cap. 1. *Domino ante quam crearentur omnia sunt cognita.* † Nam cũ Deus sit cognitor totius esse, cuius est principium, cognoscit vnum quẽq; effectum, non solum in se, sed etiam ad ordinem, ad quaslibet causas proximas, vt docet *Angelicus D. Thom. d. lib. 1. capit. 66. vsque ad 69. Ioan. Azor part. 1. instit. moral. libr. 9. cap. 24. quæst. 1. & 2. Graff. lib. 2. decis. cap. 3. nume. 7.*

¶ Vnde cognitio futurorum omnibus puris creaturis denegatur, Act. Apostol. capit. 1. *Non est vestrum nosse tempora, & momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Nam vt ait Arristotel. libr. 2. Periarm. *de futuris contingentibus non est determinata veritas.* † Nam cum humanus intellectus non cognoscat, nisi per organa sensus, non potest cognoscere futura, quæ nondum existunt, cũ dicat sapiens Ecclesiast. cap. 10. *Ignorãt homines quid ante se fuerit, & quid post*

futurum

11 *futurum sit, quis poterit indicare?* † Futura enim ante quam fiant non reducuntur adesse, ideo homines de illis nil proferre valent, *Aristot. de anima lib. 2. text. 122.* quia vt ait Vergil. Æneï. 10.

Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ.

12 ¶ Dæmones autem, & si intellectu hominibus superiores sint, nam cum sint Angelicæ substantiæ, in naturalibus hominib' præferuntur, futura tamen cognoscere non valent, quia futura non subiacent intellectuali substantiæ, vt docent *Tertullian. in apolog. cap. 21. Origen. Periarch. libr. 4. Euseb. libr. 5. præparat. Euang. cap. 10. D. August. lib. de diuinat. dæmon. cap. 3. & lib. 2. Retract. cap. 30. Damascen. libr. 2. de fide capit. 4. Anselm. de casu diabol. cap 21. D. Thom. par. 1. quæst. 56. & quæst. 16. de dæmon. artic. 3. Simanc. de Cathol. institut. titul. 21. ex num. 4. & titul. 62. ex num. 1. & titul. 63. num. 10. & in Enchirid. violat. Relig. capi. 8. nu. 9. Petr. Gegor. in Syntag. iur. lib. 34. cap. 7. ex numer. 3. Farinac. de hæretic. quæst. 181. §. 1. nume. 6. Episcopus Campanill. diuers. iurisc. Canon. rub. 11. cap. 26. nume. 94.*

13 † Nam futura, pro vt in se ipsa considerata, vt supernaturalia mysteria fidei, Iudicij diem, mutationes Regnorum, & similia, quæ non habent causam dependentem à naturali, nullatenus à dæmone cognosci valent, vt tradũt, *D. August. d. cap. 3. & lib. 2. de Genesi ad liter. capit. 17. Tertulian. Origen. & alij vbi supra.*

14 † Item quæ pendent ex arbitrij humani libertate, vt quid cras facturus sim, vel cogitaturus, &c. nam vt ait Genes. cap. 4. *sub te erit appetitus tuus*, & ita à dæmone cognosci non possunt, quia vt ait Apost. Corinth. 1. cap. 2. *Nemo nouit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis.*

15 † Vnde euentus liberos, siue exemptos, à causalitate rerum temporalium, aut futuros, non necessarios, sed constingentes à dæmone cognosci non valent, vt docet *D. Aug. vbi supra, & lib. 3. de Trinit. capit. 5. 6. & 7. D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 6. & 7. Castro. lib. 1. de iusta hæreti. punit. cap. 14. Franc. Suarez de Relig. lib. 2. capi. 8. Grilland. de sortileg. quæst. 10. num. 2. & quæst. 11. ex numer. 1. Farinac. tom. 1. quæst. 20. ex num. 79.*

16 ¶ Quæ quia dæmon certo non nouit, quando de huiusmodi rebus interrogatur, ne apud cultores suos pondus authoritatis amittat, subdolis, & equivocis verbis vtitur, vt interprætibus suis, signorumque suorum coniectatoribus culpa tribuatur, quando vel decepti fuerint, vel mentiti, vt tradunt *D. August. de diuin. dæmon. d. capi. 6. capit. sciendum 26. quæst. 3. Grilland. d. quæst. 6. nume. 7.*

† Vt in quacumque parte se res vertat, de- 17
mendatio non possit accusari, vt de multis
Oraculis referunt, *Cicero. lib. de diuinat. Eu-*
2 *seb. libr. 4. præparat. Euangel. capit. 1. & lib.*
5. cap. 6. & lib. 6. cap. 10. Grilland. d. quæst. 6.
num. 7. referens illud, *Aiote Æacidam Roma-*
nos vincere posse.

¶ Alia autẽ futura, quæ habent causam de- 18
terminatam & infalibilem ad eorum esse producendum, vel fallibilem, quandoque tamen veram dęmones cognoscere valent, lumine intellectus, quia licet sit obtenebratus, per pribationem luminis gratiæ, est tamẽ lucidus lumine intellectualis naturæ, quia eis lapsu naturalia immutata non sunt, vt docent *Dionys. lib. de diuin. nomin. c. 4. D. Th. p. 1. q. 64, art. 1 & sent. 2. dist. 7. q. 2.* † Nam ratione scientiæ 19
dæmon multa cognoscit, quæ iacent rebus naturalibus, quia est optimus Theologus, Iurista, Medicus Philosophus, Mathematicus, Astrologus, Arithmeticus, Dialecticus, & cæterarũ scientiarum peritissimus, vt tradunt *D. Aug. lib. de natura dæm. c. 1. 2. 3. & 4. Silvester. lib 2. de Strigimag. c. 13. & lib. 2. c. 7. Grilland. de sortileg. q. 6. nu. 11. Petr. Benisfeld. ad tit. C. de malef. & Mathe. in Rub. not. 10. Lel. Zecchius in summ. c. 21. ex n. 2.* † Item diuturna experientia non modica sibi comparauit, 20
melius quam hominibus, quorum vita breuis est, nam dæmones ante orbem creati sunt, & non senescunt, & sic eos quotidie multa experientia adisci tradit *Guil. Parisiens. p. 2. de vniuers. c. 114. Binsfeld. d. not. 10. Tho. Sanch. Decal. lib. 2. c. 38. n. 7. & 8.* † Nouit namq; ex 21
subtilitate intellectus rerũ naturalium facultates, & hominũ inclinationes, mediante appetitu sensitiuo, vt docent *D. Aug. lib. de natura dæmon. c. 5. & 6. Suarez de Relig. lib. 2. c. 8. Spreng. in Mall. p. 2. q. 1. c. 2. Benisfeld. vbi sup. concl. 6. Thom. Sanch. d. c. 38. ex n. 7. Petr. Greg. d. c. 7. n. 5. & c. 8. n. 7.* † Et cum accipiãt persæpe potestatem à Deo, morbos im- 22
mitẽdi, & ipsum aërem viciandi, morbidumque reddendi, & peruersis atque amatorib' terrenorum mala suadendi, & similia, potest ea prędicere, quę scit Deo permitente se postea facturum, *cap. sciendum. 26. quæst. 4. D. Aug. lib. de diuinat. dæmon. cap. 6.*

¶ Vnde primo euersiones Regnorum, & 23
alia futura contingentia, quæ dæmon certò scite non potest, probabiliter tantum, & coniecturam faciens poterit prædicere, vt tradunt *Euseb. de præparat. Euang. d. cap. 10. August. de diuinat. dæmon. d. cap. 5. & 6. Damascen. libr. 2. de fide cap. 4. Grilland. d. q. 6. nu. 3. Horosc. de Couarr. lib. 1. de vera proph. cap. 14*

† Quare

24 † Quare sepe contingit vt aliam sibi prædicat, quod Deus hunc, vel illum populum sit puniturus, quod talis exercitus gladio, famæ, aut peste affligetur, & quod talis à tali sit occidendus, & alia huiusmodi, vt tradunt *D. August. vbi supr. Martin. del Rio lib. 4. magic. c. 2. q. 2. Raph. de la Torre. tom. 2. de vicijs oppos. Relig. q. 95. art. 2. disp. 1.* † Item quod Princeps desolio sit exturbandus, vel affligendus, vel strage periturus, nam id diligentia coniuratorum, socordia, & incuria cabendi, vel pellendi hostis potest colligi, vt docent *Basilatius apud Nicet. lib. 3. Chronic. Petr. Greg. in Syntag. p. 3. lib. 34. cap. 7.* † Nam cum hæc ab alijs hominib⁹ coniecturate cognosci valeãt, multo melius à dæmone, quia sapientia, & rerum experiontia longe alijs hominibus antecellit, vt tradunt *D. August. lib. de natura dæmon. c. 3. & lib. 10. ciuit. Dei, in c. nec mirum. 26. q. 5. D. Thom. q. 16. de dæmon. art. 5.*

27 ¶ Secundo prędicere potest, quę ex causis necessarijs dependent, quę ab alijs naturalib⁹ nequeunt impediri, vt solis eclypses, astrorũ coniunstiones, & similia; non tam coniectatione, quam scientifice, vt rerum naturalium peritissimus, vt tradunt *Paul. Grillan. de sortileg. q. 6. ex n. 3. Medin. lib. 2. de rectain Deũ fide ca. 1. Petr. Binsfeld. in rub. C. de malef. & math. concl. 3. & 4. Fran. Pegna. in direct. Inquis. p. 2. com. 67. Læl. Zechius in summ. p. 1. c.*

28 *17. & 18.* † Nam de illis, quæ ab alijs causis impediri possunt, vt imbres, pluvias, nimbos, tempestatesque sonantes, non certo, sed cõiectatione prædicit, necnon ilia, quæ nouit (se permitente Deo) postea facturum, vt docent. *D. Aug. lib. 8. ciuit. Dei cap. 23. Eugubin. lib. 3. de perenni philosoph. c. 14. cum seqq. Raph. de la Torre vbi sup. d. disp. 1. Læl. Zechius d. c.*

29 *17. & 18.* † Nam vt ait D. Aug. lib. de nat. dæmon. cap. 4. *accipiunt enim potestatem & morbos immittere, & ipsum aërem viciando morbidum reddere, & peruersis, atque amantoribus terrenorum commodorum male facta suadere, de quorum moribus certi sunt, quod sint eis talia suadentibus consensuri.*

30 ¶ Tertio per signa naturalia possunt dæmones subtilius, quam medicus videre pulsum & vrinam, & sic de morbi euentu præsagire, vt tradit *Sprenger. d. ca. 2.* Nã vt ait D. Aug. vbi sup. *Aliquando etiam, nonqua ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura præsciunt, quæ signa in hominũ sensus venire possunt, ante prædicunt.*

31 † Futurorum enim cognitio duplex est, vna quantum est in se ipsius, & natura sui, quę soli Deo reseruatur, alia in suis causis, vel secundum potentiam causarum, quæ dicitur cognitio coniecturalis, & demonstratiua, quę dæmoni non denegatur, vt docent *D. Th. d. q. 16. de dæmon. art. 7. Binsfeld. d. concl. 3. & 4. Læl. Zechius vbi sup. d. c. 18.* † Nam cum hæc 32 assequi valeant homines, multo melius dæmon, cuius sapiencia omnibus hominibus, & multis Angelis in gratia existentibus antecellit, nam vt de illo testatur Ezechiel. cap. 28. *Tu signaculũ similitudinis altissimi plenus sapientia, & perfectus decore in delitijs paradysi fuisti.* Vt exposui *supr. lib. 3. cap. 1. ex num. 3. fol. 72.*

¶ Quarto dæmones multa prædicere pos- 33 sunt, quæ nouerunt ex scriptis Prophetarũ vt tradunt *Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 1. cap. 2. Petr. Gregor. in Syntag. iur. part. 3. lib. 34. cap. 7. ex numer. 5. Læl. Zechius d. part. 1. capit. 21. num. 2. Perera, & Lessius vbi supra.* † Vel reuelatione superiorum Spirituum, hoc 34 est bonorum Angelorum, vt docent. *D. Aug. libr. de natura dæmon. capit. 6. & in Genes. ad liter. cap. 17. & dixi in Epitome lib. 1. cap. 37 ex num. 9. Læl. Zechius. in suam part. 1. tit. de fide cap. 21. nume. 2. Petr. Greg. libr. 34 cap. 7. ex num. 13. & cap. 8. num. 5. Tolet. in sum. lib. 4. cap. 15. num. 2. Perera de Mag. lib. 3. cap. 5. quæst. 35. Lessius de Iustitia lib. 2. cap. 42. dub. 5. numer. 23. Binsfeld. in Rub. C. de malef. & math. not. 10. Martin. del Rio lib. 4. Mag. cap. 2. quæst. 2. Thom. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 38. ex num. 7.* † Neque obstat dæmones esse 35 inimicos Dei & Angelorum, quibus par non est reuelare arcana consilia, & multo magis cum dæmones sint in tenebris damnationis, qua propter idonei non sunt reuelationum, nec mentis illustrationum quæ dotes sunt gratiæ, & non naturæ, & à gratia per lapsum exciderunt, *D. Thom. part. 1. quæst. 64. articu. 1. & sentent. 2. distinct. 7.* † Nam respondeo, 36 quod dæmones sciunt aliqua per reuelationem Spirituũ; primo ratione finis, quia mirabilis sapientia per inimicantes sibi implet voluntatem suam, & ita diuinitus per reuelationem bonorum Angelorum prophetarunt pessimi Balaan *Numer. cap. 22.* Saul, *Reg. 1. cap. 16.* Caiphas, *Ioan. cap. 11.* † Secundo ratione 37 modi, quia non semper reuelatio fit cum meritis illustratione, sicut fiebant Sanctis & Prophetis: nam aliquando fit sola prædictione, sicut homo reuelat suam voluntatem, & hæc non pertinet ad gratiam, & ita cognitionem à bonis Angelis dæmones habere possunt, vt præter à me congestis, d. num. 9. probant *D. Bonauent. in sentent. 2. dispu. 7. part. 2. Petr. Bensfeld. in Rub. C. de malef. & Mathem. concl. 2.*

¶ Quinto

8 ¶ Quinto multa futura dæmones cognoſcere poſſunt, ex concurſu cœleſtium corporum, impreſionum metheorolicarum, aerijs intemperie, vel ſimilibus, quibus prędici poſſunt probabiliter annonæ pretium, peſtes, ægritudines, vel ſanitates venturæ, vt tradunt *Spręger. in Mall. p.2 q.1.c.2. Binſfeld. in d. Rub. de malefic. Mart. del Riolib.4.c.2.q.2. Leon. Læſius de Iuſt. lib.2.c.43.dub.5.n.23. Th. Sãchez d.c.38.n.7.* † Aut ex ſignis à Deo miſsis illa cognoſcere poſſunt, nã Deus propter ſuã benignitatẽ pleriq; reuelat futuras regni mutationes, peſtes, & alia ventura mala, vel ſignis, vel portentis, vel prodigijs, prout ſuæ ſapientiæ incompræhenſibili viſum fuit, vt tradunt *Ioan. Azor tom.1.inſtit.moral.lib.9 ca 19. Marta de Iuriſd. p.1.c.6.n.21. cum alijs a me relatis ſupra lib.6.ex cap.12.vſq; ad c.15*

10 † Nam Dei charitas erga nos ita ſe oſtendit, vt non feriat, niſi prius admoneat, quia vt ait Regius Vates Pſal.59. *dediſti metuentibus te ſigna, vt fugiant à facie arcus*

11 ¶ Sexto de præſentibus aut præteritis res obſcura non eſt, poſſe Dęmonem quæcumque actu exteriori prodita ſunt, reuelare, tam qua aliena relatione accepit, vel ipſo coram geſta ſunt, vt ſecreta furta, res perditas, metala ſubterranea, theſaura olim effeſſa, & alia huiuſmodi, quæ hominum cognitionem fugiunt, quia dæmonibus nota ſunt, vt docent *D. Aug. de diuin. dæmon. cap.3.4.5.6.* Scholaſt. *ſent.2. diſt.7.* Noſtri *in ca. nec mirum, cap. ſciendum. 26.q.5. D.Tho. lib.3. contra Gent. c.147. Binſfeld. vbi ſupra concl.9.* † Nam quæ in longinquis, ac remotis partibus agantur, poſſunt ſtatim à dæmone renunciari, quia cum non ſolũ curſus quorumlibet hominũ, vel ferarum, verumetiam volatus avium incõparabiliter vincat, poteſt multa, tam inſtanti cognoſcere, ac renunciare, vt ab ignaris putẽtur multo antea prædicta, vt docẽt *D. Auguſt. vbi ſupra, Tert. in Apol. c.22. c. ſciendum. 26.q.4. Cœl. Rhod.*

43 *lib.2. antiq. lect. c.12.* † Sic enim Apollonius dum Epheſi eſſet, exclamauit, vt præſens ſpectaculo Romę interfici Domitianum, vt narrat *Philoſtr. in vita Apol.* aliud ſimile de quodam iuvene exemplum refert. *Aul. Gelli lib. 15. noct. Atticar. cap.18.* aliud de Cheriberto narrat *Arnob. lib.3. Annal. c.22.* aliud de ſuo ſæculo *Grilland. de ſortil. q.6.n.7.* plura noſtri æui *Remig. lib.3. dæmonol. cap.14.*

¶ Septimo renuntiare poſſunt cogitationes cordis ſignis manifeſtatas exterioribus vt docent *D. Auguſt. vbi ſup. c.3. c. ſciendum. 26. q.4. D.Tho. p.1.q.57. art 4 & 2.2.q.95. Pet. Binſfeld. vbi ſup. concl.8. & in rubr. C. de malef. Valer. Reginal. tom.2 lib.17. ca.16.n.163.* † Non tamen in animo retentas, nã licet præ 44
ſentes ſint, dæmonis nõ ſubiacent cognitioni, *D. Hieron. in Math. c.9. D. Ambroſ. in Luc. c. 5. Suar. de Relig. lib.2.c.9. Mart. del Riolib.3 Magic. q.3. ſect.2. Springer. in Mall. p.1.q.7.*
† Nam cum cogitationes ab anima pendeãt, 45
in qua dæmones nullam habeant poteſtatem, niſi ad actum externum, vocibus, motibus, vel ſignis prerrumpant, in dæmonis cognitionem non poſſum venire, vt docent *D. Bonauent. in ſent.2. diſt.7. art.1.q.3.p.2. D. Chryſoſtom. in Ioan. homil.3,* † Signis dico exterioribus, quæ 46
ab alijs puris creaturis dignoſci poſſunt, vel etiã vultus mutationis, nam vt ait Eccleſi. c. 13. *Cor hominis immutat faciem eius*, acciones humanas Math.c.7.v.16. *à fructibus eorũ cognoſcetis eos*, Math.15.v.73. *Nam & loquela tua manifeſtum te facit.* † Quia ſupernatura 47
liter illa aſſequi (vt voluit Paracelſus) hæreticum eſt dicere vt docent *D. Auguſt. vbi ſup. d.c.5. & lib.2. Retract. c.30. cap. quodam loco. 26.q.4. D.Tom. Durand. & alij in ſentent.2 diſt.7. Eymeri. in direct. Inquiſ. p.2.q.42.n.3. Decian. crim. lib.5.c.17.* † Quanquam haut ne 48
gem poſſe diabolum phantaſmatibus immiſſis, hominum mentes ita turbare, vt nil aliud cogitare queant, quam quod ab eo ſuggeſtum eſt, vt ſic cogitationes diuinare videatur, vt docent *D. Aug. D.Tho. & alij vbi ſup. Raph. de la Torre d.q.95. art.7. diſp.1. & 2.* † Alias 49
enim cogitationes tam præſentes quam præteritas, aut futuras nullatenus à dæmone cognoſci poſſunt, quia ſoli Deo reſerbantur *Geneſ. c.6.v.5. Deuter. c.31.v.21. Reg.3.c.8.v. 39. Paralip.2.c.6. v.20. & Paralip.2.c.28. v.9. Pſa.7.v.10. & Pſ.93.v.11. Sapient.c.1. & 6.v.4. Herem. ca.17.v.10. Matth. cap.16. Luc.6. Act. Apoſt. c.1. D. Paul. ad Rom. c.1.v. 27. D. Ioan. Apocalyp. cap.2. verſ.23.*

¶ Ad maiorem gloriam Dei, Deiparæ MARIÆ, & Sanctorum omnium, finitur tomus primus de Iure Spirituali, ſub correctione S. Matris Eccleſiæ.

L. D. Franc. Torreblanca Villalpando.

D. FRANCISCI

TORREBLANCA

VILLALPANDO, CORDVBENSIS,

S. THEOLOGIAE, ET IVRIS VTRIVSQVE

DOCTORIS.

IVRIS, ET POTESTATIS SPIRITVALIS Practicabilium, quibus inuisibilia Dei à creatura mundi, & omnium Spiritualium Substantiarum, per ea, quæ facta sunt, in hoc Vniuerso, intellecta conspiciuntur: Spiritusq; operantes inter se discernuntur.

TOMI SECVNDI.

D.D. PHILIPPI IV. MAGNI, REGIS HISPANIARVM POTENTISSIMI CONSILII Iustitiæ (riguroso examine) approbati, & Supræmi Sanctæ Generalis Inquisitionis (in contradictorio iudicio) Calificatione illustrati.

PARS PRIMA.

DE SPIRITVALI SAPIENTIA, QVÆ MAGIÆ NOMINE adoleuit, omnes scientias in se continens, quam nefaria dæmonum societas in aliud sciendi genus inuertit (sapiendi altius, quam oportet) per omnes Orbis tractus, ætates, scientias, & facultates tecta.

PROLEGOMENA.

De Magiæ studio omnibus scientijs necessario.

SVMMARIVM.

1. *Iuris Spiritualis non infimas partes obtinet Magia.*
2. *Magia fuit scientia infusa Adamo.*
3. *Adamus ex Magia Theologiã cõsecutus fuit*
4. *Adamus ex Magia Iurisprudentiam comparauit.*
5. *Adamus ex Magia assequutus, est Medicinam, &c.*
6. *Magiam diuinam Adamo traditam, diabolus in aliud sciendi genus inuertit.*
7. *Theologiam, Iurisprudentiam, & alias facultates diabolus deprabauit.*
8. *Diabolus Theologiam ementitus falsum Deorum cultum docuit.*
9. *Iurisprudentiam diabolus docuit*

[illegible] legislatoribus.
10. M[illegible] diabolus docuit priscis Philosophis.
11. Philosophiam, & alias scientias naturales diabolus docuit.
12. Sciendi liuido ad Magiam secundam homines inflammauit.
13. Diabolus curabit vt homines vna cum scientijs imbiuerent impietatem.
14. Philosophi veteres ex dæmone fuerunt vanitatis amatores.
15. Dæmonum amicitia quam hominibus damnosa.
16. Dæmones nefandissimi sunt humani generis hostes.
17. Dæmones quare sint nostri hostes irrecõciliabiles.
18. Dæmones, in quos præsertim habent potestatem.
19. Magi ex maleficorum magnitudine malefici appellantur.
20. Artes quare dicantur Magicæ vanitates.
21. Magiam esse negauit Plinius.
22. Seneca Magicis operibus irrisit.
23. Philosophi qui Magiam negarunt, refutantur.
24. Magiæ certitudo probatur ex Sacris litteris.
25. Magorum opera quæ ex vi naturali non fiunt, pendent ex pacto cum dæmone.
26. Dæmones quamuis corpus non habeant, per virtutem motiuam multa possunt efficere.
27. Dæmones multa operantur per motum localem, vel applicando actiua passiuis.
28. Dæmones quidquid possunt; id ex pacto cum eis Magi possunt.
29. Dæmones ea omnia possunt efficere, (si Deus non impediat) quæ boni Angeli.
30. Magi sanant ægrotos, & de corporibus obsessis eijciunt dæmonia.
31. Mendatia quare dicantur opera Magorum.
32. Magi Pharaonis ad emulationẽ Moisis veros serpentes, & ranas produxerunt.
33. Simon Magus arte dæmonis mirabilia operabatur.
34. Simonis Magi opera vera fuerunt.
35. Simonis Magi opera quam miranda.
36. Apolonij Thyanæi, & aliorum Magorũ, opera vera.
37. Hecates, Circes, Medea, & aliæ sagæ, quam miranda exhibuerint.
38. Hermes Trismegistus, & Platonici, omnia Magica opera in virtutes naturales referunt.
39. Platonici nullas agnoscunt substãtias separatas à materia, præter motores orbiũ.
40. Platonici Dæmones non esse sunt arbitrati.
41. Dæmones negarunt Celsus Epicurus, Democritus, Simplicius, & Sabducæi.
42. Dæmones esse de fide est, qui Magis deseruiunt.
43. Ægritudines nullatenus à dæmone inferri posse Medici arbitrantur.
44. Morbos à dæmone inferri certa fide tenendum est.
45. Dæmones quam plures ægritudines hominibus intullerunt.
46. Dæmones corpore præditos multi ex Patribus tenuerunt.
47. Patres Orthodoxi, quia in naturalibus varias Philosophorũ sectas sequebãtur, in eorum prolapsi sunt errores.
48. 49. Patres Orthodoxi alij fuerunt Platonici, alij Peripatetici, alij Stoici.
50. Angeli substantiæ sunt spirituales vllo corpore expertes.
51. Angeli possunt corpus elemẽtare assumere.
52. Concilium Ancyranum translationes corporales Magorum negauit.
53. Magica opera in delusiones, & prestigias nostri referunt.
54. Magos, & Lamias ad sua crimina corporaliter à dæmone debebuntur.
55. 56. Magica opera legislatores nostri, licita & præmio digna arbitrantur.
57. Non sunt facienda mala, vt inde sequantur bona.
58. Magicis operibus vtentes ad bonum finẽ, puniuntur in sacris litteris.
59. Magiæ disputatio, quàm necessaria.
60. Magica varijs constitutionibus petita, nõ tamen profligata est.
61. Dæmones non sunt materialibus armis ferendi, sed spiritualibus.
62. Verbum Dei ex sacris litteris, telum formidabile aduersus dæmones.
63. Sacræ litteræ ignotæ sunt ignaris vtriusque fori ministris.
64. Magistratus negligens maleficia tanquã somnia, inimicus superseminat zizaniam.
65. Ignorantia in Magistratibus causa est, vt mundus de die in diem in deteriora ruat.
66. Mala nobis proueniunt expuniendi tarditate.
67. Magiæ disputatio hodie quam sit necessaria.

68. Magi-

68. *Magica opera nullo magis ſæculo quã noſtro crebuerunt.*
69. *Magiæ diſputatio, quam grata ſit futura.*
70. *Magiæ diſputatio quam neceſſaria.*
71. *Magiæ diſputationẽ iuſſu Regij Conſilij ſcriptã ad petitionem D. Fiſcalis Author vulgauit.*
72. *Epitomes de Magia quam vtilis ſit.*
73. *Nullus quamdiu viuit doceri non eget.*
74. *Qui ad iuſtitiam erudiunt, quaſi ſtellæ.*
75. *Legibus ſaluberrimis opem ferre quam laudabile.*
76. *Dei lex ſemper meditanda, & cuſtodienda commendatur.*

IVRIS Spiritualis non infimas partes obtinet MAGIA, 1
quia conſumata eſt Philoſophia circa diuina, & humana, potiſsimum cognitio de Deo, Angelis, & immortalitate Animæ, vt docent *Apuleius Apolog. 1. Plato Alcibiad. 1. Philon libr. de ſpecialibus legib. D. Chryſoſtomus, tom. 2. in Matth. 2. homil. 2.*
† Nam Magia fuit ſcientia infuſa Adamo humani generis Protoplaſto, quæ complectitur Theologiam, Iuriſprudentiam, Medicinam, Philoſophiam, & omnigenæ literaturæ arcana, vt Societatis Ieſu eruditiſsimi teſtantur ſcriptores *Bened. Perera aduerſus falaces artes libr. 1. cap. 3. Mart. del Rio libr. 1. Magic. diſq. cap. 2. Iacob. Salian. in Annal. ſacris tom. 1. die 7.* † Nam ex Magia vniverſam Theologiam conſequutus fuit, quia habuit explicitam cognitionem de myſterio incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & alijs fidei noſtræ arcanis, ad ſalutem animarum, & conſumationem gloriæ ab æterno ordinatis, quia vt ait D. Luc. in Actis Apoſtol. capi. 4. v. 12. *Non eſt aliud nomen datum hominibus, in quo poſsint ſalui fieri.* iuxta expoſitionem *D. Th. 2. 2. quæſt. 2. artic. 7.* † Iuris prudentiam ſimiliter aſſequutus fuit, nam cum gratia infuſſæ ſunt illi virtutes, & dona, quæ gratiam perpetuo comitantur, quorum officium eſt, tam ſuperiores, quam inferiores animæ vires recte componere, & ad iuſtitiam dirigere, vt docent *D. Thom. part. 1. quæſt. 95. articul. 3. Card. Bellarmin. libr. 4. de gratia primi hominis cap. 3.* † Medicinam, Philoſophiã & alias facultates excellentiori modo, quam omnes homines, adeptus eſt, nam etiam poſt lapſum amplitudine cognitionis, certitudine, & firmitate (Salomoni ipſo humanorum omnium ſapientiſsimo) præcelluiſſe docet *Aſſin. Tortatus Epiſcop. Abulenſ. in Reg. 3. c. 4. q. 7. Pereram Geneſ. lib. 5. c. 31. Ioannes Pineda de rebus Salomonis lib. 3. cap. 10. §. 12.*

¶ Diabolus tamen homini tantum bonum 6
inuidens, quod ex Magia cõſequutus eſt, ſciẽtiam iſtam diuinã, & naturalẽ in aliud ſciendi genus (plus ſapiendi quam par eſt) calidiſsime commutauit, quam primis parentibus ſub illis verbis pollicitus eſt, Geneſ. c. 3. v. 5. *Eritis ſicut Dij ſcientes bonũ & malum.* † Ex quo 7
Theologiam, Iuriſprudentiam, Medicinam, Philoſophiam, Aſtrologiã, Mathematicas quas omnes ementitus diabolus in vnã Magiam inuertit, *Plin. lib. 30. c. 1. Tertul lib. de Idol. c. 2 Io. Picus Mirãd. lib. 12. in Aſtrol. c. 2. Fileſac. lib. de Mag. Idol. §. 5. & 6.* † Nam Theologiã 8
ementitus falſum deorum cultum docuit primis illis paganæ Religionis antiſtibus Orpheo, Heſiodo, Lino, Muſeo, Pytagoræ, Homero, Iamblico, Porphyrio, & alijs, vt docẽt *Fran. Picus lib. 1. Doct. Vanit. Gent. c. 1. & 2. Ioan. Fileſac. vbi prox. §. 1.* † Iuriſprudentiã 9
ſimiliter docuit primis illis legislatoribꝰ Minoi, Lycurgo, Triſmegiſto, Zamolxi, Solo-ni, Numæ, & alijs Gentilibus, qui leges ſuas dijs ſuis, hoc eſt dæmonibus, acceptas retulerunt, *Plato de legib. dialog. 1. Cœl. Rhodig. lib. 18. antiq. lect. c. 19. Ang. Matheatius de via, & ratione iuris, c. 30. Fran. Conanus lib. 1. cõment. c. 8.* † Medicinam itidem docuit Æſcu- 10
lapio, Hippocrati, Theophraſtro, & alijs Ethnicis Philoſophis, qui Apolineæ facultatis viam ſternerunt, nam illamã Dijs ſuis acceptam gloriabãtur, vt tradunt *Franc. Picus libr. 7. prænot. c. 2. Ioan. Fileſac. d. §. 1. Iul. Cæſar. Bulenger lib. 1. aduerſus Mag. c. 1.* † Philoſo- 11
phiã & alias ſcientias naturales diabolus docuit Phærecidẽ, Zamolxim, Thaletem. Mileſium, Anaxagoram, Carondam, Parmenidẽ, Democritum, Socratem, Platonem, Ariſtotelẽ, & alios qui dæmones Paredros, ad ſciẽtias conquirendas, habuerunt, vt docent *Th. Maluend. de Antich. lib. 6. cap. 5. Valle de Meura tom. 1. de incant. opuſc. 1. ſect. 2. capit. 2. & 3. Bulenger. vbi ſup. d. cap. 1.*

¶ Tanta enim ſciendi libido hominum in- 12
flamauit animos, vt ſcientias execrabili animarum ſuarum commertio à dæmonibus mercarẽtur, vt occulta norint, vt admirationi ſint, vt honorentur, vt docet *D. Aug. lib. de natur. dæmon. c. 3.* † Nã cum nil ſit magis homi- 13
num naturæ inſitum, quam ſciendi cupiditas, aſtutiſsimus hoſtis curauit, vt vna cum ſcientijs imbiberent imputatem, incautis vencum auro propinans, vt dementarẽtur mortales, ſiue vt ait D. Chryſoſt. *vt à cæleſtibus curis, vel*

saltem à seriis, & grauibus ad vana ista, seno-
14 *sa, tercenaque seducat.* † Ex quo veterum Philosophorum sapientia adeo homines dementauit, vt tanquã vanitates amatores eos his verbis cõdenat oratio Coruini Episcopi Isernien sis habita in Concil. Latheran. sub Leone X. sess. 12. Kalen. 17. April. 1517. *Omnis enim, quæ à Magis, Chaldæis, Gymnosophistis, Brachmanis, Druydis, Vatibus, Pythagoricis, & cæteris Philosophis effluxit sapientia, tãva na, & incerta, quã inanis et superstitiosa sẽper uisa est, & sicuti in prouerbio, ingenita leui-*
15 *tas, & erudita vanitas.* † Vnde in ipsis naturalibus persæpe lapsi sunt, quia ex dæmone, vt plurimũ, scientias acceperunt, qui hostis noster est irreconciliabilis, & eius scientia in pleriſq; fallit, quæ cunctis est nocentiora vulnerib us, ex quo eius amicitia nobis interdicta est, ipso clamante Apost. Corint. 1. cap. 10. vers. 20. *Nolo socios vos fieri dæmoniorum.*

16 ¶ Sunt enim dæmones infestissimi generis humani hostes, ex odio in Deum, cuius acerrimi sunt inimici, eo quod à summa fœlicitate (exigentibus peccatis) eos ad summas miserias detruserit, cui cum nocere non possint, hominem ad eius similitudinem creatum crudeli odio infectantur, nam vt ait D. Ioan. Apocalyps. cap. 12. vers. 12. *Væ terræ, & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram*
17 *magnam.* † Et quia cognoscunt homines assumendos esse ad cœlestem beatitudinem, quam miseri perdiderunt, inuident homini tã tam bonum, ideo quidquid moliuntur, quocumque ca.ore, vel arte dirigunt, non solum in perniciem animæ, sed etiam in interitum corporis, & totius substantiæ ordinatæ ad conseruationem generis humani, vt docent
18 *D. Gregor. in Ezechiel. homil. 11.* † Et ne vlla ocasio nocendi relinquatur, non solum pessimam, quam in nos habent exercent voluntatem, permitente Deo, sed etiam alios in errorem aducunt, & sibi associant, ad mala inferenda, eos præsentium, qui ad sua desideria, voluptates sæculi, concupiscientiam carnis, & superbiam vitæ sequuntur, nam vt ait D. Paul. ad Roman. capit. 7. vers. 28. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant, quæ*
19 *non conueniunt.* † Quod hominum genus nullum nequius, nullum damnabilius, nullum Reipublicæ pernitiosius, ac dæmonibus propinquius inuenitur, quos ideo propter facinorum magnitudinem vulgus *maleficos* appellat, *in cap. nec mirum 26. q. 5.* & in l. multi, & in l. excepta C. de malefic. & math. *Naturæ peregrinos & generis humani inimicos.*
20 † Quorum crimina, artes dici possunt, tunc quia ratione quorundam præceptorum & regularum exercentur, tum etiam propter fraudes & dolos, quæ in iure artes dicuntur, l. 1. C. de suffragijs, *si artibus moram nectant*, l. omnes D. de præscript. 30. vel 40. ann. *Omnes nocendi artes amputantes*, cap. quicumque 22. q. 5. *Quacunque arte verborum.*

¶ Vnde manifeste errant, qui Magiam 21
non esse arbitrantur, vt de Nerone Imperatore varijs superstitionibus dedito testatur Plinius secundus lib. 30. natural. hist. cap. 1. *Magos secum adduxerat, Magicis enim scenijs eum initiauerat, non tamen cum Regnum ei daret, hanc ab eo accipere artem voluit; proinde ita persuasum sit inhabilem, irritam, & inanem esse.* † Et eius operationibus, quæ le- 22
gibus XII. Tabul. prohibentur, irridet his verbis eiusdem Neronis præceptor L. Annæus Seneca in natural. qq. libr. 4. c. 7. *Rudis adhuc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantu, & repelli, quorum nil posse fieri, tam planum est, vt huius rei causa nullius Philosophi schola intranda sit.* † Sed hi Philosophi quia 23
omnia Magica opera ex virtute rerum naturaliũ fieri iudicarunt, falsa crediderunt, cũ, eius effectus non semper naturæ respondeat, quia dæmonis potestate fulcitur, ex pacto tacito, vel expresso, nã Apuleius Platonicus Philosophus huius disciplinæ non ignarus sic testatur Milesiar. lib. 1. *Minus autè calere eum, qui grauissimis operib⁹ ea putauerit mendatia, quæ vel auditu noua, vel visu rudia, vel certè supra captum cogitationis ardua videantur, quæ si-*
quis paulo acuratius explorauerit, non modo conspectu, verũ etiã factu facilia sentiet. † Quæ 24
nobis absq; errore in fide dubitare non licet nã in sacris literis Magorũ opera, non vt fabulosa, sed vt vera damnantur, *Leuit. c. 19. v. 31. & c. 20. v. 6. Reg. 1. c. 28. v. 3. Paralip. 2. c. 33. v. 9. Dani. c. 1. v. 20. & c. 2. v. 27. & c. 4. v. 4. & c. 5. v. 7. Sapiẽt. c. 17. v. 7. Math. c. 2. v. 1. Acta Apost. c. 8. v. 9. & c. 13. v. 6.*

¶ Multa enim, quæ per hominum potentiam, & virtutes causarum naturalium fieri nõ 25
possunt, nec quomodo facta sint homines intelligunt, facta competiuntur à Magis expacto inito cum dæmone, vt docent *D. Aug. libr. de natura dam. c. 2. & 3. & li. 2. Doct. Christ. c. 20. cum seqq. D. Th. 2. 2. q. 95. & 96. Spreng. in Mall. p. 2. c. 2. Toled. in Summ. lib. 4. ca. 15. Suar. de Relig. lib. 2. c. 14. 15. 19. & 21. Mar. del Rio lib. 2. Magic. q. 4. Th. Sanch. lib. 2. Decalog. capi. 38. ex num. 1. Sayrus in clavi. Reg. lib. 4. cap. 6. Reginal. in praxi fori pœnit. lib. 17. cap. 15. ex num. 153.* † Quæ licet ex 26
huius rei ignorantia aliquibus commentitia

videan-

videantur, vera sunt à dæmone operata concurrẽte ex inuocatione Magica, nam licet manus, nec pedes habeat, nec alia instrumẽta ad operandum, quia corpore caret, per scientiam naturalem, & virtutem motiuam distinctam ab intellectum multa potest efficere, quæ causarum ignaris miraculosa videantur, nã vt ait diuinus Iob c. 41. v. 24. *Non est super terrã potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, vt nullum timeat.* † Ferri enim per aëra ad remotissima loca, reptilia vera producere, tẽpestates excitare, easq; sedare, atq; impellere, morbos afficere, viuẽtes necare, & alia huiusmodi, quæ dęmonis potentiã non excedunt, possunt Magi ex pacto inito, præstare, vel per motum localem, vel aplicando actiua passiuis. vt testantur. *D. August. de Trinit. lib. 3. c. 7. 8. & 9. D. Th. contra Gent. lib. 3. c. 104. Cardin. Toledo in Ioan. c. 3. & in Summ. lib. 4. c. 16.* † Nam quidquid possũt dæmones, id per eũ ex pacto Magi possunt, neq; ipsi possunt quod nequeat dæmon, *D. Aug. lib. 3. de Trini. c. 5. Mar. del Rio lib. 2. Mag. disq. q. 9. Raphael de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 95. in prælud. disp. 4.* † Dæmones autem cum sint substantiæ spirituales (si Deus nõ impediat) omnia possunt efficere, ex naturali vittete, quæ Angeli boni, quia eis lapsu naturalia immutata non sunt, *D. Dionys. Areop. lib. de Eccl. Hierarch. c. 4. D. Thom. p. 1. q. 64. art. 1. & sent. 2. dist. 7 q. 2. D. Gregor. lib. 32. Moral. cap. 8. auunculus meus Ioan. Baptista Villalpando in Regias Ezechiel. prophet. explanat. tom. 2. part. 1. cap. 28. num. 15. pag. 66.*

¶ Sanant interdum Magi agrotos, & de corporibus obsessis eijciunt dæmonia, & alia patrantur, quæ verorum miraculorum sunt similia, nam vt ait Christus Dominus apud D. Math. c. 24. vers. 24. *Surgent pseudochristi, & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducant (si fieri potest) etiam electi.* † Non vtique alia arte quam Magica, quam *D. Paul. ad Thessalon. 2. capit. 2.* vocat *mendatia*; non quod natura sint futura falsa, sed quod fiant ad persuadendum falsum, & ad decipiendos homines, qui ea putabant vera miracula, vt docet *Bened. Perera aduersus fallaces art. libr. 1. capit. 2. Bulenger. lib. 1. de Magia cap. 7.* † Magi enim Pharaonis ad æmulationem Moysis, veros serpentes, veraſque ranas produxerunt, nam si apparentes tantum fuissent, Moyses detegeret, nec diceret sacra Scriptura Exod. ca. 7. *Fecerunt etiã ipsi* (Magi scilicet Pharaonis) *per incantationes Ægyptiacas arcana quædam similiter ac Moyses.* † Simon Magus Apostolorum tempore mirabilia operabatur, arte Dæmonis: quarum multa, etsi delusoria fuissent, non omnia, quia multa vera experiebantur, ex quo illi tantum honoris fuit tributum, vt Samariæ de illo diceretur in Actis Apostol. cap. 8. *Hæc est virtus Dei, quæ vocatur magna.* † Et probatur ea vera fuisse, nam cum in omnium oculos à nefarijs spiritibus per aëra veheretur, ad orationem D. Petri reuocatus, conf actis cruribus interijt, vt narrat *D. Clemens Rom. eiusdem Petri indiuiduus comes, & succ ssor: Const. Apost. lib. 6. capi. 7. 8. & 9. Glicas Annal. part. 2.* † Statuas faciebat ambulare ad vsus humanos, ægrotos sanabat, fluvios sistebat, fontes è terra rumpere, & incaput vertere faciebat, & alia mira operabatur; ex quo publicam statuam meruit, cum hac inscriptione SIMONI DEO SANCTO, vt tradit *Tertul. in Apolog. capit. 2.* † De Apolonyo Thyannæo multa similia memorat *Philostrat. in eius vita*, de Gymnosophistis Æthyopum, & Brachmanibus Indorum, non minora retulit *idem Philostr. vbi proxi.* de Phœbi Sacerdotissa, siue Sibyla Cumea, Poetarum phœnix Vergil. Æneid 4.

Sistere aquã fluuijs, & vertere flumina retro
Nocturnosque ciet Manes, mugire videbis
Sub pedibus terrã, & descendere montibus ornos.

De Hecate filia Persei, quę ob horenda facinora inferorũ Dea credita est, similia referunt *Homerus, Orpheus & Pausanias*, de Circe, & eius nepte Medea nõ minora apud Colchos, & Moeoticos *idẽ Homerus, & Ouidius*, de Sagana, *Horatius*, de Erictho *Lucanus*, nam vt de ipsa Circe testatur idẽ Ouid. Metaph. lib. 14.

Exiluere loco (dictu mirabile) syluæ,
Ingemuitque solum, vicinaq; palluit arbor,
Sparsaq; sanguineis rubuerũt pabula guttis,
Et lapides visi mugitus edere raucos,
Et latrare canes, & humi serpentibus atris
Squallere.

¶ Hermes Trismegistus, & omnes ferè Platonici omnia Magica opera in virtutes, & causas naturales referre conatisũt. Alckindus, & Arabes fere omnes corporibus radijs, & verbis ex desiderio depulsis, qui si cũ imaginatione iũgãtur, mira quędã, & insolita efficere cõtendunt *Auicena libr. 9 natural. c. 6. Algazel. lib. 6. Physicor. c. 9.* † Sed toto aberrant cœlo, dum totam machinam maleficorum, quæ ex causis naturalibus fieri non possunt, tanquam falsam repudiant, quia nullas agnoscunt substantias separatas à materia, præter motores orbiũ, qui eas operentur, vt fuit error *Arist. Physic. lib. 8. & Metaphys. lib. 12. Hyppocrates lib. de sacro morb. Galen. de simpli. medic.*

lib.6.& 10.Ioan.Vvierus lib.de Lamÿs c.6.7.
8.& 23.& lib.6.de præstig.dæmon.c.23.Ioã.
Bodin.libr 6.de Magor.dæmonolat.cap.5.&
40 *seqq.* † Ex quo dæmones non esse, nisi quod viri sapientes hæc terriculamenta commenti sunt, ad arcendos improbos à sceleribus, qua si post hãc vitam superstint vltores malorum, testatus est Cordubẽsis noster *Auerroes epist.*
41 *de Resurrect.* † Vnde dæmones ore pleno negarũt *Celsus Epicurꝰ, Democritus, & Simpli. lib.de anima, Alexander Aphosideus, & alÿ Peripatetici*, qui cum Sabducæis spiritum, & Angelos diffitebantur, *Act. Apost.cap 23. v. 8.* quos sequentur Atheistæ de quibus Regius vates, *dixit insipiẽs in corde suo non est Deus*, & per cõsequens non esse Angelos, neque dæmones quos reprehendit *D.Tho.p.1.q.2.art.*
42 *1.2.& 3.Vasquez p.1.disputatione.178.* † Sed dæmones esse de fide est, qui ad Magica opera deseruiunt, & eorum effectus præstant, vt docent *D.August.lib.8.Ciuit.Dei cap.16.& lib 10.cap.8.& lib.7.cap.35. & libr. de natur. demon.cap.3.& lib.3.Trin.cap.8.D.Tho.p.1 q.54.& 2.2.q.95.& 96.& de malo q.1.Victoria in relect.de Mag.n. 10 & 11.*

43 ¶ Medici, tam veteres, quam recentiores; ex Platonis secta, egritudines nullatenus à demone inferri arbitrantur, sed ex causis naturalibus oriri, *Hippocrates lib.de Sacro morbo, Galen. de simpli. medic.lib.6.& 10. Plutarch.in vita Pericli, Philostr. in hist. plant. lib.10.Ioannes Vvierus de venen.lib.5.& lib.*
44 *de Lamÿs cap.7.& 8.* †Qui in manifesto errore sunt prolapsi, nam morbos à dæmone inferri certa fide tenendum est, non solum, ex causis naturalibus (quibus ipse peritissimis est) sed per se immediate, ex sua malitia, & potentia, humores conturbando, quibus ægritudo causatur, vt fecisse legitur Iob. capit. 2. v. 7. *Egressus igitur Satan à facie Domini, percussit Iob vlcere pessimo a planta pedis vsque ad ver-*
45 *ticem eius.* † Spiritus nequam Saulum vexabat, *Reg. 1.cap.16.v.23.& cap.18. v. 10. & cap.19.v.9.* sæbam lycantropiam causabat in quodam legio dæmoniorum, *D.Luc.cap.8.v.* 29. Mulierem incurbam vexabat Dæmon convulsione spinæ dorsi, *D.Luc.cap. 13.* epilepsi puerum diabolus ab infantia torquebant, *D. Marc.cap.9.*

46 ¶ Patres itidem in Platonis errore trãsierunt, qui etsi dæmones esse fateantur, eos affirmant esse corpore aëros, *D. August.libr. 18.Ciuit.Dei cap.14.& 15.lib.9.c.12.& lib. 2.cap.23.& lib.15.cap.23.& lib.21. cap. 10. & lib. de natur.dæmon. cap.4.Tertulian.lib. 2.contra Marcion.c.8. Rupert.lib.1.Trin.c. 11.Orig.lib.2.Periarc.in præm.* † Multi enim 47
ex Patribus Orthodoxis, quia in naturalib⁹ varias philosophorum sectas sequebantur, in varios eorum prolapsi sunt errores, nam Platonici fuerunt *D.Dionis.Areop. D.Iustin. Martyr, Eusebius, Sinesius, & præsertim D. August.* de quo ait D,Thom.p.1.q.66.77.84. *Augustinus sequutus est Platonem, quantum potest, salua fide.* † Peripatetici fuerunt *Cirilus Alexandrinus, Seuerinus martyr, & omnes fere* 48
Occidentales, qui eo quod aliquando in Aristotelis errore transeũt eius sectam damnat *Sexta Synodus act.11. & octaua Synodus epist. ad Encyelia.* † Stoici fuerunt *D. Pantenus, D.* 49
Basilius, D.Gregor. Nazianzenus, Clemens Alexãdrinus, Arnobius, Atanagoras, ex quo præter Zenonis doctrinam alias sectas vituperat, *D.Gregor. orat. de moderat. in disput. habend.*

¶ Quare credentes Angelos habere cor- 50
pora, ex philosophiæ professione errarunt, quia natura sua, neque corpus aëreum habent omnino, neque igneum, neq; vllum aliud, quia substantiæ sunt spirituales vllo corpore expertis, vt docent *Angelicus D.Thom. p. 1. q. 50. & ibi Molina n.q. 50.art.1.Vasquez disputatione 176.cap.5.Suarez de Deo, & Angelis p.2.lib.1.cap.5.Valent.q.51. art.1.punt.1. Bubulus de Angel.in d.q.50.art.1.quæst.3.dif fi.1.§.7.& 8.* † Quamquam haud negem An- 51
geli, & dæmones posse (quando velint, & Deꝰ eis permisserit) corpus elementare assumere, præsertim ex aëre, iungens partes terreas, & aqueas, nuuium, vaporem, atq; exalationum, vt hac mixtione colores facilius expriman-tur, *vt ex multis dixi in Epitome de Magia libr.2.capit.28.ex n.14.& supra libr.1.c.2. ex n.12.*

¶ Theologi etiam, qui contilio Anci- 52
rano interfuerunt, cum dęmones possint ingentia corpora, de vno ad alium locum traducere translationes corporales, quibus Magi ad sua crimina à dæmonè deferuntur his verbis negarunt capit. 1. transumptiue, in capit. Episcopi 26.q,5. *Illud enim non est omittendum quod quædam sceleratæ mulieres retro post Satanam conuersæ, dæmonum illusionibus, & phantasmatibus seductæ credunt, & profitentur, se nocturnis horis cum Diana Dea paganorum, vel Herodiade, & in numera multitudine mulierum equitate super quasdã bestias, & multarum terrarum spatia in tempestate noctis silentio pertransire, & cum sõlus spiritus hoc patiatur, infidelis mens hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur.* † Ex quo transla- 53
tiones corporales huiusmodi, & õnia Magica

crimi-

crimina, in phantasmata, & illusiones, & præstigias referunt ex nostris *And. Alciat. libr. 8. Parerg. cap. 22. & in capi. permitissa de offic. Ordina. n. 66. Fran. Duaren. lib. 1. adl. Cornel de Sycar. Mart. Azpilcueta in Manual. capi. 11. n. 28. Franc. Ponzinibius lib. de Lamijs ex n. 47. Ioan. Salisberiē. lib. 2. Polycrat. cap. 17.*

54 † Sed errant plane, nam Magos, & Lamias ad sua crimina à dæmone per aëra corporaliter deuehuntur, non tam in spiritu, quam in vero corpore, vt certa fide tenendum est, vt docent Ecclesiæ lumina patiterque columina *D. August. lib. 7. Ciuitat. Dei capit. fin. & lib. 8. capi. 29. & lib. 10. cap. 9. & lib. 18. capit. 17. & 18. & lib. 21. cap. 7. & lib. 2. de doct. Christ. cap. 23. capit. illud 26. q. 2. capit. igitur 26. q. 4. D. Tom. 2. 2. q 92. & 99. & lib. 3. contra Gentes cap. 104. & 105. & Senten. 2. quæst. 7. & Sent. 3. q. 19*

55 ¶ Legislatores tandem nostri Magica opera non solum vera arbitrantur, sed ea licita ad bonum finem statuerunt, nam Constant. Imp. in hæc verba sanxit, in l. eorū C. de maleficis, & mathem. *Nulius vero criminationis implicanda sunt remedia humanis quæsita corporibus, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis, grandinisque lapidatione quasterentur.*

56 † Nec contentus fuit huiusmodi crimina impunita relinquere, sed præmio digna censuit Rex noster D. D. Alfons. X. cognominatus Sapiens in l. 3. tit. 23. par. 7. *Pero los que fizieren encantamento, ò otra cosa con intencion buena, assi como sacar demonios de los cuerpos de los omes, ò para desligar marido e muger, que no pudiessen conuenir, ò para desatar nube, que echa granizo, ò niebla para que no corrompa los frutos, ò para matar langosta, o pulgon, que daña el pan, o las viñas, ò para otra cosa prouechosa semejante destas, non debe auer pena; antes decimos, q̄ debe recebir galardon por ello.*

57 † Quod quidē Veteris paganismi error fuit, quo Magiā licitā putarūt *Herm. Trimeg. in Asclapio, c. 13. Zoroast. in Orac. Mag. Philon. lib. de mūdo, & plāt. Noe*, quos sequūtur *hæretici Satanistæ, Manichæi, & Gnostici*, quos satis refutaui *in Epi. de Mag. lib. 2. cap. 50. ex num. 7.* Nam vt ait D. Paul. ad Rom. cap. 3. *Non sunt facienda mala, vt*

58 *inde sequantur bona.* † Ochozias enim Rex Israel pro salute obtinenda Magos consulens morte fuit multatus, *Reg. 4. cap. 1.* Saul cecidit de Regno postquam Magica præsidia quę fuit, *Reg. 1. cap. 28.* Manasses ob maleficorū immitationem calamitosi Regis specimen fuit, *Reg. 4. cap. 21.* Cuius peccatum posteri iuerun., *Reg. 4. cap. 25.* adeò, vt nec peccari posset Iosiæ pietate, *Reg. 4. cap. 23.*

¶ Nec propterea, quod varijs legibus, & 59
magistratibus Magię crimina compescantur, nouis disputationibus non indigēt, nam seueritas Principum facere potuit, ne malum grassaretur, ne occulte sæuiret facere non potuit: nam abstinuit à publico metu publicæ potestatis, sed delituit intra seditiosorum ciuium arcana consilia apud homines, nec cessauit, donec firmis, validisque disputationibus ab hominum animis hæc pestis exturbetur, vt tradunt *Guil. Parienſ. de vniuerſ. p. fin. Pet. Binsfeld. in conf. mal. prælud. 6.* † Quod extitit in- 60
cula, vt omni sæculo, ab omnibus fere, qui de vera sapiētia satagunt, varijs cōstitutionibus, & argumētis petita, non tamen profligata est, quia Hydra multorum capitum, quorum vno recisso, alia sucrescunt, & renascuntur, non cuiusuis sanctionibus, aut disputationibus cœdit, nam vt ait Apost. ad Ephes. cap. 6. v. 12. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principes, & Potestates, aduersus mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.*

† Nam cum hostes cum quibus nobis assidua 61
pugna est, sint spirituales, non sunt materialibus armis feriendi, sed spiritualibus, quem admodum his verbis docet Apost. D. Paul. d. capit. 6. vers. 13. *Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo; in omnibus sumētes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignita extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.* † Verbum autem Dei continetur 62
in lege Domini, Prophetis, & Euangelio, & alijs sacris elogijs, quæ detegunt fallaciam, & mendacia aduersarij, quibus mortales fallere, & in suos laqueos traducere, in falsam spem, pernitiosam credulitatem, tristitiam, aut desolationem, aliasque id generis affectiones pertrahere solet, vt docet *Genitricis meæ frater D. Ioann. Bapt. Villalpando in Regias Ezechiel. explanationes tom. 2. p. 2. depostrem. vision. lib. 5. disput. 2. cap. 35. fol. 483.*

¶ Sed cum hæc armatura ex sacris literis 63
petēda sit, ignota est indoctis, & ignaris vtriusque fori ministris, quod astutissimæ artifex studiosē procurat, vt melius contra simplices triumphet, dum inermes sunt, & ad certamen inepti, quemadmodum Philistei fecerunt, dū callidissime curarunt, ne esset faber ferrarius in Israel, qui arma cuderet; quo effectum est, vt ipsi instructa acie ad pugnam procedētes, solus Saul, & Ionathas filius armati inuenti sunt. *Regum libr 1. cap. 13.* † Sic enim cum 64

Magiſtratus,dormit in vtramq;aurem,& oculis clauſis pertranſit maleficia,tanquam ſomnia,nihil reputans,ſed negligens,inimicꝰ homo ſuper ſeminat zizaniam , & regnum ſuum dilatat, quia vt ait Oſeas Propheta capit. 4. *Quia Dei ſcientia non eſt in terra,ideo maledictio,& mendatium,& homicidium.& furtum, & adulterium inundauerunt.* † Nam ignorantia in Magiſtratibus cauſa eſt, vt mundus de die in diem in deteriora ruat,quia numerus impiorum creſcit,preſertim maleficorũ, quos diabolus in hominum ſuberſionem conſpirat, nam ſicut annulus annulum,ſic maleſica ſociam trahit:ita contingit aliquando integras familias eſſe infectas,& matres cõſecrare dæmonibus infantes recentes, & nondum natos,vt tradunt *Pet.Binsfeld.in Confeſſ.maleſic.prælud.6.Mart.del Rio Magicar. lib.2.* † Sic ex puniendi tarditate,aut diſſimulatione proueniunt nobis omnia mala, quæ patimur, tam in deſolatione terræ,quam belli,pacisque viciſitudinibus , tributorum oneribus, iuſtitiæ oppreſsione , &c. nam inter cauſas præcipuas excidij Niniuæ memorat Propheta Nahum capitul. 3. *Propter multitudinem meretricis ſpecioſæ , & gratæ,& habentis maleficia, quæ vendidit Gentes in fornicationibus ſuis,& familias in maleficijs ſuis.*

¶ Nam licet poſt Chriſti Domini aduentum, omnia phanaticorum reſponſa ſiluerint, Magię tractatio ſuperuacanea nõ eſt,quia maleficorum perfidia adeo ſibi frontem perfricuit,vt ipſiſmet dæmonibus fugientibus, eos ad ſcelera prouocauerint, itaut dicere valeat hæreticæ prauitatis Inquiſitor.Franc.Pegna ad Eymeric.in direct. Inquiquiſ.p.2.comm. 67.q.42. *Nulla eſt hodie frequentior diſputatio,quam quæ de ſortilegijs,& diuinationibus ſuſcipitur, ob vanas,& inanium hominum ſuperſtitiones, qui vt deſiderijs ſuis impie graſſentur,nouerentur grauiſsima hæc deliria,& quæ Dei lex grauiter deteſtatur, perpetrare.* † Et cum de die in diem mundus in deteriora ruat,nullo magis ſæculo, quam noſtro,flagitia huiuſmodi crebuerunt,quia nõ viles modo,& mulierculas,quas in his Regnis ſolas hęc detinebat perfidia,ſed Illuſtres, & Magnates,ac literatos tanto crimine diffamatos nouiſsimus, vt honorentur, vt admirationi ſint,ſiue vt ait D. Aug.lib. de natura dæmon. capi.3. *Inſtigante maximè vitio curioſitatis, propter amorem fœlicitatis falſæ, atque terrenæ,& Excellentiæ temporalis.* † Vnde licet poſt Herculeos labores hanc tractationẽ aggrediar, non dubitaui(diuino auxilio) aliqua medicere poſſe,quę,vel ſtylo aliciant,vel breuitate, vel veritate,vel nouitate, nam vt ait D.Hierony. *Dubium non eſt poſt meſem ſpicilegiũ,poſt vindemias racemationes, poſt cæſam Syluam recedua ſupereſſe.* † Nam ſi de alijs criminibus(quæ à ſolo homine fiunt) ſinuoſa volumina non ſufficiunt, quim nouis diſputationibus egeant , quæ de his ſufficient ? quæ à dæmone fiunt mille artium ſolertiſsimo , cuius dolos præcabere humana imbecilitas haud vnquam valet , quim per ſæpè in eius laqueos incidat, quæ adamuſim in iudicio percalẽda ſunt;nam vt ait Concil.Trident.ſeſſ.14.cap.5. *Neque illos in pœnis ingerendis æquitatem ſeruare potuiſſe,ſi in genere dũtaxat,& non propriùs in ſpecie, & ſigillatim eorum peccata cognita non habuiſſent.* † Sic ergo poſtquam multa de Magia (quæ aut in declarata penitus,aut leui ſparſa luce comperiebantur) in Granatenſi Imperiali Academia ad Decreti Cathedram, primo ętatis ore pubeſcens, auditoribus dictarem, quę poſtea Regij Senatus iuſſu ſcripta ad petitionem Domini Regis Fiſcalis ſub Epitomes nomine lucem aſpexerunt,quia inſolenti cauſa præbentus, non potui omnia ad vnguem reſarmare, nunc ſub incudem reuocata,longè multo luculentiora edere inſtitui,vt dicere poſſem cum Martiale lib.10. Epig.2.

Feſtinata prior Magiæ *mihi cura libelli*
Elapſum manibus,nunc reuocauit opus.
Nota leges quædam,ſed lima raſa recenti,
Pars noua maior eſt,lector,vtrique fabe.

¶ Nam quantum ipſa Epitomes Reipublicæ Chriſtianæ vtilitatem attulerit, ſatis liquet,cum ab omnibus doctis viris,ex omniũ ferè facultatum profeſſoribus (quorum multi me nec facie norunt) laudata ſemper,& allegata ſæpe reperiatur , ita vt opiniones meæ (quãuis ſingulares)illuſtriſsimos D.D.Regi noſtri Conſiliarios, clariſsimos Romanæ Rotæ Auditores , & alios expectabiles Iudices non ſemel ſecum traxerint , nam vt ait Imp. in l.1.C.de vetere iure enucleand. *Sed neque ex multitudine autorũ,quod melius & æquius eſt iudicatore , cum poſsit vnius & deterioris forſam ſententia ,multos & maiores aliqua ex parte ſuperare.* † Deus enim perſæpe multa quæ abſcondit ſapientibus rebelat parvulis, vt non ſit ullus quamtumlibet profecerit , qui doceri non egeat, dum viuit, nam vt ait D.Aug. epiſt.15. *Ego ſenex à iuuene,Epiſcopus tot annorum à collega nondum amiculo paratus ſum doceri.* † Et hoc maxime in legali ſapientia locum ſibi vendicat, in qua nihil eſt tam planum quod ſuberti non poſsit, ita vt

veritatem indagantes perſæpe falſitatem amplectantur, venenum aureo poculo ſumentes, qua propter in eius diſquiſitionem magnopere inſudaui, quia vt ait Daniel, cap. 12. v. 3. *Qui ad iuſtinam erudiunt multos, quaſi ſtellæ*
75 *in perpetuas æternitates.* † Nulla enim eſt cura ſanctior, nullum ſtudiũ magis ſalutare, nulla honorificentior diſputatio, quam quod ſaluberrimis legibus opem ferre, vt homines ab impio, ſuperſtitioſoque cultu vindicẽtur, quia vt ait D. Iacob in ſua Canon. c. 3. v. 20. *Qui conuerti facit peccatorem ab errore vitæ ſuæ, ſaluauit animam eius in morte.* † Quapropter Dei legis ſecundæ volumen ab omnibus legendum, & meditandum commendat his verbis Dei populi dux Ioſue Deuter. cap. 1. v. 8. *Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, ſed meditaueris in eo omnibus diebus ac noctibus, vt cuſtodias, & facias, quæ ſcripta ſunt in eo.*

IVRIS SPIRITVALIS PRACTICABILIVM.

LIBER DECIMVS.

DE MAGIA REVELATA TOTO terrarum Orbe diffuſſa.

CAP. I. De Magiæ origine, & progreſſu.

SVMMARIVM.

1. *Magiæ nomen Perſicum eſt.*
2. *Magi appellantur, qui præeſſent ſacris.*
3. *Sacerdotes diuinis, & humanis vacabant.*
4. *Magi idem fuerunt, quod Philoſophi.*
5. *Magi, qui ſolita rerum naturalium virtute operabantur.*
6. *Magia fuit ſcientia diuina, & naturalis Adamo elargita.*
7. *Adamus poſt lapſum Magiam retinuit, & in poſteros propagauit.*
8. *Viri Dei Magia clari fuerunt.*
9. *Diabolus Magiam ſecundam inſtituit ad Dei emulationem.*
10. *Cham Noe filius primus Magiam ſecundam profeſſus eſt.*
11. *Chami ſtudium, ne Magia diluuio periiſſet.*
12. *Chamum Gentes Zoroaſtrum dixerunt.*
13. *Ægyptij Magiæ deditiſſimi.*
14. *Græci Magiam coluerunt.*
15. *Theſſale vrbes Magiæ celebres.*
16. *Hæbrei Magiæ ſe contaminarunt.*
17. *Romani Magiæ deditiſſimi.*
18. *Romani, ex quo tempore Magiam deteſtarunt.*
19. *Magia diuiditur in bonam, & malam.*
20. *Magia prima illuſtris, ſecunda infamis.*
21. *Magia vtraque Perſis tribuitur.*
22. *Magia bona à Deo, mala à diabolo.*
23. *Manichæi duos Deos finxerunt.*
24. *Deus vnus eſt creator viſibilium, & inuiſibilium.*
25. *Magia ſecunda omnes orbis partes contaminauit.*
26. *Spiritibus malis datur à Deo poteſtas aſociandi ſibi homines.*
27. *Difficilia intellectu deprabant indocti homines.*
28. *Magiam illicitam, vel damonibus addictam, vel pacto immunis.*

29. *Magia illicita semper expresso, vel tacito pacto corrumpitur.*
30. *Diuinis nominibus dæmones obediunt.*
31. *Potestas diuini nominis non est naturalis, sed diuina.*
32. *Nominibus diuinis Magi vtuntur, tanquam pacti signis.*
33. *Moyses Magus creditus.*
34. *Christi opera in Magiam Celsus referre conatus est.*
35. *Christiani primi à Gentibus Magi appellati sunt.*
36. *Christiana Religeo appellata fuit superstitio Iudaica.*
37. *Magiam illicitam ex Deo, vel Angelis bonis volunt persuadere.*
38. *Religio nulla recepta est, quæ principia sua vera non opinaretur.*
39. *Sapientes viros curæ esse Deis.*
40. *Sapientibus quare homines indigere arbitrabantur.*
41. *Prophetæ ad eruditionẽ Hebreis dabãtur.*
42. *Gentiles qua de causa Iudæa coluissent.*
43. *Afri, & Persæ Mahumatam sequentur, vt Prophetam.*
44. *Pythagoras Magia insignis fuit.*
45. *Democritus, Hypocrates, Æsculapius ad Magiam discendam nauigarunt,*
46. *Socrates Magus fuit, & dæmonium habuit paredrum.*
47. *Plato, & Xenophon Magia expertes non fuerunt.*
48. *Plato docendi genere à Xenaphonte euariauit.*
49. *Aristoteles Magiam professus est.*
50. *Platonis, & Aristoteles doctrina diuersa.*
51. *Socrates primus moralem instituit disciplinam.*
52. *Ethica originem dedit Iurisprudentiæ.*
53. *Magia consumata est philosophia circa diuina, & humana.*
54. *Legislatores leges suas dijs suis acceptas retulerunt.*
55. *Aristotelis doctrina ad Hispanos, Gretia, & Italia debastata, peruenit.*
56. *Auerroes in Aristotelis cõmentarijs Theologiæ Scholasticæ aditum præbuit.*
57. *Theologia, ex philosophia deducitur.*

MAGIAE nomen suæ monetæ Latium non percussit, vt Magus quasi magnus dicatur, sicuti *Hotiano* placuit interpræti: non enim à magis particula deducitur, quia nec Latinum, nec Græcum nomen est, sed Persicum, significans diuinorum interprætes, & cultores, vt tradit *Porphyr. lib. de sacrific.* † Apud alios tamẽ 2
scriptum inuenimus, eos à Persis Magos appellari, qui præsint sacris, quasi Sacerdotes, vt tradit *Plato Alcibiad. 1. Orpheus lib. de lapidib.* nã Magiã testatur esse Apulei. Apolog. 1. Διου θεραπειαν *cultum Dei.* † Nam sacer 3
dotes fuerunt, qui diuinæ, & humanæ scientiæ vacabant, & sapientiæ viam sternerunt, non solum apud Persas, sed apud Dei cultores; Malach. cap. 2. v. 5. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt de ore eius.* † Vn 4
de Magi idem fuerunt, quod apud Græcos philosophi, apud Latinos sapientes, apud Æthiopas Gymnosophistæ, apud Assyrios Caldæi, apud Indos Brachmanes, apud Gallos Druydæ, vt tradunt *Plin. lib. 2 cap. 7. Strabo. Greograph. lib. 15. & 16. D. Hieron. in Daniel. c. 2. D. Isidor. lib. 8. Etymol. capit. 9. Clem. Alex. Stomat. 1. Petr. Gregor. in Siniag. Iuris vnib. p. 3. lib. 34. capit. 1. n 8. Bapt. Porta de Magia natur p. 1. Ioan. Filesac. de Magia Iudaic. §. 1. Iul. Cæs. Bulenger. de Mag. lib. 1. cap. 1. &. 2.* † Nec non qui in solita quandam rerum na- 5
turalium virtute admiranda quædam operabantur, *Aristot. libr. de admirand. audit. Plin. lib. 30. cap. 1. Proclus lib. de Sacrifi. & Magia Marsf. Ficinus libr. 4. Theolog. Plat. cap. 2. Bart. Sybillan. in peregrin. qq. decad. 3. q. 3. cap. 8. Gregor. Valent. in D. Thom. 2. 2. disp. 6. q. 12. Valles de Sacra philosoph. capit. 3. & 28. Bulenger. d. cap. 2. & 8.*

¶ Quæ quidem Magia sic accepta scien- 6
tia est diuina, & naturalis quã Deus Adamo humani generis vniuersali parenti elargitus est, quæ omnes scientias in se continet, vt docet *Bened. Perera aduersus fallaces artes lib. 1. capit. 2. Mart. del Rio tom. 1. Magicar. disquis. lib. 1. cap. 3.* † Quam etiam post lapsum 7
retinuit, & in posteros propagauit, ad omniũ ipsorum conseruationem, quia solum amisit gratiæ infusæ dotes, retinuit tamen scientiã, & alia naturalia, vt tradit *Iacob. Saliam. in Annal. sacris tom. 1. die 7.* † Sic Magia huiusmodi clari fuerunt viri Dei cultores Ioseph. 8
Tobias, Moyses, Iosue, Salomon, Elias, Eliseus Isaias, & alij, quorum laus est in sacris literis, *Vt dixi in Epitome de Magia*, ad petitionem D. Regij Fiscalis Regij Consilij iussu, & approbatione vulgata *lib. 2. cap. 1. n. 6. & in Defensione cap. 1. ex n. 3.* † Nam eo Magia in tantum 9
fastigium est euecta, vt apud Persas, & alias nationes regnare non liceret nisi familiaritur cum Magis versato, vt tradunt *Philon. libr. de specul. legib. D. Hieron. in Daniel. 2. Cæl. Rhodigin. lib. 9. antiq. lect. cap. 23.*

¶ Sed

9 ¶ Sed humana natura retro post satan conuersa ex Adæ prævaricate, sapere cupiens plusquam oportet, aliam sibi Magiam adinuenit, ex societate hominum, & demonum, vanam, falsam, & scandalosam, nam vt ait Cassian. Serenus collat. 8. cap. 12. *Scientia omniũ rerum cœlestium, & sublunarium, quam Adam à Deo acceperat, tradit ipsam filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam, donec diuisim à sacrilega propagine Cain perduraret, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit. Cum vero fuisset impiæ generationi permixtum, ad res prophanas, atque noxias, quæ pie didiscerat instinctu dæmonis deuauit, curiosasque, ex ea Maleficorum artes, adque præstigias, & Magicas*
10 *superstitiones audacter instituit.* † In artem tamen hanc Magiam secundam primus professus fuit Chan filius Noe, quicum ex Adami traditione audisset vniuersalem rerum interitum imminere, vnum dilubio, nõ multum post futuro definitum, altero incendio reseruarum, collumnijs excisam eam conseruauit illæsam, vt testatur *Flau. Ioseph. li. 1. antiq. Iudaic. cap. 4*
11 † Vel diuersis metallorũ laminijs, & lapidib', vt in hæc verba affirmat Serenus d. capit. 21. *Sed quo modo hæc curiosa, & maleficadoctrina diluuio non periisset, in causa fuit ipse Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus, & sacrilegijs artibus fuit infestus, easque cum in arcam, inquacum Noe patre suo iustissimo, atque sanctis fratribus ingressus erat, inferre non auderet, diuersorum metallorum laminijs, quæ scilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & diuersis lapidibus, qui vim ignis non sentirent insculpsit, quæ diluuio peracto, eaquæ ille celauerat, curiositate perquirens sacrilegiorum, & perpetuæ nequitiæ seminarium transmisit in posteros.* † Ob quam de
12 causum Cham cum fulmine ictus periisset, Gẽtes *Zoroastrum* appellarunt, & Magiæ huiusmodi deprauatæ authorem tradiderint *Plin. lib, 30. cap. 1. D. August. lib. 21. Ciuit. Dei cap. 14. Genebrard. libr. 1. Chronog. pag. 51. Pier. Valerian. in Hierogliph. libr. 49. pag. 345. P. Comestar. in histor. Scholast. Genes. 39. Thom. Maluend. de Antichrist. libr. 6. capit. 5. Benedict. Perera de Magia libr. 1. Polidor. Vergil. de inuent. rer. lib. 1. c. 22. Mart. del Rio lib. 1. capit. 3. Bulenger libr. 1. aduersus* Mag. *capit. 1.*

13 ¶ Post diluuium enim octingentos, vel circiter annos, & ante bellum Troianum plusquam trecentos Magiam huiusmodi claram, & cerebẽr fuisse, apud Ægyptios satis constat ex sacra Paremia vbi Magi Pharaonis per incãtationes Ægyptiacas fecerunt arcana quædã similiter ac Moyses, *Exo. cap. 7. 8. & 9.* † Et 14
circa bellum Troianum claram fuisse Magiæ famam non obscure indicat *Homerus*, sicuidẽ Protheæ, & Syrenum cantus non aliter quam de Magia intelligi possunt. Circes vtique inferorum euocatione hoc totum agi aperte demonstrat *Plinius doctissimus homo lib. 30. naturalis hist. c. 1. & 2.* † Deinde apud Thessalas 15
vrbes diu Magia celebritate magna viguit, Orpheus quoque ei fidem, & authoritatem addit, & apud Græcos non minori veneretione culta, nam vt ait Plin. d. cap. 1. *Certe Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc didiscendam nauigauere, exilijs varijs, quam peregrinationibus susceptis: hanc reuersi prædicauere, hanc in arcanis habuere.* † He- 16
brei quoque ex comertio Ægyptiorum, cumquibus quadraginta annos versati sunt, Magiã huiusmodi apud se transtulerunt, vt ex innumeris sacræ Scripturæ locis manifeste appareat, quam non solum plebei sed Reges quoq; coluerunt, vt de Manasse Rege Israel legitur Paralip. 2. cap. 33. *Obseruabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artibus deseruiebat, habebat secum Magos, & incantatores, multaque mala operatus est.* † Romani itidem à 17
Numa Pompilio secundo post Romulum, Rege Magiç huiusmodi vacabant, nam vt ait Lactant. libr. 1. diuinar. Instit. capit. 22. *Numa vanitatum apud Romanos, & constitutor Sabinus fuit.* Tertulian. in Apologet. capit. 22. *Homo finis Pompilius Numa, qui Romanos operiosissimis superstitionibus oneraut.* † Et 18
trecentesimo anno ab vrbe condita, ex quisitis è Græcia legibus, in XII. Tabul. pro rostris affixis Magicas detestationes habuerunt, auctore Cic. de Il. lib. 1. NEQVIS ALIENOS FRVCTVS EXCANTASSIT.

19 ¶ Vnde Magiam in bonam, & malam secauit *D. Hieronym. in Daniel. 2.* quam aluam, & nigram appellat *D. Aug. lib. 21. Ciu. Dei c. 4.* Theurgiam, & Geoteiam *Mart. del Rio Magicarum diligentissimus lib. 2. q. 4.* † Prima 20
fuit diuinis reuelationibus illustris, secunda incantationibus, & superstitionibus infamis, quam mali spiritus in mortalium dispendium insidiosè suggesserunt, vt tradunt *Pet. Gregor. in Syntam. iuris lib. 34. cap. 1. & seqq. Lessius de Iust. lib. 2. c. 44 dub. 1. Ioan. Azor p. 1. inst. Moral lib. 9. cap. 23. Mar. del Rio vbi supr. Bulenger. d. cap. 2.* † Quarum vtramque Per 21
sis tribuit *Apul. Apolog. 1.* qui duos Magiæ crediderunt authores, alterum bonum *Oromazẽ*, quem Solem putabant, alterum malum *Arimanem*, quem Plutonem dixerunt, vt tradit

Plutarch.

22 *Plutharch. in Commẽt. Iſidis, & Oſyris.* † Quos quidem Onomaſdem, & Arimanium appellat in hęc verba Ariſtoteles apud Lacrt. libr. 1. *Magos Ægyptios antiquiores eſſe, prodidit, duoque iuxta illos eſſe principia, bonum dæmonem, & malum, alterum ex his Iouem, & Onomaſdem, alterum Plutonem, & Arimanium, quos Hermippus quoque in principio de Magia ait, atque Eudoxus, & Theopompus.* † Ex quo
23 Manichæi duos Deos finxerunt, vnum bonũ cœli præſidẽ, & creatorem omnium incorporalium, & inviſibilium. Alterũ malignum, & ſalacem, creatorem omniun corporalium, & viſibilium; aſſerentes non eſſe facta hęc à Deo Patre cœleſti, ſed à Satana, quem ipſi vocãt Deum malignum, & principem huius ſæculi, quos refutat *Nicol. Eymeric. in direct. Inquiſ.*
24 *p. 2. q. 13.* † Nam hæc mera blaſphemia eſt, quia de ſolo Deo vero fatemur in Symbolo, *Creatorem omnium viſibilium, & inuiſibilium*, dæmonem autem nullius rei creatorem aſſerimus, nec Deum dici, niſi à ſuis cultoribus, vt Dido apud Vergil. Æneid. 4.

Teſtor chara Deos, & te germana, tuumque
Dulce caput, Magicas in vita accingier artes.

25 ¶ Magia autem ſecunda licet dæmonum ſocietate infamis, adeo in prætio haberi cœpit, vt haut vlla Gens, vlluſvè populus fuiſſet, qni ea non contamineretur, nam exigentibus peccatis, vt ait Apoſtol. ad Roman. capit. 1. *Tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vt faciant, quæ non conueniunt.* † Quia hęc po-
26 teſtas immundis ſpiribus à Deo datur, vt perverſos ſibi obtent, hoc eſt prauos homines ſeducant, illos, ſcilicet, qui ſpernunt veritatem, & credunt mendatio, nec ſanam doctrinam ferunt, ſed vt idem teſtatur Apoſtol. ad Timoth. 2. cap. 4. v. 3. *Ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas*
27 *autem conuertentur.* † Nam ſunt quædam intellectu deficilia, quæ indocti, & inſtabiles homines deprobant, ſemper dicentes, & nunquam ad veritatem ſcientiæ peruenientes, quia ex eodem Apoſtolo ad Timoth. 1. c. 1. *Conuerſi ſunt in vaniloquium volentes eſſe legis doctores, non intelligentes, quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.*

28 ¶ Hanc Magiam in duas partes diuidit *Archimagus lib. de vanit. ſcient.* vnã cuius cultores dæmoni ſacrificant, & adorant, quã dicit legibus diuinis, & humanis vetitam. Alterã (quam ipſe vellit perſuadere) à pacto cũ dæmonibus immunem, nam dicit *Cogi obtemperare, virtute quorundam diuinorum nouenum adiuratos.* † Qui licet in priori, vt in
29 arte peritus, credẽdus ſit, in poſteriori bis mẽtitur; primo dum negat eã fœdere cũ dæmonibus niti, nã revera ſemper expreſſo, vel tacito pacto corrumpitur, vt tradit diuinæ & humanæ ſapientiæ noſtro æuo clariſsimus *Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 3.* † Secundo dum aſſerit dæmones cogi virtute diuinorum nominũ; 30
nam licet in veteri lege nomen Tetragrammatom dæmones pelleret, vt ait *D. Epiphan. contra Euion. cap. 30.* & in lege gratiæ Chriſti nomen id præſtitiſſet D. Marc. cap. fin. *In nomine meo dæmonia eẽcient.* † Hæc poteſtas 31
non eſt naturalis, vt Archimagus de ſuis nominibus ſuadere conatur, quia nomina diuina non habent virtutem phyſicam actualem, ſiue moralem, ſiue artificialem, ad operandum, vt probant *Aculenſ. in Exod. cap. 20. tom. 1. q. 7. & 8. & Paralip. 2. cap. 14. quæſt. 12. Valle de Moura tract. de incantat. opuſc. 1. ſect. 2. cap. 4. num. 2. & cap. 7. num. 23.* † Neque operan- 32
tur talia nomina virtute diuina, quando applicantur in Magian, quia diabolus eis abutitur, tanquam pacti ſignis, vel vt illis contumeliã inferat, quia fere ſemper in ſortilegijs nomina diuina cum iniuria applicantur, *vt docent Franc. Suarez de Relig. tom. 1. libr. 2. cap. 15. num. 18. Llamas in Metod. p. 3. c. 3.*

¶ Vnde vulgato Magorum nomine, quod- 33
cumque mirabili, etiam Dei nutu, & voluntate fiebat, Magiæ referebant acceptum, ex quo Moyſes magus creditus eſt, apud *Plotinium*, & ante eum *Lyſimachus*, tunc alij putaberunt, quos redurguit *Flau. Ioſeph. contra Apion. libr. 2.* † Ex quo etiam Cel- 34
ſus Epicureus mirabilia Chriſti opera in Magiam refere conatus eſt, quæ tantum diſtabant à Magis, quantum à tenebris lux, amendatio veritas, nam vt ait Nicodemus apud D. Ioann. cap. 3. *Nemo poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.*
† Et hac infamia multi Chriſtianorum à 35
Gentibus laceſiti Magi appellati ſunt, quia ipſam Religionem Catholicam ad Magiam referebant, & profeſſores vt Magos puniebant, Sueton. in Neron. cap. 16. *Affecti ſupplicijs Chriſtiani genus hominum ſuperſtitionis nouæ & maleficæ.* † Vnde Chriſtianam 36
Religionem Iudaicam ſuperſtitionem appellant *Vlpian. I. C. in l. generaliter §. fin. D. de decurionibus Cornel. Tacitus Annal. libr. 15. Alciat. libr. 3. diſp. cap. 8. Iuſt. Lipſius ad Tacit. d. libr. 15. Cæſ. Baron. Annal. tom. 1. ann. 9. §. 2. & ann. 43. §. 11. & ann. 51. §. 1. & ann. 98. §. 4.*

¶ Alij autem Magiæ illicitæ tantum au- 37
thoritatis tribuerunt, vt eam ex Deo natam

velint

velint persuadere, nam eorum effectum tribuunt immediate Deo per Magos operanti, vel per Angelos bonos ea perficienti, vt testatur. *Bodinus libr. dæmonomant. capit. 4 & 5.*

38 † Quia nulla Religio recepta est, quæ principia sua vera non opinaretur, & supernis reuelationibus, tamquam basi non niteretur, ex quo Galatas vsos fuisse prophetis, tanquam Deo proximioribus ad impetrandum, testatur *Diodorus*, & Aristot. Ethicor. ad Nicom. libr. 10. *Sapientes viros curæ esse Deis.*

39 † Sic in India Brachmanes fiebant, Druydibus Galli, Gymnosophistis Æthiopes, Magis Persæ, Auguribus, Sibylis, Vatibus, Oraculis, & plerisque diuinationibus Romani, alijs quoque, & similibus nationibus aliæ sapientibus, vt Deo propinquis autummarunt, vt testes sunt, *Liuius, Cicero, Plutarchus, & Varro.*

40 † Nam in hoc fere genus humanum conuenit, duce se aliquo præstantissimo diuinorum consortio egere, cuius præceptis audiens beatitudinem consequeretur, quippe cum supra mortalitatis facultatem sit collocata non cuilibet se præbet exposita, & cognitu quoque difficillima est; ideo nisi diuinus, qui supra sensum, supraque rationem positus non consequitur, quia ad eã inuestigandã humani cogitatis fatiscunt, *vt dixi Iuris Spirit. tomus 1. Prolegom. ex num. 1.*

41 ¶ Sic enim Dei populo Israelitico peculiares sunt Prophetæ dati, qui Hebræorum tortos animos, & Idolatriæ procliues ad Dei cultum, & cognitionem dirigerunt, vt tradit.

42 *Franciscus Picus Comes Mirandul. de studio diuinæ, & humanæ sapient. libro 1.* † Ad quorum imitationem Oraculis dæmonium, & fatidicis sacerdotibus delusa Gentilitas, & colluit Idola, & obscænæ vitæ dedita more pecudum vitam peregit, quia sic beatitudinem consequi arbitrabantur, vt alij, qui peruersa agentes, & Christi seruos persequentes apud D. Ioan, capit. 16. v. 2. *Arbitrantur obsequiũ*

43 *se præstare Deo.* † Neque enim Ægyptij, Persæ, Afri, aut Arabes Mahumetani sequerentur nefariique eius ritus obseruarent, ni versutissimi impostoris obcęcati placitis, ante omnia autumarent, & quidem obstinatissime prophetam eum fuisse, ac sibi ad felicitatem cælitus destinatum persuaderent, *vt ipse testatur in peruerso suæ secta, & nefaria superstitionis Alcoran.*

44 ¶ Sed quia corruptæ naturæ iuncta fuit insana liuido sapiendi altius, quam oportet, ipsi met Philosophi ad Magiam scientias transtulerunt, nam Pythagoras Philosophiæ aduinxit Magiam, ex qua inuisibilis reddebatur, tremorem aureũ habere ostentabat, duobus locis simul videbatur, vt meminit *Aristotel. Cæl. Rhodig. libr. 17.* † Democritus 45
Abderita ad Magiam didiscẽdam enauigauit, & eius discipulus Hippocrates, qui ab studio sapiẽtiæ Medicam facultatem sæparauit Magum fuisse docet eius interpres *Galenus.* de
Æsculapio Apolineæ facultatis coripheo, idẽ 46
testatur *Zamolxis.* † Socrates (qui sapientiam in aliud doctrinæ genus inuertit, nam omissis naturalium disputationibus in componendis moribus operam dedit) Magum fuisse, & dæmonem Paredrum habuisse testati sun, *Laert. in eius vita, Maxim. Tyrius lib. de Deo Socrat. Maluend. de Antich. lib. 6. c. 5.*

¶ Plato, & Xenophon eius discipuli, quo- 47
rum alter rerum cognitionem ad mores transtulit, alter vero totius indagandæ naturæ curam susceperit, ipsamque misuit Philosophiam, Magiam expertes non fuerunt, nam ad Magiam didiscendam in Ægiptam nauigarunt, vt de Platone tradit *D. Augustin. libro. 2. doctrin. Christian. capit. 18.* de Xenophonte, *Tyrius vbi supra.* † Nam licet Plato in do- 48
cendi genera à Xenophonte euariauerit, & Philosophiæ dogmata carminibus tradi solita, prossa oratione, ille clarissime, & limpidissimè scripta sua commendauit: hic vero magna elegantia, & vberi facundia celebratus, fictionibus plura adumbrauit, in ipsa naturali Philosophia secutus est Heraclitum, Hippocratis discipulum, in diuina Pytagoram, in morali, & rationali Socratem, qui Magi fuerunt, vt tradit *Franciscus Picus Mirandulanus in examine doctrinæ vanitatis Gentium libro 1. capit. 2.* † Aristoteles pri- 49
us Socratis, mox Platonis auditor, qui ex eo, quod res in finem dirigeret, ordinaretque, & altissimas rerum, atque abditissimas contemplaretur causas, sapientiæ nomen Philosophiæ reuocauit, *vt patet in initio primæ Philosophiæ, & sexto Eticorum volumine.* Magiam propheus est, vt tradit *Medina in D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 1.* † Mos autem 50
ei fuit scribandi quidem subobscure, non tamen, vt Plato, si quidem huius fabulæ, & confusanea rerum, de quibus agebat disputatio, numeri magnitudinem offundebat lectoribus nebulas, illius vero sub apertis vocabulis, & eruditis, & de articulato procedendi modo, remotissimi sensus, & ambigui spargebat caliginem, & Peripateticæ sectæ principium dedit, quæ variè dimissa est, propter authoris obscuritatem, vt tradit *Franc. Picus Mirandul. Comes vbi prox. d. cap. 2. & lib. 4. cap. 3.*

51 ¶ Ex diuina, & naturali Philoſophia Socrates primus moralem, ſeu rationalem, inſtituit diſciplinam, in qua clari fuerunt veteres illi Philoſophi Plato, Xenophon, Zenon, Chryſippus, Parmenides, Euritus, Philolaus, Carondas, Zaleucus, Diodorus, cui cognomen Cronus, Ariſtippus, Menadamus, Xenocrates, & alij quam plures, vt docet *Franc. Picus in examine doctrt. vanit. Gent. capitul. 2. libr. 1.* † 52 In qua quidem diſciplina Ethica verſatur, quæ originem dedit Iuriſprudentiæ, quam appellat Vlpian. I. C. in l. 1. D. de iuſt. & iur. *Veram non ſimulatam Philoſophiam.* Et in l. iuſtitia 10. D. eod. titul. *diuinarum omnium, & humanarum rerum notitiam.* † 53 Quæ ſunt Magiæ fundamenta, quia Magia eſt conſumata Philoſophia circa diuina, & humana, potiſsimum cognitio de Deo, & immortalitate animæ, vt tradunt *Plato Alcibiad. 2. Philon. libr. de ſpecialib. legib. D. Chryſoſt. in Matth. 2. homil. 2. tom. 2. D. Hieronym. in Daniel. 2.* † 54 Vnde hanc ſcientiam à Deo acceptam retulerunt Minoes, Lycurgus, Zamolxis, Trimegiſtus, Numa, & alij legum latores, vt tradunt *Plato libr. de legib. dialog. 1. Cæl. Rhodigin. libr. 18. antiquit. lect. cap. 19. Ang. Metheat. de uia, & rat. iu. cap. 30.*

55 ¶ Sed Græcia atque Itala barbarorum incurſibus deuaſtata, ad Mauros, & Arabes, qui Hiſpaniam occupabant, Philoſophia huiuſmodi peruenit, in qua clari fuerunt *Auicena, Auerroes, Meſue, Abentumat, duo Raſis, Algazel, & alij Cordubenſes. Geber Hiſpalenſis, qui Almageſta Ptholomei correxit, Alfabricius, Alfarabius, & Alfraganus, Alpetragius, Auenpagius, Auizembron, Bagdadinus, Bennuſa, & alij.* † 56 Ex quibus Auerroes nobilis Auicenæ Regis Cordubæ filij conſanguineus, cum Ariſtotelem interpretandum ſuſciperet, (qui vſq; ad ſua tempora obſcuritate maxima involuebatur) propriam condidit ſectam, cui omnes adhæſerunt, qui Luthetiæ Pariſiorum Gymnaſio tenebantur, ex quibus D. Thomas Aquinas cum ea tempeſtate floruiſſet, ex eius interpretatione Theologiæ Scholaſtiæ metodum adinuenit, vt tradunt *Fran. Patricius diſquiſſ. Peripatet. lib. 7. tom. 4. Fran. Picus Mirand. Comes in doctr. vanit. Gent. lib. 4. cap. 2.* & 3. † 57 Ideo in concordando Ariſtotele cum D. Auguſtino totâ Angelicus Doctor cõtulit curam, quia ex vera Philoſophia Theologia Scholaſtica maximè deducitur, vt probant *D. Baſil. homil. de legend. Gentil. D. Auguſt. lib. 2. Doctr. Chriſt. cap. 1. Fran. Picus libr. 1. de ſtudi diuin. & hum. ſapien. c. 3.*

CAP. II. De Magia Orientali.

SVMMARIVM.

1. *Adami ſcientiâ quare diuina & naturalis eſſe debuit.*
2. *Adamus ſcientiam diuinam in ſtatu ignocẽtiæ adeptus eſt.*
3. *Adam cognouit Incarnationis myſterium, & alia fidei noſtræ arcana.*
4. *Adam ante peccatum habuit fidẽ explicitã de Chriſto Domino.*
5. *Adam non fuit præſcius peccati ſui.*
6. *Adam Propheta fuit & fidẽ habuit de Deo.*
7. *Adam fuit beatus ab inſtanti ortus ſui.*
8. *Adam beatus ſemper fuiſſet ſi lapſus nõ eſſet.*
9. *Adam habuit illas virtutes, quæ gratiam perpetuo commitantur.*
10. *Adam lapſu amiſit gratiam, retinuit tamẽ ſcientias naturales.*
11. *Adami ſcientia omnium ſcientiarum excellens fuit.*
12. *Adam eruditus fuit ſcientijs omnibus naturalibus.*
13. *Orientalis Magia fuit ſcientia diuina, & naturalis.*
14. *Paradyſus voluptatis vbi fuiſſet, prater in Oriente, nil certo dici poteſt.*
15. *Paradyſi locus ſine Dei reuelatione cognoſci non poteſt.*
16. *Paradyſus aquis diluvij abruptus fuit.*
17. *Paradyſum datum eſt Henoch & Elia, & promiſſum latroni.*
18. *Paradyſus Henoch & Eliæ & latronis de quo intelligatur.*
19. *Paradyſus totũ hoc vniverſum appellatũ.*
20. *Paradyſus in India Orientali.*
21. *Paradyſus fuit in prouintia Zeilam.*
22. *Paradyſus in Meſopotamia.*
23. *Paradyſus, diuinitus nobis abſconditus eſt.*
24. *Orientis Magia dæmoniaca pullulare capit.*
25. *Cham ſecundogenitus Noe Orientẽ coluit*
26. *Cham primus in Oriente Magicas artes ſeminauit.*
27. *Mizraim filius Cham Perſis, & Babylonis Magiam docuit.*
28. *Zoroaſter dictus eſt Mizraïm.*
29. *Magia dæmoniaca in Oriente à Zoroaſtro originem habuit.*
30. *Zoroaſter non vnus fuit.*
31. *Zoroaſter vixit ad tempora Nini, quo regnante natus eſt Abraham.*
32. *Abraham natus eſt anno mundi 2039. diluuij 383.*
33. *Ninus Rex habuit bellũ cum Zoroaſtre.*

34. *Zoroastes primò docuit Persis ignē adorare*
35. *Abrahami ortus præcessit Olympiadis anni 1170.*
36. *Nimi, & Zoroastri tempora.*
37. *Annus semper apud omnes nationes vti apud nos constat diebus 365.*
38. *Ægyptiorū annus, quas patitur mutationes.*
39. *Orientales Prouinciæ hodie quantis superstitionibus scateant.*
40. *Magicarum artium author diabolus fuit.*
41. *Diabolus hominibus docuit, quibus rebus alliciantur.*
42. *Brachmanes philosophi Orientales Gymnosophistæ Æthiopum, Helobi, & Semei Magi fuerunt.*
43. *Magia nefaria philosophiæ nomine odoleuit.*
44. *Esæni, siue Essæi apud Hæbreos quam vitæ cultum habuissent.*
45. *Esæni non absimiles fuerunt nostris monachis, qui in recolectè viuunt.*
46. *Indiæ Orientalis Hæbrei fuerunt.*
47. *Mahumat in Orientem habuit originem.*

1 DEVS Optimus Maximus, cum ex limo terræ creauit ADAMVM in Oriente, magnum mundi miraculū, germen immortalitatis, humani generis protoplastū, μικρόκοσμον, imo μεγάλου κόσμου mundi Dominum, & magistrum, Epitomen rerum creatarum, finē diuinorum operum, Angelorum socium, & fratrem secundo genitum, orizontem, nexum, & perfectionē rerum creatarum, imaginem, & similitudinē diuinæ Maiestatis, filium Omnipotentis Dei, & hæredem thesaurorum eius, congruum fuit vt ei diuinam sapientiam, & naturalem condonaret, vt magis, ac magis Deo, qui omni sensu est assimilaretur, vt tradunt *Gregor. Nisen. lib. de opific. homin. c. 5. D. Bernard. de Medit. lib. 1. D. Aug. tract. 8. in Ioan. 1. & epist. 102.*

2 †De scientia autem diuina, quam Deus Adamo in statu ignocentiæ contulit, dubitari nō potest, nam vt ait S. Epiphan. *Adam protoplastus formatus est in omni scientia, non autē erat Idolatra, & nouit Patrem, & Filium, &*

3 *Spiritum sanctum, prophetabat, &c.* † Vnde non solum Theologiam de Deo vno, sed trine habuisse, necesse est, & similitēr cognouisse Incarnationis mysterium, & alia fidei nostræ arcana, nam cum omnium hominum Magister, & Doctor futurus esset, nō debuit mysteria huiusmodi ignorare, quæ ab æterno ad salutem animarum fuerunt constituta, nam vt ait D. Luc. in Actis Apostol. c. 4. v. 12. *Non est aliud nomen datum hominibus, in quo possint saluari fieri* † Quare hominem ante statum peccati habuisse explicitā fidē de Christi Domini incarnatione, quatenus ordinaretur ad consumationem gloriæ, expresè docet *D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 7. & Ego latè tom. 3. de Spiritualibus statutis, siue de Iure Eccles. libr. 1. capit. 4. ex numer. 3.* † Non tamen liberationis á peccato, quia non fuit præscius peccati sui, tunc quia scientia futurorum contingentiū ei fuit denegata, tunc quia si amisisse bonum spiritualium cerciorare tur, fuisset miserrimus, quod non conuenit cum illo florentissimo gratiæ statu, vt tradit *D. August. lib. 11. in Genes. ad lit. cap. 18.*

¶ Propheta enim fuit, & fidem habuit de Deo, vt authore bonorum omnium supernaturalium, & remuneratorem bonorum operum, per eadem bona supernaturalia, nam vt ait D. Paul. ad Roman. capit. 11. vers. 9. *Credere oportere accedentem ad Deum, quia est remunerator inquirentibus se.* † Præterea fuit Beatus ab instanti ortus sui, & maiori, quam ipsi Angeli in conditione sua, priuilegio donatus, vt ex Apostoli sententia colligitur, ad Ephes. cap. 4. v. 23. *Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, & in iustitia, & sanctitate veritatis*, secundum expositionem doctissimi, & Eminentissimi *Cardinalis Rob. Bellarmini libr. 4 de gratia primi homin. cap. 3.* † Eamque Beatitudinem Adamus habuisset semper si lapsus non fuisset, vt docent *D. Ambros. August. Chrysost. Gregor. & alij Patres a Merelati d. c. 4. n. 47.* nam vt ait Concil. Trident. sess. 5. *Siquis non confiterur primum hominem Adam cum mandatum Dei in Paradyso fuisset transgressus, statim Sanctitatem, & iustitiam, in qua constitutus fuisset, amisisse, anathema sit.* † Cum hac beatitudine, & gratia simul infusæ sunt illæ virtutes, & dona Spiritus sancti, quæ gratiam perpetuo committātur, quarum officium est, tam superiores, quam inferiores animæ vires rectè componere, tam secundum Deum, quā ex recta ratione; hac tamen differētia, vt quæ nullam supponunt imperfectionem, vt Charitas, Iustitia, &c. in eo tam habitu, quam actu fuerūt; quę tamen supponunt imperfectionē, vt pœnitētiā, &c. in habitu tantū, *D. Th. p. 1. q. 95. art. 3. & alij communiter scribentes.*

¶ Ex his enim Adamus, quæ ad gratiam pertinent, lapsu suo amisit, retinuit tamen naturalia, ita vt amplitudinem cognitionis, certitudine, & firmitate, etiam post lapsum,

Salomoni ipso(humanorũ omnium Sapientissimo)præceluisse docẽt *Aquilẽs.in Reg.3.c.4.q.7. Pererain Genes.lib.5.c.31. Pined.de reb.Salom.lib.3.c.10.§.12. Valẽt.in p.1.disp.7.q.2.*

11 †Sciẽtia enim naturalis Adami, omniũ scientiarum excellẽs fuit, quia omniũ rerũ naturas satis perspectas habuit, vel ex illis, quod illi ait Dñs, Genes.c.2. *Omnib⁹ bis nomina voca*, nã vt ait D.Chrysost.in Genes.hom.14. *Nã qui potest cõgruis nominibus iumẽta appellare & volatilia cœli, & alias bestias, neq; ordinẽ confundit, sed omnibus sua dat nomina, quomodo non omni sapiẽtia, & industria pollet?* 12 † Sic ergo omnibus scientijs naturalibus Adã eruditus fuit ab instanti ortus sui, nec lapsu eas amisit, nã vt ait Hug.de S.Victor.lib.1.de Sacram.p.6.c.13. *Rerũ omnium visibiliũ, quæ cũ homine, & propter hominẽ factæ sunt, perf. ẽtã cognitionẽ accepisse, nulli dubium esse debet, quantum videlicet, vel animæ eruditionẽ, vel ad corpora vtilis vsus necessitatem pertinere videatur.*

13 ¶ Vnde scientia diuina, & naturalis in Oriẽte originẽ habuit, nã Paradysus, in quo possitus fuit, Adam ad Orientem fuit, Genes. c.2.v.8, *Plantauit Dominus Paradysum voluptatis à principio*, vbi legunt LXX. *In Edõ ad Orientem*, & notant *D.Hiero.in qq.Hebrai. Ioseph.lib.1.antiq.c.2.* 14 †Situ autem vbi fuisset Paradysus, præter quam in Oriente, nihil certo(sine temeritate)asseri potest, nam alij sub cõcauo Lunæ colocãt, alij in media aëris regione, alij sub Æquinoctiali plaga, alij inter illã, & Tropicum Capricornij, alij prope Tropicum Cancri, alij extra Tropicos, versus planum Articum, in montibus Sarmaciæ, quos refutat *D.Th.p.1.q.102.art.1.* 15 † Quia Paradysi locus incertus est, siue quia Dominus illum occultissimum esse voluit, ideo sine eius reuelatione cognosci nequit, *D.Aug.lib.1.de peccato origin.cõtra Pelag.c.23. Paluda.sent.2.q.17. Cassan.in Catbal.gloriæ mund.p.12.consid.4. Mart.del Rio in adagia Sacræ Script. adag.789. Sim.Maiol.tom.1.colloq.47.pag.* 16 *381.* † Siue quia aquis diluuij obrrumptus fuit, ideo de illo nihil certo haberi potest, vt probant *Oleaster, Vatabl. Catherin. & alij Genes.2. Genebr.lib.1.Chrono. etat.1. Iansen.in concor.Euang.c.148. Lorin.in Act. Apost.c.1.v.3. Salmer.tom.10.tract.40. Maldonat.in Matth.27.v.44. Pereira in Genes. tom.1. lib.3.disp.1.q.5. & lib.7.q. fin. Viegas ad Apocalyps.11.comm.5.sect.5. Bellarm.tom.1.lib.1.de Sanct. Beat.c.3.* quamuis oppositum teneat *tom.3.Controuers.lib.de gratia primi homin. cap.12.*

¶ Neque obstat Henoch, & Elias à Deo 17
in Paradyso asseruari, vsque ad diem Iudicij, vt tradit *Suarez in D.Thom.p.1.q.59.art.6. disp.53.sect.1.tom.2.* & Christum dixisse latroni, apud D.Luc.c.23. *Hodie mecũ eris in Paradyso.* † Quia intelligitur, primus de loco vbi 18
Deus illos asserbat, & non deterrestri illa amenitate; secundus de Paradyso spirituali, & vita æterna, quã Deus illi promisit, vt tradit *Suarez vbi sup. & tom.4.in p.3.disp.46.sect.4.n.9. Viegas in Apocalyps.11.comm.5.sect.3.* † Nam si Paradysus terrestris fuisset adhuc 19
durans, abiq; dubio à nostris, præsertim, Hispanis, qui totum orbẽ perlustrarent, reperiretur; qua propter aliqui dicunt, nõ fuisse certũ locum, sed totum hoc vniuersum, quod aquis diluuij obrutum est, & periit formaliter(vt sic dicam)seu quoad eam amœnitatem, aëris tẽperiem, reliquasq; qualitates, suauitatem inducentes, vt *ex Eugubino, & alij tradit Pineda lib.1.Eccles.Monarch.cap.6.§.4.*

¶ Sed hæc sententia aduersatur Scripturæ, in qua locum Paradysi in hoc vniuerso specialiter à Deo constitum testatur, vnde verius dici potest in Indiam Oriẽtalem fuisse, quia mundi pares dextera est, & temperamẽto, & bonitate multa similia habet, quę de Paradyso comminiscuntur, *Lactant lib.2.diuin. institut.cap.13. Isidor.lib.14.Etymol.cap.3. Nicephor.lib.9.hist.cap 19. Damascen.libr.2.de fide capit.11. D.Thom.p.1.q 102. art.1. Maluend.de Paradys.cap.51. Martin. del Rio d. adag.789.* † In ipsa enim India Orientali 21
sub torridazona, & sub Æquinoctiali plaga terras esse, nõ solum habitabiles, sed humano vsu placidissimas, & fertilissimas, & nauigationi peruias, quibus nec hyemẽs præmittit rigore, nec æstas calore coquet, vt tradunt *Ioann.Boter.in relat. vniuers.vol.2.capit.1. & libr.1 pag. 229. Herrera in hist.Indor.accad.1 libr.1 capit.2. & 4. Conimbricens. ad Aristotel.lib.de cœlo cap.1. Ioann.Pineda de reb.Salomo.lib.4 cap.15.§.2. Torquemad.in Monarch.Indor.lib.1.disp.19.* † Et præsertim in Prouincia ZEILAN, quæ sub ipsa Tor- 22
ridazona sita est in ambitu leucarum 240. Paradysum voluptatis à Domino consitum fuisse multi tradiderunt, eo quod cœlo temperatissimo, aëre saluberrimo, & perpetuo, viescenti solo fruatur, vt tradunt *Maluenda vbi sup.cap.10. & 23. Sim.Maiolus d.tom.1. colloq.14.pag.341. D.Solorz. de iure Indiar. lib.1.cap.3.nu.39. Iacob. Salianus in Annal. Sacris tom.1.die 3.tit.de Paradis. ex pag. 35.* † Nisi vellis in Mesopotamia fuisse & ejic di- 23
dimitus [illegible] absconditum, ad hucque per-

durare,

durare, vt inter nos Hispanos tot sæculis locus ille perlatuit, quem appellamus *Batuecas*. Mesopotamia autem terra fuit Orientalis & Paradysi loco credita fuit, S. Alcimius Auitus de initio mund. lib. 1.

Est locus Eoo mundi seruatus in axe,
Secretis natura tuis, vbi Solis ab ortu
Vicinos nascens Aurora repecutit Indos.

12 ¶ Post corruptam autem naturam in ipsa etiam Orientali plaga scientia dæmoniaca originem habere cepit, ex filijs, scilicet, Cain quos diabolus in Magiam Idolatricam pellexit, vt in hæc verba testatur Cassian. Seren. collat. 8. cap. 21. *Cum vero fuisset Seth impiæ generationi, Cain, permixtum ad res prophanas, atque noxias, quæ prædidicerat instinctu damonis deuiauit, curiosasque ex ea maleficorũ artes atque præstigias, & Magicas superstitiones audaciter instituit.* † Ex his Cham secundo genitus Noe de quo fit mentio. *Genes. cap. 5. v. 32. & cap. 6. v. 10. & cap. 7. v. 13. & cap. 9. v. 22. & cap. 10. v. 1.* Terram Orientalem coluisse, eamque fundasse satis prespicuum est *Genes. cap. 10. v. 17.* Ex quo Ægyptus appellatur *Cham*, Psal. 77. v. 51. quæ terra Orientalis fuit *Reg. 3. cap. 4. v. 30.* † Cham autem maledictus a patre, *Genes. cap. 9. vers. 25.* primus Magicas artes professus est, *vt dixi in Epitome de Magia lib. 2. cap. 5. ex nu. 16.* † Habuit filium primogenitum Mizrain nomine, qui Persis, & Babilonis Magiam docuit. *Maluenda de Antechrist. lib. 6. cap. 6. Salianus in Annalib. Sacris tom. 1. ann. mundi 2044. pag. 203. Gregor. Turones. lib. 1. hist. Franc. c. 1.* † Qui quidem Zoroaster appellatus est, qui apud Orientales Magiam docuit, vt in hæc verba D. Clem. Recog. libr. 4. *Ex quibus & alijs causis Diluvium introductum est, & omnes, qui erant super terrã deleti sunt, excepta Noe familia qui cum tribus filijs, eorumque vxoribus superfuit. Ex quibus vnus Cham nomine quædam ex filijs suis qui Mizrain appellabatur, a quo Ægyptiorum Babiloniorum, & Persarum ducitur genus, male compertam Magiam tradidit disciplinã. hunc gentes, quæ tunc fuerunt, Zoroastrum appellarunt.* † Nam Magiã in Oriente à Zoroastro fuisse inductam abiq; controuersia est, Plin. libr. 30. cap. 1. *Sine dubio in Oriente orta est Magia in Persida à Zoroastro, vt inter Authores conuenit: Eudoxus Zoroastrum hunc sex millibus annorum ante Platonis mortum fuisse prodijt, sic & Aristoteles: Hermippus, qui de tota ea arte diligentissime scripsit, & viciescentum millia versuum à Zoroastre condita indicibos quoq; voluminum eius positis explanauit præceptorem à quo inf-*

titutũ diceret, tradidit Azomanẽ quinq; millibus annorũ priorẽ bello Troiano. † Quod autẽ 18
nõ sine controuersia prẽteriri potest, illud est, quod Zoroastrũ ante mortẽ Platonis sex milia annorũ faciat antiquiorẽ, cum ab orbe cõdito non dum tot millia annorũ percurrerit, & *Xantus Lydius*, & alij multo recentiorẽ eũ faciunt, hoc est sexcẽtis dumtaxat annis ante Xerxis transitũ in Græciã, vt tradit *Laertius* quare Zoroaster nõ vnus fuit, *vt dixi in Defens. d. cap. 5. num. 18.*

¶ Zoroaster enim vixit tempore Nini primi Assyriorum Regis, quo regnante natus est 19
Abraham, vt testantur *Plin. lib. 7. hist. natur. cap. 16. D. Aug. lib. 11. Ciuit. dei cap. Petr. Comestor in hist. Genes. c. 39. Maluenda de Antechrist lib. 6. t. 6.* † Abraham autẽ natus est ex 20
Thare anno mũdi 2039. Diluvij 383. Semei 481. Arphaxad. 381. Cainam 346. Sale 316. Heber. 286. Rehu 222. Sarug. 190. Tharæ 131. Nini Assyriorum Regis 43. ante natum Christũ 2014. *Secundũ cõputũ Iacob. Saliani in Annal. Sacris tom. 1. pag. 199.* † Ninus autẽ 21
Magia deditus bellum habuit cũ Zoroastre quadragesimo octauo anno regni sui vt testatur *Euseb. in Chron.* in quo bello ait Arnob. lib. 1. *non tantum ferro dimicatur, & viribus, verũetiam Magicis, & Chaldæorũ disciplinis.* † Zoroaster autẽ primus docuit Persis ignẽ 22
adorare, qua propter fulmine iactum perijsse testantur *Greg. Turones. lib. 1. hist. Franc. c. 5. Mart. del Rio lib. 1. Magiæ, Salian. d. tom. 1. anno mundi 2044. pag. 203. Bened. Perera aduers. fallac. art. lib. 1. cap. 3.*

¶ Ab ortu autem Abrahæ vsq; ad primam 23
Olympiadem fluxerunt anni mille centũ septuaginti; namqui plures quã cæteri annos Monarchiæ Assiriorũ, & Medorũ vsq; ad Cyrum tribuerunt mille trecentos sexaginta, vel trecentos quinquaginta assignarunt, *Maluenda d. c. 6.* † Cæpit autẽ Cyrus regnare initio quin 24
quagesimẽ quintæ Olympiadis: quare à Nino ret Zoroastre, vsq; ad primam Olympiadẽ numerantur anni mille quinquaginti, nõ aginta quatuor: bellum autẽ Troianum septem, & quadragentis annis præcesit Olympiades; Xergis autẽ transitus in Græcia in septuaginta quinque: excesus Platonis in centum octo Olympiadis incurrit. † Vnde Zoroastrũ dixi 25
non vnũ fuisse, vel Eudoxum, qui sex millia annorũ ante Platonis mortẽ Zoroastrum fuisse testatur, pluresannos cõputauit, nã ab origine mũdi vsq; in præsẽs nõdũ sexmillia annorũ cõfluxerũt apud Græcos, Assirios, & Hæbreos, qui ab origine mũdi nõ minus, ac nostri annũ solarẽ habuerũt, qui cõficitur ex diebus 365.

vt tradunt *Salianus vbi supra d. tom. 1. anno mundi 1656. num. 7. pag. 152. Alfons. Carranza de legit. partu. cap. 12. §. 4. ex nu. 2. & Diatribæ cap. 1. &* 2.† Quare dicendum est com-
26 putum Ægyptiorum sequutum, ie quibus agebatur, apud quos annus varius fuit, nam primo vnico Lunæ circulo constituebant, hoc est mense vno, postea binestris, trimestris, & quadrimestris fuit. *Censorim de die natal. cap. 19. Diodor. lib. 1. Erodot. in Euterp. lib. 2. c. 145. Carranza de capit. 12. §. 1. numer. 7. & §. 3. ex num. 2.*

27 ¶ Quam quidem Magiam per omnes ætates, Orientales huiusmodi obseruarunt, nam Hispani nostri qui magnum, & remotissimiũ *Sinarum* regnum, quẽ nunc dicimus *de la China*, & alias Indię Orientalis plagas perlustrarunt sapientes, & Sacerdotes eorum maleficijs, incantationibus, superstitionibus, & alijs Magię spurcitijs deditissimos inuenerunt, *Ioseph Indus Carangoronens. in sua nauigat. Ioan. Barrios, Hieron. Osorius Castañeda Ferdin. Lupius in hist. Ind. Orientalis, Ioan. Petr. Maffeus hist. Ind. lib. 1. &* 2. *Ludouic. Vartoman. lib. 1. 2. &* 3.
28 † Et probatur ratione, quia cum ipsi Idolatriæ dediti essent, Magiam non præterijssent, vel à Chan posteris edocti, vel ab ipso Dæmone, quem in Deum colebant, cũ ipsum solum Magiæ authorem fuisse apertè demonstrat Origen. in Iob. lib. 1. *Maleficia, auguria, diuinationes, phylacteria, & incãtationes diaboli sunt seductiones, dæmonum irrisiones, idolatriæ fex, animarum infatuatio,*
29 *atque cordium scandalum.*† Nam cum Magica opera incultum Dæmonum dirigantur, non nisi ab ipsis dæmonibus homines discere potuerunt, verba incantationum, herbas, caracteres, & alia huiusmodi, quibus aliciantur, nam vt ait Magicæ peritissimus Porphirius lib. de respons. relatus ab Eusebio lib. 5. præparat. Euangel. cap. 7. *non solum fœlicem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant, & quibus alliciantur, & alligentur Dij homines significarunt.*

30 ¶ Apud Indos enim Orientalis Brachmanes fuerunt Phylosophi Gymnosphistæ cognominãti, & in Æthiopiæ Indiâ Hylobi, & Semei, sacrorum cultu, & rerum naturalium cognitione dediti, qui albis vestibus ex lino amicti erant, carnibus abstinebat, tantũ olus, & arborum pomis in civum vtebantur, & humi cubabant, vt tradunt *Herodot. & Laertius vterque lib. 1. Strabo. lib. 15.*
31 † Quos quidem apertam cum dæmonibus Magiam professos fuisse, omnium incantionũ genera exercuisse, quam sub Philosophiæ & rerum naturalium peritiam commendabant, vt docent *Philostr. in vita Appollon. Franc. Picus lib. 7. Prænoct. cap. 9.* † Qui similes fuerunt Iudęis 32
Esænis, siue Esæis, qui in recollectione viuabant, & solitariam vitam degentes, ieiunijs & humicubationibus carnem marcerabant, herbis & arborum fructibus alebantur, vt tradũt *Ioseph lib. 18. antiq. Iudaic. cap. 2. & de bello Iudaic. libr. 2. capit. 7. D. Hieron. in Iouinian. lib. 2. Euseb. lid. 8. præpar. Euang. capit. 4. & 19. Alex. ab Alex. lib. 4. Genial. cap. 17.*† Nõ 33
absimiles nr̃is Monachis, qui in recollectione vivunt, qui ab alijs segregati perfectioris vitę specimem præ se ferunt, vt testatur *Ioan. de la Puente tom. 1. de la conuen. de las dos Monarq. lib. 2. cap. 17. §. 2.* † Nam Brachmanes 34
huiusmodi Helobij & Semei ab Hæbreis vitæ cultum accipere potuerunt, nam in India Orientali Hebreos fuisse á tempore Dauidis probant *Ribera in Ionam cap. 1. Ioan. Pineda de rebus Salomon. lib. 4. cap. 5. Maluend. de Antichrist. lib. 3. cap. 23. D. Solorzano de Iure Indiar. lib. 1. cap. 13. ex num. 29. Aldrete libr. 1. de las antig. cap. 24.* † Ita & perfidus Mahu- 35
mat, qui nefarijs superstitionibus, & spurcitijs totam fere Africam contaminauit, ab Hebræis propagatus, ex Oriente habuit originem, vt his verbis testatur D. Eulogius Cordub. Martyr & Doctor in memoril. Sanctor. lib. 1. *In Oriente quoque hic sceleratissimus & perfidus Gates Mahumat exortus & enutritus est, nescio qua præruptus insania clarentibus iam in mundo lucernis, tanto se perditionis laqueo dare præcipitem non extimuit, tantarumque se animarum irreberenter parricidam se fieri non expauit.*

CAP. III. De Magia Orientalium, qui Christum adorarunt.

SVMMARIVM.

1. *Magi qui Christum adorarunt ab Oriente venerunt.*
2. *Magi huiusmodi non incantatores, sed sapientes fuerunt.*
3. *Magi apud Persas fuerunt, qui diuina, & humana contemplabantur,*
4. *Magi huiusmodi malefici fuerunt, & incantatores,*
5. *Orientalis regio maleficis, & incantationibus scatebat.*
6. *Chaldæa regio (ex qua Magi venerunt) ma-*

lefitis

lesicis abundabat.
7. *Magi, qui Christum adorarunt non fuerunt Reges.*
8. *Magos huinsmadi probabilius est fuisse Reges.*
9. *Sapientibus corona, & sceptrum, natura impertitur.*
10. *Magi huiusmodi, ex Æthiopia venerunt.*
11. *Magi ex Arabia fuisse alij contendunt.*
12. *Arabia non deserta, nec Petrea, sed Fœlicis Magorum patria.*
13. *Magi ex Persia venisse alij affirmant.*
14. *Damasus quare patria Magorum existimetur.*
15. *Magos huiusmodi ex Insula Ophir alij venisse affirmant.*
16. 17. *Magos huiusmodi ex tribus orbis partibus venisse constat, explicatus Psal. 71.*
18. *Reges huiusmodi ex Asia, Africa, & Europa.*
19. *Arabia, & Sabæa partes sunt Asiæ, & Africæ.*
20. *Tharsis in Hispania Europæ pars est.*
21. *Magi ex remotis partibus venientes Christi potentiam ostenderunt.*
22. *Arabes, & Sabæi ab Hæbreis importuno itinere distabant.*
23. *Tharsis, quia in Hispania, vltima terrerum est existimata.*
24. *Stella Magis bienio ante Christum apparuit.*
25. *Magi ab Herode fugientes in Hspaniam se contulerunt.*
26. *Magi ab Oriente venerũt, quia maior pars eorum ex Oriente fuerunt.*
27. *Magi huiusmodi successores fuerunt Baal.*
28. *Orientalis regio fuit, ex qua peccatũ originem habuit.*
29. *Christus Dominus quare vellit Reges ab Oriente venire.*
30. *Mesopotamia respectu Iudeorum dicebatur Orientalis,*
31. *Mesopotamia superstitionibus maxime scatebat.*
32. *Christi potentia præfulget in rebelium subactione.*
33. *Magos ex Astrologia cognouisse Christi natiuitatem.*
34. *Magos nulatenus ex Astrologia cognoscere potuerunt Christum venientem.*
35. *Magi ex diuina recubatione Christi natiuitatem agnouerunt.*
36. *Magi vitæ sanctitati martyrium adiunxerunt.*
37. *Stella quæ Magis præfulsit non fuit in firmamento.*
38. *Stella Christi Natiuitati fuit propheti-zata in eiu confessionem.*
39. *Stella Magis viam ostendit, & Christum Dominum.*
40. *Stella Magorum fuit creata in aëre vicinior e prope nos.*
41. *Columna quæ Iraelitis viam ostendit fuit elementaris.*
42. *Stella Mrgorum, non visua, sed Angelis mysterio deferebatur.*
43. *Stellæ nouæ in firmamento multocies visæ sunt.*
44. *Stella septima Pleiadum apparuit ante captam Troiam.*
45. *Stellæ aliæ varijs temporibus apparuerũt.*
46. *Stellæ de nihilo posunt creari, vel ex cælesti materia, vel elementari.*

MAGOS ab Oriente venisse in Christi Domini Natiuitate dubium non est, vel ex eo quod legitur Matth. cap. 2. v. 1. *Cum ergo natus esset* IESVS *in Bethlem Iuda in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam dicentes, vbi est qui natus Rex Iudæorũ? vidimus stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* † Quos quidem non maleficos fuisse, aut incantatores, sed sapientes rerũ diuinarũ, & naturaliũ peritissimos testati sunt *Thomas, Rupert. Beda, Lyra, Hugo, & Carthusian. in illud* Matth. 2. *Nicephor. lib. 1. c. 13. Leo PP. de Epiphan. serm. 6. Frãc. Suar. tom. 2. de Verbo incarnat. q. 36. art. 8. disp. 14. sect. 3. Cartagen. lib. 1. in Euang. homil. 6.* † Siquidem apud Persas, & alios Orientales Magi appellabantur qui diuina attendebant, atque humana, *D. Hieron. in Daniel. cap. 2. D. Isidor. lib. 8. Etymol. cap 9. Eugubin. de perenni philosoph. lib. 1. cap. 3. Laerti. de placit. philosoph. lib. 1. capit. 1. D. Chrysost. in* Matth. 2. *tom. 2. homil. 2.* Vnde Mantuan. de Epiphan.

Ille penes Persas Magus est, qui sydera nouit,
Qui scit herbarum vires, cultumq; Deorũq;.

¶ Contra autem hosce Magos maleficos fuisse, & incantatores, atque superstitiosos Astrologos ore pleno testantur *D. August. de Epiphan. serm. 2. D. Ambros. super Luc. cap. 2. D. Hieronim. super Isai. cap. 9. D. Basil. orat. de Christi generat. D. Hilarius de Trinit. lib. 6. D. Th. par. 3. q. 36. art. 3. Iustin. marty. in dial. cum Tryphon. Origen. contra Cels. lib. 1. Theophilact. in Matth. 2. Tertulian. lib. de Idolatr. capit. 9.* † Terra enim Orientalis, quam Magi huiusmodi habitabant, maleficijs, & incantationibus scatebat, vt pote prima, quam Zo-

roaſter illicitę Magiæ inuentorem maleficijs ſuis contaminauit, Plin. libr. 30. capit. 1. *Sine dubio in Oriente orta eſt Magia in Perſis de à Zoroaſtro, vt inter authores conuenit.* † De quorum genere Magos huiuſmodi fuiſſe probabile eſt, nam ex Chaldęa regione veniſſe, quæ in cantationibus, & ſuperſtitionibus ſcatebat, tradit *D. Iuſtin. Mart. dial. cum Triphon*: Vnde eleganter Mantuanus de illis ad Chriſtum canit.

Dant tibi Chaldæi præmunia munera Reges.

7 ¶ Sed eos Reges non fuiſſe teſtantur *D. Hieron. in Daniel cap. 2. Ianſenius in Concord lib. 9.* Nam id Euangeliſta non præterijſſet in Chriſti laudem, cuius eius perſecutoris Herodis Regiam dignitatem non tacuit, vt patet ex D. Matth. 2. *in diebus Herodis Regis.*

8 †Contra tamen Reges eos fuiſſe teſtantur. *D Auguſt. de mirabil. Sacræ Scrip. iibr. 3. & ad fratr. in erem ſerm. 43. D. Athanas. ad Reges Antioch. q. 2. D. Chriſoſt. homil. de natal. Chriſti. ad Matb. 2.* †

9 Nam eo quod Euangeliſta Magos illos fuiſſe affirmat, hoc eſt ſapientes, Reges illos appellauit: nam licet de Rege ad ſapientem infirma ſit conſequentia, quia multi Reges fatui ſunt, & inſipientes: neceſſaria tamen eſt, Sapientes ergo Reges non quidem hæreditatio iure, ſed naturali, quia, vt recte teſtatur Philon liber. quod omnis ſapiens ſit liber. *Natura ipſa coronam, & ceptrum ſapiẽtibus impertitur.*

10 ¶ Ex qua tamen parte Orientali venerint dubium eſt, nam ex Æthyopia eos veniſſe affirmant *Incognitus, & Lorinus ad illud Pſal. 67. Æthyopia præuenit manꝰ eius Deo*: quod

11 prius ſenſit *D. Hilarius in Matth. 2.* † Ex Arabia tamen profectos teſtantur *D. Epiphan. in doctrina compendiar. D. Cyprian. & alij relati à Ianſenio in concor. Euangel. lib. 9. Pineda de rebus Salom. lib. 3. capi. 7.* †

12 Non Deſerta, nec Petrea, ſed Fœlici, quæ ad Orientem eſt, vt probant *D. Cyrill. in Iſaiam. 49. Galatin. lib. 8. cap. 3. Franc. Suarez tom. 2. de verbo Incarnat. q. 36. art. 8. diſp. 14. ſect. 3.* †

13 Ex Perſis veniſſe contendit Alph. Toſtatus Epiſcop. Aulenſ. ad illud Iſaiæ cap. 8. *Antequam ſciat puer vocare patrem ſuum, & matrem ſuam auferetur fortitudo Damaſci.* †

14 Damaſus enim in Perſia eſt, vt tradunt *Coſmographi*, cuius fortitudo auferri teſtatur, quia ex ea Reges in adoratione, & ſubiectione eius veniſſent, *D. Chryſoſt. homil. 7. in Matb. 2. Ianſen. capit. 9.*

15 † Sunt & qui ex India Orientali, ex Inſula Ophir Hæbreis fœderata, vel ex regno Calacutij hos Reges veniſſe affirmẽt, vbi adhuc extat eorum ſepulchrum, & memoria, vt refert. *Oroſius in vita Regis Emanuel.*

¶ Sed ex vna tantum parte eos veniſſe nõ 16
videtur, cũ ex totius terrarũ orbis partibꝰ eos vẽturos Prophetico lumine in hæc verba teſtatur Regius vates Pſal. 71. *Reges Tharſis, & Inſulæ munera offerent, Reges Arabum, & Saba dona aducent, & adorabunt eum omnes Reges terræ, & omnes gentes ſeruient ei.* † Quod 17
ad literam de his Regibus, qui Chriſtũ in ſuo natali adorarũt, expreſſè tenet *Autũcius meꝰ Ioan. Bapt. Villalpando in Regias Ezechielis explanat. tom. 2. p. 2. lib. 5 diſp. 3. cap. 44. pag. 508. Abulenſ. Lorinus, & alij in d. Pſal. 71. & 67. Carthagen. d. libr. 6. homil. 1. Barradas, & Suarez vbi ſupra.* † Quos ex tribus orbis par- 18
tibus, quæ tunc erant percognitæ, adueniſſe manifeſte docet his verbis Rupert. in Matth. libr. 2. *Tres homines ex tribus partibus Aſiæ, Africæ, & Europæ fidei confeſſionis, & adorationis exemplia extiterè meruerunt.* † Ara- 19
bia enim, quæ ſarracenorum Regio eſt, ad Iſthmum, quo mare Syriacum, & Ægyptiacum ſubmouetur, à ſinu Arabico, ſeu mari Rubro, & Saba ad ipſum Arabicum ſinum, originem habent à Chan, ſeu Chus Noe filio, vt tradit *D. Ioann. Bap. Villalpãdo in Regias Ezechielis explanat. tom. 2. p. 1. cap. 27. pag. 27.* † Quæ 20
ideo, & inſulæ Aſiæ, & Africæ partes ſunt. Tharſis denique pars eſt Europæ, quia in Hiſpania eſt, quam alij volunt fuiſſe Cartaginem: alij Carteiam, quæ nunc Tariſa eſt, alij Gadem, *vt dixi in defenſ. de Magia cap. 4. n. 19. & Me referens ſequitur. D. Solorzano Regius conſſ. de iure Indiar. libr. 1. capit. 13. n. 20. pag 168.* † Vt ſic enim, ex tam remotis locis 21
maior miraculi potentia fuiſſet, quod eos in tam breui temporis ſpacio in Hieruſalem cõfluẽtes, Regis noſtri Chriſti Ieſu adorationis, & munerũ primitias abtuliſſent, nam Ieruſalẽ in medio terræ ſita eſt, Ezech. cap. 5. *Iſta eſt Hieruſalẽ in medio Gẽtium poſui eam.* Ex quo vmbilicus terræ vocatur, vt tradit *D. Iuan Baptiſta Villalpando tom. 3. apparat. p. 1. lib. 1. cap. 4. pag. 13. & ſeq.* † Arabes enim, & Sa- 22
bæi ab Hæbreis importuno itinere diſtabant, Ioel, capit. 3. v. 8. *Et venundabunt ei Sabæis genti longinquæ*: quia non ſunt ad Æthiopes, vt contra Ioſephum, & alios probat *D. Ioan. Villalpando d. cap. 27. pag. 28.* † Tharſis autẽ 23
ad extremas Occeani in Hiſpania poſita, vltima terrarum habita eſt, nam apud veteres Occeanus, tam ſapientibus, quam inſipientibus inacceſſus fuit. *Pindarus. in Olymp. Od. 3. Strab. Geograph. lib. 3. Pompon. Mela. libr. 2. capit. 6. D. Iſidorus. libr. 13. Etymolog. c. 15.* Vergil. Æneind. 4.

Impe-

Imperium Oceano fama qui terminat astris.

24 ¶ Sed Magis stellam bienio ante natiui-
tatem apparuisse constat, vt congruentur ex
remotis orbis partibus cõfluxere potuis-
sent, Matth. d. cap. 2. v. *Herodes occidit pueros
a bimatu, & infra, secundum tempus, quod ex-
quisierat à Magis.* Hoc est bienni, per quod il-
lis stella apparuerat, vt exponunt *D. August.
de Epiphania serm. 7. Nicephor. lib. 1. cap. 13.*

25 † Quin etiam Magi Herodem fugientes, vt
per aliam viam reuerterétur in regionem suã,
Hispaniã se contulisse, ex portu Iape per Me
diterraneũ in naui Tharsis; credibile est, qua
propter iratũ Herodẽ naues Tharsensium incẽ
disse testatur Lyran. iuxta illud Psal. 47. *Inspi-
26 ritu vehementi conteres naues Tharsis.* † Neq;
per hoc contrauenitur sacro textui, qui Ma-
gos huiusmodi ab Oriente venisse testatur, cũ
Hispania sit ad Occidentem: Nam cum duo
alij ab orientali plaga venissent, ad omnes re-
ferendum est, nam refertur ad vniuersos, quæ
publice fuit per maiorem partem *l. actus le-
gitimi. §. final. D. de regul. Iur.*

27 ¶ Nisi velis hos Reges ex Mesopotamia
venisse, & successores fuisse Balaan sceleris
ariolj, qui Mesopotamiam coluit, Deut. capi.
23. *Conduxerunt contra te Balaam de Meso-
potamia Syriæ*; quæ ad Orientem fuit, Numer.
cap. 23. v. 7. *Adduxet me Balac Rex Moabi-
28 tarum de montibus Orientis.* † Vt sic Domi-
nus sapienter mala verteret in bonum, cum ex O-
riente, vnde primum peccatum originem du-
xit, Domini confessio prima oriretur: Adam
enim in Oriente transgressus est legem, Abel
itidem in Oriente à fratre Cain primus ne-
catus est, Magia sceleris in filijs Chan ad O-
rientem orta est, Gigantes ex Oriente pri-
ma nefanda crimina commisserunt, vt tradit
29 *Caff. Seren. coll. 8.* † Ita ex eadẽ Orientis parte
tres inuct Reges venire, vt benedicant, & ve
nerentur Christum Filium Iesum, quem ab
exordio mundi per omnes creaturas benedi-
ci, & adorari voluit, Apost. ad Hebr. capit. 1.
30 *& adorent eũ omnes Angeli Dei.* † Nam licet
Mesopotamia non sit Regio Orientalis, vbi
Sol oritur, apud extremos Indos, respectu Iu
dæorum dicebatur Orientalis, vt sæpe alias in-
terpretata Iob cap. 1. *Magnus inter Orien-
tales in terra Hus.* Ita, & peregrinatio Iacob
facta in Mesopotamiam legitur Genes. capit.
29. *In terram Orientalem.*

31 ¶ Mesopotamia enim cum regio fuisset
Chaldæa superstitionibus maximè scatebat,
præsertim inter successores Balaam, quem Ma
gum fuisse, vt ariolum testantur *D. August. in
qq. Noui Testamenti q. 39. & sermon. 103. de
tem. Orig. in Numer. homil. 13. & contra
Celsum lib. 1. Ioan. Azor. tom. 1. Moral. libr. 9.
cap. 24.* † Nam quanto magis à Deo distabãt,
tanto magis tenera infantis emicat clemen-
tia, quia ita sibi aduersos vocare dignatus est,
& simul potentia, & brachij fortitudo præful
get, cuius virtute reuelles animos idolorum
cultu inueteratos suę dictioni subiungabit, ir
nam de his Regibus testatur Basilius orat. de
Christi gener. *Incantationibus vacabant.* Et
Theophilact. in Math. 2. *Christi testimonia
perhibent Magi, qui aduersarij erant Deo, &
obnoxij dæmonibus.* † Vnde Magos 33
huiusmodi ex Astrologiæ cognitione Chri
natiuitatem agnouisse, plures testantur, nam
Astrologiæ iuncta fuit Magia, & nefaria dæ-
monum societas, vt tradunt. *Ioann. Picus Mi-
rand. libr. 12. in Astrolog. c. 2 & eius nepos
Fran. Picus liber. 5. Prænot. Ioan. Filesac. de
Magia Idolatr. §. 1.*

¶ Sed licet Astrologiæ iunctam fuisse Ma- 34
giam concedo, non tamen ex ea natiuitatem
Domini nostri Magi cognoscere potuerunt,
quia misteria nostræ fidei non subduntur cau-
litati rerum temporalium, vt probant *D. Th.
p. 3. q. 36. art. 3. Suarez de Verbo Incarnat. tb.
2. q. 36. art. 8. sect. 6. d. sput. 12.* † Vnde Magos 35
huiusmodi, non ex Astrologia, sed ex diuina
reuelatione Christi Domini natiuitatem cog
nouerunt, nam licet Gentiles fuissent, signa ta
men diuina, & reuelationes habere potuerũt,
vt Ægyptius Pharaon, *Genes. cap. 41.* Baltha-
sar Rex *Daniel capi. 5.* † Eoque magis cum 36
his signis ad confessionem Christi vocanti fue
rint, qui sanitate vitæ postea martyrium ad-
iunxerunt, vt his verbis testatur Flau. Dexter.
in chronic. anno Chris. 70. Romæ cond. 821.
*In Arabia fœlici ciuitate Sessaniæ Adrumen-
torum Martyrium Sanctorum Regum trium
Magorum Gasparis, Balthasaris, & Mel-
chioris, qui Christum adorarunt.*

¶ Stella tandẽ huiusmodi, quæ Magis pre- 37
fulsit non fuit in firmamento, cum alijs stellis
à principio creatis, ex quibus Astrologia cõ-
paratur, sed nouum sydus de nouo creatum in
ipso natali Domini, ex cœlesti materia, vel ex
nihilo creatum iuxtà illud vaticiniũ Numer.
cap. 24. *Orietur stella ex Iacob.* † Vt eius ve 38
ritatis mundo præberet testimonium, & Ma-
gis illam intimaret, qui ex asserto vaticinio,
eius apparitionem expectabant, & Christi na-
tiuitatem agnouerunt, vt tradunt *D. Thom. d.
q. 36. art. 5. Ioan Picus in Astrolog. lib. 4. c. 15.
Suarez d. sectio 6. disp. 14.* † Nam ex eius ortu 39
Christum quærere destinarũt, vt ipsi fatentur
Matth. capit. 2. v. 2. *Vidimus Stellam eius in*

Oriente,

Oriente, & venimus adorare eum. quę eos ducebat, vsque dum illum eis ostendit, vt constat ibi v. 9. *Stella, quam viderant in Oriẽte antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra, vbi erat puer.*

40 ¶ Vnde predictam stellam non fuisse ex fixis stelis firmamenti, sed insolitum quodam Meteorũ in ẽare prope nos viciniori de nouo creatum, vt Magos posset ducere probabiter arbitrantur: *D. August. lib. 2. contra Faust. c. 5 & serm. de Epiphan. 3. D. Tho. d. q. 36. art. 7. Suarez d. disp. 14. Conimbricens. in Metheor.*

41 *tractat. 4. capit. 7.* † Nam aliarum syderum cursum non habebat, cum ab Oriente ad Meridiem duceretur, vbi erat Iudæa, nõ cœli ambitum, sed viam ostendens, vt colũna illa, quæ populo Israelitico præfuit in deserto, ad ostendendam viam, in velamento Solis per diem, & in lucem per noctem, quam ideo elementarẽ fuisse testantur: *D. Hieron. in Exod. capit. 13.*

42 *D. Thom. d. q. 36. nu. 7.* † Quæ non vi sua deferebatur, sed alicuius Angeli misterio, vt Magos posset ducere, & reducere, & ostendere Christum Dominum, *D. Chrisost. in Matth. 2. homil. 6. Originem contra Cels. lib. 1. Avulẽs. in Matth. 2 q. 11. D. August. D. Thom. Suarez & Conimbricens. vbi sup.*

43 ¶ Neque obstat stellam ab Euangelista appellari, quæ vltra firmamentũ non sunt, nec plusquam illas, quæ à principio creatæ sunt, nam multoties nouæ stellæ videntur, vt quæ in sella Casiopœiæ visa est ann. 1572. in pectore Cygni ann. 1600. in pede Serpentarij ann. 1624. in Ceto ann. 1596. & in cingulo Andromedæ ann. 1612. vt tradunt *Cornel. Gemma & Guil. de Hassia, Marius Beranzana, & alij apud Ioan. Euseb. lib. 6. suæ philos. cap. 8. p. 1.* † Et ante captam Troiam septima stella

44 Pleiadem apperuit, quæ cæteris magis lucet, & sub Theodosi senioris Imperio alia stella visa est prope Luziferum, Nicepho. lib. 12. cap. 37. *Primo namque inopinata, & insolens stella cœlo media noctis tempore prope Luciferum refulgens appatuit.* † Dum Alaricus

45 vrbem Romanam occuparet alia stella vissa est inter cornua Tauri, vt tradit *Nicephorus. lib. 3. capi. 36.* Et Neronis principatu sex aliæ stelæ apparuerant vt tradit *Seneca lib. 7. natural. qq. cap. 21.* † Quæ vt à Deo creantur in

46 firmamento, sic in hac infima aëris regione, vel de nouo, vel ex ipsa materia cœlesti, vel elementari, vt cometa quantus Sol quæ vissa est ante Demethri Syriæ regis mortem, *Senec. ad lib. 7. cap. 15.* Constantinopoli *Sozomen. libr. 8. c. 4.*

CAP. IIII De Insula Ophir Magorum patria, ab aliquibus existimata, & an ea fuerit, quæ Tharsis.

SVMMARIVM.

1. *Ophir insula Orientales incantationibus plena fuit.*
2. *Salomonis classis cum Hirã ibant in Ophir.*
3. *Classis Salomonis per singulos tres ãnos ibãt in Tharsis.*
4. *Tharsis in Hispania fuit condita à Tharsi filio Iabam.*
5. *Classis Salomonis, vt peruenisset in Hispaniã necessa erat, vt solueret ex Iappe.*
6. *Classis Salomonis soluebat ex Asion-Gaber, quare ad Hispaniam peruenire nõ poterat, nisi immenso circuitu.*
7. *Ophir Insula ad quam classis perueniebat in Hispania esse non poterat.*
8. *Ophir Indiæ Orientalis regio est.*
9. *Ophir in Occeano Æthiopico sub ima Africa.*
10. *Ophir pars Africæ in Occeano Meridionale.*
11. *Ophir Sinus Arabici, in litore Ægiptio.*
12. *Ophir dicta quæ nunc Sarmatia est.*
13. *Ophir fuit, quæ nuc est Insula Zeilam.*
14. *Salomonis classis non vna fuit, quæ perbeniebat ad Ophir, & ad Tharsim.*
15. *Ligna Hiram ex Lybano per Mediterraneum conduxit in Ioppe.*
16. *Ionas fugiens à facie Domini ex Ioppe per Mediterraneum tendit ad Hispaniam.*
17. *Mediterraneo tempestas Ionæ exorta est.*
18. *Hispaniæ non sunt merces quæ classis asportabat ex Tharsis.*
19. *Hispaniæ nundinis in Thartesso vniuersa quæ sub Sole erant asportabãtur.*
20. *Hispaniæ auri argentique copia maxima fuit.*
21. *Tharsis ipsum mare significat.*
22. *Thartesicum, quæ terra appellabatur.*
23. *Hispania totaque Mediterraneo abluitur, & Occeano clanditur Tharsis appellatur.*
24. *Tharsis accipitur pro Carteia Fœnicum.*
25. *Tharsis pro Hispali, & Corduba.*
26. *Tharsis pro colore carmesino, nimio, & croceo, quibus Hispania abundãt.*
27. *Oues ad Bætin pascentes aureum imbibebant colorem.*

28. *Arie-*

28. *Arietes Cordubæ ex speciali vellerum colore septingentis aureis singuli vendebantur.*
29. *Pelles Rubricates, quibus oportuit Tabernaculũ ex Cordubæ allatæ, aut ad earũ immitationem rubricabantur.*
30. *Vellera ouium ad Bætim pascentes naturaliter aureum, vel rubeum imbibebant colorem.*
31. *Classis Salomonis ad Hispaniam veniebat pro tributis Hebreorum adsportandis.*
32. *Tributum Tabernaculi Hebrei vbique dispersi Regi Iuda persoluebant.*
33. *Classis nõ vna eademque fuit quæ tendebat in Ophir & Tharsis.*
34. *Adomira seruus Salomonis & eius tributi exactor Hispaniæ mortuus est.*
35. *Tributum huiusmodi fuit quod postea Imperatores Romani ab Hæbreis exigebant.*
36. *Tributum siue census huiusmodi didrachma fuit.*
37. *Didrachma fuit Sicli pars quarta, quæ denario correspondebat.*

1 PHIR Insulam incantationibus & dæmonum illusionibus plenam fuisse nullus est, qui ignoret, vt alias partes Orientales, quas Zoraster Magia sua cõtaminauit, vt dixi *sup. hoc lib. 1. ca. 2. ex n. 25.* † 2 Hæc enim Insula celebris fuit in sacris literis ex auri, argentique copia, ad quam adsportandam classis Salomonis cum classe Regis Hiran peruenisse testatur Reg. 3. cap. 9. & capit. 10. vers. 11. *Et classis Hiram,* 3 *quæ portabat aurum de Ophir.* † Sed eadẽ classẽ per tres singulos annos venisse in Tharsis sacer historicus in hæc verba cõmemorat Reg. 3. d. cap. 10. v. 22. *Classis Regis*, Salomonis *per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibant in Tharsis*, Paralip. 2. capit. 9. vers. 22. *Naues Regis*, Salomonis, *ibant in Tharsis cum* 4 *seruis Hiram semel in tribus annis.* † Tharsis autem in Hispania fuit ciuitas cõdita à Tharso Iaban filio, quam alij dicunt fuisse Carthaginem alij Gadir, alij Tarisan, vt dixi *in defensione de Magia capit. 4. ex num. 18. & Me referente sequitur doctissimus præceptor meus Regius Consiliarius D. Ioan. Solorzano Pereira de iur. Indiar. lib. 1. cap. 13. num. 20. pag. 168. Ribera in Ionam. cap. 1. Marian. libr. 1. cap. 2. Viuar. ad Dext. ann. 66. Puente libr. 3.* 5 *de las Monarch. cap. 5. & 6.*

¶ Sed ad hoc, vt classis in Hispaniã peruenisset, necesse erat, vt solueret ex Iape, portu maris Mediterranei, at tamen constat non solsisse nisi ex Asion-Gaber, portu sinus Arabici ad mare Rubrum, Reg. 3. cap. 9. v. 26. *Classem quoque fecit Salomon in Asion-Gaber, quæ est iuxta Aliath, in littore maris Rubri in terra Idumæa.* † Quare ad Hispaniam peruenire 6 non potuerat, nisi immenso circuitu circumlecta, per Occeanum, tota Africa, & per fauces Gaditanas erumpente classe in Mediterraneum, vt tradunt *Gaspar. Sanchez, & alij d. Reg. 3. cap. 9. Maluend. de Antich. lib. 3. ca. 20. Fran. Mendoza in viridar. lib. 4. cap. 44.*

† Præterea classem huiusmodi ad Insulam 7 Ophir peruenisse testatur sacer historicus, quæ in Hispania non fuit, quia in ea non erant ligna thyina, dentes elephantorum, simiæ, & paui, quæ ex Ophir arportasse legitur, *Reg. 3. cap. 9. v. 27. & cap. 10. v. 11. Paralip. 2. cap. 8. v. 17. & cap. 9. v. 10. & 21.*

¶ Ophir enim Hispaniæ dici non potest 8 Regio aliqua, aut Meditertanei Insula, sed ad Indiam Orientalem expectat, nam eius Indiæ Regionẽ particularem apellant, *D. Hier. in qq. Hebraic. Oleaster, in Genes. cap. 10. Genebrar. d. lib. 1. pag. 127. Tostat. in Paralip. 2. cap. 9. Pererus in Daniel. cap. 12. Forerius in Isaian cap. 13. v. 12.* † Quanuis Insulam auri- 9 feram in Occeano Æthiopico sub imã Africa ad Occidentẽ terræ Sanctę testatur *Vatablus in Reg. 3. c. 10. & Paralip. 2. c. 9.* † Et eandem 10 partẽ Africæ, quę ad Occeanum Meridionalẽ pertinet, quę nunc dicitur *Angola*, in Regione *Monicongo* affirmat *Eman. Sa in Paralip. 2. cap. 9. v. 21.* † Et Arsinoen portum sinus Ara- 11 bici in littore Ægyptio, seu Æthiopico, quem dicimus *Suez* fuisse arbitratur, *Pintus in notis Hebre. ad Ezechiel*; nam Chaldæus interpres *Tharsis*, Africam reddit *Regu. 3. cap. 10. v. 22. & cap. 22. v. 49. Ierem. cap. 10. v. 9.* † In- 12 diæ tamen Orientalis Ophir Insula fuit fortasis dicta, quæ nunc *Sarmatia* est, quam plerique *Taprobanam* appellant, *Ribera in Ion. c. 1. v. 14. & 15. Perera in Genes. lib. 3. Acosta hist. Indor. lib. 1. capit. 13. Barrad. in concord. tom. 1. lib. 5. cap. 11.* † Melius Insula *Zeilan* 13 dici potest, cui omnia conueniunt, quæ de Ophir Insula sacra testatur Paremia, vt tradunt *Maffeus in histor. Indor. lib. 1. Maluenda d. lib. 3. cap. 23.*

¶ Classis denique Salomonis ex Asion-Ga- 14 ber ad Hispaniam peruenire non poterat, nec ex Hispania ad Indiam Orientalem, quia Occeani nauigatio nondum erat per cognita, per fauces Gaditanas, verius arbitror; ideo nõ vnam classem Salomonis fuisse, quæ perueniebat ad Tharsim, & ad Insulam Ophir, sed diuersas fuisse, vt ex ipso sacro contextu &

alij

alij facili conijci poteſt, *Flau. Ioſeph. antiqui. libr. 8. capitul. 2. Ribera in Ionã. capit. 1. nu. 14. Pineda de reb. Salom. lib. 4. cap. 16. Puente, tom. 1. de la conuenienc. de las Monarch. li. 3 capit. 7. fol. 53. D. Solorzano de iure Indiar. lib. 1. cap. 13. ex num. 18.* † Omniaque præcio
15 ſiora, ex Ophir & alijs terraruin partibus Hiſpaniæ aſportabãtur per Mediterraneum Hębrei conducebant in Ioppe, vt idem Hiram fecit de lignis ex Libano, Paralip. 2. capit. 2. v. 16. *Nos autem cedemus ligna de Libano, quæ neceſſaria habueris, & applicauimus ea*
16 *ratibus per mare in Ioppe.* † Hoc mare eſt Mediterraneum nã Ioppe portus eſt Iudęæ, ex quo ſoluit Ionas, vt fugeret in Hiſpaniam per Mediterraneum, Ion. cap. 1. *Et ſurrexit Ionas, vt fugeret in Tharſis à facie Domini, &*
17 *deſcendit in Ioppe, & inuenit nauem euntem in Tharſis.* † Idque probatur alio ipſius Ionæ teſtimonio, nam tempeſtate exorta, cum nautæ ad terram redire voluiſſent, id remigibus (quib⁹ Mediterraneus nauigatur) tentarunt, d. capit. 1. *Et remigabant viri, vt reuerterentur ad aridam.*

18 ¶ Neque obſtat in Hiſpania non fuiſſe ligna Thyina, dentes elephantorum, ſimias, & pauos, auri, argentique copiam, quæ huiuſmodi claſsis, quę ibat in Tharſis, aſportaſſe legitur *Reg. 3. cap. 9. & 10. Paralip. 2. cap. 8. 9.*
19 *& 10.* † Quia ex eo quod hodie non reperiantur, non ſequitur olim non fuiſſe, nam ex diuerſis cauſis id accidere potuit: elephantes enim, ſimias, & pauos in Hiſpania antiquitus fuerunt, vel quia Hiſpaniæ, & Africæ terra continens fuit, vel quia in Tarteſſo Hiſpanię nundinæ adeo celebres fuerunt, vt omnia, quæ in coelo, terra, marique continebantur, in eis reperirentur, ex quibus ea Salomon ab Hiſpania in Paleſtinam aſportare poterat, vt ex multis tradit *Puente d. libr. 3. cap. 6. §. 10.*
20 † Ex Hiſpania itidem auri, auri, argentique copiam maximam Salomon aſportare poterat nam vt legitur Machabeor. 1. cap. 8. v. 2. & 3. *Et quanta fecerint in regione Hiſpaniæ, & quod in poteſtate redegerint metalla, argenti, & auri, quæ illic ſunt.* Plin. lib. 3. c. 3. *Metallis plumbi, ferri aerÿ, argenti, auri tota Hiſpania fcatet citerior.* Pomp. Mela lib. 1. c. 6. *Viris, equis, ferro, plumboquere, argento, auroq; abundans.* Strabo Geograph. lib. 3. *Aurum, argentum, aes, nunquam terrarum, neque tantũ, neque tam probatum generari, vſque ad Tiberÿ tempora comperpertum eſt, quam in Hiſpania.*

21 ¶ Niſi velis תרשיש *Tharſis* ipſum mare ſignificare in Hæbreo quidem fonte, non qualecumq; ſed mare altum, & ſpatioſum, quale Occeanum, aut mediterraneum, vt docent *Pradus apud Auunculum meum Ioan. Bapt. Villalpando in Regias Ezechielis explanat. tom. 1. cap. 1. pag. 23. & ipſe Auunculus meus tom. 2. p. 1. cap. 27. nu. 12 pag. 15. Maluenda de Antichriſt. lib. 3. cap. 20. & lib 5. capit. 14. Parrad. in concord. tom. 1. lib. 5. cap. 11.* † Et 22
ſic vnam eandemque claſſem fuiſſe, nam Tharſin & Tharſicum appellatur tota illa terra, quæ ſupra mare Mediterrancũ, & à ſinu Iſſico ſupra Tyrum, & Sidonem vſque ad extremos Ciliciæ fines extenditur, & rurſus Septẽtrionem reflectitur, ad Pontum vſque Euxinũ in Peninſulæ forma, quæ olim minor *Aſia*, nunc *Notolia*, ſeu *Turcia* vocatur, totumque mare abluens, vt tradunt *Genebrar. in Chron. lib. 1. & Pſal. 47. Forerius in Iſai. c. 23. v. 10. Ribera in Ion. cap. 1. n. 10. Maluend. d. c. 20.*
† Et per conſequens tota Hiſpania, quæ Me- 23
diterraneo abluitur, & Occeano clauditur, Tharſis vocatur, & Tharteſia, vt de Hiſpania canit Auſon.

Conſiderat iam Solis equos Tharteſia Calpe.

Ouid. Metamorpho. 15.

Præſirat Occiduus Thartęſia littora Phœbus.

Claudian. in Ruſin. lib. 1.

Non Thartęſiacis illum faciaret aremis.

Martial. lib. 8. epig. 27.

An Thertęſiacus ſtabuli nutritor Iberi.

¶ Hinc Tharſis accipitur pro Carteia Fœ- 24
nicum colonia, quæ nunc Tariſa eſt, ſiue Gadir, ſiue Carthago, & alijs maritimis locis, *Mariana de rebus Hiſpan. lib. 1. cap. 2. Pineda de rebus Salomon. lib. 4. cap. 5. & 14. Maluenda de Antichriſt. lib. 5. cap. 14. Gaſp. Sanebez in Iſai. cap. 2. aut 8. Barradas in concord. d. lib. 5. cap. 11.* † Nec non pro Hiſpali, *Pineda de rebus Salomon. d. cap. 5. & 6.* Corduba 25
etiam tractus Tharſis appellabatur, nam vt ait Valer. Martialis, qui ex Hiſpania ad Romam Iuriſprudentiæ cauſa profectus, melius quã alij res noſtras percaluit, lib. 9. epigr. 61.

In Thertęſiacis domus eſt notiſſima terris,
Quam diues placidum Corduba Bętim amat.

¶ Niſi dicas Tharſis in Chaldæo reſpon- 26
dere voci *Cheman-Iama* quod ponitur pro colore carmeſino, vt tradit Rod. *Viuar. ad Flau. Dexter. fol. mihi 159.* eo quod Hiſpanis hoc colore abundaret in auro, minio, croceo, *Pomp. Mela lib. 1. cap. 6. Plin. lib. 3. c. 3.*
† Ex quo oues ad Betim paſcentes aureum 27
imbibere colorem in hæc verba teſtatur D. Ambroſ. lib. 1. Hexamer. c. 11. *Aureum enim vellus aqua nutrit, & lanam immemorati ſpecimen metalla gignunt littora.* † Quæ cum nul- 28

libi

Ilibi terrarum præter Cordubã reperirentur, singulos arietes talento distractos memorat *Strabo Greograph. lib. 3.* cuius valorem septingẽtos ducatos ex nostris æquare testatur amicus noster *Bern. Aldrete, del origen de la lengua Espatiola, lib. 3. c. 12.* † Et ita credibile est pelles arietum rubricatas, quas Hæbrei vnà cũ auro, & argento Domino obtulerunt, ex his arietibus Cordubensibus fuisse, vel ad eorum imitationẽ rubricatas, ex quibus Moysis operuit Tabernaculum, Exod. c. 36. v. 19. *Fecitq; opertorium Tabernaculi ex pellibus arietũ rubricatis, aliudq; de supervellamentũ de pellibus ianthinis.* † Nam color vellerum arietũ, qui ad Betim pascebantur, purpuræ persimilis fuit, ex quo de illis loquens Valer. Martial (qui res nẽs melius quam alij agnouit, eo quod Hispanus fuit Bilbili natꝰ, haut ignobili oppido Celtiberiæ) in hęc verba testatur, lib. 12. epig. 64.

Nullo murice, nec cruore mendax
Sed tinctis gregibus colore vivo.

De lagena Bæticæ lib. 14. epig. 133.

Non est lana mihi mendax, nec mutor aheno
Sic placeant Tyria me mea tinxit ouis.

¶ Vnde Tharsis, ad quam classis Salomonis singulis annis perueniebat in Hispaniam fuisse, verosimile est, vt tributum Tabernaculi auri, argentique votiuam pecuniam, ligna pretiosa, simias, pauos, dentes elephãtorũ, vellera ouiũ, pelles, & merces deniq; omnium nationum Hierosolymis asportarent, vt tradunt *Ioan. de Pineda & Ribera vbi sup.* † Nam hoc tributum Hæbrei vbique degentes Regibus Iuda persoluebant, vt de illis, qui Babyloniæ degerant, sic testatur Flau. Ioseph lib. 18. antiq. Iudai. cap. 12. alias 16. *Iudei fretilocortũ natura, sacrum Didrachma, quod Deo, ex more solent offerre, cæteramque votiuam pecuniam in his orbibus apponebant, suo tempore transmittendam Hierosolymis.* † Nam licet apud veteres classis huiusmodi naulgatio in Hispaniam sub controuersia sit, ex Tharis, & Ophir æquiuocatione, quæstionem sedauit his verbis Iulian. Petrus Archipresbyt. S. Iustæ Tolet. Aduersar. nu. 15. *Legi enim quod tertio quoq; anno veniebãt classes Salomonis in Tharsis Hispaniarũ, vbi vendebant merces, & inde per fretũ Herculeũ ibant in aueam Chersonesum, & inde ad Hispaniã reuertentes adferebant, simias, & psitacos, ex Africa: & tributa ex Hispania.* † Qui etiã mentionẽ facit sepulchri Adomiri Regis Salomonis serui, & exactoris huius tributi, qui Hispaniæ mortuus est, de quo mentio fit *Reg. 3. cap. 4. & 5.* cuius sepulchum repertum est Sagunti Hæbreis literis subscriptum anno Christi 1481. vt tradit *D. Ioã Bapt. Villalp. in Regias Exechielis explanat. tom. 2. p. 2. lib. 5. disp. 3. c. 58. f. 544.*

¶ Et hoc quidem tributum fuit, quod postea Imperatores Romani à Iudæis vbiq; degentes solebant exigere, vt de Tito agens in hæc verba testatur idem Ioseph lib. 7. de bello Iudai. c. 27. *Stipendium vbiq; degerent Iudæi indixit, binasq; Didrachmas singulis annis deferri Capitolium iussit, ita vt ante hac Hierosolymorum templo pendebat.* † Et ita de hoc tributo, seu censu intelligenda sunt Euangeli verba, quæ de censu Imperatorum loquuntur, D. Luc. ca. 2. v. 1. *Exijt edictum à Cæsare, vt describeretur vniuersus orbis.* D. Matth. c. 17. v. 23. *Magister vester nõ soluit Didrachma?* & ca. 22. v. 17. *Licet censum dare Cæsari, an non?* † Quia nullum aliud Tributum Romani Imperatores imposuerunt Hæbreis, quam Didrachma, vt tradit *Plin. lib. 33. c. 3.* Didrachma autẽ Sicli fuit pars quarta, quę denario correspondebat, vt tradit *idem Ioan. Bapt. Villalpando vbi sup. tom. 3. p. 2. lib. 2. disp. 2. cap. 13.*

CAP. V. De Magia Hæbrea sacra, & prophana.

SVMMARIVM.

1. *Adam veri Dei cognitionem habuit.*
2. *Seth, & alij in veri Dei cognitione ab Adamo imbuti fuerunt.*
3. *Sem post diluviũ veri Dei cognitionem primus ad Hæbreos divulgauit.*
4. *Abraham in tertia ætate veri Dei cognitionem manifestauit.*
5. *Isaac, & posteri hominibus veri Dei cognitionem tradiderunt.*
6. *Moyses, & alij successores in quarta ætate veram Religionem docuerunt.*
7. *Dauid, Salomon, & alij in quinta ætate veram religionem prædicarunt.*
8. *Iudæos, quare Deus in omnes orbis plagas diffundit.*
9. *Ægyptij multi ex communicatione Iudæorum ad veram Religionem conuertebantur.*
10. *Diuina prohidentia fuit Iudæos per orbem diffundi vt veram Religionẽ in omnes terminarent.*
11. *Iudei fœcundissimi fuerũt, vt veri Dei cognitionem per orbem diffunderent.*
12. *Iudei ex nimia propagatione in Palestina non continebantur.*
13. *Iudei omnes fere orbis plagas habitarunt.*
14. *Ægypto, & Alexandria quam multis Iudeis scatuerint.*

15. *Iudæi quam multas Prouintias habitarunt*
16. *Italia & Roma innumeris Iudæis abunda bat.*
17. *Hiſpaniæ ad Dauidis tempora innumeri Iudæi fuerunt.*
18. *Nabuzardam quam plures Iudæos in Hiſ-nia aſportauit.*
19. *Titus Veſpaſianus innumeros Iudæos ad Hiſpaniam aduxit.*
20. *Hadrianus Imp. Iudæos multos in Hiſpâ-niam tranſtulit.*
21. *Iudæi Hiſpaniæ fertilitate in eam multi ſe contulerunt.*
22. *Iudæi qui poſt Chriſti mortem Hieroſoly-mis perſequebantur in Hiſpaniam ſe con-tulerunt.*
23. *Iudæi multas vrbes in Hiſpaniâm colue-runt.*
24. *D. Paulus epiſtolam ad Hæbreos, ad Hiſ-paniæ Iudæos ſcripſit.*
25. *D. Iacobus epiſtolã Canonicam ſcripſit ad Iudæos Hiſpaniæ.*
26. *Synagoga Iudæorum Hiſpaniæ non conſen-tit in Chriſti mortem.*
27. *Hiſpaniæ Iudæis promiſſa fuit Indorum cõ quiſitio.*
28. *Boſphorus Hiſpaniæ locus eſt.*
29. *Iudæi loco veræ Religionis errores ſemi-narunt.*
30. *Hæbreî omnium gentium idola coluerunt.*
31. *Iudæi, etiam Reges, Magiam prohibitam coluerunt.*
32. *Magiã Toletani coluerunt & Iudæis fun-datoribus.*
33. *Iudæi in Hiſpaniam Magiam prohibitam diffunderunt.*
34. *Marchionis de Villena libri Magici à Iu-dæis ſerbati.*
35. *Iudæorum perfidia multa mala tentauit & perficit.*
36. *Iudæi Scripturam ſacram deprabant.*
37. *Iudæi nobis ſunt inimici irreconciliabiles.*
38. *Iudæi perſequendi ſunt ſine miſeratione.*
39. *Iudæi infames ſunt ſine fide, ſine Rege, ſine regno.*
40. *Reges Catoleci ex his Regnis expellerunt decies centena milia Iudæorum.*
41. *Iudaica ſuperſtitio quæ appellatur apud Vlpianum.*
42. *Chriſtiani primũ à Romanis Iudæi appe-llabantur.*
43. *Claudius Imp. Chriſtianos Iudæorum no-mine à Roma expellit.*
44. *Iudæa gens Romanis inuiſa.*
45. *Iudæi Romæ cum tributo tollerabantur, qui ſe legibus debicrebant.*
46. *Chriſtiani veri à Roma expulſi, quia legi-bus Gentilium viuere noluerunt.*
47. *Romani differentiam inter Chriſtianos, & Iudæos agnouerunt.*
48. *Chriſtiani Iudæorum nomine edicto Clau-dij expulſi ſunt.*
49. *Chriſtiani in primitiua Eccleſia non ſolum Iudæi, ſed malefici appellabantur.*
50. *Chriſtianis Maleficorũ pœnæ fuit indicta.*

ADAMVS humani generis protoplaſtus cum veri Dei cognitione, & Redemptionis noſtræ myſterijs, & alijs ſinceræ fidei arcanis à Deo Imbutus fuiſſet, eorumque ſcientiam explicitã habuiſſet, vt tradit *Iacob. Salianus vir ſane eruditus in Annal. ſacris tom. 1. die. 7.* † Ea per poſteros in orbem divulgauit, nam ea imbuti fuerũt Seth filius, & nepotes, ex eo Enos, Cainam, Malalech, Iarad, Henoch, Mathuſalen, Lameth, & Noe qui finem poſuit primæ mundi ætati, anno mundi 1657. ante natum Chriſtum 2396. *Geneſ. cap. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. Apoſt. ad Hebr. c. 11. v. 5. & ſeqq.* † Poſt Diluvium autem Sem primus Dei cognitionem ad Hæbreos perduxit, ex quo natus eſt Arphaxad, qui genuit Cainam, qui Sale, qui Hæber, qui Phaleg, qui Rehu, qui Sarug, qui Nachor, qui Thare, qui ſecundæ ætatis finem impoſſuerunt, & fideles Dei ſeruauerunt mandata, *Geneſ. cap. cap. 9. & 10.* † In tertia ætate quæ incipit anno mundi 2039. Diluvij 383. ante natum Chriſtum 2014. Abraham filius Thare futuri ſæculi parens, & ſpiritualis mundi reparator (ex quo natus eſt Chriſtus Dominus) Dei cognitionem, quaſi lampade arceſito hominibus manifeſtauit, *Geneſ. cap. 11. Apoſt. ad Hæbreos d. cap. 11. verſ. 8. & ſeqq. D. Auguſt. lib. 16. Ciuit. Dei cap. 21.* † Ex Abraha, Iſaac filius, ex eo Iacobus, Ruben, Simeon, Leui, Iudas, Dam, Nephtali, Gad, Aſer, Aſſachar, Zabulon, Ioſeph, & alij Patres qui ad tempora Moyſis tertiæ ætatis finem impoſſuerunt, veram fidem acceperunt *Geneſ. cap. 12. 13. 14. & ſeqq. Apoſt. ad Hebr. d. ca. 11. v. 11. & ſeqq.* † In quarta ætate, quæ incipit anno mundi 2464. Diluvij 808. exitꝰ ex Ægypto, & datæ legis 136. ante natum Chriſtum 1589. Moyſis, Aaró, Ioſue, Eleazar, Othoniel, Phineęs, Gedeon, Barali, Sanſon, Iepte, & alij Iſraëlitici Iudices, & præfecti ex fide vera Deo placuerunt *Apoſt. ad Hebr. d. c. 11. ex v. 32.* † In quinta, & ſexta mundi ętate, quę fuit Regũ, & Profetarũ ex ann. mũdi 2940. Diluvij 1284. exitus ex Ægypto 397. ante natum Chriſtum

1113. Dauid, Salomon, Iosias, & alij Reges, Isaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Oseas, & alij Prophetæ, ex vera fide ad Iesum Christũ semper suspirantes per illum gratiam, & redemptionem acceperunt, nam vt ait D. Ioan. cap. 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum, & quem misisti Iesus Christum.*

8 ¶ Vnde diuinæ prouidentiæ fuit, vt Iudæos per omnes orbis plagas diffunderentur, vt Gentes idolatriæ cœno defedati, veram Dei cognitionem acciperent, vt in Magno die Iudicij excusationem non haberent, nam vt ait Apostol. ad Rom. c. 1. v. 21. *cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogita-*
9 *tionibus suis.* † Nam eo quod multis ex Ægyptijs adveram fidẽ convertebantur, ex Hæbreorum cõmunicatione, dum in captiuitate essẽt, Angelus Tutelaris eorum expeditionẽ restitit; Daniel c. 10. v. 13. *Princeps Regni Persarũ*
10 *restitit mihi viginti, & vno diebus*, vt exponit *Bened. Perer. in Daniel. d. c. 10. dub. 10.* † Quos ideo in omnes orbis plagas a Deo missos fuisse, vt veram Religionem propagarent, diuinarum, & humanarũ literarum gloria vnus nostro æuo clarissimus in hæc verba testatur D. Ioã. Bapt. Villalpando Genitricis meæ frater in Regias Ezechiel Æxplanat. tom. 2. p. 2. lib. 5. disp. 3. capit. 58. pag. 543. *Tunc enim Hæbrei veram sinceramque fidem, atque Religionem seruabant, & docebant; erat enim Dei hæreditas, populus electus, cætera vero Gẽtes vniuersa longissime à vera fide non aberrabant solum, verum etiam peruia quaquè ex præruptis Gentilitatis præcipitia festinantes, & nefarias superstitiones, rerum diuinarum ignorantiam sectantes, obscurissimis idolatriæ tenebris obuolutæ præcipiti cursu, lapsuque currebant.*

11 ¶ Quare, vt Dei cognitionẽ Iudæi per orbẽ diffunderent adeo fecundissimi fuerunt, vt centesimo secundo anno ab egressu ex Ægypto, per vastã solitudinẽ vexati, itinere, bello, alijsq; laboribꝰ quassati, ex eis qui sacrũ tributũ Deo, persoluebant à vigenti annis vsq; ad sexaginta, quando ingressi sunt in terram promissionis, ex eis fuerunt viri 651 8$400. sexcenties quinquagies, & vnũ mille, octingenta tria millia, quadrigenti, vt tradit *D. Ioã. Bapt.*
12 *Villalpand. disp. 3. c. 57. pag. 541.* † Quod fuit ex diuina Dei promissione, *Gene. c. 16. 17. & 22.* vt cognitionem veri Dei diffunderent, nam cum præmultitudinẽ intra Iudæam contineri non potuissent, per omnes orbis tractus deuecti sunt, nã vt ait Phil. in Flacc. *Iudæos vna regionẽ capit, propter hominũ multitudinem, qua propter plurimas vrbes in Europa, Asiaq;*

Prouintijs, ac Insulis colunt. † Nam difficile est inuenire locũ in Orbe habitabile, quẽ recepta semel Gens Iudæa non obtineat, Flau. Ioseph. cõtra Apion lib. 1. *Præter ipsam Iudæã, ciuitates plurimas sitas in diuersis orbis tractibus, Asiam, Europam, Africam, Insulares, maritimas, mediterraneas.* † Qui adeo innumeri fuerũt in Prouintijs, qui eos semel receperũt, vel in quibꝰ pedes fixerunt, vt in Ægypto, quã uis eis infestissima, sub Caligula 1000000. decies centena millia Iudæorũ fuerunt, & in Alexandria 300000. trecenta milia, vt narrant *Philon in Flacc. Plin. lib. 5. c. 10. Diodor. lib. 2 Ioseph. lib. 7. excidij Hieros. cap. 28.* † In India, Persia, Media, Mesapotamia, Assyria, Chaldæa, Arabia Fœlici, Petrea, Deserta, Scythia, Syria, Celesyria, Palestina, Fœnicia, Ægypto, Lybia, Cirene, Æthiopia, Tracia, Macedonia, Græciã, Thesalia, Beotia, Etolia, Lacedemonia, Sicilia, & alijs in numeris Prouintijs, & locis innumeri Hæbrei habitabere, vt tradunt *Iosephus, & Philonobi prox. Ioan. de la Puente tom. 1. de las Monarch. lib. 2. capit. 15. 16. 17. 18. 20. 21. 22. 23. & 24.* † Et tota Italia alios innumeros diffasos fuisse testis est *Cicero pro Flac.* & præsertim de Romana vrbe Aggrippa Rex cũ Caio Principe alloquẽs hæc aiebat, *Alioquin non passus fuisset Augustus trans Tyberim bona pars teneriã Iudæis.*

¶ Europæ tamen, quia teste Plinio, Africa & Asia multo vberior est, plures habitarunt, & maxime Hispaniæ, quæ cœli temperie, & soli fertilitate longe tertarum omnium pulcherrima est, ita vt ad Dauidis tempora, quæ vixit ad annos mundi 2979. Diluuij 1323. exitus ex Ægypto 436. ante natum Christum 1074. Hæbrei adeo plures fuerunt, vt ad eorum tributum asportandum classis Salomonis singulos per tres annos in Hispanium venisset, *vt dixi supra hoc lib. 10. cap. 4. ex num. 31.* † Post Dauidis tempora circa annum mundi 3450. Transmegrationis 16. olymp. 44. Vrbis conditæ 150. ante natum Christum 602. Nabuzardam Chaldæus dux exercitus Nabuchodonosor subacta Palestina, Iudæa, Samaria, Tyrum, & Sydonem, cum ingunti exercitu in Hispaniam venit, & secum innumeros Iudæos ex Hierosolymis & Chanaam, vel captiuos, vel in expeditionem adduxit, qui in Hispaniam relecti sedes fixerunt, vt tradunt *Ioseph libr. 10. antiq. capit. 11. Strab. de situ Orbis lib. 15. Almagestem. rerum Indic. lib. 6.* † Postea Titus Vespasianus ex clade Hierosolymitana multos ex Hæbreis captiuos in Hispaniã asportauit, qui in posteros sunt propagati, vt tradũt *Garibay*

Zamalloa in compend. hist. lib. 5. capit. 4. Mariana de rebus Hisp. lib. 4. cap. 4. † Et post
20 modum Hadrianus Imperator confecto bello Iudaico, reliquias eorum transtulit in Hispaniam, vt narrant *Genebrar. libr. 3. Chronolo pag. 379. & 380. Ioan. Vaseus in Chron. ann. 137. Ant. Beuter lib. 1. rer. Hispan. cap.*
21 *24.* † Alijque innumeri Iudæi Hispaniæ fertilitate allecti in eam expontanea transmigratione venerunt, vt tradunt *Auunculus meus Ioan. Bapt. Villalpando vbi sup. d. libr. 5. cap. 58. Ioan de la Puente d. lib. 2. cap. 33. §. 1.*
22 † Et tandem post promulgationem Euangelij Iudæi, qui fidem Christianam amplexi fuerunt, cum Hierosolymis igne, & ferro persequerentur, in varias terrarum partes diffusi sunt, *Act. Apost. cap. 8. & 11.* & præsertim in Hispaniam, vt testantur *D. Ambros. libr. de vocat. Gent. Cæs. Baron. Annal. tom. 1. ann. 35.*

23 ¶ Qui quidem Hæbrei adeo diuites, & præpotentes fuerunt, vt Hispaniæ clarissimas vrbes, tam in Bæticę, quam in Carpentaniæ locis, & aliui condidissent, vt de Toleto, Hispali, Granata, Gadir, Scalona, Maqueda, & alijs traddunt *Florian. Ocampo lib. 2. Chron. cap. 32. Garibay, tom. 1. lib. 5. cap. 4. & tom. 4. lib. 36. cap. 3. Mariana lib. 1. capit. 17. Pineda de rebus Salomon. libr. 4. capi. 15.*
24 † Ad quos quidem visendos, & conuertendos cum D. Paulus in Hispaniam venisset, epistolam quam post redditum, ad Hæbreos scripsisse testantur *Flau. Dexter. in Chron. omnimoda hist. anno Christi 36. & Iulian. Petrus in Chron. nume. 16. & Aduers. numer.*
25 *412. & 434.* † Similiter & Epistola D. Iacobi Canonica ad Hæbreos Hispaniæ missam fuisse manifeste constat ex eius Epigraphe, *Iacobus Dei, & Domini nostri Iesu Christi seruus duodecimi tribubus, qui sunt in dispersione salutem*, hoc est qui in dispersione Hispaniæ habitabant, vt docet *Flau. Dexter. vbi sup. d. anno 36.* † Nam Iudæi Hispaniæ, verum neque eorum Sinagoga, quæ Hierosolymis fuit, non consentit in Christi Domini mortem, verum illum defendit, vt his verbis testatur Iulian. Petrus vbi supra. Aduers. num. 9. *Iudæorum Hispanorum Synagoga quæ erat Hierosolyma nõ consentit morti Christi, nec fuit cum illis qui petierunt Pilatum,*
27 *vt occideretur, quim defendit Iesum.* † Vnde Iudæis, qui Hispaniæ erant, Indorum detectionem, & conquisitionem promissam fuisse his verbis testatum Abdias Propheta cap. 1. vers. 20. *Transmigratio Hierusalem, quæ in Bosphoro est, possidebunt interiora Austri.*
† Nam Bosphorus, quod in Hæbreo est שפרד 28
Sepharad significat *Hasta el estrecho*, quod de Gaditano intellegunt, & de Hispanis locutum volunt *S. Irenæus lib. 1. cap. 3. Iosephus Ben-Gerion. libr. 4. antiq. Iudaic. capit. 15. & lib. 5. cap. 16. Acosta libr. 1. Indor. hist. capit. 15. D. Solorzano de iure Indiar. lib. 1. cap. 15. ex num. 29. Maluenda de Antichrist. libr. 3. cap. 17.*

¶ Sed Iudæi adeo idolatriæ & superstitionibus procliues fuerũt, vt Prouincias, quas 29
habitarunt, potius erroribus contaminarent, quam in ipsis veram Religionem diffunderent, nam in ipso deserto pane Angelorum, & Moysis doctrina nutriti, commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem vituli comedentis fœnum, *Exod. cap. 32. vers. 8. Psal. 105. vers. 20.* † Et in ipso flo- 30
rentissimo Dei populo Hierosolymitano, illo sæculo sanctissimo, omnium Gentium quas cognouerunt, idola coluerunt, nam ex MOABITIS habuerunt Belphegor, *Numer. capit. 25. vers. 3.* Chadmos, Reg. 3. capit. 11. vers. 7. Baal, *Numer. cap. 22. vers. 43.* ex AMONITIS Chamos, *Iudic. cap. 11. vers. 24.* Moloch, *Reg. 3. cap. 11. vers. 33.* Melchon, *Reg. 4. cap. 23. vers. 13.* ex SIDONIS Astaroth *Reg. 4. cap. 23. vers. 13.* Astarathes, *Reg. 3. cap. 12. vers. 33.* ex MEDIANITIS Phegor, *Numer. cap. 25. vers. 5.* ex PHILISTEIS Dagon *Iudic. cap. 16. vers. 23.* ex ACCARONITIS, Beelzebub, *Reg. 4. capi. 1. vers. 3.* ex BABILONIIS Bel, *Daniel. capi. 14. vers. 4.* Draco, *Daniel. cap. 14. vers. 25.* Statua, *Daniel. cap. 5. vers. 1.* ex ÆGYPTIIS Vitulus Apis, *Exod. cap. 23. vers. 4.* SVPRESO NOMINE Adonis, *Ezechiel. capit. 8. vers 14.* Priapus, *Reg. 3. capi. 23.* Reginæcœli *Hierem. capit. 7. v. 18.* Sol, Luna, & Signa duodecim, *Reg. 4. cap. 23. vers. 5.*

¶ Et quia idolatria affinis est Magia, eorũ 31
criminibus (etiam grauissimis) non fuerunt immunes, vel ex idolorum præuaricatione, vel Ægyptiorum commertio, vel fomite malæ indolis, quæ non solum viles, sed Principes, & Reges detinuit, vt de Manassę Rege Israel legitur, Paralip. 2. cap. 33. *Habebat secum Magos, & incantatores, multaque mala operatus est.* † Quam in Hispaniam diffun- 32
derunt, nam de Iudæis agens, qui Toletum ædificarunt sic testatur Garibay, Zamalloa tom. 1. libr. 5. capit. 4. *Los pobladores de Toledo vinieron como varones mui doctos a enseñar a las gentes diuersas ciencias, especialmente la Astrologia, i no pararon*

basta hazer somesino en la Magica, la qual por
33 *ello llamaron arte de Toledo.* † A quibus Hispani huius artis libros, quam plures acceperunt plenos figuris, & caracteribus, & orationibus, quibus dæmones inuocantur, quorũ non nulli falso Salomoni adscribuntur; vt Clauicula, & Necromantia, de morborum curatione, & similes, quos Iudæi in Hispania filijs suis pro magno munere hæreditatio iure relinquebãt, vt tradit *Mart. del Rio Mag. li. 3.* †
34 Eosq; habebat D. Hẽricus Marchio de Villena, quorum vsu tam mira operabatur, vt causarum ignaris cõmentitia existimentur, cũ maiora sint, quæ de Simone Mago, & Apollonio Thyanæo, & alijs *dixi hoc opere tom. 1. lib. 3. cap. 3. ex num. 39.*

35 ¶ Quid enim mali Iudæorum perfidia nõ tentauit, & perficit? vt qui legẽ Dei non custodierunt, Reg. 3. ca. 19. v. 10. *Dereliquerunt pactũ tuũ filij Israel, altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio.* Act. Apost. c. 7. v. 53. *Quia accepistis legẽ in dispositionem Angelorũ, & non custodistis.* †
36 Et omnẽ Scripturã sacram deprabant, traditionibus suis, & ea maxime quibus fidei nostræ mysteria magis fulciuntur, vt docet, *S. Iustin. in Typhon. Clemẽ. Alexan. Stromat. 3. Euseb. lib. 4. hist. cap. 18. Guil. Lindan. lib. de optim. gen. interpret. Salmeron tom. 1. prolog. 4. Lorinus in Actis Apost. c. 7. v. 52.* †
37 Et nobis sunt inimici irreconciliabiles, quia vt ait Apostol. ad Thesal. 1. c. 2. v. 15. *Dominũ occiderunt Iesum, & Prophetas, & nos persequuti sunt, & non placuerunt,*
38 *& omnibus hominib⁹ aduersantur.* † Qui ideo igne, & ferro persequendi sunt absque miseratione, quia vt ait Proph. Hierem. c. 7. & 15. *Ne de præcetis pro populo isto, quoniã si surrexit Moysis, & Samuel non exaudiant illos.*

39 ¶ Vnde illos infames, sine Rege, sine sede, profugos per omnes orbis terræ vagari testatur *Cæsar Baron. Annal. tom. 1.* & ab his Regnis exterminandos cautum est Concilio Toletan. VI. cap. 3. *Preuaricationes, & superstitiones Iudæorũ erradicare volens sinaitus &c. Nullus Regiam sedem conscendat, nisi sacramẽto policitus fuerit, nullum non Christianũ Regno suo permissurum.* †
40 Cuius canonis implementum, cum ex temporalibus commoditatibus vsu desijsset, D. D. Ferdinandus, & Elysabet Reges nostri Catholici, cum lege cauissent, vt omnes è regno expellerentur, qui sacrum Baptismum non susciperent, *l. 2. 3. & 4. tit. 2. lib. 8. Recopil.* intra quadrimestre decies centena millia Iudæorum expulsi sunt, vt tradunt *Tarapha, Valera, Mariana, & alij in vita Regum Cathol. Zurita libr. 2. Annal. cap. 2. anno 1492. Simanc. de Cathol. instit. tit. 33. num. 8. Illescas in Pontifical. p. 2. lib. 6. cap. 20. Bernar. Aldrete de antiq. Hispan. libr. 1. capit. 28. D. Solorzano de iure Indiar. lib. 2. cap. 18. num. 51.*

¶ Neque obstat Iudæos honores adipisci 41
permissum fuisse ex Diui Veri, & Antonini constitutione, vt refert Vlpian. T. C. in l. Generaliter §. fin. D. de decurionibus: *Eis, qui Iudaicum superstitionem sequuntur Diuus Verus, & Antoninꝰ honores adipisci permisserit.*
† Quia ibi non de Iudæis, de quibus agimus, 42
loquuntur, sed de Christianis, qui ea tempestate Iudæi appellabantur; vt tradunt *Cæsar Baronius Annal. tom. 1. ann. 9. §. 2. & ann. 33. §. 15. & ann. 51. §. 1. & ann. 98. §. Alciat. lib. 3. disput. cap. 8. Iustus Lipsius ad Tacit. Annal. lib. 15. ann. 83.* † Nã ante id tẽpus Christiani 43
Iudæorũ nomine edicto Claudi Cæsaris à Roma expulsi sũt, *Sueton. & Tacit. in eius vita,* & probatur ex Act. Apost. cap. 18. *Et inuenimus quendam Iudæum nomine Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillã vxorẽ eius (eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos à Roma) accessit ad nos, &c.* † Nam adeo Iudæa gens Romanis 44
infesta fuit, vt non solum ipsos, qui ex origine Iudaicam disciplinam sequebantur, sed Christianos ipsos parẽ Religionis cultum sequi arbitrabantur, edicto expellerentur, vt ait *Euseb. lib. 2. præparat. Euangel. ca. 17. Nicephor. lib. 2. cap. 26. Ruffinus lib. 2. cap. 18.* † Quam- 45
uis apud Romanos etiã maxima erat differentia inter Iudæos, & Christianos, nam illi cum tributo tolerabantur, vt his verbis testatur Dion. Cassius libr. 60. *Cũ Iudæi adeo Romæ frequentes fierent, vt difficulter sine tumultu, propter multitudinẽ, vrbem possent exigi, non eiecit quidẽ eos, patrijs tamen legibus vitam tolerantes, non passus est conuenire.* † Christiani 46
vero quia nullatenus legibus idolatris se subiciebãt, expellebãtur, vt de nonagenario sene in corona nudato, vt videretur, an verpus esset ad tributũ soluendũ his verbis asserit Sueton. in Domic. c. 12. *Vel simulata origine impositã genti tributa, non pependissent, interfuisse me adolescentulũ memini, cũ à procuratore frequentissimoq; cõcilio inspiceretur nonagenarij senex an circũcisꝰ esset.* † Nã in hoc Iudæos à Chri- 47
stianis Romani distinguebãt, cũ in ipsa Religionis observãtia, quod illi Christũ sequerentur; hi vero legẽ Moisis agnoscit Iuven. Sat. 14.

Quidam sortiti metuerunt Sabbatha patrem,
Nil præter nubes, & cœli numen adorant,
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit, mox & præputia ponũt,

Iudaicum desciunt, & seruant, ac metuunt ius, Tradidit arcano quodcumq; volumine Moses.

48 ¶ Sic ergo ex edicto Claudi Christianos fuisse expulsos, Iudæorum nomine verisimũ est, nam vt ait Cornel. Tacit. Annal. libr. 15. *Author nominis Christus, qui Tiberio imperãte per Procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat, repressaq; in præsens exicialis superstitio, rursus erumpebat, non modo per Iudæum origine eius mali, sed per vrbem etiam.*

49 † Nam principio renascentis Ecclesiæ primi illi Christiani, non solum infame Iudæorũ nomen habuerunt, sed superstitiosi, & malefici, & vt tales á Claudio Cæsare exulabantur, vt his verbis tradit Sueton. in Claud. cap. 25. *Iudæos, qui impulsore Christo, assiduè tumultuãtes, Roma expulit.* † Vel ad palum alligati,

50 vel aculeo suspensi flammis (vt malefici) abuimebantur, Sueton. in Neron. cap. 16. *Afflicti supplijs Christiani genus hominum, superstitionis nouæ, & maleficæ* Iuvenal. Saty. 1.

Pone Tigillinum, tæda lucebit in illa
Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumãt.

CAP. VI. De Magia Cabalestica Iudæorum.

SVMMARIVM.

1. *Cabala vnde dicatur.*
2. *Cabala quid complectatur.*
3. 4. 5. 6. *Cabalæ professiones variæ.*
7. *Cabala tradita Adamo per nomen quatuor litterarum.*
8. *Nomen quadriliterum credebant Hæbrei fuisse ad populi Redemptionem.*
9. *Tetragrammaton per quatuor leteras concipiebatur, ex quibus compositus est Iehouah, & Adonai.*
10. *Iesuag est nomen quadriliterum ad populi salutem.*
11. *Nomen Iesus non habet eas virtutes quas Cabalistici contendunt.*
12. *Iesus nomen ad libitum virtutem non præstat.*
13. *Nomen à Salomone inuento nil operabatur virtute diuina.*
14. *Cabalisti non solum nomine Dei, sed aliarum rerum nominibus abuntuntur.*
15. *Adamus nomina rebus imponens secundum Officia, & virus, præstitit, vt homi nata obedirent.*
16. *Cabalisti nominibus, rebus, literis, punctis, & similibus vim tribuunt.*
17. *Adami excellentia non ex nominum cognitione, sed ex Iustitia originali.*
18. *Nomina, litteræ, & caracteres nullam naturalem, neque artificialem vim habent.*
19. *Nomina diuina nullam habent vim Physicam.*
20. *Cabalistica ars, vt superstitiosa damnatur.*
21. 22. *Lingua Hæbrea, quia omnium prima, habet miros effectus in suis nominibus, quos nequit in alia.*
23. *Sol, Luna, plantæ, & bruta non sentiunt vim vocis Hæbreæ.*
24. *Hæbrea lingua non habuit originem ab Adamo, sed ab Hæber sub quo diuisa est terra.*
25. *Caracteres Hæbrei ante Moysem nulli fuerunt.*
26. *Hæber multis sæculis præcessit Moysi.*
27. *Caracteres Hæbrei, quibus hodie vtimur alij sunt quam olim fuerunt.*
28. *Lingua Hæbrea qua vtimur, alia est, quam Adami, Hæber, & Moysis.*
29. *Hæbrei in captiuitate compararunt linguam Syriacum Aramæam.*
30. *Voces, caracteres & alia artis Cabalæ operantur ex pacto.*
31. *Sacramentorum, & sacramentalium vis à Deo est.*
32. *Nomina nulla sunt quæ per se vllos possint effectus imprimere.*
33. *Moyses ex diuina virtute mirabilia operatus est.*
34. *Iosue voluntate diuina retinuit cursum Solis.*
35. *Samuel, Elisæus, Isaias, Daniel miracula operati sunt ex diuina dispositione.*
36. *Nomen in vna lingua non producit effectus, quos nequit in alia, error.*
37. *Rei sacræ significatio, aut hominis probitas qualitatem physicam non imprimunt.*
38. *Nomina scripta totius energiæ sunt expertia.*
39. *Nomina ore prolata vim tantum habent aëremferiendi.*
40. *Nomina quantumuis speciosissima nullam habent vim operandi.*
41. *Cabalesticis nominibus nulla vis est naturalis, artificialis, nec supernaturalis.*
42. *Nomina non sunt substantiæ incorpoream, aut spirituales.*
43. *Nomina multa sunt nil significantia.*
44. *Nomina non sunt rudy earum rerum quas significant.*
45. *Nominibus vita non latet.*
46. *Nomina scripta in libro vitæ ad Cabalesticas inuentiones non iubat.*

47. No-

47. *Nomina à Cabaliſtis (etiam diuina) cum iniuria applicantur.*
48. *Cabaliſticis operibus ſemper intermenit Magia.*
49. *Iudæis nihil frequentior eſt Magia prohibita.*

1 CABALA dicitur à voce Hębrea קבל *Kibel*, quod ſignificat, *recepit, acceptauit*, eo quod hanc ſcientiam, non ſcripto modo, ſed per traditiones, & quaſi per manus hominum ſit deribata, vt tradunt *Ioſeph. Carnicoph. & R. Racanath. in Cabal. Abrab. Abenezra lib. de myſt. legum, R. Iuda Leui in Cabal. Abrab.* 2 *Alephia in Ramban.* †Complectitur vniuerſam Philoſophiam diuinam, & humanam, nec non naturalem, omnium que rerum doctrinam myſtice, & ſymbolicè continentę, non rationibus, & argumentis (more aliarum diſciplinarum) ſed nominibus, caracteribus, numeris, figuris, punctis, & ſymbolis, vt tradunt *Cæl. Rhodigin. lib. 19. antiq. lect. cap. 1. & 2. Pet. Ciruelo, Dorocenſ. in Apolog. contra Cabalam, & tract. de ſuperſtit. p. 3. Bened. Perera lib. 1. de Mag. cap. 10. Horoſ. Couarrub. lib. 2. de falſa prophetia cap. 18. Mart. del Rio lib. 4. Magicar. diſquiſ. p. 1. q. 2. Ioã. Azor inſtit. Moral. p. 1. lib. 9. cap. 23.* 3 † Cuius profeſſionis partes quatuor ſunt. Prima eorum, qui ſequuntur traditionem *R. Rambani ſuper Geneſim*, de quinquaginta partis intelligentiæ, quod merum figmentum eſt, vt probant *Ioann. Reuclin, de arte Cabaliſtica lib. 1. poſt opera Ioann. Pici* 4 *Mirand. pag. 1020.* † Secundus, qui ſequuntur artem *Abrahami à Veneris*, qui in libro ſuo *de creatione mundi*, ponit triginta duas ſemitas ſapientię, quas complexi ſunt *R. Iſaac, & Iacob, Cohem*, in quibus nihil Magicum deprehendi, ſed ſolas nugas, idq; teſtatur *Reuelim* 5 *vbi ſup. lib. 2.* † Tertius ordo fuit ponentium Deum annunciationes *Nezer, Zephiroth*, vt videre eſt, apud *Ioſeph. Caſtilienſ. in ſua Iſagge, Ioſeph. filium Carnicoph. in lib. portarum Iuſtitiæ & Paul. Rizium in lib. porta lucis*, qui viam incipiunt ſternere ſuperſtitionis, vt teſ- 6 tatur *Reuel vbi prox. lib. 3.* † Quarti ordinis ſunt qui conſtituunt plura principia, nã quinquaginta portis literas Alphabeti xxij. & ſic faciunt numerum lxxij. quem vocant *Sembamphores*, nomen expoſitorium Dei, & dicunt eſſe numerum lxxij Angelorum præſidentiũ orbis, per quos inuocatos eduntur miracula ab hominibus, vt tradunt *Rabi Azariel libr. de nominibu. & libr. explanat. Alphabeti, Raziel, itur. de Caracterib.*

¶ Hanc artem Hæbrei contendunt traditam fuiſſe Adamo, ſtatim ac deiectus fuit à paradyſo ad ſuam conſolationem, per quam promiſſum eſt ei ex ſua progenie naſciturum homineum iuſtum & pacificum, cuius nomen literas quatuor contineret mirabilium rerum operatrices, quas quia arbitrabantur fuiſſe quatuor litteras Tetragrammaton יהוה *Iod, He, Vav, He*: ex quibus componitur *Iehouah*, quod fari non licebat, vt tradunt *Ioſephus libr. 4. bello Iud. cap. 5. D. Hieron. epiſt. 138 Galatin. de arcan. ſacræ Script. lib. 2. capit. 10.* 7 † Quia ineſabile Dei nomen fari non licebat 8 vſque dum veniret Meſsias promiſſus qui eis virtutẽ, & ſignificationẽ doceret, iuxta illud Eſai. cap. 52. *Sciet populus meus nomen meum in die illa.* Nam ex eius intelligentia populũ in libertate fuiſſe credebant, ex Pſal. 40. *protegam eum quoniam cognouit nomen meum.* 9 † Sed nomen quadriliterum, ad populi redemptionẽ non fuit יהוה *Iehouah*, neq; אדני *Adonai* quod eius loco Hębrei pronunciabãt vt teſtantur *Rabbi Azariel. lib. de nominib. Rabb. Humai lib. ſpeculat.* LXX. *& Pagnin. in Teſauro, Arias Montan. in Ioſuæ c. 2. Ioan. Bapt. Villalpand. in Regias Ezech. explanat. tom. 1. p. 2. c. 27.* 10 † Sed nomen ישוע *Ieſuag*, quod ſcribitur per *Iod, Sin, Vav, Gain*, vt tradunt *Galatinus lib. 3. cap. 20. Barradas in concord. Euang. tom. 1. lib. 9. cap. 3.* quia vt ait D. Luc. in Act. Apoſtol. capit. 4. verſ. à 1. *non eſt aliud nomen datum hominibus in quo oporteant ſaluos fieri.*

11 ¶ Et quambis nomen *Iehouah*, vel *Adonai* ex poſitori eſſent nominis *Ieſuag*, vt ipſi contendunt, Ieſus filius Naue, & Ioſedech, & Sacerdos ille Magnus apud Zachariam, & filius Sirach, eodem vocati nomine, tales virtutes non præſtiterunt, quas Cabaliſtici cõtendunt, etiam ſi in omnibus quatuor literæ reperiantur, quæ in IESV filio Dei habentur, vt notat *Franc. Picus Mirand. libr. 7. Prænot. cap. 6.* 12 † Nec Deus ipſe apud omnes fere nationes quatuor litteris vocatus, tales præſtare ſolet effectus, nec ipſius met IESVS nomen omnibus ad libitum præſtat, cum tentationibus Iudæis exorciſtis inuocare ſuper eos, qui habitant ſpiritus immundos; Act. Apoſt. capit. 19. *Adiuro vos per* IESVM *quem Paulus prædicat.* ſpiritus non obedit, imo reſpondit, IESVM *noui, & Paulum ſcio, vos autem qui eſtis?* 13 † Nec nomen huiuſmodi à Salomone cognito pro ſua ſingulari ſapientia in templo lapide rarę virtutis inſculpto, cuius prolatione multa quædam & inſolita operabãtur;

vt tradunt *Ioan. Azor. Moral. p. 1. lib. 9. capit. 23. Thom. Gaztoni in Piazza vniuers. discurs. 29. Simon. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 2. & 3.*

14 ¶ Nec per solum nomen Dei hæc mirabilia fieri Cabalistici contendunt, sed etiam per nomina aliarũ rerum: nam dicunt Adam cum nomina rebus imposuisset Genes. 2. vers. 19. *Omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis ipsum est nomen eius.* Simul cum nominibus vires & officia quidam distribuit, vt nominata obedirent *Mart. del Rio lib. 4. Magic. disq. p. 1. q. 2.* 15 † Et ita contendunt ex hac cognitione Moysem plura in deserto, & in Ægypto perpetrasse, nec non Iosue, Elias, Eliseus, Isaias, Daniel, Samuel, & alij tot tantaque fecerunt miracula, per nomina scilicet Hæbrea valde significantia, spiritus, accentus, puncta, apices, & similia vt tradunt *Racanat. Auenezra,* 16 *& Araziel vbi sup.* † Quæ siquis bene nosset, & ad vsum accommodare sciret, haut dubie mira posset officere, quia vt ait Bened. Perera aduersus fallac. artes lib. 1. de Magia ca. 10. *Ita vt in ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, apices, lineæ, puncta, accentus, ac spiritus profundissimam quandam, & abditissimam ingentium rerum significatricem doctrinam habent.*

17 ¶ Sed obedientiam, quã cunctæ res Adamo præstiterunt in statu innocentiæ, non fuit ex nominũ cognitione, aut valore, sed ex iustitia originali, qua illi cuncta erant subiecta, *D. Thom. p. 1. q. 96. art. 1. Perera lib. 4. in Genes. cap. 1. tom. 1. Valle de Moura, tract. de Incantat. opusc. 1. sect. 2. cap. 4. nu. 16. & cap. 5.* 18 *ex num. 1.* † Nomina enim, literæ, caracteres, numeri, accentus, & puncta nullam naturalẽ, neque artificialem vim habere dignoscuntur, vt probant *D. August. lib. 10. Ciuit. Dei cap. 9 & 11. & lib. 21. cap. 2. D. Thom. d. q. 96. arti. 1. & 4. & lib. 3. contra Gent. cap. 104. & 105.* 19 *Sylues. in summ. vers. superstitio, q. 10.* † Cum etiã nomina diuina nullam vim habeant physicam, ad aliquid agendum, vt tenent *Auulens. in Leuit. 19. q. 19. & in Exod. 20. tom. 1. q. 7. & 8. & Paralip. 2. cap. 14. q. 12. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 3. Valle de Moura vbi sup. d. cap. 4. num. 2.* 20 † Vnde hanc artem, vt vanam, falsam, scandalosam, ac pacto suspectam improbarunt *D. Th. 2. 2. q. 96. Perera & Mart. del Rio vbi sup. Ciruelo in Apolog. contra Cabal. & p. 3. de superstit. cap. 2. Horos. de Conar. lib. 2. de falsa prophet. c. 18. Bapt. Segnus lib. de vero studio Christ. Thom. Valdens, in opere sacramental. tom. 2. Ioan. Azor, d. lib. 9. c. 23. Valle de Moura vbi sup. cap. 5. ex num. 1.*

¶ Neque obstat hanc artem vires habuisse 21
in lingua Hæbrea, quas nequit in alia translata, vt pote quæ sint diuina à Deo data, Genes. cap. 11. v. 1. *Erat autem terra labij vnius, & sermonem eorundem.* † Quam dicunt fuisse Hę- 22
bream, D. Hieron. in Sophon. cap. 3. *Linguam Hæbraicam omnium linguarum esse mãtricem* eamq; Adã & filios eius esse locutos *D. Aug. lib. 16. Ciuit. Dei cap. 11. & libr. 18. capit. 39.* † Quia incredibile est Solẽ, Lunam, & cætera 23
astra, elementa itidẽ, & stipites, plantæ, bruta, & similia, cũ ratione careant, diuinam illã vim, quę latet in vocibus Hębreis sentire, eaque sic affici, & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? vt tradit *Martin. del Rio Magic. lib. 1.*

¶ Sed lingua Hæbrea, etsi omnium sit ve- 24
tustissima, constat habuisse originem non ab Adamo, sed ab Hæber, sub quo diuisa est terra, & confusum lauium, vt docet *Genitricis meæ frater Ioan. Bapt. Villalpando in Regias Ezechielis explanat. tom. 3. Apparat. p. 2. lib. 2. disp. 3. cap. 20. pag. 373.* † Quinimo caracte- 25
res Hæbraicę linguæ ante Moysem nulli fuerunt, qui primus fuit literarũ inuentor, vt tradunt *Iustin. Mart. contra Gent. lib. 2. Bened. Arias-Montan. in Apparatu Bibl. Regiæ D. Ioã. Bapt. Villalpando d. disp. 3. cap. 21. Polyd. Vergil. de inuentor. rerum lib. 2. cap. 7.* † Sed 26
Hæber natus est anno mũdi 1734. diluvij 98. ante natum Christum 2299. *vt constat ex cõput. Salian. tom. 1. Annal. Sacr. pag. 163.* Moyses autẽ anno mundi 2464. diluvij 808. transitus ex Ægypto 136. ante natum Christum 1589. *Idem Salian. tom. 2. pag. 1.* † Caracte- 27
resque Hæbrei, quibus nunc vtimur, alij, atq; alij sunt, quam qui olim fuerunt, nam vt ait D. Hieron. in prolego Galeat. *Certum est Esdrã post captam Hierosolymam, & restaurationem templi sub Zorobabele, alias literas inuenisse, quibus nunc vtimur.* † Et sic linguam Hębreã, 28
qua nunc vtimur, alia diuersa, & separata est, quam Adam Hæber, Abraham, Isaac, & alij loquuti sunt, vt probat *D. Ioan. Bapt. Villalpando, d. cap. 20. pag. 374. D. August. d. lib. 18. Ciuit. Dei cap. 39.* † Nam Hæbrei ex commer- 29
tio Chaldæorum quorum seruitute septuaginta annos commorati sunt adeo propriam linguam amisserunt, & Chaldaicam non assequentes, comparauerunt sibi Syriacam-Aramea, quæ illis diuersa fuit, vt testatur in hæc verba Cardinal. Robert. Bellarmin. de verbo Dei lib. 2. cap. 15. tom. 1. *Nam & temporibꝰ Esdræ defit in populo Dei lingua Hæbraica esse vulgaris: siquidem in illis septuaginta annis quibus Hæbrei fuerunt inter Chaldæos in Babylone*

bylone obliti sunt linguam propriam, & Chaldaicam didicerunt, & deinceps Chaldaica, seu Syriaca fuit illis materna, quo circa librum. 2. Esdræ cap. 8. habemus quod legeretur liber legis Domini vniuerso populo Nehemias, & Esdras, & Leuitæ interpretabantur, quia alioquin nihil populus intelligebat.

30 ¶ Quare cum iam diu lingua Hebræa desijt, verum non est voces in ea esse tantæ virtutis, quæ omnium rerum naturas exprimant, aut quibus aliæ obediant, siue spirituales, siue materiales, ideo si quandoque operantur, id fit ex pacto cum Dæmone, vt docent *Baptist. Codronch. lib. 2. de morbis venefic. cap. 5. Leonard. Vayrus lib. 2. de Fascin. cap. 11. Mar. del Rio lib. 1. Magicar. cap. 3. q. 4. Valle de Mou*
31 *ra vbi sup. lib. 1. cap. 2. n. 2.* † Non loquor de Exorcismis, & alijs Sacris verbis: nam qui Sacramẽta instituit Christus vim eis largiri dignatus est, Sacramentalibus vero; quæ in Ecclesia ex Apostolica traditione habemus, etiã moralis, vis à Deo tribuitur, quia Apostoli Christi ministri, & dispensatores mysteriorum sunt, *D. Paul. Corinth. 1. capit. 4. Tri-*
32 *dent. sess. 2. can. 13.* † Loquor tantum de Cabalisticis vocibus, quia nulla sunt nomina, siue mente concepta, siue voce prolata, siue literis scripta, quæ naturaliter, & perse hanc potestatem habeant, quã Cabalistę tumultuant, vt docent, *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. & contra Gent. lib. 4. capit. 104. & 105. Leon. Vairus d. capit. 11. Ioan. Azor tom. 1. Moral. capit. 23.*
33 † Nec Moyses per voces huiusmodi mirabilia operatus est, sed per ineffabilem gratiam Dei, Numer. cap. 16. v. 28. *Dominus misit ad*
34 *me, vt facerem vniuersa, quæ cernitis.* † Nec Iosue retinuit cursum Solis per verba, aut orationem studiosam, vt voluit *Alchindus*, sed voluntate diuina obediente Domino uoci ho-
35 minis, vt legitur *Iosue cap. 10.* † Narrantur etiam in Scriptura, Samuelis, Eliæ, Isaiæ, Danielis, & aliorum miracula, nec tamen vsquam de istis Cabalisticis portentis mentio fit, vt notant *D. Thom. & Perera vbi supra.*

36 ¶ Neque obstat nomina in vna lingua producere effectus, quos nequit in alia translata, vt fuit error. *Origen. contra Cels. libr. 1. & 5.* quia sincerę philosophię repugnat principijs, vt non minus, quod de Oratorum periodis ad Magica ista deliramenta tradit *Peter. Gre-*
37 *gor. lib. 19. Syntag. Iur. cap. 8.* † Nec rei sacræ significatio, nec linguæ dignitas nec hominis probitas instituentis vllam qualitatem physticam possunt vocabulis vllis imprimare, vt docent *D. August. lib. 10. Ciuit. Dei cap. 9. & 11. & lib. 21. cap. 2. D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. & libr. 3. contra Gent. cap. 104. & 105.* † Quia 31
nomina illa si scripta sint, quid motum, & omnis energiæ expertes, quæ si quam vim habent ab atramenti, vel cartulæ, cui scripta sũt temperamento, vt illa accipiant oportet; & perinde propria vi non operantur. † Ore ve- 35
ro prolata verba vim tantum habent contactu aërem feriendi, vt animalium reliquorum, quæ inanorum soni: sed sonus non magis tactum immutare valet, quam color auditum, vel dulcedo visum, quia non sunt illorum obiecta vt docet *Arist.*

¶ Quare nomina per se quantumuis spe- 40
ciosissima Dei, Angelorum, vel Regum, nullam habent virtutem operandi, neque naturalem, neque artificialem, neque supernaturalẽ, vt tradit *Scaliger lib. 16. de Subtilit. cap. 349. Ioan. Langius epist. 33. Fran. Valles de Sacra Philosophia capit. 3.* † De vi naturali, aut arti 41
ficiali, nemo vnquam vel suspicatus fuit, supernaturalis si foret, id gratiæ, vel miraculi foret, quod dici nequit, quia Deus nil tale promisit, nec Ecclesiæ suæ reuelauit, non solum quoadmodum prodigiosum, quod naturã non excedit, sed ratione modi, vt multæ mirificæ operationes factę per bonos, & malos Angelos, motu locali, vel subita naturali agentium applicatione, quia horum nulla potestas in his reperitur, vt docet *D. Hieron. in vita S. Hilarion.* † Quia nomina nec sunt substantiæ 42
in corporeę, aut spirituales, nec sunt adherentia inhęrentia subiecto, quare vitam, nequid simile possunt habere: sed veniunt indicenda rebus, quas significant, atque denominant extrinsecè plane, quare neque emanantes à rebus radij sunt dicendę, vt docent *D. Thom. d. lib. 3. contra Gent. cap. 105. Bern. Basim. de artib. Magic. propos. 5.* † Multa quoque sunt 43
nomina, nihil significantia, multa, quid aliud a rei significantia, quin, & ipsa illa, quę naturam rei significant (qualia putantur, quę creaturis Adamus imposuit) hęc nulla potuerunt à naturis rerum influxum recipere, quia res corporeę naturaliter efficere non possunt in id quod corporis expers est, vt sunt nomina. *D. Thom. d. capit. 105. & cap. 84. contra Gent lib. 3.*

¶ Neq; obstat nomina esse radios quosdam 44
earum rerum, quas significant, *Ps. 146.* quia solum Deum cunctarum rerum Angelorum etiam, & stellarum naturas nosse probat, & sic ea cum lubet proprijs nominibus, hoc est, conuenientibus earum naturæ vocare posse, quæ mortalibus incognita sunt; nec Magis reuelata eo quod dictum sit Psalm. 146. *Omnibus ijs nomina vocat.* † Neque etiam obstat nomi- 45

nibus

nibus, quasi vitam latere D. Luc. cap. 10. *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis.* Quia ibi nonde Apostolorum nominibus loquitur, nam esse scripta in cœlo, nihil aliud dici videtur, quam esse in amicorũ Dei relata albo, quod alibi dicitur, *scripta in libro vitæ.* † Quod siue accipias secundum æternam 46 Dei prædestinationem, quæ mutari nequit, siue secundum præsentem iustitiam, quæ mutationi obnoxia est, ad inditicia nomina nihil conducunt, quibus Magi mirifica scire, & operare gloriantur, vt tradit *Guil. Parisiens. de uniuers. p. fia.* † Quinimo nomina, quæ à Ma- 47 gis huiusmodi aduci solent, quamuis sint diuina, semper cum iniuria aducuntur, & persæpè miscentur cum nominibus dæmonum, & niruntur scripturis barbaris, & peregrinis, sacrificijs, & superstitionibus, vt tradit *Doctissimus Martin. del Rio libr. 3. Magic. p. 2 q. 4. sect. 8.*

45 ¶ In his enim omnibus vera intervenit Magia, quæ ex defecata Iudæorum perfidia prouenit, apud quos non erat peccatum certis nominibus, & characteribus vti ad varia remedia, & abiurationes dæmonũ, imo in Synagogis suis pro singulari artificio, & ingenio venditabant, quædam Phiiacteria ex his confecta nominibus, vt tradunt *Ioseph. antiq. Iud. li. 2. Maiol. tom. 2. colloq. 3.* † Ideo hodie apud 49 Iudæos nihil frequentior est quam Magia, vel quia nomina huiusmodi putabant habere diuinam, vel naturalem virtutem, vel quia apud eos adhuc durat error, quo putabant Magiam esse licitam, saltim gratia finis boni, vt tradunt *Maiol. vbi sup. tom. 3. colloqu. 1. Valle de Moura tract. de Incantat. sect. 2. cap. 5. ex n. 1. & sect. 3. cap. 5. num. 26.*

CAP. VII. De Magia Salomonis mortalium sapientissimo.

SVMMARIVM.

1. *Salomon, quando Regnum conscendit.*
2. *Salomon à Deo sapientiam impetrauit.*
3. *Sapientia Salomonis fuit diuina, & naturalis Magia.*
4. *Salomon naturalem Magiam professus.*
5. *Diuinæ, & naturalis scientiæ Salomon vacauit.*
6. *Salomon senescens in Idolatriam, & maleficia prolapsus est.*
7. *Idolatriæ nefariæ cum dæmone Magia interuenit.*
8. *Idolatria cum Magia coniungitur.*
9. *Manasses posquam coluit Idola Magiæ dæmoniacæ se sumersit.*
10. *Amatoria committatur veneficæ.*
11. *Salomon Magiæ damoniacæ deditus fuit.*
12. *Mulieres Salomonem ad Magicas incantationes pellexerunt, & infatuarunt.*
13. *Mulierum artes veneficiæ sunt.*
14. *Caligula, & Luculus Impp. ab vxoribus, alter infatuatus, alter necatus.*
15. *Reges qui ab alijs infatuati miserabilem vitam degerunt.*
16. *Amatorium maleficium solet quos inuadit mente abalienare.*
17. *Philtra ex natura sua voluntatem cogere non possunt.*
18. *Maleficia amatoria vel humores commouent, vel stuporem generãt.*
19. *Salomon cum fœminas plures adamasset, pluribus eorum maleficijs irretitus fuit.*
20. *Sapiendi altius studium quam par est, Salomonem ad maleficia deuexit.*
21. *Scientia Salomonis annulo ligatam de Magia nefaria intelligenda est.*
22. *Salomon ex Idolatria ad Magica incantamenta dilaui pronum fuit.*
23. *Salomon non solum curiosa sectatus, sed superstitiosa coluit.*
24. *Formulæ Salomonis ejiciendi dæmones, & morbos curandi à Deo esse potuerunt.*
25. *Annulus Salomonis superstitiosus fuit.*
26. *Radices neque aliæ res naturales dæmones pellere non possunt.*
27. *Libri Salomonis Magici fuerunt.*
28. *Libri Salomonis Magi legentes dæmones inuocabant.*
29. *Clauiculam Salomonis quare quibor videre nequit.*
30. *Libri Salomonis de morborũ curatione, & Hydromentia superstitiosi.*
31. *Razelis liber falso imputatur Salomoni.*
32. *Marchio de Villena habebat libros Salomonis, quibus mirifica operabatur.*
33. *Libri Marchionis de Villena vt Necromãtici combusti sunt.*
34. *Libri huiusmodi, siue Salomonis, siue ei falso adscripti iure optimo comburi debent.*
35. *Salomonis libri nihil aliud continent quã diaboli inuocationes.*
36. 37. *Exorcismis à Salomone institutis, vel ei adscriptis approbandi non sunt.*
38. *Christus Dominus non respexit ad exorcismos Salomonis.*
39. *Iudæi in nomine Iesu dæmonia pellebant.*
40. *Exorcistas esse in veteri lege in certis est.*

41. *Salo-*

41. *Salomon scripsit sermones restissimos: antequam dilaberetur, vel post peractam pœnitentiam.*

42. *Salomon quo tempore scripsit Sapientialia Proberbia, Cantica &c.*

43. *Salomon scripsit tria milia librorum parabolarum, & quinquemillia Conticorum.*

1 SALOMON adhuc puer, viuo patre Dauid, in Regiam dignitatem iussu eius conscendit, *Reg 3. capit. 1.* Anno mundi 3020. Diluuij 1364. exitus ab Ægypto 477. Troiæ exustæ 149. Imperij Assyriorum 1089. ante natum Christũ 1033. *Vt constat ex computo Iacob. Salianitom. 3. pag. 359.* † Paulo post suscepto regno, veræ 2 sapientiæ anxius eam à Deo petiuit, & impetrauit, vt patet ex Sacra historia Reg. 3. c. 3. v. 12. *Ecce feci tibi secundum sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens, & intelligens in tantum, vt nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.* † Quam quidem sapientiam, 3 & intelligentiam, diuinam, & naturalem Magiam fuisse multi affirmant; diuinam namque, vel exillo; quod de eius petitione colligitur d. Reg. 3. capit. 3. v. 9. *Dabis ergo seruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare possit.* † Natu- 4 ralem, vel ex illis; quę de illo leguntur d. Reg. 3. cap. 4. v. 33. *Et disputauit* (Salomon) *super lignis à cedro, quæ est in Lybano, vsq; ad hyssopum, quæ egreditur de pariete, & iumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus.*

5 † Quę omnia diuinæ, & naturalis Sapientiæ sunt instituta, quibus Salomon ab ineunte ætate vacauit, vt docent *D. Ioan. Baptista Villalpando in Regias Ezechielis Explanat. tom. 2. cap. 40. Ioan de Pineda de reb. Salomo. lib. 2. cap. 3. Ioan. Eusebius tom. 2. curiosa philosoph. libr. 2. cap. 1. 2. 3.*

6 ¶ Sed cum Salomon multas mulieres alienigenas adamasset, iam senescens in Idolatriam prolapsus, maleficijs, & incantationib⁹ vacauit, nam cum fornicatione, & libidine affinis Idolatria est, vt probat *D. Villalpando ad Ezechielem d. tom. 2. lib. 4. capit. 79. fol.* 7 *399.* † Cum Idolatria vero vana, & curiosa superstitio, & familiaritas nefaria cũ Dæmone, vt de Manasse legitur Reg. 4. cap. 21. v. 6. *Extruxit altaria &c. & auriolatus est, obseruauit, augurias, & fecit Pythones, & aruspices multiplicauit.* † Vnde eleganter coniungit, 8 D. Paul. ad Galat. 5. v. 20. *Idolorum seruitus, veneficia.* hoc est, summa superstitiosæ Religionis, & cultus, de quo sapienter plura congerunt *D. Thom. & omnes 2. 2. q. 92. & 93.*

† Nam postquam coluit Idola Magiæ dæmoniacæ, & omni superstitioni se immersit, 9 vt asserunt *Gregor. Venetus, problem. 78. 81. 82. 136. & 138. Mart. del Rio lib. 1. Magic. disquis. capit. 5.* † Et vt Idolatria iungitur Ma- 10 gia, rem sane amatoriam cõmitatur venefica, vt tradit *Andr. Tiraquell. in l. connubi ad l. 8. & l. 14.* nam vt ait Lucan. in Farsal.

Quos non concordia mixti.
Alligat vlla tori, blandæque potentia formæ
Traxerunt torti Magica vertigine fili.

† Sic Salomon, qui ardentissimo amore alie- 11 nigenis copulatus est, Magicis artibus nõ fuit immunis, nam qui vehementi turpi voluptate se capi sinunt, vt arctius alligentur, solent amori addere veneficia, vt tradit *Iacob. Pontanus ad Vergil. Eccog. 8. & Æneid. 4.* † Mu- 12 tato vero ipsas impudicas fœminas veneficijs, & philtris vsas, vel ad pellicendos, quos amant, vel ad retinendos, ne dilabantur, vel ad infatuandos, ne teterrimi carceris, in quo detinentur pædorem præsentirent, verosimile est, non solum, *auersum cor* senescentis Salomonis *per mulieres*: verumetiam aliquando infatuatum, atque alligatum veneficijs; credibile est, nam vt Quintilianus dicebat declamat. 4. *Veneficium tota vita meretricis est.* † Et Magica deliramẽta appellat Apulei. 13 lib. 9. *Familiares mulierum artes.* Et Cicero ad Heremn. lib. 4. *Maiores nostri, quam impudicam iudicarent, eam veneficijs quoq; damnatam existimabant, quia nulla facilius ad id malefícium causa, quam turpis amor, & intemperans libido commouere potuit.*

¶ Et non inauditum hoc malum in ipsismet 14 Regibus, & Imperatoribus, nam medicata potione Cæsoriam luxuriæ, & lasciuiæ deperditã fœminam ad mentis furorem pertraxisse suum Caligulam tradit *Sueton. in eius vita*, & clarissimum Imperatorem Luculum amatorio perijsse à Calisthene propinato scribũt *Plutarch. in Lucul. & Plin. lib. 25. cap. 4.* † De 15 alijs innumeris Principibus longum esset recensere, qui ab vxoribus nõ solũ, sed à priuatis infatuati, ne ab eorum gratia dilibantur, miserabilem vitam degerunt, nam vt ait D. August. lib. de natura dæmon. cap. 3. *Instigante maximè vitio curiositatis, propter amorem fœlicitatis falsæ, atque terrenæ, & excellentiæ temporalis.* † Nam maleficium datũ ad amo- 16 rem conciliandum, sic eos solet mente abalienare, vt nec videãt, nec sentiant, nec queri sinant, quia vt ait Plutarch. in præcept. conuiual. *Quemadmodum pisces medicamentis celeriter capiuntur, sed esui inutiles fiunt: sic mulieres, quæ amori poculis, & veneficijs viros,*

captant,

captant, voluptateque in ſuam poteſtatem diri gunt, ſtupidos eos, vecordes, corruptoſque de--
17 *inceps vita ſocios habent.* † Nam cum pharma ca, aut philtra voluntatem cogere nó poſsint, ex natura ſua, neque ope dæmonis, vt probãt *D. Thom. Paludan. & alij in ſentent. 4. diſt. 34. Mich. Medina de recta in Deum fide lib. 2. Alph. Caſtro libr. 1. de iuſta hæretic. punit. cap. 15. Mart. del Rio lib. 3. Magicar. part. 1. q. 3. ſect. 2. Fran. Suarez lib. 2. de Relig. c. 9.*
18 † Duorum alterum efficiunt, aut humores cõmouent, quibus concupiſcientia irritatur, aut ſtuporem ingerunt, quo mens læditur, vt ex *Ariſtotele, Theophraſtro, Dioſcoride, Plinio, Galeno, Paulo, & alijs probat Ioann. Azor tom. 1. inſtit. Moral. lib. 9. cap. 25.* nam vt ait Ouidius.

Nec data profuerunt pallentia philtra puellis
Philtra nocent animis, vimq; furoris habẽt.

19 ¶ Et cum Salomon habuiſſet fœminas lõge plures, & eas non minus veneficijs, quam Idorum Religione addictas, non ſolum mille ſuperſtitionum artes, quod illæ fœminæ fuerunt, ſed mille millibus obnoxius fuit: nam ſingulæ fœminæ milenorum artifices maleficiorum fuerunt, vt his fere verbis dicit *doctiſſimus amicus noſter Ioan. de Pineda libr. 7. de*
20 *rebus Salomon. cap. 12. num. 4.* † Et tandem curioſitas, & ſapiendi ſtudium, & vt Apoſtoli verbis vtar, *ſapiendi altum, & non ad ſobrietatem*, Salomoni potuit ſuperſtitionem, & Magiam perſuadere: nam cum diuinus cultus eo referatur ab homine, & exhibeatur Deo, vt homo abeo inſtituatur, quem colit: tunc ſanè cum contentus homo Deo non eſt, ſed præterea dæmones colit, aut conſulit idolatriæ, aut pacto cum illis inito implicatur, vt tradunt *D. Auguſt. lib. 2. doctr. Chriſt. D. Thom. 2. 2.*
21 *quæſ. 92. art. 2.* † Sic ergo intelligendum eſt quod in libris plumbeis in Sacro Illipulitano monte prope Granatam repertis habetur, dũ deſcientia Salomonis agerent, eam annullo alligatam habuiſſe perhibuerunt, nam id de ſcientia diuina, de qua principio diximus, ſed de diabolica & ſuperſtitioſa credendum eſt, nam Magi ſolent ſcientiam ſuam, & pacta cum dæmone annulis alligare, vt docent *Epiſcop. Simanc. de Catbol. inſtit. tit. 63. ex numer. 29. Pegna ad Eymeric. in direct. Inquiſ. p. 2. q. 43. comm. 68. Mart. del Rio lib. 2. Mag. q. 30. ſect.*
22 *1. Bulenger lib. 1. Mag. c. 25.* † Ergo ex Idolatria in huiuſmodi ſuperſtitionẽ dilabi pronum Salomoni fuit, nam vt ait D. Hieron. in præfat. epiſt. ad Ephes. *Vt autem ſcias, eos, qui in Epheſo crediderant, dæmonicis præſtigijs, & Magicis fuiſſe artibus obligatos, in eiſdem Apoſtolorum artibus replicatur, & dicitur: plurimi quoque eorum, qui curioſa geſſerunt, comportantes libros, combuſerunt coram omnibus.*

¶ Vnde veroſimiliter credendum eſt Sa- 23
lomonem nõ ſolum curioſa ſectaſſe, ſed etiam ſuperſtitioſa coluiſſe, & ſcripſiſſe qualia ſunt, quæ ei tribuuntur ſub titulis *Clauicula Salomonis, Incantationes Salomonis, Hydromantia Salomonis, duobus libris, Annulus Salomonis, ac lib. de Morborum curationibus*: Nam potuerunt illius iam deprauati, & corrupti eiuſmodi fuiſſe opera, illo tunc auctore non indigna, vt tradit *Ioan. Pineda, vbi ſup.* † Quam- 24
quam haut negem potuiſſe quidem certam quandam & piam formulam eijciendi dæmones, & morbos curandi à Salomone inſtitui (Sancto ad hunc) quam Deus peculiari ſua authoritate confirmaret, vt tradunt *D. Thom. de potent. q. 6. art. 10. ad. 3. Victoria in Relect. de Magia, n. 5.* † Sed formulæ, ritus, 25
& preces, quæ in dictis libris Salomonicis habentur, potius Magica, quam diuina ſunt, vt de annullo prædicto, vel alio ſuperſtitioſo ſic teſtatur Flauius Ioſeph lib. 8. antiqnit cap. 2. *Admoto naribus dæmoniaci annulo, ſub cuius ſigillo incluſa erat radicis ſpecies à Salomone indicata, ad cuius olfatum per naſum extrahebat dæmonium, & collapſo mox homine adiuuabat ei, ne amplius rediret.* † Quæ quidem 26
mera videntur incantamenta, quia radices, nequere res aliæ naturales, naturaliter operãdo in dæmones (qui ſunt ſpirituales ſubſtãtiæ) agere non valẽt, vt probant *D. Auguſt. lib. de natura dæmon. cap. 3. & lib. 10. Ciuit. Dei. cap. 11. Mart. del Rio lib. 6. Magicar. cap. 2. ſect. 2. q. 3.* † Vnde curatio iſta Salomonis, & aliæ 27
huiuſmodi, quæ ex dictis libris recenſentur, tanquam pacto dæmoniaco fœdata reſpuenda ſunt, quia vt de vno ex his Salomonis libris publicè à ſe damnato, & combuſto aſſerit Nicol. Eymericus in ſuo director. Inquiſ. p. 2. q. 28. *Quendam magnum, & groſſum librũ dæmonum inuocationum in ſeptem partes diſtinctum, qui intitulatur liber Salomonis, in quo erant ſcripta ſacrificia, orationes, oblationes, & nefaria quam plurima fieri dæmonibus ſolita, &c.* † Quem quidem librum Magi le- 28
gentes dæmones eis apparent, & iuſſa exequuntur, vt de Aarone Corinthio Magiæ artis ſtudioſo in hæc verba teſtatur Niceras Annal. lib. 4. *Eſt & librum Salomonium euoluere deprehenſus, qui eum legebatur, legiones dæmonum aducebat, ſubinde interrogantium, cur accerſiti eſſent, ac iuſſa alacriter exequentium.* † Hic liber fortaſis fuit dictus *Clauicula Salomonis*, quem cum legendi copiam habuiſſem

buissem,& Sanctæ Generalis Inquisitionis licentiam, nolui videre,ne vitio curiositatis in laqueos inciderem diaboli, admonente Domino,Eccles.cap. 3. *Ne sis curiosus.* † Fuit præterea Salomonis *libr.de Morborum curationes*, superstitionibus, & pactis dæmoniacis referto,vt tradit *Pineda vbi sup.*& libr.de *Hydromantia* Salomonis ad *filium Roboam*, quem in Barbarica Biblioteca se vidisse testatur *Gretserus lib.1. de ture,& modo prohibendi libros malos,cap.10.*

¶ Quos quidem libros,etsi Salomoni cõmuniter inscribantur,falso ei adscriptos contendit *Mart.del Rio lib.1. Magicar.disq.capitul.3.* Et de libro Razielis, qui ei imputabatur sic testatur,Ioan.Reuchlin.de Arte Cabal *Nolo addere librum Salomonis sub nomine Razielis inscriptum, quia est fictio Magica.* † Constat enim communi traditione libros Magicos,quos habebat Don Henrique Marchio de Villena fuisse hos Salomonicos, qui combusti sunt,dum exMagia damnaretur, Matriti iussu D. D. Ioannis I I. Regis Castellæ, quia illo sæculo nondum sanctum Inquisitionis Tribunal erectum erat,vt probat.*Lud.Paramo de orig.S.Inquis.lib.1.* † Licet eis doleat sui sæculi Poetarum phœnix noster *Ioannes de Mena copl. 128.* nam vt ait Don Lope de Barrientos Episcopus Conchens.ad d.copla. 128. *En alguna manera es bueno guardar los dichos libros,a fin que en algun tiempo podiã aprobechar para defension de la fee, y Religion Christiana.* † Sed huiusmodi libri, siue à Salomone, Magiæ aliquando dedito conscripti fuerint,siue falso illi adscripti,merito semper à fidei censoribus damnati sunt, & combusti, vti de libris superstitiosis fecisse Ezechias refer *Eusebius* : & alij Christiani Principes in hos libros, & eos habentes, ac eis vtentes debent escandescere, vt testatur *Bapt. Segnius,lib.de vero studio Christ.cap.7.* † Quia nihil aliud in se continent,quam meras incantationes, & diaboli preces, & sacrificia, atque euocationes,vt de vno earum libro in hæc verba testatur Glicas Annal. p.2. *Quo pacto è sublimi deducantur,& quibus formis appareãt,explicans,simul eorum naturas, & proprietates,& quomodo vinculis adstringantur,certisque locis assueti abigantur.*

¶ Vnde neque exorcismos à Salomone institutos, siue ei adscriptos approbare audeo, nam sapiunt Magiam dæmoniacam, vt de radice illa à Salomone inuenta,& annulo inclusa,ad expellendos dæmones, tradit *Rapha de la Torre tom.2.de vitij opposit.Relig.quæst.96. articu.2.disp.12.* de nomine lapide insculpto, *Ioan.Azor.tom.1 Moral.lib.9.cap.23.* de formula, & alijs imprecationibus, *Iansenius in Matth.12.Toletan Luc.11.Salmeron tom.8. tract.15.* † Sapiuntque Iudaicam impietatem, vt de Sacerdote summo Dei Filio Christo Domino adiurante in hæc verba testatur Origen. in Matth.12.homil. 35. *à Salomone scriptis adiurationibus solent Dæmones adiurari,sed ipsi,qui vtuntur adiurationibus illis,nes idoneis constitutis libris vtuntur: quibus autem de Hæbreo acceptis adiurant Dæmonia.* † Vt sic merito nunquam ad Salomonis exorcismos respexerit Dominus, dum ait D.Matth.cap.12.vers.27. *Filij vestri in quo dæmonia ejiciunt?* Sed de Apostolis,& discipulis loquitur,quibus dederat potestatem super dæmonia in nomine ipsius D. Marc.cap. fin. *In nomine meo dæmonia ejicient.* D.Luc. c.10. *Domine in nomine tuo dæmonia subiciuntur nobis.* † Vel de alijs eius Apostolis, & discipulos imitantibus, & vsurpantibus Christi nomen, D.Luc.cap.9. *Vidimus quendam ejicientem dæmonia in nomine tuo.* & ca. 10. *Non ne in nomine tuo dæmonia ejecimus?* † Nam alios exorcitas fuisse in Veteri Synagoga valde incertum est,vt tradunt *Barradas, & alij recentiores in illud Matth.12. præsertim Maldonat.& Iansenius cap.49.Cardinal. Tolet.in Luc.cap.11.& super Act. Apost.cap. 19.vers.13.vbi multa Lorinus,dict. vers.13. Mart. del Rio libr. 2. Magicar. quæst. 30. sect.2.*

¶ Neque obstat *Eccles.cap. 12.* vbi de Salomone Spiritus Sanctus affirmat in hæc verba; *conscripsit sermones rectissimos, & veritate plenos*: quia referenda sunt ad tempus illud antequam Idolatriæ se immersisset, vel post peractam pœnitentiam, vt accurate obseruat *Ioan.de Pineda lib.8.de rebus Salomonis cap.1.Sect.7.* † Quo tempore scripsit sapientialia,Prouerbia,Cantica, & alia rectissima volumina, quorum magna pars non extat,nam vt ait Ioseph lib.8.Antiquit.cap.2. *Composuisse libros Odarum, & Carminum quinque mille, & cuilibet speciei plantarum suam adhibuisse parabolam: idemque fecisse de pecoribus, & cæteris terrestribus animalibus.* † De parabolis,enim huiusmodi, quæ mira eruditione Salomon scripsit,fuerunt tria millia librorum, præter quinque millia librorum de Canticis, & alia innumera de natura rerum, quæ omnia à Nabuzardano Chaldæo igne combusta fuere, tradit *Sixt.Senens.in Bibliot.Sanctor.libr.2.capitul.de Salomone.*

CAP. VIII. De Magia Barbara Ægyptiaca, & Chaldæa, &c.

SVMMARIVM.

1. *Ægyptij, Perſæ, & Chaldæi à Chamo Noe filio Magia edocti ſunt.*
2. *Hermes Triſmegiſtus ſapientiam primus deuexit Ægyptijs.*
3. *Sapientia Triſmegiſti, quare barbara appellaretur.*
4. *Hebrei ſapientia Triſmegiſti edocti.*
5. *Hieremias ex ſapientia Triſmegiſti multa parabolis & metaphoris adumbrauit.*
6. *Chriſtus dominus quomodo ſapientia Triſmegiſti vſus eſt.*
7. *Euangeli veritas ut magis credibilia foret ſapientia Triſmegiſti adumbata eſt.*
8. *Pythagoras Trimegiſti ſapientia edoctus fuit*
9. *Plato ex Triſmegiſti ſapientia Philoſophiã parabolis adumbrauit.*
10. *Plato quare Moyſes Athenienſis dictus fuit.*
11. *Ariſtoteles ſub appertis vocabulis ſapientiæ maximam effundit caliginem.*
12. *Patres, & Doctores quam plures Triſmegiſti ſapientiam profeſſi ſunt.*
13. *Magiam Ægyptiacam profeſſus eſt Oſyris, quem Pharaonem dixerunt.*
14. *Iannes, & Membres Magi qui Moyſi reſiſterunt.*
15. *Iannes & Membres Ægyptij fuerunt dæmonibus familiares.*
16. *Magi faciunt quædam verorum miraculorum ſimilia.*
17. *Magi Pharaonis, qua arte veros ſerpentes, & ranas produxerint.*
18. *Serpentes Magorum non fuiſſe veros ſed apparentes, alij arbitrabantur.*
19. *Magica opera, quæ ex cauſis naturalibus fieri non poſſunt, deluſoria Triſmegiſtus arbitratur.*
20. *Serpentes Magorum ſi apparentes tantum fuiſſent Moyſis detegeret.*
21. *Virgas poteſt dæmon præparare vt in ſerpentes proſiliant.*
22. *Diabolus non cernentibus ſpectantibus potuit virgas Magorum ſubtrahere, & ſerpentes introducere.*
23. *Ranas, muſcas, & ſimilia veſtiola quibus artibus poſſit diabolus inducere.*
24. *Dæmones producendo inſecta ex cauſis naturalibus, non ſunt earum creatores.*
25. *Scinipbes quare Magi Pharaonis non produxerunt.*
26. *Magi ex ope dæmonis opera ſua exercent.*
27. *Chaldæa Magia dæmoniaca dedita fuit.*
28. *Chaldæorum varia ſecta.*
29. *Reges Babyloni ſine conſilio Chaldæorum nil faciebant.*
30. *Chaldæi in Aſtrologia conquiſitione centum milia annorum conſumpſiſſe gloriantur.*
31. *Chaldæi ſunt fallaces, & mendaces in ipſis artis principijs.*
32. *Chaldæi Aſtrologis præponebantur.*
33. *Chaldæi & Babylonij contrarij fuerunt.*
34. *Chaldæi ignem coluerunt.*
35. *Chaldæi dæmonem in igne colebant.*
36. *Vt Chaldæorum ignis & dæmonis nomen fuit.*
37. *Ægyptij ignem colebant, & appellabant Seraph.*
38. *Perſæ & Medi ignem adorarunt, & dixerunt Orimaſda.*
39. *Corpora comburi ex ignis religione Ægyptij negarunt.*
40. *Græci ignem colebant, quem dicebant Vulcanum, & Veſtam.*
41. *Romani ignis Religionem acceperunt.*
42. *Hebrei ſuperſtitione ignis ſe immiſcuerunt.*
43. *Luſtrationes per ignem Hebrei ex eius Religione vſurparunt.*
44. *Hebræi ex Chaldæis Solem, & Lunam adorarunt.*
45. *Chaldæi multos orbis tractus perluſtrarunt.*
46. *Chaldæi cum Nabuzardano in Hiſpaniã venerunt.*
47. *Chaldæi & Hebrei nobileſſimas Hiſpaniæ vrbes ædificarunt.*
48. *Sapientibus nec Barbaræ nationes earuerunt.*
49. *Sapientiarum nationum Magi fuerunt.*
50. *Roma omnium nationum ſuperſtitiones ſuſcepit.*
51. *Romani triginta milia Deorum coluerunt.*
52. *Romani in tanta ſtultitia ſunt prolapſi, vt ſpurciſſima quæque colerent.*
53. *Hebræi circa templum domini effeminatorum ædiculas habuerunt.*
54. *Idolatriæ & obſcenæ libidinis iuncta eſt Magia.*
55. *Sapientes Magiæ quare fuiſſent abditiſſimi.*
56. *Poetæ Magiæ facinora, vt diis ſuis grata decantant.*
57. *Magica opera, quæ ex cauſis naturalibus fieri non poſſunt, deluſoria alij arbitrantur.*
58. *Dæmonis pacto operantur in Magia, quæ ex cauſis naturalibus fieri non poſſunt.*

59. Mul-

59. *Multa, quæ apud antiquos inter fabulas enumerantur, vera sunt ex Magia.*
60. *Delusiones Magicas, quæ visum fallunt vera sunt, ex hac arte patrata.*
61. *Magia non deludit, quod sit falsa, sed quia vera est, opera sua, & vera, & delusoria operatur.*
62. *Transformationes Gentilium, & alia huiusmodi quomodo vera sint.*
63. *Fabulæ multæ apud Gentes fuerunt introductæ ex historiæ veritate.*
64. *Fabulis quare Philosophi oblectarentur.*
65. *Poesia quare magis in fabularum venustate, quam in Rhythmo, aut metro consistebat.*
66. *Platonis dialogi, & Xenophontis opera sunt poëtica, quamuis scripta prosa oratione.*
67. *Nicander, & Lucanus poetæ, quia fabulis non intenderunt, historici appellantur.*
68. *Poesia non consistit in Rhythmo, aut metro, sed fictionum venustate.*
69. *Danielis prophetia, & Apocalypsis D. Ioannis poesia commendantur.*
70. *Prophetæ Vates dicuntur ex Tropicis, & Figuris.*
71. *Danaes per imbrem aureum appetisse concubitum, quid sibi vult ostendere.*
72. *Vlyssis socios insues, & Dromedis in aues ad quid commentum est.*
73. *Anteon in cervum conversum quid indicavit.*
74. *Anteon ex malefico iniecto pro cervo hanitus.*

1 PERSAE, Ægyptij, & Chaldæi à Chamo Noe filio, vel eius nepte Mizraino, quem postea Zoroastrum appellarũt, sapientiam suam, & Magiam dæmoniacam acceperũt, D. Clem. Recognit. lib. 4. *Ex quibus vnus Cham nomine, quedam ex filijs suis, qui Mizraim appellabatur, à quo Ægyptiprum, & Persarum ducitur genus, male compertam Magiam tradidit disciplinam: hunc Gentes, quæ tunc fuerunt Zoroastrum appellarunt.* † Sapientiam autem 2
Ægyptijs primus deúexit Hermes Trismegistus, natus Hermopoli ciuitate Ægyptij insigne, non solum tãti Philosophi origine, quã Christi Domini postea hauitatione illustre, dũ ab Herode fugiens Ægypto latuit, *Matth. c. 2.* † Hanc sapientiam barbaram dixerunt, non 3
quia oratione non niteretur, sed quia nõ ex præceptis, & argumẽtis, sed symbolis, allegorijs, & enigmatibus consistebat, ex quo etiam illã fabulosam appellabant, vt tradit *Fran. Picus Mirandul. in doctr. vanit. Gent. lib. 1.* † Siue 4
quia Græci, (qui sapientiæ nomen sibi vindicarunt) omnes alias nationes, quæ sub Areopago nõ continebantur, barbaras appellabant, vt cõstat *ex Platone in Epinom. Strab. Geogr. lib. 4. Homer. Odyss. 2.* & ipsos Latinos barbaros appellat Plaut. in Asinar. *Demophilus scripsit, Marcus vertit Barbarè.*

¶ Hac sapientia edoctus fuit Manetes 5
Chaldæus, & alij Philosophi Ægypti & Persi, nec non Hebrei, qui ex eorum commertio diuinam sapientiam symbolis, & allegorijs docuerun, D. Hieron. lib. de optimo genere interpræt. *In Moysis & Prophetarum voluminibus, quedam assumpta ex Gentilium libris, & Salomonem ex Philosophis Tyris, & nõ nulla proposuisse, & aliqua respondisse, &c.*
† Hieremias Propheta dum in captiuitate 6
Babyloniæ fuit, multa ex hac sapientia in suos vsus commutauit, & non solum metaphoras, & alegarias, sed fabulas enim adumbrauit, nam vt ait D. Ambros. de fide libr. 3. *Hieremias de Babylone memorauit, quod habitauerunt in ea filiæ Syrenum, vt ostenderet Babylonis confusionis secularis illecebris lasciuia fabulis comparandas.* † Et Christus Do- 7
minus, vt magis Hebreorum tortam indolẽ, & Getilium superuiam concilieret in suis cõcionibus vtebatur testimonijs Prophetarum, & parabolis, symbolis, allegorijs, & metaphoris, vt de thesauro abscondito in agro, desanimatore, de grano sinaphis, &c. Non quod Christus Gentilium dogmatibus vteret, vt volunt *Celsus & alij Platonici, ex sent. Trismegisti in Pimandri.* † Sed quia vt veritas Euangelij magis credibilia fieret, voluit prius adumbiari per Gentiles Philosophos, vt tradunt *Origen. contra Celsum lib. 6. Eusebius Cæsarien. libr. 11. præpar. Euãg. cap. 10. D. August. lib. 10. Ciuit. Dei cap. 29. & epist. 34. traditis à Ioan. de Poza societ. I. 3. v. in lect. 1. de placit. Philosoph. §. 4.*

¶ Pythahoras natione Iudæus, vt testatur *Ioseph. libr. contra Apion.* hac Philo- 8
sophia edoctus fuit, quam numerorum, & simbolorum velamine Græcis evulgauit, vt tradit *Franc. Picus vbi supra dict. libr. 1. capitul. 2.* † Qua quidem eductus Plato sub 9
fabularum, & fictionum inuolucris in aliud discendi genus invertit, diuinæque sapientiæ viam prosternit, nam in Ægypto à Hieremia propheta sacris literas edoctus fuit, vt testatur *D. August. libr. 2. doctr. Christ. capitul. 28.* † Qua propter ex lege Moy- 10
sis, & Propheris opera sua maxime condecorauit, ex quo Moysis Athenienſis dictus fuit,

Euſebius Cæſarienſ præparat. Euang. d. lib. 11. Clem. Alexand. Stromat. lib. 1. Origin. contra Celſ. lib. 6. Tertulli. in apologet. c. 47. S. Iuſtin.
11 *in Pareneſi, & alij.* † Ariſtoteles ſub appertis vocabulis & articulato pacedendi modo, latentis ſapientiæ maximam offundebat caliginem, ad ſimilitudinem Prophetarum, ſiue quia Iudæus fuit Cæleſyriæ; vt refert *Ioſeph. contra Apion. lib. 1. Euſeb. lib. 9. præpar. Euang. c. 3.* Siue quia ab Hæbreis ſapientibus edoctus fuit, vt tradit *Clearcus eius diſcipulus, de ſomnoli. 1. Genebrar. in Chron. anno mund.*
12 *2970.* † Patres itidem & Eccleſiæ Doctores quam plures hanc Triſmegiſti Philoſophiam profeſsi ſunt, vt tradunt *Clem. Alexand. libr. Stronat. 5. & 6. Euſebius de præparat. Euang. libr. 1.* Nam in ſua inſtitutione rationi maxime, & veritati conſoni fuerũt, vt tradit *Ariſt. lib. 12. Metaphyſ. text. 50.*

13 ¶ Alia ſapientiæ Ægyptiæ partem, quæ ad Magiam pertinebat poſt Cham, & eius nepotes, ad tempora Moyſis profeſſus eſt Oſyris, quem Pharaonem Ægyptium fuiſſe veteres crediderunt, vt tradũt *Pined. lib. 2. de la Mon. Eccleſ. cap. 1. §. 4. Puente de la conuenient. de las Monarch. tom. 1. lib. 3. cap. 28. §. 3 fol. 177.*
14 † Quorum genere fuerunt Magi illi, qui Moyſi in Ægypto reſiſterunt, *Exod. cap. 7. 8. 9.* quos Iannes & Membres appellat *D. Paul. ad Timot. 2. cap. 3.* ſiue Iamne, & Iotape, vt teſtatur *Ioſeph. lib. 2. Origin. cap. 13.* quos Iudæos
15 fuiſſe teſtatur *Plin. lib. 30. cap. 1.* † Verius tamen eſt Ægyptios fuiſſe, & Iannes, & Membres fuiſſe appellatos, vt teſtatur *Euſeb. lib. 9. præparat. Euangel. cap. 5.* & fratres fuiſſe teſtatur *D. Ambroſ. ad Timot. epiſt. 2.* quorum ſepulchrũ dæmonibus infeſtum vidit Macharius apud *Palladium. in Lauſiaca.*

16 ¶ Hi enim ex pacto cum dæmone ægrotos ſanabant, reptiliaveru producebant, aquam in ſanguinẽ cõmutabant, & alia verorũ miraculorũ faciebant ſimilia, Deo ita permittente, nam vt ait Sacra Pagina Exod. c. 7. *Fecerũt etiã ipſi*, Magi Pharaonis, *per incantationes Ægyptiacas arcana quædam ſimiliter ac Moyſes.*
17 † Nam licet ad hoc vt veros ſerpentes veraſque ranas produxiſſent, neceſſe eſſet applicare cauſas naturales, quas dæmon noſſet efficatiores eorum productrices, quæ naturaliter operando, ſubito ſerpentes, & ranas producere non potuerunt, ex materia non apte diſpoſita, vt tradunt *Procop. & Rupert.*
18 *in Exod. d. cap. 7.* † Vnde illos non eſſe veros & naturales ſerpentes, ſed tantum ſimulatos, & apparentes, ex dæmonum præſtigijs, oculos deludentes, docent *Ioſeph. antiq. Iud. libr. 2. Philon in vita Moyſ. lib. 2. D. Hieron. & D. Ambroſ. ad Timot. 2. capit. 3. Tertul. de Anim. cap. 57.* † Qui omnes in Triſmegiſti er-
19 rore tranſeunt, qui omnia Magica opera, quæ ex natura fieri non poſſunt, deluſoria arbitratur, nam vt de his Magorum operationibus teſtatur D. Auguſt. in cap. nec mirum 26. q. 5. *Magis præſtigijs fingebantur, quã rerũ veritate cõplerentur.* Cœl. Sedulius in Paſchaſ. lib. 4

Sic tempore Moyſis
Carminibus quidam vanis Memphitis in oris
Signa dabant ſponte Dei, ſed imagine falſa
Viſibus humanis Magicas tribuere figuras.

20 ¶ Sed hæc ſententia mihi non placet, nã ſi ſerpentes Magorum apparentes tantus fuiſſent Moyſes detegeret, neq; diceret Scriptura D. Exod. 7. *Virga Aaron*, hoc eſt ſerpentẽ ex virga factam, *deuorauit ſerpentes Magorũ*, quæ ad actum verum referri debent, vt docet *D. Tho. lib. 3. contra Gent. c 104. Bulenger. de Mag. lib. 1. c. 12.* † Sic ergo tenendum eſt ve-
21 ros ſerpentes produxiſſe; nam licet virga à ſerpentis materia ſit admodum remota, potuit, Dæmon virgas præparare, antequam ad Moyſis conſpectum venirent, ita vt ſtatim ac ipſas proiecerunt, verterentur in dracones, vt tradunt *D. Aug. lib. 3. de Trinit. c. 8. D. Thom. ad Matth. 24. & in ſumm p. 1 q. 14. art. 4. D. Bonauent. in ſent. 2. diſt. 7. q. 2.* † Vel dicendum
22 eſt ſerpentes veros fuiſſe, modum tamen fuiſſe præſtigiatorium, nam diabolus (non aduertentibus ſpectantibus) potuit virgas ſubtrahere, & eorum loco veros ſerpentes, virgarum mole æquales, introducere, tam ſubito, & ſubtiliter, vt ſpectantes omnino crederent ipſarum virgarum formam commutaſſe, vt docent *Lyra & Toſtat. in Exod. d. cap. 7.*

23 ¶ Ranas, muſcas, & ſimilia beſtiola poteſt dæmon, iungendo actiua paſſiuis, ea producere, vel aliũ creatas aducere, motu locali, aut per deluſionem facere, vt apparerẽt. *D. Auguſtin. libr. 3. de Trinitat. capitul. 7. & 8. D. Thom. in Matth. 24. & part. 1. quæſt. 14. articul. 4. & quæſt. 110. articul. 2. & libr. 3. contra Gent. capit. 103.* † Sed non propterea,
24 quod Dæmones illa produxiſſent, earum rerum creatores dici poſſunt, nam vt ait D. Auguſtin. de Trinit. dict. capit. 8. *Sicut ergo nec parentes dicimus creatores hominum, nec agricolas creatores frugum, quamuis eorum extrinſecus adhibitis motibus, iſta creanda Dei virtute interius ope operentur, ita non ſolum malos ſed nec bonos Angelos fas eſt putare creatores, ſi pro ſubtilitate ſui ſenſus corporis ſemina rerum iſtarum, nobis occultiora nouerint, & eas per congruas temperationis elementorum laten-*

ter

25 *ter sparsum.* † Et licet hæc eadem potestate Scynephes possint producere, quia sunt de numero insectorum, qui ex putrefactione generantur, in earú productione Magi desecerunt, vt inuecilitatem dæmonis ostenderent, & opera Dei manifestarentur, dum Magi exclamánt Exod. capitul. 9. *Vere digitus Dei est hic.* vt tradit *D. August. de Trinit. d. capit. 7.*

26 † Nam Magi in his, vt in alijs ope dæmonis vtebantur, nam vt ait D. August. lib. 10. Ciuit. Dei cap. 8. *Illi enim faciebant veneficijs, & incantationibus Magicis, quibus sunt mali Angeli, hoc est dæmones dediti.* quos suis incantationibus imperabant vt adessent, Claudian. in Ruffin. lib. 2.

Quid signa sagacis
Ægypti valeant, qua Gens Chaldæa vocatis
Imperat arte Deis.

27 ¶ Chaldeorum natio, & Ægypto & Babyloniæ regione, quam hauitabant, & Arabibus, & mari Persico proxima Magiæ dæmoniacæ dedita fuit, nam origem habuit á Chadmo Magiæ inuentore, vt tradunt *Plin. lib. 30. cap. 1. D. August. lib. 21. ciuit. Dei cap. 14. Clemens Recognit. libr. 4. Ioan. Picus Comes Mirandul. libr. 2. Astrolog. capit. 2. Franc. Picus*

28 *lib. 5. Prænot. cap. 9.* † Quorum secta varia fuit ex varijs professorũ opinamentis, nam vt ait Strabo de situ orbis lib. 16. *Sunt plura quæ genera Chaldæorum, alij dicuntur Orchemi, alij Borsipini, & plures alij, qui prosecta quã profitentur, se eisdem rebus, alia atque alia dicent.*

29 † Sed apud veteres adeo imprẽtio hauita, vt Babyloniæ recepti, Reges eius absque eorum consilio quid quam facerent, vt tradit *D. Hieron. in Isai. cap. 47. Bulenger. de Magia lib. 1. cap. 3.*

30 ¶ Astrologiam præsentim profitebantur, sed adeo mendatijs plenam, vt in eorũ exploratione centum millia annorum consumpsisse testarentur; cum ab exordio mundi vsque in præsens nondũ sex millia annorum comfluxerint, vt testatur *D. August. lib. 18. Ciuit. Dei*

31 *cap. 40.* † Vnde illos tanquam nugaces, & fallaces in ipsismet artis principijs respuerunt *D. August. vbi prox. d. cap. 40. Ioan. Picus in Astrolog. lib. 12. cap. 2. Franc. Valles de sacra Philosoph. capit. 31. Bulenger. lib. 2. capit. 21.*

32 † Qui adeo sibi scientiam arrogarunt, vt ipsis Astrologis præponerentur, & contradicerent, Iuvenal. Saty. 6.

Chaldæis sed maior erit fiducia, quidquid
Dixerit Astrologus.

33 † Et ipsis Babylonijs contrarij fuerunt, quia vt ait Isaias, *non est pax impijs*, sic nec eadem fuerunt sententia, Lucret.

Vt Babylonica Chaldeorum doctrina refutans.
Astrologorum artem contra conuincere tendit.

¶ Idolatriæ dediti fuerunt Chaldæi, maxi- 34
me ignis, siue quod rerum naturalium potentissimus sit, siue quod eius cultum Chadmus docuit, asserens eum è cælo in hac coloniam ad mortalium vtilitatẽ fuisse delapsum, *Strabo lib. 15. Laertius in proœm. lib. 1. Plin. libr. 2. cap. 7. Bulengr. d. lib. 1. cap. 5.* † In quo præsi- 35
dentem dæmonem colebant, quẽ alijs superiorem (vti ignis alijs rebus, quas absumit) arbitrabantur, quem adorabant, inuocabant, cogebant ex pacto, vt in aduersos iret, atque imperabant, Claudianus in Ruffin. libro 1.

Qua gens Chaldæa vocatis
Imperat arte Deis.

¶ Hunc appellabant אוּר *Vr*, ignis, & Dei 36
sui nomen commune, quem quia Abraham adorare nequit, cum in illo eiceretur à Domino liberatus fuit, Genes. cap. 15. *Ego sum, qui eduxite de vr Chaldæorum*, quod pro igne repotuit Esdras lib. 2. c. 9. *Tu es Deus, qui elegisti Abraham de igne Chaldæorum.* † Ægyp- 37
tij etiam summi numen igni inesse arbitrati sunt, quem colebant, & appellabant *Seraph*, siue *Seraphin*, quod ardere, flagrare, & splendere significat, tanquam quid flammeum, ignitum, & lucidium, *Herodot. lib. 3.* † Persę & 38
Medi similiter ignem coluerunt nomine *Orimasda*, compositum & *Or*, & *Chasma*, quę ignem sanctum, & diuinum significat, quod in sacris Mithræ pro Deo venerabatur, *Bulenger. d. libr. 1. capitul. 5.* † Quam ob causam 39
humana corpora igni comburi negarunt, eo quod nefas ducebant ea depasci, atque coinquinari á numine suo, *Herodot. diĉt. libr. 3. Origen. contra Cels.* † Ex quibus ad Græ- 40
cos superstitiosissimus ignis cultus propagatus fuit, quem dixerunt ἡφαιστον, idest *Vulcanus*, & ἑστίαν, hoc est *Vesta*, ab Hæbreis nomina ducta, qui ignem vocant אֵשׁ *Esch*, vel אִשָּׁה *Esthe*, vt tradit *Cœl. Rhodigin. lib. 15. antiquar. lect. capitul. 12. 13. 14. & 15.* † Romani postquam omnium gentium impe- 41
rio sunt potiti, huic etiam superstitioni sẽ inmiscuerunt, cuius cultum appellant πυρὸλατρειαν *purolatriam*, sub simulachris Vulcani, & Vestæ, quibus ignis perpetuo asserbabatur, vt tradit *Lil. Giraldus de Idol. Gen. lib. 1.* nam vt ait Ouid. in Fast.

Nec tu aliam Vestam, quam vinam intellige
flammam.

¶ Hębrei itidem ex Chaldęorũ, & Babylo- 42
niorũ commertio in simile delirium prolapsi

& de legibus XII. Tabull. Seneca in natural. qq. lib. 4. c. 7. *Rudis adhuc antiquitas credebat, & attali imbres cantu, & repelli, quorũ nil*
58 *potest fieri. &c.* † Nam quæ fieri non possunt ex naturalium rerum potestate, possunt fieri
ex pacto cum dæmone, vt tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 95. D. August. lib. de natur. dæmon. cap. 4. & lib. 10. ciuit. Dei cap. 9. & libr. 18. c. 17.*
59 *& 18.* † Vnde multa quæ apud Gentiles in fabulis annumerantur, re ipsa vera fuerunt, à dæmonibus operata, vel vt sectatores in admi
nara tionem traherent, vel ex eorum veritate confi ta, vt alios in errorem aducerent, nam Magica opera vera sunt, nõ solum quę ex cau-
rum naturalium potestate patrantur, sed etiã quæ per delusionem fiunt, vt de Magis Pha-
60 raonis legitur, *Exod. cap. 7. 8. & 9.* † Nam de lusiones etiã Magicas, quę visum & phantasiã fallunt, vera sunt, vt fallant, quambis causarũ
ignaris commentitia videantur, quæ non solũ Gentiles, sed Christianos, & electos decipere possunt, ex artis ignorantia, vt de prodijs Magorum testatur Christus dominis apud D. Matth. c. 24. *Surgent pheudochristi, & pheudoprophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducant (si fieri potest)*
61 *etiam electi.* † Non quod natura sua sint futura falsa, sed quod fiant ad persuadendum fal
sum, & ad decipiendos homines, qui ea putarent esse vera miracula, vt de Antichristo vẽturo in hæc verba testatur D. Paul. ad Thessalon. 2. cap. 2. *In omni virtute insignis, & prodigijs mandacibus, & omni seductione iniquitatis, qui pereunt, eo quod Charitatem veritatis non receperunt, mittet illos Deus in operationem erroris, vt credant mendatio.*

62 ¶ Vnde omnes Gentilium transformationes, de vna in aliam speciem, & transuectiones per aẽra, concubitus Deorum suorum, & alia huiusmodi, quæ in fabulis annumerantur, omnino fabulosa non fuerunt, sed vel à dæmone patrata, vel ex ei posibilibus confic-
ta, ne tot Philosophi, si ne cvera, nec posibilia essent, hac infamia dementatos credamus, vt tradunt *Cœl. Rhodigin. lib. 7. antiq. lect. ca. 1. Franc. Picus Mirand. de prænos. lib. 5. Bulen*
63 *ger. de Mag. lib. 2.* † Multas enim fabulas, quæ ante bellum Troianum post mortem Iesu Naue inventæ sunt, ex historiarum veritate desumptas probat his verbis D. August. libr. 18. ciuit. Dei cap. 13. *De Tritolemo, qui nuẽ-
te Cerere anguitibus portatus alitibus indigenis terris frumenta volando contulerit; de Mino tauro, quod bestia fuisset inclusa labyrinto, quo cum intrassent homines inexplicabili errore inde exire non poterant: de Centauris, quod equorum hominumque fuerint natura commixta: de Ceruero, quod sit triceps inferorum canis: de Phyxo & Hecle eius sorore, quod vecti ariete volauerint: de Gorgone, quod fuerit crinita serpentibus, & aspicientes conuerteret in lapides: de Bellerofonte, quod equo pennis volante, sit vectus, qui equus Pegasus dictus est: de Amphione, quod citaræ suauitate lapides mulsisset; de fabro Dedalo & filio eius Icaro, quod sic coaptis pennis volauerint, &c. ex ocasione enim historiarum, quæ res veraciter gestas continent, ita sunt ingenijs hominum ficta, vt nõ sint opprobrijs numinum affixa.*

¶ Quæ autem illarum vere patrata non fue- 64
runt, ex posibilibus dæmoneis potestati viri maximi, atque Philosophi illa commenti sunt, vel ad incitãdos ad virtutẽ homines, vel ad arcẽdos improbos à sceleribus, quia vt ait Aristot. *Quia fabula continet aliquid novum Philosophi fabulis oblectantur.* † Inde Poesia 65
quia ad mores componendos prẽcipue diregebatur, magis in fabularum venustate, quam in Rhythno, aut matheo consistebat, vt docent *Aristot. in poetic. Max. Tyrius serm. 29. Hesiod. in Theagin. Cicer. in orat. pro Archia poet. Plutarch. lib. de audiẽd. poet. Strabo Geograph. lib. 1. Lil. Girald. in hist. Poetar. Cæs. Scaliger in Poetic. cap. 1. coel. Rhodigin. li. 7. antiq. lect. cap. 1. 2. & 3.* † Ex quo Platonis Dialogi, & 66
Xenophotis in Cyrũ opera, quãuis nõ metro, sed prosa oratione scripta sint, carmina appellantur, *vt dixi in deffens. de Magia c. 1. n. 77.*
† Contra autem Nicandrũ in Tinacria, non 67
esse Poetam testatur *Plutarchus*, item Lucanus in Pharsalia, teste *Quintilian*, licet apera sua carminibus divulgauerint, nam vt ait Horat. lib. 1. serm. Saty. 4.

Neque enim concludere versum
Dixeris esse satis: neque si quis scribat vtinos
Sermone proprira putes, hunc esse Poetam
Ingenium cui sit, mans diuinior atque os
Magna sonaturũ, des nominis huius honorẽ.

¶ Quia Poesia non consistit in Rhythmo, 68
aut metro, sed orationis pendere, fictionum venustate & elegãtia, ex quo Homerus, si prosa oratione disoluatur, Poetan nihilominus esse testatur *Scalger vbi supr.* Nam vt ait idem Horat. d. Satyr. 4.

Nodum si solues posquam discordia tetra
Belliferratos postes, portamque refregi,
Inuenies etiam disiecti membra poetæ.

¶ Danielem Prophetam, & D. Ioannem, 69
in Apocalypsi, quia visiones in somnis, vel in extasi repræsentatæ, materiæ fuerunt suorũ vaticinorum, ad incitandos animos ad virtutem, & retrahendo eos à vitijs, Vates & Poe-

tas esse, licet prosa scripserint oratione, testatur *Ludouic. de Alcazar in Apocalyps. in proœm.* † Idemque dici potest de alijs Dei Prophetis, qui visiones suas tropicis, metaphoris, & figuris populo proponebant, quos quia Gētiles, vt diuinos venerabāt, illis, licet imitari non poterant, Poesię gloriam tribuerūt, & Vates appellarunt, Iuuenal. Saty. 7.

70 *Sed Vatem egregium, cui non sit publica vena,*
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen tribiale moneta
Hunc qualē nequeo monstrare, & sentio tantū.

71 ¶ Quæ autē ex fabulis Gentiliū, nec vera fuerūt, nec esse potuerunt, ea veteres ad morū correctionem commenti sunt, vt Danaes fabula, quæ per imbrē aureum Iouis appetisset cōcubitum, inuenta est ad demonstrandum pudicitiam mulieris auro fuisse corruptam, vt tradit *D. August. libr. 18. ciuit. Dei capit. 13.*

72 †Socios Vlixis conuersos fuisse in sues, & socios Diomedis in aues, commentum est, ad denotandum carnis voluptate homines imbuta degenerare, *Natal. Comes in Mythologi. lib. 7. cap. 5. & lib. 9. cap. 1.* †

73 Actæon quod venando Dianam nudā vidisset, conuersum fuisse in cervum, & à proprijs canibus laceratū vitam finisse, inuentum est, ad demonstrandū quanta mala cęca voluptas pepererit, & nimius sumptus ad extremum homines ducere, & perire coegerit, vt tradit *Natales li. 6. c. 24.* †

74 Nisi vellis illud non in cervum conuersum, sed ex maleficio iniecto pro cerbo hauitum fuisse, quo Diana etiam canum phantasiā turbauit, vt illum ferā crederēt, vt sic ab illis laceraretur, iuxta illud Ouidi.

Testis & Actæon, quondam fera creditus illis,
Ipse dedit Letho, cum quibus ante feras.

CAP. IX. De Magia Eleusina Græcorum.

SVMMARIVM.

1. *Eleusina sacra instituit dæmon in honorem prœuaricationis Primi parentis.*
2. *Sacra Eleusina quare noctu celebrarentur.*
3. *Noctu mysteria celebrantur, quia anima sensuum actione liberata, quiescit.*
4. *Eleusina sacra solum noctu celebrabantur.*
5. *Cereris sacra Eleusina multum Magiæ redolet.*
6. *Mundus vocatur arcanum Cereris Eleusinæ.*
7. *Eleusinis sacris diabus humanæ lapsus trium phum sibi instituit decantandum.*
8. *Eleusina sacra præ cæteris arcana dicebantur.*
9. *Prima materia in sacris Eleusinis colebatur, quam diabolus in Eua suplantauit.*
10. *Terra quare varijs nominibus appellaretur.*
11. *Bona Dea quare terra dicebatur.*
12. *Bonæ Deæ nomen quare prodire nefas fuit.*
13. *Dæmonis nomen qui Euam suplantauit nō prodebatur.*
14. *Bona Dea quare à Ioue, serpentis specie, suplantata diceretur.*
15. *Serpens ex Euæ suplantatione in honore esse cœpit.*
16. *Minervæ quare serpens pingeretur.*
17. *Palladi quare anguis dicabatur.*
18. *Babylonijs & Delijs draco colebatur.*
19. *Ægyptij serpentem in sacris Isidis & Osyris coluerunt.*
20. *Genio quare dicatus sit anguis.*
21. *Anguis domestici Religio vnde orta.*
22. *Anguis dedicationis & consecrationis nota.*
23. *Anguis dicatus fuit Ioui, Soli, Lunæ, Herculi &c.*
24. *Æsculapio anguis quare appingeretur.*
25. *Serpentis specie quare diabolus salutem polliceatur.*
26. *Angui quare inscriberetur salus publica.*
27. *Æsculapius sub anguis specie visus.*
28. *Eua per essum fructus arboris vetiti gratiā amisit.*
29. *Bona Dea per essum pomi à diuorum consortio pribata est.*
30. *Vitem fuisse arborem vetitam Ethnici credebant.*
31. *Bacchum Bona Dea depranauit, quem nutriendum tradebatur.*
32. *Bacchus quare Bonæ Deæ filius mysticus diceretur.*
33. *Vinum quare in sacris Bonæ deæ lactis nomine libaretur.*
34. *Lac quare in sacris Bonæ Deæ non libaretur.*
35. *Principium est quod exse non alliunde pendet.*
36. *Eua è viri corpore educta est, vt filia.*
37. *Bacchus quare Liber pater dicebatur.*
38. *Bacchi Orgia celebrantes quare Euam clamassent.*
39. *Bacchanalia celebrabant serpentibus coronati, Euam conclamantes.*
40. *Hecates, Medea, & Gorgones terræ numina quare serpentibus coronarentur.*
41. *Euam conclamabant in sacris Eleusinis,*

quæ mulierem, & serpentem significat.
42. *Eua quare condemnaretur in Orgis Bacchi.*
43. *Eua Bacchus dicebatur, quia victoribus subactæ gentis nomina imponimus.*
44. *Eleusina sacra celebrantes furore corripiebantur.*
45. *Eleusinus furor Bacchum, & Euan iactabat.*
46. *Eleusina sacra quare à solis mulieribus perageretur.*
47. *Viri quare in sacris Eleusinis arcebantur.*
48. *Sacra Eleusina ex obscenis libidinum à solis mulieribus colebãtur.*
49. *Mulieres à complexu viri per nouem noctes quare in sacris Eleusinis arcerentur.*
50. *Eleusina sacra quare menstrua constituerentur.*
51. *Membrum virile quare in sacris Eleusinis coleretur.*
52. *Virile membrum cista cõdebatur in sacris Eleusinis.*
53. *Sacra Eleusina quare à nullo hominum videri licebat.*
54. *Eleusina sacra noctu celebrata, quia male agens odit lucem.*
55. *Eleusina sacra noctu celebrabantur, quia nox ad assumpta corpora aptior est.*
56. *Eleusina sacra Senatus Consulto quare interdicta sunt.*
57. *Eleusina sacra multa habent quæ Magica redolent, & ob id prohibentur.*
58. *Nocturna sacrificia vt Magica prohibẽtur.*
59. *Eleusina sacra Gentes execrarunt*
60. *Arborem hominis vetitum fuisse vitem veteres crediderunt.*
61. *Vitem solam sibi Deus elegit.*
62. *Vitem Deus homini quare interdixit.*
63. *Vitem, & omne quod ex ea prouenit Moyses sacerdotibus interdixit.*
64. *Vitis aurea fuit in templo in signum prævaricationis, quam Aristobolus ad Pompeium dono misit.*

LEVSINA sacra fuerunt apud Græcos vetustissima, & religiosissima, per qua Cæreri Eleusinæ seu Encæniæ dæmonum cultus celebrabatur, in memoriã prævaricationis primi Parentis, quam diabolus ex Eua reportauit, vt dixi *in Epitome de Magia lib. 3. cap. 2. in Appendic. ex n. 6.* † Quæ ideo noctu peragebantur, vt eius antiquitatis esset indicium, quia nox prior est quam dies, qui auctionem significat: cum prior sit status, quam motus, in his sensibilibus, quia omne, quod fit, necesse est fieri ab aliquo principio immobile, nam si mobetur, non erit principium, vt tradit *Aristot. Phisicor. lib. 1.* † Siue etiam, vt religiosius sacra impederentur, quæ omnium superstitionum causam dederunt, nam de nocte anima sensuũ actione liberata ad se ipsam reboluta quiescit, ex quo Græci mysteria sua noctu celebrabant, vt tradit *Clem. Alexand. Stromat. lib. 4.* † Quæ causa fuit, vt cum Romani leges, & sacra à Grecis susciperent, nulla alia præter Eleusina Cæreris noctu celebrari permisserunt ex L. XII. Tabul. NOCTVRNA MVRIERVM SACRIFICIA NE SVNTO, PRAETER OLLA, QVAE POPVLO RITE FIVNT, NEVE INITIATO, NISI, VT ASSOLET CERERI GRAECO SACRO.

¶ Quod extit in causa vt Romani Magica inuenta susciperent, quam non semel suis met legibus detestabantur, nam vt ait Ioan Filesacus lib. de Magia Idolatr. §. 5. fol. 769. *Sacra Cæreris Eleusina multum quod Magiam redolet habuisse videtur, nam quid sibi volunt hæc Varronis verba apud Macrobium libr. 1. Saturnal. capit. 16. Mundus cum patet, Deorum tristium, atque inferorum, quasi ianua, patet.* † Mendum enim vocat arcana illa mysteria Cæreris Eleusinæ, de quibus multa comminiscuntur. *Arnobius libr. 1. Clem. Alex. orat. ad Gent. Apuleius in Apologet. p. 1. & Milesiar. libr. 11. Macrob. d. lib. 1. cap. 12. Cœl. Rhodigin. antiq. lect. lib. 2.* † Nam cum diabolus in hoc sacro humani lapsus, & ruinę triunphum sibi istituisset decantandum, quod ex Eua reportauit, ceteris sacris arcanum, & religiosum fecit, vt tradit *D. August. libr. 7. Ciuitat. Dei cap. 20.* † Sic Eleusina sacra præcæteris religiosiora fuerunt, & arcana appelabantur, Horat. in Oepod. Od. 5.

O rebus meis in fideles arbitriæ
Nox, & Diana, quæ silentium regis
Arcana cum fiunt sacra.

¶ Sed quia triunphum non ex Ada, sed ex Eua (quam decepit diabolus) reportauit, vt posteris in ea, quæ diabolo credidit, Idolatriam blandiretur, hoc Sacrum Euæ dicauit, quasi primæ materiæ sibi subactæ, quam ideo BONAM DEAM appellauit, quia in prima materia bonum est per se, quod ia alijs mediante forma contingit, vt docet *Aristot. Phy sicor. 1.* † Et vt sacra multiplicarentur Bonã Deam appellabant, Cererem, Opem, Maiam, Materteram, Matrem magnam, Semilem, Hecatem, Proserpinam, Dianam, Rheam, Tellurem,

lurē,& alia terræ nomina,vt tradit *Macbrob. lib.1.Saturnal.c.12.Alex.ab Alexand.libr.*
11 *6 Genial.c.8.* † Nam à doctis Bona Dea pro terra colebatur, summisque laudibus afecta, nam terra mater fuit cunctorum viuentium, vt docet *D.August.lib.6.Ciuita. Dei capit.8.*
12 † Vt sic simul ex diuersitate nominum veritatem occultarent, nam Bonæ Deæ proprium nomen prodire nefas fuit,vt tradit *Cice.in Haruspic.* non ob reuerentiam, vt putat *Apollon. in Argonaut.* sed ob emulationem inditam, Gen.3.v.15. *Inimicitias ponam inter,te & mulierem semen tuum, & semen illius.* † Et veritatem prorsus simularet, non solum Euæ nomen, sed etiam proditoris Dæmonis nefas erat prodire, nam cum nullam potestatē nisi mandatam sortiretur,triplici mundi diuinitatem sibi blandiebatur,vnde illud.
13 *Et triplici mundi dominū, quem scire nefastū*
Illud,sed taceo.
14 ¶ Sed non adeo occultū esse voluit crimen, sed veritatem,nam eo quod Eua à diabolo serpentis specie supplantata est,Genes. capi.3.v. 13. *Serpens decipit me,* Bonam Deam finxerunt à Ioue patre in serpētis forma fuisse violatam,vt tradit *Clem. Alexandrin. in Orat.ad*
15 *Græcos.* † Vnde serpens in honore esse cæpit, & antiqui Dei superstitio orta est,quę ad populi terrorem Δεισιδαιμονιαν, *donogorgonon* dicebatur,quasi *dæmon serpens*,vt notat Eustath
16 *in Iliad.4.* † Et quia scientiam Euæ pollicitus est serpens.Genes.cap.3.*Eritis sicut Dij scientes bonū,& malum.* Mineruæ, quę Dea scientiæ erat,anguis apingebatur *Erichthonius*, qui draconis forma in Deū commutatus est,Ouid lib.2. Methamorph.

Infantemque vidit, ac porrectumq; draconi.
17 † Et Palladi dicabatur anguis, non tam in augmentum sapientiæ,aut vigiliæ, quam emētitiæ diuinitatis: id circo cum maiestas Iouis gigantum armis peteretur, anguens Dea illa violentię illorum opposuit,vt meminit Statius Papinius (qui Virgilij maiestatem immitatus est) Tebaid.lib.2.

Hinc Phebi pharetras,hinc torta Palladis anguis,&c.
18 † Et apud Babilonios draco cultus fuit,ab illis turpissimę dementatis hominibus,aut tyranica crudelitate vexatis, quem Daniel diru pit, *Daniel cap. 14.* Et apud Belos, vt tradit
19 *Strabo.Gregor.libr.9.* † Et serpens in sacris Isidis,& Osiris apud Ægiptios in Deum colebatur,vt tradit *Plutharch.in comment.Isid. & Osyr.* Nam vt ait Pub.Ouidis Naso in Mecham orph. lib.1.

Sistraque erat nusquamq; satis quæ situs Osyris,
Plenaq; somniferis serpens peregrina venenis.
† Genio itidem dicatus fuit anguis, eo quod 20
sepe sub hac specie visum fuit,tam domi, quā foris,vt de Aristomede Messinio, Alexandro Macedone, Aristodame, Syrione tradit *Pausan.in Messen.lib.4.p.125. Bulenger.lib.1. de Magia,cap.26.* † Ex quo superstitio orta est, 21
qua domesticos angues religionis ergo occidi vetat, eo quod animas putabant Heroum, vt de Anchisæ tumulo, Vergil. Æneid.5.

Dixerat hæc adytis: cui lubrica tergo draconis
Septem ingēs gyros, septena volumina traxit.
Amplexus placide tumulum,lapsusq; per aras.
† Et dedicationis,consecrationisq; nota fuit 22
anguis vt apud nos crux, vel imagines DD. Antonij, & Martialis, quas locis immundis collocamus,vt immunditia arceatur, sic apud Ethicos anguis depingebatur,vt notat *Salian. in annal.sacris tom.4. ann. mundi 3472.pagi. 423. Seruius ad Vergil. Æneid.5.* Vnde Propert.

Pinge duos angues, pueri sacer est locus,extra
Meite.
¶ Iouí, Soli, Lunæ Herculi, dicatus fuit 23
anguis, nam se reiubenensens effetæ naturę quodammodo specimen prębet, Machrob. libr.1.Saturnal.cap.20. *Propterea,& ad ipsum Solem species draconis refertur,quia Sol sēper, velut à quadam imæ depressionis senecta, in altitudinem suam,vt in robur reuertitur iuuētutis.* † Æsculapio similiter anguis fuit dat⁹, 24
eo quod ab Epidauro Romā trāslatus,cum ex oculis euanuisset, sub ea forma, & visebatur sæpe,& colebatur semper,vt tradunt *Macrob, Saturnal.lib.1.capit. 20.Pausan. in Corinth. Valer.Max.lib.1.cap.8.* † Nam cum diabo- 25
lus in deserto vidisset ex serpente aēreo Moysis Israeliticis salus restituta, *Numer.c.21.* Sub specie serpentis eandem pollicitus est,vt dicā *tom:1.de Iure Ecclesiast.lib.3.cap.5.* nam vt ait Satius Papinius.

Salutifero mitis Deus incubat angui.
† Vnde Æsculapio ara Romæ consecrata fuit, 26
in qua anguis tortuosus videbatur,cum in hac scriptione SALVS PVBLICA, vt refert *Machrob.lib.1.Saturn.cap. 20.* † Quia in hac spe 27
cie etiam in domibus videbatur,vt in hęc verba testatur,Plin.lib.29.cap. 4. *At qui anguis Æsculapius Epidauro Romam aduectus est, vulgoq; pascitur & in domibus*,quibus astipulatur Q.Serenus lib.de medicina, in princip.

Quique Epidaurum,
Qui quondā placida tectus sub pelle draconis.
28
¶ Et quia præceptum quod primis parentibus datum est, in obseruatione ligni vetiti consistebat,cuius esu gratiam,& vitam amis-

serunt,

ſerunt, credente Eua ſerpenti, Geneſ. capit. 3.
29 v. 6. *Et tulit de fructu illius, & comedit.* † Bonam Deam per eſſum pomi à Diuorum conſortio priuatam Gentes crediderunt, vt his verbis teſtatur P. Ouid. Naſo. in Methamor. libr. 15.

Non ita fata ſinunt, quoniam ieiunia Virgo
Soluerat, & cultis dū ſimplex errat in hortis
Puniceum curua decerpſerat arbore pomum,
Sumptaque pallenti ſeptem de cortice grana
Preſerat ore ſuo, &c.

30 ¶ Quamuis doctiſsimus authore huius ſuperſtitionis, non pomum homini vetitum, ſed vitem exiſtimaſſet, ex quo in ſacra Cereris Eleuſina, quam diabolus ad ſibi triumphum decantandum (quod ex Eua reportauit) inſtituit, vitem colli ſtatuit vt tradit *Clem. Alex.*
31 *Orat. ad Gent.* † Sic enim *Bacchum*, qui pro vita fuit, *Bona Dea*, quæ fuit Eua, *nutiendum traditum*, colendum fouendum, *deprauauit*, quia comedit de illo, & vitiauit, ſibique mortem conſciuit, ex quo Bonam Deam ex horto eiectam tradiderunt, vt dixit *Clarus Syluius*
32 *ad ll. XII. Tabul. cap. 12.* † Et Bacchum bonæ Deæ filium (ob nutritionem) appellabant, nō ſenſu naturali, ſed myſtico, in fictione diuinitatis, ſub eodem ſigno latente, tanquam organo ſui ſceleris, quo abuſus eſt ſerpens, vt notat
33 *Clar. Siluius vbi ſup. d. cap. 12. & 13.* † Et quia libertas illa, quam ex ligni eſſu diabolus policitus eſt, non fuit vera libertas, ſed tantum defectio à Deo, in eius ſacro vinum non proprie, ſed lactis nomine libabatur, vt libertatis ſimul, & blanditiæ ſpecimen præberet, lac enim blanditias ſignificat, Prouerb. capit. 5. *Si te lactauerint peccatores.* & cap. 16. *vir iniqui*
34 *quus lactat amicum.* † Nec lac proprie libabatur, ſed nomen tantum, eo quod in Eua non fuit principium generationis, quia ſanguinem à muliere non traximus, ſed a viro, *l. 1. §. conſanguineos D. de ſuis, & legit. hared. l. non fa-*
35 *cile §. 1. D. gradib. cognat.* † Principium enim eſt, quod ex ſe, non aliunde pendet, nam principium principij dari nequit, *Ariſtot. libr. 1.*
36 *Phyſicor. cap. 6.* † At tamen Eua, è viri corpore educta eſt, propemodum, vt filia, *Geneſ. capit.* 2. & ita nil mirum ſi in iure vicem filiæ ſuſtineat, *l. 1. D. rerum amotar.*

37 ¶ Vnde Eleuſinis Cæreris ſacris Bacchus colebatur, qui Liber pater dictus eſt, ſiue quod vitis fructus fuiſſet cauſa pręuaricationis, ſiue libertatis á diuina lege, quam Euæ policitus fuit ſerpens, Geneſ. cap. 3. *Eritis ſicut Dij*
38 † Quare licet Euę nomen in eius ſacro prodire nefas fuiſſet, in Orgis Bacchi illum conclamabāt, vt in hæc verba tradit Euſeb. Cæſariēſ. lib. 2. præparat. Euangelij. capit. 5. *Qui Bacchi Orgia celebrant, & crudas carnes comedentes, ſacro furore iniciantur, Euam conclaman-*
es. † Vnde etiam, & ſerpentibus coronabantur ſacra huiuſmodi peragentes, & Euam con 39
clamabant, vt totius præuaricationis fuiſſet indicium. Clemen. Alexandrin. in Orat. ad Gentes. *Coronati ſerpentibus ululant Euam Euam conclamantes, per quam error eſt conſequutus, & ſignum Bacchanorum Orgiorum eſt ſerpens myſterium.* † Nam ſerpens ſignum fuit 40
diuinitatis ex præbaricatione Euæ, ex quo Hecates inferorum Dea crinita fuit ſerpentibus vt tradit *Orpheus in Argonaut.* Medeę fuerunt procrinibus angues, *Euripid. in Rheſo*, Gorgones coronatę fuerunt draconibus, *Heſiod. in*
Theogon. † Et vt ſerpentis diuinitatem ex vic 41
toria Euæ emencirentur, huiuſmodi ſacra celebrantes Euam conclamabant, Stat. Papin. Thebaid. 5. *& a ſummis auditus montibus Euā.* Nam *Eua* ſerpentem, & fœminam ſignificat, vt notat *Clem. Alexandr. vbi ſup.* † Nam in 42
ſacris Eleuſinis, & orgis Bachi, non Eua colebatur, ſed ipſe dęmon ſerpentis ſpecie, Euæ cantilenam canens, nam vt ait Horat. carm. 1.

Euoe recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lętatur, Euoe parce Liber
Parce graui metuenda Thyrſo.

† Sibi etiam, quod ſubactę gentis nomen victoribus daretur; Bacchus Euę nomē ſortitus 43
eſt, vt inter alia nomen Bacchi illud proponit Ouid. lib. 4. Metamorph.

Nictelusque, Eleleusq;, Pater, & Iacchus, & Euan.

Statius Papin. libr. 1. Syluar.

Lasous, Vatum, Pater, & Semelius, Euan.

† Ad cuius quidem invocationem dęmon ip- 44
ſe concurrebat, & ſacrum peragentes arripiebat, & oracula fundebant, Arnobius vbi ſup. *Bacchanalia prętermittimus inania, quibus nomen Omophagis Græcum eſt, in quibus furore mentito, & ſequeſtrata pectoris ſanitate, circumplicatis vos anguibus, atq; vt vos plenos Dei numine, ac maieſtate doceatis, caprorum, reclamantium viſcera cruentis oribus diſipatis, &c.* † Quare ſic afflati lymphanti dicebantur, 45
quaſi Nymphati, vt viſa Cerere ceriti, viſo quoque Fauno in meridie, mente attoniti, nā vt ait Catul. in Argonaut.

Qui tunc alacris paſſim Lymphata mente furebant
Euoe bacchantes, Euoe capita inflectentes.

¶ Peragebatur hoc ſacrum à ſolis mulie- 46
ribus, non quod Virgo eſſet, quę matet fuit cunctorum viuentiū, ſed quod materia prima,

quæ in

quæ in Eua colliebatur forma periclitaretur, vt tradit *Syluius vbi sup.* vnde Propert.

Interdicta viris metuenda lege piamur.

47 Siue etiam quod vir, quia est caput mulieris si sacro adesset, religio periclitantur, nam maiestas superiorem abhorret, Seneca.

Nec regna socium ferunt, nec tedæ sciunt.

48 † Siue tandem, quia tot obscæna libidinum, quæ in hoc sacro peragebantur, non nisi à solis mulieribus fieri poterant, quemadmodum hodie in conuentibus sagarum, in quibus ex ea de causa raro viri adsunt, vt tradit *Spreng*

49 *in Mall. p. 1. q. 6.* † Et vt tot obcena, quæ in hoc sacro peragebantur, sanctitate commẽ darent, à virorum complexu per nouem noctes arcebantur, siue quia totidem dies menstrua perdurabant, siue vt dæmoni placidiores essent, Ouid. 10. Metamorph.

Festa pie Cæreri celebrant annua matres,
Illa quibus niuea vellata corpore Vesta,
Primitias frugum dant spices certa suarum,
Perque nouem noctes Venerẽ tactusq; viriles
In vetitis numerant.

50 ¶ Quare licet hoc sacrum primo anno fuisset, verno tempore, quando mulieres sunt calidiores, postea menstrum esse placuit, hoc est, singulis mensibus, quando mulieres sanguinis fluores, siue menstrua patiebantur, Ouid. vbi sup.

Et non assuetis per nox vlallauit Eleusis
Mensibus.

15 † Nam in eo principia generationis colebãt, quia infans in vtero sanguine menstrua alitur, per accessum viri, ideo inter alia portenta libidinum, quæ in hoc sacro committebantur, virile membrum à matronis honorificè colebatur, vt tradit *D. August. libr. 7. Ciuit. Dei cap. 21, Euseb. lib. 2. præparat. Euang. cap. 6.*

52 † Quod cista condebatur, ne ab alijs, quam quæ sacro adderant, videretur, & irrideretur, religionis tamen velamine, nam vt ait Catul.

Pars obscura cauis celebrant Orgia cistis
Orgia, quæ frustra cupiunt videre prophani.

53 ¶ Vnde ex portentis libidinum, quæ pro magna pietate venerabant, tanta sacro huiusmodi religionis cœna parabatur, vt à nullo hominum, nec videri, nec audiri permitterent, nam vt ait D. August. d. lib. 7. cap. 26. *Vincit Matris magnæ omnes Deos filios, non numinis*

54 *magnitudo, sed criminis.* † Quod etiam potuit esse in causa, vt hoc sacrum noctu celebraretur, nam qui male agit odit lucem, *capi. consuluit, de offic. delegat. Glos. in cap. vnic. ver. occulta, vt Ecclesiast. benefic. Polyd. Ripa tract. de*

55 *noctur. temp. cap. 165. num. 3* † Siue quod nocturnis humiditas aptior sit quam diei ad assumpta corpora dæmonibus cõseruanda, siue quod noctu fallaciæ dęmonum minus dignoscãtur, siue etiam quod noctu portenta illa liuidinũ facilius ab insortium conspectu subtraherentur, vt tradunt *Bart. Spina de Strigib. capi. 3. Cardinal. Toledo in summ. lib. 4. ca. 15. Mart. del Rio lib. 2. Magic. quæst. 16.* † Vnde Bac- 56
chanalia huiusmodi, ob nefaria illarum scelera Senatui Romano displicuisse, & lege publica ab Italia abrrogasse narrant *Tit. Liuius ab vrbe cond lib. 39. D. August. libr. 6, ciuit. Dei cap. 9. Pet. Gregor. tom. 3. Syntag. Iur. lib. 34. cap. 6. ad fin.* † Habuit enim multa Magica 57
portenta, quæ populo Romano erant proscripta, & hic Bacchanalia sub nomine nocturni sacri prohibetur in Codice Theodos. titul. de malefic. & math. l. 17. *Nequis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut Magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrari conetur.* † Quibus verbis tam sacri hui- 58
iusmodi execrandos ritus, quam Sagarum nocturnos conuentus, & incantationes prohibentur, quæ sub Magentij Magi nomine proscribuntur eiusdem Codicis lib. 16. tit. de pagan. Sacrific. l. 5. *Aboleantur sacrificia nocturna Magentio authore permissa, & nefaria deinceps licentia repellatur.* † Et Paul. I. C. qui 59
etsi Christianæ Religionis infestus, in huiusmodi sacra, & nocturna incantamenta, hæc scripsit lib. 5. sentent. tit 23. *Qui sacra, impiaue, vt aliquem obcantarent, defigerent, fecerint, faciendaue curauerint, aut cruci suffigantur, aut bestijs obijciantur.*

¶ Neque abs re fuit in hoc sacro Bonæ 60
Deæ Euan conclamari, serpentibus coronari, & Bacchum coli, quando totius subactæ naturæ triumphum diabolus sibi instituit decantandum, nam arborem homini vetitam *Genes. cap. 3.* vitem fuisse iam dixi in *Epitome de Magia lib. 3. cap. 2. in appendice ex nu 19.* † Ad idque inter alia motus sum authoritate 51
Esdræ prophetæ, quæ licet non sit, ex libris Canonicis, maioris authoritatis est, quam D. Hieronymi, aut Augustini, qui dum sermonẽ faceret de cunctis rebus terræ, solam vitem Deum sibi reseruasse his verbis testatur lib. 4 c. 5. v. 23. *Ex omni silua terræ, & omnibus arboribus eius elegisti tibi vineã vnicam.* † Hæ- 62
breus *vitem vnam*, quasi vitem ostenderet Deum sibi reseruasse, & homini interdixisse, vt notat *Hieronim. Pradus apud Auunculum meum Ioan. Bapt. Villalpando in Regias Ezechielis explanat. tom. 1. capitul. 15. fol. 172.*
† Quare Moysis (qui Pentateucon libros 63
propheticolumine conscripsit) quasi ex hac de causa sacerdotibus eius vsum adeo prohi-

bitum

bitum esse voluit, vt non solum vinum, sed omne quod ex vite suscipitur, inter dixit Numer. cap. 6. v. 3. *à vino, & omne quod inebriare potest, abstinebunt; acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quid de vua exprimitur, non bibet; uuas recentes, siccasque non comedent, & quidquid de vinea esse potest.* † Et 64
in templo Salomonis cuius Deus architectus fuit *Paralip. 2. cap. 28. vers. 19.* vbi vas Manna, & virga Moysis fuerunt ob memoriam Dei beneficij, & præuaricationis populi, fuit vitis aurea (quasi Adæ præuaricationis signũ) quam Aristobolus ad Pompeium dono misit, vt tradunt *Annæus Florus, nostrorum Senecarum origine, libr. 3. cap. 5. Ioseph. libr. 15. antiq. Iudaic. cap. 14. Iust. Lypsius. lib. 2. Elector. cap. 5. D. Ioan. Bapt. Villalpando vbi supra tom. 2. part. 2. de postrema vision. lib. 5. disp. 4. cap. 71. pag. 592.*

CAP. X. De Magia Pythagorica.

SVMMARIVM.

1. *Scientijs ipsis aliquãdo homines impietatem imbiberunt.*
2. *Pythagoras ex Magia inuisibilis reddebatur, & duobus locis simul distantibus se exhibebat.*
3. *Pythagoras Hæbreus fuit, & circuncisus.*
4. *Pythagoras, & alij Philosophi in Ægyptum nauigarunt.*
5. *Pythagoras omnia ex numeris oriri voluit.*
6. *Pythagoras principia omnia in numeris posuit.*
7. *Pythagoras in scientia non accepiebat principia naturalia, sed Mathematica.*
8. *Pythagoras in numeris putauit esse substantias rerum.*
9. *Pythagorici à Mathematicis in quo differunt.*
10. *Mathematicis certa sunt principia ex numeris.*
11. *Mathematica habet principia demonstratiua sed non sensibilia.*
12. *Pythagorici professores varij.*
13. *Dies Decretorij, & alia multa apud nos ex Pythagoricis emanarunt.*
14. *Climatericus annus ex numero quare constituatur.*
15. *Numerus qua numerus est nullam neque artificialem vim habet.*
16. *Dies Critici non pendent ex numerorum computo.*
17. *Annus Climatericus non pendent ex numerorum ratione.*
18. *Impari, & pari mense homo vitalis nascitur.*
19. *Imparis, & paris efficatia caute legenda*
20. *Numeris nulla vis est ad operandum.*
21. *Numerorum inuolucris Pythagoras tradidit Magiam.*
22. *Numeris potestatem naturalem aut artificialẽ tribuentes vt hæretici damnati sunt.*
23. *Numeros Magi vti solent insignum pacti latentis.*
24. *Mathematici cum Magis quare iungẽtur*
25. *Missa sub certo numero candelarum superstitiosa.*
26. *Numerorum obseruatio ex defecata Magia irrepsit.*
27. *Numeris musicis quam vim tribuant Platonici.*
28. *Musica inanimata mouere non potest nisi ex pacto cum dæmone.*
29. *Pondere, numero, & mensura omnia disposita quomodo intelligatur.*
30. *Distinguendum est inter musices modulos, & Magicos susurros.*
31. *Cantu saxa non capiuntur, animalia capi possunt.*
32. *Cantu animalia possunt delectari.*
33. *Arionis cantum lapides mouere mentira est, aut pacto tribuendum.*
34. *Sydera neq; cãtu, neq; pacto moueri possunt.*
35. *Stellas ratione, & visu esse praditas, est error.*
36. *Cœli anima figurate intelligitur.*
37. *Cœli non mouentur harmonia.*

MAORVM insaniæ, quæ pernitiosus eo nocent, quod à doctis alioquim viris traditæ, probatæque sunt, profligandæ veniunt, ne venenum auro in cautis propinetur, nam cum ipsis scientijs aliquãdo impietatem homines imbiberunt, *vt dixi sup. tom. 2. lib. 10. in Proleg. ex nu. 7.* † Primo de Pythagorica Magia 2
agendum est, quam eximie coluit, sicuidem ex hac arte inuisibilis redebatur, & duobus locis simul distantibus, se exhibebat, & foemur aureum habere ostentabat, vt tradunt *Aristot. & alij in vita Pythagor. Cœl. Rhodigin. lib. 19. antiq. lect. cap. 7. Ioan. Eusib. p. 2. sua philos. lib. 1. cap. 61.* † Sed ne apertãt habere cũ 3
dæmonibus amicitiam videretur, eam sub numerorum inuolucris contexit, nõ dissimilem artis Cabalisticæ Hæbrẽorum, nam Hæbreũ fuisse affirmat *D. Ambros. libr. 1. epistol. 7.*

& circunciſum teſtatur *Laert. in eius vita.* Ideo ex Hæbreis multa in ſuam Philoſophiã tranſtulit, vt tradunt *Iamblic. lib. de ſecta Pythag.* *Cæl. Rhodigin. lib. 19. antiq. lect. cap. 7.* † Qui cum in Ægyptum, & Paleſtinũ Magiæ ſtudio enauigaſſet ab Ezechiele propheta ſacris literis edoctum fuiſſe teſtatur *Clem. Alex. Stromat. libr. 1.* nam multi ex Græcia philoſophi hoc ſtudio enauegarunt, vt de Platone tradit *D. Auguſt. lib. 2. doctr. Chriſt. cap. 28.* de Ariſtotele *Euſeb. Cæſa. lib. 9. præpar. Euang. c. 3.* dẽ Orpheo, Anaxagora, Lino, Muſeo, & alijs *Theodoret. lib. de curand. Græcor. affect. Eugubin. de peremn. philoſ. lib. 1.*

¶ Pythagoras enim omnia Mathematicis numeris, & magnitudinibus adimetiri voluit, nã ex quinque figuris σχήμασι, ideſt ſolidorum fabricat mundum, ex pyramide ignem extraxit, ex octangulo aërem, ex vigenangulo aquam, ex cubo terrã facit emergere, vt tradit *Franc. Picus Mirãd. in exam. doct. vanit. Gẽt. li. 1. c. 10.* † Quia Pythagorici omnia principia numeros eſſe dixerunt *Ariſt. lib. 1. Metaphyſ. c. 5. & lib. 3. cap. 3. & lib. 7. comm. 38.* † Virtutes reducunt ad numeros, & ſcientias dicũt eſſe virtutes, *Ariſtot. lib. 1. magn. Moral. cap. 1* † Nam in ſcientia principia naturalia non accipiebant, ſed Mathematica, quæ ſunt abſtracta a motu, *Ariſtot. lib. 1. Metaphyſ. comm. 16.* ita vt cœlum ex numeris conſtituiſſent *Ariſt. lib. 3. de cœlo comm. 16.* † Nam numeros putarũt eſſe ſubſtantias rerum & principia, quia in Mathematicis principia ſunt numeri, *Ariſtot. libr. 1. Metaphyſ. cap. 5. & lib. 13. cap. 3.* ideo res ipſas dicebant eſſe numeros, & numeros eſſe entia, *Ariſto. d. lib. 1. Metaph. cap. 5. & comm. 6. & lib. 14. Metaphyſ. ca. 3.*

¶ Vnde Mathematicos inter Pythagoricos annumerandos cenſet *Taurus philoſophus apud Aul. Gelium lib. 9.* ſed diferunt quia Pythagoras poſquam in ſcientiæ cognitionem ad hæſit Thaletis Ionici, numeris tamen tantam virtutem tribuit, vt omnia eis conſtare crederet, vt tradit *Ariſtot. lib. 1. Metaphyſ. comm. 16. & lib. 7. comm. 38.* † Mathematicis autem certæ ſunt rationes ex numeris, vt ex eis Arithmetica oritur, quæ certior eſt Geometria, quæ ex appoſitione fit, idem *Ariſtot. lib. 1. Poſterior. comme. 42.* Geometria autem ſubalternat ſibi Perſpectiuam, *Ariſtot. d. lib. 1 Poſterior. comm. 30.* † Et ſic de reliquis, quæ ſcientias habent demonſtratiuas, & non ſenſibiles, vt tradit *Ariſtot. libr. 3. Metaphyſ. cap. 3. & lib. 7. comm. 35.* quas deſtruere voluit Pythagoras dum in eis rationes ſenſibiles exquiret, *Ariſtot. lib. 3. Metaph. comm. 8.* † Cuius ſectæ varij profeſſores fuerunt, quamuis opinionibus diuerſi, *Zenon, Parmenides, Anaximander, Anaximenes, Anaxagoras, Clazomenius, Euritus, Philolaus, Carondas, Zaleucus, Briſſon, Architas, Empedocles, Ariſteus, Lyſis, Zamolxis, & Plato.*

¶ Ex quorum quidem ſecta apud noſtros emanarunt, quæ ab omnibus circunferũtur de diebus Decretorijs, de anno Clymaterico, de naſcendi tempore in menſe impari, & ſimilia, quæ ex numerorum parium, & impariũ ratione, hæc fieri tumultuant, *Pythagorici.* † De Climacterico anno hæc ſcriuit Sim. Maiolus Epiſcop. Vulturarienſ. tom. 2. dierum Canic. colloq. 4. *Periculoſiſſimi autem anni 49. 56. & 63. Rationem addunt Medici, quia primus numerus anno 49. continet ſeptem ſeptimanas, & ſepties ſeptem annos. In ſecundo 56. concurrit ſeptimus Octonarius. In vltimo 63 ſeptimus & nonus Climactericus, & enneaticus, nam continet in ſe nouies ſeptenarium, aut ſepties nouenarium.* † De alijs ſuis locis trademus, & ſectam improbabimus, quia certa fide tenendum eſt, quod numerus, quo numerus eſt, nullam, neque naturalem, neque artificialem vim operandi habere, vt probant *Andr. Laurent. lib. 8. hiſtor. anotomat. q. 10. Leonard. Vayrus lib. 2. de Paſcin. cap. 11. Bapt. Segnius lib. de vero ſtudio Chriſtian. cap. 7. Mart. del Rio lib. 1 Magicar. diſq. cap. 2. q. 2.*

¶ Dies enim Cririci non pẽdent ex numerorũ computo, ſed ex ipſa hominis in corpore tunc ſæuientis poteſtate, nam quidam adeo celeres, & acres ſunt, vt vtroque die ſubiectum inuadant, alij ſecundo die, ſunt qui tertio, & qui quarto, vnde febrium differentia, quorum acceſionum dies Medicis coniecturã præbent, quid ſperandum ſit de ægri valetudine, vt docent *Hippocr. & Galen. libr. de dieb. decretor. Celſ. lib. 4. cap. 4.* † Neque annus Climatericus homini lætalis eſt, ex numerorum cauſa; ſed humorum, & complexionis ratione, quæ in homine eſt tanquam periodus naturalis vitæ, & interitus, *Aul. Gelius libr. 3. noct. Atticar. cap. 10. Tertulian. lib. de Idolatr. Bulenger. lib. 1. diuinat. cap. 8.* † Neque etiam ex numerorum ratione homo vitalis naſcitur in ſeptimo, & nono menſe, & non in ſexto, & octauo, ſed ex fœtus virtute naturali, quæ pari ratione ex quinto menſe vitalis exiſtit, vt dixi in Epitome de Magia libr. 2. cap. 43. ex num. 21. & Mẽ referentes *Alf. Perez de Lara in compend. vitæ homin. cap. 10. numer. 23. Alf. Carranza de legit. part. de ſignat. c. 9. n. 2. Robles Salcedo de Repreſent. lib. 1. c. 12. n. 24. & dixi tom. 1. de iure ſpirit. lib. 5. c. 4. ex n. 41.*

¶ Vnde

19 ¶ Vnde cautè legenda sunt, quæ de efficacia imparis numeri, maiore quam paris, congerit, nec satis digerit *Petr. Gregor. Tholos. in Syntax. artis mirabil. lib. 15. cap. 10.* † Ni
20 etsi eam sententiam tribuat *Orthodoxis Patribus D. Hieronymo, & Cypriano*, magnam illis iniuriam facit, quia licet de numerorum connexione multa philosophentur ad mysteria sacræ scripturæ, nullã vim naturalem, neq; artificialem numeris tribuunt, vt docet *Bapt. Segnius lib. de vero studio Christ. cap. 7.* †
21 Pythagoras autem, & qui eum hac in parte secuti sunt, sub numerorum inuolucris superstitiosam tradiderut Magiam, nam eo pacta, cum dæmonibus occultare solent, nam & ipse Pythagoras Magus fuit, vt de illo tradit *Iamblicus lib. de secta Pythagorica.* †
22 Omnes alij, qui numeris potestatem naturalem, vel artificialem tribuerunt, vt hæretici, & Magi damnati sunt, vt de Basilidianis tradit *Irenæus lib. 1. cap. 28. Tertullian. de præscrip. aduers. hæres. cap. 46. Epiphan. hæres. 24.* de Marco vetustissimo illo hæretico, atque Mago idem docet *Irenæus d. lib. 1. cap. 12.* de Gnosticis om-
23 nibus, *Idem Irenæus lib. 2. cap. 27.* † Nam numeris, vt alijs rebus Magi vti solent in signũ pacti cõuenti cum dæmone, vt de Astrologis, & alijs superstitiosis tradunt *Andr. Laurent. de Crisibus lib. 3. cap. 1. vsque ad cap. 8. Mart. del Rio in Magicis disquisit. lib. 1. cap. 2. q. 2.*
24 † Ex quo Mathematici cum Magis iunguntur à Iustiniani *in Codice lib. 9. tit. de malefic. & mathem.* & Mathematicos, vt superstitiosos damnauit in *l. Mathematicos C. de Episcopali*
25 *audient. cap. illos 26. q. 2.* † Et Missæ prohibẽtur celebrari sub certo numero candelarum *in sacro Concilio Trident. sess. 22. in decreto de celebran. Miss.* & sub certo numero Missarum in Synodis Ouetens. Conchens. Valentin. & alijs, vt tradunt *Thom. Sanchez tom. 1. Decalogi lib. 2. cap. 41. ex numer. 5. Valle de Moura tract. de Incant. opusc. 1. sect. 2. cap. 8. ex num. 29. & dixi in Epitome lib. 1. cap. 28. ex nu. 8.*
26 † Nam hæc numerorum obseruatio ex defecata Magia, & superstitione irrepsit, nam vt ait Vergil. in Pharmaceut. Eccl. 8.

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore.
Licia circumdo, terque hæc altaria circum
Effigiem duco.

27 ¶ De numeris musicis consentiunt Platonici magnam vim obtinere, nam, vt ait Macrob. *Musica capi omne quod viuit*, & Plutarch. *Mouentur cœli harmonia, & potissimum ipsi Planetæ.* †
28 Quæ quidem si de musica soni corporei, & veri loquuntur, non nisi de illis creaturis verum est, quæ sensu auditus verè prædita sunt; nam inanimata sonu aut harmonia moueri non possunt, nisi ex pacto cum dæmone, Pausan. lib. 6. *Illa quæ de animatorum attractione feruntur, esse vel fabulosa, vel dæmoniacæ operationis.* † Si de musica capias metaphorica, vel imaginaria, aut specularia illa, quæ nuda quadam proportione quantitatiua posita est, nihil ad Dionysiũ, quod aiunt, quia imaginaria non probant ad realia, quemadmodum de mundi fabrica testatur Ant. Mizald. lib. de harmonia cœli, *Deo omnia in numero, pondere & mensura disposuit.* † Vnde distinguendum est inter muticæ 3
modulos, & Magicos susurros, seu mala carmina, qualia puto fuisse Orphei, cuius cantu, ex dæmonis pacto, mirifica operabatur, nam vt ait Manil. de Syderib.

Omne quod attigerat cantu, Manesq; per ipsos
Fecit, terque domuit infernas carmine leges:
Hinc similis bonos, similisque potentia causæ;
Tunc syluas, & saxa trahens, tum sydera ducit,
Et rapit immensum mundi reuolubilis orbem.

¶ Cantu enim saxa non capiuntur, ani- 3
mantia tamen capi possunt vt dixi *in Epitome de Magia lib. 1. cap. 7. ex num. 33. & libr. 2. cap. 32. num. 26. Ioan. Eusseb. part. 2. curiosæ Philos. lib. 1. cap. 23. 24. 25. 26.* † Non so- 3
lum ratione tactus aut ratione gustus, vt de cantu & odore dixit *Arist. Ethicor. 3. cap. 10.* sed ratione delectationis cantu, & odore capiuntur, vt tradunt *Conimbricens. Anim. libr. 2. cap. 11. quæst. 3. art. 2. Suarez lib. 3. de Anima. cap. 29. Rhodigin. lib. 9. cap. 2. & libr. 24. capit. 19. Scaliger. exercit. 303. in Cardan. 2.* † Et sic mentira est, nisi ex pacto cum dæmo- 3
ne, quod ab Arionis delphine ad Megarenses, & Thebanos muros argumentantur *Plutarc. in sympos. & Solin. in Poly-historia, cap. 7.* vereor tamen ne quid admiceat superstitiosum *Ioan. Eusebius d. capitul. 26.* † Sydera vero 3
non modo musica, sed nec pacto duci potuerunt: quidquid alij dicant mundũ anima quadam animari, & viuere quæcumq; in eo sunt, & cœlum, & stellas visu, & ratione esse præditas, vt contendit *Plotin. 4. Ennead. 4.* † Nam 3
id falsum est, & damnatũ olim Constantinopolytana synodo, & hodie articulis Parisiensib⁹ propter errorum, & scandalum superstitioni, & Idolatriæ annexum, vt elegantes docuerũt *Eckius lib. de prædestinat. Espencæus li. de anim. cælor.* † Patres autem, qui videntur hoc 3
assentire, illi de cœli anima figurate, & allegorice sunt locuti, vt & ipsa sacra scriptura Psal. 18. *Cæli enarrant gloriam Dei.* aut per Prosopopeiã, vel Metonimiam, vel Hyperbolẽ, vel Analogiã, aut Methaphorã intelligẽda sunt,

vt dixi in Epitom. de Magi d. lib. 1. c. 8. ex n. 4 *69. Ioan. Euſeb. d. lib. 1. c. 15. & 26.* † Neque obſtat cœlos moueri harmonia, quia illa non eſt perceptibilis, ſed animo tantum, ac mẽte, quatenus ad primi motoris intelligentiã progrediuntur, niſi vellis ſecundum noſtram opinionem, tales motores non eſſe neceſſarios, cũ cœlũ nõ mobeatur, neq; harmonia inſileat, *vt dixi ſupra tom. 1. lib. 7. cap. 2. ex nu. 30.*

CAP. XI. De Magia Platonica.

SVMMARIVM.

1. *Platonis philoſophia quibus ſuperuenit.*
2. *Platonis ſapientia ſymbolis, & metaphoris comparata.*
3. *Plato à Hieremia P ſacris literis edoctus fuit.*
4. *Platonici diuiduntur, ſed conueniunt in Magia.*
5. *Magia ſcientiæ velamine perſæpe irrepſit.*
6. *Platonis ſectatorum varia ſcientia fuit.*
7. *Proculus ex ſympathijs, & antipathijs ſcientiam profitetur.*
8. *Animalia Solaria cur abalijs timeantur.*
9. *Angelos, & dæmones ſolares Proculus excogitauit.*
10. *Dæmones quare ſubiectos rebus naturalibus putauit Proculus.*
11. *Proculi ſententia de ſympathia inferiorũ cum ſuperioribus exploſa.*
12. *Res naturales in dæmones agere naturaliter rediculum eſt.*
13. *Heliotropia non vertitur ad Solem ex ſympathia, ſed ex apetitu innato formæ, vt conſeruetur.*
14. *Galli cantus, vnde proueniat, & ex quo illum leo abhorreat.*
15. *Angeli inanimalium formis gallo fugeri, rediculum.*
16. *Cœleſtem harmoniam omnium miraculorum cauſam eſſe, quomodo intelligatur.*
17. *Imaginationis radios mira efficere.*
18. *Sydera cœleſtia in hæc inferiora nihil præter lumen mittunt.*
19. *Imaginatio in extranea corpora nihil operatur.*
20. *Alchindi radij ſomniati.*
21. *Imagines ad cœli poſituram fabricatæ mira poſſe efficere.*
22. *Imagines huiuſmodi nullam poſſunt virtutem habere.*
23. *Geminæ quibus inſcripta ſunt Signa cœleſtia, quam habeant virtutem.*
24. *Imagines, & Signa cœleſtia prorſus fictitia ſunt.*
25. *Fictitiæ imaginæ nulla eſt cum vera ſympathia.*
26. *Proſopopeia multa dicuntur in ſacris literis.*
27. *Metonimiæ quam multæ appellatæ.*
28. *Hyperboli multa intelleguntur.*
29. *Analogiæ multa ſunt dictæ.*
30. *Figuris, & picturis vim tribuentes reprehenduntur.*
31. *Draconis carnes ad prophetiam, cor & hepar ad brutorum ſenſa per calenda.*
32. *Superſtitioſi doctis viris ſua deliria mentiuntur.*
33. *Sympathia, & antipathia rerum multa ſiunt, quæ occulto cœli influxu tribuuntur.*
34. *Dæmon minus cautos, aut nimium ſecretorum auidos aggreditur.*
35. *Oratione aſtronomica ſcientiarum adquiri prouẽta, ſuperſtitioſum eſt.*
36. *Verbis ipſis miracula tribuentes vt Magi damnantur.*
37. *Orationibus huiuſmodi non eſt virtus diuina aut naturalis.*
38. *Annulos Planetarios eſſe Magicos certũ eſt.*
39. *Apolonius apertam Magiam profeſus eſt.*
40. *Aſtronomi imagines à Necromanticis in quo diferunt.*
41. *Aſtrologi Planetis & aſtris ſolebant ſacrificare.*
42. *Aſtrologiæ prætextu Magia nen ſemel incrementum accepit.*

PLATONIS Philoſophia ſuperuenit poſt Thaletem, Anaxageram, Alcmæonem, Parmenidem, Meliſſum, Xenophanẽ, Pythagoram, Empedoclẽ, Heſiodum, Anaximenem, Hipponem, Hermotinem, Hippaſum, Simonidem, Democritum, & Leucippum, vt tradit *Ariſt. lib. 1. Metaphyſ. Comm. 5.* † Ideo in ſua ſapiẽtia multa miſcuit ex horum Philoſophorum doctrinis, additis ſymbolis, & metaphoris, quibus ſcientiam ſuam imboluit, ex Chaldæorum diſciplinis, vel Prophetarum Hæbreorum, quibus ſimilis eſt loquendi modus, vt docet *D. Th. p. 1. q. 2. art. 9.* † Nam cũ ex Græcia ſcientiæ ſtudio in Ægyptũ nauigaſſet, à Chaldæis Philoſophis ſapientia Triſmegiſti edoctus fuit, qui ſimbolis ſciẽtiã docuit, & ab Hæbreis ſacra doctrina imbutus eſt, nã à D. Hieremia ſacris literis edoctus fuit, vt tradit *D. Aug. li. 2. doct. Chr. c. 28.* † Platonici non ſemper in vna ſunt ſentẽtia: imo alij alijs cõtrarij ſunt, nam in eius ſecta diuerſę academię: tunc Lycia ſub Proculo, tum Itala ſub Plotino,

tum Ægyptiaca sub Iamblico dividuntur, cõueniunt tamen in Magiam, vt tradit *Franc. Picus, de vanitate Gent. lib. 4.* † De quarum singulis nunc agendum non est, sed de ijs qui ad Magiam expectant inligniores, qui eo quod impensius colantur, impensius nocent; ne rursus homines cum tanto studio, & labore insaniant, quia Magia scientiæ velamine persæpè irrepsit, *vt dixi in d. prælud. 1. ex nu. 10.*

6 ¶ Ex Græcis igitur scriptoribus Proculum, Plotinum sumpsi, qui licet Iamblicus Ægyptiacæ scholæ, Platonicæ, Italicæ Plotinus ita Asiaticæ patronus fuit; Ex Arabum turba Alckindum elegi, nam in Latinam linguam translati Magicos innumeros deriſus peperunt apud eorum cultores *Aphrosidæum Porphyriũ, & stultissimos Artephium, & Thebith*, & Recentiores *Pomponacium, Aponensem, Rogerium, Bacconem, Thyanæum, Dulcium, Ficinum, Mizaldum, & alios.* †Proculus post quam suprema in infimis, sed more suo retulit inueniri, & in supremis pariter infima, quibus animaduersis sacram suam scientiam profitetur, excognatione, scilicet, & sympatia, vt in Heliotropia, & Selinotropia herbis, quæ ad Solem scilicet, verterentur, & Lunam videri, in loco ante Solis exortum folia complicante, post ortum, vt in alijs plerisq;. 8 †Subintulit alias animas sub numinibus alijs ordinari, & animalia quæpiam esse Solaria, vt Leo, & Gallus, cuiusdam scilicet Solaris numinis pro sua natura participes; ex quo à Leone quasi coli, & timeri gallum, cui magis conueniret Solaris virtuti præsentiæ, id inde apparere, quod quasi quibusdam hymnis applaudit 9 surgenti Sole, & ipsum aduocat. † Sed & visos esse Solares Angelos eiusmodi formis præditos, quamuis suapte natura sine forma sint: visos, & dæmones solares leonina fronte, eosdemq; cum gallus obijceretur disparuisse: ex quo paganæ superstitioni antistites superiorum virium cultum adinuenerunt, vt colerent, 10 aut purificarent. † Vnde etiam ad alicuius dæmonis apparitionem conducere putarunt Cnebison, ad custodiam vero laurum, racinum, cepam, squillam, corallum, adamantẽ, jaspidem: ad purificationem, sulphur, asphaltum, & aquam marinam: nam potentias dæmonũ proximas esse rebus, actionibusq; naturalibus, vel ipsis docentib⁹ cõpertas esse docet idem *Proculus lib. de sacrificio, & Magia*

11 ¶ Sed hæc inania, falsa, scandalosa, sacrilega, atq; exibilanda sunt, nam cũ facilius sit superiora descendere, quam inferiora ascendere, non vidimus neque audiuimus, nisi à superstitiosis, Solem, Lunam, aut stellas ad hæc inferiora descendere, vt animalia, fruges, plãtas, herbas, aut lapides generẽtur, alãtur, aut foueãtur, sed radios suos mittere, diffundereq; quorum lumine, & calore hæc fiunt, *Buleng. de diuinat. lib. 1. c. 5.* †Vnde ridiculum est, res huiusmodi naturales ascẽdere, vt dæmones euocẽtur, aut ex sympathia radios mittere, vt cõpellantur apparere, aut fugere; quia res naturales in creaturã spirituale magere nõ valent, vt docet *D. Aug. lib de natura dæmon. c. 3. & lib. 21. ciuit. Dei c. 6. D. Th. p. 1. q. 115 art. 5. & dixi in Epit. lib. 2. c. 4. ex n. 15. & c. 52. & nu. 1.* † Neq; obstat Heliotropiam, & Selinotropiam, ad Solis radios verti, cũ ante Solis exortũ explicant folia, quæ cõplicant post ortum; quia id non fit ex sympathia, sed ex appetitu formæ innato, vt conseruentur, vt sint in rerum natura, atq; ita exuberante Solis calore 13 eriguntur, quo deficiente langueſcunt, vt in alijs plerisq; herbis videre est. † Sic etiã gallus canit Sole aduentante, nõ quod sit solaris, sed vt cæteræ aues aurora rutilante præstare solent; nec leonẽ fugat cantu, quod magis cõueniat solari naturæ; sed ex antipatia, qua in inuicẽ animalia se abhorrent, vt tradit *Frãcast. lib. de sympathia, & antipath.* †Ridiculũ 15 autem est de Angelis illis in animaliũ formas indutis, & dæmonib⁹ leonina fronte gallũ fugientibus, nã natura dæmoniaca (cũ humanã præeat) illam formidare nequit; sed Proculus ad dæmoniorum sacrificia, & familiaritatem persuadendam ita insanit, quem secuti sunt *Porphyrius, & Iulianus Apostata.*

¶ Alchindus autẽ mirabilia opera, quę Magi pollicẽtur, non spiritibus radijs accepta retulit: dicens cœlestem harmoniã omniũ miraculorũ causam esse, omniaq; inde ex necessitate pendere, stellarũ vires terrenorũ turbæ multiplicariã, varieq; cõmunicari, hinc ad elementa radios mitti, hinc in ea, quæ ex elementis cõponuntur diffundi, vnãquamq; rem suos habere radios à cœlestibus sortitos, quos refundat in alios, vt testatur idẽ *Alchind⁹ lib. de effectu proiectuq; radior.* † Subdilq; desideriũ hominis plurimũ prodesse, quod si imaginationi iũgatur (quã suos etiã habere radios voluit) mirabilia perpetrantur: verbis, figuris, caracteribus, sacrificijs, in quib⁹ omnibus operatores radios somniauit, quẽ sequuntur *Auic. lib. 4. natur. c. 6. & Metha. 9. Algazel. lib. 5. Physic. c. 9. Pomponat. lib. 1. de Incant. c. 4. Marsil. Ficin. lib. 13. Theoleg. Platon. c. 1.* † Quæ omnia falsissima sunt, primo quia sydera cœlestia in hæc inferiora nihil aliud præter lumẽ mitunt, vt docẽt *Auerr. ad Arist. li. 2. de cœlo text. 42 & 45. Alex. Damasc. apud Philop. li. 1. Mete.*

c.4. Ioan. Picus Mirand. lib.3. in Astrolog. c.2. Franc. Picus eius nepos lib.5. Prænot. capit.4. Anton. Mirandulan. singularium certam. lib. 22.23. & 24. Medina lib.2. de recta in Deum fide cap.1. † Secundo hominis desiderium, 19
etiam iunctum cum imaginatione, in extranea corpora nihil potest operare, vt probant *D. Thom. part.1. quæst.118. art. 3. & libr.3. contra Gent. cap.103. Medina lib.2. de recta in Deum fide cap.7. Conimbricens. lib.7. Physicor. quæst.1. cap.2. Bernard. Basim. lib. de artib. Magic. propos.8. Thomas Fienus lib. de viribus imaginat. quæst.10.11. & 12.* † Tertio 20
quia radios, quos Alchindus somniauit, non à luce diffusos, sed à tenebrosa nebula stultitiæ suæ prodisse credendum est, vt sacrilega sua sacrificia, & alia huiusmodi persuadeat, vt tradit *Franc. Picus lib.7. Prænot. cap.6.*

21 ¶ Ludouicus Dulcius cõtẽdit lib. de gẽmis, Imagines, Caracteres, Annulos, Laminas, aut similia ad quandam cœli posituram fabricata magnam potestatem habere, ex virtute eis communicata sublunari, aut sympatia rerum inter se similium, quatenus hæc figuræ ad amussim inuicem comparantur, vt tradunt *Hermes Trismegistus, Ptholomeus, Albertus Magnus, & Mizaldus.* † Et licet in hanc sententiam videatur se subscribere Angelicus *D. Th. lib.3. contra Gent. cap.101. & 104.* melioribus postea pactus fundamentis, contrariam professus sit, nempe tales figuras nullam posse virtutẽ physicam imprimere, *2.2. q.96. art.6.* vt tradit *Ioan. Eusseb. p.1. curiosa Philos. lib.3. cap.4. & 5. & p.2. lib.1. cap.59.*

23 ¶ Dicunt enim, quod si gemmæ sit insculptus Aries, Leo, Sagitarius, cunctis fiet gratus possessor; cui Virgo, Taurus, Capricornius, hunc Religionis amplectendæ auidum effici: cui Gemini, Libra, Aquarius, hos amicos fidos, legum tenaces, & concordiæ studiosos fore: cui Cancer, Scorpius, Pisces, is inferendum amorem, iniquitatis, leuitatis, mendacij sectatorem esse. Cui Saturni caracter, is gliscens robore, cui Iouis, amabilis, fortunatus, cui Martis inuictus; cui Solis opulentus, cui Veneris immersibilis, & omnium compos vo
24 torum, &c. † Sed hæc impudicæ mentiræ sunt portenta, quia omnes, quas in cœlo comminiscuntur Imagines prorsus sunt fictitiæ, quatenus figuræ quædam similitudo & imago picturis illis adscribitur, nominaque ad placitũ imposita, stellas ad inuicem distinguendi causa, vt tradit *Barth. Silyanus in peregrin. qq. Decad.1. cap.9. quæstionis prin. 5. q.1. & 2. Ioan. Eusebius vbi sup.*
25 † Quis enim tam stultus & hebes sit, vt nesciat, nullos in cœlo esse verosCapricorn. Tauros, Leones, Sagitarios, Arietes, Dracones, Pegasos, & alia huiusmodi, quæ Astrologorũ insipiens adhuc, & amẽs turba commemorat, sed dicis causa imaginari? Fictitiæ vero figuræ nulla potest esse efficacia, qua talis est, nec cum vera figura sympatia, vel amor naturalis; nam id quod non est nullum effectum in id quod est, potest producere, vt contendũt *Sibyllã. & Euseb. vbi sup.* † Nam licet animã intelligentem cœlestibus 26
corporibus, nõ Platonici modo, sed ex Catholicis, etiam olim quidem Patres, & recentiores Philosophi affirmauerint, eorum sententia iam hodie, vt stolida, vana, falsa, erronea, atque scandalosa, damnata est, *Concilio Constantinopolit. & articulis Parisiens.*

¶ In Scriptura autem sacra quando tribuitur inanimatis, ea quæ sunt animatorum, figuratè, & allegoricè loquitur: nam mare videre, & fugere, cœlum, & terram audire, & placere per Prosopopeiam dicitur *Leuit.26. Deuter.32. Psal.113.* † Terra corrupta, & à Deo 28
iudicanda legitur per Methonimiam, *Genes. 6. Paralip.1. cap.16. Matth.11.* † Lapides 29
clæmaturi, terra aspectu Dei tremere, vel responsura interroganti, per Hyperbolem habentur, *Leuit.19. Psal.103.* † Sol præesse dies, & 30
Luna noctui, & astra laudare Deum dicuntur per Analogiam, *Genes. cap.1. Hierem.7. Iob. 15. Psal.32.* † Vnde tenendum est mendaces 31
illos esse, atq; stultos, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis denique delineamentis, aut picturis tãtã mirabilium potestatem tribuerunt, vt docent *D. Thom. 2.2. q.96. art.2. & lib.4. contra Gent. c.104. & 105. Syluester in summ. v. superstitio, Codronch. lib.3. de morb. venef. c.1. Bockelius lib. de philtr. cap.1. Vayrus de fascino lib.2. c.9. Langius epist.34. Meaina lib.2. de recta in Deum fide cap.7. Cardanus de Variet. lib.16. & de suptilit. lib.13. Bapt. Segni lib. de vero stud. Christ. cap.7.*

¶ Rogerius, alioquim doctus, ad prophetiam carnes Draconis conducere arbitratus 32
est, cor, & hepar ad brutorum sensa percalẽda, & similiũ plura, ex naturali virtute causã quærens *in lib. Compend. studij Theolog.* † Sed 33
ementiuntur sæpè numero superstitiosi homines doctis viris sua deliria tribuentes, vt pleraquè alia, quæ inscribuntur *Salomoni, Alberto Magno, Aristotele, & alijs.* † Contendunt 34
etiam mira fieri per cœlestes, quandoque virtutes, per qualitates latentes, per similitudinem, dissimilitudinem vẽ, per virtutes rerũ innatas suis formis substantialibus inditas; quorum exempla non nulla sunt mediocria, sunt mala plura, nam qua referunt experimẽ-

ta, si vera sunt, ad qualitates, vireſque naturæ occultas referenda sunt, vt leonis pellem reliquas lædere pelles, lupi eã, quæ agni est absumere, vt tradit *Francast. lib. de Sympatia, & antiph. Ioan. Eusebius p. 2. curiosæ philoph. lib. 1. cap. 13.* † Si contingit fieri audacem, 34
qui cor, aut oculum leonis gestaret, terrorem eo animantibus incuti, & similia, quæ ex rebus naturalibus superstitiosi tumultuant: si aliquatenus cõstat eã virtuté suis formis, seu matris, essentijs vigere, nó abnuimus; credimus tamen solere dæmonem, vel minus cautos, vel nimis secretorum auidos aggredi, quibus pacta sua solet occultare, eoque magis, si caracteres, imagines, aut verba aducantur ad omnem efficaciam, pro effectu operantis animi, pro hora in qua fiunt, procœlesti configuratione, & influentia, &c. vt tradit *Fran. Picus Miran. lib. 7. Prænot. capi. 7.*

¶ Petrus Aponensis astonomicam orationem dicit placari Deum, scientiamque impetrari, si fiat cœli medium capite Draconis occupante: quod est merum deliruim artis Notoriæ, & pleraque Magica cantamina, quæ nõ ex Deo, neque natura, sed ex pacto cum dæmone operantur, quia Deus his orationibus, & obserbationibus non solet scientiam largiri, quia vt ait Regius Vates, Psal. 30. v. 7. *Odit* 35
Deus obserbãtes vanitatis supervacua. † Alia 36
etiam quæ affert Aponensis experimenta, in pacta conuenta cum dæmone referenda sunt, vt ex verbis in aure hauſtis largiatur quis, quæcumque alius petierit, ambulet super acutissimum gladium, super prunas ardentes illęsus, super fieri præterea serpentes, furibũdos equos voce quiescere, ac vulnera carminibus sanare, & similia, quæ sunt defecatæ Magiæ portenta, nam cum non operentur virtute diuina, nec naturali, consequens est vt fiánt ope dęmonis, vt tradunt, *Victoria in Relect. de Magia n. 16. Fran. Sucrez de Relig. lib. 2. cap. 15. n. 14.* † De virtute diuina, ex his, quæ diximus, ridiculum est, quia Deus oratione stu- 37
diosa miracula non edit: de virtute naturali, perspectum est nulla esse verba, quantúuis sancta, quæ naturaliter operando, horum vel similium effectum valeant efficere, vt tradunt *D. August. lib. 21. Civit. Dei cap. 6. D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. & lib. 4. contra Gent. cap. 104. & 105. Leonar. Lesius libr. 2. de Iust. capit. 43. dub. 10. ex n. 63.*

¶ Apollonius Thyaneus, qui aliquando 38
veluti Deus habitus est, ab insanis, cuius nefaria opera non erubuerut, cum Christi Domini ineſabilibus miraculis comparare, primo suam Magiam astrologia velare nitebatur, dũ annulos Planetarios ad quandam cœli posituram fabricatos ad omnem rem effectum habere propalauit ex Gentilium errore damnato Exod. c. 20. v. 4. *Non facies tibi sculptile, neque omnẽ similitudinẽ, quæ est in cœlo desuper, neque in terra deorsum, non adorabis ea, neque coles.* † Postea sine velamine apertum proti- 39
batur cum dæmonibus fœdus, quo diuinabat, quo mira huiusmodi peragebat, non secus quã Brachmanes Indorum, & Gymnosophistæ Æthiopum, cum quibus Appolonius Thyanæus diu versatus est, & eorum Magiam secutus est cõsequutus, vt de eius cum Iarcha Brachmaniũ principe apparet colloquio vt narrãt *Philost. in eius vita lib. 1. Franc. Picus libr. 7. Prænot. capi. 10.* † Et sic annulos prædictos ad assertã 40
dæmonis societatem retulit *idẽ Philost.* nam Astrologicas imagines, eo à Necromanticis diferũt, quod hæc ad expræsum cum dæmone fœdus, apertasque inuocationes pertineant; illa tamen ad occultum pactum, vt tradunt. *D. Thom. lib. 3. contra Gent. capit. 105. Mart. de Arles tract. de superstit. n. 24. Franc. Picus d. cap. 10.* † Persæpe enim in anulorum huiusmo- 41
di fabricatione, ipsis Planetis, & cœlestibus astris solebant sacrificia offerre, vt suam virtutem illis dignarentur impertiri, illãquè adorare, ad quod expectat illud Prophetæ Sophon. cap. 3. *Qui adorãt super tectum militiam cœli.* † Nam Astrologiæ prætextu Magia non semel 42
incrementum accepit, vt probant. *Ioan. Picus Miran. lib. 12. in Astrolog. cap. 2. 3. 4. 5 & 6. Franc. Picus eius ex fratre nepos libr. 5. Prænot. cap. 7. & libr. 7. capit. 2.* Nam vt ait Tertullian. lib. de Idolatr. *Scimus Magiæ, & Astrologiæ inter se societatem habere.*

CAP. XII. De Magia Africana Atlantis, & Hesperidum.

SVMMARIVM.

1. *Atlantis, & Hesperidum Magia sub Astrologiæ velamine irrepsit.*
2. *Atlas fuit Rex Mauritaniæ, frater Hesperi Hispaniæ Rex, qui ex fratris filia Hesperides suscepit.*
3. *Hesperides filiæ Atlãtis hortos amenissimos habuerunt.*
4. *Atlas fuit Astrologiæ maximè deditus.*
5. *Atlas sphæram adinuenit, & nauigationem.*
6. *Atlas Astrologia naturali fuit præstantissimus.*
7. *Atlas quare credebatur cœlum humeris suis sustentare.*

8. *Atlas Rex in montem conuersus.*
9. *Atlantis mons ex magnitudine cœli columnam dixerunt.*
10. *Columnæ dictæ sunt Atlantes.*
11. *Astrologia persæpe Magiæ nomine adoleuit.*
12. *Hesperides Magia Atlantis edoctæ hortos incantatos habuerunt.*
13. *Hortos Hesperidum veros fuisse ex Magia.*
14. *Horti Hesperidum vbi fuerint.*
15. *Lyxos ciuitas in Mauritania á Lucofluuio appellata.*
16. *Lunx hodie dicitur Larache, & lyxos Luco.*
17. *Horti Hesperidum fuernt prope Lucum vbi nunc lacuna est.*
18. *Hesperidum horti in lacum resoluti vt ciuitates peccatores in mare mortuo.*
19. *Hesperidum horti, si apparentes fuerunt, lacuna eis erat necessaria ad elementaria corpora.*
20. *Hesperidum horti, aurea poma, draco vigilans ex Magia.*
21. *Aurea poma fuisse mala citria, quibus Africa abundat.*
22. *Draco Hesperidum fluuius Lyxos creditus est.*
23. *Aurea poma, & draco Heperidum non metaphorici, sed vers fuerunt.*
24. *Herculis fabula de pomis Hesperidum vnde traxit originem.*
25. *Aurea oues dicuntur ob pulchritudinem.*
26. *Aurea mala, & draco perui gil fuerunt reuera in hortis Hesperidum.*
27. *Hesperidum poma, & draco incantata fuerunt.*
28. *Atlas Hesperidum pater Astrologia, & Magia ab ominibus commendatur.*
29. *Atlanti monti quare dæmones inhabitauerint.*
30. *Montibus sua numina esse veteres crediderunt.*
31. *Luceus dicitur Arabicè fluuius incantatoris.*
32. *Luches in lingua sancta significat incantator.*
33. *Sapientia omnis antiquis in Astronomia cõplectebatur.*
34. *Atlas quare dictus sit Themis.*
35. *Themen significat perfectionem, & sapientiam.*
36. *Themã pro terra Africa accipitur, vbi Atlas vixit.*
37. *Themam filius Eliphaz coluit terrã Australem.*
38. *Arabes sunt negociatores, & fabulatores.*
39. *Eliphaz, & Themanites, vanæ scientiæ exquisitores.*
40. *Hesperides conuersæ sunt in Pleiades.*
41. *Afri incantationibus, & vanijs scientijs dediti.*
42. *Afri Magiam peculiariter profitebantur.*
43. *Hesperidum templi sacerdotissa Magiæ dedita.*
44. *Templum Hesperidum maximè cultum ob maleficia amatoria, & alia Magica præsidia.*
45. *Milites ex templo Hesperidum adferebant arma incantata.*
46. *Galeæ, gladij, camisiæ incantatæ ex templo Hesperidum.*
47. *Gladij incantati in templo Hesperidum ad omnia terribiles.*

TLANTIS, & Hesperidum Magia sub Astrologiæ velamine tot sæculis ab antiquis fere omnibus tam Græcis, quam Latinis laudata, decãtataque, in dubium reuocatur á nostri temporis curiosis, qui minoris eruditionis, quam iudicij in priores meos Magiæ libros, vires exacuerunt, vel ex eo quod ait Solin lib. 5. cap. 1. *Vel fabulosissimum Atlantem.* † Atlas enim Rex fuit Mauritaniæ, frater Hesperi Hispaniæ Regis, qui eius filiam sibi in matrimonium copulauit, ex qua septem filias suscepit, quæ ex matre *Hesperides*, ex patre *Atlantides* dictæ sunt, vt testantur *Solin. lib. 5. cap. 2. Euseb. lib. 2. præpar. Euangel. cap. 3. & 4.* † Qui hortos habuerunt amenissimos apud antiquos ex Magia maximè celebres, de quibus immuni in *Epitome de Magia lib. 2. & in defens. cap. 5. ex num. 1 & Me referens præceptor meus collendiss. D. Ioã. Solorzano Regius Consil. de Iure Indiar. lib. 1. cap. 9. num. 36. Natal. Comes in Mytholog. lib. 4. cap. 7 & lib. 7. cap. 6. Florian. lib. 1. cap. 19. Bernard. Aldrete de las antigued. lib. 4. c. 4. & seqq.*

¶ Fuit Astrologia deditissimus Atlas, & vixit ad occeani oras, ad tempora Moysis, nam vt ait D. Augustin. lib. 18. Ciui. Dei c. 39. *Eo quippe tempore quo Moyses natus est, fuisse reperitur Atlas ille magnus Astrologus*, ita vt eam inuenisse testatur Plin. lib. 8. capi. 56. *Astrologiam Atlas Lybiæ filius adinuenit.* † Et non modo illicitam, sed laudabilem, sphærã, cœlestium orbium, stellarum, & constellationum inuentorem facit Plin. lib. 2. cap. 8. *Sphæram ipsam ante multo Atlas*, & nauigationem, Clem. Alexandrin. lib. 1. Stromat. §. 7. *Atlas Lybs primus nauim est fabricatus.* † Nam ante

Illum

illũ cum orbium celeſtium, ſtellarum curſuũ, aſpectum, retrogradationum, & ſimilium confuſanea notitia hominibus fuiſſet, magno ſtudio, & inſaciabili labore ea nobis compara uit, vt ſic merito dixerit Vergil, Eneid. 1.

Maxime Atlas
Hinc canit errantem Lunam, Solisque labores
Vnde hominum genus, & pecudes, vnde imber, & ignes,
Arcturum, pluuiasque Hiadas, geminique Tritones. &c.

7 ¶ Qua propter cœlum, & terram humeris ſuſtentare antiquitas fabulata eſt, nam ut ait D. Auguſt. lib. 18. Ciuit. Dei capit. 8. *Frater Promethei magnus fuiſſe Aſtrologus dicitur, vnde occaſionem fabulæ inuenit, vt eum cœlũ portare confinxerent,* & torqueret axem, Verg. Æneid. 6.

Vbi cæliſer Atlas,
Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptũ.

8 † Nec vno gradu conſiſtit fabula, nam vt accolæ Regem ſuum æternum facerent, finxerunt Atlantem hunc in mortem eius nominis conuerſum fuiſſe, Seruius ad Æneid. 4. *Nam Rex fuit, qui cum audiſſet Oraculum cauendum eſſe à Iobis filio, & rationem nullam ſuſciperet, à Perſeo in montem cõuerſus eſt, viſo Gorgonis capite, eo quod illum noluit ſuſcipere.* 9 † Sic veteres de monte iſto fabularunt, vt de ſuo Rege cœlum ſuſtinere, nam vt ait Herodot. libr. 4. *Cui confines eſt Atlas, & vndique teres, & (vt fertur) adeo excelſus, vt eius cacumen nequeat cerni, quod à nobis vnquam relinquitur, neque hieme, neque æſtate, quem eſſe columnã cæli indignæ aiunt.* 10 † Vnde columnæ dictæ ſunt ατλαντες *Atlantes.* Siue etiam quo ſuper montem fuiſſet columna in ſui Regis memoriam qua propter columnam, & Atlantem appellat Dionyſ. μεγαθαυμα *magnum miraculũ.*

Stat (ignes miraculum) ad extremas Gades
Alto ſub mõte lõge, lateq; diſperſorũ Atlãtis,
Vbi etiam ænea exeuntur columna in cælũ
Excelſa denſis operta nubibus.

11 † Aſtrologiæ ſcientiam, quam profitebatur Atlas Magiam fuiſſe probabile eſt, nam Magia perſæpe Aſtrologiæ nomine adoleuit, vt tradunt *Tertul. lib. de Idolat. Ioan. Picus, Miranda. lib. 12. in Aſtrolog. capit. 2. 3. 4. 5. & 6. Fran. Picus lib. 3. Prænot. cap. 7. & lib. 7. cap. 2. Ioan. Fileſac. libr. de Magia idolat. §. 7.* 12 † Qua quidem Magia cum Heſperides, ab Atlante edoctæ fuiſſent, omnia quæ de illorũ ſcientia, hortis, pomis, aureis, dracone, & alijs huiuſmodi, ad Magiam referenda ſunt, nam vt ait Plin. libr. 19. capit. 4. *Antiquitas nihil prius mirata eſt quam Heſperidum hortos.* 13 † Nec propterea in fabulis referenda ſunt, nã Heſperidum hortos veros fuiſſe tradit Plin. lib. 5. capi. 1. *Vbi Regia Anthei, certamenque cum Hercule, & Heſperidum horti* & lib. 29. c. 4. *Vbi Heſperidum horti fuiſſe produntur 200. paſus ab Oceano, iuxta delubrum Herculis antiqui.* 14 † Qui locus prope eſt ciuitati Lyxos Mauritaniæ, quam nos dicimus *Larache*, à Potentiſimo Rege noſtro D. D. Philipo III. colonia Hiſpaniæ cũ præſidio facta anno 1610. olim à Claudio Cætere iura Romana conceſſa, Plin. lib. 5. cap. 5. *Colonia à Claudio Cæſare facta Lyxos, vbi Anthei Regia, certamenq; cum Hercule, & Heſperidum horti.* 15 † Quæ à Gadibus diſtat octocenta ſtadiorum, quæ centum milliaria conficiunt, Strabo libr 17. *Extrema Mauritaniæ pars, & Cates apellatur, pene eſt opidum parum ſupra mare ad Barbari Tinga, Artemidorus Linga, Eratoſthenes, Lixum, & contra Gades eſt ſitum freto DCCC. ſtadiorum direptum, & tantum diſtata Freto columnarum, vt ijque piſcandi gratia vsq; ad Lixum amnem circa Mauriſiam nauigaſſe.* 16 † Niſi velis ciuitatem dici *Lynx*, vel *Lunx* hodie *Larache*, à flumine Lyxo, vel Luxo, Pomp. Mela, *Proprius autem Sala, & Luxo flumine Lunx proxima*, quem hodie mutata X. in C. dicimus *Lucco*, Ioan. Leon in deſcript. Afric. *L Haraiſe vna citta fabricata da gli antichi Africani ſul mare Oceano, doue entra el fiume Lucco da vna parte poſta ſopra la ribera del fiume.*

17 ¶ Vnde dicendum eſt celebres illos hortos Heſperidum conſitos fuiſſe propè *Lucum* flumen, in loco, vbi nunc lacuna eſt, diſtans ab Atlante monte 205000. paſſuũ, quæ in mari ingreditur ſinuoſo mearu, nam vt ait Euriped. *Heſperidum vſque pontus conſitus litus*, Plin. li. 5. c. 1. *Lyxos, &c. Heſperidũ horti, effũditur autem hunc æſtuum è mari fluxuoſo meatu.*

18 † Poteſt enim intelligi Hortos huiuſmodi Heſperidum, ſi veri fuerunt, diuino iudicio in lacum eiuſmodi fuiſſe mutatos, vt ciuitates illæ peccatores in mare mortuo *Geneſ. cap. 19.* 19 † Si apparentes fuerunt, Magica arte diabolus neceſſe habuiſſe pantani continuam exalationem ad formanda aurea poma, draconem cuſtodem, & alia huiuſmodi, quæ de his hortis celebrabantur, vt Duci Rathbono contigiſſe narrat *Sigisbert. in ſua Chron. Oroſ. de Conarrub. lib. 1. de vera proph. cap. 26.* 20 † Omnia enim huiuſmodi ex Magica arte, & pacto cum dæmone patrata intelligo, qua quia imbutus fuit Hercules ab ipſo Atlante, vt tradit *Diodor. lib. 3. cap. 2.* & eo excellentior, vt teſtatur *Claudian. in laud. Stil. 1.* aurea poma ex

Magia huiuſmodi conquiſita ab Heſperidum hortis ſurripuit, ſuperato dæmone, Seneca in Hercul.furent.v.238.

Poſt hæc ad ortus nemoris opulentis domos
Aurifera vigilis ſpolia ſerpentis tulit, &c.

21 ¶ Nam licet mala huiuſmodi aurea, citra mala fuiſſe, alij ſint arbitrati, quibus Africa fertilis fuit, Atheneus lib.3.in Athen.cap.7. *Scriptum à comicis poëtis inuenitur, qui de ipſius pomis cum aliquid dicunt, de citris malis videntur id tradere*, Antiphanes in Boetio.

A. ſed hæc accipere
O Virgo mala B. pulchra ſane A. pulchra quidē
Dij boni:
A. Ab Heſperedibus, ſic mihi Lucifera propitia ſit,
Aurea hæc mala tria eſſe inquiunt.

† Et ſimiliter draconum flumen Lyxum, vel
22 Luccum fuiſſe alij contendunt, ſic dictū propter ſinuoſos meatus, Solin.d.capit.37. *Lynx quoque, &c. flexuoſo meatu æſtuarium è mari ſertur adeo ſinuoſi lateribus tortuoſum, vt viſentibus procul lapſus anguem fracta vertigine mentiatur.* † Sed neutris aſſentior, nam ſi mala
23 aurea citri fructus fuiſſent, quibus Africa abūdabat, nō ex eis horti huiuſmodi tāto in pretio fuiſſent, neque eorum auidus Hercules, tam ingentia pericula ſubiſſet, ſi vbique inueniri poſſent: etſi draco flumen fuiſſet, ab eo occidi nequibat, quare non metaphoricè, ſed verè intelligenda ſunt, nam vt Lucanus noſter non modo poeta, ſed hiſtoricus teſtatur Pharſal. 5.

Aureaq; Heſperidum ſeruans fulgentia mala
Aſpera, acerua tuēs immani corpore ſerpēs, &c.

¶ Neque minus aſſentior calumniatori, qui
24 ad impugnandam hanc veritatem, non mala aurea, ſed oues fuiſſe in hortis Heſperidum celebres, quæ ob earum decorem aureæ dicebantur, quæ Hercules furarus eſt, occiſo paſtore, Seruius ad Æneid.1. *Heſperides Atlantis filiæ Nymphæ ſecundum fabulam hortum habuerunt, in quo erant aurea mala Veneri conſecrata, quæ Hercules miſſus ab Euryſteo occiſſo pernigili dracone ſubſtulit; re vera nobiliſſimæ fuerunt puellæ, quorum greges abegit Hercules occiſſo eorum paſtore.* † Nam licet in eam ſen-
25 tentiam veniāt, tum *Marcus Varro lib.2. de re ruſt.cap.1.* tum Palephates, qui in hæc verba teſtatur lib.1. *Aureæ enim oues numerabantur, quoniam pulcherrimum omnium rerum aurum eſt, & illæ quoque pulcherrimæ erant, μῆλα etenim vt poma, ſic oues quoque apud Græcos vocantur, quæ quidem cum citra littus paſcentia Hercules vidiſſet ea abigendo comprehēdens nauiſuæ impoſuit, ſimulque earum paſtorem nomine draconem ſecum domum perduxit.*

† Nihilominus ſententiam non muto, nam 26
hæc omnia Gentilitatis euaſiones fuerunt, oppreſſæ effectus incantamenti, nam cum aurea poma in arbore non dentur natura, nec draco peruigil adcuſtodiam reperiatur, oues eſſe cū paſtore cōmenti ſunt, cum re vera aurea mala, & draconem peruigilem fuiſſe tradiderunt, *Diodor.Sicul. libr.5.cap.2. Higin.apud Amman.lib.de Regibus Hiſpan.cap.15. Flor.de Ocampo lib.1.cap.19. Natales Comes in Mythrolog.lib.4.cap.7. & libr.7.cap.7. Ber.Aldrete de las antig.libr.4.c.7.*

¶ Vnde hortos huiuſmodi, poma aurea, 27
draconem, & paſtorem incantata fuiſſe, tenendum eſt, vt dixi *in Epitome de Magia lib.2. cap.28.n.36. & in Defenſ. capit.1.ex n.7. & Me referens ſequitur preceptus meus D.Ioan. Solorzano Regius Conſ. de iure indiar. lib.1. cap.9.n.36. Bern. Aldrete de las antiguid. de Eſp.lib.4.cap.9.* † Nam Atlas iſte, & Heſpe- 28
rides filiæ à Græcis, Latinis q; autorib⁹ aſtrologia, & Magia commendantur, qua propter Atlantis mōtem ſpectris in horrore affirmat Solin.lib.5.cap.1. *Silere omnia haut aliquam ſolitudinem horrore*, & cap.37. *Lucet nocturnis ignibus choreis Ægypanum, vndique perſonatur.* † Ægyptanes autē dæmones fuerunt, 29
qui facie humana in caprino corpore ad concubitus ſagarū in montib⁹ apparebant; quos Satiros, Faunos, ſeu Siluanos fuiſſe alio loco dictum eſt, nam de montibus, qui huiuſmodi ſpectris in horrebant, ſic teſtatur noſter M. Annæus Lucan.Pharſal.lib.4.

Hæc loca capripedes, Satynos, Nymphasque timere.
Finitimis fingunt, & Faunos eſſe loquūtur.

† Nam montibus ſua numina in eſſe, nō ſolū 30
Afri, ſed & Romani, & alij Gentiles, ſibi perſuaderunt, vt probat *Ribera in Hoſean. capit.5.n°24.* Et apud Hebreos eadem mos fuit, ex qua Salomon Chadmo ædificauit templum in monte, *Reg.3.c.11.* & Samaritana Chriſtū interrogat.Ioan. c.4. *Patres noſtri in monte hoc adorauerunt.* Verg. Æneid.8.

Hūc nemus, hunc inquit, frōdoſo vertice collē
(Quis Deus incertus eſt) habitat Deus.

¶ Ad quod alludit inſius mer fluminis no- 31
men, quem *Lucum*, noſtri appellant, Arabes, tamē dicunt *Nabar Lucus*, Syriaci, נהר לוכש *Nabara Lachiſu*, hoc eſt *fluuius incātationis*, Hebreus autem נהר לוחש *Nabar Luchus*, hoc eſt *amnis incantatoris*, Hiſpane, *Rio del encantador* vt tradit amicus noſter *Bern. Aldrete libr.4.de las antigui.de Eſpa.capit.9.*
† Nā in lingua ſancta לוחש *Luches*, ſignificat, 32

incan-

incantator, Hierem. cap. 8. *Ecce ego mitto vos serpẽtes regulos, quibus nõ est incantatio* לחש *Lachas*, Eccleſiaſt. cap. 10. *Si momorderit serpens in ſilentio*, alij legunt *abſque incantatione* לחש *Lachas* Pſal. 57. *Sicut aſpidis ſurdæ, & obdurantis aures, quæ non audit vocem incantantium* לחשים *Lachaſim*. † Nã cum Atlas iſte magnus fuiſſet Aſtrologus procul dubio Magiæ deditus fuit, nam antiquitus omnis ſapientia in Aſtronomia complectebatur. D. Auguſt lib. 18. Ciuit. Dei cap. 39. *Ipſa quoque memorabilis doctrina, quæ appellata eſt ſapientia, quid erat, niſi maximè aſtronomia.* † Quapropter Atlas dictus eſt *Themis*, à voce Arabe *Themen*, quæ ſignificat, cuiuſcumq; rei finẽ, vt tradit *Aldret. vbi ſup.* Ouid. lib. 4. Metam.

Dederat Themis hãc Parmaſia ſortẽ,
Typus Atlas veniet, tua poſt ſpoliabitur auro
Arbor, & hũc prædæ titulus Ioue natus habebit.

† Siue à voce Hæbrea חשום *Theman*, quæ ſignificat *perfectionem, & ſapientiam*, ſecundum *D. Hieron. in Iſaiam lib. 7. cap. 2.* Et ita intelliguntur duo loci difficiles Hierem. cap. 49. *Numquidnõ eſt ſapientia in Theman*, Baruch cap. 3. *Non eſt audita in terra Chanaam, neque viſa eſt in Theman.* † Theman enim pro terrâ Africæ accipitur vbi Atlas ſuã exercuit Aſtrologiam, D. Hieron. in dictis locis *Mittam ignem in Themam, quæ Idumeorum regio eſt, & vergit ad Auſtralem partem, quod interpretatur Theman, eo quod Eurum, & Auſtrũ, Africumque reſpiciat.* † Siue à Themã nepote Eſau, filius Eliphaz, *Geneſ. cap. 36.* cui tribuitur origo terræ Auſtralis, quæ Africa eſt, vt docet *D. Hieron. lib. de locis Hebraic.* † Quæ Gẽs eſt vanis ſcientijs dedita, & fictionibus, Baruch, d. c. 3. *Negotiatores Merrha, & Theman, & fabulatores, & exquiſitores prudentiæ, & intelligentiæ*, nam vt ait Lucian. Ἀραβίων Οἱ ξυγγραφεῖς τῶν Θεῶν *Arabes fabularũ interpretes, doctores, & commentatores.* † Ad quod reſpicere videtur diuinus Iob, dum vanæ ſciẽtiæ exquiſitores appellat cap. 4. *Eliphaz, & Themanites*, qualis fuit Atlantis ſcientia, & Heſperidum, quæ alio nomine dictæ ſunt *Pleiades*, Iob cap. 9. *Qui facit Auſtrum, & Oriõ, & Pleiadas in interiora Auſtri.* † Quippe ob hanc ſcientiam conuerſas fuiſſe in ſeptem ſtellas, quæ ſunt inter cornua Tauri, dictas *Pleiadas*, docet *Hygin. fab. 136.* Vnde Aratus in Phenom.

Cælifero genita, ſi vere ſuſtinet Atlas
Regna Iouis, ſuperoſq; atq; ipſe põdere gaudet,
Lumine non multo Pleiadas.

¶ Vnde apud Arabes peculiare eſt incantationis munus, vt omnium criminum coluiem, & ſcintillam malorum, nam vt ait Saluian. de prouident. lib. 7. *Omnes nationes habent ſicut peculiaria mala, etiamquædam bona, in Afris penè omnibus neſcio quid non malum?* † Et præſertim Magiam profitebantur, quæ eis vſque in præſens perdurat, nam vt ait Ioã. Leon in deſcript. Afric. c. 3. *Et in vero queſta loro Cabala è vn arte marabigliosa, que io per me viddi coſa tenuta naturale, che pareſſe coſa ſopra naturale.* † Nam totum hoc pendet ex mera incantatione, atque dæmonis inuocatione, vt de ipſarum Heſperidum templi Sacerdotiſa in hæc verba canit Pub. Vergilus Æneid. 4.

Hinc mihi Maſyle gratis monſtrata ſacerdos,
Heſperidum templi cuſtos, epulaſque draconi
Quæ dabat, & ſacros ſerbabat in arbore ramos:
Hæc ſe carminibus promiſit ſoluere mentes,
Quas vellit, aſt alias diras immittere curas:
Siſtere aquas fluuijs, & vertere ſydera retro:
Nocturnoſque ciet Manes: mugire videris
Sub pedibus terrã, & deſcendere mõtibus ornos.

¶ Qua propter ex vniuerſis terræ partibus religionis ergo, & voti cauſa, ad hunc templum confluxerant peregrini, non pro Aſtrologiæ modo ſcientia, quam pro Magica præſidia, & incantamenta amatoria, & ſimilia, quæ de expreſſa dæmonis ſocietate fuiſſe ambigendum non eſt, *ex ijs, quæ dixi in Defenſ. d. c. 5. n. 75.* † Militeſque pro incantandis armis plures ad has oras conuenerant, vt indomiti in pugna perſiſterent, & alios proſternerent: galeaſque adferebant ex templo inuincibiles, ex dæmonis pacto, quas ideo appellabant *Orci galeas*, apud *Homer. Iliad. 5.* & camiſias portabant caracteribus varijs deſcriptas ad hoc, vt fierent inuulnerabiles, vt tradit *Mart. del Rio.* † Necnon & gladios crudeles, contra omnia tela inimici inſuperabiles ad imitationem diuinæ virtutis, Machab. 1. cap. 15. *Accipe ſanctum gladium munus à Deo, in quo deijcias aduerſarios.* † Ex quo ſimia diabolus in hoc templo Heſperidum, ſuis donabat gladios ad omnia domunda terribiles, crudeſcentes incantatione, vt in hæc verba canit Syl. Italicus.

Et quatit enſem.
Cantator nuper ſenior, quem fiſerat ignis,
Lisore ab Hiſperidum Rhemiſus, qui carmine pollens
Fidebat Magica ferrum crudeſcere lingua.

CAP. XIII. De Magia HISPANA diuina, & naturali, CORDVBÆ maximè euecta.

SVMMARIVM.

1. *Hiſpania Græcis Σωφία dicitur hoc eſt mirabile.*
2. *Tubal nepos fuit Noe.*
3. *Tubal primus Hiſpaniam habitauit.*
4. *Annus, quo Tubal in Hiſpaniam venit.*
5. *Dei veri Religio ex Tubale in Hiſpania eſſe cæpit.*
6. *Noe ab Adamo explicitam cognitionem habuit de Chriſti incarnatione, &c.*
7. *Templa vero Deo Hiſpania ex Tubale eſſe cæperunt.*
8. *Toleto templum fuit vero Deo ex Tubale.*
9. *Cordubæ templum vero Deo à Tubalis temporibus.*
10. *Tubal Ianus dictus quod templa primus erexiſſet.*
11. *Ianus verus Deus credebatur.*
12. *Verus Deus eſt ianua noſtræ ſalutis.*
13. *Iaungaycoa verus Deus dicitur ex Iano.*
14. *Templum Iani apud veteres Auguſtiſſimum.*
15. *Columnæ Cordubæ in Eccleſia maiori repertæ probant ibi fuiſſe Iani templum.*
16. *Columna inſcripta anno, quo Chriſtus natus eſt.*
16. *Columna inſcripta anno, quo Chriſtus paſſus eſt.*
17. *Auguſtum, quaſi ſanctum appellatur.*
18. *Iani templi ruinis extructa eſt Mezchita ab Abderramem Rege Corduba vbi nunc Eccleſia maior eſt.*
19. *Iani templum quod fuit veri Dei antiquitus fuit, vbi nunc eſt Eccleſia maior.*
20. *Eccleſia noſtra maior fluuio Bati eſt contigua, vt olim fuit Iani templum.*
21. *Veri Dei templum tam ſub fidelibus, quam infidelibus religioſiſſimum.*
22. *Hiſpanis ex Tubale veri Dei cognitio emanauit, quæ poſtea ſub ignoto Deo cultus fuit.*
23. *Celtiberi ignotum Deum colebant.*
24. *Galli ignotum Deum coluerunt.*
25. *Greci ignotum Deum habuerunt.*
26. *Verus Deus Gentilibus fuit ignotus.*
27. *Athenienſes ſub ignoto Deo verum Deum collebant.*
28. *Verus Deus recte à Gentibus ſub nomine ignoti Dei cultus.*
29. *Romani verum Deum ſub ignoto Deo colebant.*
30. *Romani Hebreos putarunt ignotum Deum colere.*
31. *Hiſpani vt veri Dei cognitionem per orbē diffunderent maiorem eius partem fundarunt.*
32. *Hiſpani in Aſsia Iberos condiderunt.*
33. *Iberia dicta fuit Hiſpania ab Ibero Rege.*
34. *Gallia, Alexia, & alij populi inter Rhodanum, & Pyreneos ab Hiſpanis conditi.*
35. *Galli inter Rhodanii, & Pyrenos ab Hiſpanis Iberi appellantur.*
36. *Hercules Orolybius Hiſpanis Gallis leges dedit, & imperabit.*
37. *Reges Galiæ ex Comitatu Toloſæ fœudatarij fuerunt Regibus Hiſpaniæ.*
38. *Sicilia ab Hiſpanis originem ducit ex quo dicta Sicania.*
39. *Troiani à Dardano filio, & genero noſtrorum Regum conditi ſunt.*
40. *Anglia, Hibernia, Scocia ab Hiſpanis ducunt originem.*
41. *Inſulæ omnes maris Mediterranei ab Hiſpanis trahunt originem.*
42. *Africæ innumeros populos Hiſpani condiderunt.*
43. *Italiæ multæ ſunt vrbes quæ ab Hiſpanis originem habent.*
44. *Roma orbis caput condita fuit, & nominata à Roma filia Atlantis Itali.*
45. *Roma multis ſæculis ante Romuli ab Hiſpanis condita, & habitata fuit.*
46. *Sicani primi Romæ habitatores Hiſpani fuerunt.*
47. *Hiſpani primi Romæ conditores.*
48. *Hiſpani veteres Sicani dicebantur.*
49. *Sicani dicti ſunt à Sicoris fluuio, qui tranſit prope Leridam.*
50. *Hiſpani Veteres ſapientia, & prudentia clari fuerunt.*
51. *Hiſpanorum ſapientia non infima Græcorum Philoſophis, ſacerdotibus Ægyptijs, Chaldæis Aſſiriorum Druidibus Galloru & Brachmanibus Indorum.*
52. *Hiſpani ingenio illuſtres, nauigationi, & nouis rebus inueſtigandis.*
53. *Hiſpani iudicio, & grauitate commendati, vrbanitate, conſtantia, animo ad magna.*
54. *Hiſpani, Aſturcs, Galeci, & Vaſcones ferocitate, & Barbaria ab aliquibus notati*
55. *Hiſpani agreſte vita, & immanitate ab aliis reprehenſi.*
56. *Mariana omnium vitia in noſtros comiecit.*
57. *Turdetani polytia, & ſcientijs à primor-*

dijs ſuis valuerunt, vt à ſexmilibus annorum ſapientiæ volumina, & leges habuerint.

58. *Leges huiuſmodi à Tubalis tempore Hiſpanos habuiſſe probatur.*

59. *Leges Hiſpanorum antiquiores, quam lex Domini data in Sina.*

60. *Hiſpaniæ ruditas, & ferocitas, non vitio gentis ſed ætati illi tribuenda eſt.*

61. *Nationes aliæ aliis barbaræ viſæ ſunt.*

62. *Hiſpania philoſophia, Iuriſprudentia, & alijs ſcientijs enituit, ante quã Græcia profiterentur.*

63. *Oſiris Rex Ægyptius trecentos annos poſt diluvium in Hiſpaniam venit, ſcientia allectus.*

64. *Hercules Orolybius Rex Hiſpaniæ, Gallis leges dedit.*

65. *Hercules Orolybius Gallos ad meliorem vitæ normam reduxit.*

66. *Heſperus, Atlas, Gorgoris, & Abiris Reges noſtri antiquiſſimi ſapientes, & prudentes fuerunt.*

67. *Argentarius Hiſpaniæ Rex litterarum autor, & inuentor fuit.*

68. *Imperium Romanum ab Hiſpanis non fuit egreſſus ex anno Chriſti 98. vſque ad ann. 195.*

69. *Imperatores Romanorum ex Hiſpanis.*

70. *Philoſophi apud Romanos ex Hiſpania.*

71. *Hiſpania, loco tributi, Imperio Romano Imperatores, Conſules, & philoſophos, quibus regeretur, dare conſueuit.*

72. *Corduba Prouinciæ caput.*

73. *Corduba Hiſpaniæ metropolis.*

74. *Corduba condita fuit à Tubale Noe nepote, & præ alijs dilecta, ex quo dicta Cor Tubalis.*

75. *Cor maris, quare appelletur Neptunus.*

76. *Marcellus ex Cordubæ reparatione Conditoris nomen obtinuit, vt Semiramis in Babylonia.*

77. *Romulus, quia Romam muris cinxit eius conditor appellatus eſt.*

78. *Corduba à Tubalis tempore philoſophiæ, & legalis ſapientiæ celebres ſchola fuerunt.*

79. *Ariſtoteles philoſophiæ princeps Cordubæ natus fuit, ſecundum nonullos.*

80. *Ariſtoteles verius eſt ad Hiſpaniã veniſſe.*

81. *Corduba Ciuitas patritia, prima Romanorum Colonia, ſedes Proconſulis Bæticæ, & conuentus Iudicum.*

82. *Trogus Pompeus Romanorum Imperator Cordubenſis fuit.*

83. *Annæus Seneca, Annæus Mela, & Iunius Galion philoſophi fratres Cordubæ nati ſunt*

84. *L. Annæus Seneca philoſophus, & Annæus Seneca Tragicus filij Annei Senecæ, & Annæus Lucan⁹ filius Melæ Cordubenſes.*

85. *Seneca philoſophus Neronis præceptor D. Pauli amicus Romæ publicæ Conſulatum geſſit.*

86. *Seneca Tragicus ſæuitiam Neronis fugiẽs ſe ipſum interemit.*

88. *Lucanus Corduba natus anno ſalutis 19.*

89. *Sext. Hæna, Annæus Florus, Annæus Hircius, Fabi⁹ Seneca philoſophi Cordubenſes.*

90. *Pythagoras Anaxagoras, Plato, & alij philoſophi ſapientiæ ſtudio in Ægyptum nauigarunt.*

91. 92. *Orpheus, Homerus, Heſiadus, Vlyſes, & alij ſapientiæ ſtudio in Hiſpaniam venerunt.*

93. *Hermes Triſmegiſtus Ægyptias philoſophus, & Licurgus Spartarum legiſlator in Hiſpaniam ſapientiæ ſtudio apulerunt.*

94. *Artemidorus, & alij quam plures ex Græcia in Hiſpaniam venerunt.*

95. *Apolonius Tyaneus ſcientiarum ſtudio in Hiſpaniam venit.*

96. *Polybius philoſophus Magiſter Scipionis in Hiſpaniam venit.*

97. *Apoleus philoſophus poſquam Orbem perluſtrauit, vſque dum ad Hiſpaniam venit nihil ſcire dicebat.*

98. *Aſclepiades Mirlianus ſcientiæ ſtudio in Cordubam venit, vbi celebres ſcholæ fuerunt.*

99. *Marc. Semronius, Caton Cenſorinus, Plinius, & alij philoſophi Hiſpaniæ venerunt.*

100. *Hiſpania eſt præcipua Chriſti hereditas.*

101. *Hiſpania vltima terrarum meta habita fuit.*

102. *Labarus Conſtantini ex cruce, quam Hiſpani pro ſigno bellico ante Chriſtum deferre conſueuerunt.*

103. *Hiſpaniæ tres Soles apparuerunt in Chriſti natiuitate in ſignum confeſſionis Trinitatis.*

104. *Hiſpaniæ conuerſionem ſpecialiter Chriſtus Apoſtolis demandauit.*

105. *Hiſpania prima Prouinciarum Chriſti fidem recepit.*

106. *D. Iacobus Zebedeus Hiſpaniæ venit ad prædicationem Euangelij, vt aſſerunt Pontifices.*

107. *Papæ authoritas in definiendo maior eſt, quam ſanctorum.*

103. *Reges nostri asserunt D. Iacobum in Hispaniam venisse.*
109. *D. Iacobum in Hispaniam venisse Patrũ & historiarum veritate probatur.*
110. *D. Petrus Apostolorum princeps in Hispaniam venit.*
111. *D. Paulus doctor Gentium in Hispaniam venit.*
112. *Aquila Ponticus iussu Apostoli in Hispaniam venit.*
113. *Fideles, innumeri, qui Hierosolymis igne & ferro persequebatur in Hispania venerunt.*
114. *Centurio qui moriente Domino conuersus est Hispanus fuit.*
115. *Hispani primi fuerunt, qui in Prouintijs fidem receperunt.*
116. *Ecclesia Catholica in Hispania semper ab erroribus immunis.*
117. *Hispana Ecclesia à barbaris oppressa nunquam eorum erroribus defedata est.*
118. *Hispania sola, barbaros à quibus dominabatur ad veram Religionem conuersit.*
119. *Sisibutus Gettorum Rex, Hermenegildus, & alij ab Hispanis sapientes, & Christiani facti sunt.*
220. *Beatissima Virgo Maria in Hispaniam venit, & eius nominis, adhuc viua, extat Ecclesia.*
121. *Hispani fuerunt primi Theologi post Apostolos.*
122. *D. Osij Episcopi Cordubensis defensio.*
123. *Concilium primum post Hierosolymitanum, in Ecclesia celebratum est Hispaniæ Illiberis, in quo Osius Cordubensis præsuit.*
124. *Concilia Hispaniæ multa Toleto, Corduba, Brachare.*
125. *Cordubensia Concilia non extant, præter aliqui canones.*
126. *Aristoteles doctrina Hispania maxime culta sub Arabum oppressione.*
127. *Corduba Philosophi insignes ex Arabibus.*
128. *Auerroes cum Aristotelem interpretandum susciperet propriam conduxit sectã, cui adhæserunt Parisienses.*
129. *D. Thomas Aquinas post Auerroem Theologiam scholasticam adiunxit, concordando Aristotelẽ cum Augustino.*
130. *Corduba Martyrum victorijs illustris sub Romanorum potestate.*
131. *Martyres Corduba sub Arabum oppressione.*

HISPANIA mundi miraculũ, 1
domina, & magistra, ob nimiã terræ fertilitatem, cœli regionem temperatissimam, Deorum patria ab antiquis existimata, non à Pana Dionysij comite; aut alia fabulosa traditione; sed ab Σπανιον *Spanion*, nomen accepit, quod Græcis *mirum*, seu *mirabile* significat, vt ex *Platone, & alijs dixi in Epitome de Magia lib. 3. cap. 3. Apendic. ex num. 16.* † Primo habitata 2
est à Tubale filio Iapheth, qui fuit filius Noe sanctissimi; cuius generationem, (ob nimiam religionem, & pietatem) primam omnium sacra Paremia agred.tur, Genes. cap. 10. vers. 2. *Filij Iapheth, Gemer, & Magog, & Madai, & Iauan, & Tubal.* † Hic enim omnium 3
primus Hispaniam aduentatus est, vt tradunt *Flau. Ioseph. lib. 1. antiq. Iudai. cap. 7. D. Roderic. Archiep. Toletan. libr. 1. Chron. capit. 3. D. Ioan. Bapt. Villalpando in Regias Ezechiel. prophet. explanat. tom. 2. part. 1. cap. 27. Garibay Zamalloa tom. 1. hist. libr. 4. capit. 5. Marian. lib. 1. cap. 1.* † Eamque cum filijs suis pri 4
mus habitauit in dispersione gentis post ædificationem turris Babel, & confusionem labij, vno, vel altero anno, qui fuit, ab origine mundi 1931. à Generali catachysmo 2752. ante natum Christum 2122. Secundum computum *Iacobi Saliani eruditissimi viri in Annal. sacris tom. 1. fol. 141.* † Ex quibus quidem 5
Tubalis filijs, & neporibus veri Dei Religio, & cognitio in Hispanos nostros à principio esse cœpit, nam vt testatur D. Luc. in Actis Apost. cap. 4. vers. 21. *Non est aliud nomen datum hominibus, in quo possint salui fieri.* †Adam enim, à quo Noe institutus est, explicitam cognitionem habuit de Christi Incarnatione, & Resurrectione, quatenus ordinantur ad consumationem gloriæ, vt tradunt *D. Th. 2. 2. q. 2. art. 7. Salia. vbi sup. d. 10. 1. dis 3.* 6

¶ Vnde veri Dei cognitionẽ à principio ex 7
Tubale in Hispania fuisse probabile est, cum in veri Dei honorem Hispaniæ templa erecta fuissent ab illis Reipublicæ primordijs, quorum vnum fuit Gadir in loco vbi postea Hercules antiquus sepultus est, nam ibi fuisse templum testantur *Philostrat. lib. 5. de vita Apollon. Silus Italicus libr. 3. Ioan de la Puente li. 3. de las Monarc. c. 13.* † Toleto etiã ab illis 8
priscis temporibus templũ fuit vero Deo consecratum, (postea ex Hæbreorum aduentu in Hispaniam cum Nabuzardano Chaldæo duce exercitus Nabuchodonosor, totius orbis terrarum celeberrima fuit Synagoga) in quo fine simulachro ver. Deus colebatur, vt tradũt

Beutur. lib. 1. capit. 24. Figueroa in summa Iudæi. p. 1. Garibay lib. 5. c. 4. tom. 1. † Cordubæ similiter templum fuit sumptuosæ fabricæ, & admirandæ magnitudinis, prope Betin, vero Deo consecratum, cum Sacerdotibus, & sacrificijs, multo antea quam templum Domini Hierosolymis ædificaretur, vt dicam *tom. 3. de spiritualibus anexis siue de Iure Eccles. lib. 3. cap. 12. ex num. 1.* † Quod postea IANI nomen sortitum est, vel quia ipsum Tubalem eius conditorem hoc nomine colli voluerunt, eo quod templa primus erexisset, quia vt ait Xenoph. apud Machrob. lib. 1. Saturnal. cap. *9. Ianum primum dixi templa fecisse, & ritus instituit sacrorum.* † Siue etiam quod IANVM verum Deum existimabant, nã vt ait Cicero lib. 2. natur. Deorum, *Cumque omnibus rebus vim haberent maximam prima, & extrema principem in sacrificando* IANVM *esse voluerunt, quod ab eundo nomen est dictum: ex quo transitores per via Iani, foresque in liminibus adium Ianua nominantur.* † Nam verus Deus est Ianua nostræ salutis, factus nobis sanctificatio, & redemptio, principium, & finis, prima, & extrema, Alpha, & Omega, *D. Ioan. Apocalyps. cap. 1. 3. & 12.* in quo mobemur, & sumus, *Act. Apostol. cap. 17. v. 28.*

¶ Sic ergo hoc templum Veri Dei, fuit IANI tamen nomine, nam Basconi, (quorum lingua antiquitus Hispaniæ communis fuit) Deum verum apellant IAVNGAYCUAN, quasi *Ianum primum* supremamque Deum, vt tradit *Garibay Zamall. d. tom. 1. lib. 4. cap. 4.*

† Qua propter hoc templum veteres adeo Augustissimum iudicarunt, vt in omnibus fere columnijs milliaribus computum ad Oceanum à IANO ET BAETE constituebant, vt erudite notat amicus, & conciuis meus *Petrus Diaz de Ribas tract. de las antigued. de Cordob. discurs. 4. fol. 31 & seqq.* † Et probatur irrefragabili testimonio ex duobus illis columnijs, quæ Ecclesiæ nostræ maiori eruptæ sunt anno Christi 1535. (nã ibi fuit templum IANI, vt postea dicemus) quæ nunc erectæ videntur, deauratis litteris in atrio prædictæ maioris Ecclesiæ, quarum altera scripta est, eo anno, quo Christus Dominus natus fuit, altera, eo anno quo passus est, quas refert *Ambros. de Moral. lib. 9. histor. cap. 1. & 2.* † Prima, quæ scripta est anno Natiuitatis Domini, qui fuit annus mundi 4053. Imperij Roman. 48. August. 34. Herod. 37. alias 40. Olympiad. 194. ann. 4. Vrbis cond. 752. Conss. Cosio Cornel. Lentul. & Galphur. Pisone Augg. anno Iul. 45. August. 29. sic se habet.

IMP. CÆSAR DIVI F. AVGVS. CONSS. XIII. TRIB. POTEST. XXI. PONT. MAX. A BAETE ET IANO AVGVST. AD OCCEANVM LXIIII.

Altera colúna, quæ scripta est anno mortis Domini, qui fuit annº mũdi 4086. Christi 34. Virgin. 49. Imp. Roman. 81. Tiber. Aug. 20. Philippi Tetrarc. 35. Cayphæ Pontif. 16. Præsidis Syriæ Pomponio Flacco 12. Iudææ procurante Pontio Pilato 8. Olympiad. 202. ann. 1. vrbis cond. 785. Conss. Seru. Sulpicio Galba, & L. Cornelio Sylla anno Iul. 78. Augg. 62. sic se habet.

IMP. CÆSAR DVVI AVGVSTI F. D. IVLI NEPOS AVGVSTVS PONTVFEX MAX. CONS. V. IMP. TRIB. POTEST. XXXVII. AB IANO AVGVSTO, QVI EST AD BAETIM VSQVE AD OCCEANVM LXIIII.

† In quibus quidem inscriptionibus templum huiusmodi Augusti nomine cohonestatum reperitur, non Imperatorum causa, vt voluit *Morales noster vbi supra*, quia antiquior est Imperatorum creatione, sed ob magnam tẽpli reuerentiam, & sanctitiam, quæ Augusta vocatur, vt tradit *Macbrob. lib. 3. Saturnal. cap. 3.* nam vt ait Ouid.

Sancta vocant Augusta Patres, Augusta vocantur.
Templa, Sacerdotes rite dicata manu.

¶ Postea tamen ex Arabum inuasionibus cum hoc celeberrimum templum solo æquarum fuisset, sub Abderramẽ, & eius filio Essem Regibus Cordubæ ex eius ruinis plusquã mille, & ducentæ columnę ex Iaspide viuo eruptæ sunt, ex quibus, & alijs Mezquitam maiorem construxerunt, ex anno Christi 787. quæ nunc Ecclesia maior est, vt tradunt *Garibay tom. 4. lib. 37. cap. 1. Morales lib. 2. capit. 20. & tract. de las antig. cap. de Corduba folio 122. Martin. de Roa in Sanctorali Maij 18.*

† Vnde probabilibus rationibus colligi potest, a tempore Tubalis Cordubæ templum fuisse veri Dei, eumque fuisse, quem postea Gentes sub IANI nomine venerarunt, & Arabes Mezquitam constituerunt; nam cũ Deus verus Ianus appellaretur, eius templum, non alibi fuit, quam vbi nunc Ecclesia maior est, nam ibi columnæ effossæ sunt, & eius computum à IANO, quod est ad BAETIM, fiebant, locum istum quasi digito monstrare videntur, *vt dixim dict. libr. 12. de spiritualibus anex. capitu. 15. ex num. 43.* † Nam templum

illud adeo flumio Bæti est contiguum, vt anno elapso 1622. cum eius Ponti arcus profundus per quem fluminis albedo procurrebat, corrosis fundamentis irrueret, in eius reparatione ictus operariorum, qui ad fundamenta pontis laborabant in templo exaudiebãtur, quod signum est contiguitatis, vt tradit *Franc. Villalpando, Tolet. in Matth. lib. 1.* † Quod adeo 21
fuit religiosissimũ, & venerationis celebre, vt religionis, & voti causa ex toto terrarum orbe ad eum confluxerant peregrini, non solum sub primordijs illis temporibus, sed sub Romanorum Imperio, & Arabum potestate, vt dicam *d. tom. 3. de Spiritual. ann. lib. 2. cap. 3. num. 47.*

22 ¶ Neque abs re est existimare templum istud fuisse vero Deo consecratum ex tempore Tubalis (quia nullus alius veri Dei cognitionem in nostros diffundere potuit) cum multis alijs Hispaniæ locis ab ipsius temporibus templa erecta fuissent vero Deo, quæ postea Gentes, Idolatria pellectæ, cum in eis nullum Idolum, aut simulachrum reperissent, eorum cultum ignoto Deo tribuerunt, quia verus Deus Gentibus fuit ignotus, Isaias capit. 15. *Tu* 23
es Deus absconditus. † Vt de Celtiberis, & alijs Hispaniæ populis in hæc verba testatur Strabo de situ Orb. lib. 3. *Celtiberi, & vicini sui in Boream habitantes cuipiam Deo, cuius nomen non extat, rotunda Luna, tempore nocturno, ante fores per omnes domos pernoctant, psaltus agitantes.* † De ara ignoti Dei apud 24
Gallos meminit *S. Martialis ad Burdigalens. cap. 3.* Arabes quoque coluisse ignotum Deum tradit *Lil. Girald. in hist. Deor. Syntag. 17.* † Græcos etiam aram ignoto Deo ha- 25
buisse testes sunt *Philostrat. Laertius, & Pausan. apud Cæl. Rhodigin. lib. 22 antiq. lect. c. 2.* necnõ D. Paulus, qui sic testatur apud D. Lucam in Actis Apostol. cap. 17. v. 23. *Inveni aram in qua scriptum erat* IGNOTO DEO, *quod ergo ignoratis colitis, hoc ego annuntio vobis.*

26 ¶ Fuit enim verus Deus Gentilibus non solum ignotus, sed etiam absconditus, abstrusus, occultus, tum propter ineffabile nomen Tetragrammaton, quam propter eius naturam imprærscrutabilẽ, Apostol. ad Timoth. 1. c. 6.
27 v. 16. *Lucem inhabitans inaccessibilem.* † Sic Athenienses sub nomine ignoti Dei verum Deum coluisse probat D. Hierony. lib. 1. contra Cresc. c. 29. *Sicut Athenienses quamuis extra Ecclesiam unum verum Deum colebant;* & epist. ad Roman. c. 3. *Nam sapientes Gentium, quod inuenerint creatorem manifeste id* Apostolus *cum Atheniensibus loqueretur ostendit*: & lib. 4. in Ezechiel. cap. 16. *Dei maiestatem obscure saltem Gentibus ijsdem incognitam non fuisse, vt erat Iudæis vtentibus Tetragrammato ineffabili nomine.* † Et quia verus 28
Deus est inuisibilis, in præscrutabilis, innominatus, ineffabilis, rectè sub nomine incogniti Dei à Gentilibus veneratus est, Clemen Alexand. lib. 1. Stromat. cap. 9. *Aram ignoti Dei per hanc enim honorari quidem per circumlocutionem à Græcis opificem Deum significauit.* † Romani itidem Deum, varum colue- 29
runt, sub nomine incerti Dei, vel ignoti, vt tradit *D. August. libr. 3. Ciuit. Dei capit. 12.* Nam de primordia vrbis hęc testatur Verg. Æneid. 8.

(Quis Deus incertus est) habitat Deus.

† De Hębreis idem arbitrati sunt Gentiles, 30
hoc est Deum incertum habuisse, quemadmodum de illis sic testatur Lucan. Pharsal. 2.

Dedita sacris
Incerta Iudæa Dei.

Quia cœli numen colere arbitrabantur, Iuven. Saty. 14.

Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

¶ Quare Hispani nostri, quia in veri Dei 31
cognitione persistebant, vt eam toto orbe diffunderent ex diuina prouidentia maioris orbis partem fundarunt, nam vt ait Tit. Linius lib. 28. *Hispania prima initia Prouinciarum.* † Asiæ enim Hispani veteres populos Ibe- 32
roscõdiderunt, & religionem, & leges dederunt, vt tradunt *Prisc. Grammat. & Dionys. Alexand.* Vnde Iberos colonias Hispaniæ appellat *Nicephor. lib. 8. cap. 34.* † Nam 33
Iberia dicta fuit Hispaniania, non ab Iberis Caspijs, vt alij arbitrantur, sed à Rege Ibero secundo post Tubalem Hispaniæ Rege, vt tradunt *D. Isidorus lib. 14. Etymol. cap. 4. D. Ioã. Bapt. Villalpando vbi sup. tom. 2. part. 1. capit. 27. pag. 15. Garibay tom. 1. lib. 4. cap. 6.* † Gal- 34
lia similiter, Alexia, & alij populi inter Rhodanum, & Pyreneos ab Hispanis conditi fuerunt, vt tradit *Seneca noster libr. de consolat. ad Albin. cap. 8.* † Ex quo illos Iberos appel- 35
lat Strabo Geograph. lib. 3. *Cum igitur tractus vniuersus extra Rhodanum, terramque inter Gallicos sinus arcta, tum à priscis vocitetur Iberia.* † Tunc ipsi, tum alij Galiæ populi 36
ab Hispanis leges acceperunt, nam Hercules Orolybius Hispaniæ rex ad Gallos perueniens eis leges dedit, & ad polytiam reduxit, ex quo Hercules Gallus dictus fuit, vt tradit *Cassaneus in Cathal. gloriæ mun. p. 1. consid. 58.* † Et Reges Galiæ ex commitatu Tolo- 37
sæ fœudatari fuerũt Regibus Hispaniæ, nã ex tunc eis fœudum dari cõsueberant, vt tradunt

Zu-

Zurita lib. 1. Annal. cap. 13. & cap. 20. Valdes de dignit. Regib. Hispan. capitul. 13. num. 44. fol. 161.

38 ¶ Sicilia ab Hispanis originem ducere gloriatur, ex quo Sicilia *Sicania* dicta fuit à Sicanis Hispaniæ accolis, qui adiacent propè Sicoris flumen, vt dixi *lib. 3. de Magis cap. 3. in append. ex num. 7.* † Et inter Friges Hispani veteres cum Dardano filio, & genero nostrorum Regum Troianum regnum condiderunt, vnde Troes *Dardani* appellati sunt, vt 39 40 tradit *Marc. Varro.* † Angliam similiter Hispani condiderunt, & coluerunt, vt tradit *Cornel. Tacitus in vita Iulian. Agricol.* & per eam Septemtrionales, in quibus Hiberniæ regnum vulgo *Irlanda*, & ex eo Scotia ab Hispanis ducit originem, vt docent *Hector Boeter; in hist. Scotor. Polydor. Vergil. hist. Angliæ lib. 3.*

41 † Quinimo, & aliæ Insulæ maris Mediterranei ab Hispanis originem trahere, eorumque colonias fuisse probant, *Valdes de Reg. Hispan. cap. 5. Madera de las excelen. de Espanã cap. 9.*

42 ¶ Africæ itidem magnos, & innumeros populos Hispani dederunt, nec non alias orbis regiones, vel primi cõdiderunt, vel coluerũt, leges, & religionem dederunt, nam Hispania, vt initia Prouinciarum, sic domina, & magistra, vt tradit *Puente obi sup. lib. 2. cap. 35. §. 1.* 43 *fol. 356. & lib. 3. cap. 3. §. 4. fol. 22.* † Italiæ tãdem multæ sunt vrbes, quæ à nostris originem habuerunt, ab illis nempe Hispanis, qui cum Hercule, & Atlante Italo Regibus nostris ad eas regiones se contulerunt, vt tradunt *Cato libr. de origin. Q. Fabius de aureo seuil libr. 1. Garibay lib. 4. capitul. 16. & 17.*

44 † Nam inter alias vrbes, quibus Hispani initia dederunt, Roma fuit orbis caput, cui non solum prima initia, sed etiam nomen posuerunt à Roma scilicet prædicti Atlantis filia, & Laucariæ mationæ Hispanæ, vt tradunt *Plutarch. in Romul. Pineda Monarch. Eccles. part. 1. lib. 2. cap. 17. §. 2. Garibay tom. 1. lib. 4.* 45 *cap. 18.* † Quia multis sæculis ante Romulum, & Remum, quinimo ante Æneæ in Italiam aduentum Roma fuit ab Hispanis prædictis condita, hauitata & nominata, vt de illius primordijs sic testatur totius antiquitatis, & moris maiorum armarium Vergil. Æneid. 8.

Tunc manus Ausoniæ, & gẽtes venere Sicanæ.

46 ¶ Sicani enim isti Hispani fuerunt, nam vt ait Dionys. Halicarnas. libr. 1. *Sicani tum eam tenuerunt*, Romam scilicet; *genus Hispanum, quod fugatum à Lyguribus paulo antea ibi habitare cæperunt.* 47 † Nam ante Hispanos hui usmodi nulla est memoria Romę fundatio ms, quia vcait Strabo lib. 6. *Ex quibus fuerũt Hispani, quos Eporus primus de barbaris ait istam insulam habitasse.* † Hispani enim vete- 48
res Sicani dicebantur, à flumine Sicano, vt his verbis testatur Tucidides Græcus libr. 6. (quem maximis laudibus extollit Cicero in Orator. lib. 10. cap. 1.) *Sicani primi demonstrantur hanc insulam* Romam nempe *incoluisse, atque vt ipsi prædicant omnium primi, quippe cum sint illius terræ indigenæ, sed veritas arguit eos Iberos esse oriundos à flumine Sicano.* † Siue malueris *Sicore*, qui transit propè 49
Leridam, quem hodie vocamus *Segre*, vt omnigena eruditione clarus testatur noster M. Anneus Lucanus Pharsal. lib. 4.

Super hunc fundata vetusta
Surgit Ilerda manu placidis præludituronde
Hesperios inter Sicoris non vltimus amnis.

¶ Vnde principio Hispanos veteres fa- 50
pientia, & prudentia claros fuisse, & in populis regendis, & rebus agendis ingenio maximo commendant *D. Aug. lib. 8. Ciuit. Dei cap. 9. Taican. Assyr. Orat. contra Græcos, Theodoret. lib. de Græcor. affect. Euseb. Cæsarien. libr. 1. præparat. Euang. cap. 1. & 2. Ionian. Pontan. in Anton. dial. act. 5. Cassan. in catbal. glor. mũdi p. 5. cõsid. 19. Amm. Marcel. li. 5.* † Eosq; 51
sapientia, & prudentia non inferiores fuisse Græcorum philosophis, & Druydibus Gallorum testatur *Cicero in Thuscul. qq. lib. 5. Diogen. de vitis philosoph. lib. 1.* Et Sacerdotibus Ægyptijs non posponit *Herodot. lib. 1. & 2.* Chaldæis Assiriorum, *Sixtus Senens. in Bibliot. lib. 2.* Brachmanibus Indorum, *D. Hieron. ad Paulin.* qui omnes apud antiquos sapientiæ viam sternerunt, vt dixi *supra hoc lib. 1. cap. 1. ex num. 3.* † Ingenio illustres nauiga- 52
tioni, & nouis rebus inuestigandis Hispanos veteres insignes fuisse testantur. *Tit. Liuius aburbe cond. lib. 22. c. 21. Plin. li. 2. c. 27. Aul. Gelius lib. 1. noct. Attic. c. 22. Iustin. hist. libr. 44.* † Iudicio, & grauitate eos commendat his 53
verbis Plin. Iun. epist. ad Prisc. li. 2. *Scis quod iudicium Prouintiæ illius*; Hispaniæ scilicet, *Scis quanta grauitas*, vrbanitate laudat, *Diodor. Sicul. lib. 6. c. 9.* Constantia in reb' aduersis, *Val. Max. lib. 6. c. 6.* animo ad magna agredienda, *Ptol. in quadrip. hist. p. 1.* Ex quo omnium nationum emulam dixerunt, *Cicero in Orat. lib. 2. Val. Paterc. in hist. Rom. vol. fin.*

¶ Sed aliqui ex Hispania populi ferocita- 54
te, & barbaria ab alijs notantur, vt de Asturibus, & Gallecis, & Vasconibus in hæc verba testatur Strabo Geograph. li. 3. *Agrestis autẽ eorum immanitas, non solũ ex ipso bellãdi vsu, verum etiam ex alia locorũ longitate prouenit.*

de Cantabris, Trogus Pompe. lib. 44. *Populumque barbarum, ac ferum ad cultiorem vitæ vsum traductum in formam Prouincia redegit.*

55 † Veteres illos Hiſpanos, quos tot, tantisq; laudibus omnes extollunt, agreſte vita, & inmanitate damnant *Cœl. Rhodigin. lib. 18. antiquit. lect. cap. 21. & 22. Zuinger. in Theatro vitæ humanæ vol. 2. lib. 2. pag. 298. Teſtor. in Officin. tom. 1. tit. de diuerſ. morib. fol. 370. &*

56 *372.* † Quorum omnium conuitia in noſtros, & alia addens in hæc verba teſtatur Ioan. Mariana de rebus Hiſpan. lib. 1. capit. 6. *Veteres Hiſpani moribus fuere rudes ſane, & ſine more, feris propriora, quam hominibus ingenia —, ſecreti etiam inter tormenta tenaces, inquieto animo, corporum celeritate maxima, dediti religionibus, à ſapientiæ ſtudio abhorrentes, tametſi ingenio maximo, quod trãſlati in alias Prouincias declarant.*

57 ¶ Quæ de tota Hiſpania ſuſtineri nequeũt; nam licet Galleci, Aſtures, Vaſconi, & Cantabri propter terratum aſpetitatem minus culti reperirentur, qui ad hunc Hiſpaniæ tractũ commorabãt, quod ad Bætim eſt, dictum *Turdetaniam*, polytiæ, & ſcientijs à primordijs adeo valebant, vt à ſex millibus annorum ſapientiæ volumina, & leges verſibus ſcriptas reperiſſe teſtatur idem Strabo d. lib. 3. *Hi inter Hiſpaniæ populos ſapientia putantur excellere, & literarum ſtudijs vtuntur, & memorãda vetuſtatis volumina habent, Poemata, Leges quoque verſibus conſcriptas à ſex annorum*

58 *millibus.* † Strabo autem vixit ad tempora Auguſti cœſaris, cuius ipſe miles fuit, vt teſtatur *Xenophon in Geograph.* & ita cum à ſexmilibus annorum leges, ſapientiæ, & philoſophia, & poeſiæ volumina habuiſſe teſtetur, à Tubalis tempore ea videntur attigiſſe, vt dixi *d. lib. 3. capit. 13. ex 25. Valdes de Regib.*

59 *Hiſpan. cap. 5. num. 8. fol. 50.* † Nam cum anni illi ad inſtar Ægyptiorum ex quatuor menſibus Lunares ſinguli conſtarent, ſexmilia illa annorum conſtituunt duo millia ex noſtris, & ſic leges illas Hiſpanorũ, & ſapientiæ, & philoſophiæ volumina antiquiora fuiſſe, quam Legem Domini, quæ data eſt Moyſi in Syna ante natum Chriſtum 1432. probant *Thom. Maluenda de Antichriſt. lib. 1. cap. 25. Ioan. de la Puente tom. 1. de las Monarch. lib. 3. cap. 21. Peñaloſa de las excelen. de Eſpana, excel. 2. c.*

60 *2.* † Ideo ruditas illa, & ferocitas Hiſpanorũ veterum, neutiquam vitio genti noſtræ, ſed ætati illi tribuenda eſt, vel malitiæ: nam nationes aliæ alijs barbaræ viſæ ſunt, ita, vt Athenienſes, qui ſapientiæ, & eloquentiæ culmen tenuerunt, à rudibus Scythis barbari appellati ſunt, vt tradit *Laertius lib. 1. de vitis philoſoph. cap. 9.* † Quemadmodum Græci omnes 61
nationes barbaras appellabant, vt poſt Homerum Platonem, & alios teſtatur *idem Strabo lib. 14.* Et Plautus ſæpe ipſos Latinos barbaros appellat, vt notat *Lambin. ad illud proloq. Aſinar. Marcus vertit Barbarè.*

¶ Pluſquam mille annos antequam Græ- 62
cia Philoſophiam profiteretur, Hiſpani noſtri Philoſophi fuerunt inſignes, & Iuris periti: adeo vt innumeris annis priuſquam apud Gallos, & alias nationes ſcientia aliqua fuiſſet, apud nos Hiſpanos, præſertim Cordvba maxime enituit, vbi publicæ ſcholæ fuerunt, vt probant *Ioannes Annius lib. de Regibus Hiſp. & comment. ad Xenoph. lib. 1. Valdes d. cap. 5. num. 8.* † Ex quo alias nationes in ſui 63
communicationem, ſiue admirationem allexit, ita vt Oſyris Rex Ægyptius trecentos, vel cerciter annos poſt diluvium, in Hiſpaniam venit, & eius ſapientia imbutus eſt, ex quo appelatus eſt Serapidis, Dionyſius Pluton, Ammon, Iupiter, Pan, & alia ſapientum nomina vt tradunt *Diodor. lib. 1, cap. 2. Paente vbi ſup. lib. 3. cap. 28. §. 3. fol. 177.* † Hercu- 64
les Oroſybius eius filius Hiſpaniæ rex adeo ſapientiæ, & Iuriſprudentiæ excellens fuit, vt non ſolum Hiſpanis noſtris, ſed Gallis etiã leges dederit, vt tradit *Steph. Forcatul. de Gallor. Imp. lib. 2.* † Ex quo eum Herculem Gal- 65
lum dixerunt, eo quod Gallos ad melioris vitæ normam redigeret, vt tradit *Lucian. in Herc. Gallum*, cum rex Hiſpaniæ fuiſſet, vt probat *Veroſius antiquit. lib. 5. Pomp. Mela libr. 3. cap. 6. Diodor. lib. 6.* † Et antiquiſsimi Re- 66
ges noſtri Heſperus, & Atlas, & Gorgoris, & eius nepos Abiris ſapientes, ac prudentes fuerunt in legibus condendis, & reipublicis moderandis, vt tradunt *Trog. Pompeus libr. 44. Garibay lib. 4. cap. 29. & 30.* † Nec alij 67
quã plures Hiſpaniæ Reges ſapientiæ, & prudentiæ preſtantes fuerunt, nam literarum autorem, & inuentorem Argantonium Hiſpaniæ Regem tradiderunt *Tullius Auſonius, & alij apud noſtrũ Amb. de Moral. tract. de las antigued. capit. de Cordob. fol. 107. Garibay libr. 5. cap. 3. tom. 1.*

¶ Nec modo apud Reges, aut intra priua- 68
tos parietes Hiſpanorum ſapientia dilituit, ſed in alios ciues, & in alias Prouintias diffuſa adeo ſcientia, & ſapientia eorum propagata eſt, vt in ſola Roma tot, ac tanti Imperatores, & Conſules, alijque Magiſtratus ex Hiſpania fuerint, vt ex anno Chriſti 98. vſque ad ann. 195. Imperium Romanum ab Hiſpanis non ſit digreſſus. † Nam Hiſpani fuerunt Ro- 69

mani

mani Impp. Coccius Nerua, Marius Vlpius, Traianus, Ælius Adrianus, Marcus Antonius Pius, Marcus Aurelius Cõmodus, Antoninus, Publius, Helicius, Pertinax, Thodosius Maior, vt tradunt *Fr. Ioan. de la Puente d. lib. 3. c. 3. Steph. Garibay tom. 1. lib. 7. c. 13. 14. 15. 16.* 70 *17. & 18. & alij quam plures.* † Philosophi autem Oratores, & Poetæ, præter Pomponium Melam, Fabium Quintilianum, Rufum, Festum Auienum, Syluni Italicum, Columellam, Martialem, innumeri alij fuerunt, nam CORDVBA sola pluresalios peperit, quam ex Roma triunfante oriuntur, vt tradit *Cicer. in Oratore.* 71 † Cordubenses enim fuerunt Trogus Pompeus Romanorum Imper. Lucius Annæus Seneca Philosophus Stoicius Neronis præceptor, & D. Pauli Apostoli familiaritate deuictus, diuitijs, sapientia, & animi constantia præclarus. Alter Senecà, qui Tragicus dicitur, Annæus Mela, Marcus Lucanus, Annæus Florus, Fabius Seneca, Sextilius Hena, & alij quam plures, qui Romæ Imperia, Consulatus, Præturas, & dignitates gesserunt, ita vt de illis dicere valeat Claudianus in laudibus Serenæ vxor, Stelic.

Nã alias gentes, quas fœdere Roma recepit
Aut armis domuit, varios aptauit in vsus
Imperij, &c.
Sola nobum Latijs vectigal Iberia rebus
Contulit Augustos, fruges, æraria, miles,
Vndique conueniunt, totoq; ex orue leguntur
Hæc generat, quæ iuncta regant.

72 ¶ CORDVBAE autem fere omnes originem dicunt à Marco Marcello Consule Romano, quid vixit anno nono post cẽtesimũ ante natum Christum, eamque fundasse tradũt *Strabo Capadocius in Geograph. li. 3. Ferd. Nuñez dictus Commendatarius Græcus in Labyrinth. nostri Ioan. de Mena copl. 124. Amb. noster Morales in hist. Hisp. lib. 7. c. 4. Steph. Garibay Zamall. in comp. hist. tom. 1. lib. 6. c. 20. &* 73 *alij.* † Qui omnes in manifesto errore sunt prolapsi, nã CORDVBA multis sæculis ante Marcellum Consulem fuit, condita à Tubale filio Iaphet, nepote Noe, qui primum in dispersione Gentium ad Hispaniam aduenit, & multas vrbes condidit, & appellauit, ex suo, & suorum filiorum, & nepotum nomine, vt dixi *tom. 3. de Spiritualibus anex. libr. 2. capit. 4. ex num. 7.* 74 † Nam CORDVBAM probabile est fuisse veterem illam vrbem, quam prope Tharsim fuisse his verbis meminit Hermes Trismegistus, qui vixit post diluviũ ann. 300. *Hispaniæ Vrbes Tbubala, & Tharsis, &c.* 75 † Nã Tharsis vrbs prope CORDVBAM in Arabum invasione reperta est, quã ipsi solo æquarunt, eo quod munitissima esset vrbs, quæ multo tẽpore eis restitit, *et narrat noster Rasis Almanzor in hist. einsdem cladis*, quem referunt, *Regij Chronographi Ambros. Morales tract. de las antigued. & Fr. Ioan. dela Puente tom. 1. delas Monarch. lib. 3. c. 6.* † Ex Thubala dicta est 76 Thula, apud veteres, nam illam in vltima terrarum posuit noster Seneca in Medeã v. 374. *Nec sit terris vltima Thule*, Vergil. Georgic. 1. *Tibi seruiet vltima Thyle*, quam licet Thule, & Thyle (quæ vnum, & idem nomen sunt, 77 facta differentia ex æquinocatione υ+ιλόν) Islandam aut Scandiam in Regno Scotorum constituant *Plin. li. 2. c. 75. & li. 4. c. 16. Pẽp. Mela lib. 3. c. 3. Solin. c. 24.* † Verius est in Hispania fuisse, non solum ad Herculis columnas, 77 ex quo Gadem pro Thule emendarunt *Boter. in relat. Vniu. vol. 2. p. 1. Herrera in hist. gener. Indor. decad. 1. lib. 1. c. 1. D. Greg. Lopez Madera delas excellent. de Esp. c. 9. D. Ioan. Solorzano Pererra lib. 1. de iure Indiar. c. 12. n. 89.* † Sed in hoc Hispaniæ tractu, quem Elysẽũ, & 78 Tertesiũ veteres dixerunt, nã pro vltima terrarum habitus est, Homer. in Odys.

Elysium ad campum summas telluris ad oras
Auso. *Cõditerat, iã solis equos Thartesia Calpe*

¶ Post Gentium autem dominationem TVBALA 79 dicta est CORTVBALIS, vel quia in ea totius Imperij robur constituisset, vel quia eã præ cęteris habitasset, vel eam dilexisset, postea CORDVBAM, *vt accepi à genitore meo D. Michaele Hieronymo Torreblãca, qui ex magna ingenij acumine prudens appellatus est*, Nã vt ait Dñus per D. Matth. c. 6. *vbi est thesaurus tuus ibi est cor tuũ.* † Ex quo Neptunus vo 80 catur לב *Lebiã*, idest *cor maris*, quia eius princeps fuit, vel quod eo gauderet, vt tradit amicus meus *D. Bern. Aldrete lib. 3. de las antig. de Esp. cap. 6.* Nam multæ sunt Hispaniæ vrbes, qui à Noe, Tubala, Iaban, Tharsis, & alijs eius nepotibus nomina receperunt, vt tradunt *Ocampo lib. 1. c. 6. Gariby tom. 1. libr. 4. c. 5. Ribera in Ion. c. 1. n. 7. & 8.*

¶ Neque obstat CORDVBAM principio 81 hinc fundatam non fuisse, sed in loco dicto *Cordoba la vieja*, ab hac ciuitate dictans mile passuum, in radicibus montis Marianæ, vulgo *Sierra morena*, prope Monasterium S. Hieronymi vt tradunt *Ambros. Morales in hist. Hispan. lib. 7. cap. 31. Steph. Garibay lib. 6. cap. 20.* † Quia locus ille non est capax tantæ ciuitatis 82 yt illa fuit à principio, *vt tradit præceptor meus Mat. de Roa libr. de Cordub. in Betic. princ. c. 6.* Nec ibi aliud fuit, quam Castelũ seu castrum conditum ab Abdenrramen Rege Cordubæ, vt tradunt *D. D. Alfons. X. sapiẽs*

cognominatus in hist. General. p. 3. c. 19. D. Roderic. Archepisc. Tolet. cap. 30. & 46. Petr. diaz de Ribas d. discurs. 2. † Nec minus obstat supra relatorum authoritas, qui asserunt CORDVBAM opus fuisse Consulis Marcelli, quia eo quod illam publicis ædificijs, & honoribus ampliasset conditor appellatus est, nam ad eius petitionem Senatus CORDVBAM fecit Coloniam patritiam primam quidem Prouinciarum, Strabo lib. 3. *Eam ab initio habitauerunt Romanorum, & indigenarum viri delecti, nam prima hæc ipsos ad locos est demissa colonia.* † Nam Semiramis, & Romulus, eo quod illa Babyloniam, hic vero Romam muris cinxissent, earum cõditores appellati sunt, vt dixi in *Epitome de Magia lib. 3. c. 3. in Appendic. ex n. 8.* & mea verba de ferans, meo nomine supresso, *Cabreros de Auendaño lib. 2. de Metu c. 30. ex n. 8.* Ianus, Saturnus ante Romulum, Vergil. Æneid. 8.

Hanc Ianꝰ pater, hãc Saturnus condidit vrbẽ.

¶ CORDVBA autem quia à Tubale condita, & habitata fuit, in tãtum totius Hispaniæ vlterioris prouinciæ cuasit fastigium, vt eius caput semper existimaretur, non solum prisco illo sęculo, sed post Romanorum dominationem, nam Imperator Iulius Cæsar, siue Hircius in hęc verba testatur, de bello Hispan. lib. 1. *Erat per id tempus Sextus Pompeius frater, qui cum præsidio* CORDVBAM *tenebat, quod eius probinciæ caput existimabatur.* † Vt sic merito facta mentione de Toleto, Hispali, & alijs Hispaniæ nobilissimis, & antiquissimis vrbibus, nullam earũ (præter CORDVBAM) eius Metropolim appellet Claud. Ptolomeus, (qui vixit ad tempora Antonini Pij) in Geographia libr. 1. cap. 4. ΚΟΡΔΥΒΑ μητροπολις CORDVBA METROPOLIS. † In quam sententiam veniunt Thucidides libr. 6. *Colonia beneficio affecta, honore Metropolim suam prosequitur, nempe vt parentem filiæ,* & Rex noster D. Alfons. in hist. Gener. fol. 410. *La Ciudad de Cordoua, à quien llama la historia Patricia, es Padrona delos otros pueblos de Andalucia.* Roa vbi sup. c. 1. 2. 3. 4. & 5.

¶ Qua propter dicendum est CORDVBAM vt Hispaniæ caput ab illis priscis temporibus Religione, & sapientia omnibus alijs præcelluisse, nã vt ait Steph. Garibay in Compend. hist. tom. lib. 4. c. 1. *Tubal encamino sus gẽtes a la lei natural, enseñoles à adorarvn solo Dios verdadero, &c.* Flor. Ocamp. lib. 1. c. 4. *Enseñoles los secretos de la naturaleza, el mouimiẽto de los Cielos, la Musica, la Geometria, con la Filosofia moral, dioles reglas, i leies razonables escritas en verso.* † Vnde illius, & posterioris à Tubalis sæculi, eius successores sapientes, & Religiosi fuerunt, vt Iberus eius filius, Brigus nepos, Osyris, Orõ Libius, Hesperus, Atlas, Gragoris, Auiris, & alij ex antiquis illis Hispaniæ Regibus, vt tradunt *Flor. de Ocampo d. lib. 1. cap. 5. 7. & seqq. Steph. Garibay d. lib. 4. cap. 7. & seqq. vsque ad cap. 20.*

¶ Fueruntq; alij quã plures Hispaniæ Philosophi, ex quibus apud omnes Orbis nationes sapientia propagata est, nam Mercurius Trismegistus nepos prædicti Atlantis, vt testatur *Horat. lib. 1. Carmin. Od. 10.* Hispanus fuit, qui Egyptios, Babylonicos, & Persas docuit, & ipsos Græcos, vt Musæũ, Linum, Taletẽ, Solonem, Pythagorã, Socratẽ, & alios, quos ab Ægyptijs, Chaldæis, Hębreis, atque Hispanis, (quos barbaros appellabãt) scientias didicisse tradunt *Eusebius de præpar. Euang. lib. 10. c. 1. 2. & 3. Eugubin. de perẽni philos. lib. 1. c. 25. & lib. 2. c. 1. & 4. Ferd. Nuñez dictus Cõmẽd. Græcus ad nr̃um Ioan. de Mena in Laberynth. copl. 117.* † Argantonius ex nostris Regibus primus literas adinuenit, vt tradit *noster Morales in Antiq. ad c. 31. de Cordoba fol. 107.* nã vt ait idẽ Ocamp. d. lib. 1. c. 9. *En* ESPAÑA *vbo las primeras letras, i sabiduria del mundo muchos años antes, q̃ los Griegos entẽdiessen, q̃ cosa fuesse ciencia, ni supiessen escrebir.* Garibay d. lib. 4. c. 4. *Segun algunos autores estrangeros los primeros q̃ tuuieron ciencias fueron* ESPAÑOLES. † Aristoteles Philosophiæ princeps, natus CORDVBÆ in Græciã profectus, Socratis auditor, & Alexandri Magni præceptor fuit, vt tradũt *Ioan. de Mena (sui sæculi fœnix) in coronat. March. Sãtil. ingl. cop. 37. ex Plin. in natur. hist. & Luc de Tui in Chron. Steph. Garib. d. tom. 1. lib. 5. ca. 8. Mars. Enciso in Geograph. ad D. Carol. V Imp. fol. 34. Mart. de Roa, de Cordub. in Bæthic. princip. cap. 4.*

¶ Tanta enim fuit Hispaniæ sapientiæ apud omnes habita, vt aliarum nationũ Philosophi eius gratia in Hispaniam se contulissent, vt Osyris Ægyptius Rex, Lycurgus Spartarum Legislator, qui ex nostris legibus à Tubale traditis, suas composuerunt, vt tradit *F. Ioã. de Pineda in Monarch. Eccles. lib. 3. c. 34. §. 4.* † Dionysius Thebanus, Orpheus, Homerꝰ, Hesiodus, vt tradit *Strabo de situ Orbis lib. 1. & 2.* Vlyses patriam negligens cum scientiæ amore varia peregrinasset loca, vt tradit *Casiod. variar. li. 1. epist. 39.* ad Hispaniã venit in qua Olysiponẽ in Lusitaniã cõdidit, Solin. li. 36. *Vlysipo à Vlysse conditũ*, Strabo li. 3. *Hispaniæ vrbs Vlyxea.* † Artemidorꝰ, Posidoniꝰ, & alij quã plures, nec nõ Apolon. Thyaneꝰ, cuius

sapientiam, & prodigia scripsit *Philostratus*, & memorat *D. Hieron. in prolog. Bibliæ* scientiarum studio Hispaniæ venit ad tẽpora Neronis vt tradit *Morales lib. 9. c. 16.*

96 ¶ Ex Latinis Polybius Magalopolitanus insignis Philosophus, Magister, & socius Scipionis Africani, qui cum eo in Hispaniam venit, & eius historiam contexit, vt tradunt. *Valer. Paterculus libr. 1. Plutarc. in apophtegm.*

97 *Plin. lib. 5. c. 1. & lib. 8. c. 16.* † Apoleus itidem, qui vniuersum pene orbem ad conquirendos Philosophos perlustrauit, qui vsque ad Hispaniam venit se nihil scire dictitauat, nam in ea maxime a suis Philosophis omni sapientia imbrutus fuit, vt tradit *D. Hieron. ad*

98 *Paulin.* † Asclepiades Mirlianus similiter in Hispaniam venit, & presertim in Turditaniã quam nunc dicimus *Andalucia*, vbi celebres scholæ fuerunt, maximè Cordubæ, in quibus Philosophia imbutus, eam alijs postea dictauit, & scripsit librum in laudem Turditanorum, vt meminit *Strabo d. lib. 3.* † Marcus Sempronius dictus Turditanus iudex in controuersia Scipionis, vt tradit *Moral. lib. 6. capi. 11.* Caton Censorinus, Plinius secũdus, & alij quam plures, vt refert idem *Moral. lib. 8. cap. 7. & lib. 9. cap. 22. & alij.*

99

¶ Quare Hispaniam præ cæteris Prouincijs sapientia præcelluisse credendum est, & eo maximè quia est præcipua Christi Domini maioratus, promissus à Patre Æterno, Ps. 2. *Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.*

100

101 † Nam Hispania pro vltima terrarum meta habita fuit, tam apud sacros authores, *Isaiæ cap. 49. v. 12. Ezechiel. cap. 48. v. 17.* quam prophanos, *Pindar. in Nemæis, Plin. lib. 2. cap. 67. & in proem. lib. 3.* Nam vt ait Homer. in Odyss. *Elysium ad campum summas tellvris ad oras.* † Ex quo multis sæculis ante Christum

102 natum, eius salutem credentes, & insignum eius confessionis Hispani nostri veteres in bellis ad victoriam, pro signo, crucem portabant, quam postea Imperatores Romani (Hispania subacta) in Labaro vsi sunt, vsq; ad Constantinum, vt testãtur Theodosius, & Honorius Impp. *in C. Theod. l. 2. tit. 7. lib. 14. Tertul. in Apolog. c. 16. Cas. Varon. Annal. tom. 1. ann. 332. & tom. 4. ann. 362. Vald. de Reg. Hisp.*

103 *ca. 15. n. 15.* † Quare in Christi Domini natiuitate in signum confessionis Trinitatis, tres Soles in Hispania visi sunt, vt tradunt *Plin. lib. 2. cap. 31. D. Thom. p. 3. q. 36. art. 3. Paul. Orosius lib. 6. capi. 9. Iul. Obsequens de prodig.*

104 *cap. 128.* † Vnde Hispaniæ conuersio, vt præcipuam Christi hæreditatem Apostolis omnibus demandata fuit Act. Apost. cap. 1. *Eritis mihi in testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ.*

105 † Et ita Prouinciarum omnium prima Hispania Christi fidem recepit, vt docet Flau. Dexter. Orientalis Imperij præfati prætorio in Chron. omnimodæ histor. anno Christi 36. Romæ cond. 787. *Hispania prima Prouinciarum mundi post Iudæam, Galilæam, & Samariam in partibus Occidentalibus Christi fidem amplexa est.*

106 ¶ Quare Apostoli, vt præceptum Christi exequerentur post diem Penthecostes, quo Spiritum sanctum acceperunt Prouintias sibi sortitos D. Iacobum Cæbedeum Hispaniam obtigisse, & ad eam venisse, multosque ad fidẽ reduxisse, probant *Pontifices Innocent. II. Leo III. Calixtus II. in Bullis suis hac de re editis, & Concil. Bracharens. ann. 400.* † Papæ

107 enim authoritas in definiendo maior est, quã authoritas Sanctorum, *gloss. in capit. delebilis dist. 20. Bald. in l. rescripta C. de precib. Imp. offerend. num. 7. Felin. in cap. quæ in Ecclesiarum de constit. n. 29. Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 3. numer. 2.* † Comprobant præterea

108 Reges nostri, quorum testimonium omnem humanam fidem superat, qui asserunt D. Iacobum Hispaniæ venisse, *D. Ramirus I. qui ex verbis Apostoli id se audiuisse retulit anno 402. D. Alfons. Magnus Era 862. D. Ordoñ. II. Era 957. D. Sanch. I. Era 962. D. Ramir. II. anno 932. D. Alfons. VII. anno 1019. D. Alfons. IX. ann. 1188. D. Ferdinandus cognomento Sanctus anno 1232. D. Ioan. II. Aragonum anno 1459.* † Docent itidem Patres,

109 & Historici, *D. Isidor. libr. de ortu, & obitu Patr. cap. 71. D. Hieron. in Isaiam lib. 10. cap. 34. Flauius Dextr. D. Hieron. familiaritate deuinctis, vbi sup. anno Christi 36. Iulian. Petrus Archipresbyter. S. Iustæ in Chron. n. 26. Aduers. num. 42. Bergomens. in Suplem. Chronic. lib. 8. cap. 43. Naucler. in Chron. ann. 44. Genebrard. lib. 3. Morales, lib. 9. Hisp. hist. ca. 7. Mariana lib. 4. cap. 3. Garibay lib. 7. cap. 3. Zurita tom. 1. lib. 1. cap. 44. Cassan. in Catal. glor. mundi p. 3. consid. 29. Valdes de Regib. Hispan. cap. 6. num. 8. & seqq. D. Ioan. Velasco Magnus Castellæ Comestabilis lib. de ea re edito D. Solorzano de Iure Indiar. lib. 1. capit. 14. ex num. 34. Maluenda de Antichrist. libr. 3. capi. 6. Puente lib. 2. capit. 14. Franc. Iodar, Castellus Ramirez, Castella Ferrer, in specialibus huius rei tractatibus.*

110 ¶ D. Petrus itidem Apostolorum Princeps, & totius Ecclesiæ militantis caput in Hispaniam venit, vt Prouinciarum primam,

& excellentiorem, quæ Christi fidem susceperat, vt tradunt *Metaphrast. tom. 3. quem sequitur Gelasius in notis ad Martyrolog. Febr. 12. D. Clemẽ. Roman. epist. 1.* (qui D. Petri fuit socius in hac peregrinatione, vt tradit *Iulian. vbi sup. num. 60*) *D. Innocent. PP. I. epistol. ad Decent. Episcop. relatus à D. Solorz. d. libr. 1. c. 14. num. 37. pag. 182. Flau. Dext. in Chron. ann. 50.*

111 † D. Paulus Doctor Gentium in Hispaniam limiliter venit ad prædicationem Euãgelij, vt constat ex eius *Epistol. ad Rom. cap. 15. cum traditis ibi à Lorinon. 9 D. Chrisosto. tom. 2. ad Timot. 2. D. Athanas. & alijs relatis à Pamelio super Tertul. lib. contra Iudæos cap 7. schol. 41. Flau. Dexter proxime relatus, anno Christ. 64 Iulian. Petrus vbi sup n. 63. Cæsar Baron. tom. 1. ann. 61. & in Martyrolog. Mart. 22. Maluend. de Antichris. lib. 3. cap.*

112 *6.* † Nec non Aquila Ponticus, (de quo fit mẽtio in *actis Apostol. cap. 18.*) in Hispaniam venisse, his verbis testatur Flau. Dexter. anno. 70. *Heraclicæ in Hispania prædicat S. Aquila Ponticus missus ab Apostolo D. Paulo in Hispaniam, prædicationis causa.*

113 † Et alij innumeri ex fidelibus Hebræis, qui Hierosolymis igne, & ferro persequebantur in Hispaniam venisse probabile est, nã vltra quindecim mille vna vice in ea migrasse narrat *Puense vbi supra lib. 2. cap. 33. §. 1.*

114 ¶ Hispani enim primi fuerunt, qui fidem Catholicum susceperunt, post Christi Domini mortem, nam Centurio, qui Christo moriente conuersus fuit *D. Math. c. 27. v. 54* Hispan⁹ fuit, vt his verbis testatur Flav. Dext. anno, Christ. 30. *C. Oppius Centurio Hispanus credidit Christo moriente in cruce*, & Paulo post. *Primus hic Centurio Hispanus credidit, qui fuit ciuis Romanus baptizatus à Sancto Barnaba, factus tertius Mediolanensis Episcopus.*

115 † Et in Prouintijs primis, qui Catholicam fidẽ receperunt, Hispani fuerunt, & primi, qui in honorẽ Christi Domini, & eius sacratissimæ matris MARIA Ecclesias struxerunt, vt dicam *tom. 3. de Iure Ecclesiast. lib. 7. cap. 4. ex n.*

116 *3.* † Et post susceptam fidem, nulla ex Prouintijs magis retinuit, nã barbarorum, hæreticorumq; incursibus infestata ab erroribus Hispania nostra immunis semper perstitit, nam, vt ait Eminentissimus Cardinalis Cæsar Baronius tom. 7. Annal. Ecclesiast. ano 563. *Hoc plane sibi laudi vendicat Eccles. Catholica in Hispania, vt non ab erroribus tantum, sed à superstitionibus esse voluerit suos immunes.*

117 † Nam licet dominaretur à Gottis, Vvandalis, Visegoris, Alanis, Sueuis, Syligis, & alis barbaris nationibus, & hæretis, & Mahumetanis, nunquam Hispania nostra in eorum consentit erroribus, vt probant *Zurita libr. 11. Annal. cap. 1. Valdes de Regib. Hisp. cap 6. ex. n. 4. & cap. 7. ex n. 2. & 69. & cap. 8. ex n. 12. & cap. 19. ex. n. 34.*

¶ Et quod magis mirandum est, quod cũ 118
subactæ gentes semper à victoribus religionem, sapientiam, & polytiam suscipiant, Hispania nostra tantũ afuit plane, vt à Barbaris nationibus dominata, eorũ erroribus nõ contaminaretur, verum eos ad verã religionem sapientiam, & polytitiam reduxit, vt tradunt *Iornan. de rebus Gotticis lib. 1. Valdes de Regibus Hispaniæ c. 9. ex n. 20. & cap. 10. n. 16. & c. 19. n. 34. Puent. d. libr. 3. c. 13. Peñalosa d. excellent. 4. c. 3.*

119 † Sisibutus enim Gottorum Rex ab Hispanis sapiẽs, & Christianus fact⁹ est. Hermenegildus Regis Leouigildi Visegotthorum filius sapientiæ, & Martyrij pálma adeptus fuit. Rechardus, Vuamba, Pelagius, & alij quam plures Reges Hispanorũ, ex eorum commertio veram sapientiã, & Religionem susceperunt, vt tradunt *D. Isidorus in historia Gotgorum lib. 1. Valdes d. cap. 9. ex n. 23. & cap. 16. num. 15. Puente, & Peñalosa vbi supra.*

120 † Vnde Beata Virgo Maria, Hierosolymis viuens ad conuestãdum aduentum D. Iacobi, & eius doctrinam Cæsaraugustæ visa apparuit, columna insistens, quẽ in loco Apostolus Ecclesiam præclarissimam ædificauit, in tanti miraculi testimonium, aliasque eiusdem Virginis Hispaniæ primas Ecclesias ædificarunt D. Petrus, & D. Paulus, quarum vna insignis fuit cum simulacro dicto de *Atocha* quasi *Anticchia*, quod in illustri Prædicatorum conuentu Matriti asseruatur, vt tradunt *Caro, & Vuar ad Flauium dextum ann. Chaisti 70. Puente vbi supra lib. 2. capi. 9. §. 3. Valdes cap. 6. n. 4.*

¶ Et post Apostolos primi Theologi His- 121
pani fuerunt, nam Diuus Heroteus Magister primæ Thhologiæ, quæ in Græcia maxime viguit, Hispanus fuit, conuersus à D. Paulo, dum Hispamiæ esset, & in Græciam profectus præceptor fuit Diui Dionysi Areopagitæ, vt testatur ipse *D. Dionysius lib. de diuin nomin. cap. 2. Puente vbi supra, lib. 1. c. 7. §. 3. fol. 41. & cap. 10. §. 3. fol. 60.*

122 † D. Osius Cordubensis Episcopus, qui Arri tempestate vexillum fidei confessionis aduersus impietatem erexit, ob sapientiam, & animi candorem sedis Apostolicæ Legatus præfuit Concilijs Generalibus Illiberitano, Niceno, Alexandrino, & Sardinensi, quem immerito cõcines sui diffamarũt, nam sanctè, & piè vixit, & in pace quieuit, vt tradunt *D. Athanas. Apolog. 2. lib. 3. cap. 5. &*

lib.10.ca.15. Nicephor.lib.9. cap.31. D. Aug. lib.1.contra Parm. capi.7. Cæs. Varon. in Annal.tom.2.anno 324. † Et primum Concilium
123 post Hierosolymitanum (quod ab Apostolis conuocatum fuit) Illiberitanum est, celebratum Hispanię in culmine montis Iliberæ, vulgo *Sierra Eluira*, prope Illipulam, vbi nunc *Granata* est, in quo D. Osius pro Summo Pontifice præfuit, Era Cæsaris 362. quæ fuit annº Christi 334. vt tradit *Garsia de Loayſa D. D. Philippi II. Regis Catholici præceptor, in Recolect. Concilior. Cardin. Varon. vbi prox. d. anno 324.* † Multaque alia Concilia Hispaniæ
124 celebrata sunt Toleto, Cordubæ, Bracharæ, & alijs ciuitatibus, tam sub Romanorum, & Gotthorum, quam Arabum dominatione, sed temporum iniuria perierunt, ex quibus tantum extant *Toletana Concilia XVII. Bracharēſ. III. quæ colligit Garsia de Loayſ. vbi prox.* † Cordubensia non extant præter aliqui Ca-
125 nones ab alijs eiusdem temporis scriptoribus relati, quorum mentionem facit *S. Eulogius Cordubensis nobili stirpe progenitus, Doctor, & martyr, & in Sācta Toletana Sede Archiepiscopus electus anno Christi 858. in Memor. Sanctor lib.2.cap.15.* de alio Concilio Cordubensi mentionem facit *Sanson Abbas Cordubenſ. anno Christi 863. Apolog.2.* cuius meminit *Ambr. de Morales in notis ad S. Eulog. fol.mihi 132.*

126 ¶ Post Arabum autem inuasiones, ex anno Christi 714. quo Hispaniam opprimere cœperunt, sapientia non minus enituit, nam Græcia, atque Italia barbarum incursibus deuastata ad Maures, & Arabes, qui Hispaniam occupabant Philosophia Peripatetica peruenit, à quibus magnum in modum est cultus Aristoteles, *vt dixi supra hoc lib.10.cap.1.ex*
127 *num.55.* † Et eorum maximè, qui Cordubæ (post miseram Hispaniæ cladem) Gymnasio tenebantur, quorum principaliores in hæc verba retulit Genebrard. in Chron. anno Christi 1140. *Aboali, Auinseni, ideſt Auicena, ex posteris senis, nomen enim ipsius patris erat Aboali, inquit Elias in Tisbi Rad. Auerroes, siue Auerrois, Meſue Iunedici, & Philosophi Arabes, & Abentumat Astrologus Coraubæ floruerunt ab anno Christi 1140. Regnabat Mauris*
128 *Africæ, & Hispaniæ Aboali Abentesin.* † Averroes autem nobilitate, & sapientia insignis, cum Aristotelem interpretandum susciperet (qui vsque ad sua tempora obscuritate maxima inuoluebatur) ex nimia sui ingenij subtilitate, propriam condidit sectā, cui adhæserunt omnes, qui Lutetiæ Parisiorum Gymnasio, se dediderūt, ita vt in eius verbo iurassent, vt tradunt *Franc. Patricius in disquiſ. Peripat. libr. 7. tom.4. Franc. Picus Miranā. in doct. vanit. Gent. lib.4. cap.2. & 3.* † Quæ quidem tempestate, cum Ecclesiæ lumen, pariterque columen Angelicus D. Thomas Aquinas sapientia, & sanctitate præclarus Parisijs floruisset, ex Aristotelis doctrina ab Averroe explicata; & cum D. Augustino colata, Theologiæ scholasticæ præclarum Metodum adinuenit, & ita omnem curam contulit in concordando Aristotele cum Augustino, quia vera Theologia ex Philosophia maximè deducitur, vt probāt *D. Basil. homil. de legend. Gentil. D. Augustin. lib.2. doct. Christ. cap.1. Franc. Picus lib.1. de stud. diuin. & hum. sap. cap.3.* 129

¶ Nec solum Corduba sapientia, & religione enituit, sed Martyrum victorijs præclara ad cœlum est euecta, nam sub Romanorum dominatione Sanctorum fratrum Asciscli, & Victoriæ Patronorum sanguine illustrata est, necnon Sanctorum Zoili, & Sociorum, Fausti, Ianuari, & Martialis, Narcisi, Lupi, Aureliæ, & aliorum, vt tradunt *Vaseus, Beuter, Veneus, Tarapha, Marian. Siculus, Vsuardus, & Abdon in Martyrolog.* quibus addit Sanctum Laurentium *D. Fernund. Talaberæ primus Archiepiſc. Granat. dominorum Regum Catholicorum confeſſarius, ſapientia, & ſanctitate præclarus impug. Cathol. cap.47.* † Et sub Ara- 131
bum captiuitate Sanctorum Martyrum Eulogij, Gumesindi, Seruidei, Ruderici, Salomonis, Heliæ, Pauli, Isidori, Perfecti, Amatoris, Petri, Ludouici, Secundini, Isaac, Sancij, Petri, Vvalabonsi, & sociorum, Anastasij, Pelagij, Argimiri, Abundi, Sisenandi, Pauli, Aurelij, Fœlicis, & sociorū, Theodomiri, Christophori, Leouigildi, Sādalij, Rogelli, Seruiodei, Adulphi, Ioannis, Hieremiæ, Emilæ, Leocritiæ, Benildis, Fandilæ, Aureæ, Columbæ, Pompoſæ, Florā, Mariæ, & aliarum, vt trudunt *S. Eulog. Doctor, & Martyr in Memor. Sanct. li.1. & 2. Missalia, Breuiaria, & Sācioralia Hispan. Morales, Baronius, Roa, & alij.* 130

CAP. XIIII. De Magia Occidentali.

SVMMARIVM.

1. *Occidentalis Regio Hispania dicta fuit.*
2. *Vltra Gades aquè ſapientibus, & inſipientibus inacceſſum fuit.*
3. *Herculis columnas in Gadir vltimam terrarum poſuerunt.*

4. Ga-

4. *Gadir vltima terrarum habita est.*
5. *Occeanus finis mundi hauitus est, quia eius nauigatio veteribus incognita fuit.*
6. *Hispania non est vltima terrarum post Indorum Occidentalium conquisitionem.*
7. *Indij Occidentales superstitiosissimi fuerunt, & Magiæ dediti.*
8. *Indij Occidentales quid de suo origine profitentur.*
9. *Mexicani, Chichimeci, & alij Indij Hispaniolæ nihil sciunt de suo origine.*
10. *Cuzquenses, & alij Peruani nihil de suo origine cognouerunt.*
11. *Indij Orientales, & Occidentales, ex Adamo orti sunt.*
12. *Filij Adæ, qua ex parte ad Indos Occidentales peruenire potuerunt.*
13. *Adæ filij ad Indos peruenire potuerunt ex terra contigua.*
14. *Omnis terra ad polum Antarticum tendẽs inexplorata est.*
15. *Filij Adæ per Indiam Orientalem peruenire potuerunt in Occidentalem.*
16. *Adæ filij ex parte Australis nostri vertici potuerunt peruenire ad extremos Indos Occidentales.*
17. *Nouum Orbem ab antiquis cognitum fuisse probabile est.*
18. *Hæbrei, Carthaginenses, Tirij, Romani nouum Orbem perlustrarunt.*
19. *Philosophi post Oceanum alias terras esse agnouerunt.*
20. *Seneca agnouit Indos Occidentales esse detengendos.*
21. *D. Clemens Indos Occidentales agnouit.*
22. *D. Thomas Christi discipulus ad Occiduales Indos peruenit.*
23. *Hispani dum Occiduales Indos detegerunt, reperierunt Cruces, Deiparæ imagines.*
24. *Indij Occidentales post quam fidem receperunt, eam ammittere potuerunt variis ex causis.*
25. *Batuecі Hispaniæ, cum à principio Christiani fuissent, exigrantia ad Idolatriam postea sè conuerterint.*
26. *Nauigatio in Occeanũ ab antiquis prorsus fuit incognita.*
27. *Versoria, & calamita antiquis pro acu nautica.*
28. *Calamita aut versoria non fuit acus nautica.*
29. *Magnetis, qua acum ad tactum vertit in Aquilonem antiquis prorsus incognita fuit.*
30. *Acus nauticus, quo nauigatio in Occeanũ paratur nouum inuentum est ex ann. 1300.*
31. *Nauigationes antiquorum, si per Occeanum creditur fabulæ fuerunt.*
32. *Antiquorum nauigationes per Mediterraneum vel aliui præter Occeanum fuerunt, ex sideribus, & promontorijs.*
33. *Seneca nouum Orbem non agnouit, nã Cordubam supremam terrarum canit.*
34. *Seneca quod de nouo Orbe protulit, non ex eius notitia, sed naturali discursu ex terræ glouo credideras.*
35. *Authoris sententia de Seneca à præceptore suo laudata.*
36. *Dauid Propbetico lumine Indorum detectionem prædixit.*
37. *Sibyllæ, & Gentiles multa de Indorum Gente adumbrarunt.*
38. *D. Thomas Apostolus, si ad Indos non peruenit, munus suum non adimpleret.*
39. *D. Thomas per partes Indiæ Orientalis ad Occiduas peruenire potuit, vel per miraculum.*
40. *Adæ filij ad extremas Occiduas plagas sine Oceani nauigatione peruenire potuerunt.*
41. *India vtraque antiquitus iuncta fuit.*
42. *Italia, & Sicilia continentes fuerunt.*
43. *Chan— filij ex terra Australi Indiæ confinis ad eius prouncias peruenire potue— runt.*
44. *Peruenses, Brasilienses, &c. ex Chamo originem ducunt.*
45. *Indy superstitiosissimi fuerũt, quia à Chadmo propagati sunt.*
46. *Tubal Indorum Occidentalium fundator perhibetur.*
47. *Hesperus Hispaniæ Rex ad Occiduas plagas colonos misisse probabile est.*
48. *Hesperides insulæ ab Hispanis conditæ fuerunt.*
49. *Hesperides insulæ diuersæ fuerunt Fortunatis, sua Gorgonis.*
50. *Hesperides insulæ cultæ sunt à filiabus Atlantis.*
51. *Hesperidum hauitatoribus facilis patuit via ad Indos Occiduos.*
52. *Indiæ Occidentalis dominium, quare ad Hispanos sit deuectum.*
53. *Indorum Occidualium detector non fuit Americus Vespucius Florentinus, sed Alfõsus Sanchez de Huelua Hispanus.*
54. *Alfonsus Sanchez de Huelua quomodo Indos detegit, & Coloni notitiam dedit.*
55. *Christophorus Colonus, seu Columbus non fuit Ligur, sed Hispanus ex Batica mercatoribus.*
56. *Indorum detector verus latuit, vt non alio,*

quam

quam Deo tribueretur.

57.58.59. *Hispanis promissa fuit Indorum detectio, & conquisitio in sacris literis.*

60. *Isaiæ vaticium de Indorum detectione multi intelligunt.*

61.62. *Americus Vespecius nihil in Indorum detectionẽ, aut conquisitionẽ præstitit.*

62. *Indorum Occidentalium Idolatria.*

63. *Indij Occidentales nefandissimam Magiam colebant.*

64.65. *Oracula dæmonum apud Indos de aduentu Hispanorum.*

66. *Magia vetita interuenit in Augurijs, & similibus.*

67. *Saterdotes Indorum dicti Pinebes responsa dæmonum captabant.*

68. *Caracoton dæmon in India mulieribus miscebatur.*

69. *Indy conuentibus dæmonum interueniebãt.*

70. *Dæmones Indiæ post Hispanorum aduentum fugam arripuerint.*

1 OCCIDENTALIS Regio Hispania dicta fuit ab antiquis, nõ solum sacris, *Isai. c. 49. v. 12. Ezechiel. c. 48. v. 17.* Sed etiam Prophanis *Pindar. in Nemeis, & in Olymp. Od 3. Strab. Geograph. lib. 3. Pomp. Mela li. 2. c. 6.* † Nã vltra Gades æquè sapientibus, & insipientibus inaccessũ fuit, *Plin. lib. 2. c. 67. & in Proem. lib. 3. Cic. de Repub. lib. 6. Maluend. de Antechr. li. 3. c. 15. & de Paradys. c. 39. Zuinger. in Theat. vitæ hum. vol. 5. lib. 3. pag. 123. Pined. de reb. Salomon. lib. 4. c. 14. & 15.* † Quare Hercules cũ boues Gerionis vestigãs, ad Gades vsq; perueniens, columnas fixit, cũ illa inscriptione, NON PLVS VLTRA, vt tradit *Suarez de Salazar de antiqu. Gadit. lib. 1.* quo respexit Festus Auienus dum ait, v. 105.

Vltima proceres subducit ad astra columnas,
Hic modus est orbis Gadir locus, &c.

4 ¶ Vnde in prouerbium euasit, *Nõ vltra Gadira*, ad denotandum, vltra Gadir progredi non posse, vt tradit *Paul. Man. in Adag. pag. 879.* vt sic merito Aristides scriptũ reliquit in Panethẽ ἀχρὶ γάδων ad Gades, vsq; Iuuenal. Satyr. 10.

Omnibus in terris, quæ sunt à Gadibus vsque,
Auroram, & Gangẽ, pauci dignoscere possunt
Vera vota, atque illis multum diuersa remota
Erroris nebula.

5 ¶ Nam Occeani nauigatio cum antiquis prorsus fuisset incognita, in ipso Occeano, cui Gadir confinis est, vltimum mundi finem posuerunt, *Pomp. Mela lib. 1. c. 1. D. August. lib. 16. Ciuit. Dei capit. 9.* Vergil. Georg. 1.

Imperium Occeano famæ, qui terminat astris.

Et Æneid. 4.

Occeanum finem, iuxta Solemque cadentem.

Claud. in Panegyr. de quarto Consul. Honor.

Subdidit Occeanum sceptris (& margine cæli
Clausit opes) quantũ distant à Tigride Gades.

¶ Post quam tamen Hispani nostri Indos Occidentales detegerunt Hispania iam non 6
fuit vltima terrarũ, sed ipsi Indi, qui omnino Occidẽtales sunt, de quibus nunc agendũ est, ac de illorũ origine, & Magia. † Cõstat enim Indos Occidentales superstitiosissimos fuisse, idolatras, Magię deditos, augurijs, & vanis 7
scientijs vacantes, vt tradunt *Hieron. Bẽzon. in hist. noui orb. lib. 5. Th. Boz. de sign. Eccles. lib. 2. c. 11. & lib. 5. c. 2. & lib. 12. c. 21. & li. 15. c. 17. & li. 23. c. 1. D. Ioan. Solorz. de Iure Ind. lib. 1. c. 9. ex n. 47. & lib. 2. c. 2. nu. 49. & c. 12. ex n. 101. & c. 13. ex n. 1.* † Quamuis de
illorum origine non satis liquet, nec apud ipsosmet Indos, qui nihil aliud de se perhibuerunt, quã se ibi in eo Orbe, quod habitabant, natos, & conditos fuisse, vel à mari, vel à certis antris, lacubus, fontibus, montibus, aut rupibus. Et de Indijs Hispaniolæ tradunt *Petr. Mart. in Decad. noui Orbis li. 10. Greg. Garsi. de Ind. orig. li. 5. c. 2. Ant. Herrer. in hist. general. Ind. Decad. 1. lib. 3. c. 3.* † De Mexicanis, 9
Chichimecis, Mistechis, Chapanecis, & alijs Nouæ Hispaniæ eundem tradunt originẽ *Ioseph. Acost. lib. 1. hist. Ind. c. 25. & lib. 7. c. 2. Hieron. Rom. p. 1. lib. 2. c. 15. Garsi. vbi sup. c. 3. 4. 5. & 6. Ioan. Torquem. in Monarch. Ind. lib. 1. c. 11. & 12.* † De origine Cuzquentium, Collaorum, Chiriguanentium, & aliorũ Peruanorum similia tradunt *idem Acost. d. libr. 1. c. 25. & lib. 6. cap. 19. Garsi. d. lib. 5. cap. 7. 8. 9. Franc. Lopez Gomara in eadem histor. part. 1. pag. 68. Leuin. Apolo de rebus Peru lib. 1. Pet. Cieza in Chron. Peru part. 1. cap. 99. Herrera d. lib. 1. cap. 6. pag. 12.* 10

¶ Sed his, vt vanis, falsis, & stolidis reiectis, vniuersũ gen. humanũ, quia à solo Adamo, 11
& Eua primis omniũ parẽtibus procreatũ est, Indis tam Occidentalibus quã Orientalibus, & alijs terræ accolis, quantumuis barbaris, & remotissimis, originem dedisse credendũ est, vt tradunt *Lyranus, Lorinus, & alij in Act. Apostol. cap. 17. v. 26. D. Ioan. Solorz. de Iure Ind. lib. 1. cap. 9. ex num. 2.* † Sed difficultas 12
est in eo, à quibus nam filijs Adami originem habuerint, & vbi nam ad eas partes peruenire potuerunt, nam cum ad id necesse fuisset Occeanum traicere, impossibile videtur, quod veteres illuc peruenissent, antequam à nostris

huiusmodi nauigatio fuisset detecta, nã vt ait Plin. lib. 2. c. 67. *Maria circumfusa, vndique diuiduo glouo partem orbis auferunt nobis, atq; inde huc, atq; hinc illo peruio tractu.* † Se per terram contiguam homines, ex orbis regionibus antiquitus cognitis ad Occiduas partes de nouo detectas peruenire potuerunt, vt trã dunt *D. Ioan. Bapt. Villalpandũ in Regias Ezechiel. explanat. tom. 3. Apparat. p. 2. lib. 5. disp. 3. cap. 57. & 58. Ioan. de Pineda de rebus Salomon. lib. 3. cap. 5. nu. 5. & lib 6. cap. 2. num. 1. & cap. 20. pag. 476. Simon. Maiolus Canicul. 4. colloq. 4. Bern. Aldrete de antiquit. Hisp. lib. 1. cap. 3. & lib. 3. cap. 27.* † Nam quinis terræ ad Polum Antarcticum tendentis longitudo nondum explorata est, quin potius multi dicunt supra *Floridam*, latissimam esse terram Septentrionalem adeo vt Grotlandiam, cum Estotilam coniungi, & à terra *Laboratoris*, parum distare tradunt *Boterus vol. 2. p. 1. lib. 1. pag. 343. Franc. Gomara vbi sup. p. 1. pag. 7. Garsia de Ind. orig. lib. 1. cap. 4. §. 4. ex pag 79.* † Et vltra Promontorium Mendocinum non est satis cognita terræ amplitudo, quam tamẽ opido ingentem esse plurimi affirmant, & ibi fuisse regnum *Anian*, quod non multum à Tartaris, & Sinis, & à regionibus Indiarum Orientalium distare cognoscitur, & inde docẽt planam viam in Occiduos Indos esse potuisse *Genebrar. in Chrongraph. lib. 1. pag. 150. & alij quos refert Greg. Garsia vbi sup. §. 4. & lib. 3. cap. 1. & lib. 4 cap. 2.* † Similiter, & ex parte Austr. alis nostri verticis, siue Antarctici Poli, quem vocamus del *Sur*, nemo hactenus explorauit, quo vsque procurat continens vltra *Patagones*, & fretum Magallanicũ posita; per quam filij Adæ ad Occiduas partes Indiæ trãsire potuerunt, nã Regio illa, quę iuxta Æthiopiam est, vbi Africa, & Asia iunguntur, penitus ignorabatur, vtrũ perpetua esset cõtinens, an clauderetur pelago, vt tradit *Polyb. lib. 3.*

¶ Nisi velis veteres novum Orbem perlustrasse licet ad hoc toti Occeani vastitas traijcienda foret, cum constat etiã tum navigationes per altum, & quidẽ longissimas, & in Occeano Atlantico, & alibi sæpe inire solere, postea desisse, & tandẽ reditas, quæ prioribus sæculis percognitæ erant, vt de navigationibus Phœnicũ, Tyriorũ, Sydoniorũ, Gaditanorũ, Samiorum, Herculis, Bacchi, Osirij, Semiramis, Darij, & aliorum tradunt *Herodot. lib. 1. & 4. Diodor. Sicul. lib. 1. cap. 2. Plin. lib. 2. ca. 67. & lib. 3. c. 1. & lib. 5. c. 1. & lib. 6. ca. 23. & lib. 18. cap. 16. Pomp. Mela libr. 3. cap. 10. Plutarch. lib. 4. c. 1. Seneca in qq. natural. q. 2.*

† Constat enim veteres novum Orbem cognouisse, atq; perlustrasse, vt de Hæbreis, Phœnicibus, Tirijs, Sidonijs, Cartaginensibus, Romanis, alijsque nationibus tradunt, *Vatabl. in Reg. 3. c. 9. & 22. & Paralip. 2. c. 3. Benedict. Arias Mont. in Bibl. Reg. Appar. ad Phaleg. cap. 9. Genebrar. lib. 2. Chronograph. fol. 158. Diod. Siculus lib. 19. c. 16. Pineda de rebus Salom. lib. 4. c. 16. Iust. Lipsi. lib. 2. Physiolog. c. 21* † Idque etiam ex Philosophorum verbis, haut liquido constat, qui post Occeanum alias esse terras agnoverũt, vt his verbis scriptũ reliquit noster L. Annæus Senec. suasor. 1. *Fertiles in Occeano iacere terras, vltraq; Occeanũ rursus aliũ nasci orbem.* † Et eius frater alter Seneca, qui Tragicus dicitur, in hanc etiam venit sententiam, secundum *Iust. Lipsium d. cap. 19 & Scipio Animadvers. ad Traged. Senecæ, locã. Gruter. in præfat. ad eius opera.* Ille enim sic testatur in Medæan. Act. 2. v. 374.

Venient annis
Sæcula seris, quibus Occeanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Typhisque nouos
Detegat Orbes.

¶ Item & D. Clemens Roman. Pontif. D. Petri socius, & successor sic testatur in Corinth. epist. fin. *Occeanus, & mundi, qui trans ipsum sunt.* Quibus verbis Occiduales Indos, quasi digito demonstrasse tradunt *Acosta lib. 1. de nouo Orbe capit. 11. Maluend. d. libr. 3. cap. 16. Garsia lib. 1. cap. 3.* † Et vt alia interim taceam D. Thomam Christi Dñi Apostolum, & alios eius discipulos post acceptum Spiritum sanctũ ad Occiduales Indiæ partes quæ ei forte contigerunt) peruenisse, & eos apte conuertisse fama est, vt tradũt *Th. Bozius lib. 3. de notis Eccl. c. 1. & 2. & seqq. Ioan. Botens in relat. vniuers. p. 3 pag. 7. & 14. Maluend. de Antechr. lib. 3. c. 2. 7. 14. 15. & seqq. D. Solorz. de Iure Indi. lib. 1. c. 2. ex n. 32. & c. 14. n. 54.* † Idq; experientia comprobatum est, nam Hispani, qui eas Occiduales partes posterioribus sæculis primi perlustrarũt, apud ipsosmet Indos, Cruces, Deiparæ Imagines, & alia Christianæ Religionis vestigia repererunt, vt de Indijs Iucatanis, Cumanensibus, Mexicanis, Peruanis, & alijs tradunt *Petrus Martyr in histor. noui Orbis decad. 4. Herrera in hist. gener. decad. 2. lib. 1. c. 17. & lib. 3. c. 1. pag. 75. & decad. 3. lib. 4. cap. 11. & decad. 4. c. 4. pag. 266.* † Quod cum ipsi, nisi ex Euangeli prędicatione habere nõpotuissent, probabile est ante Hispanorũ indagationem Indos huiusmodi à D. Thoma Apostolo, vel alio ex suis discipulis detectos, & instructos fuisse, postea fides Catholica ab incolarũ memoria

excedisse

excidisse, vel propter earum incuriam, vel barbariem, vel propter bella Regum, & Regnorum mutationes, vt tradunt *Thom. Bozius vbi supra lib. 4. cap. 3. & libr. 5. capit. 1. & 2. & seqq. D. Solorzano d. cap. 14. ex n. 95. p. g. 193.*

25 † Non secus ac illi ex nostris, qui post miseram Hispaniæ cladem intra locorum planiciem se abdiderunt, quæ prope Aluam est, altissimis vndique montibus, & rupibus vallatam, quam dicimus *Batuecas*, in qua octicentos fere annos latuerunt, & aliam, atq; aliam sub inde prolem generantes sui originis, & religionis obliti, barbaram vitam degebant, vt dixi *lib. 2. de Magia operatrice c. 32. n. 13. & me referens sequitur præceptor meus colendiss. D. Ioan. Solorz. Pereira de Iure Ind. li. 1. c. 9. n. 36. Basil. Pōze de Leon. p. 1. variar. q. 6. c. 1.*

26 ¶ Sed his nō obstantibus nauigatio in Occeanum antiquitus prorsus incognita fuit, quia nondum illis Magnetici acus vsus fuit per cognitus, sine quo in Occeanum nauigationem impossibilem tradiderūt *Lil. Girald. de nauigat. cap. 1. Abrah. Ortel. in Geograph. tab. 5. Vitrubius lib. 10. c. 14. Osorius de rebus Emanuel. lib. 1. Medina de arte nauigat. lib. 5. cap. 1. Leuin. Lemnius de occultis natur. lib. 3. cap. 4. Possevin. in Biblios. tom. 2. lib. 15. capit. 20. Maiol. tom. 1. colloq. 13. & 18. Theatr. vi-*

27 *te human. vol. 20. lib. 1. pag. 162.* † Neque obstat apud veteres acum nauticum fuisse cognitum, quem *Versoriam* seu *Calamitā* vocabant, vt tradunt *Leuin. Lemnius d. c. 4. Pineda de rebus Salomon. li. 4. c. 14. §. 4.* & probatur Plauti auctoritate, qui sic cecinit in Mercatore.

28 *Huc secund' vētus nunc est, cape modo versoriā*

† Quia intelligi debet de instrumēto nautico, non solum cœli indice, sed ventorum, quod *Versoria*, vel *Calamita* appellabatur, vel *Capere versoriam* significat idem quod apud nos, *dar o tomar la buelta*, vt tradit *Doctissimus præceptor meus, non satis laudatus, D. Ioann. Solorz. de Pereira d. lib. 1. c. 12. ex n. 32. & 46.*

29 † Nam lapis magnetis vis, qua ferrum attactū vertit in Aquilonem, veteribus prorsus incognita fuit, ex qua acus nautica componitur, vulgo *Abuja de marear*, sine qua Occeani traiectio prorsus impossibilis est, vt tradūt *Ioseph. Acosta lib. 1. noui orbis c. 16. D. Ioan. Solorz. de Iure Ind. lib. 1. c. 11. n. 73. & cap. 12. n. 45.*

30 † Fuit enim novum inuentum cuiusdam Flaui Amalfitani, circa annum salutis 1300. quam postea renouauit Christoph. Columbus anno Christi 1491. & tandem Americus Vespucius illustrauit ann. 1501. vt tradūt *Abrah. Ortel. in Theatr. Geograph. lib. 5. Ioā. Boter. in relat. vniuers. p. 1. vol. 2. li. 1. Iust. Lypsius li. 2. Physiolog differ. 19. D. Solorz. d. lib. 1. c. 11. ex n. 43. & cap. 12. ex n. 42. Possevin. in Blibiot. tom. 2. lib. 15. c. 20. Maiol. Can. colloq. 18. & 23. tom. 1.*

31 † Vnde Phænicum nauigationes, Thyriorum, Sydonorū, Samiorum, Gaditanorum, Herculis, Bacchi, Osyris, Semyramis, Darij, & aliorum prorsus fabulæ fuerūt, si per Occeanum eas peregisse intelligantur, vt tradunt *Ioan. Pineda de rebus Salomon. li. 4. c. 15 §. 5 pag 208. D. Solorz. vbi sup. lib. 1. c. 11. &*

32 *12.* † Nam si, quæ fuerunt, inde per Mediterraneum fuerunt, vel aliui vltra Occeanum, ex syderibus, Sole, & Luna, &c. vel ex terrarum Promontorijs, littorumque differentijs, quibus aliquid matitimæ peritiæ habere potuerunt, vt docent *Pineda d. c. 15. §. 5. D. Solorzano d. c. 11. & 12.* nām vt ait Arat. in Phoenom.

Hic Iouis altrices Helice, Cynosuraq; fulgent,
Dar Grayis Helice cursus, maioribus astris
Phœnicas Cynosura regit, sed candida totis
Certior est Cynosura tamē sulcantibus æquor
Quippe breui totam filo se cardine vertit.

33 ¶ Neque obstat vtriusque Senecæ authoritas supra relata, nam illis terra Occidentalis Indorum prorsus incognita fuit, vt ex illorum verbis manifeste apparet, nam qui post tempus nouos orbes detegēdos fore testatus est, in carmine quod de Corduba vtriusque patria scripsit, Occeanum, qui eam alluit supremum terrarum vocat Seneca.

Et gratare tibi, quod te natura supremo
Alluit Occeano.

34 † Quare quod de nouo orbe protulit minime ex eius notitia, aut reuelatione dixisse credēdum est, sed ex rerum prudentia, & naturali discursu ex ijs, quæ in terrarum glouo perlustrata erant, alia superesse ad eius sphericam perfectionem, vt dixi *in Epitome de Mag. lib. 1. c. 3. n. 15. & me referens, laudans, & exornans eandem tenet sententiam doctissimus præceptor meus D. Ioa. Solorzano Pereira Regius Consiliarius lib. 1. de Iure Ind. cap. 12. nu. 77. pag. 159.*

35 † Et cum simel ab omnibus doctissimus viris tam nostris, quam exteris, & omniū fere facultatum professoribus citatus sæpe, & laudatus semper noster labor existat, dicere valeo, quod de Persio, qui sui præceptoris commendationē, & omnium laudes meruit Martial. lib. 4. Epigr. 29.

Sæpius in libro memoratur Persius vno,
Quam leuis in tota Mansus Amazonide.

36 ¶ De Diuo Clemente Romanorum Pontifice testimonium multum vrget, ad hoc vt post Occeanum alium mundum veteres cognouissent, sed si Seneca discursu naturali huc asequi potuit, cur nequeat sanctus Theologus,

& Philosophus? Cum mirabilis Indorum detectio Prophetico lumine fuerat Euangelizata Psal. 106. (secundum vnam expositionem) vers. 23. *qui descendunt in mare in nauibus facientes operationes in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo.* † Nec non per Sibylas diuersis temporibus, & regionibus ortas, per Gentiles, multis in locis, multa huiusmodi insinuata, siue adumbata fuerunt, vt tradit *D. Solorzano de Iure Indiarum lib. 1. cap. 12. ex num. 83. pag. 160.* nam vt ait *Vergilius Eccleg. 4.*

Quæ tētare Tethim ratibus, quæ cingere muris
Oppida, quæ iuueant telluri infidere sulcos
Alter erit tum Typhis, & altera, quæ vehat
Argos.
Electos Heroas.

¶ De diui Thomę Apostoli prædicatione magis vrget testimonium, quia si ad eas Occiduas Indorum partes non peruenisset, munus suum exequi non posset, nec Euangelium illis prædicare; neq; ad fidem eos conuertere, cruces, & Imagines figere, quæ in dictis partibꝰ i nrs repertæ sunt, vt tradũt *Acosta, Herrera, Solorzano, & alij vbi sup.* † Sed per partes Indiæ Orientalis, quæ tunc repertæ erant, ad eas Indiæ Occidentalis Apostolus peruenire potuit, vel miraculo, vt in plantatione Euangelij alijs contingit nam de Philippo Apostolo legitur in Actis Apostolorum cap. 8. v. 36. *Spiritus Domini rapuit Philippum, & inuentus est in Azoto.*

¶ Sed filij Adæ quamuis Occeanum non conscendissent, ad extremas Occiduales Indorum plagas peruenire potuerunt, siue ex terra continẽti, siue ex nauigatione: cum filios Sem ex Noe ad eas oras peruenisse fama est, per partes Indiæ Orientalis, & Chinę, & Iaponis Prouintijs, atque Insulis, quę Americę Aquilonari vicinæ sunt, vt tradit *Torniellꝰ in Annal. sacris ann. 1931. n. 47.* † Nam vtramq; Indiam Orientalem, & Occiduam olim coniunctam, & continuã fuisse probabile est, quo ad vsq; maris fluctibus diuidi cæperunt, vt ex multis tradunt *Greg. Garsia li. 4. de Ind. Orig. c. 1. Ioan. Boter. in relat. vniuers. li. 1. pag. 345 D. Madera delas excell. de España c. 8. pag. 70. D. Solorz. de Iure Indiarũ lib. 1. ca. 10.* † Nam etiã Italia, & Sicilia continentes fuerunt, vsq; dum terræ motu, quassatæ diuisæ sunt, *Plin. lib. 2. cap. 28. & lib. 3. capit. 8. Seneca natural. qq. lib. 6. cap. 29. Mela lib. 2. c. fin. Thucydid. li. 6. Sicul li. 4. c. 14. Sil. Italic. lib. 14. Strab. 1*

¶ Vel á filijs Chan filij etiam Noe originem habere potuerunt, qui ad Antarcticas Prouincias, quæ nobis omnino Australes esse videntur, & contra extremum Africę Promõtoriũ, quod *caput bonæ spei* appellatur, respiciunt: qui licet ad huc á nobis cognitę nõ sint probabiliter conijcitur eas primũ penetrasse posteros Cham, qui prædictũ Promontoriũ, & predictas Africæ partes incoluerunt, *Vt dixi lib. 2. de Mag. cap. 5. ex nu. 16.* † Quare merito Peruenses á Chamo originem ducere tradũt *Franc. Lopez Gomara in hist. Ind. lib. 5. c. 217.* Et idem de Brasilensibus, & alijs Americanis *Ioan. Laertius Burgun. in nauigat. Brasil, quæ habetur in Americana hist. p. 3. c. 15. pag. 233.* † Et ita Indos totius Magiæ superstitiosissimos fuisse credendũ est, vt qui originẽ ducunt á Chamo scelestis Magiæ auctore atq; inuẽtore, vt dixi *in Epit. de Mag. li. 2. c. 5. ex n. 16.*

¶ Sunt etiam, qui arbitrantur, quod Tubal Iaphet filius, & Noe pronepos, qui post diluvium mortalium primus in Hispaniam venit, ex notitia á patre, & auo accepta, postquam Prouintias Hispaniæ colonis multis repleuit, per Occeanum illis finitimũ, nouos colonos in Occiduum Orbẽ misisse, vt tradũt *Maluend. de Antichrist. li. 3. c. 18. D. Ioã. Solorz. de Iure Ind. li. 1. c. 9. n. 38. pag. 118.* † Sed si in re tam obscura nobis etiam diuinare licet, ab Hespero duodecimo Hispanię Rege, qui ante Christum natum regnauit anno 1658. initium colendi, & habitãdi primas huiꝰ orbis Insulas datum fuisse, probabile est, ex traditis *á Ferd. Ouiet. hist. Ind. p. 1. lib. 2. c. 3.* † Nam Insulas *Hesperides*, quæ hodie dicũt de *Barlouento* in mari Atlantico sitas, quadraginta dierũ nauigatione ab Hispanis conditas multi tradiderunt, quę ab antiquis fuerũt percognitę; *Plin. li. 6. c. 31. Plutarch. in vita Sertori, Solin. Polyst. c. fin. Põp. Mela li. 3. c. 11. Ptbol. li. 4. c. 7* † Etiam si nonulli has Insulas cum *Fortunatas* confundant, quę verę sunt illæ, quas hodie dicimus las *Canarias*, aut cum Gorgodis, siue Gorgonis, quæ sunt illæ, quas nunc appellamꝰ de *Cabo verde*, vel ex eo moti, quod Abrah. Ortel. tastatur in Thesaur. Geograph. *Atlantis Insulæ, Fortunatæ, Gorgones, et Hesperides.*

¶ Sed nostrum non est tantas componere lites. Sufficit enim scire quod Hesperidæ Insulæ cultæ, & habitatæ fuerunt ab Hespero Hispaniæ Rege, vel ab Hesperidibus Hesperi Atlantis satris filiabus, qui Africæ primas partes coluit Mauritaniæ, vt dixi *in defensione de Magia cap. 5. ex nu. 1. & me referens sequitur D. Ioan. Solorzano de Iure Indiar. lib. 1. cap. 4. num. 36. pag. 44.* † Quibus Insulis ab Hispanis habitatis facilius transitus ad alias illis vicinas reditꝰ fuit, & ad cõtinẽtis Regiones postea repertas, vt optime notant *Greg.*

Gar-

Garsia d. lib. 4. cap. 17. & 18. Bernard. Alarcete de antiquit. Hispan. lib. 4. cap. 17. † Vt sic
52 optimo iure, Deo ita disponente, postliminio quoddam has prouintias Occiduales Indorũ ad Hispani Regni coronam per Hispanos postea redidissent, cũ Hispani earum fundatores reperiantur, vt optime notat *Doctiss Ioan. Solorzano de iure Indiar. lt. 1. c. 9. n. 60. pag. 118.*

53 ¶ Indorum enim detectores, & conquisitores Hispani fuerunt, ideo quarta mundi pars falso America appellatur, ex Americo Vespucio Florẽtino, nã ab exteris mendatiũ confictum est, vt Hispanis nostris honorẽ surripiãt, nam eius detector fuit Alfonius Sanchez de Guelua vasalus Illustrissimi Comitis de Nieb la, vt tradunt *Ioseph. Acosta lib. 1. cap. 19. Garcilasus Inca in Commentarijs Reg. lib. 1. cap. 3. part. 1. Bernard. Alarete lib. 4. Antiquit. Hisp.*
54 *cap. 17.* † Qui quidem cum ex *Canaria* ad insulam *de la Tercera* iter ageret, vento vehementi quasato, ad Insulam *de S. Domingo* appulit, qui vbi potu, cuoq; refectus elt ad Canarias reddit, vbi á Christophoro Colõ hospicio susceptus, itinere lat efactatus vitam finit, hospiti relinquens relationem itineris, qui á Regib⁹ Catolicis D. D. Ferdinando, & Elisabet facultate petita ad eas partes apulit, vt tradit
55 *Garcilas vbi sup.* † Christophor⁹ Colonus, vel Columbus similiter nõ Ligur, vulgo *Ginoues.* vt arbitrantur *Garcilasus*, sed natione Hispan⁹ fuit, professione mercator nautica peritiæ insignis, ex Bætica oriũdus, vel Lusitania, qui ex Gueluæ notitia Indorum indagator, & cõquisitor fuit, *Herrera vbi sup. decad. 1. lib. 1. c. 2. & 3. Garsia lib. 1. c. 2. D. Solorzano d. lib. 1.*
56 *c. 4. n. 4. & c. 5. ex n. 4. & c. 15. ex n. 42.* † Latuit tamen aliquibus, qui patriã, & nomen tacuerunt, Deo ita disponente, ne alij, quam sibi negotium adeo ingens homines tribuere potuissent, *Ioseph. Acosta m hist. Ind. lib. 1. c. 19. Garsia lib. 1. ca. 4. §. 1. pag. 65. Torquemada in*
57 *Monarch. Ind. lib. 18. c. 1.* † Fuit enim prophetizarum per Hispanos novum orbem Occidũ conquirendum, & subagendum fore, Habdias
58 c. 1. *Transmigratio Hierusalẽ, quæ in Bosphoro est, possidebunt ciuitates Austri.* † Nam Bospho rus, quod in Hæbreo est ספרד *Bisphared* fretum significat Gaditanum, quod in Hispania est, & ita hanc prophetiam de Hispanis intelligunt *Maluenda de Antichristo li. 3. c. 17. per tot. præceptor meus D. Ioan. Solorzano de Iure Indiar. lib. 1. cap. 15. num. 29.*

59 ¶ Columbi etiam, & sociorum ad Occiduas insulas aduentus Euangelizatum videtur in illo Isaiæ vaticinio cap. 60. vers. 8. & 9. *Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi Columbæ ad fenestras suas? Me enim Insulæ expectant, & naues maris in principio, vt adducant filios tuos de longe, argentum eorum, & aurum eorum cum eis.* † Quem locum de 60
Christophoro Columbo ad literam multi intelligunt, qui noui orbis conquisitor fuit anno Christi 1497. *Thom. Bozius de sign. Eccles. lib. 20. cap. 3. pag. 319. Ant. Herrera de histor. Indor. decad. 1. lib. 1. c. 2. & 3. Gregor. Garsia de Indor. orig. lib. 1. cap. 2. D. Solorzano de iure Indor. lib. 1. cap. 4. num. 4. & capit. 5. ex nu. 4. & lib. 2. cap. 15. ex num. 42.* † Vt sic stellio- 61
nibus calida, quam merentur perfundam, qui vt Hispanis gloriam subripiant, Indorum indagationem Ametico huiusmodi tribuerunt, qui posterioribus sæculis vixit, & tantum ab ea afuit plane, vt præter tabulas eius Geografiæ, quibus se omnibus decantandum præbuit, nil aliud in nouo orbe præstitisse cõstat, vt tradunt *Abrah. Ortelius Tab. 5. Maluenda de Antechrist. lib. 3. cap. 16. Iust. Lypsius lib. 2. differ. 19. Aldrete libr. 4. antiq. Hispan. cap. 17.* † Vt sic falso Vespucium sibi nomen arrogas- 61
se videatur, nam vt ait Iacob. Boisard. in hist. America part. 4.

Gloria prima tibi debetur magne Columbe
Fama Magallano deinde secunda venit,
At tibi, qui inuento fecisti nomina mundo
Vespuci Hetruce laus celebrata plange.

¶ Indij tamen ante quam detege- 62
rentur summopere Idolatriæ dediti fuerunt, & Idola sua varijs, vanis, & superstitiosis ritibus colebant, qui non modo Solem, Lunã, stellas, sed arbores, montes, fluvios, lacubus, fontibus, lapides, leones, tigres, serpentes, & alia vilissima animalia coluerunt, & horrifica dęmomũ simulachra sub diuersis, & plane ridiculis formis, & figuris, *vt ex Oueto, Gomara, Zieza, & alijs tradit D. Solorz. de Iure India. lib. 2. c. 12. nu. 102. & 103. Torquemad. de Monarch. Ind. lib. 6. per tot. & lib. 8. 9. & 10. Garcilas. Ingali. 1. Comment. c. 9. li. 2. c. 4. & seqq.*
† Quib⁹ nefandissima sacrificia offerebant, & 63
ex prædictis Idolis, dæmone respondente, oracula accipiebant, & alia parabant Magiæ portenta, vt omnigena eruditione clarus testatur *præceptor meus Salmant. primarius, & Regius Consil. D. Ioan. Solorz. Perer. de Iure Indiar. li. 1. c. 9. ex n. 47. & li. 2. c. 2. n. 49. & c. 12. ex n. 101. & cap. 13. ex n. 1.* † Et probatur ex eo- 64
rũ oraculis, nam ante quam Hispani ad Indiã ocupandã se expedirent in Insula Hispaniola, dicta *de S. Domingo* Rex ei⁹ *Guariconex* Idolũ *Zemi*, de sui Regni posteritate cõsulu[illegible], & ab eo respõsũ accepit homines barbatos, & vesti tos ex Hispanis oris venturos, & eos potitu-

ros,& novum Deum nouamque religionem in ducturos,vt tradit *D. Solorzano d. libr. 2. cap.*
65 *2. nu. 49. pag. 241.* † Motezuma itidem Mexicani Imperij Monarcha de sua posteritate auidus plura auguria,vaticinia,& ostenta obseruauit, quibus coniecit se à Deo propter scelera punitum ire,& imperium eius ad Hispanos transferri, vt tradunt *Acosta de hist. Indor. lib. 7. capit. 23. Herrera decad. 3. lib. 2. cap. 9. Torquemada lib. 2. capit. 90. & lib. 18. cap. 7. D. Solorzano d. lib. 2. capit. 2. num. 54.*
66 *pag. 242.* † Quæ omnia scelestis Magiæ prohibitæ portenta fuerunt,quia in his sacrificijs Oraculis,Auguriijs,& similibus dæmonum responsa captabant, vt dixi *in Epitome de Magia Regij senatus iussu, & approbatione vulgata libr. 1. capitul. 11. 17. 18. & 21.*

67 ¶ Apud Mexicanos in Prouintia Cumana Sacerdotes eorum,dictos *Piaches*, in speluncas ingredi solitos, & post longam inuocationem, & Magicarum carminum recitationem, veluti à dæmone ol. sesos in terram cadere, & tunc interrogantibus oracula præbere narrant *Franc. August. Daurla in hist. Mexican. libr. 1. capitul. 40. Anton. Herrera histor. Indor. decad. 3. libr. 4. capit. 11. pag. 164. Alf. Fernand. in histor. Eccles. libr. 1. capitul. 3. ad fin. & ex eis D. Ioan. Solorzano d.*
68 *libr. 2. capit. 4. num. 90.* † Cum dæmonibus incubis, & sucubis solebant Indij actum venereum exercere, nam in Hispaniola. *Caroco ton* dæmon mulieribus in forma Satyri potiebatur,& ex eo vicornes nasci,dixi *in Epitome libr. 2. capitul. 31. num. 40. Martin. del Rio libr. 2. Magic. quæst. 15. & me,& illum referens sequitur D. Solorzano d. libr. 2. capit. 12. num. 107. pag. 391.* † Fuerunt etiam 69
Indij huiusmodi adeo Magiæ proclines, vt dæmonum conuentibus interuenirent, vt facere solent ij,qui ex eorum sunt expressa professione, eosque videbant, alloquebantur, ac se inuicem illis commiscebantur, vt tradunt *Thomas Bozius de sign. Eccles. lib. 5. cap. 2. pag. 157 D. Solorzano d. lib. 2. ca. 4. pag. 270.* † Sed 70
post aduentum Hispanorũ statim atque Christi Euangelium prædicatum est,dæmones,qui in assertis statuis assistebant, & cum hominibus,& mulieribus conuersabantur fugam sibi consulentes euanuerunt,vt tradunt *Pet. Cieza tom. 2. rerum Indor. cap. 23. Herrera decad. 1. lib. 3. cap. 4 Hieron. Benzon lib. 1. hist. noui orb. capit. 3. pag. 35. Theat. Vitæ human. vol. 5 lib. 4. pag. 1468. & 1479. Torquemada lib. 18. cap. 7. d. Solorzano d. lib. 1. cap. 2. num. 50. Gomez Ouetus lib. 5. cap. 10. Gomara lib. 3. cap. 6. Mart. del Rio lib. 6. Magic. cap. 2. sect. 3. q. 3. Pet. Greg de Repub. lib. 21. cap. 3. nu. 41. Tho. Bozius de signis Eccles. libr. 2. cap. 11. & lib. 5. cap. 2. & lib. 12. cap. 21. & lib. 15. cap. 17. & lib. 23. cap. 1.*

IVRIS SPIRITVALIS PRACTICABILIVM.

LIBER VNDECIMVS.

DE MAGIA SACRA, ET Prophana.

CAP. I. De Magia Diuina.

SVMMARIVM.

1. *Magia diuina est sapientia infusa.*
2. *Sapientia Adami perfectissima fuit.*
3. *Adami sapientia cõtinet naturalia, & reuelata*
4. *Adam formatur ad similitudinem Dei.*
5. *Similitudo Dei in homine de sapientia anima intelligitur.*
6. *Prophetia nititur Deo vt prima veritati.*
7. *Prophetia fit publicè Ecclesiæ, & priuatim hominibus.*
8. *Vnicum motiuum primæ veritatis est, credi di per Fidem.*
9. *Ius spirituale fit ex reuelatis à Deo, per fidem*
10. *Reuelata per Fidē deseruiunt, vt habitus de primis principijs.*
11. *Ius spirituale, quia nititur Deo est immutabile*
12. *Theologia scholastica multa ignorantur.*
13. *Iurisprudentia quare varias mutationes patiatur.*
14. *Medicina, Philosophia, & alia facultates multa habent sub controuersia.*
15. *Sermonis varia series, vt in mores.*
16. *Lex Dei sola est lex veritatis.*
17. *Legislatores quare leges suas Deo acceptas retulerint.*
18. *Omne quod colitur, vt Deus, vel creditur, vel fingitur.*
19. *Deum esse, & ab hominibus colli deberi, lumini naturæ adsequi potest.*
20. *Sacerdotes apud Gentes, & Theologiæ, & scientiæ viam sternerunt.*
21. *Gentiles in Deorũ cultum beatitudinem consequi arbitrabantur.*
22. 23. *Philosophi vrbantur Gentes, tanquam Deo proximioribus.*
24. *Magi, & sapientes jurisprudentiæ viã sternerũt.*
25. *Magia scientia diuina appellatur.*
26. *Magia fuit consumata Philosophia.*
27. *Philosophia circa cultũ Deorum versatur.*
28. *Pythagoras suã Philosophiã à sacris practicis incoauit.*
29. *Sapientes Magia clari fuerunt.*
30. *Magi pro sapientibus.*

MAGIA diuina accipitur pro scientia vniuersali circa diuina, & humana, quæ complectitur varietatem habitum scientificum, siue intellectualiũ, alij naturales, & alij supernaturales, qualis fuit sapientia infusa, vel reuelata Adamo *Genes. cap. 2.* † Nã sapiẽtia data primis parẽtibus perfectissima fuit in omnium rerũ explicitam cognitionẽ, Eccles. c. 17. v. 5. *Disciplinam intellectus replenit illos.* Et iterum dicto cap. 17. v. 6. *Creauit illos scientia spiritus, sensu implenit cor illorum, & mala, & bona ostendit illis.* † Quæ non solũ comprehendit scientiam naturalẽ, de rebus creatis, sed supernaturalem cognitionẽ de Deo, quia Propheta fuit, & habuit reuelationẽ de Incarnationis mysterio, & alijs fidei nostræ arcanis, *vt dixi supra lib. 10. cap. 2. ex n 2.* † Nam cum in toto generis humani præceptorem, & doctorẽ constitueretur, diuina, & naturali sapientia non debuit defraudari, & maxime cum ad Dei similitudinẽ formaretur, qui omnium rerum scius est, Genes. cap. 2. *Faciamus hominẽ ad imaginẽ, & similitudinem nostrã.* † Quod non modo de corporis plasmatione, sed de interna hominis formatione intelligendum est, hoc est de Anima rationi discursiua, intellectuali, gratia supernaturali, & scientijs omnibus prædita, vt tradũt *Origin. in Genes. homil. 1. Greg. Nissenus lib. opific. homin. hom. 4. & 5. D. Augustin. in qq. lib. 83. q. 51. & lib. 6. in*

Geneſ.ad lit.c.12.& de quant.Anim. cap.2. D. Thom.p.1.q.93.art.6.

6 ¶ Vnde Magia diuina primo continet Prophetiam,& omnia reuelata,quæ omniũ certiſsima ſunt, quia niruntur Deo, vt primæ veritati reuelanti,vel teſtificãti, D.Luc.c.1. *Locutus eſt* Deus *per os Sanctorum,qui á ſæculo ſunt Prophetarum eius.* D.Petr.Canonicar. 2. cap.1. *Spiritu Sancto inſpirante locuti ſunt Prophetæ,* D. Pet. ad Hæbr.cap.1. *Olim Deus loquens Patribus in Prophetis.* 7 † Sive fiant per reuelationes publicas Eccleſiæ,ſiue pribatas in particulari hominum, *D.Thom.2.2.q.1.art.1.Soto lib.3.de natura grat.cap.1.Cardin.Bellarmin.lib.3.de iuſtificat.cap.3.Salmeron lib.1.in Paulum p.3.diſp.2: Valẽt.to.3.q.1.punt.1.Zumel p.1.q.1.art.3.Cordo in qq.lib.1.cap.17.Vega lib.9.in Tridẽt.cap.fin.*

8 † Nam vnicum motivum primæ veritatis eſt credendi per fidem,ſiue per Eccleſiam fiat, ſive per quencumq;aliũ,ſive publicè, ſive priuatim, D. Paul.ad Epheſ.cap.2. *Super ædificata ſuper fundamenta Apoſtolorum, & Prophetarum,* vt exponit *Doctiſſ.Franciſ. Suarez de fide, diſp.3. ſect.10.ex num.2.*

9 ¶ Quare Magia diuina primo cõtinet reuelata á Deo, in quib⁹ fides verſatur,quæ quia cauſatur in mẽte ſine diſcurſu, ad oſtenſionẽ IVRIS SPIRITVALIS,& veritatis,in hæc verba cõmendat Apoſtolus Corinth.1.c.2. *Sermo meus,& prædicatio mea,non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus,& veritatis.*

10 † Theologiam itidem ſcholaſticam continet Magia, & omnes ſcientias, quia reuelata per fidem deſerbiũt, vt hauitus de premis priucipalijs ad omnes ſcientias,quia vt ait idem Apoſtol. ad Timot.1.cap.3,v.16. *Omnis ſapientia diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad*

11 *corripiendum,ad eruiendum in Iuſtitia.* † Hac tamen differẽtia,quod illà quæ pertinet ad IVS SPIRITVALE,ſunt omniũ certiſsima,quia Deo nituntur,qui eſt immutabilis, Micheas cap.3.v. 6. *Ego Dominus,& non mutor.* D.Iacob.c.1.v. 17. *In quẽ non eſt tranſmutatio,nec viciſſitudinis obumbratio,*& vtiliſsima,Iſaiæ c.48.v.17. *Ego*

12 *ſum Dominus docens te vtilia.* † Quare cæteræ facultates in ijs, quæ ex Dei lege non pendent, prorſus futilia ſunt,cũ de ipſa Philoſophia, quæ in ipſa natura firmitatem habent, ſic teſtatur Sapiens Eccleſiaſt.cap.1.v.13. *Hanc occupationem peſſimam dedit Deus filijs hominum,vt morarentur in ea.* De Theologia tam Scholaſtica, quam poſitiua,& earum innumerabilibus quæſtionibus D.Auguſt.lib.2. de peccato origin. contra Pelag. capit.23. *Quis non ſenſit, atq;huiuſmodi variis, & innumerabilibus, quæſtionibus obſcuriſſimè opera Dei, quæ ſcripturarũ abditiſsimas latebras pertinentibus, & multa ignorari,ſalua Chriſtiana fide,&c.*

13 ¶ Iurisprudentia licet ex reuelatis á Deo comparetur,Iſaias cap.33.v.22. *Dominus legifer noſter,*omnia quæ ex lege Domini non pendent adeò viciſſitudinibus ſunt obnoxia, vel tẽporũ mutatione, vel hominũ tergiuerſatione,vt rarũ ſit,quodvarias,atq;varias murationes nõpaciatur,quia vt ait Iur.C.in l.omnis diffinitio 203 D.dereg.iur.*Omnis diffinitio periculoſa eſt,rarũ eſt enim,quin ſubuerti poſſit.* 14 † Medina, Philoſophia,& aliæ facultates quantis viciſſitudinib⁹ ſint obnoxiæ,longum eſt recenſere, cum in ipſarum autores non vna eorum ſit ſententia, nam Socrates reprehendit Pythagoram, Plato Socratem, Ariſtoteles Platonem, Ariſtotelem diſcipuli, Scebolam Seruius Sulpicius, Celſus Galenum, Quintilianus Senecam, Strabo Heratoſtenem, Cicero Hermagorã,quia vt ait Eccleſiaſt.c.41. v.25. *Omnia duplicia, vnum contra alium.* † Et 15 in ipſo ſermone totæ tãtę varietates ſunt,quãtum in mores,nam vt ait Horat.in arte Poetic.

Multa renaſcentur,quæ iam ceciderẽt, cadentq;
Quæ nũc ſũt in honore vocabula, ſic volet vſus,
Quẽ penes arbitrium eſt,&ius,& norma loquẽdi.

¶ Sola Dei lex, ex qua cõponitur IVS SPIRITVALE,habet certitudinem, & firmitatem, 16 quia eſt lex veritatis. Levit.c.8.v. 8. *In qua fuit doctrina,& veritas,* Pſalm.110.v,7. *Opera manuum eius veritas,& iudicij.* Melach.cap.2.v. 6. *Lex veritatis in ore eius.* † Vnde non ſolum veræ Religionis cultores, ſed Paganæ ſuperſtitionis 17 ſapientes viri leges ſuas á Deo acceptas palam profitebantur, vt diuturnitati commendarent, vt delegibus Cecropis,Menois,Draconis,Solonis,Licurgi,Numæ,Charẽdæ,Zaleuci,Cereris, Mercurij, & aliorum *dixi in Epitome de Magia lib.2.* † Nam licet Deum,vt Deus eſt,non cognoui 18 ſſent Deum tamen eſſe ſupra humanam naturã collocatum crediderunt, cui Dei atrributis cohoneſtabãt,nam omne,quod colitur, vt Deus, vel creditur,vel fingitur,vt tradunt *Ioann.Picus Mirãd.lib.de ente,& uno.Franc.Picus lib.2.de ſtudio diuina, & humana ſapient.cap.4.&.7.*

† Nam Deum eſſe, & ab hominibus cultu diuino coli deberi etiã lumine naturæ aſſequi poteſt, 19 vt docent *D.Thom.per.1.2æ.q.2.art.3. D. Chriſoſt. in actis Apoſt. homil.39.D. Auguſt.in Pſalm.13. Lorinus, & alij ad Roman.capit.1. Scholaſtici cum Magiſtro Sent.1.diſt.3.Ferrarali.contra Gent. cap.3.Suarez Metaphyſ. lib.1.diſput.30.* † Quare ſacerdotes apud Gen- 20 tes t& Theologiæ,& ſapientiæ viam ſternerunt, quales apud Orientales *Brachmanes, & Gymnoſophiſtas,* apud Babilonios, *Iſidis, & Oſyris*, apud Græcos *Orpheus, Heſiodus,*

siodas, Homerus, Pythagoras, Empedocles, apud Ægyptios, *Trismagistus Iamblicus,* apud Romanos, *Numa Pompilius,* quos Magos fuisse testatur *Franciscus Picus Mirandulanus in examen. doctrin. vanitat. Gentil. libr. 1.*

21 ¶ Sic enim oraculis dæmonum, ac fatidicis sacerdotibus delusa Gentilitas, & coluit Idola, & abscænę vitæ dedita, (more pecudum) vitam peregit, quia sic beatitudinem consequi arbitrabantur, cum nulla religio recepta sit, quæ principia sua vera non opinaretur, & supernis reuelationibus tamquam basi non niteretur, vt tradit *D. Thom. contra Gēt. libr. 1.* †

22 Quia Galatas vsos fuisse Philophis tanquam Deo proximioribus ad impetrandum testatur *Diodorus.* Indi Brachamanibus, Druidibus, Galli, Gymnosophistis Æthopes, Magis Persæ, Auguribus, Sibyllis, Vatibus, & plerisque diuinationibus Romani vtebantur, alijs quoque, & similibus nationes aliæ sapiētibus, vt Deo propinquis autumarunt, nam, vt ait Aristot. libr. 10. Erhicor. ad Nicomac.

23 *Sapientes viros curæ esse Deis.* † Nam in hoc ferre genus humanum cōuenit, duce se aliquo præstantissimo diuinorum consortio egere; cuius præceptis audiens beatitudinem consequeretur; quippe cum supra mortalitatis facultatem sit collocata, non cuilibet se præbet expolita, & cognitu quoq; dificilima est, ideo niti diuinus, qui supra sensum, supraq; rationē positus non consequitur, quia ad eam inuestihandam humani cogitatus satisfcunt, *vt dicā tom. 1. de Iure Eccles. Iust. lib. 1. cap. 2. ex nu. 1.*

24 † Quare Magi, vt sapientes Theologiæ, & Iurisprudentiæ viam sternerent, nam vt ait Philon libr. quod omnis probus sit liber. *Tales erat apud Persas Magi, naturæ Scrutatores, veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius*, & libr. de Special. leg. *vt regnare non liceret, nisi familiariter cum Magis versato.*

25 ¶ Vnde Zoroastris Magiam diuinorū scientia appellat, *Plato Alcibiad. 2.* nam Magos fuisse sacerdotes testatur *Eusebius lib. 4. ca. 1.* a quibus sapientia quærebatur, Malach. cap.

26 *3. labia sacerdotis custodunt scientiam.* † Sic enim Magiam consumatam esse Philosophiā circa diuina, & humana potissimum cognitio de Deo, & immortalitatæ animæ testatus est, *Diu. Chrisost. in Matth. 2. tom. 2. homil. 2.* †

27 Nā vera Philosophia primum circa cultum diuinum versatur. *Cicero lib. 1. natura Deor.* Quia vt ait Vergil. Æneid. 6. *In primis venerare Deos.* †

28 Quare Pythagoras suam Philoso-phiam à sacris precibus incohauit, quod Plato, Porphirius, Theodorus, & alij Academici omnino necessarium iudicarunt, vt tradit *Fran. Picus libr. 1. de studio diuinæ, & humanæ sapient. cap. 4.* † Ideo viri sapientes Magia, vt scientia diuina clari fuerunt, non solum, apud Ætiopas, & Indos, vt autor est *Philostrat. in vita Apollon.* sed apud Græcos, & alios, nam Pythagoras, qui sapientia primus in Philosophiam inuertit, Magia deditus fuit, vt tradit *Iamblicus lib. de secta Pythagor.* † Sic Empedocles, Siculus, Zamolxis, Pharetius, Epaminundas, Thebanus, atque Druydæ Gallorum, & alij Pythagorei Magia clari fuerunt, nam vt de illis testatur noster M. Annæus Lucan. Vergilij maiestatis immitator, Pharsal. lib. 1.

Vobis autoribus vmbræ nō tacitis Heberi sedes
Ditisque profandi pallida regna petunt.

CAP. II. De Magia naturali.

SVMMARIVM.

1. *Magia naturalis quid sit.*
2. *Philonis verba de Magia naturali.*
3. *Pseli verba de Magia naturali.*
4. *Diui Hieronimi verba de Magi naturali.*
5. *Magia naturalis in quibus versatur.*
6. *Magia ex abditis naturæ causis.*
7. *Iacob ex Magia naturali multa consequutus.*
8. *Tobias Magia naturali peritissimus.*
6. *Tobias cap. 11. explicatus.*
10. *Miracula nictu oculi fiunt.*
11. *Chalconimi piscis virtutem contra oculorum albudinem.*
12. *Rerum naturalium multæ sunt viriutes mirabilium rerum effectrices.*
13. *Magnetis lapides virtus.*
14. *Tiamedis lapidis virtus Magnetis contraria.*
15. *Magnes respuit ferrum contra Aquilonem.*
16. *Magnetis montes sistūt nauigia ex clauis, & anquoris ferreis.*
17. *Pantaura, Androdamas, Pentageras Magnetis species.*
18. *Magnetis virtute posse absentes communicari.*
19. *Æris species auro non absimilis quam miranda virtus.*
20. *Flamma exijt de petra, quæ plubijs incenditur.*
21. *Asbestus lapis, qui semel accensus nunquam absumitur.*
22. *Ignis inextingibilis.*
23. *Lucerna in fano Veneris inextingibilis.*
24. *Naturalis liquoris virtus ignem cōseruās.*

25 *Ligna putida noctu lucent.*
26. *Auis Hirciniæ plumæ noctu lucẽt.*
27. *Vermis Cincindulæ corpus nocte lucet.*
28. *Cocuyum corpore lucet adeo, vt prope eum Indi scribere, & legere solent.*
29. *Carbunclum fronte lapidem admirandi splendoris dicitur gestare.*
30. *Insulæ natitantes in mari.*
31. *Arbores immensas ex immo mare asurgere in altum.*
32. *Arbusculas Indici maris naturæ mirabilis.*
33. *Ligna, quæ igne non consumuntur, & aqua non putrescunt.*
34. *Oleam, & laurum in mari rubro gignere punices.*
35. *Æris genus, quod in Cypro, & seritur, & nascitur, & metitur.*
36. *Herbæ iumentis venenum, & hominibus salutares.*
37. *Neapelum homini venenum, turdis scã præbet.*
38. *Sardoniæ mirabilis virtus.*
39. *Tarantulæ venenum mirabile.*
40. *Veneno Tarantulæ remedium.*
41. *Symptomata Tarantulæ naturalia.*
42. *Multa experimentis nota, quarum causam reddere non valemus.*
43. *Remoræ pisciculi mirabilis virtus.*
44. *Echeneus piscis nauigia retinet.*
45. *Torpedo pisciculus vim habet torpendi.*
46. *Serpentem contactam cuernibus emori.*
47. *De pauonis carne, de palleis, de Argentino sale quædam miranda.*
48. *Aquæ mirabilis virtutis.*
49. *Fontes salutares pluribus locis.*
50. *Hispaniæ fontes, & fluvij salutiferi.*
51. *Gelonio stagno duo fontes virtutis contrariæ.*
52. *Salmacidis fons vim habet libidinem refrigerandi.*
53. *Lacus Boetiæ, & fons Salmacidis naturali virtute, vel ex maleficio libidinem comprimunt.*
54. *Fons Illiris, quæ frigida est ignẽ euaporat.*
55. *Fons Malucani Regni, quæ arboris folia conuertit in aues.*
56. *Arbor Canariæ aquam destilans septem Insulis potum præbens hominibus, iumentis, & aruis.*
57. *Fontes manantes oleum, & acetum, & vinum.*
58. *Fontes, qui vellera pecudum mutant in alium colorem.*
59. *Fontes, qui capillos mutant in flauos.*
60. *Bætis aqua vellera ouium rubricabat.*
61. *Aqua Bætis pisces aureis splendescebãt schobes.*
62. *Bætis aquæ virtus naturalis.*
63. *Alckindi, Proculi, Rogeri, Baconi, & Gebri Magia reprobatur.*
64. *Thomas Bungei, & Georgij Replai Magia damnata.*
63. *Alberti Magni libri de mirabilibus partus suppositus.*
64. *Ioan. Baptista Porta Magia, vt superstitiosa repellitur.*
65. *Mizaldus, Vvecherus, Ponzetus, & Ardoinus reprobati.*
68. *Robert. Perscrutatoris, & aliorum Magia damnatur.*

MAGIA naturalis in hęc verba definitur à Philone lib. de special. legib. *Veram Magiam, hoc est, perspectiuam scientiam, per quam naturæ cernuntur clarius, vt honestam, expectandamq; nõ pleuei solum testantur, sed etiam Reges Regum maximi, vt regnare non liceret, nisi familiariter cum Magis versato.* † Et lib. quod omnis probus sit liber. *Tales erant apud Persas Magi naturæ scrutatores, qui præveritatis cognoscendi studio per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios eisdem inijciant mysterijs.* † Mich. Pselus lib. de Magia, *Magia nihil aliud est, quam arcanarum rerum cognitio, qua cœlorum, ac syderum cursu, & influxu, & sympatijs, atque antipatijs rerum singularium obseruatis suo tempore, loco, & modo, res rebus applicantur, & mirifica quædam perficiuntur.* † Nam vt ait D. Hieron. in Daniel. c. 2. *Magi sunt, qui de singulis philosophãtur non malefici sunt, sed philosophi Caldæorũ, & artis huius scientiam, Reges quoque, & Principes eiusdem Gentis omnia faciunt.* † Vnde Magia huiusmodi scientia est naturalis, quæ ex naturali rerum cognitione, & applicatione, & modo secundum ingenitas vniuscuiusque vires admirabiles effectus producit, quæ naturalium rerum imperiti, quia quomodo facta sint ignorant, vel miraculo, vel dæmonis arti tribuere solent, sunt tamen effectus rerum naturalium, quibus Magia huiusmodi nititur, *Arist. lib de admirãd. audit. Philon, & Pselus vbi sup. Procl. lib. de sacris. & mag. D. August. lib. 21. Ciuit. Dei cap. 4. & 5. Alber. Magnus lib. 2. Mineral. tract. 3. cap. 1. 11. & 17. Marsil. Ficin. lib. 4. Theol. Platonis cap. 2. Francastor. libr. de Sympat. Iul. Syrenus lib. 9. de Fato, Mich. Medina libr. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. Laur. Annanias lib. de natura dæmon. Bart. Sibyllã. in pereg.*

1 2 3 4 5

qq. decad.

qq. decad. 3. q. 3. Valles de sacra Philosoph. cap. 3. & 28. Benedict. Perera, & Mart. del Rio in libris de Magia, Gregor. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 12. Iul. Cæsar. Buleng. lib. 1. aduersus Mag. capit. 8.

6 ¶ Multa enim sunt naturæ miracula incompertæ adhuc rationis (& vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita, vt si quis hominum eis occultè vtatur, Magus vulgo diceretur, vel diuinus, vt ait *Bened. Perer. lib.* 7 *1. de Magia capit. 3.* † Iacob enim ex virgis amygdalinis parte descortizatis in canalibus aquæ positis efficit, vt eas intuentes oues parerent maculosas, *Genes. cap. 30.* Quod naturaliter factum fuisse, absque vllo miraculo contendunt, *Bened. Perera vbi prox. & in Genes. d. capit. 30. Franc. Valles de sacra Philosophia* 8 *cap. 11.* † Tobias similiter ad paternam cæcitatem eruendam Magia naturali vsus fuit, Tob. cap. 11. *Tunc sumens Tobias de felle piscis liniuit oculos patris sui, & sustinuit, quasi dimidiam fere horam, & cœpit albugo de oculis eius, quasi membrana oui egredi.* 9 † Nam licet in hoc fere omnes diuinam virtutem agnoscant, non propterea negandum est, aliquando Deum vti naturali causa, etiam in efficiendis miraculis, & sanandis corporibus, quæ reuera medicamenta sunt, eaque natura prædita, vt per se nata sint eos morbos curare, vt docet 10 *Franc. Valles vbi sup. cap. 39.* † Ad quod ego in hoc Tobiæ exemplo præter alios condero, tempus illud quasi dimidiæ fere horæ, quod inter applicationem, & sanitatem interfuit, nam si independenter à causa naturali, sola virtute diuina id fieret confestim, vel nictu oculi operaretur, vt de sanitate restituta à Dno duobus cæcis, sic legitur Matth. c. 20. *Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorũ, & confestim viderunt.* † Ideo in curatione 11 Tobiæ causa naturalis pendebat, fele scilicet piscis, nam Callionymus piscis virtutẽ habet oculorum albuginem detergendi, vt docet *Plin. lib. 32. cap. 7. Galen. simplic. lib. 10.*

12 ¶ Quis enim, vel literis dumtaxat tinctus philosophicis, nescit multas esse virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerum effectrices, quas si quis benè posset, & ad vsum accommodare sciret, haut dubie mira posset efficere, vt dixi *in Epitome de Magia Regio iussu, & approbatione excusa lib. 2. cap. 1. nu. 40.* † De Magnete lapide notissima res est, 13 non solum ferrum ad se trahere, sed ferro attracto aliud ferrum trahendi potestatem communicare, vt meminerunt *Aristot. lib. de lapidib. D. August. lib. 21. Ciuit. Dei cap. 4. Guil-* 14 *bert. de magnet. lib. 1. cap. 5.* † Cuius lapidis vis cœlestis est, nam tantam affinitatem cum Aquilone habet, vt si acus aciem eo pertinctã vertas in Austrum, Orientem, vel Occidentẽ, nihilominus magnetica vis, mox in Aquilonem inuertit, vt tradunt *D. Thom. quodlib. 12. art. 15. Vincent. natural. lib. 8. cap. 19. Leuin. Lemnius de occult. natur. lib. 3. cap. 4. Ioã. Eusseb. p. 1. curiosæ philos. lib. 5. cap. 30.* † Datur *Theamedes* lapis contraria magnetis virtute, quæ ferrum respuit teste *Plin. lib. 36. ca. 16.* nam licet magnetis speciem appellet *D. Isidorus*, contrariæ virtutis lapidem esse affirmant præter Plinium, *D. August. d. capi. 4. D. Hieron. in Matth. 9.* † Nam magnes ferrum non respuit, nisi contra Aquilonem adiaceat, *Sim. Maiolus tom. 1. dier. Canicul. colloq. 18. Ioan. Eusseb. p. 1. d. lib. 5. cap. 12. & 13. Baptist. Porta, & Guil. Gilbert. li. de magnet. Cardan. de subtil. lib. 1.* † Sunt & aliæ species magnetis, vt *Pantaura*, qui lapides trahit *Androdas*, qui argentum, & aes, *Pentagoras*, quæ longè desista mouet, *Guilbert. vbi sup. Bapt. Porta de magnet. lib. 1. Ioan. Eusseb. p. 1. curios. philosoph. lib. 5. cap. 36. & p. 2. lib. 1. cap. 6.*

¶ Flamma exit de petra in Nymphço, quæ pluuijs incenditur, vt author est *Plinius lib. 2. cap. 107.* quod credibile fiet si consideras calcem, quæ aqua incenditur, oleo tamen infusso, non incẽditer, imo extinguitur, vt tradit *D. August. lib. 21. Ciuit. Dei cap. 4.* † Est etiam lapis nomine *Asbesto*, qui semel accensus nunquam absumitur, vt asserit *D. August. d. lib. 21. cap. 6.* Ex quo in sepulchris Gentilium lucernas per multum tempus duraturas scribit *Solinus cap. 21.* † Ignes itidem inextinguibiles reperiuntur, vt lucerna illa, quæ in sepulchro Pallantis ad caput ardebat, vltra annos mille, & sexcentos, quæ nec liquore, nec aere extingui poterat, vt narrat *Vincent. lib. 25. cap. 34. Metropol. lib. 4. cap. 15. Nancler. lib. 2. decad. 2.* † De alia lucerna, quę iu Fano Veneris reperta est, multũ tempus durãs, & inextinguibile, meminit *D. August. d. lib. 21. cap. 6.* Cuius generis alias repertas in sepulchro Tuliæ, & aliui refert *Sim. Maiol. d. tom. 1. colloq. 22.* † Nam etsi aliquibus commentitia videatur, quia causam ignorant, naturalis liquoris virtute arte Chymica confecti esse potuit, vt de simili in hæc verba testatur Mart. del Rio, omni laude dignissimus, lib. 1. Magic. disquis. cap. 5. q. 1. sect. 1. *Mihi quidem dubium non est liquorem illum Olibij Maximi, cuius beneficio lucerna multis seculis conseruata fuit ardens, Chymicum fuisse.*

¶ Ligna putida nocte lucent, vt tradit *Olaus lib. 2. c. 14.* præsertim fagi, aut querci,

vt sæpè

vt ſæpè vidi dū puer eſſé, & venationi operā darē infundo Genitoris mei Mich. Hieronymi Torreblanca, dicto *del Bejarano*, ſexmilia paſſu à Corduba diſtāte, in mōte Mariana, vulgo *Sierra morena*, & poſtea Matriti iter faciens in hoſpicio dicto de l'*Alcayde*, ad huius montis radices, *vt dixi in Epitom. de Mag. lib. 2. cap. 1. num. 50.* † Hircinæ aues gignuntur, quarum pennæ per obſcurum emicant, & interlucent, quamuis denſa nox obtegat, vt referunt *Solin. cap. 21. Plin. lib. 10. capit. 47. D. Iſidor. lib. 12. cap 7. Albert. Magn. lib. 23. Animal. lit. L.* † Noctiluæ, ſiue *Cincindulæ* vermis genus nocturnis temporibus lucem emittūt, quia cum ſanguine careant, adeo igneæ partes circa digeſtionem concutiunt, & ibi lucent adeo, vt alter ab altero diſcernatur, vt tradit *Gregor. Reis in ſua margar. philoſoph. libr. 10. tract. 2. & 10.* † Animalculum Indicum, quem incolæ dicunt *Cocuyum*, de genere cincindelarum eſt, ſed maior; inſtar ſcarabæi, quod ſi toto corpore luceat, oculis tamen maximè, qui pro corpuſculi, modo ingētes tantum fundit luces, vt ad eas ſcribere, & legere ſoleant, cuius ſi quis pinguedine manus, & faciem inungat, ardens, & formidabile ſpectrum appareat, vt narrat *Pet. Cieza p. 2. hiſtor. Peru, cap. 30. Franc. Lopez Gomara in hiſt. Indo. fol. 44.* † Non tamen Hiſpaniæ animal nocturnum, dictum *Carbunculum*, de quo fertur in fronte lapidem geſtare admirandi ſplendoris, qui tenebras fugat, nam id apocriphum eſt, vt poſt alios ſic teſtatur concicis, & amicus noſter D. Ludouic. de Gongora Soled. 1.

Piedra, indigna tyara
(Si tradicion apocrifa no miente)
De animal tenebroſo, cuia frente
Carro es brillante de nocturno dia.

¶ Sunt pleraque alia naturę miracula (vt ita loquar) quæ ſi idiotis referantur (qui nihil credunt, niſi quod vident) omnino fidem perdunt, vt Inſulæ natitantes in mare, quales in Italia, & alibi celebrant veteres ſcriptores, *Ariſt. lib. de admirand. audit. Seneca in natural. qq. lib. 3. Plin. Senior lib. 2. hiſtor. natural. cap. 95. & Iunior lib. 8. epiſt. 10.* † Arbores immenſas ex imo mare aſſurgere in altum, multa que proceritate propagari, atque pertuo ſeruare ſolia, non ſolum teſtatur *Plinius lib. 13. cap. 25.* Sed qui nouum orbem perluſtrarunt *Petr. Martyr in ſumm. & Oueus. in hiſt. Indor. lib. 2. cap. 5.* † Indico mari Alexandri milites arbuſculas reperere colore bubuli cornu ramoſas, & cacuminibus rubentes, quæ cū tractarentur, vitri modo, fragiles erāt, igni autem, vt ferrum inardeſcebant, vbi forent reſtinctæ, primo colori redebantur, vt meminit *Plin. lib. 13. capit. 25.* † Sunt etiam alia ligna, quæ igne non conſumuntur, vt tradit *D. Hieron. in Leuit. 27.* Alia, quæ in aqua non putreſcunt, *Plin. lib. 26. cap. 41.* † In mari Rubro ſilbas viuere, oleamque, & laurum in quibus fungi enaſcuntur, qui mox Sole tacti conuertuntur in punicem, tradunt *Plin. lib 13. cap. 25. Alex. ab Alex. lib. 5. Genial. c. 9.* † Æris genus eſt quod feritur, & naſcitur, vt ex Ariſtotele in hæc verba refert Alexan. ab Alex. libr. 4. Genial. capit. 9. *In Cypro genus quodam igni æris, aurò non abſimilis, quod in fructra minutiſſima conciſſum agricolæ ſerūt, mox ad pluuiam exoriri, & coalescere, & poſt quam adoleuerit ad iuſtam maturitatem, colligi, & recondi.*

¶ Herbarū virtutes reperiūtur mirabiles nā de *Sabina* in hæc verba teſtatur Plin. libr. 16 cap. 20. & lib. 24. cap. 11. *Herba dicta Sabina alijs Rodadaphnes ſempiterna fronde roſæ ſimilitudine, caulibus fruticoſa iumentis, capriſq; & ouibus venenum eſt: eadem homini contra ſerpentum venena remedio.* † Neapellum herba homini præſertaneum venenum eſt, paſſeribus vero, ac turdis ſaluberrima eſca, vt narrat *Diodorus lib. 4. Alber. Magnus lib. 25. cap. 2.* Roſarum odore ſcarabæus moritur quo homo delectatur *Ariſtot. de admirand. audit. capit. 140.* † De Sardonia in hæc verba teſtatur rerū naturalium præſtātiſsimus Solin. cap. 9. *Sardonia herba ſi edulio fuerit, veſcentibus neruos contrahit, rictu ora diducit, vſque mortem oppetunt, ridentium facie intereant.*

¶ De veneno Tarantulæ, ſeu phalangi Tarētinæ Apuliæ, notū eſt, à quo ictivarie ac diuerſe torquentur, ſiquidem alij perpetuo canunt; alij plorant, alij clamitant, alij dormiunt, alij vigiliis efficiuntur, pleraque vomitibus laborant, nonulli ſaltāt, ſunt qui ſudant, alij trēmebundi fiunt, alij pauoribus inteſtantur, & alij alia paciuntur in commoda, *vt tradit Iohannes Schenkius obſer. med. lib. 7.* † Quibus non aliud vitæ, & remedij præſidium eſſe ſolet, quam ſi certo muſicæ ſono pſalere ad numerum compellantur, donec decidāt fatigati, vt tradunt *Plato in Phedon. Cardan. de ſubtilet. libr. 9. Matbiol. in comm. Dioſcor. lib. 2. cap. 57. Iuā Euſebium p. 2. curioſæ philoſoph. lib. 1. capit. 18. Alex. ab Alex. dierum Genial. lib. 2. capi. 17.* † Quæ quidem Symptomata tam varia, ac diuerſa, ex cauſa naturali proueniunt, ex vario horum animalium veneno, aut ex demorſorum hominum temperamentis, licet cauſarum ignaris commētitia, videantur, vt exemplis confirmant *Amatus Luſitan. lib. 1. Matiol. &*

alij Ioan. Schenkius vbi sup. d. lib. 7. † Quorum quidem, & si causam à priori reddere nõ valemus, vera sunt, nam sunt multa, quæ præmanibus habemus, & experimur vera, nihilominus tamen rationem reddere non possumus, Alex. Aphrosid. libr. 1. Probl. in præfat. *Quam ob causam ridere solent, quos in alis, & coxis, & plantis titillamus? Cur nonulli cũ mutuum marmorum attritum, sectionemvè, aut ferri stridorum, limarumque sentiunt, dentium obtorpescunt?*

43 ¶ In mari Occeano piscículus est, semipedalis, limacei magni simílis, quẽ Græci Echenim appellant, nos Remoram, eo quod adhærens nauegijs, licet cursu incitatissimo ferantur, eos sistere, & efrenare cogit, *Aristot. lib. 2. hist. animal. c. 14. Plin. lib. 9. c. 25. & lib. 32 c. 11. Ælian. lib. 2. c. 17. Plutarch. in Sympos. decad. 2. problem. 7. Cassiodo. lib. 1. epist. 35. D. Ambros. in Hexamer. lib. 5. c. 10. Francastor. de sympat. c. 8. Cardan lib. 7. variet. c. 37. & de subtilit. lib. 10. Scaliger exercit. 218. c. 8. Levin. Lemnius de occultis natur. li. 3. c. 9.* † Torpedo piscículus non minori admiratione vim habet torpendi, vt tradit *Aristot. lib. 9. ca. 17.* 44 halitu, scilicet, auditu, & tactu, Albert. Magn. lib. 8. tract. 3. capit. 1. *experimento se didicisse summo digito tangendi cupiam brachio toto per semestre immobili laborasse; eademque vim stupefaciendi inesse halitu, & aure ipsius torpedinis, nam & hastæ contactu idem accidit.* 45 † Bufone hiante quasi coactam miro cum eiulatu muſtelam videas se ori deuorandam inferere. Serpentem contactam quernibus emori, & alia huiusmodi, apud *Francastor. libr. de Sympathijs, Ioan. Eusseb. p. 2. suæ philos. cap. 2. 3. 4. 5. 6.* 46 † Vt sic interim taceam alia, quæ circunferũtur, de pauonis carne nescia putrefci; de palleis frigare suo niues conseruantibus, & calore fructus maturantibus, vi contraria; de Agrigentino sale, qui liquatur igne, aqua vero induratur, *Plin. li. 5. c. 5. & li. 31. c. 7. Solin. c. 10. D. Aug. li. 21. Ciuit. Dei c. 4. & 5. D. Isid. lib. 14. c. 6. & lib. 16. c. 2. & lib. 17. cap. 3.*

47 ¶ Sunt, & aquæ mirabilis virtutis, nam vt ait noster L. Annæus Seneca in natural. qq. libr. 3. capit. 1. *quædam enim oculos, quædam nervos iuvant; quædam inueterata, & desperata à Medicis vitia percurant; quædam medentur viceribus, quædam interiora fouent; potu, & pulmonis ac vesicarum, querelas leuãt; quædam supprimunt sanguinem, tam varius singularis vsus, quam gustus est.* 48 † Fontes salutares contra febres in Palestina refert *Sozzomen. libr. 5. capit. 2.* in Bretania, *Plin. lib. 25. cap. 3.* in Sardinia, *D. Isidor. lib. 14. capi. 6.* vlcera atque contusa membra imperitium statum restituentes in Thessalia, *Aristot. de admirand. audit. cap. 12.* † Hispaniæ fontes, & fluvios salutiferos refert *Solin. lib. 13.* Insulæ Chio duo fontes sunt, quorum altero, qui biberit hebetis fit ingenio, altero subtiliores sensus adipiscitur, vt tradit *Plin. lib. 31. cap. 2* † Gelonio stagno alij duo fontes adiacent, quorum altero, quæ sumpserit mulier, ex sterili fœcunda fit, altero si fœcunda hauserit, sterilizatur, vt tradunt *Seneca d. lib. 3. capit. 25. Solin. capit. 10. D. Isidor. libr. 13 capit. 13.* † Seleminus fons apud Anchaycos vim habet liuidinem refrigerendi, vt testatur *Pausanias*, idemque de Cicico fonte tradit *Plinius*, quod naturali frigiditati tribuit *Eusebius d. lib. 1. cap. 83.* † Lacus Boetiæ, & Salmacidis vnda ad Venerem irritat, vel ex naturali aquæ calore, vt tradit *Pomp. Festus*, aut ex maleficio iniecto à Medea, vt dixi *in Epitome de Mag. lib. 2.*

¶ Sunt etiam Illiris fõs, qui cum frigidus sit ignem euáporat occultum, vt siquis vestes supra aquas expandat, accenduntur: & Didonea fons cum sit gelidus faces accensas extinguit, & extinctas accendit, vt tradit *Plin. lib. 2. cap. 103.* de fonte Ferriera in delphinatu Franc. similia tradit *Eusseb. p. 1. lib. 1. cap. 24.* † Fons in Malucano regno, cui arbor supra expansa folia decidentia cõuertit in aues: & in Italia multis locis fontes sunt, in quibus siue virgã, siue frondem demerseris, lapidascit, vt tradunt *Seneca vbi sup. lib. 3. c. 20. Solin. cap. 30. Alex. ab Alex. lib. 5. Genial. c. 9.* † Canariæ Insulis, quæ Fortunatæ dicebantur, arbor fuit in Insula Ferri, ex cuius ramorũ folijs, & gemis aqua dulcis quotidiæ destilauat, in tanta copia, vt non solum hominibus, sed iumentis, & pascuis sufficeret, quia nullus alius fons, aut puteus illis fuit, quæ ventis aggitata ruit ann. 1626. vt tradit *Ioan. Eusseb. d. p. 2. lib. 2. c. 60.* † Aquam vt oleum fontes emanantes refert *Maiol. tom. 1. colloq. 13.* vt acetũ accidã, apud nos est in opido de *Almagro*, vt vinũ inebriãs reperitur in agro Caleno Lynceſtis fluvius, *Plin. libr. 2. capit. 103. Seneca d. lib. 3. cap. 20.* referens, & laudans illos versos.

Quã quicumq; parũ moderato gutture traxit
Haus aliter tibat, quã si mera vina bibisset.

¶ Fontes, qui vellera pecudũ mutãt in aliũ colorem, vt alua in nigra refert in hæc verba Aristot. li. 3. natur. animal. c. 122. *Sunt aquæ multis in locis, quas cum oues bibecint, moxque inierint nigros generant agnos.* † Cãdida in flua alij fontes sunt commutantia, vt ad mare Rubrum tradit *Solin. capitul. 25.* qui capillos

incaneſcere faciũt in Hibernia, tradit *Plin. lib. 31. cap. 2.* qui flauos reddunt, Ouid. Metamorph. libr. 15.

Electro ſimiles faciunt auroque capillos.

60 ¶ Bętis noſter fluuius ex auri copia ſolebat naturaliter aqua ſua vellera ouium inflavum colorem mutare, D. Ambroſ. lib. 1. Hexamer. cap. 11. *Aurum enim vellus aqua nutrit, & lanam immemorati ſpecimen metalla gignunt litora* Martial. lib. 9. epigr. 62.

In Tertęſiacis domus eſt notiſſima terris
Quã diues placidum Corduba Bætinamat,
Vellera natiuo pallent vbi flaua metallo.

61 † Non ſecus, quam piſces, qui, Bætin allebantur, qui ex eadem aquæ virtute aureis ſplendebant ſchobes, vt his verbis teſtatur Strabo Geograp. lib. 3. *Per aquatilia aures clareſcunt grumuli, quod ſiquis à natura negatæ ſũt, aquæ illatis rigantes, aquæ mox ſplenaeſcentem efficiuntur grumulum.* † Ita arietes aquam bibẽtes deaurabantur, vel rubricabantur, vt idem Martialis, qui eo quod Hiſpanus fuit, Bilbili natus haut ignobili opido Celtiberiæ, res noſtras melius alijs percaluerat, de lagena Bæticæ ſic teſtatur lib. 14. epigran. 133.

Non eſt lana mihi mendax, nec mutor aheno,
Sic plateam Tyriæ me mea tinxit ouis.

63 ¶ Quo ad libros autem de Magia naturali, nõ ſunt omnes probatę lectionis, tam multis ſcatent ſuperſtitionibus *Alckindus, Proculus, Rogerius Bacconius, & Gæber Arabs.* Raymund. Lullus, & Arnaldus Villanouanus ſunt nonullos hæreſcos notati *ab Eymeric. in direct. Inquiſ. Mariana de reb. Hiſp. lib. 14. c. 9. & lib. 15. c. 4.* † Sunt etiam horum lauij *Tho. Bungey lib. de Mag. natur.* & eodẽ titulo alius *Georgy Riplay*, qui poſt mortem necromanticus fuit damnatus, vt tradit *Mar. del Rio li. 2*

65 † Albert. Magnus trib⁹ libris de Mirabilibus, vanitatis, & ſuperſtitionis multa cõtinentur, ſed tanto viro part⁹ ſuppoſitus eſt. Hieron. Cardan⁹ libros de ſubtilitate, & varietate, miror tã diu ab Eccleſia in expurgatos, qui iam lima librorum traduntur, *quia later anguis in herba.*

66 † Superſtitioſa multa, & illicita defecatæ Magię portenta naturalis nomine vellare nititur *Ioan. Bap. Porta Neapol. ſpecioſo Magiæ naturalis lib.* † Superſtitioſa à naturalibus non diſcernunt *Ant. Mizaldus lib. de Mag. natural. Ioan. Bapt. Voekerus lib. de ſecretis, Ponzetus & Ardoinus medici lib. de venenis.* † Scripſere etiam Magiã, quambis naturali titulo multis refertam ſuperſtitionibus *Rober. Perſcutator libr. de Magia ceremoniali, & de myſterijs ſecretorum*, Porphyrius alios citat, ex quibus hodie tantum extant *Zoroaſtri* κέλευσις

CAP. IIII. De Magia medica.

SVMMARIVM.

1. *Magia Complectitur Medicinam.*
2. *Æſculapius, & Hippocrates Magi fuerunt.*
3. *Medicina ex philoſophis habuit originem.*
4. *Medicina in tres deducta partes.*
5. *Medicina ex vſu, & experimentis.*
6. *Medicina rationalis, ſeu methodica.*
7. *Magia è medicina nata eſt.*
8. *Sacerdotes Indorum Magiã, & Medicinam profitebantur.*
9. *Empirea ars in experimentis collocatur.*
10. *Empirea ars vtiliſſima.*
11. *Empirea ars in pretio habita ſacris literis.*
12. *Empirea ars legibus honorata.*
13. *Experientiæ ratio certa eſt.*
14. *Triplex medendi inſtitutum.*
15. *Medicina ex præſcriptis formulis pacto eũ dæmone tribuitur.*
16. *Medicina, quæ artis præcepta non ſeruat reprobatur.*
17. *Quando nec miraculum, nec naturæ vis intercedit pactum interuenit.*
18. *Incantationibus morbos ſanari.*
19. *Tartari, & Indij incantationibus medebantur.*
20. *Salomon incantationes tradidit ad morborum curationes.*
21. *Hæbreis nomina fuerunt aduerſus ægritudines.*
22. *Epheſinæ literæ ad morbos & victoriam.*
23. *Vlyſis ſanguinem de vulnere fluentem carmine ſiſtit.*

SAPIENTIAM omnem, quia Magia complectebatur, non ſolum Philoſophiæ naturali, & morali, ſed Medicinę quoque, & Aſtrologiæ, & alijs ſcientijs originem dedit, quia teſte Plotino, *Natura miniſtrum eſſe Magum.* † Hinc Æſculapius, & Hippocrates Medicinæ parentes Magi fuerunt, vt teſtatur *Franc. Picus Comes Mirandul. libr. 7. Prænoct. capit. 2.* Nam Zamolxis, *Magiam Medicinam* appellat. † In qua quidem ſcientia clari fuerunt Mileſius, Thaletes, à quo Pythagoras edoctus fuit, & ipſe Pythagoras, Anaximander, Anaximenes, Anaxagoras, Clazomenius, Xenophanes, Ariſteus, Lyſius, Demooritus, & Hippocrates, Podalyrius, & Achaon, vt tradit *Franc. Picus Mirandul. libr. 1. examin. doctr. vanit. Gent. cap. 2.* † Hippocrates De

1 2 3 4

mocriti discipulus ab studio sapientiæ Medicam facultatem separauit, quæ paulo post in tres deducta partes, scilicet Dieticam, Pharmaceuticam, & Chyrurgicam, vt potè quæ victu, quæ medicamantis, quæ manu mederetur, in prætio habita, cœpit crebri, & propagari, ideo rationalem philosophum se apellat assertus Hippocrates, vt tradit *Galen. in Isagog.* 5 †Serapion autem, & qui eum secuti sunt Glaucias, Hereclides, Terentinus, & duo Apolonij, Asclepiadis, Herophilus, & Sextus Afer in vsu eam, & experimentis collocantes ex ipsa professione, sibi ἐμπειρικὸν nomen assumsere, vt author est *Cornelius*, quamuis Philippo Coo tribuat *Galenus in Medicorum introductorio libro.* et Acronem Agrigentinum alij faciunt auctorem, quos sequitur *Plinius historiæ naturalis lib. 29.*

6 ¶ Deinde fuere, qui Methodicos nominarent authore *Themisone*, ab vtriusq; diuersi, quod etsi negare videatur *Cornel. in primo suæ Medicinæ libro.* Et rationes ad id facere molliatur, fatetur tandem nostram sententiam, & in eam venit *Galenus tam in libro de sectis Isagogico, quam alibi.* 7 † Qui quidem omnes, qui ex rerum naturalium cognitione merà profitebantur, Magiæ nomen Medicinæ dederunt, Plinius secundus libr. 30. histor. natural. capit. 1. *Natam Magiam è Medicina nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse velut altiorem, sanctioremque quam Medicinam; ita blandissimis, desideratissimisque promissis addidisse vires religionis, ad quas maxime calligat nunc hominum genus.* 8 † Vnde apud Indos Occidentales in Prouincia Cumana, *Piaches*, qui Sacerdotes fuerunt, & Magi, vna cum sacrificandi, & diuinandi, medendi artè profitebantur, ex herbis mixtis & compositis, vt tradunt *Gundiz. Fernan. de Ouiedo, & Franci. Lop. Gomara in hist. Indic.*

9 ¶ Et quia Medicinæ singularis vsus, & perfecta cognitio hunc præcipuè finem habet, vt sanitas, aut præsens conseruetur, aut amissa restituatur, ἐμπειρίαν artem, quæ rerum experimẽtis collocat, Medicinæ pars est laudabilis, nam vt ait Manil. *Per varios vsus, artem experientia fecit, exemplo monstrante viam.* 10 †Ex quibus fuerunt Podalyris, Achaõ, Celsus, Galenus, & alij, qui humana corpora medere cæperũt, quos ideo disertè his verbis laudat D. Hieron. epist. 2. ad Paulin. libr. 2. *Quorum scientia mortalibus vtilissima est.* 11 † Vnde Empirici in præcio esse cæperunt, & Medicinæ nomen sibi arrogarunt, de qua loquitur sacra pagina Ecclesiast. cap. 10. vers. 11. *Languor prolixior grauat Medicum*, & cap. 38. v. 1. *honora Medicum propter necessitatem*, & v. 3. *disciplina Medici exaltauit*, & v. 4. *altissimus creauit Medicinã*, & v. 11. *da locum Medico.* † Et in Iure nostro honoribus prosecuti 12 sunt, non qui domestico, & inumbratili studio artis peritiam profitentur, sed qui notitia acquisita experimentis languentẽ ægrorũ infirmitatẽ sanare impensa, & solicita opera studẽt *l. si duas. §. Grammatici. D. de excusat. tutor. l. si quis in Archiatri. C. de profess. & Medic.*

¶ Experientiæ enim ratio certa est, ratio- 13 nali Medicinæ nihil est incertius, vt quæ plurimorum fectis labefactatur, nam vt ait noster Seneca epist. 95. *Alia est Hippocratis secta, alia Asclepiadis, alia Temisonis*, & Cornel. Celsus li. 1. c. 1. *Cur potius aliquis Hippocrati credat, quam Herophilo? cur huic potius, quã Asclepiadi?* † Indiget tamen rationali medici- 14 na, quę præceptis, & rationibus artem docet, & metodo, quæ demonstrationi deseruit, ex quo illam in tres partes secauit Galenus, ὁ λογικὸς καὶ μεθοδικὸς καὶ ἐμπειρικὸς, vnde Ausonius in Grypho ternarij.

Triplex quoque forma medendi
Quæ Logos, ac Methodos, cuique experientia nomen.

¶ Sed his accedit alia Medicinæ pars, quæ 15 prescriptis remedijs, absque vllo ægrorũ discrimine: nulla hauita ratione loci, temporis, ætatis, promiscue vti consueuit, quales sunt orationes, caracteres, ligaturæ, & id generis plura, quæ ad pacta cum dæmone retulit D. Aug. lib. 2. doct. Christ. in c. illud 26. q. 2. *Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ atq; remedia, quæ Medicorum quoq; disciplina commendat, &c.* † Nam medicina, quæ artis præcepta 16 non obseruat exibilanda est, & quę omnib⁹ vna eademq; remedia confert, nam vt ait Seneca lib. 2. de Ira c. 18. *In corporũ cura alia de tuenda valetudine, alia de restituẽda præcepta sunt* Galen. lib. 3. Method. c. 7. *Omnes eadem medicamenta non admittunt. sed naturæ inferiores, mobliores q; mitiora, fortiores valẽtiora.* † Dũ 17 enim nec miraculũ, nec naturæ vis, nec artifitij solertia interuenit, pactũ intercedit *D. Th. 2. 2. q. 96. art. 2. & lib. 4. contra Gent. cap. 104. & 105. Caietan. in Summ. v. Incantatio Victor. in relect. de Mag. n. 26. Suarez de Relig. lib. 2. c. 15. n. 14. Perera de Mag. lib. 2. c. 4*

¶ Vnde licet pharmacis vtantur, quando 18 ad morbum, ad quod applicantur, non conducunt, nisi certis verborũ formulis, & caracteribus, signis, vel obseruationibus, opus expectatur à dæmone, nam incantationibus etiã morbos curari asserit *Plato de Repu. li. 4.* † Et Tar- 19 taros consueuisset morbos incãtare, affirmat

Plutarch.in Symphoſ.ſeu conuiu.li.7. ner Indiã incãtatores vagari, qui morbos curabãt ſcribit
20 *Strabo Geograph.lib.15.* † Salomon in cantationes pleraſque traddit, quibus ægritudines poſſent mederi ſcribit *Ioſeph.lib.8. antiquit. Iudaic.cap.2.* nam vt ait Apuleius apolog. 1. *Veteres quippe Medici etiam carmina remedia*
21 *vulnerum norunt.* † Hebræa nomina fuiſſe quibus à morbis præſerbabantur Iudei teſtatur *Nicephor.Calliſtr.lib.4.ca.5.* Ex quibus phylacter.a compoſuerunt contra morbos, & omnem virtem inimici, vt tradit *Raph.de la Torre in D.Thom.2.2.q.96.art.2.diſpu.2.tom.2.*
22 † Euſtachius Ephelinas literas celebrat, eas que olim fuiſſe inſignes, & in magna commendatione refert, per quàs morborum remedia, fœlicitatem negotijs, victoriam pollicebantur, *Homer.Ody.17. Plut.in Symphoſ.li.7.q.5.*
23 † Vlyſsis languinem de vulnere fluentem carminibus ſiſtit, vt referet *Homer. Odyſſ. lib.19* Oroantis fluens ſanguis incantationibus retineri, *Heliodor. in hiſt. Æthiop. lib.9.*

CAP. IIII. De Magia Chymica ſeu, Chryſopœia.

SVMMARIVM.

1. *Chymica vnde dicta.*
2. *Alchimia apud Arabes quare dicatur.*
3. *Chryſopœia quibus de cauſis comparetur.*
4. *Chymica ars circa plura verſatur.*
5. *Chymica in auri confectione laudata.*
6. *Aurifactoria in extrahendo, & congregãdo ex alijs metalis aurum occupatur.*
7. *Alchimia improbatur ab Auicena.*
8. *Alchimiam improbat Auerroes.*
9. *Alchimiam damnat D.Thomas.*
10. *Chymica ars damnant Theologi.*
11. *Chymica verum aurum fieri poteſt ex Theologorum ſententia.*
12. *Chymicam probant Iuriſpariti.*
13. *Chymicam rationem defendunt Chymi.*
14. *Chymici artis inſtituta per metaphorum tradita in ſacra Scriptura.*
15. *Chymica diſciplina traditur per metaforã ſcientiæ occultandæ cauſa.*
16. *Chymici non conueniunt neque in modo loquendi, neque in modo operandi.*
17. *Chymica ars laudatur reiectis putaminib⁹.*
18. *Chymicæ inſtituta varia.*
19. *Productionis Chymica in quibus verſatur.*
20. *Metalla quare varia gignantur.*
21. *Chymici in decoctione metalli producunt aurum.*
22. *Chymica Productionis eſt naturalis.*
23. *Metalla conuertuntur in aurum.*
24. *Aurum poteſt ab arte, & à natura fieri.*
25. *Aurum verum Chymica productum eſt.*
26. *Mare appellatur quodam inſtrumentum artis Chymicæ.*
27. *Purgatio Chymica metalla purificat, vt in aurum conuertantur.*
28. *Metalla igne ſoluta poſſunt purgari.*
29. *Ferrum fit ex lapidibus purgatis, ex ferro purgato Chalybs.*
30. *Ignis perennatur, & vegetatur.*
31. *Tranſmutationis Chymica ex auro vegetato elicit quaſi quintam eſſentiam, qua metalla conuertit in aurum.*
32. *Metalla, vt omnia vegetatiua componuntur ex elementis, & in quolibet eorum poſſunt reſolui.*
33. *Chymica tranſmutationis licet aurum faciat, eſt valde damnoſa.*
34. *Coloratonis Chymica verſatur in ſuco tantum metalli.*
35. *Coloratonis aurum non verum ſed apparens.*
36. *Aurum factum ex Chymica coloratonis non poteſt pro vero vendi, neque in amidotis dari.*
37. *Alchimiſtæ ex arte dicuntur aurum nõ efficere, ſed abſumere.*
38. *Ars cum poſſit gignere vrſpas ex ſtercore, melius ex metallis aurum.*
39. *Aurum verum fit ex auripigmento.*
40. *Metalla omnia auri ſunt incoatiua.*
41. *Anates generantur in aqua ex lignis putridis.*
42. *Animalia de vna in aliam ſpeciem tranſeunt, & melius metalla.*
43. *Ignis calor poteſt immitare natiuum, vt ex ouis pulli educantur.*
44. *Pullus magis diſtat ab ouo, quam metalla ab auro.*
45. *Chymica licet vera ſit diſputando, in practica fallit propter eius difficultatem.*
46. *Chymica valde damnoſa.*
47. *Chymica licet phyſice deffendi poſſit, moraliter tamen improbatur.*
48. *Sulphur, & argentum viuum non inueniuntur in venis auri, & argenti.*
49. *Nullus fuit preter vnum aut alterum, qui verum aurem fecerit.*
50. *Chymici, vt mendaces damnantur.*
51. *Chymici à Reſpublica expellendi ſunt.*

HYMICVM inuctum, per quod homines ex arte naturâ immitantes aurum facere profitentur, sic appellatur, à voce Græca χυμεία *Chemeia*, siue Ægyptiaca *Chamia*, à Chadmo Noe filio, à quo Ægyptus vocatur Cham, *Psalm. 78. & 105.* † Arabes dicunt *Alchimiam*, à voce Arabe *Al*, & Græca, χυω, siue χῦω quæ idem est, ac fundo, quia est ars fusoria, per quam metala rediguntur in aurum, *Mart. del Rio lib. 1. Magic. cap. 5. q. 1. sect. 1.* † Ideo dicitur Chysopœia, à χρυσος quæ aurum significat, quia per illa fit aurum, vel fingitur, cuius præcepta, & regulas tradiderunt *Aurel. Augustin. in Chrysopœia, Raimund. Lulus in Compend. transmutat. artis metall. & in praxi phyloſop. Arnald. Villanouanus, in ſpeculo Chemicor. Chryſip. Fanian. libr. de arte Alchim. Bernard. Treuſſan. libr. de Chemico miracul. Martinus. Ortolanus in praxi Alchim. Auguſt. Penotus libr. de transformat. metallor.* † Cuius artis varia sunt instituta ex naturæ, & artis arcanis confiata, per quam, non solum aurum, sed alia elici contingit, ex rerum decoctione, & purificatione, nam vt ait Hieronym. Cardan. de subtilit. libr. 17. *Sunt vero Chymica inuenta, vitrum ducere in longiſsimas lineas, tenax, ac perdurum efficere poſſe : vidi ego dudum Sphæram exiguam ex vitro, quæ omni conatu ipſſa ſolo lapideo non comminuebatur, ſed reſiliebat ad trabes. Eiuſdem facultatis Chymicæ eſt, vitrum albis lineis inter ſtinguere, celare in eo imagines, falſas fabricare gemmas, purgare calphuram, metalla miſcere, immutare, vt nobiliora immutari.* † Sed non de tota Chymica agere instituí, quam vt Medicinæ adminiculatricẽ sane laudo, vt physiologiæ fœtum præstantissimum, inuentricem auri potabilis, res non minus vtilis ad sanandum, quam ad alendum, ac quoad fieri potest, vitam prorrogandam : spiritus enim subtilissimos ex metallis, gemmis, plantisque aducens, quo subtiliora, hoc puriora, & sic præstantiora remedia præbet; metalla deputat, segregat, perficit, lapides confiat, aquam elicit, ignem vegetat, & in igne vegetato, ac quasi perennato speciem editi artis, & efficacitatis suæ in humana vita propagandâ.

¶ Ago enim de Chrysopœiâ, quæ in extrahendo, siue separando, & in congregando, siue coangulando ex alijs metallis aurum tota ocupatur, & sic auri factoria dicitur, pars Alchimiæ, quæ metalla in aurum vertere procurat, vt tradunt *Chryſ. Fanianus libr. de arte Alchim. Bern. Treuiſſan. lib. de Chemico miraculo, Auguſtinus Pantheus lib. de transformat. metall. Mar. Ortolanus in praxi Alchim. Bernar. Penotus, libr. de generatio. lapid. philos.* † Quam quidem artem improbauit noster Auicena in comment. ad libros Meteor: *Sciant artifices Alchimiæ ſpecies metallorum mutari non poſſe, quamuis ſimilia illis fieri poſſent, & quamuis Alchimiſtæ queant tingere ipſum æs colore, quod colunt, donec ſit multum ſimile auro, & abſtergere immunditias plumbi, ita vt videatur argentum, ſemper tamen ſecundum ſubſtantiam manebunt æs, & plumbum.* † Cuius sententiæ se subscripsit eius conciuis, & contemporaneus, & amicus Auerroes in paraphrasi. super libr. 1. de generat animal. in hæc verba, *Similiter etiam ſi datur aliquid artificiale valde ſimile naturali, tanta poterit eſſe ſimilitudo, quod exiſtimabitur eſſe idem ſpecie, & ſic ars Alchimiæ habet eſſe, hoc eſt, quod poterit fieri inea, &c.*

† Quibus assentitur eorum contemporaneus D. Thomas Aquinas in Sentent. 2. dist. 7. q. 3. art. 1. *Sunt tamen quædam formæ, quas nullo modo ars poteſt efficere, quod propria actiua, & paſſiua earum non poteſt inuenire, atque adhibere, ſed bene aliquid ſimile illis efficere, ſicut Alchimiſtæ faciunt aliquid ſimile auro, quantum ad accidentia exteriora, ſed tamẽ non faciunt verum aurum, quod formæ ſubſtantiales auri non eſt per colorem ignis, quo vtuntur Alchimiſtæ. ſed per calorem Solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis.* † Vnde hanc artem ad meras nugas, & præstigias, merosque iactatorum bombos pertinere arbitrantur. *Alfonſus Toſtat. in Exod. capit. 7 Ægid. Romanus, quodlib. 3. q. 8. Palatios in Sent. 2. diſt. 7. Chaſſaneus in Catbal. gloriæ mũdi part. 11. conſid. 40. Pegna ad Eymericum in direct Inquiſ. p. 3. comm. 26. Caietan. 2. 2. q. 77. art. 4. Roſella, Armilla, Syluest. & aly Summiſtæ v. Alchimia, Perera lib. 1. de Magia capit. 12. Binsfeld. in l. eorum C. de maleſ. & Mathemat. q. 5. concl. 5. 6. & 7.*

¶ Contra tamen hac arte verum aurum fieri posse probant primo Theologi *Albertus Magnus de Mineral. lib. 3. tractat. 1. cap. 9. & lib. de concordia in lapide philoſ. Ant. Mirandulan. lib. 19. Sigul. certam. ſect. 7. Bened. Perera in Geneſ. cap. 30. & lib. 1. de Mag. cap. 12 Mart. del Rio lib. 1. Magicar. diſquis. cap. 5. ſect. 2. & 3. Andr. Linanius in Syntax. 2. ſingul. lib. 1. Franciſ. Suarez de Religion. lib. 2. Paphael de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſit. Religion. q. 69. art. 2. diſp. 2.* † Secundo probant Iurisperiti *Bald. & Plateal. 1. C. de*

argentar. libr. 10. Abbas, & Annan. in capi. ex tuarum, de Sort. Guido Papa dec. ff. 388. Hippolit. fig. 71. Oldraldu. de Ponte conf. 74. Prosp. Farinac. tom. 1. q. 20. Alberic. in dictionar. v. Alchimia. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de crimi. falf. † Tertio probant ipſi Chymici, 13
Raymund. Lullus in compend. tranſmutat. artis metall. & in praxi philoſoph. Arnal. Villanouanus in ſpeculo Chemicor. Herm. Triſmegiſtus lib. de lapide Philoſop. Chryſip. Fanianus de arte Alchim. Bern. Treuiſanus de Chemico miraculo, Ioan. Aurel. Auguſtinus in Chryſopœia Auguſt. Pantheus de transformat. metallor. Bern. Penotus de generat. lapidis philoſoph. Gerardus. Dorneus, de Philoſophia Chemica, Laurent. Ventura de conficiendo lapide philoſ.

14 ¶ Cauſa autem cur ſint tot virorum aientium, & negantium in hac arte opiniones, illa eſt, quod multi ex his, qui ſcientiã reprobant, neque eius principia cognouerunt, tunc propter rei difficultatem, tunc propter metaphoras, quibus tota ſemper ars occultatur, (etiam apud ſacros viros) Eccleſiaſtes capit. 10. v. 6. *Ante quam rumpatur funiculus argenteus, & reuertat vita aurea, & conteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam, & reuertatur puluis in terram ſuã, vnde erat, & ſpiritus reddat ad Deum, qui dedit illum.* † In quo tota ars adumbrata eſt, nam hy- 15
dria vocatur compoſitum ex ſeptem metallis quibus lapis philoſophicus cõficitur, ex quo currit vita aurea, & funiculus argenteus, & reuertitur puluis in terram ſuam, & ſpiritus redit ad Deum, qui dedit ſcientiam talem hominibus, vt exponunt *Raym. Lullus Arn. Villa-* 16
nouanus, Faianus, & alli vbi ſup. † Sed neq; Chymici ipſi conueniunt in modo loquendi, neque in modo operandi, neque in his, quæ ad ſui lapidis philoſophici confectionem neceſſaria ſunt, & interdum illa ad placitum apellant, ſiue vt alijs (eam quam ſibi impoſuerũt) crucem affingãt, ſiue ſcientiæ occultandæ cauſa, nam Ægyptij per ſymbola, Hebræi per parabolas, Poetæ per fabulas ſapiẽtiæ ſuæ principia occultant, vt tradit *Franciſ. Picus Mirãdul. de ſtudio diuin. & human. ſapient. libr. 1.* 17
† Quod extitit in cauſa, vt ab aliquibus ſcientia huiuſmodi Chymica inanis videatur, alij tamẽn, qui nucleum quærunt, laudant artem, reiectis putaminibus verborum, nam eius fundamenta phyſica ſunt, licet in varias ſectas diuidãtur, qua de cauſa factum eſt, vt variũ de illa à multis iudicium proferatur, vt tradunt *Raymund. Lull. Villanou. & alij vbi ſupra.* 18
† Alli enim verum aurum producere curant ex cauſis ipſis naturalibus, quibus in terræ viſcibus gigni conſuebit. Alij ex metallis ipſis purgatis recidiuas auri partes extrahere intẽdunt. Alij quintam auri eſſentiam ellicere curant, qua metalla in aurum tranſmutãtur, Alij metalla ſophiſticari procurant, vt aurum videantur; vnde eorum inſtituta ad quatuor partes reducunt Chymici, ſcilicet *Productionis, Purgationes, Tranſmutationis, & colorationis*

¶ Prima ſpecies, quæ dicitur *Productionis*, omnibus alijs excellentior eſt, nam ex terræ portione craſſa, ac viſcoſa, aqua pingua, & 19
aërea commixta, comparatur prima (vt ita loquar) elementaria auri materia, omnium ſimul metallorum, ac lapidum productitia, ex quibus gignuntur imperfectiora quædã, ſulphur videlicet, & argentum viuum, quæ Solis calore coaleſcunt in metalla, vt docent *Platonis, Timeo, Ariſtot. lib. 3. Meteor. ad fin. Albert. Magnus d. lib. 3. tract. 1. cap. 2.* † Cuius qui- 20
dem partes ſi plus habeant terræ admixtionis fit ferrum, es, aut plumbum; ſi plus aëris liquidi, ſtannum; ſi plus adſit ſulphuris ſubtilitas argentatum; ſi maxima, & rubra aurum, quod ſemper (vt perfectiorem) natura conatur producere, ſed cum nequit eo mineralis decoctio pertinere, contenta eſt aliorum metallorum generatione, pro modo viribus materiæ proximæ diſponentis, vt tradit *Albert. Magnus lib. de mineralib. tract. 1.* † Quæ quidem ad 21
ignis calorem, Solis imitatorem Chymici decoquere procurant, vt quod longiſsimo tempore Sol in ipſis terræ viſceribus, ex auri materia longo tempore, poſſet efficere, ipſi breui conatu perficiant, vt docent *Raimand. Lullus in praxi philoſop. Gerard. Dorneus in philoſoph. Chemica. Arnald. Villanouan. in ſpeculo Chymicor. Berna. Treuiſan. libr. de Chemico miraculo.*

¶ Et hæc eſt ſcientia naturalis ex arcanis 22
Philoſophiæ deducta, nã vt ait Albert. Mag. vbi prox. *Omnium operationum Alchimiſtarum melior eſt illa, quæ producit ex eiſdem, ex quibus producit natura, ſicut ex purgatione ſulphuris per decoctionem, & ſublimationem, & expurgatione argenti viui, horumque bona permixtione, cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum omnis metalli ſpecies inducitur.* † Vnde auri productionem hu- 23
iuſmodi veram eſſe, per veram conuerſionem metalli in aurum omnes Chymici fatentur, ſi reperiatur medium coniunctionis, quem lapidem philoſophicum appellant *Raimund. Lulus, & Bernar. Penotus, & Gerard. Dorneus vbi ſup. Aurel. Auguſt. in Chiſopœia, Robert. Vallenſis de veritat. artis Chemicor. Laurent. Ventura lib. de conficiendo lapide philoſ. Bern.*

Treuiſanus

24 *Treuisanus lib. de Chemico miracul.* † Nec mo lo Chemici, sed philosophia præditi in eadē venerunt sententiam, nam vt ait Ant. Mirandulan. libr. 19. singular. certam. sect. 7. *Dicimus veram esse Alchimistarum opinionem, quod aurum possit, & ab arte, & a natura fieri, quia transmutari possunt argentum vivum, & alia, quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadē materia, sicut non solum à natura, sed etiam*
25 *ab arte animalia generari possunt.* † Vnde aurum verum hac arte productum ab Arnaldo Villanouano tradit *Abb. in cap. ex tuarum de Sortileg.* à Raymundo Lullo meminit *Thom Zuyngerus in Theatro vitæ huma. vol. 20. lib. 3.* à Galo quodam *Cœl. Rhodigin. libr. 11. antiq. lect. cap. 13.* ab alijs nonnullis *Andr. Liuauius singular. p. 1. Syntax. 11. Mart. del Rio*
26 *d. q. 2. sect. 4.* † Qui lapius est dum putauit mare ipsum aquaticum Chymicos iactabundos lapide suo philosophico in aurum cōuertere, quia in tale nō venerunt delirium, sed mare appellant, quodam instrumētum artis, vt pleraque alia, ad occultanda scientiæ principia, vensus sunt ab eo relati.

Ipsius vt tenus proiecta parte per vndas
Æquoris argentum si vivum tum foret aquor
Omne vel immensum mare verti posset in aurū.

27 ¶ Secunda species Chryso, quæ dicitur *Purgationis*, nam cum metalla omnia sint auri incoatiua, vt supra retulimus, & ex materiæ vitio non possint ad deuitam perfectionē pertinere, possunt Chymici adiunctis necessarijs, & amotis contrarijs, auri partes elicere, vel illa in aurum conuertere, quemadmodum medici purgatis corporibus ægrōtos ad deuitam sanitatem reducunt, vt tradunt *Alb. Magnus lib. 3. Mineral. cap. 9. Bern. Treusan. lib. de Chemico miraculo, August. Penotbus*
28 *lib. de transformat. metallor.* † Nam metalla igne soluta possunt purgari, vt ad deuitam materiam metallicam reducantur, quibus si sulphur, & argentum vivum adiungatur, quibus aurum fit, possunt in aurum conuerti, quemadmodum de lapidibus metallicis in hæc verba testatur Iob. ca. 28. *Et lapis solutus in æs vertitur.*
29 † Nam vt ex lapidibus purgatis fit ferrum, *Plin. lib. 26. cap. 27.* sic ex ferro purgato *Chalybem*, quod Latini *ferri nucleum*, Græci στίμμι, vocant quod sola decoctione ex ferro fieri testātur *Aristot. lib. 4. Meteor. c. 3. Albert.*
30 *Magnus lib. 2. de lapidib. tract. 3.* † Quia non solum matalla possunt liquari igne, & purgari vt ad perfectione reducantur, sed ipse ignis perem nari, & vegetari, vt metallis admixtus breui tempore efficiat, quod Solis calor longo interuallo efficere solet, ignis manere natu-r, vt ignis ille, qui a sacerdotibus in puteo alto & sicco absconditus est, quem post multum tempus inquirentes, non inuenerunt ignem, sed aquam crassam, quam iussu Nehemiæ afferentes, & super ligna spargentes, cum Sol resulgeret, qui pruis fuerat in nuuilo, ex aqua illa crassa ignis accensus est, vt legitur *Machabeor. 2. cap. 1. v. 20. & seqq.*

¶ Tertia species dicitur *Transmutationis* 31
quia ex auro vegetato elici potest quædam quasi quinta essentia, quam vocant *auri spiritum*, quę si debita proportione ad ignis calore adiungatur quouis metallo, illud transformat in aurum, nam ad id aducunt Chymici illud Esdræ lib. 4. cap. 8. vers. 2. *Parum autem puluerem vnde aurum fic.* † Nam cum omnia 32
vegetatiua (vt animalia) ex quatuor elementis componantur, possunt igne admoto resolui in quodlibet eorum, nam lignum ad ignem admotum aquam lachrimans expungit, aerem exalat fumigans, ignem crepitans exuflat, terram in cinerē resoluit; ita aurum, & quod vis aliud metallum, admoto igne, liquari potest in aqua, exalari in aëre, exuflari in igne, & resolui in terra, & ita aurum vegetatum seu peremnatum in puluere vel aqua, si alijs elementis ex alijs metallis adiungatur, illa in aurum medio igne transmutat, & conuertit, vt tradunt *Reym. Lullus in compend. animæ transmutat. artis metalla. August. Penotbus lib. de trāsformat. metallor. Arnal. Vellanouan. in speculo Chymicor.* † Sed hæc Chymicæ pars licet 33
aurum verum possit efficere, valde damnosa est, quia non valet maiorem quantitatem in aurum conuertere, quam aurum illud ex quo quinta essentia extracta fuit, vt probat, *Penotbus vbi sup.*

¶ Quarta Chymicæ pars, quę dicitur *colorationis*, versatur in fuco, hoc est in coloratione 34
tantum metalli, perquam æs, aut ferrum, siue aliud quodlibet metallum, in suamet natura manente sophisticatur, vt transeat in colorem auri, vt docent *Chrysip. Fanian. libr. de arte Alchim. Mart. Ortolanus in praxi, Alcuim.* † De qua quidem parte loquuntur, qui 35
hac arte verum aurum fieri posse negant, quia non est aurum verum, sed apparens; ideo non est eiusdem ponderis, neque virtutis, sed apparentis tantum bonitatis, ipsis Chymicis, & reipublicæ damnosa, quam prohibuerunt *Pontifices in cap. firmissime de hæretic, & in Extrauag. sponcat, inter communes de crim. falsi.* † Nam aurum hac arte factum, cum appa- 36
rens sit, non potest pro vero auro vendi, neq; in antidotis dari, neque in monetam cudi, neque ad commertia vti, vt tradunt *D. Thom.*

Caietan. & alij in 2.2. quæ. 77. art. 2. Fanian. tract. de empt. & vend. q. 5. Summista v. Alchimia DD. in l. eorum C. de maleficis & Mathem. Mart. del Rio d. cap. 5 sect. 4. q. 4. † Vt sic merito dicere valeat Bened. Perera lib. 1. de Magia capit. 12. *Alchimistas non afficere aurum sed absumere, non explere crumenas, sed magis deplere; & quia faciunt falsum aurum, falsamque monetam, atque gemmas pro veris passim venditãt, ex quo republica hominumq; societas magnũ capiret detrimentum, prohibendi sunt.*

¶ Alij autem, qui artem laudant, de prima vel secunda specie Chrysopeię loquuntur, quę aurum verum producit, nam cum ars possit gignere vesicas, scarabeos, crabones ex cadaueribus, & ex sterciore animalium, multo melius ex metallis aurum, cum sint magis excellentiora quæ vis viuentia, quam omnibus metallis, vt docent *Iul. Cæs. Scaliger contra Cardan. exercit. 23. Mart. del Rio d. q. 2 sect. 3.* † Neque nodum effugies, si dicas, metalla ab insectis specie differre, nam metalla ex alijs metallis fiunt, & ex vna in aliam speciẽ transmutantur, & ab arte, & à natura, quia ex auri pigmento aurum fecisse in hæc verba testatur Plin. lib. 34. cap. 4. *Inuitauerat spes Caium Principem auidissimum auri, quam obrem iussit ex eo qui magnum pondus* (auri. scilicet pigmenti) *& plane fecit aurum excellens.* † Nec; obstat si dicas auri pigmẽtũ venã esse sterilẽ, hoc est aurum imperfectum, vt tradit *Fanian. vbi sup. c. 4.* quia omnia metalla auri esse incoatiua siue imperfecta, tenãtur *Villanouanus, Fanianus, Penothus, & alij Chymici vbi sup.*

¶ Neque contra naturam est transmutatio ad ignem, cum in aqua, cuius potentia minor est in agendo, ex putridis nauium lignis, & ex arborum fructu in mari deciduo generantur anates in Scotia, & lapidascere ligna si in fontes certos incidant, norunt omnes *ex Plin. & alijs apud Maiol. Canicul. 1. colloq. 4.* † Et viuentia de vna in aliam speciẽ transformantur, nam ex phalangis araneis procreãtur bruchi, locustæ, cicadæ, *vt dixi sup. libr. 4. capitul. 5. ex numer. 40.* ergo multo melius ex metallis alia metalla, nam Orichalcum fit ex ære vitri puluere, & calaminatis lapillis sola decoctione, vt tradit *Plin. lib. 33. cap. 4.* † Calor enim ignis potest calorem naturalem supplere, ita vt quemadmodum metalla solis caloren finem suum consequuntur, possunt igne ad illum peruenire; nam Cayri ad fornacis calorem solent pullos ex ouis (non secus ac fotu matris) excudere, vt tradit *Iul. Scaliger d. exercit 23.* qui magis ab ouis differunt, quam metalla omnia ab auro, vt tradit *Villanouanus vbi sup. fol. 29.* † Neque obstat si dicas ovum natura ordinari ad pullum potentia: quia contendunt, & Chymici idem esse plumbum respectu auri, & argenti, ideoque solere hæc metalla iuxta inuicem reperiri, vt autor est *Plin. lib. 33. cap. 6.*

¶ Vnde licet hæc ars disputando vera videatur, rarissime tamen homines, & maxima cum dificultate eam consequuntur, tunc propter naturæ humanæ imbecillitatem, tum propter scriptorum auaritiam, qui suo labore, ne alij ditentur, metaphoris, & symbolis solent veritatem occultare; qua propter homines prophilosophico lapide solent fortunas suas dilapidare, & dæmonis auxilium quærere, vt tradit *Petr. Gregor. in Syntag Iur. tom. 3. lib. 34. cap. 7. num. 4. Mart. del Rio d. quæst. 2. sect. 4. quæst. 4.* † Quæ ideo ipsis Chymicis, & reipublicæ damnosa est; nam licet diabolus applicando actiua passimis (per modum naturalem artificiosæ productionis) possit insecta viuentia producere, quarum cuilibet multo minus est aurum, præstare illum nequit, ne homines ditentur, quia vt ait Mich. Psellus lib. de collat. aur. *Nihil eorum, quæ diabolus promittit ex se præstare illud solet, sed visui tantũ inania suis cultoribus exibere.* † Quare licet hæc ars physicè defendi possit, moraliter tamen improbatur, nam licet aurũ verum ex ea produci possit, quo ad externas qualitates, quo ad intrinsecam autem auri perfectionem fere vnquam pertingit, vt docet *D. Thom. 2. 2. q. 77. art. 2. & Sent. 2. dist. 7. q. 3. art. 1.* † Et ita cõtingit vt licet hac in re multum Chymici elaborauerint, & in veri auri productione acerrimis studijs, atque incredibili diligentia, & cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit, præter vnum, aut alterum, quem liquido constet verum aurum produxisse, vt tradit *Bened. Perera vbi sup. d. c. 12.* † Cæteri autem decepti sunt, & cum magna sui iactura se, & artem dilamarunt, quare eos, vt mendaces, fallaces, & vanitatis amatores, atque Reipublicæ noxios damnuerunt *Pontifices Ioann. XXII. & Sixt. V. Proprijs Motib. aduersus eos editis, & alij in cap. firmissime, de hæretic. & in Extrau spondeat, inter communes de crimine falsi.* † Nam in ipsa naturalia principia deficiunt, cum sulphur videlicet, & argentum viuum, quæ aiunt esse primã auri materiã, in venis sulphuris, & hydragiri aurum nõ reperitur, neque in venis auri sulphur, aut argentum viuum, vt tradũt *Perera de Magia lib. 1. cap. 12. Ægid. Roman. quodlib. 3. q. 8. Conciliator differen. 209. Mar. del Rio vbi sup. lib. 1. cap. 5. p. 1 sect. 2.* † Vnde illos, vt publicos peccatores, & Reipublicæ

noxios

noxios magnopere esse plectendos, exibilandos, atque inter vesanos referendos. vt tradunt *Petr. Gregor. lib. 34. Syntag. cap. 7. num. 5. Mart. del Rio d. q. 4. Suarez, & Raph. dela Torre vbi sup. Bened. Perera d. cap. 12.*

CAP. V. De Magia artificiali.

SVMMARIVM.

1. *Magia artificialis duplex Mathematica, & præstignatoria.*
2. *Mathematica Magia, quæ sit.*
3. *Sphera Archimeadis artificialis laudata.*
4. *Archimedis artificium commedatum.*
5. *Architæ columbæ lignea volantes.*
6. *Serpentes ex metallo sibillantes.*
7. *Antomata Dedali arte fabricata.*
8. *Aues in arbore cantilantes artificiosæ.*
9. *Aër per tenues rimas subens frangitur, & sybillos edit.*
10. *Aër per rimas exilitens voces hominum solet ementire.*
11. *Antrum prope Cordubam ex aëre voces hominum effingens.*
12. *Caput æreum Alberti Magni ex artificio voces humanas edebat.*
13. *Res innanimata fieri non potest, vt ad nutum interrogantis loquatur.*
14. *Naturalis, & artificialis Magia duo sunt vellamina quibus occultari solet diabolica.*
15. *Statua artificialis, quæ sagittas eiaculabatur inspectantem.*
16. *Triremis argentea Parisis, quam trirremes eiusdem materiæ impellebant.*
17. *Nauis ex ligno, quam remiges ex ligno attrahebant.*
18. *Clepsydra Mathematicis librata principijs.*
19. *Horologia mirandi artificij.*
20. *Horologium, quod totius anni rebolutionem continet.*
21. *Horalogium annulo inclusum.*
22. *Horologium, quod non digent oras, sed ad quam vellis tintinat.*
23. *Septem Orbis miracula ex artificio commendata.*
24. *Hierosolymitani templi laudes ex Dei artificio.*
25. *Salomonis diuitiæ nullifuerunt maiora.*
26. *Thesaura à Dauide relicta pro tẽpli fabrica*
27. *Salomon ex Tribubus Israel habuit quotannis mille, & quadringenta, & quadraginta talenta.*
28. *Salomon ex India Ophir habuit munera innumera.*
29. *Filij Israel vbique degentes Salomoni Didrachma persolnebat.*
30. *Regina Sabaa vna vice dedit Salomoni centum, & viginti talenta, Rex Hiran per singulos annos sexcenta sexaginta sex.*
31. *Argentum pro lapides erat tempore Salomonis.*
32. *Talentum Hæbreum aurum, & argenteum.*
33. *Annus, quo Salomon templum ædificare cæpit, & quot annos consumpsit.*
34. *Operari, qui Salomoni in labore templi deserbiebant.*
35. *Templum Salomonis ex marmore duro, puro, & candido.*
36. *Templũ huiusmodi habuit columnas 1453 quarum minores continebant pedes 42.*
37. *Templi omnia laminis aureis tegebantur.*
38. *Lamine templi clauis aureis fingebantur, quarum singuli appendebant viginti quinque aureis.*
39. *Pauimentum templi aureis laminis tegebatur.*
40. *Auro purissimo fuerunt vasa templi, lucernas, forcipes, cardines, &c.*
41. *Templi Salomonis opulentia, celaturæ, artificia remissiuè.*

ARTIFICIOSAM naturalis genuit Magiam, quia naturam ars imitatur, vt docet *Fabius Instit. lib. 3.* & hæc duplex Mathematica videlicet, & Præstigiatoria; de prima nunc agendum, de alia *sequenti cap. 6.* † Mathematica est, quæ geometricis, vel arithmeticis principijs nititur, vt Sphera illa Archimedis vitrea, quæ omnes cœlestiũ Orbium conuersiones suis motibus clarissimè representabat, vt meminit *Cicero libr. 1. Tuscular. qq. & lib. 2. natur. Deor.* † Quam quidem non philosophi modo, sed etiam Poetæ suis versibus decantarunt, & summis laudibus dignam censuit Claudianus Vergilij maiestatis immitator, vt testatur *Scaliger. lib. 6. cap. 6.* ille enim in Thebaid.

Iura poli Regumque Deorum
Ecce Syracusius transtulit arte senex
Percurrit proprium mensibus signifer annum
Et simulata nouo Cyntia mense reddit.

† Hac etiam arte in obsidione Syracusana naues hostiles machinis quibusdam attrahebat, & in altum deductas demittebat, vt impetu in aquas relapsæ mergerentur; itidemque absque materiali igne naues adurebat, per speculum versus solem suspensum, vt meminit *Zonaras, tom. 2. in obsidione Syracus. & in Anastas.*

5 *taſ.tom.3.* † Simile arti fabricatæ fuerunt Architæ columbæ ligneæ volantes, de quibus meminit *Aul.Gelius lib.10.noct. Antticar.capi. 12.* Leonis Imperatoris auiculæ aureæ cantillantes, vt tradit. *Glycas in Annal.* † Serpentes ex metallo ſibillantes quas Boetius à prime conflauit, vt ἀυτόματα *antomata* Dedali apud *Ariſtotel.de animal.lib.1.& Polyticor. lib.1.* † Ita enim libra mentis ſuſpenſum fuerat ſimulacrum, & aura ſpiritus incluſa, adque occulta concitum, vt & cantillare, & volitare facile putuiſſent, vt tradunt *Aul. Gelius libr. 10.noct.Atticar.cap.12.Caſſiod.lib.1.variar. epiſtol.penuet.Polician.in Penepiſt.* † Quem admodum de alijs auibus arbore inſidentib⁹ in hæc verba meminit Luitpradus lib.6.cap. 2. *Ærea in aurata arbor ante ipſius Imperatoris ſolium aſſurgebat, expanſis magnum in modum ramis aereis, atque inauratis, in his frequentiſſime variarum ſpecierum aues arte confictæ, quarum ſingulæ ſpeciei proprias voces, cantuſque emitebant: incredibili arte.* † Nam aër per tenues rimulas ſubens frangitur, & ſibillos reddit auium cantillenis perſimiles, quia vt ait Clem. Alexand. Stromāt. lib.6. *In Britania Syluis cum aëre moueantur folia per repentinum, & denſum ſpiritus impetum edit ſonos, auium cantui perſimiles.*

¶ Et non ſolum auium cantus aëre per rimas exiliente, ſed voces humanæ ſolent ementiri, vt his verbis teſtatur teſtis oculatus Sim. Maiol. Epiſcopus Vulturarienſ.tom. 1.dierum canicul.colloq.23.fol.1066. *Vidimus Romæ organa, quæ tubas, tympana, hominumque choros referebant, adeo, vt quiſque puerile, ſtemineas, ſimileſque voces ſimul ſe audire non aubitaret.* † Prope Cordubam ad partem Septentrionalem in radicibus montis Mariani non longe á monaſterio S. Hieronymi in fundo *de las Cuevas*, antrum eſt, in quo ex aëre intus incluſo per meatos occultos diſcurrente, molendini ſtrepitus exauditur, ſonalium, equorum hinitus, & quandoque voces hominis pertimiles dicentis *Zambarandam.* † Et hac arte ex rerum narralium, & artificialium peritia eximiæ eruditionis, & ſanctitatis Albertus Magnus quadraginta annorum ſtudio, & labore aeream ſtatum, ſeu capud metalium confecit, quod articulate loquebatur, vt tradunt. *Guil.Parienſ.de vniuerſ.p.fina. Medina de recta in Deum fide lib.2.* † Quod eius diſcipulus D. Thomas cōfregit, exiſtimas arte dæmonis confectum fuiſſet, pro, vt confectum eſſet, ſi ad nutum interrogantis loqueretur, quia neque ex rerum naturalium peritia, neque artificis ſolertia, nec virtute cœleſtium corporū fieri poteſt, vt res inanimata ad nutum interrogatis articulate loquatur, *D.Thom. libr.3. contra Gent.cap.104.Valent.2.2.q.12.diſput. 12.p.2.* † Naturalis enim & artificialis Magiæ duo ſunt velamina, quibus ſe occultari ſolet Magia diabolica, nam diabolus perſæpè, vel naturæ vim mentitur, vel artificij, vt tradit *Bart.Sibyllanus in peregrin.qq.decad.1. c. 9.queſt.princip.5.q.3.*

¶ Refertur tamen ad Magiam artificialem glovus ille, ſiue aërea ſtatua, ſic confecta, vt ex occulto loco funiculo, qui intenſus fuerat remiſſo, ſagittas inexpectantem iacularetur; quo pacto Kennetum III. Scotorum Regem in Feneſtella interemptum, *Maiores Boethi Scottæ teſtantur Annales.* † Item & Pariſijs trirremis argentea, quam remiges eiuſdem materię, & impellebant, & ſiſtebant, nec non Ioannelli Toleti ſtatua aërea, quæ in pauimentum erecta cytharam ad numeros pulſabat, & pſalebat, vt retuli in *Epitome de Mag. lib.2.cap.2.num.16.* † Et Baliſoleti, & Macriti nauis ex ligno viſa eſt ſimilis Pariſienſi trirremi, quam remiges ex ligno fabricati impellebant, & ſiſtebāt, qualia fuerunt Hydraulia veterum olim, & hodie in hortis Extenſibus Tiburi admiranda, de quibus Claudian. vbi ſup.

Intonat erranti digito, predibuſque trabelli,
Vnde laborantes in carmina concitat vndas.

¶ Quibus etiam referenda ſunt Clepſydra quædā Mathematicis bibrata principijs, quæ motum Lunæ, & alia miranda exhibere ſolent, vt tradunt *Plutarch.in Demetr. Cæl. Rhodigin.lib.18.antiq.lect.capit. 39. Maiol. tom.1.Canicul.colloq.23.* † Horologia itidem ad hanc artem pertinent, quæ adeò artificioſa fiunt, vt non ſolum horæ obeliſco notentur, verumetiam aëris ſonitu horarum numerus audiatur ex libramentis videlicet, ac rotis non eodem modo tantum, ſed contrario etiam currentibus peritiſsimè compoſita, vt tradit *Polydor. Vergil. de inuentione rer. lib.2.cap.5.* † Item horologia, quæ totius anni reuolutionem continent, cum aſsignatione Kalendarij, habentia ortum meridiem, atque altitudinem Solis, & Lunæ Solſtitia, æquationes, quantitates dietum, ac noctium, inceſsiones, oppoſitiones, & quadras Lunæ, cum cœleſti curſu congruentes, iuxta non ſolum motum naturalem, ſed etiam violentum, vt refert *Gregor.Bruin.in Præga.* † Nec minori laude dignum eſt artificum ingenium, vt cum tot ſint rotæ currentes, & recurrentes compertus ſit artifex, qui campanillam, & indicem, rotas, cæteraq; libramenta omnia in Caroli V.

Imperatoris

Imperatoris annulo digiti collocauerint. Et currus aureus cum suis rotis tam leuiter elaboratus, vt pullex eum impelleret, vt tradit
22 *Sim. Maiol. colloq. 23. tom. 1.* † Accesit etiam Clepsydræ genꝰ, quod nõ digerit horas, sed ad quam horam velis tintinat, atque motu suo asperrexit dormientes, in qua adeo ingenium, & artificium posuit, vt ictu mallei, ex silice ignem excutiat, et spongia, seu sca ibi apposita sponte adutetur, et lignus proximus ascendatur, vt lumen splendescat, vt tradit *Maiolus vbi prox. tom. 1. colloq. 23.*

¶ Sunt pleraque alia arte hominum facta,
23 quæ etsi nõ Mathematicis librata principijs, ingenio tamen, & arte fiunt: quibus homines solent in admirationẽ aduci, vt Septem orbis miracula, quæmõ poetæ modo, sed historici decãtant, quibus alij alia addiderunt, pro cuiusque cumque libitu, nam alij sumptus, & opulentia admirantur, alij formas, alij artem, & industriam. † Præcelut tamen omnibus Salomo
24 nis templum Hierosolymitanum, in quo mundus stupuit, & non sine causa, quia eius fabricæ Deus Architector fuit, vt his verbis testatur Salomon. Paralip. 2. cap. 28. v. 19. *Omnia venerunt scripta manu Domini ad me, vt intelligerem vniuersa opera exemplaris.* †Sumptus
25 autem, & opulententia maiora nullibi esse potuerunt, vt facta à Salomone, cui Dominus promisit Paralip. 2. c. 1. v. 12. *Diuitias autem, & gloriam, & substantiam dabo tibi, ita vt nullus in Regibus, nec ante te, nec post te*
26 *fuerit similis tibi.* † Quibus additæ sunt innumera thesaura, quę illi ad templi fabricam reliquit Dauid pater eius, tam ex tributis ciuium, quam subactorum militũ spolijs, & alio
27 adquisitis, *Paralip. 1. cap. 18. 22. & 29.* † Et præter hæc Salomon habuit quotãnis ex tribubus Israel mile, & quadrigenta, & quadraginta talenta aurei, & ex Rege Tyri centum, &
28 viginti, *Reg. 3. cap. 9.* † Et ex India Ophir singuli per tres annos adferebant ei innumera munera, *Reg. 3. cap. 10.* ex vna earum quadrigenta, & viginta talenta auri, *Reg. 3. capit. 9.* Ex altera quadrigenta, & quinquaginta *Paralip. 2. capi. 8.* ex altera sexcenta sexaginta sex,
29 *Iosephus, lib. 8. cap. 2.* † Ex filij Israel vbique degentes ex 20. ad 50. annos exceptis Sacerdotibus, & Leuitis, infirmis, & seruis, soluebant ei per capita tributum sanctum Tabernaculi Didrachma appelatum, quæ est dimidia pars Sicli argentis, quæ ex nostris est duo argentei, & sex mara petini, vt, *vt ex auunculo meo Ioã. Bapt. Villalp. dixi in Defensione de Magia. c. 4. ex n. 15.*

30 †Præter hæc Reges totius Orbis (quia omnes Salomonis amititiam expetebant) ex confœderatis adeo immeneram voluntariam pecuniam, & dona ei persoluerunt, vt sola Regina Sabaa vna vice dederit illi centum, & viginti talenta *Reg. 3. capit. 10.* Et Rex Hiram per singulos annos sexcenta sexaginta sex talenta *Paralip. 2. cap. 9.* †Sunt alijs infinitis do 31
natiuis, cõtributionibus, & muneribus, quæ nõ modo ex Hierusalem, sed vniuerso fere terrarum orbe Salomon percipiebat, quæ adeo ingentes fuerunt, vt de suo seculo testatur Sacra Paremia, Paralip. 2. capi. 1. *Argentum pro lapides erat.* † Talentum Hedræorum tam 32
aureum, quam argentum continet ex nostris ponderibus, Marcos 187. quæ faciunt Castellanos 9375. vt sic Talentum aureũ Hebreorũ valeret ex nostris Regalib. 163786. Ducatos vero 14850. Argenteum vero Talentum Regalia 13101. Ducata vero 1188. vt constat ex traditis ab *Auunculo meo siue Genitricis meæ fratre Ioanne Baptista Villalpando in Regias Ezechiel. explanat. tom. 3. Apparat. p. 2. lib. 2. ex pag. 418.*

¶ Et in hac opulentia Salomon ædificauit 33
templum Domini in monte Moria, in cuius fabrica septem annos consumsit, *Paralip. 2. cap. 3.* quod cepit anno quarto sui regni, qui fuit Mundi 3023. Diluuij 1367. Quintæ ætatis 84. exitus ab Ægypto 480. Troiæ exustæ 152 vt tradit *Salian. in Anna. fac. to. 3. pag. 405. ex auunculo meo I. Bap. Villalp. vbi sup.* † In cuius 34
quidem fabrica adeo innumeros habuit operarios, vt præter illos, quos habuit in Galilea, Iudea, Samaria, Arabia, & Moab, qui in numeri fuerunt, & eorum præpositos, habuit in sola Hierusalem 321090. *Reg. 3. capit. 3. Paralip. 2. cap. 2.* quorum annona, & stipendia, & alia in propolito non contemnenda lectione recẽsent *Auunculus meus vbi sup. & tom. 2. par. 2.*

† Toti enim templi fabrica ex marmore du 35
ro, puro, & candido structa fuit, ex lapidibus serratis in tanta magnitudine, vt fuissent lapides, in quorum singulæ intus domus ædificari posset, vt idem tradit *Auunculus meus d. p. 2. lib. 2. cap. .* † Columnas continebat 1453. 36
quarum minores habebant pedes XLII. *Reg. 3. cap. 6. Paralip. 2. cap. 3.* † Omnia laminis 37
aureis mirificè elaboratis contecta, nam vt ait Sacra Pagina, Paralip. 2. cap. 3. v. 7. *Porro autem aurum erat probatissimum, de cuius laminis texit domum, & trabes eius, & postes, & parietes, & ostia.* † Quæ quidem laminæ 38
varijs celaturis, ornabantur, opere polytimo, per circuitum parietum, quibus clauis aureis affingebantur, *Reg. 3. capit. 6.* quarum singuli claui viginti quinque vncias auri appende-

debãt,

incaneſcere faciunt in Hibernia, tradit *Plin. lib. 31. cap. 2.* qui flauos reddunt, Ouid. Metamorph. libr. 15.

Electro ſimiles faciunt auroque capillos.

60 ¶ Bętis noſter fluvius ex auri copia ſolebat naturaliter aqua ſua vellera ouium inflavum colorem mutare, D. Ambroſ. lib. 1. Hexamer. cap. 11. *Aurum enim vellus aqua nutrit, & lanam immemorati ſpecimen metalla gignunt litora* Martial. lib. 9. epig. 62.

In Terteſiacis domus eſt notiſſima terris
Quã diues placidum Corduba Bætinamat,
Vellera natiuo pallent vbi flaua metallo.

61 † Non ſecus, quam piſces, qui Bætin allebantur, qui ex eadem aquæ virtute aureis ſplendebant ſchobes, vt his verbis teſtatur Strabo Geograp. lib. 3. *Per aquatilia aureiclareſcunt grumuli, quod ſiquis à natura negatæ ſint, aquæ illatis rigantes, aquæ mox ſplenaſcentem efficiuntur grumulum.* 62 † Ita arietes aquam bibẽtes deaurabantur, vel rubricabantur, vt idem Martialis, qui eo quod Hiſpanus fuit, Bilbili natus haut ignobili opido Celtiberiæ, res noſtras melius alijs percaluerat, de lagena Bæticæ ſic teſtatur lib. 14. epigram. 133.

Non eſt lana mihi mendax, nec mutor aheno,
Sic plateam Tyriæ me mea tinxit ouis.

63 ¶ Quo ad libros autem de Magia naturali, nõ ſunt omnes probatę lectionis, nam multis ſcatent ſuperſtitionibus *Alchindus, Proculus, Rogerius Bacconius, & Gaber Arabs.* Raymund. Lullus, & Arnaldus Villanouanus ſunt nonullos hæreſcos notati *ab Eymeric. in direct. Inquiſ. Mariana de reb. Hiſp. lib. 14. c. 9. & lib. 15. c. 4.* 64 † Sunt etiam horum lauij *Tho. Bungy lib. de Mag. natur.* & eodẽ titulo alius *Georgy Riplay*, qui poſt mortem necromantic⁹ fuit damnatus, vt tradit *Mar. del Rio li. 2.* 65 † Albert. Magnus trib⁹ libris de Mirabilibus, vanitatis, & ſuperſtitionis multa cõtinentur, ſed tanto viro part⁹ ſupoſitus eſt. Hieron. Cardan⁹ libros de ſubtilitate, & varietate, miror tãdiu ab Eccleſia in expurgatos, qui iam lima librorum traduntur, *quia latet anguis in herba.* 66 † Superſtitioſa multa, & illicita defecatæ Magię portenta naturalis nomine vellare nititur *Ioan. Bap. Porta Neapol. ſpecioſo Magiæ naturalis lib.* † Superſtitioſa à naturalibus non diſcernunt *Ant. Mizaldus lib. de Mag. natural. Ioan. Bapt. Voekerus lib. de ſecretis, Ponzetus* 67 *& Ardoinus medici lib. de venenis.* † Scripſere etiam Magiã, quambis naturali titulo multis refertam ſuperſtitionibus *Rober. Perſcutator libr. de Magia cæremoniali, & de myſterijs ſecretorum*, Porphyrius alios citat, ex quibus hodie tantum extant *Zoroaſtri* 68 κάλλιστα

CAP. IIII. De Magia medica.

SVMMARIVM.

1. *Magia Complectitur Medicinam.*
2. *Æſculapius, & Hippocrates Magi fuerunt.*
3. *Medicina ex philoſophis habuit originem.*
4. *Medicina in tres deducta partes.*
5. *Medicina ex vſu, & experimentis.*
6. *Medicina rationalis, ſeu methodica.*
7. *Magia è medicina nata eſt.*
8. *Sacerdotes Indorum Magiã, & Medicinam profitebantur.*
9. *Empirea ars in experimentis collocatur.*
10. *Empirea ars vtiliſſima.*
11. *Empirea ars in prætio habita ſacris literis.*
12. *Empirea ars à regibus honorata.*
13. *Experientiæ ratio certa eſt.*
14. *Triplex medendi inſtitutum.*
15. *Medicina ex præſcriptis formulis pacto cũ dæmone tribuitur.*
16. *Medicina, quæ artis præcepta non ſeruat reprobatur.*
17. *Quando nec miraculum, nec naturæ vis intercedit pactum interuenit.*
18. *Incantationibus morbos ſanari.*
19. *Tartari, & Indij incantationibus medebantur.*
20. *Salomon incantationes tradidit ad morborum curationes.*
21. *Hæbreis nomina fuerunt aduerſus ægritudines.*
22. *Epheſinæ literæ ad morbos & victoriam.*
23. *Vlyſis ſanguinem de vulnere fluentem carmine ſiſtit.*

SAPIENTIAM omnem, quia Magia complectebatur, non ſolum Philoſophiæ naturali, & morali, ſed Medicinę quoque, & Aſtrologiæ, & alijs ſcientijs originem dedit, quia teſte Plorino, *Naturæ miniſtrum eſſe Magum.* † Hinc Æſculapius, & Hippocrates Medicinæ parentes Magi fuerunt, vt teſtatur *Franc. Picus Comes Mirandul. libr. 7. Prænoct. capit. 2.* Nam Zamolxis, *Magiam Medicinam* appellat. † In qua quidem ſcientia clari fuerunt Mileſius, Thaletes, à quo Pythagoras edoctus fuit, & ipſe Pythagoras, Anaximander, Anaximenes, Anaxagoras, Clazomenius, Xenophanes, Ariſteus, Lyſius, Democritus, & Hippocrates, Podalyrius, & Achaon, vt tradit *Franc. Picus Mirandul. libr. 1. examin. doctr. vanit. Gent. cap. 2.* † Hippocrates De

1 2 3 4

mocriti discipulus ab studio sapientiæ Medicam facultatem separauit, quæ paulo post in tres deducta partes, scilicet Dieticam, Pharmaceuticam, & Chyrurgicam, vt potè quæ victu, quæ medicamantis, quæ manu mederetur, in prætio habita, cœpit crebri, & propagari, ideo rationalem philosophum se apellat assertus Hippocrates, vt tradit *Galen. in Isagog.* †Serapion autem, & qui eum secuti sunt Glaucias, Hereclides, Terentinus, & duo Apolonij, Asclepiadis, Herophilus, & Sextus Afer in vsu eam, & experimentis collocantes ex ipsa professione, sibi ἐμπειρικὸν nomen assumpsere, vt author est *Cornelius*, quamuis Philippo Coo tribuat *Galenus in Medicorum introductorio libro.* et Acronem Agrigentinum alij faciunt auctorem, quos sequitur *Plinius historiæ naturalis lib. 29.*

6 ¶ Deinde fuere, qui Methodicos nominarent authore *Themisone*, ab vtriusq; diuersi, quod etsi negare videatur *Cornel. in primo suæ Medicinæ libro.* Et rationes ad id facere moliatur, fatetur tandem nostram sententiam, & in eam venit *Galenus tam in libro de sectis Isagogico, quam alibi.* † Qui quidem omnes, qui ex rerum naturalium cognitione mera profitebantur, Magiæ nomen Medicinæ dederunt, Plinius secundus libr. 30. histor. natural. capit. 1. *Natam Magiam è Medicina nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse velut altiorem, sanctioremque quam Medicinam; ita blandissimis, desideratissimisque promissis addidisse vires religionis, ad quas maxime calligat nunc hominum genus.* † Vnde apud Indos Occidentales in Prouincia Cumana, *Piaches*, qui Sacerdotes fuerunt, & Magi, vna cum sacrificandi, & diuinandi, medendi arte profitebantur, ex herbis mixtis & compositis, vt tradunt *Gundiz. Fernan. de Ouiedo, & Franci. Lop. Gomara in hist. Indic.*

9 ¶ Et quia Medicinæ singularis vsus, & perfecta cognitio hunc præcipuè finem habet, vt sanitas, aut præsens conseruetur, aut amissa restituatur, ἰατρικὴν artem, quæ rerum experimẽtis collocat, Medicinæ pars est laudabilis, nam vt ait Manil. *Per varios vsus, artem experientia fecit, exemplo monstrante viam.* †Ex quibus fuerunt Podalyris, Achaõ, Celsus, Galenus, & alij, qui humana corpora medere cœperũt, quos ideo diserte his verbis laudat D. Hieron. epist. 2. ad Paulin. libr. 2. *Quorum scientia mortalibus vtilissima est.*

11 † Vnde Empirici in prœcio esse cœperunt, & Medicinæ nomen sibi arrogarunt, de qua loquitur sacra pagina Ecclesiast. cap. 10. vers. 11. *languor prolixior grauat Medicum*, & cap. 38. v. 1. *honora Medicum propter necessitatem*, & v. 3. *disciplina Medici exaltauit*, & v. 4. *altissimus creauit Medicinã*, & v. 11. *da locum Medico.* † Et in Iure nostro honoribus prosecuti 12
sunt, non qui domestico, & inumbratili studio artis peritiam profitentur, sed qui notitia acquisita experimentis languentẽ ægrorũ infirmitatẽ sanare impensa, & solicita opera studẽt *l. si duas. §. Grammatici. D. de excusat. tutor. l. si quis in Archiatri. C. de profess. & Medic.*

¶ Experientiæ enim ratio certa est, ratio- 13
nali Medicinæ nihil est incertius, vt quæ plurimorum fectis labefactatur, nam vt ait noster Seneca epist. 95. *Alia est Hippocratis secta, alia Asclepiadis, alia Themisonis*, & Cornel. Celsus li. 1. c. 1. *Cur potius aliquis Hippocrati credat, quam Herophilo? cur huic potius, quã Asclepiadi?* † Indiget tamen rationali medici- 14
na, quę præceptis, & rationibus artem docet, & metodo, quæ demonstrationi deseruit, ex quo illam in tres partes secauit Galenus, ὁ τριπλοῦς τῶν μεθόδων ἰατρικὸς, vnde Ausonius in Grypho ternarij.

Triplex quoque forma medendi
Quæ Logos, ac Methodos, cuique experientia nomen.

¶ Sed his accedit alia Medicinæ pars, quæ 15
prescriptis remedijs, absque vllo ægrorũ discrimine: nulla hauita ratione loci, temporis, ætatis, promiscue vti consueuit, quales sunt orationes, caracteres, ligaturæ, & id generis plura, quæ ad pacta cum dæmone retulit D. Aug. lib. 2. doct. Christ. in c. illud 26. q. 2. *Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ atq; remedia, quæ Medicorum quoq; disciplina commendat, &c.* † Nam medicina, quæ artis præcepta 16
non obseruat exibilanda est, & quę omnib' vna eademq; remedia confert, nam vt ait Seneca lib. 2. de Ira c. 18. *in corporũ cura alia de tuenda valetudine, alia de restituẽda præcepta sunt* Galen. lib. 3. Method. c. 7. *Omnes eadem medicamenta non admittunt. sed naturæ inferiores, mobilioresq; mitiora, fortiores valẽtiora.* † Dũ 17
enim nec miraculũ, nec naturæ vis, nec artifitij solertia interuenit, pactũ intercedit *D. Th. 2. 2. q. 96. art. 2. & lib. 4. contra Gent. cap. 104. & 105. Caietan. in Summ. v. incantatio Victor. in relect. de Mag. n. 26. Suarez de Relig. lib. 2. c. 15. n. 14. Perera de Mag. lib. 2. c. 4*

¶ Vnde licet pharmacis vtantur, quando 18
ad morbum, ad quod applicantur, non conducunt, nisi certis verborũ formulis, & caracteribus, signis, vel obseruationibus, opus expectatur à dæmone, nam incantationibus etiã morbos curari asserit *Plato de Repub. li. 4.* † Et Tar- 19
taros consueuisset morbos incãtare, affirmat

Plutarch. in Symphoſ. ſeu conuib. li. 7. per Indiã incãtatores vagari, qui morbos curabãt ſcribit
20 *Strabo Geograph. lib. 15.* † Salomon in cantationes pleraſque traddit, quibus ægritudines poſſent mederi ſcribit *Ioſeph. lib. 8. antiquit. Iudaic. cap. 2.* nam vt ait Apuleius apolog. 1. *Veteres quippe Medici etiam carmina remedia*
21 *vulnerum norunt.* † Hebræa nomina fuiſſe quibus â morbis præſerbabantur Iudei teſtatur *Nicephor. Calliſtr. lib. 4. ca. 5.* Ex quibus phylacter a compoſuerunt contra morbos, & omnem virtem inimici, vt tradit *Raph. de la Torre in D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. diſpu. 2. tom. 2.*
22 † Euſtachius Ephelmas literas celebrat, eas que olim fuiſſe inſignes, & in magna commendatione refert, per quàs morborum remedia, fœlicitatem negotijs, & victoriam polliceban-tur, *Homer. Ody. 17. Plut. in Symphoſ. li. 7. q. 5.*
23 † Vlyſſis languamem de vulnere fluentem carminibus ſiſtit, vt referet *Homer. Odyſſ. lib. 19* Oroantis fluens ſanguis incantationibus retineri, *Heliodor. in hiſt. Æthiop. lib. 9.*

CAP. IIII. De Magia Chymica ſeu, Chryſopœia.

SVMMARIVM.

1. *Chymica vnde dicta.*
2. *Alchimia apud Arabes quare dicatur.*
3. *Chryſopœia quibus de cauſis comparetur.*
4. *Chymica ars circa plura verſatur.*
5. *Chymica in auri confectione laudata.*
6. *Aurifactoria in extrahendo, & congregãdo ex alij metalis aurum occupatur.*
7. *Alchimia improbatur ab Auicena.*
8. *Alchimiam improbat Auerroes.*
9. *Alchimiam damnat D. Thomas.*
10. *Chymica ars damnant Theologi.*
11. *Chymica verum aurum fieri poteſt ex Theologorum ſententia.*
12. *Chymicam probant Iuriſpariti.*
13. *Chymicam rationem defendunt Chymi.*
14. *Chymici artis inſtituta per metaphorum tradita in ſacra Scriptura.*
15. *Chymica diſciplina traditur per metaforã ſcientia occultanda cauſa.*
16. *Chymici non conueniunt neque in modo loquendi, neque in modo operandi.*
17. *Chymica ars laudatur reiectis putuminib⁹.*
18. *Chymica inſtituta varia.*
19. *Productionis Chymica in quibus verſatur.*
20. *Metalla quare varia gignantur.*
21. *Chymici in decoctione metalli producunt aurum.*
22. *Chymica Productionis eſt naturalis.*
23. *Metalla conuertuntur in aurum.*
24. *Aurum poteſt ab arte, & à natura fieri.*
25. *Aurum verum Chymica productum eſt.*
26. *Mare appellatur quodam inſtrumentum artis Chymicæ.*
27. *Purgatio Chymica metalla purificat, vt in aurum conuertantur.*
28. *Metalla igne ſoluta poſſunt purgari.*
29. *Ferrum fit ex lapidibus purgatis, ex ferro purgato Chalybs.*
30. *Ignis perennatur, & vegetatur.*
31. *Tranſmutationis Chymica ex auro vegetato elicit quaſi quintam eſſentiam, qua metalla conuertit in aurum.*
32. *Metalla, vt omnia vegetatiua componuntur ex elementis, & in quolibet eorum poſſunt reſolui.*
33. *Chymica tranſmutationis licet aurum faciat, eſt valde damnoſa.*
34. *Coloratonis Chymica verſatur in ſuco tantum metalli.*
35. *Coloratonis aurum non verum ſed apparens.*
36. *Aurum factum ex Chymica coloratonis non poteſt pro vero vendi, neque in antidotis dari.*
37. *Alchimiſta ex arte dicuntur aurum nõ efficere, ſed abſumere.*
38. *Ars cum poſſit gignere vrſpas ex ſtercore, melius ex metallis aurum.*
39. *Aurum verum fit ex auripigmento.*
40. *Metalla omnia auri ſunt incoatiua.*
41. *Anates generantur in aqua ex lignis putridis.*
42. *Animalia de vna in aliam ſpeciem tranſeunt, & melius metalla.*
43. *Ignis calor poteſt immitare naturam, vt ex ouis pulli educantur.*
44. *Pullus magis diſtat ab ouo, quam metalla ab auro.*
45. *Chymica licet vera ſit diſputando, in practica fallit propter eius difficultatem.*
46. *Chymica valde damnoſa.*
47. *Chymica licet phyſice defendi poſſit, moraliter tamen improbatur.*
48. *Sulphur, & argentum viuum non inueniuntur in venis auri, & argenti.*
49. *Nullus fuit preter vnum aut alterum, qui verum aurem fecerit.*
50. *Chymici, vt mendaces damnantur.*
51. *Chymici à Reſpublica expellendi ſunt.*

1 CHYMICVM inuectum, per quod homines ex arte naturâ immitantes aurum facere profitentur, sic appellatur, à voce Græca χυμεία *Chemeia*, siue Ægyptiaca *Chamia*, à Chadmo Noe filio, à quo Ægyptus vocatur Cham, *Psalm.* 2 *78. & 105.* † Arabes dicunt *Alchimiam*, à voce Arabe *Al*, & Græca, χυω, siue χῦνω quæ idem est, ac fundo, quia est ars fusoria, per quam metala rediguntur in aurum, *Mart. del* 3 *Rio lib. 1. Magic. cap. 5. q. 1. sect. 1.* † Ideo dicitur Chysopœia, à χρυσὸς quæ aurum significat, quia per illa fit aurum, vel fingitur, cuius præcepta, & regulas tradiderunt *Aurel. Augustin. in Chrysopœia, Raimund. Lulus in Compend. transmutat. artis metall. & in praxi philosop. Arnald. Villanouanus, in speculo Chemicor. Chrysip. Fanian. libr. de arte Alchim. Bernard. Treuissan. libr. de Chemico miracul. Martinus. Ortolanus in praxi Alchim. August. Penothus libr. de transformat. metallor.* † Cuius artis varia sunt 4 instituta ex naturæ, & artis arcanis confiata, per quam, non solum aurum, sed alia elici contingit, ex rerum decoctione, & purificatione, nam vt ait Hieronym. Cardan. de subtilit. libr. 17. *Sunt vero Chymica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax, ac perdurum efficere posse: vidi ego dudum Sphæram exiguam ex vitro, quæ omni conatu ilissa solo lapideo non comminuebatur, sed resiliebat ad trabes. Eiusdem facultatis Chymicæ est, vitrum albis lineis interstinguere, celare in eo imagines, falsas fabricare gemmas, purgare calphuram, metalla miscere, immutare,* 5 *vt nobiliora immitari.* † Sed non de tota Chymica agere institui, quam vt Medicinæ adminiculatricẽ sane laudo, vt physiologiæ fœtum præstantissimum, inuentricem auri potabilis, res non minus vtilis ad sanandum, quam ad alendum, ac quoad fieri potest, vitam prorrogandam: spiritus enim subtilissimos ex metallis, gemmis, plantisque aducens, quo subtiliora, hoc puriora, & sic præstantiora remedia præbet; metalla deputat, segregat, perficit, lapides confiat, aquam elicit, ignem vegetat, & in igne vegetato, ac quasi perennato speciem edit artis, & efficacitatis suæ in humana vita propagandâ.

6 ¶ Ago enim de Chrysopœiâ, quæ in extrahendo, siue separando, & in congregando, siue coangulando ex alijs metallis aurum tota ocupatur, & sic auri factoria dicitur, pars Alchimiæ, quæ metalla in aurum vertere procurat, vt tradunt *Chrys. Fanianus libr. de arte Alchim. Bern. Treuissan. lib. de Chemico miraculo, Augustinus Pantheus lib. de transformat. metall. Mar. Ortolanus in praxi Alchim. Bernar. Penotus, libr. de generatio. lapid. philos.* † Quam quidem artem improbauit 7 noster Auicena in comment. ad libros Meteor: *Sciant artifices Alchimia species metallorum mutari non posse, quamuis similia illis fieri possent, & quamuis Alchimistæ queant tingere ipsum æs colore, quod volunt, donec sit multum simile auro, & abstergere immunditias plumbi, ita vt videatur argentum, semper tamen secundum substantiam manebunt æs, & plumbum.* † Cuius sententiæ se subscripsit eius conciuis, & contemporaneus, & amicus Auerroes in paraphrasi. super libr. 1. de generat animal. in hæc verba, *Similiter etiam si datur aliquid artificiale valde simile naturali, tanta poterit esse similitudo, quod existimabitur esse idem specie, & sic ars Alchimiæ habet esse, hoc est, quod poterit fieri inea, &c.* 8

† Quibus assentitur eorum contemporaneus D. Thomas Aquinas in Sentent. 2. dist. 7. 9 q. 3. art. 1. *Sunt tamen quædam formæ, quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua, & passiua earum non potest inuenire, atque adhibere, sed bene aliquid simile illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro, quantum ad accidentia exteriora, sed tamẽ non faciunt verum aurum, quod forma substantiales aurinon est per colorem ignis, quo vtuntur Alchimistæ. sed per calorem Solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis.* † Vnde hanc artem ad meras nugas, & præstigias, 10 merosquæ iactatorum bombos pertinere arbitrantur. *Alfonsius Tostat. in Exod. capit. 7 Ægid. Romanus, quodlib. 3. q. 8. Palatios in Sent. 2. dist. 7. Chassaneus in Cathal. gloriæ mũdi part. 11. consid. 40. Pegna ad Eymericum in direct Inquis. p. 3. comm. 26. Caietan. 2. 2. q. 77. art. 4. Rosella, Armilla, Syluest. & aly Summistæ v. Alchimia, Perera lib. 1. de Magia capit. 12. Binsfeld. in l. eorum C. de malef. & Mathemat. q. 5. concl. 5. 6. & 7.*

¶ Contra tamen hac arte verum aurum 11 fieri posse probant primo Theologi *Albertus Magnus de Mineral. lib. 3. tractat. 1. cap. 9. & lib. de concordia in lapide philos. Ant. Mirandulan. lib. 19. Sigul. certam. sect. 7. Bened. Perera in Genes. cap. 30. & lib. 1. de Mag. cap. 12 Mart. del Rio lib. 1. Magicar. disquis. cap. 5. sect. 2. & 3. Andr. Liuanius in Syntax. 2. singul. lib. 1. Francis. Suarez de Religion. lib. 2. Paphael de la Torre tom. 2. de vitijs oppositi. Religion. q. 69. art. 2. disp. 2.* † Secundo 12 probant Iurisperiti *Bald. & Platea l. 1. C. de*

argentar.libr.10.Abbas, & Annan.in capi.ex tuarum,de Sort.Guido Papa dec.ff.388. Hippolit.fig.71.Oldraldu.de Ponte conf.74. Prosp. Farinae.tom.1.q.20. Alberic. in dictionar.v. Alchimia.Ioan.Andr.in addit.adSpecul.tit.de crimi.falf. † Tertio probant ipſi Chymici, 13
Raymund.Lullus in compend.tranſmutat.artis metall.& in praxi philoſoph.Arnal.Villanouanus in ſpeculo Chemicor.Herm.Triſmegiſtus lib.de lapide Philoſop.Chryſip.Fanianus de arte Alchim.Bern.Treuiſanus de Chemico miraculo,Ioan.Aurel.Auguſtinus in Chryſopœia Auguſt. Pantheus de transformat.metallor. Bern. Penotus de generat.lapidis philoſoph.Gerardus.Dorneus,de Philoſophia Chemica,Laurent.Ventura de conficiendo lapide philoſ.

¶ Cauſa autem cur ſint tot virorum aien- 14
tium,& negantium in hac arte opiniones, illa eſt,quod multi ex his,qui ſcientiã reprobant, neque eius principia cognouerunt,tunc propter rei difficultatem, tunc propter metaphoras,quibus tota ſemper ars ocultatur, (etiam apud ſacros viros) Eccleſiaſtes capit.10.v.6. *Ante quam rumpatur funiculus argenteus,& reuertat vita aurea, & conteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam,& reuertrtur puluis in terram ſuã, vnde erat,& ſpiritus reddat ad Deum,qui dedit illum.* † In quo tota ars adumbrata eſt, nam hy- 15
dria vocatur compoſitum ex ſeptem metallis quibus lapis philoſophicus cõficitur, ex quo currit vita aurea,& funiculus argenteus, & reuertitur puluis in terram ſuam,& ſpiritus reddit ad Deum,qui dedit ſcientiam talem hominibus, vt exponunt *Raym.Lullus Arn. Villa-* 16
nouanus,Fanianus,& alli vbi ſup. † Sed neq; Chymici ipſi conueniunt in modo loquendi, neque in modo operandi, neque in his,quæ ad ſui lapidis philoſophici confectionem neceſſaria ſunt,& interdum illa ad placitum apellant,ſiue vt alijs (eam quam ſibi impoſuerũt) crucem affingãt, ſiue ſcientiæ ocultandæ cauſa, nam Ægyptij per ſymbola, Hebræi per parabolas,Poetæ per fabulas ſapiẽtiæ ſuæ principia ocultant,vt tradit *Franciſ.Picus Mirãdul.de ſtudio diuin.& human.ſapient.libr.1.* 17
† Quod extitit in cauſa, vt ab aliquibus ſcientia huiuſmodi Chymica inanis videatur, alij tamẽn, qui nucleum quærunt, laudant artem, reiectis putaminibus verborum, nam eius fundamenta phyſica ſunt, licet in varias ſectas diuidãtur,qua de cauſa factum eſt,vt variũ de illa à multis Iudicium proferatur, vt tradunt *Raymund.Lull. Villanou.& alij vbi ſupra.* 18
† Alli eum verum aurum producere curant ex cauſis ipſis naturalibus,quibus in terræ viſcibus gigni conſuebit. Alij ex metallis ipſis purgatis recidiuas auri partes extrahere intẽdunt. Alij quintam auri eſſentiam ellicere curant,qua metalla in aurum tranſmutãtur, Alij metalla ſophiſticari procurant, vt aurum videantur; vnde eorum inſtituta ad quatuor partes reducunt Chymici,ſcilicet *Productionis, Purgationis,Tranſmutationis,& colorationis*

¶ Prima ſpecies, quæ dicitur *Productio-* 19
nis,omnibus alijs excellentior eſt,nam ex terræ portione craſſa,ac viſcoſa,aqua pingua, & aërea commixta,comparatur prima(vt ita loquar)elementaria auri materia,omnium ſimul metallorum,ac lapidum productitia, ex quibus gignuntur imperfectiora quædã, ſulphur videlicet,& argentum viuum,quæ Solis calore coaleſcunt in metalla,vt docent *Platon. Timeo, Ariſtot.lib.3.Meteor. ad fin.Albert. Magnus d.lib.3.tract.1.cap.2.* † Cuius qui- 20
dem partes ſi plus habeant terræ admixtionis ſit ferrum,es,aut plumbum: ſi plus aëris liquidi, ſtannum; ſi plus adſit ſulphuris ſubtilitas argentatum; ſi maxima,& rubra aurum, quod ſemper(vt perfectiorem)natura conatur producere,ſed cum nequit eo mineralis decoctio pertinere, contenta eſt aliorum metallorum generatione, pro modo viribus materiæ proximæ diſponentis,vt tradit *Albert. Magnus lib.de mineralib.tract.1.* † Quæ quidem ad 21
ignis calorem,Solis imitatorem Chymici decoquere procurant, vt quod longiſsimo tempore Sol in ipſis terræ viſceribus,ex auri materia longo tempore,poſſet efficere, ipſi breui conatu perficiant,vt docent *Raimund.Lullus in praxi philoſop.Gerard. Dorneus in philoſoph.Chemica.Arnald.Villanouan.in ſpeculo Chymicor.Berna.Treuiſan.libr.de Chemico miraculo.*

¶ Et hæc eſt ſcientia naturalis ex arcanis 22
Philoſophiæ deducta, nã vt ait Albert.Mag. vbi prox. *Omnium operationum Alchimiſtarum melior eſt illa,quæ producit ex eiſdem, ex quibus producit natura,ſicut ex purgatione ſulphuris per decoctionem, & ſublimationem, & expurgatione argenti viui, horumque bona permixtione,cum materia metalli,in his enim & ex virtutibus horum omnis metalli ſpecies inducitur.* † Vnde auri productionem hu- 23
iuſmodi veram eſſe,per veram conuerſionem metalli in aurum omnes Chymici fatentur, ſi reperiatur medium coniunctionis, quem lapidem philoſophicum appellant *Raimund. Lulus, & Bernar.Penotus,& Gerard.Dorneus vbi ſup.Aurel.Auguſt.in Chiſopaia,Robert. Vallenſis de veritat.artis Chemicor. Laurent. Ventura lib.de conficiendo lapide philoſ.Bern.*

24 *Trenisanus lib. de Chemico miracul.* † Nec modo Chemici, sed philosophia præditi in eadē venerunt sententiam, nam vt ait Ant. Mirandulan. libr. 19. singular. certam. sect. 7. *Dicimus veram esse Alchimistarum opinionem, quod aurum possit, & ab arte, & a natura fieri, quia transmutari possunt argentum vivum, & alia, quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadē materia, sicut non solum à natura, sed etiam ab arte animalia generari possunt.* † Vnde aurum verum hac arte productum ab Arnaldo Villanouano tradit *Abb. in cap. ex tuarum de Sortileg.* á Raymundo Lullo meminit *Thom Zuyngerus in Theatro vitæ huma. vol. 20. lib. 3.* á Galo quodam *Cæl. Rhodigin. libr. 11. antiq. lect. cap. 13.* ab aliis nonnullis *Andr. Lisaurus singular. p. 1. Syntax. 11. Mart. del Rio*

26 *d. q. 2. sect. 4.* † Qui lapsus est dum putauit mare ipsum aquaticum Chymicos iactabundos lapide suo philosophico in aurum cōuertere, quia in tale nō venerunt delirium, sed mare appellant, quodam instrumētum artis, vt pleraque alia, ad occultanda scientiæ principia, vensus sunt ab eo relati.

Ipsius vt tenui proiecta parte per vndas
Æquoris argentum si vivum tum foret aquor
Omne vel immensum mare verti posset in aurū.

27 ¶ Secunda species Chrysopœiæ dicitur *Purgationis*, nam cum metalla omnia sint auri incoatiua, vt supra retulimus, & ex materiæ vitio non possint ad deuitam perfectionē pertinere, possunt Chymici adiunctis necessarijs, & amotis contrarijs, auri partes elicere, vel illa in aurum conuertere, quemadmodum medici purgatis corporibus ægrōtos ad deuitam sanitatem reducunt, vt tradunt *Alb. Magnus lib. 3. Mineral. cap. 9. Bern. Treusan. lib. de Chemico miraculo, August. Penothus*

28 *lib. de transformat. metallor.* † Nam metalla igne soluta possunt purgari, vt ad deuitam materiam metallicam reducantur, quibus si sulphur, & argentum vivum adiungatur, quibus aurum fit, possunt in aurum conuerti, quemadmodum de lapidibus metallicis in hæc verba testatur Iob. ca. 28. *Et lapis solutus in æs vertitur.* †

29 Nam vt ex lapidibus purgatis fit ferrum, *Plin. lib. 26. cap. 27.* sic ex ferro purgato *Chalybem*, quod Latini *ferri nucleum*, Græci σιδηρον, vocant quod sola decoctione ex ferro fieri testātur *Aristot. lib. 4 Meteor. c. 3. Albert.*

30 *Magnus lib. 2. de lapidib. tract. 3.* † Quia non solum metalla possunt liquari igne, & purgari vt ad perfectionē reducantur, sed ipse ignis perem nari, & vegetari, vt metallis admixtus breui tempore efficiat, quod Solis calor longo interuallo efficere solet, ignis m[illegible] n[illegible], vt ignis ille, qui a sacerdotibus in puteo alto & sicco absconditus est, quem post multum tempus inquirentes, non inuenerunt ignem, sed aquam crassam, quam iussu Nehemiæ afferentes, & super ligna spargentes, cum Sol resulgeret, qui pruis fuerat in nuuilo, ex aqua illa crassa ignis accensus est, vt legitur *Machabeor. 2. cap. 1. v. 20. & seqq.*

¶ Tertia species dicitur *Transmutationis* 31
quia ex auro vegetato elici potest quædam quasi quinta essentia, quam vocant *nuri spiritum*, quę si debita proportione ad ignis calore adiungatur quouis metallo, illud transformat in aurum, nam ad id aducunt Chymici illud Esdræ lib. 4. cap. 8. vers. 2. *Parum autem pulueremvnde aurum fic.* † Nam cum omnia 32
vegetatiua (vt animalia) ex quatuor elementis componantur, possunt igne admoto resolui in quodlibet eorum, nam lignum ad ignem ad motum aquam lachrimans expungit, aērem exalat fumigans, ignem crepitans exuflat, terram in cinerē resoluit; ita aurum, & quod vis aliud metallum, admoto igne, liquari potest in aqua, exalari in aēre, exuflari in igne, & resolui in terra, & ita aurum vegetatum seu peremnatum in puluere vel aqua, si alijs elementis ex alijs metallis adiungatur, illa in aurum medio igne transmutat, & conuertit, vt tradunt *Reym. Lullus in compend. anima transmutat. artis metalla. August. Penothus lib. de trāsformat. metallor. Arnal. Vellanouan. in specul. Chymicor.* † Sed hæc Chymicæ pars licet 33
aurum verum possit efficere, valde damnosa est, quia non valet maiorem quantitatem in aurum conuertere, quam aurum illud ex quo quinta essentia extracta fuit, vt probat, *Penothus vbi sup.*

¶ Quarta Chymicæ pars, quę dicitur *colo-* 34
rationis, versatur in fuco, hoc est in coloratione tantum metalli, perquam æs, aut ferrum, siue aliud quodlibet metallum, in suamet natura manente sophisticatur, vt transeat in colorem auri, vt docent *Chrysip. Fanian. libr. de arte Alchim. Mart. Ortolanus in praxi, Alcuim.* † De qua quidem parte loquuntur, qui 35
hac arte verum aurum fieri posse negant, quia non est aurum verum, sed apparens; ideo non est eiusdem ponderis, neque virtutis, sed apparentis tantum bonitatis, ipsis Chymicis, & reipublicæ damnosa, quam prohibuerunt *Pontifices in cap. firmissime de hæretic, & in Extrauag. sponcat, inter communes de crim. falsi.* † Nam aurum hac arte factum, cum appa- 36
rens sit, non potest pro vero auro vendi, neq; in antidotis dari, neque in monetam cudi, neque ad commertia vti, vt tradunt *D. Thom.*

Caietan. & alij in 2.2. quæ. 77. art. 2. Fauian. tract. de empt. & vend. q. 5. Summista v. Alchimia DD. in l. eorum C. de maleficis & Math.
37 *Mart. del Rio d. cap. 5 sect. 4. q. 4.* † Vt sic merito dicere valeat Bened. Perera lib. 1. de Magia capit. 12. *Alchimistas non afficere aurum sed absumere, non explere crumenas, sed magis deplere; & quia faciunt falsum aurum, falsamque monetam, atque gemmas pro veris passim venditãt, ex quo respublica hominumq; societas magnũ caperet detrimentum, prohibendi sunt.*

¶ Alij autem, qui artem laudant, de prima
38 vel secunda specie Chrysopeię loquuntur, quę aurum verum producit, nam cum ars possit gignere vesicas, scarabeos, crabones ex cadaueribus, & ex sterciore animalium, multo melius ex metallis aurum, cum sint magis excellentiora quæ vis viuentia, quam omnibus metallis, vt docent *Iul. Cæs. Scalig. r. contra Cardan. exercit. 23. Mart. del Rio d. q. 2 sect. 3.*
† Neque nodum effugies, si dicas metalla ab
39 insectis specie differre, nam metalla ex alijs metallis fiunt, & ex vna in aliam speciẽ transmutantur, & ab arte, & à natura, qua ex auri pigmento aurum fecisse in hæc verba testatur Plin. lib. 34. cap. 4. *Inuitauerat spes Caium Principem auidissimum auri, quam obrem iussit ex eo qui magnum pondus* (auri. scilicet pigmenti) *& plane fecit aurum excellens.* † Nec
40 obstat si dicas auri pigmẽtũ venã esse sterilẽ, hoc est aurum imperfectum, vt tradit *Fanian. vbi sup. c. 4.* quia omnia metalla auri esse incoatiua siue imperfecta, tenãtur *Villanouanus, Fanianus, Penotbus, & alij Chymici vbi sup.*

¶ Neque contra naturam est transmutatio ad ignem, cum in aqua, cuius potentia mi-
41 nor est in agendo, ex putridis nauium lignis, & ex arborum fructu in mari deciduo generantur anates in Scotia, & lapidascere ligna si in fontes certos incidant, norunt omnes *ex Plin. & alijs apud Maiol. Canicul. 1. colloq. 4.*
42 † Et viuentia de vna in aliam spec. ẽ transformantur, nam ex phalangis araneis procreãtur bruchi, locustæ, cicadæ, *vt dixi sup. libr. 4. capitul. 5. ex numer. 40.* ergo multo melius ex metallis alia metalla, nam Orichalcum fit ex
43 ære vitri puluere, & calaminatis lapillis sola decoctione, vt tradit *Plin. lib. 33. cap 4.* † Calor enim ignis potest calorem naturalem suplere, ita vt quemadmodum metalla solis calorem finem suum consequuntur, possunt igne ad illum peruenire; nam Cayri ad fornacis calorem solent pullos ex ouis (non secus ac lotu matris) excudere, vt tradit *Iul. Scaliger. d. exercit 23.* qui magis ab ouis differunt, quam metalla omnia ab auro, vt tradit *Villanouanus vbi sup. fol. 29.* † Neque obstat si dicas ovum 44
natura ordinari ad pullum potentia: quia contendunt, & Chymici idem esse plumbum respectu auri, & argenti, ideoque solere hæc metalla iuxta inuicem reperiri, vt autor est *Plin. lib. 33. cap. 6.*

¶ Vnde licet hæc ars disputando vera vi- 45
deatur, rarissime tamen homines, & maxima cum dificultate eam consequuntur, tunc propter naturæ humanæ imbecillitatem, tum propter scriptorum anaritiam, qui suo labore, ne alij ditentur, metaphoris, & symbolis solent veritatem ocultare; qua propter homines pro philosophico lapide solent fortunas suas dilapidare, & dæmonis auxilium quærere, vt tradit *Petr. Gregor. in Syntag Iur. tom. 3. lib. 34. cap. 7. num. 4. Mart. del Rio d. quæst. 2. sect. 4. quæst. 4.* † Quæ ideo ipsis Chymicis, & reipu- 46
blicæ damnosa est; nam licet diabolus applicando actiua passiuis (per modum naturalem artificiosæ productionis) possit insecta viuentia producere, quarum cuilibet multo minus est aurum, præstare illum nequit, ne homines ditentur, quia vt ait Mich. Psellus lib. de collat. aur. *Nihil eorum, quæ diabolus promittit ex se præstare illud solet, sed vsui tantũ inania suis cultoribus exibere.* † Quare licet hæc ars 47
physicè defendi possit, moraliter tamen improbatur, nam licet aurũ verum ex ea producì possit, quo ad externas qualitates, quo ad intrinsecam autem auri perfectionem fere vnquam pertingit, vt docet *D. Thom. 2. 2. q. 77. art. 2. & Sent. 2. dist. 7. q. 3. art. 1.* † Et ita cõ 48
tingit vt licet hac in re multum Chymici elaborauerint, & in veri auri productione acerrimis studijs, atque incredibili diligentia, & cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit, præter vnum, aut alterum, quem liquido constet verum aurum produxisse, vt tradit *Bened. Perera vbi sup. d. c. 12.* † Cæteri autem decep- 49
ti sunt, & cum magna sui iactura se, & artem diffamarunt, quare eos, vt mendaces, fallaces, & vanitatis amatores, atque Reipublicæ noxios damnuerunt *Pontifices Ioann. XXII. & Sixt. V. Proprijs Motib. aduersus eos editis, & alij in cap. firmissime, de hæretic. & in Extrau spondeat, inter communes de crimine falsi.* † Nam 50
in ipsa naturalia principia deficiunt, cum sulphur videlicet, & argentum viuum, quæ aiunt esse primã auri materiã, in venis sulphuris, & hydragiri aurum nõ reperitur, neque in venis auri sulphur, aut argentum viuum, vt tradũt *Perera de Magia lib. 1. cap. 12. Ægid. Roman. quodlib. 3. q. 8. Conciliator differen. 209. Mar. del Rio vbi sup. lib. 1. cap. 5. p. 1 sect. 2.* † Vnde, 51
illos, vt publicos peccatores, & Reipublicæ

noxios

noxios magnopere esse plectendos, exibilandos, atque inter vesanos referendos. vt tradunt *Petr. Gregor. lib. 34. Syntag. cap. 7. num. 5. Mart. del Rio d. q. 4. Suarez, & Raph. dela Torre vbi sup. Bened. Perera d. cap. 12.*

CAP. V. De Magia artificiali.

SVMMARIVM.

1. *Magia artificialis duplex Mathematica, & præstignatoria.*
2. *Mathematica Magia, quæ sit.*
3. *Sphera Archimeadis artificialis laudata.*
4. *Archimedis artificium commedatum.*
5. *Architæ columbæ ligneæ volantes.*
6. *Serpentes ex metallo sibillantes.*
7. *Automata Dedali arte fabricata.*
8. *Aues in arbore cantilantes artificiosæ.*
9. *Aër per tenues rimas subens frangitur, & sybillos edit.*
10. *Aër per rimas exiliens voces hominum soles ementire.*
11. *Antrum prope Cordubam ex ære voces hominum effingens.*
12. *Caput æreum Alberti Magni ex artificio voces humanas edebat.*
13. *Res innanimata fieri non potest, vt ad nutum interrogantis loquatur.*
14. *Naturalis, & artificialis Magia duo sunt velamina quibus ocultari soles diabolica.*
15. *Statua artificialis, quæ sagittas eiaculabatur inspectantem.*
16. *Triremis argentea Parisis, quam trirremes eiusdem materiæ impellebant.*
17. *Nauis ex ligno, quam remiges ex ligno attrahebant.*
18. *Clepsydra Mathematicis librata principijs.*
19. *Horologia mirandi artificij.*
20. *Horologium, quod totius anni reuolutionem continet.*
21. *Horalogium annulo inclusum.*
22. *Horologium, quod non digent oras, sed ad quam vellis tintinnat.*
23. *Septem Orbis miracula ex artificio commendata.*
24. *Hierosolymitani templi laudes ex Dei artificio.*
25. *Salomonis diuitiæ nullifuerunt maiora.*
26. *Thesaura à Dauide relicta pro templi fabrica*
27. *Salomon ex Tribubus Israel habuit quotannis mille, & quadringenta, & quadraginta talenta.*
28. *Salomon ex India Ophir habuit munera innumera.*
29. *Filij Israel vbique degentes Salomoni Didrachma persoluebat.*
30. *Regina Sabaa vna vice dedit Salomoni centum, & viginti talenta, Rex Hiram per singulos annos sexcenta sexaginta sex.*
31. *Argentum pro lapides erat tempore Salomonis.*
32. *Talentum Hæbreum aurum, & argenteum.*
33. *Annus, quo Salomon templum ædificare cæpit, & quot annos consumpsit.*
34. *Operari, qui Salomoni in labore templi deseruiebant.*
35. *Templum Salomonis ex marmore duro, puro, & candido.*
36. *Templū huiusmodi habuit columnas 1453 quarum minores continebant pedes 42.*
37. *Templi omnia laminis aureis tegebantur.*
38. *Lamine templi clauis aureis fingebantur, quarum singuli appendebant viginti quinque aureis.*
39. *Pauimentum templi aureis laminis tegebatur.*
40. *Auro purissimo fuerunt vasa templi, lucernas, forcipes, cardines, &c.*
41. *Templi Salomonis opulentia, celatura, artificia remissiuè.*

ARTIFICIOSAM naturalis genuit Magiam, quia naturam ars imitatur, vt docet *Fabius Instit. lib. 3.* & hæc duplex Mathematica videlicet, & Præstigiatoria; de prima nunc agendum, de alia *sequenti cap. 6.* † Mathematica est, quæ geometricis, vel arithmeticis principijs nititur, vt Sphera illa Archimedis vitrea, quæ omnes cœlestiū Orbium conuersiones suis motibus clarissimè representabat, vt meminit *Cicero libr. 1. Tuscular. qq. & lib. 2. natur. Deor.* † Quam quidem non philosophi modo, sed etiam Poetæ suis versibus decantarunt, & summis laudibus dignam censuit Claudianus Vergilij maiestatis immitator, vt testatur *Scaliger. lib. 6. cap. 6.* ille enim in Thebaid.

Iura poli Regumque Deorum
Ecce Syracusius transtulit arte senex
Percurrit proprium mensibus signifer annum
Et simulata nouo Cyntia mense redit.

† Hac etiam arte in obsidione Syracusana naues hostiles machinis quibusdam attrahebat, & in altum deductas demittebat, vt impetu in aquas relapsæ mergerentur; itidemque absque materiali igne naues adurebat, per speculum versus solem suspensum, vt meminit *Zonaras, tom. 2. in obsidione Syracus. & in Anas-*

tas.

5 *taſ.tom.3.* † Simile arti fabricatæ fuerunt Architæ columbæ ligneæ volantes, de quibus meminit *Aul.Gelius lib.10.noct. Atticar.capi. 12.* Leonis Imperatoris auiculæ aureæ cantillantes, vt tradit. *Glycas in Annal.* † Serpentes ex metallo ſibillantes quas Boetius à prime conflauit, vt ἀυτοματα *automata* Dedali apud *Ariſtotel.de animal.lib.1.& Polyticor.*
7 *lib.1.* † Ita enim libra mentis ſuſpenſum fuetat ſimulacrum, & aura ſpiritus incluſa, adque occulta concitum, vt & cantillare, & volitare facile putuiſſent, vt tradunt *Aul. Gelius libr. 10.noct.Atticar.cap.12.Caſſiod.lib.1.variar.*
8 *epiſtol.penuet.Polician.in Penepiſt.* † Quem admodum de alijs auibus arbore inſidentib⁹ in hæc verba meminit Luitpradus lib.6.cap. 2. *Aërea in aurata arbor ante ipſius Imperatoris ſolium aſſurgebat, expanſis magnum in modum ramis aereis, atque inauratis, in his frequentiſſime variarum ſpecierum aues arte confictæ, quarum ſingula ſpeciei propriasvoces,*
9 *tantuſque emitebant: incredibili arte.* † Nam aër per tenues rimulas ſubens frangitur, & ſibillos reddit auuium cantillenis perſimiles, quia vt ait Clem. Alexand. Stromāt. lib.6. *In Britanniæ Syluis eam aëre mouentur folia perrepentinum, & denſum ſpiritus impetum edit ſonos, auium cantui perſimiles.*

10 ¶ Et non ſolum auium cantus aëre per rimas exiliente, ſed voces humanæ ſolent ementiri, vt his verbis teſtatur teſtis oculatus Sim. Maiol. Epiſcopus Vulturarienſ. tom. 1. dierum canicul. colloq. 23. fol. 1066. *Vidimus Romæ organa, quæ tubas, tympana, hominumque choros referebant, adeo, vt quiſque puerile, ſtemineas, ſimileſque voces ſimul ſe audire*
11 *non aubitaret.* † Prope Cordubam ad partem Septentrionalem in radicibus montis Mariani non longe á monaſterio S. Hieronymi in fundo *de las Cuevas*, antrum eſt, in quo ex aëre intus incluſo per meatos occultos diſcurrente, molendini ſtrepitus exauditur, ſonalium, equorum hinitus, & quandoque voces hominis perimiles dicentis *Zambarandam.* † Et
12 hac arte ex rerum naturalium, & artificialium peritia eximiæ eruditionis, & ſanctitatis Albertus Magnus quadraginta annorum ſtudio, & labore aeream ſtatuam, ſeu capud metalium confecit, quod articulate loquebatur, vt tradunt. *Guil.Pariens.de vniuerſ.p.fina. Medina*
13 *de recta in Deum fide lib.2.* † Quod eius diſcipulus D. Thomas cōfregit, exiſtimas arte dæmonis confectum fuiſſet, pro, vt confectum eſſet, ſi ad nutum interrogantis loqueretur, quia neque ex rerum naturalium peritia, neque artificis ſolertia, nec virtute cœleſtium corporū fieri poteſt, vt res inanimata ad nutum interrogatis articulate loquatur, *D.Thom. libr.3. contra Gent.cap.104. Valent.2.2.q.12.diſput. 12.p.2.* † Naturalis enim & artificialis Magiæ duo ſunt velamina, quibus ſe occultari ſolet Magia diabolica, nam diabolus perſæpè, 14
vel naturæ vim mentitur, vel artificij, vt tradit *Bart.Sibyllanus in peregrin.qq.decad.1.c. 9.queſt.princip.5.q.3.*

¶ Refertur tamen ad Magiam artificialem globus ille, ſiue aërea ſtatua, ſic confecta, 15
vt ex occulto loco funiculo, qui intenſus fuerat remiſſo, ſagittas inexpectantem iaculare-tur; quo pacto Kenuetum III. Scotorum Regem à Feneſtella interemptum, *Maiores Boethi Scotiæ teſtantur Annales.* † Item & Pariſijs triremis argentea, quam remiges eiuſ- 16
dem materiæ, & impellebant, & ſiſtebant, nec non Ioannelli Toleti ſtatua aërea, quæ in pauimentum erecta cytharam ad numeros pulſabat, & pſalebat, vt retuli in *Epitome de Mag. lib.2.cap.2.num.16.* † Et Baliſoleri, & Ma- 17
triti nauis ex ligno viſa eſt ſimilis Pariſienſi triremi, quam remiges ex ligno fabricati impellebant, & ſiſtebāt, qualia fuerunt Hydraulia veterum olim, & hodie in hortis Extenſibus Tiburi admiranda, de quibus Claudian. vbi ſup.

Intonat erranti digito, predibuſque trabelli,
Vnde laborantes in carmina concitat vndas.

¶ Quibus etiam referenda ſunt Clepſy- 18
dra quædā Mathematicis bibrata principijs, quæ motum Lunæ, & alia miranda exhibere ſolent, vt tradunt *Plutarch.in Demetr. Cæl. Rhodigin.lib.18.antiq.lect.capit. 39. Maiol. tom.1.Canicul.colloq.23.* † Horologia iti- 19
dem ad hanc artem pertinent, quæ adeò artificioſa fiunt, vt non ſolum horæ obeliſco notentur, verumetiam aëris ſonitu horarum numerus audiatur ex libramentis videlicet, ac rotis non eodem modo tantum, ſed contrario etiam currentibus peritiſsimè compoſita, vt tradit *Polydor. Vergil. de inuentione rer. lib.2.cap.5.* † Item horologia, quæ totius an- 20
ni reuolutionem continent, cum aſsignatione Kalendarij, habentia ortum meridiem, atque altitudinem Solis, & Lunæ Solſtitia, æquationes, quantitates dierum, ac noctium, inceſsiones, oppoſitiones, & quadras Lunæ, cum cœleſti curſu congruentes, iuxta non ſolum motum naturalem, ſed etiam violentum, vt refert *Gregor.Brun.in Præga.* † Nec minori lau- 21
de dignum eſt artificum ingenium, vt cum tot ſint rotæ currentes, & recurrentes compertus ſit artifex, qui campanillam, & indicem, rotas, cæteraq; libramenta omnia in Caroli V.

Imperatoris

Imperatoris annulo digiti collocauerint. Et currus aureus cum suis rotis tam leuiter elaboratus, vt pullex eum impelleret, vt tradit *Sim. Maiol. colloq. 23. tom. 1.* † Accesit etiam
22 Clepsydræ genꝰ, quod nõ digerit horas, sed ad quam horam velis tintinat, atque motu suo asperrexit dormientes, in qua adeo ingenium, & artificium posuit, vt ictu mallei, ex silice ignem excutiat, et spongia, seu sca ibi apposita sponte adutetur, et lignus proximus ascendatur, vt lumen splendescat, vt tradit *Maiolus vbi prox. tom. 1. colloq. 23.*

23 ¶ Sunt pleraque alia arte hominum facta, quæ etsi nõ Mathematicis librata principijs, ingenio tamen, & arte fiunt: quibus homines solent in admirationẽ aduci, vt Septem orbis miracula, quamnõ poetæ modo, sed historici decãtant, quibus alij alia addiderunt, pro cuiuscumque libitu, nam alij sumptus, & opulentia admirantur, alij formas, alij artem, & industriam. † Præcelsit tamen omnibus Salomo-
24 nis templum Hierosolymitanum, in quo mundus stupuit, & non sine causa, quia eius fabricæ Deus Architector fuit, vt his verbis testatur Salomon. Paralip. 2. cap. 28. v. 19. *Omnia venerunt scripta manu Domini ad me, vt intelligerem vniuersa opera exemplaris.* †Sumptus
25 autem, & opulententia maiora nullibi esse potuerunt, vt facta à Salomone, cui Dominus promisit Paralip. 2. c. 1. v. 12. *Diuitias autem, & gloriam, & substantiam dabo tibi, ita vt nullus in Regibus, nec ante te, nec post te*
26 *fuerit similis tibi.* † Quibus additæ sunt innumera thesaura, quę illi ad templi fabricam reliquit Dauid pater eius, tam ex tributis ciuium, quam subactorum militũ spolijs, & alio
27 adquisitis, *Paralip. 1. cap. 18. 22. & 29.* † Et præter hæc Salomon habuit quotãnis ex tribubus Israel mile, & quadrigenta, & quadraginta talenta aurei, & ex Rege Tyri centum, &
28 viginti, *Reg. 3. cap. 9.* † Et ex India Ophir singuli per tres annos adferebant ei innumera munera, *Reg. 3. cap. 10.* ex vna earum quadrigenta, & viginta talenta auri, *Reg. 3. capit. 9.* Ex altera quadrigenta, & quinquaginta *Paralip. 2. capi. 8.* ex altera sexcenta sexaginta sex,
29 *Ioseph, lib. 8. cap. 2.* † Ex filij Israel vbique degentes ex 20. ad 50. annos exceptis Sacerdotibus, & Leuitis, infirmis, & seruis, soluebant ei per capita tributum sanctum Tabernaculi Didrachma appelatum, quæ est dimidia pars Sicli argentis, quæ ex nostris est duo argentei, & sex mara petini, vt, *vt ex auunculo meo Ioã. Bapt. Villalp. dixi in Defensione de Magia. c. 4. ex. n. 15.*

30 †Præter hæc Reges totius Orbis (quia omnes Salomonis amititiam expetebant) ex confœderatis adeo innumeram voluntariam pecuniam, & dona ei persoluerunt, vt sola Regina Sabaa vna vice dederit illi centum, & viginti talenta *Reg. 3. capit. 10.* Et Rex Hiram per singulos annos sexcenta sexaginta sex talenta *Paralip. 2. cap. 9.* †Sunt alijs infinitis do 31
natiuis, cõtributionibus, & muneribus, quæ nõ modo ex Hierusalem, sed vniuerso fere terrarum orbe Salomon percipiebat, quæ adeo ingentes fuerunt, vt de suo sæculo testatur Sacra Paremia, Paralip. 2. capi. 1. *Argentum pro lapides erat.* † Talentum Hedræorum tam 32
aureum, quam argentum continet ex nostris ponderibus, Marcos 187. quæ faciunt Castellanos 9375. vt sic Talentum aureũ Hebreorũ valeret ex nostris Regalib. 163786. Ducatos vero 148 50. Argenteum vero Talentum Regalia 13101. Ducata vero 1188. vt constat ex traditis ab *Auunculo meo siue Genitricis meæ fratre Ioanne Baptista Villalpando in Regias Ezechiel. explanat. tom. 3. Apparat. p. 2. lib. 2. ex pag. 418.*

¶ Et in hac opulentia Salomon ædificauit 33
templum Domini in monte Moria, in cuius fabrica septem annos consumsit, *Paralip. 2. cap. 3.* quod cepit anno quarto sui regni, qui fuit Mundi 3023. Diluuij 1367. Quintæ ætatis 84. exitus ab Ægypto 480. Troiæ exustæ 152 vt tradit *Salian. in Anna. fac. to. 3. pag. 405. ex auunculo meo I. Bap. Villalp. vbi sup.* † In cuius 34
quidem fabrica adeo innumeros habuit operarios, vt præter illos, quos habuit in Galilea, Iudea, Samaria, Arabia, & Moab, qui in numeri fuerunt, & eorum præpositos, habuit in sola Hierusalem 321090. *Reg. 3. capit. 3. Paralip. 2. cap. 2.* quorum annonã, & stipendia, & alia in propolito non contemnenda lectione recẽsent *Auunculus meus vbi sup. & tom. 2. par. 2.*

† Toti enim templi fabrica ex marmore du 35
ro, puro, & candido structa fuit, ex lapidibus serratis in tanta magnitudine, vt fuissent lapides, in quorum singulæ intus domus ædificari posset, vt idem tradit *Auunculus meus d. p. 2. lib. 2. cap. .* † Columnas continebat 1453. 36
quarum minores habebant pedes XLII. *Reg. 3. cap. 6. Paralip. 2. cap. 3.* † Omnia laminis 37
aureis mirificè elaboratis contecta, nam vt ait Sacra Pagina, Paralip. 2. cap. 3. v. 7. *Porro autem aurum erat probatissimum, de cuius laminis texit domum, & trabes eius, & postes, & parietes, & ostia.* † Quæ quidem laminæ 38
varijs celaturis, ornabantur, opere polytimo, per circuitum parietum, quibus clauis aureis affingebantur, *Reg. 3. capit. 6.* quarum singuli claui viginti quinque vncias auri appende-

debãt,

debāt, quę faciunt quingētos Siclos, *Paralip.*
39 *2.cap.3.* † Et similiter pauimentum aureis la
minis tegebatur, *Reg.3.cap.6.* & alia omnia,
quæ in templo erant, nam vt legitur d.cap.6.
v.22. *Nihil erat in templo, quod non auro te-*
40 *geretur.* † Altare Thymiamatis, mēsas pro
positionis, candelabra, vasa innumerabilia,
quæ in templo erant, lucernas, forcipes, cardi
nes, clauos, quibus hæc omnia, & trabes affi-
gebantur ex auro purissimo confectæ fuerunt
41 *Reg.3.cap.6.Paralip.2 capic.3.* † Quorum
omnium pondera, magitudines, valores, ce-
laturas, & alia scita digna, tam ad templi glo
riam, & magnitudinem, quam opulentiam Sa-
lomonis videnda sunt apud *Auūculum meum
Ioan. Baptist. Villalpand. in assertas Ezechiel.
explanationes, quas potentissimi Regis nostri
D.D. Philippi II. iussu, & sumptibus Romæ
tribus tomis excussit, cū S.D.N.D. Clementis
VIII. preuilegio, & commendatione, ex anno
1596. vsque ad 1604. & mortuus est Romæ 3.
May ann 1608. à quo nonnulla desumpsi in De
fensione de Magia cap.4. & me referens exor-
nat D. Ioann Solorz. Pereira præceptor meus,
& Regius Consil. lib.1. de Iure Indiar. cap.13.
num 21.66 & 67. Iacob. Salian. in Annal. sa
cris tom.5. anno mundi 326. Pineda de reb. Sa
lomon. lib 5. cap.5. Maiol dier. Canicul. tom.
1. colloq.19. Barrad. tom.1. concord. Euangel.
lib.3. cap.9. & seqq. Azor tom.1. instit. lib. 6.
ex cap.24. vsque ad 56.*

CAP. VI. De Magia præstigiatoria.

SVMMARIVM.

1. *Præstigiatoria Magia non est talis, qualis videtur.*
2. *Præstigiatoriæ Magiæ ex animalia longo vsu edocta.*
3. *Prestigiatoria Magia per meram imposturam.*
4. *Sacerdotes Belli per imposturam à drocone ciuos deuorari fingebant.*
5. *Magiæ prestigiatoriæ varia exempla.*
6. *Ex abditis naturæ causis res aliter quam est ostenditur.*
7. *Flammas ore ebomere ex qua arte fit.*
8. *Serpentes saltitates quomodo appareant.*
9. *Diabolus potest mediū ita dispenere, vt vna res alia videatur.*
10. *Rem vnam de medio tollens potest diabolus aliam supponere.*
11. *Ioculatores solent decem nugicis præstigijs vnum subtilitatis admiscere.*
12. *Satanas amat homines ad risum probocare, vt læti atque hilares imbibant impietatem.*
13. *Eutropelliæ, scenarum, ludorumq; theatralium actus quare damnentur.*
14. *Ludus superstitiosus ex cartis lusorijs.*
15. *Anaxilia ludrica quæ fuerint.*
16. *Speculum, quod alia repræsentat, quam in eo inspicitur.*
17. *Præstigiatorum omnia sunt linceis oculis examinanda.*
18. *Credere sine sufficienti ratione est temerarium.*
19. *Effectus si artificio adhibito, vel naturæ nō respondet, est superstitiosus.*
20. *Diabolus pe sæpe, vel naturæ vim mertitur, vel artificij.*
21. *Tuciæ, & Claudiæ miranda ex pacto cum dæmone.*
22. *Simionis Magi portenta ex dæmonis pacto.*
23. *Apolonius Tyaneus è conspectu se sumouit ex pacto.*

PRAESTIGIATORIA Magia, lu
drica, & deceptatoria est, quia 1
eius effectus nō sunt tales, qua
les videntur, vt quæ à gyrtis, &
circulatoribus, & funambulis
videntur patrata, ex agilitate
pedum, vel manum, vt tradunt *Apuleius in asi
num lib.1. cap.1. Luitprand. lib.6. c. 4. Surius
tom.2. Maiol. tom.1. Canicul. colloq.4.* † In- 2
terdum per animalia bruta longo vsu edocta,
vt quæ de asino, & camello tradit *Ioan. Leon
in histor. Africæ libr.3. & 9.* Similia de ca-
pra per hastam erectam currente, de cane pa
lio inuoluto, & numos in eius absentia abscon
ditos indicante, vt vidi *Cordubæ anno 1604
& 1606.* potius ex pacto cum dæmone
videntur referri, ex traditis à *Me in Epitome
de Magia lib..2. cap.3. num.7.* † Interdum 3
per meram in posturam, vt Sacerdotes Sera-
pidis in Alexandri templo, qui per abditos
meatus, & cuniculos Idolorum voces emen-
ciebantur, vt tradunt *Nicephor. lib.12. capit.
26. Petr. Gregor. in Syntagm. Iur. p. 3. lib. 34.
cap.8.* † Quorum similes fuerunt Sacerdotes
Belli, qui à Dracone ciuos deuorari simula-
bant, cum ipsi illos de nocte per ocultas late-
bras ingredientes, subducerent, quorum im-
posturā Daniel detegit, Draconēq; dirupit,
Daniel cap.14. † Item per operationem la- 4
tentem, et manum agilitate, vt qui edit panē
videtur farinam spuere, qui vinum bibit, per

frontem

frontem, aut iugulum reicere ostentat, qui gladium perforato latere abscondit, & per ora vomit, quirirgens copiã euomit acũminorũ, & zonularum, & similia, vt tradit *Bened. Pererra aduersus fallac. artes lib. 1. cipi. 9. Bulenger. lib. 1. de Mag. cap. 11.*

6 ¶ Vel quando ex abditis naturę causis alia res, quam res est ostenditur, vt ignis in cyatho maluatici ad carbones bullientis tactu accensæ candelæ, succensũs æstantes sub forma tam liuida repræsentantur, vt Acherontis spiritus in humana specie videantur inuadere, vt tradit *Syluest. lib. de Strigib cap. 8. pun. 1.* † Ori
7 nucem abdere sulphure, & igne plenam, qua leniter spiratione mota fundit flammas, quas ore euomere videtur, vt tradit *Thom. Facellus, decad. 2. rerum Sicular. lib. 5. capitu. 2. &*
8 *libr. 3. capit. 1. decad. 1.* † Iuncos, & palleas humi stratas, si lucerna de cera, & corio serpẽtino sulphurato accensa inferatur, videntur serpentes saltitãtes, vt tradit *Guil. Parisiens. p. fin. de vniuers. c. 22.* † Sed huic experimen-
9 to videtur admixta Magia, nam cum naturaliter non fiat, potest diabolus sic medium disponere, vt vna res alia videatur, vt tradit *Vlder. Molitor. lib. de python. mulier.* Wierus *de præstig. dæmon. ca. 6.* †Vel res quæ videtur de
10 medio tollere, & aliam supponere, vt sic alia videatur, quem admodum de quadam saga refert Niderius in Formicar. cap. de malef. & eorum decept. *Colonia citabatur Virgo quædam, quæ mira in conspectu nobilium fecisset, quæ arte Magica videbantur fieri: mappam enim quandam dicebatur lacerasse, & subito in oculis omnium redintegrasse: vitrum quoddam ad parietem à se iactatum, & confractum, in momento reparasse, & similia.*

11 ¶ Frequens talium rerum semper vbique prouentus fuit, nam ioculatores huiusmodi solent decẽ nugicis præstigijs (vt Bodini verbis vtar) vnũ subtilitatis, seu agilitatis artificiosæ actũ miscere, & procurãr, vt quidquid sortilegio peragunt, id subtilitatis, aut agilitatis esse videatur, propter quod Christianissimi Reges Franciæ S. Ludouicus, & Philippus Augustus, & Henricus III. eos Regno exulare iusserunt, vt narrat *Crespet. libr. 1. de odio*
12 *Satan. discur. 12.* † Amat Satanas homines ad risum prouocare, vt læti, atque hilares imbibant impietatem: sic præstigiatores isti, agyrtæ, ioculatores minores, circulatores ipsos iudices sæpe ad ineptam quandam lætitiam, & admirationem pertractos fascinant, vt cuncta ipsis ioculatoria tantum, nec punienda videantur, vt tradit *Crespet. vbi proxim.*
13 ¶ Et sic damnantur omnes actus histropeliæ, scenarum, & comediarum, ludorumque theatralium, ob lasciuientium actus ad lætitiam vanam prouocantes, quamuis ex sua natura inter actus indiferentes reponantur, *D. Tho. 2. 2. q. 164. art. 2. & q. 168. art. 2. ad 3. Mendoza in quolibet. q. 9. Thom. Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 64. art. 41. Rodriguez in summ. tract. 3. tom. 2. cap. 7. Valle de Moura libr. de Incant. opus. 1. sect. 2. cap. 16. ex nu. 20.*

¶ Qui cartas lusorias in mensa extensas, 14
quamquis sibi mente elegerit designat, vereo nequid superstitionis, vel pacti admisceant, nam quotiens miraculi, nec naturæ vis, nec artificij solertia interuenit, pactum intercedit *Valẽt. in D. Th. 2. 2. disp. 12. Mart. del Rio lib. 1. Magic. cap. 4. & lib. 6. Anacephal. monit. 5.*
† Anaxilai ludrica, vt homines videantur ha- 15
bere asinina, aut equina capita, vt refert *Plin. lib. 28. c. 35.* prorsus commentitia sunt, vel ex pacto censenda, vt agnoscunt *Empric. lib. Pyrrhon. Marsil. Cognatus lib. 3. varior. capit. 19.*
† Quamquam haut negem in speculo ea arte 16
appensio, vt ad eius lunæ aciem asini, vel equi caput affingatur, dum aliquis ad eum accedit, quia se non vidit, eo quod luna in aliam partẽ aciem vertit, caput asini, quod lunę respondet se habere videtur, vt tradit *Bapt. Porta lib. 4. Magiæ natur. c. 10. 11. 12.* † Sunt tamẽ omnia 17
linceis oculis examinanda, an sint naturalia, an artificio iungantur, vel per merã impostura, aut pacto cum dæmone, ideo nõ sunt passim credenda, nam vt ait Ecclesiast. capit. 19. *Qui cito credit leuis est corde, eo quod de non entibus, & non apparentibus idem est iudicium.*
† Nam etsi multa ex natura, & artificio fieri 18
possit, quæ videntes in admirationem rapiãt, non omnia paris sunt conditionis, ideo sine sufficienti fundamento probanda non sunt, nam vt ait D. Thom. 2. 2. quæ. 53. art. 2. *Tam asserere, quam credere sine suficienti fundamento, est temeritas, præcipitatio, defectus consilij, & iudicij, & actus imprudentiæ.* † Et ita con- 19
sulit Angelicus Doctor, vt summa diligentia perpendatur, an effectus artificio adhibitio, aut naturæ respondeat, ne iudices in errorẽ inducãtur *in Sũm. d. 2. 2 q. 2. ar. 9. & sent. 3. dist. 24. art. 3. & de Verit. q. 14. art. 10. & in Ioan. 4. lect. 5.* † Nam diabolus præsepe, vel naturæ 20
vim mentitur, vel artificij, vt testatur *omnigenæ eruditioni clarus Mart. del Rio libr. 1. Magicar. disq. cap. 3.*

¶ Tucia enim ex pacto cum dæmone cri- 21
bro aquam portauit in capitolium, obsetis à dęmone denso aëre foraminibus; Claudia nauem zona traxit, & Seruio Tullio dormiẽti ex cap. flãma emicuit, *Plin. lib. 2. c. 103. & 107.*

23 † Simon Magus ſtatuas faciebat ambulare, reſponſa dare, ſluuios ſiſtebat, & in caput vertebat, vt retro fluere viderentur, vt narrant
24 *D. Clemens Romanus PP. Apoſtol. Conſtit. libr. 6. Tertulian. in Apologet. capit. 2.* † Apollonius Thyaneus è conſpectu Domitiani Imperatoris euanuit, homines in varias formas transformabat, mortuos ad vitam reuocabat, argenteos oculo & tactu ſinceros exhibebat, qui poſtea in cornuum fruſtra, & teſtas viliſsimas conuertebantur, vt meminit *Philoſtrat. in eius vita, Buleng. de Mag. lib. 1. c. 9.*

CAP. VII. De Magia dæmoniaca.

SVMMARIVM.

1. *Magiam dæmoniacam negant nonulli ex Medicis, & Phil ſophis.*
2. *Magiam dæmoniacam inanem appellat Plinius.*
3. *Magica opera ad illuſiones referunt Iuriſconſulti.*
4. *Magiam veram eſſe probatur ſacris literis.*
5. *Sabducæi, qui Angelos, & dæmones negant reprehenduntur.*
6. *Dæmones eſſe de fide eſt, & homines circumire, vt deberent.*
7. *Dæmones ſunt infeſtiſsimi humani generis hoſtes.*
8. *Deus permtit dæmones per ſe, & per Magos homines gruſſari.*
9. *Magos ex hæreticis dæmones faciunt.*
10. *Magiam dæmoniacam negare ſapit hæreſim manifeſtam.*
11. *Magia dæmoniaca ex peſtifera ſocietate hominum, & dæmonem emanauit.*
12. *Magica opera alij tribuũt immediatè Deo, vel Angelis.*
13. *Magiam alij referunt ad gratias gratis datas.*
14. *Gratias gratis datas ad Magiam referre eſt mera blaſfemia.*
15. *Miracula Deus per impios ad fidei, & gloriæ diuinæ propagationem facit.*
16. *Magicis operibus Deum per ſe, neque per Angelos concurrit.*
17. *Magici effecti ab aliquibus tribuuntur bonis Angelis.*
18. 19. *Angeli boni dici non poſſunt, qui ſe iubent à maleficis adorari.*
20. *Angelus compeſcuit Manue, qui ei volebat hedum offerre.*
21. *Magia dæmoniaca, vt plurimum exercetur cum Idolatria.*
22. *Magiæ, & Idolatriæ ritus communes.*
23. *Labaam Magus Idola habebat.*
24. *Idolis ſuis Labaam diuinabat, ligabat, offendebat hoſtes.*
25. *Orpheus, & Pompilius, qui apud Græcos, & Romanos Deorum ſacra inſtituerunt, Magi fuerunt.*
26. *Antiſtites paganæ Religionis, vt plurimum Magi fuerunt.*
27. *Spiritus, qui à Magis inuocantur non ſunt boni, ſed mali.*
28. *Dæmones in puribus naturæ alios eſſe bonos, alios malos, error.*
29. *Dæmones quanuis per naturam ſint boni, omnes tamen ſe ſubdiderunt malitiæ.*
30. *Dæmones omnes mali ſunt.*
31. *Spiritus, qui à Magis inuocantur, non ſunt boni, quia concurrunt ad patranda adulteria, &c.*
32. *Spiritus Magorũ eſſe non poſſunt boni, quia ab eis imperantur, & coguntur.*
33. *Dæmones ſuperiores Magorũ cogunt inferiores parere.*
34. *Dæmones ſimulant ſe cogi à ſuis cultoribꝰ.*
35. *Magiæ huiuſmodi præcipua cauſa ipſe diabolus eſt.*
36. *Diabolus ex ſuperbia diuinos appetit honores.*
37. *Magiã hominibus facile diabolꝰ perſuadit.*
38. *Magia ſpecialis, quæ dicatur.*
39. *Magi ſunt naturæ peregrinæ, & generis humani inimici.*
40. *Magia huiuſmodi, vt mala damnatur in ſacra Scriptura.*
41. *Magia huiuſmodi prohibitur varijs Concilijs.*
42. *Magia huiuſmodi interdicitur Iure Canonico.*
43. *Magia huiuſmodi damnatur varijs Conſtitutionibus Pontificum.*
44. *Magia huiuſmodi prohibetur Iure Regio Hiſpaniæ.*
45. *Magia huiuſmodi interdicitur in Catalago librorum prohibitorum.*
46. *Magiæ huiuſmodi libri varij fuerũt, quos Iudæi, & Arabes filijs ſuis hæreditario Iure relinquebant.*
47. *Libri Magici ſub nomine Adæ, Abelis, Enoch, Razielis, Abrahæ, Salomonis, Danielis, Raphaelis, &c.*
48. *Libri artis Cabaliſticæ, Notoriæ, Paulinæ, & Arbaghel damnantur.*
49. *Libri Magiæ naturalis titulo, quorum authores ſunt damnati improbantur.*
50. *Libri artis Grymoriæ prohibentur.*

51. *Iu-*

51. *Iuliani Caldæi libri, Esdræ, & Melchiar Magorum improbati.*

52. *Magiæ dæmoniacæ celebres scholæ Salmanticæ, Toleti, & alibi.*

53. *Salmanticæ subterraneum dictum Peña Clemesi.*

1 MAGIAM dæmoniacam ore pleno negarunt *Hippocrat. libr. de sacro morb. Galen. de simplic. medic. libr. 6. & 10. Fernelius lib. de abdit. rerum caus. Ioann. Vierus lib. de Lamijs capit. 7. 8 & 23. & lib. 6. de præstig. dæmon. capit. 27.*

2 † Nam vt de Nerone huic arti dedito testatur Plin. lib. 2. natural. histor. capit. 2. *Magos secum aduxerat, Magicis enim scenijs eum inciauerat, non tamen cum regnum ei daret, hanc ab eo accipere artem valuit, proinde ita persuasum sit instabilem, irritam, & inanem esse.*

3 † Vnde omnia illa, quæ de Magicis circunferuntur, vel hominum commenta esse, vel ea ad phantasmata, melancholiam, & illusiones referunt ex nostris Iurisconsultis *Andr. Alciatus in capit. pernitiosa de offic. Ordin. num. 66. & lib. 8. Parerg. cap. 22. Franc. Duaren. in l. 1. C. ad l. Cornel. de Sycar. And. Tiraquell. ad Alexandr. ab Alexand. libr. 5. Genial. capit. 23. Martin. Azpilcueta dictus Nauarr. in Manuel. cap. 11. num. 28. Franc. Ponzinibius de Lamijs ex num. 47.*

4 † Qui omnes in manifesto errore prolapsi sunt, nam Magiã dæmoniacã esse, & eius opera existere vera, & realia de fide est, Leuit. cap. 19. v. 3. *Non declines ad Magos*, & capitul. 20. v. 6. *Ad Magos, & Ariolos*, Reg. 1. capi. 28. v. 3. *Saul abstulit Magos, & Ariolos*, Paralip. 2. cap. 33. v. 6. *Habebat secum Magos*, Daniel. capit. 1. v. 20. *Super cunctos Ariolos, & Magos*, & capit. 2. v. 2. *Vt conuocarentur Ariolis, & Magi*, & c. 5. v. 11. *Principem Magorum, & Incantatorum*, Act. Apost. cap. 8. v. 9. *Qui fuerat in Ciuitate Magus*, & cap. 13. v. 6. *Inuenerunt quendam virum Magum.*

5 ¶ Prima opinio habet originem ex errore Subducæorum, qui Angelos, & dæmones negarunt, quorum hæresis iam pridem ab Ecclesia proscripta est, quia dæmones esse de fide extat definitum *Leuit. cap. 17. Deuter. 32. Paralip. 2. capit. 11. Psalm. 105. Baruch. 3. D. Matth. 8. 9. & 12. D. Marc. 1. 3. & 5. D. Luc. 4. 8. & 9. D. Ioann. 8. Act. Apost. 5. & 19. D. Paul. ad Ephes. 6. ad Corinth. 2. cap. 4. D.*

6 *Petr. 1. can. 2. Apocalyps. 12.* † Vnde cum dæmones esse de fide sit, necesse videtur eos operari, cum non sint otiosi, nec dormitent, sed semper circumeant, querentes quem deborent; *D. Pet. Canic. 1. cap. 5.* quia inimici nostri sunt irreconciliabiles, Apocalyp. cap. 12. v. 12. *Væ terræ, & mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam.* † Cum enim 7
dæmones sint infestissimi humani generis hostes, ne vlla nocendi ocasio relinquatur, malefícos sibi allóciant, ad mala inferenda, non solum in perniciem animæ, sed etiam in interitum corporis, & totius substantiæ ordinatæ ad conservationem generis humani, vt docent *D. Gregor. in Ezechiel. homil. 11. D. August. lib. 38. qq. cap. 79. Guil. Parisens. de vniuers. p. fin.* † Quia Deus Optimus Maximus prauis 8
mortalium operibus irritatis malis spiritibus permittit, vt pessimã, quam in nos habent, exerceant voluntatem, non solum per se, sed per maleficos huiusmodi, nam vt ait Apostol. ad Roman. capit. 1. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant, quæ non conueniunt.* † Nam vt calidi lenones pul- 9
chris meretricibus vtuntur, ad decipiendos homines, sed cum defecata pulchritudine minus pelliciuntur, ex meretricibus lenas faciunt, ita dæmones cum prima illa hæresis labe defloruit, ex hæreticis Magos faciunt, vt tradit *Petr. Gregor. in Syntagm. Iuris p. 3. lib. 34. cap. 21. num. 9.*

¶ Quare Magiam huiusmodi negare sapit 10
hærim manifestam, vt docent *D. August. libr. 11. Ciuit. Dei cap. 6. D. Thom. lib. 3. contra Gent. c. 104. & Sent. 4. dist. 34. Turrecr. in c. si personarias 33. q. 1. Bart. Spina de Strigib. c. 2. cum seqq. & in Apolog. 2. cap. 5. Petr. Binsfeld. in confess. malefic prælud. 4. & in Rub. C. de malef. & mathemat. not. ab 3. Ioan. Azor. p. 1. Moral. lib. 9. capi. 23. Prosp. Farinac. de hæresie. q. 181. §. à num. 36.* † Nam sapit 11
errori de dæmonibus negatis, cum certum sit hanc Magiam ex pestifera societate hominum, & dæmonum emanasse, vt docent *D. Augustlib. 15. Ciuitat. Dei capit. 23. & libr. 18. cap. 17. & 18. & lib. 3. de Trinit. capit. 7. cum seqq. & lib. 12. Genes. ad liter. cap. 13. & 14. Tertulian. lib. de Anim. cap. 57. & in Apolog. cap. 23. Lactant. lib. 2. de origine error. ca. 17. Euseb. lib. 5. Prepar. Euang. cap. 7. & libr. 6. capit. 3. D. Thom. 2. 2. q. 95. & 96. & Sent. 4. dist. 34.*

¶ Alij paulo nequiores dæmones esse 12
fatentur, sed negant hanc Magiam ab eis emanare, nam eius effectus tribuunt immediatè Deo per Magos huiusmodi operanti, vel per Angelos bonos ea perficienti, vt affirmat *Ioann. Bodinus libr. dæmonomaniæ c. 4. & 5.*

† Priores dicunt esse gratias gratis datas, 13

ficut sunt gratię linguarum,& sanitatem apud *Apostol.Corinth.1.c.12.*quæ vt Balaamo,*Numer.cap.22.*sic & alijs improbis concedi non raro solere,*Matth.cap.7. & 24.Luc.capit.9.*
15 *& 10.Apostol.Corinth.1.cap.13.* † Sed hæc mera blasiemia est Magicis artibus tribuere, quod est proprium gratiarum gratis datarum, & cum veris miraculis prælligias confundere, torquendo Scripturam sacram in sensus alienos,nõ sec⁹,ac de hęreticis testatur Apostol.ad Timot.1. cap. 1. *Conuersi sunt inuani loquium volentes esse legis doctores, non intelligentes,neque quæ loquuntur,neque de quibus*
16 *affirmant.* † Nam si legimus aliquando Deũm per impios miracula edere , id ad fidei,& gloriæ diuinæ propagationem fit, non tamen ad impiorum consilij probationem, vt docent *D.Thom.in Opusculis q. de miracul. Mart.del Rio lib.2.Magicar quæst.2.Raph. de la Torre tom.2.quæst.95.in pralud.disp.2.*
17 †Quare tanquam de fide tenendum est Deum hisce Magicis operibus nec per se, nec per Angelos bonos immiscerì se magis , quam cæteris rebus , in quibus concurrit , vt causa vniuersalis,*cap. illud, ad fin. cap. qui sine salvatore 26.quæst.2.cap.Episcopi d.26.quæst.5. Arnobius lib.contra Gent. Salisberiens.libr. 1.de nugis curial.cap.9.*

18 ¶ Alij dicunt hos effectus esse bonorum Angelorum , quos per excellentiam vocant *Spiritus* , contendentes hunc aërem inferiorem plenum esse spiritibus,qui amicitias nostris colunt , & necessitatibus subueniuntur, vt fuit impostura Platonicorum *Iamblici, Porphyri , Proculi , & Iuliani Apostatæ.*
19 † Nam boni Angeli dici non possunt hi , qui se tanquam Deos iuvent à maleficijs adorari , & sacrificari , quia bonorum Angelorum ea est in nos dilectio , vt nos non suos , sed vnius Dei velint esse cultores, vt docent *D.*
20 *Augusti.lib. 10. Ciuit. Dei cap. 7.* † Idque probatur exemplis sacræ scripturæ vbi Angelus compescuit Manue volenti hædum offere, dicens Iudic. capit. 13. *Si me cogis non comedam panes tuos , si autem vis Holocaustum facere , offert illud Deo.* & in Apocalyp. cap. 19. *vide ne feceris conservus tuus sum.*

21 ¶ Vnde Magia huiusmodi,quia dæmonis fœdere nititur,vt plurimum excercetur, eum Idolatria,& dæmonis adoratione , vt probat *Ioan.Filesacus libr.de Magia Idolatr.§.6.fol. 768.* & sic rectè Tertullian. libr. de Anim. *Magiam*, appellat,*secundam Idolatriam*, & D. Hieron. in præfat.ad Ephes. *Semper Idolatriæ sequuntur artium Magicarum præsti-*
gia. † Nam Magiam non exerceri sine Idolatria definitur *Concilio Illeberitano, capit.* 22
*6.*Ideo Magiæ, & Idolatriæ ritus communes refert *Nicol.Eymericus in direct.Inquis.p.3. q.43.*†Labaam Aramæus socer Ioseph magus 23
celeberrimus inter omnes Orientales, Idola habebat, quæ Rachel filia furata est, ne pater dicensum suum,& mariti fugam cito dignosci posit,de qua *Genes.cap.31.* vt interprætatur *Franc.Venetus lib.1.problem.sacræ Script.problem,216.&228.*†Fuerunt enim Idola dicta 24
Teraphin,imagines arte Magica compositas, quibus Labaam diuinabant,ligabat, offendebat hostes , & in illis, tota mens & consilium habebat, vt colligitur ex eius verbis ad Iacobum Genes.d. c.31. *Furatus est cor meum*,vt exponit *Pet.Greg.tom.3.Syntag.lib.34.c.10. nu.3.* † Orpheus similiter,qui Græcis Deos 25
instituit Magum fuisse refert *Eunapius*,& Numa Pompilus,qui apud Romanos prim⁹ cultu Deorũ inuẽtor elt,Magię operosissimus fuit, vt tradit *D.Aug.lib.7.Ciuit.Dei cap.33.*† Et 26
paganæ religionis antistites, vt plurimũ Magi fuerunt: nã plura exercebantur apud Ethicos sacra , quæ artissimam habent cũ Magiæ cognitionẽ,vt docet *I.Filesac⁹ vbi sup.d.§.6.*

¶ Non enim spiritus, qui à Magis inuo- 27
cantur boni sunt, sed mali dæmones , quibus se submittunt , & adorationem exigunt , vt de Theurgis sacris , quæ Magici fuerunt , sic testatur contra Porphyrium,D.Augustlibr. 10.Ciuit.Dei cap.16.*Adhuc dubitas hæc maligna esse dæmonia , vel te fingis nescire , dum nobis Theurgos offendere , à quibus curiositate deceptus,ista pernitiosa,& insana pro magno beneficio didicisti?* † Nam licet ipse Por- 28
phyrius discernat à dæmonibus Angelos, dicens aërea esse loca dæmonum , ætherea vel Empirica Angelorum,fallitur tamen,quia putauit ex dæmonibus alios esse bonos in puris naturalibus manentes , qui nec damnati essent,nec beati, & hoc genus appellat spiritus, cui exaudire Magos erat proprium , natura fallax , omni formæ simulans deos, & dæmones , & animas defunctorum , vt tradunt *D. Augusti.vbi proxim.& lib.9.capit.8.9. & 10. & lib.de natura dæmon.cap.3.D.Thom. libr. 3.contra Gent.cap.107.* † Quod plane erro- 29
neum , & hęreticum est , nam etsi dæmones omnes natura sint boni , subdiderunt se tamen malitiæ,per malam apprehensionem intellectus, ex quo omnes à summa fœlicitate in perpetuas miserias deciderunt , & ex Angelis facti sunt dæmones , mali omnes , & damnati , vt docent *D. Augustin. & D. Thomas , vbi supra Concilium. Lateranense*

in cap.

sim. cap. firmiter, de summa Trinit. & fide Catbol. Pegna ad Eymeric. in direct. part. 3. q. 10. Castro. lib. 5. aduers. hæresi. cap. fin. Vazquez,
03 *& Molin. in p. 1. q. 63. art. 4.* † Vnde in Scriptura sacra idem est dicere malum, ac dæmonem, vt docent *Patres* ad illud Ps. 40. *in die mala*, Isai. 35. *& mala bestia nõ ascendet*, notãt *Tertullian. in Apolog. aduers. Gent. cap. 22. & lib. 2. contra Marcion. cap. 10. Lactant. lib. 2. cap. 14. & 15.* & in hoc sensu dicimus in oratione Dominica, *sed libera nos à malo.*

31 ¶ Præterea hi spiritus concurrunt ad patranda adulteria, homicidia, furta, & alia facinora, quæ boni Angeli nẽn solum patrare non soient, verum etiam maxime detestantur, & abhorrent, vt docet *D. Augustin. lib. 3. Trini-*
32 *tat. cap. 4.* † Quin etiam spiritus huiusmodi à malefícis imperantur, terrentur, & coguntur, quod de bonis Angelis dici nequit, nam homines in Angelos bonos potestatem non habent, vt tradit *Euseb. libr. 5. præparat. Euang.*
33 *cap. 6.* † Habent ergo in dæmones, vel quia superior dæmon eum, quo Magus societatem iuerat, cogit inferiorem parere, vt tradit *Petr. Bensfeld. Suffragan. Treuiff. tract. de*
34 *confess. malef. concl. 10.* † Vel quia à suis cultoribus cogi simulant, vt eos magis deuincant, atque in fœdere detineant, & alios ad se trahant, vt tradit *Episcopus Simanc. tract. de Cathol. instit. tit. 63. nu. 31.*

35 ¶ Præcipua ergo causa ipse diabolus est, qui humani generis ex originali labe detorta indolis festiui apologij velatam protulit hanc Magiam secundam, quæ sub præstigiarum crepundis educata, iam pinulis præmunita infatuorum arces euolauit, vt tradit *Mart. del Rio libr. 2. Magicar. quæst. 2.*
36 † Nulla alia de causa, quam vt ab hominibus collatur, quia, vt superbus, diuinos sibi deterri honores appetit, vt tradit *Auunculus meus Ioann. Bapt. Villalpando in Regias Ezechielis explanationes tom. 2. part. 2. capit.*
37 *28. pag. 48.* † Ad quod homines facile persuadit, vt scientiam norint, vt honorentur, vt admirationi fint, quatientes elementa; cientes tronitua, sanitatem pollicentes, morbos comminantes, afflantes à morem, illum ipsum obfrenantes, & pellicentes in odium, maritales thalamos, & ligantes, & disoluen-
38 tes: vt his verbis testatur *Franciscus Picus Mirandul. libr. 7. Prænot. cap. 4.* † Et hæc dicitur *Magia specialis* hoc est *Goeteia*, mera incantatio, quæ diabolum habet authorem, qui antè diluuium illam docuit malos illos Gigantes, à quibus ea Chadmus imbutus, & ab eo eius posteri Ægyptij, Chaldei, Persæ, & alij, quam plures subtracto pietatis lumine, impietatis fumo Orbem repleuerunt, vt dixi *in Epitome de Magia lib. 2.*
† In quorum numero supremam sibi vendi- 39
cant gradum nefarij illi, atque superstitiosi homines, quos propter facinorum magnitudinem vulgus maleficos appellat; *capit. nec mirum 26. quæst. 5.* & Imperatores in l. multi, & in l. etsi C. de malefic. & mathem. *naturæ peregrinos, & generis humani inimicos.*

¶ Horũ ars, vt mala, odibilis, & dæmonibus 40
fœderata dãnatur Sacris literis, *Exod. c. 22. v. 18. Leuit. cap. 19. v. 31. & c. 20. v. 6. & 27. Deuter. c. 4. v. 19. & capit. 13. v. 2. & v. 5. & cap. 18. v. 10. & 4. Reg. 1. cap. 23. v. 3. & lib. 4. cap. 17. v. 17. & cap. 21. v. 6. & capi. 23. v. 24. Paralip. 2. cap. 33. v. 6. & lib. 1. cap. 10. v. 13. Sapient. cap. 17. v. 7. Ecclesiast. cap. 3. v. 22. & cap. 34. v. 5. Isai. cap. 2. v. 9. & cap. 8. v. 19 & cap. 44. v. 24. & cap. 47. v. 12. & capit. 49. v. 13. Hierem. cap. 10. v. 2. & capit. 27. v. 9. & cap. 29. v. 8. & cap. 50. v. 35. Ezechiel. cap. 13. v. 9. & cap. 21. v. 29. Daniel. cap. 3. v. 11.* † Cõ 41
ciliis varijs, Hispaniæ celebratis, & aliui similiter prohibetur, ILLIBERITANO, quod ab omnibus primum ponitur celebratum Presidente D. Osio Episcopo Cordubensi Sedis Apostolicę legato *Æra Cæs. 362. anno Christi 324. cap. 6.* TOLETANO IIII. *sub Sisinando Rege Gotho Æra 681. capit. 29.* TOLETANO XIII. *sub Eringa Rege Æra 721. cap. 7.* TOLETANO XVII. *capit. 5.* BRACHARENSI I. *sub Ariamiro Rege Æra 598. can. 10. &* BRACHARENS. II. *sub Mirone Rege Æra 610. c. 71. 72. 73. 74. & 75.* ANCYRANO *Græciæ c. 23* LEODICENSI *Phrygiæ can. 36.* CARTHAGINENSI III. *Æra 436. can. 89.* AGRATHENSI *Galiæ Narbonæ can. 42. & 68.* AVRELIANENSE *circa tẽpora Honoris Pap. can. 32.* ANTISIODORENSI *circa tempora Pap. Deus dedit, can. 1. 4. 5. & 12.* FRANCICO *sub Zacharia Pap. anno Christ. 1242. capi. 2.* TVRONENSI *sub Carolo Magno c. 42.* LATERANENSI *sub Leone X. capit. 1. & sess. 12. in Orat. Episcop. Isernens. 17. Kal. Apri. 1517.* TREVERENSE *cap.* TRIDENTINO *sess. 4. in decreto, de editione & vsu sacro. libror. ann. 1563.* † Et in corpore Iuris Canonici ex Gra- 42
tiani Decreto, *cap. Sortilegi. 26. q. 2. cap. quod autem 1. cap. non statim. 2. cap. hi qui 3. cap. non oportet 4. capitu. siquis Episcopus 5. capit. aliquanti*

aliquanti 6.cap.sortes 7.cap.peruenit 8.capit. siquis clericus 9.cap.contra idolorum 10.capit. Episcopi. 11.cap.quicumq; 12.c.nec mirũ 13.
43 *Cauſ.26.q.5.* †Conſtitutionibus Pontificũ ex Decretalibus *in cap.in tabulis 1.cap.extuarum 2.cap.Eccleſia veſtra 3.de ſortileg.* Extra uagantibus *Ioannis XXII.incipiens ſuper ſpecula,ann.1432.Sixti IIII. Nunciatum eſt, Die 17.Iun.1483.Innocentij VIII ſummis deſiderantes affectibus Nonis Decemo. 1484. Leonis X. Honeſtis petentium votis 15.Febr. 1521. Adriani VI. dudum,die 20.Iul.1523. Sixti V.cœli, & terrę Nonis Ianuar. 1586.*
44 †Imperatorum, & Regum programmatibus, primo in Codice Iuſtinianeo *l.artem.2.l.nullus aruſpex.3.l.eorum 4.l.nemo aruſpicem, 5. l.multi magicis artibus 6.l.etſi exceptu 7.l.culpa 8.l.quicunque maleficorum 9.C.de maleficis, & mathemat.* deinde in Septimpartito Iure,*l.1.2.& 4.tit.23.Part.7.* & in noua Recopilat.*l.5.6.& 7.tit.3.lib.8.* †Et nouiſſime in Cathalogo librorum prohibitorum ex fartę Generalis Inquiſitionis decreto edito ann.
45 1632.diligentia doctiſſimi Ioannis de Pineda Societatis Ieſu,Reg.8.*Totalmente ſe prohiben los libros,tratados,indices,cedulas,memoriales,receptas,nominas,eſcritos,i papeles de Geomãcia,Hydromantia,Aeromancia,Necromancia, o en que ſe contienen ſortilegios, hechizos, qualeſquier agueros,encãtaciones de arte Magica,brugerias,cercos,caracteres,ſellos, ſortijas, i figuras, o invocaciones de demonios, en qualeſquier manera que ſean.*

46 ¶ Huius artis ſiue Goeteiæ libri varij fuerunt ſuperſtitionibus,& incantationibus pleni,quos Iudæi, & Arabes in Hiſpania poſteris ſuis hæreditario iure relinquebant,quibus mirifica operabantur, vt tradit *Franc.Pegna ad Eymericum in director. Inquiſ. comm. 53.*
47 †Ex his enim quos Pontificis reſcripto, & S. Generalis Inquiſitionis ſenatus licentia videre contingit: in primis,vt hæreticos fugiendos cenſeo libros omnes, tam manuſcriptos, quam typis excuſos de Magia huiuſmodi,aut qualibet eius parte vulgatos ſub nomine *Adæ, Abelis,Enoch,Razielis, Albrahæ, Salomonis,Danielis,Raphaelis,Pauli, Honori,* Cy-
48 *priani,*&c. †Secundo libros omnes artis Cabaliſticæ Notoriæ,Paulinæ,quibuſcumque auctoribus adſcribantur,vel ſine auctore,quia in eis nihil aliud continetur,quam mendacia, & ſacrificia Magica,ritus,& imprecationes dæmonum, vt in libro peſtilentis doctrinæ dicto
49 אגרת השבעות *Arbaghthel.* † Tertio libros omnes,qui de Magia inſcribuntur,etiam naturali,quorum autores damnati ſunt,vt *Anſelmi Parmenſis, Picatricis Hiſpani, Cirbi Sculani, Petri de Abano, Cornelij Aggripæ, Theophraſti Paracelſi, Apollonij Thyanæi, Ioan.Wierij,Georgi.Godelmani,Melanchthonij,Ficardi,* &c. †Quarto libros omnes artis 50
Grymoriæ Thomæ Eboracenſis, Petri Aponi,& aliorum, per quam mortuorum ſpiritus euocantur, *atque Ioannis Thritthemi Steganographia.* † Quinto Iuliani Chaldæi librum de 51
dæmonibus,& alios Eſdræ,& Melchiar. Magorum libros Chaldaicos, quos vidiſſe affirmat *Franc.Picus vbi ſupra.* Quorum ſcriptis vtebantur *Gnoſtici.*

¶ Huius denique Goetiæ celebres ſchole fuerunt apud nos Salmanticæ, & Tholeti; 52
apud Italos ad lacum Nurſinum:& in Speleo Viſigniano, vt tradit *Laur. Annanias libr.3. naturæ dæmon.fol.104.* †Extatque huius ſce- 53
leris veſtigium Salmanticæ ſubterraneum Eccleſiæ S. Cypriani, quæ in hodiernum diem vocatur *Peña clemeſi*, & iuſto Dei iudicio in tanti ſceleris deteſtationem ſolo æquata eſt, de qua mentionem facit, *D.Thom.in commentar.ad Boetium de diſciplina Scholæſt.capit.1.*

CAP. VIII. De nocturnis Sagarum combentibus.

SVMMARIVM.

1. *Combentus nocturn. Sagarum perquam vetuſtiſſimi.*
2. 3. *Combentibus ſuis conueniunt Magi, & ſagæ certis temporibus.*
4. *Conueniunt etiam certis locis.*
5. *Magi, & Sagæ deferuntur à dæmonibus per aëra.*
6. *Sagæ quare inuncte à dæmone deferantur.*
7. *Combentibus huiuſmodi præſidet Belzebub forma terribili hirci, vel alterius animantis.*
8. *Sagæ in combentibus ſuis dæmoni in podice deoſculantur.*
9. *Sagæ occidunt pueros in honorem Belzebub.*
10. *Sagæ in ſuis combentibus apulantur ex eiuis à dæmone oblatis.*
11. *Combentibus ſuus cuique dæmon adſiſtit forma viſibili.*
12. *Sagæ in conuentibus ante, vel poſt conuiuium tripudiant, canentes faſcenios dæmoni.*
13. *Maleſici poſt tripudium dæmonibus commiſcentur.*
14. *Maleficorum combentus horrifica remiſſiuè.*

15. *Pſal-*

15. *Psaltationes ex dæmone apud nos emanarunt.*
16. *Sathanas gaudet homines ad risum prouocare.*
17. *Gaditanis puellis fuerant ad libidinem psaltationes.*
18. *Gestus psaltationis antiquæ Gaditanæ similis nostris.*
19. *Psaltationes in Ecclesijs exerceri prohibitum Hispaniæ Concilio.*
20. *Sanctorum festiuitates irreuerenter aguntur psaltationibus.*
21. *Christiana Religio psaltationibus maxime defedatur.*
22. *Vales vnde dicti apud nos.*
23. 24. *Bellim acbia vnde dicatur.*

1 CONVENTVS nocturnos huiusmodi Magorum, & Sagarum per quã vetustissimi sunt ob Magiã dæmoniacã, & vt nefandum eorum præsidi Belzebut latriæ cultum exibeant, incubis, & succubis dæmonibus prosternantur, & alia fœdissima peragantur, vt tradunt *Cardinal. Turrecrem. in ea. Episcopi. 26. q. 5. Caietan. 2. 2. q. 96. art. 8. Annan. de natura dæmon. lib. 4 Grilland. de fortileg. q 7. n. 8. Castro de iusta Hæret. punit. cap. 16. Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 16. & lib. 5. sect. 16. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 14. 24. & 29. Guil. Parisiens. de vniuers. p. fin. cap. 23. Spina de strigib. cap 17. Petr. Binsfeld in conf. ff mal. prælud. 10. Cæsalpin. de inuestigat. dæmon. cap. 20. Pegna ad Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. comm. 68.* † Conueniũt huiusmodi Sagæ non semper, sed certis temporibus, vt in Quadrageſsima, vel Hebdomada sancta, vel quatuor anni temporibus, nã quanto sunt sanctiora, tanto magis dæmon, & maleficij suis abominationibus illa profanare procurant, vt maiorem Deo iniuriam irrogent, vt tradunt, *Binsfeld. d. prælud. 10. Ptr. Thyreus de apparit. spirit. cap. 10. n. 190. Iacob Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. capi. 5. Sim. Maiol. tom. 2. colloq. 3.* † Et aliis temporibus statutis diebus, vt in Italia noctem, quæ feriam sextã præcesit, vt tradit *Comẽs. in Lucerna Inquis. fol. 9.* Idque circa noctis mediũ, vt ait *Sebast. Michael in Pneumalog. schol. 7.* Lotharingiæ noctes, quæ præcedunt feriam quintam, & diem dominicum, vt scribit *Remigi. d. lib. 1 cap. 14.* quia illis diebus, vt sacrationibus magis dæmones in homines sæuire tradit *Abraham Auenezra art. 2 sup. 10.* † Certis etiam locis conuenire solent, ac diuersis regionib⁹, vt in Italia monte Veneris prope Vrbinum lacum, vt tradit *Æneas Siluius epist. 46.* Hispaniæ in agro Benauento, vt scribit *Castro d. cap. 16.* Genuæ prope summam ædem, vt refert *Lamb. Daneus*, in Bareho Ferrariensi, in planitiæ Mirãdulæ, in monte Paterno, & alijs pluribus locis, vt tradunt *Spina de Strigib. cap. 20. Crespet. lib. 1. de odio satan. discurs. 15. Grilland. d. q. 7.*

¶ Deferuntur ad prædictos conuentus, quos Itali *Ludos bonæ sociatatis* appellant, a suis Magistrulis (sic etiam vocant dæmones familiares, vel paredros) insidẽtes baculo, furca, vel colo, vel cremethra impolito vno pede, vel insidetes scopis, aut arundini, aut vacculo, etiam vero a dæmone sublebato, equo hirco, vel cani, nõ vero, sed elementari, vt tradit *Remig. d. cap. 14. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 16.* † Quandoque vnctæ intra crura, quandoque totum corpus delinitum vnguento, ex infantulis necatis, quia sic delicatiores sunt vetulæ ad compelexus cum dæmone, nam sine vnguento perſæpe deferuntur, vt tradunt *Remig. vbi prox. Binsfeld. in confessio. malefi. d. prælud. 10. Mart. del Rio d. q. 16.* † Conuentus autem huiusmodi regulariter fiunt ex Sagis solis, & quandoque cum Maleficis conuenientibus a dæmone destinatis locis, vbi ignis, vt plurimum accensus teter, & horidus visitur, & Belzebub in solio sedet Regio, more Principum, forma terribili, præsertim hirci, vel eanis, ad quem accedunt adorandi gratia, non eodem modo, interdum complicatis genibus supplices, interdum obuerso tergo stantes, interdum etiam cruribus in altum iactis, nec capite in anteriorem parentem prono, sed resupinato, adeb, vt mentum ad cælum respiciat, vt notat *Mart. del Rio d. q. 16.* † Tunc candelis piſceis oblatis, vel vmbilico infantuli, ad signum Homagi, eum in podice deosculantur, & seruitutem illi profitentur, & filios proprios offerunt, vt tradit *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 13.* † Et quadoque eos in honorem Belzebub occidunt, vt in sacris Moloch *Leu. capit. 18. v. 21. Psalm. 105. v. 37. Reg. 4. capit. 23. v. 10. Hierem. capit. 32. v. 35.* aut semen ipsum profusum ei dicant, vt tradit *Iaquerius in Flagell. cap. 7.*

¶ Quibus peractis incipiunt mensis assidere, & conuiuari de ciuis, quos dæmon stipeditat, idque diuersis mensis, ciuis interdum delicatissimis, interdum valde insipidis, & insulsis onustæ, nam plerique fiunt ex infantulis necatis, quos igni assos, vel in ahenis decoctos, sine sale parant, & manducant, aliquã do ex cadaueribus hominum exumatis, *vt ebsat ex sententia Auinionis apud Sebast. Mich. in Pneu-*

in Pneumalog. Martin. del Rio d. q. 16. † Aliquando suus cuique dæmon adsidet forma visibili, aliquando malefici vna ex parte, & suus cuique dæmon ex aduerso, facie interdū aperta, interdum velata larua, linteo, vel alio velamine, vt tradunt *Binsfeld. Remig. Mart. del Rio, & alij vbi sup.* † Interdū trepudiant ante conuiuium, interdum post illud, dæmon suamque custodit discipulam, manu prehēsa, & vt omnia fiant rita quam possunt absurdissimo, dorsis invicem obuersis, & in Orbem iunctis manibus, iactantes capita, more fanaticorum, Choreas ducere, non nunquam candelas accensas manutenentes, fescenios in honorem dæmonis obscenissimos canunt, vt notāt *Grillard. d. q. 7. Remig. d. capi. 14. Ronseus de venat. epist. 50 Martin. del Rio d. q. 16. Guil. Neurbrigens. libr. 1. rer. Anglicar. capit. 38.* † Postea fedissime dæmonibus comiscentur, mulieres incubis, viri succubis, vt dixi *in Epitome de Magia lib. 2. cap. 30* .quibus quandoque exercent præposteram libidinem, vt tradunt *Annan. libr. 4. de natura dæmon. fol. 148. Codronch. libr. 3. de moribus venefic. capit. 8. Tō. inibius lib. de Lamijs n. 64. Valle de Moura de incantat. opusc. 1. sect. 3. cap. 1. n. 14.* † Et alia perpetuantur nefaria, & horrenda in honorem dæmonis crimina, quæ pudet referre, qui cupit videat *Sententiam latam Auinioni apud Sebast. Michael vbi sup. Petr. Binsfeld. Remigiū Annaniam, Cæsalpin. del Rium vbi sup. Parisiens. d. p fin. capit. 22. Vld. Molitor. de pythoni. mulier. cap. 9. & 10.*

¶ Vnde psaltationes apud nos emanarunt authore, & præceptore dæmone, qui sic tripudians sæpe visus est in assumpto corpore, in forma capri, quales Satyri, Fauni, & Ægipanes psaltantes Gentilibus solebant apparere, vt in Atlante monte Africæ visum testatur in hæc verba Solin. lib. 5. cap. 37. *Lucet nocturnis ignibus, choreas Ægypanum vndique personantur.* † Gaudet enim Satanas homines ad risum prouocare, vt læti, atq; hilares imbibāt impietatem, vt tradit *Crespetus de odio Satan. lib. 1. discurs. 12.* † Et psaltationibus maximè, quia ex eis libido probacatur, vt de Gaditanis puellis confinibus Atlantis monti in hæc verba canit Hispanus noster Martial. libr. 5. Epigramm. 79.

Nec de Gadibus improbis puellis
Vibrabunt sine fine prurientes,
Lasciuos docili tremore lumbos.

† Cuius quidem psaltationis genus similis videtur illi, quod dicimus *Chacona* aut *Zarauanda*, vt gestus etiam describens in hæc verba testatur Iuuenal. lib. 4. Saty. 11.

Forsitam expectes, vt Gaditana canoro
Incipiat pruire choro, plausuque probatæ,
Ad terram tremulo descendunt clunæ puellæ
Irritamentum Veneris languentis.

¶ Quæ quia non solum priuatim, sed publice, & ad Ecclesias Sanctorum malum irrepsit merito in Concilio Bracharens. II. quod celebratum fuit Hispaniæ anno domini D. L. XXII. huiusmodi psalitationes sub anathęmatisino prohibentur, vt in hæc verba refert Burcard. lib. 10. cap. 39. *Si quis balgationes ante Ecclesias sanctorum fecerit, seu quis faciem suam transformauerit in habitū mulicbre anathema sit.* † Nam cum huiusmodi batulationes in Hispani frequentissimæ essent, vt etiā in Sanctorum festiuitatibus eis vterentur, quasi Veneris irritamenta, & indigna Sanctorum honoribus prohibita sunt, & Sacerdotibus, & Iudicibus cura demandata, vt his verbis testatur Concilium Toletan. III. cap. fin. *Exterminanda est omnino irreligiosa consuetudo, quādo vulgus per Sanctorum solemnitates agere cō sueuit, vt populi qui debent officia diuina attēdera saltationibus, & turpibus euigilent cantis, non solum sibi nocentes. sed & Religiosorum officijs prestrepentes, hoc etiam, vt ab omni Hispania depellatur Sacerdotum, & Iudicium a Concilio sancto cura committitur.* † Vt erubescāt hodie Sacerdotes, & Religiosi, & iudices, qui tales vaiulationes non solum non prohibent, sed in omnibus fere festiuitatibus Sanctorum exerceri procurant, quibus Christiana Religio maxime defedatur, vt tradit *Arnobius contra Gentes lib. 2.* † Quæ hodie vocantur *vayles*, à voce Græca βαλλίζω, *ballizo*, vt auctor est *Suidas*, siue à voce βάλλισμος, *Ballismos*, vt tradit *Rhodigin. libr. 5. antiqu. lect. capit. 4.*

† Et quia aliquando in modum pugnæ ordinabantur, dictæ sunt βάλλισμαχίαι *bellimachia*, hoc est *psaltatorum pugna*, vt me puero vidisse memini in festis Corporis Christi similē Cordubæ psaltationem, dictam *Iudiada*, & Bellimachiæ nomine prohibetur Concilio Toletan. III. cap. 23. *Quod Bellimachiæ, & turpis cantici, &c.* † Nomen sumptum, quia gladijs, & scutis certantes psaltationem ducunt, & modum in hæc verba describit Silius Italicus libr. 3.

Nunc pedis alterno percussa verbere terra,
Ad numerū resonas gaudēt plaudere Celtas
Has requis, ludusq; viris, ea sacra voluptas.

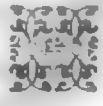

CAP. IX. De Magia artis Notoriæ.

SVMMARIVM.

1. *Ars notoria sine labore, & præceptore scientias pollicetur.*
2. *Artis notoriæ species per raptum, vel extasim.*
3. *Artis notoriæ species visibili Angelo apparente.*
4. *Artis notoriæ institutæ.*
5. *Artis notoriæ vtraque species damnatur.*
6. *Angeli artis notoriæ sunt dæmones.*
7. *Scientia artis notoriæ adquiritur ex diabolo.*
8. *Dæmones possunt hominibus (si Deus sint) scientias, & artes docere.*
9. *Rustici, qui arte dæmonis philosophi, & poëtæ exiluerunt.*
10. *Pindari anus repente edocta.*
11. *Antechristus venturus arte dæmonis scientias adquiret.*
12. *Antichristus sciet omnẽ scripturam, & omnes eius sensus.*
13. *Antichristus cum repente scientias scire nõ possit consequens est, vt discat à diabolo.*
14. *Natura humana scientias non adquirit repente, sed paulatim, successu temporis, lectione, meditatione, &c.*
15. *Intellectus humanus actu plura simul non intelligit.*
16. *Ars notoria non est miraculosa, quia Deus nil tale promisit.*
17. *Spiritus, qui videntur in scientia artis Notoriæ sunt dæmones.*
18. *Ars notoria, vt pacti suspecta damnatur.*
19. *Ars notoria plena est temeritate.*
20. *Scientiæ donum non datur à Deo arte, nec præceptis.*
21. *Petere à Deo, vt infundat scientias, est petere miraculum.*
22. *Adhibere orationes, & ceremonias sine Dei reuelatione, est Idolatria.*
23. *Præces, quæ adhibentur ad scientias cõquirendas diabolo offeruntur.*
24. *Thãletas, & Theurgias ad purganda animas sunt meras incantationes.*
25. *Artis notoriæ ritibus diabolus instituit sibi latriam deferri.*
26. *Quoties nec miraculi vis, nec artificij soler tia intercedit, pactum interuenit.*
27. *Protestatio non soluit pactum, quotiens dubium non est quod dæmon subsit.*
28. *Diabolus potest scientias, & artes docere perlocutionem, & manifestationem sui cõceptus.*
29. *Diabolus in scientias docendas per sæpe iritas preces deludit.*
30. *Diabolus non potest intellectum Illuminare.*
31. *Diabolus scientiæ vanæ vacantes solet terra ellidere.*

NOTORIA ars est illa, quę sine præceptore, aut studio diuinarum omnium, & humanarum cognitionẽ breuissimo temporis spacio pollicetur, ad similitudinẽ scientiæ diuinæ, quæ Adamo, Salomoni, Paulo, Apostolis, & Prophetis data est, vt tradunt *D. Tho. 2. 2. q. 66. art. 2. & q. 68. art. 5. & q. 96. art. 1. & lib. 3. contra Gent. c. 104. & 105. Pet. Ciruelo Dorocens. in Apolog. Astrolog. Iudic. cap. 2. & tract. de superstit. p. 3 cap 1. Bened. Perera de Mag. lib. 2. cap. 10. Mart. del Rio lib. 1. Magicar. disquis. cap. 4 q. 3. & lib. 3. p. 2. q. 4. sect. 2. Bapt. Segnius lib. de studio Satan. cap. 8. & 9. Franc. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15. ex num. 4. Ioann. Malderus de virtut. Theolog. tract. 10. capit. 7. dub. 10.* †Cuius artis duas tradunt species, vnam *obscuram*, quæ fit per viam eleuationis, transitus, raptus, vel extasis, quam confingunt ad imitationem D. Pauli, cui in simili raptu scientia infusa est, *Corinth. 2. capit. 12.* quam ideo appellant *artem Paulinam*, quæ mera est incantatio, ac impostura diaboli, *Mart. del Rio d. lib. 3. p. 2. q. 4. sect. 2.* † Alteram claram, quã vocant *spirituum*, eo quod fieri contendunt visibili Angeli forma corporea colloquentis, vel in somno apparentis, vt Salomoni. *Reg. 3. cap. 3.* nam simia diabolus in his conatur diuinam virtutem immittari, quæ sic testatur apud D. Luc. cap. 21. *Ego dabo vobis os, & sapientiam.* † In hac primo discipulus totius vitæ maculas per confessionẽ eruit, & per septem septimanas, psalmis, & precibus recitatis, ieiunijs, & alijs pijs operibus exercitatus in septem primos nouæ Lunæ dies, Sole Oriente, precum concipiendorum formula præscribitur, & postremo sibi diem eligit, in quo solus existens in templo, vel in agro flexis genibus manibus ad cœlum sublatis ter primum versiculum hymni pronunciat: *Veni sancte Spiritus.* quo repente in omni scientiæ impetum ire contendit author libri de illa edito, & à Pontifice Pio V. damnato, vt referũt *Pet. Ciruelo Doroc. in Apolog.*

& de superst.p.3.cap.21.Mart.del Rio d.sect. .& dixi in Epit.de Magia lib.1.c.14.n.2.

5 ¶ Sed vtriusq; artis species nihil aliud est, quam mera γοητεία incantatio, ac impostura diaboli, qui vt alijs rebus in hoc etiã maximè deludit, vt tradunt *D.Thom.& alij primo relati, Bapt.Segniuslib.de odio Sathan.cap.* 6 *8.& 9.* † Nam illi Angeli, nihil aliud sunt quã dæmones Paredri, hominum deceptionem, & interitum enixe procurantes, quia non est eis nouum Angelorum bonorum formam assumere, cum persæpe eos mentiatur, D. Paulus Corinth.1.cap.11. *Et ipse Sathanas transfiguratse* 7 *se in Angelum lucis.* † Nec scientia ista adquiritur lucæ naturæ, nec diuina reuelatione ideo consequens est, vt eam discant à diabolo, qui illis ignaris, nec scientibus quidem phantasiã mobet, aut linguam, vt hoc vel illud dicant, vt tradit *D. Augustde natura dæmon. capi.2. & nos supra tom.1.libr.3.capit.8.ex num.27.* 8 † Siquidem dæmones possunt artes, & scientias hominibus imbuere (si Deus sinat) per locutionem nempe, & manifestatione sui conceptus: non solum interna suggestione, sed apparendo in forma visibili, vt hominem loquatur, *D.Thom.2.2.q.96.art.1. Martin.del Rio lib.2.Magicar.q.24.Raph. de la Torre tom. 2.q.90.arti.2.& q.96.arti.1.Malder.de virtut.Theolog.tract.10.cap.7.dub.10.* 9 † Constat enim varios rusticos arte dæmonis subito philosophos, & poetas prosiluisse, vt ille, qui ex gleua exiliente Hetruscis Aruspiciniam dictauit, *D.Isidor.in cap.nec mirum 26.q.5.* 10 † De anu Pindari repente edocta, & alijs quam plurimus referunt *Suidas, Pausanias, & Eunapius*, de somno Parnasi in idem retulit Persius Satyr.1,

Nec in bicipiti somniari Parnaso
Memini, vt poeta fic repente prodirem.

11 ¶ Hac enim arte Antechristum venturum ad finem mundi, artes omnes, & scientias didiciturus est, nam vt ait Lyranus Thesal.2. capit.2. *Non vnum dæmonem, sed plures dæmones, duces, & socios individuos habebit Anti*12 *christus* † Nam cum ad destruendam Christi fidem venturus sit, necesse habebat scire totam Scripturam, eiusque sensus multiplices, doctrinam, traditionesque Patrum, commentaria, & alia multa, vt facilius eorum sensum immutando suos errores persuadeat, nam vt D.Anselm.in Elucidar. *Erit sapientia, & eloquentia incredibili, & omnes artes, & Scriptu*13 *ram memoriter sciet.* † Quæ cum repente eas scire non poterit, consequens est, vt per hanc artem à Diabolo sciat, nam vt ait Rabbanus opusc.de Antichrist.relatus à Maluenda libr.2.de Antichristo cap.22. *Habebit Antichristus magos, maleficos, diuinos, incantatores, qui eum diabolo inspirante nuntient, & docebunt in omni iniquitate falsitate, & nefaria arte.*

¶ Nam cum natura humana scientias non 14 adquirat repente, sed paulatim, successiu temporis, lectione, meditatione, doctrina, & experientia, nec de diuina reuelatione constat, consequens est, vt discat á diabolo, vt tradit *D.Thom.2.2.q.8.96.& libr.3. contra Gent.* 15 *c.104.* † Intellectus enim humanis, si actu plura simul intelligeret, sequeretur, quod simul esset plura, secundum genus vnum, quod in homine dari nequit, quia foliùs Dei potentiæ est, qui omnia simul inteligit, eo quod sit infinitæ potentiæ, vt docet *D.Thom.p.1.q.14.art.6.* 16 *& lib.1.contra Gent.cap.55.* † Neque effectus est miraculosus, quia nil Deus tale promisit, neq; Ecclesiæ suæ reuelauit, quare ex occulta quæpiam spiritualis creaturæ operatione prouenit, nõ Angelica ab Angelis honis, quia illi se adorari non sinunt, ergo diabolica, vt dixi *in Epitome de Magia libr.1.capi.14.n.6.* 17 †Nam vt contra Porphirium huius artis antesignanũ testatur D. Augustlib.10.Ciuit.Dei capit.1. *Qui has sordidas purgationes sacrilegis ritibus operantur, quasdam mirabiliter pulcras, sicut iste commemorat, vel Angelorum imagines, vel Deorum, tanquam purgato spiritu vident, si tamen, vel tale aliquid vident, illud est, quod Apostolus dicit, quoniam Satanas transfigurat se in Angelum lucis.*

¶ Vnde hæc ars, vt vana, stolida, falsa, ad- 18 que scandalosa, ac pacti suspecta damnatur, *D. Thom.2.2.q.96.art.1.D.Augustlib.10. Ciui. Dei cap.10.Alex.de Harles p.2.q.de Sortileg. Baptist.Segnius lib.de vero studio Christ.cap. 7.Ciruelo de Superstit.p.3.cap.1.Perera lib.2. de Magia cap.10.Mart.del Rio lib.1.cap.4.q. 3.Suarez de Relig.leb.2.cap.15.ex n.4.Raph de la Torre tom.2.de vitijs oppos.Relig.q.96. art.1.disp.1.Malderus de virtut.Theolog.trac tat.10.cap.7.dubio 10.* 19 † Est praterea temeritate plena, & Idolatria, nam licet Deus scientias infundit Salomoni, & alijs, id nullis ritibus, aut cæremonijs factum est, sed sola Dei voluntate, nec quando illi volunt, sed quando illa sua miseratione dignatus fuit, vt tradunt *D.Thom.1.2.q.113.artic.3.Perera libr.2.de Magia q.10.* 20 † Nam hoc donum nõ datur quibuscumque, nec vbicumque, ex certa quadam concipiendorum precum formula, & ritibus, nam cum sit gratia gratis data, nullis adaptatur rebus, nec meritis, quia vt ait Apostolus, Corinth.1.capir.12. *Dividens singulis prout vult.* † Quin imo petere á Deo, vt infundat 21

scien-

scientiam sicut Salomoni, Paulo, Apeitolis, & alijs electis viris, est petere, vt miraculum edat sine necessitate, quod est tentare Deū, prohibitum *Deuter. cap. 6. D. Luc. capit. 4. D. Matth. cap. 4.* † Adhibere autem orationis, ritus, & cæremonias sine Dei reuelatione, aut Ecclesiæ institutione, est Idolatria, per quam dæmon colitur insignum pacti latentis, Diu. Thom. d. q. 96. art. 1. *Sunt signa pertinentia ad pactum quadam significationem cum daemonibus placita, atque foederata.*

¶ Nam sacrificia, & preces huiusmodi, quas in acquisitione scientiæ commendat Porphyri⁹ (i posteriore Gentilitate maxime cultus, & inter Platonicos, ob ingenij excellentiam, philosophus nominatus) diabolo ipso offerebātur, vt tradit *D. August. lib. 9. Ciuitat. Dei capit. 8. 9. & 10.* † Thaletas enim, & Theurgias, quæ ipse Porphirius quærenti similmul, & consulenti persuadere conatur, ad purgandam animam, ad hoc, vt Deum possit videre, & scientias consequi, vt meras incantationes, atque diabolicas inuocationes reijcit *D. August. d. cap. 9. & 10. D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 1.* † Nam sub his ritibus diabolus instituit sibi latriam deferri, qui ideo quandoque iuuet ieiunare, abstinere à Venere, elemosynas facere, dies festos obseruare, recitare Psalmos, & alia sancta, & pia, vt facilius insipientium animos fallat, nam vt ait Apostol. ad Colosē. cap. 2. *Nemo vos seducat in cibo, & potu, & parte diei festi, aut Neomeniæ, aut Sabatorū &c.* † Nam quoties colocatur spes in aliquibus precibus, ritibus, vel alia re, aut cæremonia, cuius effectus superat naturę, aut artificij vires, & nulatenus constat, quod sit à Deo, dæmoni tribuitur, quia vbi nec miraculi vis, nec artificij solentia intercedit, pactū interuenit, *Caietan. in summ. v. incantatio, Valentia in D. Thom. 2. 2. q. 12. disp. 6. Victoria in Rect. de Mag. n. 16. Suarez de Religi. lib. 2. cap. 15. n. 14.* † Nequ excusantur, quod pactum renunciauerint, & protestauerint se nolle, vt dæmon concurrat, nam protestatio non liberat, quando non est dubium, quod dæmon subsit, vt docent *Thom. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 38. n. 3. & cap. 40. n. 4. & 25. & lib. 7. de Matrim. disp. 95. n. 4. Leonar. Lessius lib. 2. de iust. cap. 44. dub. 4. n. 26.*

¶ Sunt præterea huiusmodi instituta dolos, ac impostura diaboli, nam licet possit scientias, & artes edocere per locutionem nempe, aut manifestationem sui cōceptus, *vt dixi in Epitome de Magia Regij Senatus iussu, & approbatione excuss. lib. 2. cap. 9. n. 8.* † Fere vnquam id non præstat, nam per sæpe irritas preces deludit, vt de quodam huic arti dedito in hæc verba refertur D. August. d. cap. 9. *Conquæritur vir in Chaldea bon⁹ purgandæ animæ magno mollimine frustratos sibi esse successus, quim vir ad eam potest tactus inuidia adiutatas sacris precibus potentias alligasset, ne postulata concederent.* † Nam cum diabolus nō possit intelectum illuminare, potius tenebris eū perfudit, & sic loco scientiæ solet nonnullos mente priuare, adq; attonitos reddere, vt tradit. *Lauaterus li. de Spectris cap. 14.* & Reges nostri in l. 2. tit 23. Part 7. *de manera que algunos dellos mueren, o fincan locos, o dejmemoriados.* † Aliquando tamen solet dæmon huic arti vacantes in aërem sublebare, per turbinem, & terra vndique reptatos, semi viuos relinquere, alios (Deo ita permitente) vtriusq; vitæ iacturam subire cogit, *vt dixi in Epitome de Magia dict. lib. 2. capit. 9. ex n. 3.*

CAP. X. De Incantatione, seu carmine Magico.

SVMMARIVM.

1. *Incantatio dicitur oratio, seu prax verbis cō cepta.*
2. *Carmen dicitur incantatio quambis metro non sit composita.*
3. *Conceptas praces, carmen, incantatio in idē recidunt.*
4. *Leges XII. Tab. eo quod conceptis verbis fuissent carmina dicebantur.*
5. *Carmina Salaria, & Ferialia, & Patres patrati.*
6. *Carmem quod exercitus hostis vouebatur.*
7. *Carmina Magica dicebātur, quamuis rhitmo non fuisset composita.*
8. *Murmur in incantatione signum ad placitū.*
9. *Carmen pro cantu animum quandoqua accipitur.*
10. *Cantu animum pacta etiam cum daemone inire solebant.*
11. *Animum cantu credebant deos futura ostendere.*
12. *Cantus frequenter accipitur pro carmine Magico.*
13. *Cantus pro signo pacti conuenti.*
14. *Cantus, & carmen pro incantatione.*
15. *Incantatores premio dignos censuerunt Iurisconsulti.*
16. *Carmine sistebat sanguinem fili⁹ Antilochi*
17. *Cantu serpentes contrahuntur.*
18. *Carminibus fiebant lycantro pia.*
19. *Carmine fruges, & fontes arescunt.*

20. Car-

20. *Carminibus, velin cantationibus vim naturalem ineſſe.*
21. *Verbis ipſis radios deribari, qui efficiunt, quod optamus.*
22. *Auicena orationes, exorciſmos, ex Letanias p. fuit in ordinem naturæ*
23. *Alchindi aſſertio de oratione ſtudioſa reiecta.*
24. *Verba naturaliter vim habent æremferiendi.*
25. *Verba non poſſunt habere virtutem phyſicam inſtar aliarum rerum ſimplicium.*
26. *Epheſina verba ex pacto dæmones pellebant.*
27. *Incantationi nulla vis ineſt niſi ex pacto.*
28. *Verba ſiue voce prolata, ſiue litteris concepta non poſſunt habere virtutem phyſicam.*
29. 30. *Verba quare non habeant virtutem phyſicam.*
31. *Priuatus non poteſt inſtituere cæremoniã quæ ex vi operis (etiam falsibiliter) producat effectum.*
32. *Formulam operantem adinſtar Sacramentorum, vel Sacramentalium priuatus quare inſtituere non poteſt.*
33. *Carmina Magica poteſtatem habent à diabolo.*
34. *Carmina deſerbiunt tamquam theſares militares, quibus ex condicto dæmon concurrit.*

1 INCANTATIO, dicitur oratio, vel prex ſolemnibus verbis cõcepta, quæ ad dæmonem dirigitur, nam vt ait D. Auguſt. in cap. igitur 26. q. 3. *Incantatores ſunt, qui ſuam artem peragunt verbis.* D. Hieronym. in Daniel. cap. 2.
2 *Magi ſunt, qui verbis rem peragunt.* † Carmen ſimiliter appellatur talis oratio, etiam ſi non metro, vel rithmo fuiſſet compoſita, ſed proſa, ſolutaque oratione, ad quandã ſolemnitatem, ex præſcriptis verbis, vt notat *Bulenger.*
3 *lib. 2. de Magi. cap. 1.* † Vnde conceptas preces, verba precantia, carmen, & inuocationé ad idem recidunt, nam vt Naſo Ovid. Metamor. lib. 14.

Concipit illa preces, & verba precantia dixit
Ignotoſque Deos, ignoto carmine adorat,
Quo ſolet, & niueæ vultum confundere Lunæ.

4 ¶ Leges enim XII. Tabularum eo quod conceptis verbis fuiſſent compoſitæ, camine ſcriptas fuiſſe teſtatur *Cicero in Orator.* & formulas Iuriſconſultorum carmina appellat in *orat. pro Muren.* & Liuius lib. 1. *Leges horrendi carminis.* † Sic fuerunt Salijs ſua carmina 5
Marti dicanta, quæ ſalaria dicebantur: habebantque Feriales ſua carmina ad res peragendas, & bellum indicendum: erantque Patres patrati ſua carmina, quibus ad feriendã fœdera vtebantur, *Liuius d. lib. 1.* † Erat quæ Romanis carmen quo hoſtium exercitus ſolebant 6
deuoueri, *Macbrob. lib. 3. ſaturnal capi. 9.* & in more Magorum, Ouid. Methamorph. d. libr. 14. 7

Ternouies carmen magico demurmuratore.

† Nam Magi habebant ſua carmina, quibus conceptis verbis dæmones inuocebant, ex ſolemnitate quadam, etiam ſi carmine compoſita non fuiſſent, & tamen carminum poteſtatem & neceſsitatem appellat *D. Ambroſi. in Examer. lib. 4. cap. 8.* carminum potentiam, *Abdias lib. de Vita Apoſtol.* incantamenta carminum *Plin. lib 22. cap. 2.* Carmina noxia *Origen. in Numer. 22. hom. 13.* Magicum carmen, *Ouid. Feſtor. 2.* Magico infurramine, *Apulei. Meleſiar. 1.* † Quæ quia ſumiſſa voce hebant murmura appellabãtur, ſigna ad placitum, quibus dæmon concurrebat, vt docent *Plin. libr. 28. capi. 2. Ælian. lib. 8. Trallian. lib. 9. capit. 4.* uam vt ait noſter Annæus Lucan. Phaſal. libr. 6. 8

Infandum tetigit cum Sydera murmur.

Prudentius in Apotheoſi.

Nil occultum murmur, vel Theſala proſſunt.

¶ Quandoque etiam carmen non tam pro hominũ voce, quam auium accipitur, vt poetarum Phenix in hæc verba teſtatur Vergil. Æneid. 4. 9

Solaque culminibus ferali carmine bubo.

Ouidius Metamorph. 10.

Funerens buboferali carmine dixit.

¶ Quorũ garritu, & cantu pacta etiam cum dæmone iniri ſolebant, vt probant *D. Thom. 2. 2. q. 95. Turrecrem. in cap. ſed & illud & in cap. qui ſine ſaluatore 26. q. 2. Petr. Gregor. in Syntag. iur. lib. 34. cap. 3. n. 7. Peter. Vinifeld. in l. 3. C. de maleſic. q. 1. Sanch. lib. 2. Decalog. cap. 38. ex n. 38. Iacob. Groſſ. lib. 2. deciſs. capt. 5. n. 20.* † Credebant enim Deos ſuos, hoc eſt dæmones per auium cantus, garritus, & motus euenta mala, vel bona hominibus oſtendere, Stat. Papinius Thebaid. 3. 10 11

Iuppiter Omnipotens, nam te pernicibus alis.
Addere conſilium, volucreſque implere futuri
Omina q; & cauſas cælo deferre latentes.

¶ Frequentius tamen accipitur pro cantu magico ex fœderata cum dæmone ſocietate, *Plin. libr. 28. capit. 1.* Quo dæmones inuocabantur, Lucan. Pharſal. 7, 12

Quis

Quis labor his superis cantus, herbasque sequendi, &c.

13 Et pro signo pacti conuenti, Tib. lib. 1. eleg. 2
Ter cane, ter dictis despue carminibus.
Propert. lib. 1. eleg. 5.
Carmine cum magico præcinuisset anus.

14 ¶ Vnde cantus, & carmen pro incantatione vsurpatur, nam carminibus morbos sanari testatur *Plin. libr. 28. capit. 2.* & Cato laxatis membris carmen auxiliari, *Marsil. Ficinus lib. de vita cal. compar.* Hadrianus Imp. aquâ omnem intercutem carminibus eduxit *Aëtius*
15 *lib. 8. cap. 5.* † Vnde incantantium, & exorcizantium ad salutem opera mercede digna cẽsuit Vlpian. I. C. tit. de variis, & extra ordin. cognit. *Qui incantarunt, qui imprecati sunt, qui exorcizãt, de eorum mercede ius esset*
16 *dicendum.* † Antilochi filij sanguinem, evulnere emanantem carmine sistebant, vt canit *Homerus Odis. 19.* & sanguinis fluxus ex Oronte, vt testatur *Heliodor. in histor. Æthiop. lib. 9.* vnde Q. Serenus.
Hæc simul incantans fisti debere cruorem.

17 ¶ Plin. lib. 28. c. 2. 2. *Serpentes contrahi Musarum cantu.* Ouidius libr. de medicamine faciei.
Et media Marsis sindatur cantibus angues.
Vergil. Eclog. 8.
Frigidus in pratis cãtãdo rumpitur anguis.

18 † Carminibus etiam Lycantropias, & Metamorphoseos fieri testatur Vergilius Maro in pharmaceut. Eccl. 8.
Carminibus Circes socios mutauit Vlyssis.

19 † Et quemadmodum de deuina virtute legitur Psalm. 73. v. 15. *Tu siccasti fluvios Etham.* sic fructus terræ, & fontes deficiad carminis potentiam dixit Ouidius libr. 3. Amor. eleg. 6.
Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbã.
Deficiunt læsa carmine fontis aquæ.

20 ¶ Incantationibus huiusmodi, seu carminibus naturalem virtutem inesse ad aliquid impetrandum, sciendum, vel operandum dixit *Alckindus libr. de effectu, & proiectu radior.* † Credit enim ab ipsis verbis, atque desi
21 derio, dum precamur Deum, deribari, quidam rãdij, qui naturaliter efficiunt in nobis quod optamus; sed hoc falsum est, vt probant *Nicol. Eymericus in direct. Inquis. p. 2. q. 4. Fran.*
22 *Picus Mirand. lib. 7. Prænos. cap. 6.* † Nam hoc fuit error Auicenę, qui orationes, exorcismos, & Litanias posuit in ordinem naturæ; ex quo alij sacrificium Missæ asserunt efficacem esse naturaliter ex opere operato ad optinendam omnem cognitionem, quos redargunt *Mart. del Rio lib. 2. Magicar. quæst. 2.*

† Vnde falsa est alia Alckindi assertio, nempe orationem studiosam ita efficacem esse, vt inhabitantem dæmonem effugari, omniaque eius nocumenta propulsare valeat, vt tradunt *D. Thom. 2. 2. quæst. 83. art. 15. Franc. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 1. cap. 23. ex num. 3. Valle de Moura tract. de Incant. opusc. 1. sect. 1. capi. 1. num. 5. & sect. 2. cap. 2 nu. 2.*

¶ Verba enim naturaliter vim tantum habent contactu aërem feriendi, vt aliarum reliquorum, quæ inanorum soni, quæ nisi per accidens, ratione significationis, nihil operantur, vt tradunt *Leonar. Vayrus lib. 2. de Fascin. cap. 11. Bapt. Coaroncb. lib. 3. de morbis ven. cap. 3.* † Et ita non possunt in formam complicari ad aliquos effectus naturaliter operandos, nam verba non possunt habere virtutem specificam ad instar aliarum rerum simplicium, cum sint natura fluida, & transeuntia, quæ ideo non possunt causare virtutes permanentes: *Aoulens. in Leuit. cap. 19. q. 19. & Exod. 20. tom. 1. q. 1. & 8. & Paralip. 2. capit. 14. q. 12. Holcot. in Sapient. lect. 189. fol. 184. Ciruelo de superstit. p. 3. cap. 12. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 3. Mart. del Rio lib. 3. Magic. q. 8 sect. 8. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15. n. 26.*

† Nam etiam antiqui Magi Ephesini, qui dæmones verbis pellebant, id ex pacto simulataque coactione, non ex naturali verborum virtute euenisse testatur *Plutarch.* † Quia incantatione nullam vim in esse testatur *L. Annæus Seneca* (sic intelligendus) *in natural. qq. lib. 4.* nisi quatenus sunt signa pacti conuenti, quibus dæmon constituit se aditurum, vt probant *D. August. lib. 2. doctr. Christ. Lactant. lib. 2. cap. 14. & 16. D. Cyprian. lib. de Idolatr. cap. 16.*

¶ Nulla enim sunt verba, siue voce prolata, siue literis concepta, quæ per se habeant potestatem physicam, siue naturalem ad vllos effectus operandos visibiles, & palpabiles *D. Thom. 2. 2. q. 96. artic. 4 Caistan. Rusell. Tabien. Armill. Sylvest. Vega, & alij Summistæ v. incantatio, Pereira lib. 1. Magic. cap. 4. Veracruz lib. 2. de Anima, specul. 2. Azzor. tom. 1. Moral. lib. 9. cap. 25. Annanias de natura dæmon. libr. 4. Ciruelo de superst. part. 3. capi. 3. & 4. Victoria in relect. de Mag. nu. 34. Mart. del Rio lib. 1. Magic. cap. 3. q. 4. & lib. 3. part. 2. quæst. 4. sect. 13. & 7. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15. num. 26. Lessius lib. 2. de iust. capit. 45. dub. 10. ex nu. 63. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 40. nu. 44. Steph. Bubalus de Angel. in D. Tho. part. 1. quæst. 50. art. 1. quæs. 2. disp. 2. §. 4. Rodrig. in Summ. tom. 1. capitul. 7. concl. 11. Sonnius de Relig. tract. 3. cap. 8. Beja p. 1. cas. 24.*

29 † Quam quidem sententiam tot Theologorum assensu communi sequutam, probant etiã ex nostris Iurisperitis *Mart. de Arles tract. de superstit. ex nu. 9. In Oceano Iur. tom. 10. Episc. Simancas de Cathol. Instit. tit. 63. num. 33. Paul. Grilland. de Sortileg. q. 6. nu. 18. Azpilcueta Nauarr. in Manual. cap. 11. nu. 34. Iacob. Graffis lib. 2. Decision. cap. 3. ex n. 7. & cap. 5. ex nu. 1. Zerola in praxi Episcop. tom. 1. q. 20. nu. 85. Llamas in Method. c. 3. §. 1. Episcop. Maiol. tom. 1. colloq. 3. Episcopus Campanill. diuersor. Iuris Canon. rub. 11. cap. 26. nu.*

30 *94.* † Et ratiouem reddentes quare verba non possint habere virtutem physicam sequuntur ex Medicis, *Hippocrat. lib. de sacro morb. Galen. lib. 6. & 10. simplic. Geropius in Hermathena lib. 1. Fernelius lib. 2. de abditis rerum causis. cap. 26. Horat. Augerius lib. 2. cap. 7. Andr. Laurentius lib. 1. de virtute Regis Gall. capitul. 5. Andr. Cæsalpin. libr. de in vestig. damon. cap. 22. Ioan. Baptista Codronch. libr. 2. de morb. venef. cap. 5. Petr. Forestus tom 1. obseruat. lib. 15. Leonar. Vayrus lib. 2. de Fascin. cap. 11. Alfaro tract. de las heridas de cabeza capit. 2. Fragoso de Chirurg. quæst. 90. in glos. 306. edit. 6.*

31 ¶ Vnde tanquam de fide tenendum est, incantationes, siue carmina ad Magicos effectus prorsus esse vana, & falsa, nisi ex pacto cum dæmone potestatem sortiantur, quia non potest priuatus instituere cæremoniam, quæ ex vi operis (etiam fallibiliter) producat effectum, vt docent *Mart. del Rio lib. 3. Magicar. p. 2. q. 4. sect. 8. Franc. Suarez tom. 3. p. 3. disp. 15. sect. 3. Thom. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 42. ex num. 15.*

32 † Nam priuatus non potest instituere formulam, quæ ad instar Sacramentorum, vel Sacramẽtalium operetur, nam ista nituntur virtuti diuina, ex Christi meritis, & Ecclesiæ sanctitate, & fide communicata, quæ à priuato, vt priuatus est, non possunt vsurpari, quia nullæ sunt verba, quæ physicè possint flecti Deũ admiraculosè operandum, quia potestas naturalis nõ potest esse causa effectus supernaturalis, *D. Thom. p. 1. q. 110. art. 3. & lib. 3. contra Gent. c. 103.*

33 † Quare cum talem effectum ex natura non habeãt, neque ex diuina constet institutione, consequens est, vt habeat à diabolo ad incantantis verba concurrente, virtute pacti, vt probant *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. Franc. Suarez, p. 3. tom. 3. disp. 15. sect. 3. & lib. 2. de Relig. capit. 15. Mart. del Rio lib. 3. Magicar. q. 4. sect. 8. Thom. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 42. ex nu. 15. Valle de Mourá d. sect. 2. capit. 2. 3. 4. 5. 6. & 7.*

34 † Et incantationes deseruiunt tanquam Thesaræ militares, quibus ex condicto dæmõ concurrit, & opus peragit, non ex aplicatarũ rerum virtute, sed ex omni sua potestate, quæ cum, Deo permittente, maxima sit, *Iob. c. 41.* nil mirum si dicat Ouid. in Methamor. lib. 7.

Quid enim non carmina possunt?
Alcimius Auitus lib. 2.
Laudato, quod possunt carmina Marsi.

CAP. XI. De Inuocatione Magica.

SVMMARIVM.

1. *Inuocatio cultus est diuini honoris soli Deo debitus.*
2. *Inuocatio dæmonis aperta, vel tacita.*
3. *Inuocatio apertam continet Idolatriam.*
4. *Preces, & vota fiebant ante sacrificium.*
5. *Sacrificæ preces, quænam fuerunt.*
6. *Sacrificijs in vsu fuit fausta precatio.*
7. *Inuocatur diabolus verbis puerilibus.*
8. *Coniuratio in Magia, quæ non fuisset.*
9. *Dæmonis nomine agrediebatur inuocatio.*
10. *Inuocatio peragebatur aliquando summissa voce, aliquando clara, intensa, sonora, &c.*
11. *Corporis gestus varius fuit in inuocationibus.*
12. *Ornatus corporis peculiaris ad inuocationem.*
13. *Capite aperto, vel operto ad inuocationem.*
14. *Nudipedalia sacra, quæ non fuerunt.*
15. *Humeros exui ad inuocationem mos fuit, cinctis vestibus, sparsis capillis.*
16. *Tempus electus fuit, vt nox in sacris Bonæ Deæ.*
17. *Locus electus ad Orientem, vt in Zoris Alcoran.*
18. *Mũditia corporis requirebatur ad inuocationem.*
19. *Verbis inuocationis addebantur herbæ, capilli, ossa, &c.*
20. *Herbæ letales, quare addebantur ad inuocationem.*
21. *Colchica, & Thessalica venena, quæ fuerint.*
22. *Herbæ pubentes non adultæ, sed lanuginosæ dicuntur.*
23. *Viri, qui incantant, maiorem vim habebant, si barbati essent.*
24. *Berbenas, aquam, thura ad amatoriam adiungit Vergilius.*
25. *Berbenæ non peculiares herbæ fuerunt, sed omnes ad maleficium paratæ.*

26. *Thura masculæ dicuntur, non quod alia sint fœmina, sed ob religionem.*
27. *Animalium fibria, quare adducantur in inuocatione.*
28. *Inuocabantur Eumenides, Styx, Chaos, Pluto, &c.*
29. *Maleficia incantantis nomen commendabatur in inuocatione.*
30. *Characteres, signa, literæ, adhibebantur ex pacto conuento.*
31. *Omnia, quæ ad inuocationem adhibebantur, signa fuerunt pacti conuenti.*
32. *Inuocatio primo vllulato, in condito ferarum sono.*
33. *Inuocatio concepto carmine.*
34. *Magus minabatur dæmon, si adesse vereretur.*
35. *Inuocationis fuit detestatio, verbis obscenis, obsoletis, &c.*
36. *Minæ inuocationis in dæmonem, quam puerilia.*
37. *Minabantur se terrã findere, & luce Plutonẽ percuti.*
38. *Ridicula mina in dæmonẽ vt adesset.*

1 INVOCATIO cultus est, diuini honoris, soli Deo debitus, Genes. cap. 4. *Cæpit inuocare nomen Domini.* vbi giol. ait *Inuocare idem est, quod colere, aut venerari.* Iudic. cap. 10. *Inuocate Deos, quos coluistis,* venerate, & supplicas petite auxilium eorum, Reg. 3. cap. 18. *Inuocate nomina Deorum vestrorum.* D. Paul. ad
2 Roman. cap. 10. *Qui inuocauerit nomen Domini saluus erit,* hoc est. *El que acudiere i llamare a Dios el le fauorecera.* † Ideo inuocatio Magica ad expressam idolatriam pertinet, á cuius duo sunt præfationes, vna apperta, altera tacita. Apperta, est quando appertis, & conceptis verbis dæmon inuocatur, vel quando per sacrificia, aut cæremonias ad Dei cultum determinatas colitur, vt tra-
3 dunt *Ioann. Malderus Episcop. Antuerpiens. libr. de virtut. Theolog. tract. 10. cap. 7. dub. 5.* † Nam sacrificia ad apertam inuocationem pertinent, eo quod in sacrificio dæmones inuocarentur, & sic cum Idolatria iuncta fuit Magia, vt docent *Tertullian. libr. de Anima, & libr. de Idolatr. D. Hieron. in præfat. ad Pauli Ephes. Athanagor. in apolog. pro Christ. Lactant. lib. 1. diuin. Institution. capitul. 22.*
4 *Ioannes Filesacus libr. de Magia Idolatr. §. 6. & 7.*

¶ Ante sacrificium enim Magicum fiebant preces, & vota ad suos dæmones, quos pro Dijs colebant: vnde precare pro orare: imprecare, aut deprecare pro mala poscere dixit *Ioann. Stuckius libr. de sacrific. fol. 85.* 5
† Hinc sacrificæ preces dictæ *á Seneca*, quibus fausta Dijs suis precabant, laudabant, atque honoris merita recensebant, Vergilius Æneid. 2. *Iupiter omnipotens, &c.* † Nam vsitatum etiam fuit in sacrificijs faustam precationem, & Regis laudationem victimis ad aram ductis, vt testatur *Diodorus*, nec 7
non dæmonis laudes, vt tradit *Seneca in Medeam.* † Laudabatur diabolus verbis puerilibus, & futilibus, vt ex Porphyrio in hæc verba recenset D. Augustin. libr. 10. Ciuitat. Dei capite. 10. *Tu qui è limo emersisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci Signis perambulas, &c.* † Et hæc dicebatur *coniuratio*, eo quod in dæmonem dirigeretur, ad aliquid præstandum, vt perite, & omnino ex arte noster Ioan. de Mena, siue quis alius in Tragedia Calisti, & Milebeæ, Celestinã introducit maleficam coniurationem suam ita agredientem, Act. 3. *Conjurote triste Pluton señor de las profundidades infernales, Emperador de la Corte dañada, Capitan soberuio de los condenados Angeles, señor de los sulfureos fuegos, que los hirbientes Ethneos montes manan, &c.* † Consueuerunt enim nomen eius addere ad quem inuocatio dirigebatur, Vergil. Æneid. 6.

Voce vocans Hecatem cœlo, Ereboque potentem.

Horat. Flaccus Saty. 8.

Hecatem vocat alteram, sæuam
Altera Thessphonem.

¶ Quam quidem inuocationem, quandoque peragebant summissa voce, aliquando alta, clara, intensa, sonora, clamosa, garrula: aliquando pusili, debili, subsibilante, stridula, cõfusa, murmura, M. Anneus Lucan. Pharsal. libr. 6. 10

Tunc vox Latheos cunctis pollentior herbis
Excantare Deos, confundit murmura primum
Dissona, & humanæ multum discordia linguæ,
Latratus habet illa canum, gemitusque luporum,
Quod trepidus bubo, quod Styx nocturnæ quærunter,
Quod stridet, vllulantque feræ, quod sibilat anguis.

† Corporis gestus similiter desiderabatur, 12
pro vt res, quas agebant, postulabant, nam aliquando humi se postrabant, flectebant genua, stabant, plicabant corpus, sumitebant se,

lauabant manus, capita, oculos, vocem, ora, Vergil. Æneid. 2.

At pater Anchises oculos ad sydera lætus
Extulit, & cælo palmas cum voce tetendit.

12 † Ornatus corporis, seu vestitus peculiaris etiam fuit, nam aliquando sordido, squalido, lugubri: aliquando splendido, & ornato, nonnunquam furiosorum more vestes suas scindebant, vt de Babyloniorum sacerdotibus in more positum fuisse testatur *D. Hieremias.*

13 † Aliquando etiam capite aperto, aliquando operto talia sacra peragebant, vt memoria prodijt *Lucianus*, aliquando pede nudo, & reuincti vestibus, Vergil. Æneid. 4.

Vnum exuta pedem vinclisq; in veste reuincta.

14 Ex quo talia sacra vocabantur *nudipedalia*, vt docet *Tertul. in Apolog.* quia pedes, vel vnum tantum calceo exuebant, Tibul. lib. 1. eleg. 5.

Vinclaque de niueo detrahit ipsa pede.

15 † Nec pes tantú, sed humeros exui mos fuit, & cinctis vestibus capillos spargere, vt de Medea in re sacra, & Magica sic testatur Ouid. Metamorph. lib. 7.

Egreditur tectis vestibus induta reuinctis
Nuda pedem, nudis humeris, infusa capillis.

16 † Tempus etiã electus fuit, vt noctu in Eleusinis sacris, quæ Bonæ Deæ, hoc est, Hecati dicatis, in alijs oriente Sole, quia vt auctor est Apollonius Thyanæus *Sumo diluendo cũ Dijs versandum*, ideo Persę Solem in Oriente adorabant, vt tradit *Philostratus.* † Ex quo Mahumath superstitiosissimus Zoras suas, hoc est preces, instituit recitandas ad Orientem, versa facie *Alquibra*, Sumi tendo, & leuãdo capita dicenda *Allaquebir*, vt constat ex *Alcoran. Zor. 1.* † Et ablutiones Magicas etiam non præterit, dum ante præces *Guadoch* instituit, hoc est aquæ ablutionem, ad quod in Mezquitis fontes, & balnea videntur, vt de Penelope ad sacra veniẽte testatur Homer. *Mundas gestans incorpore vestes*, de Priamo, & Thelemacho, Vergil. Maro.

Tu genitor cape sacra manu, patriosq; Penates
Me bello ex tanto digressum, ac cæde recenti
Attractare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

19 ¶ Verbis incantationis addebantur herbę, ossa, fibriæ animalium, & id generis plura, pro vt dæmonis constituentis arbitrio, vt tradunt *Porphyr. lib. de sacrif. Bulenger. d. lib. 2. cap. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9.* † Herbæ vt plurimum veneno sæ fuerunt Verg. in Pharmaceutica Ecclog. 8.

Has herbas, atq; hæc Ponto mihi lecta venena

Quæ ob id mala dicebantur, Tibul. libr. 1. eleg. 2.

Sola tenere malas Medea dicitur herbas.

¶ Herbæ omnes Magicæ, etiam ad inuocationem, lætales fuerunt, quia gaudet dæmon eis, quæ in pernitiem humanam parantur, nam vt ait Magus apud Claudian. libr. 1. in Ruffin. 02

Nec me latuere fluentes
Arboribus succi funestarumque potentes
Caucasę, & Scythiæ vernãtia germina rupes,
Quas legit Medæa ferox, & calida Circes.

† Siue quod ex eis parantur exiciales hominũ naces, qua propter ex Medea venena Colchica, & Thessalica dicebantur, Horat. epod. 17. *Venenis officina Colchicis*, Stat. Papin. Thebaid. 4. 21

An rabido iubeat si Thessala cantu, &c. post.
Ibitis, & Scythicis quotiẽs medicata pruinis
Colchis eget.

Lucan. noster Pharsal. d. lib. 6.

Thessala quin etiam tellus, herbasque nocentes
Rupibus ingenuit.

¶ Nec herbas quascumque, sed pubentes adhibebantur, vt Dido apud Verg. Æneid. 4. *Pubentes herbæ, nigri cum lacte veneni.* Non adultas, vt multi intelligunt, sed lanosas, siue lanuginosas, vt notat *Turneb. lib. 25. capit. 5.* 22

† Nam in veneficijs viri, qui incantabant, maiorẽ vim censebantur habere, si barbati essent, quam si leues, & impuberes, seu imberbes, vt notat *Ludou. Cerda ad illud Æneid 4. v. 515. n. 4.* vt de herba dictami testatur *Dioscorides.* 23

† Vnde Herbas huiusmodi, aquam, & thura in Pharmaceutica ad maleficium amatorium iunxisse Sagam scribit poetarum Phœbus Vergilius Maro Ecclog. 8. 24

Affer aquam, & molli cingi hæc altaria vitta,
Verbenasque adole pingues, & mascula thura
Coniugis, vt magicis sanos auertere sacris
Experiar sensus.

† Aquam ad sacrificia pertinere, & lustralem esse sciunt omnes: *Alexand. ab Alexand. libr. 4. Genial. capi. 17. & libr. 5. capit. 27.* de moli vita *Apulleius apolog. 1.* nam vsus vittarum in sacris omnibus notissimus est, & præcipuè in Magicis, vt notat *Theocrit. in Pharmaceut.* 25

† Verbenas hic accipit non pro certa aliqua herba, sed pro omnibus illis, quæ sacris deseruiunt, quarum nonnullas congerunt *Plin. lib. 24. capit. 17. Alexand. ab Alexand. d. libr. 5. cap. 27. Bulenger. lib. 2. de Magia cap. 3. Cerda ad Vergilium Ecclog. 8.* 26

† Mascula thura dicuntur, non quod alia sint fœmina, sed ob religionem, nam vt ait Plin. libr. 12. capitul. 14. *Quod ex eo rotunditate gutta pependit, masculum vocamus, cum alias, non sine mas vocetur vbi non sit fœmina, religionis tributum, ne sexus alter vsurpetur.* 27

† Qui-

27 †Quibus mira animalium fimbria accedebat, ad proteſtandam dæmonis poteſtatem, vel pacti ſigna, quarum nomulla in hæc verba cógeſsit M. Annæus Lucan. Pharſal. lib. 6.

Hucquidquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Vel iſcetur, non ſpuma canum, quibus umbra timori eſt,
Viſcera non Lyncis, non diræ nodus hyenæ
Deſſuit, & cerui paſti ſerpente medulla,
Non Arabum volucer ſerpens, innataq; rubris
Æquoribus cuſtos preciosæ vipera concha
Aut vinentis adhuc Lybicæ membrana ceraſtæ
Aut cinis Eoa poſiti Phœnicis in ara.

28 ¶ Poſtea inuocabantur Enmenides, Styx, Chaos, Pluto, Mors, Elyſij, Proſerpina, Hecate, Cerberus, Cocytus, Phlegeton, Rhedamantus, Acheron, &c. Et ipſius maleficæ cõmendantur merita, ac cultum illius aſsiduum, vt tradit *Mart. del Rio in Medeam, & lib. 4.*
29 *Magicar. cap. 2. q. 6. ſect. 2.* † Nam in coniuratione poſit nomen præſidentis dæmonis ad quod dirigebatur, ipſius excantatoris, ſeu excantatricis nomen, & merita mos fuit addicere, vt commendaretur, quem ad modum etiam Celeſtina obſeruauit d. Act. 3. *Io Celeſtina tumas conocida clientula te cõjuro por la virtud i fuerça deſtas vermejas letras, por la ſangre de aquella nocturna aue con que eſtan eſcritas, por la grauedad de aquellos nombres, i ſignoſque en eſte papel ſe contienen, por la aſpera ponzoña de las viboras, con que eſte aceite fue hecho, &c.*
30 † Adebantur enim herbæ, caracteres, ſigna, literæ, &c. ex pacto conuento, quæ in Magiam vim habere dignoſcuntur, vt ex Porphyrio in hæc verba teſtatur D. Aug. libr. 10. Ciuit. Dei cap. 11. *Et qui ei videantur herbis, & lapidibus, & animantibus, & ſonis certis quibuſdam, & vocibus, & figurationibus, atq; figmentis quibuſdam, etiam obſeruatis in cælo cõuerſione, motibus ſyderum, fabricatione in terra ab hominibus poteſtas idoneas, varijs effectibus exequendis.* 31 † Putabant enim omnia iſta ad Magicos effectus vim habere, & ita eis omnibus coniuratio peragebatur, ad dæmonem, qui illa in ſigna ſuæ potentiæ, & efficaciæ conſtituit, qua propter ad coniurationem, ſiue innocationẽ verbis addebantur herbæ, vt apud Vergil. Georgic. 3. *Miſcentur quæ herbis, & non innoxia verba*, quæ pari vice timenda docet Seneca noſter in Medeam.

Addit venenis verba, non ſibi minus.
Metuenda.

32 †Nam poſt herbas ſequebatur incantatio; primo videlicet vllulatu, incondito ferarum ſono, Horat. Saty. 8. *cum ſagana maiore vlulãte*, vel murmure, Lucan. Pharſal. 6. *Confundit murmura primum.* † Poſtea concepto carmine, vt peregiſſe noſcuntur Canidia apud *Horatium*, Circes apud *Homerum*, Medea apud *Ouidium*, Erycthus apud *Lucanum*, Orpheus apud *Virgilium*, quæ ab Hecate inferorũ Dea, Hecateia dicebãtur, Ouid. Metamorph. li. 9. 33

Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit, & tritis Hecateia carmina miſcet.

¶ Sed ſi dæmon adeſſe vereretur, Magus illum minis territabar, vt non aliter, quam inſipientiſsimus puer venire cogeretur, nam vt ait Porphyrius apud D. Auguſtinum vbi ſup. d. cap. 11. *In cælum ſe collidere comminantur, & cætera ſimilia homini impoſsibilia, vt illi Dij tanquam inſipientiſsimi pueri falſis, & ridiculis comminationibus terreri, quod imperatur, efficiant.* † Nam in ſacrificijs ſuis obſecrabant, hoc eſt deteſtabant, idq; quandoque verbis obſcenis, obſcletis, barbaris, ferocib⁹, quibus Deos ſuos minabantur, & obſecrabãt, vt opem ferrent, vt tradit *Ioan. Stuckius libr. de ſacrific. fol. 86.* ¶ Quem quidem morem in ſecuta Celeſtina vbi ſupra in hunc modum deſinit ſuam inuocationem, ſiue coniurationem d. Act. 2. *Si no lo hizieres con preſto mouimiẽto, tendraſme por capital enemiga, heriré con luz tus carceres triſtes, i acuſare cruelmẽte tus continuas mentiras, apremiare con mis aſperas palabras tu horrible nombre.* † Minabantur enim ſe terram findere, & lucem Plutonem in ferorum prædem percuti, nam moleſtatur claritate, eo quod obſcura colat, *Seneca Tragad. 1. Ouid. Metamor. lib. 5. Statius Thebaid. li. 8. Ioan. de Mena ord. 7. cupl. 251.* † Vt ſic timore perterriti parere cogerentur, vt ſuæ coiurationis potentiam oſtenderent, ipſo admonente diabolo, vt alios eodem laquo irretiret, vt Erictho apud Lucan. in hæc verba teſtatur Pharſal. lib. 6. 34 35 36 37 38

Stygiaſque canes in lucem ſupernam
Deſtituam: perbuſta ſequar, perfumera cuſtos:
Expellam tumulis: abigam vos omnibus vrnis.
Teque Deis, ad quos alio procedere vultu
Fiƈta ſoles Hecate pallenti tabida forma.
Oſtendam: faciemque Erebi mutare vetabo.

CAP. XII. De Pacto Magico.

SVMMARIVM.

1. *Pactum Magicum imaginarium teſtantur hæretici.*
2. *Pacti magici fit mentio in ſacris literis.*
3. *Pactum cum inferno apud Iſaiam, de Pacto Magico intelliguntur.*

4. *Magicæ omnes operationes nituntur pacto tacito, vel expresso.*
5. *Pactum cum hominibus dæmones libenter subeunt.*
6. *Pactum dæmoniacum in Iure continet formulam pacti inominati.*
7. *Pactum dæmoniacum continet reciprocam obligationem.*
8. *Pactum dæmones libenter contrahunt, vt extorqueãt sibi adorationem.*
9. *Pactum Magicum non est imaginarium.*
10. *Pactum contrahitur cum creatura spirituali.*
11. *Pactum Deus pepigit cũ Noe, Abraham, Moyse, &c.*
12. *Pactum consensus facit, qui est in spirituali creatura.*
13. *Pacta in Iure alia valida, alia non.*
14. *Pacta subsistunt, quamuis Sagæ decipiantur.*
15. *Dæmones ratione pacti non obligantur.*
16. *Dæmones ratione amicitiæ adigere non possumus.*
17. *Dæmonis arbitrio est pacta præstare aut fallere.*
18. *Dij Gentium dæmonia sunt.*
19. *Dæmones quare fingunt se cogi quibusdam rebus, & signis.*
20. *Dæmones quatenus volunt stare conuentis includuntur phialis, annulis, &c.*
21. *Annuli Eudoxi Phocensium arte dæmonis.*
22. *Dæmones nil vilissimum facere recusant, vt eis in aliquo diuinitatis cultus exibeatur.*
23. *Dæmones à rebus materialibus pati non possunt.*
24. *Diabolus allicitur rebus naturalibus, vt spiritus signis.*
25. *Dæmones à rebus naturalibus cogi simulant, vt captos detineant, & alios alliciant.*
26. *Falsissimum dæmones ligari christalo, vitro, &c.*
27. *Sententia de coactione dæmonis damnata.*
28. *Dæmones posse cogi rebus materialibus, error in fide.*
29. *Dæmones non veniunt coacti virtute signorum.*
30. *Dæmones sponte veniunt inuocati, vt magis infœdere detineant.*
31. *Dæmones ex hominum erroribus gaudent.*
32. *Dæmones coguntur à dæmone superiore.*
33. *Dæmones suis superioribus obediunt, vt prauæ mancipia.*
34. *Dæmones ab Angelis ligantur.*
35. *Pactum cum dæmone superiore inferiores cogit parere.*
36. *Ordo nullus est in terra tenebrarum.*
37. 38. *Dæmones inter se ratione naturæ habent Principatum, & potestates.*
39. *Dæmones alij alijs præsunt.*

DÆMONES, qui superiori capite negarunt hoc pactum negant similiter, nam totã maleficorũ machinam refert ad phantasmata, melancholiam, & illusiones: vnde hoc fœdus, & pactũ imaginarium, & impossibile esse testantur *Ioã. Vvierus lib. de Lamijs capit. 7. & 8. & 23. & lib. 6. de præstig. dæmon. cap. 27.* † Sed manifesto mendacio conuincuntur, vel solo Isaiæ Prophetæ testimonio, qui sic testatur in eorũ persona, qui talia peragunt, cap. 28. vers. 15. *Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* † Quod satis probabili interpretatione Magis accomodant *Pontifices Ioan. XXII. in Extrauag. super specula, data Auinionæ, & Sixt. V. in Extrauag. cœli, & terræ ann. 1586. relatis à Petro Binsfeld. post cõfess. malef. fol. 729. D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 4. Castro lib. 1. de Iusta hæret. punit. cap. 14. Nauarr. in capit. nunquid Cain. de pœnit. dist. 1. Paul. Grilland. de Sortileg. q. 3.* † Nam omnes operationes Magicæ nituntur pacto expresso, vel tacito inito cum dæmone, vt docent *D. August. lib. 2. doctr. Christian. ex capi. 20. transumptiue in cap. illud 26. q. 2. D. Cyprian. libr. de dupl. martyr. D. Tho. 2. 2. q. 95. & 96. Alber. Magn. & Grabiel. Sent. 2. dist. 7. Castro d. lib. 1. cap. 6. Petr. Binsfeld. in confess. malef. prælud. 6. Iacob Sprenger. in Mall. p. 2. cap. 2. Franc. Picus lib. 7. Prænot. cap. 4. Victoria in relect. de Mag. num. 7. Episcop. Simanc. de Catthol. institit. tit. 30. nu. 31. & tit. 63. ex num. 11. & violatæ Relig. tit. 8. nu. 9. Nauarr. in Manual. cap. 11. nu. 25. Grilland. de Sortileg. q. 3. nu. 2. Prosp. Farinac. tom. 1. Crim. q. 20. ex nu. 77. Cardin. Toledo in summ. lib. 4. c. 15. Fran. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 14. 15. 19. & 21. Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 4. Raph. de la Torr. tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 96. Ioã. Malderus de virtut. Theolog. tract. 10. cap. 8. Ioan. Azor. p. 1. Moral. libr. 9. capit. 8. Thom. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 38. ex nu. 1. Gregor. Sayrus in Clau. Regia lib. 4. capit. 6. Valer. Reginal. in Praxi fori pœnit. lib. 17. cap. 15. ex nu. 153.*

¶ Hoc pactum, & fœdus cum hominibus dæmones libenter subeunt, qui Christo Domino

mino Sarranastam impudenter ausus est pacti conditionem offerre, dum ait apud D. Matth. cap. 4. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraberis me.* † Quæ in iure pacti innominati formula est, do vt des, facio, vt facias, facio vt des, do vt facias, vt præscribuntur *in l. naturalis meus D. de præscript. verb. l. Labeo scribit l. iuris gentium D. de pact. l. hoc iure D. de donat.* † Apud Magos passim recepta quibus diabolus promittit, *si te mihi addixeris, vlciscar te, ditabote, &c.* vt ex Sagarum confessionibus referunt *Sprenger. in Mall. malefic. p. 2. q. 1. cap. 2. Grilland. de Sortileg. q. 3. & 7. Binsfel. in confess. malef. d. prælud. 6. Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 4.* † Nam cum diabolus magnopere cupiat ab hominib. coli, vt ab eis extorqueat adorationem, nihil fugit, aut reformidat promittere, qui ausus est Christo Domino polliceri omnia Regna mundi, Matth. capit. 4. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraberis me.* † Qua propter si Christo Domino verbis claris in Euangelio pactum obtulit, cur nequeat alijs? qui etsi ab eo debeant dissentire, tanta est tamen dæmonis astutia, & hominis tum infirmitas, tum malitia, vt libere ei consentiat, sæpius in multis; et sic pactũ non est imaginarium, sed reale, *vt ex multis dixi in Epitome de Magia lib. 2. cap. 7. ex nu. 1.* & tradunt *Binsfed. d. prælud. 6. & alij vbi sup. Bulenger. de Magia lib. 1. cap. 25.*

¶ Neque obstat homines pacta cum dæmonibus iniri non posse, cum creturæ sint spiritualis distinctæ ab hominibus genere, & specie, vt ait *Veiras vbi sup.* † Nam Deus, qui spiritus est *D. Ioan. cap. 4.* habuit pacta, & fœdera cum Noe, Abraham, Moise, & alijs Patribus, vt constat Genes. capit. 6. *Ponam pactum meum vobiscum.* Genes. capi. 9. *Recordabor fœderis mei, quod pepigi vobiscum.* Genes. 17. *Ponam pactum meum tecum.* Deuter. 5. *Deus noster pepigit nobiscum fœdus.* † Membra enim humana non requiruntur ad essentiã contractus, sed cõsens., qui in Angelis datur distinctus ab intellectu *D. Th. p. 1. q. 59. art. 1. 2. & 3. Damascen. lib. 2 cap. 3. D. August. lib. 11. Ciuit. Dei cap. 32. & lib. 12. cap. 1. & lib. 22. ca. 1. Suarez de Deo, & Angel. lib. 3. cap. 1. & 2. p. 2.* † Neque obstat rursus, quod ait *Veiras* Pacta cum dæmonibus esse inualida, inutilia, nulla, turpia, contra legem, quia non propterea nesinunt esse pacta, nam in iure alia sunt valida, & vtilia, alia inualida, & inutilia, *l. inuais Gentium §. pactorum, & §. si ob malefitium vbilatè Bart. Bald. Iaf. Alberic. & alij D. de pact. l. pacta, quæ contra C. eod. tit.* † Neque ad rem facit, quod Sagas dolo, astutia, & errore decipiantur, ad hoc vt non sit pactum, quia id non probat pactum nõ esse, sed non esse seruandum, sed rescindendum, nam dolo malo, ait Prætor pacta se non seruaturum, *l. iuris Gentium, l. conuentiones §. pactorum autẽ D. de pact.*, dolus autem fit ex caliditate, & fallatia, l. *1. cum alijs D. de dolo malo.*

¶ Nam cum dæmones spiritus sint Angelici, natura sua splendidissimi eos adigere nõ possumus, per modum Imperij, nisi simus à Deo delegati per exorzisam dignitatem ex virtute illa diuina D. Luc. cap. 9. *Dedit illis potestatem super omnia Dæmonia.* † Amice autem, & precario ridiculum est, cum dæmones aduersarij nostri sint irreconciliabiles, qui si maluerunt carere beatitudine æterna, quã parere Deo creatori, parebãt ergo homini? quẽ insaciabili odio persequuntur, & quærunt, vt deborent *D. Pet. can. 1. cap. 2.* † Ratione autẽ pacti minus adstringuntur, quia in eorum potestate est præstare, aut fallere, quidquid dicat Lucan. noster Pharsal. 6.

Quid labor his superis cantus, herbasq; sequẽdi
Spernendique timor, cuius commertia pacti
Obstrictos habuere Deos? parere necesse est,
An iuuat? Ignota tantum pietate merentur,
An zacitis valueris minis? Hoc iuris in omnes,
Et illis superos an habeam, hæc carmina ciuẽ
Imperiosa Deum, qui mundum regere quidquã,
Cogitur ipse potest.

¶ Deos enim appellat dæmones, quia dij Gentium dæmonia sunt, *Psal. 95. Apostol. Corinth. 1. cap. 10. D. August. lib. 8. Ciuit. Dei ca. 14. cap. qui sine saluatore 26. q. 2. Frant. Picus lib. 7. Prænos. cap. 4.* † Qui quidem Dij mali, hoc est dæmones fingunt se latere, & cogi sub quibusdam rebus vtensilibus, scilicet amphulis, annulis, caracteribus, herbis, lapidib., animalium fimbris, osium frustis, verbis, nominibus, figuris, signis, sonis, sibilis, & id generis alijs futilibus, quæ dæmones hominibus do quærunt, nam vt ait Porphyrius apud Euseb. lib. 5. præparat. Euang. cap. 7. *Non solum faciem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant Dij homines significarunt.* † Et ita includuntur annis, phialis, & alijs rebus naturalibus, quatenus volunt stare conuentis, vt Gyges annulo, quo incluſus dæmon illum reddebat inuisibilem, cum gemmam anuli retrorsum admanum vertebat, vt narrãt *Cicero Officior. lib. 3. Plato de repub. libr. 2.* † Exeuntes Phocensium duos annulos gestabat ex quorum sonitu profitebatur se scire tẽpus gerendarum rerum, vt tradunt *Aristot. de repub. Phocens. Clem. Alexan. Stromat. lib. 1. Petr. Gregor. p. 2. Syntag. lib. 8. cap. 7.* † Nam licet

licet dæmones ſuperbæ ſint naturæ, viliſsima queque agere non recuſant, vt in aliquo diuini honoris cultus eis exibeatur, vt docet his verbis Pradus apud Ioann. Baptiſt. Villalpando in Regias Ezechielis explananat. tom. 2. p. 1. capit. 28. *Audias diabolum ſuperſtitioſis feminis, aut ſtrigibus ſeruum infame agere viliſsima quæque exequendo ſuæ naturæ, & elationi maximeaduerſãtia ſiue ut minimaquedã candelulla ſibi aſcendatur, vel aliquod ſimilis exĩji, quæ diuino cultui aſſ. tim exiberiſolent,* 23 *aliqua exparte exibeantur.* † Sed non propterea aſſerendum eſt dæmones his rebus cogi, nam cum ſint creaturæ ſpirituales, minime à rebus naturalibus pati poſſint, vt accedant, appareant, fugiant, aliquid faciant, vel facere deſinant, *D. Auguſt. de natur. dæm. capit. 3. & lib. 21. Ciuit. Dei cap. 6. D. Thom. p. 1. qu. 110. art. 3. & q. 115. art. 5. & libr. 3. contra Gent. cap. 103. Ioan. Azor p. 1. Moral. libr. 9. capit. 26. q. 2. Petr. Thyræus de dæmoniac. p. 1. capit.* 24 *48. Bulenger. de Mag. lib. 1. cap. 25.* † Quare ſiquandoque aduenit à Mago arceſitus diabolus, id non fit virtute rerum applicatarum, vel inuocatione, nec ab eis allectus, vt animalia cinis, ſed vt ſpiritus ſignis, inquantum ei exibentur inſignum diuini honoris, cuius ipſe cupidus eſt, vt tradunt. *D. Auguſt. lib. 10. Ciuita. Dei cap. 11. & lib. 21. capi. 6. D. Thom. p. 1. q.* 25 *115. art. 5.* † Vel vt captos detineant, & alios alliciant, quia ridiculum eſt huiuſmodi nenis dæmonem includi, vel cogi parere nam, vt ecinit quedam apud Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 63. n. 31

Carminibus, foliis, auibus, fumoque ligari
Dicimur, & circunductis in puluere ſignis,
Sed veluti pleriſque aliis, ita fallitur iſto
Mens hominum.

26 ¶ Falſis inum eſt enim dæmones ab hominibus ſtare ligati annulo, vitro, chriſtalo, phyala, pixide, aut aliæ rei naturali, vt docent *Epſc. Simanc. d. tit, 63. ex n 29. Franc. Pegna ad Eymeric. in direct. Inquiſ. p. 2. q. 43. comm. 68. Petr. Gregor. p. 2. Syntag. lib. 8. c. 7. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 30. ſect. 1. Fran. Picus Merand. lib. 7. Præmot. cap. 4. Ioan Azor d. lib 9. cap. 36. q. 2. Bulenger. de Magia lib. 1. capi.* 27 *25.* † Et ita præfatam ſententiam, vt erroneã, & idolatricam damnat facultas Pariſienſis Theologica apud Ioan. Gerſon. libr. de errorib. circa artem Mag. art. 4. *Qui per artes Magicas dæmones in lapidibus, annulis, aut ſpeculis, aut imaginibus nomine eorum conſecratis, vel potius execratis, induxere, cogere, vel arcere, vel eas velle viuificare, non ſit idolatria, error.* † Nam quiaſſerit, vel credit his, aut alijs 28 rebus poſſe dæmonem cogi, aut alligari, vel arceri, errat infide, cum ſubſtãtias ſpirituales à corporeis rebus pati poſſe credat, & ita tanquam hæretici ſunt damnandi, vt docent *Pegna ad Eymeric. d. comment. 68. Azor d. capit. 36. q. 2. Martin. del Rio d. q. 30. ſect. 1. & 2. Farinac. de hæretic. q. 181. §. 1 n. 29.* † Nam 29 ſi quando dæmones his rebus allegari ſe profitentur, id non faciunt coacti, nec inuiti, quia in eorum poteſtate eſt præſtare aut fallere *vt dixi in Epitome de Magia lib. 2. capi. 6. n. 17. D. Auguſt. de natur. dæmon. cap. 3.* † Sed ſpõte veniunt, vt homines Magis inſedere detineat, ſiue vt ait D. Chriſoſtomus apud Simãc d. titu. 63. n. 31. *Simulat ſe captum, vt te capiat, ſe victum, vt te vincat, ſe tibi ſubditum, vt te ſibi ſubdat, atque præſtingat.* † Quia om- 31 nia ſunt ludificationes animarum, vt ait D. Aug. libr. 10. Ciu. Dei c. 11. *Totũ hoc ad eoſdem dæmones pertinet ludificatores animarum ſibi met ſubditarum, & voluntaria ſibi ludibria de hominum erroribus exhibentes.*

¶ Niſi velis cogi à dæmone ſuperiore 32 Paredro, vel Seroctino, cum quo Magus ſocietatem inierat, vulgo *Familiar*. vt de Deo Socratis refert *Max. Tyrius ſerm. 26.* de Simone Mago, *D. Clem lib. 2. Recognit*, de Apollonio Thyaneo, *Philoſtrat. in eius vita*, de alijs multis *Remig. libr. 1. dæmonol. capit. 3. cum ſeqq. Iacob. Graffis libr. 2. Deciſſ. capit. 5. ex nu. 17* † Nam vt Angeli boni ſibi ſuperioribus ſponte, & alacriter obtemperant, ſic è contrario 33 cacodæmones ſuperioribus ſuis, vt praua mãcipia duris dominis, aut inuecilior tyrano potentiori, non niſi inuiti, & malo domini obediunt, vt tradunt *D. Thom. par. 1. q. 90. art. 20. Binsfeld. in confeſſ. malef. præluq. 10. Bartho. Spina de ſtrigib. cap. 18. Martin del Rio libr. 2. Magic. q. 30. ſect. 1.* † Sic legimus Aſmodæ 34 um diabolum ab Angelo Raphaele ligatum in deſerto, *Tob. capi. 8.* & quatuor illos Angelos (quos dæmones fuiſſe Beda teſtatur) ligatos ab Angelo, in magno Euphratis flumine *Apocalyp. cap. 10.* & ab Angelo itidem ligatum diabolum cathena per annos mille in abyſſum, *Apocalypſ. capit. 20.* † Sic ergo intelligendum 35 eſt quotiens legitur dæmones ab hominibus ligari, compelli, detineri, inſsis optemperari, & ſimilia, quæ ad dæmonem ſuperiorem referuntur, vt probant *Euſebius libr. 5. præparat. Euange. capit. 6.* ſic dæmones annulis includi, *Victoria relect. de Magia*, ſic Archimagus dũ ait, *Inuitos cogi parere virtute quorumdam diuinorum nominum adiuratos.*

¶ Nam licet in terra tenebrarum nullus 36 ſit ordo, ſed ſempiternus horror, inhauitet

vt ait

vt ait *Iob capi. 1.* quia cum à gratia exciderint dæmones, nullus datur inter ipsos ordo, qui eos ad æternã beatitudinem perducat, vt ait *Pet. Thyreus, de dæmoniac. p. 1. capit. 12. n. 5.* qui a
35 vt ait Isai. cap: 7. *Non est pax impijs.* † At tamen ratione naturæ datur inter dæmones ordo, & principatum Nam Christus in Euangelio regnum Satanæ tribuit, *D. Luc. cap. 11.* D: Math. cap. 12. *Si enim Satanas Satanam eijcit*
36 *quo modo stabit regnum eius.* † Principatum, & potestatem concedunt *D. Matth. 4. cap. 12* D. Marc. cap. 3. *Belzebub principe dæmoniorum* D. Paul. ad Ephes. 6. *Aduersus principes, & potestates.* Iob. capit. 41. *Ipse est Rex super*
37 *omnes filios superbiæ.* † Nam vt inter Angelos bonos sunt Archangeli, Seraphines, Throni, Cherubines, Virtutes, Principatus, Potestates, Dominationes, sic inter Dæmones alij præsunt alijs, vt docet *D. Thom. p. 1. q. 109. art. 2. Guillel. Parisiens. de vniuers. p. fin. c. 14 15. 16. Suarez de Angel. lib. 1. cap. 14. n. 13. & melius lib. 8. cap. 21. ex n. 1. vltra ab eo relatis Hieron. Mengus in doctr. ad malign. spirit. cap. 7. & in compend. lib. 1. cap. 4. Pet. Thyræus de dæmoniac. p. 1. Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 30. sect. 1. Bart. Spina tract. de Strigib. capit. 18.*

CAP. XIII. De Pacto solemni, vel expresso cum dæmone contracto.

SVMMARIVM.

1. *Pactum expressum cõtrahitur cum dæmone.*
2. *Pactum solemne contrahitur solemnitate varia.*
3. *Diabolus in pacto solemni aliquando cernitur, aliquando auditur tantum.*
4. *Nouitius defertur per aëra ad pacta solemnia in conuentibus facienda.*
5. *Pacto solemni Magus Deum abnegat, & adhæret dæmoni.*
6. *Magus in pacto solemni Deiparæ, & omnium Sanctorum renunciat patrocinium, abnegat baptisma, & alia sacramenta.*
7. *Pacti solemnis schedulam obsignat Magus, & tradit dæmoni.*
8. *Diabolus cupit in huiusmodi abnegatione, ne homines ad sanam mentem reddeant.*
9. *Pactum expræsum aliquando contrahitur cum Mago nomine dæmonis.*
10. *Pactum cum Mago dæmonis nomine pertinet ad expressam eius professionem.*
11. *Religiosi ex professione in manus Prælati obligantur Deo.*
12. *Magus in pacto solemni, quæ dæmoni promittit.*
13. *Diabolus omni conatu fidem Catholicam prahertere procurat.*
14. *Magus promissa per dæmonis salutem iurat, tactis paginis nigris super circulo terra insculpto.*
15. *Diabolus, quæ nam promittat Mago in pacto solemni.*
16. *Magus post pactum solemne, deletur de libro vitæ, & inscribitur in libro mortis nigerrimo.*
17. *Magis diabolus fingit baptisma delere, & nouo illos labacro tingere.*
18. *Nouitio Mago mutat nomen diabolus.*
19. *Stigmate Magus signatur à diabolo.*
20. *Antichristus signauit suos caractere bestiæ.*
21. *Deus signat caractere baptismi suos, quod nequissimus emulatur.*
22. *T. litera salutifera serui Dei signantur.*
23. *Θ litera mortifera diabolus suos designat.*
24. *Bestiæ nomen, vel caracter signat in fronte diabolus, vel in dextra manu.*
25. *Magi paciuntur se à dæmone signare stigmate.*
26. *Stigmata, quandoque in sinistro fœmore diabolus impingit.*
27. *Stigmata aliquando diabolus in oculis adurit.*
28. *Stigmata non omnibus dæmon impingit, sed illis de quorum fide dubitat.*
29. *Magi offerunt dæmoni partem rerum externarum.*
30. *Sacrificium peragitur à Mago assensibus maleficis obcultum Latriæ.*
31. *Crimina horrenda post dæmonis sacrificium.*
32. *Sagarum horrenda absoluta comitiva ex oculis euanescit, & vnusque à suo dæmone defertur ante quam lux adueniat.*

PACTVM expressum contrahitur cum ipso dæmone loquendo, & paciscẽdo in corpore aëreo, vel aliter apparente, stipulante, & promittente, quam abominationem taxat sacra Paremia, in hæc verba Sapient. cap. 13. v. 17. *Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est, & pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortum, & in adiutorium inutilem inuocat.* † Idque dupliciter: primum fit solemnitate varia, ipsi cacodæmoni visibiliter corporea aliqua forma aparenti in communi

male-

maleficorum cœtu, vel conuenticulo non secus, ac Religiosi votum solemne solent profiteri, vt tradunt *Simanc. Episcopus Ciuitatensf. de Cathol. instit. tit. 63. Iacob. Sprenger. in Malleo malef p. 2. cap. 2. q. 1. Paul. Grilland. de Sortileg. q. 3. numer. 1.* † Aliquando tamen
3 diabolus non cernitur, sed loquens tantum auditur, ne pasciscens eius aspectus reformidet, vt narrant *Cæsarius lib. 2. Miracul. c. 12. Pet. Binsfeld. in confess. malefic. prælud. 6. Mart. del Rio lib. 2. Magicar. disq. q. 4. Ioann. Malderus de virtut. Theologic. tract. 10. cap. 8. dub. 1. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. libr. 17. cap. 15. ex n. 153.* † Regulariter ad hoc
4 solet nouicius à Magisterulo deuehi noctis tempore per aëra ad conuentus, & ducitur ad Satanam, qui in forma visibili hirci, vel canis; vel alterius animalis, residet in solio Regio mirificè ornato, more principum, & ibi astantibus Maleficis, & Sagis Homagium abominandum dæmoni præstat, vt tradunt *Spreng. & Grilland. & alij vbi prox. Alfons. Castro de iusta hæretic. punit. lib. 1. cap. 16. Nicol. Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 47. Bern. Comensis, tract. de strigib. ex num. 1. Martin. del Rio d. lib. 2. q. 4.*

5 ¶ Tunc enim inter alia sceleris horrenda, primo nouicius creatorem suum Deum Opt. Max. ore negat, manu exfestucat, & dæmoni tanquam Deo adhæret, promittendo se ab eo nunquã recessurũ, vt tradit *D. Hyppolit. martyr lib. de consumat. mundi.* coacturum dæmonem, vt perfide dicat, *Nego creatorem cœli, & terræ, nego baptisma, nego adorationem Deo à me*
6 *præstari solitam, vibi adhæreo, inte credo.* † Deinde sacro Sanctæ Deiparæ Virginis MARIAE, & omnium cœlitum patrocinia, nefando ore, renunciat, & promittit crucem, & eorum imagines solo prosternere, & pedibus cõculcare, vbi primum se cedat ocasio, abnegat baptisma, & omnia alia sacramenta, vt tradũt *Sprenger. Grilland. Binsfeld Castro, Mar. del*
7 *Rio, & alij vbi sup.* † Idque scripto proprio & manu propria obsignatum tradit dæmoni, vt instrumentum suæ seruitutis, vt in hæc verba Mart. del Rio d. q. 4. *Et ab eo iussus abnegare Christum Filium Dei, eiusque matrem Mariam, cum omni Christianismi proposito, & ipsam abnegationẽ scripto firmare, & scriptam signare, & signatam sibi tradere, eiusque*
8 *seruitio se adscere.* † Nam solertissimus dæmõ cum ex hoc pacto homines in summas miserias detrudat, ne resiliant, & tam duræ seruitutis iugum excutiant, hanc imprimis abnegationem procurat, & ei iure iurando fidem præstare, & scripto firmare ne ad rectam mẽ-

tem vnquam reddire posse confidãt, vt docet *Binsfeld. vbi sup. prælud. fin. ad fin.* eamq; quãdoque sanguine proprio scriptam obsignant, vt tradunt *D. Anton. in summ. p. 4. tit. 15. cap. 45. Surius tom. 1.*

¶ Aliquando tamen diabolus, nec cernitur, nec auditur, sed cum Mago eius nomine stipulante pactum contrahit, vel libello præsentato Mago in persona dæmonis acceptante, vt ex Sagarum confessionibus tradiderunt *Inquisitores Germaniæ in Mall. malefic. p. 2. q. 1. cap. 2. Binsfeld. & Remig. vbi supr. Cardin. Toledo in Sum. lib. 4. cap. 14. num. 10. Frãcisc. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 8. Farin. tom. 1. q. 20. num. 77.* † Et licet hanc speciem pacti solemni, quod per Vicarium Magum solent imittere, ad tacitum pactum traducat *Grilland. d. q. 3.* ad expressam pertinet professionem, nam expresse sit ipso dæmoni per Vicarium acceptante, vt tradit *Mart. del Rio vbi sup. d. q. 4.* † Nam Religiosi, eo quod ipso
11 Deo visibili forma apparenti professionem suam non emittant, sed in manus prælati, qui eius nomine eam acceptat, non propterea dicuntur professionem solemnem non facere, nã de essentia professionis solẽnis est, quod fiat solemniter in manus prælati, vel alio eius nomine coram testibus, ore proprio, vel scriptura propria, vt docet *Emman. Rodriguez Regul. qq. lib. 1.*

¶ Post abnegationem nouicius pro-
12 mittit se nunquam ad fidem Catholicam reuersurum: sed solum ea, quæ per ipsum Principem erunt dicenda, in quibus semper addictum, & obedientem esse policetur. atque venire ad ludos, & adesse sacrificijs Magicis, & solitas cum illis preces effundere, & qua poterit alios ad suam professionem seducere, vt tradunt *Grilland. d. q. 7. num. 26. Remig. lib. 1. dæmonol. capit. 1. & 5. Binsfeld. d. prælud. 6.*
† Nam diabolus omni conatu fidem catholi-
13 cam præuertere procurat, vt homines à cœlestibus curis, & vita æterna, ad quam nati sunt, ad nefaria ista horrendaq; seducat: quia vt legitur apud D. Luc. c. 8. v. 12. *Venit diabolus, & tollit verbum de corde illorum, ne salui fiant.* hoc est fidem veram, eiusque confessionem, vt tradit *D. August. lib. 10. Ciuit. Dei cap. 20. & lib. 20. contra Faust. cap. 22.* † Quæ omnia, &
14 alia multa horrenda, & abominanda scelera nouicius iure iurando per ipsius met Principis salutem confirmat, tactis scripturis super quodam magnũ librũ, obscuras paginas continenté, & de his omnibus Homagium præstat super circulũ in terra insculptũ, quia circulus expers principij, & finis symbolum est diuini

tatis, cuius diabolus cupidus est, vt ipsa sunt *D. August. lib. 10. Ciuit. Dei ca. 11. D. Thom. p. 1. q. 115. art. 5. & 2. 2. q. 95. art. 5.* † Tunc è conuerso dæmon Mago promittit, illi semper se adiuuaturum, diuitias, honores, & gaudia immensa, quæ in hoc mundo desideraue-
15 rit, præstiturum, & post hanc vitam alia maiora daturum; constituitque ad custodiam ipsius Magi professentis vnum dæmonem, quem Magisterulum vocant, vel Martinelum, qui ei nunquam valet derelinquere, & in omnibus seruit, vt tradunt *Grilland. Remig. & Binsfeld. vbi sup. Malderus d. cap. 3. dub. 1. Mart. del Rio d. lib. 2. q. 4. & 16. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 2.*

16 ¶ Quibus peractis deletur iste de libro vitæ, & inscribitur in libro mortis nigerrimo, & turpissimum anum ipsius dæmonis, in forma nigri hirci sedentis, osculantur, vt de Auinionensibus Sagis legitur apud *Sebast. Michael. in Pneumalog. Marti. del Rio lib. 5. Magic. sect.*
17 *16.* † Vnguemque illis dæmon in frontem imprimit, fingens se Chrisma abradare, & baptismi caracterem delere, fictè, quoque illos nouo tingit labacro baptismatis; nam vt ait Tertul. lib. de baptis. *Hinc quoque studium diaboli recognoscimus, rei Dei amulantis, cum & ipse baptismum in suis exercent.* † Et negato
18 priore nomine, nouum illis inditur, vt tradunt *Grilland. Remigius, & Mart. del Rio vbi sup.* cuius rei exempla cernûtur in turpissimis illis Satanæ membris, cum Ægyptius Pharao Ioseph nomen mutat, *Genes. cap. 45.* Nabuchodonosor, alia imponit nomina Danieli, & so-
19 cijs, vt legitur *Daniel. cap. 3.* † Et veluti de lapide empta mancipia fugitiua stigmate, seu caractere inurûtur, quemadmodum Antichristus vltimis temporibus signaturum suos legimus Apocalyps. cap. 13. v. 16. *Et faciet omnes pusillos, & magnos diuites, & pauperes, & liberos, & seruos habere caracterem in dextera*
20 *manu sua, aut in frontibus suis.* † Quod literali sensu de vero caractere, seu signo bestiæ accipiendum, docent *Ribadeneira, & Balcazar d. v. 16. Hypol. de consum. mund. lib. 1. Maluenda de Antichristo libr. 8. cap. 18.*

21 ¶ Amat enim nequissimus Deum imitari, qui in veteri Testamento suos signo circuncisionis, in Nouo autem signat baptismatis caractere, cuius stigmate in die iudicij distinguemur à paganis, & infidelibus; nam iustos signatos esse manifeste colligitur Apocalyps. cap. 7. v. 3. *Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quousq; signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum* † Cuius signum Cru-
22 cem esse salutiferam, non solum Christianis, sed Æthnicis quoque reputatam, qui Serapidis Idolo salutis pectore literam T. ea de causa pingebant, vt tradunt *Cœl. Rhodigin. libr. 10. antiq. lect. cap. 8. Pradus apud auunculum meum in Regias Ezechiel. explanat. tom. 1. c. 9. pag. 129.* † Sic diabolus, vt Deum imite-
23 tur suos mortiferum Θ solet impingere, quæ morituris aponebatur, vt tradit *D. Isidor. lib. 1. Origin. cap. 23.* De qua Persius ita canit.

Et potius nigrum vitio præfingere Theta.

Vel nomen bestiæ, vel caracter eius, aut in frõte, aut in manu, iuxta illud Apocalyps. ca. 13.
24 v. 17. *Habere caracterem in dextra manu sua aut in frontibus.* Et rursus ca. 14. v. 11. *Siquis adorauerit bestiam accipiet caracterem in fronte sua, aut in manu sua*; & iterum cap. 16. v. 2. *Qui habebant caracterem bestiæ*, & tandem cap. 19. v. 20. *Seduxit eos, qui acceperunt caracterem bestiæ*, quæ de Antichristo interpretatur, *Maluenda de Antichrist. lib. 8. c. 18.*
25 † Et Magis huiusmodi probabili argumento accommodant á dæmone se pati in fronte, aut manu stigmate signari, *Tertulian. lib. de præscript. aduers. hæres, Remig. libr. 1. dæmonolat. cap. 5. Ioan. Niderus in Formicar. lib. 5. Sprẽger, Grilland. Mart. del Rio, Brinsfeld. Malderus, & alij vbi sup. Valle de Moura tract. de*
26 *Incantat. opusc. 1. sect. 2. cap. 6. num. 4.* † Aliquibus tamen in sinistro fœmore stigma impingit, vt de Mugeta Saga scribit *Remig. d. cap. 5.* aliquibus in humero sinistro, vt de Baiarone fœmina tradit *Charondas lib. de Antichrist. not. 1.* alijs in posterioribus partibus extantiæ dexteræ auris, vt docet *Irenæus lib. 1. contra hæres. cap. 24.* † Aliquibus etiam in
27 oculis hæc stigmata solet diabolus imprimere, prope pupilam, ad instar vestigij leporis, vel manus bufonis, rubetæ, vel catelli nigri, ex quo dicitur Magos huiusmodi duplicem habere pupilam, vt notat *Mart. del Rio vbi sup. Lemb. Danaus de sortiarij. Bodin lib. 2. cap. 4.*
28 † Sed non omnibus Maleficis solet dæmon stigmata impingere, sed illis tantum, de quorum fide dubitat, quemadmodum domini fugitiuos seruos notis inurunt, ne eorum dominium valeant subter fugere, vt tradit *Valle de Moura d. num. 4. Binsfeld. in l. 9. C. de malef. & Math. reg. 14.*

29 ¶ Et tandem vt suo Principi, in supremæ potestatis recognitionem, ac vasalugium professentes huiusmodi solent exhibere partem rerum externarum, & vtensilium: vt ex bonis corporis, sanguinem, vt in sacris Baal legitur, *Reg. 3. cap. 18.* Ex bonis naturæ filios, vt in sacris Molochi habetur, *Reg. 4. cap. 26.* ex fortunæ fragmentũ vestis, an quia Regi soliti sint

subter-

substernere vestimenta, *Reg.4.cap.9.Matth cap.* 21.† Denique peragitur sacrificium per
30 Magum reuestitum cum cassula sine cruce, astantibus maleficis,& Sagis cum candelis expice,lumine ex aduerso podice dæmonis petito,qui in forma hirci, vel alterius animaiis reticet,magna cum maiestate, dum ei talis cultus latriæ exiberur, vt tradunt. *Mart.del Rio, Remigius Binsfeld,& alij vbi supr.Sebastian.*
31 *Michael. in Pneumalog.* † Postea parantur mensæ varijs dapibus adstructæ, præsertim carnibus exhumatorum,& infantium necatorum assis,aut decoctis sine sale,ibique epulantur maxima cum hilaritate, & postea sublatis mensis, psalunt, tripudiant, cantant magna cum exaltatione,in honorem asserti principis Belzebub,ac denique dæmonibus seorsim commiscetur,viri succubis,fœminæ incubis, & alia fœdissima peragunt,dictu vel auditue indigna, quæ vi feri possint apud *Sebastia. Michael.Remigium,del Rium,& lios vbi sup*
32 † Quibus absolutis suum diabolum, quem *Martinelum* vocant vnusquisque assumit,& in locum vnde venerant,reuertuntur, antequam lux adueniat, & tunc omnia subito oculis euanescunt,& nouicius his fœdissimis iniciatus, seuiciatus suo dæmoni paredro adhæret adictus,qui ei ad summas infelicitates, & ad mortem deducit,vt tradũt *Grillã.d.q.7.ex.n.25. Remig.d.lib.1.c.10. Mar.del Rio.d.li.2.q.16.*

CAP. XIIII. De Pacto tacito,vel implicito.

SVMMARIVM.

1. *Pactum implicitum contrahitur quando quis superstitiosis vtitur rebus.*
2. *Bona fides non excusat à pacto implicito.*
3. *Pactum implicitũ contrahitur ab ignorãte.*
4. *Pactum implicitum datur quandoque ex sola aplicatione, sine intentione.*
5. *Pactum implicitum contrahit, vtens superstitiosis rebus, quamus protestetur.*
6. *Protestatio non liberat, quando non est dubium quod dæmon subsit.*
7. *Peccatum veniale non datur ex leuitate in pacti implicitti.*
8. *Ignorantia non excusat illis, qui tenentur scire.*
9. *Peccatum est mortale in pactũ implicitti quãuis nil cum Mago, vel dæmone contrahat.*
10. *Facienti à dæmone instituta fieri discedit à Deo.*
11. *Pactum implicitum continet apostasiam.*
12. *Omnis amicitia cum dæmone interdicta est*
13. *Bellum cum dæmone gerimus à prima luce*
14. *Dæmonem veritatem dicenti audire non debemus.*
15. *Satanæ, & pompis eius renũciamus in baptismo.*
16. *Pactum tacitum à peccato mortali non excusat.*
17. *Dæmonis amicitia cunctis est nocentiora vulneribus.*

PACTVM implicitum, siue tacitum contrahitur cum dæmone, quoties quis superstitiosis vtitur rebus,verbis,formalis, orationibus, nominibus, caracteribus,signis,annulis,phyiacterijs,vel alijs rebus à Mago institutis, *Grillãd. de sortileg.q.10. Alf.Castro de iusta hæret. punit.lib.1.c.14.Suarez de Relig.tom.1.lib.2.c. 15.n.1.Th.Sanchez tom.1.Decalog.lib.2 ca. 40 n.8.Farina.tom.1.q.20.n.80.Valle de Moura tract de Incant.opusc.1.sect.2.c.5.n.25.& c.18.n 22.& sect.3.c.4.ex n.18.& c.5.n.19.* † Etiamsi nesciat esse mala,& à dæmone instituta,vel quia illa accepit ab hominibus vulgo habitis bonis,vel quia illa didicit legens libros superstitiosos,putans esse alicuius philosophi,&vtitur bona fide,quia nihilominus nõ liberabitur à pacto implicito,vt tradit *Mar. del Rio lib.2.Mag.disq.c.8.dub.1.* † Nã pactum implicitum contrahitur ab ignorante, & præter eius intentionem,atq; nullo pacto stare volente,vt docent *D.Thom.2.2.q.95.art. 2.Th.Sãchez lib.2.Decalog.c.40.n.3. Suarez de Relig.lib.2.c.16.n.26. Alf.de Castro d.c.14 Moura de Incant.d.sect.2.c.18.n.20.* † Etiam si vellet oppositum, & protestetur se nolle pactum cum dæmone contrahere, quia dari potest formula,vt ex parte ministri solum requirat applicationem ad hoc, vt reliqua dæmon operetur; itavt positis reb', quibus pacta sustinentur, non sit in eius potestate dæmonem impedire operantem,vt tradunt *Castro*, & *Suarez vbi sup. Sãchez d.lib.2.c.38 n.5 Monrad.c.18.n.21.* † Et ita quantumuis per protestationem excludat dæmonem, quantum ex se est,si tamẽ ipse occurit,non liberatur, quia eo ipso, quod facit,quę à Mago sunt instituta fieri,tacite consentiunt aius pacto, et malitiæ, vt præter supradictos tradit *Lesius de Iustit.c.44.dub.4.n.26.* † Nãprotestatio nõ liberat,quando nõ est dubium,quod dæmõ subsit,vt docent *Sanchez d.c.38.n.3.& c.40. n. 4.& 25.& lib.7.de Matrim. disp.95.nu.4.*

¶ Nec datur peccatum veniale ex leuitate

ipsius, nam in quocumque casu (si datur plena aduertentia) peccatum est mortale, nisi in rusticis, vel idiotis, in quibus vel nullum, vel leuissimum est peccatum, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 74. art. 5. & ibi Medina disp. 1. & qua. 76. art. 2.* † Nam in alijs, qui tenentur scire, vt Ecclesiæ Pastores, Doctores, Confessarij, Cõcionatores, Iudices, Theologi, & Iurisperiti, crassa, & supina est ignorantia, quæ eos minime excusat, vt tradunt *Simanc. de Cathol. instit. titul. 27. nu. 13. Franc. Pegna ad Eymeric. in direct. inquis. p. 1. q. 7. n. 22. Tiber. Decian. lib. 5. Criminal. capi. 37. nu. 15. Farinacius de hæretic. q. 181.* † Et ita grauissimè peccant, etiam si pactum nullum cum dæmone, aut Mago contraxerint, nec velint, eo consentire, nã eo ipso, quod faciunt, quod ab eis sunt instituta fieri, tacite consentiunt in pacto, saltem initio cum primo facti auctore, vt tradit *Nicol. Remigius lib. 1. dæmonolat. cap. 1. & 3.* † Et per consequens discedunt à Deo, etiam si à dæmone nihil expectentur, quia faciunt, quæ ab illo sunt instituta fieri, nam vt ait *D.* Luc. capit. 11. *Qui non est mecum aduersus me est*, Quod grauissimum est peccatum *D. August. lib. 2. in Genes. ad liter. cap. penul. Turrecrem. in cap. non obseruetis 26. q. 7.*

¶ Quare se pactis huiusmodi implicari, nihil aliud est, quam Christi militiam disserere, & ad tentoria diaboli, perfidiæ, transfugij, & apostasiæ crimine se recipere, vt tradunt *Frã. Suarez d. lib. 2. cap. 9. Petr. Binsfeld. in cõfess. mal. præfat. 6.* † Est enim nobis ab ineunte luce indictum bellum cum dæmone, quod dominus, vt Pater patratus in Paradyso induxit, dum ad dæmonem ait Genes. cap. 3. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, semen tuum & semen illius.* † In quem locum ex Græco vertit Mart. del Rio *Ponam bellum irreconciliabile*, nam vt ait Iob. cap. 40. v. 27. *Memento belli, nec vltra addas loqui.* † Quia nec veritatem dicentem ad dæmonem accedere debemus, Exod. cap. 12. *Etiam si dixerint vobis, & ita eueniet ne credatis eis.* Ob quod Dominus veritatem prædicantem, dæmonem compescuit apud, D. Luc. cap. 4. *Obmutesce, & exi ab eo.* † Quod potesta sacramento adacti seruandum nomine Ecclesiæ, rogante sacerdote, & patrinis pro nobis respondentibus, iterum, atque iterum promisimus, *Nos abrenunciare Satanæ, & pompis eius.* † Qua propter etsi tale pactum manifesta hæresi damnari nequeat, ab expresso, & lætali crimine excusari non potest, vt Deo inobedientes intimanti, tam per Moysim Exod. cap. 20. *Non habebis Deos alienos coram me*, quam per Apostolum Corinth. 1. cap. 10. *Nolo socios vos fieri dæmoniorum.* † Quorum amicitia cunctis est nocentiora vulneribus, vt tradunt *D. Th. 2. 2. q. 95. art. 1. & q. 96. art. 2. & Opusc. 25. capit. fin. & Sent. 4. dist. 34. q. 1. art. 3. Soto lib. 8. de Iust. q. 3. art. 3. Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 95. ex nu. 1. & in Decalog. li. 2. c. 33. nu. 6. Suarez de Relig. lib. 2. c. 3. nu. 16. tom. 2. Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 43. Maiol. tom. 2. colloq. 3.*

CAP. XV. De signis, quibus pacta cum dæmone dignoscantur.

SVMMARIVM.

1. *Dæmones quærere rebus diuinis naturalibus, vel artificialibus pacta simulant.*
2. *Satanas transfigurarse in Angelum lucis.*
3. *Magi ex pacto nonulla facient similia eorũ, quæ faciunt sancti.*
4. *Magi sanant ægrotos, & de corporibus obsessis eyciunt dæmonia.*
5. *Non est credendum omni spiritui.*
6. *Effectus quando superat naturæ vires, aut artificium, dæmoni est referendus.*
7. *Effectus spiritualis quod non est à Deo, est dæmoniacus.*
8. *Effectus non miraculosus, nec naturalis, nec artificialis dæmoni imputatur.*
9. *Orationes, & formulæ à pribatis institutæ ad mirabiles effectus, dæmoni sunt referẽdæ.*
10. *Verba non sunt, quæ physicè operando miraculose agant.*
11. *Pribatus non potest instituere formulam, quæ ad instar sacramentalium operetur.*
12. *Formula non potest institui à pribato, quæ vi operis producat effectum.*
13. *Verba nulla possunt institui, quæ directo possint flectere Deum.*
14. *Pactum non potest institui absque libero consensu vtriusque partis.*
15. *Sanctitas ministri non excusat, vt quasi ex ceptis verbis admiranda vtatur.*
16. *Orationes, quæ continent aliquid otiosum pacto referuntur.*
17. *Literæ Effesinæ ad varios effectus superstitiosæ.*
18. *Formula suspecta contra nocturnas infestationes.*
19. *Nomina barbara, & peregrina apud dæmones maximam vim habent.*
20. *Nomina diuina non valent quoscumque effectus operare.*

21. *Oratio continens verba peregrina, damnatur.*
22. *Exorciſmi in malignos ſpiritus ex nominibus Hæbreis damnantur.*
23. *Priuatus non poteſt inſtituere exorciſmos, aut ſacramentalia.*
24. *Exorciſmi a Mengo continent nomina Hæbrea ſine cauſa.*
25. *Nomina expoſitoria Dei non conſtat, quod magis hos effectus, quam alios habeant.*
26. *Nomina diuina in formam complicata, quando ſuperſtitioſa videantur.*
27. *Nominibus diuinis quando alia ſuperſtitioſa adducuntur pactum in eſt.*
28. *Nomina incognita non operantur virtute diuina.*
29. *Nominibus diuinis Iudei in ſuis Phylacterijs vtebantur.*
30. *Falſitas in materia verborum non operantur virtute diuina.*
31. *Orationes, quæ continent falſitatem pacto ſuſpecta ſunt.*
32. *Formulæ pacto ſuſpectæ.*
33. *Imagines, præter Dei, Deiparæ, vel ſanctorum, vel ſigna, quæ non tendunt ad concluſionem ſuperſtitioſa ſunt.*
34. *Cruces aut verba ſacra indecenter collocata in orationibus ſæpe cũ iniuria applicãtur.*
35. *Conſecrationis verbis vtens ad vulnere ſananda, vt Magus damnatus fuit.*
36. *Conſecrationis verba non ad vulnera conſolidanda, inſtituta ſunt.*
37. *Diabolꝰ quãdo nocere non poteſt dando venenũ incantationis clare, addit nomẽ ſacrũ*
38. *Verba quanto ſanctiora a maleficis applicata, tanto ſunt nefandiora.*
39. *Nomina diuina incognitæ ſignificationis ad quod adhibentur ſuperſtitioſa ſunt.*
40. *Nomina diuina à maleficis adducta ſigna eſſe ſolent pacti latentis.*
41. *Nomina ſpecioſiſſima, & cruces ſolent Magi cum iniuria applicare.*
42. *Euangelium ſancti Ioannis, vel aliquis verſus Pſalmorũ ad aliquos effectus portare, ſuperſtitioſum.*
43. *Verbis diuinis, qui virtutẽ aliquam tribuit de qua ſufficiẽter non conſtat, ſuperſtitioſus*
44. *Caracteres, ſigna, ſigilla, vel quid ſimile ſigna eſſe ſolent pacti latentis.*
45. *Caracteres ad cœli poſiturã fabricati ſuperſtitioſi.*
46. *Caracteres huiuſmodi, quia effectum nõ habẽt diuinũ, nec naturale, ſunt ſuperſtitioſi.*
47. *Magia perſæpe Aſtrolog. a nomine adoleuit*
48. *Caracteres ſuperſtitioſi ſunt pollicentes non patis ignes, &c.*
49. *Imagines ad cœli poſituram fabricatæ nullam habent virtutem.*
50. *Orationes, quæ petunt reuelationes, ſuperſtitioſæ.*
51. *Orationes, quæ promittunt gratiam gratiſdatam, ſuperſtitioſæ.*
52. *Orationes, quæ promittunt ſecuritatem vitæ, ſuperſtitioſæ.*
53. *Orationes, quæ promittunt effectus, quæ nõ habeat à natura, vel à Deo, ſuperſtitioſæ.*
54. *Orationes, quæ conſtituunt ſpem in modo ſcribendi, recitandi, &c. ſuperſtitioſæ.*
55. *Orationes, quæ iubent recitari à puero, &c. vel tali hora, ſuperſtitioſæ.*
56. *Orationes, quæ iubent aliquid facere Oriente Sole, &c. ſuperſtitioſæ.*
57. *Orationes, quæ exoptant aliquos ritus, ſupe.*
58. *Orationes, quæ ex natura ſua effectũ nõ habẽt, ſi ad hibita circunſtãtia, operantur, ſup.*
59. *Pactum in eſt in herbarum aplicatione, vel collocatione.*
60. *Medicina ſuperſtitioſa eſt confecta extulibus herbis collectæ in feſto S. Ioannis, &c.*
61. *Hoſtia conſecrata ad amorem conciliandũ, ſuperſtitioſa.*
62. *Diuinæ res ad aliquod effectus, quos non habent ex natura ſua, vel Dei inſtitutione.*

ACTA huiuſmodi, quia enixe dæmones occultare ſolent, vt incautos decipiant, multis vtuntur mormolyrijs, & extratagemijs, ne eius præſentia dignoſcatur, ideo quandoq; rebus diuinis, quandoque naturalibus, vel artificialibꝰ pacta ſimulant, vt tradit *Mart. del Rio lib. 1. Magic. c. 1 q. 4.* † Quare opere preciũ me facturu exiſtimaui, ſi regulas, & ſigna proponã, quibꝰ pacta huiuſmodi cũ dæmone conuenta dignoſcantur, ne venenũ incautis auro propinetur, quia vt ait Apoſt. Corinth. 1. c. 11. *Satanas transfigurat ſe in Angelũ lucis.* † Et ſane nonulla Magi operantur ex pacto cũ dæmone, fere ſimilia eorum, quę faciunt Sancti virtute diuina aut Philoſophi ex rerum naturalium peritia, quæ cauſarum ignaris miraculo ſolent tribuere, quibus maxime ſubeniendum eſt, nam vt ait Dominus apud D. Matth. capit. 7. *videte nequis vos ſeducat.* † Sanant interdum Magi ægrotos, & è corporibus obſeſis eijciunt dæmonia, & alia patrantur, quæ verorum miraculorum ſunt ſimilia D. Matth. capit. 24. *Surgent pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita vt in errorem includant (ſi fieri poteſt) etiam electi.* † Signa autem quibus

pacta huiusmodi cognosci possint, non sunt omnibus peruia, ideo de illis instituendus est sermo, nam vt ait D. Ioan. Canonic. 1. cap. 4. v. 1. *Nolite omni spiritu credere, sed probate spiritus si ex Deo sint.*

6 ¶ Primum signum est, quando effectus superat naturæ, aut artificij vires, quia tribuendus est causa spirituali latenti, nō diuina, quia de illis Deus nil tale promisit, ergo diabelica, vt dixi *in Epit. de Mag. lib. 2. c. 9. ex n. 32.*

7 † Quando enim effectus creditur, quod sit spiritualis, si nullatenus cōstat, quod sit diuinus, neque Deo tribui possit, aut per sacram Scripturam, aut Ecclesiæ traditionem, pacto cū dæmone inito tribuendus est, vt docent *D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 2. & li. 4. contra Gent. c. 104. & 105. D. Aug. lib. 21. Ciuit. Dei c. 6. Orig. in Iesu Naue cap. 15. homil. 20. & contra Cels. lib. 4. tom. 2. Grabiel. & alij Sent. 2. dist. 8. q. 2. Salmeron. Actor. 19. Valent. d. q. 96. disp. 6. q. 13. Perera lib. 1. de Mag. cap. 4. Lessius lib. 2. de iust. cap. 43. dub. 10. ex num. 63. Iacob. Graffis lib. 2. Decision. cap. 3. ex num. 7. & cap. 4. nu. 4. & cap. 5. ex n. 1. Grilland. de Sortileg q. 6. n. 18. Simanc. de Cathol. Instit. tit. 63. nu. 33. Zerola in praxi Episcop. p. 1. v. superstitio n. 1.*

8 † Vbi enim nec miraculum, nec naturę vis, nec artificij solertia intercedit, pactū interuenit. *Caietan. in summa v. incantatio. Valent. in D. Th. 2. 2. q. 12. disp. 6. Fran. Victor. in relect. de Mag. nu. 26. relatà mè d. lib. 2. cap. 9. nu. 3. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15. nu. 14. Episcop. Campanill. diuers. Iur. rub. 11. cap. 26. nu. 99.*

9 ¶ Secundum signum, si ad vulnera medenda, sanguinem sistendum, febres tollēdas, dæmones pellendos, locustas arcendas, vel alios effectus operādos visibiles, & palpabiles, orationes, formulas, nomina, vel quid simile à priuatis ordinentur, vel recitentur, vel appendātur, pacto suspecta sunt, vt dixi *d. ca. 9. ex n. 4.*

10 † Quia nulla sunt verba quantumuis sancta, quæ ex natura sua physicè operando hanc potestatem possint elargiri, *D. Aug. li. 10. Ciuit. Dei c. 9. & 11. & lib. 21. c. 2. D. Th. 2. 2. q. 96. art. 4. Alf. Tostatus Episcop. Abulens. in Leuit. 19. quæst. 19. Azpilcueta Nauarrus in Manual. cap. 11. num. 34. Pet. Ciruelo de superst. part. 3. capit. 3. & 4. Franc. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15. num. 26. Leonar. Lessius libr. 2. de Iust. cap. 43. Maiolus tom. 2. Canicular. colloq. 3.*

11 † Nec ratione institutionis illum possunt effectum sortiri, nam priuatus non potest instituere formulam, quæ ad instar sacramentalium operetur, nam sacramentalia nituntur Ecclesiæ meritis, sanctitati, & fidei, quæ à priuato, vt priuatus est, non possunt Deo offerri, etsi offert falsarius est, vt docent *D. Tho. 2. 2. q. 93. art. 3. Franc. Suarez de Relig. tom. 2. lib. 2. capi. 2. num. 2. Thom. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 37. num. 2.* & Ideo neque 12
orationes, neque ceremonias, nequid aliud, instituere potest, quæ ex vi operis, etiam fallibiliter, producat effectum, siue natura sua, siue modo miraculoso, quantacumque sanctitate prædituſ sit, vt docent *Mart. del Rio lib. 3. Magic. p. 2. q. 4. sect. 8. Suarez tom. 3. p. 3. disp. 15. sect. 3. Sanchez d. lib. 2. c. 42. ex n. 15.*

¶ Tertium si dictis orationibus, seu formulis promittatur effectum ex Deo impetrari, 13
quia nulla possunt institui verba, quæ directè, & physice possint flectere Deum ad miraculosè operandum, vel indirecte tantū, & moraliter obiectiue, nempe ponendo obiectum, cuius præsentia Deus necessitaretur ad operandū, quia potestas naturalis non potest esse causa effectus supernaturaiis, *D. Tho. p. 1. q. 110. art. 3. & contra Gent d. c. 103. DD. in c. firmiter, de summa Trinit. & fide cath.* † Sic ergo 14
aliunde participatur, non ex Deo, quia id fieret ex pacto diuino, vel ex libera collatione: pactum autem non potest iniri absque libero consensu vtriusq; partis, quare concludendum est cum D. Tho. vbi sup. d. q. 96. art. 2. *Vnde si naturaliter non videntur tales effectus causare, consequens est, quod non adhibeantur ad hos effectus causandos, tanquam causæ, sed sōlum qua si signa, & sic pertinent ad pacta cum dæmonibus inita.* † Neque excusat sanctitas vitæ instituentis, vel vtentis, quia sancti viri ad miracula edenda non sunt vlli certis, & quasi conceptis verborum formulis, sed modo sic, modo aliter, prout Spiritus sanctus fugerebat, vt dixi *lib. 2. de Mag. cap. 9. nu. 8. Raph. de la Torre tom. 2. q. 96. art. 4. disp. 1.* 15

¶ Quartū si tales orationes continent aliquid otiosum, vel extraneū, vel nomina incognita, obscura, barbara, aut peregrina, quia procul dubio pacto suspecta sunt, vt dixi *d. lib. 2. de Mag. c. 9. & n. 24.* † Vt de literis Ephesinis 17
dixi supra *tom. 1. lib. 9. cap. 9. ex n. 5.* quas in hæc verba refert Cœl. Rhodig. lib. 16. antiq. lect. c. 14. *Asci, catasci, ax, damnameus, esion.*
† Aut illa contra nocturnas infestationes, *Zelo, Chuiz, Lilith,* vt tradit *Pe. Greg. in Syntag. p. 3. lib. 34. cap. 19. n. 5. Reginal. lib. 17. c. 159.* 18
† Nā Iāblicus in Schola Peripateticorū diui 19
nis nominibus barbaris, & peregrinis apud dæmones, quos Deos vocat maximā habere vim profitetur, vt tradit *Rhodig. vbi sup. lib. 10. c. 14.* † Sed mētitur sane, quia nomina etiādiuina 20
ignotę significationis verba sacra, quāuis virtutem habeant diuinā, nō propterea quolcumq;

effectus valent operare, nec per quoscumque homines vsurpanda, vt tradit *Valle de Moura tractat. de Incant. opusc. 1. sect. 2. cap. 3. n. 46.*

21 ¶ Ex quo capite damnantur nonnullæ orationes contra hanc regulam complicatas per Martinum de Arles tract. de superstit. n. 45. *Dominꝰ dixit pax in cælo, pax in terra, pax in isto Alliö, Iraste, Drachon, &c. cõiurote, alligote, per Elim, per Olim, per Saboã, per Eliö, &c.*

22 † Item exorcismos, & cõiurationes, & imprecationes in malignos spiritus, quæ ex nominibus Hebiæis abunde congeserunt *Hieronimꝰ Mengus Vitelian. duobus libris Petr. Antoni. Stampa Clauenens. in fuga Satanæ, quæ inseriũtur in Malleo tom. 3.* † Quia priuatus non potest instituere Exorcismos, Sacraméta, Sacramentalia, aut Sacrificium, vt traduut *Mar. del Rio li. 3. Mag p. 2 q. 4. sect. 8. §. 7. Vall. de Mo.*

24 *d. sect. 2. c. 10. ex n. 1.* † Quimo in illis à Megno cõpositis exorcismis multa nomina Hebræa inseruntur fine causa, qualia sunt *Hel, Heloyn, Helos, Ebeye, Thetragammatõ, Adonai, Saday Sabaoth, Sother, Ieboba, Hamansion, Ya, Messias, Eseræbeye, &c.* † Quæ etsi nomina sint nonnulla expositoria Dei, nõ cõstat quod hæc potiꝰ, quã aliæ virtutes habeãt dæmones pellẽdi,

25 imo de alijs, & non de his dictũ est illud Act. Apost. c. 19. v. 14. *Adiuro vos per IESVM quem Paulus prædicat*, cui spiritus respondit, *IESVM noui, & paulum scio vos autem, qui estis?* † Vnde illa in formam complicata non vi-

26 dentur operare virtute diuina, nam licet ratione significationis superstitiosa non sint, ratione adinuentionis pacto suspecta censentur, vt docent *D Thom. d. q. 96 art. 4. & li. 4. contra Gent. c. 104. & 105. & Opusc. 25. c. fin. Simã de Cath. Instit. tit. 63. n. 33. Iacob. Graffis libr. 2. Decision. c. 3. ex n. 7. & cap. 4 n. 7.*

27 ¶ Quintum, si cum diuinis nominibus aliæ superstitiosa inseruntur; nam in Concilio Romano, quod fuit congregatum sub Zachariæ Pontifice ad damnandos errores Alberti, & Clementis hæreticorum, lecta vna oratione, in qua continebãtur hæc nomina; *Suplico vos Angelos Vriel, Raguel, Tubuel, Michael, Adimis, Tubuas, Sabauth, Simiel, &c.* Omnia dãnata sunt, tanquam Magica, erroris, & superstitionis plena, præter illud *Michael*, vt tradit *Su-*

28 *rius mense Ian. to. 3.* † Quia vera sunt dæmonũ nomina, licet illud *Vriel* reperiatur *Esdræ 4. ca. 4.* Sed talis liber ab Ecclesia receptus non est, inter canonicos, *Trident. sess. 4.* Ideo nihil infringit, quia, & ibi reperies nomen *Ieremiæi*, quod nullius Angeli est, vt probat *Nic. Serarius in Tob. ca. 12. q. 10.* † Quæ omnia, & plura

29 his similia, quibus superstitiosi vtuntur porten-

ta sunt veteris Iudaismi, nã Iudæi in suis phylacterijs, & incantationibus nominibꝰ diuinis vtebantur, ut tradunt *Orig. homi. 20. in c. 15. Iesu Naue, tom. 1. & cõtra Celsi. li. 4. tom. 4. Valle de Moura sect. 3. capit. 5. n. 26.*

¶ Sextum, quando in materia verborũ aliquid falsitatis, aut vanitatis continetur, quia illius effectus non potest expectari à Deo, qui non est auctor falsitatis nam vt ait Regius Vates Psal. 39. *Non respexit ad vanitates, & insanias falsas*, vbi vertit *D. Hier. ad incantationes, & maleficas artes* † Ideo quando aliquid falsitatis, aut vanitatis continentur tales orationes, vel verba pacto suspecta sunt, vt docẽt *D. Thom. 2. 2. q. 93. perto. & d. q. 96. art. 2. & opusc. 25. c. fin. Syluest. Armilla, Caieta. Asiest. Rosell. Tabie. in Summ. v. Sortilegium, incãtatio, diuinatio, maleficium, Superstitio, Victoria, relect. de Magia n. 34. Valẽt. 2. 2. to. 3. q. 10. pun. 2. Suar. de Relig. to. 2. li. 2. c. 2. n. 2. Valer. Reginal. in praxi fori pœn. tom. 2. lib. 17. ex n. 157. Valle de Mou. trac. de Incan. sec. 2. c. 12. n. 1. & 2.* † Ex quo capite damnantur, ad sanguinem sistendum illa *Sanguis mane inte, vt sanguis Christi manst in se.* Aut, & ad lebandum dolorem capitis illa veterum *Danatadaries*, & recentiora *Abrach. Maymõ, &c.* vel illa pani insculpta *Irioni, Teberioni, &c.* Vel contra morsus rabidorũ canũ, Hax, Pax, Max, apud *Voecherum lib. 4. de secret.*

¶ Septimũ pactum inest, quotiens adhibẽtur nomina præter Dei, Deiparæ, vel alterius sancti percogniti, vel quid aliud quod nõ tẽdit ad conclusionẽ, nam, vt ait Grillan. de Sortil. q. 11. n. 25. *Qui faciunt cedulas, aut breuia, & ligaturas suspendendas ad collum, dum continẽt aliquod extraneũ signũ, vel caracterẽ, vel nomẽ, quod non tendit ad conclusionẽ.* † Vel crux. aut verba sacra indecenter collocata, quando præter receptũ Ecclesiæ vsũ adhibẽtur, superstitiosa sunt, quia sẽper cũ iniuria aplicantur *Grill. de Sort. li. 2. q. 3. ex n. 15. & q. 5. ex n. 2. Cast. de iusta heret. punitione lib. 3. c. 7 lib. 13. c. 1.* † Vnde quidã Ipris, vt Magus damnatus fuit, qui Sacrosanctis cõsecrationis verbis vtebatur ad sananda vulnera, vt tradunt *Martin. del Rio li. 3. Magi. disq. ca. 2. q. 4. sect. 2. Valer. Regin. in praxi fori pœn. lib. 17. ex n. 157.* † Nã Sacrosancta huiusmodi verba, non ad vulnera corporis sananda, vel consolidanda, sed ad panis, & vini transubstantiationem à Christo Domino sunt instituta, ideo ad alios sensus trahi non debent, *vt dixi dict. libr. 2. de Magia capit. 9. numer. 9.* † Quando enim diabolus nocere non potest, dando venenum clarè, scilicet, Incantationis, addit mellis ali-

quan-

quantulum, nempe nomen sacram, vel rem sacram, vt tradunt *D. August. lib. 10. Ciuit. Dei cap. 9. & 10. Caiet. Armilla, Siluester, Rosella, Tabien. in Summa v. superstitio, Episcopus Maiolus tom. 2. Canicul. colloq. 3. §. Amuleta, Suarez de Relig. tom. 2. lib. 2. cap. 15. nu. 18.* † Et
38 ita quanto sanctiora sint verba, quæ in maleficijs applicantur tanto sunt nefandiora, quia sic diabolus putat Deo maiorem iniuriam irrogare, & alios seducere, *Grillund. de Sortil. q. 5. n. fin. Suarez d. c. 15. nu. 18. Maiol. d. colloq. 3. Sprengerus in Malleo. p. 2. q. 1. capit. 5.*

39 ¶ Octauum, superstitiosæ sunt orationes omnes, quantumuis sanctissimis verbis proscriptæ, dum in eis nomina sunt etiam diuina, sed incognitæ significationis ad rem applicatam, vel cognitæ, sed ad id ad quod adhibentur, non conducunt; vt illa Tetragrammaton, Iohabah, Adonai, & Heloin, quibus certo modo ad hibitis iactatur se omnem morbum pel-
40 lere *Paracel. li. de cœlest. Medic.* † Nã talia nomina à Mago adhibita, signa sũt pacti latẽtis, vel vt ait D. Aug. li. 2. doct. Chri. c. 19. relatus in c. illud 26. q. 2. *ad quasdam significationes, aut occultas, aut etiam manifestas*, quia vt ait D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. *similiter etiam videtur esse cauendum si contineat ignota nomina ne sub illis aliquid illiciti lateat.* † Vel nomi-
41 na trium Regum, aut Machabæorum, vel aliorum, quia cum blasfemia applicantur, dum sanctos viros fingunt nefarie Magicis initiatos, vt qui signum crucis sigillis suis dæmoniacis inserit, non vt redemptionis nostræ instrumẽtum, sed vt signum quo vtebatur Magus ille
42 Constantinus, vt dixi *d. cap. 9. nu. 27.* † Vnde etiam superstitiosum est portare Euangelium sancti Ioannis, vel aliquos versus Psalmorum, vel alia verba pia, & sancta conscripta à tali viro, vel talibus literis, vel figuris, cum spe, & fiducia, quod qui ea portauerint, non patiẽtur ignes, carceres, &c. vel ad fœlicitatem temporalem, vt dixi *d. c. 9. n. 6.* † Nam qui verbis
43 diuinis virtutẽ aliquam tribuit, de qua sufficiẽter non constat ex promissione diuina, superstitiosus est, nam vt ait Alpizcueta Nauar. in Manual. c. 11. n. 34. *Peccant mortaliter, qua certam spem constituunt in deferendis aliquibus nominibus scriptis, fiemiter credẽtes propterea fore, vt nunquam in bello vulnerentur, feriantur, vel repentina morte caperentur, vel quid neq; in aqua, neq; in igne perirẽt, vel quod erga Principes omnia sint illis prospere cessura, &c.*

44 ¶ Nonum, quando in schedulis, laminis, annulis, vel orationibus adhibentur caracteres, signa, sigilla, vel quid simile, nam vt pacto dæmoniaco suspecta damnantur, ex D. Aug. cap. illud 26. q. 2. *Siue in quibusdam notis, quas caracteres uocant.* † Etiam si tales caracteres, & 45
signa virtutem naturalem habere, quando fabricantur ad cœlestem quandam polituram, & constellationem, inepte contendant conducere ad quoddã effectus producendos, nã id vanum est ex illo Magico Ptholomei aphorismo; *vultus inferiores subiectos esse vultibus cœlestibus*, vt dixi *d. c. 9. ex n. 39.* † Nam cum ef- 46
fectus huiusmodi ex naturali causæ influentia non habeant, vel diuina, cõsequens est, vt sint vana, vel diabolica, vt tradunt *Leon. Vayr. lib. 2. de Fascin. c. 11. Codronch. de morb. venef. li. 2. c. 5. Bapt. Sibyllan. in peregrin. qq. decad. 1. c. 9.* † Magia enim per sæpe Astrologiæ nomi- 47
ne adoleuit, ideo hos caracteres, & figuras, vt superstitiosa damnat D. Thom. libr. 3. contra Gent. cap. 105. *In obseruationibus huius artis utitur, quibusdã caracteribus, & figuris determinatis, figura autẽ nullius actionis principiũ est, neque passionis, alias Mathematica corpora essent actiua, & passiua.* † Vnde errant, qui 48
tales caracteres, signa, aut sigilla portantibus pollicentur (etiam falibiliter) non pati ignes, carceres, pestem, febres, animalium incursus, vel fore gratiosos, voti cõpotes, victores, vel quid simile, nã vt ait Concilium Colonien. *Hos caracteres, & ignotas literas stultis hominibus discendum, persuadentes illis, quod qui eius modi caracteres secũ portauerit, eos à periculis securos fore, quod lex diuina, damnat.* † Nã licet 49
Platonici cõtẽdãt imagines factas sub quadã cœli positura ad cœlestes imagines correspõdẽtes virtutẽ in eis imprimere, falsissimũ omnino est, scãdalorũ, & hæreticũ, vt dixi *in Epit. de Mag. li. 1. c. 7. ex n. 33. & li. 2. c. 9. ex n. 40.*

¶ Decimũ, suspectæ sunt orationes omnes, 50
quantumbis sanctissimis verbis tõpositæ, quę perunt à Deo, Dei paræ, aut sanctis reuelationes, vel apparitiones, quia hoc est plenũ periculi, audatiæ, & temeritatis, Iudith. c. 8. *Non est iste sermo, qui misericordiã prouocet, sed potius, vt irã excitet, & furorẽ accendat, nã posuistis vos tẽpus misericordiæ Domini, & in arbitriũ vestrũ diem constituistis.* † Itẽ qua pro- 51
mittunt aliquã gratiã gratis datã, vt mala imminentia cognoscere, longe desita calere, sciẽtias comparare, linguis loqui, vel diem mortis reuelare, vel quid simile, nãm vt ait D. Paul. Corinth. 1. c. 12. D. Pet. Can. 2. c. 1. *Nõ enim voluntate humana allata est prophetia*, D. Lu. Act. Apo. c. 7. *Nõ est vestrũ noscere tẽpora, vel momẽta, quæ pater posuit in sua potestate.* † Aut eas 52
gestãtes nõ morituros morte subitanea, & improuisa, neq; in aqua, neq; in igne, neq; fulgure, neq; ferro, neq; insidijs, neq; pati carceres,

aut furcas,&c. Quia pacto ſuſpecta ſunt *capit. Illud 26.q.2. Ciruelo de ſuperſtitione cap.11.*

53 †Nam cum hos effectus à natura non habeãt, neque à Deo per ſupernaturalem virtutem, de neceſſario dæmoni tribuendi ſunt, vt probant *D.Thom.2.2.q.96.art.4.& opuſc.25.de ſortibus cap.fin. Mart.de Arles; tract.de ſuperſtit.ex nu.8.in Oceano iuris tom.10. concinis meus Simancas Epiſcopus Ciuitatem.de Cathol. inſtit.tit.62.nu.33.*

54 ¶ Vndecimum, ſi ad hibeatur ſpes in modo ſcribendi, aut recitandi, puta, talibus literis, vel charta, vel tali tono, aut Rhythmo, nã ſigna ſunt pacti latentis, *Sprengerus in Mall. p.2.q.2.capit.6.* Lucan. Pharſal.6. *Confundit murmura primum, &c.* † Vel iuveantur fieri

55 à tali perſona, puero, vel virgine, vel tali hora, quia tales obſeruationes ſuperſtitioſe ſunt, D.Paul.ad Galatas 4. *dies obſeruatis, & menſes, & annos timeo vos ne fruſtra laborauerim*

56 *in vobis.* †Vel in tali cœli poſitura, puta Orié te ſole, vel Orion, caudam Draconis medium tenentem cœlum, vel quid ſimile, nam vt ait Text.in cap. Non liceat 26,q.5. *Non liceat Chriſtianis tenere traditiones Gentilium, & obſeruare, vel colere elementa, aut Lunæ, aut ſtellarum curſus, aut inanem Signorum fallaciam pro domo facienda, aut propter ſegetes, vel*

57 *arbores plantandas.* †Vel tali ornatu, aut corporis poſitura; nam in Magicis hæc etiam ad pacti ſigna deſeruire ſolent, *Sprenger.d.q.2. cap.7.* vt Canidia apud Horat Saty. 8. *Pedibus nudis, paſſoque capillo.* Dido apud Vergilium Æneid.4.

Vnũ exuta pedem, vinctiſq; in veſte reuincta.

58 ¶ Duodecimum, quando res, quæ ad hibentur naturales, ex natura ſua nullatenus effectũ habere dignoſcũtur, ſed ex aliqua circumſtantia, quod ſint collecti in tali die, vel tali hora, vel à tali perſona, vel in tali numero, nam hęc omnia, quaſi pacti ſuſpecta prohibentur in capit.non licet 26.q.5. *Neque in collectionibus herbarum, quas medicinales ſunt, aliquas obſer-*

uationes, vel incantationes liceat attendere. †Nam etiam ſi herbæ virtutem habeãt phyſi- 59
cã ad aliquẽ effectum operandum, ex collectione, vel aplicatione pactum poteſt in eſſe, ideo tanquam ſuperſtitioſa damnat Aug. lib. 2.doctr.Chriſt.cap.18.tranſumptiue in cap. illud 26.q.2. *Ad hoc etiã genus pertinet omnes ligaturæ atque remedia, quæ medicorum quoq; diſciplina commendat, ſiue in præcationibus, ſiue in quibuſdam rebus ſuſpendendis, atq; ligandis, &c.* † Sic enim ſuperſtitioſa eſt Medicina cõfecta ex lapidibus, herbis, vel alijs reb⁹ collectis in feſto Sancti Ioãnis, vel in nocte Paracebee, vel Oriẽte Sole, vel in tali numero, vel à tali perſona, vel talibus verbis, aut alio ritu, vt tradunt *Inquiſitores Germaniæ in Malleo malef.p.2.q.2.ca.6. Valle de Moura tract.de Incant.ſect.2.cap.12.ex num.5.*

¶ Terdecimum, ſi res naturales, quæ ele- 61
uantur à Deo ad aliquod effectum ſupernaturale, quando extra illud adhibentur, ad alium quod ex natura ſua non habent, neq; ex diuina inſtitutione, pacto ſuſpecta ſunt, vt ad amorẽ conciliandum Hoſtia conſecrata, Oleum ſanctum, Aræ fragmentum, vel quid ſimile, vt tradit *concinis meus Cardinalis D. Franc. Toledo in ſumm. lib.4.capit.16. Caſtro de iuſta hæret.punit.lib.13.cap.1. Grilland. de Sortileg. lib.2.quæſt.3.ex num.15.& quæſt.5.ex num. 2. Mart.del Rio lib.3. Magic.part.1.quæſt.3. Maiol.d.colloq.3. Malleus malef.part.2.q.1. cap.5. Pegna ad Eymeric. quæſt.43. Bozius de ſignis Eccleſ.lib.14.cap.7.mirac.9. Greg. Sayrus in Claui Regia lib.4.cap.6.nu.25.* † Nam 62
res diuinæ, quando ad aliquem effectum naturalem ad hibentur, quę ex natura non habent, vel diuinum, de quo non conſtat per diuinam inſtitutionem, pacto cum dæmone cõuento excuſari non poſſunt *Caiet.in ſumm.v.ſuperſtitio, Valet.2.2.q.13. Nauar. in manual.cap. 11.num.22. Petr. Ciruelo de ſuperſt.p.3.cap. 3.& 11. Franc. Suarez de Relig.tom.2.lib.2. cap.15.num.10.*

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM.

LIBER DVODECIMVS

DE MAGIA VENENARIA MALEficorum, quam in ſalutem humanam conſpirant.

CAP. I. De morbis maleficio illatis.

SVMMARIVM.

1. *Maleficium dicitur omne malefactum.*
2. *Maleficium accepitur pro omne id quod fit arte dæmonis.*
3. *Maleficijs ex pacto miſcentur res naturales.*
4. *Morbos à dæmone non inferri teſtantur Medici.*
5. *Morbos à cauſis naturalib⁹ oriri ex Medicis*
6. *Maleficia non eſſe, niſi ex naturali veneno affirmant Medici.*
7. *Morbi ex maleficio referentur ad illuſiones.*
8. *Lunaticus Euangeli ad dæmonis paſiones eſt referendus.*
9. *Lunatici dicuntur à dæmone arripti, quam ad Lunæ curſum frequenter agitantur.*
10. *Lunaticus curatus eſt iecto dæmonio.*
11. *Morbi à dæmone inferuntur non tam ex naturali cauſa, quam ex ſua malitia.*
12. *Spiritus neguam Saulum vexabat, mulierem curbam, puerum epilepſim.*
13. *Infirmitates à dæmonibus illatas conſtant variis Conciliis.*
14. *Dæmones infirmitates inferre teſtantur Pontifices, Imperatores, & Reges.*
15. *Morbos à dæmone fatentur Patres Orthodoxi.*
16. *Morbos à dæmone illatos docent Theologi.*
17. *Morbos à dæmone inferri tenent Iuris periti.*
18. *Morbos ex dæmone eſſe probant Medici.*
19. *Epilepſiam negans Hypocrates, morbos à dæmone non negauit.*
20. *Epilepſia quare morbus ſacer appellatur.*
21. *Galenus morbos à dæmone illatos fatetur.*
22. *Galeni libri, qui iniuria temporum perierunt.*
23. *Pſelus morbos à dæmone fatetur.*
24. *Hermes Triſmegiſtus dæmones, & eorum opera fatetur.*
25. *Plato Magiam dæmoniacam, & eius opera fatetur.*
26. *Platonici, qui dæmones, & morbos ab eis fatentur.*
27. *Ariſtoteles quare morbos à dæmone diſſiteatur.*
28. *Ariſtoteles negauit dæmones, & quare.*
29. *Triſmegiſtus nihil præter naturales cauſas agnouit.*
30. *Dæmon efficit, qua naturalium cauſarum curſum ſuperare videntur.*
31. *Ariſtoteles dæmones, & magica opera faſſus eſt.*
32. 33. 34. *Dæmones, & maleficia fatentur Philoſophi, & Poeta.*
35. *Salus humana Deo tribuitur, & non dæmoni.*
36. *Dea quamuis principalis cauſa noſtræ ſalutis, non ſunt neganda ſecundaria.*
37. *Dæmon quomodo ſit cauſa ſalutis, & morbi.*
38. *Dæmon per ſe infitiens aërem poteſt mortem cauſare.*
39. *Dæmon ex rebus venenoſis educens quaſi quintam eſſentiam mortem infert.*
40. 41. *Dæmones quare dicantur cauſæ accidentariæ.*

1 MALEFICIVM etsi dicatur omne male factum in genere *l. congruit D. de offic. præsid. l. ita vulneratus D. de l. Aquil. l. si operis C. de pœn. cap. non licet 26. q. 5.* † Nunc tamen pro ipso facto Magico accipio, quod ope dæmonis fit, siue in bonum, siue in malum ordinetur finem, quia Magos cuiuscunque professionis, ob facinorum magnitudinem maleficos appellamus, *l. nemo C. de malefi. & Matth. capit. nec mirum 26. q. 5. D. Isidor. lib. 8. Etymol. capi. 9.*

3 † Nam omnes in salutem humanam conspirant, siue res, quibus vtuntur, sint venenosæ ex sua natura, siue ex pacto cum dæmone malitiâ recipiant, qualia illa, quibus Erichum Magum adduxisse his verbis testatur M. Annæus Lucanus Farsal. 6.

Hæc quidquid fœtu genuit natura siniſtro
Misetur, nõspumæ canũ, quib' libra timori est
Viscera, non Lyncis, non diræ nodus hyænæ,
Defuit, & cærui pacti serpente medulla,
Non pupim retinens Euro tendente rudentes
In medijs Echeneis aquis, oculique Draconum,
Quæque sonant fata tepefacta sub alite saxa,
Nõ Arabum volucer, serpens innataque rubris
Æquoribus cuſtos pretiosæ vipera concha,
Aut vtentis ad hæc Libyci membrana Ceraſtæ,
Aut cinis Eoa positi Phœnicis in ara,
Quo postquam vites, & habẽtes nomina pestes
Contulit, infando saturatas carmine frondes,
Et quibus os dirum nascentibus inspuit herbis
Addit, & quidquid mundo dedit ipsa veneni.

4 ¶ Sed morbos à dæmone nullatenus inferri, sed ex causis naturalibus oriri naturalis sophiæ, & Apollineæ facultates meliores notæ testantur auctores *Hipprocrates lib. de Sacro morb. Aristot. libr. 8. Physicor. & lib. 12. Metaphis. Galen. de simplic. medican. lib. 9. & 10. Plutarch. in vita Pericli. Theophrast. in hist. plant. lib. 10.* † Illis nimirum, qui aut improba secundum naturam temperatura consant, infirmaque compage, aut cœlo, & inclementi, & in salubri regione, in cæco victu vtuntur, vt docent *Hippocrat. libr. de aëre, aquis, & locis, Galen. lib. 1. de sanit. tuend. Ioã. Heurnius in praxi medic. capit. 7. Ioan. Huieberus in prognost. med. cap. 1. Franc. Valleriola in locis commun. append. 1.* † Vnde maleficia, aut non esse, aut si essent, Sagas non posse nocere, nisi vero, & naturali veneno affirmat *Galen. d. lib. 6. & 10. Ioan. Wierus lib. de venen. cap. 5. & lib. de Lamijs cap. 7. & 8.* † Sic enim morbos maleficio illatos referunt ad phantasiam, melancholiam, & illusionem, *Hippocrat. Aristotel. & Galen. vbi sup. Veterum d. cap. 7. & 8. & lib. 6. de præstig. dæmon. c. 27. Ioan. Bodinus lib. 2. de Magorum dæmonol. ex cap. 7.* † Quare Franciscus Valles ad corporalem passionẽ humidam, quæ ad Lunam inuoluebatur intellexit illud Matth. 17. v. 14. *Domine miserere filio meo, quia Lunaticus est, & male patitur*, cum potius ad dæmonis caliditatem, & malitiam sint referenda, vt tradit *Fran. Feuerdentius lib. 6. aduersus hæres. v. Angeli.* † Quia dæmonis infestatio causa fuit huiusmodi ægritudinis, nam vt ait D. Isidorus Archiep. Hispalens. de morbo sacro, seu commitiali agens lib. 4. Origin. cap. 7. *Hos vulgus Lunaticos vocat, quod per hunc Lunæ cursum committetur eos insania dæmonum, & laruatio.* † Et probatur ipsiusmet sacri textus litera, nam puer allatus coram Domino, cum ab eo dæmonium eiecisset, curatus est, Matth. d. cap. 17. v. 17. *Et increpauit illum Iesus, & exijt ab eo dæmonium, & curatus est puer ex illa hora.*

¶ Vnde certa fide tenendum est hanc cõpassionem immundum spiritum operasse, morbosque à dæmone inferri, non solum ex naturalibus causis, sed ex sua malitia immediate operando, vt fecisse legitur in Iob. cap. 2. v. 7. *Egressus igitur satam à facie Domini, percussit Iob vlcere pessimo, à planta pedis vsque ad verticem eius.* † Spiritus nequam Saulum vexabat *Reg. 1. capi. 6.* Asmodæus septem viros Sarræ necauit, *Tob. capi. 8.* seuan Lycantropiam causabat in quodam legio dæmoniorum *D. Luc. capit. 8.* mulierem incurbam vexabat dæmon octodecim annis conuulsione spinæ dorsi, *D. Luc. cap. 13.* Epilepsi vexabat puerum ab infantia, qui spumabat, & stridebat dentibus, & arescebat, *D. Marc. capi. 9.* † Sic enim infirmitates à dæmonibus illatas docemur variis Concilijs *Leodiens. can. 36. Carthaginens. IIII. can. 89. Ancyran. lib. 6. can. 7. Agathens. libr. 8. Turonensi. III. can. 42.* cum alijs per Gratian. in *Decreto p. 2. caus. 33. q. 1. & 26. q. 1. 2. 3. 4. & 5. cap. nec mirum 26. q. 5.* † Conueniunt Pontifices varijs constitutionibus in Decretalibus *tit. de sortileg. & tit. de frigid. & malefi. & tit. de Sagittar.* & Extrabagantibus *Innocent. VIII. in constit. summis desiderantes affectibus. & Alexand. VI. Hadrian. VI. Leo. X. insertis tit. de malefi. & mathem. in Decretal. VII.* Item, & Imperationes *In. l. multi 3. rerum C. de malefi. & mathem. §. item. lex Cornelia Instit. de public. Iudic. Leo Imp. Nouel. 65.* Et Reges nostri multis lagibus in *titul. 27. Part. 7. & titul. 3. libr. 8. Recopil.*

¶ Quare merito maleficia esse, & morbos à dæmone illatos exprsse tenent Patres

Orthodoxi *D. Auguſt. lib. 2. doct. Chriſt. cap. 19. & lib. 8. Ciuit. Dei cap. 19. D. Iſidor. lib. 8. Ethimol. cap. 9. D. Chriſoſt. lib. 8. de Fato ſerm.*

16 7. † Conſentiunt Theologi tam veteres, quã recentiores *D. Thom. p. 1. q. 115. & 2. 2 q. 96. & Sent. 4. diſt. 34. & ibi Bonauent. Soto, Ricard. & alij, Origen. in Iob. lib. 3. D. Antonin. p. 2. tit. 12. cap. 1. Ioann. Niderus in Formicar. lib. 5. Iacob. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 1. c. 12. & p. 2. q. 1. cap. 11. Bart. Spina de Strigib. cap. 9. 10. 11. & 12. Alfonſ. Caſtro de iuſta hæret. punit. lib. 1. cap. 14. 15. 16. Pet. Binisfeld. in cõfeſſ. malef. prælud. 1. cum ſeqq. cap. 2. concl. 7. & in l. eorum C. de malef. & mathem. q. 6. concl. 1. 2. 3. Mart. del Rio lib. 3. Magic. p. 1. q. 1. ca. 1. & q. 3. ſect. 4. & q. 4. ſect. 1. 2. 3. 4. & 15. Franc. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 9. & de Angel. lib. 8. cap. 20. Th. Sanchez tom. 2. de matr. lib. 7. diſp. 94. ex nu. 1. & tom. 1. Decalog. cap. 40. Gregor. Valentia tom. 3. diſp. 6. q. 13. pun. 4. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſit. Relig. quæ. 96. Malderus de virtutibus Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 9. Steph. Bubal. de Angel. in D. Thom. p. 1. q. 50. art. 1. queſ. 1. diff. 2. §. 7. & 8. Valle de Mourra de Incantat. tom. 1. ſect. 2 cap. 1. ex nu. 24. & cap. 5. ex nu. 19. Bu-*

17 *lenger. de Magia lib. 2. cap. 34. & 35.* † Aſſentiuntur ex noſtris Iuriſperitis *Cardinal. Turrecremat. in cap. ſi per Sorciarias 33. q. 1. Abbas, & Felin. in cap. ex literis, de frigid. & maleficiat. Bart. Bald. Salic. & alij in l. eorum C. de malefic. & Mathem. Simancas de catbol. inſtit. tit. 37. ex nu. 6. Paul. Grilland. de Sortileg. lib. 2. q. 6. 7. & 8. Nicol. Remig. lib. 1. demonolat. cap. 24. & 29. Couarrub. in Decretal. 4. c. 5. & tract. de frigid. & malefic. cap. 11. Videric. Molitor. de phython. mulier. capit. 2. & 7. Iul. Clarus lib. 5. Receptar. q. 62. Dambauder. in Praxi cap. 61. ex n. 133. Farinac. in Pract. qq. tom. 1. q. 20. & tract. de hæretic. q. 181. §. 1. nu. 31. Menoch. de Arbitrar. caſ. 329. Epiſcopi Maiol. tom. 2. colloq. 3. & Cãpanillus diuerſ. Iuris rub. 11. cap. 26. ex n. 100.* † Probant ſimiliter, & Medici *Auicena lib. 3. Fen. 1. tract. 4. cap. 18. & Fen. 10. cap. 3. Africanus lib. 8. Praxi cap. 29. Dioſcorides lib. 2. c. de Ramo, Theophraſt. hiſt. plantar. lib. 7. cap. de Scylla, Ioan. Fernelius lib. 2. de abditis rerum cauſ. cap. 16. Ioan. Meſue libr. 3. de antidot. ſect. 9. Ambroſ. Pareus lib. 24. cap. 19. Leonard. Vayrus de Faſcin. lib. 3. Ambr. Cæſalpin. de inueſtig. dæmon. c. 1. & 8. Bapt. Codroncb. li. 1. de morb. veneſ. ex c. 1. cũ multis ſeqq. Pet. Foreſt. tom. 1. obſeruat. li. 26. P. Garſia de locis affect. diſp. 74. Ioã. Schenkius tom. 2. obſeruat. medic. lib. 4. Marſ. Ficinus, Fallopius, Mercado, & alij paſſim.*

¶ Nam licet Hippocrates Epilepſiam, quam ſacrum morbum Medici dicunt, nullatenus in Deos ſuos referendum putauerit, nõ propterea Magicæ artis vires negauit, aut ignorauit, cum ſuo tempore Democritus Magicas artes in Græciam publice profiteretur, vt vt auctor eſt *Plin. lib. 30. cap. 1.* † Sed in Deos referendam negauit, quia ratio, qua Epilepſia morbus ſacer appellabatur, cõuenit alijs morbis, qui ſimiliter ſacri dici poſſunt, quia ex Dijs ſuis, hoc eſt dæmonibus, poſſunt prouenire, & ita in omnibus morbis poſſe aliquid in eſſe, quod Dijs ſuis referatur, expreſſe affirmat, dum ait in Prognoſ. lib. 1. cap. 1. *Si quid diuinum in morbis habetur.* † Et Galenus, qui iunior multis in locis maleficia eſſe negauit, poſtea pallinodiam decantauit, dum ait his verbis lib. 1. de Medicina Homer. *Nonnulli putant incantationes anicularum fabulis eſſe per ſimiles, quemadmodum ego diu exiſtimaui, temporis autem proceſſu ab his, quæ euidenter apparent, perſuaſus vim ipſis ineſſe: nam in percuſſis ab ſcorpione adiumentum ſum expertus, &c.* † Et quamuis iſte Galeni liber iniuria temporum perierit, vt multi alij, ad manus tamen peruenit *Alexandri Tralliani*, qui hunc locum adducit, & commendat *lib. 9. capit. 4.* & eandem firmauit Galenus ſententiã *lib. 2. ad Glaucum cap. 4.* † Et licet non ita ſenſerint Medici, nihil ex noſtra ſententia detrahunt, nam vt ait Pſelſus antiquiſsimus Philoſophus Platonicus, & Chriſtianus libr. de dæmonib. *Nil mirum eſt hæc Medicos dicere, qui nihil nouerint præter ſenſum, ſed corporibus tantum incubuerint cognoſcendis illa fortaſſe decebat, malorum humorum putare in commodã capitis ſomniferam grauitatem, atræ bilis anguſtias, phreneſis deliramenta, quæ labaeris, potionibuſque, vel euacuationibus, vel emplaſtris reddere conſueuerunt.*

¶ Ex Philoſophis multi in eadem ſunt ſententiam *Mercurius Triſmegiſtus*, à quo ſecta Platonicorum ſumpſit originem, in *Aſclepio*, multa de dæmonibus verba facit, & qua ratione euocentur, rituſque, & ſacrificia addidit, ac de ordine dæmonum primus ſapientiſsimè putauit, nullamque mundi partem dæmonum præſentia deſtitutam ſcripſit, quem ſecuti ſunt Pytagorei, teſtibus *Philoſtrato*, & *Apolonio Thyaneo.* † Plato itidem diuinus, quem Philoſophorum Deũ appellat *Tullius*, & maximis laudibus extollit *D. Auguſt.* dæmones, & artem Magiam, & opera ipſorum expreſſe fatetur *in Conuiuio*, & *lib. 11. de legib.* & de curatione per incantationes agit *in Charmide.* † Et inter Platonis aſſeclas dæmo-

nes,

nes,& eorum morbos tacentes in eandem veniunt ſententiam *Porphyrius in epiſt.ad Anebonem Iamblicus lib.de myſterijs Ægyptiorũ, Chaldæorum,atq; Aſsyrium Proculus in comẽto ad Alcibiad.Platon. Max.Tyrius ſerm.26. Luc.Apuleius lib.de Deo Socrat. Xenocrat. lib.de morte.*

27 ¶ Peripatetici autem contrariam ſectam profitentur,quia Ariſtoteles cum ita naturæ fuiſſet addictus, vt ea ſola in philoſophando probauerit,quæ cum eiſdem principijs conuenirent,& ex eiſdem deducerentur,ſpiritualeſ ſubſtantias à corporibus ſeparatas,eas tantum poſſuiſſe videtur in ſua philoſophia, ſine quibus naturæ effectus in rebus corporeis non poterant commode explicari, quales motores orbium cœleſtium,vt tradit *lib.8.Phyſico.*
28 *& lib.12.Metaph.* † Vnde dæmonum ſpecies in elementaria regione, quia non videbãtur neceſſariæ ad mundi cõſeruationem,neq; ad rerum naturalium incrementum dæmones multis negauit in locis,quem ſequuntur *Democritus, Alexander, Simplicius, Auerroes,& alij, Eugubin.lib.8.de peremni philoſop. cap.*
29 *26.* † Nam pagani philoſophi præter res naturales, nil aliud arbitrabantur operare,quare *Triſmegiſtus,& alij*, omnia Magica opera in virtutes , & cauſas naturales refere conati ſunt,quam ſententiam probant etiam *Alchindus, Auicena, Abumaſar,& Adelphius.*
30 † Sed cum multi effectus Magicæ artis per ſolam cauſam naturalem non fiant, vt reuelare occulta,per aëra vehi,excitare tempeſtates, afflare amorem,morbum afficere , referendi ſunt ad dæmones illos operantes,*D. Auguſt. libr. 15.Ciuit.Dei cap.23.& lib.18.cap.17.& lib. 2.doctr.Chriſt.cap.20.& lib.3.Trinitat.cap. 5.6.7.& 8.D.Thom.lib.3.contra Gent.capi. 104.D.Bonauent.in Sent.2.diſtin.7.& 8.& Sent.4.diſt.34.Caſtro de Iuſt.haretic.pœnit. lib.1.cap.14.Bubalus d.diſſ.2.§.1.2.3.& 4.*
31 † Vnde dæmones eſſe,& Magica opera coactus eſt fateri *ipſemet Ariſtot.lib.3.Rhetoricor.cap.11.& libr.3.hiſt.animal.capit.20.& lib.5.de reſpirat.capitu.18.& in Problemat. ſect.30.probl.1.*

32 ¶ In qua quidem ſententia veniunt,& alij Philoſophi dæmones,& maleficia huiuſmodi aſſerentes,*Plin.lib.30.capitul.1.Plutarch.in Sympoſ.2.q.5.& Sympoſ.5.q.7. Cicero lib.de claris Orator.& in orat.pro Cluent.& in Catilin.& Philipic.3.Strabo lib.15.Spartan.in Iulian.Lucian.in ſuo aſino , & Apuleius eum imitatus lib.1.2.& 3.Cœl.Rhodigin.lib.9. antiq.lect.cap.27.Philon lib.de ſpecial.legib. Lactant.lib.2.diuinar.Inſtit.Polydor. libr.1.*

cap.23. † Nam vt ait Pſelus lib.de operat.dæ 33
mon. fol.59.*Enthuſiaſmos autem,inſanias,& Cathocbas, ſeu ſpiritus immundos, quibus quis correptus eſt,& detentus nihil quidquam agere poteſt omnino,neque mente, neque ſermone, neque phantaſia ſeu imaginatione,neque ſenſu, & aliud quidquam eſt,quos eos mouet,& agitat,&c.* † Nec Poetis hæc dæmonis potentia 34
latuit,quam in Magos experiebantur, vt non ſolum morbos , ſed mortes quandoque à dæmone illatas agnouerunt, Lucan.Pharſal.6.

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni
Excantata periit.

Claudian.lib.2.in Ruffin.

Multoſque canendo
Quibus Parcarum reſtaret fila peremi.

¶ Neque obſtat dæmonem in ſalutem hu- 35
manam nullam habere poteſtatem,cum ſit ſolius Dei atributum, Deuter.cap.32.*Ego occidam,& ego viuificare faciam , percutiam,& ego ſanabo.* Reg.1.cap.2.*Dominus mortificat & viuificat.* Sapient. cap.16.*Tu es Domine, qui vitæ,& necis habes poteſtatem.* Tob. cap. 13.*Tu flagelas , & ſaluas,deducis ad inferos, & reducis.* † Quia etſi verũ eſt Deum eſſe prin- 36
cipalem cauſam noſtræ conſeruationis, & interitus, quia in omnibus concurrit , vt cauſa vniuerſalis, nõ propterea negandum eſt,alias eſſe cauſas ſecundas,quibus hæc fiunt , alias enim homo non generaret hominem, nec nutrix lactando aleret, nec percuſor occideret, nec Medicus ſanaret,*Petr.Binſfeld.in l. eorũ C.de maleſic.& matth.* † Salus enim,& vita, 37
quia ex natura ſua conſtant ex conuentione, adæquatione,& diſpoſitione humorum, & ex eorum perturbatione,& inæqualitate morbus ſequitur,poterit dæmon (ſi Deus ſinit) humores huiuſmodi perturbare per ſe, vel per cauſas naturales latenter immiſſas,vt tradit *Frã. Valles de ſacra Philoſoph.cap.28.*

¶ Perſe enim dæmon poteſt malum para- 38
re,inficiendo aërem circunſtantem,quem homo reſpirando atrahit,& ſic morbum,aut mortem inducere,vt in tempore peſtis exemplificat *Franc.Valleriola lib.2.locorum commun. cap.2.& lib.3.cap.18.* † Per cauſas naturales 39
ex rebus venenoſis maxime educens quandã quaſi quintam eſſentiam, quam in ſpiritus vitales influit , vt prudenter agnoſcunt *Andr. Ceſalpin.lib.de inueſtigat.dæmon.capitul.16. Bapt.Codronch.lib.3.de morbis veneſic.cap.9. Bulenger.d.cap.34.* † Ex quo dæmones cauſas 40
accidentarias vocat *Leuin. Lemnius lib.2. de occultis natur.cap.1.* Quia accidentarias intellexit extrinſecas efficientes. † Etiam ſi ve- 41
nenum ſuapte natura aptum ſit nocere , vt de

Circe

Circe canit Ouid. libr. 14. Metamorph.
Illa nocens ſpargit virus, ſuccoſque veneni,
De Medea Tibul. lib. 1. Eleg. 1.
Illa tenere malas Medea dicitur herbas.

CAP. II. De Veneno natiuo, & datiuo.

SVMMARIVM.

1. *Veneni nemen vox media eſt, ad nocendum, & ſanandum.*
2. 3. 4. *Venenum duplex, naturale, aut pacto cum dæmone.*
5. *Venenum per introſumptionem, & aplicationem exteriorum.*
6. *Venenum per introſumptionem quomodo cõparetur.*
7. *Venenum impulueré, in potum, aut eſum.*
8. *Venenum ex vnguento.*
9. *Vnguenta venenoſa quæ ſint.*
10. *Dæmon venenum præſtat quatuor modis.*
11. *Venenum ex intenſiſſimo gradu frigiditatis, aut caloris.*
12. *Venena frequentur ſunt frigidiſſima.*
13. *Cicuta ex fregiditate necat.*
14. *Maleficium exterius verbis peragitur.*
15. *Maleficium per inhalationem.*
16. *Anhelitu hominis inficiando aërem necare poteſt.*
17. *Anhelitus peſtiferus omnibus noxius eſt.*
18. *Anhelitus reſpectiuus pacto ſuſpectus ſenſetur.*
19. *Anhelitu dæmon concurrit, vt alijs ſignis.*
20. *Malefici ſolent paciſci, vt quod inſufflauerint dæmon perniciem inferat.*
21. *Maleficium non ſolum in homines, ſed in alijs, quæ ſub cœlo ſunt.*
22. *Dæmon ſine veneno perſe damnum infert.*
23. *Carmen ſine dæmonis conuertentis malitia nil mali adfert.*
24. *Venenum ſiue naturale, ſiue ex pacto alebo-ſiæ pœna damnatur.*
25. *Maleficium datum punitur, quamuis effectum non ſortiatur.*
26. *Scelera quãuis extra exitum ſubdiderint, puniuntur.*
27. *Maleficij voluntas expectatur, non exitus.*
28. *Mitridates veneno alitus, veneno fuit immunis.*
29. *Venena miræ efficacitatis.*
30. *Venenum quod ſtatim corpus diſſoluit, aliud lento morbo.*
31. *Venenum ſuper ſtapedes poſitum interimit.*
32. *Venenum huiuſmodi pacto tribuitur.*
33. *Venenum ex dæmone, quos velit poteſt reſeruare.*
34. *Venenum ex aduerſo poſitum nocet.*
35. *Venenum quando ad certum hominem dirigitur, pacto tribuitur.*
36. *Venenum epiſtolarum Italiæ.*
37. *Auerroes veneno intoxicauit Auicenam.*
38. *Auicena medicis auctior Venum Perſa fuit.*
39. *Auicena Philoſophus Cordubenſis fuit.*
40. *Auicena noſter ex bello ciuilli in Hiſpalin confugit.*
41. *Auicena noſter filius fuit Aboali medici Cordubenſis.*
42. *Naturalis complexio dari poteſt, quæ veneno non lædatur.*
43. *Veneno alitus venena non præſentit.*
44. *Venenum in vno loco, in alys remedium ſalutare.*

VENENI nomen vox me- 1
dia eſt, continet enim tam id, quod ad ſanandum, quã quod adnocendũ paratur, *l. quod ſæpe §. veneni D. de contrabend. empt. l. qui venenum D. de verbor. ſignificat. l. 3. §. adiectio. D. ad l. Cornel. de Sycar. l. item ſi obſtetrix §. 1. D. ad l. Aquil. l. ſi ſciente, D. ad l. Pomp. de parricid. Menoch. de Arbitr. caſ. 388. Afflict. in conſtit. mala toxica libr. 3. Bulenger. de Magia li. 2. cap. 34.* † Cuius alia 2
duo ſunt genera vnum quod hominũ ingenio ex rerum naturalium peritia paratur, de quo *in l. 1. C. ad le. Cornel. de Sicar.* alter quod fit pacto dæmonis, de quo *in l. 1. C. de maleſi. & mathemat.* † Nam accipitur pro naturali ve- 3
neno, & pro eo, quod præſtatur arte diabolica, vt docent *Philon lib. de ſpecial. legib. Grilland. de Sortil. q. 12. n. 14. Pet. Binsfeld. in l. 1. C. de maleſi. & matemat. Maiol. tõ. 2. collo. 3.*
† Quare eadem lege de Sycaris damnantur, 4
qui artibis odioſis tam venenis, quam ſuſurris occiderint homines. §. *Item lex Cornelia Inſtit de public. Iudici.* vbi gloſſa *Suſurra*, vertit *Incantationes*, & veneni nomen pro incantatione accipit *Ploto. libr. de legib. Porphyr. de Sacrific. libr. 2.*

¶ Et his duo ſunt ſpecies altera per introſumptionem, altera per aplicationem exteriorem *DD. in l. eorum, & in l. multi, C. de malefic. & Mathem. & in l. ſi quis aliquid §. abortionis D. de pœn. l. 3. §. hæc adiectio D. ad l. Corne. de Sycar. & in ca. nec mirum 26. q. 5.* 5

Grillan-

Grillãd.de Sortileg.q.3.& 5. Mart.del Rio lib.3. Magic.p.1.q.4.sect.2. Raph.de la Torre tom.2.aevitijs oppos. Relig.quæst.96.art.2. disp.10. Ioan.Malderus de virtutib. Theolog. tract.10.cap.8.dub.8. †Per introsumptionem maleficium fit, per compositiones,& mixturas multiformium venenorum, ex herbarum 6
folijs,festucis,aut radicibus,animalibus,piscibus,aut reptilibusvenenosis,lapidibus,& metallis,vt tradit *Grilland.d.quæst.3.ex numer.* 7
11. † Quæ quidem interdum in pulueres,interdum in liquida per cibum, aut potũ propinata morbum,aut mortem adferunt, vt tradunt *Ambros. Pareus lib.de venenis cap.2. Hieron.Mercurial.lib.1.de venenis capit.3. Ioan.Schenckius tom.2.obseruat.Medica.lib.* 8
7.Dioscorides Laguna,& alij. † Aut quando per inunctionem dormientium corpora venenatis vnguentis delinientur, qui durante somni calore, dormientium carnes per vapores penetrant,vt tradunt *Grilland. d.q.3.nu. 29.Codronch.de morb.venef.lib.3.cap.2.Del* 9
rius d.sect.2.Malder.d.dub.8. † Quæ communiter sunt coloris nigri,si mors est inferenda;si tabes,subcinericei,vel subrubri,instar vi tuminis ; qui si in ignem proijciantur fulgorem,strepitum, nidoremque edunt, cui similis res aliæ nullæ, vt tradunt *Remig. libr. 1. dæmonol.cap.3. Mar.del Rio d.lib.3.p.1.q.1.* 10
¶ Quando dæmon operatur ex qualitate naturali quatuor modis operari contingit secundum Alb.Magn.lib.25.de animal.cap.1. *aut ex acumine caloris corrodente,& putrefaciente in humida,vt lupus marinus: aut conuertendo ad se humidum subtile ex calore flamante,vt euphorbium: aut tollendo sensum ex frigiditate mortificatiua, vt oppium: aut opilans vias anhelitus in corpore, ex grossitudine frigidæ substantiæ, quæ habet accidentale acumẽ, vt frigidum adustum, efficiens à tota substantia,vt gumi,napelli,fel leopardi.*
11 † Hi vt plurimum sunt in intensissimo gradu frigiditatis,aut caloris amarissima, & naturæ humanæ contraria, vt per DD. *in l.si exceptã.& in l.final.* C.*de maleficis & mathem.*
12 *Grilland.d.quæst.3.num.21.* †Frequenter tamen sunt frigidissima, nam vt ait D. Isidor. libr.12.capit.4.*Omne venenum frigidum est*; vnde vetus interpres Iuvenalis Satyr. 7. *Gelidum pro mortifero*,interpretatur, quia vt est
13 in prouerbio *Mors frigida.* †Vnde eleganter del Rius in Senecam, *Frigidum anguem.* accipit pro nocentem, noxium, mortiferum venenatum.Macruf.

Frigida latifera vis,& natura cicutæ
Vnde necat gelidi potantes more veneni.

¶ Per applicationem exteriorem maleficium fit in primis solis verbis, quibus ex condicto dæmon concurrit, & damna intulit,vt tradunt *DD. in d.capit. nec mirum 26. quæst. 5.* vel vt ait ipse Grilland. d.quæst.3. numer.final.*Quando sub certa quapiam forma composita,clamidi assumt,vel in lecto abscondunt ipsius maleficandi, seu in aliquo loco sub terraneo fouea facta, aut sub limine ostij super quo destruendus sit transiturus.* † Vel per inhalationem,vt malefica illa,quæ dum à lictore strue lignorum præparatæ pyræ imponeretur,ei dixit:*Entibi à me mercedem*; & simul in vultum eius insufflauit, & Ecce miser operitur totus horrenda lepra, quæ paucorum dierum spacio eam pluribus adiunxit, vt narrat *Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 1. capit. 11.* † Non tam ipsius anhelitus viruentia, quam ex pacto cum dæmone, licet in aliquibus adeo pestilens anhelitus dari possit,vt ex eo aër circunstans inficiatur, & eo infecto atrahendo, & respirando hominem necet, vt de Cambaiæ Rege narrat *Ludouic.Berthama libr.1.Indicar.capit.2.* † Et tunc non cui vellet malefica duntaxat noceret,verum cunctis viuentibus anhelitus eius noxius foret, vt de puella veneno alita tradit *Albert.Magn.libr.25.animal.capit.2.*†Vnde si anhelitus est respectibus pacto tribuendus est,vt Italus faciebat Parisijs,qui Chirotecis, globulis,pulueribus,vel floribus suauc fragantibus,alios solo necabat odore, illæsus ipse, & hoc pacto à se interfectam Nauarræ Reginam Albretham, veneni vi per nares in cerebrum penetrante gloriabatur, vt narrant *Martin. del Rio libr. 4. Magicar. part. 1. quæst. 3. sect. 2.* † Hæc ex pacto fiebant per dæmonem,vt plurimum affiante in casum Mago, & putante hæc halitu fieri solo, vt qui tactu, visu, aut voce credunt, maleficia fieri,quos redarguunt, *Leonard. Vayrus libr. 2.de fascin.capit.6.7.8.& 9. Bapt.Codronch. libr. 2. de morb. venefic. capit. 2. 3. 4. & 5.* † Nam netarij isti homines solent cum dæmone pacisci,vt quos linide,vel iracundè insuflauerint, tetigerint, aspexerint, vel alloquantur, ijs dæmon perniciem inferat,vt tradunt *Sprenger.in Mall.part.2.quæst.1.cap.1. Malderus de virtut.Relig.tract.10.capitul.8. dub.8.* † Et non solum hominibus hoc malum paratur,sed cunctis rebus, quæ sub cœlo sunt, nam vt de seue quodam sic canit Hieron.Vida.lib.2.Bombyc.

Ille trucis (scelus) obtutu genus omne necabat
Reptatum, tenues animas, parasque volantes,

14 15 16 17 18 19 20 21

Ille hortis stragem dedit, arboribusque ruinam
Spemque agri, agricolæ mœsti fluxere caducam,
Nam quodcunque aciem horribilem intendisset, ibi omnes
Cernere erat subito affatos langueſcere, fleres.

22 † Nam etſi venena nulla adhibeantur ipſo agentis determinato ſigno dæmon ex condicto concurrit, & damna infert, nam ſic intelliguntur Pontifices in capitul. nec mirum 26. quæſt. 5. *Ac ſine vllo veneni hauſtu violentia tantum carminis interimunt.* † Alias carmen perſe, niſi ex dæmonis malitia, qui ad eum concurrit, nihil mali ad ferre valet, vt tradunt 23 *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. Caietan. Roſell. Tabien. Armill. Sylueſtr. Vega, & alij in ſumm. v. incantatio, Annan. libr. 4. de natur. dæmon. Suarez lib. 2. de Relig. capit. 15. nu. 26. Leſſius libr. 2. de iuſt. cap. 43 dub. 10. ex nu. 63. Grilland. de Sortileg. quæſt. 6. num. 18. Farinac. tom. 1. q. 20. num. 85.* quibus aſſentitur Lucan. Pharſal. 6.

Mens hauſti nulla ſanie pollicta veneni
Excantata peryt.

Claudian. in Rufin. lib. 2.

Multoſque canendo
Quibus Parcharum reſtabant fila, peremi.

24 ¶ Venena autem quomodocunque præbeantur, ſiue quæ natura ſua apta ſunt lædere, ſiue quæ pacto effectum ſortiuntur, aleuoſiæ pœna dãnantur, *DD. in l. 3. de D. Sycar. Diaz in Prax. cap. 95. Farinac. p. 1. tit. de delict. q. 18. nu. 74. & tom. 4. q. 122. p. 2. n. 3. Couarruu. var. 2. cap. 20. nu. 7. Gomez tom. 3. cap. 3. nu. 7. Narbona p. 3. Recop. lib. 4. tit. 1. l. 20. gl. 11. n. 24.* nam vt ait Imp. in l. 1. C. de malef. & math. *plus eſt hominem occidere veneno, quam gladio.*

25 † Si tamen venenum huiuſmodi datum ſalubris paſtibus præbentum ſit, ne noceat, quia maleficus, quod ex ſe eſt fecit, & quod potuit, & per eum malum non ſtetit, puniendus eſt, vt ſi damnum fuiſſet ſecutum, quia in maleficijs voluntas expectatur, non exitus. *l. fin. D. ad l. Cornel. de Sycar. l. nihil interest D. ad lul. de*
26 *adult.* † Omnia enim honeſta opera voluntas incohat, occaſio perficit: ſæpe honeſta virtus eſt, etiam vbi eam fefellit exitus: ſcelera quoque quamuis citra exitum ſubdiderint, puniũtur, vt docent *Seneca lib. 4. controuerſ. 7. Tertullian. lib. de anim. capit. 40. Quintill. declam. 274. Ann. Robert. lib. 1. rer. Iudic. capit. 6. fol.*
27 *76. vſque ad 97.* † Nam vt ait idem Seneca lib. in ſapientẽ non cadit iniur. capit. 7. *venenum illud dando ſe ſcelere obligauit, etiam ſi non nocuit; omnia ſcelera etiam ante effectum operis quantum culpæ ſatis eſt, perfecta ſunt.* & libr. 5. de benefic. *veneficus eſt, qui ſaporem cum venenum crederet, miſcuit.* † Non ſunt 28
multi etiam talis complexionis, vt illis venenum non nocet, vel quia eorum natura veneno eſt connaturalis, vel quia à ſuefacti veſci venena, illa non lædunt, vt de puella, quæ araneis alebatur tradit *Cæl. Rhodigin. lib. 11. antiq. lect. cap. 13.* de Mythridate iocoſe Martiál. lib. 2. epigr.

Profecit poto Mythridates ſæpe veneno.
Toxita ne poſſent ſæua nocere ſibi, &c.

¶ Dantur etiam venena naturalia, mi- 29
ræ efficacitatis, vt flos caryophilli, quæ odere necat, *Matthiolus in Dioſcord. præfat. libr. 6.* Herba, quæ dormiendo interimit, *Mercurial. de venenis libr. 1. capit. 11.* Serpentes, quæ habitu, & contactu occidunt, *Ioan. Schẽckius obſeruat. medic. lib. 7.* † Eſt etiam vene- 30
num, quod ſtatim corpus diſoluit, aliud quod lento morbo conſumit, vel certo determinato tempore *Aul. Gelius libr. 6. noct. Atticar. capit. 4. Ponzettus libr. 1. capit. 13. Galeotus de promiſcuiſcip. capi. 12. Amatus Luſit. cent. 2. curat. 65. Iuuert. paradox. 3. libr. 27. Mercurial. de venen. libr. 1. capit. 71. Cardan. lib. 2. tract. 3. contrad. 9. & de ſubtil. libr. 2. Amb. Pareus de venen. cap. 3. Matthiol. in 6. Dioſcorid. folio. 1399.* † Datur ſimiliter ve- 31
nenum tantæ actiuitatis, vt ſuper ſtapedes poſitum equitem ipſum interimat, vt tradit *Iubertus vbi ſupra Grillan. de Sortileg. quæſt. 3. numer. 30.* † Licet alij vene- 32
num negent tantæ actiuitatis, vt per tot involucra ſe diffundat, ex quo illud pacto dæmoniaco tribuunt *Codronch. de morb. veneſſi. libr. 3. capit. 6. Cæſalpin. de inueſtig. dæmon. capit. 17.* † Idque maxime cum equo ip- 33
ſo, qui proximior eſt, nec præbenti inficiat, nam etſi veneni vis ſit naturalis, poterit dæmon quos vellit reſerbare, vel noxia pellendo, vel antidota ſuis miniſtrando, ne noceant, vt docent *Condroch. vbi ſup. Grilland. d. q. 3.*

¶ Nam licet dari poſsit venenum adeo 34
naturæ peſtiferæ, vt ex aduerſo poſitum, aẽrẽ inficiat proximum, & per continuationem virus in homines quoſdam diffundat, & non in alios, vel ex naturali antipatia cum homine, vel alijs de cauſis, quas congerunt *Ponzetus dict. capitul. 13. & 14. Mercurial dict. libr. 1. capit. 13. cum ſeqq. Ambroſ. Pareus d. cap. 3. Ioan Schenckius d. lib. 7.* † Quando ad 35
certum hominem dirigitur, quem necat, & nõ

alium, illud tangentem, pacto cum dæmone agnoſcunt *Valles controuerſ. 2. Mart. del Rio lib. 3. Magicar. part. 1. quæſt. 4. ſect. 5. Eman. de la Cerda lib. dos pos de Milam cap. 8. part. 1. foli. 71. & 72. & part. 2. capitul. 2. foli. 96.*

36 † Cuiuſmodi eſt venenum epiſtolarum Italiæ, quas multi legentes, ipſum ſolum ad quem dirigũtur, interrimit, vt tradit *Codronch. vbi ſupra.* † Et eo veneni genere Auerroes

37 intoxicauit Auicenam Cordubésé ponendo illud ſuper folia libri, quem legere conſueuerat, vt dixi *in Epit. de Mag. lib. 2. c. 79. nu. 18. ex Philippo Bergomenſ. in ſupplem. Chron. c. 30. Pet. Binsfeld. in confeſſ. malef. p. 1. concl. 7.*

38 ¶ Non loquor de Auicena autore Fenum, quia Perſa fuit, natus in villa Auſenæ ſiue Abaleh, prope Damaſum anno Hijiræ, ſiue tranſitus Mahumath 370. qui fuit poſt natum Chriſtum ann. 982. qui ab illa regione ad noſtram nunquam peragrauit, nam in ſeruitio ſui Regis vixit, & functus eſt in patria anno Chriſti 1040. Hijiræ 428. vt conſtat ex *Sorſano eius diſcipulo in eius vita, Gordon. in Chron. Morales lib. 2. hiſt. Hiſp. capit. 21. Mariana lib. 5.*

39 *cap. 6.* † Sed de altero Auicena, qui & Auenaria dicebatur, filius Aboali Auenzohar (de quo noſter ſermo eſt) natus Cordubæ dum Hiſpania à muris occuparetur centum poſt annos alterius Auicenæ, vt in hæc verba teſtatur. Genebrard. in Chron. anno Chriſti 1140. *Aboali Abinſeni, id eſt Auinſena, ex poſteris ſenis, nomen idem ipſius patris erat Aboali inquit Elias in Tisbi Rad. Auerroes ſiue Auerroz, Meſue Medici, & Philoſophi Arabes, Abentumat Aſtrologus Cordubæ floruerunt ab anno 1140. regnabat Mauris Africæ, & Hiſ-*

40 *paniæ Aboali Abenteſin.* † Et cum huiuſmodi Auicena ex bello ciuili ex Corduba in Hiſpalim confugiſſet, eum appellat Hiſpalenſem *Philip. Bergom. in Chron. ſub ann. 1150. impreſſ. Breſæ ann. 1485.* fallitur ſane, nam eum Cordubenſem fuiſſe intrepide fatetur noſter *Ioan. de Mena* (quem maximis laudibus extollit Hier. Roman. in Rep. lib. 5. c. 8.) *gl. Coronat. March. Sanctill. copl. 37. Ioan. Barros decad. 4. Garibai lib. 38. c. 12. Lud. Nuñez in ſua*

41 *Hiſpan. c. 9.* † Auicena enim noſter filius fuit Aboali Medici, qui priꝰ dicebatur Auenaria, poſtea dixerunt Auicenam, & nobilitate, & ſcientia præditum fuiſſe in hæc verba teſtatus eſt ipſe Auerroes lib. 5. c. 57. *Sed nobiles viri filij Abenzohar teſtificati ſunt hoc, & illi ſtet, quibus debet attribui ſcientia Medica,* & lib. 7. cap. 6. *Exceptis filijs Abenzohar, & maxime Aboali, & filio eius Auenaria, cui Deus conſeruet vitam, nam iſti Magiſtri ſunt in ſcientia Medicinali.*

¶ Et vt detur venenum naturale quod homines interimat, ſic naturaliter dari poteſt aliqua hominis cõplexio, vel à natura, vel ab arte, quæ veneno vllo non lædatur, nam ſi temperamẽtum in calidum declinat, plus frigido veneno reſiſtit, vt tradit *Auicen. Fen. 3. cap. 3.* 42

† Item ſi veneno alatur, venena minimè nocent, quaſi eis connaturalia, vt de Mitridate narrant *Plinius lib. 25. hiſtor. natur. capit. 2. Aul. Gelius libr. 17. noct. Atticar. capit. 16. Cœl. Rhodigin. libr. 11. antiquit. lect. capi. 13. Galenus. de aliment. faud. & libr. 3. de ſimplicib. medi. Mathiolus ſuper Dioſcor. libr. 3. capitul. 1.* † Vel terrarum diuerſitas efficit, vt quod in vna ſit venenoſum, in alia nutrimentum pariat, vt de maloperſico, quod cum ſit Perſis venenoſum, nobis nutrimentum facit, vt tradunt *Galen. lib. 2. de alimen. capit. de arbore Perſ. Auicen. libr. 3. Fen. 41. cap. de Morphea alba, Columela de cultu hort. lib. 10. Ruellius libr. de natura ſtirp. cap. 3.* 43 44

CAP. III. De Maleficio ex his, quæ ſunt in corpore humoribus.

SVMMARIVM.

1. *Generantur in homine viuo ex putrefactis humoribus aſcarides, vermes, &c.*
2. *Homini viuo generatur lapides, ligna, ferrum, chalybs, &c.*
3. *Diabolus ex his, quæ ſunt in corpore humoribus poteſt ſimilia producere.*
4. *Diabolus commouendo corporis humores quam multa operatur.*
5. *Epilepſiam, Paralipſim, & ſimiles morbos, quomodo diabolus efficiat.*
6. *Cæcitas, & ſurditos quomodo à dæmone inducatur.*
7. *Magi ad mala inferenda malis herbis vtuntur.*
8. *Res naturales proficere non ſolent maleficiatis, quando dæmon adit aliquid ex ſua malitia.*
9. *Maleficiati ex dæmonis malitia morbi progreſſus diſſimiles habent aliorũ morborum.*
10. *Ægrotus quando grauiſſime dolet, in qua tamen parte dolorem ſentiat nequit iudicare, a dæmone eſt.*
11. *Maleficiati quandoque eiciunt ſpinas, ſetas, ligna, lapides, &c.*
12. *Naturaliter generantur in homine ſpinæ, ſetæ, ligna, lapides, &c.*

13. *Culteri, & clauigenerantur in homine.*
14. 15. *Poros dilatando quomodo potest diabolus in corpore duriora ista immittere.*
16. *Cultros, & clauos huiusmodi ex corpore videntur extrahi per delusionem.*
17. *Cultrum per fauces immissum per inguinē extractum.*
18. *Diabolus data opera potest omnia, quæ natura vires non excedunt.*
19. *Solidissimas res diabolus diuidens in pulueres, eas postea reuniendo potest mira efficere.*
20. *Cultri reperti sunt in dissecto agricolæ ventriculo.*
21. *Pregnans ad manus obstetricis per os vulvæ eiecit clauos, cultros, &c.*

EX putefactis humoribus solent in corpore humano generari ascerides, vermes, lumbrices, angues, serpentes, mures, ranæ, & bestiolarum huiusmodi similium plura, vt tradunt *Auicen. li. 3. Fen. 16. tract. 5. Cornel. Gemma de diuin. natur. caract. lib. 2. Schene. tom. 2. obseruat. medic. lib. 4. tit. de varis vteri affect. obseruat. 11. & 11. Leuin. Lemn. libr. 3. de occultis natur. c. 40.* † Nec modo viua animalia, ex humoribus putrefactis, in corpore humano generari solēt, sed lapides, ossa, ligna, ferreum, chalybē, stagnum, argentum, & aurum, vt tradunt *Gemma, & Schenchius, vbi proxim. Beniuentus de admirand. morb. libr. 2. Maiolus Canicul. tom. 2. colloq. 3. Ioann. Eusseb. in proloq. philos. natural. fol. 22. & seqq. & p. 1. curiosæ philos. libr. 3. cap. 27.* † Diabolus tamen ex his humoribus potest huiusmodi animalia, metalla, & alia huiusmodi in corpore humano producere, quæ causarum ignarus præstigiosa videantur, vt de huiusmodi maleficio affectis traddunt *Andreas Cæsalpinus de inuestigat. damon. capit. 22. Baptist. Codronch. de morbis malefic. libr. 2. capit. 4. Remig. lib. 2. daemonol. capitul. 7. & 8. Sprenger. in Mall. part. 2. q. 1.*

¶ Diabolus enim in morbis, quæ pendent ex natura, potest internas causas mouere, nam melancholicus morbus excitat, commouendo bilem atram, quæ corpori inest, & fuligines in cerebrum, & internorum sensuum cellulas propellit, ad vtrumque huiusmodi bilem, ad motis causis exurentibus, vel detento isto humore, ne expurgetur, vt docet *Auicena Fen. 1. tract. 4. cap. 18.* † Epilepsiam, paralipsim, & similes noxas infert per succi crassioris delationes, obturato vētriculos cerebri, vel obstructis radicibus nervorū, ne spiritus animales decurrant, quorum impedimento paralypsis, & epilepsia fiunt, vt docent *Hippocrat. Galenus, & Auicena, vbi sup.* † Cæcitatis, vel surditatis causa est noxia excrementa ad oculos, vel aures, vt linguæ impedimento frigidi humores ad neruos eius, quibus nimirum vsus est diabolus, in cæco, surdo, & muto, quem Dominus sanauit, *Matth. c. 9. & 12. Marc. 7. Luc. 11.* † Quare Magi non tam carminibus, quam malis herbis ad mala huiusmodi inferanda vti solent, Ouid. in Metamorph.

Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit, & tritis Hecateia carmina miscet.

Vergil. Georg. 3.

Miscunturque herbis, & non innoxia verba.

¶ Dignoscuntur tamen morbi huiusmodi quando sunt à natura, sine dæmonis concursu, & quando adijt aliquid ex propria malitia, nam illis causæ naturales contrariæ prosunt, his tamen causæ huiusmodi proficere non solent, *vt per DD. in cap fraternitatis, de frigid. & malefic. Codronch. vbi sup lib. 3. cap. 9. Cæsalpin. de inuestigat. daemon. capitul. 22. & seqq.* † Et morbi progressus dissimiles sunt aliorum morborum, euacuationes, euaporationes, dolores, vomitus, & similia, vt tradunt *Cæsalpin. dict. capit. 22. Codronch. dict. libr. 3. capit. 13. Martin. del Rio libr. 6. Magicar. capit. 2. sect. 2. q. 3. Greg. Valent. tom. 3. disp. 6. quæst. 13. pun. 4. Raph. de la Torre tom. 2. de visijs oppos. Relig. quæst. 96. artic. 2. disp 11.* † Nam ægrotus grauissime dolet, in qua tamē parte dolorem sentiat, nequit indicare: suspiria sine causa emittit, renes, & corda corrodi videntur, atque remedijs, ex arte adhibitis, morbus se non remittit, sed potius exasperatur, vt tradunt *Bapt. Codronch. dict. lib. 3. cap. 11. 12. & 13. Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 1. cap. 13. Petr. Leloyer de daemoniac. part. 1. capit. 17.* † Et aliquando eijciunt per summa ora spinas, setas, crines, glomos pilorum, ossa, ligna, lapides, vitrorum frustra, accum fragmina, cultros, clauos, & alia ferreamina, vt de multis maleficiatis referunt *Spreng. in Mall. d. c. 13. Codronch. vbi supra Remig. lib. 3. daemonol. ca. 1. Beniuent. lib. de admirand. morb. Ioan. Langius lib. 1. epist. 38. Gualfrid. apud Surium tom. 3. Maij. 8. c. 13. Cæsalp. de inuestig. daemon. c. 22. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 13.*

¶ Verū enim est in corpore humano ex humoribus coalescī tophi, lapilli, capilli, oscilla, conchylia, spinæ, glomi pillorū, & etiam reptilia, vt tradunt *Galen. lib. 2. ad Glauc. Celsus li. 5. c. 6. Aetius li. 16. cap. 100. Leuin. Lemnius li. 3. de occultis natur. c. 40. Beniuent. vbi sup. c. 3. 18. 24. & 94.* † Cultros tamē, clauos, & alia ferra-

ferreamenta artificioſe conformita generari non poſſunt, quia calor naturalis, niſi plurimorum annorum ſpacio non valet metalla producere, niſi Democritam, aut Epicuream reuocemus inſaniam, ex fortuito attomorum concurſu cuncta conſtruentem, quos refutat
14 *Franc. Picus de vanitat. Gent. lib. 1.* † Vel dæmonem poros corporis poſſe extendere, & per eos durjora hæc, & maiora inſerere, & poros rurſus concludere, vt volunt *Agrippa lib. de occult. philoſ. Remig. d. c. 1. Schëck. de venen.*
15 *d. lib. 7.* † Sed hæc opinio ſupponit corporum penetrationem eſſe naturalem, quam negant melius philoſophantes *D. Thom. Scotus, Du-*
16 *rand. & alij in Sent. 2.* † Vnde huiuſmodi ferreamenta in cultrorum forma, & ſimilium polita, quia à natura id fieri nequit dæmonis arte ſuppoſita credo, vel per deluſionem fuiſſe ita apparere aërem condenſando, & colorando, vel phantaſiam deludendo, vt tradunt *Cardan. lib. 11. variet. rer. capit. 80. Grilland. de Sortileg. lib. 2. q. 3. nu. 27. Wierus libr. 3. de præſtig. dæmon. cap. 7. & lib. 4. cap. 2.*

17 ¶ Sed dicunt poſſe dæmonem ſomnum altum homini immittere, & doloris ſenſum eximere, & tunc extremæ excidere membrum, & metalla inde imponere, atque eadem dexteritate vulnus conſolidare, vel ita fauces capacitatem ampliare, vt per eas ingeri valeant: nam opilioni per fauces à latronibus cultrum fuiſſe immiſſum craſitudine pollicaris, cui corneum erat manubrium, quem poſt ſex menſes per inguinem extractum refert *Ambroſ. Parœus libr. 2. Chirurg. capitul. 17.*

18 † Nam ſi hoc potuit caſu contingere, cur ex propoſito ad nitens, nequeat ille mille artium ſolertiſſimus? quamuis guttura, inteſtina, & orificium ſtomachi, atque arteriæ ſi inſectione deciſſa fuerint, nõ poſſint reuniri, vt docet *Vvierus d. libr. 4. de præſtig. capit. 9.*

19 † Sed poteſt dæmon res ſolidiſſimas diuidere in partes inſtar pulueris, & eas iterũm vnire, applicatis ſicubi opus naturalibus actibus, idque tam propere, & ſubtiliter, vt cernentium oculi nequeant, ob nimiam motus celeritatem, quidquam harum aduertere, ideoque putant homines ea integra immitti, & emitti, vt tradunt *Silueſt. in Summ. v. maleficium q. 5. Binsfeld. in l. eorum C. de malef. & Mathem. q. 7. concl. 6. Coſm. Philiareb.*
20 *de offic. Sacerd. p. 2. libr. 3.* † Nam re vera eſt huiuſmodi ferreamenta in corpora humana aliquando reperiri, vt in diſſecto agricolæ ventriculo, qui ſibi mortem præ dolore, intulit, reperti ſunt, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim inſtar ſerræ denta tos, ac duo ferramenta aſpera, quarum ſingula aſpitami longitudinem excedebant, vt narrant *Ioan. Langius, d. epiſt. 38. Vvierus libr. 3. cap. 7. Binsfeld. d. q. 7. concl. 7. Maiol. tom. 2. colloq. 3. de Sag. fol. 304. Carda. lib. 11. variet. rer. capi. 80. Iul. Cæſar. Bartell. in horto genial. pag. 361.* † Vt illa, quæ à diabolo opreſſa pregnans ſibi videbatur, et in tempus 21
pariendi (loco infantis) per os vuluæ ad manus obtetricis, clauos, cultros, oſſa, ligna, ſtupas, lapides, & alia hui ſmodi expellit, vt narrat *Iacob. Ruffus libr. 5. de infirmitat. capitul. 6.* & huiuſmodi plura *Zuingerus in Theatro vitæ hum. lib. 8. Ioan. Schenckius obſeruat. medic. lib. 7. Gemma Louanienſ. lib. 2. de naturæ diuinis charact. cap. 4.*

CAP. IIII. De Magia deuouendi, ex Imaginum fabricatione.

SVMMARIVM.

1. *Homines à dæmonibus ſæpe inuadi, & obſideri deſide eſt.*
2. *Homines dæmoni tradendi poteſtatem habuerunt Apoſtoli.*
3. *Dæmonibus homines tradiderunt Sancti viri, ex Dei poteſtate.*
4. 5. *Homines ratione dignitatis habent poteſtatem dæmones immittendi.*
6. *Satanas in primitiua Eccleſia excommunicatos agrediebatur.*
7. *Magi ſolet imprecationibus homines dæmoni deuouere.*
8. *Dæmones fatentur ex Energumenis à maleficio teneri.*
9. *Simon Magus, quos vellet dæmonibus deuouebat.*
10. *Malefici plures homines dæmonibus deuouerunt.*
11. *Carminibus & herbis dæmonibus homines deuouebantur.*
12. *Deuouendi dæmonibus poteſtas non prouenit à facultate cogendi.*
13. *Dæmones ex pacto homines inuadunt.*
14. *Dei permiſſio ſemper requiritur in operibus dæmonis.*
15. *Permiſſio diuina ex quibus de cauſis dæmoni dari ſoleat.*
16. *Dæmonibus multa prohibentur, quæ à Maleficis vocati concedantur.*
17. *Deuouendi maleficium per Imaginum fabricationem.*

18. *Maleficium deuobendi Delrius ad sagittarij crimen transtulit.*
19. *Imagines maleficij deuotionis ex quibus rebus fiebant.*
20. *Maleficium per Imaginum fabricationem apud Ouidium.*
21. *Imagines huiusmodi ad quid liquebantur igne.*
22. *Imaginum fabricationes ad animarum euocationem immerito transtulit Horatius.*

1 HOMINES à dæmonibus sæpè inuadi, obsideri, & possideri, hoc est dæmones in hominum ingredi corpora, & simul potestatem aliquã eos vexandi, seu affligendi accipere de fide est
2 *ex eis, quæ diximus sup. lib. 4. c. 6. ex n. 2.* † Sic homines dæmonis tradendi potestatem constat olim Apostolos habuisse, nam D. Paulus Corinth. 1. c. 5. v. 5. *Tradidit* Corinthum *Satanæ, vt spiritus salvus fieret.* Et ad Timoth. 1. cap. 1. v. fin. *Hymenæum, & Alexandrum tradidit Satanæ, vt discant non blasphemare.*
3 † Et alios quoq; sanctos homines, vt olim sic, & hodie eadem à Deo accipere potestatem, vt in peccatorum iustam vindictam dæmonum torturæ subijciantur, vt de S. Eligio Nouiomensi Episcopo refert *Audoenus in eius vita lib. 2. cap. 20.* De alijs, *Metaphrast. Febr. 7. Surius tom. 3. Maij 25. D. Aug. lib. 22. Ciuit. Dei c. 8.*
4 † Ratione etiam officij aut dignitatis, vel prælatiæ, vel superioritatis in alios habent, etiam potestatem dæmonẽ immittendi, mala imprecatione, vt de vxore, cui maritus, de filijs quibus pater dæmonem imprecatus fuerat, tra-
5 dit *Cæsarius lib. 5. cap. 11. 12. & 26.* † Nam licet homines inferiores sint dæmonib⁹ (in quos non habẽt potestatem iuvendi, vt alios ingrediantur, & affligant) quia aduersarij nostri sunt irreconciliabiles in interitu nostri parati, sed diuina potestate adstricti, cum tamen ob peccata in homines laxantur, si accedat aliqua imprecatio eius, qui potestatem habet in hominem sequitur, vt eum ingrediatur, affli-
6 gat, vel torqueat. † Et hoc est, quod in primitiua Ecclesia, dum homines propter peccata sua excomunicabantur, & anathematizabantur, dum Satanæ tradebantur, solebat inuisibili forma eos ingredi, atque vexari, vt narrat *Cardinal. Cæsar. Baron. tom. 1. Annal.*

7 ¶ Nec solum homines gloriosæ vitæ claros, atque superiores hanc potestatem habere dignoscuntur, sed etiam ipsos Magos, atque sceleres homines, qui imprecationibus suis solent alios dæmoni deuouere, adigere, atque emancipare, vt tradit *Petr. Thyreus de dæmoniac. part. 1. cap. 16. Nicol. Remig. lib. 2. demonol. cap. 9. & seqq. Cadronensis de morbis vener. lib. 3. cap. 7. Amman. de natur. dæmo. libr. 1. Bulenger. de Magia libr. 2. capit. 6.*
8 † Idque dæmones ipsi ex Energumenis, quando que fassi sunt, nam dum à puella compelleretur exire spiritus respondit, vt narrat D. Hieron. in vita S. Hilarion. *Exire me cogis, & subter limem ligatus teneor, non ex eã, nisi me adolescens, qui tenet, dimisserit.*
9 † De Simone Mago notissima res est, vt quos vellet dæmoni deuouere artibus suis facile præstitisse, vt narrat *Anastas. Nicen. in SS. quæst. 23.*
10 † De maleficia dicta *Bayarena*, quæ plures dæmoni deuouit, & alia dicta la *Garbonne*, quæ per maleficia votiua in plurimos dæmones immisisse narrat *Claud. Charon. lib. de Antichristo reuel. not. 1.*
11 † De Maga carminibus, & herbis deuouente Tibul. libr. 1. eleg. 8.

Nunc te carminibus, tunc te pallentibus herbis
Deuouit tacito tempore noctis anus.

12 ¶ Deuouendi autem huiusmodi potestas non prouenit à facultate cogendi, quæ nulla Magis competit, in dæmones; sed ratione pacti, vt homines inuadant præsentialiter, vt in Energumenis dictum est, aut potestatiuè, vt in maleficiatos aggrediantur, vt tradit *Hieronim. Mengus in Compend. libr. 2. capit. 3. & in malig. spirit. capitu. 12. ante Flagell. pag. 31.*
13 † Nam vel sponte dæmones ex pacto obsessum invadunt, finguntque se obtemperare, vel inferiores dæmones ad id adiguntur à dæmone superiore, volente hac in re malefico gratificare, non physica coactione, sed morali quatenus volunt stare conuentis, *D. Thom. libr. 4 contra Gent. cap. 90.*
14 † Vtroque tamen casu Dei permissio requiritur, vt causa sinè qua non potest hoc fieri, vt tradit *Petr. Thyreus de dæmoniac. part. 1. capitul. 5.* Et simul ob graue aliquod obsessi peccatum probat *Thyreus part. 2. capit. 29.*
15 † Quod quale sit, vt propter illud Deus permittat mala huiusmodi inferri idem *Thyreus dict. part. 2. capit. 30.* Et quando ob aliorum culpas hanc tyranidem patiantur, docet *cap. 31.* cum absque propria culpa ex diuinæ prouidentiæ ratione id fieri permittat *capitul. 32.*
16 † Et quamuis absque maleficorum imprecatione per se dæmones, possent mala huiusmodi inferre, multa eis prohibentur, quæ ad hominis inuocationem

conceduntur, vt Dei bonitas, & hominis malitia dignoscatur, vt tradunt *Suarez de Religi. lib. 2. cap. 15 n. 17. & de Angelis lib. 8. cap. 19. ex n. 1. & cap. 20. ex n. 2. Victoria in Relect. de Mag. n. 15. Malder. de virt. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 8.*

17 ¶ Hoc maleficium frequenter fiebat per imaginum fabricationem, nam vt ait huius rei plane eruditus Paul. Grillan. de Sortileg. libr. 2. q. 5. n. 11. *Imagines fabricabant, quas spinis, acubus, clauis, vel alis rebus acutis inguture, renibus, pectore, fœmore, costis, vel ventre, vel alis in locis perforabant, deprecantes, vt verum corpus maleficiãdi, easdẽ patiatur pũcturas, & pœnas, ac si in eius corpore vere per-*
18 *forare contigerit.* † Non ita tamen assecutus doctiss. Mart. del Rio hoc maleficium ad sagitarij crimen transtulit, *lib. 3. Magicar. disq. p. 1. q. 3. sect. 4.* Cum hoc crimen dissimile sit, sagittariorum, vt tradunt *Hect. Boethus in his. Scotor. lib. 11. Bodin. dæmonom. lib. 2. capit. 8. Episcop. Maiolus dier. canic. 2. tom. colloq. 3.*
19 † Imagines autem huius fiebant ex cera, pice, argila, plumbo, c. spite, lana, vel lino, easq; baptizabant in memoriam alicuius præsidẽtis dæmonis, vel ipsius maleficiati, quas ad ignem liquebant, vel infringebant, vel acubus pugnabant, interinque quos designabant, dæmon ipse tabem, vel mortem inferebat, vt tradunt *Salicet. & Angel. in l. multi C. de malefic. & mathem. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. capit. 12. Castro de iusta hæretic. punit. libr. 1. capit. 15.*
20 *Bap. Codronch de morb. venefic. lib. 3. capit. 2. Toledo in Summ. lib. 4. cap. 16. n. 17.* † Cuius malefici genus tam deuotionis, quam fabricationis imaginis perite, & omnino ex arte Medeam Sagam introducit Ouid. in Hipsypel.

Deuouet absentes simulachraque cerea finxit,
Et miserum tenues in iecur vrget acus.

21 De liquefacto, seu confracto igne simulachro ad cuius damnum maleficiatus vri, confringi, & adoleri videbatur, idem Ouidius hæc canit Fastor. 2.

Quodq; pice obstrinxit, quod acu traiecit ahena
Obsutum mentha torret in igne caput.

22 † Cuius maleficij genus non ita assecutus Horatius, illud ad animarum euocationem transtulit, dum Saganam, & Canidiam Lamias introducit imagines fabricantes, ceream nempe referentem maleficio imbuendam, lanea vero quæ maleficæ vicaria erat, infligenda altera lib. 1. Saty. 8.

Lanea, & efigies erat, altera cerea maior,
Lanea, quæ pœnis compescerat inferiorem,
Cerea supliciter stabat seruilibus vsque
Iam peritura modis.

CAP. V. De Maleficio hostili, & quibus dæmon nocere quæat.

SVMMARIVM.

1. *Hostile maleficium quod dicatur,*
2. *Maleficium hostile, quod hostis more, aliquo determinato signo fit.*
3. *Scopelizos quid sit, l. eum quædam D. de extrahord. crim.*
4. *Scopelismus apud Arabes frequens maleficium.*
5. *Scopelismum ad sacrilegij genus male acommodat Menochius.*
6. *Sagittari, qui dicantur, cap. 1. de Sagittar.*
7. *Sagittari maleficij genus, quo vt sagitta transfunditur.*
8. *Sagittarum iactus ad delendam Sysaram, Reg. 4. c. 13.*
9. *Duffus Scotarum Rex maleficio sagitaio interfectus.*
10. *Enguerrani Maregnani vxor insidias parauit ex maleficio sagittario.*
11. *Imago acubus transfixa ad maleficium hostile.*
12. *Carolum principem infascinatum imaginibus.*
13. *Imago cerea carasteribus insignita, & acubus transfixa ad maleficium.*
14. *Cereis imaginibus mors machinata Carolo Regi, & Henrrico Guisio.*
15. *Ceream imaginẽ pungendo Pentifex maximus mortus est.*
16. *Imagines lædunt non ratione physica, sed ex malefici intentione.*
17. *Maleficij hostilis aliæ species remissiuè.*
18. *Dæmoni ex maleficio multa permituntur, quæ immediatè ei denegantur.*
19. *Voluntas expectatur in maleficijs, non exitus.*
20. *Proditio grauior censetur, quotiens prohibendi minor potestas est.*
21. *Dæmonis insidias cabendi humana inuecilitas, haut vnquam valet.*
22. *Malefici ad caudam equi traducti ad vltimum suplicium deferuntur.*
23. *Diabolus nemini nocere potest, nisi Deus permittat.*
24. *Deus sæpe concedit dæmoni, vt homines affligat ad probationem, vt Iob.*
25. *Deus permittit dæmoni alios affligere, vt castigentur, vt Saulem.*

26. *Sata-*

Digitized by Google

26. *Satanæ tradit Apostolus Corinthium, vt anima salua fieret.*
27. *Dæmones sunt executores diuinæ Iustitiæ.*
28. *Diabolus aduersarius noster est irreconciliabilis.*
29. *Deus tamen defendit sperantes in se.*
30. *Iustos, & Sanctos non potest dæmon nocere secundum nonnullos.*
31. *Dæmon nocere potest (si Deus permittit) tam bonos, quam malos.*
32. *Bonos Deus nocere permittit, propter malos bonum.*
33. *Iudices, & Doctores minus potest diabolus nocere.*
34. *Deus permittit Satanæ, vt Iouem afflixeret, & Apostolum.*

1 MALEFICIVM hostile vocatur, quidquid in bonis animi, corporis, aut fortunæ damnum infert, aut aptum est inferre, aut id circo adhibitum fuit à maleficio, vt inferat, vt tradit *eruditissimus Mart. del Rio lib. 3. Magic. part. 1. q. 4.* † Huius generis variæ sunt species, nunc 2 tamẽ maleficium hostile accipio, quod hostis more sub aliquo determinato signo latens dãnum infert, vt dixi *in Epit. de Mag. lib. 2. cap. 39. num. 4. Sim. Maiol. Canicul. dier. tom. 2. colloq. 3.* † Quale est illud, de quo meminit 3 Vlpian. in l. cum quædam D. de extraordin. crim. nibus. *Plerique inimicorum solent prædium inimici* ἐκκαλίζειν, *id est lapides ponere initio futuros, si quis eum agrum coluisset, malo letho periturum esse insidijs eorum, qui scopulos posuisset.* † Cuius maleficij genus apud Ara 4 bes frequens est, vt dixi *dict. cap. 39. num. 19. Cœl. Rhodigin. lib. 18. antiq. lect. capit. 35.* immane, ac detestabile, vt quod in hominis salutem molitur *l. si exceptâ l. fin. C. de malefic. & mathem. Valle de Moura de incant. opuscul. 1. sect. 2. cap. 1. num. 1.* † Quod ita non assequutus, ad sacrilegij crimen maleficium huiusmo- 5 di retulit *Menoch. lib. 1. de arbitr.* sed mortis minæ tam acriter non punirentur, nisi ex pacto cum dæmone, vt docte animaduertit *amicus noster Ioann. Pineda in Iob. tom. 1. capit. 5. v. 26.*

6 ¶ Quibus referendi sunt *Sagittarij*, siue *Balistari* genus, quoddam maleficij arcu, & sagitta, vt certo quodam, & determinato signo homines interimens, quorum artem mortiferam, & odibilem, cum anathematismos dãnant *Pontifices in cap. 1. de sagitarijs.* † Non 7 vt gregati iuris interpretes, ibi arbitrantur, de bello iniusto Christianos lacessentibus cum arcubus, & sagittis, sed maleficijs infestantibus, eo pacto, vt quam longissime desitum velient necare, maleficio, vt arcu, & sagitta, ineffabili ictu traijciapo, vt docent *Inquisitores German. in Mall. p. 2. q. 1. capit. 16. Bapt. Codronch. de maxb. veneficiar. lib. 3. capit. 12.* † In 8 quo quidem diabolus sacra parentia abuti conatur, dum Iras Rex Israel pro victoria contra Regem Syriæ Elisæum Prophetam consulens sic respondisse testatur Sacer historicus Reg. 4. cap. 13. v. 18. *Tolle sagittas; qui cum tulisset rursus dixit ei, percute terram, & cum percussisset tribus vicibus, & stetisset, iratus est vir Dei contra eum, & ait, si percussisses quinquies, aut sexties, aut septies percussisses Syriam, vsque ad consumationem, non autem tribus vicibus percutres eam.*

9 ¶ Hac arte Dufus Scotorum Rex simulachro fabricato in sagittarij forma, maleficio periit, vt tradunt *Hector. Boethus rerum Scotar. libr. 11. Cardan. libr. 15. variet. capit. 80. Maiol. tom. 2. dierum canic. colloq. 3.* † Si- 10 milia his tentata fuerunt ab Enguerrani Marigniani vxore Franciæ, vt referunt eius præ illustri Regni Animales apud *Paul. Æmilium lib. 8. Gaguin. lib. 7.* † De cerea imagine lon- 11 gitudine vnius palmi duabus acubus transfixa, & sub limine abscondita, cuius amotione, & confractione liberata est mulier maleficata, refert *Sprenger. in Mall. p. 1. q. 1. capi. 12.* † Tres viri ex familia Comitis Stampani Bru- 12 xelæ captos refert *Maerus lib. 16.* quod per tres viriles, ac totidẽ muliebres imagines Carolum Principem iufascinare pararent, cuius rei varias rationes reddit *Delrius lib. 3. Magicar. p. 1. q. 3. sect. 4.* † Luthetiæ Parisiorum 13 decollatus quidam nobilis fuit, eo quod pœnes se haberet imaginem ceream varijs caracteribus insignitam, pectus autẽ, & caput imaginis acubus confixa erat, vt retulit *Delrius vbi proxim.* † Ibidem duo alij capti sunt, quo- 14 rum vnus Carolo IX. Regi, alter Henrico Guisio hoc ipso maleficio cereę imaginis mortem machinantes, vt tradit *Crespet. de odio satan. discurs. 10.* † Auinioni cultrum parieti 15 infixum se vidisse idem testatur *Crespetus*, quo de sententia Iudicis excoriatus fuerat quidã Magus, eo quod sic pungendo ceream imaginem Pontificem Maximum de medio subtulerat, *d. discurs. 10.* † Lædunt ista non ratio- 16 nẽ physica, sed secundum maleficî intentionem, ex pacto cum dæmone, concurrente actione illa externa manifestata, vt tradunt *Zonaras tom. 3. Glycas in Annal. p. 4. Mart. del Rio d. sect. 4. Maiol. tom. 2. colloq. 3. Bulenger. d. cap. 16. Petr. Gregor. tom. 3. Syntag. libr.*

34. capitul. 11. ex numer. 4.

17 ¶ Sunt pleraque aliæ huius maleficij ſpecies pro dæmonis concurrentis maletia, & Magi paciſcentis arbitrio, quę in ſalutem humanam conſpirant, de quibus nonulla alia cõgeſsi *in Epitome de Magia libr. 2. capit. 39. ex*
18 *num. 1.* † Nam licet dæmon per ſe à Mago in dependente (quando Dei permiſsio accedit) poſsit nos omnes, & fortunas noſtras ſubuertere, multoties id ei non permittitur, niſi ad maleficî petitionem, vt Dei bonitas, & hominis malitia dignoſcatur, qui in alios homines crudelior eſt, quam omnes feræ, ex quo im
19 proberbium euaſsit *Homo homini lupus.* † In quibus omnibus maleficij ſpecies, quia proditionis, aleboſiæ, & aliorum criminum enormiſsimorum circunſtantiæ interueniunt, ſolus conatus morte punitur, quando ad actum proximum delicto peruenit, quia in maleficijs voluntas expectatur, non exitus, *l. divus*
20 *Hadrianus D. ad l. Cornel. de Sycar.* † Et cum conatus proditionis grauitatem homicidij ſemper agrabet, maior, & doloſior proditio eſt, quoties cabendi, aut prohibendi mior ocaſio, vel poteſtas eſt, *l. propter inſidias C. qui acuſare non poſſ. cap. ſi cupis 26. q. 1. Gutierrez in Pract. lib. 1. q. 2 Anton. Gomez variar. 3. cap. 3. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. caſ.*
21 *357.* † Dæmones autem quorum ope hæc maleficia fiunt nobis ſunt inſidiatores inuiſibiles in omni nocendi occaſionem intenti, quorum, nec inſidias cabere, nec vim (ſi Deus illis permittat) atque ferociam prudentia, aut virtus humanæ ferre valet, quia vt ait Iob ca. 41. *Non eſt poteſtas, quæ comparetur ei ſuper*
22 *terram, qui factus eſt, vt nullum timeat.* † Quare tanto crimine conuincti ad caudam equi traducti adultimum ſuplicium deferri debẽt, vt *per DD. in l. 1. §. divus, & in l. eiuſdem legis §. adiectio D. ad l. Cornel. de Sycar. & in §. item lex Cornelia Inſtit. de publ. Iudic. & in l. 1. C. de aſſaſin. & in l. 1. & in l. multi, & in l. eorum C. de malefic. & math. & in cap. 2. de homicid. & in capit. contra Idolorum 26. q. 5. & in l. 1. tit. 18. libr. 8. Recopil. & in l. 20. tit. 9. Part. 7.*

23 ¶ Quas tamen perſonas poſsit dæmon nocere dicendum eſt, omnes (ſi Deus finit) nam draco ille antiquus ligatus eſt vſque ad diem iudicij, *Apocalyp cap. 20. v. 2.* ideo nemini poteſt nocere, niſi Deus permiſſerit, *D. Leo. PP. de paſsione Dominiſerm. 19.* † De poteſtate
24 autem conſtat hanc licentiam, quam perſæpe Deus concedit, ob varias cauſas, vel ad probationem eorum, quos diuexandos Satanæ permittit, vt de Iob legitur, quem Deus impio dæmoni conceſsit, vt afflegeret, *Iob. cap. 1. & 2.* & Sarram vxorem Tobiæ Iunioris, *Tob. c. 3. & 7.* †Vel vt caſtigentur, qui vexantur, quẽ admodum legimus Saulum vexatum à dæmone *Reg. 1. capit. 16. cap. voluiſſent iniqui §. de iniquis de pœnit. diſt. 1.* Sic tradidit Paulus Corinthum ſatanæ, vt anima eius ſalua fieret, *Apoſt. Corinth. 1. cap. 5.* †Ideo Dominus miſ- 26
ſit ſpiritum peſsimũ inter Abimalech, qui ſeptuaginta filios Hieroboã occiderat ſuper lapidem vnum, & habitatores Sichen, *Iudic. capit. 9.* quia Deus vtitur diabolus, vt tortoribus, & facit eũ ignem vrentem, *Pſalm. 103.* & immiſsiones per Angelos malos, *Pſal. 77.*

¶ De voluntate autem conſtat ſemper pa- 28
ratam eſſe in noſtrum excidium, quia aduerſarius noſter eſt irreconciliabilis, qui tanquã leo rugiens circuit, querens quem deboret *D. Petrus Canon. 1. cap. 5.* † Defendit tamen 29
Deus ſperantes in ſe, quos liberat à lacu venãtium, à verbo aſpero, à timore nocturno, à ſagitta volante in die, ab incurſu, & dæmonio meridiano, vt legitur *Pſal. 30. v. 5. & 6.* †Vnde iuſtos, & ſanctos non poſſe dæmonem no- 30
cere expreſſe affirmant, *Caſsian. Seren. collat. 2. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 7. 11. & 12. Annan. de natura dæmon. lib. 4.*

¶ Verius tamen puto æquali lege (ſi Deo 31
permittit) dæmonem poſſe nocere, tam bonos, quam malos: ſæpe tamen nocere malos, & peccatores, quam iuſtos, & bonos, quoniã Deus plus ſæpe iuris tyrano largitur in mancipia, quam in filios, & amicos, qua propter eius perſecutionẽ expoſcit Dauid dũ ait Pſ. 108. *diabolus ſtet à dextris eius.* † Bonos ta- 32
men interdum nocere permittit, propter maius bonum, & meritum ſufferentiæ, & alia, quæ referunt *Tritemius in qq. libr. 8. q. 5. Iaquer. in Flagel. capitul. 18. cum ſeqq. Surius tom. 2. pag. 309. Vider. Molitor. de python. mulier. cap. 7. Suarez de Angel. libr. 8. cap. 19. ex num. 2. & cap. 21 ex num. 29.* † Sic etiam 33
propter Dei gloriam, & hominum vtilitatem iudices, atque iuſtitiæ miniſtros Inquiſitores, atque Doctores minus poſſunt dæmones nocere, quamuis id negent *Sprenger, vbi ſup. Grilland. q. 7. num. 39. Annan. d. lib. 4. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 2.* † Deus enim permittit Sa- 34
tanæ, vt Iobum affligeret, Iob. cap. 1. *In manu tua ſunt*, & Apoſtolus quæritur, Corinth. 2. cap. 12. *datus eſt mihi ſpiritus Satanæ, qui me colaphizet*, nam vt ait Angelus Tobiæ capit. 12. *Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, vt tentatio probaret te.*

CAP. VI. De Fatalibus simulacris.

SVMMARIVM.

1. *Fatales statuæ ex arte Magica fuerunt,*
2. *Fatum pro morte est.*
3. *Fatales dies in iure sunt quibus perijt causa.*
4. *Fatales statuæ quibus regni fatum consistebat.*
5. *Palladium in Troiani regni fatum.*
6. *Græci Paladium surripuerunt, vt Troia potirentur.*
7. *Penates Æneæ, Scutum Numæ, Rhodiũ simulachrum.*
8. *Amorthei fatalia quædam habuerunt.*
9. *Græci fatalia simulathra habuerunt.*
10. *Regnorum fata ab istis simulachris euenire non possunt,*
11. *Fatalia simulachra arte dæmonis sunt fabricata.*
12. *Statuæ fatales in Circo Byzanteno.*
13. *Statua ærea Cataphracti milisis Toleti reperta.*
14. *Statua Titi Sempronij marmorea in antiqua Iulia Celsa, quam prosternit D. Antonius Villalpando,*
15. *Statuas huiusmodi prosternere sanctum, & meritorium est.*
16. *Caput metallicum Zamorensem arte dæmonis compactum.*
17. *Caput metallinum Marchionis Villenæ arte dæmonis.*
18. *Caput metallicum Alberti Magni non fuit arte dæmonis.*
19. *Alberti Magni metallinum caput artificio confectum fuit.*
20. *Organa voces humanas ementiuntur ex artificio.*
21. *Voces ex aëre potest diabolus ementire.*
22. *Campana opidi de Velilla familiæ de Villalpando pulsatur ante Hispaniæ clades.*
23. *Campanæ huiusmodi pulsatio ex Deo est, per Angelos bonos huius Regni tutelares.*

STATVÆ fatuæ apud veteres multæ fuerunt, ex arte Magica fabricatæ, in quibus alicuius rei fatum, & finis consistebat, vt tradit *Petr. Gregorius Tholosan. tom. 3. Syntagmat. iuris vniuers. lib. 34. capi. 1. n. 12.* † Nam fatum pro morte est, vnde fatidicæ mulieres dictæ sunt, quæ mortem, seu fatum maleficis artibus hominibus, & animãtibus inferunt, vt tradunt *DD. in cap. si per sorciarias 33. q. 1.* † Et fatales dies apellantur in iure, quibus perijt causa *l. 3. D. de fundo instructo.* Vnde Fatum profine alicuius rei, seu decreto diuino, Vergil.

Fata regunt orbem, certa stant omnia lege.

¶ Vnde apud veteres fatalia dicebãtur simulachra, ex quibus regni fata, & euentus consistebant, quæ apud omnes nationes adeo in pretio fuerunt, vt tanquam diuina munimina venerarent, vt tradit *Titu. Liuius ab Vrbe cond. decad. 1.* † Huius generis fuit Palladium ab Ænea adductũ, quod alij Apolinis, & Neptuni fuisse simulachrum testantur, alij Traianã Palladem Romæ, & Lauinij, & alijs in locis monstratam fuisse tradunt, quo regni fatum consistebat, vt tradit *Pier. Valerian. in Hieroglyph. lib. 24.* † Nam Græci Troianis oraculis fidem præbentes inuictos eo se fore existimarunt, quandiu Palladio custodirentur: quare cum Vlyses clam sustuliſſet, Troia potitus est vt narrant *Homerus; Vergilius, & alij.* ‡ De dijs Pænatibus, quos Æneas in Italiam adduxit similia tradiderunt *Liuius, & Vergil. vbi sup.* de scuto fatidico è cœlo Numæ elapso, de Solis simulachro Rhodio, & alijs, quibus regni fata consistebãt plara tradit *Episcop. Maiol. to. 2. Canicul. colloq. 2.*

¶ Amorrhei quoque hac superstitione non caruerunt, cum aurea simulachra imposita preciosis lapidibus, quibus singulis horis euenta eis ostendebant habuerunt, vt tradit. *Philon. lib. antiq. Bibli.* † Apud Græcos similia fuerunt simulachra, quibus vanissimi illi hominis regni euenta protendebat, vt tradit. *Nicetas in Annal. prope fin.* Nam superstitionibus istis fidem præbentes reprehendit. *Zonaras Annal. tom. 3.* ‡ Regnorum enim fata, mutationes, vicissitudines, & euentus ab his simulachris euenire non possunt, neque eorum signa esse, quanuis ad quãdam cœli posituram fabricentur, quibus mirabilem vim tribunt *Hermes Trismegistus, Ptoloneus, & alij Platonici*, quos supra refutani *tom. 2. libr. 8. capi. 11. de Magia Platonica ex n. 21.*

¶ Vnde simulacra huiusmodi fatalia arte dæmonis cõficta credo tãquã signa ad placitum, quibus positis dæmõ constituit Regnũ, Ciuitatẽ, oppidum, vel domum seruaturus, & destructis, desolaturus, vt [illegible] de quo *in l. eũ quædam D. de extraordinarijs criminibus*, quã de hoc maleficio explicui *in Epitome de Magia lib. 2. cap. 39. ex n. 19.* † Multas huiusmodi statuas fuisse fatales in circo Byzaceno magicis artibus confictas, quæ Constantinopolitani Imperij euentus putabantur imminere, vt

tradunt *Mart.del Rio libr.3. Magicar.disq. p.1 q.3.sect.4.Bulenger.de Magia lib.2.cap.*
13 *16.* † Cuius similis fuit statua ærea cataphractimiletis malco vncum percutientis, quæ vna cum beligeri homines per parietem depicti reperti sunt Toleti in antro ante miseram Hispaniæ cladem, vt narrat *Rasis in*
14 *hist.eiusdem cladis capi.12.* ¶ Similis tortasse fuit statua Titi Sempronij marmorea, quæ ex Romanorũ tempore seruauatur in antiqua Iulia Celsa in Ilergentibus coloniæ ruinis, quã D. Anton. Villalpando prostrauit, & posuit in fundamentis sui Palatij, vt his verbis testatur Marc. Xauier in Pontifical. par. 4. lib. 10. cap. 5. *En este distrito auia vna belicosa statua de Tito Sempronio con vn libro en la mano izquierda, i en la diestra empuñado vn esloque larzo, i argosto, la qual puso por cimiento don Antonio de Villalpando en el palacio que bizo en Celsa.* † In quo se Dei, & Religionis
15 catholicę exhibuit celatorem; nam licitum est, & laudabile huiusmodi statuas fatales destruere, & signa auferre, quibus dæmon assistere constituit, vt nocere desinat, vt tradunt *Binsf ld.in l. eorum C. de malef. & matema. q.5. Mart.del Rio lib.6. Magic.cap.2.sect.1. q.3. Raphael de la Torre tom. 2. de vitijs oppos.relig.q.95.art.4.disp.3. Lesius de Iust.lib. 2.capit.44.dub.6.ex num.36. Suarez de Relig. lib.2.cap.17.ex num.9. Thom.Sanchez de matrim.tom.2.lib.7.disp.96.ex nume.3. & tom. 1.Decalog.lib.2.cap.41.nu.19.*

16 ¶ Quãdoq; etiã statuæ huiusmodi ex dæmonis arte voces solét emittere, vt caput metallinum ciuitatis Zamoræ in loco de Tabara, quod dũ aliquis ex infecta radice addebat exclamabat dicens; *Iudæus adest*, vt tradunt *Episcopus Aeulens.in Numer.c.21.q.19. Fortalitium fidei libr.3.considerat.10. Iepes in histor.*
17 *Inocent.de la Guard.cap.4.* † Alterum caput metallicum fuit apud Henriquum Marchionem de Villena, quod res longe desitas, & vbique terrarum euentus ei loquebatur, quod iussu Regis D.D. Ioannis II. confractum est, vt tradunt *Valle de Moura lib de Incãtat.opusc. 1.sect.2.capit.15.nu.16. Ioannes Eusebius p.2.*
18 *Philosoph.lib.1.cap.72.* † Et quamuis Tostatus in hanc classem referat caput aëreum Alberti Magni, quod articulatè loquebatur, quod D. Thomas eius discipulus confregit, commentitium est; nam Albertus Magnus non solum sapientia diuina, & naturali excellens fuit, sed sanctis moribus cõspicuus; ideo ad Magicas artes confugisse credendum non est, vt tradunt *Tritenius, & alij apud Boxium tom.1.de locis Ecclesiasticis lib.9.cap.11.sig-*

no 36. Euseb.d.cap.72. † Possibile enim est 19
ex artificij solertia machinam ita esse cõpactam, & libramentis appensam, vt aura intus inclusa per tenues rimas exitum procurans, sonum ederet humanæ vocis persimilem, vt loqui videretur, vt notant *Aulus Gelius libr. 10.noct.Atic.capit.12. Cassiodor.libr.1.epist. penulti. Politian.in Panepist.* † Non secus 20
quam organa illa, quæ Romæ se vidisse testatur Simon Maiolus Episcopus Vulturarien. tom.1.dier.canicular. colloq.23.foli.1066. *Vidimus Romæ organa, quæ tubas, tympana, hominumque choros referebant, adeo, vt quisq; puerilis, fœminas, similesque voces simul se audire non dubitaret.* † Aliæ autem, quæ huiusmodi potentiam excedunt ex dæmone sunt, 21
qui ex aëre repercusso voces emittit in alicuius mali signũ, vt ante bellũ ciuile, Verg. Geor. 1

Vox quoque per lucos vulgo exaudita silentes

Lucan. Pharsal. lib. 1.

Magnæque per aëra voces
Audita nemorum.

¶ Neque ad hanc classem referenda est *Cã* 22
pana illa memoranda oppidi *de Vililla*, ex illustre familia de VILLALPANDO in Regno Aragonum ad Iberis ripam, non longe ab vrbe Cæsaraugusta, in veteri turri collocata, vbi fuit antiqua Iulia Celsa Romanorum, quę ex Gottorum tempestate, quando malum aliquod reipublicæ Christianæ imminet, nullo pulsante edit sonum, vt narrant *Hieron. Zurita in Annal. Aragon.lib.10.capit.93. Ioann. Mariana de rebus Hispan. libr.21.capit.11. Mart.Xauier.vbi supra, & in expuls.Neophit.part.2.cap.1. Iaim. Bleda in defens. fidei pag.85. Mart.del Rio lib.4.Magic.cap.3.q.2. Valle de Moura de Incant.opusc.1.sect.1.cap. 1.nu.27. & sect.2.cap.8.num.39.* † Nam hui- 23
usmodi signa prorsus sunt à Deo missa, per Angelum bonum huius Regni tutelarem, seu custodem exhibita, vt nostri videntes, & audientes malum caueant, vel in meliorem frugem se recipiant, nam vt ait Regius Vates Psal. 59. *Dedisti metuentibus te signa, vt fugiant à facie arcus.* vnde Manil.

Siue Deus instantis Fati miseratus in Orbem
Signa per effectus, cælique incendia misit.

CAP. VII. De pulueribus, & vnguentis ad mala inferenda.

SVMMARIVM.

1. *Pulueres, & unguenta ex pacto cum dæmone.*
2. *Magi Pharaonis pulueribus mala inferebãt.*

3. De-

3. *Domiciani, & Commodi Impp. tempore pul-veribus, & vnguentis plures perierunt.*
4. *Simon Magus pulueribus huiuſmodi mala in-ferebat.*
5. *Salaſſia vrbis magna pars ciuium pulueribꝰ huiuſmodi periit.*
6. *Africa pulueribus huiuſmodi quam plures perierunt.*
7. *Magi ex dæmone ſolent pulueres, & vn-guenta huiuſmodi accipere ad mala infe-renda.*
8. *Pulueres, & vnguenta compoſita clamidi aſ-ſita, vel ſub lecto abſcondita.*
9. *Poſtes, & limina delinita Magicis vnguentis tranſeuntes necantur.*
10. *Pulueres maleficî in aqua benedicta Eccle-ſijs immiſſi.*
11. *Pulueres, & vnguenta huiuſmodi quando-que ſunt apta ad morbum, vel mortem in-ferendam.*
12. *Pulueres, & vnguenta quæ non ſunt ad dã-na inferenda, ex dæmonis malitia poteſta-tem accipiunt.*
13. *Pulueris, & vnguenti maleficia, ex quibus rebus fiant.*
14. *Colores vnguentorum, & puluerum deſer-uiunt in pacti ſigna.*
15. *Contagium Mediolani ex hac arte fuit ann. 1630.*
16. *Contagium Mediolani arte dæmonis fuiſſe teſtatur D. D. Rex noſter, & eius Conſiliũ.*
17. *Pulueribus, & vnguentis Mediolani eſſe vim naturalem.*
18. *Rebus naturalibus quandoque vtitur dæ-mon ad mala inferenda.*
19. *Pulueres, & vnguenta Mediolani non ope-rabantur ex vi naturali.*
20. *Venenum nullum dari poteſt, quod natura-liter ex oppoſito noceat.*
21. *Venenum epiſtolarum niſi ex pacto cum dæ-mone dari nequit.*
22. *Magnetis, & Remoræ exempla non ex-cedunt ſphæram naturæ ſuæ.*
23. *Pulueres, & vnguenta huiuſmodi deſerui-unt tanquam teſſaræ militares, quibus ex-condito dæmon concurrit.*
24. *Dæmones quare vellint à maleficis res na-turales aduci.*

PVLVERES, & vnguenta ſolent Magi, ex pacto cum dæmone conficere, quibus ſuper veſtes, aut per vias, parietes, vel portarum coronides clã ſparſæ, tabem, vel mortẽ inſerunt, vt tradunt *Grillandus de Sortileg. q. 5. & 11. Spreng. in Malleo p. 2. q. 1. Remigius lib. 1. dæmonol. c. 2. & 3. & lib. 2. cap. 8. Marti. del Rio lib. 3 Magic. p. 1. q. 1. Cardan libr. 15. variet. rer. capit. 80. Maiolus tom. 2. canicul. colloq. 3.* † Quod antiquiſsimum eſt, apud omnes nationes, & omni ſæculo vſitatum maleficium, nam à tempore Moiſis Magos Pharaonis ſimilia feciſſe narrat *Philon in eius vita.* † Domiciani, & Cõmodi Imperatorũ tempore pulueribus, & vnguentis hac arte fabricatis plures Romæ perijſſe narrat *Xiphilinus in eorũ vitis.* † Apoſtolorum ſæculo vnguentis huiuſmodi, & pulueribus vſum fuiſſe Simonem Magum ad necandos eos, qui de illo male ſentiebant, *Mar. del Rio d. p. 1. q. 1.* † In Ciuitate Salaſsia pulueribus, & vnguentis huiuſmodi tanta lues cõtracta eſt, vt bonã ciuitatis partem eis interiſſe anno 1536. meminit *Cardanus lib. 15. variet. capi. 80.* † In Africa opido Guaſola per confeſsionem maleſici nomine Helzanam his pulueribus, quam plures perierunt, vt narrat, *Sim. Maiolus d. colloq. 3. fol. 300.*

¶ Magi enim quando ſe dæmoni addicunt, ſolent ab eo accipere pulueres, & vnguenta huiuſmodi ad varios morbos, & neces inferendas, vel cum eo paciſci, vt ſic vel ſic confectis concurrat, & damna inferat, vt tradunt *Grilland. Spreng. Remig. Delrius, & alij vbi ſupra.* † Vel ſub certa forma compoſita clamidi aſſuunt, vel in lecto abſcõdunt ipſius maleficiandi, aut ſub limine oſtij, ſuper quo deſtruendus ſit trãſiturus, aut aliquo loco ſub terraneo ſobea facta, *vt dixi in Epit. de Mag. lib. 2. cap. 39. num. 13.* † Nec eis vngere ſolum poſtes, vel limina aſſueſcunt malefic æ, vt tranſeuntes perimant, ſed manus quoque habent illitas, vt demulcendo, aut ſummas veſtes attingendo morbum, vel mortem inferãt, ne qua eis nocendi occaſio labeatur, *vt docet Remig. d. cap. 3.* † Et quandoque in Eccleſijs pulueres huiuſmodi aquæ benedictæ immittere ſolent, vt qui ſe ea ſignarent, vel aſpergilo tingerentur, morbum, vel mortem ſibi conſciſcerent, vt tradunt *Remig. & Mart. del Rio vbi ſupra.*

¶ Pulueres, & vnguenta huiuſmodi quandoque ſua natura apta ſunt ad morbum, vel mortem inferendã, quia confecta ſunt ex rebus venenoſis, & plane feralibus, vel ex induſtria, vel à dæmone oſtenſis, *vt dixi ſup. lib. 9. cap. 2. ex n. 1.* † Quandoque etiam in ſua natura apta non ſunt ad talia mala inferenda, ſed ex pacto cũ dæmone effectum ſorciuntur, ipſaque deſeruiunt tanquam theſares militares, quibus ex condicto dæmon concurrit; & damnum infert, vt dixi *d. cap. 39. n. 14.* † Fiunt

quando

quandoque ex infantulis igne toſtis, vel aqua feruenti liquantis, vel ex alijs rebus modo ruſſis, modo albis, modo nigris, pro paciſcentis
14 arbitrio, vt tradit *Remig. d. lib. 2.* † Sed confectiones, & colores huiuſmodi ad nil aliud deſeruiunt, niſi in pacti ſigna, vt de illis in hæc verba teſtatur Mart. del Rio vbi ſupr. d. q. 1. *Horam qui nocent, atri: qui morbum tantum adferunt: cinericei, vel interdum ruffi coloris ſunt: contra, quo puluere malum tollunt, & medicinam faciunt; ij plurimum albus eſt, vis tamen iſta non ex pulueris colore, vel alijs qualitatibus manat, ſed tota pendet ex pacto cum damone inito, colores tantum deſeruiunt declarandæ conuentorij fidei, & ne ſage decipiãtur.*

15 ¶ Huius quidem artis contagium fuit, quo anno elapſo 1630. decies centena milia hominum pulueribus, & vnguentis huiuſmodi interempti ſunt ciuitatibus Mediolani, Pauiæ, Lody, Cremonæ, Palentiæ, Parmæ, Bergamj, Beronæ, Boloniæ, Mantuæ, Mortaræ, Nouariæ, & alijs locis Piamontis, *vt in aculeis, & expontanea confeſione apud Senatu Mediolani confeſſi ſunt Gulbermus Plagia, & Ioãnes Iacobus de Mora, & alij complices, qui ea-ciè cauſa ad caudam equi traduñti in platea publica rotati crematiſunt.* † Nec res fuit ſub fabella ſparſa, aut ſolo inclementi cœlo Ines cõtracta, ſed veneno datiuo huiuſmodi, vt potentiſſimus Rex noſter D. D. Philipus IIII. & eius Conſilium ſupremum de illo in hæc verba reſcripſit omnibus ciuitatibus Regni apud
16 Lazarum de los Rios Angulo eius ſecretarium 7. Octobr. 1630. *Emos tenido noticia, que algunos enemigos del genero humano tratan de ſembrar los poluos, que con tan grande rigor babian cauſado la peſte en el eſtado de Milan, i en otros eſtados aliados, i amigos deſta Corona, i q̃ para uſte efeto venian perſonas a eſtos Reinos. cuios retratos, i ſeñas eſtan en mi poder, i del Gobernador del mi conſejo. I porque tan enorme, i atroz delito ſolo ſe auia podido intentar, procurar, i executar los que abian apoſtatado de la Religion Catholica, pretendiendo deſtruir toda la naturaleça humana. I es juſto que tenga el condigno caſtigo, ſi le puede auer en las penas temporales de tan horrible, i nefando crimen. I porq; al ſeruicio de Dios, i mio combiene el tratar, i procurar ſe buſquen las perſonas que bienẽ à cometer el delito, i ſe prendan ſin que nadie los encubra, ni oculte. Viſto por los del nueſtro Conſejo, i con nos conſultado fue acordado que debiamos mandar dar eſta nueſtra carta para vos en la dicha raçon, por la qual os mandamos que luego que os ſea entregada, hagais pregonar en eſſa Ciudad, i lugares de ſu juriſdicion, q̃ de luego prometemos dar, i ſe darãveinte milda cados demas de otras bõras, i mercedes dtodos, i qual eſquier perſonas, aſsi naturales, como eſtrãgeros, q̃ por ſi meſmos, u por papeles, i cartas manifeſtaren, i declararen las perſonas que han benido à cometer el dicho delito, i tratan de cometerle. I ſi la perſona que biciere la dicha relaçion fuere complice, viniendo voluntariamente à declarar, i declarar los demas, ſe le prometeſe le dara el meſmo premio, i demas dello deſde luego le concedemos immunidad, i perdon del dicho delito, &c.*

¶ Sed pulueres, & vnguenta huiuſmodi 17
quibus malefici arte dæmonis vtebantur ad mala iſto inferenda, negari non poſſe habere virtutem nociuam prædictos effectus operandi contra Me, & Remigium, Sprengerũ, Delrium, & Maiolum adſtruare nititur *Manuel de la Cerda Luſitan. tracta. de os pos venenoſos de Milan, par. 1. capitul. 7. ex fol. 51. & p. 2. cap. 2. fol. 96.* † Sed non negamus pulue- 18
ribus, & vnguentis huiuſmodi arte dæmonis confectis, poſſe eſſe vin naturalem ad morbos, vel mortem inferendam, quia poteſt dæmon ex rebus venenoſis elicire quandam quaſi quintam eſſentiam, & Magis præbere, vt mala inferam, *vt dixi in Epit. de Magia lib. 2. cap. 40. ex n. 11.* † Sed res huiuſmodi, quę à malefcis prę- 19
dictis applicabantur, ex natura ſua talem virtutem non habuiſſe, quia ſi vis illa naturalis eſſent, prius eos, qui illa ſpargerent, necaret, ergo cauſa fuit prætet naturam, non diuina, quia nil Deus tale promiſsit, ergo diabolica ex pacto dæmone, vt tradunt *Victoria in relect. de Mag. n. 16. Fran. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15. n. 14.*

¶ Prætetea ſi vis illa eſſet naturalis pulue- 20
res ſuper veſtes, vel per vias aut plateas ſparſi, & vnguenta ſuper portarum coronides, quã tumuis venenata eſſent, ex natura ſua non poſſent, per ſe homines interire, quia res naturales cum non poſsint excedere vires actiuitatis ſuæ, nullum eſt venenum, quod ex opoſito poſſet necare, quia non poteſt agere in diſtãs, *vt tradit Ariſtot. Phiſicor. lib. 1.* † Neque obſ- 21
tat venenum ſuper ſtrapedes poſsitum, quod equitem ipſum interimit, & in epiſtolis ſparſum, quod legentes necat, quia niſi ex pacto cum dæmone dari nequi *Codronch. libro 3. de Morb. venefic. capit. 6. Caſalpin. de inueſtigatio. dæmon. capit. 17. Mortis del Rio d. libro 3. & dixi d. cap. 39. ex. n. 16.*

¶ Nec juvantur contraria opinione tenen- 22
tes, exemplis aductis perdictum auctorem, de lapide magnetę, qui annulum atrahendi annulo virtutem elargitur, & de Remora que nauigio

gio adhærens, illum sistere, & retinere cogit, quia vis illa nõ excedit sphęrã actiuitatis suę, quæ in his pulueribus, & vnguentis nonnisi, licet ex cineribus infanti venenati, & cum vipe ribus cremati, (vt ipsi asserunt) conficiuntur, vt super vetes aut per vias sparsi possint nẽcare, & ita ex pacto effectus expectandus est, vt dixi d. lib. 2. de Mag. cap. 9. ex nu. 3. † Vide pulueres, & vnguenta huiusmodi deseruiunt tanquam theſaræ militares, quibus positis dæmon concurrit, non aliter quam illis concurre solet, qui aliquo ligno, caractere, voce, afflatu vel nudi linthei applicatione, vel quid simile solet pacisci, se opem præstaturum, vt dixi d. lib. 2. cap. 9. ex nu. 32. & cap. 39. ex nu. 10. & cap. 40. ex nu. 18. & cap. 43. ex num. 3. & cap. 49. ex nu. 1. † Nam licet dæmon perse tantum posset malũ inferre ex sua malitia, vult tamẽ res naturales, & multoties ineficaces aduci, tunc vt facilius rudes fallat, tum vt minus eius præsentia dignoscatur, tum etiam vt prudentes magis in eo confidant, cum videant eius fidem circa harum rerum concursum, ideo venenis incantationem adiungit Saga apud Vergil. Georg. 3.

Miscenturque herbis, & non innoxia verba.

Quæ ab Hecate dea inferorum Hecateia vocat Ouid. in Metamor.

Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit, & tritis Hecateia carmina miscet.

CAP. VIII. De Lamiarum infestatione, & infanticidio.

SVMMARIVM.

1. *Lamia dicitur fera Africa.*
2. *Lamiæ quare dicantur Sagæ mulieres.*
3. *Lamiarum præcipuum institutum pueros infestare.*
4. *Lamiæ deferuntur à dæmone noctis maxime tempore.*
5. *Lamiæ pueros assos, vel igni decoctos in prandijs parant.*
6. *Lamiæ ab esu carnis dicuntur Lystrigones.*
7. *Lamiæ quare dicantur Striges.*
8. *Lamiæ quare pueros magis infestentur.*
9. *Lamiæ ex pueris decoctis petum famosum suum vnguentum.*
10. *Lamiæ ex pueris maleficia sua conficiunt.*
11. *Lamiæ pueros in conuiuijs suis in prandium parant.*
12. *Lamiæ eos pueros maxime petunt, qui nondum sacro baptismate initiati sunt.*
13. *Lamiæ cum vetulæ sint, gaudent sanguine puerorum, quia eo putant reiuuenescere.*
14. *Lamiarum crimine potius mulieres, quam viri reperiuntur.*
15. *Mulieres in eos quos oderunt nescunt se cõtinere.*
16. *Mulieris ira nulla superior est.*
17. *Mulieres magis ad maleficia trahuntur propter insaciabilem libidinem.*
18. *Obstetrices magis quam aliæ mulieres maleficæ sunt.*
19. *Vetulæ potius mulieres quam aliæ sunt maleficæ.*
20. *Iuuenerili sanguine humidus radicalis restauratur.*
21. 22. *Striges sanguinem infantulorum exugunt.*
23. *Lamias grassari in pueros potius, quam in adultos cur Deus permittat.*
24. *Lamiæ aliquando grassantur in adultos.*
25. *Lamiæ de nocte cum dæmone grassantur.*
26. *Amuletum contra Lamias.*
27. *Lamiæ quare dicantur Lucifugæ.*
28. *Phylacteria Iudæorum contra nocturnas infestationes.*
29. *Nocturnus timor, quare dæmon appelletur.*
30. *Meridianus dæmon de Lamijs intelligitur.*
31. *Lamiæ versantur in desertis.*
32. *Lamiæ in quo sensu accipiuntur apud Hieremiam.*

LAMIAE dicuntur à lamia fera, quæ in Africa deserta versatur, muliebri facie prædita, vbe ribus, ac toto corpore adeò speciosa, vt homines alliciat, & allectos deboret, vt tradit *Dionys. in hist. Afric.* † Sic translato nomine in maleficas mulieres remansit, quæ solent, non modo homines capere, sed infantes, quibus solent mammas ostendere, vt eorum singulus, & vllulatus comprimant, dum eos viuos è cunis rapiunt, vel in iecta culcitra præfocãt, iuxta illud Hierem. Threnor. cap. 4. *Nudauerunt Lamiæ mammas suas* † Nam earum præcipuũ institutum est pueros infestare, necare, perdere, rapere, vt eorum carnibus saturentur, pinguedine, & alijs ad maleficia sua vtantur, nam vt ait S. D. N. Leo. PP. X. in Extrauag. honestis petentium votis, ann. 1521. *in necandis infantibus pasim studeant.* † Ad quod quidẽ à dæmone deferũtur noctis maxime tẽpore in domos præsertim amicorũ, & propinquorũ, vt eorum infantes immatura morte surripiant,

eosque deuorent, vt tradũt *Bart. Spina tract. de Strigib. capi. 17. & seqq. Petr. Binsfeld. in confess. malef. praelud. 10. Nicol. Remig. libr. 3. daemonol. cap. 6.* † Nam eorum corpora igni assa, vel ahenis de cocta in prandijs suis parare Solent, *Nicol. Remig. d. libr. 3. capit. 7. Silvest. de Strigib. cap. 9. Mart. del Rio libr. 3. Magicar. p. 1. q. 1. Grilland. de Sortileg. q. 3. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 2. & capit. 13. Nider. in Formicar. lib. 5. cap. 3.* † Vnde Lamiæ ab esu carnis dictæ sunt Læstrigones, vt notat, *Delrius ad Senec. in Med. versic. 737.* & eorum conuiuia, cænas *Thyesteas*, vt tradit *Theophras. libr. 3. Antolyc.* Vnde Horat. carm. 1.

Nec pransæ Lamiæ puerum vivum extrahant alvo.

† Et dicuntur Striges ab strige auicula, quæ de nocte, stridere solet *Polidor. Ripa de nocti. temp. cap. 165. num. 6.* Ouid. Fastor. 6.

Est illis strygibus nomen, sed nominis hujus
Causa, quod horrenda stridere nocte solent.

¶ Et cum omnes intestino odio prosequantur in pueros maxime Lamiæ grassare solent, vel quod eorum ætas imbecillior est ad resistendum, incautior ad cabendum; nequitque earum conatum deprehendere, aut reuelare, vel accusare: vt tradunt *Barth. Spina cap. 7. Mart. del Rio libr. 2. quæst. 24. & libr. 3. part. 1. quæst. 1.* † Vel quod petunt ab his instrumenta maleficiorum, nam ex eorum corpusculis, truncis videlicet, abscisis manibus pedibusque, & capita, decoctis conficiunt famosum illud vnguentum suum, sine quo ad conuenticula deferri posse negant, vt tradunt *Binsfeld. vbi sup. & in l. multi C. de malefic. & Mathem. Grilland. de Sortileg. quæst. 3. Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 1. capitul. 2.* † Vel quod ex eis conficiunt maleficia sua, quibus homines necant, nam vt ait Mich. Psellus libr. de operat. dæmon. fol. 23. *Infœlices à matribus infantes depellunt, eorumque carunculis nouacula circumscarificatis, & incisis, defluentem sanguinem phialis excipiunt, ipsos autem adhuc spirantes in pyram coniectos exurunt, tum postea eorum cinerem cum sanguine phyalis contento miscent, pharmacum que abominandum componunt, quo eiuos, & poenia inficiunt.* † Siue etiam quod talia corpora ad prandium igni assa, vel decocta in delitijs suis accomodant, delicataque epula ex eis conficiunt, atque esuriunt, vt tradunt *Binsfeld. & Grilland. vbi sup. Niderius in formicar libr. 5. cap. 3. Sprenger. in Mall. 2. capit. 2. & 13.* † Et eos maxime petunt pueros, qui non dum sacro baptimate sunt initiati, vt cũ corporibus animas perdant, vel quia non sic Deus permittit in Ecclesiæ gremio receptos hoc malum grassare, vt dixi *in Epitome de Magia libr. 2. capit. 38. numer. 19. & me res tenet D. Perez de Lara Regius Consil. in compend. vitæ hom. capit. 13. nu. 6. pag. 165.* † Sacro etiam baptismate initiatos non parcunt, quia dum pueri sunt eorum sanguine oblectantur, non facta differentia inter Christianos, & paganos, vt docet Delrius, nam ad omnes extenditur carmen Q. Seren.

Prætereà si forte premit Stryx atra puerpos
Virosa immulgens exertis vbera labris.

¶ In hoc crimine fœminæ potius, quam viri reperiuntur, quia mulieres proniores sunt ad credendum, & facilius decipiuntur; quam viri, quam obrem frequentius eas dæmones aggrediuntur, & fallunt, vt tradunt *Simancas de Cathol. instit. tit. 37. nu. 3. Basin. de artib. magic. prop. 9. Binsfeld. in rub. C. de malef. & mathemat.* † Siue quod proniores sunt tam amore, quam odio, ita vt in eos, quos oderunt nesciunt se continere, quia non est ira super iram mulieris, & cum viribus sint inermes, ad maleficia confugiunt, vt tradit, *Sprenger. in Mall. part. 1. quæst. 6.* † Vt sic per lenonem dæmonem in inimicorum corpora mittant ægritudines, infortunias, ægestates, imprædia grandines, & fulgura, in filios opressiones, & similium plura, nam vt ait Seneca Tragæd. 8.

Nulla vis flammæ tumidique venti
Tanta nec teli metuenda forti
Quanta cum coniux viduata tadis
Ardet, & odit.

¶ Siue etiam quod tota illa diabolica tragædia, quam maleficę istæ cum diabolo peragunt, ad id tendit, vt fœdissimis complexibus cum dæmonibus coniungantur, in quo mulieres trahuntur magis, propter insaciabilem libidinem, quia trahuntur magis voluptate, appetitu, sensualitate, *capit. quod proposuisti 23. quæst. 7. gloss. in capitul. 1. de clandest. dispons.* † Obstetrices magis, quam aliæ, propter puerorum notitiam, vt de Helbetia narrat *Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 1. capit. 13.* de alijs *Celestina in traged. Calixti, & Melibea, act. 3. Remig. libr. 1. daemonol. capitul. 5.* † Vetulæ potius, quam iuvenes, ex odio pueritiæ, quæ primam ætatem deperditam plorant, vt tradit *Ioan. Nevizan. in Sylua nuptial. versi. non est nubendum.* † Vel quia potu puerorum sanguinis putant reiuvenesci, idque ex dæmonis suggestione, quia vt rerum naturalium peritissimus agnouit iu-

venili sanguine humidum radicale restaurari, *Marsil. Facinus libr. 2. de vita long. capit. 11.*

21 † Quare apud Indos in Prouincia Panamæ Peruani Regni Striges multas inuentas esse, quæ sanguinem infantulorum exugebant, vt refert *Petr. Cieza in descript. Indiæ p. 2. capi. fin.*

22 † Non secus quam de Romanis testatur Ouid. Fastor. lib. 6.

Nocte volant pueroſq; petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis,
Carpere dicuntur lactantia viscera rostris
Et plenum potu sanguine guttur habent.

23 ¶ Deus autem id potius in pueros, quam in adultos permittit, vel quia sic à multis peccatis præseruati in cœlum rapiuntur fœlices, securi quod malitia non mutauerit intellectũ, vel in pœnam parentum, vel ad eorum probationem, vt docent *D. Augustin. libr. 21. Ciuit. Dei cap. 14. Sprenger. d. cap. 13. p. 2. quæst. 1.*

24 † Aliquando etiam in adultos hęc peltis grassatur, quos dormientes solet comprimere, ita vt suffocari videantur, quam ideo veteres dæmoniũ incubum dixerunt, ab incubando, Hispanè, *la Pesadilla*, Gali vero *la Coquemara*, de cuius infestatione agere videtur Regius Vates

25 Psal. 9. *Non timebis à timore nocturno.* † Eo quod Lamiæ huiusmodi de nocte cum dæmone grassentur, quem Hæbrei dicunt לילית *Lilith*, à voce לויל *Lail*, quæ nox significat,

26 *Mart. del Rio d. lib. 3. p. 1. q. 1.* † Ex quo Rabbini in parietibus domus contra huiusmodi infestationes per circulũ album solebant inscribere אצלא הרץ לוליות לילית *Et Zelo Chuiz Lilith, Chuiz Lilith*, idest *mare extra Lilith, extra Lilith*, vt tradit *Petr. Gre*

27 *gor. in Syntag. p. 3. lib. 34. cap. 19. nu. 5.* † Quare Psellus, vbi supra eas appellat Ὀρθοφεύγους φιλόκοι, *fugientes lucem*, vel *lucifugas*, quia earum spectra de nocte robur habent, mane euanescunt, vt notat *Mart. del Rio in comment. ad Herculem furen. v. 123.*

28 † Vnde Hæbrei contra has nocturnas infestationes Phylacteria composuerunt, de quibus fit mentio *in c. non oportet 26. quæst. 5. & in cap. siquis ariolos 26. quæst. 7.* Marbod. lib. de gemmis.

Esse phylacterium fixus prohibetur in auro
Contra nocturnos fortis tutela timores.

29 † Nam cum Lamiæ huiusmodi cum dæmone nocturno tempore maxime grassentur, recte timores nocturni appellantur, à dæmone cum illis timorem concutiente, ex quo omissis intermedijs timorem nocturnum cum dæmonio meridiano adiungit *Gregor. Nazianzen. in orat. de sacro bapt.* † Quia hæc pestis eo

30 quod de nocte vires habeat, & in desertis inhabitet, timorem nocturnum, & meridianum dæmonium solet appellari, quia Hæbreis desertum ad meridiem fuit, vt probat *Genitricis meæ frater D. Ioann. Baptista Villalpando in Ezechiel. tom. 2. libr. 1. capit. 9.* † In quo

31 Lamiæ huiusmodi sæpe versantur, vt de desertis Lybiæ tradit *Dionys. in hist. Lybiæ libr. 1.* vbi ad huc hodie multa spectra, vt tradunt *D. Cyril. & Procop. in Isaiam capit. 2.* † Ad

32 quod respicere videtur Hieremias dum varias Lamiæ feræ, & strutionis auis naturas prosequitur in humanam pernitiem paratæ Threnor. capit. 4. *sed & Lamiæ nudauerant mammas, lactauerunt catulos suos, filia populi mei crudelis, sicut Struthio in deserto.*

CAP. IX. De Sæuitia Lamiarum in humana corpora viua, & mortua.

SVMMARIVM.

1. *Antropophagi, qui dicantur.*
2. *Lamiæ, & Magi antropaphagia notantur ex Chadmo.*
3. *Antiopophagia inter alia scelera causa diluvij fuit.*
4. *Carnem cum sanguinem comadere, quare Deus hominibus probibuit.*
5. *Regius vates ad crimen eorum, qui ante diluvium carnes humanas comedebant alludere videtur Psal. 16. v. 10.*
6. *Regius vates in suos inimicos vindictam eorum, qui diluvio perierunt exposcere videtur Psal. 16. v. 14.*
7. *Ante diluvium non solum homines, & infantes, sed non dum natos edi in vsu fuit.*
8. *Filij Lamach pro nepotes Cham humanam carnem manducabant.*
9. *Regius Vates ad institutionum sacramenti allusit Psal. 14. v. 15.*
10. *Lystrigones humanam carnem vescebantur.*
11. *Lystrigones nec filios, nec parentes parcebant.*
12. *Bracticani homines manducabant.*
13. *Hispaniolæ accolæ carne humana alebantur.*
14. *Indij nouæ Hispaniæ antropophagi vitio delapsi.*
15. *Peruani, & Brasilienses homines edebant.*

16. *Brasilienses filios, & parentes manducabant.*
17. *Canibales barbari aluntur carne humana.*
18. *Indorum nationis vicium commune humanam carnem vesci.*
19. *Indi quia Magiæ dediti carne humana alebantur.*
20. *Mexicani diuinationibus intenti erant.*
21. *Damones quare homines viuos, & mortuos infestentur.*
22. *Cadauerum exubijs damones vti solent ad sua spectra.*
23. 24. *Cadauerum exubias quare damones infestent.*
25. 26. *Cadaueribus tabe solutis Magi epulantur.*
27. *Cadauerum fimbris, & ossibus Magi ad sua maleficia accommodant.*
28. *Terra leuis quare in sepulchis deprecabatur.*
29. *Damones sepulchra mortuorum infestantur.*
30. *Damones quare sepulchra infestentur.*
31. *Mortuis requies quare deprecabatur.*
32. *Prænestina inscriptio quare instituta.*
33. *Mortuorum corpora Thessalia quare custodiebantur.*
34. *Damones in sepulchris inhauitant.*
35. *Maleficorum instrumenta patuntur ex mortuorum exubijs.*
36. *Maleficia maiora ex hominum petuntur fibris.*
37. *Vnguium & capillorum resagmina ad maleficia.*
38. *Artus, oculos, excrementa ad maleficia.*
39. *Tabies ad maleficia conducit.*
40. *Membra, quæ à feris rapiebantur efficaciora.*
41. *Maleficorum voluptas sæuire in proximos.*
42. *Caluaria ad maleficium deseruiebant.*
43. *Dentes, digitos, vngues, capillos, laqueos suspendiosi.*
44. *Tunica suspendiosi ad maleficia parantur.*

1 AMIAE huiusmodi dicuntur antropophagiæ, à populis eiusdem nominis, inter Orientem, & Septentrionem, Massagetis vicinis, qui humanam carnem
2 vescuntur, vt tradit *Plin. libr. 4. cap. 12. & lib. 6. c. 30.* † Hoc crimine infectæ sunt Lamiæ, & Magi à Chadmo Magiæ inuentore, & eius filijs, & nepotibus, qui non solum homines, sed infantes recentes, & non dum natos (excto matris ventre) in æsulios delicatissimos procurabant, nam vt ait Berosus Chaldæus antiquit. lib. 1. *Contemptores Religionis, & Deorum manducabant homines, & aborsus in æsulium delicioſi epuli procurabant.* † Et cum hoc crimen adeo 3
immane sit, vt à nullo animantium in sui speciei viuentes commitatur, inter alia, quæ diuinam prouocauit iustitiam, vt generali cathaclysmo vniuersum orbem deleret, hanc abominationem fuisse credibile est ex illo illo Genes. capit. 6. v. 12. *Omnis quippe caro corrumperat viam suam.* † Nam terra 4
deleta, & vniuersi habitatores gurgite absorti, excepta Noe familia, cum Dominus eos & posteros ab hoc crimine immunes esse voluisset, primum ab egressu arcæ hoc pœnali illa lege interdixit, Genes. capit. 9. v. 4. *Carnem cum sanguine non comeditis; sanguinem enim animarum bestrarum requiram, de manu cunctarum bestiarum: & de manu hominis, & de manu viri, & fratri eius requiram animam hominis: quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo.*

¶ Quare Regius Vates ab inimicis afflictus, 5
qui ad instar eorum, qui homines deuorabant persequebātur, Psal. 16. v. 10. *Inimici mei animam meam circumdederunt, adipem suum concluserunt.* Et iterum v. 12. *Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam: & sicut catulus leonis habitans in abditis.* † Nullam aliam 6
vindictam expoſcere videtur, quam eorum, qui generali diluuio ex hoc crimine perierunt, vt ex ipsiusmet verbis colligitur dict. Psalm. 16. v. 14. *Domine à paucis de terra diuide eos in vita eorum.* hoc est ab illis octo animabus, quæ saluæ factæ sunt in arca, vt in eorum damnatione pereant, cum ipsorum crimen suscitarent, vt notat *Ioann. Annius ad Beros. dict. Genes. 6.* † Et rationem re- 7
dens quare eis talem vindictam expoſcat subdit Regius Vates d. v. 14. *De absconditis tuis adimpletus est venter eorum,* hoc est de fœtibus, qui absconditi erant adhuc in visceribus matris, & ita subdit v. 15. *Saturati sunt filij: & diuisserunt reliquias suas parvulis suis.* † Nam hoc crimen fuisse, quod illo sæ- 8
culo magis iram diuinam irritabat, de filijs Lamech, qui fuit pronepos Chan, in hæc verba testatur Philon in abrebiat. Bibliar. ad Genes. d. c. 6. *Quia occidi viros pro me, & lactantes de mamillis abstraxi, vt offenderem filijs meis iniqua operari, & habitatoribus terram.*

† Quare

9 †Quare Regius Vates, quia de his agebat, qui carnes hominum manducabant, ad contemplationem Christi Domini nostri Iesu Christi commotus, ad quod omnes Prophetæ suopte suspirant, qui sub specie panis, & vini suum corpus, & sanguinem manducandum præiturus erat, in eius delectatione prærumpit, d. Psal. 16. v. 15. *Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo, satiabor cum apparuerit gloria tua.*

10 ¶ Fuerunt etiam apud alias nationes ferocissimi homines, qui humana carne vescebantur: vt Lystrygones populi immanissimi Formias Campaniæ vrbis incolentes, vt dixi *d. c. 38. n. 13. & me refertis Pellicer ad nostrũ Gongorã solit. 1. n. 61. v. 465. not. 4. pag. 463. Plin.*

11 *lib. 7. cap. 10.* † Quam in conuiuijs parabant, ita vt nec filijs, nec parentibus parcerent, plura tradunt *Tertulian. contra Marcion libr. 1. D. Hieron. contra Iouin. libr. 2. Euseb. præparat. Euang. lib. 1. cap. 3. Tiraquel. ad Alex. ab Alex. lib 3. Genial. ca. 1.* †

12 De Bactrianis, & alijs Indijs Orientalibus similia tradidêrũt *Cicero lib. 1. Thusc. in. Valer. Max. lib. 2. c. 1 Alexand. ab Alex. d. lib. 3. cap. 2. Cel. Rhodi-*

13 *gin. antiq. lect. lib. 18. cap. 28.* † Et in partibus occiduis Indij Magiæ & Idolatriæ deditissimi, præsertim insulæ Hispaniolæ aliis carnibus, præter quam humanis, raro vescebantur, vt tradit *Americ. Vespucius in sua nauigat. 1. fol. 161. & nauigat. 2. fol. 170. & nauigat. 3.*

14 *fol. 178.* † Indos quoque nouæ Hispaniæ quamvis magis polytos in hoc idem vitio antropophagiæ delapsos tradit *Torquemad. in Monarch. Indor. tom. 2. lib. 14. cap. 26.* & de Motezuma illorum Imperatore hoc vitio infecto, *Idẽ*

15 *Torquemad. tom. 1. lib. 2. cap. 18.* † De Peruanis similia tradũt *Petr. Cieza in eorum hist. p. 1. cap. 26. Garcilasus Inca in suis Comment. p. 1. lib. 1. cap. 12.* De Brasilienſibus, *Herrera in*

16 *hist. Ind. decad 4. libr. 8. cap. 13. pag. 218.* † Et ad hoc nefario vitio addeo dediti erant, vt sæpe pater filios epularetur, & vicissim nati parentes, prout sors tulit, *Americ. Vespuc. d. nauigat. 1. fol. 125. Petr. Martyr, & alij relati à Bozio de sign. Eccles. libr. 7. capitul 45. & lib. 10. cap. 13. & lib. 21. cap. 3. Ludou. Gomez in Regul. Chancell. de infirmit. resig. q. 7. col. 1.*

17 ¶ De insula Guadalupe, & alijs eius vecinis, qui omnino barbari sunt, & ob id appellãtur *Caribes*, & *Canibales* eodem vitio infectos tradunt *Maffæus in hist. Ind. libr. 15. pag. 360. Ant. Herrera decad. 2. lib. 1. cap. 8. & lib. 2. cap. 22. & lib. 9. cap. 7. & lib. 10. cap. 5. Molina de Iust. & Iure tract. 2. disp. 34. fol. 167.*

18 †Fuit enim Indorum nationi commune vitiũ humanam carnem ædere, adeo, vt multas concubinas haberent, ex quibus plurimos filios susciperunt, quos pinguibus alimentis fagenabant, & adipe repletum summo cum gaudio ipsi met genitores abidiisimè epulabant, vt tradit *Garcil. ysus Yncа vbi sup. cap. 12.* † Quorũ 19
omnes non solum idolatria, sed Magia deditos fuisse satis perspectũ est, nam de illis hoc vitio infectis, ex quo dæmones in assumptis corporibus passim videbant, & eorum conuentibus interueniebant, tradiderunt *Thom. Bozius de signis Ecclesiæ lib. 5. cap. 2. pag. 157. D. Solorzano de Iure Indiar. lib. 2. capit. 4. nu. 93. pag. 270.* † De Mexicanis dæmonum diui- 20
nationibus deditis tradunt *August. Dauila in eorum hist. lib. 1. cap. 4. Ant. Herrera in hist. general. Indor. decad. 3. lib. 4. cap. 11. pag. 164.*

¶ Corpora enim humana Lamiæ, & Magi in- 21
feritantur, ex odio dæmonum, quem in nos habent, quia credunt affluendos fore in fœlicitatem æternam, quam miseri perdiderunt, ideo quidquid moliuntur, quocumque calore, vel arte fiat, dirigunt in perniciem humanã, & interitum totius substantiæ creatæ ad conseruationem generis humani, ex quo proclamat D. Ioan. in Apocalyps. cap. 12. *væ terræ, & mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam.* † Dæmones enim mortuorum 22
corpora, ossa, & exubias varijs de causis infestare solent. Primo vt eis vtantur ad sua spectra, quas in illis aliquando exibere solent, *D. Thom. Sent. 2. dist. 8. art. 4. Syluest. de Strigib. lib. 1. cap. 14. punct. 4. & cap. 15. pun. 3.* † Secundo vt cadaueribus ipsis, ossibus, & 23
alijs exubijs sæuiant, distorqueant, & infestent, ex naturali odio, quod in homines habent, vt docet *Basil. Ponze de Leon part. 1. variar. disput. cap. 4. & 5. & 6.* † Nam ad se- 24
pulchrũ S. Fœlicis dæmones torqueri, & exigi solitos ostendit Paulin. Natal. VII. ex illo.

Tunc solito grauius succensi dæmones ardent,
Flebiliusque vlulant, & vi maiore subacti
Victima iam tormenta gemunt. &c.

† Tertio vt mortuorum carnibus iam tabe so- 25
lutis epulentur, ossaque corrodant, vt de sagis Auinionis narrat *Sebast. Michael. in Pneumalog. Bapt. Codronch. de morb. veneficis. lib. 3. capit. 4.* † Nam vt nostra sic, & prisca vidit ætas 26
idem Paulinus, Natal. VIII.

Quim & funeream saniem faciabat, & ossa
Lambebat pecudum proiecta cadauera.

Tibul. lib. 1. eleg. 2.

Et tepido deuorat ossa rogo.

† Quarto, vt ex mortuorum corporibus, fim- 27
bris, mẽbis, & alijs partibus petãt maleficia,

quam putant esse efficatiora, vt de Mędea sic canit Ouid. in Hypsipile.

Per tumulos errat sparsis disiuncta capillis,
Raptaque de tepidis colligit ossa rogis.

28 ¶ Aduersus quas quidem mortuorum infestationes mos Gentilibus fuit inscribendi in sepulchris imprecationem illã S. T. T. L. hoc est *Sit tibi terra leuis.* de qua *Tibul. lib. 2. eleg. 4. Ouid. lib. 1. Amor. eleg. 8. Vergil. Eclog. 10.* quæ eleganti carmine conclusit Martial.

Sit tibi terra leuis, mollique tegaris arena.

29 † Credebant enim mortuorum corpora, ossa, & exubias à Dijs suis visitari, & ne illis terra impedimento esset, illam leuem futuram imprecabant, nam vt ait Quintilian. declamat. 10. de sepulchro incant. *Nunc barbaro carmine, grauem terram totis noctibus pulsat, & impositum sepulchrum quod non possit euoluere, quæ solebat ipsos discutere dinos miratur.*

30 † Et cum Gentilium dij dæmones essent, satis constat, vel ipsos credidisse defunctorum exubias à dæmonibus inquietari, & propter ipsos dictam imprecationem fuisse positam, quorum ope cum Magi vtantur, dubium non est ab ipsis sepulchra tuta non esse, vt exemplis varijs confirmant *Mich. Flauin. libr. de statu Animæ, Phleton. lib. de admioand. Maru. lib. 6. c. 4. Franc. Picus lib. Præn. 6. c. 10.*

31 † Vnde morituris requies deprecabatur in illis Pontificialibus verbis: *Vale nos te sequemur*, & iam mortuis, in sepulchris ea de causa inscribebatur H. R. I. P. *Hic requiescat in pace.* 32 † Ex quo nimirum originem habere videtur inscriptio Prænestina OSSA TIBI BENE QVIESCANT; & Ecclesia catholica ex antiquissima consuetudine receptum habet mortuis decantare *Requiescant in pace*, ad arcendos dæmones insultantes, vt tradit *Basil. Ponce variar. disp. p. 1. q. 2. cap. 6.*

33 ¶ Quare apud Thessalas vrbes mos fuit corpora mortuorum custodire, ne à maleficis furarentur, vel membris truncarentur, vel defedarentur, vt tradit *Apuleius Milesiar. 3. & in Asin. apol. 1. Bulenger. de Mag. lib. 2. c. 19.*

34 † Ad quod etiam conducit Papiniani responsum in Pandectis; *Titio centum relinquo, vt à monumento meo non discedat*: vt tradit *Bulengerus d. cap. 19.* 35 † Nam dæmones in monumentis habitare satis perspicuum est ex Euangelio D. Matth. cap. 8. Marc. 5. Luc. 8. *& occurrit ex sepulchris homo ab immũdo spiritu obsessus, qui habitabat in sepulchris.*

36 ¶ Præcipua enim infestationis causa est, vt in humana corpora sæuiant, ex odio crudeli, quo homines infectantur dæmones, ideo ex eis insigniora maleficorum instrumenta petere solent, & ad id furantur oculos, dentes, capillos, vngues, tabiem, vestes, laqueos etiam, & tunicas suspendiosi, & alia huiusmodi. *Seneca in Medeam, Lucan. in Pharsal. Apuleius in Milesiar. Ioan. de Mena in tragedia Calisti, & Melibea, Sebast. Michael. in Pneumalog. Mart. del Rio in disquisit. Magicas, Cas. Bulengerus lib. 2. aduersus Magos cap. 19.* † Nã 37 cum rerũ omnium homo nobilissimi ma sit creatura ad imaginem Dei facta, vt magis Deo iniuriam inferant, ex eo petunt maiora maleficia, vt de Erictho sacra peragente Lucan. Pharsal. 6.

Si nunquam hæc carmina fibris
Humanis ieiuna cano, si pectore plena
Sæpe dedi, &c.

† Venefica Thesala vnguium, & capillorum 38 relegmina, cadaberum præsagmina, reliquias è bustis, & sepulchris adhibebat, vt tradit *Apuleius Milesiar. 2. & 3.* ad quod respexit Plaut. in Aulular.

Quando illi pridem tonsor vngues dempserat
Colligit omnia abstulit præsegmina.

† Artus, oculos, & excrementa, Lucan. vbi 39 supra.

Immergitque manus oculis, gaudetq; gelatos
Effodisse orbes, & sicca pallida rodit
Excrementa manu.

† Tabies etiam ad maleficia conducebat, vt 40 his verbis Erictum substulisse canit Lucan. vbi prox.

Nigramque per artus
Stillantis tabies saniem, virusque coactum
Substulit, & neruo morsus retinente pependit

† Exumatorum autem membra, quæ è feris ra- 41 piebant efficatiora putabant, quam quæ ipsæ maleficæ carpsissent. Lucan.

Et quodcumque iacet nuda tellure cadaber
Ante feras, voluere sq; sedet, nec carpere membra
Vulsa ferro, manibusque suis, morsuque laporũ
Expectat, siccis raptura e faucibus artus.

† Nec parricidij expertes, non magis, quam 42 nostri sæculi sagæ, voluptas præcipua illis sæuire in proximos, Lucan. vbi sup.

Sæpe etiam caris cognato in funere dira
Thessalis incubuit membris, atq; ora fingens
Truncauitque caput, compressaq; dentibus ora
Laxauit, siccoque hærentem gutture linguam
Præmordens.

† Caluaria enim ad maleficia deseruiebant, nã 43 Antiochiæ arcas in Palatio plurimas humanis capitibus plenas inueniri, & diuersis puteis in numera corpora mortuorum testatur *Salis beriens. lib. 8. Polycrat. c. 20.* † Dentes, 44

digitos,

digitos, vngues, capillos, laqueos, & alia huiusmodi homines suspendiosi ad sua maleficia solent furare, maximè eius qui violenta morte patitur putantur efficatiora, Lucan. vbi supra.

Laqueos, nodosque recentes
Ore suo rapit, pendentia corpora tarpsit,
Abrasitque cruces, &c.

† Tunica etiam suspendiosi, & maximè lanea, ex quo milites cruci astantes in Christi vestem misserunt sortes, *Matth. cap. 27. v. 35. Marc. capit. 15. v. 24. Luc. cap. 23. v. 34.* quia eam ad mira operanda ex hac arte conducere arbitrabantur, iuxta illud Propert.

Cinctaque funesto lanea vita viro.

CAP. X. De Fascinatione vulgari, physica, & dæmoniaca.

SVMMARIVM.

1. *Fascinatio vulgaris, physica, & dæmoniaca.*
2. *Vulgaris fascinatio, quæ sit.*
3. *Fascinatio vulgaris duplex.*
4. *Præfascini addebant, qui laudabant.*
5. *βασκάνειν & sine animo facinandi.*
6. *Fascinatio ex inuidia, & maledicentia.*
7. *Fascino arbores arescebant.*
8. *Fascinatio immineri pulchris potius quam deformibus.*
9. *Euphimis remoueri fascinationem.*
10. *Despuere sibi in sinũ ad fascinationem.*
11. *Turpiculum gestare ad fascinationem.*
12. *Virile membrum præfascini fuit.*
13. *Medius digitus quare infamis.*
14. *Diges, vnde dicti ad facinum.*
15. *Higa ob facinum fuit.*
16. *Benzohar, Ruta, Ramus onagri vngula ad facinum.*
17. *Amuleta, vt ipsa facinatio vanissima sunt.*
18. *Visio sola, aut cũ imaginatione ladere non potest.*
19. *Videndi potestas passiua est, non actiua.*
20. *Res non cernimus, vt res sunt, sed vt per species repræsentantur.*
21. *Fascinatio accipitur pro sensum ludificatione.*
22. *Fascinatio pro inuidentia rerum alienarum.*
23. *Fascinatio nugacitatis obscurat bona, quid intelligatur.*
24. *Inuidia venenum præstantissimum.*
25. *Fascinatio pro inuidia nocumenta.*
26. *Inuidere fratri suo accipitur pro fascinatione.*
27. *Oculus nequam in Euangelio, quid intelligatur.*
28. *Fascinatio Physica, quæ dicatur.*
29. *Imaginationis potentia ex Auicena.*
30. *Imaginatio cum sit potentia passiua non potest homines fascinare.*
31. *Imaginatio per se non potest, nec proprium corpus immutare.*
32. *Fascinatio fit per spirituum immissione in res externas.*
33. *Fascinationem fieri per certos radios intelligit Auicena.*
34. *Spiritus ex imaginatione impulsos posse gignere aliquid reale.*
35. *Idea in mente diuina est substantia non accidentia.*
36. *Mulieres menstruosæ solo visu specula maculant.*
37. *Oculis venena inesse apud Plinium, quid intelligitur.*
38. *Narcisi fabula, quid vellit.*
39. *Euthelidæ fabula, quare inducta.*
40. *Contagiosa fuit fontis exalatio, quæ inficit Narcisum, & Euthelidam.*
41. *Cambaria Rex solo anhelitu necabat.*
42. *Hominis humores pestiferi necant, tactu, afflatu, habitu, sudore, aspectu.*
43. *Basiliscus aspectu, & halitu necat.*
44. *Specus ex corruptis vaporibus halitu necat.*
45. *Auerni hiatus aues transeuntes necat.*
46. *Homines mala complexionis per corporis meatibus virus effundunt.*
47. *Virus emittitur per oculorũ cauitates, per os, & nares.*
48. *Putridi vapores ab ore in cor per asperam arteriam emittuntur.*
49. *Fascinatio physica dicitur contagium, seu infectio.*
50. *Pulchri potius quam deformes, quare fascinentur.*
51. *Pueri crassiores, & pulchriores plus solito quare fascinentur.*
52. *Valẽtiores plus solito ad ægritudinem pro parant.*
53. *Fascinationi aliquando tribuitur, quod ab ipsa complexione prouenit.*
54. *Fascinationi pactum solet inesse.*
55. *Fascinatio dæmoniaca, quæ nam sit.*
56. *Malefici solent cum dæmonibus paciſci, vt quos iuuide aspexerint, ipsis tabem inferãt.*
57. *Fascinantes ex dæmonis pacto.*
58. *Obtutu senex aues præcipitabat, arbores arescebat.*
59. *Visu solent murmura, & carmina misceri.*
60. *Fascinum à fando dicitur.*

61. *Fascinum ex tactu, afflatu, vel osculo.*
62. *Circes tactu homines transformabat.*

1 FATINATIO diuiditur in Vulgarem, Physicam, & Dæmoniacam, vt tradũt *D. Thom. p. 1. q. 117. Auulens. in Genes. capi. 21. Spreng. in Mall. p. 1. q. 2. Martin del Rio libr. 3. Magicar p. 1. q. 4. sect. 1. Raph de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 96. art. 2. disp. 6. Ioan. Malderus de virtut. Theolog. tracta. 10. cap. 8. dub. 8.*

2 † Vulgaris est illa, quæ ex vulgi opinione proficiscitur, dum putat visione ipsa, seu aspectu actiuo maleboli homines fascinari, eo quod aspiciant, vel laudent illud à quo sint aduerso animo, vel inuideant, vt tradũt *Plutarc. Cheron. lib. 15. qq. conubi. c. 7. Mendoza in viridario sacræ Script. lib. 4. problem. 11.* 3 †Sic enim Fascinatio vulgaris duplex est, vna quæ ex laude immodica, & ea quæ vltra placitum prouenire putabant, vt notat *Seruius ad illud Vergil. Eclog. 7. vltra placitum laudarit.* 4 † Vnde qui alios laudabant solebant addere *præfascinè*, vel *præfascini*, idest *sine fascino*, vt notat *Genitricis meæ frater D. Ioan. Baptist. Villalpando in Regias Ezechielis explanationes tom. 2. p. 2. de extrema vision. Ezechiel. li. 2. Isag. cap. 5 pag. 54.* †Græcè *αβασκάντως & abascantos*, quo testabãtur se laudare alios, non animo fascinandi, Plautus in Asinaria act. 2. scena virtina.

Præfascine, hoc nunc dixerim.

Tintinius in Setina.

Ad laudem addito præfascini, ne puella. Fascinetur.

6 † Alter fuit, quod ex maledicentia proueniebat, aut inuidia, *Mart. del Rio vbi sup. Ioan. Eusebi. par. 2, curiosæ philosoph. libro 1. capit. 44. Mendoza d. problem. 11.* Vergilius dict. Eccloq. 7.

Aut si vltra placitum laudarit Baccare frontẽ
Cingite, ne Vati noceat mala lingua futuro.

7 † Nec homines tantum, sed et arbores ex fascino arescipntat *Plin. libr. 7. cap. 2.* Gallinas, agnos, equos, & alia bruta ferunt fascinatos, Vergi. Eccloq. 3.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

8 † Et hæc opinio alia peperit opinamenta, primo hoc periculum imminere potius pulchris, quam deformibus, pueris, quâ maioribus ætate, vt tradunt *Leonardus Vayrus lib. 1. de Fascin.* 9 † Secundo hoc periculum remoueri, quibusdam Euphimijs, nempe si bene precetur ijs, quos cum laude, & admiratione intuemur, vel si fœtum miteretur, nam hoc ad auertrun-candas Magicas imprecationes, siue ad bona concilianda aptissimũ tradunt *Lucian in Minippo. Apulei. in Apolog. Plin. lib. 10. cap. 22. & lib. 28. capi. 4. Ælian. de var. hist. libr. 1. cap. 15. Pers. Saty. 2.*

Lustralibus ante saliuis
Expuet, vrentes oculos inbibere perita.

† Despuere sibi in sinum ad facinum conducebat, Theocrit. 10

Vt non fascinarer, ter in meum dispui sinum.

Tibul. lib. 1. eleg. 2.

Despuit in mollem, & sibi quisque sinu.

† Vel si quid turpiculum gestetur appensum, quo intuẽtium oculi auertatur, & mala aberruncentur, vt docet *Varro lib. 6. de ling. latin.* de quo mentio fit apud *Lucilliũ, & Nomiũ lib. 4.* † Qualiter virile membrum, cui ideo olim *fascini* nomen inditum fuit, eo quod contra fascinationem talia gestarent oscilla, vt docet *Vergil. in Priap.* † Cui postea medius digitur duobus proximis contractis succesisit, quasi formam Priapi referens, & ob id apud Persium dicta Saty. 2. v. 31. 11 12 13

Infami digito, lustralibus ante saliuit.

† Ex quo puerorum fucamenta appellamus *diges*, à digito medio, de quo plura *D. Ramirez de Prado ad Martial. lib. 1. Epigrã. 93. & in Pentacontarch. cap. 31.* Mart. libro 2. epigrama 28. 14

Et tu digitum porrigito medium.

† Et mutato in paulo honestiori modo manus tota ex gagate, vel ebore digitis duobus cum pollice sic inserto appendi placuit, quam vulgo dicimus *Higa*, vt optime notat *D. Ramirez de Prado in Pentecontarch. d. c. 31.* adducens illud Casteloni. 15

Vt pueri caueant lædentia lumina matrum
Collo apensa regunt signa Priape tua.
Nomine nostrates dia erũt HINGA *pudico*
Nam quæ malis tantis ista medetur auis.

† Item si non nullæ aliæ res in antidotis adferentur, vt de Bezoare meminit *Elpidan. lib. de venen.* de Ruta agresti, *Aristot. problem. 34* de Ramo *Dioscoridis. libro. 6.* de onagri vngula *Plinius*, de lupi cauda Ronsæus inverat. 16

Pars caudæ prodesse viris quos fascina vexant.

¶ Quæ omnia, vt ipsam prorsus fascinationem, vt vanissima, nugacissima, fallsa, inania, atque superstitiosa damnãtur, *Auulens. in Genes. capi. 21. & Paradox. 4. q. 10. vsque ad 16. Iul. Scaliger. de Suptilit. exercit. 349. Annan. libr. 4. de natur. dæmon. Petr. Ciruelo Dorocens. de superstit. p. 3. capit. 5.* † Quia nec visio sola, vel cum imaginatione nuda ad hoc satis efficax est, vt probant *Annan dict. libro 4. Codronch. libro. 2. de morbis venefici. capit. 2.* 17 18

Leonar-

Leonard. Vayrus lib. 2. & 3. de fascin. Bokelius libr. de philtris cap. 1. Andreas Laurent. libr.
19 *11. histor. anatom. q. 1.* † Nam ex oculo nihil emittitur, quod nocere possit, quia potestas videndi potentia est passiua, quæ per introsumptionem obiectum representat, vt elegan ter probat *Auunculus meus D. Ioan. Baptista*
20 *Villalp. d. lib. 2. c. 7. pag. 56. & 57.* †Quia non cernimus res in rebus ipsis, vt vere sunt, sed vt per species representantur, vt ad oculum ostendit assertus *Auunculus meus vbi prox. d. lib. 2. cap. 8.* Quem supresso nomine sequitur *Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 96. art. 2. disp. 6.*

21 ¶ Neque obstat illud D. Pauli ad Galat. cap. 4. *O insensati Galatæ, quis vos fascinauit, non obedire veritati?* Quia non de damno ab oculis, vel ab imaginatione illato Apostolus loquitur, sed dementis errore quo Galatæ à recta veritate deflectentes decipiebantur, nã fascinatio late sumpta pro quauis deceptione accipitur, & ludificatione sensuum, & maxime, quę arte dæmonis fit, vt tradunt *ibi Hieron. Theoph. Chrysost. D. Thom. & alij.* † Ne-
22 que etiam obstat illud Sapient. cap. 4. ver. 12. *Fascinatio nugacitatis obscurat bona.* quia de inuidentia, & concupiscentia rerum alienarũ dictum Patres intelligunt, quæ mentis bona obscurat, ideo eam appellat D. Ioan. epist. 1.
23 *Concupiscientiam oculorum.* † Qua propter additur *nugacitatis*, quia talis concupiscientia vana est, & fallax Psal. 4. *vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium*; & sic obscurat bona, quia vt ait D. Paul. ad Timot. 1.
24 *Cupiditas radix est omnium malorum.* † Nam cum inuidiæ venenum sit omnium præstantissimum, vtpote, quo animus cruciatur, & corpus contabescit, ideo nil mirum, si inde nociuæ qualitates procreentur, quæ ad oculos inde diffunduntur, nam vt ait Poeta.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno.

25 †Fascinatio enim originé trahit à voce Græca βασκανω *bascano*, mutatis duobus literis βασκαίνειν *bascaneim*, significat *inuidere*, quod vsurpatur authore Cicerone pro *nimium videre*, quoniam, qui inuidẽt alicui, ob inuidiosi
26 fœlicitate nequeunt oculos auertere, vnde βασκανία proprie *est inuidentia.* † Et ita vbi vulgata nostra legit, Deuter cap. 28. vers. 56. *Inuidebit fratri suo.* Græc. βασκανεῖ *bascaneio*, quod *D. Aug. lib. locut. Hebraic.* transfert. *fascinauit*, Chaldæus autem: *Habebit oculum nequeam*, Prouerb. cap. 32. v. 7. *Ne comedas cum homine inuido*, quod ex Hæbreo ita legit D. Ramirez de Prado in Pentacontarc. cap. 31. *Ne comedas panem mali oculi.* †Quare de inuidentia mercedis alienæ pater familias agens sic ait Matth. 20. *An oculus tuus nequeam est, quia ego bonus sum?* ad quod alludit Ecclesiast. 21. *Nihil oculo nequius creatum.* Et quia liuor, in oculis maxime se prodit addit Horat. 27

Nõ isthic obliquo oculo mea commoda quisquã
Limat, non odio obscuro, morsuque venenat.

¶ Fascinatio Phylica, seu naturalis dicitur 28
quando anima alicuius vehementer affecta impressionem adfert nocumenti, nam exanimi perturbatione immutatur cor, & ex eo corpus coniunctum, ex quo ad oculos virus prouenit, vt ad partes subtiliores, & ex oculis aëri proximus inficitur, & ex eo partes contiguæ, & sic ad partem aëris proximam illi, qui est inficiendus virus prouenit, vt docent *D. Th. p. 1. q. 117. art. 3. & lib. 3. contra Gent. capit. 103. & de malef. q. 16. artic. 9. Bern. Basin. de artib. Magic. propos. 8. Ioan. Bapt. Villalpando vbi sup. d. libr. 2. cap. 5. & dixi in Epitome de Magia libr. 2. cap. 33. num. 43. & me referens D. Perez de Lara Regius Consil. in compend. vitæ homin. cap. 1. ex n. 26.* †Per fortem enim 29
imaginationem non solum proprium corpus, sed etiam extraneum realiter transmutare posse, sanum ad ægritudinem, & ægrum ad sanitatem conuertere, corpora fascinare, grandines, niues, pluvias, ventos excitare, & Syderũ virtutes è cœlo deprimere: hominem longe remotum, & equo insidentem deijcere, & in puteum prosternere, vt tradunt *Auicena lib. 3. natural. cap. fin. & lib. 4. c. 6. & Metaphys. lib. 9. Algazel lib. 5. Physic. c. 9. Alchinaus, & Paracelsus in libris de imaginat. Marsil. Ficinus lib. 13. Theolog. Platon. cap. 1. Andr. Cathanæus lib. de intellect. Aggripa lib. de occult. natur. Iacob. de Forliuio 3. sect. quæst. 11. C. al. Rhodigin. lib. 20. antiq. lect. capi. 15. Põponat. lib. de incant. cap. 4. Petr. Gregor. tom. 3. Syntag. lib. 34. cap. 11. num. 9. 10. & 11.* † Sed hoc 30
falsum est, nam imaginatio cum sit potentia passiua, non potest homines fascinare, vt tradunt *D. August. lib. 3. Trinit. cap. 8. D. Thom. p. 1. q. 118. art. 3. & lib. 3. contra Gent. ca. 103. Greg. Valent disp. 8. q. 8. punt. 2. Zoarez Metaphras disp. 18. sect. 8. cap. 25. Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. Conimbricens. lib. 7. Physicor. q. 1. cap. 2. Toletus in Physicor. 7. cap. 2. tex. 24. q. 2. Picolomineus in libr. Physicor. tract. de potent. motiu. cap. 24. Vayrus lib. 2. de Fascin. Codronch. de morb. venef. lib. 2. capi. 1. Valles de sacra philosoph. capi. 11. & 63. Mercado tom. 1. libr. 2. class. 3. q. 168. art. 4. Thom.*

Fienus de viribu.imagination.q.10,11. & 12.

31 † Imaginatio enim pendet à potentia cognoſcitiua, quæ eſt actio immanens, quæ nihil agit, ſed patitur, ideo non poteſt, nec propriũ corpus immutare, niſi mediante appetitu, & paſſionibus animi, & humorum, & ſpirituum motu, que ab ipſo apporitu mouetur, vt docent *D.Thom p.1.q.110.art.2.& q.117.art. 1.& p.3.q.13.art.3.& libro.3.contra Gent. cap.103. Metaphraſt.vbiſup.d.capi.15.Contubricenſ.de Generat.libr.1.capi.4.q.30. art. 2.& Phyſic.7.capit.2.q.1. articu.7.Iacob. de Forliuio ſuper tecbn.3.q.11. Citadin. libro.3. capit.15.*

32 ¶ Vnde alij dicunt, id non contingere meo imperio imaginationis, & nuda apprehenſione, ſed emiſsione ſpirituum in res externas, qui malignis qualitatibus (quibus præditi ſunt) eas afficiant, vt tradunt *Plato.in Timeo Plutarch.Chæroneus in ſimpoſ decad. 5.problem.7.D.Thom.contra Gent.d.cap.103. & p. 1.q.119.art.4 Fulginas medicus, Algazel. & Arabes fere omnes, Galenus libr. 7.de plac.&*

33 *lib.10.de vſupart.* † Sed hoc ab hæreticis tam male intelligitur, vt alij putent poſſe illa efficere, quæ ex Auicena aduximus per certos, quos ipſi ſomniant radios, vt tradunt *Alekindus lib.de imaginatCornel.Aggrippa libr. de*

34 *occult.philoſoph.capit.1.* † Alij per ſpiritus ab imaginatione expulſos, quos poſſe gignere aliquid reale, res ſolo mouere, & omnia prolinito efficere contendunt *Paracelſ.lib. de imaginat.Marſ.Ficinus libr.13.Theolog. Platon.*

35 *cap.1.Algazel.lib.5.Phiſic.cap.9.* † Quod cõfirmat exẽplo de Ideæ in mente diuina, quod eſt mera blasfemia, quia illæ ſunt ſubſtantiæ, non accidentia, & alterius ordinis, quam hi ſpiritus, vt probant *D.Thom.p.1.q.49. Mar. del Rio libr.1.Magic.cap.3.q.3. Malderus de virtut.Theglog.tract.10.cap.8.dub.1.Metin.lib.2.de recta in Deum fide capit.7.Valles*

36 *de ſacra philoſop.cap.68.* † Non enim aliquid poteſtate efficiunt, ſed maligna qualitate lædunt, vt de mulieribus menſtruatis ſolo viſu ſpecula maculantibus tradunt *Ariſtot.libr.3. hiſt.animal.cap.19. Aulenſ.lib.4.paradox q. 16.Codronch.de morb.veneſic.libr.2.capit.4.*

37 *Mendoza d.problem.11.* † Et ita inteligendus eſt Plinius, dum ait *oculis venena inſſe* nam, vt idem affirmat libr.7. hiſt.natur.capi. 2. *In Africa familias quaſdam eſſe faſcinantiũ Iſigonus, & Nimphodorus tradunt, quarum laudatione intereunt probata, areſcunt arbo-*

38 *res, & moriuntur infantes.* † Ad quod referri poſſunt Narciſi, & Euthelidæ fabulæ, quas ex hac ratione veteres commenti ſunt, de primo propriæ pulchritudinis ſpecie capto in morbum incidente narrant *Ouidius, Vergil. & alij.*

† De ſecundo in hæc verba ſcriptum reliquit Plutarch.in Sympoſ.decad. 5. probl.7. 39

Euthelidæ fuerunt pulchri per colla capilli,
Sed tu dirus homo conſpecto in fluminis undis
Inuidit, turpiſque inuaſit protinus illum
Morbus, & inuidia corrupta eſt gratia formæ.

† Nam ſi quid tale accidit vtriuſque contagioſam aliquam fontis exalationem fuiſſe exitiosã arbitror, aut violento, virulentoq; halitu vicinum inficit aër, quod necat aſcendentes, qui dum ſe in fluminibus, aut ſpeculis intuentur, per reciprocationem ſibi lædi contingit, nã vt ait Plutarch.vbi prox. *Exalat enim ſpiritus in obiecta, eoque fit, vt quo alijs nocebant, ſe ipſos male habeant.* † Cambaiæ enim 41
Rex ab infantia veneno nutritus adeo habuit halitum lætalem, vt muſcas aſcendentes interimeret, & alios tactu, etiam ipſo nõ animadvertente, necauit, quam obrem vix vllam ex vxoribus ſuis, quæ illi commiſcerentur effugit mortem in diem proximam, vt narrat *Ludou. Berthama lib.1.Indicar.cap.2.* † Nec à veneno tantum, ſed ex mala complexione, & cor- 42
ruptis humoribus ſunt homines, qui tactu, afflatu, halitu, ſudore, aſpectu alios lædant, vt de Phamacibus in Æthiopia tradunt *Plin.d. lib.7.cap.2.* de aliis *Mart.del Riolib.3.Magicar.p.1.q.4.ſect.1. Ioan.Azor.tom.1.inſti. moral.lib.9.cap.25. Ioan.Euſebius tom.2.enarrſæ philoſoph.lib.1. de antipat. ex capit.35. vſque ad cap.44.* † Nam hac de cauſa Baſiliſcũ 43
aſpectu, vel halitu necare tradunt naturales nam, vt ait Solin, cap.29 *Ægyptus Baſiliſcum creat malum in terris ſingulare, ſerpens eſt pene ſemipedalem longitudinis, alua quaſi macula lineatus caput, nec hominem tantum, & aliorum animantium ixitio datus, ſed terræ quoq; ipſius, quam polluit, & exurit, vbicunque fera ſe ſortitur receptaculum, denique extinguit herbas, necat arbores, ipſas etiam corrumpit auras, ita vt in aëre nulla altitum impune traſvolet infectam ſpiritu peſtilenti.* † Nam & antra, ſpe- 44
cus, atque cabernæ terræ ex corruptis exalationibus ibi detentis peſtilentem halitum ſolent diffundere, Seneca lib.6.natural.qq. cap. 28. *Pluribus Italiæ locis per quædam foramina peſtilens exalatur vapor, quem non hominẽ ducere. non feræ tutum eſt, aues quoque ſi illum inciderint antequam cœlo meliore laniantur, in ipſo volatu cadunt.* † De Auerni hiatu paga- 45
næ philoſophiæ, & antiquitatis armarium ficcanit Vergi.Æneid.6.

Quã ſuper haut ullæ poterant impune volãtes,
Tendere iter pennis talis ſeſe halitus antris

Fau--

Faucibus effundunt, superaq; conuexa ferebat.

46 † Et sic contingit ab homine ex mala com-
plexione per corporis meatus virus efludi in
aërem, quo inficiuntur ascẽdentes, nam vt ait
Heliodor. in hist. Æthiop. libr. 3. *His aër no-
bis circumfussus per oculos, nares, halitum, ali-
osque meatus, ad profunda penetrans, & ex qua
litatibus exterioribus eo secum inferens qualis
influxerit, talem etiam ijs, qui excipitur habitũ
ingerit: itaque vbi aliquis liuore percitus res
pulchras intuetur, circumstantem aërem qua-
litatem malefica replet, ac proprium spiritum
acerbitatis plenum in proximum quemque in-*
47 *torquet.* † Qui licet aliquando per oculi glo-
bum transmitantur, longe plures per cauita-
tes illius (vnde lippitudo exijt) & simul per os,
& nares plurimos, & efficatiores exeunt, vt
tradunt *Leonar. Vayrus lib. 2. de Fascin. Bapt.
Codronc. lib. 2. de morb. venefic. cap. 4. Thom.
Fienus de viribus imaginat. q. 12. Iul. Cæsar.*
48 *Baricell. in horto genial. fol. 232.* † Cum putri-
di vapores abore in cor, per asperam arteriam,
potius quam per aliam partem soleãt emitti,
vt docet *Galen. in Therapeutic. Francis. Valles
de sacra philosoph. cap. 36.* † Quare non pro-
49 prie fascinatio, sed cõtagium, seu potius infec
tio erit dicenda, & sic fieri potest, vt aliquis
alterius aspectu lædatur, *Vt tradit Plutharch.
in Sympos. decad. 5. probl. 7.* nam vt ait Ouid.
libr. 1, Amor.

*Dum expectant oculi læsos lædunt, & ipsi:
Multaque corporibus transitione nocent.*

50 ¶ Sic enim potius pulchri, quam deformes
fascinantur, quia intensiore obtutu eos aspici-
unt, pueri, quã maiores ętate, quia vt ait Ale-
xan. Aphrosid. lib. 2. Problem. 54. *Cur aliqui
fascinari possint, præsertimq; pueri? Quoniã
talem sortiuntur naturam, vt afficiper quam*
51 *facile possint.* † Quod maxime contingit quan
do pueri crassiores, & pulchriores plus solito
videntur, nam, vt ait Celsus, *qui nitidiores so-*
52 *lito sunt suspecta bonã sua habere debent.* † Nã
cum naturæ terminus constitutus sit, quẽ præ
terire non possumus, *Iob cap. 40.* dum plus soli-
to corporis valetudine perfruimur ad ægritu-
dinem properamus, Hippoc. aphoris. 1. tex.
3. *habitus, qui ad summum bonitatis attin-*
53 *git, periculosus est.* † Cuius rei causam vulgus
ignorans fascinationi aliquando tribuit, quod
vel ab ipsa prouenit complexione pueri, vel
ab aliquo contagio, citius pueros, quam adul-
tos ex tenuiore ætate, inuadente, *D. Thom.
libr. 3. contra Gent. capit. 103. Martin. Arles*
54 *de superstitio. num. 54.* † Vel ex aliquo pac-
to cum dæmone, vt de maleficis tradit Ron-
seus lib. de Venat.

*Sic Stryx dira oculos, & totos fascinat artus,
Artus, & lento consumit corpore tabo,
Horrendum fascinus.*

¶ Fascinatio dæmoniaca est illa, quæ pen- 55
det ex dæmonis maleficio, qui Strygi, vel for-
tiario ex pacto nocere volenti cooperatur, vt
tradunt *D. Thom. & Avdens. vbi supr. Suar.
in Metaph. 7. disp. 18. sect. 8. cap. 26. Martin.
del Rio. lib. 3. p. 1. q. 4. sect. 1. Sprenger. in
Mall. p. 1. q. 2.* † Nam nefarij illi homines 56
solent cum dæmone pacisci, vt quos liuide,
vel iracundè aspexerint, ijs dæmon perni-
ciem inferat, vt docent *Sprenger. in Mall.
p. 2. q. 1. cap. 11. Malderus vbi sup. d. dub. 8.
Episcopus Maiol. dierum Canicul. tom. 2. col-
loq. 3.* † Tales fuerunt in Triballis, & Il- 57
liris homines visu fascinãtes, de quibus *Plin.
libr. 7. capit. 2.* de Psylis in Africa similia re-
fert *Aul. Gellius lib. 16. noct. Atticar. cap. 11.*
de Thibijs Ponti gente, *Plutarch. lib. 5. Sym-
pos. q. 7.* † De sene quodam Viterbi hac ar 58
te solo obtutu aues præcipitante, arbores, &
fruges arescente, vulgaris narratio est, nam
vt concludit Hieronym. Vida Bombycin.
libr. 2.

*Nam quocumque aciem horribilem intendis-
set ibi omnes
Cernere erat subito afflatos languescere flores.*

† Solent viti aliquando murmura, carmina, 59
seu incantationes admiscere, quæ susurra vo-
cat *Imper. in §. Item lex Cornelia, Institut.
de public. Iudic.* vt de Erictho Lucan. Phar-
sal. 6.

Confundit murmura primum.

De Carmenta Pici vxore, Ouid. libr. 14.
Metamorph.

Ore suo, voluresque vagas retinere solebat.

† Vnde fascinum a fando dici voluit Vayrus 60
de Fascin. libr. 1. *Fascinum dicitur à fando,
quodam incantationis genus, quo homines ita
ligantur, vt liberi non possint, nec mente com-
potes, sæpeque ad extremum macie deueniunt.*
† Aliquando hoc crimine tactu, afflatu, vel 61
oculo perficiunt; & eo solent esse causa puer-
peris abortiendi summo cum vitæ periculo,
vt exemplis camprobant, *Remig. libr. 2. dæ-
monolat. cap. 7. Leloyher. lib. 2. Spectror. cap. 5
Campanill. diuersor. iuris rub. 11. capit. 26. ex
num. 100.* † Quemadmodum de Circe tactu 62
Lycantropias inducente, siue homines deuna
in aliam speciem transformante, sit canit
Ouid.

*Cuius ab attactu variarum monstra ferarum,
In iuuenes venunt, nulli sua mansit imago.*

CAP.

CAP. XI. De Magia Ligaminis.

SVMMARIVM.

1. *Ligaminis maleficium quid sit.*
2. *Cham patri Noah virilia dementauit.*
3. *Saturni fabula à filio emasculato ex Chadmo orta.*
4. *Homines ad mulieres inutiles reddiuntur arte Magica.*
5. *Ligaminis maleficium probatur autoritate Canonica.*
6. 7. 8. 9. 10. *Magia ligaminis probatur ex Theologis, Praxi Ecclesiæ, Iurisperitis, Medicis, & ratione.*
11. *Ligari possunt homines variis modis.*
12. *Seminis decisionem in vase impidiendo.*
13. *Spiritus animales à membro abertendo.*
14. *Virgem flaccidam reddendo.*
15. *Genitalia retrahendo.*
16. *Genitalia frequenter retrahuntur per delusionem.*
17. *Corpora impediendo ne se mutuo apropinquent.*
18. *Alterum alteri videndo odiosum.*
19. *Phantasiæ turbatione, vt pulchra deformis videatur.*
20. *Impedimento corporis solent ligari.*
21. *Ligamiè huiusmodi non solum in homines, sed in fœminas.*
22. *Ligamen, vt plurimum in viros fit.*
23. *Deus plus permittit super actum carnalem dæmonem grassere.*
24. *Ligaminis maleficium, aut ad tempus, aut in perpetuum.*
25. *Maleficium in perpetuum datur dæmonis arte.*
26. *Dæmones aliquando nõ possunt sanare, quæ nocuerunt.*
27. *Frigiditas naturalis non appetit coitum.*
28. *Naturali frigiditate impeditus numquam virgam erigit.*
29. *Frigidus ex maleficio, quomodo dignoscatur.*
30. *Remedijs ex arte adhibitis, si morbus se nõ remittit, sed potius exasperatur, est à dæmone.*
31. *Maleficium respectiuum quod dicatur.*
31. 32. 33. *Maleficiatus est, qui cum vna non posset, possit cum alijs.*
34. *Maleficium respectibum fieri potest dæmonis arte.*
35. *Naturaliter potest vnam cognoscere, qui possit alias.*
36. *Copula respectiua maleficio pleraque imputatur.*
37. *Membrum à natura dari potest, vt has, & non illas cognoscat.*
38. *Maleficium datur etiam, vt cum nulla possit.*
39. *Maleficio legaminis post diuina, tentanda sunt remedia naturalia.*
40. *Remedia naturalia sunt multa, quæ maleficia possint tollere.*
41. *Maleficium censetur perpetuum si remedijs diuinis, & naturalibus se non remittit.*
42. *Licitum non est à malefico parato petere, vt tollat maleficium.*

LIGAMINIS maleficium 1
fit quoties quis malo carmine, veneniue contagio, redditur mulieribus inutilis, siue impotens, quem canones frigidum, & maleficiatum appellant, *vt per DD. in Rubrica de frigidis, & maefic. in Decretal.* † Cuius nefarius vsus ex Chan filio Noach sceleste, & artiolo inuentus est, qui patri virilia dementabit, vt ex Beroso in hæc verba refert Petr. Gregor. tom. 3. Syntag. Iuris Vniuers. capit. 9. n. 5. *Chanfilium Noachi semper Magicis, & venenis incubuisse, & in re Zoroastem dictum, inusum, & id circo patri, atque eum nactum opportunitenem, dum vino pater madidus iaceret, carmine Magico patri illa fisse, virilia eius comprehendendo, excitaq; simul submurmurando, eum sterilem perinde ac constratum effecisse.* † Quod licet Moyses in Geneli mundi reticuisset, qui Chamum nõ excãtasse patri virilia, sed iuretisse tradit *Genes. capit. 9.* communis fuit Hebreorum traditio a filio dementatum fuisse, ex quo, Gentes, quæ postea fuerunt fabulam Saturni composuerũt, in qua à filio testiculos abcisos falsè dentata tradiderunt, vt narrant *Hesiod. in Theogon. Plutarch. de natur. Deor. libr. 1.* † Nam arte Magica homines inutiles ad fœminas redi certum est, nam vt ait Innocent. VIII. in Extravagant. fuminis desiderantes affectibus ann. 1484. *Ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, viroſquene vxoribus, & mulieres ne viris actus cõiugales reddere valeãt, impedire.* 2 3 4

¶ Idque fieri posse, & solere probatur primo autoritate Canonica *in cap. si per sortiarias 23. q. 1. cap. cum affijs, de frig: & malefic.* 5

† Secun-

6 † Secundo probatur Theologorũ auctoritate, *D. Thom. Sent. 4. dist. 34. q. 1. art. 3. & p. 3. q. 58. art. 2. Soto in 4. dist. 34. q. 1. art. 2. Duran. q. 2. art. 8. Paludan. q. 2. n. 10. & 13. D. Antonin. p. 3. tit. 1. cap. 12. §. 1. Binsfeld. in conf. ff. malefic. part. 2. concl. 6. Mart. del Rio libr. 3. Magicar. part. 1. quæst. 4. sectione 8. Suarez de Relig. libr. 2. capit. 16. nume. 22. Sprenger. in Mall. part. 1. quæst. 8. & part. 2. quæst. 1. capi. 6. Henriquez de Matrim. libr. 12. capit. 3. Thom. Sanchez tom. 2. libr. 7. disp. 94. & numer. 1.*

7 ¶ Tertio probatur praxi Ecclesiæ, quæ sic affectos, per trienij experientiã irritã, & adiuncta ieptẽ testium iuratorum manu, eos separare consuevit, *cap. Laudabilem de frigid. & malefic.* at, *capit. fin. 33. q. 1.* 8 † Quarto probatur Iurisperitorum sententia *Abb. Felyn. Innoc. Hostiens. Anchorr. & alij in dict. capit. 1. & in capit. fraternitatis & in capit. ex literis de frigid. & malef. Cardinal. Turrecrem. & alij in dict. cap si per sorciarias 33. quæst. 1. Paul. Grilland. de Sortileg. lib. 2. quæst. 6. nu. 11, 12. & 13. Episcopus Couarrub. in opere posthumo de frigidis, & malef. q. 2. Capella Tholoss. decis. 381. Nauarr. conf. 1. lib. 4. tit. 15. Nicol. Remig. lib. 2 dæmonoman. ca. 5. Godelman. tract. de Lamijs fol. 388. Sylvest. in Summ. v. matrimonium, imped. 15. Hostiens in Summ. libr. 8. capit. 27. Menoch. de arbitr. cas. 388. Sim. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 3. Vlder. Molitor. de python. mulier. cap. 7. Campanil. diuers. iur. rub. 11. cap. 17. ex 19.* 9 † Quinto Medicorum placitis *Andr. Cæsalpin. de inuestig. dæmon. capit. 10. & 11. Bapt. Codronch. de morb. venef. lib. 3. capit. 5. & 6. Vvierus libr. 3. de præstig. capit. 18. Petr. Forest. tom. 1. obseruat. lib. 26. obseruat. 18. Fernelius lib. 6. Pattholog. cap. 13.* 10 † Sexto denique ratione potest hoc fieri, castratione, illisione, ruptione, infrigidatione, desicatione, & similibus, ex causis, quas cũ norit dæmon poterit illis uti, vt probant. *Th. Sanchez, & del Rio vbi sup. Maiol. tom. 2. colloq. 3. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. it. Relig. quæst. 96. art. 2. disp. 10. Ioan. Malderus de virt. Theolog. tract. 10. capit. 8. dub. 9. Cardan. lib. 2. contrad. medic. tract. 2.*

11 ¶ Præterea possunt homines ligari, vt mulieribus reddantur inutiles, varijs modis, quorum plusquam quinquaginta agnouit *Remigius libr. 2. demonoman.* quæ ad septem capita rebocarunt prædicti authores cum *Martin. del Rio dict. quæst. 4.* 12 † Primum si Seminis decisio impediatur ad vasa generationis obturando venas, vel alio modo, vt tradit *Ioan. Maior in Sent. 4. dist. 3. artic. 3.* † Secundo, si spiritus animales prohibeantur transire ad membrum generationis, in quibus virtus motiua exitit, vt docet *Iacob. Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 1. capit. 6. & quæst. 2. capit. 2.* 13 † Tertio, si virga flacida fiat saltem quando quis vult actum venereum exercere, ita vt ei vis coeundi quouis modo collatur, vt docent *Soto, & Palud. in Sent. 4. distinct. 34. Sylvester. in Summ. v. maleficium, Tabien. in Matth. capit. 19. quæst. 90.* 14 † Quarto, si virigenitalia retrahantur, abscondantur, vel adimantur, nam de huiusmodi calamitate narrationes varias sui temporis proponunt *Sprenger. in Mall. part. 1. quæst. 9. & part. 2. quæst. 1. capit. 7. & quæst. 2. capi 2. Remig. libr. 2. dæmonol. capit. 5.* 15 † Cuius abscessio, & retractio licet possit esse naturalis, ademptio tamen merum præstigium credo, vt de illa quæ in auium nidulis virilia ostentauit narrant *Vvierus de præstig. capitul. 18. Sprenger. dict. capit. 7. & part. 1. quæst. 9. & part. 2. quæst. 1. capit. 7. & quæst. 2. capit. 2.* 16 †Quinto si corpora impediantur, ne se mutuo appropinquentur, vel aliter phantasmata medio inijciat, vt contingit iuueni, cui vxoris complexus Succubus dæmon fefellit apud *Vincent. libr. 28. histor. D. Antonin. part. 2. titul. 16. capit. 7. §. 4. Maiol. tom. 2. colloq. 3.* 17 † Sexto si alterum alteri reddat odiosum, quod dæmon præstare potest, vt Medea iniecto pharmaco fecit, vt omnes fœminæ Lemni grauiter ore olerent, ex quo mariti eas sunt aspernati, vt narrat *Natales libr. 6. Mystrolog. capit. 7.* 18 † Septimo si phantasia turbetur, vt licet pulchra sit mulier, de formis omnino videatur, vel generationis membra prorsus incongrua ostendendo, vel præ nimia magnitudine, vel forma horribili, aut supra modum fœda, vel alia arte sensus deludendo, vt tradit *Saxo Grammat. libr. 14. histor. Dan.* 19 † De corporum impedimento eleganter plura commiscentur *Sprenger, & Maiol. vbi sup.* nam vt ait Propert. lib. 2. Eleg. 2.

Inuidia fuimus, quis me Deus obruit, aut quæ
Lecta Promathais diuidit herba iugis?

20 ¶ Quod quidem maleficium, non solum in homines, sed in fœminas se extendit, nam fœmina potest arctari, tam in ossibus, quam in carnositate, vt à viro cognosci nequeat, capit. ex literis 3. de frigid. & malef. *vt omnino viro sit facta inutilis, & membrum eius impeditum, ita quod vir ei commisceri non possit.* 21 † Licet frequentior hoc malum in viros serpserit, quod plus operis, & instrumenti in eis desideretur, & quia plures sunt maleficæ, quam malefici, & sic po-

tius viros, quam fœminas lædere conantur, vt tradunt *Auulenſ. & Delrius vbi ſup. Thom. Sanchez d.q.94.nume.3. Malderus d.dub.9.*
23 *Spreng.in Mall.p.1.q.6.* † In omnes enim hæc maleficia ſe extendunt, quia Deus plus permittit ſuper actum carnalem maleficia fieri, per quem primum peccatum diffunditur, quam ſuper alios actus humanos, vt tradit idem *Sprenger.vbi ſup.p.2.q.1.capit.6. Binſfeld.d.concl.6.*

24 ¶ Quod quidem maleficium datur aliquando ad tempus, aliquando in perpetuum, vt docent *Auulenſ.d.q.90. Magiſter Petr. Lõbard. cũ D.Thom.in Sent.4.diſt.34. Thom.Sanchez vbi ſup.d.diſp.94.ex.num.4. Nauarr. conſ.1. libr.4. Couarr. de frigid.& malef.q.1.& 2.*
25 † Nam ſi hæc ſemel, cur nequeat ſæpius dæmon, & totiens, quotiens Deus permiſſerit? et ſic perpetuo malum continuare, quidquid contrarium velint *gloſſ. & DD.in capit.ſi per Sorciarias, & in capit.requiſiſti 33.quæſt.1.*
26 † Qui etiam in aliũ errorem dilabuntur, dum maleficium ſemper ab autore diſoluendum docent, nam aliquando non poſſunt dæmones ſanare, quæ nocuerunt, nã ſi membrum præſcinderint, non aliter valebunt reſtituere, quam vitam ſemel adepram, vt ex multis probat *Thom.Sanchez.d.diſp.94.nu.8.*

27 ¶ Dignoſcitur tamen hoc maleficium, quando ſit à natura, quando à dæmone, nam cum morbus eſt naturalis, proueniens ex frigiditate, vir non appetit coitum, vt tradunt *Auulenſ.d.q.90.col.3. Codronchus de morbis*
28 *venef.lib.3.cap.13.* † Neque vnquam virgam erigit nec polluit, *Ioan.Andreas in capit.1. de frigid.& malef. Abbas in cap.laudabilem, eod. tit. Sprenger in mall.p.1.q.8. Thom. Sanchez*
29 *d.diſp.94.nu.5.* † Quando autem morbus prouenit ex maleficio coitum appetit, & virgam erigit, ita vt vir ad copulam aptus videatur, ſed cum ad vas fœmineum penetrandum accedit, relaxatur, & concidunt ſubito organa, & leuato iterum rigent, etſi iterum copulari nitatur, demuo laxantur; quod ex cauſa naturali nequit prouenire, quia membra rigentia ſemel, non laxantur, quo vſque exuflentur, vt docet *Auulenſ.d.q.90. Soto in Sent.4.diſt.34.*
30 *q.1.art.3.* † Item ſi remedijs ex arte adhibitis morbus ſe non remittit, ſed potius exaſperatur, maleficio tribuendus eſt, nam vt aiunt Põtifices in cap.ex literis de frig.& malef. *Nec ope medicorum poterit adiuuari*, cum alijs cõgeſtis à *Delrio d.q.4. Codronch. de morb.venef.lib.3.cap.13. Grillan.de Sortileg. q.2.nu. 2.& 3.*

31 ¶ Datur alequando hoc maleficium reſpectivum, vt cum vna, nequeat, cum cæteris poſsit, vel è contra, cap.literæ 7.de frigid. & maleficiar. *quod nunquam illam cognouerat, tamen habere poteſtatẽ cognoſcendi alias.* † Ma 32
gicis enim carminibus Theodoricus rex affectus fuit, vt cum concuvinis poſſet, cum vxore tamen Hermemberga non poterat, vt narrat *Paul.Æmilius in vita Cleotar.2.* † De Ama- 33
ſio rege ſimili fraude tacto, qui cum Leodice vxore commiſceri nequiuit refert *Herodot. li.2.* † Galeatius Sfortia eodem maleficio impeditus fuit, quo minus matrimonio Iſabellæ Arageniæ potiretur, vt tradit *Frã. Guiciard. in hiſt.Ital.* † Quod fieri poſſe, & ſolere mul- 34
tis alijs exemplis, & rationibus comprobant *DD.in d.c.literæ, et in l.3.tit.8.& in l.17.tit. 2.Part.4.& in cap.quod autem 33.q.3. Theolog.Sent.4.diſt.34. Mar.del Rio d.q.4 ſect.8. D.Antonin.p.3.tit.1.cap.12 §.1. Henrriq.d. cap.8.n.a. Sylueſt.in Summ.v.matrimonium, imped.15. Capell.Tholoſ. deciſſ.881.dub.1. num.1.*

¶ Nam licet naturaliter contingere poſ- 35
ſit, vt ex membri incongrua proportione, inæqualitate, curbatione, gracilitate, vel quid ſimile, quis poſsit aliquas mulieres magis orechiantes, quam nimis arctas, vel virgines cognoſcere, vt tradunt *ex Medicis Aetius lib.11. cap.35. Paul.lib.3.de partib. inefic.capit.58. Ioan.Schenck. tom.2.obſeruat. Medic.lib.4. tit.de impotent.uener.obſeruat. 50. 53. & 54.* † Fere ſemper impedimẽtum huiuſmodi reſ- 36
pectivum ad maleficium retulit *Auulenſ. in Matth.cap.19.q.90.* quia cauſa naturalis ad omnes ſe extendit *Thom.Sanchez dict.quæſt. 94.num.4.* † Sed hoc non ſemper certum eſt, 37
quia poteſt à natura dari inſtrumentum adeo debilem, ex frigiditate, vel alia cauſa ex ſupra relatis, vt vnam poſsit cognoſcere, & non alias, vel è contra, vt tradidit *Ioann.Schenckius vbi ſupra.* † Vt à dæmone etiam dari 38
poteſt maleficium, vt vnam tantum valeat cognoſcere, vt Numantina vxor Syluani accuſata eſt, carminibus & veneficis vecordiã marito iniecisſe, vt ſibi coire, nullis nequiret, vt tradit *Taeitus Annal.lib.4.* nam vt ait Ouid.lib.3.Amor.eleg.5.

Quid vetat, vt neruos magicis torpere per artus,

¶ Sed quia ad mala huiuſmodi inferenda 39
diabolus quandoq; naturalibus vtitur cauſis, tentanda ſunt remedia naturalia, poſt diuina, nã contrarijs ex cauſis poteſt malum ſumoberi, vt docent *Andr.Cæſalpinum de inueſtigat. dæmon capit.2. Baptiſt. Codroneb. de morbis veneſic.lib.4.cap.2.3.4.5.& 6. Ioan.Schenc.*

tom. 2. obseruat. Medic. lib. 4 tit. de impot. Vener. obseruat. 50. 53. & 54. † Nam multa
40 sunt medicamenta naturalia, quibus maleficia huiusmodi à dæmone illata possunt amoueri, vt docent *Auicena lib. 3. Fen. 20. capit. 11. tract. 1 Hippocrat. lib. de superfetat. Cels. lib. 3. cap. 3. Ætius lib. 11. cap. 35. Galen. libr. 5. simplic. & lib. de semine, Aristot. lib. 2. de generat. capit. 2. & Problem. libr. 4. problem. 20. Iacob. Oetheus libr. obseruat. prop. 3 Christophor. Vega de arte medend. libr. 3. sect. 10. cap. 5. Francisc. Valleriola lib. 5. enarrat. media. capi. 4. Petr. Foreſtus tom. 1. obseruat. Medic. lib. 26. obseruat. 18.* † Vnde si tentatis prius diuinis remedijs, & naturalibus, &
41 alijs licitis, morbus se nõ remittit, et opus sit vti maleficio, vel remedio illicito, cẽseretur perpetuum, quia non licet quod cum peccato licet: *D. Thom. in 4. dist. 34. q. 1. art. 3. D. Antonin. p. 3. tit. 1. cap. 12. §. 3. Toledo in Summ. lib. 7. cap. 12. num. 2. Turrecrem. in capit. fin. 33. q. 1. artic. 3. numer. 1. Capell. Tholos. decis. 181. num. 4. Petr. Gregor. in Syntagm. lib. 34. capit. 9. num. 4. & lib. 9. cap. 12. num. 6. Ant. Cucus lib. 5. Instit. tit. 12. num. 266.* † Neque
42 licitum est, etiam à malefico parato petere, vt tollat maleficium, vt tradunt *Sotus Sent. 4. dist. 34. q. 1. art. 3. Aulens. in Matth. 19. q. 90. Caietan. in summ. v. maleficium, & in Opusc. tom. 2. tract. 12. de malefic. q. 1. Toledo lib. 4. cap. 16. nu. 9. Sprenger. in Mall. p. 1 q. 8. Nauarr. in Manual. cap. 11. num. 29. Couarrub. in cap. quamuis pactum p. 1. §. 1. num. 10. Henrriq. lib. 5. de pœnit. q. 6. & lib. 12. de Matrim. q. 8. Lopez p. 2. Instruct. capit. 25. Ciruelo de superstit p. 3. cap. 15. Mart. del Rio libr. 6. Magic. cap. 2. sect. 1. q. 2. Graffis p. 1. decis. lib. 2. capi. 6 nu. 10. Rodrig. tom. 1. Summ. capit. 7. concl. 11. num. 11. & capi. 235. numer. 3. concl. 3.*

CAP. XII. De Magia Amatoria.

SVMMARIVM.

1. *Amatoria Magia quæ sit.*
2. *Philtra quæ sint.*
3. *Venenum naturam mutat eius cui adhebitur*
4. *Aulici persæpe amatorio maleficio vti solent*
5. *Maleficium amatorium duplex, intra corpus, vel extra corpus.*
6. *Intra corpus datur per essum, vel potum.*
7. *Philtra nulla sunt, quæ naturaliter operando ad amorem possint prouocare.*
8. 9. 10. *Pocula amatoria, vt plurimum solent furorem accere.*
11. *Cesonia medicata potione Caligulam ad furorem traxit.*
12. *Luculus amatorio poculo periit.*
13. *Pellicula pulli equæ ad furorem trahit.*
14. *Hippomanes quæ nam fuerint.*
15. *Hippomanes ad maleficium amatorium.*
16. *Didonis maleficium ad amorem Æneæ repetendum.*
17. *Amatoria sunt ranæ osciculum, astirites, remora. &c.*
18. *Magia amatoria, quam multis rebus comparatur.*
19. *Res quæ ad magiã amatoriam conducunt.*
20. *Hostia consecrata ad Magiam amatoriam.*
21. *Hostia non consecrata, sed literis inscripta.*
22. *Diabolus sub rebus sacris maleficia abscondit.*
23. *Maleficium amatorium extra corpus.*
24. *Magia amatoria in diuersimodis rebus peragi solet.*
25. *Rebus naturalibus adebatur incantatio, vt dæmon adesset.*
26. *Vestes, & exubias amati ad hanc Magiam conducere.*
27. *Fores amati solebant ex cantare.*
28. *Imagines ex plumbo, vel argilla ad magiã amatoriam.*
29. *Imagines fabricari ad amorem prohibentur l. 2. tit. 23. p. 7.*
30. *Imagines huiusmodi fuerunt tanquam pacti signum.*
31. *Imagines huiusmodi ex cera liquabantur ad amorem.*
32. *Laurus, & vitumen adolebatur ad amorem.*
33. *Ossa oliuarum succendebantur in Magia amatoria.*
34. *Magia amatoriæ explicatus Baruch. capit. 6.*
35. *Babylonia mulieres Magicæ deditissimæ.*
36. *Magia amatoria fuit ad animos conciliandos.*
37. *Funibus ligari, & litijs ad magia conducebat amatoriam.*
38. *Mulieres de formes solent ad magiam confugere.*
39. *Versicolores filij ad Magiam amatoriam fuerunt.*
40. *Filijs vt ligabantur maleficæ, sic praecabantur amasios in earum amore ligari.*
41. *Ternarius numerus pacti signum fuit.*
42. *Filij lanei fuerunt ad magiam amatoriam*
43. *Funes fiebant ad magiam ex filijs versi coloribus.*

44. *Ossa oliuarum succendebantur igne ad magiam amatoriam.*
45. *Babyloniæ fœminæ quare vicinis exprobarent, cum a homine potirentur.*
46. *Impij gaudent cum malefecerint, & exultans in rebus pessimus.*
47. *Funes dirupi quid sit in Magia amatoria.*
48. *Magicæ res signa sunt pacti latentis.*
49. *Carmen ad magicã imprecationẽ conducit*
50. *Sagæ maleficio ad se homines conciliant.*
51. *Res naturales nullæ possunt ad amorem deseruire.*
52. *Res quæ ad amorem aduci solent in furorem inducunt.*
53. *Res huiusmodi sunt calidissimæ.*
54. *Res amatoriæ solum excitãt turbationem, flatulentiam, &c.*
55. *Dæmon ex pacto quid in Magiam amatoriam præstat.*
56. *Dæmon phantasiam mobendo ad amorem irritare solet.*
57. *Dæmonis potestas se non extendit vltra irritationem amoris.*
58. *Potestas dæmonis in Magia amatoria non agit vltra vexationem.*
59. *Insania solet resultare ex Magia amatoria.*
60. *Remedia contra Magiã amatoriam vanissima.*
61. *Remedia huiusmodi valde nocentia sunt.*
62. *Remedium Cardani aduersus amorẽ irrisũ.*
63. *Amatorium maleficium altero effetolendũ.*
64. *Maleficum aduersus amorem in casum est.*
65. *Magiæ amatoriæ pœna est arbitraria.*
66. *Magiæ amatoriæ pœna quãdo sit capitalis.*
67. *Fœminarum pudicitiam attentare grauissimum est crimen.*
68. *Luiæ matris Tiberi Cæs. memoranda sententia.*
70. *Magia amatoria, quam sit grauissima.*
71. *Magia amatoria continet hæresim.*
72. *Magiæ amatoriæ si mors est secuta punitur pœna mortis.*
73. *Delicta, quæ amoris causa committuntur mitius puniuntur.*

1 AMATORIA Magia, & eius maleficium dicitur omne id, quod datur, applicatur, suspenditur, locatur, vel porrigitur, eo animo, vt quis in amorem, Veneris que furias protrahatur, *l. eorum C. de malefic. & mathem. l. siquis aliquid §. abortionis D. de pœn. l. 3. §. eiusdem legis D. ad l. Cornel. de Sycar. glos. in cap. accusatus §. sanè, de hæretic. lib. 6. l. 2. tit. 23. p. 7.* † Hoc apud Græcos dicitur φιλτρα *philtra*, apud Ireneum *Charitesia*, apud Latinos *venenum*, vt plura ad structens tradit *Brisciola, libr. 3. horar. succesiv. cap. 6.* † Vnde venenum appellatur pro amore, quia adhibitum naturam mutat; eius cui adhibetur, quod proprium veneni, *l. qui venenum 236. D. de verbor. significat. l. quod. 36. §. 2. de contraben. empt. l. item si obstetrix §. 1. D. ad l. Aquil. l. si sciente 7. D. ad l. Cornel. de parricid.* † Et hoc aulici persæpe vtuntur, vt Reges male affectos sibi concilient, vt his verbis testatur Nicetas in vita Photij, *Santabarenus præstigiator veterator ijs artibus pollens philtris, & veneficijs Regem excantans, odisti quod Photium prosequebatur, in amorem mutauit.*

¶ Hoc maleficium datur dupliciter, vel intra corpus, vel extra corpus, vt tradunt *Paul. Grillandus de Sortileg. lib. 2. q. 3. ex n. 25. & q. 5. ex n. 2. Cal. Calcagn. lib. de Magia amator. cap. 2. Mart. del Rio lib. 3. Magic. disquis. p. 1. q. 3. Petr. Gregor. Tholosan. Syntagm. iur. lib. 34. capit. 12. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. quæst. 96. art. 1. disp. 2. Farinac. in Prax. q. 98. ex nu. 81. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 3.* † Intra corpus datur per essum, vel potum, vnde *poculum amatorium* appellatur: componiturque per aliquas mixturas, ex herbarum folijs, & radicibus, frugibus, reptilibus, animalium ossibus, intestinis, picium, volatiliumque partibus, quæ virtutem habent irritandi semen, & calefaciendi totum corpus, vt per *DD. in d. l. 3. §. eiusdem legis D. ad l. Cornel. de Sycar.* † Quia nulla sunt philtra, quæ naturaliter operando ad amorem possint commouere, nisi per accidens, irritando humores, vt quis ad copulam pertrahatur, vt docent *Aristot. Theophrast. Dioscorid. Plin. Galen. Paul. & alij apud Ioan. Azor tom. 1. Inst. Moral. lib. 9. c. 25. Tiraq. in ll. connubial. glos. 14. Eymeric. in direct. Inquisit. p. 2. q. 43. nu 8. Mart. del Rio vbi sup. sect. 3.* † Vnde fit vt huiusmodi pocula solent, vt plurimũ in mortẽ, vel dementiã adducere, vt tenent *Pet. Greg. d. lib. 34. cap. 12. Binsfeld. in l. eorum C. de malefic. & mathem. quæst. 2. concl. 1. & seqq. Farinac. in Pract. titu. de homicid. quæst. 122. & seqq. & tit. de hæretic. quæst. 181. §. 3. nu. 82. August. Barbosa de potestat. Episcop. alleg. 51. cass. 8. numer. 226. part. 3.* † In quo etiam veniunt, & Reges nostri in l. 2. titul. 23. part. 7. *Acaecea las vegadas, que destos breuages bienen à muerte los omes, que los toman, o a mui grandes enfermedades de que fincan ocasionados para siempre.* † Vnde hæc philtra ad amorem non conducere perite, & omnino ex arte municeps me⁹ M. Amæus Lucanus in hæc verba testatur Pharsal. lib. 6.

Non

Non satis adductus amor, flammisq; feueri
Illicitis arsere senes: nec noxia tantum
Pocula proficiunt: aut quum turgentia succo
Frontis amatura subducunt pignora fœtæ.

11 ¶ Medicata enim potione Cæsoniam luxuriæ, & lasciuiæ deperditã fœminam ad mẽtis furorem pertransisse Caligulam Imperatorem testatur *Sueton. in eius vita.* † Et celeberrimum Imperatorem Lucullum amatorio perijsse à Calesthene propinato scriuit *Plutarch. in Lucul.* † Omnis enim res, quæ maleficio huiusmodi parari solent in mortẽ, vel furorẽ trahunt, potius quam amorem, vt de pellicula quæ euellitur è fonte pulli equæ nascentis, ex præcipuis huius maleficij testatur Iuvenalis Saty. 6.

Et furere incipias, vt avunculus ille Neronis
Cui totam tremuit frontem Cæsonia pulli
Infundit.

14 † Quod Hippomanes appellabatur, vt scribit Plin. lib. 8. cap. 42. *& sanè equis amoris inscij veneficium Hyppomanes appellatum ex fronte caricæ magnitudine, colore nigro, quod statim edito partu deborat fœta, aut partum ad vbera non admittit, si quis præreptum habeat.* † Hoc ad maleficium deseruire docet *Aristot. lib. 6. hist. animal. cap. 18.* & ob id à maleficis, quæsitum docet Vergil. Georgic. 3.

Hippomanes quod sæpe malæ legere nouercæ

Lucan. Farsal. 6.

Liquitur, & nigra destillant inguine tabe

Tibul. lib. 2. Eleg. 4.

Hippomanes cupidæ destillãt inguine equæ.

16 † Vnde Dido ad amorem Æneæ repetendum inter alia artis arcana, hæc adhibuisse canit Vergil. Æneid. 4.

Pubentes herbæ, nigri cum lacte veneni
Quæritur, & mistis equi de fronte reuulsi
Es matri præreptus amor.

17 † Ranæ quoddam oscilum ad hoc commendat *Aristot. lib. 2. histor. animal. cap. 14. & lib. 9. cap. 17.* Astiritem lapidem ex Æsopo, *Plin. li. 8. cap. 42. & lib. 32. cap. 4.* Remoram, *Propertius.* † Alia multa in hac rem referunt *Lucian. in dialog. Bacchid. & Millita, Marsil. Ficinus Theolog. Platon. lib. 13. Pomponat. de incant. cap. 8. Cœl. Calcagn. lib. de Magia amator. Andr. Tiraq. in l. connubial. l. 13. Bapt. Codronch. de morb. venef. lib. 3. cap. 6. Ioann. Filesac. lib. de Magia Idolatr. §. 3.* † Quarum non nulla in hæc verba Celestinam habere testatur Parmen. in Tragæd. Calisti, & Melibeç act. 1.

Tenia para remediar amores i para se querer
bien, huessos de coraçon de ciervo, lengua de vi-
bora, cabeças de codornices, sesos de asno, tela
de caballo, mantillo de niño, haba morisca, agu-
ja marina, soga de aborcado, flor de iedra, espi-
na de erico, pie de texon, granos de helecho, la
piedra del nido del aguila, i otras muchas cosas.

¶ Quibus aliquando aditur hostia consecrata, vt maior Deo inferatur iniuria, *gloss. in cap. accusatus §. fine de hæretic. lib. 6. Grillan. de sortileg. d. q. 3. Mart. del Rio lib. 3. Magic. part. 1. quæst. 3. Tolet. in sum. libr. 4. capit. 16. Bozius de sign. Eccles. libr. 14 capit. 7. nu. 9. Pegna in direct. Inquis. part. 2. quæst. 43. Sprẽger. in Mall. part. 2. quæst. 1. cap. 5. Sayrus in Claui Reg. libr. 4. cap. 6. nu. 25. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 3. Binsfeld. in l. eorum C. de malef. quæst. 2. concl. 5.* † Vel nondum consecrata, sed notis, & literis sanguineis circunscripta, oleo sancto, thure benedicto, aqua baptismali, lapide sacro, & alijs Ecclesiasticorum benedictis, & consecratis, vt tradit *Grilland. d. q. 3. nu. 18. Sprenger. d. cap. 5. Maiol. d. colloq. 3.* † Nam diabolus persæpe sub aliquo sanctitatis prætextu maleficia sua abscondit, vt simplices credentium animos facilius decipiat, & maiorem iniuriam in Deum irroget, *vt per DD. in capit. Episcopus, & in capit. aliquanti 26. q. 5. Grillan. de Sortileg. quæst. 5. num. fin. Mart. de Arles. de superstit. nu. 93. Ioan. Malderus de virtut. Theolog. tract. 10. capit. 8. dub. 6. Valle de Moura tract. de Incant. opusc. 1. sect. 2. cap. 6. ex num. 1. & capi. 15. num. 21.*

¶ Extra corpus fit maleficium amatoriũ, quando sub certa forma compositæ clamidi assuunt, vel sub capite lecti abscondunt, aut sub limine ostij, vel alio loco fobea facta, super quo ipse maleficandus transiturus sit, vt tradunt *Grilland. d. q. 3. n. 23. & q. 5. n. 11. Pomponat. de incantat. cap. 8.* † Cuius generis non nulla refert Parmenus apud Celestinam. d. Act. 1. *Venian à ella muchos hombres i mugeres, i à unos demandana el pan de mordian, à otros de su ropa, a otros de sus cabellos, à otros pintana en la palma letras con azafran, à otros con bermellon, à otros daba unos coraçones de cerallenos de agujas quebradas, i otras cosas en barro i en plomo hechas mui espantables al ver.* † Quæ nefarijs ritibus excantabantur, vt dæmon adesset, & opem ferret: ideo apud veteres Ioui Stygiali parabantur, hoc est Plutoni inferorum numini, amori illicito destinato, quare hæc sacra Stygialia dicebantur, Vergil. Æneid. 4.

Sacra Ioui Stygio, quæ rite incepta paraui, &c.

† Vestes enim, & exubias, eius quem in amorẽ pellicere volebant, ad maleficium amatoriũ adnecebãtur, quæ sub limine ostij defodiebãt, vt notat *Grill. d. q. 5. n. 11.* Verg. Æneid. 4

Has olim exuuias mibi perfidus ille reliquit,
Pignora cara sui, quæ nunc ego limine in ipso
Terra tibi mando.

27 † Nec solum maleficia abscondebant sub limine, sed fores etiam amati solebont excantare, vt per eas transeuntes in amorem pellicerentur, Ouid. lib. 2. Amor.

Carminibus cessere foras, insertaque postis
Quamuis robur erat, carmine victa sera est.

28 ¶ Aliquando etiam imagines fabricabant ex plumbo, cera, vel argila, quas ad ignem applicabant, & sic illos quibus defingebant in earum amorem adolere arbitrabantur, vt tradit *Paul. Grillard. d. q. 5. nu. 12. Ioannes Salisberiens. lib. 1. de nug. curial. cap. 11.* †Quibus

29 non ignarus sapientissimus noster D. D. Rex Alfons. IX. has cereas imagines ad amorem fieri prohibuit in l. 2. tit. 23. part. 7. *Ninguno sea osado de facer Imagenes de cera, nim de metal, ni otros fechizos para enamorar los omes con las mugeres.* † Quia huiusmodi Imagines

30 fuerunt tanquam pacti signa, quibus dæmon concurrens mentes pellicebat, quibus non immemor Dido vbi sup. d. Æneid. 4. *Effigiemque, Æneæ, toto locat.* † Et liquefiebãt igne sic

31 in earum amore adolere deprecabant, vt in Pharmaceutica Vergil. Eccloga. 8.

Limus vt hic durescit, & hæc vt cera liquescit,
Vno eodemque igne sit nostro Daphnis amore.

Theocrit. in Pharmaceut.

Sicut cera istbac perme Deumque liquescit
Myndius, & Delphis subito liquescat amore.

32 † Aliquando etiam non cera, aut limus, sed laurus, & bitumen adolebatur, sicque earum corda vri credebant, Theocrit. vbi proxim.

Daphnis me cruciat, ego vero in Daphnide hunc laurum uro, Horat. in Epod. Od. fin.

Quam non amore sic meo flagres uti
Bitumen atris ignibus.

33 ¶ Ossa oliuarum, quandoque ad hoc succẽdi in sacris literis invenio in perdifficili loco Baruch prophetæ cap. 6. *Mulieres autem circundatæ funibus in vijs sedent, succẽdentes ossa oliuarum: cum aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proximæ suæ exprobat, quod ea non sit digna habita sicut ipsa, neque funis eius diruptus sit.* † In cuius loci

34 explicationem varia interprætes tradiderunt, quarum pauca ad rem conducunt, dum funis diruptio, & succensio olibarum ad hoc maleficium non referunt, vt acurate exponit *eruditißimus præceptor meus conciuis, & ameus P. Mart. de Roa lib. 3 singul. cap. 9. & 10. & dixi in Epitome de Magia lib. 2. cap. 47. ex n. 30.* †Nam cum Babylonicæ fœmine Magicis

35 artibus fuissent deditissimæ, hanc partem, nõ prætermierunt, ad Veneris expiationem, in cuius templo, semel in vita commorare tenebãtur, donec ab aliquo transeunte attractæ dormirent cum eo, vt docet *Herodot. lib. 1.* †Qua re vt cuius se expedirent Magica solebant sacra, seu nefaria incantaméta peragere, ad prętereuntium animos conciliandos, quia honoris fuit à plurimis appeti, vt cicius se expedirent, & sic cum voti compotes erant *proximæ suæ exprobabant, quod non sint dignæ habitæ sicut ipsæ.* † Cuius rei causa circundatæ funibus in vijs sedebant, nam ligabantur ad hoc maleficium vittis, funibus, litijs, alijsque filijs, & cordulis, quo prætereuntes sibi ligar arbitrarentur, vt notant *Turneb. li. 19. aduersar. c. 22. Rhodigin. lib. 10. antiq. lect.* † Vt quibus

38 speciosæ formæ potentia non vincebat, ab huiusmodi Magicis incantaminibus traherentur, vt eleganter in hæc verba canit Lucanus noster Pharsal. 6.

Quos non concordia mixti
Alligat vllatori: blandæque potentia formæ
Traxerunt torti magica vertigine fili.

† Et illi quidem verticolores, nam diuersitas coloris in magia plurimum potuit. Apulei. Apolog. 1. *licia discolora*, Petron. in Satyr. *varij coloris filys* Nemes. Ecl. 4.

Hæc eadem nobis, quæ versicoloria fila
Et mille iuuotas Mycale circumtulit artes.

†Quæ quidem conceptis verbis nectebantur, & deprecabantur, vt quem admodum ipsæ filis ligabantur, sic amati in earum amore ligarentur; ob quod Veneris vincula dicebantur, Verg. d. Ecclog. 8.

Necte tribus nodis ternos Amarilli colores,
Necte Amarylli nodos, & Veneris dic vincula necto.

†Ternarius enim numerus erat pacti signum: nam vt idem ait Vergil. *Numero Deus impari gaudet.* quia vt testatur ex Pythagoricis Aristot. lib. 1. de cælo cap. 1. *Omne, & omnia ternario terminantur.* †Quæ vt plurimum la-

42 neæ fuerunt, & rhombo torquebantur, vel deboluebantur ab orbe, vel giomo, Propert. lib. 3.

Stamine à rhombo ducitur illa rota

Ouid. lib. 1. Amor. eleg. 8.

Sit bene quid gramẽ, quid torto concitat rhõbo
Litia.

† Sic ex filijs versicoloribus contortis fiebant 43
funes, quibus circundabantur, quæ litia dicebantur ob religionem, vt tradunt *Alciat. in Parerg. Rhodigin. vbi supr. Scaliger in Fast.* Cerda ad illud Vergil. Ecclog. 8.

Terque nouem nodis triplici diuersa colore
Litia.

¶ Sic

44 ¶ Sic ad hoc etiam ossa oliuarum succendebantur, hoc est minutas oliuas, & duriores cæteris, & penè osseas, vt flectebantur igne, sic præterreuntium ossa vri, & adoleri præcabantur, vt de lauro ad Daphnis amorem repetendum, Vergil. d. Eccog. 8.

Sparge molam, & fragiles incende bitumine lauros
Daphnis me malus vrit, ego hanc in Daphnide laurum.

45 ¶ Magicæ imprecationis formula ad amorem conciliandum, quibuscum allecti fuissent transeuntes, dum eis essent potitæ, quia iam lege solutæ ad domum reddire poterant, *proxima sua exprobabãt, quod non sint dignæ habita sicut ipsæ.* † Nam sunt qui gaudent cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis, & crimina sua vt Sodoma prædicant, *Genes. cap. 18.* 47 Et causam anectit prophetа dum ait, *& funis eius diruptus sit*, nã testatur Seruius ad Æneid. 4. *In sacris nihil solet praligatũ, præcipuè eius, qui amore vult solui*, vnde Ariostus cant. 3.

Onde vna Donna vscio
Discinta, è scalza, è sciolte haueа lechione.

48 ¶ Quæ quidem omnia, & alia innumera, quæ in hac Magia aduci solebant, signa fuerunt pacti cum dæmone latentis; sine quo nihil posse efficere ad hoc maleficium satis perspectum est, vt probant, *Turneb. lib. 19. aduersar. cap. 27. Cæl. Calcag. libr. de Magia Amator. cap. 5. Ioan. Filesac. lib. de Magia Idolatr.* 49 *§. 6.* † Vnde cum illis carmina, seu cantamina, quibus dæmon inuocabatur, aducebant, eiiq; totum opus tribuebant, vt tradit *Cæl. Rhodigin. libr. 9. antiq. lect. capit. 23.* explicans, & laudans illud Masylæ Sagæ apud Vergilium Æneid. 4.

Hæc se carminibus promisit soluere mentes
Quas velit, asperas alias dirasque immittere curas

50 † Sic Pasiphae calidissima Saga iuuenem incantationis vi ad se rapuit, apud *Apulei. in Asin.* & Canidia Varum ad se carminibus allicebat, apud *Horat.* & Symæthra venefica Delphi carminibus, & philtris amatorem ad se trahebat, Theocrit. Idyl. 2.

Vbi mihi lauri affert Thestyli, vbi autẽ phyltra
Vt meum amatorem, qui male me habet Magico carmine
Attraham.

51 ¶ Nullæ enim sunt res naturales, quæ naturaliter operando ad amorem conciliãdum deseruire possunt, nisi moraliter, & hoc melius præstant aurum, argẽtum, gemmæ, & alia munera, quæ voluntatem conciliant, aut prouocãt, vt libidinosa verba, tactus, lussus, oscula, &c. magis quã hyppomanes, verbenas, & similia *Neuiz. lib. 2. in Syluanupt. Sanch. de Matrim. tom. 3. lib. 10. disp. 46. ex n. 32.* † Vn 52 de herbas, & phyltra nõ ad amorem, sed ad furorem concitare solere dixit Ouid. de remed. amoris, libro. 1.

Nec data profuerint pallãtia phyltra puellis,
Phyltra nocent animis, vimq; furoris habẽt.

¶ Nam res, quibus ad malefícium huiusmodi vtuntur, calidissimæ sunt, & solum habent vim irritandi semen, & calefaciendi corp., cuiusmodi sũt Hyppomanes, Cãtharides, Rubetæ, & similia, quæ merito venena mala Iurisconsulti nostri appellant, quia solũ deseruiũt ad irritationẽ *l. 1. D. de extraord. crim. & in l. si quis aliquid §. abortionis D. de pœn.* nam vt ait Psellus lib. de dæmonib. *Titillationibus irritare libidinem.* † Vnde philtra 54 huiusmodi nihil aliud faciunt quam excitare turbationem, & flatulentiam, & pruritum, & calorem, vt tradunt *Ioann. Bokelius libr. de phyltr. Cæl. Calcag. libr. de Magia amator. Martin. del Rio libr. 3. Magicar. p. 1. q. 3. sect. 2. Bapt. Codronch. lib. 3. de morbis malef. cap. 6. Maiol. tom. 2. colloq. 3. Bulenger. libr. 2. de Mag. cap. 16.* † Nec dæmon ipse virtute pacti accedens, quid aliud facere potest, 55 quam imaginationem, & phantasiam turbare, humores concitare, & totum corpus interius quasi accendere, adeo vt varijs tentationum illecebris, interius æstro quodam liuidinis vexetur, ad desiderium carnalis copulæ cum aliquo in genere, nam tota eius potestas in hoc versetur, vt dixi *in Epit. de Magia lib. 2. cap. 47. num. 24. & Mereferens Pelliser de Saias ad Polyph. estan. 36. not. 3. pag. 252.* † Quod 56 si tunc temporis maleficus incantator accedat, & artibus, quibus solent mulierculæ capi, eam tam instanter vrgeat, vel dæmon de illo vno tam assidue memoriam, & phantasiam moueat, exhibendo species circunstantiarum propter quas amore dignus videatur, & subtrahendo eas, quas indignum redent, facile fiet, vt in nasam præda cadat, *Tiraquel. in ll. communial. l. 14. Mar. del Rio lib. 3. Magic. q. 3. sect. 2. Malderus de virtuti. Theolog. dub. 2. Bulenger d. cap. 16.* † Quod haut latuit 57 Vergilio huius artis peritissimo, qui dum Venerem introducit Cupidinẽ mittẽtem ad prouocandam Didoneam in Æneæ amore, sic testatur Æneid. 1.

Incendat reginã, atq; ossibus implicet ignem.

Et ipsa Dido post Æneæ decissum Æneid. 4.

Vulnus alit venis, & cæco carpitur igne.

¶ Vnde nec phyltra, nec cantus nihil aliud 58 possunt efficere, quam per calorem huiusmodi homines, vel fœminas vexare, vt non male

his verbis expreſsit Iuuenal. Saty. 6.

Hic Magicos affert cantus, hic Theſala vendit
Philtra, quibus mentem valet vexare mariti.

59 †Sic fit, vt perſæpe ad inſanias prærumpant, vt tradit Leo Imp. Nouell. Conſt. 65. *Vult enim improbari Magicas artes, quod ex animi temperantiam euellentes affectus ad inſanias amatorias ſtimulant.* Vergil.

Coniugis, vt Magicis ſanos auertere ſenſus
Experiar ſacris.

60 ¶ De remedijs dicendum eſt, ea vana, & ſuperſtitioſa eſſe, quæ in huius maleficij antidoto veteres tradiderunt, vt de herba promethea, de hirci vrina, de rubeta, decorio pecoris recentis alligato, de virga lupi, & ſimilibus apud *Plin. lib. 28. 32. & 39. Pomponat. lib. de incantat.* † Valde nocentia ſunt, nam Rana, quæ paluſtrem vitam terra commutatur, & in vepribus, rubiſque agunt, vnde rubetæ dictæ, venefice ſunt, ex nimio calore, *Plin. lib 32. cap. 5.* Quibus ad amorem vtitur apud Iuuen. Saty. 1.

Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum,
Porrectura viro miſcet ſitientem rubetam.

62 †Turpius apud Caadan. lib. variet. ſcriptum reliquit: *Eumque ſtercora recentiora amicæ in ſuo ponat calceo, & calceum ſtatim induat amore liberandum.* Vtatur ille ſuo remedio, appagel has ſordes? equidem tetro odore cum faſtidio commutandum crediderim, quandiu fœtor durauit. † Alij dicunt hoc maleficium altero maleficio eſſe tolendum, nam vt ait Tibul. libr. 1.

63 *Quid credã? nempe hæc eadem ſi dixit amores*
Cantibus, aut herbis ſoluere poſſe meos,
Et me luſtrauit tedis, & nocte ſerena
Concidit ad Magicos hoſtia pulla Deos:
Non vt totus abeſſet amor, ſed mutuus eſſet
Orabam, nec te poſſe carere velim.

64 † Putabant enim his luſtrationibus duorum alterum euenire, vel vt amore liberarentur, vel votis potirentur, vt tradit *Martin. del Rio libro 3. Magic. part. 1. queſ. 3. ſectio. 3.* Quæ & alia huiuſmodi ſibi in caſſa fore Nemeſius teſtatur.

Quid prodeſt, quod me peregrini mater Amynthæ
Ter vittis, ter fronde ſacra, ter thure vaporo
Luſtrarit, cineresque auerſa effudit in amnem,
Incendens vinos crepitantes ſulphure lauros:
Cum ſic in Merotem totis miſer ignibus arſi?

65 ¶ Pœna poculi amatorij extra hordinaria eſt, vel metalli ſi humiles (quod hodie trirremibus reſpondet) vel deportationis in inſulã (quæ hodie in Prælidijs practicatur) ademptæ quarta parte bonorum. Si honeſtiores, ſecũdum effectum, quod ex poculo ſequitur minuẽdo, vel augendo arbitrio Iudicis, *Vt per DD. in l. 1. D. de extraord. crim. & in l. ſiquis aliquid §. abortionis D. de pœn. Grillan. de fortil. q. 11. n. 26. Petr. Binsfeld. in l. eorum C. de maleſic. & math. q. 3. conclu. 4. Menoch. de Arbitra. libr. 2. caſ. 358. Oldral. conſ. 102.* † Et quia 66
res mali exẽpli, eſt plena luxuriæ, ſtupri, adulterij, quæ ſuas pœnas habent, quando ad ea tentanda, vel perpetranda extenditur capitale eſt crimen magicis ſuſurris vti, vel quæ corrumpunt mores ſuggerere, aut pudicitiam tẽtare, *vt per DD. ind. §. abortionis D. de pœn. & in l. 3. §. hæc adiectio D. deſicar. & in l. multi C. de maleſi. & mathem. Pet. Gregor. Toloſan. tom. 3. Syntag. Iuris vniu. lib. 34. cap. 12. ex n. 11.* † Pharaon enim multis cladibus ob at- 67
tentaram ſolum Sarræ vxoris Abrahæ pudicitiam affectũ eſſe teſtatur, *Geneſ. capi. 12.* ſicut, & Abimelechum regem Gerarorum eaſdem ob cauſas, *Geneſ. capit. 20.* † Sic enim morti 68
adictos quoſdam viros, quod nudi obiam fuiſſent Liuiæ matri Tiberij Cæſaris, quos tamẽ illa morti venia eripuit, quod diceret pudicis mulieribus hos nihil oſtatius differre, vt meminit, *Dion. Caſſius libr. 58.*

¶ Idque maxime in poculo amatorio cõſtituendum eſt, quia malis artibus non ſolum pudicitiam tentant, ſed dæmonis auxilium expoſcunt, humani generis hoſtem, ex quo traſfugi pœna non euadent, & rei ſacræ abuſus interbenit, aquæ baptiſmalis, olei ſacri, & arę fragmentum, nec non hoſtiæ conſecratæ, quæ ſi credunt ad maleficia habere virtutem, ſunt hæretici, *cap. acuſatus §. ſane, de hæret.* † Et pu- 71
niuntur pœna hæreſis *Grilland. de fortil. leg. q. 11. Menoch. de rabitrar. caſ. 388. nu. 4. Petr. Gregor. d. cap. 12. n. 9. Petr. Binſel. in l. eorum C. de maleſi. & mathem.* † Si tamen mors fue- 72
rit ſecuta (etiam ſi hæreſis, nec rei ſacræ abuſ accedat) punitur pœna mortis, vt per *DD. in l. eorum, & in l. nemo haruſpex C. de maleſic. & math. & in l. ſiquis aliquid D. de pœn. & in l. eiuſdem legis §. adiectio D. ad l. Cornel. de ſicar.* † Etiam ſi delicta, quæ amoris cauſa 73
committuntur mitius debeant puniri, quia potentiſsimus eſt effectus amoris, qui non conſilio, ſed furore ducitur, *Tiraquel. de pœn. temp. caſ. 4. Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 60. numer. 18. Petrus Gregor. dict. part. 3. libr. 30. capit. 3. numer. 9. Antonius Gomez Variarum 3. capit. 14. numer. 18.*

CAP. XIII. De Magia Sterilitatis.

SVMMARIVM.

1. *Sterilitas proprie ad fœminas dirigitur.*
2. *Sterilitatis causa varia est.*
3. *Sterilitatis causa interna, aut externa.*
4. *Interna causa sterilitatis, quæ sit.*
5. *Impedimentum circa conceptionis vias.*
6. *Menstrua non patiens, sterilis est.*
7. *Semen nimis fragidum, aut nimis calidũ sterilis est.*
8. *Fœminas semen non emittere, qui asserunt.*
9. *Fœmina semen emittunt, & in capite matricis, vt viri.*
10. *Fœmina si cum viro non concurrit non generat.*
11. *Fœminæ steriles fiunt ex parte aëris medy.*
12. *Timor, & mœror, & ira causse sunt sterilitatis.*
13. *Fœmina non concipit sine voluptate.*
14. *Sanctissima virgo MARIA sine veneris delectatione concepit.*
15. *Aqua nimis frigida steriles mulieres reddit.*
16. *Vini copia steriles facit muleres.*
17. *Steriles fiunt mulieres ratione victus.*
18. *Salicis fructus sterilitat mulieres.*
19. *Mulæ vngula adusta potata cum sero facit sterilem.*
20. *Coitus immoderatus steriles facit mulieres.*
21. *Partus perijt ex frequente concussione.*
22. *Mulier, quæ sæpe coit non concipit.*
23. *Meretrices quare non pariant.*
24. *Saltationes post coitũ fœtum abigunt.*
25. *Retractans clunes in coitu non concipit.*
26. *Sterilitas ex causis naturalibus à dæmone & Magi potest induci.*
27. *Arctari potest fœmina, vel à natura, vel ab arte, vt à viro nonvaleat cognosci.*
28. *Dæmon potest fœminas tã in ossibus, quã in carne comprimi, vt à viro cognoci nequeãt.*
29. *Sterilitas potest causari à dæmone ex causis nimis frigidis, aut nimium calidis.*
30. *Sterilitas huiusmodi alijs de causis potest induci.*
31. *Sterilitas non potest procurari, etiam ex causis naturalibus.*
32. *Sterilitas ex maleficio ad mortem vsque extenditur.*
33. *Maleficia omnia morte naturali multantur.*
34. *Sterilitatis poculum conficientes, dantes, & consulentes mortis pœna puniuntur.*
35. *Sterilitatis poculũ quando mors nom est secuta punitur arbitrio iudicis.*
36. *Sterilitatis poculum prabere quando licitum sit.*

STERILITAS licet communis sit viris, & mulieribus, propie tamen ad fœminas dirigitur, quando in tempore debito vio coeuntes, non valent concipere, vt docent *Hippocrates li. de Sterilib. & lib. 1. & 2. de morb. mulier. Vega lib. 3. de arte maden. capi. 18. Maldonat. in Lucan. cap. 1. v. 7. Campanil. diuers. Iurisp. rub. 11. cap. 23. nu. 2. Maiol. tom. 2. colloq. 3. Mendoza in Reg. lib. 1. cap. 1. sect. 3.* † Causa autem 2
varia est; vt his verbis docet Plutarch. Chæroneus de placitis Philosoph. lib. 5. capit. 13. *Si vterus densior sit, aut rarior, aut durior, aut propter quasdam collositates, vel carnositates: aut propter pusillanimitatem, aut quod alimentum non sentiunt, aut propter corruptum habitum, & quod vteri figuratio distorta sit, aut eõ vulsa.* † Quas quidem causas ad duo capita re- 3
bocat Medicorum schola, scilicet internas, vel externas ipsius mulieris, vt docent *Hippocrat. vbi prox. Galen. lib. de semine, Auicena de animal. libr. 10. & 13. Peramat. de homin. procreat. cap. 1. Petr. Garcia ad Galen. de locis affect. disp. 74. cap. 2.* † Interna causa est ex 4
parte vteri, & situ eius, nam ex mala conformatione, situatione, vel quod à natura ita partes genitales obleſas habeat, vt omnino concipere non possit, vel quod angustior sit, vel ægritudine impediatur, *Hippocrat. libr. de superfetat, & morb. mulier. Auicena de animal. lib. 10. Aristot. lib. 2. Generat. capi. 4. Albert. Magn. lib. 16. animal. cap. 1.* † Vel quid aliud 5
circa conceptionis viam patiatur, vel intemperiem, de qua *Hippocrat. aphoris. 62. Abyzobar lib. 2. tract. 5. c. 1.* † Aut menstrua non pa- 6
tiatur (qua adoletur infans) quia fit ex corporis obstructione, *Aristot. lib. 1. Generat. Rasis continent. 9. Hippocrat. lib. de generat. & alibi.*

¶ Aut semen sit nimis frigidum, vel supra 7
modum calidum, aut parum decoctum, vel nimis attenuatum, vt tradunt *Aristot. libr. 4. de generat. cap. 1. & lib. 2. cap. 5. & in Problem. sect. 3. q. 4. Galen. libr. artis medend. capit. 45. Auicen. Fen. 2. lib. 3. tract. 2. c. 17.* † Nam li- 8
cet fœmina semen non emittere contendunt, *Aristot. lib. 2. Generat. capit. 4. & lib. 1. animal. cap. 2. Galen. lib. 1. de sanit. tuend. capi. 1. & lib. 2.*

& lib. 2. naturali facult. capi. 9. Auicen. libr.
9 *9. animal. cap. 1.* † Verius tamen est fœminas semen emittere, non intus, vt alij volunt, sed in capite matricis, vt viri, & quamuis non ita prolificum, necessarium tamen est ad hoc, vt fœtus concipiatur, & alatur: *Galenus sibi contrarius, Hippocrat. & alij relati à Iabello lib. 8. Metaphys. q. 17. Florent. ad Auicen. de generat. embrion. Vega lib. 1. artis medẽd. c. 3. Valles lib. 2. Controuers. c. 6. Paramato de homin.*
10 *procreat. cap. 1. cum seqq.* † Vnde si non concurrit fœmina cum viro in actu carnali, non concipit, vt probat *Hieron. Mercurial. lib. 1. de morb. mulier. cap. 2.* referens, & laudans illos Lucretij versus libr. 4. natural.

Vt semina possint
Seminibus commisceri generàliter aptis,
Crassaq; conuenium liquidis, & liquida crassis.

11 ¶ Et parte autem extrinseca fit sterilitas per maleficium quando sub lecto, vel sub limine, vel alio loco abscõditur, *Nider. in Formic. libr. 3.* vt de maleficio sublimine tradit *Gaspin. lib. de inuestig. dæmon. cap. 17.* sub lecto, *Codronch. libr. 2. de morb. vanis.* sub stabulo,
12 *Sprenger. p. 1. q. 1. cap. 12.* † Item ex parte aëris medij sterilizantur mulieres, vel cœli temperamẽto, ex quo in æstate non concipere docent *Hesiod. lib. de operis, & diei, Aristot. in*
13 *Problem. & libr. 1. de generat.* † Vel ex animi passionibus, nam timor, mœror, & ira immodica causæ sunt sterilitatis, vt probat *Ætius*
14 *libr. fin. cap. 26.* † Quare licet mulierem concipere sine coitus voluptate dixerit *Arist. lib. 1. de generat.* apud Medicos non est receptum,
15 vt tenet *Mercurial. d. cap. 2.* † Nisi in Deipara Virgine MARIA, quæ miraculo ex speciali Dei priuilegio, sine vlla Veneris delectatione filium Deum, & hominem concepit, vt tradit conciuis, & amicus meus *Thom. Sanchez tomo. 1. de matrimon. libr. 2. quæstio. 21. ex numero 3.*

16 ¶ Ratione potus mulieres etiam fiunt steriles, vt de aqua nimis frigida scribit *Aristot. lib. 4 generat. Hipocrat. lib. de aëre aquis, & lo-*
17 *cis. Rasis. Continent. 9.* † Copia vini etiam sterilizat, *Arist. libr. 3. Problem. Plini. libr. 14.*
18 *capi. 18.* † Item ratione victus vt de cibo multum frigido, multum accido, multum sicco, multum humido tradunt *Hippocrat. libr. de dieta, Aristot. Problem. lib. 20.* de Menta scri-
19 bit *Auicen. libr. de cibis nimis accid.* † Vnde fructus Salicis admixtus pabulo pecoris, si in potu assumatur sterilem facit mulierem, ne concipiat, & hominẽ ne generet, vt ex Democrito, & alijs tradit *Episcopus Campanibus*
20 *rub. 11. capit. 23. numer. 30.* † Vngula mulæ igne adusta potata cum sero facit mulierem sterilem, *Laguna ad Dioscorid. libr. 2. capitu. 40 Perez de Lara in comp. vita hom. lib. 1. cap. 9. ex nu. 20.*

¶ Coitus similiter immedicus sterilitatem 21
præbet, vt si statim post coitum iterum copulentur, vterus non retinet semem, nam conceptus concubitus destruit, vt docet *Hippocrat. lib. de superfetat. Rasis continet. 11. cap. 5.* † Ex 22
quo merito conlulit D. Hieron. in capit. hæc origo 32. q. 4. *Postquam venter vxoris intumuit non perdam filios.* vbi glos. ait *perijt partus ex frequenti concussione.* † Nam terra, quæ se 23
pius aratro finditur vix, aut raro herbas generat, aut fructũ affert, ita mulieres, quæ sæpius coeunt, non concipiunt, vt probat *Petr. de Peramato libr. de homin. procreat. c. 9.* † Quo 24
fit, vt meretrices non patiant, vt tradit *Rasis d. continent. 11.* nam licet concipiant, sæpius fœtũ pæne destrunt, vt alijs adductis exornat *Andr. Tiraquel. in ll. connubial. 15. num. 141.* † Psaltationes similiter, & motus post 25
coitum fœtum abigunt, causa esse solẽt sterilitatis, nam motu semen ex vase dilabitur, vt probat *Ætius Tetrabil. 4. sermo. 4. cap. 16.* † Vt quæ in coitu retractat clunes, & fre- 26
quenter agitat, nam vt ait Lucretius libro 4. de natur.

Eicit enim sulci media regione, viaque
Vomerum, atque locis auertit semina ictum.

¶ Vnde cum ex cautis naturalibus sterilitas induci valeat, poterit dæmon, & maleficus 27
ex pacto eisdem de cautis, vel similibus eam inducere, vt probant *DD. in capit aliquando 32. q. 2. D. Thom. & alij in Sent. 4. q. 1. arti. 2. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 8. Nider. in Formicar. cap. 5. Ananias de natura dæmon. lib. 4. Petr. Garsia ad Galen. de locis affect. disputa. 74. Ioan. Sebenkius tomo. 2. obseruat. 117. libr. 4.*
† eamque vel coitu inutilem reddere, nam 28
cum fœmina possit arctari, vel à natura, vel ab arte, ita vt à viro cognosci nequeat, cap. ex literis de frigid. & malefic. *vt omnino coitus fiat facta inutilis, & membrum eius impeditum, ita quod vir ei commiscere non possit.* † Poterit à 29
dæmone ex eisdem de causis, tam in ossibus quam in carnositate cõprimi, vt à viro cognosci nequeat, *Henriq. d. lib. 12. ca. 7. num. 3. Soto, Victoria, & Ledesma in Sent. 4. dist. 34. Thom. Sanchez vbi sup. ex nu. 3.* † Necnon ex 30
causis naturalibus sterilizari, vt nullatenus concipere valeat, ex rebus maxime frigidis, aut nimium calidis, vel maxime siccis, quibus via generationis, vel conceptionis impeditur, vt tradunt *Aetius Tetrabil. 4. sermo. 4. cap. 16. Auicena Fen. 21. libr. 3. trac. 2. cap. 17. Rasis*

conti-

Continent. 22. tract. 7. capi. 2. Petr. Garcia, &
30 *Schenkius vbi sup. Annan. d lib. 4.* † Vel aliis de causis dæmoni notis, nobis incognitis, quibus vtens omni æuo maleficia huiusmodi induxit, vt docet *Bulenger. lib. 2. de Mag. cap. 20.* Iuvenal. Saty. 6.

Tantum artes huius, tantum medicamina possunt
Quæ sterilem facit, atque homines in ventre necandos.

31 ¶ Sterilitas autem procurari nō potest, non solum ex pacto cum dæmone, verum neq; ex causis naturalibus, vt Medicus, quia conceptionis via impeditur, quæ sub grauissimis pœnis prohibetur *in capit. aliquando 32. q. 2. Extrauagant. Innocent. VIII. Summis desiderantes affect. ann. 1484. & Sixt. V. Extrauag. cœli, & terræ ann. 1586. DD. in l. siquis aliquid §. abortionis D. de pœn. D. Thom. Sent. 4.*
32 *dist. 31. Caietan. 2. 2. q. 154. art. 1.* † Quas in maleficijs ad mortem extendit S. D. N. Sixtus V. in sua Constit. 87. *Qui venenis potionibus, ac maleficijs sterilitatem inducunt, aut ne concipiant, nec pariant maleficijs medicamentis impediunt malefícos. (dixit Doxmus ad*
33 *Moysem) non patiaris viuere.* † In quo à S. D. N. Gregorio XIV. nihil innouatum est, eo quod illam constitutionem redegerit ad terminos iuris communis, cum ex eo iure Malefici quomodo cumque artem suam exerceant iure communi morte naturali multantur *l. nemo 6. l. multi 7. de malefic. & math.* etiam pe
34 tentes *l. qui cumque 9. eod. tit.* † Alij autem poculum præbentes sterilitatis fœminis; vt non capiant, aut homini ne generet, si mors sequatur; mortis pœna est infligenda, tam petenti quam consulenti, conficionanti, aut præbenti, *l. siquis aliquid §. qui abortionis, & ibi communiter scribentes D. de pœn. Ant. Gomez variar. 3. cap. 3. ex num. 7. Molina de Iust. & Iur. tract. 3. disp. 27. nu. 7. Iul. Clarus §. fin. q. 68. Mart. del Rio lib. 5. Magic. sect. 16. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 72. nu. 17. August. Barbosa de Offic. Episcop. allegat. 51. nu. 142.*
35 † Si tamen mors non fuerit secuta, grauissime tamen puniendi sunt, pro qualitate personarum, dolo præbentium, damno illato, *glos. & DD. in cap. si aliquis de homicid. Hieron. Campanil. rub. 11. cap. 23. nu. 2.* & ita intelligendi *Ant. Gomez d. cap. 3. nu. 32. Molin. d. num. 7. Carranza delegit. part. capit. 16. §. 3. num. 46.*
36 † Nisi probabiliter constet mulierem in partu vitæ discrimen subituram; vel quia nimis arcta, vel præ vteri angustiam ferri nequeat, quia Medico, & perito licebit, (malefico autem nunquam) ei poculum sterilitatis præbere ne concipiat, *Ant. Corduba in Summ. q. 173. & lib. 1. qq. Theolog. quæst. 38. dub. 3. Ludou. Lopez part. 1. Instit. cap. 63. Aragon. 2. 2. quæst. 64. artic. 7. Thom. Sanchez de matrim. libr. 9. disp. 20. num. 15.*

CAP. XIIII. De Magia Conceptionis.

SVMMARIVM.

1. *Conceptio quare ex vno, & non ex alio fiat.*
2. *Mulieres quæ non concipiunt ex nimia frigiditate, aut calore, si iungãtur virijs contra virijs, concipiunt.*
3. *Mulieres vt concipiant, quæ requiere videntur.*
4. *Mulieres quinquagenariæ quare non generent.*
5. *Mulieres vt concipiant debent esse frigidæ, & humidæ.*
6. *Mulieres quare non pubescant, & menstua patiuntur.*
7. *Calidus frigidæ, sicus humido misceri debet; vt generent.*
8. *Hominis, & mulieris temperamentum diuersum esse debet ad generationem.*
9. *Mulier frigida, & humida in primo gradu iungenda est viro calido, & humido.*
10. *Mulier frigida, & humida in tertio gradu iungenda est viro calido, & sicco.*
11. *Concepto impeditur ex mala commixtione.*
12. *Corporis obstructio mulieris impedit conceptionem.*
13. *Remedium ad dignoscendum impedimentũ conceptionis.*
14. *Conceptionis remedia plura naturalia remissiue.*
15. *Remedia naturalia præbens sterili præmio dignus est.*
16. *Remedia conceptionis præbens bona animo, si ledit punitur extraordinarie.*
17. *Pocula conceptionis præbens arte dæmonis, Iure ciuili extra pœnam est.*
18. *Incantationes, & pacta cum dæmone, iure Regio præmio digna sunt.*
19. *Leges Ciuiles in causa peccati dispensari non possunt.*
20. *Maleficium conceptionis extraordinarie punitur.*
21. *Maleficium conceptionis haut vnquam effectum sortitur.*
22. *Maleficium conceptionis horrendum.*

CON-

CONCEPTIO quia fit ex seminis apta commixione actu carnali decisa, dũ intẽperata est non sequitur, nam vt ait Plin. lib. 7. natural. hist. cap. 13. *Est quedã priuatim dissociatio corporum, & interse steriles, vbi cum alijs iunxere, gignunt.* † Vnde mulieres, quæ ex nimia frigiditate, calore, aut siccitate concipere non valẽt, possunt adiuuari ab arte ex causis contrarijs, vt concipiant, *Auicena Pen. 21. libr. 3. tractat. 2. cap. 17. Rasis continent. 22. trac. 7. cap. 2. Actius Tetrab. 4. serm. 4. cap. 16. Florent. ad Auicen. de Generat. Embr. cap. 2. Hipocrat. lib. 18. de motu hom. cap. 11. etibi Galẽ. & libr. de Semin. cap. 12. Hier. Mercurial. li. 1. de morb. mulier. cap. 4. Peramato de homin. procreat. cap. 2. Petr. Garzia ad Galẽ. de locis affect. disput. 74. cap. 2.* † Mulierem ad hoc, vt cõcipiat debet habere ventrem temperatum, ita vt nec calor excedat, nec frigus, nec humiditas, nec siccitas, vt docet *Hippocrat. 5. aphorism. 62.* † Quare mulieres, vt plurimum post quinquagesimum annum non gignunt, quia nimia ætatis siccitas mẽstruos fluores desicat, quod precipuum ad generationem in hæc verba testatur Plin. d. lib. 7, capi. 14. *Murlie. post quinquagesimum annum non gignit, maiorque pars quadragesimo prosiluum genitale sistit.* † Temperamentum enim mulieris ad hoc, vt concipiat debet esset frigidum, & humidum, nam si temperata esset calore vel siccitate procul dubio concipere non posset, imo si esset calida, & sica à prædominio, desineret esse mulierem, & conuerteretur in virũ, vt docet *Galen. libr. de dissect. vulue, & libr. 2. de semin. cap. 5.* † Nam propterea quod mulieres frigidæ, & humidæ sunt, non pubescunt, & menstrua patiuntur, quæ fiunt ex sanguine flegmatico, qui ad nutriendum fœtum in vtero deseruit, & postea conuersus in lac nutrit infantem, vt docet *Hippocrat. sect. 5. aphoris. 50. Galen. libr. 1. de semin. cap. 13.* † Sed quia non omnes sunt in vno gradu frigiditatis, & humiditatis, differunt interse temperamento, qua propter iungendæ sunt, vt concipiant, viris natura contrarijs, nempe vt ait Hippocrat. libr. 18. motu hum. comm. 11. *Nisi calidum frigido, & sicum humido modo, & equalitate respondeant, nihil generabitur.* † Nam natura vt sexum distinxit, sic eitá temperamenta eorum diuersa esse voluit, ad generationem, quæ ex humedo, & calido fit, vt ait *Arist. de generat. lib. 1.* siue, vt ait Lucret.

Seminibus commisceri generaliter apta
Crassaque conueniant liquidis, & liquida crassis.

¶ Dignocitur tamen hoc temperamentũ ex corporis cõpagine, colore, aut moribus, vt apte commisceantur, nam si mulier est rigida, male contenta, rixosa, vilosa, macra, aspera cute, colore fusco, ingenio salaci, voce robusta, & parum pulchra, quia frigida, & humida est in primo gradu iungenda est, vt concipiat viro simplici, pinguis carnibus, aluis, & mollibus, parum vilosо, & ruso, ore pulchro, quia est calidus, & humidus in tertio gradu, vt tradit *Huarte de San Iuan lib. de exam. de ingen. capi. 15. §. 2.* † Si tamen fœmina sit intelligens bene morata, voc suptili, carnibus pinguis, alvis, & mollibus, quia frigida, & humeda est in tertio gradu, si iungatur viro fusci coloris, vilоso, sagaci, iracũdo, macris carnibus, facie nõ pulchra, & ingenio suptili, quia calidus, & sicus est in tertio gradu, generabunt, vt tradit *Huarte vbi prox.* † Vnde contingit, vt qui hoc conuerso ordine vxores ducunt, filios non suscipiant, quod multories causa esse solet, vt eas tamquam steriles acusent, ipsæque fœminæ illos impotentes abhorreant, cum eorum natura non sit inculpanda, sed mala commixtio, quare soluto matrimonio, si vterque suis conuenientibus adiungatur, filios suscipiunt, nam vt ait Plin. d. li. 7. ca. 13. *Alijs sterilis est mulier, alijs semel in vita datur gignere.* † Quãdoq; tamen ex corporis obstructione mulieres steriles fiunt, quia eo quod impeditur ad vterum via, non valent concipere vt tradit *Hippocrat sect. 5. aphoris. 59. & libr. de sterilib. capit. 3. & libr. de genitur. Rasis continent. 9.* † Quare ad agnoscendum, an impedimentum sit ex malo temparamento, an ex disparitate cõiugij, an ab obstructione, Galenus consultit in Comment. ad Hipprocra. 1. aphorism. 95, *Suffitus ad mulieris pudenda fiat, aromatibus super prunas accensis, & vaporem per vectum. Symphonem vecta in matrice delapso, sic enim recte iudicium fieri poterit, nempe, si odorem naribus percipiat, indicium est permeabile esse corpus, nec obstructione obnoxium, nec vterum densitate affici, atque ob id concepcioni aptum.*

¶ Sunt tamen conceptionis remedia quã plura naturalia, qua cõgerunt *Hippocrates, & Galen. in dictis locis, & alini, Ioan. Sebenchi in observat. medic. lib. 4.* † Quibus peritus exibens, non solum pœna, sed præmio dignus est, dum tamen apte admixta loco, & tempore debito applitentur, nec mors, nec morbus sequatur, vt tradit *August. Barbosa de potest. Episcop. part. 3. alleg. 51. caf. 9. numer. 139.* † Alias enim si in aliquo ex requisitis peccauerint, vel loco, aut tempore non apto appli-

cauc-

cauerint, & mulier deceſerit, licet id fiat per ignorantiam facientis, vel præbentis debent extraordinarie puniri, l. eiuſdem legis §. adiectio D. ad l. Cornel. de Syſar. *ſed ex Senatus Conſulto relegari iuſſa eſt, quæ non quidem malo animo, ſed malo exemplo medicamentum ad conceptionem dedit, ex eo quæ acceperat, deceſſit.* † Si id tamen arte dæmonis fiat, & poculum incantationibus conficionatum faciat, vel præbeat, & mulier non ſolum non diſcedat, imo vtilitatem habeat, iure ciuili extra pœnam eſt, l. eorum C. de maleſ. & mathem. *nullius vero criminationis implicanda ſunt remedia humanis quæſita corporibus, &c.* † Et iure Regio præmium dignum cenſet Rex noſter D. D. Alfonſ. X. cognominatus ſapiens in l. 3. tit. 23. par. 7. *Pero los que ficieren encãtamento, o otra coſa con intencion buena, aſsi como ſacan demonios de los cuerpos de los omes, o para desligar los que fueren marido, e muger, que no pudieſſen conuenir, &c. non debe auer pena antes dezimos, que debe recebir galardon por ello.* † Sed leges ciuiles, quia magis ciuium vtilitatem conſulunt, quam cauſam peccati, multa permittunt ad bonum publicum, quæ extra pœnam omnino non ſunt, nam in cauſam peccati diſponere non valent, *cap. at ſi Chriſtus de iure iur. capit. ſuper eo de vſur.* † Quare non obſtantibus dictis legibus poterit iudex tales maleficos extraordinarie punire, etiamſi pocula ſalutifera dederint, quia potius debet obedire Deo, quam Principi, qui ſic teſtatur Exod. capit. 22. *Maleficos non patieris viuere*, etiam ad bonum finem, nam vt ait Apoſtol. ad Rom. cap. 3. *Nam ſunt facienda mala, vt inde ſequantur bona.* † Quin etiam omnia Magica incantamenta in perniciem animæ comparantur, & interitum corporis, cui ſi aliquando ſalutem adferunt, id fit vt in eis credentes animi interitum patiantur, qui haut vnquam voti compotes euadũt, vt Nemeſius poſt omnia Magica ſibi peracta oleum, & operam perdidiſſe quæritur apud Tibul. lib. 1.

Quid prodeſt, quoã me peregrini mater Amyntha
Ter vittis, ter fronde ſacra ter thure vapore
Luſtrauit, cineresque auerſa effundit in amnẽ
Incendens viuos crepitantes ſulphure lauros
Cum ſic in Meroen totis miſer ignibus arſi?

† Et in terminis illa, quæ concipere nequibat, poſtquam Magica omnia incantamenta ſibi irrita experta fuit, dorſo, & ventre, & palmis ſcutica verba accipiebat, vt ſe ab ſterilitate liberaret, quæ potius, quam omnia Magicarum artium molimina profutura canit Ouid. Faſtor. 2.

Nupta quid expectas? nõ tu pallentibus herbis,
Nec prece, nec Magico carmine mater eris.
Excipe fœcundæ patienter verbera dextræ
Iam ſocer optatum nomen habebit aui.
Luna reſumebat decimo noua cornua menſe,
Virque pater ſubito, fœmina mater erat.

CAP. XV. De Magia difficilis partus.

SVMMARIVM.

1. *Difficilis partus ſit, vel à cauſa intrinſeca, vel extrinſeca.*
2. *Partus difficilis, quãdo infans non recta via naſcitur.*
3. *Inteſtinum vmbilicale, in qua parte ſeratur.*
4. *Suffocantur pueri ex inteſtino vmbilicale.*
5. *Puero ſuffocato ſuboritur difficultas pariẽdi.*
6. *Putrefacto puero, quando oporteat vterum ſecare.*
7. *Extrinſeca difficultas pariendi.*
8. *Cauſtica, & aſtringentia difficultatem adferunt pariendi.*
9. *Odores vehementes partum differunt.*
10. *Suffumigationes iuuant poſt vulua aperturam.*
11. *Magi, & dæmones poſſunt efficere, vt mulier difficulter pariat.*
12. *Magi per cedulas, vel manus impoſitionem efficiunt, vt mulier difficulter pariat.*
13. *Alcmenæ maleficiũ difficilis partus fuit.*
14. *Prægnantem in octo annos fœtum enixam ex maleficio.*
15. *Maleficia difficilis partus prohibentur Iure Canonico.*
16. *Difficilis partus maleficium, quando tenetur de occiſſo.*
17. *Difficilis partus maleficium, quando punitur extraordinariè.*
18. *Voluntas expectatur in maleficijs non exitus.*

DIFFICILIS partus ſit, vel à cauſa intrinſeca, vel extrinſeca mulieris. Intrinſeca eſt ægritudo, vel debilitas corporis, apoſtegma matricis, ani, vel veſicæ, & hæmorroides, & rhagades, vt tradunt *Hieronym. Mercurial. libr. 1. de morbis mulier. capit. 3.* † Aut quando

quando infans non recta via, sed retrorsum, aut ad genua inuolutus solet ad nascendum venire, nam tunc matrem cruciat, quia per os vuluæ exire non valet, vnde dolores, & ipsius pueri suffocatio proueniũt, vt tradit *Cæs. Arãtius in obseruat. anatom. cap. 39.* † Aliquando 3
etiam puer suffocatur ob intestinum vmbilici duabus, vel tribus circumvolutionibus, ambientibus collum, nam intestinum vmbilicale fertur circa superiorem pueri frontẽ, ideo caput deorsum inclinat, puerumque intestinum extra remanet, vt docet *Christ. vega lib. 3. de arte meden. cap. 23.* † Vnde si in dorso capitis 4
ad posteriora nimirum feratur, super faciem ad iugulum vsque descendit, & circa collum obvoluitur eoeuenque pacto circa pueri nascuntur, & interdum suffocantur, vt tradit *Ioan. Schenk. tom. 2. obseruat. medic. lib. 4. tit. de partu difficil. obseruat. 164.* † Et 5
suffocato puero, subortus difficultas pariendi, nã cum ossi sacri hiatus ima clauatum, & mea natura conatum relaxet, nec puer ipse sui ipsius motibus adiuvetur, mater viribus laxatur, & difficulter parijt, vt tradunt *Schenkius d. obsrv. 164. cum multis seqq. Petr. Garsia ad Galen de locis affect. disp. 76.* † Quare opus est infan- 6
tem mortuum extrahere, & interdum infaustra dissectum, quando totus integer per os vuluæ exire nequit, & quandoque ventrem secare, ne tabidus matris viscera putrefaciat, vt multis adiuuat exornant *Marull. Donatus lib. 4. hist. medic. cap. 22. Benivenius lib. de abditis. cap. 29. Ambros. Parcus lib. 23. Chirurg. capit. 26. Vallericla lib. 5. obseruat. 2. Carol. Stephan. lib. 3. de dissect. partiũ corporis hum. c. 1. & 2. Mizald. li. Memorab. cent. 1. aphor. 100.*

7 ¶ Ex parte extrinseca fit difficultas pariendi ab aëre ambiente, aut influxu corporũ cœlestium, vel loci, vel temporis temperamento, nam nimium frigus causa est difficilis partus, & sic in hieme difficulter parere solent, vt notat *Albert. Magnus lib. 4. animal. cap. 10.*
8 † Item & omnia caustica & astringentia difficultatem adferunt pariendi, vt docet *Galenus*, mœror, & tristitia, aut ira nimia, vt tenet *Rasis continent. 9.* † Similiter odores vehe- 9
mentes difficultatem adfuerunt, quia naribus adhibiti faciunt, vt uterum sursum trahatur, & sic partum differre, vt tradit *Hieron. Mercurial. lib. 1. de morb. mulier. cap. 3.* † Quod 10
intelligẽ antequam os matricis apperiatur, nam post aperturam suffumigationes vehementes iubant, & maxime ex Gallia, & similibus, quæ virtutem habent sternutandi, vt notant *Hippocrat. & Galen. 5. aphoris 35.* † Et 11
cum ista ex causis naturalibus fiat, possunt dæmones, & ex pacto Magi efficere, vt mulier difficulter pariat. *Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 8. Paul. Grilland. de Sortileg. q. 9. Apuleius de asino aur. lib. 1. Pausan. in Boeot. Mart. del Rio lib. 3. Magicar. p. 1. q. 4. sect. 3. Raphael. de la Torre tom. 2. de vitijs oppositi. Relig. q. 96. art. 2. disp. 10.* † Nec non ex sola dæ- 12
monis malitia, vt de Sagis, quæ per schedulas magicis notis in ostio fœræ repositas, vel manus impositione hoc malum intulisse narrant *Vieras de præstig. dæmon. lib. 2. cap. 48. Marol. tom. 2. Canicul. colic q. 3.*

¶ Et hoc maleficio non solum difficilis par- 13
tus redditur, sed in longissimum tempus protrahitur, vt de Alcmena in hæc verba testatur Paulan. relatus a Martin. del Rio d. sect. 3. *Pharmacidas Thebani a Iunone missus aiunt, vt parturienti Alcmenæ impedimento essent, seu eas dum Alcmenæ partum inhibent, a Tirenæ filiæ Historicæ tali commento delusas, ex eo namque loco vnde illæ facile audire possent, clamauit superisse iam Alcmenam, illas illa voce deceptas flamin abiisse: Alcmenam illico puerum enixam.* † Aliam hoc male- 14
ficio affectam in octo annos pregnantem extitisse narrat in hæc verba Apuleius de asino aureo lib. 1. *Eadem amatoris sui uxorem, quod in eam dicacule probrum dixerat, iam in sarcinam pregnationis obsepto utero, & repugnato fœtu perpetua pregnatione damauit, vt cuncti numerant octo annorum miseria illo onere, & velut Elephantum paritura distenditur.*

¶ Malefici autem huiusmodi seu incanta- 15
tionis ad retinendum partum, vel difficilem reddendo sub hoc nomine prohibetur, in cap. si aliquis de homicid. *Vel nasci soboles*, & Sixtus PP. V. in sua const. 87. *nec pariant, malefitis medicamentis impediant.* † Si infantis, vel 16
matris mors sequatur, conficientes, vel præbẽtes tenentur de occisso, & puniuntur vltimo supplicio, *d. cap. siquis & ibi omnes, de homicid. Ant. Gomez variar. 3. cap. 3. Grillandus de Sortileg. q. 12. n. 10. Barardus ad Clar. q. 68. ex n. 7. Pet. Greg. Tolos. lib. 14. de Repub. cap 2. n. 5. Hier. Campanil. rub. 11. c. 23. nu. 2. Bulenger. de Mag. lib. 2. cap. 20.* † Secus tamen si mors 17
non sequatur, quia punitur extraordinariè pro personarum qualitate, dolo, & damno illato, *l. 3. §. adiectio D. ad l. Cornel. de Sycar. Ant. Gomez dict. cap. 3. num. 32. cum alijs relatis a Carranza de legit. part. cap. 16. nu. 46.* & vltra ab eo relatis, *Petr. Gregor. Grillandus, Barardus, & Campanill. vbi sup.* † Etiam si 13
sumpto poculo nec infans retineatur, nec periclitetur, nec mater detrimentum patiatur,

quia

quia in maleficijs volnntas expectatur non exitus *l. divus D. ad l. Cornel. de Sicar. l. 1. D. de extraordin. crim. Ant. Gomez d. cap. 3. nu. 3. & in l. 80. Tanr. num. 4. Couarrub. in Clem. si furiosus part. 2. numer. 6. Tiraquel. de pœn. caſ. 37.*

CAP. XVI. De Magia Aborſus.

SVMMARIVM.

1. *Aborſus multa ſunt cauſæ naturales.*
2. *Intrinſecæ cauſæ aborſus.*
3. *Animi perturbatio, vel appetitus nimius cauſa eſt aborſus.*
4. *Extrinſecæ cauſa aborſus.*
5. *Ictus, vel ocurſus cauſa eſt aborſus.*
6. *Ciui copia, vel odor nimius cauſa eſt aborſus.*
7. *Medicus ex cauſis naturalibus aborſum procurat.*
8. *Magus ex eiſdem foetum abigit.*
9. *Res naturales à Mago applicatæ, quæ per ſe abortum non poſſunt præſtare, opus expectatur à dæmone.*
10. *Rebus naturalibus ſi aditur aliquid impertinens, effectus expectatur à dæmone.*
11. *Verba quæ non tendunt ad concluſionem ſigna ſunt pacti latentis.*
12. *Tactu, afflatu, oſculo maleficæ cauſa eſſe ſolent abortiendi ſummo cũ vitæ periculo.*
13. *Maleficæ infantes in vtero necare ſolent.*
14. *Abortionis maleficium punitur pœna mortis Iure diuino.*
15. *Mortis pœna in abortione datur morte ſecuta.*
16. *Foetus ſi non eſt animatus nec mater periclitatur, punitur aborſus extraordinarie.*
17. *Abortionis maleficium ſi non eſt qualificatum, non punitur pœna mortis Iure ciuili.*
18. *Foetus in vtero non dicitur Homo, ſed pars viſcerum matris.*
19. *Aborſus teſtamentum non rupit.*
20. *Aborſus ſcriptis hæredibus non eſt impedimento.*
21. *Naſci & viuere non poſſe, & non naſci paria ſunt.*
22. *Aborſus ſancita eſt pœnas mortis Iure poſteriore.*
23. *Aborſus foetus animati punitur morte Iure Regio.*
24. *Aborſus foetus animati variis pœnis multatur Iure Canonico.*
25. *Iuris conſulti conſtituunt differentiam inter foetum animatum, & non animatum.*
26. *Aborſus foeti non animati extraordinaria eſt.*
27. *Poculum abortionis præbens foetui animati, quamuis effectus non ſequeretur, punitur pœna ordinaria.*
28. *Voluntas facit opera honeſta, & crimina.*
29. *Poculum abortionis præbens ex arte Magica, licet ſit extra exitum, punitur pœna mortis.*
30. *Foetus animatus dicitur quando anima rationalis infuſa eſt.*
31. *Animatus foetus intelligitur ex tempore quo anima eſt infuſa.*
32. *Animæ infuſionis variæ ſententiæ.*
33. *Anima infunditur poſt dierum tranſcurſu à coitu.*
34. *Conceptio ante ſeptimum diem à receptione ſeminis non fit.*
35. *Embrio viuit vita plantæ.*
36. *Anima rationalis non infunditur ante organizationem corporis.*
37. *Corporis formatio in maſculis non fit ante diem 30. fœminis ante 40.*
38. *Aborſus corporis formati, quia eſt animati punitur pœna mortis.*
39. *Conſtitutio Sixti V. contra abortũ procurantes reducta eſt ad terminos duris communis.*
40. *Clericus dans cauſam aborſus in curru irregularitatem.*
41. *Ignorans vel dubitans eſſe prægnantem quã do vim intulit excuſatur à pœna.*
42. *Homicidio dubio non cenſetur irregularis, niſi ad ſuſceptionem ordinis.*
43. *Prægnanti, ſi probabiliter ſit moritura ex partu, poteſt poculum abortionis præberi.*
44. *Prægnas timens mortem, vel infamiam non poteſt talem poculum ſumare.*
45. *Prægnãs morbo laborans ſumere poteſt pharmacũ morui curatiui, quamuis aborciatur.*
46. *No attenditur quod in conſequentiam fit.*
47. *Salus ſpiritualis præferenda eſt corporali.*
48. *Succurri non poteſt quando alter eſt ladẽdus*
49. *Prægnanti pharmacus ſalutaris datur præcedentibus antidotis.*
50. *Pharmacopola, vel obſtetrix quando ex ignorantia puniantur.*
51. *Magiſtris in ſcientia culpa imputatur.*
52. *Artifex terminos artis egrediens in culpa eſt.*
53. *Iudex ex ignoratia punitur.*
54. *Medicus ſi ex ignorantia occidit tenetur.*

BORTIONIS cauſæ multæ
1 eſſe ſolent naturales, tã intrinſecæ ipſius mulieris, quam extrinſecæ, vt tradunt *Hippocrat. libr. de natur. puer. Galenus de facult. natural. libr. 3. & comment. ad Hippocrat. lib. 5. Aphoriſ. 30. 31. 34. 37. 43. & 45. Sorianus ad Hippocrat. lib. de fœtu. Ætius lib. 16. cap. 12. Petr. Foreſtus tom. 1. obſeruat. libr. 18. obſeru. 66. & 67. Hieron. Mercurial. lib. 2. de morbis mulier. cap. 7. Ioã. Schenkius tom. 2. obſeruat. Medic. lib. 4. Petr.*
2 *Garcia de locis affect. diſp. 79.* † Intrinſecæ ſunt flatus vterum diuellans, aut agitatio matris, tenuiſsimas adhuc fibrias dirumpens, aut ob nimias humiditates, quæ vteri receptacula relaxare ſolent, vt tradunt *Petr. Foreſtus d. obſeruat. 66. Petr. Garcia vbi ſup. diſput. 76. Chriſt. Vega de arte medend. lib. 3. c. 21. Hier. Mercurial. de morb. mulier. li. 2. c. 7. Hieron.*
3 *Mercado de affect. mulier. lib. 2. & 3.* † Vel animi perturbatio, affectus, vel appetitus nimius alicuius rei, vulgo, *antojo*, morbus vteri, vel angustia, vel quid ſimile, *Auicena libr. 3. Fen. 21. tract. 2. cap. 8. Galen. ad Hippocrat. d. aphoriſ. 34. Mercurial. & Mercado vbi ſup. Carranza de legit. part. cap. 16. num. 12. Soranus ad Hippocrat. lib. de fœtu.*

4 ¶ Extrinſecæ ſunt aëris inclementioris influentiæ ſeſe inuicem, & quaſi immediate ſubſequẽtes, quę cum in æqualiter corpora infeſtent, abortiones etiam frequenter inducunt, *Hippocrat. Aphoriſ. 12. lib. 3. & lib. de natura puer. Hier. Mercurial. d. c. 7. Ambroſ. Paræus*
5 *li. 23. demonſt. c. 40.* † Vel ob ictu, vel occurſu, vel per aliquam impulſionem, pugnis, ictibus, ſe laſcerans, vel alio modo ſibi vim inferens, quo fœtus aboriatur, *l. Cicero §. ſed etſi qua viſceribus, & ibi omnes D. de pœn. l. ſi mulier 8.*
6 *D. ad l. Cornel. de Sycar.* † Vel ob ciui, potuſq; niniam copiam, quæ fœtus ſæpe comprimit, & ſuffocat, vel ob tetros, vel lucernæ extinctę odores, vel alijs de cauſis, quas referunt præter ſupradictos, *Ariſtot. ſect. 11. plob. 9. Plin. lib. 7. natural. hiſt. cap. 7. & lib. 14. cap. 18. & lib. 21. cap. 18. & lib. 24. cap. 5. & 16. & libr. 25. cap. 9. & lib. 26. cap. 15. & lib. 27. cap. 12. & lib. 28. cap. 7. & lib. 30. cap. 14. & libr. 31. cap. 1. & lib. 32. cap. 10. Auizena libr. 3. Fen. 21. tract. 2. capit. 8. Galen. in Comm. ad Aphoriſm. Hippocrat. lib. 5. aphor. 30. 31. 34. 45. 55. & facult. naturalium li. 3. A. Gelius lib. 3. noct. Attic. ca. 16. Peramato de homin. procrat. c. 8. Ioan. Heurnius de morbis mulier. cap. 7. tom. 2. Bonauent. de octimeſtri part. libr. 5. cap. 60.* & ex noſtris, *Menoch. lib. 3. arbitrar. caſ. 284. num. 15. & lib. 6. præſumpt. 52. ex num. 22. Mar. Giurba de conſuet. Meſſalenſ. capit. 10. gloſſ. 1. num. 6.*

7 ¶ Vnde cum naturale ſit fœtum abigere, & abortum pati, ex cauſis naturalibus poterit Medicus, vel in arte peritus, ex eiſdem vel ſimilibus de cauſis procurare, & efficere, vt præter ſupradictos tenent ex noſtris *DD. in l. ſiquis aliquid §. qui abortionis D. de pœn. Ant. Gomez variar. 3. capit. 3. ex num. 7. Carranza plures allegans lib. de legit. part. deſignat. cap.*
8 *16. ex nu. 20.* †Quim & Magus, ex earum cognitione naturali, vel dæmonis ope adquiſita poterit naturaliter aborſum committere, in quo etſi non differat ab alio quouis ſciente viro maiori tamen pœna multandus eſt, etiam ſi res quas applicauit, naturaliter operando id efficere poſsint, quia inuocatio dæmonis crimen agrauat, vt tradit *Mart. del Rio lib. 3. Magic. p. 1. q. 3. ſect. 3. & lib. 6. ſect. 16. Carrãza de legit. part. de ſig. c. 16. §. vnico ex n. 18.*
9 † Si tamen tales res naturales, quæ in poculo dantur, vel aliter applicantur id perſe ex ſua natura, naturaliter operando efficere non valent, totum opus expectatur à dæmone, qui eis concurrens opus perficit, *Grillan. de Sorti leg. q. 3. & 6. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 11. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſ. Relig. q.*
10 *96. art. 2. diſp. 10. Malderus de virtut. Theolog. tract. 10 cap. 8. dub. 8. Maiol. tom. 2. Canicular. colloq. 3.* †Cognoſcuntur tamen ex ſolo dæmone pendere, quando res quę applicantur perſe efficere nequeunt, & eo maxime ſi aliquid extraneũ adiciatur, vel quod ad rem non pertinẽt, effectus expectatur à dæmone, *Sprẽg. vbi ſup. & p. 2. q. 1. c. 7. Leonar. Vayrus de Faſcin. lib. 1. Mart. del Rio lib. 3. Magic. p. 1. q.*
11 *3. ſect. 3. Grilland. d. q. 6.* † Vel verba aliqua, quæ nõ tendunt ad concluſionem, quo poſito dæmon nocet, vt de ſerpentis deffoſione tradunt, *Bapt. Codronch. lib. 3. de morbis veneſic. capit. 5. Cæſalpin. de inueſtig. dæmon. capit. 10.*
12 † Vel tactu, oſculo, afflatu, quibus cauſa eſſe ſolent puerperis abortiendi, ſummo cum vitæ periculo, *Remig. libr. 2. dæmonol. capit. 7. Nider. Formicar. lib. ſin. Leloyber. lib. 2. Spectror. capit. 5. Sprenger. in Mall. part. 2. quæſt.*
13 *1. capit. 6.* † Quæ vt olim, ſic hodie accidiſſe comprobat, *Bulenger. lib. 2. aduerſus Magos cap. 20.* Iuvenal. Saty. 6. v. 594.

Tantũ artes huius, tantũ medicamina poſſunt,
Quæ ſterilẽ facilũt, atq; homines invẽtre necãdos

14 ¶ Abortionis crimen quomodocumq; patretur, grauiſsimum eſt crimen, pœna mortis interdictum iure diuino, ſi mors ſuerit ſequuta, Exod. capit. 21. verſi. 22. *Siquis percuſerit*

mulierem

mulierem pregnantem, & abortiuum fecerit, sed ipsa vixerit, subiaceat damno, quantũ maritus mulieris expetierit, & arbitri iudicauerint; sin autem mors eius fuerit subsequuta, 15 *reddet anima pro anima.* † Mortis ergo pœna quæ hac lege infligebatur percutienti pregnantem, & mortis causam danti, ex paritate rationis comprehenduntur, qui poculum abortionis, vel malo carmine id præstitetint, morte tamen sequuta, vt tradunt *Ioseph. lib. 4. antiquit. Iudaic. capit. 4. Philon. lib. de special. legib. cap. 12.* † Fœtus tamen si fuerit animatus, quãdo obortiendi causam dederit, pœna 16 etiam mortis multatur, secus si non fuerit animatus, nec mater perierit, quamuis abortus sequatur, & ita assertam legem exponunt *LXX. Interpretes, & D. August. lib. qq. Veteris, & Noui testament. capit. 23. relatus in capi. Moyses 32. quæst. 2. D. Hieron. epist. ad Parmach. relatus in c. nasci dist. 56. Greg. Nissen. lib. de homin. opif. c. 29. & 30. D. Chrysost. in Genes. homil. 12. & 13. Damasc. li. 2. de fide ortbodox. c. 12. D. Thom. par. 1. q. 91.*

17 ¶ Iure ciuili pœna abortus, quando non erat qualificatus alio crimine, vel mors non sequuta, nunquam fuit mors indicta, vt patet *ex l. Cicero, D. de pœn. l. necare D. de liberis agnoscend. l. divus D. de extraordin. crimin. l. si servus §. si mulierem, D. ad l. Aquil. l. si mulierem, D. ad l. Cornel. de Sycar.*

18 † Ratio fuit, quia in iure ciuili fœtus in vtero existens non reputabatur homo, neque animal, etiam si esset animatus, sed pars Viscerum matris *l. 1. §. ex hoc rescripto D. de ventre inspiciendo*, aut spes animantis, *l. 2. D. de mortuo inferendo l. cum inter veteres C. de fidei commis. libertat. Carranza de legit. part. designat. capit. 16. §. vnico numer. 22.*

19 † Ideo abortus testamentum non rumpebat, quia pro non nato habebatur, *l. vxoris abortu C. de posth. hared. instit. Menoch. consil. 284. num. 2. libr. 3. Mart. Giurba de consuetud. Messanens. capit. 10. gloss. 1. ex numer. 3.*

20 † Nec scriptis hæredibus aliquod impedimentum fuit, *§. posthumi Instit. de exhæredat. liber. DD. in l. cum avus C. de posthum. hared. instit.* 21 † Paria enim sunt non nasci, vel ita editum fuisse, vt viuere non posit, *l. final. C. de instita. & substit. Menoch. & alij relati à Giurba d. gloss. 1. nu. 4.*

22 ¶ Iure autem posteriori pœna mortis sancita est contra abortionis poculum præbentes, quando fœtus animatus est, vt constat ex Iulio Paulo libr. 5. Sent. titul. 23. relatus in l. siquis aliquid 38. §. qui abortionis D. de pœn. *Quod si eo mulier, vel homo perierit; summo supplicio puniatur.* † Quod Iure nostro Regio expressius sancitum est per D. D. Alfons. X. dictum sapientem in l. 8. titul. 8. part. 7. *Decimos que si era ia viua la criatura, estonces quando ella esto ficiere, que deue morir por ello.* 23 † Iure autem Canonico varijs pœnis multatur poculum abortionis propinans, quando fœtus est animatus *capit. si aliquis 5. capit. sicut ex literarum 20. de homicid. capit. aliquando 7. capit. quod vero 8. capit. Moysis 32. quæst. 2. capit. consuluisti 2. quæst. 5. Concil. Illerdens. sub Ioan. II. §. 2. Constantinop. VI. can. 9. Maguntinum sub Leone IIII. capit. 21. Vuormacien. sub Hadrian. II. capit. 35. & demum Motibus proprijs SS. Sixti V. Constit. 87. & Gregor. XIIII. Const. 8.* 24

¶ Vnde inter fœtum animatum, & inanimatum nostri differentiam constituunt, vt in primo abortionis poculum præbenti pœna mortis sit inducta, nam licet non sit in rerum natura, & multæ causæ esse possint perquas nasci impediatur, *l. 1. §. sed etsi quis D. de ventre in poss. mitt.* illum abigens tenetur de homicidio, *capit. quod vero, capit. Moyses capit. consuluisti 2. quæst. 5.* † In se- 26 cundo vero extraordinaria pœna pro qualitate personarum, doli, & damni illati, crimini inferenda est, *Gloss. & Doctores, in d. l. divus D. de extraordin. crim. & in capit. sicut literarum de homicid. Alberic. in l. qui in vtero D. de statu hom. numer. 4. Couarruu. libr. 2. variar. capit. 20. numer. 10. & in Clem. si furiosus part. 2. §. 3. ex numer. 1. Petr. Gregor. in Syntag. Iur. libr. 7. capit. 1. numer. 11. & libr. 36. capit. 15. numer. 17. & 18. & libr. 38. capit. 3. numer. 34. & libr. 14. de Republ. capit. 1. Petr. Ærodius libr. 8. rerum Iudic. capit. 5. numer. 15. D. Solorzano de Parricid. libr. 2. cap. 12. Plaza de delict. libr. 1. capit. 9. numer. 10. & capit. 26. numer. 8. Farinac. de homicid. quæst. 122. part. 6. ex numer. 134. Thom. Sanchez de Matrim. lib. 9. disp. 20. numer. 9. Menoch. de Arbitrar. cas. 357. Marius Mutta decis. 79. ex numer. 15.* † Si tamen 27 poculum præbuit dum fœtus erat animatus, sed abortus non fuit secutus, quia vomitorijs adhibitis, vel alijs medicamentis effectum nõ fuit sortitũ, punitur pœna ordinaria, quia per eum non stetit, quo minus effectũ sortiret, & in delictis voluntas expectatur, non exitus, *l. nihil interest D. ad l. Iul. de adult. l. 2. D. decedit. instit. l. fin D. ad l. Cornel. de Sycar. l. fraudis D. de regul. Iur.* † Eoque maximè cum 28 per eum non stetit, quim effectum nõ sortiretur, nam vt ait Seneca libr. 4. controuers. 7.

Omnia honesta opera voluntas incobat occasio perficit: sæpè honorata virtus est, etiã vbi etiã successus fellit exitus: scelera quoq; quamuis citra exitum subderint, puniuntur. † Eoque maximè si maleficijs contingat, & arte Magica huiusmodi poculum præbere, vel fœtum animatũ abigi mortis pœna irremissibiliter erit multãdus, nam vt ait text. in l. 1. C. de malef. & math. *Plus est hominem occidere veneno, quam gladio*, quod de veneno arte dæmonis conquisito intelligunt *Binsfeld. & alÿ.*

¶ Fœtus autem dicitur animatus, quando anima rationalis infusa est, alias enim semen ipsum, etiam in testiculis parentis præxistente anima expers non est, *Franc. Valles lib. 2. controuers. capit. 9. Peramato lib. de animæ facult. cap. 5. Christ. Vega libr. de arte medendi cap. 5. Ioubertus in comment. ad Galen. libr. 1. de fac. nat. capit. 5. Mercado lib. 1. Physiolog. p. 4. clas. 1. q. 93. Thom. Fienus de format. fœt. q. 5. fol. 50.* † Sed de hoc non agimus sed de rationali animatione, quæ ipsi semine non est implantata, sed infunditur à Deo post conceptionem, vt late probant *D. Thom. p. 1. q. 119. art. fin. & de potent. q. 3 art. 9. & lib. 2. contra Gent. capit. 39. Scoto Sent. 4. distin. 44. q. 1. Conimbricens. lib. 1. de Generat. cap. 4. q. 25. Fernel. lib. 7. Physiolog. cap. 5. Segarra de facult. natural. cap. 5. Andr. Laurent. in hist. annotom. libr 8 q. 12. Petr. Garsia ad Auicen. q. 38. cap. 2. num. 15.* † Conceptionem autem momento ipso fieri, quo semen recipitur in vtero tradit *Ferd. Mena ad Hippocrat. de part. septiman. commen. 7.* vel intra septem horas vt vult *Ludou. Mercado lib. 3. de mulier. affect. capit. 6.* ex illo Machrobi in somno Scipion. lib. 1. cap. 6. *Semen quod post iactum sui intra horas septem non fuerit in effusionem relapsum, finisse in vita pronunciatum.* † Sed falluntur, quia non statim, nec intra septem horas, sed multorum dierum transcursu fit conceptio, vel solo sacræ Scripturæ testimonio Reg. 1. cap. 1. *Cognouit autem Elcana Annam vxorem suam, & factum est, vt post circulum dierum concepit Anna, & peperit filium,* vt exponit *Ferd. Bonauent. libr. 7. de ætimest. par. cap. 105.* † Conceptio enim ante septimum diem à receptione seminis non fit, vt probant *Hippocrat. lib. de septimest. part. Arist. libr. 7. hist. animal. cap. 3. Plin. lib. 10. cap. 63. Censorin. de die natal. cap. 11. Aul. Gelius lib. 3. noct. Atticar. capit. 10. Valles de Sacra philos. capit. 18. Petr. Garcia de locis affect. disp. 69. capit. 3 nu. 9.*

¶ Et quamuis conceptum anima expertem non esse dicat *Aristot. lib. 2. General. animal. capit. 3.* deuegetante intelligendum est, quia Embrio viuit vita plantæ, vt docet *D. Thom. par. 1. q. vnica de Anima art. 11. & q 3. de potent. art. 9. & p. 1. q. 76. art. 3. & q. 118. art. 2. Toledo lib. 2. de anima cap. 4. q. 7. Fernel. libr. 5. Physiolog. cap. 18 & lib. 7. cap. 5. Petr. Garcia ad Auicen. disp. 38. cap. 2. nu. 13. & 14. Conimbricens. lib. 2. de Anim. q. 4. art. 2.* † Rationalis tãmen anima fœtui nullatenus infunditur ante organici corporis formationẽ perfectam, vt docent *D. August. & Hieronym. in cap. Moyses 32. q. 2. & in capit. nasci, distinct. 56. D. Thom. lib. 2. contra Gent. cap. 89. Auicena lib. de Anima p. 1. cap. 5. & lib. 16. de animal. cap. 1. Fernel. vbi sup. lib. 7. capi. 13. Ambros. Paræus lib 23. demonst. cap. 1. Leuin. Lẽnius de occultis naturæ lib. 1. cap. 11. Leon. Lessius de Iust. & Iur. lib. 2. capit. 9. dub. 10. Petr. Gregor. in Syntag. libr. 36. capit. 15 nume. 13.* † Perfecta autem corporis formatio, animæ recipiendæ ideonea fœtui non fit in Masculis ante trigesimum diem post feminis in vtero receptionem, in Fœminis vero ante quadragesimum diem, vt tradũt *Gothofred. in schol. ad l. 3. §. fin. D. de suis, & leg. hared. & in l. Cicero D. de pœn. Zacchias in medico legal. titul. 2. q. 9. & 10. August. Barbosa de offic. & potest. Episcop. alleg. 51. nu. 137. coll. 9. part. 3.* † Vnde in abortu in quo corpus formatum esse licet tenuissimum sit, quia ex eo animam rationalem habuisse dignoscitur, puniendus est pœna statuta contra fœtum animatum abigẽtem, quæ est vltimi supplicij, *Couarrub. variar. lib. 2. cap. 20. nu. 10. Iul. Clar. §. fin. q. 68. nu. 2. Ant. Gomez tom. 3. variar. cap. 3. nu. 32. Cenedo ad Decretal. collect. 32. Menoch. de Arbitrar. casu. 357. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 72. num. 17. Farinac. in Prax. quæst. 122. numer. 91. & seqq. Aloys. Riccius part. 3. collect. 590.*

¶ Quæ quidem pœnæ, etsi à S. D. N. Sixto V. Comitit. 87. in multis auctæ sint abortui procurantibus, & pœna excommunionis Sedi Apostolicæ reseruata, per S. D. N. Gregor. XIIII. ad terminos iuris communis redactę sunt, *Const. 8. data Romæ prid. Kal. Iunÿ anno Domini 1591. Pontificatus sui ann. 1.* † Ita omnes aliæ pœnæ, de quibus supra egimus remanent in viridi obseruantia contra abortum procurantes, & clericus id perpetrans incurrans in irregularitatem, *Nauarr. in Sum cap. 27. num. 223. & in cap. siquis de pœnit. dist 1. Campanil. rub. 11. cap. 23. num. 24. & 25. Syluest. in Summ v. abortus num. 2.* † Secus si dubitaretur esse pregnantem mulierem, vel fœtum esse animatum, nam in foro externo, in

dubio,

dubio, iudicijs partes esse debent ad absoluendum, *cap. cum sint iura de regul. iur. lib. 6. cum alijs per Barbosam de potest. Episc. p. 3 allegat. 51. cas. 9. ex num. 138.* † Pro homicidio
42 dubio non censetur, quis irregularis, nisi quo ad alias poenas, quæ à iudice imponi solent, pro irregularitate contracta, qualis est priuatio beneficiorum, &c. poena enim ordinaria statuta delicto certo, non est imponenda delicto dubio, *Gabri. Vazquez 1. 2. q. 19. art. 6. disp. 55. cap. 1. n. 5. Salas q. 21. tractat. 8. disp. 1. sect. 19. n. 176. Suarez de Cēsur. tom 5. disp. 40. sect. 6 n. 6. Sayrus in claui Regia libr. 1. cap. 13. num. 24.*

41 ¶ Si tamen pregnans, nisi obortiatur, probabiliter sit moritura, vel quia nimis arcta sit vel aliud impedimentum patiatur, poterit illi poculum abortionis præberi, vt docent *D. Anton p. 3. tit. 7. c. 2. §. 2. Couarrub. in Clem. si furiosus de homicid. p. 2. §. 3. n. 1. Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 62. Corduba in Summ. q. 173. Thom. Sanchez de Matrim. tom. 2. lib.*
44 *9. disp. 20. n. 9.* † Secus tamen ad euitandum periculum vitæ, quod ex partu sibi imminere probabiliter existimatur, mariti absentis, vel parentis iræ, vel quid simile, nisi fœtus non sit animatus, vt *præcitati tradiderunt authores.*
45 † Si pregnans tamen læthali morbo laboret, & non superst aliud remedium ad eius salutem, potest sumere, vel ei dari pharmacū ex sui natura morbi illius curatiuum, quamuis fœtus periclitetur, *Syluest. in Summ. v. Medicina, q. 4. Nauarr. d. cap. 25. num. 62. Thom.*
46 *Sanchez d. disp. 20. num. 14.* † Etiam cum probabili aborsus periculo, quia non attenditur, quod fit in consequentiam, *Leon. Lessius de Iust. & Iure, lib. 2. cap. 9. dub. 20. n. 62. Duardus in Bulla cœna Dom. lib. 2. can. 7. q. 36. ex*
47 *num. 39. Sanch. vbi sup. num. 15.* † Quod secus erit, si fœtus iam sit animatus, quia salus spiritualis præferenda est proprix corporali,
48 *D. Antonin. vbi sup. d. §. 2. Siluet. d. q. 4.* † Etsi aliter sabueniri non possit, nisi vt alter lædatur, commodius est neutrum iuuare, *cap. denique 14. q. 5. Thom. Sanchez vbi sup. nu. 7.* † Ni-
49 si medicamenta suapte natura sint morbi illi curatiua, ad fœtum tamen expellendum minime apta, propter periculum matris, poterit illa vti, adhibitis antidotis fœtui, quod si tūc expellatur, non est in culpa, *Cordub. in Summ. lib. 2. q. 178. Ludou. Lopez instruct. conse. libr. 1. cap. 63. Petr. Nauarra de Restitut. libr. 1. cap. 3. mi. 138. Thom. Sanchez dict. disp. 20. num. 18.*

50 ¶ Secus si Medicus, Pharmacopola, vel obtetrix ocultas rerum naturalium causas ignorantes, poculum dederint ad recuperandam salutem, quod ex sui natura aptum est ad abortum faciendum, puniendus est extraordinariè, quamuis fœtus sit animatus, *Ant. Gomez variar. 3. cap. 3 nu. 33. Molina de Iust. & Iur. tract. 3. disp. 27. nu. 8. Gregor. in l. 6. tit. 8 p. 7.*

† Nam licet dolus abesse videatur in culpa 51
tamen est, quia inscientia magistris dolo imputatur, cum ex officio scire teneantur, etiam si pecuniam non acceperint, nec alia doli præsumptio ad sit, *l. culpa 36 l. impenitia 132. D. de reg. iur. l. ita fidei 40. D. de iure fisci, Thesaur. decis. 12. nu. 11. Cels. Burgal. tract. de dolo lib. 4. cap. 6. nu. 22. Bapt. Costa tract. de fact. ignor. inspect. 81. nu. 9.* † Qux maxime locū 52
habent in quouis artifice terminos artis egrediente, *l. si quis fundum 10. §. Celsus l. item quæritur 13. §. si gemma D. locati.* † Quin, & in 53
Iudice *l. 5. §. si Iudex D. de oblig. & actionib. l. si Iudex 6. D. de varijs, & extraordin. crim. §. 1. Instit. de obligat. quæ ex quasi delict.* † In 54
Medico, *l. illicitas §. sicuti D. de offic. præsid. §. in peritia Instit. ad l. Aquil.* in obtetrice *l. item obtetrix 9. D. ad l. Aquil.*

CAP. XVII. De Magia Lactis exicationis.

SVMMARIVM.

1. *Lac ex sanguine generatur.*
2. *Lac multis ex causis exicari potest.*
3. *Naturales causæ lactis exicationis.*
4. *Auentitiæ causæ lactis exicationis.*
5. *Animi angores, & nimius labor lactem exicat.*
6. *Cibus multum calidus; aut succus lactem exurit.*
7. *Emplastrum ex mele, mentha, altbea, terebintina lactem exicat.*
8. *Aër impurus, aut nimius calidus lactem arcet.*
9. *Æstus lactem exurit.*
10. *Dæmon efficere potest ex rebus naturalibus, vt lac exicetur.*
11. *Lac subducitur epistomio pariati infixo.*
12. *Vergilius explicatus Bucol. 3.*

AC, quia ex sanguine generatur, siue purissimo, vt voluit *Hippocrat. libr. de natura fœt. & libr. de morb. mulier.*, siue menstruo, vt placuit *Galen. lib. 5. aphoris. 37. & lib. 14. de vsu part. cap. 8.* † Multis ex causis exicari potest, 2

tam intrinſecis,quam extrinſecis, vt tradunt *Hieron. Mercurial. lib. 3. de morb. mulier. ca.* 1. *Pet. Foreſt. tom. 1. obſeruat. medic. lib. 17. obſeruat. 18. Bapt. Codronch. lib. 3. de morb. veneſ. cap. 5. Epiſc. Maiol. tom. 2. canicul. colloq.* 3. † Internæ, aliæ ſunt naturales, aliæ aduentitiæ. Naturales ſunt paruitas mammilarum, & earũ vaſorum anguſtia, aut inuecilitas, propter quã ſanguis ab vtero ad eas nõ poteſt deriuari, aut per debilitatem virtutis attractricis, vt tradit *Auicen. lib. 2. Fen. 3.* † Aduentitiæ vero ſunt febres ardẽtes, & pytuitoſæ, quibus ſanguis vitiatur, & lactis via impeditur, vt docet *Galen. lib. 1. ſimplic. cap.* 20. † Item & animi angores, & nimius labor, vel quid ſimile, cauſa eſſe ſolet lactis exicationis, vt tradit *Pet. Foreſt. d. obſeru. 18.* & 20.

¶ Externæ ſunt, quę ab externis proueniunt cauſis, vt ciuus multum calidus, & ficus, vt docet *Galen. lib. de temperam. Albert. Magn. de Animal. lib. 9.* Aut emplaſta ex melle, mentha, althea, aut terebintina, vt tradit *Foreſtus, vbiſup d. obſeruat.* 20. † Aut aër impurus, vel nimis calidus, & adurans, quo humores attenuãtur, aut ſanguis copia arcetur, vt tradunt *Auicen. & Mercurial. vbiſup.* † Vnde in vere ex nimio calore lac ſolet deficari, vt non male agnouit Verg. dum ait Ecclog. 2.

Si lac præriperit æſtus.

¶ Vnde dæmon efficere poteſt ex rebus naturalibus, vt lac exicetur, vel lactis materiam arcens, vel viam impediens, vel deſiccans, vt tradunt *Bern. Comenſis tract. de Strigib. poſt Lucernam Inquiſit. num. 14. And. Caſalpin. de inueſtig. dæmon. cap.* 10. † Vel clanculum lac ſubducens, vt quæ epiſtomio parieti infixo, ex vrcinæ baccis lac emulgebat, vt tradunt *Grillan. de Sortileg. q.* 10. *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 6. & 14. Caſalpin. de inueſtig. dæmon. d. cap. 12.* † Quo reſpexit Vergilius, non tamen aſsequutus à Seruio, & Spõdano, dum ad furtum in genere, & non ad hoc maleficium in ſpecie conducere arbitrantur, illud Ecclog. 3.

Et ſuccus pecori, & lac ſubducitur agnis.

CAP. XVIII. De Magia incendiaria.

SVMMARIVM.

1. *Ignē multis modis poteſt diabolus inducere.*
2. *Ignis inferni corporeus eſt.*
3. *Inferni ignis elebatur à Deo, vt agat in animas, & dæmones.*
4. *Ignis diei Iudicij naturalis futurus eſt, & corporeus.*
5. *Incendium à diabolo perverum ignem fieri poteſt.*
6. *Pulueres, & verba ex pacto ad incendia immittenda.*
7. *Semina flamæ quare huiuſmodi pulueres appellentur.*
8. *Incendiarijs varia pœnæ.*
9. *Incendiaris tenentur ad damni illati reparationem.*
10. *Incendium dolo malo immiſſum crimine tenetur.*

DÆMONES animos illicitis cupiditatibus non modo inflammant, ſed corpora, & domos, pecora, & res alias, quæ in mundo ſunt, tã materiali hoc igne quo vtimur, quam elementari, vt ad petitionem Satanæ legitur Iob capit. 1. v. 16. *Ignis cecidit de cœlo, & tactas oues, pueroſque conſumpſit.* † Vel ruptis terræ compagibus ignem ex eius cabernis elicere, vel ex inferno, quia ignis corporeus in eo eſt, cruciãs animas, & dæmones, Matth. 1. 25. *Ite in ignē æternum, quod paratum eſt diabulo, & Angelis eius*, & diues ille expertus fatetur, D. Luc. cap. 16. *crucior in hac flamma*, ex quo infernus vocatur Apocalyp. cap. 14. 18. 19. 20. & 22 *ſtagnum ignis ardentis, & ſulphuris.* † Neque obſtat animas, & dæmones eſſe ſpirituales, quæ à corporibus rebus pari nom poſſunt, quia talis ignis eleuatur à Deo, vt in illa agat, vt tradunt *Scolaſtici cũ Magiſtro Sent. 4. diſt. 44. Vazquez in D. Thom. p. 1. diſp. 176. cap. 3. Suarez de Deo, & Angel p. 2. lib. 8. cap. 12. ex nu. 9. & cap. 13. 14. & 15. Sayrus in claud. Regia lib. 5. cap. 3. q. 1. art. 6 n. 6. & arti. 10. n. 4. & art. 11. n. 7. Mendoza in Reg. lib. 1. cap. 2. ex num. 28.* † Nam etiam ignem, qui mittendus eſt in diem Iudicijs verum, & naturalem futurum eſſe, prouenientem ex cauſarum omnium concurſu repentino, vt tradunt Theologi Poſitiui *in Pſalm. 96. & in Iſai. capi. 66. & in Ioel capit.* 2. Scholaſtici *ſentent. 4. diſt. 47. & 48. Valent. tom. 4. diſput. fina. Suarez de verbo incarnat. tom. 2. quæſt. 59. art. 6. diſput. 57 ſect. 1.*

¶ Vnde maleficium incendiarium per ignem verum à dæmone inductũ fieri poteſt, tam per ſe, quam concurrente ad Magi pactum, vt de Corona Creuſæ flammis à Medea combuſta narrat *Cæl. Rhodigin. lib. 15. antiq. lect. cap. 13.* † Sic ergo Magi ex pacto incẽdia

mag-

magna excitare possunt, domos, & vrbes comburere, & alia quam plura, nullo admoto naturali igne, sed verba, aut pulueres, vel quid simile, quibus dæmon constituit malum præstaturum, vt tradit *Remigius lib. 2. dæmonol. c. 13.*

7 † De linteo in quo erant inuolutæ minutiæ quædam instar fœni defecti, quo incendia parata erant, narrat *Remigius dic. capi. 13.* quæ semina flammæ appellat Seneca in Med.

Domisque meis semina flammæ
Condita serua.

8 ¶ Cuius criminis pœna grauissima est, nã incendiarij, quamuis nullam cum dæmone amicitiam contrahant, quandoque traduntur bestijs, quandoque deportantur, & quandoque ipsi comburuntur, secundum qualitatem incẽdij, & personarum *l. qui ædes l. fin. §. qui data opera D. de incendiar. cap. si quis domum, de iniurijs. c. cum deuotissimam 12. q. 2. cap. pissimã 25. q. 8. l. 1. l. si quis dolo, & ibi omnes. D. ad l. Cornel. de Sycar. Farina. q. 110. ex n. 5. tom. 3.*

9 † Et similiter tenentur ad damni illãti reparationem, vt per tex. and. *l. qui ædes §. si vero D. de incend. d. capit. si quis domum, capi. si quis egressus de iniur. Angel. de malefic. v. incendiario n. 4. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 390. nnm. 24.* 10 †Quod verum intellige quando incendium dolo malo sit immissum, non autem contra, *Afflict. in Constitu. Reg. super inceſsionibus nume. 9. Francis. Marcus decisio. 417. num. 2 p. 2. Montelon in Prax. arbitrar. fol. 264. n. 794.*

CAP. XIX. De Magia impediẽte vim agentis naturalis, vel elebante ad agendum in spiritualia.

SVMMARIVM.

1. *Agentis naturalis vis directo à dæmone impediri non potest.*
2. *Dei solius potentia est agentis naturalis vim impedire.*
3. *Fornax Nabuchodonosor flagrans ab Angelo impeditur.*
4. *Aciscius & Victoria in rogum iniecti, ex diuina virtute illæsi seruati sunt.*
5. *Magiæ cãrmine acies gladij retunditur.*
6. *Camisia incantata, vel periapta ne vulnerentur.*
7. *Arma incantata templi Hesperidum.*
8. *Saluatores ardentem elybanum subeunt, & ardentes prunas calcant, sine detrimento.*
9. *Ignis vim quia diabolus impedire nequit, arte vtitur.*
10. *Agentis naturalis vis, quomodo à diabolo impediatur.*
11. *Flamma iniecta atro Iouis Apameni, qua arte diabolus impediuit.*
12. *Flammæ, quæ in fretum boleam eructat voluuntur versus aquas.*
13. *Niues in cacumine Athnæ conservantur illæsæ.*
14. *Montes naturaliter solent ardere, & nõ absumi.*
16. *Flamma Lauiniæ dæmon impediuit ne capillos exureret.*
17. *Flamma, quare non exurit capillos Iulij.*
18. *Res naturales solus Deus eleuare potest, vt agant in spiritualia,*
19. *Ignem inferni diabolus non potest elebare, vt agat in animas.*
20. *Ignem inferni non esse corporeum tenent Pythagorici.*
21. *Ignis inferni est corporeus, & tactu suo cruciat animas, & dæmones.*
22. *Ignem inferni de fide est esse corporeum.*
23. *Ignis inferni habet actionem realem.*
24. *Angeli per se, & multo minus dæmones nõ possunt facere miraculum.*
25. *Damnatorum corpora perpetuo ardentia, quare non absumantur.*
26. *Dei potentiæ est, vt corpora perpetuo ardeant, & non absumantur.*

NATVRALIS agentis vis habẽs omnia ad agendum necessaria, nequit diabolus directo impedire, vt docet *Ioseph. Angles in Sent. 2. q 5. art. 4. dub. 1. disp. 5* 1

† Quia solius Dei munus est, qui Martyres suos ab igne, & gladio seruauit illæsos, iam vt ait Apostol. ad Hæbreos cap. 11. v. 33. *Sancti per fidem extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladij, obturauerũt ora leonum, fortes facti sunt in bello, &c.* † De ignis vi impedita ex diuina virtute sufficiens testimonium est fornax Nabuchodonosoris Regis Babilonix succensa valenaphtha, & stupa, & pice, & malleolis, itaut flamma effundetur supra fornacem cubitis quadraginta nouem, in quo coniecti Ananias, Misael, & Azarias sic legitur Daniel. cap. 3. v. 49. *Angelus autem Domini descendit eum Azaria, & Socijs eius in formacem, & excussit flammam ignis, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis.* 2 3

† Et vt alios interim taceam illustrissimos Christi athletas, qui simili Dei beneficio im- 4

petum

petum ignis,& aciem gladij efugerunt, flumina vt prata calcarunt,vnum pro cunctis sit(ne lõgus fiat) S.Aciscli, & S.Victoriæ Martyrũ glorioſus triunphus , noſtræ ciuitati patroni, qui in ardentem rogum coniecti illeſi ſeruati ſunt, & in Bætim flumen ſaxis molendinarijs ligati ſumerſi,aquis ſupernatarũt,vt poſt *Vſuardum, Adon,Baronium,& alia ſanctoralia, tradunt cõcines mei Ambroſ.Morales lib.8.Martin.de Roa in feſtis Sanctorum Cordubenſ.17. Nouembr.*

5 ¶ Sic cenſuerunt Gentiles Magico carmine aciem gladij retundi poſſe,vt nec leui vulnere cutem queat nocere, quemadmodum hodie impij milites , qui ſe in vulnerabiles putant,ſi arma certo ritu incantent, vel ſacrilego auſu Crucifixi imaginem compungant , vt tradit *Sprenger.in Mall.p.2. q.1.capit. 16.*

6 †Vel adterant interulam camiſiam horrẽdis inſcriptam imaginibus , quam vocant *Inferni camiſiam*, vel periaptã ferant variis caracteribus magicis inſignitam,vel orationes adferant , quas blaſtemè admodum cmentientes D.Leoni,vel Carolo Magno Tribuunt, *magnis* (vt Magi locuntur) *inſcripta Dei nominibus.*

7 † Qualia puto fuiſſe arma illa incantata, quæ Gentiles in Heſperidum templo accipiebant,de quibus Silus Italus.

Et quatit enſem
Cantato nuper ſenior , quam fecerat igni,
Littore ab Heſperidum Rhemiſus, qui carmine polleus,
Fidebat magica ferrum crudeſcere lingua.

8 † Sic & hodie alij milites , quos *ſalutatores* vocamus, ſolent ardentes clybanos ſubire, & innoxios per flãmãtes laminas ferreas deambulare, quod ex pacto cum dæmone cenſendũ docent *Veracruz libr. 2.de animaſpeculat.2.*

9 *Marti.del Rio lib.1.Magic.capit.3.q.4.Vayrus lib.2.de faſcin.cap.11.* † Et quia ignis vim diabolus directo impedire nequit,arte vtitur, & ignis vim cauſis naturalibus adhibitis,ſummobet,ne vrar, quemadmodum magnes adamante impeditur,ne ferrum attrahat,vt docet

10 *Plin.lib.37.cap.4.* † Et hoc varie, vel per aërem interiecti celerem, ac violẽtum motum, quo agentis naturalis vis impeditur , ne ſe in obiectum inſinuet , quemadmodum ſolemus moto aëre fumum (ne oculis noceat) abigere

11 † Et ita fortaſe diabolus Gentiles decipit dum fecit,vt flamma atrij Iouis Apameni iniecta,ne fanum abſumeret, vt tradit *Theodo-*

12 *ret.lib.5.biſt.Eccleſiaſt.cap.21.* † Vel alia actione naturali,nobis ignota,ipſi tamẽ percognita,qualiter in Æthna natura præſtat, vt flãmę,quas in retum bolcam eructat,voluantur verſus aquas, vt narrat *Petr. Laloyher libr. 1. ſpectror.cap.1.* † Nam etiam naturaliter niues 13
in cacumine montis ignis conſeruat illæſas, ex antypariſtaſi, vt tradunt *Strabo,& Solin.* vnde Claudian.

Scit niuibus ſeruare fidem
Et labit contingnas innoxia flamma pruinas.

† Et hac de cauſa montes ſolent ardere , & 14
non abſumi,quia frigoris,& humoris perſeuerans copia efficit , ne montes abſumantur, vt docent *D.Auguſt.lib.21. Ciuit. Dei capit. 4. Bapt.Melypolit.in peregr.qq.decad.1.cap.3. q.4.* † Sic flamma , quæ Lauiniæ caput arri-- 15
puit dæmon impediuit , ne capillos exureret, Vurgil.Æneid.7,

Comprendere crinibus ignem
Atq; omnẽ ornatũ flamma crepitãte cremari.

† Quemadmodum de Seruio Tullo, & L.Ma 16
rio,quos dæmon hac de cauſa ſeruauit,ne flamma vrerentur , *Valer. Maxim. libr. 1. capit. 6.Maiol.tom.1.coloq.1.* † Sic etiam fortaſſe 17
diabolus præſtitit , vt flamma repente adorta ne cremaret capillos Iulij , vt narrat *Liuius libr. 1. Plini. libr. 2. capit. 107.* Vergil. Æneid.2.

Lambere flãma comas,& circũ tẽpora parei.

¶ Agentem tamen naturalem elebare , vt 18
agat in ſpiritualia , longe eſt Magi , dæmonis ve poteſtatis,quia ſolius Dei eſt, qui res naturales ſacramentorum elebat ad infundendam gratiam, & agendum in animas, & dæmones, *vt dixi tom.1.Iuris ſpirit.lib.2.cap.3.per tot.*

† Neque ignem interni dæmones poſſunt ele- 19
bare, vt cruciet animas, quæ ſunt ſpirituales, nam cum id potentiam rerum creatarum excedit,ſoluis Dei poteſtatis eſt,vt tradunt *Tertulian.in Apologet.c.48.Lactant.lib.7.diuinar. inſtit.cap.21.D.Auguſt.lib.21.Ciuit.Dei cap. 2.4.& 5.D.Gregor.lib.15.Moral.capit.11. Vazquez in 1.Thom.p.1.diſput.176 capit.3. Mendoça in Reg.1.cap.2.ca nu.28.* † Neq; 20
oſtat ignem inferhi non eſſe corporeum, ſed metaphoricum, qui non vrit reali actione,ſed per aprehenſionem , vt docent Pythagorici, & Epicurei,apud *Lactãt.d.lib.7.cap.7.Senec. epiſt.24.& de conſolat.cap.19.Cicero in Tuſculam.Plin.libr.2.Hiſt.nat. cap.65. Auicena lib.9.Metaphyſ.cap.fin.* † Nam cum illi nihil 21
præter ſenſum cognoſcant,hanc ignis actionẽ negarunt, cum ignis inferni ſit corporeus,quę tactu ſuo cruciat animas,& dæmones,actione reali,vt docent *D.Auguſt.d.lib.21.cap.10.& lib.20.cap.16. D.Gregor.lib.9.Morai. capit. 38.& 39.& lib.4.dialogor.c.28.Vazquez,& Mendoça vbi ſup. Suarez de Angelis lib.8.ca. 12.ex num.9.& capi.13.14.& 15.Sayrus de*

Sacra-

Sacrament. lib. 5. cap. 3. qu. 1. art. 6. num. 6. &
22 *art. 10. n. 4. & art. 11. n. 7.*

¶ Inferno enim de fide est esse ignem corporeum, & realem, vt diues ille apud D. Luc. c. 1. *Crucior in hac flamma*, D. Matth. cap. 25. *ite in ignem æternum, quod paratum est diabolo, & Angelis eius*, ex quo infernus vocatur, Apocalypsi cap. 14. 18. 19. 20. & 22. *stagnum ignis ardentis, & sulfuris.*
23 † Et eius actionem esse realem probatur, Iudic. capit. 16. *dauit enim ignem, & vermes in carnes eorum*, Eccles. cap. 7. *Vindicta carnis impij ignis, & vermis*, nam hæc ad carnem pertinent realem actionem denotant; vt tradunt *D. August. & Suarez vbi sup.* †
24 Vnde nullis artibus talis ignis a dæmone eleuari potest, vt vltra sibi cõmissa, agat in animas quia hoc esset facere miraculum, cum rerum creatarum vires excedat, quod dæmoni nõ solum, sed Angelis bonis, ex virtute propria, denegatur, vt docent *D. Thom. prt. 1. q. 110. art. 2. & q. 114. artic. 4. Suarez de Religione tom. 1. tract. 3. lib. 2. cap. 14. 15 & 16. & de Angelis lib. 4. cap. 39. ex n. 2.* † Et ita similiter ostius
25 Dei potentiæ est, vt damnatorũ corpora perpetuo ardentia, non absumantur, *D. August. lib. 21. Ciuit. Dei cap. 1. & 3. Petr. Lombard. & omnes Schol. ist. Sent. 4. dist. 44. art. 7. Lactant. lib. 7. diuinar. instit. cap. 21. D. Gregor. lib. 15. Moral. cap. 11. cœl. Rhodigin. libr. 10. antiq. lect. cap. 10. 11. & 12.* †
26 Potest enim Deus eorum corpora illæsa seruare, vt igne degentes non absumantur, nam vt ait D. August. d. lib. 21. capit. 4. *Non est incredibile, vt hominum corpora sempiterno suplicio puniantur: & in igne animam non amittant, & sine detrimento ardeant, & sine interitu doleant.*

CAP. XX. De Magia taciturnitatis, & insensationis.

SVMMARIVM.

1. *Magia taciturnitatis, quibus rebus compa-*
3. *tur.*
2. n 4. *Taciturnitas in tormentis, ex quibus*
am causis proueniat.
5. *Diabolus diuinam virtutem conatur immi-*
tari.
6. *Martyres in tormentis constantes, & ridentes se exhibent.*
7. *Marcus Attilus Regulus, quare fortiter tormenta passus.*
8. 9. *Tormenta vt non sentiant solet demon diuersimode decipere.*
10. 11. *Tormenta quamuis sentiant efficit dæmon ne loqui possint.*
12. *Pharmacis super altus conciliatur, & verborum origines obstruuntur.*
13. *Christo Domino oblatum est mirrhatum vinum, ne dolorem crucis sentiret.*
14. *Vinum mirrhatum apud Hæbreos dabatur ad cruces dolos lenendos.*
15. 16. *Diabolus, quibus artibus vtatur, vt sui tormenta non sentiant.*
17. *Maleficium taciturnitatis comparatur ex infanti cineribus.*
18. *Apium Rege deglutito, vel corpore allegatis membranulis tormenta non sentiuntur.*
19. 20. *Stigmatis antiquis impressione.*
21. *Stigmatis figura non est omnibus vna.*
22. *Stigmatis impressione solet Deus suos signare.*
23. *Vnguentum Sagarum, nec consopiendi naturalem vim habent.*

1 AGITA huiusmodi cõtinet male ficũ, quod datur suspectis per potum, vel cibum, vel capillis irretitur, vel scapullis imprimitur, vel inter carnem, & cutem absc̃ditur, ne torm̃ta sentiãt, vel in eo quidquam pronuncient, vt tradunt *Inquisitores German. in Mall. p. 3. q. 14.* †
2 Cuius causa multiplex est, nam vel tacent, quia dolorem non sentiunt, vel quia loqui non possunt, etiam si sentiant; vel quia nec sentiunt, nec loqui possunt, vt quando quis profundo somno opprimitur, vt tradit *Pet. Binsfeld. in confess. malefic.* † Vel quia licet sentiant, vel
3 loqui possint, robusti tamen, atque constantes tormenta tollerant, vel obstinato animo cruciatum, interrogationesque omnes contemnunt, vt docent *Binsfeld. vbi prox. & in l. multi C. de malefic. & mathem.* † Et coreuitentes, ridentesque simul cuncta supplicia
4 perferunt, quod causarum ignari miraculo solent tribuere; quod non raro, & Gentiles exhibuere, vt de Marco Sergio narrat *Plin. lib. 7. cap. 28.* de Mucio Scæbola, *Tit. Liuius lib. 2. decad. 1.*

¶ In hoc enim diabolus diuinam virtutem
5 conatur immitari, qui Dei athletas hanc virtutem solet tribuere, D. Paul. ad Hæbr. c. 11. v. 34. *Obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladij, fortes facti sunt in bello.* † Vt de nostris Martyri-
6 bus Acisclo, & Victoria Cordubæ Patronis, Fausto, Ianuario, Martiale, Zoilo, Eulogio, Pelagio, & alijs innumeris, qui profecto sanguine Cordubæ ad cœlestem sedem volarunt,

Laurentio,

Digitized by Google

Laurentio, Vincentio, & alijs Hiſpanis noſtris Athletis, qui renitentes ſimul, & ridentes immania ſupplicia tollerarunt, tradunt *Cæſ. Baronius, Eſuardus, Platina, Euſebius, Nicephorus, Metaphraſtes. Villegas, Roa in Sanctorum vitis, Fulgoſ. lib. 8. exemplor. cap.*
7 *4. Maiol. tom. 1. Canicul. colloq. 4.* † De Marco Attilo Regulo, in hęc verba teſtatur Sylius Italic.

Non ignis, cadenſq; chalybs, nõ verbera paſſim
Ictibus innumeris laceratum ſcindẽtia corpus,
Carnificiſq; manus penitꝰ, vel inſuſſa medullis
Peſtis, & in medio laceranteſ vulnere flamma
Caſſauare (ferunt viſu, dictuue) per artem
Sæuitiæ extenti, quantum tormenta iuuebant,
Creuerunt artus, adque omni ſanguine rupto
Oſſa liquę factis fumarunt feruida membris,
Mens intacta manet, ſuperat, videtque dolores
Spectanti ſimilis, feſſoſque clamore miniſtros
Increpitat, dominoſque crucem clamore repoſcit.

8 ¶ Vt non ſentiant, ſolet dæmon efficere per quandam naturalem vim oſtupefaciendi ſenſus habentia, quibus fit, vt vel dolorem nõ ſentiant, vel lenior, & tollerabilior videatur, vt docet *Iamblicus libr. de myſter. Ægyptio.*
9 † Quia craſſiore aliquo humore obſtruit neruorum viam, ne ſpiritus, ad organum perueniant, vel alia natione vim ſentiendi hebetãt, vt de Mumulo præfecto regis Chilperici tradunt *Gregor. Turoneſ. lib. 6. hiſt. Fran. cap. 35. Petr. Gregor. p. 3. Syntag. lib. 34. capi. 11. nu. 5.*
10 † Vel licet ſentiant, loqui tamen non poſſut, quia eis ſilentium inducit, ocupatione corporea maleficij, pręclufis illi interius faucibus, & ore, ea moderatione, ne præfocentur, loqui tamen nequeant, vt de poſſeſo à dæmone, quia ea de cauſa mutus fuit, docet *D. Luc. capit.*
11 *11.* † Interdum etiam organo auditus, ſic obſtructo, vt iudicis voces, interrogationeſq; non exaudiant, vt multis exemplis confirmat *Nicol. Remig. lig. 3. demonol. cap. 8. & 9.*

12 ¶ Alquando vtitur invnctionibus, & pharmacis, etiam naturalibus, confectis ex lopio, ſolano, thure, mirrha, & ſimilibus, quibus humores turbantur, ſopor altus conciliatur, nervorum origines obſtruuntur, & ſenſatio impeditur, vt de lapillo Memphiti tradit *Dioſcorid.*
13 *lib. 5. cap. 115.* † Et ad hanc naturalem virtutẽ fortaſis reſpexerunt milites, vel alij cruci aſtantes, dum Chriſto domino mirrhatũ vinum obſtulerunt D. Marc. c. 15. v. 23. *Et dabant ei*
14 *bibere mirrhatum vinum.* † Fuit enim in more poſitũ apud Hæbreos crucifixis vinum mirrhatum prebere, emptum ex pulica pecunia ad crucis tormenta lenienda, quod cum Chriſtus guſtaſſet noluit bibere, ne cruciatus, quos pro nos ſuſtinebat aliqua ex parte lenirẽtur vt tradit *Præceptur meus Marti. de Roa Singular. lib. 2. Barrad. in concor. Euang. l. 4. lib. 7. c. 18.*
15 † Aliquando autem dæmon pondera appenſa ipſe leuat, & corpus ipſum ſubleuat, funes quoque quibus legati, & extenſi, laxat, vt ſic tormenta non ſentiant. † Aliquando vero ea
16 quæ corpori infligi, vel inſundi videntur, ipſe alio auertit, aut vim eorum, priuſquam corpus contingat, tolit, aut aliud medium denſum, & olidum interponit.

17 ¶ Hoc maleficium Magi frequenter conficiunt ex membris & maxime, (ex corde) infãtis nondum baptizati, violenter necati, & in pulucrem redactis, & in potũ datis, vt tradunt *Sprenger. in Mall. p. 3. q. 14. & 15. Fran. Pegna in director Inquſit. comm. 39.* † Vel degiu-
18 tito apum rege, vel corpore alligatis membranullis, cum certo ritu, vel caracterum genere, vel inter carnem, & cutem abſconditis, vt tradit *Hippolis. in Pax. tit. de qq. Pariſ. de Puteo in Syndicat. c. de tortura q. 4. Damhauder. in Prax. c. 73.* † Vel ſtigmatis alicuius impre-
19 ſione, vt de Mugeta Saga, quæ ad hoc maleficium taciturnitatis in ſiniſtro fœmore ſtigma in modum verrucæ portabat, qua debulſa, ex dolore, clamare cæpit in tortura, vt narrat *Remig. lib. 1. dæmonol. c. 5.* † De Baryaronne fæ-
20 mina, quæ humero ſiniſtro ſtigma portabat, ad denarij magnitudinem, qua omnis ſenſus expers fuit, tradit *Charond. libr. 1. de Antichriſ. not. 1.*

21 ¶ Stigmatis enim figura non eſt omnibus vna, nec vno in loco, nam aliquibus viſitur circa pupilam oculi, in forma veſtigij leporis, alijs in forma manus buſonis in extãtia dexteris auri, alijs catelli nigri, qualiter videbatur in tergo Ioãnis de Vaulx Stabulẽſis apud Oranũ, vel gemini carbonis in pedibus, vt Allobrogini, apud *Gerſonẽ.* † Quod maxime expectat
22 ad hoc vt diabolus ſacrorum rituum immitetur, quo Deus ſuos ſtigmate ſignat, Apocalip. capit. 7. verſ. 3. *Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quo adveſque ſignemus ſervos Dei noſtri in frontibus eorum.* † Quod ad
23 vim naturalem ſtigmatis tribuendum non eſt, cum, & vnguentum illud Sagarum, quo ad trãſvectiones vtuntur, nec conſopiendi quidem naturalem vim habeat, vt tradit *Bartolom. Spina Sacripalatij Magiſter tractat. de ſtrigib. capit. 13.*

Cap. XXI. De Magia Sõnifica.

SVMMARIVM.

1. *Somnus ex naturalibus rebus conciliari potest.*
2. *Res frigida cerebrum humectantes somnum conciliant.*
3. *Humectantes somnum conciliant, refrigerantes ſtuporem.*
4. *Temperamento naturali somnus altus conciliatur.*
5. *Dormiendo multos annos multi consempserunt.*
6. *Epimenidis Cretensis dormiendo annos 77. fuit emersus.*
7. *Epiminidis somnus ex dæmonis præstigijs fuit.*
8. *Somnus ex Deo datus conſerbat humidum radicale, vt Sancti dormientes per ann. 200.*
9. *Mercurius arte dæmonis somnos cõciliabat.*
10. *Herbæ sunt naturaliter, quæ somnum altũ conciliari possunt.*
11. 12. *Dæmon ex herbis sopori feris potest somnum conciliare.*
13. 14. 15. 16. *Malefici ex pacto possunt vigilantes soporare.*
17. *Somnus conciliatur per appensionem membri alicuius cadaueris.*
18. *Pedes, vel manus mortuorum accendũtur ad somnum immittendum.*
19. *D. Athanasius falso accusatus ex hoc malefitio.*
20. *Faucibus excantatis somnus conciliabatur.*
21. *Lucernis accensis maleficium somnificum peragebatur.*

1 SOMNVS altus naturalibus rebus conciliari potest, quia ex humectatione cerebri prouenit, vt docet *Galen. lib. de causis symptom. capit. fin.* † Vnde rebus cerebrum humectantibus prouenire solet, vt de lactuca, tradit *Dioscorid. lib. 2. cap. 125.* de papauere *libr. 4. cap. 65. & 66.* de mandragoris *d. lib. 4. ca. 77.* 2

3 † Et si humectantibus tantum, & non refrigerãtibus docet *Galen. lib. 5. simplic. medic. cap. 18.* nam refrigerantes stuporem generant, 4 vt docet *Valles lib. 9. controuers. c. 13.* † Potest etiam ex temperamento hominis absque vllo medicamento, somnus altus cõciliari, vt multum tẽpus dormiendo absumat, vt in Germania iuuenis totum autumnũ, & hyemẽ dormiẽdo fuit emersus, vt tradit *Lil. Girald. in hist. Poet. dial. 4.* † De Scholastico, qui septem annos dormiendo consumpsit refert *Krantius in sua Vandal.* de alijs alia *somn. Eusebius p. 2. curios. philos. lib. 1. cap. 79.* † Epimenidis Cretensis, qui cum meridiano æstu ouem quæreret, speluncam ingressus, sopori graui victus LXVII. *iuxta Pausaniam, vel* XLVII. iuxta *Eudemum*, paulo pauciores secundũ *alios*, quieuit annos. † Fortasse horum quietis causa naturalis fuit, etsi de Epimenide potius adscribam dæmoni, vt de Sardorum Semideorum somno, qui reuera erant mortui, dæmonum præstigio visi sunt, & dormiri, & excitari, de quibus plura *Aphrosideus, & Simplic. in Physicor. 4.* † Neque ex hoc nego aliquando per miraculum somnum tam longum immissum à Deo, vt septem dormientium Sanctorum, qui persecutione Deciana ducentos annos somno quieuerũt, vt tradit *Laur. Surius apud Maiol. tom. 2. colloq. 4.* † Sed de his nõ agimus, sed de somnis á natura, vel diabolo immissis, in quibus etiam diuina miracula conatur immitare, vt de Mercurio, qui solo virgæ suæ tactu somnos conciliabat, sic canit Vergil. Æneid. 4.

Dat somnos, admittitq; & lumina morte resignat

† Aliquando vtitur herbis soporiferis, vt de Nauoticis pharmacis tradit *Plinius*, nam vt ait Ouid. lib. 7. Methamorph.

Peruigilem superest herbis sopire draconem,
Qui crista, linguisq; tribus præsignis, & vncis
Dentibus horrendus.

† Sunt enim pharmaca, quam plurima quibus honores turbantur, neruorum origines obstruuntur, sentatio impeditur, ac sopor altus conciliatur, quę vt medicus, ita dæmon: ex herbis soporiferis valet comparare, vt docent *Binsfeld. in confes. malefic. p. 1. concl. 3. Remig. lib. 2. dæmonol. cap. 4. Codronch. lib. 1. de morb. veneficc. Valles lib. 9. controuers. d. cap. 13.* † Quod haut latuit philosophiæ, ac rerum naturalium peritissimo Vergil. lib. 6. Æneid.

Cui Vates horrendi videns iam colla colubris
Melle soporatam, & medicatam frugibus offam
Obijcit, ille fame rabida tria guttura pandit
Corripit obiecti, atq; immania terga resoluit.

† Nec herbis, aut frigibus tantum vtuntur malefici ad somnum immittendum, vt securius sua patrentur crimina, sed etiam incantationibus, quibus dęmon concurrens ex pacto, solet vigilantes soporare, vt agnouit *Binsfeld. in cõfess. malefic.* † Sic incantamẽtis soporare, tradit *Apollonius in Argonaut.*, & Thelephron ratus se hominẽ ferreũ, & insomnẽ in custodiam Lariſſe à malefica somno præmittitur, vt narrat, vel finxit *Apuleius in Asin. lib. 1.* † Cantibus draconem soporari Colcheum tradit Seneca.

Tu quoque relictis pernigil colebis aedes
Sopite primum cantibus serpentis meis.

16 † Idque magno molimine effectum narrat Valer. Flaccus libr. 8. Argonaut. ex illo,
Carmina barbarica fundens pede, terq; ciebat,
Somne pater, somne omnipotens, te Colchidis ab omni
Orbe caco, inque vnum imbeo, nunc ire draconem, &c.

17 † Aliquando fiebat per appensionem membrorum alicuius cadaueris, vt narrat *Cæsarius Cisterciens libr. 6. Miracul. capit. 10.* aut certis accensis luminibus, quas *Apuleius*, vbi
18 supra appellat, *nebulas somni.* † Interdum accendunt pedes, vel manus mortuorum inunctas prius oleo quodam à dæmone accepto, vel ad singulos digitos candelis affixis, vt ex Sagarum confessionibus obseruat, *Remig. libr. 2. dæmonol. cap. 3. & 4.* † Vt de S. Athanasio Episcopo habetur in lectionibus sui Officij ab Arianis accusato ob magicæ artis
19 crimine, vbi fic legitur: *Manum mortui deferunt in iudicium ab Athanasio ad vsum magicæ artis Arsenio amputatam criminantes.*
20 † Interdum tauribus excantatis de certo genere Rythmo, & horis sibi pinguedinem, vt de singulis multa *Mart. del Rio lib. 3. Magicar.*
21 *p. 1. q. 2.* † Et his vtuntur, vt ipse ait, vel accensis tibi lucernis, vel eas domi certo loco defingentes, ac coniasse, ne lapsu durat, quandiu lumen illud ferale, Medea apud Ouid. in Heroïs.

Flammea subduxi medicato lumine somno,
Et tibi, qua rapires vellera tuta dedi.

CAP. XXII. De Magia Ensalmi.

SVMMARIVM.

1. *Ensalmus quid sit.*
2. *Ensalmus à Psalmis nomen accepit.*
3. *Verba nulla sunt, quæ naturaliter operando illos effectus possint imprimere.*
4. *Priuatus non potest instituere formulam, quæ ex vi operis, etiam falsibiliter, producat effectum.*
5. *Miraculosus effectus non potest produci ex naturæ principijs.*
6. *Verba non possunt physicè flectere Deum ad miraculosè operandum.*
7. *Ensalmi verba quare non participent ex Deo.*
8. *Potestas miraculosa non datur ex potestate humana.*
9. *Ensalmi non sunt ex gratijs gratis datis.*
10. *Gratiæ gratis datæ ponderantur ad ipsam verborum formulam.*
11. *Ars notoria non est gratia gratis data.*
12. *Ensalmi constituti, mutandi, & deprauati non pendent ex Dei virtute.*
13. *Ensalmorum huiusmodi potestas tribuitur ab Angelo malo.*
14. *Ensalmi effectum certum polliceantur, sunt à dæmone, quamuis nullam aliam partem contineant.*
15. *Ensalmi effectus cum non sit naturalis, nec diuinus, est dæmoniacus.*
16. *Peccatores operantur miracula virtute diuina.*
17. *Nomine Iesu peccatores eiciunt dæmones.*
18. *Nomina diuina in formulam complicata pacto suspecta sunt.*
19. 20. *Formulæ salutatorum pacto suspectæ.*
21. *Formula ex incognitis nominibus damnata à Concilio Romano.*
22. *Vrielis nomen in Esdra nullius Angeli est.*
23. *Ensalmi quæ continent nomina barbara, peregrina, vel ad significantia ex pacto sunt.*
24. *Sanctitas verborum non purgat malitiam Ensalmi.*
25. *Dæmon quando vocare non potest clarè, addit nomen sacrum.*
26. 27. *Verba sacra in Ensalmis suspecta reddunt.*
28. *Verba Ensalmi quanto sanctiora tanto sagitiosiora.*
29. *Verbis sacris quare diabolus abuti præcarat.*
30. *Abusus sacrorum verborum prohibetur.*
31. *Abusus rerum sacrarum quando interuenit.*
32. *Militis formula ex verbis consecrationis ad vulnera damnata.*
33. *Miraculum petere (quasi ex frequentia) est Deum tentare.*
34. *Sancti viri ad miracula edenda non sunt vsi certis verborum formulis.*
35. *Malefici persæpe sanctis verbis, & rebus sacris vtuntur.*
36. *Gratia Sanctis non datur sub conditione, vt talibus vtantur verbis.*
37. *Priuatus non potest instituere formulam ad miraculosè operandum.*
38. *Consecrationis verba non ad vulnera consolidanda, sed ad panem transubstantiandum sunt instituta.*
39. *Ensalmi, qui continent verba sacra pacti sunt suspecti.*

40. *Verbis ſacris diabolus cupit diuinos ſibi deferri honores.*
41. *Enſalmi verba ſacra ad dæmonem dirigũtur.*
42. *Sanctitas verborum non excuſat ſalutatores.*
43. *Verba diuina habent virtutem diuinam ad quod ſunt inſtituta.*
44. *Verba quæcumque diuina ad quoſcunque effectus applicanda non ſunt.*
45. *Veſtis Chriſti contactus miracula operabatur.*
46. *Milites veſtem Chriſti non ſciderunt, quia ſe putabant ea poſſe miracula operare.*
47. *Milites quia Chriſti opera diuina eſſe non credebant, hanc virtutem non agnouiſſe tenet Suarez.*
48. *Iudei qui Chriſtum non receperunt in eius nomine dæmonia ejiciebant.*
49. *Nomen IESVS virtutẽ habet ſuper omnem creaturam.*
50. *IESVS nomen quando in Enſalmo aducitur, non operatur virtute diuina.*
51. *Salutatores corrumpunt verba Scripturæ torquendo ea in ſenſus alienos.*
52. *Enſalmi ſimiles ſunt Phylacterijs Iudæorum.*
53. *Phylacteria Iudeorum componebantur ex verbis ſacris.*
54. *Iudæi Phylacteria ſua pro ſingulari artificio venditabant.*
55. *Enſalmatores qui ſunt ex infecta radice debent de his examinari.*
56. *Magi vſurpare ſolent, non modo verba ſacra, ſed res ſacras.*
57. *Hoſtia conſecrata vtuntur Magi ad ſua maleficia.*
58. *Euchariſtia prohibetur deferri à priuatis, propter abuſum in nefarijs.*
59. *Euchariſtia fugat dæmones.*
60. *Euchariſtiæ abuſu quare Deus permittat dæmones graſſari.*
61. *Mala permittit Deus propter aliquod bonum.*
62. *Sunt dæmones qui tormenta paciuntur, potius quam à malo deſiſtant.*
63. *Euchariſtiæ tribuere nouos effectus, eſt temerarium.*
64. *Sacramentis nouos addere effectus eſt ſuperſtitioſum.*
65. *Euchariſtia ad colum geſtata non confert ſanitatem.*
66. *Nomen diuinum apenſum non præſerbat.*
67. *Miracula in nomine IESVS data Eccleſiæ, & miniſtris.*
68. *Crux Chriſti non habet virtutem phyſicã operandi miracula.*
69. *Enſalmi quam tumbis verbis ſacris compoſiti ſint probibentur.*
70. *Enſalmi non operantur ex opere operato ad inſtar Sacramentorum.*
71. *Enſalmi non operantur ex opere operantis, quamuis præſumptio ſit à Deo reuelati.*
72. *Abſtinendum eſt ab opere dubio, etiã in adoratione Sacramenti.*
73. *Enſalmi inſtitui poſſunt à dæmone independentes ab intentione miniſtri.*
74. *Enſalmi poſſunt eſſe, vt materia, & forma applicata dæmon concurrat.*
75. *Dæmonis concurſus adeſt quando non eſt virtus diuina, vel naturalis.*
76. *Dæmones ex cauſis naturalibus poſſunt morbos ſanare.*
77. *Dæmones vt plurimũ poſſunt ſanare, vt nocere.*
78. *Epiſcopi, aut Inquiſitores non poſſunt approbare formulas, quæ miraculoſe agant effectus viſibiles, & palpabiles.*
79. *Enſalmi ex ſanctitate verborum approbari non debent.*
80. *Enſalmus ſemper illicitus reputatur quotiens non conſtat de diuina inſtitutione.*
81. *Enſalmus non eſt licitus quamuis inſtitutor dicat ſe habuiſſe reuelatione diuinam.*
82. *Enſalmi illiciti non poſſunt fieri liciti etiã approbatione Pontificis.*
83. *Purgationes vulgares à Pontifici approbatæ, poſtea damnatæ ſunt.*

ENSALMI ſunt orationes quędam, ex certis verborũ formulis, confictæ, præſertim ſacris ad vulnera medenda, & morbos curandos, quas incantationes eſſe dicũt *Llamas in Method. p. 3. fol. 372. Valle de Moura tract. de Incantat. ſeu Enſal. opuſ. 1. ſect. 1. cap. 1.* †Sumpſerunt autem nomen à *Pſalmis*, quia frequentius tales formulæ ex verbis *Pſalmorum*, vel ad inſtar *Pſalmorum* componebantur, vel ab Anſelmo Parmenſi Mago, vt tradunt *Moura vbi prox, num. 2. Mart. del Rio lib. 1. Magic. cap. 3.* †Quæ pacto dæmoniaco ſuſpectæ ſunt, quia nulla ſunt verba (etiam ſacra) ſiue voce prolata, ſiue literis concepta, quæ naturaliter operando hos poſsint effectus imprimere, vt docent *D. Aug. li. 10. Ciuit. Dei c. 9. & 11. & lib. 21. c. 2. D. Th. 2. 2. q. 96. art. 2. lib. 4. cõtra Gent. c. 104. & 105. Aoulenſ. in Leuit. c. 19. q. 19. Ciruel. de ſuperſtit. p. 3. c. 3.* † Neque ex vi inſti-

institutionis, nam priuatus non poteſt inſtituere formulam, quæ ex vi operis etiam falibiliter, producat effectus viſibiles, & palpabiles, ſiue ex natura ſua, ſiue ex modo miraculoſo, etiam ſi eximia ſanctitate præditus ſit, vt docent *Suarez in D.Th.p.3.tom.3.diſp.15.ſect.3. Mart.del Rio lib.3.q.4.ſect.8. Sãchez lib.*
5 *2.Decalog.c.42.ex n.15.* † Quia vel iſta poteſtas oritur ex intrinſecis naturę principijs, vel aliunde participatur: primum eſt rediculum, quia ex præciſsis naturę principijs non poteſt produci effectus miraculoſus; qui eo ipſo eſt ſupra naturam, & ex Deo reſeruatis, *D. Auguſtin.libr.3.Trinit.capit.7.& libr. 22. Ciuit.Dei capit.7.& 8. D.Thom.part.1.quæſt. 110.art.1.& lib.3.contra Gent.capit.102.&*
6 *103.* † Nec directe ac phyſicè cogerent Deum ad miraculoſe operandum, vel indirecte tãtú & moraliter obiectiue, nempè ponendo obiectum, cuius preſentia Deus neceſitaretur ad operandum, quia poteſtas naturalis non poteſt eſſe cauſa obiecti ſupernaturalis, vt docẽt *DD.in c.firmiter de Summ.Trinit.D.Thom. p.1.q.110.art.3.& contra Gent.d.capit.103.*
7 † Si ergo aliunde participatur non ex Deo, quia id fieret ex pacto diuino, vel ex libera collatione, pactũ autem non poteſt iniri abſq; libero conſenſu vtriuſque partis, quare priuatus nequit talem poteſtatẽ aſſumere niſi qui vocarus fuerit ex officio, tanquã Aaron, *Apoſtol.ad Hebr.5.* † Libera autem collati oc
8 nullus debet præſumere talem poteſtatẽ nactum fuiſſe, quia non datur ex poteſtate carnis, neq; ex poteſtate viri, ſed quibus ex Deo nati ſunt, *D.Ioã.c.1.* nam vt ait D.Pet.can.2.c.1. *Nõ enim voluntate humana allata eſt prophetia, &c.*

9 ¶ Neque *Enſalmis* prout eſt benedictio conſtitutiua inter gratias gratis datas, nec ex vi illorum conſtitui poteſt, quia grata gratis data, non datur independenter à certis verbis, vt tradunt, *Mart.del Rio lib.3.Magicar. q.4.ſect.7.Leonar.Leſsius de Iuſt.lib.2.capit. 43.dub.10.n.63.Suarez de Relig.tom.1.lib. 2.ca.15.num.25.Sanchez lib.2.Decalog.cap.*
10 *40.nu.47.* † Gratijs enim gratis datis repugnat, quod non ſint ſpeciales aliquibus certis perſonis, ſed communes multis, & quod ordinentur ad certam verborum formulam cum Spiritus ſanctus diuidat ſingulis, prout vult Apoſtol.Corint.1.cap.12. *Alÿ gratia virtutum, alÿ gratia ſanitatum, &c. diuidens ſingu-*
11 *lis pro vt vult.* † Cuius quidem fundamento artem notoriam reprehendit, quod nõ ſit gratra gratis data D.Thom. 1. 2. q.66.art.2.& q.68.art.5.& 2.2.q. 96.art.1. *Quia quilibet ex gratia gratis datis non datur quibuſcumque, aut certa obſeruatione, ſed ſecundum arbitrium Spiritus ſancti, diuidens ſingulis pro vt vult.*

¶ Quarę Enſalmi ſiue ſint conſtituti ſiue 12
deprecatiui, ſiue inuocatiui, cum ſuos effectus non ſortiantur à natura tribuendi ſunt alicui ſpirituali cauſa, non à Deo, quia de illis nil Eccleſiæ ſuæ reuelauit, non ſolum quoad modum gratiæ, vel miraculi, ſed etiam quo admodum prodigioſum, quod naturam excedit, *Jvx* tradunt *Mart.del Rio lib.1.Magicar.cap.3. Valle de Moura tract.de Incantat.ſeu Enſalm. 1.opuſc.1.ſect.2.* † Habendi ſunt ab Angelo 13
non bono, qui ad libitum Salutatorum non cõcurrit, ergo à diabolo, qui ſtudioſis huiuſmodi orationibus ſolet concurrere, tanquam pacti ſignis, vt in hæc verba teſtatur D.Thom.2.2. q.96.art.2. *Vnde ſi naturaliter non videntur tales effectus cauſare, conſequens eſt, quod non adhibeantur ad alios effectus cauſandos, tanquam cauſæ, ſed ſolum quaſi ſigna, & ſic pertinent ad pacta ſignificationibus cum dæmonibus inita.* † Iuque maxime quando eis cer- 14
tus, & infalibilis effectus pollicetur, licet nullam extrinſecam vanitatem contineant, vt tradunt *Paul.Grilland.de Sortileg.q.6.Martin. Nauarr.in Manual.capit.11.num.34. Petr. Cirnelo de ſuperſtit.part.3.capit.3.& 4.Suarez lib.2. de ſuperſtit.cap.15.nu.26.Leonar. Leſsius lib.2.de Iuſt.cap.43.dub.10. num.63. Sim.Maiolus tom.2. Canicul.colloq.3.Valle de Moura d.ſect.2.cap.13.ex num.1.* † Nam 15
cum effectus non ſit naturalis, nec diuinus Eccleſiæ reuelatus, de illo nihil certo affirmari poteſt, niſi ex pacto, vel ex Gentilium ſuperſtitione, apud quos receptum fuit carminibus morbos ſanari, *Plin.lib.28.cap.2.Marſil.Ficinus lib.de vita cœlit comparand. Q. Serenus lib.de re medic. Ætius lib.8.cap.5.* nam vt ait Horat.

Auertit morbos, metuenda pericula pellit.

¶ Neque obſtat Magos, & perperam à fi- 16
de ſenciẽtes virtute diuina miracula operare, etiam inuocato nomine IESV, D.Matth.cap. 7.verſi.22. *Multi dicunt mihi Domine Domine, non ne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eÿcimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? et tunc confitebor illis, quia nunquam nobi vos.* † Quo abſque du- 17
bio infedeles eſſe, & Magos probabile eſt, nã de vno eorum, qui tempore Chriſti tales virtutes operabatur, ſic teſtantur Apoſtoli apud D.Marc.cap.9.verſi.37. *Magiſter, vidimus quem dam in nomine tuo eÿcientem dæmonia, qui non ſequitur nos.*

¶ Nam

18 ¶ Nam quando talia nomina in formulam à priuatis hominibus complicantur, pacto suspecta sunt, eoque maxime si contineant nomina barbara, peregrina, vana, falsa, superstitiosa, aut quæ non tendunt ad conclusionem, vt dixi *in Epit. de Magia lib. 2. cap. 9. ex nu. 19.* 19 † Vt ad sanguinem, sistendum in aqua frigida instillare pro fluentis sanguinis deffinito numero guttas, & inter vnam quamque legere *Paternoster*, &c. & propinare patienti, vel fronti eius certum versiculum cruore illo inscribere, vel tenendo vulnus dicere *Sanguis mane inte*, &c. vel illa *Sanguis mane fixus*, &c. vel illa *in Sanguine Adæ orta est mors*, &c. vel hæc *O Sanguis, vt fluxum tuum cohibeas*, &c. 20 † Qualis formula illa, de qua Mart. de Arles tract. de superstit. nu. 45. *In nomine Domini nostri Iesu Christi ad saluandos fructus terræ*, &c. *Dominus dixit, pax in cælo, pax in terra, pax in isto Allion, Iruste m. Darachon*, &c. 21 † Nam ea de causa in Concilio Romano, quod fuit congregatum sub Zacharia Pontifice ad damnandos errores Alberti, & Clementis hæreticorum, lecta vna oratione, in qua continebantur hæc nomina *supplico vos Angelos Vriel, Raguel, Tubuel, Michael, Adimis, Tubuas, Sabaoth, Simiel*, &c. Omnia tanquam Magica damnata fuerunt præter illud *Michaelis* nomen, vt habetur apud *Surium tom. 3. mense Ianuar.* 22 † Quia mera sunt pacti signa, aut vera dæmonorum nomina, licet illud *Vriel*, reperiatur *Esdr. 4. cap. 4.* quia talis liber ab Ecclesia, vt canonicus receptus non est, sed vt Apocryphus inseritur Bibliæ, ideo nihil infringit, nam & ibi reperies, & nomen *Ieremiel*, quod nullius Angeli est, vt probat *Nicol. Serarius in Tob. cap. 12. q. 10.* 23 † Nã Ensalmus, quæ continet nomina ignota, barbara, aut peregrina, vana, falsa, aut nihil significantia, cum non operetur ope naturæ, consequens est operari ope dæmonis, & non diuina virtute, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. Caietan. in Summ. v. incantatio Angel. v. superstitio, Nauarr. d. capit. 11. nu. 35. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 15. n. 13. & 14. Grilland. de Sortileg. q. 6. ad fin. Azor. p. 1. Moral. lib. 9. cap. 26. Farinac. in Prax. q. 20. num. 95.*

24 ¶ Et quamuis verba sint diuina, & tales Ensalmi sancti, & pij videantur, non propterea probandi sunt, quia sanctitas verborum non purgat malitiam Ensalmi, quia certum est verbis sacris ad execranda incantationum, aliaque Magiæ opera, dæmon, ac eius ministros abuti, vt probant *D. Thom. d. q. 96. art. 4. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 15. num. 26. Ciruelus de superstit. p. 3. cap. 3. & 4. Sim. Maiol. tom. 2. colloq. 3. Sonius de Relig. tract. 3. c. 8.*

25 † Et ita excusari non possunt Ensalmatores, quantumuis sacris verbis vtantur, benedictionibus, orationibus etiam approbatis, Sanctorum reliquijs, & similibus, nam vt ait D. Aug. *quando dæmon non potest nocere, dando venenum clare, scilicet incantationis, addit melis aliquantulum, nempe nomen sacrum.* 26 † Vnde dicit Salmeron Actor. 19. *Adiuro vos per Iesum*, &c. *Hæc sanè fieri, sed illi, qui eis vtebantur, non ex fide, neque ad Dei gloriam, sed ex curiositate, & ad suum quæstum hoc faciebant, & hinc habes argumentum contra eos, qui superstitiones suas per hoc excusant, quod dicũt se non nisi bonis, & sanctis verbis vti.* 27 † Maior enim præsumptio incantationis, & Magiæ ori tur, cũ in Ensalmis interueniunt verba sacra, vt tradit *Origen. homil. 20. in cap. 15. Iesu Nave tom. 1. & lib. 4. contra Cels. tom. 4.* 28 † Quibus diabolus cum honorari ab hominibus procuret, quo verba Ensalmi sunt sanctiora eo maioris flagitij, & abysus est, vt docet *Ioan. Malderus de virtut. Theolog. tract. 10. cap. 8. dub. 6. Mart. de Arles de superstit. nu. 93.*

29 ¶ Diabolus enim verbis sacris tripliei de causa abuti procurat, primo quia ad similitudinem Dei se colli putat, secundo quia scit in illis grauissime Deum offendi: tertio vt homines ei tanquam veraci credant, & minus commertia sua abhorreant, vt tradunt *D. Augustl. lib. 10. ciuit. Dei cap. 9 & 10. Suarez de Relig. d. tap. 18. nu. 18. Sim. Maiol. tom. 2. d. colloq. 3.*

30 † Qua propter sacrorum verborum abusum prohibetur Concilio Trident. sess. 4. sub fin. *Temeritatem illam reprimere volentes, quæ ad prophana quaque conuertuntur, & torquẽtur verba, & sententiæ sacræ scripturæ ad scurrilia, scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias, & diabolicas incantationes*, &c.

31 ¶ Abusus enim interuenit, quotiens vtitur verbis sacris, Sacramentis, vel Sacramentalibus ad alios effectus, quam Christus instituit, vel Ecclesia recepit, quia cum non operẽtur virtute diuina ad tales effectus, & naturalis sufficiens non sit, consequens est, vt ex pacto dæmoniaco operentur, vt docẽt *D. Augustl. lib. 21. Ciuit. Dei capi. 6. D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. & lib. 4. contra Gent. capit. 104. & 105. & opusc. 25. capi. fin. Valent. 2. 2. tom. 3. q. 12. pun. 3. Perera lib. 1. de Magia capit. 4. Lesius lib. 2. de Iust. cap. 43. dub. 10. ex num. 63. Sylvest. in Summ. v. maleficium nu. 9. Nauarr. in Manual. c. 11. n. 34. Grilland. de Sortileg. lib. 2. q. 6. n. 18. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. v. superst. n. 1. Simanc. de Catbol. inst. tit. 36. n. 33.*

Graff.lib.2.deciſſ.cap.3.ex num.7.& cap.4.
num.7. † Vnde Ipris ab Epiſcopo, & Con-
32 ſiliarijs, vt Maga damnata fuit formula illa,
qua frequenter millites vtuntur ad vulnera ſa
nanda. *Per Chriſtum, & cum Chriſto, & in*
Chriſto eſt tibi Deo Patri Omnipotenti in
vnitate Spiritus ſancti, omnis honor, & gloria
per omnia ſæcula ſæculorum. Oremus. Salutа-
ribus præceptis moniti, & diuina inſtitutione
formati, audemus dicere, Pater noſter, qui eſt
in cœlis, &c. Amen. Ieſus Potentia Patris,
ſapientia Filij, virtus Spiritu ſancti ſanet hoc
vulnus ab omni malo. Amen. Ieſus Domine mi
Ieſu Chriſte, Credo quod nocte Iouis ſancti in
cœna poſtquam lauaſti pedes tuorum Sancto-
rum diſcipulorum accepiſti panem ſanctiſſimis
manibus tuis, & benedixiſti, & fregiſti, & de
aiſti tuis ſanctiſſimis diſcipulis dicens, accipi-
te, & comedite: hoc eſt enim Corpus meũ, &c.
33 † Quæ quidem damnatio licet aliquibus du
ra viſa fuit, Iuri conſona eſt, primo nam hic
effectus totus expectatur à Deo per modum
miraculi, quod ſic aſsiduè, & quaſi ex frequen
tia, & conſuetudine poſcere, eſt Deum tenta
re, peccatum contra fidem, & religionem, vt
docent *Mart.del Rio libr.3.Magicar.p.2.*
q.4.ſect.7.Fran.Suarez de Relig.lib.2.c.7.
34 † Secundo quia ſancti viri ad miracula eden
da, non ſunt vſi certis, & quaſi conceptis verbo
rũ formulis, ſed modo ſic, modo aliter pro-
ut Spiritus ſanctus ſugerebat, nec ſemper, &
vbique, quia potius, vt vitium vanitatis fu-
giant, niruntur celare talem virtutem, vt tra-
dit *Valle de Moura tract.de Enſalm.opuſc.1.*
35 *ſect.2.cap.10.nu.10.* † Tertio ſanctitas horum
non eſt ſatis probata; fit enim plerumque, vt
malefici præclara ſpecie externa ſanctitatem
mentiantur, nã vt ait Mart. de Arles vbi ſup.
nu.93. *Sed dicunt iſti vulgares, quod multa in-*
uentur ab iſtis necromanticis in ſuis ſortilegijs
obſeruare, quæ ſunt ſancta, & honeſta, vt ieiu-
nare, caſtum eſſe, Miſſas celebrare, & dicere
36 *Paternoſter, & Euangelium, &c.* † Quarto,
quia illi, qui donum ſanationis à Deo accepe
runt, illi nunquam accipiunt cum conditione,
vt talibus, vel talibus vtantur verbis, quare
tales cõmentitiæ formulæ ſunt inditia pacti,
ſaltem latentis, quia vbi nec miraculi, nec na
turæ vis, nec artificij ſolertia interuenit, pac-
tum intercedit, vt tradũt *Valent.in D.Thom.*
2.2.q.12.diſp.6.Victoria in Relect.de Mag.
nu.16.Suarez de Relig.lib.2.cap.15.nu.14.
37 † Quinto, quia non licet priuatis hominibus
commiſcere formulas, etiã ex verbis diuinis,
ad aliquem effectum miraculoſum, quem nec
ſacræ literæ, nec Eccleſiaſticus vſus approba-
uit, quales ſunt iſtæ, & ſimiles, quibus licentio
ſi abutuntur, ſiue in communem fiant, ſiue or-
dinentur ad tractationem aliarum ſanctarum
cerẽoniarum, vt docet *Suarez tom.3.in p.3.*
diſp.15.ſect.2. ſiue in ordinem ad miraculoſe
operandum, *Sanchez lib.2.Decal.cap.42.nu.*
15.& 16. † Sexto, quia minime licet ſacro- 38
ſancti Miſſæ ſactificij verba in alios vſus vſur-
pare, & multo minus ſacroſanctis verbis con-
ſecrationis, quæ non ad vulnera corporis con-
ſolidanda, ſed ad panis, & vini tranſubſtantia
tionem à Saluatore noſtro fuerunt inſtituta,
Matth.capit.26.v.26.& 27. Marc.capi.14.
verſi.22.& 23. Luc.capit.22.verſi.17.18.
& 19.

¶ Vnde Enſalmi tam conſtitutiui, quam 39
deprecatiui, & inuocatiui, qui continent ver-
ba ſacra Euangelij, Pſalmorum, aut Pro-
phetarum, vel alia ſacra verba in alium vſum
ad quem non ſunt inſtitutata, etiam ſi ſint im-
precatiua, *vt Pater noſter, &c.* magis fugien
di ſunt, quia per illa diabolus diuinos hono-
res ſibi reddi procurat, qui conatur, vt miniſ-
trantes Deum orent per ſui ipſius dæmo-
nis nomen, & meritum, vt tradit *Eymeri-*
cus in direct.Inquiſ.p.2.q.43.nu.2. † Vel ip- 40
ſum dæmonem conſuetis in Deum oration-
bus inuocant, eique diuinos tribuunt hono-
res, vt in illa: *Veni creator ſpiritus, &c.* vt tra-
dunt *Ciruel.de ſuperſtit.p.3.cap.1. Mart.del*
Rio lib.2.Magicar.q.24. & Ego in Epitome
de Magia lib.1.cap.14.nu.2.& poſt me Valle
de Moura tract.de Enſalm.opuſc.1.ſect.2.ca-
pit.1.nu.24.& cap.6.nu.9. † Sic dæmon inſ- 41
tituens Enſalmum, in quo dicitur *Pater noſter*
qui eſt in cœlis, &c. ad ipſũ dæmoné hęc verba
diriguntur, vt in alijs Enſalmis verba ſacra ha
bentibus, quia vt ait Leſsius de Iuſt.libr.2.
cap.44.dub.3.nu.13. *Verſiculus ſacer in En-*
ſalmis non dirigitur ad Deum, nec profertur eo
ſenſu, quo ſacer eſt, ſed animo prophano nempe,
vt aliquis effectus vanus, &c. † Vnde ſancti- 42
tas verborum non excuſat Enſalmos, imo in-
ducit præſumptionem ſacrilegij, quod ex abu
ſu ſacrorum verborum committitur, vt docent
D.Thom.2.2.q.96.art.2. Valent.tom.3.diſp.
6.q.15.punct.1. Suarez tom.1.de Relig.libr.3.
cap.6.nu.9.& lib.2.de ſuperſtit.cap.14.nu.1.
Salmeron.tom.1.Prolegom.9.cap.14. Bellar-
min.tom.1.lib.1.de verbo Dei capit.2. Maſol.
tom.1.colloq.23.

¶ Nam licet verba ſacra virtutem habeãt 43
diuinam ad ædificationem animarum, & cor-
porum ſalutem, qualia ſunt verba Euangelij,
recitata per miniſtrum Eccleſiæ, hoc eſt Sa-
cerdotem, ad quem verba illa Chriſti dirigun

tur, D. Marc. cap. 16. v. 17. *In nomine meo dæmonia eÿcient, linguis loquentur nouis: serpentes tollent: etsi mortiferum quid biberint, non eis nocebit, super ægros manus impone, & bene habebunt.* † Non propterea quæcumque verba diuina ad quoscumque effectus trahenda sunt, & per quoscumque homines vsurpanda, & maximè ministros prophanos, quales milites, qui suspecti sunt in materia Ensalmorum, seu simplicium curationum indepentiũ à Medicorum, & Chyrurgorum fabrica, vt tradunt *Maiol. tom. 2. colloq. 3. Valle de Moura vbi sup. d. sect. 2. cap. 3. num. 46.* † Quorum consuetudo non tam nostris temporibus viguit, quam priscis etiam, quia milites cruci altantes cum Christi Domini fimbriæ vestimenti tactu vidissent mulierem sanatam à fluxu sanguinis, *Marc. 5. Matth. 9. Luc. 8.* † Eam sibi virtutem comparare cupientes, noluerũt vestimenta Christi scindere, ne virtus minueretur, sed eam diuiserunt sibi sorte, quia credebant fore, vt illius tactu, vulnerum sanguis sisteretur, vt docẽt *Procop. Genes. 28. D. Chrysost. Euthym. & Franc. Lucas ad illud Math. 27. non scindamus, sed sortiamur, Lorinus ad illud psal. 21. diuiserunt sibi vestimenta, Barrad. tom. 4. in Euang. libr. 7. cap. 12.* † Nam licet Procopium, & alios reprehẽdat, Suarez tom. 1. in p. 3. q. 46. art. 12. disput. 37. sect. 2. dum ait; *Huiusmodi spes sine aliqua fide in Christum haberi non poterat, illi autem milites nullam fidem, vel æstimationem de Christo habebant, nam si forte æstimassent illum esse virum sanctum, & timore humano, vel cupiditate eum ausi fuerant occidere, & in eo peccato perseuerabant, quomodo credibile est, eos speraſſe per illius vestes consequuturos esse salutẽ.* † Verius tamen est, vestibus Christi ad sanãdos morbos conducere milites credidisse, cũ Iudæus, qui Christum non sequebatur eius nomine vteretur ad dæmones pellerendos, *D. Marc. cap. 9. v. 38.* quamuis in eum non crederent, quia virtutem experiabantur, vt filij Scebæ, qui non credebant in Christum, eius nomine ad morbos curandos vtebantur, *Act. Apost. cap. 19.*

¶ Et quamuis nomen IESVS virtutem habeat super omnẽ creaturam iuxta illud Apost. ad Philipp. 2. *In nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum.* † Quando in Ensalmo adducitur, non operatur viatute diuina, sed mediante pacto: quo diabolus vtitur tanquam signum, vel vt ipse diuino nomine inuocatur, vel vt illi iniuria irrogetur, quia fere semper in Ensalmis verba diuina cum iniuria applicantur, vt docent *Suarez tom. 1. de Relig. cap. 15. num. 18. Llamas p. 3 Method. cap. 3.* † Corrumpunt enim Ensalmatores sensum Scripturæ, torquentes verba ad suos vsus, vt tradunt *Valle de Moura, vbi sup. d. sect. 2. cap. 6. ex num. 30. Llamas d. p. 3. cap. 3.* Vbi ad infirmitatem, quæ in secretiori parte fit, dicta ficus, vulgo *Almorranas*, aducit verba Abachu c. 3. *Ficus enim non floreuit.* † Quare hi Ensalmi similes sunt Phylacterijs Iudæorum, quæ ex verbis Scripturæ Pharisæi componebant, in amuletum cõtra morbos, vel in antidotum contra venena, vt tradunt *gloss. & Doctores, in cap si quis ariolos 26. q. 5. & Patres ad illud Matth. cap. 23. dilatant phylacteria sua, &c. Barradas tom. 4. lib. 8. cap. 24.* † Nam Iudæi in suis phylacterij, & incantationibus vtebantur verbis illis sacris *Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, &c.* vt tradit *Origen. homil. 20. incipit. 15, Iesu Naue tom. 1. & libr. 4. contra Celsum tom. 4.* † Nam Iudæi non magis dubitant de innata vi aliquibus diuinis nominibus, quam de Solis luce, & sic phylacteria ex eis confecta in Synagogis suis, pro singulari artificio & mysterio venditabant, vt tradit *Sim. Maiol. tom. 2. colloq. 4. Valle de Moura sect. 3. cap. 5. num. 26.* † Ideo si tales Ensalmatores ex infesta radice proueniunt, quando his diuinis nominibus ad vulnera sananda, vel alios effectus miraculosos, vtuntur, debent ab Inquisitoribus capi, & interrogari quid circa hoc sentiant, nam etiam contra dæmones illa complicabant, vt tradit *Valle de Moura d. nu. 26.* Marbod. lib. de gemm.

Esse phylacterium fixus prohibetur in auro,
Contra nocturnos fortis tutella timores.

¶ Nec verba tantum, sed res etiam sacras Magi vsurpabant, vt Aram sacram, Chrisma, Oleum sanctum, Aquam baptismalem, aliaque Ecclesiastico ritu, benedicta, & consecrata, vt tradunt *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 3. Pegna ad Eymericum in direct. Inquis. p. 2. q. 43. Sim. Maiol. tom. 2. colloq. 3.* † De ipso Iesu Christo in venerabilissima Eucharistiæ cõsecrata hobia contento; absque dubium est à maleficis abuti ad sua diabolica veneficia, vt testantur *Paul. Grilland. de Sortileg. q. 3. Cardin. Toletus lib. 4. Summ. capit. 16. Alf. Castro de iusta hæretic. punit. lib. 13. cap. 1. Mart. del Rio lib. 3. Magic. p. 1. q. 3. Botius de signis Ecclesiast. lib. 14. capit. 7. mirac. 9. Pegna ad Eymeric. d. q. 43. Sayrus in claui Reg. libr. 4. cap. 6. num. 25.* † Ex quo inter alia fundamenta propter, quę prohibitum est Eucharistiam differi à priuatis in proprias domos (vt in primitiua Ecclesia concedebatur) fuit periculum

abutendi illi in nefarijs, vt tradunt *Henrriquez de Euchariſt. libr. 3. capi. 7. Baſil. Ponze de Leon p. 1. Variar. ca. 4. Alfon. Caſtro de iuſta hæretic. punit. li. 3. cap.*

59 ¶ Nam licet Euchariſtiæ præſentia fugat dæmones, eorumque Magias, & incantamenta diſoluit, vt tradunt *Mengo in Flagello cap. 7. Henrriq. lib. 8. de Euchariſt. cap. 34. num. 6. & cap. 5. n. 3. Leſius libr. 2. de Iuſt. capit. 44. dub. 5. num. 30. Bozius de ſign. Eccleſiaſt. tom. 2. lib. 14. cap. 4. ex num. 1. & cap. 7. ex num. 2. & lib. 15. cap. 1. & 2. Baſil. Ponze d. capit. 4.*

6 5. & 6. † Multa ſunt propter quæ Deus permittit dæmones per Euchariſtiæ abuſum graſſari, vt tradunt *Mengus vbi prox. cap. 13. Tyreus de dæmoniac. p. 3. cap. 44. num. 612. Martin del Rio d. lib. 3. qu. 6. & in appendic. lib. 6. cap. 2. ſect. 3. q. 5. Grillund. q. 6. num. 15. Maiol. d. colloq 3.*

61 † Aliquando etiam Deus permittit mala huiuſmodi propter aliquod bonũ, qui paſus eſt ſe deuehi à Satana ſuperpinaculum templi, & in montem excelſum valde, vt teſtatur *D. Luc. cap. 4.*

62 † Nam & ſi Deus præſentia torqueantur dæmones, ſunt alij alijs nequiores, qui plus tormentorum patiuntur, ne ab opere malo deſiſtant, vt tradit *Petr. Tyreus part. 3. demoniac. c. 44. n. 612.*

63 ¶ Hinc tribuere Euchariſtiæ nouos effectus, de quibus ſufficienter, vel auctoritate, vel ratione non conſtat, etiam prætextu pietatis, vel Religionis eſt omnino magicum, & erroneum in fide, vt amorem licitum, vel illicitum, vel ſanitatem ex opere operato, vt tradit *Henriq. libr. 8. de Euchariſt. capit. 34. num. 6.*

64 † Idem dicendum eſt de alijs Sacramentis, & Sacramentalibus, quæ ad id ad quod inſtituuntur habẽt virtutem diuinam, & non in alios actus in quibus à maleficis aplicantur, & ita eos faciunt ſuſpectos de hæreſi, *Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. capi. 15. n. 26. Valle de Moura de Incant. opuſc. 1. ſect. 3. c. 3. num. 16. Sayrus in claui Reg. lib. 4. c. 6. n. 25. Pegna ad Eymer. d. q. 43.*

65 † Quia huiuſmodi Sacraméta, & Sacramentalia non operantur virtute naturali, & ita in alios effectus, quam ſunt inſtituta nullã habent virtutem, quare Euchariſtia ad collũ geſtata non confert ſanitatem, vt tradit *Valle de Moura vbi prox. ſect. 2. cap. 15. n. 24.*

66 † Nec verbum Dei ſchedulis inſcriptum, vel corpori appenſum ab aliquo periculo, vel ægritudine præſeruat, quia nullam habet virtutem naturalem ad producendos tales effectus, vt probat *Auilenſ. Exod. cap. 15. q. 2. fol. 79. & Matth. 23. tom. 6. q. 38. fol. 114.*

67 † Neque obſtat illa verba Marc. c. fin. *in nomine meo dæmonia ejcient, &c*, quia poteſtas illa non eſt naturalis, neque abſoluta, ſed diuina, Eccleſiæ data, & eius miniſtris, quæ non confertur ſcripta, vel portata ad colum, vt probant *Raph. de la Torre de vitijs oppoſit Relig. to. 2. q. 90. arti. 2. diſp. 2. n. 4. Valle de Moura d. ſect. 2. cap. 7. ex n. 19.*

68 † Quia nec crux Domini ex eius contactu virtutem habet phyſicam, ſiue naturalem faciendi miracula, aut conferendi extraordinaria beneficia, vt docet *Franciſc. Suarez libr. 2. defenſ. Fidei cap. 14. n. 3. Valle de Moura d. ſect. 2. cap. 8. n. 27. & c. 15. n. 9.*

69 ¶ Vnde Salutatores, qui nulla autoritate diuina conficiunt Enſalmos, vel eis vtuntur ad morbos medendos, vulnera ſananda, febres tollendas, vel ſimilia quamtumuis ſacratiſſima verba contineant, nomen Ieſus, & crucem, quia nulla virtute naturali operantur, & de diuina non conſtat, quod Enſalmis huiuſmodi ſit conceſſa, conſequens eſt, vt operentur virtute diaboli, vt docet *Auilenſ in Exod. capi. 20. q. 7. & Paralip. 2. cap. 14 q. 12.*

70 † Nam Enſalmi huiuſmodi conſtitutiui ad hoc, vt effectum ſortiantur ex dictis verbis, neceſſe eſt, vt operentur ex opere operato ad inſtar Sacramentorum, quam poteſtatem nullus priuatus vllis verbis, quantumuis Sanctiſsimis poteſt conferre, vt docent *Mart. del Rio libr. 3. Magicar. par. 2. q. 4 ſect. 8. Suarez tom. 3. in part. 3. diſp. 15. ſect. 3.*

71 † Neque ex opere operantis, etiamſi ad huiuſmodi Enſalmos præſumptio eſſe poſſẽt, quod ſint à Deo reuelatis, quia in dubio abſtinendum eſt ab earum vſu, vt docent *Suarez tom. 1. in par. 3. diſp. 16. ſect. 2. & tom. 1. de Relig. libr. 2. cap. 9. num. 11. Mart. del Rio libr. 3. Magicar. part. 2. ſect. 1. & 8. §. 11. Sanchez in Decalog. lib. 2. cap. 40. Valle de Moura d. ſect. 1. cap. 5. num. 2. & ſect. 2. capit. 16. ex num. 1. maxime n. 17. & 18.*

72 † Quia abſtinendum eſt ab opere dubio, etiam in adoratione Crucifixi apparentis, vel Euchariſtiæ, vel Sanctorum reliquijs, quando dubitatur de earum rerum certitudine, *Henriq. libr. 8. de Euchariſt. cap. 33. num. 2. Suarez tom. 2. de Relig. libr. 1. cap. 10. num. 24. & tom. 3. pa. 3. diſp. 65. ſect. 2.*

73 † Eoque maxime in materia Enſalmorũ in quibus licet nihil mali continere videatur, & eis vtens bono faciant intentione, ab earum vſu abſtinendum eſt, quia poteſt inſtitui à dæmone Enſalmus independens ab omni intentione miniſtri, vt docet *Valle de Moura d. ſect. 2. cap. 18. n. 21.*

74 † Ita vt aplicata materia, & forma Enſalmi, etiam ſi nolit miniſter, vt dęmon cõcurrat, & proteſtetur ſe nolle eius concurſum, nihilominus non liberatur, quia poteſtatio non liberat, quando non eſt dubium dæmonem ſubeſſe, vt docent *Sãchez*

libr.

libr. 7. de matrimo. dispu. 95. arti. 4. & libr. 2. Decalog. cap. 38. num. 3. & cap. 4. nu. 4. & 25.

75 † Et tum dicitur dæmonis concursum adesse, quando de viutute diuina, aut naturali non constat, quia dum nec miraculi, nec naturæ vis nec artificij solertia intercedit, pactum interveuit *Caietan. in summ. v. incantatio. Valent. in D. Thom. 2. 2. q. 12. disput. 6. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15, num. 14.* † Et tunc dæmon elliciens ex rebus salutiferis, quandam, quasi

76 quintam essentiam, quæ loco, & tempore applicatâ, vel alia de causa potest morbos multos, & si non omnes, curare, vt medius quia rerum naturalium cognitione, & experitia omnibus Medicis antecellit, *Plin. lib. 24. capit. 7. Victoria in relect. de Mag. num. 15. Pet. Binsfeld suffragan. Treuirens. in confess. malefic. p. 2. concl. 8. & 9.* † Nam dæmones, vt plurimum, vt possint mala inferre, possunt; & sanare, vt tradit *Petr. Gregori. Tolosens. in Syntag. Iuris vniuers. part. 3. lib. 34. c. 17. ex n. 1.*

77 ¶ Neque obstad, quod Ensalmorum vius sit frequentissimus, & antiquissimus, & ab aliquibus Episcopis, & Inquisitionibus interdū permissus, & approbatus, nam Episcopi, & Inquisitores non possunt approbare formulas, quæ miraculose agant effectus visibiles, & palpabiles, cum non posint approbare vssum miraculosi operis in consulto Pontifice, & decisum est *Concilio Trident. sess. 25. decreto de vener. Sācti.* † Et cum Ensalmi omnes ex supradictis regulis per sæpe pacto inito cum dæ-

78 mone nitantur, aprobari nequeunt ex sanctitate verborum, adque virtute effectus, sincera, & recta intentione ministri, vel quid simile, nam vt plurimum Ensalmis etiā illicitis hæc adesse solent, vt probat *Valle de Moura de Incantat, seu Ensalm. sect. 3. capt. 5.* † Ensalmus

79 enim semper illicitus reputatur, quando non constat de diuina institutione determinata ad illum efectum operandum, ad quod vtitur, & simul quod nullam contineat superstitionē, vt docent *D. Thom. 2. 2. quæst. 96. art. 4. Toledo libr. 4. Instruct. cap. 16. Azor. tom. 1. Moral. lib. 9. cap. 26.* † Quarum alterū si desit illicitū

80 est etiam æ ex reuelatione diuina habuisse asserat, quia nulli (etiam Pontifici) asserēti se de hoc habuisse reuelationem diuinam creditur, cum diuinam esse sit quid facti, quod non præsumitur, nisi probetur, *l. in bello §. captæ D. de captur. & posthum. Valle de Moura sect. 1. cap. 5. n. 16. & sect. 2. cap. 3, num. 18. & d. sect. 3. cap. 5.* † Et quambis à Romano aliquo Pontifice approbarentur (salua eius authoritate)

82 donec ex aliqua Dei inspiratione non feciſſet, dubium remanet, nam cæremonia purgationis delicti facta per suptionem Eucharistiæ, ferri candentis, & aquæ approbata fuit, *Concilio Guarmacense, relato in capite sæpe, & in cap. si Episcopo 2. q. 4.* † Et tandem damnata est, vt superstitiosa posterioribus temporibus, 83 vt probant *D. Thom. in senten. 4. dist. 12. q. 80. art. 6. & 22. q. 95. art. 3. Couarrub. libr. 4. variar. capi. 23. Horosc. Couarru. libr. 1. de vera proph. cap. 29. Decian. libr. 5. Criminal. capit. 48. num. 3. Mart. del Rio libr. 4. Magic. cap. 4. qu. 4. sect. 3. Suarez do Religio. tom. 1. libr. 1. capit. 3. ex num. 8. & tom. 3. part. 3. disputa. 67. sectio. 6.*

CAP. XXIII. De Magia Salutatorum.

SVMMARIVM.

1. *Salutatores differunt ab Ensalmatoribus, quod illi vtuntur media cæremonia.*
2. *Salutatores vtuntur virtute personali propria.*
3. *Salutatorum virtutem aliqui dicunt esse naturalem.*
4. 5. *Salutatorum virtus non est naturalis.*
6. *Salutatorum virtus est ex gratijs gratis datis.*
7. *Gratia gratis data, qui censent post fidei plātationem cessasse.*
8. *Gratia gratis data durat post fidei plantationem.*
9. *Gratia miraculorum hodie etiam reperitur.*
10. *Salutatores gratiam sanitatis à Deo habere possunt.*
11. *Salutatoribus habentibus gratiam à Deo, nō potest impediri eius vsus.*
12. *Salutatores debent, lineis oculis examinandi.*
13. *Salutatores vtentes pane à se de morso, &c. Superstitiosi censentur.*
14. *Salutatores aientes, magis vimo madidi, maiorem habere virtutem, superstitiosi.*
15. *Gratia gratis data media re naturali aliquando confertur.*
16. *Salutatores vtentes rebus naturalibus suspecti sunt.*
17. *Gratia gratis data conceditur aliquibus sermone, tactu, &c.*
18. *Gratia gratis data potest pendere ex benedictione, aut formula.*
19. *Salutatores ore vulnus sugerentes naturaliter medere possunt.*
20. *Rabidus morsus cisuris, & cucurbitilis virus euacuatur.*

21. *Salutatores exugentes vulnera non sunt prohibẽdi, quamuis non operentur virtute diuina.*
22. *Salutatores hydrophobia laborantes, flatu suo interimunt.*
23. *Canes non modo, sed felicet hydrophobia laborant.*
24. *Salutatores, qui dicunt in præsentia alterius maioris virtutis, non habere gratiam, suspecti sunt.*
25. *Magnetis, & Adamantis virtus non trahitur ad Salutatores.*
26. *Rerum naturalium argumentum non valet ad res diuinas.*
27. *Homines vt possunt oculis, & habitu nocere, non possunt ex eisdem sanare.*
28. *Salutatores non possunt scire quæ procul à se gesta sunt.*
29. *Salutatores qui dicunt in quarta, & sexta feria virtutem habere, suspecti sunt.*
30. *Dona Dei subitaria sunt, & similia affectioni transeuntis.*
31. *Dies quanto sunt sanctiores tanto magis dæmon violare procurat.*
32. *Magi sacratioribus diebus nefaria sua crimina parare solent.*
33. *Salutatores magis suspecti sunt, quando sine nocumento tractant ardentes carbones, vel laminas, &c.*
34. *Salutatores solent ad furnos ingrediendi vti vnctione rerum fragidissimarum.*
35. *Salutator reprobatus, qui furnum ardentem flatu tepefecebat.*
36. *Salutator ardentes laminas calcans ex caracteribus in thorace inscriptis.*
37. *Salutator quando ab alio dignoscitur magis suspectus est.*
38. *Salutatores dum pacto nituntur, solent à dæmone stigmate signari.*
39. *D. Paulus an signa sensibilia in corpore portauerit.*
40. *S. Franciscus, S. Catherina, S. Margarita stigmata à Deo portarunt in suis corporibus.*
41. *Salutores superstitiosi sunt, si alij ab alijs discunt.*
42. *Sancti ad gratiam non vtuntur orationibus, &c.*
43. *Gratia gratis data non confertur verbis, aut ritibus, sed personis.*
44. *Deus non consuevit conferre has gratias quasi permanentes.*
45. *Salutatores reprobandi sunt, qui quæstus causa opera exercent.*
46. *Prophetia conuertitur in diuinationem, si quæstus causa fiat.*
47. *Consulentes Balaam dona offerebant.*
48. *Salutatores lynceis oculis examinandi sunt*
49. *Salutorum opera quando non sunt diuina, neque naturalia, dæmoni tribuenda sunt.*
50. *Salutores tanquam pacto dæmoniaco suspecti damnantur.*
51. *Magia Salutaris Medicina nomine irrepsit.*
52. *Medicina prætextu persæpe diabolus ludificationes suas induxit.*
53. *Incantatores inter Medicos in Iure annumerantur.*
54. *Incantatio cum Medicina coniungitur.*
55. *Medicinam à Deo esse quomodo intelligatur.*
56. *Medicina quare honoranda.*
57. *Medicinam diabolus facere conatus est.*
58. *Medicina dæmonum cunctis est nocentiora vulneribus.*
59. *Dæmones nihil possunt, nisi nocere.*
60. *Sanati à Salutatoribus plerique in grabiores morbos inciderunt.*

SALVTATORES differunt ab Ensalmatoribus, quia illi curant media ceremonia, confecta ex certis verborum formulis, ita vt ex vi operis operati, instar Sacramenti, vel Sacramentalis quilibet posset ea vti, *vt præcedenti capite dictum est.* † Hi vero vtuntur virtute personali alicui illorum propria dependente aliquando, vel independente ab alia re exteriori, vt halitu, afflatu, tactu, &c. vt tradit *Valle de Moura, Lusitan. tract. de Incantat. seu Ensal. opus. 1. sect. 2. cap. 9. nu. 1.* † Quam virtutem aliqui dicunt esse naturalem, nam sicut in herbis, lapidibus, plantis, & animalibus inuenitur virtus sanandi, ita in homine, vt in *magno & microcosmo*, similis virtus reperiatur, ita vt in vno homine sit virtus talis plãtæ, in alio talis lapidis, &c. vt tradit *Pomponat. lib. de Incantat. cap. 3.* † Quod falsum est, nam si Salutatoribus vis illa naturalis esset, & ratione speciei humanæ accepissent, oporteret, vt omnes homines, ea vi pollerẽt, quia omnis manes ferrum attrahit, & omne rhabarbum bilem expurgat, vt tradit *Galen. lib. de simplic.* † Si ratione indiuidui, & singularis complexionis, omnes deberent eiusdem naturæ simili virtute nasci, nec in alios tantum se vis diffunderet, quia prius suo corpori salutem adferet, quorum neutrum dici potest, ergo falsum est, vt concludit, *Mart. del Riolib. 1. Magic. cap. 3. q. 4.*

¶ Vnde verius videtur, quod hæc virtus,

quando

quando in homine reperitur diuina ſit, ex gratijs gratis datis, de quibus Apoſtolus ſic teſtatur Corinth. 1. cap. 12. v. 9. *Alij gratia ſanitatum in uno ſpiritu, alij operatio uirtutum &c.*
7 † Et quamuis hanc uirentem poſt fidei plantationem in Eccleſia ceſaſſe in hæc uerba teſtetur Salmeron par. 2. tractat. 13. *Nunc uero huiuſmodi poteſtas, uel fides non eſt neceſſaria, neque Eccleſiæ utilis, nam tum ſigna ad confirmationem fidei fiunt, atque illa ſit hodie confirmata, & in dubitata apud omnes miracula nõ ſint ad utilitatem, ſed ſolum ad curioſitatem &c.* 8 † Verius tamen eſt, vt olim, ſic hodie Deum hanc gratiam hominibus concedere, eo quod maxime cum gratia ſanitatum, non conſetatur directe ad confirmationem fidei, ſed ad vtilitatem publicam: propterea aq; diſtinguitur à generali operatione virtutum, & omni ſæculo non defuturam docet *D. Thom. 1. 2. q. 111. art. 1. & 4. & 2. 2. qu. 176. 178. & Corinthior. capit. 12. & 14.* † Gratiam enim miraculorum licet noſtro ſæculo rarius conferatur, non tamẽ Eccleſiæ deficit, nã multi ſunt qui ea præditi reperiuntur, vt probant *Bezius tom. 1. de ſign. Eccleſ. libr. 12. capi. 21.* Quia vt ait Iſai. cap. 59. *Non eſt abreuiando manus Domini* † Vnde ſalutatores huiuſmodi licet perditiſſimi ſint, & vino madidi, gratiam ſanitatis habere poſſunt à Deo, quia cum ſit gratia gratis data nõ requirit virtutem miniſtri, *D. Marc. c. 9. D. Matth. c. 7. D. Tho. 1. 2. q. 111. art. 1. & 2. 2. q. 176. art. 1. & q. 177. art. 1. & q. 178. art. 2. & par. 3. q. 7. art. 7.* † Ideo Epiſcopi, aut Inquiſitores, ſiue alij ſuperiores, vel inferiores prælati non debent eos impedire gratiæ vſum, quia non poſſunt conari contra diuinam voluntatem efficacem, ſiue opere, ſiue præcepto, *D. Thom. 1. 2. q. 19. arti. 10. & ibi Vazqu. diſp. 72. Raph. de la Torreto. 2. q. 90. art. 2. diſp. 5. n. 78.*

¶ Sunt tamẽ huiuſmodi Salutatores linceis oculis examinãdi, an diuina virtute vtãtur, an naturali, an vero diabolica, ad quod diſcernẽdũ nõnullas regulas proponem⁹, quia talis gratia poteſt conſiſtere in notitia virium rerum naturalium, vel ex pacto cum dæmone mentiri, vt tradit *Valle de Moura d. ſect. 2. cap. 9. ex num. 13.* † Primo quando tales Salutatores ad medendos hydrophobios, hoc eſt rabido morbo laborantes, varijs remedijs vtuntur, vt pane à ſe demorſo, &c. quia eo ipſo quod naturalibus rebus vtuntur ſuperſtitioſi videntur, vt tradunt *Mart. del Rio libr. 1. Magicar. cap. 3. queſt. 4. Raph. de la Torretem. 2. de vitijs oppoſ. relig. qu. 96. art. 4. diſp. 7.* † Vel dicunt ſe nimio vini potu agere ad ſuæ virtutis vſum, 41 nam licet aſſerentes gratiam eſſe naturalem, poſſent defendi, à maiori vini calore dependere, ſi tamen gratia eſt diuina, non eſt credendum ſuam gratiam Deum periculo ebrietatis ſubijcere, vt probant *Veracruz libr. 2. de anim. ſpecul. 2. Ciruel. de ſuperſt. part. 3. capi. 7. Suarez de Relig. libr. 2. 4. 15. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 40.* † Nam licet gratia gratis data media re naturali aliquando conferatur, iuxta illud D. Marc. cap. fin. *Signa autem eos, &* ſeqq. *ſuper ægros manus impone*, Et Apoſtolos ad ſanandos ægrotos oleo vſus fuiſſe probatur *Matth. c. 6.* † Nom propterea trahẽda ſunt ab iſtis profanis hominibus ad omnes res vel ad omnes effectus, nam ſalutatores quando rebus naturalibus vtuntur, quia de illorum inſtitutione non conſtat, quod ſit diuina, habenda ſunt, vt pacti ſigna, *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 4. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15. num. 13. Azor. part. 1. lib. 9. cap. 26.* † Quamquam haut negem gratuito Dei munere quibuſdam hominibus, & certis quibuſdam rebus operante Deo concedi, vt ſermone, tactu, aſpectu, voce, ſudore, & ſimilibus, vt probant *Azor tom. 1. libr. 9. capi. 25. queſt. 2. Sanchez libr. 2. Decal. cap. 40. num. 47.* † Poteſt enim gratia gratis data pendere à beneductione, vel formula verborum, *vt notant Toſtatus ad illud Ioſue capit. 1. obediente Deo voci hominis, Andre. Laurent libr. 1. de virtute Regis Francia c. 2.*

¶ Secundo quando tales Salutatores vulnus ore exugunt, quod rabida fera dente expreſit, quambis morbum ſanarent, non propterea probandi ſunt, vt gratiam diuinam habentes, quia in omni vulnere animãtis, qui emittit virus, remedium naturale eſt, vulnus ore exugere, vt probat *Dioſcorid. libr. 6. capi. 54.* † Quippe talia vulnera non curantur prima intentione, vt conſolidentur, imo ciſuris dilatantur, vt ſanguinis copiam emittãt, quia cum illa defluere ſolet venenum, ideo cucurbitulis applicatis exugitur, quando homo nõ reperitur eo ſtomacho, vt poſsit talem ſanguinem ore exugere, qui ideo non tam ex gratia diuina, quam naturali vulnus medebitur, quia omnis eius curatio eſt, vt euacuetur, vt probat, *Laguna ad Dioſcor. lib. 6. c. 37.* † Et quamuis huiuſmodi Salutatores prohibendi non ſint, quia rei licitæ operam dant, non tamen vt habentes virtutem diuinam (niſi ex alijs circunſtantijs conſtiterit) probandi ſunt, quamuis viperas, & alia virulenta animalia ſine nocumento tractent, & ſine interitu ab eis momordi patiantur, quia cum viperis virus ieiunis tantum inſit, ex veſicis ore naſci ſolitis, quas primo morſu frangunt, & virus diffundunt, cum

eas

eas mane depaſcant inrerdiu ſine nocumento ab eis momordi pati poſſunt, vt tradit *Lagun.*
22 *d.lib.6.capi.54.* † Signum tamen erit gratiæ diuinæ, quando rabie lætali laborantes (quia venenum per totum corpus iã diffuſſum ægrotum triſtem, imaginoſum, inquietum, pauidũ, ac aquæ fugacem reddunt, vnde dicti hydrophobi) oris ſui flatu interimunt, quia cum id à cauſa naturali non proueniat, nec dæmon etiam morte ægrotum leuare procuret, opus Dei videtur cum pietatis ſit in extremis ra-
23 bie laborantes morbũ vita concludere. † Nec canes tantum in rabie feruntur, à quibus morſi interierunt, *Euripides, Diogenes, Lucianus, Baldus, & alij viri inſignes*, Sed etiam alia animalia, etiam felis, vt conſtat ex Epitaphio quod eſt Romę in templo D. Mariæ de Populo relato à Laguna d.lib.6.cap.36.

Hoſpes diſce nouum mortis genus, improba felis
Dum trahitur, digitum mordet, & intereo.

24 ¶ Tertio tales Salutatores ſuſpecti ſunt, quando dicunt impreſentia alterius Salutatores, vim maiorem ſalutandi habentis, ſe non poſſe ſanare, nam ſi vis illa naturalis eſſet, deberet magis interdi, ſi diuina, non retractari: ergo dæmoniaca, quia alterius dęmon inferiorem cogit ex pacto diſparere, vt tradunt *Vera cruz libr.2.de anims.ſpec.2. Marti. del Rio libr.1.Magicar.capit.3.qu.4. Sanchez libr.2.*
25 *Decalog.cap.40.num.47.* † Neque obſtat vnã qualitatem rei naturalis aliam ſui præſentia reprimere, ac eneruare, vt adamas poſitus iuxta magnetem non ſolum non patitur ferrum ab ſe attrahi, ſed etiam ſi ad motum magnes aprehendit, rapit, atque aufert, vt tradit
26 *Alex.de Angel.in Aſtrolog.cap.18.* † Quia argumentum de virtute naturali ad diuinam ineficax eſt, ideo Salutatores horum exemplo iubari non poſſunt, quia illud donum non accipiunt à natura, ſed à Deo independente ab omni cauſa naturali, nã vt ait D.Pet.can. 2.c.1. *Non enim voluntate humana allata*
27 *eſt prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirante.* † Et quamuis in homine virtus nociua reperiatur, quam ſpirat per oculos, halitum, & alijs corporis meatus, non propterea eadem ratio ad ſanitatem habenda eſt, quia plura ſunt neceſſaria ad ſalutem, quã ad ægritudinem, malum enim ex quocumque defectu, bonum ex integra cauſa; *Ariſtot.lib.1.Phyſicor.*

28 ¶ Quarto quando tales Salutatores de ſe profitentur reuelare poſſe ea quæ procul à ſe geſta ſunt, nam cum hoc à cauſa naturali ſcire non poſſunt, nec diuinam pro libito ſuſcipiãt, pacto dæmoniaco ſuſpecti videntur, vt tradit
29 *Franc.Picus lib.2.Praenoſt.cap.3.* † Eoque maxime ſuſpecti ſunt, quod dicunt in quarta, & ſexta feria maiorem virtutem habere, quia Deus gratiam ſuam certis diebus non adaptauit, imo ex obſeruatione dierum pactum contraxiſſe videtur, Apoſtol.ad Galat.4. *Dies obſeruatis, & tempora, & annos, timeo vos ne*
fruſtra laborauerim in vobis. † Nam licet tale donum à Deo certis diebus aliquibus infũ 30
datur, id de ſe iactare non poſſunt, donec reuelationem diuinam non habuerint, neque eo quod alij talibus diebus virtutem habuiſſent, eam eiſdem de ſe poſſunt proficeri, quia eius impreſsio ſubitaria eſt, ſimilis affectioni tranſeuntis, ac facile recedentis, vt lumen lucerti in caliginoſo, *D.Petr.d.cap.1.* Quę ſæpe illos differit, vt probant *Franc.Picus d.cap.3. Sua-*
rez in p 3.q.30.art.1.diſp.9.ſect.2. † Vnde 31
tales reuelationes à dæmone accipiunt, qui quarta, & ſexta feria maxime accedere promiſit, quia tales dies, vt ſanctiores diabolus violare procurat, & ita in noctibus, quæ inter diem Veneris, & Sabbathi Hebdomadæ ſanctæ frequentius ſe exibet, vt tradit *Bodin. lib.*
3.dæmonom.cap.1. † Sic Magi execranda 32
ſua maleficia ſacratioribus diebus, & temporibus plerumque parant, atque exercent, vt *ex D.Thom. & alijs tradit Maiol. tom.2.colloq.3. Petr.Thyreus de apparit.ſpirit.cap.10. num.190.* Et ſic quatuor anni tempora, quę obieiunijs, & alijs rebus ſunt ſanctiora, dæmones ad ſuos venire ſolent, idem *Thyreus cap.*
14.num.327.

¶ Quinto tales Salutatores ſuſpecti ſunt, 33
quando ſine nocumento manibus contractant ardentes carbones, vel ſuper laminas flammãtes pedibus nudis perambulant, aut ardẽtem clybanum ſubeunt, ſine nocumento, quia cum id non fiat naturaliter, nec diuinè, quia miracula ex conſuetudine, & quaſi ex frequentia nõ fiunt, ex pacto cum dæmone cẽſenda ſunt, vt tradit *Mart.del Rio lib.1. Magic.c.3.q.4*
† Vel mera impoſtura, eo quod ſe præmuniãt 34
prius lotione rerum frigidiſsimarum, quare non niſi ad breue tempus ignem poſſunt ſuſtinere, & ita cum ex his quidam furnũ eſſet ingreſſus, alius, eo ignaro ianuam occluſit, ibiq; flammis abſumptus eſt, vt narrat *Leon.Vayrus lib.2.de faſcin.cap.11.* † Et cum in Matri- 35
tenti curia anno 1613. mihi quidam ex his Salutatoribus, qui furnos ingrediebantur, examinandum committeretur, cum ante furnum orationes, & benedictiones ſuas exordiretur, eum compeſcui, ipſe tamen ad oſtium inſufflauit, & ingreſſus ſine nocumento verſabatur, erat quippe furnus tepidus, vt quilibet poſſet eum ſuſtinere, in quo quia nec miraculi, nec

natur̃ vis interueniebat eum reprobaui, quia datur maleficium inhalationis, ad quod dæmõ concurrit, vt tradit *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 11. & nos in Epitome lib. 2. cap. 39. nu. 10.* † Alij solent caracteres schedulis, veste, vel camisia inscriptos portare, quibus pactum solet inesse, vt quidam, qui Granatæ lami-- nas ferreas flammantes nudis pedib⁹ calcabat ann. 1610. cum maxima hominum corona expectaretur, à nõnullis discipulis meis vocat⁹, rogaui, vt suas deponeret vestes, & alias in-- dueret, quod cũ reluctaret ab alguacelo, qui expectandi causa aderat, in carcerem detruditur, qui confessus est in thorace characteres quosdã à milite insculptos portare, quo relicto laminas non modo flãmantes, verum neq; tepefactas poterat sustinere, quia videlicet in eis caracteribus pactum inerat, vt de alijs dixi in *Epit. de Mag. li. 2. c. 23. nu. 15. & 16.*

¶ Sexto suspecti sunt, quando vnus salutator ab alijs salutatoribus dignoscitur, quẽ nũquã prius viderat, quia id signũ est alicuius notæ à dæmone impressæ, quã vocant vestigium D. Catherinæ, vel palmam S. Chiteriæ, quia diabol⁹ suos stigmate distinguit, *Tertul. lib. de præscript. aduers. hæres. Remig. lib. 1. dæmon. cap. 5. Nider. informic. lib. 5. Grilland. de Sortileg. q. 7. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. Binsfeld. in confess. malefic. prælud. 6. Martin. del Rio lib. 2. Magicar. q. 4. Malderus d. tract. 10. cap. 8. dub. 1.* † Amat enim nequissimus Deum immitari, qui suos solet stigmate designare, Apocalyps. 7. *Quo vsque signemus seruos Dei in frontibus eorum*, ad quod alludit D. Paul. ad Galat. 6. *Stigmata Domini nostri IESV Christi in corpore meo porto.* † Et licet de D. Paulo an talia stigmata in corpore essent impressa, & expressa alij in quæstionem mouent, etsi affirmatiuam partem sequa tur *Bozius de sign. Eccles. tom. 2. lib. 15. capit. 3. sign. 59.* † De S. Franc. S. Catharina, S. Margarita res indubitata est, Christi stigmatibus proprijs corporibus impressis fruisse, idem probat *Bozius tom. 1. libr. 9. cap. 8. sign. 36. & lib. 12. cap. 23 sign. 57. Sedulius in hist. Seraphica. cap. 13. Valle de Moura tract. de Incarn. opus. 1. sect. 2. cap. 6. n. 4. & 5.*

¶ Septimo suspecti cẽsẽtur salutatores, si alij ab alijs discant, aut opus exerceant permodũ disciplinæ, aut artis, quia tunc, si excedere videtur facultatem causarum applicatarum, erit à dæmone, si vero non excedit, reduci potest ad Magiam naturalem, vt tradit *Victoria in Relect. de Mag. num. 15.* † Nam Sancti, qui habent Dei gratiam non vtuntur orationibus, nec præscriptis verborum formulis, quales illi vtuntur, sed modo sic, modo aliter prout Spiritus sanctus suggerit, nec alij ab alijs discunt, vt supponi potest ex *D. Thom. 2. 2. quæst. 96. art. 1.* † Nam in gratia gratis data reprobantur omnes orationes, formulæ, ritus, quantũuis pij, & sancti videantur, & ab alijs Sanctis viris recepti, quia hoc donum nõ verbis, nec ritibus collatum est, sed personis, vt docet *Franc. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15. num. 25. Lessius lib. 2. de Iust. cap. 43. dub. 10. nu. 63. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 40. nu. 47.* † Neque sufficiens est Caietani excusatio, quod illi possunt præsumere Deum alicui Sancto gratiam illam verbis concessisse; vt quisquis illa recitauerit, talem effectum sortiatur, quia Deus non consueuit cõferre has gratias, quasi permanentes, & affixas ipsis verbis, vt sanitatem conferat à quocumque proferantur, vt docent *Suarez d. c. 15. n. 46. Lessius, & Sanchez vbi sup.*

¶ Octauo salutatores erant suspecti si curant quæstus causa, nam cum gratia sit illa diuina, constat Salutatorem ea abuti prætium recipiens, instar abutentis Sacramenti collatione, vt de Iudæis abutentibus exorcismis tradunt *D. Thom. 2. Thessalon. 2. lect. 2. Raph. de la Torre 2. 2. quæst. 90. art. 2. disp. 7. nu. 6. Suarez tom. 2. in part. 3. disp. 3. sect. 2. & tom. 1. de Relig. libr. 2. capit. 12. num. 19.* † Nam de malis gratiæ ministris dictum est conuertisse prophetiam in diuinationem, quia suam vtilitatem, & commodum respexerunt, vt docet *D. Hieron. in Micheam, transumptive, in cap. nunquam 1. quæst. 1.* † Quia de consulentibus falsum prophetam Balaam sic legitur Numer. cap. 22. *Porrexerunt que seniores Moab. & maiores natu Mediam, habentes diuinationis pretium in manibus.*

¶ Vnde salutatores, vt plurimum superstitiosi sunt, quia nullus fere vnquam dari poterit, qui in aliqua ex his regulis nõ peccauerit, nihilominus tamen in communi damnandi non sunt, quia possunt esse, qui diuina virtute prædi ti sint, sunt tamen lynceis oculis examinandi, an naturalib⁹ vtantur remedijs, an pacto suspecti censeantur, an per solã gratiã gratis datã operentur, quod ex his regulis facile erit dignosci. † Et quia nisi vnus, aut alter reperitur, qui aliqua ex his regulis nõ peccauerit, salutatores, vt plurimũ superstitiosi videntur, nã quando eorũ opera non sunt diuina, neque naturalia, de necessario dęmoni tribuẽda sunt, vt probant *D. Antoni. part. 2. tit. 12. cap. 1. §. 11. Petr. Ciruelo de superstit. part. 3. capit. 7. Victoria de relect. de Mag. n. 28. Th. Sanchez in Summ. tom. 1. cap. 40. ex n. 39. Pet. Bietfeld.*

50 *in confess. malefic. prælud. fin.* † Vnde tales salutatores tanquam pacto dæmoniaco suspectos damnant *Alfon. Veracruz lib. 2. de Anim. specul. 2. Mart. del Rio lib. 1. Magic. cap. 3. q. 4. Franc. Suarez lib. 2. de Relig. cap. 15. nu. 25. Ioan. Malderus de virtut. Theol. tract. 10. capit. 8. dub. 8. Mercado tom. 1. lib. 2. class. 3. q. 168. art. 4 Thom. Fienus de virib. Imagin. q. 24.*

51 ¶ Nec quando rebus naturalibus vtuntur ad medendum aptis á pacto cum dæmone videntur alieni, quia Magia dæmoniaca Medicinæ nomine adoleuit, non tam quæ verbis, & incanteminibus, quam quę in rerum naturalium efficacia consistit, nam vt ait Plin. li. 20 c. 1. *Natam Magiam è Medicina nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremque, quam Medicinam, ita blandidissimis, desideratissimisque addixisse vires religionis ad quas maxime etiam nunc caligat hominum genus.* 52 † Quia diabolus Medicinæ prætextu ludificationes suas ne horrerent homines induxit, & sic Æsculapium, & Apollinem Medicinæ parétes, Magos fuisse testatur *Plinius*, nec non Molxin. Orpheum, atque alios, vt docet *Filesacus lib. de Magia Idolatr. §. 5. fol. 746.* 53 † Vnde inter Medicos esse annumerandus qui incantant testatur *Vlpian. I. C. in l. 1. §. 2. D. de extraordin. cognit.* Et ex ligaturis, & incantamentis, quæ iam Medicorum quoque disciplina commendat *D. August. in* 54 *cap. illud 26. quæst. 2.* † Nam incantationem cum Medicamento coniungendam esse scribit *Plato in Charmide*, quia non modo pharmacis, & incisionibus medendum esse docet, sed etiam incantationibus *libr. 4. de Republi.* qua propter Medicina ex Magia pendere, tradit *Filesacus d. §. 5. fol. 752.*

55 ¶ Neque obstat illud Ecclesiast. capit. 38. *Altissimus creauit Medicinam, &c.* Quia ibi Medicina accipitur pro ipsa arte medendi, quæ a Deo procedit, non solum ipsa medendi ars, quæ in scientia versatur, sed ipsa φαρμακὰ, quæ à Deo medendi virtutem acceperunt, alias enim, vt ait Sapiens. *Non herba, neque malagma sanauit eos, sed tuus Domine sermo, qui sanat omnia.* 56 † Ideo de ipsa medendi scientia intelligendum est, quam in salutem hominum Deus creauit, ideo honorandam iussit, ne quis audeat tam necessariam, tanque salutarem disciplinam spernere, quam *Isidorus Pelusiota libr. 1. epist. 391.* τέχνην φιλόσοφον, appellat, & saluti hominum comparatam esse prodit *Apuleius lib.* 57 *1. Milesiar.* † Sed diabolus cum videat hanc disciplinam Salutarem, & opiferam hominibus à Deo collatam, vt sibi diuinitatem blandiretur, Medicinam quoque facere conatur, siue vt ait Tertulian lib. de Anim. *Quæ in speciem benignitatis, & vtilitatis comparata veluti beneficij eo subtilius fallunt, dum per ea, quæ iubent ab inquisitione veræ diuinitatis abducit diabolus ex insinuatione falsa, & eo magis ledit iuuando.* 58 † Nã Medicina, quæ dæmon policetur cunctis est nocentiora vulneribus, vt tradit *D. Chrisost. tract. contra Iudæos*, & vt ait Fernel. libr. 2. de abditis rer. caus. capit. 16. *quæ ad medendi vsum quouis modo accomodantur, nec certa, nec tuta, sed fallax, captiosa, & periculosa est fanatio.* 59 † Quia dæmones nihil possunt, nisi nocere, vt probant *Patres relati à Barradat. tom. 2. lib. 2. ca. 5.* de qua dictũ est illud, qui eorũ auxilia expoſcunt Sapient. cap. 13. *Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est, & pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita mortum rogat, & in adiutorium inutilem inuocat.* 60 † Vnde sanati à vulneribus, vel morbis huiusmodi per Salutatores, postea in dolores grauissimos, & sæpe morbos seuiores incidunt, & vt plurimum vitę exitium pessimum sortiuntur, vt docent *Laur. Annanias libr. 4. de natura dæmon. Mart. del Rio lib. 1. Magic. cap. 3. q. 4. & lib. 6. capit. 1. sect. 1. q. 1. Lessius lib. 2. de Iust. cap. 44. dub. 3. nu. 20. Valle de Moura d. sect. 2. cap. 1. ex num. 24. & cap. 5. ex num. 22. Ioan. Filesac. de Magia Idolatr. §. 5.*

CAP. XXIIII. De Magia visus, afflatus, contactus, vocis, oſculi, vel nudi lynthei applicatione.

SVMMARIVM.

1. *Causam physicam ex quirentes vocibus, afflatibus, &c.*
2. *Naturali temperamento Magia huiusmodi reducitur.*
3. *Sicut in herbis, & plantis datur virtus naturalis, sic in homine.*
4. *Christi virtutẽ reducunt hæretici ad hoc temperamentum.*
5. *Temperamento naturali miracula Christi effici non potuerunt.*
6. *Intellectui bene disposito quemodo res omnes obediant.*
7. *Obedientia huiusmodi non est moralis, nec naturalis.*

8. *Obedientia vniuerſalis rerum ſoli Deo competit.*
9. *Imaginationi tribuitur poſſe res loco mobere, &c.*
10. *Imaginationis potentia per certos radios.*
11. *Potentia imaginationis per ſpiritus eius vi expulſos.*
12. *Animæ præſtantioris imperio quid tribuatur.*
13. *Noctambuli, qua poteſtate operantur.*
14. *Anima humana nulla virtute in aliena corpora agere poteſt.*
15. *Viſio ſola vel cum imaginatione non poteſt morbum, vel ſalutem efficere.*
16. *Viſio eſt potentia paſſiua, quæ nihil emittit.*
17. *Rupicula quomodo viſu morbos adferat.*
18. *Viſio lupi quare rauceſcat.*
19. *Viſio Baſiliſci, quare interimat.*
20. *Struthiocamelus viſu oua non excubat.*
21. *Zaubiris viſu terram non penetrat.*
22. *Lynceus venas aquarum, & metalorum quare poſsit cognoſcere.*
23. *Lynceis, quam multa falſa tribuantur.*
24. *Contactus ſalutem conferre non valet.*
25. *Contactus animalium exempla.*
26. *Contactus huiuſmodi probenit ex ſingulari ſimpathia.*
27. *Echeneipiſciculi contactu quædam miranda.*
28. *Verba nulla ſunt, quæ naturaliter poſſunt morbos ſanare.*
29. *Vox in audientem nihil poteſt operare, niſi per accidens.*
30. *Carmina non vi verborũ, ſed pacto agunt.*
31. 32. *Adsuratio zelotypiæ Moyſi diuina fuit.*
33. *Virulento habitu morbus afficitur.*
34. *Plura ſunt neceſſaria ad ſanitatem, quam ad ægritudinem.*
35. *Conſtellationi cæli tribui non poteſt ſanitas ratione contactus.*
36. *Lynthei nudi applicatio non confert ſalutẽ, niſi ratione pacti.*
37. *Praxis militum ex vario curationum genere.*
38. *Salutatores, quare dicantur Filij Paracelſi.*
39. *Salutatorum munus eſt ex gratijs gratis datis.*
40. *Spiritus ſanctus diuidit ſingulis pro ut vult.*
41. *Reges Francorum ſolo tactu ſtrumas ſanãt.*
42. *Hiſpaniæ Reges habent virtutem ſcrophilas ſanandi.*
43. *Reges Aragonum ſimili domo præditi ſunt.*
43. *Reges Hiſpaniæ habent poteſtatem dæmones pellendi.*
44. *Reges Angliæ habent virtutẽ contra morbum comitialem.*
45. *Angliæ Reges annulos benedicebant vtiles paſmo, & neruorum contractioni.*
46. *Salutator hæretic⁹ nõ ſanat virtute diuina*
47. *Eliſabeth reginæ Angliæ miracula fictitia fuerunt.*
48. *Chariſma Eliſabeth Reginæ Angliæ in ſuæ fidei confirmationem ex dæmone.*
49. *Chariſmata Reginæ Angliæ non fuerunt naturalia, nec diuina.*
50. *Miracula edi non poſſunt in conformationem falſæ fidei.*
51. *Miracula pſeudoprofetarum inconformationem veræ fidei edebantur.*
52. *Fides miniſtri, vel recipientis ſufficit, vt miracula edantur.*
53. *Chriſtianiſſimi Reges Francorum nullus adhuc appertã hæreſim profeſſus eſt.*
54. *Regum Francorum virtus pertinet ad gratiam gratis datam.*
55. *Gratuitus Dei munus conceditur talium hominum ſermone, tactu, &c.*

NOn deſunt, qui his rebus cauſam phyſicam exquirant, ipſis vocibus, cõtactibus, oſculis, & ſimilibus vim tribuẽtes, *vt Auicena, Algazel, & Arabes fere omnes, & Cabaliſtici, & recentiores Iudæi, Origen. contra Celſũ lib. 1. & 2. Aetius lib. 8. cap. 5. Grillan. de Sortileg. q. 8. Leloyher. lib. 1. ſpectror. capit. fin. & lib. 4. cap. 4.* † Cuius rei cauſa non vna reditur, nam alij hoc tribuunt ſpeciali quodam corporis temperamento, & humorum, & qualitatum actiuarum ad pondus æqua mixtione reſultãs, quo dicunt hæc mira operari, vt tradunt *Fulginas, Forliuius, & Garbus Medici.* † Nã ſicut in herbis, plantis, & lapidibus hæc virtus ſanãdi inuenitur: ita in homine, vt in microcoſmo ſimilis virtus reperiatur, & ita in vno ſit virtus talis lapidis, in alio talis plantæ, &c. vt tradit *Pomponat. de Incantat. c. 3.* † Et ne vno in gradu conſiſtat impietas, aditiunt blaſphemiã huius ſcilicet temperamenti vi Chriſtũ Dominũ tot miraculis corruſcaſſe, vt præter ſupradictos admodum delirantes adducunt *Paracelſus, & Agrippa.* † Sed horum delirium mentira eſt, quia licet hoc temperamentũ dari poſſit, tamen eſt ſupervacaneũ, quia illo nec miracula Chriſti, nec multo minora ſ. effici poſſunt, vt docent *D. Thom. lib. 3. cõtra Gent. cap. 106. Medina lib. 2. de rectã in Deum fide capi. 7. Codronch. de morb. venef. lib. 2. cap. 4. Valle de Moura tract. de Incantat. opuſ. 1. ſect. 2.*

1
2
3
4
5

cap.4.n 4. Episcop. Campanill. diuers. Iuris canon.rub.11.cap.26.num.94.

6 ¶ Alij hos effectus tribuunt animę viuentis, *vt supra dicti Arabes*, qui affirmant cum Auicena libr.6. natural.fection.4. *Intellectui bene dispositio, & supra materiam eleuato res cunctas, quæ materia constant, cœlestes, & terrestres, simplices, & mixtas obedire.*

7 † Quod si de morali dictum obedientia, insanum est, quia solis ratione præditis competit; si de naturali, parum phylosophicè, quia creaturarum nulla est naturalis subiectio, nisi ratione actionis, vel passionis propter quam, quod imbecilius est, id cedit fortiori.

8 † Alia autem obedientia vniuersalis, soli Deo ratione omnipotentiæ à creaturis exhibetur, quare Avicenæ arbitrium, vt merum delirium refutarunt: *Annanias lib.4.de natur.dæmon.& Bapt. Sybillanus in pereg. qq. decad. 3. q.3.capit.8. D.Thom.libr.3. contra Gent. cap.106. Bernard. Basin de artib. Magic. proposit.6.*

9 ¶ Alij tribuunt hanc virtutem hominis imaginationi, qua posse res loco mobere, plubias excitare, & hominẽ longe desitum morbis, aut salute afficere, vt tradũt *Avicen.lib. de anim.sect.4.c.4. Algazel.lib.5.Phys.c. 9. Alkind.& Paracels.lib.6.de imagin. Marsf. Ficinus lib.13.Theolog.Platon.cap.1. Pomponat.lib.1.de incantat.cap.4.Iacob. Forliu.*

10 *tech.3.q.11.* † Disentiunt tamen in modo efficiendi, nam quidam hoc illa posse volunt, per certos, quos ipsi somniãt, radios, vt tenet

11 *Alkindus de imaginat.d.lib.6.* † Alij per spiritus ex corpore, vi imaginationis expulsos, vt notant *Paracels. vbi prox. Pomponat.de Incãtat.cap.3.& 4. Andr.Catanæus lib.de mirab. effectu caus. Bapt.Sybyllan.vbi sup.cap.8.q.3.*

12 †Cæteri autem cum Auicena, & Fulginate solo animæ præstantioris imperio fieri volunt, quare hoc imaginationis solæ virtute tribuit

13 *Augerius Ferrer.lib.2.methodic.11.* †Quæ licet proprium hominem somno grauatum faciat è lecto surgere, & multa millia passuum ambulare, vestibus indui, & similia, quæ de noctambulis tradit *Thom.Fienus libr.de viribus imaginat.concl.3.*

14 †In corpore alieno anima humana agere non potest, neque per imaginationem, neque per aliam potentiam, mediantibus vllis radijs, spiritibus, vel speciebus, vt probant *D.Thom.libr.3.contra Gent. cap.103. Medina d.cap.7. Suarez in Metaphys.disp.18.sect.8.v.28.Valent.2.2.disp.6.q. 13.pun. 2. Thom. Fienus de viribus imaginat. concl.12. Leonar.Vayrus lib.2.de Fascin.cap. 3. Mart.del Rio lib.1. Magic.cap.3.q.3.& lib.3.p.1.q.4.sect.1. Ioan. Malderus de virtut. Theolog.tract.10.cap.8.dub.1. Raph.de la Torre tom.2.q.96.disp.6.*

15 ¶ Vnde primum commentitiæ sunt sanitates, quæ de huiusmodi hominibus iactantur ratione visus, quia visio sola, vel etiam cũ imaginatione nuda nullatenus morbum afficere, vel vulnera sanare poterit, vt docẽt *Leonard. Vayrus lib.2.de fascin.cap.9. Bapt. Codronch. libr.2.de morb.venefic.cap.2. Laur.Annanias lib.4.de natur.dæmo. Bockelius lib.de philtris cap.1. Iul.Scaliger.de subtilit.exercitat.349. Valles de Sacra philosoph.cap.68. Ricard.quod lib.3.q.12. Ciruel.superst.p.3.cap.5.*

16 † Nam ex oculo nihil emittitur, quod nocere possit, quia potestas videndi, potentia est passiua, quæ per introsumptionem obiectum represen tat, vt docet *D.Ioan.Bapt.Villalpando tom.2. de extrema visione Ezechiel.lib.2.c.7.*

17 †Neq; obstat quod *Rupicula* siue *Hiancintilla*, quod si oculos in lcterium defingat, sibi morbum, ægro sanitatem adferre, vt tradit *Plutarch. lib.5.Sympos.capit.7.* Quia ridiculum est solo visu id fieri, nisi ad aliquam similitudinem, & sympatiam naturalem morbi, & auiculæ referas, vt dixi de Charadrio *in Epitome li.1.c.2. n.14.*

18 †Sic homo viso lupo rauce scit, vel ex naturali antipathia, vel quia ob micantes eius oculos, & aspectum formidabilem, qui inferã improuisam incidunt, metuunt vehementer, tinor autem repentinus sanguinem ad cor fugat, & frigus cæteris membris inducit, vnde raucedo, & vocis impedimentum, vt tradit *Magnus Auinzohar libr.1.Theizer, tract.10. cap.45.*

19 † De Reguli siue Basiliski intuitu notior narratio est, quam verior, nam si reperitur tale animal violento halitu, ac virulento vicinum inficit aër, iste necat ascendentes, vt tradit *Leonar.Vayrus vbi sup.cap.9.*

20 ¶ Neque minus obstat Struchio-camelũ, & tardigradam, & domi portans testudinem, aspectu, pullos ex ouis excludere, quia non credo, nam in arenis calidis æstuarte vere ona ponuunt, & aspiciunt solum, vt arceant nocitura, postea venigna mater tellus ea calore maturat, vt de lacertis tradit *Aristot.libr.1. naturæ animal.*

21 † Neque etiam obstat genus quoddam Hispaniæ hominũ ab antiquis dictus *Lynceus*, quos vocamus ZAHVRIES, qui se videre abdita in pænetralib' terræ viscerib', venas aquarum, & metallorũ thesauros, & sub sarcophagis sita cadauera profitẽtur, vt docẽt non poetæ modo, sed philosophi *Cæl. Rhodigin.libr.16.antiq.lect. cap.2. Leonar. Vayrus libr.2.cap.4.*

22 †Quia præter venas aquarũ, & metallorũ, quæ ex vaporibus illæ, hæc vero

aliis de causis naturalibus noscuntur, vt prorsus falsum habendum est, nam medium istud sarcophagorum, aut telluris, tam densum, solidum, & opacũ est, siue illuminationis expers, vt nequeat visu penetrari, nisi pactum accedat cum dæmone, vt dixi *in Epitome de Magia lib. 2. cap. 49. ex n. 15. Mart. del Rio ad Senec. in Med. v. 231. & lib. 1. Magic. cap. 3. q. 4. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 38. n. 37. Ioan. Eusebius p. 2. curiosæ philosoph. lib. 1. cap. 76.*

23 † Vnde mentira est, quod de Lynceo tcstatur Plinius ex Taigeto totam terram Penopolesi visu penetrare, saxa, & arbores in cauernis prespicere, etiam internum vnde canit Valer. Flacus.

Posset qui rumpere terras
Et stygiam transmisso tacitam dependere visu,
Fluctibus è medijs terras dauit ille magistro
Fit dauit astra rati cliq; æthera Iupiter vmbra
Perdiderit solus, transiuit nubila Lynceus.

24 ¶ Secundo contactus per se ad id non minus est inidoneus, nam hic datus fuit homini ad propriæ vitæ conseruationem, nec vim habet aliam, nisi tangendi, sivero aliam habet huiusmodi mira perpetrandi, vis illa sit oportet salutaris natura sua, vel noxia: si salutaris, suo prius corpori salutem adferret, si noxia prius noceret eum, cui inest; quorum nil cernimus, ideo falsum concludit *Vayrus vbi sup. lib. 3. cap. 6.* † Sed qui contriam tenent sententiam obijciunt nobis hyænæ vmbram canem ob mutescere; serpentem quernis contactam frondibus emori, pennas aquilarum, cæteris admixtas, eas absumere, lupinas fides, si iungas agninis, istas desilire, & similium,

26 apud *Francastor. libr. de antypat.* † Quæ minimè ad hominis contactum sunt trahenda, nam illa proueniunt ex naturali simpatia, vel antypathia, & ocultarum qualitatum noxa diffusione, vt Iaspidis tactum sanguinem resistitere, Telitrosia serpentes necare, poma putrida contactu alia putuscere, & alia huiusmodi, quæ referunt *Francastor. lib. de antipathijs, Ioan. Eusebius p. 2. curiosæ philosoph. lib.*

27 *1. cap. 2. 3. 4. 5. 6.* † Echnis piscículus vulgo, *remora* nauigio adhærens (licet ingenti cursu, ac celeratissimo feratur) eum sistere, & effrenare cogit, vt tradit *Aristot. lib. 2. histor. animal. cap. 14. Lucan.*

Puppim retinens Eurotendentes rudentes
In medijs Echinis æquis.

28 ¶ Tertio quo ad verba attinet plusquam compertum est, nulla esse, siue voce prolata, siue literis concepta, quæ naturaliter possint vulnera sanare, aut alios morbos depellere, vt tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. & libr. 3. contra Gent. ca. 104. & 105. Cirual. de sup. p. 3. c. 3. Grillandi. de Sortileg. q. 3. Galen. de Simpl. medic. lib. 6. & 10. Langius epist. 33. Cæl. Rhodigin. lib. 16. antiq. lect. ca. 14. Valles de sacra philosoph. c. 3. Suarez li. 2. de Relig. c. 8. Mendoza in Viridario Sacræ script. lib. 4. proble. 8.*

† Nam vox in audientem nihil potest operare, nisi per accidens, ratione soni, vel significationis verborum, alterans audientem vt ea, quæ ad fert lætitiã, timorem, &c. *Leonar. Vayrus lib. 2. de Fascin. c. 11. Bapt. Codronch. li. 2. de morb. venefic. cap. 5.* † Neque obstat Magos carminibus belluam prosterni, & alias in pedes agi, quia illa non vi carminis, aut vocis, sed incantationis, & pacti cum dęmone fiunt, vt quę execrationibus filium reddit immobilem, vt tradit *Laur Anmanias lib. 4. de natura dæmon. Mart. del Rio lib. 1. Magic. cap. 4. q. 3.*

† Neque minus obstat adiuratio illa zelotypiæ Moysis ad cuius prolationem adulteræ vterus derumpebatur, & fæmora putrescebãt *Numer. c. 5.* † Quia quã habebat efficaciã, desursum habebat, ferè sicut hodiè preces Ecclesiæ, formulæ Sacramentorum, & Sacramentalium, quæ vim habẽt supernaturalem ex diuina institutione, vel gratioso concurrẽdi modo, alias nullam vim habent, vt tradit *Steph. Bubal. in D. Thom. p. 1. q. 50. art. 1. quæst. 2. differ. 2. §. 4. Mendoça d. probl. 8.*

¶ Quarto de afflatu, habitu, & osculo solet dubitari, vt eis morbus, an salus inducatur? Nam de morbis iam diximus viruléto halitu, vel flatu vicinum inficiaër, & ex eo ad partes contiguæ, vt sic ad partem aëris proximam illi, qui est inficiendus virus proueniat, vt dixi *sup. li. 12. c. 10. de fascinat. ex n. 28. Episcop. Campanili. diuers. iur. rub. 11. c. 26. ex nu. 94.*

† Sed eo modo posse sanitatem inducere per contrariæ virtutis habitum, vel flatum, valde addubito, nam sicut in homine qualitas nociua, ita, & sanatiua non sequitur, nã plura sunt necessaria ad sanitatem, quam ad ægritudinẽ, vt docent *Arist. in Problem. sect. 7.* Malum enim ex quouis defectu, bonũ ex integra causa, *Plato dial. de repub.* † Neq; assentiendum est Alberto Magno id constellationi cœlesti tribuenti, nã si loquitur de constellatione quã do iste nascebatur, omnes eandẽ vim haberẽt, qui tunc nati; si de constellatione sub tempus contactus, vel afflatus poterunt sanare omnes, qui tunc tangerent, vel afflarẽt *D. Thom. libr. 3. contra Gent. capit. 105.* † De linthei tamen nudi applicatione, res prorsus superstitiosa est, nam cum illam virtutem non habeat à natura, necesse est, quod sit supernaturalis, à qua pia creatura spiritua li producta

non Angelica,quia Deus nihil tale promiſsit, ergo diabolica, quæ his nenijs oblectatur, vt tradunt *Thom. Fienus vbi ſup. conc. fin. del Rio d.c. 3.q.4. Malder.d.tract.10.c.8.dub.1.n.5.*

37 ¶ Sed ad hæc omnia obijciunt nobis varia curationum genera, quaſi ex frequentia,& in primis praxis quotidiana militum;qui ſolis orationibus,tactu,afflatu, vel nudi linthei applicatione vulnera ſanant atrociſsima,quorum profeſsionem vocant *artem ſancti Anſelmi.* 38 † Item,& genus illud,quod Hiſpani vocamus,*Saludadores*, vel *Enſalmadores*. Itali, *S. Catherinæ alumnos*, Belgæ,*Filios Paraſcæves*, quia nati eo die credunt donum ſanitatis obtinere,vt tradit *Valle de Moura tract. de incant.opuſ.1 ſect.2.* 39 † Alij ſeptimo cuiq; maſculo,quem fœmineus partus non interrumpit hanc virtutem habere contendunt, vel aliter ex cauſa aliqua naturali pendere, qui eo mihi ſuſpecti ſunt, quia hoc donum non eſt naturale, ſed ſuper naturale, ex gratijs gratis datis, Apoſtol.Corint,1.cap.12, *Alij gratia Sanitatum in vnò ſpiritu,&c.* 40 † Vnde non adaptatur familijs, nec certis hominibus,quia ſpiritus ſanctus,vt ait Apoſt.d.c.12. *Diuidit ſingulis prout vult.*

41 ¶ Sed vrget adhuc Chriſtianiſsimos Regis Francorum ſolo tactu, & verbis ſtrumas, & ſcrophulas ſanare,vt tradũt *Hormiſda Papa epiſt.1.ad Remigium Rhemen.Epiſcop. & Bonifacius in canonizatione D.Ludouici Franciæ Regis, D. Thom. libr.2.de Regim.Princip.cap fin.Genebrard.tom.2.Chronic.libr.3. ann.998.And. Laurent.tracta.hac de re edito lib.1.cap.2.& fin.Leſsius lib.de Iuſt. dub.10. capi.43.Bozius de ſignis Eccleſ. tom.2.libr.21. ſig.92.Ioã.Tagauetus inſtit.Chirurg.lib.1.Guidon.in Chirug.mag.tracta.2.doctr.2.capit.5.*

42 † Et Reges Hiſpaniæ quoque hanc virtutem habere contendunt *Valdes.libr.de dignit. Regum Hiſpan.capi.16.numer.9. Bozius de ſign. Eccleſ.tom.1.libr.8.cap.1.ſign.32.* Reges quoque Aragonum,vt tradit *Beuter libr. 1. Ioan. Euſeb.p.1.ſuæ philiſ.lib. 1.cap.52.* 43 † Habent ſimiliter Reges Hiſpaniæ(vt fidei protectores)poteſtatem dæmones pellendi,ſigno crucis ex obſeſis,vt tradũt *Car.de Tapia in Rub. de Coſtit.Princip.cap.1.num.3. Ceſſ.in Cathal.gloriæ mundip.3.conſid.1. Puente libr.2. de las Monarch.capi.6.§.1. D.Ioan. Solorz. de Iure Indiar.lib.2.c.25.n.30.Euſeb.d.c.52.*

44 † Reges itidem Angliæ non ſolum ſtrumas ſanandi,ſed morbum comitialem grariam habuiſſe tradit *Polydor.Vergil.lib.8.hiſt. Angli. fol.mihi 140.* 45 † Vbi refert annulos olim bene dixiſſe vtiles nerborũ contractioni,paſmo, & morbo comitiali,*Valdes vbi ſup. nu. 10. Valle de Moura tractat.de incantat.ſect.2.cupi.8.nu.12.* † Quod puto obtinuiſſe,dum in gremio 46
runt Eccleſiæ, quia Salutator hæreticus non ſanat virtute diuina,*Bozius de ſignis Eccleſia. tom.2.lib.21.ſig.92.& libr.23.cap.1.fol.503. Sanchez libr.2.Decalog.cap.40.Valle de Moura d.ſect.2.cap.9.num.12.* † Nam quæ de ſua 47
Elitabetha Regina, vt caput vngat, videtur referre *Polydor.vbi ſupr.foli.105.* Vel fictitia ſunt, ſi non vere ægri, vel fieri phiſyca aliqua vi emplaſtorum,vel aliarum rerum latentium, aut pacto enm dæmone,á quo nec hæreticorũ genus, nec aliæ quædam circunſtantiæ multũ abludunt.† Nam quod ipſe ſubdit d,fol.105; 48
non omnibus nec ſemper,ſed quibuſdam,& aliquando hanc gratiam, & grauate etiam ſolere impertiri,& fol.106. *quod magna pars hominum curata iſtius gratiæ beneficio,quaſi relapſi in priſtinum ſtatum*,quod ſolo ex dæmone videtur,quia Dei opera perfectiſsima ſũt,*Apoſ. ad Rom.1.11.* † Si enim hoc Chariſma quod 49
ipſe vult perſuadere, fuiſſet naturale, non in quibuſdam nominatim, ſed in omnes, etiam quos nolet diffunderet,ſi à Deo vero non illis tamen,neque grauate concederetur, quia fluxum ſanguinis laborãtem,compreſſus à turba ſolo tactu veſtimenti ſanat, *Luc.cap.8.v.46.*

¶ Neque obſtat gratiam gratis datam non 50
requiri fidem miniſtri, quia Regina prædicta cum huiuſmodi ſanitates in confirmationem ſeu fidei edidiſset,prorſus fictitiæ fuerunt,vel ex cauſa naturali,vel dæmoniaca pendebant; nam miracula edere in confirmationem falſæ fidei communis Theologorum ſchola ſemper negauit,vt probat *Maldonat.in Matth.7.vers. 21.* † Sed ſi oblijcias à malis quoque,& per- 51
peram à fide ſentientibus non numquam vera miracula edita fuiſſe; vt de Balaamo,& alijis dicebamus, non propterea ſequitur ea fuiſſe in confirmationem falſæ fidei, quia miracula vera Pſeudoprophetarum in nomine Chriſti edebantur,*Matth.7.Marc.9.Luc.8.* Et propterea in vere fidei confirmationem,*D.Auguſt. lib.10.Ciuit.Dei.cap.16.D.Thom.p.14.100. art.4.* † Sufficit enim fides miniſtri,vt credatur 52
id à Deo fieri,vt docent *Belarmin.tom.1.lib. 4.de notis Eccleſ.*vel fides recipientium;Marcap fin.*Signa autem eos,qui crediderint.Matth.17.Propter incredulitatem veſtram.*

¶ Neque obſtat Chriſtianiſsimos Reges 53
Francorum (licet aliquando peccatores) hoc donum obtinuiſſe, quia nullus adhuc eorum aperte hæreſi profeſſus eſt, peccata autem actualia, gratiæ beneficium non impediũt,*Valent.in D.Thom.2.2.queſt.172.Suarez in p.3.*

q. 14. tom. 2. Perez in Laurea Salmant. certā. 1. dub. 2. cap. 1. & certam. 4. cap. 3. † Neq; obstat prædictam virtutem tactu, & verbis exercere tangendo, & dicendo, *Rex te tetigit, Deus te sanat*, quia vt de gratijs gratis datis testatur D. Thom. 2. 2. q. 178. arti. 1. *Deus vtitur ad miracula instrumentaliter, vel interiori motu hominis, vel eius locutione, vel etiam alio exteriori actu, seu etiam aliquo contactu*
55 *corporali, corporis etiam mortui.* † Et ita nihil repugnat gratuito Dei munere, quibusdam hominibus, imo etiam certis familiarum viris concedi gratiã, quæ suos præstat effectus, operante Deo talium hominum interueniente sermone, tactu, aspectu, halitu, &c. vt probant *Ioan. Azor tom. 1. instit. moral. capit. 25. q. 2. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 40. n. 47. allegans prosedel Rium num. 49. Valle de Moura d. ca. 8. num. 11.* † Vnde Salutatores, qui verbis, benedictionibus, orationibus, tactu, afflatu, vel similibus curant, non sunt impediendi, si non constat contrauenire aliquo ex his, quæ hic, & in præcedentibus capitibus tradidimus, nam licet alias sint moribus perditissimi, hãc gratiam à Deo possunt obtinere, *D. Thom. 1. 2. q. 111. art. 1. & 2. 2. q. 176. art. 1. & q. 177. art. 1. & q. 178. art. 2. & p. 3. q. 7. art. 7. Azor dict. cap. 25. Nauarr. in Manual. cap. 11. numer. 36.*

CAP. XXV. De Magia ad bonum finem, & an liceat maleficium, maleficio tollere.

SVMMARIVM.

1. *Maleficium ope Medicorum nequit ad iubari.*
2. *Maleficium altero maleficio esse tolendum.*
3. 4. *Maleficium ad bonum finem licitum reputatur Iure ciuili.*
5. *Ægritudines ex maleficio, vel causa naturali a dæmone curari possunt.*
6. *Incantationum mercedẽ dignam censet Vlpianus.*
7. *Incantationum variæ curationes.*
8. *Carmine sanguis sistitur.*
9. 10. *Curationem morbi triplicitur dæmon præstat.*
11. *Rerum naturalium virtutes dæmon quam exactè norit.*
12. *Dæmones non semper sanare possunt, quæ nocuerunt.*
13. *Dæmones non possunt membrum mutilum reparare, &c.*
14. *Damna illata à dæmone superiore non possunt inferiores reparare.*
15. *Dæmones alij sunt superiores.*
16. *Superiores dæmones possunt inferiores impedire ne noceant.*
17. *Maleficia omnia tam boni, quam mali finis prohibita sunt.*
18. *Dæmones inuocantur ad omnia maleficia, boni, & mali finis.*
19. *Maleficus nullo modo potest licite vti arte sua, etiam ad bonum finem.*
20. *Salutem dæmones non semper conferre valent.*
21. *Ochozias Magica præsidia quærens pro salute obtinenda, morte multatus fuit.*
22. *Maleficia pro morbis pellendis prohibentur.*
23. *Maleficia pro rebus Ecclesiæ inueniendis prohibentur.*
24. *Maleficia pro thesauro inueniendo prohibentur.*
25. *Recurrendum est ad Deum quando alia nõ supeditant præsidia.*
26. *Leges ciuiles ob causam publicam peccata tolerant.*
27. *Peccata tollerant leges ciuiles ob publicam vtilitatem.*
28. *Pacta cum dæmone ad bonum finem damnantur.*
29. *Salutem ex inimicis nostris non extenditur ad pactũ cum dæmone.*
30. *Paracelsi aphorismus in morborum curatione a dæmone, hæreticus.*
31. *Amicitia cum dæmone nullo modo licita est.*
32. *Maleficium altero maleficio tolendum nullo modo licitum est.*
33. *Remigij sententia de malefico cogendo damnatur.*
34. *Qui cogit inuitũ eius cooperatur malitiæ.*
35. *Consensum præbere in peccato alterius licitum non est.*
36. *Malefico parato non licet petere, vt maleficio maleficium tollat.*
37. *Maleficus non potest induci, vt per aliquã modum tollat maleficium.*
38. *Maleficus non potest licite maleficia inuenire.*
39. *Meretricem paratam inducens peccat mortaliter.*
40. *Peccat qui orat paratum, vt qui cogit inuitum.*
41. 42. *Iudices pecant maleficos cogentes, vt solbant maleficia.*

43. *Licitum non est à maleſico petere, vt per alterum maleficium tollat maleficium.*
44. *Curati à maleficis in graviores morbos incidunt.*
45. 46. *Maleficijs ſalus non debet comparari.*
47. 48. *Mors potius ſubeunda eſt, quam vita ligaturis redimenda.*
49. 50. 51. 52. *Signum poſitum ad maleficium licitum eſt tollere.*
53. *Signa pacti cum dæmone licitũ eſt deſtruere, vt eius opus ceſſet.*
54. *Signa deſtruere, (quibus dæmon conſtituit malum continuare) eſt meritorum.*
55. *Maleficus quamuis inducatur in amotione ſigni, quando non eſt prohibitum.*

1 MALEFICIVM quia ope Medicorum nequit adiuvari, vt docent Pontifices *in cap. ex literis de frigid. & malefic. capit. nec mirum 26. q. 5. Grilland. de Sortileg. quæſt. 2. nu. 2. & 3. Codronch. de morb. veneſic. capit. 11. 12. & 13. Caſalpin. de inueſtig. dæmon. ex c. 22. & ſeqq.*
2 † Altero maleficio eſſe tolendum expreſſe docent, *Albert. Magnus in Luc. capit. 9. Guilb. Pariſienſ. in Summ. de vniuerſ. Grilland. de Sortileg. q. 2. nu. 3. & 4. Petr. Ærodius libr. 8. verum Iudic. tit. 7. cap. 6. Petr. Binsfeld. in cõfeſſ. maleſ. p. 2. dub. 3.* † Quia maleficium ob bonum fidem licitum ſtatuerunt Imperatores in l. eorum C. de malefic. & mathem. *Nullius vero criminationibus implicanda ſunt remedia humanis quæſita corporibus, aut in agreſtibus*
4 *locis innocenter adhibita ſuffragia.* † Et Reges noſtri maleficis huiuſmodi nõ ſolum impunitos reliquerũt, ſed præmio dignos ſtatuerũt in l. 3. tit. 23. part. 7. *Pero los q̃ ficierẽ encantamẽtos con intenciõ buena, aſſi como de ſacar demonios de los cuerpos de los omes, ò para deſligar los q̃ fuerẽ marido è muger, ò para deſatar nube, que echa granizo, porque no corrompa los frutos, o para matar langoſta, o pulgon, que daña el pan, ò para otra razon prouechoſa ſemejante deſtas, non deben auer pena, antes decimos, que deue recebir galardon por ello, &c.*
5 ¶ Non enim dubium eſt ægritudines tam ex maleficio, quam à cauſa naturali proueniẽtes curari poſſe ope dæmonis; nam morbos incantationibus mederi nemo eſt, qui ignoret *Plin. lib. 28. capit. 2. Cœl. Aurelian. lib. Chronic. cap. 1. Andr. Caſalpin. lib. de inueſtig. dæmon. capit. 22. Trallianus libr. 9. capit. 4. Ioan.*
6 *Azor tom. 1. Inſtit. lib. 9. cap. 26.* † Ad leuandum enim dolorem capitis incantationem prodeſſe teſtatur *Plato libr. 4. de Repub.* qua propter mercedem incantatori deberi cenſet Vlpian. libr. de varijs ex extrahord. cognit. *Qui incantarunt, qui imprecati ſunt, qui exorzizant, de eorum mercede ius eſſet dicendum.*
† Hadrianus Imperator aquam omnem 7
inter cutem incantationibus eduxit, cancrum incantationibus mortificatur, lumbrici interimuntur, acceſsio Epileptica ſiſtitur, magicis nominibus in aure prolatis dentium dolores mitigantur, ſtrumæ imprecationibus ſanantur, vt auctor eſt *Ætius medicus libr. 8. cap. 5.* nam vt ait Horat. lib. 2. epiſt. 1.
Auertit morbos, metuenda pericula pellit.
Antolici filij ſanguinem à vulnere manentem 8
carmine ſiſtebat, vt canit *Homer. Odyſſ. 19.* Et ſanguinis fluxus ex Orondate carminibus, ſeu incantationibus immobilis reddebatur, vt teſtatur *Heliodor. in Hiſtor. Æthiop. lib. 9.* vnde Q. Serenus.
Hæc ſimul incantans ſiſti debere cruorem.
¶ Quod diabolus præſtat tribus modis, 9
ſcilicet *ex parte morbi, vel ſanationis, vel ſanitatis*, vt docet *Petr. Gregor. Toloſan. par. 3. Syntag. Iur. vnib. lib. 34. capit. 17. ex num. 2.*
† Primo quando nõ vere talis eſt morbus, qua 10
lis apparet, ſed arte diabolica immittitur ſimilis. Secundo ſi dæmon tibi curar referri, quod per Deum, aut Angelos, aut Sanctos ſit, quandoque etiam miracula Chriſti ſibi curat adſcriui. Tertio quando ſanitas non vere ſequitur, ſed vel ex parte ſolum ſubleuatur æger, vel videtur etiam plene ſanatus, vt tradit *Ioan. Maldærus de virtut. Theolog. tract. 10. capit. 8. dub. 8.* † Nam cum diabolus non 11
poſsit quoſuis morbos ſanare, ſic aliquando arte vtitur, quia eius poteſtatem excedunt, niſi qui virtute naturalium agentium applicatorum ſanari poſſunt, exacte enim eiuſmodi vires nouit, primo proprij ſenſus acrimonia, deinde longo vſu, & experientia, aut per bonos Angelos, qui ex Dei reuelatione ſciunt quædam hæc pertinentia, vt docet *D. Auguſt. lib. 2. de Geneſ. cap. 17. Sim. Maiol. dier. canicul. tom. 2. colloq. 3.* † Neque omnia damna, 12
quæ ipſæ intulerit ſanare poteſt, nec quoſuis morbos, aut vulnera dum huiuſmodi partes iam labefactæ, & deſtructæ ſunt, quia temporis de curſu harmonia partium læſarũ omnino perierit, nam de priuatione ad habitum, non datur poſsibilis regreſſus, vt docet *Ariſt. libr. 5. Phyſicor. & libr. 2. de Generat.* † Sic 13
enim non poteſt mortuum ad vitam reuocare, nec membrum mutilatum, neque oculis orbatum, neque cœcum à natiuitate ſanare, nam vt ait Chriſtus Dominus per D. Ioan. cap. 10. *Hæc non ſunt verba dæmonium habentis, quia*

non

14 *non poteſt dæmon eorũ oculos aperire.* † Neque poſſunt dæmenes, quando damnum immediate infertur à dæmone ſuperiore, illum expellere, licet è contra per ſuperiores bene expellantur inferiores, vt de Appolonio Thyaneo, & Philoſtrato ſimilibus nactis paredros narrat *Euſeb. in libr. 8. contra Philaſt.* † Nam licet in regno tenebrarum nullus ordo, ſed ſempiternꝰ horror inhabitet, de fide eſt dæmones alij alios eſſe ſuperiores, nã de eorum principe teſtatur Iob, c. 40. *Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ* Matth. capit. 12. *In Belzebub principe dæmoniorum.* Apoſtol. ad Epheſ. 6. 16 *Principes, & poteſtates.* † Sic dæmones ſuperiores cum quibus Magi ſocietatem ineũt, poſſunt inferiores impedire, ne noceant, vel illos expellere, vt docent *Caſſian collo. 8. capi. 14. D. Auguſt. in qq. libr. 83. q. 79. D. Thom. p. 3. q. 43. art. 2. Dionyſ. Carthuſ. in Luc. 11. Fra. Victor. in relect. de Magia, Pereira lib. 1. ca. 5. Angles Senten. 2. par. 1. diſt. 11. queſt. 2. Suarez de Angel. lib. 1. cap. 14. nu. 18. & lib. 8. ca. fin. ex num. 2.*

17 ¶ Præterea omnia maleficia tam boni, quam mali finis prohibita ſunt Iure diuino, Levit. cap. 19. *Non declines ad Magos, neque ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, nepolluamini per eos,* & pœna mortis multata Leuit. capit. 20. *Anima, quæ declinauerit ad Magos, & Ariolos, & fornicata fuerint cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam in medio populi ſui.* 18 † Neque excuſari poſſunt, quod ad bonum faciant finem, quia vt ait Apoſtol. ad Rom. cap. 3. *Non licet malum facere, vt inde ſequatur bonum.* 19 † Et cum ad omnia maleficia tam boni, quam mali finis dæmon inuocetur, vt probat *D. Thom. in Sent. 4. diſt. 34. q. 1. art. 3.* Cuius commertium nobis interdictum eſt; Geneſ. capit. 3. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem.* Apoſt. Corinth. 1. ca. 10. *Nolo vos ſocios fieri dæmoniorum.* 20 † Omne maleficium etiam ad bonum finem prohibitum eſt, quia nullo modo licitè poteſt Magus vti arte ſua ad maleficium tollendum, quin dæmon inuocetur expreſe, vel tacite vt docent *Mart. de Arleſ. tract. de ſuperſti. n. 70. & 71. Ioan. Nider. in præceptor. cap. 10. Nauarr. in Manual. cap. 11. n. 19. Marta de iuriſdict. p. 2. cap. 12. ex n. 14. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 18. ex n. 1. Sanchez de Matrim. libr. 7. diſp. 65. nu. 7. & tom. 1. Decalog. libr. 2. cap. 41. nu. 5. Leſſius libr. 2. cap. 44. dub. 6. num. 25. Sayrus in Claui Regia libr. 3. cap. 6. num. 26. Bonacin. in præcepta Decalog. diſp. 3. q. 5. pun. 5.* 21 †Neque ſemper ſalutem conferre vallet ex naturali malitia, quia vt ait D. Chriſoſto. relaſus à Maiol. d. coloq. 3. *Medicinam a dæmonibus expetis? Quũ abirent in porcos, Chriſti permiſſu, in mare præcipitarunt, & hominum corporibus parcant? eiecerunt ex paradyſo, honore cæleſti orbarunt, & corpus curabunt? &c.* vnde illud.

Nulla fides vnquã tamẽ eſt adhibẽda Magis,
Et temere infandũ hanc nemo requirat opem.

¶ Vnde pro ſalute obtinenda Rex Ochozias, qui Magica quæſiuit præſida, morte fuit multatus, Reg. 4. ca. 1. *Nunquid non eſt Deus in Iſrael, vt eatis ad conſulendum Beelzebub Deum Acharonitis? quã ob reum hæc dicit Dominus, delecto ſuper quã aſcendiſti, nõ deſcẽdes, ſed morte morieris.* † Et pro morbis pellẽdis, & tempeſtatibus arcendis maleficia exercentes Iure Canonico excomunicãtur, *c. nõ licet 26. q. 5. c. admoneãt. c. nõ obſeruetis 26. q. 7.* † Et pro rebus Eccleſiaſticis inueniẽdis Sortilegia etiam ſine ſacrificij, & dæmonum inuocatione ſunt illicita, & grauiſsima peccata, *capit. 2. de Sortilegijs, Barbat. conſ. 53. lib. 1. Hip. Riminal. conſ. 414. ex n. 19. Thom. Sanchez libr. 2. Decalog. cap. 38. num. 36. Iacob. de Graffiſ. lib. 2. deciſſ. cap. 3. num. 15.* † Et legibus etiam ciuilibus pro theſauro inuenieudo incantationes damnantur *in l. vnica C. de Theſaur. libr. 10. & Leonis Cæſaris conſtit. 65. vt refert Petr. Greg. Tholoſan. libr. 34. Syntag. Iuris Vniuerſ. cap. 18. Farina. de hæret. q. 181. §. 1. n. 11.*

† Nam licet nulla ſupeditẽt remedia, melius eſt vitam, aut bona amittere, quam dæmonis ope redimere, aut recurrere ad Deum, ex conſilio Ioſaphãt. Paralep. 2. cap. 20. *Cum ignoramus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te Domine.*

¶ Neque obſtat leges primo adductæ, nam leges ciuiles permittunt maleficia ad bonum finem, quia propter publicam vtilitatem peccata particularia tolerare conſueuerunt, vt tradunt *Bart. & Salic. in d. l. eorum C. de maleſi. & mathem. Gregor. in d. l. fin. tit. 23. part. 7. Azeued. in 5. n. 13. tit. 1 lib. 8. Recopilatio. Suarez de Relig. libr. 2. cap. 19. nu. 14. Petr. Binsfeld. in le. eorum C. de maleſic. & Math. q. 5. conel. 1.* † Niſi velis legiſlatores in præfatas leges ex ſui ſæculi ignorantia manifeſte creaſſe, quia maleficia ad bonum finem licita exiſtimarunt, nam cum in omnibus pactum intercedat, quod grauiſsimum eſt peccatũ, Principes diſpenſando illum licitum facere non poſſunt, *vt dixi in Epitome de Magia libr. 2. cap. 50. n. 29. & 30. & mè referẽs tenet Eman. de la Cerda libr. de oſpoſo de Milan p. 2. cap. 1. fol. 80.* † Pacta enim cum dæmone exercere, etiam

etiam ad bonum finem omni iure damnantur, vt tradunt *Mart. de Arles vbi sup. d. num. 70. Baptist. Codroneh. lib. 4. de morb. venefic. cap. 2. Mart. del Rio lib. 6. Magic. Sanch. tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 42. Maiol. tom. 1. colloq. 3.*

39 ¶ Cuius erroris causa originem habere videtur ex illo Magico Paracelsi aphorismo lib. de morb. caduc. & libr. de cœlest. medic. *Nihil refert an Deus, an Angelus, an diabolus agro ferant opem, modo morbus curetur:* abutens illud D. Luc. capit. 1. *Salutem ex inimicis nostris, & de manu eorum, qui oderunt nos.* vnde in Prouerbium euasit *Hagase el milagro, i bagalo el diablo.* † Quare hoc aphorismum, vt hæreticum damnauit *lib. 2. cap. 30. nu. 3.* & me referens sequitur *Eman. de la Cerda lib. de os pos de milan p. 2. cap. 1. fol. 82. Mart. del Rio lib. 6. cap. 2. sect. 1. q. 1.* † Nam nullo casu, etiam ad bonum finem, licita est cum dæmone amicitia, aut eius opem exposcere, vel imperare, vt faciat, vel facere desiniat, vt probant, *Mart. de Arles d. n. 70. & 71. Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 43. Marta de iurisdici. p. 2. cap. 12. ex nu. 14. Sim. Maiol. d. coloq. 3. Pet. Greg. Tolosan. pa. 3. Syntag. Iur. vniuers. lib. 34. cap. 18. ex num. 1.* † Ideo nullo modo licitum est maleficiũ ex altero maleficio tollere, *D. Thom. 2. 2. q. 95. artic. 1. & q. 96. art. 2. & opusc. 25. capi. fin. & Sentent. 4. dist. 34. q. 1. art. 3. Alb. Magnus in Luc. c. 9. Binsfeld. in tr. de malefic. p. 1. dub. 3. & in l. eorum C. de malefi. & Matthemat. q. 5. Mart. del Rio libr. 2. Magic. q. 4. Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. c. 8. num. 16. & tom. 2. libr. 4. cap. 2. num. 8. Sanchez libr. 7. de matri. disp. 95. ex n. 1. & tom. 1. Decalog. libr. 2. capit. 38. num. 16. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 2. & p. 3. q. 16.*

33 ¶ Neque audiendus est *Remigius libr. 3. daemonol. cap. 3.* dum ait *Precario non licere à maleficis impetrare, sed licere vi, & verberibꝰ eam extorquere.* † Namqui cogit inuitum iniuriam facit, & simul cooperatur cum eo, quia eius assentit malitiæ, quod semper est illicitũ, vt docet. *D. Thom. tractat. de malo 13. quæs. 4.*

35 † Quia nulli modo licet præbere consensum in peccatum alterius secundum *Apostol. ad Roman. cap. 1.* † Neque minus errat *Petr. Aureolus in Sent. 2. dis. 34. q. 2.* dum asserit, *Licere à malefico parato petere, vt maleficium maleficio tollat.* † Quia haut dubie potest maleficus induci, vt per aliquem modum licitum tollat maleficium *Toledo in Summ. lib. 4. cap. 16. Sãchez d. lib. 7. disp. 96. nu. 7. & 19. Sprenger. in Mall. p. 3. q. 16. Castro de iusta haretic. punit. libr. 1. cap. 1. Maiol. d. colloq. 3.* † Qua propter quinquenalis pœnitentia indicitur Christianis, qui maleficos, aut sortilegos introducunt in domum suam, vt malum foras mittant, aut maleficia inueniant *in capit. qui diuinationes, capit. non licet Christianis 26. quæst. 5.*

¶ Quare errat *Nider. in Formicar. capit. 3.* dum secutus opinionem *Malcoli*, ponit exemplum de meretrice, nam licet sit parata peccare, tunc non faceret, nisi inducta, vt tradit *Suarez libr. 2. de Relig. capit. 18. ex nu. 2.* 39

† Quia vt est actus per se malus, nemo eum vnquam licite facit, sic neque ad eum licite poterit induci, vt tradũt *Angelicus Doctor D. Thom. 2. 2. q. 78. artic. 4. Soto de Iustit. libr. 6. q. 1. art. 5. Turrecrem. in cap. monast. 22. q. 2.* † Vnde manifestum est, non minus peccare, qui orat paratum, quam qui cogit inuitum, vt maleficum tollat., vt eleganter docuerunt *D. Thom. d. qu. 78. arti. 4. Auulens. in Matth. cap. 19. q. 90. Castro. d. lib. 1. cap. 15. Binsfeld. in d. l. eorum q. 5. concl. 3.* † Et ita teneo grauissime peccare iudices, qui maleficas cogunt benedictione quadam maleficia soluere, quia nihil alium est, quam pacto cum dæmone consentire, vt tradit *Raph. dela Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 95. art. 4. disp. 2.* † Quemadmodum de curatione illa Iurisconsulti tradit *Grilland. de sortileg. q. 8. num. 16.* vetulæ apud *Godelman. libr. 1. de Lamijs cap. 8.* & aliorum apud *Mar. del Rio lib. 3. Magic. p. 2. q. 4. sect. 9.* † Quia nullomodo licitum est à malefico petere, vt per alterum maleficium tolat maleficium, *Turrecremat. in cap. fin. 33. q. 1. art. 3. n. 3. Nauarr. in Man. cap. 11. n. 29. Couarrub. in c. quamuis pactum p. 1. §. 1. n. 10. Bañez 2. 2. q. 78. art. 4. dub. 2. Toledo in Summ. lib. 4. cap. 16. num. 9. Henrriq. libr. 5. de pœnit. cap. 6. & libr. 12. de Matrim. cap. 8. Man. Roirig. tom. 1. edict. 2. cap. 7. concl. 11. num. 11. & cap. 235. num. 3. concl. 3. Lud. Lopez. p. 2. Instr. cap. 52. Gregor. Sayrus in Claui Regia libr. 4. capit. 6. num. 26,* 40 41 42 43 44

¶ Maleficiati tamen curati per alterum maleficium postea in dolores gratissimos, & sæpe morbos sæueriores incidunt, & vt plurimũ vitæ exitum pessimum sortiuntur, vt tradunt *Laur. Annan. libr. 4. de natura damon. Grillã. de Sortileg. q. 3. Vigil. de virtut. contrit. §. quæsumq; fol. 50. Lessius libr. 2. de Iust. capit. 44. dub. 3. n. 20. Mart. del Rio libr. 1. Magic. cap. 3. q. 4. Sanchez libr. 2. Decalog. capi. 41. num. 2. Valle de Moura tractat. de incantat. opusc. 1. sect. 2. cap. 5. num. 24.* † Nam maleficis salus, antquid boni generi humano non comparatur cap. ad moneat 26. q. 7. *Nouerint Magicas artes, incantationesq; quibuslibet in firmitatibus* 45 46

homi-

47 *hominum nihil remedij posse conferre.* † Nam vt ait D. Augustin. lib. de Ciuit. Dei, relat. in c. qui sine saluatore 26. q. 2. *Qui sine Saluatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstimat prudentem se fieri posse, non sanus, sed æger, non prudens, sed stultus in agritudine assidua laborauit, & in cæcitatis noxia stultus,*
48 *& demens permanebit.* † Et quamuis aliquãdo incãtationibus salus possit adferri, debemus eam potius renunciare, quã æterna subire pericula, nam vt ait D. Chrysost. ad Colosens. homil. 8. *Citius mori homini Christiano subeti*
49 *da, quam vita ligaturis redimenda.* † Nam ex diuino Oraculo Matth. *Qui amat animam suam plusquam Deo, perdit illam,* vt sic rectè Iacob. Gandens.

Siqua valetudo fato grassatur siniſtro
Corpora curari nescia tristis agam
Nulla fides vnquã tamẽ est adhibẽda Magis
Et temere infandũ hãc nemo requirat opẽ.

50 ¶ Quando autem maleficium ex signo ali quo pendet, & tolli potest absque nouo pacto, licitum est eum auferre, vt de illo, qui concionare non potuit in hæc verba refert Cardinalis Belarmin. in publ. prælect. *Cum vellet concionare, loqui non potuit, accidit id secundo, & tertio, videns id non esse rem naturalem, in concione tantum sibi vocem præcludi, votum vouit sanctæ Agneti, quæ erat loci patrona, inuenitq; signa in suggestu, capillos inter se ligatos, & similia, comburit ergo illa, & vox illi restituitur.* † Similia de vidua, & presbytero signa ma
51 leficij concremantibus narrat *Codronch. de morb. venefic. libr. 1.* de capillorum glomo, & alijs combustis, quæ erant in fera clausa in pu-
52 teum immissa, refert *Mart. del Rio libr. 6 ca. 2. sect. 1. q. 2.* † De comite ollam maleficij amo bente scribit *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. c. 1.* de bufone oculis confutis in camara inuento, quo cremato salus ægro restituta fuit, tradit *And. Casalpin. de inuestigat. dæmon. capi. 17.*
53 † De serpente sub limine effossa, *Delrius libr. 3. cap. 2.* de nodi dissolutione *Ronseus in Medic. venat. cap. 30.* de alijs plura *Maiol. tom. 2. colloq. 3. Sayrus in claui Reg. d. c. 6. n. 27.*

54 ¶ Quæ quidem signa, & alia huiusmodi, quibus maleficus constituit, vel pactus est cũ dæmone, vt donec illa appensa sint, vel tali loco sepulta malum inferat, licitum est ea auferre, vt opera diaboli destruantur, & hominibus nocere desinat, vt docent *Gabri. Sent. 4. dist. 34. q. 1. Caietan. in opusc. tom. 2. tract. 12. de malef. Angles in flor. q. de arte Magic. Castro lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 15 Hier. Menguus in speg. cap. 17. & lib. 3. Compẽd. cap. 5. & aduersus malig. spir. cap. 5. Pet. Binsfeld. in l. eorum C. de malef. & Mathe. q. 5. Mart. del Rio lib. 6. Mag. cap. 2 sect. 1. q. 3. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Religion. q. 95. art. 4. disput. 3. Lessius lib. 2. de Iust. ca. 44. dub. 6. ex num. 36. Sayrus vbi prox. d. cap. 6. n. 27. Graffis in decis. aur. cap. de malef. Thom. Sanchez de Matrim. tom. 2. libr. 7. disp. 96. ex num. 3. & tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 41. num. 19. Suarez de Relig. lib. 2. capit. 17. ex num. 9.*
55 † Quod non solum licitum, sed etiam merito rium pluribus prosecutius sum in *Epit. de Magia lib. 2. cap. 52. ex num. 43.* nam vt ait Scotus Sent. 4. dist. 34. *Ex quo patet quod frustra sua sit illa quæstio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficatum? non enim solum licet, sed est meritorium destruere opera diaboli, nec in hoc est aliqua infidelitas, quia*
56 *destruens non adquiescit operibus malignis.* † Etiam si adid maleficus inducatur, nam vt ait Caietan. d. tract. 12. *Nec est opus maleficij vt maleficus est, sed hominis scientis impedimentum proximi sui, quia nulla hic interuenit inuocatio dæmonis, sed sola dissolutio signi, quo durante diabolus statuerat malũ alterius cõsumare.* vnde cõcludit Soto. d. dist. 34. q. 1. art. 3. *nos posse maleficum cogere, & ob eo pecunia extorquere, vt ligaturas, quas habet suspensas, aut alicubi asserbatas, illuc dimoueat, quia illud facere virtutis est, & quicumque sciret vbi sunt posset inde eas subtrahere.*

CAP. XXVI. De Magia rerum naturalium aduersus maleficia.

SVMMARIVM.

1. *Dæmones pati non possunt à virtute rerum naturalium.*
2. *Dæmones sunt Angelicæ naturæ.*
3. *Angeli, qui se subduxerunt malitia facti sunt dæmones.*
4. *Dæmones non habent corpus vnde impressiones rerum naturalium recipiant.*
5. *Remedia naturalia contra maleficia inutilia, vel superstitiosa.*
6. *Res naturales in dæmones adferuntur vt signa.*
7. *Res naturales, quæ deseruiunt ad signa pacti possunt in dæmones agere.*
8. *Dæmones alliciuntur signis quatenus exibentur pro diuino honore.*
9. *Rebus naturalibus vtitur dæmon, vt melius fallat.*

10. *Dæ-*

10. *Dæmones non minus quam lapides rebus naturalibus moueri possint.*
11. *Dæmones putare à corporibus rebus pati, est error.*
12. *Radix Salomonis ad extrahendum dæmonem superstitiosa.*
13. *Dæmon inferior per superiorem cogitur locum differere.*
14. *Radix illa habebat virtutem ex pacto cum dæmone superiore.*
15. *Iudæi per res naturales Magiam suã exercebant.*
16. *Remedia naturalia contra Maleficia superstitiosa.*
17. *Crux non habet virtutem physicam ad conferendam extraordinariam salutem.*
18. *Nomen IESV, & Euangelium in dæmones virtutem habent diuinam.*
19. *Euangelium, vel nomen Dei applicatum amuletis non operatur virtute diuina.*
20. *Diabolus cupit sacris nominibus honorari.*
21. 22. 23 *Naturales res in antidotis ad maleficia, quæ ex pacto operare solent.*
24. *Ritus in aplicatione rei naturalis, eam suspectam reddit.*
25. *Magia persæpe salutaris Medicinæ incrementum accepit.*
26. *Dæmones quando corporis passionibus se immiscent contrarijs cursis sumeberi solent.*
27. 28. 29. *Saul melancholia à dæmone vexatus musica lenius habere contigit.*
30. *Melancholicus succus quare aptior sit ad dæmonem recipiendum.*
31. *Vexati abspiritu immundo se ipsi concidunt.*
32. *Mania posessi similes sunt dæmoniacis.*
33. *Epilepsia à dæmone vexabatur puer.*
34. *Res naturales pellendo prauos humores possunt indirecto pellere dæmonem.*
35. *Fumus iecoris piscis, quo pacto Asmodeum fugauit.*
36. *Daniel ex pice, adipe, & pilos, quo pacto draconem (in quo dæmon residebat) dirupit.*
37. *Res naturales elebantur à Deo, vt agant in spiritualia.*
38. *Res medicinales, quomodo possint morbos à dæmone illatos mederi.*
39. *Res medicinales à dæmone ostensæ, licitæ sunt extra pactum.*
40. *Res medicinales, quamplures reuelatæ à dæmone remissiuè.*
41. *Dæmones utentes rebus naturalibus, ex contrarijs possint impediri.*
42. 43. 44. 45. 46. *Res naturales, quæ in maleficia agere possunt.*
47. *Venena, quia frigida sunt, possunt medicamentis calidis iubari.*
48. *Suffumigationes, quæ iuuant contra maleficia.*
49. *Balnea quæ prodesse possunt aduersus maleficia.*
50. *Vomitoria prodesse solent ad maleficia.*
51. *Ablutio manuum ad maleficia superstitiosa.*
52. *Dæmones, quia pessimis humoribus residere solent, rebus contrarijs expelli possunt.*
53. *Atrabilis, & melancholia ad dæmonis infestationes deseruit.*
54. *Dæmoniacus sanatus est atrabili purgata.*
55. *Saul Larmenta curatus humore pessimo delinito.*
56. *Dæmones sunt, qui musicam non possunt sustinere.*
57. *Dæmones fugãtur naturalibus reb⁹ ex quadam hypotesi.*
58. *Ruta agrestis quare dæmones fugat.*
59. *Adamas quare dæmonem pellat.*
60. *Sulphur quare dæmonem ejciat.*
61. *Dæmones fugantur moraliter rebus naturalibus.*
62. *Dæmones cum sint intollerantis iniuriæ malum fugere, quam eam pati.*
63. *Exorcistæ quare permittant nonullas res naturales portare dæmoniacos.*
64. *Lotium quare ad maleficium conducat.*
65. *Suffitus cornium, stercorisque caprini, quare iubet ad maleficia tolenda.*
66. *Vibratione aeris quare dæmones fugentur.*
67. *Campanarum sonitus ad dæmonem arcendum quare iubat.*
68. *Corpora assumpta campanæ sonitu dissipantur.*
69. *Baptismum campanarum asserentes refelluntur.*
70. *Campanæ benedicuntur, vt aliæ res Ecclesiasticæ.*
71. *Campanæ sonitus contra tempestates.*
72. *Æris sonitu dæmones quare arceantur.*
73. *Gladij vibratione dæmones quare fugentur.*

DÆMONES, cum sint substantiæ spiritualis à materia separatæ, eorum potestas altior, & fortior est omni re corporali, ita vt nequaquã pati possint à virtute rerum corporalium, vt apparent, accedant, fugiant, aliquid faciãt, vel facere desinant, vt tradunt *DD. in cap. firmiter de Summa Trinit. D. Thom. p. 1. q. 110. art. 3. & lib. 3. contra Gent. cap. 103. Auulens.*

in Nu-

in Numer. 21. q. 20. & Reg. 1. cap. 16. q. 40. cũ seqq. Azor p. 1. Instit. lib. 9. cap. 26. q. 2. Petr. Thyreus de dæmoniac. cap. 48. Nauarr. in Manual. cap. 11. nu. 38. Mart. del Rio lib. Magic. q. 30. sect. 1. & lib. 6. cap. 2. q. 3. sect. 2. Suarez tom. 3. p. 3. disp. 15. sect. 4. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 42. nu. 10. Serarius in Tob. 8. q. 4. & 5. Simanc. de Cathol. instit. tit. 30. num. 17. & titul. 63. num. 32. Petr. Binsfeld. in confess. malef. dub. 3. conclus. 11. Victoria in Relect. de Mag. num. 28. Franc. Picus libr. 7. Prænot. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 3. Pineda lib. 3. de reb. Salomon. capit. 29. num. 6. Raph. dela Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. quæst. 90. art. 2. disp. 9. n. 7. Perera lib. 3. Mag. capit. 3.

2 † Sunt enim dæmones Angelicæ substantiæ, natura sua splendidissimi, quia naturalia eis lapsu immutata non sunt, vt tradit *Dionys. libro de Eccles. hierch. cap. 4.* nam vt ait D. August. lib. 12. Ciuit Dei cap. 1. *Angelorum bonorum, & malorum inter se contrarios appetitus, non naturis, principijsque diuersis cum Deus omnium substantiarum bonus auctor, & conditor vtrosque creauit.* † Subdiderunt,
3 tamen malitiæ per se malam apprehensionẽ intellectus, ex quo ab ætherea sede sunt dejecti, & ex Angelis facti dæmones, substantia naturali manente, vt contra Manicheos, & alio, qui dæmones natura sua esse malos ogganiunt acurate defendunt *D. August. libr. 11. Ciuit. Dei cap. 13. & lib. 12. Genes. ad lit. cap. 20. Concil. Bracharens. I. can. 6. Lateranens. sub Inocent. in cap. firmiter de summ. Trinit. Carthaginens. IIII. cap. 1. Damascen. lib. 2. de fide capit. 4. Angelicus D. Thom. lib. 4. contra*
4 *Gent. cap. 107.* † Et ita cum sint natura sua omnibus rebus naturalibus superiores ab eis pati non possunt, quia non habent corpora in quibus impressiones naturales recipiant, cum omnipotentia circa obiectum operetur, vt docet *Raym. Lullus de quinta essentia libr. secundo.*

5 ¶ Vnde remedia omnia naturalia contra maleficia, vel sunt inutilia, vel superstitiosa, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. & contra Gent. 4. capit. 104. & 105. Vvipin. de superstit. cap. penult. Nauarr. in Manual. cap. 11. & 25. Sprenger. in Mall. part. 1. quæst. 8. & par. 2. quæst. 6. Sanchez tom. 2. de Matrim. disp. 95. ex num. 2. ad 6. Simon. Maiol. tom. 2. Canicul.*
6 *colloq. 3.* †Nã cum res istæ non adhibeantur, vt causæ, quia nulla virtus ad eum effectũ operandum illis inest, ergo adhibentur vt signa, non diuina, quippe non sunt Sacramenta, nec Sacramentalia, ergo, vt signa pacti latentis cum dæmone initi, vt docet *D. Thom. p. 1. quæst. 115. art. 5. Mart. de Arles de superstit. num. 68.* † Nam etsi dæmones rebus naturalibus non astringantur, quando aducuntur in pacti signum, deseruiunt tanquam thesaræ militares, quibus ex condicto concurrunt, non vi rerum naturalium, neque pacti, quia in eius potestate est præstare, aut fallere, sed quatenus vult stare conuentis, & sic ait Porphyr. *dæmones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum.* † Quia cum in perni-8 ciem nostram sint paratissimi, signo dato volunt adesse, vt miseros fallant, & alios in errorem aducant, eisque irrideãt, dum veritatem á patre mendacij, salutem ab homicida exquirunt, & persecutorem, vt Deum benefactoremque colunt, quia talibus rebus se colli putãt, & ita alliciũtur, vt ait D. August. lib. 21. Ciuit. Dei capit. 6. *Non vt animalia eius, sed tanquam spiritus signis inquantum ei exhibentur in signum diuini honoris, cuius ipse cupidus est.* † Vel volunt addi res naturales, vt nequitia ipsorum occultetur, vel vt melius simplices fallat, & alios ad earum vsum inuitetur, nam vt ait Maiol. d. colloq. 3. *Diabolus enim non mediante illarum herbarum vsu, atque applicatione, sed aliunde per incantationes fanaticas illas procurat.* † Nam dæ-10 mones non minus quam lapides rebus naturalibus alliciuntur, vt docent *D. August. libr. de natura dæmon. capit. 3. Sprenger. in Mall. part. 1. quæst. 5. Mart. de Arles tract. de superstit. ex num. 62.* † Vnde facultas Parisien-11 sis Theologica in hæc verba definit art. 19. *Qui sanguis vpupæ, vel hædis, vel alterius animalis, vel pergamentum virgineum, aut corium leonis, & similia habeant efficaciam ad expellendum dæmonem ministerio huiusmodi artium, error.*

¶ Sic ergo superstitiosa censetur curatio 12 illa, quam refert in hæc verba Ioseph lib. 8. antiq. Iudaic. cap. 2. *Vidi enim quendam Eleazarũ de gente nostra præsente Vespasiano, & eius filius, & Tribunis, alioque simul exercitu curantem eos, qui à dæmonibus vexabantur. Modus autem medicinæ fuit huiusmodi. In nares eius, qui à dæmonio vexabatur, annulum sub signaculo radicem à Salomone demonstratam, deinde per nares adorantis dæmonem abstraxit.* † Nam per superiorem dæmo-13 nem inferior cogebatur locum diserere, vt alibi dixi, ad quod respexit Dominus dum à Iudæis calumniaretur, quasi ex pacto cum dæmone superiore inferiores ejiceret, D. Matth. capitul. 10. *In Belzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia:*

Reſpondit Chriſtus, *Filij veſtri in quo dæmonia eijciunt?* † Quaſi dictæ curationi (qua Iudæi vtebantur) pactum dæmoniacum ineſſet, quem radicis virtutes ſimulabãt, nam modus euelendi, & alia quæ ad id commendat *Flau. Ioſeph. d. cap. 2. & lib. 7. de bello Iudai. cap. 23.* rem ſuſpectam redunt, vt docent *Pictorius in Epitom. de Mag. cap. 26. & 27. Ioan. Pineda de rebus Salomon. libr. 3. capit. 29. num. 6.* † Nam Iudæi per radices incantatas, nomina Hæbrea, & alia huiuſmodi phylacteria, Magiãq; ſuam conficiebant, vt tradunt *Oleaſter in Exod. cap. 13. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſ. Relig. q. 96. art. 2. diſput. 12.*

¶ Quare ſuſpecta ſunt Remedia, amuletaq; ex rebus naturalibus contra maleficia, & dæmonum infeſtationes, vt ſchedula ſiue nomina collo appenſa, vel aliter portata, quantumvis verbis ſacris, crucibus, & Dei nominibus ſit cohoneſtata, nam cum illa non habeant virtutem naturalem, quotiens in amuletis huiuſmodi applicantur ſunt in pacti ſigna, *Valent. tom. 3. diſp. 6. q. 13. pun. 2. Mart. del Rio libr. 2. Magicar. cap. 5. & 6. Leſſius de Iuſt. lib. 2. cap. 42. dub. 10. n. 62. Bonacin. in præcepta Decalog. diſp. 3. q. 5. pun. 4.* † Nec crux ipſa virtutem habet phyſicam ad cõficienda miracula, aut conferendi extrahordinem ſanitatem, vt nec aliæ reliquiæ Sãctorum, *Concil. Trident. ſeſſ. 25. in princ. tit. de venerat. Sanct. Suarez indefenſorio fidei libr. 2. cap. 14. nu. 3. Valle de Moura tract. de Incant. ſect. 2. cap. 8. n. 27. & cap. 15. nu. 9.* † Nomen autem IESVS, & Euangelium etſi virtutem habeant dæmones eijciẽdi, Marc. 16. *In nomine meo dæmonia eijcient*; illa eſt diuina, & non portantibus, ſed credentibus polliantur Marc. d. cap. 16. *qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* † Quare dum in ſchedulis, aut amuletis huiuſmodi adhibentur, non applicatur virtute diuina, quia de tali inſtitutione non conſtat, nec quod habeant virtutem naturalem, & ſic applicantur in pacti ſigna, vt tradũt *Suarez tom. 1. de Relig. cap. 15. nu. 18. Sanchez tom. 1. Decalog. libr. 2. cap. 40. nu. 42. Toledo in Summ. lib. 4. capit. 14. Sayrus in claui reg. lib. 4. cap. 6.* † Quo enim verba ſunt ſanctiora, eo maioris flagitij, & abuſus eſt, vt tradit *Malderus d. tract. 10. cap. 7. dub. 8.* nam diabolus procurat diuinis verbis, & ſacris nominibus honorari, vt docet *Arles de ſuperſtit. nu. 93.*

¶ Item ſuperſtitioſa ſunt ad dæmonem pellendum, Chamæleonis hepar toſtum collo appenſum, Chryſolitem, & flos Garyophila, & quercus maritima geſtata ad maleficia abigẽda, Calcedoniam appenſam contra illuſiones, & phantaſmata, vt tradit *Pomponat. lib. de incantat.* † Artemiſia manu contracta contra nocentes feras ac dæmones, Pandactis Solis ortu Luna creſcente evulſa ad faſcinationes, Baphtalmum collectum creſcente Luna contra dæmones, & mala medicamenta, Peomia collecta antequam Sol oriatur, & ſuſpenſa cõtra dæmonis incurſum, Mandragora, & Cyphi ſuffitus ad abigendos malos ſpiritus, *Cornel. Agricola libr. de phyloſoph.* † Fel canis nigri amuletum eſſe domus totius eo ſuffitæ purificatæ ve contra cuncta maleficia, *Plin. lib. 30. cap. 10.* eandem vim ineſſe menſtruo ſanguino tactis poſtibus, *Plin. libr. 28. capit. 7.* aut atri canis ſanguine reſperſis parietibus, eiuſque genitali ſub limine ianuæ deffoſſo *dict. lib. 30. capit. 10.* † Quæ, & alia multa cum ſimpliciter applicata tales effectus non ſortiantur, niſi interueniente ritu circa colectionem, vel applicationem, verba, vel quid ſimile, quod non agit ad effectum naturalem, pacto ſuſpecta ſunt, quod in ipſa obſeruatione ſolet ineſſe cap. non liceat 26. quæſt. 5. *Neque in collectionibus herbarum, quæ medicinales ſunt, aliquas obſeruationes, vel incantationes liceat attendere.* † Magia enim perſæpe ſalutaris medicinæ prætextu incrementum accepit, vt docent *Plin. libr. 30. capit. 1. Plato in Charmide, Apulei. libr. 2. Mileſiar. & in Apolog. Amnian. Marcellin. libr. 16. Franc. Picus libr. 7. Prænot. capit. 2. Ioan. Fileſac. libr. de Magia Idolatr. §. 5.*

¶ Sed quia dæmones plerique coporum paſsionibus ſed immiſcent, vt mala facilius inferant, & illata retineant, negandum non eſt huiuſmodi paſsiones, etſi à dæmone inferantur, cauſis naturalibus quandoque tolli poſſe, vt fortaſis fuit morbus, quo Saul vexabatur à dæmone, cuius medicina poſita fuit in muſico concentu, Reg. 1. cap. 16. verſ. 16. *Iubeat Dominus noſter, & ſerui tui, qui coram te ſunt, querente hominem ſcientem pſalere cythara, vt quando arripiat te Spiritus Domini malus pſallat manu ſua, & lenius feras.* † Nam ſi Saul melancholiæ morbo tenebatur, haut dubio conſultum eſſet iuxta medicinæ præcepta, tibicines quærere, & cytharedos, qui muſica inſtrumenta pulſando, animum illi demulcerent, nam cum mens, & triſtitia ita ſint huiuſmodi morbi accidentia, nulla ratione melius ſuccurrentur, quam omni genere delectamenti, in quo muſica non minimam partem obtinet, Eccleſ. cap. 40. *Vinum, & muſica lætificat cor.* † Qua propter cũ quereretur Dauid filius Iſai cytharam ſuã pulſando refocillabatur Saul, & leni habebatur Reg. 1. d. c. 16. v. 23.

Igitur

Igitur quandocunque Spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat cytharam, & percutiebat manu sua, & refocillabat Saul, & leuius habebat recedebat, ab eo spiritus malus.

29 † Nam licet in hoc nonnulli causam diuinam quærent, quod Dauid vna cum musica Psalmos, & Orationes diuinas, & increpationes in dæmones admisceret, de hac non agimus, sed de naturali, quæ musica leniri potuit passio illa melancholica, in qua dæmon residebat, nã vt ait Auicena Fen. 1. tract. 4. cap. 18. *Et quibusdam medicorum visum est, quod melancholia contingat à dæmonio, sed nos non curamus cum physicam docemus, si illud contingat à dæmonio, tunc contingit, ita vt conuertat complexionem ad choleram nigram, & sic causa eius propinqua colera nigra.*

30 ¶ Nam licet dæmones nihil habeãt commune cum vllo corpore, vt melancholicos homines magna ex parte inuadat, aut melancholicis ipse morbos inferat, referendum est ad malitiam, & nequitiam dæmonis, quia melancholicus succus maxime omnium paratus, est ad insaniam, & desperationem adigere quæ ille nequam maxime exoptat, vt tradit *Valles de Sacra phylos. c. 28. ad fin. Ioan. Eusebius p. 2. curiosæ phylos. li. 1. c. 21.* †Quem admodum de illo qui vexabatur ab spiritu immundo sic refert D. Luc. c. 8. *Occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & vestimento non induebat, neque in domo manebat, sed in monumentis*, & paulo post *Multis enim temporibus arripiebat illum, vinciebatur catbenis, & compedibus custoditus, & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deserto.* †Quia de manię specie, quę à medicis lychãtropia, seu lupina insania vocatur, similia referuntur, ea affecti pati, qui domi contineri nõ possunt, & circa sepulchra bagantur, quemadmodum de alio, qui Christus sanauit Epilepticum fuisse maxime insinuant illa D. Marci verba c. 9. *Et cum vidisset eum IESVS statim spiritus cõturbauit illum, & elisus in terra volutabatur spumans.* †Nam miraculi vis tanto consistit in Epilepsiæ curatione, siue medicamentis, quanto in dæmonis propulsatione, vtramque enim causa agitabatur ille, quã Christus solo verbo curauit non aliter, quam puella, quæ vexata à dæmone liberauit, & aliã octo annis convulsione spinæ, quæ a Christo Domino sanata est *D. Luc. cap. 3.*

34 ¶ Quare etsi res naturales directo non possint agere in dæmone, possunt tamen indirecto pellendo humores pessimos, quibus residere solet, aut aërem purificando, ne corpus ex eo valeat assumere, ad infestationes, quemadmodum ad expellendum Asmodeum, quo Sarram infestabatur Archangelus docuit Tob. cap. 6. v. 8. *Cordis eius particulam si super carbones imponat, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum.* † Dæmon enim iste sanctissimam Sarram infestabat, volens rem veneream cũ ea exercere, & cũ nolet, ex zelotypia eius virosnecabat, quapropter fumo iecoris piscis impediri potuit naturaliter, vel vna cũ talivirtute concurrente Archangelo, Tob. c. 8. v. 2. *Tobias protulit de casidili sua partem iecoris, posuitque eam super carbones viuos: tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & relegauit illum in deserto.* † De massa ex pice, adipe, & pillis, qua diruptus est draco apud Babylonicos, causam naturalem alij exquirunt, eo quod pix, & adeps cum sint glutinosa, & emplastica obstruunt viam ciui, & implicata pilis multo magis hærebunt tenacius gulæ, & ventriculo inferre noxam longa disputatione tradit *Franc. Valles de Sacra philosoph. cap. 81.* † Sed ad rem parum conducunt, nam draco ille non fuit ex genere animalium, sed fabre factum, ideo ad eius diruptionem nil conducebant, nisi diuina virtute iubarentur, Daniel. cap. 14. v. 26. *Tulit ergo Daniel picem, & adipem, & pillos, & cogis pariter, fecitque massas, & dedit in os draconis, & diruptus est draco.* † Nam res naturales, quando effectus supernaturales operantur, non applicantur in sua virtute naturali, sed elebantur à Deo ad miraculose operandum, vt in Sacramentis, & Sacramentalibus, & alijs rebus, quæ virtute diuina operantur, vt dixi *tom. 1. de Iure spiritu. libr. 2. capit. 3. ex num. 27. Valle Moura de incant. sect. 2. cap. 3. ex num. 3.*

¶ Neque negandum est quandoque res naturales quatenus medicinales sunt, morbos etiam à dæmone illatos posse tollere, quando ad eos inferendos dæmones naturalibus vtuntur causis, nihil adens ex sua malitia, quia tũc nihil vetat, quin contrarijs noxa pellatur, vt dixi *in Epitome de Magia libr. 2. capit. 52. ex numer. 27. Ioann. Eusebius part. 2. curiosæ philosoph. libr. 1. capit. 47. 48. 49. 50. & 51. Andreas Cæsalpin. libr. de inuestigat. dæmon. capit. fin. Sprenger. in Mall. part. 2. princip. quæst. 2. Hieronim. Mengui tract. in malig. spiritual. capit. 3.* † Et ita quamuis tales res naturales à dæmone ex pacto reuelatæ sint, nõ propterea earum vsus prohibitus est à non habente pacto, quia talis vsus non fundatur in societate dæmonis, sed in virtute naturali à Deo data, vt tradunt, *Victoria relect. de Magia nume. 15. Suarez*

de Relig. lib. 2. cap. 16. nu. 24. † Vt de multis virtutibus naturalibus reuelatis à dæmone per somnia, tradunt *Plin. libr. 3. natur. histor. capit. 1. & libr. 24. cap. 17. & libr. 25. capit. 7. & libr. 30. capit. 1. Nicol. Leonicus in proem. ad libr. 6. Aristot. de præsent. per som. Valle de Moura vbi supra sect. 2. capit. 9. num.*
1 *17.* † Et ita eis vtens ad morbos huiusmodi sanandos ex naturali virtute non prohibetur, nam vt ait Baptist. Codronch. de morb. venefic. libr. 4. capit. 2. *Dæmones ad inferenda mala persæpe rebus naturalibus vtuntur, varias obstructiones, vel intemperies, modo mitiores, modo validiores procurando, continuum soluendo, noxios humores concitando, vel vtiles putrefacendo, ac delatoria, praua-oue qualitate coinquinando ac ad principalia, vel ignobilia traducendo, poterit, & Medicus ad structiones tollere, intemperiem corrigere, vnitatem restituere, humores compescere, quod putridum est educere, & prauam, ac venenosam qualitatem debelare.*

12 ¶ Sic enim ad maleficiatos iubant herbę, radices, flores, frugus, gumma, lapides, metalla, terræ, succi liquores, animalium partes, quia ex suis naturalibus, qualitatibus potestatem habent humores corrigere aliaue mala expellere, vt de Ruta contra venefícia, tradit *Aristot. in Problem. sect. 20. Pro-*
13 *blem. 34.* † Eamque ad id maxime domesticam cõmendat *Dioscorides*, nam in Ruta tertio excessu calida vim habet excalefaciendi, incẽdendi, digerendi, prouocandi, ac flatus potenter expellendi, vt tradit *Galen. libr. 8.*
14 *simplic. medic.* † Berbena, quam herbam sacram veteres dixerunt, quia valenter desiccat, ac discutit, & perfecte corroborat, vt tradit *Galen. libr. 8. simpt. & 2. decop. medic. loc.* ad maleficia prodesse scribit *Dioscorid.*
15 *libr. 4. capit. 56.* † Abrotonum etiam efficacissimam esse herbam aduersus omnia veneficia scribit *Plin. libr. 21. capit. 21.* quia exiale facere, & desicare excessu tertio sentit *Hippocrat*, etsi minorem illi qualitatem
16 tribuat *Auicena.* † Sabina, Palma Christi, Aristolochia, Asteraſticos, Tussilago, Peonia, Saluia, Anethum, Marrubium, Chamæpitijs, Cyclamen, Allium, Genista, Hypericon, Fæniculum, Laurus, Galgala, Cupressus, Scorditem, Pandectarium, Cetaurum, & quã plures aliæ herbæ, quæ calidam, & siccam habent naturam prosunt contra maleficia, vt tradunt *Dioscorides, Plinius, Trallianus, Ætius, Cyrannus, Rhases, Theodorus, Piscianus, qui sub nomine Q. Horatiani in lucem*
17 *prodijt Marcellus Empericus, & alij.* † Nam cum venena omnia frigida sint, vt ait *D. Isidor. libr. 12. capit. 4.* Medicamentis calidis, & siccis iuuantur, quando in potum, vel essum dantur, vel eorum succis inunguntur corpora, vel sufiumigãtur, vt tradit *Codronch. vbi sup. Marcell. Empiric. lib. de medic. c. 20.*

¶ Vnde contra maleficia suffumigationes ex Lauro, Iunipiro, Rore marino, Saluia, Thure, 48
Mirrha, Mastice, Aneto, Myrtho, Sãdalo, Cãphora, Sulphare, Aloe, Vino odorato, Cedro, atq; Cupreſo, commendant *Hippoc. Galen. & al ij apud Codronch. d. lib. 4. capit. 6. Ætius serm. 16. capit. 122.* Idque factitant nostri Exorcistæ teste *Mengo in flag. dæmon. capit. 3. 4. & 6.* † Balnea itidem ex aqua flu- 49
minis actu calida temperate, in qua ebuliant Ruta, Sabina, Hypericon, Artemisia, Berbena, Palma Christi, ac Aristolochia, maxime salutaria sunt contra maleficia, dum tamen procedant euacuationes ordinariæ, & corpus non sit cibo repletus, nec habeat, alicuius visceris inflammationem, nec febrem synocham, hæcticam, vel tertianam, quia egregiam vim calefaciendi, & exicandi habent, vt tradit *Baptist. Codronch. dict. libr. 4. capit. 5.* † Vomitoria similiter, siue vo- 50
mitum prouocatoria vtilissima sunt, eis, qui non habent in primis venis copiam crudorum humorum, vt tradit *Hippocrat. libr. 4. apporis. 8. & 9. Ætius serm. 3. capit. 19.* vtiliora sunt ex Helleboro, Agalico, Ruta agreſte, Nasturtij semine, Asari folijs, & similibus calidæ, & siccæ natura, vt tradit *Codronch. libr. 4. capit. 4.* † Non tamen ablutio ma- 51
nuum matutina, quæ ad maleficium illo die arcendum prodesse putat *Nicol. Remigius libr. 1. dæmonol. capit. 2.* nam munditiam dæmon detestat animæ, non corporis, vt tradit *Mart. del Rio lib. 6. Magic. cap. 2. sect. 1. quæst. 1.*

¶ Secundo, cum dæmones pessimis humo- 52
ribus delectentur, in eisque resideant, quasi aptiori loco, rebus naturalib. expelli possunt, quibus prædicti humores læniuntur, vt dixi *d. capit. 52. ex numer. 6. & me referens tenet Emanuel de la Cerda Lusitan. libr. de os pos de Milan part. 2. cap. 1. Andreas Cæsalpin. de inuestigat. dæmon. cap. 22.* † Et præser- 53
tim humore melancholico, & atrabili, quia maxime ad eius infestationes deseruit, vt tradit *Valles de Sacra phyloſoph. cap. 30.* Qua propter dæmoniaci nonnulli curantur sena, lapide lazuli, veratro, vel alio simili medicamẽto, vt tradit *Bapt. Codronch. d. lib. 4. ca. 2.* † Sic enim contingit quendam dæmoniacum 54
sanatum atrabili purgata, eo quod ægrè ferret

hãc ſui domicilij, quaſi turbari poſſeſsionem, per meliorum humorum temperiem, vt tradũt *Codronc. lib. 1. cap. 8. Ioan Azar. lib. 1. Inſt. t.* 55 *lib. 9. cap. 26.* † Quare cithara Dauid malum Sauli ſpiritum fugauit; non quod dulce melos dæmonem pelleret, ſed harmoniæ concẽtu humore peſsimo delinito, Saul melius haberi contingit, vt docent *Caſalpin. vbi ſup. Petr. Thyræus de dæmoniac. p. 3. cap. 48. Ioan Azor. dict. cap. 26. Sanchez libr. 2. Decalog. capi. 42. num. 10. Petr. Binsfeld. in confeſſ. malef. dub. 3.* 56 *concl. 12.* † Vel ſunt aliqui dæmones, qui muſicam non poſſunt ſuſtinere, vt ex Raymundo Lullo refert *Valle de Moura vbi ſup. ſect. 1. c. 2. n. 9.* de qua Horat. lib. 2. epiſt. 1.

Auertit morbos, metuenda pericula pellit.

57 ¶ Tertio fugantur dæmones ex rebus naturalibus, ex quadam hypotheſi, quia ſigna videntur recordatoria, & pœnarum, quas luunt, memoriam ingerunt, quæ dæmones valde abhorrent, ac deteſtantur, vt tradit *D. Auguſt. lib. de natur. dæmon. Hieron. Mengus in Compend. libr. 1. capit. 5. & in malignos ſpirit. ante* 58 *Flagell. cap. 9.* † Qualis Ruta agreſtis, quia ſignum amaritudinis Chriſti, qui dæmonis malo redemptionem operatus eſt: Gagatem ad hoc commendat *Galen. lib. 9. ſimplic. capi. 8.* quia triſtitiam denotat, in qua dæmon vſque ad finem eſt demerſus. † Adamantem hac 59 de cauſa prodeſſe arbitratur Marbodeus, de lib. de gemm. c. 1. *Ad Magicas artes idem lapis aptus habetur.* † Sulphurem ad hoc con 60 ducere teſtatur *Auicena Fen. 1. tractat. 1. libr. 5.* quia tetrus odor ſignum eſt carceris infernalis, & horroris, cui ipſe adictus eſt, atq; emancipatus, Tibul. libr. 2. eleg. 5.

Ipſeque ter circum luſtraui ſulphure puro
Carmine cum Magico præcinuiſſet anus.

61 ¶ Quarto fugantur dæmones moraliter, rebus naturalibus, vt verbis contumelioſis, quibus dæmones pelli tradunt *Amatus Luſitan. in Dioſcorid. libr. 4. Valle de Moura dict.* 62 *ſect. 1. capit. 2. num. 11.* † Vel rebus irriſibilibus, & fœtis, quia omnia, quæ fiunt circa corpora obſeſa dæmones accipiunt, vt facta, & vergentia in eorum deſpectum, ac ludibriũ, nam cum ſint intollerantis iniuriæ, malunt fugere, quam eam pati, vt tradunt *Hieron. Mengus tract. in malign. ſpirit. cap. 3. Valle de Moura dict. ſection. 1. capit. 2. Mart. del Rio libr. 6.* 63 *capit. 2. quæſt. 3. ſection 2.* † Et ita permittunt noſtri Exorciſtæ maleficiatis, ac dæmoniacis portare nonnullas res naturales, quia ex earum recordatione moralem vim in dæmones agunt, vt tradit *Mengus vbi ſupra*, vel quia adhibita, vt inſtrumenta diuinæ Iuſti-

ciæ maleficia poſſunt impedire, vt notat *Martin. del Rio dict. quæſ. 3. ſect. 2.* † Lotium 64 tantum humanum contra maleficia commendat *Annan. libr. 4. de natura dæm.* & exemplũ de quodam ſupediran *Herodot. libr. 2.* quod ex ſuperbia dæmonis rei indignitatem non ferentis admiſsit *Martin del Rio libr. 6. cap. 2. ſect. 1. q. 1.* † Sic fugantur dæmones cornium 65 ſuſtita, ſtercore caprino, dictamo, galbano, onagri vngula, & ſimilibus, vt ex Dioſcoride, Galeno, Plinio, & alijs tradit *del Rio li. 3. c. 2. ſect. 2. §.* Necnõ aſsini pelle, Marbod.

Infantum cunas pellis biloſa defendit,
Horrificosq; metus pellit, & iſta ſimul.

¶ Quinto fugantur dæmones rebus natu- 66 ralibus, ex quadam neceſsitate, ſcilicet vibratione aëris, quia eius conquaſatione continuus aër diſipatur, quo corporis aſſumpti compago (in quo dæmones graſari ſolent) diſſoluitur, & ita de neceſsitate arcentur, vt tradit *Petr. Thyreus de locis infeſt. part. 3. capit. 53.* † Ex quo in Eccleſia campanarum vſus con- 67 tra tempeſtates (preter quam ſanctum, & piũ) ad hoc maxime conducere earũ ſonitus tradũt *Steph. Durãd. lib. 1. de ritib. Eccleſ. c. 21. Ioan. Andraſ. in capit. 1. de offic. cuſtod. Guill. Pariſienſ. lib. 1. de legib. fol. 44. Martin. del Rio libr. 6. Magic. p. fin. capit. 2. ſect. 3. q. 3.* † Et exemplis comprobatur earum, quas ad 68 campanæ ſonitum, dæmones vaiulantes ſpurcum onus in terram deiecerunt, vt tradit *Grilland. de ſortil. q. 7. Remig lib. 1. dæmonol. c. 26. Pet. Binsfeld. in cõfeſſ. malef. p. 2. dub. 6.* † Et licet ad hoc hæretici cãpanas dicãt bap 69 tizari *Arentius, Catuinus, & alij eiuſdem farinæ*, vt de baptiſmo noſtro irrideant, mentiũtur planè, quia de tali baptiſmo nil legitur in *Pontificali Romano.* † Quia benedicuntur, 70 vt aliæ res Eccleſiaſticæ, nomenque illis in alicuius Beati honorem imponitur, quaſi cõmendentur tutelæ vas metallicum, diuinæ laudis inſtrumentum, vt tradit *Martin. del Rio libr. 6. Magicar. capit. 2. ſect. 3. quæſt. 3.* † Quare poteſtate diuina, vna cum naturali 71 concurrente, procellæ diſcutiuntur, ac alia dæmonis inſtrumenta, quibus terræ habitatoribus, & fructibus nocere datur, etſi id ſolum vi ſonitus aërem diſipantis, putat *Petrus Mexia libr. 2. Sylua variæ lect. capit. 9.* nam id facilius ſulphurea belli machina efficeret, vt notat *del Rio vbi prax.* † Idque 72 etiam apud Gentiles notum fuit, apud quos aëris ſonitu dæmones fugari credebatur, *Alexand. Aphroſid. Problem. 43. libr. 2. Mucrab. lib. 5. cap. 19.* † Idque de acie gladij puta- 73 bant, quod eius vibratione corpus aſſumptum

diſoluereteu, *Homer. odiſ. 7. Cal. Rhodigin. lib. 2. antiq. lect. c. 8.* quapropter Sibylla commonet Æneam apud Vergil. in dæmonum ſpectra irruentia, Æneid. 6.

Tuque inuade viam, vaginaque eripe ferrum.

CAP. XXVII. De Diuinis rebus, quibus maleficia impediuntur, & dæmones fugantur.

SVMMARIVM.

1. *Diuina remedia ad maleficia maxime conducunt.*
2. *Diuina remedia quæ ſunt.*
3. *Chriſtus Dominus dæmones eiecit.*
4. *Chriſtus infirmos curauit.*
5. *Chriſtus ſanat leproſum, hydropicum, &c.*
6. *Chriſtus Dominus ſanitatem confert tactu fimbriæ veſtimenti.*
7. *Iudæi opera Chriſti diuina fuiſſe fatentur.*
8. *Dæmones ex obſeſſis corporibus Chriſti Domini diuinitatem proclamant.*
9. *Dæmones ex ſimulachris Gentilium Chriſti diuinitatem agnouerunt.*
10. *Chriſti opera mirabilia omnium monumẽta proteſtantur.*
11. 12. *Mirabilia Chriſti opera per Prophetas, & Sibyllas prophetizata.*
13. *Dæmones ex ſimulachris Gentilium in Chriſti aduentu fugerunt.*
14. *Oraculorum dæmonum ruina ſignum fuit Chriſti diuinitatis.*
15. *Chriſti lex ab omnibus Gentibus recepta ſignum dat ſuæ diuinitatis.*
16. *Chriſti legis repugnantes eius diuinitatem perſuadent.*
17. *Religio Chriſtiana ex eius veritate ducta, & propagata.*
18. *Religio Chriſtiana non eloquentia, ſed veritate amplexa eſt.*
19. *Religio Chriſtiana aduerſus Imperatorum potentiam ex veritate exiſtit.*
20. *Religio Chriſtiana philoſophorum machinis petita ex veritate firma perſeuerauit.*
21. *Religio Chriſtiana hæreticorum calũnijs quaſſata ex veritate perſiſtit.*
22. *Religionis Chriſtianæ fides contra omnia diaboli operatutiſſima eſt propulſatio.*
23. *Credenti omnia ſunt poſſibilia.*
24. *Fides Catholica ad maleficia deſtruenda maxime conducit.*
25. *Gratiæ gratis datæ deſeruiunt ad fidem.*
26. *Miracula legis naturæ operabantur in fide Chriſti venturi.*
27. *Baptiſmus ſalutẽ confert ex opere operato.*
28. *Baptiſmi ſalus ſpiritualis, & corporalis.*
29. *Baptiſmus liberauit homines à dæmonibus poſeſſos.*
30. *Baptiſmus liberat maleficiatos.*
31. *Baptiſmus liberat Conſtantinum Imper. a lepra.*
32. *Animæ vitijs corpora in morbos incidunt.*
33. *Confirmatio remedium eſt contra maleficia.*
34. *Confirmatio conducit contra omnes dæmonis infeſtationes.*
35. *Confirmationis Sacramentum dæmonibus inuiſum.*
36. *Dæmones ſacra ſuſſittate non poterant adſiſtens Confirmatus.*
37. *Confeſſio Sacramentalis confert ſalutẽ corporalem.*
38. *Confeſſio integra peccatorum eſt remedium contra maleficia.*
39. *Peccatis liberati ſalutem corporalem conſequuntur.*
40. *Peccatorum confeſſionem in morbis curandis quare Medicis commendetur.*
41. *Peccatorũ confeſſio præmitenda eſt in quolibet morbo.*
42. *Miſſæ Sacrificium ad maleficia arcenda maxime conducit.*
43. *Euchariſtia ex Chriſti præſentia fugat dæmones.*
44. *Miſſæ celebratione fugantur dæmones in nouo Orbe.*
45. *Euchariſtiæ aſumptio iuuat contra maleficia.*
46. *Euchariſtia vera Chriſti caro ſubſiſtit.*
47. *Euchariſtia obſeſſis iuuat.*
48. *Euchariſtia mortuis antiquitus oreinſudebatur ad fugandos dæmones.*
49. *Euchariſtiam mortuis dari variis ob cauſis prohibitum eſt.*
50. *Extrema vnctio habet conferẽdi ſalutẽ corporalem.*
51. *Extrema vnctio arcet dæmonis infeſtationes*
52. *Extremæ vnctionis virtus competit quatenus eſt Sacramentum.*
53. *Sacramentalia omnia vim habent maleficia impediendi.*
54. *Apoſtolis data eſt poteſtas ſuper omnia dæmonia.*
55. *Apoſtolorum poteſtas ſanandi omnes languores.*
56. *Eccleſia cum ſuo capite poteſt inſtituere Sacramentalia.*

57. *Aqua benedicta vtilis contra omnes damonis infestationes.*
58. *S. Matthæus ad quæ effectum instituit aquã benedictam.*
59. *Aqua benedicta potestas ad fugandos damones.*
60. *Aqua benedicta tripliciter consideratur.*
61. *Aqua benedicta instituitur contra omnia mala spiritualia.*
62. *Aqua benedicta confertur ad salutem spiritualem, & alia bona.*
63. *Deus persæpe magna per infima elementa præstare solet.*
64. *Res naturales elebantur à Deo, vt agant in spiritualia.*
65. *Orationes iubant contra maleficia.*
66. *Orationes pribatæ cum pijs operibus maximè iubant.*
67. *Oratio dominica, & symbolum contra maleficia.*
68 *Salutatio Angelica contra maleficia.*
69. *Salue Regina contra maleficia.*
70. *Littania contra maleficia.*
71. *Viena habuit Littania originem.*
72. *IESVS nominis inuocatio contra maleficia.*
73 *Virtutis nominis IESVS multa remisiue.*
74. *Miracula ex virtute nominis IESVS.*
75. *D. MARIÆ inuocatio prodest contra maleficia.*
76. *Inuocatio sacratissimæ Virgin. MARIÆ, aduersus omnes damonis infestationes.*
77. *Imaginis Virginis MARIÆ aspectus damones fugat.*
78. *Crux sacratissima contra damonii infestationes.*
79. *Crux dicitur telum formidabile aduersus damones.*
80. 81. *Crucis virtutis plura remisiuè.*
82. *Crux in Indijs probintijs semper damonibus horrificum fuit.*
83. *Crux à Magallano in Insula Zebu posita operatur miracula.*
84. *Indijs Orientalibus Crucis miracula remisiuè.*
85. *Occidentalibus Indijs Crucis miranda remisiuè.*
86. *AGNOS Dei arcere damonis infestationes.*
87. *Contra damonis insidias.*
88. *Eorum antiquissimus vsus.*
89. *Contra tempestates, & alia nocumenta.*
90. *Reliquiæ sanctorum iubant contra damonis infestationes.*
91. *Vigilantiani refutantur, qui Reliquiarum virtutem negant.*
92. *Panis, & salis benedicta vsus contra damones.*
93. *Panis, & salis benedicta plura remisiuè.*
94. 95. *Campanarum pulsatio contra damones.*
96. *Vibratio aëris damones fugat, quia corpora assumpta disoluit.*
97. *Campanæ virtus diuina fugat damones.*
98. *Campanæ succederent in loco tubarum veteris Testamenti.*

DIVINA remedia præ- 1
teris rebus ad maleficia impedienda, & tollenda magno habenda sunt, nam vt ait iustus Rex Iosaphat, Paralip. 2. cap. 20. *Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus in te Domine.* † Di- 2
uina sunt, quæ in Sacra scriptura reperiuntur, & Ecclesiæ sunt Christus Dominus relinquit, pro exigentibus necessitatibus, vt qui ad sanãdas infirmitates nostras datus fuit, Isaias ca. 53. v. 4. *vere langũbres nostros ipse tulit, & infirmitates nostras ipse portauit*, Matth. cap. 4. v. 23. *sanans omnem languorem.* † Nam multoties Christus Dominus dæmones eiecit ex obsessis corporibus, *Matth. capi. 8. v. 16. & 31. & cap. 9. v. 33. & cap. 12. v. 22. & cap. 17. v. 18. Luc. cap. 4. v. 35. & cap. 8. ver. 2. & 28. & cap. 9. v. 42. & cap. 10. versi. 17. & cap. 13. versi. 10.* 3

¶ Infirmos curauit varijs languoribus, *Matth. cap. 8. v. 13. 15. & capit. 9. v. 10. 29. & cap. 15. v. 28. & cap. 20. v. 34. Marc. cap. 1. v. 31. 42. & cap. 2. v. 12. & cap. 3. v. 5. & cap. 5. v. 30. & cap. 10. v. 46.* nam vt ait D. Luc. cap. 4. v. 40. *Omnes qui habebant infirmos varijs lãguoribus ducebant illos ad eum, & ille singulis manus imponens, curauit eos.* † Leprosum sanat, *D. Luc. cap. 5. v. 13.* turbæ languores medetur, *d. capit. 5. v. 15.* puerum centurionis ab infirmitate liberat, *D. Luc. c. 7. v. 10.* Lazarũ quatridianum resuscitat, *D. Ioan. c. 11.* filium viduæ ad vitam reuocat, *d. cap. 7. v. 15.* & filiã Iairi, *v. 54.* hydropicum curat, *cap. 14. vers. 4.* coecum illuminat, *cap. 18. v. 42.* Malcho auriculam restituit *cap. 22. v. 51.* paralyticum sanat, *Ioan. cap. 5. v. 8.* & alijs vexatis languoribus, quia vt ait Matth. cap. 9. v. 35. *curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Etiã 6
tactu fimbriæ vestimenti eius, Matth. cap. 14. v. 36. *& rogabat eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quicumque tetigerũt*

ſalui facti ſint, Marc. cap. 3. v. 10. *multos etiã ſanabat, ita vt irruerent in eum, vt illum tangerent*, & c. 6. v. 56. *& quocũq; introibat per villas, vel ciuitates in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent, & quotquot tangebant, ſalui fiebant.*

7 ¶ Nam vis illa, qua Chriſtus Dominus in expellendis dæmonibus, & curandis infirmis vſus eſt, extra omnem alleã nobis apperuit, ſe ab homine, qui etiam Deus non eſſet, patrari minime potuiſſe, vt Nicodemus Chriſti miraculorum magnitudine ſtupefactus in hæc verba teſtatur apud D. Ioan. cap. 3. *Nemo poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.* † Et ipſi met dæmones (vt ex aduerſariorum teſtimonio veritas magis eluceſcat) ex obſeſis corporibus, dum pellerentur, clamabant, apud D. Marc. cap. 1. ver. 24. *Quid nobis, & tibi IESV Nazarene, veniſti perdere nos? Scio quod ſis Sanctus Dei*, D. Luc cap. 8. v. 28. *Quid mihi, & tibi IESV Fili Dei Altiſſimi? obſecro te ne me torqueas.* † Et qui in Gentiliũ ſimulachris aſſiſtebant, hãc Chriſti diuinitatem inuiti fatentur, nam de Miteſij Apolinis oraculo clamaſſe affirmat Porphyrius, *Chriſtum prodigiorum efficẽtem, & diuinum eſſe*, & Hecatem de Chriſto interrogatam reſpondiſſe, *virum ſanctitate præſtantiſſimum fuiſſe, & animam in cœlum conſcendiſſe.*

10 ¶ Sed contendunt non nulli ſapientiores quam par eſt, non dæmones illos fuiſſe, ſed figmenta fallentium hominum imperitorum mẽtes, quod nihil aliud eſt quam omnem hiſtoriam tam Græcam, quam Latinam, & Barbaram mirabilibus demonum præſtigijs adſtipulantem, *Apuleius Mileſiar. lib. 1. Plin. lib. 30.* 11 *cap. 1. Lucan. Pharſal. lib. 6.* † Quæ omnia multis antea ſæculis per Iſaiam, alioſque prophetas, nec vno ſub rege, neque eodem tempore præcinentes, Chriſtus Dominus facturus pollicitus eſt, vt probant *Euſebius de præparat. Euang. lib. 1. Lactant. Firmian. diuinar. inſtit. lib. 3.* 12 † Per Sibyllas diuerſis temporibus, diuerſis regionibus ortas, de quibus *Varro*, ex Latinis diligentiſsimus *Maro* quoque, & *Tibullus*, alijque non minus ex Catholicis *Lactantius*, acurate *Auguſtinus*, poſtea, *& alij meminere.* 13 † Non alia de cauſa, quam Chriſti poteſtate, & virtute diuina, quam ipſimet dæmones non ſolum fatebantur, ſed ea adſtricti cogebantur locum deſerere, nam qui in Gentilium ſimulachris ab hominibus colli, & venerari ſtatuerant, poſt Chriſti aduentum in pedes agere compelluntur, vt non ſolum noſtra ſed Gentilium habent monumenta *Plutarch. lib. de tacente pythia, Plin. lib. 3. natur. hiſtor. capit. 1. D. Athanaſ. de humanit. verb. libr. 1.* † Nam dæmonum ex pulſio, & oraculorum ſilentium, & ruina in primitiua Eccleſia Chriſti poteſtatis ſignum euidens fuit, vt docent *D. Chryſoſt. in Matth. hom. 26. Lactant. lib. 3. diuinar. inſtit. cap. 23. Nicephor. hiſt. Eccleſ. cap. 17. Thom. Bozius de ſignis Eccleſ. libr. 14. cap. 3. & 4. & lib. 23. cap. 1. Maiol. tom. 3. Canicular. colloq. 1.* 14

¶ Fugere igitur dæmones cæperunt poſt 15 Chriſti aduentum, qui ſtatim à ſectatoribus cultus ab eius Apoſtoli, qui diuerſas orbis Plagas ad publicationem Euangelij ſortiti, prædicatus adeo, celebratuſque eſt, vt ab innumera multitudine, ab omni ſexu, & ordine, & per Orbem vniuerſum deuicto de triumphatoq; dæmone adoretur, vel ex ipſiusmet veritatis potẽtia, vel promiſsionis diuinæ, D. Mar. c. fin. *Prædicate Euãgeliũ omni creaturæ*, &c. † Nã iã hodie milleſimus ſexcẽteſimus trige- 16 ſimusquartus annus agitur, ex quo perſequẽte Herode, aduerſantibus Romanis rerũ dñis, reclamantibus Iudæis, obſtantibus diabolis, ſenſibus dæmum, & carne repugnantibus, ſanctiſsima hæc Religio, quæ prius ſub miſterijs Prophetarũ velaminibus, & vmbra legis Moſaycæ multis annorum millibus, quaſi viſceribus delituerat, aucta, & propagata eſt. † Vix- 17 que vllus tam remotus orbis angulus reperitur, in quo aut in Chriſti honorẽ extructæ Eccleſiæ non fuerint, aut eius ſaltem nominis fama non perſonauerit. Cum & apud extremos Indos à Romanis olim Gentibus victoribus, & Alexandro illo orbis terrore, & nobos orbes perquirenti prorſus incognitos, per nos Hiſpanos diuino numine plantatum publicatumque ſit, vt tradunt *D. Ioan. Solorz. de Iure Indiar. lib. 1. cap. 11. cum ſeqq. Maluenda, de Antichriſto lib. 3. cap. 9. & ſeqq.* † Non vana 18 quidem philoſophiæ eloquentia, ſed ſincera veritate atque poteſtate diuina, qua ſummi in rebus agendis viri maximè, & phyloſophiæ patroni Crucis (qui tunc credebatur ſtultitia) amplexi ſunt, nullius demũque argumentis ſenſui, naturali verationi conſentaneis, ſed quod magis abhorret à ſenſu communi, quam Deũ Crucifixum credere, in ipſa veritatis potentia capiebatur, vt Chriſtianæ Religionis bellum, & arma teſtatur *Eminentiſsimus Cardinal. Robert. Bellarmin. controuerſ. lib. 1.*

¶ Neque enim potentiæ humanæ referen- 19 dum, ſed diuinæ virtuti. Duodecim namque in primis duces habuimus, inermes illos quidem, rudes, inopes, & omni prorſus auxilio

(præter

(præter quam diuino) deditos, in quos non solum Senatus, Populusque Romanus, & Imperatores, qui tunc rerum potiebantur, potentiæ suæ machinas exercuerunt, sed ipsi Philosophi, Oratoresque, & Rhetores vires omnes scientiæ & eloquentiæ exaquerunt, vt *ex Eusebio, Lactantio, & alijs testatur Cardin. Bellarmin. vbi prox.* † Nam Tacitus, Dion, Trãquilus, Epicureus, Liuavius, Porphirius, Iulianus, Proculus, Hierocles, & Dei hominumque subsanator Lucianus, & alij quam plures aduersus Christum, et sectatores acerrime inuecti sunt, qui tot annorum sæculis omni fariam opugnati, tantum abfuit, vt opugnaretur, vt in obtidionibus, quas pretulerunt munitiores, et in perturbationibus seuiores, et in cædibus numerosiores, atque viuatiores perseuerent. † Et vt ad interna reddeam, plusquã ciuilia bella, quibus nostra Fidei Catholicæ Respublica atrociter quasata est, ab ipsis primordijs ad nostra tempora: de Simonis inquã et Nicomede, de aliorũ hæresi, qui sub Apostolorum temporibus vires sparserunt; de Menandri, de Basilidis, de Hebionis, de Corinthi peste, de Arrio postea, & Sabellio, de Macedonio, & alijs innumeris, aduersus quorum tella fides nostra firma perseuerat, & externis armis, interniſque incendijs vna petita victrix semper, & triumphatrix manet, nam vt ait D. Matth. capit. 8. *& portæ inferi non præbalebunt aduersus eam.*

¶ Vnde primum contra omnia maleficia, & diaboli, infestationes, remedium est vera, & viua FIDES Christiana, cuius loricam in omni negotio induendam admonet *D. Paul. ad Ephes. cap. 6. ad Thessalon. capi. 5.* & ad hoc cõmendant *D. Cyprian. ad Fortunat. de exortat. marty. Lactan. lib. 2. diuin. instit. capit. 16.* † Nã credenti omnia sunt possibilia ex Christi verbis D. Marc. cap. fin. v. 17. *signa autem eos, qui crediderint, in nomine meo dæmonia eÿcient, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit,* & Apostolorum D. Luc. cap. 10. *Domine etiam dæmonia subÿciũtur nobis.* † Vnde ad maleficia impedienda, destruenda, & anihilanda fidem Catholicam maxime conducere dixi *in Epitome de Magia lib. 2. cap. 53. ex nu. 5. D. Cyprian. vbi sup. D. Grego. Nazianz. orat. ad Cyprian. Paulin. in vita D. Ambros. Epiphan. de hæresib. Ebionot. q. 30. Niderius in Formicar. cap. 4. Thom. Bozius de notis Eccles. lib. 15. cap. 1.* † Quia omnes gratiæ gratis datæ deseruiunt ad fidẽ, D. Matth. cap. 17. v. 19. *Amen quippe dico vobis si habueritis fidem sicut granum sinapis, & dicetis monti huic, transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis,* D. Ioan cap. 14. v. 12. *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.* † Nam etiã in lege naturæ miracula operabantur Prophetæ, ex fide Christi venturi D. Paul. ad Hebreos cap. 11. v. 5. & seqq. *fide Enoch translatus est ne videret mortem, &c.* & v. 33. & 34. *Per fidem vicerunt regna, operati sunt Iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturaberunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladÿ, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunte exterorum, acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos.*

¶ Secundum pro nondum initiatis BAPTISMVS est remediũ salutare quod ex opere operato salutem confert D. Marc. cap. fin. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit.* † Quod non solum de salute spirituale, sed corporale etiam intelligunt *Dom. Soto in Sentent. 4. dist. 3. art. 9. Valle de Moura tract. de Incant sect. 2. cap. 7. num. 11. & c. 13. n. 7.* † Sic enim constat homines à dæmonibus possessos, & maleficijs affectos liberatos fuisse per Baptismum, *Soto vbi prox. Bellarm. tom. 2. lib. 1. capit. 6. Thom. Bozius d. lib. 1. cap. 15. Mart. del Rio lib. 6. Magic. q. 3. sect. 3. cap. 2.* † Tyridatem Armeniæ Regem Baptismo à maleficio liberatum narrat *Eccleſiaſt. hiſtor.* de Cassano Rege Tartarorum idem meminit *Bozius d. lib. 1. cap. 16.* de Tamaracungon Indorum Rege, *Pet. Ciezap. 1. hist. Peruca. 18.* † Constantinus Magnus Baptismo à lepra liberatus fuit, nam difficilioris morbi ex peccatis oriri solent, vt docent *D. Chryſoſtom. in Matth. 4. hom. 14. Theophil. in Marc. 2. Cassanæus in proœm. consuet. Burgund. v. mala die ex n. 2. Barrad. in Concord. Euang. tom. 2. lib. 5. cap. 21.* † Tanta est enim prorsus affinitas corporibus hominum, mentibusque, vt ex animę culpis corpora in morbos inciderint, nam vt ait Posseu. in Bibliot. lib. 14. de Medicin.

Tantis stupet obuia morbis
Progenies, vario sæcula fœda reatu.

¶ Tertium CONFIRMATIO, quia gratiam confert, præsentaneum remedium est contra maleficia, ita consulitur, vt qui nondũ recipit, recipiat, vt dixi *d. cap. 53. num. 9. Gregor. Nazianz. in Iulian. orat. 2.* † Nam valde conducere contra omnes dæmonis infestationes, tenent *D. Clem. Rom. lib. 7. Apost. Const. cap. 28. & lib. 8. cap. 35. Cantipratens. libr. 2. Apum, cap. 57. pag. 33. Mart. del Rio d. sect. 3. q. 3. cap. 2. Valle de Moura d. cap. 13. num. 8.* † Nam Christianæ Religionis Confirmationis Sacramentum adeo dæmonibus inuisum

fuit,

fuit, vt eius præſentia ſacra ſua turbarentur, de-
moneſ que adeſſe vererentur, Prudent.

Forte litans Hecatem placabat ſanguine multo,
Cum ſubito exclamat, media inter Sacra, ſacer-
dos
Pallidus, in quid ego? maius rex optime maius
Neſcio quod numen, noſtris interuenit aris,
Accitas video longe diſpergier vmbras.

36 † Quia Gentiles ſacra ſua litare dæmonibus non potuiſſe, ſi aſiſterſteret Chriſtianus Sacro Chriſmate ſignatus, vt docet *Lactant. libr. 4. cap. 27.* & his verbis proſequitur Prudent.

Ipſe quoque exanimis poſito diademate Prin-
cipi
Pallet, & aſtantes circumſpicit, equis alumnus
Chriſmatis inſcripto ſignaret tempora ſigno,
Qui Zoroaſtreos turbaret fronte ſuſurros.

37 ¶ Quartum, POENITENTIAE Sacramentum quod in Confeſsione ſuſcipimus, eſt remedium ſalutare, & præſentaneum, nam ad ſalutē corporalem paralytico conferendam Chriſtus Dominus dixit, apud D. Math. cap. 7. D. Luc. cap. 5. v. 10. *Remittuntur tibi peccata tua, ſurge, &*
38 *ambula.* † Quare integram peccatorum confeſsionem eſſe remedium contra omnia magica nocumenta, infeſtationes, & maleficia expreſſe tenent *Ioan. Diaconus in vita S. Gregor. lib. 1. cap. 11. n. 12. & 13. Caſarius lib. 1. Miracul. cap. 6. & libr. 3. cap. 13. Surius tom. 2. Mart. 22. Theod. de Appoldia in vita S. Dominici lib. 6. cap. 3, Hector Boethus hiſt. Scotor. lib. 8. Metaphraſt. auguſt. 14. Guafrid.*
39 *tom. 2. p. 57.* † Nam à peccatis liberanti homines, vt plurimum ſalutem corporalem conſequuntur, vt tradunt *D. Chriſoſt. vbi ſub. & in Ioan. hom. 37. Paul. Fuſius de viſitat. libr. 2. c. 30. n. 10. Ioan. Selua de Beneffic. par. 1. q. 5. n. 122. Medices tract. mors omnia ſoluit p. 1. nu. 138. Axeued. in l. 5. tit. 1. lib. 1. Recop. exn. 2.*
40 † Et hac de cauſa Eccleſia diuinitus edocta varijs conſtitutionibus decreuit, vt Medici ſtatim vt vocantur ad curandos infirmos, conentur eos ad ſalutem animę procurandam, & niſi medico ſpirituali peccata ſua cōfiteātur, vltra tertium diem ægrotum non viſitent, vt decernunt *S. D. N. Pius V. in ſua conſtit. ſuper gregem dat. 8. Martij. 1566. Innocen. III. in Concil. General. quod incipit cum infirmitas de pœnit. & remiſſ. Nauarr. in Manual. ca. 25. n. 60. Fuſcus de viſitat. lib. 2. capi. 30. ex nu. 3. Cened. ad Decretal. collect. 107. num. 6. & collect. 166. n. 5. Sanchez in Decalog. libr. 3. cap. 16. n. 2. cum multis ſeqq. Beja decaſib. conſ. p. 1. caſ. 11.* † Nam licet alij id de morbo lætali in-
41 telligant, verius eſt de quocumque morbo, qui infirmum inuadit, aut in lecto detinet debere intelligi, *Suarez tom. 4. diſp. 75. ſect. 3. n. 4. & 5. Sanchez vbi prox. d. c. 16. n. 7. Aloyſ. Riuius in prax. reſolut. 399. n. 2. Barboſa de poteſt. Epiſ. p. 3. alleg. 91. n. 4.*

¶ Quintum remedium eſt, Sacroſanctum MISSAE Sacrificium, quod ad omnia maleficia, & dæmonum nocumenta arcenda maxime commendant, & exemplis exornāt *D. Auguſ. lib. 22. Ciuit. Dei cap. 8. D. Bernard. lib. 2. vita cap. 3. Guafridus in vita S. Petri Tarentaſ. to. 2. fol. 73. Metaphraſt. in vita Theodor. mēſe April. Bredenbachius lib. 9. collect. cap. 5. Luxemburgenſ. in Catbalog. hæretic. lit. G. Binsfeld. in confeſſ. malef. dub. 3. concluſ. 3.* † Nam 43
cum in Euchariſtia Chriſtus Dominus corporaliter aſiſtat, contra omnia maleficia, & demonum nocumenta validiſsimum remedium eſt, quia in eorum ruinam, & deſolationem vē terus policitus eſt, *Iſaias ca. 2. & 31. Zachar. 13. Ezechiel. 6. & 30. Oſeaſ. 10. Micheas. 1. Daniel. 2. Sophon. 2.* † Quapropter in nouo or- 44
be poſquam Hiſpani pedes fixerunt, & ſacro ſantum Euchariſtiæ Sacramentū collocarunt, illico dæmones fugam ſibi conſulentes ex ſtatuis, & oraculis Indorum fugerunt, *Petr. Cieza in hiſt. Peru tom. 2. cap. 23. Gonzal. Ouetus in hiſt. Indor. lib. 5. cap. 10. Gomera lib. 3. c. 6. Herrera in hiſt. general. Indor. decad. 1. lib. 3. cap. 4. Hier. Benzon. lib. 1. hiſt. noui orb. cap. 8. pag. 35. Torquemada in Monarch. Indor. libr. 1. capit. 2. numer. 50. Bozius dict. libr. 2. cap. 11. & lib. 5. cap. 2. & lib. 12. capit. 21. & lib. 15. cap. 17. & lib. 23. cap. 1. D. Solorzano de Iure Indiar. libr. 2. cap. 13.* referens, & laudans illud.

Puer Hebreus iuuet me dijs beatis imperans
Has ades relinquere, & ſtatim Orcum abire.

¶ Sextum remedium eſt Sacroſanctæ EV- 45
CHARISTIAE perceptio, quam noſtri vocāt *communionem*, contra omnia maleficia, & dæmonis nocumenta, vt docent *Concil. Trident. ſeſſ. 25. de Regular. c. 10. Caſsian. Serenus collat. 12. ca. 6. Caſ. Ciſtercienſ. lib. 9. Miracul. c. 12. Catriprasenſ. lib. 1. Apum cap. 23. Ant. Senenſ. in Chron. Prædicat. in cōm. fol. 199. Sim. Metraphraſt. in vita S. Augent. Febr. 14. Palladius in Lauſiaca cap. 19. Valle de Moura d. ſect. 2. cap. 13. n. 6.* † Nam in Euchariſtia vera 46
Chriſti caro ſubſiſtit, quam ſumpſit ex Virgine, & depoſuit in cruce, & aſſumſit de ſepulchro, viua, viuificans, & glorioſa, omnium rerum preſentaneum remedium contra dæmones, & eorum nocumenta, nam vt ait D. Ioan. canonic. 1. cap. 3. *in hoc apparuit filius Dei, vt diſoluat opera diaboli.* † Vnde dæmoniacis, 47
& phanatico ſpiritu correpis olim dabatur Eu-

chariſ-

charistia, vel vt ex purgarentur à dæmonibus, vel vt contra hostilis insidias munirentur, vt decisum est *Concilio Arausican. II. can. 14. Cassianus collat. 7. c. 29. & 30. Prosper. lib. 4. Predict. cap. 6.* † Ex quo etiam in primitiua Ecclesia mos fuit Sacrosanctam Eucharistiam mortuis ori includere, antequã sepellirentur, vel supra pectus ligata mandabantur terræ, propter dæmonum infestationes, qui mortuorum corpora furabãtur ad Magicas spurcitias, vt constat, vt ex Concilio Eliberitano in quo præfuit D. Osius Episcop. Cordubens. Sedis Apostolicæ Vicarius can. 58. vt tradunt *Ferd. Mendoza lib. 2. de confirmat. Concily Illiberitani cap. 58. Basil. Ponze de Leon par. 1. variar. disput. q. 2. cap. 4. 5. & 6.* † Postea tamen varijs de causis sublatum est, & interdictum ne Eucharistia mortuis detur, vel sepelliendis apponeretur, *in Concil. Antisidorensi can. 12. & Carthaginens. III. can. 6. & in Sexta Synodo Generali in Trullo combocata can. 63. cum alijs per Mẽdoza & Põze vbi sup. Claud. Spencæus lib. 2. de Eucharistia adorat. cap. 7.*

¶ Septimum est Sacramentum EXTREMÆ VNCTIONIS, nam habet virtutem salutem corporalem conferendi, ex Christi Domini institutione D. Marc. cap. 6. *& vngebat oleo multos ægros, & sanabat*, D. Iacob. canon. 5. *& alleuiauit eum Dominus.* † Ex quibus habere potestatem contra omnia maleficia, & corporis nocumenta, & diaboli infestationes, tenent *D. Chrysost. ad Corinth. 1. homil. 4. Soto in sent. 4. dist. 23. q. 1. art. 2. Raph. de la Torre tom. 2. q. 90. art. 2. disp. 2. num. 4.*

† Non vt est vnctio secundum hæreticos, sed vt est Sacramentum secundum Catholicos, vt dixi *in Epitome de Magia d. cap. 53. nu. 17. & in hoc opere tom. 1. lib. 2. cap. 11. ex num. 3. D. Chrisost. ad Corinth. 1. homil. 4.*

¶ Octavum SACRAMENTALIA omnia remedia adferunt, quia ex eo quod conferunt gratiam ex opere operantis, vim habent maleficia impediendi, & dæmonem fugandi, vt dixi *supra tom. 1. lib. 2. cap. fin. ex nu. 1. vsque ad 7.* † Et eo maxime cum Apostolis, & eorum successoribus hanc potestatem Christum Dominum contulisse constat D. Matth. cap. 10. v. 1. *dedit illis potestatem spirituum immũdorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem lãguorem, & omnem infirmitatem.* & v. 12. *infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eijcite*, &c. † D. Marc. cap. 3. v. 15. *dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eijciendi dæmonia*, D. Luc. cap. 9. *dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent.* † Ex qua potestate Ecclesia cum suo capite potest instituere Sacramentalia, omnia aduersus dæmones, & maleficia, & omnia diaboli nocumenta, quia vt ait D. Paul. Corinth. 1. cap. 4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysterium Dei.* & Corinth. 2. cap. 3. *Idoneos fecit ministros Noui Testamenti, non littera, sed spiritu.*

¶ Nonum AQVA BENEDICTA, quã lustralem appellamus, contra omnia maleficia, & dæmonis infestationes maxime conducere, tradunt *Theodoret. lib. 5. hist. Ecclesiast. cap. 21. & alij à me relati in Epitome de Magia lib. 2. c. 53. ex nu. 35. S. Theresia à* IESV *in vita ipsius.* † Nam ad hunc effectum præsertim aquæ huiusmodi benedictionem instituit S. Mattheus Apostolus, vt tradunt *D. Clem. Rom. lib. 8. Constit. Apost. cap. 31. Alexand. P P. I. epist. ad omnes fideles in cap. aquã de consecrat. dist. 2. D. Chrysost. in Ioan. hom. 25. & in Psalm. 22. D. Ambros. libr. 1. de Sacram. c. 5. Cæs. Baron. Annal. tom. 2. ann. 132.*

† Cuius virtutis, & efficacitatis potestatem ad hoc maxime commendant *Laurent. Surius in vitis sanctor. Crenzer. lib. 4. de cruce ca. 26. Reginal. lib. 1. de discipl. Eccles. cap. 210. Epiphan. hæres. 10. Mart. del Rio lib. 6. Magica. q. 3. sect. 3. cap. 2. Eman. de la Cerda tract. de ospos de Milan p. 2. cap. 5.* & ipsos dæmones Indijs confessos narrat *Franc. Lopez Gomara in hist. Mexican. cap. 235.*

¶ Aqua enim benedicta tripliciter consideratur, vel Episcopalis mixta vino, & cinere, qua vtitur in consecratione Ecclesiarum, vel altarium, *cap. proposuisti de cõsecrat. Eccles.* vel Baptismalis, de qua fit mentio, *in cap. Sabbatho de consecrat. dist. 4.* vel communi, de qua *in cap. iuxta aquam d. dist. 4.* † Quæ quidem aqua benedicta ab Ecclesia instituitur contra omnia mala spiritualia, & dæmonum infestationes, *D. Thom. p. 3. q. 65. art. 1. & Sent. 4. dist. 2. q. 1. art. 2. Sprenger. in Mall. q. 2. Rapu. de la Torre de vitijs oppos. Relig. q. 90. disput. 12. nu. 13. & disp. 13. nu. 5. Bozius de signis Eccles. tom. 1. lib. 5. cap. 2. sign. 15.* † Et ad salutem corporalem, & alia bona, *cap. aquã de consecrat. dist. 3. Thom. Vvaldens. tom. 1. Sacramental. tit. 24. cap. 168. nu. 5. Pet. Thyreus de apparit. spirit. lib. 3. cap. 16. n. 42. Durand. de ritib. Eccles. cap. 21. ex nu. 2. Valle de Moura de Incantat. sect. 2. cap. 1. nu. 17. & cap. 11. nu. 6. & 27. & cap. 13. nu. 8.* † Deus enim per sæpe multa, & magna per infima instrumenta, & interdum indigna præstare solet; vt tradit *Gasp. Sanchez super Isai. capi. 44. num. 54 56. pag. 446. & cap. 51. nn. 7. pag. 513. & cap. 13. nu. 8.*

64 *n.8.* † Nam licet res naturales perſe in dæmones agere non poſsint, naturaliter agendo, quãdo ab Eccleſia ordinantur ad aliquod effectũ, elebantur à Deo, vt agant in ſpirtualia, quemadmodum ignis inferni, qui verus, & naturalis eſt, agere poteſt in animas, & dæmones, *Tertulian. in Apolog. cap. 48. D. Auguſt. libr. 20. Ciuit. Dei cap. 16. & libr. 21. c. 2. 4. & 5. Suarez de Angel. lib. 8. ca. 12. ex n. 9. Mendoza in Regũ lib. 1. c. 2. ex n. 28.*

65 ¶ Decimum ORATIONES tam communes Eccleſiæ, quam priuatæ piorum virorum iubant contra maleficia, *D. Auguſ. lib. 22. Ciuit. Dei capit. 8. D. Chryſoſt. de incompræhenſ. Dei natur. lib. 3. Theodoret. lib. 4. Hiſt. Eccleſ. cap. 21. Sozomen. lib. 6. cap. 28. Glicas Annal. par. 4. fol. 354. Metafraſ. in vita S. Auxen. &*

66 *dixi lib. 2. de Magia cap. 53. ex n. 25.* † Priuatæ ſi adiungãtur cum ieiunijs, & alijs pijs operibus maxime iubant, Matth. cap. 17. *Hoc genus dæmonorum non eijciuntur niſi in oratione*

67 *& ieiunio.* † Communes Eccleſiæ ſunt, quæ hanc virturem habere videntur, *Oratio Dominica. & ſymbolum Apoſtolorum*, non modo Canonum præſcripto, ſed veteris æui, noſtrique experientia, vt docet *D. Auguſ. lib. 2. de Symbol. ad Catheeum cap. 1. & lib. de vtilit. credẽden. cap. 22. & exemplis adſtruit Nicol. Remig. lib. 1. de monol. cap. 13. & libr. 2. capit. 4.*

68 † Item & Salutatio Angelica, eiuſque iteratio ad orarios globulos, quam Roſarium appellamus, & earum etiam externa forma ad colum dæmoniaci immiſſa, dæmonem fugauit, *vt conſtant ex literis Ludouici Frois à Iaponia ſcriptis ann. 1596.* †

69 De recitatione Aue Mariæ, & Salue Reginæ contra dæmones, & maleficia multa ſuppeditant *Cantipracenſ. libr. 2. Boni vniverſ. fere per toto capit. 29. Cæſarius libr. 1. Miracul.* †

70 Quibus accedit Litaniarum vſus, qui aduerſus ludificationes, & vexationes dæmonum, & mala omnia vtiliſsimus eſt, vt tradunt *Ioan. Diacon. lib. 4. vitæ D. Gregor. cap. 39. & Sigiſvert. ann. 858 Iacob. Rabun. libr. contra Marbac. capit. 26. Petr. Thyreus de dæmoniac. par. 3. n. 654.* †

71 Vnde Mantuanus his verſibus exemplum præbet de litaniæ virtute lib. 4. Faſtor.

Vrbs ſedet in Rhodum, Galli dixere Vienã
Quæ tulit aduerſus caſus, paſtore Manento
Et longum vexata fuit: nam fulmine crebro
Arſit, & horrificis terrarũ motibus arba, &c.
Caſibus his percuſſi omnes, diuina coacti
Quærere ſubſidia, & diuos aſcire precando
Hinc tranſit Litania ortum.

72 ¶ Vndecimum inuocatio deuota nominis IESVS contra maleficia, & omnes dæmonum operationes maxime iuuat, nam vt ait Chriſtus Dominus apud D. Marc. cap. fin. *in nomine meo dæmonia eijcient*, & Apoſtoli fatentur apud D. Luc. cap. 10. v. 17. *Domine, etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo.* Nã vt ait D. Paul. ad Rom. cap. 10. *qui inuocauerit nomen Domini ſaluus erit.* † De eius virtute 73
contra dæmones, & maleficia plura congeſſerunt *D. Iuſtin. aduerſus Triphon. Origen. lib. 1. contra Celſ. Tertullian. lib. de corona Martirij D. Cyprian. lib. aduerſus Demetr. D. Athanaſ. libr. de Incarnat. Verb. D. Gregor. lib. 1. dialogor. cap. 16. & dixi lib. 2. de Mag. capit. 53. ex num. 28. Valle de Moura de incantat. ſect. 1. cap. 4. n. 5. & ſect. 2. cap. 7. ex n. 20.* † Et innu- 74
meris exemplis confirmat *Metaphraſt. in vita S. Auxẽt. & in vita S. Euphraſ. Surius Apri. 22. & tom. 4. fol. 154. & 513. & tom. 5. f. 827. & 892. & tom. 6 fol. 671. & tom. 7 fol. 567. Annan. lib. 4. de natura dæmon. fol. 152. Grenzerus lib. 3. de Cruce capit. 27. Ribadencyra in vita S. Ignatij, Mar. del Rio d. ſect. 3. cap. 2.*

¶ Duodecimum, Deiparæ ſimiliter D. 75
MARIAE inuocatio quia caput diaboli conterit de illa ad litteram dictum eſt Geneſ. c. 3. *ipſa conteret caput tuum*, poſſeſſores dæmones inter cætera quæſtos ſe à miſericordiæ Matre manubias animarum plurimas quotidie eripi narrat *Ioan. Molinetus in Chronolog. Belgiæ ann. 1490.* † Sic ad infeſtationes dæmonum 76
maximum remedium eſſe, atque ſalutare *dixi lib. 2. de Mag. cap. 53. num. 30. Horat. Turſellinus in hiſt. Lauretana lib. 4. c. 33. Cæſarius lib. 6. Miraculorum cap. 26. & 27. Lypſius lib. de B. Virgine, Eman. de la Cerda lib. de oſpes de Milam par. 2. cap. 147.* † Et abſque inuo- 77
catione ſolo aſpectu Imaginis eius, dæmones fugari narrat *Cæſarius Mirac. 130. fol. 138.* nam vt ait Prudent. Cathemer. hym. 3.

Namque Deum merita
Omnia Virgo venena domat.

¶ Terdecimum ſignaculum ſanctæ CRVCIS contra dæmones, & eius infeſtationes 78
maxime Chriſtus Dominus commendat, dum ait Marc. capit. fin. v. 17. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur. & c.* † Quare illud 79
tellum dæmonibus formidabile vocat. *Euſtathi in vita Euthych. li. 1. c. 10.* Arma in expugnabilia S. Daniel Stylites apud *Metaphraſt.* & omnem Magiã tollere afirmat *S. Athanaſ. libr. de verbo Incarnato Mart. del. Rio. lib. 6. Magic. c. 2. ſect. 39. 3.* † De cuius mirabilibus 80
effectibus liber integer eſſed cõficiendus, plura, & ſi non pro merito, contra dæmonis artes & infeſtationes ſcripſerunt *D. Cyprian. ſermone de paſſione Chriſti, Origen. lib. 3. in Iob Lactant.*

tant. lib. 4. diuin. institut. c. 24. D. Gregor. Nazianz. orat. 1. in Iulian. D. Chrysost. hom. 8. in Colosens. D. Aug. lib. 2. de Symbol. ad Catheeum. D. Gregor. lib. 2. Dialog. c. 10. Suarez in D. Thom. p. 3. q. 23. art. 6. disp. 56. † Quarum
81 omnia exemplis confirmant *Cassaneus in Cathal. gloriae mund. p. 4. cõsel. 98. & 99. Glycas Annal. p. 4. Surius tom. 2. Thom. Bozius lib. 2. de sign. Eccles. c. 8. & seqq. & li. 15. c. 1. Sprẽg. in Mall. p. 2. q. 4. c. 1. Pet. Thyreus daemoniac. p. 3. c. 44. & lib. de locis infestis p. 3. c. 68. Tho. Cantiprasens. lib. 2. c. 57. p. 34. Iacob. Graetzerus libr. 3. de Cruce c. 18. cum multis seqq. Theodor. in vita Macedon. & libr. 3. hist. c. 3. & lib. 5. cap. 21. Caes. Baron. Annal. tom. 11. ann. 1027. Stabrum lib. 4. hist. cap. 5.* † In Oc
82 ciduis prouincijs Crucis lignũ semper dæmonibus horrificum fuit, silentiumq; indijt, & fugam capere coegit, *Pet. Mart. in decad. noui orb. Gõzal. Ouiet. in sua hist. Ind. li. 5. c. 10. Gomara li. 3. c. 6. Hier. Bẽzo in hist. Ind. lib. 1. c. 27. pag. 119. Thom. Bozius de sign. Eccles. lib. 23. c. 1. Torquema. in Monarc. Ind. lib. 18. c.*
83 *7. Petr. Feber. libr. 3. Semestr. capit. 1. pag. 20.* † Plura alia contra dæmones, & eius infestationes miracula de Cruce a Magallano in Insula Zebu posita, & in Prouincia Nicaraguæ, *Anton. de Herrera in histor. Indor. decad. 3. lib. 1. cap. 9. pag. 18. & lib. 5. cap. 12. pag. 216.*
84 † Plura alia miracula de Crucis virtute in Indjs Orientalibus referunt *Maffeus libr. 1. pag. 11. 15. 121. & 122. Ioann. Barros decad. 3. cap. 11. Alan. Copus dialog. 4. cap. 16. pag. 557. Thom. Bozius lib. 5. cap. 2. pag. 160.* † De
85 Occidentalibus Indijs non minora referunt *Franc. Lopez Gomara in sua histor. p. 2. capit. 34. 36. 81. Theatr. vitae human. vol. 5. libr. 4. pag. 1468. Anton. Herrera decad. 1. libr. 8. capit. 10. pag. 314. & lib. 10. cap. 12. pag. 361. Torquemad. lib. 16. c. 26. & seqq. & lib. 18. c. 7.*
86 ¶ Decimum quartum cereæ formæ orbiculares, quas dicimus AGNOS DEI, propter formã Agni vna ex parte impressa, maximè iubant contra omnes dæmonũ infestationes, vt *dixi lib. 2. de Mag. c. 53. n. 24. Vincẽt. Bonard. lib. de certis virtutib. Pet. Matthæus in Decret. 7.*
87 † Nam ad id consecrantur ã Romano Pontifice, qui inter alia postulat à Deo, vt deboteè gestantibus tribuat virtutẽ contra omnes dæmonis insidias, vt cõstat *ex Rationale diuin. offic. lib. 6. c. 79.* † Cuius benedictionis cõsuetudo ad hũc effectũ antiquissima est in Ecclesia à tempore Apostolorũ, vt ante Papã Marcell. II. & Constantinũ Imperatorẽ in Ecclesia fuisse, narrat *Ioann. Molanus lib. de Agnis*
89 *Dei capit 6.* † Contra tempestates, & alia nocumenta conducere testatur *D. Augustin. ad Ianuar. epist. 118.* vt his versibus elegantèr expressit Frusius apud Martinum del Rio vbi supra.

Postulat in primis sacrati aspectus, vt agni
Agnum ad cœlestem concita corda leuet
Vt que salutifera memores vitaeque necisque
Criminis, & vitij noxia vincla terant,
Hostis vt insidias stygijs ac certamina vincant
Decipulas mundi, carnis, & illecebras
Corporeis nobis morbos, cassusque repelli
Praesertim horriferos mortiferosque petit.

¶ Decimumquintum anctorum, qui in cœlis beatitudine perfruuntur fœlices RELIQVIAE maxime iubant contra morbos, & dæmonum nequitias, vt de D. Paulo legitur in Actis Apostol. cap. 19. v. 12. *Ita vt etiam super languidos deferrentur à corpore eius sudaria, & semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebãtur.* † Quid-
91 quid frenant Vigilantiani, qui eorum virtutẽ negant, quos latè refutant *D. Hieron. contra Vigiliant. Gregor. Nazianzen. orat. de D. Cyprian. ad fin. D. Chrysost. orat. contra Gent. & hom. 26. in Corinth. 2. Euagrius lib. 1. cap. 16. Sozomen. lib. 7. cap. 16. Nizephor. lib. 10. cap. 8. Gregor. Turonens. libr. 2. de gloria Martyr. cap. 45. Gibbonus dispu. de Sanctis, Bozius lib. 15. de signis Eccles. cap. 7. 11. & 12. Thyreus p. 3. daemoniac. cap. 43. & p. 3. de locis infest. cap. 67. D. Sanch. Dauila lib. de Venerat. Sanctor. Bimsfeld. in confess. malefic. dub. 3. concl. 4.*
¶ Panis & salis benedictæ ad id iubant con
92 tra dæmones, *Vt statuitur in Concilio Nannetensi can. 9. & dixi lib. 2. de Mag. ca. 53. n. 34.*
† Dequibus plura *Fran. Suar. vbi sup. d. disp.*
93 *15. Steph. Durand. lib. 2. de ritibus Eccles. cap. 58. Metaphras. mense Decemb. Graezer libr. 3. de cruce cap. 37.*
¶ Decimum sextum Pulsatio campanarum
94 Ecclesiæ adeo infesta esse solet dæmonibus, vt ab eis excitatas tempestates, vel ingruentes inpediant, vel iam ortas sedare faciant, vt docet *Conc. Colon. c. 24.* † Et exemplis allatis
95 confirmãt *Remig. li. 1. dæmonol. c. 26. Ciruiez. li. 1. miracul. c. 13. Grill. de Sorti. q. 7. Bimsfel. in confess. malefi. post conclusionem fin. dub. 6.*
† Non tantũ ex visonitus aërem dissipans, vt
96 arbitratur *Petr. Mexia in Sylua li. 2. c. 9.* nam ad id fuit Gentiliũ sentus arbitrantiũ aëris sonitũ dæmones fugare, quia corpora assupta dissoluit, vt tradunt *Macrob. lib. 5. Saturnal. c. 19. Aphrosid. problem. 43. lib. 2.* † Sed potes
97 tate diuina, cuius nomine campanæ benedicũtur, & consecrantur, vt fragore suo spirituales hostes terreant, & repellant, vt tradunt

Cardinal. Hoſius libr. 3. contra proleg. Brent. Thom. Bozius de ſign. Eccleſ. libr. 2. Eman. de la Cerda lib. de os pos de Milan p. 2. cap. 6. fol. 155. † Nec baptizantur, vt arbitratur *Caluinus*, ſed benedicuntur, nomenque illis in Beati ab cuius honorem imponitur, vt illius quaſi commendentur tutelæ vas metalicum, diuinæ laudis inſtrumentum, in loco tubarū veteris teſtamenti argenteis, & æreis, vt tradunt *Durand. lib. 1. de ritib. Eccleſ. capit. 21. Binſfeld. Delrius, & alij vbi ſup.*

98

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM.

LIBER TERDECIMVS.

DE SPIRITVALI CRIMINE, QVOD IN Magia contrahitur hęretica, hęreticali, ſapienti hęreſim, vel non, ac de eius prohibitione, & poenis.

CAP. I. De Magia hæreticali, ex dictis hæreticalibus.

SVMMARIVM.

1. *Hæretici, & Magi profeſſione ſimiles.*
2. *Hæretici præcipui olim Magi fuerunt.*
3. 4. 5. *Hæretici Magia dediti.*
6. *Magi ex hæreticis fiunt.*
7. *Magia diuiditur in hæreticalem, & non hæreticalem.*
8. *Hæretica, alia hæreticalia, alia ſapientia hæreſim.*
9. *Hæreticalia ſunt quæ fiunt cum facto hæretico.*
10. *Hæreticalia ſunt, quæ ſapiunt hæreſim.*
11. *Inuocatio dæmonis quando ſit hæretica, quando ſapiat hæreſim.*
12. *Inuocatio dæmonis quare vt hæretica damnetur.*
13. *Hæreticum facit error contra aliquos ex fidei articulos.*
14. *Articuli fidei qui dicantur.*
15. *Opiniones falſas tenens contra Religionem, & fidem hæreticus eſt.*
16. *Hæreſis vndedicatur.*
17. 18. *Hæreticum facit error prolatus, cum pertinatia.*
19. 20. *Hæreticus vt puniatur debet eſſe baptizatus.*
21. *Hæreticus eſt, qui Sacrā Scripturā aliter interpretatur, quam interpretatur Eccleſia.*
22. 23. *Hæreticus eſt aſſerens peccatum, quod non eſt, vel è contra.*
24. *Hæreticus non eſt aſſerens errorem, putans id teneri ab Eccleſia.*
25. 26. 27. *Hæretici ſunt, qui Eccleſiæ receptas doctrinas non amplectūtur.*
28. 29. 30. *Hæreticus eſt, qui debiat ab aliquo etiā leui articulo.*
31. *Hæreſes omnes inter ſe coherent.*
32. *Dubius in fide cenſetur hæreticus.*
33. *Dubitans ſine pertinatia nō eſt hæreticus.*
34. *Dubitatio ex ſcrupuloſa conſcientia non eſt hæreſis.*
35. 36. *Dubitans de ijs in quo ſunt variæ opiniones, non eſt hæreticus.*
37. *Dubitatio ad hoc, vt conſtituat hæreticum, quæ requirantur.*
38. *Dubitatio non ſolum circa fidem, ſed in his, quæ ad ſalutē ſunt neceſſaria, hæreticū facit.*
39. *Diſputans ſeu vocans in dubium, quæ ad fidem pertinent, hæreticus reputatur.*

1 HÆRETICORVM, & Magorum commertia norunt omnes, communicant enim cum hæreticis Magi, circulatores, Aſtrologi, & philoſophi curioſitate dediti, vt tradit *Tertulian. lib. de præſcriptio. aduerſ. hæreſ. cap. 43.*
2 *cum ſeqq. & lib de Anim. cap. 57.* † Præcipui enim hæretici olim Magi fuerunt, & ab his artibus princeps hæreticorum cognomen adẽptus fuit Samaritanus ille Simon Magus, qui ob eam cauſam Deus habitus eſt, vt ſcribit
3 *D. Clemens Rom lib. 7. Apoſtol. conſt.* † De Carpocrate, Menandro, Marco, Eutratri, Ophitis, Scuophianis, eorumque dogmate ſimilia referunt *Irenæus lib. 1, cap. 21. & 24. Euſeb. lib. 2. hiſt. Eccleſ. capit. 20. Epiphan. hæreſ. 27.*
4 † De Piſciliano, qui Gnoſticorum veſaniam in Hiſpanias intulit, quod ſimul fuiſſet Magus teſtatus eſt *Seuerus Sulpit. lib. 2. hiſt. in vita S. Mart. D. Hieronym. epiſt. ad Oceſiphon. contra Pelag.* † De Mahumeto quod hæreticus fuiſſet, & Magus teſtatur *Zonaras tom. 3.*
5 de Berengario, & alijs fidem faciunt grauiſſimi ſcriptores *Irenæus, & Tertul. vbi ſup.* † Nã
6 Magi ex hæreticis fiunt, vt his verbis teſtatus eſt Pet. Greg. in Syntag. p. 3. lib. 34. c. 21. n. 9. *Vtuntur enim dæmones hæreticis, vt meretricibus pulchris ad impellendos ſpecie ſanctitatis ad ſua retia homines, de florente autem ætate illius fucatæ pulchritudinis, vtuntur illis, vt lenis, & lenonibus faciunque Magos, & Sagas.*

7 ¶ Vnde Magia communiter diuiditur in hæretica, & hæreticalia. *Nicol. Eymericus in director. Inquiſit. p. 2. q. 42. Paul. Grill. de Sortileg. q. 10. ex n. 2. & q. 11. ex n. 1. Azpilcueta Nauar. in Manual. cap. 11. ex n. 28. Pet. Binsfeld. in confeſ. maleſ. prælud. 14. Mar. del Rio lib. 5. Magic. diſq. ſect. 15. Farinac. to. 1. crimin. q. 20. ex nu. 79. & tract. de haret. q.*
8 *181. §. 1. ex n. 1. Azor p. 1. Moral. li. 9. c. 26. q. 4.* † Hæretica autem ſubdiuiduntur in hæreticalia, & ſapientia hæreſim, vt docent *Simanc. de Cathol. inſt. tit. 30. nu. 15. Sylueſt. in Sum. v. hæreſis 2. n. 4. Caſtro lib. 1. aduerſ. hæreſ. c. 1. & lib. 1. de iuſta haret. punit. c. 1.* †Hę
9 retica dicũtur, quæ fiunt cũ facto hæretico, vt idolatria, vel tranſitus ad ritus Iudæorũ, vel paganorum, &c. ex quo conuincuntur de credulitate, *c. contra Chriſtianos de haret. lib. 6. Alberti. de agnoſcẽd. aſſert. q. 8. n. 12. Mar. del*
10 *Rio d. ſect. 15.* † Hæreticalia ſunt, quæ ſapiunt hæreſim, vt inuocare dęmonem ad reuocandũ mortum ad vitam, vel reuelanda futura contingẽtia, vel ſimilia, quæ ipſe neq; ſcire, neq; facere poteſt, *Caſtro lib. 1. de iuſta haret. pun. c. 15. Rojas de hæret. p. 2. aſſert. 12. n. 267. Grilland. de Sortileg. q. 10. n. 16. Martin. del Rio ſect. 15. Binsfeld. in confeſ. maleſ. prælud. 14. Ioan. Azor. p. 1. moral. lib. 9. c. 26. q. 4. Farin. tom. 1. q. 20. num. 85. & d. q. 181. §. 1. ex n. 2.*
11 † Nam licet inuocare dæmonem ad faciendum, quod ipſe facere non poteſt, non ſapiat hæreſim; credere autem illa poſſe facere propria virtute, non ſolum ſapit hæreſim, ſed eſt hæreticum, vt dixi *in Epitome de Magia lib. 3. capit. 8. ex num. 1.* † Quare exercentes
12 Sortilegio, & alia Magię opera cum inuocatione dæmonis, vt hæretici damnantur in *Extrauag. Ioann. XXII. quæ incipit ſuper ſpeculã, data Auinionæ.* vt tradunt *Eymeric. d. p. 2. q. 43. Repert. Inquiſit. v. Sortilegia, Campeg. ad Zanchin. de hæretic. capi. 22. num. 18. Petr. Gregor. d. lib. 34. capit. 15. num. 6. Valle de Moura tract. de Incantat. opuſc. 1. ſ. El. 3. cap. 3. num. 28. Farinac. d. q. 20. ex num. 87. & d. q. 181. §. 1. nun. 4.*

¶ Hæreticum autem facit error contra 13
aliquem ex fidei articulum, vel Eccleſiæ deffinitionem, credens, vel profitens dogma aliquod eorum contrarium, vt docent *Martin. V. in Conſtit. anno 1418. quæ incipit inter cunctas, relata à Pegna in direct. Inquiſit. ad fin. fol 88. gloſſ. & Butrius in capit. firmiſſimè de hæretic & ibi Hoſtienſ. num. 2. Abb. num. 3. Felin. num. 1. Ancharran n. 5. cap. ad auolendam, & ibi omnes §. vniuerſos, de hæretic. Arnal. Albertin. in rub. de hæretic. lib. 6. q. 1. ex num. 17. Simanc. de Cathol. Inſt. tit. 31. n. 3. Oldrad. conſ. 271. n. 2. Menoc. de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 6. num. 5. Hipol. Riminald. conſ. 395. ex n. 3. Decian. lib. 5. criminal. cap. 17. Vgolin. de Cenſur. p. 2. §. 1. nu. 7. Baſius in pract. tit. de hæretic. n. 1. Iul. Clarus d. §. hæreſis n. 1, Grilland. de hæretic. q. 2. ex n. 1.* † Arti 14
culi autẽ fidei ſtrictè ſumpti ſunt, qui in Symbolo continentur: largius tamen veniunt omnes diffinitiones factæ per Romanos Pontifices, vel Concilia: largiſsimè vero reſpiciunt omnem veram ſententiam circa fidem, etiam nondum deffinitam, vt tradunt *DD. in rub. de ſumma Trinitat. & Fide Cathol. & in c. cum Chriſtus de hæretic. præſertim Ancharr. n. 2. Butrius num. 4. Zabarell. num. 2. Socin. num. 10. Annan. 2. Tabiena, Sylueſt. & Angel. in Summ. v. Fides, Azzor d. p. 1. libr. 8. cap. 5.*
15 † Vnde qui nouas, & falſas opiniones, nouaſq; ſectas, peruerſaq; dagmata gignit, credit, ſubbet, vel dicit contra Fidem, vel Religionem, hęreticus eſt, *cap. haereticus, c. inter haereſim, & vtrouiq; Turrecrem. 24. q. 3. ex n. 1. gl. ind. c. firmiſſime de haeret. Alber. in rub. de haeret.*

d.q.1.n3.& q.13.num.3.7.& 55.Calderin. tract.de hæretic.rub.1.ex nu.1.D.Anton.in Summ.p.2.tit.12.cap.5.§.1.Tabien.Rosell. Angel.& Sylvest.in Summ.v.hæreticus,Simanc.de Cathol.instit.capi.14.num.2.Carer. tract.de hæretic.nu.9.Grilland.q.2.nu.3.Oldrald.consi.210.nu.1.Iul.Clar.d.§.hæresis nu. 1.Menoch.d.præsumpt.6.nu.39.Hipp.Riminal.consi.395.nu.18.lib.4.Tib.Decian.d.cap. 17.nu.112.Rojas sing.73.nu.1.Petr.Gregor. in Syntag.lib.33.cap.7.nu.8.

16 ¶ Hæresis enim dicitur á voce Græca αἵρεσις *hairesia*, quæ electionẽ significat, quod sibi bene visã credulitatẽ eligit, quã putat meliorẽ, *D.Tho.2.2.q.11.art.1.Abb.Butr.Zabarel.in d.capit.firmissimè de hæretic.Sylvest.Tabien. & alij in Summ.v.hæreticus, Arnal.Albertin. in Rub.de hæret.Vmb.Locat.in Iudicial.Inquis.v.hæresis nu.1: Simanc.de Cathol.instit. tit.30.nu.1.& in Enchirid.violatæ Relig.tit. 2.nu.1.Zanchin.tract.de hæretic.q.1.num.4. Oldrald.consi.210.nu.1.Decian.d.cap.7.nu.1. Graffis lib.2.decis.cap.8.num.25.Paramo de de orig.S.Inquis.lib.3.q.3.ex nu.4.* †Sed non

17 sufficit vana credulitas ad hoc, vt quis habeatur pro hęretico, quia necesse est, quod non solum errorem eligat, sed quod illum ore proprio proferat, vel scriptis, vel factis manifestet, & in illo persistat, vnde ab hærendo hæreticum dici contendunt *Ioan.Andreas in dict. cap.firmissimè de hæretic.Turrecrem.in d.capit.hæresis 24.q.1.nu.1.Zanchin.cap.1.nu.5. Nicol.Eymeric.in direct.Inquis.p.2.q.1.nu. 2.& q.30.nu.2.Reper.Inquis.v.hæresis, rub. quod sit hæresis §.1.Farinac.de hæretic.quæst. 178.§.1.num.35.Castro de Iusta hæretic.punit.lib.1.cap.1. Did.Perez in l.1.tit.1.lib.1. Ordinam.& in l.3.tit.4.libr.8.Seb.Medices in Summ.peccat.part.1.tit.2.quæst.32.& in Summ.omn.hæres.part.1.quæst.1.& 5.Aragon.2.2.quæst.11.art.1.Petr.Nauarr.de Restit.tom.1.lib.2.cap.4.ex num.197.Iulius*

18 *Clar.d.§.hæresis ex num.1.* † Et sic hæresis propie, & communiter diffinitur, & appellatur *Error in mente cum pertinatia*, vt expressè docent *D.Thom.2.2.quæst.11.art.1.Turrecrem.& alij in d.cap.hæresis, & in cap. hæreticus 24.quæst.1.Abb.& alij in Rub.& in cap.firmissime de hæretic.Albertin.vbi sup. quæst.1.num.26.Couarrub.lib.3.variar.cap. 1.num.2.Decian.d.lib.5.cap.9.num.1.Pegna ad Eymeric.in direct.Inquis.quæst.2.comm. 26.Param.de orig.S.Inquis.libr.3.quæst.3. ex num.6.Did.Perez in d.l.1.tit.1.lib.1.Ordin.Clar.Medices, & alij vbi sup.Thom.Sanchez tom.1.Decalog.libr.2.cap,7.ex num.1. Franc.Suarez de Fide tract.1.disput.18.Carer.in Prax.tit.de hæretic.numer.11.Lucer. Inquisit.v.hæresis num.2.Simancas dict.capit.31.ex nume.2.Rojas sing.73.& tract.de hæretic.part.1.ex numer.469.Cordubain qq. Theolog.libr.1.quæst.16.§.7.Toledo in Sum. libr.4.capit.3.num.4.Graffis libr.2.deciss.capit.8.num.7.* † Dum tamen qui talem er- 19
rorem fuber fit baptizatus, nam Iudæi, & Pagani quambis aliquid sentiant contra fidem Catholicam non sunt hæretici, *Ioann. Andreas in capit.ad abolendam nume.3.de hæretic.& ibi Anchar.num.1.Butrio numer.14. Zabarell.num.6.Bellapert.in l.1.C.de hæretic.Albert.in Rub.de hæretic.in 6.quæst.1.ex num.12.D.Antonin.Tabien.Rosell.& alij Summistæ vbi sup.Rojas sing.27.nu.5.& sing. 75.nu.3.& sing.85.num.1.& tract.de hæretic.part.2.num.471.Vmb.Locat.de Iudicial. Inquisit.v.hæreticus num.14.Simanc.dict. tit.31.num.4.& tit.35.num.10.Decian.dict. libr.5.capit.12.num.2.& cap.18.num.1.Petrus Gregor.dict.libr.33.capit.4.ex numer.6. Vgolin.de censur.part.2.§.1.num.2.Paramo dict.libr.3.quæst.9 num.68.* †Nisi dicant vel 10
agant aliquid etiam, quæ suæ Religioni adversetur, vt si Iudæi Idola colant, dæmones inuocent, vel sacrificent: aut Pagani cœlum excantent, vel alia Magica incantamenta exerceant, in quibus tanquam hæretici puniendi sunt, vt docent *Eymeric. in direct.Inquis.part.2.quæst.46.& ibi Pegn. comm.71. qui post Direct.refert eadem rem Constit.Gregor.XIII. edita ann.1581.incipiens, antiqua Iudæorum improbitas fol.179.Campegg.in addit.ad Zanchin.de hæretic.cap.1.Ioan.Azzor p.1.inst.moral.lib.8.cap.22.q.12.*

¶ Item hæretici dicuntur, qui Sacram scrip- 21
turam scientes, & videntes aliter exponunt, & interpretantur, quam interpretatur Ecclesia, *gl.in d.cap.firmissime de hæretic.cap. quidam autem 24.q.3.Albertin.rub.de hæretic in 6.q.13.ex n.1.& tract.de agnoscend.assert.q. 28.n.35.Eymeric.in direct.Inquis.p.2.q.2.n. 3.& ibi Pegna fol.86.Læl.Zecchus in Summ. p.1.tit.de fide, rub.de hæret.cap.11.n.3.Rojas sing.73.n.1.Squillacens.de fide Cathol.cap.17. nu.1.Simanc.de Cath.instit.tit.59.ex nu.12. Repert.Inquisit.v.exponere, & v.hæresis, §.1.Tabien.Rosell.& Angel.vbi sup.* †Vel 22
asserant esse peccatum quod non est, vt si dicant peccare, qui veneratur crucem, vel Imagines Sanctorũ, vel similia, quæ negant hæretici, quia eis conueniunt, & sic damnantur Cõcilio *Trident.sess.25.decreto de sacris Imag.Repert.Inq.v.hæreticus, & v.Imagines, Simanc.*

de Cathol. Instit. tit. 33. ex n. 1. Squillacenſis de fide Cathol. ca. 50. Valent. tom. 3. q. 94. punt. 6. diſp. 6. Suarez in defenſ fidei, aduerſus Angl. ſectæ errores lib. 2. cap. 10. 11. & 12. † Vel
23 aſſerant non eſſe peccatum, quod verè peccatum eſt, vt ſi dicant non eſſe peccatum inuocare dæmones, Magica incantamenta peragere, fornicari, mentiri, &c. *Arnald. Albertin. rub. de hæret. li. 6. q. 1. num. 11. Reper. Inquiſ. v. hæreticus Afflict. in Conſtitut. Regn. tit. de hæretic. & Paſſerin. rub. 1. ex num. 17. Iul. Clar. d. §. hæreſis, Vmber. Locat. in Iudiciał. Inquiſ. v. ſuſpicio num. 27. Squillacenſ. de fide Cathol. cap. 56. ex nu. 4. Decian. d. cap. 17. ex nu. 116. Treuiſan. deciſſ. 35. ex nu. 6. libr. 2.*
24 † Niſi opinentur talia falſa credentes, ita teneri ab Eccleſia, quia tunc ignorantes, ſi parati ſunt errorem deponere, non cenſentur hæretici, *Innocent in cap. 1. n. 7. de Summ. Trinit. & Fide Cathol. nu. 18. & ibi Butr. nu. 9. Immol. nu. 11. Abb. n. 15. & cap. 1. de hæretic. Albertin. in cap. 1. eod. tit. in 6. q. 15. n. 31. gloſ. in cap. cum Chriſtus de hæretic. Sylueſt. Tabien. in Summ. v. fides nu. 7. Clar. d. §. hæreſis. nu. 2. Rojas de hæretic. p. 1. num. 64. Decian. d. lib. 5. cap. 18. Pegna ad Eymeric. q. 7. comm. 22. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 7. ex n. 30. Parano de orig. S. Inquiſ. lib. 3. q. 3. ex nu. 20.*

25 ¶ Similiter ſunt hæretici qui Eccleſiæ receptas doctrinas non amplectitur, vel contra aliquam earum opinionem gignit, tenet, aut fouet, vel profitetur, vt ſi aſſerat maleficos nõ eſſe occidendos, vel Papam non eſſe caput Eccleſiæ, &c, *Albertin. in rub. de hæretic. lib. 6. Carer. tract. de hæretic. num. 14. 15. & 34. Iul. Clar. d. §. hæreſis, Hiſp. Rimnal. conſ. 395. nu. 22. Tiber. Decian. d. lib. 5. cap. 17. ex n. 16.*
26 † Vel dicant non eſſe dæmones, infernum, purgatorium, vel gloriam; vel animam cum corpore interiri, vel ſimilia erronea, quæ de animæ natura iactarunt Epicurei, vt docent *Squillacenſ. de fide Cathol. cap. 59. Feder. de Senis conſ. 252. col. 1. Carer. de hæretic. nu. 41. Afflict. in Conſtit. Reg. tit. de hæretic. Rub. 1. num. 29.*
27 † Vel aſſerant animam eſſe ſanguinem, vel generari ex præexiſtente materia, *DD. in cap. quod vero, & in cap. Moyſes vbi gloſ. 32. q. 2. Tob. Decian. d. lib. 5. cap. 17. ex n. 45. vbi alios de anima errores refert, vſque ad num. 64.*
28 † Vel in alio etiam fidei, quantumuis leui, articulo, quantum ad materiam creditam, deuiet, vel ſit contrarius, *l. 2. vbi notant omnes C. de hæretic. Albertin. in Rub. de hæretic. q. 13. ex nu. 12. Simanc. d. cap. 51. nu. 11. & in Enchirid. violatæ Relig. tit. 34. ex n. 6. Squillacenſ. de fide Cathol. cap. 14. n. 1. & cap. 21. n. 9. Decian. d. lib. 5. cap. 17. & capi. 19. nu. 10. & cap. 37. nu. 32.* † Nam in ijs quæ ad Religionem expectant, nil tã leue eſt, quod non magni habeatur. *gl. in cap. literas de præſumpt. & gl. in cap. 1. de hæretic. vbi Abb. n. 3. Hoſtienſ. nu. 2. Ioan. Andr. nu. 4. Zabarell. in fin. Socin. in Rub de hæretic. nu. 5. Azzo in Summ. de hæretic. n. 1.* † Nam ex vno negato fidei articulo, etiam minimo, dicitur hæreticus ſimpliciter, & generaliter, prout volunt *D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 3. Trident. ſeſſ. 6. cap. 15. Bellamer. deciſſ. 688. n. 26. Albertin. de agnoſ. aſſert. q. 34. n. 14.*
29 30
31 † Nam licet hæreſes diuerſarum ſint facierũ, caudas tamen habent colligatas, & ſimul connexas, & omnes inter ſe cohærent, etſi non ratione ſpecie, & tamen ratione erroris, quia omnes in Religionem peccant, *capit. ex communicamus de hæretic. cap. accuſatus §. cum vero eodem tit. lib. 6. Decian. d. lib. 5. cap. 18. Albertin. d. cap. 34. ex num. 13.*

32 ¶ Nec ſolum negantes aliquem fidei articulum cenſentur hæretici, ſed etiam ſi in aliquo eorum ſint dubij, nam dubius infide habetur pro hæretico, *capit. 1. vbi notant omnes de hæretic. D. Antonin. p. 3. tit. 22. cap. 5. §. 10. Armilla, Roſell. Tabiẽ. & alij Summiſtæ v. hæreſis, & v. hæreticus, Caſtro de iuſta hæretic. punit. libr. 1. cap. 7. nu. 2. Vmb. Locat. in iudic. Inquiſ. v. dubius in fide nu. 1. Squillacenſ. de fide Cathol. cap. 18. nu. 2. Carer. tract. de hæretic. n. 8. Decian. d. cap. 17. Rojas ſing. 57. n. 4. Fran. Pegna ad Eymeric. fol. 83. Sãchez tom. 1. Decalog. libr. 2. cap. 7. nu. 11. Suarez de fide diſp. 18.* † Quod quidem procedit quando in-
33 dubitatione haberet pertinatiam, & non ſit paratus corrigi, imo haberet complacentiam dubitando, quia tunc habetur pro hæretico, *Ioan. Andreas, Anchbarran. Panormit. Felin. Zabarell. & alij in d. cap. 1. de hæretic. Arnal. Albertin. de agnoſcend. aſſert. quæſt. 33. nu. 4. Clarus d. §. hæreſis num. 2. Decian. d. capit. 17. & capit. 18. & 38. Toledo in Summ. libr. 4. capit. 4. num. 3. Bañez ad D. Thom. 2. 2. quæſt. 11. art. 1. cum alijs per Cened. ad Decretal. collect. 66.* † Secus tamen ſi talis dubitatio
34 procedat ex ſcrupuloſa conſcientia, & ex primis motiuis, quia ſi poſt dubitationem ſe firmat in fide, meretur, ſicut qui reſiſtit carnis ſtimulum, vt præter ſupra dictos, docent *Albertin. in rub. de hæretic. in 6. quæſt. 13. nu 26. Rojas de hæretic. p. 1. ex nu. 272. Repert. Inq. v. hæreticus, & v. dubium Vmb. Locat. de Iudic. Inq. v. dubius in fide. n. 1. Iacob. de Graffis li. 2. deciſion. cap. 8. ex nu. 10.* † Aut dubitaret circa interpretationem alicuius loci Sacræ ſcripturæ, firmiſime tamẽ perſiſtens in fide, *Tiber.*
35

Decian. Crimin. d. lib. 5. capi. 18. Fran. Pegna ad Eymeric. in direct. p. 2. ad c. 1. de hæret. fol. 86. Læl. Zecchius in Summ. p. 1. rub. de fide c. 11. n. 6. † Aut etiã dubius esset in ijs, in quib⁹ variæ sunt doctorum opiniones, vel nondũ sũt determinatæ ab Ecclesia, quia tunc non solum dubitans, sed eligens vnam, nõ est hæreticus, vt docent *Felin. in cap. 1. nu. 4. de hæretic. Anchar ran. in cap. cum Christus eod. tit. nu. 2. & ibi Ant. Butrio nu. 4. Zabarell. nu. 2. Annan. 3. Archidiac. in capi. hæresis 24. q. 3. nu. 2. Bellamer. num. 4. D. Antonin. in Summ. p. 2. tit. 12. cap. 5. §. 1. Decian. d. cap. 17. & 37. nu. 16. Pegna ad Eymeric. in direct. p. 2. fol. 90. Rojas p. 1. de hæret. nu. 57. Conrad. in Pract. rub. de hæretic. nu. 7.*

37 ¶ Nam dubitatio ad hoc, vt constituat hæreticum debet esse de his, quæ directe ad fidem expectant, & quisquis explicite scire tenetur, alias nisi monitus persistat, non est hæreticus, *Pegna ad Eymeric. d. p. 2. ad cap. 1. de hæretic. fol. 89. Læl. Zecchius in Summ. p. 1. rub. de fide cap. 11. n. 6. cum alijs per Cened. d. collect. 66.*

38 † Nec solum dubitatio deuet versari circa fidẽ, sed etiam in ijs, quæ necesario ad salutem aternam cõducunt, ad hoc vt dubitãtem constituat hæreticum, *per tex. in cap. in quibusdam 22. q. 2. Felin. in c. 1. n. 3. de hæretic. Vmb. Locat. de iudic. Inquis. v. dubius in fide n. 5. Carrer. tract. de hæret. n. 8. Decian. d. c. 37. n. 12.*

39 † In quibus quidem non solum dubitans, sed etiam disputãs, rebocando in dubium, quæ de mysterijs fidei salubriter sunt definita, hæreticus censetur, *Nicol. Eymeric. in direct. p. 1. q. 10. n. 2. & par. 3. q. 38. Pegna ad Eymeric. in direct. folio. 35. in l. nemo C. de summa Trinitat. Conrad. Brun. tract. de hæretic. capit. 8. n. 1. Gundisal. q. 21. n. 1. Armill. Tabien. Angel. in Sum. V. disputare, Albertin. de hæretic. q. 12. num. 16. & ques. 13. num. 13. Decian. dict. lib. 5. cap. 18. Sanchez tom. 1. Decalog. libr. 2. cap. 6. num. 1.*

CAP. II. De Magia hæreticalia, ex factis hæreticalibus.

SVMMARIVM.

1. *Facta quantumbis horrenda non faciunt hæreticum.*
2. *Factis præsumitur de affectu.*
3. *Animus talis præsumitur, vt facta demonstrant.*
4. *Animus ex factis præsumitur.*
5. *Factus qualis est talis iudicatur animus.*
6. *Facta fortius animum ostendunt, quam verba.*
7. *Factis plus est demonstrare, quam verbis enucleare.*
8. *Facta mala præsumuntur mala intentione facta.*
9. *Facta maiorem deliberationem, quam verba ostendunt.*
10. *Facta horrenda perpetrans non est hæreticus si errorem non fobet.*
11. *Facientes horrenda crimina possunt ab Inquisitoribus capi ad examinandam intentionem.*
12. *Magia non exercetur sine Idolatria.*
13. *Magicas artes exercentes pro hæreticis habentur.*
14. *Magi sunt de expræsa dæmonis professione.*
15. *Magorum causæ à Sede Apostolica commissæ sunt Inquisitoribus.*
16. *Inquisitores cognoscunt de facto hæretico.*
17. *Inquisitores cognoscunt de factis hæreticalibus.*
18. *Ducens duas vxores suspectus est de hæresi.*
19. *Religiosi, qui matrimonia contrahunt suspecti sunt de hæresi.*
20. *Ordinis Sacramento abutens suspectus est de hæresi.*
21. *Solicitãtes in confessione suspecti sunt de hæresi.*
22. *Solicitãtes intelligantur siue antea, siue post in ipso confessionis loco.*
23. *Sodomia, & bestialis actus sapit hæresim.*
24. *Inquisitores multis in Regnis cognoscunt de sodomia.*
25. *Grauissima crimina faciunt hominem suspectum de hæresi.*
26. *Magica crimina ex pacto cum dæmone grauissima sunt.*
27. *Hæreticus reputatur non solum Magus, sed qui eum consulit.*
28. *Hæreticus est tribuens dæmoni, quod eius naturam excedit.*
29. *Hæretica sunt, quæ cum aliquo dicto, vel facto hæreticale exercentur.*
30. *Hostiæ consecratæ, vel alterius rei sacræ abusus sapit hæresim.*
31. *Hæreticus ex facto hæreticale non excusatur, dicens praua intentione non feciſſe.*
32. *Magia crimini non admititur ignorantia.*
33. *Ignorantia in ijs, quæ fidei sunt non excusant.*
34. *Articulos fidei omnes scire tenentur.*
35. *Ignorantia inuincibilis quando excusset.*

36. *Ignorantia crassa, & supina parum distat à voluntate repugnandi.*
37. *Ignorantia affectata non excusſat.*
38. *Ignorantia excusſat omnibus qui parati sunt corregi, & abiurare.*

1 FACTA quantumuis horrenda, etsi regulariter non faciant hęreticũ, quia hæresis non in opere, sed in mentis errore consistit, *cap. hæresis, cap. hæreticus 24. q. 3. D. Thom. 2. 2. q. 11. art. 2. Castro lib. 1. de Iusta hæret. punit. cap. 7. Simanc. de Cathol. Inst. tit. 31. num. 4. Albertin. de agnoscen. assert. q. 2. nu. 2. Rojas de hæretic. p. 1. q. 40.* † Attamen quia ex factis animi voluntas ostẽditur, ex facto hæretico reste quis
2 pro hæretico reputatur, nam factis præsumitur de affectu, *cap. qui viderit, 22. q. 5. cap. nuper, de vigam. l. dolum C. de dolo.* † Vnde merito ea facientes, quæ faciunt hæretici, pro hæreticis habentur, si quidem talis præsumitur animus, qualis facta demonstrant, *capit. existiment, 11. q. 3. cap. cauete 22. q. 5.* † Nam
4 ex factis, & gestis exterioribus animi voluntas colligitur, *l. nutum D. de leg. 3. capi. vidua de regul. iur.* † Quia qualis est actus, talis est
5 iudicandus animus, *l. si proponis §. 1. D. de in*
6 *offic. testam.* † Imo forciora sunt facta ad demonstrandum animum, quam verba, *l. nostram prouisionem C. de testam. l. 3. §. falsus D. rem ratã haber. l. fin. C. de repudian. hæred.* † Quia
7 plus est factis aliquid demonstrare, quam verbis enucleare, *l. si tamen §. ei qui seruum D. de ædilit. edict. l. repræbẽdãa C. de instit. & substit.* † Quare dum factum sua natura est damnatum, & malum, præsumitur mala intentio-
8 ne factum, *l. si non conuitij C. de iniuris, & famos. cap. 1. de præsumpt. Panorm. in capit. cum te, nu. 29. de re iudic. & in cap. ad hæc, num. 1. & 3. de appellat. & facit text. in l. nam ludus*
9 *& in l. item Mela D. ad l. Aquil.* † Maiorem enim animi voluntatem, & deliberationem facta, quam verba ostendunt, *capit. filij de hæretic. cap. contra Christianos, eod. tit. lib. 6. cap. dilecti, de appell. cap. fin. dist. 30. l. Paulus D. rem ratam haber.*

10 ¶ Vnde qui Idolis externum cultum exibet, qui dæmonẽ inuocat, verbo, cultu, vel aliquo opere externo, qui imagines, vel caput asini baptizat, vel quid simile horrendum, & abominandum facit, dum errorem in intellectu non fobet, licet non sit hæreticus, vt dixi *sup. cap. 1. ex nu. 17.* † Bene tamen Inquisitores
11 hos Magos huiusmodi, & similes tanquam hæreticos possunt capere, ad intentionem exa minandam, quia ex signis externis prudenter possunt, & debent præsumere internum peccatum, & errorem, quem habere solent qui talia agunt, *Malder. 2. 2. q. 11. art. 1. memb. 2. & 3. capi. 4. Lorca q. 11. art. 2. disp. 47. nu. 7. Coninck. de actibus super natur. disp. 18. dub. 7. nu. 75. Duard. in Bulla cœn. lib. 2. can. 1. q. 20. & seqq. Sousa eod. tract. cap. 2. disp. 5. & seqq. Gambarupt. de casib. reserbat. cap. 4. ex nu. 13.*

12 ¶ Necnon Idolatriã, cum dæmoni se subiciunt, vel cultum deferunt, vt concurrat, quia sine Idolatria scelus exerceri non potest, vt agnouit Concilium Eliberitanũ celebratum in cacumine montis Eliberæ, prope Illipulã, vbi nunc Granata est, anno Christi 324. præsidente D. Osio Episcopo Cordubens. c. 6. *Si quis vero maleficio interfecerit alterũ, eo quod sine Idolatria perficere scelus non potuit, neq; in finem impercienda est ei communio.* † Quare merito Magicas artes exercentes, ex fœdere cum dæmone, pro hæreticis habentur, vt docent *Episcop. Simanc. de Catholic. Inst. tit. 63. num. 14. & in Enchyr. tit. 8. num. 11. Vmb. Locato, in judic. Inquis. v. apostata, n. 5. Pegn. ad Eymer. in direct. Inquis. p. 3. cõm. 26. Pet. Gregor. in Syntagm. lib. 34. cap. 1. cum seqq. Repert. Inquisit. v. hæresis, & v. Magica, Lel. Zecchius in Summ. p. 1. tit. de Fide cap. 17. 18. & 22. Iacob. Graffis lib. 2. c. 6. Suarez de Relig. lib. 2, c. 14. 15. & 21. Pet. Binsfeld. in rub. C. de malefic. notab. 3. & in l. eorum, eod. tit. notab. 11. Azor p. 1. Instit. Moral. lib. 9. ca. 23.*

14 † Nam omnes Magi sunt de expressa dæmonis professione, & apostatantur à fide Catholica, vt de Lamijs, & Strigibus testãtur *Vmb. Locato vbi sup. v. Lamiæ, Rojas sing. 98. n. 6. Simanc. de Catholic. Instit. num. 37. Bart. Spina tract. de Strigib. cap. 5. Mart. del Rio lib. 5. Magic. disquisit. sect. 5. Nicol. Eymerie. in direct. Inquisit. p. 2. q. 43. num. 8.*

15 ¶ Vnde earum causas omnes hæreticæ pranitatis Inquisitoribus commiserunt Pontifices Ioann. XXII. Innocent. VIII. Iul. II. Adrian. VI. Clemen. VII. & Sixt. V. vt constant, ex eorum Bullis, vt tradunt *Spin. vbi supra, Franc. Pegna ad Eymeric. in direct. ad fin. Malleus malefic. p. 1. q. 14. Castro de iusta hæretic. punit. lib. 1. cap. 16. Zanchin. de hæreti. c. 22. num. 18. & ibi, Campeg. lit. C. Pet. Gregor. in Syntagm. lib. 34. cap. 15. num. 6. Binsfeld. in l. nemo C. de malef. q. 1. concl. 1. Repert. Inquis. v. fortilegia, Eymer. in direct. p. 2. q. 43.* † Nam Inquisitores cognoscere pos-16 sunt non solum de delictis hæreticis, sed de facto hæretico, hæriticale, sapiente heresim, vel quid simile, & sic cognoscunt de superstitionibus.

tionibus, diuinationibus, & alijs Magię crimi-
nibus, vt ſtatuerunt *Pontifices Iul. II. Adrian. V. Clement. VII. in ſuis Conſtitutionibus. Sixtus V. in Extrauag. cœli, & terræ ann. 1586. Repert. Inquiſ. v. hæreticus. Petr. Greg. in Syntag. Iur. lib. 34. cap. 37. & 15. Petr. Binsfeld. in conſ. ff. malef. prælud. 15. & in rub. C. de malef. notab. 9. Læl. Zecchius de fide d. lib. 2. cap. 15. & 21. Toledo in Summ. lib. 4. cap. 15. Martin del Rio lib. 4. Magic. cap. 2. q. 1. 4. 5. & 6. Valle de Moura tract. de Incant. ſect. 3. cap. 5. nu. 8. Leonard. Leſſius lib. 2. de Iuſt. capit. 43. Azor p. 1. Moral. lib. 9. cap. 12. & 24. Suarez d. libr. 2. cap. 7. 8. & 10. Epiſcop. Campanillus. diuerſ. Iuris Canon. rub. 11. cap. 26. ex n. 96.*

17 ¶ Qua quidem de cauſa Inquiſitores cognoſcunt de factis hæreticalibus, vt in eos, qui imagines Dei, vel Deiparæ, vel Sanctorum perfodiunt, lacerant, conburunt, luto vel cæno conſpergunt, licet id facere per ſe non ſit hæreſis, quia talia facere ſolent hæretici, reputãtur hæretici, *Repert. Inquiſit. v. hæreticus, Simanc de Cathol. inſtit. tit. 33. ex nũ. 17. & in Enchirid. tit. 10. Iul. Clarus lib. 5. Receptar. §. fin. q. 68. Farinac. tom. 1. q. 20. ex nu. 68. Ioan. Rogas ſing. 98. Menoch. de Arbitrar. libr. 2. caſ. 376. Azeued. in l. 3. titu. 1. lib. 1. Recopil.*

18 † Item & hac de cauſa Inquiſitores procedũt contra illum, qui ducit duas vxores (nõ quod ſit hæreſis plures ducere) ſed quod præſumitur, quod talia facientes male ſentiunt de matrimonij Sacramento, *Gemminian. in cap. accuſatus §. ſane de hæretic. lib. 6. Caſtro de iuſta hæretic. punit. lib. 1. Simanc. & vbi ſup. tit 40. num. 2. & Enchyr. titul. 22. n. 5. Campegg. ad Zanchin. de hæretic. cap. 35. Squillacenſ. de fide cap. 1. n. 2. Pegna ad Eymeric. par 2. q. 56. comm. 81. Menoch. lib. 5. preſump. 6. n. 37. Graffis lib. 5. deciſſ. cap. 18. nu. 16.*

19 † Vnde etiam Clerici, vel Religioſi, qui Matrimonium contrahunt, ſuſpecti ſunt de hæreſi, & ob id Inquiſitoribus ſubduntur, vt docent *Simancas de Cathol. Inſtit. tit. 40. n. 2. Pegna ad Eymeric. in direct. p. 2. q. 49. comm. 74. Proſp. Farinac. tract. de delictis carn. q. 140. ex n. 23. Iacob. Graffis lib. 2. deciſſ. c. 84. n. 15.*

20 † Idem dicendum de abutentibus Sacramento Ordinis, & Miſſæ Sacrificio fictè celebrantes, mentiendo ſe Sacerdotes, ob quod ſubijciuntur Inquiſitoribus, & curiæ ſæculari traduntur, vt ſtatuerunt *Pontificis Gregor. XIII. relatus à Cumba de ſolicitat. q. 13. ex n. 15. Paul. III. & Sixtus V. relati à Paramo poſt. tract. de Orig. S. Inquiſ. lib. 3. q. 10. n. 159. Clem. VIII. conſt. & ſi alias fœlicis anno. 1610.*

21 ¶ Ex quo ſolicitantes mulieres in Sacramento Confeſſionis Inquiſitoribus ſubdũtur per *Conſt. Paul. IIII. & Paul. V. & Pij IIII. & Clem. VIII. Gregor. XV. Pontiff. Maxx. Paramo vbi ſupra d. lib. 3. q. 10. ex n. 77. vſque ad n. 167. Eman. Rodrig. tom. 1. Regular. q. 59. art. 4. Pegna. ad Eymeric. p. 2. q. 56. comm. 81. Salzedo ad Diaz pract. c. 82. Henriq. in ſumm. lib. 3. de Sacram. pœnit. c. 17. n. 4. & lib. 13. de excomm. cap. 24. n. 2. Cunba de Solicitat. q. 13. ex n. 15.*

22 † Siue in ipſa confeſſione, ſiue antea, ſiue poſt in ipſo confeſſionis loco, ſiuè à fœmina, ſiuè puer ſit, ſiue ab eis probocatus, nam licet olim de his dubia ſint, poſt Bullam tamen Gregor. XV. abſque dubio procedunt, vt multis aductis reſoluit *Ant. Diana in ſuis reſolut. moral. tract. 4. reſolut. 11. 12. 13. & 14.*

23 † Nec non ſodomia, & beſtialis actus contra naturã ſapit hæreſin, *Albertin. de agnoſcend. aſſert. q. 23. n. 22. Iul. Clar. li. 5. Receptar. §. Sodomia, Salcedo ad Diaz in Pract. cap. 86. Farinac. de delictis carn. q. 14. 8. ex n. 5. Hẽriq. d. c. 24. ex n. 2.*

24 † Ideo in Regno Portugaliæ de hoc crimine Inquiſitores cognoſcunt ex Conſtit. Pij IIII. & Gregor. XIII. vt refert *Valle de Moura de Incant. ſect. 3. c. 1. n. 14.* In Regnis Aragoniæ, Valentiæ, & Cathaloniæ teſtatur *Cantera in qq. crimin. libr. 4. de vitio, & frag. car. cap. de ſodomia.*

25 † Nam omnia grauiſſima crimina faciunt homines ſuſpectos de hæreſi, & ſic Inquiſitoribus ſubduuntur, *Henriquez d. cap. 24. n. 2. Simanc. de Cathol. Inſtit. tit. 30. n. 30. Vmbrt. Locat. in Iudicial. Inquiſ. v. Simonia, Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 55. com. 80. & q. 56. comm. 81. & p. 3. q. 121. Valle de Moura d. ſect. 3. c. 3. n. 6.*

26 ¶ Vnde à fortiori dicendum eſt omnia opera Magica, quæ nituntur pacto expreſſo, vel tacito cum dæmone eſſe hæreticalia, nam per illa homines diſcedunt à Deo, & ad diabolum confugiunt, eius opem, vel auxilium expectando, vt tradunt *Valle de Moura d. ſect. 3. cap. 5. Campanillus d. cap. 26. ex n. 97.*

27 † Non ſolum immediate à dæmone, ſed etiã medio Mago, quia eius cõſentit malitiæ, & pacto dæmonis, cui honorum, & fidem præbet ad illud ſe contulendo, ſapit hæreſim, nam vt ait l. 5. tit. 4. li. 8. Recopil. *Porque herege es aquel Chriſtiano, i debe ſer por tal juzgado, que va à los adiuinos.*

28 † Eoque maxime ſi dæmoni tribuunt aliquod excellentiæ, vitra ſuam naturam, vt reuelare futura, ſuſcitare mortus, &c. *D. Thom. Bonauent. & aliij in Sent. 2. diſt. 7. Grillard. de Sortileg. que. 2. & 10. Petr. Gregor. in Syntag. lib. 34. p. 1. cap. 7. ex n. 3. & cap. 8. ex. n. 5. & cap. 16. ex n. 2. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 17. 18. & 19. Campani. d. c. 26. n. 98.*

29 † Vel

quæ cũ aliquo dicto, vel facto hæreticale exercentur, vt si quis Deum abnegatet, &c. *Tiber. Decian. lib. 5. criminal. cap. 18. Lel. Zecchius in Summ. p. 1. tit. de fide, c. 15. num. 9. Nicol. Eymeric. in director. p. 2. q. 43. ex num. 5. Farinac. de hæretic. q. 181. §. 2. num. 1.* † Aut si hostiæ consecratæ, vel aliarum rerum sacrarũ interueniat abusus, *gloss. & DD. in cap. accusatus, §. sanè de hæretic. lib. 6. Simanc. tit. 21. num. 11. Campeg. ad Zanchin. de hæret. capit. 22. Eymeric. d. p. 2. q. 42. n. 5. Martin. del Rio lib. 5. Magic. sect. 15. Decian. lib. 5. capit. 17. Petr. Gregor. d. lib. 34. cap. 15. num. 8. & 9. Castro de iusta hæretic. punit. libr. 1. capit. 13. Farinac. in praxi crimin. q. 20. num. 83. & de hæretic. q. 181. n. 19. Gamba-rupta de casibus reseruat. fol. 215. Aloys. Riccius in praxi fori Eccles. deciss. 671. edit. 1. resolut. 432. Barbosa de potest. Episc. p. 3. aleg. 51. cass. 8. n. 135.*

¶ Conuicti autem, vel confessi de factis huiusmodi hæreticalibus, vel similibus, non excusantur, eo quod dicant se praua intentione non fuisse, vt tanquam pertinaces negatiui non puniantur, *Annan. in cap. ex communicamus §. credentes de hæretic. n. 11. Immel. in Clem. 1. §. fin. de vsur. Ioan. Rojas de hæretic. p. 1. ex nu. 276. Albertin. de agnoscend. assert. q. 32. nu. 17. & q. 34. nu. 53. & q. 36. num. 18. Simanc. de Cathol. inst. tit. 24. & 47. & in Enchirid. tit. 40. Farinac. de hæres. q. 279. §. 4. ex nu. 54.* † Neque excusantur ignorantia, nam cũ Magica crimina per infidelitatem, & apostasiam committantur, non admittitur ignorantia, vt docent *Repert. Inquis. v. excusatio, Farinac. d. q. 179. §. 3. nu. 38.* † Nam ignorantia in ijs, quæ fidei sunt, non excusat, *cap. 1. de hæretic. vbi notant omnes, & in capit. firmiter de Summ. Trinit. Castro de hæretic. lib. 1. cap. 9. Cano de Locis Theolog. lib. 12. c. 9. Ioan. Azor p. 1. Moral. lib. 1. cap. 12. cum seqq.* † Quia articulos fidei omnes explicitè scire tenentur, ideo ignorantia non excusantur, *Repert. Inquis. v. ignorantia Pegna ad Eymeric. p. 1. q. 7. comm. 22. & p. 2. ad c. 1. de hæretic. Squillacens. de fide Cathol. cap. 21. nu. 1. Decian. d. lib. 5. cap. 37. nu. 24. Paramo de orig. S. Inquis. lib. 3. q. 3. ex nu. 43. & q. 9. ex num. 142. Azor d. p. 1. lib. 8. cap. 6. q. 7.* † Nisi in rustico, & omnino ignaro, ita vt sit inuincibilis, vt docent *Simanc. de Cathol. inst. tit. 26. nu. 3. & tit. 15. nu. 2. & tit. 55. nu. 8. & in Enchirid. tit. 48. n. 4. & tit. 49. nu. 5. Farinac. d. q. 179. §. 3. n. 26.* † Nam ignorantia crassa, & supina parum distat à voluntate repugnandi, *Soto in Senten. 4. dist. 22. q. 1. arti. 3.* ideo non excusat, *Simanc. d. tit. 26. nu. 4. & in Enchyr. tit. 49. nu. 2. Zanchin. de hæretic. cap. 2. nu. 4. Toledo in Summ. lib. 1. cap. 19. n. 2. Decian. d. lib. 5. cap. 18.* † Et multo minus ignorantia affectata, vt quando vir doctus deficeret in ijs, quæ scire tenetur, quia malitia æquiparatur, *Simanc. d. titul. 26. & in Enchirid. d. cap. 49. Pegna d. q. 7. comm. 22. Lel. Zecchius p. 1. de fide cap. 11. n. 6.* † Nisi paratus sit errores corrigere, & abiurare, *Decian. d. lib. 5. cap. 55. nu. 4. Simanc. de Cathol. tit. 48. ex nu. 15. & in Encherid. tit. 30. num. 7. Pegna, dict. comm. 22. Azor dict. lib. 8. cap. 8. num. 4.*

CAP. III. De Magia hæretica li, ex inuocatione dæmonis, vel adoratione.

SVMMARIVM.

1. *Magia ex inuocacione, vel adoratione dæmonis heretica est.*
2. *Magia per modum Sacrificij, vel præcum ad dæmonem, est hæretica.*
3. *Magia, quæ à dæmone postulat, quod suam naturam excedit, hæretica est.*
4. *Opus ad inuocationem dæmonis aptum sapit hæresim.*
5. *Necromantia sapit hæresim.*
6. *Inuocatio dæmonis ad id, quod scire, vel facere potest non sapit hæresim.*
7. *Inuocatio dæmonis in quocumque casu sapit hæresim.*
8. *Inuocatur dæmon verbis aut factis, vt accedat.*
9. *Dæmones non coguntur, ex vi prioris pacti.*
10. *Demones cogi non possunt, ex vi verborum naturalium.*
11. *Inuocatio allicit dæmonem, quia appertam continet apostasiam.*
12. *Inuocãtes dæmonem hæretici sunt quia male sentiunt de aliquo fidei articulo.*
13. *Dæmonem coli debere, vt Deum, vel Dei amicum putantes hæretici sunt.*
14. *Credentes aliquos dæmones esse bonos sunt hæretici.*
15. *Dæmones credentes esse rerum omnium sciẽtes, vel potentes sunt hæretici.*
16. *Demonem adorantes, vel inuocantes, tãquã potentem, absque aliquo mentis errore, non sunt hæretici.*
17. *Dæmoni cultum exibens Dulia ratione naturæ suæ Angelicæ, non est hæreticus.*
18. *Idolatria committitur quando cultu diuino colitur creatura.*

19. *In-*

19. *Inuocatio dæmones siue verbo, siue facto cõtinet apostasiam à fide.*
20. *Pactum tacitum, vel expressum est species Idolatriæ.*
21. *Inuocãdo dæmonem presumitur, quis male sentire de fide.*
22. *Probatio in contrarium admittitur aduersus iuris presumptionem.*
23. *Inuocatio, vel adoratio dæmonis per se non facit hæreticum, nisi contineat mentis errorem.*

1 MAGICA omnia, in quibus dæmonis inuocatio interuenit per modum adorationis Latriæ hæretica sunt, *D. Thom. 2.2.q.95.artic.4. Albertin. in rub. de hæretic. num.12. Summa Rosell. v. hæreticus nu. 2. Siluest. §.2.num.4. Repert. Inquis. v. Apostata, v. hæreticus, & v. adorare, Vmb. Locatus in iudic. Inquis. v. Apostata n.5. Simanc. de Cathol. Instit. tit. 21. n. 11. & in Enchirid. tit. 8. n. 9. Zanchinus de hæret. cap. 22. n. 3. & 7. vbi Campeg. in addit. lit. C. Squilacens. de fide cathol. cap. 9. n. 1. Oldraldus cons. 210. n. 2. Eymeric. in direct. p. 2. q. 42. n. 3. & ibi Pegn. comm. 67. & q. 43. ex n. 5. Deciã. crim. lib. 5. cap. 17. Graffis lib. 2. decis. c. 5. n. 13. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 19. n. 20.* † Aut per modum Sacrificij, vel precum, vt in Ariolatione, & Aruspicinia dictũ est, in quibus dæmonib⁹ funesta Sacrificia afferũt, nefarias preces emittunt, & celebrantes dæmonis responsa poscunt, *cap. igitur 26. q. 4. gl. in cap. accusatus §. sane de hæretic. lib. 6. Simanc. vbi supra, Eymeric. d. p. 2. q. 43. ex n. 5. & ibi Pegn. comm. 68. & q. 10. comm. 35. Bar. Vgolin. de Censuris p. 2. §. 2. ex n. 4.* † Idem dicendum est, quando dæmones ad aliquod opus inuocantur, quamuis adoratio non intercedat, prex, Latria, vel Sacrificium, si auxilium petitur adea, quæ ex sua natura facere nequit, vt *decisũ est Constitut. Ioann. XXII. super speculа, c. bis qui 26. q. 2. glo. in cap. accusatus §. sane de hæretic. in 6. Barbat. cons. 55. lib. 1. Vmb. Locat. in iudic. Inquis. v. apostata ex n. 5. & v. diuinationes, n. 2. Simanc. de Cathol. tit. 63. nu. 12. Zanchin. de hæretic. c. 22. n. 3. & ibi Campeg. lit. C. Squillacens. tract. de fide Cathol. cap. 10. n. 1. & cap. 13. n. 2. Eymeric. in Direc. p. 2. q. 43. n. 4. Mar. del Rio lib. 5. Magicar. sect. 15. Valent. tom. 3. q. 95. art. 4. Azor par. 1. Moral. lib. 9. cap. 23.*

4 † Aut fiat aliquod opus ad eorum inuocationem aptum, vt circulos in terra facere, eosque aliquibus signis munire, puerum in medio ponere, & aliquid ex condicto sub murmurare, vel quid simile, quibus dæmõ apparere solet, hæreticale est, etiam si dæmon actu non appareat, *Campeg. ad Zanchin. de hæretic. capi. 27.* Quidquid tantum in hæresim suspicionem venire dicat *Lal. Zecchius in Sũm. p. 1. tit. de fide cap. 15. n. 5.* †Nã in Necromantia, quæ dæmones mentientes mortuorum animas evocantur, non semper per Sacrificium exercetur, & tamen, vt hæretica improbatur, *cap. Episcopi. cap. nec mirum 26. q. 5. Zanchin. de hæretic. c. 22. n. 4. Lal. Zecchius in sum. p. 1. tit. de fide cap. 19. Toled. in Sũm. lib. 4. cap. 15. n. 2. Pereira lib. 1. Magic. cap. 11. Patr. Binsfeld. in confess. malef. prælud. 12. & in rub. C. de malef. notab 9. Ioan. Azor p. 1. lib. 9. c. 20.*

¶ Quod alij ita accipiunt, vt locũ habeat quando dæmones inuocantur ad id quod ex sua natura, nec scire, nec facere possunt, qui. tunc sunt hæreticieo, quod tribuunt creaturæ quod est proprium creatoris, secus tamen, si inuocentur dæmones ad id, quod ipsi scire, vel facere possunt, *Anan. in Rub. de hæretic. n. 8. Gemmin. in cap. accusatus §. sane de hæretic. lib. 6. Summa Rosell. & Syluestr. v. hæreticus, Repert. Inquis. v. relapsus, Vmb. Locat. v. inuocare. n. 2. Afflict. in constit. Reg. tit. de hæretic. & pactarijs rub. 1. num. 17. Iul. Clar. in pract. §. hæresis, num. 23. Decian. d. lib. 5. cap. 17. Rimnald. cons. 414. ex n. 9. lib. 4. Vgolin. de Censur. n. 8. Suarez libr. 2. cap. 19. num. 10. Binsfeld. in l. eorum C. de malef. q. 2. concl. 2. Graffis lib. 2. decis. cap. 5. num. 8.* † Verius tamen est omnia Sortilegia, & Magica opera, quamuis fiant, extra fidei errorem, & circa dæmonum potestatem, si dæmonis interuenit inuocatio siue expressa, siue tacita, hæreticalia sunt, quia in eis dæmonis cultus exhibetur, sine quo ipse non concurrit, vt docent *Nicol. Eymer. in direct. Inquis. p. 2. q. 43. Repert. Inquis. v. daemon. Simanc. de Cathol. Inst. tit. 21. num. 11. & tit. 62. num. 3. & in Enchirid. tit. 8. num. 9. Castro de hæretic. lib. 1. cap. 14. Mart. del Rio lib. 2. Mag. q. 4. §. 4. Episcopus Campanillus diuersar. iuris, rub. 11. capit. 26. ex num. 96.*

¶ Nam dæmon, in quibuscumque sortilegijs, non aduenit ex vi prioris pacti, nisi noua adeat inuocatio, quia ratione signorum, vel rerum significandorum non accedit, nisi in verbis, aut factis inuocetur, nam vllis rebus non cogitur stare conuentis, *Petr. Thyreus de daemoniac. cap. 48. Mart. del Rio d. lib. 2. q. 30. sect. 1. & lib. 6. cap. 2. q. 3. sect. 2. Azor p. 1. libr. 9. cap. 26. q. 2. Suarez tom. 3. p. 3. disp. 15. sect. 4. Serar. in Tob. 8. q. 4. & 5. Ioan. Pineda de rebus Salomon. lib. 3. cap. 29. n. 6. Sanchez*

lib. 2.

9 *lib. 2. Decalog. cap. 42. num. 10.* † Nec cogitur ex vi promissis in priori pacto, quia in eius potestate est præstare, aut fallere, nec tenetur fidem seruare, quia est spiritus mandax, Reg. 3. cap. 22. *Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum.* D. Ioan. cap. 8. *Cũ loquitur mẽdacium ex propriis loquitur, quia*
10 *mendax est.* † Nec ex vi verborum, vel rerum naturalium applicatorum, cum nullæ sint res naturales, quæ dæmonem cogãt, vt appareat, accedat, fugiat, aliquid faciat, vel facere desinat, *D. Thom. p. 1. q. 110. art. 3. & lib. 3. contra Gent. cap. 103. Nauarr. in Manual. capit. 11. n. 38. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 30. sect. 1. & lib. 6. cap. 2. q. 3. sect. 2.*

11 ¶ Vnde necesse est ad hoc, vt dæmon accedat expressa, vel tacita inuocatio, quæ nullatenus exercetur, sine apertam apostasiam, cum ex militia Dei ad tentoria diaboli eius hostis confugitur, & simul se exponunt periculo probabili eum adorandi, quia id regulariter talia agentes facere solent, vt docent *Eymeric. d. q. 43. p. 2. Simanc. de Catholic. tit. 21. num. 11. & tit. 62. n. 3. & in Enchyr. tit. 8. n. num. 9. Repert. Inquis. v. dæmon, Castro libr. 1. de hæretic. cap. 14. Valle de Moura d. sect. 3. c. 5. nu. 11. & 12. Valer. Reginal. in praxi fori pœnit. lib. 17. cap. 15. ex nu. 153. Suarez d. li.*
12 *2. cap. 6. nu. 5. & cap. 8. nu. 2.* † Adorare autẽ dæmones, & inuocare tunc demum hæreticale est, quando sic adorantes, vel inuocantes male sentiunt de aliquo fidei articulo, puta non esse dæmonem nostrum inimicum, aut aliquod posse facere per se solum sine Dei permissione, &c. vt docet *Mart. del Rio lib. 5. Magic. sect. 15. Valle de Moura tract. de incant.*
13 *opusc. 1. sect. 3. c. 3. nu. 2.* † Aut arbitretur tali cultu, vel inuocatione deberi coli, vt Deum, vel vt amicum Dei, & charum, vt tradit *Bern. Basim tract. de artibus, Magic. concl. 3. Eymeric. in Direct. p. 2. q. 43. ex num. 5. Farinac. de*
14 *hæretic. q. 181. §. 2. nu. 1.* † Vel quia credunt aliquos dæmones esse bonos, vt fuit error Martionis, & Cedronis, qui crediderunt diabolũ esse beneficum, vt ipso etinm Deo anteponerent, vt refert *Niceras lib. 4. de fide Ortho. capit. 14.* quem errorem profligauit *D. Thom. p. 1. q. 64. art. 2.* †
15 Vel credant esse omnium rerum scientes, vel potentes, vel quid simile, quod fidei orthodoxæ contrarium sit, nam hæresis non facit actus quantumuis horrendus, sed falsa credulitas, ex parte rationis, & peruersa voluntas ex parte concupiscibili, *cap. dixit Apostolus 24. q. 3. cap. excommunicamus §. credentes de hæretic. cum alijs per Ioan. Rojas de hæretic. p. 1. cap. 1. ex nu. 34.*

¶ Nam si dæmonem adorant, vel inuocant, 16
absque vllo mentis errore, cupientes ab eo iuuari, tanquam à potente, vel scientissimo rerum naturalium, in pellendum morbum, vel dignitatem consequendam, &c. non est hereticus formalis, vt docent *D. Antonin. p. 2 tit. 12. cap. 5. §. 1. Syluest. in Summ. v. hæresis §. 1. nu. 4. Vmb. Locato in v. hæreticus, nu. 32. Decian. lib. 5. crimin. cap. 37. nu. 35. Graff. lib. 2. cap. 8. nu. 2. Vgolin. de censur. p. 2. §. 2. num. 7. Campeg. ad Zanchin. de hæretic. cap. 22.* † Vel 17
si talis inuocatio fiat per honorem quasi duliæ, vt propter naturæ suæ potentiam dæmoni honores erogentur, tanquam Angelo, non erit expressa Idolatria, licet ipse se subiaceat, & subijciendo colat, vt docet *Rapb. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. Relig. q. 95. art. 4. dis-*
pos. 1. † Idolatria autem non est, nisi qui vt 18
Deum colit creaturam, siue sit Angelus, siue dæmon, siue homo, siue aliud quidquam, vt docent *D. Cyprian. & alij super. Corinth. capit. 8. Sapient. 13. Hierem. 10. Baruch. fin. D. Chrysost. lib. contra Gent. Lactant. diuin. inst. lib. 1. & 2. Iustin. Marty. pro christi. Apolog. 2.*

¶ Verum tamen est solum recursum ad dæ- 19
monem, & inuocatio eius, siue verbo tenus, siue solo facto esse Apostasiam à fide, etiam si sacrificia desint, *cap. non obseruetis 26. q. 7. D. Aug. lib. 10. Ciuit. Dei ca. 19. & lib. 2. Doctr. Christ. c. 23. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. c. 8.*
† Nam recurrere ad dæmonem pro bono etiã 20
temporali, est actus protestatiuus, & recognitiuus excellentiæ diuinę in dęmone, qua propter ad Inquisitores pertinet, cum pactum tacitum, vel expressum, ex quo dæmon inuocatur, sit species idolatriæ, *Martin. del Rio lib. 2. Magic. q. 4. Mall. malef. p. 1. q. 14. Simanc. de Cathol. tit. 21. nu. 6. & 13. Valle de Moura de Incant. opusc. 1. sect. 3. cap. 5. nu. 7. & 8.* † Et 21
ex huiusmodi actibus ex iuris præsumptione vnus quisque præsumitur male sentire de fide, & sic hæresim sapit, & ad Inquisitores expectant iudicium; *Rojas de hæretic. p. 1. ex n. 309. Syluest. in Summ. v. hæresis §. 1. nu. 8. Vmb. Locat. v. hæreticus nu. 32. Simanc. cap. 31. nu. 8. Campeg. ad Zanch. d. cap. 22. Suarez d. lib. 2. cap. 19. nu. 10.* † Etiam si contra talis iuris 22
præsumptionem probatio in contrarium admittatur, vt docent *Syluest. in Summ. v. hæresis §. 2. ex nu. 5. Campeg. ad Zanch. d. capi. 22. Iacob de Graffis lib. 2. cap. 5. nu. 15. Farinac. de hæretic. q. 181. §. 2. nu. fin.* † Nam inuoca- 23
tio dæmonis in stricto iuris rigore ad hoc, vt faciat hæreticum per se, debet errorem menti continere, alias non sapit hæresim, vt decis-

sum

ſum eſt *Conſiſtit Sixti IIII. quæ incipit nunciatum eſt, ann. 1473. Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 43 liter. O.*

CAP. IIII. De Magia hæreticali ex pacto expreſſo, vel tacito.

SVMMARIVM.

1. *Pactũ expreſſum cum dæmone ad expreſſam hæreſim pertinet.*
2. *Omnia quæ fiunt à Mago, vel hæretico hæreticalia ſunt.*
3. *Facta à Mago per adorationem aut imperium hæretica ſunt.*
4. *Dæmonis poteſtas ſuperat omnem poteſtatẽ, quæ eſt ſuper terram.*
5. *Inuocatio ab habente pactum expreſſum per ſe continet hæreſim.*
6. *Pactum tacitum dum accedit dæmon reſoluitur in expreſſum.*
7. *Pacta expreſſa adeo quæ dæmon facere, vel cognoſcere poteſt facium hæreticum.*
8. *Pacta expreſſa quare hæreſim contineant.*
9. *Vanæ obſeruationes ex pacto expreſſo continent hæreſim.*
10. *Caracteres, & ſigna ex pacto expreſo pertinent ad hæreſim.*
11. *Sortes quæ ad pacta expreſſa pertinent ſunt hæreticales.*
12. *Augurta, & auſpicia ab habente pacto expreſſo ſunt hæreticalia.*
13. *Superſtitiones quando pertineant ad pacta expreſſa.*
14. *Somnia ex pacto cum dæmone pertinent ad hæreſim.*
15. *Dæmonem habens ligatum annulo, &c. hæreticus habetur.*
16. *Dæmones habẽtes incluſos phialis hæretici reputantur.*
17. *Benedictionibus, orationibus vulgaribus vtens ex pacto cum dæmone hæreticus cenſetur.*
18. *Vanæ obſeruationes quare hæreticæ reputentur.*
19. *Aſtrologia Iudicaria ſapit hæreſim manifeſtam.*
20. *Aſtrologia Iudicaria aduerſatur Sacræ ſcripturæ, & Eccleſiæ diſciplinæ.*
21. *Aſtrologia naturalis nomine præter ad Agriculturam Medicinam, & nauigationẽ hæretica reputatur.*
22. 23. *Aſtrologorum prohibitio non ſolum ligat in foro interno, ſed externo.*
24. *Magica omnia, quæ excentur ex pacto hæreticalia ſunt.*
25. *Inuocationes dæmonum etiam ad bonum finem, hæreticalia ſunt.*
26. *Incantationes ad bonum fanem prohibentur lege Domini.*
27. *Saluatores quo pacto hæreti reputantur.*
28. *Maleficia eſſe maleficijs tolenda aſſerere, hæreticum eſt.*

DActvm expreſſam cum dæmone ad hæreſim pertinet manifeſtam, nam eo abnegatur fides, renunciantur Sacramenta, &c. *Iul. II. Aurian. V. Ioan. XXII. & Sext. V. in Bullis de illo editis, Simancas de Catbol. inſt. tit. 63. n. 11. 12. 13. 14. & 33. & in Enchiria. violatæ Relig. tit. 8. n. 9. Eymeric. in Direct. p. 2. q. 43. num. 7. & ibi Pegna comm. 68. Tolcdo in Suma lib. 4. cap. 14. nu. 5 Mart. del Rio libr. 2. Magicar. q. 4. Campeg. ad Zanthin. capit. 22. Squillacenſ. de fide Catbol. c. 7. n. 4. & cap. 13. num. 1. & cap. 21. n. 3. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 19. num. 10. Sanch. lib. 2. Decalog. c. 38. ex num. 1.* † Vnde omnia illa, quæ fiunt ab hæretico, vel Mago, qui eſt de expreſſa dæmonis profeſsione hæreticalia ſunt, & quamuis non reſpectu operis, ſaltem reſpectu operantis, *gloß. in cap. accuſatus. §. ſane de hæretic. lib. 6. Menoch. de arbit. lib. 2. caſ. 388. num. 4. Vmbr. Locat. v. diuinationes, num. 4. Squillacenſ. de fide Catbol. cap. 8. n. 2. & cap. 12. num. 1. Decian. lib. 5. crim. cap. 17. Iacob. de Graffis lib. 2. cap. 5. num. 14. Farin. tom. 1. q. 20. num. 81. & tract. de hæretic. q. 181. §. 1. num. 35. Marta de Iur. ſdict. p. 2. c. 12.* † Non ſolum quando fiunt per modum adorationis, ſed etiam per modum imperij; nam dæmon non accidit à Mago accerſitus, niſi virtute pacti, in quo à fide apoſtatur, vt docent *Ioan. XXII. in Extrauag. ſuper ſpecula, Simanc. de Catbol. titul. 21. n. 13. & tit. 30. n. 13. & tit. 63. ex num. 11.* † Vnde manifeſtè errat *Comenſ. in Lucerna Inquiſit. v. dæmones inuocare*; dum aſſerit inuocationem dæmonis eſſe permiſſam per modum imperij, nam cum illud non ſit per exorciſcam dignitatem, vt Deo delegati, aliud imperium in dæmonem ridiculum eſt, nã vt ait Iob, cap. 41. *Non eſt poteſtas, quæ comparetur ei ſuper terram, qui factus eſt, vt nullum timeret.* † Et cum talis inuocatio à Mago fiat habente pactum expreſſum etiam in his, quæ dæmoni ſunt permiſſa, & quamuis non miſceãtur alia hæreticalia, per ſe manifeſtam ſapit

hæreſim

hæresim, vt contra Grillandum docent *Castro de hæretic. lib. 1. capit. 15. Oldrald. cons. 210. Petr. Grego. in Synt. iur. lib. 34. cap. 1. cum seqq. Mart. del Rio Magic. libr. 2. Lessius lib. 2. de iust. cap. 44. dub. 1. & seqq. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 14. 15. & 21.*

6 ¶ Pacta autem tacita, etsi omnia expressa hæresi dãnari non possint, sapiunt tamen hæresim, nam cum diabolus aduenit ex vi consensu rerum à Mago institutis, resoluitur tale pactum in expressum, & formale, *Caieta. 2. 2. q. 95. art. 4. 2. 3. & 4. Valent. tom. 3. disp. 6. q. 12. punct. 1. Victoria in relect. de Magia q. 6. nu. 28. Malens malef. p. 1. q. 16. Simanc. de Cath. tit. 67. num. 13. Mart. del Rio d. lib. 2. q. 4. & lib. 4. cap. 2. Squillacens. de fide cap. 7. nu. 4. &*
7 *cap. 13. nu. 1. & cap. 21. nu. 2.* † Vnde per pacta huiusmodi fœderata cum dæmone, quamuis inuocetur, ad ea, quæ ipse scire, vel facere potest, dicitur quis hæreticus etiam stricto modo, *Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 43. ex nu. 5. & ibi Pegn. comm. 68. Toledo in Summ. lib. 4. cap. 15. Graffis lib. 2. decis. cap. 5. ex nu. 8. Suarez d. lib. 2. cap. 1. nu. 27. & cap. 9. ex n. 9. & cap. 10. ex nu. 1. & cap. 14. nu. 13. Grego. Sayrus in Cl. Reg. lib. 4. c. 6. n. 1. Valle de Moura de incantat. sect. 3. cap. 5. nu. 2.* †
8 Nam cum de huiusmodi rebus, (dæmoni etiam permissis,) ab eo volunt adiubari, & doceri, ex Dei militia ad dæmonis tentoria cõfugiunt, quod sine apostasia fieri nequit, vt tradunt *Martin. del Rio Magic. libr. 6. Suarez de Relig. libr. 2. capit. 14. nume. 11. Eman. de Moura vbi supra sect. 2. cap. 1. num. fin. & sect. 3. cap. 13. nu. 13.*

9 ¶ Vnde superstitiones, quæ ex dæmonis fœdere emanarunt hæresim suspecta sunt, vt de vanis obseruationibus, dierum, horarum, & temporũ tradiderunt *Tiber. Decian. d. lib. 5. cap. 18. Lal. Zecchius in Sum. p. 1. tit. de fide cap. 15. nu. 9. Mart. del Rio lib. 3. p. 2. q. 2. Farinac. d. q. 181. §. 1. nu. 42. Suarez d. lib. 2. cap. 1.*
10 *& 2. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 40.* † Characteribus, & signis ignotis vtens, vt hæreticus reputatur, quia talia sunt diaboli seductiones, animarum infatuationes, & cordium scandalum, *Simanc. de Cathol. instit. tit. 63. nu. 12. 22. & 33. Campeg. ad Zanchin. de hæretic. cap. 22. Eymeric. d. p. 2. q. 43. & ibi Pegn. comm. 68. Toledo lib. 4. c. 14. n. 6. Farin. tom. 1. q. 20. ex n. 97.*
11 † De sortibus illicitis, quæ ad pacta cum dæmone pertinent, idẽ est iudicium; *Squillacens. de fide Cathol. cap. 8. ex nu. 1. Pet. Greg. d. lib. 34. c. 5. Zecchius d. cap. 5. nu. 9. Lessius lib. 2. c. 43. dub. 9. Mart. del Rio lib. 4. Magic. cap. 2. q. 7. sect. 2. & cap. 4. q. 1. & seqq. Suarez d. lib. 2. cap. 12. Binsfeld. in rub. C. de malef. q. 3. Graffis, d. lib. 2. cap. 4. nu. 1. Decian. d. lib. 5. cap. 17. Sanchez d. lib. 2. Decalog. cap. 38. ex num. 56.*
† Auguria, & auspicia quæ ad expressam cum 12
dæmone societatẽ pertinent, sapiunt hæresim, *Repert. Inq. v. hæreticus, & v. augurium, Squillacens. vbi sup. d. c. 8. ex n. 2. & c. 21. n. 2. Pet. Greg. d. lib. 34. c. 3. n. 7. Zecchius d. tit. de fide c. 15. n. 8. Toledo in Sum. lib. 4. c. 15. n. 3. Lessius d. lib. 2. c. 43. dub. 7. Decian. d. c. 17. Sanchez d. li. 2. c. 38. ex n. 38.* ¶ Idem dicendum de alijs 13
vanis, & superstitiosis diuinationibus, & operationibus Magicis nam quando effectus non est naturalis causæ determinatus, vel diuinus pacto suspectus est, *Simanc. de Cathol. instit. tit. 63. n. 33. Victoria de Mag. n. 16. Suarez d. lib. 2. c. 15. n. 14. Campeg. ad Zanchin. de hæretic. cap. 22. liter. C.*

¶ Somnia autem quamuis prouenire possunt, 14
vel à Deo, vel à natura, quando ex pacto cum dæmone procurãtur, vt illi qui in lectisternijs Gentilium in phanis dæmonum asistebant, vel ex arte à dæmone instituta aliquid ex somnijs prædicunt, hæreticalia sunt, quia pertinent ad Oraculum, *Benedict. Pereira lib. 2. aduersus fallac. artes cap. 7. Mart. del Rio lib. 4. Magic. c. 3. q. 6. Suarez de Relig. lib. 2. c. 13. Lessius lib. 2. cap. 43. dub. 8. Binsfeld. in l. 3. C. de malef. q. 2. Azor p. 1. Moral. lib. 9. c. 17. Sanchez lib. 2. Decalog. ca. 38. ex n. 49. Graffis d. lib. 2. cap. 3.*
† Item, & qui dæmonem habent ligatum in an- 15
nulo, christallo, vitro, speculo, pixide, vel alia re, aut ab illo responsa petunt de hæresi suspecti sunt, *Extrauag. Ioan. XXII. quæ incipit super specula, Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 43. n. 9. Simanc. de Cath. inst. tit. 63. ex n. 29. Cãpeg. ad Zanchin. de hæret. c. 22. Iacob. de Graffis d. lib. 2. c. 5. n. 16.* † Idem dicendum de gas- 16
tromanteia, quæ per phialas vitreas, ventricosas, aquæ plenas exercetur, in quibꝰ pueri, vel virgines vident ad interrogata dæmonis vmbras, *Barbat. cõs. 55. lib. 1. Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 43. cõm. 68. Decian. lib. 5. c. 17. Vmb. Locato vbi sup. v. diuinationes n. 4. Valle de Moura de incantat. sect. 3. c. 5. n. 5. & 8.* † Similiter 17
hæreticus censetur, quæ vtitur vulgaribus benedictionibus, orationibus, verbis, etiã sacris ad aliquod effectũ, de quo sufficienti authoritate nõ constat, literis, signis, imaginibus, vel quid simile ab Ecclesia ad id non institutis, quia deseruiant insigna pacti latentis, *Repert. Inq. v. hæreticus, Simanc. de Cath. Instit. tit. 63. n. 12. 22. & 33. Campeg. ad Zanchin. de hæret, c. 22. Squillacens. de fide c. 6. n. 2. Eymer. d. q. 43. & ibi Pegn. cõm. 68. Azor p. 1. Moral. li. 9. c. 26. q. 6. Toledo lib. 4. c. 14. n. 6. Graffis li. 2. c. 5. n. 10. Farin. to. 1. q. 20. ex n. 97.* † Itẽ pro hæretico 18

habetur, qui vtitur vanis obſeruationibus, vel alijs rebus, vel ſignis ſuperſtitioſis, nã ſuperſtitio eſt vitium Religioni oppoſitum, ratione ſdiuentionis, exhibens cultum diuinum cui non debet, vel eo modo quo non debet, vt docẽt *D Th. 2.2.q.92.art.1. Sim.d.tit.63.ex n.1. Eymer.in direct d.q.43.nu.5. Læl.Zecchius in Sum.p.1.tit.de fide, c.12.rub.de ſuperſtit.ex n.1. Leon.Leſſius de Iuſt.lib.2.cap.43.dub.1. Ioan. Azor vbi ſup.d.lib.9.cap.11.q.1.*

19 ¶ Aſtrologia Iudiciaria ſapit hæreſim manifeſtam, quia exſtellarũ curſu, de futuris contingentibus, quę ſoli Deo reſerbantur, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid affirmare audet, vt docent *Epiſcop.Simanc.de Cath.Inſt.tit.21.n.14 & tit.63.n.7. Salce.ad Diaz in Prax.c.107. Pegna ad Eymeric.p.2.q.42.comm.67. Squillacenſ.de fide Cath.c.49.n.1. Iacob.Graffis li.2.cap.de ſuperſt. ex n.10. Tiber.Decian.d.lib.5.c.17. Menoch. de præſumpt.lib.5.præſump.7.n.21. Bart.Vgolin. de Cenſur.Pont.reſeru.p.2.§.2.n.10.* †

20 Nã aduerſatur Sacræ Scipturæ, & Eccleſiæ diſciplinæ de libero arbitrio, at de futuris contingentibus doctrina, *Fran.Piſtus lib.5.Prænot. c. Bened.Pereira aduerſus fallac. art. lib.3. c.1.& ſeqq. Mar.del Rio lib.4.Mag.c.3.q.1. Leſius lib.2.de Iuſt.c.43.dub.6. Suarez de Relig.lib.2.c.11. Azor p.1.Moral.lib.9.c.14. Binsfeld.in l.3.C.de malef. & math.q.1.& ſeqq. Tb. Sanch.lib.2.Decalog.c.38.ex n.27.* †

21 Necnõ diuinatoria Aſtrologia, vel eius nomine alia, quæ aduerſetur Chriſtianę pietati, quia hodie indubitatũ eſt, totam Aſtrologiæ rationem eſſe prohibitã, præter ad agriculturam, nauigationem, & rem medicam, atque eam exercentes, vt hæreticos fore puniendos, etiãſi id ſe non certo affirmare aſſerant, *vt expreſsè cabetur in Bulla Sixt.V. quæ incipit cœli, & terra, ann.1586.* †

22 Cuius prohibitio non ſolum ligat in foro exteriori, vt exponunt *Suarez de Relig.tom.1.lib.2.c.11. n.30. Valent.tom.2.diſp16.q.12.pun.3. Mart.*

23 *del Rio d.lib.4.c.2.q.3.* † Sed etiam in foro interiori animæ, vt donent *Salas in D.Thom.1. 2.q.9.art.5.tract.3.diſp.2.ſect.3.n.36. Sanchez lib.2.Decalog.c.38.n.34. Graffis d.li.2. c.5.n.19. Farin.tom.1.q.20.n.111. & ſeqq.*

24 ¶ Præterea hæreticalia ſunt omnia opera Magica, qui fabricantur, vel exercentur ad nocendum hominibus, animalibus, ſegetibus, & alijs rebus humano vſu deputatis, quia id præſtare non poſſunt, niſi ex pacto cum dæmone, vt ſtatuitur in *Conſtit.Innoc.VIII. quæ incipit ſummis deſiderãtes affectibus, ann.1484. & Conſtit.Alexand.VI. relatis à Pegna, vbi ſup.Pet.Gregor.in Syntag.iur.lib.34.c.9.&* 25 *11.Decian.lib.5.Crim.c.17.* †Item & Incantationes, quæ fiunt ad euitandum grandinem, vel ad aliam vtilitatem fructuum colligendorum, hæreſim ſapiunt, quia pertinent ad pactum dæmonibus initum, etiam ſi fiant nudis caracteribus ad efectum, vt dæmon concurrat, *Simanc.de Cath.inſtit.tit.63.ex n.12.& ſq; ad 33. Squillacenſ.de fide Cathol.c.6.n.21. Toledo lib.4.Inſtit.c.14.n.6. Azor p.1.Moral.lib.9. c.26.q.6. Graffis lib.2.deciſ.c.5. Farina.q.20. ex n.97.* † Vnde etſi Iure Ciuili permittantur, *in l.eorum C.de malef.* Iure Canonico, & lege diuina, vt hæretica prohibentur *Exod.c. 22. cum alijs à Me relatis ſup.lib.11.c.7.ex n.40.cap.illos 26.q.3. c. ex tuarum, de Sortil. cum vulgatis, Azor d.lib.9.cap.26.q.3. Tb.Sãchez tom.1.Decalog.lib.2.cap.41.* †Similiter 27 damnãtur ſalutatores, qui Magica opera exercent ad curandos morbos, quæſtus cauſa, quia ſi diuina ſunt committitur Symonia; ſi à dæmone pacto nõ excuſantur; *Simanc.de Cath.inſt. tit.63.ex n.19. Pet.Greg. in Syntag.lib.34.c. 9.ex n.9.& ca.17.18.& 20. Pet.Binsfeld.in confeſſ.malefic.conel.8.& in d.l.eorum q.5.ob cl.1.2.& 3.* † Nam licet multi aſſerant maleficia eſſe maleficijs tolenda, hæreticum eſt id licitũ credere, vel aſſerere, quia maleficia prohibita ſunt, etiam ad bonum finem; vt tradunt *Pegna ad Eymer.in direct.Inq.p.2.q.43. Læl. Zecchius in Sum.p.1.tit.de fide ca.23. Læſius de Iuſt.lib.2.c.44.dub.5.& 6. Delrio lib.3.Magic.p.2.q.4.ſect.7.8.& 9.& lib.6.cap.2.ſect. 1.2.& 3. Suarez de Relig.libr.2.cap.17.& 18. Ioan.Azor part.2.Moral.libr.12.cap.17. quæſt.9.* 28

CAP. V. De Magis hæreticali ex his quæ dæmoni potentiæ denegantur.

SVMMARIVM.

1. *Magia hæreticalis ex inuocatione dæmonis.*
2. *Futura contingentia quomodo dæmones cognoſcunt.*
3. *Dæmonem inuocare ad cognoſcenda ſecreta cordis humani, ſapit hæreſim.*
4. *Inuocare dæmonem ad ea quæ ipſe facere non poteſt, ſapit hæreſim.*
5. 6. *Sortilegia ad nocendum homines quando ſapit hæreſim.*
7. *Sortilegia quæ Iure ciuili permittuntur, credere eſſe licita, hæreticum eſt.*

8. 9. *Magica opera continent apostasiam, & hæresim.*
10. 11. *Maleficia cum facto hæretico, hæretica reputantur.*

1 MAGIA hæreticalis est, quæ dæmonem adit, vel inuocat, ad scisciandum, vel sciendũ ea, quæ dæmonis potentiæ denegantur, vt mutationes regnorum, prospera, vel aduersa fortuna, dignitates, matrimonia, liberos, aut alia futura contingẽtia, quæ soli Deo reseruãtur, *Albertin. in Rub. de hæretic. in 6. q. 1. n. 12. Monach. in cap. accusatus §. Sacerdotes n. 11. eod. tit. lib. 6. Lal. Zecchius in Summ. p. 1. c. 17. & 18. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 17. & 29. Bened. Pereira lib. 1. de Mag. c. 6. & 7. Rosell. & Sylvest. in Summ. v. hæreticus, Repert. Inquis. v. Apostata, & v. dæmon, & v. hæreticus, Vmb. Locat. in Iudic. Inquis. v. Apostata n. 5. & v. inuocare n. 10. & v. diuinationes n. 3. Affect. in Const. Reg. de hæretic. rub. 1. nu. 17. Simanc. de Cath. Instit. tit. 21. ex num. 4. & tit. 62. num. 1. 2. & tit. 63. num. 10. & in Enchirid. tit. 8. nu. 9. Zanchin. de hæretic. cap. 22. num. 4. & ibi Campeg. liter. C. Squillacens. de fide Cathol. cap. 1. numer. 1. & cap. 3. num. 1. & cap. 7. dum. 4. & cap. 8. numer. & capit. 11. ex num. 1. & cap. 18. num. 1. Castro de iusta hæretic. pun. lib. 1. cap. 3. Gundisal. de haret. quæst. 6. ex num. 6. Pet. Gregor. in Syntag. lib. 34. cap. 7. ex num. 3. & capit. 8.*
2 *ex nume. 5.* † Etiam si de huiusmodi futuris contingentibus dæmones aliquando vera dixissent, quia dicendum est, illa non cognouisse ex sua natura, sed casu, vel ex reuelatione bonorum Angelorũ, vel assidua scripturæ lectione, vel rerum naturalium experientia, vel ingenij accumine, vt docent *Eymericus in direct. Inquis. p. 2. q. 42. num. 3. & q. 43. nu. 8. & ibi Pegna comment. 68. Oldrald. cons. 210. Grilland. de hæretic. q. 6. ex num. 6. Decian. lib. 5. Crimin. cap. 17. Menoch. de præsumpt. libr. 5. præsump. 6. nu. 25. Vgolin. de Censur. p. 2. §. 2. nu. 7. Lal. Zecchius in Summ. p. 1. tit de fide c. 21. nu. 2. Toledo in Summ. lib. 4. cap. 15. nu. 2. Binsfeld. in rub. C. de malef. notab. 10. Mart. del Rio lib. 4. Magic. cap. 2. q. 2. Leon. Lessius de iustit. lib. 2. cap. 43. dub. 5. nu. 23. Pereira de Magia lib. 3. cap. 5. q. 35. Thom. Sanchez libr.*
3 *2. Decalog. cap. 38. ex nu. 7.* † Item si inuocetur ad reuelanda prorsus occulta sapit hæresim manifestam, vt si perquirat secreta cordis humani, quid cras facturus sim, &c. quia prorsus dæmoni sunt incognita, vt dixi *in Epit. lib. 1. c. 30. n. 35. Grillan. de hæret. q. 2. n. 4. Eymeric. d. p. 2. q. 42. n. 3. Vgolin. de censur. p. 2. §. 2. n. 8. Mart. del Rio lib. 4. Magic. c. 2. q. 2. & lib. 5. sect. 15. Farinac. de hæretic. q. 181. §. 1. nu. 10. Barbosa de potest. Episcop. p. 3. alleg. 51. cass. 8. nu. 123. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 19. nu. 10.*

¶ Similiter sapit hæresim manifestam, si dæmon inuocetur, vel eius auxilium expectetur ad faciendum ea, quæ suarum virium potentiam excedunt, vt animas ad vitam reuocare, mortuos suscitare, homines in delineamenta bestialia conuertere, &c. *D. Thom. Bonauent. & alij in Sent. 2. dist. 7. Grilland. de hæretic. q. 2. nu. 3. & de Sortileg. q. 10. Repert. Inquis. v. relapsus Iul. Clarus §. hæresis, num. 23. Simanc. de Cathol. instit. tit. 30. nu. 16. Azor lib. 9. instit. Moral. cap. 23. Iacob. Graffis in aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 5. n. 8. Tiber. Decian. d. lib. 5. cap. 17. Petr. Gregor. lib. 34. cap. 16. n. 2. & seqq. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 18. Binsfeld. in consf. malef. post præludia concl. 2. & 3. Toledo in Summ. lib. 4. cap. 16. nu. 7.* † Itẽ 5
sapiunt hæresim Sortilegia quæ inuocant dæmonem ad nocendum hominibus, animalibus, & segetibus, &c. credendo perse illa posse facere sine Dei permissu, de quo vide *Pontifices Innocent. VIII. in constit. quæ incipit Summis desiderantes affectibus, ann. 1484. & Alexand. VI. in Repert. Inquisitor. ad fin. Petr. Gregor. in Syntagm. libr. 34. capit. 9. & cap. 11. Decian. d. lib. 5. capit. 17. Farinac. de hæretic. q. 181. §. 1. nu. 31.* † Nam licet ea potentiæ dæmoni non denegentur, quia illam non habet absolutã, sed in quantum à Deo ei permittitur, cum inuocare adea præstanda, vt in- 6
dependentem, sapit hæresim, quia diabolus nihil facere potest sine permissu Dei, *Iob cap. 1. & 2. Zacch. 3. Matth. 4. 8. & 13. Luc. 8. 13. & 22. Actor. 5. & 13. Apost. Corinth. 2. c. 4. ad Ephes. 6. ad Thes. 2. c. 18. Apocalyp. c. 2. & 20.*

¶ Maleficia autem quæ fiunt ad curandos 7
morbos, vel ad alterum maleficium tolendũ, etsi Iure ciuili sint permissa, illa tamen credere esse licita hæreticum est, vt docent *Franc. Pegna ad Eymeric. in Direct. Inqui. p. 2. q. 43. Lal. Zecchius in Summ. p. 1. c. 23.* † Quia haut 8
vnquam potest maleficus induci, vt per aliquẽ modum licitum morbos medeatur, vel tollat maleficium, quia omnia malefici, etiam ad bonum finem, quo ad minus expræssam continẽt apostasiam, *Petr. Grego. in Syntag. lib. 34. cap. 9. ex nu. 9. & cap. 17. 18. & 20.* † Vnde licet 9
pocula amatoria, abortionis, fascinationis, & similium, etsi non sint hæreticalia, huiusmodi tamen Magi, atque Sortilegi, de hæresi sunt vehementer suspecti, & propterea

contra eos Inquiſitores procedunt, *Innocent. VIII. in conſtit. Summis deſiderantes affectibus ann. 1484. Simanc. de Cathol. Inſtit. tit. 21. num. 13. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſum. 7. num. 20. Farinac. de hæreſ. quæſt. 181. §. 3.*
10 *num. 85.* † Aut ad talia maleficia quæ perſe non continent hæreſim maleficus à dæmone inducatur ad ſpuendum crucem, vt hæreticus reputatur, vt docent, *Carer. de hæretic. num. 50. Decian. dict. lib. 5. cap. 17. & cap. 37.*
11 *num. 14.* † Aut ad abnegandam fidem, vel quid ſimile, *Pegna ad Eymeric. in direct. Inq. p. 2. q. 42. comm. 67. Mart. del Rio lib. 5. Magic. ſect. 15. Suarez de Relig. lib. 2. c. 19. n. 10.*

CAP. VI. De Magia hæreticali ex ſacrarum rerum abuſu.

SVMMARIVM.

1. *Magia hæretica eſt in qua Sacramenta miſcentur.*
2. *Inquiſitores procedunt contra Magos Sacramentis abutentes.*
3. *Sacramentis abutens quando cenſeatur hæreticus.*
4. *Hoſtiam non conſecratam miſcens in Sortilegio non facit hæreticum.*
5. *Hoſtia ſuper quam Miſſa celebratur, non eſt conſecrata, niſi actu conſecretur.*
6. *Oleum Sanctum ad mixtum in Sortilegio non facit hæreticum niſi credat aliquid erroneum.*
7. *Sacrilegi ſunt abutentes Chryſmate, vel Oleo.*
8. *Sacramentalib⁹ abutens Sacrilegus cenſetur.*
9. *Sacramẽtalibus abutens quãdo cenſeatur hæreticus.*
10. *Sacramentis, & Sacramentalibus quare dæmones abuti ſoleant.*
11. *Sortilegia per pueri rebaptizationem ſunt hæreticalia.*
12. *Rebaptizatio pertinet ad hæreſim.*
13. *Baptizare Imagines, &c. pertinet ad hæreſim.*
14. *Baptizatio Imaginis, &c. quando non pertineat ad hæreſim.*
15. *Imagines baptizantes præſumuntur habere errorem in mente.*
16. *Sortilegia hæreticalia ſunt quæ continent verba ſacra, &c.*
17. *Rebus ſacris quando novus effectus tribuitur, de quo nõ cõſtat, pertinet ad hæreſim.*
18. *Superſtitio adnumeratur inter hæreticalia Sortilegia.*
19. *Miſcentes in Sortilegio res ſacras quãdo ſubeiantur Inquiſitoribus.*
20. *Iudæi quid ſentiunt de rebus ſacris in Magiam complicatis.*

MAGIA hæreticalia eſt in qua 1
Sacramẽta miſcentur, quia male præſumuntur ſentire de eorũ virtute, preſertim hoſtia conſecrata, *Caſtro de iuſta hæretic. punit. lib. 1. cap. 13. Farinac. in praxi crim. q. 20. nu. 83. & de hæretic. q. 181. nu. 19. Aloyſ. Riccius in praxi deciſ. 671. reſolut. 431. edit. 1. Barboſa de poteſt. Epiſcop. p. 3. aleg. 51. caſ. 8. nu. 135. Gambarupta de caſibus reſerunt. fol. 215.* † Et propterea contra huiuſ- 2
modi Sortilegos poſſe Inquiſitores procedere ſtatuerũt *Adrian. VI. in extrau. dudũ ann. 1523. gloſ. in cap. accuſatus §. ſane de hæretic. lib. 6. Repert. Inq. v. hæreſis, Simanc. de Cath. Inſtit. tit. 21. n. 11. Campeg. ad Zanchin. de hæreticis cap. 22. Pet. Greg. in Syntag. Iur. lib. 34. c. 15. n. 8. & 9. Vmb. Locat. in Iudicial. Inq. v. apoſtata n. 5. & 7. Squillacenſ. de fide Cath. c. 8. nu. 2.* † Quare huiuſmodi Sortilegi diligenter 3
interrogandi ſunt, quid ſentiant de Sacramẽtis in Sortilegio immixtis, & ſi dicant ſe credere ex eis voluntatem poſſe cogi, vel maiorẽ efficatiam habere ad effectum cõſequendũ, vt hæretici puniendi ſunt, *Pegna ad Eymeric p. 2. q. 42. comm. 68. Tiber. Decian. lib. 5. Criminal. c. 17. Delrio li. 5. Magic ſect. 15. Pet. Binsfeld. in l. eorum C. de malefic. q. 2. concl. 5. Fran. Suarez de Relig. lib. 2. c. 19. n. 10. Iacob. de Graſſis lib. 2. Deciſſ. c. 5. n. 13. & 22.* † Secus tamen ſi 4
immiſceatur hoſtia non conſecrata nihil erroris ei tribuens, nec credens aliquid contra fidei dogmata, *Oldrald. conſ. 210. Locat. vbi ſup. v. Sacerdos n. 4. Mart. del Rio d. ſect. 15. Farinac. tom. 1. Crimn. q. 20. n. 48.* † Quamuis Sa- 5
cerdos Miſſam ſuper illam celebrauerit, non tamen conſecrauit, *DD. in cap. de homine de celebrat. Miſſar. Farinac. d. q. 20. nu. 84. & de hæretic. q. 181. §. 1. n. 20. Valle de Mour. tract. de incant. opuſ. 1. ſect. 3. cap. 5. nu. 27.*

¶ Item Sortileguim hæreticale eſt, ſi im- 6
miſceatur Sacrum Chryſma, vel Oleum Sanctum credens habere virtutem ad Sortilegia, ſecus ſi non crediderint, *Vmb. Lucat. in Iudicial. Inquiſ. v. Sacerdos nu. 4. Toled. in Summ. lib. 4. cap. 16. nu. 6. Campeg. ad Zanchin. c. 22. Eymeric. in direct. p. 2. q. 42. num. 5. Farin. d. quæſt. 20. num. 85.* † Quamuis poſsint, vt Sa- 7
crilegi puniri, *Pet. Grilland. de Sortileg. q. 16. numer. 4. Menoch. de Arbitrar. caſ. 388. num. 15. Rojas de hæretic. p. 2. aſſert. 1. n. 26.*

† Idem

8 † Idem dicendum eſt de Sacramentalibus, vt aqua benedicta, thure paſchali, Agnos Dei, & alia Eccleſiaſtico ritu benedicta, & conſecrata, *Alfonſ. Caſtro de iuſta hæreticor. punit. libr. 1. capit. 15. Simanc. de Catholor. Inſtit. titul. 21. numer. 11. Pegna ad Eymeric. part. 2. quæſt. 42. comm. 47. Vmb. Locat. vbi ſup. v. diuinationes, num. 4.* † Ite cm candelam benedictã, reliquias Sanctorum, Aræ fragmentum, vel quid ſimile Sortilegijs immiſcere ſapit hæreſim, quod credunt habere virtutem ad malefcia, *Pegna ad Eymeric. vbi ſup. quæſt. 43. comm. 68. Martin. del Rio dict. libr. 5. Magicar. ſect. 15. Toledo dict. libr. 4. capit. 16. num. 6. Farinac. dict. quæſt. 20. numer. 85. Co-*
10 *menſ. in Lucer. Inquiſ. v. ſacra abutt, & dixi in Epitom. libr. 3. capit. 7. numer. 18.* † Nam diabolus mandat miſceri ſuis Sortilegijs Sacramenta Eccleſiæ, vel Sacramentalia, vel Sanctorum Martyrum reliquias, & ſimilia, vt facilius adoretur, & turpius diuinum cultum tractetur, vel plures detineat, vel iniuriã irroget, *Mallus Malef. part. 2. capit. 5. Grilland. de Sortileg. quæſt. 3. num. 3. & quæſt. 6 nume. 14. Valle de Moura de Incantat. opuſ. 1. ſect. 3. capit. 5. ex numer. 29. Auguſt. Barboſa de poteſtat. Epiſcop. part. 3. alleg. 51. caſſ. 8. numer. 135.*

11 ¶ Præterea hæreticalia ſunt Sortilegia in quibus aliquis rebaptizatur, *gloſſ. in capit. accuſatus §. ſanè de hæretic. lib. 6. Summæ Roſell. v. hæreticus nu. 3. Sylueſtr. v. hæreticus §. 2. num. 4. Repert. Inquiſ. v. hæreticus, Simanc. de Catbol. Inſtit. tit. 30. nu. 15. & in Enchirid. tit. 8. num. 12. Iul. Clarus in Pract. §. hæreſis, nu. 22. Vmb. Locat. v. Apoſtata nu. 5. Decian. d. cap. 17. Squillacenſ. de fide Cath. cap. 8. nu.*
12 *2. Graſſis d. lib. 2. cap. 5.* † Sic pueros rebaptizantes, vel hæretici ſunt, vel credentes formam, & materiam baptiſmi aliam eſſe quam Chriſtus inſtituit, vel ſunt vehementer ſuſpecti, etiam ſi negent ſe hoc non credere, *Mart. del Rio d. lib. 5. Mag. ſect. 15. Valle de Moura de Incantat. ſect. 2. cap. 6. ex nume. 3. & ſeſſ. 3.*
13 *cap. 5. num. 14.* † Si baptizentur Imagines, vel caput aſini, &c. ſunt, & hæreticalia, vt docent *Petr. Binsfeld. in l. multi C. de malefic. q. 3. Toledo in Summ. lib. 4. cap. 16. n. 4. Mart. del Rio lib. 3. p. 1. q. 3. ſect. 1. & d. ſect. 15. Si-*
14 *manc. Campeg. Pegna, & alij vbi prox.* † Niſi fiat extramentis errore, quia non malè ſentiunt de Sacramento baptiſmi, ſed vt facilius aliquid à dæmone conſequatur, quia tunc non eſt hæreticale, ſed valde horrendum crimen, *D. Antonin. in Summ. part. 2. titul. 12. capit. 5. §. 1. Sylueſtr. in Summ. v. hæreſis §. 1. nume. 4. & 8. Vmb. Locat. vbi ſup. v. hæreticus, n. 31.*

15 † Licet regulariter Imagines baptizantes præſumantur habere errorem in mente, & male ſentire de Sacramento, vt docent *Syluеſtr. & Locatus vbi proxim.* vt qui hominis cadaber baptizaret, *Simanc. titul. 62. numer. 3.*

16 ¶ Sunt etiam hæreticalia Sortilegia in quibus immiſcentur verba ſacra, vt puta Euãgelium, Symbolum fidei, Pater noſter, Aue Maria, Pſalmus, &c. *Franciſc. Pegna ad Eymeric. in Direct. part. 2. quæſt. 42. comm. 67. & quæſt. 43. fol. 370. Petr. Binsfeld. in confeſſ. malefic. prælud. 15. cauſ. 3. reg. 4.* † Nam
17 licet hoc pertineat ad ſuperſtitionem, quando rebus ſacris novus effectus tribuitur, de quibus ſufficienti, vel authoritate, vel ratione non conſtat, & ad maleficia putantur apta, ſapiunt hæreſim, nam ſuperſtitio eſt vitium Religioni oppoſitum, *Simanc. de Cathol. inſtitut. titul. 63. num. 1. Toledo in Summ. lib. 4. capit. 14. num. 1. Lal. Zecchius part. 1. de fide capit. 12. num. 1. & 2. Leſſius libr. 2. de Iuſtit. cap. 43. dub. 1.* † Qua propter inter hæ-
18 reticalia Sortilegia ſuperſtitionem annumerarunt *Arnal. Albertin. de hæretic. in 6. in rub. quæſt. 11. num. 1. & 3. Repert. Inquiſ. v. ſuperſtitioſum, Eymeric. in direct. part. 2. quæſt. 43. numer. 5. & ibi Pegn. comm. 68. Vgolin. de cenſur. part. 2. §. 2. Farinac. de hæreſie. quæſt. 181. §. 1. num. 37.* † Sic ergo miſcentes in
19 Sortilegijs quæ libet Sacramenta, vel Sacramentalia, res Sacras, verba Sacra, Orationes, vel quid ſimile, tanquam hæretici ſubijciuntur Inquiſitoribus, ſaltim, vt examinẽtur quid ſentiant de fide circa prædicta, *Grilland. de Sortileg. quæſt. 3. nume. 2. & quæſt. 6. num. 14. & quæſt. 10. ex numer. 4. Farinac. dict. quæſt. 181. ex nume. 17. Valle de Moura ſect. 3. capit. 5. num. 32.* † Eoque maximè
20 ſi ex infecta radice proueniunt, nam Iudei non exiſtimant eſſe peccatum verba Sacra, & alia huiuſmodi in Magiam complicare, quia id licitum eſſe putant, eo quod credunt habere virtutem naturalem ad operandum, *Ioſephus libr. 2. antiq. D. Chryſoſt. tom. 5. aduerſ. Iud. hom. 5. Simon. Maiol. tom. 2. colloq. 4. Valle de Moura vbi ſupra dict. capit. 5. numer. 26.*

CAP. VII. De Magia non hæreticali.

SVMMARIVM.

1. *Magia cum dæmonis inuocatione regulariter ſapit hæreſim.*
2. *Magia cum inuocatione à non habente pactum expreſum, nec mentis errorem, non ſapit hæreſim.*
3. 4. 5. *Dæmonem adens ad faciendum, vel cognoſcendum ei permiſſa, extra pactum, non pertinet ad hæreſim.*
6. *Inuocatio dæmonis ab habente pactum in omni ſortilegio pertinet ad hæreſim.*
7. *Inuocatio in permiſſis dæmoni ab habite pactũ eſt hæreticalis.*
8. *Apoſtaſia non ſemper hæreſim continet.*
9. *Inuocatio dæmonis non ſemper exibet actum Latriæ.*
10. *Inuocare accipitur pro implorare auxilium.*
11. *Aſtrologia, &c. quando non ſapiant hæreſim.*
12. *Auguria, &c. quæ non continent errorem, vel dæmonis inuocationem, non ſunt hæreticalia.*
13. *Superſtitiones non ſapiunt hæreſim.*
14. *Superſtitiones, quæ fiunt cum aliquo dicto, vel facto hæreticale ſapiunt hæreſim.*
15. *Crucem ſpuere quando non ſapiat hæreſim.*
16. *Futura à dæmone perquerere quãdo non ſit hæreticum.*
17. *Præterita à dæmone quærere non eſt hæreticum.*
18. *Præſentia, quæ in longinquis agentur à dæmone perquirere non ſapit hæreſim.*
19. *Occulta quæ dæmonis cognitionem non fugiunt, non ſapiunt hæreſim.*
20. *Cognitiones hominum à dæmone perquirere ſapit hæreſim.*
21. *Cogitationes ſignis externis reuelatis à dæmone perquire non ſapit hæreſim.*
22. *Perquerendi à dæmone duplex modus.*
23. *Inuocatio expreſa pertinet ad hæreſim.*
24. *Vtendo rebus à dæmone inſtitutis (ſi non adeſt error) non pertintrad hæreſim.*
25. *Sortilegia amatoria quando non contineant hæreſim.*
26. *Imagines Magica quando non pertineant adhæreſim.*
27. *Amatoria Sortilegia non pertinent ad hæreſim.*
28. *Hoſtia conſecrata in maleficio regulantur ſapit hæreſim.*
29. *Hoſtia conſecrata irreberentia, quando nõ ſapit hæreſim.*
30. *Hoſtia non conſecrata maleficio aneƈtere non ſapit hæreſim.*
31. *Hoſtiam non conſecratam populo adorandã proponens, non eſt haereticus, ſi non ſobet errorem.*
32. *Hoſtia literis inſcripta apta ad Sortilegia quamuis ſuper illam celebretur Miſſa non eſt haereſis.*
33. *Miſſam defunƈtorum pro viuis celebrare non eſt haereſis.*
34. *Sacramentalia Sortilegijs miſcere, ſine errore non ſapit haereſim.*
35. *Reliquias Sanƈtorum diſſoluere ad maleficia ſine errore, non eſt hereticum.*
36. *Imagines Sanƈtorum vitiare non eſt haereticum, quia non petatur in Latria.*
37. *Imagines conuiciantes quando poſſunt ab Inquiſitoribus capi.*
38. *Haereticum ſola mens facit.*
39. *Haereſis requirit falſa credulitas ex parte rationis.*
40. *Error ſolus non facit haereticum, niſi iunctus cum pertinatia.*
41. *S. Marcelli Pontificis excuſatio.*
42. *S. Oſius Epiſcopus Cordubenſ. excuſatus.*
43. *S. Ciprtani Epiſcopi excuſatio.*
44. *S. Petri Apoſtolorum Principis defenſio.*
45. *S. Hieronymi, & Auguſtini excuſatio.*

MAGIA quæ cum dæmonis inuocatione exercetur, quanuis regulariter dicatur hæreſim ſapere manifeſtam, *gl. in cap. accuſat. §. ſane de haeret. lib. 6. D. Ioan. XXII. in Extrauag ſuper ſpecula, quæ habetur in Direƈt. Inquiſ. ad fin. Simãc. de Cath. inſtit. tit. 63. n. 12. Eymeric. in Direƈt. p. 2. q. 43. num. 4. Azor. p. 1. Moral. libr. 9. cap. 23.* † Quando non fit ab habente pactũ expreſum, nec vllus fidei error interuenit, vel rerum ſacrarum abuſus, pro hæretico non eſt habendus, qui dæmonem inuocat tanquam potentem, vt ab eo ad iuuẽtur, *Oldrald. conſ. 210. Ponc. in ib. tract. de Lamijs num. 82. D. Anton. Sum. p. 2. tit. 12. cap. 5. §. 1. Tib. Decian. lib. 5. Crim. cap. 37. num. 35. Graffis lib. 2. Deciſ. cap. 8. n. 2.* † Nec qui dæmonem addit extrapactũ ad faciendum, vel cognoſcendum, quod ipſe facere, vel cognoſcere poteſt à Deo non impeditus, vt tradunt *Grill. de Sortile. q. 10. n. 13. & q. 11. n. 19. & 20. Tiraq. de pœn. caſ. 4. n. 3. Menoch. de Arbit. caſ. 388. Farm. to. 1. q. 20.* † Vt re-

uelare

uelare præsẽtia, aut præterita, res loco mouere, tẽp estates excitare, infecta viuẽtia producere, mulieres ad amorem tentare, &c. quæ dæmonis potẽtiæ non repugnãt, *Farin. de hæret. q. 181. §. 1. n. 31. Graffis in aureis decis. p. 3. lib. 2. cap. 5. num. 8. August. Barbosa de potestate Episcop. p. 3. alleg. 51. cas. 8. ex n. 125.* † Nam inuocare dæmonem ad quodcumque opus naturæ, non vt dæmon, sed vt spiritum scientem, & valentem ex diuina permissione ordinaria præstare, non est hæreticum, quia nullum errorem in mente lobet, *D. Thom. 2. 2. q. 11. art. 1. Couarrub. lib. 3. Variar. cap. 1. num. 2. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 7. ex num. 1. Suarez de fide tract. 1. disput. 18. Barbosa dict. cas. 8. num. 126.*

6 ¶ Neque in contrarium facit, quod multis an numeratis casibus, quæ dæmonis potentiã non excedunt in hæc verba testatur Eymeric. in direct. p. 2. q. 43. ex D. Thom. Sent. 2. dist. 7. art. fin. *In alijs operibus Magicis in quibus complementum operis ex virtute daemonis expectatur, in omnibus enim est apostasia à fide propter pactum initum cum daemone, vel verbo tenus si inuocatio interfit, vel facto aliquo, etiã si Sacrificia desint.* †Quia agit de habente pacto cum dæmone expresso, qua propter eius opera omnia, & si non respectu operis, saltem respectu operantis hæreticalia sunt, vt docẽt *gl. in c. accusatus §. fane de haeretic. lib. 6. Decian. lib. 5. Crim. cap. 17. Farin. q. 20. num. 81. & tract. de haeretic. q. 181. §. 1. n. 35. Marta de Iurisd. p. 2. cap. 12.* † Neque semper apostasia hæresim continet nam quandoque transgressionem præcepti significat, *cap. illud de maiorit. & obedient. gl. in cap. 1. de Apostat.* quæ in quocumque Magiæ crimine interuenit, vt tradit *Petr. Binsfeld. in confess. malef. praelud. 1.*

9 † Neque inuocotio semper exibet actum Latriæ, vt in hæc verba testatur D. August. tom. 3. Locution. lib. 1. *Iacob benedicens nepotes suos filios Ioseph, ait inter caetera, inuocabitur in his nomen meum, & nomen patrum meorum; quare notandum, non solum exhauditionem, sed etiam inuocationem dici aliquando, quae nõ Dei, sed hominis sunt.* † Et in iure nostro inuocare accipitur, proimplorare auxiliũ, *l. Episcopale C. de Episcop. aud. cap. 1. de offic. Ordinan. Bald. in l. 1. D. si quis ius dicenti non optempe.*

11 ¶ Vnde Astrologia, Physiognomia, & Chyromantia, dum nihil superstitiosum miscent, vel credunt, neque certo affirmare audent de futuris contingentibus, successibus, fortuitisq; casibus, aut actionibus ex humana voluntate depẽdentibus, vt matrimonijs, dignitatibus, &c. non sapiunt hæresim, *Repert. Inquis. v. diuinationes, Vmb. Locat. in iudicial. Inquis. v. diuinationes n. 2. Salcedo ad Diaz in prax. c. 107. Bart. Vgolinus de censuris Pont. reseruat. p. 2. §. 2. num. 10. Sanchez li. 2. Decalog c. 38. ex n. 44.* † Auguria, Auspicia, Somnia, & alia Sortilegia, & vanæ obseruationes dum nullum errorem profitentur, nec fiunt ab habente pactũ expressũ, vel cum dæmonis inuocatione, non pertinent ad hæresim, sed ad superstitiones non hæreticales, vt tradunt *Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 42. & ibi Pegna comm. 67. Menoch. de arbitrar. cas. 388. Farinac. d. 1. Crim. q. 20. & tract. de haeres. q. 181. §. 1. ex num. 40. Marta de Iurisdict. p. 2. cap. 12. n. 6.* † Superstitiones autem omnes non sapiunt hæresim, sed illæ duntaxat, in quibus error in fide interuenit, vt si credit illud quod est in votis non posse obtinere, nisi illis superstitionibus, vt tradunt *Decian. lib. 5. Criminal. capit. 18. Lel. Zechius in Sum. p. 1. tit. de fide cap. 15. num. 9. Farinac. d. §. 1. num. 42.* † Vel fiat cum aliquo dicto, vel facto hæreticali, vt si abnegetur fides *Pegna ad Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 42. comm. 67. Mart. del Rio libr. 5. Magic. sect. 15. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 19. num. 10.* † Vel Sortilegus à dæmone suadeatur ad spuendum crucem, vel imagines, Eucharistiã, lacerare, &c. nam si arbitratur sic licere ad effectum consequendum hæreticus est, non tamen si propter dæmonis timonem, aut amorem nimium, vt rem gratam illi faceret, vt tradit *Tiber. Decian. lib. 5. Criminal. cap. 17. & cap. 37. n. 14. Carer. de haeretic. n. 50.*

16 ¶ Futura omnia à dæmone perquirere non est hæreticum, si non interuenit error, putãdo omnia posse à dæmone cognosci, aut si perquirantur futura, quæ habent causam determinatam, & infalibilẽ, vt quæ ex causis necessarijs naturalibus nequeant impediri, quia hæc à dæmone cognosci possunt, *Mich. Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 1. Petr. Binsfeld. in rub. C. de malefic. concl. 3. & 4. Lel. Zech. in Summ. p. 1. cap. 17. & 18.* † Præterita tamen à dæmone quærere, quia est in eius potestate, licet sit peccatum mortale nõ est hæreticum, neque sapit hæresim, *Felin. in rub. de haereti. Hipp. Riminal. cons. 414. num. 16. lib. 4. Bart. Vgolin. tract. de censuris Pontif. reseruat. part. 2. §. 2. num. 12. Mart. del Rio lib. 4. Magi. cap. 2.* † Præsentia autem, quæ in longinquis agũtur à dæmone perquirere, licet dicat sapere hæresim *Simanc. de Cathol. Institu. tit. 21. n. 15.* dum non interuenit error, non sapit hæresim, quia hæc à dæmone cognosci possunt, *D. August. lib. de diuinat. daemon. c. 3. Tertulian. in Apolog. cap. 22.* † Occulta similiter quæ dæ-

moni cognitionem non fugiunt, à dæmone perquire non ſapit hæreſim, vt ſecreta furta, res perditas, metalla ſub terranea, theſaura olim effoſſa, &c. *D. Auguſt. vbi ſup. c. ſciendum 26. q. 5. D. Thom. lib. 3. contra Gent. c. 147. Petr. Binsfeld. in Rub. C. de malef. natab. 10.* † Cogitationes hominum, & ſi à dæmone abſolute perquirere regulariter ſapiat hæreſim, quia dæmoni non ſubiacent arbitrio, *D. Ambroſ. in Luc. cap. 5. Spreng. in Mall. p. 1. q. 7. Mart. del Rio lib. 3. Magic. q. 3. ſect. 2.* † Quando ſignis exretioribus ſunt manifeſtatæ, eas à dæmone perquirere (ſi alius error non interuenit) non ſapit hęreſim, quia dæmoni ſunt cognitu poſſibilia, *D. Auguſt. lib. de diuinat. dæmon. cap. 5. & lib. 2. Retract. cap. 30. cap. quodam loco 26. q. 4. Eymeric. in Direct. p. 2. q. 42. n. Decian. d. lib. 5. cap. 17.*

¶ Perquiruntur autem dæmones duplici modi, vel expræſa inuocatione, vel vtendo rebus à dæmone inſtitutis, quibus dignum eſt ſe ingerere, *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 6. & Opuſc. 25. de Sortib. cap. fin. & ad illud Iob. 4. diuidet eis negociatores, lect. 3.* † Primo modo ſemper interuenit hæreſis, *Simanc. de Cath. Inſtit. tit. 63. n. 12. Squillacenſ. de fide cath. cap. 10. num. 1. & cap. 13. num. 2. Valent. tom. 3. q. 95. art. 4.* † Secundo tamen non ita (ſi nullus adeat error) nam quęrere furta cum inſpectione aſtrolabij ſine dæmonis inuocatione, non eſt hæreticale, nec ſapit hæreſim, *cap. 2. de Sortilegijs Vmb. Locat. in Iudicial. Inquiſ. v. diuinationes n. 2. Eymerie. in director. Inquiſ. p. 2. q. 42. n. 2. Hipp. Riminal. conſ. 414. n. 3. Thom. Sanch. lib. 2. Decalog. cap. 3. n. 15.*

¶ Sortilegia ad tentandam alicuius pudicitiam non ſunt hæreticalia, quamuis regulariter fiant cum dæmonis inuocatione, dum non interueniat error infide, nec ſacrarum rerum abuſſus, *DD. in l. eorum C. de malefic. & Mathem. & in l. ſiquis aliquid §. abortionis D. de pœn. gl. Gemm. & alij in cap. accuſatus §. Sane de hæretic. Alberic. in rub. de hæretic. num. 2. Vmb. Locat. in Iudic. Inquiſ. V. Apoſtata n. 7. Aſſict. in Conſtit. Reg. tit. de hæretic. rub. 1. num. 17. Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 30. n. 13. Squilacenſ. de fide cap. 7. n. 4. & c. 8. n. 8. & cap. 10. n. 2. & cap. 11. nu. 2. Oldrad. conſ. 210. num. 3. Petr. Gregor. in Syntag. Iur. libr. 34. cap. 15. n. 7. & cap. 16. ex n. 1. Iul. Clarus in Pract. §. hæreſis n. 23. Eymeric. in direct. p. 2. q. 45. n. 8. & ibi Pegn. comm. 68.* † Quare imagines quæ fieri ſolent ad amorem probacandum, & pertinent ad pacta cum dæmonibus inita, ſi non contiĕt errorem non pertinent ad hæreſim, licet in dubitanter ad dæmones ludificatores animarum pertineant, *D. Auguſt. libr. 10. Ciuit. Dei cap. D. Thom. 2. 2. q. 95. Alberic. rub. de hæretic. n. 11. Vmb. Locat. vbi ſup. n. 6. & v. diuinationes n. 3. Repert. Inquiſ. v. Magia, Simanc. d. tit. 30. n. 18. Squillacenſ. de fide cathol. cap. 2. num. 1. Petr. Greg. d. cap. 15. num. 7. Oldrad. d. conſ. 210. n. 2.* † Vnde Sortilegia ad amorem exercentes, vel pocula amatoria præbentes, non ſunt hæretici, nec poena hæreticorum puniuntur, *DD. in d. l. ſiquis aliquid §. abortionis D. de poen. Anan. in rub. de hæretic. n. 5. Alberic. in rub. C. eod. num. 11. Gemmin. in d. c. acuſatus §. Sacerdos n. 5. de hæretic. lib. 6. Vmberic. Locato in Iudic. Inquiſ. v. diuinationes n. 3. & v. pocula, n. 1. Oldrad. d. conſ. 210. nu. 2. Petr. Gregor. in Syntag. d. lib. 34. cap. 12. Binsfeld. in d. l. eorum q. 2. concl. 1. cum ſeqq. Farinac. in Pract. crim. tit. de homicidio q. 122. & ſeqq. Barboſa de poteſtate Epiſcop. p. 3. alleg. 51. coll. 8. n. 125.*

¶ Sacroſantam Euchariſtiæ hoſtiam maleficijs præſertim amatorijs immiſcere, vel in eis conterere, maculare, deturpare, vel pedibus conculcare, vel quid ſimile maleficio anectere, & ſi regulariter faciat quemquam hæreticum *gl. in cap. accuſatus §. Sane de hæretic. lib. 6. Adrian. VI. in Extrauag dudum ann. 1523. Repert. Inquiſ. v. hæreſis, Simanc. de Cath. inſt. tit. 21. n. 11. Campegg. ad Zanchim. de hæretic. cap. 22. Squillacenſ. de fide cathol. cap. 8. Petr. Gregor. in Syntagm. lib. 34. capit. 15. numer. 8.* † Si id credit eſſe malum, faciat tamen ad placendum diabolo, vt opem ferat, non ſapit hæreſim, vt docent *Cardinal. Toledo in Sũm. libr. 4. cap. 3. n. 1. Ludou. Paramo de origin. S. Inquiſ. lib. 3. q. 3. num. 10. Iacob. de Graſſis lib. 2. Deciſſ. capi. 8. numer. 2. & libr. 4. capit. 18. ex num. 11.* † Minus enim ſapit hæreſim immiſcere hoſtiam non conſecratam Sortilegijs, quando nullus error interuenit circa Sacramentum, etiã ſi Sacerdos plures Miſſas ſuper illam celebrauerit, quod putatur aptum ad amorem cõciliandum, *cap. de homine de celebrat. Miſſ. Mart. del Rio lib. 5. Magic. ſect. 15. Farinac. tom. 1. q. 20. n. 48.* † Item nec clericus dicitur hæreticus, qui talem hoſtiam non conſecratam populo adorandam proponit, dum bene ſentit de fide, & de preſentia Chriſti Domini in Euchariſtia, *Mar. del Rio ſect. 15. Farinac. de hæretic. q. 181. §. 1. nu. 20.* † Nec qui ſuper Hoſtiam literis inſcriptam, quæ putatur apta ad Sortilegia, Miſſas celebrauerit, hæreticus cenſetur, dum omnis abſit error in fide, *c. ſiquis Epiſcopus 26. q. 5.* † Nec qui cauſa doloris expoliat altaria, & conſulta luminaria extinguit, vel celebrat pro viuis

Missas defunctorum, vt eiuis moriantur, *capi. quicumque 26. q.5.*

34 ¶ Itē non est hæreticale miscere Sortilegijs Oleū sanctum, Chrisma, Agnos Dei, aquā benedictam, vel alia Sacramentalia dum non credit habere virtutem ad maleficia, quia actus nudè, & per se non est hæreticus, vt tradunt *Paul. Grilland. de Sortileg. q. 10. num. 15. 16, 17. & 18. Toledo in Summ. lib. 4. cap. 16. n.*
35 *6. Farinac. d. q. 20. n. 85.* † Neque etiam sapit hæresim miscere lapidem Sacrum, verba Sacra, vel reliquias Sanctorum, vel eas dissoluere ad maleficia, dum hæc omnia fiant absque mentis errore, vt docet *Toledo vbi sup. d. n. 6. Castro de iusta haret. punit. libr. 1. cap. 15. Simanc. de Cathol. institit. tit. 21. n. 11. Pegna ad Eymeric. in Direct. p. 2. q. 42. comm. 47. & q. 43. comm. 68. Mar. del Rio lib. 5. Magic. disq.*
36 *sect. 15.* † Imagines Beatæ Deiparæ Mariæ (etsi eis maximi veneratio debeatur) vel aliorum Beatorum terra prosternere, aut ausu temerario compungere, combiciare, comburere, vel quid irreberentiæ eis irrogare, non sapit hæresim, quia non fit contra Latriæ cultum, sed contra Duliæ, vel Hyperduliæ veneretione, *capit. si canonica §. fin. de offic. ordin. lib. 6. Veracruz lib. 1. de adorat. disp. 6. cap. 8. Suarez de Relig. libr. 3. c. 6. Valent. tom.*
37 *3. disp. 1. q. 24. punt. 2.* † Quæ quidem, & similia, & si per se non sapiant hæresim, possunt ea facientes ab Inquisitoribus capi, & torqueri super credulitatem, vt tradunt *Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 43. com. 68. Decian. lib. 5. Criminal. c. 17. Martin del Rio d. sect. 15. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 19. n. 10. Binsfeld. in l. eorum C. de malefic. q. 2. concl. 5. Iacob. de Graff. lib. 2. decis. cap. 5. n. 22.*

38 ¶ Hæreticum enim sola mens facit, dum in ea quæ sunt fidei errat per intelectū, & pertinaciter adhæret errori, per voluntatem, approbans falsa pro veris, & vera pro falsis, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 11. art. 1. Alexan. de Ales p. 2. q. 181. memb. 1. Albertinus de agnoscend. assert. q. 2. n. 12. & q. 6. n. 8. & q. 23. n. 52. Palac. Rubeus in allgat. de hæresi §. 3. &*
39 *4.* † Itaque nullum opus exterius quamtumuis horrendum dicitur hæresis, absque errore in intellectu, mota á voluntate eligente: taliter quod in hæretico requiratur falsa credulitas, ex parte rationis, & peruersa voluntas ex parte concupiscibili, *cap. dixit Apostolus 24. q. 3. cap. excommunicamus §. credentes de hæretic. cum alijs per Ioan. Rojas de haretic. p. 1.*
40 *cap. 1. ex nu. 34.* † Neque si paratus est corrigi pro hæretico est iudicandus, quia error solus non facit hæreticum, sed iunctus cum pertinatia, *vt dixi sup. capit. 1.* ex quo merito ait D. August. de Trinit. lib. 1. *Errare potero, sed hæreticus non ero.* † Nam eo excusatur Sanctus Marcellinus Pontifex, qui tempore Domiciani, & Maximiliani à paganis compulsus Idolis thurificauit, vt habetur *in cap. nunc autē dist. 21.* † Et Sanctus Osius Episcopus Cordubens. qui Nicænæ synodo præfuit, Illiberitano, Arlatensi, & alijs multis; qui ab hæreticis compulsus indigna protullit, mente tamē intacta, vt ex *D. Athanasio, Cyrillo, Baronio, & alijs tradit Bern. Aldrete lib. 1. de las antigued. de Espan. capit. 4. cum seq.* † Et S. Cyprianus ea de causa excusatur in errore quod profitebatur de Baptismo, vt habetur in *capi. siquis inquit 1. q. 1. cap. quando exaudit, de Consecrat. dist. 4.* † Item et S. Petrus Apostolorum princeps hac ratione excusatur in doctrina, qua sentiebat cum Iudæis legalia esse obseruanda, qua de causa à D. Paulo reprehenditur, *ad Galat. cap. 2.* † Sic enim D. Hieronymus, & D. Augustinus in his quæ ad Religionē expectant, absque hæresia sibi inbicem passim contrarij fuerunt, *cap. 1. distin. 26. D. August. lib. de bono coniugal. cap. 18. Villa-diego de haretic. q. 7. nu. 7.*

41 42 43 44 45

CAP. VIII. De excomunicatione ipso Iure imposita Magis hæreticalibus.

SVMMARIVM.

1. *Magiæ crimen plerique hæresim commitatur.*
2. *Magi facere solent multa quæ hæresim sapiunt.*
3. *Magi quando excommunicationem maiorē incurrunt.*
4. *Excommunicationem ipso facto quando Magi incurrunt.*
5. *Magi pœnas incurrunt ex sola hæresi prolata, etiam cum dæmone.*
6. *Inuocatio dæmonis sufficiens est ad incurrendam excommunicationem.*
7. *Hæretici occulti, & manifesti in excommunicationem incurrunt.*
8. *Error ad actum externum prorrumpens, quamuis occulte fiat, hæreticum facit.*
9. *Hæreticum vitare non tenemur antequam ab Ecclesia denuncietur.*
10. *Pœnis ipso facto necessaria est sententia saltem declaratoria.*
11. *Magi non habentes iunctam hæresim non*

sunt

ſunt ipſofacto ex communitati.
12. *Magi non hæreticales veniunt excomunicandi.*
13. *Anathema degrotatur cenſura ipſofacto incurrenda.*
14. *Sit verbum non inducit ſententiam latam ſed ferendam.*
15. *Cap. clericus derita & honeſt. cletic. loqui de ſenten. ferenda.*
16. *Anathema maiorem excommunicationem importat.*
17. *Epiſcopi ſolēt ſibi reſeruare Sortilegia, quæ non ſapiunt hæreſim.*
18. *Magus errorem mente tantum concipies non ligatur excommunicatione contra hæreticos lata.*
19. *Hæreticus mentalis nō indiget abſolutione Inquiſitorum.*
20. *Fides vera, vt perficitur interius, ſic hæreſis datur mentalis*
21. *Errore in mente contrahitur hæreſis.*
22. *Magus hæreticalis, & non hæreticalis incurrit irregularitatem.*
23. *Irregularis ſit ſuſpectus de quouis graui crimine.*
24. *irregularitas contrahitur ratione hæreſis occultiſſimæ.*
25. *Occulta alio crimine non contrahitur irregularitas.*
26. *Hæreſis vt datur occulta, ſic irregularitas*
27. *Abſolutus ab excomunicatione criminis occulti non liberatur ab irregularitate.*
28. *Irregularitas probeniens ex hæreſi ſubditur Inquiſitoribus.*
29. *Diſpenſandi in irregularitate ex hæreſi ſolius Papæ poteſtas eſt.*
30. *Abiurantes hæreſim non ſunt officijs, & beneficijs pribati.*
31. *Abiurantes huiuſmodi quaratione officijs, & beneficij pribentur.*

1 MAGIAE crimen licet non ſit hæreſis formaliter, pleri que hæreſim commitatur, vt docent *Sylueſt. de Strigib. lib. 3. c. 1. Simāc. de Cathol. inſt. tit. 37. n. 13. Mar. del Rio in prolog. Magiæ ad fin. Valle de Moura tract. de incant. ſect. 3. c. 5. n. 16.* † Solent enim Magi perſepe abnegare fidem, renunciare Sacramenta, eiſque abuti ad nefaria, foedus cum morte, & inferno inire, dæmones inuocare, eiſque ſacrificia offerre, & alia horrenda, & abominanda peragere quæ hæreſim ſapiunt manifeſtam, vt docent *Nicol. Eymeric. in direct. Inquiſito. p. 2. q. 43. Simanc. d. tit. 37. ex n. 13. & tit. 63. ex n. 11. & in Enchirid. tit. 8. Petr. Gregor. in Syntag. lib. 34. cap. 1. & ſeqq. Mar. del Rio lib. 5. Magicar. ſect. 15. Leon. Leſius libr. 2. de Iuſt. cap. 44. Suarez lib. 2. de Relig. capi. 14. 15. & 21. Iacob. Graffis lib. 2. deciſion. cap. 6. Squillacenſ. de fide cathol. cap. 7. 13. & 21. Vmb. Locato in iudicial. Inquiſ. v. Apoſtata.* † Vnde quā 3
do Magi huiuſmodi aliquid admiſcēt, vel credunt, quod perſe ſapiat hæreſim ex comunicationem maiorem contra hæreticos promulgatā, ipſo falſo, incurrunt, *ex conſti. Ioan. XXII. quæ* incipit *ſuper ſpecula—, Eymeric. d. q. 43. & ibi Pegna comm. 68. Iacob. Graffis libr. 4. deciſ. cap. 18. n. 18. Nauarr. in Man. cap. 27. n. 55. D. Antonin. p. 2. tit. 12 cap. 1. Llamas in Metod. p. 3. Valle de Moura d. ſect. 3. cap. 6. n. 15. 17. 18. & 31.*

¶ Nam cum hæc peccata frequenter exer- 4
ceantur cum apperta hæreſi, eius cauſa incurrunt in ex communicatione ipſo facto, & a ias hæreticorum pœnas, ratione apoſtaſiæ à fide, & propriæ infidelitatis in Chriſtiano homine *cap. Epiſcopi 26. q. 5. Suarez de Cenſur. tom. 3. diſp. 3. & lib. 2. de Relig. cap. 19. n. 8. Farina. de hæretic. q. 192. n. 12.* † Nam quando interna hæreſis exterius manifeſtatur, etiam ſi occultiſsimè id fiat, ad incurrendas illas pœnas ſatis eſt, aliquam actionē huius artis exercere ex falſo errore, vel circa poteſtatem dæmonis vel circa eius malitiam, vel damnationem, vel aliquid ſimile fidei dogmatibus conrtarium, etiam ſi cum ſolo dæmone fiat, vt tradunt *Suarez d. cap. 19. n. 8. Valle de Moura tract. de incantat. ſect. 3. ca. 5. n. 13.* † Vnde inuocatio dæ- 5
monis ex tali credulitate, vel alia ſimilis actio eſt ſufficiens manifeſtatio externa interioris erroris, ad hoc vt in hac excommunication. incurrant, vt tradunt *Gregor. Sayrus de Cenſuris lib. 3. cap. 4. n. 26. Valle de Moura d. ſect. 3. cap. 6. ex n. 15.* 6

¶ Vnde in hac excomunicatione non mi- 7
nus hæretici occulti, quam manifeſti incurrūt, vt tradunt *Nauarr. in Man. cap. 11. n. 17 Iul. Clarus libr. 5. Receptar. §. hæretis, nn. 23. & §. fin. q. 91. n. 1. Rojas de hæretic. p. 1. ex n. 240. & p. 2. aſſert. 37. n. 319. & ſing. 17. n. 153. Gutierrez lib. 1. Canonicar. qq. c. 13. ex n. 5. Couarrub. in reg. peccatum, p. 2. n. 7. Did. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 1. Ordin. & l. 3. tit. 4. lib. 8. fol. 83. Menoch. de Arbitr. caſ. 360. ex num. 6.*
† Nam cum ipſo iure ſint excomunicati, non 8
eſt neceſſe notoriè fieri, ſatis enim eſt quod error occulte ad actum externum prorumpat verbo, vel facto, *vt per DD. in capi. excommunicamus de hæretic. Clem. I. eod. tit. Gutierrez vbi*

sup. cap. 2. ex n. 9. Abb. in capit. extirpendæ §. quia vero, de præbēd. n. 21. Felin. in cap. fin de hæretic. & in cap. si uero de sent. ex communi. n. 1. Cardin. in Clem. 1. §. vero de vsur. num. 7. Abertin. de agnoscend. assert. q. 33. ex num. 127. Hugolin. de Censur. p. 2. c. 1. §. 1. n. 15. Farinac. de hæretic. q. 185. §. 6. n. 87. † Licet eos vitare
9 non teneamur, antequã ab Eccesia denuncien tur, vt ex Concilio Constantiensi, tradunt *Na uarr. in Man. cap. 27. n. 35. not. 3. Couarru. in cap. alma mater, de sent. excommunic. p. 1. §. 2.*
10 *n 9. Gutierr. d. c. 2. ex n. 7.* † Nã in pœnis ipso facto incurrentibus, necessaria est sentẽtia, saltim declaratia, qua talem incursum denũciet Ecclesia, *cap. cum secundum leges, de hæretic. lib. 6. l. eius, qui delatorem, & ibi Bart. D. de iure Fisc. Ant. Gomez variar. 3. cap. 2. n. 5. & c. 14. n. 3. & in l. 1. Taur. n. 4. Salced. ad Diaz c. 58. Gutierrez lib. 1. Canonic. qq. c. 1. n. 23. et in Pract. lib. 2. q. 180. n. 2. Menchacalib. 1. controuers. cap. 7. ex num. 17. Mexia in pragm. taxa pan. conc. 6. ex n. 64.*

11 ¶ Si tamen Magia hæresim iunctam non habeat, non sunt ipso Inre excomunicati, sed excommunicandi veniunt, per sententiam, c. aliquanti, *ab Ecclesia habeatur extraneus*, 26. quæst. 5. capit. si quis clericus, *ab Eccle-- sia communicatione pelleatur* 26. quæst. 5. capit. sortes, *sub anathematis interdicto pro-*
12 *hibemus.* † Quæ quidem iura non loquuntur de sententia lata, sed ferenda per iudicem, ita vt qui non admiscẽt hæreticalia, non sint ipso iure excomunicati docent *Fran. Suarez de Relig. libr. 2. cap. 19. ex n. 2. Ioan. Azzor p. 1. Moral. lib. 9. cap. 26. q. 3. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 38. ex n. 90. Lal. Zecchius in Summ. p.*
13 *1. tit. de fide, rub. de hæresi, c. 11. n. 12.* † Neq; obstat tex. in cap. siquis ariolos 26. q. 7. *siquis ariolos, aruspices, incantatores obseruauerit, aut phylacterijs vsus furit, anathema sit*, nam dictis verbis declarari solet censura ipso facto incurrenda, vt tradit *Franc. Suarez de Cen-*
14 *sur. tom. 5. disp. 3. sect. 3.* † Sed verbum illud *sit*, quia est de futuro, non indicat sententiam latam, sed ferendam, secundum *gl. in c. siquis clericus, de vita, & honestate cleric.* nam cum ibi dicat textus *anathema*, exponit *fiat*; dicẽs *non est enim excommunicatus ipso iure.* † Quo-
15 rum vterq; textus cum desumptus sit ex Concilio Romano sub Gregorio II. qui vixit ad annum salutis 715. eadem in vtroque ratio debet militari, & inteligi, de sententia ferenda, cuius simulis est *gl. in c. siquis. dist. 30. Navarr. d. cap. 27. n. 12.* † Neque per verbum ana-
16 thema aliud significatur, quam maiorem excomunicationem, ex solemnitatibus execratiuis exerceri solitis, vt notant *Toled. in Sum. li. 4. c. 14. Aula de Censur. p. 2. c. 1 disp. 1. dub. 1. cum alijs per Cened. collect. 19. ad Decret. n. 8. Farinac. de hæretic. q. 181. n. 52. & q. 192. ex n. 12.* † Soleut enim Episcopi Sortilegia huiusmodi, quæ non sapiunt hæresim sibi reser- 17
bare, vt tradunt *Sylvest. in Summ. v casus q. 5. D. Antonin. p. 3. tit. 17. c. 11.* ex facultate sibi data à *Conc. Trident. sess. 14. c. 7.*

¶ Magus vel hæreticus, qui errorem men- 18
te tantum concepit, non ligatur excomunicatione contra hæreticos lata, quia omnino re-- quirit verbo, vel facto actum exteriorem, *Cajetan. 2. 2. q. 11. art. 3. & 4. & in Summ. v. hæresis Castro de hæretic. libr. 2. c. 18. & de lege pœnal. lib. 2. cap. fin. Azor instit. moral. lib. 5. cap. 10. & lib. 8. cap. 10. q. 3. & c. 19. q. 4. Gregor. Sayrus de Censur. lib. 1. c. 9. n. 14. & lib. 3. cap. 4. ex num. 20. Nauarr. in Manual. cap. 11. n. 17. & cap. 27. num. 56. & cap. cogitationes de pœnit. dist. 1. Gutierr. Canonic. qq. libr. 1. cap. 13. ex num. 4.* † Quapropter absolu- 19
tionem dominorum Inquisitorum non indiget, quia solum peccat in foro interno, consentiẽs peccato, ideo à proprio confessore absolui potest, vt tradunt *gl. & DD. in Clem. 1. de hæret. Paludan. Sent. 4. dist. 13. Soto dist. 22. q. 2. art. 3. D. Anton. p. 3. tit. 24. cap. 4. Angel. in Summ. v. hæretic. n. 2. Sylvest. v. excommunicatio. 7. Castro lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 18. & lib. 2. de lege pœnal. cap. fin. Gregor. Valent. tom. 2. disp. 1. q. 11. punt. 3. Sayr. vbi sup. lib. 3. cap. 4. num. 21. & Instruct. Hispalens. cap. 5. fol. 159.* † Nam licet nullo modo hæ- 20
reticum mentalem dari posse negauit *Albert. Pigius lib. 6. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 6.* Du bium non est quando errorem in mẽte fouet, esse hæreticum mentalem, vt si credat aliquid contra aliquem fidei articulum, vt Magiam esse licitam, dæmonem esse omniscium, vel ha bere potestatem in ijs, quæ sunt ex Deo reser uatis, nam vt fides vera perficitur interius, sic ex opposito intimè hæresis consumatur, solo dissensu interiori, cum consensu imperij voluntatis, *Cajetan. 2. 2. q. 11. art. 3. Annan. in c. siquis Episcopus, de hæretic. Albertin. de agnoscend. assert. q. 25. Bald. in l. si quis non dicam rapere C. de Episcop. & Cleric.* † Nam 21
per solum errorem in intellectu causatum per malam electionem contrahitur crimen hæresis, etiamsi per opus exterius, vel loquelam, vel signa, vel per scripturam non fuerit peruẽtum ad actum exteriorem, *cap. excommunicamus, §. credentes, de hæretic. cap. qui cumq; eod. tit. lib. 6. glos. in Clem. 1. v. ipso iure de hæret. c. cogitationis, de pœnit. dist. 1.*

¶ Noto-

22 ¶ Notorius tamen Magus tam hæreticalis, quia non hæriticalis incurrit irregularitatem, *Syluest. in Suum. v. superstitio, q. fin. num. 11. Armilla v. Sortilegium, numer. 2. Maiol. de irregularit. lib. 5. cap. 31. num. 2. Sanch. lib. 2. Decalog. cap. 25. num. 10. Saurez de Censur. disp. 43 sect. 2. num. 8. Henrriq. in Summ. lib. 14. cap. 4. num. 6.* † Nam suspectum non tantum de hæresi, sed etiam de quouis alio enormi delicto, ratione infamiæ esse irregularem docent *text. in cap. infames, 6. q. 1. c. fin. dist. 30. Suarez, & Sanchez vbi sup.* † Et ratione hæresis quamuis occultissima iit eandem incurrunt irregularitatem, *cap. nos, & ibi Turrecremata dist. 51. cap. idem Daniel. 2. q. 7. Syluest. in Summ. v. crimen, §. 2. n. 3. Azor p. 1. Moral. lib. 8. cap. 11. q. 13. & ca. 21. q. 8. Suarez tom. 5. p. 3. disp. 43 sect. 1. num 4. Thom. Sanchez d. cap. 25. num. 1.* † Neque obstat per nullum crimen occultum, quantumuis enorme, etiamsi iit ipsa hæresis (dempto homicidio) incurri in irregularitatem, *Henrriq. lib. 14. cap. 4. num. 6. cum alijs à se relatis, lit. H. & capit. 5 num. 2. Gregor. Sayrus lib. 7. de Censur cap. 12. ex n. 1. vsque ad num. 26. Lizmas p. 3. Method. cap. 12. Garsia de Benefic. p. 11. tom. 1. capit. 10. ex num. 83. Auila de Censur. p. 7. disp. 4. dub. 2.*

26 † Nam vt datur hæresis occulta, sic etiam irregularitas, quæ ex delicto occulto prouenit, nã concedendo facultatem Episcopis ad dispensandum in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta orta ex homicidio, *Trident. Sess. 24. capit. 6.* apperte supponit dari irregularitates proueniẽtes ex delicto occulto, *Perez in l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordinam. fol. 99. tom. 2. Valle de Moura d. sect. 3. cap. 6. num. 25.*

27 ¶ Neque absolutus ab excommunicatione criminis occulti liberatur ab hac irregularitate, quia indiget dispensatione, *cap. presbyter de pœnit. dist. 1. D. Antonin. p. 3. tit. 28. ca. 6. Syluest. v. irregularitas, n. 85. Nauarr. cap. 27. num. 205. Decian. Crim. lib. 5. ca. 54. num. 17. & 18. Toledo in Summ. lib. 1. cap. 28. Maiol. de irregularit. lib. 5. cap. 46. n. 1. Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 113. comm. 162. & q. 126. comment. 175. Sanchez d. cap. 25. num. 2.* † Et quãuis ab hac irregularitate dispensandi Inquisitoribus potestatem esse contẽdant, ex Const. Clem. VII. *Campegg. ad Zanchin. de hæret. c. 27. Mandos. de Resignat. in princ. Vmb. Locato de iudicial. Inquis. v. irregularitas n. 2. Læl. Zechius in Summ. tit. de fide cap. 11. n. 16. Enriq. d. lib. 14. cap. 18. num. 2.* † Verius tamen est super huiusmodi irregularitate quando delictum est publicum, non habere potestatem dispensandi Inquisitores, sed solus Papa, vt tradunt *Pegna ad Eymeric. p. 3. q. 126. comm. 175. Suarez tom. 5. p. 3. disp. 43. sect. 1. ex n. 5. Tom. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 25. ex n. 13. Azor p. 1. Moral. lib. 8. cap. 21. q. 8.* † Et quamuis ob hæresis suspitionem coactus ab Inquisitoribus abiurare, etiam deuehementi, nulatenus manere irregulares, inhabiles ad officia, & beneficia, siquidẽ per eã abiurationẽ purgãtur a suspitione, ostẽdũturq; innocẽtes, tradiderunt *Garsia de Benefic. p. 11. c. 10. n. 87. Farinac. deciss. crim. p. 4. fol. 61. & de hæretic. q. 192. n. 80.* † Indignum sane est, vtqui semel fuit hæreticus, audatiamque concepit, & fuit amplexatus, extolendise supra iudicium Ecclesiæ, & concipiendi simul intestinum odium contra eius caput, & membra, & forsam ipsius Sacramenta, vt minister ipsius Ecclesiæ tracter, conferat, conficiatque ipsa Sacramenta, presertim Eucharistiæ Sacratissimæ, vt tradit *Valle de Mou. vbi sup. d. c. 6. n. 29.*

CAP. IX. De Bonorum cõfiscatione, quam Magi incurrunt hæreticales.

SVMMARIVM.

1. *Magia crimen quando sapit hæresim hæreticorum pœnis subijcitur.*
2. *Magi hæreticales debent ignibus tradi, & bona confiscari.*
3. *Ioan. XXII. quare Magis bona non confiscari asserat.*
4. *Magi hæreticales debent, vt hæretici bonis priuari.*
5. *Errorem idem est verbis manifestare, quam rebus ipsis, & factis.*
6. *Magis omnibus bonorum confiscatio indicta est iure communi.*
7. *Magis non hæreticalibus non indicitur bonorum confiscatio.*
8. *Pœna imposita ipso iure non obstante desuetudine exigitur.*
9. *Confiscatio bonorum est imposita ipso iure hæreticalia exercentibus.*
10. *Magi hæreticales tenentur in conscientia bona offerre Fisco.*
11. *Magi hæreticales ex Auctoris sententia nõ tenentur bona tradere ante condẽnationẽ.*
12. *Pœna impotita ipso iure non debetur ante iudicis sententiam.*
13. *Ipso iure non importat, vt statim in Fiscum transferatur, sed vt ea petere possit.*

14. *Legis potestas iustis de causis dominia transfert.*
15. *Traditionibus, & possessionibus dominia nobis adquiruntur, non nudis verbis.*
16. *Pœna ipso iure, requirit petitionem, & condemnationem.*
17. *Ipso iure importat, ac si dicat per ipsum ius.*
18. *Ipso iure significat, vt bona sint confiscationi obnoxia.*
19. *Ipso iure Fiscus non dicitur dominus bonorum eorum, sed quod actionem habeat ad ea petenda.*
20. *Lex iusta quomodo obliget in conscientia.*
21. *Crimen negans, quod commessit, si absolutus est, non tenetur bona offerre.*
22. *Crimine commisso sunt nullæ donationes, venditiones, filiarum dotes, &c.*
23. *Alienationes huiusmodi, quando nullitate non vicientur.*
24. *Alienatio hæretici tenet ante litis contestationem.*
25. *Alienatio post crimen læsæ Maiestatis tenet ante contestationem.*
26. *Alienatio hæretici tenet pro causa alimentorum.*
27. 28. *Alienatio quando reuocatur per Fiscum tenetur soluere pretium.*
29. *Fructus rei alienatæ tandiu facit suos, quãdiu interuenit bona fides.*
30. *Clericorum bona quæ ex Ecclesia fruuntur non confiscantur, sed restituuntur Ecclesiæ.*
31. *Fructus beneficij iam percepti possunt cõfiscari.*
32. *Adquisita ex quotidianis distributionibus confiscantur.*
33. *Bona patrimonialia, vel ex industria, vel aliter adquisita confiscantur.*
34. *Ius patronatus Ecclesiæ non confiscatur.*
35. *Bona clericorum confiscata iure communi ad Ecclesiam pertinebãt.*
36. *Bona huiusmodi in terris Imperij quomodo distribuantur.*
37. *Bona huiusmodi quando inter Cameram Apostolicam, & Inquisitores distribuantur.*
38. *Bona huiusmodi aliquando solis Inquisitoribus, aliquando soli Cameræ Apostolicæ applicantur.*
39. *Bona huiusmodi alias patiuntur distributiones, & & seruatur loci consuetudo.*
40. *Bona huiusmodi in his Regnis applicantur Regio Fisco.*

MAGIAE crimen quando sapit hæresim manifestam communis omnium sententia est, esse cũ illis ab Inquisitoribus agendum, sicut cum alijs suspectis de hæresi, vt tradunt *Eymericus indirect. Inquis. p. 2. q. 42. n. 4. & ibi Pegn. com. 67. Azor p. 1. Moral. lib. 9. cap. 26. Baiardus ad Clar. in Pract. v. hæresis, nu fin. Aldrete de Relig. discip. lib. 2. cap. 22. nu. 8.* † Et ita vt hæretici debent ignibus tradi, & bona confiscari, & Fisco addici, *Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 388. nu. 4. Pegna ad Eymeric. d. q. 42. com. 67. Simanc. de Cath. Inst. tit. 21. nu. 23. Farin. in Practic. tom. 1. q. 20. ex num. 87. & q. 181. num. 51. Auila de Censur. p. 4. disput. 1. dub. 3. conclus. 5. Suarez de Religion. tom. 1. lib. 2. cap. 19. num. 11. Thom. Sanchez, lib. 2. Decalog. capit. 38. num. 92. Valle de Moura opusc. 1. de Incant. sect. 3. c. 6. n. 32.* † Quãuis D. Ioan. XXII. in Extrauag. super specula, in tales Magos omnes hæreticorum pœnas inflixerit, excipit tandem *præter bonorũ confiscationẽ dum taxat*, quia nõ loquitur de Magis hæreticalibꝰ cũ suis iudicibus ordinarijs reseruẽtur, his autẽ hæreticæ prauitatis Inquisitoribꝰ res tota est demãdata, *c. accusatus §. sane, de hær. li. 6.* † Ideo omnes pœnas subire deberẽt hæretico rũ, quibus inter alia bonorum cõfiscatio est ipso iure indicta, *c. vergentis, cap. excommunicamus §. damnati de hæretic. capit. cum secundum leges eod. tit. libr. 6. l. Manichæos, l. Gazzaros C. de hæretic. l. 2. titul. 2. l. 19. titul. 31. par. 7.*

¶ Nam cũ adorare diabulum, vt Deum, peior sit quam esse hæreticum, non debent se à bonorum confiscatione retractari, quia nihil interest mentis errorem verbis manifestare, quã rebus ipsis, & factis, *l. de quibus D. de legib. l. nostram prouisionem C. de testam.* † Ideo Magis omnibus bonorum confiscatio in dicta est iure communi *in l. nullus harus pex C. de maleficis. & mathem.* quam in praxi obseruari testantur *Cassan. in Consuetud. Burgun. rub. 2. §. 1. num. 21. Franc. Lucas, de Fisc. p. 2. num. 33. Sebast. Guazzinus de confisc. bonor. ampl. 26. concl. 13. num. 7. Petr. Binsfeld. in confess. maleficor. prælud. 14. & in d. l. nullus, Grilland. de Sortileg. quæst. 10. num. 18.* † Quare Magi hæreticales bonorum confiscationem debent subire, & eorum receptatores, & fautiores: quamuis Magis hæreticalibus verum est bona non publicari, nam ex solo Sortilegij crimine bona non confiscantur, *Iul. Clar. lib. 5. Recep. §. hæresis, num. fin. ad fin. & dixi in Epitome lib. 3. cap. 11. numer. 3.* † Et licet inhæreticalibus hodie pœna huiusmodi nõ exigatur, quia

im hæreticalia, quam non hæreticalia exerent es publica infamia notati, cum mithra artacea fustigantur, nulla facta bonorum confiscatione, in pœna impositā ipso iure non obstante desuetudine exigitur, vt tradunt *Tiraquellus in l. si vnquam v. reuertatur, C. de reuoc. de natur. num. 350. Sebast. Gazzin. vbi supra cont. 15. num. 34. & dixi vbi sup. d. cap. 11. nu. 5.*

¶ Et cum pœna confiscationis huiusmodi hæreticis, & Magis hæreticalibus sit ipso iure imposita, *cap. cum secundum leges de hæretic. lib. 6. Auth. Gazzares C. de hæretic. Affect. in Const. Reg. tit. de hæretic. rub. 1. n. 29. Iul. Clar. in Pract. §. hæresis num. 11. Squillacens. de fide Cathol. cap. 30. num. 1.* † Delinquentes huiusmodi quamuis non accusentur, teneri in conscientia bona offerre Fisco, ita vt quandiu non restituat, sit in peccato expresse tenent, *Abb. & Felyn. in cap. 1. de Const. Paul. in l. 1. §. ad bestias, de postulan. Barbat. in cap. Raynaldus, de testament. Cardinal. in capit. fraternitatis, 12. q. 2. Tiraquell. in l. si vnquã C. de reuocand. donat. d. v. reuertatur, nu. 246. Ludou. Gomez in cap. 1. de Rescript. lib. 6. Alfonsus Castro de Iusta hæretic. punit. lib. 2. capit. 6. & lib. 2. de potestat. legis pœn. capit. 10.* † Sed his non obstantibus verius semper mihi visum fuit, tales Magos, & hæreticos non teneri ad talẽ pœnam, ante cõdemnationem, siue declarationem in se ipsos exercendam, dixi *in Epitome de Magia lib. 3. cap. 4. ex nu. 3. D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 3. Ant. Gomez, variar. 3. cap. 2. nu. 5. Soto lib. 1. de Iust. q. 6. art. 6. Syluester in summ. v. hæresis §. 1. n. 13. Bart. in l. qui delatorem C. de Iure Fisc. glos. in cap. fraternitatis 12. q. 2.* † Nam pœna ipso Iure imposita non debetur etiam in conscientia, ante Iudicis sententiam, saltim declaratoria, *Iason. in §. sed ille quidem Instit. de actionibus, num. 110. Ant. Gomez in l. 1. Taur. num. 4. & lib. 3. variar. cap. 2. nu. 5. & cap. 14. nu. 3. Salcedo ad Diaz in Prax. cap. 58. Gutierrez libr. 1. Canon. qq. cap. 1. num. 23. & in Pract. lib. 2. q. 180. nu. 2. Menchac. lib. 1. Controuers. cap. 7. ex nu. 17. Tiraquel. in d. l si vnquam d. v. reuertatur, ex nu. 291. & de pœnis temp. cas. 27. Sarmient. lib. 1 select. capit. 1. Rojas de succession. cap. 20. ex num. 14. & singul. 26. Perez in l. 2. tit. 9. lib. 2. Ordin. Couarrub. in Decretal. 4. p. 2. cap. 6. nu. 10. Mantica de Coniectur. lib. 10. tit. 4. nu. 16. Mexia in pragm. taxæ pan. cons. 6. ex nu. 64.*

3 ¶ Verba enim iuris quibus cabetur, bona hæreticorum *ipso iure decernimus confiscata*, non important, vt dominium statim reus amittat, & Fisco adquiratur, nisi ciuili modo, vt Fiscus ea petere possit, non tamen, vt reus teneatur illa offere, *l. commissa D. de public. & vectigal. Thom. Sanchez de Matrim. tom. 1. libr. 2. cap. 22. ex nu. 20. & dixi d. cap. 4. ex num. 7.* † Nam hæreticus non est priuatus 14
ante sententiam vero dominio bonorum suorum ipso facto, quia legis potestas non pendet à charitate, vel gratia, vt per peccatū amittatur, sed sicut adquiritur apræhensione, traditione, ac iustis causis, ac titulis, sic etiam contrario amittitur, quarum nulla est peccatum, *D. Thom. 2. 2. q. 12. art. fin. Soto. Gabriel & aly Sent. 4. dist. 15. Conrad. de Contract. q. 7.* † Nec verba illa *ipso iure decernimus* 15
confiscata, verum dominium in Fiscũ transierunt, nisi ciuilem actionem persequendi in Iudicio bona illa, quæ non antea Fisci propriè esse poterunt quam de crimine sit pronunciatum, & virtute sententiæ in possessionem missus sit, quia traditionibus, & possessionibus dominia rerum acquiruntur, non autem nudis verbis, *l. traditionibus D. de pact. l. quæsitum D. qui, & à quibus* † Quinimo ver- 16
ba illa *ipso iure*, non habent vim tantam, vt executio statim à lege fiat, parte non petente, sed necesse est vt ab eo postuletur, in cuius fauorem lex illa verba posuit, nam suplementum legitimæ portionis filio debitę, ut ipso iure, quod tunc dæmum locum habet, cum fuerit à filio petitum, *l. sancimus C. de inoffic. testam. Tiraquel. d. v. reuertatur, num. 8.* † Quia verba *ipso iure* per- 17
inde valent, ac si quispiam dicat per ipsum ius, nam veteres Iurisconsulti ipsum ius per antonomasiam appellare solent ius illud antiquissimum legis XII. Tabul. *l. 1. §. fin. D. de superficieb. l. si vsus fructus §. illud D. de vsufructu quemadmod. caueat. l. in causa 2. D. de minorib. l. 1. D. quod falsi tutor. §. 1. Institut. de perpetuis, & tempor. action.*

¶ Quare verba illa nil aliud significant, 18
quam quod bona huiusmodi iure ipso delata sint Fisco, & obnoxia confiscationi, quæ *ipso iure* ad Fiscum pertinere dixit, *I. C. in l. 1. D. de iure Fisci*, quare opus est, vt Fiscus illa petat, & Magus accusetur, & ordine iuris seruato condemnetur, vt dixi *dict. capit. 4. ex numer. 11.* † Nam si quando 19
Fiscus dicitur dominus bonorum eorum ipso iure, non intelligitur de vero, & vtili dominio, sed tantum de actione, quæ dominium dici solet, nam qui actionem habet ad rẽ persequendã ipsam rẽ habere videtur, *l. qui actionem D. de reg. iur. l. qui autẽ §. apud Labeonem*

D. de

D. de his, quæ in fraud. l. vt mihi D. de donat. l. 1. D. quod cum eo, l. fratres, §. idem respõdit, D. pro socio. † Neque obstat quod lex iusta obligat in conscientia, quia illud sit, vt peccator se iustè condemnatum sciat, ne resistat, nõ tamen quod teneatur bona sua offerre Fisco, absque vlla condemnatione, nam ordo iudicij exterioris prætermittendus, aut perturbandus non est, *l. prolatam C. de sentent. & interlocut. cap. forum de verbor. signific. cap. 1. cum sq. q. 4 q. 4.* † Quapropter non solum non tenetur restituere in conscientia, ante quam inquiratur, verumetiam post quam delatus sit, si crimen, quod verè commisit, negauit, & absolutus est, non tenetur restituere, *Ioann. Azor p. 1. Moral. lib. 8. cap. 12. ex num. 3. Sanchez lib. 2. Decalog. d. c. 22. ex n. 6. Farinac. de hæretic. q. 190. §. 1. num. 23.*

¶ Et cum huiusmodi bona à die commissi criminis debeantur ipso iure, donationes, venditiones, filiarum dotes, permutationes, distractiones, & quascumque alienationes, etiã titulo honoroso factas, post commissum crimẽ à Fisco reuocare, etiam pretio non soluto, tenent *Cõrad. in Prax. §. 3. tit. de bonor. publ. n. 14. Bosius eod. tit. n. 76. Carpan. super nouam Const. Mediol. tit. de bonor. confis. c. omnium, n. 610. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. c. 22. Farinac. de hæret. q. 190. §. 1. ex n. 12. & §. 5. ex n. 1.* † Quod verum intellige dum sit dolus, & reo sit bonorum administratio interdicta, per sententiam, aut sit super crimine formata accusatio, aut ipse in vinculis detineatur, ex quibus præsumi possit in fraudẽ Fisci factũ, *DD. in l. post contractum de donat. Peregrin. de iure Fisci, lib 5. n. 180.* † Quia regulariter tenet huiusmodi alienatio post commissum crimen ante litis contestationẽ, *Bart. in l. siquis post, C. de bon. proscript. Iul. Clarus, q. 78. Carpan. in d. cap. omnium, n. 79. Ant. Gomez tom. 3. variar. capit. 14. n. 4. Thom. Sanchez d. cap. 23. ex num. 31.* † Etiam in crimine læsæ Maiestatis humanæ, vt tenet *Peregrin. d. libr. 5. num. 152. Alciat. in l. post contractum, num. 8. & cum alijs Farinac. de crim. læsæ Maiest. q. 116. §. 2. ex num. 59. Guazzin. de confiscat. bonor. limit. 13. concl. 13. ex n. 3.* † Idque maximè si talis alienatio fiat pro causa necessaria, puta alimentorum, &c. quia etiam post sententiam tenet, *Carpan. in d. c. omnia, ex n. 826. Surdus de alimẽt. priuileg. 34. n. 4. Peguera decis. 151. n. 12. Ant. Gomez tom. 3. d. cap. 14. n. 3. Thom. Sanchez d. cap. 22. ex n. 14.* † Et quando alienatio reuocatur per Fiscum, tenetur soluere prætium emptori, ex bonis confiscatis, *Iul. Clarus q. 78. num. 15. Peregrin. d. lib. 5. num. 158. Surdus vbi prox. tit. 8. d. priuileg. 35. num. 2. Guazzin. vbi sup. limit. 14. d. concl. 13. num. 1.* † Etiam si bona fraudulenter emerit, *l. 1. §. si quis in fraudem, D. si quis in fraud. Bosius tit. de bonor. publ. n. 45. Decian. tom. 1. lib. 5. c. 44. num. 4. Peregrin. d. n. 158. Guazzin. d. limit. 14. num. 2.* † Quo ad fructus autẽ perceptos, secus est, quia vt eos faciat suos necessaria est bona fides, in emptore, sine qua eos dũ locupletior factus est, restituere tenetur, *Vazquez 1. 2. q. 96. art. 5. Valent. 2. 2. disp. 5. q. 6. Toledo in Summ. lib. 5. cap. 17. Lessius lib. 2. de Iustit. c. 14. d. rub. 1. num. 7. Petr. Nauarr. de Restit. lib. 3. cap. 4. Thom. Sanchez vbi sup. cap. 23. ex num. 3.*

¶ Clerici tamen delinquentes, ea bona, quę ex Ecclesia fruuntur confiscari non possunt, sed sunt Ecclesię restituenda. *Nicol. Eymeric. in direction. Inquis. p. 3. q. 112. Conrad. Brum. de hæretic. lib. 5. cap. 6. Bernard. Diaz in Pract. cap. 106. Conarrnb. lib. 2. variar. ca. 9. num. 12. Nicol. Garsia de benefic. tom. 2. p. 7. cap. 13. ex num. 134. & c. 11. n. 66.* † Possunt tamen confiscari fructus beneficij, quos iam perceperat, & omnia bona adquisita ex dictis fructibus, cum de illis habeat verum dominium, *Simanc. d. tit. 29. ex n. 90. Pegna ad Eymeric. p. 3. q. 112. comm. 161. Farina. d. q. 190. num. 160.* † Item adquisita ex quotidianis distributionibus Ecclesiastici beneficij, nam similiter earum habent plenum dominium, *cap. vnico de Clericis non residentibus, Decius consil. 280. Pariſi. 33. vol. 4. Frat. Dominicus Soto libr. 10. Iustit. q. 4. artic. 3.* † Alia autem bona, siue patrimonialia, siue quæ ab amicis, vel consanguineis, vel suo labore, vel industria adquisiuit, dubium non est, quin propter eorum hæresim confiscentur, *Benedict. in cap. Raymundus, de testamen. v. & vxorem, num. 242. Bosius in Pract. tit. de hæretic. num. 33. Conrad. d. cap. 9. num. 12. Simanc. d. tit. 9. n. 92. Oldrad. cons. 17. Salcedo ad Diaz in Pract. c. 114. Farin. d. q. 190. §. 11. n. 154.* † Ius autem patronatus non confiscatur eius emolumentum, neque ad Fiscum transit, neque ad hæredes, cui bona denegantur, sed Ecclesia manet libera, *Petrus Cabalcan. in qq. Criminal. cas. 40. num. 8. Farinac. d. quæst. 25. ex num. 153. & tract. de hæretic. d. q. 190. ex num. 63.*

¶ Bona autem huiusmodi Clericorum tam mobilia, quam immobilia, propter hæresim confiscata, de iure communi ad Ecclesiam pertinebant, *cap. excommunicamus §. damnati de hæretic. libr. 6. Peregr. de iure Fisci libr.*

4.tit.5.ex n.32.Nic.Eymer.p.3.q.112.Diaz in Pract.d.cap.114.Farinac.d.q.190.n.155.

36 † In terris Imperij seruatur distributio *Innocent.in Clem.4.* quod vna pars assignetur domino temporali, alia Episcopo loci, alia Inquisitoribus, *Extrauag.Statuimus §. teneantur, de hæretic.* quam obseruari in Italia testatur, *Zanchin. de hæretic. cap.26. ad fin.* & in Statu Mediolani, *Iul.Clarus libr.5. Recept.§.*

37 *hæresis, num. 11.* † In alijs autem locis per varias Extrauagantes Pontificium aliter diuiduntur; aliquando inter Cameram Apostolicam, & Inquisitores, vt tradit *Zanchin.d.cap.*

38 *26.Decian.lib.5.cap.44.num.3.* † Aliquando solis Inquisitoribus reseruatur, vt ijdem testatur *Zanch.& Decian.vbi sup.* Aliquando solæ Cameræ Apostolicæ tanquam spolium reseruatur, *Thom.Sanchez lib.2.Decalog.cap. 20.*

39 *num.24.* † Aliquando etiam talia bona inter Romanam Ecclesiam, Episcopum, & Inquisitores, diuiduntur, æqualis partibus, *Felin.in cap.irrefragabili, §.cæterum, num. 5. de de offic.ordin.* In quibus omnibus seruãda est

40 consuetudo loci, vt tradit *Iul.Clarus d.§. hæresis, num.15.* † In his autem Hispaniæ regnis talia bona applicantur Regio Fisco, siue delinquentes sint laici, siue clerici, ex particulari ratione defensionis fidei, ac eius Tribunalis conseruatione, vt tradunt *Couarrub.lib.2. variar.cap.9.num.12.Iul.Clarus d.§.hæresis, num.11.Bursat.cons.43.vol.1.Peregrin.de iure Fisci lib.4.tit.5.n.31.Guazzin. de confisc. bonor.concl.31.num.20. Simanc. de Catholic. instit.d.tit.29.Farinac.d.q.190.n.158.*

CAP. X. De Bonis restitutioni subiectis, quando non confiscantur, sed ad successores transeunt.

SVMMARIVM.

1. *Fœudalia bona non veniunt in generali confiscatione.*
2. *Fructus fœudi viuente reo transeũt in fiscũ.*
3. *Fructus peculi aduentitij ob delictum patris consolidantur filio.*
4. *Fructus dotis ob delictum mariti reseruantur vxori.*
5. *Basali ob delictum domini sunt soluti à iuramento fidelitatis.*
6. *Maioratus bona nõ confiscantur, sed deferũtur illi, qui post mortem erat successurus.*
7. *Bona prohibita alienari non transeunt in Fiscum.*
8. *Bona huiusmodi non transeunt, neq; quoad vtile dominium.*
9. *Bona restitutioni subiecta non transeunt in Fiscum.*
10. *Bona præcabita à testatore non transeunt in Fiscum.*
11. *Bona Maioratus per vltimum ex familia possunt alienari.*
12. *Vltimus ex familia, cui facta est prohibitio, si non posset alienare, nihil operaretur, quod bona essent libera.*
13. *Commissarius ad faciendas vocationes, & substitutiones, in Maioratu, non potest vocare Monasterium, nec Causam piam.*
14. *Commissarius ad faciendas substitutiones in Maioratu non potest eas facere irregulares.*
15. *Commissarius licet post legales substitutiones possit vocare extraneos, non tamen Monasterium, aut causam piam.*
16. *Extranei in specie Taurinæ l. 27. intelliguntur ex familia post quartam generationem.*
17. *Mandatum ad faciendas vocationes, & substitutiones in bonis Maioratus debent intelligi ad eius conseruationem, non ad sustitutionem Causam piam.*
18. *Mandatum est naturæ restrictissimæ, quæ non extenditur vltra expressa.*
19. *Commissarius non potest facere vt in vltimo possessore bona non sint libera.*
20. *Facultas Commissarij pendet ex testamento, quæ secum habet executionem paratam.*
21. *Testatorem voluisse non sufficit, nisi disponat.*
22. *Quod testatur non sequitur velle non præsumitur.*
23. *Maior ratio in vno quam in alio, non militat in testatore ad ea, quæ non protulit.*
24. *Casu dubio non potest fieri substitutio.*
25. 26. *Filius naturalis agens de possessorio Maioratus debet probare se esse talem, quia est fundamentum suæ intentionis.*
27. *Quasi possessio filiationis sufficit in possessorijs de interim.*
28. *Quasi possessio filiationis sufficit in causa alimentorum, vt quasi possessio nobilitatis in carceratione pro debito ciuili.*
29. *Quasi possessio filiationis non sufficit in possessione Maioratus quia habet inclusam causam propietatis.*
30. *Possessio Maioratus requirit plenas, & concludentes probationes.*

31. Po-

31. *Possessorium adipiscendæ, recuperandæ, vel retinendæ in causa maioratus indiget probationibus proprietatis.*
32. *Possessio maioratus discerni non potest, sine pleno iudicio proprietatis.*
33. *§. Inter filiam, si de feudo defructi, &c. interpretatur.*
34. *Filius ex eo præsumitur eius in schemate matrimonij natus est.*
35. *Filiatio vera probatur ex matrimonio.*
36. *Præsumptio quod filius censeatur eius, de cuius vxore natus est, duobus casibus fallit.*
37. *Filius præsumitur mariti etiam, si vxor sit in lupanari.*
38. *Filius naturalis plura debebet probare Iure communi.*
39. *Concubinatus habebat prosæ præsumptionē quamuis à patre non recognoscerctur.*
40. 41. *Filius naturalis bodie requirit quod sit ex soluto, & soluta, & à patre recognoscatur.*
42. *Procreatio hominis ex sua natura est improbabilis.*
43. *Filius naturalis non dicitur nisi à patre recognoscatur.*
44. *Recognitio debet fieri à patre propter se.*
45. *Recognitio non probatur per solam nominationem in actu blandiendi.*
46. *Filius debet nominari à patre non semel, sed pluries, &c.*
47. *Recognitio patris debet esse in Iudicio, aut in instrumento publico.*
48. *Recognitio enixam seu efficacem paternam demonstrationem significat.*
49. *L. vxorem 29. D. de manumiss. testam. explicatur.*
50. *Matris, & auiæ recognitio pro filio nato ex matrimonio sufficit quādo dei vita dubitatur.*
51. *Recognitio matris, & auiæ eis tantum per iudicium adfert.*
52. *Recognitio aui, auunculi, patruelis, aut alterius ex familia nihil prodest ad præiudicium tertij, nisi à patre recognoscatur.*
53. *Nominatio verbalis non sufficit in recognitione patris, nisi factis manifestetur.*
54. *Recognitio patris ex quibus comprobetur.*
55. *Testes super filiationem deponentes debent reddere rationem de actibus recognitionis.*
56. *Testes super actibus recognitionis debent esse contestes, & omni exceptione maiores.*

DEVDALIA bona non veniunt 1
in generali cōfiscatione, nec trā
seunt in Fiscum, sed statim ad
directos dominos reuertūr, c.
excommunicamus el 1. §. moueā
tur, de hæret. Gigas de crim. læsæ
Maiest. li. 2. tit. de pœn. crim. q. 5. Pegna ad p.
3. q. 112. comm. 161. Azor p. 1. Moral. lib. 8. c.
12. Farinac. d. q. 190. §. 4. nu. 59. † Licet quo 2
ad fructus fœnui viuente reo Fiscus succedat,
Andr. de Iserniain capit. 1. §. præterea tit. quæ
sit prima causa benefic. amitten. & in §. denique eod. tit. Gigas d. q. 5. nu. 4. & 7. Farinac. d. 3
quæst. 190. † Secus tamen in vsufructu peculij
aduentitij, quia ob delictum patris consolidatur in filio, cum sui iuris efficiatur, *Gomez*
variar. 2. cap. 15. nu. 18. Gigas vbi sup. tit. de
pœn. commiss. crim. q. 13. nu. 4. Carpan. super nouam Const. Mediol. tit. de bonor. confis. cap. omnium nu. 204. Farinac. de crimine læsæ Maiest.
q. 24. nu. 29. Peregrin. de iure Fisci lib. 5. n. 129. 4
† Idem dicendum de vsufructu quod maritus
habet in bonis vxoris, quia statim à potestate
eius liberata, illum recuperat cum dote, *Iul.*
Clarus lib. 5. Recept. d. q. 78. nu. 14. Peregr. d.
lib. 5. nu. 82. Farinac. in Prax. tom. 1. q. 25. n.
111. Boss. tit. de bonor. public. num. 651. Guazzin. de confisc. bonor. limit. 35. concl. 13. ex nu. 5
1. † Nec non Iura fœudalia, nam bassalij ipso
Iure sunt soluti à Iuramentur fidelitatis, *cap.*
fin. de hæretic. Simanc. de Cathol. instit. tit. 23.
nu. 11. & tit. 46. nu. 73. & in Enchirid. tit. 21.
nu. 9. & tit. 67. nu. 9. Sanchez tom. 1. Decalog.
lib. 2. cap. 24. ex nu. 5. Graffis lib. 2. c. 11. n. 39.

¶ Bona autem Maioratus, vel fideicom- 6
missi, non confiscantur, sed deferuntur eis,
quibus post mortem erant restituenda, *l. Imperator D. de fidei commiss. libert. l. Statius Florus §. Cornelio Fœlici D. de Iure Fisci, Alex.*
cons. 23. lib. 1. Ruin. cons. 124. lib. 2. Cassan. in
Consuet. Burgun. rub. 2. §. 2. † Quod intellige 7
verum, quando bona sunt prohibita alienari à
testatore, quia nec etiam pendente conditione possunt transire in Fiscum, vt late probat
Bern. Diaz in Prax. cap. 124. nu. 19. † Neque
quo ad vtile dominium durante vita delinquē
tis, *Ant. Gomez in l. 40. Taur. nu. 91. Marsil.*
singul. 314. Farinac. de hæretic. d. q. 190. §. 5.
ex n. 80. † Nam in crimine læsæ Maiestatis bo 8
na restitutione subiecta non transeunt in Fiscum, *Peregrin. lib. 5. nu. 103. Sforția Odd. cons.*
53. n. 1. Gigas de crim. læsæ Maiest. tit. per quos
crim. Farin. eod. tract. q. 150. Guazzin. de cōfisc.
bonor. limit. 17. cōcl. 23. ex n. 18. Mieh. Grassus
de succes. §. 1. n. 10. Baiard. ad Clar. in Pract. q.
7. nn. 39. † Et eo maxime si per fundatorem 9

cabeatur, quod hora ante commissum crimen, ad successorē transeant, *Ant. Gomez in l. 40. Taur. n. 91. Molina de primogen. lib. 4. c. 10. ex n. 5. Pelaez de Mieres p. 1. q. 40. Guazzin. d. limit. 17. concl. 13. ex num. 19. & limitatio. 31. n. 3.*

1 ¶ Fallit tamen in vltimo ex familia, cui facta est prohibitio, nam si non habet descendentes, nec ascendentes, nec trāsuersales, nec alios, qui ex legib⁹ l. agni possint succedere, bona remanūt libera, & possunt cōfiscari, quia possunt ab vltimo ex familia alienari, *l. cum pater §. libertis l. qui solidum §. prædium D. de legat. 2. & vtrobique doctores, Tiraquell. de retract. sanguin. §. 1. gl. 9. n. 86. §. 26. gl. 1. nu. 10. D. Molin. de primogen. libr. 1. cap. 4. num. 23. Menoch. cons. 225. ex n. 71. & cons. 732. n. 54. Surdus cons. 284. n. 19. lib. 2. & cons. 559. num. 9. lib. 4. & tract. de aliment. tit. 9. q. 25. num. 7. Ant. Petra de fidei commiss. q. 8. n. 525. Fusarius de substit. q. 551. ex n. 1. D. Castillo lib. 4. Controuer cap. 9. & lib. 5. tit. 6. ca. 143. ex num. 21. & tom. 5. cap. 93. §. 2. 3. 11. & 17. D. Paz de Tenuta p. 2. cap. 85. nu. 72.* † Nam vltimus ex filijs, cui factum fuit fidei cōmissū & alienatio prohibita, si in vita nō possit alienare, nihil operatur, quod in eo bona essent libera, & ita certissimum est quando de illo non expectatur subcessio, nec superst alius ex familia cui bona sint restituenda, posse illa vēdere, donare, adque disponere in fauorem extraneę personæ, *DD. iud. l. cum pater §. libertis & in d. l. qui solidum §. prædium D. de leg. 2. Rolan. à Valle cons. 25. n. 19 lib. 1. Gregor. in l. 2. tit. 15. part. 2. Peralta in leg. 3. §. qui fidei commissum D. de hæredib. instit. n. 54. D. Molina d. libr. 1. capit. 8. ex n. 23. & lib. 3. cap. 2. num. 24.*

13 ¶ Nec Comisarius nominatus à testatore vt in Maioratu à se fundato, vel fundando possit quas vellet vocationes, institutiones, & substitutiones facere, *vigore Taurinæ dispositionis in leg. 33. 34. 35. & seqq.* in casu quo bona sint libera, poterit substituere Monasteriū, Cōfraternitatem aut Causam piam, nam vt ait D. Paz de tenuta p. 2. cap. 34. num. 130. *in mandato namque generali instituendi, & substituēdi tantummodo veniunt specialiter expressa l. quam Tuberonis, & ibi gl. v. aliud D. de peculio.*

14 † Nam commisarius datus ad faciendas vocationes Maioratus, non potest eas facere irregulares, vt est Monasterium, aut Causa pia, sed circa consolidationē actus, salua manente substātia, vt tradunt *Pelaez de Mieres de Maiorat. p. 1. q. 48. ex n. 233. D. Paz de Tenuta d.*

15 *c. 34. ex n. 132. cum seqq.* † Nam licet talis commisarius post legales vocationes possit extraneum substituere, ex l. 27. Taur. *La falta de pariente entre los estraños*, non est ex eis Monasterium, aut Causa pia, neque ad eam potest extendi, quia in vocatione extraneorum conseruatur Maioratus, in Causa autē pia destruitur cum ad aliam transeat naturam, nam vt ait D. Paz de tenuta d. cap. 34. num. 133. *Nautiquā itaque dicendum est potestatem faciendi testamentum, (quæ regularis dispositiones respicit) extendi ad eas irregulares substitutiones, quæ a testatore expressæ non fuerunt, & verbis dispositiones contrariæ sunt, & maioratus naturā.*

16 † Quinimo Taurina dispositio sub nomine *Estraños*, non intelligit quemlibet transeuntem per uiam cum subdat, *sin hacer diferencia de quarta, ni quinta generacion*, sed de consanguineis post quartam generationem, qui ex nouiore iure extranei reputantur, cum atento iure veteri consanguinitas, vsque ad decimum gradum extendatur, *gl. in §. fin. Instit. de gradib. cognat. & in Anto. in succesione C. de suis, & legit. hæredib. conciuis meus, & amicus Andr. Angulo de meliorat. l. 11. gl. 10.*

17 ¶ Mandatum enim ad faciendas vocationes, conditiones, & substitutiones, & grabamines in bonis Maioratus, debet intelligi ad eius conseruationem, non tamen ad eum conuertendū in Monasterium, vel Causam piam, neq; etiam, postquam bona sunt libera in vltimo possessore, si id à testatore non fuit commissum, *D. Molina de primogen. lib. 1. cap. 4. Fusarius de substitut. q. 688. & cons. 57. per totum.*

18 † Nam mandatum est naturæ restrictissimæ, quod nō extenditur vltra expressa, *Bald. in Authe. nisi rogati C. ad Trebell. num. 11. & cons. 123. nu. 5. vol. 5. & in l. si pupillorum §. prætor D. de rebus eorum, n. 3. D. Paz de Tenuta, d. cap 34. n. 117.*

19 † Ideo ad casum, in quo bona sunt libera nō potest extendi, quia iuris dispositio nē nō potest derogare, vt in vltimo possessore bona nō sint libera, vt nec alterare legales vocationes, ex traditis à *D. Castillo tom. 2. c. 7. & 30. & tom. 5. cap. 82. & 99. & tom. 6. cap. 175, D. Paz d. cap. 34. n. 132.*

20 † Nec semel facta dispositione, eam postea superaddere, quamuis protestetur, ex Taurina dispositione l. 35. quia facultas competit ex testamento, quæ secum habet executionem paratam, *l. vnum ex familia §. rogo D. de legat. 2. l. serui electione D. de legat. 1. l. apud Ausidium, D. de opt. legat. Anton. Gomez in d. l. 35. Matienzo in l. 9. gl. 1. tit. 4. lib. 5. Recopil. ex num. 2.*

21 ¶ Neque obstat magis faborabilem esse testatori Monasterium, aut Causam piam, quā

quod

quod bona sint libera, & sic pro ea præsumi potest ita voluisse, quia non sufficit testatorem voluisse, nisi disponat, *l. quidam cum filium D. de hæredib. instit. l. D. Traianus D. de testament. milit.* † Quod enim testator non loquitur, velle non præsumitur, *Bald. in l. 1. §. sin autem C. de caduc. tollend. & in l. cum quid D. si certum petat. nu. 22. & in cap. per venerabilem, de Elect. nu. 15. & cons. 187. ex n. 7. & cons. 291. num. 6. Cravet. cons. 161.* † Etiam si maior ratio sit in vno, quam in alio, *l. 1. §. quod autem D. de aleatorib. l. in fraudem §. fin. D. de testam. milit.* † Et in casu dubio non debet fieri interpretatio pro Causa pia, nam in casu dubio non potest fieri substitutio *l. idem Pomponius §. si plures D. de rei vindicat.*

¶ Substitutus filius naturalis, siue à testatore, siue à Cõmissario, siue de propietate, siue de possessione Maioratus agatur, debet probare (qui agit) se esse talẽ, *l. 1. d. de probat. l. fin. C. de alend. liber. l. 1. §. si mulier, & ibi glos. & in §. item per contrarium, D. de liberis agnoscend. l. 1. C. quorum bonor.* † Siue quis agat tanquam filius, siue conueniatur, *Paul. Castrens. in l. liberorum D. de his, qui notant. infam. n. 5. Mascard. de probat. lib. 2. concl. 786. nu. 2.* † Quia in vtroque casu talis filiatio est fundamentum suæ intentionis, *Palac. Rubeus in l. 11. Taur. nu. 21. Ant. Gomez ibi nu. 1. Tello 2. Azened. in l. 9. tit. 8. lib. 5. Recop. glos. 3. nu. 10. Matiẽzo glos. 4. n. 1. D. Couarrub. in Decretal. 4. cap. 8. §. 4. nu. 7. p. 2.*

¶ Nam licet agatur de sola possione Maioratus, nõ sufficit probatio Summaria de quasi possessione filiationis, quæ alias sufficiunt in possessorijs de interim, *DD. in l. 1. D. si de moment. possess. fuerit appell.* aut alterius modici præiudicij, *l. fin. C. de Carbon. edict.* in quo quasi possessio sufficit à filio agente, & principaliter filiationem deducente, *Ant. Petra de fidei commiss. q. 11. nu. 514.* † Aut in eo qui petit alimenta, vt filius, *l. si quis à liberis §. si vel parens D. de liberis agnoscen.* aut captus pro debito ciuili, qui petit vinculis relaxari, provt nobilis, vulgo *Hijodalgo*, in quibus minor probatio requiritur, quam de possessorio, aut petitorio principaliter agente, *Ioan. Garsia de nobilit. not. 1. glos. 1. nu. 33.* † Nam qui petit possessionem Maioratus vt filius naturalis, debet se probare esse talem, quia habet inclusam propietatem, siue agat ex edicto Prætorio sumendam, siue ex dispositione Taurinæ legis 45. *Muerto el tenedor del Mayorazgo, luego sin otro acto de aprehension se transpasse la possession ciuil i natural en el siguiente en grado, que segun la disposicion del Mayorazgo debe suceder*, nã vt ait Bald. in Rub. de causa possess. & propiet. *Quod in causa statuti trãsferentis possessionem defuncti in hæredem absque apræhensione disputandum est de proprietate.*

¶ Quare hoc interdictum quia habet admixtam causam propietatis, requirit plenas, & concludentes probationes, l. 1. C. quorum bonorum, *Non aliter possessor institui poteris, quam si te defuncti filium esse, & ad hæreditatem, vel bonorum possessionem admissum probaueris*, nam vt ait text. in l. 2. §. quædam D. de interdictis, *nam propietatis causam continet hoc interdictum.* † Siue agatur de possessorio adipiscendæ, siue retinendæ, siue recuperandæ, diserendum est de proprietate, quam secũ habet admixtam, *Palac. Rub. in d. l. 45. nu. 2. D. Molina de primogen. lib. 3. cap. 13. ex nu. 9. Gregor in l. 7. tit. 4. p. 5. Tiraquell. de morte p. 2. declar. 2. nu. 1.* † Nam possessio huiusmodi discerni non potest sine pleno Iudicio propietatis *DD. in l. 3. §. hoc autem D. de itinere actuque prbat. Alex. in l. naturaliter §. nihil commune D. de acquirend. possess. Bald. cons. 330. nu. 15. lib. 1.*

¶ Neque obstat §. inter filiam, side fœudo defunct. content, &c. in vsibus fœudor. *apud filiã possessionem interim esse collocãdã, donec de proprietate iudicetur*, quia nõ dubitabatur de filiatione, quia filia legitima fuit; quæ quia prose habet Iuris præsumptionem, in possessione colocatur, & postea discutitur de propietate, vt tradit *D. Molina de primog. lib. 3. cap. 4. nn. 41.* † Filius enim ex eo præsumitur cuius in schemate matrimonij natus est, *l. non epistolis l. nõ nudis C. de probat. l. si vicinis C. de nupt. c. per tuas de probat.* † Quia vera filiatio probatur ex matrimonio, *l. filium cum D. de ijs qui sunt sui, d. cap. per tuas, capit. transmissæ, qui filij sint legit. l. 1. tit. 13. Part. 4. Mascard. de probat. lib. 2. concl. 788. nu. 42. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 89. nu. 19. Ant. Petra de fidei commiss. q. 11. nu. 351.* † Et hæc probatio est Iuris, & de Iure quæ non recepit probetionem in contrarium *Mascard. d. concl. 788. ex nu. 31.* nisi in vno, ex duobus casibus, quod tãpore conceptionis maritus afluit, aut erat impotens, *Bald. & omnes in d. l. filium cum D. de ijs qui sunt sui, Rol. à Valle cons. 49. nu. 28. vol. 4. Pacian. de probat. lib. 2. c. 16. & duob. seqq.* † Etiamsi vxor sit in lupanari, *Mascard. d. concl. 785. n. 39. Pacian. d. cap. 16. num. 35.* namvt ait text. in l. milles §. defuncto D. ad l. Iul. de adulter. *Cum possit illã adulterã esse, & impubes defunctum patrem habuisse.*

¶ Filio autem ad hoc, vt dicatur naturalis, iure communi plura erant necessaria, nem-

pe vt esset susceptum ex concubina vnica domi alita, & retenta cum protestatione concubinatus in eadem mensa, & lecto, *DD. in l. penult. & in l. fin. D. de concubin. & in l. si quis officium D. de ritu nupt. & in Auth. quibus modis naturales effectant. legit. collect. 5. Tellus Fernand. in l. 11. Taur. ex nub. 11.* † Etiam si
39 à patre non fuisset recognitus, nam concubinatus huiusmodi cum à lege fuisset receptus, lex præsumebat pro eo, vt ex legitimo coitu susceptо; *gl. in cap. Michael. de filijs presbyter. D. Couarrub. in Decretal. 4. p. 2. cap. 8. §. 4. num. 7. Ceruant. in d. l. 11. Taur. ex n. 135.*
40 † Hodie tamen quia concubinatus iure Canonico, & Regio prohibitus est, ad hoc vt quis sit filius naturalis, non requiritur, quod sit natus ex concubina, sed quod sit ex soluto, & soluta, qui contrahere poterant, & quod à patre recognoscatur, ex Taurina pispositione in l. 11. quæ hodie est l. 9. tit. 8 lib. 5. Recopilat. *Mandamo, que essos se digan los hijos naturales, quando al tiempo que nascieron, ò fueron concebidos, sus padres podian casar con sus madres justamente sin dispensacion, contanto que el padre los reconozca por sus hijos.*

41 ¶ Vnde filius naturales ad obtinendum in possessorio Maioratus probarebet, quod sit natus ex parentibus, qui legitime contrahere poterant, & quod à patre sit recognitus, alias succumbet, *Palac. Rub. ind. l. 11. Taur. n. 21. Ant. Gomez n. 1. Tellus 2. Ceruant. ex n. 123. Azeuedo ind. l. 9. tit. 8 lib. 5. Recopil. gl. 3. n. 10. Matienzo glos. 4. n. 1. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 6. ex num. 2.* † Nam cum procreatio filiorũ ex sua natura sit improbabilis, *arg. l. Lucius Titius D. de condit. & demonst. gl. in l. 1. C. quorum bonor.* quia non cadit in sensum
42 hominis, *Bald. in l. filium eum D. de his, qui sunt sui.* † Non dicitur filius naturalis nisi à patre recognoscatur, qui solus habet potestatem ex lege talem filium recognoscendi, d. l. 11. *con tal que el padre lo recognozca*, vt tradunt *DD. in cap. transmissæ, qui filij sint legit. & in cap. Michael de filijs presbyt. Card. Paleot. de not. & spur. cap. 23. Ceruant. in l. 11. Taur. n. 139. Lara de Cordoua in l. si quis à liberis §. si vel parens. D. de liberis agnos. n. 36. Surdus de aliment. tit. 1. q. 112. n. 9. Mascard. de probat. lib. 2. concl. 790. ex nu. 34. Menoch. cons. 89. n. 79. Ant. Petra de fidei comiss. q. 11. ex n. 419.*

44 ¶ Recognito autem huiusmodi debet fieri ab ipso patre principaliter, & propter se, & non incidenter, nec propter aliud, *Bart. in l. quod senatus §. item per contrarium D. de liberis agnos. Barbosa in rub. soluto matrim. p. 1. n. 14.* † Nó animi gratia, aut perfunctorie, quia filiatio non probatur per solã nominationem in
45 actu blandiendi, *Felin. in cap. per tuas de probat. n. 12. Iason. cons. 102. vol. 4.* nec in absentia, quia debet fieri præsente nominato *l. certe §. si quis absente D. de confess. Paris. cons. 10. n. 58. & 100. vol. 2.* † Nec semel aut iterum,
46 nam filius debet nominari à patre non semel, sed pluries, & emixe, & maxime in actibus, qui soli filio conueniunt, *Paleotus de notis, & spur. cap. 23. Menoch. cons. 89. n. 76. Mascar. lib. 1. concl. 790. ex n. 34.* † Et aduertenter ad
47 id quod agit, vt in iudicio, aut in instrumento publico *DD. in Auth. si quis liberos C. de naturalib. liber. Iaf. in l. neq; professio C. de testam. n. 4.* † Nam vt ait Cerbantes in d. l. 11. Taur.
48 n. 139. *Dum enim ea patris recognitio requiritur, non qualemcumque cognitionem, sed eam tantum quæ enixam seu efficacem paternam demonstrationem significent, expostulari mihi visum est, ea enim dictio ILLE vehementem adeq; indubitatam cognitionem patris persuadet.*

¶ Neque obstat matris, & auiæ recogni-
49 tionem filijs prodesse, patre ignorante, l. vxorem 29. D. de manumiss. testam. *Filius à matre, & auia paterna agnitus hereditatẽ patris abintestato, quasi legitimus possidet, quæsitum est, anijs, qui in testamento libertatem acceperunt, vtrum liberi, an serui sint, Respondi filiũ quidem nihil præiudicium fuisse, si pater eam ignorauit, & ideo cum in potestate ignorantis esset, testmentum non valere.* † Nam in speciè
50 huius textus non dubitabatur de filiatione, nã conceptus fuerat constante matrimonio ibi *vxorem prægnantem repudiauerat, &c.* & vt filius conceptus constante matrimonio habebat pro se præsumptionẽ iuris, & de iure *l. filiũ eum D. de ijs qui sunt sui* & solum dubium fuit, *an in vitiorum numero esset*, ad quod recognitio matris, & auiæ sufficiens fuit, nam vt ait Barbosa in rub soluto matrim. n. 16. *Illa ergo agnitio sola non potuit efficere, quod censeretur esse filium illius cuius nomine vocitabatur, & quod ob id præteritus irritaret testamentum, cũ prædicta agnitio ad hunc effectum non extendatur, sed ad effectum, vt crederetur esse ille de cuius vita dubitabatur, non autem ad effectum, vt censeatur filius præteritus.* † Et eo maxime
51 cum auia, quæ hinc nepotem recognouit, fuit mater eius patris de cuius hæreditate quærebatur, & ita sibi talis recognitio potuit præiudicare, & non alijs, *l. 3. in fin. prin. D. de iure iurand. l. 1. post prin. D. si mulier ventris nomin.* & in specie tradit *Aretin. in cap. per tuas de probat. n. 25. Socin. cons. 39. n. 10. lib. 1. Menoch. lib. 2. Arbitrar. cas. 89. num. 72.* † Alias

enim

eni m recognitio matris,& auiæ auunculi, aut patruelis, vel alterius ex conſanguineis nihil operatur in caſu noſtro, ad hoc vt ſine patris recognitione ad ſucceſsionem Maioratus filius naturalis admitatur, vt deciſſum eſt in d. l. 11. *Con tanto, que el padre lo reconozca*, neque ad præiudicium tertij, *Iaſ. conſ. 81. vol. 1. Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. gl. 16. n. 3.*

53 ¶ Nec ſufficit verbalis recognitio parentis, qua filium ſuum dicat, quia opus eſt etiam factis manifeſtare, nam filiatio per ſolam nominationem non probatur, *gl. in cap. tranſmiſſa, qui filij ſunt legitim. & in capit. per tuas de probat. & in l. non epiſtolis, & in l. non nudis C. eodem tit. & in cap. Michael. de filijs presby*

54 *ter. & in cap. illud de teſtam.* † Qua neceſſe habet probare, natiuitatem in domo patris, vel de eius iuſſu in alio loco, curam de illo, vt de filio ſibi nato, in baptiſmo, lactatione, educatione, veſtitu, commitatu, ſcholæ, vel officij diligentia, tractatione, fama, & ſimilium plura, quæ congerunt, *Maſcard. de probat. lib. 2. concl. 788. 789. 790. 791. & 792. Ant. Petra de fidei commiſſ. q. 11. ex n. 419.* Quare teſ

55 tes ſuper talem filiationem deponentes (etiá non interrogati) deponere debent de actibus recognitionis, *DD. in l. quidam cum filium D. de verb. obligat. Bald. in capit. per tuas de probat. num. 5. Ruin. conſ. 52. num. 5. vol. 5. Socin. conſ. 39. vol. 3. Ant. Petra de fideicommiſſ. q.*

56 *12. ex num. 423.* ¶ Et debent eſſe conteſtes de vnoquoque actu, & omni exceptione maiores, alias non probant, licet ſint mille, *Bald. in cap. cum cauſam de teſtibus num. 17. Maſcard. de probat. lib. 3. concluſ. 1368. ex num. 1. Farinac. tom. 1. q. 37. num. 36. & de teſtib. q. 65. num. 274. Ant. Petra de fideicommiſſ. q. 12. num. 631. & 1357. & 1359.*

CAP. XI. De Mortis pœna inflegenda Magis tam hæreticalibus, quam non hæreticalibus.

SVMMARIVM.

1. *Magi hæreticales, & non hæreticales morte damnantur.*
2. *Exodi lex diuina in Magos non eſt per Euãgelium ſublata.*
3. *Maleſici morte plectendi ſunt, quamuis nullum hominem necauerint, &c.*
4. *Maleficij vox non ſolum comprehendit venenarios, ſed omnes maleſicos.*
5. *Maleficia ad omnia Magiæ crimina extendit Nahum propheta.*
6. *Morte multandi ſunt Magi, arioli, aruſpices, augures, &c.*
7. *Magica opera prohibentur Iure diuino.*
8. *Magi, quia ſedicioſi, atque ſcandaloſi ſunt morte ſunt multandi.*
9. *Maleficijs æterna mors deſtinatur.*
10. *Magi morte multantur lege Canonica.*
11. *Magi morte multantur lege Ciuili.*
12. *Magi morte plectuntur iure Regni.*
13. *Magi morte damnantur ex praxi quotidiana.*
14. *Magi ex communi praxi igni traduntur.*
15. *Magi quamplures cremati ex ſententia Inquiſitorum.*
16. *Magis pœna ante Diocletiani tempora ignis fuit.*
17. *Feralis peſtis proferino paſtu aliqui interpretantur l. multi C. de maleſic.*
18. *Feralia, dira appellantur.*
19. *Feralis peſtis de morte cruẽta intelligitur, qualis ignis.*
20. *Chriſtiani (á Neronis tempore) vt Magi igne tradebantur.*
21. *Hiſpaniæ á Ramiri tempore Magiæ criminis pœna ignis fuit.*
22. *Hæretici in Italia viui comburebantur.*
23. *Hæretici apud nos contumaces viui, pœnitentes compreſſis faucibus, igni mandantur.*
24. *Iudici non licet in legis pœnam connibere.*
25. *Pœna poteſt relaxari, quando vita rei valde Reipublicæ neceſſaria eſt.*
26. *Magiæ crimen grauior eſt, quam hæreſi propriè dicta.*
27. *Magiæ crimen, quia Idolatriam continet morte multatur.*
28. *Magi ſe, & ſuos dæmoni addicũt.*
29. *Magi dæmonem, tanquam Deum conſulunt.*
30. *Magi, vt hæretici rebaptizantur.*
31. *Magi, vt veri Apoſtatæ, Deum blaſphemant.*
32. *Magi ſunt tranſfugi ex Deo ad dæmonem.*
34. *Apoſtatis pœnitentiæ locus denegatur iure Ciuili.*
34. *Relapſi morte irremiſſibiliter puniuntur.*
35. *Magi, & maleficij ad interitum deduxerunt Niniuem, Hierolymam, Canaam.*
36. *Saul excedit de Regno poſtquam Magica præſidia quæſiuit.*
37. 38. *Manaſes ob maleficorum immitationem calamitoſi Regis ſpecimen fuit.*

39. *Iezabel, vt venefica notata præcipitata fuit.*
40. *Zoroaſter à dæmone ſuccenſus fuit.*
41. *Simon Magus à dæmone ſublebatus miſerabiter interijt.*
42. *Cinops, Zaroes, Aphaxat, Odon, Ollerus, Magi miſerabiliter perierunt.*
43. *Soſipater, Orpheus, Mopſus, Amphiare, ſtrage conciſi ſunt.*
44. *Magos non eſſe morte multandos, qui teneant.*
45. *Magica opera magis ad deluſionem, quam ad verum crimen multi referunt.*
46. *Ex iis quæ in ſomnijs patimur, nec meremur, nec demeremur.*
47. *Magiæ crimina vera ſunt, & realia.*
48. *Magica crimina quia vera ſunt morte multantur.*
49. *Eccleſia errare non poteſt in ijs, quæ ad fidem expectant.*
50. *Sortilegij crimen non ſufficit ad curiæ ſecularis relaxationem.*
51. *Sortilegium non multatur morte quando non progreditur vltra illicitam diuinationem.*
52. *Incantationes exercentes clerici degradantur.*
53. *Degradatio pro quibus criminibus imponatur.*
54. *Clerici ex Magiæ crimine non expectata incorrigibilitate debent degradari.*
55. *Grauiſſima crimina ſunt qualificata, & valde Reipublicæ pernitioſa.*
56. *Qualificata crimina, quæ ſunt.*
57. *Malefici non ſolum ſed ipſos conſulentes, & credentes morte multantur.*
58. *Magiæ non hæreticalis, nec qualificatæ pœna extra mortem fuit iure Canonico.*
59. *Publico crimini olim publica imponebatur pœnitentia.*
90. *Magus non hæreticalis pro prima vice hodie excomunicatur.*
61. *Magus huiuſmodi ſi vilis eſt perſona publicè eſt fuſtigandus.*
62. *Clerici Sortilegi à diuinis, & altaris miniſterio ſuſpenduntur per annum.*
63. *Clerici ex Sortilegio quando officijs, & beneficijs pribãtur.*
64. 65. *Sortilegia, quæ clericis officia, & beneficia impediunt.*
66. *Theodoſius, & Valent. Impp. Magos exules iuſſerunt.*
67. *Tiberius, & Auguſtus Magos exterres fecerunt.*
68. *Atalaricus, & Filimerus Gottorum reges Magos exterminari iuſſerunt.*
69. *Viſegothi Magos, quas pœnas proſequerentur.*
70. *Magi ex communi iure monte naturali multantur.*
71. *Magi non hæreticales ſolent vigis cadi, & ad trirremes mitti.*
72. *Pœnæ omnes iudicis arbitrio remiſſæ ſunt.*
73. *Iudex arbitrium legibus, & Canonibus debet acommodare.*
47. *Legis præſcriptum quando iudices tranſire poſſint.*
75. *Sortilegia qualificata ad mortem damnantur.*
76. *Publicis criminibus non obſtant tranſactiones, quin à iudice proſequantur.*
77. *Delicti in gratia Principis condonatum nõ obeſt partibus.*
78. *Reſcriptum Principis in quo non fit mentio de criminis qualificatione, iteratione, aut frequentia non eximit reum de manu iudicis.*

MAGOS tam hæreticales, quã non hæreticales iure diuino morte naturali multantur, Exod. cap. 22. MALEFICOS NON PATIARIS VIVERE. † Quæ non ſolũ iudicialis poſitiua eſt, ſed iudiciales iuris diuini, & naturalis, quæ à Deo minime eſt per legem Enangelij ſublata, & idee alegari poteſt ad deciſsiones cauſarum, vt tradunt *Rober. Lancellot. tract. de attent. in præfat. n. 60.* † Etiam ſi hominem nullum veneno necauerint, etiam ſi ſegetibus, & animantibus non nocuiſſent, neque alia patrauerint crimina, quæ pœna mortis multantur, nam eo ipſo quod pactum cum dæmone contraxerunt interfici, & necari debent, ſiue ſint Magi, ſiue Malefici, ſiue Sortilegi, ſiue Venenarij, ſiue Incãtatores, ſiue Necromãtici, ſiue quid alij, nullo eorum facto diſcrimine, vt ex Vviero, & alijs conatur defendere *Ficardus conſ. 112.* † Nam ipſa vox latina ſatis generalis eſt, nõ ſolum ad ipſos venenarios reſtringeda, ſed ad omne maleficij genus amplianda, vt non minus quam de Græca, & Hæbrea docet *Martin. del Rio libr. 1. Magicar. capit. 2. & lib. 5. ſect. 16.*

¶ Ex quo Nahum problatam cap. 3. *& habebitis maleficia*, ad omnia Magiæ crimina extendnndum docent *ibi Origines, & Ambroſ. Sylueſt. lib. 1. de ſtrigib. cap. 9.* † Nam & Magi arioli, aruſpices, augures, & qui ſomnia videt, tanquam malefici ex lege diuina morte plectuntur, Leuit. c. 20. *Vir, ſiue mulier, in quibus diuinationis fuerit ſpiritus morte moriatur,*

Deuter.

Deuter. 13. v. 5. *Propheta autem ille aut fictor somniorũ interficietur.* † Nam omnia Magica opera prohibentur iuri diuino, Deuter. capit. 18. v. 10. *non inueniatur in te, qui lustret filiũ suum, aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos scisciteur, & obseruet somnia atque augu-*
7 *ria, &* v. 11. *Nec sit maleficus, nec incantator, nec qui pythones consulat, nec diuinos, aut quærat à mortuis veritatem.* † Quorũ omnes, cum apostatæ sint, sedicioſi, ſcandaloſi, vt qui malis operibus, & malis exemplis pacem vniuerſorũ turbant, morte eſſe afficiendos Chriſtus Dominus docuit apud D. Marc. capit. 9. *Væ homini illi per quem ſcandalum venit, expedit enim ei vt ſuſpendatur mola aſinaria ad collum eius, & demergatur in profundum maris.*
9 † Quibus poſt hanc vitam ignis paratur æternus, quem mortem ſecundã appellat D. Ioan. Apocalypſ. 21. *Veneficis, & Idolatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti, igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.* Vnde Alcim. lib. 2. carm. 15.

Damnabitur ille perenni
Iudicio, quiſquis vetitum cognoſcere tentat.

10 ¶ De iure autem Canonico extat canon Apoſtolor. vt refert D. Clemens lib. 7. conſt. Apoſt. c. 4. *Non dabis operam Magicæ arti, nõ luſtrauis, luſtrateres enim non ſinetis viuere*
11 † Confirmatur iure ſæculi, Imperiali quidem in titul. de malefic. & math. l. nemo. 5. *ſupplicio capitis feretur gladio,* l. multi. 6. *feralis peſtis abſumat,* l. & ſi excepta 7. *ſit oculeo deditus, vnguliſque ſulcantibus latera perferat,* l. qui cumque. 9. *vltimum ſuplicium non euadat.*
12 † Quibus reſpondent de Iure noſtro Regio, l. 3. tit. 23, part. 7. *deuen morir por ende,* l. 6. titul. 3. libr. 8. Recopil. *que los maten porello.*
13 † Confirmatque praxis quotidiana, non ſolũ ſub ſellis ſecularibus, ſed etiam in tribunalibus Eccleſiaſticis, qui ſolent tales delinquentes brachio ſæculari tradere, vt conſtat *ex Lucerna Inquiſitorum, Viatorum Inquiſitorum, Repertorium Inquiſitorum, & aliys ſacri Tribunalis actis, Spreng. in Mall. Iaquerus in Flagel. Simanc. de Cathol. Spina ad*
14 *Ponzinibium, Vmb. Locato de iudicial. Inquiſ. Caſtro de hæret. lib. 1. c. 16.* † Et iudicio ſæculari, qui ſolet ſic relaxos, abſq; alia cauſæ cognitione, ignibus tradere, vt apud nos Hiſpanos probant *Couarru. Simãc. Greg. Azeued. Rojas, Villadiego, Delrius, Suarez, Azor, Sanchez, Moura,* apud Italos *Grillandus, Clarus, Boſſius, Carerius, Decianus, Farinacius, Locatus,* apud Gallgos *Remigius, Foller. Iaquerus, Binſfeldus, Squilacenſ. Fileſacus,* apud Germanos
15 *Damhauder. Godelmanus, Picardus.* † Sic enim in Oppido Rauenſpurg. XLVIII. maleficæ ab Inquiſitoribus vna vice combuſtæ ſunt, vt refert *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. c. 4.* in Comitatu Burbiæ ſpacio vnius anni maleficæ XLI. flammis traditæ ſunt à Cumano Inquiſitore, quod fuit in Lombardia, circa terras Archiducis de Auſtria, vt tradit *Sprenger. d. q. 1. cap. 2.* Et noſtro ſæculo plures aliæ in ſententia Auinionenſ. curiæ ſæculari traditæ ſunt, ann. 1582. vt refert *Sebaſt. Michael. in Pneumalog.*

16 ¶ Cuius quidem ſupplicij genus ante Dioclet iani tempora ignis fuit, vt conſtat ex Codice Gregoriano *lib. 7. tit. de malefic.* & Theodoſiano, l. 1. eod. tit. *flãmis ignibus exurendos,* & in Iuſtinian o, l. 3. de malef. & math. *concremanpo haruſpice.* † Neque in contrarium fa
17 cit, d. l. multi, *feralis peſtis abſumat,* quod ad beſtias obijciendos interpretantur, *Gothfredus, & Cuiacius.* ſed cauſam non docent cur ſententiam mutem, *Feralis* enim pro *ferino paſtu,* à nullo Clafico receptum video authore, *vt dixi in Epit. de Mag. lib. 3. cap. 13. n. 20.*
18 † Quare feralem accipio potius, vt Conſtantinus maleficos vltimo ſupplicio affligendos decernat, quam vt pœnæ genus exprimat, *Feralia* enim *dira* appellantur, & ſic *ferales flammas,* funeſtas, atque lætales dixit *Minutius.*
19 † Sic etiam *feralis peſtis,* de morte cruenta intelligitur, qualis ignis, quia de Dijs Manibus, quibus feralia ſacrificabãtur accitis, arte Magica locutus fuit, vt narrat *Rebard. lib. 5. variar. cap. 3.* † Quod neq; à Neronis tem-
20 pore affuit, qui Chriſtianos tanquam Magos huiuſmodi flammis tradebat, aut ſtantibus ad palum deſtinatis vnco gutturi ſuffixo è lamina ardente pix, aut vnguentum in caput liquefiebat, Iuuenal, Satyr. 1.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa,
Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture ſumãt.

21 ¶ Apud nos Hiſpanos iam ante annos DCCC. XLIII. à Regno Ramiri Regis Magiæ ſacra, cantionesque ignis coercuit, vt tradit *Ioan. Marian lib. 7. de rebus Hiſpan. c. 13.* poſtea Alfonſus IX. pragmatis ſanctione cauit in l. 1. tit. 1. lib. 4. Forij, *La tal ſea de fuego.* † In Italia Imperator Federicus II. Rex
22 Neapolitan. lege ſanxit, vt hæretici viui comburantur, anno M. CC. XXII. vt teſtantur *Repert. Inquiſit. v. cemburi, Matth. Affict. in Conſtit. Neapolit. tit. 1. num. 43. Ludouic. Carerius in Pract. tit. de hæretic. nume. 132.*
23 † Hodie tamen ex communi praxi receptum eſt, vt contumaces viui, pœnitentes compreſſis faucibus igni mandentur, vt tradunt *Paul. Grilland. de hæretic. q. 3. Zanchin. q. 9. Rojas*

p.2 asserti.4.ex num.137.Couarrub.lib.2.variar.cap.10.num.fin.Simanc.de Cath.instit. tit.46.ex num.45.& tit.48.ex num.1. Castro de iusta haret.punit.lib.1.cap.9.& lib.2.c.12.

24 † Nulla iudici conniuendi, aut dissimulandi permissa licentia, nisi ipse pati vellit, quod in alijs conniuendo indulserat, *l.nulli haretico rum C.ne sacrarum bapt. iteret.* Nam vt ait Isaias Regi Achaz, Reg.3. cap.20. *Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua,*
25 *erit anima tua pro anima illius.* † Nisi quando crimen non est enorme, & vita rei valde necessaria, & Reipublicæ vtilis, & non adsit accusator, quia tunc bene poterit supremus iudex pœnam debitam relaxare, inferior tamen minimè, *D.Thom.2.2.q.67. art.4. Soto de iustit.lib.5.q.4.art.4.DD. in l.ad bestias D. de pœnis.*

26 ¶ Magiæ tamen crimen grauior est, quam hæresi propriè dicta, nam in eo primo interuenit Idolatria grauior, quam Ismaelitarum, nam illi autem vitulum coluerunt, *Exod.cap.32.* hi vero ipsum cacodæmonem, quem adorant, sacrificant, obedientiæ omagium, & fidelitatis præstant, vt tradunt *Remig.lib.1.de monol.cap.5. Mart.del Rio lib.2.Magic.q.4.*

27 † Quod crimen quia Idolatriam continet, morte naturali damnatur iure diuino, Exod.c. 22. *Qui immolat dijs occidetur*, nã eo rex Acab iussu Dei occiditur à Iehu, *Reg.4.c.9.* & Ioas à suis, *Reg..4.c.12.* & Amasias, *Reg.4.c.14. Paral.2.c.25.* † Sec;
28 & suos dæmoni addicũt, oferũt, consecrant, quod non minus mortis pœna prohibetur; Leuit.c.20. *si quis dederit de semine suo Idolo Moloch morte moriatur*, ex quo impij Achan, & Manasses miserabiliter perierunt, *Reg.4.cap.21. & 23. Paralip.2.cap.28.*

29 ¶ Dæmonem tamquam Deum consulunt, & ab eo edoceri cupiunt, & iubari, quod pœna etiam mortis Ochozias Rex fuit multatus, Reg.4.cap.1. *Nunc quid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendum Belzebub Deum Acharon? quam obrem hæc dicet Dominus, de lecto super quem ascendisti non descendes, sed*
30 *morte morieris.* † Vt hæretici rebaptizantur, quod est primus apostasiæ aditus, vt magis christianæ religioni afficiant iniuriam, quod etiam pœna mortis damnatur, *l.siquis re baptizare C.ne sacrum baptis.l.9.titul.4.part.1.*
21 † Et vt veri apostatæ Deum blasphemat, *l.2. l.3.C.de apostat.* et exercent ritus, & Sacrificia diabolo foediùs quam vlli olim pagani *l. 1.l.2 l.nemo C.de pagan. & Sacrific. Mart. del Rio vbi sup. Ioan Malderus de virtut.Theolog.tract.10.cap.8.* † Quod quia trasfugium
32 est de Deo (cui se Sacramento militiæ in baptismo addixerant) ad dæmonem eius hostem, non minus debent morte puniri, quã milites, qui votiuam desserunt disciplinam, *l.desertor. §.is qui ad hostes, D.de re militar. l.aut damnũ §.hostes, l.si quis aliquid. §. transfuga D. de pœn.* † Quæ omnia cum in vno concurrant cri-
33 mine, quarum singula morte naturali damnantur, manifeste apparet, quam iustissime igneo gladio conpescantur, & cum sint hæreticis peiores, eis pœnitentiæ locus iure ciuili diferte denegatur, *l.3.C. de apostat.* † Et ante relap-
34 sum, morte irremissibili puniũtur, quod Romæ contigisse Basilio monacho ob Magiam dãnato, vt meminit *D.Greg.lib.1.dialog.c.4. Valle de Monrasect.3.cap.6.n.19.*

¶ Inter causas enim præcipuas excidij Ni-
35 niuæ memorat Propheta *Nahum c.3.* quod in ea Magi, & malefici magni fuerint, & ob eã causam minatur Hierosolimæ *Misheas cap.5.* & Cananei deleti sunt, & expulsi de sedib' suis *Deuter.cap.18.* † Saul non excidit de Regno
36 nisi posquam Magica præsidia quesiuit, *Reg. 1.cap.28.* Qua de causa Ochozias fuit morte multatus, *Reg.4.cap.1.* † Manases ob malefi-
37 ciorum imitationem calamitosi regis specimen fuit, *Reg.4.cap.21.* cuius peccatum posteri luerunt, *Rex 4.cap.23.* adeo vt nec paccari Deus potuerit Iosiæ pietate, *Reg.4.cap.23.*
38 † Nam licet Bodinus aliter sentiat, Scripturæ sensus planus est, nam de Manase sic testatur sacer Historicus Paralip.2.c.33. *Observabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artibus inseruiebat, habebat secum Magos, & incantatores, multaque mala operatus est coram Domino, vt irritaret eum.* † Quare Iezabel, vt vene-
39 fica notata iussu Iesu præcipitata de fenestra fuit, & lacerata à canibus, *Reg.4.cap.9.* idemque finem sortiretur Ezechias, nisi pœniteret *Reg.4.cap.21.* † Nam ipsius Magiæ inuentor
40 Chaam, seu Zoroaster, ab ipso dæmone, quem importunius solicitabat, igne succensus, & cõcrenatus fuit, vt narrat *Clemens lib.1. Recognit.* † De Simone Mago notissima res est,
41 quod in aëre à dæmone sublatus, precipitatusque, fractis cruribus, cum ignominia, & dolore interijt, vt meminit *Tertulian. in Apologet.cap.2.* † Similiade Cynope Magonarrat
42 *Prosthonus*, de Zaroe, & Arphaxat, *Annas lib. 6.* de Odone, Ollero, Metothimo, *Magnus Olaus in histor.Septentrionali.* † De Sosiparro
43 *Eunapius in Aedesio*, de Orpheo, Mopso, Amphiareo, & alijs, qui cum Magi essent strage concisi miserabiliter perierunt, *Cæl.Rhodig.lib.19.antiq.lect.cap.7.*

¶ Contra tamen Magos huiusmodi non es-
44 se morte naturali multandos affirmant non

solum

solum hæretici *Danæus dial. de Sorciar. Bodin. lib. dæmon. Pictorius inresolut. an fagæ ignimuli.* sed etiã ex Catholicis *Vlder. Molitor de præbon. mulier. cap. 8. Leon. Vayrus libr. 2. de Fascin. cap. 13. Ioan. Salis berienſ. lib. 2. Polycrat. cap. 17. Andr. Alciat. lib. 8. Parerg. c. ap. 22. & in cap. pernitioſa, nu. 66. de offic. ordin. Petr. Brodius lib. 5. rerum iudic. cap. 14.* † Quia fatentur impoſsibilia, nempe ſe volaſſe ad conuentus, libidinem cum dæmone expleuiſſe, tẽpeſtates excitaſſe, & alia huiuſmodi patraſſe, quæ magis ad deluſionem, quã ad verũ delictum videntur referenda, cap. nec mirum 26. q. 5. *magis præſtigijs fingebatur, quam rerum veritate complerentur*, capit. Epiſcopi d. 16. q. 5. *cum ſolus ſpiritus hoc patiatur infidelis mens non in animo, ſed in corpore euenire opinatur.* † Ex his enim quæ in ſomnijs patimur, nec meremur, nec demeremur, *cap. maiores §. verum, de baptiſ. Clem. I. de pœnit. D. Thom. Sent. 4. diſt. 9. art. 4.* quia cogitationis pœnam non meretur, *Reg. 1. cap. 16, Apoſtol. Corinth. 1. capit. 4. capit. cogitationis de pœnit. diſt. 1. l. cogitationis D. de pœn.* † Sed illa negare crimina vere, & realiter Magis contingere, ab omni ratione alienum eſt, eo quod aliquando eis in ſomnijs contingunt, quia per ſæpe vigilantibus ſolent euenire, & ad conuentus corporaliter à dæmone per aëra deuehuntur, in quibus & alijs locis aſportati horrenda patrantur facinara, vt defendi *in Epitome de Magia, quam Regio iuſſu ſcripſi libr. 2. capit. 36. ex numer. 1. & tom. 1. de iure ſpirit. lib. 4. c. 3. per tot.* † Quare in Magos huiuſmodi non pro illuſionibus, ſed pro veris, & neſarijs exceſsibus animaduertendum eſt, vt præter ſupra dicta iura ſtatutum eſt de iure Eccleſiæ in cap. peruenit, *diſtricta vltione*, 26. q. 5: cap. contra idolorum, *verberibus, cruciatibuſque* d. 26. q. 5. cap. aliquanti, *ab Eccleſia baebeatur extraneus*, d. 26. q. 5. & varijs Extrauagantibus Pontificum idem cabetur, *Ioann. XXII. Innocent. VIII. Alexand. VI. Leo. X. Hadrian. VI.* † Quare vel Eccleſia errat, vel illi pyrrones, Eccleſiam autem in re ad fidẽ pertinentem errare, qui dixerit anathema maranatha ſit, *cap. hæc eſt fides, cum alijs 26. q. 5. cap. violatores, diſt. 15.*

¶ Neque obſtat ad hanc curiæ ſæcularis relaxationem, Sortilegij crimen non ſufficere, vt quibuſdam canonum locis inixus defendere conatur *Abb. in cap. ad abolendam, de hæretic.* † Quia illa loquuntur, quando Sortilegij crimen intra ſuos concillos continetur, hoc eſt non progreditur vltra illicitam diuinationem, non coniunctam cũ expreſſo pacto apoſtatico, vt ſunt pleraque Aſtrologorum diuinationes, & ſimiliam, de quibus loquuntur, *cap. vnico 26. q. 1. cap. ſiquis Epiſcopus 26. q. 5.* † Nam quando incantationes, etiam medicamẽtis ad ſalutem adhibitis, vtuntur, alius canon eſt, ex D. Auguſt. quod expreſſẽ iuber clericos degradari, *cap. admoneant, 26. q. 7.* vbi degradari ponitur, pro curiæ ſæculari tradi, *Ant. de Butrio in cap. at ſi clerici, de iudic.* † Quidquid de verbali tantum depoſitione accipiat *Abb. in d. cap. admoneãt 26. q. 7.* quia degradatio non niſi propter tria crimina expreſſa iure Canonico, inducitur, *cap. cũ non ab homine, de iudic.* † Quia id procedit in crimi-
nibus tantum grauibus, non tamen in grauiſsimis, & enormibus, vt omnia Magiæ crimina cenſentur, in quibus non expectata incorrigibilitate, pro vnico tantũ crimine debent clerici degradari, & tradi curiæ ſæculari puniendi, vt docent *Guil. Benedictus in cap. Raynutius, de teſtam. Bern. Diaz in Prax. c. 33. & 90. Felician. li. de depoſit. & degradat. c. 12 & 14.*

¶ Et inter grauiſsima collocat, quæcumq; ſunt qualificata, & valde pernitioſa reipublicæ, pro quibus puniendis, quia ius Canonicum non habet condignam pœnam, introductum eſt, vt iudices Eccleſiaſtici tales reos puniendos curiæ ſæculari tradant, *capit. nouimus, de verb. ſignif. cap. penult. de hæret.* † Qualificata ſunt, vt ſi Epiſcopus, vel Sacerdos, vel alia Eccleſiaſtica perſona læſa ſit, vel Princeps, vel Iudex, vel alia publica perſona, quæ iura proſpecta eſſe volunt, quia in vtroq; iure Sortilegia ad mortis pœnam poſſunt extendi, *Innocent in cap. 1. de Conſtit. D. Iacob. Garſia Villalpando in l. 22. tit. 1. p. 7. in fect. §. 6. n. 2.*
† Non ſolum ipſos criminis reos, ſed etiam credentes, conſultores, fautores, & receptatores, nam in his etiam quando magia eſt hæreticalis, pro hæretica reputatur, Leuit. c. 20. *Anima quæ declinauerit ad Magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam in medio populi ſui,*
† Quamuis Maleficia ſine pacto apoſtatico non cenſeantur hæretica, quamtumuis ſint enormiſsima *Gemin. in capit. accuſatus §. ſanè de hæretic. Odrald. conſ. 97. 208. & 210. Petr. Gregor. Syntax. tom. 3. lib. 14. cap. 15. num. 7.*

¶ Quando crimen non eſt hæreticale, nec qualificatum de iure canonico non eſt pœna mortis inflicta, ſed extra mortem, varia, nam olim in foro pœnitentiali, tam clericus, quam laicus quadraginta dierum pœnitentiam ſubibat, *capit. 1. & ibi omnes, de Sortilegijs.*
† In foro fori ſi publicum erat crimen,

olim imponebatur publica pœnitentia, quam si detractarit, vel nõ compleret, à communione fidelium arcebatur, *capit. pro dilectione, de Conſecrat. diſt. 2.* † Hodie ſublata illa publica pœnitentia, laicus pro prima vice erit excommunicandus, *cap. ſi quis Epiſcopus, capit. aliquanti 26. q. 5.* † Si monitus perſeuerat, & vilis eſt perſona, in foro Eccleſiaſtico publicè eſt fuſtigandus, vel perpetuo carceri mancipandus, *capit. contra idolorum d. 26. q. 5. Abb. in cap. 1. de Sortileg. Felin. in cap. cum ſit generale de foro comp. nu. 20. Roman. ſingul. 660. Grilland. de Sortileg. q. 1. numer. 4. & 10.*

¶ Clerici autem non hereticalia conficientes, ſi bono zelo, & ſimplicitate cordis faciũt, & ad bonum finem, à diuinis, & altaris miniſterio ſuſpenduntur per annum, & vltra, iudicis arbitrio, *cap. 2. de Sortileg. Grilland. vbi ſupr. quæſt. 14. num. 3.* † Si dolo malo fecerit, deponitur ab ordine Sacro, & omnibus beneficijs pribatur, & in monaſterio perpetuo detruditur, & degradatur, *cap. ſiquis Epiſcopus 26. q. 5.* † Veluti ſi celebraret ſuper rebus profanis, quæ putantur apta ad Sortilegia, vt cuticula, qua infantis caput naſcentis eſt inuolutum; panis incoctus, ſiue maſſa cruda, hoſtia ſanguineis literis circrimpta, &c. *Bernand. Diaz in Prax. capit. 39. Grilland. d. quæſt. 14. Menoch. d. caſ. 388. ex numer. 10. Farinac. quæſt. 20. num. 107.* † Idem dicendum ſi conſueta luminaria extinxerit, *capit. quicunque 26. quæſt. 5.* ſi vaſibus, aut veſtibus ſacris abutatur, vel Miſſas defunctorum pro viuis celebrauerit, vt cicius moriantur, *capit. quiſque 2. quæſt. 8. capit. de benedictione 32. quæſt. 1. capit. admoneant 26. q. 7. Farinac. tom. 1. q. 19. num. 49. Grilland. de Sortileg. q. 16.*

¶ In foro ſæculari, tam hæreticalia quam non hæreticalia conficientes legibus Imperatorum, & Gothorum arbitraria fuit nã Theodoſius, & Valent. Mathematicos ab vrbe exules iuſerunt, *l. manicheos, de ijs, qui contendunt de Relig. libr. 16. C. Theodoſ. titul. 4.* † Tyber. Cæſar omnes Magos, & qui diuinationes exercent exteros necauit, ciues quos prius Auguſti neglexerut, extorres fecit, vt tradit *Dion Caſſius libr. 57.* † Atalaricus, & Filimerus Gothorũ reges edictis ſanxerunt, vt Magi exterminarentur, vt narrat *Ioan. Magius lib. 6. hiſt. Gothor. cap. 24.* † Viſegothi qui magicas incantationes aliquem lædere, & damnum tam in bonis quam in rebus feciſſe reperiatur, ducentis flagellis publice verberatus, bona confiſcata in monaſterio recludebatur, *vt conſtat ex Codice legum Viſegothor. l. 1. 3. & 4. de malef. libr. 6. C. Viſigoth. titul. 2.* † Iure tamen communi Magi morte naturali damnantur, *l. nemo, l. multi, l. ſi excepta, l. quicunque C. de malef. & math. l. 3. tit. 23. par. 7. l. 6. tit. 3. lib. 8. Recopil.*

¶ Hodiæ tamen Magi non hæreticalia cõficientes, ſolent virgis cædi, & ad trirremes, vel in exilium mitti, & interdum pecunia multari, vel alia extrahordinaria (pro iudicis arbitrio) pœna, vt de vtroque iure receptum teſtãtur, *Abb. in cap. 2. de Sortileg. Grilland. d. q. 11. ex nu. 7. Farinac. d. q. 20. n. 84. 89. & 94. Did. Perez in l. 9. tit. 1. li. 8. Ordin. Salcedo ad Diaz in Prax. c. 107.* † Nam hodie omnes pœnæ iudicis arbitrio ſunt remiſſæ, *l. hodie, l. in metallum, l. aut facta, D. de pœn. l. quid ergo, §. pœna grauior. D. de ijs qui notant. infam. cap. non affirmamus 24. q. 1. Farinac. tom. 1. q. 17. ex nu. 4.* † Dum tamen iudex arbitrio ſic vtatur, vt canonibus, legibuſque ſe acommodet, nam licet facti quæſtio in arbitrio ſit iudicantis, pœnæ vero perſecutio, non eius voluntate, ſed legis authoritate deffinitur, *l. ſi operam, l. ordinem D. admmicipal. l. ſi qua pœna D. de verbor. ſignific.* † Neque eorum præſcriptum tranſiliat temere, niſi qualitas facti, conditio perſonarum, animus delinquentis, ſcandalum inde exortum, ſimilia veſuadeant pœnam intendere, vel minuere, *DD. in l. ſe qua pœna, & in l. aut facta, & in l. reſpiciendum D. de pœn. & in l. multis C. de cuſtod. reor. D. Iacob. Garſia Villalpando in l. 22. tit. 1. part. 7. §. 4. D. Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 46. ex nu. 78. Grilland. d. q. 11. num. 7. Segura Daualos in direct. part. 2. cap. 11. Farinac. tom. 1. q. 18. ex numer. 63.*

¶ Si tamen Sortilegia non hæretica ſunt, ſed qualificata, vel alio crimine implicita, quę leges mortis pœna punire ſolent, vt homicidium, aborſum, &c. poſſunt nõ ſolũ ſuperiores, ſedetiã inferiores tales reos ad mortẽ dãnare, & exequi, ſuperiore incõſulto, *l. ſiquis filio ex hæredato §. hi autem D. de iniuſto rupto Bart. in l. 1. D. de officio eius cui mand. eſt iuris D. Iacob. Garſia Villalpando in d. l. 22. tit. 1. part. 7. §. 9. nu. 8. & §. 10. num. 1.* † Quamuis delictum ſit cum parte tranſactione ſopitum, quia poterit iudex nihilominus (vt in omnibus publicis criminibus) litem proſequi, & pœnam infligere, *Bart. in l. libellorum §. fin. D. de accuſat, & in l. maritus de adulter. & in l. fin. D. de prabaricat. & in l. tranſigere C. de tranſact. D. Iacob. Garſia de Villalpando in d. l. 22. §. 5. ex nu. 1. & §. 6. n. 5. Farinac. tom. 1. q. 1. ex n. 2.* † Vel gratia Principis condonatũ,

quia

quia si datur parte non concordata, non poterit eius ius tollere, *l. fin. C. de abolitionib.* quia Princeps non potest (etiam de plenitudine potestatis) tollere ius tertij sine causa, *l. venditor §. si constat D. commun. vrban. prædior. l. fin. C. si contra ius, vel vtilit. Menoch. de Arbitr. lib. 1. q. 48. ex nu. 5.* † Vel si in tali rescripto non fiat mentio de tali crimine, & eius qualificatione, reiteratione, vel frequentia, aut geminatione, quia non obstante tali rescripto, vel transactione, poterit iudex reum in pœnã ordinariam damnare, *cap. itamos 25. q. 2. cap. peruenit 27. q. 1. Iacob. Garsia Villalpando in d. l. 22. §. 8. nu. 3. & §. 9. n. 7. & §. 10. ex nu. 1. Mascard. de probat. tom. 1. concl. 838. num. 5.* 78

CAP. XII. De Archimagis Dagmatistis, & Magistris errorum.

SVMMARIVM.

1. *Magistri errorum irremissibiliter morte multantur.*
2. *Archimagi, Dagmatistæ etiam si pœniteant, curiæ sæculari tradendi sunt.*
3. *Magistri, & Doctores errorum grauius, quã alij plecti solent.*
4. 5. *Archimagi ad pœnitentiam venientes sunt admittendi.*
6. *Relapsis solis venia denegatur.*
7. *Iudex pronior debet esse ad absoluendum quã ad condemnandum.*
8. *Dogmatistis venia condonatur.*
9. *Ius Canoni cum per Ciuile supletur.*
10. *Hæresiarchis quando venia condonatur.*
11. *Dogmatistis, Relapsis, vel abiurare nolentibus venia denegatur.*
12. *Dogmatistis venia denegatur eam petentibus dum curiæ traduntur.*
13. *Ficte conuersi ad pœnitentiam non admittuntur.*
14. *Dogmatistæ qui nullos in errorem induxerunt, quamuis procurauerint, possunt reconciliari.*
15. *Archimagi, & alij ex pacto apostatico debent curiæ tradi.*
16. *Reconciliantur pœnitentes, qui non sunt de expressa dæmonis professione.*
17. *Inquisitores, & alij Iudices, qui de hæresi cognoscunt, quando incurrunt irregularitatem.*

MAGISTROS errorem, qui illicita docent, & qui fidem alterius expugnam peruersa doctrina vltimo suplicio irremissibiliter esse coercẽdos docent, *l. quicumque C. de hæreticis l. penult. C. de Apost. l. fin. C. de Iudæis l. 57. tit. 6. libr. 16. in C. Theodos. l. 1. §. persuadere D. de seruo corrupt.* † Vnde hæreliarchas, Archimagos, & Dogmatistas (etiam si pœniteant) curiæ sæculari esse tradendos expræse docent *Repert. Inquis. v. docere, Rojas de hæretic. part. 2. assert. 43. Simanc. de Catbol. instit. tit. 47. ex num. 54. & in Enchirid. violat. Relig. tit. 54.* † Nam Magistros, & Doctores errorum grauius quam alios punire solent diuinæ, & humanæ leges, *Deuter. cap. 13. Numer. capit. 25. l. siquis C. de Apost. l. quoniam nulla facinora C. ad l. Iul. de ui publ. Tiraquell. de pœn. cap. 47.* 1 2 3

¶ Quod licet tot iuribus, & rationibus suffulciatur contrarium tamen tenendum est, quia nullus est textus de iure Canonico qui eos ad misericordiam venientes, non admitat, imo in *Concilio Bitirens. capit. 16.* de huiusmodi Dogmatistis agens, sic testatur, *Ipsos ad conuersionem, prout poteritis, inducentes, & conuerti volentibus, vos exibeatis fauorabiles, & benignos.* † Et in Concilio Tarraconensi, capit. 9. statutum est in hæc verba, *Perfecti vero hæretici, si conuerti voluerint, & Dogmatizantes absolutione præhabita, & abiuratione facta, perpetuo carceri detrudantur.* † Neque obstant iura ciuilia in contrarium aducta, quia in spiritualibus disponere nequeunt, Ecclesia enim solis Relapsis veniam denegauit, quæ ad alios extendi nequeunt, cũ pœnæ non extendantur, *cap. odia, de regul. iur.* † Iudex siquidem pronior debet esse ad absoluendũ quã ad condemnandum, *capit. iudicet 3. quæst. 7. capit. iudicante, 30. quæst. 5. capit. stote de regul. iur.* 4 3 7

¶ Quare hanc sententiam, quod Dogmatistis pœnitentibus venia condonetur expræsse tenent, *DD. in cap. Ego Berengarius, de consecrat. dist. 2. Nicol. Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 39. & p. 3. q. 188. rub. de octauo modo terminand. process. fidei, & vtrumque Pegna in addit. præsertim fol. 234. & seqq. & fol. 545. Tib. Decian. Criminal. libr. 5. cap. 54. numer. 47.* † Sed contra sentire videntur multi, nam licet de iure Canonico cautum non reperiatur, quod Dogmatistis huiusmodi venia denegetur, sufficit tamen ita iure ciuili statutum fuisse, vt ius canonicum per ciuile suplicatur, *Rojas de haret. p. 2. effect. 43. ex n. 339. Simanc.* 3 9

de Cathol. tit. 47. ex nu. 50. & in Enchirid. tit. 59. ex num. 1. Decian. d. libr. 5. cap. 53. num. 3.

o † Quare in hac contrarietate dicendum est, Hæresiarchas, & Dogmatistas parcẽdum esse, quando sponte, non inquisiti, non citati, aut vocati ad veram pœnitentiam proclamant, & misericordia implorant, veniamque petunt, vt tradunt *Pegna ad Eymeric. dict. p. 3. q. 39. comm. 64. Farinac. de hæretic. quæst. 193. ex num. 7.*

11 ¶ Dum tamen tales Dogmatistæ abiurare nolunt, aut sunt impœnitentes, aut relapsi, aliam communem sequor, quod nõ sint indulgendi, nã his omnibus ius canonicum diserte veniã denegauit, *d. c. ad abolendam cap. accusatus, cap. super eo de hæretic. libr. 6. Eymeric. d. p. 2. q. 55. & 57. Farinac. de hæretic. q. 196. ex num. 1.* 12 † Aut moniti errorem deponere, persistant obstinati, potesta tamen in theatro publico, vulgo *cadahanso*, vel dum curiæ sæculari traduntur veniam proclament, quia potius metus, mortis quam studium veritatis ad petendam misericordiam inducere videntur, non admituntur, ex traditis à *Pegna d. p. 3. q. 39. comm. 64. Farinac. d. q. 193. num. 7. ad fin.* 13 † Nam cum in proteruis, & multis grassantibus acetuanda sint supplicia, non debent huiusmodi qui induriorem tempus pœnitentiam protrahunt, admitti, cum ficte conuersi ad pœnitentiam non admittantur, *Decian. dict. lib. 5. cap. 54. nu. 47. Did. Cantera in qq. crim. rub. de hæretic. capit. 1. num. 70.* 14 † Nisi tales Dogmatistę nullos in errorem aduxerint, quã uis procurauerint, quia tunc poterunt reconcialiari in quocumque tempore, antequam ad curiam tradantur, *Simanc. d. tit. 47. num. 72. Pegna d. q. 39. nu. 64.*

15 ¶ Archimagi, Lamiæ, Striges, & alij qui sunt de expræssa dæmonis professione, quamuis nullos in errorem protraxerint, ob pactũ apostaticum, non expectata incorrigibilitate debent curiæ sæculari tradi, *D. Gregor. lib. 1. dialog. c. 4. Valle de Moura de incant. sect. 3. capit. 6. num. 19. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1.* 16 † Alij autem qui non sunt de expressa dæmonis professione, ob hæresim in Sortilegijs cõtractam, dum ad misericordiam proclamant, debent reconciliari, & imposita pœnitentia dimiti, non tradi curiæ propter homicidia, & alia facinora in Sortilegijs contracta, *Arnal. Albertin. de agnoscend. assert. q. 25. ex nu. 66.* 17 † Aliasenim Inquilitores, Episcopi, eorũq; Vicari incurrent irregularitatem, tales reos tradendo, etiam litis probationis, aut confessionis copiam iudici sæculari petenti, aut in abiuratione de talibus delictis, vltra hæresim commissis, mentionem facere, *Albertin. d. quæst. 25. numer. 70. Farinac. dict. quæst. 193. num. 13.*

CAP. XIII. De Purgatione Canonica indicenda Magis.

SVMMARIVM.

1. *Purgatio Canonica quid sit.*
2. *Purgationis Canonicæ origo ex sacris litteris.*
3. *Purgatio Canonica in omni crimine induci solebat.*
4. *Purgatio Canonica admissa non solum in priuatis, sed publices viris.*
5. *Pontifices Maxx. qui ad purgationem Canonicam admissi sunt.*
6. *Purgatio Canonica per iusi-iurandum, aut per Eucharistiam.*
7. *Iurare non licere nec in iudicio, & cum veritate negant Anabatistæ.*
8. *Sacramenti purgationem quare irrideat Hotomanus.*
9. *Purgatio per Sacramenti assumptione probatur ex Euangelio.*
10. *Purgatio Canonica, vt licita commendatur à Pontificibus.*
11. *Nicolaus Pontifex admittit Lotarium Regem ad hanc purgationem.*
12. *Iurisi-iurandi contenta Religio ad aliam purgationem homines deduxit.*
13. *Purgationes vulgares ex vulgi vsurpatione descenderunt.*
14. *Purgationum vulgarium prohibitio.*
15. *Purgatio Canonica in Tribunali Sanctæ Inquisitionis per testium depositionibus fit.*
16. *Testium numerus varius in purgatione Canonica.*
17. *Testes, quales esse debeant in purgatione Canonica.*
18. *Testes in purgatione Canonica recipiuntur quales inueniuntur, ne rei defensio auferatur.*
19. *Testium huiusmodi examinandi ritum.*
20. *Purgatio Canonica, preter quam in hæresi in vsu esse desit.*
21. *Purgatio Canonica, quibus hodie differatur.*
22. *Purgatio Canonica non inducitur in crimine notorio, & probato.*
23. *Purgatio Canonica defertur suspectis de hæresi.*

24. *Suspitiones de hæresi, etiam leuissimæ dessimulandæ non sunt.*
25. *Diffamatio sola sufficiens est ad purgationē Canonicam.*
26. *Diffamatus non censetur qui apud vulgares, & leues homines male audit.*
27. *Diffamatio debet esse inter probos, & graues viros ad purgationem indicendam.*
28. *Diffamatio apud vulgares, & leues homines non vitij, sed laudis est.*
29. *Suspectus de hæresi primo torquendus, & postea purgandus, reprobatur.*
30. *Diuersæ pœnæ non debent pro vno crimine imponi.*
31. *Torturæ persistens absoluendus est.*
32. *Peccatum vnum duplici pœna non plectitur.*
33. *Plures actiones experire leges vetant.*
34. *Purgari recusans, vel defficiens excommunicatur.*
35. *Purgari se recusans pro conuicto habebatur.*
36. *Purgationem recusans ante excommunicationem non reputatur hæreticus.*
37. *Purgationem recusans, quamuis reputetur hæreticus, non traditur Curiæ.*
38. *Purgationi defficiens punitur Iudicis arbitrio.*
39. *Purgationi defficiens dum relapsus non sit admititur ad pœnitentiam.*
40. *Purgationi defficiens quis dicatur.*
41. *Purgationi satisfaciens liber dimittitur.*
42. *Iudex non debet plus suspicionibus credere, quam leges ipse credunt.*

1 MANVS hęreticalia conficiens, vt hæreticus ad purgationem Canonicam vocatur, quæ nihil aliud est, quam de obiecto crimine ignocentię ostensio, secūdum canones, vt tradunt *Syluest. & alij Summistæ v. purgatio, Simanc. de Cathol. inst. tit. 56. n. 3. Pegna ad Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. comm. 14. ad cap. inter solicitudines de purgat. canon. & p. 3. comm. 38. Decian. tract. Crim. lib. 5. cap. 48. Alex. Alens.*
2 *p. 3. q. 45. mem. 3.* † Cuius origo reperitur in Sacris literis à tēpore Moisis, dū suspectus de furto iurare tenebatur, quod non extenderit manum in rem proximi sui, *Exod. capit. 22.* & maiores ciuitatis suspectæ de homicidio, purgabant illam dicentes, Deuter. 21. *Manus nostræ non effunderunt sanguinem hunc, nec*
3 *oculi viderunt.* † Ex quibus, & alijs Sacræ Scripturæ locis in primitiua Ecclesia tenet purgationem Canonicam pro omni crimine induci solitam, vt obiecta scelera homines purgarent, & innocentiam suam ostenderent, *cap. 1. cum alijs, de purgat. canonic.* † Qua non solum pribati homines, sed multi etiam Romani Pontifices vsi sunt, ac de grauibus criminibus diffamati innocentiam suam coram populo ostenderunt, & publicè se purgarunt, vt tradit *D. August. lib. de bono viduit. capit. 22.* † Quem ad modum Pascal. 1. Damasus, Symachus, & alij Pontiff. Maxx. in presentia populi solemniter purgati sunt. Et Leon. III. coram Carolo Magno, Gregor. VII. coram Henrrico IIII. Sixtus III. coram Valentinian. & Pelasg. I. coram Narsete, vt referunt *cap. mandastis, cap. auditum, 2. q. 5. Pighius libr. 6. Hierarch. Eccles. cap. 17. Plotina, & alij in eorum vitis.*

¶ Principio hæc purgatio fiebat, aut per ius iurandum, *cap. presbyter, cap. super causam, cum alijs 2. q. 4.* aut per sacrosanctam Sacramenti Eucharistiæ assumptionem, *cap. sæpe contingit, capit. si Episcopi, 2. q. 4.* † Quam quidem impugnant hæretici, nam *Anabaptistæ* contendunt nunquam licere iurare, nec in iudicio quidem, & cum veritate quos latè refutarunt *Alfons. Castro de iusta hæretic. punit. libr. 10. Gregor. Valentia tom. 4. disp. 6. q. 7. pun. 3.* † Et Sacramenti purgationem irridet *Hotoman. in Fœud.* quia rabula ille cum Caluino suo præceptore, non credit sub panis specie Deum vivum esse; nos autem qui credimus, & eius præsentiam fatemur, etiam ad crimina detegenda necessariam, *Thom. Sanchez in Summ. tom. 1. libr. 2. capit. 34. numer. 13.* † Hanc similiter purgationem licitam asseueramus ex eiusdemmet Christi verbis relatis apud D. Ioann. capit. 6. *Qui manducaberit panem hunc, & biberit calicem Domini indigne reus erit corporis, & sanguinis Domini.* † Vnde hanc purgationem, vt licitam, & diuinam commendant Pontifices, *in capit. moniales, capit. siquis de gradu, capit. quotiens, capit. ex tuarum, capit. cum in iuuentute, de purgat. canonic.* † Quare ad eam Nicolaus Pontifex admissit Lotharium Regem, vt author est *Sigisbert. in Chronic. ann. 870.* nam vt ait Apostol. Corinth. 1. capit. 11. *probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, nam qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit.*

¶ Sed quia refrigerata Charitate (vt ait Apostolus) iuris-iurandi contempta religio, quæ satis Deū habet vltorem, *cap. atsi Christus de iure-iur.* litigantium spem falleret;

& sacramentum Eucharistiæ suspectis dandũ non sit, *cap. dilecti de purgat. can. cap. tribus* de consecrat. dist. 2. † Ad purgationes vulgares homines descederunt, quæ nullo legitimo vsu, sed quadam vulgi vsurpatione, & obseruatione superstitiosa introductæ sunt, *cap. consuluisti, cap. Menna, cap. in libro namque 2. q. 5. cap. sententiam sanguinis, ne clerici, vel monach. capit. 1. cum alys ac purgat. vulgar.* † In quibus quidem implicita est superstitio, & Dei tentatio, & ob id prohibitę, vt dixi *supra tom. 1. de iure spirit. lib. 9. cap. 12. ex nu. 1. D. Thom. 2. 2. q. 96. artic. 4. Suarez in p. 3. tom. 3. disp. 67. sect. 1. & tom. 1. de Relig. lib. 1. cap. 3. ex nu. 8. Mart. del Rio lib. 4. Magic. c. 4. q. 4. sect. 3. & 4. Sim. Maiol. tom. 3. canic. colloq. 1.*

¶ Hodie autẽ in causis fidei ad Tribunalia S. Inquisitionis purgatio Canonica fit per testium depositiones, quos purgatores vocant *DD. in cap. inter solicitudines de purgat. canonic. Campug. ad Zanchin. de hæretic. capit. 11.*

† Quorum numerus varius adducitur, modo plus, modo minus, pro vnius cuiusque laborantis indicia, & infamia, *cap. omnibus, cap. presbyter. 2. q. 5. cap. ex tuarum de purgat. can. capit. significasti de adult. cap. Inquisitionis § fin. de accusat.* † Qui eligi debent ex ijs qui eiusdem sunt dignitate, & conditione, quam reus, sed si tales non inueniantur, eligendi sunt saltem viri probi, & catholici, qui vitam, & mores suspecti, tam ante actam, quam præsentem nouerint, honesti, & boni existimationis, *cap. si legitimi, 2. q. 4. cap. cum P. Manzanela, cap. constitutis, cap. inter solicitudines, cap. cum dilectus, de purgat. canonic.* † Et si tales inueniri non possint, admitendi sunt, alij expurgatores, quamuis ætate idonei non sint, ne prorsus reo defensionis facultas auferatur, *cap cum in iuuentute ad fin. de purg. can. Abb. in c. inter solicitudines de purgat. can. Archidiac. in d. cap. si legitimi, 2. q. 4.* † Quorum examinandi ritum in causis fidei ad sanctum Tribunalẽ pertinentibus, tradiderunt *Simanc. de Cathol. instit. cap. 56. ex nu. 26. & in Enchirid. tit. 54. ex nu. 2. Decian. d lib. 5. cap. 48. ex nu. 1. Pegna ad Eymeric. d. p. 2. comm. 14. & p. 3. comm. 38.* † Nam in alijs causis præter quam in crimine hæresis, aut Magiæ hæreticalis purgationis huiusmodi remedium in vsu esse desijt, *Pegna ad Eymeric. d. p. 3. rub. de secund. modo sumend. proceff. d. comm. 38. Siman. d. tit. 56. n. 1. 18. & 31.* † Et quia remedium fragile, & periculosum, non indicitur hodiè nisi Episcopis, & Sacerdotibus, & alijs similibus, quorũ fama populo Christiano valde necessaria est *Simanc. dict. num. 31. & in Enchirid. titul. 54. numer. 8. Pegna dict. comm. 14.*

¶ Purgatio autem huiusmodi non indicitur quando crimen hæresis est notorium, aut probatum, *Repert. inquisit. v. Purgatio, Simanc. de Cathol. instit. tit. 56. num. 6.* † Sed quãdo adsunt præsumptiones minus sufficientes ad condemnandum, ideo imponitur regulariter suspecto de hæresi, *ca. ad abolendam §. qui vero fuerit, de hæretic. & ibi communiter scribentes. glos. in cap. excommunicamus el 1. §. qui autem, eod. tit. Simanc. d. tit. 56. ex num. 15 Grilland. de hæretic. q. 8. num. 1. Albertin. de agnoscend. q. 34. nu. 56. Pegna ad Eymeric. d. comm. 38. Decian. d. cap. 48. nu. 17.* † Etiam si sola infamia laboraret, quia in crimine hæresi nullæ suspitiones, etiam leuissimæ, dissimulãdæ sunt, vt tradit *Rufin. libr. 1. inuectiuar. in Hieron.* quia hæresis est formicatio, & adulterium animæ, *Deuter. cap. 31. Oseas cap. 4. Hierem. 3. Ezechiel. 16.* † Quia diffamatio sola sufficiens est ad purgationem in dicendam, *capit. inter solicitud. nes, de purgat. can. Eymeric. p. 3. rub. de septimo modo nu. 181. & 182. & q. 57. nu 2. Olórald. conf 271. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 100. n. 2 Sigis. Scaccia tract. de iudicio causar. ciuil. cap. 95. nu. 1. Mart. del Rio lib. 5. Magic. sect. 13.* † Nec temere censeri debet quispiam diffamatus, si apud vulgares, malebolos, infames, aut leues homines male audiat, dum apud bonos, & graues viros eius existimatio læsa non sit, *cap. cum in inhibitione, cap. penult. de purgat. canoni. cap. in euangelis, 11. q. 3. cap. Inquisitionis, §. fin. de accusat.* † Ideo ad purgationem indicendam debet laborare publica infamia inter probros, & graues viros, *DD. in d. c. inter solicitudines, Pegn. ad Eymer p. 2. comm. 14. Sima. de Cath. tit. 56 nu. 6 & in Enchir. tit. 54. nu. 3. Gabriel. conf 160. ex n. 4. lib. 1.* † Nam si apud vulgares, & leues homines tantum male audiret, non vtio, sed laudi referendum est, Apostol. ad Galat. cap. 1. v. 10. *Si hominibus placerem Christi seruus non essem*, nam vt ait Sebast. Vantius tract. de nulit. sent. in præfat.

Curandum est semper, vt placeas doctisque bonisque

Summa quidem laus est displicuisse malis.

¶ Neque essentior eis qui dicunt, reum vehementer suspectum prius torquendum, de inde si negauerit, cogendum purgationem subire, & sic expurgatum compellere abiurare, vt tradunt *Repert. Inq. v. purgatio, & v. tortura, Squillacens. de fide Cathol. cap. 31. nu. 1. Eymeric. indirect. p. 3. rub. de tertio modo procedendi nu. 160.* † Quia cum hæc sint variæ, ac diuersæ pœnæ, pro vno crimine imponi non possunt,

sunt, *l. senatus D. de accusat. cap. at si clerici §. fin. de iudic. cap. sceleratior, cap. sunt plures, de pœnit. dist. 3. cap. præsbyter. dist. 81. capit. quid ergo 23. q. 5.* † Ideo in tortura persistens absoluendus est à instantia iudicij, ob non probatur crimen ex hactenus deductis, vt tradunt *Pegna ad Eymer. v bi proxim. comm. 39. Sigis. Scaccia tract. de iudicio causar. crim. cap. 95. num. 1. Petr. Binsfeld. in l. si excepta C. de maleficis & math. q. 1. Paramo de orig. S. Inquisit. lib. 3. q. 4. n. 6.* † Est enim contra Sacram Scripturam vnum peccatum duplici pœna puniri, nãvi ait Nahum propheta cap. 1. *Non consurget duplex tribulatio, neque vindicauit Dominus bis in id ipsum.* † Nec ciuiles leges permitunt pluribus actionibus experiri, quia multum refert, an vna, an pluribus experiaris: quinimo in criminalibus, vbi magnum est, an vna dumtaxat, vel pluribus pœnis reus grabetur, *l. quod in heredem §. eligere D. de tribut. l. cum filius §. varius, D. de legat. 2. l. absentem §. aduersus D. de pœn.*

¶ Purgare se recusans, vel in purgatione deficiens excommunicatur, et si in excommunicatione per annum insordueuit, vt hæreticus, condemnatur, *DD. in l. Gazzaros §. qui autem C. de hæretic. & in cap. excommunicamus, el 1. de hæretic. Vmb. Locato in Iudicial. Inquis. v suspicio, nu. 8. Simanc. de Cath. tit. 56. nu. 4. quibus fabent Constitutiones Mart. V. Innocent. IIII. Nicolas V. edita per Pegnam post Direct. ex fol. 90.* † Neque obstat quod se purgare recusanti, non expectata excommunicatione, imposita est hæreticorum pœna, *cap. ad abolenda §. qui vero de hæretic.* quia habetur pro confesso, & conuicto, *Vmb. Locato vbi sup. nu. 11. Repert. Inquis. v. deficiens, Afflict. in Const. Regni, rub. 1. num. 31. Mart. del Rio d. lib. 5. sect. 16.* † Non est propterea à priori recedendum, quia in purgatione deficiens, vel se purgare nollens, ante excommunicationem non reputatur hæreticus, ideo à tali sententia potest appellare per quam inducitur purgatio, vel à termino præfixo, *Pegna ad Eymeric. p. 3. rub. de secundo modo, com. 38. Decian. d. lib. 5. cap. 48. num. 38. Farinac. q. 162. nu. 27.* † Et quamuis reputaretur hæreticus, non propterea, vt pertinax, tradendus est curiæ sæculari, si pœnitcat, *Vmb. Locato d. v. purgatio, nu. 12. Repert. v. deficiens, num. 7. Simanc. d. tit. 56. nu. 16. & in Enchirid. tit. 54. nu. 14. Comens. in Lucerna Inquis. v. purgatio §. 9. Decian. d. cap. 48. nu. 21.*

¶ Si reus tamen in purgatione deficiat, & sit vehementer indiciatus posterit pœna [illegible]ria puniri, vel alia extraordinaria, pro vt iudici visum sit, eius arbitrio temperata. *cap. inter solicitudines, de purgat. canon. cap. accedens, de acusat. c. de hoc, de simonia.* † Nam si misericordiam petit, vel pœnitentiam agere vellit, admititur, dummodo relapsus non sit, sicuidem admititur etiam vere confessus, & conuictus, ergo multo melius, qui præsumta quadam, & ficta probatione damnatur, *l. filio quem pater D. de liberis, & posthum. cap. asserte depresumpt.* † Dicitur in purgante deficere ille, qui ab omnibus expurgatoribus de relinquitur, vel à maiore parte, vel aliquibus, melioris notæ pro iudicis arbitrio, *l. quod maior, D. de municipal. l. duo ex tribus D. de re iudic. l. 1. D. de iure de liberan. cap. ad abolendã de hæretic.* † Nam si abomnibus laudaretur cõpurgatoribus, eorum testimonio inditia excluditur, ideo non debet amplius molestari, sed liber dimiti, nam qui tormenta vincit, purgat quæcumque inditia, & qui purgationi satisfacit, innoxium se ostendit; *Simanc. de Cathol. d. tit. 56. ex n. 20.* † Quia non debet iudex plus suspitionibus credere, quã leges ipsæ credunt, nec ei suspectus deinceps reus habendus, quem iura insontem esse declarant, eoq; maxime, cum illi suadeant proniorem esse ad absoluendum, quam ad condemnandum, *cap. iudicet 3. q. 7. l. quæstionis modum D. de qq. ea. iudicantem 30. q. 5. cap. stote, de regul. Iur. l. absentem D. de pœn.*

CAP. XIIII. De Abiuratione de vehementi, aut de leui.

SVMMARIVM.

1. *Abiuratio accipitur pro solemni hæresis detestatione.*
2. *Abiurare tenetur omnis hæreticus pœnitens qui Ecclesiæ reconciliatur.*
3. *Abiurare tenetur qui de hæresi confessus, aut conuictus est.*
4. *Suspectus de hæresi vehementer abiurare tenetur.*
5. *Suspectus de leui abiurat de leui.*
6. *Credentes, fautores, & receptatores abiurare tenentur.*
7. *Sortilegi qui hæreticalia committunt abiurare tenentur.*
8. *Abiurare tenẽtur minores suspecti de hæresi.*
9. *Abiurare recusans habetur pro conuicto.*
10. *Recusans abiurare traditur curiæ sæculari.*
11. *Suspectus vehementer de hæresi debet illam abiurare, & omnes alios errores fidei contrarios.*

12. *Abiurans de vehementi in quacumque hæresi si postea reperiatur, debet vt Relapsus puniri.*
13. *Abiurans de vehementi debet autores, & libros abiurare, & damnatos asserere.*
14. *Abiurans de vehementi tenetur Catholicã fidem veram confiteri.*
15. *Abiuratio debet fieri publice, & in loco publico.*
16. *Errores olim abiurabantur in Concilis Generalibus, & Prouincialibus.*
17. *Pueri intra pupilarem, & qui occultas hæreses profitẽtur non debet publice abiurare.*
18. *Abiuratio publica non imponitur pro hæresi occulta.*
19. *Abiuratio de leui indicitur in specie criminis de quo est suspectus.*
20. *Abiurans de leui non punitur, vt Relapsus si in aliam hæresis labeatur.*
21. *Abiurans de leui non reputatur hæreticus, sed suspectus.*
22. *Abiuratio de vehementi aut de leui debet fieri in vestitu publicæ pœnitentiæ, vulgo Sambenito.*
23. *Abiuratio siue de vehementi, siue de leui debet fieri in scriptura publica, vel priuata cuntricitus.*
24. *Abiuratio debet fieri verbis claris, &c.*
25. *Abiurationis formulæ remissiuè.*

1 ABIVRATIO dicitur rei alicuius cum iuramento negatio, & sic accipitur pro solemni hæresis detestatione, *cap. Ego Berengarius, de consecrat. dist. 2. cap. ad abolendam, §. illos quoque, de hæretic. cap. supereo, cap. accusatus de hæret. lib. 6. cap. inter solicitudines, de purgat. canon. Vmb. Locato in iudicial. Inquis. v. abiurare, nu. 1. Pegna ad Eymeric. p. 3. rub. de quarto modo, comm. 40.* † Vnde abiurare tenetur
2 omnis hæreticus pœnitens, qui ad Ecclesiam redire, & illi se reconciliari pẽtit, *capit. quotiens, cap. damnatum, cap. saluberrimum, 1. q. 7. capit. Ego Berengarius de consecrat. dist. 2. Constit. Mart. V. relata à Pegna inter literas Apostolicas, fol. 88. Rota decis. 1. alias 875. de hæret. in antiq. num. 17. Rojas Sing. 1. Simanc. de Cathol. tit. 1. n. 3. & 5. & in Enchirid. tit. 53 n. 6. & tit. 58. n. 2. Squillacens. de fide Cathol. cap. 27. num. 4. Pegna ad Eymeric. par. 3. rub. de quarto modo, comm. 40.* † Sic enim abiurare tenetur, qui de hæresi confessus, seu con
3 uictus est, *Vmb. Locato, vbi sup. n. 1. Pegna ad Eymeric. d. com. 40. Decian. Crimin. lib. 5. ca. 47. ex n. 2.*

4 ¶ Abiurare etiam tenetur vehementer de hæresi suspectus, etiam quod confessus, aut conuictus non sit, *Vmb. Locat. vbi sup. v. suspitionum. 7. Repert. Inquis. v. abiuratio, Squillacẽ. de fide Cathol. cap. 31. num. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 100. n. 11. Decian. d. lib. 5. capi. 47. num. 2. Eymeric. in direct. p. 2. q. 55. nu. 12*
5 † Item & qui leuiter suspectus est, & abiurare tenetur, deleui, *Repert. & Squillacens. vbi prox. Eymeric. in direct. p. 2. q. 55. ex n. 9. & p. 3. rub. de quarto modo, n. 161. & 163. Pegna ad Eymeric. d. p. 3. q. 87. comm. 136. Sigis. Scaccia de iudicio causar, tiuil. cap. 59. ex num. 10.*
6 † Credentes, fautores, & Receptatores simi liter tenentur abiurare, nam sunt de hæresi suspecti, *Vmb. Locato vbi sup. v. Inquisitor. & v. pœna, n. 11. Repert. v. fautores, Menoch. de Arbitrar cas. 374. n. 15. & de præsumpt. libr. 5. q. 6. n. 19. Eymeric. p. 2. q. 51. n. 3. Decian. d. lib. 5. cap. 51. num. 84. Iacob. Graffis lib. 4. decisio. cap. 18. n. 31.*

7 ¶ Item & Sortilegi abiurare tenẽtur, qui hæreticalia committunt, *Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 42. n. 6. Martin. del Rio Magica. disq. libr. 5. Petr. Binsfeld. in confess. mal-fic. præl. fin.* † Minores, masculi post ann. XIIII. 8
fœminæ vero post ann. XII. *Calderin. de hæretic. rub. de materia process. num. 11. Simanc. de Cathol. inst. tit. 1. rub. de abiuratione, n. 23. Pegna ad Eymeric. par. 3. rub. de quarto modo. comm. 40.* † Quorum omnes, & eorũ quilibet, 9
si recusiat abiurare, habetur pro conuicto, *Eymeric. in direct. p. 3. rub. de forma citandi, ex n. 136. Rojas sing. 1. n. 7. Simanc. d. tit. 1. n. 25. & in Euchirid. tit. 55. n. 13. Zanchin. de hæretic. capit. 16. numer. 9. Oldrald. cons. 271. num. 5. Decian. lib. 5. cap. 47. n. 11.* † Et traditur cu- 10
riæ sęculari, vt si confessus et conuictus, aut hæresis manifesta deprehensus esset, *Vmb. Locato vbi sup. v. suspicio. n. 8. Hipp. Riminal. consil. 365. ex num. 64. libr. 4. Eymeric. p. 2. q. 55. n. 25. & ibi Pegn. comm. 80. Mar. del Rio d. lib. 5. sect. 12.*

¶ Suspecti vehementer de hæresi, aut 11
Magia hæreticali tenẽtur abiurare hæresim, quam professi sunt, vel de qua sunt suspecti expresse, & nominatim, & omnes alios errores fidei catholicę contrarios, & eorum authores, & confiteri catholicam fidem veram esse, *Vt in Ephesina Synod. sancitum est, & epist. Leonis ad Africanos, Simanc. de Cathol. tit. 1. num. 12. & tit. 57. n. 7.* † Et ita postea in quacum- 12
que hæresi reperiatur (etiam si nominatim nõ sint abiurata) debent tanquam Relapsi puniri, quia omnia in genere abiurarunt, *cap. literis, cap. quo circa de præsumpt. Sprenger. de Mall.*

p. 3. q. 19. Simanc. vbi prox. Eymeric. in direct. Inquis. pa. 2. q. 55. † Et ita non solum errores de quibus suspecti sunt tenentur abiurare, sed eorum etiam authores, & libros, & damnatos asserere, *c. Saluberrimum. 11. q. 7.* vt de Pelasgio hæret. eo testatur *D. Augustin. ad Inocent. epist. 95.* † Atque simul debet Catholicam veritatem suis erroribus contrariam confiteri, ac se protestare in eius fide decessurum, & iurę iurando asseuerare, vt Ephesina symodo decisum est aduersus Nestorium, *Sentias autem, & doceas quæ nos vniuersi per Orientem, & Occidentem Episcopi, & Magistri, Præsulesque populorum credimus, & docemus.*

¶ Debet autem abiurato huiusmodi fieri publice, & in loco publico, *cap. ad aborendã §. præterea. de hæret. Extrau. Mart. V. apud Pegna inter Const. Apost. fol. 97. Vmb. Locato vbi sup. v. Inquisitor. num. 13. Reprentor. v. abiuratio, Simanc. de Cathol. tit. 1. n. 23. & tit. 47. n. 8. & 74. cum seqq. & in Enchirid. tit. 33. n. 12. Squillacens. de fide Cathol. cap. 29. n. 2. Eymeric. vbi sup. p. 3. rub. de quarto modo, n. 126.*

† Nam olim errores abiurabantur in Concilijs Generalibus, aut Prouincialibus, in cuius loco publica abiuratio succesit, ab omnibus de hęresi suspectis præstanda; etiam si impubes, aut doli capax abiuraberit, *c. si quis Episcopus 1. q. 7. cap. ad aboludam de hæretic. capi. inter solicitudines, de purgat. canon.* † Exceptis pueris intra pupilarem ætatem, & qui occultas hæreses profitẽtur, qui pro leui suspicione etiam publice abiurare solent, sed pribatim in auditorio, siue camera Inquisitorum, *vt statutum est in prima Constit. Hispalens. capi. 5. & tertia Valisolet. cap. 12.* † Abiuratio enim non fit in loco publico, quando hæresis non fuit publice commissa, *Salcet. ad Diaz in Prac. cap. 114. Afflict. in Const. Regn. rub. 1. n. 30. Simanc. de Cathol. tit. 13. n. 27. Menoc. de Arbitra. lib. 2. c. 372. ex n. 1. Decian. d. lib. 5. cap. 43. num. 14.*

¶ Abiuratio de leui, hoc est leui suspicione laborantibus solet indici in specie tantum illius hæresis, de qua suspectus est, ideo si in ea vel alia hæresi postea labeatur, non punitur vt relapsus, *cap. accusatus, de hæretic. lib. 6. Simanc. d. tit. 1. n. 19. Rojas sing. 1. n. 26. Eymeric. vbi sup. d. p. 3. nu. 161.* † Vnde falsum est, quod multi testãtur, eum quoq; qui de leui abiurabit, si iterum incidat in illam vel aliam hæresim esse vt relapsum puniendum, *Anchar. in d. c. accusatus, not. ab. 6. Afflict. in Const. Siciliæ tit. 1. de hæret. num. 8.* quia expresę sacris Canonibus aduersatur, vt tradit *Pegna ad Eymeric. p. 2. Schol. 64.* † Nam de leui abiurans, neque exprobatione, neq; ex iuris fictione, reputatur hæreticus, sed tantum suspectus, quare relabendo non conuincitur, neque de hæresi quam fuit abiuratus, neque de alia, quia in genere non abiurauit, vt tradit *Simanc. vbi sup. tit. 53. nu. 5. Sprenger. in Mall. p. 3. q. 19.*

¶ Abiuratio tam de vehementi, quam de leui, siue publicè, siue priuatim, fieri debet in vestitu publicæ pœnitentiæ, duplici cruce signato, quem nos appellamus *Sanbenito*, vt tradunt *Simanc. de Cathol. instit. tit. 47. ex n. 9. Rojas tract. de hæret. p. 2. num. 509. & sing. 1. num. 23. & singul. 154. ex num. 3. Eymeric. in direct. p. 3. rub. de quarto modo, n. 172.* † Et per scripturam publicam, vel priuatam scriptam, vel saltem subscriptam, manu abiurantis, quæ contineat detestationem erroris, & vetæ fidei confessionem, *cap. si quis noluerit, capit. quotiens, capit. maximum, & seque. 1. q. 7. cap. bis, qui tempore 26. q. 2. cap. Ego Berengarius, dist. 2. Farin. de hæret. q. 194. n. 15.* † Idque debet verbis claris, perspicuis, simplicibus, non conditionatis, aut ambiguis profiteri, *cap. donatum, 1. q. 7. Leo PP. I. epist. 84. Simanc. de Cathol. tit. 1. num. 14. Pegna ad Eymeric. p. 3. rub. de quarto modo, comm. 40. Decian. d. lib. 5. cap. 47. num. 6.* † Cuius quidem abiurationis formulæ variæ sunt in iure, prout vniuscuiusque criminis qualitate, quas referunt *Pegna, Simanc. & Rojas, vbi supra, Castro de iusta haret. punit. lib. 1. cap. fin. Zanchin. de hæretic. cap. 20. num. 2. Comens. in Lucerna Inquis. v. abiuratio, Albertin. de agnoscend. assert. q. 30. ex num. 60. Farin. d. q. 194. num. 23. Paramo de orig. S. Inquis. lib. 3. q. 4. ex num. 13.*

CAP. XV. De Relapsis, & impœnitentibus,

SVMMARIVM.

1. *Relapsi, qui dicantur.*
2. *Relapsi sunt, qui in eadem hæresim labuntur, quam antea abiuraberant.*
3. *Relapsus, quibus probationibus conuincitur.*
4. *Abiurãs errorem de vehementi, incidens fit relapsus.*
5. *Demones inuocans quando punitur, vt relapsus.*
6. *Relapsus, quando dicatur post Purgationem.*

7. *Hæreſim abiurans ſpecialem, & alias generaliter, ſi in aliam earũ incidit, dicitur relapſus.*
8. *Relapſus non dicitur, qui in aliam hæreſim quam abiurauit incidit.*
9. *Abiurans de leui, ſi poſtea incidit, non dicitur relapſus.*
10. *Abiurans hæreſes, & receptoriam quando relapſus cenſeatur.*
11. 12. *Abiurans receptoriam ſi in alias incidit non dicitur relapſus.*
13. 14. *Relapſus dicitur, qui ad purgationem Canonicam fuit admiſſus, ſi poſtea delinquit.*
15. *Relapſus, qui crimen ſpõte confitetur, ab Inquiſitoribus non punitur pœna relapſi.*
16. *Fugiens à carcere non dicitur relapſus.*
17. *Fugiens a carcere non habetur pro confeſſo.*
18. *Relapſi pœna eſt vt ſine ſpe veniæ curiæ tradatur.*
19. *Impietatis crimen quod in religionem committitur ſine venia plectitur.*
20. *Impœnitentibus, & pertinaribus venia denegatur.*
21. *Eccleſia nemini ad ſe redeunti gremium denegauit.*
22. *Relapſis danda eſt pœnitentia, & Euchariſtia, ſi velint confiteri, & communicare.*
23. *Damnatis ſuffi cit quod vna hora ante ſuplicium Euchariſtia conferatur.*

1 RELAPSI dicuntur, qui primo confeſsi, vel conuicti, hæreſim in iudicio Inquiſitorum abiurauit, & poſtea in hæreſim relabitur, nam ante abiurationẽ relapſus non dicitur, etiam ſi milies labeatur, *cap. acuſatus, cap. ſuper eo. de hæretis lib. 6. Paludan. ſenten. 4. diſt. 13. q. 3. concl. 5. Caſtro de iuſta hæretic. punit. libr. 2. c. 2. Repertor. Inquiſ. v. relapſus, Vmb. Locato in iudicial. inq. v. relapſi, n. 2. Decian. Crim. lib. 5. cap. 56. nu. 1. Simanc. de Cathol. tit. 57. nu. 1.*

2 † Et horum quatuor ſunt ſpecies, prima eorum qui in eadem hæreſi labuntur, quã antea abiurabetunt, *cap. ad abolendam. §. vergenti, de hæretic. Simanc. d. tit. 57. n. 4. Eymeric. in direct. p. 2. q. 55. nu. 14. Peg. part. 3. comm. 38.*

3 † Siue deprehendatur facti euidentia, ſiue confeſsione propria, ſiue teſtium probatione legitima, *gl. in d. cap. ad abolendam v. deprehenſus, cum cap. ſuper quibuſdam, eod. tit. Vmb. Loca. vbi ſup. ex n. 2. Simanc. d. tit. 17. Decũ. d. cap. 56. ex n. 1.*

4 ¶ Secundo quando vehementer ſuſpectus de aliqua hæreſi, aut Sortilegio hæretico, vel hæreticali, abiurabit errorem, tanquam vehementer ſuſpectus, ſi poſtea reijncidit, vt relapſus puniri debet, *cap. accuſatus in prin. de hæretic. lib. 6. Campeg. ad Zanch. de hæretic. cap. 17. Locatus vbi ſup. num. 7. Decian. d. lib. 5. c. 48. ex num. 51. Hier. Gabriel. conſ. 160. ex n. 23.* † Vt qui dæmones inuocabat, & propter 5
hæreſim ibi contractam, aut aliam vehementem ſuſpitionem, coactus fuit ſolemniter abiurare de vehementi, ac deinde dæmones inuocare compertus eſt, vel confeſſus, punitur vt relapſus, *Archidiac. Dominic. & alij in d. cap. accuſatus §. ſane de hæretic. lib. 6. Siman. d. tit. 37. n. 9. & in Enchirid. tit. 60. n. 4. Pegna ad Eymeric. p. 3. comm. 26.* † Idem dicendum ſi poſt 6
purgrtionem canonicam ex vehementi ſuſpitione indictam, ſed alij dicunt ex ſecunda vehementi ſuſpicione reditur violenter ſuſpectus, *Vmb. Locato in iudic. Inquiſ. v. Relapſi, num. 7. Menoch. de præſumptio. libr. 1. qu. 100. num. 14.*

¶ Tertio quando vehementer ſuſpectus 7
abiurat illam hæreſim de qua tenetur ſpecialiter, & omnes alias generaliter, & poſtea incidit in aliam quãpiam, quia tum etiam relapſus cenſetur, *d. c. accuſatus. §. cum vero, de hæretic. libr. 6. Eymeric. in direct. Inquiſ. p. 2. q. 49. n. 5. & q. 55. num. 13. & q. 57. num 4. & p. 3. num 184. Rojas ſingul. 172. num. 3. Simanc. d. tit. 57. num. 4. & in Enchirid. tit. 60. num. 2. Squillacenſ. de fide Cathol. cap. 27. n. 4.* † Se- 8
cus tamen ſi ſpecialiter abiuret aliquam hæreſim, & in aliam poſtea inciderit, *Vmb. Locat. vbi ſup. num. 6. Zanchin. de haret. cap. 19. nu. 2. Paul. Grilland. q. 10. num 9. Menoch. lib. 2. de Arbitrar. caſ. 374. num. 1. Petr. Gregor. in Syntagm. lib. 33. cap 8. n. 6. Azor p. 1. Moral lib. 8. cap. 14. q. 1.* † Aut de leuibus iudiciatu- 9
iurat de leui, & poſtea incidit in eam, aut in aliam hæreſim, licet ex hoc grauiter ſit puniendus, non tamen relapſorum pœna, *d. cap accuſatus § ſi autem leui, de hæret. lib. 6. Vmb. Locat. v. abiuratio, n. 1. & v. ſuſpicio n. 18. Pegna ad Eymeric. p. 3. comment. 43.*

¶ Quarto quando quis in hæreſi deprehen- 10
ſus, vel ſuſpectus vehementer cogitur abiurare, & eorum Receptoriam, hæreticos, vel Magos hæreticales alloquitur, qui ſunt dæmoni fœderati, viſitat, fouet, vel munera mittit, vel ab eis conſolationem petit, *d. cap. accuſatus, §. ille quoque, capi. vt officium, de hæretic.* † Secus tamen ſi fautoriam abiurat, vel recep 11
tatoriam, & deinde in aliam fautoriam, vel receptatoriam incidat, *Calderin. de hæretic. rub. de pœn. recep. num. 3.* † Et quamuis alij 12

negent,

negent, teneantque pœna relapsi plectendum, non tamen tradendum esse curiæ sæculari, asserunt *Vmb. Locato vbi sup. num. 5. Decian. d. lib. 5. cap. 56. num. 16.*

13 ¶ Præterea non solum relapsus censetur, qui de vehementi, aut violenta suspitione abiurauit, sed etiam, qui ad purgationem Canonicam fuit admissus, vt iterum labens, tanquã relapsus puniatur, cap. ad abolendam §. illos quoque, de hæretic. *posquam se propri Antistis examinatione purgauerint, de prehensi fuerint, in abiuratam hæresim incidisse, sæculari iudicio, sine vlla pœnitus audintia decernimus*

14 *relinquendos.* † Nam licet Eymerico dificile videatur, *d. p. 2. q. 85. n. 7.* vbi ait consulendum esse Pontificem, & dubitanter loquitur, *p. 3. nu. 184.* asserta sententia vera est, quæ similiter probatur *in cap. excommunicamus. §. adijcimus, de hæretic. & in cap. super eo, eod. titu. lib. 6.*

15 † Nisi sponte crimen profiteatur, voluntarieq; accedat confitendum Inquisitoribus, *Castro de iusta hæretic. punit. lib. 2. ca. 2.* quia in corregibilis non est, qui sponte crimen fatetur, vt tradit *Simanc. d. tit. 57. numer. 18.*

16 † Fugiens è carcere licet pro conuicto habeatur, l. *in eos D. de custod. reor.* sufficiens nõ est, vt quis dicatur relapsus, quia fuga non facit relapsum, sed pertinatia, & impœnitentia,

17 *Repert. Inquis. v. relapsus.* † moribus enim receptum est, quod hæreticus inquisitus si è carcere fugiat, vel fugere tentaberit, si honestior sit diligentius custodiatur, si vilior, fustibus cædatur, causa iterum trastetur, nec pro confesso habeatur, quod si comprehendi non possit, tunc procedatur cõtra eum, tanquã contra contumacẽ, *Simanc. de Cathol. inst. tit. 15. n. 23. & in Enchirid. tit. 26. n. 5. Paramo de orig. S. Inquis. lib. 3. q. 4. ex n. 27.*

18 ¶ Pœna autem relapsi est vt sine spe veniæ iudici sæculari tradatur, debita animadversione puniendus, quamtumbis ad sanam mentem conuertatur, quia semel hæreticis pœnitentibus parcitur, *cap. ad abolendam §. illos quoque de hæretic. capi. super eo eod. tit. libr. 6. Afflict. in Const. Reg. de hæretic. rub. 1. n. 58. Simanc. in Enchirid. tit. 60. num. 5. Campeg. ad Zanchin. cap. 16. Squillacens de fide Cathol. c.*

19 *27. n. 4.* † Nam impietatis crimen, quod in Religionẽ patratur pœnã sine spe venię rectę philosophantes statuerunt Plato. lib. 10, de legi. *Vt impij proprio lapsu ad carcerem damnarentur, si vero rursus impietatis crimine condemnati essent, morte, sine venia, plectantur.*

20 † Impenitentes, & pertinacens simili pœna plectuntur, *Host. in d. cap. ad abolendam n. 9. de hæretic. Arnal. Albertin. in repert. cap. 1. de hæretic. in 6. n. 41. & seqq. Simanc. de Catholic. tit. 96. n. 86. & tit. 48. n. 6. & in Enchirid. tit. 31. n. 3. Rojas de hæretic. p. 2. num. 258. & seqq. assert. 45. Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 40. comm. 65.* † In foro tamen pœnitentiali, secus 21
est decidendum, quia peccatores sæpius, ac sæpius relabẽtes ad pœnitẽtiã veniẽtes admituntur, quia Ecclesia Catholica nemini ad se redeunti gremium denegauit. *Ezechiel. cap. 18. & 33. D. Matheus cap. 18.*

¶ Relapsi tamen si pœnitentiæ signa dederint, & peccata sua Sacramentaliter vellint confiteri, danda est pœnitentia, & Eucharistia, etiam postquam traditi sunt curiæ sæculari, qui statim sunt comburendi, & ex lege Regi viginti quatuor oras debeãt præcedere ab Eucharistia, ad suplicium *l. 9. tit. 2. libr. 1. Recopil.* † Nam sufficit quod vnam, vel duas horas intercedãt post sumptionem Eucharistiæ, 23
ante sententiæ executionẽ, quia est tempus sufficiens ad consumendas species sacramentales, vt tradunt *Cened. in Pract. q. 41. alias 11. Sa in Summ. v. Eucharistia num. 2. Sayrus in clau Reg. libr. 6. cap. 12. num. 9. Sotus in 4. dist. 12. q. 1. art. 2. Ioan. Sanchez select. disp. 30. num. 4.*

CAP. XVI. De Cadaueribus Magorũ, & ijs qui sibi mortẽ conciscunt, & eorũ sepultura.

SVMMARIVM.

1. *Fideles olim non condebantur in Ecclesijs.*
2. *Hæretici hodie non mandantur Ecclesiasticæ sepolturæ.*
3. *Delinquentes qui in manus Iustitiæ deuenerunt non sepeliuntur in Ecclesijs.*
4. *Sepelleri non potest in ciuitate, qui non potest in ea morari.*
5. *Pœna remanet post mortem quando corpori imponitur.*
6. *Princeps concedit ius sepulturæ punitis, & eius nomine iudex.*
7. *Pilatus concedit ius sepulturæ Christo Domino.*
8. *Sepoltura reorum denda est ex consuetudine regionis.*
9. *Hæretici pertinaces non sunt sepelliendi, nec pro eis orandum.*
10. *Hæretici dum pœnitentes moriuntur non denegat pœnitentia, & Eucharistia.*
11. *Hæreticis pœnitentibus non denegatur sepultura.*

12. *Cadauera punitorum non debent in patibulo manere.*
13. *Mortem sibi conscisceentes non mandantur Ecclesiasticæ sepulturæ.*
14. *Mortem sibi conscisceentes quare Ecclesijs non condantur.*
15. *Sepeliendi non sunt in Ecclesijs pro quibus non licet Deum orare.*
16. *Mortem sibi concisceentes diuinam vsurpãt potestatem.*
17. *Mortem sibi concisceentes peccant contra Spiritum Sanctum.*
18. *Mortem sibi concisceentes peccant contra ipsam naturam.*
19. *Mortem sibi concisceentes peccant contra Charitatem.*
20. *Mortem sibi concisceere ipsis Ethnicis fuit detestabile.*
21. *Mortem sibi consciscere apud varias nationes fuit glorioſum.*
22. *Lucretia apud Romanos laudata quæ se ipsam occidit.*
23. 24. *Lucretiæ factum detestatum à D. Augustino.*
25. *Occidere se ipsum non licet pro conſerbanda pudicitia.*
26. *Reprehenduntur qui sibi mortem concisceerunt.*
27. *Sanctæ fœminæ ob obſeruandã pudicitiã se interemerunt.*
28. *Sanſon se ipsum interimens Diuina persuasit auctoritas.*
29. *Fortium virorum est magis mortem contemnere, quam odiſſe vitam.*
30. *Mortem sibi concisceentes ſalubri pœnitentiæ locum non relinquunt.*
31. *Cadauera eorum qui se ipsos occidunt debent in furcam agi.*
32. *Iudex non debent in cadauera delinquentium ſæuire.*
33. *Cadauera punienda ſunt quando moriendo nouam crimen committunt.*
34. *Cadauera in atrocioribus punienda ſunt ad eorum neceſarium exemplum.*
35. *Statuæ eriguntur in Sanctio Officia pro rei cadauere puniendo.*
36. *Reus pœnitens qui se interemit Iudæ ſimilis eſt.*
37. *Mortem sibi conciſcens regulariter bona non amittit.*
38. *Mortem sibi conſciſcentis damnatur memoria.*
39. *Bona vbi confiſcantur non tenetur hæres ea offerre.*
40. *Leges Regni quæ certis caſibus se ipſum occidere permittunt, corriguntur.*
41. *Occidere se ipſum omni iure prohibitum eſt.*
42. *Reus decedens in vinculis ex egitudine, ſi à iudice perſequitur, tenetur actione iniuriarum.*
43. *Decedentis in vinculis conceditur conſanguineis, vel alijs petentibus cadaber, vt ſepelliatur.*
44. *Delicta morte extinguntur.*
45. *Hæreſis reatus morte non ſoluitur.*
46. *Hæreticorum cadabera poſſint exhumari & conburi, & bona ab hæredibus exigi.*
47. *Hæreticos ſepelliens ſcienter incurrit excomunicationem.*
48. *Cadauera Magorum poterit iudex ſinere ſepeliri cum proteſtatione.*
49. *Pribatus; quando excuſatur hæreticos ſepelliens.*
50. *Sepeliens hæreticum ignorans eſſe talem, nõ incurrit pœnas.*

IDELES olim non condebantur in Eccleſia, ſed in pijs locis tegebantur terra, qualiter in cœmenterijs, ad quod conſecrabantur, vt tradunt *Gregor. Turonenſ. lib. de gloria confeſſ. cap. 206. Stephan. Durand. lib. 1. de ritib. Eccleſ. c. 23. ex num. 6.* † Hodie tamen omnes fideles Eccleſiaſticæ mandantur ſepulturæ, quibus id non eſt prohibitum, qualiter hæretici, *c. ſicut, cap. ex comunicamus, §. credentes, de hæretic. c. ſacris, de ſepultur.* † Et qui in manifeſtitiæ deſeruerunt, quia delinquens efficitur ſeruus pœnæ, *l. Imperatoris. D. de iure Fiſ.* ſeruus autem amittit iura ciuitatis, *§ ſerui, Inſtit. quib. mod. ius patr. poteſt. ſoluit.* † Inter quæ iura, eſt ius ſepulturæ, nam qui non poteſt in ciuitate morare, neque in ea ſepelliri, *Iaſ. in l. 2. C. qui teſtam. facere poſſ. n. 2. Abb. in cap. ad hæc, de priuileg. Rojas de hæretic. ſing. 62. n. 6.* † Nam pœna etiam poſt mortem remanet, quando corpori imponitur, quia corpus puniti iam eſt adictum Fiſco, *l. fin. D. de cadaueribus punit.* † Ideo ſolus Princeps concedit ſepulturam punitis, & eius nomine iudices, *Rebuff. in l. 1. & fin. D. de cadauerib. punit. Couarruu. lib. 2. variar. cap. 1. n. 11. Caſſan. in conſuetud. Burgun. rub. 2. §. 1. n. 5. vbi allegat. l. obnoxias C. de relig. & ſump. fun. Iul. Clar. in §. fin. n. 100, & ibi Baiard.* † Et hac de cauſa Nicodemus, & Ioſephus ex ciuitate Arimatiæ rogauerunt Pilatum, vt Sacroſanctum Chriſti Domini Noſtri corpus in cruce ſuſpenſum concederet ad ſepeliendum, *D. Math. capit. 27. D. Ioan. cap. 24.*

¶ Vnde reos huiuſmodi iuxta tenorem ſententiæ

sententiæ à carnificis manu interfectos, non esse tradendos sepulturæ multi tradiderunt, alij affirmant, quare sequendam esse regionis consuetudinem tenent. *Iul. Clarus lib. 5. Receptar. §. fin. q. 100. n. 1. Ant. Gomez Variar. t. 3. cap. 14. n. 8.* † Dum enim Magi tanquam hæretici damnati pertinaces moriuntur, non sūt sepeliendi, nec pro eis orandum, *Simanc. de Cathol. instit. tit. 18. ex n. 7. Pegna ad Eymeric. p. 3. quæst. 40. comm. 89. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 374. n. 5. Petr. Gregor. in Syntagm. lib. 33. cap. 8. n. 4.* † Dum tamen pœnitentes moriuntur, cum illis non denegetur pœnitentia, & Eucharistia, *cap. super eo de hæretic. lib. 6. gl. in Clem. 1. de pœnitent. & remiss. Turrecrem. in cap. quæsitum, de hæretic. Nauarr. in Manu. ca. 25. Petr. Bisfeld. in consess. malef. p. 2. dub. 5.* † Sepultura quæ minus est nō debet denegari, cū iura quę hęreticos iuuet in sepultos manere, tantū loquuntur de illis, qui hæretici decesserunt, non vero de illis qui pœnitentiæ signa dederunt, nam eorum crimina morte extinguntur, *l. defuncto D. de public. iudic. Petr. Binsfeld. in l. nemo 5. C. de malef. & math. q. 2.* † Siue comburantur, siue patibulo affician tur, cum generaliter in omni crimine cautum sit lege Diuina, Deuter. capit. 12. *Quando peccauerit homo, quod morte plectendus est, & adiudicatus morti, appensus fuerit patibulo, non permanebit cadaber eius in ligno, sed eadem die sepeliatur.*

¶ Quando ad alios autem qui sentētiæ executionem morte præbenerunt, si id fiat vi sibi illata, dum in carcere existunt, quia creduntur ex conscientia criminis mortem sibi conciuisse, mandari non debet Ecclesiasticæ sepulturæ, *capit. placuit, 23. quæst. 5. capit. ex parte de pribileg.* † Nam eo ipso pro confessis habentur, & tanquam pertinaces iudicantur, & excommunicantur, quoad operationem viuentium, vt pro ei non fiant præces, neque oblationes, neq; inter fideles ponatur, & hec est causa, ne mandentur Ecclesiasticæ sepulturæ, *cap. sicut in primo, de hæretic. cap. 2. capit. accusatus, eod. titul. libr. 6. capit. à nobis de sent. excommunic. capit. Ecclesiam de consecratio. distinct. 1. cap. sane profertur 24. quæst. 2. leg. 8. titul. 13. part. 1. Grilland. de hæretico. quæst. 9. num. 2. Villadieg. quæst. 22. num. 7.* † Nam in Ecclesia non sepelliuntur excommunicati, hæretici, & qui in manifesto peccato moriuntur, proquibus Deum orare non licet, nam ad id fideles in Ecclesia conduntur, vt ingredientes pro eis Deū precentur, *D. August. lib. de cura pro mort. cap. grauia 13. q. 1. c. ex parte cap. sacris, de sepultur. Clem. 1. eod. titul. Castro de iusta hæreticorum punit. libr. 2. c. 18. Brunus libr. 4. de ceremon. c. 2. & 7.*

¶ Illi enim, qui sibi mortem conciscunt, diuinam vsurpant protestatem, quia vitæ, & mortis solus Deus author est, Deuter. capit. 32. *Ego occidam, & ego viuificare faciam*, Sapient. capit. 16. *Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes potestatem.* † Et similiter committunt peccatum contra Spiritum Sanctum, quod est impœnitentiæ finalis, *D. Thom. 2. 2. q. 14. art. 1.* quod eis nō remittitur in hoc sæculo, neq; in futuro, *D. Matth. c. 12. D. Marc. c. 3. D. Luc. c. 11. Paul. ad Hebræ. c. 6.* † Et demū peccant contra ipsam naturam, quæ rebus omnibus eāvim inseruit, vt appetant sui conseruationem, & resistāt corruptioni, quæ in morte est, vt tradit *Aristot. lib. 2. Generat. DD. in l, vt vim D. de iust. & iur.* † Et peccant similiter contra diuinum præceptum, nam illud *non occides*, ipsum met hominem à forciori complectitur, quia se ipsum occidens, magis contra charitatis ordinem peccat, quia charitas debet à se ipso incipere, *D. Thō. 2. 2. quæst. 26. & Sent. 3. dist. 18.* nam vt ait Ecclesiast. cap. 14. *qui sibi nequeam est, cui alij bonus erit.* † Quare se ipsum occidere ipsis Ethinicis fuit detestabile, vt in hæc verba tradit Plato in Apolog. Sacrat. *Homo in corpore positus est, velut in quadam custodia, vnde aufugere non licet, & quem admodum leges vetant, eum, qui in vinculis detinetur, rumpere carceris vincula, ita vetat Deus sine eius iussu atque imperio, huic commigrare.*

¶ Apud varias tamen natianes receptum fuit gloriosum esse se ipsum occidere, vel vitæ tedio, vel pro infamia fugienda, vt viri clari atque philosophi admonuerunt, & vt verbis, sic exemplis docuerunt, se ipsos interficientes, Chrysippus, Empedocles, Zeno, Cleantes, Lycurgus, Demosthenes, Themistocles, Annibal, Cleomenes, Brutus, Cato Vticēsis, Marcus Antonius, & alij plures. *Tertulian. lib. de Martir. cap. 4. Mendoza in viridar. S. S. lib. 4. problem. 9.* † Ob quod Lucrecia à priscis illis Romanis laudata, decantataque est, quæ ob infamiam adulterij fugiendam se ipsam interemit, *l. 2. D. de orig. iur. Tit. Liuius lib. 1. ab urbe cōd. Sigonius, Halicarnas. & alij passim.* † Sed hæc magis crimen crimini addit, quam suum prætexit delictum, quia vt ait D. August. lib. 1. Ciuit. Dei c. 19. *non in fontem, sed male conscium se peremit.* † Qui posquam plura in eius criminis detestationem adiungit, tandem subdijt, d. c. 19. ad fin. *Non hoc fœmineæ Christianæ fecerunt, nec in se vltæ sunt crimē alienum, ne aliorū sceleribus aderent sua, si quādo hostes, in*

eis concupiſcendo ſtrupa commiſerunt, illæ in ſe ipſis homicidia erubeſcendo committerent.

¶ Neque enim pro conſeruanda pudicitia licitum eſt ſe ipſum occidere, vt multis rationibus probat *D. Auguſt. d. lib. 1. capit. 27.* vbi tandem concludit, *Porro ſiquis hoc agere dicẽdum atque perſuadendum putat, non dico deſipit, ſed inſanit.* † Vt de Cleombroto, qui lecto Platonis libro de immortalitate ſe præcipitauit, vt admeliorem vitam tranſiret, de quo ſic teſtatur D. Auguſt. d. lib. 1. capit. 22. *Quod non volendo ferre ſe auferret*, & Tarquinus ne à Bruto ocideretur, ſe ipſum interemit, in quem iocoſe Martial.

Hæc rabies, huic furor eſt, ne moriare, mori.

† Neque obſtat quod apud graues viros legimus quod ſanctę fœminæ, vt pudicitiæ ſuæ puritatem ſeruarent, ſe præcipites in flumine irruiſſe, quorum nomina in cathalogo SS. ſunt relata, vt de Pelaſgia ſcriuit *D. Ambroſ. libr. 3.* de Sophronia, *Euſeb. lib. 8. hiſt. Eccleſ.* † Nam vt idem teſtatur D. Auguſt. d. lib. 1. cap. 26. *diuina perſuaſit authoritas*, vt de Sanſone; qui ſe, & Philiſteos interemit idem teſtatur, *D. Auguſt. d. lib. 1. cap. 21. Euſeb. d. lib. 8. cap. 21. & 17.* † Nam apud ipſos met Ethnicos, ſe ipſum occidere deteſtatum etiam fuit, quia fortium virorum eſt, magis mortem contemnere, quam odiſſe vitam, vt docent *Plato in Phedro, & de legib. lib. 9. Ariſto. lib. 3. Ethicor. cap. 7. & lib. 5. cap. 11. & alĝ relati ab Alciat. lib. 4. Paverg. cap. 4. Mendoza d. probl. 9.*

¶ Quod maioribus de cauſis apud nos tantum facinus execrari debet, quia ſic ſibi mortem conſciſcentibus ſalubri pœnitentiæ locũ non relinquunt, *cap. ſi non licet, cap. placuit 18. q. 5. D. Auguſt. lib. 1. Ciuit. Dei capit. 17. Clemens lib. 7. Recognit. D. Cyprian. lib. de duplici Martyr. Origen. in Iob lib. 2. Lactant. lib. 3. diuin. inſt. cap. 18. D. Thom. ſent. 2. q 64. art. 5*

† Et ita tanquam impenitentes, & de tanto ſcelere conuicti, eorum cadauera debent à iudicibus in furcam agi, vt tradunt *Decius in l. imperium D. de iuriſdict. omn. iudic. Menoch. de Arbitr. lib. 2. cert. 3. caſ. 285. num. 7.* † Nam licet regulariter iudex non poſsit in corpus defunctum ſæuire, eum ſuſpendendo, vel concremando, aut ſepellire negando, vel in loco ignominioſo, terræ mandãdo, alias teneturactione iniuriarum, & parti damno illato, *l. 1. §. quotiens D. de in iur. Petr. Binsfeld. in l. nemo C. de malef. q. 2. concl. 2. Ant. Gomez variar. 3. c. 3. n. 13. Plaza de delict. lib. 1. c. 23. Carer. in Pract. §. homicidiũ. n. 223.* † Locũ nõ habet quando moriendo novum crimen cõmittitur, & ipſa mors crimen eſt; crimen enim, nec crimẽ, nec criminis pœna poteſt extingui, vt probant *D. Aug. lib. 1. Ciuit. Dei c. 25. Delrio Magic. lib. 6.* † Idque maxime in atrocioribus vbi 34
rectius eſt cadauera puniri ad eorum neceſſarium exemplum, *Iul. Clar. vbi ſup. q. 51. n. 15. Menoch. d. caſ. 285. n. 9. Couarr. lib. 2. variar. capit. 1. Bald. in l. defuncto D. de public. iudic. Marſil. in l. quæſtionis D. de qq. nu. 31.*

¶ Quare licet talis cõſuetudo iam ſit hodie 35
abolita cadaueris ſuſpendendi in tribunali Sancti Officij eius loco rei imago erigitur ex membraneis cartaceis, vulgo *ſtatua*, quæ pro reo curiæ ſæculari traditur exurenda, *Immola in d. l. defuncto D. de public. iudic. & in l. 3. D. de bonis eor.* † Etiam ſi reus ſuum delictum 36
fuiſſet cõfeſſus, & ſe pœnitere affirmaret, quia ſimilis eſt indę, qui pœnitentia ductus laqueo ſe ſuſpendit, *cap. iudas, cap. nihil, diſt. 3. Villadiego de hæretic. q. 22. Alberic. in rub. de bonis eor.* † Et vbi bona confiſcantur poteſt agi ad 37
bonorum confiſcationem, nam eo ſolo quod mortem ſibi conſciſcit, bona non confiſcantur, *l. 3. §. ſiquis autem D. de bonis eor. l. ſiquis filio, §. eius D. de iniuſto rupt. l. fraudem §. eius bona D. de iure fiſc. l. omne delictum §. qui ſe vulnerauit, D. de re militar. l. 24. tit. 1. l. 6. tit. 21. p. 7.* † Nec vbi bona cõfiſcationi ſunt obnoxia, 39
tenẽtur hæredes ea offerre Fiſco, quia ad bonorũ confiſcationem neceſaria eſt acuſatio, qua quis teneatur de aliquo crimine, *l. 1. C. de bonis eor. l. 1. D. eod. l. 21. tit. 1. p. 7. l. 2. tit. 28. ead. p. 7. l. 9. tit. 13. lib. 8. Ordin. l. 8. tit. fin. d. lib. 8.*

¶ Neque obſtant in contrarium aducta de 40
illis qui ſe ipſi cum laude occiderunt, & leges Regni, quæ certis in caſibus ſe ipſum occidere permittunt, *l. 24. tit. 1. l. 2. tit. 27. part. 7.* quia corriguntur per Nouiore iure *in l. 8. tit. 23. lib. 8. Recopil.* † Nam ſe ipſum occidere 41
omni iure prohibitum eſt ſub grauibus pœnis, vt tradunt *Guil. Benedict. in c. Raynutius, de teſtam. v. mortuoq; ex n. 41. Alciat. li. 4. Paverg. c. 4. & li. 6. c. 27. Tiraq. de Nobilit. c. 31. ex nu. 559. Palac. Rubeus in Rub. de donat. §. 70. ex n. 3. Simanc. de Cathol. inſt. tit. 18. ex n. 21. Plaza de delict. c. 23. Iodoc. Dambaudervin Prax. crim. c. 88. Menoch. de Arbitra. caſ. 284. lib. 2. Mãdoſ. in Prax. tit. de ingrat. c. 128. Gomez var. 3. c. 3. ex n. 13. Couar. var. 1. c. 2. n. 8. & lib. 2. c. 1. n. 11. Iul. Clar. li. 5. Recept. §. fin. c. 3. ex n. 68. n. 37. Pet. Nauar. de Reſtit. tom. 1. lib. 2. q. 14. Medices in Summ. peccat. p. 1. tit. 4. q. 96. Pet. Sanchez p. 3. hiſt. Moral. tit. de la vida de Sanſon, ex fol. 330. Periz in l. 9. tit. 13. & in l. 19. lib. 8. Ordin. Queſada diuerſar. qq. 94. capit. 17. numer. 23.*

¶ Si vero non vi ſibi illata, ſed ægritudine, 42

vel

vel debilitate, vel carceris tædio, vel incommoditate, ante sententiam moriantur, communem aliam sequor, scilicet, non posse iudicem in mortũ sæuire, vel vetare ne Ecclesiastice tradatur sepulturę, alias actione iniuriarũ, & peccato mortali teneretur, *d. cap. placuit, c. ex parte de sepultur. Angel. & alij in l. 1. §. quotiens D. de requirend reis, Couarrub. lib. 2. variar. c. 1. n. 11. Ioan. Maior sent. 4. dist. 45. q. 4*

43 † Et ita iudices debent cognatis, vel quibus libet petentibus eorum cadauera concedere, vt Ecclesiasticæ sepulturæ mandentur, *l. 1. l. fin. D. de cadau. punit. l. obnoxios C. de Relig. &*

44 *sumpt. funer. Couarub. d. cap. 1. n. 11.* † Nam absoluta corporis, & animæ compagine, qua crimina cõmittuntur, reus liberatur, eo quod prębentus à summo iudice Deo, ad maximũ eius tribunal advolauit, in quo alius se intromittere nequit, quia crimina mortalitate extinguntur, *l. 1. cum seqq. C. si reus, vel accusat. l. 1. C. ne ex delict. defuncti. l. defuncto D. de publ. iudic. l. crimen D. de pœn. §. non autem Instit. de*

45 *perpet. & tempor. act.* † Nisi crimen sit hæreticum, cuius reatus morte non soluitur, *l. Apostatarum C. de Apost.* imo potest post mortem contra defunctum agi, vt eius cadauer Ecclesiasticæ non mandatur sepulturæ, *vt per DD. in cap. quicumque de hæretic. lib. 6. Grillland. de hæret. q. 9. num. 2. Castro lib. 2. de iusta punit. cap. 18. Simanc. de Cathol. inst. cap. 18. ex nu. 5. & in Enchirid. cap. 18. ex num. 7.*

46 † Et sepulta exhumantur ossa, & comburuntur, quemadmodum iustus Rex Iosias fecisse legitur, dum hæreticos, & eorum ossa comminuit igne, *Reg. 4. cap. 23. Paralip. 2. capit. 34.* & Irene Augusta effodit ossa soceri sui hæretici, & iussit ardere, *Nicephor. libr. 17.*

47 *histor. Eccles. cap. 27.* † Et qui tales hæreticos scienter Ecclesiasticæ sepulturæ mandauerit excommunicationis subiacet sententia, donec propriis manibus ea publicæ effodiat, si à fidelium oculis discerni possunt, *capit. sicut, de hæretic. cap. 2. eod. tit. lib. 6. capit. sacris de sepultur. instruct. Hispal. cap. 20. Farinac. de hæretic. q. 192. nu. 41. Decian. lib. 5. Crim. capit. 41. nu. 6.*

48 ¶ Poterit tamen iudex sinere corpus sepeliri, cum protestatione, & litem ceptam contra mortuum prosequi, citatis ad defensionem quorum interest, vt docent *Simanc. de Cathol. instit. tit. 62. Bellamer. decis. 677. & decis. 678. cum tribus seqq.*

49 † Priuatus tamen is non ex causa hæresis, vel eius fauore, sed ne cadauer putredine aërem corrumpat, vel ob amicitiam, aut consanguinitatem, mandauerit sepulturæ, excusatur à pœna, *Nauar. cons. 12. tit. de hæretic. lib. 5. Bart. Vgolinus, de censurijs Pontif. reseruat. p. 2. glos. fautores, nu. 18. Pegna ad Eymeric. p. 3. q. 40. comm. 89.* † Item & qui sepellit hæreticum, ignorans esse hæreticum, non incurrit pœnas, *cap. quicumque de hæretic. lib. 6. Nauarr. vbi sup. cons. 11. Annan. in cap. siquis Episcopus, de hæretic.* 50

CAP. XVII. De Memoria defuncti damnanda.

SVMMARIVM.

1. *Iustus vt est in memoria æterna, peccatoris memoria debet putresci.*
2. *Hæretici memoria post mortem damnatur.*
3. *Memoriæ damnatio quas pœnas subeat.*
4. *Fautorũ, defensorũ, receptatorum memoria non damnatur.*
5. *Memoriæ damnationi citantur filij, & hæredes.*
6. *Quilibet de populo admittitur in memoria defuncti damnanda.*
7. 8. *Hæresis crimen quinquennio præscribitur à morte defuncti.*
9. *Hæreticus in vita processatus non præscribit quinquennio, aut quando agitur ad bonorum confiscationem.*
10. *Hæreticus post mortẽ non damnatur, ex præsumptionibus violentissimis.*
11. *Hæreticus post mortem non damnatur, nisi ex plenis probationibus.*
12. *Memoria defuncti cum damnatur eius statua traditur curiæ comburenda.*
13. *Hæredes, & consanguinei admittuntur infra annum à die sententiæ ad defuncti innocentiam ostendendam.*
14. *Contumax comparens infra annum admittitur ad contrarias probationes.*
15. *Pertinax comparens infra annum omnia acta resoluit in vim simplicis citationis.*

MEMORIA æterna erit iustus, & ab auditione mala non timuit testatur Sapiens *Proverb. capit. 16.* & Regius Vates, Psalm. 115. *pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius.* † Contra tamen hæreticorum, & magorum memoria debet putrescere, & interiri, ideo post mortem procedi potest ad damnandum eius memoriam, *l. Manicheos §. 2. C. de hæretic. capit siquis Episcopus, eod. tit. cap. accusatus de hæretic. libr. 6. Simanc. de Cathol. instit.* 1 2

tit.4.nu.4.& tit.18.ex nu.1.& in Enchirid. tit.62.nu.1. Squillacenſ.de fide Catbol. capit. 54.nu.1. Eymeric.in direct. Inquiſ.p.3.q.43. & ibi Pegn.comm.92. Decian.lib.5. Crim.ca-
3 *pit.57.nu.1.* †Et tunc pœna eſt infamiæ, excõ municationis,& etiam denegationis ſepulturæ,ideo oſſa exhumantur,*Simanc.d.tit.18.n. 6.& tit.27.nu.7.& in Enchirid.tit.54.nu.3. Zanchin.de hæretic.cap.24.nu.4. Caſtro de iuſt. hæret.punit.li.2.c.20. Decian.d.c.57.n.13.*
4 †Fautorum autẽ defenſorum, & receptatorũ memoria non damnatur,vt volunt *Ioan.And. in c.accuſatus §. Sacerdos,de hæret.lib.6. Simanc.d.tit.4.n.5. Decian.vbi ſup. cap.51.nu. 37. Rojas ſing.171.n.7.& ſing.34.nu.12.*

5 ¶ Quando defuncti memoria damnatur,citantur filij, & hæredes, ad ſuſcipiendam eius defenſionem, quatenus ſuſcipere vellint, cum eorum intereſſe,tum propter conſeruationem famæ, tum etiam propter confiſcationem bonorum, *Zanchin.de hæret.cap.24.nu.3. Vmb. Lorato in iudicial. Inquiſ.v.cadauera nu.2.& 4.& v.filij n.14.& 15. Simanc.d.tit.18.n.15. & tit.29.n.21.& tit.52.n.5.& in Enchirid.*
6 *tit.43.nu.3.* †Quod ſi nolint ad eius defenſionem pollet etiam quilibet de populo admitti, vt docent *Abberic.in rub.C.de hæret.n.15.& 17. Decian.d.lib.5.cap.37.n.31.& cap.57.nu. 10. Pegna ad Eymeric.p.3.comm.92. Farinac.*
7 *de hæretic.q.197.nu.92.* †Etſi nullus ſit,creatur defenſor, & proceditur cũ Fiſcale,dum tamen poſt crimen non ſit quinquenium tranſactum, quo ſpacio hæreſis crimen præſcribitur, ne poſsit in defuncti memoriã agi,*gl.in l.Manicheos C.de hæret.l.ſiquis defuncto C.de Apoſtat. Afflict.in Conſtit.Regn.de hæretic.rub.3. n.3. Pet.Gregor.in Syntag.lib.33.cap.18. Menoch.de Arbitrar.lib.2.cent.6.caſ.546.num. 14. Maſcard.de probat.lib.1.concl.112. num. 30. Baiard.ad Clar.§.hæreſis num.27. Mart. del Rio libr.5. Magicar.ſect.19. Azor p.3. Moral.lib.1.cap.18. Sanchez lib.2.Decalog.*
8 *cap.22.num.42.* † Nam licet alij agi poſſe infra ann. xx. alij infra xxx. alij infra xl. alij ſine temporis prefinitione in perpetuum poſſe agi defendunt,ad memoriæ damnationem, verius tamen eſt quinquenium non excedere, *Repert.Inquiſit.v.confiſcatio,& v.defuncti & ibi Mandoſ.in addit.liter.d. Vmb. Locato in iudicial.Inquiſ.v.cadauera.nu.5. Zanchin. de hæretic.cap.24.num.5. Balbus de præſcript. p.2.p.5.princip.q.1. Molina de Iuſt.tom.1. diſp.73. Carer.tract.de hæretic.num.142. De-*
9 *cian.lib.5.cap.57.nu.12.* †Niſi hæreticus Magus in vita proceſſatus eſſet,aut agatur ad exigenda bona quæ ipſo iure ſunt cõfiſcata,vt docent *Ioan.Azor p.3.Moral.lib.1.c.18. Mart. del Rio lib.5.Magic.ſect.19. Th. Sanchez lib.* 10
2.Decal.c.22.n.42. Iacob.Graffis lib.2.Deciſſ. c.11.n.12. †Et quia defuncti ignocentia in crimine hæreſis difficulter probatur,vt dixit *Reper.Inq.v.defunctus*,non dãnatur ex præſumptionibus,quantũuis violentis,& grauiſsimis, ſed liquidiſsimis probationibus,*D.Simãc.de Cath.inſt.tit.18.ex n.12.& in Enchirid.tit. 62.nu.5. Ioan.Rojas tract.de hæret.p.2.nu.30. vbi id eſſe deciſſum affirmat Inſtruct.Hiſpalẽſ. Granatenſ.& Matritenſ.Vmb.Locat.v.cadauera,nu.1.& 6.defunctus,& v.filij num.13.* 11
†Ideo nõ poteſt contra eum ex ſolis preſumptionibus agi,poterit tamen litem cœptam cõtra ſuſpectũ de hæreſi proſequi,poſt eius mortem,ſed non damnari,niſi fuerit plene probatũ,*Ioan.Rojas d.p.2.ex nu.107. Pegna ad Eymericum p.3.com.22. Simanc.de Cath.tit.62. n.6. Decian.lib.5.cap.57.n.9. Farinac.q.10.* 12
n.40.& de hæret.q.197.§.3.ex n.99. †Quando damatur memoria defuncti , nulla in eius corpus executio fit,vt tradit *Gundiſal.de hæret.q.22.n.4.* ſed eius effigies,vel ſtatua ex ligno,vel cartha traditur curiæ ſæculari comburenda,*Rojas,ſing.134.nu.10. Pegna ad Eymeric.p.3.comm.92.*

13 ¶ Poterunt tamen hæredes qui citati non ſunt,conſanguinei, amici, vel alij ad quos interſt memoriam defuncti illeſam conſervari, infra annum à die ſententiæ comparere,& innocentiam rei oſtendere,nam quando damnatus infra annum,ſe offert probare contrariũ,quod in ſententia dicitur,admittitur ad nouas probationes,etiam ab eodem iudice,*Sigiſm.Scaccia de iudicio cauſar.crim.cap.98.ex n.26. Farinac.de hæret.q.185.n.103.* † Nam ſi contumax poſt ſententiam infra annum comparet, & inocentiam ſuam probare offert,per cõtrarias probationes,admittitur, non ſolum contra fictam confeſsionem,ſed etiam contra veram,quia exceptio innocentiæ nunquam cenſetur ſublata,vt dixi *in Epitome de Magia lib 3.cap.30.ex n.26.* †Nam pertinax comparens infra annum omnia acta reſoluit invim ſimplicis citationis, etiam ſi ſtatua combuſta fit,*gl. in cap.excommunicamus el primer.§.quandam de hæret.Simanc.de Cath.inſt.tit.2.nu.20.& tit.14.nu.10.& in Enchirid.tit.45.nu.3. Scaccia vbi ſup.cap.98.nu.25.*

14

15

Cap. XVIII. De libris Magorũ

SVMMARIVM.

1. *Libri Magici tanquã hæretici vitandi ſunt,*

2. *Curiosa sectãtes imprimitiua Ecclesia libros suos combuserunt.*
3. *Libri improbatæ lectionis concremandi sunt Episcopi autoritate.*
4. 5. *Libri hæreticorum debent, vt autores ardere.*
6. *Damnati autores, libri quoque illos damnati censentur.*
7. *Magiæ libri, vt hæretici sunt prohibiti.*
8. *Libri Magici legẽtes incurrunt in censuras, & pœnas hæreticorum.*
9. *Magica opera, etiam speciosissimis titulis, prohibentur.*
10. *Plato poemata, qui de religione sua parum sentiebant extirpauit.*
11. *Athenienses Pythagoræ libros, qui de diuinitate male conscripsit, combuserunt.*
12. *Fatidicorum libros Augustus concremauit.*
13. *Numæ Pompilij libri à Prætore in Senatu delati concremati sunt.*
14. *Vaticinorum libros Senatus combusit.*
15. *Antiochus putans libros Veteris Testamenti esse noxios edicto pœnali eos prohibuit.*
16. *Domitianus eodem errore sacra volumina combussit.*
17. *Libri hæreticorum vitandi, qui tanquam perennes fontes virus ebomunt.*
18. *Libri varij hæreticorum varij Imperatores damnarunt.*
19. *Hæreticorum, & Magorum volumina semper concremata sunt.*
20. *Hæretici Sanctorum volumina deprabant.*
21. *Conciliorum decreta, & libri recepti ab hæreticis corrupti sunt.*
22. *Libri reprobi plusquam ipsi hæretici nocere possunt.*
23. *Catholica volumina deprabantes excommunicati sunt.*
24. *Hæreticorum libri comburendi sunt, quamuis multa bona contineant.*
25. *Cabendum est ne dulcedine eloquentiæ lectores alecti, incauti venenum liguriant.*
26. *Pribatus libros non legit, nisi Episcopi, & Inquisitoris iudicio approbentur.*
27. *Hæreticorum libri nullo prætextu legi debent.*
28. *Libri Marchionis de Villena quare vtiles esse potuerunt.*
29. *Hæreticorum libri fugiendi sunt tanquam pestis.*
30. *Hæreticorum libros aliquibus fuisse adiumento.*
31. *Hæreticorum volumina legenda non sunt, quamuis habeant reuelationem.*
32. *Errores latẽt (inter vtilia) in hæreticorum libros.*
33. *Diabolus falsa veris persæpe miscet.*
34. *Diabolus cõpescendus est etiam viam salutis anticians.*
35. *Nulli quam tumbis literis prouectos libros hæreticorum licet legere.*
36. *Censura Pontifici reserbata contra legentes libros prohibitos.*
37. *Libri recepti, quamuis autoris damnati, legi possunt.*
38. *Libri Magorum quando legi possunt sine pœna.*
39. *Episcopus, vel Inquisitor potest libros prohibitos legere.*
40. *Inquisitores, & Commissari pro tempore possunt libros prohibitos legere.*
41. *Libros prohibitos legens de licentia Papæ, vel Generali Inquisitori nullam incurrit pœnam.*
42. *Inquisitores inferiores non possunt hanc potestatem concedere.*
43. *Inferior non potest legem superioris tollere.*
44. *Libros hæreticos, nec ratione impugnandi, nullus potest retinere.*
45. *Libros retinens Magos aut hæreticos, vt suspectus puniri potest.*
46. *Libros noxios retinens, si est male famæ, torturæ subiciendus est.*
47. *Magi libri Iudei retinentes suspecti sunt de Magia.*
48. *Suspitionem sola nullus damnari potest.*
49. *Arbitrio iudicis relinquitur, vt libri hæreticorum pœnes quem reperiuntur, faciant suspectum de hæresi.*
50. 51. *Libros hæteticorum retinentes, & non comburentes morte naturali damnabãtur.*
52. *Magicæ artis professio non solum, sed lectio est prohibita.*

MAGICAE artis libros tanquã hæreticos esse vitandos Iurisconsulti nostri in hæc verba decreuerunt, Iul. Paul. libr. 5. Receptar. ad l. Cornel. de Sycar. titul. 25. *Magicæ artis libros apud se neminem habere licet*, Vlpian. in l. cæteræ 4. D. familiæ herciscund. *Tantundem debebit facere in libris improbatæ lectionis, Magicis forte, vel his similibus, hæc potius corrumpenda sunt.* † Vnde in primitiua Ecclesia, qui Ephesi curiosas magicasque artes sectabantur, Apostolorum prædicatione combersi, sponte sua libros contulerunt, & combuserunt in Actis Apostol. cap. 19. *Eos qui fuerunt curiosa sectati, contulerunt libros, & combuserunt corã omnibus.* † Concremandi enim sunt

hæreticorum, & Magorum libri, vt authores, non propria authoritate, sed Episcopi, l. Mathematicos, C. de Episcopal.aud. *Mathematicorum, & improbatæ lectionis Codices inventur esse comburendos in conspectu Episcopi*, vel Inquisitoris, *Suarez tract.de fide disp.20.sect.2.* † Nam tales libri, nec legi, nec retineri possunt, sed cremari, vt varijs Extrauagantibus decreberunt D. N. Ioan. XXII. Pius IIII. Clem. VIII. & in Regulis Indicis librorum prohibitorum, vt tradunt *Pet. Binsfeld. in l. culpa. C. de malefi. & math. Martin. del Rio lib. 5. Magic. sect. 17. Azzor p. 1. Moral. lib. 9. cap. 26. q. 5. Barbosa de potest. Epis. p. 3. alleg. 90. n 1. & 2.* † Nam cum tales libri Magici ab hæreticis præsertim confingantur, vt alios in errore suo aducant, vt ipsi hæretici ardere debẽt, vt in sexta Synodo Generali Historias ab hæreticis confictas, igni ardere viserum Patres, *can. 63.* & Leo ille Magnus præcipit, vt hæreticorum Codices interdicantur, & ignibus concrementur, quod in Concilio Constantiensi comprobatum est, dum Apostoli ipsi libros hæreticorum damnarunt, *can. 59.* † Quia damnati authores libri quoque illorũ damnati intelliguntur, atque omnia eorum opera, *cap. fraternitatis, de hæretic. & ibi omnes, & in cap. damnamus, de Summa Trinita. Zanchin. de hæretic. cap. 7. Castro lib. 2. de iust. hæretic. pun. c. 15. 16. & 17. Albert. de agnoscend. assert. q. 12. ex num. 13. & q. 28. Rojas sigund. 224. Farinac. de hæretic. quæst. 180. num. 25.*

¶ Sunt enim Magicæ artis libri, vt hæretici specialiter prohibiti in Indice librorum prohibitorum Concilij Tridentini authoritate edicto reg. 9. *Libri omnes, & scripta Geomantia, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Oenomantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, siue in quib' continentur Sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, & incantationes artis Magicæ prorsus reiciuntur.* † Quod sub excomunicationis pœna, & alijs à iure impositis prohibuit S.D.N. Sixtus V. in Bulla, cœli, & terræ, ann. 1596. *Prohibentes omnes, & singulos libros opera, & tractatus huius Iudiciariæ Astrologiæ, Geomãtiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, artis Magicæ, aut in quibus Sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes, aut superstitiones continentur, ac vt supra in memorato Indice interdictos sub censuris, & pœnis, &c.* † Et quia huiusmodi opera Magi specioßissimis titulis cohonestare solent, vt hæreticos damno libros Adæ, Abelis, Razielis, Abrahæ, Enoc, Tobiæ, Pauli, Honorij, Cypriani, & aliorũ falso ascriptos, in quibus execrabiles incantationes, & dæmonum inuocationes continentur, vt dictum est de *Arte Notoria, Paulina, & Cabalistica.*

¶ Et non solum veræ Religionis cultores, verum etiam qui peruersa Gentilismi dogmata susceperunt, libros noxios damnare solent, nam Plato ille diuinus libros Poetarm, qui de Religione sua parum senserant, repudiandos, & extirpandos docet, *libr. 7. de legibus.* † Et Prothagoræ libros, quos de diuinitate male conscripsit Athenienses in contione cõburerunt, sub præconis voce à singulis, qui illos habebant, in uestigandi, vt tradunt *Cicero lib. 1. natur. Deorum Lactant. li, 1. de Ira Dei, & Laert. lib. 9.* † Et Augustus Cæsar duo milia Fatidicorum libros concremauit, vt referunt *Sueton. in August. & Dion. libr. 54.* † Nam Romani licet varia Sacra susciperent, Magiam tamen damnarunt, vt refert *D. Augustin. lib. Ciuit. Dei.* † Et libri Religionis Numæ Pompilij à Prætore in Senatu delati, quia leues quasdam sacrorum causas continebant, ex Patruum authoritate cremati sunt, vt narrat *Plutarch. in Num. Plin. lib. 13. natur. hist. ca. 13. Tit. Liuius lib. 40. Lactant. lib. 1. diuin. instit. cap. 22. Valer. Max lib. 1. cap. 1. D. August. lib. 7. Ciuit. Dei cap. 34.*

¶ Et vt ad rem redeam de libris Magicis sic testatur Tit. Liuius, ab vrbe cond. lib. 39. *Quotiens hoc Patrum, auorumque ætate negotium est Magistratibus datum, vt Vaticinos libros conquirerent, comburerentque,* & lib. 25. *vt quicumque libros vaticinos, præcationes ve, aut artem sacrificandi conscriptam haberet, eos libros omnes literasque ad se deferunt.* † Et Rex Antiochus putans libros Veteris Testamenti, noxios & reprobos esse, edicto pœnali eos prohibuit; & milites eius libros legis Domini combusserunt igni, & eos apud quos inueniebant, trucidabant, vt legitur *Machabeor. 1. cap. 1.* † Et eodem errore atque impietate infectus Domicianus edicto iussit, vt Sacra omnia volumina igni comburerentur, vt tradunt *Euseb. lib. 8. hist Eccles. cap. 2. Nicephor. lib. 7. cap. 3.*

¶ Ex quibus satis perspicuum est sapientes homines iure quodam Gentium, vt susceptam quisque Religionem tueretur, eius contrarios ac noxios libros damnasse; quod multo magis fieri debet in veræ religionis cultoribus, ne in explicabiles errores in rem publicam Christianam inducerentur; nam si vitare debemus impiorum colloquia, multo magis eorum libros, qui tanquam peremnes fontes perpetuum virus scaturientes ebomunt; libri

enim

enim fontes appellant, *Psal. 67. Pierus in Hieroglyph. cap. 30. Castro lib. 2. cap. 15.* † Vt sic merito multi religiosi Principes impiorũ libros damnauerint, vt Constantini Magni libros Arrij; Theodosius, & Valentinianus libros Nestorij: Valentinianus, & Martianus libros Eutychetis, & Apollinarij: Honorius, & Theodosius libros Mathematicos: Arcadius, Honorius, & Iustinianus libros omnes hæreticorum publice comburi iusserunt, *l. damnato, l. quicumque, C. de hæretic, l. fin. tit. 16. libr. 9. l. 24. tit. 4. lib. 16. Cod. Theodos. Synodus V. Constant. act. 1. Nicephor. lib. 8. hist. Eccles. cap. 25 & lib. 17. cap. 9.* † Et in Concilio Nicæno libros Arrij combusti sunt, vt testantur *Socrates lib. 1. cap. 9.* & D. Cyprianus libros Magicos palam combusit, vt author est *Greg. Nazianz. orat. 19.* quod & ipse Theodas quoque fecit, sicuti in historia retulit *Damascenus*, Simachus, Gelasius, & Ormisma Mathematicorum libros exuri fecerunt. Et qui olim arte Magica insigne serãt ad Christianam Religionem conuersi, impiæ vanitatis libros incendijs tradiderunt, *D. Luc. Acta Apost. cap. 19. Athanasius lib. de verbo incarnat.*

¶ Et non solum in suis scriptis erroris virus immiscent, sed etiam Sanctorum volumina deprabant, atque corrumpunt, & in suos sensus trahunt, qualiter olim Euangelia ipsa, & Apostolorum scripta ab hæreticis fuisse deprabata testantur, *Tertulian. contra Marcion.* † Et libri Clementis, Dionysij, Originis, & aliorum corrupti fuerunt ab hæreticis; & demum Synodum Calcedonensem, & Acta quintæ Synodi, & capita quædam Ephesini Concilij adulterata fuisse, testantur *Eusebius libr. 4. Eccles. hist. cap. 23. & lib. 5. cap. fin. & libr. 6. cap. 10. Rufin. lib. de adulter. libror. Origen. & D. Isidor. lib. 3. de summo bon. cap. 12. Ioan. Pierus in Apolog. q. 7. Brunus lib. 6. de hæretic. capit. 7.* † Quæ ideo laceranda sunt, & comburenda, quia plus magis quam libri hæreticorũ nocere possunt, dum illos bona fide legunt, nã vt ait Leo Magnus epist. 91. *vt pietate Sanctorum voluminum deprabata, non quod Spiritus sanctus docuit, sed quod diaboli magisterium seruit legatur, & prædicetur.* † Quare catholica volumina deprabantes, vel falsificantes, illisque hæretica dogmata immiscentes, excommunicati, & anathematizati sunt *Sexta Synodo Constantinopolytana act. 13.* & ab Inquisitoribus acerrime puniendos docent, *Pegna ad Eymeric. part. 2. comm. 17. folio. 126. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 549. num. 5. cent. 6.*

¶ Vnde à forciori hæreticorum libros, & Magorum lacerandos esse, & comburendos tenendum est, quamuis multa bona contineant, vt docet *Hostiens. in cap. fraternitatis, de hæretic. num. 1.* nam vt ait Irenæus lib. 3. aduersus hæres. capit. 4. *Non oportet quærere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia discere*, quia sapientia in ore fidelis complanabitur, *Eccles. 24. cap. 34.* † Cabendum enim est ne dulcedine eloquentiæ lectores allecti, impietatis venenum incauti liguriant, ideo Platonis lex Poetarum volumina, nisi à ciuitatis rectoribus, & legum custodibus approbata à nullo priuato legi prohibuit, *lib. 7. & 8. de legib.* † Sic potiori ratione in Concilio Lateranensi, sub excommunicationis pœna cautũ est, vt nullus pribatus libros legat nisi Episcopi, & Inquisitoris iudicio approbentur, *sess. 10.* idque confirmatum est, *Trident sess. 4.* & Regni pragmaticis formadatur, quam transgredi seueriss imis pœnis interdicitur, *l. 24. tit. 7. libr. 1. & l. 48. tit. 4. lib. 2. Recopilat.*

¶ Nam licet nonulli catholici, etiam scioli, hæreticorum lectionem esse licitam, & admitendam contendant ex illo D. Paul. ad Thessal. 1. cap. 5. *Omnia probate, quod bonum est tenete.* † Ex quo libros Don Henrrique Marchionis de Villena Magia damnati, & D. D. Ioannis II. Castellæ Regis eius fratris Matriti combustos, quæritur Don Lope de Barrientos Episcop. Cõchensis, ad Ioan. de Men. copl. 128. *En alguna manera es bueno guardar los dichos libros á fin que en algun tiempo podrian aprouechar para defension de la fee, y Religion Christiana.* † Nihilominus tamen fugiendos esse tanquam pestem, & igni comburandos docent *Mich. Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. Ioan. Azor p. 1. Moral. lib. 9. cap. 26. Petr. Gregor. in Syntag. libr. 34. cap. 1. Petr. Binsfeld. in l. culpa C. de malefic. & math. Perera lib. 1. de Mag. cap. 10. Maiol. tom. 2. Canicul. colloq. 2. Thom. Garzzon in Piazza vniuers. discurs. 29. Sanchez lib. 2. De calog. cap. 10. nu. 32. Mart. del Rio lib. 5. Magicar. sect. 17. Valle de Moura tract. de incantat. sect. 2. cap. 5. nu. 3. Lorin. in Act. Apost. capit. 19. v. 19. fol. 787.*

¶ Nam licet ad huiusmodi lectionem diuina visione fuisse monitum testetur *Dionys. Alexand. lib. 3. de Baptis.* & Gentilium vanitatem non spernendam, sed si qua forte fidei cõsonadixerunt, in vsum nostrum vindicanda testatur *D. August. lib. 2. Doctr. Christ. capit. 4. cap. turbat, cum seqq. dist. 37. Nicephor. lib. 10. cap. 26.* † A priori sententia recedendum nõ est, quia non omnes sunt Dionysij, aut Augustini, vt sine nocumento damnata volumina

pertractent, nec de illis legendis habent reuelationem, eoque maxime hæreticorum volumina, quæ cunctis aliis nocentiora sunt, *Euseb. lib. 7. hist. Eccles. cap. 6.* † Quare qui ad tales
32 libros legendos curiositate mobentur, solent decipi, nam inter vtilia, errores plerique latent, vt tradit *D. Gregor. lib. 5. Moral. capit. 10.* nam vt ait Eccles. c. 3. *qui amat periculum periuit illo.* & cap 13. *qui tetigit picem coinquinabitur ab ea.* † Improbus enim magister
33 est diabolus, qui falsa veris sæpe permiscet, & specie veritatis testimonium fraudis obtexit, quare Dominus dæmonium veritatem prædicantem compescuit, *Marc. cap. 1.* ne Iudæi in omnibus aliis, ei fidem adhiberent, vt tradit *Theophilact. & Euthym. ad illud Marc. 1.*
34 † Sic etiam D. Paulus compescit dæmonium viam salutis annunciantem, *Acta Apostol. 16.* nam vt ait Dominus, *Quare tu enarras iustitias meas per os tuum.* Vnde Poeta.

Ne corrumpantur amari
Mille dolis, si vera canit, qui falsa ministrat.

35 ¶ Vnde nullus, quantumbis literis probecrus, aut in dignitate constitutis, sibi licere putet vllo modo hæreticorum, aut Magorum libros, vel scripta legere, scribere, recitare, retinere, sub excommunicationis maioris pœna *cap. fraternitatis, cap. damnamus, cap. excommunicamus, de hæretic.* †
36 quæ in hæreticos, & eorum fautores, legentes, retinentesque eorum opera, & libros publicatur in processu Bullæ Cœnæ Domini, quæ ideo talis censura Pontifici est reseruata, à qua nisi abeo, vel de eius mandato speciali absolui non possunt, *Pegna ad Eymeric. in director. p. 2. comme. 3. Mart. del Rio d. libr. 5. sect. 17. Ioan. Azzor d. lib. 8. c. 16. q. 1. & 5. Vgolin. de Censur. tab. 1.*
37 *Sayrus lib. 2. cap. 12.* † Nisi libri sint recepti, quamdis author damnatus, quales sunt libri Origenis, quos permisit *Gelasius PP. in cap. sanctæ, dict. 15.* Porphyrij, & Tertulliani, vt tradunt *Azor vbi sup. d. lib. 8. c. 16. q. 16. Vmb. Locat. v. damnatus. n. 3.* quare eos legentes nullam incurrent excomunicationem, *cap. sanctæ*
38 *profertur 24. q. 2.* † Aut libri sint superstitiosi, vel Magici, non continentes errores infide, nec dæmonum inuocationes, neque ab hæretico confecti, (quod raro contingit) quos qui legerit, non incurrit censuram, vt tenent *Petr. Gregor. in Syntag. lib. 34. cap. 1. Azor. part. 1. Moral. lib. 9. cap. 26. q. 5. Mart. del Rio lib. 5. Magicar. sectio. 17. Suarez de Censur. disp. 21. sect. 2. n. 10. Sanchez tom. 1. Decalog. cap. 10. n. 32. Bonacin. de excomunic. disp. 2. q. 6. punct. 1. n. 19. Grasis lib. 4. decis. cap. 18. n. 44. Filliuc. tract. 16. c. 2. q. 8.*

¶ Aut talis qui legit aut retinet sit Epis-
39 copus, vel Inquisitor, qui possunt legere, & retinere tales libros ad confutandos eorum errores, *Albertin. de agnoscend. assert. q. 28. ex n. 6.* ex quo alijs doctis permitit *Felin. in capit. siquis Episcopus, de hæretic. Decian. lib. 5. cap. 35. n. 21.* † Hodiæ tamen vigore Constitutio-
40 nis Iul. III. non Episcop. neque Archiepisop. neq; Cardinales, sed soli Inquisitores, aut Cõmissarij pro tempore existentes possunt hæreticorum libros retinere, & legere, vt tradunt *Pegna ad Eymeric. p. 2. comm. 3. ad cap. fraternitatis de hæret fol. 95. Azor. d. lib. 8. cap. 16. q. 13. Graffis lib. 4. dec. ff. cap. 18. n. 45. Mart. de Rio d. lib. 5 sect. 17. Sanhez d. capit. 10. n.*
41 *46.* † Vel à Sede Apostolica, vel Generali Inquisitori cui suas vices Papa delegauit, habeat rescriptum (vt ego habeo) nam libros hiusmodi retinens, vel legens de licentia Papę non incurrit censuram, nec alias pœnas, *Simã de Cathol. tit. 38. n. 20. & 21. Pegna d. comm. 3. Farinac. de hæretic. q. 180. n. 36.*
42 † Nam licet plerisque visum sit hanc potestatem posse omnes Inquisitores concedere, (licet ampla sit eorum potestas) in hoc tamen verius est non posse, quia Romanus Pontifex, ex suprema potestate, hoc sibi reseruauit, *gl. in d. cap. communicamus v. Apostolica, de hæretic. & apparet ex literis Iul. III. Paul. IIII. Pij V. relatis à Pegna inter literas Apostol. ex fol. 167.*
43 † Vnde neque etiam Episcopi, vel Ordinarij possunt suis subditis hanc potestatem concedere, quia inferior non potest tollere legẽ superioris, *c. cum inferior, de maiorit. & obedient. Clem ne Romani, de Elect.* neque absoluere à reseruatis Papæ, *cap. ad eminentiam de sent. excomm.* †
44 Neque ratione impugnandi vlus quamtũuis doctus, potest tales libros retinere, propria authoritate, sine incursu censurarum Bullæ Cœnæ Domini, vt tradunt, *Binsfel. in d. l. culpa §. C. de malefic. & math. Farinac. d. q. 180. n. 39. Frum. Suarez tract. de fide disp. 20 sect. 2.*

¶ Libros autem huiusmodi penes quem-
45 cumque reperti sunt, quidam putant, eo ipso probare esse Magum, vel hæreticum, atque ita vt conuictum puniri posse, *Archidiacon. in c. sæpe profertur, 24. q. 2. Ioan. Andr. in cap. filij, de hæretic. libr. 6. Roman. Sing. 326. Marsil. cons. 52. & in l. qui falsf. D. de fal. & in Prac. §. diligenter, Annan. in cap. siquis Episcopus, de hæret. Gratus cons. 161. lib. 2. Carerus de hæretic. n. 125.* † Alij tenent hoc ipso facere
46 suspectũ de hæresi, aut de Magia, vt torturæ sit subiciẽdus, quod verum puto, quando talis retinens sit malę famæ, & alias infamatus de hæ-

resi,

reſi, vel Magia, alias non, *Arnal. Albertin. de agnoſcend. aſſert. q. 28. n. 25. & 26. Rolan. cõſ. 45. ex n. 39. lib. 1. Rojas ſing. 124. n. 3. Decian. d. lib. 5. cap. 46. n. 26. cum ſeqq. Pegna ad Eymeric. d. comm. 3. Maſcard. de probat. libr. 2. conel. 862. n. 10.* † Aut retinens ſit ex infecta radice, quia Iudæi ſpecialiſsime ſunt ſuſpecti de Magia, de Cabaliſtica, & ſuperſtitionib⁹, vt tradunt *Maiol. tom. 2. Canicular. colloq. 4. & tom. 3. colloq. 1. Valle de Moura tract. de incantat. ſect. 3. cap. 5. n. 26.* † Ita enim ex ſola ſuſpicione, ſeu ficta probatione, neutiquam impietatis Chriſtianus homo damnari poteſt, vt lege Pontificia nominatim vetitum eſt, *ca. literas, de preſumpt.* † Sed ſolum hæreſi ſuſpectos eſſe, & ita ex perſonarum, & librorum qualitate, aliiſque circunſtantis cauſa cogita iudices in vnaquaque ſpecie ex bono, & æquo ſtatuant, *Ioan. And. & Dominic. in cap. 2. de hæreſis. lib. 6. Albertin. de agnoſcend. aſſert. q. 28. Godofred. in l. damnato C. de hæreſis. Repert. Inquiſ. v. libri §. 1. Caſſan. in conſuet. Burgũd. rub. 1. de iuſtices. ſuperſtit. es droiſtz de iceſles, num. 53.*

¶ De iure autem ciuili retinentes libros hæreticos, & non comburentes, morte damnabantur, vt ſtatuerunt in hæc verba Impp. Honorius, & Archad. in C. Theodoſ. l. 24. tit. de his qui ſuper relig. contend. *Codices hæreticorum doctrinam continentes ſumma ſagacitate quæri, ac prodi mandamus ſub aſpectibus indicantium incendio mox cremendos, ex quibus ſi quid forte aliquis, qualibet occaſione, vel fraude occultaſſe, neque prodidiſſe conuincitur, ſciat ſe velut noxiorum codicem retentorem capite eſſe plectendum.* † Idemque ſtatutum eſt in Codice Iuſtiniano in humilioribus, l. quicumque C. de hæretic. *non repente proferens igne conſumpſerit, mortis ſupplicio ſubiaceat*, nobiliores vero, vt in §. nemo, *perpetua deportatione damnẽtur*. Et confiſcationem bonorum, *l. damnatis C. de hæretic.* † Quia non ſolum huius artis profeſsio, ſed etiam ſcientia, & lectio, prohibita eſt, *Binsfeld. in l. culpa 8. C. de malefic. & mathem. Simanc. de Cathol. inſtit. titul. 38. nu. 26. Pegna ad Eymeric. p. 3. comm. 3. ad cap. fraternitatis, & p. 2. q. 23. comm. 48.*

CAP. XIX. De Infamia iuris, & facti, quam Magi incurrunt hæreticales, filij, fautores, & receptatores, & quando ſint officijs, vel beneficijs pribati.

SVMMARIVM.

1. *Magi hæreticales infames ſunt ipſo iure.*
2. *Hæreticis portæ dignitatum clauduntur.*
3. *Virtus eſt fundamentum nobilitatis.*
4. *Nobilior alteri eſt, cui rectius ingenium.*
5. *Receptatores, & fautores hæreticorum eandem incurrunt infamiam.*
6. *Filij hæreticorum vſque ad quem gradum ſunt infames.*
7. *Filius non debet portare iniquitatem patris.*
8. *Multi ex cauſa puniuntur, ſine proprio ſcelere.*
9. *Filij plerique parentum ſunt immitatores.*
10. 11. *Filij quandoque ex diuina iuſtitia puniuntur ex peccatis parentum.*
12. *Peccata parentum, quandoque Deus viſitat in filios.*
13. *Hæreticorum filij, credentes, & fabentes ad officia publica non admittuntur.*
14. *Filij huiuſmodi, credentes, & fabantes ad beneffitia Eccleſiaſtica non admittuntur.*
15. *Officijs, & beneficijs an ſint pribati hæretici, &c. vel veniant pribandi.*
16. *Hæreticorũ filij, fautores, &c. ſũt ipſo iure officijs, & beneficijs pribati.*
17. *Hæretici huiuſmodi, filij, & fautores non ſunt ipſo iure pribati, ſed per ſententiam pribandi.*
18. *Cap. vt commiſſi de hæretic. lib. 6. explicatur.*
19. *Hæretici à die commiſſi criminis ſunt officijs, & beneffitijs pribati.*
20. *Receptatores, & fautores hæreticorum non ſunt ipſo iure pribati.*
21. *Filij hæreticorum ad officia, & beneffitia non admituntur.*
22. *Filij huiuſmodi iam obtenta officia retinẽt.*
23. *Filij huiuſmodi ante paternum crimen officijs, aut beneficijs obtentis non ſunt expoliandi.*
24. *Filij huiuſmodi ſunt ipſo iure officijs, & beneficijs pribati.*
25. *Filij huiuſmodi non ſunt pribati, nec pribãdi, ſed ad recepiendos de nouo ſunt incapaces.*

26. *Inha-*

26. *Inhabiles ad optinenda, non pribantur obtentis.*
27. *Hæretici proprio scelere multantur, filij eorum culpa inhabiles sunt ad obtinenda.*
28. *Hæretici pœnitentes an pœnas incurrant ex cap. statutum, de hæretic. lib. 6.*
29. *Hæretici pœnitentes, quamuis non sint pribati, pribandi veniunt.*
30. *Deponatur, priuationẽ in perpetuũ significat*
31. *Hæreteci sponte conuersi, vel ex misericordia Inquisitorum non possunt bonis restitui sine consultatione. PP.*
32. *Filij, & fautores hæreticorum pœnitentiũ infamia non comprehenduntur secundum nonullos.*
33. *Pœnitentes non videntur hæreticos decessisse.*
34. *Filij hæreticorum infames sunt, quamuis parentes conuertantur*
35. *Relapsi quamuis pœniteant non dicuntur Ecclesiæ reincorporati.*
36. *Reincorporati dicuntur qui ab Inquisitoribus ad græmium Ecclesiæ admittuntur.*
37. *Filij suspectorum de hæresi infamiam incurrunt.*
38. *Filij hæreticorum damnati ob contumaciã infames efficiuntur.*
39. *Contumax pro hæretico habetur.*
40. *Infamia filiorum comprehendit non solum legitimos, sed spurios, &c.*
41. *Filij hæreticorum tantum nati post patris crimen comprehenduntur infamia.*
42. *Filij tam nati ante crimen, quam post crimen quare infamia comprehendantur.*
43. *L. quisquis, C. ad l. iul. maiest. cap. statuum cap. quicumque de hæreticis lib. 6. explicantur.*
44. *Infamia filiorum hæreticorum imposita, est vt parentes a crimine arceantur.*
45. *Memoria hæreticorum tam in natis quam nascituris conseruatur.*
46. *Filios post patris crimen natos non comprehendit infamia.*

1 MAgt huiusmodi hæreticales, quia omnibus hæreticorum pœnis plectuntur, sine fama, sine honore sunt, infames quidem ipso iure, quia vt ait Dominus Reg. 1. c. 2. *Quicumq; honorificauit me glorificabo eum, qui autẽ contemnunt me erunt ignobiles.*
2 † Et ita vt ipsismet hæretici portæ dignitatum, & honorum clauduntur, quibus hæc pœna est indicta ipso iure, *l. Gazzaros C. de hæretic. l. isti quidem D. quod metus causs. cap. alieni 2. q. 7. cap. infames, 6. q. 1. cap. infimibus, de regul. iur. cap. 2. de hæretic. lib. 6.* † Et iura nobilitatis amittunt, quia nobilitas sine virtute dedecus est, cum virtus sit fundamentum nobilitatis, *Luc. de Penna in l. mulieres C. de dignitat. lib. 12. Matth. de Afflict. in cap. 1. §. si vero, de controuersi. inuest. in vsib. feud. Sarmiento lib. 1. selectar. cap. 18. nu. 6. Nauzan. in sylua nupt. lib. 4. & ex num. 127. Azeued. in l. 8. tit. 7. lib. 1. Recopil. & in Curia Pisan. lib. 1. cap. 12. nu. 13. Tiraquell. de Nobilit. cap. 4. & 22. Otalora tod. tract. p. 2. cap. 2. Cassin. in Catbal. gloria mund. p. 12. consid. 54. Baeza de inopedebiter. cap. 2. ex num. 31. Tapia Aldana de triplic. bono. lib. 1. & 2.* † Nam cum omnibus principia eademque origo sit, nemo alter nobilior nisi, cui rectius ingenium, vt his verbis testatur *L. Annæus Seneca de Benefi. lib. 3.* nam vt alter aiebat.

Si pater est Adam cunctis si mater, & Eua,
Cur ne omnes sumus nobilitate pares?
De generant homines vitijs, fiuntque minores,
Exaltat virtus, nobilitatque genus.

¶ Nec solum Magi huiusmodi hanc contrahunt infamiam, sed ad eos recurrentes, cõsulentes, credentes, receptantes, fabentes, aut defendentes, *capit. vt Inquisitionis §. credentes, & ibi omnes, de hæretic. lib. 6. Pegna ad Eymeric. part. 2. q. 42. comm. 67. Bzouard. ad Clar. §. hæresis, num. fin. Repert. Inquisitor. v. credentes. fauentes, &c. Ioã. Azor. p. 1. Moral. lib. 9. cap. 26. q. 3. Mart. del Rio lib. 2. Magicar. sect. 16. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 19. n. 12. Simanc. de Cathol. inst. tit. 15. Alarcte de religiosa discipl. cap. 22. ex nu. 5. Valle de Moura sect. 3. cap. 6. nu. 34.* † Item & eorum filij, per lineam paternam, vsque ad secundam generationem, quæ comprehendit filios, & nepotes; per maternam vero, filios non excedit, vt in ipsis hæreticis statutum est, *c. quicumq; cap. statuum de hæretic. lib. 6. Hostiens. in capit. vergenti de hæretic. nu. 4. Ant. Gomez variar. 3. cap. 2. nu. 4. Simanc. d. tit. 15. Comarrub. lib. 2. variar. c. 8. n. 2. Decian. lt. 5. crimin. c. 45. n. 3. Farin. de hæret. q. 187. & q. 191 n. 20. & 50*

¶ Filius enim licet non teneatur portare iniquitatem patris, quia vnus quisque debet pro peccato suo puniri, *Ezech. cap. 18. vbi multa collegit Hier. Pradus apud Auunculum meũ Ioan. Bapt. Villalpando tom. 1. p. 1. & ipse Auunculus meus siue genetrices meæ frater tom. 2. p. 2. de extrema visione Ezech. cap. 42. capit. quæ sicut, de his quæ fiunt à prælat. ca. 2, de Constit. cap. Romana de sent. excomm. l. sancimus, C de pœn. l. crimen D. eod.* † Quandoque tamen ex causa sine proprio scelere multi puniuntur, *d.*

cap. 2. & ibi glos. de Constit. cap. quoniam frequenter. §. si vero, vt lite non contestat. cap. renouantes, & ibi glos. dist. 22. cap. antiqua de
9 *pribileg.* † Idque specialiter in hoc Magiæ crimine, propter eius deformitatem, ac detestationem, vt in viuo filio patris memoria dānetur, & facta eius extirpentur, quia plerumque filij parentum sunt immitatores, vt post alios tradiderunt *Simanc. vbi sup. ex nu. 1. Lara de Corduba in l. siquis à liberis §. item rescripsit D. de liberis agnoscend. nu. 6. Castro de iusta haretic. punit. lib. 2. cap. 10. ex nu. 11. Couarrub. lib. 2. variar. cap. 8. ex nu. 1. Ant. Gomez tom. 3. cap. 13. nu.*
10 *.* † Nam in hoc immitatur diuinam iustitiam, quia in euersione Sodomæ & Gomorrhæ, propter parentum scelera, parvuli etiam igne combusti sunt, *Genes. cap. 19.*
11 † Datham, & Abiron cum parvulis absorti sunt, *Reg. 2. cap. 12.* & filij Acan cum patre mortem subijsse testantur sacræ literę
12 *Iosue, cap. 6.* † Nam similiter etiam in sacra pagina legimus Deum visitasse peccata parētum in filios, vsque ad tertiam, & quartam generationem, *Numer. cap. 14. v. 18.* & apud ceteros plura huiusmodi referuntur apud *Plutarch. lib. de sera numinis vindict. Iustin. philos. q. 138. Cœl. Rhodigin. lib. 6. antiq. lect. capit. 14.*

13 ¶ Magi autem huiusmodi, & eorum filij, credentes, & fabentes, quia infames sunt, ad officia publica, & dignitates non admittuntur, ideo non possunt esse iudices, neque aduocati, neque procuratores, neque tabelliones, &c. *cap. nulla officia & ibi omnes distinct. 54. cap. infames 6. q. 1. capit. alieni 2. q. 7. Simanc. vbi sup. tit. 64. ex nu. 52.*
14 † Neque ad beneficia Ecclesiastica admitti, qualia sunt Canonicatus, Portiones, Curatos, Capellanias, & alia huiusmodi, cap. statutum 15. de hæretic. lib. 6 *Ne videlicet haretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij vsque ad secundam generationem ad aliquod beneficium Ecclesiasticum, seu publicum officiū admittantur, quod si secus factum fuerit, sit irritum, &*
15 *inane.* † In quo ab interpretibus dubitari solet an Magi huiusmodi hæreticales, credentes, receptatores, & eorum filij sint ipso iure suis beneficijs pribati, an veniant priuandi per sententiam, cuius dubitationis ansam dedit Bonifacij rescriptum in cap. vt cōmissū de hæretic. lib. 6. ibi, *pribādi preterea,*
16 *vel pribatos nunciandi.* ¶ Et quod sint ipso iure pribati expresè tenent, *DD. in cap. vt cō missū §. priuandi de hæretic. lib. 6. glos. in capit. quo iure dist. 8. Felyn. in cap. 2. Abb. in cap. inter dilectos de Rescript. Bern. Diaz in Prax. cap. 106. & cap. 114. Couarrub. lib. 2. variar. cap. 8. nu. 4. Flam. Parisius de Resignat. lib. 3. q. 1. ex num. 31. Azor lib. 8. cap. 13. q. 3. & 8. Gonzales in regul. 8. Chancell. glos. 15. num. 65.*

17 † Contra tamen Magos, & hæreticos huiusmodi filij, fautores, & receptatores non esse ipso iure suis beneficijs, & officijs pribati, sed posquam per sententiam fuerint condemnati, tenent *Alf. Castro de iusta haretic. punit. lib. 2. cap. 9. Simanc. de Cathol. instit. titul. 46. nu. 72. Nicol. Garsia de benefic. tom. 2. p. 11. ca*
18 *pit. 10. ex nu. 64.* † Ego tamen distinguendum puto inter hęreticos, fautores, & eorum filios, vt verba illa *pribandi* referantur ad hęreticorum fautores, receptatores, & filios, *pribatos denunciandi*, ad ipsos hæreticos, seu Magos hæreticales, *Couarrub. lib. 2. variar. cap. 8. n. 4.*
19 † Nam hæretici, & Magi huiusmodi sunt ipso iure à die commissi criminis suis officijs beneficijs pribati, quia vt ait Pius V. in Bulla sua Datt. VI. Kal. Febr. MD. LXVI. *Vacantia beneficia ob hæresis crimen sedis Apostolicæ ordinationi reseruari.*

20 ¶ De hæreticorum vero Receptatoribus defensoribus, & fautoribus satis planum est, quod non sint ipso iure suis beneficijs pribati, sed per sententiam fore pribandos, cap. excōmunicamus §. credentes de hæretic. *si vero clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur*, vt notat *Couarrub. d. capit. 8. num. 4.*
21 † Filij tamen ad officia, & beneficia huiusmodi non admittuntur, *cap. omnipotens, de accusat. glos. in cap. cum inter canonicos, de Elect. Hogeda de Benefic. p. 1. cap. 23. ex nu. 79. & capit. 24. num. 6. Rojas de haretic. p. 2. assert. 42. ex nu. 336. & sing. 66.* † Iam vero obtenta re-
22 tinent, *DD. in cap. vt commissi §. pribandi, de hæreticis, Felin. in cap. vergentis eod. tit. nu. 3. Simanc. de Cathol. inst. tit. 29. nu. 20. & in Enchirid. tit. 63. num. 9. Couarrub. lib. 2. variar. cap. 8. nu. 4. Gutierrez Canonic. qq. libr. 2. cap. 30. num. 38. Menoch. de recuperand. poss. ff. remed. 1. ex num. 342. Salcedo ad Diaz in Prax. capit. 114. add. 1. Suarez tom. 5. disp. 43. sect. 3. Iul. Clarus lib. 5. §. hæresis nu. 16.* † Quare ne-
23 que ipso iure, neque per sententiam, beneficijs Ecclesiasticis, quæ tempore paterni criminis obtinebant, non erunt expoliandi, *Panormit. in cap. vergentis, de haretic. Villadiego de hæretic. q. 23. Simanc. de Cathol. instit. tit. 19. nu. 30.*

24 ¶ Neque obstat filios huiusmodi non solū ad officia, & beneficia esse incapaces, sed etiā obtentis priuari, vt tenent *Ioan. Andr. in cap. vt commissi, de haret. lib. 6. & ibidem Gemin. in §. priuandi, nu. 4. Annan. in cap. vergentis,*

de ba-

de hæretic. nu. 13 Præpoſ. in c. ſatis peruerſũ, diſt. 56. Immol. in l. in inſulã D. ſolnto matr. Gigas de crim. læſæ Mai. 1. 1. de pœnis quas filij, q. 11. num. 3. Palac. Rubeus tract. de regno Nauarr. p. 5. rub. §. 8. Eymeric. in direct. Inquiſ. p. 3. q. 114. † Quia verior ſententia eſt ne 25
que ipſo iure priuatos, vt multi eorum voluerunt, neque per ſententia priuandos, ſed ſolum ad recipiendos de nouo fieri inhabiles, text. in d. cap. quicumque §. hæretici, de hæretic. lib. 6. *Ipſorum quoque filij, vſque ad ſecundam generationem, ad nullum Eccleſiaſticum bene-* 26
ficium, ſeu officium publicum aſſumantur. † Nã cum verba illa de futuro ſin probata, præterita non compræhendunt, neque alius eſt textus, quem ego viderim, qui eos obtentis excludat; quare inhabiles ad obtinenda, non pribantur obtentis *gloſ. in Clem. 1. §. ipſius, de pœnis quam ſequitur ibi Zabarell. Immol. & Bonifac. nu. 54. Nicol. Garſia de benefic. tom. 2. p. 11. cap. 10. ex nu. 75.* † Et quamuis de iure defendi poſsit, hæreticos, & eorum credentes, 27
fautores, receptatores, & cæteros huiuſmodi, inhabiles eſſe ad obtinenda beneficia, obtentis, etiam pribari ipſo iure: in filijs tamen alia ratio militat, quia illi propio ſcelere puniuntur, hi tamen alterius culpa inhabiles damnantur, ideo cum ſit pœnalis non debet extenli, *cap. odia, de regul. iur. l. ſiquis in ſuo §. 1. D. de inoffic. teſtam.*

28 ¶ Altera difficultas, quæ ex dicto *cap. ſtatutum de hæretic. lib. 6.* ſuboriri ſolet, an predicta infamia, & pribationis pœna locum habeat in pœnitentibus, & conuerſis ad fidem, & ait quod non *Nicol. Eymeric. in direct. Inquiſ. p. 3. q. 113.* † Quod ſi intelligatur de ipſis hæreticis, & Magis huiuſmodi, anceps mihi videtur controuerſia, nam licet non ſint ipſo iure priuati, omnino pribandi veniunt, vt deciſſum eſt in Concilio Illeberitan. cap. 51. *Ex omni hæreſi, qui ad nos fidelis venerit, maximè eſt ad clerũ promobendus, vel ſi qui ſunt in præteritum ordinati, ſine dubio deponantur.* 30
† Nam cum ſimplicitur dicat deponantur, in perpetuum ſignificat, *gloſ. in capit. 1. diſtinct. 50. Bern, Diaz in Prax. cap. 127. Brun. de hæretic. lib. 3. cap. 7. Simanc. de Cathol. capit. 47. nu. 76.* † Ita vt ſi ex æquitate, vel miſericordia illi beneficia reſtitui Inquiſitoribus videatur, propter priſtinam rei dignitatem, vel reipublicæ vtilitatẽ, vel ipſius pœnitentis ratione, quia ſponte fuit conuerſus, conſulere debeant Romanum Pontificem, aut ſupræmum Senatum S. Inquiſitionis, quia non niſi ex diſpenſatione reſtituere valent, *Zabarela tract. de hæretic. cap. 16. nu. 9.*

¶ Et cum ex deciſione *d. capit. ſtatutum,* 32
filij ſolum, & fautores hæreticorum compræhendantur, quia abſque miſericordia pertinaces in manus iuſtitiæ temporalis deceſſerunt, diſputari ſolet, an relapſorum pœnitentium, qui curiæ ſæculari traduntur, & moriuntur Catholici, ſub hoc dicto compræhendantur, & partem negatiuam tenuerunt *Gemin. in d. cap. ſtatutum, §. hoc ſanè, de hæretic. Repert. Inquiſ. v. filij, §. nunc videndum, Montalu. in l. 1. tit. 26 p. 7.* † Quoniam eorum parentes non viden 33
tur hæreticos deceſiſſe, cum pœnitcant, & ad ſacramentum Euchariſtiæ, & pœnitentiæ admitantur, *capit. ſupereo, de hæretic. libr 6.* quia ex eo quod parentes eorum ſacramenta recipiunt, reincorporati videntur Eccleſiæ, cum ſacramenta non tribuantur, niſi fidelibus *cap. extra Catholicam. 1. q. 1.* † Contrarium tamẽ, 34
ſcilicet, quod filij hæreticorum inhabiles ſint, & infames, quamuis parentes eorum conbertantur, & admitantur ad Eccleſiæ ſacramenta, tenent *Ioan. Andreas in d. cap. ſtatutum ſuper gloſ. v. reincorporatos, quem ſequitur ibi Philipp. Francus in fin. Simanc. in Enchirid. tit. 63. nu. 2. & de Cathol. inſtit. tit. 29. nu. 17. Ioan. Rojas de hæretic part. 2. aſſert. 42. ex numer. 337.*

¶ Quare licet prior ſententia mitior ſit, in 35
hac vltima me libentius ſubſcribo, quia tales hæretici Relapſi, quamuis pœniteant, non dicuntur Eccleſię reincorporati, vt tradunt *Ioã. Menoch. & Gemin. in d. cap. accuſatus §. ſi vero nu. 14. de hæretic. lib. 6.* † Nam illi dicuntur 36
propriæ Eccleſiæ reincorporati, qui per Inquiſitores abſoluti, & ad gremiũ Eccleſiæ pro debita abſolutione, & obedientia reducti, vt in unctam pœnitentiam perogant, admittuntur, quod cum relapſis conueniri non poſsit, non poterit eorum filijs aptari diſpoſitio, *d. c. ſtatum de hæretic. lib. 6.* † Et an filij ſuſpectorum de hæreſi hanc etiam pœnam infamiæ, 37
& inhabilitationis luant, quæſitum eſt, & Zanchin. & Repert. vbi ſup. in hæc verba cõcludũt *In filijs eorum, qui fuerunt ſuſpecti propter fautorum, & defenſoriam, receptatoriam, vel ſimilia bene valet locum dictæ pœnæ, vt non poſſint Eccleſiaſtica beneficia obtinere, ſi modo parentes iſtorum deceſſerunt tales, cap. ſtatutũ 2. §. fin. de hæretic. lib. 6.* † Nam filios damna- 38
ti obcontumatiam infames, & inhabiles fieri iura profitentur, tunc quia contumax haberur pro conuicto, *gloſ. in cap. contumatia de hæretic. lib. 6.* tunc quia ex eo quod per annum perſeuerauit, præſumitur pertinax, *Ioan. Andreas in d. cap. cum contumatia, & ibi Gemin. nu. 11.* & argumentum de pertinace adcontumacem

valet,

valet, *Albertin. de agnoscend. assert. q. 29. n. 9.*

39 † Cum itaque iudicio Ecclesiæ contumax pro hæretico habeatur, ac vel vt hæreticus condemnetur, consequitur planè vt in filios contumacis pœnæ inhabilitationis, & aliæ descendant, vt tradunt *Hieron. Gigas de crimine læsæ Maiestat. lib. 3. tit. de pœnis, quas filij, q. 13. Prosp. Farinac. de hæretic. q. 191.*

40 ¶ Infamia, & inhabilitatione, & alijs pœnis hæreticorum, filijs eorum impositis à iure incurrunt, non solum legitimi, sed etiam spurij, noti, bastardi, & alij illegitimi, etiam ex punibili complexu procreati, ne peioris conditionis sit castitas, quam vitium, *Auth. de restituta, & ea quæ par. §. fin. Gregor. in l. 2. tit. 2. part. 7. Couarrub. libr. 2. variar. cap. 8. num. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 33. nu. 11. Zanchin. de hæret. cap. 28. Thom. Sanchez*

41 *tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 27. ex nu. 1.* † Dum tamen post crimen parentum nati sint, vt docent *Gyn. in l. quisquis C. ad l. Iul. Maiest. Prepos. in capit. quo iure dist. 8. Simanc. de Cathol. tit. 29. ex nu. 23.* quibus ad stipulatur de Iure Regio l. 6. tit. 27. part. 2. *Pero no se entienda de los yerros que obieren fecho antes que eran,*

42 *pero de los que despues ficieren.* † Contra tamen, vt tam filios natos ante patris delictum, quam post eius crimen nascituros comprahendat prædicta infamia tenent *Alberic. & Saliceet. in d. l. quisquis §. fin. glos. in cap. siquis cum militibus 6. q. 1. Palac. Rubeus tract. de Regno Navarr. in rub. p. 5. §. 8. Angel. de maleficiis. v. che hai adulterato la mia dona. Ant. Gomez tom. 3 c. 2. n. 16. Castro de potest. legis pœn. lib. 1. c. 7. & lib. 2. de hæreti. c. fin. Gigas ubi sup. tit. de pœnis, quas filij q. 5. Rojas de hæret. p. 2. assert. 4. ex n. 354. Pegna ad Eymer. p. 3. q. 114. com. 163. Io. Azor p. 1. Moral. lib. 8. c. 13. q. 8.*

43 ¶ In quorum sententia me subscripsi in *Epit. de Mag. lib. 3. c. 12. n. 45.* tum propter rationes, & fundamenta eorum, quos aduxi, tum quia text. *ind. l. quisquis §. fin.* in cuius decisione se fundat *d. cap. statum, & cap. quicumque de hæretic. lib. 6.* indistincte loquuntur de filijs natis, & nascituris, atque ideo indistinctè sunt intelligendi, *l. 1. §. generaliter D. de legat. præstan. l. 3. D. de offic. præsid. l. de pretio*

44 *D. de public. & vectigal.* † Tum etiam quia prædicta infamia, quæ ex peccatis parentis descendit in filios, ideo imposita est, vt parentes à peccato abertantur, & cæteri in eis resipiscant, vt docet *gl. in Extravag. Ioan. XXII. de pœnis §. filij eius, Castro de potestate legis*

45 *pœn. lib. 2. cap. fin.* † Quæ quidem ratio tam reperitur in filijs ante delictum natis, quam nascituris, cum vtrosque parentes diligant, & in vtrosque memoria eorum conservatur, & ita ad vtrosque debere extendi tradiderunt *prædicti autores ubi sup. nu. 42.* † Nunc tamen solũ natos potè parentis crimen filios infamia cõ-

46 prahendere arbitror, non tamen eos qui nati erant ante patris crimen, *cap. vt Inquisitionis de hæret. lib. 6. Perez in l. 3. tit. 9. lib. 4. Ordin. Couarrub. lib. 2. variar. cap. 8. nu. 5. Rota Roman. in nouiss. vol. 3. lib. 2. p. 2. decis. 114. Menoch. lib. 5. præsumpt. 33. ex num. 17. Gutierrez lib. 2. Canon. qq. cap. fin. ex nu. 37. Simanc. de Cath. tit. 29. ex nu. 22. & in Enchirid. tit. 63. n. 10. Iul. Clar. in Pract. §. hæresis, Vmb. Locato post iudicial. Inquis. q. 22. Toledo lib. 1. instr. Sacerd. cap. 69. n. 4. Th. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 27. ex num. 1. Garsia de Benefic. tom. 2. p. 11. cap. 10. ex nu. 75.*

CAP. XX. De Filijs Magorum quando ob paternã hæresim, non pribantur honore, ligitima, alimentis, & vxores dote.

SVMMARIVM.

1. *Filij hæreticorum pribantur legitima, alimentis, &c.*
2. *Bona damnatorum quamuis reseruentur filijs, falit in filijs hæreticorum.*
3. *Bona hæreticorum quamuis iure communi reseruẽtur filijs, ex lege Regni rebocatũ est.*
4. *Bona hæreticorum siue sint laici, siue clerici ad Regem deferuntur.*
5. *Filijs hæreticorum ante paternum crimen pro creati deferuntur parentum bona.*
6. *Leges nullæ sunt quæ filijs natis ante parentum hæresim ab eorum hæreditatẽ excludãt.*
7. *Filij tantum post parentum crimen nati ex infecta radice proueniunt.*
8. *Hæresis vitium licet sit spirituale, inter carnis vitia ponitur.*
9. *Filij hæreticorum non solum legitimi pribãtur hæreditate, & alimentis, sed naturales, & spuri, &c.*
10. *Filij huiusmodi quando pribentur legitima, pribantur alimentis.*
11. *Filij hæreticorum quando ali debeant ab Inquisitoribus ex bonis parentũ.*
12. *Fiscus quãdo tenetur dotare filias hæretici*
13. *Fiscus capit bona cum omnibus oneribus, & honoribus, vt erant apud indignum.*
14. *Fiscus succedit in bonis delinquentis, vt hæres extraneus.*
15. *Fiscus tenetur soluere omnia debita delinquentis.*

16. *Debitum nullum maius est quam filiorum educatio.*
17. *Fiscus quare tenetur dotare filias hæretici.*
18. *Fiscus tenetur dotem restituere vxori hæretici.*
19. *Fiscus quandiu non restituit dotem vxori hæretici, tenetur eam alere.*
20. *Fiscus soluit dotem veram non confessatam.*
21. *Dos confessata à marito non præiudicat Fisco.*
22. *Dos confessata post decenium præscribitur in præiudicium Fisci, & tertij.*
23. *Vxoris dos, & paraphernalia non confiscantur in delicto viri.*
24. *Arræ vxoris, & donationes propter nuptias non confiscantur.*
52. *Donationes vxori facta à consanguineis mariti non confiscantur.*
26. *Lucratorum pars dimidia non confiscatur in delicto viri, sed restituitur vxori.*
27. *Vxori complici non restituitur dos, nec alia bona.*

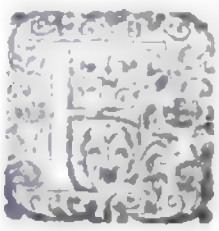

1111 Magorum hæreticorum propter hæresim parentum priuantur legitima, iure naturæ debita, & alijs emolumentis, quæ ex paterna hæreditate expectabant, *cap. vergentis, de hæretic. Iul. Clarus lib. 5. Receptar. §. hæresis, Grillard. de hæretic. q. 4. Pegna ad Eymeric. p. 2. Sebol. 6. D. Simanc. de Cathol. inst. tit. 9. ex n. 3. Tiber. Decian. Crimin. tom. 1. lib. 5. cap. 45. Prosp. Farinac. Crim. 1. q. 24. nu. 44. & tract. de hæresi, q. 191. nu. 1. Vmb. Locato in iudicial. Inquis. v. filij, num. 1. Afflict. in Constit. Regn. de hæretic. rub. 2. ex num. 84. Menoch. de Arbitrar. libr. 2. cent. 6. cas. 546. num. 11. Thom. Sanchez lib. 2. Decalog cap. 27. ex num. 6. Sebast. Guazzin. de confiscat. bonor. limit. 23. numer. 29.* † Nam etsi regulariter bona damnatorum reseruentur filijs, ex dispositione *Authentica bona damnatorum C. de bonis proscript.* in hæresis crimine locum non habet, etiam si filij sint Catholici, *cap. 2. §. hæretici, d. cap. vergentis, cap. statutum, de hæretic. lib. 6.* †Nam licet de iure ciuili eorum bona nō solū reseruantur filijs orthonoxis, per *l. Manichæos C. de hæretic.* sed etiam agnatis, & cognatis Christianę fidei socialibus, *l. cognouimus C. eod. tit.* hodie rebocatæ sunt ex *l. Gazzaros C. eod. tit.* † Et similiter correctæ sunt leges Regni, quæ hæreticorum bona, non extantib⁹ filijs, ad Regem pertinere decreuerunt, & clericorum Episcopo, *l. 2. & l. 3. tit. 26. p. 7.* quia hodie bona (extantibus filijs) siue clerici, siue laici ad Regē pertinent, *l. 1. tit. 3. lib. 8. Recop.*

¶ Si tamen filij extiterint ante paternā hæresim procreati, parentum bona eis deferuntur, vt tradunt *Simanc. de Cath. inst. tit. 29. ex nu. 22. Iul. Clar. in Pract. §. hæresis n. 17. Ioan. Rojas de hæretic. p. 2. assert. 44. ex n. 354. Ant. Gomez variar. 3. c. 2. n. 16. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 1. Ordin. & in l. 1. tit. 7. lib. 8. fol. 197. Th. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 27. ex nu. 10. Farinac. de hæretic. q. 191. nu. 39.* †Nam ratio propter quam priuantur filij hæreticorum omnibus paternis emolumentis, non eadem est in filijs natis, & nascituris, vt tradit *Simanc. d. tit. 29. n. 25.* vbi ait nullam legem esse, quæ filios natos à paterna hereditate excludat, imo multæ huic distinctiom suffragantur, *l. 2. C. de libertin. l. 6. tit. 27. p. 2. l. 4. & 5. tit. 1. libr. 4. Ordin. l. 3. tit. 9. d. lib. 4. Cōcil. Toletan. XIII. cap. 1.* †Solum enim nati post commissum crimen ex infecta radice proueniunt, nam filius ante quam generetur, dicitur esse in patre secundum corporalem substantiam, & secundū potentiam generationis actiuam, quemadmodum Leui dicuntur decimati in lumbis Abrahæ, *D. Aug. super Deuter. q. 42. & ad Hæbreos 7. D. Ambros. Cathari, de peccato origin. disp. 6.* †Nā licet hæresis vitiū sit mere spirituale, nō minus quam alia carnis vitia transmittitur, & sic inter carnis opera hæreses possuit, *D. Paul. ad Galat. 5.* & fornicationem appellāt *Isaias c. 1. & 57. Hierem. 3. Ezechiel. 6. & 16. Oseas 1. & 2. Apocalyps. 18.* vnde rectè poeta.

Qui viret in foliis venit à radicibus humor
Et patrū in filios transeunt eii semina mores.

¶ Nec solum legitimi pribantur hæreditate, sed etiam naturales, spurij, & bastardi, suis emolumētis, *Simāc. d. tit. 29. n. 16. & in Enchirid. titul. 63. num. 5. Petr. Surdus, cons. 386. num. 6. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 33. num. 11. Couarub. variar. 2. cap. 8. num. 3. Azor part. 1. Moral. lib. 8. capit. 13. quæst. 8. Suarez part. 3. disp. 43. sect. 3. num. 2. Thom. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 27. ex num. 1. Iacob. Graffis lib. 2. decis. cap. 11. num. 19.* † Et quando tales filij pribantur hæreditate, seu legitima, pribantur etiam alimentis, *Paul. Grilland. de hæretic. quæst. 4. ex num. 1. Did. Cantera in qq. crim. rub. de hæresi capit. 1. num. 54. Tiber. Decian. d. c. 45. n. 3. Sanchez d. lib. 2. c. 16. ex num. 25.* † Nam quando filij hæreticorum, præsertim parvuli, ante parentis crimen nati sunt, non pribantur legitima, neque alimentis, ideo Inquisitorum cura ex bonis hæretici debent ali apud Catholicos, *Rojas sing. 47. Pegna ad Eymeric. part. 2. comm. 9.*

ad capit. vergentis de hæretic. Simanc. de Cathol. d. tit. 29. nu. 12. Surdus d. conſ. 386. n. 13.

12 †Ideo etiam tenetur Fiſcus dotare filias hæretici natas ante parentis crimine, *Rojas d. ſing. 47. Pegna ad Eymeric. d. comm. 9. Farinac. q. 24. ex nu. 46.*

13 ¶ Fiſcus enim capit bona cum omnibus oneribus, & honoribus, vt erant penes indignum, *l. quod dicitur C. de iure Fiſc. l. cum eo D. ad S. C. Syllan. Auth. hoc amplius C. de idei commiſſ.* † Quia per confiſcationem ſuccedit in bonis delinquentis, vti hæres extraneus, *Caſſan. in conſuet. Burgund. rub. 2. §. 1. de confiſcat. v. & apperiant, ex num. 3. Fachineus lib. 6. Controuerſ. cap. 21. Petr. Surdus de Aliment. tit. 8. priuil. 59. & tit. 1. q. 31. ex*

14 *nu. 5. Farinac. q. 25. nu. 169.* † Ideo tenetur ſoluere omnia debita delinquentis, quia omnia, quæ tranſeunt in hæredem extraneum, tranſeunt etiam in Fiſcum, *Peregrin. de iure Fiſc. li. 5. ex num. 68. Carpan. in cap. omnium, nu. 118. Baiard. ad Clar. q. 78. nu. 113. Hondedeus conſ. 95. n. 109. vol. 1. Ruin. Iun. conſ. 131. nu. 4. vol. 2. Farinac. de hæretic. q. 190. §. 1. nu.*

15 *n. 28.* † Et quia nullum maius debitum eſt, quã filiorum educatio, nam qui alimenta negat, necare videtur, cautum eſt vt parbuli huiuſmodi à Fiſco alantur, *Inſtruct. I. Hiſpalenſ. cap. 22. Ioã. Lupus in cap. per veſtras §. 72. Queſada, q.*

16 *24. Plot. conſ. 30. ex num. 83.* † Item & dotare filias, vt tradunt, *Plotus dict. conſ. 30. num. 84. Carpan. in d. cap. omnium, num. 531. Surdus de aliment. q. 31. num. 15. tit. 1. Sebaſt. Guazzin. de confiſcat. bonor. limit. 4. concl. 13. &*

17 *concl. 20. num. 17.* ¶ Dotem vxori reſtituere, nam propter mariti hæreſim vxoris Catholicæ dos non confiſcatur, *cap. de credit de hæretic. lib. 6. Simanc. tit. 9. num. 66. Iul. Clar. in Pract. q. 78. nu. 14. Farinac. d. q. 25. num. 111. Boſsius, de bonor. public. num. 651. Plotus dict. conſ. 30. num. 50. Peregr. de iure fiſc. d. lib. 5. nu.*

18 *82.* † Et dum non reſtituitur, debet Fiſcus tali vxori alimenta præſtare, *Boſsius de alim. vxori præſtand. Baiard. ad Clar. d. q. 78. num.*

19 *88.* † Dum tamen vera ſit dos, non confeſſata, l. ſi quis poſt hac C. de bonis proſcript. *dos etiam, non quæ aliquoties inaniter dotalicum inſtrumentorum tenore conſcribitur, ſed quam*

20 *ſe corporaliter tradidiſſe docuerit.* † Nam dos confeſſata à marito non præiudicat Fiſco, *Simanc. de Cathol. inſt. tit. 9. ex nu. 67. Vmb. Locatus poſſ. iudicial. Inquiſ. q. 13. Pegna ad Eymeric. part. 3. quæſt. 111. comm. 160.* † Niſi

21 poſt lapſum decenij exceptio non numeratæ dotis opponatur, quo expirat, etiam in præiudicium tertij, *Auth. quod locum C. de dote non numerat. Farinac. q. 25. nu. 122. Sanchez lib. 2. Decal. cap. 17. ex n. 5.*

¶ Nec ſolum dos vxoris propter mariti crimen non confiſcatur, ſed nec etiam bona paraphernalia ipſius vxoris, *D. Simanc. de Cath. inſtit. d. tit. 9. num. 70. Pegna ad Eymeric. p. 3. quæſt. 111. comm. 160. Cantera vbi ſup. d. rub. de hæretic. capit. 1. num. 27. Læl. Zecchius in ſumm. part. 1. tit. de fide, rub. de hæreſ. cap. 11. num. 16.* † Arræ ſimiliter, & donationes propter nuptias non confiſcantur, *d. l. ſiquis poſt hac, l. 2. C. ne vxor pro marito, Simanc. dict. tit. 9. num. 72. Pegna, & Cantera vbi ſupra, Thom. Sanchez dict. lib. 2. cap. 17. ex numer. 10. Farinac. d. q. 25. num. 129. & nu. 132.*

† Nec etiam confiſcari poſſunt res donatæ vxori à conſanguineis eius viri, niſi expreſſe fuerit tempore donationis dictum, quod ei donantur, vt marito adquirantur, *Simanc. dict. titul. 9. ex num. 76. Pegna dict. comm. 160. Cãtera d. cap. 1. num. 32. Sanchez, d. cap. 17. num. 13. Læl. Zecchius vbi ſup. capit. 11. num. 16.*

† Dimidiam partem lucratorum reſtituuntur etiam vxori, quia indignum viſum fuit, vt bona lucrata ex parte vxoris, non committentis delictum, Fiſco cedant, *l. ob maritorum C. ne vxor pro marit.*, præter quam Cordubæ vbi vxoris dimidiam lucratorum non percipiunt, *Simanc. d. tit. 9. num. 74.* † Si vxor complex fuit delicti mariti bona confiſcatur eius dos, & alia bona, quæ habuit tempore delicti, ita vtnõ teneatur Fiſcus, nec maritus alere, *Ioan. Rojas de hæretic. part. 2. aſſert. 40. ex nu. 323. Sanchez d. capit. 17. ex num. 25. Farinac. de hæreſ. q. 190. num. 54.*

CAP. XXI. De Fautoribus, & Receptatoribus Magorum, & quando ob fautoriam incurrant hæreſim, & eius pœnis.

SVMMARIVM.

1. *Fautores, & Receptatores Magorum ſunt ipſo iure excommunicati.*
2. *Fautores, & Receptores huiuſmodi ſunt infames ipſo iure.*
3. *Inteſtabiles ſunt, quia non poſſunt hæredes inſtituere.*
4. *Incapaces ſunt ſucceſſionis hæreditatis ex teſtamento, & abinteſtato.*

5. *Ad teſtimonium non admittuntur.*
6. *Sepultura Eccleſiaſtica pribantur.*
7. *Orare pro eis non poteſt, quia in peccato deceſſerunt.*
8. *Fautores, & Receptatores prædictas pœnas incurrunt defendendo errores.*
9. *Fautores, & Receptatores huiuſmodi non incurrũt pœnas, quãdo ſolũ defendunt perſonas*
10. *Fautoribus, & Receptoribus huiuſmodi quando poſſit indici purgatio Canonica.*
11. *Aduocatus, procurator, aut defenſor, quando pro hæreticis non admittatur.*
12. *Defenſores hæreticorum reputantur ſuſpecti.*
13. *Defenſores hæreticorum, vt incurrant, debẽt defendere errores, vel aſſerere hæreſim non eſſe hæreſim.*
14. *Aduocatus in re dubia poteſt defendere partem negatiuam, propter defenſionem inquiſiti.*
15. *Aduocatus poteſt defendere hæreticum non eſſe damnandum, quando negat delictum.*
16. *Aduocatus defendendo veram hæreſim non eſſe hæreſim, vel propter illam non eſſe damnandum, incurrit pœnas.*

1 MAgis hæreticalibus credẽtes, fauentes, defendentes, receptantes, eis ve auxiliũ, conſilium, opem ve præbentes, vt ipſi met hæretici ſunt ipſo iure communicati, *cap. excommunicamus §. credentes, & ibi omnes de hæretic. Conſtitut. Martin. V. ann. 1418. & Paul. IIII. ann. 1558. relata à Pegna poſt Direct. fol. 157. Nicol. Eymeric. in direct. Inquiſ. p. 3. q. 122. & ibi Pegna comm. 171. Bartol. Vgolin. de cenſuris Pontif. reſerv. p. 2. gloſ. fautores §. 1. Suarez tom. 3. de Cenſur. diſp. 21. ſect. 2. nu. 7. Sayrus lib. 3. cap. 5. Bonacin. de excommun. diſp. 2. q. 5 pun. 3. Filliuc. tract. 16. cap. 2. q. 5. ex nu. 36. Farinac. de hæretic. q. 182. ex n.*

2 *55. & q. 190. ex nu. 16.* † Sunt etiam infames, ita vt ad officia publica, vt ipſi hæretici non admittantur, *ex Conſtit. Innocent. IIII. ann. 1252. Clem. IIII. ann. 1265. Alexand. IIII. ann. 1258. & Paul. IIII. ann. 1558.* quas referunt, *Pegna vbi ſup. ex fol. 19. Annan. in d. §. credentes, nu. 5. Afflict. in Conſt. Reg. de hæretic. & pacterin. rub. 2. n. 37. & 39. Vmb. Locat. in iudicial. Inquiſ. v. pœna, nu. 11. Decian. Cri-*

3 *min. lib. 5. cap. 51. nu. 45.* † Sunt etiam inteſtabiles, quia non poſſunt hæredes inſtituere, *Anthen. credentes, & ibi omnes, de hæretic. & in d. §. credentes, de hæret. de quo extant Conſtitutiones Pontificum relatæ à Rega vbi prox. Zanchin. de hæretic. cap. 17. nu. 2. Repert. Inquiſ. v. credentes, Decian. d. cap. 51. n. 79.* † Et incapaces ſucceſſionis hereditatis, tam ex teſtamento, quam abinteſtato, *Auth. credentes, de hæretic. d. §. credentes ext. eod. Zanchin. d. cap. 17. nu. 2. Decian. d. nu. 79. Calderin. de hæretic. rub. de pœnis receptat. nu. 1.* † Nec ad teſtimonium admittur, *d. Auth. credentes, Alberic. in l. quoniam C. eod. num. 2. Affict. in Conſtit. Reg. de hæretic. rub. 2. num. 41. & 50. Decian. d. num. 79.* † Et carent Eccleſiaſtica ſepoltura, *DD. in cap. excommunicamus §. credentes de hæretic. lib. 6. Simanc. de Cathol. inſtit. cap. 15. Zanchin. de Hæretic. cap. 3. 4. 5. 6. Did. Perez in l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordin. Caſtro lib. 1. de iuſta hæretic. pun. cap. 17.* † Nec poteſt pro eis orare, quia in peccato mortali deceſſerunt, *capit. ſicut, de hæretic. Pegna ad Eymeric. p. 3. q. 40. comm. 89. Zanchin. de hæretic. cap. 17. num. 3.* † Item & eorum bona ſunt ipſo iure confiſcata, ſicut bona hæreticorum, *cap. ſi aduerſus, de hæretic. Affict. vbi ſup. d. rub. 2. num. 25. Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 51. comm. 76. Farinac. de hæretic. q. 182. nu. 51. & 53. & q. 190. nu. 8.*

¶ Quod intelligi verum quando errorem defendunt, aut fouent, vel credunt, quia tunc cenſentur hæretici, *c. qui aliorum 24. q. 3. DD. in cap. ſi aduerſus de hæret. Repert. Inquiſ. v. defenſores, Simanc. de Cath. inſt. tit. 15. n. 8. & in Enchir. tit. 14. n. 1. Nicol. Eymeric. in direct. Inquiſ. p. 2. q 52. nu. 1. & ibi Pegn. comm. 77. Iacob. Graffis lib. 4. dec. ff. cap. 18. ex n. 37. Farinac. de hæretic. q. 182. n. 121.* †Secus tamen quando ſolũ perſonas defendunt ratione amicitiæ, quia tum non reputatur hæretici, nec vt hæreticus punitutur, *Arebidiac. in cap. accuſatus §. Sacerdos, nu. 6. de hæretic. lib. 6. Vmb. Locato in iudicial. Inquiſit. v. defenſores, nu. 1. Bonacin. de excommunicat. diſp. 2. q. 5. pun. 3 ■ 2.*

10 †Niſi dum ſunt ex infecta radice, quia ex tali amicitia, & defenſio inſurgit contra eos ſuſpicio de hæreſi, quia tales, vt amici reputantur, & quando alia cum hac ſuſpitione concurrũt, faciunt ſuſpectos vehementer tales defenſores, *capit. quicumque de hæretic. libr. 6. Vmb. Locato vbi ſup. n. 2. Eymer. in direct. p. 2. q. 50. num. 4. & 5. & ibi Pegna comm. 75. & q. 52. comm. 77. & q. 54. comm. 79. Simanc. in Enchir. tit. 13. num. 2. & tit. 14. nu. 3. Campeg. ad Zanchin. cap. 20. Mart. del Rio lib. 5. Magicar. ſect. 4. Graffis d. c. 18. nu. 38. Farinac. d. q. 182. n. 55. & 133. & q. 190. n. 26. & q. 191. nu. 13.*

11 ¶ Vnde regulariter aduocatus, procurador, ſeu defenſor pro Mago hæretica-

seu hæretico non admittitur, *cap. fin. de hæretic. lib. 6. Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 5. nu. 1. Ponzinibius lib. de Lamijs, num. 77. Iul. Clar. in §. hæreſis num. 17. Afflict. in Conſtit. Reg. de hæretic. rub. 1. nu. 43. Decian. d. lib. 5. cap. 51.*

12 *num. 13.* † Nam eo ipſo reputatur ſuſpectus, ſeu hereticorum defenſor, & fit infamis, & officio aduocationis, & procurationis priuatus, *capit. ſi aduerſus de hæretic. & ibi Abb. Hoſtienſ. Ancharr. Butr. Panorm. Socin. Felyn. Card. Zabarell. & alij, D. Simanc. in Enchir. tit. 14. nu. 4. Graſſis d. cap. 18. num. 39. Mart. del Rio d. ſect. 4. Toledo libr. 1. inſtruct. capit.*

13 *19. nu. 7.* † Quod quidem intelligitur, quando vel errores defendit, vel hæreſim non eſſe hæreſim, probare nititur, *Hoſtienſ. in d. capit. aduerſus, num. 1. Carer. de hæretic. num. 19.*

14 † Niſi res eſſet dubia, quia poteſt aduocatus ſubſtinere partem negatiuam pro defenſione inquiſiti, *Oldrad. conſ. 220. Pegna ad Eymeric. p. 2. q. 11. comm. 20. Carer. vbi ſup. nu. 114. Ponzinib. de Lamijs num. 77. Decian. d. lib. 5.*

15 *capit. 51. num. 15.* † Vel quando reus negat delictum, poteſt eum defendere non eſſe damnandam, *Afflict. in Conſtit. Regn. d. rub. 1. num. 43. Vmb. Locat. vbi ſup. v. aduocatus, nu. 1. Oldrad. d. conſ. 220. Simanc. de Cathol. tit. 43. nu. 22. & in Enchirid. tit. 42. num. 1. Squillacenſ. de fide Cathol. cap. 55.*

16 † Alias enim aduocati, & procuratores defendendo veram hæreſim, non eſſe hæreſim, vel propter illam non eſſe damnandum, incurrunt cenſuram, infamiam, pribationem, & alias defenſoribus hæreticorum impoſitas pœnas, *DD. in d. cap. ſi aduerſus, de hæretic. Afflict. vbi ſup. nu. 43. Decian. d. lib. 5. cap. 20. nu. 20. & cap. 37. num. 51. D. Simanc. de Cathol. inſt. tit. 51. n. 11. & in Enchir. tit. 14. nu. 4. Mart. del Rio d. ſect. 4. Graſſis, d. cap. 18. nu. 39.*

Cap. XXII. De Puritate ſanguinis requiſita in ſtatutis Hiſpaniæ, & eius probatione per Famam.

SVMMARIVM.

1. *Statuta huiuſmodi Sanctiſſima ſunt.*
2. *Qualitas ſtatuti à pretenſore probanda eſt.*
3. *Qualitas ſiue ſit affirmatiua, ſiue negatiua probari debet.*
4. *Qualitas huiuſmodi non eſt naturalis, ſed accidentalis, & quid facti.*
5. *Qualitas puritatis ſanguinis recipit mutationem.*
6. *Fundamentum intentionis conſiſtens in negatiua, probanda eſt.*
7. *Tempore promulgationis Euangelij tota Hiſpania Iudeis ſcatebat.*
8. *Maurorum tempeſtate multi ex fidelibus cum eorum filiabus copulabantur.*
9. *Probationes puritatis ſanguinis quam ſint difficiles.*
10. *Maculam aſcendentium per paternam lineam filios, & nepotes comprehendit, per fœmineam filios non excedit.*
11. *Factum vltra ſecundam generationem difficilis eſt probationis, ideo probationes per famam admittit.*
12. *Probatio per famam admittitur in puritate ſanguinis, nobilitate, filiatione, &c.*
13. *Fama plene probat in factis antiquis.*
14. *Antiqua dicuntur, quæ excedunt centum annorum.*
15. *Fama in antiquis probatur per teſtes ſingulares, & de auditu.*
16. *Verba enunciatiua in antiquis plene probant.*
17. *Scripturæ priuatæ in antiquis probant.*
18. *Hiſtoriarum libri probant in antiquis.*
19. *Minori numero teſtium deponentium de mala fama in antiquis, magis creditur, quã maiori de bona.*
20. *Probationes de fama ſi teſtes contrarij ſunt, minori numero de mala deponenti ſtatur.*
21. *Minori numero teſtium de mala fama rationem reddenti, magis creditur quam maiori de bona, cauſam non reddenti.*
22. *Nouas informationes ſumere tutius eſt quãdo probationes ſunt contrariæ.*
23. *Maiori numero teſtium deponentium de bona fama regulariter magis creditur, quã minori de mala.*
24. *Fama ſiue bona, ſiue mala debet legitime probari, alias nullius eſt momenti.*
25. *Fama quando dicatur legitime probari.*
26. *Fama debet habere originem à perſonis certis, & fide dignis.*
27. *Teſtes non interrogati debent reddere rationem de autore, & origine famæ.*
29. *Fama probatur per teſtes conteſtes, & non ſingulares.*

30. *Testes de fama debent esse omni exceptione maiores.*
31. *Testes de fama debent concludere se audiuisse à maiore parte populi.*
32. *Testes dicentes esse publicam vocem, & famam, non probant famam.*
33. *Testes dicentes à multis, vel à mile audiuisse non probant famam.*
34. *Testes deponentes ita reputari ab omnibus eum cognoscentibus non probant famam.*
35. *Testes deponentes ita auditum per totam ciuitatem non probant famam.*
36. *Fama etiam legitime probata, non probat in antiquis, aut in recentioribus.*
37. *Fama per se nunquam probat, in Ciuilibus, aut in Criminalibus.*
38. *Fama minus probat in antiquis, quam in recentioribus.*
39. *Fama in antiquis quam in recentioribus res in certa est, quae fidem non facit.*
40. *Fama est sermo sine certo autore dispensus.*
41. *Populus ignarus est, morosus, crudelis, &c.*
42. *Populus non ratione, sed furore ducitur, torrentis fluminis instar.*
43. *Popularis fabor malis artis quaeritur.*
44. *Fama in antiquis, & recentioribus mentiri solet.*
45. *Fama magis in antiquis quam in recentioribus mentitur.*
46. *Probationes summaria de puritate sanguinis, & ad perpetuam rei memoriam suspectae sunt de falso.*
47. *Testes examinati ad perpetuam rei memoriam, etiam ratificati in causa principali, non probant.*
48. *Testes huiusmodi de nouo examinandi sunt per articulos causae, vt probant.*
49. *Testes denegatiua, vaga, & pura suspecti sunt de falso.*
50. *Negatiua vaga, & pura non cadit in sensum testium.*
51. *Testibus affirmatiuis, quam negatiuis magis creditur.*
52. *Testes affirmatiui duo superant mile negatiuos.*
53. *Negatiua coarctata loco, & tempore bene probat.*
54. *Negatiua huiusmodi probanda est, vt removeas actum a sensu.*
55. *Testibus deponentibus de negatiua coarctata magis creditur, quam de affirmatiua.*

STATVTA huiusmodi, quae 1
prohibent, vt ad dignitates Ecclesiasticas, Sanctae Inquisitionis officia, ordinum militarium insignia, Collegia, & alias vniuersitates statutarias nullus admittatur, qui descendat ex infecta radice Iudeorum, Maurorum, Haereticorum, vel nouiter conuersorum, sancta, & iustitissima sunt, vt docent, *D. Perez de Lara olim Regius Consiliarius, nunc almae Ecclesiae Toletanae Hispaniae primati Canonicus Doctoralis, tract. de Capellan. lib. 2. cap. 4. ex num. 57. & in compend. vitae homin. c. 1. ex n. 47. D. Ioann. del Castillo to. 4. p. 2. lib. 5. c. 123. ex n. 16. Zeuallos tom. 4. Comm. contra comm. q. 900. ex nu. 84. vsque ad num. 135. Ioan. Valenciuela Velazquez tom. 1. cons. 90. ex num. 89. D. Christ. Paz de tenut. tom. 1. cap. 32. ex nu. 89.* † Quae quidem qua- 2
litas praecisse, & concludenter à praetensore probanda est, vt docent *Anton. de Amatis de cess. 21. nu. 89. Ful. Pacian. de probat. lib. 1. capit. 54. nu. 9. fol. 570.* † Siue qualitas sit affir- 3
matiua, siue negatiua, siue fuerit actor, siue reus, *Bald. in l. si vero §. qui rei qualitate D. qui satis dare cogant. Cephal. cons. 327. num. 8. & cõs. 350. n. 24. vol. 3. Menoch. de praesumpt. lib. 5. praesumpt. 1. nu. 19. Mascard. de probat. tom. 2. concl. 1091. ex nu. 1.*

¶ Quia ista qualitas quodquisque descen- 4
dat ex Christianis veteribus, sine macula Iudeorum, &c. non est qualitas naturalis, imo est accidentalis, & quid facti, sicut in nobilitate claritas sanguinis *Bald. in l. 1. §. plane D. de in litem iurand. nu. 4. & in cap. fin. de praesumpt. nu 6. Tiraquell. de nobilitat. cap. 10. nu. 3. Pacian. d. lib. 1. de probat. cap. 54. ex num. 1.*
† Quia qualitas puritatis sanguinis recipit 5
mutationem per matrimonia, & delicta parentum, vnde merito necessaria est talis probatio, neque sufficit iuris praesumptio, quod vnus quisque habetur pro bono, &c. quia fundans se in qualitate suae personae tenetur illã probare, *Genuens. decis. 90. nu. 9. cum alij per Zeuall. d. q. 900. ex num. 121. D. Castillo d. cap. 23. ex num. 1.* † Etiam si se fundet in negatiua, 6
quia quando fundamentũ intentionis alicuius cõsistit in negatiua, probãda est, *l. hoc iure 10. D. de verbor. obligat. D. Paz de tenuta d. cap. 4. ex nu. 84. Pacian. d. lib. 1. cap. 7. Manica de coniectur. lib. 1. tit. 1. n. 3. Cacheran. Pedam. decis. 108. nu. 8. & decis. 174. nu. 5. Mascard. d. concl. 1091. nu. 1. 9. & 10.*

¶ Probatio autem huiusmodi adeo omni- 7
bus difficilima visa est; vt vix vnus ex milib⁹ dari possit, qui in rigurosa statutorum acceptione

tione posit satisfacere, nam ad hoc, vt quis dicatur non descendere ex Iudæis, aut Mauris probare debet, antecessores suos, qui primi Euangeliũ susceperunt, nõ fuisse ex Iudæorum, aut Mahumetanorũ proluuie, sed ex Gentilismo, seu Paganismo conuersos, quod omnino est improbabile, tunc quia tempore promulgationis Euangelij tota Hispania Iudæis scatebat, *Ioseph. lib. 20. antiq. Iudai. cap. 11. & lib. 12. cap. 5. & lib. 14. cap. 1. & seqq. & contra Apion. lib. 1. Philon. in Flacc. Strabo Geograph. lib. 5. Lorin. in Actis Apost. cap. 8. Garibay lib. 5. cap. 4. Marian. lib. 4. cap. 4. Puente de las Monarch. tom. 1. lib. 2. c. 33. §. 1. Peñalosa lib. de las excell. de Esp. cap. 4.* † Tum etiam quia post Maurorum invasiones, fideles adeo in eorum captiuitate oppressi fuerunt (vt multi eorum, qui ad Mahumetanos ritus non trãsierunt) cum eorum filiabus se copulabant, vt temporalibus honoribus potirentur, & qui in eorum invasione ad Montana Legionis, & alicui se recepernnt, dum Hispaniam recuperarunt, quam plures eorum cum filiabus Maurorum, & infidelium matrimonia inierunt, cum inter ipsos met Hispaniæ Reges talia coniugia non fuissent indigna, vt probant *Serarius de Matrim. hæretic. cap. 1. & 2. Thom. Sanchez tract. eod. tom. 2. lib. 7. disp. 72. ex num. 2. D. Ioan. Solorzano de iure Indiar. lib. 3. cap. 5. ex nu. 13.* † Tunc demum, quia licet non sit tam longa successio quærenda (quamuis macula ascendentium ab Adamo impedimentum faciat) quia nec testes, nec instrumenta de illis reperiri possunt, quamuis ad posteriores sęculos nos conuertamus, non minoris difficultatis est probare nullum ex suis progenitoribus maculam contraxisse, nam vt ait Peñalosa in libro relato (quem edidit post Memorialẽ quem scripsi D. D. nostro Regi infra referendum) d. cap. 4. *Porque es verdad que a doze generaciones bienen a tener cada persona quatro mil i nobecientos i seis ascendientes, i es posible que tenga otros tantos linages, porque no auia de casar siempre con dispensacion. I pues en toda Castilla, i Andalucia no ai millon i medio de vezinos, ii por poco que se estienda cada linage tendra mas de trenta personas, no se que testigo en el mundo pueda deponer de semejante calidad, ni que escrituras se puedan hallar que lo allanen todo.*

¶ Vnde in iure nostro res maturè considerata ascendentium maculam vltra secundam generationem per lineam paternam non extenderunt, quæ tantum filios, & nepotes compræhendit, per maternam vero filios non excedit, *c. quicumque c. statutum, de hæretic. lib. 6. Hostiens. in cap. vergentis eod. tit. nu. 4. Ant. Gomez variar. 3. cap. 2. nu. 4. Episcop. Simanc. de Cathol. instit. tit. 15. Farinac. de hæretic. q. 187.* † Nam factum vltra secundam generationem difficilis est probationis, quia hominum memoriam excedit, ideo per famã probatur, *Felin. in cap. veniens de testib. num. 16. Decius in cap. 1. de appell. ex nu. 43. Duen. reg. 299. fall. 7. Vinius in suis comm. v. fama publica, Mascard. de probat. lib. 2. concl. 753. ex nu. 7. Ant. Petr. de fideicommiss. q. 13. ex num. 139.* † Nam in puritate sanguinis, nobilitate, filiatione, cõsanguinitate, & similibus probationes per famam admittuntur, *Bald. in l. prouidendum C. de postul. Felin. in capit. veniens, de testib. nu. 9. Guido Pap. dec. iff. 196 & 387. Tiraquell. de nobilit. cap. 37. & 84. & ca pit. 10. num. 8. Dueñas reg. 299. fallen. 3. Peregrin. de fideicommiss. art. 43. nu. 87. Garsia de benefic. p. 7. cap. 15. nu. 28. Mascard. de probat. tom. 1. concl. 40. ex nu. 1. Pelaez de Mieres p. 2. de Maiorat. q. 7. ex nu. 76.* † Nam si stamus in factis antiquis, quæ hominum memoriam excedunt fama plene probat, *Aym. Cravet. de antiq. tempor. p. 1. §. viso nu. 1. 2. & 3. Boer. dec. iff. 42. nu. 32. Rolan. cons. 3. nu. 4. vol. 1. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 42. nu. 4. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 3. nu. 3. Michal Crassus in comm. lib. 2. capit. 19. q. 2. Villalob. tract. eod. v. fama num. 8. Ant. Petra de fidei commiss. q. 11. nu. 442. & q. 12. nu. 30. & q. 13 num. 108. & 144. Cardinal Tuschus in Pract. tom. 3. liter. F. concl. 66. ex nu. 12. max. nu. 35.* † Antiqua autem, vt dicantur quæ hominum memoriam excedunt, requiruntur centum annorum, *Marsil. in l. de minore §. plurium D. de qq. nu. 8. Duen. d. reg. 299. Fallen. 7. Osasens Pedamons. dec. iff. 171. nu. 8. Ant. Petr. d. q. 13. nu. 147. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 3. ex nu. 6. Farinac. tom. 2. q. 47. num. 112. & 120. Card. Tuschus d. concl. 66. nu. 16.*

¶ Fama autem huiusmodi in antiquis ita prodest vel nocet, vt sufficiat eam probare per testes singulares, & de auditu deponẽtes, *Alex. cons. 82. nu. 2. lib. 1. Capicius dec. iff. 193. Cardin. Tuschus tom. 3. liter. T. concl. 180. ex nu. 26. D. Castillo. d. cap. 23. num. 16. D. Ioan. Valenzuela Velazquez cons. 90. nu. 73. & cons. 92. ex nu. 190.* † Et per scripturas disponentes per verba enunciuitiua, quæ in antiquis plene probare tenent *Riminal. cons. 339. ex nu. 40. lib. 3. Marcerius in Epitome de fideicommiss. p. 3. q. 5. Raudensis de Analogia cas. 24. ex nu. 61. Marescot. variar. resolut. libr. 1. cap. 70. ex nu. 6. Mieres de Maiorat. d. q. 7. ex num. 68. Peregrin. de fideicommiss. d. art. 43. ex nu. 72.*

D. Perez de Lara de Capellan. d. cap. 4. num. 57. † Item, & per ſcripturas pribatas, quæ in libris familiaribus inueniuntur, *Aym. Crazetæ de antiq. tem. p. 2. Nicol. Genua de ſcriptu. priuat. lib. 1. d. cap. 123. n. 10.* † Et per chronicorum libros, & hiſtoriarum, qui probant in antiquis, *Menoch. vbi ſup. Pelaez de Mieres d. q. 7. n. 94. & p. 4. q. 20. n. 341. Farinac. deciſ. 190. num. 7. fol. 309. D. Ioan. Valenzuela d. conſ. 90. n. 137. D. Perez de Lara dict. capit. 4. num. 58.*

¶ Et quia ſtatuta requirunt, *vt contrarium non audiatur*, magis creditur menori numero teſtium, deponentium de mala fama, quam maiori, de bona, nam vt ait Ariſtot. *malũ ex quocumq; defectu, bonum ex integra cauſa.* vt traduot. *D. Perez de Lara d. cap. 4. ex n. 60. & in Compend. vitæ homin. d. cap. 1. ex n. 47.* † Quilicet à multis reprehendatur, ſuſtineri poteſt duobus caſibus, primus quando quis probationes ſuas dirigit, ad probandam famam, quia tunc ſi teſtes contrarij ſunt, magis creditur duobus teſtibus deponentibus de mala fama, quam mille de bona, etiam ſi tales duo teſtes repulsã paciantur, quia teſtes ſingulares, falſi & infames fidem faciunt contra producentem, *, ſiquis de teſtibus C. de teſtibus Farinac. de oppoſit. contra teſtes q. 62. ex. n. 221.* † Secundus caſus eſt, ſi teſtes de mala fama deponant verosimilia, & cauſam reddant propter quam ortum habuerit, quia tunc magis creditur duobus teſtibus honeſtis deponentibus de mala fama, quam mile de bona, cauſam non reddentibus, nam vt ait tex. in l. fin. §. teſtes D. de teſtibus, *Non enim ad multitudinem reſpicere oportet, ſed ad ſinceram teſtimoniorum fidem, & teſtimonia, quibus potius lux veritatis aſſiſtit.* † Tutius tamen erit nouas informationes ſumere, nam cum duæ contradictoriæ, non poſſint eſſe ſimul veræ, tales probationes ex capite contrarietatis invalidantur, ita vt neuter fidem faciat, *l. qui falſa, aut varia D. de teſtib. l. eos C. ad l. Cornel. de falſis, Farinac. de teſtibus q. 66. ex nu. 5. Ant. Petra de fidei commiſſ. q. 12. ex nu. 968.* † Regulariter enim magis creditur maiori numero teſtium deponentiũ de bona fama, quam minori de mala, *Felin. in cap. fin. de præſump. & in capit. cum contingat de Reſcript. Abb. in c. cum oporteat, de accuſat. Hippol. in l. de minore §. plurium D. de qq. Gabriel de teſtibus concl. 4. n. 24. Maſcard. de probat. lib. 3. concl. 1362. n. 3. Farinac. deciſſ. 264. fol. 271. & deciſ. 315. fol. 345. Rota Roman. p. 1. tom. 1. deciſſ. 185. ann. 1615. fol. 247. & deciſſ. 196. ann. 1618. fol. 266. & deciſſ. 204. fol. 279. & deciſſ. 166. fol. 212. & tom. 2. p. 1. deciſ. 494. ann. 1618. fol. 34. & deciſ. 282. fol. 241. & deciſ. 287. fol. 304. Gratian. diſcept. forenſ. to. 3. c. 562 n. 64. fol. 483. Cenall. tom. 4 q. 900. ex n. 87. D. Valençuela d. cõſ. 90. ex n. 56. fol. 668. & conſ. 9. ex n. 204, D. Paz de tenuta tom. 1. cap. 23. num. 89. fol. 357. D. Caſtillod. cap. 123. ex num. 17.*

¶ Fama enim ſiue bona, ſiue mala, ad hoc vt fidem faciat in cauſa ſtatuti, tã in antiquis, quam in recentioribus, ſuper puritatẽ ſanguinis, vel nobilitatẽ, debet eſſe legitima, & legitime probata, alias nulli eſt mouẽti, *Marſil. ind. l. de minore §. plariam D. de qq. n. 67. & ſeqq. Farinac. tom. 2. q. 47. ex n. 148.* † Fama autem dicitur legitima, ſiue in genere, ſiue in ſpecie, ſiue in antiquis, ſiue in recentioribus, quando habet ortum, ſiue originem à cauſa certa, & vero ſimili, probabili, vrgenti, ſolida, inconcuſſa, crecens, non minuens, nec diuiſſa, nec vaga, nec contraria, neque in aliquo labefactata, *vt per DD. ind. de minore §. plurium D. de qq. & ind. ea quidem C. de accuſat. l. decurionum C. de pœn. l. ſi priuatus D. qui & à quibus, cap. Oſtiut Epiſcopus de Elect. capit. qualiter, & quando, de accuſation. Iul. Clar. in Pract. §. Secundum indicium. nu. 10. p. 2. Maſcard. de probat. lib. 2. concl. 748. num. 10. Farinac. d. q. 47. ex n. 153.* † Et ſimul quod habeat originem à perſonis certis, & fide dignis, non malebolis, neque prætenſoris inimitijs, neq; ex ijs, qui nocere cupiunt, *d. c. qualiter, & quando, cap. Inquiſitionis, de accuſat. Bart. in d. §. plurium, num. 15. Decius in cap. veniens, de teſtibus num. 39. & in cap. 1. de appelat. Iul. Clar. d. §. fin. quæ. 6. Cardinal. Tuſchus in Pract. tom. 3. liter. F. concl. 65. ex num. 2.* † Quare teſtes non interrogati debẽt reddere rationem de auctore, & origine famæ, & à quibus audierunt *Bart. & Marſil. in. d. §. plurium n. 56. Burſat. conſ. 115. num. 51. li. 2. Ant. Petra de fides-commiſſ. q. 11. ex n. 370. & q. 13. ex num. 122. Maſcard. d. concl. 749. ex num. 13. Farinac. d. q. 47. ex n. 229.*

¶ Legitimè autem probatur per teſtes conteſtes, & non ſingulares, ſpecifice in vnoquoque articulo, quia teſtes ſingulares non ſufficiunt, *Gabriel. in Comm. tit. de teſtib. concl. 2. num. 37. Oſaſc. deciſſ. 79. ex num. 16. Menoch. de arbitrar. lib. 2. caſ. 27. nu. 13. & de præſumpt. lib. 1. q. 91. n. 2.* † Et quod ſint omni exceptione maiores *Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 64. Menoch. d. lib. 2. caſ. 474. nu. 25. & de præſumpt. d. q. 9. ex num. 5, Maſcard. d. lib. 2. concl. 894. num. 3.* † Et ſimul quod deponant illã audiuiſſe à maiore parte populi, vbi intenditur probare famam, & quod ita

sentiat maior pars populi, *Bart. in d. §. pluriū num. 21. Decius in d. cap. veniēs, num. 7. & in c. 1. de appell. num. 51. Ant. Petra d. q. 13. nu. 114. Mascard. d. concl. 749. num. 11. Farinac. d. q. 47. ex num. 252. Card. Tuschus in Pract. tom. 3. concl. 64. ex num. 25.* † Nec sufficit quod dicant se publicè audiuisse, vel esse publicam vocem, & famam, *Bart. in l. de minore §. plurium D. de qq.* quia potest publicè audiri, & esse publicam vocem, & famam, & ad maiorem partem populi non inotescí, *Farin. d. q. 47. num. 258.* † Vel â multis personis audiuisse, vel á mile, quia possunt esse multæ personæ, & mille, & non esse maiorem partem populi, *Grammatic. cons. 42. n. 2. Ant. Petr. d. q. 13. num. 123. Roland. cons. 54. ex num. 19. Cephal. cons. 225. nu. 43. lib. 2, Mascard. d. concl. 749. num. 6.* † Aut ita reputari ab omnibus eum cognoscentibus, quia tales cognoscentes possunt esse minor pars hominum, qui de iure sunt necessarij, *Bald. cons. 406. num. 3. libr. 1. & cons. 447. ad fin. vol. 5. Farinac. d. q. 47. n. 314. & 318. Mascard. d. concl. 749. num.* 10. † Vel ita audiuisse per totam Ciuitatem, quia potest esse minor pars hominū, quā sunt necessari ad famā, *Salicet. in l. ea quidem C. de accusat. num. 119. Natta cons. 388. num. 3. vol. 2. Mascard. d. concl. 749. num. 22. Hect. Æmil. de testib. p. 1. lit. A. num. 11. fol. 257.*

¶ Et nihilominus fama ita probata, nullus testis peior reperiri potest, quia non probat in antiquis, aut recentioribus, cum non ab ipsa rei veritate proficiscatur, sed ab hominum existimatione, quæ falli potest, & fallere, *DD. in l. 3. §. eiusdem, D. de testib. & in cap. si testes cap. sane etiam 4. q. 3. Mascard. lib. 1. concl. 11. n. 6. & lib. 2. concl. 748. n. 9. & concl. 753. num. 4. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 89. num. 28. Roland. cons. 77. num. 6. lib. 3. & cōs. 447. num. 10. lib. 4. Farinac. d. q. 47. num. 164. Mascard. lib. 2. concl. 748. num. 10.* † Quare fama perse sola nunquam probat in Ciuilibus, aut in Criminalibus, *l. 3. §. eiusdem legis, & ibi glos. D. de testib. cap. si testes §. sæpe etiam, & ibi glos. & DD. 4. q. 3. cap. illud, & ibi glos. de cleric. excomm. l. decurionum, & ibi glos. C. de pœn. l. si privatus C. qui, & à quib. l. diuo Marco C. qui manumit. poss. l. miles §. penult. D. de adulter. capit. Osius Episcopus, de Elect. Benacosa in suis comm. part. 2. v. fama fol. 28. Mascard. d. concl. 748. ex num. 5. Peguera de-ciss. 17. ex num. 21.* † Et multo minus in antiquis, quam in recentioribus, quia omnia illa, quæ ad probationem famæ requiruntur, difficilius in antiquis, quam in recentioribus probari possunt, *vt dicam tom. 5. de spiritualibus anex. siue de Iure Eccles. lib. 7. capit. 3. ex numer. 39.*

¶ Fama enim tam in antiquis, quam in recentioribus res incerta est, quæ nullatenus fidem facit, licet innumeris testibus comprobetur, quia vt ait Tertullian. in Apologet. *Fama incerta est, cui nemo credit, nisi inconsideratus, quia sapiens non credit in certo, sæpe mendatium ab vno seminatur, aut ingenio emulationis, aut ambitio suspitionis, aut ingenita mentiendi voluptate.* † Quia de eius certitudine nunquā cōstat, nec vllus autor certo reperitur, ex quo aiebat Fabius Quint. *Fama est sermo sine certo autore dispersus, cui malignitas initium dedit, credulitas incrementum, quod nulli non enim innocentissimo potest accidere, fraude inimicorum falsa vulgantium.* † Nec eo quod populus eam approbet, vitium purgat, quia vt ait Plato in Axiocho, *Populus ignarus est, morosus, crudelis, inuidus, immodestus, vt qui sit ex colubie turbæ, & stultis, insolentisque colectum.* † Qui non ratione, sed furore ducitur torrentis fluminis instar, Herodot. in Thalia, *Pleus est nihil intelligere, quo enim pacto sciet qui neque edoctus est, neq; honestum nouit, nec domesticum quidem, quia ad res agendas, sine consilio præceps ruit, torrentis fluminis instar.* † Vnde eius electio iure damnatur, qui populi voce postulatus est, *cap. 2. de Elect.* nam vt ait Apost. ad Galat. 1. v. 10. *Si hominibus placerem, Christi servus non essem*, & noster Seneca, epist. 29. *Malis artibus popularis fabor queritur, similem te illis facias portet, alioquin non probabunt.* † Quare non minus in antiquis quam in recentioribus Fama mentiri solet, & malos extollere, bonosque suprimere, nam vt ait D. Hieron. epist. ad Ruffin. *Multum in vtraque parte crebro fama mentitur, & tam de bonis mala, quem de malis bona, falso rumore concelebrat.* † Et multo magis in antiquis, quam in recentioribus fama mentiri solet, tū quia difficilius demendatio conuincitur, tum quia per tam longum tempus, ex hominum relationibus varias, atq; varias accipit formas, nam vt ait Ouid.

Atria turba tenent, veniit leue vulgus eunique
Mixtaq; cū veris passim commenta vagātur
Miliaque rumorum, confussq; verba volutāt,
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures
Hi narrata ferunt, alio mensuraque ficti
Creseit, & auditis aliquid nouus adjecit autor

¶ Probationes autem de puritate sanguinis aut nobilitate factæ in summarijs, aut ad perpetuam rei memoriam, aut aliter receptę, vt postea in causa principali testes ratificentur, suspectæ sunt de falso, & tanquam proba-

tiones

tiones in fraudem factæ reijciuntur, ex præsumptione iuris, & de iure, *capit. quoniam frequenter, & ibi glos. v. in fraudem, vt lite non contest. & ibi Bald. num. 7. Abb. 12. Gail. lib. 1. obseruat. 92. nu. 6. Farinac. de testib. q. 75. p. 5. ex num. 130. & q. 76. ex num. 162. Menoch. de præsumpt. libr. 1. præsumpt. 65. numer. 5.*

47 † Etiam si in causa principali ratificentur, nã cum primæ suæ depositiones nullæ sint, & fidem non faciant, non validantur per ratificationem, quia necesse habent illa de nouo dicere in principali iudicio, de quo quæritur. *Tiber. Decian. resp. 66. ex nu. 4. vol. 2. Cæs. Manento cons. 24. ex num. 7. & cons. 92. ex nu. 8.*

48 *Mar. Giurba deciss. 95. ex nu. 1.* † In quorum nouo examine non sunt illis legendæ suæ primæ depositiones, vt in eis se ratificent (quia illis ignominiosum esset contraria asserere) sed interrogandi sunt per articulos causæ, vt si nunquam deposuissent, aduertendo tamen, quod si in aliquo, etiam minimo, cõtrarij sunt eorum quæ primo dixerunt, puniuntur, vt falsi, *Tindarus de testib. p. 3. cap. 7. ex num. 1. Farinac. de oppos. contra test. q. 66. num. 64. Ant. Petra de fidei commiss. q. 12. ex num. 1296.*

49 ¶ Testes tamen si deponunt denegatiua vaga, & pura, *vt non vidi, non audiui*, suspecti sunt de falso, *Angel. in l. testium C. de testib. & in l. si per aliam, §. docere D. nequis eũ Ful. Pacian. de probat. libr. 1. capit. 36. ex num. 8. Menoch. lib. 2. præsumpt. 51. num. 7. Mascard.*

50 *lib. 3. concl. 1364. num. 10.* † Quia negatiua huiusmodi non coarctata loco, & tempore non cadit in sensum testium, ideo ex sua natura est improbabilis, *l. actor C. de pœn. capit super his de renunciat. ca. accusator 6. q. 5. Pacian. d. cap. 36. ex num. 6. & cap. 37. ex num. 1. Mascard.*

51 *tom. 1. concl. 70. num. 5.* † Ex quo magis creditur testibus affirmatiuis, quam negatiuis, *l. diẽ proferre. § si plures D. de arbitr. Bald. in l. actor C. de probat. num. 1. Bart. in l. 1. D. de ventre insp. nu. 6. Pacian. d. cap. 36. nu. 12.*

52 † Etiã si testes negantes essent numero plures, quia plus creditur duobus affirmatiuis, quam mille negatiuis, *Abb. in cap. cum tua de testib. nu. 2. Hect. Æmil. de testib. v. affirmantes ex nu. 3. Mascard. d. concl. 70. num. 2.*

53 ¶ Secus tamen si negatiua sit coarctata loco, & tempore, quia vere cadit in sensum testium, & bene probat. *glos. in l. obtimam C. de contrabend. si pub. Mascard. de prob. lib. 2. cõcl. 1091. nu. 8. Pacian. vbi sup. cap. 27. ex n. 12.*

54 † Quæ quidem probanda est, vt remobeat actum à sensu, non è contra, vt quando dicunt testes, *quod non poterat fieri quin ipsi vidissent*, vt tradunt *DD. in capit. tertio loco, de probat.* *Bossius in Pract. tit. de defens. reor, nu. 16. Farinac. de testib. q 65. nu 228. & 229 Mascarã. d. concl. 1091. num. 9. Pacian. d. cap. 27. nu. 16.*

† Et tunc magis creditur testibus de ponentibus denegatiua coactata loco, & tempore, quam deponentibus de affirmatiua, *Bossius vbi prox. ex num. 31. Farinac. d. q. 65. ex numer. 224.* 55

AL REI NRO. SEÑOR.

En manos del Presidente del Consejo.

SEÑOR.

DESSEOSO de satisfacer en algo a lo que V. Magestad manda por su cedula a las Ciudades voto en Cortes, de q̃ se le auisen las causas porque se despuebla esta Monarchia, como el mas minimo della, digo Señor, que entre muchas que è visto reparar, es el natural altiuo de los Españoles, con que aspiran siempre a cosas de honra, i como ven que en España muchos dellos (aunque son nobles i limpios) estan imposibilitados della, por el modo que se à introducido en las probãças de los Estatutos, con que està desautorizada la nacion, i sus hijos por las agenas, buscando lo que en la propria se les niega, sin culpa suia. Porque para probar vno q̃ es de limpia calla i generacion, sin raça, ni macula de Moros, Iudios, ni Conuersos, como se articula para estas pruebas, es necessario probar, q̃ desde la promulgaciõ del Euangelio, ipor lo menos q̃ desde q̃ lo recibierõ sus ascedientes, no à auido en ellos, ningun Iudio, Moro, ni recõciliado, i q̃ los primeros que se baptizaron, no fue ninguno destos (porque la macula del ascendiente, aunque sea desde Adam haze impedimento) lo qual es imposible de toda probança, pues a doze generaciones no mas, biene a tener cada vno quatro mil i nouecientos, i diez ascendientes, i es posible que tenga otros tantos linages, porq̃ no auian de casar siempre con dispensacion, i por poco que se estienda cada vno, tendra mas de treinta personas que hazen ciento y quarenta i siete mil i trecientos ascendientes. No se q̃ testigo enel mundo pueda deponer de semejante calidad, aunque sea de oidas, ni que instrumentos se puedan hallar, que lo allanen todo.

¶ Demas

2 ¶ Demas, que al tiempo de la promulgacion del Euãgelio auia en Eſpaña muchos Iudios (como en todas las demas Prouincias del mundo) aſsi de los que paſſaron con los exercitos de Nabuchodonoſor, Hadriano, Veſpaſiano, i otros; como de los que voluntariamente ſe vinieron conuidados de la fertilidad de la tierra. I ſiendo como fueron ricos i poderoſos: pues fundaron a Toledo, Granada, Maqueda, Eſcalona, i otras Ciudades en Eſpaña, es cierto que no emparentaron con lo peor della. I no ſe diſminuieron en la entrada de las naciones, antes crecieron de ſuerte, que en la general expulſion, por mandado de los Señores Reies Carolicos, deſpues de auer ſalido mas de vn millon de caſas pobladas, fueron infinitos los que ſe quedaron, recibiendo el Baptiſmo eſpontaneamente; i eſtos ſe mezclaron con los Criſtianos, de ſuerte, que oi no ſe conoce ninguno dellos, i quando ſe conociera, no auiendo ſido, los que eſtaban en Eſpaña, culpados en la muerte de Criſto Señor nueſtro (ſino delinquieron deſpues) no puéden deſmerecer por decendir dellos, pues fue el pueblo eſcogido, q̃ conociò, i venerò al Dios verdadero. Pues no deſmerecieron los Gentiles, que adoraron Dioſes falſos, ni los Godos, que fueron herejes Arrianos.

3 ¶ En la entrada de los Arabes el año de ſetecientos i catorze, como dueños, que ſe hizieron de todo, juntamente con los bienes, ſe alçaron tambien con las honras. I aſsi aunq̃ muchos Criſtianos ſe quedaron entre ellos a viuir en ſu Lei, algunos ſe retajaron, conuidados de los premios, que les prometiã los Moros: i de los que no lo hizieron, muchos ſe caſaban con las hijas dellos, por gozar de los officios, i honras, que les daban. I de los que ſe retiraron a las Montañas de Leon, Aragon, Vizcaia, Aſturias, Galicia, i otras partes, aunque fueron Criſtianos firmiſsimos, i vaſallos lealiſsimos (pues teniendo tan cerca la ocaſsion, i los premios, que daban al Renegado, no ſe apartaron de la Fè) quando fueron conquiſtando eſta tierra, i deſpues auitandola, no todos truxeron mugeres de las montañas, para la generacion, antes muchos dellos ſe caſaban, o mezclaban con las hijas de los abitadores de la tierra, que iban conquiſtando, ſin reparar, que fueſſen Criſtianas, Iudias, o Moras.

4 ¶ De ſuerte, Señor, que el mas noble, que tratare probar ſu origen, de aquellos primeros Eſpañoles (que es la maior nobleza, que puede auer) tendrà trabajo en probar, que de todas eſtas borraſcas eſcapò libre ſu generaciõ, i ſi tuuo algun defeto, o deſpues aca vbiere caido, no le paſſara el vulgo en quenta tanta nobleza, i tan heroicas virtudes, no hallando que dezir en el que ſe leuantò aier del poluo de la tierra, por no conocer ſus aſcendientes. Porque ſi vn Cauallero, i vn plebeio caẽ en vn meſmo delito, la infamia del primero, es eterna, i la otra no llega, ni aun a los hijos, ni ai vezino, que lo ſepa, ni ſe acuerde dello. De ſuerte, que el menos noble, i menos conocido, ſatisface mexor al Eſtatuto, por la menos noticia, que ai de ſus antepaſſados; de que ſe ſigue, que lo que ſe inſtituiò para grandes Caualleros, i perſonas principales, queden priuados dello, i vengan a darſe a perſonas, que ni por ſu linaje ſon conocidos, ni por ſu valor merecen ſerlo, i que no hallando los primeros honra en Eſpaña, por la macula quizas, de ſu ſeptima abuela (que en el plebeio no ſe conoce la de ſu padre) la deſamparen, i ſe baian a otros Reinos, donde no ſe mira tanto en eſto, i los ombres bajos, que padecen el meſmo defecto, i quizas maior, porque no ai memoria del, queden con el oficio, dignidad, honra, è inſignias della.

5 ¶ El modo de las probanças no tiene menos incombenientes, porque en el derecho todas las que ſon ſin citacion de parte no hazen fe, i en ellas no ſolo noſe cita, pero ſe hazen cõ grande ſecreto: i ſi para lo que menos importa ſe da traſlado a la parte, i ſe le oie, i ai tres ſentencias, i ſe mira i conſidera por diferentes Iuezes tantas vezes, i ſe ponderan todas las calidades de la Iuſticia, i ſe eſta al maior numero, i mas calificado de teſtigos: i para quitar la honra a vno i a ſus hijos, i a todos ſus deudos, i a los viuos i a los muertos, i a los no nacidos, ni engendrados, no ai mas que vna ſentencia, i eſſa dada por ombres, que como tales puedẽ tener paſsion, i ſin auer dado traſlado a la parte, i ſin auerle oido, ni informado a los Iuezes, i ſin que ſe ſepa porque le condenan, eſtandoſe al menor numero de teſtigos i menos calificados, a las vezes, le vienen a dar vna laſtimoſa ſentencia, por el dicho de dos o tres teſtigos, que no ſupieron lo que dixeron, porque imaginarõ ſe les preguntaua por otro (como ſuele ſuceder) i que fueron examinados por quien no atendio, o no quiſo attender a ello, i juzgado por Iuezes que no fueron informados, ni lo pudieron ſer, porque no ſe ſabia de lo que dudauan.

6 ¶ I lo que peor es, que teniendo vno cien teſtigos q̃ le califiquen por hidalgo i limpio,

i muchos

i muchos actos positiuos, como tal, por solo un memorial sin firma, que se da en el Consejo, o Tribunal, donde tiene su pretension, en que se dize, que no lo es, o que en el libro Verde, ò del Bezerro esta su familia notada por no limpia, es estropiezo para su pretension, pues q̃ si dizen dos testigos, que no saben, que tenga la calidad, antes lo tienen por Villano, o Iudio, i lo an visto tener, i ai fama dello, sin que estos depongan de acto contrario, ni de processo, ni Sanbenito, ni quema, ni aleguen padron, ni pecha, lo condenan por tal, quitandole el oficio, o dignidad de honra, q̃ pretende: i que sin dar mas razon, valgan mas dos testigos destos (que en derecho no hazen fè) que no ciento de affirmatiua, a que todas las leies fauorecen, i que siendo la fama el peor testigo del mundo (aun teniendo origen de personas ciertas, i fidedignas, i probando se legitimamente) porque depongan della dos enemigos, o mal intencionados, que quizas lo oieron a otros, como ellos, o lo leuantaron de su cabeça, se haga tanto caso desto, como si fuera vna Executoria.

7 ¶ I quando se dize de publica fama, si se apura las mas vezes se cobra, no de q̃ sea verdad, ni de que sea Ruin, el que la padece, sino porque su padre, o abuelo tubo vandos, i los enemigos quando riñen, pocas vezes honran a su contrario, se suele esparcir fama dello. I si le preguntassen a el mesmo, porque lo tenia en tal posseesion? Responderia, que por que era porfiado, o grangero, o otras simples conxeturas. De suerte, que no consiste la verdad en ella misma, sino en la condicion de cada vno, o en la aficion, que le an cobrado, i cõ esto viene a ser mas noble, i mas limpio, no el que lo es, sino el que el, u sus padres fueron menos ilustres, menos conocidos, o el que tiene menos enemigos, siendo verdad, que la inuidia, que comunmente se tiene a los buenos, i el valor, i virtudes de cada vno, le causan mas emulos, que al malo sus culpas.

8 ¶ Por lo qual seria conueniente, qua ia q̃ las probanças fuessen secretas, conforme a los Estatutos de las cosas de honra, que se pretenden: pues an de ser con testigos, no los mas inteligentes, ni mas calificados, ni mas bien intencionados, sino los que les pareciere a los Informantes: i que an de deponer de cosas, q̃ no an visto, pues las mas dellas son de oidas, i se trata de la cosa de maior importancia que ai, que quando se probase de vn pretendiente algo, que desdiga de su honor, se llamase por el Tribunal, o Comunidad, que a examinado sus pruebas, i se le dixesse, que satisficiesse a tal ital cosa, que se dize del, i seria justo se le diesse copia de todo: pues para cosa que menos importa se admiten tachas, i testigos, i q̃ se le diesse termino, para que se descargasse, pues si fuesse verdad, no podrá contra ella probar cosa, que le aproueche, i si mentira, mexor es que se sepa, que no sin causa quede infamado. Sin que sea de consideracion dezir, q̃ si se diesse lugar a esto, no vendria a perder nadie; porque demas que no es cierto (pues por este camino el santo Oficio auerigua la verdad en sus causas) quando en algũ caso, vbiesse lugar la negociacion, i alguno tuuiesse algun defeto, i por este camino lo soldasse: en todo acõtecimiento es menos inconueniente, que llegue a ser vno bueno, que no lo es, que no queden por ruines mil, que son buenos.

¶ I porq̃ las familias mas calificadas, por la memoria, que ai siempre dellas, quando padecen alguno destos defetos, por algũ mal casamiento, nunca se oluida, aunq̃ le toque mui lejos al pretendiente; serà justo, pues todas las leies an puesto fin, i termino a estos impedimentos, que la deshonra de España le tẽga, siendo assi, que la Lei de Dios tenia edades, para los Alienigenas, i las leies Canonicas, i Ciuiles le tienen, hasta la segunda generaciõ; i si à esto no se pone limite es imposible, que se pueda (como aora passa) dexar de perder mucha nobleza de España, o se an de dar los premios de honra, i sus insignias a personas, q̃ realmente padecen defetos, de los que aora se juzgan por tales, u se an de venir a dar alos de tan baja calidad, que no tengan origen, ni ascendientes conocidos. I no soi interesado en lo vno, ni en lo otro: porq̃ a mi, i a mis padres, i abuelos paternos, i maternos (por la misericordia de Dios) siempre nos han apuntado por Hijosdalgo notorios, en los padrones desta Ciudad, i an exercido en el santo Oficio de la santa Inquisicion della Oficios mui onrados, ni me muebe otra cosa, mas que la onra de Dios, credito de la nacion Española, prouecho vniuersal destos Reinos, i seruicio de V. Magestad, a quien Dios guarde, con augmento de otros maiores. En Cordoba nueue de Otubre de 1622.

9

El Licenc. Don Francisco Torreblanca Villalpando.

¶ Iuan

IVan Deſlaua Eſcriuano publico del numero de Cordoua por el Rei nro Señor, doi fè q̃ por vn teſtimonio firmado, i ſignado de Gabriel Gorge de Eſtrada, Eſcriuano del Rei nuestro Señor, i de la comiſsion del Licenciado Iuan de la Vega Iuez de ſu Mageſtad para lo tocante à la paga de la Moneda Forera de los Obiſpados de Cordoua, i Iaen (con que ſirbieron los ombres llanos pecheros, el año de 1584.) parece, que de pedimiento de Miguel Geronimo de Torreblanca, padre legitimo del Licenciado Don Franciſco Torreblanca Villalpando, natural deſta Ciudad, ſe ſiguiò pleito contra Luis de Rojas Recaudador de la dicha Moneda Forera, en raçon de abelle empadronado, para la paga della, en que alegò ſer Hijodalgo notorio, libre, i exempto, de la pagar, i contribuir en los pechos, i derramas de los ombres llanos pecheros, i que eſtaban en eſta poſeſsion el, i ſus padres, i abuelos, de tiempo immemorial, de que ſe diò traſlado al dicho Recaudador, i dixò, i alegò de ſu juſticia, i recebida la cauſa à prueba, por el dicho Miguel Geronimo de Torreblanca ſe probò la dicha poſeſsion, con muchos teſtigos, i la cauſa cõcluſa, el dicho Iuez diò, i pronunciò ſentencia difinitiba, por la qual mãdò amparar al dicho Miguel Geronimo de Torreblãca, en la poſeſsion en q̃ eſtaba de Hijodalgo notorio, libre, i exempto de pagar la dicha Moneda Forera, idemas pechos, i derramas de los hõbres llanos pecheros, i cõdenò al dicho Recaudador no la cobraſe del, la qual le fue notificada, i paſò en coſa juzgada, i della ſe deſpachò mandamiento contra el dicho Recaudador, para que no la cobraſe del dicho Miguel Geronimo de Torreblanca, i de alli adelante lo tuuieſſe por tal perſona, libre de la pagar á el, i ſus herederos, i ſuceſores, i le bolbieſſe las prendas, marauedis, ò otras coſas, que le vbieſſe por ello ſacado, libremente, i ſin coſtas, por quanto en los padrones, que ante el dicho Iuez eſtaban preſentados, eſtaba tildado, iborrado, como parece del dicho teſtimonio, ſu ſecha en Cordoua, primero de Otubre de 1585.

¶ Por dos teſtimonios de Martin Sãchez Eſcriuano publico de Cordoua, parece q̃ en virtud de dos Mandamientos, dados por Ciudad, haziendo los padrones della, en la Collacion de San Iuan, el Licẽciado Martin de Molina Iurado della, en 20. de Maio de 1590. años, i Gaſpar Sanchez Iurado aſsi miſmo de la dicha Ciudad, i de la dicha Collacion, en 10. de Agoſto de 1596. Mandaron apuntar al dicho Miguel Geronimo de Torreblanca, por Hijodalgo notorio, i lo eſcribieron por tal en los libros, i padrones de la dicha Ciudad.

¶ Por otro teſtimonio firmado, i ſignado de Melchior Maldonado, Eſcriuano publico de Cordoua, parece q̃ à los 16. de Agoſto de 1596. años, ante el Licẽciado Geronimo de Ribera, Alcalde maior de Cordoua, i ſutierra por ſu Mageſtad, ſe querellò el dicho Miguel Geronimo de Torreblanca, de los Iurados de la Collacion de San Iuan, diciendo que en el Repartimiento que abian hecho para la paga de los Soldados q̃ lebantaron para el ſocorro de Cadiz, le abian repartido cinqueta reales, i los pretendian cobrar de ſus bienes, lo qual era injuſto, porq̃ el dicho repartimiento, ſe hacia à los hõbres llanos, pecheros, i el era Hijodalgo notorio, i en eſta poſeſsion eſtaba mãdado ãparar por Iuezes de ſu Mageſtad, como les era notorio, i parecia de vnos teſtimonios que preſentò: pidiò ſe rebocaſſe el dicho repartimiento: de q̃ le les diò traſlado, i la cauſa concluſa, el dicho Alcalde maior, probeiò auto, que paſſò en coſa juzgada, por el qual mãdò, que el dicho Miguel Geronimo de Torreblanca ſea defendido, i amparado, en la poſeſsion, en que ha eſtado i eſta de Hijodalgo notorio, libre de pechar, i contribuir, en los pechos, i derramas, de los hombres llanos pecheros, i que ſe notifique à las Iurados de la Collacion de San Iuan, donde el ſuſo dicho viuia, lo vuieſſen por tal, i le boluieſſen las prẽdas, marabedises, i otras coſas, que le vuieſſen ſacado, i llebado, ſo pena de cada cinquenta mil marauedis, para la Camara Real.

¶ Por otros dos teſtimonios firmados, i ſignados, de Alonſo Gallego de la Cueba, Eſcriuano de ſu Mageſtad, i de los Sacreſtos del S. Oficio de la Inquiſicio de Cordoua, el vno dellos, en 4. de Henero de 1593. I el otro en 8. de Henero de 1594. Parece q̃ por impedimẽto, de Don Luis Azeuedo Alguazil maior de la dicha Sancta Inquiſicion de Cordoua, el dicho Miguel Geronimo de Torreblanca, en virtud de mandamiento della, con vara alta de la dicha Sancta Inquiſicion le dio la poſſeſsion de ciertos bienes rematados por el Fiſco della. I el otro teſtimonio, es de como el dicho Miguel Geronimo de Torreblanca, por auſencia del dicho Alonſo Gallego de la Cueba exercio ſu oficio de Eſcriuano de Secreſtos del Santo Oficio de la Inquiſicion de Cordoua, como parece de los autos, i notas originales del dicho Santo Oficio, que eſtan firmadas del dicho Miguel Geronimo de Torreblanca, como tal Eſcriuano de Secreſtos de la dicha ſanta Inquiſicion.

¶ Por otro testimonio firmado i signado de Martin Sanchez de Orbaneja Escriuano del Rei nuestro Señor, i publico del numero de Cordoua, i de la Comision de Iuan Diaz de Baldarica Iuez de su Magestad para la paga de la Moneda Forera del año de 1603. que se cogio en esta Ciudad para su Magestad (con que le sirben los hombres llanos pecheros de siete en siete años) haziendo padron de la Collacion de San Miguel, el dicho Iuez por ante el dicho Escriuano, con parecer de los Licenciados don Rodrigo de la Reguera, i Iuan de Balabarca Abogados de Cordoua mandò apuntar a el dicho don Francisco Torreblanca Villalpãdo por Hijodalgo notorio en 28. de Agosto de 1604.

¶ Por otro testimonio firmado i signado de mi Iuan Deslaua Escriuano publico de Cordoua, en 10. de Iunio de 1610. consta que por mandado del Licenciado Ribera Alcalde Maior de Cordoua i su tierra para presentar en el Consejo de su Magestad, se prouo que el dicho Licenciado don Francisco Torreblanca Villalpando Abogado de la Real Chancilleria de Granada es hijo legitimo del dicho Miguel Geronimo de Torreblanca, i doña Ana de Villalpando su legitima muger, la qual fue hermana legitima del Padre Iuan Baptista Villalpando, de la Compañia de Iesus (que por mandado del Rei nuestro Señor Don Felipe Segundo, i a su costa escribio sobre el Profeta Ezechiel, i templo de Salomon) ambos hijos legitimos del Licenciado Gaspar de Villalpando natural de las Montañas de Leon Cristiano viejo, Hijodalgo, i siempre con honrados oficios en la republica, i los testigos fueron don Diego de Argote i Aguayo, Corregidor que fue de la Ciudad de Murcia, i Veinte i quatro de Cordoua de 80. años, don Fernando de Pineda i Mesia de 56. años, don Diego de Velasco de 48. años, Andres Fernandez de Montemaior de 70. años, el Licenciado Antonio Clauijo, Racionero de la Sancta Iglesia de Cordoua, de 60. años, i otros muchos.

¶ Por otro testimonio firmado i signado de Luis de Prado, notario maior del Audiencia Arçobispal de Granada, en 4. de Diziembre de 1610. parece que en vn pleito que tuuo en ella el dicho don Francisco Torreblanca Villalpando probo con testimonios de Escriuanos de su Magestad, i publicos del numero Cordoua, i otros autos i testigos que es Hijodalgo notorio por ambas lineas paterna, i materna, i Cristiano viejo, limpio de toda mala raça, de Moros, Iudios, i conuersos, i como tal Miguel Geronimo de Torreblanca su padre exercio oficios mui honrados en el Santo Oficio de la Inquisicion de Cordoua, por impedimento de don Luis de Azeuedo del Auito de Sanctiago, Alguacil maior de la Sancta Inquisicion de Cordoua, i por ausencia de Alonso Gallego de la Cueba, Escriuano de Secrestos della, los testigos son, el dicho don Luis de Azeuedo, i don Diego Niño de Vicuña, familiar de la dicha Sancta Inquisicion, el Licenciado don Iuan Camacho de Escobar, Consultor della, i Colegial i Rector del Collegio Real de Granada, i otros muchos.

¶ Como todo lo susodicho, i otras cosas mas largamente consta i parece por los dichos testimonios que originalmente me fueron exibidos por el dicho Licenciado don Francisco Torreblanca Villalpando, para este efeto, los quales estan sanos i buenos, no rotos ni chancellados, ni en parte alguna sospechosos, i los boluio a su poder la parte a quien io el Escriuano doy fee que conozco, testigos Pedro Lopez de Molina, i Gaspar de Escamilla, i Diego de Buen Rostro, vezinos desta Ciudad. En Cordoua 9. de Octubre de 1622. *Iuan Deslaua Escriuano publico del numero de Cordoua, por el Rei nuestro Señor fize mi signo.*

Lugar ✝ del signo. *Iuan Deslaua, Escriuano Publico.*

¶ El Escriuano Mayor del Cabildo de la Ciudad de Cordoua por el Rei nuestro Señor de iuso escrito doi fee, que Iuan Deslaua de quien va firmado, i signado el testimonio de arriba escrito, es Escribano publico, i del numero desta dicha Ciudad de Cordoua como se intitula en su suscripcion fiel i legal i de cõfiança, i a las escrituras i autos i testimonios que del parecen firmados i signados tal como este se les à dado i da entera fee i credito judicial, i extrajudicialmente, i para que dello conste, di el presente firmado, i signado de mi firma, i signo, i sellado con el sello grande de las armas de Cordoua, en ella a 9. dias del mes de Otubre de 1622.

Pedro Sanchez Ortiz Escriuano maior del Cabildo de Cordoua por el Rei nuestro Señor fize mi signo.

Lugar ✝ del sello. *Lugar ✝ del signo.*

Pedro Sanchez Ortiz, Escriuano Maior del Cabildo.

LEY, I PRAGMATICA del Rei Don Felipe Quarto nueſtro Señor, ſobre las pruebas de los Eſtatutos, en las cauſas de nobleça, i limpieça, para obiar los fraudes que el odio, i malicia, i otros reſpctos an introducido.

DON PHELIPE POR LA gracia de Dios Rei de Caſtilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias de Hieruſalem, de Portugal, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, de los Algarues de Algecira, de Gibraltar, de las Iſlas de Canaria, de las Indias Orientales i Occidentales, Iſlas, i tierra firme, del Mar Occeano, Archiduque de Auſtria, Duque Borgona, de Brabante, i Milan, Conde de Aſpurg, de Flandes, i de Tirol, i de Barcelona, Señor de Vizcaia, i de Molina, &c. A los Infantes nueſtros mui caros i mui amados hermanos, i a los Prelados, Duques, Marqueſes, Condes, Ricos Omes, Priores de las Ordenes, Comendadores, i Subcomendadores, Alcaides de los Caſtillos, i caſas fuertes, i llanas, i a los de nueſtro Conſejo, Preſidentes i Oidores de las nueſtras Audiẽcias, Alcaldes, Alguaciles de la nueſtra caſa i Corte, i Chancillerias, i a todos los Corregidores, Aſiſtente, i Gobernadores, Alcaldes maiores, i Ordinarios, Alguaciles, Merinos, Preboſtes, i a los Concejos, i Vniuerſidades, Veinte i quatros, Regidores, Caballeros, Iurados, Eſcuderos, Oficiales, Hombres buenos, i otros qualeſquiera ſubditos i naturales nueſtros de qualquier eſtado, preminencia o dignidad que ſean, u ſer puedan de todas las Ciudades, Villas i lugares, i Prouincias deſtos nueſtros Reinos i Señores à ſi a los que aora ſon como a los que ſeran de aqui adelante, i a cada vno i qualquiera de vosa quien eſta nueſtra Carta, o lo en ella contenido tocare, u pueda tocar, en qualquiera manera, Salud, i Gracia, &c.

¶ Porque el odio i malicia i otros reſpetos, i accidentes particulares ſe an hecho tanto lugar en el modo de la calificacion de la nobleça i limpieça, en los actos que ſe requieré, con tan poco credito i conſuelo de la nacion, con tanta inquietud i diſcordia en la Republica, con tanta coſta de las haziendas i vidas, i peligros de las conſciencias, que ſe juzga en elgouierno por la cauſa mas digna de reparo, aſsi por el remedio de inconuenientes tan grandes, i de que tanto daño reſultan al Reino en comun, i particular, como porque ſe conſeruen en ſu primitiua calidad, e inſtitucion de los Santos Eſtatutos, i los vtiles, i luables fines del beneficio comun a que ſe encaminaron, i que de ſu buen vſo ſe han experimentado, i que ſiendo tan conueniente en la ſuſtancia, no ſe pongan en eſtado de perjuicio por los accidentes. Ordenamos i mandamos que de aqui adelante ninguna perſona de qualquier eſtado i cõdicion que ſea, no pueda dar, ni dè, como ni tampoco admitir, ni admita memoriales ſin firma, i que ſi te admitieren en algun Conſejo, Tribunal, Igleſia, Colegio, o otra comunidad, dõde ſea neceſſaria calificacion de nobleça, i limpieça, no ſe les dè credito, ni hagan fee, ſi fueren generales, i no dieren razon particular de las coſas, que contuuieren, aunque citen i ſeñalen teſtigos: i aunque alegen fama publica: i ſolo ſe puedan admitir en orden a inquirir, i no para otro efeto, quando indiuiduaren, i ſeñalaren Sanbenito, o Penitencia, i el año en que ſe dio, con expreſſion de la perſona a quien toca de la Igleſia, o parte donde eſta, del parenteſco que tiene cõ el pretendiente, u con otros indiuiduos tan particulares, que verolimilmente induzgan el animo a que no es de malicia. I aſsimeſmo ſe podran admitir, quando manifeſtaren eſcrituras, con iguales calidades de las dichas, o en caſo que citando teſtigos que en el ſe citan, como pudiera el informante examinarlos por ſi meſmo. I aſsi no haran fee en quanto citados en el memorial, ſino en quanto lo que dixeron examinados.

¶ Otroſi, que las palabras que ſe aian dicho en pendencia, o extrajudicialmente en corrillos, o en conuerſaciones, no obſten, ni ſean de impedimento para los actos de nobleça, i limpieça, quanto quiera que ſe aian dicho, i eſparcido, i llegado a noticia de muchos, i que los teſtigos que depuſieren dellas, como no tengan mas noticia dela calidad del pretendiẽte, q̃ auerlas oido, ni ſi vuo cauſa, ni razon para dezirlas, no obſten a la pretenſion de nobleça, i limpieça, como eſta no aia procedido, ni ſe funde en otro principio; pero ſi hecha aueriguacion dellas, por los informantes, hallaren que vno fundamento para poderlo dezir, por eſtar notada la perſona, o por otras

razones de escrituras, Sambenito, o Penitencias, es nuestra voluntad, que obren lo que vbiere lugar de derecho, porque en tal caso, no obraran las palabras, sino la causa, i fundamento, que ai contra el pretendiente, aunque no se dixessen.

¶ Iten, porque auiendo en todas las materias limite, i termino, que las califique por ciertas, para q̃ de alli adelante se tengan por tales, desde que estan passadas en cosa juzgada, se considera por poco inconueniente, que las desta calidad no la tengan, sino antes disposicion perpetua, i q̃ tras de muchos actos positiuos de Nobleza, i limpieza, obtenidos cabal, i justamente por los medios ordinarios, i juridicos, no se executarian, para que los decendientes por linea recta adquieran derecho, sino que queden sujetos a q̃ los efetos de odio, i malicia, que cada dia se experimentan, sean mas poderosos, que la autoridad de la cosa juzgada, i que la vehemente presumpcion de verdad, que induce, contra la qual apenas hallan entrada las leies. Ordenamos i mandamos, que en el quarto, o quartos, en que vbiere tres actos positiuos de limpieza, i nobleza (cada vna en el acto en que se requiere) se tenga por passada en cosa juzgada, i executoriada, i que en su virtud se adquiera derecho real a los descendientes por linea recta, para quedar calificados por nobles. I baste probarse la descendencia de las personas, que obtuuieren los dichos tres actos, al modo que se platica en las Hidalgias, i que esto se entienda, aunque los dichos tres actos se aian ganado en diferentes Consejos, Tribunales, Comunidades, u Colegios, o en vno mismo, i respeto de vn quarto, o de dos, o de todos, segun los comprehendieren los actos. Pero si los tres no fueren cumplidos, sino solamente vbiere vno, u dos, declaramos, que no se a de dar por passada en cosa juzgada la nobleza, i limpieza: ni los descendientes tendran adquirido derecho alguno, i que se les aian de hazer nueuas pruebas de su calidad, en la forma ordinaria, i en llegando a tres, se causara el dicho derecho real, i les comprehendera.

¶ I porque auiendo de obrar los tres actos presumpcion de verdad, executoriandose por ellos, es justo, que sean de Tribunales graues, i enteros, donde con deuido conocimiento de causa se aia tratado, i determinado la materia. Ordenamos, i mandamos, que los dichos tres actos, para obrar el efeto referido, an de ser de la Inquisicion, en que entran familiaturas, i del Consejo de Ordenes, i de la Religion de San Iuan, i de la Santa Iglesia de Toledo, o de los quatro Colegios maiores de Salamanca, i de los dos maiores de Alcala, i Valladolid; i no de otro Tribunal, Iglesia, Colegio, i comunidad alguna.

¶ I porque conforme a derecho algunas vezes, se rebuelue sobre la cosa juzgada, o por instrumentos nueuos, o por auer constado, que los presentados eran falsos, o por otras causas estatuidas en el derecho, toda via en esta materia. Ordenamos, i mandamos, que los tres actos en la forma dicha, de tal manera hagan cosa juzgada, i causen derecho a los descendientes, que aunque despues dellos se descubriesse alguna causa, o rãzon, que pudiera ser impeditiua, si se vbiera sabido antes de alguno dellos se conseruen, i duren en su fuerça, i vigor la autoridad, i efetos de la cosa juzgada, i del derecho adquirido en su virtud; pues es mas credito de la mesma nobleza, i limpieza, sustentar tres calificaciones, con que esta aprobada, que descubrir (aunque sea por accidente, cuia noticia sobreuino) que se dió, i la angozado personas, a quien no se les debia.

¶ Otrosi, porque muchas personas con malicia, i curiosidad natural, mas que por conueniencia, ni otro buen respeto, conseruan en su poder libros, que llaman Verdes, o del Bezerro, i Registros, i Catalagos de descendientes, fabricados sin mas autoridad, ni causa, que la que les offrecio su mala indignacion, de que han resultado, i resultan irreparables, e injustos daños, assi de la nobleza, i limpieza, como del gouierno, i quietud publica, pues solo con ver escritas en estos libros, i registros algunas familias, se califican por notadas, i el deponer vn testigo, que las ha visto en ellos, o oido dezir, que lo estaban, basta para tropiezo, i reparo: siendo en lo ordinario, lo mas cierto, que ni tienen sustancia, ni saben la causa, i fundamento de su origen. Ordenamos i mandamos, que ninguna persona, de qualquiera estado, calidad, i condicion que sea, no pueda tener, ni tenga ningun libro en su poder, Registro, ni Catalago, ni otro papel, en que trate de qualquiera cosa, que pueda ser de nota en materia de limpieça de familias, o descendencias, i que queme los que tuuiere, so pena de docientos ducados, aplicados por tercias partes, Camara, Iuez, i denunciador, i dos años de destierro del lugar donde fuere vezino, i desta Corte con cinco leguas.

¶ Iten, porq̃ en algunos Consejos, i Tribunales, particularmente en el de la Inquisiciõ

en su

en ſu primera inſtitucion, ſe entiende que algunas perſonas, que fueron llamadas a ellos, preguntados de ſi miſmos, i de ſu calidad, confeſſaron algunas coſas, que no fueron ciertas, ni tuvieron cauſa, ni razon para ello; i eſtas tales confeſſiones an perjudicado a ſus deſcendientes, ſiendo aſsi, que conforme a derecho ſi ſe probaſſe lo contrario, de lo que contienē no pueden perjudicar, porque la verdad no ſe muda por ſola voluntad. Ordenamos i mandamos, que ſi las dichas confeſsiones no eſtuvieren aiudadas de algun otro adminiculo, o razon, de que ſe pueda inducir, que no eſta la materia en ſolos terminos de confeſsion, no basten impedir la nobleza, i limpieza, ſino que ſe proceda a calificarla, como ſino las vbieſſe, i ſegun lo que reſultare, ſea la determinacion, regulando eſto conforme a derecho.

¶ Item, porque algunos Tribunales, i Comunidades, que requieren actos de nobleza, i limpieza, aprecian mas que otros las calidades de la probanza, i calificacion: i particularmente los Colegios, no contentandoſe de la afirmativa, de que ſean limpios, ſino que requieren, que no ſe aia podido dezir, ni dudar lo contrario. De la qual calidad, i ſu averiguacion, ſea dado ocaſsion, a que muchas familias queden notadas injuſtamente, por la malicia, i odio, con que muchos caminan en eſta materia. I ſi aora corrieſſe en la meſma forma; demas de los inconvenientes referidos, ſe haria perjuicio a las demas Comunidades, i Tribunales, en los quales ſe requiere nobleza, i limpieza. Ordenamos, i mandamos, que todo lo diſpueſto, i contenido en eſta ley ſe guarde, cumpla, i executevoriforme, e igualmente en todos los Tribunales, Comunidades, i Colegios, ſin exceptuar coſa alguna; &c. Dada en Madrid, a diez dias del mes de Hebrero de 1623. años.

YO EL REY.

El Licenc. Franciſco de Contreras.
El Licenc. Iuan de Frias.
El Licenc. Gilimon de la Mota.
El Lic. Melchor de Molina.
El Lic. Don Alonſo de Cabrera.
El Licenciado Don Fernando Ramirez Farina.

Yo Pedro de Contreras Secretario del Rei nueſtro Señor, la fize eſcrebir por ſu mandado.

Regiſtrada, Martin de Mendieta.
Por Chanciller, Martin de Mendieta.

En Madrid a doze dias del mes de Hebrero de mil i ſeiſcientos i veinte i tres años, delante del Palacio de la Caſa Real de ſu Mageſtad, i en la puerta de Guadalajara, donde eſta el trato, i comercio de los mercaderes, i oficiales fue leida, i publicada eſta ley, i pragmatica.

Hernando de Vallejo.

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM

TOMI II. PARS ALTERA.

DE SPIRITVALI POTESTATE PENES Ecclesiam interna, & externa.

LIBER DECIMVS TERTIVS.

DE SACRAMENTIS, ET SACRAMENTALIBVS

nouæ Legis, res naturales elebantibus, ad agendum in spiritualia, *qui est lib. II. Tom. I. P. I. fol. 27. vsque ad fol. 71.*

LIBER DECIMVS QVRTVS.

DE REMISSIONE CRIMINIS IN FORO Spirituali, siue per absolutionem Sacramentalem, siue per Indulgentias.

CAP. I. De Iurisdictione Spirituali interna.

SVMMARIVM.

1. 2. *Ecclesiæ duplex potestas collata est à Christo Domino.*
3. *Censurarum potestas, ex virtute clauium.*
4. *Indulgentiarum potestas ex communi thesauro.*
5. *Absoluendi à peccatis solius Dei est.*
6. *Christus Dominus habuit potestatem remittendi peccata.*
7. *Petro, & Apostolis Christus vices suas demandauit.*
8. *Romani Pontifici, & Episcopis per diuersa loca hæc iurisdictio demantata est.*
9. *Sacerdotibus, quibus Episcopi commiserunt, hæc potestas demandata est.*
10. *Iurisdictio Spiritualis ad Episcopos, & Ecclesiæ prælatos deribatur.*
11. *Sacerdotes sine proprij Episcopi licentia confessiones audire nequeunt.*
12. *Sacerdotes in Ordinis collatione duplicem accipiunt potestatem.*
13. *Potestas absoluendi à peccati habitualiter est in Sacerdote.*
14. *Potestas absoluendi à peccatis non potest exerceri, nisi concedatur Iurisdictio.*
15. *Absolutionem peccatorum ex Fide.*
16. *Absolutione peccatorum nil plus facere Papam, quam fœminam asserit Lutherus.*
17. *Iustificari hominem per fidem dicitur, quia fides est humanæ salutis initium.*
18. *Credens culpam condonari, non excluditur à confessione.*

19. *Sacerdotes duntaxat sunt Confessionis ministri.*
20. *Sacerdotes quamuis sint in peccato mortali ab hoc munere non excluduntur.*
21. 22. *Ecclesiæ hanc potestatem datam esse prout iustis constat, quomodo intelligatur.*
23. *Laicum in articulo mortis absoluere posse, quomodo intelligatur.*
24. *Confessio facta laico, etiam in articulo mortis, non tenet.*
25. *D. Iacobus non intelligitur de confessione faciendala icis, sed sacerdotibus, cap. 5.*
26. *Cap. 2. de pœnitent. dist. 6. posteriori iure reformatum est.*
27. *Laico confiteri licitum non est, etiam in articulo mortis.*
28. *Laicus absolutionem impertire nequit.*
29. *Laico confiteri, nec licitum, nec salutare, sed periculosum.*
30. *Episcopi, & Sacerdotes solum Clauium ministri sunt.*

1 CHRISTVS Dominus ascensurus in cœlum duplicem Ecclesiæ suæ potestatem constituit spiritualem: vnam absoluendi à peccatis in foro interno: altera statuendi, & iudicandi in foro externo, D. Ioan. cap. 20. v. 22. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* † Quibus verbis vtranque potestatem D. Petro, & successoribus collatã asserunt Pontifices *in cap. quodcunque 24. q. 1. capit. solitã de maiorit: & obedien. Extrauag. vnam Sanctam, inter communes §. est autem hæc autoritas, de maiorit. & obedient.* † Ex quibus in foro externo descendit penes Ecclesiam Censurarum potestas, vt tradunt *Cardin. Bellarm. de Rom. Pontif. lib. 1. c. 15. Valent. in p. 3. tom. 4. disp. 7. q. 17. pun. 2. Suar. de Censur. disp. 1. sect. 2.* † Et Indulgentiarum, ex communi thesauro, *D. Thom. in addit. ad p. 3. q. 26. art. 3. Suarez disp. 49. sect. 1. nu. 13. Bellarm. de Indulgent. lib. 1. capit. 3. conciuis meus Cardin. Toledo lib. 6. cap. 25.*

5 ¶ Nunc tamen de iurisdictione interna, & absoluendi à peccatis potestate agendum est; quæ soli Deo competit, tam quam causæ principali, & independenti, *Exod. cap. 34. Psalm. 18. 31. & 102. Isaiæ capit. 43. & 44. Hierem. 31. & 33. D. Matth. cap. 9. Marc. 2. Luc. c. 5.* † Et Christo Domino tanquam à causa meritoria nostræ iustificationis, iuxta illud Isaiæ cap. 53. *ipse peccata multorum tulit.* Daniel. cap. 9. *& finem accipiet peccatum.* quia factus est nobis iustificatio, & redemptio, *Bellarm. lib. 1. de iustificat. cap. 2. tom. 3. Valent. d. tom. 4. disp. 7. q. 1. pun. 3.* † Petro, & Apostolis, 7
quibus Christus Dominus vices suas demandauit, D. Matth. cap. 18. *Quemcumque legueris super terram, &c.* nam vt ait apud D. Ioan. cap. 20. v. 21. *sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* † Romano Pontifici, Episcopis per diuersa loca, & alijs Ecclesiæ prælatis, pro tempore existentibus, qui Apostolis 8
successerunt, *cap. in nouo, dist. 21. capit omnes dist. 22. cap. 1. cum alijs 9. q. 3. capit. ad bonorũ, de authorit. & vsu pall. cap. cum ex eo, de pœnit. & remiss. Cardin. Turrecremat. libr. 2. de Eccles. cap. 52. Bellarm. de Rom. Pontif. lib. 4. cap. 7.* † Sacerdotibus, quibus Episcopi cõ 9
misserunt, & demandarunt, penes quos remanet hæc iurisdictio, *cap. inter cætera, de offic. Ordin. cap. cum ex iniuncto, cap. excommunicamus, §. quia vero, de hæretic. Clem. dudum de sepultur.*

¶ Nam Iurisdictio huiusmodi Spiritualis 10
ad Episcopos, & Ecclesiæ Prælatos deribatur Iure diuino, *cap. quorumvires dist. 68. Turrecrem. d. lib. 2. cap. 52. 53. & 54. Pet. Soto, de confess. lect. 5. Medina de pœnit. tract. 2. q. 53. conclus. 4. Valens. tom. 4. disput. 7. q. 16. pun. 3. Henrriq. lib. 6. cap. 5. num. 5. Bellarmin. d. lib. 4. cap. 14. Suarez in p. 3. tom. 4. disp. 25. sect. 1. ex num. 10.* † Alij autem Sacerdotes prædictam potestatem non habent, nisi delegatam, 11
& ita sine proprij Episcopi licentia Confessiones audire nequeunt, *c. omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss. Trident. Sess. 14. cap. 7. Nauarr. in cap. placuit de pœnit. dist. 6. n. 131. Valent. vbi sup. d. pun. 2. Aegid. Coninck. de Sacram. disp. 8. dub. 2. Ioan. Sanchez select. & pract. q. 40. ex num. 1. Barbosa de potest. Episcop. p. 1. alleg. 25. ex num. 1. Bonacin. de Sacrament. tom. 1. disp. 5. q. 7. punt. 2.*

¶ Nam licet in ipsa Ordinis assumptione 12
presbyteri duplicem recipiant potestatem; altera *sacrificãdi pro viuis, & defunctis*, altera; *absoluendi à peccatis*, vt docent *Valent. Coninck. & Sanchez vbi prox. Suarez d. sect. 1. ex numer. 7. Barbos. d. allegat. 25. numer. 2. & 3.*
† Dicendum est potestatem absoluendi à pec 13
catis habitualiter esse cũ potestate Ordinis; non tamen actualiter, vsque dum superaddiatur applicatio subiecti circa quẽ exerceatur, vt docent *Nauarr. in cap. placuit de pœniten. dist. 6. num. 8. & in Manual. cap. 4. n. 2. Suarez, d. p. 3. tom. 4. disp. 16. sect. 3.* † Nam po- 14
testas absoluendi non potest exerceri, nisi quando illi conceditur Iurisdictio; quoniam clauis ordinis recipitur cum caractere, non

tamen claues iurisdictionis, nisi applicetur ouis circa quam exerceatur, *D. Thom. p. 3. q. 63. & sent. 4. dist. 18. Clem. I. & ibi glos. de offic. iudic. de leg. Abb. in cap. omnis vtriusque sexus de pœnit. num. 14. Valent. tom. 4. disp. 7. punt. 2. Thom. Sanchez de Matr. libr. 3. disp. 29. num. 14. & lib. 6. disp. 38. nu. 20. Ioan. Sanchez select. & pract. q. 40. ex num. Valer. Reginal. in praxi fori pœnit. tom. 1. libr. 2. cap. 2. sect. 2. ex nu. 13. Coninck. vbi sup. d. disp. 8. dub. 2. 3. & 4. Campanil. diuers. iurisp. rub. 12. cap. 13. ex num. 55. Bonacin. de pœnit. disp. 5. q. 7. pun. 4. §. 1. ex nu. 1. Filliut. tract. 7. cap. 9. Barbosa, d. alleg. 25. ex n. 42.*

15 ¶ Neque obstat fidē solā homines iustificari, & peccata remittere, Apostol. ad Roman. cap. 1. *Iustificans eum qui est ex fide*, & ad Roman. cap. 3. v. 24. *Iustificati gratis per gratiā* vnde ex fide Magdalenæ dictum est illud, D. Luc. cap. 17. *vade in pace fides tua te salua fecit.* 16 † Ex quibus, & alijs sacræ scripturæ locis, male intellectis, ogganit Lutherus lib. de captiu. Babil. art. 13. *in Sacramento pœnitentiæ, & remissione culpæ, non plus facit Papa, aut Episcopus, quam infimus Sacerdos, imo vbi non est Sacerdos æquetantum quilibet Christianus, etiam sit mulier.* 17 †Sed mentitur apostata, quia in peccatorum absolutionem nullatenus à potestate ministri pendere arbitratur, sed ex fide credentis, nam vt ait his verbis sacra synodus Trident. sess. 6. cap. 8. *Cum vero Apostolus dicit, iustificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu intellegenda sunt, vt per fidem ideo iustificari dicamus, quia fides est humanæ salutis initium.* 18 † Et ita quamuis liceat credere culpam condonari, non propterea à necessitate Confessionis excluditur, quia, vt ait ipsamet Synodus d. sess. 6. cap. 9. *Quamuis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa vnquam fuisse peccata, nisi gratis, diuina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam, & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactari, &c.*

19 ¶ Vnde tenendum est solos Sacerdotes esse à Christo Domino præfectos, & destinatos huic muneri, vt de fide definitum extat *Concilio Constantiens. contra errores Ioan. de Hus in Bulla Martini V. & Florent. in decreto vnion. & Trident. contra errores Luther. & aliorum sess. 14. c. 6. D. Thom. p. 3. suplem. q. 8. art. 1. Thom. Vualdens. tom. 2. de Sacrament. cap. 135. Henriq. lib. 3. de pœnit. cap. 6. Valēt. tom. 4. disp. 7. q. 10. pun. 1. Suarez tom. 4. p. 3. disp. 24. sect. 1. nu. 2. & 8. Coninck. tom. 2. disp. 8. dub. 1.* 20 † Etiam si tales Sacerdotes sint in peccato mortali, adhuc debiti ministri sunt huius Sacramenti, quia non fundatur in sanctitate ministri, sed in potestate, & iurisdictione, vt sub anathematismo definitum est Triden. d. sess. 14. can. 10. *siquis dixerit Sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi, & absoluendi nō habere, & c. anathema sit.* † Et sic caute legendus est D. August. dū 21 ait potestatem remitendi peccata datam esse Ecclesiæ, pro vt iustis, & Sanctis conitat, *lib. 3. de Baptis. cap. 18. & lib. 5. cap. 21. & lib. 6. c. 3. & lib. 7. c. 51.* † Quia nullatenus de remit- 22 tendi peccata Sacramētaliter loquitur, sed de potestate impetrandi alijs remissionem peccatorū, vt docet *Suarez tom. 4. de pœnit. dist. 24. sess. 1. nu. 6. Fagund. præcept. 2. libr. 7. cap. 1. ex num. 1.*

¶ Nec dicendum est in absentia Sacerdotis 23 posse hanc iurisdictionē exercere laicos, præsertim in articulo mortis, vt fuit sentia *Magistri sententiarum Petri Lombardi in 4. cap. 5. & ibi D. Thom. q. 3. art. 3.* ex illo D. Iacobi cap. 5. *confitemini alterutrum peccata vestra.* † Quia confessionem Sacramentalem factam 24 laico, vel alteri, Sacerdote inferioti, etiam in articulo mortis, non tenet, vt docent *Scotus in sent. 4. dist. 17. art. 3. & dist. 18. q. 4. art. 1. Suarez tom. 4. de pœnit. disp. 24 sect. 1. nu. 11.* † Nec D. Iacobus intelligitur de confessione 25 faciēda laicis, sed homines hominibus ea potestate prædictis, quales Sacerdotes, vt docent *Suarez d. sect. 1. Coninck. tom. 2. disp. 8. dub. 1. nu. 6. Fagund. d. lib. 7. cap. 1. nu. 7.*

¶ Neque obstat text. in cap. 2. de pœnit. 26 dist. 6. *Si deest Sacerdos, confiteatur proximo.* Nam posteriori iure reformatum est, cum clauium potestas non nisi apud Sacerdotes esse posit, *cap. omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss. capit. nouā quidem, eod. tit. Trident. sess. 14. cap. 6. & sess. 23. cap. 15.* † Quia neque in 27 articulo mortis licitū est laico confitori peccata, nec talis confessio Sacramentalis tūc quidē prodest ad remissionem culpæ, sed tantum, vt pœnitentem testatum faciat se paratum esse confiteri, *Scotus in sent. 4. dist. 18. q. 4. art. 1. concl. 3.* † Nec propterea moriens damnatur 28 salute, nam sufficit ei contritio ad veniam consequendam, & tuno melius est animam conari, quam spe confessionis huiusmodi laxari, quæ ei absolutionem impertire nequit, imo se exponit periculo graui, se confitens laico, *capis. Petrus, cap. lachrymæ cap. sicut, cap. magna, cap. siquis, cum alijs de pœnit. dist. 1. Scotus in sent. 4. dist. 14. art. 2. & dist. 18. q. 4. art. 1. concl. 3.* † Quod nec licitum est, nec saltem, sed 29 valde periculosum, ideo ab ea doctrina arcen-

dum

dum est, vt tradunt *Nauarr. in Manual. cap. 21. num. 41. Victoria de Sacram. n. 143. Valēt. d. disp. 7. q. 10. pun. 1. Gonzalez in reg. 8. Chancell. glos. 6. nu. 51. Valer. Reginal. tom. 1. lib. 1. cap. 1 sect. 3. ex num. 6.* † Namalijs præter Episcopis, & Sacerdotibus clauium potestas nō extenditur, vt Sacros. Conc. Triden. d. sess. 14. cap. 6. in hæc verba desinit, *Declarat Sancta Synodus falsas esse, & à veritate Euangelij penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosuis homines præter Episcopos, & Sacerdotes Clauium ministerium pernitiosè extendunt.*

CAP. II. De approbato ab vno Ordinario, an vbiq; valeat excipere Confessiones.

SVMMARIVM.

1. *Confessarius approbatus ab vno Ordinario vbique valet excipere confessiones.*
2. *Pontifex approbat opinionem, scitens, & non contradicens.*
3. *Pacientia Principis tribuit iurisdictionem.*
4. *Iudicis existimati ex errore communi acta sustinentur.*
5. *Sapientum opinio non minus potens est quam vulgi error.*
6. *Episcopi vnius cuiusque approbatio necessaria est ad confessiones audiendas.*
7. *Cardinalium declaratio, vt vniuscuiusque Episcopi aprobatio necessaria sit.*
8. *Confessarius non peccat contra Religionem sequens opinionem probabilem, relicta certa.*
9. *Confessarius huiusmodi peccat contra charitatem vtens opinione probabili, omissa certa.*
10. *Approbatus ab vno Episcopo non — potest vbique excipere confessiones.*
11. *Certum relinqui non — potest (sub peccati reatu) pro opinabile.*
12. *Approbatus ab vno Episcopo pro tota Ecclesia approbatus non censetur.*
13. *Approbatio debet fieri ab Episcopo proprio pœnitentis, aut eius Vicario non impedito.*
14. *Vicarius Episcopi constitutus ad vniuersitatem causarum, potest licencias Confessarijs concedere.*
15. *Capitulum sede vacante potest Confessarios approbare.*
16. *Abbates exempti possunt aprobare Confessarios.*
17. *Licentia ad Confessiones audiendas requirit ordinariam iurisdictionem.*
18. *Beneficium parochiale obtinens, vel Rectoriam, vel Vicariam Ecclesiæ, non indiget licentia ad Confessiones audiendas.*
19. *Parochus non debet exponi, nec examinari.*
20. *Parochus potest subditos in alia parochia — audire.*
21. *Iurisdictio voluntaria potest extra territorium exerceri.*
22. *Sacerdotes quantumbis idonei, sinè approbatione non debent Confessiones audire.*
23. *Religiosis Mendicantibus virtute approbationis suorum Prælatorum, sufficere licētiam petere, quamuis non obtineant.*
24. *Regulares omnes ad Confessiones audiendas debent licentiam obtinere ab Episcopo loci.*
52. *Confessarij approbati ab vno Ordinario, non possunt in alterius Diœcesi eligi virtute Bulæ, vel Iubilei.*
26. *Confessarius approbatus ab Ordinario pœnitentis, potest extra Diœcesim eum audire, & absoluere.*
27. *Forum delicti non sortitur in foro conscientiæ.*
28. *Approbatio Ordinarij si generalis est, durat quandiu non reuocatur.*
29. *Approbatio generalis ad Confessiones audiendas non expirat morte concedentis.*
30. *Approbatio generalis non potest sine causa reuocari.*

CONFESSARIVM approbatum ab vno Ordinario posse vbique excipere Confessiones expræsse tenent, *Caietan. in — Summ. v. absolutio, Tabien. eodem verb. num. 42. Armill. 17. Siluest. v. confessor. 1. q. 6. & 15. Angel. v. Confessio 3. num. 30. Sotus Sent. 4. dist. 18. q. 4. art. 3. Gabriel dist. 17. q. 2. dub. 2. Nauarr. in cap. placuit nu. 105. de pœnit. dist. 6. & in Summ. cap. 9. Hisp. nu. 5. Latin. 6. Henrriq. lib. 6. de — pœnit. cap. 13. nu. 13. Lopez p. 1. inst. mor. cap. 38.* † Vnde cum Summus Pontifex hanc opinionem probabilem existere agnoscat, iurisdictionem confert, tacens, & non contradicens, *Ledesma in summ. tom. 1. tract. de pœnit. cap. 13. Fillincius tom. 1. tract. 7. capit. 9. Sanchez de Matrim. lib. 3. disp. 22. nu. 64. & disp. 35. nu. 20. Suarez de pœnit tom. 4. disp. 27 sect. 6. Bonacin. de Sacram. disp. 5. q. 7. pun. 4. §. 1. Eman. Sa v. Confessio nu. 31. & v. iurisdictio nu. 1. & v. prælatus nu. 4. Villalobos tract. 1. difficul. 13. nu. 5. Reginal. in praxi fori pœnitent.*

3 *tent. lib. 1. cap. 70. 89. & 90.* † Nam patientia Principis, & superiorum in materia jurisdictionis rati habitioni comparatur, *Ant. Gom. in Taurina l. 55. n. 5. Cisientes. n. 14. Azeued. in l. 2. tit. 3. libr. 5. Recopil. Matienz. libr. 5. tit. 3. l. 3. gl. 1. n. 7. Ioan. Lupus rub. de donat. §. 68. n. 27.* † Imo & Summo Pontifici ignaro talis opinionis, Ecclesia suplet iurisdictioné, quem admodum in titulum coloratum habentem, & in iudice existimato, ex errore communi iura sustinent acta, ne semel sententijs sopita iterum suscitentur, *l. Barbaribus Philippus D. de offic. præsid. Lesius lib. 2. de just. cap. 29. dub. 8. n. 68. Suarez tom. 4. disp. 26. sect. 6. nu. 7. Reginal. lib. 1. n. 102. & 103. Sanchez libr. 3. de Matr. disp. 22. nu. 65. & lib. 1. Decalog. cap. 9. n. 35. Henrriq. lib. 5. cap. 14. nu. 3.* † Et
5 non minus potens est sapientum opinio, quam vulgi error, ad inducendam iurisdictionem, *Basil. de Leon lib. 5. de Matrim. cap. 19. n. 8. & cap. 20. n. 7. Egid. Coninck. de Sacrament. disp. 8. dub. 3. conc. 6. num. 22. & dub. 6. n. 47. Villalobos tract. 1. diffic. 13. nu. 5. Bonacin. disp. 5. q. 7. §. 4. n. 4. Zerola. in prax. pœnit. ca. 15. q. 4. & 5. Filiutius tom. 1. tract. 7. cap. 9. n. 227.*

6 ¶ Contrarium tamen verius est, nam & si vero simile sit vtenti opinione probabili Pontificem conferre iurisdictionem, id tamen certum non est, cum Concilium dicat. sess. 23. c. 15. *ab Episcopis approbati*, & non ab Episcopo, quia vniuscuiusque approbatio necessaria est, vt exponit *Vazquez tom. de pœn. q. 93. art. 3. dub. 4. n. 3. August. Barbosa de potest. Epis. part. 2. alleg. 25. ex n. 59.* † Quare necessariam
7 esse vniuscuiusq; Episcopi approbationē, & licentiā ad excipiendas confessiones ex Dominorum Cardinalium declarationibus, & iuris decisionibus tenent *Garsia tom. 1. de benefic. p. 5. cap. 8. n. 87. & 132. Gutierrez in qq canō. lib. 1. cap. 27. Zerola in prax. pœn. capit. 16. q. 3. Sorbo in compend. Mendican. v. absolutio pag. 62. Rodriguez in explicat. Bullæ Cruciat. §. 9. num. 5. Beja in respons. casuum cons. p. 4. c. 20. Egid. de Sacram. tom. 2. dispu. 8. num. 52.*
8 † Et quanuis talis confessarius non peccat contra Religionem sequens probabilem opinionem, relicta certa, vt docent *Vazquez 1. 2. disp. 63. cap. 2. & 3. & tom. 2. p. 3. disp. 146. c. 4. num. 26. Sayrus in Clavi Regia lib. 1. ca. 7. num. 4. Salas 1. 2. q. 2. tract. 8. disp. 1. sect. 10. n. 96. Sanchez lib. 1. Decalog. capi. 9. n. 33. Basil. Ponze lib. 4. de Matr. cap. 25. num. 9. Villalob. tract. 1. difficul. 13. n. 2.* † Peccat tamen con-
9 tra Charitatem vtenus opinione probabili omissa certa, cum periculo irritandi Sacramē tum, *Vazquez 1. 2. tom. 1. disp. 63. cap. 1. nu. 3. Medin. q. 19. art. 6. Salas tom. 1. disp. 1. sectio. 27. num. 285. Cened. practicar. qq. cap. 8. n. 23. Perez in Laurea Salmant. certam. 10. capit. 12. & 13.*

10 ¶ Vnde licet hæc sententia, quod approbatio vnius Episcopi non sufficiat ad excipiēdas vbique confessiones ab aliquibus labefactetur, in praxi tamen tenenda est, nam approbata existit *Concilio Carthaginens. IIII. cap. 79. relatum in cap. iſqui pœnitentiam 26. quæſt. 6. & Concil. Arausican. I. cap. 12. tom. 1.* relatum *in cap. qui recedunt. d. 26. q. 6.* & Romani Pontifices *Leo I. epist. 89.* relatus *in capit. bis qui in tempore d. 26. q. 6. & Paul. V. in Rituali Rom. rub. de confess. fol. 57.* & tenent *D. Antonin. in Sum. p. 1. cap. 17. & p. 3. tit. 10. cap. 2. Vazquez tom. de pœnit. q. 91. art. 2. dub. 1. n. 4. & 1. 2. disp. 62. cap. 7. n. 40. Suarez de pœnit. tom. 4. disp. 23. sect. 1. Corduba lib. 5. de Indul. q. 39. Salas 1. 2. tract. 10. disp. 1. sect. 5. nu. 56. Toledo in Summ. lib. 3. cap. 8. n. 2. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 11. §. 1. & 2. Vellarm. lib. 2. de pœnitent. cap. 7. Henrriq. lib. 5. cap. 2. §. 7. & lib. 4. cap. 9. Reginal. in prax. lib. 8. capit. 3. num. 28. Egid. Conink de Sacram. disp. 7. dub. 10. nu. 99. Bonacin. dis. 5. q. 5. n. 7. Filiuc. tom. 1. trac. 7. cap. 5.*

11 ¶ Neque obstant auctores in contrarium adducti, nam quando est controuersia inter opinionem, & opinionem potest sequi probabilis, relicta probabiliori, non tamen quando aliquid certum est, & versatur opinio contraria, quia tunc non potest (sub peccati reatu) relinqui certum pro opinabile, *Vazquez 1. 2. disp. 64. cap. 4. Salas q. 21. tract. 8. disp. 1. sect. 15. n. 156. Montesinos. 1. 2. disp. 29. q. 5. num. 214. Aragon. 2. 2. q. 63. art. 4. dub. penul. Azor tom. 1. Instit. lib. 2. cap. 17. q. 11. Franc. Suar. d. tom. 4. disp. 26. sect. 6. n. 5. & tom. 3. disp. 21. sect. 4. Sanchez lib. 1. Decalog. cap. 9. num. 41.*

12 † Ex quibus verissimum est approbatum ab vno Episcopo, pro tota Ecclesia approbatum non censeri, nam debet vnusquisque ab Episcopo proprio pœnitētis talem approbationem, seu licentiam obtinere, *Gutierrez lib. 1. Canonicar. qq. cap. 27. ex nu. 6. Rodrig. in explicat. Bullæ §. 5. Suarez d. tom. 4. disp. 28. sect. 7. ex n. 1. Valent. disp. 7. q. 10. pun. 1. & 2.*

13 † Aut ab eius Vicario ad hoc nom impeditus, *D. D. in cap. 1. de offic. Vicar. Sanchez libr. 3. de matri. disp. 29. n. 15.*

14 † Nam cum constitutus sit ad vniuersitatem causarum, hanc potest alijs iurisdictionem delegare, *l. 1. §. ab eo, D. qui & aliquibus, Sanchez d. lib. 3. disp. 31. n 2.*

15 † Aut à Sede vacāte Capitulo, quod succedit in locū

Ordina-

Ordinarij, *c. cum olim de maiorit. & obedient.*

16 † Vel Abbatibus exemptis, qui æquiparantur Episcopis, *Suarez d. disp. 28. sect. 5. nu. 3.*

17 † Nam ad hoc vt huiusmodi licentia dari possit, necessaria est Ordinaria iurisdictio, qualis Episcoporum, nam ad eos hoc munus expectat, Trident. sess. 23. capit. 15. *cum exponere confessores sit proprium munus Episcoporum, nullius alius potest in hoc se intromittere.*

18 ¶ Quare nullus Sacerdos siue secularis sit siue Regularis sine Ordinarij loci approbatione, & licentia ad confessiones suorum subditorum se intromittere debet, sub pœnis à iure statutis, nisi beneficium parochiale, seu curatum obtineat, vel sit Rector, vel Vicarius Ecclesiæ deputatus ab Ordinario, Trid. sess. 23. de Reform. cap. 15. *Nisi ab Episcopo parrochiale beneficium, vel approbationem obtineat.*

19 † Nam beneficium parrochiale æquiparatur approbationi, ideo parochus non debet exponi, nec examinari, quia reputatur idóneus, & hoc quo ad suos subditos, non quo ad alios *Gutierrez lib. 1. Canonic. qq. capi. 27 n. 21. Suarez p. 3. tom. 4. disp. 28. sect. 4. ex n. 15.*

20 *Valent. tom. 4. disp. 7. q. 10. pun. 2.* † Etiãsi possit subditorum suorum, extra parochiam, confessiones audire, & absoluere, vt docẽt *Sylvest. in Summa v. confessor 3. q. 14. Victoria d. verbo,*

21 *n. 151. Soto in sent. 4. dist. 18. q. 4. art. 3. Suar. vbi sup. disp. 25. n. 17.* † Nã iurisdictio voluntaria quæ nec inde strepitu iudicij potest etiam extra territorium exerceri, *l. 2. D. de offic. Proconsul. Sanchez de Matrim. lib. 3. disp. 19. n. 8. Egid. Coninck. de Sacram. disp. 8. dub. 3.*

22 ¶ Alij autem Sacerdotes, quantumuis idonei sint, aut approbationem petant, dum non obtineant (etiam si injustè denegetur) non debent confessiones audire, Trident. sess. 23. de reform. cap. 15. *Aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem (quæ gratis detur) obtineant.*

23 † Et quamuis id de Religiosis Mendicantibus non intelligat *Navarr. d. cap. 27. num. 264.* asserens latis esse illis, si licentiam ab Episcopo petant, virtute approbatione suorum Prælatorum, etsi non obtineant, iuxta text. *in Clem. dudum de sepultur. Extrauag. super Cathedram, eod. tit. Extrauag. inter cunctas, de priuileg.*

24 † Nihilominus tamen à priori sententia recedendum non est, quia prædicta iura innouata sunt per S. Cõcil. Trident. sess. 23. d. cap. 15. *Nullum enim Regularem posse confessiones secularium, etiã Sacerdotum, audire, neque ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, &c. priuilegio, & consuetudine quacunque etiam immemorali, non obstantibus.*

25 † Nec potest virtute Bullæ Crucitæ, vel Iubilei concedentis potestatem eligendi confessorem, alium eligere, qui approbatus sit ab alterius territorij Ordinario; nam licet se gerat, vt delegatus Papæ, eius intentio est, vt Iurisdictioni Ordinariæ nihil detrahatur, & ita talem confessorẽ eligere debet ex approbatis à proprio pœnitentis Ordinario, *Suarez vbi sup. d. disp. 18. sect. 7. ex nu 6. Valent. d. q. 10. pun. 2. Rodrig. in explicat. Bull. §. 9. ex num. 5. & num. 144. Egid. Coninck. tom. 2. de Sacram. disp. 8. nu. 52. Vgolin. de potest. Episcop. cap. 7. §. 2. num. 8. Ledesmà in sum. p. 1. de pœnit. cap. 12. concl. 5. Miranda tom. 1. q. 45. art. 8.*

26 † Poterit tamen confessarius approbatus ab Ordinario pœnitentis, eum audire, & absoluere in alia ciuitate, extra diœcesim, *Rodrigu. d. §. 9. dub. 4. Zerola in praxi Episcop. v. parrochus; Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 34. nu. 1. Gonzalez in reg. 8. Chancell. glos. 62. nu. 9.*

27 † In foro enim conscientiæ non sortitur forum delicti, *Abb. in cap. cum contingat num. 29. & in cap. siquis contra, num. 30. de foro compet. Iul. Clar. lib. 5. Recept. §. fin. q. 38. nu. 5. Bonacosa in suis comm. p. 2. v. forum, Mich. Graffis tom. 1. lib. 3. tit. 13. nu. 7. August. Barbosa de potest. Episcop. p. 1. allegat. 25. ex nu. 33.*

28 ¶ Approbatio autem huiusmodi semel obtenta, si generalis est, absque vlla conditione, aut temporis præfinitione, durat quandiu non reuocatur, nec per mortem concedentis extinguitur, *glos. in Clem. dudum §. Statuimus de sepultur. Extrauag. inter cunctas §. duos de priuileg. Navar. in cap. placuit, nu. 163. de pœnit. lib. 6. & in Manual. cap. 27. num. 266.*

29 † Et ratio est, quia hæc approbatio generalis non est aliqua gratia, seu fabor, sed iuridica quædã declaratio, quæ se habet tanquam iusta sententia in rem iudicatam transactam, ideo non spirat morte concedentis, dum indigni non sint, nã vt in simili ait text. in cap. accepimus de ætate, & qualit. ordin. *Nisi forte post quam promoti fuerint rediderint se indignos.*

30 † Vnde Episcopus non debet semel datam approbationem absolutam, postea sine causa reuocare: non præsumpta, sed legitime probata, nec quouis prætextu, sed ad ipsas confessiones pertinente, nec semel approbatum absolutè, iterum examinarè, vt docet *Franc. Suarez vbi sup. d. disp. 28. sect. 8. ex numer. Barbos. d. allegat. 25. ex nu. 43.*

CAP.

CAP. III. De Semel approbatis, quando in perpetuum valeant excipere confessiones.

SVMMARIVM.

1. *Semel approbatus quod semper censeatur approbatus, multas patitur exceptiones.*
2. *Semel approbatus non potest ab eodem Episcopo reprobari.*
3. *Licentiæ generales ad confessiones audiendas sunt perpetuæ.*
4. *Licentiæ huiusmodi neque ab eodem Episcopo, neque à successore possunt reuocari.*
5. *Declaratio Eminentissimorũ Cardinalium ne licẽtiæ generales rebocẽtur, nisi ex noua causa.*
6. *Semel approbatus potest examinari ab Episcopo successore.*
7. *Const. Pij V. non reuocauit Constit. Gregor. XIII. in materia Confessionis.*
8. *Concilium Tridentinum nullum ius tribuit Regularibus, quod Constitutioni Pij V. aduersetur.*
9. *Declaratio Eminentiss. Cardinalium super Constitutionem Pij V. à multis refertur.*
10. *Licentiæ ad Confessiones audiendas datæ ad beneplacitum Episcopi, possunt reuocari à successore.*
11. *Licentiæ ad beneplacitum reuocantur ex mutatione voluntatis.*
12. *Licentiæ limitate per annum, &c. post tempus indigent noua licentia.*
13. *Iurisdictio ad tempus concessa, post tempus expirat, ita vt sit opus prorrogatione.*
14. *Clem. dudum de sepulturis sublata est per Concilium Trident. & alia Apostolica decreta.*
15. *Lex noua quando cum antiqua sustineri nequit, quamuis de illa nõ fiat mentio, reuocata censetur.*
16. *Licentias ad Confessiones audiendas possunt Episcopi limitare.*
17. *Confessarijs non licet vltra tempus ab Episcopo præfinitum Confessiones audire.*
18. *Declarationes Eminẽtiss. Cardinalium ius faciant in ipsis negotijs, & alijs similibus.*
19. *Declarationes huiusmodi non esse dispositiuas sed doctrinales nisi à Papa approuentur, alij tenent.*
20. *Declarationes huiusmodi, vt vim habeant, debent solum interpretare, & fieri consulto Papa.*
21. *Declarationes huiusmodi, vt vim habeant debent esse certæ, & indubitatæ cum subscriptione Eminentissimi Cardinalis, & secretarij.*
22. *Lis orta super huiusmodi licencias inter Episcopum Cordubens. & Regulares, S. D. N. Vrbani VIII. Breue se data est.*
23. *Breuis S. D. N. Vrbani VIII. in causa Episcopi Cordubens. super licencias Regularium.*
24. *Breuis secundum Sanctiss. D. N. Vrbani VIII. in faborem Episcopi Cordubensis in suplicatione Regularium super licentias ad Confessiones audiendas.*
52. *Mandatum Illustrissimi Nuntij Apostolici super huiusmodi Breuis obseruationem.*

SEMEL approbatus, quod semper censeatur approbatus, in materia Confessionis audiendæ, licet regulariter verum sit, multas tamen patitur exceptiones, & declarationes, quas congerunt THEOLOGI *cum Magistro in sentent. 4. dist. 17. Caietan. & alij in D. Thom. p. 3. q. . Suarez p. 3. tom. 4. disp. 28. sect. 5. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 9. & seqq. Vazquez tom. 3. disp. 219. Henrriq. libr. 3. de pœnit. capit. 6. Eman. Rodrig. in explic. Bull. §. 9. Thom. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 29. Azor. p. 2. instruct. lib. 4. cap. 3. Ledesm. de pœnit. p. 1. cap. 12. Ægid. Coninck. de Sacram. tom. 2. disp. 4. ex nu. 27. & disp. 8. ex n. 1. Ioan. Sanchez selectæ, & practic. q. 40. Valer. Regin. in praxi fori pœnit. lib. 1. ex nu. 169. Fagundez in V. Eccles. præcep. lib. 7. præcep. 2. cap. 1. ex nu. 2. Bonacin. de pœnit. disp. 5. q. 7. pun. 4. §. 1. ex num. 1. Homobon. de exam. Eccles. tract. 5. cap. 2. q. 13. Filliutius qq. moral. tract. 7.* CANONISTAE *in Clem. dudum de sepultur. & in cap. 1. de offic. Ordin. & in cap. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remiss. lib. 6. Nauar. in Man. cap. 27. Menoch. de arbitr. cas. 465. Gutierrez Canonic. qq. libr. 1. capit. 6. Campanill. diuers. iur. rub. 12. capit. 13. Cenedo Canonic. qq. libr. 1. q. 38. Iacob. Graffis in aureis deciss. p. 1. libr. 1. cap. 9. Galganet. de iure public. libr. 3. tit. 92. August. Barbosa p. 2. allegat. 25. Vgolin de offic. Episcop. cap. 7. Aloys. Rizius in praxi fori Eccles. deciss. 548. alias 470.* 1

¶ Primo enim regulariter verum est, quod semel approbatus, non possit ab eodem Episcopo reprobari, vt in fauore Ordinum Mẽdicantiũ statuerunt Sũmi Põtifices *Alex. IIII.* cuius constitutionem refert, *Eman. Rodrig. in* 2

Compendio

cõpendio priuileg. tom. 1. pag. 29. Vrbani VIII. & Clem. XIII. quorum Constitutionum meminit *Suarez d. disp. 28. sect. 2. num. 11.* Bonifac. VIII. *in Clemen. dudũ de sepultur.* Clem. V. & Leo. X. qui constitutionem Bonifacij confirmauit, nam eam reuocauerant *Benedict. XI.* 3 *nec nõ Pius V. motu proprio. anno 1567.* † Tunc scilicet quando tales licentias generales concesserunt sine termini præfinitione, vt declaratum est per sacram Congregationem Eminentiss. Cardinal. die 2. Iul. anno 1587. quam refert Barbosa d. allega. 25. nu. 51. *Regulares qui ad Confessiones audiẽdas idonei generaliter ab Ordinarijs, eorumque examinatoribus reperti, & probati fuerint, generaliter quoque, & indistincte absque aliqua limitatione temporis certorumue locorum, aut generis personarum admittantur in Diœcesi propria.*

4 ¶ Secundo, quod si approbatio sit generalis sine temporis præfinitione, non solum ab eodem Episcopo, sed neque ab eius successore reuocari posse, alij tenent ex motu proprio Pij V. quem referunt: *Emm. Rodriguez tom. 4. fol. 423. Marc. Ant. Cuchus inst. maior. libr. 5. tit. 4. de Sacram. pœnit. nu. 191. Barbosa d.* 5 *allegat. 25. ex nu. 50.* † Quę quidem opinio approbata existit per sacram Congregationem Eminentissimorum Cardinalium interpretum Cõcilij Trident. qui sic statuerunt ann. 1614. vt refert Henric. in Summ. libr. 6. cap. 6. §. 6. *Statuerunt, atque decreuerunt Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinarijs, ad quos Confessarios approbandi ius expectat, Cõfessarios Regulares, alias ab ipsis legitime approbatos, ad audiendas Confessiones, sic pendere post hæc minime licere, nisi ex noua causa eaque ad Confessiones ipsas pertinente, aut ob non seruatum interdictum ab ipsis Ordinarijs positum.*

6 ¶ Tertio, quod licet semel approbatus, non possit ab eodem Episcopo iterum examinari, ab Episcopo successore pro suæ conscientiæ quiete, posse, nam Pius V. grauibus de causis permotus id statuit in d. Constit. anno 1571. *Volumus tamen eos qui semel ab Episcopo in ciuitate, & Diœcesi suis prauio examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum non examinari; ab Episcopo autem successore pro maiori conscientiæ suæ quiete examinari de nouo poterunt, &c.* †. Quam quidem 7 constitutionem minime reuocauit Bulla Gregorij XIII. anno 1573. qui priuilegia a Pio V. Ordinibus concessa reduxit ad terminos Concilij Tridentini, quam refert *Rodrig. d. tom. 4. pag. 499.* † Nam Concilium Tridentinum nullum ius tribuit Regularibus, quod 8 Constitutionem Pij V. aduersetur, vt per Eminentissimos Dominos Cardinales definitum est, vt refert his verbis Farinac. ad Trident. sess. 23. cap. 15. fol. 245. *Congregatio Concilij censuit Regulares Confessores audientes sæcularium Confessiones semel ab Episcopo in ciuitate, vel Diœcesi sua, prauio, examine approbati, ab eodem Episcopo iterum non sunt examinandi, a successore vero denuo examinari possunt iuxta Bullam Pij V. dat. 8. Idus. Augusti. Pontificatus sui ann. 6. Quæ non est reuocata per reductionem priuilegiorum ad terminos iuris communis.* † Et quamuis de huius declarationis autoritate dubitetur, eo quod a Farinacio copilata fidem non faciat, ex eadem causa impugnari possent omnes alias declarationes, & constitutiones Apostolicæ, quæ ab ãlijs referuntur, quamuis hanc declarationem non solum Farinacius, sed multi alij referunt ad literam, *Suarez tom. 4. disp. 28. num. 4. Zerola in prax. Episcop. v. Confessores, Marcilla ad Concil. Trident. lib. 3. tit. de pœnit. in d. cap. 15 sess. 23. fol. 427. Manuel. Rodrig. tom. 1. qq. Regular. q. 59. artic. 4. Thom. Sanchez de Matrimon. tom. 3. lib. 8. disput. 28. nume. 72. Augustin. Barbos. d. alleg. 25. numer. 48. Ioann. Sanchez d. q. 42. num. 15.* 9

¶ Quarto quoties licentia datur ad beneplacitum Episcopi, poterit quoties voluerit reuocari, & per successorem, nam morte concedentis extinguitur beneplacitum, *cap. si gratiose de rescript. lib. 6. Gonzalez in reg. 8. Chãcell. §. 1. proem. ex num. 9. & glos. 12. in princ. Barbosa de clausul. cl. 2. nu. 4. Campanil. de vers. nun. tit. 12. cap. 12. nu. 64.* † Et tales licentias ad beneplacitum concessas non requirunt causam vt reuocentur, quia sufficiens est mutatio voluntatis, secus tamen licentias generales, quæ sine causa reuocari non possunt *Hennig. libr. 3. de pœnit. capit. 6. §. 6. Suarez tom. 4. disp. 26. sect. 7. num. 7. Fagundez lib. 7. cap. 2. ex nu. 61.* 10 11

¶ Quinto, quando Episcopus licentias concessit limitatas, tempori, vel loco, vt si per annum plus, minusue pro suo arbitrio concedat, non est opus reuocatione, nam post id tempus indigent noua licentia, nam ad tempus permissum post tempus videtur prohibitum, *quæsitum §. idem respondit, D. de fund. instruct. l. si mulier. & ibi glos. de pact.* † Hæc enim iurisdictio absoluendi a peccatis in his consideratur, atque aliæ iurisdictiones, quæ dantur ad tempus, quia illo præterito non possunt exerceri, ac si datæ non fuissent, & indigent noua approbatione, & examine, si Epis- 12 13

copo videbitur, vt tradunt *Barbos. d. allegat. 25. ex num. 52. Campanill. d. rub. 12. cap. 13. ex num. 62.*

14 ¶ Neque obstat priuilegium *d. Clem. dudum, de sepultur.* nam licet sit in corpore iuris per posteriora decreta, tam Concilij Tridenti, quam Summorum Pontificum Constitutionibus sublata est, etsi specificè de illa non fiat mentio, nam licet in dubio lex non censeatur reuocata, *iuxta l. præcipimus C. de appellat. capit. cum expediat de elect. libr. 6.* †

15 Hoc fallit, quando lex noua ita contraria est priori, vt simul cum illa consistere non possit, nam tum per sequentem censetur prima reuocata, etiam si illius nulla fiat mentio, *l. vnica §. fin. C. de latina liber. tollend. Auth. de hared. ab intesta. venien. glos. vacantibus collat. 9. Bald in Extrauag. ad reprimendam v. non obstantibus num. 6 Petrus Barbosa in l. 1. D. soluto matrim.*

16 ¶ Sexto, quod Episcopus possit tales licentias limitare ad certum locum, tempus, siue personas expresse, vt docent *Gutierrez Canonic. qq. lib. 1. cap. 27. num. 18. & 19. Suarez tom. 4. disp. 28. sect. 7. dub. 6. Vgolin. de offic. Episc. cap. 20. num. 6. Cenedo Canonic. lib. 1. q. 38. nu. 20. & 21. Rodriguez Regular. qq. tom. 1. q. 59. art. 8. Homobon. de exam. Eccles. tract. 8. cap. 2. q. 7. Fagundez p. 2. lib. 7. cap. 2. nu. 17.*

17 †Quæ opinio approbata est declaratione Eminentiss. Cardinalium in causa Archiepiscopi Cæsar-Augustæ ann. 1625. vbi inter alia hęc habentur ab exemplari autentico. *Dominus Archiepiscopus pro sua anime quietè supplicat ab hac sacra Congregatione declarari, an ipse Dominus Archiepiscopus possit dictas licentias limitare, pro hominibus tantum, & ad certum tempus concedere. Responsum tamen Congregationis talis fuit, sacra Congregatio Cardinalium negotijs Episcoporum præposita censuit, Confessarijs præfatis minime licere pœnitentiũ Confessiones audire vltra facultatem ipsis ab Ordinario concessam, Romæ die VII. Septem. 1625.*

18 ¶ Declarationes enim Eminentiss. Cardinalium pro negotijs sibi commissis, virtute Bullæ Sixti V. quę est in p. 2. Bullar. in ordin. 7. ius faciunt, non solum in ipsis negotijs in quibus sunt expeditæ, sed in alijs similibus tanquam si à Papa fuissent expeditæ, *Lud. Miranda in Manual. Prælator. tom. 1. q. 20. art. 11. Salas de legib. tract. 14. disp. 21. sect. 12. Manuel Rodrig. de Regular. tom. 1. q. 11. art. 1. & 2. Nicol. Garsia de benefic. tom. 1. in præfat. Narbona de appellat. p. 1. num. 189.*

19 †Sed quia non desunt qui tales declarationes contendunt nõ esse iuris dispositiuus, sed doctrinales, vt sententiæ doctorum, neque vllam vim habere, nisi à Papa promulgentur, & obseruari iubantur, *Vega in Summ. tom. 1. p. 62. cas. 41. Basil. Ponce de Matrim. lib. 5. capit. 13. §. 2. num. 7. Petr. Ledesma in Summ. tom. 1. de pœnitent. cap. 13. differ. 7. Thom. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 2. num. 10. Villalobos, in Summ. tom. 1. tit. 2 dub. 7. num. 5. Bonacin. de legib. disput. 1. q. 1. punt. 8. numer. 4.* †Verissimum enim est prædictas decisiones, non solum manuscriptas, sed impressas nullam vim obtinere, nisi habeant requisita contenta in Bullis Sixti V. Gregor. XIII. Vrban. VIII. vt in ipsis declarationib⁹ refe serutur, scilicet fuisse pronunciatam Consulto Pontifice. Secunda, vt Domini Cardinales solum declarent, & interpretentur, nec disponant, aut dispensent, aut restringant, aut amplient vltra vim verborum, & regulas iuris, *vt habetur in Bullis S. S. D. D. Gregor. XIII. & Sixti V. & tradit Carvalan. de casib. reservat. part. 1. sect. 1. articul. 21. num. 5.* 21

† Tertia, vt sint certæ, & indubitate, & constet sufficienti autoritate eas esse declarationes sacræ Congregationis, nam vt ait Sanctissimi decretum apud Barbos. de iure Eccles. lib. 1. cap. 4. num. 83. *Ex speciali Sanctissimi Domini nostri* VRBANI *diuina prouidentia Papæ Octaui iussu mandat, & præcipit huiusmodi declarationibus, tam impressis, & imprimendis, quam manu scriptis nullam fidem esse in iuditio, vel extra à quo quam adhibendam, sed tantum illis, quæ in autentica forma, solito sigillo, & subscriptione Eminentissimi Cardinalis præfecti, ac Secretarij eiusdem Congregationis pro tempore existentium munita fuerint. In quorum fidem hæc propria manu subscripsimus, & sigili nostri impressione communiri, ac typis mandari iussimus. Datt. Romæ die 2. Augusti 1631.*

R. Cardinal. Vbaldinus.

Locus † Sigilli.

Franciscus Paulutius S. Cong. C. Secret.

22 ¶ Vnde cum anno elapso 1629. in hac ciuitate Cordubensi fis fuisset orta inter D. D. Christophorũ de Lobera eius ciuitatis Episcopũ, & Regulares eiusdẽ Episcopatus super licentias ad Confessiones audiendas, & eoocionandum, eo quod Episcopus à suis predecessoribus examinatos, & approbatos, iterum examinare voluisset, & licentias,

per

per annum plus minus ve pro ſuo arbitrio concederit: quod Regulares ægrè ferentes, & appellantes, Epiſcopus ad Sedem Apoſtolicam recurrit, & à Sanctiſsimo in ſuum fauorem Breuem obtinuit, à quo Religioſi ſupplicantes, cum cauſæ cognitione confirmatum eſt, & alter Breuis maioribus priuilegijs expeditus, quorum vterque montes Pyreneos tranſcendit, & ſupremi Regis noſtri Conſilij iudicium cum Domino Fiſcale ſubibijt, & illuſtriſsimi D.D. Cæſar Montis ſuæ Sanctitatis Nuntij Apoſtolici decretum, & mandatum executivum obtinuit, quod quia originale habui ex manu præfati Domini Epiſcopi, & fortaſe aliui non reperies, inferere lubet, quia non ſolum in illo negotio, ſed ad omnes caſus ſimiles aliorum Epiſcoporum, & Regularium ius facit, l. 1. C. de Conſtit. Princip. *Quodcunque Imperator per epiſtolam, vel ſubſcriptionem ſtatuit, vel cognoſcens decreuit, vel de plano interlocutus eſt, vel edicto præcepit, legem eſſe, conſtat.*

23 CÆSAR MONTIVS, DEI, & Apoſtolicæ Sedis gratia Patriarcha Antiochenus, S. D. N. D. VRBANI diuina prouidentia Papæ Octaui, dictæque Sedis in Hiſpaniarum Regnis cum poteſtate Legati delatere, Nuntius, iuriumque Cameræ Apoſtolicæ Collector Generalis: Nouerint vniuerſi, & ſinguli præſens litterarum Apoſtolicarum tranſumptum viſuri, lecturi, & audituri, quòd nos vidimus, legimus, & diligenter inſpeximus quaſdam literas Apoſtolicas in forma Breuis à prædicto S. D. N. Papa emanatas, & ſub annulo Piſcatoris ad inſtantiam venerabilis fratris noſtri Epiſcopi Corduben ſis more ſolito expeditas, ſequentis tenoris, videlicet.

¶ VRBANVS PAPA VIII. Ad futuram rei memoriam. Aliàs à nobis emanarunt litteræ tenoris ſubſequentis, videlicet, à tergo, Venerabili fratri Chriſtophoro Epiſcopo Cordubeñ. intus vero, Vrbanus Papa VIII. Venerabilis frater, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem: Cùm ſicut nobis nuper exponi feciſti, in tuis Ciuitate, & Diœceſi Cordubenſi multi diuerſorum Ordinum Religioſi ſub prætextu, quòd ad ſacras confeſsiones audiẽdas, & verbum Dei prædicandum ſemel approbati fuerint, abſque tua licentia confeſsiones prædictas audiant, & verbum Dei prædicent, non ſine graui Chriſti fidelium ſcandalo, & eorum ſalutis animarum detrimento: & licèt per cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas contra eos proceſſeris, ij tamẽ vigore cuiuſdam priuilegij à fœlic. recordat. Clemente Papa VIII. prædeceſſore noſtro, ad fauorem Mendicantium emanati, ſe ab alio quàm Roman. Pontific. pro tempore exiſtente excommunicari minimè poſſe prætendant. Nos inconuenientibus huiuſmodi, iuxta creditum nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruituris officium, quantum cum Domino poſſumus obuiam ire, tequè ſpecialibus fauoribus, & gratijs proſequi volentes, & à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſquè Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſeriæ abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes, ſupplicationibus tuo nomine nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, de Venetabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium negotijs Regularium præpoſitorum conſilio, tibi Religioſis prædictis, ne abſque expreſſa tua licentia ſacras confeſsiones de cætero audire, ninuſque verbum Dei prædicare audeant, ſeu præſumant, per cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas authoritate noſtra inhibendi, eoſque ad exibendum tibi licentias, quas illi deſuper à te, ſiue à prædeceſſoribus tuis Eccleſiæ Cordubeñ. Præſulibus, vel adminiſtratoribus obtinuerint, ad hoc vt eas, vel confirmes, vel reuoces, prout ad diuini cultus augmentum, & animarum ciuitatis, & Diœceſis prædictarum ſalutem, & ædificationem in Domino expedire iudicaueris, dicta authoritate cogendi, & compellendi facultatem dicta authoritate tenore præſentium concedimus, & impartimur, non obſtantibus quibuſuis conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac dictorum Ordinum, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, nec non prædicta dicti Clementis prædeceſſoris, & quibuſvis alijs priuilegijs, etiam in vim Cruciatæ ſanctæ eis quomodolibet competentibus, indultis, & literis Apoſtolicis ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in ſpecie, ac aliàs in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſsis, confirmatis, & innouatis: quibus omnibus, &

singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumq; totis tenoribus specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum omniũ tenoribus præsentib⁹ pro plenè, & sufficienter expressis habẽtibus, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressẽ derogamus, cæterisquè contrarijs quibuscumquè. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, sub annulo Piscatoris, die xiij. Octobris M.DC. XXVII. Pontificatus nostri anno quinto.

24 ¶ Nunc autem litibus, & controuersijs, quæ inter Ordinarium Cordubeñ. ex vna, ac Religiosos prædictos ex altera partibus, de super præinsertis literis prędictis, vt accepimus, ad præsens vigent, & de cætero oriri possent, quãtum cum Domino possumus, obuiam ire, ac de super opportuno declarationis nostræ ministerio prouidere volentes, de Venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium negotijs, & consultationibus Episcoporum, & Regularibus prępositorum consitio, partibus auditis, requè maturè discussa, Apostolica authoritate tenore præsentium decernimus, & declaramus, præinsertas literas huiusmodi ita esse intelligendas, & declarandas, vt Regulares quidẽ in ciuitate, & diœcesi Cordubeñ. à prædecessoribus Episcopis examinati, & approbati ad confessiones personarum sæcularium audiendas, à præsenti Episcopo successore, pro maiori conscientiæ suæ quiete possint iterum examinari, ac si minus idonei reperti fuerint, reprobari, ad præscriptum tempus constitutionis sanctæ memoriæ Pij Papæ V. prædecessoris nostri hac de re editæ. Sed illi, quos idemmet Episcopus approbauit, siquidem huiusmodi approbationem obtinuerint ad certum tempus, eo elapso, non possint confessiones audire, absque noua ipsius Episcopi licentia, & approbatione, prætio etiam, si eidem libuerit, nouo examine. Illi autem, quos ipsemet Episcopus ad confessiones huiusmodi audiendas semel admisit simpliciter, ac sine vlla temporis præfinitione, nullatenus possint ab eodem reprobari, sine noua causa, eaquè confessiones ipsas concernenti: cæterum, an eadem causa subsit, necne, Episcopum non teneri ipsis Regularibus edicere, sed Sei Apostolicæ dumtaxat, vbi eam sibi aperire postulauerit. Ad hæc quod in ijsdem præinsertis literis dicitur, Regulares non posse Verbum Dei prædicare sine Episcopi licentia, id locum sibi vendicare in ijs tantum Ecclesijs, quæ sui ordinis non sunt, cùm in alijs sui ordinis Ecclesijs sufficiat Episcopi benedictio petita, licèt non obtenta, ita tamen vt si Episcopus non modò benedictionem simpliciter non concesserit, verum etiam Regularibus prohibuerit, quo minus prædicent, nec illo contradicente, nec in suis quidem ordinis Ecclesijs liceat illis prædicare, quemadmodum Sacri Tridentini Concilij decretis salubriter est cautum. Quòd si Regulares, siue in confessionibus audiendis, siue in prædicando, aduersus ea, quæ superiùs declaraumus, quoquo modo deliquerint, in vim earundem præinsertarum literarum ab Episcopo Cordubeñ. coerceri, & punirj possint, etiam censuris Ecclesiasticis, sicque & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Iudices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane si quid secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus omnibus illis, quæ in præinsertis literis huiusmodi voluimus non obstare, cæterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die xxx. Ianuarij M. DC. XXIX. Pontificatus nostri anno septimo. M. A. Maraldus.

¶. Et quia prædictas literas Apostolicas sanas, integras, illæsas, non vitiatas, nec cancellatas, sed sanas, & integras, & omni prorsus vitio carentes reperimus, ideò ex parte Venerabilis in Christo fratris nostri Episcopi Cordubensis requisiti per infrascriptum Abbreuiatorem nostrum transumi, exemplari, & in hanc publicam transumpti formam redigi mandauimus, decernentes, & volentes, quòd huic præsenti nostro transumpto, siue exemplo publico à suo vero, & certo originali desumpto, & descripto, nec non etiam huiusmodi trasumpti, & exempli transumptis, & exemplis manu alicuius Notarij Apostolici signatis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ sigillatis, eadem prorsus adhibeatur fides in iudicio, & extra, quæ prædictis, ac præsentibus nostris originalibus adhiberetur, si originaliter tam illæ, quàm præsentes exhibitæ, vel ostensæ forent. Super quibus omnibus, & singulis nostram imo veriùs Apostolicam authoritatem, & decretum interponendum duximus, & interponimus per præsentes. In quorum om- 25

nium

nium, & ſingulorum fidem, & teſtimonium præſentes noſtra, & Abbreuiatoris noſtri manibus ſubſcriptas, ſigilli noſtri appenſione communiri iuſſimus. Datum Matriti Toletanæ Diœceſis, anno Domini milleſimo ſexenteſimo trigeſimo: decimo Kalendas Auguſti, Pontificatus prædicti Sanctiſsimi Domini noſtri Papæ anno ſeptimo.

Cæſar Patriarch. Antiochen. Nuntius Apoſtolicus.

Franciſcus Di.

Locus † ſigilli. *Albicius Abbreuiator.*

CAP. IIII. De Officio Confeſſarij in ea parte, qua Iudex eſt.

SVMMARIVM.

1. *Peccati offenſio qua facta eſt ſoli Deo, ab eo venia expectanda eſt.*
2. *Chriſtus Dominus factus eſt nobis iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio.*
3. *Confeſſarius de ſeruit tanquam inſtrumentum externum.*
4. *Sacerdos ad Confeſſiones audiendas debet habere iuriſdictionem ordinariã, vel delegatã.*
5. *Poteſtas abſoluendi a peccatis tota eſt à Chriſto penes Apoſtolos.*
6. *Poteſtas huiuſmodi in Eccleſiæ Epiſcopos deribatur iure diuino.*
7. *Sacerdotes ſine proprij Epiſcopi licentia Cõfeſſiones audire nequeunt.*
8. *Sacerdos non abſoluit licitè, niſi conceſſa iuriſdictione.*
9. *Forum pœnitentiale exercetur ad inſtar iudiciale.*
10. *Confeſſori conceſſa iuriſdictione pleniſſima eſt poteſtas.*
11. *Reſeruandi aliqua peccata poteſtas eſt ſuperioribus.*
12. *Papa poteſt reſeruare caſus reſpectu Epiſcoporum, & Epiſcopus reſpectu parochi.*
13. *Abſolui non poteſt à Confeſſore ordinario habens caſus reſeruatos.*
14. *Abſolui poterit à reliquis peccatis dum intelligat manere obligatum confitendi ſuperiori reſerbata.*
15. 16. 17. *Mortis articulo quilibet Sacerdos non approbatus abſoluit à reſeruatis.*
18. *Lex noua intelligi debet, vt minus ius commune ledat.*
19. *Sacerdos non aprobatus abſoluere non poterat ex iure communi ſi haberi poterat approbatus.*
20. *Sacerdos in articulo mortis non poteſt abſoluere à cenſuris, ſi poteſt haberi recurſum ad ſuperiorem.*
21. *Lex ipſa debet intelligi ex rationem poſita in lege.*
22. *Confeſſione cepta in articulo mortis coram ſimplici Sacerdote, quamuis accedat approbatus, debet illam proſequi.*
23. *Confeſſione perfecta corã ſimplici, ſi non grauatur eger, debet eam reiterare approbato.*
24. *Conſtitutio S. D. Clement. VIII. de Confeſſione in abſentia, quem caſum comprehendat.*
25. *Auricularis Confeſſio non eſt de neceſſitate Sacramenti.*
26. *Mutus poteſt confiteri per ſigna, aut ſcripturam, aut ſi Confeſſor eſt ſurdus.*
27. *Confeſſio per interpretem fugienda eſt.*
28. *Confeſſio per interpretem in articulo mortis neceſſariam eſſe alij tenent.*
29. *Confeſſio huiuſmodi melius per ſigna expediri poteſt.*

PEccati offenſio, quia facta eſt ſoli Deo, Pſal. 50. *Tibi ſoli peccaui*, ſic eius abſolutio, & remiſſio à ſolo Deo petẽda eſt, *Exod. c. 34. Pſal. 18. & 102. Iſai. c. 43. & 44. Hierem. 31. & 33. Matth. c. 7. Marc. 2. Luc. 5.* † Et à Chriſto ſimul tã quam à cauſa meritoria noſtræ iuſtificationis, qui factus eſt nobis iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio, *Apoſtol. ad Rom. 3. 4. & 5. ad Corinth. 1. c. 1. ad Coloſſenſ. 2. c. 1. ad Epheſ. 2. ad Timot. 1. c. 2. c. multiplex de pœnit. diſt. 1. Concil. Trident. ſeſſ. 5. decreto de peccato orig. & ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap. 7.* † Confeſſarius autem deſeruit tanquam inſtrumentum, non coniunctum, ſed externum, per aplicationem Sacramenti, quod eſt cauſa inſtrumentalis ad gratiam, *D. Tb. p. 3. q. 62. art. 1. Greg. Valent. tom. 4. diſp. 3. q. 3. pun. 1. Franc. Suarez tom. 3. p. 3. diſp. 9. ſect. 1. Greg. Sayrus de Sacram. lib. 5. ca. 3. q. 1. art. 5. 6. 7. 8. & 9. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. tom. 1. lib. 1. cap. 2. ex nu. 4. Bonacin. de pœnit. diſp. 5. q. 7. pun. 4. §. 1. ex nu. 6.* † Ideo ad hanc iuriſdictionem non ſolum decet eſſe Sacerdos, ſed habere iuriſdictionẽ ordinariã,

vel delegatam ab eo qui iurisdictioni præest, *Concil. Florent. in decreto vnion. & Trident. sess. 14. cap. 7. & can. 11. & sess. 23. de reform. cap. 15. cap. Episcopus, de pœnit. dist. 6. Petr. Lombard. in sent. 4. dist. 18. & ibi Soto q. 4. Paludan. dist. 17. q. 3. art. 2. D. Antonim. p. 3. tit. 17. cap. 7. Medina de confess. q. 34. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 10. punct 2. Bonacin. d. disp. 5. q. 6. pun. 3.*

¶ Nam potestas huiusmodi tota est à Christo penes Apostolos, qui repræsentabant Ecclesiam cum suo capite, & Romanum Pontificē, *cap. in nouo dist. 21. cap. omnes, dist. 22. cap. 1. cum alijs, 9. q. 3. cap. ad bonorem de author. & vsu pall. cap. cum ex eo, de pœnit. & remiss. Turrecrem. libr. 2. de Eccles. cap. 52. Bellarm. de Roman. Pontif. lib. 4. cap. 7.* † Et alios Coepiscopos, & Ecclesiæ prælatos in quos hæc iurisdictio deribatur iure diuino, *cap. quorum vires, dist. 68. Turrecrem. d. lib. 2. cap. 52. 53. & 54. Petr. Soto de Confess. lect. 5. Medina de pœnit. tract. 2. q. 35. concl. 4. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 16. pun. 3. Henrriq. lib. 6. cap. 5. nu. 5. Bellarm. d. lib. 4. c. 14. Suarez in p. 3. tom. 4. disp. 25. sect. 1. ex nu. 10.* † Alij autem Sacerdotes prædictam potestatem non habent, nisi delegatam, & ita sine proprij Episcopi licentia Confessiones audire nequeunt, *capit. omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss. Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. Nauarr. in cap. placuit de pœnit. dist. 6. n. 131. Valent. d. pun. 2. Egid. Coninck. de Sacram. disp. 8. dub. 2.* † Nam licet Sacerdos in sua ordinatione recepiat potestatem absoluendi à peccatis, non tamen potest illam exercere, nisi quando illi conceditur iurisdictio circa omes, in quas illam valeat ministrare, *d. cap. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remiss. Nauarr. in d. cap. placuit, nu. 8. & in Manual. cap. 4. nu. 2. Reginald. d. cap. 2.* † Est enim forum pœnitentiale circa quod iurisdictio spiritualis exercetur, ad instar actus iudicantis, qui absque iurisdictione nequit exerceri, nam vt ait text. in capit. verbum Dei, de pœnit. dist. 3. *Sacerdos est Iudex.* Trident. sess. 14. cap. 6. *Esse ad instar actus iudicialis.*

¶ Et quamuis concessa iurisdictione, Sacerdotibus plenissima sit potestas absoluendi ab omnibus peccatis, Matth. cap. 16. *Quodcũque legraueris super terram, &c.* Ioan. cap. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.* † In Ecclesia tamen potestas est reseruandi aliqua peccata superioribus, *Cõcil. Carthag. III. cap. 32. African. cap. 10. Vormacien. cap. 30. Trident. sess. 14. cap. 7. & can. 11. cap. fin. 26. q. 6. Extrauag. etsi Dominus, de pœnit. & remiss. Extrauag. inter cunctas de preuileg. Clem. I. eod. tit. cap. si Episcopus de pœnit. & remiss. lib. 6.* † Et cum iurisdictio necessaria in hoc Sacramento manat à superioribus Ecclesiæ Prælatis ad inferiores ministros, potest iusta eorum arbitrium esse magis, vel minus limitata: Et sic potest Papa reseruare casus respectu omnium, & Episcopus respectu Parochi, vt docent *Nauarr. d. cap. 27. nu. 263. Caietan. in Summ. v. casus.* † Vnde qui habet casus reseruatos non potest absolui Sacramentaliter ab ordinario Confessore, sed debet remittere illum ad Superiorem, vt tenent *Ricard. in sent. 4. dist. 17. art. 2. q. 8. Adrian. q. 4. Durand. q. 15. Soto dist. 18. q. 2. art. 5. Leaesma. 2. p. 4. q. 8 artic. 3. dub. 5.* † Poterit tamen ordinarius Confessor hunc pœnitentem absoluere, dum modo ille intelligat manere obligatum ad confitendum Superiori peccata reseruata, idque facere promittat, *D. Thom. Sent. 4. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 2. & ibi Gabriel. q. 1. art. 3. D. Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 18. §. 6. Syluest. in Summ. v. Confessio, Medina de pœnit. q. 13. Nauarr. in capi. consideret §. cautus ex nu. 10. de pœnit. dist. 5. Vrguerius in Summ. cap. 16. §. 4. Petr. Soto de Confess. lect. 10. Henrriq. quod libr. 1. q. 29. & 30. Alens. p. 4. q. 77. memb. 5. ex nu. 2.*

¶ In articulo autem mortis, etiam simplex Sacerdos a quibusuis peccatis, & censuris legitime absoluit, ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. *verum tamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes, quoslibet pœnitentes, a quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt.* † Quod intellige dum non possit haberi idoneus, & legitimus Confessarius, vel licētia superioris, propter summam necessitatem Sacramenti pœnitentiæ, *Nauara. in Manual. cap. 26 num. 27. & lib. 5. Consil. tit. de pœnitent. c. 23. Syluest. in Summ. v. Confessor. 1. q. 6. cas. 7. Armilla v. absolutio num. 13. Couarrub. in cap. Alma mater p. 1. §. 11. num. 8. de sentent. excõmun. Corduba de casib. q. 18. Catheeis. Pij V. p. 2. cap. 5. Graffis p. 1. decis. lib. 1. cap. 13. num. 81. Gutierrez lib. 2. Canonic. qq. cap. 19. num. 5.* † Idq; ex decis. Eminē. Cardinal. ad declarationem Concilij à Sede Apostolica deputatorum probat Additionator ad Nauarr. in his verbis d. cons. 23. *Sacerdotem alioquin idoneum, non tamen ad audiendas Confessiones approbatum, iuxta Trident. Sess. 23. cap. 15. non posse valide à peccatis mortalibus absoluere in articulo mortis, vbi citra mortis periculū haberi potest copia Sacerdotis approbati, & longe id minus, si ipsemet Parochus præsens id prohibeat, paratusque*

18 *tusque sit infirmi confessionem audire, nec ulla subsit causa Parochum ipsum recusandi.* † Concilium autem Tridentinum non concessit ius novum, sed vetus confirmauit, ibi, *in Ecclesia Dei custoditum semper fuit*, ideo intelligi debet, vt minus ius commune lædat, *l. 2. C. denoxal. l. sancimus C. de testam. l. præcipimus C. de appellat. Auth. quas actiones C. de sacros. Eccles.*

19 ¶ Iure enim communi cautum est, vt Sacerdos non approbatus absoluere non possit in articulo mortis constitutum, si possit haberi approbatus, aut adire pro licentia superiorem, vt decissum est *Concil. Carthaginens. III. can. 32. cap. presbyter. 26. q. 6. Extrauag. inter cunctas §. incendiarios de priuileg. Extrauag.*

20 *1. §. decernimus, de sent. excommunicat.* † Præterea Tridentinum eodem modo loquitur de peccatis, ac de censuris: sed nemo (quem ego viderim) posse quemlibet Sacerdotem absoluere ab excommunicatione, propalauit, quando potest haberi recursum ad superiorem, *capit. qui recedunt, 26. q. 6. Extrauag. 1. proxime allegata, cap. eos qui, de sent. excommun. lib. 6.*

21 † Nam priuilegium huiusmodi cum concessum sit, vt pater ex textu Concilij, *ne hac ipsa occasione aliquis pereat*, intelligendum est in defectum legitimi, nam alias *non peret*, ex ratione enim posita in lege lex ipsa debet intelligi, & interpretari, *Bald. in l. siquis C. de furt. num. 7. Panorm. in cap. fin. de rescript. nu. 10. Corasius de iure Ciuil. in artem redig. p. 4. capit. 1. & 5.*

22 ¶ Vnde etsi cepta Confessione coram simplici Sacerdote, ab eo qui est in articulo mortis, quamuis, superueniente legitimo debeat eam complere, propter integritatem Sacramenti, & absolutionem obtinere, vt tenent *D. Anton. p. 3. tit. 17. cap. 9. ad fin. Enrriq. lib. 6. cap. 11. nu. 3. Palud. in sent. 4. dist. 17. q. 4. art.*

23 *3. concl. 3.* † Debet tamen postea, si non grauatur æger, ea ipsa peccata, quæ simplici fuerat cõfessus, iterũ legitimo confiteri, vel saltẽ vnum ex eis peccatum, etiam veniale, si non possit amplius proferre, vt possit eũ absoluere, vel debet primus Sacerdos peccata audita in cõfessione legitimo Confessario coram ipso referre pœnitente, nõ potente commode illa dicere, & sic eum absoluere, vt tradit *Pet. Ledesm. in Summ. p. 1. de pœnit. capit. 12. concl. 5. dub. 2.*

24 † Neque propterea dicendum est hanc esse Confessionem in absentia, aut per nuncium, damnatam à Sanctissimo D. N. D. Clement. VIII. quia Confessarius præsens habet pœnitentem, etsi non suo ore peccata accipiat, audit ab alio, qui ab eo percepit, & refert in eius presentia, quod non est contra dicta Constitut. nã quando Confessarius non intelligit linguam pœnitentis, per interpretem potest confiteri, vt tradit *Suarez p. 3. tom. 4. disp. 26. sect. 6.* † Auricularis enim Confes- 25
sio, hoc est, in secreto, non est de necessitate huius Sacramenti, *Alens. p. 4. q. 18. memb. 4. art. fin. D. Thom. in sent. 4. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 3. Maior. q. 1 Richard. art. 3. q. 8. Palud. q. 2. art. 1. Dom. Soto dist. 18. q. 2. art. 6. Petr. Soto de Conf. ff. lect. 2. Vega lib. 3. in Trident. cap. 28. Caietan. tom. 1. opusc. ad fin. resp. 5. Filesacus de confess. auricul. §. 2.*

¶ Si pœnitens sit mutus, aut non inueniatur alius Confessor, quam omnino surdus, te- 26
netur confiteri per signa, aut per scripturam, præsente pœnitente, *D. Thom. sent. 4. dist. 17. q. 3. art. 4. Sylvest. in Summ. v. Confessio Dom. Soto n. 4. dist. 18. q. 2. art. 6. Caietan. in Summ. v. Confessor. Suarez p. 3. tom. 4. disp. 21. sect. 2. & disp. 36. sect. 6. num. 7.* † Et hoc est magis 27
tutum, quam se confiteri per interpretem, etiam in Pascha, aut in mortis articulo, quia nõ tenetur tanto famæ suæ dispendio, quod ex interprete fit, præceptum adimplere, *Caietan. d. v. Confessio, cond. 11. Soto d. dist. 18. q. 2. art. 6. Pet. Soto de Confess. lib. 11. Ledesm. tom. 2. p. 4. q. 8. art. 3. Victoria, nu. 173. Suarez d. disp. 36. sect. 2. nu. 4.* † Licet contrarium sibi 28
videatur probabilior in articulo mortis, vt teneatur per interpretem confiteri, *Valent. tom. 4. disp. 7. q. 11. pun. 1. Ægid. Coninck. de Sacram. disp. 5. dub. 10. Vazquez tom. de pœnit. q. 91. art. 4. dub. 3. nu. 6.* † Sed cum interpræs nõ 29
teneat ad tigiliviolationem, si ad confitendum per interprætem oneraretur æger, à peccatorum Confessione retraheretur, quod vitandũ est, cum signis etiam animi intentionem manifestatur, ac verbis.

CAP. V. De Scientia, & prudencia Confessarij in ea parte, qua Medicus est.

SVMMARIVM.

1. *Iudicio fori pœnitentialis agitur, vt pœnitẽs emendetur.*
2. *Peccata sunt latales morbi, & grauissima vulnera animæ inflicta.*
3. *Confessarius (vltra iurisdictionem) debet habere scientiam, & prudentiam Medicam.*
4. *Scientia, & prudentia Confessarij in animæ vulneribus curandis necessaria est.*

5. *Magiæ crimini, vt plurimum interuenit idolatria, &c.*
6. *Singulas ſpecies criminis cum ſuis circunſtantijs debet pœnitens apperire.*
7. *Confeſſarius de Magia ſuſpectus, quæ debeat interrogare.*
8. *Confeſſarius debet interrogare pœnitentem de vera contritione.*
9. *Lachrymæ ſunt pœnitentiæ ſigna.*
10. *Lachrymas exicare ſolet doloris magnitudo.*
11. *Lachrymare ſolent nonulli ex magna lætitia.*
12. *Veniæ deſperatio ſignium eſt impœnitentiæ.*
13. *Diabolus Sagis mentitur veniæ deſperationem.*
14. *Diabolus alijs multa perſuadit ne reſipiſcant*
15. *Confeſſarijs quam neceſaria ſit ſcientia Scripturarum, & omnium rerum memoria.*
16. *Confeſſarius primo interrogare debet Sagas de fide.*
17. *Confeſſarius debet Sagas interrogare de adoratione dæmonis, & pacto.*
18. *Confeſſarius debet eas interrogare de ſolemnitate pacti, & quid dæmoni tradiderint.*
19. *Confeſſarius debet eas interrogare, am peterint ad ludos.*
20. *Confeſſarius debet interrogare Sagas an diebus feſtis abominanda fecerint.*
21. *Confeſſarius debet eas interrogare am dæmoni ſi debouerunt verbo, vel ſcripto.*
22. *Confeſſarius debet Sagas interrogare de actu carnali cum dæmone.*
23. *Confeſſarius debet Sagas interrogare de ſingulis maleficijs ſuis.*
24. *Confeſſarius debeat à Sagis, & Magis perquirere libros artis ſuæ.*
25. *Sagas de expreſſa dæmonis profeſsione quomodo cognoſcantur.*
26. *Magi interrogandi ſunt de rebus quibus vtuntur, & perſonis leſis, am habeant excommunionem anexam.*
27. *Magica opera confitentes, & pactum negantes, quia dicunt fieri ex Angelo bono, perſuadendi ſunt, vt deponant errorem.*
28. *Superſtitioſis vtens rebus, perſuadendus eſt, vt deponat.*
29. *Salutatores non debet abſolui, donec deſiſtant.*
30. *Enſalmatores qui verbis curant quanuis ignorantiam excuſentur, non ſunt immunes à crimine.*
31. *Pacta tenentur cum dæmone reſcindere, & omnia ſigna præbertere.*
32. *Pactum reſcinditur, etiam ſi dæmoni datũ ſit chirographum.*
33. *Confeſſarius debet perſuadere Sagas non poſſe dæmones impedire ne pœniteãt.*
34. *Magi quanuis horrenda crimina commiſſerint poſſunt, ſi velint, ad ſanam mentem reddire.*
35. *Pacta debet imprimis pœnitens retractare.*
36. *Pacta poſſunt contrabi, quãuis proteſtetur, vel renunciauerint.*
37. *Faciens à Mago inſtitutam tacite conſentit in pacto, ſaltem inito cum primo facti auctore.*
38. *Sacræres à magis cum injuria aducuntur, ideo cogendi ſunt, retractare.*
39. *Sacramentis, vel rebus ſacris abutens, vt temerarius cogendus eſt ea deponere.*
40. *Dæmoni extenum cultum exhibens, &c. ſuſpectus eſt de hereſi.*
41. *Cenſuris Canonis ligatur, qui maleficijs nocet Pontifici, Cardinalibus, &c.*
42. *Sacerdotibus, & alijs clericus nocens maleficio incurrit in canonem.*
34. *Confitendæ ſunt circunſtantiæ agrabantes peccatum, &c.*

IN iudicio fori pœnitentialis non tam agitur, vt pœnitens puniatur, quam vt emendetur, nam vt ait D. Ioan. ca. 2. *Non miſsit Deus filium ſuum, vt iudicet mundum, quam, vt ſaluetur mundus per ipſum.* † Vnde confeſſarius talem poteſtatem exercendo ſuſtinet partes nõ modo iudicis, ſed etiam medici, nam peccata non modo ſunt reatus, & debita, ſed etiam lætalis morbi, graniſsimaque vulnera animæ inflicta, *D. Chriſoſt. in Matth. 4. homil. 14. & in Ioann. homil. 37. Theophilact. in Marc. 2* † Quare vltra iudicialem poteſtatem optis eſt confeſarijs ſcientia, & prudentia Medica, *Abbas & alij in cap. omnis vtriuſq; ſexus §. ſacerdos, de pœnitent. & remiſſio. Gregor. Sayrus in ciaui Reg. lib. 2. Velar. Reginal. impraxi fori pœnit. lib. 1. cap. 5. Barboſa de poteſt. Epiſcopi part. 3. alleg. 91. ex num. 15. Nauarr. in cap. 1. §. cabeat, de pœnit. & remiſſ. n. 32.* † Quæ nõ ſolum ad ſententiam ferendam, ſed ſcrutandam pœnitentis conſcientiam, & vulnera animæ medenda ſcientia huiuſmodi eſt ceſaria, namvt ait Concil. Tridentin. ſeſsion. 14. c. 5. *Neque æquitatem illos in pœnis ingerendis ſeruare potueſſe ingenere duntaxat, & non potuis in ſpecie ipſorum peccata cognita non habuiſſent.*

¶ Et

5 ¶ Et quia in Magiæ crimine, vt plurimum interuenit Idolatria, apostasia, hæresis, sacrilegium, blasfemia, homicidium, & concubitus contra naturam, cum creatura spirituali, & odij in Deum, quibus nil potest esse atiùcius, *vt dixi in Epitome de Magia lib. 2. cap.* 6 *5. 6. 7. 35. 36. 37. 38. 39. & 40.* † Singulas species criminis debet pœnitens apperire, in quibus delinquit, cum suis circunstantijs, & qualitatibus aggrabantibus, vt tenent *Valent. tom. 3. disp. 1. q. 10. pun. 3. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 31. num. 39.* † 7 Ita debet Confessarius interrogare an aliquem fidei errorẽ in mente foouerint, scilicet quod dæmõ sit omniscius, vel omnipotens, vel nullius potestatis, etiam data Dei permissione: aut quod Sacramenta Ecclesiæ non sint vllius efficacitatis, vel quod vim habeant ad maleficia, vel quid simile, Fidei Catholicæ aduersum, nam prius ab excommunicatione absoluendi sunt, etiamsi in mente tantùm admiserint errorẽ, vt docet *Rojas de hæretic. p. 1. ex num. 267. & dixi in Epit. de Mag. lib. 4. c. 5. num. 5.* † 8 Quorum omnia, & eorum singula debet perpendere, & pœnitentem de singulis interrogare, & examinare, primo de vera earum omnium cõtritione, quia vt ait Paul. Grilland. de Sortileg. q. 9. num. 2. *Diabolus nil magis satagit, neq; alio magis laborat, quam in persuadendo, vt persistant in sententia, & vsque ad vitæ fi-* 9 *nem perseuerent.* † Cuius quidem impœnitẽtiæ signum esse dicit *idẽ Grilland. d. q. 9. n. 3.* quod licet suspiria alta emitant, & omni conatu lachrymare procurent, lachrymas tamen non emittunt, quæ signa esse solent pœnitentiæ, & nubæ mœstis animi obsidentis profluuium, *D. Luc. cap. 50. Psal. 50. c. lachrymæ. c. porro, c. conuertimini, c. quam pœnitẽt. de pœ-* 10 *nitẽt. dist. 1.* † Sed hoc signum satis fallax est, & incertum, quia nonunquã ipsa doloris magnitudo lachrymas deficat, ac planè tollit, vt his verbis testatur Seneca noster in Oedip.

Fletuque acerno funera, & quæstu caret,
Quin ista tanti peruicax clades mali
Siccauit oculos, quodque in extremis solent
Perire lachrymæ.

11 † Contra etiam nonulli ex magna lætitia solent lachrymare Tob. cap. 11. *Cœperunt ambo flere prægaudio.* quod haut latuit eidem Senecæ, qui sic testatur in Thyeste

subditos fundant
Oculi fletus, nec causa subest
Dolor an metus? an habeat lachrymas
Magna voluptas.

12 ¶ Quare huius impœnitentiæ signum potius crediderim, si Lamię huiusmodi ex suorum criminum magnitudine, veniam cõsequi despexerit, vt sæpe solet, iuxta illud quod persualit Caim post fratris cędem, Genes. 4. *Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear.* † Sic diabolus illis persuadit impossibilem esse ad Deum conuerti, & veniã consequi peccatorum, propter pactum secũ initum, & Dei abnegationem, alia quæ se contaminarunt scelera nefandissima, sic enim nonullis ille mentitur, contra diuinam promissionem, Ezech. cap. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis, quæ operatus est, non recordabor.* † 14 Alijs persuadit, quod licet in supplicij locum aducantur, igneſque succendantur; se illarum corpora, & laqueo, & flammis palam erempturum, facturumque vt ex flammarum contactu nullum dolorem percipiant, vt sic illas dum desperatione deijcit, vel spe lactat, & extollit, semper conatur earum corda obdurare, vt cuncta negent, respuantque confiteri, nec respicant, vt tradunt *Petr. Binsfeld. in confess. malef. p. 1. prælud. 6. Mart. del Rio Magicar. lib. 5.* † 15 Quare Confessarius debet in promptu habere sacræ Scripturæ (hac de re) testimonia, Patrum sententias, ac omnia æui exempla, quæ ex superioribus libris facile colliget, quibus clare demonstret vtroque dæmonem mentiri, nihilque eorum, quæ pollicetur, iactatorem illium præstare posse, neque si posset, velle: serioque conuersos nunquam à Deo respui.

¶ 16 Post hæc debet pœnitentes interrogare, an ex animo renunciauerint fidem, nam est apostasia, *cap. 1. de Apost.* vel quid crediderint contra fidem, quod est hæresis, *cap. hæreticus 24. q. 3.* † 17 An diabolum adorauerint, quod est idolatria, prohibita, *Exod. cap. 22.* vel habuerint cum eo pactum, quod est infidelitas, 18 *cap. illud, cap nec mirum 26. q. 5.* † Vel quid promiserint, vel qua solemnitate, vt cognoscant, an pactum expræsum, vel tacitum contraxerint, quid dæmoni pro pacto tradiderint, nam solent offerre sanguinem proprium, vt in sacris Baal, *Reg. 3. cap. 18.* filios, vt idolo Molocho, *Reg. 4. cap. 26.* aut fragmentum vestis, quæ Regi solitæ sunt sterni, *Regum 4. cap. 9.* † 19 An peterint ad ludos, quia eo ipso sunt dæmoni fœderatæ, vt tradit *Binsfeld. vbi sup. d. prælud. 6.* † 20 An ea fecerint diebus festis in honorem Dei, vel Sanctorum dicatis, nam est circunstantia aggrabãs peccatum, *D. Ambros. in Luc. 13. D. Thom. 2. 2. q. 122. art. 4. Bonavent. in Sent. 3. dist. 37. Maior in 4. dist. 14. q. 4. Gabriel. dist. 17. q. 1. D. Antonin. p. 2. tit. 9. cap. 7. §. 3. & p. 3. tit. 14. cap. 19. §. 7. & tit. 17. capit. 17. §. 4. & 5. Corduba lib. 1. q. 6.*

† An

21 † An se dæmoni deuoberunt, verbo, vel scripto, quia illi solent chyrographum professionis proprio sanguine scriptum, & manu proprio obsignatum tradere, *D. Antonin. p. 4. tit. 15. cap. 45. Mart. del Rio lib. 2. Magic. q. 4.*

22 † An dæmoni incubo se prosternerint, vel in succubum egerint, ex ordinaria, vel præposte ra libidine, nam cum sit actus nefandissimus, cum creatura spirituali, debent singula appe-rire, vel conceptionem affectauerint, ex dæmone, semine aliunde sumpto, *D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 7. D. Thom. Senten. 2. dist. 8. & p. 1. q. 51. & quodlib. 7. q. 10. Grilland. de*

23 *Sortileg. q. 7. ex num. 12.* † An infantulos nocauerint, segetibus, & animãtibus nocuerint, viros impotentes rederint ad generandum, & mulieres ineptas ad concipiendum: an amorem alicuius solicitauerint incantationibus, vel philtris, nam solent ex eis morbum, vel mortem subire, *l. 3. §. eiusdem D. ad l. Gornel. de Sycar. l. eorum C. de malefic. & mathem. l. 2. tit. 23. part. 7. Farina. de homicid. q. 122. &*

24 *de hæretic. q. 181. n. 82.* † An libros artis, vel instrumenta secum habeant, quia retinens absolui nequit, nam Magi qui Epheso Apostolorum prædicatione conuertebantur libros artis combusserunt Acta Apost. c. 19. v. 19. *Eos qui fuerunt curiosa sectati contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus.*

25 ¶ Quando Magi, vel Sagæ dicunt habere amicitiam cum dæmone etiam ad bonum finem, vel eum vocare certis ritibus, aut eis solitum apparere in tali, vel tali forma, media inuocatione, vel eis alioqui, vel iussa exequi, sunt de expræssa dæmonis professione, quia talia præstare nollit nisi medio pacto ex presso, *vt dixi tom. 2. de Iure Spirit. lib. 12. c.*

26 *25. ex n. 17.* † Tunc interrogandi sunt de omnibus criminibus quibus tales Magi perpetrare solen de quibus late in precendentibus libris actum est, vt videant si habeant ex communicationem anexam, propter hæresim, vel propter violationem rei sacræ, vel personæ Ecclesiasticæ, vel damni illati restitutionem.

27 † Si tamen amicitiam fatcantur, sed cum dæmone contraxisse negent, vel quia cum Mago pactum contractum est, vel media schedula, vel quia dæmones non credunt huiusmodi pactis interesse, sed Angulos bonos, qui necessitatibus humanis subeniunt. Persuadendi sunt, vt deponat errorem, vna cum crimine, nam hoc est delirium Bodini, & aliorum *vt dixi dict. tom. 2. lib. 11. c. 7. ex n. 12.*

28 ¶ Si non sunt de expressa dæmonis professione, quia nullum cum dæmone aut Mago pactum contraxerunt, sed vsi sunt rebus vanis vel superstitiosis ad aliquod effectum, quod ex natura sua non habent, nec ex diuina institutione, persuadendi sunt illa deponere, quia cum non possint opperare ad instar sacramentorum effectus expectatur à dæmone *vt dixi d. tom. 2. lib. 11. cap. 14. ex nam. 3.* † Quare sa-29 lutatores, & alij qui verbis curant, non debet à confessario absolui, donec desistant, & firmiter proponant talia non peragere, quia pacto suspecti sint, *vt dixi supra lib. 9. cap. 24. ex n. 1. & c. 25. ex n. 19 & c. 26. ex n. 27.* † Nam li-30 cet per aliquod tempus excusari per ignorantiã aliqua ex parte possint, siue velint, siue nolint tacitã cũ dæmone societata iniunt, vt docẽt *Suarez de Relig. lib. 2. c. 16. ex n. 26. Sanch. lib. 2. Decalog. cap. 40. ex num. 3. Lessius lib. 2. de iust. cap. 44 dub. 4. ex num. 26.* † Quare per-31 suadendi sunt, vt credant, nõ solum licere, sed etiam teneri pacta huiusmodi rescindere, & dæmonem abrrenunciare, & quantum in se est, omnia signa præuertere, & omnino ab eis abstinere, *vt dixi dict. tom. 2. lib. 11. c. 14. ex n. 11.*

32 ¶ Deinde tenetur credere hoc pactum per pœnitentiam posse deleri, quia prius pactum rescinditur, etiam quando dæmoni datũ est chyrographum, & illud reddere nollit, vt docet *Suarez de Relig. lib. 2. cap. 17. num. 4.*

33 † Et simul debet cõfessari eis persuadere, nõ posse dæmonem impedire sagis ne pœniteãt, vt miseris illis qui pulueres, & vngenta arte dæmonis confecta Italiæ sparserunt anno elapsõ 1630. tan in aculis quam spontanea confessione asserti sunt, & de nonulis sagis, id crudelibus tradit *Nicol. Remigius lib. 3. dæmonol.*

34 *cap. 8.* † Nam licet quamtumuis fœdissima crimina commisserint, & fidem renunciauerint, & dæmoni se abdiderint, & chyrographum proprio sanguine scriptũ tradiderint, & dæmonem persuaderit, non posse veniam mereri, cruciatibus, & tormentis comminetur, si eum deseruerint, omnia Dei gratia speare posse, si pœniteant, & sustineant pacienter rirgentis dæmotis mormolytia, nã vt ai Apol tol. Corinth. 1. c. 10. v. 13. *fidelis Deus est, qui*

35 *non patitur vos tentari vltra quam potestis.*

¶ Si vsus est orationibus, vel alijs, quæ nõ constant esse ã Christo, vel ab Ecclesia institu ta ad opus ad quod applicantur, nec à natura habere potestatem, tacite se inimiscent pacto cum dæmone, quod debent in primis retractare, quia vbi nec miraculi, nec naturæ vis, nec artificijs solertia intercedit, pactum interuenit, *vt dixi in Epitome de Magia lib. 2. c.*

36 *9. num. 3.* † Etiam si protestauerit pactum cum dæmone noluisse contrahere, vel renunciauerit pactum, quia dari potest formula, vt

ex pa-

ex parte ministri solum requirat applicationem, ad hoc, vt dæmon concurrat, ita vt ea posita non est in eius potestate impedire dæmonem ne concurrat, quamtumbis contrariam habeat intentionem, vt tradit *Malle de Moura tract. de incantat. sect. 2. cap. 3. nũ. 21.* † Et
37 ita qui horum aliquid facit, quæ sunt apta, vt dæmon concurrat, ex regulis prioribus libris traditis, tacite consentiunt in pacto, saltem inito cum primi facti auctore, quamtumuis protestetur, quia protestatio non liberat, quãdo non est dubium quod dæmon subsit, *Thom. Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 95. arti. 4. & libr. 2. Decalog. capit. 38. num. 3. & capit. 40. num. 35.*

38 ¶ Si rebus sacris abusus est, veluti hostia consecrata, Oleo sancto, cyrio Paticall; aræ fragmento, Euangelij versu, vel Psalmorum, vel quid simile, ad alios effectus operandos, quos vel ex natura sua, vel diuina institutione vel Ecclesiæ vsu habere non dignoscuntur, cogendus est ea retractare, quia res sacræ à Magis semper cum iniuria aducuntur, vt dixi *in Epitome de Magia lib. 1. cap. 18. ex num. 10. & lib. 2. cap. 9. ex n. 6. & supra lib. 6. capit. 3. ex n. 1. &*
39 *cap. 6. ex num. 7.* † Aut si Sacramentis, vel alijs rebus sacris addat nouum effectum, non solum contrarium ijs, quibus Ecclesia agnoscit, sed etiam diuersum, cogendus est illa deponere, quia si nõ vt hæreticus, vt temerari cẽsendus est; vt tenẽt *Suar. de Relig. tom. 1. lib. 2. c. 15. n. 26. & tom. 3. cap. 6. num. 9. Valle de Moura sect. 2. cap. 6. num. 32.*
40 † Si Idolis vel dæmoni externum cultum exibuit, vel Imagines, vel caput asini baptizauit, crucem cõculcauit, baptisma renuntiauit, vel quod simile horrendum, & abominabile, quanuis hæreticus non dicatur, quandiu errorem in mente non fouet, cogendus est vt reconcilietur de hæresi, quia ex signis externis prudenter possunt, & debent præsumi interna peccata, vt *dixi in Epitome de Magia lib. 3. cap. 10. n. 20. & ibi refert Anton. Diana in resolution. moral. tractat. de absolution. ab hæresi, resolution. 1.*

41 ¶ Si maleficio nocuerunt prebilegitis personis, vt Pontifici, Cardinalibus, Patriarchis Archiepiscopis, Episcopis, quibꝰ ratione eminentiæ maior debetur reuerentia, *Cardinal. Bellarmin. de Romano Pontif. lib. 1.* † Sacer-
42 dotibus & alijs clericis, aut religiosis, quibꝰ ratione ordinis incurrunt in excomunicatione Canonis si quis suadente diabolo, & debent gradum Ordinis explicare, nam est circunstãtia agrabans peccatum, *Corduba in Summ. q. 3. Rodig. tom. 1. edit. 2. cap. 53. n. 5. Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 27. num. 27. Lesius tom. 1. de iust. lib. 4. dub. 12. nu. 87. Lopez p. 1. instr. c. 29. concl. 9.* † An virginem seduxerit malis artibus, vel poculum amatorium dederit, vt in sui stuprum consentiret, nam quando adest alia malitia stupri est confitenda in virginis de
43 floratione, etiam si sponte consentire videatur, siue sit sui iuris, siue in potestate parentis, vel tutoris, quia est circunstantia aggrabans, vt docent *D. Thom. 2. 2. q. 152. art. 3. Nauarr. in Summ. lat. cap. 6. nu. 8. Henriq. lib. 2. de pœnit. cap. 8. nu. 2. Toletus libr. 3. cap. 18. nu. 1. Rodrig. in Summ. d. tom. 1. cap. 28. cõ cl. 1. nu. 1. Lopez d. cap. 29. Cordub. lib. 1 q. 13. concl. 5. Vega tom. 1. Summ. cap. 55. nu 25. Gutierrez canonic. qq. lib. 1. cap. 31. nu. 29.*

CAP. VI. De Exomologesi, seu peccatorum Confessione.

SVMMARIVM.

1. *Confessionem Sacramentalem negant hæretici institutam à Domino.*
2. *Peccata omnia non esse confitenda censet Lutherus.*
3. *Confessionem non esse à Christo imperatam, quare efferant hæretici.*
4. *Deo esse confitendum quare asserat hæretici.*
5. *Confessio Sacramentalis est iuris Diuini.*
6. *Confessio Sacramentalis à Christo Domino est instituta.*
7. 8. *Peccatorum remissio à Domino imperata non exercetur nisi per Confessionem.*
9. *Fide quare iustificamur.*
10. *Magdalena, & adultera ex vera contritione peccata condonata sunt.*
11. *Confitendum Deo, & non hominibus quare apud Patres accipiatur.*
12. *Publicam Confessionem intellegunt Patres qui non hominibus confitendum docent.*
13. *Confessio peccatorum obligat omnes de necessitate salutis.*
14. *Confessio peccatorum obligat ex necessitate præcepti semel in anno.*
15. *Confessio in anno non obligat illos qui toto anno non peccarunt.*
16. *Peccata venialia non tenentur confiteri ex necessitate præcepti.*
17. *Confessio nulla, vel informis satisfacit præcepto.*
18. *Confitens non dolens satisfacit præcepto.*
19. *Confessionem tenetur anticipare qui in toto anno intellegit non posse confiteri.*

20. *Confiteri tenetur ante annum, qui est in articulo mortis.*
21. *Medicus tenetur infirmis admonere, vt cõfiteantur.*
22. *Infirmitas corporis nonunquam prouenit ex peccato.*
23. *Infirmos nolentes confiteri Medicus tenetur differere.*
24. *Articulum mortis dicitur quando ita est proximus morti, vt viuere posse non creditur.*
25. *Periculum mortis dicitur, quado mors contingere solet.*
26. *Ingressus maris tempestuosi, vel itineris præsentibus expositi, dicitur periculũ mortis.*
27. *Morbus grauis, ex quo mori solent, est periculum mortis.*
28. *Confessio fieri debet de omnibus peccatis.*
29. *Confiteri debent non solum peccata, sed malitias earum specie distinctas, & culpam agrabantes.*
30. *Circumstantias, quæ speciem nõ mutant, nõ est opus eas confiteri.*
31. *Circumstantias intra eadem speciem culpam agrabantes debent exprimere.*
32. *Circumstantiæ agrabantes sunt confitendæ etiam si sola cogitatione sunt perpetratæ.*
33. *Circumstantias, quæ non mutant speciem, sed notabiliter agrabant, tenentur confiteri.*
34. *Peccata diuersæ speciei, & diuersis præceptis prohibita debent aperiri in confessione.*
35. *Existimans esse peccatum quod reuera non est, tenetur illud patefacere.*
36. *Virginem cognoscens non tenetur circumstãtiam virginitatis in confessione apponere.*
37. *Virginitatis circumstantia apponenda est in confessione, quæ mutat speciem simplicis fornicationis, vel ad minus agrabat.*
38. *Numerus peccatorum necessarius est in confessione explicare.*
39. *Peccata sola voluntate committuntur.*
40. *Peccata dubia necesse est ea confiteri cum sua qualitate.*
41. *Confessio non dicitur integra, quæ non fit ex omnibus peccatis cum suis circumstantijs.*
42. *Confessionem omnium peccatorum esse impossibilem asserunt hæretici.*
43. *Impossibile nihil præcipit Christus Dñus.*
44. *Peccata oblita ex humana fragilitate continentur in confessis.*
45. *Vnum peccatum saltim veniale in articulo mortis pronunciatum materia sufficiens est Sacramenti.*
46. *Pupilli, & perpetuo amentes non sunt capaces confessioni.*
47. *Pupilli non obligat præceptum de confitendi vsque dum ad annos discretionis perueniunt.*
48. *Pupilli dicuntur ad annos discretionis peruenire, quando sunt doli capaces.*
49. *Doli capaces dicuntur, quando sunt proximi pubertati.*
50. *Proximi pubertati dicuntur à septimo ætatis anno.*
51. *Pupilli à septimo anno aliqs naturaliter obligantur.*
52. *Pupilli huiusmodi possunt delinquere.*
53. *Pupilli ex septimo anno possunt peccare.*
54. *Pupilli dicuntur habere vsum rationis quãdo discernunt inter bonum, & malum.*
55. *Pupilli septem annorum possunt confiteri.*
56. *Pupilli arcẽtur nihil scire de scientia iuris.*
57. *Pupilli, quare prouideatur iuxta.*
58. *Pupilli possunt delinquere, quamuis minus puniantur.*
59. *Pupilli ante septenium confitentes aliquod peccatum etiam veniale, absoluendi sunt.*
60. *Pupillus septem annorum ex manibus patris tutoris à dæmone subreptus est, eo quod baptizatus esset.*

OBSERVATIONES Sacramentales vt præcipuam partem pœnitentiæ hæretici negant fuisse ordinatam à Domino, itemque fuisse Montanistas, vt refert *D. Hieron. epist. ad Marcell.* Massalianos, vt memorat *Damascenus libro de hæresibus capit. 80.* Iactabitas ei Valdenses apud *Thom. Waldens. tom. 2. de Sacram. capit. 155.* Lutherus autem multos non esse confitendos peccata omnia in specie, *art. 8. & 9.* atque ex Confessione remitti ea ex fide, *art. 10. vol. & 12.* adducens illud ad Romanos cap. 3. *iustificamur eum quiescit ex fide, & capite 14. omne quod non est ex fide peccatum est.* Breuem quam sæpe in scripturis colligit, vt Confessionem euacuet, asseritq; à Christo non esse imperatam. Magdalenæ dixit apud *D. Lucam cap. 7. Fides tua saluã fecit te, vade in pace.* Et apud *D. Ioan. cap. 8. Nolite in peccato vestro amplius peccare.* Quibus & aliis locis Scripturæ sanctæ male intellectis Confessionem tam inuanam inuentionem impugnat, soliqꝫ Deo confitendum esse affirmat, *d. art. 12. Caluin. lib. 3. Inst. cap. 4. Kemnitius in examen Trident. sess. 14. cap. 6. 7. & 8.*

¶. Sed mentiuntur, nam Confessionem esse iuris diuini tenendum est, non legis vete-

ris, vt ex illo Psal. 31. *Confitebor aduersum me,* 6
tradunt *Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. c. 14. Waldens. tom. 2. cap. 135.* † Sed Noui Testamenti à Christo Domino, qui iustificationē nobis meruit, vt peccatis post baptismum cōmissis expiaremur, *vt est communis Theologorum cum Magistro in Sent. 4. dist. 16. & 17. & ibi D. Thom. q. 3. art. 1. Richard. art. 2. q. 1. Paludan. q. 2. art. 2. Durand. q. 8. Scotus, & Gabriel. q. 1. Sotus dist. 18. q. 1. art. 1. Cano, de pœnit. part. 5. Petr. Soto de Confess. lect. 1. 2. & 3. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 9. pun. 2. Bonacin. de* 7
Sacram. tom. 1. disp. 5. q. 5. sect. 2. pun. 4. † Nam cum Christus Dominus remissionem peccatorum instituit, D. Ioan. capi. 20. *quorum remiseritis peccata, &c.* quæ non nisi per confessionem explicari nequit, eam simul videtur instituisse, vt medium necessarium ad salutem, *D. Gregor. in Euangel. homil. 26. D. Chrysost. de Sacerd. libr. 3. Tertulian. lib. de pœnit. D. Cyprian. libr. de Baptism. D. Gregor. libr. 1. Regist. capit. 24. D. Hieron. ad Ecclesiast. 10. & ad illud Isaiæ, dic tu peccata, vt* 8
iustificeris. † Nam vt ait D. Leo. PP. epist. 91. in cap. multiplex de consecrat. distint. 1. *Multiplex misericordia Dei ita lapsis subenit humanis, vt non solum per Baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam, spes vitæ recuperetur æternæ, vt qui regenerationis dona violasset, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent.*

9 ¶ Neque obstant Lutheri assertiones, quas iam multis fundamentis damnauit *Pontif. Maxim. Leo X.* Nam ex fide hominem iustificari dicimus, non quod sola fides faciat hominem iustum, sed vt exponit Concil. Tridentin. sess. 6. capit. 8. *Cum vero Apostolus dicit iustificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, vt per fidem ideo iustificari dicatur, quia fides est humanæ salutis fundamentum, & radix, sine qua impossibile est placere Deo.* † Neque Magdalenæ, & adulteræ exempla excludunt confessionem, nam ex particularibus conclusio generalis non deducitur, quinimo Magdalenæ vna cum fide habuit veram contritionem, ex Dei amore, quo peccata fuerunt remissa, D. Luc. d. capit. 17. *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum:* & propositum adulteræ de non peccando in futurum, gratiam per se confert, nam est pars contritionis, *Concil. Tridens. sess. 6. capit. 6. & sess. 14.* 10
capit. 4. † Et quamuis non esse confitendum hominibus, sed soli Deo, non modo 11
hæretici, sed Patres videantur asserere, *D. Chrysostom. homil. 2. in Psalm. 50. tom. 1. homil. de phariſ. & publican. & tom. 2. homil. 4. de Lazaro ad illud Isaiæ 43. dicito tu peccata tua, vt iustificeris, tantum homini dixeris, ne tibi exprobet, & de pœnitent. homil. 8. & ad popul. homil. 21. 24. 40. & 41.* † Communis responsio est in dictis locis tantum docere voluisse non esse necessariam confessionem publicam, nam eo sæpè ait, *non ad theatrum voco, non testes requiro, &c.* Nam olim in vsu fuit publica pœnitentia, post Nectarium sublata, vt docet *Sozomen. libr. 9. histor. Tripart. capit. 35.* quam impugnare videtur Chrysostomus in dictis locis, vt tradunt *Francisc. Suarez p. 3. tom. 4. disput. 17. section. 2. ex numer. 40. Valent. d. quæst. 9. punt. 2.* 12

¶ Vnde tenendum est peccatorum confessionem obligare omnes fideles ex necessitate salutis statim, atque mortali culpa irrecuntur, Ecclesiast. cap. 4. *Non tardes conuerti ad Dominum: nec proferas de die in diem: subito enim venit hora eius.* † Ex necessitate autem præcepti obligat saltem semel in anno, vt decissum est *Concil. Latheranens. in cap. omnis vtriusque sexus de pœnitent. & remiss. lib. 6. Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. & can. 8. D. Thom. Sentent. 4. dist. 17. & ibi Paludan. q. 7. num. 26. Gabriel. q. 1. & 2. Soto dist. 18. q. 1. art. 1.* † Nisi toto anno mortaliter non peccauerit, quia hoc præceptum solum obligat illos, qui habent conscientiam peccati mortalis, vt docent *D. Thom. vbi supr. Palud. Sentent. 4. dist. 17. q. 2. art. 4. Durand. quæst. 9. art. 6. Caietan. tom. 1. Opusc. tract. 5. q. 1. & part. 3. q. 65. art. 2. Cano vbi sup. d. p. 5. Medina de Confess. q. 6. Rossens. contra Luther. art. 8.* † Nam peccata venialia non tenemur confiteri ex necessitate præcepti, sed honestatis, *Trident. sess. 14. cap. 5. & can. 7. D. Thom. p. 3. q. 85. art. 1. Soto Sentent. 4. dist. 18. p. 1. art. 3. Syluester, v. Confessio 1. q. 13. Franc. Suarez p. 3. tom. 4. disput. 22. sect. 8.* † Solet tamen dubitari, an per confessionem nullam, vel informam satisfieri possit præcepto, & cum Ecclesiam præcipere non possit, nisi actum externum, per huiusmodi confessionem satisfieri tenent *Gabriel. Sentent. 4. dist. 17. q. 1. art. 3. Palud. q. 7. Alex. Alens. p. 4. q. 77. membr. 5. art. 3. Cano, d. p. 5. Pet. Ledesma in Summ. q. 8. art. 2. Victor. nu. 163.* † Ideo confitens, etsi non doleat, imo etsi dicat se non posse abstinere satisfacit præcepto, etsi absolui non possit, 13 14 15 16 17 18

cap. quod quidam, de pœnit. & remiss. cap. dolent, de celebrat. Missar. Richard. in Sent. 4. dist. 17. q. 8. art. 2.

19 ¶ Qui tamen arbitratur toto anno non posse confiteri, vel ex penuria Confessorum, vel ex longa nauigatione, vel peregrinatione per terras infidelium, vel alia de causa, tenetur ex vi præcepti anticipare confessionem, in quacumque sit parte anni, vt docent *D. Thom. & alij Scholastici in Sentent. 4. dist. 17. Gabriel. quæst. 2. artic. 3. dub. 1. Durand. quæst. 10. numer. 6. Richard. artic. 3. quæst. 5. Paludan. quæst. 2. art. 4. Pet. Soto de Confess. lect. 5. Dominic. Soto, & Cano, vbi*

20 *supr.* † Item & qui est in articulo, vel periculo mortis, nam cum non possit per alium tempus præceptum adimpleri, tenetur tunc peccata sua confiteri, *vt est communis Theologorum cum D. Thom. vbi sup. Franc. Suarez p. 3. tom. 4. disp. 35. sect. 3.* †

21 Et ita cautum est, vt Medici ægrotos admoneant ad confessionem faciendam, *capit. cum infirmitas, de pœnitent. & remiss.* etsi non paruerint, eos vltra tertiam diem non visitent, vt statutum est *Concil. Trident. sess. 24. Pius V. Motu proprio, qui incipit, super gregẽ, ann. 1566.*

22 † Infirmitas enim corporis nonunquam prouenit ex peccato, vt docent *D. Chrysost. in Matth. 4. homil. 14. Theophilact. in Marc. 2. Chassan. in Proœm. Consuet. Burg. v. malade, ex num. 2. Medices tract. mors omnia solvit, p. 1. num. 172. Selua de Benef. p. 1 q. 5. nu. 122. Paul. Fuscius de visitat. lib. 2. cap. 30. num. 10. Azeuedo in l. 5. tit. 1. lib. 1. Recopil. ex num. 2.*

23 † Ideo nollentes confiteri, vt eos, qui nolunt salutem, medicus tenetur deserere, *Nauarr. in Manual. capit. 25. ex num. 61. Medices in summa peccati part. 2. tit. 8. quæst. 39. num. 53. Paul. Fuscius d. cap. 30. ex num. 2. Medina p. 1. Instruct. conf. cap. 16. §. 8. Pedraz. in Summ. tit. de los medicos. fol. 118.*

24 ¶ Articulum, & periculum mortis ad omnes ferè effectus non differunt in iure, etsi articulum mortis communiter dicatur, quando quis ita est proximus morti, vt sine vlla spe credatur futura, *cap. siquis suadente 17 quæst. 4. cap. non dubium, cap. ea noscitur, capit. quod de bis, cap. quamuis de sent. excomm. glos. in cap. pastoralis, de offic. Ordin. Couarrub. in cap. alma mater de sent. excommunic. part. 1. §. 11. num. 8. Gemmin. in cap. eos qui, eod. tit. libr. 6.*

25 † Periculum autem, quando vt plurimum mors contingere solet, vt mulier proxima partui, *Mart. Nauarr. in Manual. capit. 3. num. 8. Alcozer in Summ. capit. 9. fol. 30. Syluest. v. interdictum, 5. quæst. 7. ex capit. 4.*

† Ingressus maris tempestuosi, vel itineris prę 26
domibus expositus, *Medina Cod. de pœnit. tract. 2. de Cõfess. quæst. de temp. cas. 1. Gabriel. in Sent. 4. dist. 17. quæst. 1. art. 3. dub. 1. cas. 1. Armill. in Summ. v. Confessor. num. 6. Nauarr. dict. capit. 3.* † Morbus grauis ex quo 27
maiori ex parte mori solent, *D. Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 19. §. 2. Medin. Armill. & Nauarr. vbi sup. Alcozer d. capit. 9. Enrriq. lib. 6. cap. 9. ex num. 1.*

¶ Confessio autem, ad hoc vt valeat, fieri 28
debet de omnibus peccatis actis post baptismum, vel ab vltima valida Confessione, vt decissum est *Concilio Cabilonen. cap. 32. Lateranen. in capit. omnes vtriusque sexus, de pœnit. & remiss. Florent. in decreto Eugenij de vnione, Trident. sess. 15. cap. 5. & can. 7. D. August. libr. de ver. & fals. pœnit. capit. 9. & 15. D. Clem. I. epist. 1. D. Cyprian. serm. de lapsi. num. 11. Tertull. lib. de pœnit. cap. 10. D. Thom. Sent. 4. dist. 47. q. 3. art. 4. Valent. tom. 4 disp. 7. quæst. 11. pun. 1. Ægid. Coninck. de Sacram. disp. 7. dub. 1.* † Nec solum pecca- 29
ta, sed malitias eorum specie distinctas, & culpam aggrabantes debet in Confessione pœnitens apperire, vt decissum est *Concilijs Vormacien. Lateranen. Florent. & Trident. vbi sup. & Sexta Synodus can. 102. cum seqq.*

† Nam circunstantias, quę speciem non mu- 30
tant, necessarium non esse eas confiteri valde probabilis sententia est, *D. Thom. Sentent. 4. dist. 16. quæst. 3. articul. 2. quæst. 5. & ibi Albert. Magn. art. 24. Paludan. quæst. 3. artic. 2. Durand. quæst. 4. Bonauent. dist. 17. quæst. fin. Adrian. quæst. 4. art. 2. D. Anton. part. 3. titul. 14. cap. 19. §. 7. Nauarr. in cap. consuluit, de pœnit. dist. 5. num. 6. Couarrub. in Decretal. 4. part. 1. cap. 1. num. 14. Turrecrem. in cap. 1. de pœnit. distinct. 6.* † Sed magis probabilis est 31
has circunstantias intra eadem speciem notabiliter culpam aggrabantes (quia perse censentur addere malitiam mortalem) debent pœnitentes exprimere, *Alexand. Alens. part. 3. quæst. 77. memb. 3. art. 2. §. 2. Maior in Sent. 4. dist. 17. q. 4. Ricard. art. 2. q. 8. Soto dist. 18. quæst. 2. art. 4. Caietan. 2. 2. q. 7. & in Summ. v. Confessio, Petr. Soto de Cõfess. lib. 9. Sylnest. v. Confessio, 1. q. 9. Ledesm. 2. p. 4. q. 8. dub. 5. Ægid. Coninck. d. disp. 7. dub. 4. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 11. nu. 24. Fagundez in 5. præcept. pun. 2. lib. 4. cap. 2. nu. 6. Diana Resol. moral. tract. 7. resol. 1.*

¶ Non solum peccata specie distincta, sed 32
etiam circunstantiæ mutantes speciem peccati, vel aggrabantes, de necessario sunt confitendę, etiã si sola cogitatione sint consumata,

vt de

vt de fide est, *Trident. sess. 14. capit. 5. & can. 7. D. Thom. Sente. 4. dist. 16. q. 6. art. 2. Soto dist. 18. q. 2. art. 4. Nauarr. in Manual. c. 6. num. 3. Tolet. lib. 3. Summ. cap. 7. exnum. 4. Henriq. lib. 2. de pœnit. c. 7. §. 1. Azor tom. 1. lib. 13. cap. 12. q. 6. Medina lib. 1. c. 9. §. 2. Suarez d. disp. 22. art. 1. concl. 6.* † Circunstantias 33
tamen quæ non mutant speciem peccati, sed notabiliter aggrauant intra eandem speciem, licet nonnulli teneant non esse confitendas, verius est teneri, eas patefacere in confessione, *D. Tho. Sent. 4. dist. 16. q. 3. art. 2. D. Anton. p. 3. tit. 14. c. 19. § 7. Nauarr. d. c. 6. n. 6. & in cap. si considerat de pœnit. dist. 6. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 27. n. 27.* quãuis sententiã mutat *lib. 2. Decalog. c. 32. n. 39. Cordub. in Sũm. q. 3. Lessius tom. 1. lib. 4. dub. 12. c. 3. n. 8. Vasquez de pœni. q. 91. art. 1. dub. 2. Suar. d. disp. 22. sect. 3. n. 3.* † Non solum quando diuersæ 34
speciei sunt propter nouã causam auertionis à Deo, sed etiam propter noua, & diuersa specie præcepta, nam si eadem res, diuersis præceptis ex variis de causis prohibetur, oportet ea diuersa præcepta patefacere in confessione, *D. Tho. 1. 2. q. 18. art. 11. & Sent. 4. dist. 16. q. 3. art. 2. Nauarr. d. c. 6. n. 3. Couarr. in t. alma mater, de sentent. excommunic. p. 1. §. 6. num. 3. Palat. Rub. me per vestras in princip. §. 18. num. 18. Henriq. de pœnit. cap. 7. n. 2. Valẽt. tom. 4. disp. 7. q. 11. pũn. 1. Reginal. in prax. libr. 2. cap. 3. Bonacin. de Sacram. tom. 1. disp. 5. q. 5. pun. 2. §. 3. Coninck. disp. 7. dub. 4.* † Aut 35
si existimauit aliquod esse peccatum, quod revera non est, tenetur illud patefacere, nõ quia ex conscientia erronea in illud incurrit, sed quia conscientia erronea ad materiam ipsius peccati, & præcepti reducitur, *Valent. 1. 2. disp. 2. q. 14. pun. 4. q. 1. Vasquez disp. 59. c. 3. n. 11. Henriq. d. c. 7. n. 2. Azor tom. 1. Instr. li. 2. c. 8. q. 4. Sayrus in clau. Reg. lib. 1. c. 4. n. 15. Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. disp. 1. sect. 3. n. 17.*

¶ Vnde qui virginem seduxit, eamque car- 36
naliter cognouit, dum sui iuris est, si sponte consentit, nec dolus, nec vis intervenit, non teneri circunstantiam virginitatis apperire, ex multis *dixi in Epit. de Magia libr. 2. cap. 19. n. 15. & 16.* & vltra à me relatos tenent *D. Anton. p. 2. tit. 5. cap. 6. Soto Summ. 4. dist. 18. q. 4. art. 4. & de Iust. lib. 4. q. 7. art. 1. Salas 1. 2. tom. 2. tract. 5. disp. 6. n. 159. Vasquez q. 97. art. 8. disp. 112. nu. 1. & 3. Suarez tom. 4. p. 3. disp. 22. sect. 4. n. 6. Lessius de Iust. tom. 1. lib. 2. c. 40. dub. 13. n. 5. Reginald. in prax. fori pœnit. tom. 1. lib. 10. c. 22. sect. 3. n. 336. Ant. Diana Resolut. moral. tract. 7. resolut. 10. & 11.* † Nunc 37
tamen verius puto talem circunstantiã esse ap-

periendam siue sit, siue non sit sub cura parentum, vel tutoris, quia mutat speciẽ simplicis fornicationis, ex quo dicitur stupum, vel ad minus notabiliter aggrabat, *D. Th. 2. 2. q. 64. art. 6. Sylues. in Sũm. v. luxuria q. 1. Tabien. v. stupum, n. 1. Graffis p. 1. lib. 2. cap. 79. n. 1. Azor p. 3. lib. 3. c. 11. q. 4. & 5. Pearaça in Sũ. præcep. 6. §. 2. Fagundez in 3. præcept. tract. 2. lib. 4. cap. 3. num. 13. & 16. Bonacin. de Matrim. q. 4. punct. 27. nu. 2. Villalobos in Summ. tom. 1. tract. 9. dub. 36. nu. 15. Filliutius tom. 2. tract. 30. cap. 3. num. 66. & 67.*

¶ Numerum autem peccatorũ non minus 38
necessarium est distincte in confessione explicare, vt decisum est *Concilijs Lateranẽs. Florent. & Trident. iam citatis, D. Aug. lib. de vera, & falsa pœnit. cap. 14. D. Thom. Opusc. 12. q. 6. Caiet. 2. 2. q. 66. art. 3. Cano, relect. de pœnit. p. 5. Ledesm. p. 4. 2. q. 9. art. 1. dub. 3. Nauarr. c. 6. n. 16.* † Nõ modo quæ prodeunt ad 39
actum exteriorem, sed quæ mere accidunt in voluntate, nam peccata sola voluntate cõmittuntur, iuxta illud Matth. c. 5. v. 28. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eã, iam mœchatus est in corde suo.* † Etiamsi peccata sint 40
dubia, quia necessarium est ea confiteri, cum sua qualitate, *D. Thom. Sentent. 4. dist. 17. q. 3. art. 1. & dist. 21. q. 2. art. 3. & ibi Paludan. q. 2. Richard. dist. 16. art. 5. q. 1. Soto dist. 18. q. 2. art. 4. Nauarr. cap. 9. num. 14. Syluest. v. confessio 2. q. 2. Victor. n. 130.* † Nam confes- 41
sio, quæ non fit ex omnibus peccatis, cum suis circunstantijs, numeris, & qualitatibus non dicitur integra, nisi facta diligenti discussione, aliquibus eorum non meminerint, iuxta illud Concil. Florent. in decreto Eugen. de Vnion. *Quorum memoriam habet,* & Trident. sess. 14. c. 5. *Quorum post diligentem excussionem conscientiam habent.*

¶ Neque obstat integram peccatorum con- 42
fessionem esse impossibilẽ, vt contendit Lutherus *art. 8.* ex illo Psalm. 18. v. 13. *Delicta quis intelligit?* † Nam mentitur apostata, quia 5
Deus nihil impossibile præcipit D. Augustinus ad Damas. Pap. epistol. 42. *Exectranda blasphemia eorum, qui dicunt Christum aliqua impossibile præcipisse.* † Nam si facta diligenti 43
discussione peccatorum aliqua obliuiscantur, peccata oblita continentur in his, quæ cõfitentur, vt decisum est *Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. Suarez p. 3. tom. 4. disp. 25. sect. 4. num. 3. Valent. in Summa confessor. nu. 10.* † Vnde in articulo mortis constitutus, qui 44
omnium peccatorũ nõ meminisci tur, aut morbi grauitate non potest illa proferre, vnũ peccatum in specie saltem veniale pronunciatum

materia eſt ſufficiens huius Sacramenti, *Aulenſ. tom.2.in Matth.16.q.79. Nauarr. in Manual.cap.26.nu.28. & cap.27.num.279. Soto in 4.diſt.18.q.2.art.5. Cano, de poenit.p.5. Graſſis p.1.deciſſ.lib.1. cap.36. Medina lib.2.Summ.cap.8. Mart.Ledeſm.2.p.4.q.9. art.5.dub.2.*

¶ Pupili, & perpetuo amentes non ſunt
46 capaces Confeſsioni, quia cum non habeant iudicium, non habent voluntatem ad peccata commitenda, neque ad dolendum de illis cõmiſis, peccata enim ſine voluntate non committuntur, *l.diuus D.ad l.Cornel.de ſicar.l.1. D.ad l.Pompeiam de parricid.l.ſiquis D.ad l. Iuliam Maieſt.l.ſiquis non dicam C. de Epiſcop. & cleric.l.is qui cum telo C.de ſicar.* † Vn
47 de pueris non obligat præceptum de confitẽdo, vſque dum ad annos diſcretionis perueniunt, cap.omnis vniuſque ſexus, de pœnit.& remiſſ. *Poſquam ad annos diſcretionis peruenerint.* † Quod regulariter à ſeptimo annorum
48 intelligitur, niſi malitia ſuppleat ætatem, nam annos diſcretionis in iure appellantur, quando pupili ſunt doli capaces, vt tradit *Catechiſ.Pij V.p.2.cap.5.nu.38.* † Doli capaces
49 dicuntur, eo quod ſunt proximi pubertati, *gl. in l.impuberem v.doli capax D.de furt. & in l. impuberũ D.ad l.Cornel.de falſ. & in l.ſed et ſi quecũq; §.ſed ſi infans, D.ad l.Aquil. & in l.*
50 *haredib⁹, §.itẽ in cauſa D.de dolo mal.* † Proximi autẽ pubertati ſunt à ſeptimo ætatis anno ex quo habent conſenſum, & voluntatem, *c.literas cap.acceßit de ſponſat.in pub.cap.1.eod. tit.lib.6.cap.primo 30.q.2.l.ſi infanti C.de in re de liber.l.1.§.ſufficit D.de adminiſtr.tutor. l.ſequitur, & ibi gloſ. D.de vſucapion. Couarrub.in Decretal.4.p.1.cap.2.nu.2.*

51 ¶ Quare pupili à ſeptimo ætatis anno alijs naturaliter obligantur, *l.1.in fin. & ibi gl. D. de donat.§. preterea Inſt. quibus modis tollitur obligat.l.ſi pupilus D.ad l. falcid.l.cum illud, §.hæredi meus D.quando dies legat.cedat, l.in minoribus §.ſi pupilo D.de ſolut.l.fin. in prin. D.de iure-iuran.l.ſed mihi D.cõmodat.l.Marcellus D.de fidei iuſ.* † Et poſſunt delinquere,
52 & ex delicto obligari, *l.pupillum qui D.de regul.iur.l.impuberem D.de furt.l.excipiuntur D.ad S.C.Syllan.gloſ. & Bart.in l.ſiquis in tantam C. unde vi.* † Et ſimiliter peccare
53 poſſunt, quia ſunt doli capaces, *l.apud Celſum §.denique Iulianus D. de dolo mal.l.pupillum qui D.de regul.iur.l.impuberem D. de furt.l. hæredibus in fin. D.de dolo, l.qui vi raſſe D.de iure-iur.l.impuberem D. ad l.Cornel.de falſ. l.ſed etſi quemcumque §.ſed etſi infans D. ad l. Aquil.§.penult. Inſtit.de oblig.que ex delicto naſc.* † Doli autem capaces dicuntur, quia 54
habent vſum rationis, & diſcernunt inter bonum, & malum, *Archidiac.in cap.illud 15.q.1. Hoſtienſ.in cap. exhibita de homicid. D. Antonin.in Summ.p.2.tit.9.cap.8. Fara de eſſent. infant.cap.31.ex num.1.* † Ideo regulariter 55
pupili ſeptem annorum poſſunt confiteri Sacramentaliter, & abſolutionem peccatorum obtinere, *Panormit.in d.cap.omnis vtriuſque ſexus num.9. & in cap.1.de delict. pueror.nu. 4. Soto in Sent.4.diſt.18.q.1.art.3. D.Thom. diſt.27.quæſt.2.art.2. Corauba de caſib.conſc. q.60.aſſi.4. Enrriq.in Summ.lib.4.cap.5.n.2.*

¶ Neque obſtat, quod impuberes nihil ſcire exiſtimantur, *l. fin. D. de iuris, & facti ignor.* quia id intelligitur de ſcientia iuris, quam 56
minores xxv. annis non tenentur habere, *l.regula D.eod. Fara vbi ſup.capit.29.ex num.8.*
† Ideo eis probibetur tutor, *l.1.C.de tutor. 57
pupil.dand.* quia in hac ætate ſunt multorum captionibus, & inſidijs expoſiti, *l.1.in princ. D. de minorib.* † Non tamen eo ſequitur, 58
quod non poſsint peccare, quia verius eſt poſſe, cum poſsint delinquere, etſi mitius puniantur, *l.auxilium §.in delictis, & ibi omnes D. de minoribus, l.ſi ex cauſa §.nunc, & ibi gloſ. eod.tit.l.ſi adulterium §.fratres D. ad l.Iul. de adult.l.1.§.impuberes D. ad Syllan.* † Si 59
tamen ante ſeptenium conſtet puerum habere vſum rationis, & fateatur aliquod peccatum, ſaltem veniale, abſoluendus eſt, ſaltem ſub conditione, & maxime in mortis articulo, *Medina libr.1.Summ.capit.14.§.41. Valent. tom.4.diſp.7.quæſt.9.pun.4.* † Conſtat enim 60
puerum annorum ſeptem ex manibus parentis fuiſſe à dæmone ſubreptum, eo quod blaſphemus eſſet, vt tradunt *D.Gregor.lib.4 Dialogor.cap.18. D.Antonin.p.2.tit.9.cap.8.§. 2 gloſ.in cap.1 de delict.pueror.*

CAP. VII. De Contritione, & attritione.

SVMMARIVM.

1. *Contritio quid ſit.*
2. *Animi dolor eſt fundamentum contritionis.*
3. *Dolor ex animi deſolatione non pertinet ad contritionem.*
4. *Dolor de peccatis eſt pœnitentiæ materia.*
5. *Dolor de peccatis debet eſſe propter Deum ſummè dilectum.*
6. *Contritionis reſtituitur bonum ad ſuam gratiæ, & charitatis.*

7. *Contritio debet deteſtare peccatum propter Deum ſummè dilectum.*
8. *Contritio neceſſaria eſt de neceſſitate præcepti.*
10. *Propoſitum de non peccandi in futurum neceſſarium ad conſequendam gratiam.*
11. *Propoſitum huiuſmodi debere eſſe formale, & expreſſum.*
12. *Propoſitum huiuſmodi ſufficit virtuale, & ineffi caci.*
13. *Deteſtatio peccati ſine formale propoſito ſufficit ad gratiam.*
14. *Attritio eſt deteſtatio peccati diſponens ad gratiam ſuſcipiendã.*
15. *Attritio eſt dolor de peccato propter aliquam virtutem.*
16. *Attritio debet eſſe ob fœditatem peccati, aut metu gehennæ.*
17. *Metus gehennæ licet ſit actus ſeruilis, bonus & honeſtus eſt.*
18. *Timore Gehennæ perſæpè deuenitur ad charitatem.*
19. *Attritio propter ſpecificam turpitudinem peccati quando ſit ſupernaturalis.*
20. *Attritio mediante Sacramento facit contritum.*
21. *Attritio, & contritio deteſtari debet omnia peccata.*
22. *Peccata omnia non debent confuſſe mente deteſtari.*
23. *Attritio, & contritio debent deteſtare ſigillatim ſpecies omnes peccatorum.*
24. *Tacens in Confeſſione ſponte peccatum nouo ſcelere ſe aſtringit.*
25. *Conteri tenetur quiſque quoties moraliter peccauit.*
26. *Peccata quamuis Confeſſa, & moraliter credat ſibi remiſſa, tenetur amplius conteri.*
27. *Pœnitere ſemper, licet homo non teneatur, tenetur tamen nunquam non pœnitere.*
28. *Pœnitentiam non tenetur poſt peccatum exercere, ſufficit ſemel in anno, vel periculo mortis.*
29. *Attritio cognita licet cum Sacramentò ſufficiat ad iuſtificationem, conari debet ad contritionem.*
30. *Mortis articulo debet quiſque ſub pœna peccati conari ad contritionem.*
31. *Charitatis præceptum obligat ad habendã contritionem homini antequam diſcedat.*
32. *Confeſſarius debet moribundum excitare ad veram contritionem.*
33. *Diligere Deum tenemur ſupra omnia antequam moriamur.*
34. *Faciens quantum in ſe eſt ad habendam cõtritionem, non tenetur ad aliud.*

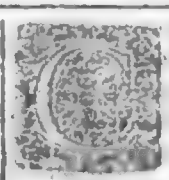

CONTRITIO eſt animi dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero, vt deciſſum eſt Concilio Trident. ſeſſ. 14. de pœnit. capit. 4. & can. 5. & ſeſſ. 6. capit. 6 & 24. Catechiſ. Rom. Pij V. cap. 5. nu. 22. D. Thom. in ſuplem. p. 3. q. 1. art. 1. & 2. † Nam animi dolor eſt vaſis, & fundamentum contritionis, Pſal. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies.* Daniel. cap. 3. *In ſpiritu humilitatis, & in animo contrito.* † Qui debet eſſe de peccatis in Deum commiſsis, nam qui ex animi deſolatione prouenit, non eſt dolor, qui ad contritionem deſeruit, qualis fortaſe fuit illud Cain, Geneſ. 4. *Maior eſt iniquitas mea, quam vt veniam merear,* & Iudæ Matth. 27. *Pœnitentia ductus laqueo ſe ſuſpendit.* † Nam dolor de peccatis eſt pœnitentiæ materia, vt docent *D. Th. p. 3. q. 84. art. 1. & q. 86. art. 6. & q. 90. art. 2. & ſent. 4. diſt. 14. q. 1. art. 1. & diſt. 17. q. 3. Couarrub. in cap. Alma mater p. 1. §. 4. nu. 13. Nauarr. in cap. fratres num. 33. de pœnit. diſt. 5. D. Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 19. §. 5. Vega in Trident. lib. 9. cap. 17. Valent. tom. 4. diſp. 7. q. 8. pun. 1. & 2.*

¶ Dolor autem de peccatis debet eſſe propter Deum ſummè dilectum ſupra omnia, D. Paul. Corinth. 2. cap. 7. *Triſtitia quæ ſecundum Deum eſt pœnitẽtiam in ſalute ſtabilẽ operatur,* nam vt ait D. Ioan. can. 1. c. 3. *Qui non diligit manet in morte.* † Et ratio eſt, quia contritio dicit ſufficientem diſpoſitionem ad remiſionem peccati, quæ ſecundum legem ordinariã non fit, niſi ſimul reſtituatur homo ad amicitiam Dei, & elebetur ad ſtatum gratiæ, & charitatis, vt de contritione Magdalenæ legitur apud D. Luc. c. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum,* nã vt ait D. Petr. can. 1. c. 4. *Charitas operit multitudinẽ peccatorum.* † Vnde contritio debet deteſtare peccatũ propter Deum ſummæ dilectum ſuper omnia, *D. Th. 1. 2. q. 113. art. 4. 5. & 8. & p. 3. q. 85. art. 5. & q. 86. art. 3. & Sent. 4. diſt. 17. & ibi Palud. Bonau. & alij, Richard. diſt. 15. & 16. Scotus diſt. 14. q. 2. Alenſ. p. 4. q. 17. membr. 2. Pet. Soto de pœnit. lib. 14. Vega lib. 6. in Trident. c. 30. & lib. 13. c. 21.* † Et ita contritionẽ neceſſariam eſſe ad ſalutem de neceſſitate præcepti docent, *D. Amb. lib. de virgin. lapſ. c. 8. D. Hieron. in Iſaiam c. 3. D. Chryſ. de Sacerd. lib. 3. Cõcil. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. Bellarm. de pœnit. lib. 2. c. 8. Valent. tom. 4. diſp. 7. q. 8. pun. 3. Bonacin. de Sacram. tom. 1. diſp. 5. q. 5. pun. 2.*

10 ¶ Propositum autem non peccandi in futurum, etsi per se necessarium ad consequendã gratiam affirment *D. Thom. d. q. 85. & 86. & lib. 3. contra Gent. cap. 58. & libr. 4. cap. 2. & Sent. 4. dist. 17. q. 2. Alens. p. 4. q. 12. & 16. Concil. Triden. sess. 6. cap. 6. & sess. 14. cap. 4.* † Distinguendum est, nam hoc propositum debet esse formale, & expressum docent *Caietan. opusc. 1. tract. 4. q. 1. Soto in Sent. 4. dist. 15. q. 1. art. 2. & dist. 17. q. 2. art. 1. & libr. 2. de natura, & grat. cap. 14. Melch. Cano in Relect. de de pœnit. p. 1. Richard. contra Luther. art. 8. Bellarmin. lib. 2. de pœnit. cap. 6. & 7.* † Sufficere tamen virtualem propositum, quod in efficaci, & perfecta detestatione peccati esse arbitrantur *Ioan. Maior in sent. 4. dist. 14. q. 1. Vega in Concil. Triden. lib. 13. cap. 21. Medina de pœnit. tract. 1. q. 3. Petr. Soto vbi sup. sect. 17. Nauarr. in Man. cap. 1. nu. 15.* † Aliquando tamen detestationem peccati, sine formali proposito esse sufficientem dispositionem ad gratiam alij tenent, iuxta illud Dauid. Reg. 2. cap. 22. *Peccaui Domine*, vt expresse docent, *Franc. Suarez p. 3. tom. 4. q. 85. art. 1. disp. 4. sect. 3. assert. 2. nu. 6. & 7. Ægid. Coninck. de Sacramẽt. tom. 2. disp. 2. dub. 5. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 8. pun. 1. Bonacin. d. disp. 5. q. 5. sect. 1. pun. 8.*

14 ¶ Attritio autem est detestatio peccati, quæ hominem ad gratiam suscipiendam disponit, ex sequidem, seu solitarie sumpta, remotè, & insufficienter, cum Sacramento autẽ sufficienter, *Ægid. Coninck. d. disp. 2. dub. 1. Enrriq. in Summ. lib. 4. cap. 26. nu. 5.* † Ideo non est attritio dolor de peccato ex humano motiuo turpi, vel honesto, quia debet esse super naturalis propter aliquam virtutem, *D. August. lib. de vera, & falsa pœnit. cap. 2. Suarez p. 3. tom. 4. art. 1. disp. 5. sect. 1. ex nu. 1. Valent. d. q. 8. pun. 2.* † Vnde attritio esse debet solum ob fœditatem peccati, aut metu Gehennæ, vt decissum est de fide, *Concilio Trident. sess. 14. cap. 4. D. Thom. p. 3. q. 85. art. 5. Antesiodor. lib. 3. Summ. tract. 11. cap. 2. q. 1. Alexand. Alens. p. 3. q. 74. memb. 2. Soto in sent. 4. dist. 14. q. 2. art. 5.* † Metus enim Gehennæ licet sit actus seruilis, bonus, & honestus est, Psal. 33. *Venite filij audite me, timorem Domini docebo vos*, Psal. 110. *Initium sapientiæ timor Domini*, Psal. 118. *Confige timore tuo carnes meas.* † Nam timore Gehennæ per sæpè debenitur ad charitatem, & amorem Dei, nam vt ait D. Ioan. Canonic. 1. cap. 4. *perfecta charitas foras emittit timorem.* Sicut seta furoris, quæ filum introducit, *cap. sicut seta, de pœnit. dist. 2. Cassian. collat. 11. cap. 13.*

19 ¶ Attritio autem propter intrinsecam, & specificam turpitudinem peccati, licet fiat regulariter ex virtute acquisita, quæ detestatur sibi contrarium, quando recta ratione elevatur ad super naturalem ordinem, tum virtus est infusa, & actus eius tam in prosecutione boni, quam in fuga mali, supernaturalis est, vt docent *Suarez d. q. 85. art. 1. disp. 5. sect. 2. nu. 12.* † Et sic attritio huiusmodi, quando se extendit ad omnia peccata, accedente Sacramẽto pœnitentiæ, ex attrito facit contritum, vt colligitur ex *Trident. sess. 14. de pœnit. cap. 4.* de ceteroque omnia illa peccata ad quam se extendit, *Soto sent. 4. dist. 14. q. 4. art. 3. Enrriq. d. c. 26. num. 5. Suarez d. q. 85. art. 1. disp. 5. sect. 3. ex nu. 1. & disp. 20. sect. 1. Ægid. Coninck. de Sacram. p. 2. disp. 2. dub. 2.* † Omnia enim peccata tam attritio quam contritio detestari debet, Ezechiel cap. 18. v. *si impius egerit pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus suis, vita viuet*, Isaias c. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*, & c. 43. *dic tu peccata tua, vt iustificeris*, Psal. 50. *Peccatum meum contra me est semper.* † Non solum omnia confusè, & indistinctè mẽte recolli, ac detestari, vt volunt *Ioan. Maior in sent. 4. dist. 17. q. 3. Caietan. in D. Thom. p. 3. q. 87. art. 1. & tom. 1. Opusc. tract. 4. q. 2. Mart. Ledesm. 2. p. 4. q. 16. art. 6. Vega lib. 14. in Trident. cap. 15. Nauarr. in Manual. cap. 1. nu. 25. Petr. Soto de pœnit. sect. 13.* † Sed etiam singillatim species singulas peccatorum, vt docent *D. Thom. 1. 2. q. 113. art. 5. & p. 3. q. 87. art. 1. & Sot. 4. dist. 17. q. 2. art. 2. D. Bonauent. dist. 16. p. 2. art. 2. q. 1. Richard. art. 4. q. 2. Gabriel. q. 1. art. 3. dub. 2. Palud. q. 2. art. 1. Alens. part. 4. q. 69. mem. 8. art. 2. p. 3. Catechis. Pij V. p. 2. c. 5. n. 41. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 8. pun. 6. Ægid. vbi sup. disp. 2. dub. 7. & 8.* † Alias si aliquis ex his in quibus peccator delinquit sponte reticeatur, ex tali Confessione, non solum commodum non consequitur, sed etiam nouo scelere se adstringet, ita vt ea repetere in Cõfessione opus habeat, vt docent *Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. Catechis. Rom. d. cap. 5. n. 42.*

25 ¶ Nec semel sufficit conteri, nam tenetur saltem totiens contritionem elicere, quotiẽs moraliter peccauit, illaque quotiens mente occurrent detestari, *D. Bonauent. d. dist. 16. art. 3. q. 2. D. Thom. dist. 17. q. 3. art. 1. Palud. q. 1. art. 3. Vigerius in Summ. c. 16. §. 4. Alens. p. 4. q. 68. mem. 2.* † Etiam si confessa sint, & moraliter credat sibi remissa, quia homo per pœnitentiam semel exhibitam non satisfacit condignè, ergo amplius maneat in illo obligatio satisfaciendi, vel pœnitendi, ex quo pœni

tentiam

centiam perpetuam dicit *D. Auguſt. ad illud Ioan. 8. vade, & amplius iam noli peccare.*

27 † Non quod homo perpetuo maneat obligatus pœnitere, ſed quia nunquam debet non pœnitere de peccato, quia nullum extat præceptum de pœnitentia perpetuo exibēda, vt docent *D. Thom. p. 3. q. 84. art. 8. & 9. Caietan. tom. 1. opuſcul. tract. 17. q. 1. Medina de pœnit. q. 6. dub. 2. Soto in Sent. 4. diſt. 14. ar. 9. & diſt. 17. q. 2. art. 6. Nauar. d. cap. 1. n. 22.*

28 † Vt nec etiam obligatur ſtatim poſt commiſſum peccatum pœnitentiam exercere: ſufficeret enim ſi ſemel in anno, vel periculo mortis imminente, *DD. in cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnitent. & remiſſ. D. Thom. in Sent. 4. diſt. 17. q. 3. art. 1. Durand. q. 10. num. 5. Soto q. 2. art. 6. Alenſ. p. 4. q. 77. alias q. 17. memb. 2. artic. 2. Medina d. q. 6.*

29 ¶ Et quamuis ſit probabilis opinio, attritionem cognitam cum Sacramento ſufficere ad iuſtificationem, non debet cum ſola attritione ad Sacramentum accedere; ſed conandum eſt ad contritionem habendam, quia Sacramentum non remittit peccatum attrito in voto futuræ contritionis, vt docet *Suarez p. 3. tom. 4. q. 90. art. 4. & diſp. 15. ſect. 4. nu. 13.*

30 † Eoque maxime in articulo mortis, in quo ſub pœnâ peccati mortalis debet infirmus conari ad veram, & perfectam contritionem habendam prius quam moriatur, vt docet *Suarez d. ſect. 4. ex num. 17. & tom. 3. q. 65. art. 4.*

31 *diſp. 16. ſect. 3.* † Quia illa ſententia non ſemper eſt certa, & poteſt eſſe falſa, ideo ſi ſciens, & videns, ita ſe mori permittit, voluntariè ſe exponit periculo damnationis æternæ, nam præceptum charitatis obligat ad habendam veram, & perfectam contritionem, vel ad faciendum quod in ſe eſt, & conandum ad illam conſequendam, pro vt neceſſaria eſt, vt à Deo remittantur peccata, *D. Thom. p. 3. q. 85. art. 2. & q. 86. art. 3. & ſent. 4. diſt. 17. & vtrobique Caietan. & alij.* † Ideo Confeſſarius debet infirmum excitare ad habendam veram

32 contritionem charitate perfectam, vt tradit *Pius V. in Catechiſ. Rom. p. 2. cap. 5. n. 51.* quia vt ait D. Auguſt. de temp. ſerm. 7. *Pœnitentiã certam non facit, niſi odium peccati, & amor Dei.* † Nec propterea coarctamur viam ſalutis, ſed vera patefacimus; nam in primis tenetur homo diligere Deum ſuper omnia, priuſquam moriatur ex diuino præcepto, Deuter. capit. 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Ioel cap. 1. *Conuertimini ad Deum in toto corde veſtro.* D. Ioan. can. 1. cap. 3. *Qui non diligit manet in morte.* † Ideo hanc dilectionem debet conari, ſi tamen non aſſequatur,

34 quia iam fecit quantum in ſe eſt, non exiſtimo teneri ad aliam contritionem, ſed mediante Sacramento iuſtificari. Contritio enim eſt neceſſaria de neceſſitate ſalutis, *Kalent. d. diſp. 7. q. 8. num. 3. & 4.*

CAP. VIII. De Satisfactione.

SVMMARIVM.

1. *Satisfactio ſit ad culpam, vel ad pœnam.*
2. *Satisfactio pro culpa non eſt à contritione diſtincta.*
3. *Satisfactionem pœnæ remiſionem conſequimur.*
4. *Satisfactionem hæretici negant.*
5. *Satisfactio fieri non poteſt abſque gratia.*
6. *Satisfactio eſt actus meritorius, ideo fieri nõ poteſt ab exiſtente in peccato.*
7. *Satisfactio non eſt opus noſtrarum virium, ſed ſupernaturale.*
8. *Satisfactio requirit gratiam viatoris, quia in altera vita, non eſt locus meriti, ſed ſolutionis.*
9. *Opus bonum eſt meritorium gratiæ, & gloriæ quamuis nil pœnæ adferat.*
10. *Satisfactio requirit opus pœnale, quod corpus affligat.*
11. *Iuſtitiæ æqualitas poſtulat, vt culpã pœna compenſetur.*
12. *Satisfit non ſolum pœnis à nobis ſuſceptis, ſed flagellis à Deo inflictis.*
13. *Flagelis à Deo inflictis, vt per ignem purgatorij purgantur crimina.*
14. *Confeſſarius poteſt in ſatisfactionem imponere pœnitentiam.*
15. *Pœnitentia in ſatisfactionem, ſunt ieiunia orationes, eliſia, &c.*
16. *Satisfactio à Confeſſario impoſita, quia eſt Sacramentalis habet gratiæ effectum.*
17. *Satisfactio Sacramentalis ex opere operato remittit peccata.*
18. *Satisfactio huiuſmodi remittit pœnam purgatorij de condigno.*
19. *Confeſſarius arbitrio ſuo pœnitentiam imponit.*
20. *Arbitrariæ ſunt omnes pœnæ in foro pœnitentiali.*
21. *Pœnitentiam à Confeſſario tenetur pœnitens acceptare, & adimplere.*
22. *Pœnitentia impoſita à Confeſſario, poterit ex cauſa ab eo commutari, vel ſuperior ex indulgentia.*
23. *Pœnitentia impoſita à Confeſſore, per aliũ iterum confitendo poteſt minui.*

24. *Satisfactio à Confessario iniuncta potest adimpleri ab existente in peccato mortali.*
25. *Satisfactio ab existente in peccato efficacem sortitur recedente culpa.*
26. *Satisfactio non potest per alium adimpleri, & quare.*
27. *Satisfactio non sortitur effectum ex opere operato, & quare.*

SATISFACTIO pars est integralis Sacramẽti pœnitentiæ, quæ per antonomasiam actionem significat, per quam Deo pro peccatis satisfacimus, vel ad culpam, vel ad pœnam, *D. Cyprian. lib. de lapsis, & epist. 8. & 10. Tertull. lib. de pœnit. cap. 9. D. August. lib. de vera, & falsa pœn.* † Prima non pertinet ad hanc Sacramenti partẽ, quia si aliqua satisfactio pro culpa ab homine exhiberi potest, neque est à Contritione distincta, neq; alias conditiones requirit, de quibus latè differunt *Pius V. in Catechis. Rom. p. 2. cap. 5. n. 52. & seqq. Fran. Suarez p. 3. tom. 3. q. 1. art. 1.* † Satisfactione autem pœnæ temporalis remissionem consequimur, vt docent Patres ad illud Matth. 3. *Facite fructũ dignum pœnitentiæ.* Eccles. 3. *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum.* † Contra autẽ hæretici satisfactionem negant, aientes, pro nobis Christum abundè satisfeciſſe, vel dimissa culpa, nullum manere reatum pœnæ, vt asserunt *Arriani*, & alij quos satis impugnant *Cardin. Bellarm. lib. 4. de pœnitentia, Ruardus contra Lutherum art. 6. Vega libr. 13. Trident. capit. 36. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 14. pun. 1. & 2.*

¶ Et cum pœna temporalis sit finita, compensari non posse per æqualem pœnam absque gratia, vel dignitate personæ patientis docẽt *Scotus Sent. 4. dist. 15. q. 1. art. 4. Maior q. 1. Gabriel Biel, dist. 16. q. 2. art. 3. dub. 3. Navarr. in cap. 1. de pœnit. dist. 6. num. 47. Aegid. Coninck. de Sacram. disp. 10. dub. 4. Valent. d. q. 14. pun. 3.* † Sed quia satisfactio actus est meritorius, satisfacere non potest pro pœna temporali existens in peccato mortali communis est sententia, *D. Thom. Sent. 4. dist. 15. q. 1. art. 3. D. Bonauent. art. 1. q. 3. Richard. art. 1. q. 5. Durand. q. 2. Alens. p. 4. q. 85. memb. 1. D. Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 20. §. 2. Caietan. tom. 1. Opusc. tract. 6. q. 2. Petr. Soto de satisfact. lect. fin.* † Nam satisfactionem istam non esse opus nostratum virium, sed esse opus gratiæ datæ per Christum Iesum à quo omnis nostra sufficientia provenit, definitum est de fide *Concil. Trident. sess. 14. c. 8. & can. 13. & 14.* † Requirit tamen gratiam viatoris, quia non potest satisfieri invita futura, eo quod non est locus meriti, sed solutionis pœnæ, *Gregor. Valet. tom. 4. disp. 7. q. 14. pun. 4. Aegid. Coninck. d. dub. 4. Suarez p. 3. tom. 4. q. 87. sect. 2. ex num. 10.*

¶ Quodlibet opus bonum, quod est, & quatenus est meritorium gratiæ, & gloriæ, esse potest per se, & intrinsecè satisfactorium, etiam si nihil omnino pœnæ adesset, vt volunt *Victoria in Summ. nu. 202. Soto in sent. 4. dist. 19. q. 2. art. 1. Ledesm. q. 14. art. 2. circ. b. 2.* † Contra autem veritas videtur de satisfactione mereri actum pœnalem, qui corpus affligat, iuxta illud Ioelis cap. 2. *Convertimini ad me in ieiunio, & fletu.* Matth. cap. 11. *In cilitio, & cinere pœnitentiam egissent.* † Quia æqualitas iustitiæ postulat, vt culpa per pœnam compensetur, ideo non fit per opus humanum, nisi sit pœnale, *D. Thom. Sent. 4. dist. 15. q. 1. art. 5. & ibi Bonauent. p. 2. art. 1. q. 3. Durand. q. 5. Paluc. q. 3. Alens. p. 4. q. 48. Sylvest. in Summ. v. satisfactio, q. 8.* † Non solum pœnis à nobis pro vindicando peccato susceptis, sed etiam spiritualibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter tolleratis satisfacere valemus, vt decisum est *Concilio Trident. sess. 14. cap. 9. Catechis. Pij V. p. 2. cap. 5. nu. 54.* † Quia per hæc flagella purgare Deus solet iustos in hac vita, sicut per ignem purgatorij in alia, iuxta illud Apostoli Corinth. 1. capit. 3. *Salvus erit quasi per ignem*, D. Chrysost. ad Hebr. hom. 5. *vt purgatus exeat.*

¶ Vnde certissimum est posse à Confessario pœnitentiam aliquam pœnitenti imponi, in satisfactionem pro peccatis, vt constant ex *Concilijs Cauilon. I. cap. 8. & Cauilen. II cap. 45. Florent. & Trident. vbi sup. cap. Deus, cap. de definitionem, de pœnit. dist. 1. cap. 1. cum alijs dist. 50. cap. omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss. lib. 6. D. August. lib. de vera, & falsa pœnit. cap. 10. & 15. D. Cyprian. lib. 1. epist. 5.* † Vt sunt ieiunia, orationes, cilitia, humiliationes, eleemosynæ, &c. vt decisum est *Concil. Trident. sess. 14. cap. 13.* nec non afflictiones, quæ in vita patimur applicari possint à Confessario in satisfactionem, *Catechism. Pij V. p. 2. cap. 5. nu. 60.* † Et cum hæc satisfactio sit Sacramentalis habet gratiæ effectum, ex opere operato, quia vna ex tribus partibus est, ex qua Sacramentum pœnitentiæ perficitur, *Concil. Trident. d. sess. 14. c. 3. D. Cyprian. serm. de lapsis, Navarr. in Man. cap. 22. Valent. d. q. 14. pun. 4.* † Nam licet pœnam temporalem virtute huius satisfactionis non remitti, sed ex opere operantis asserit *Soto*

Sent. 4. dist. 19. q. 1. art. 5. Effectus huius satisfactionis ex opere operato remittit pœnam temporalem, præter illam, quæ respondere potest merito operantis, *vt est communis Theologorum in Sent. 4. dist. 15. & 16. D. Thom. quodlib. 3. art. 28. Caiet. tom. 1. Opuscul. tract. 6. q fin. Cano de pœnit. p. 5.* † Et remittit pœnam Purgatorij, nam opera nostra concurrentibus omnibus conditionibus de condigno, & iustitia satisfaciunt pro pœna purgatorij, *Tertullian. lib. de pœnit. cap. 9. D. Aug. lib. de vera, & falsa pœnitent. D. Ambros. libr. de pœnit. cap. 10. D. Gregor. in Euang. homil. 34. & lib. 6. Regist. cap. 2. Trident. sess. 14. cap. 8. & 9.*

18

19 ¶ Confessarius tenetur condignam satisfactionem imponere arbitrio suo, quia nō est hodie aliqua à lege taxata, *capit. mensuram de poenitent. dist. 1. cap. 1. cum alijs 26. q. 7. cap. Deus qui, de poenit. & remiss. D. August. in Enchyrid. cap. 65. Egid. Coninck. de Sacram. disp. 10. dub. 8. ex num. 70. Bonac. tom. 1. disp. 5. sect. 2. punt. 3.* † Nam licet olim essent Canones pœnitentiales, in quibus singulis peccatis certum pœnitentiæ genus taxabatur, eorum consuetudo antiquata est, & arbitrio Iudicis totum hoc negotium est commissum, vt pro qualitatem criminum, & personarum debitam poenitētiam imponat, *cap. significauit, cap. quæsitum, cap. Deus, de poenit. & remiss. sicut, de homicid. Trident. sess. 14. cap. 8. & can. 12. Abb. in cap. mensuram de poenit. dist. 1. D. Antonin. p. 3. tit. 17. cap. 21. §. 1. Soto Sentent. 4. dist. 19 q. 2. art. 5. Pet. Soto de satisfact. lect. 2. Nauarr. cap. 26. num. 17.* † Quamquidem etsi nonnulli tenuerint non debere poenitentem acceptare, quia potest eam in Purgatorium remittere, verius tamen est teneri acceptare, & implere, *Petr. Lombard. Sentent. 4. dist. 16. & 18. D. Thom. ibi, q. 1. art. 3. Richard. art. 2. q. 5. Durand. q. 2. & 3. Alens. p. 4. q. 24. memb. 4. art. 5. D. Antoni. p. 3. tit. 18. cap. 19. §. 19. Cano de poenit. p. 5. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 14. pun. 4.* † Quam si iam acceptata, non possit adimplere, vel sibi non digna videatur, poterit non solum ab eodem confessario, sed etiam ab alio priorem in aliā poenam ex causa commutare, vel superior ex indulgentia plenaria remittere in totum, vel in partem, *D. Thom. Sent. 4. q. 1. art. 3. Q. 4. Bonauent. p. 2. art. 1. q. 2. Alens. p. 4. q. 83. memb. 1. art. 1. Nauarr. tom. 3. de indulgent. ex num. 43. Corduba lib. 5. q. 3. 9. & 10.* † Quin etiam poterit si poenitentiam adimplere. despexerit, apud alium confessorem iterare confessionem, & aliam poenitentiam sustinere, *Syluest. en Summ. v. confessio q. 27. Rosell. numer. 11. Victoria, num. 211. Ledesm. q. 20. art. 4. Medina tit. 2. q. 45. Nauarr. cap. 26. num. 22. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 14 pun. 4.*

20

21

22

¶ Satisfactio autem huiusmodi à Confessario iniuncta potest adimpleri per existētem in peccato mortali, quia solum actum externum, non gratiam præcipere potest, nec est necessaria cum effectum habeat ex opere operato, *Marsil. Sent. 4. q. 11. art. 3. Soto dist. 15. q. 2. art. 1. Medina de Confess. q. de poenit. iniuncta extragrat. Suarez vbi sup. disp. 38 sect. 8. ex num. 1.* † Vnde talem satisfactionem ab existente in mortali, licet asserant statim habere effectum, probabilius tamen est, illum sortiri recedente fictione, *Caiet. tom. 1. Opuscul. tract. 6. q. fin. Pet. Soto de satisfact. lect. fin. Victoria in Summ. num. 201. Nauarr. de pœnit. dist. 6. cap. 1. in prine. num. 48.* † Nec potest per alium adimpleri, nam cum satisfactio sit medicina, requirit actum personalem, *D. Thom. Sentent. 4. dist. 20. & ibi Bonauēt. art. 1. q. 1. & 2. Durand. q. 2. Richard. art. 1. q. 3. Gabriel. dist. 16. q. 2. art. 3. dub. fin. Alēs. p. 4. q. 24. memb. 4. art. 4. Medina de Confess. q. de pœnitent. Caietan. in Summ. v. satisfactio, cap. 2. D. Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 20. §. 7. Altisiodor. lib. 4. tract. 6. q. 2. c. 3.* † Quādoq; tamē potest per alium adimpleri, vt eleemosyna, restitutio, &c. sed semper habent meritum poenitentis, ideo ex distribuētis gratia nō sortitur effectum; aliorum autem merita etsi possint illi applicari, non tamen habent effectum ex opere operato, quia non procedūt ex virtute clauium, *D. Thom. Bonauent. Durand. Soto, & alij vbi prox. Egid. Coninck. de Sacrament. disp. 10. dub. 7.* † Potest enim Confessarius iniungere poenitentiam per alium implendam, *Viuald. de satisfact. num. 12. Sylvest. & Angel. in Summ. v. satisfactio, vterque, n. 3. Suarez tom. 4. p. 3. disp. 38 sect. 9. Cathecis. Pij V. p. 2. capit. 5. num. 61. Egid. Coninck. d. disp. 10. dub. 8. num. 61.*

23

24

25

26

27

28

CAP. IX. De Restitutione.

SVMMARIVM.

1. *Damnum si pendet non potest pœnitens absolui, nisi dimoueat.*
2. *Damnum si est illatum, non potest absolui, nisi restituat.*
3. *Non habens vnde soluat, sine iuratoria cautione absoluendus non est.*

4. *Spiritualibus ſi ſit leſio inducẽdo ad malum, debet contrarijs ſuaſionibus ad bonum monere.*
5. *Reſtitutio amiſi boni ſpiritualis quo modo præſtetur.*
6. *Lege Charitatis tenetur ad talem reſtitutionem.*
7. *Reſtitutio quando fieri non poteſt ſecundum ſpeciem, debet fieri compenſatio.*
8. *Reus damnatus ad mortem vbi bona non confiſcantur, debet reſtitutionem hæredibus intimari*
9. *Hæredes tenentur talem Reſtitutionem facere ex bonis hæreditarijs.*
10. *Reus debet iudicibus indicare, vbi bona confiſcantur, vt talem Reſtitutionem ex bonis ſuis faciant.*
11. *Reſtitutio huiuſmodi facienda eſt per Fiſcum.*
12. *Maleſici per mortem non ebadunt obligationem reſtitutionis.*
13. *Reſtitutio damnorti neceſſaria nõ eſt, ſi pars aſſerit ſatis ſupplicio contentam eſſe.*
14. *Maleficus inf, roſori, & poli tenetur damna illata reſarcire.*
15. *Maleficus ſi in bonis fama leſit, quid ſit agẽdum.*
16. 17. *Vera proferens, ſed occulta, contra proximi famam, non tenetur dicere ſe mentitum fuiſſe.*
18. *Mentiens contra ſuam, vel proximi famã tenetur palinodiam decantare.*
19. *Nobiles ex lege Regni non tenentur iniuriis maioribus palinodiam decantare quam bis mentiantur.*
20. *Fama ſi reſtituĩ non poteſt, debet pecuniã, aut aliter compenſari.*

SI damnum adhuc pendet, hoc eſt, quod venenum, ſeu maleficium non cæpit lædere, ſed poſt aliquod tempus effectum ſuum eſſet facturum, non eſt reus abſoluendus, donec quocumque modo licito conetur malis futuris obiare, & venẽno antidotorum præbere, maleficij ſigna deſtruere, caracteres, imagines, ſchedulas cõburere, vt tradit *Mart. del Rio Magic. libr. 6.* † Si vero fuerit damnum illatum, tam in bonis ſpiritualibus animæ, quam in hominum corporibus, vel rebus externis, ſeu fortunæ, non debet Confeſſarius eum abſoluere, ſine præuia ſatisfactione, vel damni reſartione, aut reſtitutione, vt docent *Soto lib. 4. de Iuſt. q. 7. art. 4. Cardin. Toled. lib. 3. inſt. Sacerdot. c. 24. Aragon. 2. 2. q. 62. Mar. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 66. Pet. Nauarra de Reſtit. lib. 4. cap. 4. dub. 11. n. 67.* † Aut ſi talem ſatisfactionem, vel reſtitutionõ non valet præſtare, ſine iuratoria captione abſoluendus non eſt, quando quis adhuc liber, iuriſque ſui eſſe confitetur, *Nauarr. vbi prox. capi. 15. nu. 25. Ant. Cordub. in Summ. q. 68. pun. 2. Rodrig. p. 2. cap. 44. Gutierrez Canonic. qq. tol. 40. ex num. 3. Carbo de Reſtit. q. 90.*

¶ In ſpiritualibus ſi fit læſio, inducendo ad malum, debet contrarijs ſuaſionibus ad bonũ monere, tam verbis, quam factis, non ſolum circa Magica opera, ſed alia quæuis, ex quib⁹ anima læditur, vt tradũt *D. Tho. in 4. diſt. 15. q. 3. art. 1. & 2. 2. q. 33. art. 3. D. Anto. p. 3. tit. 2. c. 2. Valent. to. 3. diſp. 5. q. 6. punt. 5. Sayrus in claui Regia lib. 11. capit. 1. ex n. 1.* † In quibus quidem tenetur reus ad reſtitutionem amiſsi boni, non ſpiritualia bona conferendo, quia hoc eſt impoſſibile, ſed procurando ſalutem eius animæ, omni modo, qua fieri poteſt, tam monitis, quam orationibus, pro ipſo fuſsis, *Soto in 4. diſt. 15. q. 3. art. 1. Richar. art. 5. q. 2. Paludan. q. 2. art. 2. concl. 1. Gabriel. 4. 17. artic. 2. concl. 1. & 2. D. Antonin. p. 2. tit. 2. c. 2.* † Nam licet ad id non teneatur ex lege iuſtitiæ, tenetur tamen ex lege charitatis, vt ſatisfaciat, *Aragon. 2. q. 62. arti. 2. Valent. tom. 3. diſp. 5. q. 6. pun. 5. Nauarra in Man. c. 17. n. 45. Nauarra de reſt. lib. 2. c. 2. n. 59. Sayr. d. lib. 11. c. 1. n. 8.*

¶ In damnis autem illatis hominum corporibus, vel fortunæ bonis, ſi reſtitutio fieri nõ poteſt ſecundum ſpeciem, vt occiſo vitam &c. debet fieri, compenſatio, qualis poſſibilis eſt, ad arbitrium prudentum, *D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 2. & ibi Caietan. & in ſum. v. reſtitutio, Soto vbi ſup. 1. q. 3. §. 2. Gabriel. q. 15. art. 2. Ledeſma in 2. 4. q. 18. artic. 2. dub. 2. Sayrus vbi ſup. cap. 2. ex num. 10.* † Hac tamen differentia quando eſt damnatus ad mortem, in locis vbi bona non confiscantur; ſufficit, quod confeſſarius hanc rei obligationem (ſi bonus concenſu') hæredibus ſignificet, ipſo iure reus hoc debet corã iudicibus declarare, ſe eſſe, vt de bonis ſuis omnibus, quo ad fieri poſsit, ſatisfaciat, qui damnum acceperunt. *D. Dian. reg. peccatum de regul. iur. & in cap. nemo 14. q. 5. Medina p. 1. inſt. confeſſ. capit. 14. §. 23. Nauarra de Reſtitut. pun. 2. lib. 4. cap. 5. ex nu. 3.* † Quum & hæredes tenentur talem reſtitutionem facere pro bonis hæreditarijs, *Panormitan. in cap. Interpat. & in cap. fin. de ſepult. Aretin. in reb. de acquirend. hared. Couarruu. lib. 3. variar. cap. 3. Iaſ. Clar. lib. 5. ſententiar. §. fin. quæſt. 31. numer. 36. Bonifac. in conſeſ-*

ſion

sion. malefic. dub. 4. conclus. 8. prælud. 13.

¶ At vero in locis vbi bonorum confiscatio capitile ſuplicium conſequitur, Officium Confeſſarij erit, monere reum, vt iudicibus indicet, ſe à Fiſco petere, vt qui in bonis, etiã in reſtitutione hac exequenda ſuccedat, nam Fiſcus tenetur prius ſatisfacere de damno dato, quia ſuccedit, vt hæres extraneus, *l. nõ poſſunt l. in ſumma D. de iure Fiſci.* † Quidquid alij talem reſtitutionem eis non eſſe neceſſariam autument, nam eorum errorem iam diu improbarunt *Medices in ſumma hæreſ. p. 1. v. reſtitutio, Caſtro de iuſta hæret. punit. lib. 13. Sebaſti. Guezinus de iure Fiſci libr. 2.* † Non enim malefici per mortis pœnã euadunt obligationem reſtituendi, nam mortem ſubeunt propter iniuriam Deo, & Reipublicæ irrogatam, non propter damnum pribatum; cuius ſatisfactionis obligatio migrat ad quoſcunque bonorum ſucceſores, cum non pœna ſit, ſed delectum, *cap. fin. de ſepoltur. cap in literis de raptorib. & incend. Couarrub. variar. 2. cap. 10. n. 7. Iul. Clarus d. q. 51. num. 17.* † Niſi pars læſa profiteatur, ſe tali ſuplicio contentam eſſe, ſibiq; ſatisfactum, *Nauarrus in Mã cap. 15. n. 25 Bmſfel. in confeſſ. malefic. par. 2. prælud. 13. Valer. Reginal. in praxi fori pœnit. tom. 1. lib. 10. c. 22. n. 317.* † Nam maleficus tenetur in foro fori, & poli damna illata reſarcire, nam licet dæmon illa intulerit, fuit tamẽ maleficus cauſa ipſum ſolicitans, vt docunt, *Fran. Suarez de Relig. lib. 2. capit. 17. nu. 13. & cap. 14. n. 12. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 41. Sayrus in Claui. Reg. libr. 10. tract. 5. capit. 5.*

¶ In bonis autem famæ ſi maleficus lædit peccat mortaliter ſocios occultos, extra iudicum, reuelando, vel ſe ipſum diſfamando, afflando iactantias, vel ſe gloriando, nam ſunt multi, vt ait Iſaias capit. 3. *qui peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicant*, quos arguit Regius vates Pſalm. 51. *quid gloriaris in malitia?* & Pſal. 93. *vſque quo peccatores gloriabuntur, effabuntur, & loquentur iniquitatem.* † Non tamen tenetur pallenodium decantare, nec ſedicere mentitum fuiſſe, quia hoc eſt dicere mendatium, *D. Thom. 2. 2. q. 62. arti. 2. ad. 2. Soto d. diſt. 15. q. 4. §. 2. & lib. 4. de Iuſt. q. 6. ar. 3. Nauarr. in Manual. cap. 18. nu. 45. Medina lib. 1. Inſt. cap. 14. §. 33.* † Nec tenetur dicere ſe male locutum fuiſſe, vel iniucte contra ſuã, vel proximi famam, quia hoc eſſet de nouo ſe, & alios diſfamare, quidquid dicant *Salõ. 2. 2. q. 63. art. 2. conſr. 15. Nauarra de Reſtit. lib. 2. cap. 4. p. 3. dub. 5. n. 379.* † Si tamen contra ſuam, vel proximi fama mentitus eſt, tenetur pulinodiam de cantare, & eiſdem perſonis dicere ſe mentitum fuiſſe, *D Thom. 2. 2. q. 73. art. 2. Soto lib. 5. de Iuſt. q. 10. vrt. 2. Alex. de Ales in ſum. p. 2. q. 129. Medina d. capit. 14 §. 35. Valent. d. diſp. 5. q. 17. punt 2.* † Quambis in iudicio ex lege Regni cuiuſuis iniuriæ, etiam maiorum verborum, nobilis non tenetur pallinodiam decantare, quamuis mentiatur, ſed quingentos ſolidos ſoluere, quia ſi mentitus eſt, in foro animæ nõ eſt ſecur', niſi dicta retractet, vt ex multis probant Soto, *Nauar. Medina, & Valent. vbi ſup. Gregor. Sayrus d. libr. 11. c. 7. ex n. 1. & c. 8. ex n. 12.* † Quod ſi fama aliqua de cauſa nonpoſsit, aut non debet reſtitui, in eodem genere debet pecunia, aut aliter compenſari offenſo, *D. Tom. 2. 2. q. 62. art. 2. Valẽt. tom. 3. diſp. 5. q. 6. p. 5. poſſ. 1. Nauar. de Reſt. li. 2. c. 4. p. 3. dub. 9. n. 376. & dub. 14 n. 438. Cordub. lib. 1. q. 33. art. 2. Lud. Lopez p. 4. cap. 116.*

CAP. X. De Abſolutione conferenda pœnitenti habenti reſeruata.

SVMMARIVM.

1. *Excommunicatio Magiæ hæreticalis non poteſt abſolui, niſi à Papa, vel Inquiſitoribus deputatis.*
2. *Inquiſitores habent poteſtatem abſoluendi abhæreſi in foro interno, vel externo.*
3. *Abſolutio ab hæreſi non ſolum competit Tribunali S. Officij, ſed cuilibet Inquiſitori, ita vt poſsit illã delegare.*
4. *Hæreſis occulta poteſt abſolui ab Epiſcopis, & eius nomine Confeſſarijs.*
5. *Epiſcopi, nec Confeſſarius non poſſunt abſolue re ab hæreſi occulta.*
6. *Epiſcopi quambis ſibi poſsint reſerbare Sortilegia, & alia Magiæ crimina, non tamen hæreticalia.*
7. *Epiſcopis permititur abſoluere poſſe abhæreſi occulta.*
8. *Concili Tridentini diſpoſitio circa abſolutionem hæreſis occultæ reformata eſt à Pio V. & Gregor. XIII.*
9. *Hæreticus quamtumbis occultus in excommunicatione incidit.*
10. *Hæreſis contrahitur per ſolum errorem in mente cauſatem, per malam electionem.*
11. *Magi dum errorem non fabent, abſoluendi ſunt tanquam alij qui contra legẽ Dei peccant.*

2. *Maleficium porrectum Clerico, vel Eccleſiaſticæ perſonæ, incurrunt cenſuram.*
3. *Excommunicatio impoſita in offenſores Clericorum eſt reſerbata Pontifici.*
14. *Excommunicatio huiuſmodi incurritur, ex quauis læſione.*
15. *Damnatus ad mortem, quoad abſolutionẽ à reſeruatis cenſetur in articulo mortis poſito.*
16. *Mortis articulo omnis cẽſat reſeruatio.*
17. *Simplex Sacerdos, nos approbatus rectè abſoluit in mortis articulo.*
18. *Sacerdos etiam excommunicatus, irregularis, vel degradatus rectè abſoluit in mortis articulo.*
19. *Moribundus ſuperuiuens tenetur adire competentem pro abſolutione largita à ſimplici.*
20. *Regulares, & eorum Prælati virtute ſuorum priuilegiorum ſubditos abſolbunt ab hæreſi occulta.*
21. *Societatis Ieſu Prælati abſolbunt ſubditos abhæreſi occulta.*
22. *Religioſos non poſſe ſubditos abſoluere ab hæreſi occulta deciſſum eſt per ſacram Congregationem.*
23. *Regulares poſſunt abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis.*
24. *Regulares poſſunt abſoluere ab occultis Papalibus.*
25. *Regulares verius eſt non poſſe abſoluere ab hæreſi occulta.*
26. *Sortilegi non hæreticales poſſunt abſolui ab Epiſcopo, vel eius vicem habente.*
27. *Excommunicatio nulli reſeruata abſoluitur à Prælato, vel alio Iudice habente iuriſdictionem externam.*
28. *Pontifici reſeruata excommunicatio, à nullo alio, ſine expreſſo eius mandato abſolui poteſt.*
29. *Iubilæi, vel litterarum Apoſtolicarum priuilegio poteſt à Confeſſario abſolui Magiæ excommunicationem.*
30. *Confeſſarius virtute indulti Papalis poteſt abſoluere à Canone.*
31. *Excommunicationem hæreſis virtute Iubilæi, vel litera Apoſtolicarum non poteſt Confeſſarius abſoluere.*
32. *Generali conceſſione, non veniunt ea, quæ quis non eſſet in ſpecie verosimiliter conceſſurus.*
33. *Abſolutio Pontificis à quocumque excommunione, non comprehendit hæreſim.*
34. *Iubilæi exceptione ad caſ⁹ ſimilis trahitur.*
35. *Cap. quamuis de ſent. excomm. de extenſione facultatis ex iure cõmuni explicatur.*
36. *Cap. quamuis de ſent. excom. agit de abſolutione concedenda ab inferiore à Papa.*
37. *Abſolutus à Confeſſario virtute priuilegij, an ſit ab Inquiſitoribus inquirendus.*
38. *Abſolutus in foro interiori, poteſt à ſuis Iudicibus in exteriori inquiri, & puniri.*
39. *Pontifex per Iubilæum, non videtur committere; quæ ad forum externum pertinent.*
40. *Abſolutus in anima foro non liberatur ab exteriori.*
41. *Compoſitio cum Romana Curiæ Datario fit in diſpenſationibus fori externi.*
42. *Criminibus mixti fori per abſolutionem vnius non tollitur actio in altero.*
43. *Vrgente neceſſitate celebrandi habens caſum reſeruatum, poterit reliquas peccata confiteri.*
44. *Reſeruata non tenetur confiteri Confeſſario, qui non habet poteſtatem abſoluendi.*
45. *Reſeruata ſi habent excommunicationem annexam, non poſſunt abſolui ab inferiore Sacerdote.*
46. *Excommunicatus donec ſit abſolutus non poteſt Sacramentaliter confiteri.*
47. *Sacramenta miniſtrare excommunicato peccatum eſt mortale.*
48. *Beneficij collatio facta excommunicato eſt nulla ipſo iure.*

AGIAE crimen, quando eſt hæreſis admixta, quia contrahit cenſuram Bullæ Cœnæ Domini, quam Papa ſibi reſeruauit, à nullo alio abſolui poteſt, quam à Summo Pontifice, vel Inquiſitoribus deputatis, vt tradunt *Frũ. Pegna ad Eymeric. q. 43. p. 2. Couarrub. in cap. alma mater, de ſentent. excomm. p. 1. §. 11. nu. 15. Nauarr. in Manual. cap. 27. Medices in Summ. peccat. p. 2. tit. 3. q. 66. Vialdus in Candelabr. tit. de abſolut. ex. nu. 9. & in explicat. Bull. Cœnæ, num. 134.* † Qui ſpecialem habent poteſtatem abſoluendi ab hæreſi, tam in foro externo, quam interno, vt docent *Nicol. Garſia de Benefic. tom. 2. p. 11. cap. 10. n. 121. Freitas in Conſeſſ. ſolicit. ex num. 19. Villalobos in Summ. tom. 2. tract. 1. difficult. 12. n. 6.* † Quæ quidem facultas non ſolum Tribunali, ſed cuilibet competit Inquiſitori, itavt illam poſsit cuilibet confeſſario delegare, *Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 12. ex num. 3. Homobon. de exam. Eccleſ. p. 2. tract. 12. ca. 2. q. 4. Ant. Diana reſolut. Moral. tract. de abſol. ab hæreſ. reſol. 2.* † Etiam ſi hæreſis ſit occulta, nam licet eo caſu Epiſcopos, & Confeſſarios

posse ab eodē absoluere expresè tenent *Ledesma in Summ. tom. 2. tract. 1. capit. 6. concl. 20 diff. 7. Henriq. lib. 6. cap. 14. nu. 7. Sousa in Bull. can. cap. 23. disp. 100. concl. 3. nu. 7. Lapide. in præcept. Eccles. tract. 2. lib. 8. cap. 8. nu. 32. Barbosa de potest. Episcop. p. 2. alleg. 40 nu. 21. Ioan. Sanchez select. disp. 50. nu. 32.* † Contrarium est verum, nempe non posse Episcopum, vel confessarium ab hæresi occulta pœnitentem absoluere, vt dixi *in Epitome de Mag. lib. 3. c. 10. nu. 17. & me referens sequitur Ant. Diana vbi sup. d. resolut. 2. Gracian. discep. forens. tom. 3. cap. 414. nu. 20. Rizius p. 3. deciss. 280. n. 1. Santarel. de hæret. cap. 5. dub. 5. n. 21. Raguzius in lucer. paroch. q. 125. n. 5. Homobon. vbi sup. d. tract. 12. cap. 4. q. 16. & de stat. p. 1. cap. 8. Villalob. in Summ. p. 1. tract. 9. dub. 61. num. 2. & 5.*

6 ¶ Nam licet Episcopi soleant sibi reseruare Sortilegia, & alia Magiæ crimina virtute *Concilii Trident. sess. 14. cap. 7.* non intelligitur de ijs, quæ sapiunt hæresim, quia sint demandata Inquisitoribus, *c. accusatus §. sane de hæretic.* † Neq; obstat quod hæresis occultæ Episcopis demandatur absolutio per eundem Cōcil. Trident. sess. 24. de Reformat. c. 6. *Idem in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantum,* Episcopis nempe, *sit permissum.* † Nā prælata Cōcilij dispositio reformata est à Pio V. & Greg. XIII. & Inquisitoribus ea potestas demandata pribatiue, *Vinald. in Candelabr. tit. de absolut. ex n. 13. Gutierrez lib. 1. Canonic. qq. c. 13. n. 30.* † Nam hæreticus quantumuis occultus in excommunicationem incidit, *Abb. in præm. Decretal. n. 6. & in c. extirpanda §. quia vero de præbend. nu. 21. Felin. in c. fin. de hæret. & in c. si vero de sent. excommunic. n. 1. Cardin. in Clem. vnica §. verū de usur. n. 7. Albert. de agnoscend. affert. q. 33. n. 27. 29. & 32.* † Quia per solum errorem in intellectu causatum per malum electionem contrahitur hæresis, etiam si per opus exterius, vel voces, vel signa, vel scripturam non fuerit peruentū ad actum exteriorem, *ca. excommunicamus §. credentes, de hæreti. c. quicunq; eod. tit. lib. 6. glos. in Clem. 1. de hæretic. v. ipso iure, & in cap. cogitationis de pœnit. dist. 1.*

¶ Si tamen tales Magi erroré non soberint in mente, quantumuis horrēda crimina perpē trauerint, nō sunt in foro conscientiæ hæretici censendi, sed absoluendi, vt alij qui contra Dei legem peccarunt, *D. Ant. in Sum. p. 2. tit. 12. c. 1. §. 1. Castro de hæret. li. 1. c. 1. Rojas de hæret. p. 1. ex n. 316.* † Attēdere tamē oportet, an incurrant in aliam censuram Ecclesiasticā, veluti si maleficium præbuerint clerico, vel religiosæ personæ, quibus prospectæ esse volūt Pontifices, *cap. siquis suadente diabolo 17. q. 4. c. cum illorum de sent. excommunicat.* † Ex quo sequeretur notabilis læsio, ratione cuius incurrerent ipso iure in excommunicationem violentæ manus in clericos iectionis, reseruata Pontifici, *Couarrub. in c. alma mater de sēt. excommun. p. 1. §. 1. n. 9. Nicol. Plotus de Censur. §. 6. ex n. 1. Gutierrez lib. 1. canon. qq. c. 5. ex n. 11.* † Nā in hac censura non solum incurrunt, qui violentas manus in clericos, & Ecclesiasticas personas intulerint, sed quo ius modo eos læserint, *Couarrub. li. 1. var. c. 1. ex nu. 5. Medices in Summ. p. 2. tit. 9. q. 78. Plaza de delict. c. 1. ex n. 28.*

¶ Sed in censuris Pōtifici reseruatis, distinguendum est, in confessione rei ad mortē dānati, & alterius sponte confitentis, non cōdēnati; nam cū ille censeatur in articulo mortis, quo ad hoc positus, vt tradūt *Soto Sent. 4 dist. 18. art. 4. Canus de pœnit. c. 5. Nauar. in Man. c. 2. n. 9.* † A confessario quolibet poterit absolui à quibus vis censuris, & criminibus etiā reseruatis, quia in mortis articulo omnis cessat reseruatio, *c. pastoralis §. præterea de offic. Ordin. c. fures de furt. c. fœlicis de pœnit. dist. 6. Clem. cupientes de pœnit. c. intercuncta §. duos de priuil. in Extrauag. Trident. sess. 14. de pœnit. cap. 7.* † Etiam si sit simplex Sacerdos, non approbatus ab ordinario ad confessiones audientas, *Alf. Vinald. in candelab. c. de absolut. n. 60. Suarez in p. 3. tom. 4. disp. 26. sect. 4. n. 7. Regin. in praxi fori pœn. tom. 1. li. 1. c. 7. n. 60. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. c. 13. n. 14. Bonacin. de Censur. disp. 1. q. 3. pun. 3. n. 5. cōcius meus Cardinal. Toledo in Summ. lib. 1. c. 15. n. 1. Azor p. 1. li. 3. c. 19. q. 5. Ceuall. comm. tom. 1. q. 82. ex n. 61. Gutierr. Can. li. 1. c. 1. n. 59. Cened. collect. 103. n. 3. Auila de Cens. p. 2. c. 6. dub. 3. disp. 3. Fagundez in præcept. Eccles. p. 2. li. 7. c. 1. ex n. 716.* † Et quamuis talis Sacerdos sit excommunicatus irregularis, vel degradatus *Toledo d. c. 15. n. 6. Regin. al. lib. 1. n. 60. Rizius in prax. resolut. 229. n. 3. & Neapol. deciss. 26. n. 7. p. 4. Coninck de Sacram. tom. 2. disp. 14. ex n. 234. Barbos. de potest. Episc. p. 2. allegat. 25. n. 79.* † Dum tamen si supraminuat pœnitēs teneatur adire Inquisitorē, vel Episcopū, cui cēsura est reserbata pro absolutione, *ca. eos de sent. excōmu. lib. 6. Henriq. in Sūm. lib. 6. c. 10. n. 3. Bonacin. d. pun. 3. n. 15. Villalob. in Sum. tom. 1. trac. 27. claus. 1. §. 12. n. 7. Suarez tom. 4. disp. 30. sect. 3. Sayr. de Cēs. lib. 2. c. 20. n. 26.*

¶ Regulares Prælati posse absoluere subditos ab hæresi occulta ex priuil. Pij V. testātur *Saneb. de Matrim. to. 2. li. 8. disp. 2. n. 3. Suar. in p. 3.*

21 *in p.3.tom.4.disp.30.sect.2.num.7.* † Præsertim Prælati Societatis Iesu ex motu proprio Gregor. XIII. ann.1564. tradit *Suarez de statu Religio.tom.4.tract.10.libr.9.*
22 *c.20.n.18.* † Sed nihilominus tamen assertos prælatos non posse subditos absoluere abhæresi occulta decissum est per sacram Congregationem Cardinal. ex decreto Vrban. VIII. dat. Romæ 17.Nouembr.1628. *quam refert Anton.Diana vbi sup.resolut.6.& tract.2.de dub.Regul.resolut.122.Auila de Censur.p.7.disp.10.dub.6.num.3.Vega in Summ.tom.2.cap.125.cas.12.Sanchez tom.1.Decalog.lib.2.cap.17.num.2.*

23 ¶ Regulares tamen virtute suorum priuilegiorum possunt absoluere à casibus ab Episcopo reseruatis, *vt dixi in Epit.de Mag.lib.3.c.5.n.20.Suarez tom.4.disp.28.sect.3.n.13.Carriolan.de casib.reserba.p.1.sect.11.art.6.n.1.Villalobos in Summ.tom.1.tract.9.diff.58.*
24 *nu.5.Fagund.p.2.lib.8 cap.4.nu.5.* † Quare illos ab occultis Papalibus posse absoluere multi tenent, quia asserunt post Concilium Tridentinum, *sess.14.cap.7.* huiusmodi casus esse Papapeles, *Sanchez tom.1.Decalog.libr.4.cap.54.num.27.Marulus tom.1.disp.1.capit.2.diff.11.num.540.*
25 † Sed nihil minus negatiua pars verior est, nempe non posse absoluere ab hæresi occulta, nam priuilegia huiusmodi Regularium sublata sunt *per Clem.VIII. & Paul.V.die 7.Ianuar.1617. & decreto sacræ Cõgreg. Cardinal.die 9.Ianuar.1601. declarato die 26.Nouemb.1602.vt refert Diana vbi sup.resolut.13.*

26 ¶ Magi tamen & Sortilegi, etiam ineuntes pactum cum dæmone, & illum inuocantes, collentes, responsa petentes, vel quid simile sinon sobent errorem in intellectu fidei contrarium, quia non sunt excommunicati ipso iure, neque aliam censuram incurrunt, præter Episcopalem, qui solent hos sibi casus reseruare, absoluendi sunt ab eo qui sententiam tulit, vel eius vicem habente, vel superiore, *cap.per tuas cap.sacro de sent.excommunicat. cap.venerabilis, eod.tit.lib.6.*
27 † Nisi quando nulli reseruantur, quia tunc etiam ab excommunicatione lata à Pontifice potest absolui à prælato, vel alio iudice habens iurisdictionem externam, *capit.nuper §.2.& ibi glos.& omnes de sent. excomm. D.Thom.in addit.ad p.3.q.24.art.1.D.Bonauent.Sent.4.dist.18.p.fin.q.6.nu.84.D.Antonin.p.3.tit.24.cap.77. Nauarr.in Manual.cap.27.pa.39.Couarrub. in d. cap.alma mater p.1.§.12.nu.4.Hugolin.*
28 *de censur.tab.1.cap.10.§.1.* † Quando autem Pontifici reseruantur alius Index sine eius expresso mandato, vel confessarius extra potestatem absoluens in eandem incurrunt excommunicationem per Bull.Martin.V. vt tradit *D.Antonin.d.p.3.tit.25.c.73.*& Iulij III. vt tradit *Ledesma 2.4.q.26.art.2.*Clemen. VIII. vt tradit *Gregor.Sayrus lib.3.de Censur.cap.25.nu.6.* quæ reseruata non est, *Nauarr.d.cap.27.nu.35.Sayrus d. cap.25.nu.7.*

¶ Confessarius tamen electus ex Iubilei, 29
vel literarum Apostolicarum priuilegio ab hac excommunuatione potest absoluere, nã Romanus Pontifex vices suas tali confessario committit, vt à quocumque (etiam sibi reseruato) absoluat crimine, exceptis quibusdam quarum nulla est Magia, & hic exceptio firmat regulam in contrarium, *l.quæsitum §.denique D.ad funao instr. l.nam quia triuiae §.fin.D.ad penulegat.* † Nam confessarius indul- 30
tu Pontificis percussorem clerici valet absoluere ab excommunicatione Canonis, ex quibusdam casibus exceptis, *cap.quamuis de sent. excommunic.* quæ Romano Pontifici est reseruata, *cap.siquis suadente 17.q.4.*& sic ab hæresi, & alijs reseruatis, *Abb. in cap de cæte, de sens.excomm.Felyn.& alij in d.cap.quamuis Sylvest.in Summ.v.absolutio 4.dub.4.* † Qui- 31
bus non obstantibus contrarium verior est, nempe non licere talibus confessarijs pœnitentes huiusmodi ab hæresis, vel Magiæ hæreticalis excommunicatione absoluere, quibuscumque Iubilei, vel literarum Apostolicarum obtentu, quamuis eis à quocumque excommunicatione maiori, vel minori absoluendi potestas concedatur, *D.Antonin.p.3.tit.24.cap.77.§.1.* † Quia in generali concessione non 32
veniunt ea, quæ quis non esset in specie verosimiliter concessurus, *cap.in generali de regul. iur.lib.6.& ibi glos.allegat tex.in cap.frater noster 16.q.1.* non enim in generali concessione Papæ facta legato compræhenduntur casus fidei, *Ludou.Gomez in Reg.Chancell.* † Et ita 33
absolutio ab excommunicatione quacumque per Roman. Pontificem concessa ad alicuius beneficij Ecclesiastici collationem, non extenditur ad excommunicationem hæresis, *Felyn. in cap.Apostolica, de exceptionib. col.1.vbi testatur ita fuisse decissum ab Innocent.VIII. per quandam regulam Chancell.*

¶ Neque obstat in his Iubilæi, & alijs literis, inter casus exceptos non reperiri hanc excommunicationem, quia casus illi excepti ad similes trahuntur, *capit.cum dilecta, & ibi, Abb.& Decius de confirm.vtili vel inut.cap. ad audientiam, de cleric.non resident. Bald. in capit.post translationem, de renunciat. gloss.in l.1.C. de condition. in deuit.*

& in l. fin. C. de reuocand. donat. Felin. in cap.
35 *quoniam frequenter, vt litè non contest.* † Neque minus obstat *tex. in d. cap. quamuis*, quia ibi tractatur de extensione facultatis iuri communi concessa, hic vero de extensione priuilegij, extra ius commune dati, quod plurimum differt, vt tradit *Fortun. in l. Gallus, §. & quid si tantum D. de liberis, & posthum. col. 70. Felin. in capit. postulasti, de rescrip.*
36 *numer. 13.* † Quinimo *d. capit. quamuis*, solum agit de absolutione concedenda per inferiorem à Principe, quotiens excommunicatus aliqua ex causa iusta impeditur accedere ad Romanum Pontificem, pro absolutione obtinenda, quod cessat nostro casu, vt *dixi tom. 5. de Spiritual. anex. libr. 7. capit. 22. ex num. 4.*

31 ¶ Sed ex his dubitari solet an absolutus à confessario, cui tales literæ absoluendi potestatem dederunt, possit inquiri ab heretice prauitatis Inquisitoribus, vel alijs Iudicibus, & aliqui volunt, quod non, quia semel absolutus, non est amplius molestandus, *cap.*
38 *de his, de accusationib.* † Sed nihilominus tenendum censeo, quod tali absolutus poterit iterum à suis externis iudicibus in foro contentioso inquiri, & puniri, non obstante prædicta absolutione, nam hæc ad satisfactionem diuinæ offensæ dirigitur, posterior vero necessaria est ad Reipublicæ vindictam, *glos. communiter recepta in d. ea. de his, de accusat. Hostens. & ibi mol. in capit. tuæ, de procurat.*
39 † Nam summus Pontifex per iubilæum aut alias Bullas indulgentiarũ non videtur committere ea, quæ ad forum contentiosum pertinent, sed tantum ea quæ ad animæ forum, & conscientiam expectant, vt ex Curiæ Romanæ stylo docet *Paul. Parisi. cons. 67. nu. 22. lib. 4.* †
40 Et ita licet in animæ foro absoluãtur, donec Curiæ exteriori fuerit satisfactum, & damnum parti læsæ, cui malum intullerint, procedendum est aduersus eos, tam officio iudicis, quam ad instantiam partis, vel Fiscalis, vt docent *Ant. Cordub. lib. 5. de indulgen. q. 40. Couarrub. lib. 2. Variar. c. 10. ex num. 3.*
41 † Nam per absolutionem huiusmodi nequaquam temituntur crimina in foro externo, cum nulla fiat compositio cum Romanæ Cutiæ Dattario, pecuniaria quidem, quæ fieri solet, quotiens ad iudicium externum aliqua dispensatio in Romana Curia expeditur, vt docent *Ludouic. Gomez in regul. Chancellar. de non iudicand. iuxta formam supplicatio. q. 14.*
42 *n. 3.* † In criminibus enim mixti fori, per absolutionem in vno, non tollitur actio in alio, & accusatio, *cap. fœlicis §. per hoc, de pœnit. lib. 6. Abb. in cap. tuæ, de procurat. & in cap. de his criminib. de offic. Ordin. & in c. cũ sit generale de foro cõpet. Bald. in l. placet C. de Sacrosc. Eccles. & cons. 260. lib. 3. Couar. d. cap. 10. n. 6.*

¶ Habens casum reseruatum vrgente ne- 43
cessitate communicandi, vel celebrandi, ad vitandam infamiam grauem, ad sumum solum tenetur, confiteri peccata non reserbata confessario non habentem potestatem ad reserbatum, *Medina in Codice de confess. q. de integr. confess. fol. 55.* † Nam cum certus sit pœnitens 44
absolui non posse à reseruato, ad aliud nõ erit vtilius confessio reserbati, quam ad se disfamandum coram confessore, & non leue onus erit pœnitenti ad confitendum bis idem peccatum, *Petr. Soto de confess. lect. 11. Alexan. p. 4. q. 18. mem. 4. art. 5. §. 2. Filut. tom. 1. trac. 4. c. 7. n. 213.* † Si tamen peccatum reseruatum 45
annexam habeat excommunicationem, tunc licet pœnitens habeat alia peccata non reserbata, illa non tenetur confiteri Sacerdoti inferiori, cum non possit expedire confessionem Sacramẽtalem, nisi præuia absolutione excomunicationis, quam impendere nequit, & ea non ablata absolutio Sacramentalis inualida est, *Paludan. sent. 4. dis. 17. q. 6. art. 1. concl. 2. & dist. 18. q. 6. art. 2. n. 9. Siluest. v. excomunicatio 4. n. 1. & v. confessio 1. q. 3. cas. 5. & v. Confessor 3. n. 12. D. Antonin. p. 3. tit. 14. ca. 19. §. 4. Soto in 4. dist. 22. q. 1. art. 1. Mayor. q. 9. Gabr. q. 1. art. 3. dub. 2. Vazquez de pœnit. tract. de excom. dub. 4. n. 8. Ledes. in Sum. tract. de pœnis. c. 20.* ¶ Contrarium tamen verius est, nem- 46
pe teneri ad manifestandam excommunionẽ reseruati, quia donec auferatur non potest absolui ab alijs peccatis, *Couarru. in c. alma mater de sent. ex commun. p. 1. §. 2. n. 5. & §. 6. ex n. 5. Nauarr. in Sum. c. 9. n. 3. & in c. 1. de pœnit. dist. 3. §. cautum n. 23. & c. fin. n. 38. Cajetan. in Sum. v. absolutionis impedi. & in Opusc. q. 1. de quaest. conf. ff. Suarez de pœnit. dis. 32. sect. 3. n. 6. & de Censur. disp. 10. sec. 3. n. 9.*
† Et ratio est quia excommunicatus non est ca- 47
pax confessionis Sacramẽtalis, quia peccatũ mortale est Sacramenta ministrare excommunicato, *Couarrub. in d. §. 2. & 6. & §. 8. n. 2. Soto in 4. dist. 22. q. 2. art. 3. Auil. de Censu. p. 2. c. 6. dis. 12. dub. 3. Filiutius t. 1. tract. 13. ca. 2. n. 24.* † Et probatur, quod si collatio benef- 48
icij facta excommunicato minori excommunicatione est nulla ipso iure, erit etiam collatio Sacramenti, quæ maiorem animæ puritatem requirit, *DD. in c. si celebrat. de cleric. excomm. Couarrub. §. 8. n. 3. Garsia de benefic. to. 2. p. 7. c. 13. n. 27. Azor tom. 2. lib. 6. ca. 7. q. 7. D. Antonin. p. 3. tit. 24. c. 76.*

CAP. XI. De Absolutione conferenda moribundo sensibus destituto.

SVMMARIVM.

1. *Confessioni Sacramentali non licet vti signis, nutibus, vel scripto.*
2. *Moribundo quamuis nutibus, aut signis absolutionem petat, non est imperciendа.*
3. *Peccata sigilatim, & in specie debēt exprimi*
4. *Morbo grabatis, si signa contritionis dederent, absoluendi sunt.*
5. *Deus non requirit à nobis aliam confessionē, quam quæ nobis posibilis est.*
6. *Signa contritionis sunt lachryma, suspiria, &c.*
7. *Moribundo sensibus destituto quando debet dari absolutio.*
8. *Pœnitentiam pro absolutione Sacramentali accipitur.*
9. *Constitutio Clem. VIII. de confessione in absentia Sacerdotis non intelligitur de signis moribundi.*
10. *Signa contritonis, & confessionis petitio diuersa sunt ab ipsa confessione.*
11. *Testes de signis contritionis moribundi plures requiruntur.*
12. *Testes plures in casu necesitatis non sunt necessarij, quia sufficit vnus etiam iniuratū.*
13. *Testis vnicus sufficit, quando veritas aliter haberi non potest.*
14. *Moribundus, quamuis signa contritionis non dederit, debet absolui sub conditione.*
15. *Quamuis se exponat periculo irritandi Sacramentum.*
16. *Minus inconueniens est se exponere talis periculo, quam moribundum capacem absolutionem denegare.*

1 CONFESSIONI Sacramentali quia non licet vti signis, nutibus, vel scripto, sed propria voce, vt tradunt *D. August. lib. de vera, & falsa pœnit. cap. 10. capit. quem pœnitet dist. 1. Soto Sent. 4. dist. 18. q. 2. art. 6. Petr. Soto lib. de cōfess. lect. 2. Ledesm. 2. p. 4. q. 8. art. 3. dub. 3. Cano de pœnit. p. 3.* † Moribundo sensibus destituto quamuis nutibus, aut signis à confessario absolutionem petat, nō esse ei imperciendam tenēt Soto, & Cano *vbi sup. Lopez instruct. p. 1. cap. 18. Nauarrus in Man. cap. 26. num. 27. Angles Sentent. 4. p. 11. de confess. art. 2. dissertat. 10. Graffis p. 1. lib. 1. cap. 36. nu. 25. Pearza in Summ. cap. 7.* † Quia per talem confessionem non datur noticia confessori de peccatis, quæ non in genere, sed sigillatum, & in specie debet exprimi, ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 5. *Si in genere duntaxat, & non proprius in specie, ac sigillatim, sua ipsi peccata declarassent.* 3

¶ Si tamen morbi grauitate præbentus nō poterit peccata in specie pronunciare, si contritionis signa dedit, absoluendus est, saltim sub conditione, si talis explicatio est materia sufficiens Sacramenti, *D. Ant. in Summ. p. 3. cap. 17. noster Cardinal. Tolledo lib. 3. cap. 8. §. 2. Valent. in D. Thom. p. 3. tom. 4. disp. 7. q. 11. pun. 1. Suarez tom. 4. disp. 23. sect. 1. ex nu. 12. Salas p. 2. tract. 8. disp. vnic. sect. 5. n. 56. Enriq. in Summ. lib. 4. cap. 9. & lib. 6. cap. 10. nu. 7. & 8. Alcozer in Summ. cap. 11. Corduba lib. 5. de Indulg. q. 27. Medina tract. 1. de confess. q. 43. Leaesma in Summ. p. 1. de pœnit. cap. 21. cō. 1. 2.* † Quia Deus non requirit à nobis aliam confessionem, quam quæ nobis posibilis est, ita moribundo sensibus destituto, quando talia signa dedit in præsentia Cōfessarij absolui debet, *Val. Reginald. de prudent. cōfess. cap. 21. p. 2. nu. 16. Egid. Coninck. de Sacram. disp. 7. dub. 10. nu. 97. Paul. Layman. Theolog. moralis lib. 5. tract. 6. cap. 8. nu. 4. Zambr. de casib. tempore mort. cap. 4. dub. 2. sect. 4.* † Signa autem contritionis esse solent lachrymæ in oculis, suspiria aspiciens in coelum, vel ad imagines, tunsio pectoris, vel similia, quamuis dubitetur an sint ex dolore, vel angustia mortis, vt tradunt *Layman d. cap. 8. nu. 4. Ioan. Sanchez select. & pract. disp. 44. nu. 35.* 4 5 6

¶ Et quamuis huiusmodi signa dare non posit in præsentia Confessarij, si ea dedisse testentur circunstantes, vel confessionem petijsse, debet illum absoluere, vt decisum est Concilijs Carthaginens. III. cap. 34. *Ægrotantes si pro se respondere nō possunt, cum voluntas eorum testimonium sui dixerit, baptizentur, similiter & de pœnitentibus agendum est,* Carthaginens. IV. can. 36. in c. ia qui 26. q. 6. *si quis infirmus pœnitentiam petens obmutuerit, vel in frenesim inciderit, dent testimonii, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam,* Arausican. I. c. 12. in c. qui recederet, 26. q. 6. *Testimonium aliorum verbis habet,* & Leo Papa epist. 89. *Testimonium eis fidelium circunstantium.* † Pœnitentiam autem in dicto Concilio Carthaginensi quarto, accepitur pro absolutione Sacramentali, vt docent *glossa in d. cap. is qui, v. pœnitentiam, & in d. cap. qui recedunt, & ibi Cardinalis Turrecremata* 7 8

26.q.6. *Bellarmin. tom. 2. Controuerſ. de pœnit. lib. 1. cap. 15. col. 3.* † Neque per hoc con- 9
trauenitur Cõſtitutioni S. D. N. Clem. VIII. qua cauetur illicitam eſſe confeſsionem abſẽte Sacerdote, quia in moribundo ſenſibus deſtituto, cum alia haberi non poſsit, contenta eſt Eccleſia, cum illius ſigni manifeſtatione, etiam abſente Sacerdote, dum tamen præſens ſit cum abſolutionem infirmo tribuit, *Filliucius tom. 1. tit. 7. cap. 5. nu. 122. Bonacin. de Sacram. diſp. 5. q. 5. ſect. 2. pun. 2. §. 4. nu. 10. Zãbran. de caſibus tempore mort. capit. 4. dub. 2. ſect. 5. num. 31. Layman Theolog. moral. lib. 5. tract. 7. cap. 3. nu. 9. Villalobos in Summ. tom.* 10
1. tract. 9. diffic. 37. nu. 6. †Nam ſigna contritionis, & confeſsionis petitio, diuerſa ſunt ab ipſa confeſsione, & ita non ſunt comprehenſa in Conſtitutione prædicta Clem. VIII. & cum de illa teſtes aſſerti ſunt, debet Confeſſarius, præſente infirmo, talem abſolutionem cõferre, *Suarez in D. Thom. p. 3. tom. 4. diſp. 23. ſect. 1. Valent. tom. 4. diſp. 7 quæſt. 11. pun. 1. Vazquez tom. 4. q. 91. art. 2. dub. 1. num. 4. & 5. & in p. 2. diſp. 62. cap. 7. num. 40. Cardinal. Toledo in Summ. lib. 3. cap. 8. num. 2. Medina de confeſſ. tract. 2. q. 39. Corduba in qq. Theolog. lib. 3. q. 39. Monteſinos in 1. 2. diſp. 29. q. 5. nu. 176.*

11 ¶ Teſtes autem qui deponere debent de ſignis contritionis moribundi, plures requiri videntur ex dicto Concilio Carthag. IV. c. 36. *dũt teſtimonium qui eum audierunt*, & Arauſican. 1. cap. 12. *teſtimonium aliorum*, & Leo. PP. epiſt. 89. *teſtimonium fidelium circunſtantium.* †Sed in caſu neceſsitatis verum eſt vnum
12 teſtem ſufficire, etiam iniuratum, hæreticum, aut paganum, cum non agatur de præiudicio tertij, ſed de actu charitatis, ne moribundi ſalus periclitetur, *Ioan. Sanchez ſelect. 2. & patt. diſp. 44. nu. 35. Zambranus de confeſſ. tempore mort. cap. 4. dub. 2. Reginal. in praxi fori pœnit. to. 1. lib. 8. cap. 3. n. 8.* † Nam etiam in foro
13 externo, & in præiudicium tertij, quando veritas aliter haberi non poteſt, vnius dicto ſtatur, *DD. in l. 1. §. fin. D. de verbor. oblig. Maſcard. de probat. in præfat. q. 11. & libr. 1. concl. 158. nu. 1. & lib. 3. concl. 1311. num. 54. Menoch. de præſump. lib. 1. q. 89. & de arbitr. lib. 2. caſ. 474.*

14 ¶ Moribundo enim ſenſibus diſtituto, quãuis peccatum nullum pronunciauerit, nec confeſsionem petierit, nec ſigna contritionis dederit, poteſt, & debet confeſſarius cum abſolucere ſaltim ſub conditione, *ſi eſt capax, abſoluo te*, vt acurate tradiderunt, *Molfeus in Summ. tom. 1. tract. 7. cap. 3. nu. 48. & 49. Homobonus de exam. Eccleſ. p. 1. tract. 7. cap. 18. q. 84. Suarez tom. 4. in p. 3. diſp. 23 ſect. 1. n. 15. Vazquez tom. 4. q. 91. art. 2. dub. 1. n. 38.* †Nam licet cõ 15
trariũ tenere videãtur alij Doctores, eo quod ſe ex ponat periculo irritandi Sacramentum, *Henrriq. lib. 3. de pœnit. c. 10. n. 9. Pet. Fay de pœnit. in addit. ad p. 3. q. 9. art. 2. diſp. 2. Malderus de ſigill. confeſſ. c. 15. Zambran. de caſib. tempore mort. c. 4. dub. 2 ſect. 8. n. 46.* † Minus 16
inconueniens eſt, vt ſe exponat periculo irritandi Sacramentum, quam quod moribundum capacem abſolutione Sacramentali, ſine illa decedere ſinat, cum periculo gehenę, vt docẽt *Vazquez, & Suarez vbi prox. Coninck. de Sacrament. diſp. 7. dub. 10. nu. 106. Monteſin. in 1. 2. diſp. 26. q. 5. nu. 245. Ioan. Sanchez d. diſp. 44. nu. 35.*

CAP. XII. De Sigillo confeſſionis, & pœnis aduerſus eius violatores.

SVMMARIVM.

1. *Sigillum confeſsionis quid dicatur.*
2. *Sacerdos non tenetur quantumuis boni publici obtentu ſigillum frangere.*
3. *Sigillum non violatur, niſi in iis, quæ Sacerdos Sacramentali confeſsione accepit.*
4. *Sigillum non teneri, poſt mortem pœnitentis, aut hæreſis crimine.*
5. *Sigillum obligat poſt mortem rei.*
6. *Sigillum tenet in hæreſi, & Maieſtatis crimine.*
7. *Sigillum non teneri in crimine committendo*
8. *Peccatum de futuro non cadit ſub ſigillo.*
9. *Futuri peccati æque obligat ſigillum, quam præteriti.*
10. *Peccata non ſolum, ſed circunſtantia mentis ſub ſigillo.*
11. *Sigillũ non teneri, in eo qui nõ vult reſipiſci.*
12. *Periculoſa eſt ſententia aſſertiũ ſigillum nõ æque obligare ad cõmiſſa, & cõmittenda.*
13. *Sigillum non obligat in eo qui non habet animum confitendi.*
14. *Confeſſarius abſque ſigilli violatione poteſt monere quibus interſit, vt vigilent, &c.*
15. *Generali monitione, non debet perſonam confitentis detegere.*
16. *Nomen pœnitentis in generali monitione non poteſt detegi.*
17. *Cõfeſſarius interrogatus de pœnitente, aut de iis quæ in cõfeſsione accepit, debet negare.*
18. *Confeſſarius in illa quæ in confeſsione accepit fingitur vices Dei.*

19. *Sotios pœnitentis posse Confessarium reuelare.*
20. *Confitens crimen commitendum, sed dicens se non posse obstinare, non tenetur sigillo, quia non est vera Confessio.*
21. *Confessio vera est quando se clauibus subdit, ad hoc vt Confessor teneatur sigillo.*
22. *Religio, nec æquitas patitur, vt qui sua arcana tradidit Cõfessario vllo pacto defraudetur.*
23. *Confessio ex defectu contritionis licet sit informis est tamen valida, quo ad Sacramentum.*
24. *Complicis peccatum continetur sub sigillo.*
25. *Cognitio complicis non liberat Confessariũ à sigillo.*
26. *Notitia hauita in Confessione olim vti licebat ad actus externos*
27. *D. Clement. VIII. notitiam in Confessione hauita remobit ad actus externos.*
28. *Constitutio D. Clem. VII. omnes ligat.*
29. *Confessarius cogi non potest ad reuelandam Confessionem.*
30. *Confessarius si compellatur ad reuelandam Confessionem, potest iurare id sibi non fuisse confessum.*
31. *Iudex ex notitia Confessarij, vel alterius absoluentis, non potest procedere.*
32. *Condemnatus ex sigilli violatione debet liber dimitti.*
33. *Confessarius potest reuelare confessionem de licentia pœnitentis.*
34. *Sigillum quia introductum est fabore pœnitentis potest illum renunciare.*
35. *Licencia pœnitentis ad confessionem reuelandam debet esse clara, & inscriptis, vel testibus comprobata.*
36. *Confessarius, si aliunde scit, quod pœnitens confessus est, non tenetur ad sigillum.*
37. *Confessori non creditur dicenti sibi confessa aliunde sciuisse, nisi probet.*
38. *Sigillum confessionis violans deponitur, & in carcerem Monasterij detruditur.*
39. *Sigilli violatores à Pontificibus iussi sunt degradari, & pœna mortis affici.*
40. *Sigilli violatoribus huiusmodi aliquando lingua retrorsum amputatur.*
41. *Sigilli huiusmodi violatores alijs pœnis subiciantur.*
42. *Irregularitas tamen non est imposita sigilli violatoribus.*

SIGILLVM confessionis appellatur obligatio, qua Sacerdos tenetur secreto custodire illa quæ in confessione Sacramentali percepit, ad quod iure Diuino, naturali, & positiuo adstrictus est, *D. Thom. Sent. 4. dist. 21. q. 3. art. 1. Richard. art. 4. q. 1. & 2. Scotus q. 2. Sotus de Confess. lect. 11. Nauarr. in Summ. cap. 8. & in cap. Sacerdos nu. 116. de pœnit. lib. 6. Couarrub. in Decretal. 4. p. 2. cap. 8. §. 12. nu. 10. Suarez p. 3. tom. 4. disp. 32. sect. 1. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 13. pun. 1.* † Nec debet Sacerdos quantumuis boni publici obtentu, etiam Rei publicæ proditione vitanda, tantum Sacramẽtum fraugere, sub pœna latalis peccati, & sigilli confessionis violatione, *cap. si Sacerdos, de offic. Ordin. cap. dilectus de excessib. prælator, c. omnis vtriusque sexus de pœnit, & remiss. Ant. Gabriel lib. 7. concl. fin. ex n. 14. Viuius in suis commun. v. cõfessio, Gigas de crimine læsæ Maiest. libr. 2 rub. qui accusare poss. q. 18. num. 1. Valent. d. q. 13 pun. 3. Suarez d. disp. 32. sect. 1. ex num. 15. Agid. Coninck. de Sacrament. disp. 9. dub. 1.* † Quod intellige de his quæ Sacerdos plena Saccamentali confessione accepit, non tamen de alijs, quæ ei sub promissione secreti, ac sigilli confessionis tradita sunt, etiam genu flexo, & facto signo crucis, vt docent *Abbas in d. cap. omnis vtriusque sexus num. 25. & in cap. si Sacerdos de offic. Ordin. nu. 7. Nauarr. in cap. inter verba 11. q. 3. & in Manual. Lat. ca. 18. ex nu. 54. Tabien. in Summ. v. confessio 2. q. 4. Vtual. in Candelabr. tit. de sigillo conf. num. 15. & 37. Medina in summa p. 2. de confess. cap. 4. & p. 1. cap. 14. §. 36. Gutierrez lib. 1. Canonicar. qq. cap. 11. nu. 47. & 48. Suarez p. 3. tom. 4. disp. 33. sect. 4.*

¶ Sed à plerisque traditur non teneri post morta pœnitentis Confessarius ad huius sigilli obseruationem, nec viuente reo, quando est crimen hæresis admixtum, *Alberic. in Rub. C. de hæret. nu. 8. Palaci. Rubeus in repet. cap. per vestras, not. 3. §. 26. nu. 9.* vnde versiculus, *Est hæresis crimen, quod nec confessio cellat.* † Sed hæc sententia neutro casu vera est, quia tale sigillum, vt ante rei mortem, sic eo mortuo seruandum est, quia moriendo ius famæ suæ non amisi, *Tiraquell. tract. cesante caus. fol. 42. Medices tract. mors omnia soluit, concl.* † Vim quæ habet sigillum in omni crimine, quantumuis enormi, vt etiam in crimine hæresis, proditionis, & Maiestatis læsæ tradunt *Ant. Gabriel lib. 7. concl. fin. num. 17. Gigas de crim. læsæ Maiest. tit. qui accusare poss. q. 18. Soto, & Richard. in Sent. 4. dist. 21. Albertin.*

bertin. de agnoscend. affert. q. 25. Prosp. Farinac. tom. 1. de indicijs, & tort. quæst. 51. ex numer. 99.

7 ¶ Solet dubitari an æque obliget sigillum ad commissa, & committenda, nam futurum peccatum non videtur cadere sub sigillo, quia non est confessionis materia, *Alex. de Ales p. 4. q. 78. alias 19 memb. 2. art. 2.* † Nec pro-
8 positum de futuro peccato existens in animo confitentis, etsi materia sit Sacramenti, non tamen obligat sub sigillo, quia de illo non est vera confessio, *Abb. in d. cap. omnis utriusque sexus, Decius in cap. cum non ab homine, de iudic. Sylvest. in Summ. v. confessio 3. q. 5.* † Sed
9 futurum illum quia nõ potest reuelari absque præsenti voluntate, cum qua habet connexionem, ideo manere sub sigillo docẽt, *D. Thom. Sent. 4. dist. 21. q. 3. art. 1. Bonauent. p. 2. art. 2. q. 1. Richard. art 4. q. 2. Gabriel art. 2. cap. 3. Dom. Soto dist. 18. q. 4. art. 5. & relect. de tegen. secret. memb. 3. q. 4. dub. 1. Petr. Soto de*
10 *Confess. lect. 11.* † Quia non solum peccata ipsa, sed etiam circunstantiæ, & alia quæ dicuntur ad declarandum peccatum manent sub sigillo, *Suarez part. 3. tom. 4. disp. 33. sect. 3. num. 3.*

11 ¶ Sunt tamen qui dicunt in delicta committenda quando confitens non vult abstinere, & resipiscere, posse Confessarium illa reuelare, cui prodesse, & non obesse possint, *Conarrub. in Decretal. 4. p. 2. capit. 8. §. 12. num. 10. Salcedo ad Diaz in prax. cap. 109. Hieronym. Gigas de crim. læsæ Maiest. lib. 2. q. 18. num. 11. Sylvest. in Summ. v. confessio 3. q. 5. Medina p. 2. de Confess. cap. 4. Angel. de malefic. v. bas tradito la sua patr. num. 18.* † Sed hæc
12 sententia periculosa est, nam qui se obligat sub secreto tali æque se obligat ad commissa, & committenda, sed Ecclesiam propter publicum bonum velle irritari promissione illam, quo ad crimen committendum non est credibile, *Menoch. de Arbitrar. cas. 180. num. 21. & lib. 1. de præsumpt. q. 89. num. 17. Farinac. tom. 1. q. 52. num. 113.* † Nisi in eo dumtaxat, qui non habet animum confitendi, sed cõ
13 silij petendi, aut confessarium seducendi, nam
14 qui confitendi mente accedit, & se clauibus subdijt, & absolutionem petit, quia tunc nec nec Reipublicæ quidẽ proditionem licet detegere, vt docent *D. Thom. Soto, Durand. & alij vbi sup. Nauarr. in cap. Sacerdos de pœnit. dist. 6. ex num. 120. Farinac. d. q. 51. ex n. 110.* † Poterit tamen in genere monere Episcopos, Præsides, & alios Magistratus, vt super gregem suum vigilent, ciuitatem custodiant, & similia, vt imminentem cabeant periculum,

August. ad Angel. de malef. v. che la tradito la sua patria, num. 18. Valent. tom. 4. disp. 32. sect. 1. Bonacin. de pœnitent. disp. 5. q. 6 sect. 5. tom. 1. Sayrus de sigillo cap. 32. num. 2. Reginald. in prax. lib. 3. ex num. 9.

15 ¶ Cabeat tamen Confessarius ne eius personam, qui tale crimen ei in confessione patefecit, ostendat, etiam si sola eius denominatione damno subeniatur, *Nauar. in d. cap. Sacerdos, de pœnit. dist. 6. num. 124. Simanc. de Cathol. Instit. capit. 42. num. 14. Soto Sent. 4. dist. 18. q. 4. art. 5. Vigil. libr. 2. cõmun. opin. 66.*
16 † Non solum verbis, sed neque signis, neque interrogationi de illo annuendo, vel tacendo, vt de illo præsumatur, vel alio modo illum inuuando, quia hæc omnia prohibita sunt ad confessionis reuelationem, *DD. in cap. omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss. Catechis. Pij V. p. 2. cap. 5. n. 50. Suarez vbi sup. d. disput. 33. sect. 6. ex num. 2.* † Tenetur enim Con-
17 fessarius quamuis de pœnitẽte, qui ei tale crimen confessus est, interrogetur, aut de ijs, quæ in confessione accepit, non solum non tacere, sed negare se ab illo quidquam de illis audiuisse, *D. Thom. Sent. 4. dist. 21. q. 3. art. 1. Bonauent. p. 2. art. 2. q. 1. Richard. art. 4. q. 2. Durand. q. 3. & 8. Soto dist. 18. q. 4. art. 5. & detegen secret. memb. 3. q. 3. Nauarr. d. cap. 8. n. 13. Victor. in Summ. n. 184.* † Idque iureiurando affirmare si opus sit, quia non scit vt purus
18 homo, ad quod interrogatur, sed vt vices Dei gerens, *Marta de iurisdict. p. 2. cap. 14. n. 18. Suarez d. disput. 33. sect. 6. ex num. 8. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 13. punt. 4.*

19 ¶ Item dicunt alij quod quando confitens habet plures complices, ipse tamen pœnitet, & emendat quod per socios crimen perficiatur, posse confessarium, vt damno futuro succurrat, crimen reuelare, si aliter non possit malo inueniri, *Angel. vbi sup. num. 18. Gigas d. tit. qui rerus. poss. q. 18. Farinac. d. q. 51. num. 109.*
20 † Aut quando reus nollit pœnitere, nec se emendare, sed dicit non posse tentationi resistere, non teneri confessarium seruare sigillum, quia non est vera confessio, ex defectu contritionis, *Gabriel. d. comil. fin. v. 7. Menoch. de Arbitrar. cas. 180. num. 21. Gigas, d. q. 18. August. ad Angel. d. v. 18. Bonacos. in suis commun. p. 1. c. Sacerdos potest reuel.* † Sed neu-
21 tris assentior, nam ad hoc vt sit vera cõfessio, sufficis quod pœnitens animo accedat confitendi, & clauibus se subijciat, ab hoc vt Sacerdos obligatus maneat ad sigillum, quamuis pœnitens complices habeat, qui nolint resipiscere, quorum crimen attendi non debet, ad hoc vt sigillum violetur, *Caietan. 2. 2. q. 70.*

art.1. tom.1.Opuscul.tract.21. Soto in 4.dist. 18.quæst.4.Suarez d.disput.33.sect.2.Ægid.
2 *Coninck.de Sacrament.disp.9.dub.3. ex num. 38.* † Neque æquitas, nec religio huius Sacramenti patitur, vt qui fidem habuit, suaque arcana tradidit confessario, vlla ex causa decipiatur, vt bene in terminis notat *Mart. Azpilcueta dictus Nauarrus, in d.cap. Sacerdos ex n.144. Mart.del Rio lib. 6. Magistr.cap.*
3 *1.sect.2.* † Confessio enim huiusmodi licet sit informis, ex defectu contritionis, est tamen valida, quo ad substantiam Sacramenti, *D. Thom.p.3.q. 84. art.1.& q.86.articul. 6.& q.90.art.2.& Sent.4.dist.17.q.3.art.4.Ricardus & Palud.q.3.Conarrub.in cap.alma mater de sent.ex comm.p.1.§.4.nu.13. Suarez p. 3.tom.4.disp.20.sect.3.n.8.& sect. 5.num.3.*
24 † Complicis autem peccatum ita continetur sub sigilio, ac peccatum pœnitentis, *Scotus in Sēt.4.dist.21.q.2.Gabriel art.3.dub.2.Palud. q 3.art.2.Richard.art.4 q 4.Sotus dist.18. q.4.art.5.& relect.de secret.mem.3.q.4.Leasf*
25 *ma 2.p.4.q.10.art.5.* † Etiam si alias Confessori cognita esset persona complicis *D. Thō. opusc.12.q.6.& sent.4.dist.16 quæst.3. art.2. Alens.p.4.dist.18.mem.4.art.2.D.Antonin. p.3.tit.14.capi.19.§.11.Petr. Soto de Confess. lect.12.*

26 ¶ Notitia tamen in confessione hauita vti ad actus externos, remouendi indignos, vel dignos cohonestando, licita olim videbatur, quia superiores omnibus modis tenentur promouere dignos, *D.Thom.in sent.4.dist.9.art. 5.q.1.Poisdan.dist.21 q.3.art. 3. Soto relect. de Sacram.memb.3.q.4. Nauarr.in d.cap. Sa-*
27 *cerdos,nu.147.* † Hodie tamen minime licet huiusmodi vti notitia comperta in confessione ad aliquos vsus exteriores, vt superioribus Religionum, & cōfessarijs rescriptum est per S. D. N. Clem. VIII. Motu proprio, die 26. Maij Anno 1592. *Cauent diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confes-*
28 *sione habuerunt, ad exteriorem gubernationē, vtantur.* † Quæ licet ligare dumtaxat videantur eos, ad quos scriptæ sunt literæ, omnes absque dubio obligāt, quia omnes tenentur sigillum non violare, quantumuis rationabili causa, *Suarez tom.4.p.3.disp.33.sect.7.ex num.1. Mart.del Rio lib.6.Magis. c.1.sect.2.Ægid. Coninck.de Sacram.disp.9.dub.4. Sanchez li. 3. de Matrim.disputa.16.num.7. Bonacin.de Sacram.tom.1.disput.3.quæs.6.sect.3.punct.4. ex num. 8.*

29 ¶ Ita vt Sacerdos non possit confessionē reuelare, ita nec cogi ad eius reuelationē aut partem ipsius, neque à Papa quidem, & multo minus à quouis alio inferiore prælato, vel magistratu, *D.Thom.in sent.4.dist.21.q.3.artic. 1.Viuald. in Candelab. tit.de sigillo confess. ex nu.11.Victoria, de confess. ex n.183. Nauarr. in Manua.c.8.ex num.4.Gigas de crim. læsæ*
30 *Maiest.d.q.18.num. 5.* † Et si compelleretur, posset dicere illud se in confessione non audiuisse, vel sibi reum id sibi non fuisse confessum, & hæc omnia iuramento firmare, *Nauar. d.cap.3.n.19.& in d.cap. Sacerdos num.142. Gigas d.q.18.n.4.Ant.Gomez Variar3.capi. 13.num.9.Mascard de probat.lib.1.in præfat.q.5.n.51. Mart.del Rio d.sect.2.Suarez*
31 *d.disp.33.sect.6.ex num 8.* † Nec iudex ex eis quæ à tali sacrilego sigilli violatore accepit, aut scripto peccata commendata, ad confitendum, cognouisset, aut ab aliquo absciltante pœnitētē intellexisset, posset minime neq; ad torturum eum condemnare, vt tradūt præter *Gomezium, & Delrium vbi sup. Mascard. deprobat.lib.2.concl.377.n.1. & 3. Menoch. lib.1.de præsumpt.q.89.num.26.& 27.* † Imo
32 etiam si iam illum condemnasset, testibus de huiusmodi confessione conuictum, & postea intellegeret totam delationem, vel accusationem ortam fuisse ex sigilli violatione, deberet damnatū absoluere, atque liberum dimittere, *Menoc.& Mascard. vbi proxim. Soto in sentent.4.dist.18.quæst.4.artic.5. Faria.d.q. 51.num.97.*

¶ Duo tamen casus sunt, in quibus licitum
33 est reuelare in confessione audita, & primus est, quando pœnitens licentiam Confessori reuelandi concessit, *cap.cum Matthæus, de simonia, cap.significasti, de adulter. D.Thom. & alij sentent.4.dist. 18.& 21. Nauarr.d.capit. 3.n.15. Couarrub.in Decretal.4.p.2.capi.8.§. 11.n.11. Gigas.d.q.18.n.8. Mascard.d.conc. 377.n.9. Petr.Soto de confess.dict.11. D. Antonin.p.3.tit.22.§.1.* † Nam cū sigillum hoc
34 in fauorem pœnitentis introductum sit, potest ipse illum renunciare, & licentiam confessionis suæ reuelādi cōcedere, *l. generaliter §. in his C.de secund.nupt, l.quod fauore C.de legib. cap.quod ob gratiam, de regul. iur. libr.6. Suarez.d.disp.33.sect.5.ex n.1.* † Dum tamen
35 ad hoc constet de licentia pœnitentis, non implicita, nec interpretatiua, sed clara, & patenti, & in scriptis, vel testibus comprobetur aut Sacerdos, qui de illa asserit, sit vitæ, famæ, & medio iuramento confirmet, se talem licentiam obtinuisse, & pœnitens ei non contradicat, se talem licentiam concessisse, *Mascard.d. conc.377.n.10.& conc.1286. Ant.Gabr.lib.1. comm.tit.de testib.conc.1.n.28. August.Beroius, q.12.num.3. Suarez d.disp.33.sect. 8.*

¶ Se

36 ¶ Secundus casus est si confessarius id aliũde, seu alia via extra confessionem ante, vel postea resciuit, *Abb. in cap. dilectus, de excess. prælator. Nauarr. d. cap. Sacerdos. n. 47. & in Manual. d. cap. 8. n. 15. Viuald. in candelab. tit. de sigillo confess. n. 34. Gutierrez libr. 1. canonic. qq. cap. 11. n. 74. Salcedo ad Diaz cap. 109. Lopez p. 3. Inst. Confess. cap. 37. Soto sent. 4. dist. 18. q. 4. art. 6. Benauent. dist. 21. art. 2. q. 3. Farinac. vbi sup. d. q. 51. nu. 106.* † In quo nota non esse credendum Sacerdoti dicenti se
37 extra confessionem resciuisse, quantumuis probatæ vitę sit, nisi id probet, in quo si sucumbat extraordinariæ punitur, arbitrio iudicis, *Panormit. & aly ind. capi. omnis vtriusque sexus ex n. 2. Nauarr. in cap. pœna de pœnit. dist. 6. n. 164. Mascard. d. concl. 377. n. 5. & 6. Farinac. d. q. 51. n. 107.*

38 ¶ In alijs autem Sacerdos sigillum confessionis violans deponitur, & in carcerem monasterij detruditur, *d. cap. omnis vtriusque sexus cap. Sacerdos de pœnit. & remiss. dist. 6. Suarez de pœnit. dist. 33. sect. 8. n. 1. Alarete de Relig. disciplin. lib. 2. cap. 19. num. 1. Decian. lib. 7. Crimin. cap. 17. ex nu. 9. tom. 2. Salcedo ad Diaz cap. 109. Menoch. & Mascard. vbi sup.*
39 † Aliquando iussi fuere à Pontificibus degradari, & pena mortis affici, vt de quodam refert *Episcop. Felician. lib. de degradat. cap. 14.*
40 † Et lingua retro extrahi à tali sacrilego cõfessore, Iacobum Primum Aragoniæ Regem iussisse referunt *Aldrete d. cap. 19. num. 2. Stephan. Fagundez in Eccles. precepta lib. 6. cap. 7. num. 1. Bonacin. de Sacram. tom. 1. disp. 5. q.*
41 *8. sect. 5. pun. 1.* † De alijs pœnis, quibus hodie afficiuntur tales sigilli violatores, *Abb. & alij in d. cap. omnis vtriusque sexus, & in cap. Officij de pœnit. & remiss. & in cap. pernitiosam, de offic. Ordin. Cõrad. in templ. Iudic. lib. 2. cap. 12. nu. 17. Lopez d. cap. 57. Menoch. de Arbitrar. cas. 414. Mascard. d. concl. 377. ex nu. 2. Salcedo ad Diaz in Prax. cap. 102. Nauarr. in d. cap. 8. ex nu. 4. & cap. 18. nu. 51. Cened. p. 1. Collect. 60. num. 1. & p. 2. Collect. 75. nu. 1. & Collect. 101. nu. 3. Maiol. de Irregular. lib. 5. cap. 19. ex nu. 6. Farnac. d. q. 51. nu.*
42 *108. Suarez d. disp. 33. sect. 8.* † Dum tamen caueas à Maiolo asserente Sacerdotem sigilũ confessionis non custodientem fieri irregularem, ita vt post peractam pœnitentiam ministrare nõ posse, sine dispensatione, quia in textibus ab eo allegatis non agitur de tali irregularitate, sed tantũ de pœna suspensionis, & reclusionis à iudice imponenda, irregularitas vero solum à iure imponi potest, non à iudice, & cum iure expressa non sit, non est cur irregularitas fiant, *Suarez de pœnit. disp. 33. sect. 8. nu. 2. Bern. Diaz in Prax. cap. 119. Menoch. de arbitrar. cas. 414. Fagundez vbi sup. dict. pun. 1. num. 3.*

CAP. XIII. De Indulgentijs excommuni thesauro, virtute clauium.

SVMMARIVM.

1. *Indulgentiarum potestas Ecclesiæ collata est ex potestate clauium.*
2. *Indulgentia accipitur pro condonatione temporalis pœnæ.*
3. *Deus quædam gratis donat sine applicatione sanguinis Christi.*
4. *Peccata non remittuntur, nec venia condonatur, nisi ex meritis passionis Christi.*
5. *Indulgentiarum deffinitio.*
6. *Sanguis, & satisfactio Christi est materia thesauri.*
7. *Christus Ecclesiæ suæ Vicario hanc potestatem reliquit.*
8. *Indulgentia condonatur pro pœna temporali, quatenemur soluere pro peccatis condonatis in Sacramentis.*
9. *Indulgentiarum potestas licet lege veteri non fuit, adumbrata tamen videtur.*
10. *Christus solus de cõdigno meruit nobis augmentum gratiæ.*
11. *Indulgentias appellant hæretici pias fraudes.*
12. *Indulgentiarum vsus ab Apostolorum tempore in Ecclesia est.*
13. *Indulgentiarum vsus ante Bonifacium VIII. qui vixit ante annos 300. in vsu est.*
14. *Romani Pontifices, quam plures concesserunt indulgentias.*
15. *Potestas ligandi extra Sacramenta per cẽsuras, vt est in Ecclesia, sic potestas condonandi per indulgentias.*
16. *Indulgentia vnius datur per modum absolutionis.*
17. *Indulgentiarum vsus, quam necessarius est.*
18. *Indulgentia vna cum Sacramento pœnitentiæ, vel paulo post originem habent.*
19. *Pontifices absoluebũt à pœnitentijs iniunctis extra Sacramentum, applicando ex thesauro iustam compensationem.*
20. *Thesaurus est collectio, aceruusque bonorum.*
21. *Thesaurus Ecclesiæ constat ex Christi meritis qui pro nobis satisfecit ex condigno.*

22. *Thesaurus huiusmodi constat similiter ex Sanctorum defunctorum satisfactionibus sibi superfluis.*
23. *Thesaurus etiam constat ex multis pœnitentiæ operibus iustorum viuentium.*
24. *Thesaurus itidem constat ex sacrificijs, qui afferuntur proviatoribus, qui eorum capaces non sunt.*
25. *Iusti quatenus membra Christi se mutuo coadiuuant.*
26. *Christus confert bona huiusmodi in thesauro, cuius clarus commisit Petro, & successoribus.*
27. *Satisfactio Christi licet sit infinita, nõ derogat particularem Sanctorum.*
28. *Indulgentia pro animabus purgatorij ad remissionem pœnæ quare prosit, per modum absolutionis.*
29. *Animæ fidelium per fidem, & spem ambulant, manendo sub iuditio Papæ.*
30. *Indulgentias verius est prodesse defunctis per modum suffragij.*
31. *Christus mortuus est pro viuis, & defunctis capacibus.*
32. *Indulgentia ex iustitia pro reo alieni fori non tenetur Deus acceptare.*
33. 34. *Indulgentias per modum suffragij Romani Pontifices concesserunt.*
35. *Papa ex iure diuino potest extra Sacramẽtum soluere de thesauro pœnas debitas.*
36. *Episcopi, & alij inferiores non habent potestatem concedendi Indulgentias, præter quam in dedicatione Ecclesiæ, vel anniuersario.*
37. *Vicario potest delegari potestas concedendi hanc Indulgentiam.*
38. *Episcopus concedens Indulgentiam vltra quadraginta dies non valet.*
39. *Concilia generalia congregata à Papa, habent potestatem ligandi, & absoluendi extra Sacramenta.*
40. *Concilia huiusmodi tempore scismatis habent potestatem à Christo ligandi per excommunionem, & absoluendi per Indulgentias.*
41. *Concilium Prouinciale concedere potest eas Indulgentias, quam Episcopus qui tum congregauit.*
42. *Capitulum sede vacante non potest Indulgentias concedere.*
43. *Iurisdictionis voluntaria non transfertur in Capitulum.*
44. *Cardinales non Episcopi pro suis Ecclesijs bans Indulgentias concedere non possunt.*
45. *Abbas exemptus potest ex consuetudine Indulgentiam concedere.*
46. *Generales Religionum, aut Prouinciales non possunt has Indulgentias concedere.*

INDVLGENTIARVM potestas 1
Ecclesiæ collata est ex illa clauium potestate Matth. cap. 18. *Quodcumque solueris super terram, &c.* Ioan. cap. 20. *Quorũ remiseritis peccare remittuntur eis, &c.* vt exponunt, *D. Thom. in addit. ad p. 3. q. 26. art. 3. Suarez disp. 49. sect. 1. num. 13. Bellarmin. de Indulg. lib. 1. cap. 5. Toledo libr. 6. cap. 25.* † Vnde Indulgentia accipitur pro 2
condonatione temporalis pœnæ concessa homini existente in gratia à Prælato per applicationem thesauri, vt docent *D. Thom. d. p. 3. q. 25. art. 1. Soto in 4. dist. 21. Palud. dist. 20. q. 4. Turrecrem. in cap. siquem, 2. quæst. 3. Suarez tom. 4. disp. 50. sect. 1. artic. 11. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 10. pun. 1. Bonacin. de Indulgent. disp. 6. q. 1. pun. 1. ex nu. 1.* † Neque dicendum est, 3
quod Deus quædam gratis donat, aut condonat, sine aplicatione satisfactionis Christi, vt tradunt *Driedo de capt. & redempt. tract. 2. capit. 2. p. 3. art. 4. Ferrara lib. 4. contra Gent. capit. 55. Suarez p. 3. q. 19. art. 4. dub. 41. §. 3. Cassalius lib. 1. quadripert. cap. 4. & seqq. Carthagen. de prædest. q. 11. Vega libr. 4. Trident. cap. 7.* † Nam horum sententia periculosa est, 4
& fortè erronea, quia peccata non remittuntur, nec venia nobis condonatur, nisi ex meritis Christi, *D. Cyrill. tract. 9. in Ioan. cap. 42. D. Ambros. ad Ephes. 1. D. Chrysost. ad Ephes. 4. D. Hieron. in Isai. cap. 53. & 55. D. Thom. p. 3. q. 19. art. 4. D. Paul. ad Roman. cap. 3. Concil. Meleuitan. can. 4. Arausican. can. 5. 7. 16. & 21. Trident. sess. 6. can. 5. 6. & 7. & sess. 2. can. 3.*

¶ Vnde desfinitur: Indulgentia est pœnæ 5
pro peccato, culpæ relaxatio, quæ fit extra Sacramentum ab habente potestate ex applicatione thesauri Christi, & Sanctorum, *Caietan. tom. 1. de Indulgent. ad Iul. cap. 2. DD. in cap. Indulgentia, & in cap. quod autem de pœnit. & remiss. libr. 6. cap. 11 qui in infirmitate, cap. Sacerdos, 26. q. 6. Extrauag. Vnigenitus, de pœnit. & remiss. Nauarr. de Indulg. not. 8. nu. 2. Valent. tom. 2. disp. 6. q. 17. pun. 3. & tom. 4. disp. 7. q. 20. pun. 1.* † Quæ quidem relaxatio 6
condonatur ex misericordia, quia non debetur ex iustitia distributiua, pro quantitate meritorum, sed ex passione Christi, & satisfactione, quæ est præcipua materia ex qua constat Ecclesiæ thesaurus, qui tanquam caput, & vniuersalis redemptor pro membrorum culpis satisfecit infinitè, *Apostol. ad Rom. 3. Corinth. 1.*

rinth. 1. capit. 2. D. Thom. Sent. 4. dist. 25. Soto de Iust. 21. q. 1. Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. Vega vbi sup. cap. 6. & lib. 7. cap. 7. & lib. 15. cap. 10. Suarez p. 3. q. 1. art. 2. dub. 4. §. 3. & 4. & q. 19. art. 4. dub. 40. & 41. † Quam potestatē Ecclesiæ suæ Vicario reliquit, non definitam sed absolutam, & generalē ad remitenda peccata, etiam infinita; D. Marc. c. 16. *Quodcumque solueris super terram erit solutū, & in cælis*, D. Matt. c. 18. *quæcumque solueris, &c.* D. Ioan. c. 20. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* † Quare dicendum est id sibi omnimodo, & ratione concessum esse, quo vtile, & decens iudicauerit, nam cum peccatum, quod per Sacramentum, quo ad culpam quidem remititur, atque etiam quo ad æternam pœnam, non semper idem remitti, quo ad pœnam temporalem, nam manet quandoque exoluenda iudicio diuino, vel in hac vel in altera vitā, recte condonatur indulgentia, *Valent. tom. 2. disp. 6. q. 17. punt. 5.*

¶ Nam licet huius potestatis vsum extra Sacramentum non esse in vsu lege veteri; quia nondum erat claues regni cœlorum à Christo Ecclesiæ concessæ, nec satisfactio Christi reipsa erat exibita, nec aperta iamū regni cœlorum, adumbratur tamen *Genes. 3. v. 17. Exod. 32. v. 34. Numer. 12. v. 14. Reg. 2. cap. 12. v. 14. Micheas 7. v. 8.* † Quia solus Christus de cōdigno meruit nobis augmentum gratiæ, & vitæ æternæ, *D. Thom. p. 3. q. 48. art. 2. & 1. 2. q. 114. art. 6. & sentent. 4. dist. 27. D. Ambros. lib. 1. de Sacram. cap. 14. D. August. in Ioann. tractat. 4. & 5. Nauarr. de indulgen. not. 13.* † Quam cum Ecclesiæ suæ reliquisset pro necessarijs, fructra hæretici Vicarium Christi oblatrant, & de hæc potestate irridēt, & indulgentias appellant pias fraudes, impias impostura, & nouas inuentiones, *Lutherus de indulg. art. 18. Calum. lib. 3. instit. c. 5. Kemnitius in exam. Concilij Trident. sess. 25.* † Nā vsus conferendi indulgentias antiquissimus est, etiam Apostolorum, vt probant *D. Clem. PP. I. lib. 3. Const. Apostol. c. 10. D. Chrisost. D. Ambros. Theodoret. & alij ad Corinth. 2. c. 2. D. Thom. d. q. 25. art. 1. Tertullian. lib. de pudicit. D. Cyprian. epist. ad Antioch. & epist. ad Iunaian. 73. & lib. 1. epist. 2. & lib. 2. epist. 12. & lib. 4. epist. 2. D. Grego. lib. 7 epist. 63.* † Nam licet à Bonifacio VIII. earum originem reperat *Polidor. Virgil. lib. 8. de inuentor. rer. c. 1.* meritō ab alijs reprehenditur, nā ante Bonifac. VIII. qui vixit ante annos 300. vsum concedēdi indulgētias per multa sæcula in Ecclesia fuit, nam & ipse fatetur, rem antiquam esse, & à prædecessoribus vsitatam in-

concessione Iubilei de anno centesimo, *Extrauag. antiquorum, de pœnit. & remiss.* † Cōstat indulgentias concessisse Gregor. PP. I. vt tradit *Genebrard. in Chron. part. 259. Caiet. de indulg. ad Iul. c. 1.* Alexand. III. qui præfuit circa annos Domini 1160. *c. quod autem, de pœnit. & remiss.* Innocent. III. *in Magno Cōcilio Lateranens. ann. 1215.* Paschas. II. Vrban. II. Sergius III. Leo III. Honorius II. Vrban. IIII. Nicolas IIII. Clem. VI. Paul. II. Sixtus IIII. Mart. V. & alij quam plures vt referūt *Cæs. Baron. in Annal. tom. 2. Valēt. tom. 4. disp. 7. q. 20 punt. 2.*

¶ In Ecclesia enim secundum fidem semper fernanm est, vt est potestas ligandi extra Sacramentum, per excommunicationem, ita absoluēndi à pœnis per indulgentias, vt definitum est varijs Concilijs *Niten. can. 11. Ancyran. can. 5. Leodiens. can. 2. Carthag. IIII. cap. 75. & 76. Lateranens. sub Innocent. III. cap. 62. Lugdunens. sub Innocent. IIII. c. ap. accedentibus, de excess. prælator. Vienens. in Clement. vnica, de Reliquijs, & veneratione Sanctor. Constantiens. sess. 4. art. 42. & sess. 49. in Bulla Mart. V. & sess. 25. art. 25. Trident. sess. 21. de reform. cap. 9. & sess. 25. ad fin.* † Nam indulgentia viuis datur per modum absolutionis, quia nimis pœnitētijs grauati absoluebantur à pœnitentijs iniunctis, vt liberi fierent ad opera pietatis, *Platina in vita Bonif. IX. Nauarr. lib. 2. de pœnit. cap. 22. Caietan. de Indulg. cap. 6. sen tom. 1. tract. 15. cap. 2. 5. & 6. Pet. Soto lect. 2. Ledesm. q. 27. Richard. sent. 4. dist. 20. art. 3. q. 1. & artic. 4. q. 3. Supplem. dist. 45. q. 3.* † Vnde vsus iſtius indulgentiæ à tempore Apostolorum fuit ferè necessarius, nam Clem. V. in *Extrauag. Vnigenitus, de pœnit. & remiss.* citat Prouerb. 7. *Infinitus est thesaurus*, quo qui benè vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, quia ad perfectam gloriam requiritur remissio totius pœnæ, *Caietan. opusc. 27. qq. cap. fin.* † Cum enim duris, & diuturnis pœnitentijs pro vno etiam mortali ita prægrabarentur pœnitentes, vt Pontifex deberet ex causa concedere dispensationem, quæ ideo vna cum Sacramento pœnitentiæ, vel paulo post originem habere videtur, ex illis *Matth. 16. 18. Ioann. 20.* † Sed quia noxium erat liberare à pœnis huius vitæ, reseruata pœnitentis solutione in durioren ignem purgatorij, nonnunquam Pontifices absoluebant à pœnitētijs iniunctis extra Sacramentum, applicando ex thesauro Ecclesiæ ætatem compensationem, *D. Cyprian. de lapsis, serm. 5. D. Ambros. de virgine lapsa. cap. 8. D. Hieronym. epist. ad Rustic. D. August. in*

Enchi-

Enchirid. cap. 66. & lib. 22. contra Faust. cap. 67. D. Chrysost. de Sacerdot. lib. 3.

20 ¶ Thesaurus enim Ecclesiæ est collectio, aceruasque bonorum, qualis in ærario publico conseruabatur, distribuendus ciuibus, vt docent *Conarrub. in reg. peccatum, p. 3. §. 2. Molin. de primog. lib. 1. cap. 23. Soto lib. 4. de Iust. q. 1. art. 1. per tex. in l. nunquam D. de acquir. rerum domin. l. 2. C. de Thesaur. lib. 10. §. thesaurus Instit. de rer. diuis. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 172. Bonacin. vbi sup. d. punt. 1. num. 3.* † Ita in Ecclesia est thesaurus, cuius materia, ex qua præcipuè constat, est Christi satisfactio, qui tanquam caput, & vniuersalis redemptor, pro membrorum culpis, etiam venialibus, & pro pœnis etiam temporalibus satisfecit infinitè, & de rigore iustitiæ ex proprijs, *D. Thom sent. 4. dist. 25. Soto dist. 21. q. 1. Patres ad illud Counsb. 1. c. 2. dedit semet ipsum redemptorem, Vega lib. 4. Trident. ca. 6. & lib. 7. cap. 7. & lib. 15. cap. 10. Suarez p. 3. q. 1. art. 2. dub. 4. §. 3. 4 & 9. & q. 19. art. 4. disput. 40. & 41.* † Conflat etiam simul ex Sanctorum defunctorum satisfactionibus sibi superfluis, *Clem. PP. VI. in d. Extrauag. vnigenitus, de pœnit. & remiss. Leo X. contra Luther. vt refert Caietan. p. 3. q. 48. art. 5. & tom. 1. tract. 8. q. 6. Origen. in Numer. hom. 10. & 24. Augustin. Psal. 68. Soto sent. 4. dist 21. q. 1. arti. 5. Ledesm. q. 27. art. 1. Petr. Soto instruct. Sacerdot. titu. de Indulg. lect. 1. Cordub. lib. 5. q. 5.* † Conflat similiter ex multis pœnitentiæ operibus iuctorum viuentium, quales semper sunt in Ecclesia, quibus supersunt satisfactiones, quæ vel à se, vel ab alijs applicantur, & pijs operibus, aut ex Missis pro se specialiter oblatis, & ex proprijs pœnitentis, & flagelis à Deo inflictis, *Concil. Trident. sess. 14. cap. 9. & can. 13.* † Item ex Sacrificijs seu Missis, quæ offeruntur pro ijs viatoribus, qui earum capaces non sunt, vel quia nihil debent, vel quia sunt in pœccato mortali, aut pro ijs qui mortui sunt, quorum animæ sunt in gloria, quæ cum illis supersint, seruantur in communi thesauro Ecclesiæ, vt per indulgentias applicantur, vt tradunt *Ledema Soto*, & *Cordub. vbi sup.* † Nam iusti quatenus membra Christi, & vnũ corpus ex vnione charitatis se mutuo coadiubant, & sibi compaciuntur, vt naturale membrum, quod sibi superflum est alimento communicat naturaliter alteri, ita sancti habuerunt hanc interpretatiuam volũtatem, vt hæc sibi superflua aplicentur ijs membris indigentibus, *Nauarr. de indulg. not. 14. n. 4. DD. in sent. 4. dist. 20.* † Cum tamen hi, dum viuerent, non poterunt alijs conferbare superabundantem satisfactionem à se aplicandam, succesit Christus, qui secundum Apostol. ad Hebr. 1. *Hæres est vniuersorum*, in ea bona incerta, & pia, ac si esset hæres abintestato, qua contulit thesauro, cuius claues dedit Vicario Petro, & successoribus pro indulgentijs, *Henrriq. in sum. lib. 7. c. 33. n. 2.* † Nam licet satisfactio Christi sit valoris infiniti, pro omnium salute, quia concurrit, vt causa generalis, non derogatur concursu particulari meritorio Sanctorum, sed auget efficatiam per claues, & indulgentias coniunctum satisfactioni Christi, vt causas naturales facit sibi cooperantes, *Trident. sessio. 6. capit. fin. & sessio. 14. capit. 8. & can. 14.*

¶ De indulgentia pro animabus purgatorij ad remissionem pœnæ, sunt qui putant prodesse etiam per modum absolutionis à pœna, eo quod Papa ob plenitudinem potestatis exerceat iurisdictionem in omnes fidelium animas, nam locus purgatorij videtur via aliquo modo super terram *D. Thom. Senten. 4. dist. 45 q. 2. Vega lib. 7. Trident. c. 18. Bellarmin. lib. de purgat. c. 2. Bonacina d. disp. 6. q. 1. pun. 6. ex n. 1.* † Cum illæ animæ ad huc per fidem, & spem ambulent, & defunctus ex loco delicti, quod in terra fecerat, nec plene purgauit, videtur manere sub iuditio Papæ, quamuis transeat in alium forum, rationem delicti, *c. si diligenti, de foro compet.* † Verius tamen est indulgentias prodesse per modum suffragij, quasi defunctis non aplicetur de thegauro solutio iusta, & equalis, *Caietan. tract. 2. de indulgent. ad Iul. 2. q. 5 seu opusc. 27. q. 5. Cordu. q. 13. & 17. Bonacin. vbi sup. d. disp. 6. punt. 6. ex num. 4.*

¶ Non quod Christus pro defunctis mortuus non sit, aut quod eius merita eos non comprehendãt, quia eius satisfactio infinita est, & propiciatio non soluũ pro viuis, sed etiam pro defunctis capacibus, & pro peccatis totius mundi, *D. Ioan. canon. 1. cap. 2.* † Sed quia applicatio à Papa pro reo alieni fori durioris est, non enim videtur lege iustitiæ obligari Deus, vt pro defuncto acceptare debeat, ex infalibili promissionis pacto, *D. Thom. sent. 4. dist. 45. q. 2. Durand. q. 4. n. 11. Soto dist. 13. q. 2. art. 1. Nauarr. de indulgent. not. 22. n. 5. & not. 35. n. 46. & lib. de orat. not. 20. nu. 44. Cordub. q. 33. Conc. lib. 12. de foris ex 3.* † Sic enim indulgentiæ applicantur pro defunctis, per modum suffragij a primis Ecclesiæ temporibus, nam Pascal. II. PP. concessit Indulgentiã plenariã pro animalibus purgatorij, per modum suffragij, quã alij multi cum Pontt. Maxx. confirmarunt, vt habetur ad portam *Basilicæ*

D. Praxed. vt refert, *Gabr. lect. 57.* qui in eodem putat fuisse Pascas. V. nō bene sentit, nā fuit Pascas. I. qui dictā Basilicam ædificauit, vt dicit *Platin. in eius vita, Woolfang. comm.*
34 *lib. 12.* † Similiter Indulgentias pro animabus purgatorij per modum suffragij concesserunt Sixt. IIII. Innocent. VIII. Calixt. III. Leo X. & alij Romani Pontiff. vt tradunt *D. Thom. p. 3. q. 71. art. 10. Ledesm. p. 1. q. 29. art. 3. Cairtan. Opusc. 27. qq. ad quæst. 5. & 6. Soto Sent. 4. dist. 45. q. 1. art. 3. Nauarr. de Indulgent. notab. 22. Valent. tom. 4. disp. 6. quæst. 20. pun. 5.*

35 ¶ Claues autem huiusmodi in tota plenitudine Christus immediate concessit Petro, & sedi Apostolicæ, & nunc Papæ, cui, vt legitimè electus est, confert immediatè, & iure diuino easdem claues, vt possit extra Sacramētum pœnitentiæ soluere de thesauro pœnas temporales peccato debitas, *DD. in cap. cum ex eo de pœnit & remiss. cap. accedentibus de excessib. prælator. Extrauag. vnigenitus, de pœnit. & remiss. D. Thom. Sent. 4. dist. 20. Bonauent. p. 2. art. 1. q. 3. Durand. q. 5. Soto dist. 21. q. 1. art. 4. Petr. Soto tit. de Indulgent. sect. 3.*
36 *Medina disp. 6. Cordub. lib. 5. q. 12.* † Episcopi, & alij inferiores non habent immediate à Christo, sed per Papā iure communi participant facultatem aperiendi thesaurum, & dandi Indulgentiam, vt in dedicatione Ecclesiæ concedunt annum vnum, & anniuersario quadraginta dies de iniunctis sibi pœnitentiis, *capit. nostro, capit. cum ex eo, de pœnit. & remiss. cap. Indulgentiæ, cod. tit. lib. 6. D. Thom. in addit. p. 3. q. 26. art. 3.* † Potest Episcopus, quia Ordinarius est, delegare Vicario suo hanc facultatem concedendi huiusmodi
37 Indulgentias, *D. Thom. vbi sup. Nauarr. de Indulg. not. 31. num. 7. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 20. pun. 3.* † Si Episcopus vltra quadraginta dies concedat, non valet *ex cap. Indulgentia, de pœnit. & remiss.* quod intellige de excessu, nam valet intra quantitatem sibi à iure permissam, quia vtile per inutile non vitiatur, *glossa in d. cap. Indulgentia Astens. lib. 5. tit. 40. art. 3.*

39 ¶ Concilia Generalia à Papa congregante, confirmante, & confirmante, habent infallibilem authoritatem definiendi dogmata fidei, & claues ligandi, & absoluendi extra Sacramenta, *Nauarr. d. not. 31. n. 2. Soto in 4. dist. 21. q. 1. art. 4.* † Dum vero sine authoritate Papæ congregātur legitimè, vt tempore schismatis, totam Ecclesiam repræsentāt, habēque à Christo potestatem ligandi per excommunicationem, & absoluendi per Indulgentias, *Con-*
40 *cil. Basilien. sess. 24.* † Concilium Prouinciale, 41
quia repræsentat Episcopum, vel Primatem, de cuius authoritate congregatur, concedere potest easdem Indulgentias, XL. dierum, quas concedit Episcopus, *Corduba de Indulg. q. 12. concl. 9.* † Capitulum tamen Catedralis Eccle- 42
siæ, sede vacante, quamuis Episcopum repræsentet, non potest talem Indulgentiam concedere, nisi habeat ex consuetudine, *Nauarr. d. not. 31. n. 6 & 7. Selua de Benef. p. 2. q. 11. n. 4. Soto in 4. dist. 20. q. 1. art. 4. Ledesm. q. 28. art. 5 Cordub. d. q. 12. conc. 9.* † Nam quod est iuris- 43
dictionis omnino voluntariæ non transfertur in Capitulum sede vacante, *cap. 1. de instit. lib. 6. Franc. Fusius tract. de potestate capit. p. 1. q. 4. pun. 5.* † Cardinalis non Episcopus pro 44
sua Ecclesia in qua habet titulum Indulgentias huiusmodi concedere non potest, nisi ex consuetudine, & praxi concedere soleat, consuetudo enim dat, seu potius arguit datam iurisdictionem, *Nauarr. d. not. 31. n. 7. Sylvester in Summ. v. Indulgentia §. 3. Cordub. d. q. 12. concl. 4.* † Abbas exemptus posset similiter ex 45
consuetudine legitimè præscripta quadraginta dierum in hoc iure spirituali, quia habet vim tituli, *Soto Sentent. 4. dist. 21. q. 1. art. 4. DD. in capit. accedente de excessib. prælat.* † Prælatus religionis, vt Generalis, aut Pro- 46
uincialis, quamuis habeat quasi Episcopalem dignitatem in regulares sibi subditos: neque eis ex iure concedere potest Indulgentias, neque ex subditis habet thesaurum, quem distribuat, *Cordub. d. q. 12. prop. 6. Medina de Indulgent. disp. 6. cap. 28.*

CAP. XIIII. De Indulgentia plenaria, plenior, plenissima, & Iubileo.

SVMMARIVM.

1. *Indulgentia diuiditur in plenariā, plenior, & plenissima, & non plenaria, & Iubilæus.*
2. *Indulgentia plenaria, plenior, & plenissima in idem reclamant.*
3. *Indulgentia non plena quæ sit.*
4. *Anni mille Indulgentiæ quid significant.*
5. *Iubilæus dicebatur à Iobel.*
6. *Iubilæi concedebantur anno quinquagesimo.*
7. *Indulgentia plenaria concedi cœpit centesimo quoque anno quæ æquiparatur Iubilæo.*
8. *Iubilæus datus anno 25. & anno 7.*
9. *Iubilæus ab Indulgentia in quo differt.*
10. *Iubilæus suspendit Indulgentias plenarias.*

11. *Indulgentia non est res sub præcepto necessaria.*
12. *Indulgentia est tamen utilis, vt nimis grauatus pœnitentijs in innctis tanto onere liberetur.*
13. *Remitti omnem culpam, & pœnam de veniali, & temporali intelligitur.*
14. *Indulgentia non tollit venialia per se, sed indirecte ex meritis Christi.*
15. *Temporalis pœna non tollitur, non sublata eterna.*
16. *Bulla quæ concedit Indulgentiam in sui receptione, si recipit in mortali non consequitur.*
17. *Bulla pro iusto, aut pro anima purgatorij non impeditur ex peccatis futuris.*
18. *Indulgentia Bullæ pro viuis acceptata non potest transferri in defunctos.*
19. *Indulgentia Bullæ pro viuis potest aplicari pro defunctis, vt pia opera.*
20. *Opera perscripta pro consecutione Iubilæi oportet omnia præstare, alias nihil aget.*
21. *Dies ieiunij perscriptus in Iubilæo non potest preberti.*
22. *Visitatio templi, & elemosinæ impeditis possunt a confessario intra tempus commutari.*
23. *Iubilæus concessus, vt in hebdomada confitentur, & communicet, satisfacit impeditus communicare.*
24. *Confessus quamuis non absoluatur lucratur Iubilæum.*
25. *Vltimo die Iubilæi facturus longam confessionem poterit intra tempus absolui a reservatis, & a aliis peccatis in sequentem.*
26. *Iubilæi tempus transactum qui intra illud confessionem inchoauit, absolutum postea a reseruatis obtinet.*
27. *Bullas duas accipiens eodē anno his vtrisque priuilegijs fruitur.*
28. *Toties quoties visitaberis totiesdem in Bulla consequitur, qui intra diē repetit opera.*
29. *Indulgentia tantum valet quantum sonat.*
30. *Bulla requirens solutionem realem pro Indulgentia non cadit in Symoniacam.*
31. *Sacerdos quilibet in mortis articulo concedit Indulgentias Bullæ, quamuis nullum signum peccati præbeat.*
32. *Clericus Tonsuratus virtute Bullæ potest absoluere ab excommunicatione, & Indulgentias concedi in articulo mortis.*
33. *Tonsuratus potest excommunicare, & Indulgentias concedere, & alia iurisdictionis exteriora subire.*
34. *Indulgentia non debet concedi sine causa ex parte Pontificis.*
35. *Causa concedendi Indulgentias debet esse rationabilis ex parte concedentis.*
36. *Causa ex parte petentis dispensationem debet adesse, alias peccaret.*
37. *Dispensatio sine causa præsumitur subreptitia.*
38. *Vtens Indulgentia concessa sine causa non peccat quidquid alij asserant.*
39. *Reuocatio priuilegij non potest fieri sine causa.*
40. *Leges Reuocatoriæ non obligant nisi post duos menses.*
41. *Priuilegium non admittit vim notitiæ reuocationis.*
42. *Legis ignorantia quando excusat.*
43. *Pontificis rescriptum non obligat si non transit Pyrineos.*
44. *Reuocata Bulla ante tempus si ignorans elegit confessarium recte absolutur.*

INDVLGENTIA diuidicur in plenaria, plenior, plenissima, & non plenaria, item & Iubilæus, vt tradunt *DD. in cap. nō ex eo de pœnit. & remiss. capit. Indulgentiæ eod. tit. lib. 6. Thom. Sent. 4 dist. 20. D. Tho. q. 25. Caietan. v. 2. de Indulg. q. 8. Cano lect. 57. Medina disp. 1. Cordub. lib. 5. q. 2.* † Plenaria, plenior, & plenissima, quia in idem fere recidunt, dicuntur, quæ remittunt totam pœnam temporalem & tunc intelliguntur, quando absolute ponuntur, nec tempus, nec quid aliud taxatur, quia intelligitur de peremni, *Caietan. Medina, & Cordub. vbi prox. Tabien. Resel. Armil. & alij summistæ v. Indulgentia. Valentia tom. 4 disp. 7. q. 20. pun. 8.* † Nam plena, aut non plenaria est, quæ aliquam partem peccatorum, vel aliquid tempus definite indulget, etiam ante annos, etiā si alij dicant non posse in purgatorio vltra decem aut viginti, quia erronea, quæ sunt aliqui in Purgatorio permanturi vsq; ad diem iudicij, *Soto Sent. 4. dist. 19. q. 1. art. 2. Medina de Indulgent. disp. 9. Cordub. lib. 5. q. 22. Cardinal. Bellarm. de purgat. lib. 2. cap. 9.* † Plenissimam Indulgentiam significat portam tāti temporis futuram in purgatorio, quāti iniuncti, vel iniungēdi iuxta Canones Apostolorum, qui pro vno mortali publicam debāt septem annos infungendos, vt intra quēlibet hebdomadam nisi vel vere quis infirmus, bello, elemosyna, aut alio genere permittere. *D. Aut. 2. 1. tit. 10. 3. 3. Palud. in dist. 20. q. 4. Soto dist. 21. q. 1. art. 3. Ledesm. q. 27. art. 2. dub. 1. Nauar. cap. 21. n. 8. & not. 19. n. 20. & not. 31. ex n. 39. Rodriguez in Bull. 6 quæstio. 2. Cordub. lib. 5. q. 13. ad. 32.*

5 ¶ Iubilæus apud Hæbreos dicebatur à *Iobel*, vt tradit *Ioseph. lib. 3. antiq. cap. 10.* Iobel autem dicebatur buccina, quæ clangebat in anno Iubilæi, vel à *Iobel*, quæ initium significat, quia eo anno redibant omnia in libertatem, *Nauarr. vbi sup. not. 1. D. Antonin. d. cap. 3. §. 6.* 6 † Concedebatur anno quinquagesimo, *D. Hieron. in Isai. capit. 58. in Ezechiel. 46. in Galat. 1. D. Isidor. libr. 5. Ethymol. capit. 37. D. Antonin. p. 1. tit. 10. cap. 3. §. 6. & 7. Cordub. lib. 5. quæst. 9. & 11. Nauarr. not. 1. tom. 4. not. 4. 7. 25. 26. 28. & 32.* 7 † Apud nos tamen ab Apostolorum tempore concedi cœpit Indulgentia plenaria centesimo quoque anno, quæ æquiparatur Iubilæo, vt refert *Bonifac. VIII. in Extrauag. antiquorum de pœnit. & remiss. Mich. Medina de Indulgent. disp. 4. cap. 12. & disp. 5. cap. 14. & disp 8.* 8 *cap. 42. Cordub. lib. 5. q. 11.* † Postea ex temporibus Paul. II. & Sixt. IIII. annus Iubilæi recurrit XXV. quoque anno, *Nauarr. not. 24. nu. 1.* & nunc anno septimo datur, imo quodlibet fere anno, *Soto in 4. dist. 21. q. 2. articu. 1.* 9 † Differt aut Iubilæus ab Indulgentia, quod Iubilæus dat potestatem eligendi confessarium, qui absoluat à reseruatis, etiam, quę tempore Iubilæi, & cum eius fiducia committuntur, *Cordub. d. q. 11. Ledesm. d. q. 27. art. 2. concl. 2. D. Anton. p. 1. tit. 10. cap. 3. §. 3.* 10 † Suspendit etiam Indulgentias plenarius, *DD. in Extrauag. quemadmodum, de pœnit. & remiss. Nauarr. not. 25. nu. 1. & not. 28. nu. 2.*

11 ¶ Indulgentia autem non est res sub præcepto, necessaria, cum effectus proprius illius sit satisfactio pro pœna temporali, quam homo posset reseruare in purgatorium, *Couarrub. in capit. alma mater, de sent. excomm. p. 1. §. 11. nu. 6. Henrriq. in Summ. lib. 1. de pœnit. cap. 8. & lib. 2. cap. 18.* 12 † Est tamen vtilis, vt nimis grauatus pœnitentijs iniunctis, liberetur per confessarium à tanto onere, ne succumbat, & simul tollatur impedimentum per ueniendi statim in vitam æternam, si decedat in gratia, nam anima quæ nihil habet exoluendum, statim incipit videre Deum, *vt dictum est tom. 1. Iuris Spirit. lib. 1. cap. 4. ex nu. 23.* 13 † Cum autem in Iubilæo dicitur remitti omnem culpam, & pœnam, & de venialibus, & temporali pœna intelligendum est, nã mortalia non remittuntur sine Sacramẽto, aut martyrio, aut contritione, cum voto Sacramenti, nec facit de attritto contritione, cum voto Sacramenti, nec facit de attritto contritũ, *D. Th. q. 27. art. 1. Durand. q. 4. art. 10. Cordub. q. 7. art. 1. Trident. sess. 6. cap. 14.* 14 † Nec etiam veniales tollit directè, & per se, sed indirectè ex meritis Christi, & Sanctorũ, *D. Th. q. 25. art. 1. D. Ant. p. 1. tit. 10. cap. 3. §. 4 & 5. Syluest. in Summ. v. Indulgentia, §. 10. Koseli. §. 16. Nauarr. not. 10. ex n. 1. 11. & 16. & not. 21. n. 22.* † Nec temporalem remissionem statim cõsequitur ac facit, quæ iubentur per Iubilæum, si in peccato maneat, quia temporalis non tollitur, non sublata æterna, ex reatu, ideo confitẽdum est, quam primum possit; remotõ obice peccati per pœnitentiam, reuiuiscit effectus, *DD. in Extrauag. vnigenitus de pœnit. & remiss. Paludan. Sent. 4. dist. 20. q. 4. Nauarr. de Indulg. not. 17. nu. 2. & not. 31. nu. 29.* 15

16 ¶ Vnde recipiens Bullam pro cuius acceptatione datur Indulgentia plenaria, si recipit in mortale, non consequitur Indulgentiam, iubatur tamen alijs priuilegijs, de tempore interdicti, & civis vetitis, &c. *Soto in 4. dist. 21. q. 2. art. 3. Nauarr. vbi sup. not. 19.* 17 † Si tamen peccator sumit Bullam pro iubilæo, aut pro anima purgatorij, non impedit eius effectum, quia deseruit tanquam nudus minister, cũ gratia nomine Christi agat ex opere operato, *D. Th. suppl. p. 3. quæst. 27. art. 4. Soto d. dist. 21. & 45. quæst. 2. art. 3. Nauarr. not. 17. num. 4. & not. 22. ex num. 30. Cordub. q. 11. dub. 4. q. 22. prop. 3. Bellarm. libr. 2. de purgator. cap. 17. Man. Rodriguez in Bull. §. 8. numer. 13.* 18 † Indulgentia autem plenaria, quæ in Bulla est, visitantibus quinque Ecclesias, vel altaria, non potest applicari pro alijs, vel animabus purgatorij, nisi quando id specialiter statuitur, nam Bulla sibi applicata, & acceptata, non potest pro sola eius voluntate, transferri in alterum, *D. Thom. dict. quæst. 27. articul. 3. Soto dict. dist. 21. quæst. 2. art. 3. Paludi. dist. 20. quæst. 4. art. 3. concl. 6. Ledesm. q. 29. art. 3. Corrubalib. 5. q. 26. Man. Rodriguez d. §. 8. nu. 13.* 19 † Poterit tamen vt oratio priuata applicari, vt eleemosyna, & alia pia opera, quæ animis purgatorij iubant, quando eis specialiter applicantur, *D. Thom. in add. p. 3. q. 71. art. 6. & 9. Soto in 4. dist. 45. qua. 2. art. 4. Nauarr. d. not. 22. nu. 45. Caietan. tom. 1. tract. 16. q. 7. Concil. Trident. sess. 22. c. 2. & sess. 25. de purgat. Bellarm. d. lib. 2. c. 15. & 16.* 20

¶ Dum præscribuntur certa opera pro consecutione Iubilæi, vel Indulgentiæ: oportet omnia præstare, nam si vnum, ex quacumque causa omittatur, vel ex impotentia, vel ignorantia, nihil agit; liberalis enim donatio non subsistit, si non adimpleatur conditio sub qua fit, *c. 1. & ibi omnes, de cõdit. apposit. Extrau. vnigenitus §. statuentes, de pœnit. & remiss. D. Ant. p. 1. tit. 10. c. 3. §. 4. Nauar. not. 19. ex n. 1. Cordub. d. lib. 5. q. 21.* 21 † Quando præscribitur ieiunus

ieiunus certis diebus, non poteſt ad alios præ
ueniri, nec transferri, quia datus eſt onus diei,
ſatisfacit tamen, quamuis talis dies ſit ſibi de
precepto, vel voto, *Soto in 4. diſt. 19. q. 2. arti.*
1. Cordub. d. lib. 5. q. 21. prop. 3. Man. Rodri-
22 *guez d. §. 7. n. 1.* † Viſitationes templi, oratio
nes, eleemoſynas ab his qui poſſunt, iuxta cu-
iuſcumque deuotionem, concedit commu-
tationem fieri poſſe in alia opera, ſi non ha-
bet vnde eroget, vel ſit impeditus viſitare,
facienda tamen in ipſis diebus, vel in vltimo,
arbitrio Confeſſarij, *Nauar. de orat. miſcell.*
58. n. 221. Rodriguez d. §. 8. n. 12. Bellarmi.
23 *lib. 4. c. 6. Cordub. lib 5. q. 21.* † Si cabetur vt
in eadem hebdomada confiteatur, & commu-
nicet, ad implet infirmus confitendo, ſi com-
mode nõ valeat recipere Euchariſtiã, & puer,
qui propter ætatem ad illam non admititur,
aut qui die deſignato ex oblibione bibit, &
propterea non valet recipere Euchariſtiam,
aut ſi Eccleſiam petens non poteſt in ingredi,
præmimia populi multitudine, lucrantur indul
gentiam cum faciant quod in ſe eſt. *Ledeſma,*
24 *Cano vbi ſup.* † Qui confitetur, ſed Confeſſa-
rius non abſoluit, lucratur Iubilæum, & qui fa
ciat quod in ſe eſt ad habendam cõtritionem,
non conſequitur, nam Eccleſia non præcipit
niſi actus externos, *DD. in Extrauag. vnigeni*
tus de pœnit. & remiſſ. Nauarr. de indulgent.
25 *not. 27.* † Si in vltimo die accedat, facturus
longam Confeſsionem, & confeſſarius præ an-
guitia temporis, non poterit illum audire, aut
ipſe præ pudore integre confeſſus non eſt, aut
habet varios caſus, qui indigent ſtudio, poteſt
confeſſari illum abſolueue à reſeruatis intra
tempus Iubilæi, differens abſolutionem pec-
catorum in ſequentem tempus, *Enrriquez li.*
1. de pœnit. c. 2. §. 8. & c. 12. §. 4. & lib. 3. cap.
26 *15. §. 4.* † Quod ſi tunc poſt Iubileum memi-
niſcitur de alijs reſerbatis, & centuris, quibus
virtute Iubilæi abſoluendus erat, poteit etiã
eo tranſacto eum abſoluere, quia iuriſdictio
ſemel habita delegati, ſi cauſa eſt incohata,
non expirat elapſo tempore delegationis, *ca.*
relatum, & ibi omnes de offic. de legib. Palac.
Rub. in cap. per veſtras, de donat. inter vir. n.
48. Anton. Gabriel. commun. tom. 2. tit. de pra
bend. concluſ. 1. §. 35. & 41. Aufreriut in Capel
la Tholoſ. q. 12.

27 ¶ Siquis eodem anno promulgationis vel
let accipere duas Bullas, concedit Pontifex,
etiam pro reſerbatorum, abſolutionem, vt poſ
ſit bis vtriuſque priuilegijs vti, & frui, *vt ha-*
betur in Bulla Latina Gregor. XII. Man. Ro--
28 *driguez §. 9. n. 35. & §. 11. n. 3.* † Quando in
Bulla dicitur, vt totiens quotiens. viſitauerit
talem Eccleſiam, vel quid aliud fecerit, talẽ
indulgentiam conſequitur, qui intra diem, vel
orã repetit opera, aut orationem: poteſt con-
ſequi totiens quotiens voluerit, *D. Thom. in*
4. diſt. 20. art. 3. Palud. q. 4. Durand. q. 4. arti.
3. Nauarr. not. 31. n. 37. & not. 34. n. 4. & 7.
Cordub. lib. 5. q. 35. † Indulgentia enim tantũ 29
valet quantum ſonat, *D. Thom. in 4. diſtin. 25.*
art. 2. Soto diſt. 21. q. 2. Leleſm. q. 27. art. 2. Na
uarr. not. 11. n. 6. Bonacin. d. diſp. 6. q. 1. punt.
8. ex n. 1. Suarez diſp. 57. ſect. 2. † Pro Bulla 30
neceſſaria eſt ſolutio realis, vel obligatio de-
ſoluendo, nec eſt ſimonia pro indulgentia re--
quire elemoſinam, nã in lubileo qui require-
bat manus adiutrices neceſaria erat realis ele
moſinæ ſolutio, *D. Tuo. in addit. p. 3. q. 25. art.*
3. Soto in 4. diſt. 21. q. 2. art. 2. Cordu. lib. 5. q.
21. Nauar. not. 31. n 47. Rodrig. §. 12. n. 14.

¶ Dum confeſſario committitur per Bul- 31
lam concedere indulgentias, poteſt quilibet
Sacerdos concedere in mortis articulo, licet
infirmus omiſſo rationis iudicio, nullum præ-
beat ſignum peccati, *Nauar. in Man. cap. 26.*
n. 30. Cordub. lib. 5. q. 27. † Etſi abſit Sacer- 32
dos, probabile eſt multorum ſententia, pro
foro conſcientiæ, vt minor clericus, etiam Tó
ſuratus, cui ſolet Eccleſia cõmittere Iuriſdic-
tionem ſpiritualem externam, eum ſub ea cõ
ditione ab excomunicatione abſoluat, & indu
gentias concedat, *D. Thom. in 4. diſt. 20. Ta-*
bien. in Summ. v. abſolutio 2. §. 5. Angel. 3. §.
17. D. Antonin. p. 1. tit. 10. c. 3 §. 3. & p. 3. ti.
17. c. 4. §. 7. Leaeſm. p. 2. q. 26. art. 1. Conarru.
in c. alma mater de ſent. excomm. lib. 6. p. 1. §.
11 n 9. Henrriq. lib. 3. de pœn. cap. 9. Nauarr.
in Man. cap. 26. n. 26. & de indulgen. not. 3. n. 33
9. † Tonſuratus enim poteſt excommunicare,
& indulgentias concedere, & alia iuriſdictio-
nis externæ ſpiritualis ſubire, non tamen lai-
cus, quidquid alij dicant, quia incapax eſt iu-
dictionis, niſi quando illi nudum miniſterium
committitur, *Stbep. Aufrer. in Clem. 1. de Offic.*
Ordin. ex n. 84. Nauar. in cap. nouit, not. 3. de
iudic. n. 143. Caſſan. in conſuet. Burgun. rub. 1.
§. 5. num. 48. Futu. Pacian. conſ. 166. ex num.
116. Menchaca de ſucceſſ. creat. lib. 3. §. 22. li-
mit. 17. num. 60. Tib. Dician. tom. 2. lib. 4. cap.
9. ex num 66.

¶ Indulgentia autem cum ſit diſpenſatio 34
legis, & pœnæ quæ debetur ſuperiori Deo, de-
bet eſſe cauſa adeam concedendam, ex parte
Pontificis concedentis, *D. Thom. ſuplem. p. 3.*
q. 25. art. 1. Soto ſent. 4. diſt. 21. q. 2. art. 1. cõc.
1. Pet. Soto de inaulgen. lib. 2. Nauar. noct. 15.
ex n. 1. Cordub. lib. 5. q. 22. Palac. Rube. de iuſ
ta obtẽ. Reg. Nauar. p. 4. §. 4. † Nec quæcumq 35

sufficit causa, sed proportionata, vt secundum humanam prudentiam reputetur rationabilis, alias peccaret, vt tradunt *August. de Ancho. de potest. Eccles. q. 29. art. 4. Maior. in 4. disti. 20. q. 2. Caietan. de indulg. cap. 8. D. Thom. q. 25. art. 2. Cordub. lib. 5. q. 22. Sylvest. in Sum. v. indulgentia, §. 3.* † Ex parte petentis dispẽsationem debet similiter adesse causa, alias etiam pecaret, vt docent *D. Thom. 1. 2. q. 97. art. 4. & 2. 2. q. 88. art. 10. Soto lib. 1. de iust. q. 7. artic. 3. & lib. 7. q. 4. artic. fin. Nauarr. in Man. cap. 12. num. 57. & 77. D. Antonin. p. 1. tit. 17. §. 10. & p. 2. tit. 11. cap. 2. §. 9. Couaru. Decretal. 4. part. 2. cap. 6. §. 9. num. 7. Cordub. lib. 5. q. 9. & 10. Concil. Trident. sess. 24. de matrim. cap. 5. & de reforma. capit. 11. & 17. & sess. 25. de refor. cap. 18.* † Sed quia peccatum non præsumitur in Papa, censetur non habuisse intentionem dispensandi, quando ex causa falsa, aut minus necessaria per obreptionem, aut subreptionẽ aliquid impetratur *l. 1. C. si ex fals. inst. l. fin. C. de his qui à non dom. l. 1. §. quæsitum, D. de appellat. cap. constitutus. de rescript. Mænoch. de Arbitr. lib. 2. cas. 201. ex n. 16.* † Non tamen peccat, vtens tali gratia, quia eius debotio potest supplere causam concedentis, quambis alij peccare asserant veniaiter, vtens tali gratia concessa sine causa, *Nauarr. c. 12. n. 58. & cap. 23. n. 42. prælud. 9. n. 11. Cordub. lib. 5. q. 8. Ledesm. p. 2. q. 17. art. 3.*

¶ Causa enim semper in Principe esse debet non solum ad concessionem indulgentiæ, & priuiligij, sed in eius reuocationem, quia sine causa non censetur sublatum *Viuius tom. 2. opin. 135. tit. de non tollend. ius quæsit. conc. 5. Nauar. in Man. c. 27. n. 73. & de indulg. not. 28. n. 7. & not. 31. n. 28. Ant. Gabriel. tom. 2. concl. 7. Sylvest. in Summ. v. donatio. 1. §. 12.*

† Quare leges rebocatoriæ, vel derogatoriæ, quambis ex causa præsumãtur, quia sunt odiosæ, non statim obligant, sed post duos menses, *Auth. vt factæ nouæ const. coll. 5. Nauar. cap. 23. n. 44. & ca. 27. n. 16. Perez in l. 2. tit. 15. lib. 8. Ordin. & rub. tit. 4. lib. 1. & l. 2. tit. 7. lit. 5. Ludo. Gomez. in reg. Cancell. in proœm. fol. 12. Couarr. in Pract. c. 9. n. 7.* † Priuilegium enim non amittit vim ante certificationem reuocationis, *Gemin. in c. 1. n. 8. de concess. prebend. lib. 6. Cordub. lib. 5. q. 36. prop. 3. Nauar. not. 31. n. 28. Tabiè. v. indulgen. §. 29. Sylvest. §. 5.* † Excusatur homo per ignorantiam inuencibilem promulhationis, aut si lex propter difficultatem, non sit vsu populorum recepta, *Nauar. c. 23. n. 41. & c. 27. n. 149. & de orat. not. 22. n. 5. Couar. li. 2. variar. c. 16. n. 5. Ant. Gabriel tom. 2. tit. de Clausul. conc. 2. n. 8. Megia in pragm. taxæ pan. concl. 3. n. 18. Soto lib. 1. de iust. q. 7. art. 2. & lib. 6. q. 1. art. 6. & lib. 10. q. 5. art. 6.* † Aut quando Pontificis rescriptum non transit Pyrenæos, *Nauar. d. c. 27. n. 249. §. 5. Aymon Crauetа de antiq. temp. p. 4. c. 2. n. 49. & c. 3. n. 42. Bellon. lib. 4. supputation. c. fin. n. 8. Tiraq. tract. de mort. p. 2. decl. 2. n. 2* † Si ante tempus rebocatur Bulla, & ignorãs reuocationem elegit sibi confessorẽ, à quo absolutus est à peccatis, etiam reseruatis, valet absolutio, *Medina 1. 2. q. 90. art. 4. Soto lib. 1. de Iust. q. 1. art. 4. Cordub. lib. 5. q. 36. & cas. 144. Rodrig. in dull. §. 9. n. 24.*

43

44

CAP. XV. De Censuris Ecclesiasticis, ex virtute clauium.

SVMMARIVM.

1. *Censurarum potestas penes Ecclesiam est ex virtute clauium.*
2. *Censura diuiditur in excommunicationem, suspensionem, & interdictum.*
3. *Excommunicatio quid sit.*
4. *Interdictum quid sit.*
5. *Suspensio quid sit.*
6. *Excomunicationis vestigia reperiuntur in lege naturæ, & scriptæ.*
7. *Excomunicatio adumbrata est per Gentiles.*
8. *Anathema figura fuit excomunicationis.*
9. *Anathema dicitur quod abusu hominum separatur.*
10. *Anathema Maranatha quid sit.*
11. *Excomunicandi potestas à clauibus descendit quæ legis naturæ aut veteris non fuit.*
12. *Clauium potestas à Christo deriuatur in Apostolos, & alios prælatos.*
13. *Excomunicandi potestas ab Apostolorum tempore in Ecclesia est.*
14. *Excomunicatio separat homines à fidelium cetu, & traddit satanæ.*
15. *Excomunicati à dæmonibus inuadebantur in primitiua Ecclesia.*
16. *Excommunicati quare vitarentur.*
17. *Excomunicandi vsus habet fundamentum in doctrina Christi, & Apostolorum.*
18. *Excomunicatio diuiditur in maiorem, & minorem.*
19. *Excomunicatio absolutè de maiori intelligitur.*
20. *Excomunicatio quid sit.*
21. *Excomunicandi iurisdictio pertinet ad eos, qui iurisdictioni externæ præsunt.*

22. *Episcopus electus, & eius Vicarius, etsi non sint Sacerdotes possunt excõmunicare.*
23. *Iurisdictioni spirituali externa obeunde sufficit Tonsuratus.*
24. *Clerici coniugati nõ possunt iurisdictionem spiritualem externam exercere.*
25. *Laici, etiam Reges iurisdictionem Spirituale m externam exercere nonvalent.*
26. *Excommunicandi iurisdictio cum ad claues pertineat, necesse est, vt aliquo Ecclesiastico ordine sit insignitus.*
27. *Laicus ex concessione Papæ poterit excommunicare, & ab excommunicatione absoluere.*
28. *Fœmina quamuis sit Abbatissa, non valet excommunicare.*
29. *Fœmina ex Papæ commissione potest excommunicare.*
30. *Iurisdictio Spiritualis externa necessaria est in excomunicatione.*
31. *Iurisdictio Spiritualis externa ex Papa in alios prælatos deribatur.*
32. *Legati de latere, Nuntij Apostolici promanant ex Papæ iurisdictione.*
33. *Patriarchæ, Archipiscopi, Episcopi.*
34. *Vicari Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum.*
35. *Cardinales in Ecclesijs quarum titulos habent.*
36. *Concilia generalia, & Prouincialia.*
37. *Priores in Religionibus exemptis, Prælati, Abbates, &c.*
38. *Capitulum sede vacante.*
39. *Collegia Clericorum ab Ecclesia approbata.*
40. *Collegia laicorum, vel mixta, vniuersitatis, & si habeant plures Sacerdotes nõ possunt excõmunicare.*

1 CENSVRARVM potestas penes Ecclesiam est, ex illa Christi Domini collata potestate Spirituali, Math. cap. 18. *Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum, & in cœlo, &c.* vt exponunt *Concil. Constantiens. sess. 8. Cardin. Bellarmin. de Rom. Pontif. lib. 1. cap. 15. Suarez de Censur. disp. 1. sect. 2. Auila p. 1. dis. 2. Valent. in p. 3. to. 4. disp. 7. q. 17. punt. 2. Henriq. lib. 13. cap. 1.* † Diuiditur in tres partes, 2
nempe EXCOMVNICATIONEM, SVSPENSIONEM, ET INTERDICTVM, *cap. quærenti de verbor. significat. D. Thom. p. 3. q. 21. vsque ad 25. Nauarr. in Man. c. 28. n. 1. Henrriq. d. lib. 13. c. 2. Hugolin. de Censur. cap. 16. Aegid. Coninck. to. 2. disp. 13. dub. 3. n. 5. Bonacin. de Censur. disp. 1. q. 1. pun. 1. n. 4. Filiut. tract. 11. capit. 1. quæst. 7. Gregor. de Valent. d. disput. 7. quæst. 19. punt.* 1. † Excommunicatio est, 3
perquam pribatur vsu Sacramentorum, & fidelium consortio Spirituali *c. penul. de sent. excommun. c. Engeltrudã. 3. q. 4.* quia directo in animam dirigitur, *c. auaritiæ, & ibigl. c. transmissam, de elect. lib. 6.* † Interdictum impedit 4
ne diuinis, dum ipsa fiunt, interesse, aut in locis interdictis eadem facere possimus, *c. permettimus. de sent. excomm. c. alma mater §. adijcimus eod. tit. libr. 6. Valent. dict. disp. 7. q. 18. punt.* 1. † Suspensio est nequis Ecclesiastica 5
munia ex officio exercere valeat, impedit, *c. siquis presbyter. c. Apostolica de cleric. excomm. ministr. Valent a. q. 18. punt.* 2.

¶ Excommunicationis autem vestigia ab 6
orbe condito reperiuntur, nam in lege naturæ post peccatum Adami è Paradyso eijcitur, *Genes. c. 3.* leprosus extra castra in lege Scripta exterminatur, *Leuit. cap. 14. Numer. cap. 5.* † Apud Gentiles in ijs, qui propter crimen 7
Ditti, seu diris infernalibus deuouebantur, *Halicarnas. lib. 2.* apud Galos Druydæ, qui ex crimine non poterant Sacerdotum sacris interuenire, *Iul. Cæsar de bello Gallic. lib. 6.* id que de alijs Gentibus testantur, *Plato de legibus lib. 9. Plin. lib. 16. c. 44. Alex. ab Alex. lib. 3. Genial. c. 5.* † Item, & anathema apud Gen- 8
tes figura fuit excommunionis ex quo vtriusque nomen commune est, *c. conspiratores cap. nullus, c. Engeltrudã 3. q. 4. c. siquis discernit. dist. 28. c. cum Ecclesiæ c. decernimus, de immunit. Eccesiast.* † Nam apud Græcos ἀνάθεμα 9
anathema, dicitur, quod ab vsu hominem separatur, & in memoriam suspenditur, *D. Athanas. an Roman. cap. 9. D. Chrysost. homil. 16. Couarrub. in d. cap. alma mater p. 1. relect. §. 8. n. 6.* † Vnde Anathema Maranatha ex voce 10
Græca, & Syriaca testatur *Apostol. Corinth. 1. c. 16. & Syluest. PP. in cap. Gulisarius 23. q. 4.* quod significat *damnetur donec Dominus veniat*, vt exponunt *D. Hieron. in Paul. dict. capit. 16. D. August. epist. 178. Henriq. lib. 13. capit. 20. Suarez de censur. tom. 3. disputat. 3. sectio. 2.*

¶ Sed excomunicationis ratio, & vis non 11
fuit apud Gentiles, vel Iudæos cum excõmunicandi potestas à clauibus decendat, quæ legis naturæ aut veteris Sacerdotij non fuit, *D. Thom. in addit. ad p. 3. q. 19. artic. 1. & q. 22. art. 1. Soto senten. 4. dist. 22. q. 1. art. 1. Hugolen. de censur. tab. 2. cap. 33. Ledesma. 2. p. 4. q. 21. art. 1.* † Sed legis Gratiæ per quã Chris- 12
tus Dominus hanc potestatem Apostolis, & successoribus concessit *ex illis Matth. 18. ex*

quo esse

quo esse Iuris diuini docet D. Chrysostom. ad Paul. epist. ad Hæbr. homil. 4. relatus in cap. nemo contemnat 11. q. 3. *Nemo contemnat vincula Ecclesiastica: non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui nobis hanc potestatem dedit, & dignos fecit homines tanti honoris.*

13 † Ideo hæc potestas ab ipsis Apostolorum tẽporibus in Ecclesia est, quidquid oblatrent hęretici, nam D. Paulus fornicarium excommunicauit, dum ait Corinth. 1. cap. 5. *Ego iudicaui cum virtute Domini nostri Iesu Christi tradere huiusmodi hominem Satanæ.* & Alexandrum, & Hymeneum ad Timot. 1. cap. 1. *Tradidi Satanæ, vt discant non blasphemari.*

14 ¶ Nam cum homines per excommunicationem á fidelium cœtu eijciãtur, Satanę traduntur, quia omne quod extra illũ est Satanæ dicitur, vt habetur in *c. omnis Christianus 11. q. 3.* Nam vt ait Origen. in Iudic. 2. hom. 2. relatus in c. audi 11. q. 3. *Non solum per Apostolos suos Deus tradidit delinquentes in manus inimicorum, sed & per eos qui Ecclesia præsident. & potestatem habent non solum soluendi, sed & ligandi, traduntur in interitum carnis, cum pro delictis suis à corpore Christi separantur.*

15 † Ideo in primitiua Ecclesia excommunicatos dæmones inuadebant, quasi hic esset effectus excommunicationis, hoc est traditio Satanæ, vt dicta Pauli loca exponunt *Tertul. lib. de pudicitia cap. 13. & 20. D. Ambros. lib. 1. de pœnit. cap. 14. D. August. lib. de fide, & operib. cap. 26. D. Hieron. in Ezech. 17.* †Nã

16 eo ipso quod à fideliũ cœtu arcebãtur tradebantur Satanæ, ideo eos vitandos, vt excommunicatos tradit idem Apostol. ad Thesal. 1. cap. 3. *Quod si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commiscearmini cum illo, vt confundatur,* & ad Tit. ca. 3. *Hæreticum hominem post vnam, & secundam correptionem deuita, sciens, quia subuersus*

17 *est.* † Vnde patet hunc excommunicandi vsum, nec nouum esse, nec inanem inuentum, sed habere solidum fundamentum in doctrina Christi, & Apostolorum, vt contra hæreticos docẽt *Adrian. PP. VI. in Sent. 4. tract. de clauibus art. 3. Ioann. Roffensis contra Lutherum art. 23. Alf. Castro lib. 7. de hæresib. v. excommunicatio, Albert. Pighius lib. 5. de Eccles. hierarch. cap. 2. Sotus Sent. 4. dist. 22. q. 1. art. 1. Couarrub. in cap. alma mater, p. 1. relect. initio, de sent. excom. Turrecrem. in cap. 1. & alijs 11. q. 3.*

18 ¶ Excommunicatio diuiditur in maiorem, & minorem, *cap. penul. & ibi gl. de sent. excomm. cap. 1. & ibi gl. de except. lib. 6. gl. in cap. Engeltrudam 3. q. 4. D. Thom. in addit. p. 3. q. 21. art. 1. Gabriel Biel Sent. 4. dist. 18 q. 2. art. 1. Durand. q. 3. num. 5. Soto dist. 22. q. 1. art. 1. Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 1. Hugolin. de Cens. tab. 3. cap. 5. Enrriq. lib. 13. cap. 2. §. 2.* † Dicitur maior respectu habito ad minorem quia est eius pars, & sic quotiescumque ponitur præcisè excommunicatio, de maiori intelligitur, *cap. penult. & ibi gl. & DD. de sent. excomm. Abb. Panorm. & alij in cap. indubijs eod. tit. num. 1. & in capit. illa, quotidiana de Elect. num. 8. Scotus Sentẽt. 4. dist. 19. q. 1. art. 5. Sotus dist. 22. q. 1. art. 2. Couar. in d. cap. alma mater p. 1. §. 8. num. 5. de sent. excomm. lib. 6. Hugolin. tab. 2. cap. 25. §. 1. Enriq. d. lib. 13. cap. 2. §. 2.* † Ideo tam maior, quã minor definitur excõmunicatio, quod sit censura Ecclesiastica à Canone, vel á Iudice Ecclesiastico prolata, qua Christianus à communione Ecclesiæ, quo ad fructum; & suffragia generalia eius, & conuictu fidelium excluditur, *D. Thom. d. p. 3. q. 21. art. 1. D. Bonauẽt. in 4. dist. 18. p. fin. q. 1. Richard. art. 3. q. 1. Gabriel. q. 2. art. 1. Scot. dist. 19. art. 5. Sotus dist. 22. q. 1. art. 1. Mart. Ledesm. 2. p. 4. q. 23. art. 1. Enriq. d. lib. 13. cap. 1. §. 1. Couarr. d. p. 1. relect. init. ex num. 1. Suarez de Censur. disp. 7. sect. 1. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 17. pun. 1. ex n. 1. Mart. Bonacin. vbi sup. disp. 2. q. 1. pun. 1. ex num. 2.*

19

20

¶ Excommunicandi iurisdictio non ad omnes clericos, & Sacerdotes pertinet, sed illis tantum qui iurisdictioni externæ præsunt, vt Episcopi, qui in hac iurisdictione Apostolis successerunt, *cap. in nouo dist. 21. cap. 1. cap. quanto cap. conquerente, & vtrobique DD. de offic. Ordin. Sotus in Sent. 4. dist. 22. q. 2. art. 1. concl. 1. Cenedo collectan. 108. ad Decretal.* † Ideo Episcopus electus, & confirmatus, & eius Vicarius, Abbas, & alij, quiad normam Episcoporũ in iurisdictionẽ externam præponuntur, etsi non sint Sacerdotes, possunt excommunicare, & ab excommunicatione absoluere, *cap. transmissa. & ibi omnes de Elect. Panorm. in cap. cum ab Ecclesiar. de offic. Ordin. & in cap. cum Ecclesij de maiorit. & obedient. Ioan. Andreas in cap. dudum 2. de Elect.* † Nam ad hãc iurisdictionem exercendam solum sufficit quod sint Tonsurati, *d. cap. extransmissa, & ibi Panormitan. n. 2. & in d. cap. Ecclesiarum de offic. Ordin. D. Thom. p. 3. q. 22. art. 1. Richard. Senten. 4. dist. 18. art. 4. q. 3. Mart. Ledesm. 2. p. 4. q. 24. art. 2. Couarrub. in cap. alma mater, p. 1. §. 11. num. 2. & 10. de sentent. excom. Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 5. Enriq. d. lib. 13. cap. 24. §. 1.* †Non tamen coniugati, nam etsi Clerici sint ad hoc, vt

21

22

23

24

certis requisitis foro gaudeant. *cap. 1. de Cleric. coniugat. lib. 6. Trident. sess. 23. de reform. cap. 6.* non tamē Spiritualia tractare possint, nec esse Vicarios Episcopi, *gl. in d. cap. 1. cap. in nouis 16. q. 7. Couarr. vbi sup. num. 3.* nec beneficia habere, nisi ex Papę priuilegio, *Henriq. d. §. 1. Trident. d. cap. 6.*

25 ¶ Laicus tamen quantumuis dignitate præfulgens, etiam Regia, hanc iurisdictionem exercere non valet, quia ipso iure sunt Spiritualium rerum incapaces, *cap. bene quidem, cap. si Imperator. 96. dist. cap. futuram 12. q. 1. cap. decernimus, de iudic. cū alijs à Me in eius lectura adductis ad primariam Granatensis academiæ Cathedram, quæ typis excusa est, ann.*
26 *1609.* † Nam cum excommunicandi iurisdictio ad claues pertineat, necesse est quod aliquo Ecclesię ordine insigniatur ad hoc, vt eam exercere valeant, quia laicis est denegata, *cap. in nouis 6. q. 7 gloss in cap. bene quidem dist. 96. Abb. Panor. in cap. ab excommunicato, num. 6. de Rescript. Couarr. vbi sup. num. 3. Ledesm. d. q. 24. artic. 2. concl. 5. Hugolin. de*
27 *Censur. tab. 1. cap. 2. §. 10. ex num. 1.* † Potest tamen excommunicare, & ab excommunicatione absoluere laicus ex concessione Papæ, *gl. in cap. bene quidem 96. dist. & in cap. præter §. verum, dist. 32. Panorm. in cap. excommunicamus de sent.*
28 *excomm.* † Fœmina tamen regulariter excommunicare non potest, quantumuis dignitate Ecclesiastica ad correctionem, & administrationem constituatur, vt Abbatissa, Priorissa, &c. *gl. in cap. dilecta de maiorit. & obed. & in c. de monialibus, de sent. excom.* neque ex Papæ licentia arbitrantur *Martin. Ledesm. 2. p. 4. q. 24. art. 1. conc. 3. Couarr. d. §.*
29 *11. n. 2.* † Verius tamen est accedente Papę licentia, seu commissione speciali fœminam posse excommunicare, & ab excommunicatione absoluere, quia hæc potestas non pertinet ad ordinem, sed ad iurisdictionem externam, in qua Papa potest dispensare, *Nauarr. in Man. cap. 27. n. 5. & tom. 2. cons. 75. de sent. excomm. Enrriq. d. cap. 24. §. 2. Hugol. d. tab. 1. cap. 2. §. 7. n. 3.*

¶ Sic ergo iurisdictio Spiritualis externa
30 ad excommunionem ferendam necessaria est, qualis est Papa super omnes Christianos totius mundi, *cap. sumčta per modum 9. q. 3. Soto in Sent. 4. dist. 9. q. 1. art. 3. & dist. 22. q. 2. art. 1. Durand. dist. 18. q. 4. n. 7. Hugolin. de Cens. tab. 1. cap. 2. §. 20.* † Ex Papa vero hæc potes-
31 tas in alios Prælatos deribatur, *Soto Sent. 4. dist. 18. p. fin q. 3. Henriq. lib. 3. de pœnit. ca. 5. ex §. 5. & d. lib. 13. de excomm. c. 24. §. 1. & fa-*
32 *uet Concil. Trident. sess. 23. can. 3.* † Ex hac enim potestate promanant Legati de latere, Nuncij Apostolici, *cap. legatos, & ibi gl. de offic. legat. lib. 6. Panorm. in cap. fin. n. 5. de trā-*
sact. & in cap. penult. de arbitr. capit. nouit de offic. leg. Henriq. vbi sup. Nauar. in Manual. c. 27. num. 5. & 45. † Patriarchæ, Archie- 33
piscopi, & Episcopi in suos subditos, *capit. 1. c. quanto, c. conquerente, de offic. Ordin. ca. cum Episcopum, c. vt litigantes cont. sit. lib. 6. Mar. Ledesm. 2. p. 4. q. 24. art. 1. Couarrub. in d. cap. alma mater §. 3. n. 2.* † Vicarij Patriarcha- 34
rum, Archiepiscoporum, & Episcoporum, *gl. in cap. licet, de offic. Vicar. lib. 6. Panorm. in cap. quoniam, n. 1. ne prælati vices suas, & in cap. ab excommunicato, num. 16. de Rescript.* & Generales administratores Ecclesiarum, *c. 1. eius, & ibi gl. de Elect. lib. 6.* † Cardinales 35
in Ecclesijs, quarum titulos habent, *capit. bis quæ, de marit. & obed. Panorm. in cap. quæretam, n. 3. de Elect. Cenedo, collect. 115. ex Decretal. n. 3.* † Concilia generalia legitimè au- 36
thoritate Papæ congregata, *cap. 1. & ibi omnes, de iudicijs.* Prouincialia, aut Diœcesanea, *cap. grauemur de præbend. Hugolin. de Censur. tab. 1. cap. 6. n. 2. Henriq. lib. 13. cap.* 24. §. 1. † Priores, & alij in Religionibus 37
exemptis, Prælati, & Abbates Ecclesiarum Regularium, *cap. cum in Ecclesijs, & ibi gl. de maiorit. & in obed. Panorm. in cap. cum ab Ecclesiarum, num 10. de offic. Ordid. & in cap. cū contingit, num. 21. de foro comp.* † Capitulum
Sede vacante, non solum Ecclesiæ Cathedra- 38
lis, sed aliarum inferiorum, *cap. 1. de offic. & potest. Capit. c. cum olim de maiorit. & obed. cap. vnic. eod. tit. lib. 6. cap. si Episcopus de supplend. negl. Prælat. lib. 6. cap. noscitur, & ibi omnes de ys, quæ fiunt à Prælat.* † Collegia 39
Clericorum ab Ecclesia approbata, *Abb. Panormit. in cap. cum inter vniuersas, num. 9. de Elect. & in cap. inter Canonicos num. 6. eod. tit. & in cap. cum omnes ex num. 11. de Const.* quando maior pars ex congregatis conue-
niunt in censura ferenda, *arg. cap. Ecclesia vestra de Elect. gl. in cap. 1. de his, quæ fiunt a maiore part.* † Alia autem Collegia, laico- 40
rum, vel mixta, Vniuersitates, Confraternitates, aut simplices Sacerdotes, vel etiam curati excommunicare non possunt, nam excommunicatio est meri imperij, vt notāt *Innocēt in cap. transmissam de Elect. & in cap. de causis de offic. deleg. Hostiens. in cap. quo ad sedem, de offic. Ordin.*

IVRIS

SPIRITVALIS PRACTICABILIVM

LIBER DECIMVS QVINTVS.

DE EXTERNA SPIRITVALIS CRIMINIS punitione in foro Eccleſiaſtico, & ſęculari.

CAP. I. De Religionis violatoribus.

SVMMARIVM.

1. *Religio erga Deum prima, & præſtantiſſima eſt.*
2. *Religionis violatores, non ſolum Catholici, ſed Ethnici perſequuntur.*
3. *Iuditia externa negant hæretici.*
4. *Iudicia temporalia inter crimina anumerantur.*
5. *Hæreticum non occidere, ſed vitare Dominus præcipit.*
6. *Chriſtus Apoſtolus compeſcuit, dum Samaritanos igne volebant perdere.*
7. *Religionem ſuſcipere nullus cogendus eſt.*
8. *Hæretici ſenſum ſcripturæ præbertunt.*
9. *Ciuitas ſine Religione ſtare non poteſt.*
10. *Reipublicæ tranquilitas in Religione ſita eſt.*
11. *Athenienſes Religionis violatores grauiſſimè puniebant.*
12. *Eumorpidæ per duo millia annorum ante natum Chriſtum de Religione iudicabant.*
13. *Ethnici Religionis violatores grauiter puniuerunt.*
14. *Criminibus puniendis tres cauſæ conſiderantur.*
15. *Pœna quæ tendit ad emendationem dumtaxat leuior conſideratur.*
16. *Iuſtitia punitiua eſt commutatiua pœna, pro culpa.*
17. *Reipublicæ intereſt, ne crimina ſint impunita.*
18. *Pœna vnius, metus eſt multorum.*
19. *Delinquentium punitio exemplum eſt aliorum.*
20. *Bonis nocet, qui malis pepercit.*
21. *Improbi pro Republica puniuntur.*
22. *Improbi necantur, ne alijs noceant.*
23. *Membra infecta reſecanda ſunt ne ſinceris noceant.*
24. *Religioni aduerſantes quomodo Ethnici punirentur.*
25. *Antiquitas damnauit omnia recepta Religioni aduerſantia.*
26. *Diopites eos qui de dijs non recte ſentirent punierunt.*
27. *Scythæ Anacharſim occiderunt, & Scylã regno pribarunt propter externos ritus.*
28. *Anaxagoras impietatis accuſatus eſt.*
29. *Diagoras exterminatus eſt, quia opem Deorum negauit.*
30. *Socrates damnatus fuit eo quod nouã Religionem induceret.*
31. *Alcibiades, vt hæreticus damnatus eſt.*
32. *Ariſtoteles accuſatus quod cultum Deorum minus probaret.*
33. *Crimen nullum maius eſt quam quod in Religionem committitur.*
34. *Moyſes Iudæos apoſtatas, & ſciſmaticos occidit.*
35. *Abimalech, & Saul Idolatras, & Magos occiderunt.*
36. *Manaſes eo quod multiplicauit Magos ab Aſſyrijs captus in Babilonem ducitur.*
37. *Ioſias ſimulachra Idolorum deſtruit, & eorum Sacerdotum oſſa exhumat, & comburit.*
38. *Nabuchodonoſor propter Idolatriam vaſtat Ægyptum, & Iudæam.*
39. *Nabuchodonoſor miraculo fornacis ſupe-*

factus

factus iussit, vt occideretur quisquis Deum Israel blasfemaret.

40. *Mathatias Iudæum Idolis sacrificantem occidit.*

41. *Iudas Machabeus in Religionem peccantes trucidat.*

42. *Iudas Nicanorem impium, & exercitum eius fugat.*

43. *Ionatas Azotum, & templum Dagon succendit. & Hircanus Samarium destruit.*

44. *Christus Dominus Iudæos Sacrilegos subvertit.*

45. *D. Petrus Ananiam, & Saphiram hæreticos occidit.*

46. *D. Paulus Elimum Magum excecat.*

47. *Hymæneum, & Alexandrum hæreticos tradit Sathanæ.*

48. *Fornicarium qui de matrimonio male senserat tradit Sathanæ.*

49. *Iurisdictionem consentiosam Christus non prohibuit, sed aliorum vitæ censores.*

50. *Iuditia secularia quia clericis indigna prohibentur.*

51. *Argumentum à negatiuis neque arguit, neque probat.*

52. 53. *Hæreticos non patitus Pastor vigilans in Christi gregem grassari.*

54. *Scandalum prebentes Christus Dominus iussit occidi.*

55. *Apostoli ignem petientes in Samaritanos Christus compescuit, quia ex vindicta petierunt.*

56. *Religionem suscipere nullum cogi deberi quomodo intelligatur.*

57. *Virga, & correctio tribuit sapientiam.*

58. *Libertas Lutherana seruitus est.*

59. *Viuere conuenienter non seruitus, sed salus est.*

60. *Libertas disoluta, & moderamine carens vbique mala est.*

61. *Hæretici libertatem promitentes ipsi serui sunt corruptissimi.*

RELIGIONIS causa apud omnes nationes prima, & præstantissima habita est, quia nihil antiquis, & magis naturæ hominum insitum reperitur, quã erga Deum religio, *l. veluti, vbi notant omnes, D. de iust. & iur. Ioan. Corasius lib. 1. de iure ciuil. in art. redig. p. 2. c. 6.* † Vnde non solum veri Dei cultores, sed Ethnici quoque illos, qui à suscepta Religione resilierant acerrimis pœnis prosequebantur, vt asserui *in Epitome de Magia lib. 3. capit. 2. ex n. 1. Lorin. in Actis Apost. cap. 17. v. 19.* † Contra autem Mart. Lutherus, Ioan. Hus, Vuicleph, & similes Religionis nostræ hostes, vt se, suos in errore tueantur, in hæreticos arma capere, aut in eos potestatem exercere externã, punitionemq; omnino negant, adducentes illud D. Matth. cap. 7. *nolite iudicare.* † Contendentes iurisdictionem externam impiam esse, vt pote qnę hominum testimonijs in certis, & variabilibus nititur, contra excellentem Dei creaturam fragili, & caduco iudicio perdendam, sibi crimen dum alios iudicant imponentes, ex illo D. Paul. Corinth. 1. cap. 6. *Iam quidem delictum est in vobis, quia iudicia habetis inter vos.* † Nam dicunt hæreticum non occidere, sed vitare Dominum docuisse, D. Matth. cap. 18. v. 17. *sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*, nam vt ait D. Paul. ad Tit. cap. 3. *hæreticum hominem post vnam, & secundam correctionem deuita: scias enim quia subuersus est.* † Vnde asserunt Christum Dominum Apostolos compescuisse dum Samaritanos igne de cœlo absumere cupiebant, & quasi illa non esset illorum pœna eos reprehendisse, dicens apud D. Luc. cap. 9. v. 55. *Nescitis cuius spiritus estis: Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare.* † Ex quibus concludit Lutherus non esse boni spiritus hæreticos occidere, & comburere, sed mali spiritus, qui erat homicida ab initio, & filij Chaldæorum, quorum Deus Vr semper vrit, & sæuit, cum nullus sit cogendus suscipere Religionem, *capit. de Iudæis dist. 45. cap. maiores §. item de Bapt.*

¶ O linguæ stipitus erradicandæ? quæ vt aduersus Ecclesiasticam potestatem persissant, non erubescunt sensum scripturæ preuertere, non intellegentes neque, quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, vt Doctoris Gentium verbis vsar *D. Paul. ad Timot. 1. cap. 1.* † Nam in eos qui Religionem turbant, aut ab ea discedunt, non solum Catholici, sed Ethnici quoque grauiter punierunt, nam Religionis cultus non solum ad benè beatèque viuendum conducit, sed etiam ad externam polytiam est perneccssarius, quia sine Religione ciuitas stare non potest, vt docent *Aristotel. libr. 7. Polytic. capit. 8. Plutarch. lib. aduersus Colot. Cicero lib. 1. naturæ Deor.* † Nam & ipsi hæretica vesania maculati polytici totiꝰ principatus potentiam, subditorum obseruationem, peccandi metum, & reipublicæ tranquilitatem in Religione sitam esse contendunt *Machiabell. lib. 1. suor. discurs. cap. 11. Bodinus lib. 4. Instr. cap. 7.* † Athenienses enim, qui Deorum cultu, studioque Religionis impensius vacarunt, non tantum Areopagitæ impios seueriſsime puniebant, sed etiam violatæ Religionis

ligionis apud Eumolpidas caussæ agebantur, vt meminit *Demosthenes orat. aduersus Androt.* 12 † Erat enim Sacerdotissimorum pars Eumolpidæ, qui Eleusinis sacris præponebantur; & de Religione Deorum per duomilia annorum ante Christum natum iudicabant, vt tradit *Pausan. Eliacor. libr. 5. & de rebus Phocens. libr. 10.* 13 † Pythagoras, Anaxagoras, Anacharsis, & innumerabiles alij Græci, Hebræi, Scythæ, Persæ, atque Romani, eo quod in Religione peccassent variis supplicijs affecti sunt, vt tradunt *Ioseph. libr. 2. contra Apion, Plut. arcb. lib. de superst. & in vita Numæ, Diogenes Laertius in carmine vitis, D. Chrysost. homil. 4. in Paulu Corinth. 12. D. Cyril. lib. 6. contra Iulian. Lorin. in Actus Apostol. 17. v. 19.*

14 ¶ In criminibus enim puniendis tres caussæ considerantur, vna vt ijs qui delinquit, corrigatur, atque emendetur, altera, vt ei satisfiat, cui damnum est illatum, tertia vt cæteri à similibus peccatis deterreantur, quæ omnia pereunt, si pœna homines accerentur. *D. Thom. 2. 2. q. 10. cum sequentibus Castr. lib. 1. de iusta hæret. punit. c. 3.* † Et licet pœnam illam, quæ tendit ad emendationem dumtaxat eius, qui peccauit, lenior esse soleat, cuius modi est castigatio parentum, mariorum, dominorum, *l. 1. C. de emend. seruor. l. 3. C. de emen. propinquor. l. item quæritur §. Iulianus D. locati.* 16 † Eà vero quæ ad damnum datum resarciendum dirigitur, longe considerabilior est, nam ad iustitiam commutatiuam pertinet, commutat enim multa pro culpa quinimo iustitia ipsa punitiua est commutatiua pœnæ pro culpa & non respicit punctum indiuisibile, *Sotus sentent. q. distinct. 19.* † Et in grauioribus non tantum satisfieri debet ei, qui damnum passus est, sed etiam vniuersæ Reipublicæ, cuius in primis interest, ne crimina sint impunita, *de locatio §. quod illicitè D. de public. et vectigal. sentent. excommun.*

18 ¶ Quod autem pertinet ad publicum exemplum magis perpendi solet, vt vnius pœna metus sit multorum, Deuter. cap. 13. *et omnis Israel audiens timeat, & non addant vltra vt faciant, cæteri timorem habeant. & cap. 17. vt omnis Israel audiens pertimescat.* 19 † Nam pœna eorum qui delinquunt, documentum, doctrina, & exemplum est aliorum, Prouerb. cap. 19. *Percutiente flagellato, stultus sapientior fiet, & cap. 21. stultus flagellatus pestilet, et cum innocens assumitur fit.* 20 † Vnde merito dicere solebat consiliarius meus L. Annæus Seneca libro de *morte, pœnis mortis, qui malis parcit, & Lactantius lib. de vitâ Dei, cap. 17. bonorum salutem custodit, qui malos punit.* 21 † Quare pro Republica puniuntur improbi, vt qui semel peccauit, non peccet iterum, & qui tranquillitatem publicam perturbauit, eâ deinceps promobeat, dum ijs, qui præbuit exemplum peccandi, præbeat alijs exemplum sanctè faciendi, vt docent *Seneca lib. 2. de Ira, Bursius lib. 2. de Republ.* † Quibus accedit alia caussa ne boni noceant, & alios sibi similes faciant, vt ait *Plato lib. 10. de legib.* nam vt ait Demosth. contra Aristogitonem *Insanabile ingenium oportet exterminare, & tollere de medio, ne eo vsque expectare, quod acceptis multis.* 23 † Qua propter Romanæ eloquentiæ parens Cicero scriptum reliquit Philipp. 8. *In corpore si quid eius modi sit, quod reliquo corpore noceat, vri, ac secari patimur, vt membrorum aliquod potius quam totum corpus intereat,* vnde versus.

immedicabile vulnus
Ense rescindendū est, ne pars sincera trahatur

¶ Quibus ex caussis non solum veræ Religionis cultores, sed qui verum Deum ignorabant, puniri fuerunt hæreticos, & alios qui Religioni aduersantur, nam vt ait Iul. Paul. libr. 5. Receptar. titu. de vaticinat. *Qui nouas, & vsui vel ratione incognitas Religiones induxit, ex quibus animi hominum moueantur, honestiores deportentur, humiliores capite puniantur.* † Nam omnia quæ aduersus receptam Religionem vertere vtur, damnauit antiquitas, vt tradit *Plutarch. lib. de superst.* Vt sic noua Religio reprimeretur, vt notat *Eusebius lib. 4. præpar. Euang.* † Sic Diopithes decretum tenuit, vt omnes qui de Dijs non recte sentirent, aut de rebus cælestibus nouos sermones inducerent, nomen deferretur, & viuente populi decreto ratum fuit, vt meminit *Plutarch. in vita Pericl.* † Quod apud alias nationes etiam vsu venit, nam Scythæ Anacharsim occiderunt, & regem suum Scylam regno priuarunt, & necarunt, propter externos ritus, vt narrat *Herodot. lib. 4.* † Anaxagoras impietatis accusatus est, quod Solem lapidem esse dixerit, audiere *Plutarch. lib. de superstit.* † Diagoras quia opera Deorum negauit, exterminatus fuit, vt tradit *Tacianus in orat. contra Græcos.* † Socrates damnatus fuit quod nouam religionem inducere videretur, vt tradunt *Plato in Apologet. epist. 7. Cicero lib. 1. de natura Deor. Seneca epist. 108.* † Alcibiades absens tanquam hæreticus damnatus fuit, vt narrat *Thucidides lib. 6. & 8. Plutarch. in eius vita.* † Aristoteles impietatis accusatus, quod cultum Deorum minus probaret, vt pœnam euaderet, in Chalcidem fugit, vt meminit *Laertius in eius vita.* † Alijque ob eam caussam alias pœnas subiti fuerunt, quia nullum maius crimen habebatur,

quam

quam quod in Religionem committitur, vt tradit *Cicero lib. 1. de natura Deor.*

¶ Similiter in Dei populo electo contra hæreticos, & male de Religione sentientes non dissimilis pœna fuit, nam Moyses Iudæos apostatas, qui vitulum aureum coluerunt a Leuitis occidi iussit, *Exod. capit. 33.* & scismaticos Chore, Dathan, & Abiron, *Numer. cap. 16.* † Item & Abimelech propter Idolatriam septuaginta fratres suos occidit, *Iudic. cap. 9.* & Saul Magos, & Ariolos tanquam hæreticos morte afficit, *Reg. 1. cap. 28.* † Manasses, qui adorauerat Solem, & Lunam, & vniuersam militiam cœli, & multiplicauit Magos, Maleficos, & Incantatores in compedibus ab Assirijs ductus captiuus in Babylonē fuit, *Reg. 4. c. 21. Paralip. 2. c. 33. & 36.* † Iosias eius nepos Regno succedens simulachra Baal destruit, lucos excidit, Soli, & Lunæ sacrificantes occidit, Fana Maloch comminuit, ac ossa Sacerdotum ibi sepulta exhumat, atque comburit, & omnes Magos, & Idolatras in vrbib⁹ Samariæ, Manassæ, Ephraim, & Simeō, vsque Nepthalin subertit, *Reg. 4. c. 22. & 23. Paralipom. 2. c. 35.* † Et anno quinto de solatione Iudææ Nabuchodonosor Rex bastat Ægyptum, & in Iudea, & Hierosolyma numerum ingentē occidit, & eos quibus vitam concessit, in captiuitatem duxit, propter Idolatriam, vt docēt *D. Hierem. c. 52. Ioseph. lib. 10. antiq. Iud. c. 11.* † Et in trasmigratione Babyloniis idem Nabuchodonosor, obstupefactus miraculo illo fornacis ardentis relinquentis intactos Ananiam, Azariā, & Misaelem, edicto publico iussit, vt occideretur quisquis Deū Israel blasfemasset, *Daniel. cap. 3.* † Matthatias Sacerdos Iudæum Idolis sacrificantem, occidit, Idolatras omnes destruit, vindicat legē, & reuocat Dei cultum, *Machab. 1. c. 2. & lib. 2. c. 3.* † Iudas Machabeus eius filius nō minori religione impios omnes trucidat, & Dei hostem Apollonium Cœlesyriæ ducem occidit, exercitumque eius dolet, *Machab. 1. c. 3. & lib. 2. cap. 8.* † Atque blasfemum illum & impium Nicanorem, & exercitum eius, & quinquaginta sepeem millibus bellatorū constatum, Deo fretus fugat, *Machab. 1. cap. 7. & lib. 2. c. 15.* † Ionathas frater eius officio, & pietate succedens Azotum, & templum Dagon succedit *Machabæi cap. 10.* & eius nepos Hircanus ob Idolatriam Samariam obsidione captā solo adequat, vt tradit *Ioseph. lib. 1 de bello Iud. cap. 2.* † Et Christus Dominus Iudeos sacrilegos, qui templum Dei cummertijs suis profanabāt, flagelis cœsos subertit, *Matth. c. 21. Marc. 11. Luc. 19.* † D. Petrus Ananiam, & eius vxorem Saphiram de Spiritusancto male sentientes, tamquam hæreticos morte afficit, *Acta Apost. 5.* † D. Paulus in Papho Insula Elymam Magum, & pseudoprophetam Iudæum iuæ prædicationi resistentem, excecat, *Acta Apost. 13.* † Et Hymeneum, & Alexandrum Hereticos, quos excommunicauerat, tradidit satanæ, *vt ipse testatur ad Timoth. 1. c. 1.* † Et fornicarium qui nouercā suā vxoris loco vtebatur, & de Matrimonio male sentiebat, præcipit publico Ecclesiæ consensu tradi satanæ corporaliter, *ad Corinth. 1.*

¶ Neque obstant in contrarium pro hæreticis aducta nam primo *Matth. 7.* Christus iurisdictionem contentiosam non prohibuit, sed eos qui temerario ausu in aliorum vitas hanc potestate censores existunt, vt insita potius vitam oculos conijciant, quam aliorum facta carpiant, nam vt ait Apostol. ad Roma: 14. *Tu quis es, qui iudicas seruum alienum?* † Nec minus obstat illum *Corinth. 1. cap. 6.* Nam cum iudiciorum contentiones, quales Gentes inter se habebant, absque iniuria exēri nequeant, clerici eas accipientes, deiectum habere videbantur, quia iurgium contentiones nō sunt altitudini Ecclesiasticæ dignæ, ideo consulit Dominus, Matth. c. 5. *Qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei, & pallium.* † Neque etiam obstat illud *Matth. cap. 18. Apost. ad Tit. 3.* Nam cum argumenta à negatiuis, neque arguunt, neque probent, non sequitur hoc non reperitur, ergo nō debet fieri, vt asserunt *Dialectici.* † Nam si Christus hæreticos exoreudos non instituisset, nunc ob id pastor vigilans eos pateretur impune in Christi gregem grassare? nā hæretici lupi censentur, & nominantur *Matth. cap. 7.* † Ob id enim irascitur Deus in pastores suos apud Ezechiel. ca. 34. *Quia pro eo, quod facti sunt greges mei in rapinam, & oues mea in deuorationem omnem bestiarum agri, eo quod non esset pastor (neque enim quæsierūt pastores mei gregem meum: sed pascebant pastores semet ipsos, & greges meos non pascebant) propterea pastores audite verbum Domini, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum.* † Licet in dicto loco eos occidendos non præceperit, alijs locis in hæreticos, & scandalosos morē afficit, D. Matth. cap. 18. D. Marc. 9. *Væ homini illi per quē scandalum venit: expedit enim ei, vt suspendatur mola asinaria ad collum eius, & demergatur in profundum maris.*

¶ Neque etiam obstat illud *D. Luc. cap. 6.* quia eo discipuli merito à Christo reprehenduntur, non tam quod ignem de cœlo contra

Sama--

Samaritanos peterentur, quam quod id magis ex vindicta, quam animarum salute facere videbantur, quod secus est in Magistratibus, qui iurè, non in iuria delicta puniuntur, vt tradit *Ioan. Roffens. tract. contra assert. Luther. art.* 56 *33.* † Ne que dicendum est nullum esse cogendum suscipere Religionem, nam illud intelligitur de illis, qui illam nunquam sunt professi, non tamen de illos, qui iam fidem Catholicam susceperunt, quia cogendi sunt in ea perseuerare, ne arbitrio suo abutentes in hæreses insanissimas præcipitentur, & perditi ipsi cæteros perdant, *cap. displicet 23. q. 4. cap. videt 23. q. 6. cap. Iudæis dist. 45.* † Nam 57 virga atque correctio tribuit sapientiam, *Proverb. cap. 19.* siue vt ait D. Isai. cap. *26. Sola vexatio intellectum dabit auditui.* & cap. 28. *misereamur impio, & non discet Iustitiam facere.* † Vnde libertas Lutherana, errorum 58 mater est, & magis seruitus appellanda, nam vt ait D. August. epist. *166. Posse peccare non libertas, nec pars libertatis.* † Sicuidem vt 59 ait Aristot. lib. 5. Polytic. cap. 9. *Vitiosum est viuere, vt vnusquisq; vult, viuere autè conuenienter reipublicæ, non seruitutem, sed salutem esse.* † Vnde eleganter D. Chrysost. ad 60 Rom. serm. 23. *Libertas dissoluta, & moderamine carens vbique mala, & confusionis causa est.* quia vt ait Comicus *Deteriores nos omnes sumus licentia.* † Vt sic merito de hæreticis huiusmodi, qui libertatè proclamantes, ipsi serui sunt perditionis, in hæc verba testatur D. Petrus Cenon. 2. cap. 2. *In errore conuersantur, libertatem promittentes, cum ipsi seruisint corruptissimi.* 61

CAP. II. De Iurisdictione externa Pontificis ex iure diuino.

SVMMARIVM.

1. *Ecclesia renascentis nulla Clericis iurisdictio fuit.*
2. *Iurisdictio Ecclesiæ in ijs duntaxat, fuit quæ ad disciplinam constituebant.*
3. *Clericorum de causis, non Sacerdotes, sed Præsides cognoscebant.*
4. *Iurisdictio externa vsque ad tempora Constantini non fuit in Ecclesia.*
5. *Iurisdictio huiusmodi ex iure positiuo descendere alij arbitrantur.*
6. *Aaron Sacerdos subditus fuit Moysi, & Ioiadas Pontifex Regi Israel.*
7. *Christus Dominus iudicatus fuit à Pilato præside seculari.*
8. *D. Paulus ad Cæsarem appellauit.*
9. *Omnes homines subditi sunt Regibus.*
10. *Subditi sunt homines Regibus de necessitate salutis.*
11. *Reges in temporalibus Vicarij Dei sunt, vt Papa in spiritualibus.*
12. *Christus Dominus iudicum temporalium præceptis exequitur.*
13. *Pontifices obediebant Imperatoribus.*
14. *Iurisdictio externa Pontificis si ab Imperatoribus fuisset concessa, possent ab eis remoueri.*
15. *Iurisdictionem externam Ecclesiæ perturbando Imperatores efficiuntur de eius foro.*
16. *Pontifices possunt cogere per censuras seculares inobedientes.*
17. *Pontifices ex iure diuino habent potestatè in Reges, & Imperatores.*
18. *Iurisdictio externa Pontificis, & aliorum prælatorum ex iure diuino descendit.*
19. *Potestas absoluendi, & ligandi Petro, & successoribus collata fuit spiritualis.*
20. *Spiritualis iurisdictio designatur in ouium pascuis, & ducibus gladijs.*
21. *Potestas duplex spiritualis versatur in absolutione a peccatis, Censuris, & Indulgentijs.*
22. *Iurisdictio temporalis collata est à Christo Domino Petro, & successoribus.*
23. *Pascere oues spiritualiter, & temporaliter Regere significat.*
24. *Pascere, pro regere in iurisdictione temporali accipitur.*
25. *Iurisdictio externa ante Constantini tempora fuit in Ecclesia.*
26. *Iurisdictio spiritualis, & temporalis promissa est Petro, Matth. 16.*
27. *Ecclesiæ pastor præficitur in spirituali, & temporali potestate.*
28. *Iurisdictione concessa omnia illa intelliguntur siue quibus exequi non potest.*
29. *Iurisdictio temporalis in ordine ad spiritualem penes Ecclesiam est.*
30. *Legis ratio, & si non sit expressa, allegari potest.*
31. *Disponente Pontifice Christum disposuisse creditur.*
32. *Papa authoritas in definiendo maior est quam omnium Sanctorum.*
33. *Papa in administratione Ecclesiæ maior est quam D. Pauli, & contra ipsum dispensat.*
34. *Ecclesia vnica est, vna fidei, & vnu caput.*
35. *Claues regni Cœlorum spiritualia notare videntur.*

36. Claues ſpiritualia, & temporalia ſignificant.
37. Eccleſiæ promiſſum eſt per vnum paſtorẽ gubernari.
38. Eccleſia vnica, vnico capite præficitur.
39. Eccleſiam vnicam confitemur.
40. Eccleſiæ non eſt aliud caput quam Papa in ſpiritualibus, & temporalibus.
41. Eccleſia militans ad normam triumphantis componitur.
42. Principia dare plura abſurdum eſt.
43. Pluralitate naſcitur diuiſio.
44. Eccleſia per vnicum caput gubernatur.
45. Temporalis poteſtas ſimpliciter conſiderata, eſt quid diuiſum, & ſeparatum à poteſtate Eccleſiaſtica.
46. Iuriſdictionis temporalis finis comprehenditur ſub clauium poteſtate.
47. Regimen reipublicæ non poteſt commodius quam per vnum exerceri.
48. Regimem Chriſtiani ſtatus nõ niſi per vnũ paſtorem expeditur.
49. Clauium poteſtate iuriſdictio temporalis ſubditur.
50. Ligare ſignificat legem imponere.
51. Ligare, & ad forum trahi paria ſunt.
52. Iuriſdictione Apoſtolorũ ipſe Deus eſt qui iudicat.
53. Apoſtoli miſſi ſunt à Chriſto in eadem poteſtate qua ipſe à Patre miſſus eſt.
54. Chriſtus miſſus eſt non ſolum in Redemptorem, ſed in præceptorem, & legislatorem.
55. Regem eſſe quare ſe Chriſtus negauit.
56. Chriſtus negat Regnum ſuum eſſe caducum.
57. Chriſtus fugit in montem dum in regnum temporalem illum eligere voluerunt.
58. Chriſtus iuditia Eccleſiæ non negauit, cum ipſe controuerſias dirimeret.
59. Chriſtus iudicium inter fratres recuſauit, vt res parui momenti.
60. Chriſtus adulteræ iuditium ſuſcepit, & iudicauit.
61. Chriſtus tributa ſoluit, & edicto cæſaris paruit, ne ſcandalizaret.
62. Renuntiatio terrenorum quomodo in Chriſtiano homine accipiatur.
63. Chriſtus dominationem, & ambitionem in Eccleſiaſticos retundit.
64. Subiectio Dominis temporalibus loquitur de ſubditis, non de Sacerdotibus.
65. 66. Chriſtus in omnium Regem, & Pontificem conſtitutus fuit.
67. Chriſtus Petrum, & ſucceſſores in ſui ipſius poteſtate conſtituit.
68. 69. Chriſtus ſpiritualia, & temporalia Petro, & ſucceſſoribus commiſit.
70. Gladij poteſtas ſpiritualia, & temporalia ſignificat.
71. Epiſcoporum munus iuriſdictioni temporali preponebatur.
72. Gladij poteſtas non eſt ſublata Petro ſed iuſſum ſeruari.
73. Gladij materialis poteſtas apud Sacerdotes fuit.
74. Phines Sacerdos arrepto pugione machum confodit.
75. Samuel in fruſtra concidit Agag, & Elias prophetas Baal, & quinquagenarios Ochoziæ.
76. Chriſtus funiculis eiecit ementes, & vendentes de templo.
77. D. Petrus auriculam Malcho amputauit, Amaniam Saphiram occidit.
78. D. Paulus Elymam obcecat, & alia temporalia obijt.
79. Imperium, & Sacerdotium velut vnius corporis duo membra præcipua.
80. Vnus homo vtramque poteſtatem ſuſtinuit, Eccleſiaſticam, & temporalem.
81. Reges, & Pontifices idem fuerunt.
82. Maſsis iuditio tam qui ex Leui, quam qui ex alijs tribubus deſcendebant erant iudicandi.
83. Sacerdotium regno iunctum fuit apud Romanos.
84. Rex, & Sacerdos idem fuit apud Græcos.
85. Pontifice defuncto iuriſdictio ad ſucceſſores peruenit.
86. Lex vetus figura fuit legis gratiæ.
87. Romanus Pontifex ſucceſſor eſt D. Petri in ſpiritualibus, & temporalibus.
88. Sacerdotes veteris legis in ſpiritualia, & temporalia præponebantur.
89. Sacerdotis munus ad correctionem, & punitionem pertinet.
90. Papa creat Duces, Marchiones, & Comites.
91. Papa eſt omnia, & ſuper omnia, & habet plenitudinem poteſtatis.
92. Papa creat Reges, & Imperatores.
93. Papa Reges, & Imperatores ex cauſa deponit.
94. Papa vacante Imperio ſuccedit in adminiſtratione.
95. Papa Imperatores iudicat ac deponit.
96. Zacharias Papa deponit Childericum Regem Franciæ.
97. Innocentius IIII. Sãctio Rege Portugaliæ.
98. Stephanus II. tranſtulit Imperium è Conſtantinopoli ad Germanos.

99. *Innocentius III. de posſuit Ottonem IIII. Imperatorem.*

100. *Innocentius VIII. depoſuit Ferdinandum Regem Apuliæ, & Paulus III. Henricum Regem Angliæ.*

101. *Marthæ prehenditur dum aſſerit externam iuriſdictionem eſſe penes Pontificem directo, & non ratione ſpiritualitatis.*

102. *Romanus Pontifex, vt ſucceſſor D. Petri & Dominum Chriſtianorum pater inquel-*

Declaratio ſpiritualitatis.

103. *Romanus Pontifex in toto Orbe terrarum habet temporalem iuriſdictionem in ordine ad ſpirituale.*

1 DINCIRI renaſcentis Eccleſiæ nulla clericis iuriſdictio fuit, neq; habebat apparitionē, neq; executionē, cū eorū ſententiæ à laicis Magiſtratibus exequerentur, *l. Magiſtratus cum alijs C. de Epiſcop. & Cleric.* † Veſi quam habebant iuriſdictionem, ea ſane cum modica coertione fuit, & in his dumtaxat, quæ ad curam, & diſciplinam Eccleſiaſticam pertinebant, vt tradunt *Cuiacius*, & *Gothofred. ad tit. de Epiſcop. audient. Franc. Duarem. de ſacris Eccleſ. miniſt. lib. 1. cap. 2.* † Nam de cauſis ciuilibus Clericorum non Sacerdotes olim, ſed præſides cognoſcebant, & magiſtratus *l. adiectos, l. cum Clerici, l. omnes C. de Epiſcop. & Cleric. l. inuenimus C. de Epiſcop. audient.*

¶ Vnde iuriſdictionem externam Pontificis Maximi, & inferiorum Prælatorum, qua perſonarum Eccleſiaſticarum lites, & controuerſias iudicio contentioſo dirimūt, vſque ad tempora Conſtantini in Eccleſia non fuiſſe ex multis tradunt *Hieron. Ceuall. de cognit. per violent. in proœm. cap. 5. num. 1. Franc. Salgado de regia protect. p. 1. ſom. 1. cap. 1. prælud. 1. num. 51.* † Nam illam ex iure politiuo deſcendere, audacter defendunt *DD. in l. inuenimus nullam C. de ſacroſ. Eccleſ. Iaſ. in l. cunctos populos C. de Summ. Trinit. & fide Catbol. Bober. deciſſ. 31. ex num. 3. & deciſſ. 69. ex num. 1. Iul. Clar. in Pract. §. finiq. 36. ex n. 1. Ioan. Garſia de nobilit. ad l. Coraub. gloſſ. 9. ex num. 12. Anaſt. Germon. de ſacror. immunit. lib. 3. cap. 13. num. 108. Epiſcop. Couarrub. in Pract. cap. 31. ex num. 2. Ceuall. in commun. contra commun. p. 1. q. 550.* † Qui in eo ſe fundant, quod nullus textus ſit de iure diuino, tam in nouo Teſtamento, quam in Veteri, quod poſt Chriſti aduentum poteſtatem habeat, quo Clerici à poteſtate ſeculari exempti videantur, imo multi in contrarium, nam in veteri lege Aaron Sacerdos ſubditus fuit Moyſi populi gubernaturi, *Exod. cap. 28. & 30.* & Ioiadas Pontifex obſecutus fuit Ioas regi Iſrael, *Reg. 4. cap. 12.* † Et in nouo Teſtamento Pilatus præſes ſecularis in Chriſtum Dominū Summi Sacerdotum potestatē exercuit, quā ipſemet Christus approbauit. Maiæ apud D. Ioan. cap. 19. *non haberes potestatem aduersus me vllam, niſi tibi datum eſſet deſuper.*

¶ Et D. Paul. Apoſtolus Doctor Gentiū, cum cauſam ſuam à iudice ſuæ nationis, non vti debebat, tractari videret ad Cæſarē Imp. appellauit, vt tradit *D. Lucas Actis Apoſt. c. 25. & 26.* nam vt ipſemet teſtatus Apoſtol. ad Rom. c. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* † Quæ de poteſtatibus ſæcularibus ad literam intelligunt, *Pontifices in omnis anima de cenſibus, c. cōuenior 23. q. 8.* & D. Petr. Apoſtolorū Princeps, dum ait Canon. 1. cap. 2. *ſubditi ſtote Dominis veſtris, ſiue Regi, ſiue Duci tanquam in cap. magnum 11. q. 1. c. quoniure diſt. 8. c. ſolite de maiorit. & obedien.* † Quod non ſolum propter timorē, ſed de neceſſitate ſalutis huiuſmodi ſubiectionem commendat Apoſtol. ad Rom. d. cap. 13. *ideo de neceſſitate ſubditi ſtote, non ſolum propter iram, ſed propter conſcientiam.* Nam Reges in temporalibus vicarij Dei ſunt, vt Papa in ſpiritualibus, *Prouerb. cap. 8. cap ſecundum ea quæ. & Angel. in ſumb. de hæreſi. & Felin. collat. 1. Alfect. de poteſt. fami. reg. 4. Cacheran. Pedamont. deciſſ. 30. n. 5.* † Ex quo Chriſtus Dominus præceptis iudicum temporalium exequitur, *D. Luc. cap. 2.* & nos iubet ita facturos, *D. Ioan. c. 13.* & dicta exequimur, *D. Matth. c. 23.* † Et Pontifices obediebant Imperatoribus, *cap. Salomitanæ diſt. 63. c. nos in competenter 2. q. 7.* quia iura humana per Imperatores Deus humano generi vtiliter diſtribuere, *cap. quoniam, cap. quo iure diſt. 8. cap. ſuſcipitis diſt. 11. Cacheran. d. deciſſ. 30. nu. 12.*

¶ Sed ſi huiuſmodi iuriſdictio externa Pontifici Maximo, & inferioribus prælatis ex iure poſitiuo deſcenderet, Imperatorum temporaliū decreto ab ipſis poſſet remoueri, quia omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſoluitur, vt dixi *in Epitome de Magiſt. lib. 3. cap. 26. num. 31.* † Sed nihilns tam in prius eſt, qui hanc poteſtatem Principibus temporalibus concedat cum iuriſdictionem Eccleſiaſticam externam perturbando poſſint ab ipſius prælatis puniri, quia efficiantur de eorum foro, *cap. Olim de iudic. capit. cum dilecto de pœnit. Gregor. Lopez in l. 13. titul. 13. part. 2. gloſ. 4. Couarrub. d. cap.*

35.nu.3.Bellug.in ſpeculo Princip.rub.28.§. denuo,n.6.Cened.ad Decretum collect.37.nu. 15.Caſſaneus in Conſuet.Burgund.rub.1.tit. ſi la graue,ex nu.85.Bobadilla in Polytic.lib. 2.cap.16.nu.90.& cap.18.nu.139.& cap.19.

16 *ex num.31.tom.1.* † Et poſſunt à prælatis Eccleſiaſticis puniri,& cogi per cenſuras ad obſeruandum ius Canonicum, *capit.fin.de foro compet.libr.6.capit.fin.de except.cap.de cetero nimus de ſent.excommunicat.libr.6. Aufrer.*

17 *de poteſt.ſecular.num.35.& 58. Marta de iuriſdict.p.2.cap.49.num.5.* †Quod non fieret ſi iuriſdictio externa Pontificibus non competeret ex iure diuino, quod in ipſoſmet Imperatores, & Reges habet poteſtatem, ex diuina inſtitutione,vt docet Bonifaci⁹ VIII. in Extrauag.vnam Sanctum,inter communes, de maiorit.&obedient. *Eſt autē hæc autoritas (etſi data ſit hominib⁹,& exerceatur per hominē) nō humana,ſed potius diuina,ore diuino Petro data, ſibiq; ſuiſque ſucceſſoribus in ipſo, quē confeſſus fuit petra firmata,dicente Domino ipſi*

18 *Petro,quēcunq;ligaueris,&c.* †Vnde externā iuriſdictionē Pontificibus,& inferiorib⁹ prælatis ex iure diuino deſcendere teſtantur,*gloſ. & DD.in cap.ſi Imperator diſt.96.& in cap. quamquam de cenſib.lib.6.Abb.& Felin.in c. Eccleſia S.Maria de Conſtit.Alciat.in cap.ek nō ab homine de iudic.ex n.2.Aufrer.in Clem. I.de offic.Ordin.ex n.59.& de poteſt.ſæcul n.7. Rolan.conſ.4.ex n.7.vol.1.& conſ.23.ex nu. 10.vol.2.Belluga in ſpeculo Prin.rub.11.§.vi deamus,Nauar.in cap.nouit de iudic.notab.3. ex n.29.Gutierrez in l.nemo poteſt,de leg.1.ex nu.106.Farinac.tom.1.q.8.ex nu.1.*

19 ¶ Sed illa verba D.Petro prolata de abſoluendi,& ligandi poteſtate,quam Dominus adhuc viuēs promiſsit apud D. Matth.c.16. v.20. *quodcunq; ligaueris ſuper terram erit ligatum,& in cælis,&c.*tantum modo iuriſdictionē ſpiritualem fuiſſe multi contendunt,vel ex ipſis verbis Chriſti Domini,qui poſt reſurrectionem Petro apparens hanc ei ,quam promiſerat,contulit poteſtatem apud D.Ioan.c. 20.v.22. *Quorum remiſeritis peccata remittūtur eis,&c.* †Et in hac poteſtatem ouium paſcua eſſe alij aſſerunt quā Dominus ei commiſ-

20 ſit apud D.Ioan.c.21.v.16. *Paſce oues meas,* & duos gladios, de quibus Apoſtoli apud D. Matth.c.26.

21 *ecce duo gladij.* †Sed in dictis verbis duplicem Petro, & Apoſtolis poteſtatem fuiſſe collatam ſpiritualem, abſoluēdi ſcilicet à peccatis in foro interno, & cenſuras ferēdi, & Indulgētias inforo externo,docent *D.Th. p.3 q.22.art.1.D.Bonauent.Sent.4.diſt.18. p.fin.q.3.Durand.q.1.art.1.notab.2.Conci-*

lij meus Cardinal.Toledo in Summ.li.2.c.14.

¶ Nihilominus tamē poteſtas,quæ à Chriſto 22
D. Petro, & ſucceſſoribus collata eſt, nō ſolū fuit circa res ſpirituales, ſed tēporales,quatenus ad regimē ſubditorū, cōſeruationē,& cōpoſitionē conducunt,ideo non ſolū peccatorū abſolutionē,& condonationem,per Indulgentias,ſed criminum externa punitio,& iurgiorum ſubditorum diffinitio ad Eccleſiam pertinet,vt in bono, & pace Reſpublica Eccleſialtica conſerbetur , nam vt ait Nicol. PP. in capit.omnes,diſtinct.22. *Qui Beato Petro aeterna vita claues regni terreni ſimul,& cæleſtis imperij concеſſit.* † Verba enim illa Chriſti 23
Domini D. Petro , & ſucceſſoribus collata apud D.Ioann.capit.21. verſi.17. *paſce oues meas* , non ſolum ſpiritualiter , ſed temporaliter regere ſignificant, Paralip. 1. capi.11. *Tu paſces populum meum Iſrael, & tu eris princeps ſuper eum.*Reg.2.capit.5. *Tu paſces populum meum Iſrael,& tu eris Dux ſuper Iſrael.* † Quare paſcere progubernare, atque 24
regere in iuriſdictione temporali accipitur, *capit. quamuis , de regul.iur.* & pro regimine ſpirituali, & temporali , *capit. inter cætera de offic.Ordin.Marta de iuriſdictione part. 1.capit.13. ex num.8. cum alijs à Me relatis in Epitome de Magia libr.3.capit.4.ex num. 23.& me referens ſequitur doctiſſ. præceptor meus D.Ioan.Solorzano Pereira Regius conſiliarius de Iure Indiarum lib.2.cap.23.nnm. 19.* † Vt ſic qui hanc poteſtatem penes Ec- 25
cleſiam eſſe à tempore Conſtantini aſſerunt, aperte falli videantur , nam licet per tempus fluxerit ex ambitione,& Imperio Principum temporaliū,multo ante Conſtantinū in Eccleſia fuit deffinita varijs Concilijs, *Calcedonēſ. c.9.Agathēſ.c.32.Cartaginēſ.III.c.9.Bellarm. tom.3.controuerſ.li.5.c.6.Ant.Dian.reſolut. moral.tract.de iuriſdict.Eccleſ.reſolut.126.*

¶ Præterea poteſtas huiuſmodi, quæ à 26
Chriſto Domino inter viuos degens promiſſa eſt D.Petro,& ſucceſſoribus, vtramque iuriſdictionem deſignat, D.Matth.cap.16.v.18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* † Nam Chriſtus Domi- 27
nus Eccleſiæ ſuæ paſtorem prouidens,non ſolum ſpiritualem iuriſdictionem conceſsit,ſed etiam temporalem externam, ex qua iura diuina tueri poſſent,& aduerſus hoſtes perſiſteret,& conſeruaretur,nam vt ait Apoſtol. Corinth.c.2.*Poteſtas mihi data eſt in ædificanda, & conſeruanda.* † Nam cum ſine dubio poteſ- 28
tatē ſpiritualē in dictis verbis Petro promiſſā, etiā hæretici fateantur,neceſſario cōcedenda eſt tēporalis,quatenꝰ cōducit ad ſpiritualē,&

ratione

ratione peccati, quia iurisdictione aliqua concessa, omnia illa concessa intelliguntur, sine quib⁹ exequi non potest, *l. 2. & ibi omnes D. de iurisdict. omn. iudic. cap. 1. cap. præterea, de offic. de leg.* † Et ita iurisdictionem temporalem in ordinem ad spiritualem penes Ecclesiam esse, cui omnes subditi sumus de necessitate salutis, fatendū est, *DD. in c. nouit de iudic. & in c. solita de maior. & obedient. c. causã quæ el 2. c. per venerabilẽ, qui filij sint legit. Extrau. vnam Sanctam, intercommunes, de maior. & obedient. Marta de iuredict. p. 1. capit. 17. cum seqq. D. Solorzan. de Cap. 22. ex nu. 17.*

† Nam licet Sacramentarij ex hac constitutione potestatem temporalẽ Papæ difiteãtur, eo quod ab eo dicta iura condita sint, in errore suo obcecãtur, quia legis ratio est æterna, *D. Thom. 2. 2. quæst. 96.* ideo licet in ea non sit expressa, potest allegari ad decisiones causarum, *cap. ratio nulla, & ibi omnes, de præbend. l. scire oportet §. sufficit. D. de excusat. tutor.*

† Quinimo disponente Pontifice, de quo scriptum est, D. Luc. capit. 10. *qui vos audit me audit*, Christum disposuisse creditur, Matth. cap. fin. v. 20. *Ego vobiscum ero omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi.*

† Quare Papæ authoritas in definiendo maior est quam omnium Sanctorum, *glos. in cap. de libris dist. 20. Bald. in. Reseripta 7. C. de præcib. Imper. offerend. Felin. in cap. quain Ecclesiarum de Constit. num. 29. Peregrin. de iure fisci libr. 1. tit. 2. num. 2.* † Quinimo in administratione Ecclesiæ Papa maior est, quam D. Paulus, *cap. 1. dist. 20. cap. Sacrosancta dist in. 22.* & contra Apostolum recte dispensat in ijs, quæ non concernunt ad articulos fidei, *glos. in capit. sint quidam 25. q. 1. glos. & DD. in capit. proposuit de concess. præbend.*

† Alias enim si Ecclesia non haberet potestatem externam, & coercitiuam necesse haberet apud alium esse, & sic Ecclesiæ vnitas diuidetur, quæ vnica est, & vna fides, & vnum caput, qui Christus est, & eius nomine D. Petrus, & successores, Apost. ad Ephes. cap. 4. *Est vnũ corpus, vnus spiritus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus, & Pater omnium.*

¶ Nam licet hæc potestas ad spiritualẽ tãtum respicere videatur, ex illis, quæ postea sequuntur, D. Matth. c. 16. v. 19. *Et tibi dabo claues regni cælorum.* † Claues huiusmodi, quas Christus se Petro daturũ promisit, spiritualia, & temporalia designant, quia per claues principatũ denotatur in Scriptura, Isai. c. 22. *Dabo clauem Dauid, super humerũ eius, & non erit qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat.* † Principatus autem non debet esse diuisus, & multo minus Christianus, in quo continentur omnes fideles coniuncti tanquam in vno corpore, cui promissum est per vnũ regẽ, & pastorem gubernari, Ezechiel. c. 87. *Faciet gentem vnam, & ponet regem vnum*, & c. 34. *suscitabo super eum pastorem vnum*, & cap. 37. *Pastor erit omnium vestrum.*

¶ Verum enim est, quod Ecclesia Catholica sit vnica, & tanquam corpus quodam mysticum vnico capite præsidetur, quod est Christus, cuius omnes fideles sumus membra, *Apostol. ad Colosens. c. 2. c. quemadmodum, c. præterea 23. q. 7. d. Extrauag. vnam Sanctam c. 1.*

† In cuius locum cum successerit D. Petrus, & alij pro tempore existẽtes Pontifices, ex eo, & reliquis fidelibus hęc militaris componitur Ecclesia, quam similiter confitemur in symbolo *vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam*, vt habetur in *cap. Ecclesia de consecrat. dist. 1.* † Vnde vt in corpore humano mõstruosum est plura alia capita, quam vnum constituere, ita detestabile, & hæreticum in hac Ecclesia militante in spiritualibus, & temporalibus aliud caput, quã Christi Vicarium constituere, *cap. 1. & 2. de Summa Trinit. & fide Cathol. gl. in cap. nun autem 7. q. 1.* † Nam Ecclesia militaris ad normam triumphantis componitur, vt docet *Apostol. ad Hæbreos capit. 3.* cuius caput solus est Deus, *ad Hæbr. cap. 1.* de qua D. Ioan. in Apocalyps. cap. 21. *vidi Hierusalem nouam descendentem de cælo.* † Quare vt absurdum est plura dare principia, Aristotel. Metaphys. lib. 2. *In quod libet genere causæ oportet vnum principium dare ad quod posteriora reducantur.* † Ita similiter in Ecclesia, quia ex pluralitate nascitur diuisio, quæ in omni polytica Respublica est fugienda, *capit. quoniam in plerisq. de officio Ordin.* quia vt testatur Christus Dominus, Matth. cap. 12. *Omne regnum in se diuisum desolabitur.* † Vnde tenendum est Deum voluisse per vnicum caput Ecclesiam suam gubernari, pro vnitate magis conseruada, quam semper commendat Apostolus ad Ephes. capit. 4. & 4. *vt essent solliciti seruare vnitatem*, D. Luc. in Actis Apost. cap. 4. *Erat multitudinis credentium cor vnum*, D. Ioan. cap. 17. *vt fiat vnum, & idem.*

¶ Nam licet potestas temparalis simpliciter considerata, non quatenus est in ordinem ad spiritualia, sed solum vt tendit ad fœlicitatem temporalem, est quid penitus diuisum, & separatum à potestate Ecclesiastica, & ita potest esse sub alio Principe, etiam non subdito, quia per hoc non scinditur vnitas Eccls iæ. † Nihilominus tamen

ſententiam non mutor, quia finis iuriſdictionis temporalis in Chriſtiano homine non eſt vltimus finis, ſed antecedēs vltimo fini, & illi ſeruiens, & propterea qui eius curam habet, ſubditus eſſe debet illi, qui præſt vltimo fini, & ſic clauium huiuſmodi poteſtas ſpiritualia, & temporalia comprehendit, vt tradunt *D. Solorzano d. cap. 22. ex nu. 20. Anaſt. Germon. de ſacror. immunit. lib. 3. cap. 13. Cenedo Colleſt. 167. ad Decretal. n. 1. Valer. Reginal. in*
47 *praxi fori pœnit. tom. 1. lib. 1. cap. 4.* † Nam ſi ad regimen aliorum regnorum à ſapientiſſimis, & doctiſſimis viris poſt longas diſputationes deciſſum eſt, non poſſe ea commodius regi quam per vnum principem, *Plato de Republ. dial. 1, Ariſtot. libr. 8. Ethicor. capit. 10.*
48 † Hoc multo magis conueniens, imo neceſſarium videtur dicendum in regimine Chriſtiani ſtatus, de quo ſcriptum eſt D. Ioan. cap. 10. *vt fiat vnum ouile, & vnus paſtor*, nam vt ait Homer. Iliad. 2.

Non multi præſſunt domi bene, ſiat caput vnum.

49 ¶ Vnde dicendum eſt D. Petro, & Apoſtolis in poteſtate promiſſa clauium cælorum iuriſdictionem temporalem ſubeſſe, quam appertius declarauit in ijs quę ſequuntur D. Math. d. cap. 16. v. 19. *Et quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum in cælis, & quodcũque ſolueris ſuper terram erit ſolutum, & in*
50 *cælis.* † Nam ligare ſignificat legem imponere D. Matth. cap. 23. *Alligant enim onera grauia*, (de lege Phariſeorum agit) *& importabilia humeris hominum*, vt exponitur, *in capit. alligant, 26. q. 7. capit. baptiſmus, de conſecrat.*
51 *diſt. 4.* † Quia dicto loco Dominus D. Petro promiſit, *vt quidquid ipſe ligauerit*, id eſt, *quam obligationem præcipiendo impoſſuerit*, ſit ligatum, & in cœlis, id eſt, *ſe ratum habiturũ*, vel quod iudicando damnauerit ſe confirmaturum, nam ligare, & ad forũ trahi paria ſunt, vt tradit *Marta de iuriſdict. p. 4. cont. 1. caſ.*
52 *55. nu. 5.* † Nam in iudicio Apoſtolorum ipſe Deus eſt qui ligat, ipſe, qui præcipit, ipſe qui iudicat, ideo dicit apud D. Luc. cap. 10. *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* quæ verba ad Apoſtolos, & eorum ſucceſſores dicta docent *D. Cyprian. lib. 4. epiſt. 9.*
53 *D. Baſil. Conſt. monaſt. cap. 23.* † Nam Apoſtoli miſſi ſunt à Chriſto Domino in eadem poteſtatẽ, qua ipſe à Patre miſſus eſt D. Ioan. cap. 20. v. 21. *Sicut miſſit me Pater, & ego*
54 *mitto vos.* † At Chriſtus miſſus eſt, non ſolum in redemptorem, & hominum reparatorem, ſed etiam vt Regem, præceptorem, & legislatorem, D. Iſai. capit. 53. *Dedi eum ducem, & præceptorem gentibus*, Pſalm. 9. *Conſtitues legislatorem ſuper eum*, quę ad literam de Chriſto intelligit *Clem. Alexand. in pedag.*

¶ Neque obſtat, quod ipſemet Chriſtus 55
Dominus de ſe teſtatur, dum à Pilato interrogaretur apud D. Ioann. capit. 18. *Regnum meum non eſt ex hoc mundo.* † Quia Chriſtus 56
ſe Regem non negauit, ſed Regnum ſuum non eſſe caducum, vt illorum, qui eum de prædicto munere interrogabant, ſed æternum, quod nullis viciſſitudinibus auferetur, Daniel. ca. 2. *Et regnum eius, quod non corrumpetur.* † Et 57
ita dum ſe regem dixiſſet, ne de hoc regno caduco intelligeretur, fugit in montem, dum illum in Regem temporalem eligere volent Iudæi, apud *D. Ioann. capit. 6.* vt docet, *Cardin. Turrecremat. q. 116. Prapoſit. in cap. cum ad verũ, diſt. 96.* vt ſic merito dicere poſſet apud D. Ioan. cap. 5. *Claritatem ab hominibus non accipio.* † Neque minus obſtat illud D. Ioan. 58
cap. 3. *Non enim miſit Deus filium ſuum, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum*, quia ad redemptionis myſterium iudicia temporalia nõ ſunt neceſſaria, non quod earũ poteſtatem non habuiſſet, cum controuerſias dirimeret de dimitenda vxore, *Matth. cap. 19.* & de tributo redendo cæſari, *Matth. cap.*
22. † Neque obſtat familiæ herciſcundæ iudi- 59
cium noluiſſe ſuſcipere, dum acceſſerunt ad eũ dicentes, Luc. cap. 12. *Domine, die fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem*, cui Chriſtus Reſpondit, *Quis me conſtituit iudicem, aut diuiſorem inter vos?* nam vt in re mere externa, & parui momenti non decuit Chriſto ea implicari, quemadmodum Princeps ea non iudicat, non ex defectu poteſtatis, ſed quia non decet præter quam in arduis, *Exod. capit. 18.*
† Neque minus obſtat, *D. Ioan. cap. 8.* nam li- 60
cet communiter aducatur ad probandum, noluiſſe Dominum adulteræ iudicium ſuſcipere; Ego autem potius intelligo Dominum eius iudicium ſuſcepiſſe, ac iudicaſſe, dum ait, *neque ego te condemnabo*, quia hoc eſt iudicis munus, cum de delicto non conſtat, relaxare, *cap. grauis 11. q. 3. Couarrub. lib. 1. variar. capit. 1. nam. 8.*

¶ Neque etiam obſtat illud Marc. cap. 12. 61
Redite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari. nam ibi nullatenus à ſe Imperium abdicauit, ſed ſolum tributa eſſe reddenda Principibus derreuit, á quibus cum liber ſe eſſe profiteretur, ne ſcandalizaret iuſsit pro ſe, & Petro ſolui, nam vt ipſe poſtea ſubdit ex illis, *vt autem non ſcandalizemus, vade, &c.* vt ſimiliter obſeruabit edictum Cæſaris, *D. Luc. cap. 2.* † Neque mi- 62
nus obſtat illud Matth. 19. *Niſi quis renuncia-*

uerit

uerit terrenis, &c. quia poteſt intelligi, vt actu, vel etiã, vt ex animi præparatione, vt docet *D. Tho. 2. 2. q. 184. art. 7.* vel ſæculi illecebris, Apoſtol. ad Timot. 2. *nemo militans Deo, ſæcularibus negotijs ſe immiſcet.* † Neque tandem obſtat illud Matth. 20. *Principes gentiũ dominantur eorum, & qui maiores ſunt poteſtatem exercent in eos; non ſic erit inter vos, nã qui maior erit ſit veſter miniſter,* quia dictum eſt ad tollendam ambitionem eorum, qui quærebant, quis eorum maior futurus eſſet, vt notat *Alber. Pighius lib. 5. cap. 1.* † Neque etiã obſtat illud D. Petr. can. 1. cap. 2. *Subditi ſtote Dominis veſtris, &c.* & illud D. Paul. ad Rom. 13. *Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita eſt,* quia tantum loquuntur de priuatis, & ſubditis viris, non autem de Sacerdotibus, *cap. ſolitæ de maiorit. & obedient. Pigh. d. cap. 1.*

¶ Chriſtus enim, vt pote æterni Patris filius omnium Regem, & Pontificem conſtitutus fuit, Pſal. 2. *Et adorabunt eum omnes Reges terræ, & omnes Gentes ſeruient ei.* Pſalm. 71. *dominabitur à mari, uſque ad mare, & à flumine uſq; ad terminos Orbis terrarũ.* Mich. c. 5. *Ex te egredietur, qui ſit dominator Iſrael,* Zachar. c. 11. *Dominium eius à mari uſq; ad mare,* quæ ad literam de Chriſto intelligit *D. Thom. lib. 3. de regim. Princip. cap. 12. 13. & 14.* † Et in nouo Teſtamento D. Ioan. cap. 13. *ſciens, quia omnia dedit ei Pater in manus,* D. Luc. cap. 10. *omnia mihi tradita ſunt à Patre meo.* D. Paul. ad Hebr. c. 1. *Quem conſtituit heredem uniuerſorum,* ad Hebr. 2. exponens illud Pſal. 8. *omnia ſubiecisti ſub pedibus eius,* Apocalip. cap. 1. *Princeps Regum terræ.* † Vnde ſuæ poteſtatis conſtituens Vicarium D. Petrum, & ſucceſſores in eadem iuriſdictione, & imperio, quo à Patre conſtitutus eſt præfecit, vt ipſe met Chriſtus teſtatur apud D. Ioan. c. 20. *Sicut miſit me Pater, ergo mitto vos.* † Ita non ſolum cœleſtia iura demandauit, ſed terreſtria, & temporalia, in quibus à Patre conſtitutus eſt Principem, & dominatorem, vt ſit merito dicere valeant Pontifices in cap. omnes, diſt. 22. *Petro æterna vita data, nugero terrena ſimul, & cœleſtis iura commiſſit,* quibus conueniunt, *cap. tibi Domino, diſt. 63. capit. alias, capit. nos Sanctorum, 15. queſt. 6. capit. quia præſulatus 1. queſt. 4. capit. duo, diſtin. 96.*

¶ Quibus quidem aſtipulatur de iure diuino præter ſupra dicta vtriuſque gladij poteſtas ab Apoſtolis Chriſto ſignificata, dum dicunt apud D. Luc. cap. 22. *Ecce duo gladij hic,* per quos vtriuſque Eccleſiæ poteſtas ſpiritualis, & temporalis repræſentata eſt, *gloſſ. & DD. in cap. nouit, de iudic. cap. cauſam qui qui filij ſint legit. capit. licet ex ſuſcepto, de foro compet. Abb. & Felin. in Extrauag. unam Sãctam, de maiorit. & obedient. Ioan. Andr. in Clem. ad noſtram de hæretic. D. Solorzano d. cap. 22. ex nu. 54.* † Confirmatur præterea ex verbis D. Pauli, hanc extitiſſe iuriſdictionem penes Eccleſiam eſſe, Acta Apoſtol. cap. 2. *Attendite vobis, & uniuerſo gregi, in quo vos ſpiritus Sanctus poſſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* † Nam Epiſcopus Ordinariæ iuriſdictionis munus fuit, non ſolum apud Catholicos, ſed apud Ethnicos qui præſides prouinciæ ſic appellabant; Cicero ad Attic. lib. 7. *Vult me Pompeius eſſe quem tota Campania, & maritima ora habent Epiſcopum.* regere autem pro gubernare accipitur, Vergil. Eccog. 4.

Paſcatumque reget patrijs virtutibus orbem.

¶ Neque obſtat dicere hanc gladij poteſtatem eſſe prohibitam Eccleſiæ cum D. Petro iuſſum ſit mittere ad vaginam, vt tradit *D. Bernard. libr. 10. ad Eugen. PP.* quia non iuſſum eſt proijcere, aut relinquere, ſed conuertere, hoc eſt ſeruare in aliud tempus, vt docet *Bonifac. VIII. in d. Extrauag. unam Sanctam cap. 1.* † Nam ex primitiua Eccleſia, in qua promittitur Chriſtus Sacerdos ſecundum ordinem Melchidech, *Pſalm. 109.* Sacerdotes gladij materialis poteſtatem habebant, quippe Moyſes Sacerdos, *Pſal. 38.* Ægyptum interfecit, *Exod. cap. 2.* & mandauit Leuitis, vt interficerent Idolatras, *Exod. cap. 32. cap. diſciplina, diſt. 45. cap. quod crudele 23. q. 4. capit. non inferenda 23. q. 3.* † Phinees filius Sacerdotis Eleazaris, & ipſe quidẽ Sacerdos arrepto pugione Mæchum Iudæum confodit nomine Zambricocunte cum ſcorto Madianitidæ, & meruit pactum ſempiternum Sacerdotij, vt legitur *Numer. cap. 25. cap. occidit 23. quæ. 8.* † Et Samuel Sacerdos mandauit in fruſtra cõcedi Agag regem, *Reg. 1. cap. 15.* Et Elias Sacerdos occidit Prophetas Baal, *Reg. 3. capit. 28.* Et duos quinquagenarios Regis Ochoziæ, *Reg. 4. cap. 1.* Et Mathatias Sacerdos occidit Iudæum falſis dijs ſacrificantem, *Machab. 1. cap. 2.* † Similiter in lege gratiæ Chriſtus Dominus acceptis funiculis imperio, & poteſtate eiecit ementes, & vendentes de tẽplo, *D. Luc. cap. 19. Matth. 21. Marc. 11. Ioan. 2. capit. vrudentes 1. q. 3. cap. ejiciens. diſt. 88.* † D. Petrus primus eius Vicarius ad defenſionem Magiſtri auriculã Malcho ſedicioſo amputauit, *D. Ioan. cap. 18.* Annaniam, & Saphiram hæreticos occidit, *Acta Apoſt. 5. cap. le-*

78 gitur, cap. occidit, cap. Petrus 23. q. 8. † D. Paulus obsecrauit Elymam Magum, *Act. Apost. cap. 14.* Et alia temporalia pro rerum exigentia laudabiliter obijt, nã vt ipsemet ait Apostol. Corinth. 1. cap. 6. *Nescitis quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis temporalia.*

79 ¶ Sunt enim Imperium, & Sacerdotium, velut vnius corporis duo membra præcipua, quorum alter alterius auxilio semper eger, *cap. dilecto, de sent. excommunic.* † Vnde idem homo vtramque potestatem sustinuit Ecclesiasticam nempe, & temporalem, licet duæ sunctiones diuersæ, non in fine, quia vtriusque idem est scopus mandatorum diuinorum in otio, & pace conseruatio, *Apost. ad Rom. 9.* sed quo ad exercitium, quia vna in diuinis, altera in humanis imperium obtinet, *capit. duo*

81 *sunt, dist. 96.* † Hinc semper ijdem fuerunt Reges, & Pontifices, vt tradit *Eusseb. lib. 1. hist. Eccles. cap. 5.* nam apud Hæbreos Sacerdotium regno iunctum fuisse docte animadvertit, *Auunculus meus Ioan. Bapt. Villalpando in Ezechiel, tom. 1 p. 2. capit. 28. & tom. 3.*

82 *Apparat. p. 1. lib. 3. cap. 15. nu. 32.* † Et ita licet Dominus, quo ad officia, & rerum suarum, inter clericos, & laicos discrimen constituisset, & voluit Leuitas sacra tractare, at tamen viuente Moyse, illius iudicio cæteri omnes, tã qui ex Leui, quam qui ex alijs tribubus descẽdebant erant iudicandi, vt optime agnouit *Idem Auunculus meus, siue genitricis meæ frater vbi prox. tom. 2. p. 2. de extrema visione*

83 *Ezechiel. cap. 58.* † Similiter apud Romanos prouatur Sacerdotium regno iunctum fuisse, vel ex eo quod memoriæ protulit Tit. Liuius ab vrbe cond. lib. 1. *Tunc Sacerdotibus creandis,* (de Numa agit) *quam ipse plurima sacra obibat, & maxime, quæ ad Flamminem Dialem pertinent.* † Idque apud alias nationes

84 obseruatum testatur doctissimus amicus noster *P. Ioan. de Pineda in Iob tom. 1. cap. 12. v. 19 n. 1.* nam de Anio Græcorum rege in hæc verba memorat Vergil. Æneid. 3.

Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbique Sacerdos.

85 ¶ Et cum pastoris officium factum sit propter Gregem, dicendum non est hanc iurisdictionem in persona D. Petri expirasse, vt Lutherus, & sequaces tumultuant, sed eo defuncto ad successores Pontifices peruenire, quandiu grex perdurauerit; nam defuncto Aaron in veteri lege successit Eleazarus, *Numer. capit. 20.* Eleazaro autem Phinees, *Iudic. 20.*

86 † Lex autem vetus, & eius Sacerdotiũ nostri figura fuit, adũbratio, & repræsentatio, Apostol. ad Hebr. cap. 10 *Vmbram habet lex futurorum bonorum*, quia vt ipsemet D. Paulus ait Corinth. 10. *Hæc omnia in figura contingebant illis.* † Quare in Ecclesia deficere non debebat successor Pontificatus, ne esset acephala. & ita Romanum Pontificem successorem esse D. Petri tam in spiritualibus, quam in temporalibus, etiam si id non expræsserint electores accurate probant, *Concil. Niven. can. 6. Constantinop. act. 4. & Synod. 6 act. 2. & Lateranens. c. 5. & Lugdunens. general. sub Gregor. X. in cap. vbi periculum de elect. lib. 6. & Trident. sess. 14. cap. 7.* † Nam etiam in veteri lege Sacerdotes, non solum ad spiritualia sed ad dirimenda temporalia, & iudicandum inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & lepram constituebantur *Deuter. cap. 17.* nam vt ait Melach. cap. 2. *Labio Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem ex quirant de ore eius.* † Nam Sacerdotis munus ad correctionem, & punitionem pertinebat, vt Hieremias qui Sacerdos fuit de se testatur cap. 1. *Ecce constitui te hodie super gentes, & regna, & euellas, destruas, dissipes, disperdas, ædifices, & plantes.*

87 88 89

90 ¶ Vnde creatio Magistratum, etiam Ducũ, Marchionum, & Comitum ad Papam pertinet, magis quam ad Regem, & Imperatorem, *Ioan. Andr. in cap. Imperialem § fin. de probib. fœud. nu. 34. Affict. in capit. 1. defend. March. in vsib. fœud. nu. 1. Iaſi in rub. quis fœud. dare poſſ. num. 4. Bald. conſ. 224. nu. 353. Marta de iuris diſt. p. 1. cap. 32. nu. 11.* † Nam Romanus

91 Pontifex est omnia, & super omnia, & habet plenitudinem potestatis, quia superiorem non recognoscit, *cap. licet, cap. per venerabilem de Elect. cap. iuncta per mundum 9. q. 3. Bald. in cap. 1. quæſit inueſt. in vſib. fœud. D. Solorzano d. cap. 22. nu. 52. & 53.* † Et creat ipsosmet

92 Reges, & Imperatores, *cap. ſolitæ de maiorit. & obedient. cap. ad Apoſtolicæ, de ſent. & re iudic. Aug. de Ancona tract. de poteſt. Papæ q. 37. Don Garſia Maſtrillo lib. 1. de Magiſtr. cap. 2. nu. 6.* † Et creatos ex causis deponit, & regnum in aliam gentem transfert, vt multis exemplis confirmant, *cap. Valentinianus, cap. Adrianus 63. diſt. cap. duo, cap. Conſtantinus 11. q. 1. cap. ſiquis Imperator. 96. diſt. cap. Sacerdotibus, cap. nullus 11. q. 1. cap. ſiquis de ineps 17. q. 4. cap. alius 15. q. 6. cap. hortatu 26. q. 8. cap. ſcelus, capit. nos incompetenter 2. q. 1. cap. grandi de ſupplend. neglig. prælat. cap. ad Apoſtolicæ de rei iudic. d. cap. per venerabilem, de Elect. capit. diſpliset 23. q. 8. Caſſan. in Catbal. gloriæ mund. p. 5. conſid. 28. Lancellot. in templo iudic. lib. 1. cap. 1. § 31. Bald. in l. reſcripta C. de præcib. Imper. offer. Turrecrem. de*

93

Imperat.

Imperat. n. 81. Bellarm. de Papa lib. 1. c. 7. D. Solorzano d. c. 22. ex n. 55.

94 ¶ Ita enim ex hac temporali potestate, vacante Imperio, Pontifex in administratione succedit, donec ali⁹ fulciatur, vt statuit *Innoc. III. in c. licet, de foro compet. Cone. Vienens. in Clem. pastoralis, de re iudic. Extravag. si fratrum §. sane in nostram, ne sede vacante. Marta*
95 *de iurisdic. p. 1. c. 20. ex n. 33.* † Ac etiam Pontifex Imperatores iudicat. *c. conuentor 24. q. 3. c. Apostolica, de re iudic. lib. 6.* Et eorum sententias nullas declarat, *Clem. pastoralis 15. de*
96 *re iudicat.* † Nam ex hac potestate Zacharias Papa deponit Childericum Regem Francorum, eo quod erat stupidus in Regni administratione, & Pipinum Caroli Martelli fi-
97 lium in regno sustulit, *c. alius 15. q. 6.* † Et Innocent. IIII. cognoscens quod Sanctius II. Rex Portugaliæ erat negligens, dedit illi coadiutorem Comitem Bolooum eius fratrem,
98 *c. grandi, de suplend. neglig. prælat.* † Et Stephan. II. transtulit Imperium à Constantinopoli ad Germanos ex causa mere temporali, *ca. venerabilem, de Elect.* & eadem ex causa trãslatum est à Germanis ad Græcos, *Ioan. Auentin. lib. 6. fol. 636.* † Innocẽt. III. deposuit Ot-
99 tonẽ IIII. Imperatorem, & elegit in Regem Romanorum Federicum Regem Siciliæ, & priuauit Federic. IIII. Imperatorem, & substulit commitẽ Holandũ, vt tradit *Mastrill. vbi sup.* † Innocent. VIII. Federicum Apuliæ
100 regem deposuit, & Paul. III. Henricum Angliæ regem ex inoueditntia priuauit, & Pius IIII. inter oratores Hispaniarum, & Galiæ de præcedentia iudicauit, *Marta vbi sup. p. 1. c. 23. ex n. 6.*

101 ¶ Non quod vt ipse asserit Marta vbi proxime, externam iurisdictionem esse penes Põtificem directo, & non ratione spiritualitatis, quia fallitur sane, eo quod duo capita in re tẽporali Papam, & Regem non possunt constitui, nisi ratione spiritualitatis, boni publici, aut pacis conseruãdæ, ex quibus in temporali b⁹datur Ecclesiæ iurisdictio, *c. nouit de iudic. c. discordãtes, c. placuit, dist. 90. c. de presbyterorum, 17. q. 4.* † Et sic iure optimo definitum
102 est Sanctam Apostolicam sedem, & Romanũ Pontificem in vniuersum orbem tenere primatum, vt diui Petri successorum esse verũ Christi Vicarium & totius Ecclesiæ capud, & omnium Christianorum patrem, Dominum, Pastorum, & Doctorem ratione spiritualitatis, *Apost. ad Rom. c. 13 Corinth. 2 c. 1. & 13. Cõcil. Florent. sub Eugen. IIII. c. siquis suadente 17. q. 4. c. ita quorndam, de iudeis, ca. conquæsti de sent. excomm. c. nolentes de hæretic. c. pastoralis de offic. Ordin. c. quicumque de sent. excomm. lib. 6. c. fœlicis de pœn. lib. 6 Clem. cupientes de pœnit. Clem grauis de sent. excomm. Extrauag. vnam Sanctam de maiorit. & obedien. Extrauag. inter cunctas §. duos, de preuileg. Trident. sess. 6. de refor. c. 1. & sess. 8. de certo de transla. Cõcil. & sess. 9. de prorog. sessionis, & sess. 14. c. 7. & sess. 21 c. 2. & sess. 24. c. 1. cum alijs à me relatis in Epitome lib. 3. c. 4. ex n. 5. & Me referens D. Solorzano d. c. 22. ex n. 19. 52. 53. &*
103 *seqq.* † Et in toto orbe terrarum temporalem iurisdictionem habere iure Diuino in ordiné ad spiritualem, & finem super naturalem assequendum *Cardinal. Bellarmin. t. 3. controuer. lib. 5. c. 6. Malder. de virtu. Theolog. q. 1. arti. 10. dub. 8. Azor p. 2. instit. moral. lib. 11. c. 5. q. 6. Suarez de Relig. lib. 3. c. 22. Molina de iustit. tom. 1. tract. 2. disp. 29. cõcl. 3. Rebelli⁹ p. 2. lib. 14. q. 23. sect. 1. n. 2. & sect. 5. n. 29. Anguiano de legib. t. 1. lib. 2. contr. 17. ex n. 29. Salgad. de protect. Reg. t. 1. p. 1. c. 1. prælud. 1. n. 55. Ceuallos de cognit. per violent in prolig. n. 9. Perera de manu Reg. prælud. 1. ex n. 4. Bobadilla in politic. t. 1. li. 2. c. 18. ex n. 2. Barbosa in collect. tom. 2. lib. 4. tit. 17. c. 13. n. 37. et de iure Ecclesiast. vniuers. lib. 1. c. 1. & 2.*

CAP. III. De Iurisdictione externa Inquisitorum in Magiæ crimine.

SVMMARIVM.

1. *Magiæ crimina non subdunt Inquisitoribus nisi sapiant hæresim.*
2. *Sapere hæresim quid dicatur.*
3. *Sortilegia dicuntur hæreticalia quæ cum aliquo dicto, vel facto hæreticali committuntur.*
4. *Sortilegia sapiunt hæresim quæ sine hæresi exercere nequeunt.*
5. *Inquisitores cognoscunt aduersus Magos diffamatos de hæresi.*
6. *Inquisitores non possunt cognoscere an fuerit iurisdictio.*
7. *Inquisitores in Sortilegio hæreticali cognoscunt an sapiat hæresim, vel non.*
8. *Magi cum vix faciant quod non sapiat hæresim, fere semper subdunt Inquisitoribus.*
9. *Sortilegia quæ non sapiunt hæresim subdunt Episcopis, & eorum Vicarijs.*
10. *Sortilegia huiusmodi subduntur etiam iudici seculari ad prebentionem.*
11. *Sortilegia huiusmodi à iudice Ecclesiastico punita, possit à laico iterũ inquiri, & puniri.*

12. *Ma-*

12. *Magi omnes hodie subduntur Inquisitoribus*
13. *Magi etiam non hæreticales subduntur Inquisitoribus, & Episcopis ad prætentionem.*
14. *Inquisitores in Magiæ crimine non hæretico possunt cognoscere aduersus clericos, & laicos ad prætentionem cum Episcopis, & iudicibus laicis.*
15. *Constitutio Sixti V. Lusitaniæ non obseruari asserit Moura.*
16. *Sixti V. constitutio Hispaniæ obseruatur ex Sanctæ Generalis Inquisitionis decreto.*
17. *Superstitiones, incantationes, diuinationes, sortes &c. per Episcopos puniri decreuit Tridentinum sess. 4.*
18. *Tridentinum sess. 4. Episcopis potestatem ob cessit exequendi de Sortilegijs.*
19. *Inquisitores cognoscunt de Sortilegio ansa piat heresim.*
20. *Sortilegia omnia suspecta sunt de heresi.*
21. *Sortilegium virtutis præ operantem, dum virtutem non habente pacto, non pertinet ad heresim.*
22. *Pactum tacitum resolutur in expressum dæmon adest.*
23. *Sortilegia sine aperta heresi pertinent ad Episcopos, & Inquisitores cumulatiue, ob heresi ad Inquisitores priuatiue.*
24. *Inquisitori de heresi cognoscenti aduersus clericos, & laicos.*
25. *Inquisitorum iurisdictio maior est Ordinarij.*
26. *Inquisitores possunt compellere quoscumq; iudices, vt acta ad se mittant.*
27. *Inquisitor ex cognoscunt in reos, quamuis eis non subijciãtur ratione originis, delicti, aut domicilij.*
28. *Hæreticus in quacumque parte reperiatur potest à iudice loci puniri.*
29. *Hæreticus vbicumque versatur ibi delinquere censetur.*
30. *Heresis non præscribitur spatio viginti annorum.*
31. *Sortilegia non hæreticalia præscribuntur viginti annis.*
32. *Sortilegium iunctum cum heresi nullo tempore spatio præscribitur.*
33. *Heresis crimen post mortem inquiri, & puniri potest.*
34. *Hæretico mortuo eiciuntur hæredes, & memoria damnatur.*
35. *Lis cepta cum hæretico finitur cum eo.*
36. *Hæretico mortuo pœna ab hæredibus exigitur.*
37. *Hæredes hæretici quadragesimo anno præscribunt.*
38. *Maiestatis humanæ crimen quinquennio præscribitur.*

SORTILEGIA, diuinationes, Maleficia, incantationes, & alia Magica opera, quia in dubio non præsumuntur hæretica, neque hæreticalia, ad dominos hæreticæ prauitatis Inquisitores non pertinent; nisi probetur hæresim sapere manifestam, vt his verbis decisum est in cap. accusatus, §. sane de hæretic. lib. 6. *Inquisitores hæreticæ prauitatis à Sede Apostolica deputati, de diuinationibus aut Sortilegijs (nisi hæresim saperent manifestam) se intromittere non debent.* † Sapere autem hæresim manifestam dicitur quando in Sortilegijs aliquis fidei articulus abnegatur, Sancta Crux pedibus conculcatur, Sacramentis, & præsertim Eucharistia, abutitur, diabolus in Dominum, & patronum assumitur, cultus, & reuerentia exhibitur, vel similia patrantur, vt habetur in *Constit. Adrian. VI. quæ incepit, dudum vti vobis, ann. 1523. & Innocent. VIII. quæ incepit, summis desiderantes affectibus, ann. 1484. & Leonis X. quæ incipit, honestis petentium votis, ann. 1521. & Alexand. IIII. quod super, ann. 1258.* † Nam Sortilegia dicuntur hæreticalia, quæ cum aliquo dicto, vel facto hæretical committuntur, *Repertor. Inquis. v. hæresis §. 4. Summa Rosell. v. hæreticus nu. 3, Syluestrina v. hæreticus §. 2. nu. 4. Simanc. de Cathol. Instit. tit. 21. nu. 19. & tit. 62. nu. 2. & in Enchirid. violatæ Relig. tit. 8. nu. 7. 8. & 9. Zanchin. de hæretic. cap. 22 nu. 7. Squillacens. de fide Cathol. cap. 8. nu. 1. & cap. 56. nu. 1. Petr. Gregor. in Synt. iur. lib. 34. cap. 16. nu. 6. Tiber. Decian. tract. Criminal. lib. 5. cap. 53. nu. 4.* † Et ita Sortilegia sapere hæresim manifestam dicuntur, quæ sine aliqua hæresi exercere nequeunt, vt illa quæ prima fronte præse ferunt odorem, & saporem hæresis, vt dicunt *Simanc. d. tit. 62. nu. 3. & in Enchirid. tit. 24. num. 4. Zanchin. d. cap. 22. nu. 10. Læl. Zecchius in Summ. p. 1. tit. de fide, cap. 11. num. 3. Ioan. Azor p. 1. Moral. lib. 9. cap. 26. q. 4.*

¶ Vnde hæreticæ prauitatis Inquisitores cognoscere possunt aduersus Sortilegos, diuinatores, incantatores, Idolatras, Magos, & Maleficos, etiam publicos, quando sunt diffamati de hæresi, vt docent *Repertor. Inquis. v. hæresis §. 4. Squillacens. de fide Cathol. cap. 121 num. 1.* † Nam licet Iudex ordinarius cognoscat, an sua sit iurisdictio, Inquisitores tamen,

men, quia ſunt iudices delegati non poſſunt eam aſſumere cognitionem, *gloſ. in d. cap. accuſatus §. ſane v. manifeſte, de hæretic. lib. 6. Summa Roſell. v. hæreticus, num. 3. Sylueſter. d. verb. §. 2. nu. 5. Squillacenſ. de fide cap. 36. nu. 1. Pegna ad Eymeric. in direct. p. 2 q. 42. commen. 67. Ioan. Rojas ſingul. 110 nu. 1. & 2. Decian. d. lib. 5. cap. 23. nu. 9.* † Quod procedit quando non conſtat quod Sortilegium ſit hæreticale, ſecus ſi conſtaret eſſe hæreticale, quia tunc poteſt Inquiſitor cognoſcere an ſapiat hæreſim manifeſte, vel non, *Summa Roſell. d. nu. 3. Repert. Inquiſ. d. §. 4. Pegn. d. comm. 67. Simanc. de Catholi. inſt. tit. 30. num. 21. Mart. del Rio d. lib. 5 ſect. 5. axio. 1. Valle de Moura de incantat. ſect. 3. cap. 1. nu. 6.* † Sed cum vix fiat, vt Sortilegi, diuinatores, magi, & malefici quid hæreticum non credant, vel faciãt, quod non ſapiat hæreſim, vix vnquam incidere poteſt caſus in quo Inquiſitores procedere nequeant contra huiuſmodi Sortilegos, & magos, tradiderunt *Petr. Gregor. in Syntagm. Iur. lib. 34. cap. 16. nu. 6. Mart. del Rio d. libr. 5 ſect. 2. Ioan. Azor part. 1. Moral. lib. 9. capit. 26. quæſt. 4. Ioan. Rojas de hæretic. part. 2. num. 167.*

¶ Sortilegia autem quæ non ſapiunt hæreſim puniuntur ab Epiſcopis, & eorum Vicarijs, *Repert. Inquiſ. v. diuinatores, & v. Epiſcopi. Vmb. Locato in Iudicial. Inquiſ. v. diuinationes. nu. 1. & 4. Affli. in Conſtit. Reg. de hæretic. & paſſerin. rub. 1. nu. 17. Zanchin. de hæretic. cap. 22. nu. 6. & 7. Simanc. de Catholi. inſt. tit. 21. nu. 10. & in Enchirid. tit. 8. nu. 7. 8. & 9. Squillacenſ. de fide Catholi. capi. 8. nu. 1. Oldrad. conſ. 210. nu. 2.* † Item, & a Iudice ſæculari, ad præbentionem cum Eccleſiaſtico, quia delectum eſt mixti fori, *Abb. in cap. 1. de Sortileg. ex nu. 3. Paul. Grillard. de Sortileg. q. 11 num. 4. Petr. Binsfeld. in confeſſ. malefic. prælud. 14. Iul. Clar. in Pract. §. hæreſis, v. ſucceſſiue, Mart. del Rio in Magicis diſquiſ. libr. 5. ſect. 14. Marta de Iuriſdict. p. 2. cap. 12. nu. 10.* † Vnde Sortilegus, vel Magus huiuſmodi à Iudice Eccleſiaſtico punitus, vel ad pœnitentiam admiſus poterit poſtea à Iudice ſæculari capi, & puniri propter damna temporalia varijs illata, vel è contra, vt tradit *Mart. del Rio omni laude dignifſ. d. lib. 5. ſect. 12.*

¶ Hodie tamen hæreticæ prauitatis Inquiſitores virtute literarum Appoſtolicarum cognoſcunt contra Magos, & maleficos, non ſolum à fide Catholica apoſtatantes, ſed etiã eos qui ſuis incantationibus, & carminibus homines, mulieres, peccora, pecudes, aliaque animalia, vineas, pomaria, prata, paſqua, frumenta, aliaque terræ legumina, & fructus perirè, ſuffocari, & extingui faciunt; eoſdemque homines doloribus, & tormentis excruciare, ac negignere, & mulieres ne concipere, vel actus reddere non valeant, procurant, vt deciſum eſt Extrauagantibus *Innocent. VIII. quæ incipit, Summis deſiderantes affectibus, ann. 1484. & Alexand. VI. quæ incepit, cum acceperimus, Leo X. benefitium petentium votis, ann. 1521. & Adrian. VI. quæ incipit, dudum vti vobis, ann. 1523.* † Idemque de alijs diuinationibus, incantationibus, & ſuperſtitioſis operationibus, Iudicariæ aſtrologiæ, geomantiæ, hydromantiæ, & aërimantiæ, pyromantiæ, onomantiæ, chyromantiæ, necromantiæ, & artis Magicæ, in hæc verba ſtatuit S. D. N. D. Sixtus V. in Extraua. cœli, & terræ, ann. 1586. *Quibuſmodi illicitas diuinationes, Sortilegia ſuperſtitiones, veneficia, incantationes faciunt, aut in eis quomodolibet ſe intromittunt, &c. Tam Epiſcopi, & Prælati ſuperiores, & alij locorum Ordinarij, quam Inquiſitores hæreticæ prauitatis vbique Gentium deputati, etiam ſi pleriſque ex his caſibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant, & procedant Apoſtolica authoritate ſtatuimus, atque mandamus.* † Vnde manifeſti iuris eſt virtute prædictæ conſtitutionis hæreticæ prauitatis Inquiſitores de omnibus Sortilegijs, diuinationibus, & alijs artis Magicæ criminibus, etiam ſi hæreſim non ſapiant, poſſunt cognoſcere, & procedere aduerſus quoſcumque Clericos, Religioſos, & laicos ad præbentionem cum Epiſcopis, alijſque locorum Ordinarijs, & Iudicibus laicis, vt docent *Epiſcop. Simanc. de Catholi. Inſtit. tit. 3. nu. 21. Ioan. Azor p. 1. Moral. lib. 9. cap. 26 q. 4. Thom. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 38. num. 92. Proſp. Farina. Pract. tom. 1. q. 20. nu. 111. & tract. de hæret. q. 181. §. 1. nu. 7. 28. 59. & 101.* † Quidquid in Sancto Inquiſitionis Tribunali Luſitaniæ prædictam Conſtitutionem S. D. Sixti V. ſe non vidiſſe obſeruari aſſerat *Eman. Valle de Moura tract. de incant. opuſc. 1. ſect. 3. cap. 1. num. 9.* † Nam in huius Regni S. Officij Tribunalibus ſæpe ac ſemper obſeruatur, & cum in nonnullis fuiſſet intermiſſum, à S. Generalis Inquiſitionis Supremo Conſilio omnibus reſcriptum eſt, vt prædictam Conſtitutionem obſeruari faciant, anno 1615. vt dixi *in Epitome de Magia lib. 1. cap. 8 in Appendice n. 20. & lib. 3. cap. 11. in append. nu. 2.*

¶ Neque obſtat Sacrum Concilium Trident. ſeſſ. 4. ad fin. *Temeritatem illam reprimere volentes, quæ ad prophana quæque conuertuntur,*

tuntur, & torquentur verba, & ſententiæ ſacræ Scripturæ, ad ſcurrilia ſcilicet, fabuloſa, vana, adulationes, detractiones, ſuperſtitioſas, impias, & diabolicas incantationes, diuinationes, ſortes, &c. per Epiſcopos coerceantur.

18 †Quia per hoc Concilium non ablatum eſt poteſtatem Inquiſitoribus cognoſcendi de quacúque diuinatione, & ſuperſtitione, quæ ex dictis conſtitutionibus, eis demãdatur, ſed Epiſcopis conceſsit cumulatiue cognitionem de his quæ hæreſim non ſapiunt, vt tradunt *Llamas p. 3. Method. cap. 3. tit. incantationes fol. 373. Saleeda ad Diaz in Pract. cap. 110. folio*

19 *450. Pegna ad Eymeric. p. 3. comm. 17.* † Nam licet impecto iure communi Inquiſitores ſe intromictere non poſsint in Sortilegijs, quæ non ſapiunt hæreſim manifeſtam, hoc eſt claram, certam, perſpicuam, ad cognoſcendum de facto Sortilego, an ſapiat hæreſim manifeſtè agere valent, *Nauarr. conſ. 2. de hæretic. nu. 4. Valle de Moura de incantat. ſect. 3. cap.*

20 *6. ex num. 5.* † Nam cum omnia Sortilegia, & diuinationes pertineant ad pacta cum dæmonibus inita, continent apoſtaſiam à fide, & manifeſtam hæreſis ſuſpicionem, *Repertor. Inquiſ. vbi ſup. Squillacenſ. de fide Catholi. capit. 18. Vmb. Locatio de Iudic. al. Inquiſ. v. diuinationes nu. 1. 2. & 3. Petr. Gregor. in Syntagm. lib. 34. capit. 3. 7. & 15. Petr. Binsfeld. in confeſſ. malefic. prælud. 15. & in Rub. C. de malefic. & mathe. not. 9. Toledo lib. 4 Inſtruct. capi. 15. Mart. del Rio lib. 4. Magic. cap. 2. q. 1. 4. 5. & 6. Lal. Zecchius p. 1. de fide capit. 15. & 21. Leonar. Leſſius de Iuſt. lib. 2. cap. 43. Ioan. Azor d. lib. 9. cap. 12. & 24. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 7. 8. & 10. Sanchez d. lib. 2. cap. 38.*

21 † Nam licet vtens Sortilegio quod operatur virtute pacti dæmonis inito cum aliquo priori Mago, ſaluetur in vim ſimplicis Sortilegij, quod non ſapit hæreſim nec pertinet ad Inquiſitores, vt tradit *Valle de Moura ſect. 3. cap. 5.*

22 *num. 23.* † Quando dæmon concurrit, ſiue viſibiliter, ſiue præſtando effectum, reſoluitur tale pactum in expreſſum, & formale, vt tradunt *Valent. tom. 3. diſp. 6. q. 12. pun. 2. Suarez de Relig. libr. 2. cap. 9. ex nu. 9. & cap. 10. ex num. 1. Gregor. Sayrus in Claui Reg. lib. 4. cap. 6. nu. 1. Valle d. cap. 5. nu. 19.*

23 ¶ Vnde dicendum eſt, quod Sortilegia, quæ non exercentur cum aperta hæreſi, vel ex præſta dæmonis inuocatione, vel abuſu rerum ſacrarum pertinent ad Epiſcopos, & Inquiſitores cumulatiue, ſi tamen ad hæreſim pertineant, vel aliquid iſtorum ad Inquiſitores tantum priuatiuè, *d. cap. accuſatus de hæretic. cap.*

24 *Inquiſitores, eod. tit. lib. 6.* † Et tunc quando ſapit hæreſim Inquiſitores cognoſcunt aduerſus omnes tam Clericos quam laicos, *capi. vt officij cum alijs de hæretic. Nicol. Eymeric. in direct. Inquiſ. p. 1. Simanc. de Cathol. inſtit. cap. 34. ex num. 1. Ioan. Rojas de hæretic. p. 2. aſſert. 12. nu. 267. Conrad. in templ. Iud. libr. 1. cap. 1. §. 3. ex nu. 1.* † Nam cum ſint delegati a Papa ad cauſam ſpecialè maiores ſunt quocumque Ordinario, *cap. paſtoralis, cap. tuæ de Offic. Vicar.* & cauſas omnes meri, & mixti Imperij expediunt, *l. 2. C. de offic. eius.* † Ideo poſſunt quoſcumque Iudices compellere, vt ad ſe acta contra huiuſmodi hæreticos, & Magos facta, mittant, *cap. præſidentes, cap. vt officium §. denique, capit. vt commiſſi de hæretic. lib. 6. cap. cum Bertoldus, de re iudic.* 25

¶ Etiam ſi reus talium Inquiſitorum iuriſdictioni non ſubiciatur, nec ratione originis, nec delicti, nec domicilij, vt neceſſarium eſt ad cognoſcendum de quocumque crimine, *l. 1. C. vbi de crimine agi poot. cap. ſi diligenti de foro comp. Couarrub. in Pract. cap. 11. ex nu. 3.* 26 27

† Nam reus de hæreſi ſuſpectus in quacumque parte reperiatur poteſt à Iudice loci puniri, excommunicari ſententia praxi recepta, *DD. in cap. vt commiſſi de hæretic. lib. 6. Guido Papa q. 202. Duen. reg. 378. num. 7. Couarrub. d. cap. 11. ex num. 12. Flam. Carthar de execut. ſent. cap. 1. ex nu. 245.* † Quia hæreſis crimen habet cauſam continuam, & ſucceſsiuam, ideo vbicumque hæreticus verſatur, ibi delinquere cenſetur, vt reſolvunt *Arnal. Albertin. de cognoſcend. aſſert. Cathol. q. 25. Franc. Pegna ad Eymeric. in Direct. p. 3. Schol. 45. Proſp. Farinac. tom. 1. q. 7. limit. 9.* 28

¶ Etiam ſi à crimine deſito viginti anni ſint tranſacti, quo ſpacio Sortilegia omnia, & maleficia præſcribuntur, vt ex communi ſententia paribus docet *Farinac. d. tom. 1. q. 10. num. 25.* † Nam id procedit in Sortilegijs non hæreticalibus, in quibus reus poſt viginti annos (niſi in foro conſcientiæ) non tenetur reſpondere, *glo. in cap. ad monere 33. q. 2. Abb. & Felin. in cap. fin. de præſcript.* † Dum enim maleficium connectum eſt cum hæreſi, quandiu quiſque viuit accuſari, inquiri, & puniri poteſt, quia nullo temporis ſpacio præſcribitur, *Hier. Gigas de crimine Læſæ Maieſt. lib. 1. tit. qualiter in crim. proced. q. 14. & 29. Farinac. d. q. 10. ex nu. 29.* 29 30 31

¶ Imo, & poſt mortem ratione hæreſis poterit aduerſus tales Magos inquiſitio inſtitui, & eorum cadauera exhumari, & combuti, vt tradunt *Simanc. de Cathol. inſtit. capit. 18. ex nu. 7. Caſtro lib. 2. de iuſta hæretic. punit. cap. 18. Pegna vbi ſup. d. p. 3. Schol. 102. & alij* 32

Cenelo

34 Genedo collect. 16. ad Sextum nu. 1. † Sed non citatur reus, sed hæredes, & sententia fertur in memoriam eius, ne in mortum directio ferat tur, & ob id esset nulla, vt per Vantili tract. de nullit. sent. tit. 22. Farinac. de hæretic. quæst. 197. † Nisi cum eo lis cepta sit, vt ex communi Sanctæ Inquisitionis praxi resolvunt,
35 Zanchin. de hæretic. cap. 41. ex nu. 3. Gigas de crimine læsæ Maiest. titul. qualiter proceat. lib. 1. q. 20. vsque ad 28. † Et tum pœna pecuniaria ab hæredibus exigitur, vt ex multis
36 firmat Peregrin. de iure fisc. lib. 4. tit. 5. nu. 31. † Quo putovsque ad annum quadragesimum, nam minori spacio non præscribunt hæredes,
37 cap. 2. de præscript. libr. 6. † Quantumbis in
38 crimine læsæ Maiestatis humanæ quinquenio præscribatur, l. 2. l. Apostatarum C. de Apost. Ant. Gomez variar. 3. cap. 11. nu. 12.

CAP. IIII. De Clerico Sortiligo, incorrigibili, & in enormibus deprahenso.

SVMMARIVM.

1. Presbyteros, & inferiores clericos iudicare sæcularibus nefas est.
2. Clericus quantumbis enormibus se immiscerat a laico puniri non potest.
3. Clericus Sortilegus non est mixti fori.
4. Clerici enormibus se immiscentes subduntur iudicibus Ecclesiasticis, & laicis, ex consuetudine Franciæ.
5. Iudex laicus vna cum Ecclesiastico, ex iure antiquo, clericum in grauissimis condemnabat.
6. Statuta contra libertatem Ecclesiasticam nõ valent.
7. Clerici apud sæculares discuti interdicuntur iure diuino.
8. Laicum fieri competentem in attrocissimis clericorum quomodo intelligatur.
9. Iudices Ecclesiastici sanguinis sententiam ferre non possunt.
10. Sæcularis potestas vindex est Ecclesiasticæ iurisdictionis.
11. Clericus, vt à laico puniatur, debet ab Ecclesiastico degradari.
12. Clericus non punitur à laico etiam in enormibus sine degradatione.
13. Iudices requisiti possunt petere acta, vt videant vtrum sint iusta.
14. Sæcularis requisitus ab Ecclesiastico pro clerici punitione, non potest petere acta neque eis assistere.
15. Laicus requisitus ab Ecclesiastico si vidit iniustitiam quid agere debeat.
16. Executor non potest cognoscere de meritis causæ.
17. Clericus in attrocissimis quando puniatur à laico sine degradatione.
18. Clericus, vt puniatur a laico sine degradatione debet precedi trina monitio.
19. Capit. per penultimus de sentent. excommun. non agit de priuilegio fori, sed canonis.
20. Bulla Pauli. III. vt laici aduersus clericos cognoscant in attrocissimis, non extat.
21. Clericus ad hoc, vt dicatur attrocissimis immiscere plura requiruntur.
22. Probanda sunt omnia requisita ad hoc, vt clericus dicatur attrocissimis immiscere.
23. Clericus in enormibus depositus, & excommunicatus, debet actualiter degradari.
24. Ordines post commissum crimen recepta, opitulantur bona.
25. Bona mutant naturam ex mutatione personæ.
26. Bona clerici quæ cadunt in commissum non possunt à iudice laico capi.
27. Clerici neque volentes apud temporales iudices agitari valent.
28. Clerici neque iure-iurando forum suum renunciare valent.
29. Clerici etiam ex Episcopi consensu apud laicos litigare non valent.
30. Sententia laici in clericum non valet, etiam si iuret defectum non opposituru.
31. Ius publicum pribatorum pactionibus non derogatur.
32. Clericus ratione officij iudicis laici potest apud eum conueneri.
33. Clericus ratione huiusmodi potest per laicum multari.
34. Laicus incapax est causarum clericorum.
35. Bona clericorum sequuntur priuilegium personæ.
36. Iudex laicus cognoscens aduersus clericum, & eius bona incurrit iuris censuras.
37. Censuræ impositæ in iudices laicos procedentes aduersus clericos, & eorum bona, sunt ipso iure.

8. *Bona clericorum temporalia gaudent eisdem priuilegijs, quibus Ecclesiastica.*
9. *Clericiofficia temporalia acceptantes ex consuetudine possunt apud eorum iudices conuenire.*
10. *Consuetudo inducens peccatum non valet.*
11. *Laici ratione officij possunt in clericos iurisdictionem polyticam exercere.*
12. *Clerici dum à iudicibus laicis capiuntur, vel spoliantur possunt se resistere etiam occisis satellitibus.*
13. *l. nihil interest C. de captiu. loquitur de captis ab hostibus.*
14. *Iudex male exequens, vt priuatus delinquit, & resisti potest manu armata.*
15. *Iudicem licitum est occidere pro defensione vitæ.*
16. *Clericus defendens suam vitam, quamuis iniustorem occidat, non fit irregularis.*
17. *Clericus proprio iudici resistere potest, quando iniustè, vel de facto procedit.*
18. *Iudici male exequenti resisti potest non solum per eum, qui iniuriam patitur, sed etiam per tertium cuius nihil interest.*
19. *Iudici quando iniustè procedit resistere non licet.*
20. *Iudex, quando iniustè procedit non vt Dei minister, sed vt Tyranus, & minister diaboli procedit.*
21. *Iudici de facto exequenti resistere de facto licet.*
22. *Religiosi in priuilegio fori æquiparantur clericis in sacris constituti.*
23. *Religiosus, vel clericus propter grauia crimina degradatur, & curiæ seculari traditur.*
24. *Clerici, & Religiosi non degradantur, nisi in criminibus exemptis.*
25. *Clericus, & Religiosus non potest degradari, sine consultatione Pontificis.*
26. *Regulares extra Monasterium delinquẽs ab Ordinario loci puniuntur.*
27. *Regularis quamuis ex mandato superioris maneant extra claustra, tutus non est, si delinquit, quim ab Ordinario puniatur.*
28. *Regularis ad hoc, vt licitè puniatur ab Ordinario, quæ requirantur.*
29. *Regularis potest ab Ordinario puniri omissis requisitijs Tridentini ex Constit. Clem. VIII. & Greg. XV.*

CLERICALIS dignitas, & Sacrosancti Sacerdotij caracter manus prophanas execratur, ipsa enim pietatis ratio, priuilegia, honores, & cultum, tam personis, quam rebus ad Ecclesiam pertinentibus asserunt, vt Presbiteros, & inferiores clericos iudicare, vel in eos capitalia iudicia exercere sęcularibus nefas sit, *cap. de cernimus 2. cap. at si clerici 4. cap. clerici 8. cap. qualiter 17. de iudic. cap. nullus 2. cap. si diligenti 12. de foro compet. cap. si Iudex laicus de sent. excommunicat. capit. qualiter, & quando de accusat. cum vulgat.* † Vnde clericus quantumbis enormibus se immiscear, & læsæ Maiestatis diuinæ, vel humanæ crimen reus sit, aut Sortilegijs nefarijs immoretur, ne vtiquam à iudice laico puniri potest, *capit. extuarum 2. & ibi omnes, de Sortileg. Gigas de crim. læsæ Maiest. lib. 2.* † Nam licet Sortilegium sit mixti fori, non propterea conceditur eius ratione laicum iudicem in clericum agere, sed vt laicus de laicoc ognoscat, cũ Ecclesiastico ad præbentionem, *Abb. in cap. 1. de Sortileg. ex nu 3. Paul. Grilland. de Sortileg. q. 11. nu 4. Iul. Clarus in Pract. §. hæresis Simãcas de Cathol. instit. capit. 8. & 11. Marta de iurisdict. p. 2. cap. 12. nu. 10.*

¶ De consuetudine tam Senenatus Franciæ in enormibus delictis decernere consueuit, vt aduersus clericos, etiam presbyteros iudices Ecclesiastici vna cum laicis cognoscant, vt in causa clerici Sortilegi, in hac verba testatur Annæus Robert. libr. 1. rerum iudicat. cap. 6. fol. 92. *Si Fori nostri vsum obseruare vellimus, hoc Senatus solet, vt cum de graui aliquo crimine agitur, nõ. Regius iudex solus de Sacerdotis delicto cognoscat, neque etiam Sacerdos ad Ecclesiasticum fauum absolute remittatur; sed ambo iudices Ecclesiasticus, & secularis simul cognitionem suscipere teneatur, idque sæpe Arrestis curiæ iudicatum est.* † Nam licet de iure antiquo iudex laicus poterat vna cum Ecclesiastico clericum in grauissimis cõdemnare, *Auth. vt clerici apud proprios Episcop. & ibi gl. Bobadilla in Polyt. tom. 1. lib. 2. cap. 18. n. 47.* † Hodie tamen nouiore iure, derogatum est, nec valet consuetudo in contrariũ, neq; statutũ, quia est cõtra libertatẽ Ecclesiasticã, quã Principes dispẽsando tollere nõ possunt, quia leges debent obedire canonibus, *l. fin. C. de summa Trinit. & fide Cath. l. priuilegia. Authen. cassa, & irrita C. de Sacrosc. Eccles. Auth. de mand. Princip. §. si vero Eccles. capit. Ecclesiæ S. Mariæ de Const.* † Vnde vir doctus dignitate Ecclesiastica, &

regia toga conſpicuus, qui ſub his diebus in allegatione contra clericum eam ſententiam amplexus eſt, quam Granatæ typis excuſsit anno 1630. à propria dignitate detruſus S. Inquiſitionis cenſuram ſubijt, quia neq; conſuetudine Franciæ, neq; Senatus ſtyllo, neq; alia cauſa iubari poteſt, vt clerici apud ſæculares conueniantur, quia id eis iure diuino interdictum eſt, *vt ex Prophetis, & Euangelio aſſerui in Epit. de Magia lib. 3. cap. 4 per tot. & ſup. hoc lib. 15. c. 2. ex num. 1.*

8 ¶ Neq; obſtat quod quando crimen eſt graue, & atrox (quē noſtri vocāt priuilegiatū) ipſi etiam Canones iubent laicum iudicem fieri competentem, propter ſcelus atrocitatē, ea. ſunt quædam 23. q. 5. *Sunt quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi iudices, quā per anti ſtites, & rectores Eccleſiarum vindicantur.* †Quia ibi nō agitur de cognitione tribuēda laico aduerſus clericos, ſed de ipſorum laicorum punitione, qui Pontificem, vel Epiſcopum, vel alium clericum minorum interfecerit, & quāuis de illis poſſet Eccleſia aſſumere cognitionem, Reges, & Principes mundi tales reos gladio vltore perſequantur, vt debitam pœnam perſoluant, quia Iudices Eccleſiaſtici, nec capitaliter damnare ſolent, nec ſanguinis ſententiam ferre, *cap. clericus, cap. ſententiam ſanguinis, ne clerici, vel monach.*

10 *cap. Archiepiſcopalis, de Raptorib.* † Eſt enim ſæcularis poteſta vindex Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, ideo quando prophani homines in eam delinquunt, ad ſæculares eos remittunt iudices, *Vt crimina plectant, armata leges gladijs, & vindice ferro*, nam inſurgere leges, & armari iura gladio dixit *Conſtant. Imper. in l. cum vir, C. ad l. Iul. de*

11 *adulter.* † Clerici tamen quantumuis enormibus ſe immiſceant à laico iudice capi, diſcuti, nec damnari poſſunt, niſi prius iudicis Eccleſiaſtici cognitio præcedat: nam ante exauthorationem, ſeu degradationem presbyteri, qua amphulis Sacerdotalibus exuti, & alij minores ſacris paramentis, & inſignis ſpoliati, & inter prophanos reos adſcripti, per iudices ſæculares ſanguinis pœna irrogari non poſſunt, *vt per DD. in cap. at ſi clerici, cap. cum non ab homine de iudic. & in cap. excommunicamus de hæretic. & in cap. nouimus de verb. ſignif. & in cap. admoneat. 26. q. 7. in cap. ad abolendam de hæretic. & in cap. degradatio de pœn. lib. 6. Couarrub. in Practic. capit. 32. num. 2. & lib. 2. variar. cap. 22 num. 7. Iul. Clar. in Practic. §. fin. quæſt. 36. num. 35. Bernard. Diaz in*

12 *Prax. capit. 132.* † Etiamſi clerici ſint in minoribus, quia ſine prævia degradatione à iudice laico capi, nec puniri poſſunt, *capit. nullus 2. & ibi omnes, de foro compet. Couarrub. in cap. Alma mater, de ſentent. excommunicat. p. 1. §. 1. num. 9. & in Decret. 4. p. 2. cap. 6. num. 3. & in Practi. cap. 32. num. 6. Nicol. Plotus de Cenſur. §. 6. ex num. 1. Pet. Duchas reg. 99. Farinac. in Prax. tom. 1. q. 8. num. 57. Gonçalez in Reg. 8. Chancell. gl. 5. §. 6. ex num. 6. & gl. 35. num. 55. Marta de iuriſdict. p. 4. cent. 2. caſ. 121. Bartoſa de poteſt. Epiſcop. p. 2. allegat. 12. n. 31.*

¶ Neq; eo, quod iudex laicus operas ſuas accōmodat, & gladi diſtrictionē pro punitione clerici degradati, actis debet interſe, vel illa poſtea petere, vt videat verū ſit iuſta, vel ne ſententia, vt in iudicibus requiſitis tradūt *DD. in l. Magiſtratibus D. de iuriſdict. omn. iudic. & in l. Diuus D de cuſtod. reor. Mart. de iuriſdict. p. 4. cent. 2. caſ. 169. ex num. 12.* †Quia id non procedit in ſententijs Eccleſiaſtici, in cauſis, de quibus pribatiue cognoſcit, vt in cauſis clerici, &c. nam in illis laicus neq; cauſæ aſſiſtere, neq; eius acta petere debet, ad executionem ſententiæ, quia eorū cognitioni incapax eſt, *DD. in cap. excommunicamus §. damnati de hæretic. lib. 6. Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 34. n. 48. Didac. Perez in Ordin. l. 3. tit. 4. lib. 8. Couarr. in Clem ſi furioſus p. 1. §. 2. n. 6.* †Etiamſi manifeſte ei conſtaret, de iniuſticia ſententiæ, in quo caſu non eſſe per iudicem laicum exequendam, ſed ſupplicandum, vt reuideat, tradunt *Igneus in l. 2. §. cum Dominus D. ad Sylan. n. 79. Alciat. in c. 1. de offic. Ordin. n. 110.* † Quia iudex laicus cum ſit mere executor nullam habet cognitionem, vt videat verum ſententia ſit iuſta, vel ne, neq; ad ſupplicandum pro emendatione, neque ad retardandam executionem, *Bald. in Auth. clericus. C. de Epiſcop. & clerie. Abb. in capit. at ſi clerici de iudic. Salicetus in l. ea quidem C. qui accuſſare non poſſ. Angel. in d. l. Diuus de cuſtod. reor. Alciat. in cap. 1. de offic. Ordin. Affliict. in pracm. Conſtit. Cicilia gl. gladij. Simanc. de Cath. tit. 36. ex n. 4. Iul. Clar. lib. 5. Sent. § fin. q. 96 nu. 7. Salcedo ad Diaz in prax. cap. 133. Bellug. in ſpecul. Princip. rubri. 12. §. viſo n. 1. Fiam. Cathar. de exec. ſentent. cap. fin.*

¶ Neq; obſtat, quod in atrociſsimis, quādo clericus eis ſe immiſcet, & habitū, & Tonſurā dimiſit clericalē, poſſe puniri à iudice laico, ſine degradatione, *cap. cū non ab homine, cap. perpendimus de ſentent. excommun. gloſ. in cap. ex parte de priuileg. l. 49. tit. 6. p. 1. Cenced. de collectan. 37. nu. 20. Farinac. d. q. 8. ex nu. 55.*

Camil. Borrel. in speculo Prin. rub. 11. §. videndũ, Redin. de maiest. Princip. c. non armis sollũ, nu. 174. Rizius in prax. tom. 2. resolut. 172. n. 1. Bobadill. in polyt. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 95. Curia Philip. p. 3. num. 30. † Quia clericus non potest à iudice laico puniri quamtum bis enormibus se immisceat, & habitum, & tonsuram dimicat clericalem, nisi antea præcesserit trina monitio, *DD. in cap. in audientia de sent. excommunicat. & in cap. fin. de vita, & honestate cleric. Marta de Iurisdict. p. 4 cent. 2 cass. 135. Carol. de Grassis de effectib. clericatus effect. 1. n. 891. Filiucius tom. 1. tract. 16. cap. 11. nu. 314. Ceuall. de cognit. per violent. p. 1. q. 76. ex n. 6. Barbosa in collect. tom. 2. lib. 5. tit. 39. cap. 25. nu. 2. & de iure Eccles. lib. 1. cap. 39. n. 80. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punt. 1. §. 4. nu. 6.*

¶ Neque contra solutionem obstat, *capit. perpendimus de sent. excommunic.* quia ibi non agitur de priuilegio fori, sed Canonis, siquis suadente, vt notant *Cominck. de Sacram. disp. 14. dub. 15. nu. 160. Barbosa d. cap. 25. Bonacin. d. §. 4. nu. 7.* † Neque Rursus obstat Bulla Pauli III. ann. 1542. quæ concedit licentiam iudicibus secularibus procedendi contra clericos in atrocissimis delictis, quia dicta Bulla non extat, vt tradit *Ceuall. vbi sup. part. 2. quæst. 102. num. 4.* † Et quamuis extaret, opinioni nostræ nihil infringit, nam ad hoc, vt clericus dicatur atrocissimis immiscerí, vt possit à laico puniri, plura requiruntur; 1. quod non incedat in habitu clericali. 2. quod immisceat se enormibus 3. quod in eis frequẽtauerit 4. quod in illis sit deprehensus 5. quod ter sit monitus 6. quod post monitionẽ fuerit incorrigibilis; *Man. Rodrig. tom. 2. Regular. q. 2. art. 5. Barbos. in collect. tom. 2. d. lib. 5. tit. 9. cap. 1. ex nu. 2. & tit. 33. cap. 27. Ant. Diana tract. 2. de immun. Eccles. resolut. 23. & 129. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punt. vlt. §. 1. nu. 5.*

¶ Quæ omnia simul concurrere debent, & probari, vt clericus in atrocissimis dicatur deprehensus, & nihilominus iudex laicus ei puniri non potest pœna sanguinis, sine actuali degradatione, nisi talis clericus propter criminis atrocitatem, vel aliter fuisset depositus, & propter incorrigibilitatẽ excõmunicatus, & anathematizatus, *Auffer. de potest. secular. peq. 1. n. 12. Salced. ad Diaz in Prax. c. 121. Bobadill. in polyt. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 76. Barbos. de Iure Eccles. d. capit. 39. ex num. 80.*

† Quod multis non placet, nam clericus quantumuis enormibus se immisceat, & depositus sit, & excommunicatus, debet actualiter degradari ad hoc, vt à laico iudice pœna sanguinis puniatur, *DD. in cap. cum non ab homine de iudic. & in Auth. clericis, C. de Epis. & cleric. Iaf. in l. ẽt quædam pœla D. de iurisd. omn. iudic. Aufre. d. reg. 1. n. 15. Duẽ. reg. 100. fallen. 18.* † Etiam si post commissum crimem, & nomem receptum inter reos, in trã dẽ secularis Iurisdictionis, Ordines assumat, *DD. in l. 1. D. de pœn. & in d. l. ẽt quadã puela, & ine. ad falsarios de crim. falsi. Iul. Clar. §. fin. q. 36. n. 43. Aufrer. in Capel. Tolos. decis. 147. & tract. de potest. secul. reg. 1. n. 19. Conarrub. in Pract. c. 31. n. 4. Ant. Gomez var. 3. cap. 10. n. 5. Plaza de delict. libr. 1. cap. 25. nu. 2. Cened. ad Decretum collect. 37. nu. 13. & ad Decretal. cap. 23. Anast. Germon. lib. 3. de Sacror. immun. cap. 15. ex nu. 77. Tiraq. de pœn. cass. 25. nu. 8. Gutierrez lib. 1. Pract. q. 5. ex n. 1. Farinac. tom. 1. q. 8. ex nu. 104.*

¶ Quo ad bona tamen licet nonnulli asserãt posse à sæculari capi, & condemnari, non adhẽtior, nam bona mutant naturam ex mutatione personæ, *DD. in l. Paulus §. 1. D. de acquir. hæred. & in l. filius familias D. ad l. falcid. & in l. sed, etsi restituatur §. 1. de iudic. & in l. fin. C. de inoffic. testam. Marta de Iurisd. p. 1. cent. 1. cas. 11. ex n. 28. & cẽt. 2. cas. 125. ex n. 27.* † Nã etiam in casibus, in quibus bona clerici cadũt in commissum, vt repertus noctu cũ armis, aut inuentus piscando, aut venando tempore prohibito: quamuis iudex laicus possit, per se, & suos ministros, arma capere, recia, canes, &c. non potest illa sententiare, vel incõmissum declarare, sed recurrendum est pro sententia ad Ecclesiasticum, *Couarrub. in pract. cap. 33 n. 7. Sarmiento lib. 7. Select. c. 13. n. 2. Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 36. num. 26. Gutierrez lib. 1. Pract. q. 3. n. 11. & q. 12. ex n. 2. Cened. d. collect. 37. Salced. ad Diaz cap. 55. Paz in Prax. tom. 1. p. 8. cap. 1. n. 7. Azeued. in l. 1. tit. 6. lib. 6. Recopil. n. 3. Farinac. tom. 1. q. 8. n. 96. Bobadill. d. c. 18. ex n. 66. Ant. Diana in resolut. moral. tract. 2. de immunit. Eccles. resol. 9. & 10.*

¶ Tanta est enim iudicis laici incapacitas circa res, & Ecclesiasticas personas, vt neque volentes apud temporales iudices (tanquam eorum legè diuina incapaces) clerici valeant agitari, *capit. 2. cap. significasti de foro compet. cap. ad audientiam de Constitut. cap. quamquam de censib. lib. 6. cap. 1. & per tot. tit. q. 1. Trianens. sess. 25. cap. 3. gl. in cap. Imperator dist. 96. Navarr. in cap. nouit de iudic. not. ab. 3. ex num. 52. Garsia de nobilitat. aa l. Cordub. glos. 9. ex num. 2. Gutierrez in l. nemo potest de legat. 1. ex num. 16. Anast. Germon. de Sacror. immun. libr. 3. capit. 13. ex numer. 35.*

† Qua

28 † Quia neque tacite, neque expresse, neque fatendo se laicos, neq; iure iurando forum suũ renunciare valent, *cap. si diligenti, cap. significasti de for. compet. Gutierr. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 16.* † Etiam si Episcopi consensus accedat, *Petr. Barbosa in l. 1. D. de Iudic. nu. 173. Farinac. in prax. tom. 1. q. 8. n. 13. Sceazta de Iudic. p. 1. cap. 11. nu. 38. Cened. ad Decretal. collect. 57. n. 1. Baiard. ad Clar. § fin. q. 36. n. 10. Car. de Grasis de effect. Cleric. effect. 1. nu. 47.* † Et quamuis iurassent talem 30
effectum non opposituros, non valeren acta, nec sententię *DD. in d. cap. si diligenti Cravet. cõs. 383. n. 16. Ant. Gabriel to. 3. cõm. lib. 6. tit. de stat. cõel. 3. n. 7. Gutierrez de iuram. confir. p. 3. c. 12. ex n. 1.* † Nam pribilegium fori non 31
vnicuiq; clerico in particulari, sed toto ordini clericali concessum est, ideo particularis renunciatio illum tollere nequit, quia ius publicum priuatorum pactionibus non derogatur, *l. ius publicum §. paciscar D. de pact. l. neque pignus §. priuatorum D. de reg. iur.* 32

¶ Neque obstat contra solutionem, quod clericus ratione officij Consiliarij, vel aduocati, quod accepit de manu Principis temporalis, vel iudicis laici eius ratione possit apud eum conueniri, *vt per DD. in cap. Sacerdotibus de vita, & honest. cleric. & in cap. clericis in sacris eod. tit. lib. 6. Couarrub. in Pract. cap. 33. nu. 6. Fran. Suarez contra Reg. Anglia lib. 4. c. 34. n. 26. Cened. ad Decretum collect. 37. n. 16. & ad Decretal. tit. fin. c. 8. Angran. de legib. lib. 2. contr. 21. n. 58.* † Et pro excessibus eum multa, e pœna pecuniaria, & exigere, *DD. & Bart. in l. si quis ob re ferit D. de falsi. & in l. Atletas § fin. D. de ijs qui notantur infam. Did. Perez in Ordin. l. 1. tit. 6. lib. 8. fol. 189. Cened. ad Decretal. collect. 39. nu. 4. Salced. ad Diaz in Pract. cap. 63.* † Nam veritas stat in aduerso, ex omnimoda immunitate personæ, cuius cognitionis laicus incapax est, *Duard. in Bulla Cœna lib. 2. can. 15. q. 11. n. 273. Zanard. in director. confes. tom. 3. cap. 50. fol. 285. Carol. de Grassis de effect. clericat. effect. 1. num. 82. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punt. 1. §. 1. nu. 24.* † Etiã si non puniatur in persona, sed in bonis, quia directo bona clericorũ sequuntur priuilegium personæ, *Abb. in cap. qualiter, & quando de Iudic. n. 8. Genuins. in Prax. c. 8. n. 5. Sousa in Bulla Cœnæ c. 20. disp. 95. n. 4. Fran. Marcus p. 3. decis. 479. n. 4. & 5. Marta de Iurisd. p. 4. cent. 2. cass. 127. nu. 5. Rizius in Prax. tom. 2. resol. 413. n. 2. August. Barbos. in collect. Iur. Canon. tom. 1. lib. 3. tit. 50. cap. 2. nu. 4.*

¶ Qua propter assertorum opinio periculosissima est, nam Iudex laicus cognoscens aduersus clericos, & eorũ bona, nisi in casibus iure exceptis, incurrit censuras contra eũ ipso iure promulgatas, *in cap. nullus secundo, de foro cõpet. & in cap. Iudex latus de sent. excõmunic. Rebuff. in Proœm. Regni Constit glos. 5 nu. 33. Alex. de Neuo cõs. 56. ex. n. 14. & cõs. 59. ex n. 12. Farin. tom. 1. q. 8. ex num 1.* Quæ imposita est ipso iure, vt tradunt *DD. in d. cap. nullus additio ad Gued. Pap. decis. 77. Decian. tom. 1. lib. 4. c. 12. in fin. Cenedo ad Decretum collect. 37. Bonacin. tom. 3. de Censur. disp. 1. q. 16. pun. 5. ex n. 1.* † Et simul incurrit Sacrilegium, etiã 37
si non in persona, sed in bonis fieret executio, & possent per Ecclesiasticum per Censuras cõpelli ad rebocationem, *D. D. in cap. conquæstus 16. de for. compet. & in cap. 2. de pribileg. Bossius in Prax. tit. de Sacrileg. n. 7. Pusius de Visitat. lib. 2. cap. 21. Decian. vbi sup, lib. 6. cap. 36. Tuschus in Pract. tom. 1. concl. 445. num. 19. & concl. 446. num. 10.* † Nam clerici in 38
omnibus bonis temporalibus gaudent eisdem pribilegijs, & immunitatibus, quibus in Ecclesiasticis, *c. Sanctiũ, 23. q. 8. c. fin. de vita, & honest. clerie. Couarrub. lib. 1. var. c. 4. Marta de Iurisd. p. 4. cent. 1. cass. 11. nu. 33. & cass. 49. ex nu. 1. & cent. 2. cass. 101. nu. 5.*

¶ Neque iubantur consuetudine, quod tales 39
clerici officia temporalia exercentes solent apud Iudices laicos conueniri, & de illorum excessibus, multari in officij amissione, & alijs pœnis, vt in consiliarijs, & aduocatis supremi Senatus, & Chancellariarũ tradit *Bobadill. in Polytic. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 99. Ceuallos tract. de cognit. per violent. p. 2. q. 65. num. 14.* † Nam talis consuetudo, quia est contra li- 40
bertatẽ Ecclesiasticam corruptela potius discenda est, *cap. cum terra de elect.* & non debet obseruari, nam consuetudo, vel lex inducens peccatum non valet, *Ioan. Andr. in cap. extirpandis de præbend.* nam leges debent obedire Canonibus, *l. fin. C. de summ. Trin. de fide Cathol.* † Nisi agatur de iurisdictione polytica, 41
vel œconomica, qualis est patris inter filios, quia tunc laici bene possunt assumere cognitionẽ, & clericos multare in officij tẽporalis amissione, & pœna leui pecuniaria, vt tradunt *Cassan. in Consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 5. n. 71. & seqq. DD. in c. Sacerdotibus, ne clerici, vel monach. Putcus de Syndicat. v. clericus, c. 1. fol. 158. Redin. de maiest. Princip. §. sed etiã n. 183. Couarrub. in Pract. cap. 33. n. 6. Garsia de nobilit. gl. 9. ex n. 33. Cened. ad Decretũ d. collect. 37. n. 16. & ad Decretal. collect. fin. c. 8.*

¶ Clerici enim quãdo à Iudicib⁹ laicis capiũ 42
tur, vel bonis spoliãtur, eo quod eorũ iurisdictionẽ perturbãt, cui⁹ sunt incapaces, possuntse,

Camil. Borrel. in speculo Prin. rub. 11. §. videndū, Redin. de maiest. Princip. v. non armis solū, nu. 174. Rizius in prax. tom. 2. resolut. 172. n. 1. Bobadill. in polyt. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 95. Curia Philip. p. 3. num. 30. † Quia clericus non potest à iudice laico puniri quamtum bis enormibus se immisceat, & habitum, & tonsuram dimitat clericalem, nisi antea præcesserit trina monitio, *DD. in cap. in audientia de sent. excommunicat. & in cap. fin. de vita, & honestate cleric. Marta de Iurisdict. p. 4 cent. 2 cass. 135. Carol. de Graffis de effectib. clericatus effect. 1. n. 891. Filiucius tom. 1. tract. 16. cap. 11. nu. 314. Ceuall. de cognit. per violent. p. 1. q. 76. ex n. 6. Barbosa in collect. tom. 2. lib. 5. tit. 39. cap. 25. nu. 2. & de iure Eccles. lib. 1. cap. 39. n. 80. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punt. 1. §. 4. nu. 6.*

¶ Neque contra solutionem obstat, *capit. perpendimus de sent. excommunic.* quia ibi non agitur de priuilegio fori, sed Canonis, siquis suadente, vt notant *Cominck. de Sacram. disp. 14. dub. 15. nu. 160. Barbosa d. cap. 25. Bonacin. d. §. 4. nu. 7.* † Neque Rursus obstat Bulla Pauli III. ann. 1542. quæ concedit licentiam iudicibus secularibus procedendi contra clericos in atrocissimis delictis, quia dicta Bulla non extat, vt tradit *Ceuall. vbi sup. part. 21 quæst. 102. num. 4.* † Et quamuis extaret, opinioni nostræ nihil infringit, nam ad hoc, vt clericus dicatur attrocissimis immiscerī, vt possit à laico puniri, plura requiruntur; 1. quod non incedat in habitu clericali. 2. quod immiscear se enormibus 3. quod in eis frequẽtauerit 4. quod ſũ illis sit deprehensus 5. quod ter sit monitus 6. quod post monitionẽ fuerit incorrigibilis, *Man. Rodrig. tom. 2. Regular. q. 2. art. 5. Barbos. in collect. tom. 2. d. lib. 5. tit. 9. cap. 1. ex nu. 2. & tit. 33. cap. 27. Ant. Diana tract. 2. de immun. Ecclesiast. resolut. 23. & 129. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punt. 2. §. 1. nu. 5.*

¶ Quæ omnia simul concurrere debent, & probari, vt clericus in attrocissimis dicatur deprehensus, & nihilominus iudex laicus eũ puniri non potest pœna sanguinis, sine aliquali degradatione, nisi talis clericus propter criminis attrocitatem, verbaliter fuisset depositus, & propter incorrigibilitatẽ excõmunicatus, & anathematizatus, *Auſſer. de potest. secular. reg. 1. n. 13. Salced. ad Diaz in Prax. c. 121. Bobadill. in polyt. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 76. Barbos. de Iure Ecclesiast. d. capit. 39. ex num. 80.*

† Quod multis non placet, nam clericus quantumuis enormibus se immiscear, & depositus sit, & excommunicatus, debet actualiter degradari ad hoc, vt à laico iudice pœna sanguinis puniatur, *DD. in cap. cum non ab homine de iudic. & in Auth. clericis, C. de Epiſcop. & cleric. Iaſ. in l. sũ quadam puela D. de iurisd. omn. iudic. Aufre. d. reg. 1. n. 15. Duẽ. reg. 100. fallen. 18.* † Etiam si post commissum crimem, & nomem receptum inter reos, in trã dẽ secularis Iurisdictionis, Ordines assumat, *DD. in l. 1. D. de pœn. & in d. l. sũ quadã puela, & in c. ad falsuriorũ de crim. falſ. Iul. Clar. §. fin. q. 36. n. 43. Aufrer. in Capel. Tolos. decis. 147. & tract. de potest. sæcul. reg. 1. n. 19. Couarrub. in Pract. c. 31. n. 4. Ant. Gomez var. 3. cap. 10. n. 5. Plaza de delict. libr. 1. cap. 25. nu. 2. Cened. ad Decretum collect. 37. nu. 13. & ad Decretal. cap. 23. Anast. Germon. lib. 3. de Sacror. immun. cap. 15. ex nu. 77. Tiraq. de pœn. cass. 25. nu. 8. Gutierrez lib. 1. Pract. q. 5. ex n. 1. Farinac. tom. 1. q. 8. ex nu. 104.*

¶ Quo ad bona tamen licet nonnulli asserãt posse à sæculari capi, & condemnari, non adsẽtior, nam bona mutant naturam ex mutatione personæ, *DD. in l. Paulus §. 1. D. de acquir. hæred. & in l. filius familias D. ad l. falcid. & in l. sed, etsi restituatur §. 1. de iudic. & in l. fin. C. de inoffic. testam. Marta de Iurisd. p. 1. cent. 1. cas. 11. ex n. 28. & cent. 2. cas. 125. ex n. 27.* † Nã etiam in casibus, in quibus bona clerici cadũt in commissum, vt repertus noctu cũ armis, aut inuentus piscando, aut venando tempore prohibito; quamuis iudex laicus possit, per se, & suos ministros, arma capere, recia, canes, &c. non potest illa sententiare, vel incõmissum declarare, sed recurrendum est pro sententia ad Ecclesiasticum, *Couarrub. in pract. cap. 33 n. 7. Sarmiento lib. 7. Select. c. 13. n. 2. Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 36. num. 26. Gutierrez lib. 1. Pract. q. 3. n. 11. & q. 10. ex n. 2. Cened. d. collect. 37. Salced. ad Diaz cap. 35. Paz in Prax. tom. 1. p. 8. cap. 2. n. 7. Azeued. in l. 1. tit. 6. lib. 6. Recopil. n. 3. Farinac. tom. 1. q. 8. n. 96. Bobadill. d. c. 18. ex n. 66. Ant. Diana in resolut. moral. tract. 2. de immunit. Eccles. resol. 9. & 10.*

¶ Tanta est enim iudicis laici incapacitas circa res, & Ecclesiasticas personas, vt neque volentes apud temporales iudices (tanquam eorum legè diuina incapaces) clericiviatem agitari valent, *capit. 2. cap. significasti de foro compet. cap. ad audientiam de Corfi. etad. cap. quamquam de censib. lib. 6. cap. 1. & per tot. tit. q. 1. Trident. sess. 25. cap. 3. gl. in cap. Imperator tit. 96. Nauarr. in cap. nouit de iudic. notab. 3. ex num. 52. Garsia de nobilitat. aa l. Cordub. glos. 9. ex num. 2. Gutierrez in l. nemo potest de legat. 1. ex num. 16. Anast. Germon. de Sacror. immun. libr. 3. capit. 13. ex numer. 35.*

† Quia

28 † Quia neque tacite, neque expresse, neque fatendose laicos, neq; iure iurando forum suũ renunciare valent, *cap. si diligenti, cap. significasti de for. compet. Gutierr. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 16.* 29 † Etiam si Episcopi consensus accedat, *Petr. Barbosa in l. 1. D. de Iudic. nu. 173. Farinac. in prax. tom. 1. q. 8. n. 13. Scaccia de Iudic. p. 1. cap. 11. nu. 38. Cened. ad Decretal. collect. 37. n. 1. Baiard. ad Clar. §fin. q. 36. n. 19. Car. de Grassis de effect. Cleric. effect. 1. nu. 47.* 30 † Et quamuis iurassent talem defectum non opposituros, non valeren acta, nec sententię *DD. in d. cap. si diligenti Cravet. cõs. 383. n. 16. Ant. Gabriel to. 3. cõm. lib. 6. tit. de stat. eccl. 3. n. 7. Gutierrez de iuram. confir. p. 3. c. 12. ex n. 1.* 31 † Nam pribilegium fori non vnicuiq; clerico in particulari, sed toto ordini clericali concessum est, ideo particularis renunciatio illum tollere nequit, quia ius publicum priuatorum pactionibus non derogatur, *l. ius publicum §. pacisc. D. de pact. l. neque pignus §. priuatorum D. de reg. iur.* 32 ¶ Neque obstat contra solutionem, quod clericus ratione officij Consiliarij, vel aduocati, quod accepit de manu Principis temporalis, vel iudicis laici cimstratione possit apud eum conueniri, *vt per DD. in cap. Sacerdotibus de vita, & honest. cleric. & in cap. clericis in sacris eod. tit. lib. 6. Couarrub. in Pract. cap. 33. nu. 6. Fran. Suarez contra Reg. Anglia lib. 4. c. 34. n. 26. Cened. ad Decretum collect. 37. n. 16. & ad Decretal. tit. fin. c. 8. Angian. de legib. lib. 2. constr. 21. n. 58.* 33 † Et pro excessibus eum multare pœna pecuniaria, & exigere, *DD. & Bart. in l. si quis obtulerit D. de falsi. & in l. Atletas §. fin. D. de ijs qui notantur infam. Did. Perez in Ordin. l. 1. tit. 6. lib. 8. fol. 189. Cened. ad Decretal. collect. 39. nu. 4. Salced. ad Diaz in Pract. cap. 63.* 34 † Nam veritas stat in aduerso, ex omnimoda immunitate personæ, cuius cognitionis laicus incapax est, *Duard. in Bulla Cœnæ lib. 2. can. 15. q. 11. n. 273. Zanard. in director. confes. tom. 3. cap. 50. fol. 285. Carol. de Grassis de effect. clericat. effect. 1. num. 82. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. nu. 24.* 35 † Etiã si non puniatur in persona, sed in bonis, quia directo bona clericorũ sequuntur priuilegium personæ, *Abb. in cap. qualiter, & quando de Iudic. n. 8. Genuens. in Prax. c. 8. n. 5. Sousa in Bulla Cœnæ c. 20. disp. 95. n. 4. Fran. Marcus p. 3. decis. 479. n. 4. & 5. Marta de Iurisd. p. 4. cent. 2. cass. 127. nu. 5. Rixius in Prax. tom. 2. resol. 413. n. 2. August. Barbos. in collect. Iur. Canon. tom. 1. lib. 3. tit. 30. cap. 2. nu. 4.*

36 ¶ Qua propter assertorum opinio periculosissima est, nam Iudex laicus cognoscens aduersus clericos, & eorũ bona, nisi in casibus à iure exceptis, incurrit censuras contra eũ ipso iure promulgatas, *in cap. nullus secundo, de foro cõpet. & in cap. Iudex laicus de sent. excõmunic. Rebuff. in Proœm. Regni Constit. glos. 5. nu. 33. Alex. de Neuo cõs. 56. ex n. 14. & cõs. 59. ex n. 12. Farin. tom. 1. q. 8. ex num. 1.* Quæ imposita est ipso iure, vt tradunt *DD. in d. cap. nullus aditio ad Guid. Pap. decis. 77. Decian. tom. 1. lib. 4. c. 12. in fin. Cenedo ad Decretum collect. 37. Bonacin. tom. 3. de Censur. disp. 1. q. 16. punct. 5. ex n. 1.* † Et simul incurrit Sacrilegium, etiã 37
si non in persona, sed in bonis fieret executio, & possent per Ecclesiasticum per Censuras cõpelli ad rebocationem, *D. D. in cap. conquestus 16. de for. compet. & in cap. 2. de pribileg. Bossius in Prax. tit. de Sacrileg. n. 7. Fusius de Visitat. lib. 2. cap. 21. Decian. vbi sup, lib. 6. cap. 36. Tuschus in Pract. tom. 1. concl. 445. num. 19. & concl. 446. num. 10.* † Nam clerici in 38
omnibus bonis temporalibus gaudent eisdem pribilegijs, & immunitatibus, quibus in Ecclesiasticis, *c. Sancitũ, 23. q. 8. c. fin. de vita, & honest. cleric. Couarrub. lib. 1. var. c. 4. Marta de Iurisd. p. 4. cent. 1. cass. 11. nu. 33. & cass. 49. ex nu. 1. & cent. 2. cass. 101. nu. 5.*

¶ Neque iubantur consuetudine, quod tales 39
clerici officia temporalia exercentes solent apud Iudices laicos conueniri, & de illorum excessibus, multari in officij amissione, & alijs pœnis, vt in consiliarijs, & aduocatis supremi Senatus, & Chancellariarũ tradit *Bobadill. in Polytic. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 99. Ceuallos tract. de cognit. per violent. p. 2. q. 65. num. 14.*
† Nam talis consuetudo, quia est contra li- 40
bertatẽ Ecclesiasticam corruptela potius discenda est, *cap. cum terra de elect.* & non debet obseruari, nam consuetudo, vel lex inducens peccatum non valet, *Ioan. Andr. in cap. extirpandis de præbend.* nam leges debent obedire Canonibus, *l. fin. C. de summ. Trin. de fide Catbol.* † Nisi agatur de iurisdictione polytica, 41
vel œconomica, qualis est patris inter filios, quia tunc laici bene possunt assumere cognitionẽ, & clericos multare in officij tẽporalis amissione, & pœna leui pecuniaria, vt tradunt *Cassan. in Consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 5. n. 71. & seqq. DD. in c. Sacerdotibus, ne clerici, vel monach. Puteus de Syndicat. v. clericus, c. 1. fol. 158. Redin. de maiest. Princip. §. sed etiã n. 183. Couarrub. in Pract. cap. 33. n. 6. Garsia de nobilit. gl. 9. ex n. 33. Cened. ad Decretũ d. collect. 37. n. 16. & ad Decretal. collect. fin. c. 8.*

¶ Clerici enim quãdo à Iudicib' laicis capiũ- 42
tur, vel bonis spoliãtur, eo quod eorũ iurisdictionẽ perturbãt, cui' sunt incapaces, possuntse,

Camil. Borrelin speculo Prin. rub. 11. §. videndū, Redin. de maiest. Princip. v. non armis solū, nu. 174. Rizius in prax. tom. 2. resolut. 172. n. 1. Bobadill. in polyt. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 95. Curia Philip. p. 3. num. 30. † Quia clericus non potest à iudice laico puniri quamtum bis enormibus se immiscear, & habitum, & tonsuram dimitat clericalem, nisi antea præcesserit trina monitio, *DD. in cap. in audientia de sent. excommunicat. & in cap. fin. de vita, & honestate cleric. Maria de Iurisdict. p. 4 cent. 2 cass. 135. Carol. de Graffis de effectib. clericatus effect. 1. n. 891. Filliucius tom. 1. tract. 16. cap. 11. nu. 314. Ceuall. de cognit. per violent. p. 1. q 76. ex n. 6. Barbosa in collect. tom. 2. lib. 5. tit. 39. cap. 25. nu. 2. & de iure Eccles. iast. lib. 1. cap. 39. n. 80. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punt. 1. §. 4. nu. 6.*

¶ Neque contra solutionem obstat, *capit. perpendimus de sent. excommunic.* quia ibi non agitur de priuilegio fori, sed Canonis, siquis suadente, vt notant *Cominck. de Sacram. disp. 14. dub. 15. nu. 160. Barbosa d. cap. 25. Bonacin. d. §. 4. nu. 7.* † Neque Rursus obstat Bulla Pauli III. ann. 1542. quæ concedit licentiam iudicibus secularibus procedendi contra clericos in atrocissimis delictis, quia dicta Bulla non exstat, vt tradit *Ceuall. citat. sup. part. 2. quæst. 102. num. 4.* † Et quamuis extaret, opinioni nostræ nihil infringit, nam ad hoc, vt clericus dicatur atrocissimis immiscere, vt possit à laico puniri, plura requiruntur, 1. quod non incedat in habitu clericali. 2. quod immiscear se enormibus 3. quod in eis frequē tauerit 4. quod in illis sit deprehensus 5. quod ter sit monitus 6. quod post monitionē fuerit incorrigibilis, *Man. Rodrig. tom. 2. Regular. q. 2. art. 5. Barbos. in collect. tom. 2. d. lib. 5. tit. 9. cap. 1. ex nu. 2. & tit. 33. cap. 27. Ant. Diana tract. 2. de immun. Eccles. resolut. 23. & 129. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punt. 12. §. 1. nu. 5.*

¶ Quæ omnia simul concurrere debent, & probari, vt clericus in atrocissimis dicatur deprehensus, & nihilominus iudex laicus eū puniri non potest pœna sanguinis, sine actuali degradatione, nisi talis clericus propter criminis atrocitatem, verbaliter fuisset depositus, & propter incorrigibilitatē excōmunicatus, & anathematizatus, *Auffer. de potest. secular. reg. 1. n. 12. Salced. ad Diaz in Pract. c. 121. Bobadill. in polyt. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 76. Barbos. de Iure Eccles. d. capit. 39. ex num. 80.*

† Quod multis non placet, nam clericus quantumuis enormibus se immiscear, & depositus sit, & excommunicatus, debet actualiter degradari ad hoc, vt à laico iudice pœna sanguinis puniatur, *DD. in cap. cum non ab homine de iudic. & in Auth. clericis, C. de Epiſcop. & cleric. Iaſ. in l. eſt quædam pœna D. de iuriſd. omn. iudic. Aufre. d. reg. 1. n. 15. Duē. reg. 100. fallen. 18.* † Etiam si post commissum crimem, & nomem receptum inter reos, in frā dē sæcularis Iurisdictionis, Ordines assumat, *DD. in l. 1. D. de pœn. & in d. l. eſt quadā pœna, & in c. ad falsarios de crim. falſ. Iul. Clar. §. fin. q. 36. n. 43. Aufrer. in Capel. Toloſ. deciſ. 147. & tract. de poteſt. ſæcul. reg. 1. n. 19. Couarrub. in Pract. c. 31. n. 4. Ant. Gomez var. 3. cap. 10. n. 5. Plaza de delict. libr. 1. cap. 25. nu. 2. Cened. ad Decretum collect. 37. nu. 13. & ad Decretal. cap. 23. Anaſt. Germon. lib. 3. de Sacror. immun. cap. 15. ex nu. 77. Tiraq. de pœn. caſſ. 25. nu. 8. Gutierrez lib. 1. Pract. q. 5. ex n. 1. Farinac. tom. 1. q. 8. ex nu. 104.*

¶ Quo ad bona tamen licet nonnulli asserāt posse à sæculari capi, & condemnari, non adsētior, nam bona mutant naturam ex mutatione personæ, *DD. in l. Paulus §. 1. D. de acquir. hæred. & in l. filius familias D. ad l. falcid. & in l. ſed, etſi reſtituatur §. 1. de iudic. & in l. fin. C. de inoffic. teſtam. Maria de Iuriſd. p. 1. cent. 1. caſ. 11. ex n. 28. & cēt. 2. caſ. 125. ex n. 27.* † Nā etiam in casibus, in quibus bona clerici cadūt in commissum, vt repertus noctu cū armis, aut inuentus piscando, aut venando tempore prohibito: quamuis iudex laicus possit, per se, & suos ministros, arma capere, retia, canes, &c. non potest illa sententiare, vel incōmissum declarare, sed recurrendum est pro sententia ad Ecclesiasticum, *Couarrub. in pract. cap. 33 n. 7. Sarmiento lib. 7. Select. c. 13. n. 2. Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 36. num. 26. Gutierrez lib. 1. Pract. q. 3. n. 11. & q. 12. ex n. 2. Cened. d. collect. 37. Salced. ad Diaz cap. 55. Paz in Prax. tom. 1. p. 8. cap. 1. n. 7. Azeued. in l. 1. tit. 6. lib. 6. Recopil. n. 3. Farinac. tom. 1. q. 8. n. 96. Bobadill. d. c. 18. ex n. 66. Ant. Diana in resolut. moral. tract. 2. de immunit. Eccles. resol. 9. &* 10.

¶ Tanta est enim iudicis laici incapacitas circa res, & Ecclesiasticas personas, vt neque volentes apud temporales iudices (tanquam eorum legè diuina incapaces) clerici valeant agitari, *capit. 2. cap. ſignificaſti de foro compet. cap. ad audientiam de Conſtitut. cap. quemquam de cenſib. lib. 6. cap. 1. & per tot. tit. q. 1. Triarius ſuſp. a 5. cap. 3. gl. in cap. Imperator ait. 96. Nauarr. in cap. nouit de iudic. not ab. 3. ex num. 52. Garsia de nobilitat. ad l. Cordub. gloſ. 9. ex num. 2. Gutierrez in l. nemo poteſt de legat. 1. ex num. 16. Anaſt. Germon. de Sacror. immun. libr. 3. caput. 13. ex numer. 35.*

† Qua

28 † Quia neque tacite, neque expresse, neque fatendose laicos, neq; iure iurando forum suũ renunciare valent, *cap. si diligenti, cap. significasti de for. compet. Gutierr. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 16.* † Etiam si Episcopi consensus accedat, *Petr. Barbosa in l. 1. D. de Iudic. nu. 173. Farinac. in prax. tom. 1. q. 8. n. 13. Scacia de Iudic. p. 1. cap. 11. nu. 38. Cened. ad Decretal. collect. 57. n. 1. Baiard. ad Clar. §fin. q. 36. n. 10. Car. de Grassis de effect. Cleric. effect. 1. nu. 47.* † Et quamuis iurassent talem 30
effectum non opposituros, non valeren acta, nec sententię *DD. ind. cap. si diligenti Cravet. cõs. 383. n. 16. Ant. Gabriel to. 3. cõm. lib. 6. tit. de stat. cõcl. 3. n. 7. Gutierrez de iuram. confir. p. 3. c. 12. ex n. 1.* † Nam pribilegium fori non 31
vnicuiq; clerico in particulari, sed toto ordini clericali concessum est, ideo particularis renunciatio illum tollere nequit, quia ius publicum priuatorum pactionibus non derogatur, *l. ius publicum §. pariter D. de pact. l. neque pignus §. priuatorum D. de reg. iur.* &
32 ¶ Neque obstat contra solutionem, quod clericus ratione officij Consiliarij, vel aduocati, quod accepit de manu Principis temporalis, vel iudicis laici cuiusrationepossit apud eum conueniri, *vt per DD. in cap. Sacerdotibus de vita, & honest. cleric. & in cap. clericis in sacris eod. tit. lib. 6. Couarrub. in Pract. cap. 33. nu. 6. Fran. Suarez contra Reg. Angliæ lib. 4. c. 34. n. 26. Cened. ad Decretum collect. 37. n. 16. & ad Decretal. tit. fin. c. 8. Angian. de legib. lib. 2. contr. 21. n. 58.* † Et pro excessibus eum 33
multa, e pœna pecuniaria, & exigere, *DD. & Bart. in l. siquis obreserit D. de falsi. & in l. Atletas §. fin. D. de ijs qui notantur infam. Did. Perez in Ordin. l. 1. tit. 6. lib. 8. fol. 189. Cened. ad Decretal. collect. 39. nu. 4. Salced. ad Diaz in Pract. cap. 63.* † Nam veritas stat in aduer- 34
so, ex omnimoda immunitate personæ, cuius cognitionis laicus incapax est, *Duard. in Bulla Cœnæ lib. 2. can. 15. q. 11. n. 273. Zanard. in director. confes. tom. 3. cap. 50. fol. 285. Carol. de Grassis de effect. clericat. effect. 1. num. 82. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. nu. 24.* † Etiã si non puniatur in persona, sed in bonis, 35
quia directo bona clericorũ sequuntur priuilegium personæ, *Abb. in cap. qualiter, & quando de Iudic. n. 8. Genuens. in Prax. c. 8. n. 5. Sousa in Bulla Cœnæ c. 20. disp. 95. n. 4. Fran. Marcus p. 3. decis. 479. n. 4. & 5. Marta de Iurisd. p. 4. cent. 2. cass. 127. nu. 5. Rixius in Prax. tom. 2. resol. 413. n. 2. August. Barbos. in collect. Iur. Canon. tom. 1. lib. 3. tit. 50. cap. 2. nu. 4.*
36 ¶ Qua propter assertorum opinio periculosissima est, nam Iudex laicus cognoscens aduersus clericos, & eorũ bona, nisi in casibus à iure exceptis, incurrit censuras contra eũ ipso iure promulgatas, *in cap. nullus secundo, de foro cõpet. & in cap. Iudex laicus de sent. excõmunic. Rebuff. in Proœm. Regni Constit. glos. 5. nu. 33. Alex. de Neuo cõs. 56. ex n. 14. & cõs. 59. ex n. 12. Farin. tom. 1. q. 8. ex num. 1.* Quæ imposita est ipso iure, vt tradunt *DD. in d. cap. nullus additio ad Guid. Pap. decis. 77. Decian. tom. 1. lib. 4. c. 12. in fin. Cenedo ad Decretum collect. 37. Bonacin. tom. 3. de Censur. disp. 1. q. 16. punct. 5. ex n. 1.* † Et simul incurrit Sacrilegium, etiã 37
si non in persona, sed in bonis fieret executio, & possent per Ecclesiasticum per Censuras cõpelli ad rebocationem, *D. D. in cap. conquæstus 16. de for. compet. & in cap. 2. de pribileg. Bosius in Prax. tit. de Sacrileg. n. 7. Fusius de Visitat. lib. 2. cap. 21. Decian. obi sup. lib. 6. cap. 36. Tusebus in Pract. tom. 1. concl. 445. num. 19. & concl. 446. num. 10.* † Nam clerici in 38
omnibus bonis temporalibus gaudent eisdem pribilegijs, & immunitatibus, quibus in Ecclesiasticis, *c. Sanctũ, 23. q. 8. c. fin. de vita, & honest. cleric. Couarrub. lib. 1. var. c. 4. Marta de Iurisd. p. 4. cent. 1. cass. 11. nu. 33. & cass. 49. ex nu. 1. & cent. 2. cass. 101. nu. 5.*

¶ Neque iubantur consuetudine, quod tales 39
clerici officia temporalia exercentes solent apud Iudices laicos conueniri, & de illorum excessibus, multari in officij amissione, & alijs pœnis, vt in consiliarijs, & aduocatis supremi Senatus, & Chancellariarũ tradit *Bobadill. in Polytic. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 99. Ceuallos tract. de cognit. per violent. p. 2. q. 65. num. 14.* † Nam talis consuetudo, quia est contra li- 40
bertatẽ Ecclesiasticam corruptela potius discenda est, *cap. cum terra de elect.* & non debet obseruari, nam consuetudo, vel lex inducens peccatum non valet, *Ioan. Andr. in cap. extirpandis de prabend.* nam leges debent obedire Canonibus, *l. fin. C. de summ. Trin. de fide Cathol.* † Nisi agatur de iurisdictione polytica, 41
vel œconomica, qualis est patris inter filios, quia tunc laici bene possunt assumere cognitionẽ, & clericos multare in officij tẽporalis amissione, & pœna leui pecuniaria, vt tradunt *Cassan. in Consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 5. n. 71. & seqq. DD. in c. Sacerdotibus, ne clerici, vel monach. Puteus de Syndicat. v. clericus, c. 1. fol. 158. Redin. de maiest. Princip. 6. sed etiã n. 183. Couarrub. in Pract. cap. 33. n. 6. Garsia de nobilit. gl. 9. ex n. 33. Cened. ad Decretũ d. collect. 37. n. 16. & ad Decretal. colect. fin. c. 8.*

¶ Clerici enim quãdo à Iudicib⁹ laicis capiũ- 42
tur, vel bonis spoliãtur, eo quod eorũ iurisdictionẽ perturbãt, cui⁹ sunt incapaces, possuntse,

Camil. Borrel. in speculo Prin. rub. 11. §. videndū, Redin. de maiest. Princip. c. non armis solū, nu. 174. Rezius in prax. tom. 2. resolut. 172. n. 1. Bobadill. in polyt. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 95. Curia Philip. p. 3. num. 30. † Quia clericus non potest à iudice laico puniri quamtum bis enormibus se immisceat, & habitum, & tonsuram dimittat clericalem, nisi antea præcesserit trina monitio, *DD. in cap. in audientia de sent. excommunicat. & in cap. fin. de vita, & honestate cleric. Marta de Iurisdict. p. 4 cent. 2 cass. 135. Carol. de Graffis de effectib. clericatus eff. 61. n. 891. Filliucius tom. 1. tract. 16. cap. 11. nu. 314. Ceuall. de cognit. per violent. p. 1. q. 76. ex n. 6. Barbosa in collect. tom. 2. lib. 5. tit. 39. cap. 25. nu. 2. & de iure Eccles. lib. 1. cap. 39. n. 80. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. nu. 6.*

¶ Neque contra solutionem obstat, *capit. perpendimus de sent. excommunic.* quia ibi non agitur de priuilegio fori, sed Canonis, siquis suadente, vt notant *Coninck. de Sacram. disp. 14. dub. 15. nu. 160. Barbosa d. cap. 25. Bonacin. d. §. 4. nu. 7.* † Neque Rursus obstat Bulla Pauli III. ann. 1542. quæ concedit licentiam iudicibus secularibus procedendi contra clericos in atrocissimis delictis, quia dicta Bulla non extat, vt tradit *Ceuall. vbi sup. part. 2. quæst. 102. num. 4.* † Et quamuis extaret, opinioni nostræ nihil infringit, nam ad hoc, vt clericus dicatur atrocissimis immiscerī, vt possit à laico puniri, plura requiruntur; 1. quod non incedat in habitu clericali. 2. quod immisceat se enormibus 3. quod in eis frequētauerit 4. quod in illis sit deprehensus 5. quod ter sit monitus & quod post monitionē fuerit incorrigibilis, *Man. Rodrig. tom. 2. Regular. q. 2. art. 5. Barbos. in collect. tom. 2. d. lib. 5. tit. 9. cap. 1. ex nu. 2. & tit. 33. cap. 27. Ant. Diana tract. 2. de immun. Eccles. resolut. 23. & 129. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. nu. 5.*

¶ Quæ omnia simul concurrere debent, & probari, vt clericus in atrocissimis dicatur deprehensus, & nihilominus iudex laicus eū puniri non potest pœna sanguinis, sine actuali degradatione, nisi talis clericus propter criminis atrocitatem, verbaliter fuisset depositus, & propter incorrigibilitatē excōmunicatus, & anathematizatus, *Auffer. de potest. secular. peg. 1. n. 12. Salced. ad Diaz in Prax. c. 121. Bobadill. in polyt. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 76. Barbos. de Iure Eccles. d. capit. 39. ex num. 80.*

† Quod multis non placet, nam clericus quantumuis enormibus se immisceat, & depositus sit, & excommunicatus, debet actualiter degradari ad hoc, vt à laico iudice pœna sanguinis puniatur, *DD. in cap. cum non ab homine de iudic. & in Auth. clericis, C. de Epiſcop. & cleric. Iaſ. in l. cū quædam puella D. de iuriſd. omn. iudic. Aufre. d. reg. 1. n. 13. Duē. reg. 100. fallen. 18.* † Etiam si post commissum crimem, & nomem receptum inter reos, in trā dē sæcularis Iurisdictionis, Ordines assumat, *DD. in l. 1. D. de pœn. & in d. l. cū quadā puella, & in c. ad falsariorū de crim. falſ. Iul. Clar. §. fin. q. 36. n. 43. Aufrer. in Capel. Tolos. deciſ. 147. & tract. de poteſt. ſæcul. reg. 1. n. 19. Covarrub. in Pract. c. 31. n. 4. Ant. Gomez var. 3. cap. 10. n. 5. Plaza de delict. libr. 1. cap. 25. nu. 2. Ceued. ad Decretum collect. 37. nu. 13. & ad Decretal. cap. 23. Anaſt. Germon. lib. 3. de Sacror. immun. cap. 15. ex nu. 77. Tiraq. de pœn. caſſ. 25. nu. 8. Gutierrez lib. 1. Pract. q. 5. ex n. 1. Farinac. tom. 1. q. 8. ex nu. 104.*

¶ Quo ad bona tamen licet nonnulli asserāt posse à sæculari capi, & condemnari, non assētior, nam bona mutant naturam ex mutatione personæ, *DD. in l. Paulus §. 1. D. de acquir. hæred. & in l. filius familias D. ad l. falcid. & in l. ſed, etſi reſtituatur §. 1. de iudic. & in l. fin. C. de inoffic. teſtam. Marta de Iuriſd. p. 1. cent. 1. caſ. 11. ex n. 28. & cēt. 2. caſ. 125. ex n. 27.* † Nā etiam in casibus, in quibus bona clerici cadūt in commissum, vt repertus noctu cū armis, aut inuentus piscando, aut venando tempore prohibito: quamuis iudex laicus possit, per se, & suos ministros, arma capere, recia, canes, &c. non potest illa sententiare, vel incōmissum declarare, sed recurrendum est pro sententia ad Ecclesiasticum, *Couarrub. in pract. cap. 33 n. 7. Sarmiento lib. 7. Select. c. 13. n. 2. Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 36. num. 26. Gutierrez lib. 1. Pract. q. 3. n. 11. & q. 10. ex n. 2. Cinea. d. collect. 37. Salced. ad Diaz cap. 55. Paz in Prax. tom. 1. p. 8. cap. 2. n. 7. Azued. in l. 1. tit. 6. lib. 6. Recopil. n. 3. Farinac. tom. 1. q. 8. n. 96. Bobadill. d. c. 18. ex n. 66. Ant. Diana in reſolut. moral. tract. 2. de immunit. Eccleſ. reſol. 9. & 10.*

¶ Tanta est enim iudicis laici incapacitas circa res, & Ecclesiasticas personas, vt neque volentes apud temporales iudices (tanquam eorum legè diuina incapaces) clerici valeant agitari valent, *capit. 2. cap. ſignificaſti de foro compet. cap. ad audientiam de Cor. fact. ord. cap. quemquam de rensib. lib. 6. cap. 1. & per tot. tit. q. 1. Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. gl. in cap. Imperator diſt. 96. Navarr. in cap. nouit de iudic. notab. 3. ex num. 52. Garsia de nobilitat. aa l. Cordub. gloſ. 9. ex num. 2. Gutierrez in l. nemo poteſt de legat. 1. ex num. 16. Anaſt. Germon. de Sacror. immun. libr. 3. capit. 13. ex numer. 35.*

† Quia

28 † Quia neque tacite, neque expresse, neque faciendo se laicos, neq; iure iurando forum suũ renunciare valent, *cap. si diligenti, cap. significasti de for. compet. Gutierr. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 16.* † Etiam si Episcopi consensus accedat, *Petr. Barbosa in l. 1. D. de Iudic. nu. 173. Farinac. in prax. tom. 1. q. 8. n. 13. Sceazta de Iudic. p. 1. cap. 11. nu. 38. Cened. ad Decretal. collect. 57. n. 1. Baiard. ad Clar. §fin. q. 36. n. 10. Car. de Grasis de effect. Cleric. effect. 1. nu. 47.* † Et quamuis iurassent talem defectum non opposituros, non valeren acta, nec sententię *DD. in d. cap. si diligenti Cravet. cõs. 383. n. 16. Ant. Gabriel to. 3. cõm. lib. 6. tit. de stat. cõcl. 3. n. 7. Gutierrez de iuram. confir. p. 3. c. 12. ex n. 1.* † Nam pribilegium fori non vnicuiq; clerico in particulari, sed toto ordini clericali concessum est, ideo particularis renunciatio illum tollere nequit, quia ius publicum priuatorum pactionibus non derogatur, *l. ius publicum §. pasiscar D. de pact. l. neque pignus §. priuatorum D. de reg. iur.*

31 ¶ Neque obstat contra solutionem, quod clericus ratione officij Consiliarij, vel aduocati, quod accepit de manu Principis temporalis, vel iudicis laici eius ratione possit apud eum conueniri, *vt per DD. in cap. Sacerdotibus de vita, & honest. cleric. & in cap. clericus in sacris eod. tit. lib. 6. Couarrub. in Pract. cap. 33. nu. 6. Fran. Suarez contra Reg. Anglia lib. 4. c. 34. n. 26. Cened. ad Decretum collect. 37. n. 16. & ad Decretal. tit. fin. c. 8. Angian. de legib. lib. 2. contr. 21. n. 58.* † Et pro excessibus eum multare pœna pecuniaria, & exigere, *DD. & Bart. in l. si quis obreserit D. de falsi. & in l. Atletas §. fin. D. de ijs qui notantur infam. Did. Perez in Ordin. l. 1. tit. 6. lib. 8. fol. 189. Cened. ad Decret. tit. collect. 39. nu. 4. Salced. ad Diaz in Pract. cap. 63.* † Nam veritas stat in aduerso, ex omnimoda immunitate personæ, cuius cognitionis laicus incapax est, *Duard. in Bulla Cœna lib. 2. can. 15. q. 11. n. 273. Zanard. in director. confes. tom. 3. cap. 50. fol. 285. Carol. de Grassis de effect. clericat. effect. 1. num. 82. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. punt. 1. §. 1. nu. 24.*

35 † Etiã si non puniatur in persona, sed in bonis, quia directo bona clericorũ sequuntur priuilegium personæ, *Abb. in cap. qualiter, & quando de Iudic. n. 8. Genuens. in Prax. c. 8. n. 5. Sousa in Bulla Cœnæ c. 20. disp. 95. n. 4. Fran. Marcus p. 3. decis. 479. n. 4. & 5. Marta de Iurisd. p. 4. cent. 2. cass. 127. nu. 5. Rizius in Prax. tom. 2. resol. 413. n. 2. Augustin. Barbos. in collect. Iur. Canon. tom. 1. lib. 3. tit. 50. cap. 2. nu. 4.*

36 ¶ Qua propter assertorum opinio periculosissima est, nam Iudex laicus cognoscens aduersus clericos, & eorũ bona, nisi in casibus à iure exceptis, incurrit censuras contra eũ ipso iure promulgatas, *in cap. nullus secundo, de foro cõpet. & in cap. Iudex laicus de sent. excõmunic. Rebuff. in Proœm. Regni Constit. glos. 5 nu. 33. Alex. de Neuo cõs. 56. ex. n. 14. & cõs. 59. ex n. 12. Farin. tom. 1. q. 8. ex num 1.* Quæ imposita est ipso iure, vt tradunt *DD. in d. cap. nullus aditio ad Guid. Pap. decis. 77. Decian. tom. 1. lib. 4. c. 12. in fin. Cenedo ad Decretum collect. 37. Bonacin. tom. 3. de Censur. disp. 1. q. 16. pun. 5. ex n. 1.* † Et simul incurrit Sacrilegium, etiã 37
si non in persona, sed in bonis fieret executio, & possent per Ecclesiasticum per Censuras cõpelli ad rebocationem, *D. D. in cap. conquæstus 16. de for. compet. & in cap. 2. de pribileg. Bossius in Prax. tit. de Sacrileg. n. 7. Fusius de Visitat. lib. 2. cap. 21. Decian. vbi sup, lib. 6. cap. 36. Tusebus in Pract. tom. 1. concl. 445. num. 19. & concl. 446. num. 10.* † Nam clerici in 38
omnibus bonis temporalibus gaudent eisdem pribilegijs, & immunitatibus, quibus in Ecclesiasticis, *c. Sanctũ, 23. q. 8. c. fin. de vita, & honest. cleric. Couarrub. lib. 1. var. c. 4. Marta de Iurisd. p. 4. cent. 1. cass. 11. nu. 33. & cass. 49. ex nu. 1. & cent. 2. cass. 101. nu. 5.*

¶ Neque iubantur consuetudine, quod tales 39
clerici officia temporalia exercentes solent apud Iudices laicos conueniri, & de illorum excessibus, multari in officij amissione, & alijs pœnis, vt in consiliarijs, & aduocatis supremi Senatus, & Chancellariarũ tradit *Bobadill. in Politic. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 99. Ceuallos tract. de cognit. per violent. p. 2. q. 65. num. 14.*
† Nam talis consuetudo, quia est contra li- 40
bertatẽ Ecclesiasticam corruptela potius discenda est, *cap. cum terra de elect.* & non debet obseruari, nam consuetudo, vel lex inducens peccatum non valet, *Ioan. Andr. in cap. extirpandis de præbend.* nam leges debent obedire Canonibus, *l. fin. C. de summ. Trin. de fide Cathol.* † Nisi agatur de iurisdictione polytica, 41
vel œconomica, qualis est patris inter filios, quia tunc laici bene possunt assumere cognitionẽ, & clericos multare in officij tẽporalis amissione, & pœna leui pecuniaria, vt tradunt *Cassan. in Consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 5. n. 71. & seqq. DD. in c. Sacerdotibus, ne clerici, vel monach. Puteus de Syndicat. v. clericus, c. 1. fol. 158. Redin. de maiest. Princip. §. sed etiã n. 183. Couarrub. in Pract. cap. 33. n. 6. Garsia de nobilit. gl. 9. ex n. 33. Cened. ad Decretal. collect. 37. n. 16. & ad Decretal. collect. fin. c. 8.*

¶ Clerici enim quãdo à Iudicib⁹ laicis capiũ 42
tur, vel bonis spoliãtur, eo quod eorũ iurisdictionẽ perturbãt, cui⁹ sunt incapaces, possuntle,

8. *Bona clericorum temporalia gaudent eisdem priuilegijs, quibus Ecclesiastica.*
9. *Clericioffic ia temporalia acceptantes ex consuetudine possunt apud eorum iudices conuenire.*
10. *Consuetudo inducens peccatum non valet.*
11. *Laici ratione officij possunt in clericos iurisdictionem polyticam exercere.*
12. *Clerici dum à iudicibus laicis capiuntur, vel spoliantur possunt se resistere etiam occisis satelitibus.*
13. *l. nihil interest C. de captiu. loquitur de captis ab hostibus.*
14. *Iudex male exequens, vt priuatus delinquit, & resisti potest manu armata.*
15. *Iudicem licitum est occidere pro defensione vitæ.*
16. *Clericus defendens suam vitam, quamuis inuasorem occidat, non sit irregularis.*
17. *Clericus proprio iudici resistere potest, quando injustè, vel de facto procedit.*
18. *Iudici male exequenti resisti potest non solum per eum, qui iniuriam patitur, sed etiam per tertium cuius nihil interest.*
19. *Iudici quando injustè procedit resistere non licet.*
20. *Iudex, quando iniustè procedit non vt Dei minister, sed vt Tyranus, & minister diaboli procedit.*
21. *Iudici de facto exequenti resistere de facto licet.*
22. *Religiosi in priuilegio fori equiparantur clericis in sacris constituti.*
23. *Religiosus, vel clericus propter grauia crimina degradatur, & curiæ seculari traditur.*
24. *Clerici, & Religiosi non degradantur, nisi in criminibus exemptis.*
25. *Clericus, & Religiosus non potest degradari, sine consultatione Pontificis.*
26. *Regulares extra Monasterium delinquẽs ab Ordinario loci puniuntur.*
27. *Regularis quamuis ex mandato superioris maneant extra claustra, tutus non est, si delinquit, quim ab Ordinario puniatur.*
28. *Regularis ad hoc, vt licitè puniatur ab Ordinario, quæ requirantur.*
29. *Regularis potest ab Ordinario puniri omissis requisitijs Tridentini ex Constit. Clem. VIII. & Greg. XV.*

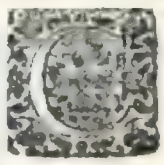

LEGICALIS dignitas, & Sacrosancti Sacerdotij caracter manus profanas execratur, ipsa enim pietatis ratio, priuilegia, honores, & cultum, tam personis, quam rebus ad Ecclesiam pertinentibus asserunt, vt Presbiteros, & inferiores clericos iudicare, vel in eos capitalia iudicia exercere secularibus nefas sit, *cap. de cernimus 2. cap. at si clerici 4. cap. clerici 8. cap. qualiter 17. de iudic. cap. nullus 2. cap. si diligenti 12. de foro compet. cap. si Iudex laicus de sent. excommunicat. espit. qualiter, & quando de accusat. cum vulgat.* † Vnde clericus quantumbis enormibus se immisceat, & læsæ Maiestatis diuinæ, vel humanæ crimen reus sit, aut Sortilegijs nefarijs imodetur, ne vtiquam à iudice laico puniri potest, *capit. extuarum 2. & ibi omnes, de Sortileg. Gigas de crim. læsæ Maiest. lib. 2.* † Nam licet Sortilegium sit mixti fori, non propterea conceditur eius ratione laicum iudicem in clericum agere, sed vt laicus de laicoc ognoscat, cũ Ecclesiastico ad præbentionem, *Abb. in cap. 1. de Sortileg. ex nu 3. Paul. Grilland. de Sortileg. q. 11. nu 4. Iul. Clarus in Pract. §. hæresis Simãcas de Cathol. instit. capit. 8. & 11. Marta de iurisdict. p. 2. cap. 12. nu. 10.*

¶ De consuetudine tam Senenatus Franciæ in enormibus delictis decernere consueuit, vt aduersus clericos, etiam presbyteros iudices Ecclesiastici vna cum laicis cognoscant, vt in causa clerici Sortilegi, in hæc verba testatur Annæus Robert. libr. 1. rerum iudicat. cap. 6. fol. 92. *Si Fori nostri vsum obseruare vellimus, hæc Senatus solet, vt cum de graui aliquo crimine agitur, nõ. Regius iudex solus de Sacerdotis delicto cognoscat, neque etiam Sacerdos ad Ecclesiasticum foxum absolute remittatur; sed ambo iudices Ecclesiasticus, & secularis simul cognitionem suscipere teneatur, idque sæpe Arrestis curiæ iudicatum est.* † Nam licet de iure antiquo iudex laicus poterat vna cum Ecclesiastico clericum in grauissimis cõdemnare, *Auth. vt clerici apud proprios Episcop. & ibi gl. Bobadilla in Polyt. tom. 1. lib. 2. cap. 18. n. 47.* † Hodie tamen nouiore iure, derogatum est, nec valet consuetudo in contrariũ, neq; statutũ, quia est cõtra libertatẽ Ecclesiasticã, quã Principes dispẽsando tollere nõ possunt, quia leges debent obedire canonibus, *l. fin. C. de summa Trinit. & fide Cath. l. priuilegia. Authen. cassa, & irrita C. de Sacrosanct. Eccles. Auth. de mand. Princip. §. si vero Eccles. capit. Ecclesiæ S. Mariæ de Consti.* † Vide vir doctus dignitate Ecclesiastica &

Regia

regia toga conſpicuus, qui ſub his diebus in allegatione contra clericum eam ſententiam amplexus eſt, quam Granatæ typis excuſsit anno 1630. à propria dignitate detruſus S. Inquiſitionis cenſuram ſubijt, quia neq; conſuetudine Franciæ, neq; Senatus ſtyllo, neq; alia cauſa iubari poteſt, vt clerici apud ſæculares conueniantur, quia id eis iure diuino interdictum eſt, *vt ex Prophetis, & Euangelio aſſerui in Epit. de Magia lib. 3. cap. 4 per tot. & ſup. hoc lib. 15. c. 2. ex num. 1.*

8 ¶ Neq; obſtat quod quando crimen eſt graue, & atrox (quē noſtri vocāt priuilegiatū) ipſi etiam Canones iubent laicum iudicem fieri competentem, propter ſceleris atrocitatē, ca. ſunt quædam 23. q. 5. *Sunt quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi iudices, quā per ant iſtites, & rectores Eccleſiarum vindicantur.* †Quia ibi nō agitur de cognitione tribuēda laico aduerſus clericos, ſed de ipſorum laicorum punitione, qui Pontificem, vel Epiſcopum, vel alium clericum minorum interfecerit, & quāuis de illis poſſet Eccleſia aſſumere cognitionem, Reges, & Principes mundi tales reos gladio vltore perſequantur, vt debitam pœnam perſoluant, quia Iudices Eccleſiaſtici, nec capitaliter damnare ſolent, nec ſanguinis ſententiam ferre, *cap. clericus, cap. ſententiam ſanguinis, ne clerici, vel monach.* 10 *cap. Archiepiſcopalis, de Raptorib.* † Eſt enim ſæcularis poteſtas vindex Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, ideo quando prophani homines in eam delinquunt, ad ſæculares eos remittunt iudices, *Vt crimina plectant, armata leges gladijs, & vindice ferro*, nam inſurgere leges, & armari iura gladio dixit *Conſtant. Imper. in l. cum vir, C. ad l. Iul. de* 11 *adulter.* † Clerici tamen quantumuis enormibus ſe immiſceant à laico iudice capi, diſcuti, nec damnari poſſunt, niſi prius iudicis Eccleſiaſtici cognitio præcedat: nam ante exauthorationem, ſeu degradationem presbyteri, qua amphulis Sacerdotalibus exuti, & alij minores ſacris paramentis, & inſignis ſpoliati, & inter prophanos reos adſcripti, per iudices ſæculares ſanguinis pœna irrogari non poſſunt, *vt per DD. in cap. at ſi clerici, cap. cum non ab homine de iudic. & in cap. excommunicamus de hæretic. & in cap. nouimus de verb. ſignif. & in cap. admoneat. 26. q. 7. in cap. ad abolendam de hæretic. & in cap. degradatio de pœn. lib. 6. Couarrub. in Practic. capit. 32. num. 2. & lib. 2. variar. cap. 22 num. 7. Iul. Clar. in Practic. §. fin. quæſt. 36. num. 35. Bernard. Diaz in* 12 *Prax. capit. 132.* † Etiamſi clerici ſint in minoribus, quia ſine prævia degradatione à iudice laico capi, nec puniri poſſunt, *capit. nullus 2. & ibi omnes, de foro compet. Couarrub. in cap. Alma mater, de ſentent. excommunicat. p. 1. §. 1. num. 9. & in Decret. 4. p. 2. cap. 6. num. 3. & in Practic. cap. 32. num. 6. Nicol. Plotus de Cenſur. §. 6. ex num. 1. Pet. Duenas reg. 99. Farinac. in Prax. tom. 1. q. 8. num. 57. Gonçalez in Reg. 8. Chancell. gl. 5. §. 6. ex num. 6. & gl. 35. num. 55. Marta de iuriſdict. p. 4. cent. 2. caſ. 121. Barboſa de poteſt. Epiſcop. p. 2. allegat. 12. n. 31.*

¶ Neq; eo, quod iudex laicus operas ſuas 13 accōmodat, & gladi diſtinctionē pro punitione clerici degradati, actis debet intereſſe, vel illa poſtea petere, vt videat vtrū ſit iuſta, vel ne ſententia, vt in iudicibus requiſitis tradūt *DD. in l. Magiſtratibus D. de iuriſdict. omn. iudic. & in l. Diuus D de cuſtod. reor. Mart. de iuriſdict. p. 4. cent. 2. caſ. 169. ex num. 12.* †Quia id non procedit in ſententijs Eccle- 14 ſiaſtici, in cauſis, de quibus priuatiue cognoſcit, vt in cauſis clerici, &c. nam in illis laicus neq; cauſæ aſſiſtere, neq; eius acta petere debet, ad executionem ſententiæ, quia corū cognitioni incapax eſt, *DD. in cap. excommunicamus §. damnati de hæretic. lib. 6. Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 34. n. 48. Didac. Perez in Ordin. l. 3. tit. 4. lib. 8. Couarr. in Clem ſi furioſus p. 1. §. 1. n. 6.* †Etiamſi manifeſte ei conſtaret, 15 de iniuſtitia ſententiæ, in quo caſu non eſſe per iudicem laicum exequendam, ſed ſupplicandum, vt reuideat, tradunt *Igneus in l. 1. §. cum Dominus D. ad Sylan. n. 79. Alciat. in c. 1. de offic. Ordin. n. 110.* † Quia iudex laicus 16 cum ſit mere executor nullam habet cognitionem, vt videat verum ſententia ſit iuſta, vel ne, neq; ad ſuplicandum pro emendatione, neque ad retardandam executionem, *Bald. in Auth. clericus. C. de Epiſcop. & cleric. Abb. in capit. at ſi clerici de iudic. Salicetus in l. ea quidem C. qui accuſſare non poſſ. Angel. in d. l. Diuus de cuſtod. reor. Alciat. in cap. 1. de offic. Ordin. Afflict. in præm. Conſtit. Cicilie gl. gladij. Simanc. de Catho. tit. 36. ex n. 4. Iul. Clar. lib. 5. Sent. § fin. q. 96. nu. 7. Salcedo ad Diaz in prax. cap. 133. Bellug. in ſpecul. Princip. rubr. 11. §. viſo n. 1. Ioan. Cathar. de exec. ſentent. cap. fin.*

¶ Neq; obſtat, quod in atrociſſimis, quādo 17 clericus eis ſe immiſcet, & habitū, & Tonſurā dimiſerit clericalē, poſſe puniri à iudice laico, ſine degradatione, *cap. eū non ab homine, cap. perpendimus de ſentent. excommun. gloſ. in cap. ex parte de priuileg. l. 49. tit. 6. p. 1. Cenca. de collectan. 37. nu. 20. Farinac. d. q. 8. ex nu. 55.*

28 † Quia neque tacite, neque expreſſè, neque ſatendoſe laicos, neq; iure iurando forum ſuũ renunciare valent, *cap. ſi diligenti, cap. ſignificaſti de for. compet. Gutierr. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 16.* † Etiam ſi Epiſcopi conſenſus accedat, *Petr. Barboſa in l. 1. D. de Iudic. nu. 173. Farinac. in prax. tom. 1. q. 8. n. 13. Scacia de Iudic. p. 1. cap. 11. nu. 38. Cened. ad Decretal. collect. 57. n. 1. Baiard. ad Clar. § fin. q. 36. n. 10. Car. de Grafis de effect. Cleric. effect. 1. nu. 47.* † Et quamuis iurauerint talem 30 effectum non oppoſituros, non valeren acta, nec ſententię *DD. ind. cap. ſi diligenti Cravet. cõſ. 383. n. 16. Ant. Gabriel to. 3. cõm. lib. 6. tit. de ſtat. cõcl. 3. n. 7. Gutierrez de iuram. confir. p. 3. c. 12. ex n. 1.* † Nam pribilegium fori non 31 vnicuiq; clerico in particulari, ſed toto ordini clericali conceſſum eſt, ideo particularis renunciatio illum tollere nequit, quia ius publicum priuatorum pactionibus non derogatur, *l. ius publicum § paciſcar D. de p. & l. neque pignus §. priuatorum D. de reg. iur.*

32 ¶ Neque obſtat contra ſolutionem, quod clericus ratione officij Conſiliarij, vel aduocati, quod accepit de manu Principis temporalis, vel iudicis laici ciusratione poſsit apud eum conueniri, *vt per DD. in cap. Sacerdotibus de vita, & honeſt. cleric. & in cap. clericis in ſacris eod. tit. lib. 6. Couarrub. in Pract. cap. 33. nu. 6. Fran. Suarez contra Reg. Anglia lib. 4. c. 34. n. 26. Cened. ad Decretum collect. 37. n. 16. & ad Decretal. tit. fin. c. 8. Angian. de legib. lib. 2. contr. 21. n. 58.* † Et pro exceſsibus eum 33 multare pœna pecuniaria, & exigere, *DD. & Bart. in l. ſi quis obreſerit D. de falſ. & in l. Atletas § fin. D. de ijs qui notantur infam. Did. Perez in Ordin. l. 1. tit. 6. lib. 8. fol. 189. Cened. ad Decretal. collect. 39. nu. 4. Salced. ad Diaz in Pract. cap. 63.* † Nam veritas ſtat in aduerſo, ex omnimoda immunitate perſonæ, cuius cognitionis laicus incapax eſt, *Duard. in Bulla Cœna lib. 2. can. 15. q. 11. n. 273. Zanard. in director. confeſ. tom. 3. cap. 50. fol. 285. Carol. de Graſſis de effect. clericat. effect. 1. num. 82. Bonacin. de legib. diſp. 10. q. 2. punt. 1. §. 1. nu. 24.* † Etiã ſi non puniatur in perſona, ſed in bonis, 35 quia directo bona clericorũ ſequuntur priuilegium perſonæ, *Abb. in cap. qualiter, & quando de Iudic. n. 8. Genuenſ. in Prax. c. 8. n. 5. Souſa in Bulla Cœnæ c. 20. diſp. 95. n. 4. Fran. Marcus p. 3. deciſſ. 479. n. 4. & 5. Marta de Iuriſd. p. 4. cent. 2. caſſ. 127. nu. 5. Rizius in Prax. tom. 2. reſol. 413. n. 2. Auguſt. Barboſ. in collect. Iur. Canon. tom. 1. lib. 3. tit. 50. cap. 2. nu. 4.*

36 ¶ Qua propter aſſertorum opinio periculoſiſsima eſt, nam Iudex laicus cognoſcens aduerſus clericos, & eorũ bona, niſi in caſibus à iure exceptis, incurrit cenſuras contra eũ ipſo iure promulgatas, *in cap. nullus ſecundo, de foro cõpet. & in cap. Iudex laicus de ſent. excõmunic. Rebuff. in Proœm. Regni Conſtit. glo. 5. nu. 33. Alex. de Neuo cõſ. 56. ex. n. 14. & cõſ. 59. ex n. 12. Farin. tom. 1. q. 8. ex num 1.* Quæ impoſita eſt ipſo iure, vt tradunt *DD. in d. cap. nullus additio ad Gund. Pap. deciſſ. 77. Decian. tom. 1. lib. 4. c. 12. in fin. Cenedo ad Decretum collect. 37. Bonacin. tom. 3. de Cenſur. diſp. 1. q. 16. pun. 5. ex n. 1.* † Et ſimul incurrit Sacrilegium, etiã 37 ſi non in perſona, ſed in bonis fieret executio, & poſſent per Eccleſiaſticum per Cenſuras cõpelli ad rebocationem, *D. D. in cap. conqueſtus 16. de for. compet. & in cap. 2. de pribileg. Boſsius in Prax. tit. de Sacrileg. n. 7. Fuſsius de Viſitat. lib. 2. cap. 21. Decian. vbi ſup, lib. 6. cap. 36. Tuſchus in Pract. tom. 1. conel. 445. num. 19. & concl. 446. num. 10.* † Nam clerici in 38 omnibus bonis temporalibus gaudent eiſdem pribilegijs, & immunitatibus, quibus in Eccleſiaſticis, *c. Sancitũ, 23. q. 8. c. fin. de vita, & honeſt. cleric. Couarrub. lib. 1. var. c. 4. Marta de Iuriſd. p. 4. cent. 1. caſſ. 11. nu. 33. & caſſ. 49. ex nu. 1. & cent. 2. caſſ. 101. nu. 5.*

¶ Neque iubantur conſuetudine, quod tales 39 clerici officia temporalia exercentes ſolent apud Iudices laicos conueniri, & de illorum exceſsibus, multari in officij amiſsione, & alijs pœnis, vt in conſiliarijs, & aduocatis ſupremi Senatus, & Chancellariarũ tradit *Bobadill. in Polytic. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 99. Ceuallos tract. de cognit. per violent. p. 2. q. 65. num. 14.* † Nam talis conſuetudo, quia eſt contra li- 40 bertatẽ Eccleſiaſticam corruptela potius diſcenda eſt, *cap. cum terra de elect.* & non debet obſeruari, nam conſuetudo, vel lex inducens peccatum non valet, *Ioan. Andr. in cap. extirpandis de præbend.* nam leges debent obedire Canonibus, *l. fin. C. de ſumm. Trin. de fide Cathol.* † Niſi agatur de iuriſdictione polytica, 41 vel œconomica, qualis eſt patris inter filios, quia tunc laici bene poſſunt aſſumere cognitionẽ, & clericos multare in officij tẽporalis amiſsione, & pœna leui pecuniaria, vt tradunt *Caſſan. in Conſuetud. Burgund. rubr. 1. §. 5. n. 71. & ſeqq. DD. in c. Sacerdotibus, ne clerici, vel monach. Puteus de Syndicat. v. clericus, c. 1. fol. 158. Redin. de maieſt. Princip. 6. ſed etiã n. 183. Couarrub. in Pract. cap. 33. n. 6. Garſia de nobilit. gl. 9. ex n. 33. Cened. ad Decretũ d. collect. 37. n. 16. & ad Decretal. collect. fin. c. 8.*

¶ Clerici enim quãdo à Iudicib⁹ laicis capiũ 42 tur, vel bonis ſpoliãtur, eo quod eorũ iuriſdictionẽ perturbãt, cui⁹ ſunt incapaces, poſſuntſe,

ꝛ bona ſua reſiſtere, etiã occiſsis fatellitib⁹, i aliter ſe liberare nequeunt, *l. nihil interſt D. le captiu. & poſtolim. reuerſ. l. 1. in fin. D. de ionis eor. Luc. de Penna in l. prohibitum num. 11. C. de Iureſiſc. lib. 10. Marſil. in Pract. §. at ingam ex nu. 40. & tract. de bannitis §. carcerati ex n. 21. Brun. à Sole in qq. leg. lib. q. 30. n. 29. Maſcard. de probat. lib. 1. concl. 266. n. 27. & lib. 2. cõcl. 360. n. 17. Menoch. de Arbit. lib. 2. caſ. 301. n. 5.* † Neq; obſtat quod textꝰ in d. l. nihil inteſt, loquatur de capto ab hoſtib⁹, vel à latronibus, non á iudice, ex quo videtur non inferri, quod eo quod poſsit tales hoſtes, vel latrones occidere, poſſe ſimiliter, & iudicem, & eius miniſtros, vt in propoſito ponderant *Paris de Puteo in Syndicat. v. captura cap. 4. nu. 4. Carrer. in Pract. tract. 2. de Inditijs §. tertium eſt indicium, nu. 36. & tract. de homicid. §. 20. nu. 1. Boer. deciſſ. 215. num. 33.* † Nam quando iudex procedit in cauſis à iure prohibitis, vel iuris ordine non ſerbato, nó vt iudex, ſed vt pribatus delinquit, ideo ei de facto procedẽti, de facto etiam reſiſti poteſt, etiam manu armata, vt de communi firmant *Lancellot. de attentat. p. 2. cap. 17. ex num. 50. Petr. Plaza de delict. cap. 28. nu. 9. Seraphin. de pribileg. Iuram. pribil. 132. ex n. 37. Affect. in Conſtit. Neapolit. lib. 1. rub. 8. nu. 78. Menoch. lib. 2. de Arbitrar. caſ. 378. nu. 8.* † Et pro defenſione vitæ licitum eſt occidere, etiã iudicem, inique agentem, fatellites, & carceris cuſtodes, ſi aliter ſe liberare nequit, *Iul. Clar. in Pract. §. homicidium*, quia id Magis ad iniuriæ damnique propulſione, quam ad fraudem, & vim pertinet, vt tradunt *Menoch. de Arbitrar. d. libr. 2. caſ. 585. Nevizan. conſ. 52. nu. 11. & conſ. 161. nu. 37.* † Neque per hoc clericus incurrit irregularitatem ſi non excedit modum inculpatæ tutellæ, quamuis inuaſorem occidat ex odio, & cum intentione ſumendæ vindictæ, *Molina de Iuſt. tom. 4. tract. 3. diſp. 72. nu. 8. Farinac. q. 125. num. 382. Bonacin. de Cenſur. diſp. 7. q. 4. pun. 6. Barboſa de poteſt. Epiſcop. p. 1. alleg. 39. ex n. 56.*

¶ Nec modo clericus laico iudici reſiſtere poteſt, ſed etiam propio, & competenti, ſi in iuſte procedit, aut capturam, vel quid aliud decernit, contra iuris diſpoſitionem, vel eius ordine non ſeruato, quia ſic procedendo in iuriam facit, *l. nec magiſtratibus D. de iniur. Bonacoſ. in ſuis comm. p. 2. v. carcerari faciens fol. 9. Decian. tom. 2. lib. 7. cap. 10. nu. 25.* † Et non ſolum per eum, qui iniuriam patitur reſiſti poteſt, ſed etiam per tertium, cuius nihil interſt, *gloſ. in cap. ex literis de offic. de leg. Affect. in Conſt. Neapol. libr. 1. rub. 8. num. 78. Dicen. reg. 19. ampl. 8. Oldrad. conſ. 89. nu. 3. Menochod lib. 2. caſ. 378. nu. 8.* † Nam licet indici, & eius in noſtris reſiſtere non liceat, *cap. qui reſiſtit 2. q. 3. l. adictos C. de Epiſcop. audien. gloſ. in cap. præſentium 7. q. 1. Socin. reg. 442. Diaz reg. 381. Duen. reg. 191. lim. 4. Plaza de delict. cap. 28. nu. 9. Puteus in Syndic. v. reſiſtentia cap. 1. nu. 5.* † Id locum habet quando iudex ex iure procedit, non ſecus, quia tunc non vt iudex, & Dei miniſter, ſed vt tyranus, & miniſter diaboli procedit, *cap. iuſtũ 23. q. 2. gloſ. in cap. cum aterni de reiudic. Caſſiodorus libr. 3. epiſt. 28. Farinac. tom. 1. q. 23. nu. 90.* † Et quemadmodum ex iure naturæ vim vi repeelere licet, *l. vt vim D. de iuſt. & iur.* ſic iudici male exequenti de facto, reſiſtere de facto licet, *l. prohibitum C. de iure fiſci, l. omnes C. de decurionib. libr. 10. l. deuotum C. de metall. lib. 12. Oſſaſcus conſ. 64. nu. 15. Seraphin. pribileg. 132. ex nu. 37.*

¶ Religioſi autem profeſsi in Religione approbata, quamuis apoſtarent, & habitum dimitant, & enormibus ſe immiſceant, non poſſunt ſine monitione, & præbia degradatione à iudice laico puniri, quia in pribilegium fori æquiparantur Clericis in ſacris conſtitutis, *Rodriguez in qq. Regul. tom. 2. q. 2. art 5. Aldrete de Religioſa diſcip. lib. 1. cap. 3. Nauarr. de pribileg. conſ. 25. num. 7. Sccazia de iudic. tom. 1. cap. 11. num. 82.* † Clericum autem, aut Religioſum eſſe degradandum, & curiæ Iaculari tradendum, propter grauia crimina, vt homicidia, adulteria, furta, &c. tradiderunt *Aldrete vbi prox. libr. 2. cap. 15. nu. 4. Molina de iuſt. tom. 4. tract. 3. diſp. 49. nu. 18. Farinac. in Prax. tom. 1. q. 8. ex num. 54. Mart. del Rio lib. 5. Magic. ſect. 16. Auila de Cenſur. part. 4. diſp. 1. dub. 3. conci. 5. Barboſa de poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg. 110. nu. 13. Villalobos in Summ. tom. 1. tract. 18. deciſ. 12.* † Verius eſt ex his criminibus, & ſimilibus non poſſe degradari, quia neceſſaria ſunt crimina excepta, videlicet hæreſis, falſi commiſsi in litteris Apoſtolicis, & conſpirationem in Pontificem, vel proprium Epiſcopum, *Iul. Clarus in Pract. lib. 5. q. 36. nu. 36. Souſa in Bulla cœn. v. 16. diſp. 82. num. 2. Couarrub. lib. 2. variar. cap. 20. num. 7. Fachineus Controuerſ. lib. 8. cap. 30.* † Vnde extante tot authorum contrarietate, non poteſt degradari clericus à ſuo Epiſcopo, Religioſus à ſuo ſuperiore Regulari, niſi prius cõſulant Romanum Pontificem, vt tenent *Farinac. d. q. 8. num. 81. Felician. de Cenſur. cap. 4. Diaz in Pract. crim. cap. 97. Ant. Diana Reſolut. moral. tract. 2. reſolut. 129.*

¶ Regularis tamen extra monaſterium degens,

gens, tutus non eſt, etiam ſu: Ordinis pribilegijs, quo min⁹ ſi deliquerit, ab Ordinario loci, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegato, viſitari, puniri, & corrigi valet, *Trident. ſeſſ. 6. de Reform. cap. 3. Paul. Fucius de viſitat. lib. 2. cap. 17. ex nu. 1. & cap. 28. ex num. 7. Mart. Ant. Cuchus lib. 2. inſtit. maior. tit. 6. nu. 163. Cenedo Canon. lib. 1. q. 26. nu. 33. Campanil. diuerſ. iuris rub. 12. cap. 13. Riccius Curiæ Neap. deciſſ. 223. nu. 4. p. 1. & deciſſ. 231. p. 4.* † Etiam
57 ſi de licētia ſui ſuperioris maneat extra clauſtra, vt in domo particulari ad fundationem, vel ad elemoſynam petendam, vel quid ſimile, vt ſacra Congregatio Dominorum Cardinalium reſoluit his verbis in Praxi noua Epiſcop. p. 2. cap. 3. nu. 42. *Regularis manens extra clauſtrum de licentia ſuperioris, etiam in domo deputata ad erectionem monaſterij, niſi in dicta domo ſit Regularis obſeruantia, vt ſaltem viuat ſub ſuperiore combentualiter, ſi de-*
58 *linquerit, poteſt puniri ab Ordinario.* † Neque obſtat quod Epiſcopus, aut eius Vicarius teneatur examinare teſtes, & remittere informationem ſuperiori Regulari, cum præfinitione temporis, vt intra illud puniat, ſecundum iura canonica, & eum certiorem faciat de executione, quod ſi noluerit, elapſo termino poterit Epiſcopus, aut eius Vicarius talem Religioſum punire, *Trident. ſeſſ. 25. cap. 14. Nauarr. tom. 2. Regular. nu. 63. Rodriguez tom. 2. q. 2. art. 6. & q. 63. art. 4. Riccius Curiæ Neapol. deciſſ. 202. nu. 6.* †Nam omiſſa monitione,
59 ſi delictum cum ſcientia, & pacientia ſuperioris commiſſum ſit, & non conſtat de eius punitione, poſſe Epiſcopum talem Religioſum delinquentem (ſiue extra clauſtra, ſiue intra clauſtra commiſerit delictum) capere, & punire, vt conſtat ex Bullis ſummorum Pontificum, *Clemēt. VIII. Datta 18. Maij ann. 1596. Gregor. XV. Datta Nonis Februar. ann. 1622.*

CAP. V. De Clerico primæ Tonſuræ gaudente preuilegio fori Eccleſiaſtici, *extante Trident. ſeſſ. 23. de Refor. cap. 6.*

SVMMARIVM.

1. *Religioni deuouentes capiles tondere ſolebant.*
2. *D. Petrus cum Antiochia tonſus fuiſſet Clericos de cetero tondere inſtituit.*
3. *Coma ſignum fuit ingenuitatis.*
4. *Tonſura ſignum fuit ſeruitutis.*
5. *Caluitium turpe fuit, ac deteſtabile.*
6. *Tonſura fuit meſti animi indicium.*
7. *Eccleſia quare Clericos tondere inſtituit.*
8. *Capilli ſacrificabantur ab eis, qui à periculo euadebant.*
9. *Capilli, & veſtes vnde in delubris ſuſpendere mos fuit.*
10. *Capilli conſecrabantur Apolini, Diti patri.*
11. *Anacletus Papa I. Clericos tondere inſtituit.*
12. *Tonſura prima eſt ſui ipſius in manu Epiſcopi facta conſecratio.*
13. *Prima tonſura verus Ordo Eccleſiæ eſt.*
14. *Prima tonſura gratiam confert ex opere operato.*
15. *Gratia confertur in prima tonſura ex impoſitione manus Epiſcopi.*
16. *Tonſura imprimit caracter in anima indelebile.*
17. *Tonſurati puniri a laico non poſſunt, niſi prævia degradatione.*
18. *Tonſuram ex Chriſti inſtitutione Apoſtoli tradiderunt.*
19. *Prima Tonſura eximit à poteſtate ſæculari.*
20. *Tonſurati gaudent omnibus priuilegijs quibus clerici in ſacris.*
21. *Iura quæ loquuntur in clericis, locum habent in ſimpliciter Tonſuratis.*
22. *Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. de Reformat. cap. 6. quid in clericis tonſuratis quo ad forum ſtatuerit.*
23. *Clericus in minoribus non gaudet foro ſine beneficio, & aſſignatione.*
24. *Concilium Tridentinum, de quibus clericis loquitur, vt foro non gaudeant.*
25. *Mens Concilij verbis preferenda eſt.*
26. *Concilium Tridentinum conuocatum fuit ad Reformationem Cleri.*
27. *Tridentinum fraudare noluit clericos, qui à veteri inſtituto non defluxerant.*
28. *Tridentinum nullatenus priuilegia clericorum voluit derogare.*
29. *Tridentinum d. cap. 6. loquitur de clericis qui in fraudem Ordines aſſumunt.*
30. *Tridentini diſpoſitioni d. cap. 6. cauſam dederunt querelæ Principum ſæcularium.*
31. *Ordines minores in fraudem aſſumentes foro non gaudent, niſi habeant requiſita in d. cap. 6.*
32. *Clerici minorum ſæcularibus ſe immiſcentes foro non gaudent, niſi habeant requiſita d. cap. 6.*

33. *Incorrigibiles ipſo facto ſunt fori priuilegio priuati.*
34. *Clerici minorum quando non ſunt incorrigibiles debent degradari, vt à laico puniantur.*
35. *Tridentinum cum ſine degradatione clericos huiuſmodi à laico puniri decernit, de incorrigibilibus intelligitur.*
36. *Clericus vt à laico puniatur neceſſaria eſt trina monitio.*
37. *Monitio huiuſmodi particulariter fieri debet.*
38. *Monitio iſta debet fieri quamuis ſe gerat, vt laicus.*
39. *Tridentium dict. cap. 6. de incorrigibilibus agi videtur.*
40. *Clericus vt ex amiſſione habitus amittat forum opus eſt, vt publice habeatur pro laico.*
41. *Trident. ſeſſ. 23. de reform. cap. 6. de pupilis loqui videtur, quales ſunt qui minores Ordines ſuſcipiunt.*
42. *Pupilis vt ante decimum quartum annum beneficia conferri prohibuit, ſic foro gaudere, niſi aliquibus de cauſis.*
43. *Praenomen is, ea, id, vires ſumit relatiuè quis, vel qui.*
44. *Diſpoſitio per verbum futuri temporis facit demonſtrationem conditionalem.*
45. *Pupili ad hoc, vt foro gaudeant debent literis, & virtutis eſſe in via ad maiores Ordines.*
46. *Ordines minores ſola ſcientia ſpe conferri valent.*
47. *Tridentinum Eccleſiæ, aut ſchola aſſignationem requirit, vt quaſi in via ad maiores Ordines videantur.*
48. *Quaſi particula denotat impropietatem.*
49. *Illud dicitur eſſe in mente legis quod ex eius verbis deducitur.*
50. *Ratione poſita in lege, lex ipſa debet intelligi, & interpretari.*
51. *Quod in lege non comprahenditur, nec de illo poteſt intellegi.*
52. *Lex noua ſemper intellegi debet, vt minus ius commune ledat.*
53. *Receſſus à iure dicitur odioſus.*
54. *Antoni Dianæ de Authoris opinione iudicium.*
55. *Diſ ratione vincimur fruſtra conſuetudinē obijcimus, quaſi cōſuetudo maior ſit veritati.*
56. *Plurimorum ſententia adquieſcendum non eſt, vt à vero debitemur.*
57. *Communes opiniones non ſunt ſequendæ magis quam particulares, ſi melioribus rationibus non fulciuntur.*
58. *Eminentiſſimi Cardinales Concilii Tridentini interpretes, facta relatione ad Sanctiſſimum Autoris ſententiam ſequuntur.*
59. *D. D. Philipus IIII. Rex noſter potentiſſimus Epiſcopis, quare reſcripſit, ne ad minores admitterent, niſi haberentes beneficium.*

PRIMA Tonſura primam eſt ſui ipſius in manus Epiſcopi facta conſecratio, nam qui ſe Religioni aliquæ ex voto deuouerunt, capillos tendere, eoſque ſacrificare ſolebant, vt his verbis teſtatur gloſ. Ordin. in Iob cap. 1. *Nazarei capilos nutriant, dum per vitæ continentiā præſumptionem cogitationes creſcunt, deuotione completa, caput radere, & capillos in ignem ſacrificijs ponere inbentur.* † Apud nos originem habuit ex D. Petro Apoſtolorum principi, cui cum Antiochiæ prædicanti caput abraſum fuiſſet, vt cunctis ludibrio foret, clericos decetero tondere inſtituit, vt docet *Genitricis meæ frater D. Ioan. Baptiſta Villalpando diuinarum, & humanarum gloria vnus, noſtro æuo clariſſimus in Regias Ezechielis Prophetæ explanationes tom. 1. p. 2. cap. 27.* † Nam 3
comæ inditium fuerunt ingenuitatis, Stat. Papin. lib. 3. Syluar. *Miratur puerile decus, vultumque cumaſque, &c.* ex quo noſtri dixerunt, *muger en cabello*, pro ingenua, libera *in Foro noſtro l. 5. & 6 tit. 1. lib. 3.* † Sic Tonſura ſignum fuit ſeruitutis *Franc. Duaren. lib. 1. de ſacror. immunit. c. 14.* Vnde illud Martial. ad denotādem ſerui filium dixit lib. 6. epigr. 64. *ſed patris ad ſpeculum tonſi*, & alibi, *ſed tonſis apta miniſtris*, vt infamiæ nota lib. 11. epigra. 79. *Tondebit puerosiam noua nupta ſuos.* † Calui tium enim turpe fuit ac deteſtabile, 5
vt pueri Eliſeo exprobant, aientes Reg. 4. capit. 2. *ſalue calue*; nam vt ait Stat. Papin. lib. 6.

Turpe pecus mutilum, turpe ſine gramine campus,
Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.

§ Vnde Tonſura fuit mœſti animi inditium, 6
nam vt ait L. Annæus Seneca lib. 5. de benefic. cap. 6. *in luctu moris eſt capillos tondere*, vt alijs adductis obſeruat, *Hieron. Prado apud Auunculum meum vbi ſup. tom. 1. p. 1. capit. 5. 16. 17. & 24. Idem Auunculus meus d. tom. 1. p. 2. cap. 27.* & dixi in *Epitome de Magia, in defenſione cap. 6. ex nu. 18. & me, & Auunculum meum referens, & alia in propoſito digna lectione congerens Ant. Cabreros, Auenda-*

ño tract. de metu libr. 2. capit. 48. ex num. 47.

7 † Quare clericos in prima sui muneris ordinatione, Ecclesia tondere instituit, vt sic subditos eos esse moneret, & rerum temporalium contemptores, nam capilli simbolum sunt solicitudinum, & negotiorum sæcularium, quibus implicantur homines, *vt docte animaduertit amicus noster omnigena erudite conspicuus Ioan. Pineda in Iob tom. 1. cap. 1. v 11. nu. 7. & v. 20. ex nu. 13. Polydor. Virgil. de inuent. rer. lib. 4. cap. 8. Franc. Mendoza in viridar. Sacra, & proph. erudit. lib. 5. problem. 2.* † Nã abrisi capilli sacrificabantur ab eis, qui ab ali
8 quo periculo euasi curam deponebant, vt tradit *Lucian. in Dea Syria, Suet. in Neron. c.* 12. Vnde Martial. lib. 1. epigr. 88.

Hos tibi Phœbe vouet totos è vertice crines.

9 † Vel se in periculo rondi damnabant, ex quo apud nos capillos, & vestes indelubris Sanctorum suspenderemos fuit, vt in planctu Lycurgi de morte Artemidori filij sic testatur Stat. Papin. lib. 6. Thebaid.

Iupiter hanc crinem voti reus ante dicaram.

10 † Consecrabantur capilli Apollini, *Plutarch. in Delph.* Herculi, & alijs, vt notat *Cabreros d. lib. 2. cap. 21. ex nu. 18.* Amphiaraus Diti patri sacrificans apud Stat. lib. 3. Sylnar.

Accipe commissum capitis decus, accipe laurum,
Quas erebo defferre nefas.

11 ¶ Vnde Anacletus Papa omnium primus sub anathematis pœna clericos in ordinis susceptione tondere instituit, vt tradunt *Menochius de Arbitrar. casu. 392. nu. 16. Carol. de Graffis de effect. lib. cleric. effect. 37. Durãd. lib. 1. def. Eccles. minist. capit. 14. Barbosa de offic. & potest. Episcop. p. 2. alleg. 9. nu. 10. Salcedo*
12 *ad Diaz in Pract. cap. 79.* † Nam tonsura est prima sui ipsius in manu Episcopi facta consecratio, vt dixi *in lectura primaria Granatensis Cathedræ ad capdc cernimus de indic. ex nu. 37. & in deffensione de Mag. cap. 6. nu. 13. & mereferens tenet, Cabreros de Auendaño vbi sup. ex nu. 47. d. cap. 48.*

13 ¶ Quare prima Tonsura verus ordo Ecclesiæ est, cap. cum contingat de ætate, & qualit. ordin. *Per primam Tonsuram iuxta formam Ecclesiæ traditam à talibus clericis Ordo conficiatur,* Concil. Trident. sess. 23. de Reform. cap. 1. *quorumcumque Ordinum, etiam clericalis Tonsuræ, &* sess. 23. c. 10. *Tonsuram, vel minores Ordines conferre.*
14 † Per quam homo Sanctificatur, & gratia donatur, quia gratiam cõfert, vt alia Sacramenta ex opere operato, per manus impositionem Episcopi, D. Paul. ad Timot. 1. cap. 4. *Gratia quæ data est mihi per*
15 *impositionum manus presbyteri.* † Quam in prima Tonsura conferri docet text. in cap. quoniam vidimus, dist. 69. *Tonsuram clerici quosdam accipientes, nondũ ab Episcopo manus impositione percepta.* † Et imprimit in anima 16
caractet indelibile, vt alij Ordines minores, quibus Tonsura annumeratur, *Trident. sess. 7. can. 9. & sess. 23. c. 4.* † Itavt ea iniciati clerici 17
sint, & quum à laico non possint sinè prævia degradatione Ecclesiastici, *Couarrub. in cap. alma mater de sent. excommunic. p. 1. §. 1. nu. 9. & Decretal. 4. p. 2. cap. 6. num. 3. & in Pract. c. 32. num. 6. Nicol. Plotus de Censur. §. 6. ex nu. 1. Petr. Dueñas reg. 99. Farinac. in Prax. tom. 1. q. 8. nu. 57. Gonzalez in reg. 8. Chancell. glos. 5. §. 6. ex nu. 6. & glos. 35. num 55. Marta de Iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 121. Barbosa de potest. Episcop. p. 2. alleg. 12. num. 31.*

¶ Nam licet expecifice à Christo Domino non constat fuisse institutam, qui Sacramẽta instituendi habuit potestatem, non propter ea Ordinem esse negandum est, cum omnes alios Ordines (præter Sacerdotium) non cõstet immediate Christum instituisse, & nihilominus Ordines Ecclesiæ esse fatendum est, nã traditiones Apostolorum, vt à Christo Domino acceptæ habendæ sunt, Trident. sess. 4. *Et sine scripto traditiones, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos vsque peruenerunt.* † Vt sic merito pri- 18
ma Tonsura clericos efficiat vere, & realiter, itavt ea iniciatos à potestate eximat tẽporale, & cõstituat in Ecclesiastica, vt tradũt *DD. in capit. 1. & 2. de foro compet. & in Clem. 2. de vita, & honest. cleric. Albert. Trotus de vero, & perfecto cleri. lib. 1. cap. 2. nu. 1. Nauarr. in Manual. cap. 22. num. 17. Flamin. de Resignat. lib. 4. q. 2. num. 56. Couarrub. in cap. quia nos, de testam. nu. 4. & lib. 1. variar. cap. 10. Barbosa de potest. Episcop. p. 2. alleg. 12. n. 1. Perez de Lara de Capellan. capit. 3. num. 2.*
† Sic Tonsurati clericorum appellatione ve- 20
niunt, & gaudent omnibus priuilegijs, & immunitatibus quibus clericis in sacris constitutis conceduntur, *Guido Pap. q. 388. Menchac. de succes. creat. libr. 3. §. 22. limit. 17. ex num. 61. Steph. Aufrer. in Clement. 1. de offic. Ordin. reg. 1. fallent. 11. ex n. 1. Gregor. in l. 34. tit. 6. p. 1. gl. 12. ex nu. 7. Did. Perez in l. 1. tit. 3. libr. 1. Ordin. Nicol. Garsia de benefic. tom. 2. p. 7. cap. 1. nu. 6.* † Nam omnia iura quę 21
loquuntur in clericis, locum habent in simpliciter Tõsuratis, vt tradũt *Purpurat. in l. placet ex nu. 21. C. de Sacros. Eccles. Rolan. à Valle cons. 16. nu. 4. Carol. de Graffis tract. de effect. clericat. effect. 1. ex num. 8. Perez de Lara*

d. cap. 5.

dict. capit. 5. numer. 2. 3. & 4.

22 ¶ Hodie tamen ex nouiori iure cautum est in Sacro Sancto Concilio Tridentino sess. 23. de Reform. cap. 6. *Nullus prima Tonsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere: is etiam fori priuilegio non gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticũ habeat, aut clericalem habitum, & Tonsuram deferens alicui Ecclesiæ, ex mandato Episcopi inserviat, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuersitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores Ordines suscipiendos, versetur.* † Ex quo textu nullum clericũ in minoribus Ordinibus constitutum sine beneficio, aut assignatione huiusmodi vllatenus fori pribilegio gaudere generaliter docuerunt, *Regesnostri in l. 1. & fin. tit. 4. libr. 1. Recopil. Couarrub. in Pract. cap. 32. Ant. Gomez variar. 3. cap. 10. num. 13. cum aliis per Cened. collect. 105. ad Decretal. nu. 4. & vltra ab eo relatos, Anast. Germon. de Sacror. immunit. lib. 3 cap. 15. nu. 49. Ioan. Garsia de Nobilit. ad l. Cordub. glos. 9. num 50. Belluga in speculo princip. rub. 11. 6. videndum fol. 54. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 246. Perez in l. 2. tit. 18. lib. 8. Ordin. Azeued. in l. 1. tit. 4. libr. 1. Recopil. Bobadill. in Polytic. tom. 1. libr. 2. cap. 18. nu. 102. Salcedo ad Diaz in Pract. cap. 62. nu. 9. Auendañ. de exequen. mandat. libr. 2. cap. 22. nu. 12. Iul. Clar. § fin. q. 36. nu. 13. Gutierrez in Pract. libr. 1. cap. 7. & de Iuram. p. 1. cap. 17. nu. 13. Paz in Prax. tom. 2. prælud. 2. nu. 6. Carol. de Graffis tract. de effect. cleric. effect. 1. ex num. 1167. Vgolinus. de Episcop. cap. 12. num. 3. Ant. Diana tract. de immunit. Eccles. resolut. 23. Barbosa de potest. Episcop. d. alleg. 12. n. 12. & seqq. & de iure Ecclesiast. lib. 1. cap. 39. § 2. ex num. 23.*

23

24 ¶ Sed salua sedis Apostolicæ autoritas, & melius sentientis iuditio, tantorum virorum pace Sacrosanctam Tridentinam Synodum, huiusmodi beneficia, aut assignationẽ requirere non videtur nisi in illis clericis, qui à veteri instituto defluxerãt, & prauis moribus fori pribilegio indignos se rediderant, aut in fraudem temporalis Iurisdictionis Ordines assumunt, vel ante decimum quartum ætatis annũ Ordines susceperunt, vt sinè beneficio, aut assignatione (quia sinè altero illorum in via ad maiores Ordines suscipiendos non videntur) foro non gaudeant, vt docui *in primoria Granatensis, academiæ cathedra, primo ætatis ort pubescens, in lect. ad cap. decernimus de iudic. ex nu. 37. quæ typis excussa est Granat. ann. 1609. & in Epitome de Magia Regio iussu, & approbatione exeussa lib. 3. cap. 9. ex nu. 40. & in defens. cap. 6. ex nu. 64.* † Et ad id ita intelligendum multis rationibus, & argumentis motus sum, ex ipsiusmet Cõcilij mẽte desumptis, qui præferendi sunt, quamuis verbis aliter videatur disposuisse, vt respondit Modestin. l. C. in l. scire oportet §. illud D. de excusat. tutor. *sed etsi maxime verba legis hunc habeãt intellectum, tamen mens legislatoris aliud vult.*

25

† Concilium enim Tridentinum combocatũ fuit, vt cõstat ex Bulla suæ indictionis 9. Kal. Ianuar. 1542. *ad bonorum morum reductionẽ*, & in Bulla confirmationis 7. Februar. 1573. *ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam*, & sess. 1. *ad reformationem Cleri*, & sess. 3. *& moribus reformandis, quorum causa est congregata*, & sess. 16. *vt abusus, & mores corruptissimos emendaret*, & sess. 18. *vt mores qui à veteri instituto defluxerant ad meliorem vitæ rationem reuocaret.* † Vnde clericos primæ Tõsuræ qui à veteri instituto non defluxerant, cũ sola Tonsura gauderent foro Ecclesiastico, vt dictum est, eos pribare non videtur nisi beneficium Ecclesiasticam habeant, aut assignationem, d. sess. 23. de Reform. cap. 17. *vt Sanctorum Ordinũ à Diaconatu ad Ostiariatum functiones ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquãdiu intermissæ, inuisuntur iuxta sacros canones, reuocentur.* † Nã Sacrosancta Synodus nullatenus priuilegia clericorũ bonorũ voluit derogare, immo illibata fore decreuit sess. 25. de Reformat. cap. 20. *decernit itaque, & præcipit sacros canones, & Concilia generalia omnia, nec non alias Apostolicas Sanctiones in favorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & contra eius violatores editas, quæ omnia præsenti etiam decreto innouat exacte ab omnibus obseruari debere.*

26

27

28

¶ Vnde probaliter dici potest Concilium de illis tantum agere, qui dispositioni causam dederunt, quales sunt qui in fraudem iurisdictionis sæcularis Ordines assumunt, quos omnino ordinari vetuit dict. sess. 23. de Reformat. cap. 4. *de quibus probabilis coniectura non sit, eos non sæcularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* † Nam querelas Principum temporalium causam dedisse dispositioni testatur, *Præses Episcopus Couarrub. in Pract. cap. 31. num. 6.* vt ad petitionem Regum Hispaniæ, & Franciæ idem rescripserunt Pontifices Alexand. VI. & Leo X. vt asserunt *Bottius decis. 69. Bobadill. in polyt. p. 1. lib. 2. cap. 18. num. 102.* de Pio III. sic testantur Reges nostri in l. 1. tit. 4. lib. 1. Recopil. *conformandonos cum*

29

30

vna

una Bulla que a nuestra suplicacion concedio nuestro mui Sancto Padre el Papa Pio quarto.

31 † Vnde Sancta Synodus, cum illos, qui in talem fraudem Ordines assumunt, non possit facere, vt non sint Ordinati, quia à præteritis non datur potentia, foro non gaudere decernit, nisi beneficium Ecclesiasticum, &c. nam dictio *nisi* excipit, *l. actione C. de actionib. Decius in cap. si pro debitore de offic. legat. Marc. Anton. lib. 3. resolut. 46. nu. 7. Rizzius p. 4. decis. 154. nu. 4.*

32 ¶ Aut Conciliũ illos tantũ voluit cõprehẽdere, qui negotijs sæcularibus se immiscẽt, & negotiationibus operã dãt, vt nullatenus foro gaudeant, nisi desistant, & beneficiũ, &c. nã vt ait text. in cap. recolentes de statu monach. *dignum est enim, qui similem cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam.* † Aut agit de incorrigibilibus, qui enormibus se immiscent, & habitum, & Tonsuram

33 dimittunt clericalem, vt nisi illum resumant, & habeant beneficium, aut assignationem foro non gaudeant, nam tales incorrigibiles ipso facto sunt fori priuilegio pribati, *cap. ex literis de vita, & honest. cleric. cap. ex parte de privileg. cap 1. de apostat. cap. quisquis dist. 84. Conarrub. in Pract. cap. 32. n. 2. Farinac. tom. 1. q. 8. nu. 56. Decian. tom. 1. lib. 4. cap. 9. n. 90. Iul. Clar. §. fin. q. 36. Alayf. Rizzius in prax. fol. 172. August. Barbos. de potest. Episcop. al-*

34 *leg. 12. nu. 23.* † Nam Tonsura cum imprimat caracte-, vt dictum est, si non essent incorrigibiles, necessaria esset degradatio, ad hoc vt à laicis iudicibus puniantur, vt docent *Conarrub. in cap. si mater de sent. excommun. p. 1. §. 1. nu. 9. & Decretal. 4. p. 2. cap. 6. nu. 3. Nicol. Plotus de censur. §. 6. ex nu. 1. Pet. Ducãs reg 99. Hier. Gonzalez in reg 8. Chancell. glos. 5. §. 6. ex nu. 6. & glos 35. nu. 55. Marta de iurisdict. p. 4. cont. 2. cas. 121. Barbosa de potest.*

35 *Episc. p. 2. alleg. 12. ex nu. 30.* † Quare cum fine degradatione Sancta synodus fori priuilegio eos non gaudere decernit, de incorrigibilibus, & facinorosis intelligenda videtur, nã quibus se indigni non rediderunt clericis primæ Tõsuræ in ipsa Ordinis assumptione Episcopus nomine Ecclesiæ in hæc verba testatur ex Pontificali fol. 30. *Filij Charissimi animad uertere debetis, quod hodie de foro Ecclesiastis estis, & priuilegia clericorum sortiti estis, cabete igitur, ne propter culpas vestras illa perdatis.*

36 ¶ Clericus enim (etiam primæ Tonsuræ) vt à iudice laico puniatur non expectata degradatione, necessaria est trina monitio, & quod ipsi in eadem persistat contumatia, *cap. in audientia de sent. excommun. cap. contingit cap. fin. de vita, & honest. cleric glos. in cap. ex parte de privil. g. Conarrub. in pract. cap. 31. nu. 6. & cap. 32 nu. 1. Farinac. d. q. 8. num. 60. Petr. Barbosa in l. Titia D. soluto matrim. nu. 35. August. Barbosa d. alleg. 12. & de iure Eccl. lib. 1. cap. 39. ex n. 80. Dian. p. 1. tract. 1. resol. 129.* † Qui ex communi tenent, non 37 sufficere monitionem factam in synodo, sed particulariter fieri debere, ad pribandum vnicuique foro, etiam indelictis reiteratis, vt tradit *Cardinal. Tuschus in Pract. liter. C. concl. 377. nu. 9.* † Et quamuis se gerant, vt laici, & 38 habitum, & Tonsuram dimeserint clericalẽ, *Farinac. d. q. 8. nu. 68. Marta de iurisdict. p. 4. cont. 2. cas. 135. nu. 18.* † Vnde Concilium 39 cum tales clericos primæ Tonsuræ absque vlla monitione fori priuilegio pribauit, nisi beneficium Ecclesiasticum habeant, vel habitũ, & Tonsuram differant, &c. de illis intelligi videtur, qui enormibus indigni se rediderunt, vt dixi *in Epitome de Mag. lib. 3. cap. 9. ex nu. 46.* † Nam clericus, vt ex amissione habitus annuntiat priuilegium fori, opus est tanta perseuerantia, vt publice habeatur pro laico, vt ex sacræ Congregationis declaratione testatur, *Bonacina de legib. disp. 10. q. 2. pun. 1. §. 4. num. 14. Suarez de Censur. disp. 22. sect. 1. num. 11.* 40

¶ Vel dicendum est Concilium de pupilis loqui videri quales sũt, qui regulariter Ordines minores suscipiunt, nam à septimo ætatis anno ad illos admittuntur, *cap. 1. de ætate, & qualit. Ordin.* & qui tantum legere, & scribere norunt, *Trident. d. sess. 23 de Reform. cap. 4.* † Qui cum neque ætate, neque scientiæ, aut 42 virtute invia sint ad maiores ordines, forũ Ecclesiasticũ nõ cõcedit, nisi beneficiũ habeant, vel cum clericali habitu, & Tonsura aliqui Ecclesiæ, vel scholæ de licentia Episcopi (quasi inuia ad maiores) versentur, d. cap. 6. *Is fori priuilegio non gaudeat, nisi beneficium &c.* † Nam prænomen *is ea id*, quando facit rela- 43 tionem, vt hic, vires sumit relatiui quis, vel qui, Cicero ad Attic. *venit mihi obiam puerulus, is mihi literas abste reddit.* Et est demõstrativum, & præteriti repetitivum, *l. si servus legatus §. ita scriptum D. de legat. 1. l. nuper D. de legat. 3.* † Eoque maxime cum dispositio 44 concipiatur per verbum futuri temporis, *non gaudeat*, quod facit demonstrationem conditionalem, ita vt si vera non sit dispositio euanescat, *l. scripsit D. de auro, & argento legat. l. stichum, qui meus D. de legat. 1. l. nuper D. de legat. 3. Eman. Costa libr. 1. select. capit. 6. num. 1.*

45 ¶ Qui quidem pupili cum ad hoc, vt foro gaudeant debeant esse in via ad maiores Ordines suscipiendos, quę sine virtute, & literarum peritia nullatenus esse potest, debet eis, qui beneficia non habent, Ecclesia, aut schola ab Episcopo assignari, vt illis imbuantur, nam vt ait ipsamet Synodus d. sess. 23. de Reform. cap. 28. *Cum adolescentum ætas nisi rectè instituatur, prona sit ad mundi voluptates sequendas, nisi à teneris annis ad pietatem, &*
46 *religionem informetur, &c.* † Nam Ordines minores sola scientiæ spe illis collatæ sunt, Trident. d. sess. 23. de Reform. cap. 11. *Nemo ijs inijcietur, qui non scientiæ spes maioribus Ordinibus dignum ostendat.*
47 † Ex quo illos qui in Ecclesia, aut schola de licentia Episcopi non versantur, quia ad maiores Ordines suscipiendos non aspirant, fori priuilegio pribauit, ne eius obtentu laxioris vitæ occasionem præbe-
48 ret, *d. sess. 23. de Reform. cap. 11.* † Et quia de pupillis videtur agere, qui nec scientia, neque moribus, neque ætate præditi sunt, etiam cum dicta assignatione, eos nō dixit esse IN VIA, sed *quasi in via ad maiores Ordines suscipiendos*, nam dictio *quasi* denotat improprietatē, *l. 2. C. de inoffic. testam. §. 1. instit. de obligat. quæ ex quasi delict.*

49 ¶ Concilij enim intentio non est clericos minorum Ordinum fori priuilegio pribare, nisi eos qui duui pueri sunt, nec scientia, nec moribus, nec ætate valent ad maiores Ordines ascendere, nisi cum beneficio, aut assignate, quasi in via ad maiores videantur, aut in fraudem sæcularis iurisdictionis Ordines suscipiunt, aut se inhibiles reddiderunt, nā illud dicitur esse in mente legis, quod ex eius verbis deducitur, *l. nominis, & rei, §. verbum D. de verbor. signif. l. 3. D. de legit. tutor.*
50 † Quia ex ratione posita in lege, lex ipsa debet intelligi, & interpretari, *l. libertū, D. de ritu nupt. l. statu liberi §. Quintus Mutius D. de statu liber. cap. 1. de temporib. Ordin. lib. 6.*
51 † Quare cum hos casus, aut eorum vllum Concilij dispositio comprehendere non videatur, nec de illis potest intelligi, *l. 1. §. fin autem C. de caduc. tollend. cap. ad audientiā de decim.*
52 † Eoq; maxime cū lex noua semper intellegi debeat, vt minus ius commune lædat, *l. 2. C. de noxal. l. sancimus C. de testamen. l. præcipimus C. de appellat. Autb. quas actiones C. de sacros. Eccles.*
53 † Quia omnis recessus à iure dicetur odiosus, *l. ius singulare, l. quod vero D. soluto matrim. l. aduersus C. de nupt. Caeberan. decis. 57 n. 3. Solon de Paz in qq. ciuil. q. 7.*

54 ¶ Quod licet tot rationibus, & autoritatibus fulciatur, quia non ita exornatum est *in Epitome de Magia, lib. 3. cap. 9. ex num. 40. & in defens. cap. 6. ex nu. 64.* communis in contrarium autorum sententia tenuit, ne in meā venire opinionem, eruditissimum Ant. Diana S. Inquisit. Regni Siciliæ consultorē, licet in alijs meas opiniones amplectatur, & laudet, ab hac tamen immerito discedit, eo solo quod ab alijs non sequatur, in tract. resolut. moral. tit. de immunit. Eccles. vbi postquam Concilij verba retulit sic tentatur Resolut. a 8. *Caius verba nouissime à Iuris Consulto Hispano Torreblanca libr. 3. de Magia cap. 9. nu. 40. contra communem fuerunt exposita, non de omnibus illis clericis minorum Ordinum, sed de his tantū, qui ante quatuor decimum ætatis annum versantur, de quibus in præcedentibus verbis fit mentio, vel de incorrigibilibus, & facinorosis, & qui se immiscent sæcularibus, nam hi dispositioni causam dederunt: sed licet hæc dispositio sit ingeniosa, est in contrarium communis Doctorum sententia.* † Dum enim ratione vincimur, frustra consuetudinem obijcimus, quasi consuetudo maior sit veritati, *l. 2. §. si à pupillo D. pro emptor. l. regula D. de iuris, & facti ignorant.* † Quia plurimorum sententia ad qui escendum non est, vt à vero debiemus, *l. scire oportet, §. aliud D. de excusat. tutor.* nam vt ait Cicero Philip. 2. *Debet vnusquisque rectissimam sententiam dicere, tamet si in ea solus singularisque futurus sit, non enim ad eum expectat res exitus, sed consilium.* † Neque in iudicando, neq; inconsulendo Doctorū opiniones communes sequi debemus, magis quā particulares, nisi melioribus rationibus fulciātur, nam vt ait Imper. in l. 1. C. de vetere iure enucl. can. *Sed neque ex multitudine autorum, quod melius, & aquius est iudicatore, cum possit vnius, & deterioris forsam sententia, multos, & maiores aliqua ex parte superare.*

55 56 57

58 ¶ Nec sine exemplo est mea sententia, nā eā amplectentes Eminentissimi Domini Cardinales Sacro Sancti Concilij interprætes in casu de facto Iacobi Capeuchini Clerici Romani minorum Ordinum, qui in casu honoris, propriam occidit sororem, & cum neque beneficium, neque assignationem haberet, iuxta meam doctrinam facta relatione ad Sanctissimum, foro gaudere decreuerunt, vt tradit *August. Barbosa de Iure Ecclesiast. libr. 1. cap. 39. §. 2. nu. 36.* † Et potentissimus Rex noster D. D. Philippus IIII. ex supremi Consilij decreto sub his diebus hanc difficultatem sentiens Episcopis omnibus rescripsit, vt nullum ad minores Ordines promoberent, qui vel beneficium Ecclesiasticum non haberet, vel capellaniam, quorum multi ægreferentes,

59

nam

nam iura Canonica (quæ in his obseruanda sunt) talem eis grauamen non imponunt: alii admittunt, sed si meliora tibi Musæ contulerunt Oracula, illis frui, siue vt alter aiebat.

Si quid nouistis rectius istis,
Candidus imparti, si non his vtere mecum.

Cap. VI. De alijs priuilegijs minorum Ordinũ, extante *Trident. sess. 23. de Refor. cap. 6.*

SVMMARIVM.

1. *Beneficium habentes Ecclesiasticum, quamuis habitum dimiserint gaudent foro.*
2. *Constitutio Sixti V. de habitu, & Tõsura nõ militat in Beneficiatis.*
3. *Beneficium debet actualiter possidere, qui foro vult gaudere.*
4. *Habere importat ciuiliter possidere.*
5. *Beneficij collationem sufficit habere ad forũ, licet actualiter non possideat.*
6. *Capellania collatiua in titulum patrocinatur ad fori priuilegium.*
7. *Coadiutoria cum futura successione dicitur, quo ad hoc beneficium Ecclesiasticum.*
8. *Præstimonium in titulum gaudet foro, quia reputatur beneficium.*
9. *Pensio Ecclesiastica non gaudet foro nisi cũ habitu, & Tonsura.*
10. *Pensio collata à Papa in titulũ gaudet foro*
11. *Priuilegia Clericorum Tridentinum non reuocauit.*
12. *Prima Tonsura eximit à patria potestate.*
13. *Patria potestas nihil operatur in spiritualibus.*
14. *Patria potestas in spiritualibus non attenditur.*
15. *Clericus minor in spiriturlibus non exigit consensus patris.*
16. *Tonsuratus sine beneficio, aut assignatione gaudet cap. Odoardus.*
17. *Tonsuratus non tenetur nisi in quatum facere potest.*
18. *Tonsuratus non excommunicatur pro debito ciuili.*
19. 02. *Clericus suspensus gaudet c. Odoardus.*
21. *Clericus minorum quamuis non gaudeat foro, gaudet cap. Odoardus.*
22. *Tonsuratus gaudet priuilegio Can. siquis suadente.*
23. *Tonsuratum percutiens à solo Romano Põtifice absolui potest.*
24. 25. *Tonsuratum offendens verbis, aut factis, aut scripto incurrit censuram.*
26. *Clericus degradatus gaudet priuilegio cap. siquis suadente.*
27. *Tonsuratus sine beneficio, aut assignatione iurisdictionem Ecclesiasticam exercet.*
28. *Vicarij Episcopi Iura Ecclesiastica exercet*
29. *Iurisdictio Ecclesiastica sæcularibus est interdicta.*
30. *Iurisdictio Ecclesiastica neque rescripto, neque consuetudine in laicũ transferri potest.*
31. *Tonsuratus obtinet dignitates Ecclesiasticas sine beneficio, aut assignatione.*
32. *Beneficia Ecclesiastica laicis conferri non possunt.*
33. *Beneficia Ecclesiastica conferri non possunt ante ann. 14. quidquid aliter tantum videatur.*
34. *Decissiones Cardinalium quæ requirantur vt fidem faciant.*
35. *Tonsuratus potest obtinere Capellanias in quibus cabetur dici tot Missas.*
36. *Capellaniæ fundatione si cauetur, quod solus præsbyter admittatur, & non alius, nõ admittitur Tonsuratus.*
37. *Beneficium Sacerdotale conferri non debet patienti ætatis defectum.*
38. *Tonsuratus sine beneficio, aut assignatione exemptus est à contributione Gabellarum, tributorum, &c.*
39. *Gabellarum exemptio ex iure communi clericis competit, sine beneficio, aut assignatione.*
40. *Tonsuratis non competit talis exemptio in aliquibus Regnis, nisi beneficium obtineãt.*
41. *Tonsuratus non gaudere hac exemptione nisi habeant requisita Concilij.*
42. *Concilium non loquitur de exceptione Gabellarum, sed tantum de fori priuilegio.*
43. *Fori priuilegium distinctum est ab exemptione Gabellarum.*
44. *Gabellarum exemptio Tonsuratis non competit ex Iure Regni, sine beneficio.*
45. *Leges Regni contra Ecclesiasticas personas nihil statuere possunt, ex defectu potestatis*
46. *Clerici negotiatores subeunt onera laicorum.*
47. *Clerici mercatores solvunt gabellas.*
48. *Clerici huiusmodi non tenẽtur soluere gabellas ante trinam monitionem.*
49. *Clericus non dicitur negociator, qui bendit fructus beneficij, aut patrimonij.*
50. *Clericus non est negociator, qui emit animalia, vt illa pascat in proprijs prædijs.*
51. *Clericus non dicitur negociator, qui vendit fructus suorum prædiorum.*
52. *Fructus prædij non proprij, sed conducti, clericus vendens tenetur ad Gabellam.*

53. *Tonsuratus clericus, & ordine contrahit sine beneficio, aut assignatione gaudet foro.*
54. *Clericos coniugatos alij tenêt gaudere foro in criminalibus non tamen in ciuilibus.*
55. *Clerici huiusmodi gaudent foro in ciuilibus, & criminalibus.*
56. *Familiares Episcoporum quamuis sint laici gaudent fori priuilegio.*
57. *Familiares Episcoporum qui dicantur.*

1 BENEFICIVM Ecclesiasticum habentes, quamuis non deferant habitum, & Tonsuram clericalem, nihilominus fori gaudet, *ex Trid. sess. 23. de Refor. c. 6.* propter dictum Concilij, AVT, *Iul. Clar. in Pract. § fin. q. 36. nu. 16. & 19. Azened. in l. 1. tit. 4. libr. 1. Recopil. & sed etsi bene frequens sit num. 9. Salcedo ad Diaz in Pract. cap. 61. nu. 9. Gonzalez in reg. 8. Cancellar. glos. 3. § 5. nu. 6. Cened. in pract. Canonic. lib. 1. q. 4. nu. 29. Carol. de Grassis de effect. cleric. effect. 1. nu. 1195. & seqq. Farinac. tom. 1. q. 8. nu. 7. Cenalt. in comm. q. 363. nu. 3. Bobadill. in Polytic. lib. 2. cap. 18. nu. 102. Curia Philipp. p. 3. §. 1. nu. 38.* 2 Etiam extante Constitutione de habitu, & Tonsura S. D. Sixti V. vt tradunt *Nicol. Garsia de benefic. p. 2. cap. 2. nu. 4. & 5. Layman. Theolog. moral. lib. 4. tract. 9. cap. 6. nu. 2. Squillacens. de priuileg. cleric. cap. 7. nu. 23. Bonacin. de legib. disp. 10. q. 2. pun. 1. §. 4. n. 10. Ant. Diana resol. mor. d. p. 1. tract. 12. resol. 28.* † Dum tamen beneficium actualiter possideat, *Iul. Clar. d. §. 36. nu. 21. Baiard. nu. 14. Menoch. cons. 350. ex nu. 6. Mascard. de probat. concl. 302. nu. 16. & 17. Mastrill. Sicilia decis. 113. Sigis. Scacia de iudic. lib. 1. cap. 11. n. 82. Farinac. d. q. 8. nu. 45. & 70. Graffis d.* 4 *effect. 1. n. 1187.* † Sed sufficit titulũ, sine possessione, quia Concilium solum requirit, vt habeant beneficium, habere autem importat ciuiliter possidere, *glos. in l. si emptione §. omnium D. de contrahend. empt. Iason. in l. stipulatio §. hoc quoque D. de verbor. obligat. & in l. 3. §. ex contrario D. de acquirend. possessione.*
5 † Vnde habere titulum, seu collationem beneficij, sufficit ad forum obtinendum, licet actualiter tale beneficium non possideat, vt ex Sacra Congregatione Dominorum Cardinalium, & alijs multis, tradunt *Parisius de resignat. lib. 7. q. 1. nu. 4. Anast. German. de Sacror. immunit. lib. 3. cap. 15. nu. 59. Aloys. Rizius collect. 54. ampl. 6. & in praxi Eccles. decis. 388. alias resol. 327. & Curia Neapol. decis. 188. p. 2. & decis. 128. p. 4. Nicol. Garsia d. c. 2. nu. 14. Cened. in pract. Canon. lib. 1. q. 4. n. 22. Gigas de pensionib. q. 94. nu. 22. Bobadill. d. disp. 10. q. 2. pun. 1. §. 4. nu. 12. & de Censur. Bullæ Cœn. disp. 1. q. 16. sect. 1. pun. 6. num. 24. Dian. d. p. 1. tract. 2. resol. 29.*

¶ Idem dicendum est de Capellania collatiua in titulum, vt ea obtinens foro gaudeat, quia beneficium Ecclesiasticũ reputatur, *Azor p. 2. inst. moral. lib. 10. c. 13. q. 5. Salcedo ad Diaz in Prax. t. 64. n. 12. Squillacens. d. cap. 7. n. 18. Cenedo Canonic. qq. lib. 1. q. 4. nu. 37. D. Perez de Lara de Capellan. lib. 2. c. 1. n. 10. & c. 30. n. 58. D. Aug. Barbosa de potest. Episcop. d. alleg. 12. n. 10. & de iure Eccles. lib. 2. c. 39. n. 8. & lib. 2. c. 4. n. 63. & c. 5. ex n. 1.* † Coadiutoria quoq; cum futura successione a Papa concessa dicitur quoad hoc proposito beneficiũ, *Garsia de benefic. p. 2. c. 5. n. 98. Squillac. d. c. 7. n. 21. Barbosa allegat. 12. n. 9. & de iure Eccles. d. c. 39. § 2. nu. 19.* † Similiter habens Patrimonium in titulum perpetuum a Papa gaudet foro, quia reputatur beneficium Ecclesiasticum, *c. fin. de concess. præbend. lib. 6. Trid. sess. 24. de Refor. c. 9. & sess. 23. de Refor. c. 18. Larea de Capell. li. 2. c. 6. ex n. 53. Menoch. cons. 201. n. 56. Parisius de Resignat. li. 1. q. 11. ex n. 114. Gonzalez in reg. 8. Cancellar. gl. 5. § 2. n. 11. Garsia de benefic. tom. 1. p. 1. c. 2. n. 117. & p. 7. c. 1. n. 18. Bonacin. vbi sup. disp. 10. q. 1. pun. 1. § 4. n. 11.* † Non tamen habens Pensionem Ecclesiasticam nisi habitum, & Tonsuram deferat clericalem, *Parisius d. q. 11. n. 70. & lib. 2. q. 15. num. 15. Graffis vbi sup. d. effect. 1. n. 1206. Gonzalez d. gl. 5. § 5. n. 6. Aloys. Rizius in Prax. resol. 470. & Curia Neapol. p. 2. decis. 71. n. 11. & decis. 192. n. 10. Bonacin. de leg. ubi § 4. n. 11. & de Censur. Bullæ Cœn. disp. 1. q. 16. sect. 1. pun. 6. n. 23. Cened. d. q. 4. n. 32. & seqq.* † Nisi talis Pensio a Papa loco tituli beneficij conferatur, qui ad hoc beneficiatus reputatur, *Squillacens. d. cap. 7. nu. 20. Flamin. d. lib. 1. q. 11. nu. 70. & lib. 2. q. 15. nu. 15. Ant. Exhus. lib. 5. tit. 8. nu. 17.* & ita fuisse declaratum per Sacram Congregationem testatur, *Gonzalez d. glos. 5. § 5. n. 6. Bonacin. vbi sup. d. § 4. n. 11. Ant. Dian. tract. 2. resol. 30.*

¶ Quo ad alia autem priuilegia, quibus gaudent clerici Tonsurati Concilium Tridentinũ nihil disposuit, neque innouauit, sed illa reliquit in dispositione iuris communis, vt dixi *in defensione de Magistr. c. 6. ex n. 69. & me referens sequitur Ant. Diana tract. de immunit. Eccles. resol. 36.* † Quare prima Tonsura sine beneficio, aut assignatione extans Concil. Trident. Primo filios familias a patriæ eximit potestate, ita vt libere testari valeant, vt contra Vigilium eleganter resonuit *præceptor meus,*

D. Ant.

D. Ant. Pichardo Vinuesa in §. 1. Instit. quibus non est permiss. n. 31. Geruant. in l. 5. Taur.
13 *n. 13.* † Quod verum intelligo, quoad administrationem rerum spiritualium, in quibus nihil operatur patria potestas, *Iason. l. patre furioso D. de his, qui sunt sui, Gutierr. in repet.*
14 *§. sui, Instit. de hared. qualit. n. 9.* † Nam cum patria potestas lis iure ciuili introducta, in spiritualibus non attenditur, *cap. fin. de iudic. lib. 6. Menoch. de recuperand. poss. remed. 15.*
15 *num. 320.* † Vt si filius vellet agere super spiritualibus, non requiritur consensus patris, secus in temporalibus, quia naturalia immutabilia sunt. *Couarruu. in cap. quia non. de testament. num. 5.*

16 ¶ Secundo clericus primæ Tonsuræ, quando ære alieno opprimitur, sine beneficio, aut assignatione, gaudet beneficio *cap. Odoardus de foluit.* vt tradunt *Gutierrez de Iuram. confirmat. p. 1. cap. 17. ex num. 7. præsertim num. 13. Baeza de inope debitore cap. 17. ex num. 1. Rod. Suarez in l. 2. tit. de los gouiernos libr. 3. Foryj q. 5. num. 14. Couarruu. libr. 2. variar. cap. 1. num. 9. Did. Perez in l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. col. 107. Gregor. in l. 23. tit. 6. p. 1.* 17 † Vt nō possit pro debito ciuili incarcerari, quia vt miles non tenetur, nisi in quantum facere potest, deductis necessarijs alimētis *gl. & Bart. in l. miles D. de reindic. Ripa ibi, num. 7. Iaf. 3. glos. in cap. studeat, dist. 50. Matth. de Affli. D. in Const. Neapol. lib. 1. rub. 66. num. 6. Padilla in l. 1. C. de veris, & facti ignoran. nu. 7. Couarruu. & alij vbi sup.*

18 ¶ Neque excommunicari pro tali debito, si non habet vnde soluat, deductis alimentis, sed præstare cautionem de soluendo, si ad pinguiorem deueniat fortunam, vt per *DD. in d. cap. Odoardus, Gutierrez d. cap. 17. ex num. 1. Gre*
19 *gor. in l. 23. tit. 6. part. 1.* † Etiam si suspensus sit ab homine, vel à iure, quia nihilominus debet ei relinqui vnde se, & familiam possit
20 sustentare, *glos. & Abb. in dict. capit. studeat dist. 50.* † Et ministrari, etiam ex bonis sequestratis, expensas durante lite, *Franc. Curtius tract. de sequestrat. in prin. nu. 10. Ceruano sur. vol. 5. Salicet. & Bald. in l. fin. C. de ordin. cognit.* 21 † Nam licet clericus primæ Tonsuræ, sine beneficio, aut assignatione non gaudeat priuilegio fori, ad tamen gaudet priuilegio *d. cap. Odoardus*, vt tradit *Galen. in marg. cessum cons. 6. clericus fol. 4. Armendar. in Addit. ad Recop. l. Nauarr. lib. 2. tit. 19. de foro comp. nu. 1. Barbosa de potestat. Episcop. p. 2. allegat. 12. nu. 32. & de Iure Eccles. lib. 1. cap. 39. §. summa. 16.*
22 ¶ Tertio Tonsuratus sine beneficio, aut assignatione gaudet priuilegio, *Can. si quis instigante diabolo 17. q. 4.* vt in eum manus violentas injiciens ipso iure sit excommunicat⁹, *Couarrub. in cap. Alma mater de sent. excommun. p. 2. §. 6. n. 9. & in Decretal. 4. p. 2. cap. 6. nu. 3. Petr. Dueñ. reg. 99. Bellug. in specul. princip. Rubr. 11. §. videndum nu. 5. Nicol. Hosiander consuetu. §. 6. ex num. 1. Gonzalez in reg. 8. Chancell. glos. 5. §. 5. ex num. 6. & glos. 53. num. 55. Nicol. Garsia de Benefic. p. 2. cap. 2. num. 20. Aloys. Rizius in Prax. decision. 607. edition. 1. & resolut. 532. num. 2. in edit. 2. Augusti. Barbosa de potestat. Episcop. p. 2. allegat. 2. num. 17. & allegat. 12. num. 32. & de Iure Ecclesiast. lib. 1. capit. 39. num. 3.* † Iuvetalis delinquens cuius excommunicatione innodatus sit, à nullo alio, quam à Romano Pontifice absolui queat, vt tradunt *Nauar. in Manual. cap. 27. ex n. 89. Gutierrez lib. 1. Canonic. qq. cap. 5. ex n. 11.* & ita fuisse declaratū ex sacra Congregatione testantur *Gonçalez in reg. 8. Chancell. gl. 5. §. 5. n. 7. nisi in casibus exceptis per Barbosa de potest. Episcop. p. 2. alleg. 41. & de Iure Eccles. lib. 1. cap. 39. §. 1. ex n. 85.*
24 † Et non solum incurrunt, qui manus violentas injiciunt, sed qui pedibus, aut verbis, aut scripto lædunt, *Nauarr. in d. cap. 27. num. 77. Couarruu. lib. 1. variar. cap. 11. ex num. 5. Sebast. Medices in summ. pœnit. p. 2. tit. 9. q. 73. num. 39. Plaza de delict. capit. 1. ex num. 28.*
25 † Vel incarcerem, vel alio loco inuitum talem clericum detineat, *DD. in capit. nuper §. nos igitur de sentent. excomm. Tiber. Decian. tom. 2. lib. 9. cap. 10. nu. 22. Couarruu. Decretal. p. 1. c. 1. n. 1.* 26 † Etiam si clericus sit degradatus, vel excōmunicatus, *Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 77. ex n. 9. Alciat. in cap. cum nō ab homine de iudic.* siue dormiens offendatur, *Medices d. q. 73. ex num. 19. Cened. collect. 24. ad Decretum nu. 3.*

27 ¶ Quarto talis clericus sine beneficio, aut assignatione iurisdictionem Ecclesiasticam exercere valet, & Vicarium esse Episcopi, vt probant *Couarr. in d. cap. Alma mater p. 1. §. 11. n. 3. Conrad. in templo iudic. lib. 2. c. 5. Segura Daualos in direct. iudic. p. 1. c. 11. Henriq. in summ. lib. 10. c. 2.* 28 † Quo vel solo probatur Tonsuratum clericum esse, cum Vicarius Episcopi iura Ecclesiastica exerceat, *c. licet, de offic. vicar. li. 6.* cuius laicus incapax est, *c. bene quidem, dist. Imperator, dist. 96. c. futuram 10. q. 1. cap. decernimus cum aliis de iudic.* 29 † Nā iurisdictio Ecclesiastica immediate Petro, & successoribus à Domino fuit tributa, & secularibus interdicta, vt nullatenus liceat ex prohibitis hominibus eam vsurpare, vsq

sum ad verum cap. duo sunt dist. 96. cap. solita, de maiorit. & obedient. † Ita vt neque Pontificis rescripto, neque consuetudine immemoriali contrarium induci queat, *Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 36. nu. 3. Couarrub. in Pract. c. 31. ex num. 4. Saledo ad Diaz reg. 140. Duen. 143. Decian. Crim. libr. 4. capit. 9. ex num. 10. Petr. Gregor. in Syntag. part. 3. libr. 3. cap. fin. num. 18.*

¶ Quinto talis clericus capax est Beneficiorum Ecclesiasticorum, ita vt sola Tonsura obtinere possit Dignitates Ecclesiasticas, Canonicatus, Portiones, Præbendas, Capellanias, & alia Ecclesiastica Beneficia, vt tradunt *Couarrub. in cap. quia nos de testam. Flamin. de Resign. lib. 4. cap. 1. nu. 7. & cap. 11. nu. 13. Ceuall. in Pract. q. 524. n. fin. D. Perez de Lara de Capell. d. cap. 5. nu. 2. & 14.* † Quare illos negari non potest esse clericos vere, & realiter, nam beneficia Ecclesiastica laicis conferri non possunt, quia earum incapaces sunt, *c. 2. de instit. cap. ex literis de transactione capit. cum adeo de Rescript. Clem. quia contingit §. vt antea de Relig. domib.* † Dum tamen quatuor decimum annum attingerint, ex dispositione *Trident. sess. 23. de Reform. cap. 6.* quamuis Eminentissimi Domini Cardinales minori ætate sint cõtenti, quando in fundatione Capellaniæ cautum est à fundatore, vt ante ann. 14. admittatur, vt tradit *Farinac. in dec. 14 cisf. Trident. d. cap. 6.* † Sed prædictæ decisiones á Farinatio, & alijs copillatæ fidem non faciunt, quia in forma autentica, & consultatione Pontificis æditę non sunt, nec alia habent requisita contenta *in Constit. SS. DD. Sixti V. Gregor. XIII. & Vrbani VIII. vt dixi supra libr. 13. capit. 3. in numer. 20. Barbosa de Iure Eccles. lib. 1. cap. 4. num. 83.*

35 ¶ Tonsuratus præterea obtinere potest Capellanias collatiuas, etiam si in illis inueatur dicere Capellanum tot Missas, vt ex decisionibus Rotæ, & Dominorum Cardinalium declarationibus, contra Ripam, Lambertinum, Perezium, Gutierrez, Spinum præceptorem meum, & alios acurate defendit, *Gonçalez in d. reg. 8. Chanzellar. glos. 5. ex nu. 74. Perez de Lara d. lib. 2. cap. 5. ex num. 8.*

36 † Nisi testator dicat, quod solus Presbiter admittatur, & non alius, quia tunc videtur facere Capellaniam Sacerdotalem, ideo necesse est habere illam qualitatem, vel saltem proximam, vt infra annum Ordinari valeat, *DD. in cap. 2. de instit. lib. 6. & in capit. licet canon 14. & in capit. ex eo 33. de Elect. libr. 6. Concil. Trident. sess. 24. de Reform. capit. 12. Gonçalez vbi prox. ex num. 101. Lambert. de iure patronat. lib. 2. p. 1. q. 7. art. 30. num. 17. Hogeda de incompatibilit. benef. p. 1. cap. fin. num. 15. 19. & 20. Ceuallos tom. 1. q. 393. ex num. 13. Perez de Lara dict. cap. 5. ex num. 15.*

† Nam beneficium Sacerdotale non debet cõferri patienti defectum ætatis, *c. ei cui de præbẽd. lib. 6. Felin. in c. nõnulli de Rescrip. n. 24. Nicol. Garcia de benef. tom. 2. p. 7. c. 1. n. 63.* 37

¶ Sexto tales clerici primæ Tonsuræ, sine beneficio, aut assignatione exempti sint à contributione Gabellarum, tributorum, & aliarũ exactionum, & onerum sæculariorum, *ca. non minus, c. aduersus de immunit. Eccles. 1. quãquã de consib. lib. 6. Couarrub. in pract. ca. 31. n. 9. Ioseph Ludou. tom. 3. comm. opin. tit. de Gabell. conci. 1. Amend. de exequend. mandat. p. 2. ca. 14. n. 30. Giroud. de Gabell. p. 7. m. 4. Matiez. in l. 11 tit. 4. lib. 5. Recop gl. 1. n. 4.* 38

† Nam ex tantę iure communi tales clerici, sine beneficio, aut assignatione exẽptionẽ huiusmodi habere, tenent *DD. in l. presbyteros C. de Episc. & cleric. & in c. fin. de vita, & honest. cleric. Molin. de Iust. tom. 3. tract. 2. disp. 270. nu. 5. Malderus in 2. 2. tract. 5. c. 6. lib. 8. Lessius lib. 2. c. 33. dub. 5. n. 39.* 39

† Quãnis in aliquibus regnis id priuilegiũ hodie nõ obtinere, nisi actu aliter beneficium obtineant, docent *Aragon. in 2. 2. q. 62. art. 3. Felic. de consib. lib. 2. c. fin. n. 13. Giroud. de Gabell. p. 7. n. 7. Flores de Mena lib. 2. q. 21. n. 199. Bobadill. in Polyt. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 263. & 283.* 40

¶ Quæ opinio nascitur ex eo quod supradicti autores putant clericos in minoribus non gaudere exemptione Gabellarum, nisi habeãt requisita Concilij, vt docent *Laymã in Theol. moral. li. 4. tract. 9. c. 6. n. 3. Suarez vltra Reg. Aug. lib. 4. c. 27. n. 14. Azor instit. mor. p. 3. li. 5. c. 19. q. 6. Filliut. tom. 1. tract. 16. c. 11. n. 298. Reginal. tom. 1. li. 1. c. 25. n. 376. Ceuall. in cognit. per violent. c. 7. n. 22. Barbos. in collect. tom. 1 lib. 3. tit. 49. c. 7. n. 7.* 41

† Sed Concilium Tridentinum non loquitur de hac exemptione, sed tãtum de fori priuilegio, ergo malè arbitrantur isti Authores, cũ sola Tonsura gaudeant exceptione tributorum, & Gadellarum iure communi, *vt dixi in defensione de Magis. c. 6. n. 69.* & mea verba referẽs, & ampiectẽs concludit Ant. Diana d. tract. de immunit. Eccles. resol. *36. Hactenus Torreblanca vnde de hoc non est amplius dubitandum à scrupulosis.* 42

† Nam priuilegium fori distinctum est à priuilegio Gabellarũ cum laicis, sine fori priuilegio concedatur, & ita meã sententiã tenẽt etiam *Barbos. de potest. Episc. p. 2. allegat. 13. n. 1. & de Iur. Eccles. li. 1. c. 39. §. 5. n. 15. Lessius de Iust. lib. 2. cap. 33. Malder. in D. Th. 2. 2. tract. 5.* 43

c.6.dicb.8.Molin.de iust.tom.3.tract.2.disp. 270.n.5 & disp.671.n.4.Garcia de benef.p.10. 1.cap.3.p.2.n.5.Trentac.Variar.li.1.tit.de Iure fisc.resolut.5.& 7.& ita declarasse Sacrã Congregationẽ,tradit Comitoles lib. 2.q.20.

44 ¶ Apud nos tamen Hispanos ex iure Regni pales clerici,nisi actualiter beneficium Ecclesiasticum habeant, non eximuntur à gabellis,& tributis huiusmodi, L.2.tit.4.lib.5. Recopil.Gran.in Concor.Antinom.v.clerici,nu. 23. Humad.ad Gregor.in l.49.gloss.3.n.4.& in l.54.gl.2.n.10.tit.6.p.1.Gutierrez inpract. lib.1.q.8.& tract.de Gabell.q.91.Parlador. ex quotid.p.1.cap.3.num.16. Azor institut. moral.p.1.lib.3.cap.1.q.fin. Sanchez de matrim.lib.7.disput.46. † Sed hij omnes in legis Regni dispositione se fundant, quæ aduersus Ecclesiam,& Ecclesiasticas personas nihil statuere, potest ex defectu potestatis Auth. de mandat.princip.§.si vero Auth.cassa & irrit, C.de Sacrosanct.Eccles.cap.Eccles.S.Mariæ, de constit.Barbosa de potest.Episcop.p.2.alleg. 13.ex num.6.& de Iure Eccles.lib.1.cap.39.

46 †.Nisi quando tales clerici essent negotiatores,quia cum id eis iure Canonico sit interdictum,ne se immiscent sæcularibus,debent eorum onera subire,cap.fin.de vita,& honest. cleric.cap.recolentes de statu monach.cap. nonnullus de immun.Eccl.c.quaquã de Censib.lib. 6.Duen.reg.100.fallent.11.Lasart.de decima ven.c.19.n.65.& 66.Girond.de Gabell.p.7. num.8.Bobadilla in sua Polyt.lib.2.cap.18. num.123.Garcia de Nobil.gloss. 9.num. 53. Barbosa d.allegat.13.num.8.& de Iure Ecclesiastic.lib.1.cap.39.§.5.ex num.63.Mexia in prag.taxæ pan.concl.5.num.23.Cened. ad Decretum,collect.37.num.2.Marta de iurisdict.p.4.cap.3.ex num. 2.Cabed.p.1.decis. 189.& p.2.arest.45. Gutierrez de Gabell.quæst.93. † Tunc enim per viam negotiationis clerici mercatores fiunt, & tenentur soluere gabellas, Genuens.in Prax. Archiep.cap.62.Molina de iust.tract. 2. disput. 342.Carol.de Graffis de effect.cleric.effect. 6. Vgolin.de pot.Episcop.cap.13.§.15.Curia Philip.tom.2.lib.1.cap.1.n.20.Aloys. Rizius in prax.fori Eccles.decis.375.edit. 1.& resolut. 317.edit.2.Camil.Borrel.in summa omn.decis.tit.7.de cleric.ex num.68. † Verius tamen puto non teneri ante trinam monitionẽ, vt desistant à negotiatione, D D.in cap. ex literis de vita,& honest.cleric.Lopez instruct. moral.p.2.cap.41.Sousa in Bulla Cœn.cap. 19.disp.92.num.3.Manuel.Rodrig.in Summ. tom.2.c.75.n.11.Pet.Ledes.tom.2.tract.17. cap.2.concl.17.Reginald.tom.1.lib.9.c.25. n.379.Bobadill.d.n.123.ad fin.

¶ Negociare autem clericus non dicitur, qui vendidit frumentum,vinum,oleum,& si- 49
milia ex reditibus sui beneficij, aut patrimonij,vt resolvunt Greg.in l.49.tit.6.p.1.Marta de iurisd.p.4.cas.3.num.9. Mexia in prag. tax.pan.concl.5.num.29.Ioseph.Ludou.tom. 3.omm.tit. de Gabell.concl. 1. Cabed.p.2. arest.45.Gutierrez de Gabell.q.93.n.25.Barbosa de potest.Episcop.p.2.allcg. 13. ex n. 10. † Aut qui emit animalia,vt illa pescat in propriis prædijs,vt cum illa pinguia facta sint, 50
venderet,vt arietes,sues,armenta,&c.Molina de iust.tract.2.disp.342.num.14.Carol. de Graffis d.effect.6.n.18. † Aut si in proprio agro exerceret agriculturam,quia non dicitur 51
negociare,qui vẽdit fructus suorum fundorũ, Molin.d.disp.342.Ios.Lxdou.concl. 15.n.11. Velasc.consul.131.ex n.6.cum alijs per Cened. ad Decret.collect.37 n.2.Aloys.Rizius d. resolut.317.n.8.† Sec⁹ tamẽ si talia prædia,vel agri non essent propria,sed conducta,quia tũc 52
de fructibus in eis perceptis Gabellam solueret,Gutierr.de Gabell.q.63.ex n.68.Barbosa de Iure Ecclesiast.lib.1.c.39.§.5.n.37.

¶ Clerici autẽ primæ Tonsuræ,si vnica,& 53
virgine contraxerint,habitum,& Tonsurã deferant clericalem,quãuis assignationẽ nõ habeant,gaudent prinilegio canonis,& fori, ex ipsiusmet Concil.Trident.disposit.d.sess.23.de Reform.c.6.ad fin.vbi obseruari iubet constitutionẽ D.N.Bonifacij VIII.in c.1.de cleric. coniugat. lib.6. Priuilegiũ retinent canonis,& infra,trahi non posse criminaliter,aut ciuiliter ad iudicem sæcularem.† Quãuis tales cle- 54
ricos in Criminalibus gaudere, nõ tamẽ in Ciuilibus tenẽt Azeu.& alij in l.1.& fin.tit.4. lib.1.Recop.Farin.q.8.n.7.Couarr.in Pract. c.31.n.9.Gutier.Canon.qq.lib.1.c.5.n.3.Sãch.de Matrim.to.2.li.7.disp.46.n.22.Cened. in qq.Canon.c.4.n.18.Barbos.de potest. Episc. p.2.allegat.12.n.25.& allegat.15.n.25.† Verius tamen est gaudere priuilegio fori, tam in 55
Ciuilibus,quã in Criminalibus,d.c.vnico de cleric.coniug.lib.6.c.2.de foro compet.Tridẽt. sess.23.de Reformat.ca.6.ad fin. vt declarauit Sacra Congreg. Eminentiss.Cardin.27.Febr. 1630.vt tradit Barbos.de Iure Eccles.lib.1.c. 39.§.2.n.37.Ant.Diana lib.2.p.1.Resol. 50. Bonac.de Cẽsur.Bulla li.2.c.15.q.4. Duard. in Bull.Cœn.lib.2.can.15.q.4.concl.3.n.12. Marta de iurisd.p.1.cõt.2.cas.159.n.5. Ant. Gom.variar.3.c.10.n.4.Farin.to.1.q.8.ex n. 7.Ceuall.de cognit.violẽt.p.2.q.73.n.4.Graffis de effect.cleric.effect.2.n.118. Rizi⁹ in suis decisionib.p.4.decis.320.n.5.& collect. 308.

Familiares, & serui Episcoporũ quãuis sint ici, hodie etiam gaudent foro Ecclesiastico, ipsi Episcopi cognoscãt de suis delictis, & dices laicos inhibeant, & excõmunicent, vt usas remittant, nã Concilium Trident. solũ git de clericis, qui ex Ordine foro gaudere ossunt, non de alijs, qui ex alio capite iure cõ uni gaudere debent, *DD. in cap. 1. de offic. rdin. Mar. Anton. lib. 3. resol. 14. ex num. 1. ampanill. diuers. Iuris Can. rubr. 12. cap. 13. u. 88. Rizzius in prax. p. 5. resol. 473. num. 2. erol. in prax. v. Episcopus. n. 11. Marta. d. p. cas. 111. num. 3. Narbon. p. 3. Recopil. lib. 4. it. 1. l. 10. gl. 22. Cened. in Canonic. qq. cap. 4. u. 26. Gratian. March. deciss. 233. nu. 1. Bar- os. de potest. Episcop. p. 3. allegat. 107. nu. 2. & e Iure Eccles. lib. 1. cap. 39. §. 2. nu. 55.* † Di- untur autem familiares Episcoporum, qui eo um sumptibus alluntur, & eis seruiunt, & cum is commorantur, *Squillacens. d. cap. 7. ex nu. 2. Barbos. vbi sup. d. p. 2. alleg. 5. ex nu. 2. & p. alleg. 107. ex num. 10. & de Iure Ecclesiast. ib. 1. cap. 39. §. 2. nu. 55.*

CAP. VII. De pœna Iudicis sequẽtis probabilem opinionem, omisa probabiliori.

SVMMARIVM.

1. *Probabilis opinio sequi potest omisa probabilior.*
2. *Confessarius debet sequi opinionem pœnitentis probabilem.*
3. *Forum interius, & exterius regulariter parificantur.*
4. *Iudices eodem modo debent iudicare.*
5. *Iudex in sententiando debet leges obseruare.*
6. *Iudex deficiente lege non debet sequi probabilem opinionem, omisa probabiliori.*
7. *Iudex debet arbitrium suum legibus acommodare.*
8. *Iudex debet sententiam ferre secundum allegata, & probata.*
9. *Pœnitens probabilem opinionem sequens nõ peccat.*
10. *Confessarius non potest denegare absolutionem nisi male disposito.*
11. *Iudex peccat faciens contra conscientiam erroneam.*
12. *Confessarius non potest reum absoluere contra proprium dictamen conscientiæ.*
13. *Confessarius dum vergit damnum tertij debet pœnitenti admonere, vt deponat probabilem, & sequatur tutiorem.*
14. *Subditus tenetur operare iuxta superioris conscientiam, quamuis puter falsam.*
15. *Subdito licet fraudare tributum, si est probabis, quod sit illicitum.*
16. *Aduocatus potest sequi minus probabilem pro suo clientulo, cum preiuditio tertij.*
17. *Aduocatus in re dubia potest tueri, quam vellet partem.*
18. *Aduocatus non potest patrocinare causam aduersus opinionem certam.*
19. *Iudex non potest sequi probabilem, omisa probabiliori.*
20. *Opinio magis probabilis habet pro se præsuptionem quod sit magis certa.*
21. *Iudex non potest sequi probabilem omisa certa.*
22. *Opiniones probabiles nullus sequi tenetur, omisis probabilioribus.*
23. *Iudex excusatur sequens Doctoris opinionẽ falsam, quam diu non apparet falsa.*
24. *Iudex tenetur opinionem falsam examinare, donec cognoscat falsitatem.*
25. *Iudex imperitus debet potius officium renũciare quam sententiam ferre.*
26. *Iudex potest contra propriam opinionem sequi probabilem.*
27. *Probabilitas opinionis, non sumitur ex eo, quod viri docti sequuntur.*
28. *Opinione aliorum non potest formari conscientia, vt tuto procedatur.*
29. *Probabilis opinio non est, quam maior numeros autorum sequitur.*
30. *Opinio quæ à plurimis sequitur non præsumitur magis vera.*
31. *Opinio plurimorum quare sequatur.*
32. 33. *Probabilitas opinionis non pendet ex autorum numero, sed rationum.*
34. *Probalis opinio est quamuis nullus eam tueatur si probabilibus rationibus nititur.*
35. *Probabilior opinio est, quæ magis Iuri Cõmuni, & patrijs legibus fabet.*
36. *Iudex in quæstione facti non numerum testium sequi tenetur, sed qui magis veritati accedit.*
37. 38. 39. *Opinionis bonitas non pendet ab autoritate, quæ est ab extrinseco, sed à ratione, quæ est ex parte rei.*
40. 41. 42. *Ratio sola multis autoribus præbalet*
43. *Ratio sequenda est in iudicando, magis quã autoritas.*
44. *Autoritas Sanctorum in ijs, quæ non pendent à reuelatione diuina, non sequitur, nisi ratione fulciatur.*
45. *Rationis iudices esse debemus.*
46. *Iuniores tanto sunt perspicatiores.*

47. *Opinio-*

47. *Opiniones Doctorum probabiles sunt, non necessariæ.*
48. *Opiniones non probant, nisi dum sunt rationabiles.*
49. 50. *Ratio præferẽda est autoritati humanæ.*
51. *Impossibile est casus dari in quo veritas pro utraque parte esse possit.*
52. *Iudex peccat faciens quod dubitat an sit iustum.*
53. *Iustitiæ sydus effulget per varios iuris prudentiæ anfractus, &c.*
54. 55. *Dubiũ manens tutior pars sequẽda est.*
56. 57. *Tutior pars si non constat qualis sit, pro possessore pronunciandum est.*
58. *Benignior opinio sequẽda est cæteris paribꝰ*
59. *Opiniones æque probabiles potest sequi iudex quam maluerit.*
60. *Iudicem pro amico posse sententiam ferre.*
61. *Iudex neque in varietate opinionum potest amico gratificare.*
62. *Duo assensus contrarij certi, & evidenter dari non possunt.*
63. 64. *Iudex imperitus est sẽper in malo statu.*
65. *Iudex non tenetur sequi dictamen conscientiæ erroneæ, quando res est mala, aut bona sub præcepto.*
66. *Iudex ex mala electione si errorem cœpit, peccat non deponens errorem.*
67. *Iudex faciens contrà legem peccat, & facit litem suam.*
68. 70. 69. *Iudex errans in decissione causarũ quibus pœnis subiciatur.*
71. *Iudex non excusatur ignorantia.*
72. *Iudex imperitus debet officium renũciare.*
73. *Ignorantia in Magistratibus causa est, vt mundus de die in diem in deteriora ruat.*
74. *Iudices magis ignari, magis de sufficientia gloriantur.*
75. *Iudices imperiti nec sciunt quod faciunt, nec scire volunt.*
76. *Iudices ignari nec leges attendunt, nec se informari sinunt.*
77. *Iudices quare contemptibiles Apostolus eligendos suadeat.*
78. 79. *Iudicis officium quam sit periculosum.*
80. *Iudices, vt porci in hora, ingrediuntur in infernum.*

1 PROBABILEM opinionem posse iudicem sequi, omissa probabiliori expresse tenent, *D. Antonin. in summa p. 3. cap. 18. §. 10. reg. 6. & 7. Bart. Medina in D. Thom. 1. 2. q. 19. art. 6. Salas q. 21. tract. 8. disp. unic. sect. 12. nu. 118. Aragon 2. 2. q. 63. art. 4. Salon. controu. 2. Bañez q. 10. art. 1. dub. 3. Ledesma in summa tom. 2. tract. 8. cap. 22. diff. 1. Nauarr. in Man. cap. 27. nu. 186. Cordubalibr. 2. q. 3. Thom. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 1. cap. 9. nu. 45. Conrad. de contractib. q. 81. Gregor. Sayrus in claui reg. lib. 1. cap. 11. nu. 8. Gutierrez Canonic. qq. libr. 1. cap. 13. nu. 13. Nicol. Garsia de benefic. tom. 2. p. 7. cap. 2. nu. 24. & p. 11. cap. 5. ex nũm. 162. Ant. Diana Resolut. moral. tract. 13. resolut. 2. & 3. Morla in Empor. Iur. p. 1. tit. 2. q. 2.* † Et ratio est, quia confessarius (quatenus iudex est) in foro pœnitentiali debet se conformare opinioni pœnitentis, si est probabilis, omissa probabiliori, *Grab. Vazquez in D. Thomæ. 1. 2. tom. 1. disp. 62. cap. 4. num. 14. Valent. tom. 2. disp. 2. q. 12. pun. 1. & disp. 5. q. 7. punct. 4. Suarez tom. 4. de pœnit. disp. 22. sect. 9. nu. 6. & tom. 5. de Censur. disp. 40. sect. 1. num. 6. Vasquez 2. 2. q. 10. art. 1. dub. 3. Medina, & Aragõ vbi supra, Lorca disput. 39. Lessius de Iust. lib. 2. cap. 29. dub. 8. nu. 68. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 41. nu. 3. & libr. 3. disp. 20. nu. 4. & lib. 8. disp. 6. nu. 18. & in Decalog. d. cap. 9. nu. 14. Sayrus d. lib. 1. cap. 9. num. 4. & de Censur. cap. 155. num. 4. & 8. & tom. 1. de pœnit. disp. 32. sect. 5. nu. 4. Ægidius Coninck. de Sacrament. disp. 8. dub. 17. nu. 135. Bonacin. disp. 5. q. 7. pun. 6. n. 26. Filiutius tom. 1. post tract. 7. art. 4. fol. 222. Lud. Lopez instruct. tom. 1. c. 120. & 287. Henriq. lib. 14. de irregu. c. 3. n. 3.* † Forum enim interius, & exterius regulariter parificantur, *arg. text. in cap. vt animarum de constit. & in cap. vnico eod. tit. libr. 6. & in cap. 1. de sepultur. d. lib. 6. Gregor. Sayrus d. lib. 1. cap. 13. nu. 24.* † Ideo eodem modo debent iudicare, *Soto de iust. libr. 4. cap. 5. art. 3. Vazquez d. tom. 1. disp. 6. cap. 1. nu. 3. Suarez de Censur. d. disp. 40. sect. 5. num. 16. Salas d. disp. unic. nu. 119. & tract. 18. nu. 166. & sect. 16. nu. 171. & sect. 23. nu. 226. Couarrub. in cap. cum esses, de testam. nu. 7. Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 5. nu. 20. & libr. 1. Decalog. cap. 10. nu. 11. & lib. 2. cap. 23. nu. 40.*

¶ Sed tantorum virorum pace contrarium tenendum est, nempe iudicẽ non posse in sententiando probabiles opiniones sequi, omissis probabilioribus, neq; ipsas probabilissimas, sed legum decisiones, siue quæstio sit facti, siue iuris, *l. nemo C. de sentent. & interlocut. l. fin. C. si contra ius, vel vtilit. canonizata in capit. iudicet 3. q. 7. §. 1. Instit. de offic. iudic. Auth. de iudicib. §. fin. collat. 6. cap. 1. de Constit. cap. in istis dist. 4.* † Deficiente autem lege, non debet se acommodare minus probabili opinioni, sed probabiliori, vt est illa, quæ magis iuris decisionibus conformis est, si lege

aliqua, vel inuincibili ratione fulcitur, cui responderi non potest, vt docent *Sylvest. Armilla, Sa, & alij Summistæ v. Iudex, Soto lib. 3. de Iust. q. 6. art. 5. Vazquez d. tom. 1. disp. 64. cap. 2. Bañez 2. 2. q. 63. art. 1. dub. 1.* † Quamuis quæstio sit facti, quæ in arbitrio est iudicãtis, *l. 3. & ibi omnes D. de testib.* quia arbitrium suum ita legibus, & Canonibus debet accommodare, vt eorum præscriptum temerè non transiliat, nam vt ait Plato in Apolog Socrat. *Non enim ad hoc sedet iudex, vt per gratiam concedat, sed vt iudicet secundum leges.* † Etiã si pro minus probabili opinione faciat indicium, quia non debet sententiam ferre ex sua conscientia, sed secundum allegata, & probata, *Conarrub. libr. 1. variar. cap. 1. ex num. 17. Menchaca lib. 1. controuers. cap. 14. Pet. Morla in Empor. iur. p. 1. tom. 1. q. 1. ex nu. 30.*

¶ Neque obstant pro contrario addicta de confessario, in quibus se fundant autores, vt idem in iudice argumententur, nam pœnitens in foro conscientiæ probabilem opinionem sequens, non peccat, ideo Confessarius non debet ei tale factum culpa imputare, sed eius se accommodare opinioni, *Nauar. in cap. siquis autem de pœnit. dist. 7. nu. 66. & in Manual. cap. 27. ex nu. 208. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. tom. 1. lib. 13. nu. 97. Sayrus 2. cap. 9. nn. 5. & tom. 1. de pœnit disp. 32. sect. 5. nu. 4. Ægid. Coninck. de Sacrament. disp. 18. dub. 17. nu. 135. Bonacin. disp. 5. q. 7. pun. 6. nu. 26.*

† Et ita debet reum absoluere eius opinioni se conformando, dum sit probabilis, quamuis oppositum teneat, & sit magis probabile, quia Confessarius non potest denegare absolutionem, nisi male disposito, *Soto sent. 4. dist. 18. q. 2. art. 5. Medina 1. 2. q. 19. art. 6. dub. 3. Solon 2. 2. q. 63. art. 4. contro. 2. Valent. tom. 3. disp. 5. q. 7. pun. 4. Vazquez d. q. 62. cap. 7.* † Iudex autẽ nullius partis opinionem sequi tenetur, etiam si multorum Doctorũ authoritate probabile corroboretur, si oppositum tenet, quãuis non sit magis probabile, nam peccat agẽs cõtra conscientiam erroneam, quia facit quod credit esse malum, vt tradunt *Origen. Ambros. Christ. Theophilact. & alij ad illud D. Pauli ad Rom. cap. 14. omne quod non est ex fide peccatum est.*

¶ Vnde verius puto, neque in foro conscientiæ teneri Confessarium sequi opinionem probabilem pœnitentis, si oppositum teneat, & sit magis probabile, quia non potest eum absoluere contra proprium dictamen conscientiæ, *Greg. Sayrus in claui reg. lib. 1. cap. 9. n. 6.* † Eoque maxime si vergit damnum tertij, quia debet eum admonere, vt deponat opinionem probabilem, & sequatur magis probabilem, vt magis tutiorem, vt dignè absoluatur; nam vt ait, D. August. epist. 54. transumptiue in cap. primo 14. quæst. 6. *Qui ad se confugientem (quantum honestè potest) ad reddendum non compellit, socius est fraudis, & criminis.* † Solus enim subditus tenetur iuxta opinionem aliorum, hoc est superiorum, operare, quamuis ipse putet falsam, quia debet contra proprium dictamen obedire, formando conscientiam, quod id sibi licet, ratione obedientiæ, *Ant. Cordub in summ. lib. 3. q. 9. Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 6. Nicol. Garsia de benefit. tom. 2. p. 11. cap. 5. num. 166.* † Secus quando est probabilis opinio, quod sit inuitum; nam subdito licet Regi tributũ fraudare, si est probabilis opinio, quod sit illicitum, *D. Anton. p. 2. tit. 1. cap. 14. §. 8. Cordub. q. 93. dub. 5. Lopez p. 1. cap. 187. Petr. Nauar. de Restit. lib. 3. cap. 1. dub. 13. Lessius de Iust. lib. 2. cap. 33. dub. 8. n. 67. Malderus de virtutib. tract. 8. nu. 67. Thom. Sanchez de Religios. stat. lib. 6. cap. 3. nu. 7. Suarez de legib. lib. 5. cap. 18. nu. 2.*

¶ Neque obstat, quod aduocatus possit sequi minus probabilem opinionem, pro sui clientuli defensione, cum peritidicio tertij, vt docent *Sotus lib. 1. de iust. q. 8. art. 3. Sylvest. in summ. v. aduocatus q. 10. Nauar. in Man. cap. 25. nu. 28. Thom. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 1. cap. 10. num. 51. & 52.* † Nam aduocatus nullum ius inter partes pronunciat, sed parti vni litigantium adsistit, & patrocinium affert, qua propter potest se probabili opinioni accommodare, pro sui clientuli defensione, quãdo res est dubia, siue in iure, siue in facto, quia tunc posse aduocatum quã vellet partem tueri docent, *D. Antonin. p. 3. tit. 6. cap. 2. §. 14. Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. dist. 1. sect. 10. nu. 101. Bañez 2. 2. q. 71. art. 4. Valent. tom. 3. disp. 5. q. 15. pun. 4. Sayrus in claui Reg. d. cap. 14. num. 17. Gutierrez canonic. qq. lib. 1. cap. 13. n. 24. Anton. Diana d. tract. 13. resolut. 6.* † Secus tamen si aduersę partis opinio esset magis probabilis, quia vt magis certa non potest aduersus illam causam patrocinare, sub peccati pœna, & damni illati satisfactionẽ, *D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 7. & q. 71. art. 3. Lessius, vbi supra d. cap. 13. dub. 8. Paul. Laymã in opere Moral. tom. 1. lib. 1. cap 5. nu. 18.*

¶ Quare multo minus iudex poterit sententiam ferre secundum probabilem opinionem, omissa probabiliori, vt docent *Malder. in D. Thom. 2. 2. q. 19. art. 5. disp. 86. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 1. cap. 10. num. 47. Villalobos in summ. tom. 1. tract. 1. diff. 15. n. 7. Filliut. tom. 2. tract. 21. cap. 4. num. 144. Layman. in opere*

Mor.

20 *Mor. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 3. n. 16.* † Quia eo quod sit magis probabilis, habet præsumptionem pro se, quod magis veritati accedat, eo quod magis probabilibus argumentis nitatur, & per consequens, quod sit magis certa, quæ relinqui non potest pro opinabili, *Salas, d. q. 21. disp. 1 sect. 15. nu. 156. Aragon 2. 2. q. 63. art. 4. Azor p. 1. lib. 2. cap. 17. q. 11. Suarez tom. 3. disp. 21. sect. 4. & tom. 4. disp. 26. sect. 6, nu. 5. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 1. cap. 9. num. 41.*

21 † Iudex enim sub peccati reatu, & damni illati satisfactione, non potest opinionem sequi quantum vis probabilẽ, omissa certa, *Vazquez 1. 2. disp. 63. pun. 1. nu. 3. Conradus in templ. iudic. tract. 7. q. 100. art. 2. Garsia de benefic. tom. 2. p. 11. cap. 5. ex nu. 362. Perez in Laurea Salmant. cert. 10. cap. 12. & 13.* † Neque Confessarius, neque aduocatus, neque magistratus,

22 neque chyrurgus, neque artifex, neque in moribus, neque in naturalibus, neque artificialibus potest operare secundum probabiles opiniones, omissis magis probabilibus, & magis certis, *DD. in cap. suanos de homicid. Nauar. in cap. siquis autem, de pœnit. dist. 7. nu. 47. Soto de Iust. lib. 3. q. 6. art. 5. Sylvest. Tabiena, Armilla, & alij Summistæ v. iudex, & v. aduocatus, & v. medicus, & v. artifex, Sanchez d. cap. 9. nu. 4. & cap. 10. ex n. 5. Vazquez disp. 64. c. 4. Leym. d. c. 5. ex n. 15. Sayr. in Claui Reg. lib. 1. cap. 9. ex nu. 4. & cap. 10. ex nu. 2. & in cap. 11. ex nu. 17.*

23 ¶ Cabeat autem iudex, ne sua præsumptione ductus hanc, vel illam amplectatur opinionem, quæ illi per errorem, fortasim, probabilis videri possit, nam licet excusatur à peccato Doctoris opinionem sequens falsam, quandiu non apparet falsa, *gl. in cap. 1. de postul. prælat. lib. 6. Innocent. in cap. per tuas, el 2. de Sponsalia. Panormit. in cap. capellanus de ferijs n. 6. Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 8. & 9.* † Contra-

24 rium censeo, nam iudex ex eo quod hanc, vel illam opinionem in aliquo boni nominis authore legat, non potest tuto eam sequi, licet sibi probabilis videatur, si falsis tamen fundamentis nitatur, quia debet illam examinare, donec cognoscat falsitatem, *Salon. 2. 2. q. 63. art. 4. contrad. 2. Sayrus in claui reg. d. lib. 1.*

25 *cap. 8. nu. 4.* † Quod si non valet errorem cognoscere, quia imperitus est, debet potius officium renunciare, quam sententiam ferre, nam licet peritiores consulat, non excusatur, quia peccat operando iuxta aliorum conscientiã, omissa propria, *Ioan. Azor tom. 1. Instit. lib. 2. cap. 8. q. 4. Sayrus in claui reg. lib. 1. cap. 4. nu. 15. Sanchez tom. 1. Decalog. cap. 11. ex nu. 1.*

26 ¶ Neque obstat iudicem posse contra probabilem opinionem, sequi opinionem contrariam, quam viri docti sequuntur, & putant probabilem, & non contineri errorem, *Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 4. Azor d. lib. 2. cap. 17. q. 7.*

† Quia ex eo non sequitur, probabilem esse 27
opinionem, quam viri docti sequuntur, quia probabilitas non potest sumi ex authoritate aliorum, quod eam viri docti sequantur, quia illud est ab extrinsecis, sed ex optimis rationibus, & fundamentis, quæ sunt ex parte rei *Aristot. lib. 1. Topicor. cap. 1. & lib. 1. Ethicor. cap. 4. Medina 1. 2. q. 19. art. 6. Salon. 2. 2. q. 63. art. 4 1. contrad. 2. Ant. Perez vbi sup. certam. 10. num. 48.* † Nam ex aliorum opinione 28
non potest formare cõscientiam ad hoc, vt tuto procedat, quamuis à doctis viris sequatur, nam vt ait Cicero in Oratore: *Nihil tam stupidum dici potest, quod aliquis philosophorum non habeat patronum.*

¶ Vnde errant, qui probabilitatem opinio- 29
nis ex authorum numero ponderant, ita vt magis probabilis sit, quam maior numerus authorum sequitur, vt voluit *Soyrus in claui regia lib. 1. cap. 11. ex n. 10.* † Et non minus errant 30
qui in dubio eam eligendam esse docent, quæ plurimorum authoritate roboratur, quia præsumitur magis verior, vt tenent *Menoch. libr. 2. præsumpt. 71. nu. 2. Cevant. in l. 1. Taur. n. 1. Greg. Lopez, & Humad. in prolog. Part. gl. 18. nu. 1. Mascard. de probat. concl. 138. nu. 4. & 8. Conedo in Decretal. collect. 84. num. 4. & in Canone. q. 8. nu.* 10. † Nam licet ab ea non 31
esse recedendum, neque in iudicando, neque in consulendo tradunt *Decius cõsil. 131. in fin. Rolan. cons. 60. nu. 40. vol. 1. & cons. 16. ex n. 12. vol. 3. Burgos de Paz in præm. legum Taur. nu. 251. Mevia in Empor. iuris p. 1. tit. 2. q. 5. Cevallos in suis commun. in prooem. ex num. 30.*

† Contrarium verum est, quia vt ait Dominus 32
Exod. cap. 23. v. 2. *nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, vt à vero deuies*, quia nõ ex numero authorum alicuius opinionis, sed ex rationibus, & fundamentis eius probabilitas exigenda est, nam vt ait Imperator in l. 1. C. de vetere iure enuclean. *Sed neque ex multitudine authorum, quod melius, & æquius est iudicatore, cum posset vnius, & deterioris forsam sententia, multos, & maiores aliqua ex parte superare.*

¶ Probabilis opinio est, illa, quæ certitu- 33
dinem non habent, licet graui authoritate, & non modicæ momenti rationem habeat, vt docent *D. Thom. quodlib. 3. art. 10. Nauar. in Man. d. cap. 27. num. 188. Sylvest. in summ v. opinio, n. 1. Sa v. dubium, n. 3. Vazquez d. disp. 62. cap. 4. nu. 17. & 18. Sanchez libr. 1. Decalog.*

log. cap. 9. num. 7. & 11. Layman d. cap. 5. n. 6.

34 † Etiam si vnus eam tueatur opinionem, imo si nullus, dum tamen qui fulcitat probabilibus rationibus, & fundamentis nitatur, *Vazquez d. cap. 4. num 12. Valèt. d. disput. 2. q. 12. plect. 4. q. 4. Sylueſt. v. opinio, q. 1. Nauar. d. cap. 27. n. 288. Ioan. Sanchez in ſelect. diſp. 44. n. 61. Azor tom. 1. cap. 7. q. 6. Villalobos in Summ. tom. 1. diff. 4. n. 16.* † Probabilior autem opinio eſt, non quam plures ſequuntur, ſed quæ magis pro ſe habet rationes, & fundamenta, vt quæ magis iuris communis deciſionibus, & patrijs legibus, & conſuetudine receptæ, conformis eſt, vt docent *Alexand. conſ. 202. n. 6. lib. 7. Lud. Gomez in reg. Chancell. in proœm. q. 2. Nauar. d. cap. 27. n. 289. Layman, d.*

36 *cap. 5. n. 16. Sà d. v. dubium, n. 6.* † Etiam si quæſtio ſit facti, in qua iudex non debet ſententiam ferre pro parte; quæ plures teſtes habet, ſed pro illa, quæ magis veritati accedit, l. fin. §. teſtes D. de teſtib. *Neq; enim ad multitudinẽ reſpicere oportet, ſed ad ſincerã teſtimoniorum fidẽ, quibus potius lux veritatis aſſiſtit.*

37 ¶ Bonitas enim opinionis, aut malitia, nõ pendet ex eo, quod plures illam approbent, vel reprobẽt, quia id prouenit ab extrinſecis, ſed ex ratione, quæ eſt ex parte rei, nam vt ait D. Aug. lib. 2. de Ordine c. 9. *Tempore authoritatis, re autẽ ratio prior eſt, ita quãquã bonorũ authoritas imperitia multitudine videatur*

38 *eſſe ſalubrior, ratio aptior eruditis.* † Authoritas enim præualere debet, vbi ratio non ſupipetit, idem Aug. in Enchirid. ad Laurẽt. c. 4. *Ea ſunt defendenda ratione, quæ vel à ſenſibus corporeis inhoneſta, vel ab intelligentia mentis inuenta; quæ autem nec corporeo ſenſu experti ſumus, nec menti aſſequi voluimus, ea ſine vlla*

39 *dubitatione credenda ſunt teſtibus.* † Nam in defectum rationis ſequenda eſt authoritas, idem Auguſt. lib. 19. Ciuit. Dei cap. 3. *Quid ad nos quam de rebus ipſis iudicare debemus, quam pro magno de hominibus, quid quiſquam ſenſerit ſcire.* Non è contra, nam vt ipſe teſtatur Auguſt. lib. de vtilit. credẽd. cap. 16. *Sola eſt authoritas, quæ commouet ſtultos.*

40 ¶ Ratio enim ſola multis authoribus præualet; nam vt ait Socrates apud Platon. in Enchirid. *Conſiderandum ſemper eſt, verè ne dictum ſit, non quis dixerit.* idẽ Plato in Phædri

41 *Oportet præter Hippocratem conſiderare vtrũ nobis diſputationis ratio conſonet.* † Quia non authoritatis, ſed rationis cauſa habenda eſt, Cicer. de natura deor. lib. 1. *Non tam authoritatis in diſputando, quã rationis momenta quærenda ſunt,* Theodoret. de curand. Græcor. affect. lib. 1. *Nulli mihi meorum magis parendum eſt, quam rationi exiſtimẽt, quæ conſulenti mihi optima videatur.* † Nam aliorum dictis inhærere, nulla alia ratione, quàm quod ab alijs dicta ſint, ſeruilis ingenij eſt, vt probat *noſter Seneca epiſt. 52.* ſiue belli factionis, non doctrinæ, vt ipſe ait, lib. de vita Beata c. 30. *Semper vnius ſequi ſententiam, non id curiæ, ſed factionis eſt.*

42

43 ¶ Id ſemper, quod ratione fulcitur, magis in iudicando authoritatis eſt, cap. 1. diſt. 3. *Quod quiſque ratione magis nititur, eò magis authoritatis eius verba eſſe videntur,* licet ab infimis adducatur, c. cappellanus, de ferijs. *poſterior ſententia meliori, & ſubtiliori nititur ratione.* † Ideo non tenemur aliorum dicta ſequi, etiam Sanctorum, in his quæ non pendent ex reuelatione diuina, niſi rationem nõ reddere int, D. Thom. Sentẽt. 3. diſt. 14. art. 2.

44 *Authoritate Sanctorum Doctorum in philoſophia non plus valent, quam dicta philoſophorum, quos ſequuntur;* & lib. 8. phiſicor. lect. 3. *Omne quod ponitur abſque ratione, vel authoritate fictitium eſſe videtur.* † Rationis autem

45 iudices nos eſſe debemus, illamq; in melius, aut rectius producere, quia vt ait Columella de re ruſt. in præfat. lib. 1. *Sic miror antiquos, vt temporum noſtrorum ingenia nõ deſpicerem, neq; enim quaſi laſſa, & effœta natura, nihil iam laudabile parit.* † Imo noſtri quanto iuniores, tanto ſunt perſpicatiores, vt tradit

46 *Ioann. Nevizan. in Sylua nupt. lib. 11.* nam vt ait Petr. Bloſenſ. epiſt. 91. *Nos quaſi nani ſuper gigantum humeros ſumus, quorum beneficio longius, quam ipſi ſpeculamur.*

47 ¶ Opiniones enim Doctorum, quantumuis authoritate fulciantur probabiles ſunt, nõ neceſſariæ, *gl. in l. 1. C. de legib. Faber. in §. reſponſa prudentum, Inſtit. de iure natural. Bart. in l. 1. C. de profeſſor. & medic. Bobadilla in ſua Polyt. lib. 1. cap. 7. Ripa tract. de peſtilentia n. 65.* † Ideo quando ratione non fulciun-

48 tur, nihil probant, nec mouent, nec credi debent, quia vt ait Clem. Alexand. lib. 1. Stromat. cap. 4. *Ego ſum eiuſmodi, vt nulli alij credam, niſi rationi.* † Ratio enim præferenda

49 eſt omni authoritate humana, vt probant ex Theologis, *Cano in relect. de pœnit. p. 4. lib. 7. de locis c. 3. n. 1. 4. 9. & lib. 8. c. 4. concl. 1. c. 5. & lib. 9. c. 7. & lib. 10. c. 5. & lib. 12. c. 4. Ioã. Picus Mirandul. in principio ſuæ Apolog. §. reſtat, & §. quod autem, Frã. Picus eius nepos lib. de immitat. ad Bemb. Soto in ſua Logica cap. de quærit q. 2. concl. 2. & lib. 1. Phyſic q. 7. Caſtro lib. 1. aduerſ. hæreſ. cap. 7. Salas 1. 2. tract. 8. diſp. 1. ſect. 6.* † Quam quidem ſententiam

50 probant ex noſtris Inquiſitoris *Abb. in d. c.*

cappellanus.

capellanus de ferijs, & in cap. tua nos de vsur. & in Clem. 1. §. fin. de summ. Trinit. Turrecrem. in cap. 1. dist. 9. Dominicus in d. cap. 1. dist. 20. Curtius Iun. cons. 63. n. 3. & cons. 160. num. 12. Decius cõs. 481. n. 12. Ias. in Auth. nouissima C. de inoffic. testam. Couarr. in cap. Alma mater de sentent. excomm. p. 1. §. 3. Nauarr. in Man. d. cap. 27. Sarmiento lib. 2. Select. cap. 10. num. 3.

¶ Quando tamen res adeo dubia est, vt pro vtraque parte ratio sit, & veritas nõ pro vna magis, quam pro alia eluceſcat, ex quo iuſtitia æquali lance libretur, & iudex in dubio manet, non debet cauſam ſententiare, ſed deponere dubium, ſtudendo, & laborando, vt ius, & factum aſſequatur, quia nunquam caſus dari poteſt, in quo, ſi omnia bene perpendantur, veritas pro vtraque parte poſsit aſſiſtere, quia impoſsibile eſt, quod vna res ſit, & nõ ſit, 52 vt tradit *Ariſtot. Elench. 1.* † Ideo facere debet iudicium pro ea parte, quę magis veritati accedit, aut maioribus rationib⁹, & fundamẽtis innititur, vt deponat dubium, quin peccet faciens, quod dubitat an ſit iuſtum, vel ne, *D. Thom. in quodlib. 8. art. 13. Caietan. opuſcul. tom. 1. tract. 31. reſp. 17. q. 13. dub. 7. & in Sũma, v. opinio. Nauarro in d. cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt. 7. n. 61. & 81. D. Antonin. p. 1. tit. 3. c. 10. §. 10. Medina 1. 2. q. 19. art. 6. dub. 3. Vazquez q. 65. cap. 3. Valent. tom. 2. diſp. 2. q. 14. pun. 4. dub. 4. Cordub. in qq. lib. 3. q. 5.* 53 † Nam etiam per vias, perciuia, acciuia, deciuia, per meandros diu conteſtatæ litis labyrinthos, per varios iuriſprudentiæ anfractus, & implicatos gyros, demum per tot ſyrtes ſydus effulget auſpicatiſsimum iuſtitiæ, niſi lites velis habere ſua ſydera, & magis litigantium fortunæ, quã iuris diſpoſitione niti, iuxta illud Poetæ

Habent quoque ſua ſydera lites.

54 ¶ Si tamen ex vtraque parte dubium ſit, nec poſsit deponi, tutiorem partem eſſe ſequendam iura ſuadent, *cap. ad audientiam, 6. ſignificaſti el 2. cap. penult. de homicid. DD. in cap. inuenes de ſponſalib. & in cap. 2. de pœnit. diſt. 7. Cobarrub. in Decretal. 4. p. 1. cap. 4. §. 1. n. 9. & in d. cap. Alma mater. p. 1. §. 2. n. 5. Medina 1. 2. q. 9. art. 6. dub. 4. concluſ. 4. Vazquez diſp. 65. cap. 3. & diſp. 66. Azor. tom. 1. lib. 2. cap. 18. q. 4. & cap. 19. q. 10. & lib. 11. c. ult. q. 2. & Sayrus de Cenſur. lib. 1. cap. 16. n. 30. caſ. 2. & lib. 6. cap. 2. num. 16. & in Claui lib. 1. cap. 13. num. 9. & 36.* 55 † Quod ita practicatur, tam in foro interiori, quã exteriori, *Bald. in Auth. ingreſſi C. de Sacroſ. Eccleſ. num. 49. Nauarr. in cap. ſi quis autem de pœnit. diſt. 7. num. 36. Couarrub. in cap. cum eſſet, de teſtam. Vazquez, vbi prox. q. 19. art. 6. & q. 66. cap. 1. num. 3. & q. 96. art. 4. diſp. 164. n. 37. Suarez in p. 3. tom. 3. diſp. 40 ſect. 3. num. 24. Salas d. q. 21. tract. 8. diſp. 1. ſect. 18. n. 166. & ſect. 19. n. 171. & ſect. 23. num. 226.*

¶ Si adhuc manet dubium, nec conſtat, 56 quæ ſit pars tutior, pro poſſeſſore ſententiandum eſt, *gl. in cap. fin. de præſcrip. Bart. in l. naturaliter D. de vſu capion. Ias. in l. 3. §. generaliter D. de acquirẽdo poſſeſſ. cum alijs per Cened. collect. 50. num. 3. Couarr. in reg. poſſeſſ. r. p. 2. §. 7. num. 3. & 4. Salon. 2. 2. q. 5. art. 7. q. 3. Valent. tom. 3. diſp. 3. q. 6. pun. 3.* † Quamuis poſſeſsio ſit extra iuſtitiæ materia, 57 quia adhuc pro poſſeſſore fiet interpretatio, *Vazquez vbi ſup. q. 10. art. 6. diſp. 165. c. 3. Azor. lib. 2. cap. 19. q. 10. & lib. 11. cap. 15. q. 2. Sayrus in Claui d. c. 13. num. 63. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 1. cap. 10. ex num. 11. Salas 1. 2. diſp. vnic. ſect. 17. num. 162. & ſect. 25. n. 252. & 253.* † Aut poterit benigniorem opinio- 58 nem ſequi, cæteris paribus, *l. ſemper in dubijs D. de reg. iur.* vt quæ ſabet iuramento, *cap. ſũ contingat de iur. iur.* pijs, & religioſis cauſis, *l. ſunt perſonæ D. de relig. & ſumpt. funer.* pupilo, viduæ, peregrino, aut miſerabili perſonæ, *cap. 1. cum alijs dict. 85. Nauarr. d. c. 27. Sayrus in Claui d. cap. 13. ex num. 11. Nicol. Gar de benefic. tom. 2. p. 7. cap. 2. num. 24.*

¶ Nam licet quando opiniones ſunt æquè 59 probabiles, poſſe iudicem ſequi, quam maluerit, tenet *Gutierr. Canonic. qq. lib. 1. cap. 13. num. 23. Salon 2. 2. q. 63. art. 4. conc. 2. Cened. ad Decretum collect. 28. num. 17. Villalobos in Summ. tract. 1. diffic. 5.* † Et modo pro vna 60 opinione pro amico ſententiam ferre, & poſtea pro alia, *Soto de Iuſt. lib. 3. q. 6. art. 5. Aragon. 2. 2. q. 63. art. 4. Valent. tom. 3. diſp. 3. q. 7. pun. 4. dub. 3. Medin. 1. 2. q. 19. art. 6. Sayrus d. lib. 1. cap. 11. num. 4.* † Falſum eſt, & omni- 61 no fugiendum, quia iudex nullo caſu, etiam in varietate opinionum, poteſt amico gratificare, pro eo ſententiando, *Nauarr. in cap. ſiquis autem de pœnit. diſt. 7. Cened. ad Decretal. collect. 134. num. 2. Menoch. de arbitrar. caſ. 339. num. 12. & de retinend. poſſeſſ. remed. 3. ex num. 763.* † Quinimo duo aſſenſus contra- 62 ri, certi, & euidentes de eadem re eſſe nõ poſſunt, nam ex proprijs principijs, & rationibus probabiliter veris, non poteſt haberi aſſenſus circa oppoſita, ſcilicet, quod res ipſa ſit, & nõ ſit vera, & falſa, *Salas 1. 2. tract. 8. diſp. vnic. ſect. 6. Lorca diſp. 39. de actibus huma. ex num. 1. Salon 2. 2. q. 63. art. 4. diſt. 2. contr. 4. Ant. Perez in laur. Salmãt. certam. 10. n. 34. & 41.*

¶ Si tamen

63 ¶ Si tamen iudex per imperitiam opinionem erroneam eligerit, putans esse certam, et veram, est in malo statu, quia per imperitiam partibus iustitiam tollit, & faciens contra proprium dictamen, quamuis fiat, quod bonum est, peccat, quia facit, quod credit esse malũ, *D. Thom. 1. 2. q. 19. art. 5. Medina d. q. 19. art. 6. dub. 4. Vazquez disp. 59. cap. 3. nu. 11. Valencia, disp. 2. q. 14. pun. 4. Saias q. 2. tract. 8. disp. 1. sect. 3 nu 17. Sanchez tom. 1. Decalog. lib. 1.*
64 *cap. 11. ex num. 1.* † Siue erret circa ea, quæ sunt secundum se bona, siue mala, siue circa indiferentia, *Alex. de Ales. p. 2. q. 120. memb. 3. art. 1. Caietan. in summa v. conscientia, D. Antonin. p. 1. tit. 3. cap. 10. §. 4. Henriq. quod libr.*
65 *1. art. 18.* † Non tamen in ijs, quæ per se mala, aut bona sunt, aut prohibita, aut in præcepto, quia non tenetur sequi dictamen conscientiæ erroneæ; imò contra illam agendo, bene facit, *Alex. Ales. d. q. 120. memb. 3. art. 1. Sayrus in clavi Reg. lib. 1. cap. 4. ex nu. 2. Sanchez d. cap. 11. ex nu. 7.*

66 ¶ Idem dicendum est in quavis lite, in qua ex mala sua electione, vel parti malignitate, vel peruersa relatione errorem concipit, quia facere debet quantum in se est, vt deponat errorem, quia si non deponit, & arbitrium suum legibus non accomodat, peccat, & tenetur ad restitutionem, vt per *DD. in cap. omnes 28. q. 1. & in cap. literas de restit. spoliat. & in cap. fin. de præscript. & in cap. per tuas de Simonia, & in cap. Inquisitionis, de sent. excommunicat.*
67 † Iudex enim quotiens spreta lege iudicat, quamuis per errorem faciat, peccat, & facit litem suam, quantumuis probabilem opinionem sequatur, vt per *DD. in l. 1. C. de*
68 *pœna iudic. qui male iudicat.* † Et præter infamiam, quam incurrit, l. iudices 12. Cod. dignitat. lib. 12. *insignibus, & honore exuti* mulctatur officij amissione, l. aliquid 11. C. de suscept. arcan. libr. 10. *Nemo id rursus officium gerat, in quo antea decoxit.*
69 † Confiscatis omnibus bonis, *Auth. nouo iure C. de pœna iudic. qui mali iud.* in insulam deportatur, *l. lex Iulia §. fin. D. ad l. Iul. repetund. l. 26. tit. 22. p. 3.*
70 † Et veram æstimationem litis præstare teneatur, *l. filius familias D. de iudic. l. iudex D. de variis, & extraordin. cognit. l. fin. C. de pœna iudic. qui male iud. l. 2. & 3. D. ad l. Iul. repetund. l. 24. tit. 22. Part. 3. l. 52. nu. 14. Part. 5.*
71 ¶ Neque excusatur ignorantia, nam iudex cum scire teneatur, ignorantia illi crassa est, & culpæ an numeratur, *D. Thom. 1. 2. q. 76. & seqq. Nauarr. in Man. cap. 23. nu. 44. Toledo in Summ. lib. 1. cap. 8. num. 9. Azor tom. 1. lib. 1. cap. 13.* † Nam eo quod officium accepit, se habilem professus est, si tamen non est, debet eum renunciare, ne in sui animæ interitum, partium dispendium, & reipublicæ dãnum, eius ignorantia, aut inhabilitas veritatum, nam vt ait Eccl. eiusd. cap. 7. v. 9. *Noli fieri iudex, nisi valeas irrumpere iniquitates.* † Nam 72
ignorantia in magistratibus causa est, vt mundus de die in diem, in deteriora ruat; Isaias cap. 5. v. 13. *Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam,* quia ex culpis Magistratum populus punitur. Numer. cap. 32. *Percussit Dominus populum propter reatum vituli, quem fecerat Aaron.*

¶ Sed magis ignari, & imperiti iudice fru- 73
quemur magis de sufficientia gloriantur, quia vt ait Sapiens Prouerb. cap. 14. v. 16. *Sapiens timet, & declinat à malo, stultus transit, & confidit,* & capit. 26. v. 26. *Sapientior sibi stultus videtur septem viris loquentibus*
74 *loquentibus sententias.* † Ideo Doctrinam, & veritatem despiciunt, ita vt nec acta videant, vt decet, nec studeant, nec leges attendunt, nec se informari sinunt, nec aduocatos audiunt, nè rectum faciant quidem, quia vt ait Regius vates Psal. 35. v. 4. *Noluit intelligere, vt bene ageret,* nescire enim ignorantia est, nolli autẽ scire superbia; *D. Gregor. lib. 25. Moral. cap. 11. D. Bernard. epist. 77. Layman vbi sup. tract. 3. cap. 7. num. 1.* † In quo, quia vt plurimum 75
peccant, qui iudicia ambiunt, & in iudices eligi procurant, litibus dirimendis contemptibiles in iudices eligendos fore his verbis suadet Apostolus Corinth. 1. cap. 6. v. 4. *Secularia ergo iudicia si habueritis inter vos, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia illos constituite ad iudicandum.*

¶ Quamuis iudicis officium, si recte ad- 76
ministretur, meritorium sit, sed quis est hic, & laudauimus eum, fecit mirabilia in vita sua; nam licet omnibus modis veritatem indagare procuret, & magno studio iustitiam partibus administrare, fieri non potest quin in multis fallat, & fallantur, vel sinistra relatione, vel legum mala interpretatione, vel alijs de
77 causis, quia vt ait Aristot. *Errare multis modis contingit, scire autem vno solo.* † Sine eriã importuna suggestione, vel potentium ambitione, vel munerum oppressione, vel quid simile, quibus persæpe iudices connivere solent, nam vt ait Plinius iunior prætura Romana, conspicuus, & eruditione clarus, lib. 2. epist. 3. *Nos quidem, & veris litibus versamur, multæ litæ multum (etiam nolumus) adjudicant.*
78 † Quare in quadam Ciuitate Hispaniæ Ioannes Parsecũdus cum Iudex esset, de sua salute anxius vidit fabularium poros in lata in-

gredere

gredere nolites, exclamasse, *ingredimini, vt iudices, & aduocati in infernum*, quo audito, cum mutuo se impellentes omnes ingressi essent, ipse tamen ad se reuertens sæculum renũciauit, & fratrum minorum cuculum induit, *vt legitur in Chron. S. Franc. Cassan. in cathal. gloriæ mundi consid. 1. num. 65. Ceuall. in suis commun. epist. ad aduocat. tom. 4.*

CAP. VIII. De Appellatione.

SVMMARIVM.

1. *Apellatio atheriaca est contra venenum primi iudicis.*
2. *Appellatione iudici delinquendi materia amputatur.*
3. *Appellatio est pars defensionis naturalis.*
4. *Appellatio Principi competit tanquam sibi reseruatis.*
5. *Appellari potest à quibuslibet iudicibus, & magistratibus.*
6. 7 *Iurisdictione concessa non censetur appellatione remota.*
8. *Appellatio in omni causa competit, nisi expresse reprecatur prohibita.*
9. *Appellationem negans habet regulam contra se.*
10. *Appellatio nemini est deneganda.*
11. *Appellatio suspendit, & extinguit sententiam.*
12. *Appellatio extinguit præsumptionem, quæ solet esse pro sententia.*
13. *Sententia post appellationem dicitur iniqua.*
14. *Præsumitur magis pro appellatione, quam pro sententia.*
15. *Appellatione pendente nihil est innouandum.*
16. 17. *Appellatio eximit appellantes à iudice à quo nisi desertione, aut lapsu fatalium finiatur.*
18. *Attentata prouenitunt ex natura ipsius appellationis.*
19. 20. *Iudex procens post appellationem quibus pœnis subiciatur.*
21. 22. *Sortilegis quare non concedatur appellatio.*
23. *Appellatio potest denegari conuicto, & cõfesso in grauissimis.*
24. *Hæresis crimini non datur appellatio.*
25. *Hæresi proceditur absque strepitu iudiciy.*
26. *Grauamine ante sententiam datur appellatio.*
27. 28. *Hispaniæ incausis fidei datur appellatio*
29. 30. *Appellatio intra decem dies interponi debet.*
31. *Extraiudicialis appellantur quocumque tempore.*
32. *Tempus ad appellandum currit de momento in momentum.*
33. 34. *Dies termini non cõputatur in termino.*
35. *Citato Domini non currunt termini nisi prouetur notitia.*
36. 37. *Appellaturo non sufficit notitia, quod lata sit sententia, sed scire eius formam.*
38. *Contumax qui resistit citationi habetur pro citato.*

APPELLATIO atheriaca est, & remedium salutare cõtra venenum, & iniquitatem primi iudicis, *Capit. omnis oppressus 2. q. 7. l. 1. l. a sententia D. de appellat. cap. sugestum cod. tit.* † Et habet ortum à uprema potestate, qua subeniitur oppressis, & iudici delinquendi materia amputatur, *l. 1. C. de appellat. Menoch. de Arbitr. lib. 1. q. 70. nu. 3. Mastrill. tom. 1. de Magist. lib. 3. cap. 8. ex nu. 1.* † Et pars quædam est defensionis naturalis, *Andr. in cap. 1. que sint Regal. ex n. 17. in vsib. feud.* & præsidium innocentiæ, *cap. cum speciali §. porro de appellat.*

¶ Vnde appellatio Principi competit tãquam sibi reseruatis, vt per *DD. in l. Imperiti D. de iurisd. omn. iudic. Bald. in Authent. quas actiones C. de Sacros. Eccles. n. 14. & in l. 1. D. de rer. diuis. Auend. de exeq. mand. lib. 1. cap. 5. & 6. Bosius de foro compet. n. 45. & tract. de Princip. n. 281. Roland. cons. 4. n. 40. vol. 3.* † Et ita vnusquisq; potest ad illum appellare à quibuslibet iudicibus, & Magistratibus, *l. Imperatores D. de appellat. Mastrill. d. cap. 8. nu. 9. Azor p. 2. lib. 11. cap. 4.* † Nam concessa iurisdictione, non censetur appellatione remota, *Angel. in l. 1. §. qui mandatam D. de offic. eius Cabed. dec. 40. p. 2. Auend. d. cap. 5. n. 2. Auiles cap. 38. prætor. ex n. 1.* † Vt etiam in Diuibus, Marchionibus, & Comitibus quibus concessa omnimoda iurisdictio, non censetur appellatione sublata, *Bartol. in l. 1. D. de iurisd. omn. iudic. Couarrub. in pract. cap. 4. num. 6. Bobadilla in Polyt. lib. 2. cap. 16. num. 76. Surdus cons. 275. num. 4. vol. 1. Mastrillus de Magistrat. tom. 2. lib. 4. cap. 16. ex nu. 86.*

¶ In omni etiam negotio tam criminali, quam ciuili, & in vnoquoque re, & causa competit appellatio, nisi expresse reperiatur prohibita, *gl. in l. qui restituere D. de rei vindicat. l. Imperator. & D. de appell. c. omnis, c. iaco*

2.q.6. *Narbona p.3. Recopil.lib.4.tit.1.l.20. glos.20.nu.8. Secazia de appellat.lib.1.cap.2.*

9 † Vnde qui dicit in aliquo casu non posse appellare debet ostendere, cum habeat regulam contra se, *Francus in cap. vt debitus de appellat.nu.43. Lappus allegat.2.num.5. Tiraquel. tract.lemort. Iaffit p.6.princip.declarat.6.ex*

10 *nu.9. Cephal.cons.165.nu.1.lib.2.* † Quare in dubio est appellationi defer.ẽdum: nec iudex debet eam reijcere: quia nemini est deneganda, etiam diabolo, vt est *Decissio Rotæ 16. alias 354. de dolo, & contum.nu.3. Paris. cós.*

11 *28.num.11.lib.4. Lancellot. de Attentat.p.2. cap.12 ampliat.5.num.3.11. & 14.* † Nam appellatio dicitur tantæ potentiæ, vt non solum suspendere, verum etiam extinguere dicatur sententiam, *l.1. ad fin. D. ad 3. C. Turpil.an.*

12 † Quinimo, & præsumptionem quæ solet esse pro sententia, vt est communis Doctorum opinio de qua, *Ossasc. decis.13.n.4. Bursat.*

13 *cons.66.num.2.lib.1.* † Nam sententia postquam est appellata, dicitur potius iniqua, *Zasius in l.1. D de reiudic. Mysinger. consi.41.*

14 *num.7.* † Quia magis præsumitur pro appellatione, quia est magis fauorabilis, vt tradit *Baptist. Ferret. cons.51.nu.23.lib.1. Secazia de appellat.q.12.ex nu.3.*

15 ¶ Ex quibus regula est, quod appellatione pendente nihil est inouandum, *l. 1. cum alijs C. vt appellat.pend. Berei.cas.116.nu.10. lib. 3. Decius cons.97.nu.1.libr 1. Grat. cons.26. nu.11.lib.2. Menoch.cons.2 n.150.lib. 1. Vi-*

16 *uius in comm libr.2. opin.3.* † Nam appellatio eximit appellantem à iurisdictione iudicis à quo, etiam si superiori non sit præsentatus, vt tradit *Lancellot.d.cap. 12. in præ-*

17 *fat.ex num.11.* † Nisi desertione, aut lapsu fatalium appellationis vires finiantur, *l.fin. C. de temp.appellat.gloss.in cap.personas, de appellat. Doctores in cap.cum sit Romana, &*

18 *in c.ex ratione, extra eod.tit.* † Alias iudex procedens facit acta nulla, & attentata ipso iure, etiam si à superiore non inhibeatur, quia attentata proueniunt ex natura ipsius appellationis, *Lancellot.d.cap.12.limit.17.ex nu.34.*

19 † Et committit delictum, quia eodem tempore offendit ius, iudicem, & partem, iuxta notata, *in cap.cordi de appellat.lib.6. Natæ*

20 *cons.558. ex num.14.lib.3.* † Ideo punitur triginta pondus auri, *l. quoniam iudices C. de appellat.* & lege Regni triginta millia marapetinorum, *l. tit. lib. Recop.* & alijs pœnis. *Lancellot. vbi sup. p.3.cap.31.*

21 ¶ Magis, maleficij, incantatoribus, Sortilegis, beneficis, & similibus non concedi appellationem, tradunt *Papiens. in pract. in forma appellat. num.9. Farinac. in praxi tom.1.part.2. quæst.101. limitat.8. num.56.*

22 † Quod intellige quando ipsi confessi sunt delictum, *l.2. C. quorum appellat. non recipiant. Secazia de appellat.quæst.17 limitat. 4.num.33. & 82.* † Quia in criminibus atrocibus, & grauissimis quando non superat defensio rei, debet fieri scelleris executio, denegato beneficio appellationis, *Azo in Sum. rub. quorum appellat. non recipiant num.4. Guido Papa de appellat. quæst.120. ex num.86.*

23 ¶ In hæresis crimine, vel sapienti hæresim a sententia condemnatoria Inquisitorum non datur appellatio, tam hæreticis quam fautoribus, & receptatoribus, *cap. vt Inquisitionis, de hæretic.libr.6. Clem. fæt de verbor signif. Simanc. de Cathol.instit. tit.6. ex num.4. & in Enchirid. titul.65.num.1. Campeg. ad Zanch. cap.8. Rojas sing.179. num.2. Pegna ad Eymeric part.3 quæst.117.comm 31.*

25 † Et ratio est, quia in negotio hæresis proceditur simpliciter, & de plano, & absque strepitu, & figura iudicij, *cap. fin. de hæretic.lib.6. Bern. Comens. in lucerna Inquisit. v. appellatio, ex num.1.*

26 † Sed à grauamine ante sententiam illato, vt tortura, non seruato iuris ordine, &c. posse appellare tenent *DD. in cap. cum appellationibus, de appellat. libr.6. Felyn. in cap. ad abolendam de hæretic.num.3. Archidiac. in cap. vt Inquisitionis, eod. tit. libr.6. Parisius consi.2. ex num.173. libr.4. Rojas sing.19.num.4. Simanc. vbi sup. Vmb Locato in Iudicial. Inquisit. v. appellatio*

27 *num.1. Campeg. ad Zanch. cap.29.* † Et in his Regnis ab Inquisitoribus in causis fidei, etiam a diffinitiua, datur appellatio ad Papam, & ad Consilium S. Generalis Inquisitionis, vt docent *Simancas d. tit.6. Zanchin. de hæretic.d.cap.29. Eymeric. in Direct.p.3.*

28 *num.121. & ibi Pegn.comm.31. Decian.libr. 5. Crim.cap.58.num.5.* † Nam licet iudex à quo in causis fidei deferre non teneatur appellationi, non propterea iudex superior adi-

29 tus, ei constito de iniustitia sententiæ, prohibetur inhibere, *Felyn. in dict. cap. ad abolendam, d.nu.3. Rojas singul.19.ex nu.5. Decian. Crim.lib.5.cap.56.nu.5.*

¶ Appellatio intra decem dies interponi debet ab omni sententia, tam ciuili, quam criminali, *cap. concertationi 8. de appellat lib. 6 Abbas in cap. bonæ memoriæ 51. de appellat, n.10. Francus in c.1. & in c. cùm sit Romana 5. eod tit. n.6.* † Siue scripto, siue verbo velit appellare, siue facto, quãdo arrepto itinere, quod habet vim appellationis, debet fieri intra de-

30

cem dies

cem dies post illatum grauamen, *Natta consi. 606 nu. 3. Scacia de appellat. q. 12. num. 105.*

31 †Quamuis in extraiudicialibus, puta electionibus, prouisionibus post decem dies appellare posse alij asserunt, quia extraiudicialia non transeunt in rem iudicatam, *Lancellot. de attentatis part. 4. cap. 12. limit. 50. fallent. 3. ex num. 137.*

32 ¶ Tempus ad appellandum currit de momento ad momentum, *Glossa in l. 1. §. dies D. quando appellan. sit, & in Clem. sicut, de appellat. Gail in pract. lib. 1. obser. 139. nu. 4. Tiraquel. tract. lignag. §. 1. gloss. 11. ex num. 20. Scacia de indic. libr. 1. cap. 32. num. 19. & de appellat. q. 4. num. 57. & q. 12. num. 49. & q.*

33 *13. num. 42.* † Et an dies termini computetur in termido plura tradiderunt, *Petr. Pechius cap. 37. n. 9. Vant de nullit. sent. tit. ex defect. iurisd. num. 160. Rota diuersor. decis. 75. Tiraquel. d. glos. 11. ex nu. 17. vsque ad nu. 62.*

34 † Verius tamen est totum diem termini vltra momentum esse idonum ad appellandum, ex Bulla S. D. Innocent. VIII. ann. 1487. quam referunt, & sequuntur, *Menoch. lib. 2. præsumpt. 95. nu. 6. Scacia d. q. 12. nu. 53.*

35 ¶ Citatus domi cum notificatione facta ad vxorem, filios, seruos, vicinos, quamuis dicatur fictus contumax, non currunt termini decem dierum, nisi probetur noticia, quia nõ incipiũt currere a die talis notificationis, sed à die noticiæ, *Alex. in cap. personas 4. de appellat. nu. 2. glos. fin. in Auth. hodie C. de appellat. Felyn. in cap. quo ad consultationem 15. de rescind. nu. 23. Tiraquel. de retract. lignag. §. 9. glos. 2. nu. 42. Lancellot. d. cap. 12. limit. 50. nu. 143. Marquef. de commission. p. 1. de commiss.*

36 *super diuers. cap. 28. nu. 62. in pref. 2.* †Nec latis est quod appellaturus sciat latam esse sententiam, sed requiritur quod sciat etiam qualitatem sententiæ, *Maranta in suo speculo p. 6. act. 2. q. 3. n. 215. Odo Sphortia de restitut. in integr. q. 69. art. 1. nu. 2. Lancellot. d. limit. 50.*

37 *nu. 158.* † Ideo non sufficit notitia sententiæ in communi, nempè quod talis sententia sit lata, sed specialis in hac, vel illa forma, ideo donec nõ potuit haberi copia sententiæ, quia ei intimata nõ est, tempus ad appellandũ non currit, *Frãcus in c. ex ratione 8. de appellat. n.*

38 *2. Scacia de appellat. q. 12. n. 7.* † Nisi iis eo qui non permittit se citari personaliter, quia constito de contumacia habetur pro citato, *Marant. d. act. 2. q. 3. num. 291. Tiraquel. dict. glos. 11. num. 9. Scacia dict. cap. 8. num. 196.*

CAP. IX. De Recusatione.

SVMMARIVM.

1. *Recusatio est iuris naturalis.*
2. *Recusatio suspendit acta, vt appellatio.*
3. 4. *Sententia, & processus iudicis recusati est ipso iure nulla.*
5. *Recusatio in omni causa interponitur.*
6. *Recusatio Ordinarij non dabatur, vt tollatur causa.*
7. *Recusatio ex iure Regni habet locum in omni casu cum iuramento partis.*
8. *Iudices supremi non recusantur sine causa*
9. *Iudices Ecclesiastici recusari non possunt sine causa.*
10. *Causa Recusationis apud arbitros terminari debet.*
11. *Recusatio hodie Ecclesiastici fit cum iuramento calumniæ.*
12. *Concilia Prouincialia recusari possunt.*
13. 14. *Concilia Generalia non recusantur, neque in causis fidei, neque in temporalibus.*
15. *Recusantur Concilia Generalia in temporalibus.*
16. *Recusari possunt Ciuitates, Vniuersitates, &c.*
17. *Ciuitas est corpus fictum per rectores representatum.*
18. *Capitulares ciuitatis odio aut amore moueri possunt.*
19. *Ciuitas ex delicto Capitularium potest deleri.*
20. 21, 22. *Iurisperiti omnes Ciuitatis recusari possunt, quamuis vaga videatur.*
23. 24. *Inquisitores quare irrecusabiles aliquibus videantur.*
25. 26. *Inquisitores nominatim possunt recusari, dum suspicionis causa ad Senatum deducatur.*
27. *Senatus S. Gener. Inquis. in recusatione Inquisitoris, causa probata iubet abstinere.*
28. *Papa non potest recusari.*
29. *Papa non habet superiorem ad quem appelletur.*
30. *Papa non est purus homo, sed vices Dei gerens.*
31. *Appellantes à Papa ad futuram Synodum excommunicantur.*
32. *Papa superior est omni Concilio.*
33. *Reges, & Imperatores irrecusabiles sunt.*
34. *Reges in temporalibus Dei Vicarij sunt.*

RECVSATIO, quia defensionem continet *Clem. Pastoralis, §. cæterũ de re iud.* ex iure naturali emanauit, c. quod suspecti 3. q. 5. *Nam quemadmodũ naturale est suspectorum, & inimicorum iudiciũ semper velle refugere.* † Quare vt appellatio acta suspendit, quia miserũ est apud iudicẽ suspectũ litigare, *c. cum inter, de except. c. suspitionis, de offic. deleg. cap. secundo requiris, & tertio postulas, de appellat.* † Ita gesta processus, & sententia per iudicẽ recusatum sunt ipso iure nulla, vt post plures tradit *Lancellot. de attẽtatis p. 2. c. 6. de attẽt. post recussatum ex n. 4. & maximè ex n. 11.* † Quod in omnibus Prouincijs, & Regnis commune est, & recusandi stylus praxi receptus, vt tradunt *Vinius in cap. quoniam contra falsã de probat. ex n. 148. Couarr. in pract. cap. 26. Auendañus de exequend. mandat. p. 2. cap. 23. Menoch. de Arbitr. lib. 2. cass. 152.*

¶ Interponitur in omni causa tã Ecclesiastica, quam sæculari, & in omni iudicio tam ciuili, quam criminali, & à quocumque iudice tã Ordinario quam delegato, *cap. cum specialis, cap. secundo requiris de Appellat. cap. suspitionis de offic. delegat. capit. siquis contra de foro compet.* † Quamuis de iure ciuili Ordinarius non posset recusari, *Glos. in l. apertißimi C. de iudic.* quod intellige, vt tollatur causa in totũ, non tamen vt detur coadiutor, *Auth. si vero contingit C. de iudic.* † Nam de iure communi causa suspicionis debebat allegari, *Iass. in d. l. apertißimi col. 2.* hodie tamen de iure Regio sufficit iurare de calumnia, *l. 1. tit. 16. libr. 4. Recopil.* † Quod in omnibus iudicibus temporalibus obseruatur, nisi supremi sint iudices qui propter vitæ integritatẽ, & officij eminẽtiã nõ recusãtur nisi causa suspitionis adducatur in Senatu, & depositetur pœna, quę nõ probãti est imposita, *l. 36. ti. 4. l. 4. ti. 6. li. 2. Reco.*

¶ In Ecclesiasticis tamen non solum superiores recusari non possunt (nisi causa suspicionis probetur) verum etiam omnes inferiores, *d. cap. cum specialis d, cap. secundo requiris de appellat. Bald. in d. l. apertißimi n. 7. Andr. Gail obseruat. 33. n. 16.* † Causa autem non debet esse fribola, neque apud ipsum iudicẽ prouari, sed apud Arbitros, qui statim nominantur, & causæ superseditur, donec probata suspicione, iudex submouitur, & alius nominatur; si tamen fribola declaratur, iudex recusatus ad vlteriora procedit, vt per *DD. d. capit. secundo requiris Menoch. de Arbitrar. libr. 2. cass. 458. n. 10. Did. Perez in Ordinam. l. 1. tit. 5. lib. 3. cũ aliis per Cened. collect. 100. ad Decretal. n. 5.* † Hodie tamen propter molestam Arbitrum dilationem, & iudicij mutationem, de stylo audientiæ Episcopalis huius ciuitatis Corduuensis, dum recusatur Iudex Ecclesiasticus, iuratur de calumnia, vt in temporalibus, & ipse nominat coadiutorem, qui vna cum illo in causa procedit, & pronunciat, & quamuis multoties appelatũ sit, eo quod forma iuris Canonici non obseruetur, causæ ad Regiam Chancellariam Granatensem de latę (per viam violentiæ) declaratum est vim non facere, & ita obseruari multoties vidi, nam Senatus decreta in similibus ius faciunt, *l. filius familias D. de fals. l. nam Imperator D. de legib. l. 1. §. si vir D. ad Sylanian. cap. ex literis 11. de Constit. c. qũ grauis de crim. fals. Afflict. decis. 383. n. 8. Grãm. decis. 33. & 278. Menoc. de præsũpt. lib. 1. q. 1. n. 19. & cons. 507. nn. 3. lib. 6. Herodi. rer. iudic. in præfat. D. Perez de Lara de capell. lib. 1. c. 10. n. 43. D. Ioseph Vela in prælect. c. 1. de offic. Ordin. p. 2. ex n. 13.*

¶ Concilia Prouincialia similiter recusari 12
possunt, nam cum homines, qui illis conuocantur odio, aut amore moueri possint, & errare, nil vetat quin recusentur, nam D. Chrysostomus Cõcilium refusauit eo, quod sua causa iniuste tractari videret, dicens apud Sozomen. lib. 8. Histor. Eccles. cap. 17. *Neque se tam stultum fore, vt iudices ferret suos, qui essent manifesti hostes.* † Concilia autem Generalia non 13
recusantur, quia Ecclesiam vniuersalem repræsentant, cui Christus promisit adesse vsque ad consumationem sæculi, *D. Math. cap. 9. & cap. 27. D. Luc. cap. 22. cap. 1. cap. violatores, distinct. 15.* † Non solum quando causa fidei 14
definienda est, verum quando temporalis tractatur, *Rebuff. cõstit. 3. tit. de rescript. Auendañ. in prætor. cap. 23. p. 2. nu. 13. Greg. Lopez in l. 22. tit. 4. part. 3. Rolan. à Valle cons. 19. vol. 3.* † Licet quo ad tẽporalia posse recusari, (quia 15
cessat causa fidei pro qua Deus orauit) expręsse tenent *D. Thom. in Sentẽt. 4. dist. 41. Card. Turrecrem. in summ. Eccles. lib. 3. ca. 6. ad fin. & lib. 2. cap. 112. Menoch. d. cas. 458. ex n. 13.*

¶ Ciuitas similiter, Senatus, Collegium, 16
Monasterium, & aliæ Vniuersitates tam sæculares, quã Ecclesiasticæ recusari possiunt, *DD. in c. pastoralis §. Pysana de re iudic. Capicius de cis. 138. n. 6. Boerius decis. 269. n. 4. Pet. Cened. d. collect. 100. n. 5. Pet. Greg. in Syntagm. p. 3. lib. 49. c. 3. n. 24. Azeued. in l. 1. tit. 16. lib. 4. Recop. & in Curia Pisan. lib. 4. c. 6. n. 70. Paz in prax. tom. 1. p. 1. temp. 10. n. 22.* † Nam licet 17
ciuitas delinquere nõ dicatur, quia homo non est, sed corpus quodã fictũ, *arg. l. mortuo D. de fidei iusorib. l. rerum mixtura D. de usucapion.* quatenus repræsentatur per Rectores, *l. 1. §.*

quibus

quibus l. 2. l. sicut §. *fin. D. quod quisque uniuers. tom. c. innotuit de his, quæ fiunt à prælat.*

18 † Quia eorum singuli, & simul omnes odio, aut amore moueri possunt, & conspirare, non solum errare, verum delinquere possint, *Iul. Clar. in practic.* §. *fin. q. 16. ex n. 7. Cacheran. decis. 39. n. 9. Cened. collect. 101. ad Decretal.*

19 *n. 2. Farinac. tom. 1. q. 24. ex n. 109.* † Adeo vt delicto Capitularium ciuitas, vel vniuersitas, Collegium, Monasterium, vel Senatus possit deleri, atq; vastari, *Tib. Decian. tom. 2. lib. 7. cap. 32. n. 14. Azeued. in Curia Pisan. d. lib. 4. cap. 3. num. 6. Mascard. de probat. tom. 3. concl. 1405. ex num. 1. & concl. 1190. num. 19. Farinac. d. q. 24. num. 120.*

20 ¶ Iurisperitos omnes ciuitatis recusari non posse, nisi specialiter nominentur tradiderunt *Bald. in l. hoc modo D. de contit. & demonstrat. Gregor. in l. 22. tit. 4. part. 3.* † Quia

21 vaga recusatio est quo ad omnes extenditur, *Rebuff. tract. de recusat. art. 9. glos. 5.*

22 *num. 46. in Constit. Francor. tom. 3.* † Verius tamen est Iurisperitos omnes vnius, vel plurium ciuitatum recusari posse, licet specialiter non nominentur, *Menoch. d. cass. 458. num. 11. Capycius d. decis. 138. Conrad. in cur. Breuiar. lib. 1. cap. 9. §. 2. n. 9. Cened. d. collect. 100 num. 5.*

23 ¶ Inquisitores hæreticæ prauitatis, vt qui grauissimi, & prouectissimi sunt, irrecusabiles censentur, quia nulla videtur causa, quæ tantos viros suspectos reddat *Archidiac. in cap. quia plerumque de offic. Ordin. lib. 6. Menoch. de Arbitr. lib. 1. q. 37. num. 40.* † Non solum in communi, sed neque nominatim eos recusari posse scripserunt *Dominic. in d. cap. quia plerumque Ioann. Rojas singul. 100. & tract de hæret. p. 2. tit. de priuileg. Inquisitor.*

25 *num. 435.* † Contra tamen verius est Inquisitores nominatim posse recusari, post alios tenuerunt *Episcopus Simanc. de Catholic. Institut. tit. 17. num. 51. Bernard. Comensis in Lucerna Inquis. v. recusatio Tabienam Summ. v. Inquisitor. §. 4. n. 5.* † Dum

26 tamen suspitionis causa ad Senatum S. Generalis Inquisit. deducatur, quæ non debet esse fribola, sed capitalis inimicitia, conspiratio in reos, vel quid tale, vt per *Hostiens. in Summ. tit. de Recusat. §. quæ sint iusta causæ Zabar. in Clem. 1. de hæret.* † Quod dum legitimas causas iudicat, inquisitori iubet abstinere: dum leues, vt ad vlteriora procedat, vt

27 *cautum est instruct. Matritens. anno 1561. c. 52. Simancas d. tit. 17. num. 52.*

28 ¶ Papa tamen licet errare possit, *cap. si Papa dist. 40.* non poterit tamen recusari,

cap. quæ aliam, vbi notat *Panormit. de Elect. cap. ipsi sunt, cap. cuncta per mundum, 9. q. 3.*

29 † Nam cum recusatio, & appellatio ad se inuicem cohæreant, *c. super eo de appellat.* ad Papam non extenditur, quia nullum superiorem habet in terris ad quem appelletur, *cap. ego solus, de maiorit. & obedient.* † Quia non est purus homo, sed vices Dei gerens, *Nauarr. in d. c. nouit. de iudic. Pacian. cons. 123. n. 88.* neque

30 ab vllo iudicatur, *cap. mandatis 2. q. 4. cap. si Papa dist. 40.* quia nullus ei potest dicere cur ita facis? idem *Pacian. d. cons. 123. num. 89.*

31 † Quare appellantes à Papa ad futurum Synodum excommunicantur in Bulla Cœnæ Domini, vt tradit *Vgolinus de Censuris Pontific. reseruat. p. 2. cap. 2. §. 1. num. 1.* † Nam Papa

32 superior est omni Concilio, etiam Generali, nam ab eo debet conuocari, ordinari, præsidi & approbari, vt tradunt *Corrad. in temp. iud. lib. 2. cap. 1. §. 4. Sebast. Medices de legib. p. 1. q. 9. ex num. 6. cum alijs per Cened. collect. 108. ad Decretal. num. 4 & n. 5.*

¶ Reges, & Imperatores similiter, quia non

33 recognoscunt in temporalibus superiorem, neque ab eis ad Papam appellari potest, quia non accipiunt ab eo potestatem, vt volunt *Abb. in cap. nouit, de iudic. nu 11. Decius 7. Nauarr. notab. 3. ex num. 18.* sed à Domino Deo immediatè, Prouerb. c. 8. *Per me Reges regnant.* † Quare cum ad externam polytiam præpositi à Deo sint, recusati nequeunt,

34 quia vt Papa in spiritualib' Dei Vicarius est, *D. Ioan. cap. fin.* sic Reges, & Imperatores in temporalibus, *Apost. ad Rom. cap. 13.*

CAP. X. De Regio auxilio oppressis præstando.

SVMMARIVM.

1. *Iudices procedentes non seruato iuris ordine, vt priuati delinquunt.*
2. *Iure naturæ vim vi repellere licet.*
3. *Resistens iudici male exequenti non delinquit.*
4. *Resisti potest per eum, qui iniuriam patitur, & per tertium, cuius nihil interest.*
5. *Princeps cognoscit in causis violentiæ, vt de facto factum tollatur.*
6. *Iudex Ecclesiasticus Regis mandato non obtemperans potest è Regno expelli.*
7. *Concil. Trident. in causis violentiæ quod statuit.*
8. *Bullæ Cœnæ Domini in causis huiusmodi, quia decreuit.*

10. 11. 12. 13. *Decisiones Rotæ in causis violentiæ contrarium sentientes.*
. *Iura & Rotæ decisiones in eos promulgãtur, qui causarum Ecclesiasticarum iustum cursum impediunt.*
. *Ceuallos reprehenditur qui auxilium huiusmodi per viã appellationis dari asserit.*
5. *Iudices seculares in causis Ecclesiasticis tanquam iudices procedendo, incurrunt cẽsuras.*
7. *Iudices supremi in causis violentiæ non vt iudices, sed vt potentes procedunt.*
8. *Auxilium Regium huiusmodi approbatum est iure Canonico, & Regio.*
9. *Ceuallos errat, qui prædictos iudices in causis violentiæ cognoscere iudicialiter asserit, & extraordinariè.*
20 *Ceuallos duplici errore lapsus fuit.*
21. *Extraordinariè cognoscitur in forma, & figura iudicij.*
22. *Iudex, & eorum Consiliarij in causis violentiæ nullam assumunt iudicialem, aut extrajudicialem cognitionem.*
23. *Cognitio in causis violentiæ est per modum extrajudicialis defensionis.*
24. *Decreta in causis violentiæ non ex iurisdictione, sed ex Regiæ excellentiæ relaxantur*
25. *Vim facit iudex, qui apellatione pendente exequitur.*
26. *Præceptum de reuocandis attentatis, nihil habet iurisdictionis.*
27. *Pœna pecuniaria, & amissio temporalium imposita in præceptis violentiæ est anexa potestatis.*
28. *Regium auxilium est fauorabile, ne debitus causarum cursus impediatur.*
29. *Subditorum protectio est naturale Regis attributum.*
30. *Iniuriæ propulgatio est iuris naturæ.*
31. *Defensionem ni est deneganda.*
32. *Priuatus potest defendere oppressum, & impedire ne vis fiat.*
33. *Protectio nuda non requirit iurisdictionẽ.*
34. *Reges, & Consiliarij in propulsanda iniuria faciunt actum meritorium.*
35. *Regiũ auxiliũ huiusmodi à Deo promanat.*
36. *Regium auxilium si ex Pontificis rescripto penderet, abeo posset tolli.*
37. *Regium auxilium ex iure diuino, & positiuo descendit.*
38. *Reges, & Pontifices ijdem fuerunt.*
39. *Naturalia immutabilia sunt.*
40. *Constitutiones Apostolicæ, & Rotæ decisiones, quæ Regium auxilium fabent.*
41. *Decisionibus, quæ fabent iuri naturæ standum est.*
42. *Regium auxilium comprobatur scientia, & pacientia Summorum Pontificum.*
43. *Scientia, & pacientia officialium Romanæ curiæ præscribitur contra Pontificem.*
44. *Regium auxilium huiusmodi ad Regem pertinet ex communi sententia praxi recepta.*
45. *Rebocatione gestarum appellatione pendente, non est opus iurisdictione.*
46. *Facti quæstio rei spiritualis laico quare est probibita.*
47. *Facti quæstio rei spiritualis quando laico non est probibita.*
48. *Spiritualia quando veniunt incidenter non est probibitus laicus earum cognitione.*
49. 50. *Cap. tuam de Oraine cognit. quæstionem facti rei spiritualis quare sæcularem non assumit.*
51. *Sæcularis rectè assumit cognitionem quæstionis facti rei spiritualis.*
52. 53. *Quæstio facti dum separari non potest à quæstione iuris rei spiritualis non pertinet ad sæcularem.*
54 *Cap. si iudex laicus de sent. excommun. explicatur.*
55. *Quasi possessio clericatus sufficit, vt à laico iudice remittatur.*
56. *Sæcularis potest cogere clericum, vt sibi ostendat, quæ allegaturus est apud Ecclesiasticum.*
57. *Omnes præsumuntur laici quamdiu de contrario non constat.*
58. *Captus debet ostendere titulum cum sit fundamentum suæ intentionis.*
59. *Laicus rectè assumit cognitionẽ clericatus, vt videat si captus est suæ iurisdictionis.*
60. *Regnis Franciæ, & Neapolis laicus pronunciat in causa clericatus.*
61. *Possessionis causa rei spiritualis pertinet ad laicum in Francia.*
62. *Possessio huiusmodi Hispaniæ pertinet ad laicum.*

OMNES Iudices Ecclesiastici, tam Ordinarij, quam Delegati, quando extra iurisdictione procedunt, aut iuris ordinẽ non tertãt, aut appellationi nõ supersedunt, aut sententiã suã pẽdẽte appellatione executuntur, in casibus in quibus exequi non licet, non vt iudices, sed vt priuati procedunt, *Auendañ. in capp. Pretor. cap. 2. n. 12. & in ea. 11. n. 9. Axued. in l. 31. tit. 6. lib. 3. Recopil. Mexia in l. Toleti. fund. 2. part. 11. ex num. 34.* † Ideo oppressus resistere potest tali iudici in dictis casibus de facto procedenti etiam

ti, etiã manu armata, ex ipso iure naturæ, quo vim vi repellere licet, *l. vt vim D. de Iust. & Iur. l. 1. §. vt vim, l. idem est, §. cum igitur D. de vi, & vi armat. l. sed & partus §. quæ ei D. de eo quod metus. causa.* † Neque pro eo in aliquo delinquit, quia vtitur iuri suo, *Bald. in l. adictos C. de Episcop. audient. n. 2. Humada in l. 13. tit. 1. p. 2. gl. 5. n. 2. Azued. in l. 2. tit. 11. ex n. 3. lib. 2. Recopil. Auiles in cap. Prætor. c. 3 gl. iurisdictio n. 13. Lancellot. de attentat. p. 2. cap. 12. ampl. 20. & limit. 1. num. 100. Farinac. tom. 1. q. 32. n. 88. & q. 33. num. 108. Cened. qq. Canonic. q. 45. n. 22. Aloys. Riccius de implorat. brachi secular. decis. 312. n. 2.* † Et non solum per eum, qui injuriã patitur potest resisti, sed etiam per tertium cuius nihil interest, *gl. in cap. ex litteris, & ibi Felin. de offic. delegat. Afflict. in Consuet. Neapol. lib. 1. rub. 8. num. 78. Duen. reg. 19. ampliat. 8. Oldrad. cons. 89. num. 3. Menoch. de Arbitr. lib. 2. cap. 378. num. 8.*

5 ¶ Et cum hoc possit priuatus multo magis princeps, & eius supremi iudices in huiusmodi causis, iudicis Ecclesiastici violentiam impedire, atque dicernere, vim committere, & ei præcipere, vt appellationi deferat, actaque post appellationem reuocet, vt de facto factum tollatur, vt dixi *in Epitome de Magia Regij Senatus iuss., & approbatione excusa lib. 3. cap. 26 de inhibit. ex nu. 2. & me referens sequitur D. Franc. Salgado de Somoza in pra erudito tractatu de Regia protectione, vi oppressorum, multis locis, maxime tom. 1. p. 1. cap. 1. in princip. nu. 16. & d. cap. 1. pralud. 1. nu. 48. & 49. & pralud. 3. nu. 83. & 87. & pralud. 5. num. 217. 277. 295. 313. & 358. & cap. 2. in prin. nu. 249. & tom. 2. p. 4. cap. 14. nu. 80. 81. 83. 84. & alibi passim. August. Barbosa de Iure Ecclesiast. lib. 1. cap. 39. §. 2. nu. 163. D. Castillo de las Tercias tom. 7. cap. 41. ex n. 103.* † Et iudex Ecclesiasticus non obtemperans Regis mãdato potest iuberi, vt à Regnis suis exeat, & originis, & temporalium amissione eũ condemnarè, & bona eius occupare, *DD. in l. fin. D. de officio Procurat. Cæsar. & in l. minime D. de relig. & sumpt. funer. l. 18. tit. 9. p. 1. l. 8. tit. 7. p. 3. l. 11. tit. 8. lib. 1. Recopil. l. 4. tit. 1. l. 13. lib. 4. Recopil. D. Couarrub. in Pract. cap. 35. nu. 3. Auend. cap. 6. nu. 10. Auiles in cap. 3. v. iurisdictio nu. 3. Iul. Clar. in Pract. 6. fin. q. 38. nu. 24. Salcedo ad Diaz cap. 102. Bobadilla in Polit. tom. 1. lib. 2. cap. 10. num 63. & cap. 18. ex num. 211. Cenall. in cognit. per viol. gloss. 16. num. 10. & dixi d. cap. 26. num. 30. & Me referens sequitur Salgado, vbi sup. p. 1. cap. 2. nu. 274. Sese de inhuit. cap. 8. §. 3. ex n. 48. & cap. 9. §. 1. ex nu. 22. Pereyra de manu Reg. p. 1. cap. 12. ex nu. 5.*

¶ Sed aduersus prædicta multa obstare 7
videntur, & Primo Sacrosanctum Concilium Tridentinum, his verbis s. ss. 25. cap. 3. *Nefas autem sit sæculari cuilibet Magistratui prohibere Ecclesiastico Iudici, neminem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunionem reuocet sub prætextu quod contenta sub hoc decreto non sint obseruata, cum non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* † Secũ 8
do Bullæ Cœnæ Domini quotannis publicatæ anathematiimis damnantur cap. 14. 15. & 16. *Nec nõ qui Archiepiscopos, Episcopos, & alios superiores, vel inferiores prælatos, &c. quorũcumque sententias, & decreta, aut alias fori Ecclesiastici Iudicium illudentes ad Chancellarias, & alias curias sæculares recurrunt, & ab eis prohibitiones, & mandata, etiam pœnalia, Ordinarijs, aut delegatis prædictis decerni, & cõtra illos exequi procurant.* † Tertio Rotæ 9
Romanæ decisiones, quarum vnam his verbis decreuisse refert Sese de inhiuit. cap. 8. §. 3. nu. 109. *Domini responderunt, illum ipso iure incidisse in sententiam excommunicationis, quia recurrendo ad iudices sæculares causam præbuit, vt immunitas Ecclesiastici violetur.* † Aliam retuli ex manu scripto exemplari, *d.* 10
cap. 26. ex nu. 34. quam ex me refert ad literã *Salgado d. cap. 1. pralud. 5. ex nu. 277.* Et Rota vtramq; parte informante ob recursum obstare censuit, quia recurrendo ad iudicem laicum ipso iure incidit in sententiam excommunicationis, cum causam prebuerit, vt immunitas Ecclesiastica violetur, *cap. nouit, cap. grauem de sent. excommunicat. & ex textu* (quem ignorare non licet) *in processu in Bulla Cœnæ Domini quæ singulis annis solemniter publicatur in §. 16.* † Graui anathemate feriuntur, 11
qui ad Chancillerias, & curias sæculares recurrunt pro obtinẽdis prohibitionibus, & mãdatis contra prælatos Ecclesiasticos, cum iudices laici sint incapaces iurisdictionis in clericos exercendæ, *Cap. Sacerdotibus 11. q. 1. c. ita Dominus dist. 19. cap. bene quidem §. ista scriptura cap. denique cap. si Imperator. 96. dist.* † Et Iudicibus Ecclesiasticis sunt inferiores, 12
d. cap. denique, Clem. Romani de iure iurãd. ideo non possunt nec debent Ecclesiasticos corrigere, aut eis inhibere, aut alia præcepta facere, & præsertim pœnalia, prout in casu proposito, *Abb. in cap. qualiter, & quando nu. 2. de iudic. Mar. Soein. in cap. siquis clericus n. 8. & in cap. sane 3. nu. 10. de foro compet. Rota decis. 10. de consuetud. in antiquis.* † Quæ quidem decisiones in id tendunt, vt ex commu- 13

ri cati sint tam iudices sęculares, quam ad eos recurrentes pro decretis, & mandatis iurisdictionalibus contra Iudices Ecclesiasticos, quarum similes alias referunt decisiones, *Farinac. inter decis. causar. criminal. cons. 68. & p. 2. tom. 1. decis. 491. & decis. 534. Salgado d. cap. 1. prælud. 1. nu. 31. & prælud. 5. ex n. 254.*

14 ¶ Sed his non obstantibus sententia nostra verissima est, quia prædicta iura, & decisiones solum comprehendunt Reges, & eorũ Consiliarios, & auditores quando Ecclesiasticos Iudices rite, & recte procedentes impediunt, ne sua iurisdictione vtantur; non tamen quãdo sine iurisdictione, aut nõ seruato ordine, aut defacto procedũt, aut iustũ causæ cursũ impediunt, quo minus ad sedẽ Apostolicã causa perueniatur, vt ex *Vgolino tract. de Censur. p. 2. cap. 16. §. 2. n. 1. Suarez de Censur. tom. 3. disp. 21. sect. 2. ex nu. 78. dixi in Epitome d. c. 26. nu. 31. & ex me Salgado d. cap. 1. prælud. 5.*

15 *nu. 252. pag. 57.* † Quod quia non ita assecutus fuit *Hier. Ceuallos*, (alias vir doctus) hãc cognitionem Regibus competere asserit per viã appellationis, & ordinarię iurisdictionis, *tom. 4. commun. contra comm. in epist. ad Regem n. 99. & lib. 4. q. 1. ex nu. 327. & tract. de cognit. per violent. glos. 6. nu. 56.*

16 † Nam eo ipso Reges incurrent in assertis Censuris per violentiam cognoscendo, quia iudices temporales, in causis Ecclesiasticis se intromittentes, tanquam iudices, incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, quia talis iurisdictionis sunt incapaces, *Cap. Sacerdotibus 11. q. 1. cap. ita Dominus dist. 19. cap. bene quidem §. ista scriptura cap. denique cap. si Imperator 96. dist. cap. decernimus cap. at si clerici de iudic. c.*

17 *2. de foro compet. cum alijs.* † Secus tamen quãdo ad prædictos Reges, & eorũ Dominos Cõsiliarios recurrũt, tãquã ad potẽtes tẽporales, vt iniquos iudices vim sibi inferentes submoueãt, & liberẽt ab eorũ violentia, & tyrannide, quia tunc recte assumũt cognitionẽ, & auxiliũ præstãt huiusmodi oppressos, ex potestate sibi diuinitus demandata, Hier. c. 22. v. 2. *Audi verbum Dñi Rex Iuda, qui sedes super solium Dauid tu, & serui tui, & populus tuus, Hæc dicit Dominus: Facite iudicium, & iustitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris, & ei præbete auxilium, &c.* † Quod

18 iure positiuo Canonico receptũ est atque demandatum, his fere verbis, *in cap. Regum, cap. Princeps sæculi, cap. administratores 23. q. 5. c. filijs, vel nepotibus 16. q. 7.* quibus attipulantur de iure Regio, *l. 13. tit. 13. part. 2. l. 2. tit. 6. lib. 1. Recopilat. l. 36. tit. 5. lib. 2. eiusdem Recopilat.*

¶ Vnde etiam Ceuallos in alium dilabitur 19
errorem, dũ asserit in exposit. d. l. 36. d. tract. cognit. per violent. in prorem. cap. 1. num. 9. *Et sic nemo potest de eius viribus, & potentia dubitare, quia nihil de rebus ad Ecclesiasticum forum pertinentibus disponit, sed solum dat formam procedendi iudicialiter in defensione subditorum, per viã violentiæ, extraordinariæ cognitionis.* † In quo duplici errore labitur, primo 20
dum iudicialiter cognoscere arbitratur, in casu violentiæ per Dominos Regios Consiliarios, & Auditores. Secundo dum hoc remedium extraordinarium appellat, cum extraordinaria etiam ad iudicij formam pertineant, *vt constat extit. de varijs, & extraordin. cognit.*

† Nam quid aliud est iudicialiter ordinariè, 21
vel extraordinariè cognoscere, quam in forma, & figura iudicij procedere, & vocatis vocandis, datis libellis, & lite contestata, & omnibus seruatis terminis substantialibus procedere; quod omnino in huius violentiæ cognitione denegatur, vt dixi *d. cap. 26. nu. 23. Salgado de Regia protect. d. tom. 1. p. 1. c. p. 1. prælud. 5. ex nu. 330. & p. 2. cap. 13. ex nu. 1. & c. 7. ex nu. 51.* † Ideo Reges, & eorum Consiliarij nullatenus hanc cognitionem sumunt, neque ordinariam, neque extradinariam, ideo non comprehenduntur in Censuris Bullæ Cœnæ, nec alijs, vt dixi *d. cap. 26. num. 29. Salzedo ad Diaz in Prax. cap. 102. Humada in l. 13. tit. 13. p. 2. gl. 4. Bobadilla in Polyt. lib. 2. cap. 18. nu. 139. Vega in summ. tom. 1. cap. 29. cas. 1. & cap. 85. cas. 141. Azeued. in l. 2. tit. 6. lib. 1. Recopil. Cened. collect. 17. & q. 45. ex num. 2. Ioseph Sese de inhibit. cap. 8. §. 3. ex nu. 82. Ceuall. q. 897. ex n. 133. D. Castillo tom. 7. de las Tertias cap. 41. ex nu. 166.*

¶ Senatus enim Regius, & Chancellariæ 23
in his causis per viam violentiæ procedentes, nullatenus iurisdictionaliter cognoscunt, 24
in forma ordinariæ, neque extraordinariæ cognitionis, nam id omnino eis est denegatum; sed per modum extraiudicialis defensionis, ad succurrẽdum oppressos per facti notoriam, vt dixi *d. cap. 26. nu. 31. Sese de inhibit. epist. ad Regem nu. 54. & 65. Salgado tom. 1. p. 1. 6. 1. prælud. 5. ex num. 194. & cap. 2. in princip.*

† Neque eorum decreta ex iurisdictione ali- 24
qua relaxantur, sed ex Regia excellentia, vt vasalos liberent ab oppressione, & iniquitate, vt iuste protegatur, & appellationi deferatur, nam vim facit qui appellatione pendente executur sententiam, l. lege Iulia D. ad l. Iul. de vi publ. *lege Iulia de vi publica tenetur, qui si Imperium potestatem ve haberet, Ciuem Romanum aduersus prouocationem, ne caueris, &c.*

† Qua

25 †Quã licet à se primo ad hoc ponderatam tel
tatur *Ceuallos d. epist. ad Regem*, & *q. 897.*
ante illum ad id exornant *Guid. Pap. tract. de*
appellat. q. 600. nu. 89. Lancellot. de attent. p. 3.
cap. 31. ex n. 242. Farinac. lib. 3. q. 101. ampl.
3. nu. 5. Sese de inhibuit. cap. 8. §. 3. nu. 9. cũ aliis
26 *per Salgado d. c. 1. prælud. 4. ex nu. 187.* †Nec
præceptum de rebocandis attentatis aliquid
habet iurisdictionis, sed excellentiæ prædic-
tæ, nam quæ à iudice de facto fiunt, de facto
etiam per eum rebocanda sunt, *Glos. in l. mi-*
nor verbo D. de euict. Bald. in l. si pacto quo pœ
nam C. de pact. Angel. in l. de vnoquoque D. de
re iudic. Lancellot. de attent. p. 3. cap. 25. ex n.
27 *44. Aloys. Rixius decis. 209. vol. 1.* †Nec pœna
pecuniaria, aut amissio temporalium, impo-
sita per Dominos Consiliarios Iudicibus Ec-
clesiasticis contumacibus, eos censuræ reos fa
cit, quia inutilis esset prædicta potestas, si ino
bedientes iustis pœnis afficere non potuis-
set, *Gregor. in l. 13. tit. 13. part. 2. Iul. Clar. in*
Prax. §. fin. q. 36. num. 24. Saledo ad Diaz in
Prax. cap. 102. & 118. Fului. Pacian. cons. 166.
ex nu. 162. Cassan. in Cathal gloria mund. p. 5.
cons. 24. & in Consuetud. Burgun. rub. 1. §. 5.
glos. fin la grace, nu. 82. Steph. Aufrer. de potest.
secul. reg. 1. nu. 22. Couarrub. in Pract. cap. 35.
28 *num. 3.* † Vnde Reges, & eorum Consiliarij
in hoc auxilio Regio præstando Iurisdictio-
nem Ecclesiasticam pullatenus onerant, sed
honorant, vt debitus causarum cursus ad supe
riorem per appellationem perueniat, in quo
maxima iurisdictionis Ecclesiasticæ conser-
uatio consistit, *vt ex Nauarro, Couarrubias,*
Paciano, & alijs dixi in Epitome de Mag d. c.
26. nu. 32. & me referens sequitur Salgado de
regia protect. d. p. 1. cap. 2. §. 3. nu. 38. pag. 124.
& prælud. 5. nu. 241. Ceuall. commun. lib. 4. q.
897. num. 152. & tract. de cognit. per vio-
lent. glos. 4. num. 4. Cened. in qq. Canon. q. 45.
nu. 9. & 35. Morla in Empor. Iur. tit. 2. q. 14.
num. 8.

29 ¶ Est enim protectio subditorum natura-
le Regis attributum in hærens regimini, &
qualitas infima ossibus, & substantiæ Diade-
mæ, sine qua Rex consistere non potest, vt
tradit erudite *Salgado d. tom. 1. epist. ad Re-*
gem, & cap. 1. p. 1. ex nu. 44. maxime num. 53.
30 *& 95. & cap. 2. ex nu. 26.* †Nam cum iuris na
turalis sit, ne alicui iniuria fiat, tam in iudicio
quam extra iudicium, eius propulsatio est iu-
ris naturæ, *l. vt vim, & ibi omnes, D. de Iust.*
& Iur. & in l. 1. D. de vi, & vi armat. cap. ius
naturale dist. 1. Clem. pastoralis, de re iudic. e.
dilecto de sent. excommunicat. lib. 6. cap. signi-
ficasti el 2. de homicid. l. 2. tit. 1. part. 1. l. 2. tit.
8. part. 7. † Ideo appellatio, quia defensio- 31
nem continet, iudex qui ei non differt, præter
in iuriam, quam facit iudici ad quem, facit cõ
tra ius naturæ, quia defensio nemini est dene-
ganda, vt dixi *d. lib. 3. cap. 26. ex nu. 5. & cap.*
30. ex nu. 45. & me referens sequitur Salgado
d. p. 1. cap. 1. nu. 83. fol. 25. Marta de iurisd. p.
4. cent. 1. cap. 56. nu. 6. †Ideo nõ solum Prin- 32
ceps, sed priuatus defendere potest oppressum, & impedire, ne talis vis fiat, & illata emẽ
detur, vt de facto factum tollatur, *Aufrer. de*
potest. secular. reg. 4 fallen. 8. n. 12. Rupellan.
lib. 4. instit. cap. 6. Pereyr. de manu Reg. p. 1. c.
7. Barbosa in l. Titia D. soluto matr. num. 35.
† Nam cui nuda protectio committitur opus 33
non habet iurisdictionis, vt in Principe ad in
iuriam subditorum propulsandam, in patre
respectu filiorum, in domino respectu seruo-
rũ, in tutore respectu pupili, vt ex multis pro-
bat *D. Fran. Salgado vbi sup. d. c. 1. ex n. 103.*
& maxim. ex n. 278. † Sic ergo Principes, & 34
eorum Consiliarij huiusmodi oppressis sube-
niendo non solum in aliquas censuras non in-
currunt, sed faciunt actum meritorium dignũ
fœlicitatis temporalis, & æternæ, Psalm. 40.
Beatus vir qui intendit super egenum, & pau-
perem, in die mala liberauit eum, Dominus cõ-
seruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat
eum in terra, & non tradat eum in animã imi-
icorum eius, iuncto Psal. 81. *Eripite paupe-*
rem, & egenum de manu peccatoris liberate.

¶ Vnde, & si prædictas constitutiones, & 35
Rotæ decisiones D. Rex noster non ha-
buisset, prout habet, per alias; nullatenus hoc
regium auxilium minui, aut derogari potuis-
set, sicuidem illud non habent Reges per con-
cessionem Pontificis (vt male arbitretur Na-
uarrus) sed à sumo Deo, a quo Regnum, & po-
testatem acceperunt, vt dixi *in Epitome de*
Magia lib. 3. cap. 3. ex nu. 39. & cap. 4. ex nu.
55. & me referens sequitur Salgado d. tom. 1. c.
1. prælud. 1. nu. 48 pag. 16. Prouerb. cap. 8. l. 15
tit. 13. parti. 2. Card. Bellarm. de laicis libr. 3.
c. 6. & responsione contra Venet. oppos. 6. Co-
uarrub. in Pract. cap. 2. n. 2. †Nam si hæc cog- 36
nitio, & potestas ex Pontificis rescripto Re-
ges habuissent, proculdubio ab eis posset tol-
li, & derogari, quia omnis res per quas cumque
causas nascitur, per eaidem dissoluitur, vt dixi
d. cap. 26. n. 3. †Reges enim a Deo constituũ- 37
tur in subditorum conseruationem, defensio-
nem, tutelam, protectionem, in quibus hæc
cognitio fundatur, *D. Hieron. d. cap. 22. capi.*
Regum cum alijs 23. q. 5. † Etiam inter cleri- 38
cos, ex quo semper ijdẽ fuerunt Reges, & Põ
tifices, non solum apud Romanos, & alias na-

tiones;

tiones, sed in Dei populo ex dispositione diuina, *vt dixi d.cap.4.ex num.57.ex Acuneulo meo Ioan.Bapt.Villalpando in Reg.Ezechiel. explanat.tom.2.p.1.c.28.& tom.3. Apparat. p.1.lib.3.capit.15. num.32. & l.6.tit.1.p. 2.& Mr referens sequitur Salgado tom.1.cap. 1.prælud.1.num.49. Morla in Empor.iur.q.* 39 *14.num.1.* † Sic ergo hoc Regium auxilium, cum Regibus sit concessum ex iure diuino, & naturali, nullis Constitutionibus summoberi potest, quia naturalia immutabilia sunt, § *sed naturalia Instit.de iure natural.§ fin.de legit.agnat.Fusel.l.eas obligationes D.de capitis diminution.l.abdicatio D.de patria potest.*

40 ¶ Quinimo multæ sunt constitutiones Apostolicæ, & Rotæ Romanæ decisiones, quæ prædictum recursum ad Regem, & eius Consiliarios concedunt ad effectum propulsandæ iniuriæ extrajudicialiter procedendo; quas referunt *Lancellot.de attentat.p.2.cap. 4.limit.1.ex num.39. Salgado de Regia protect.p.1.cap.1.ex n.254.& cap.2.ex nu.13.* 41 *pag.82.* † Et in casu dubio standum est decisionibus, quibus magis fabetur iuri naturæ, nã decisiones Rotæ non faciunt ius, neque pro eis præsumendum, nisi quatenus iure nitũtur, *Menoch.lib.2.præsumpt.71.num.13. Cened. collect.37. Salgado d.cap.1.prælud.5.n.274.*

42 † Præterea opinio nostra est consuetudine immemoriali comprobata, per patientiã Summorum Pontificum, de illa scientiam habentiũ, & tollerantiũ, nam Hispani fuerunt Damasus I. Alexander V. Benedictus XIII. Calixtus III. Ioãnes XXII. Summi Pontifices, & talis consuetudinis notitiam habuerunt, & nihil in eius præiudicium statuerunt, prout asserunt *Cened.d.q.45.nu.27. Salgado d. cap.1.* 43 *prælud.3.n.141.* † Et officiales Romanæ Curiæ omnes pene eius consuetudinis habent notitiam, & nihil contra illam induxerunt, ex quo possit illi præiudicium afferri, & in præscriptione contra Summum Pontificem scientia officialium ipsis præiudicat, *Rota Roman. decis.160.& 166.p.1.diuers. Garsia de Benefit.p.5.cap.5.num.136. Couarrub.in reg. possessor.p.2.init.nu.8. Cardin.Thuscus in Pract. lit.C.concl.196.n.39. Narbona de appellat. p.2.fund.5.nu.10. Salgado d.prælud.3.n.140.*

44 † Et tandem communi Doctorum opinioni receptum est huiusmodi cognitionem ad Regẽ; & eius Consiliarios pertinere, vt vno ore referuntur *Alpizcueta dictus Nauarr. in cap. cum contingat de iudic.rem.1.col.2.& seqq. & in Manual.cap.27.num.69. Couarrub.in Pract. q.35. Garcia de nobilit.ad l.Cordub.gl.9.ex n.51. Vsuald.in Candelab. Eccles.in explicat. Bullæ Cœnæ Domini.cas.14.ex num.192. & cas.16.num.115. Gregor.Lopez in l.13.tit.13. p.2.v. sin fuerça, & sibilatè Humad.gl.4.ex num.1.p.2. Azeued. & alij in l.35.& 36.tit. 5.lib.2.Recopil. Did. Perez in l.2.tit.1.lib. 5.Ordin. Gutierrez in Pract.lib.1.q.20. Olisnem.de iure fisc.cap.11.ex num.54. Auiles in capp.Prator.cap.1.v.mandamos, ex n.8. Auendañ.de exequend.mandat p.1.cap.1.num.32. Mexia in l.Toleti p.11.fund.2.n.47. Aufrer. in Clem.1.de offic. Ordin. Ossasius Pedamen. decis.30.ex n.13. Fui. Pacian.cons.166. ex n. 1. Pax in Prax.tom.1.p.1.temp.1.ad princip. ex num.23. Sese de inhibit.cap.8.§.3.num.45. & 158. Simanc.de Cathol.Instit.tit.45.n.45. Pereyra de manu Reg.lib.2.cap.52.ex n.32. Bobadilla in Polyt.tom.1.lib.2.cap.17.num. 129. & cap.18.ex num.211. Morla in Empo rio iur.p.1.tit.2.q.14.num.4. Carol. de Grassis tract.de effect. Cleric. effect.1.ex num.396. Canall.comm.tom.4. & tract. de cognit. per viol. mt. & dixi d.cap.26.ex num.2. & Mr referendo August.Barbosa de Iure Ecclesiast. lib.1.cap.39.§.2.n.163. Alfons. Narbona ad p.3.Recopil.lib.1.tit.3.l.35.glos.2.v.9. pag. 19. Fran. Salgado d.cap.1.in princip.num.16 pag.10. & prælud.3.n.156.pag.40. & cap.6. ex num.33. Fontanella de pact.nupt.p.3.gl.3. concl.4.ex num.12. Cened.collect.5.ad Decretum n.3. & collect.17.ad Decretal.num.2. & nouissimè omni laude dignissimus D. Ioseph Vela Reg. Cõsiliar. arma, & bella nostræ Iurisprudentiæ, in c.1.de offic.Ordin.p.2.n.69 & 70.*

¶ In violentiæ enim cognitione nudum factum iniuriæ propulsandæ sine iurisdictione Regi competit, nam ad tollenda, quæ gesta sunt appellatione pendente, non est opus iurisdictione, nam quæ de facto fiunt, de facto etiam sunt tollenda, *vt dixi d.c.26 num.8. & 23. Salgado d.cap. 1.ex n.218. & cap. 3. ex num.10. vsque ad num.23.* † Neque obstat, si dixeris quæstionem facti rerum spiritualiũ laico esse prohibitam, *cap.tuam de ordin.cognit.cap.vt inquisitionis.§.prohibemus de hæretic.lib.6.cap.si iudex laicus de sentent.excommunicat.* † Quia dum quæstio facti talis natura est, vt absq; rei spiritualis cognitione terminari possit, non est prohibitus sæculatis, quin de illa cognoscat, *Padilla in l.1.C.de iuris, & fact.ignorant.n.57. Menoch.de recuperand.poss.remed.15.num.212. & de retinend.remed.3.n.336. Quesada diuers.qq.lib. 1.c.34.n.17. Farinac.tom.1.q.8.n.25.* † At tamẽ iudices Ecclesiastici in procedẽdo, sine iurisdictione, vel appellatione pẽdẽte, vel nõ seruato ordine, ad quæstiones facti referuntur,

ideo

ideo laicus non est prohibitus de illis cognoscere, quia in huiusmodi facto si qua sunt spiritualia veniunt incidenter, quorum laicus non est prohibitus, vt dixi *d. cap. 26. ex nu. 17. & me referens sequitur Salgado de Regia protect. p. 1. cap. 1 pralud. 5. num. 217. pag. 52. & p. 4. cap. 14. ex num. 80. Barbosa de iure Eccles. d. cap. 39. n. 163.*

49 ¶ Neque obstat, *d. cap. suam*, quia ibi in causa Reginæ Cypri non dubitabatur solum, an fuisset filia Comitis, sed an ex legitimo matrimonio nata, vt succedere posset in Comitatu ideo eius cognitio sæculari (tanquam incompetenti) fuit denegata, quippe ad Ecclesiam

50 expectat, *cap. lator, qui filij sint legit.* † Alias enim si dubitaretur de solo facto, scilicet, an matrimonium inter eos fuisset contractũ clãdestinum, non prohiberetur sæcularis, quin de illo cognosceret, vt tradit concidis, & amicus *Thom. Sanchez tom. 1. de matrim. lib. 3. q. 54. ex nu. 3.* † Nã si casus talis esset, quod in solo

50 facto consisteret, de illo bene posset cognoscere sæcularis, *Bart. in l. quotiens, & ibi Iaff. nu. 6. C. de iudic. & in l. 2. C. de iurisdict. omn. iudic. nu. 4. Felin. in cap. cum sit ex nu. 1. de foro compet. Gutierr. in Pract. libr. 3. q. 26. ex num. 1. Menoch. de Recuperand. possess. remed. 15. num. 338. Couarrub. d. §. 12. nu. 3. Anast. Germon. de Sacror. immunit. libr. 3. capit. 15. num 96.*

51 ¶ Neque minus obstat, *d. §. prohibemus*, nam quæstio facti in specie illius textus sæpe tari non potest à quæstione iuris, vt si quis verba hæreticalia protulerit, quia necesse est scire an sint hæreticalia, & an cũ scientia, & pertinacia illa produxerit, *Clem. 1. §. porro de hæretic. D. Thom. in 4. dist. 13. q. 2.* † Ideo lai-

52 cus de tali facto cognoscere non valet, quia non potest discuti an verba hæreticalia protulerit, sine cognitione an talia verba sint hæreticalia, vt tradit *Simanc. de Catbol. instit. tit.*

53 *23.* † Secus tamen fide nudo facto hæretico agitur, vt si quis hostiam consecratam in igne proijceret, aut crucifixum ausu temerario compungerit, &c. quorum laicus recte assumit cognitionem, vt dixi *d. cap. 26. nu. 15.*

54 ¶ Neque tandem obstat, *d. cap. si iudex laicus*, quia non agitur ibi solũ de quæstione facti, sed de remitendo clericum ad effectum, vt Iudex Ecclesiasticis priuatiue de suis delictis cognoscat, ad quod nõ sufficit quasi possessio clericatus, sed veritas, & validitas tituli clericalis, cũ multi sint pro clericis reputati, qui re vera clerici non sunt, *cap. 2. de clerico non ordinato celebran.* † Secus tamen quando cap-

55 tus à sæculari iudice allegaret se esse clericũ, cuius laicus bene assumit cognitionem, quo ad effectum se informandi, vtrum ille statim. & absque vlla retentione remittendus sit, cum ad id sufficiat quasi possessio clericatus, quæ laico non denegatur, *Felin. in capit. fin. de except. nu. 10. Bald. in l. si qua per calumniam C. de Episcop. & cleric. nu. 2. Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 36. nu. 21.* † Quinimo sæcularis potest cogere clericum, vt sibi ostendat ea quæ allegaturus est apud Ecclesiasticum, vt videat vtrum sint concludentia, alias procedet ad vlteriora, *Felin. in cap. cum sit Romana, de appellat. nu. 3. Alex. in l. Titia D. soluto matrim. Decius in cap. de cetera de iudic. nu. 24. Cacheran. decis. 30. nu. 15.* † Omnes enim præsumuntur laici quandiu de contrario non constat, *Ripa in cap. decernimus nu. 4. Boer. decis. 171. nu. 14. Farinac. d q. 8. num. 38.* † Quare captus obicere debet declinatoriam, & ostendere titulum, cum sit fundamentum suæ intentionis, *Did. Perez in l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. dixi d. cap. 26. nu. 20. & me referens Salgado d. cap. 14. num. 81.* † Cuius laicus recte assumit cognitionem, vt sciat vtrum captus, sit suę iurisdictionis, nec ne, *l. si quis ex aliena D. de iudic. cap super litteris de Referip. vt dixi d. cap. 26. num. 21. & me referens Salgado d. cap. 14. nu. 82.* † Quod non solum ad se informandum, sed ad cognoscendum, & pronunciandum in Regno Neapolis obseruari testatur *Crauetta in ritib. magnæ Cur. cap. 235. nu. 4.* & in Francia, *Rupellan. lib. 4. instit. cap. 6.* in Hispania, *dixi d. cap. 26. ex nu. 22. & me referens, Salgado d. cap. 14. nu. 83.*

¶ De possessione autem rei, vel causæ spiritualis, tam retinendæ, quam recuperandæ, quando in solo facto consistit, recte laicus assumit cognitionem, vt in Regno Franciæ obseruatum testantur, *Rebuff. ad tit. Galiæ tom. 2. tit. de benefic. art. 1 glos. 3. & tom. 3. de causa benefic. possess. art. 8. glos. 2. & in Concord. tit. de annat. glos. 2. possessionem, pag. 795. & seqq. Guido Pap. decis. 1. ex nu. 1. & decis 55. nu. 2. & decis. 207. nu. 8.* † Idque apud noe Hispanos obseruatum, etiam tenent *Azeued. in l. 2. tit. 6. lib. 1. & in l. 4. tit. 1. lib. 4. Recopil. Ioann. Garsia de nobilit glos. 9. nu. 40. Ayendali. de exequend. mand. p. 1. cap. 10. ex nu. 32. Peraz de Mieres de maiorat. p. 3. q. 11. n. 11. & seqq. Bobadill. in Polyt. lib. 2. cap. 17. nu 153 & c. 18. nu. 141. Gutierrez in Pract. lib. 1. q. 20. ex nu. 1. Ceuall. tom. 4. q. 897. ex n. 160. & de cognit. per violen. p. 2 q. 17. ex nu. 45. & q. 65. & dixi in Epit. de Mag. lib. 3. c. 26. & me referẽdo Barbos. de Iur. Eccles. lib. 1. c. 39. §. 2. nu. 163. Salgado vbi sup. d. cap. 14. ex nu 83.*

CAP.

CAP. XI. De Sententia lata contra abſentem, & quando aduerſus illam audiatur.

SVMMARIVM.

1. *Abſens damnari non poteſt.*
2. *Abſens haberi non poteſt pro confeſſo.*
3. 4. 5. 6. *Citatus per proclama ſi non compareat, damnatur.*
7. *Damnatus, ſi comparet ante annum omnia euaneſcunt in vim ſimplicis citationis.*
8. *Contumax poſt annum, nec quo ad bona, nec quo ad perſonam auditur.*
9. *Contumax ſi ſe offert probare contrarium, auditur.*
10. *Confeſſio vera, & facta reuocari poteſt pretextu erroris.*
11. *Bannitus captus quomodo impediat executionem.*
12. *Innocentiæ exceptio nunquam cenſetur ſublata.*
13. *Sententia lata ex priuilegiatis prouationibus quomodo retractetur.*
14. *Sententia contra abſentem lata præſumitur potius ob contumatiam, quam ob delictum.*
15. *Contumatia cenſante debent ceſſare omnes effectus contumatiales.*
16. *Bannitus poſt ſententiam debet innocentiam oſtendere.*
17. *Actore non probante reus abſoluitur.*
18. *Bannitus poſt ſententiam admiſſus ad nouas probationes debet ſe innocentem oſtendere.*
19. *Bannitus quando non tenetur innocentiam oſtendere.*
20. *Publicatio bonorum ex quocumque delicto non debet imponi.*
21. *Contumax non poteſt multari in pœna confiſcationis.*
22. *Reus comparens intra annum omnia recuperat.*
23. *Præſentatus in carcerem non tenetur ſatisfacere.*
24. 25. *Comparens intra annum omnia reſoluit in vim ſimplicis citationis.*
26. 27. *Comparens poſt annum auditur quo ad perſonam, non quo ad bona.*
28. *Bona contumacis poſt annum remanent penes Fiſcum.*
29. *Bona alienata per Fiſcum intra annum nõ recuperat.*
30. 31. *Bona huiuſmodi quamuis alienata ſint per Fiſcum, recuperat contumax innocentiam oſtendens.*

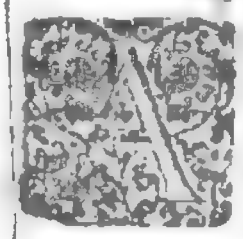

BENE de iure communi damnari non poterat, *l. abſentem, §. aduerſus contumacem, & ibi omnes, D. de pœn. l. abſentem C. de accuſat l. 1. D. de requirẽd. reis, Abb. in cap. veritatis de dolo, & contum. ex nu. 19. Oſaſc. deciſſ. 105. ex nu. 1. Menoch de Arbitr. lib. 1. q. 80. ex n. 97. Flam. Cartar de execut. ſent. cap. 1. ex nu. 1. Gigas de crimine læſæ Maieſt. tit. qualiter crim. lib. 1. q. 18. ex nu. 1.* † Nam abſens haberi non poterat pro confeſſo, & conuicto, *l. properandum §. etſi quidẽ C. de iudic. Bald. in d. l. abſentẽ D. de pœn. & in l. inter accuſatorẽ D. de publicis iudic. & in l. 1. D. ſi quis in l. dicenti non obtẽp. Oſaſc. d. deciſſ. 105. nu. 6. Cartar d. cap. 1. nu. 2. Farinac. tom. 2. q. 18. nu. 36.* † Hodie tamen de generali conſuetudine, & vigore ſtatutorũ totius Europæ receptum eſt, vt licet abſens damnari non poſsit, ſi tamen citatur ad comparendum per proclamas, nõ comparet, damnatur, & eius bona annotantur, vt in Vrbe Romana ſtatutum eſt, *lib. 2. Statutor. cap. 3. 4. & 13. & in Conſtit. S. D. N. Pauli III. inter Cõſtitutiones Marchiæ lib. 2. cap. 1. rub. 10.* † In Hiſpania noſtra idem ius obſeruatur ex Regni *l. 4. tit. 3. lib. 2. Forij, l. 3. tit. 10. lib. 4. Recopil. Did. Perez in l. 1. tit. 2. lib. 3. Ordin. gloſ. 1. Montalu. in l. 4. tit. 17. lib. 4. Forij, Greg. Lopez in l. 12. tit. 5. par. 3. Chriſt. Paz in l. 70. Styli, Ant. Gomez in l. 76. Taur. Auiles in capp. Prætor. cap. 15. v. homicidios, nu. 34. Monterroſ. tract. 4. tit. del proceſſo en rebeldia, fol. 57. Paz in prax. tom. 1. p. 5. cap. 4. ex nu. 6 fol. 180.* † Qua propter contra reos abſentes de quocũque graui crimine inquiſitos proceditur, & ex contumatia, pro confeſsis habiti, banniuntur, & condemnantur, etiam ad mortem, & confiſcationem bonorum, *Abb. in l. penal. §. ad crimẽ D. de publ. audic nu. 23. & tract. ſtatutor. p. 4. q. 1. nu. 3. Benedict. in cap. Raynuntius v. mortuo itaque teſtatore, p. 2. nu. 158. de teſtam. Angel. de maleſic. v. quod fama publica, num. 48. Flam. Cartar, d. cap. 1. ex nu. 17.* † Et quando crimen eſt hæreticum rei ſtatua comburitur, *Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 2. nu. 8. & in Enchirid. tit. 45. nu. 4. Campeg. ad Zanchin. de hæretic. cap. 18. Pegna ad Eymeric. in direct. Inquiſ. p. 3. comm. 49. n. 216. Sigiſm. Scaccia tract. de iudicio cauſar. crim. cap. 98. nu. 4.*

¶ Sed quamuis contumax huiuſmodi pro confeſſo, & conuicto habeatur, ſi comparet ante annum,

te annum, omnia euanescunt, & resolbuntur in vim simplicis citationis, anditurque, quo ad bona, & quo ad personam, *Angel. de malefic. gloss. qui iudex videns, nu. 4. Bossius tit. de requir. reis, nu. 3. & tit. de bannit. num. 4. Iul. Clarus q. 44. Bonacos. in suis comm. lib. 1. v. et tamen non comparens, fol. 42.* † Si vero post annum condemnatus huiusmodi ad manus curiæ perueniat, nec quo ad bona, nec quo ad personam auditur, sed absque alio processu sententia contra eum lata mandatur executioni, *Bart. in l. Diuus, D. de custod. reor. Ant. Gomez in l. 76. Taur. nu. 13. Boss. d. tit. de bannit. nu. 18. & 19. August. ad Angel. vbi prox. nu. 7. Iul. Clar. d. q. 44. Ioseph. Ludouis. in suis comm. conel. 3. Menoch. consi. 100. nu. 279. libr. 1. Decian. cons. 18. nu. 220. vol. 1. Botr. decis. 63. nu. 8. Capic. 132. num. 4.* † Nisi damnatus se offerat probare contrarium eius, quod in sententia dicitur, quia tunc audiri debet, nam sententia huiusmodi ex contumatia vigore statutorum, volentium contumacem haberi pro confesso latam, probationem in contrarium admitti debere ab eodem iudice expresse tenent, *Salicet. Paul. Angel. Alex. Iass. & alij in l. si is qui 2. C. qui testam. facere possis. Bald. in l. 2. §. quod si actor C. de iuram. calum. & in l. ita demum C. de procurat. Marsil. in Pract. §. posquam, num. 47. & in l. 1. §. si quis vltro, ex num. 93. D. de qq. Tiraq. tract. lignag. ier. §. 4. gloss. 1. num. 12. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cass. 416. ex num. 37.* † Nam si vera cõfessio reuocari potest prætextu erroris, & ei⁹ occasione probationem in contrariũ admittit, multo magis contra fictam confessionem vigore contumatiæ, *Boss. vbi sup. num. 4. Neuizan. cons. 69. ex num. 2. Menoch. dict. cass. 416. n. 48. Andr. Gayl. d. cap. 8. n. 3.* alias enim plus operaretur fictio, quam veritas, contra text. *in l. filio quem pater D. de liber. & posthum.*

¶ Vnde bannitus quando post sententiam captus, oponit aliquam exceptionem, quam si à principio opposuisset, præsens non fuisset coactus iudicium subire, impedit executionem, *Bart. in l. non videtur, la 1. D. de iudic. Marsil. in Pract. §. examinanda, num. 27. & cons. 64. num. 7. Foller. in Pract. part. 4. partis 3. v. & si confitebuntur, num. 5. Boss. d. tit. de bannit. num. 5. Iul. Clar. quæst. 96. Bertazz. inter conss. crim. libr. 1. cons. 105. num. 1. & cons. 119. nu. 1. & cons. 146. num. 14.* † Ideo si contumax innocentiam suam probare offert per contrarias probationes, admittitur non solum contra fictam confessionem, sed etiam contra veram, quia exceptio innocentiæ nunquam sublata censetur, *l. quoniam C. ad l. Iul. de adulter. Bald. in l. edita C. de edend. & in l. 1. §. Offilius D. nequis eum, Natta cons. 444. ex num. 10. Carer. in Pract. § septimus casus num. 89. Andr. Gayl. tract. de pace publ. lib. 2. cap. 8. nu. 5. Baiard. ad Clar. quæst. 96. nu. 12.* † Quare sententia lata ex priuilegiatis probationibus, ex alijs sorcioribus ab eodem iudice retractari potest, *l. si qui adulteri, & ibi Bart. C. de adulter. Innocent. in cap. tuæ nos, de cohabit. cleric. & mulier. Natta d. cons. 444. ex num. 6. Marsil. in d. l. 1. §. siquis vltro, ex num. 79. D. de qq. Flam. Cartar. dict. cap. 3. num. 52. Andr. Gayl. de pace public. lib. 2. cap. 8. num. 2. Rota Rom. coram Seraphino die Vener. 22. April. 1575.*

¶ Sic enim bannitus si intra annum comparet, omnia recuperat, auditurque quo ad bona, & quo ad personam, nam sententia contra absentem lata præsumitur potius ob contumatiam, quam ob delictum, *l. Papinianus §. meminisse, & ibi Bart. D. de inoffic. testam. l. si ideo D. de exhibitionib. Alban. tract. statutor. p. 4. q. 81. Marsil. in Pract. § posquam, num. 53. & cons. 64. num. 10. sing. 4. Iul. Clar. d. q. 44. Tiraquel. tract. cessante caus. p. 2. ex num. 62. Gabriel. lib. 2. tit. de sent. col. 3. num. 1. Foller in Pract. cap. 33. num. 90. Andr. Gail. d. lib. 2. cap. 3. num. 9.* † Cessante enim contumatia, cessare debent omnes effectus contumatiales, *l. 1. §. si frater D. de collat. bonor. capit. ex literis vbi late Felyn. de Constit. Andr. Gayl. d. cap. 3. num. 4. Tiraquell. vbi prox. ex num. 57.* † Et ita quando ante sententiam comparet, sufficit negare delictum, nam postea debet innocẽtiam ostendere, cum ex sententia Fiscus habeat intentionem fundatam, *Angel. in l. si cum exceptio §. hæc autem actio D. quod metus caus. Benedict. in dict. cap. Raynuntius, v. mortuo itaque testatore, num. 169. Felyn. in cap. cum Bertoldus, num. 24. de iudic. Iul. Clar. dict. quæst. 44.* † In casu tamen appellationis, tam accusato, quam accusatori incumbit onus probandi, ita vt actore non probante reus absoluatur, *gloss. in l. 1. C. de requir. reis, Rolaud. cons. 60. num. 30. vol. 2.* nam appellans à sententia banni sufficit negare delictum, *Bald. inter conss. diuers. cons. 23. vol. 1.* licet in admisso ad nouas probationis, sit contrarium, *num. 1. & in l. ita demum C. de procurat. num. 2.* † Bannitus enim quando post sententiam vigore rescripti auditur, debet innocentiam suam liquidissimis probationibus ostendere vigore *Motus Proprij Iul. II. & Pij IIII.* vt multis adductis exornant, *Flamminius Carthasius,*

vbi sup. cap. 1. nu 147. cum seqq. vsque ad num. 168. & nu. 206. & seqq. vsque ad nu. 225. Baiard. ad Clar. d. q. 44. ex nu 13 Sigis. Secazia vbi sup. lib. 1. cap. 97. nu. 74. & nu. 161. † Secus tamen quando ante sententiam in carcerem se præsentat per comparitionem, vel appellationem, vel aliud remedium à iure inductum, *Bos. titul. de mandatis Prin. num. 5. Bald. d. cons. 25. vol. 1. Carthar. d. cap. 1. num. 204. & 207. cum seqq. Farinac. tom. 1. q. 11. ex num. 100.*

20 ¶ Quare non obstante pœna publicationis bonorum, quæ ex quocunque delicto hodie imponitur, *ex titul. de requirendis reis.* quamuis male, quæ fiebat per *Authent. bona damnatorum C. de bonis proscript.*

21 † Nam contumax non potest multari in pœnam confiscationis bonorum, *Andr. de Isernia in cap. 1. §. contrahentium titul. quæ sint Regalia, in vsibus feudor. Affict. in cap. 1. v. condemnatorum num. 33. Natta cons. 594. Roland. cons. 47. ex num. 46. vol. 2.* † Reus hodie comparens infra annum à die sententiæ, omnia receperat ipso iure, si satisfecerit, *Alberic. in l. 1. C. de requirend. reis num. 4. Flam. Cartar. dict. cap. 1. ex num. 359. Iulius Clarus in Pract. quæst. 44. num. 1. Farinac.*

23 *quæst. 11. num. 84.* † Vel si se in carcerem præsentaverit, quod successit loco satisfactionis, *Farinac. vbi sup. & quæst. 18. ex num. 39. Sebast. Guazzinus tract. de confiscat. bonor. limitat. 64. cons. 13. ex num. 2.*

24 † Quia tunc omnia acta resolvuntur in vim simplicis citationis, auditurque reus de nouo, *Bossius vbi sup. num. 3. Angel. de maleficiis. v. qui dicitur, num 4. Iul. Clar. in Pract. quæst 44. Bart. in l. 1. §. fin. D. de req. reis, Cartar dict. cap.*

25 *1. ex num. 130. vsque ad num. 147.* † Etiam si crimen sit hæreticum, & rei statua combusta sit, vt tradit *gloss. in cap. excommunicamus, el primero §. qui autem de hæretic. Simanc. de Cathol. Instit. titul. 2. num. 20. & tit. 14. num. 10 & in Enchirid. tit. 45. num. 5. Sigis. Secazia vbi sup. cap. 98 num. 25. Thom. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 27. nu. 18.*

26 ¶ Post annum vero comparens in quocunque tempore auditur, quo ad personam, nam bona elapso anno in pœnam contumaciæ remanent penes Fiscum, donec innocentiam suam docuerit, & fuerit absolutus, *l. 1. cum alijs D. de requir. reis l. 2. C. eod. titul. l 2. C. siquis cautionibus l. qui commeatus D. de remilitar. Boss. & Clarus vbi supr. Conrad. in Pract. titul. de contum. & bannit. ex num. 2.*

27 † Vt specialiter etiam in hæresis crimine tenent *Simanc. de Cathol. titul. 20. num. 20. & in Enchirid. titul. 45. ex num. 16. Sanchez dict. libr. 2. capit. 20. ex num. 27. Paramo de origin. S. Inquisit. libr. 3. quæst. 4. num. 47.*

28 † Contra autem, quod elapso anno, etiam si innocentiam docuerit, & fuerit absolutus, bona non recuperare in pœnam contumaciæ, tradiderunt *Conrad. vbi sup. titul. de public. bonor. num. 40. Farinac. dict. quæst. 11. num. 89. Guazzin. vbi supra limit. 65. cons. 13. ex num. 3.* † Idque magis si bona fuerint alienata per Fiscum, vt facere solet, nam tunc si compareat infra annum, & fuerit absolutus, ad huc bona alienata damnatus non recuperat, vt tradunt *Roland. cons. 68. ex num. 11. vol. 2. Conrad. in Pract. titul. de cont. um. & ban. ex num. 2. Carthar. dict. capit. 1. ex num. 6.* & praxi observari refertur *Baiard. ad Clar. dict. quæst. 44. ex num 5.* † Sed hæc praxis valde periculosa est, vt Fiscus innocentis bona retineat, ideo contra Baiard. & alios ex Romanæ curiæ stylo contrarium resolvunt *Guazzin. vbi sup. num. 12. & per bonas decisiones Rotæ Farinac. dict. quæst. 11. ex num. 98.* † Nam hæreticus ob contumatiam, si sponte compareat, etiam post annum omnia recuperat, quamuis innocentiam statim non ostendat, donec præsens sit condemnatus, vt ex communi stylo Generalis S. Inquisitionis Consilio tradunt, *Sigism. Secazia dict. cap. 98. numer. 34. Prosp. Farinac. de hæretic. quæst. 185. num. 100.*

30

31

CAP. XII. De Nullitatibus aduersus rem iudicatam aditum apperientibus, *extante l. 4. tit. 17. lib. 4. Recopil.*

SVMMARIVM.

1. *Res iudicata pro veritate habetur.*
2. *L. 4. titul. 17. libr. 4. Recopil. expenditur.*
3. *Præsumptio stat pro sententia, quod sit iusta.*
4. *Sententia superiorum per Principem vel à diuinitus promulgatur.*
5. *Iudices superiores sententiam ferunt sine facti veritate inspecta.*
6. *Sententia quæ retractari non potest beneficio suplicationis, retractatur nullitatis exceptione.*
7. *Citationis defectus, neque à Principe neque ab statuto tolli potest.*

8. *Defectus Citationis admittitur aduersus sententias Principis.*
9. *Citatio est iuris diuini, & naturalis.*
10. *Citatio non est deneganda, etiam diabolo.*
11. *Absens damnari non debet.*
12. *L. 4. non loquitur de nullitate ex defectu citationis, quia illam tollere nequit.*
13. *Citatio nulla idem est ac si non fuisset citatus.*
14. *Citatus domi quando reputatur contumax.*
15. *Sententia non præsumitur, nisi probetur.*
16. *Probatio scientiæ fit per signa externa, aut partis iuramento.*
17. *Citatio, quando plures sunt eiusdem nominis, viciatur.*
18. *Citatio obscura, incerta, & indeterminata non valet.*
19. *Vitium si est in Citatione, nunquam tenet processus.*
19. *Citatione nulla processus est ipso iure nullus.*
20. *Citatio nulla, aut inualida idem operatur.*
21. *Circunducto termino, est necessaria noua citatio.*
22. *Citatus in diem, si extra diem accusatur cõtumacia, redditur actus nullus.*
23. *Instantia perempta, pereunt lis, libellus, &c.*
24. *Perempta instantia opus est noua citatione.*
25. *Sententia non potest consistere, sine actis iudicialibus.*
26. *L. 4. de hac nullitate non loquitur, quia intelligitur de actu valido.*
27. *Sententia superiorum non impugnatur ex defectu iurisdictionis.*
28. *Princeps casus sibi reseruat.*
29. *Iurisdictionis defectus nusquam reiectus censetur.*
30. *Defectus iurisdictionis ab statuto non censetur sublatus.*
31. *Clerici neque volentes apud temporales iudices agere possunt.*
32. *Clerici neque iure iurando forum suum renunciare valent.*
33. *Mandati defectus admittitur contra quascunque sententias.*
34. *Defectus mandati, & iurisdictionis equiparantur.*
35. *Mandati defectus admittitur contra quascunque sententias, & post mille annos.*
36. *Iuris ordine non seruato, admittitur contra quascunque sententias.*
37. *Iudices omnes leges generales obseruare tenentur.*
38. *Factum contra legem est nullum ipso iure.*
39. *Sententia Reuisionis contra legem est nulla.*
40. *Sentia nulla non indigat suplicatione.*
41. *Iudices superiores non tenentur iuris scrupulitatem seruare.*
42. *Superiores tenentur seruare terminos substantiales iudicij.*
43. *Principem non præsumitur leges de substãtia iudicij velle subuertere.*
44. *Piaculum esset, vt à Principe offenso opere virtutis, ipse ab eius obseruatione retraheretur.*
45. *Princeps quãdoq; causas de plano dicernit.*
46. *Princeps non præsumitur leges velle derogare.*
47. *Iuris derogatio est odiosa.*
48. *Defectus iuris ordinis admittitur contra sententias Principis.*
49. *Principis præsentia quales supleat defect.*
50. *Substantialia iudicij quæ dicantur.*
51. *Superiores tenentur magis leges obseruare.*
52. *Superiores ex iuris ordine non seruato, magis peccant, quam inferiores.*
53. *Sententia superiorum magis impugnatur ex iuris ordine non seruato.*
54. *Nullitas prouenies ex iuris ordine non seruato, est insanabilis.*
55. *Iudex inordinate procedens spoliare dicitur.*
56. *Sententiæ superiorum impugantur ex notoria iniustitia, vel ignocentia rei.*
57. *Lex temporalis non potest disponere contra legem diuinam.*
58. *Lex temporalis excedens in modo facit cõtra naturam.*
59. *Pœna debet esse commensurata delicto.*
60. *Manifeste grauatus audiri debet contra sententias de Reuista.*
61. *Defensio ignocentiæ à Principe tolli nequit.*
62. *Princeps decreta sua intentij præiudicium obseruari vetat.*
63. *Princeps non præsumitur disposuisse, de quo vero similiter interrogatus non statuisset*
64. *Leges non debent esse vinculum iniquitatis.*
65. *Legibus non est obediendum contra Dei præceptum.*
66. *Princeps non potest facere delictum vbi non est.*
67. *Principes non possunt dispensare in legem diuinam.*
68. *Deus non dedit Principi potestatem peccandi, neque auferendi alienum.*
69. *Plenitudo potestatis in Principe Christiano quomodo consideretur.*

70. *Acab, & Iezabel puniuntur pro vinea Naboth.*
71. *Principi non est potestas in rem alienam in vito domino.*
72. *Princeps auferendo magis peccat, quã priuat.*
73. *Sententiæ illæ superiorum non possunt cũ peccato transire in rem iudicatam.*
74. *Reges nec Pontifices in causa peccati dispẽsare non possunt.*
75. *Sententia nulla cum animæ periculum trãsire potest in rem iudicatam.*
76. *Iudices tenentur sententiam ferre secundũ allegata, & probata.*
77. *Iudicium non nascitur, nec sententiæ, cũ aliqua earum vitio nullitatis laborat.*
78. *L. 4. non loquitur de sententia, quæ lata est ex falsis instrumentis, &c.*
79. *Daniel ex falsis testibus aduersus rem iudicatam audiatur.*
80. *Sententia est ipso iure nulla si ex falsis instrumentis feratur.*
81. *Veritatis defectu, defuit Principis voluntas, & præsumitur circumbentus.*
82. *Sententia ex veritatis defectu est nulla ipso iure.*
83. *Sententiæ si non nititur veritati, defuit voluntas in Principe.*
84. *Principi narrandum est omne id, quod difficilem redderet.*
85. *l. 4. non intelligitur, quando sententia continet errorem.*
86. *Error voluntatem excludit.*
87. *Nullum quod est, nullum iuris sortitur effectum.*
88. *Nullum dicitur iniquum.*
89. *Generali prohibitione non comprehenditur nullitas, ex cap. alterius statuti.*
90. *l. 4. non comprehendit nullitatem, ex relatione pendente ad Principem.*
91. *Relatione pendente nihil est innouandũ.*
92. *Nullitas huiusmodi remouetur per viam querelæ ordinariè agendo.*
93. *Confirmatio nihil noui dat, nec vllum defectum, aut obstaculum tollit.*
94. *Nullitas sententiæ procedit in infinitum, quia cum ipso actu oritur.*
95. *Res iudicata dici non potest, nec sententia cum aliqua earum vitio nullitatis laboret.*
96. *Vitium primæ sententiæ influit in sequentes.*
97. *Nullitas sententiæ est perpetua.*
98. *Pragmatica D. D. Philippi IIII. Authoris sententia corroboratur.*
99. *Lex noua semper intelligenda est, vt minus iuri communi noceat.*
100. *Interpretatio faborabilis est, quæ nos reducit ad terminos iuris communis.*
101. *Omnis recessus à iure dicitur odiosus.*
102. *Leges generaliter loquentes, ita intelliguntur.*
103. *Iura iuribus sunt concordanda, vt tuteturlegum correctio.*
104. *Authoris sententia quare sequenda est.*
105. *Sententia iniqua omnes ad restitutionem tenẽtur.*
106. *Restitutione in integrum auditur contra quæcumque sententias.*
107. *Præsumptione iuris, & de iure non admittitur probationem in contrarium.*
108. *Iuuaitio extraordinario restitutionis in integrum admittitur probatio in contrarium.*
109. *Pragmatica D. D. Philippi III. loquitur de restitutione minorum.*
110. *Restitutio in integrum maioribus, & minoribus conceditur.*
111. *Denegata audientia, non excluditur hoc restitutionis beneficium.*

Es iudicata quia pro veritate habetur, *l. res iudicata D. de re iudic.* facit, vt in debitum debeatur, & solutum condici non possit, *l. 1. D. de condit. indebit.* neque aduersus illam audiatur, *l. 1. cum alijs D. de re iudic. l. fin. C. de fide instrum. l. 2. C. si ex falsis instrum. Bart. in l. si ex præsum D. ae appellat. & in l. 1. C. quando prouocare non est necess. l. 3. & 4. tit. 17. l. 1. & 2. tit. 19. lib. 4 Recopilat.* † Non solum ad impediendam executionem, sed etiam post executionẽ ad nouas lites, neq; per suplicationẽ, neque nullitatis exceptionem, neque aliud remedium, vt his verbis decisum est, d. l. 4. tit. 17. lib. 4. Recopil. *Ordinamos i mandamos que en todos i qualesquier negocios, en que conforme a las leies de estos Reinos delas sentencias dadas por los de nuestro Consejo, i Oidores delas nuestras Audiencias, no ha lugar suplicacion, se entienda assi mesmo no auer lugar alegarse ni oponerse de nullidad, aunque se digas alegado fer de incompetencia o defecto de jurisdicion, o que de ella notoriamente consta ael proceso i autos de el, o de otra qualquiera manera, ni para impedir la execucion de las tales sentencias ni para que despues de executadas se puedan tornar al pleito, i que por las dichas sentencias se entiendan ser acabados i fenecidos los dichos pleitos, sin que se puedan tornar a mouer, ni suscitar, ni tratar en manera alguna.*

¶ Quæ quidem licet aliquibus dura iu-

sa sit, sanctissima, & iustissima habenda est, vt finem litibus imponatur, nam si iura pro vna quaque sententia (etiam pedanei iudicis) præsumit esse iuctam, & ex bono, & æquo prolatã, *l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. l. 2. C. de prædijs curial. lib. 10. cap. illum, cap. ad audientiam de præbend. l. 10. tit. 7. lib. 4. Recopil.* † Quid de illa debeat præsumere, quæ tot virorũ applausu, qui cæteris allis ingenio, literis, & nobilitate coruscant, semel atque iterũ firmum stabile, atque valiturum sancitum est, ne litigantium rergiversatione, ac inanis nullitatis spe executionem impediant, vel post executionẽ partes molestent, diuina oracula infestando, quia prædictæ sententiæ per Principum ora diuinitus promulgantur *l. 1. D. de offic. Præfect. prætor. l. à Proconsulibus D. de appellat. l. 1. D. à quibus appellandum non sit.* † Vnde merito, neque allegantes audiuntur, neque probare offerentes admittuntur, neque ostendentes creduntur, quia licet ex actis eius iustitia nõ appareat, potuerunt iudices, vt Deus, omissa iuris scrupulitate, sola facti veritate inspecta, sententiam ferre, *l. 22. tit. 4. l. 58. tit. 5. lib. 2. Recopilat. l. 10. tit. 17. lib. 4. eiusdem Recopi.*

¶ Quod licet ita verum sit, aliquas patitur exceptiones, quib' partes aduersus prædictas sentẽtias de Reuista, tã in ciuilibus, quã in criminalibus audiuntur, nã cõtra tres cõformes, & sententias Principis quibus nõ datur appellatio, aut suplicatio, competit remedium Ordinariũ nullitatis apud ipsosmet iudices, *Rebuff. de supplicat. in præfat. n. 13. Seccazia de appellat. q. 19. remed. 3. n. 22.* † Ita primo prædicta lex locũ nõ habet quãdo talis sententia Principis, quæ transacta est in rem iudicatã, lata fuit cum defectu citationis, quia talis defectus, neq; à Principe, nec ab statuto tolli potest, *Clem. Pastoralis §. cæterum de re iudic. c. 1 de causa poss. ff. & proprietat. cap. inter quatuor. de maior. & obed. Felin. in c. cũ clim de re iudi. n. 12. Vant. de nullit. sent. tit. ex defectu citationis ex n. 1. & tit. an qualibet sent. ex n. 14. Sigis. Seccazia de appellat. q. 19. remed. 1. ex n. 19.*

† Et in terminis d. legis Regni quod aduersus quascumque sententias Principis defectus citationis admittatur intrepide defẽdi, *in Epit. de Mag. lib. 3. c. 30. ex n. 43. Mexia in l. Toleti p. 2. fundament. 1. n. 21. & 23. Paz de tenut. p. 1. c. 14. n. 8. & 9.* † Nã citatio cum defensionem contineat, est iuris diuini, & naturalis, *Genes. c. 3. c. Deus omnipotens 2. q. 1. c. qualiter, & quando de accusat. l. vbi vim D. de iust. & iur. l. 1. §. cũ aristei D. si quadrup. paup. fecisse dicat. l. 2. §. si ad diẽ D. de re militar. Bald. in l. si executorẽ D. de except. rei iudic.* † Ideo nemini est denegãda, *l. definsionis facultas C. de iur. Fisc. lib. 10. l. vnius §. cognituram D. de quæstion. cap. cum inter de except.* etiam diabolo, vt inquit *Rota Romana decis. 343.* † Nam absentẽ damnare diuinæ, & humanæ leges semper detestarunt (modo ex cõtumaria nõ absit) *cap. absens, cap. absentiæ, cap. cauent. cap. omnia 3. q. 9 l. ea quæ C. quomodo, & quand. iud l. de vnoquoque D. de re iudic.* † Ideo de hac nullitate lex Regni minime ioqui videtur, quia ex iure positiuo tolli non potest, quia naturalia immutabilia sunt, *§. sed naturalia Instit. de iur. natur. §. fin. de legit. agnat. tutel. l. eas obligationes D. de capit. diminut. l. abdicatio D. de patr. potest.*

¶ Secundo non solum quando nulla precedit citatio talis sententia est nulla, & aduersus eam auditur, sed quãdo esset citatio nulla, aut inualida, vt si citatur domi, & non constet quod ad eius peruenerit notitiam, quia cum sit fictus contumax, non currunt termini, nisi à die notitiæ, *Glos. in Auth. hodie C. de appellat. Andr. Tiraquell. in contract. lignag. §. 9. glos. 2. num. 42. Lancellot. de attent. p. 2. capit. 12. limit. 50. num. 143. Marquesan. de comiss. p. 1. cap. 28. num. 62. impres. 2. Sigis. Seccazia de appellat. cap. 12. ex num. 13.* † Etiam stante statuto, quod citatus domi possit reputari contumax, vt ex multis resoluit, *Sigis Seccazia de iudic. lib. 2. cap. 11. ex num. 330.* † Nam cum scientia sit quid facti non præsumitur, nisi probetur, *l. in bello §. captæ D. de captiu. & postlim. reuers. l. 11. l. cum te C. de probat. l. optimam C. de contrahend. empt.* † Probatio autem debet fieri per signa externa, aut ipsius partis iuramento, qui dicit se scientiam non habuisse, nam in ijs, quæ in animo consistunt per partis assertionem probantur, *glos. in §. sed ista quæ Instit. de act. Bart. in l. gerit. D. de acquirend. hared. & in l. Celsus D. de excusation. cum alijs per Iacob. Garsia Villalpando in l. 22. tit. 1. Part. 7. Repet. p. 2. §. 5. nu. 8. fol. 132.*

¶ Aut si eiusdem nominis essent plures, & non constat specifice, cui facta sit citatio, nam incertitudo vitiat actum. & multo magis citationem. *gl. & Bart. in l. cũ duo D. de in diem addict. & in l. quidã D. de rebus dubijs, & in l. duo sit Sitij D. de testa. tutel. Marsil. in Rub. C. de probat. ex n. 354. Surd. cons. 264 ex n. 1. lib. 2. Gratian. discept. Forẽsium tom. 4 q. 115. n. 7. & 8.* † Nam citatio obscura, incerta, indeterminata habetur pro non facta, *Speculat. tit. de citat. §. contra, & quando sit vtilis specificationem, cum alijs per Gratian. d. cl. quæst. 115. num. 9.* † Vbi enim est vitium in citatione nunquam tenet processus in præiudicium

absentis, *Bald.in Auth.si omnes C.si se ab hared.abstineant.Vant. de nullitat.sent.tit.ex defectu citat.nu.14.* † Nam præcedente citatione nulla, aut inualida, actus est ipso iure nullus, *Glos. in l.si accusationibus C. de accusat. Bald.in l.si vt proponis C.quomodo, & quando iud. & in l.1.C.ne ex delict.defunct.* † Idem enim operatur defectus citacionis, quam citatio nulla, aut inualida, *Vantius vbi sup.ex n. 15.vsque ad 21.*

¶ Tertio si post diem termini præfiniti in citatione accusetur contumatia, quia ipso iure est terminus circunductus, & instãtia perẽpta, ideo sine noua citatione non potuit iudex ad vlteriora procedere, l.& post edictum §.circunducto D.de iudic. *& magis placuit, vt instantia tantum perierit: ex integro autem litigari posse.* † Vbi omnes Doctores tenent quod citatus in tali die, si extra diem acusatur contumatia reditur actus nullus, & citatio, *Azeuedo in l.3.tit.4.lib.10.Recopil.n.49. Afflict. decis.365.nu.14. Gail.lib.1.observat.6.nu.1. & 2.Roland.à Valle conf.37.nu.9.lib.1. Paz in Prax.tom.2.cap.3.num.6. & 7. Gutierrez lib.2.Pract.q.47.nu.2.Steph.Gratian.tom.1. cap.66.nu.43.* † Quare peremptа instantia, pereunt lis, libellus, contestatio, & alia acta ordinaria, pro vt pereunt, *Sigism. Scacia de iudic.lib.1.cap.49.nu.3.* † Ideo sine noua citatione sententia non potest esse valida, *glos. & DD.in l.proponendum C.de iudic. Marant.in suo specul p.5.num.58. Scacia de iudic.lib.2. cap.2.ex nu.705.* † Quia sentiaria non potest cõsistere sine actis iudicialibus, qui nulli sunt, peremptа instantia, ex iure naturæ, cuius contemplatione sententia est nulla ipso iure, vt tradit *Scacia d.lib.2.cap.3.ex nu.290.* † Quare de hac nullitate lex Regia luqui nõ potest, excludens nullitates sententiæ, quia statutum intelligendum est de actu valido, & rite facto, *Bart.in l.omnes populi D.de Iust. & iur.q.6. & in l.2.§.hoc interdictum D.de fonte. Bald. in l.Gallus §. & quid si tantum D. de liber. & posthum. & in l.si quis non dicam vepere C. de Episcop. & cleric. cognatus meus Iacob. Villalpando in l.22.tit.1.Part.7.in lect.§.12.n.10. fol.28.*

¶ Quarto licet sententia Principis, & eius Consiliariorum, & auditorum impugnari non potest ex defectu iurisdictionis, vel potestatis, quia Princeps est caput, & fons totius iurisdictionis, *l.2.§. ex actis D.de orig.iur.l.1. D.de constit.Princip. Mastrillus de Magist. lib.3.cap.2. & lib.5.cap.5.nu.1. Azeued.in l. 1.tit.1.lib.4.Recopil.nu.10. D.Castillo de las Tercias tom.7.cap.41.ex num. 11.* † Quia Princeps plereque casus aliquos sibi reserbat, & inhibet Chancellarias, veluti legitimatio, ætatis venia, creatio magistratum, criminis condonatio, &c. si alij iudices, etiã Cbãcellarię in eis se intromitterent, vel sentẽtiã ferrent, iurisdictionis defectu impugnari possent, quamuis transactæ sint in rem iudicatam, vt dixi *tom.3.de spiritual.anex.lib.2.cap. 20.ex nu.1.* † Quia talis defectus nusquam reiectus intelligitur, *Clem.1.de sequestrat. possess Borrel in summ.decis.41.ex num.86. Barbosa in collectan.tom.1.in cap.at si clerici de iudic.nu.2.* † Ideo ab statuto non censetur sublatus, qualiter cunque loquente, *Maranta de ordine iudic.p.6.prin.17.nu.7. Couarrub. in Pract.cap.23.nu.4.Vantius de nulit.sentẽt. ex defectu iurisd.Ordin.nu.4.Salgado de Regia Protect.tom.2.p.4.cap.3.ex nu.124.*

¶ Aut si agerent contra bona Ecclesiastica, vel personam priuilegiatam, vt clerici, &c. quia clerici, neque volentes apud temporales iudices, tanquam eorum lege diuina incapaces, vllatenus agitari valent, *cap si diligenti, de foro compet.cap.at si clerici de iudic. Ant.Gomez variar.3.cap.12.nu.5. Rota apud Farinac.decis.121.nu.2.in collect.1. Aloys.Riccius, decision.part.3.collect.148.* † Etiam si Episcopi consensus accederet, *Barbosa in l.1. D.de iudic.nu.173.Farinac in prax.tom.1.q. 8.nu.13.Scacia, de iudic.part.1.cap.11.nu. 38.Gened.ad Decretal.collect.87.num.1.Basard.ad Clar.§.fin q.36.n.10.Carol.Graffis, de effect.cleric.effect.1.nu.47.Surd.cons.396. nu.15.* † Quamuis iurassent talem defectum non opposituros, non valerent acta, nec sentẽtia, *DD.in d.cap.si diligenti, Cranet.cons.383. nu.16.Ant.Gabriel tom.3.comm.lib.6.tit.de statutis concl.3.nu.7. Gutierrez de iuramento confirmatorio p.3.cap.17.Bobadilla in polytica tom.1.lib.2.cap.18.nu.189.*

¶ Quinto admittitur contra prædictas sententias defectus mandati, vt tradunt *Sebast. Vant.de nullitat.sent.tit. ex defectu iurisdict. ex nu.3.Salgado de regia protect.p.4.cap.3.ex nu.117. & cap.7. ex num.125.* † Defectus enim mandati, & iurisdictionis æquiparantur, & valet argumẽtum de vno ad aliud, *l. & quia D.de iurisdict.omn.iudic.cap. gratum, cap.relatum, cap.cum olim de offic. delegat.* † Nam cum iuditium constare non possit sine iudice, actore, & reo, talis defectus est insanabilis, & admittitur contra quascumque sententias Principis, & post mille annos, *Bald. in l.1.C. de rebus alienand.vel non, & in l.2.C.si ex fal si instrum. Vant. tit. quotiens, & intra quod temp.ex num.8. Scacia de appellat.quæst. 19.remed.*

19. remed. 1. conclusi. 7. num. 3.

36 ¶ Sexto contra quascumque sententias superiorum, etiam de Reuisa, opponi potest de iuris ordine non seruato, hoc est, quod in processu non sunt obseruatæ leges iudiciales, vel termini substantiales iudicij, vt dixi *in Epitome de Magia d. cap. 30. ex nu. 9.* † Nam cum
37 omnes iudices tam maiores, quam minores leges generales obseruare teneantur, *Auth. de iudic. §. fin. collat. 6. l. fin. C. de veteri iure enucl. cap. dicenti 25. q. 2. cap. iudicet 3. q. 7. §.*
38 *1. Instit. de offic. iudic.* † Dum contra illas aliquid decernunt, est nullum ipso iure, ac pro non facto habetur, *l. non dubium C. de legib. l. pacta quæ contra C. de pact. l. ex pretio C. si certum petat. cap. imperiali 25. q. 2. cap. vides dist.*
39 *10. cap. 2. in fin. de testib. cap. prouida de elect. lib. 6.* † Etiam si sententiæ sint Reuisionis, Gutierrez pract. lib. 3. q. 17. nu. 236. *Et potissimũ prædicta vtriusque Cbancellariæ consultatio, etiam si expresse superioribus contradicat, ad hue cuitori non possit, quia esset contra leges ex*
40 *pressas, &c.* † Adeo vt suplicationis remediũ necessarium non sit, l. 1. C. quæ sententiæ sine appellat. rescind. *cum contra sacras constitutiones iudicatur suplicationis, necessitas remittitur*, l. 2. C. quando prob. non est necess. *ideo in hoc suplicationis auxilium necessarium nõ fuit.*

41 ¶ Nam licet Domini Consiliarij, & Auditores Chancellariarum non teneantur iuris scrupulitatẽ seruare, *l. 22. tit. 4. cum seqq. libr.*
42 *2. Recopilat.* † Id non intelligitur in substãciando, sed in pronunciando, nã in substanciãdo processũ serbare tenẽtur termini substãtiales iudicij, nã vt ait Sigis. Secazia de iudicijs lib. 2. cap. 3. num. 290. *Sicut domus non potest consistere in aere sine fundamento, & filius nõ potest dari nisi sit genitus, ita nec sententia potest consistere sine terminis substantialibus iudiciũ, & sine actis, quia termini, & acta sunt*
43 *bases, & fundamenta sententiæ.* † Quare credendum non est velle Principem tot constitutiones, quæ ad iudicij formam rammaturo iudicio salubliter statutæ sunt, sine causa vno ictu subertere, *cap. Ecclesia vestra de elect. l. si quando C. de in offic. testam.* † Nec præsumi-
44 tur, nam piaculum esset, vt à principe ostenso oppere virtutis, ipse ab eius obseruatione retrahatur, *Apost. ad Rom. c. 2. Soto de Iust. & iur. lib. 1. q. 6. art. 7. Lypsius lib. 1. Polyt. c. 9. & 10.*

45 ¶ Princeps enim licet plerique iuris rigorem relaxet, & causas de plano, & sine figura iudicij decernat, *Clem. dispendiosam de iudic.*
46 *Clem. sæpe de verbor.* † Id non intelligitur, nisi expresserit, *Innocent. in cap. in notuit de elect.* cum ad id debeat iura omnia corrigere, *DD. in d. cap. licet causam, & in l. ex imperfecto D. de legat. 3.* † Quod nunquam præsumitur, quia iuris derogatio est odiosa, *l. ius singulare, l. quod vero D. soluto matrim. l. aduersus C. de nupt. l. si quando C. de in offic. donat.*
47 † Et ita aduertus quascumque sententias, etiã
48 Principis, opponi potest ex iuris ordine non seruato, quia ex præsumpta eius mente (quoniam de contraria non constat) legibus vniuersalibus ac positiuo iure se vti velle testatur, *cap. veritatis de dolo, & contumac. cap. licet causam deprobat. cap cum olim de election. cap. cum ad sedem de restitut. spoliat.*

49 ¶ Quare licet præsentia Principis supleat defectus processus, *Felin. in cap. cum olim de re iudic.* non intelligitur de illis quæ sint de substantia iudicij, ne actus corruat, quia sine substantia non possunt esse accidentia, *Arist. Physicor. 1.* † Et illa dicuntur de substantia
50 iudicij, quæ à lege aliqua, vel statuto obseruari iubentur, *cap. cum dilecta de Rescript. cap. venerabili, de offic. de legat. Bald. in l. prolatã C. de iudic. & in l. 1. D. de libertis, & posthum.*

51 ¶ Neque superioritate excusantur iudices, cum eo magis teneantur leges obseruare, *l. digna vox C. de legib. l. ex imperfecto D. de legat. 3. l. cum hærede C. qui testam. facere possess. capit. quæ contra dist. 8. cap. iustum dist. 9.* † Et eorũ
52 omissione magis peccant, & in culpa sunt, quã inferiores, nam vt ait Imp. in l. 1. C. de conduct. libr. 11. *grauior pœna constituenda est in eos, qui nostri iuris sunt, & nostra arctius debent custodire mandata.* † Et ita nulla sententia magis impugnatur, ex iuris ordine non ser
53 uato, quam Superiorum, vt ex multis docet, *Vant. de nullitat. sent. tit. an qualibet sent. ex n. 24. Secazia vbisup.* † Et eius defect⁹ est perpetu⁹, quia nullitas proueniẽs ex iuris ordine
54 nõ seruato, est insanabilis, *Marta de iurisd. p. 6. act. fin. de exequtionib. sent. n. 9. Parlad lib. 2. rerum quotidian. cap. fin. §. 3. n. 4. & 5.* † Et
55 facit injuriam, quia iudex in ordinatæ procedens, expoliare dicitur, *l. quiin iudtio D. de in iur. Menoch. de recuper. rem. 8. ex n. 8. Salgad. de regia protect. p. 4. cap. 4. ex nu. 22.*

56 ¶ Septimo opponi potest contra prædictas sententias Dominorũ superiũ de notoria iniustitia, vel ignocentia rei, vt dixi *in Epitome de Magia d. cap. 30. ex num. 26.* † Nam lex
57 temporalis dispensare non potest super legem diuinam, quæ talem actum damnat, non solum quando ignocentes damnantur, D. Marc. cap.
58 12. *Innocentes non sunt condemnandi.* † Sed quando exceditur in modo, vel condemnatione, nam vt ait Apost. ad Rom. cap. 2. *natura docet reddere vnicuique secundum opera sua.*

59 † Pœna enim debet esse commensurata delicto, *Genes. cap. 9. Exod. cap. 21. Leuit. cap. 24. Deuter. cap. 25. D. Matth. cap. 26. cap. duo ista 23. q. 4. l. 3. D. ad l. Cornel. de Sycar. l. vnica C. de rapt. virgin. l. 15. tit. 8. part. 7.* † Vnde manifeste grauatus, vel iniuste condemnatus audiri debet, etiam contra sententias de Reuista, *Ant. Gomez lib. 2. variar. cap. 15. n. 33. Iul. Clar. libr. 5. Recept. §. fin. q. 61. Paz in prax. tom. 1. p. 5. §. 10. nu. 4. Vtuus lib. 1. dec. ff. 178.*

61 *n. 2.* † Nam defensio inocentiæ cum sit ex iure naturæ, à Principe tolli nequ[e], *Bald. in l. edicta, in repetit. Parauin. col. penul. C. de eden do, & in l. 1. §. Officius D. nequis eum, Natta cons. 514. & n. 10. Carer. in Pract. de appellat. §. septimus casus nu. 89. Ant Gayl. tract. de pace publi. lib. 2. cap. 8. nn. 5. Farinac. tom. 1. q.*

62 *11. nu. 15.* † Nec tolli videtur, quia idem Princeps decreta sua in tertij præiuditium executioni mandari vetuit, l. 3. tit. 14. lib. 4. Recop. *Que si entre partes vuiere contienda, i en perjuicio de qualquiera dellas, se diere alguna nuestra carta, i sobrecarta, con qualesquier penas i clausulas derogatorias, aunque se diga que procedemos de cierta ciencia, i poderio real absoluto, que sean obedecidas, i no cumplidas.*

63 † Et sic credi non debet tam Christianissimum Principem subditis legem imponere voluisse, per quam manifeste grauatis remedium denegaretur, cum interrogatus de illo verosimiliter non statuisset, *cap. in Generali de reg. iur. lib. 6. cap. frater noster 16. q. 1.*

64 ¶ Quare leges Regni de manifeste grauatis non intelliguntur, quia esse nō debent vinculum iniquitatis, *cap. inter cetera 22. q. 4. cap. quanto de iur. iurand. Auth. scenicas nor solum*

65 *§. 1. coll. 1. 5.* † Alias enim non teneremur eas obseruare, quia legi non est obediendum contra Dei præceptum, *D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7.* nam vt ait D. Lucas in Act. Apostol. capit. 5. *obedire oportet Deo magis, quam hominibus.*

66 † Non enim possunt iudices, neque Reges facere debitum, aut delictum vbi non est, *Hieron. Gigas de crimin. læse Maiest. lib. 2. tit. per quos crimen q. 1. nu. 5. Mastrill. lib. 3. de Magistr. cap. 4. nu. 214.*

67 † Nec Principes possunt facere legem per quam manifeste grauatis audientia denegetur, nam esset disponere contra legem diuinam, inquam dispēsari non valent, neque statuere, quia sola est lex veritatis, *Esdræ lib. 2. cap. 9. Psal. 118.*

68 ¶ Nec iubantur certa scientia, & plenitudine potestatis, quia Deus non dedit Principi potestatem peccandi, nec aliend[i] alienū *Bartol. in l. fin. C. si contra ius, vel vtilit. Fulgosius, & Decius in cap. fin. de Constitut. nu. 6.*

† Plenitudo enim potestatis in Principe Christiano consideratur secundum præcepta Euangelij, & iuris regulas, quia non dicitur posse, quod cum peccato potest, *cap. faciam 22. q. 2.*

70 † Non solum in criminalibus, sed in ciuilibus, nam frustra Achab anxius esset pro vinea Naboth, si eam cum præcepto, aut sententia de Reuista tollere potuisset, quod prorsus lege diuina fuit prohibitum, nam eo Acab interijt, & Iexabel eius vxor, quæ consilium dedit, à canibus lacerata vitam finiuit, *Reg. 3. cap. 21.*

71 † Nam cum in rem alienam in vito domino Principi potestas non sit, magis quam priuato, statuens, vel decernens decreta, vel sentētias per quam auferatur, nihil aliud facit quā legem Dei in iniustitiam detinere, per quam sibi iram Dei concitetur, D. Paul. ad Rom. c. 1. *Reuelatur enim ira Dei de cœlo super omnē impietatem eorum, qui veritatem Dei in iniustitiam detinent.*

72 † Quare Princeps rem alienā auferendo, vel tali modo ablata, per sentētias injustas statuēdo, vt non audiatur, magis peccat quam priuatus, qui illa aufert, aut auferre iubet, quia magis iustitiam partibus seruare tenetur: Ex quo Imperator Nero quæritur apud Senecam nostrum suum præceptorem Act. 2. scen. fin. *Prohibeor vnus facere, quod cunctis licet*, cui Seneca respondit.

Maiora semper populus a summo exigit.

73 ¶ Octauo aduertus prædictas sententias etiam de Reuista, audiendum est, quando ex earū obseruatione vergeretur causa peccati, quia cum peccato tranire non possunt in rem iudicatam, prōpter turpitudinem, & animæ periculum, *Bald. in l. cum allegas C. de vsur. n. 11. Tiraq. de contract. conuent. §. 1. glos. 2. nu. 37. Ioan. Bapt. Lupus tract. de vsur. comment. 2. §. 3. nu. 19.*

74 † Ideo in hoc casu leges Regni nullitates excludentes, de hac agere non videtur, nam in causa peccati, nec Reges, nec Pontifices dispēsando licitum facere possunt, *cap. at si Christus de iure iurād. cap super eo, de sent. Lud. Gomez in Reg. Chancell. tit. de impetrat Benefic. vacant. q. 3.*

75 † Vnde hæc nullitas opponi potest contra quascumq; sententias de Reuista, tā ciuilib⁹, quā criminalib⁹, & mille cō formes, & post mille annos, quia dum versatur animæ periculum, nec sententia tranlit in rem iudicatam, nec præscribitur tēnore, quia perpetuo agi potest, *Vant. de nullit. sent. tit. oneriens, & intra quod temp. nu. 3. Maranta in suo speculo p. 6. act. 1. nu. 154. Salgado de Regia protect. p. 4. cap. 3. nu. 116.*

76 † Nam licet res iudicata pro veritate habeatur, & faciat de albo nigrum, & vt indebitum debeatur, id non procedit in causa peccati, nam cum Principes

69 † Plenitudo enim potestatis in Principe Christiano consideratur secundum præcepta Euangelij, & iuris regulas, quia non dicitur posse, quod cum peccato potest, *cap. faciam 22. q. 2.*

dispen-

diſpenſando de illicito, licitum facere nō poſſunt, multo minus ſententiando, quia non ex propria conſcientia, ſed ſecundum alegata, & probata quidquā pro ſerre valent, *Couarrub. lib. 1 variar. cap. 1. ex nu. 17. Menchaca lib. 1. controuerſ. cap. 14. Morla in Empor. Iur. p. 1. tom. 1. q. 1. ex n. 30. Farinac. d. q. 21. n. 163.*

77 †Quinimo iudicatum dici non poteſt, nec ſententiæ; cum ex hoc, vel alio capite omnes, vel ſaltim aliqua earum vitio nullitatis laborent, *l. 3. §. condemnatum D. de re indic. l. 1. §. fin. D. ad Trebell. l. non putauit §. non quæuis D. de contra tabul. l. 3. §. hæc autem, D. quod quiſque iur. Secazia de iudic. lib. 1. cap. 97. nu. 135.*

78 ¶ Nono leges Regni non loquuntur quando prædictæ ſententiæ latæ ſunt ex falſis inſtrumentis, falſis teſtibus, aut falſis relationib⁹, nā vt ait text. in l. 1. C. ſi ex falſis inſtrum. *ſi tabulas teſtament: quas ſequutus Pro conſul vir Clariſſimus, ſententiam dixit, falſas dicere vis, prebeuit notionem ſuam, non obſtante præſcriptione rei iudicatæ, quia non dum de*

79 *falſo quæſitum eſt.* † Et impedit executionem iure diuino, nam Suſana caſtiſsima fœmina, cū adulterio conſentire noluiſſet, ex ſenium perfidia accuſſata, & falſis teſtibus conuicta, cum ad ſuplicium duceretur, ſuſcitauit Dominus Danielem Prophetam, qui executionem impediret, falſitatem teſtium proclamans, quo iterum cauſa tractata, Suſana liberata eſt, Daniel cap. 13. v. 49. *Reuertimini ad iuditium, quia falſum teſtimonium locuti ſunt aduerſus eam, &c.*

80 ¶ Omnis enim ſententia, etiam Principis nulla eſt ipſo iure ſi ex falſis teſtibus, aut falſis inſtrumentis, aut falſis relationibus feratur, l. 1. §. quæſitū D. de appellat. *Si enim docuerit, vel falſo, vel non ita ſe habere quæ ſcripta ſunt, nihil à nobis videtur iudicatum*, l. ſiquis 29. D. ad l. Cornel. de falſ. *ſiquis obtulerit Præſidi prouinciæ, tam per actia, quam per libelli in-*

81 *terpellationem, nihil agit.* † Nam ex defectu veritatis, deficit etiā Principis voluntas, quia ad talem ſententiam præſumitur circunuentus cap. conſtitutus, de reſcript. *circunueniſſe prædeceſſorem noſtrum*, l. fin. C. de his qui a nō domino, *fallendo Principis conſcientiam*, l. 53. d. tit. 18. p. 3. *engañan aquellos quedan las cartas, e fazenles errar en ellas.*

82 † Et ex tali defectu eſt nulla ipſo iure, l. 39. tit. 18. part. 3. *tal carta como eſta non deue valer, porque fue ganada como non deuia*, & omne id quod eius vigore factum eſt ſimiliter eſt nullum, l. 38. d. tit. 18. part. 3. *que toda coſa que por ella ſea fecha, non deue otroſi valer.*

83 † Quantumbis in modico deficiat, *cap. ad aures de reſcript. cap. non poteſt, & ibi gloſ. de prabend. libr. 6.* quia non attenditur tantum ad dolum partis, vel relatoris, quātum ad defectū voluntatis in Principe, *Olaraldus conſ. 257. nu. 37. Achil. Pedroch conſ. 1. nu. 145. & 170. Menoch. de Arbitr. lib. 2. caſſ. 201. nu. 2. 16. & 17.* † Narrandum 84
eſt enim Principi, & eius Conſiliarijs, & Auditoribus omne id quod difficiliores rederet ad pronunciandum, vel concedendum, *Pelaez de Mieres p. 1. Maiorat. q. 3. nu. 3. Lancellot. Gallic conſ. 121. nu. 43. & 44. Achil. Pedroch d. conſ. 1. ex num. 143. Couarrub. lib. 1. variar. cap. 20. nu. 5.*

¶ Decimo ſi talis ſententia de Reuiſta cō 85
rincar errorem exequi non poteſt, quia eſt nulla ipſo iure, ex altero Regni ſtatuto in l. 4. tit. 26. part. 3. *Quando fuere pueſto ierro en la ſentencia, mager noſe alcen de los juizios, pueden ſe reuocar quando quier, bien aſsi como ſi non fueſſen dados.* † Error enim voluntatem ex- 86
cludit, *l. ſi per errorem D. de iurisd. omn. iudic.* ideo ſententia dici non poteſt, quia non videtur conſentire qui errat, *l. conſenſiſſe D. de iudic. l. 15. tit. 12. part. 3.* † Ac perinde ha- 87
betur, ac ſi pronunciata non fuiſſet, nam quod nullum eſt, nullum poſsitiui iuris ſortitur effectum, *l. 1. §. penultimo D. quod quiſque uniberſit. l. 1. in fin. cum l. ſeq. D. de auctorit. tutor. l. quotiens D. qui ſatisdare cogant. l. de ætate §. quod ait prætor D. de interrogat. action. l. non dubium C. de legib. cap. 2. de tranſlat. Prælat. cap. imperiali 25. q. 2 Clem. 1. de immunit. Eccleſiaſt.* † Nec mandari debet executioni, quia 88
omne nullum eſt notoriæ iniquum, *l. ſcire oportet §. fin. l. qui teſtamento, & ibi Bald. D. de excuſat. tutor. item Bald. in l. 1. C. de ſri. libb. & lit. expenſ.* † Ideo de hac nullitate non intelli- 89
gitur d. l. 4. nam in generali prohibitione nō comprehenditur nullitas, ex capite alterius ſtatuti inſurgens, ne ſtatuentes, ſe incontinenti corrigere videantur, *argum. l. præcipimus C. de appellat. l. fin. C. de teſtam. Bart. in l. 1. §. & parui D. quod vi, aut clam.*

¶ Vndecimo non loquitur d. l. 4. quando 90
talis ſententia lata eſt relatione pendente ad Principem, ex eius decreto, nam eo ipſo quod Princeps manū imponit, alij iudices Curiæ, & Chācellar. impediti ſunt iuriſdictione, donec fiat relatio, & eius decretum expectetur, alias ſententia eſt nulla, vt tradunt, *Setaſt. Vant. d. tit. ex defectu iuriſd. ordin. nu. 145. Rob. Lancellot. de attent. p. 2. cap. 12. limit. 8. ex nu. 1.*
† Nam ſicut appellatione pendente nihil eſt 91
innouandum, *l. 1. cum alijs D. nil. innouand. appell. pend.* ita relatione pendente ad Principē *DD. in rubr. de appellat. Franc. in cap. cum ſpe-*

ciale

siale, eod. tit. lib. 6. cum alijs per Lancellot. obi prox. nu. 6. † Et quamuis ex clausula, appellatione remota, rebocari non possit priuilegio attentatorum, potest rebocari per viam querellæ ordinariè agendo, *Hostiens. in cap. pastoralis §. præterea de offic. de leg. Abb. in cap. vt debitus, de appellat. cum alijs per Lancellot. d. cap. 12. limit. 8. nu. 43. & nos in Epitome de Magia d. cap. 30. ex nu. 58.*

¶ Duodecimo quando sententia prima est nulla, ex aliqua prædictarum causa, si confirmetur per sentẽtiam Reuissionis, vel per tres conformes, non potest executioni mandari, quia confirmatio nil noui dat, nec vllum defectum, aut obstaculum tollit, *cap. 1. cap. cũ dilecto, cap. examinata de confirmatione vtili, vel inutili, Rota decis. 702. n. 6. & decis. 38. ex nu. 1. p. 1. diuersor. & decis. 31. num. 6 p. 2. Molina de primog. lib. 2. cap 7. nu. 7. Salgado de Regia protect. p. 4. cap. 11. num 37. Gonçalez in reg. de alternat. glos. 45. §. 1. ex num. 75.* † Ideo non obstante dicta confirmatione poterit dici aduersus dictas sententias, vel singulas earum de nullitate, nam vt ait Sebast. Vant. de nullit. sentent. tit. quotiens, & intra quod temp. n. 4. in paru. fol. 138. *Et propterea quamuis de nullitate primæ sentẽtiæ fuisset dictum, & sub inde per tres alias conformes sentẽtias declaratum, sententia, quæ ex vitio nullitatis impugnabatur, validam, licet de viribus primæ sententiæ vlterius, stantibus dictis tribus conformibus, hæsitari non posset, poterit tamen de viribus prima, vel secundæ sententiæ confirmantis, ad huc quæri. & disputari, & sic per alias sententias huiusmodi confirmatorias, etsi declaratæ fuerint validæ, iterũ de viribus, ac validitate confirmantis quæri, & sic nullus erit finis nullitatibus proponendis, cum simul atque cum ipso actu, & sententia nullitas oriatur.* † Nec potest transire in rem iudicatam, quia res iudicata dici non potest, nec sententię, nec mãdari executioni, cum aliqua earũ vitio nullitatis laboret, *l. 4. §. condẽnatum l. si cum nulla D. de re iudic. l. 1. §. hæc autem D. quodquisque iur. l. si feriatis 6. D. de feriis, l. si prætor 75. D. de iud. D. Iacob. Garsia Villalpando in l. 22. tit. 1. Part. 7. §. 11. nu. 11. & in Repetit. p. 2. n. 39. & nouissimæ doctissimus D. Ioseph Vela Regius Consiliarius in prælect. cap. 1. de offic. Ordin. p. 2. nu. 35. fol. 77. Iacob. Cancerius variar. resolut. lib. 3. cap. 19. ex num. 3. Sigis. Scacia de iudicijs lib. 2. cap. 97. nu. 135.* † Quia vitium primæ sententiæ influit in sequentes, & idem vitium perseuerat in eis, etiã si sint mille, *Socin. iun. cons. 41. nu. 17. & seqq lib. 2. Ioan. Andr. in cap. quoniam contra falsam in fin. de probat. Bald. in l. librorum C. de testam. Steph. Gratian discept. forens. tom. 3. cap. 581. nu. 52. & late tom. 4. cap. 734. ex nu. 3. vsq; ad n. 26.* † Etiã post mille annos, quia ad nullitates huiusmodi opponendas non currunt 60. dies legis Regni, nam sunt perpetuæ, & quo ad minus durant per triginta annos, *Glos. in l. querelam C. de fals. §. 1. Instit. de perper. & temp. act. l. omnes, l. si cuẽli C. de præscript. 30. vel 40. ann Vant. tit. quotiens, & intra quod temp. ex nu. 7.* 97

¶ Quorum quidem nonulla (etsi nõ ita exornata) cum in Epitome de Magia scripsissem, anno 1618. *lib. 3. cap. 30. nu. 8.* Potentissimus Rex noster D. D. Philippus IIII. & eius Cõsilium, quasi eis assentientes, sic statuerunt in Pragmatica sanctione Matriti die 10. Febr. 1623. *Porque conforme a derecho algunas vezes se rebuelue sobre la cosa juzgada, o por instrumentos nueuos, o por auer constado que los presentados eran falsos, o por otras causas establecidas por derecho, &c.* † Ex quibus verbis manifeste colligitur D. Regis nostri intentionem in assertis dispositionibus, non fuisse audientiam denegare, contra quascunque sentẽtias Reuisionis, vel trãsactas in rem iudicatã, si alias ex iuris communis, aut Regni dispositione aduersus eas audiri potuisset, quia lex noua semper intelligenda est, vt minus ius cõmune lædat, *l. 2. C. de noxal. l. sancimus C. de testam. l. præcipimus C. de appellat. Auth. quas actiones C. de Sacros. Eccles.* † Et ita nostra interpretatio magis fauorabilis est, & sequẽda, quia nos magis reducit ad terminos iuris communis, nam facilius reuertitur res ad suã naturam, *l. si vnus §. pactus ne peteret, D. de pact. l. fin. C. de sponsalit. largit. cap. ab exordio dist. 25.* † Quod semper obseruandum esse in omni Statuto, docet *Cacheranus Dominus Ossasci decisione Pedam. 57. nu. 3.* quia omnis recessus à iure dicitur odiosus, *l. ius singulare, l. quod vero D. soluto matrim. l. aduersus C. de nupt.* 98 99 100 101

¶ Neque obstat, quod lex non distinguẽs, neq; nos debere, ex vulgata *l. de pretio C. de public. & vectigal.* quia leges generaliter loquentes, ita intelliguntur, *l. 1. §. generaliter D. de legat. præstan.* † Nam id non procedit vbi iura corriguntur, aut resultat absonus intellectus, quia tum iura iuribus sunt concordãda, vt euitetur legum correctio, *l. vnica C. de inoffic. donat. c. cũ expediat de Elect. lib. 6.* † Et ita ex præsumpta eius voluntate, quandiu de contraria non constat, in nullo dictorum casu loqui videtur, nec extendi potest, vt innocentis vita, fama, aut fortuna auferatur, neque vt 102 103 104

sustinea-

sustineatur sententiæ autoritas, quæ in iure inter cuenta fortunæ annumeratur, *l. eos §. superbis C. de appellat. l. servus D. de statu bomin.* † Melius est enim recurrere, quam male currere, ne quæ tot iuribus nulla, & irrita sunt, u tã tũ Reipublicæ damnum, Principis g. auamẽ, partium dispendium, iudicium conscientiã sustineãtur, nam ex sententia iniqua omnes ad restitutionem tenentur, *D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 1 2. & 16. Couarrub. in cap. cum esses de testamen. num. 8. & in cap. peccatum de regul. iur. lib. 6. §. 3. nu. 9. & §. 6. nu. 1.*

¶ Quando tamen ex aliquo horum capitũ non auditur, quia iudices legis literæ inhærẽtes, eius verum sensum respuerunt, aduersus prædictas sentẽtias, & earum quãlibet audiri debet ex beneficio restitutionis in integrum, siue sint minores, siue maiores, ex clausula generali edicti in l. 1. D. ex quibus causis maiores, *Item si qua alia iusta mihi causa esse videbitur, in integrum restituam, quod eis per leges, plebiscita, senatus consulta, edita, decreta principum licebit.* † Nam licet pro tali sententia sit præsumptio iuris, & de iure, adeo vt non admitatur probatio in contrarium, *l. sub specie, & ibi omnes C. de sent. & re iudic. Massard. de probat. lib. 1. consi. 459. & lib. 3. consi. 1167.* † Illud procedit in iudicio ordinario, non autem extrahordinario restitutionis in integrum, in quo admittitur etiam probatio in contrarium, ex clausula generali, Si qua mihi iusta causa, &c. *l. si mater, & ibi omnes D. de exceptionib. rei iudicat. Aletat. de præsumpt. in prælud p. 2. num. 8. Thom. Sanchez de Matrim. tom. 2. libr. 7. disp. 37. ex num. 22. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 70. ex nu. 1. Massard. de probat. in princ. q. 10. nu. 67.*

¶ Neque obstat potentissimi Regis nostri D. D. Philippi III. Pragmatica sanctio, præcipiens quod aduersus prædictas sententias, contra quas audientia denegatur, non admitantur minores ex restitutionis beneficio, quia restitutio minorum, quæ eis conceditur in subsidium fragilitatis, diuersum est beneficio restitutionis in integrum, vt tradit *Sfortias Oddus de restit. in integrum part. 1. q. 3. & seqq.* † Hoc enim Restitutionis beneficium nõ solum minoribus competit, sed maioribus ex iusta causa, quãdo de iure, vel de facto læsi sunt, *Tiraquel. de retractu lignagier. §. 35. glos. 4. nu. 37. Cenallos in suis commun. q. 48. nu. 1. Bursin cons. 12. nu. 63. & seqq. vol. 1. Sfortias Oddus vbi prox. d. p. 1. q. 15. art. 5. nu. 43. & latius p. 2. q. 90. art. 6. Matienzo in l. 8. tit. 11. lib. 5. Recopil. glos. 12. ex nu. 5.* † Nam denegata audientia, non excluditur hoc restitutio nis beneficium, ex verbis quantumcunq; generalibus, siue legis, siue statuti, nisi fiat specialis mentio restitutionis in integrum, *Molina de primog. lib. 3. c. 13. n. 63. collega meus Pelaez de Mieres p. 1. Maiorat. q. 1. n. 25. & seqq. Bursin. cons. 12. nu. 69. & seqq. Caldas in l. si curatorem C. de in integrum restit. nu. 45. Perez in l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. Matienzo in d. l. 8. n. 6. & seqq. Gutierrez lib. 2. Pract. q. 88. nu. 3. melius lib. 3. q. 32. nu. 15. & q. 34 num. 9. Sfortias Oddus d. q. 15. art. 6. num. 44. vsque ad 48. Azeued. in l. 4. tit. 17. lib. 4. Recopil.*

CAP. XIII. De Clerico possessore virtute sententiæ laici reuocatæ.

SVMMARIVM.

1. *Clericus possessor autoritate iudicis temporalis cõuenitur de possessione apud Ecclesiasticũ.*
2. *Clericus missus in possessione vigore actionis realis vere possidet.*
3. *Bona temporalia quæ perueniunt ad dominium clericorum mutant naturam.*
4. *Bona mutant naturam ex mutatione personæ.*
5. *Clerici in realibus non possunt conuenire apud laicos.*
6. *Patrimonialia clericorum gaudent eodem priuilegio quo spiritualia.*
7. *Clericis Minorum in omnibus bonis gaudent priuilegijs clericorum.*
8. *Clericus possessor virtute decreti laici non potest apud eum amplius molestari.*
9. *Persona principaliter consideratur quo ad forum.*
10. *Sententia laici reuocata, per quam clericus possidebat, ei nocet, non citato.*
11. *Inspicitur quod principaliter agitur.*
12. *Ius tertij possessoris dependet a iure creditoris.*
13. *Fundamento sublato totum ædificium corruit.*
14. *Resoluto iure actoris, resoluitur ius tertij.*
15. *Sententia super causa, censetur lata super causato.*
16. *Reuocatione sententiæ cuius virtute tertius possidebat titulus reuitur ad non titulum.*
17. *Reuocata sententia in causa principali, nocet etiam tertio.*
18. *Reuocata executione tertium possessorem comprahendit.*

19. *Ius*

19. *Ius tertij non eſt actus de perſe, ſed dependens à creditore.*
20. *Reuocatio executionis influit in quemcunque poſſeſſorem.*
21. *Venditio bonorum virtute ſententiæ nullæ nullum ius firmum tribuit emptori.*
22. *Emens rem litigioſam eius euentui ſe ſubmittit.*
23. *Reſtitutio quæ fit à lege tertio præiudicat.*
24. *Sententia reuocatoria executionis nocet tertio poſſeſſore non citato.*
25. *Clericus poſſeſſor rei executæ apud laicũ, apud eum debet oppoſitionem facere.*
26. *Laicus competens in cauſa principali apud eum debet clericus pro poſſeſſione ſua adire*
27. *Poſſidere eſt quid facti.*
28. *Facti rei ſpiritualis laicus rectè aſſumit cognitionem.*
29. *Reuocata ſententia cuius contemplatione quis poſſidebat, res cum fructibus eſt reſtituenda.*
30. *Titulus quando redditur ad non titulum res cum fructibus eſt reſtituenda.*
31. *Tituli facta reſolutione res cum fructibus reſtituitur.*
32. *Sententia nulla, vel reuocata res cum fructibus reſtituitur.*
33. *Sententia nulla, vel reuocata non dicitur ſententia.*
34. *Actus nullus, nullum operatur poſitiui iuris effectum.*
35. *Sententia dici non poteſt ſi vitio nullitatis laborat.*
36. *Non entis nulla ſunt qualitates.*
37. *Reuocata ſententia omnia retro acta corruunt.*
37. *Sublato antecedenti tollitur conſequens.*
38. *Subhaſtatio ex ſententia nulla habetur ac ſi de facto fieret.*
39. *Titulus nullus nullum tribuit effectum.*
40. *Titulus inualidus habetur pro non titulo.*
41. *Reuocata ſententia eius virtute facta ſunt ac ſi facta non fuiſſent.*
42. *Factum non dicitur quod non durat facti.*
43. *Actor debet ſoluere debitam pecuniam cum legitimo interuſurio.*
44. *Debita pecunia dicitur, quæ omnino debetur.*
45. *Spolium committitur, quando quis virtute ſententiæ nullæ bonis ſuis priuatur.*
46. *Iudex committit ſpolium quando nulliter agit.*
47. *Princeps nulliter agendo ſpolium committit.*
48. *Acta facta cum principali, tertio ignoranti non præiudicant.*
49. *Tertio oppoſitore non obeſt ſententia cum principali ſi citatus non fuit.*
50. *Tertio oppoſitore non obeſt ſententia tranſacta in rem iudicatam cum principali.*
51. *Coluſiſſe dicitur reus, qui non appellat.*
52. *Tertius oppoſitor quis dicatur.*
53. *Sententia tranſacta in rem iudicatam cum principali, illi obeſt, non tamen tertio non citato.*

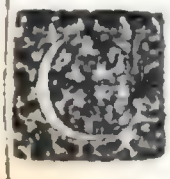

LEICVS vigore poſſeſſionis ademptæ autoritate iudicis ſæcularis non eſt amplius apud eundem iudicem conuentiendus, neque ſuper poſſeſſione, neque ſuper proprietate, ſed apud Eccleſiaſticum, *cap. ſiquis contra clericum de foro compet. cap. fin. de iudic. & vtrobique gloſ. & ſcribentes, Barboſa in collect. ex nu. 1. Marta de iuriſdict. p. 4. cent. 2. caſſ. 160. nu. 13. & 24.* † Nam clericus miſſus in poſſeſſione vigore actionis realis, vere poſſidet, *Iaſſ. in l. 3 § fin. D. de damn. infect. col. 5. Alex. in l. ſi finita §. Iulianus eod. tit. Marta d. caſſ. 160. nu. 6.* † Bona enim temporalia, quæ perueniunt ad dominium clericorum mutant naturam, quia mutata perſona mutatur conditio rei, *Felin. in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. num. 76. Bald. in l. placet C. de Sacroſ. Eccleſ. Bart. conſ. 180. p. 1. Mareambrum. conſ. 40. ex nu. 5. Marta de iuriſdict. p. 1. cent. 1. caſſ. 11. ex nu. 28. & cent. 2. caſſ. 125. ex num. 28.* † Nam bona mutant naturam ex mutatione perſonæ, *DD. in l. Paulus §. 1. D. de acquirend. hæredit. & in l. filius familias D. ad l. Falcid. & in l. ſed & ſi reſtituatur §. 1. de iudic. & in l. fin. C. de inoffic. teſtam.*

¶ Vnde clerici etiam in realibus nullo modo poſſunt conuenire apud iudices laicos, *Abb. in cap. qualiter, & quando de iudic. nu. 3. Tiraquell. de retract. lignag. §. 32. gloſ. 1. num. 80. Cenedo ad Decretum collect. 37. nu. 14. Aufrer. de poteſt. ſæcul. regul. 2. limit. 4. Vant. de nullit. ex defectu iuriſdict. nu. 54. Bobadill. in polyt. lib. 2. cap. 18. nu. 164. Rolandus conſ. 12. ex nu. 37. vol. 2.* † Etiam patrimonialibus *gl. & DD. in cap. ſimiliter 16. q. 1. & in cap. cum poſſeſſiones 16. q. 4. & in cap. quamquam de cenſib. lib. 6. Tib. Decian. tom. 1. crim. lib. 4. capit. 11. nu. 3. Oldrald. conſ. 17. nu. 2.* † Nam clerici in omnibus bonis temporalibus gaudent eildem priuilegijs, & immunitatibus, quibus in Eccleſiaſticis, *cap. ſancitum in fin. 23. q. 8. cap. fin. de vita, & honeſt. cleric. Couarrub. libr. 1. variar. cap. 4. n. 3. Marta de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſſ. 11. nu. 33. & caſſ. 49. ex nu. 1. & cent. 2.*

8 *cass. 101. num. 5.* † Ita vt super illis, aut ratione illorum de iure, vel de facto nullatenus possint apud iudicē laicum molestari, *DD. & glos. in c. similiter 16. q. 1. & in c. cū possessiones 16. q. 4. & in c. quamquam de censib. lib. 6. Decian. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 3. Oldrald. cons.* 9 *17. n. 2.* † Etiam si incidenter de illis agatur, nam quo ad forum persona principaliter consideratur, & bona veniunt accessoriè, *cap. at si clerici 6. de foro compet. Oldrald. consil. 83.*

10 ¶ Quando tamen clericus venit sponte ad iudicium sæculare, quod contra laicum agitatur, & bona emit, quæ virtute eius sententiæ criminalis, vel ciuilis venduntur, si postea rebocatur, vel nulla declaratur, nocet etiam emptori non citato, quia causa prima representatur in secunda, in qua influit, *l. licet §. ea obligatio D. de procurat. Crauet. cons. 131. nu. 15. & cons. 144. num. 1. vol. 1. Gonçalez in regul. de mensib. & alternat. glos. 31. num. 45.*

11 † Inspicitur enim quod principaliter agitur, non quod accessoriè, & in consequentiam, *l. cum ex oratione §. fin. D. de excusat. tutor. Bald. in l. 1. num. 5. & in l. quod fabore, oppos. 7. C. de legib. Peregrin. de fideicommiss. art. 37.*

12 *num. 24.* † Ius enim tertij possessoris procedit, & dependet à iure creditoris, quod sui natura erat variabile, rebocabile, & resolutiuum, ideo data falsitatis origine actus omnis consequens, & dependens est nullus, *l. ex initio C. de fals. capit. ad petitionem de accusat.*

13 *capit. veniens de præbyt. non bapt.* † Nam sublato fundamento totum ædificium corruit, *l. egi tecum 26. de except. rei iudic. l. fin. D. de constit. pecun. l. vectigal D. de pignorat. Rota decis. 10. de prabend. in antiquis.*

14 † Vnde resoluto iure actoris, resoluitur ius tertij accipientis, naturaliter absque facto hominis, ex solo iuris ministerio, *l. lex vectigali D. de pignorib. l. 1. C. si pignus pignori datum sit, cap. 1. §. rursus, quibus mod. fœud. amitat. Corbulus de iure empbit. capit. 12. ex numer. 78.*

15 ¶ Præterea sententia lata super causa, censetur lata super causato, & eodem modo exequitur in petitis, quæ dependent à causa, *l. ex diuerso §. 1. cum ibi notatis D. de re iudic. Innocent. in capit. cum Ecclesia sub trina, de causa possess. & propriet. l. quod tamen §. si arbitror. D. de arbitr. l. si prætor D. de re iudic.*

16 † Nam per rebocationem sententiæ per quam tertius possidebat, titulus huius tertij reditur ad non titulum, & causa ad non causam, *Gonçalez in Reg. de alternat. glos. 34. quæst. 16. nu. 91. Roland. à Valle consil. 45. ex num. 29. lib. 4. Farinac. in prax. quæst. 6. ex num. 35.* † Re- 17
bocata enim sententia in causa contra principalem, nocet etiam tertio, & in eius præiudicium operatur, *l. in causa, cum duabus seqq. D. de minorib. l. minor D. de euiction. l. Iulianus l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. lib. 5. select. super l. Gallus §. & quod si tantum D. de liberis, & posthum. ex num. 68.*

† Nam reuocata executione, tertiū, qui eius 18
vigore, & contemplatione possidet, comprehendit, quia hæc qualitas resolutiua inhæret à principio, & cum eadē transit in emptorem, *Bald. in l. in testamento C. de sent. passis Parlador libr. 1. quotidian. capit. 3. §. 5. num. 16.*

† Quia ius tertij non est actus de perse, sed 19
dependens à priore, puta iure creditoris, ideo ad rescissionem antecedentis, sequitur rescissio sequentis, *l. non est novum D. de condit. in debit. l. qui repudiantis §. fin. D. de inoffic. testam.*

¶ Vnde executio, & subhastatio facta vi- 20
gore sententiæ, vel decreti nulli, vel iniusti si rebocetur, influit, in quemcunque possessorem, *vt fuit obtentum in vna Romana spolij 21. febr. 1600. vt testatur Marescot. variar. resolut. libr. 2. capit. 6. num. 5. Mar. Giurba decis. 89 per tot. Mastrill. decis. 29. Lasarte de decima vendit. cap. 14. ex num. 61.* † Nam 21
cum venditio bonorum virtute sententiæ nullæ, vel iniustæ fiat, quæ retractabile est, nullum ius firmum emptori concedere potuit, sed rebocabile, *l. si quis §. quod si quis D. de in iusto rupt. I. chyrographis §. fin. D. de administrat. tutor.* † Et cum hac tacita qualitate, & 22
conditione resolutiua, & variabili à principio emptor rem subhastauit, & contraxit, cum sciat rem illam vendi ex iure litigioso, eiusque dubio ebentui ipse se submisit, *l. si duo D. de ac quirend. hared. Tiraquel. de contract. conuent. §. 1. glos. 2. num. 14.* † Quia res- 23
titutio quæ fit ex iustitia, & iuris dispositione, & ex causa quæ in est à principio tituli, & ex causa de præterito in hærens contractui, fit tertio præiudicium, quia eius ius tollit, *l. in causa §. fin. cum duab. seqq. D. de minorib. l. minor D. de euict. l. Iulianus, l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. libr. 5. select. super l. gallus §. & quid si tantum ex num. 68. Salgado d. cap. 14. ex nu. 56.*

¶ Hinc sententia rebocatoria executionis, 24
vel subhastationis cuius virtute tertius possidet rem, illi etiam nocet non citato, quamuis sit clericus; ex naturæ causæ, & iudicij, quia cum venditio sit nulla, & à lege rescissa, ad huc consideratur res penes debitorem, *l. si creditor §. fin. D. de distract. pignor. l. fin. tit. 5.*

19. *Ius tertij non eſt actus de perſe, ſed dependens à creditore.*
20. *Reuocatio executionis influit in quemcunque poſſeſſorem.*
21. *Venditio bonorum virtute ſententiæ nullæ nullum ius firmum tribuit emptori.*
22. *Emens rem litigioſam eius euentui ſe ſubmittit.*
23. *Reſtitutio quæ fit à lege tertio præiudicat.*
24. *Sententia reuocatoria executionis nocet tertio poſſeſſore non citato.*
25. *Clericus poſſeſſor rei executatæ apud laicũ, apud eum debet opoſitionem facere.*
26. *Laicus competens in cauſa principali apud eum debet clericus pro poſſeſſione ſua adire*
27. *Poſſidere eſt quid facti.*
28. *Facti rei ſpiritualis laicus recte aſſumit cognitionem.*
29. *Reuocata ſententia cuius contemplatione quis poſſidebat, res cum fructibus eſt reſtituenda.*
30. *Titulus quando redditur ad non titulum res cum fructibus eſt reſtituenda.*
31. *Tituli factã reſolutione res cum fructibus reſtituitur.*
32. *Sententia nulla, vel reuocata res cum fructibus reſtituitur.*
33. *Sententia nulla, vel reuocata non dicitur ſententia.*
34. *Actus nullus, nullum operatur poſitiui iuris effectum.*
35. *Sententia dici non poteſt ſi vitio nullitatis laborat.*
36. *Non entis nulla ſunt qualitates.*
37. *Reuocata ſententia omnia retro acta corruunt.*
37. *Sublato antecedenti tollitur conſequens.*
38. *Subhaſtatio ex ſententia nulla habetur ac ſi de facto fieret.*
39. *Titulus nullus nullum tribuit effectum.*
40. *Titulus in validus habetur pro non titulo.*
41. *Reuocata ſententia eius virtute facta ſunt ac ſi facta non fuiſſent.*
42. *Factum non dicitur quod non durat facti.*
43. *Actor debet ſoluere debitam pecuniam cum legitimo interuſurio.*
44. *Debita pecunia dicitur, quæ omnino debetur.*
45. *Spolium committitur, quando quis virtute ſententiæ nullæ bonis ſuis priuatur.*
46. *Iudex committit ſpolium quando nuliter agit.*
47. *Princeps nulliter agendo ſpolium committit.*
48. *Acta facta cum principali, tertio ignoranti non præiudicant.*
49. *Tertio oppoſitore non obeſt ſententia cum principali ſi citatus non fuit.*
50. *Tertio oppoſitore non obeſt ſententia tranſacta in rem iudicatam cum principali.*
51. *Coluiſſe dicitur reus, qui non appellat.*
52. *Tertius oppoſitor quis dicatur.*
53. *Sententia tranſacta in rem iudicatam cum principali, illi obeſt, non tamen tertio non citato.*

LAICVS vigore poſſeſſionis adeptæ autoritate iudicis ſæcularis non eſt amplius apud eundem iudicem conueniendus, neque ſuper poſſeſſione, neque ſuper proprietate, ſed apud Eccleſiaſticum, *cap. ſiquis contra clericum de foro compet. cap. fin. de iudic.* & vtrobique gloſ. & ſcribentes, *Barboſa in collect. ex nu. 1. Marta de iuriſdict. p. 4. cent. 2. caſſ. 160. nu. 13.* & *24.* † Nam clericus miſſus in poſſeſſione vigore actionis realis, vere poſſidet, *Iaſſ. in l. 3 § fin. D. de damn. infect. col. 5. Alex. in l. ſi finita §. Iulianus eod. tit. Marta d. caſſ. 160. nu. 6.* † Bona enim temporalia, quæ perueniunt ad dominium clericorum mutant naturam, quia mutata perſona mutatur conditio rei, *Felin. in cap. Eccleſiæ S. Mariæ de conſtit. num. 76. Bald. in l. placet C. de Sacroſ. Eccleſ. Bart. conſ. 180. p. 1. Marcandrin. conſ. 40. ex nu. 5. Marta de iuriſdict. p. 1. cent. 1. caſſ. 11. ex nu. 28.* & *cent. 2. caſſ. 125. ex num. 28.* † Nam bona mutant naturam ex mutatione perſonæ, *DD. in l. Paulus §. 1. D. de acquirend. hæredit.* & *in l. filius familias D. ad l. Falcid.* & *in l. ſed* & *ſi reſtituatur §. 1. de iudic.* & *in l. fin. C. de inoffic. teſtam.*

¶ Vnde clerici etiam in realibus nullo modo poſſunt conuenire apud iudices laicos, *Abb. in cap. qualiter,* & *quando de iudic. nu. 5. Tiraquell. de retract. lignag. §. 32. gloſ. 1. num. 80. Cenedo ad Decretum collect. 37. nu. 14. Auſtrer. de poteſt. ſæcul. regul. 2. limit. 4. Vant. de nullit. ex defectu iuriſdict. nu. 54. Bobadilla in polyt. lib. 2. cap. 18. nu. 164. Rolandus conſ. 12. ex nu. 37. vol. 2.* † Etiam patrimonialibus, *gl.* & *DD. in cap. ſimiliter 16. q. 1.* & *in cap. eum poſſeſſiones 16 q. 4.* & *in cap. quamquam de cenſib. lib. 6. Tib. Decian. tom. 1. crim. lib. 4. capit. 11. nu. 3. Oldrald. conſ. 17. nu. 2.* † Nam clerici in omnibus bonis temporalibus gaudent eiſdem priuilegijs, & immunitatibus, quibus in Eccleſiaſticis, *cap. ſancitum in fin. 23. q. 8. cap. fin. de vita,* & *honeſt. cleric. Covarrub. lib. 1. variar. cap. 4. n. 3. Mart. de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſſ. 11. nu. 33.* & *caſſ. 49. ex nu. 1.* & *cent. 2.*

8 *cass. 101. num. 5.* † Ita vt super illis, aut ratione illorum de iure, vel de facto nullatenus possint apud iudicē laicum molestari, *DD. & glos. inc, similiter 16. q. 1. & in c. cū possessiones 16. q. 4. & inc, quamquam de censib. lib. 6. Decian. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 3. Oldrad. cons. 17. n. 2.* † Etiam si incidenter de illis agatur, nam quo ad forum persona principaliter consideratur, & bona veniunt accessoriè, *cap. at si clerici 6. de foro compet. Oldrad. consil. 83.*

10 ¶ Quando tamen clericus venit sponte ad iudicium sæculare, quod contra laicum agitatur, & bona emit, quæ virtute eius sententiæ criminalis, vel ciuilis venduntur, si postea rebocatur, vel nulla declaratur, nocet etiam emptori non citato, quia causa prima representatur in secunda, in qua influit, *l. licet §. ea obligatio D. de procurat. Cravveta cons. 131. nu. 15. & cons. 144. num. 1. vol. 1. Gonçalez in regul. de mensib. & alternat. glos. 31. num. 45.*

11 † Inspicitur enim quod principaliter agitur, non quod accessoriè, & in consequentiam, *l. cum ex oratione §. fin. D. de excusat. tutor. Bald. in l. 1. num. 5. & in l. quod fabore, oppos. 7. C. de legib. Peregrin. de fideicommiss. art. 37.*

12 *num. 24.* † Ius enim tertij possessoris procedit, & dependet à iure creditoris, quod sui natura erat variabile, rebocabile, & resolutivum, ideo data falsitatis origine actus omnis consequens, & dependens est nullus, *l. ex iniquo C. de fals. capit. ad petitionem de accusat. capit. veniens de presbyt. non bapt.* † Nam sublato fundamento totum ædificium cor-

13 ruit, *l. ego tecum 26. de except. rei iudic. l. fin. D. de constit. pecun. l. vectigal D. de pignorat. Rotæ decis. 10. de prabend. in antiquis.*

14 † Vnde resoluto iure actoris, resolvitur ius tertij accipientis, naturaliter absque facto hominis, ex solo iuris ministerio, *l. lex vectigali D. de pignorib. l. 1. C. si pignus pignori datum sit, cap. 1. §. rursus, quibus mod. feud. amitt. Corbulus de iure emphit. capit. 12. ex numer. 78.*

15 ¶ Præterea sententia lata super causa, censetur lata super causato, & eodem modo exequitur in petitis, quæ dependent à causa, *l. ex diverso §. 1. cum ibi notatis D. de re iudic. Innocent. in capit. cum Ecclesia sub trina, de causa possess. & propriet. l. quod tamen §. si arbitror. D. de arbitr. l. si prætor D. de re iudic.*

16 † Nam per rebocationem sententiæ per quam tertius possidebat, titulus huius tertij reditur ad non titulum, & causa ad non causam, *Gonçalez in Reg. de alternat. glos. 34. quæst. 16. nu. 91. Roland. à Valle consil. 45. ex num. 29. lib. 4. Farinac. in prax. quæst. 6. ex num. 35.* † Re- 17
bocata enim sententia in causa contra principalem, nocet etiam tertio, & in eius præiudicium operatur, *l. in causa, cum duabus seqq. D. de minorib. l. minor D. de euict. l. Iulianus l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. lib. 5. select. super l. Gallus §. & quod si tantum D. de liberis, & posthum. ex num. 68.*

18 † Nam revocata executione, tertius, qui eius vigore, & contemplatione possidet, comprehendit, quia hæc qualitas resolutiva inhæret à principio, & cum eadē transit in emptorem, *Bald. in l. in testamento C. de sent. passis Parlador libr. 1. quotidian. capit. 3. §. 5. num. 16.*

19 † Quia ius tertij non est actus de perse, sed dependens à priore, puta iure creditoris, ideo ad recisionem antecedentis, sequitur recisio sequentis, *l. non est novum D. de condit. indebit. l. qui repudiantis §. fin. D. de inoffic. testam.*

20 ¶ Vnde executio, & subhastatio facta vigore sententiæ, vel decreti nulli, vel iniusti si rebocetur, influit, in quemcunque possessorem, *vt fuit obtentum in vna Romana spol. 21. febr. 1600. vt testatur Marescot. variar. resolut. libr. 2. capit. 6. num. 5. Mar. Giurba decis. 89 per tot. Mastrill. decis. 29. Lasarte de decima vendit. cap. 14. ex num. 61.* † Nam 21
cum venditio bonorum virtute sententiæ nullæ, vel iniustæ fiat, quæ retractabile est, nullum ius firmum emptori concedere potuit, sed rebocabile, *l. si quis §. quod si quis D. de in iusto rupt. l. chyrographis §. fin. D. de administrat. tutor.* † Et cum hac tacita qualitate, & 22
conditione resolutiva, & variabili à principio emptor rem subhastauit, & contraxit, cum sciat rem illam vendi ex iure litigioso, eiusque dubio ebentui ipse se submisit, *l. si duo D. de ac quirend. hared. Tiraquel. de contract. comment. §. 1. glos. 2. num. 14.* † Quia res- 23
titutio quæ fit ex iustitia, & iuris dispositione, & ex causa quæ in est à principio tituli, & ex causa de præterito in hærens contractui, fit tertio præiudicium, quia eius ius tollit, *l. in causa §. fin. cum duab. seqq. D. de minorib. l. minor D. de euict. l. Iulianus, l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. libr. 5. select. super l. gallus §. & quid si tantum ex num. 68. Salgado d. cap. 14. ex nu. 56.*

24 ¶ Hinc sententia rebocatoria executionis, vel subhastationis cuius virtute tertius possidet rem, illi etiam nocet non citato, quamuis sit clericus; ex naturæ causæ, & iudicij, quia cum venditio sit nulla, & à lege recisa, ad huc consideratur res penes debitorem, *l. si creditor §. fin. D. de distract. pignor. l. fin. tit. 5.*

19. *Ius tertij non est actus de perse, sed dependens à creditore.*
20. *Reuocatio executionis influit in quemcunque possessorem.*
21. *Venditio bonorum virtute sententiæ nullæ nullum ius firmum tribuit emptori.*
22. *Emens rem litigiosam eius euentui se sumittit.*
23. *Restitutio quæ fit à lege tertio præiudicat.*
24. *Sententia rebocatoria executionis nocet tertio possessore non citato.*
25. *Clericus possessor res executatæ apud laicũ, apud eum debet opositionem facere.*
26. *Laicus competens in causa principali apud eum debet clericus pro possessione sua adire*
27. *Possidere est qrid facti.*
28. *Facti rei spiritualis laicus recte asumit cognitionem.*
29. *Reuocata sententia cuius contemplatione quis posidebat, res cum fructibus est restituenda.*
30. *Titulus quando reditur ad non titulum res cum fructibus est restituenda.*
31. *Tituli facta resolutione res cum fructibus restituitur.*
32. *Sententia nulla, vel rebocata res cum fructibus restituitur.*
33. *Sententia nulla, vel rebocata non dicitur sententia.*
34. *Actus nullus, nullum operatur positiui iuris effectum.*
35. *Sententia dici non potest si vitio nullitatis laborat.*
36. *Non entis nullæ sunt qualitates.*
37. *Rebocata sententia omnia ratro acta corruunt.*
37. *Sublato antecedenti tollitur consequens.*
38. *Subbastatio ex sententia nulla habetur ac si de facto fieret.*
39. *Titulus nullus nullum tribuit effectum.*
40. *Titulus in validus habetur pro non titulo.*
41. *Rouocata sententia eius virtute facta sunt ac si facta non fuissent.*
42. *Factum non dicitur quod non durat factũ.*
43. *Actor debet soluere debitam pecuniam cum legitimo interusurio.*
44. *Debita pecunia dicitur, quæ omnino debetur.*
45. *Spolium committitur, quandoquis virtute sententiæ nullæ bonis suis pribatur.*
46. *Iudex committit spolium quando nuliter agit.*
47. *Princeps nulliter agendo spolium committit.*
48. *Acta facta cum principali, tertio ignoranti non præiudicant.*
49. *Tertio oppositore non obest sententia cum principali si citatus non fuit.*
50. *Tertio oppositore non obest sententia transacta in rem iudicatam cum principali.*
51. *Colusisse dicitur reus, qui non appellat.*
52. *Tertius oppositor quis dicatur.*
53. *Sententia transancta in rem iudicatam cum principali, illi obest, non tamen tertio non citato.*

CLERICVS vigore possessionis ademptæ autoritate iudicis sæcularis non est amplius apud eundem iudicem conueniendus, neque super possessione, neque super proprietate, sed apud Ecclesiasticum, *cap. siquis contra clericum de foro compet. cap. fin. de iudic. & vtrobique glos. & scribentes, Barbosa in collect. ex nu. 1. Marta de iurisdict. p. 4. cent. 2. cass. 160. nu. 13. & 24.* † Nam clericus missus in possessione vigore actionis realis, vere possidet, *Iass. in l. 3 § fin. D. de damn. infect. col. 5. Alex. in l. si finita §. Iulianus eod. tit. Marta d. cass. 160. nu. 6.* † Bona enim temporalia, quæ perueniunt ad dominium clericorum mutant naturam, quia mutata persona mutatur conditio rei, *Felin. in cap. Ecclesiæ S. Maria de constit. num. 76. Bald. in l. placet C. de Sacros. Eccles. Bart. cons. 180. p. 1. Marcanbrun. cons. 40. ex nu. 5. Marta de iurisdict. p. 1. cent. 1. cass. 11. ex nu. 28. & cent. 2. cass. 125. ex num. 28.* † Nam bona mutant naturam ex mutatione personæ, *DD. in l. Paulus §. 1. D. de acquirend. hæredit. & in l. filius familias D. ad l. Falcid. & in l. sed & si restituatur §. 1. de iudic. & in l. fin. C. de inoffic. testam.*

¶ Vnde clerici etiam in realibus nullo modo possunt conuenire apud iudices laicos, *Abb. in cap. qualiter, & quando de iudic. nu. 8. Tiraquell. de retract. lignag. §. 32. glos. 1. num. 80. Cenedo ad Decretum collect. 37. nu. 14. Aufrer. de potest. sæcul. regul. 2. limit. 4. Vant. de nullit. ex defectu iurisdict. nu. 54. Bobadilla in polyt. lib. 2. cap. 18. nu. 164. Rolandus cons. 12. ex nu. 37. vol. 2.* † Etiam patrimonialibus, *gl. & DD. in cap. similiter 16. q. 1. & in cap. cum possessiones 16. q. 4. & in cap. quamquam de censib. lib. 6. Tib. Decian. tom. 1. crim. lib. 4. capit. 11. nu. 3. Oldrald. cons. 17. nu. 2.* † Nam clerici in omnibus bonis temporalibus gaudent eisdem priuilegijs, & immunitatibus, quibus in Ecclesiasticis, *cap. sancitum in fin. 23. q. 8. cap. fin. de vita, & honest. cleric. Couarrub. libr. 1. variar. cap. 4. n. 3. Mart. de iurisdict. p. 4. cent. 1. cass. 11. nu. 33. & cass. 49. ex nu. 1. & cent. 2.*

8 *cass. 101. num. 5.* † Ita vt super illis, aut ratione illorum de iure, vel de facto nullatenus possint apud iudicē laicum molestari, *DD. & glos. in c. similiter 16. q. 1. & in c. eli possessiones 16. q. 4. & in c. quamquam de censib. lib. 6. Dtrian. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 3. Oldrad. cons. 17. n. 2.* † Etiam si incidenter de illis agatur, nam quo ad forum persona principaliter consideratur, & bona veniunt accessorie, *cap. ad si clerici 6. de foro compet. Oldrad. consil. 83.*

10 ¶ Quando tamen clericus venit sponte ad iudicium sæculare, quod contra laicum agitatur, & bona emit, quæ virtute eius sententiæ criminalis, vel ciuilis venduntur, si postea rebocatur, vel nulla declaratur, nocet etiam emptori non citato, quia causa prima representatur in secunda, in qua influit, *l. licet §. ea obligatio D. de procurat. Crauetta cons. 131. nu. 13. & cons. 144. num. 1. vol. 1. Gonçalez in regul. de mensib. & alternat. glos. 31. num. 45.*

11 † Inspicitur enim quod principaliter agitur, non quod accessorie, & in consequentiam, *l. rum ex oratione §. fin. D. de excusat. tutor. Bald. in l. 1. num. 5. & in l. quod fabere, oppos. 7. C. de legib. Peregrin. de fideicommiss. art. 37.*

12 *num. 24.* † Ius enim tertij possessoris procedit, & dependet à iure creditoris, quod sui natura erat variabile, rebocabile, & resolutivum, ideo data falsitatis origine actus omnis consequens, & dependens est nullus, *l. ex iniquo C. de fals. capit. ad petitionem de accusat.*

13 *capit. veniens de presbyt. non bapt.* † Nam sublato fundamento totum ædificium corruit, *l. egi secum 26. de except. rei iudic. l. fin. D. de constit. pecun. l. vectigal D. de pignorat. Rota decis. 10. de prabend. in antiquis.*

14 † Vnde resoluto iure actoris, resolvitur ius tertij accipientis, naturaliter absque facto hominis, ex solo iuris ministerio, *l. lex vectigali D. de pignorib. l. 1. C. si pignus pignori datum sit, cap. 1. §. rursus, quibus mod. feud. amitat. Corbulus de iure emphit. capit. 12. ex numer. 78.*

15 ¶ Præterea sententia lata super causa, censetur lata super causato, & eodem modo exequitur in petitis, quæ dependent à causa, *l. ex diuerso §. 1. cum ibi notatis D. de re iudic. Innocent. in capit. cum Ecclesia sub trina, de causa possess. & propriet. l. quod tamen §. si arbitror. D. de arbitr. l. si prætor D. de re iudic.*

16 † Nam per rebocationem sententiæ per quam tertius possidebat, titulus huius tertij reditur ad non titulum, & causa ad non causam, *Gonçalez in Reg. de alternat. glos. 34. quæst. 16. nu. 91. Roland. à Valle consil. 45. ex num. 29. lib. 4. Farinus. in prax. quæst. 6. ex num. 35.* † Re- 17
bocata enim sententia in causa contra principalem, nocet etiam tertio, & in eius præiudicium operatur, *l. in causa, cum duabus seqq. D. de minorib. l. minor D. de euiction. l. Iulianus l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. lib. 5. select. super l. Gallus §. & quod si tantum D. de liberis, & post num. ex num. 68.*

† Nam reuocata executione, tertiũ, qui eius 18
vigore, & contemplatione possidet, comprehendit, quia hæc qualitas resolutiua inhæret à principio, & cum eadē transit in emptorem, *Bald. in l. in testamento C. de sent. passis Parlador libr. 1. quotidian. capit. 3. §. 5. num. 16.*

† Quia ius tertij non est actus de se, sed 19
dependens à priore, puta iure creditoris, ideo ad rescissionem antecedentis, sequitur rescissio sequentis, *l. non est novum D. de condit. indebit. l. qui repudiantis §. fin. D. de inoffic. testam.*

¶ Vnde executio, & subhastatio facta vi- 20
gore sententiæ, vel decreti nulli, vel iniusti si rebocetur, influit, in quemcunque possessorem, vt *fuit obtentum in vna Romana spol. 21. febr. 1600. vt testatur Marescot. variar. resolut. libr. 2. capit. 6. num. 5. Mar. Giurba decis. 89 per tot. Mastrill. decis. 29. Lasarte de decima vendit. cap. 14. ex num. 61.* † Nam 21
cum venditio bonorum virtute sententiæ nullæ, vel iniustæ fiat, quæ retractabile est, nullum ius firmum emptori concedere potuit, sed rebocabile, *l. si quis §. quod si quis D. de in iusto rupt. l. chyrographis §. fin. D. de administrat. tutor.* † Et cum hac tacita qualitate, & 22
conditione resolutiua, & variabili à principio emptor rem subhastauit, & contraxit, cum sciat rem illam vendi ex iure litigioso, eiusque dubio eventui ipse se submisit, *l. si duo D. de ac quirend. hared. Tiraquel. de contract. conuent. §. 1. glos. 2. num. 14.* † Quia res- 23
titutio quæ fit ex iustitia, & iuris dispositione, & ex causa quæ inest à principio tituli, & ex causa de præterito in hærens contractui, fit tertio præiudicium, quia eius ius tollit, *l. in causa §. fin. cum duab. seqq. D. de minorib. l. minor D. de euict. l. Iulianus, & cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. libr. 5. select. super l. gallus §. & quid si tantum ex num. 68. Salgado d. cap. 14. ex nu. 56.*

¶ Hinc sententia rebocatoria executionis, 24
vel subhastationis cuius virtute tertius possidet rem, illi etiam nocet non citato, quamuis sit clericus; ex naturæ causæ, & iudicij, quia cum venditio sit nulla, & à lege rescissa, ad huc consideratur res penes debitorem, *l. si creditor §. fin. D. de distract. pignor. l. fin. tit. 5.*

19. *Ius tertij non eſt actus de perſe, ſed dependens à creditore.*
20. *Reuocatio executionis influit in quemcunque poſſeſſorem.*
21. *Venditio bonorum virtute ſententiæ nullæ nullum ius firmum tribuit emptori.*
22. *Emens rem litigioſam eius euentui ſe ſumittit.*
23. *Reſtitutio quæ fit à lege tertio præiudicat.*
24. *Sententia reuocatoria executionis nocet tertio poſſeſſore non citato.*
25. *Clericus poſſeſſor rei executæ apud laicũ, apud eum debet opoſitionem facere.*
26. *Laicus competens in cauſa principali apud eum debet clericus pro poſſeſſione ſua adire*
27. *Poſſidere eſt qrid facti.*
28. *Facti rei ſpiritualis laicus rectè aſſumit cognitionem.*
29. *Reuocata ſententia cuius contemplatione quis poſſidebat, res cum fructibus eſt reſtituenda.*
30. *Titulus quando redditur ad non titulum res cum fructibus eſt reſtituenda.*
31. *Tituli facta reſolutione res cum fructibus reſtituitur.*
32. *Sententia nulla, vel reuocata res cum fructibus reſtituitur.*
33. *Sententia nulla, vel reuocata non dicitur ſententia.*
34. *Actus nullus, nullum operatur poſitiui iuris effectum.*
35. *Sententia diei non poteſt ſi vitio nullitatis laborat.*
36. *Non entis nulla ſunt qualitates.*
37. *Reuocata ſententia omnia retro acta corruunt.*
37. *Sublato antecedenti tollitur conſequens.*
38. *Subhaſtatio ex ſententia nulla habetur ac ſi de facto fieret.*
39. *Titulus nullus nullum tribuit effectum.*
40. *Titulus in validus habetur pro non titulo.*
41. *Reuocata ſententia eius virtute facta ſunt ac ſi facta non fuiſſent.*
42. *Factum non dicitur quod non durat facti.*
43. *Actor debet ſoluere debitam pecuniam cum legitimo interuſurio.*
44. *Debita pecunia dicitur, quæ omnino debetur.*
45. *Spolium committitur, quando quis virtute ſententiæ nullæ bonis ſuis priuatur.*
46. *Iudex committit ſpolium quando nulliter agit.*
47. *Princeps nulliter agendo ſpolium committit.*
48. *Acta facta cum principali, tertio ignoranti non præiudicant.*
49. *Tertio oppoſitore non obeſt ſententia cum principali ſi citatus non fuit.*
50. *Tertio oppoſitore non obeſt ſententia tranſacta in rem iudicatam cum principali.*
51. *Coluſiſſe dicitur reus, qui non appellat.*
52. *Tertius oppoſitor quis dicatur.*
53. *Sententia tranſacta in rem iudicatam cum principali, illi obeſt, non tamen tertio non citato.*

LEXICVS vigore poſſeſſionis ademptæ autoritate iudicis ſæcularis non eſt amplius apud eundem iudicem conueniendus, neque ſuper poſſeſſione, neque ſuper proprietate, ſed apud Eccleſiaſticum, *cap. ſiquis contra clericum de foro compet. cap. fin. de iudic.* & *vtrobique gloſ.* & *ſcribentes, Barboſa in collect. ex nu. 1. Marta de iuriſdict. p. 4. cent. 2. caſſ. 160. nu. 13.* & *24.* † Nam clericus miſſus in poſſeſſione vigore actionis realis, vere poſſidet, *Iaſſ. in l. 3 § fin. D. de damn. infect. col. 5. Alex. in l. ſi finita § Iulianus eod. tit. Marta d. caſſ. 160. nu. 6.* † Bona enim temporalia, quæ perueniunt ad dominium clericorum mutant naturam, quia mutata perſona mutatur conditio rei, *Felin. in cap. Eccleſiæ S. Mariæ de conſtit. num. 76. Bald. in l. placet C. de Sacroſ. Eccleſ. Bart. conſ. 180. p. 1. Martanorum. conſ. 40. ex nu. 5. Marta de iuriſdict. p. 1. cent. 1. caſſ. 11. ex nu. 28.* & *cent. 2. caſſ. 125. ex num. 28.* † Nam bona mutant naturam ex mutatione perſonæ, *DD. in l. Paulus § 1. D. de acquirend. hær edit.* & *in l. filius familias D. ad l. Falcid.* & *in l. ſed* & *ſi reſtituatur § 1. de iudic.* & *in l. fin. C. de inoffic. teſtam.*

¶ Vnde clerici etiam in realibus nullo modo poſſunt conuenire apud iudices laicos, *Abb. in cap. qualiter,* & *quando de iudic. nu. 3. Tiraquell. de retract. lignag. § 32. gloſ. 1. num. So. Cenedo ad Decretum collect. 37. nu. 14. Aufrer. de poteſt. ſæcul. regul. 2. limit. 4. Vant. de nullit. ex defectu iuriſdict. nu. 54. Bobadilla in polyt. lib. 2. cap. 18. nu. 164. Rolandus conſ. 12. ex nu. 37. vol. 2.* † Etiam patrimonialibus, *gl.* & *DD. in cap. ſimiliter 16. q. 1.* & *in cap. cum poſſeſſiones 16. q. 4.* & *in cap. quamquam de cenſib. lib. 6. Tib. Decian. tom. 1. crim. lib. 4. capit. 11. nu. 3. Oldrald. conſ. 17. nu. 2.* † Nam clerici in omnibus bonis temporalibus gaudent eiſdem priuilegijs, & immunitatibus, quibus in Eccleſiaſticis, *cap. ſanctum in fin. 23. q. 8. cap. fin. de vita,* & *honeſt. cleric. Cuarrub. libr. 1. variar. cap. 4. n. 3. Mart. de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſſ. 11. nu. 33.* & *caſſ. 49. ex nu. 1.* & *cent. 2.*

8 *cass. 101. num. 5.* † Ita vt super illis, aut ratione illorum de iure, vel de facto nullatenus possint apud iudicē laicum molestari, *DD. & glos. in c. similiter 16. q. 1. & in c. eū possessiones 16. q. 4. & in c. quamquam de censib. lib. 6. Decian. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 3. Oldrald. cons. 17. n. 2.* † Etiam si incidenter de illis agatur, nam quo ad forum persona principaliter consideratur, & bona veniunt accessoriè, *cap. at si clerici 6. de foro compet. Oldrald. consil. 83.*

10 ¶ Quando tamen clericus venit sponte ad iudicium sæculare, quod contra laicum agitatur, & bona emit, quæ virtute eius sententiæ criminalis, vel ciuilis venduntur, si postea rebocatur, vel nulla declaratur, nocet etiam emptori non citato, quia causa prima representatur in secunda, in qua influit, *l. licet §. ea obligatio D. de procurat. Crauetta cons. 131. nu. 13. & cons. 144. num. 1. vol. 1. Gonçalez in regul. de mensib. & alternat. glos. 31. num. 45.*

11 † Inspicitur enim quod principaliter agitur, non quod accessoriè, & in consequentiam, *l. rem ex oratione §. fin. D. de excusat. tutor. Bald. in l. 1. num. 5. & in l. quod fabere, oppos. 7. C. de legib. Peregrin. de fideicommiss. art. 37.*

12 *num. 24.* † Ius enim tertij possessoris procedit, & dependet à iure creditoris, quod sui natura erat variabile, rebocabile, & resolutivum, ideo data falsitatis origine actus omnis consequens, & dependens est nullus, *l. ex initio C. de fals. capit. ad petitionem de accusat. capit. veniens de presbyt. non bapt.* † Nam sublato fundamento totum ædificium corruit, *l. ego secum 26. de except. rei iudic. l. fin. D. de constit. pecun. l. vectigal D. de pignorat. Rota decis. 10. de prabend. in antiquis.*

14 † Vnde resoluto iure actoris, resoluitur ius tertij accipientis, naturaliter absque facto hominis, ex solo iuris ministerio, *l. lex vectigali D. de pignorib. l. 1. C. si pignus pignori datum sit, cap. 1. §. rursus, quibus mod. feud. amitat. Corbulus de iure emphit. capit. 12. ex numer. 78.*

15 ¶ Præterea sententia lata super causa, censetur lata super causato, & eodem modo sequitur in petitis, quæ dependent à causa, *l. ex diuerso §. 1. cum ibi notatis D. de re iudic. Imonent. in capit. cum Ecclesia sub trina, de causa possess. & propriet. l. quod tamen §. si arbitror. D. de arbitr. l. si prætor D. de re iudic.*

16 † Nam per rebocationem sententiæ per quam tertius possidebat, titulus huius tertij reditur ad non titulum, & causa ad non causam, *Gonçalez in Reg. de alternat. glos. 34. quæst. 16. nu. 91. Roland. à Valle consil. 45. ex num. 29. lib. 4. Farinac. in prax. quæst. 6. ex num. 35.* † Re- 17
bocata enim sententia in causa contra principalem, nocet etiam tertio, & in eius præiudicium operatur, *l. in causa, cum duabus seqq. D. de minorib. l. minor D. de euict. l. Iulianus l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. lib. 5. select. super l. Gallus §. & quod si tantum D. de liberis, & posthum. ex num. 68.*

18 † Nam reuocata executione, tertiū, qui eius vigore, & contemplatione possidet, comprehendit, quia hæc qualitas resolutiua inhæret à principio, & cum eadē transit in emptorem, *Bald. in l. in testamento C. de sent. passis Parlador libr. 1. quotidian. capit. 3. §. 5. num. 16.*

19 † Quia ius tertij non est actus de perse, sed dependens à priore, puta iure creditoris, ideo ad recissionem antecedentis, sequitur recissio sequentis, *l. non est novum D. de condit. indebit. l. qui repudiantis §. fin. D. de inoffic. testam.*

20 ¶ Vnde executio, & subhastatio facta vigore sententiæ, vel decreti nulli, vel iniusti rebocetur, influit, in quemcunque possessorem, *vt fuit obtentum in vna Romana spoly 21. febr. 1600. vt testatur Marescot. variar. resolut. libr. 2. capit. 6. num. 5. Mar. Giurba decis. 39 per tot. Mastrill. decis. 29. Lasarte de decima vendit. cap. 14. ex num. 61.* † Nam 21
cum venditio bonorum virtute sententiæ nullæ, vel iniustæ fiat, quæ retractabile est, nullum ius firmum emptori concedere potuit, sed rebocabile, *l. si quis §. quod si quis D. de in iusto rupt. l. chyrographis §. fin. D. de administrat. tutor.* † Et cum hac tacita qualitate, & 22
conditione resolutiua, & variabili à principio emptor rem subhastauit, & contraxit, cum sciat rem illam vendi ex iure litigioso, eiusque dubio ebentui ipse se submisit, *l. si duo D. de ac quirend. hared. Tiraquel. de constract. conuent. §. 1. glos. 2. num. 14.* † Quia res- 23
titutio quæ fit ex iustitia, & iuris dispositione, & ex causa quæ in est à principio tituli, & ex causa de præterito in hærens contractui, fit tertio præiudicium, quia eius ius tollit, *l. in causa §. fin. cum duab. seqq. D. de minorib. l. minor D. de euict. l. Iulianus, l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. libr. 5. select. super l. gallus §. & quid si tantum ex num. 68. Salgado d. cap. 14. ex nu. 56.*

24 ¶ Hinc sententia rebocatoria executionis, vel subhastationis cuius virtute tertius possidet rem, illi etiam nocet non citato, quamuis sit clericus; ex naturæ causæ, & iudicij, quia cum venditio sit nulla, & à lege recissa, ad huc consideratur res penes debitorem, *l. si creditor §. fin. D. de distract. pignor. l. fin. tit. 5.*

ciale, eod. tit. lib. 6. cum alijs per Lancellot. vbi prox. nu. 6. † Et quamuis ex clausula, appellatione remota, rebocari non possit priuilegio attentatorum, potest rebocari per viam querellæ ordinariè agendo, *Hostiens. in cap. pastoralis §. præterea de offic. de leg. Abb. in cap. vt debitus, de appellat. cum alijs per Lancellot. d. cap. 12. limit. 8. nu. 43. & nos in Epitome de Magia d. cap. 30. ex nu. 58.*

¶ Duodecimo quando sententia prima est nulla, ex aliqua prædictarum causa, si confirmetur per sentẽtiam Reuisionis, vel per tres conformes, non potest executioni mandari, quia confirmatio nil noui dat, nec vllum defectum, aut obstaculum tollit, *cap. 1. cap. eũ dilecto, cap. examinata de confirmatione vtili, vel inutili, Rota decis. 702. n. 6. & decis. 38. ex nu. 1. p. 1. diuersor. & decis. 31. num. 6 p. 2. Molina de primog. lib. 2. cap 7. nu. 7. Salgado de Regia protect. p. 4. cap. 11. num 37. Gonçalez in reg. de alternat. glos. 45. §. 1. ex num. 75.* † Ideo non obstante dicta confirmatione poterit dici aduersus dictas sententias, vel singulas earum de nullitate, nam vt ait Sebast. Vant. de nullit. sentent. tit. quotiens, & intra quod temp. n. 4. in paru. fol. 138. *Et propterea quamuis de nullitate primæ sentẽtiæ fuisset dictum, & sub inde per tres alias conformes sentẽtias declaratum, sententia, quæ ex vitio nullitatis impugnabatur, validam, licet de viribus primæ sententiæ vlterius, stantibus dictis tribus conformibus, hæsitari non possit, poterit tamen de viribus primæ, vel secundæ sententiæ confirmantis, ad huc quæri. & disputari, & sic per alias sententias huiusmodi confirmatorias, etsi declaratæ fuerint validæ, iterũ de viribus, ac validitate confirmantis quæri, & sic nullus erit finis nullitatibus proponendis, cum simul atque tum ipso actu, & sententia nullitas oriatur.* † Nec potest transire in rem iudicatam, quia res iudicata dici non potest, nec sententię, nec mãdari executioni, cum aliqua earũ vitio nullitatis laboret, *l. 4. §. condẽnatum l. si cum nulla D. de re iudic. l. 1. §. hæc autem D. quodquisque iur. l. si feriatis 6. D. de feriis, l. si prætor 75. D. de iud. D. Iacob. Garsia Villalpando in l. 22. tit. 1. Part. 7. §. 11. nu. 11. & in Repetit. p. 2. n. 39. & nouissima doctissimus D. Ioseph Vela Regius Consiliarius in prælect. cap. 1. de offic. Ordin. p. 2. nu. 35. fol. 77. Iacob. Cancerius variar. resolut. lib. 3. cap. 19. ex num. 3. Sigis. Scacia de iudicijs lib. 2. cap. 97. nu. 135.* † Quia vitium primæ sententiæ influit in sequentes, & idem vitium perseuerat in eis, etiã si sint mille, *Socin. iun. cons. 41. nu. 17. & seqq lib. 2. Ioan. Andr. in cap. quoniam contra falsam in fin. de probat. Bald. in l. liberorum C. de testam. Steph. Gratian discept. forens. tom. 3. cap. 581. nu. 52. & late tom. 4. cap. 734. ex nu. 3. vsq; ad n. 26.* † Etiã post mille annos, quia ad nullitates huiusmodi opponendas non currunt 60. dies legis Regni, nam sunt perpetuæ, & quo ad minus durant per triginta annos, *Glos. in l. querelam C. de fals. §. 1. Instit. de perpet. & temp. act. l. omnes, l. si cuncti C. de præscript. 30. vel 40. ann Vant. tit. quotiens, & intra quod temp. ex nu. 7.* 97

¶ Quorum quidem nonulla (etsi nõ ita exornata) cum in Epitome de Magia scripsissem, anno 1618. *lib. 3. cap. 30. nu. 8.* Potentissimus Rex noster D. D. Philippus IIII. & eius Cõsilium, quasi eis assentientes, sic statuerunt in Pragmatica sanctione Matriti die 10. Febr. 1623. *Porque conforme a derecho algunas vezes se rebuelue sobre la cosa juzgada, o por instrumentos nueuos, o por auer constado que los presentados eran falsos, o por otras causas establecidas por derecho, &c.* † Ex quibus verbis manifeste colligitur D. Regis nostri intentionem in assertis dispositionibus, non fuisse audientiam denegare, contra quascunque sentẽtias Reuisionis, vel trãsactas in rem iudicatã, si alias ex iuris communis, aut Regni dispositione aduersus eas audiri potuisset, quia lex noua semper intelligenda est, vt minus ius cõmune lædat, *l. 2. C. de noxal. l. sancimus C. de testam. l. præcipimus C. de appellat. Auth. quas actiones C. de Sacrof. Eccles.* † Et ita nostra interpretatio magis fauorabilis est, & sequẽda, quia nos magis reducit ad terminos iuris communis, nam facilius reuertitur res ad suã naturam, *l. si vnus §. pactus ne peteret, D. de pact. l. fin. C. de sponsalit. largit. cap. ab exordio dist. 25.* † Quod semper obseruandum esse in omni Statuto, docet *Cacheramus Dominus Ossasci decisione Pedam. 57. nu. 3.* quia omnis recessus à iure dicitur odiosus, *l. ius singulare, l. quod vero D. soluto matrim. l. aduersus C. de nupt.* 98 99 100

¶ Neque obstat, quod lex non distinguẽs, neq; nos debere, ex vulgata *l. de pretio C. de public. & vectigal.* quia leges generaliter loquentes, ita intelliguntur, *l. 1. §. generaliter D. de legat. præstan.* † Nam id non procedit vbi iura corriguntur, aut resultat absonus intellectus, quia tum iura iuribus sunt concordãda, vt euitetur legum correctio, *l. vnica C. de inoffic. donat. c. cũ expediat de Elect. lib. 6.* † Et ita ex præsumpta eius voluntate, quandiu de contraria non constat, in nullo dictorum casu loqui videtur, nec extendi potest, vt innocentis vita, fama, aut fortuna auferatur, neque vt 101 102 103 104

sustinea-

sustineatur sententiæ autoritas, quæ in iure inter euenta fortuitæ annumeratur, *l. eos §. superbis C. de appellat. l. servus D. de Statu homin.*

105 † Melius est enim recurrere, quam male currere, ne quæ tot iuribus nulla, & irrita sunt, in tãtũ Reipublicæ damnum, Principis grauamẽ, partium dispendium, iudicium conscientiã sustineãtur, nam ex sententia iniqua omnes ad restitutionem tenentur, *D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 1 2. & 16. Couarrub. in cap. cum esses de testamen. num. 8. & in cap. peccatum de regul. iur. lib. 6. §. 3. nu. 9. & §. 6. nu. 1.*

106 ¶ Quando tamen ex aliquo horum capitũ non auditur, quia iudices legis literæ inhærentes, eius verum sensum respuerunt, aduersus prædictas sentẽtias, & earum quãlibet audiri debet ex beneficio restitutionis in integrum, siue sint minores, siue maiores, ex clausula generali edicti in l. 1. D. ex quibus causis maiores, *Item si qua alia iusta mihi causa esse videbitur, in integrum restituam, quod eis per leges, plebiscita, senatus consulta, edita, decreta principum licebit.* 107 † Nam licet pro tali sententia sit præsumptio iuris, & de iure, adeo vt non admitatur probatio in contrarium, *l. sub specie, & ibi omnes C. de sent. & re iudic. Mascard. de probat. lib. 1. conel. 459. & lib. 3. conel. 1167.* 108 † Illud procedit in iudicio ordinario, non autem extrahordinario restitutionis in integrum, in quo admittitur etiam probatio in contrarium, ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, &c. *l. si mater, & ibi omnes D. de exceptionib. rei iudicat. Alciat. de præsumpt. in prælud p. 2. num. 18. Thom. Sanchez de Matrim. tom. 2. libr. 7. disp. 37. ex num. 22. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 70. ex nu. 1. Mascard. de probat. in princ. q. 10. nu. 67.*

109 ¶ Neque obstat potentissimi Regis nostri D. D. Philippi III. Pragmatica sanctio, præcipiens quod aduersus prædictas sententias, contra quas audientia denegatur, non admitantur minores ex restitutionis beneficio, quia restitutio minorum, quæ eis conceditur in subsidium fragilitatis, diuersum est beneficio restitutionis in integrum, vt tradit *Sfortias Oddus de restit. in integrum part. 1. q. 3. &* 110 *seqq.* † Hoc enim Restitutionis beneficium nõ solum minoribus competit, sed maioribus ex iusta causa, quãdo de iure, vel de facto læsi sunt, *Tiraquel. de retractu lignagier. §. 35. glos. 4. nu. 37. Cenallos in suis commun. q. 48. nu. 1. Baccius cons. 12. nu. 63. & seqq. vol. 1. Sfortias Oddus vbi prox. d. p. 1. q. 15. art. 5. nu. 43. & latius p. 2. q. 90. art. 6. Matienzo in l. 8. tit. 11. lib. 5. Recopil. glos. 12. ex nu. 5.* 111 † Nam denegata audientia, non excluditur hoc restitutionis beneficium, ex verbis quantumcunq; generalibus, siue legis, siue statuti, nisi fiat specialis mentio restitutionis in integrum, *Molina de primog. lib. 3. c. 13. n. 63. collega meus Pelaez de Mier. c. 1. Maior. q. 1. n. 25. & seqq. Beccius d. cons. 12. nu. 69. & seqq. Caldas in l. si curatorem C. de in integrum restit. nu. 45. Perez in l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. Matienzo in d. l. 8. n. 6. & seqq. Gutierrez lib. 2. Pract. q. 88. nu. 3. melius lib. 3. q. 32. nu. 15. & q. 34 num. 9. Sfortias Oddus d. q. 15. art. 6. num. 44. vsque ad 48. Azeued. in l. 4. tit. 17. lib. 4. Recopil.*

CAP. XIII. De Clerico possessore virtute sententiæ laici reuocatæ.

SVMMARIVM.

1. *Clericus possessor autoritate iudicis temporalis cõuenitur de possessione apud Ecclesiasticũ.*
2. *Clericus missus in possessione vigore actionis realis vere possidet.*
3. *Bona temporalia quæ perueniunt ad dominium clericorum mutant naturam.*
4. *Bona mutant naturam ex mutatione personæ.*
5. *Clerici in realibus non possunt conuenire apud laicos.*
6. *Patrimonialia clericorum gaudent eodem priuilegio quo spiritualia.*
7. *Clericis Minorum in omnibus bonis, gaudent priuilegijs clericorum.*
8. *Clericus possessor virtute decreti laici non potest apud eum amplius molestari.*
9. *Persona principaliter consideratur quo ad forum.*
10. *Sententia laici reuocata, per quam clericus possidebat, ei nocet, non citato.*
11. *Inspicitur quod principaliter agitur.*
12. *Ius tertij possessoris dependet a iure creditoris.*
13. *Fundamento sublato totum ædificium corruit.*
14. *Resoluto iure actoris, resoluitur ius tertij.*
15. *Sententia super causa, censetur lata super causato.*
16. *Reuocatione sententiæ cuius virtute tertius possidebat titulus reuitur ad non titulum.*
17. *Reuocata sententia in causa principali, nocet etiam tertio.*
18. *Reuocata executione tertium possessorem comprahendit.*

19. *Ius*

19. *Ius tertij non eſt actus de perſe, ſed dependens à creditore.*
20. *Reuocatio executionis influit in quemcunque poſſeſſorem.*
21. *Venditio bonorum virtute ſententiæ nullæ nullum ius firmum tribuit emptori.*
22. *Emens rem litigioſam eius euentui ſe ſumittit.*
23. *Reſtitutio quæ fit à lege tertio præiudicat.*
24. *Sententia reuocatoria executionis nocet tertio poſſeſſore non citato.*
25. *Clericus poſſeſſor rei executæ apud laicũ, apud eum debet oppoſitionem facere.*
26. *Laicus competens in cauſa principali apud eum debet clericus pro poſſeſſione ſua adire*
27. *Poſſidere eſt quid facti.*
28. *Facti rei ſpiritualis laicus recte aſſumit cognitionem.*
29. *Reuocata ſententia cuius contemplatione quis poſſidebat, res cum fructibus eſt reſtituenda.*
30. *Titulus quando redditur ad non titulum res cum fructibus eſt reſtituenda.*
31. *Tituli facta reſolutione res cum fructibus reſtituitur.*
32. *Sententia nulla, vel reuocata res cum fructibus reſtituitur.*
33. *Sententia nulla, vel reuocata non dicitur ſententia.*
34. *Actus nullus, nullum operatur poſitiui iuris effectum.*
35. *Sententia dici non poteſt ſi vitio nullitatis laborat.*
36. *Non entis nulla ſunt qualitates.*
37. *Reuocata ſententia omnia retro acta corruunt.*
37. *Sublato antecedenti tollitur conſequens.*
38. *Subhaſtatio ex ſententia nulla habetur ac ſi de facto fieret.*
39. *Titulus nullus nullum tribuit effectum.*
40. *Titulus in valitudinis habetur pro non titulo.*
41. *Reuocata ſententia eius virtute facta ſunt ac ſi facta non fuiſſent.*
42. *Factum non dicitur quod non durat facti.*
43. *Actor debet ſoluere debitam pecuniam cum legitimo intereſſurio.*
44. *Debita pecunia dicitur, quæ omnino debetur.*
45. *Spolium committitur, quando quis virtute ſententiæ nullæ bonis ſuis priuatur.*
46. *Iudex committit ſpolium quando nuliter agit.*
47. *Princeps nulliter agendo ſpolium committit.*
48. *Acta facta cum principali, tertio ignoranti non præiudicant.*
49. *Tertio oppoſitore non obeſt ſententia cum principali ſi citatus non fuit.*
50. *Tertio oppoſitore non obeſt ſententia tranſacta in rem iudicatam cum principali.*
51. *Coluiſſe dicitur reus, qui non appellat.*
52. *Tertius oppoſitor quis dicatur.*
53. *Sententia tranſacta in rem iudicatum cum principali, illi obeſt, non tamen tertio non citato.*

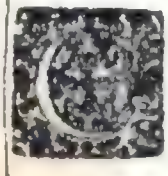

LAICVS vigore poſſeſſionis ademptæ autoritate iudicis ſæcularis non eſt amplius apud eundem iudicem conuentendus, neque ſuper poſſeſſione, neque ſuper proprietate, ſed apud Eccleſiaſticum, *cap. ſiquis contra clericum de foro compet. cap. fin. de iudic.* & *vtrobique gloſ.* & *ſcribentes, Barboſa in collect. ex nu. 1. Marta de iuriſdict. p. 4. cent. 2. caſſ. 160. nu. 13.* & *24.* † Nam clericus miſſus in poſſeſſione vigore actionis realis, vere poſſidet, *Iaſſ. in l. 3 § fin. D. de damn. infect. col. 5. Alex. in l. ſi finita § Iulianus eod. tit. Marta d. caſſ. 160. nu. 6.* † Bona enim temporalia, quæ perueniunt ad dominium clericorum mutant naturam, quia mutata perſona mutatur conditio rei, *Felin. in cap. Eccleſiæ S. Mariæ de conſtit. num. 76. Bald. in l. placet C. de Sacroſ. Eccleſ. Bart. conſ. 180. p. 1. Marcenarius conſ. 40. ex nu. 5. Marta de iuriſdict. p. 1. cent. 1. caſſ. 11. ex nu. 28.* & *cent. 2. caſſ. 125. ex num. 28.* † Nam bona mutant naturam ex mutatione perſonæ, *DD. in l. Paulus § 1. D. de acquirend. hæredit.* & *in l. filius familias D. ad l. Falcid.* & *in l. ſed* & *ſi reſtituatur § 1. de iudic.* & *in l. fin. C. de inoffic. teſtam.*

¶ Vnde clerici etiam in realibus nullo modo poſſunt conuenire apud iudices laicos, *Abb. in cap. qualiter,* & *quando de iudic. nu. 8. Tiraquell. de retract. lignag. § 32. gloſ. 1. num. 80. Cenedo ad Decretum collect. 37. nu. 14. Aufrer. de poteſt. ſæcul. regul. 2. limit. 4. Vant. de nullit. ex defectu iuriſdict. nu. 54. Bobadilla in polyt. lib. 2. cap. 12. nu. 164. Rolandus conſ. 12. ex nu. 37. vol. 2.* † Etiam patrimonialibus, *gl.* & *DD. in cap. ſimiliter 16. q. 1.* & *in cap. cum poſſeſſiones 16. q. 4.* & *in cap. quamquam de cenſib. lib. 6. Tib. Decian. tom. 1. crim. lib. 4. capit. 11. nu. 3. Oldrald. conſ. 17. nu. 2.* † Nam clerici in omnibus bonis temporalibus gaudent eiſdem priuilegijs, & immunitatibus, quibus in Eccleſiaſticis, *cap. ſancitum in fin. 23. q. 8. cap. fin. de vita,* & *honeſt. cleric. Couarruu. libr. 1. variar. cap. 4. n. 3. Mart. de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſſ. 11. nu. 33.* & *caſſ. 49. ex nu. 1.* & *cent. 2.*

8 *cass. 101. num. 5.* † Ita vt super illis, aut ratione illorum de iure, vel de facto nullatenus possint apud iudicē laicum molestari, *DD. & glos. in c. similiter 16. q. 1. & in c. eū possessiones 16. q. 4. & in c. quamquam de censib. lib. 6. Decian. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 3. Oldrad. cons. 17. n. 2.* † Etiam si incidenter de illis agatur, nam quo ad forum persona principaliter consideratur, & bona veniunt accessoriè, *cap. at si clerici 6. de foro compet. Oldrad. consil. 83.*

10 ¶ Quando tamen clericus venit sponte ad iudicium sæculare, quod contra laicum agitatur, & bona emit, quæ virtute eius sententiæ criminalis, vel ciuilis venduntur, si postea rebocatur, vel nulla declaratur, nocet etiam emptori non citato, quia causa prima representatur in secunda, in qua influit, *l. licet §. ea obligatio D. de procurat. Crauetta cons. 131. nu. 15. & cons. 144. num. 1. vol. 1. Gonçalez in regul. de mensib. & alternat. glos. 31. num. 45.*

11 † Inspicitur enim quod principaliter agitur, non quod accessoriè, & in consequentiam, *l. cum ex oratione §. fin. D. de excusat. tutor. Bald. in l. 1. num. 5. & in l. quod fabere, oppos. 7. C. de legib. Peregrin. de fideicommiss. art. 37.*

12 *num. 24.* † Ius enim tertij possessoris procedit, & dependet à iure creditoris, quod sui natura erat variabile, rebocabile, & resolutivum, ideo data falsitatis origine actus omnis consequens, & dependens est nullus, *l. ex initio C. de falsi. capit. ad petitionem de accusat.*

13 *capit. veniens de præbyt. non bapt.* † Nam sublato fundamento totum ædificium corruit, *l. egi tecum 26. de except. rei iudic. l. fin. D. de constit. pecun. l. vectigal D. de pignorat. Rota decis. 10. de præbend. in antiquis.*

14 † Vnde resoluto iure actoris, resoluitur ius tertij accipientis, naturaliter absque facto hominis, ex solo iuris ministerio, *l. lex vectigali D. de pignorib. l. 1. C. si pignus pignori datum sit, cap. 1. §. rursus, quibus mod. fœud. amitat. Corbulus de iure emphit. capit. 12. ex numer. 78.*

15 ¶ Præterea sententia lata super causa, censetur lata super causato, & eodem modo exequitur in petitis, quæ dependent à causa, *l. ex diuerso §. 1. cum ibi notatis D. de re iudic. Innocent. in capit. cum Ecclesia sub trina, de causa possess. & propriet. l. quod tamen §. si arbitror. D. de arbitr. l. si prætor D. de re iudic.*

16 † Nam per rebocationem sententiæ per quam tertius possidebat, titulus huius tertij reditur ad non titulum, & causa ad non causam, *Gonçalez in Reg. de alternat. glos. 34. quæst. 16. nu. 91. Roland. à Valle consil. 45. ex num. 29. lib. 4. Farinac. in prax. quæst. 6. ex num. 33.* † Re- 17
bocata enim sententia in causa contra principalem, nocet etiam tertio, & ij eius præiudicium operatur, *l. in causa, cum duabus seqq. D. de minorib. l. minor D. de euict. l. Iulianus l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. lib. 5. selectar. super l. Gallus §. & quod si tantum D. de liberis, & posthum. ex num. 68.*

† Nam reuocata executione, tertiū, qui eius 18
vigore, & contemplatione possidet, comprehendit, quia hæc qualitas resolutiua inhæret à principio, & cum eadē transit in emptorem, *Bald. in l. in testamento C. de sent. passis Parlador libr. 1. quotidian. capit. 3. §. 5. num. 16.*

† Quia ius tertij non est actus de se, sed 19
dependens à priore, puta iure creditoris, ideo ad recissionem antecedentis, sequitur recissio sequentis, *l. non est novum D. de condit. indebit. l. qui repudiantis §. fin. D. de inoffic. testam.*

¶ Vnde executio, & subhastatio facta vi- 20
gore sententiæ, vel decreti nulli, vel iniusti si rebocetur, influit, in quemcunque possessorem, *vt fuit obtentum in vna Romana spoly 21. febr. 1600. vt testatur Marescot. variar. resolut. libr. 2. capit. 6. num. 5. Mar. Giurba decis. 89 per tot. Mastrill. decis. 29. Lasarte de decima vendit. cap. 14. ex num. 61.* † Nam 21
cum venditio bonorum virtute sententiæ nullæ, vel iniustæ fiat, quæ retractabile est, nullum ius firmum emptori concedere potuit, sed rebocabile, *l. si quis §. quod si quis D. de in iusto rupt. I. chyrographis §. fin. D. de administrat. tutor.* † Et cum hac tacita qualitate, & 22
conditione resolutiua, & variabili à principio emptor rem subhastauit, & contraxit, cum sciat rem illam vendi ex iure litigioso, eiusque dubio eventui ipse se submisit, *l. si duo D. de ac quirend. hared. Tiraquel. de contract. conuent. §. 1. glos. 2. num. 14.* † Quia res- 23
titutio quæ fit ex iustitia, & iuris dispositione, & ex causa quæ inest à principio tituli, & ex causa de præterito in hærens contractui, fit tertio præiudicium, quia eius ius tollit, *l. in causa §. fin. cum duab. seqq. D. de minorib. l. minor D. de euict. l. Iulianus, l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. libr. 5. select. super l. gallus §. & quid si tantum ex num. 68. Salgado d. cap. 14. ex nu. 56.*

¶ Hinc sententia rebocatoria executionis, 24
vel subhastationis cuius virtute tertius possidet rem, illi etiam nocet non citato, quamuis sit clericus, ex naturæ causæ, & iudicij, quia cum venditio sit nulla, & à lege recissa, ad huc consideratur res penes debitorem, *l. si creditor §. fin. D. de distract. pignor. l. fin. tit. 5.*

p. 5. Bart. in l. creditores C. de pignorib. nu. 10. Parlador. p. 4 quotid. c. fin. §. 5. ex n. 18. lib. 2. Surdus cons. [illegible] ex n. 8. Gratian. disceptat. foren. p. 1. c. [illegible]

24 † Similiter quando res alienatur in præiudicium prioris creditoris qui habet hypotecam specialem, quia pactum de nõ alienando illi appositum officit tertium emptorem, etiam clericum, penes quẽ potest fieri executio per laicũ, *Albar. Velasc de iure Emph. p. 1. q. 32. ex n. 13. Greg. Lopez in l. 73. tit. 18. p. 3. Ant. Gabriel. cõm. oppin. li. 3. tit. de pignor. concl. 1. Em. Suarez in Thesaur. recept. v. alienat. & v. prohibit. Rodr. Xuarez in l. postrem add. Reg. n. 5. limit. 1. Ant. Gomez in l. 40. Taur. n. 19. Azeued. in l. 1. tit. 5. li. 5. Recop. n. 3. Gasp. Rodrig. de annais reddit. li. 9. q. 9. n. 57. Felician de censib. li. 1. c. 4. n. 6. Amad. Rodrig. de exec. c. 4. ex n. 47. Dueñas reg. 240. n. 7. lim. 7.*

25 † Nec potest declinare, cum talis clericus rei possessor si vellit iudiciũ huiusmodi impedire, corã eodẽ iudice laico debet hanc oppositionẽ facere, *Aufrer. in Clem. I. de officio ordin. reg. 2. fallent. 10. & de potestate secular. n. 10. Bald. in testamenta C. de testam. & in l. fin. C. de edicto diui Adrian. tolen. col. 12. Paz de tenuta quæst. 63. num. 33. part. 2. Mar. Giurba deciss. 62. num 2.*

26 † Quando enim iudex laicus principalis causæ competens est clericus pro possessione sua debet apud eum addire, *Anchar. in capit. ea quæ de regul. iur. libr. 6. quæst. 17. num. 21. Capicius deciss. 8. num. 3. Alexand. in l. si pupillo §. seruo D. de noui operis nuntiat. Christ. Paz de tenuta quæst. 63. num. 33 part. 2. Mar. Giurba deciss. 62. num. 2.*

27 † Cuius laicus recte assumit cognitionem, nam quem possidere, vel non possidere est quæstio facti, non iuris, vt post alios resoluit, *Menoch. de Retinend. possess. remed. 3. ex num. 743. & 745.*

28 † De facto etiam rei spiritualis incidenti iudex laicus competens est, vt ex multis dixi in *Epitome de Magia libr. 3. capit. 26. ex num. 17. & me referens sequitur Docciss. Franc. Salgado Somoza de protect. Regia part. 1. capi. 1. prælud. 5. num. 217. pag. 52. & part. 4. cap. 14. ex nu. 80. Couarrub. de sponsal. cap. 8. §. 12. n. 3. Menoch. d. remed. 3. n. 330. & de Recuperan. remed. 15. nu. 338. Farinac. tom. 1. q. 8. nu. 25.*

29 ¶ Sententia tamen rebocata, vel annullata, cuius contemplatione clericus rem possidebat, res cum fructibus debet restituere, *l. filio familias §. contra tabulas D. de inoffic. testam. Abb. in capit. cum causa de offic. delegat. Capicius deciss. 210. num. 12. Gutierrez consil. 15. ex num. 11. Petr. Surdus deciss. 45. ex num. 10. & deciss. 25. ex num. 21. & consil. 14. num. 16. & consil. 115. num. 11. & consil. 168. num. 20. & consil. 372. num. 21. & tract. de aliment. tit. 1. quæst. 124. num. 8. Usaste. deciss. Pedamont. 160. nu. 10. Giurba deciss. Sycil. 89. per tot. Mastrill. deciss. 29. num. 4. & 5. Gracian. disceptat. forens. capit. 137. num. 27.*

† Nam cum titulus reditur ad non titulum, & causa ad non causam, res cum fructibus restituitur à possessore, *Bald. in l. fin. C. de sentẽt. pass. Felinus in capit. cum causam de re iudic. Tiraquel. in l. si vnquam C. de reuocand. donat. v. reuertatur num. 278. Casheran. deciss. Pedamont. 160. num. 12. Petr. Surdus, & Mastrill. vbi sup.* † Titulus enim quãdo ex sua natura est resolutibilis, facta resolutione res cum fructibus interim perceptis restituitur, *l. eum qui emit, in princ. l. item quod dictum est l. Imperator D. de indeb. adiect. l. is qui §. si fundus D. quod vi aut clam. l. fin. D. de iure fisci l. 1. §. 1. D. quod qui nolit. iunct. l. cum autem §. cum red heberetur D. de edilit edict. l. lege D. de lege commiss. l. cum quis D. de constitut. ob caus. l. videamus §. item, & in debitum cum duabus seqq. D. de vsur. l. 1. D. de ijs quibus, vt indign.* † Et non solum quando rebocatur ex causa nullitatis, sed per viam appellationis, vel suplicationis, nam vtroq; casu res cum fructibus est restituenda, *Auth. quæ suplicatio C. de precibus Imper. offerend. Rebuff. ad Regias Constit. titul. de sentent. execut. articul. 5 gloss. 3. ex num. 3. Morla in Empor. iur. titul. de iurisdict. omn. iudic. in præmiss. nu 73. Giurba deciss. 89. num. 2. Mastrill. deciss. 29. nu. 9.*

¶ Neque ab hac fructus restitutione excusat titulus à iudice, & bona fides, quia sententia nulla, vel rebocata non dicitur sententia, & habetur ac si nunquam fuisset sententiatum, *Cabalcan. deciss. 40. num. 31. part. 2.*

† Quia actus nullus nullum operatur positiui iuris effectum, *Vant. de nullit. sentent. titul. quotiens intra quod temp. num. 26.* † Non enim dici potest iudicatum, nec sententia, quãdo aliquo vitio nullitatis laborat, *l. 3. §. condẽnatum D. de re iudicat. l. 1. §. fin. D. ad S. C. Turpillian. l. non putauit §. non queuis D. de contra tabul. l. 1. §. hæc autem verba D. quodquisque iur.* † Quia non entis nullæ sunt qualitates, *l. eius qui in prin. §. quod si stipulatus D. si certũ petat. l. si [illegible] §. 1. D. de aedil. edict. empt.* † Rebocata enim sententia omnia retro acta corruũt, *Gratian. deciss. 120. Giurba deciss. 89. ex n. 1. Mastrill. deciss. 29. n. 7.* † Nã sublato antecedenti tollitur consequens, *l. si conuenit D. de pact. cap. ad petitionem de accusat. Rota Rom. deciss. 10. de præbend. in antiq.*

¶ Vnde

38 ¶ Vnde sicut nulla præcedente sententia subhastatio bonorum fieri non potest in præiudicium tertij, nec facta valet, ita etiam si præcesserit sententia nulla, quia non aliter se habet, quam si de facto fiat, *l. 4. §. condemnatum, l. cum nulla D. de re iudic. cap. pastoralis eod. titul. Gallianl. cons. 61. ex num. 31. Vivius decis. 53. num. 7. & decis. 304. num. 3. & decis. 380. num. 29. Cabalcan. cons. 11. num. 63. p. 1. & decis. 3. num. 15. Giurba decis. 89. num.*
39 *14.* † Ideo vt nec titulus sententiæ prodest, ita nec bona fides, quæ ex sententia nascitur, quia titulus nullus aliquam tribuit exceptionem, aut effectum, *l. quotiens D. qui satisdare cogant. Mariscot. libr. 2. variar. resolut. capit.*
40 *94. num. 35.* † Nam titulus inualidus habetur pro non titulo, *l. nec vllam §. item, in fine D. de petit. hæredit. Mareabran. cons. 10. num. 59. Gracian. discept. forens. cap. 45. num.*
41 *33. Surdus cons. 28. num. 53.* † Nam reuocata sententia, omnia facta eius virtute, considerantur ac si facta non fuissent, *Muscatel. de fidei iusor. part. 1. mod. 18. num. 14. Gonçalez in reg. 8. Chancell. glos. 6. num. 183. Giur-*
42 *ba decis. 39. num. 14.* † Non enim dicitur factum, quod non durat factum, *l. idem §. si actor D. quod quisque vniuers. nom. l. si pro parte §. versum D. de in rem vers. l. 3. §. si-*
quis ita D. de hæred. instit. Surd. cons. 125. nu. 11. part. 1. Giurba decis. 89. num. 2. Nouell. bona in part. 3. Recopil. libr. 1. titul. 6. l. 10. glos. 2. num. 10. & libr. 4. titul. 1. l. 20. glos. 2. numer. 17.

43 ¶ Et quemadmodum tertius possessor tenetur res cum fructibus restituere, similiter etiam actor tenetur soluere debitam pecuniam, cum legitimo interusurio, *Osasc. decis. Pedam. 160. Gasp. Rodrig. de annuis reddit. libr. 1. capit. 14. num. 61. Mieres de Maiorat.*
44 *part. 3. quæst. 25. ex num. 28.* † Debitam pecuniam dico, non prætij, pro quo res vendita est, sed quæ omnino debebatur, idem *Osasc. d. decis. 160. Mar. Giurba decis. 105. Gama decis. 232. num. 5. Boer. decis. 44. num. 26. Salgado de Regia protect. part. 4. cap. 14. ex num. 156.*

45 ¶ Et non solum agi potest de nullitate per viam exceptionis, aut querellæ, sed per actionem spolij, ad bona recuperanda cum fructibus, quia spolium committitur quandoquis virtute sententiæ nullæ rebus suis pribatur, *capit. conquarente de restitut. spoliat. Alexand. in l. non videtur, & in l. iuste possidet D. de acquirend. possess. Vant. titul. quotiens,*
46 *& intra quod temp. num. 41.* † Etiam si ad tales actus sit deuentum autoritate iudicis, nam etiam quando nulliter agit, datur actio spolij, *capit. ex insinuatione, de probat. cum aliis adductis à Steph. Gratian. tom. 4. discept. forens. capit. 734. num. 6.* 47 Etiam si tales iudices sint domini Superiores, quia Princeps nulliter agendo spolium committit, *Affict. decis. 361. num. 24. & 33. Surdus consil. 163. num. 26. libr. 2. & cons. 189. num. 30. Menochius de recuperandum possess. remed. 8. nu. 3. Gratian. d. cap. 734. num. 7. Pontanus de spolio lib. 2. cap. 16. nu. 182.*

48 ¶ Neque obstat, quod acta facta cum principali, tertio ignoranti non præiudicant, *l. sepe D. de re iudicat. l. a sententia D. de appellat. Surdus decis. 256. num. 1. & cons. 399. num. 10. Menoch. cons. 320. num. 19. & cons. 390. num 36. Mar. Giurba decis. 1. Sicil.*
49 *num. 10.* † Quia id non procedit in cierto emptori bonorum temporalium, quia causæ tertius non est cum nullum interesse habeat in negocio principali, sed in tertio oppositore, qui pro suo interesse venit, vel venire debebat ad litem, cui sententia non obest, si citatus non fuit, *DD. in l. præses prouintiæ 5. C. de pignor. & hypotec. Roland. à Valle cons. 29. ex num. 22. vol. 3. D. Castillo libr. 4. capit. 14. num. 30. Anton. Thesaur. lib. 1. qq. forens. quæst. 60. num. 10. Sigism. Seccazia de appellat. quæst. 5. num. 59. Surdus consil. 271. num. 4. Steph. Gratian. part. 4. discept. forens. cap. 772. num. 17. Farinac. tom. 1. quæst. 24. ex num. 175. & tom. 3. quæst. 107. part. 1. articul. 11.* † In quo casu si sententia cum principali lata, collusione, vel lapsu fatalium, vel alia de causa transacta sit in rem iudicatam, non obest tertio oppositori non citato, d. l. præses prouinciæ C. de pign. & hypot. *præses prouintiæ vir clarissimus ius pignoris tui exiquentem audit, nec tibi oberit sententia aduersus debitorem tuum dicta, si eum collusisse cum aduersario tuo superatum te constiterit.* † Collusisse enim dicetur, qui non appellat, vel suplicat à sententia de qua appellare potest, vel suplicare, *l. si per lusorio D. de appellat. l. ex contractu D. de re iudic. Molina de primog. libr. 4. cap. 8. ex nu. 51. Mieres tom. 2. p. 4. q. 14. ex n. 63. Menoch lib. 3. præsumpt. 26. Mastrill. decis. Sicil. 172.*
50 † Tertius autem dicitur qui citatus, vel spote venit ad causam inter alios agitata pro suo tantum interesse, *l. si suspecta, & ibi Bald. & alij D. de inoffic. testam. Mar. Giurba d. decis. 1. nu. 52.* † Et in hoc casu sententia valet contra principalē, contra quem fuit lata, non tamen vt noceat tertio nō citato, *DD. in l. si filius familias §. diui D. de leg. 1. Giurba d. decis. 1. n. 97.*

CAP. XIIII. De executione ſententiæ iudicis laici in bonis clerici facienda.

SVMMARIVM.

1. *Iudex laicus in multis cognoſcit aduerſus clericum.*
2. *Laicus quando ſententiam in clericum valide tullit poteſt eam exequi.*
3. *Clericus laicum conuenies apud iudicem laicum, ſi in eo iudicio condemnatur, non poteſt eum ſubterfugere.*
4. *Clericus poſſidens rem ſecularis alijs hypotecatam, penes eum poteſt fieri executio apud laicum.*
5. *Clericus non poteſt iudicium ſæculare fugere in quo ſponte ſe immiſcuit.*
6. *Clericum recipiens rem de manu laici poteſt ab eo compelli ad reſtitutionem, captis pignoribus.*
7. *Iudex laicus exequitur ſententiam in bona clerici in caſibus, in quibus potuit cognoſcere.*
8. *Natiuum eſt iudicis qui ſententiam tullit, vt eam exequatur.*
9. *Iudex laicus in caſibus, in quibus ſententiam valide tullit non debet recurrere ad Eccleſiaſticum pro executione.*
10. *Iudex laicus ſi non haberet poteſtatem exequendi, eius iuriſdictio eſſet illuſoria.*
11. *Clericus qui in iudicio principali non potuit bona eximere, minus in executione.*
12. *Executio ſententiæ eſt finis ad quem dirigitur, & pars continentiæ iudicij.*
13. *Sententia huiuſmodi quando à laico mandatur executioni in bonis clericis temporalibus, non poteſt declinare.*
14. *Executio in bonis fieri non poteſt ſine coertione perſonæ.*
15. *Executio poteſt fieri ſine coertione perſonæ in temporalibus.*
16. *Reconuentionis ſententia poteſt ferriin bonis non tangendo perſonam.*
17. *Clericus pro ſuo intereſſe comparens apud iudicem ſæcularem, debet eius iuditio ſtare.*
18. *Clericus miſſus in poſſeſſionem per iudicem laicum, debet apud eum reſpondere contra dictori.*
19. *Caſus nonulli in quibus laicus cognoſcit aduerſus clericum remiſiuè.*
20. *Clericus negociator à laico diſcutitur.*
21. *Bona clerici negociatoris ſubeuntur legij iudicibus.*
22. *Bona temporalia clerici negociatoris quando à laico capiuntur.*
23. *Clericus pro negociatione tenetur de gabella, & alijs rebus apud laicum reſpondere.*
24. *Eccleſiaſticus diſcernens cenſuras in ſæcularem procedentem contra clericum negociatorem, vim facit.*
25. *Laicus procedens in clericum, vt poſſeſſorem rei litigioſæ male agit.*
26. *Conſuetudo Neapolis, quæ eſt fœudum Eccleſiæ non poteſt extendi ad Hiſpaniam.*
27. *Eccleſiaſticus non debet requiri pro executione ſententiæ laici in caſibus, in quibus eam valide tullit.*
28. *Cenallos in huiuſmodi Requiſitoria duplici errore labitur.*
29. *Couarrubiæ ſententia expenditur de Requiſitoria Eccleſiaſtici.*
30. *Sæcularis debet implorare auxilium Eccleſiaſtici ſi executio eſt facienda in perſona clerici.*
31. *Laudemi debiti à clerico ſæcularis habet cognitionem.*
32. *Iudex laicus in caſibus, in quibus poteſt cognoſcere, poteſt exequere, per ſuos miniſtros.*
33. *Executio huiuſmodi fieri debet in bonis temporalibus clerici.*
34. *Sententiæ executio expectat ad iudicem, qui eam tullit.*

IVDEX laicus in multis caſibus licite cognoſcit aduerſus clericum, & pronũciat, quos late congerunt *DD. in Clem. 1. de offic. Ordin. & in capit. ſi iudex laicus de ſent. excomm. & in cap. Sacerdotibus, ne clerici, vel monach. Steph. Aufrer. tract. de poteſt. ſæcul. in Eccleſ. Caſtillo de Bobadilla in ſua Polytic. libr. 2. cap. 1. ex nu. 66. & cap. 18. per tot. Cened. ad Decret. collect. 37.* † In quibus caſibus cum laicus ſententiam valide ferat, ab eo fieri debet executio in bonis clerici, captis pignoribus, etiam fructibus beneficij, dũ eius perſona illæſa ſeruetur, *cap. Sacerdotibus, & ibi omnes, ne clerici, vel monach.* † Nam ſi clericus pro debito ſuo laicum exequitur, & virtute ſententiæ de Remate bona poſsidet, quæ apud ſuperiorem rebocatur, non poteſt iudiciũ fugere, & eo maximè, ſi cum cautione depoſitaria res tradita eſt, quia tali ſatisdatione ad huc conſideratur res in acerbo bonorum, *Maſtrill. deciſſ. 126. ex nu. 1. vſque ad nu. 16.* † Aut alius pro actione hypotecaria rem ſibi prius obligatam,

apud

apud laicum exequitur, clericus pro possessione sua debet apud eundē iudicem adire, quia pactum de non alienendo officit tertiū emptorem clericum, penes quem potest fieri executio per laicum, vt per *DD. in l. si creditor §. fin. D. de distract. pignor. Parlador lib. 2. quotidian. p. 4. cap. fin. §. 5. ex nu. 18.*

5 ¶ Et ratio est, nam cum clericus ad iudicium sæculare venit voluntariè, vt accipiat bona temporalia, non potest postea, in eorum iusta retentione, ab eodem iudicio fugere in quo sponte se immiscuit, *Guliel. Benedict. in cap. Raynuntius v. vxorem de testam. num. 128. Cassan. in consuetud. Burgun. rub. 1. §. 5. tit. des indices nu. 71. Quesada diuers. qq. cap.*

6 *79. ex nu. 10.* † Et ita clericum qui in iudicio temporali bona siue deposita, siue empta recipit ab eodem iudice posse compelli ad restitutionem captis pignoribus tenent, *DD. in l. fin. C. de bonis auct. iudic. possiden. & in cap. 1. depositi, Scobar de ratiocinijs cap. 7. ex nu. 7. Affict. deciss. 24. nu. 3. Aufrer. in Capell. Tholos. deciss. 168. & in Clement. I. de offic. Ordin. fallen. 14. Auiles in Capp. Prator. cap. 10. glos. execution. nu. 6. & in cap. 20. glos. vsurpa. nu. 10. Perez in l. 1. tit. 10. lib. 3. Ordin. Salgado de Regia protect. p. 4. ca. 14. ex n. 105. Iacob. Graffis de effect. cleric. effect. 1. ex nu. 855.*

7 ¶ Neque executione recurrendum est ad iudicem Ecclesiasticum, sed ad iudicem qui tulit sententiam, vel cui commissa est executio per sæcularem l. à diuo Pio §. 1. D. de re iudic. *vt iudex à sedatorum sententias exequantur ij qui eas dederunt.* †Nam proprium,

8 & nativum est iurisdictionis iudicis, qui sententiam tulit, vt eam exequatur, quia est consequutivum eius iudicij, quod determinauit, dum eius executio petitur, *Angel. in l. qui de inofficioso nu. 7. & ibi Paul. num. 8. de inoffic. testam. Iaff. in l. proponendum §. sin autem C. de iudic. num. 3. Marta de iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 89. nu. 33. Car. de Graffis d. effect. 1. ex nu. 789. Trentacinq. qq. Forens. lib. 1. q. 79.* † Neque

9 pro eius executione auxilium Ecclesiasticum implorandum est, nam fuisset dissonans, vt iudex sententiam ferret, & eam non posset executioni mandare, cum in casibus, in quibus habuit iurisdictionem in principali, possit in accessorio (quod est executio) procedere, quia instantia executionis pars quædam est litis principalis, vel saltem accessio, *Ant. Faber. lib. 2. tit. 2. de in ius vocando, diffinit. 12. num. 5. Salgado de Regia protect. part. 4. cap. 14. ex num. 96.*

10 ¶ Vnde cum iudex sæcularis in casibus, in quibus venit clericus voluntariè pro suo interesse habeat iurisdictionem, de necessario concedendum est, habere iurisdictionem ad exequendum pronunciatum, etiam contra ipsum clericum, qui iudicio se immiscuit, alias iurisdictio esset illusoria, *Glo. in auth. de hared. & falcid. §. siquis autem v. admonitus in fin. collat. 1. Curtius iun. cons. 59. in prin. & cons. 62. nu. 4. Petr. Barbosa in l. qui prior 29. D. de iudic. nu. 93.* † Nam cum bona quæ in iudicio tē- 11
porali clericus recepit sint sęcularia, solum ea poterat eximere persona clerici, & cum illa non eximat in iudicio principali, vt dictum est, minus in accessorio, quod est executio sententiæ, cap. si super gratia, de offic. de legat. *quam executionem veluti gratiæ prædictæ accessoriam naturam sequi congruit principalis.* † Executio enim est consequentia sententiæ, 12
& finis ad quem dirigitur, quia inutilis, & frustratoria esset, nisi executioni mandaretur, & est pars continentiæ iudicij, quę diuidi nō potest, *l. vbi captum cum vulgatis C. de iudic.* nā vt ait Bobadilla lib. 2. cap. 18. nu. 243. *Porque tiene repugnancia auerse de diuidir el juizio, en que la toma de la prenda passe ante vn juez, i la justificacion della ante otro.* † Et ita 13
dum sententia in bonis temporalibus clerici mandatur executioni ab ea clericus non potest declinare, Carol. de Grassis, de effect. ib. cleric. effect. 1. nu. 791. *Secus vero si executio esset facienda super bonis, quia tunc poterit fieri per eundem iudicem laicum, qui sententiam tulit, Ioan. Lupus in repet. cap. per vestras §. fin. sect. de donat. inter vir. nu. 2.*

¶ Neq; obstat si dicas nō posse fieri executio 14
nē in bonis clerici condemnati per sæculārē, sine coertione personæ, & ita faciendam esse per Ecclesiasticum, vt tenet *Marta de iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 151. nu. 7.* † Nam ad hoc, 15
vt in bonis clerici fiat executio, non est necessaria coertio personæ, cum possit fieri captis pignoribus, vel rebus, quas restituere condēnatur, nam vt ait Federic. de Senis cons. 93. n. 5. *Quod si executio est facienda in personam, reservetur Episcopo, si vero sit realis executio facienda in bonis, potest facere iudex sæcularis.* † Neque his obstat eiusdem, *Marta sententia d. cent. 2. cas. 104. num. 9.* nam iudex sæcularis, 16
qui de causa Reconuentionis clerici cognouit, potest executare sententiam condemnatoriam in bonis clerici, non tangendo personā, *Palac. Rubeus in cap. per vestras §. 1. num. 2. Car. de Graffis de effect. cleric. effect. 1. num. 791. Lappus alegat. 118. nu. 6.*

¶ Neque obstat clericum non posse con- 17
sentire in iurisdictione iudicis sæcularis, *cap. si diligenti, de foro compet. cum vulgatis*, quia

quãdo pro ſuo intereſſe comparet apud laicũ, debet eius ſtare iudicio, ne fiat illuſorium, vt multis caſibus enumeratis reſoluit, *Bobadilla in Polytic. lib. 2. cap. 1. ex nu. 66. & 117. 128.*
18 *122. 123. 124 126. 137. & ſeqq.* † Nam ſi clericus mittitur in poſſeſſionem per iudicem laicum vigore, *l. fin. C. de edicto D. Adriani toll.* & poſt modum tertius cõpareat eam cõtradicendo talem poſſeſſionem, non debet laicum iudicium fugere, *Peregrin. de fideicommiſſ. art. 48. ex nu. 62. Pax de tenut. p. 2. cap. 64. nu. 13. Salgado de regia protect. p. 4. cap. 14.*
19 *nu. 125.* † Multi enim ſunt caſus, in quibus ex iure canonico permiſſum eſt iudicem laicum procedere poſſe in cauſis clerici rei, quos congerunt, *Steph. Auſrer, Carol. de Graffis, Boba-*
20 *dilla, Grarian. & alij vbi ſup.* † Et in clerico negotiatore reſcriptum eſt à Romano Pontifice in cap. fin. de vita, & honeſt. cleric. *in quo niam de his ſe implicant, de ſuis facultatibus ſta tutis, & conſuetudinibus patriæ ſubiaceant, nõ defendas eoſdem*, nam vt ait text. in cap. clericorum de vita, & honeſt. cleric. *decorum eſt, vt illi qui cum aliis ſimilem vitam ſuſcipiunt, ſi-*
21 *milem ſentiant in legibus diſciplinam.* † Et quãuis bona clerici negociatoris ſint Eccleſiaſtica, quia ſunt ſita in territorio Regis ſæcularis illi ſubijciuntur, vt notat *Felinus in cap. Eccleſia de Conſtitut. nu. 8. Salgado d. cap. 14. n. 100.*
22 † Vnde recte laicus ea occupare poteſt, quia Pontifex Summus permittit, vt poſsit procedere, & executere in bonis clerici, reſerbata perſona, vt docent *Dec. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de Conſtitut. col. 1. Gregor. in l. 49. tit. 6. part. 1. & ibi Humada gloſ. 3. & ſacit text. in l. 7. tit. 18. lib. 9. Recop.* vbi expreſe cabetur fieri executionem in eius bonis, *como ſi*
23 *fuera lego.* † Nam vt eleganter ait Doctiſſ. Franc. Salgado de Regia protect. d. capit. 14 nu. 103. *in his caſibus, in quibus clericus propter negotiationem debet gabellam, poteſt coram ſæculari iudice conueniri, & illam ab eo exigere, & exequi in temporalibus ſcilicet ipſius clerici captis pignoribus, perſona tamen eius ſemper excipienda. Mexia in præmat. taxæ pan. concl. 5. nu. 23. Rebuff. in l. Gall. tom. 2. de mercat. mercit. vend. gloſ. 13. Boer. dec. 246. nu. 4. Azeuedo in l. 11. tit. 3. libr. 1. Recopil. Laſarte*
24 *de Gabell. cap. 19. nu. 84.* † Et ita practicatur in omnibus Hiſpaniæ tribunalibus, & ſpecialiter in Regia Granatenſe Chancellaria, de qua ſit teſtatur Gironda de Gabell. cap. 7. nu. 29. *Et hanc opinionem in praxi receptam vidi in Granatenſi prætorio vbi pro iudice ſæculari fuit pronunciatum, & ſemel atque iterum in dicto Granatenſi prætorio declaratum fuit iudicem Eccleſiaſticum, qui cenſuris contra ſæcularem procedebat, vim facere, liſque fuit inter Regios auditores, & conſiliarios mutuo conſilio animaduerſa, & tandem Gabellarius obtinuit, & cauſa fuit ad ſæcularem iudicem remiſſa.*

¶ Neque etiam obſtat doctrina, *Vincentij de Franch. deciſſ. 545.* nam ibi ſæcularis volebat exequi monalterium, nõ quod ſuiſſet cum eo lis agitata, ſed vt poſſeſſorem rei litigioſæ virtute capitulorum Regni, quæ ei non poterant tribuere iuriſdictionem, ibi, *ſed quia ex proceſſu apparebat monaſterium non comparuiſſe in iudicio ad impediendam executionem ſententiæ, imo is, qui obtinuerat, egerat contra monaſterium virtute capitulorum Regni, & quia non concurrebant requiſita in dictis capitulis fuit laicus à dicto remedio excluſus.* † Neque 26
minus obſtat opinionem, *Vini deciſſ. 49. n 7.* vbi reſoluit caſum in ſaborem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, ex eo quod in prouintia Neapolitana ita aſſerit practicatum, nam conſuetudo Neapolis, quæ principio ſuo ex donatione Conſtantini fuit terra Eccleſiæ, & hodie eſt ædum ſuum, non poteſt induci, in his Regnis Hiſpaniæ vbi contrarium practicatur, vt docent *Steph. Auſrer. de poteſt. ſæcul. reg. 1. n. 15. Couarrub. in Præct. cap. 33. nu. 6. Farinac. tom. 1. q. 8. n. 98. Bobadilla tom. 2. cap. 18. n. 99.*
27 † Neque tandem obſtat, *Ceball. tract. de cogit. per violent. p. 2. q. 76. n. 17.* nam in opinione Martæ tranſit, cui ſatisfactum eſt, & in ijs quæ ſubdit, *Requirendum eſſe Eccleſiaſticum, & ſi nollet auxilium præſtare, & ſententiam iuuenis ſæcularis executioni mandare, tum profecto vim facit.* † Duplici errore labitur, tũ 28
dum putat neceſſariam eſſe Requiſitoriam iudicis laici, ad exequendam ſuam ſententiam in bonis clerici condemnati; tum dum putat ex denegata executione recurri poſſe ad Ctã cellariam, perviam violentiæ, nam exactis regatiuis, non datur recurſus ad Chancellariã ſed ad ſuperiorem Eccleſiaſticum, *Couarrub. in Præct. cap. 10. nu. 1.* † Nec minus obſtat 29
eiuſdem Couarrubiæ ſententia dum ait d. n. 1. *eadem ratione iudex ſæcularis quotiens ea neceſſitas inciderit poterit implorare iudicis Eccleſiaſtici auxilium, pro exequenda eius ſententia, aduerſus eos in quos ipſe non habet iuriſdictionem.* † Nam expreſſe agit quando executio 30
eſt facienda in perſona clerici, quia tunc ſæculares debent implorare auxilium Eccleſiaſtici, ſecus tamen quando in ſolis bonis clerici eſſet facienda, vt dictum eſt, *Cyn. in l. nullã C. de teſtib.* † Cum in laudemio, quod à cleri- 31
co debetur emptore bonorum emphiteutico-

rum

rum fœcularis cognoscat, & captis pignoribus faciat solutionem, *Rebuffus in Constit. Gallie. tom. 2. de mercatorib. minutatim vendent. glos. 13. Cassan. in Consuetud. Burgund. d. rub. 17. tit. des censes §. 1. ex nu. 9. Gironda d. p. 7. num. 30.*

¶ Iudex enim laicus quando iurisdictionem habet in causa principali, quæ agitatur contra laicum non solum clericum possessorem citatum, & non comparentem, vel ad eam veniẽtem, condemnare potest, sed etiam compellere per suos ministros, captis pignoribus, *Aufrer. in Clem. I. de offic. Ordin. reg. 2. fallen. 10. & tract. de potest. secular. num. 10. Parlador. lib. 2. quotidian. cap. fin. §. 1. nu. 11. p. 2. Bobadill. in Polyt. lib. 2. cap. 18. ex nu. 66. Ceuallos tom. 1. commun. contra comm. q. 36. ex num. 14.* † Nam iudex laicus in casibus, in quibus sententiam valide tullit aduersus clericum, potest facere executionem in suis bonis temporalibus, *l. ad dictos & ibi glos. C. de Episcop. & cleric. l. 2. C. vt nemo priuat. Guil. Benedictus in capit. Raymundus v. uxorem C. de testam. decis. 2. ex n. 147. Barbos. in l. qui prior 29. D. de iudic. ex n. 93.* † Sententiæ enim executio expectat ad eũ iudicẽ, qui eam tullit, atque de causa principali cognouit, *l. nulli C. de iudic. l. Ordinarij C. de rei vindicat. capit. 1. de causa possess. & propriet. l. à diuo Pio D. de re iudic. Felin. in capit. significasti de offic. deleg. num. 4 Marta de iurisdict. p. 4. cent. 1. cas. 89. nu. 33. Trentacinq. qq. Forens. libr. 1. q. 79. Carol. de Grassis de effect. cleric. effect. 1. ex nu. 789.*

33

34

¶ Ad laudem indiuiduæ Trinitatis, Deiparæ MARIÆ, & omniũ cœlitum, finitur Tomus Secundus de IVRE SPIRITVALI, sub correctione Sancta Matris Ecclesiæ.

Licenciatus Don Franciscus Torreblanca Villalpando.

CVM PRIVILEGIO REGIO.
Cordubę, in ędibus Autoris.

REGESTVM

¶.¶¶.¶¶¶. AB C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff.

Omnes sunt Terniones, præter Ffff. duernionem.

SALVATOR DE CEATESA TYPOGRAPHVS excudebat. Anno 1635.

ciale, eod. tit. lib. 6. cum alijs per Lancellot. vbi prox. nu. 6. † Et quamuis ex clausula, appellatione remota, rebocari non possit priuilegio attentatorum, potest rebocari per viam querellæ ordinariè agendo, *Hostiens. in cap. pastoralis §. præterea de offic. de leg. Abb. in cap. vt debitus, de appellat. cum alijs per Lancellot. d. cap. 12. limit. 8. nu. 43. & nos in Epitome de Magia d. cap. 30. ex nu. 58.*

¶ Duodecimo quando sententia prima est nulla, ex aliqua prædictarum causa, si confirmetur per sentẽtiam Reuisionis, vel per tres conformes, non potest executioni mandari, quia confirmatio nil noui dat, nec vllum defectum, aut obstaculum tollit, *cap. 1. cap. eũ dilecto, cap. examinata de confirmatione vtili, vel inutili, Rota decis. 702. n. 6. & decis. 38. ex nu. 1. p. 1. diuersor. & decis. 31. num. 6 p. 2. Molina de primog. lib. 2. cap 7. nu. 7. Salgado de Regia protect. p. 4. cap. 11. num 37. Gonçalez in reg. de alternat. glos. 45. §. 1. ex num. 75.* † Ideo non obstante dicta confirmatione poterit dici aduersus dictas sententias, vel singulas earum de nullitate, nam vt ait Sebast. Vant. de nullit. sentent. tit. quotiens, & intra quod temp. n. 4. in paru. fol. 138. *Et propterea quamuis de nullitate primæ sentẽtiæ fuisset dictum, & sub inde per tres alias conformes sentẽtias declaratum, sententia, quæ ex vitio nullitatis impugnabatur, validam, licet de viribus primæ sententiæ vlterius, stantibus dictis tribus conformibus, hæsitari non possit, poterit tamen de viribus primæ, vel secundæ sententiæ confirmantis, ad huc quæri. & disputari, & sic per alias sententias huiusmodi confirmatorias, etsi declaratæ fuerint validæ, iterũ de viribus, ac validitate confirmantis quæri, & sic nullus erit finis nullitatibus proponendis, cum simul atque cum ipso actu, & sententia nullitas oriatur.* † Nec potest transire in rem iudicatam, quia res iudicata dici non potest, nec sententię, nec mãdari executioni, cum aliqua earũ vitio nullitatis laboret, *l. 4. §. condẽnatum l. si cum nulla D. de re iudic. l. 1. §. hæc autem D. quodquisque iur. l. si feriatis 6. D. de feriis, l. si prætor 75. D. de iud. D. Iacob. Garsia Villalpando in l. 22. tit. 1. Part. 7. §. 11. nu. 11. & in Repetit. p. 2. n. 39. & nouissima doctissimus D. Ioseph Vela Regius Consiliarius in prælect. cap. 1. de offic. Ordin. p. 2. nu. 35. fol. 77. Iacob. Cancerius variar. resolut. lib. 3. cap. 19. ex num. 3. Sigis. Scacia de iudicijs lib. 2. cap. 97. nu. 135.* † Quia vitium primæ sententiæ influit in sequentes, & idem vitium perseuerat in eis, etiã si sint mille, *Socin. iun. cons. 41. nu. 17. & seqq lib. 2. Ioan. Andr. in cap. quoniam contra falsam in fin. de probat. Bald. in l. libercrum C. de testam. Steph. Gratian discept. forens. tom. 3. cap. 581. nu. 52. & late tom. 4. cap. 734. ex nu. 3. vsq; ad n. 26.* † Etiã post mille annos, quia ad nullitates huiusmodi opponendas non currunt 60. dies legis Regni, nam sunt perpetuæ, & quo ad minus durant per triginta annos, *Glos. in l. querelam C. de fals. §. 1. Instit. de perpet. & temp. act. l. omnes, l. si cunctis C. de præscript. 30. vel 40. ann. Vant. tit. quotiens, & intra quod temp. ex nu. 7.* 97

¶ Quorum quidem nonulla (etsi nõ ita exornata) cum in Epitome de Magia scripsissem, anno 1618. *lib. 3. cap. 30. nu. 8.* Potentissimus Rex noster D. D. Philippus IIII. & eius Cõsilium, quasi eis assentientes, sic statuerunt in Pragmatica sanctione Matriti die 10. Febr. 1623. *Porque conforme a derecho algunas vezes se rebuelue sobre la cosa juzgada, o por instrumentos nueuos, o por auer constado que los presentados eran falsos, o por otras causas establecidas por derecho, &c.* † Ex quibus verbis manifeste colligitur D. Regis nostri intentionem in assertis dispositionibus, non fuisse audientiam denegare, contra quascunque sentẽtias Reuisionis, vel trãsactas in rem iudicatã, si alias ex iuris communis, aut Regni dispositione aduersus eas audiri potuisset, quia lex noua semper intelligenda est, vt minus ius cõmune lædat, *l. 2. C. de noxal. l. sancimus C. de testam. l. præcipimus C. de appellat. Auth. quas actiones C. de Sacros. Eccles.* † Et ita nostra interpretatio magis fauorabilis est, & sequẽda, quia nos magis reducit ad terminos iuris communis, nam facilius reuertitur res ad suã naturam, *l. si vnus §. pactus ne peteret, D. de pact. l. fin. C. de sponsalit. largit. cap. ab exordio dist. 25.* † Quod semper obseruandum esse in omni Statuto, docet *Cacheranus Dominus Ossasei decissione Pedam. 57. nu. 3.* quia omnis recessus a iure dicitur odiosus, *l. ius singulare, l. quod vero D. soluto matrim. l. aduersus C. de nupt.* 98 99 100 101

¶ Neque obstat, quod lex non distinguẽs, neq; nos debere, ex vulgata *l. de pretio C. de public. & vectigal.* quia leges generaliter loquentes, ita intelliguntur, *l. 1. §. generaliter D. de legat. præstan.* † Nam id non procedit vbi iura corriguntur, aut resultat absonus intellectus, quia tum iura iuribus sunt concordãda, vt euitetur legum correctio, *l. vnica C. de inoffic. donat. c. cũ expedisset de Elect. lib. 6.* † Et ita ex præsumpta eius voluntate, quandiu de contraria non constat, in nullo dictorum casu loqui videtur, nec extendi potest, vt innocentis vita, fama, aut fortuna auferatur, neque vt 102 103 104

sustinea-

sustineatur sententiæ autoritas, quæ in iure inter euenta fortuita annumeratur, *l. eos §. superbis C. de appellat. l. seruus D. de statu homin.*

105 † Melius est enim recurrere, quam male currere, ne quæ tot iuribus nulla, & irrita sunt, in tã tũ Reipublicæ damnum, Principis q; auarnẽ, partium dispendium, iudicium conscientiã sustineãtur, nam ex sententia iniqua omnes ad restitutionem tenentur, *D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 1 2. & 16. Couarrub. in cap. cum esses de testamen. num. 8. & in cap. peccatum de regul. iur. lib. 6. §. 3. nu. 9. & §. 6. nu. 1.*

106 ¶ Quando tamen ex aliquo horum capitũ non auditur, quia iudices legis literæ inhærẽtes, eius verum sensum respuerunt, aduersus prædictas sentẽtias, & earum quãlibet audiri debet ex beneficio restitutionis in integrum, siue sint minores, siue maiores, ex clausula generali edicti in l. 1. D. ex quibus causis maiores, *Item si qua alia iusta mihi causa esse videbitur, in integrum restituam, quod eis per leges, plebiscita, senatus consulta, edita, decreta principum licebit.* † Nam licet pro tali sententia sit præsumptio iuris, & de iure, adeo vt non admitatur probatio in contrarium; *l. sub specie, & ibi omnes C. de sent. & re iudic. Mascard. de probat. lib. 1. concl. 459. & lib. 3. concl. 1167.* † Illud procedit in iudicio ordinario, non autem extraordinario restitutionis in integrum, in quo admittitur etiam probatio in contrarium, ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, &c. *l. si mater, & ibi omnes D. de exceptionib. rei iudicat. Alciat. de præsumpt. in prælud p. 2. num. 18. Thom. Sanchez de Matrim. tom. 2. libr. 7. disp. 37. ex num. 22. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 70. ex nu. 1. Mascard. de probat. in prine. q. 10. nu. 67.*

109 ¶ Neque obstat potentissimi Regis nostri D. D. Philippi III. Pragmatica sanctio, præcipiens quod aduersus prædictas sententias, contra quas audientia denegatur, non admitantur minores ex restitutionis beneficio, quia restitutio minorum, quæ eis conceditur in subsidium fragilitatis, diuersum est beneficio restitutionis in integrum, vt tradit *Sfortias Oddus de restit. in integrum part. 1. q. 3. &*

110 *seqq.* † Hoc enim Restitutionis beneficium nõ solum minoribus competit, sed maioribus ex iusta causa, quãdo de iure, vel de facto læsi sunt, *Tiraquel. de retractu lignagier. §. 35. glos. 4. nu. 37. Ceuallos in suis commun. q. 48. nu. 1. Bascius cons. 12. nu. 63. & seqq. vol. 1. Sfortias Oddus vbi prox. d. p. 1. q. 15. art. 5. nu. 43. & Lasus p. 2. q. 90. art. 6. Matienzo in l. 8. tit. 11. lib. 5. Recopil. glos. 12. ex nu. 5.* † Nam denegata audientia, non excluditur hoc restitutio

111 nis beneficium, ex verbis quantumcunq; generalibus, siue legis, siue statuti, nisi fiat specialis mentio restitutionis in integrum, *Molina de primog. lib. 3. c. 13. n. 63. collega meus Pelaez de Mier. p. 1. Maiorat. q. 1. n. 25. & seqq. Beccius d. cons. 12. nu. 69. & seqq. Caldas in l. si curatorem C. de in integrum restit. nu. 45. Perez in l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. Matienzo in d. l. 8. n. 6. & seqq. Gutierrez lib. 2. Pract. q. 88. nu. 3. melius lib. 3. q. 32. nu. 15. & q. 34 num. 9. Sfortias Oddus d. q. 15. art. 6. num. 44. vsque ad 48. Azeued. in l. 4. tit. 17. lib. 4. Recopil.*

CAP. XIII. De Clerico possessore virtute sententiæ laici reuocatæ.

SVMMARIVM.

1. *Clericus possessor autoritate iudicis temporalis cõuenitur de possessione apud Ecclesiasticũ.*
2. *Clericus missus in possessionem vigore actionis realis vere possidet.*
3. *Bona temporalia quæ perueniunt ad dominium clericorum mutant naturam.*
4. *Bona mutant naturam ex mutatione personæ.*
5. *Clerici in realibus non possunt conuenire apud laicos.*
6. *Patrimonialia clericorum gaudent eodem priuilegio quo spiritualia.*
7. *Clericis Minorum in omnibus bonis gaudent priuilegijs clericorum.*
8. *Clericus possessor virtute decreti laici non potest apud eum amplius molestari.*
9. *Persona principaliter consideratur quo ad forum.*
10. *Sententia laici reuocata, per quam clericus possidebat, ei nocet, non citato.*
11. *Inspicitur quod principaliter agitur.*
12. *Ius tertij possessoris dependet a iure creditoris.*
13. *Fundamento sublato totum ædificium corruit.*
14. *Resolute iure actoris, resoluitur ius tertij.*
15. *Sententia super causa, censetur lata super causato.*
16. *Reuocatione sententiæ cuius virtute tertius possidebat titulus venitur ad non titulum.*
17. *Reuocata sententia in causa principali, nocet etiam tertio.*
18. *Reuocata executione tertium possessorem comprehendit.*

19. *Ius*

19. *Ius tertij non est actus de per se, sed dependens à creditore.*
20. *Reuocatio executionis influit in quemcunque possessorem.*
21. *Venditio bonorum virtute sententiæ nullæ nullum ius firmum tribuit emptori.*
22. *Emens rem litigiosam eius euentui se submittit.*
23. *Restitutio quæ fit à lege tertio præiudicat.*
24. *Sententia reuocatoria executionis nocet tertio possessore non citato.*
25. *Clericus possessor rei executæ apud laicũ, apud eum debet oppositionem facere.*
26. *Laicus competens in causa principali apud eum debet clericus pro possessione sua adire*
27. *Possidere est quid facti.*
28. *Facti rei spiritualis laicus rectè assumit cognitionem.*
29. *Reuocata sententia cuius contemplatione quis possidebat, res cum fructibus est restituenda.*
30. *Titulus quando reditur ad non titulum res cum fructibus est restituenda.*
31. *Tituli facta resolutione res cum fructibus restituitur.*
32. *Sententia nulla, vel reuocata res cum fructibus restituitur.*
33. *Sententia nulla, vel reuocata non dicitur sententia.*
34. *Actus nullus, nullum operatur positiui iuris effectum.*
35. *Sententia dici non potest si vitio nullitatis laborat.*
36. *Non entis nullæ sunt qualitates.*
37. *Reuocata sententia omnia retro acta corruunt.*
37. *Sublato antecedenti tollitur consequens.*
38. *Subhastatio ex sententia nulla habetur ac si de facto fieret.*
39. *Titulus nullus nullum tribuit effectum.*
40. *Titulus inualidus habetur pro non titulo.*
41. *Reuocata sententia eius virtute facta sunt ac si facta non fuissent.*
42. *Factum non dicitur quod non durat facti.*
43. *Actor debet soluere debitam pecuniam cum legitimo interusurio.*
44. *Debita pecunia dicitur, quæ omnino debetur.*
45. *Spolium committitur, quando quis virtute sententiæ nullæ bonis suis priuatur.*
46. *Iudex committit spolium quando nuliter agit.*
47. *Princeps nulliter agendo spolium committit.*
48. *Acta facta cum principali, tertio ignoranti non præiudicant.*
49. *Tertio opposito non obest sententia cum principali si citatus non fuit.*
50. *Tertio opposito non obest sententia transacta in rem iudicatam cum principali.*
51. *Colusisse dicitur reus, qui non appellat.*
52. *Tertius oppositor quis dicatur.*
53. *Sententia transacta in rem iudicatam cum principali, illi obest, non tamen tertio non citato.*

CLERICVS vigore possessionis ademptæ autoritate iudicis sæcularis non est amplius apud eundem iudicem conueniendus, neque super possessione, neque super proprietate, sed apud Ecclesiasticum, *cap. siquis contra clericum de foro compet. cap. fin. de iudic. & vtrobique glos. & scribentes, Barbosa in collect. ex nu. 1. Marta de iurisdict. p. 4. cent. 2. cass. 160. nu. 13. & 24.* † Nam clericus missus in possessione vigore actionis realis, vere possidet, *Iaff. in l. 3 § fin. D. de damn. infect. col. 5. Alex. in l. si finita §. Iulianus eod. tit. Marta d. cass. 160. nu. 6.* † Bona enim temporalia, quæ perueniunt ad dominium clericorum mutant naturam, quia mutata persona mutatur conditio rei, *Felin. in cap. Ecclesiæ S. Mariæ de constit. num. 76. Bald. in l. placet C. de Sacrosc. Eccles. Bart. cons. 180. p. 1. Marcenbran. cons. 40. ex nu. 5. Marta de iurisdict. p. 1. cent. 1. cass. 11. ex nu. 28. & cent. 2. cass. 125. ex num. 28.* † Nam bona mutant naturam ex mutatione personæ, *DD. in l. Paulus §. 1. D. de acquirend. hæredit. & in l. filius familias D. ad l. Falcid. & in l. sed & si restituatur §. 1. de iudic. & in l. fin. C. de inoffic. testam.*

¶ Vnde clerici etiam in realibus nullo modo possunt conuenire apud iudices laicos, *Abb. in cap. qualiter, & quando de iudic. nu. 8. Tiraquell. de retract. lignag. §. 32. glos. 1. num. 80. Cenedo ad Decretum collect. 37. nu. 14. Aufrer. de potest. secul. regul. 2. limit. 4. Vant. de nullit. ex defectu iurisdict. nu. 54. Bobadilla in polyt. lib. 2. cap. 18. nu. 164. Rolandus cons. 12. ex nu. 37. vol. 2.* † Etiam patrimonialibus, *gl. & DD. in cap. similiter 16. q. 1. & in cap. cum possessiones 16 q. 4. & in cap. quamquam de censib. lib. 6. Tib. Decian. tom. 1. crim. lib. 4. capit. 11. nu. 3. Oldrald. cons. 17. nu. 2.* † Nam clerici in omnibus bonis temporalibus gaudent eisdem priuilegijs, & immunitatibus, quibus in Ecclesiasticis, *cap. sanctum in fin. 23. q. 8. cap. fin. de vita, & honest. cleric. Couarrub. lib. 1. variar. cap. 4. n. 3. Mart. de iurisdict. p. 4. cent. 1. cass. 11. nu. 33. & cass. 49. ex nu. 1. & cent. 2.*

8 *cass. 101. num. 5.* † Ita vt super illis, aut ratione illorum de iure, vel de facto nullatenus possint apud iudicē laicum molestari, *DD. & glos. in c. similiter 16. q. 1. & in c. cū possessiones 16. q. 4. & in c. quamquam de censib. lib. 6. Decian. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 3. Oldrald. cons.* 9 *17. n. 2.* † Etiam si incidenter de illis agatur, nam quo ad forum persona principaliter consideratur, & bona veniunt accessorie, *cap. at si clerici 6. de foro compet. Oldrald. consil. 83.*

10 ¶ Quando tamen clericus venit sponte ad iudicium sæculare, quod contra laicum agitatur, & bona emit, quæ virtute eius sententiæ criminalis, vel ciuilis venduntur, si postea rebocatur, vel nulla declaratur, nocet etiam emptori non citato, quia causa prima representatur in secunda, in qua influit, *l. licet §. ea obligatio D. de procurat. Crauetta cons. 131. nu. 15. & cons. 144. num. 1. vol. 1. Gonçalez in regul. de mensib. & alternat. glos. 31. num. 45.*

11 † Inspicitur enim quod principaliter agitur, non quod accessorie, & in consequentiam, *l. cum ex oratione §. fin. D. de excusat. tutor. Bald. in l. 1. num. 5. & in l. quod fabore, oppos. 7. C. de legib. Peregrin. de fideicommiss. art. 37.*

12 *num. 24.* † Ius enim tertij possessoris procedit, & dependet à iure creditoris, quod sui natura erat variabile, rebocabile, & resolutivum, ideo data falsitatis origine actus omnis consequens, & dependens est nullus, *l. ex initio C. de falsi. capit. ad petitionem de accusat.*

13 *capit. veniens de presbyt. non bapt.* † Nam sublato fundamento totum ædificium corruit, *l. ego tecum 26. de except. rei iudic. l. fin. D. de constit. pecun. l. vectigal D. de pignorat. Rota decis. 10. de prabend. in antiquis.*

14 † Vnde resoluto iure actoris, resoluitur ius tertij accipientis, naturaliter absque facto hominis, ex solo iuris ministerio, *l. lex vectigali D. de pignorib. l. 1. C. si pignus pignori datum sit, cap. 1. §. rursus, quibus mod. fœud. amitat. Corbulus de iure emphit. capit. 12. ex numer. 78.*

15 ¶ Præterea sententia lata super causa, censetur lata super causato, & eodem modo exequitur in petitis, quæ dependent à causa, *l. ex diuerso §. 1. cum ibi notatis D. de re iudic. Innocent. in capit. cum Ecclesia sub trina, de causa possess. & proprietat. l. quod tamen §. si arbitror. D. de arbitr. l. si prætor D. de re iudic.*

16 † Nam per rebocationem sententiæ per quam tertius possidebat, titulus huius tertij reditur ad non titulum, & causa ad non causam, *Gonçalez in Reg. de alternat. glos. 34. quæst. 16. nu. 91. Roland. à Valle consil. 45. ex num. 29. lib. 4. Farinac. in prax. quæst. 6. ex num. 35.* † Re- 17
bocata enim sententia in causa contra principalem, nocet etiam tertio, & in eius præiudicium operatur, *l. in causa, cum duabus seqq. D. de minorib. l. minor D. de euiction. l. Iultanus l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. lib. 5. selectar. super l. Gallus §. & quod si tantum D. de liberis, & posthum. ex num. 68.*

† Nam reuocata executione, tertiū qui eius 18
vigore, & contemplatione possidet, comprehendit, quia hæc qualitas resolutiua inhæret à principio, & cum eadē transit in emptorem, *Bald. in l. in testamento C. de sent. passis Parlador libr. 1. quotidian. capit. 3. §. 5. num. 16.*

† Quia ius tertij non est actus de perse, sed 19
dependens à priore, puta iure creditoris, ideo ad reuocationem antecedentis, sequitur recissio sequentis, *l. non est novum D. de condit. indebit. l. qui repudiantis §. fin. D. de inoffic. testam.*

¶ Vnde executio, & subhastatio facta vi- 20
gore sententiæ, vel decreti nulli, vel iniusti si rebocetur, influit, in quemcunque possessorem, *vt fuit obtentum in vna Romana spolij 21. febr. 1600. vt testatur Marescot. variar. resolut. libr. 2. capit. 6. num. 5. Mar. Giurba decis. 89 per tot. Mastrill. decis. 29. Lasarte de decima vendit. cap. 14. ex num. 61.* † Nam 21
cum venditio bonorum virtute sententiæ nullæ, vel iniustæ fiat, quæ retractabile est, nullum ius firmum emptori concedere potuit, sed rebocabile, *l. si quis §. quod si quis D. de iniusto rupt. I. chyrographis §. fin. D. de administrat. tutor.* † Et cum hac tacita qualitate, & 22
conditione resolutiua, & variabili à principio emptor rem subhastauit, & contraxit, cum sciat rem illam vendi ex iure litigioso, eiusque dubio eventui ipse se submisit, *l. si duo D. de ac quirend. hared. Tiraquel. de contract. conuent. §. 1. glos. 2. num. 14.* † Quia res- 23
titutio quæ fit ex iustitia, & iuris dispositione, & ex causa quæ inest à principio tituli, & ex causa de præterito in hærens contractui, fit tertio præiudicium, quia eius ius tollit, *l. in causa §. fin. cum duab. seqq. D. de minorib. l. minor D. de euict. l. Iultanus, l. cum miles §. fin. D. ex quibus caus. maior. Sarmient. libr. 5. select. super l. gallus §. & quid si tantum ex num. 68. Salgado d. cap. 14. ex nu. 56.*

¶ Hinc sententia rebocatoria executionis, 24
vel subhastationis cuius virtute tertius possidet rem, illi etiam nocet non citato, quamuis sit clericus, ex naturæ causæ, & iudicij, quia cum venditio sit nulla, & à lege recissa, ad huc consideratur res penes debitorem, *l. si creditor §. fin. D. de distract. pignor. l. fin. tit. 5.*

p. 5. Bart. in l. creditores C. de pignorib. nu. 10. Pariador. p. 4 quotid. c. fin. §. 5. ex n. 18. lib. 2. Surdus cons. 115. ex n. 8. Gratian. disceptat. forens. p. 1. c.

24 † Similiter quando res alienatur in præiudicium prioris creditoris qui habet hypotecam specialem, quia pactum de nõ alienando illi appositum officit tertium emptorem, etiam clericum, penes quẽ potest fieri executio per laicũ, *Albar. Velasc de iure Emph. p. 1. q. 32. ex n. 13. Greg. Lopez in l. 73. tit. 18. p. 3. Ant. Gabriel. cõm. oppin. li. 3. tit. de pignor. concl. 1. Em. Suarez in Thesaur. recept. v. alienat. & v. prohibit. Rodr. Xuarez in l. postrem. ad l. Reg. n. 5. limit. 1. Ant. Gomez in l. 40. Taur. n. 19. Azeued. in l. 1. tit. 5. li. 5. Recop. n. 3. Gasp. Rodrig. de annis reddit. li. 9. q. 9. n. 57. Felician de censib. li. 1. c. 4. n. 6. Amad. Rodrig. ie exec. c. 4. ex n. 47. Dueñas reg. 240. n. 7. lim.*

25 *7.* † Nec potest declinare, quia talis clericus rei possessor si vellit iudiciũ huiusmodi impedire, corã eodẽ iudice laico debet hanc oppositionẽ facere, *Aufrer. in Clem. I. de officio ordin. reg. 2. fallent. 10. & de potestate secular. n. 10. Bald. in testamenta C. de testam. & in l. fin. C. de edicto diui Adrian. tolen. col. 12. Paz de tenuta quæst. 63. num. 33. part. 2. Mar. Giurba* 26 *deciss. 62. num. 2.* † Quando enim iudex laicus principalis causæ competens est clericus pro possessione sua debet apud eum addire, *Anchar. in capit. ea quæ de regul. iur. libr. 6. quæst. 17. num. 21. Capicius deciss. 8. num. 3. Alexand. in l. si pupillo §. seruo D. de noui operis nuntiat. Christ. Paz de tenuta quæst. 63. num. 33 part. 2. Mar. Giurba deciss. 62. num. 2.* † Cuius laicus recte assumit

27 cognitionem, nam quem possidere, vel non possidere est quæstio facti, non iuris, vt post alios resoluit, *Menoch. de Retinend. possess. remed. 3. ex num. 743. & 745.* † De facto etiam rei spiritualis incidenti iudex

28 laicus competens est, vt ex multis dixi in *Epitome de Magia libr. 3. capit. 26. ex num. 17. & me referens sequitur Doctiss. Franc. Salgado Somoza de protect. Regia part. 1. capi. 1. prælud. 5. num. 217. pag. 52. & part. 4. cap. 14. ex nu. 80. Couarrub. d. spensal. cap. 8. §. 12. n. 3. Menoch. d. remed. 3. n. 336. & de Recuperan. remed. 15. nu. 338. Farinac. tom. 1. q. 8. nu. 25.*

29 ¶ Sententia tamen rebocata, vel annullata, cuius contemplatione clericus rem possidebat, res cum fructibus debet restituere, *l. filio familias §. contra tabulas D. de inoffic. testam. Abb. in capit. cum causa de offic. delegat. Capicius deciss. 210. num. 12. Gutierrez consil. 15. ex num. 11. Petr. Surdus deciss. 45. ex num. 10. & deciss. 25. ex num. 21. & consil. 14. num. 16. & consil. 115. num. 11. & consil. 168. num. 20. & consil. 372. num. 21. & tract. de aliment. tit. 1. quæst. 124. num. 8. Vsaste. deciss. Pedamont. 160. nu. 10. Giurba deciss. Sycil. 89. per tot. Mastrill. deciss. 29. num. 4. & 5. Gracian. disceptat. forens. capit. 157. num. 27.*

† Nam cum titulus reditur ad non titulum, 30 & causa ad non causam, res cum fructibus restituitur à possessore, *Bald. in l. fin. C. de sentẽt. pass. Felinus in capit. cum causam de re iudic. Tiraquel. in l. si vnquam C. de reuocand. donat. v. reuertatur num. 278. Caeberan. deciss. Pedamont. 160. num. 12. Petr. Surdus, & Mastrill. vbi sup.* † Titulus enim quãdo ex 31 natura est resolutibilis, facta resolutione res cum fructibus interim perceptis restituitur, *l. eum qui emit, in princ. l. item quod dictum est l. Imperator D. de indeb. adiect. l. is qui §. si fundus D. quod vi aut clam. l. fin. D. de iure fisci l. 1. §. 1. D. quod qui nolit. iuncta l. cum autem §. cum reddeberetur D. de ædilit. edict. l. lege D. de lege commiss. l. cum quis D. de constitut. ob caus. l. videamus §. item, & in debitum cum duabus seqq. D. de vsur. l. 1. D. de ijs quibus, vt indign.* † Et non solum quando rebocatur ex causa nullitatis, sed per viam appellationis, vel suplicationis, nam vtroq; casu res 32 cum fructibus est restituenda, *Auth. quæ suplicatio C. de precibus Imper. offer. Rebuff. ad Regias Constit. titul. de sentent. execut. articul. 5 gloss. 3. ex num. 3. Morla in Empor. iur. titul. de iurisdict. omn. iudic. in præmiss. nu. 73. Giurba deciss. 89. num. 2. Mastrill. deciss. 29. nu. 9.*

¶ Neque ab hac fructuũ restitutione ex- 33 cusat titulus à iudice, & bona fides, quia sententia nulla, vel rebocata non dicitur sententia, & habetur ac si nunquam fuisset sententiatum, *Cabalcan. deciss. 40. num. 51. part. 2.* † Quia actus nullus nullum operatur positiui iuris effectum, *Vant. de nullit. sentent. titul. quotiens intra quod temp. num. 26.* † Non 34 enim dici potest iudicatum, nec sententia, quãdo aliquo vitio nullitatis laborat, *l. 3. §. condẽnatum D. de re iudicat. l. 1. §. fin. D. ad S. C. Turpillian. l. non putauit §. non quæuis D. de contra tabul. l. 1. §. hæc autem verba D. quodquisque iur.* † Quia non entis nullæ sunt 35 qualitates, *l. eius qui in prin. §. quod si stipulatus D. si certũ petat. l. si seruum §. 1. D. de æd. empt.* † Rebocata enim sententia omnia retro acta corruũt, *Gratian. deciss. 120. Giurba deciss. 89. ex n. 1. Mastrill. deciss. 29. n. 7.* † Nã subla- 37 to antecedenti tollitur consequens, *l. si cum te D. de pact. cap. ad petitionem de accusat. Rota Rom. deciss. 10. de præbend. in antiq.*

¶ Vnde

38 ¶ Vnde sicut nulla præcedente sententia subhastatio bonorum fieri non potest in præiudicium tertij, nec facta valet, ita etiam si præcesserit sententia nulla, quia non aliter se habet, quam si de facto fiat, *l. 4. §. condemnatum, l. cum nulla D. de re iudic. cap. pastoralis eod. titul. Gallian. cons. 61. ex num. 31. Vivius decis. 53. num. 7. & decis. 304. num. 5. & decis. 380. num. 29. Cabalcan. cons. 11. num. 63. p. 1. & decis. 3. num. 15. Giurba decis. 89. num.*
39 *14.* † Ideo vt nec titulus sententiæ prodest, ita nec bona fides, quæ ex sententia nascitur, quia titulus nullus aliquam tribuit exceptionem, aut esse &um, *l. quotiens D. qui satisdare cogant. Marisc. libr. 2. variar. resolut. capit.*
40 *94. num. 35.* † Nam titulus inualidus habetur pro non titulo, *l. nec illam §. item, in fine D. de petit. hæredit. Maresbran. cons. 10. num. 59. Gracian. discept. forens. cap. 45. num.*
41 *33. Surdus cons. 28. num. 53.* † Nam reuocata sententia, omnia facta eius virtute, considerantur ac si facta non fuissent, *Muscatel. de fidei iusor. part. 1. mod. 18. num. 14. Gonçalez in reg. 8. Chancell. glos. 6. num. 183. Giur-*
42 *ba decis. 39. num. 14.* † Non enim dicitur factum, quod non durat factum, *l. idem §. si actor D. quod quisque uniuers. nom. l. si pro parte §. versum D. de in rem vers. l. 3. §. si quis ita D. de hæred. instit. Sand. cons. 15. nu. 11. Pantoja Ord. de exec. 29. num. 2. Nauarr. bona in part. 3. Recopil. libr. 1. titul. 6. l. 10. glos. 2. num. 10. & libr. 4. titul. 1. l. 20. glos. 2. numer. 17.*

43 ¶ Et quemadmodum tertius possessor tenetur res cum fructibus restituere, similiter etiam actor tenetur soluere debitam pecuniam, cum legitimo interusurio, *Ossasc. decis. Pedam. 160. Gasp. Rodrig. de annuis reddit. libr. 1. capit. 14. num. 61. Mieres de Maiorat.*
44 *part. 3. quæst. 25. ex num. 28.* † Debitam pecuniam dico, non prætij, pro quo res vendita est, sed quæ omnino debebatur, idem *Ossasc. d. decis. 160. Mar. Giurba decis. 105. Gama decis. 232. num. 5. Boer. decis. 44. num. 26. Salgado de Regia protect. part. 4. cap. 14. ex num. 156.*

45 ¶ Et non solum agi potest de nullitate per viam exceptionis, aut querellæ, sed per actionem spolij, ad bona recuperanda cum fructibus, quia spolium committitur quandoquis virtute sententiæ nullæ rebus suis pribatur, *capit. conquarente de restitut. spoliat. Alexand. in l. non videtur, & in l. iuste possidet D. de acquirend. possess. Vant. titul. quotiens,*
46 *& intra quod temp. num. 41.* † Etiam si ad tales actus sit deuentum autoritate iudicis, nam etiam quando nulliter agit, datur actio spolij, *capit. ex insinuatione, de probat. cum aliis adductis à Steph. Gratian. tom. 4. discept. forens. capit. 734. num. 6.* † Etiam si tales 47
iudices sint domini Superiores, quia Princeps nulliter agendo spolium committit, *Affict. decis. 361. num. 24. & 33. Surdus consil. 168. num. 26. libr. 2. & consil. 189. num. 30. Menochius de recuperandum possess. remed. 8. num. 3. Gratian. d. cap. 734. num. 7. Pontanus de spol. lib. 2. cap. 16. nu. 182.*

¶ Neque obstat, quod acta facta cum prin- 48
cipali, tertio ignoranti non præiudicant, *l. sæpe D. de re iudicat. l. à sententia D. de appellat. Surdus decis. 256. num. 1. & consil. 399. num. 10. Menoch. consil. 320. num. 19. & consil. 390. num 36. Mar. Giurba decis. 1. Sicil. num. 10.* † Quia id non procedit in cleri- 49
co emptori bonorum temporalium, quia causæ tertius non est cum nullum interesse habeat in negocio principali, sed in tertio oppositore, qui pro suo interesse venit, vel venire debebat ad litem, cui sententia non obest, si citatus non fuit, *DD. in l. præses prouintiæ 5. C. de pignor. & hypotec. Roland. à Valle consil. 29. ex num. 22. vol. 3. D. Castillo libr. 4. capit. 14. num. 30. Anton. Thesaur. lib. 1. qq forens. quæst. 60. num. 10. Sigism. Scacia de appellat. quæst. 5. num. 59. Surdus consil. 271. num. 4. Steph. Gratian. part. 4. discept. forens. cap. 772. num. 17. Farinac. tom. 1. quæst. 24. ex num. 175. & tom. 3. quæst. 107. part. 1. articul. 11.* † In quo casu si sententia cum principali lata, collusione, vel lapsu 50
fatalium, vel alia de causa transacta sit in rem iudicatam, non obest tercio oppositori non citato, d. l. præses prouinciæ C. de pign. & hypot. *præses prouintiæ vir clarissimus ius pignoris tui exequentem audit, nec tibi oberit sententia aduersus debitorem tuum dicta, si eum collusisse cum aduersario tuo superatum te constiterit.* † Collusisse enim dicetur, qui non appellat, vel suplicat à sententia 51
de qua appellare potest, vel suplicare, *l. si per lusorio D. de appellat. d. ex contractu D. de re iudic. Molina de primog. libr. 4. cap. 8. ex nu. 7. Mieres tom. 2. p. 4. q. 14. ex n. 63. Menoch. lib. 3. præsumpt. 26. Mastrill. decis. Sicil. 172.* † Tertius autem dicitur qui citatus, vel spõte 52
venit ad causam inter alios agitata pro suo tãtum interesse, *l. si suspecta, & ibi Bald. & alij D. de inoffic. testam. Mar. Giurba d. decis. 1. nu. 52.* † Et in hoc casu sentencia valet contra principalẽ, contra quem fuit lata, non tamen vt noceat tertio nõ citato, *DD. in l. si filius fa- uil. § diui D. de leg. 1. Giurba d. decis. 1. n. 47.*

CAP. XIIII. De executione sententiæ iudicis laici in bonis clerici facienda.

SVMMARIVM.

1. *Iudex laicus in multis cognoscit aduersus clericum.*
2. *Laicus quando sententiam in clericum valide tullit potest eam exequi.*
3. *Clericus laicum conuenies apud iudicem laicum, si in eo iudicio condemnatur, non potest eum subterfugere.*
4. *Clericus possidens rem secularis alijs hypotecatam, penes eum potest fieri executio apud laicum.*
5. *Clericus non potest iudicium seculare fugere in quo spente se immiscuit.*
6. *Clericum recipiens rem de manu laici potest ab eo compelli ad restitutionem, captis, pignoribus.*
7. *Iudex laicus exequitur sententiam in bona clerici in casibus, in quibus potuit cognoscere.*
8. *Nativum est iudicis qui sententiam tullit, vt eam exequatur.*
9. *Iudex laicus in casibus, in quibus sententiam valide tullit non debet recurrere ad Ecclesiasticum pro executione.*
10. *Iudex laicus si non haberet potestatem exequendi, eius iurisdictio esset illusoria.*
11. *Clericus qui in iuditio principali non potuit bona eximere, minus in executione.*
12. *Executio sententiæ est finis ad quem dirigitur, & pars continentia iudicij.*
13. *Sententia huiusmodi quando à laico mandatur executioni in bonis clerici temporalibus, non potest declinare.*
14. *Executio in bonis fieri non potest sine coertione personæ.*
15. *Executio potest fieri sine coertione personæ in temporalibus.*
16. *Reconuentionis sententia potest ferri in bonis non tangendo personam.*
17. *Clericus pro suo interesse comparens apud iudicem secularem, debet eius iuditio stare.*
18. *Clericus missus in possessione per iudicem laicum, debet apud eum respondere contra dictori.*
19. *Casus nonulli in quibus laicus cognoscit aduersus clericum remissiue.*
20. *Clericus negociator à laico discutitur.*
21. *Bona clerici negociatoris subiuntur foro iudicibus.*
22. *Bona temporalia clerici negociatoris quando à laico capiuntur.*
23. *Clericus pro negociatione tenetur de gabella, & alijs rebus apud laicum respondere.*
24. *Ecclesiasticus discernens censuras in secularem procedentem contra clericum negociatorem, vim facit.*
25. *Laicus procedens in clericum, vt possessorē res litigiosa male agit.*
26. *Consuetudo Neapolis, quæ est fœudum Ecclesiæ non potest extendi ad Hispaniam.*
27. *Ecclesiasticus non debet requiri pro executione sententiæ laici in casibus, in quibus eam valide tullit.*
28. *Ceuallos in huiusmodi Requisitoria duplici errore labitur.*
29. *Couarrubia sententia expenditur de Requisitoria Ecclesiastici.*
30. *Secularis debet implorare auxilium Ecclesiastici si executio est facienda in personam clerici.*
31. *Laudemi debiti à clerico secularis habet cognitionem.*
32. *Iudex laicus in casibus, in quibus potest cognoscere, potest exequere, per suos ministros.*
33. *Executio huiusmodi fieri debet in bonis temporalibus clerici.*
34. *Sententiæ executio expectat ad iudicem, qui eam tullit.*

IVDEX laicus in multis casibus licite cognoscit aduersus clericum, & pronũciat, quos late congerunt *DD. in Clem. 1. de offic. Ordin. & in capit. si iudex laicus de sent. excomm. & in cap. Sacerdotibus, ne clerici, vel monach. Steph. Aufrer. tract. de potest. secul. in Eccles. Castillo de Bobadilla in sua Polytic. libr. 2. cap. 1. ex nu. 66. & cap. 18. per tot. Cened. ad Decret. collect. 39.* † In quibus casibus cum laicus sententiam valide ferat, ab eo fieri debet executio in bonis clerici, captis pignoribus, etiam fructibus beneficij, dũ eius persona illæsa seruetur, *cap. Sacerdotibus, & ibi omnes, ne clerici, vel monach.* † Nam si clericus pro debito suo laicum exequitur, & virtute sententiæ de Remate bona possidet, quæ apud superiorem rebocatur, non potest iudiciũ fugere, & eo maximè, si cum cautione depositaria res tradita est, quia tali satisdatione ad huc consideratur res in acerbo bonorum, *Mastrill. decis. 126. ex nu. 1. vsque ad nu. 16.* † Aut alius pro actione hypotecaria rem sibi prius obligatam,

apud

apud laicum exequitur, clericus pro possessione sua debet apud eundē iudicem adire, quia pactum de non alienendo officit tertiū emptorem clericum, penes quem potest fieri executio per laicum, vt per *DD. in l. si creditor §. fin. D. de distract. pignor. Parlador. lib. 2. quotidian. p. 4. cap. fin. §. 5. ex nu. 18.*

5 ¶ Et ratio est, nam cum clericus ad iudicium sæculare venit voluntariè, vt accipiat bona temporalia, non potest postea, in eorum iusta retentione, ab eodem iudicio fugere in quo sponte se immiscuit, *Guliel. Benedict. in cap. Raymundus v. uxorem de testam. num. 128. Cassan. in consuetud. Burgun. rub. 1. §. 5. tit. des indices nu. 71. Quesada diuers. qq. cap.*

6 *79. ex nu. 10.* † Et ita clericum qui in iudicio temporali bona siue deposita, siue empta recipit ab eodem iudice posse compelli ad restitutionem captis pignoribus tenent, *DD. in l. fin. C. de bonis auct. iudic. possiden. & in cap. 1. depositi, Scobar de ratiociniis cap. 7. ex nu. 7. Affict. deciss. 24. nu. 3. Aufrer. in Capell. Tholos. deciss. 168. & in Clement. I. de offic. Ordin. fallen. 14. Auiles in Capp. Prator. cap. 10. glos. execution. nu. 6. & in cap. 20. glos. vsurpa. nu. 10. Perez in l. 1. tit. 10. lib. 3. Ordin. Salgado de Regia protect. p. 4. ca. 14. ex n. 105. Iacob. Graffis de effect. cleric. effect. 1. ex nu. 855.*

7 ¶ Neque executione recurrendum est ad iudicem Ecclesiasticum, sed ad iudicem qui tulit sententiam, vel cui commissa est executio per sæcularem l. à diuo Pio §. 1. D. de re iudic. *vt iudex à sedatorum sententias exequantur ij qui eas dederunt.* †Nam proprium,

8 & nativum est iurisdictionis iudicis, qui sententiam tullit, vt eam exequatur, quia est consequutivum eius iudicij, quod determinauit, dum eius executio petitur, *Angel. in l. qui de inofficioso nu. 7. & ibi Paul. num. 8. de inoffic. testam. Iass. in l. proponendum §. sin autem C. de iudic. num. 3. Marta de iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 89. nu. 33. Car. de Graffis d. effect. 1. ex nu. 789. Trentacinq. qq. Forens. lib. 1. q. 79.* †

9 Neque pro eius executione auxilium Ecclesiasticum implorandum est, nam fuisset dissonans, vt iudex sententiam ferret, & eam non posset executioni mandare, cum in casibus, in quibus habuit iurisdictionem in principali, possit in accessorio (quod est executio) procedere, quia instantia executionis pars quædam est litis principalis, vel saltem accessio, *Ant. Faber. lib. 2. tit. 2. de in ius vocando, diffinit. 12. num. 5. Salgado de Regia protect. part. 4. cap. 14. ex num. 96.*

10 ¶ Vnde cum iudex sæcularis in casibus, in quibus venit clericus voluntariè pro suo interesse habeat iurisdictionem, de necessario concedendum est, habere iurisdictionem ad exequendum pronunciatum, etiam contra ipsum clericum, qui iudicio se immiscuit, alias iurisdictio esset illusoria, *Gloss. in auth. de haered. & falcid. §. siquis autem v. admonitus in fin. collat. 1. Curtius iun. cons. 59. in prin. & cons. 62. nu. 4. Petr. Barbosa in l. qui prior 29. D. de iudic. nu. 98.* † Nam cum bona quæ in iudicio tē- 11
porali clericus recepit sint sęcularia, solum ea poterat eximere persona clerici, & cum illa non eximat in iudicio principali, vt dictum est, minus in accessorio, quod est executio sententiæ, cap. si super gratia, de offic. de legat. *quam executionem veluti gratiæ prædictæ accessoriam naturam sequi congruit principalis.*
† Executio enim est consequentia sententiæ, 12
& finis ad quem dirigitur, quia inutilis, & frustratoria esset, nisi executioni mandaretur, & est pars continentiæ iudicij, quę diuidi nō potest, *l. vbi captum cum vulgatis C. de iudic.* nā vt ait Bobadilla lib. 2. cap. 18. nu. 243. *Porque tiene repugnancia auerse de diuidir el juizio, en que la toma de la prenda passe ante vn Iuez, i la justificacion della ante otro.* † Et ita 13
dum sententia in bonis temporalibus clerici mandatur executioni ab ea clericus non potest declinare, Carol. de Grassis, de effectib. cleric. effect. 1. nu. 791. *Secus vero si executio esset facienda super bonis, quia tunc posset fieri per eundem iudicem laicum, qui sententiam tullit, Ioan. Lupus in repet. cap. per vestras §. sensectione de donat. inter vir. nu. 2.*

¶ Neq; obstat si dicas nō posse fieri executio 14
nē in bonis clerici condemnati per sæcularē, sine coertione personæ, & ita faciendam esse per Ecclesiasticum, vt tenet *Marta de iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 151. nu. 7.* † Nam ad hoc, 15
vt in bonis clerici fiat executio, non est necessaria coertio personæ, cum possit fieri captis pignoribus, vel rebus, quas restituere condēnatur, nam vt ait Federic. de Senis cons. 93. n. 5. *Quod si executio est facienda in personam, reseruetur Episcopo, si vero sit realis executio facienda in bonis, potest facere iudex sæcularis.*
† Neque his obstat eiusdem, *Martæ sententia d. cent. 2. cas. 104. num. 9.* nam iudex sæcularis, 16
qui de causa Reconuentionis clerici cognouit, potest executere sententiam condemnatoriam in bonis clerici, non tangendo personā, *Palac. Rubeus in cap. per vestras §. 1. num. 2. Car. de Graffis de effect. cleric. effect. 1. nu. 791. Lappus alegat. 118. nu. 6.*

¶ Neque obstat clericum non posse con- 17
sentire in iurisdictione iudicis sæcularis, *cap. si diligenti, de foro compet. cum vulgatis*, quia

quãdo pro ſuo intereſſe comparet apud laicũ, debet eius ſtare iudicio, ne fiat illuſorium, vt multis caſibus enumeratis reſoluit, *Bobadilla in Polytic. lib. 2. cap. 1. ex nu. 66. & 117. 128.*
18 *122. 123. 124 126. 137. & ſeqq.* † Nam ſi clericus mittitur in poſſeſsionem per iudicem laicum vigore, *l. fin. C. de edicto D. Adriani toll.* & poſt modum tertius cõpareat eam cõtradicendo talem poſſeſsionem, non debet laicum iudicium fugere, *Peregrin. de fideicommiſſ. art. 48. ex nu. 62. Paz de tenuta p. 2. capi. 64. nu. 13. Salgado de regia proteſt. p. 4. cap. 14*
19 *nu. 125.* † Multi enim ſunt caſus, in quibus ex iure canonico permiſſum eſt iudicem laicum procedere poſſe in cauſis clerici rei, quos conuenerunt, *Steph. Aufrer, Carol. de Graffis, Bobadilla, Gratian. & alij vbi ſup.* † Et in clerico
20 negotiatore reſcriptum eſt à Romano Pontifice in cap. fin. de vita, & honeſt. cleric. *in quo niam de his ſe implicant, de ſuis facultatibus ſtatutis, & conſuetudinibus patriæ ſubiaceant, nõ defendas eoſdem*, nam vt ait text. in cap. clericorum de vita, & honeſt. cleric. *decorum eſt, vt illi qui cum aliis ſimilem vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam.* † Et quãuis bona clerici negociatoris ſint Eccleſiaſtica, quia ſunt ſita in territorio Regis ſæcularis illi ſubijciuntur, vt notat *Felinus in cap. Eccleſia de Conſtitut. nu. 8. Salgado d. cap. 14. n. 100.*
22 † Vnde recte laicus ea occupare poteſt, quia Pontifex Summus permittit, vt poſsit procedere, & exequi in bonis clerici, reſerbata perſona, vt docent *Dec. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de Conſtitut. col. 1. Gregor. in l. 49. tit. 6. part. 1. & ibi Humada gloſ. 3. & facit text. in l. 7. tit. 18. lib. 9. Recop.* vbi expreſe cabetur fieri executionem in eius bonis, *como ſi*
23 *fuera lego.* † Nam vt eleganter ait Doctiſſ. Franc. Salgado de Regia protect. d. capit. 14 nu. 103. *in his caſibus, in quibus clericus propter negotiationem debet gabellam, poteſt coram ſæculari iudice conueniri, & illam ab eo exigere, & exequi in temporalibus ſcilicet ipſius clerici captis pignoribus, perſona tamen eius ſemper excipienda. Mexia in præmat. taxæ pan. concl. 5. nu. 23. Rebuff. in l. Gall. tom. 2. de mercat. mercit. vend. gloſ. 13. Boer. dec. ſſ 246. nu. 4. Azenedo in l. 11. tit. 3. libr. 1. Recopil. Laſarte*
24 *de Gabell. cap. 19. nu. 84.* † Et ita practicatur in omnibus Hiſpaniæ tribunalibus, & ſpecialiter in Regia Granatenſe Chancellaria, de qua fit teſtatur Gironda de Gabell. cap. 7. nu. 29. *Et hanc opinionem in praxi receptam vidi in Granatenſi prætorio vbi pro iudice ſæculari fuit pronunciatum, & ſemel atque iterum in dicto Granatenſi prætorio declaratum fuit iudicem Eccleſiaſticum, qui cenſuris contra ſæcularem procedebat, vim facere, liſque fuit inter Regios auditores, & conſiliarios mutuo conſilio animaduerſa, & tandem Gabellarius obtinuit, & cauſa fuit ad ſæcularem iudicem remiſſa.*

¶ Neque etiam obſtat doctrina, *Vincentij de Franch. deciſſ. 545.* nam ibi ſæcularis volebat exequi monalterium, nõ quod fuiſſet cum eo lis agitata, ſed vt poſſeſſorem rei litigioſæ virtute capitulorum Regni, quæ ei non poterant tribuere iuriſdictionem, ibi, *ſed quia ex proceſſu apparebat monaſterium non comparuiſſe in iudicio ad impediendam executionem ſententiæ, imo is, qui obtinuerat, egerat contra monaſterium virtute capitulorum Regni, & quia non concurrebant requiſita in dictis capitulis fuit laicus à dicto remedio excluſus.* † Neque
26 minus obſtat opinionem, *Vinc. deciſſ. 49. n 7.* vbi reſoluit caſum in faborem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, ex eò quod in prouincia Neapolitana ita aſſerit practicarum, nam conſuetudo Neapolis, quæ principio ſuo ex donatione Conſtantini fuit terra Eccleſiæ, & hodie eſt ſæcundum ſummos, non poteſt induci, in his Regnis Hiſpaniæ vbi contrarium practicatur, vt docent *Steph. Aufrer. de poteſt. ſæcul. reg. 1. n. 15. Couarrub. in Pract. cap. 33. nu. 6. Farinac. tom. 1. q. 8. n. 98. Bobadilla lib. 2. cap. 18. n. 99.*
27 † Neque tandem obſtat, *Ceball. tract. de cogit. per violent. p. 2. q. 76. n. 17.* nam in opinione Martæ tranſit, cui ſatisfactum eſt, & in ijs quæ ſubdit, *Requirendum eſſe Eccleſiaſticum, & ſi nollet auxilium præſtare, & ſententiam iuaicis ſæcularis executioni mandare, tum profecto vim facit.* † Duplici errore labitur, tã
28 dum putat neceſſariam eſſe Requiſitoriam iudicis laici, ad exequendam ſuam ſententiam in bonis clerici condemnati: tum dum putat ex denegata executione recurri poſſe ad Cancellariam, perviam violentiæ, nam ex actis regatiuis, non datur recurſus ad Chancellariã, ſed ad ſuperiorem Eccleſiaſticum, *Couarrub. in Pract. cap. 10. nu. 1.* † Nec minus obſtat
29 eiuſdem Couarrubiæ ſententia dum ait d. n. 1. *eadem ratione iudex ſæcularis quotiens ea neceſſitas inciderit poterit implorare iudicis Eccleſiaſtici auxilium, pro exequenda eius ſententia, aduerſus eos in quos ipſe non habet iuriſdictionem.* † Nam expreſſe agit quando executio
30 eſt facienda in perſona clerici, quia tunc ſæculares debent implorare auxilium Eccleſiaſtici, ſecus tamen quando in ſolis bonis clerici eſſet facienda, vt dictum eſt, *Cyn. in l. nullã C. de teſtib.* † Cum in laudemio, quod à clerico debetur emptore bonorum emphiteutico-
31 rum

rum sæcularis cognoscat, & captis pignoribus faciat solutionem, *Rebuffus in Constit. Gallie. tom. 2. de mercatorib. minutatim vendent. glos. 13. Cassan. in Consuetud. Burgund. d. rub. 17. tit. des censes §. 1. ex nu. 9. Gironda d. p. 7. num. 30.*

¶ Iudex enim laicus quando iurisdictionem habet in causa principali, quæ agitatur contra laicum non solum clericum possessorem citatum, & non comparentem, vel ad eam veniẽtem, condemnare potest, sed etiam compellere per suos ministros, captis pignoribus, *Aufrer. in Clem. I. de offic. Ordin. reg. 2. fallen. 10. & tract. de potest. secular. num. 10. Parlador. lib. 2. quotidian. cap. fin. §. 1. nu. 11. p. 2. Bobadill. in Polyt. lib. 2 cap. 18. ex nu. 66. Ceuallos tom. 1. commun. contra comm. q. 36. ex num. 14.* † Nam iudex laicus in casibus, 33
in quibus sententiam valide tullit aduersus clericum, potest facere executionem in suis bonis temporalibus, *l. ad dictos & ibi glos. C. de Episcop. & cleric. l. 2. C. vt nemo pribat. Guil. Benedictus in capit. Raymuncius v. vxorem C. de testam. decis. 2. ex n. 147. Barbos. in l. qui prior 29. D. de iudic. ex n. 93.* † Sententiæ 34
enim executio expectat ad eũ iudicẽ, qui eam tullit, atque de causa principali cognouit, *l. nulli C. de iudic. l. Ordinarij C. de rei vindicat. capit. 1. de causa possess. & propriet. l. à diuo Pio D. de re iudic. Felin. in capit. significasti de offic. deleg. num. 4. Marta de iurisdict. p. 4. cent. 1. cas. 89. nu. 33. Trentacinq. qq. Forens. libr. 1. q. 79. Carol. de Grassis de effect. cleric. effect. 1. ex nu. 789.*

¶ Ad laudem indiuiduæ Trinitatis, Deiparæ MARIÆ, & omniũ cœlitum, finitur Tomus Secundus de IVRE SPIRITVALI, sub correctione Sanctæ Matris Ecclesiæ.

Licenciatus Don Franciscus Torreblanca Villalpando.

CVM PRIVILEGIO REGIO.
Cordubę, in ędibus Autoris.

REGESTVM

¶.¶¶.¶¶¶. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff.

Omnes sunt Terniones, præter Ffff. duernionem.

SALVATOR DE CEA TESA TYPOGRAPHVS excudebat. Anno 1635.

Digitized by Google

Digitized by Google

LEGATORIA DI LIBRI
R. CICCIORICCO
Borgo Vittorio, 25
ROMA
Digitized by Google